Luda yã takada kũ
Bisã yão

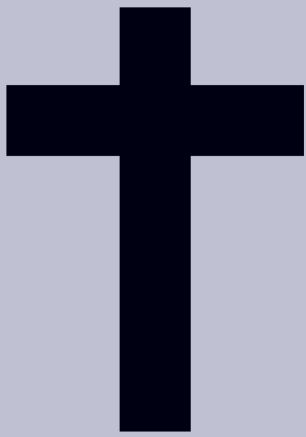

Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

Luda yã takada kũ Bisã yão
Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisã (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3

Contents

NAANAA 1
BONAA 49
Sãarun Wooda 74
NARONAA 108
DOKAGBƐSISINAA 121
YƆSUA 124
YÃGƆGƆRINƆ 137
RUTU 149
1 SAMUƐLI 153
2 SAMUƐLI 183
1 KINANƆ 211
2 KINANƆ 241
Bandun Gari I 270
Bandun Gari II 307
ƐZƐRA 349
NƐƐMAYA 356
ƐSITA 365
AYUBA 373
ZABURA 390
YAASINƆ 527
LAASUNDE 569
Womu Duro 581
Yeremi 589
Swĩi 678
Esekiɛli 688
Daniɛli 745
Osee 763
Yoɛli 778
Amɔsu 785
Abudiasi 797
Yonasi 799
Misee 802
Nahumu 811
Habakuku 815
Sofoni 820
Asee 825
Sakari 827
MALAKI 842
MATIU 845
MAAKU 883
LUKU 906
YUHANA 946
ZĨRINƆ 973

ROMUDENƆ 1007
1 KƆRINTIDENƆ 1024
2 KƆRINTIDENƆ 1038
GALATIANƆ 1048
ƐFESUDENƆ 1054
FILIPIDENƆ 1059
KƆLƆSEDENƆ 1063
1 TƐSALONIKADENƆ 1067
2 TƐSALONIKADENƆ 1070
1 TIMƆTI 1072
2 TIMƆTI 1077
TITU 1080
FILIMƆ 1082
EBERUNƆ 1083
YAMISI 1095
1 PITA 1099
2 PITA 1104
1 YUHANA 1107
2 YUHANA 1111
3 YUHANA 1112
Yudu 1113
ZIA YÃ 1115

NAANAA

Musa takada káaku
Adamu 1:1-5:32
Nuhu 6:1-11:32
Ibrahĩ 12:1-20:18
Isaaku 21:1-26:35
Yakubu 27:1-36:43
Yusufu 37:1-50:26

Andunia naanaa

1 Zaa káaku Luda musu kũ zĩtɛoo kɛ̀. 2 Gu da pãmɛ à kɛkɛnaro, gusira mɛ́ à da ísirala, akũ Luda Nini tɛn yàa kɛ í pìla. 3 Akũ Luda pì: Gupura kũ! Akũ gupura kὺ. 4 À è gupura pìi kɛ̀ mana, akũ à gupura kɛ̃̀kɔ̃a kũ gusirao. 5 À tɔ́ kpà gupuranɛ fãnantɛ̃, gusira sɔ̃ gwãani. Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ káakun gwe.

6 Akũ Luda pì: Sarapura gɔ̃ kú ínɔ dagura de à í pìnɔ kɛ̃kɔ̃a. 7 Akũ à sarapura kɛ̀ lɛ, à í kũ à kú sarapura gbáru kɛ̃̀kɔ̃a kũ í kũ à kú a musuo. 8 Akũ à tɔ́ kpà sarapura pìinɛ ludambɛ. Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ pladen gwe.

9 Akũ Luda pì: Í kũ à kú zĩtɛ kakara gu dokɔ̃nɔ, gukori bo. Akũ à kɛ̀ lɛ. 10 À tɔ́ kpà gukori pìinɛ zĩtɛ, akũ a tɔ́ kpà í kũ à kàkaranɛ ísira. Akũ à è à kɛ̀ mana. 11 Akũ Luda pì: Lánɔ bɔtɛ zĩtɛ kũ sɛ̃̀ wédenɔ kũ lí nédenɔ, baadi kũ a burio. Akũ à kɛ̀ lɛ, 12 lánɔ bɔ̀tɛ zĩtɛ kũ sɛ̃̀ wédenɔ kũ lí nédenɔ, baadi kũ a burio. Akũ Luda è à kɛ̀ mana. 13 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ aakɔ̃den gwe.

14 Akũ Luda pì: Pɔ́ gupurakũrinɔ gɔ̃ kú musu òɡɔ̃ fãnantɛ̃ kɛ̃kɔ̃a kũ gwãanio, òɡɔ̃ wɛ̃̀ sèedanɔ kũ gɔrɔnɔ kũ wɛ̃̀nɔ mɔ́nɛ. 15 Òɡɔ̃ kú pɔ́ gupurakũrinɔ ũ musu de òɡɔ̃ andunia pura kũ. Akũ à kɛ̀ lɛ. 16 À pɔ́ gupurakũri zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ mɛ̀n pla, a kũ à gbãna dìɡɔ̃ kí ble fãnantɛ̃, a kũ à busɛ dìɡɔ̃ kí ble gwãani. À susunɛnɔ kɛ̀ dɔ. 17 À ń pépɛ musu de òɡɔ̃ andunia pura kũ 18 òɡɔ̃ kí ble fãnantɛ̃ kũ gwãanio, òɡɔ̃ gupura kɛ̃kɔ̃a kũ gusirao. Akũ à è à kɛ̀ mana. 19 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ siikɔ̃den gwe.

20 Akũ Luda pì: Pɔ wɛ̃̀ndidenɔ í pa yérɛrɛ, bãnɔ dagula musu òɡɔ̃ vura sarapuran. 21 Akũ à pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ òdi í panɔ kɛ̀ kũ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ pínki, baadi kũ a burio. À bãnɔ kɛ̀ pínki dɔ, baadi kũ a burio. Akũ à è à kɛ̀ mana. 22 À arubarikaa dàńgu à pì, òɡɔ̃ né i òɡɔ̃ kɛ dasi, kpɔ̀nɔ ísira pa, bãnɔ kɛ dasi zĩtɛ. 23 Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ sɔɔroden gwe.

24 Akũ Luda pì: Pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔ bɔtɛ zĩtɛ, bɛ pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ, baadi kũ a burio. Akũ à kɛ̀ lɛ. 25 Luda nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. À bɛ pɔ́kãdenɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. À pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kɛ̀ baadi kũ a burio. Akũ à è à kɛ̀ mana.

26 Akũ Luda pì: Ò bisãsiri kɛ ó taka ũ, òɡɔ̃ de lán ó bà, òɡɔ̃ kí ble kpɔ̀nɔa kũ bãnɔ kũ bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki. 27 Akũ Luda bisãsiri kɛ̀ a zĩda taka ũ. A zĩda takan à ń kɛ́ a ũ. À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o. 28 À arubarikaa dàńgu à pìńnɛ: Àgɔ̃ né i àgɔ̃ kɛ dasi àgɔ̃ andunia pa àgɔ̃ gbãna blea. Àgɔ̃ kí ble kpɔ̀nɔa kũ bãnɔ kũ pɔ́ wɛ̃̀ndide kũ òdi táa o zĩtɛnɔ pínki. 29 Akũ Luda pì: Pɔ́ wéde kũ ò kú zĩtɛnɔn ma kpàáwa á pɔ́ble ũ pínki kũ lí nédenɔ pínki. 30 Ma sɛ̃̀nɔ kũ lánɔ kpà pɔ́ wɛ̃̀ndidenɔa pínki ń pɔ́ble ũ, nɔ̀bɔnɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ

òdi táa o kũ kùaonɔ pínki. Akũ à kɛ̀ lɛ. 31 Luda pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ è pínki, à kɛ̀ mana swáswa. Gu sì gu dɔ̀, a gɔrɔ suddoden gwe.

2

1 Lɛn Luda musu kũ zĩtɛo kɛ̀ lɛ kũ a pónɔ pínki. 2 Ari a gɔrɔ supplade zĩ gɔ̃ ká, à zĩ kũ àtɛn kɛ pìi làka. A gɔrɔ supplade pì zĩ à kámma bò kũ zĩ kũ a kɛ̀nɔ pínki. 3 Akũ à arubarikaa dà gɔrɔ supplade pìn à dìtɛ a pɔ́ ũ, kũ gɔrɔ bire à kámma bò kũ zĩ kũ a kɛ̀nɔ pínki yãi.

Ɛdɛni swadakoo

4 Musu kũ zĩtɛo naana yãn dí. Gɔrɔ kũ Dikiri Luda zĩtɛ kũ musuoo kɛ̀, 5 pówɛ ke dí butɛ zĩtɛ kɔ̀ro, bee sɛ̃̀ɛ, zaakũ Dikiri Luda dí tó legũ màro, akũsɔ̃ gbɛ̃ke kun à bura zĩ kɛro. 6 Suka mé àdi kpá andunia gũn, akũ àdi mɔtɔ pisi zĩtɛa pínki.

7 Dikiri Luda gɔ̃gbɛ̃ í kàsa kũ bùsutitio, akũ à ĩa wɛ̀ndide vù a yĩn, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɔ̀ gbɛ̃ bɛ̃nɛ ũ. 8 Dikiri Luda swadakoo kɛ̀kɛ ifãboki kpa gu kũ òdi pi Ɛdɛni, akũ à gɔ̃gbɛ̃ kũ à kɛ̀ɛ pìi dà gwe. 9 Dikiri Luda tò lí buri sĩnda pínki bùtɛ zĩtɛ. Lí pìnɔ kɛ̀ mana, akũsɔ̃ ń né blena nna. Lí wɛ̀ndide kú dàkoo pìi dagura. Lí kũ àdi dɔ̃na mana kũ a vãnio iníne kú gwe dɔ.

10 Swa kú Ɛdɛni àdigɔ̃ mɔtɔ pisi dàkoo pìia. Bona gwe à ɔnɛ kɛ̀ siikɔ̃. 11 A káaku tón Pisɔ̃, àkũ mé à lika Avila bùsuui pínki. Wura kú bùsuu pìi gũn, 12 wuraa pì mana. Gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔn kú gwe dɔ. 13 Swa pì ɔnɛ plade tón Giɔ̃, à lika Kusu bùsuui pínki. 14 A ɔnɛ aakɔ̃de tón Tigiri, a dɔ̀rɔɔ tà Asiria bùsu ifãboki kpa. Swa pì ɔnɛ siikɔ̃de tón Yuflati.

15 Dikiri Luda gɔ̃gbɛ̃ pìi dìtɛ Ɛdɛni dàkoo pìi gũn de àgɔ̃ a zĩ kɛ àgɔ̃ gwa. 16 Akũ à yã dìtɛnɛ à pì: Ĩni fɔ̃ ǹ dàkoo pì lí nénɔ ble pínki, 17 ama ǹsun lí kũ àdi dɔ̃na mana kũ a vãnio iníne né blero. Tó n blè, ĩni gamɛ.

18 Dikiri Luda pì: Gɔ̃gbɛ̃ kunna ado manaro. Mani kpanyĩri kɛnɛ a gbɛ̃ndo ũ. 19 Akũ Dikiri Luda bùsuu sɛ̀ à nɔ̀bɔnɔ kɛ̀o pínki kũ bãnɔ pínki, akũ à sù kũńwo gɔ̃gbɛ̃ pì kĩnaa de à e deran ani tɔ́ kpáńnɛ nà. Tɔ́ kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kpà pɔ́ wɛ̀ndide pìnɔnɛ pínki gɔ̀ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́ kpà bɛ pɔ́kãdenɔnɛ pínki kũ bãnɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki, ama adi kpanyĩri e ń té a gbɛ̃ndo ũro. 21 Akũ Dikiri Luda i zɔ̃kɔ̃ɔ dà gɔ̃gbɛ̃ pìla. Kũ àtɛn i o, akũ à a gbǎntɛrɛwa mèn do bò, akũ à a mèbaasi tàta a gbèn. 22 Akũ à gɔ̃gbɛ̃ gbǎntɛrɛwa kũ à bòo pìi lìtɛ nɔgbɛ̃ ũ, akũ à gɛ̀ɛ kãao a kĩnaa. 23 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì:

Adikĩna wá bò ma wá gũmmɛ,
a mè sɔ̃ à bò ma mèɛ gũmmɛ.
Oni a sísi nɔgbɛ̃,
kũ Luda a bò gɔ̃gbɛ̃ gũn yãi.

24 A yã mé à tò gɔ̃gbɛ̃ dì bo a de kũ a dao bɛa, àdi nakɔ̃a kũ a nanɔo ò gɔ̃ mè do ũ. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kũ a nanɔo kú pótompo ń pla ń pínki, wé'i sɔ̃ àdi ń kũro.

3

Bisɑ̃siri kɛ̃kɔ̃ana kũ Ludao

1 Mlɛ̃̀ mé à manafiki vĩ de pɔ́ kũ Dikiri Luda kènɔla pínki, akũ à nɔgbɛ̃ là à pì: Luda pì àsun dàkoo pì lí ke né blenloo? 2 Akũ nɔgbɛ̃ wè mlɛ̃̀ɛ pìia à pì: Óni fɔ̃ ò dàkoo pì línɛ ble, 3 ama lí kũ à kú dàkoo pìi guragura, Luda pì òsun a né blero òsun ɔ naa sero, de òsun garo yãi. 4 Akũ mlɛ̃̀ɛ pìnɛ: Áni garo fá! 5 Zaakũ Luda dɔ̃ tó a blè, á wé ni kɛ̃ áni gɔ̃ lán a bà, ánigɔ̃ a mana dɔ̃ kũ a vãnio.

6 Kũ nɔgbɛ̃ è lí pì né mana, akũsɔ̃ a blena nigɔ̃ nna ani tó gbɛ̃ wé kɛ̃, akũ à a
né kɛ̀ à blè. À kpà a zãa dɔ, akũ à blè se. 7 Ń pla ń pínki ń wé kɛ̀, akũ ò dɔ̃ sà kũ
ò kun pótompo. Akũ ò gboroda lá nàbi ò yĺḿma.
8 Kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ a nanɔo Dikiri Luda kĩni mà àtɛn kure dàkoo pìi gũn ɔkɔsi, akũ
ò ùtɛnɛ dàkoo pì lán. 9 Akũ Dikiri Luda lé zù gɔ̃gbɛ̃i à pì: Ń kú mámɛɛ? 10 À wèa
à pì: Kũ ma n kĩni mà, akũ vĩna ma kũ kũ má kun pótompo yãi, akũ ma utɛ.
11 Akũ Dikiri Luda a là à pì: Dí mé à ònnɛ ń kun pótompoo? Lí kũ ma ginnɛ ǹ a
né ble, n blèn yá? 12 À wèa à pì: Nɔgbɛ̃ kũ n kpàma àgɔ̃ kú kũmao mé à lí pì né
kpàma ma blè. 13 Akũ Dikiri Luda nɔgbɛ̃ là à pì: Bóyãi n kè lɛɛ? À wèa à pì: Mlɛ̃̀
mé à ma kɛkɛ, akũ ma blè. 14 Akũ Dikiri Luda pì mlɛ̃̀ɛnɛ:
Kũ n kè lɛ, ĩnigɔ̃ láaribona pó ũ
de bɛ pókãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔla pínki,
ĩnigɔ̃ táa o n kùua,
bùsutitin ĩnigɔ̃ ble ari n wɛ̃̀ndi lén.
15 Mani ibɛrɛ da mɔkɔ̃n kũ nɔgbɛ̃o dagura,
n buri kũ a burio dagura.
A buri ni n mì wí,
ĩni a gbátoki kĩnna.
16 Akũ à pì nɔgbɛ̃nɛ:
Mani n nɔ̀sinaa wari karannɛ,
ĩnigɔ̃ né i kũ wãwão.
N zã ni nigɔ̃ kúmmamɛ,
anigɔ̃ kí ble n musu.
17 Akũ à pì gɔ̃gbɛ̃nɛ:
Lákũ n n nanɔ yã mà nà,
lí kũ ma ginnɛ ǹ a né ble n blè,
ma láari bò zĩtɛa n yãi,
ɔsi kũ ɔsioon ĩnigɔ̃ póble en
ari n wɛ̃̀ndi lén.
18 Ani lɛ̀nɔ kũ lá ũkãdenɔ butɛnnɛ,
gbasa ǹ burapɔnɔ ble.
19 Ísimmawaranaa gũnn ĩni póble en
ari ǹ ɛra ǹ gɛ̃o bùsun,
zaakũ gwen ma n bon.
Bùsutitimɛ n ũ,
ĩni ɛra ǹ gɔ̃ bùsutiti pìi ũmɛ.
20 Adamu tó kpà a nanɔnɛ Awau, zaakũ gbɛ̃ pínki daimɛ. 21 Dikiri Luda bára
uta kè Adamunɛ kũ a nanɔo, akũ à dàńnɛ. 22 Akũ à pì: Bisãsiri a mana kũ
a vãnio dɔ̃ sà, à gɔ̃̀ lán ó bà. Óni gínɛ à lí wɛ̃̀ndide né kɛ̃ à ble de àsungɔ̃ kun
gɔrɔ sĩnda pínkiro yãi. 23 Akũ Dikiri Luda pèa à a bò Ɛdɛni dàkoo pìi gũn. Akũ
Adamu gèɛ à zĩtɛ kũ Luda a bòn zĩ kɛ. 24 Kũ Dikiri Luda pèa, akũ à kɛrubunɔ
kàtɛ Ɛdɛni dàko ifãboki kpa, de ògɔ̃ lí wɛ̃̀ndide zé dãkpã kũ fɛ̃nɛda kũ àtɛn té kɛ
àtɛn litɛlitɛo.

4

Kainu kũ Habilao

1 Adamu a nanɔ Awau dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũ, akũ à nɔ̀ɔ sì à Kainu ì. Akũ à pì: Ma gɔ̃gbɛ̃
ì kũ Dikiri gbãnao. 2 Akũ à a dakũna Habila ì dɔ. Habila kè sãdãri ũ, Kainu

sɔ̃ à kɛ̀ búbari ũ. 3 Zĩkea Kainu sù kũ a burapɔnɔo gba ũ Dikirinɛ. 4 Habila sɔ̃ à sù kũ a sãnɛ káaku mɛ̀kpanaao. Habila yã kà Dikirigu, akũ à a gba sì. 5 Kainu sɔ̃ a yã dí kɛ Dikirinɛro, akũ adi a gba síro. Akũ Kainu pɔ fɛ̃ manamana a ãnn sìsi. 6 Akũ Dikiri pì Kainunɛ: Bóyãi n pɔ fɛ̃ɛ? À kɛ̀ dera n ãnn yàkaa? 7 Tó n yã mana kɛ̀, mani n síroo? Tó ńdi yã mana kɛ sɔ̃ro, durunna natɛnnɛ n kpélɛlɛa. N ni tɛni a dɛ, séde ǹ zǐ blea.

8 Akũ Kainu pì a dakũna Habilanɛ: Ò gé sɛ̃n. Kũ ò kà gwe, akũ à fùtɛ a dakũnai à a dɛ̀. 9 Dikiri Kainu là à pì: Mán n dakũna Habila kunn? À wèa à pì: Má dɔ̃ro. Ma dakũna dãkpãriin ma ũ yá? 10 Akũ Dikiri pì: Bón n kɛ̀ɛ? N dakũna aru tɛn lé zumai zaa zĩtɛ gũn mà zɛ kãao. 11 Tera sà ĩnigɔ̃ láari pó ũmɛ, ĩnigɔ̃ zǎ kũ zĩtɛ kũ à n dakũna aru mì n ɔĩo. 12 Tó n bú bà, zĩtɛ ni kararo. Ĩnigɔ̃ sɔ̃sɔ̃ gu kũ guo ǹgɔ̃ likara andunia gũn. 13 Akũ Kainu pì Dikirinɛ: Wari bire gbãna demala, mani fɔ̃ro. 14 Ntɛn péma zĩtɛ la gbãramɛ sà. Mani kɛ̃kɔ̃a kũnwo sà. Manigɔ̃ sɔ̃sɔ̃ gu kũ guo màgɔ̃ likara andunia gũn, gbɛ̃ kũ à kpàkũn kũmao ni ma dɛ. 15 Akũ Dikiri pìnɛ: Lɛnlo! Tó gbɛ̃ n dɛ, oni mɔra káa gɛ̃n supplamɛ. Akũ Dikiri wãnzãn ke kɛ̀ Kainua, de gbɛ̃ kũ à kpàkũn kãao sún a dɛro yãi. 16 Akũ Kainu dà zén à kɛ̀ Dikiria. À gɛɛ à vùtɛ Nɔdu bùsun Ɛdɛni ifãboki kpa.

17 Kainu wùtɛ kũ a nanɔo, akũ à nɔ̀ɔ sì à Ɛnɔku ì. A gbɛra Kainu wɛ̃tɛ kàtɛ, akũ à a né pì tó kpà wɛ̃tɛ pìinɛ. 18 Ɛnɔku Irada ì, Irada Mɛuyaɛli ì, Mɛuyaɛli Mɛtusaɛli ì, Mɛtusaɛli Lamɛki ì. 19 Lamɛki nɔ sɛ̀ mèn pla, a do tɔ́n Ada, a do Zila. 20 Ada Yabala ì. Àkũmɛ pódãri kũ òdigɔ̃ kú bizakuta gũnnɔ dizi káaku ũ. 21 A dakũna tɔ́n Yubala. Àkũmɛ mɔrɔlɛrinɔ kũ úrapɛrinɔ dizi káaku ũ. 22 Zila sɔ̃, akũ mé à Tubala Kainu ì. Siaamɛ a ũ. Àdi pɔ pínki pi kũ mɔ̀sio kũ mɔ̀gotɛ̃o. A dãre tɔ́n Naama. 23 Akũ Lamɛki pì a nɔnɔnɛ:

Ada kũ Zilao, à ma yã ma,
ma nɔnɔ, à sã kpá ma yãi.
Gbɛ̃ke ma kĩnna, akũ ma a dɛ̀,
kɛfɛnna pì ma lɛmɛ, akũ ma a wɛ̃ndii bò.

24 Tó oni Kainu fĩna bonɛ gɛ̃n suppla,
makũ Lamɛki ma pó sɔ̃,
gɛ̃n baaakɔ̃ akuri awɛɛsupplamɛ.

25 Adamu wùtɛ kũ a nanɔo dɔ, akũ à négɔ̃gbɛ̃ ì. À tó kpànɛ Sɛti à pì, Luda a gba né pãnde Habila kũ Kainu a dɛ̀ gɛ̃nɛ ũmɛ. 26 Sɛti sɔ̃ à négɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à tó kpànɛ Ɛnɔsu. Zaa zĩ birean ò nà Dikiri sísinaaa.

5

Adamu burinɔ

1 Adamu burinɔ yãn dí. Gɔrɔ kũ Luda bisãsirinɔ kɛ̀, à ń ké lán a bàmɛ. 2 À ń ké gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o, akũ à arubarikaa dàńnɛ. À tó kpàńnɛ bisãsiri.

3 Adamu wɛ̀ basuddo akuride gũn à né ì a taka ũ à bòkɔ̃a kãao, akũ à tó kpànɛ Sɛti. 4 Sɛti inaa gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siikɔ̃ à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 5 Kũ à kà wɛ̀ wàa siikɔ̃ kpé basuddo akuri, akũ à gà.

6 Sɛti wɛ̀ basɔɔro awɛɛsɔɔrode gũn à Ɛnɔsu ì. 7 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siikɔ̃ awɛɛsuppla à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 8 Kũ à kà wɛ̀ wàa siikɔ̃ kpé basɔɔro akuri awɛɛpla, akũ à gà.

9 Ɛnɔsu wɛ̃ basiikɔ̃ akuride gũn à Kenana ì. 10 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃
kũ gɛ̃roo à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 11 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpé
basɔɔro awɛɛsɔɔro, akũ à gà.
12 Kenana wɛ̃ baaakɔ̃ akuride gũn à Malalɛli ì. 13 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃
kpé bupla à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 14 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpé
basɔɔro akuri, akũ à gà.
15 Malalɛli wɛ̃ baaakɔ̃ awɛɛsɔɔrode gũn à Yarɛdi ì. 16 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa
siikɔ̃ kũ mèn baraakuri à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 17 Kũ à kà wɛ̃
wàa siikɔ̃ kpé basɔɔro sɔɔrosari, akũ à gà.
18 Yarɛdi wɛ̃ basɔraakɔ̃ awɛɛplade gũn à Ɛnɔku ì. 19 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ wàa siikɔ̃
à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 20 Kũ à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpé basɔraakɔ̃
awɛɛpla, akũ à gà.
21 Ɛnɔku wɛ̃ baaakɔ̃ awɛɛsɔɔrode gũn à Mɛtusela ì. 22 A gbɛra à táa ò kũ
Ludao ari wɛ̃ wàa do kpé basɔɔro à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 23 À
kà wɛ̃ wàa do kpé basɔraakɔ̃ awɛɛsɔɔro. 24 À táa ò kũ Ludao, akũ ò kùrai, kũ
Luda a sɛ̀ à bò kãao andunia gũn yãi.
25 Mɛtusela wɛ̃ bakɛ̃ndo awɛɛsupplade gũn à Lamɛki ì. 26 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃
wàa aakɔ̃ kpé bakɛ̃ndo awɛɛpla à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 27 Kũ
à kà wɛ̃ wàa siikɔ̃ kpé basɔraakɔ̃ akuri donsari, akũ à gà.
28 Lamɛki kɛ̀ wɛ̃ bakɛ̃ndo awɛɛpla, akũ à négɔ̃gbɛ̃ ì. 29 À tɔ́ kpànɛ Nuhu à pì:
Gbɛ̃ bire mé ani ó laakari kpátɛwɛrɛ zĩ gbãna kũ ótɛn kɛ yãi. Odì zĩ gbãna
pì kɛ Dikiri láaribona zĩtɛa yãimɛ. 30 Nuhu inaa gbɛra Lamɛki kɛ̀ wɛ̃ wàa aakɔ̃
sɔɔrosari à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo. 31 Kũ à kà wɛ̃ wàa aakɔ̃ kpé
basɔraakɔ̃ akuri awɛɛsuppla, akũ à gà.
32 Kũ Nuhu kà wɛ̃ wàa pla kpé basɔɔro, à Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio ì.

6

Bisãsirinɔ yakanaa

1 Kũ bisãsirinɔ nà kɛna nà òtɛn dagula òtɛn nénɔgbɛ̃nɔ i, 2 akũ Luda nénɔ è
bisãsiri nénɔgbɛ̃ pìnɔ mana, akũ òtɛni ń sé ń pɔyeinaaa. 3 Akũ Dikiri pì: Ma
Nini nigɔ̃ kú bisãsirinɔ gũn gɔrɔ sĩnda pínkiro, zaakũ mèbarademɛ. Ń gɔrɔnɔ
nigɔ̃ wɛ̃ basuddomɛ. 4 Gbɛ̃ gbànanɔn kú andunia gũn gɔrɔ birea kũ gɔrɔ bire
gbɛrao dɔ, gɔrɔ kũ Luda né pìnɔ bisãsiri nénɔgbɛ̃nɔ dɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ũ ò nénɔ ì kũńwo.
Ń né pìnɔmɛ gɔ̃sa gbãna kũ ń tɔ́ bò zaa káakunɔ ũ.
5 Dikiri è kũ bisãsirinɔ yã vãni kɛna dasi andunia gũn. Gɔrɔ sĩnda pínki yã
bɛ̃nɛ laasunn òdigɔ̃ lé ado, 6 akũ a pɔ yàka bisãsiri kũ à kɛ̀ zĩtɛ yã musu. À
laasun pãnde lɛ̀, 7 akũ à pì: Mani bisãsiri kũ ma kɛ̀ zĩtɛ wara, bisãsirinɔ kũ
nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔo, zaakũ ma pɔ yàka ń kɛna yã
musu. 8 Ama Nuhu Dikiri pɔnna lè.

Nuhu yã

9 Nuhu burinɔ yãn dí. Nuhu bi gbɛ̃ manamɛ. Kũ à kun, a mèn do mé à taari
vĩro à táa ò kũ Ludao. 10 Nuhu négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn aakɔ̃, Sɛmu kũ Hamuo kũ
Yafɛtio. 11 Luda è andunia gbɛ̃nɔ yàka ń pínki, taarikɛna andunia pà. 12 Kũ
Luda andunia gwà, à è à yàka, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki zã̀ zéa.

13 Akũ Luda pì Nuhunɛ: Mani gbɛ̃ sĩnda pínki kakatɛ, kũ ń yãin taarikɛna dà anduniala. Mani ń kakatɛ lɛɛlɛ kũ anduniaomɛ. 14 Ǹ gó'itɛ kɛkɛ kũ lí lèkɛtɛɛo ǹ kpénɛnɔ kɛ a gũn ǹ ɔ̀da maa a gũn kũ a kpɛo. 15 Ĩni gó pì kɛ lán dí bà. A gbǎna gǎsãkuru wàa do kpé basɔɔro, a yàasa gǎsãkuru bupla akuri, a lei sɔ̃ gǎsãkuru baraakuri. 16 Ǹ gó pìi musu pápa, gbasa ǹ guforo tó a dagura gwe gǎsãkuru do zaa a musu kpa. Ǹ gbà da gó pì kpado ǹ gó pì kɛ didikɔ̃ana lɛu aakɔ̃.

17 Makũ sɔ̃ mani tó í da anduniala, de mà pɔ́ wɛ̃ndide kũ ɔ̀di wesa bonɔ kakatɛ ń pínki. Pɔ́ kũ ò kú andunia gũnnɔ ni gaga pínki. 18 Ama ma bàka nigɔ̃ kú kũnwo. Ĩni gɛ̃ gó pìi gũn kũ n négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nanɔo kũ n nénɔ nɔnɔo. 19 Ĩni pɔ́ wɛ̃ndide pínki sé ǹ gɛ̃ kũńwo mèn plapla de onigɔ̃ kun kũ wɛ̃ndiio. 20 Bã burinɔ kũ nɔ̀bɔ burinɔ kũ pɔ́ kũ ɔ̀di táa o kũ kùao burinɔ pínki oni su n kĩnaa mèn plapla de ɔ̀gɔ̃ kun. 21 Ǹ pɔ́ble kũ ɔ̀di ble sĩnda pínki sétɛ ǹ kakara á zàna ũ, ákɔ̃nɔ kũ pɔ́ pìnɔ. 22 Akũ Nuhu kɛ̀ lɛ à yã kũ Luda ònɛɛ kɛ̀ pínki.

7

Í dana anduniala

1 Akũ Dikiri pì Nuhunɛ: Ǹ gɛ̃ gó gũn kũ n bedenɔ, zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma n e yãnnade ũ gbãragbɛ̃nɔ té. 2 Ǹ nɔ̀bɔ kũ à de sa'opɔ ũnɔ sé ǹ gɛ̃ kũńwo da kũ a sàao mèn supplapla, ǹ nɔ̀bɔ kũ ɔ̀di sa ooronɔ sé mèn plapla da kũ a sàao. 3 Ǹ bãnɔ sé ǹ gɛ̃ kũńwo dɔ da kũ a sàao mèn supplapla de ń burinɔ gɔ̃ kú andunia gu sĩnda pínkia. 4 Zaakũ gɔrɔ suppla gbɛra mani tó legũ ma zĩtɛ ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio, de mà pɔ́ wɛ̃ndide kũ ma kènɔ wara zĩtɛ pínki.

5 Nuhu yã kũ Dikiri ònɛɛ kɛ̀ pínki. 6 Gɔrɔ kũ í dà anduniala, Nuhu kun wɛ̀ wàa aakɔ̃mɛ. 7 À gɛ̀ gó'itɛ gũn kũ a nénɔ kũ a nanɔo kũ a nénɔ nɔnɔo de ò bo í pì yãn. 8 Akũ nɔ̀bɔ kũ ò de sa'opɔ ũnɔ kũ nɔ̀bɔ kũ ɔ̀di sa ooronɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ ɔ̀di táa o kũ kùaonɔ 9 sù Nuhu kĩnaa gó gũn mèn plapla da kũ a sàao lákũ Luda ònɛɛ nà. 10 Gɔrɔ suppla gbɛra í da pìi dà anduniala. 11 Nuhu wɛ̀ wàa aakɔ̃de gũn a mɔ plade gɔrɔ gɛ̃ro awɛɛplade zĩ, akũ í kũ à kú zĩtɛ gbárunɔ pǔtã pínki, akũ ludambɛ guforonɔ fɔ̃. 12 Legũ mà ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio.

13 Gɔrɔ birea Nuhu gɛ̀ gó gũn kũ a nénɔ Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio kũ api nanɔo kũ a nénɔ nɔnɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃, 14 kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ pínki ń buria kũ bɛ pɔ́kãdenɔ pínki ń buria kũ pɔ́ kũ ɔ̀di táa o kũ kùaonɔ pínki ń buria kũ pɔ́ vurananɔ pínki ń buria, bãnɔ kũ pɔ́ dèmbɛrɛdenɔ pínki. 15 Pɔ́ kũ ɔ̀di wesa bonɔ sù Nuhu kĩnaa gó gũn buri kũ burio mèn plapla. 16 Pɔ wɛ̃ndidenɔ buri pínki gɛ̀ da kũ a sàao lákũ Luda dìtɛnɛ nà. Akũ Dikiri gbà tàtańlɛ.

17 Legũ mà ari gɔrɔ bupla. Kũ í tɛn kara, akũ à gó pìi sɛ̀ zĩtɛla. 18 Í fùtɛ à kàra manamana à dà zĩtɛla, akũ gó pì fù íla. 19 Í kàra à dà zĩtɛla lái, à dà kpi lei kũ ò kú andunia gũnnɔla míɔmiɔ. 20 Í fùtɛ à dà kpi pìnɔla ari gǎsãkuru gɛ̃ro. 21 Pɔ́ wɛ̃ndide kũ ɔ̀di táa o zĩtɛnɔ gàga pínki, bãnɔ kũ bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ ɔ̀di táa o kũ kùaonɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki. 22 Pɔ́ kũ ɔ̀di wesa bo kũ ò kú sĩsĩanɔ gàga pínki. 23 Luda pɔ́ wɛ̃ndide kũ ò kú sĩsĩanɔ kàkatɛ pínki. À bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ ɔ̀di táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ kàkatɛ andunia gũn. Nuhu mé à bò ado kũ pɔ́ kũ ò kú kãao gó gũnnɔ. 24 Akũ í gɔ̃ da anduniala ari gɔrɔ basuppla akuri.

8

Í gona anduniala

1 Nuhu kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ bɛ pɔ́kãde kũ ò kú kãao gó gũnnɔ pínki yã dɔ̀ Ludan. Kũ à ĩa gbàrɛ zĩtɛa, akũ í nà babanaaa. 2 Í kũ ò kú zĩtɛ gbárunɔ kũ ludambɛ guforonɔ tàta, akũ legũ kɛ̀. 3 Í pì tɛn baba busɛbusɛ àtɛn lago ari gɔrɔ basuppla akuri. 4 A mɔ supplade gɔrɔ gɛ̃ro awɛɛplade zĩ gó pìi dì kpi kũ òdi pi Araratаa. 5 Í pì tɛn lago ari mɔ kuride gũn. Mɔ kuride pì gɔrɔ káaku zĩ kpinɔ mìsɔ̃ntɛnɔ bòbo.

6 Gɔrɔ bupla gbɛra Nuhu gó wondo kũ à bòn yã wɛ̀, 7 akũ à kãakãanna gbàrɛ. Àtɛn vura àtɛn gɛ́ àtɛn su ari í bàba zĩtɛa. 8 À potɛ̃nɛ gbàrɛ dɔ de à le à dɔ̃ tó í làgo zĩtɛa. 9 Kũ potɛ̃nɛ dí diki lero, akũ a èra à sù Nuhu kĩnaa gó gũn, zaakũ í da anduniala pínkimɛ. Nuhu ɔ bò à a kù̀ à gɛ̃o gó gũn. 10 À kámma bò ari gɔrɔ suppla, akũ à èra à potɛ̃nɛ gbàrɛ dɔ. 11 Potɛ̃nɛ pìi èra à sù à kĩnaa ɔkɔsi à kù lá kɛ̀ à kpá a léi. Akũ Nuhu dɔ̃ kũ í làgo zĩtɛa. 12 À kámma bò gɔrɔ suppla dɔ, akũ à èra à potɛ̃nɛ pìi gbàrɛ, adi ɛra à sù a kĩnaa doro. 13 Nuhu wɛ̀ wàa aakɔ̃ awɛɛdode gũn a mɔ káaku gɔrɔ káaku zĩ, í bàba zĩtɛa, akũ à gó pìi musu gò. Kũ à gu gwà, à è í làka zĩtɛa. 14 A mɔ plade gɔrɔ baraasɔɔro awɛɛplade zĩ í bàba zĩtɛa.

15 Akũ Luda yã ò Nuhunɛ à pì: 16 Ǹ bo gó gũn kũ n nanɔo kũ n négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nɔnɔo. 17 Ǹ pɔ́ wɛ̀ndide kũ ò kú kũnwonɔ bɔtɛ pínki, bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki, de ò fãkɔ̃a zĩtɛ òɡɔ̃ né i òɡɔ̃ kara andunia gũn. 18 Akũ Nuhu bò kũ a nénɔ kũ a nanɔo kũ a né pìnɔ nɔnɔo. 19 Nɔ̀bɔnɔ pínki kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ pínki kũ bãnɔ pínki kũ pɔ́ kũ òdi táa o zĩtɛnɔ pínki bɔ̀tɛ gó gũn buri kũ burio.

20 Akũ Nuhu Dikiri gbagbaki bò. À nɔ̀bɔ kũ bã kũ òdi sa oonɔ kù̀, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òa. 21 Kũ Dikiri a gbĩ mà, à kɛ̀nɛ nna, akũ à laasun lɛ̀ à pì: Mani ɛra mà láari bo zĩtɛa bisãsiri yãi doro, zaakũ bisãsiri laasun dìɡɔ̃ vãni zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔamɛ. Mani ɛra mà pɔ́ wɛ̀ndidenɔ kakatɛ lákũ ma kɛ̀ nà doro. 22 Ari andunia gɛ́ àgɔ̃ kunwo pɔ́tɔ̃na kũ pɔ́kɛkɛnaao, ĩa kũ guwãnao, bunsirɛ kũ sakareo, fãnantɛ̃ kũ gwãanio, ń ke ni lákaro.

9

Luda bàka kunna kũ Nuhuo

1 Akũ Luda arubarikaa dà Nuhugu kũ a nénɔ à pìńnɛ: Àgɔ̃ né i àgɔ̃ kara à andunia pa. 2 Nɔ̀bɔnɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ nigɔ̃ á vĩna vĩ pínki. Ma ń náárɛ á ɔĩ. 3 Pɔ́ kũ òdi táa onɔ pínki nigɔ̃ de á pɔ́ble ũ. Ma ń kpááwa pínki lákũ ma pɔ́ble kũ òdi butɛ zĩtɛanɔ kpàáwa nà yã. 4 Ama àsun nɔ̀bɔ kũ odi a kùtu kpáro sóro, zaakũ a arumɛ a wɛ̀ndi ũ. 5 Mani á aru kũ à de á wɛ̀ndi ũ fĩna boárɛ. Tó nɔ̀bɔ gbɛ̃ dɛ̀ ke tó gbɛ̃ a gbɛ̃dake dɛ̀, mani a aru fĩna bonɛ. Mani fĩna bo gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake dɛɛa. 6 Tó gbɛ̃ a gbɛ̃dake dɛ̀, oni a dɛ, zaakũ ma bisãsiri kɛ̀ ma taka ũmɛ. 7 Àgɔ̃ né i àgɔ̃ kara, à da anduniala àgɔ̃ kɛ dasi.

8 Luda pì Nuhunɛ kũ a nénɔ dɔ: 9 Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo kũ á burinɔ 10 kũ pɔ́ wɛ̀ndide kũ ò kú kãáo kũ ò bò gó gũnnɔ pínki, bãnɔ kũ bɛ pɔ́kãdenɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú zĩtɛanɔ pínki. 11 Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo. Mani í da anduniala mà pɔ́ wɛ̀ndidenɔ kakatɛ pínki doro. Í ni da anduniala à a kakatɛ doro. 12 Akũ Luda èra à pì: Ma bàka nigɔ̃ kú kãáo kũ pɔ́ wɛ̀ndide kũ ò kú kãáonɔ

ari gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. A sèedaan dí. 13 Mani ludambɛfɛ̃nɛda bo legũa ma bàka
kunna kũ anduniao sèeda ũ. 14 Tó ma tò legũ sìsi ludambɛfɛ̃nɛda bòa, 15 lákũ
ma bàka kú kãáo nà kũ pɔ́ wɛ̃ndide buri sĩnda pínkio, a yã ni dɔmagu. Mani
tó í da anduniala à pɔ́ wɛ̃ndide kakatɛ pínki doro. 16 Tó ma ludambɛfɛ̃nɛda è
legũa, ma bàka kunna kũ pɔ́ wɛ̃ndide buri sĩnda pínkio ari gɔrɔ sĩnda pínki yã
ni dɔmagu. 17 Akũ Luda pì Nuhunɛ: Ma bàka kunna kũ pɔ́ wɛ̃ndide kũ ò kú
andunia gũnnɔ pínki sèedaan gwe.

Nuhu nénɔ

18 Nuhu né kũ ò bòtɛ gó gũnnɔ tɔ́n dí: Sɛmu, Hamu, Yafɛti. Hamumɛ Kanaa
de ũ. 19 Nuhu nénɔn gwe gbɛ̃nɔn aakɔ̃. Ń burinɔ mé ò dàgula andunia gũn
pínki.

20 Nuhu bi búbariimɛ, akũ à geepi líkpɛ bà. 21 Kũ à sèwɛ̃ mì à kằ, akũ a wutɛna
pótompo a kpén. 22 Kũ Kanaa de Hamu a de pótompo è, à bò à gèɛ à ò Sɛmunɛ
kũ Yafɛtio. 23 Akũ Sɛmu kũ Yafɛtio uta zɔ̃kɔ̃ɔ sè ò dì ń gằaa ń pla ò táa ò kũ kpɛo.
Ń arɛ dɔna gu pãndea de òsun ń de pótompo ero yãi, ò gèɛ ò kù ń de pótompola.
24 Kũ wɛ̃ wère Nuhua à vù, à mà lákũ a né kpɛde kèarɛ nà, 25 akũ à pì:

Kanaa nigɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ,
àkũ mé anigɔ̃ a gbɛ̃nɔ zɔ̀ kpɛde ũ.

26 Akũ à pì:

Arubarikademɛ Dikiri, Sɛmu Luda ũ,
Kanaa nigɔ̃ de Sɛmu zɔ̀ ũ.

27 Luda karana kɛ Yafɛtinɛ,
a burinɔ ń baka le Sɛmu burinɔ arubarikaa gũn,
Kanaa nigɔ̃ de Yafɛti zɔ̀ ũ.

28 Í dana anduniala gbɛra Nuhu kè wɛ̀ wàa do kpé basuppla akuri. 29 À kè
wɛ̀ wàa siikɔ̃ kpé basuppla akuri, akũ à gà.

10

Nuhu burinɔ

1 Nuhu négɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛmu kũ Hamuo kũ Yafɛtio kũ ń négɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì í dana
anduniala gbɛranɔ yãn dí. 2 Yafɛti négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Goma, Magɔgu, Midiã,
Girisi, Tubala, Mɛsɛki kũ Tirasao. 3 Goma négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Asakɛnaza, Rifa,
Tɔgama. 4 Girisi négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Ɛlisa, Tasisi, Sipiru, Rodanimu. 5 Buri pìnɔ
mé ò dàgula ísira gɛrɛɛi, ò kɔ̃ kpàatɛtɛ bùsu kũ bùsuuo buri kũ burio danɛdanɛ,
baadi kũ a buriyão.

6 Hamu négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Etiopia, Misila, Libia kũ Kanaao. 7 Etiopia
négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Sɛba, Avila, Sabata, Raama kũ Sabatɛkao. Raama
négɔ̃gbɛ̃nɔmɛ Seba kũ Dedão ũ. 8 Nimlɔdu bi Etiopia burimɛ dɔ. Àkũmɛ
andunia gbãnazɔ̃kɔ̃de tɔ́de káaku ũ. 9 Tofe sàamɛ Dikiri kĩnaa. A yã mé à tò
òdi pi: Lákũ Nimlɔdu de tofe sà ũ Dikiri kĩnaa nà. 10 Babilɔnia bùsu kũ à kí
blèa káaku wéranɔmɛ Babɛli kũ Ɛrɛkio kũ Akadao kũ Kalanɛo ũ. 11 Bona gwe
à gèɛ Asiria bùsun, akũ à Ninɛva kàtɛ kũ Reobo'irio kũ Kalao 12 kũ Rɛsɛ̃ kũ à
kú Ninɛva dagura kũ Kalao. Ninɛvamɛ wéra zɔ̃kɔ̃ ũ.

13 Misila burinɔn dí: Ludunɔ, Anamunɔ, Lɛabanɔ, Nafatunɔ, 14 Patarusinɔ,
Kasalunɔ kũ Kɛrɛti kũ Filisitininɔ bò ń gũnnɔo.

15 Kanaa daudu Sidɔ̃ burinɔn dí: Itinɔ, 16 Yebusinɔ, Amɔrinɔ, Gigasinɔ,
17 Ivinɔ, Akinɔ, Sininɔ, 18 Avadanɔ, Zɛmarinɔ kũ Amatanɔo. Kanaa pìnɔ dàgula

kpɛkpɛ. 19 Ń̀ bùsu lézɛkin dí. Bona zaa Sidɔ̃ gɛna Gera kũ à kú Gaza sarɛ ari
Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kũ Adamao kũ Zeboimu kũ à kú Lasa sarɛo. 20 Hamu
négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe buri kũ burio bùsu kũ bùsuuo danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.
21 Yafɛti dakũna Sɛmu buri kè dɔ. Àkũmɛ Eberunɔ dizi káaku ũ. 22 Sɛmu
négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Elamu, Asiria, Apasada, Ludu kũ Aramuo. 23 Aramu
négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Uzu, Hulu, Geta kũ Mɛsɛkio. 24 Apasada mé à Sela ì, akũ Sela
Eberu ì. 25 Eberu négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. A do tɔ́n Pɛlɛgi, zaakũ a gɔrɔn ò kɛ̀kɔ̃a
andunia gũn. A dakũna tɔ́n Yɔkɔtã. 26 Yɔkɔtã négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Alamɔdada,
Sɛlɛfi, Azamavɛ, Yera, 27 Adoramu, Uzala, Dikala, 28 Obala, Abimaɛli, Seba,
29 Ofi, Avila kũ Yobabuo. Yɔkɔtã négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe pínki. 30 Bona Mɛsa gɛna
Sefa kũ kpi kũ ò kú ifãboki kpanɔ, àkũmɛ ń̀ bùsu ũ. 31 Sɛmu négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe
pínki buri kũ burio bùsu kũ bùsuuo danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.
32 Nuhu négɔ̃gbɛ̃nɔ burinɔn gwe danɛdanɛ bùsu kũ bùsuuo. Ń̀ kĩnaan
andunia buri sĩnda pínki bòn ò dàgula í dana anduniala gbɛra.

11

Babɛli kpédidikɔ̃anaa

1 Andunia gũn yã pínki buri mèn domɛ, yã dokɔ̃nɔn òdi o. 2 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn
sɔ̃sɔ̃ ifãboki kpa nà, kũ ò kà Babilɔnia bùsu gusaran, akũ ò vùtɛ gwe. 3 Ò pìkɔ̃nɛ:
Ò gé ò kúnku bo ò kpáta manamana. Kúnkumɛ ń̀ gbɛ̀ ũ, ɔ̀daamɛ ń̀ simiti ũ. 4 Akũ
ò pì: Ò wéra kátɛ ò kpédidikɔ̃ana bo a mìsɔ̃ntɛ zɔ̃ ludambɛa. Ò ó zĩda tɔ́ bo de
òsungɔ̃ fãkɔ̃ana dodo andunia gũnlo yãi.
5 Akũ Dikiri kìpa à wéra pìi gwà kũ kpé lei kũ bisãsirinɔ bòoo. 6 Akũ à pì: Ń̀
pínki ń̀ buri dokɔ̃nɔmɛ, yã dokɔ̃nɔn òdi o, akũ yã kũ òtɛn boon dí yá? Yã kũ ò
a laasun lɛ̀ tera sà oni kɛmɛ, póke ni kpáńnɛ a kɛnaa gũn doro. 7 Ò kipa ò gé
gwe ò ń̀ yã yãkatɛńnɛ de òsun kɔ̃ yã ma doro. 8 Akũ Dikiri ń̀ fãkɔ̃a gwe dodo
andunia gũn pínki, akũ ò ń̀ wéra katɛnaa tò. 9 A yã mé à tò, ò tɔ́ kpà wɛ̃tɛ pìinɛ
Babɛli, zaakũ gwen Dikiri tò andunia buri sĩnda pínki yã bòn. Zaa gwen à ń̀
fãkɔ̃a andunia gũn pínki.

Sɛmu kũ Terao burinɔ

10 Sɛmu burinɔ yãn dí. Sɛmu wɛ̀ basɔɔrode gũn à Apasada ì ídana anduniala
gbɛra wɛ̀ pla. 11 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa pla kpé basɔɔro à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ
kũ nɔgbɛ̃nɔo.
12 Apasada wɛ̀ baraakuri awɛɛsɔɔrode gũn à Sela ì. 13 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa
pla kũ aakɔ̃o à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
14 Sela wɛ̀ baraakuride gũn à Eberu ì. 15 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa pla kũ aakɔ̃o à
né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
16 Eberu wɛ̀ baraakuri awɛɛsiikɔ̃de gũn à Pɛlɛgi ì. 17 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa pla
kũ baraakurio à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
18 Pɛlɛgi wɛ̀ baraakuride gũn à Rɛu ì. 19 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa do awɛɛkɛ̃ndo
à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
20 Rɛu wɛ̀ baraakuri awɛɛplade gũn à Serugu ì. 21 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa do
awɛɛsuppla à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
22 Serugu wɛ̀ baraakuride gũn à Nao ì. 23 A gbɛra à kè wɛ̀ wàa do à né
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.

24 Nao wɛ̃ baraakuri donsaride gũn à Tera ì. 25 A gbɛra à kɛ̀ wɛ̃ basuddo
donsari à né pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo.
26 Tera kɛ̀ wɛ̃ baaakɔ̃ akuri, akũ à Abramu kũ Nao kũ Aranao ì. 27 Tera
burinɔ yãn dí. Tera Abramu kũ Nao kũ Aranao ì, akũ Arana Lutu ì. 28 Arana
gà a de Tera wára zaa Urumɛ Kaladia bùsun, gu kũ ò a ìn. 29 Abramu kũ Nao
nɔ sɛ̀. Abramu nanɔ tɔ́n Sarai, Nao nanɔ sɔ̃ tɔ́n Milika, Arana né. Arana pì mé
à Isika ì dɔ. 30 Sarai sɔ̃ paramɛ, adi né iro.
31 Akũ Tera a né Abramu kũ a daikore Lutuo kũ Abramu nanɔ Saraio sɛ̀
bona Uru, Kaladia bùsun, òtɛn gɛ́ Kanaanɔ bùsun. Kũ ò kà Arana, ò vùtɛ gwe.
32 Tera wɛ̃ wàa do awɛɛsɔɔrode gũnn à gà zaa Arana.

12

Dikiri ona Abramunɛ à bo a bùsun

1 Dikiri pì Abramunɛ:

Ǹ bo n bùsun n danɛnɔ té n de bɛa,
ǹ tá bùsu kũ mani mɔnnɛn.
2 Mani tó n buri kɛ dasi,
mani arubarika dangu mà n tó bo,
n kĩnaan onigɔ̃ arubarika len.
3 Mani arubarika da gbɛ̃ kũ oni sa mana onnɛnɔn,
mani gbɛ̃ kũ oni sa vãni onnɛnɔ ká.
Andunia buri sĩnda pínki ni arubarika le n gãi.

4 Akũ Abramu dà zén lákũ Dikiri ònɛ nà. Lutu gɛ̀ɛ kãao. A wɛ̃ baaakɔ̃ akuri
awɛɛsɔɔrode gũn à bò Arana 5 kũ a nanɔ Saraio kũ a vǐni né Lutuo kũ ń aruzɛkɛ
kũ ò vĩnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò sɛ̀ gwenɔ. Lɛn ò bò Arana lɛ ò dà Kanaa zén. Kũ ò kà
gwe, 6 akũ ò gɛ̃̀tɛ bùsuu pìn ari ò kà Mɔre gbiri lí kĩnaa Sɛkɛmu. Kanaanɔn kú
bùsuu pìn gɔrɔ birea. 7 Akũ Dikiri bò à sù Abramua à pì: Mani bùsu dí kpá n
burinɔamɛ. Akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe. 8 Kũ à fùtɛ gwe, à mìi pɛ̀ kpi kũ
ò kú Bɛtɛli ifãboki kpanɔa, akũ à bùraa kàtɛ gwe, Bɛtɛli kú ifãlɛtɛ kpa, Ai kú
ifãboki kpa. À Dikiri gbagbaki bò gwe dɔ, akũ à a sìsi. 9 Akũ à dà zén dɔ à mìi
pɛ̀ Nɛgɛvia.
10 Kũ nàa kà bùsuu pìn, akũ Abramu gɛ̀ɛ gɔrɔ pla kɛ Misila, zaakũ nàa pìi
gɛ̃̀ ɔla. 11 Kũ à kà kãni kũ Misilao, à pì a nanɔnɛ: Má dɔ̃ nɔ manamɛ n ũ. 12 Tó
Misilanɔ n e, oni pi ma nanɔmɛ n ũ, oni ma dɛ oni n tó. 13 Ǹ pińnɛ ma dãremɛ n
ũ de ò ma sí ɔplapla n yãi. Lákũ ĩni ma mì sí nàn gwe. 14 Kũ ò kà Misila, Misilanɔ
è nɔgbɛ̃ pì mana gɛ̃̀. 15 Kũ Misilanɔ kína Firi'auna ìbanɔ a è, ò a mana gɔ̃̀gɔ̃nɛ,
akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̃̀ kãao Firi'aunanɛ a bɛa. 16 Akũ à Abramu gwà manamana a
yãi, à sãnɔ kpàa kũ zùnɔ kũ zaakinɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ
lakuminɔo. 17 Akũ Dikiri gyã pãsĩnɔ kà Firi'aunagu kũ a bedenɔ Abramu nanɔ
pì yãi. 18 Akũ Firi'auna Abramu sìsi à pìnɛ: Bó yã n kèmɛnɛ gwee? Bó yã mé à
tò ńdi omɛnɛ kũ n nanɔnloo? 19 À kɛ̀ dera n pì n dãremɛ, akũ ma a sɛ̀ nɔ ũu? N
nɔn di! Ǹ n pó sé ǹ táo. 20 Firi'auna yã ò a gbɛ̃nɔnɛ Abramu yã musu, akũ ò gɛ̀ɛ
ò zɛ̀nɛ kũ a nanɔo kũ a aruzɛkɛnɔ pínki.

13

Abramu kɛ̃kɔ̃ana kũ Lutuo

1 Akũ Abramu bò Misila à sù Nɛgɛvi kũ a nanɔo kũ a aruzɛkɛnɔ pínki kũ Lutuo. 2 Abramu bi aruzɛkɛdemɛ, à pɔ́kãdenɔ vĩ dasi kũ andurufuuo kũ wuraao. 3 Bona Nɛgɛvi à sɔ̃sɔ̃ gu kũ guo ari à gèɛ à kào Bɛtɛli, gu kũ à bùraa kàtɛn káaku Bɛtɛli dagura kũ Aio, 4 gu kũ à sa'oki bòn yã. Akũ à Dikiri sìsi gwe.

5 Lutu dìgɔ̃ té kũ Abramuo lɛɛlɛ. À sãnɔ kũ zùnɔ kũ bizakutanɔ vĩ se. 6 Ń pɔ́kãdenɔn dasi, gu pìi sɛ̃ dí mɔ́ḿma ń pínkiro. A yã mé à tò oni fɔ̃ ògɔ̃ kú gu dokɔ̃nɔ lɛɛlɛ doro. 7 Akũ lékpakɔ̃a gɛ̃ Abramu pɔ́dãrinɔ kũ Lutu pɔ́dãrinɔ dagura. Zĩ kůa sɔ̃ Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔn kú bùsuu pìn. 8 Akũ Abramu pì Lutunɛ: À mana lékpakɔ̃a gɔ̃ kú ó daguraro, ke ma pɔ́dãrinɔ kũ n pɔ́dãrinɔ dagura, zaakũ danɛnɔn ó ũ. 9 Ǹ bùsu gwa da n arɛ pínki. Ò kɛ̃kɔ̃a. Tó n gɛ ɔzɛi, mani gé ɔplai. Tó n gɛ ɔplaimɛ sɔ̃, mani gé ɔzɛi. 10 Kũ Lutu gu gwà, à è Yoda guvutɛ pínki mɔtɔ vĩ manamana. Ari Dikiri gɔ̃ gé Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kakatɛ, guvutɛ pì de lán Dikiri swadakoo bà, lán Misila bùsuu bà, ari à gèɛ pé Zoaa. 11 Akũ Lutu Yoda guvutɛ sè pínki. Ò kɛ̃kɔ̃a, akũ Lutu dà zén à tà ifãboki kpa. 12 Abramu gɔ̃ Kanaanɔ bùsun, Lutu sɔ̃ à kú Yoda guvutɛ wɛ̃tɛnɔ dagura. À bùraa kàtɛ Sɔdɔmu sarɛ. 13 Sɔdɔmudenɔ sɔ̃ ò vãni, durunnakɛri sànɔmɛ ń ũ Dikiri kĩnaa.

14 Lutu tanaa gbɛra Dikiri pì Abramunɛ: Gu kũ ń zén ǹ wé sé ǹ gugbãnduru kũ gènɔmidɔkio kũ ifãbokio kũ ifãlɛtɛo gwa. 15 Zĩtɛ kũ n è pínki, ma kpàmma, anigɔ̃ de mɔkɔ̃n kũ n burinɔ pó ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 16 Mani tó n burinɔ kɛ dasi lán bùsu'atɛ̃ bà. Tó gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bùsu'atɛ̃ naro, de ani fɔ̃ à n burinɔ naro. 17 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ bùsuu pìn ǹ a gbåna kũ a yàasaao gwa, zaakũ ma kpàmmamɛ. 18 Abramu fùtɛ à gèɛ à vùtɛ Mamare gbiri lí kũ ò kú Ɛblɔnunɔ sarɛ, akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe.

14

Lutu surabanaa

1 Zĩkea Babilɔnia bùsu kína Amarafɛli kũ Ɛlasa bùsu kína Ariɔkio kũ Elamu bùsu kína Kɛdɔlaomɛɛo kũ Goimu bùsu kína Tidalao 2 tɛn zǐ ká kũ Sɔdɔmu kína Bɛrao kũ Gɔmɔra kína Bisao kũ Adama kína Sinabuo kũ Zeboimu kína Sɛmɛbao kũ Bɛla kũ òdi pi tera Zoa kínao. 3 Kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ kɔ̃ kàkara ń pínki Sidimu guvutɛn. Àkũmɛ Sèbɛ Wiside ũ tera. 4 Wɛ̃ kuri awɛɛpla dagura òdigɔ̃ táfe bo Kɛdɔlaomanɛ. A wɛ̃ kuri awɛɛ'aakɔ̃de gũnn ò gì bonɛi. 5 A wɛ̃ gɛ̃ro donsaride gũnn Kɛdɔlaoma kũ kína kũ ò kú kãaonɔ sù ò zǐi blè Rɛfaimunɔa zaa Asɛtɛro Kanaimu, ò zǐi blè Zuzinɔa zaa Hamu, ò zǐi blè Ɛminɔa zaa Save Kiriataimu, 6 ò zǐi blè Orinɔa ń kpi kũ òdi pi Seia ari à gèɛ pé Ɛli Parana gbárannaa. 7 Akũ ò èra ò sù Ɛmisipa. Àkũ òdi pi tera Kadɛsi. Ò zǐi blè Amalɛki bùsuua pínki kũ Amɔri buri kũ ò kú Azazɔ̃ Tamanɔa dɔ.

8 Akũ Sɔdɔmu kína kũ Gɔmɔra kínao kũ Adama kínao kũ Zeboimu kínao kũ Bɛla kũ òdi pi tera Zoa kínao fùtɛ ò gèɛ ò zǐ ká kũńwo Sidimu guvutɛn. 9 Òtɛn zǐ ká kũ Elamu bùsu kínao kũ Goimu bùsu kínao kũ Babilɔnia bùsu kínao kũ Ɛlasa bùsu kínao. Kína gbɛ̃nɔn siikɔ̃ pìnɔ tɛn zǐ ká kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ. 10 Sidimu guvutɛ òda wèɛ vĩ dasi. Kũ Sɔdɔmu kína kũ Gɔmɔra kínao tɛn bàa lé, akũ ò sì a gũn, akũ ń gbɛ̃ kparanɔ bàa lè ò gèɛ gusĩsĩden. 11 Zǐblerinɔ Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao aruzɛkɛnɔ kũ ń pɔ́blenɔ sètɛ pínki ò tào. 12 Gɔrɔ kůa Abramu vǐni né Lutu kú Sɔdɔmu, akũ ò a kǔ ò tà kãao kũ a aruzɛkɛnɔ.

13 Akũ gbɛ̃ kũ à bò ń ɔĩ gèɛ à ò Eberu buri Abramunɛ zaa Mamare gbiri línɔ
sarɛ. Mamare kũ a dakũnanɔ Ɛsɛkɔlu kũ Anɛo bi Amɔri burinɔmɛ, ò de kɔ̃ gbɛ̃
ũ kũ Abramuo. 14 Kũ Abramu mà ò a danɛ kὺ ò tà kãao, akũ à a bɛ zὶkarinɔ sὲtɛ
gbɛ̃nɔn wàa do kpé basuddo plansari à pὲtɛ kína pìnɔi, akũ à ń lé Dã. 15 Akũ à a
gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ, akũ ò sìńgu gwãani. Ò zὶi blèḿma ò pὲḿma ari Oba, Damasuku
gugbãnduru kpa. 16 À èra à sù kũ aruzɛkɛ pìnɔ pínki kũ a vὶni né Lutuo kũ a
aruzɛkɛnɔ. À sù kũ nɔgbɛ̃nɔo kũ gbɛ̃ pãndenɔ dɔ.

17 Kũ Abramu zὶi blè Kɛdɔlaomaa kũ kína kũ ò kú kãaonɔ àtɛn su, akũ
Sɔdɔmu kína bò à dàalɛ Save Guvutɛ kũ òdi pi tera Kína Guvutɛn. 18 Akũ Salɛmu
kína Mɛlɛkizɛdɛki sù kũ burodiio kũ sèwɛ̃o. Àpi bi Luda Musude gbàgbariimɛ.
19 Akũ à sa mana ò Abramunɛ à pì:
Luda Musude musu kũ zĩtɛo Kὲri
arubarika da Abramun.
20 Arubarikaden Luda Musude
kũ à n ibɛrɛnɔ nànnɛ n ɔĩ ũ.

Akũ Abramu aruzɛkɛ kũ àtɛn sunɔ pínki kuride kpàa. 21 Sɔdɔmu kína pì
Abramunɛ: Ǹ ma gbɛ̃nɔ kpáma ǹgɔ̃ aruzɛkɛ kũna n pó ũ. 22 Akũ Abramu pìnɛ:
Ma sì kũ Dikiri Luda Musude musu kũ zĩtɛo Kὲriio, 23 mani n póke séro, bee
kyateyĩba, de ǹsun pi n ma kɛ aruzɛkɛde ũro yãi. 24 Mani póke séro, sé póble kũ
ma gbɛ̃nɔ blèe baasiro. Ama Anɛ kũ Ɛsɛkɔluo kũ Mamare kũ ò gèɛ kũmaonɔ,
ǹ tó ò ń baka sé.

15

Luda bàka kunna kũ Abramuo

1 Abire gbɛra Dikiri yã ò Abramunɛ wégupu'enaa gũn à pì:

Abramu! Ǹsun vĩna kɛro.
Makũmɛ n sɛ̃gbako ũ,
n láada nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ manamana.

2 Akũ Abramu pì: Dikiri Luda, bón ĩni ma gbaa? Má né vĩro. Damasuku gbɛ̃
Ɛliɛza mé anigɔ̃ de ma bɛ túbibleri ũ. 3 Kũ ńdi ma gba néro, ma bɛ zĩkɛri pì mé
anigɔ̃ de ma túbibleri ũ. 4 Akũ Dikiri pìnɛ: Àpi mé anigɔ̃ de n túbibleri ũro. Né
kũ ani bo n wóplɛn mé anigɔ̃ de n túbibleri ũ. 5 Akũ à bò kãao bàai à pì: Ǹ musu
gwa ǹ susunɛnɔ naro, tó ĩni fɔ̃. Lɛmɛ n burinɔ nigɔ̃ de lɛ. 6 À Dikiri náani kὲ,
akũ Dikiri tò yã bò kãao nna a náani kũ à kὲ yãi. 7 À pìnɛ dɔ: Dikirimɛ ma ũ,
makũ mé ma n bo Uru, Kaladia bùsun, de mà bùsu díkĩna kpámma yãi. 8 Akũ
Abramu pì: Dikiri Luda, deran manigɔ̃ dɔ̃ kũ anigɔ̃ de ma pó ũu? 9 À wèa à pì:
Ǹ zùnunu wɛ̀ aakɔ̃ sé kũ blè wɛ̀ aakɔ̃o kũ sãkaro wɛ̀ aakɔ̃o kũ potɛ̃nɛtɛ̃nnao kũ
lukulukuuo. 10 Akũ à pó pìnɔ sὲ à sùo pínki à pàrapara à gògokɔ̃a, akũ à kàtɛ à
ń arɛ dɔ̀dɔkɔ̃a, ama adi bãnɔ parapararo. 11 Kũ yumburukunɔ sù ò dìdi nɔ̀bɔɔ
pìnɔa, akũ Abramu pὲḿma.

12 Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén, i zɔ̃kɔ̃ Abramu kὺ, akũ gusira zɔ̃kɔ̃ vĩnade dàala.
13 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n burinɔ nigɔ̃ nibɔ ble bùsu kũ à de ń pó ũro gũn,
onigɔ̃ zɔ̀ ble gwe, onigɔ̃ wé tãḿma ari wɛ̀ wàa pla. 14 Ama mani wari dɔ buri kũ
òtɛn zɔ̀ bleńnɛa, n burinɔ ni bɔtɛ kũ aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔo. 15 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ aafiamɛ
ari ǹ gé zĩ kũo, gbasa ǹ ká n dizinɔla oni n vĩ. 16 N nasionɔ mé oni ɛra ò su la,
zaakũ Amɔrinɔ durunna dí papa kɔ̀ro.

17 Kũ ifãntẽ gɛ̃ kpén, gu sì, akũ Abramu è kĩni kũ àtɛn túsukpɛ bo kũ sɛ̃tɛo
tɛn gɛ̃ nɔ̀bɔ kũ à pàrapara pìnɔ dagura. 18 Zĩ birea Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ
Abramuo à pì: Mani bùsu díkĩna kpá n burinɔa zaa Misila bùsu lézɛki swai ari
swada kũ òdi pi Yuflati, 19 bùsu kũ Keninɔn kun kũ Kenizinɔ kũ Kadamɔnunɔ
20 kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Rɛfaimunɔ 21 kũ Amɔrinɔ kũ Kanaanɔ kũ Gigasinɔ
kũ Yebusinɔo.

16

Hazara kũ a né Sumailao

1 Abramu nanɔ Sarai dí né iro. À nɔgbɛ̃ zĩkɛri vĩ Misila gbɛ̃ ũ kũ òdi pinɛ
Hazara. 2 Akũ Sarai pì Abramunɛ: Lákũ Dikiri ma kɛ para ũ nà, ǹ wútɛ kũ ma
zĩkɛriio. Ma sì kũ mani nénɔ le a gãi. Akũ Abramu Sarai yã mà. 3 Abramu wɛ̀
kuri kɛna Kanaanɔ bùsun gbɛran Sarai a zĩkɛri Hazara kpàa nɔ ũ. 4 Abramu
wùtɛ kãao, akũ à nɔ̀ɔ sì. Kũ à è á nɔ̀sinaa, à dɔkè kũ a dikiriio. 5 Akũ Sarai pì
Abramunɛ: Taari kũ ò kèmɛnɛ gɔ̃ n yã ũmɛ. Ma a zĩkɛrii kpàmma. Kũ à è á
nɔ̀sina, akũ àdigɔ̃ dɔkɛ kũmao. Mɔkɔ̃n kũ makũo, Dikiri mé ani yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ.
6 Akũ Abramu wèa à pì: N zĩkɛri kun n pó ũmɛ. Ǹ kɛnɛ lákũ ń yei nà. Kũ Sarai
wari dɔa, akũ à bàa lènɛ.
7 Dikiri Malaika a è ísɛ̃bokia gbárannan, ísɛ̃boki pì kú Suru zé sarɛmɛ. 8 Akũ
à a là à pì: Sarai zĩkɛri Hazara, n bo mámɛɛ? Ntɛn gé mámɛɛ? Akũ à wèa à pì:
Matɛn bàa lé ma dikiri Sarainɛmɛ. 9 Akũ Dikiri Malaikaa pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ tá n
dikirii pì kĩnaa ǹgɔ̃ mì natɛnɛ.
10 Mani n buri kara ògɔ̃ dasi,
oni fɔ̃ ò ń lé dɔ̃ro.
11 Ń nɔ̀sina, ĩni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ĩni tó kpánɛ Sumaila,
zaakũ Dikiri n yã mà n wétãmma gũn.
12 Anigɔ̃ de lán zaakisɛ̃ntɛ bà,
ani ibɛrɛ sé kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ibɛrɛ sé kãao se.
Anigɔ̃ kú kɔ̃ yãn kũ a gbɛ̃nɔro.
13 Akũ Hazara pì: Ma wé sì Luda kũ àdi ma elɛ. Akũ à tó kpà Dikiri kũ à yã
ònɛɛnɛ Ludakũadima'e. 14 A yã mé à tò ò tó kpà lɔ̀gɔɔ pìinɛ Ludabɛ̃nɛkũadima'e
lɔ̀gɔɔ. À kú Kadɛsi kũ Bɛrɛdio daguramɛ.
15 Hazara négɔ̃gbɛ̃ ì kũ Abramuo, akũ Abramu tó kpànɛ Sumaila. 16 Gɔrɔ kũ
Hazara Sumaila ì, Abramu wɛ̀ basiikɔ̃ awɛɛsuddomɛ.

17

Tɔ̃̀zɔ̃yã

1 Kũ Abramu kà wɛ̀ basɔɔro donsari, Dikiri bò à sùa à pì: Luda
Gbãnasĩndapinkiden ma ũ. Ǹ táa o kũmao ǹgɔ̃ kun taari sari. 2 Ma bàka kunna
kũnwo nigɔ̃ gé, mani n buri karannɛ manamana. 3 Abramu wùtɛ a gbɛrɛa
Luda arɛ, akũ Luda pìnɛ: 4 Lákũ ma bàka kú kũnwo nà, ĩni gɔ̃ buri dasinɔ dizi
ũ. 5 Onigɔ̃ pinnɛ Abramu doro, sé Ibrahĩ, zaakũ mani n kɛ buri dasinɔ dizi
ũ. 6 Mani tó n buri kɛ dasi, burinɔ kũ kínanɔ ni bo n kĩnaa. 7 Ma bàka nigɔ̃ kú
kũnwo kũ n burinɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. Manigɔ̃ de n Luda ũ kũ n burinɔ n
gbɛra. 8 Mani Kanaanɔ bùsu kũ ń kú a gũn nibɔ ũ kpámma pínki kũ n burinɔ n
gbɛra, de ògɔ̃ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, manigɔ̃ de ń Luda ũ.

9 Luda èra à pì Ibrahĩnɛ: Mɔkɔ̃n kũ n burinɔ, àgɔ̃ ma bàka kunna kãáo yã̀ kũna ari á buria. 10 Ma bàka kuna kãáo yã̀ kũ ánigɔ̃ kũnan dí, mɔkɔ̃n kũ n burinɔ. Séde á gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki tɔ̃̀ zɔ̃. 11 À tɔ̃̀ zɔ̃ ma bàka kunna kãáo sèeda ũ. 12 Séde n buri négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃̀ zɔ̃ ń gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ ari ń buria, né kũ ò ń í n bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lú buri pãndenɔanɔ ń pínki. 13 Ò a ì n bɛan yá kesɔ̃ ò a lù zĩkɛri ũn yá, sé à tɔ̃̀ zɔ̃. Abire nigɔ̃ de ma bàka kunna kãáo gɔrɔ sĩnda pínki sèeda ũ á mèɛa. 14 Oni gyɔfɔrɔde bo a gbɛ̃nɔ té, zaakũ gbɛ̃ kũ adi tɔ̃̀ zɔ̃ro yã̀ kũ ma dìtɛárɛ kũnaro.

15 Akũ Luda èra à pì Ibrahĩnɛ: Ǹsun pi n nanɔnɛ Sarai doro, ǹgɔ̃ pinɛ Sara sà. 16 Mani arubarika dan mà tó à né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ani gɔ̃ burinɔ dai ũ, bùsu kínanɔ ni bo a kĩnaa. 17 Akũ Ibrahĩ wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna Luda arɛ à yáa dɔ̀ à pì a nèsɛɛ gũn: Gbɛ̃ kũ à kà wɛ̀ basɔɔro ni né i yá? Lákũ Sara kà wɛ̀ basiikɔ̃ akuri nà, ani né i yá? 18 Akũ à èra à pì Ludanɛ: Ǹ sùru kɛ ǹ Sumaila gwa. 19 Luda pì: Yãpura n nanɔ Sara ni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tó kpánɛ Isaaku. Ma bàka nigɔ̃ kú kãao kũ a burinɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 20 Sumaila yã̀ musu, ma n yã̀ mà. Mani arubarika dan, ani né i à kara manamana. Ani négɔ̃gbɛ̃nɔ i gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla, oni gɔ̃ kínanɔ ũ, a buri ni kɛ dasi. 21 Bee kũ abireo ma bàka kunna kũnwo ni gɔ̃ Isaakuamɛ. Ziki mandara'i Sara ni a i. 22 Kũ Luda yã̀ ò Ibrahĩnɛ à làka, akũ à a tò à tà musu.

23 Akũ Ibrahĩ a né Sumaila sè kũ a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í a bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lúnɔ ń pínki, akũ à tɔ̃ɔ zɔ̃ńnɛ gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ lákũ Luda ònɛ nà. 24 Ibrahĩ kà wɛ̀ basɔɔro donsari, gbasa à tɔ̃ɔ zɔ̃̀, 25 a né Sumaila sɔ̃ wɛ̀ kuri awɛɛ'aakɔ̃. 26 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Ibrahĩ tɔ̃ɔ zɔ̃̀ kũ a né Sumailao 27 kũ a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í a bɛanɔ kũ zĩkɛri kũ ò ń lú buri pãndeanɔ ń pínki. Ò tɔ̃ɔ zɔ̃̀ gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩmɛ.

18

Nibɔnɔ suna Ibrahĩ kĩnaa

1 Dikiri bò à sù Ibrahĩa Mamare gbiri línɔ sarɛ. Ibrahĩ vutɛna a bizakuta kpélɛlɛa fãnantɛ̃. 2 Kũ à wé sè musu, à gbɛ̃nɔn aakɔ̃ è zɛna. Kũ à ń é lɛ, akũ à fùtɛ kpélɛlɛa kũ bàao à gèɛ à dàńlɛ à wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna 3 à pì: Dikiri, tó ma n pɔnna lè, ǹsun gɛ̃ makũ n zɔblerilaro. 4 Mani suárɛ kũ ío à gbá pípi à kámma bo lí gbáru la. 5 Lákũ a bɔtɛ ma bɛ kpa nà, mani suárɛ kũ póbleo fíti de à gbãna le gbasa à da zén. Akũ ò pì: Tɔ̀, ǹ kɛ lákũ n ò nà. 6 Akũ à gèɛ Sara kĩnaa kutan à pì: Ǹ flawa dã̀ zaka lé aakɔ̃ ǹ burodi kɛ likalika. 7 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ a zùnɔ té à zùnɛ bòrɔ mana kù à kpà a zĩkɛriia, akũ zĩkɛrii pìi gèɛ à kèkɛ likalika. 8 Akũ Ibrahĩ vĩfãani kũ vĩ'ipuo kũ zù kũ ò kèkɛɛ pìioo sè à gèɛ à dìtɛńnɛ. Gɔrɔ kũ òtɛn pó ble, api zɛ ń sarɛ lí gbáru gwe.

9 Akũ ò a là ò pì: N nanɔ Sara kú mámɛɛ? À pì: À kú kutan gwe. 10 Akũ Dikiri pì: Mani ɛra mà su n kĩnaa ziki mandara'i, n nanɔ Sara ni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Sara kú a kpɛ kuta kpélɛlɛa àtɛn ma. 11 Ibrahĩ kũ Sarao zĩ kù, Sara dì nɔgbɛ̃nɔ pó kɛ doro. Akũ Sara yáa dɔ̀ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn: 12 Ma zĩ kù, akũ ma dikiri zĩ kù dɔ. Mani pɔnna yã̀ pì dɔ̃ dɔ yá? 13 Akũ Dikiri Ibrahĩ là à pì: À kɛ̀ dera Sara yáa dɔ̀ɔ? À pì akũ kũ a zĩ kù áni fɔ̃ à né i dɔ yá? 14 Yãke dìgɔ̃ zĩ'ũmɛnɛro. Ziki mandara'i tó a gɔrɔ kà, mani su n kĩnaa, gbasa Sara né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. 15 Akũ Sara ledi kpà à pì ádi yáa dɔro, zaakũ vĩna a kù. Akũ Dikiri pì: É'e! N yáa dɔ̀.

Ibrahĩ aduakɛna Sɔdɔmunɛ

16 Kũ gbɛ̃ pìnɔ fùtɛ, Ibrahĩ gèɛ à zɛ́nɛ, akũ ò Sɔdɔmu kpa gwà. 17 Akũ Dikiri
pì: Mani yã̀ kũ má ye mà kɛ utɛ Ibrahĩnɛro. 18 A burinɔ nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ onigɔ̃ gbãna
vĩ. Andunia buri sĩnda pínki ni arubarika le a gãimɛ. 19 Zaakũ ma a sè, de à
o a nɛ́nɔnɛ kũ a burinɔ a gbɛra ògɔ̃ ma yã̀ kũna ò yã̀ mana zɛ́de kɛ, de mà yã̀
kũ ma a lɛ́ sènɛ kɛnɛ. 20 Akũ Dikiri èra à pì: Yã̀ kũ òtɛn o Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao
musu dasi, ń durunna gɛ̃̀ ɔla. 21 Mani gɛ́ gwe sà mà gwa, tó yã̀ kũ òtɛn kɛ vãni
lákũ ma mà nà. Tó ò de lɛ sɔ̃ro, mani dɔ̃.
22 Kũ ń gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zén òtɛn gɛ́ Sɔdɔmu, akũ Dikiri gɔ̃̀ kũ Ibrahĩo gwe.
23 Akũ Ibrahĩ nài à pì: Ĩni gbɛ̃ mananɔ wara lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔn yá? 24 Tó gbɛ̃
mananɔn kú wɛ̃tɛ pìi gũn ò kà gbɛ̃nɔn bupla akuri, ĩni ń waran yá? Ĩni sùru kɛ
kũ wɛ̃tɛ pìio gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn bupla akurii pìnɔ yãiroo? 25 Ǹ sùru kɛ! Ǹsun kɛ
lɛro. Ǹsun gbɛ̃ mananɔ dɛdɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔro, zaakũ ò dokɔ̃nɔro. Ǹ sùru
kɛ! Ǹsun kɛ lɛro. Mɔkɔ̃n kũ ń de andunia pínki yãkpatɛkɛri ũ, ĩni yã̀ kɛ a zéaroo?
26 Akũ Dikiri pì: Tó ma gbɛ̃ mananɔ è Sɔdɔmu gbɛ̃nɔn bupla akuri, mani sùru
kɛ kũ wɛ̃tɛ pìio ń yãi. 27 Akũ Ibrahĩ èra à pì dɔ: Makũ kũ má de bùsutiti kũ túbuo
ũ, ǹ gaafara kɛmɛnɛ mà yã̀ onnɛ, Dikiri. 28 Tó gbɛ̃nɔn sɔɔro kla gbɛ̃nɔn bupla
akurii pìi gũn, gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ yãi ĩni wɛ̃tɛ pì kakatɛ yá? Akũ Dikiri pì: Tó ma
gbɛ̃ mananɔ è gbɛ̃nɔn bupla awɛɛsɔɔro, mani wɛ̃tɛ pì kakatɛro. 29 Akũ Ibrahĩ
kpé àtɛn yã̀ onɛ à pì: Tó gbɛ̃ mananɔ kà bupla sɔ̃ bi? Akũ Dikiri pì: Mani yãke
kɛro gbɛ̃nɔn bupla pìnɔ yãi. 30 Akũ à pì: Dikiri, n yã̀ nna! Ǹsun pɔ fɛ̃ro, má ye
mà yã̀ o dɔ. Tó gbɛ̃ mananɔ kà baraakuri sɔ̃ bi? À wèa à pì: Tó ma gbɛ̃ mananɔ
è ò kà gbɛ̃nɔn baraakuri, mani yãke kɛro. 31 Akũ à pì: Ǹ gaafara kɛmɛnɛ dɔ
Dikiri, mà yã̀ onnɛ. Tó gbɛ̃ mananɔ kà gbɛ̃nɔn baro sɔ̃ bi? À wèa à pì: Mani
wɛ̃tɛ pì kakatɛro gbɛ̃nɔn baro pìnɔ yãi. 32 Akũ à pì: Dikiri, ǹsun pɔ fɛ̃ro, yã̀
díkĩna baasi mani yã̀ o doro. Tó gbɛ̃ mananɔ kà gbɛ̃nɔn kuri sɔ̃ bi? À wèa à pì:
Mani wɛ̃tɛ pì kakatɛro gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ yãi. 33 Kũ Dikiri yã̀ ò Ibrahĩnɛ à làka,
à gɛ̃̀ zéla, akũ Ibrahĩ èra à tà bɛ.

19

Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kakatɛnaa

1 Kũ malaika gbɛ̃nɔn pla pìnɔ kà Sɔdɔmu ɔkɔsi, Lutu vutɛna Sɔdɔmu bĩni
kpélɛlɛa. Kũ à ń é, à fùtɛ à gèɛ à dàńlɛ à kùteńnɛ à wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna 2 à pì: Ma
dikirinɔ, á yã̀ nna! À mɔ́ à gɛ́ kipa makũ á zɔ̀bleri bɛa. À zú o à i la, zia kɔnkɔ
káakukaaku á da zén. Ò pì: Oi, óni i gãnulɛamɛ. 3 Lutu nàkaraḿma manamana,
akũ ò gɛ̃̀ a kpén. À ń yàrii kɛ̀ manamana à masaa kèńnɛ, akũ ò sò.
4 Ari ògɔ̃ gɛ́ wútɛ, Sɔdɔmudenɔ lìka Lutu kpéi. Wɛ̃tɛ pì gɔ̃gbɛ̃nɔ kàkara gwe
mámmam, kɛfɛnnanɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 5 Ò lɛ́ zù Lutui ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò
kìpa n bɛa ɔkɔsialanɔn kú máa? Ǹ bɔtɛ kũńwowɛrɛ, ò pãpã̀ kɛ kũńwo. 6 Lutu
bò à zɛ̀ kpélɛlɛa ń kĩnaa, à gbàa tàta kũ kpɛo 7 à pì: Á'a ma gbɛ̃nɔ, àsun yã̀ bɛ̃̀nɛ
kɛro. 8 Má nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla kũ ò gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, mani ń bɔtɛárɛ. Lákũ á yei
nà à kɛ kũńwo, ama àsun yãke kɛ gɔ̃gbɛ̃ díkĩnanɔnɛro, zaakũ ò kìpa ma bɛamɛ.
9 Ò pìnɛ: Ǹ gowɛrɛ gwe! Akũ ò pì dɔ: Gbɛ̃ dí bi gbɛ̃ zɪ̀tɔɔmɛ, akũ à ye à kɛ ó
yãkpatɛkɛri ũ. Óni yã̀ vãni kɛnnɛ de ń póla. Akũ ò kùsia kũ gbãnao, òtɛn su
kpé gbàa gboro. 10 Akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ ɔ bò ò Lutu kũ̀ ò gɛ̃̀ kãao kpén, akũ ò zɛ́
tàta. 11 Ò tò vĩna gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ arɛnɔ kũ̀ ń pínki né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, akũ òtɛn kpé

gbà wɛtɛ ari ò kpàsa. 12 Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ pì Lutunɛ: Dí ń vĩ la dɔɔ? Négɔ̃gbɛ̃nɔ, nénɔgbɛ̃nɔ, n né anzurenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò de n gbɛ̃ ũnɔ wɛ̃tɛ gũn ń pínki. Ǹ bɔtɛ kũńwo, 13 zaakũ o su ò gu dí kakatɛmɛ. Yã vãni kũ òtɛn o wɛ̃tɛpidenɔ musu gɛ̀ Dikiri sãn, akũ à ó zĩ ò wɛ̃tɛ pì kakatɛ. 14 Lutu bò à gɛ̀ɛ à ò a nénɔ anzurenɔnɛ à pì: À futɛ ò bɔtɛ, zaakũ Dikiri ni wɛ̃tɛ dí pì kakatɛ teramɛ. Akũ òtɛn da àtɛn fàai bomɛ.

15 Kũ gu dɔ̀ malaikaa pìnɔ nàkara Lutua ò pì: Ǹ futɛ ǹ n nanɔ kũ n nénɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla dínɔ sétɛ ǹ bɔtɛ kũńwo la, de ǹsun ga wɛ̃tɛ pì kakatɛnaa gũnlo yãi. 16 Kũ Lutu tɛn sika kɛ, Dikiri a wɛ̃nda bò, akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ a kṳ̀ a ɔa kũ a nanɔo kũ a nénɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ, ò bɔ̀tɛ kũńwo wɛ̃tɛ kpɛ. 17 Kũ ò bɔ̀tɛ kũńwo lɛ, akũ malaikaa pìnɔ do pì Lutunɛ: Ǹ bàa lé ǹ n zĩda mì sí. Ǹsun kpɛ gwaro. Ǹsun zɛ guvutɛ pìi gũnlo. Ǹ bàa lé ǹ mì pé kpinɔa de ǹsun garo yãi. 18 Akũ à pínɛ: Oi ma dikiri! N yã nna! 19 Makũ n zɔ̀bleri ma n pɔnna lè, n gbɛ̃kɛ kɛ̀mɛnɛ manamana n ma mìi sì. Ama mani fɔ̃ mà bàa lé mà kpi pìnɔ kĩ̃naa lero. Ari màgɔ̃ gé ká gwe, kakatɛnaa pì ni ma le mà ga. 20 Ǹ lakutu ke gwa zà dire. Lákũ à kãni nà, mani fɔ̃ mà bàa lé mà gé gwe. Lakutu fítimɛ sɔ̃. Ǹ tó mà bàa sí mà tá gwe, manigɔ̃ aafia. Asa à fítiroo? 21 Akũ à pìnɛ: Ma n gba zé, mani lakutu kũ ntɛn o pì kakatɛro. 22 Ǹ bàa lé ǹ tá gwe likalika, zaakũ mani yãke kɛ gĩ̃aro ari ǹ gé káo gwe. A yã mé à tò, ò tó kpà lakutu pìinɛ Zoa.

23 Kũ Lutu Zoa lè, ifãntɛ̃ tɛn bo, 24 akũ Dikiri tò té kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo bò musu à kà Sɔdɔmu kũ Gɔmɔraola. 25 À wɛ̃tɛ pìnɔ kàkatɛ kũ gbɛ̃nɔ kũ guvutɛ pìio kũ línɔ kũ sɛ̀̃nɔ pínki. 26 Kũ Lutu nanɔ a kpɛ gwà, akũ à lì à gɔ̀ zɛna wisi gbè ũ.

27 Kũ gu dɔ̀, Ibrahĩ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gɛ̀ɛ gu kũ à kun yã kũ Dikirioo pìn. 28 Kũ à Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kpa gwà kũ guvutɛ pìio pínki, à è túsukpɛ tɛn futɛ zĩ̃tɛ lán tãmatɛ túsukpɛ bà. 29 Lɛmɛ kũ Luda guvutɛ kũ Lutu kunwa wɛ̃tɛnɔ kàkatɛ lɛ, Ibrahĩ yã dɔ̀n, akũ à Lutu bò wɛ̃tɛ kũ à kàkatɛ pìnɔ gũn.

Lutu burinɔ

30 Kũ Lutu bò Zoa, à gɛ̀ɛ à vùtɛ kpinɔ té kũ a nénɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ, kũ à kunna Zoa vĩna vĩ yãi. Akũ à gɔ̀ kú gbèwɛɛn kũ a nénɔgbɛ̃ pìnɔ. 31 Akũ Yɔ̃ɔ pì Bãnanɛ: Ó de zĩ kṳ̀, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke kú bùsun à wútɛ kũoo lákũ òdi kɛ nàro. 32 Ǹ mɔ́ ò sèwɛ̃ kákanɛ ó wútɛ kãao, de òg̃ɔ̃ ó buri le a gãi. 33 Gwãani birea ò wɛ̃ kàkanɛ, akũ Yɔ̃ɔ gɛ̀ɛ à wùtɛ kãao. Lutu dí dɔ̃ gɔrɔ kũ à wùtɛ kãao ke gɔrɔ kũ à fùtɛro.

34 Kũ gu dɔ̀ Yɔ̃ɔ pì Bãnanɛ: Ma wutɛ kũ ma deo gĩ̃a. Ò wɛ̃ kákanɛ ɔkɔsiala dɔ, ĩ̃ni gé ǹ wútɛ kãao, de ògɔ̃ ó buri le a gãi. 35 Gwãani birea dɔ ò wɛ̃ kàkanɛ, akũ Bãna gɛ̀ɛ à wùtɛ kãao. Lutu dí dɔ̃ gɔrɔ kũ à wùtɛ kãao ke gɔrɔ kũ à fùtɛro. 36 Lɛmɛ Lutu nénɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ kɛ̀ lɛ ò nɔ̀ɔ sì kãao. 37 Yɔ̃ɔ né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tó kpànɛ Mɔabu. Àkũmɛ Mɔabu buri kũ ò kun ari gbãranɔ dizi káaku ũ. 38 Bãna né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ se, akũ à tó kpànɛ Aminɛ. Àkũmɛ Amɔni buri kũ ò kun ari gbãranɔ dizi káaku ũ.

20

Ibrahĩ kũ Abimɛlɛkio

1 Akũ Ibrahĩ fùtɛ gwe à gɛ̀ɛ Nɛgɛvi bùsun Kadɛsi kũ Suruo dagura. Kũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Gera, 2 à pì a nanɔ Sara bi a dãremɛ, akũ Gera kína Abimɛlɛki gbɛ̃ zĩ̀ à a sɛ̀ à sù kãao. 3 Akũ Luda bò à sù Abimɛlɛkia nana gũn gwãani à pìnɛ: Ĩ̃ni ga nɔ kũ n sɛ̀ɛ pì yãi, zaakũ nɔzãremɛ. 4 À sù à lè Abimɛlɛki dí wútɛ kãao kɔ̀ro,

akũ à pì: Dikiri, ĩni buri kũ odi yãke kɛronɔ dɛdɛn yá? 5 Àkũ mé à pìmɛnɛ a dãrenloo? Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ à pì a dãgɔ̃mɛ. Ma yã kè a zéamɛ, má taari vĩro. 6 Akũ Luda pìnɛ nana pìi gũn: Ee, má dɔ̃ kũ n yã kè a zéamɛ. A yã mé à tò, ma kpannɛ ǹ durunna kɛmɛnɛ, mádi we n ɔ nà nɔgbɛ̃ pìiaro. 7 Tera sà, à gɔ̃gbɛ̃ pì nɔ kpáa, zaakũ annabiimɛ. Ani adua kɛnnɛ de ǹ gɔ̃ aafia. Tó ńdi a nɔ pì kpáa sɔ̃ro, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n gamɛ, mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ á pínki.

8 Akũ Abimɛlɛki fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à a gbɛ̃nɔ sìsi à yã pì bàbaǹnɛ ń pínki, akũ vĩna ń kũ manamana. 9 Akũ Abimɛlɛki Ibrahĩ sìsi à pìnɛ: Bóyãi n kèwɛrɛ lɛɛ? Bó taarin ma kènnɛ gbasa n tò ma gɔ̃ durunnade ũ kũ ma bùsuuo? N yã kũ à de ò kɛro kèmɛnɛ. 10 Bó laasun n lè gbasa n yã pìi kèɛ? 11 Ibrahĩ wèa à pì: Matɛn da yã gbɛ̃ke Luda vĩna vĩ bùsu díkĩna gũnlo, oni ma dɛ ma nanɔ yãimɛ. 12 Abire gbɛra nɔgbɛ̃ pì bi ma dãremɛ yãpura. Ó de dokɔ̃nɔmɛ, baadi kũ a dao, akũ à gɔ̃ ma nɔ ũ. 13 Kũ Luda ma bo ma de bɛa yã, matɛn likara, akũ ma pì ma nɔ pìinɛ gu kũ óni gén pínki, à gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ àgɔ̃ pi a dãgɔ̃n ma ũ. 14 Akũ Abimɛlɛki sù kũ sãnɔ kũ zùnɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ à kpà Ibrahĩa, akũ à a nanɔ èranɛ. 15 Akũ Abimɛlɛki pì: Ma bùsun dí, ǹ vutɛ gu kũ ń yein. 16 Akũ à pì Saranɛ: Ma andurufu ɔgɔ wàa sɔɔro kpà n dãgɔa kútɛkɛbɔ ũ, de gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ dɔ̃ ń pínki kũ ńdi taari kɛro. 17 Akũ Ibrahĩ wé kè Ludaa, akũ Luda Abimɛlɛki gbà aafia kũ a nanɔo kũ a nɔ yìgisaridenɔ, de ò né i, 18 zaakũ Dikiri tò Abimɛlɛki bɛ nɔgbɛ̃nɔ para kù yã Ibrahĩ nanɔ yã musu.

21

Isaaku inaa

1 Dikiri arubarikaa dà Saragu lákũ à ò nà, à kènɛ lákũ à lé sènɛ nà. 2 Akũ à nɔ̀ɔ sì à né ì kũ Ibrahĩo gɔ̃gbɛ̃ ũ a zĩkũnaa gũn gɔrɔ kũ Luda dìtɛnɛɛa. 3 Ibrahĩ tó kpà né pìinɛ Isaaku. 4 À tɔ̀ɔ zɔ̀nɛ a gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ lákũ Luda dìtɛnɛ nà. 5 À kà wɛ̃ basɔɔro a né pì igɔrɔa. 6 Akũ Sara pì: Luda yáadɔyã kèmɛnɛ, gbɛ̃ kũ à mà pínki ni yáa dɔ kũmao. 7 À pì dɔ: Oni we ò pi Ibrahĩnɛ yã mani gɔ̃ nérande ũ yá? Akũ ma négɔ̃gbɛ̃ ì kãao a zĩkũnaa gũn.

8 Kũ né pì zɔ̃kɔ̃ kù̀ à kɛ̃ yɔa, akũ Ibrahĩ a kɛ̃na yɔa pɔnna kè. 9 Sara è né kũ Misila nɔgbɛ̃ Hazara ì kũ Ibrahĩo dìgɔ̃ Isaaku yáa dɔmɛ, 10 akũ à pì Ibrahĩnɛ: Ǹ pé zɔ̀ɔ pìia kũ a néo, zaakũ zɔ̀ né pì ni túbi ble kũ ma né Isaakuoro. 11 Yã pìi Ibrahĩ pɔ yàka manamana, zaakũ a némɛ, 12 akũ Luda pìnɛ: Ǹsun tó n pɔ yaka n né kũ n zɔ̀nɔgbɛ̃ pìio yã musuro. Yã kũ Sara tɛn onnɛ pínki ǹ ma, zaakũ Isaaku burinɔn onigɔ̃ piǹnɛ n burinɔ ũ. 13 Mani tó zɔ̀ né pìi buri kɛ se, zaakũ n némɛ. 14 Akũ Ibrahĩ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à póble sè kũ í tùruuo à kpà Hazaraa. À dìnɛ, akũ à a né kpàa dɔ. À a gbàrɛ, akũ à gèɛ àtɛn likara zɔ̃ Bɛsɛba gbárannan. 15 Kũ í làkaḿma, à kɛfɛnna pìi tò lí gbáru, 16 akũ à gèɛ à vùtɛ arɛ kàzulɛtɛki zɛ̃̀ lén, zaakũ à pì á ye à a né gana ero. Kũ à gèɛ à vùtɛ zɛ̃̀ lɛ, akũ à nà ɔ́ɔdɔnaaa.

17 Luda kɛfɛnna pì ɔ́ɔ dɔ mà, akũ Luda Malaika lé zù Hazarai zaa musu à pì: Bó mé à n lee Hazara? Ǹsun vĩna kɛro, zaakũ Luda né pì ɔ́ɔ dɔ mà gu kũ à kunwa. 18 Ǹ futɛ ǹ n né pì sé ǹ a kũ a ɔa, zaakũ mani tó à gɔ̃ buri zɔ̃kɔ̃ ũ. 19 Luda nɔgbɛ̃ pì wé kɛ̃nɛ, akũ à lɔ̀gɔɔ è. À gèɛ à í tɔ̀ a tùru pa, akũ à sù à kpà a né pìia à mì.

20 Luda kú kũ né pìio ari à zɔ̃kɔ̃ kù̀. Àdigɔ̃ kú gbárannan, akũ à gɔ̀ tofekari ũ. 21 Gɔrɔ kũ à kú Parani gbáranna pìi gũnn a da Misila bùsu nɔ sènɛ.

Ibrahĩ kũ Abimɛlɛkio lédokɔ̃nɔkɛnaa

22 Gɔrɔ birea Abimɛlɛki kũ a zĩlkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo gèɛ Ibrahĩ kĩnaa ò pìnɛ: Luda kú kũnwo yã kũ ntɛn kɛ gũn pínki. 23 Ǹ la damɛnɛ la gɔ̃̀nɔ ǹ sì kũ Ludao kũ ĩni bo ma kpɛro ke ma nénɔ ke ma burinɔ. Lákũ ma gbɛ̃kɛ kènnɛ nà, ǹ kɛmɛnɛ lɛ kũ bùsu kũ ń kú a gũn gbɛ̃ zĩtɔ ũo. 24 Akũ Ibrahĩ pìnɛ: Ma la dànnɛ. 25 Akũ Ibrahĩ lɔ̀gɔ kũ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sìa yã sètɛ à ònɛ. 26 Abimɛlɛki pì: Má gbɛ̃ kũ ò yã bire kènɔ dɔ̃ro, ńdi omɛnɛ yãro, gbãran ma mà. 27 Akũ Ibrahĩ sãnɔ kũ zùnɔ kù̀ à kpà Abimɛlɛkia, akũ ò lédokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o. 28 Akũ Ibrahĩ sãnunu mèn supplanɔ bò à kàtɛ ńdona. 29 Abimɛlɛki a là à pì: Sã mèn suppla kũ n ń kátɛ ńdona pìnɔ yã de deramɛɛ? 30 Akũ à wèa à pì: Ǹ sã mèn suppla pìnɔ sí sèeda ũ kũ makũ mé ma lɔ̀gɔɔ pìi yɔ̃̀. 31 A yã mé à tò ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Bɛsɛba, zaakũ gwen ò la dànkɔ̃nɛ. 32 Lɛn ò lédokɔ̃nɔ kɛ̀ Bɛsɛba lɛ, akũ Abimɛlɛki kũ a zĩlkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo èra ò tà Filisitini bùsun. 33 Ibrahĩ sãma lí tɔ̃̀ Bɛsɛba, akũ à Dikiri Luda Gɔrɔsĩndapinkide sìsi gwe. 34 Akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ Filisitini bùsuu pìi gũn.

22

Isaaku kpana sa'opɔ ũ

1 Abire gbɛra Luda Ibrahĩ yɔ̃̀ à gwà à pìnɛ: Ibrahĩ! Akũ à wèa à pì: Makũ di! 2 Akũ Luda pìnɛ: Ǹ n né mèn do kũ ń yei Isaaku sé ǹ géo Mɔria bùsun, ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ o kãao kpi kũ mani onnɛa. 3 Kũ à fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gàarii yì̀ a zaakinɛ, akũ à a zĩkɛrinɔ sè gbɛ̃nɔn pla kũ a né Isaaku pìio. À sa'oyakaa pàra, akũ à dà zén, àtɛn gé gu kũ Luda ònɛn. 4 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ kũ à wé sè, à gu pìi è zãa. 5 Akũ à pì a zĩkɛri pìnɔnɛ: À gɔ̃ kũ zaakio la. Makũ kũ kɛfɛnna dio óni gé arɛ ò donyĩ kɛ Ludanɛ, óni ɛra ò su ò á le la. 6 Ibrahĩ sa'oyakaa sè à dì a né pìinɛ, akũ à té kũna kũ fɛ̃nɛo, òtɛn gé lɛɛlɛ. 7 Akũ Isaaku yã ò a denɛ à pì: Baa! À wèa à pì: Bómɛ né? Akũ à pìnɛ: Ó té kũna kũ yàkaao, sãnɛ bɔ̀rɔ kũ óni ká tén à té kũ kú mámɛɛ? 8 Akũ Ibrahĩ pì: Ma né, Luda mé ani sa'osã kpá. Akũ ò tékɔ̃i òtɛn gé. 9 Kũ ò kà gu kũ Luda ònɛn, à sa'oki bò gwe à yàkaa kpàkpaala, akũ à a né pìi yì̀ à dì yàkaa pìia sa'oki musu. 10 Kũ à fɛ̃nɛ sè à ɔ bò de à a né pìi kùtu kpá, 11 akũ Dikiri Malaika lé zùi zaa musu à pì: Ibrahĩ! Ibrahĩ! À wèa à pì: Makũ di! 12 Akũ à pì: Ǹsun ɔ na né pìiaro ǹsun yãke kɛnɛro. Má dɔ̃ sà kũ ń ma vĩna vĩ, ńdi gímɛnɛ kũ n né mèn dooro. 13 Ibrahĩ wé sè, akũ à sãkaroo è líwaka kà a bɛ̃nɛi. Akũ à gèɛ à a kù̀ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òo a né gɛ̃nɛ ũ. 14 Akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Dikirinikpa, akũ òdigɔ̃ o ari kũ a gbãrao òdi pi: Dikiri ni kpá a kpi musu.

15 Dikiri Malaikaa èra à lé zù Ibrahĩi zaa musu dɔ 16 à pì: Makũ Dikiri ma la dà kũ ma kunnaao ma pì, lákũ n yã pìi kɛ̀ nà, ńdi gí kũ n né mèn dooro, 17 mani arubarika dangu mà n buri karannɛ lán susunɛnɔ bà, onigɔ̃ dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. N burinɔ nigɔ̃ gbãna vĩ n ibɛrɛnɔa. 18 Mani arubarika da andunia buri sĩnda pínkigu n buri gãi, kũ n ma yã mà yãi.

19 Kũ Ibrahĩ èra à sù a zĩkɛrinɔ kĩnaa, ò fùtɛ ò tà Bɛsɛba, akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe.

20 Abire gbɛra ò ò Ibrahĩnɛ ò pì: N vì̀ni Nao nanɔ Milika négɔ̃gbɛ̃nɔ ì. 21 A daudu tón Uzu. A dakũnanɔ tón dí: Buzu, Aramu de Kɛmuɛli, 22 Kɛsɛdi, Azo, Pilidasa, Yidilafa kũ Bɛtuɛlio. 23 Bɛtuɛli pì mé à Rebɛka ì. Négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn

sɔraakɔ̃ kʉ̃ Milika ì kʉ̃ Ibrahĩ vɛ̀ni Naon gwe. 24 A nɔ danyĩ Ruma nénɔ tɔ́n
dí: Teba, Gaamu, Tasa kʉ̃ Maakao.

23

Sara ganaa

1 Sara kɛ̀ wɛ̃̀ basuddo awɛɛsuppla, 2 gbasa à gà zaa Kiriataba kʉ̃ ɔ̀di pi tera
Ɛblɔnu, Kanaanɔ bùsun. Akʉ̃ Ibrahĩ a wɛ̃nda kɛ̀ à ɔ́ɔ dɔ̀ a gana yã̄ musu. 3 Kʉ̃ à
gɔ̀ a nanɔ gɛ̀ kĩ̃naa, à gɛ̀ɛ à pì Iti burinɔnɛ: 4 Nibɔ kʉ̃ gbɛ̃ zɛ̀ltɔɔon ma ʉ̃ á té. À zĩ̃tɛ
yíama ma gɛ̀vĩ̃ki ʉ̃ mà gɛ̀ vĩ̃n. 5 Akʉ̃ Iti burinɔ pìnɛ: 6 Mare, ǹ ó yã̄ ma. Luda gbɛ̃
arubarikademɛ n ʉ̃ ó té. Ǹ n gɛ̀ vĩ gbɛ̀wɛɛ kʉ̃ à kɛ̀nnɛ mana gʉ̃n. Ó gbɛ̃ke ni n
tɛ̃ gbɛ̀wɛɛ kʉ̃ ĩni n gɛ̀ vĩ a gʉ̃nlo. 7 Akʉ̃ Ibrahĩ fùtɛ à kùtɛ bùsupidenɔnɛ 8 à pìńnɛ:
À ma yã̄ ma, tó a we mà a gɛ̀ vĩ la. À wé kɛmɛnɛ Zoa né Ɛflɔnua 9 à Makpɛla
gbɛ̀wɛɛ kʉ̃ à kú a bú léi yíama a ɔgɔa, ani gɔ̃ ma gɛ̀vĩ̃ki ʉ̃ á bùsun.
10 Ɛflɔnu vutɛna ń té a wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛa gwe, akʉ̃ à ò Ibrahĩ̃nɛ Itinɔ wára ń pínki
à pì: 11 Oi mare, ǹ ma yã̄ ma. Ma n gba bura pì kʉ̃ gbɛ̀wɛɛ kʉ̃ à kú gweo. Ma
n gba ma gbɛ̃nɔ wára. Ma n gbamɛ, de ǹ n gɛ̀ vĩ̃n. 12 Ibrahĩ kùtɛ bùsupidenɔnɛ,
13 akʉ̃ à pì Ɛflɔnunɛ ń pínki wára: Ǹ sã̄ kpá ǹ ma yã̄ ma. Mani bura pì fĩ̃na
bonnɛ. Ǹ ma ɔgɔ sí, mani ma gɛ̀ vĩ̃n. 14 Akʉ̃ Ɛflɔnu pìnɛ: 15 Mare, ǹ ma yã̄
ma. Zĩ̃tɛ kʉ̃ a ɔgɔ kà andurufu wàa plamɛ, bɔ́n abire ʉ̃ ó daguraa? Ǹ n gɛ̀ vĩ̃n.
16 Ibrahĩ a yã̄ mà, akʉ̃ à andurufu kʉ̃ à ɔo yɔ̃̀nɛ gbɛ̃nɔ wára lagatarinɔ zakaaa.
17 Lɛmɛ Ɛflɔnu bú kʉ̃ à kú Makpɛla, Mamare sarɛ, gɔ̃̀ Ibrahĩ pɔ́ ʉ̃ lɛ kʉ̃ gbɛ̀wɛɛ
kʉ̃ à kú gweo kʉ̃ lí kʉ̃ ò kú gwenɔ zaa bú pì léi pínki. 18 À gɔ̃̀ Ibrahĩ pɔ́ ʉ̃ Iti kʉ̃
ò sù wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛanɔ pínki wára.
19 Abire gbɛra Ibrahĩ a nanɔ vɛ̀ Makpɛla bura gbɛ̀wɛɛ pìi gʉ̃n Mamare kʉ̃
ɔ̀di pi tera Ɛblɔnu sarɛ, Kanaanɔ bùsun. 20 Lɛn bú kʉ̃ gbɛ̀wɛɛ kʉ̃ à de Itinɔ pɔ́ ʉ̃
yãoo gɔ̃̀ Ibrahĩ̃nɛ gɛ̀vĩ̃ki ʉ̃ lɛ.

24

Nɔwɛtɛna Isaakunɛ

1 Ibrahĩ zĩ̃ kʉ̀ a gɔrɔnɔ kà zɑ̀, akʉ̃ Dikiri arubarikaa dàagu yã̄ sĩ̃nda pínki gʉ̃n.
2 Akʉ̃ à ò a zĩ̃kɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kʉ̃ à de a pɔ́ sĩ̃nda pínki yãgɔ̃gɔ̃ri ʉ̃nɛ à pì: Ǹ ɔ sɔtɔ
ma gbáda gbáru, 3 mani tó ǹ la da kʉ̃ Dikiri, musu kʉ̃ zĩ̃tɛo Luda tɔ́o kʉ̃ ĩni
Kanaa kʉ̃ má kú ń ténɔ nɔ sé ma nénɛro. 4 Ǹ gé ma bɛ bùsun ma danɛnɔ gʉ̃n,
ǹ nɔ sé ma nénɛ gwe. 5 Akʉ̃ a zĩ̃kɛrii pì a là à pì: Tó nɔgbɛ̃ pì dí we à tèmai à
sù kʉ̃mao bùsu díkĩ̃nan sɔ̃ro bi? Mani gé kʉ̃ n néo bùsu kʉ̃ n bonn yá? 6 Ibrahĩ
pìnɛ: Ǹ laakari kɛ! Ǹsun gé kʉ̃ ma néo gwero. 7 Dikiri Luda Musude ma bo ma
de bɛa ma danɛnɔ bùsun, akʉ̃ à yã̄ òmɛnɛ à la dà à pì, áni bùsu díkĩ̃na kpá ma
burinɔamɛ. Àkʉ̃ mé ani a Malaika zĩ̃ à donnɛ arɛ. Gwen ĩni nɔ sɛ́n ma nénɛ.
8 Tó nɔgbɛ̃ pì dí we à tènyĩ̃ro, n bo ladana kʉ̃ n la dàmɛnɛ dí gʉ̃n. Ǹsun gé gwe
kʉ̃ ma néoro fá! 9 Akʉ̃ a zĩ̃kɛrii pì a ɔ sɔ̀tɔ a dikiri gbáda gbáru, à la dànɛ yã̄ pìi
musu.
10 Zĩ̃kɛrii pì a dikiri lakuminɔ sɛ̀ mèn kuri kʉ̃ a dikiri aruzɛkɛ buri pínkio,
akʉ̃ à fùtɛ à gɛ̀ɛ Nao bɛ wɛ̃tɛn zaa Siria Mɛsɔpɔtamia bùsun. 11 Kʉ̃ à kà gwe, à
tò lakuminɔ kámma bò lɔ̀gɔɔ sarɛ wɛ̃tɛ kpɛ. Kʉ̃ ɔkɔsi kɛ̀, gɔrɔ kʉ̃ nɔgbɛ̃nɔ dì bɔtɛ í
tɔ́, 12 akʉ̃ à adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ma dikiri Ibrahĩ Luda, ǹ gbɛ̃kɛ kɛ ma dikiriinɛ
ǹ tó ma tá kɛ nna ɔkɔsiala. 13 Ǹ gwa, má zɛna lɔ̀gɔɔ sarɛ. Tó wɛ̃tɛ nɔkparenɔ bɔ̀tɛ

í tɔ́, 14 nɔkpare kũ ma ònɛ à a lo kipa à í tɔ́mɛnɛ mà mi, tó à pìmɛnɛ mà mi, akũ à kpà ma lakuminɔa dɔ, de mani dɔ̃ kũ n gbɛ̃kɛ kὲ ma dikiriinɛ, nɔgbɛ̃ kũ n dìtɛ n zɔ̀bleri Isaaku pɔ́ ũn gwe. 15 Adi yã pì o à làkaro, akũ Bɛtuɛli né Rɛbɛka bò kũ loo dina a gɛ̃n. Bɛtuɛli bi Ibrahĩ vὶni Nao né kũ à ì kũ a nanɔ Milikaomɛ. 16 Né pì mana akũsɔ̃ à bũnumɛ, gɔ̃gbɛ̃ ke dí wutɛ kãao zikiro. À sù lɔ̀gɔ kĩnaa, à í tɔ̀ à a lo pà, akũ à èra àtɛn tá. 17 Akũ zĩkɛrii pìi bàa lὲ à gὲɛ à zɛ́ zɔ̃nɛ à pì: Ǹ ma gba í mà mi, bee fíti. 18 Nɔgbɛ̃ pìi pì: Ǹ mi Baa! Akũ à a lo kìpa gɔ̃nɔ, à í kpàa à mì. 19 Kũ à í kpàa à mì à làka, à pì: Mani tɔ́ n lakuminɔnɛ dɔ, ò mi ari ò kã. 20 Akũ à a lo í kà pónɔ ímibɔn gɔ̃nɔ, à èra à bàa lὲ à gὲɛ à í tɔ́ lɔ̀gɔn, akũ à í tɔ̀ lakuminɔnɛ pínki. 21 Gɔ̃gbɛ̃ pì zɛna àtɛni a gwa tíii, de à le à dɔ̃ tó Dikiri ni tó a tá kɛ nna, ke ani kɛ nnaro. 22 Kũ lakuminɔ í mì ò làka, akũ gɔ̃gbɛ̃ pì wura tãnka mana dà nɔ pìinɛ a yĩa, à wura zã dànɛ mὲn pla. Tãnka pìi tìkisii kà giramu sɔɔro, zã pìnɔ sɔ̃ giramu basɔsɔɔro. 23 Akũ à a là à pì: Ǹ omɛnɛ, dí némɛ n ũu? Óni iki e n de bɛa yá? 24 Akũ à wèa à pì: Bɛtuɛli nén ma ũ, Milika kũ Nao daikore. 25 Sɛ̃ kũ tàragaao din ó bɛa, akũ iki kun dɔ. 26 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kùtɛ à donyĩ kὲ Dikirinɛ à pì: 27 Dikiri ma dikiri Ibrahĩ Luda arubarika vĩ kũ adi gí gbɛ̃kɛ kũ náanio yã kɛnɛro yãi. Makũ sɔ̃, Dikiri dòmɛnɛ arɛ ma dikiri danɛnɔ bɛa.

28 Akũ nɔkpare pìi bàa lὲ à gὲɛ à yã pì gbà a ɔndenɔnɛ. 29 Rɛbɛka pì dãgɔ̃ vĩ kũ òdi pinɛ Labã. À bò wɛ̃tɛ kpɛ kũ bàao à gὲɛ à gɔ̃gbɛ̃ pìi lè lɔ̀gɔ léa, 30 zaakũ à è a dãre tãnka kũ zão dana, akũ à yã kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi ònɛɛ mà. Kũ à gὲɛ à a lè kũ lakuminɔ lɔ̀gɔ léa, 31 à pì: Ǹ mó mɔkɔ̃n kũ Dikiri arubarikaa dàngu! À kὲ dera ń zɛna wɛ̃tɛ kpɛɛ? Ma kpé kὲkɛnnɛ kũ lakuminɔ bàdɔkio. 32 Gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̃ ɔnn, akũ Labã lakuminɔ aso pòro à sɛ̀la kori kũ tàragaao kpàḿma à í kpà gɔ̃gbɛ̃ pìia à a gbá pípio kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki.

33 Ò pɔ́ble dìtɛnɛ, akũ à pì: Mani pɔ́ ble gĩaro ari mà yã kũ ma suo o. Akũ Labã pì: Ǹ o. 34 Akũ à pì: Ibrahĩ zĩkɛriimɛ ma ũ. 35 Dikiri arubarikaa dà ma dikiriinɛ manamana, akũ à gɔ̃ aruzɛkɛde ũ. À a gbà sãnɔ kũ zùnɔ kũ andurufuuo kũ wuraao kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ lakuminɔ kũ zaakinɔ. 36 Ma dikirii pì nanɔ Sara né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ a zĩkũnaa gũn, akũ ma dikiri pɔ́ kũ à vĩ kpà né pìia pínki. 37 Ma dikirii tò ma la dà, zaakũ à pì màsun Kanaa kũ à kú ń ténɔ nɔ sé a néneɛro. 38 À pì mà gé a de bɛa a buri gũn mà nɔ sé a néne gwe. 39 Akũ ma a dikirii là ma pì, tó nɔgbɛ̃ pì dí we à témai sɔ̃ro bi? 40 À wèma à pì, Dikiri kũ a táa ò kãao mé ani a Malaika zĩ à gé zɛmɛnɛ, de ma tá kɛ nna, mani nɔ sé a néne a de bɛ danɛnɔ té. 41 À pì tó ma gɛ a buri kĩnaa, tó odi wero, mani bo ladana kũ ma la dàarɛ gũn. 42 Kũ ma ka lɔ̀gɔ kĩnaa gbãra ma pì: Dikiri, ma dikiri Ibrahĩ Luda, tó n we, ǹ tó ma tá kɛ nna. 43 Má kú lɔ̀gɔ léa. Nɔkpare kũ à sù í tɔ́, akũ ma pìnɛ à ma gba í fíti mà mi, 44 tó à pì mà mi, akũ à tɔ̀ ma lakuminɔnɛ dɔ, mani dɔ̃ kũ nɔkpare kũ n dìtɛ à kɛ ma dikiri né pɔ́ ũn gwe. 45 Ari màgɔ̃ yã pì o ma nὲsɛɛ gũn mà láka, akũ Rɛbɛka bò kũ loo dina a gɛ̃n à sù lɔ̀gɔ léa à í tɔ̀. Akũ ma pìnɛ à ma gba í mà mi. 46 À a lo kìpa gɔ̃nɔ, à pì mà mi áni kpá ma lakuminɔa dɔ. Kũ ma mì, akũ à kpà ma lakuminɔa. 47 Akũ ma a la, dí nén a ũu? À pì Bɛtuɛli nén a ũ, Milika kũ Nao daikore. Akũ ma tãnka dànɛ a yĩa, ma zã dànɛ a ɔnɔa. 48 Akũ ma kutɛ ma donyĩ kὲ Dikiri ma dikiri Ibrahĩ Ludanɛ ma sáabu kpàa, zaakũ à dòmɛnɛ arɛ zé súsu gũn, de mà a dikiri vὶni daikore sé a néne. 49 Tera sà tó áni we à gbɛ̃kɛ kũ náanio yã kɛ ma dikiriinɛ, à omɛnɛ. Tó ádi we sɔ̃ro, à omɛnɛ,

mani gɛ́ gu pãndea. 50 Labã kũ Bɛtuɛlio wèa ò pì: Yã̃ pìi bò Dikiri kĩ̃naamɛ, ó yã̃ke ona vĩ̃ro, a mana ke a vãni. 51 Rɛbɛkan dí, ǹ a sɛ́ ǹ tá kãao, à gɔ̃ n dikiri né nanɔ ũ lákũ Dikiri ò nà. 52 Kũ Ibrahĩ̃ zĩ̃kɛrii pì ń yã̃ mà, à wùtɛ zĩ̃tɛ Dikirinɛ. 53 Akũ à nɔmanablebɔ kũ ò kɛ̀ kũ andurufuuo kũ wuraao kũ pɔ́kasanɔ bɔ̀tɛ à kpà Rɛbɛkaa. À a vl̀ni kũ a daoo gbà pɔ́ ɔgɔdenɔ dɔ. 54 Akũ àpii kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ pɔ́ blè ò í mì, akũ ò ì gwe.

Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ à pì: À ma gbarɛ mà tá ma dikiri kĩ̃naa. 55 Nɔ vl̀ni kũ a dao pì: Ǹ tó né pì gɔ̃ kũoo bee gɔrɔ kuri, á gbasa à tá. 56 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìńnɛ: Lákũ Dikiri ma tá kɛ̀ nna nà lán dí bà, àsun ma dãdã doro. À ma gbarɛ mà tá ma dikiri kĩ̃naa. 57 Akũ ò pì: Ò né pì sísi ò a la. 58 Akũ ò Rɛbɛka sìsi ò a là ò pì: Ĩ̃ni tá kũ gbɛ̃ pìio yá? Akũ Rɛbɛka pì: Mani tá kãao. 59 Akũ ò Rɛbɛka gbàrɛ kũ a gwàri kũ à a gwà zaa a fítinna zĩ̃o, òtɛn tá kũ Ibrahĩ̃ zĩ̃kɛriio kũ a gbɛ̃nɔ. 60 Ò sa mana ò Rɛbɛkanɛ ò pì:

Né, Luda tó ǹ gɔ̃ gbɛ̃ dasinɔ dai ũ,
n burinɔ gɔ̃ gbãna vĩ̃ ń zãngurinɔa.

61 Akũ Rɛbɛka fùtɛ kũ a nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛrinɔ, ò dì lakuminɔ kpɛ ò té gɔ̃gbɛ̃ pìii, akũ à tà kũńwo.

62 A sù à lè Isaaku sù kũ lɔ̀gɔ kũ òdi pi Ludabɛ̃nɛkũadima'eo à vùtɛ Nɛgɛvi bùsun. 63 À bò à gɛ̀ɛ à laasun lé sɛ̃̀n ɔkɔsi, akũ kũ à wé sɛ̀, à è lakuminɔ tɛn su. 64 Rɛbɛka wé sɛ̀ à Isaaku è se, akũ à kìpa a lakumi kpɛ likalika 65 à zĩ̃kɛrii pìi là à pì: Dín gɔ̃gbɛ̃ kũ àtɛn kure sɛ̃̀n àtɛn su daolɛ zǎ dire ũu? Akũ zĩ̃kɛrii pìi wèa à pì: Ma dikiriimɛ. Akũ Rɛbɛka a pódangãnn sɛ̀ à kù a ãnnwa. 66 Kũ ò kà Isaaku kĩ̃naa, zĩ̃kɛrii pì yã̃ kũ à kɛ̀ɛ bàbanɛ pínki. 67 Isaaku gɛ̃̀ kũ Rɛbɛkao a da Sara bizakutan, akũ à a sɛ̀ à gɔ̃̀ a nɔ ũ. À ye nɔ pìii, akũ a laakari kpatɛna a da ga gbɛra.

25

Ibrahĩ̃ ganaa

1 Ibrahĩ̃ nɔ pãnde sɛ̀ dɔ a tɔ́n Kɛtura. 2 Né kũ à ì kãaonɔ tɔ́n dí: Zimlã, Yɔkɔsã, Mɛdã, Midiã, Isibaki, Sua. 3 Yɔkɔsã mé à Seba kũ Dedão ì. Dedã burinɔn Asirianɔ kũ Lɛtusinɔ kũ Lɛuminɔ ũ. 4 Midiã négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Efa, Ɛfa, Anɔku, Abida, Ɛlɛda. Ń pínki Kɛtura burinɔmɛ.

5 Ibrahĩ̃ a aruzɛkɛ kpà Isaakua pínki, 6 akũ à gba dà a nɔ yìgisaride nénɔnɛ à ń gbárɛ ifãboki kpa de à kpé à ga, de òsungɔ̃ kú kũ Isaakuoro yã̃i.

7 Ibrahĩ̃ kɛ̀ wɛ̀ bakɛ̃ndo sɔɔro sari, 8 akũ à gà. À zĩ̃ kù̀ yúkuyuku, gbasa à kà a gbɛ̃nɔla gyãwãn. 9 A nénɔ Isaaku kũ Sumailao a vl̀ Makpɛla gbèwɛɛ gũn, Mamare ifãboki kpa, bura kũ à de Iti buri Zoa né Ɛflɔnu pɔ́ ũ yã̃ 10 kũ Ibrahĩ̃ pìi lù Itinɔa. Gwen ò a vl̀n kũ a nanɔ Sarao. 11 Ibrahĩ̃ ganaa gbɛra Luda arubarikaa dà a né Isaakun. À vutɛna Ludabɛ̃nɛkũadima'e lɔ̀gɔɔ sarɛ.

Sumaila burinɔ

12 Ibrahĩ̃ né Sumaila burinɔ yãn dí. Sara zĩ̃kɛri Hazara, Misila nɔgbɛ̃ mé à né pìi ì kãao. 13 Sumaila négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí lákũ ò ń í nà. A daudu tɔ́n Nɛbayo. A dakũnanɔ tɔ́n dí: Keda, Adabɛli, Mibisamu, 14 Misima, Duma, Masa, 15 Adada, Tema, Yetu, Nafisi kũ Kedemao. 16 Sumaila négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n gwe. Ń baadi a tɔ́ kpà a lakutu ke a bùraanɛ. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a buri kuri awɛɛplanɔ kínanɔ ũ.

17 Sumaila kɛ̀ wɛ̀ basuddo akuri awɛɛsuppla, akũ à gà à kà a gbɛ̃nɔla
gyãwãn. 18 A burinɔ vùtɛ zaa Avila ari à gɛ̀ɛ pé Surua, Misila ifãboki kpa gɛna
Asiria bùsu kpa. Òdi kɔ̃ té kpákpa kũ Ibrahĩ buri kparanɔro.

Isau kũ Yakubuo inaa

19 Ibrahĩ né Isaaku burinɔ yãn dí. Ibrahĩ Isaaku ì. 20 Kũ Isaaku kà wɛ̀ bupla,
akũ à Labã dãre Rɛbɛka sɛ̀. Àkũmɛ Siria bùsu gbɛ̃ Bɛtuɛli kũ à bò Mɛsɔpɔtamia
bùsun né ũ. 21 Isaaku wé kɛ̀ Dikiria a nanɔnɛ, zaakũ paramɛ, akũ Dikiri a adua
sì, a nanɔ pìi nɔ̀ɔ sì. 22 Sìkanɔ tɛn ɔsi ká a gbɛrɛn, akũ à pì: Bó yã mé à tò yã bire
taka ma lee? Akũ à gɛ̀ɛ à Dikiri là. 23 Dikiri pìnɛ:
Buri mɛ̀n pla kú n né'isɔn,
gbɛ̃nɔn pla kũ ò kú n gbɛrɛn pìnɔ ni kɛ̃kɔ̃a.
Buri mɛ̀n do gbãna nigɔ̃ de a dola,
a kũ à bò káaku nigɔ̃ né ũ gbɛ̃ kpɛdenɛ.

24 Kũ a né'igɔrɔ kà, akũ à sìkanɔ ì gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. 25 Kũ gbɛ̃ káaku tɛn bo, à bò tɛ̃ɛ
zónzon. À mɛ̀kã vĩ lán uta kãde bà, akũ ò tó kpànɛ Isau. 26 Abire gbɛra kũ né
plade tɛn bo, à dɔ̀ Isau gbátokia, akũ ò tó kpànɛ Yakubu. Isaaku wɛ̀ baaakɔ̃de
gũnn à né pìnɔ ì.

27 Né pìnɔ zɔ̃kɔ̃ kǔ. Isau kɛ̀ tofekari gbãna kũ àdi kɛ̃ sɛ̀ntɛaro ũ. Yakubu sɔ̃
bɛgwariimɛ. 28 Isaaku ye Isaui kũ à nɔ̀bɔ lé'i vĩ yãi. Rɛbɛka sɔ̃ à ye Yakubui.

29 Zĩkea Yakubu tɛn dòo kuku, akũ Isau sù kũ sɛ̀ntɛo nà tɛni a dɛ. 30 Akũ à pì
Yakubunɛ: N yã nna! Ǹ tó mà dò tɛ̃ra bire ble, zaakũ nà tɛni ma dɛmɛ. A yã
mé à tò, ò tó kpà Isaunɛ Ɛdɔmu. 31 Yakubu pì: Ǹ n daudukɛzɛ kpáma gĩa. 32 Akũ
Isau pì: Má kú ga léi, bón ma daudukɛzɛ ni kɛmɛnɛɛ? 33 Akũ Yakubu pìnɛ: Ǹ
la damɛnɛ gĩa. Akũ à la dànɛ à a daudukɛzɛ kpàa. 34 Akũ Yakubu burodii kpàa
kũ bládoo pìio. À blè à í mì, akũ à fùtɛ à bò. Lɛmɛ Isau kɛ̀ lɛ, à a daudukɛzɛ dìtɛ
pã.

26

Isaaku kũ Abimɛlɛkio

1 Nàa kà bùsuu pìn a káakupɔ kũ à kà Ibrahĩ gɔrɔa baasi, akũ Isaaku fùtɛ à
gɛ̀ɛ Filisitininɔ kína Abimɛlɛki kĩnaa Gera. 2 Akũ Dikiri bò à sùa à pì: Ǹsun
tá Misilaro, ǹ vutɛ gu kũ mani onnɛn. 3 Ǹgɔ̃ kú bùsu díkĩnan gĩa, manigɔ̃ kú
kũnwo mà arubarika dannɛ. Mani bùsu díkĩna kpámma pínki kũ n burinɔ,
mani lé kũ ma kɛ̀ n denɛ kɛnnɛ. 4 Mani n buri kara lán susunɛnɔ bà, mani
bùsu díkĩna kpáḿma pínki. Buri kũ à kú zĩtɛnɔ ni arubarika le n buri gãi ń
pínki 5 kũ Ibrahĩ ma yã mà yãi. À ma ɔdɔki gwà, akũ à yã kũ ma dìtɛnɔ kũna
kũ ma yãdannɛnanɔ kũ ma dokayãnɔ.

6 Akũ Isaaku gɔ̃ Gera. 7 Kũ wɛ̃tɛpidenɔ tɛni a la a nanɔ yã musu, à pì a
dãremɛ. Àtɛn vĩna kɛ, zaakũ àtɛn da tó à pì a nanɔmɛ, oni a dɛ nɔ pì yãi, zaakũ
nɔ pì bi nɔ manamɛ. 8 Kũ a gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, Filisitininɔ kí Abimɛlɛki wé kpàtɛ
wondoo gũn, akũ à è Isaaku tɛn bǎndara gá kũ a nanɔo. 9 Akũ à Isaaku sìsi à
pì: Ase n nanɔmɛɛ! À kɛ̀ dera n pì n dãremɛɛ? À wèa à pì: Matɛn da oni ma dɛ
a yãimɛ. 10 Abimɛlɛki pì: Bó yã n kèwɛrɛ lɛɛ? Fíti mé à gɔ̀ kũ ó gbɛ̃ke ni wútɛ kũ
n nɔ pìio, de ǹ ó da taarin. 11 Akũ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sã gbɛ̀ńnɛ pínki à pì: Gbɛ̃ kũ
à ɔ nà gɔ̃gbɛ̃ pìia kũ a nanɔo, oni a dɛ.

12 Isaaku pɔ́ tɔ̃ bùsuu pìn, akũ à pɔ́ lè wɛ̃ birea lɛu basɔɔro, kũ Dikiri arubarikaa dàn yãi. 13 À kàra, a aruzɛkɛ tɛn kara ari à kè aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃ ũ. 14 À sãnɔ kũ zùnɔ vĩ dasi kũ zĩkɛrinɔ, akũ Filisitininɔ zǎn. 15 Akũ ò lɔ̀gɔ kũ a de Ibrahĩ gbɛ̃nɔ yɔ̃ a gɔrɔanɔ tàta kũ bùsuuo pínki. 16 Akũ Abimɛlɛki pì Isaakunɛ: Ǹ futɛ ó kĩnaa, zaakũ ń gbãna deóla manamana.

17 Akũ Isaaku bò gwe à bùraa kàtɛ Gera guvutɛn, akũ à gɔrɔ pla kè gwe. 18 Lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃ a de Ibrahĩ gɔrɔa akũ Filisitininɔ tàta a de ga gbɛranɔn à èra à bɔ̀bɔ à tɔ́ dokɔ̃nɔ kũ a de kpàńnɛ yãnɔ kpàńnɛ dɔ. 19 Isaaku zĩkɛrinɔ lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃ guvutɛ pìn, akũ ò bò í manaa. 20 Akũ Gera pɔ́dãrinɔ fìti kè kũ Isaaku pɔ́dãrinɔ ò pì: Ó ímɛ. Akũ à tɔ́ kpà lɔ̀gɔɔ pìinɛ Fìtii, kũ ò fìti kè kãao yãi. 21 Ò lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃, akũ ò fìti kɛ̀ lɔ̀gɔɔ pì yã musu dɔ, akũ à tɔ́ kpànɛ Íbɛtɛ. 22 À bò gwe, akũ à lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃ dɔ, odi fìti kɛ a yã musu doro. Akũ à tɔ́ kpànɛ Mɛ̀poroki, zaakũ à pì: Dikiri tò o mɛɛ pòro, óni dagula sà.

23 Abire gbɛra à gɛ̀ɛ Bɛsɛba. 24 Dikiri bò à sùa gwãani birea à pì: Makũmɛ n de Ibrahĩ Luda ũ, ǹsun vĩna kɛro zaakũ má kú kũnwo. Mani arubarika dangu mà n buri kara ma zɔ̀bleri Ibrahĩ yãi.

25 Gwen à sa'oki bòn à Dikiri sìsi. Akũ à bùraa kàtɛ gwe à gbɛ̃nɔ tɛn lɔ̀gɔ yɔ̃. 26 Akũ Abimɛlɛki bò Gera à sù Isaaku kĩnaa kũ a kpàasi Auzao kũ a zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Fikɔluo. 27 Isaaku ń lá à pì: Kũ a zãmagu a pɛma á bɛa, à kè dera a su ma kĩnaa? 28 Ò wèa ò pì: O è Dikiri kú kũnwo, akũ o pì à mana ò lédokɔ̃nɔ kɛ ò la dakɔ̃nɛ a yã musu 29 kũ ĩni yã vãni ke kɛwɛrɛro, zaakũ ódi wé tãmmaro. Yã manan o kɛ̀nnɛ o n gbarɛ aafia, akũ Dikiri arubarikaa dàngu. 30 Akũ Isaaku ń yàrii kɛ̀, ò pɔ́ blè ò í mì. 31 Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, ò la dàkɔ̃nɛ, akũ Isaaku zɛ̀ńnɛ, ò bò a kĩnaa aafia. 32 Zĩ birea Isaaku gbɛ̃nɔ sù ò lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃ yã ònɛ ò pì: O í è. 33 Akũ à tɔ́ kpànɛ Sɛba. A yã mé à tò òdi wɛ̃tɛ pì sísi Bɛsɛba ari kũ a gbãrao.

34 Kũ Isau kà wɛ̃ bupla, à Iti nɔ sè mèn pla, Beri né Yudi kũ Ɛlɔni né Basɛmao. 35 Isaaku kũ Rɛbɛkao nèsɛɛ dìgɔ̃ yakana ń yãimɛ.

27

Isaaku sa'olɛkɛna Yakubunɛ

1 Isaaku zĩ kǔ a wé gbãna doro, àtɛn gu e manaro. Akũ à a dauduu sìsi à pì: Né! Akũ à wèa à pì: Makũ dí. 2 Isaaku pì: Ma zĩ kǔ má a gagɔrɔ dɔ̃ro. 3 Ǹ n sá sé kũ n gbàtaao ǹ gé ǹ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛ wɛtɛmɛnɛ. 4 Ǹ ma pɔyeina dòo kuku ǹ mɔ́omɛnɛ mà ble, mani sa'olɛ kɛnnɛ de mà kpé mà ga.

5 Rɛbɛka yã kũ Isaaku ò Isaunɛ pìi mà. Kũ Isau fùtɛ à gɛ̀ɛ tofe ká, 6 akũ à gɛ̀ɛ à ò Yakubunɛ à pì: Ma mà n de yã ò n vǐninɛ à pì 7 à gé à nɔ̀bɔ dɛarɛ à a pɔyeina dòo kukuoarɛ à ble, áni sa'olɛ kɛnɛ kũ Dikiri tɔ́o de á kpé à ga. 8 Akũ Rɛbɛka èra à pìnɛ: Ǹ ma yã ma ǹ yã kũ ma dànnɛ kɛ. 9 Ǹ gé blè kpàsaa gũn ǹ blènɛ mana kũ mèn pla ǹ suo. Mani n de pɔyeina dòo kukunɛ, 10 ń géonɛ à ble, ani sa'olɛ kɛnnɛ de à kpé à ga. 11 Akũ Yakubu pì a danɛ: Ma vǐni mèkã vĩ, akũ ma mè pɔ́rɔpɔrɔ. 12 Tó ma de ɔ kèma, tó à ma dɔ̃, ani pi matɛni a kɛ pãpãmɛ, ani lé kɛmɛnɛ sa'olɛ gɛ̃nɛ ũ. 13 Akũ a da pìnɛ: Luda tó lékɛnnɛnaa pì gɔ̃mɛnɛ. Ǹ ma yã ma dé! Ǹ gé ǹ dɛ ǹ suomɛnɛ.

14 Akũ Yakubu gɛ̀ɛ à blèe pìnɔ dɛ̀ à sùo a danɛ, akũ à a de pɔyeina dòo kùkunɛ. 15 Akũ à a daudu pɔ́kasa mana kũ à kú a kpé gũnnɔ sè à dà a né sabidenɛ. 16 À

blènɛ bára pìnɔ fɪ̀fɪ̃ a ɔnɔa kʊ̃ a waka pórɔpɔrɔo. 17 Akʊ̃ à dò kʊ̃ burodi kʊ̃ à kɛ̀ɛoo kpàa.
18 Yakubu gèɛ a de kɪ̃naa à pì: Baa! Akʊ̃ a de pì: Makʊ̃ di! Ma né kpatemɛɛ?
19 Yakubu wèa à pì: Makʊ̃mɛ Isau n dauduu. Lákʊ̃ n òmɛnɛ nà, ma kɛ̀ lɛ. Ǹ futɛ ǹ vutɛ ǹ ma ɔ'i ble de ǹ sa'olɛ kɛmɛnɛ. 20 Akʊ̃ Isaaku pì a néne: O'o! N lè kɔ̀ yá? À wèa à pì: Dikiri n Luda mé à ma tá kɛ̀ nna. 21 Akʊ̃ Isaaku pìne: Ǹ namai mà ɔ kɛmma de mà dɔ̃ tó ma né Isaumɛ yãpura. 22 Yakubu nà a dei, akʊ̃ à ɔ kɛ̀a à pì: Kòto díkɪ̃na bi Yakubu kòtoomɛ, ɔ díkɪ̃na sɔ̃ Isau ɔmɛ. 23 Akʊ̃ adi a dɔ̃ro, kʊ̃ a ɔnɔ kã vĩ lán Isau pó bà yãi. À ye à sa'olɛ kɛnɛ, 24 akʊ̃ à a la gĩa: Ma né Isaumɛ n ʊ̃ yãpura yá? À wèa à pì: Makʊ̃mɛ! 25 Akʊ̃ à pì: Ǹ pó kpáma mà n ɔ'i ble, mani sa'olɛ kɛnnɛ. Kʊ̃ à dìtɛnɛ, akʊ̃ à blè. À sùnɛ kʊ̃ wɛ̃o, à mì dɔ. 26 Akʊ̃ a de pìi pìne: Ǹ namai ǹ lé péma. 27 Akʊ̃ à nài à lé pèa. Kʊ̃ Isaaku a pókasanɔ gbĩ mà, akʊ̃ à sa'olɛ kɛ̀nɛ à pì:
Ma né gbĩ de
lán bura kʊ̃ Dikiri arubarikaa dàn bà.
28 Luda n gba mɔtɔ bona musu,
à n gba zĩtɛ mana.
Póblewɛ kʊ̃ sèwɛ̃o nigɔ̃ dinyĩ.
29 Gbɛ̃nɔ ni zɔ̀ blennɛ,
burinɔ ni kútɛ n arɛ,
ĩnigɔ̃ de n gbɛ̃nɔ dikiri ʊ̃,
n da néno ni kútɛnnɛ.
Luda ni lé kɛ gbɛ̃ kʊ̃ ò lé kènnɛnɔnɛ,
ani arubarika da gbɛ̃ kʊ̃ ò sa mana ònnɛnɔgu.
30 Kʊ̃ Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à làka, akʊ̃ Yakubu gò a kɪ̃naa. Kʊ̃ a vǐni sù kʊ̃ tofekao gɔ̃nɔ, 31 akʊ̃ à póble kɛ̀ a denɛ dɔ à gɛ̀ɛonɛ, akʊ̃ à pìne: Baa! Ǹ futɛ ǹ ma ɔ'i ble ǹ sa'olɛ kɛmɛnɛ. 32 Akʊ̃ a de a la à pì: Mɔkɔ̃mmɛ dí ʊ̃u? À wèa à pì: Makʊ̃mɛ n daudu Isau. 33 Yã pì Isaaku swɛ̃ɛ zɔ̃ àtɛn lukaluka à pì: Dí mé à nɔ̀bɔɔ dɛ̀ à sùomɛnɛ yã ari ǹgɔ̃ gé su ma sòo? Ma sa'olɛ kɛ̀nɛ kɔ̀, àkʊ̃ mé ani arubarika le. 34 Kʊ̃ Isau a de yã pìi mà, à pʊ̀tã à ɔ́ gbãna dɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃nda, akʊ̃ à pì: Baa! Ǹ sa'olɛ kɛmɛnɛ dɔ. 35 Akʊ̃ à pì: N dakʊ̃na sù kʊ̃ ɔ̃ndɔ̃o à n sa'olɛ sì kɔ̀. 36 Akʊ̃ Isau pì: A tón Yakuburoo? À ma kɛkɛ à kɛ̀ gɛ̃n plan gwe sà. À ma daudukɛzɛ sìma yã, akʊ̃ à ma sa'olɛ sìma tera dɔ. Mani sa'olɛ e doro yá? 37 Isaaku wèa à pì: Ma a dìtɛ n dikiri ʊ̃, ma a danɛnɔ kɛ̀ a zĩkɛrinɔ ʊ̃ ń pínki, ma póblewɛ kʊ̃ sèwɛ̃o kpàa. Bón mani le mà kɛnnɛ dɔɔ? 38 Isau pì a denɛ: Baa, sa'olɛ biren ń vĩ ado yá? Ǹ sa'olɛ pãnde kɛmɛnɛ dɔ Baa. Akʊ̃ Isau wiki gbãna lɛ̀. 39 Akʊ̃ a de wèa à pì:
Zĩtɛ kʊ̃ ĩnigɔ̃ kun nigɔ̃ manaro,
mɔtɔ ni bonnɛ zaa musuro.
40 Ĩnigɔ̃ fɛ̃nɛda kʊ̃na,
ĩni zɔ̀ ble n dakʊ̃nanɛ.
Lɛmɛ dɔ n laakari ni gɔ̃ kpatɛnaro,
ĩni a gbãngo gonla.
41 Isau ibɛrɛɛ sè kʊ̃ Yakubuo sa'olɛ kʊ̃ a de kènɛ yãi, akʊ̃ à pì a nèsɛɛ gʊ̃n: Ma de ga zǎro, gbasa mani ma dakʊ̃na dɛ. 42 Ò yã kʊ̃ Isau ò kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀ Rɛbɛkanɛ, akʊ̃ à Yakubu sìsi à pì: Isau ye à fĩna bomma à n dɛ. 43 Ǹ ma yã ma sà. Ǹ futɛ ǹ bàa lé ǹ gé ma dãgɔ̃ Labã bɛa zaa Arana 44 ǹgɔ̃ kú kãao gwe gĩa ari n vǐni pì

pɔfɛ̃ kpátɛ. 45 Tó a nèsɛɛ kpàtɛ, tó yã̄ kū̃ n kènɛɛ sǎagu, mani gbɛ̃ zĩ̄ ò n gbɛsɛ. Má ye mà kura á gbɛ̃nɔn planɔi pínki gɔrɔ doro.
46 Akū̃ Rɛbɛka pì Isaakunɛ: Iti nɔgbɛ̃nɔ ni bòmagu. Tó Yakubu Iti nɔ sè bùsu díkĩ̄nan lán Isau nɔgbɛ̃ birenɔ bà, ma kunna nigɔ̃ nnamɛnɛ doro.

28

Yakubu tana Labā kĩ̄naa

1 Akū̃ Isaaku Yakubu sìsi à sa'olɛ kènɛ à yã̄ dànɛ à pì: Ǹsun nɔ sé Kanaa nɔgbɛ̃nɔ téro. 2 Ǹ futɛ ǹ gé Mɛsɔpɔtamia bùsun n da de Bɛtuɛli bɛa, ǹ nɔ sé gwe n disɛ̃ Labā nénɔ té. 3 Luda Gbānasĩ̄ndapinkide arubarika dangu à tó ǹ né i manamana, ògɔ̃ kara de ǹ gɔ̃ burinɔ dizi ū̃. 4 Luda arubarika kū̃ à dà Ibrahĩ̄n dangu kū̃ n burinɔ, de bùsu kū̃ ntɛn nibɔ blen gɔ̃nnɛ, bùsu kū̃ à kpà Ibrahĩ̄aa. 5 Akū̃ Isaaku Yakubu gbàrɛ à gé Labā kĩ̄naa Mɛsɔpɔtamia bùsun. Labā bi Siria bùsu gbɛ̃ Bɛtuɛli néme, Yakubu kū̃ Isauo disɛ̃me.
6 Isau mà Isaaku sa'olɛ kè Yakubunɛ à a gbàrɛ Mɛsɔpɔtamia de à nɔ sé gwe. Kū̃ à sa'olɛ pìi kènɛ, à pì àsun nɔ sé Kanaa nɔgbɛ̃nɔ téro. 7 À tàasii kà kū̃ Yakubu a de kū̃ a dao yã̄ mà à dà Mɛsɔpɔtamia zén. 8 Akū̃ à dɔ̃ sà kū̃ a de pɔ nna kū̃ Kanaanɔ bùsu nɔgbɛ̃nɔro. 9 Akū̃ à gèɛ Ibrahĩ̄ né Sumaila kĩ̄naa à a né Maala sè à nà a nɔ káakunɔa. Maala bi Nɛbayo dārɛmɛ.

Yakubu nana'ona Bɛtɛli

10 Yakubu bò Bɛsɛba à dà Arana zén. 11 Kū̃ à kà gukea, à ye à i gwe kū̃ ifāntɛ̃ gɛ̀ kpén yãi. Akū̃ à gbèɛ sè gu pìn a mìdibɔ ū̃ à wùtɛ gwe. 12 Akū̃ à nana ò à gára è pɛtɛna zĩ̄tɛ ari à gèɛ à zɔ̃ ludambɛa, Luda malaikanɔ tɛn didia òtɛn kipa. 13 À Dikiri è zɛnaala à pì: Makūmɛ Dikiri n dizi Ibrahĩ̄ kū̃ n de Isaakuoo Luda ū̃. Mani bùsu kū̃ ń wútɛa díkĩ̄na kpámma, mɔkɔ̃n kū̃ n burinɔ. 14 N burinɔ nigɔ̃ dasi lán bùsutiti bà, oni dagula ifāboki kpa kū̃ ifālɛtɛo kū̃ gugbānduru kū̃ gèmɔmidɔkio. Andunia buri sĩ̄nda pínki ni arubarika le mɔkɔ̃n kū̃ n burio gãi. 15 Manigɔ̃ kú kūnwo, manigɔ̃ n dākpā gu kū̃ ntɛn gén pínki, mani ɛra mà su kūnwo bùsu díkĩ̄nan, zaakū̃ mani n tónlo mani yã̄ kū̃ ma ònnɛ kɛ.
16 Kū̃ Yakubu vù kū̃ io à pì: Dikiri kú gu dí, akū̃ mádi dɔ̃ro! 17 Vĩ̄na a kǔ̀ à pì: Gu dí ma kā fùtɛ. Luda bɛmɛ, ludambɛ zémɛ.
18 Yakubu fùtɛ kɔnkɔ à gbè kū̃ à kè mìdibɔ ū̃ pìi sè à pètɛ dɔngupɔ ū̃, akū̃ à nísi kùa. 19 Akū̃ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Bɛtɛli, ama wɛ̃tɛ kū̃ ò kàtɛ gwe tɔ́ káakun Luzu. 20 Yakubu lé kè Dikiria à pì: Tó ń kú kūmao, tó ĩ̄ni ma dākpā ma wɛ̃tɛ díkĩ̄na gɛnaa gūn, tó ĩ̄ni ma gba póble kū̃ pókasanɔ 21 ari ma gɛ ma su ma de bɛa aafia, ĩ̄nigɔ̃ de ma Luda ū̃, 22 gbè kū̃ ma pètɛ dɔngupɔ ū̃ pì ni gɔ̃ n gbagbaki ū̃, pɔ́ kū̃ n ma gba pínki mani a kuride kpámma.

29

Yakubu kana Labā bɛa

1 Yakubu èra à dà zén à gèɛ ifābokikpadenɔ bùsun. 2 Kū̃ à kà gwe, à lɔ̀gɔɔ è sɛ̃̀n sā kpàsa lɛu aakɔ̃ katɛna a sarɛ, zaakū̃ lɔ̀gɔɔ pì ín òdi kpámma. Gbè zɔ̃kɔ̃ ta lɔ̀gɔɔ pìlɛ. 3 Tó kpàsaa pìnɔ kàkara gwe pínki, akū̃ òdi gbèɛ pì go lɔ̀gɔɔ pì léa, ò í kpámma, akū̃ òdi ɛra ò gbèɛ pì tarɛ a gbèn. 4 Akū̃ Yakubu sādārinɔ là à pì: Gbɛ̃nɔ, a bo mámɛɛ? Ò wèa ò pì: O bo Aranamɛ. 5 Akū̃ à ń lá à pì: Á Nao daikore Labā dɔ̃ yá? Ò wèa ò pì: Ó a dɔ̃. 6 Akū̃ à ń lá à pì: À aafia yá? Ò pì: À aafia. Ǹ a né Rahila gwa, àtɛn su kū̃ sānɔ zǎ dire. 7 Akū̃ Yakubu pì: Ifāntɛ̃ kpé gbāna,

sãnɔ tágɔrɔ dí ká kòro. À í kpáḿma à gé ń dã. 8 Akũ ò pì: Óni fõro. Tó adi kɛ sã kpàsanɔ kàkara pínki baasiro, òdi gbè go lɔ̀gɔɔ pì léa ò í kpáḿmaro.
9 Kũ àtɛn yã ońnɛ lɛ, Rahila sù kũ a de sãnɔ, zaakũ sãdãriimɛ a ũ. 10 Kũ Yakubu a disɛ̃ Labã nénɔgbɛ̃ Rahila è kũ a de sãnɔ, à nà lɔ̀gɔɔi à gbèɛ gò lɔ̀gɔɔ pì léa, akũ à í kpà a disɛ̃ sãnɔa. 11 Akũ à lé pè Rahilaa à pɔnna ɔ́ɔ dɔ̀. 12 Akũ à ònɛ kũ a de danɛ Rɛbɛka nén a ũ. Akũ Rahila bàa lɛ̀ à gèɛ à ò a denɛ. 13 Kũ Labã a dãre né Yakubu baaruu mà, à bàa lɛ̀ à gèɛ daalɛ. Kũ à kà, akũ à kùsia à lé pèa à tà kãao a bɛa. Akũ Yakubu yã kũ ò kènɔ ònɛ pínki. 14 Akũ Labã pìnɛ: Ma arumɛ n ũ yãpura.

Yakubu Lea kũ Rahilao sɛnaa

Yakubu kè Labã bɛa mɔ do, 15 akũ Labã pìnɛ: Kũ ń de ma danɛ ũ yãin ĩni zĩ kɛmɛnɛ pã yá? Dera mani fĩna bonnɛ nà ǹ omɛnɛ. 16 Labã sõ à nénɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Yɔ̃ɔ tɔ́n Lea, Bãna sõ Rahila. 17 Lea wé busana, Rahila sõ nɔkpare manamɛ, akũ a kakana mana. 18 Yakubu ye Rahilai, akũ à pì Labãnɛ: Mani zĩ kɛnnɛ wɛ̀ suppla n né bãnade Rahila yãi. 19 Labã pì: À sàna mà a kpámma de mà a kpá gbɛ̃ pãndeala. Ǹgɔ̃ kú ma bɛa la.

20 Akũ Yakubu zĩ kènɛ wɛ̀ suppla Rahila yãi, ase à kènɛ lán gɔrɔ pla bàmɛ kũ à yei yãi. 21 Akũ à pì Labãnɛ: Kũ ma zĩgɔrɔ pàpa, ǹ ma nɔ kpáma mà sé. 22 Akũ Labã gwedenɔ kàkara ń pínki à nɔsɛpɔble kèńnɛ. 23 Kũ ɔkɔsi kè, akũ à a né Lea sè à kpàa, akũ Yakubu wùtɛ kãao. 24 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Zilipa kpà Leanɛ zĩkɛri ũ. 25 Kũ gu dɔ̀ Yakubu è Leamɛ, akũ à pì Labãnɛ: Bóyãi n kèmɛnɛ lɛɛ? Rahila yãin ma zĩ kènnɛroo? Bó mé à tò n ma kɛkɛɛ? 26 Labã pì: Ó kĩnaa òdi Bãna kpá gõa Yɔ̃ɔ ãro. 27 Ǹ azuma do kɛ kũ gbɛ̃ dio gĩa, mani a gbɛ̃ndo kpámma zĩ kũ ĩni ɛra ǹ kɛmɛnɛ wɛ̀ suppla pãnde pó ũ. 28 Yakubu wè à azuma do pìi kè kũ Leao, akũ Labã a né Rahila kpàa nɔ ú. 29 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Bila kpà Rahilaa zĩkɛri ũ. 30 Yakubu wùtɛ kũ Rahilao sõ, akũ à yei de Leala. Akũ à èra à zĩ kè Labãnɛ ari wɛ̀ suppla dɔ.

Yakubu nénɔ

31 Dikiri è Yakubu ye Leairo, akũ à a kè nérande ũ, Rahila sõ paramɛ. 32 Lea nɔ̀ɔ sì à né ì gõgbɛ̃ ũ, akũ à tó kpànɛ Rubɛni, zaakũ à pì: Dikiri ma warikɛnaa gwà. Ma zã nigɔ̃ yemai sà. 33 Kũ à nɔ̀ɔ sì dɔ, à né ì gõgbɛ̃ ũ, akũ à pì: Dikiri mà ma zã yemairo, akũ à èra à né díkĩna kpàma dɔ. Akũ à tó kpànɛ Simɛɔ. 34 Kũ à èra à nɔ̀ɔ sì dɔ, à né ì gõgbɛ̃ ũ à pì: Adikĩna sà ma zã ni ma ditɛki ero, zaakũ ma négõgbɛ̃ ì kãao mèn aakõ. Akũ à tó kpànɛ Levi. 35 À èra à nɔ̀ɔ sì dɔ à né ì gõgbɛ̃ ũ à pì: Adikĩna sà ma Dikiri sáabu kpà, akũ à tó kpànɛ Yuda. Akũ a né'i zɛ̀.

30

1 Kũ Rahila è átɛn né i kũ Yakubuoro, à gõba kpà kũ a vǐnio. Akũ à pì Yakubunɛ: Ǹ nɔ̀ dɔmagu. Tó mádi e sõro, mani gamɛ. 2 Yakubu pɔ fɛ̃i à pì: Makũmɛ Luda ũ kũ à n tɛ̃ né yá? 3 Akũ Rahila pì: Ma zĩkɛri Bilan dí. Ǹ gé i kãao à nénɔ imɛnɛ, mani buri le se a gãi. 4 Akũ à a zĩkɛri Bila kpàa nɔ ũ. Yakubu wùtɛ kãao, 5 akũ à nɔ̀ɔ sì à né ì gõgbɛ̃ ũ. 6 Akũ Rahila pì: Luda tò yã bò kũmao nna à ma yã mà à ma gba négõgbɛ̃. Akũ à tó kpànɛ Dã. 7 Rahila zĩkɛrii pìi èra à nɔ̀ɔ sì à né ì gõgbɛ̃ ũ dɔ, 8 akũ Rahila pì: Ma ɔsi zõkõɔ kà kũ ma vǐnio ma ɔsi nè. Akũ à tó kpànɛ Nafatali.

9 Kũ Lea è a né'i zè, akũ à a zĩkɛri Zilipa kpà Yakubua nɔ ũ dɔ. 10 Akũ Lea zĩkɛrii pì né ì gõgbɛ̃ ũ kũ Yakubuo. 11 Akũ Lea pì: Mìnnamɛ. Akũ à tó kpànɛ

Gada. 12 Akũ Lea zĩkɛrii pì né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ kũ Yakubuo. 13 Akũ Lea pì: Ma pɔ kɛ̀
nna, zaakũ nɔgbɛ̃nɔ ni pi pɔnnaden ma ũ. Akũ à tɔ́ kpànɛ Asa.
14 Rubɛni bò ésekɛ̃gɔrɔa à yenyĩ ɛzɛ è sɛ̃n, akũ à bòbo à sùo a da Leanɛ. Akũ
Rahila pìnɛ: Ǹ n né yenyĩ ɛzɛ pì dãmɛnɛ. 15 Lea pìnɛ: Kũ n ma gɔ̃ sìma, abire
dí mómmaro, akũ ń ye ǹ ma né yenyĩ ɛzɛ sí dɔ yá? Rahila pì: Tó n kpàma,
mɔkɔ̃mmɛ ĩni i kãao gbãra.
16 Kũ Yakubu tɛn su kũ burao ɔkɔsi, Lea bò à gɛ̀ɛ à dàalɛ à pì: Makũmɛ mani
wutɛ kũnwo gbãra, zaakũ ma n sãkã ma né yenyĩ ɛzɛ yãimɛ. Akũ à ì kãao
gwãani birea. 17 Luda Lea wɛ́kɛ sì, akũ à nɔ̀ɔ sì à Sãani ì kũ Yakubuo. 18 Akũ
Lea pì: Luda láada kpàma, kũ ma a zĩkɛrii kpà ma zãa yãi. Akũ à tɔ́ kpànɛ Isaka.
19 Lea èra à nɔ̀ɔ sì dɔ à Tori ì, 20 akũ à pì: Luda gba mana dàmɛnɛ. Adikĩna sà
ma zã ni ma kpe ta, zaakũ ma négɔ̃gbɛ̃nɔ ì kãao mèn suddo. Akũ à tɔ́ kpànɛ
Zɛbuluni. 21 Kũ à kɛ̀ saa à nénɔgbɛ̃ ì, akũ à tɔ́ kpànɛ Dina.
22 Akũ Rahila yã dɔ̀ Ludan à a wɛ́kɛ sì, akũ à kɛ̀ nérande ũ. 23 À nɔ̀ɔ sì à
négɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à pì: Luda wé'i bòmɛnɛ. 24 Akũ à tɔ́ kpànɛ Yusufu à pì: Dikiri ɛra
à négɔ̃gbɛ̃ pãnde karamɛnɛ dɔ.

Yakubu pónɔ dãna Labãnɛ

25 Kũ Rahila Yusufu ì, Yakubu pì Labãnɛ: Ǹ ma gbarɛ mà tá ma bùsun. 26 Ma
zĩ kɛ̀nnɛ ma nɔnɔ kũ ma nénɔ yãi. Ǹ ń kpáma mà tá, zaakũ ń dɔ̃ lákũ ma zĩ
kɛ̀nnɛ nà. 27 Akũ Labã pìnɛ: Tó ma n pɔnna lè, ǹ gɔ̃ kũmao la. Ma màsoo
kɛ̀ ma è Dikiri arubarikaa kɛ̀magu n yãi. 28 Ǹ n làada omɛnɛ, mani kpámma.
29 Yakubu pìnɛ: Ń dɔ̃ lákũ ma zĩ kɛ̀nnɛ nà. Ń dɔ̃ lákũ n pókãdenɔ kɛ̀ ma ɔĩ nà,
30 zaakũ a fíti kũ ń vĩ zaade mádi suro kàra manamana. Dikiri arubarikaa
dàngu gu kũ ma gɛn n bɛa pínki. Bɔrɛn mani ma zĩda bɛ zĩ kɛ sɔ̃ɔ? 31 Labã à là à
pì: Bón mani fĩna boonnɛɛ? Yakubu wèa à pì: Ǹsun póke kpámaro, ama ǹ yã dí
kɛmɛnɛ, manigɔ̃ n pónɔ dãnnɛ. 32 Ǹ tó mà gɛ̃ n pónɔ té gbãra mà sã bakibakinɔ
kũ a totontotonnɔ plɛplɛ ma làada ũ kũ sãnɛ bɔ̀rɔ siranɔ kũ blè bakibakinɔ kũ a
totontotonnɔo. 33 Tó n ma làadaa gwà gɛna gɔrɔ arɛ, ĩni dɔ̃ tó má yãpura vĩ. Blè
kũ à kun bakibakiro akũ à totontotonlo, ke sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à siraro, ɛ̃hɛ̃ ma kpãni
òmɛ. 34 Labã pì: Tɔ̀! Àgɔ̃ de lákũ n ò nà. 35 Zĩ kůa Labã a blèkofĩni bakibakinɔ
sɛ̀ kũ a wãnzãndenɔ kũ blèda totontotonnɔ kũ a bakibakinɔ, pó kũ ò pura vĩnɔ
pínki kũ sãnɛ bɔ̀rɔ siranɔ pínki, à ń ná a négɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ. 36 Akũ à zàaa bò ń
dagura kũ Yakubuo lán gɔrɔ aakɔ̃ tá bà, akũ Yakubu tɛn Labã pɔ kparanɔ dã.
37 Yakubu lí buri aakɔ̃ gå̀ búsunɔ zɔ̃zɔ̃ à ń wãnzãn kpàkpa à ń wãnzãn kɛ̀
púu. 38 Akũ à lí kũ à ń wãnzãn kɛ̀aa pìnɔ pètɛpɛtɛ pónɔ gó ímibɔnɔ gũn, pó kũ
òtɛn su í minɔ wén, zaakũ gwen òdi kpákpa on. 39 Tó ò kpákpa ò lí pìnɔ sarɛ,
akũ òdigɔ̃ né wãnzãndenɔ i kũ a totontotonnɔ kũ a bakibakinɔo. 40 Yakubu
dì pónɛ pìnɔ plɛplɛ adona àdi a wãnzãndenɔ kũ a siranɔ ká Labã pónɔ gũn.
Lɛmɛ à a zĩda kpàsaa bò lɛ, adi ká Labã pónɔ gũnlo. 41 Tó póburi mananɔ fùtɛ
kũ kpákpa'onaao, Yakubu dì lí pìnɔ pétɛpɛtɛ pónɔ arɛ gó ímibɔɔ pìnɔ gũn, de ò
kpákpa o ń sarɛ. 42 Tó pɔ ginanɔmɛ sɔ̃, àdi lí pétɛpɛtɛńnɛro. Lɛn pɔ ginanɔ gɔ̀
Labã pó ũ lɛ, akũ póburi mananɔ gɔ̀ Yakubu pó ũ. 43 Akũ Yakubu aruzɛkɛ
dìgɔ̃ kara manamana, a pónɔ dasi kůkũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ
lakuminɔ kũ zaakinɔo.

31

Yakubu bàasina Labãnɛ

1 Yakubu yã kũ Labã nɛ́nɔ tɛn o mà kũ ò pì: Yakubu ó de pɔ́nɔ sìa pínki. Ó
de aruzɛkɛ gũnn à karanaa lèn. 2 Yakubu dɔ̃ Labã wɛ́a, kũ a yã kú a nèsɛn lán
yã bà doro. 3 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ tá n dizi bùsun n danɛnɔ bɛa, manigɔ̃ kú
kũnwo. 4 Akũ Yakubu Rahila kũ Leaoo sìsi ò mɔ́ a pɔ́nɔ kĩnaa sɛ̃n. 5 À pìńnɛ: Ma
dɔ̃ á de wɛ́a kũ ma yã kú a nèsɛn lán yã bà doro. Bee kũ abireo ma de Luda
kú kũmao. 6 Á dɔ̃ á zĩdanɛ kũ ma zĩ kè á denɛ ma gbãna lémmɛ. 7 Á de ɔ̃ndɔ̃
kèmɛnɛ, à ma làadaa lìtɛ gɛ̃n kuri, akũ Luda dí tó à yãke kèmɛnɛro. 8 Tó à pì sã
bakibakinɔmɛ ma baka ũ, sãnɔ dìgɔ̃ né bakibakinɔ i. Tó à pì a wãnzãndenɔmɛ
ma baka ũ, sãnɔ dìgɔ̃ né wãnzãndenɔ i. 9 Luda á de sãnɔ sìa à kpàma.

10 Gɔrɔ kũ blènɔ tɛn kpákpa o, ma nana ò, akũ nana gũn ma è blèkofĩni kũ
òtɛn kpákpa onɔ bi blè wãnzãndenɔmɛ kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonnɔo.
11 Akũ Luda Malaikaa pìmɛnɛ nana pìi gũn: Yakubu! Akũ ma wea ma pì:
Makũ di! 12 À pì: Ǹ wé sé ǹ gwa. Blèkofĩni kũ òtɛn kpákpa onɔ pínki blè
wãnzãndenɔmɛ kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonnɔo, zaakũ ma yã kũ Labã
kènnɛ è pínki. 13 Makũmɛ Luda kũ à bò à sùnyĩ Bɛtɛli ũ, gu kũ n gbèɛ pètɛn n
nísi kùa n lɛ́ kɛ̀ma. Tera sà ǹ futɛ ǹ bo bùsu dín ǹ tá n bùsun. 14 Akũ Rahila kũ
Leaoo pìnɛ: Ó túbi vĩ ó de bɛa dɔ yá? 15 Adi ó ditɛ gbɛ̃ zĩtɔnɔ ũnloo? A ó yíamma,
akũ à a ɔgɔ blè pínki. 16 Aruzɛkɛ kũ Luda sì ó dea gɔ̃ ó pɔ́ ũ pínkimɛ kũ ó nɛ́nɔ.
Ǹ yã kũ Luda ònnɛ kɛ pínki sà.

17 Akũ Yakubu fùtɛ à a nɛ́nɔ kũ a nɔnɔ dì lakuminɔ kpɛ. 18 À a pɔ́kãdenɔ
kũ aruzɛkɛ kũ à lè Mɛsɔpɔtamianɔ sètɛ pínki, akũ à dà zén àtɛn tá a de kĩnaa
Kanaanɔ bùsun. 19 Kũ Labã gèɛ a sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃, akũ Rahila a tãnanɔ sè kpãni a
kpɛ. 20 Yakubu sɔ̃ à ɔ̃ndɔ̃ kè Siria buri Labãnɛ adi lɛ́ zaaro. 21 À fùtɛ à bàa lɛ̀ kũ
a pɔ́nɔ pínki à bikǔ Yuflatia, akũ à mìi pè Giliada gusĩsĩdea.

Labã pɛtɛna Yakubui

22 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò pì Labãnɛ Yakubu bàa lɛ̀. 23 À a gbɛ̃nɔ kàkara, akũ à pètɛi.
À táa ò gɔrɔ suppla, akũ à a lè Giliada gusĩsĩden. 24 Akũ Luda bò à sùa gwãani
nana gũn à pìnɛ: Ǹ laakari kɛ yã kũ ĩni o Yakubunɛi a mana ke a vãni.

25 Labã Yakubu bùra lè katɛna Giliada gusĩsĩden, akũ à bùra kàtɛ gwe kũ a
gbɛ̃nɔo se. 26 Akũ Labã gèɛ à pì Yakubunɛ: Bóyãi n ɔ̃ndɔ̃ kèmɛnɛ n ma nɛ́nɔ sètɛ
n ta kũńwo lán zĩlzɔnɔ bàa? 27 Bóyãi n ɔ̃ndɔ̃ kèmɛnɛ n woto kpãni ńdi lɛ́ zamaro,
de ma gɛ zɛnnɛ kũ pɔnnakɛnaao kũ lèsinaao kũ gầgãao kũ mɔrɔɔo. 28 Ńdi tó ma
lɛ́ zà ma nɛ́nɔ kũ ma daikorenɔaro. N yɔ̃nkɔyã kè. 29 Ma gbãna kà mà yã vãni
kɛárɛ, akũ n de Luda yã òmɛnɛ gwãani à pì mà laakari kɛ yã kũ mani onnɛi
a mana ke a vãni. 30 Ntɛn tá sà, kũ ntɛni n de bɛ bɛgɛ kɛ yãi. À kè dera n ma
tãnanɔ sè kpãnii? 31 Yakubu wèa à pì: Ma vĩna kè, matɛn da ĩni n nɛ́nɔ símamɛ.
32 Gbɛ̃ kũ n n tãnanɔ lè a kĩnaa, ò a dɛ. Ǹ ma pɔ́nɔ gwagwa ó gbɛ̃nɔ wára. Tó n
n pɔ́ lè, ǹ sɛ́. Yakubu sɔ̃, à dɔ̃ kũ Rahila Labã pɔ́ sè kpãniro. 33 Labã gɛ̃ Yakubu
bizakutan à gɛ̃ Lea kutan à gɛ̃ nɔgbɛ̃ zĩkɛri mèn pla pìnɔ kutan, adi pɔ́ke lero.
Kũ à bò Lea kutan, à gɛ̃ Rahila kutan. 34 Rahila tãna pìnɔ sè à ùtɛ lakumi gàarii
gũmmɛ, akũ à vùtɛa. Labã a kuta gũn gwàgwa pínki, adi pɔ́ke lero. 35 Rahila pì
a denɛ: Baa, ǹsun pɔ fɛ̃mairo, zaakũ mádi le mà futɛro kũ má ɔ kũna yãi. Lɛmɛ
Labã a tãnanɔ wètɛ lɛ adi lero. 36 Akũ Yakubu pɔ pà à léfɔtɔ kà Labãi à pì: Bɔ́
dàan ma kèɛ? Bɔ́ durunnan ma kè akũ n pɛtɛmai wãnawãna lán dí bàa? 37 Kũ
n ma pɔ́nɔ gwàgwa pínki, n n bɛ pɔ́nɔ lè gwe yá? Ǹ boo gupuraa ma gbɛ̃nɔ kũ n

gbɛ̃nɔ wára, ò yã nna kpá gbɛ̃ kũ a yã nnaa. 38 Ma kɛ n bɛ wɛ̀ baro. N sãnɔ kũ n blènɔ dí nɔ̀ bɔtɛro, mádi n sã ke sóro. 39 Mádi sunnɛ kũ pɔ́ kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ kṳ̀ keoro, madì a fĩna bonnɛ ma zĩdamɛ. Ndì pɔ́ kũ ò a kpãni ò gwãani ke fãnantɛ̃ fĩna lama. 40 Ifãntɛ̃ dì ma lɛ fãnantɛ̃, ĩa dì ma dɛ gwãani, madì itɛ̃ kɛ. 41 Lɛn ma kɛ n bɛa lɛ ari wɛ̀ baro. Wɛ̀ gɛ̃ro donsari ma zĩ kènnɛ n nénɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ yãi. Ma wɛ̀ suddo kɛ̀ n kpàsa yã musu. N ma làadaa lìtɛ gɛ̀n kuri. 42 Tó adi kɛ ma dizi Ibrahĩ Luda kũ ma de Isaaku a vĩna vĩ zɛ̀ kṳ̃mao baasiro, de n ma gbarɛ ɔkori. Luda zĩ kũ ma kɛ̀ kũ warioo è, akũ à kpɅ̀kɛ̃nyĩ gĩa gwãani.

43 Akũ Labã wè Yakubua: Nɔgbɛ̃ díkĩnanɔ bi ma nénɔmɛ. Né díkĩnanɔ sɔ̃ ma daikorenɔmɛ. Pɔ́kãde díkĩnanɔ sɔ̃ ma pɔ́kãdenɔmɛ. Pɔ́ kũ n è la pínki ma pómɛ. Bɔ́n mani kɛ ma nénɔgbɛ̃nɔ kũ né kũ ò ìnɔnɛ gbãraa? 44 Ǹ tó ò lédokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃ de sèeda ũ ó dagura. 45 Akũ Yakubu gbɛ̀ɛ sɛ̀ à pètɛ yã pì dɔngupɔ ũ. 46 À pì a gbɛ̃nɔnɛ ò gbènɔ sétɛ, akũ ò sètɛ ò dìdikɔ̃a, akũ ò pɔ́ blè a sarɛ. 47 Akũ Labã tɔ́ kpà gbèdidikɔ̃anaa pìinɛ Yega Saduta. Yakubu tɔ́ kpànɛ Galɛdi. 48 Labã pì: Gbèdidikɔ̃ana díkĩnamɛ sèeda ũ ó dagura gbãra. Abire yãi ò tɔ́ kpànɛ Galɛdi. 49 Òdi pi dɔ Mizipa, zaakũ Labã pì: Dikiri ó dãkpã ó kɛ̃kɔ̃anaa gbɛra de òsun zãkɔ̃nlo yãi. 50 Tó n wari dɔ̀ ma nénɔgbɛ̃nɔa ke tó n nɔ pãndenɔ sè dɔ, bee tó ó kú kɔ̃ kĩnaaro, ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Ludan ó yã pìi sèedade ũ. 51 Akũ Labã pìnɛ dɔ: Ǹ gbèdidikɔ̃ana díkĩna gwa kũ gbè kũ ma pètɛ ó dagurao. 52 Anigɔ̃ de sèeda ũ kũ mani vĩala mà su mà a vãni kɛnnɛro, mɔkɔ̃n sɔ̃ ĩni vĩala ǹ su ǹ a vãni kɛmɛnɛro. 53 Ibrahĩ kũ Naoo kũ ń deo Ludamɛ ó yãkpatɛkɛri ũ.

Akũ Yakubu la dà kũ Luda kũ a de Isaaku a vĩna vĩ tɔ́o. 54 À sa ò gusĩsĩden gwe, akũ à a gbɛ̃nɔ sìsi ò pɔ́ ble. Kũ ò pɔ́ blè, akũ ò ì gwe. 55 Labã fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à lé zà a daikorenɔa kũ a nénɔ à sa mana òńnɛ, akũ à èra à tà a bɛa.

32

Yakubu gbɛ̃nɔ zĩna Isaua

1 Yakubu dà zén, akũ Luda malaikanɔ dàalɛ. 2 Kũ à ń é, à pì: Luda bùraan dí. Akũ à tɔ́ kpà gu pìinɛ Manaimu. 3 À zǐrinɔ zǐ a arɛ a vǐni Isaua Sei bùsu kũ ò pi dɔ Ɛdɔmu bùsun. 4 À pì a zǐrinɔnɛ: À gé à o ma dikiri Isaunɛ a zɔ̀bleri Yakubu gɔrɔ pla kɛ̀ Labã bɛa àtɛn su sà. 5 À onɛ má zùnɔ vĩ kũ zaakinɔ kũ sãnɔ kũ blènɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. Makũ mé ma á zĩ à onɛ de ma a pɔnna le.

6 Kũ zǐrinɔ èra ò sù Yakubu kĩnaa, ò pì: O gɛ n vǐni kĩnaa, àtɛn su à danlɛ kũ gbɛ̃nɔn wàa planɔ. 7 Vĩna Yakubu kṳ̀ àtɛn bídi kɛ manamana, akũ à gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kpàatɛ lɛu pla kũ sãnɔ kũ blènɔ kũ zùnɔ kũ lakuminɔo à pì: 8 Tó Isau sù à sì a lɛu doa, a lɛu do kũ à gɔ̃ ni bo. 9 Akũ à adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ma dizi Ibrahĩ kũ ma de Isaakuoo Luda, n òmɛnɛ mà su ma bùsun ma danɛnɔ kĩnaa, ĩni arubarika damagu. 10 N gbɛ̃kɛ kũ náani yãoo kèmɛnɛ manamana, ma bèɛrɛ dí káro. Gɔrɔ kũ ma bikũ Yodaa, gò mé à na ma ɔĩ ado. Tera sà ma su kũ aruzɛkɛ lɛu pla díkĩnanɔ. 11 Ma wɛ́ kèmma ǹ ma sí ma vǐnia, zaakũ matɛn vĩna kɛnɛ kũ ani sí ó té à nɔgbɛ̃nɔ kũ nénɔ dɛdɛ yãi. 12 Mɔkɔ̃n sɔ̃, n pì ĩni arubarika damagu ĩni ma buri kara lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà oni fɔ̃ ń naroro ń dasi yãi.

13 Gwen Yakubu ìn. Pɔ́ kũ à plèplɛ à a vǐni gbanɔn dí: 14 Blèda mèn wàa do, a kofĩni mèn baro, sãda mèn wàa do, a karo mèn baro, 15 lakumida mèn baraakuri kũ ń né bɔ̀rɔnɔ, zùda mèn bupla, a sà mèn kuri, zaakida mèn baro,

a sà mèn kuri. 16 À ń ná a zĩkɛrinɔnɛ ń ɔĩ buri kũ burio, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ té ma arɛ à kpango da á dagura gǎ kũ gǎao. 17 À pì gbɛ̃ káakunɛ: Tó ma vǐni dànlɛ à n la à pì: Dímɛ n dikiri ũu? Ntɛn gé mámɛɛ? Dí mé à pó kũ ntɛn dã dínɔ vĩi? 18 Ǹ onɛ a zɔ̀bleri Yakubu pómɛ, pó kũ à a dikirii gbà à kpǎzãnɛnɔn gwe, àpii tɛn su kpɛ. 19 A yã dokɔ̃nɔ pìi ò gbɛ̃ pladenɛ kũ gbɛ̃ aakɔ̃deo kũ pódãrinɔ ń pínki à pì: Tó a da Isaulɛ, à onɛ lɛ. 20 À onɛ a zɔ̀bleri Yakubu tɛn su kpɛ. Zaakũ à laasun lè à pì: Mani a laakari kpátɛ kũ pó kũ ma kpà arɛ dínɔ, óni wé sikɔ̃lɛ. Ani gí gbãnakɛ kpámai sà yá? 21 Gba pìnɔ dònɛ arɛ, akũ à gɔ̃ bùran gwãani kǔa à ì gwe.

Yakubu ɔsikana kũ Ludao

22 À fùtɛ gwãani à a nɔ mèn planɔ sètɛ kũ a nɔgbɛ̃ zĩkɛri mèn planɔ kũ a négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ, akũ à bikǔ kũńwo Yaboku bikũkia. 23 Kũ à bikǔ kũńwo, akũ à pó kũ à vĩnɔ sètɛ à bikǔo pínki. 24 Yakubu gɔ̃ ado, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù àtɛn ɔsi ká kãao ari gu kà dɔna. 25 Kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi è áni fɔ̃ à a néro, à a lè a gisipɛkɛrɛkia, akũ a gisi bòkũn ɔsikanaa pìi gũn. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Ǹ ma gbarɛ, zaakũ gu tɛn dɔ. Akũ Yakubu pìnɛ: Tó adi kɛ ǹ arubarika damagu baasiro, mani n gbarɛro. 27 Gɔ̃gbɛ̃ pì a là à pì: N tɔ́n deraa? À wèa à pì: Ma tɔ́n Yakubu. 28 Akũ à pì: Oni pinnɛ Yakubu doro, séde Isaraila, zaakũ n ɔsi kà kũ Ludao kũ bisãsirinɔ, akũ n ɔsi nè. 29 Yakubu pìnɛ: Ǹ n tó omɛnɛ se. A wèa à pì: Bóyãi ntɛni ma tó gbɛkaa? Akũ à arubarikaa dàn gwe. 30 Yakubu tó kpà gu pìinɛ Pɛniɛli, zaakũ à pì: O wé sìkɔ̃lɛ kũ Ludao, akũ mádi garo. 31 À bò Pɛniɛli ifǎntɛ̃bona àtɛn tɔ̃ɔtɛ a gisi wãwã yãi. 32 A yã mé à tò ari gbãra Isarailanɔ dì nɔ̀bɔ tugisi sóro, kũ Luda Yakubu lè a tugisia yãi.

33

Yakubu wésina Isaulɛ

1 Kũ Yakubu wé sè, à è Isau tɛn su kũ gbɛ̃nɔn wàa planɔ. À a nénɔ kpàatɛtɛ Leanɛ kũ Rahilao kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛri mèn planɔ. 2 Akũ à nɔgbɛ̃ zĩkɛrii pìnɔ gbàrɛ ò do arɛ kũ ń nénɔ. Abire gbɛra Lea kũ a nénɔ, akũ Rahila kũ Yusufuo té ń kpɛ. 3 À dòńnɛ arɛ à kùtɛ zĩtɛ gɛ̃n suppla ari à gèɛ à kào a vǐni pì kĩnaa. 4 Akũ Isau bàa lè à sù à dàalɛ à mlɛ̃a à ɔ dà a gǎn à lé pèa, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀. 5 Isau wé sè à nɔgbɛ̃nɔ è kũ nénɔ, akũ à pì: Dínɔ mé ò kú kũnwo laa? Yakubu wèa à pì: Né kũ Luda ma gbanɔmɛ. 6 Akũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrii pìnɔ nàńyĩ kũ ń nénɔ ò kùtɛ. 7 Akũ Lea kũ a nénɔ nàńyĩ dɔ ò kùtɛ. Abire gbɛra Yusufu kũ Rahilao nàńyĩ ò kùtɛ. 8 Isau pì: Pó kũ ma dańlɛ dínɔ de deramɛɛ? Yakubu wèa à pì: De mà n pɔnna le yãimɛ. 9 Isau pì: Ma gbɛ̃, ma pónɔ mòma, ǹgɔ̃ n pónɔ kũna. 10 Akũ Yakubu pì: Oi! N yã nna! Tó ma n pɔnna lè, ǹ ma gba sí, zaakũ ó wésikɔ̃lɛnaa kèmɛnɛ lán wésikɔ̃lɛna kũ Ludaoo bàmɛ, akũ n gbãnakɛ kpàmai. 11 Ǹ gba kũ ma suonnɛ sí, zaakũ Luda arubarikaa dàmagu, póke dí kĩamaro. Lɛmɛ à nàkaraa lɛ, akũ à sì.

12 Akũ Isau pì: Ò da zén ò tá. Mani gé kũnwo. 13 Akũ à wèa à pì: Ma dikiri, ń dɔ̃ kũ nénɔn gbãna vĩro, akũ má sã kũ zùnɛ bɔ̀rɔnɔ vĩ. Tó o tá gbãna ò gɔrɔ do, pókãdenɔ ni gaga pínkimɛ. 14 Ǹ domɛnɛ arɛ ma dikiri, makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ té pónɔ kpɛ kũ nénɔ busɛbusɛ ari mà su mà n le Sei. 15 Isau pì: Mani ma gbɛ̃kenɔ tó kũnwo. Yakubu pì: À kè dera ĩni kɛ lɛ dɔɔ? Ǹ tó mà n pɔnna le dikiri. 16 Zĩ kǔan Isau dà Sei zén. 17 Akũ Yakubu gèɛ Suko. À bɛ bò gwe, akũ à lá kutanɔ dɔ̀ pónɔnɛ. A yã mé à tò, ò tó kpà gu pìinɛ Suko.

18 Kũ Yakubu sù kũ Mɛsɔpɔtamiao, à kà wɛ̃tɛ kũ òdi pinɛ Sɛkɛmu, Kanaanɔ
bùsun aafia, akũ à bùraa kàtɛ wɛ̃tɛ pìi sarɛ. 19 À a bùrakũki lù Sɛkɛmu de Amɔ
nénɔa andurufu basɔɔro. 20 Gwen à sa'oki bòn, à tɔ́ kpànɛ Luda Isarailanɔ
Luda.

34

Sɛkɛmu kusina Dinaa

1 Lea nénɔgbɛ̃ Dina kũ à ì kũ Yakubuo bò à wɛ́ kpátɛ bùsuu pì nɔgbɛ̃nɔi. 2 Kũ
bùsuu pì kína Amɔ né Sɛkɛmu, Ivi buri a è, à a sɛ̀ kũ gbãnao, akũ à wùtɛ kãao.
3 A pɔ dɔ nɔkpare pìia à yei, akũ à yã̀ nnanna ònɛ. 4 Akũ Sɛkɛmu pì a denɛ:
Ǹ nénɔkpare bire wɛtɛmɛnɛ mà sɛ́. 5 Kũ Yakubu mà ò a nénɔgbɛ̃ kpe bò, a
nénɔn kú sɛ̃n kũ a pɔ́kãdenɔ, akũ à yl̀tɛ ari ò sù. 6 Akũ Sɛkɛmu de Amɔ gɛɛ
à Yakubu le à yã̀ pì onɛ. 7 Kũ Yakubu nénɔ bò sɛ̃n ò sù, akũ ò yã̀ pìi mà gɔ̃nɔ.
Ń nèsɛɛ yàka ò pɔ fɛ̃ manamana, kũ Sɛkɛmu wé'iyã kè Isarailanɔnɛ yãi, à wùtɛ
kũ Yakubu nénɔgbɛ̃o à yã kũ à de ò kɛro kè. 8 Akũ Amɔ pìńnɛ: Ma né Sɛkɛmu
pɔ dɔ á nénɔgbɛ̃a. Á yã̀ nna. À a kpáa nɔ ũ. 9 Ò lédokɔ̃nɔ kɛ ògɔ̃ ó nénɔgbɛ̃nɔ
kpãzãkɔ̃a. 10 Àgɔ̃ kú kũoo, ó bùsu kun á pɔ́ ũmɛ. À vutɛn àgɔ̃ laga tán àgɔ̃ zĩtɛ
vĩ. 11 Akũ Sɛkɛmu ò Dina de kũ a dãgɔ̃nɔnɛ à pì: À tó mà á pɔnna le. Pɔ́ kũ a pi
mà kpááwa mani kpá. 12 À anzurebleɓɔ lé damɛnɛ zɔ̃kɔ̃ kũ gbanɔ dasidasi. Pɔ́
kũ a ò mani kpá. À nénɔkpare pì kpáma nɔ ũ.

13 Akũ Yakubu nénɔ wè Sɛkɛmu kũ a de Amɔooa kũ manafikio kũ Sɛkɛmu ń
dãre kpe bò yãi. 14 Ò pìńnɛ: Óni fɔ̃ ò abire kɛro, óni fɔ̃ ò ó dãre kpá gyɔfɔrɔdearo,
zaakũ wé'iyãmɛ ó kĩnaa. 15 Óni we á yãiro, séto à gɔ̃ lán ó bà á gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃ zɔ̃ ń
pínki. 16 Tó a tɔ̃ɔ zɔ̃, óni ó nénɔ kpãzãáwa óni á nénɔ sé nɔ ũ. Ónigɔ̃ kú kãáo, óni
gɔ̃ buri dokɔ̃nɔnɔ ũ. 17 Ama tó ádi we ó yãiro, tó ádi tɔ̃ zɔ̃ro, óni ó dãre sé ò tá
kãaomɛ. 18 Yã pìi kè Amɔ kũ a né Sɛkɛmuoonɛ nna. 19 Kɛfɛnna pì yã pìi gɔ̃gɔ̃
likalika, kũ Yakubu nénɔgbɛ̃ yã kànɛ yãi. À bɛ̀ɛrɛ vĩ deńla a de bedenɔ té.

20 Amɔ kũ a né Sɛkɛmuo gɛɛ ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ ò yã ò kũ wɛ̃tɛdenɔ ò pì: 21 Gbɛ̃
pìnɔ yãke vĩ kũooro. Ò tó ògɔ̃ kú ó bùsun ògɔ̃ laga tá, zaakũ bùsuu pìi yàasa
ani mɔ́wá. Óni ń nénɔgbɛ̃nɔ sé óni ó nénɔ kpáḿma. 22 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃, oni we ògɔ̃
kú kũoo de ò gɔ̃ buri dokɔ̃nɔ ũro, séto adi kɛ ó gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki tɔ̃ɔ zɔ̃ lán ń
bà baasiro. 23 Ń pɔ́kãdenɔ kũ ń aruzɛkɛnɔ kũ ń zùnɔ pínki ni gɔ̃ ó pɔ́ ũroo?
Ò weńnɛ de ògɔ̃ kú kũoo. 24 Wɛ̃tɛpidenɔ Amɔ kũ a né Sɛkɛmuo yã mà, akũ ń
gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃ɔ zɔ̃ ń pínki.

25 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, kũ ò kú kũ wãwão ò kú kũ yãke laasunnworo, Yakubu
né gbɛ̃nɔn planɔ Simɛɔ kũ Levio, Dina vl̀ninɔ, ń baadi a fɛ̃nɛda sɛ̀ ò sì wɛ̃tɛn
ò gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ ń pínki. 26 Ò Amɔ kũ a né Sɛkɛmuoo dèdɛ, akũ ò Dina sɛ̀ ò bòo
Sɛkɛmu kpén ò tà kãao. 27 Wɛ̃tɛdenɔ dɛdɛnaa gbɛra Yakubu nénɔ sù ò wɛ̃tɛ
pɔ́nɔ nàkɔ̃a kũ ò wé'i dà ń dãrea yãi. 28 Ò ń sãnɔ kũ ń blènɔ sètɛ kũ ń zùnɔ kũ ń
zaakinɔ, pɔ́ kũ ò kú wɛ̃tɛ gũnnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ń buranɔ pínki. 29 Ò ń aruzɛkɛnɔ
sètɛ pínki kũ ń nénɔ kũ ń nɔgbɛ̃nɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ń bɛanɔ pínki.

30 Akũ Yakubu pì Simɛɔnɛ kũ Levio: A sumɛnɛ kũ yã̀ vãnio. Kanaanɔ kũ
Pɛrizinɔ kũ bùsu díkĩna buri pãndenɔ nigɔ̃ ye ma kãiro. Lákũ ó dasiro nà, tó
ò lìkawái, tó ò sìógu, oni ma dɛ kũ ma burinɔo pínki. 31 Akũ ò wèa ò pì: Kũ à ó
dãre dìtɛ karua ũ, abire manan gwe yá?

35

Luda arubarikadana Yakubugu Bɛtɛli

1 Luda pì Yakubunɛ: Ǹ futɛ ǹ tá Bɛtɛli ǹ vutɛ gwe. Ǹ ma gbagbaki bo gwe,
zaakũ ma bo ma summa gwe gɔrɔ kũ ntɛn bàa lé n vǐninɛ. 2 Akũ Yakubu pì
a ɔndenɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki: À buri zǐtɔnɔ tãna kũ á vĩnɔ kótɛ à
zú o à á pókasanɔ lilin kɛ. 3 Óni futɛ ò tá Bɛtɛli. Mani Luda gbagbaki bo gwe,
zaakũ à kpàmai ma warikɛgɔrɔ zĩ, àdigɔ̃ kú kũmao gu kũ ma gɛn pínki. 4 Akũ
ò buri zǐtɔnɔ tãna kũ ò vĩnɔ kpàa kũ pósã kũ ò dananɔ, akũ à pó pìnɔ vǐ gbiri lí
gbáru Sɛkɛmu sarɛ. 5 Kũ Yakubu kũ a nénɔ dà zén, Luda tò vĩna wɛ̃tɛ kũ ò kú ń
sarɛnɔ denɔ kǔ manamana, akũ ń gbɛ̃ke dí pétɛńyĩro. 6 Akũ Yakubu kũ gbɛ̃ kũ
ò kú kãaonɔ ń pínki kà Luzu kũ òdi pi tera Bɛtɛli, Kanaanɔ bùsun. 7 À sa'oki bò
gwe, akũ à tó kpà gu pìinɛ Bɛtɛli Luda, zaakũ gwen Luda bò à sùan gɔrɔ kũ àtɛn
bàa sí a vǐninɛ. 8 Debora kũ à de Rɛbɛka gwàri ũ yã gà gwe, akũ ò a vǐ gbiri lí
gbáru Bɛtɛli sarɛ. Akũ ò tó kpà lí pìinɛ Ɔɔdɔlii.

9 Luda bò à sù Yakubua dɔ a suna kũ Mɛsɔpɔtamiao gbɛra, à arubarikaa
dàagu 10 à pì: N tɔ́n Yakubu, ama oni pinnɛ Yakubu doro, sé Isaraila. Lɛmɛ à
tó kpànɛ Isaraila lɛ. 11 Luda pìnɛ dɔ: Luda Gbãnasĩndapinkidemɛ ma ũ. Àgɔ̃ né
i àgɔ̃ kara. Buri ni bo n kĩnaa kũ buri dasinɔ dɔ, n buri kenɔ nigɔ̃ de kínanɔ ũ.
12 Mani bùsu kũ ma kpà Ibrahĩ kũ Isaakuooa kpámma kũ n burinɔ n ga gbɛra.
13 Akũ Luda fùtɛ à bò gu kũ à yã ò kãaon. 14 Yakubu gbɛ̀ɛ pètɛ gu kũ Luda yã
òn ɛn dɔngupɔ ũ. À í tɔ̀a à nísi kùa. 15 Akũ Yakubu tó kpà gu kũ Luda yã òn ɛn
pìinɛ Bɛtɛli.

Rahila kũ Isaakuo ganaa

16 Akũ ò fùtɛ Bɛtɛli ò dà zén. Kũ ò kà kãni kũ Ɛflatao, Rahila né'igɔrɔ kà,
akũ né'i kèa zĩ'ũ. 17 Né'iwãwã a kǔ gbãna, akũ nɔgbɛ̃ nésɛtɛrii pìnɛ: Ǹsun vĩna
kɛro, n négɔ̃gbɛ̃ ì dɔ. 18 Rahila gbãna vĩ doro àtɛn ga, akũ à tó kpà a né pìinɛ
Bɛnɔni, akũ a de tó kpànɛ Biliaminu. 19 Kũ Rahila gà, ò a vǐ Ɛflata kũ òdi pi tera
Bɛtilihamu zén. 20 Yakubu gbè dɔngupɔ pètɛ a miraa. Rahila mira gbɛ̀ɛ pì kú
gwe ari kũ a gbãrao.

21 Isaraila èra à dà zén, akũ à bùraa kàtɛ Migidalɛda arɛ kpa. 22 Gɔrɔ kũ à kú
bùsuu pìn Rubɛni gɛ̀ɛ à wùtɛ kũ Bilao, Yakubu nɔ yìgisaride, akũ Yakubu yã pìi
mà.

Yakubu négɔ̃gbɛ̃nɔ ì mèn kuri awɛɛpla. 23 Lea négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Yakubu daudu
Rubɛni, Simɛɔ, Levi, Yuda, Isaka kũ Zɛbulunio. 24 Rahila nénɔn Yusufu kũ
Biliaminuo ũ. 25 Rahila zĩkɛri Bila nénɔn Dã kũ Nafatalio ũ. 26 Lea zĩkɛri Zilipa
nénɔn Gada kũ Asao ũ. Négɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í kũ Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe.

27 Akũ Yakubu kà a de Isaaku kĩnaa Mamare. À kú Kiriataba kũ òdi pi tera
Ɛblɔnu sarɛ, gu kũ Ibrahĩ kũ Isaakuo vùtɛn. 28 Isaaku kà wɛ̃ bakɛ̃ndo 29 à zĩ kǔ
yúkuyuku, akũ à gà à kàkara kũ a gbɛ̃nɔo, akũ a nénɔ Isau kũ Yakubuo a vǐ.

36

Isau burinɔ

1 Isau kũ òdi pinɛ dɔ Ɛdɔmu burinɔ yãn dí. 2 Isau Kanaa nɔgbɛ̃nɔ sè, Iti buri
Ɛlɔni né Ada kũ Ivi buri Ana né Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃ daikoreo. 3 À Sumaila né
Basɛma, Nɛbayo dãre sè dɔ. 4 Ada Ɛlifaza ì kãao, akũ Basɛma Ruɛli ì. 5 Ɔɔlibama
Yeusu kũ Yalamuo kũ Koraoo ì. Isau négɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń í Kanaanɔ bùsunnɔn gwe.

6 Isau a nɔnɔ sètɛ kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nénɔgbɛ̃nɔ kũ a bedenɔ ń pínki kũ a pókãdenɔ kũ a aruzɛkɛ kũ à lè Kanaanɔ bùsunnɔ pínki, akũ à gèɛ Sei bùsun, à zã̀ kũ a dakũna Yakubuo, 7 zaakũ ń aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ mé à tò oni fɔ̃ ògɔ̃ kú kũ kɔ̃oro. Bùsu kũ ò kun dí mɔ́ḿmaro kũ ń pónɔn dasi yãi. 8 Isau vùtɛ Sei gusĩsĩden kũ òdi pi tera Ɛdɔmu.

9 Isau kũ à de Ɛdɔmunɔ dizi káaku ũ burinɔn dí. 10 Isau négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Ada né Ɛlifaza kũ Basɛma né Ruɛlio. 11 Ɛlifaza négɔ̃gbɛ̃nɔn Temana, Omaa, Zefo, Gatamu kũ Kenazio ũ. 12 Ɛlifaza nɔ yìgisaridemɛ Timina ũ. Àkũ mé à Amalɛki ì kãao. Isau nɔ Ada daikorenɔn gwe. 13 Ruɛli négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Naata, Zɛra, Sama kũ Mizao. Isau nɔ Basɛma daikorenɔn gwe. 14 Isau nɔ Ɔɔlibama négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Yeusu, Yalamu kũ Korao.

15 Isau buri kínanɔn dí. Isau daudu Ɛlifaza buri kínanɔn Temana, Omaa, Zefo, Kenazi, 16 Kora, Gatamu kũ Amalɛkio ũ. Ɛlifaza buri kínanɔ, Ada daikorenɔn gwe. Ò kú Ɛdɔmu bùsun. 17 Isau né Ruɛli buri kínanɔn dí: Naata, Zɛra, Sama kũ Mizao. Ruɛli buri kínanɔ, Basɛma daikorenɔn gwe. Ò kú Ɛdɔmu bùsun. 18 Isau nɔ Ɔɔlibama buri kínanɔn dí: Yeusu, Yalamu kũ Korao. Ana né Ɔɔlibama daikorenɔn gwe. 19 Isau kũ òdi pinɛ dɔ Ɛdɔmu négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe, a buri kínanɔn gwe.

Sei burinɔ

20 Sei, Ori buri kũ à kú Ɛdɔmu bùsun zaa káaku négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 21 Disɔ̃, Ɛza kũ Disão. 22 Lotana négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Ori kũ Omamuo. Lotana dãren Timina ũ. 23 Sobala négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Alavã, Manaa, Ebala, Sefo kũ Onamuo. 24 Zibɛɔ̃ négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Aya kũ Anao. Ana pì mé à bò ísɛ̃boki wãnaa zaa gbárannan gɔrɔ kũ àtɛni a de zaakinɔ dã. 25 Ana négɔ̃gbɛ̃n Disɔ̃ ũ, a nénɔgbɛ̃ sɔ̃ Ɔɔlibama. 26 Disɔ̃ négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Ɛmɛdã, Ɛsɛbã, Itirana kũ Keranao. 27 Ɛza négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Bilana, Zavã kũ Akanao. 28 Disã négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Uzu kũ Aranao. 29 Ori buri kínanɔn dí: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 30 Disɔ̃, Ɛza kũ Disão. Ori buri kínanɔ kũ ń buri kũ ò kú Sei bùsunnɔn gwe.

31 Kína kũ ò kí blè Ɛdɔmu bùsun Isarailanɔ kínanɔ ãnɔn dí. 32 Bɛɔ né Bɛla, Dinaba gbɛ̃ mé à kí blè Ɛdɔmu káaku. 33 Kũ à gà, akũ Zɛra né Yobabu, Bɔzɔra gbɛ̃ kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 34 Kũ à gà, akũ Temana bùsu gbɛ̃ Usamu kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 35 Kũ à gà, akũ Bedada né Adada, Avi gbɛ̃ kí blè a gɛ̃nɛ ũ. Àkũ mé à zl̀i blè Midiãnɔa Mɔabunɔ bùsun. 36 Kũ à gà, akũ Masareka gbɛ̃ Samala kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 37 Kũ à gà, akũ Reobo kũ à kú Yuflati sarɛ gbɛ̃ Saulu kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 38 Kũ à gà, akũ Akabo né Baali Ana kí blè a gɛ̃nɛ ũ. 39 Kũ à gà, akũ Pau gbɛ̃ Adada kí blè a gɛ̃nɛ ũ. A nɔ tɔ́n Mɛtabɛli, Matarɛdi némɛ, Mɛzaba daikoremɛ.

40 Isau buri kínanɔ tɔ́n dí kũ ń bùsunɔ: Timina, Alava, Yɛtɛ, 41 Ɔɔlibama, Ela, Pinɔ, 42 Kenazi, Temana, Mibiza, 43 Magadiɛli kũ Iramuo. Ɛdɔmu kínanɔ tɔ́n gwe wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo bùsu kũ ò vùtɛn. Isau kũ à de Ɛdɔmunɔ dizi ũ burinɔn gwe.

37

Yusufu nana'onaa

1 Yakubu kú Kanaanɔ bùsun gu kũ a de vùtɛn. 2 Yakubu burinɔ yãn dí. Yusufu bi kɛfɛnnamɛ. A wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛplade gũn kũ àtɛn sãnɔ dã kũ a vl̀ininɔ, a de nɔnɔ Bila kũ Zilipao nénɔ, akũ à dà vãni kũ ò kèɛ kɔrɔmɔtɔɔ kè a denɛ. 3 Isaraila ye Yusufui de a né kparanɔla kũ à a ì a zĩkũnaa gũn yãi, akũ à utagyabaa zɔ̀nɛ. 4 Kũ a vl̀ininɔ è ń de ye Yusufui deńla, akũ ò zã̀agu òdi we ò yã nna o kãaoro.

5 Yusufu nana ò, akũ à bàba a vǐninɔnɛ, akũ ò èra ò zǎagu de zĩ pɔ́la. 6 À
pìńnɛ: À nana kũ ma ò ma. 7 Ma è ótɛn ése yĩyĩ bura, akũ ma ése baka fùtɛ à
zè. Á pɔ́nɔ lìkai, akũ ò nàtɛnɛ. 8 Akũ a vǐninɔ pìnɛ: Ĩni kí blewán yá? Ĩni gbãna
ble wán yá? Akũ ò èra ò zǎagu de yã́ pɔ́la nana kũ à òo pì yãi.
9 Yusufu èra à nana ò dɔ, akũ à bàba a vǐninɔnɛ à pì: Ma ɛra ma nana ò dɔ.
Ma è ifãntɛ̃ kũ mɔvuraao kũ susunɛ mèn kuri awɛɛdonɔ tɛn natɛmɛnɛ. 10 À
nana pìi bàba a denɛ dɔ, akũ a de pàtaa à pì: Nana kpate takan n ò lɛɛ? Makũ
kũ n dao kũ n vǐninɔ, óni su ò kútɛ n arɛn yá? 11 A vǐninɔ nèsɛgɔ̃baa sè kãao. A
de sɔ̃ à nana pì yã kũna a nèsɛɛ gũn.
12 A vǐninɔ gèɛ ń de sãnɔ dã Sɛkɛmu. 13 Akũ Isaraila pì Yusufunɛ: N vǐninɔ
tɛn sã dã Sɛkɛmu. Mani n zĩ ń kĩnaa. À wèa à pì: Ma laka. 14 Akũ à pìnɛ: Ǹ gé ǹ
n vǐninɔ gwa kũ sãnɔ, tó ò aafia. Ǹ ɛra ǹ sumɛnɛ kũ ń baaruuo. Akũ à a gbàrɛ,
à bò Ɛblɔnu guvutɛn à gèɛ Sɛkɛmu. 15 Àtɛn likara sɛ̀n, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke dàalɛ à a là:
Bɔ́n ntɛn wɛtɛɛ? 16 À wèa à pì: Matɛni ma vǐninɔ wɛtɛmɛ. Tó ń ń sãdãki dɔ̃, ǹ
omɛnɛ. 17 Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Kũ ò bò gu dín, ma mà ò pì òtɛn gé Dotãmɛ. Akũ Yusufu
pètɛńyĩ à ń lé Dotã.
18 Kũ ò a è zǎ dire, ari àgɔ̃ gé ká ń kĩnaa, ò lɛ́ kpàkũsũi ò pì ò a dɛ. 19 Ò pìkɔ̃nɛ:
À gwa, nana'ori tɛn su zǎ dire. 20 À tó ò a dɛ ò a zu lɔ̀gɔ dínɔ doke gũn. Óni pi
nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a dè à sò. Ɛ̃hɛ̃ óni e lákũ a nananɔ ni mì dɛ nà. 21 Kũ Rubɛni yã pìi
mà, à ye à a mì sí, akũ à pì: Òsun a dɛro, 22 àsun aru boaro. À a zu lɔ̀gɔ díkĩnan
gbárannan la. Àsun a dɛro. Rubɛni òńnɛ lɛ, kũ à ye à a mì sí à a kpá a dea yãimɛ.
23 Kũ Yusufu kà a vǐninɔ kĩnaa, ò a uta bò, a utagyaba mana pìi. 24 Akũ ò a sè ò
a zù lɔ̀gɔɔ pìn. Lɔ̀gɔɔ pì da korimɛ à í vĩro. 25 Akũ ò vùtɛ òtɛn pɔ́ ble. Kũ ò wɛ́ sè,
ò Sumaila buri lagatarinɔ è, ò bò Giliada bùsun òtɛn gé Misila. Ń lakuminɔn
do pɔ́nɔ kũ lí'ɔ ɛzɛo kũ lí'ɔ gbĩ nnao sɛna. 26 Akũ Yuda pì a gbɛ̃nɔnɛ: Tó o ó
dakũna dè, akũ o a gèɛ ùtɛ, bɔ́ àreen óni lee? 27 À tó ò a yía Sumaila buri pìnɔa.
Òsun a dɛro, ó dakũnanloo? Ó aru dokɔ̃nɔmɛ. Akũ a gbɛ̃nɔ a yã mà. 28 Kũ
Midiã lagatari pìnɔ tɛn su gɛ̃ zéla, akũ ò Yusufu gà ò bò lɔ̀gɔn, ò a yìa Sumaila
buri pìnɔa andurufu baro, akũ ò tà kãao Misila.
29 Kũ Rubɛni sù lɔ̀gɔɔ pì kĩnaa, adi Yusufu e gwe doro, akũ à a pókasanɔ gà
à kɛ̀kɛ̃, 30 akũ à gèɛ a dakũnanɔ kĩnaa à pì: Né pì kú gwe doro. Mani gé má kũ
abireoo? 31 Ò blèkofĩnii kǔ ò dè, akũ ò Yusufu uta pìi sè ò màtɛ a aru gũn. 32 Akũ
ò a utagyabaa pìi sè ò gèɛo ń denɛ ò pì: Pɔ́ kũ o èn dí. N né utan yá, ke a pɔ́nlo?
33 À dɔ̃, akũ à pì: Ma né utamɛ, nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a sò. Waiyoo, ò ma né Yusufu kè
yákiyakimɛ. 34 Akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ gà à kɛ̀ à pókasa sè à dà, akũ à a né pì wɛ̃nda kè
gìkɛna. 35 A négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a néngbɛ̃nɔ sù a laakari kpátɛnɛ ń pínki, ama à gì a
laakari kpátɛi à pì: Manigɔ̃ ma né pìi gè ɔ́ɔ dɔmɛ ari mà gé táo a kĩnaa gyãwãn.
Akũ àtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a né pì yã musu.
36 Midiã pìnɔ sɔ̃ ò Yusufu yìa Pɔtifaa Misila. Firi'auna ìba kemɛ, àkũmɛ a
dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

38

Yuda kũ Tamao

1 Zĩ kǔa Yuda bò a gbɛ̃nɔ kĩnaa à gèɛ à vùtɛ Adulamu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Ira bɛa.
2 Gwen à dàkarɛ kũ Kanaanɔ bùsu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Sua néngbɛ̃o, akũ à a sè nɔ

ũ. 3 À nɔ̀ɔ sì à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tó kpànɛ Ɛɛ. 4 À èra à nɔ̀ɔ sì dɔ à négɔ̃gbɛ̃ ì, akũ à tó kpànɛ Ona. 5 À èra à négɔ̃gbɛ̃ ì dɔ, akũ à tó kpànɛ Sela. Gɔrɔ kũ à né pìi ì, à kú Kezibimɛ.

6 Akũ Yuda nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Tama sè a daudu Ɛɛnɛ. 7 Ɛɛ kè Dikirinɛ vãni, akũ à a dè. 8 Akũ Yuda pì Onanɛ: Ǹ n vǐni gyaanɔ sé ǹ buri kɛ n vǐninɛ, lákũ òdi kɛ nà. 9 Kũ Ona dɔ̃ kũ né kũ áni i kũ a vǐni gyaanɔo nigɔ̃ de a buri ũro, tó à wùtɛ kãao akũ à ye à a zĭda e, àdi a gɔ̃gbɛ̃ pó kótɛmɛ, de àsun buri kɛ a vǐninɛro yãi. 10 Yã kũ àtɛn kɛ pìi kè Dikirinɛ vãni, akũ à a dè dɔ. 11 Akũ Yuda pì a né gyaanɔ Tamanɛ: Ǹ gé ǹgɔ̃ gyaanɔ ble n de bɛa ari ma né Sela zɔ̃kɔ̃ kũ. Zaakũ àtɛn da Sela ni ga lán a vǐninɔ bàmɛ. Akũ Tama gèɛ à vùtɛ a de bɛa.

12 Kũ a gɔrɔ gìi kè, akũ Yuda nanɔ gà. Kũ a nèsɛɛ kpàtɛ, à dà zén àtɛn gé a sãkãkɛ̃rɛrinɔ kĩnaa Timina kũ a gbɛ̃nna Irao. 13 Akũ ò a baaruu kpà Tamanɛ ò pì: N zã de tɛn gé Timina a sãnɔ kã kɛ̃rɛ. 14 Akũ à a gyaanɔblepɔnɔ bò a pódangãnn sè à kù a ãnnwa, akũ à gèɛ à vùtɛ Enaimu bĩnilɛa Timina zén. Zaakũ à è Sela zɔ̃kɔ̃ kǔ, odi a kpáa nɔ ũro. 15 Kũ Yuda a è, akũ à a dìtɛ karua ũ kũ à pó kù a ãnnwa yãi. 16 Akũ à nài zé sarɛ à pì: Ǹ tó mà wútɛ kũnwo. Adi a dɔ̃ a né gyaanɔ ũro. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Tó n wútɛ kũmao, bón ĩni kpámaa? 17 À wèa à pì: Mani ma kpàsa blènɛ mèn do kpãzãnnɛ. Akũ à pì: Ǹ tɔrɔma ditɛmɛnɛ ari ǹgɔ̃ gé kpãzã. 18 Akũ à a là à pì: Bó tɔrɔman mani ditɛnnɛɛ? A pì: Ǹ n sèedakɛbɔ kũ a bàao kũ gò kũ ń kũnaao kpáma. Akũ à kpàa à wùtɛ kãao à nɔ̀ɔ dɔ̀agu. 19 Akũ nɔgbɛ̃ pìi fùtɛ à tà bɛ à a pódangãnn bò à a gyaanɔblepɔnɔ sè à dà. 20 Yuda a gbɛ̃nna Adulamu gbɛ̃ zĭ kũ blènɛo à tɔrɔma boo nɔgbɛ̃ pìia. Kũ à kà, adi a lero. 21 Akũ à gwedenɔ làla à pì: Karua kũ à kú Enaimu zé sarɛ la yã kú máa? Ò wèa ò pì: Karua ke kú laro fá! 22 Akũ à èra à tà à pì Yudanɛ: Mádi a ero. Gwedenɔ pì o karua ke dɔ̃ gwe yã sero. 23 Akũ Yuda pì: Àgɔ̃ pó pìnɔ kũna. Óni tó gbɛ̃nɔ ó yáa dɔro. Ma n zĭ kũ blèe pìio, ńdi a lero.

24 Mɔ aakɔ̃ gbɛra ò sù ò ò Yudanɛ ò pì: N né nanɔ Tama karua kà, akũ à nɔ̀ɔ sì a pãpãkɛnaa pìi gũn. Yuda pì: À bo kãao ò té sɔ̃a. 25 Kũ òtɛn bo kãao bàai, à légbãzã kè a zã denɛ à pì: Gbɛ̃ kũ à pó díkĩnanɔ vĩ mé à nɔ̀ɔ dɔmagu. Ǹ sèedakɛbɔ kũ a bàao kũ gò díkĩnao gwa, tó ń a de dɔ̃. 26 Yuda pó pìnɔ dɔ̃, akũ à pì: Nɔgbɛ̃ pì yã nna demala, zaakũ mádi a kpá ma né Selaaro. Yuda dí wútɛ kãao doro. 27 Kũ à kà né'ina, à sù à lè sìkanɔ mé ò kú a gbɛrɛ gũn. 28 Gɔrɔ kũ àtɛn né i, ń gbɛ̃ do ɔ bò, akũ nɔgbɛ̃ nésɛtɛri wɔ̃nɔ tɛ̃ra dɔa à pì: Né díkĩna mé à bò káaku. 29 Kũ né pì a ɔ sùkpa, akũ né plade bò, akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: N bo bùimɛ fá! Akũ ò tó kpànɛ Pɛrɛzi. 30 Abire gbɛra kũ a gbɛ̃ndo kũ ò wɔ̃nɔ tɛ̃ra dɔ a ɔaa bò, akũ ò tó kpànɛ Zɛra.

39

Yusufu kũ Pɔtifa nanɔo

1 Kũ Sumaila burinɔ kà kũ Yusufuo Misila, akũ Misila gbɛ̃ Pɔtifa a lùḿma. Firi'auna ìba kemɛ, àkũmɛ a dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 2 Dikiri kú kũ Yusufuo, akũ à sa'a kǔ. À kú a dikiri Misila gbɛ̃ pì bɛa. 3 Kũ a dikiri pìi è Dikiri kú kãao àdigɔ̃ a dakarɛ kũ sa'ao yã kũ àtɛn kɛnɔ gũn pínki, 4 akũ Yusufu a pɔnna lè. Pɔtifa a dìtɛ a azia ũ à pó kũ à vĩnɔ nànɛ a ɔĩ pínki. 5 Zaa gɔrɔ kũ à a dìtɛ a azia ũ, Dikiri arubarikaa dà a bɛn Yusufu yãi. Dikiri arubarikaa dà pó kũ à de a pó ũnɔgu pínki, bɛ pónɔ kũ burapɔnɔn yá. 6 Akũ Pɔtifa a pó sĩnda pínki nà Yusufunɛ a ɔĩ.

A bàka kú yãkeoro, tó adi kɛ pɔ́ble baasiro. Yusufu sɔ̃ bi gɔ̃ kɛfɛnnamɛ, akũ a zɛna mana.
7 Zĩkea Yusufu ni gɛ̃ a dikiri nanɔgu, akũ à pìnɛ: Ǹ wútɛ kũmao. 8 Akũ à gì à
pì: Ǹ gwa, ma dikiri bàka kú yãkeo ɔn dí gũn doro, à pɔ́ kũ à vĩnɔ nàmɛnɛ ma ɔĩ
pínki. 9 A gbãna demala ɔn dí gũnlo, adi gímɛnɛ kũ pɔ́keoro, sé mɔkɔ̃n, kũ ń de
a nɔ ũ yãi. Mani fɔ̃ mà yã vãni bire taka kɛ mà durunna kɛ Ludanɛro. 10 Bee
kũ nɔgbɛ̃ pìi dìgɔ̃ onɛ baabɔrɛ, adi we à wùtɛ kãaoro, à ye àgɔ̃ kú kãao sero.
11 Zĩkea kũ Yusufu gɛ̃ kpén a zĩ kɛ, à sù à lè ɔn zĩkɛri ke kú kpé gũnlo. 12 Akũ
nɔgbɛ̃ pì a kǔ a utaa à pì: Ǹ wútɛ kũmao. Akũ Yusufu a uta tònɛ gwe à bàa lɛ̀
à bò bàai. 13 Kũ nɔgbɛ̃ pìi è à a uta tòarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai, 14 akũ à ɔn zĩkɛrinɔ
sìsi à pìńnɛ: À gwa, ò sùwɛrɛ kũ Eberuo, akũ àtɛn dɔkɛ kũoo. À gɛ̃mai à wútɛ
kũmao, akũ ma wiki lɛ̀. 15 Kũ à mà ma wiki dɔawa, akũ à a uta tò katɛna ma
sarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai. 16 Akũ nɔgbɛ̃ pìi uta pìi kàtɛ a sarɛ ari Yusufu dikirii
sù, 17 akũ à pìnɛ: Eberu zɔ̀ kũ n su kãaowɛrɛ dɔkɛ̀ kũmao à gɛ̀mai. 18 Kũ ma
wiki dɔa, akũ à a uta tò katɛna ma sarɛ à bàa lɛ̀ à bò bàai. 19 Kũ nɔgbɛ̃ pì yã pìi
ò a zãnɛ à pì, lákũ n zɔ̀ɔ kèmɛnɛ nàn gwe, akũ Yusufu dikiri pɔfɛ̃ manamana.
20 Akũ à pì ò Yusufu kũ ò a da kpésiran, gu kũ gbɛ̃ kũ kína bàa dɔ́mmanɔ kátɛn,
akũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe.
21 Bee kũ abireo Dikiri kú kãao à gbɛ̃kɛ kènɛ à tò a yã kà purusunanɔ
dãkpãrigu. 22 Akũ dãkpãrii pì purusunanɔ nà Yusufunɛ a ɔĩ ń pínki, òdi yãke
kɛ a sariro. 23 Purusunanɔ dãkpãrii pìi bàka dìgɔ̃ kú Yusufu yãoro, kũ Dikiri
kú kãao yãi, akũ àdigɔ̃ a dakarɛ kũ sa'ao yã kũ àtɛn kɛ gũn pínki.

40

Yusufu purusunanɔ nana bɔkɔtɛnaa

1 Abire gbɛra Misila kína Firi'auna wɛ̃kpaatɛri kũ a burodikɛriio taari kènɛ.
2 A pɔ fɛ̃ a ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔi, a wɛ̃kpaatɛriki kũ a burodikɛrikio. 3 Akũ à ń ká
kpésiran a dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa, kpé kũ ò Yusufu dàn. 4 Dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì
Yusufu dìtɛ àgɔ̃ ń gwa, akũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ kpé pìn gwe.
5 Gwãani dokɔ̃nɔa Misila kína wɛ̃kpaatɛri kũ burodikɛrii pìio nana ò ń
gbɛ̃nɔn pla ń pínki, baadi kũ a pɔ́o kũ a bɔkɔtɛnaao. 6 Kũ Yusufu sù ń gwa
kɔnkɔ, à è ń ãnn sìsi. 7 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ yã mé à tò á ãn sisina gbãraa? 8 Ò
wèa ò pì: Nanan o ò, gbɛ̃ke kú la kũ à a àlesi owɛrɛro. Akũ à pìńnɛ: Luda mé à
nana àlesi bɔkɔtɛna vĩroo? À á nana pìnɔ omɛnɛ mà ma. 9 Akũ wɛ̃kpaatɛriki a
pɔ́ ònɛ à pì: Ma nana gũn ma geepi lí è ma sarɛ. 10 Geepi lí pì ɔnɛ aakɔ̃mɛ. À lá
bò à vú kɛ̀ à né ì à mà. 11 Má Firi'auna toko kũna, akũ ma geepi né pìnɔ sè ma
fɛ̃ a toko pìi gũn ma kpàa. 12 Yusufu pìnɛ: Nana pìi bɔkɔtɛnan dí. Lí'ɔnɛ aakɔ̃
pìnɔ bi gɔrɔ aakɔ̃mɛ. 13 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Firi'auna ni n mì sí. Ani ɛra à n da n zĩ
gũn, ĩni ɛra ǹgɔ̃ wɛ̃ bonɛ lákũ ndìgɔ̃ kɛ nà yã. 14 Tó yã bò kũnwo nna, ǹ tó ma
yã gɔ̃ dɔngu. Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ ǹ ma yã o Firi'aunanɛ de à ma bo kpésira dí gũn.
15 Zaakũ ò ma kũ kpãni zaa Eberu bùsun, akũ bee Misila la mádi yãke kɛ à kà
ò ma da wèɛ dí gũnlo.
16 Kũ burodikɛriki è Yusufu nana pìi àlesi'onaa bò kũ wɛ̃kpaatɛriio nna, akũ
à pìnɛ: Ma nana gũn sɔ̃ ma è má burodi sɛna tãnko aakɔ̃ dikɔ̃ana. 17 Tãnko
kũ à kú musu, burodi buri dasi kũ ma kɛ̀ Firi'aunanɛ ká a gũn, akũ bãnɔ tɛn
ble ma musu. 18 Yusufu pìnɛ: A bɔkɔtɛnan dí. Tãnko aakɔ̃ pìnɔ gɔrɔ aakɔ̃mɛ.
19 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Firi'auna ni n mì zɔ̃ à n loko lía, bãnɔ ni n ble.

20 A gɔrɔ aakɔ̃de sɔ̃ Firi'auna igɔrɔ là kɔ̃kɔ̃mɛ, akũ à pɔ́ble kὲ a ìbanɔnɛ. À wɛ̃kpaatɛriki kũ burodikɛrikio bɔ̀tɛ kpén a ìbanɔ wára. 21 Akũ à èra à wɛ̃kpaatɛriki dà a zĩn à ɛra àgɔ̃ í boarɛ. 22 Akũ à burodikɛriki lòko lía lákũ Yusufu ń nananɔ bɔkɔtɛnaa òńnɛ nà. 23 Yusufu yã dí dɔ wɛ̃kpaatɛrikin doro, a yã sǎagu.

41

Yusufu Firi'auna nana bɔkɔtɛnaa

1 Wɛ̃̀ pla papanaa gbɛra Firi'auna nana ò, à è á zɛna Nili léa. 2 À è zùda mana mὲkpananɔ bɔ̀tɛ swa pìi wὲɛn mὲn suppla òtɛn sɛ̃̀ ble tàfee gũn. 3 Akũ à zùda fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔnɔ è mὲn suppla dɔ. Ò bò swawɛɛn ò tὲ a káakupɔnɔ kpɛ ò zὲ ń sarɛ swa léa. 4 Akũ zù fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ pìnɔ zù mana mὲkpana pìnɔ mɔ̀mɔ, akũ Firi'auna vù.

5 À èra à i ò, akũ à nana ò dɔ. À è ése sáko mana wéde pìa ése lí dokɔ̃nɔa sáko suppla. 6 Akũ à ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i kl̀aḿmanɔ è, à pìa ń gbɛra dɔ sáko suppla. 7 Akũ ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ pìnɔ ése sáko mana wéde pìnɔ mɔ̀mɔ. Kũ Firi'auna vù, à è nanan a ò.

8 Kũ gu dɔ̀, à kú bídi gũn, akũ à Misila màsokɛrinɔ kũ wézɛ̃rinɔ sìsi ń píŋki. À a nananɔ bàbaḿnɛ, ama ń gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa ònɛro. 9 Akũ wɛ̃kpaatɛriki fùtɛ à yã ò Firi'aunanɛ à pì: Taari kũ ma kὲ yã dɔ̀magu gbãra. 10 Kí, n pɔ fɛ̃̀ n zɔ̀blerinɔi yã, akũ n ma da kpésiran n dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa lɛɛlɛ kũ burodikɛrikio. 11 Gwãani dokɔ̃nɔa o nana ò, ó baadi kũ a pɔ́o kũ a àlesiio. 12 Eberu kɛfɛnna ke kú kũoo gwe, n dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀ɔmɛ. Kũ o ó nananɔ bàbanɛ, akũ à ó baadi pɔ́ bɔkɔtɛnaa ònɛ. 13 Yã pìnɔ kὲ lákũ à òwɛrɛ nà. N ɛra n ma da ma zĩn, akũ n burodikɛriki pìi lòko lía.

14 Akũ Firi'auna gbɛ̃ zl̀ ò Yusufu sísi, akũ ò gὲɛ ò a bò wὲɛn likalika. À mìi bò à a pɔ́kasanɔ lìtɛ, akũ à gὲɛ Firi'auna kĩnaa. 15 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ma nana ò, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa òmɛnɛro. Ma mà ò pì, tó ò ònnɛ, ndì fɔ̃ ǹ a àlesi ońnɛ. 16 Yusufu pìnɛ: Adi kɛ makũmɛro, Luda mé ani a àlesi onnɛ, kí. 17 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ma nana gũn ma è má zɛna Nili léa. 18 Ma è zùda mana mὲkpana mὲn supplanɔ bɔ̀tɛ swawɛɛn òtɛn sɛ̃̀ ble tàfee gũn. 19 Akũ ma zùda pãndenɔ è dɔ mὲn suppla ò fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ, mádi zù fɛ̃fɛ̃na bire takanɔ e Misila la zikiro. 20 Akũ zùda fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ pìnɔ zù mὲkpana káakupɔ mὲn suppla pìnɔ mɔ̀mɔ. 21 Bee kũ ò ń mómɔ, ò gɔ̃ fɛ̃fɛ̃na lán yã bàmɛ, gbɛ̃ke ni dɔ̃ kũ ò ń mómɔ sero. Akũ ma vu. 22 Nana gũn dɔ ma è, ése sáko mana wéde pìa ése lí dokɔ̃nɔa sáko suppla. 23 Akũ ma è ése sáko térere wé kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i kl̀aḿmanɔ pìa ń gbɛra dɔ sáko suppla. 24 Akũ ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ pìnɔ ése sáko wéde pìnɔ mɔ̀mɔ. Kũ ma ò màsokɛrinɔnɛ, ń gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a bɔkɔtɛnaa òmɛnɛro.

25 Akũ Yusufu pìnɛ: Kí, nana kũ n òo pìnɔ àlesi dokɔ̃nɔmɛ. Luda yã kũ à ye à kɛ mɔ̀nnɛmɛ, kí. 26 Zù mana mὲn suppla pìnɔ bi wɛ̃̀ supplamɛ. Ése sáko wéde sáko suppla pìnɔ sɔ̃ wɛ̃̀ supplamɛ. Nana pìnɔ àlesi dokɔ̃nɔmɛ. 27 Zù fɛ̃fɛ̃na wɔkɔwɔkɔ mὲn suppla kũ ò bɔ̀tɛ ò tὲ a káakupɔnɔ kpɛ pìnɔ bi wɛ̃̀ supplamɛ. Lɛmɛ ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ kũ legũ'i kl̀aḿma sáko suppla pìnɔ de lɛ dɔ. Abirekũnɔmɛ wɛ̃̀ suppla kũ nà ni ká ũ. 28 Lákũ ma ònnɛ nà tera, kí, ma pì Luda tɛn yã kũ à ye à kɛ mɔnnɛmɛ. 29 Póblewɛ nigɔ̃ di Misila gu sĩnda píŋkia manamana ari wɛ̃̀ suppla. 30 Abire gbɛra nà ni gɛ̃ ari wɛ̃̀ suppla, kãna gbãna pì yã ni sã

Misilanɔgu. Nàa pì ni bùsuu pì dɛ. 31 Nà kũ ani su pì nigɔ̃ pãsĩ manamana,
kãna gbãna pì yã̀ ni dɔ gbɛ̃kegu doro. 32 Kí, kũ gɛ̀n plamɛ n nana pìi ò, kũ
Luda mé à dìtɛ yãimɛ. Ani kɛ teramɛ, à sika vĩro. 33 Tera sà kí, ǹ wézɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de
wɛtɛ ǹ ditɛ àgɔ̃ de gbãnade ũ Misila. 34 Kí, ǹ gbɛ̃nɔ ditɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ Misila ògɔ̃
pɔ́blewɛ sɔɔrode kakara wɛ̀ suppla kũ pɔ́blewɛ nigɔ̃ din pìi gũn. 35 Oni pɔ́ble
kakara wɛ̀ mana kũ àtɛn sunɔ gũn ò pɔ́blewɛ ká dɔ̃nɔ gũn wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo kũ n
tɔ́o, onigɔ̃ dãkpã. 36 Tó nà kũ ani kɛ wɛ̀ suppla pìi kà Misila, pɔ́ble pì nigɔ̃ de
zàna ũ de nàa pì sún Misilanɔ dɛdɛro yãi.

Yusufu kíblena Misila

37 Yã̀ pìi kà Firi'aunagu kũ a ìbanɔ ń pínki, 38 akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ dí Luda Nini vĩ.
Óni gbɛ̃ke e lán a bà dɔ yá? 39 Akũ à pì Yusufunɛ: Lákũ Luda tò ń yã̀ birenɔ dɔ̃
pínki nà, wézɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de ke kun lán n bàro. 40 Mɔkɔ̃n mé ĩnigɔ̃ de ma ɔn gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũ, ma gbɛ̃nɔ nigɔ̃ mì natɛnnɛ ń pínki. Kpata mé ani tó màgɔ̃ denla ado. 41 Akũ à
èra à pìnɛ: Ĩnigɔ̃ gbãna vĩ Misila bùsu gu sĩnda pínkia. 42 Akũ à tãnka sèedakɛbɔɔ
bò a ɔnɛa à dà Yusufunɛ a ɔnɛa, à taasaa uta dànɛ à wura gèrɛɛ dànɛ a wakaaa.
43 À a sɔ̃go plade kpàa táa'obɔ ũ, akũ gbɛ̃ kũ ò donɛ arɛnɔ dìgɔ̃ pata: À kútɛ! À
kútɛ! Lɛmɛ Firi'auna tò Yusufu gbãna vĩ Misila bùsun lɛ. 44 À pìnɛ dɔ: Makũ
Firi'auna, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à yãke kɛ Misila la n lé sariro. 45 À tó kpànɛ Zafɛna Panɛa,
akũ à Ɛliɔpɔli wɛ̃tɛ sa'ori Potifɛra nénɔgbɛ̃ Asɛna kpàa nɔ ũ.

46 Gɔrɔ kũ Yusufu zĩ lè Misila kína Firi'auna bɛa, a wɛ̀ baraakurimɛ. Akũ
à bò Firi'auna kĩnaa à gèɛ à kurè Misila gu sĩnda pínkia. 47 Kãna gbãna kun
ari wɛ̀ suppla, pɔ́blewɛ din manamana. 48 Akũ Yusufu pɔ́blewɛ kũ à di Misila
wɛ̀ suppla pìnɔ kàkara wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo zàna ũ, wɛ̃tɛ sĩnda pínki kũ a bura kũ ò
likainɔ pɔ́o. 49 A pɔ́blewɛ kàkara zɔ̃kɔ̃zɔ̃kɔ̃ lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, akũ ò zɛ̀ a zaka
lé yɔ̃naaa, kũ oni fɔ̃ ò a lé dɔ̃ro yãi.

50 Ari nà gɔ̃ gé ká Yusufu nanɔ Asɛna, Potifɛra né, négɔ̃gbɛ̃nɔ ì mèn pla.
51 Yusufu tó kpà a dauduunɛ Manase à pì: Luda tò ma de bedenɔ kũ wari kũ
ma kèɛo yã̀ sàmagu pínki. 52 Akũ à tó kpà a pladenɛ Ɛflaimu à pì: Luda tò ma gɔ̃
néde ũ bùsu kũ ò wé tàman.

53 Kũ kãna gbãna kũ à kú Misila wɛ̀ suppla pìi làka, 54 akũ wɛ̀ suppla kũ nà ni
ká dàtɛ lákũ Yusufu ò nà. Nàa kà bùsu kũ bùsuuo pínki, ama pɔ́blewɛ di Misila
gu sĩnda pínkiamɛ. 55 Kũ nàa gɛ̀ Misilanɔgu pínki, ò wiki lè Firi'aunanɛ à pɔ́ble
kpáḿma. Akũ à pìńnɛ ń pínki: À gé Yusufu kĩnaa à kɛ lákũ ani oárɛ nà. 56 Nàa
dà bùsuu pìla pínki, akũ Yusufu dɔ̃nɔ wɛ̀wɛ̃ à pɔ́blewɛ yìa Misilanɔa, kũ nàa pì
gbãna kù ń bùsun yãi. 57 Akũ gbɛ̃nɔ bò andunia gu pínkia ò sù Misila pɔ́blewɛ
lú Yusufua, zaakũ nà gbãna kù andunia gũn pínkimɛ.

42

Yusufu vì̀ninɔ suna pɔ́blewɛ lú Misila

1 Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú Misila, à pì a nénɔnɛ: Ánigɔ̃ kátɛ la pã yá? 2 Ma
mà pɔ́blewɛ kú Misila. À gé lúwɛrɛ gwe, de òsun garo, ògɔ̃ kun aafia yãi. 3 Akũ
Yusufu vì̀ni gbɛ̃nɔn kurinɔ gèɛ Misila pɔ́blewɛ lú. 4 Yakubu dí Yusufu dakũna
Biliaminu zĩ kũńworo, zaakũ à pì: Òdigɔ̃ dɔ̃ro tó yã̀ vãni ni a le. 5 Akũ Isaraila
né pìnɔ gèɛ pɔ́blewɛ lú kũ gbɛ̃ pãndenɔ, zaakũ nàa pìi kà Kanaanɔ bùsun dɔ.

6 Yusufu mɛ́ à bùsuu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ mɛ́ àdi pɔ́blewɛ yía gbɛ̃ sĩnda pínkia. Akũ a vl̀ninɔ sù ò kùtɛnɛ ò ń arɛ pètɛ zĩtɛ. 7 Kũ à a vl̀ninɔ è, à ń dɔ̃, akũ à a zĩda kɛ̀ńnɛ nibɔ ũ. Akũ à yã̀ ɔ̀ńnɛ pãsĩpãsĩ à ń lá à pì: A bo máa? Ò wèa ò pì: O bo Kanaanɔ bùsun o su pɔ́blewɛ lúmɛ. 8 Yusufu a vl̀ninɔ dɔ̀, ama odi a dɔ̃ro. 9 Nana kũ à ò yã ń yã musu dɔ̀agu, akũ à pì́ńnɛ: Gu'asirigwarinɔn á ũ, a su ó bùsu kĩaki gwamɛ. 10 Ò wèa ò pì: Oi dikiri! N zɔ̀blerinɔn ó ũ, o su pɔ́blewɛ lúmɛ. 11 Dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ ó pínki. Náanidenɔmɛ ó ũ. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro. 12 Akũ à pì́ńnɛ: Ɛkɛmɛ! A su ó bùsu asiri dɔ̃mɛ. 13 Ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ, ó gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplamɛ. Kanaanɔ bùsu gbɛ̃nɔmɛ ó ũ. Ó dakũna gɔ̃ bɛ kũ ó deo, ó gbɛ̃ do kunlo. 14 Akũ Yusufu pì́ńnɛ: Lákũ ma òárɛ nà, gu'asirigwarinɔmɛ á ũ. 15 Yã kũ ani tó mà á yãpura dɔ̃n dí. Kũ Firi'auna kunnaao áni bɔtɛ laro, séto á dakũna pìi sù la baasiro. 16 À á gbɛ̃ do zĩ à á dakũna sɛ́, á gbɛ̃ kparanɔ ni gɔ̃ kpɛ́siran la, mani dɔ̃ tó á yã yãpuramɛ. Tó lɛnlo, kũ Firi'auna kunnaao gu'asirigwarinɔn á ũ. 17 Akũ à ń ká kpén ari gɔrɔ aakɔ̃. 18 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à pì́ńnɛ: Má Luda vĩna vĩ. À yã kũ mani oárɛ kɛ áni bo aafia. 19 Tó náanidenɔmɛ á ũ, à á gbɛ̃ do tó da kpén la, á gbɛ̃ kparanɔ ni tá kũ pɔ́blewɛo á bede nàdɛrinɔnɛ, 20 áni ɛra à sumɛnɛ kũ á dakũna pìio, mani dɔ̃ kũ á yã yãpuramɛ, oni á dɛdɛ doro. Akũ ò wèi lɛ.

21 Ò pìkɔ̃nɛ: Yãpuramɛ taaridenɔn ó ũ yã kũ o kè ó dakũnanɛ yã yãi. O è gɔrɔ kũ àtɛn kútɛ kɛwɛrɛ, à kè wɛ̃nda, akũ ódi a yã maro. Abire yãin yã dí ó lé. 22 Akũ Rubɛni pì́ńnɛ: Kũ ma òárɛ àsun yãke kɛ né pìinɛro, ádi ma yã maro. A aru fĩnan Luda tɛn bowá dí. 23 Ò dɔ̃ Yusufu tɛn maro, zaakũ kũ àtɛn yã ońnɛ, òtɛn litɛńnɛmɛ. 24 Akũ à gò ń kĩnaa à gèɛ à ɔ́ɔ dɔ̀. Kũ à sù, à yã ɔ̀ńnɛ, akũ à Simɛɔ bò ń gũn à a yl̀ ń wára. 25 Yusufu pì ò pɔ́blewɛ káńnɛ ń asasanɔ pa ò ń baadi ɔgɔ danɛ a pɔ́n ò zé kusuna kɛńnɛ. Kũ ò kè́ńnɛ lɛ, 26 ò ń pɔ́blewɛnɔ dì ń zaakinɔnɛ, akũ ò dà zén.

27 Kũ ò kà gu kũ òtɛn in, kũ ń gbɛ̃ do a asasa pòro de à pɔ́ kpá a zaakia, akũ à a ɔgɔ è a asasa lén. 28 Akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ: À ma asasa gũn gwa, ò ma ɔgɔ sùkpamɛnɛ! Akũ swɛ̃ɛ kɛ̃ńgu, ò pìkɔ̃nɛ kũ lukanaao: Bɔ́ yãn Luda kɛ̀wɛrɛ lɛɛ? 29 Kũ ò kà ń de Yakubu kĩnaa Kanaanɔ bùsun, ò yã kũ à ń lé bàbanɛ pínki ò pì: 30 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì yã ɔ̀wɛrɛ pãsĩpãsĩ, a ó dítɛ gu'asirigwarinɔ ũ. 31 O pìnɛ náanidenɔmɛ ó ũ, gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro. 32 Dedokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ, ó gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplamɛ, ó gbɛ̃ do kunlo, ó dakũna gɔ̃ Kanaanɔ bùsun kũ ó deo. 33 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìi pìwɛrɛ yã kũ ani tó á ó dɔ̃ náanidenɔ ũn dí. À pì ò ó gbɛ̃ do tó kãao, ò pɔ́blewɛ sɛ́ ò táo ó bede nàdɛrinɔnɛ, 34 ò ɛra ò suárɛ kũ ó dakũnao, áni dɔ̃ sà kũ gu'asirigwarinɔmɛ ó ũro, náanidenɔmɛ ó ũ, áni ó gbɛ̃ndo kpáwá, óni laga tá bùsuu pìn.

35 Kũ òtɛn pɔ́blewɛ bɔtɛ ń asasanɔ gũn, ń baadi a ɔgɔsɔ̃nɔnɔ è a pɔ́ gũn. Kũ ò ń ɔgɔnɔ è lɛ, vĩna ń kũ ń pínki kũ ń deo. 36 Akũ ń de pì́ńnɛ: Á ye mà gɔ̃ né sarin yá? Yusufu kunlo, Simɛɔ kunlo, akũ á ye à Biliaminu síma dɔ yá? Yã̀ sĩnda pínki tɛn bomɛnɛ vãnimɛ. 37 Akũ Rubɛni pì a denɛ: Tó mádi su kãaonnɛro, ǹ ma négɔ̃gbɛ̃ planɔ dɛdɛ. Ǹ a kpáma, mani su kãaonnɛ. 38 Akũ Yakubu pì: Ma né ni gé kãáoro, zaakũ a vl̀ni dadokɔ̃nɔde gà, àkũ à gɔ̃ ado. Ma zĩ kù. Tó yãke a lè tá kũ átɛn o gũn, ani tó mà tá miran kũ pɔsiraomɛ.

43

Yusufu vĩninɔ ɛra ò gɛna Misila kũ Biliaminuo

1 Nà pãsĩ kὺ Kanaanɔ bùsun. 2 Kũ ò pɔ́blewɛ kũ ò bòo Misila blè ò làka, ń de
pìńnɛ: À ɛra à gɛ́ pɔ́blewɛ lú fíti dɔ. 3 Akũ Yuda pìnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìi òwɛrɛ sãnsãmmɛ
à pì, tó ó dakũna kú kũooro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 4 Tó ĩni we ó dakũna gɛ́ kũoo, óni
gɛ́ ò pɔ́blewɛ lúnnɛ. 5 Tó ńdi we sɔ̃ro, óni gɛ́ro, zaakũ gbɛ̃ pìi òwɛrɛ, tó ó dakũna
kú kũooro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 6 Akũ Isaraila pì: Bɔ́ yã́ mɛ́ à tò a wari dɔma, kũ a
ò gbɛ̃ pìinɛ á dakũna vĩi? 7 Ò wèa ò pì: Àkũ mɛ́ à yã́ gbɛ̀kawá kũ ó bedenɔ yão
à pì: Á de kun ari tera yá? Á dakũna vĩ yá? Yã́ birenɔ musun o wea. Ó dɔ̃ yã́
ani pi ò su kũ ó dakũnaon yá? 8 Akũ Yuda pì a denɛ: Ǹ tó né pì gɛ́ kũmao. Óni
futɛ ò gɛ́ gɔ̃nɔmɛ, de ókɔ̃nɔ kũ mɔkɔ̃nwo kũ ó nɛ́nɔ òsun gagaro yãi, ónigɔ̃ kun
aafia. 9 À gɔ̃ ma yã́ ũmɛ. Ma a zĩda wɛ̃ndii dìtɛ a pɔ́ gɛ̃nɛ ũ. Tó mádi su kãaonnɛ
aafiaro, ma gɔ̃ n taaride ũmɛ. 10 Tó ódi sika kɛ yãro, de o gɛ kũ gɛ̀n pladeo o
su. 11 Akũ ń de pìńnɛ: Tó lɛmɛ, à yã́ díkĩna kɛ. À ó bùsu pɔ́ mananɔ sétɛ à ká á
asasanɔ gũn à gɛ́ à gɔ̃gbɛ̃ pì gba. À lí'ɔ ɛzɛ sé fíti kũ zɔ́'io fíti kũ do pɔ́nɔ kũ lí'ɔ
gbĩ nnannao kũ gɔ̀rɔɔo kὺ sĩo. 12 À gɛ́ kũ ɔgɔo lɛu pla à ɔgɔ kũ ò dàárɛ á asasanɔ
gũn ɛrańnɛ. Ke ò sà̰tɛn yá, á dɔ̃ro. 13 À á dakũna sɛ́ à ɛra à gɛ́ gɔ̃gbɛ̃ pì kĩ̃naa.
14 Luda Gbãnasĩndapinkide tó gbɛ̃ pì á wɛ̃nda gwa à á gbɛ̃ndo kũ Biliaminuo
gbarɛ ò su kãáo. Makũ sɔ̃, tó Luda ma nénɔ sìmamɛ, à sìman gwe.

15 Ò pɔ́ kũ oni gɛ́ ò a gba pìnɔ sètɛ kũ ɔgɔo lɛu pla kũ Biliaminuo ò fùtɛ ò gèɛ
Misila, akũ ò gèɛ Yusufu kĩ̃naa. 16 Kũ Yusufu Biliaminu è ń té, à pì a bɛgwariinɛ:
Ǹ gɛ́ kũ gbɛ̃ birenɔ ma bɛa. Ǹ nɔ̀bɔ dɛ ǹ kɛkɛ, zaakũ gbɛ̃ pìnɔ ni pɔ́ ble kũmao
fãnantɛ̃aramɛ. 17 Bɛgwarii pì yã́ kũ Yusufu dànɛɛ kɛ̀ à gèɛ kũńwo a bɛa. 18 Kũ
òtɛn gɛ́ kũńwo Yusufu bɛa lɛ, vĩna ń kũ ò pì: Ɔgɔ kũ ò dà ó asasanɔ gũn yã́ mɛ́ à
tò òtɛn su kũoo la. Ò ye ò létɛwá ò gbãna mɔwɛrɛ ò ó kũkũ zɔ̀nɔ ũ ò ó zaakinɔ
sétɛmɛ. 19 Kũ ò kà Yusufu bɛ kpélɛlɛa, ò nà a bɛgwarii pìii ò pì: 20 Mare, n yã́
nna! O su ò pɔ́blewɛ lú la yã́ káaku. 21 Kũ o ka gu kũ óni in, o ó asasanɔ pòro,
akũ ó baadi a ɔgɔ lè a asasa lén papana. Akũ o su kũ ɔgɔ pìio ó ɔĩ. 22 O su kũ
ɔgɔ pãndeo de ò pɔ́ble pãnde lúo. Ó dɔ̃ gbɛ̃ kũ à ɔgɔ pìi dà ó asasanɔ gũnlo.
23 Bɛgwarii pìi pì: Àsun damu kɛro, àsun vĩna kɛro. Á Luda, á de Luda mɛ́ à ɔgɔ
pìi dàárɛ á asasanɔ gũn. Á ɔgɔ ma ki lè. Akũ à Simɛɔ bòńnɛ. 24 Bɛgwarii pìi gɛ̃̀
kũńwo Yusufu ɔnn, à í kpàḿma ò zú oo, akũ à sɛ̃̀ɛ kpà ń zaakinɔa. 25 Akũ ò pɔ́
kũ oni Yusufu gba pì yã́ kὲkɛ ari àgɔ̃ gɛ́ su fãnantɛ̃, zaakũ ò mà oni pɔ́ ble a
bɛamɛ.

26 Kũ Yusufu sù bɛ, ò a gbà pɔ́ kũ ò sùoo pìnɔ ò wùtɛ zĩtɛ a arɛ. 27 À ń aafiaa
gbèka, akũ à pì: Á de zĩkũna kũ a a yã́ òo pì gbãna yá? À kú kũ wɛ̃ndiio yá?
28 Ò wèa ò pì: Ó de n zɔ̀bleri gbãna à kun ari tera. Akũ ò kùtɛnɛ ò arɛ pètɛ zĩtɛ.
29 Yusufu wɛ́ sè à a dakũna dadokɔ̃nɔde Biliaminu gwà à pì: Á dakũna kũ a a
yã́ òmɛnɛ pìin dí yá? Akũ à pì Biliaminunɛ: Luda arubarika dangu. 30 Kũ à a
dakũna gwà, a pɔ kὲ nna zɔ̃kɔ̃ à ye à ɔ́ɔ dɔ, akũ à gɛ̃̀ kpénɛn likalika à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe.
31 Kũ à ãnn pìpi, akũ à bò à a zĩda kὺ à pì ò su kũ pɔ́bleo.

32 Ò pɔ́ble dìtɛnɛ ado, ń pɔ́ sɔ̃ adona, Misila kũ ò kú kãaonɔ pɔ́ adona dɔ,
zaakũ Misilanɔ dì pɔ́ ble kũ Eberunɔro òdi kakara kũńworo. 33 Ò ń vútɛvutɛ a
arɛ ń sárakɛa, zaa dauduua ari ń gbɛ̃ kpɛdea, akũ ò lɛ́ àtɛ ò kɔ̃ gwàgwa. 34 Akũ ò
pɔ́ble kũ à kú Yusufu arɛ kpàatɛtɛńnɛ. Biliaminu pɔ́ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kparanɔ pɔ́la
lɛu sɔɔro. Akũ ò pɔ́ blè ò í mì kũ Yusufuo ari ò kà.

44

Andurufu toko dana asasan

1 Yusufu pì a bɛgwariinɛ: Ǹ pɔ́blewɛ káka gbɛ̃ pìnɔnɛ ń asasanɔ pa lákũ oni fɔ̃ ò sɛ́ nà. Ǹ baadi ɔgɔ danɛ a asasa lén 2 ǹ ma andurufu toko sɛ́ ǹ da ń dakũna asasan kũ a pɔ́blewɛ ɔgɔo. Akũ à kɛ̀ lákũ Yusufu ònɛ nà. 3 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃nɔ, ò ń gbárɛ kũ ń zaakinɔ. 4 Ari ògɔ̃ gɛ́ ká zǎ, akũ Yusufu pì a bɛgwariinɛ: Ǹ futɛ ǹ pétɛńyĩ. Tó n ń lé, ǹ ń la ǹ pi bɔ́ yã mɛ́ à tò ò fĩnaa bòmɛnɛ kũ a vãnio a mana gɛ̃nɛ ũu? 5 Bɔ́ yã mɛ́ à tò ò ma toko kũ madì í mio mà màso kɛoo sɛ̀ kpãnii? Ǹ ońnɛ kũ ò yã vãni kɛ̀.

6 Kũ à ń lé, à yã pìi òńnɛ, 7 akũ ò wèa ò pì: Mare, à kɛ̀ dera n ò lɛɛ? Kúku! Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, odì yã bire taka kɛro. 8 Ɔgɔ kũ o lè yã ó asasanɔ lé gũn, ódi ɛra o suonnɛ bona zaa Kanaaroo? Óni fɔ̃ ò andurufu ke wura sɛ́ kpãni n dikiri bɛa yá? 9 Mare, ó gbɛ̃ kũ n lè a kĩnaa, ade gà, ó pínki óni gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ. 10 À pì: Tɔ̀, à kɛ lákũ a ò nà. Gbɛ̃ kũ ò lè a kĩnaa ni gɔ̃ ma zɔ̀ ũmɛ, á gbɛ̃ kparanɔ ni gɔ̃ taari sari. 11 Akũ ń baadi a asasa kìpa à pòro gɔ̃nɔ. 12 Akũ bɛgwarii pì ń asasanɔ gwàgwa. À nà ń vìni pɔ́a ari à gɛ̀ɛ à kào ń dakũna pɔ́a, akũ à toko pìi lè Biliaminu pɔ́ gũn. 13 Ò ń utanɔ gà ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ń baadi a aso yǐ a zaakinɛ ò èra ò gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn. 14 Kũ Yuda kũ a gbɛ̃nɔ kà Yusufu bɛa, ò a lè gwe, akũ ò kùtɛ a arɛ zĩtɛ. 15 À pìńnɛ: Bɔ́yãin a kɛ̀ lɛɛ? Á dɔ̃ kũ ma taka dì màso kɛroo? 16 Yuda wèa à pì: Dikiri, óni pinnɛ deramɛɛ? À yãke ona vĩro. Óni kɛ dera ò ó zĩda bo yãnn? Luda mɛ́ à bò ó taaria. Dikiri, o gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ dí, ókɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ ò toko pìi lè a kĩnaao. 17 Akũ Yusufu pì: Kai! Mani fɔ̃ mà abire kɛro. Gbɛ̃ kũ ò toko pìi lèa mɛ́ ani gɔ̃ ma zɔ̀ ũ, á gbɛ̃ kparanɔ áni ɛra à tá á de kĩnaa aafia.

Yuda wɛ́kɛna Yusufua Biliaminunɛ

18 Akũ Yuda nài à pì: N yã nna dikiri! Ǹ tó makũ n zɔ̀bleri mà yã onnɛ. Ǹsun pɔ fɛ̃mairo dikiri, zaakũ ń sára kũ Firi'aunaomɛ. 19 Dikiri, n ó lá yã tó ó de vĩ ke dakũna. 20 Akũ o pì ó de zĩ kǔ, akũsɔ̃ ó dakũna kun dɔ, ó de a ì a zĩkũnaa gũmmɛ. Né pìi vìni dadokɔ̃nɔde gà, àkũ mɛ́ à gɔ̃̀ ado, akũ ó de pì yei manamana. 21 N ò ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ ò a sɛ́ ò su kãaonnɛ de ǹ wɛ́ sialɛ. 22 Dikiri, o pìnnɛ né pì ni fɔ̃ à a de tóro. Tó à a tò, de pì ni gamɛ. 23 Akũ n pìwɛrɛ, tó ódi su kũ ó dakũna pìioro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 24 Kũ o ta ó de kĩnaa, o n yã ònɛ. 25 Akũ ó de pìi pì ò ɛra ò gɛ́ pɔ́blewɛ lú fíti dɔ. 26 O pì, tó adi kɛ ó dakũna kú kũoo baasiro, óni fɔ̃ ò géro, zaakũ tó à kú kũooro, óni wɛ́ sikɔ̃lɛro. 27 Akũ ó de pìwɛrɛ, ó dɔ̃ kũ a nanɔ né ì mèn pla. 28 Kũ a do bò a bɛa, adi a e doro ari gbãra. À pì nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ́ à a sò. 29 À pì tó o né bire sìawa, akũ yã vãni a lè, lákũ a zĩ kǔ nà, óni tó à tá miran kũ pɔsiraomɛ. 30 Tera sà, tó ma ta ma de kĩnaa, akũ a né pì kú kũooro, ani gamɛ, zaakũ a pɔ kúamɛ. 31 Tó ó de dí né pì e ó téro, ani tá miran a zĩkũnaa gũn kũ pɔsiraomɛ. 32 Ma a zĩda kpà ma dea né pìi gɛ̃nɛ ũmɛ, ma pì tó mádi sunɛ kãaoro, mani gɔ̃ a taaride ũ ari ma wɛ̀ndi lén. 33 Dikiri, n yã nna! Ǹ tó mà gɔ̃ n zɔ̀ ũ né pìi gɛ̃nɛ ũ de à tá kũ a vǐninɔ. 34 Tó adi kɛ kũ né pìioro, mani fɔ̃ mà tá ma de kĩnaaro. Ǹsun tó mà yã vãni kũ ani ma de le ero.

45

Yusufu zĩda babana a vǐninɔnɛ

1 Yusufu dí fɔ̃ à a zĩda kʊ̀ a ìba kʊ̃ ò kú gwenɔ arɛ doro, akʊ̃ à pʊ̀tã à pì: Ákɔ̃nɔ
kʊ̃ á kú lanɔ, à bɔtɛ á pínki! Kʊ̃ gbɛ̃ke kú gwe doro, akʊ̃ à a zĩda bàba a vʊ̀ninɔnɛ
sà. 2 Àtɛn ɔ́ɔ dɔ gbãnagbãna ari Misilanɔ mà, akʊ̃ Firi'auna bedenɔ a baaruu
mà. 3 Akʊ̃ à pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Yusufumɛ ma ʊ̃. Ma de kun ari tera yá? Akʊ̃
swɛ̃̀ɛ kɛ̀ŋ́gu, odi fɔ̃ ò wèaro. 4 Akʊ̃ Yusufu pìŋ́nɛ: À namai. Kʊ̃ ò nài, akʊ̃ à pì:
Makʊ̃mɛ á dakʊ̃na Yusufu kʊ̃ a yìa ò sù kãao Misila la ʊ̃. 5 Tera sà àsun tó
á nèsɛɛ yakaro. Àsun pɔ fɛ̃ ma yiana yã musuro, zaakʊ̃ gbɛ̃nɔ surabana yãin
Luda ma zĩ á arɛ la. 6 Nà kana bùsun la wɛ̀ pladen dí. Oni bú baro oni pɔ́ kɛ̃ro
ari wɛ̀ sɔɔro. 7 Luda tò ma doárɛ arɛ de ó buri bo aafia andunia gʊ̃n, mà á sura
ba manamana. 8 Adi kɛ ákɔ̃nɔ mé a ma zĩ laro, Ludamɛ. À ma ditɛ Firi'auna
lédammari ʊ̃, a bɛgwari ʊ̃, Misila gu sĩnda pínki gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̃. 9 À kɛ likalika à gé ó
de kĩnaa à onɛ a né Yusufu pì Luda a ditɛ Misila bùsu gbãnade ʊ̃. À su ma kĩnaa
la gɔ̃̀nɔ. 10 Àgɔ̃ kú kʊ̃mao kãni à vutɛ Gosɛ̃ bùsun kʊ̃ a nénɔ kʊ̃ a daikorenɔ kʊ̃
a sãnɔ kʊ̃ a blènɔ kʊ̃ a zùnɔ kʊ̃ pɔ́ kʊ̃ à vĩnɔ pínki. 11 Mani a gwa la, zaakʊ̃ nà
nigɔ̃ kun ari wɛ̀ sɔɔro dɔmɛ. Tó lɛnlo, àkʊ̃ kʊ̃ a bedenɔ kʊ̃ pɔ́ kʊ̃ à vĩnɔ ni kakatɛ
pínki. 12 Ákɔ̃nɔ kʊ̃ Biliaminuo, a è kʊ̃ wéo kʊ̃ makʊ̃ Yusufu makʊ̃ mé matɛn
yã oárɛ. 13 À bɛ̀ɛrɛ kʊ̃ má vĩ Misila la yã o ma denɛ kʊ̃ pɔ́ kʊ̃ a èo pínki. À gé
à su kãao la likalika. 14 À vì à lòko a dakʊ̃na Biliaminu wakaaa à ɔ́ɔ dɔ̀, akʊ̃
Biliaminu mlɛ̃a à ɔ́ɔ dɔ̀ se. 15 Akʊ̃ à lé pèpɛ a vʊ̀ninɔa ń pínki kʊ̃ ɔ́ɔdɔo. Abire
gbɛra a vʊ̀ninɔ yã ò kãao.

16 Kʊ̃ Yusufu vʊ̀ninɔ suna baaruu kà Firi'auna bɛa, à kɛ̀nɛ nna kʊ̃ a ìbanɔ.
17 Akʊ̃ à pì Yusufunɛ: Ǹ o n vʊ̀ninɔnɛ ò ń aso yĩ ń zaakinɔnɛ ò futɛ ò gé Kanaa,
18 ò ń de sé kʊ̃ n bedenɔ ò su kʊ̃ńwo ma kĩnaa la. Mani Misila bùsu gu mana
kpáḿma ògɔ̃ nna ma. 19 Ǹ ońnɛ dɔ ò Misila zùgonɔ sé ń né fítinɔ kʊ̃ ń nɔgbɛ̃nɔ
yãi, ò ń de sé ò su kãao. 20 Òsun laasun lé pɔ́ kʊ̃ oni tó gwenɔaro, zaakʊ̃ Misila
gu mana ni gɔ̃ ń pɔ́ ʊ̃mɛ.

21 Akʊ̃ Isaraila né pìnɔ kè lɛ. Yusufu zùgonɔ kpàḿma lákʊ̃ Firi'auna ò nà. À
zé zànaa kɛ̀ńnɛ dɔ. 22 À ń gbá uta zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki, akʊ̃ à Biliaminu gbà andurufu
ɔgɔ mɛ̀n wàa do kpé basɔɔro kʊ̃ uta zɔ̃kɔ̃nɔ mɛ̀n sɔɔro. 23 À Misila pɔ́ mananɔ
kpà̰zã a denɛ zaaki aso kuri kʊ̃ pɔ́blewɛo kʊ̃ pɔ́bleo zaaki aso kuri a de zé zàna
ʊ̃. 24 Kʊ̃ à ń gbárɛ à pì: Àsun fìti kɛ zénlo! Akʊ̃ ò tà.

25 Ò bò Misila, akʊ̃ ò kà Kanaanɔ bùsun ń de Yakubu kĩnaa. 26 Ò pìnɛ: Yusufu
kú wɛ̃̀ndiio ari tera, àkʊ̃mɛ Misila bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̃. Akʊ̃ Yakubu kè sà̰ii, adi síro.
27 Akʊ̃ ò yã kʊ̃ Yusufu òńnɛ ònɛ pínki. Kʊ̃ Isaraila zùgo kʊ̃ Yusufu gbàrɛ à a sénɔ
è, akʊ̃ a laasun kɛ̀ do sà, 28 akʊ̃ à pì: Adikĩna mɔ̀! Ma né Yusufu kú kʊ̃ wɛ̃̀ndiio
ari tera. Mani gé mà wé sialɛ de má kpé mà ga.

46

Yakubu tana Misila kʊ̃ a nénɔ

1 Isaraila dà zén kʊ̃ pɔ́ kʊ̃ a vĩnɔ pínki. Kʊ̃ à kà Bɛsɛba, à sa ò a de Isaaku
Ludaa. 2 Akʊ̃ Luda bò à sùa wégupu'enaa gʊ̃n gwãani à pì: Yakubu! Yakubu!
À wèa à pì: Makʊ̃ di! 3 Akʊ̃ à pì: Makʊ̃mɛ Luda ʊ̃ n de Luda. Ǹsun Misila gɛna
damu kɛro, zaakʊ̃ gwen mani n buri karan manamana. 4 Mani gé kʊ̃nwo
Misila mà ɛra mà su kʊ̃ n burinɔ. Yusufu gbádan ĩni gan.

5 Akũ Yakubu fùtɛ Bɛsɛba. A nénɔ a dà zùgo kũ Firi'auna gbàrɛ ò a séonɔ
gũn kũ ń nénɔ kũ ń nanɔnɔo. 6 Ò ń pɔ́kãdenɔ kũ aruzɛkɛ kũ ò lè Kanaanɔ
bùsunnɔ sètɛ ò tào Misila. 7 Yakubu tà gwe kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nénɔgbɛ̃nɔ kũ
a daikorenɔ ń pínki. 8 Isaraila kũ ò tà Misilanɔ tónɔn dí, Yakubu kũ a burinɔ:
Yakubu daudu Rubɛni. 9 Rubɛni négɔ̃gbɛ̃nɔ Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu kũ
Kaamio. 10 Simɛɔ négɔ̃gbɛ̃nɔ Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kũ Sauluo kũ
à a ì kũ Kanaa nɔgbɛ̃o. 11 Levi négɔ̃gbɛ̃nɔ Gɛsɔmu, Koa kũ Mɛrario. 12 Yuda
négɔ̃gbɛ̃nɔ Ɛɛ, Ona, Sela, Pɛrɛzi kũ Zɛrao, ama Ɛɛ kũ Onao gà Kanaamɛ. Pɛrɛzi
négɔ̃gbɛ̃nɔ Ɛzɛrɔnu kũ Amuluo. 13 Isaka négɔ̃gbɛ̃nɔ Tola, Pua, Yasubu kũ
Simirɔnuo. 14 Zɛbuluni négɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛrɛdi, Ɛlɔni kũ Yalɛlio. 15 Négɔ̃gbɛ̃ kũ Lea ń
í kũ Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe. Àkũ mé à a nénɔgbɛ̃ Dina ì dɔ. Ń buri pìnɔ
ń pínki gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ.
16 Gada négɔ̃gbɛ̃nɔ Zɛfɔ̃, Agi, Suni, Ɛzɛbɔ̃, Eri, Arodi kũ Arɛlio. 17 Asa
négɔ̃gbɛ̃nɔ Imina, Isiva, Isivi, Bɛria kũ ń dãre Sɛrao. Bɛria négɔ̃gbɛ̃nɔ Eberu
kũ Malakiɛlio. 18 Labã mé à Zilipa kpà Leaa. Buri kũ Zilipa kè kũ Yakubuon
gwe. Ò gbɛ̃nɔn gɛ̃ro awɛɛdomɛ.
19 Yakubu nanɔ Rahila négɔ̃gbɛ̃nɔ Yusufu kũ Biliaminuo. 20 Yusufu Manase
kũ Ɛflaimuo ì Misila kũ a nanɔ Asɛna, Ɛliɔpɔli sa'ori Potifɛra néo. 21 Biliaminu
négɔ̃gbɛ̃nɔ Bɛla, Bɛkɛ, Asabɛli, Gera, Naama, Ɛhi, Rosu, Mupimu, Upimu kũ
Adao. 22 Buri kũ Rahila kè kũ Yakubuonɔn gwe. Ò gbɛ̃nɔn gɛ̃ro donsarimɛ.
23 Dã négɔ̃gbɛ̃ Usimu. 24 Nafatali négɔ̃gbɛ̃nɔ Yaziɛli, Guni, Yɛzɛ kũ Silɛmuo.
25 Labã mé à Bila kpà Rahilaa. Buri kũ Bila kè kũ Yakubuonɔn gwe. Ò gbɛ̃nɔn
supplamɛ.
26 Yakubu buri kũ ò tà kũńwo Misilanɔn gwe. Ò gbɛ̃nɔn baaakɔ̃
awɛɛsuddomɛ a né nɔnɔ baasi. 27 Kũ Yusufu né ì Misila gbɛ̃nɔn pla, akũ
Yakubu buri kũ ò tà gwenɔ kè gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri.
28 Yakubu Yuda zǐ à donɛ arɛ Yusufu kĩnaa de à Gosɛ̃ bùsu zé mɔnɛ. Kũ ò kà
gwe, 29 akũ Yusufu gɛ̃ a sɔ̃gon à gèɛ da a delɛ gwe. Kũ à a lè, à mlɛ̃a à ɔ́ɔ dɔ̀ à gìi
kè. 30 Akũ Isaraila pì Yusufunɛ: Lákũ ma wé sìnlɛ nà ma è ń kú wɛ̃ndiio, ga ni
fɔ̃ à ma sé sà.
31 Yusufu pì a vǐninɔnɛ kũ a de bedenɔ: Mani gé mà o Firi'aunanɛ ma
vǐninɔ kũ ma de bede kũ ò kú Kanaanɔ bùsunnɔ sù ma kĩnaa. 32 Mani onɛ kũ
sãdãrinɔmɛ á ũ, á pɔ́kãdenɔ vĩ, akũ a su kũ á sãnɔ kũ á blènɔ kũ á zùnɔ kũ pɔ́
kũ á vĩnɔ pínki. 33 Tó Firi'auna á sísi, akũ à á lá bɔ́ zĩn adì kɛ, 34 à onɛ à pi á
pɔ́kãdedenɔ ũ zaa á kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari kũ a gbãrao lán á dizinɔ bà. Tó a ònɛ
lɛ, áni le à vutɛ Gosɛ̃ bùsun, zaakũ Misilanɔ dì kakara kũ sãdãrinɔro.

47

Isarailanɔ vutɛna Misila

1 Yusufu gèɛ à yã̄ ò Firi'aunanɛ à pì: Ma vǐninɔ bò Kanaanɔ bùsun kũ ń sãnɔ
kũ ń blènɔ kũ ń zùnɔ kũ pɔ́ kũ ò vĩnɔ pínki, ò sù Gosɛ̃ bùsun. 2 Akũ à a vǐninɔ
sè gbɛ̃nɔn sɔɔro à ń mɔ́ Firi'aunanɛ. 3 Firi'auna ń lá à pì: Bɔ́ zĩn adì kɛɛ? Ò
wèa ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, sãdãrinɔn ó ũ lán ó dizinɔ bà. 4 Akũ ò pìnɛ: O su
vutɛ bùsun la gɔrɔ plamɛ, zaakũ nà kú Kanaanɔ bùsun manamana, sɛ̃ kun kũ
ó sãnɔ blero. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ǹ ó gba zé ò vutɛ Gosɛ̃ bùsun. 5 Akũ Firi'auna
pì Yusufunɛ: Lákũ n de kũ n vǐninɔ sù n kĩnaa nà, 6 ǹ ń kátɛ Misila gu manan.
Ò vutɛ Gosɛ̃ bùsun. Tó laakaridenɔn kú ń té, ǹ ma pónɔ naǹnɛ ń ɔĩ.

7 Akũ Yusufu a de Yakubu sɛ̀ à gɛ̀ɛ à mɔ̀ Firi'aunanɛ. Akũ Yakubu sa mana
ònɛ. 8 Firi'auna a là à pì: N ka wɛ̃n gbaa? 9 À wèa à pì: Ma kunna andunia gũn
wɛ̃ basuddo akuriden dí. Ma wɛ̃ dí ká ma dizinɔ pɔ́ ũro, akũ à yã'ũmmana vĩ.
10 À sa mana ò Firi'aunanɛ dɔ, akũ à bò a kĩnaa.
11 Yusufu a de kũ a vǐninɔ kàtɛ Misila bùsu gu manan à ń gbá bùsu kũ Ramɛsɛ
de a wɛ́ra ũ lákũ Firi'auna ò nà. 12 Yusufu pɔ́blewɛ kpà a dea kũ a vǐninɔ kũ a
de bedenɔ ń pínki ɔn kũ ɔnnwo ń dasi lɛ́n.

Nà gbãnakũnaa

13 Nàa kɛ̀ gbãna, pɔ́blewɛ kú gukearo. Misilanɔ kũ Kanaanɔ gbãna làka.
14 Òtɛn pɔ́blewɛ lú, akũ Yusufu ɔgɔ kũ à kú Misila kũ Kanaao sì pínki à tào
Firi'auna bɛa. 15 Kũ Misilanɔ kũ Kanaanɔ ɔgɔ làka, Misilanɔ sù Yusufu kĩnaa ń
pínki ò pì: Ɔgɔ kun doro. Ǹ ó gba pɔ́blewɛ. Ǹsun tó ò ga n wáraro. 16 Yusufu pì:
Lákũ ɔgɔ kunlo nà, à su kũ á pɔ́kãdenɔ, mani pɔ́blewɛ kpááwa a musu. 17 Akũ
ò sù Yusufunɛ kũ pɔ́kãdenɔ, akũ à pɔ́blewɛ kpàḿma sɔ̃nɔ kũ sãnɔ kũ blènɔ kũ
zùnɔ kũ zaakinɔ musu. Wɛ̃ birea à pɔ́blewɛ kpàḿma ń pɔ́kãdenɔ musumɛ.
18 Kũ wɛ̃ bire gɛ̃tɛ, akũ ò sù a kĩnaa a wɛ̃ làa ò pìnɛ: Dikiri, óni fɔ̃ ò yãke
utɛnnɛro. Ɔgɔ làka, akũ ó pɔ́kãdenɔ gɔ̃ n pɔ́ ũ. Pɔ́ke dí gɔ̃ ò kpámmaro, ókɔ̃nɔ kũ ó
buranɔ baasiro. 19 Ǹsun tó ò ga n wára kũ ó buranɔro. Ǹ ó lú kũ ó buranɔ ǹ fĩna
bo kũ pɔ́blewɛo ò gɔ̃ Firi'auna zɔ̀nɔ ũ, ókɔ̃nɔ kũ ó buranɔ. Ǹ ó gba pɔ́blewɛ de
òsun garo ògɔ̃ kun, akũsɔ̃ de ó buranɔ sún gɔ̃ tàraga ũro. 20 Akũ Yusufu Misila
buranɔ lù Firi'aunanɛ pínki, zaakũ Misilanɔ baadi a bura yìa, kũ nà ń kũ gbãna
yãi, akũ bùsuu gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũ. 21 Yusufu Misilanɔ sì zɔ̀nɔ ũ ń pínki zaa ń
bùsu lɛ́n la gɛna a lɛ́ dire. 22 Ama adi sa'orinɔ buranɔ lúro, zaakũ Firi'auna dìtɛ
àgɔ̃ pɔ́blewɛ kpáḿma gɔrɔ sĩnda pínki. Lákũ ò kú kũ pɔ́blewɛ kũ Firi'auna dì
kpáḿmao nà, odi ń buranɔ yíaro.
23 Akũ Yusufu pì gbɛ̃nɔnɛ: Ma á lú kũ á buranɔ sà, a gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũ.
Pɔ́blewɛn dí. À gɛ́ à tɔ̃. 24 Pɔ́kɛ̃gɔrɔ àgɔ̃ a lɛu sɔɔrode kpá Firi'aunaa, a kpara
ni gɔ̃árɛ pɔ́wɛ ũ kũ pɔ́bleo. Àgɔ̃ abire ble kũ á nénɔ kũ á bedenɔ á pínki. 25 Akũ
ò pì: N ó sura bà. Ǹ tó ò n pɔnna le dikiri, ò gɔ̃ Firi'auna zɔ̀nɔ ũ. 26 Akũ Yusufu
yã dìtɛ Misila à pì, burapɔ lɛu sɔɔrode nigɔ̃ de Firi'auna pɔ́ ũ. Yã pì kun ari kũ
a gbãrao. Sa'orinɔ bùsu mé adi gɔ̃ Firi'auna pɔ́ ũro ado.

Yakubu wɛ́kɛna zɑ̃

27 Isarailanɔn kú Gosɛ̃ bùsun zaa Misila. Ò ń zĩda zĩtɛ vĩ gwe, akũ ò né ì ò kàra
manamana. 28 Yakubu kɛ̀ wɛ̃ gɛ̃ro awɛɛpla Misila, a wɛ̃ pínkipinki basuppla
awɛɛsupplamɛ. 29 Kũ à kà gana, à a né Yusufu sìsi, akũ à pìnɛ: N yã nna! Tó
ma n pɔnna lè, ǹ n ɔ da ma gbáda gbáru ǹ gbɛ̃kɛ kũ náanio yã kɛmɛnɛ. Ǹsun ǹ
ma vĩ Misilaro. 30 Tó ma ka ma dizinɔla, ǹ ma sé ǹ bo kũmao Misila la ǹ ma
vĩ ma dizi pìnɔ miran. Akũ Yusufu pìnɛ: Mani yã kũ n ò kɛnnɛ. 31 Akũ Yakubu
pì: Ǹ la damɛnɛ. Kũ à la dànɛ, akũ Yakubu gbãna lè a gòoa à donyĩ kɛ̀.

48

Yakubu Ɛflaimu kũ Manaseo ditɛna a zĩda nénɔ ũ

1 Gɔrɔ pla gbɛra ò ò Yusufunɛ a de tɛn gyã kɛ, akũ à a né gbɛ̃nɔn planɔ Manase
kũ Ɛflaimuo sètɛ à gɛ̀ɛ kũńwo. 2 Kũ ò ò Yakubunɛ a né Yusufu sù a gwa, à kokari
kɛ̀ à fùtɛ à vùtɛ a gádo musu. 3 À pì Yusufunɛ: Luda Gbãnasĩndapinkide bò à

sùma zaa Luzu, Kanaanɔ bùsun, à arubarikaa dàmagu 4 à pìmɛnɛ áni tó mà né i manamana, áni ma kara mà gɔ̃ burinɔ dizi ũ áni bùsuu pì kpá ma burinɔa ma gbɛra ń pɔ́ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 5 Tera sà né gbɛ̃nɔn pla kũ n ń í Misila ari màgɔ̃ su n kĩnaanɔ ma pɔ́nɔmɛ. Ɛflaimu kũ Manaseo gɔ̃ ma nénɔ ũ lákũ Rubɛni kũ Simɛɔo de nà. 6 Né kũ ĩni ń i ń gbɛranɔ mé onigɔ̃ de n pɔ́ ũ, oni ń túbi ble ń vɛ̀ninɔ kĩnaa. 7 Zaakũ kũ matɛn su kũ Mɛsɔpɔtamiao, n da Rahila gà zén Ɛflata kũ òdi pi tera Bɛtilihamu léi zaa Kanaanɔ bùsun, akũ ma a vɛ̀ zén gwe.

8 Akũ Isaraila Yusufu nénɔ gwà à pì: Dínɔn gwee? 9 À pì a denɛ: Né kũ Luda ma gba lanɔn gwe. Akũ Isaraila pì: Ǹ mɔ́ kũńwo ma kĩnaa mà sa'olɛ kɛńnɛ. 10 Zĩkũna Isaraila wé bùsa àtɛn gu e manaro, akũ Yusufu nài kũ né pìnɔ. Isaraila lé pèpɛḿma à ń kpá a kùla, 11 akũ à pì Yusufunɛ: Mádi da yã̄ mà wé sinlɛ doro, akũ Luda tò ma n e kũ n nénɔ dɔ. 12 Yusufu ń gó a de gbála, akũ à kùtɛnɛ à a arɛ pètɛ. 13 Akũ Yusufu a nénɔ kɛ̀ ń pla ń pínki. À Ɛflaimu kɛ̀ kũ ɔplao Yakubu ɔzɛ kpa, akũ à Manase kɛ̀ ɔzɛ kpa Yakubu ɔpla kpa, akũ à nài kũ né pìnɔ. 14 Akũ Yakubu a ɔ pɛ̀kɔ̃la à a ɔpla nà Ɛflaimu kũ à de dakũna ũ mìia, à a ɔzɛ nà Manase kũ à de daudu ũ mìia. 15 Akũ à sa'olɛ kè Yusufunɛ à pì:
Luda kũ ma dizinɔ Ibrahĩ
kũ Isaakuo táa ò kãao,
Luda kũ à dòmɛnɛ arɛ
ma kunnaa gũn ari kũ a gbãrao,
16 a Malaika kũ à ma bo a vãnin pínki
à arubarika da né díkĩnanɔgu,
à tó ògɔ̃ ń sísi ma tɔ́a,
kũ ma dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo tɔ́o,
à tó ògɔ̃ kɔ̃ manamana andunia gũn.

17 Kũ Yusufu è a de a ɔpla nà Ɛflaimu mìia, adi kɛnɛ nnaro. À a de ɔ kɛ̀ de à go Ɛflaimu mìia à na Manase pɔ́a 18 à pì: Lɛnlo Baa, gbɛ̃ díkĩna mé à daudu ũ. Ǹ n ɔpla na a mìia. 19 Akũ a de gì à pì: Má dɔ̃ ma né, má dɔ̃. Àpi sɔ̃ ani gɔ̃ buri ũ, anigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, ama a dakũna zɔ̃kɔ̃ nigɔ̃ deala, a buri nigɔ̃ dasi. 20 Zĩ kɛ̀a à sa'olɛ kèńnɛ à pì:
Isarailanɔ ni sa mana okɔ̃nɛ kũ á tɔ́o
oni pi Luda tó ǹ gɔ̃
lán Ɛflaimu kũ Manaseoo bà.
Lɛmɛ à Ɛflaimu dò Manasenɛ arɛ lɛ.

21 Akũ Isaraila pì Yusufunɛ: Ma ka gana, ama Luda nigɔ̃ kú kãáo, ani ɛra à tá kãáo á dizinɔ bùsun. 22 Sɛkɛmu bùsu mana kũ ma sì Amɔrinɔa kũ ma fɛ̃nɛdao kũ ma sáo, ma n gba, mɔkɔ̃n kũ ń de n vɛ̀ninɔla.

49

Yakubu sa'olɛkɛna a nénɔnɛ

1 Yakubu a nénɔ sìsi, akũ à pì:
À kɔ̃ kakara
mà yã̄ kũ ani á le ziakpɛzĩ oárɛ.
2 À kɔ̃ kakara ma nénɔ à sã̄ kpá,
à á de Isaraila yã̄ ma.
3 Rubɛni ma daudu ma gbãna,
ma kana gɔ̃ léi né káaku,
n bɛ̀ɛrɛ deńla kũ n gbãnao.

4 Ń pãsĩ lán ísɔ̃ bà,
ama ĩnigɔ̃ deńlaro,
zaakũ n didi n de gádoa,
n wutɛ kũ ma nɔnɔ dokeo.
5 Simɛɔ kũ Levio mé ò kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ,
ò pãsĩ kũ fɛ̃nɛdao.
6 Ma lé kú ń kakaranaa gũnlo,
ma baka kú ń yãgɔ̃gɔ̃naa gũnlo,
zaakũ ò gbɛ̃nɔ dèdɛ pɔfɛ̃ gũn,
ò zù gbátĩnɔ zɔ̀zɔ̃ lákũ ò yei nà.
7 Luda láari boḿma ń pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yãi,
à lé kɛńnɛ ń pãsĩkɛ yãi.
Mani ń kɛ̃kɔ̃a Yakubu burinɔ té,
mani ń burinɔ fãkɔ̃a Isarailanɔ gũn.
8 Yuda, n gbɛ̃nɔ ni n tó kpá.
Ĩni n ibɛrɛnɔ kũ ń wakaaa,
n de néńɔ ni kútɛnnɛ.
9 Yuda de lán músu bà,
ma né pìi dì su kũ tofekao
àdi gátɛ àdi wútɛ a tòn.
Dí mé ani fɔ̃ à a futɛɛ?
10 Kpata ni go Yudalaro,
a burinɔ mé onigɔ̃ gò kũna
ari Silo gé su,
buri sĩnda pínki ni mì natɛnɛ.
11 Ani a zaaki dɔ geepi lía,
ani a zaakinɛ yĩ geepi lí manaa.
Sèwɛ̃ nigɔ̃ dimɛ
ani a pɔ́kasanɔ pípio,
ani a uta pípi kũ geepi'io.
12 Sèwɛ̃ ni a wé tɛ̃ra kũ,
vĩ ni a saka pura kũ.
13 Zɛbuluni nigɔ̃ kú ísira sarɛ,
a bùsu nigɔ̃ de gó'itɛnɔ bàdɔki ũ.
A bùsu lé ni zɛ Sidɔ̃.
14 Isaka de lán zaaki gbãna
kũ à wutɛna aso mèn pla dagura bà.
15 Tó a burinɔ è ń kámmaboki mana,
akũsɔ̃ ń bùsu pì vutɛna nna,
oni natɛ asosɛnaanɛ ò zɔ̀zĩ kɛ.

16 Dã ni a gbɛ̃nɔ bo yãn
Isaraila burinɔ doke ũ.
17 Dã nigɔ̃ de lán mlɛ̀ kũ à kú zé sarɛ bà,
lán pitiko kũ à kú zéwɛwɛ gũn bà.
Àdi sɔ̃ lé a gbáa,
de gbɛ̃ kũ à di a musu létɛ a kpɛdangara.
18 Dikiri, madì wé dɔ n surabanaai.
19 Gada sɔ̃, zĩkarinɔ ni sińgu,
ama oni létɛ ń kpɛdenɔa.

20 Asa pɔ́blewɛ nigɔ̃ nísi vĩ,
pɔ́ble kũ a blena nna kínanɔnɛɛn ani kpá.
21 Nafatali de lán gbɛ̃tɛ̃ lí
kũ àdi gǎ mananɔ bo bà.
22 Yusufu de lán lí ne'iri
kũ à kú ísɛ̃boki sarɛ bà,
a gǎnɔ dì poro à da gbɪ̀la.
23 Kàzurinɔ ni ibɛrɛ séo,
ò péa kũ kàao.
24 Anigɔ̃ a sá kũna yĩgãnaa sari
Yakubu Luda gbãnade gãi,
a ɔ gbãna nigɔ̃ wãna
Isarailanɔ Gbɛ̀si kũ àdi donɛ arɛ yãi.
25 N de Luda pì ni kpányĩ,
Gbãnasĩndapinkide pì ni arubarika dangu
kũ legũ'i kũ àdi bo musuo,
kũ arubarika kũ à katɛna zĩtɛ gbáruo,
de n nɔnɔ kũ n pónɔ gɔ̃ de néranden ũ.
26 Sa'olɛ kũ n de kɛ̀nnɛ
de ma dizinɔ pɔ́la,
à zɔ̃kɔ̃ de kpi zĩnɔla.
Luda tó arubarika dínɔ gɔ̃ Yusufu mìia,
gbɛ̃ kũ ò dìtɛ adona a gbɛ̃nɔ té musu.
27 Biliaminu de lán lɛwanna pãsĩ bà,
àdi létɛ gbɛ̃nɔa kɔnkɔ,
àdi ń pónɔ kpàatɛ ɔkɔsi.
28 Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔn gwe ń pínki. Sa'olɛ kũ ń de kɛ̀ńnɛn gwe baadi kũ a pɔ́o.

Yakubu gana kũ a vĩnaao

29 Akũ à pìńnɛ: Tó ma andunia tò, à ma vĩ ma dizinɔ gbɛ̀wɛɛ kũ à kú Iti buri Ɛflɔnu bura gũn. 30 Gbɛ̀wɛɛ pì kú Makpɛlamɛ, Mamare ifãboki kpa Kanaanɔ bùsun, bura kũ Ibrahĩ lù Iti buri Ɛflɔnua gɛvĩki ũ. 31 Gwen ò Ibrahĩ kũ a nanɔ Sarao vl̀n. Gwen ò Isaaku kũ a nanɔ Rɛbɛkao vl̀n. Gwen ma Lea vl̀n. 32 Ò bura pì kũ a gbɛ̀wɛɛɛoo lù Itinɔamɛ. 33 Kũ Yakubu lé dìtɛ a nénɔnɛ à làka, à ɛ̀ra à wùtɛ, akũ à gà.

50

1 Yusufu kùsi a dea à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu à lé pɛ̀pɛa. 2 Akũ à ò a zĩkɛri ɛzɛdenɔnɛ ò ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãro máma a de gɛ̀ɛa. Akũ ò màma Isaraila gɛ̀ɛa 3 ari gɔrɔ bupla de àsun yagi kɛro yãi, zaakũ lɛn Misilanɔ dì kɛ lɛ, akũ ò a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ gɔrɔ baaakɔ̃ akuri. 4 Kũ ò a gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ ò làka, Yusufu pì Firi'auna ɔndenɔnɛ: Á yã nna! Tó ma á pɔnna lè, à omɛnɛ Firi'aunanɛ à pi: 5 Kũ ma de tɛn ga, à tò ma la dànɛ à pì mà a vĩ mira kũ à kɛ̀kɛ a zĩda pó ũ Kanaanɔ bùsun. Ǹ ma gba zé mà gé mà a de vĩ sà, mani ɛra mà su. 6 Akũ Firi'auna pìnɛ: Ǹ gé ǹ n de vĩ, zaakũ à tò n la dàarɛ.

7 Kũ Yusufu tɛn gé a de vĩ, Firi'auna ìbanɔ kũ a bɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Misila bùsu gbãnadenɔ gɛ̀ɛ kãao ń pínki. 8 Yusufu bedenɔ kũ a vl̀ninɔ kũ a de bedenɔ gɛ̀ɛ kãao ń pínki dɔ. Ń né fítinɔ kũ ń sãnɔ kũ ń blènɔ kũ ń zùnɔ mé ò gɔ̃ Gosɛ̃ bùsun ńtɛ̃nɛ. 9 Sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ gɛ̀ɛ kãao dɔ. Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛnɛɛ pìnɔn dasi

manamana. 10 Kũ ò kà Atada pɔ́wɛgbɛ̃kia Yoda bara, gwen ò wiki gbãna lèn ari, ò gè ɔ́ɔ dɔ̀ manamana, akũ Yusufu a de wɛ̃nda kè ari gɔrɔ suppla. 11 Kũ Kanaanɔ bùsudenɔ è lákũ òtɛn gè kɛ nà Atada pɔ́wɛgbɛ̃kia, akũ ò pì: Misilanɔ gèkɛna zɔ̃kɔ̃n dí. Abire yãi ò tɔ́ kpà Yoda bara gu pìinɛ Abɛli Misila.

12 Lɛn Yakubu nénɔ kè lɛ lákũ à òńnɛ nà. 13 Ò a gèɛ sè ò gèɛo Kanaanɔ bùsun, akũ ò a vì̀ Makpɛla bura gbèwɛɛ kũ Ibrahĩ lù Iti buri Ɛflɔnua mira ũ gũn Mamare ifãboki kpa. 14 Kũ Yusufu a de vì̀ à làka, à èra à tà Misila kũ a vì̀ninɔ kũ gbɛ̃ kũ ò gèɛ zɛnɛ a de gè vĩnɔ ń pínki.

Yusufu náanikpana a vì̀ninɔa

15 Kũ Yusufu vì̀ninɔ è ń de gà, akũ ò pì: Tó Yusufu ibɛrɛɛ sè kũoo, akũ à ye à a vãni kũ o kènɛ pínki fĩna bowɛrɛ sɔ̃ bi? 16 Akũ ò légbãzã kènɛ ò pì: De n de kpé à ga à pì 17 ò onnɛ ǹ ó taari kũ ó durunnao kɛ̃wá, zaakũ a vãnin o kènnɛ. N yã nna! Ǹ ó taarinɔ kɛ̃wá. N de Luda zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Kũ ò yã pìi ò Yusufunɛ, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀. 18 Akũ a vì̀ninɔ sù a kĩnaa ò kùtɛ a arɛ ò pì: N zɔ̀nɔmɛ ó ũ. 19 Akũ Yusufu pìńnɛ: Àsun vĩna kɛro. Ludamɛ ma ũ yá? 20 Á ye à a vãni kɛmɛnɛ yã, akũ Luda lìtɛ a mana ũ, de à le à gbɛ̃nɔ sura ba dasi lán àtɛn kɛ nà tera. 21 Àsun vĩna kɛro. Mani á gwa kũ á nénɔ. Akũ à náani kpàḿma à ń laakarii kpàtɛ.

Yusufu ganaa

22 Yusufu kú Misila kũ a de bedenɔ ari à kà wɛ̀ basɔɔro akuri. 23 À wé sì Ɛflaimu sãkpɛnɔlɛ, akũ à wé sì Manase né Maki nénɔlɛ dɔ. 24 Akũ Yusufu pì a gbɛ̃nɔnɛ: Ma ka gana. Luda mé ani su kpáái à bo kãáo bùsu dín à gé kãáo bùsu kũ à a lé sè Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuoo gũn. 25 Akũ Yusufu tò Isarailanɔ la dàarɛ à pì: Gɔrɔ kũ Luda ni su kpáái, à ma wánɔ sétɛ à boo gu dín. 26 Yusufu wɛ̀ basɔɔro akuriden à gà. Akũ ò ɛzɛ kũ àdi tó gè vãro màma a gèɛa ò dà àkpatii gũn Misila.

BONAA

Musa takada plade
Musa kunna Misila 1:1-11:10
Luda bona kũ Isarailanɔ Misila 12:1-15:21
Isarailanɔ kurena gbárannan 15:22-18:27
Luda baka kunna kũ Isarailanɔo 19:1-20:26, 23:1-24:18
Bizakuta yã 31:1-18
Isarailanɔ Luda bàka kunna kũńwo yãgboronaa 32:1-34:35
Bizakutadɔnaa 40:1-38

Waridɔna Isarailanɔa Misila

1 Isaraila né kũ ò tà Misila kũ ń de Yakubuo, baadi kũ a bɛ gbɛ̃nɔ tɔ́n dí:
2 Rubɛni, Simɛɔ, Levi, Yuda, 3 Isaka, Zɛbuluni, Biliaminu, 4 Dã, Nafatali, Gada
kũ Asao. 5 Yakubu buri pìnɔ ń pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ. Yusufu sɔ̃ a gĩnakɛ
à kú Misila kɔ̀. 6 Akũ Yusufu gà kũ a vǐninɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kun a gɔrɔanɔ ń pínki.
7 Isarailanɔ né ì ò kɛ̀ dasi ò kàra ò dasi kǔ manamana, ò dà bùsuu pìla pínki.

8 Kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila, 9 akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ: À
Isarailanɔ gwa, ò dasi kǔ ò dàóla. 10 Ò gé ò ɔ̃ndɔ̃ kɛńnɛ de òsun kararo yãi. Tó
zǐi fùtɛ, ò na ó ibɛrɛnɔa ò zǐ ká kũoo ò bɔtɛ ó bùsun.
11 Akũ ò gbɛ̃nɔ dìtɛńnɛ ń dikirinɔ ũ ò wé tãḿma kũ zĩ gbãna kɛnaao. Lɛmɛ
ò Pitomu kũ Ramɛsɛo kàtɛ Firi'aunanɛ a póblekatɛkianɔ ũ lɛ. 12 Ama lán òtɛn
wari dɔḿma nà, lɛmɛ òdigɔ̃ kara lɛ òtɛn dagula, akũ swɛ̃̀ kɛ̀ Misilanɔgu ń yã
musu. 13 Akũ ò ń dá zɔzĩ pãsĩn 14 ò ń pɔ yàka ò ɛ̃ zĩ gbãna dàńnɛ kũ kúnkubonaao
kũ bura zĩ sĩnda pínkio. Ò zĩ pìnɔ dàńnɛ pínki pãsĩpãsĩ.

15 Akũ Misilanɔ kína Eberu nésɛtɛrinɔ sìsi, a do tɔ́n Sifira, a do Pua. 16 À
pìńnɛ: Tó áni né i Eberu nɔgbɛ̃nɔnɛ tera sa, tó gɔ̃gbɛ̃mɛ, à a dɛ. Tó nɔgbɛ̃mɛ
sɔ̃, à a tó. 17 Nɔgbɛ̃ pìnɔn Luda vĩna vĩ, odi yã kũ à òńnɛ kɛro, òtɛn négɔ̃gbɛ̃nɔ tó.
18 Akũ kína pì ń sísi à ń lá à pì: À kɛ̀ dera a kɛ̀ lɛ a négɔ̃gbɛ̃nɔ tòo? 19 Ò wèa ò pì:
Eberu nɔgbɛ̃nɔ de lán Misila nɔgbɛ̃nɔ bàro, ò wãna òdi né i ari ògɔ̃ ká. 20 Lɛmɛ
Isarailanɔ tɛn kara lɛ òtɛn dasi kũ. Akũ Luda yã mana kɛ̀ nésɛtɛrii pìnɔnɛ 21 à
ń gbá nénɔ, kũ ò a vĩna vĩ yãi. 22 Akũ Firi'auna yã dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ ń pínki à pì: À
Eberu négɔ̃gbɛ̃ kũ ò ń ínɔ ká Nili ín ń pínki, ama à nénɔgbɛ̃nɔ tó.

2

Musa inaa

1 Levi buri gɔ̃gbɛ̃ Levi buri nɔgbɛ̃ sɛ̀. 2 Nɔ pìi nɔ̀ɔ sì à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Kũ à è né pì
mana, akũ à a ùtɛ mɔ aakɔ̃. 3 Kũ adi fɔ̃ à a ùtɛ doro, à kepu tãnko sɛ̀ à ɔ̀daa lèa
de í súṅ gɛ̃ a gũnlo yãi. Akũ à né pìi dàn à gèɛ à dìtɛ Nili í léa kanda gũn. 4 Né pì
dãre zɛ zǎ dire, àtɛn gwa yã kũ ani a le.

5 Akũ Firi'auna nénɔgbɛ̃ gèɛ zú o swai, a gbɛ̃nɔ tɛn kure swa pì léa. À tãnko è
ditɛna kandan, akũ à a zɔ̀nɔkpare zǐ à gèɛ à a sɛ̀. 6 Kũ à wɛ̃̀, à è né mé à dan, àtɛn
ɔ́ɔ dɔ. À kɛ̀nɛ wɛ̃nda à pì: Eberu négɔ̃gbɛ̃mɛ. 7 Akũ né pì dãre sù à pì Firi'auna
né pìinɛ: Ń ye mà gé mà Eberu nɔgbɛ̃ sísinnɛ àgɔ̃ yɔ̃ kpánnɛ né pìian yá? 8 À wèa
à pì: Ǹ gé! Akũ nénɔgbɛ̃ pìi gèɛ à né pì da sìsi. 9 Firi'auna nénɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ǹ né
pì sé ǹ tá kãao ǹgɔ̃ a gwamɛnɛ, manigɔ̃ fĩna bonnɛ. Akũ à né pìi sɛ̀ à tà kãao,

àtɛni a gwa. 10 Kũ né pì zɔ̃kɔ̃ kǔ, à a sè à gèɛ kãao Firi'auna néɲɔgbɛ̃ pìiɲɛ, akũ à a sì a né ũ. À tɔ́ kpànɛ Musa, zaakũ à pì, a a bò í gũmmɛ.

Musa bàa lé à tana Midiã bùsun

11 Zĩkea kũ Musa zɔ̃kɔ̃ kǔ, à gèɛ a buri Eberunɔ gwa, akũ à zĩ gbãna kũ òtɛn kɛ è. À è Misila gbɛ̃ tɛni a buri dake gbɛ̃. 12 Kũ à gu gwàgwa, adi gbɛ̃ke ero, akũ à Misila gbɛ̃ pìi dè à a ùtɛ bùsu'atɛ̃n.

13 Kũ gu dɔ̀, à bò à Eberunɔ è gbɛ̃nɔn pla, òtɛn fìti kɛ. Akũ à gbɛ̃ kũ a yã̄ nnaro là à pì: Bɔ́yãi ntɛni n gbɛ̃ndo gbɛ̃ɛ? 14 À wèa à pì: Dí mé à n ditɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? Ń ye ǹ ma dɛ lákũ n Misila gbɛ̃ dè nàn yá? Akũ vĩna Musa kǔ à pì: Ò yã̄ kũ ma kèɛ dɔ̃ fá!

15 Kũ Firi'auna yã̄ pìi mà, àtɛn wɛtɛ à Musa dɛ, akũ à bàa lènɛ à tà Midiã bùsun, akũ à vùtɛ lɔ̀gɔɔ sarɛ gwe. 16 Midiã sa'ori kun à néɲɔgbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn suppla, akũ ò sù ò í tɔ̀ ò kà pɔ́kãdenɔ gó ímikin ń de pɔ́kãdenɔnɛ. 17 Kũ sãdãri kenɔ sù òtɛn pɛ́ḿma, akũ Musa fùtɛ à yã̄ sì kũńwo, akũ à í kpàńnɛ ń pɔ́kãdenɔa. 18 Kũ ò tà ń de Ruɛli kĩnaa, à ń lá à pì: À kè dera a su káaku lɛ gbãraa? 19 Ò wèa ò pì: Misila gɔ̃gbɛ̃ ke mé à ó sí sãdãrinɔa. Àkũ mé se à í tɔ̀ à kpàwɛrɛ ó pɔ́kãdenɔa. 20 Akũ à ń lá à pì: Ade pì kú máa? Bɔ́ yã̄ mé à tò a gɔ̃gbɛ̃ pìi tò gwee? À a sísi à su à pɔ́ ble kũoo. 21 Musa sù, akũ à wè à vùtɛ kũ gɔ̃gbɛ̃ pìio, akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a nénɔgbɛ̃ Zipora kpàa nɔ ũ. 22 Akũ Zipora né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ Musa tɔ́ kpànɛ Gɛsɔmu, à pì: Buri zǐtɔɔn ma ũ gbɛ̃ pãndenɔ bùsun la.

23 Kũ à gìi kè, akũ Misilanɔ kína gà. Isarailanɔ tɛni nda zɔ̀zĩ kũ òtɛn kɛ yãi, òtɛn wiki lé, akũ ń wiki pìi kà Luda kĩnaa. 24 À ń ndanaa mà, a bàka kũ à kú kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo dí sãaguro. 25 Luda Isarailanɔ gwà, akũ ò kènɛ wɛ̃nda.

3

Luda Musa sisinaa

1 Musa tɛni a anzure Midiã bùsu sa'ori pɔ́kãdenɔ dã à vǐ gbárannala ari à kà kpi kũ òdi pi Orɛbu kĩnaa. 2 Akũ Dikiri Malaikaa bò à sùa tévuraa gũn tariankpãn. Musa tariankpã pìi gwà à è té kúa, ama àtɛn té kũro. 3 Akũ à pì: Mani gé mà daboyã pì gwa de mà dɔ̃ pɔ́ kũ à tò tariankpã pì tɛn té kũro. 4 Kũ Dikiri è à sù gwa, akũ à lé zùi zaa tariankpã pìi gũn à pì: Musa! Musa! Akũ à wèa à pì: Makũ di! 5 Luda pìnɛ: Ǹsun nairo. Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zɛn kun adonamɛ. 6 Akũ à pì: Makũmɛ n dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Akũ Musa pɔ́ kù a wéa, kũ à wé kɛna pla kũ Ludao vĩna vĩ yãi. 7 Akũ Dikiri pì: Ma yã̄'ũmmana kũ ma gbɛ̃nɔ tɛn kɛ Misila è, ma wiki kũ ń wétãmmarinɔ tò òtɛn lé mà. Má ń wãwãkɛnaa dɔ̃. 8 Ma kipa mà ń sí Misilanɔa mà ń bɔtɛ bùsuu pìn mà gé kũńwo bùsu mana yàasan, gu kũ vĩ kũ zɔ́'io din, bùsu kũ Kanaanɔn kun kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo. 9 Isarailanɔ wikilɛna kà ma kĩnaa tera sà, ma wari kũ Misilanɔ tɛn dɔḿma è. 10 Ǹ gé tera sà, ma n zĩ Firi'aunaamɛ de ǹ ma gbɛ̃ Isarailanɔ bɔtɛ Misila. 11 Akũ Musa pì Ludanɛ: Dín ma ũ kũ mani gé Firi'auna kĩnaa mà Isarailanɔ bɔtɛ Misilai? 12 Luda pìnɛ: Manigɔ̃ kú kũnwo. Zĩna kũ ma n zĩ sèedaan dí. Tó n ń bɔ́tɛ Misila, áni donyĩ kɛmɛnɛ kpi dí pɔtɛa.

13 Akũ Musa pì Ludanɛ: Tó ma gɛ ma ò Isarailanɔnɛ ma pì, ń dizinɔ Luda mé à ma zĩḿma, tó ò ma la n tɔ́i sɔ̃ bi? Mani pińnɛ deramɛɛ? 14 Luda wèa à pì: Makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ. Ǹ ońnɛ makũ mé ma n zĩḿma. 15 Luda pìnɛ dɔ:

Ǹ o Isarailanɔnɛ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda mɛ́ à n zĩḿma. Ma tɔ́n gwe gɔrɔ sĩnda píŋki. Àgɔ̃ ma sísi lɛ ari á buria. 16 Ǹ gɛ́ ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakara ǹ oḿnɛ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda mɛ́ à bò à sùmma. Ǹ oḿnɛ matɛni ń e ma yã̀ kũ òtɛn kɛḿnɛ Misila è. 17 Mani ń bɔtɛ Misila gu kũ òtɛn wɛ́ tãḿma pìn, mani gɛ́ kũńwo bùsu kũ Kanaanɔn kun kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, gu kũ vĩ kũ zɔ́'io din. 18 Oni n yã̀ ma. Mɔkɔ̃n kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à gɛ́ à Misila kína le à onɛ makũ Dikiri Eberunɔ Luda ma bo ma suáwa, ma pì à á gba zɛ́ à gɛ́ gɔrɔ aakɔ̃ kɛ gbárannan de à sa o makũ Dikiri á Ludaa. 19 Má dɔ̃ kũ Misila kína ni we à gɛ́ro, tó adi kɛ ma a dà tilasiro. 20 Mani ɔ tɔ̃ Misilanɔa, mani daboyãnɔ kɛ mà wɛ́ tãoḿma, gbasa à á gbarɛ. 21 Mani tó Misilanɔ á wɛ́ gwa, de tó átɛn tá, áni tá ɔkoriro. 22 Á nɔgbɛ̃ sĩnda píŋki andurufu ke wura nɔmanablebɔnɔ kũ pɔ́kasanɔ gbɛka a Misila nɔgbɛ̃ dakea kũ ń nɔgbɛ̃ kũ ò kú a bɛanɔ, à da á nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ kũ á nɛ́nɔgbɛ̃nɔ. Lɛn áni Misilanɔ pɔ́nɔ síḿma lɛ manamana.

4

Luda Musa gbana daboyãkɛna zɛ́

1 Musa wèa à pì: Tó odi ma náani kɛro, akũ odi ma yã̀ maro, tó ò pì mɔkɔ̃n mɛ́ n bo n sumaro sɔ̃ bi? 2 Akũ Dikiri a là à pì: Bɔ́n ń kũna gwee? À wèa à pì: Gòomɛ. 3 Dikiri pìnɛ: Ǹ gòo pì pãtɛ zĩtɛ. Kũ à pãtɛ, akũ à lì mlɛ̃ ũ, akũ Musa a zĩda gà gwe. 4 Dikiri pìnɛ: Ǹ ɔ bo ǹ a kũ a vlãa. Kũ à kù, akũ à èra à lì gò ũ a ɔĩ. 5 Dikiri pìnɛ: Lɛn ĩni kɛ lɛ, de ò sí kũ makũ Dikiri ń dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda mɛ́ à bò à sùmma.

6 Dikiri èra à pìnɛ dɔ: Ǹ n ɔ sɔtɔ n utan. Akũ à sòtɔn. Kũ à bò, à è a ɔ lì kusu ũ, à kɛ̀ púu lán buu bà. 7 Dikiri pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ n ɔ sɔtɔ n utan. À èra à sòtɔn. Kũ à bò, à è à kɛ̀ a gbɛ̀n. 8 Dikiri pìnɛ: Tó odi n náani kɛ ò sèeda káaku sìro, ò kpɛkpɛ pɔ́ sí. 9 Tó odi sèeda pla pìnɔ sí ò n yã̀ mà sɔ̃ro, ǹ Nili í tɔ́ ǹ kótɛ zĩtɛ, ani li aru ũ.

10 Akũ Musa pìnɛ: N yã̀ nna Dikiri! Zaa zĩ yã'onaa araga kũmaoro. Bee zaa gɔrɔ kũ n yã̀ òmɛnɛ, ma lɛ́ tìkisimɛ. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Dí mɛ́ à lɛ́ dɔ̀ bisãsirinɛɛ? Dí mɛ́ àdi a nɛ́nɛ natɛ ke àdi a sãto kũu? Dí mɛ́ àdi tó à gu e ke àdi a vǐna kũu? Makũ Dikiri, makũroo? 12 Ǹ gɛ́! Mani kpányĩ kũ yã'onaao, mani yã̀ kũ ĩni o dannɛ. 13 Akũ à pì: N yã̀ nna Dikiri! N yã̀ nna! Ǹ gbɛ̃ pãnde zĩ. 14 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ kũ Musao à pì: N vǐni Haruna Levi buri kunloo? Má dɔ̃ kũ yã'ona zĩ'ũ kãaoro. Àtɛn su danlɛ. Tó á wɛ́ kè pla, a pɔ ni kɛ nna. 15 Ǹ yã̀ o kãao ǹ yã̀ kũ ani o danɛ. Makũ, manigɔ̃ kpái kũ yã'onaao, manigɔ̃ yã̀ kũ áni kɛ daárɛ. 16 Ani yã̀ o gbɛ̃nɔnɛ n gɛ̃nɛ ũ, anigɔ̃ de n légbɛkpari ũ, ĩnigɔ̃ denɛ lán Luda bà. 17 Ǹ gò dí sɛ́ ǹgɔ̃ kũna ǹ sèedanɔ kɛo.

Musa ɛrana Misila

18 Musa tà a anzure Yɛtoro kĩnaa à pìnɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà tá ma gbɛ̃nɔ kĩnaa Misila, mà e tó ò kpɛ́ kú kũ wɛ̃̀ndiio ari tera. Yɛtoro pìnɛ: Ǹ kipa aafia. 19 À sù à lè Dikiri ò Musanɛ Midiã bùsun à pì: Ǹ futɛ ǹ tá Misila, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛni n wɛtɛ ò n dɛ yãnɔ gàga ń píŋki. 20 Akũ Musa a nanɔ sɛ̀ kũ a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ à ń dí zaakia, à èra àtɛn tá Misila à Luda gòo pì kũna. 21 Akũ Dikiri pìnɛ: Tó n ka Misila, ǹ daboyã̀ kũ ma a gbãna kpàmmanɔ kɛ Firi'auna arɛ píŋki. Ama mani a kùgbãna kũ, ani gí gbɛ̃nɔ gbarɛi. 22 Ǹ onɛ makũ Dikiri ma pì, Isaraila burimɛ

ma daudu ũ, 23 akũ ma pìnɛ à ma daudu gbarɛ à gé donyĩ kɛmɛnɛ. Lákũ à gì a gbarɛi nà, mani a daudu dɛ sà.

24 Zé gũn Musa tɛn i gukea, akũ Dikiri a lè gwe à ye à a dɛ. 25 Akũ Zipora gbè fɛ̃nɛ sè à a né tɔ̃ɔ zɔ̃o à a gyɔfɔrɔ nà Musa gbáa à pì: Yãpuramɛ, ń demɛnɛ gɔ̃ arude ũ. 26 Tɔ̃zɔ̃na bire yãin à pìnɛ gɔ̃ arude. Akũ Dikiri Musa tò.

27 Dikiri pì Harunanɛ: Ǹ gé da Musalɛ gbárannan. Akũ à gèɛ à a lè Luda kpi kĩnaa, à lé pèa. 28 Musa yã kũ Dikiri a zĩ à o bàba Harunanɛ kũ sèeda kũ à pìnɛ à kɛnɔ. 29 Akũ Musa kũ Harunao tà Misila ò Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara. 30 Haruna yã kũ Dikiri ò Musanɛ bàbaǹɛ ń pínki, akũ Musa daboyã pìnɔ kè Isarailanɔ wára. 31 Ò yã pìi sì. Kũ ò mà Dikiri mé à sù ń gwa à ń yã'ũmmanaa è, akũ ò kùtɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ.

5

Musa kũ Harunao gɛna Firi'auna arɛ

1 Abire gbɛra Musa kũ Harunao gèɛ ò Firi'auna lè ò pìnɛ: Yã kũ Dikiri Isarailanɔ Luda òon dí. À pì ǹ a gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gé dikpɛ kɛarɛ gbárannan. 2 Firi'auna wèḿma à pì: Dímɛ Dikiri ũ kũ mà a yã ma mà Isarailanɔ gbarɛɛ? Má Dikiri dɔ̃ro. Mani Isarailanɔ gbarɛro. 3 Akũ ò pìnɛ: Eberunɔ Luda bò à sùwá. Ǹ ó gba zé ò gé ò gɔrɔ aakɔ̃ kɛ gbárannan ò sa o Dikiri ó Luda pìia, de àsun gyã káwáiro kesɔ̃ zǐi. 4 Akũ Misila kína pìi pì Musanɛ kũ Harunao: À kè dera a tò gbɛ̃nɔ laakari tɛn go ń zĩaa? À ɛra á zĩa. 5 Akũ à èra à pì: Kũ gbɛ̃nɔ dasi kǔ sà, akũ á ye ò kámma bo kũ ń zĩo yá?

6 Zĩ birea Firi'auna yã dìtɛ Isaraila wétãmmarinɔnɛ kũ ń don'arɛdenɔ à pì: 7 Àsun sɛ̀buru kpáḿma ò kúnku kɛo lákũ adì kɛ nà yã doro. Ò gé ò ń pó kɛ̃ ń zĩda. 8 Ama ò kúnku kɛ lákũ òdi kɛ nà yã lén. Àsun lagońnɛro, zaakũ ma'ãdenɔmɛ. A yã mé à tò ń wiki dìgɔ̃ dɔ, òtɛn pi ò ye ò gé sa o ń Ludaamɛ. 9 À zĩ karańnɛ de òsun ĩampaki le ò laakari kpá ékɛyãnɔa doro.

10 Akũ ń wétãmmarii pìnɔ kũ ń don'arɛdenɔ sù ò pìńnɛ: Firi'auna pì òsun sɛ̀buru kpááwa doro. 11 À gé à wɛtɛ á zĩda gu kũ áni len. Bee kũ abireo óni zĩ lagoárɛro, bee fíti. 12 Akũ ò fàkɔ̃a ò gèɛ Misila gu sĩnda pínki sɛ̀ kɛ̃ sɛ̀buru ũ. 13 Ń wétãmmarii pìnɔ dìgɔ̃ nakaraḿma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, de ò ń zĩ láka lákũ òdi láka nà gɔrɔ kũ òdi sɛ̀buru kpáḿma. 14 Ò gbɛ̃naa kè Isaraila don'arɛde kũ ń wétãmmarinɔ dìtɛnɔnɛ ò pìńnɛ: À kè dera ádi kúnku kɛ gbãra ke gĩa à kà lákũ ò a lé dìtɛárɛ nà yãroo? 15 Akũ Isaraila don'arɛdenɔ gèɛ ò wiki lè Firi'aunaa ò pì: À kè dera ntɛn kɛ ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ lɛɛ? 16 Òtɛni sɛ̀buru kpáwá doro, akũ òtɛn pi ò kúnku kɛ. Òtɛni ó gbɛ̃, ama n gbɛ̃nɔ mé ò taari vĩ. 17 Akũ à pì: Ma'ãdenɔn á ũ. Lɛn á de lɛ! A yã mé à tò adìgɔ̃ pi áni gé sa o Dikiria. 18 À gé zĩ kɛ. Oni sɛ̀buru kpááwa doro, bee kũ abireo áni kúnku kɛ lákũ ò dàárɛ nà léa.

19 Kũ ò ò Isaraila don'arɛdenɔnɛ òsun gɔrɔ do kúnkubona lagoro, ò dɔ̃ kũ ò yã è sà. 20 Kũ ò bò Firi'auna kĩnaa, ò dàkarɛ kũ Musao kũ Harunao, òtɛni ń dã, 21 akũ ò pìńnɛ: Dikiri á yã gwa à yãkpatɛ kɛ kãáo, zaakũ a tò Firi'auna kũ a gbɛ̃nɔn ye ó kãiro. A ó dɛna zé kpàḿman gwe. 22 Akũ Musa èra à gèɛ à pì Dikirinɛ: Dikiri, bóyãi n wari dɔ gbɛ̃ pìnɔaa? Abire yãin n ma zĩ yá? 23 Zaa gɔrɔ kũ ma gɛ ma yã ò Firi'aunanɛ kũ n tóo, akũ àtɛn wari dɔ n gbɛ̃nɔa, akũ ńdi ń bo sɔ̃ro bi!

6

Dikiri lésɛna Musanɛ Isarailanɔ surabana yã musu

1 Akũ Dikiri pìnɛ: Ĩni yã kũ mani kɛ Firi'aunanɛ e tera. Ani ń gbarɛ ma gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi. Ani pɛ́ḿma a bùsun ma gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi. 2 Akũ Luda èra à yã ò Musanɛ à pì: Makũmɛ Dikiri ũ, 3 ma bo ma su Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuooa Luda Gbãnasĩndapinkide ũ, ama odi ma dɔ̃ ma tɔ́ Dikiriaro. 4 Ma bàka kú kũńwo, ma pì mani Kanaanɔ bùsu kũ ò kú a gũn buri zĩtɔ ũ kpáḿma. 5 Ma Isarailanɔ ndanaa mà ń zòblena Misilanɔnɛ yãi, akũ ma bàka kũ à kú kũńwoo pì yã dí sãmaguro. 6 A yã mɛ́ à tò ǹ o Isarailanɔnɛ makũmɛ Dikiri ũ. Mani á bo zĩ gbãna kũ Misilanɔ dàárɛ gũn, mani á bo zòblen. Mani yãkpatɛ kɛ kũńwo mani a bo kũ ma gầsã gbãnao. 7 Mani á sɛ́ ma gbɛ̃nɔ ũ màgɔ̃ de á Luda ũ, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri á Luda kũ à á bó Misila zĩ gbãna gũn ũ. 8 Mani gɛ́ kãáo bùsu kũ ma a la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo gũn. Mani á gba àgɔ̃ vĩ. Makũmɛ Dikiri ũ.

9 Musa yã pìi ò Isarailanɔnɛ, ama odi a yã maro kũ zɔ̀zĩ pãsĩ ń mèɛ yɔ̀ yãi. 10 Akũ Dikiri ò Musanɛ à pì: 11 Ǹ gɛ́ ǹ o Misilanɔ kína Firi'aunanɛ à Isarailanɔ gbarɛ ò bɔtɛ a bùsun. 12 Akũ Musa wè Dikiria à pì: Lákũ Isarailanɔ dì ma yã maro nà, makũ kũ ma lɛ́ tìkisi, deran Firi'auna ni ma yã ma sɔ̃ɔ?

Musa kũ Harunao buri bozirɛ

13 Dikiri yã ò Musanɛ kũ Harunao Isarailanɔ yã musu kũ Misila kínao, à òńnɛ ò bɔtɛ kũ Isarailanɔ Misila. 14 Ń buri ɔmbede káakunɔ tɔ́n dí. Isaraila daudu Rubɛni négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu, Kaami. Rubɛni burinɔn gwe danɛdanɛ. 15 Simɛɔ négɔ̃gbɛ̃nɔn dí: Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kũ Kanaa nɔgbɛ̃ né Soluo. Simɛɔ burinɔn gwe danɛdanɛ. 16 Levi négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí ń burinɔa: Gɛsɔmu, Koa, Mɛrari. Levi kɛ̀ wɛ̀ basuddo akuri awɛɛsupplamɛ. 17 Gɛsɔmu négɔ̃gbɛ̃nɔn dí ń burinɔa danɛdanɛ: Libini kũ Simɛio. 18 Koa négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n dí: Amlamu, Iza, Ɛblɔnu, Uziɛli. Koa kè wɛ̀ basuddo akuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ. 19 Mɛrari négɔ̃gbɛ̃nɔn Mali kũ Musio ũ. Levi burinɔn gwe danɛdanɛ.

20 Amlamu a dasɛ̃ Yɔkɛbɛdi sè nɔ ũ, akũ à Haruna kũ Musao ì kãao. Amlamu kè wɛ̀ basuddo akuri awɛɛsupplamɛ. 21 Iza négɔ̃gbɛ̃nɔn Kora kũ Nɛfɛgio kũ Zikirio ũ. 22 Uziɛli négɔ̃gbɛ̃nɔn Misaili kũ Ɛlɛzafão kũ Sitirio ũ. 23 Haruna Aminadabu né Ɛlisɛba, Nasɔ̃ dãre sè nɔ ũ, akũ à Nadabu kũ Abiuo kũ Ɛlɛazao kũ Itamao ì kãao. 24 Kora négɔ̃gbɛ̃nɔn Asi kũ Ɛlɛkanao kũ Abiasafao ũ. Kora burinɔn gwe danɛdanɛ. 25 Haruna né Ɛlɛaza Putiɛli nénɔgbɛ̃nɔ doke sè nɔ ũ, akũ à Finɛasi ì kãao. Levi buri ɔmbede káakunɔn gwe danɛdanɛ.

26 Haruna kũ Musa kũ Dikiri òńnɛ ò Isarailanɔ bɔtɛ Misila gầ kũ gầaon gwe. 27 Mɔ́kɔ̃nɔ mé ò yã ò Misilanɔ kína Firi'aunanɛ de ò Isarailanɔ bɔtɛ Misila. 28 Kũ Dikiri yã ò Musanɛ Misila, 29 à pì akãamɛ Dikiri ũ, yã kũ átɛn onɛn à o Firi'aunanɛ pínki. 30 Akũ Musa pìnɛ a lɛ́ tìkisi, deran Firi'auna ni a yã maa?

7

Kisira mèn kuri zĩna Misilaa

1 Akũ Dikirii pì Musanɛ: Ǹ gwa! Ma n kɛ lán ma bà Firi'aunanɛ, akũsɔ̃ n vǐni Haruna de n légbɛkpari ũ. 2 Ǹ yã kũ ma òɔnnɛ pínki o n vǐni Harunanɛ, ani o Firi'aunanɛ à Isarailanɔ gbarɛ ò bɔtɛ a bùsun. 3 Bee kũ abireo mani a kù kɛ gbãna. Mani sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ Misila dasi, 4 ama Firi'auna ni á yã

maro. Mani ɔ tɔ̃ Misilaa mà yãkpatɛ kɛ kũńwo pãsĩpãsĩ, mani bo kũ ma zǐkari Isarailanɔ gã̀ kũ gã̀ao. 5 Tó ma bo kũ ma gbãnao Misilaa, mani Isarailanɔ bɔtɛn, Misilanɔ ni dɔ̃ sà kũ makũmɛ Dikiri ũ. 6 Akũ Musa kũ Harunao kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà. 7 Gɔrɔ kũ ò yã̀ ò Firi'aunanɛ, Musa kun wɛ̃̀ basiikɔ̃, Haruna sɔ̃ wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛ'aakɔ̃.

8 Akũ Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: 9 Tó Firi'auna daboyã̀ gbɛ̀kamma, ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à pãtɛ a arɛ, ani li mlɛ̃̀ ũ. 10 Kũ Musa kũ Harunao gɛ̀ɛ Firi'auna kĩ̃naa, ò kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà. Haruna a gòo sɛ̀ à pa̋tɛ Firi'auna kũ a ìbanɔ arɛ, akũ à lì mlɛ̃̀ ũ. 11 Akũ Firi'auna Misila wɛ́zɛ̃rinɔ kũ ɛzɛdenɔ sìsi, akũ ò daboyã̀ dokɔ̃nɔ pìnɔ kɛ̀ se ń ɛzɛdekɛ gũn. 12 Kũ ń baadi a gòo pa̋tɛ, akũ ń gòo pìnɔ lì mlɛ̃̀nɔ ũ, akũ Haruna gò ń pɔ́nɔ mɔ̀mɔ. 13 Firi'auna sã̀ gbãnamɛ, adi ń yã̀ maro lákũ Dikiri ò nà.

Ínɔ linaa aru ũ

14 Dikiri pì Musanɛ: Firi'auna kù gbãna à gì gbɛ̃̀nɔ gbarɛi. 15 Ǹ gɛ́ ǹ a le zia kɔnkɔ gɔrɔ kũ àtɛn gɛ́ swai. Ǹgɔ̃ a dã̀ Nili sarɛ gwe. Ǹgɔ̃ n gò kũ à lì mlɛ̃̀ ũ pì kũna. 16 Ǹ pinɛ makũ Dikiri Eberunɔ Luda ma n zĩa, n ònɛ à ma gbɛ̃̀nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ gbárannan, ama ari tera à gìmai. 17 Makũ Dikiri ma pì, yã̀ kũ ani tó àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũn dí. Tó n Nili í lɛ̀ kũ gò kũ ń kũnaao, ani li aru ũ. 18 Kpɔ̀ kũ ò kú í pìi gũnnɔ ni gaga, Nili í ni gbĩ sɔ̃, Misilanɔ ni fu í pì minaa.

19 Akũ Dikiri èra à pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ Misila ínɔ la, ń swanɔ kũ ń swa'ɔnɛnɔ kũ ń ísɛ̃bokinɔ kũ ń íkakinɔ pínki ni gɔ̃ aru ũ. Aru nigɔ̃ dagula Misila, bee kũ kpɛ̃nɛnɔ kũ orozã̀ gũnnɔ.

20 Akũ Musa kũ Harunao kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà. Haruna a gòo pìi sɛ̀, à Nili í lɛ̀o Firi'auna kũ a ìbanɔ wára, akũ í pìi gɔ̃̀ aru ũ pínki. 21 Kpɔ̀ kũ ò kú a gũnnɔ gàga, akũ Nili í pì gbĩ sɔ̃, Misilanɔ fùa ò mi. Aru dàgula Misila. 22 Misila ɛzɛdenɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛzɛdekɛ gũn, akũ Firi'auna kùgbãna kṳ̀, adi ń yã̀ maro lákũ Dikiri ò nà. 23 Firi'auna èra à tà a bɛa, adi yã̀ pì da sero. 24 Misilanɔ bia yɔ̃̀yɔ̃ Nili bara de ò í mi, zaakũ odi fɔ̃ ò swada'i mìro. 25 À kun lɛ ari gɔrɔ supplamɛ Dikiri Nili lɛnaa gbɛra.

8

Blɔ̀nɔ dagulanaa

1 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gɛ́ ǹ o Firi'aunanɛ, makũ Dikiri ma pì à ma gbɛ̃̀nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 2 Tó à gì ń gbarɛi sɔ̃, mani tó blɔ̀nɔ da a bùsu gu sĩnda pínki la. 3 Blɔ̀nɔ ni Nili pa ari ò bikũ bara, ò gɛ̃ a ɔnn ari a kpén, ò didi a gádoa. Ò gɛ̃ a ìbanɔ ɔnnɔ gũn kũ a gbɛ̃̀nɔ ɔnnɔ. Ò ká a kĩninɔ kũ a gónɔ gũn. 4 Blɔ̀nɔ ni didia kũ a gbɛ̃̀nɔ kũ a ìbanɔ ń pínki.

5 Dikiri èra à pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ swanɔla kũ swa'ɔnɛnɔ kũ ísɛ̃bokinɔ, blɔ̀nɔ ni da Misila bùsula. 6 Kũ Haruna a gòo dɔ̀ Misila ínɔla, akũ blɔ̀nɔ bɔ̀tɛ ò dà bùsuu pìla. 7 Akũ ɛzɛde pìnɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛzɛdekɛ gũn, ò tò blɔ̀nɔ dà Misilala.

8 Akũ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: À kútɛ kɛ Dikirinɛ à blɔ̀nɔ kɛ̃ma kũ ma gbɛ̃̀nɔ, mani á gbɛ̃̀nɔ gbarɛ ò gɛ́ sa oa. 9 Akũ Musa pì Firi'aunanɛ: Ǹ gɔrɔ ditɛmɛnɛ mà kútɛ kɛnnɛ Dikirinɛ kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃̀nɔ, de à blɔ̀nɔ kɛ̃mma kũ n ɔnnɔ ògɔ̃ kú swai ado. 10 Firi'auna pì: Zia. Akũ Musa pì: Ani kɛ lákũ n ò nà,

de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ke de lán Dikiri ó Luda bàro. 11 Blɔ̀nɔ ni kɛ̃mma kũ n ɔnnɔ kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃nɔ ògɔ̃ kú swai ado.
12 Kũ Musa kũ Harunao bò Firi'auna kĩnaa, Musa wɛ́ kɛ̀ Dikiria blɔ̀ kũ ò dà Firi'aunalanɔ yã musu. 13 Dikiri Musa wɛ́kɛ sì, akũ blɔ̀nɔ gàga kpénɔ gũn kũ ɔnnɔ kũ buranɔ. 14 Ò ń kákara, akũ bùsu gbĩ sɔ̃ pínki. 15 Kũ Firi'auna è à kɛ̀ sǎna, a sã kpé gbãna, akũ à gì Musa kũ Harunao yã mai lákũ Dikiri ò nà.

Sàa dagulanaa

16 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ o Harunanɛ à a gò sɛ́ à zĩtɛ léo, bùsutiti ni li sàa ũ Misila gu sĩnda pínkia. 17 Akũ ò kɛ̀ lɛ. Haruna a gòo sè à zĩtɛ lèo, akũ bùsutiti lì sàanɔ ũ, ò dà bisãsirinɔla kũ nɔ̀bɔnɔ. Misila bùsutiti lì sàanɔ ũ pínki. 18 Ɛzɛdenɔ yɔ̃ ò gwà se ń ɛzɛdekɛ gũn, akũ ò fùa. Sàanɔ dà bisãsirinɔla kũ nɔ̀bɔnɔ. 19 Akũ ɛzɛdenɔ pì Firi'aunanɛ: Luda ɔgbɛɛmɛ. Ama Firi'auna sã kpé gbãna, à gì ń yã mai lákũ Dikiri ò nà.

Ífĩninɔ dagulanaa

20 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le gɔrɔ kũ àtɛn gɛ́ swai, ǹ onɛ makũ Dikiri ma ò, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 21 Tó à gì ń gbarɛi, mani ífĩninɔ daala kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a kpénɔ. Misila kpénɔ ni pa kũ ífĩninɔ, bee zĩtɛ oni daala. 22 Gɔrɔ birea mani Gosɛ̃ bùsu gu kũ ma gbɛ̃nɔn kun bo ado. Gwen ífĩninɔ ni dan gularo, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũ a bùsun. 23 Mani ma gbɛ̃nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a gbɛ̃nɔ. Zian sèedaa pì ni kɛ.

24 Akũ Dikiri kɛ̀ lɛ. Ífĩninɔ kà Firi'auna ɔnn kũ a ìbanɔ ɔnnɔo. Misila yàka pínki ífĩninɔ yãi. 25 Akũ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: À gɛ́ sa o á Ludaa bùsun la. 26 Akũ Musa pìnɛ: Ani sí kɛ ò kɛ lɛro, zaakũ pɔ́ kũ óni sa o Dikiri ó Ludaa pì de Misilanɔnɛ tɛ̃ ũmɛ. Tó o sa ò kũ pɔ́ kũ à deńnɛ tɛ̃ ũo ń wára, oni ó pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ó dɛdɛroo? 27 Óni táa o gbárannan gɔrɔ aakɔ̃mɛ, gbasa ò sa o Dikiri ó Ludaa lákũ à òwɛrɛ nà. 28 Akũ Firi'auna pì: Mani á gbarɛ à gɛ́ sa o Dikiri a Ludaa gbárannan, ama àsun gɛ́ zǎro. À kútɛ kɛnɛmɛnɛ. 29 Musa pìnɛ: Tó ma ta, mani kútɛ kɛnɛ, ani ífĩninɔ kɛ̃mma zia kũ n ìbanɔ kũ n gbɛ̃nɔ. Ama ǹsun manafiki kɛ doro. Ǹ tó gbɛ̃nɔ gɛ́ sa o Dikiria. 30 Kũ Musa bò Firi'auna kĩnaa, a kútɛ kènɛ Dikirinɛ. 31 Dikiri a wɛ́kɛ sì, akũ ífĩninɔ kɛ̃ Firi'aunaa kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ. Adi gɔ̃ gukearo, bee mèn do. 32 Ama Firi'auna sã kpé gbãna ari tera, à gì ń gbarɛi.

9

Pɔ́kãdenɔ gaganaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le ǹ onɛ Dikiri Eberunɔ Luda pì, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 2 Tó à gì ń gbarɛi, tó à kpé ń kũna ari tera, 3 mani ɔ tɔ̃ a pɔ́kãdenɔa a buran. Mani gagagyã pãsĩ ká a sɔ̃nɔn kũ a zaakinɔ kũ a lakuminɔ kũ a zùnɔ kũ a sãnɔ kũ a blènɔ. 4 Mani Isaraila pɔ́kãdenɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Misilanɔ pɔ́nɔo. Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke ni garo. 5 Makũ Dikiri ma a gɔrɔ dìtɛ. Zian mani abire kɛ bùsun la.
6 Kũ gu dɔ̀, akũ Dikiri kɛ̀ lɛ. Misilanɔ pɔ́kãdenɔ gàga pínki, ama Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke dí garo. 7 Firi'auna yã kũ à kɛ̀ pìi gbèka, à mà Isarailanɔ pɔ́kãdenɔ ke dí garo, ama a sã kpé gbãna, à gì gbɛ̃ pìnɔ gbarɛi.

Bɔ̀bũnu kana Misilanɔgu

8 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: À tãmakpɛ túbu dã okũ dodo, Musa fã
Firi'auna arɛ. 9 Ani da Misila bùsula pínki lán lukutẽ bà, ani kɛ bisãsirinɔnɛ kũ
nɔ̀bɔnɔ bɔ̀bũnu ũ gu sĩnda pínkia. 10 Akũ ò tãmakpɛ túbu sɛ̀tɛ ò gɛ̀ɛo Firi'auna
kĩnaa. Kũ Musa túbu pìi fã̀ musu, akũ à kɛ̀ bisãsirinɔnɛ kũ nɔ̀bɔnɔ bɔ̀bũnu ũ.
11 Ɛzɛdenɔ dí fɔ̃ ò gɛ̀ɛ Musa kĩnaaro bɔ̀bũnu pìnɔ yãi, zaakũ à dàńla kũ Misilanɔ
ń pínki. 12 Akũ Dikiri Firi'auna kùu kɛ̀ gbãna, lákũ à ò Musanɛ nà, akũ à gì ń
yã̀ mai.

Legũgbɛ manaa

13 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ ǹ gɛ́ ǹ Firi'auna le, ǹ onɛ makũ Dikiri
Eberunɔ Luda ma pì, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ donyĩ kɛmɛnɛ. 14 Tera sà mani yã̀
pãsĩ pínki daala kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ andunia gũn pínki gbɛ̃ke
de lán ma bàro. 15 Zaakũ tó ma ɔ tɔ̃ḿma ma gagagyã kàńgu yã̀, de àkũ kũ a
gbɛ̃nɔ làka andunia gũn. 16 Ma a kà kpatan de mà a gbãna mɔnɛ, ò ma tɔ́ kpá
andunia gũn pínki. 17 Lákũ àtɛni a zĩda bi, à gì ma gbɛ̃nɔ gbarɛi ari tera, 18 zia
mandara'i mani tó legũgbɛ pãsĩ ma manamana, legũgbɛ kũ a taka buri dí
ma Misila zikiro zaa lákũ ò a kàtɛ nà ari kũ a gbãrao. 19 Ǹ onɛ à gbɛ̃nɔ zĩ ò a
pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ kũ à vĩ buranɔ sétɛ ò káka kpén pínki. Bisãsirinɔ kũ pɔ́ kũ ò kú
bàainɔ, tó òdi gɛ̃ kũńwo kpénlo, legũgbɛ ni maḿma oni gagamɛ.
20 Firi'auna ìba kenɔ vĩna kɛ̀ Dikiri yãnɛ, ò ń zĩkɛrinɔ kũ ń pɔ́kãdenɔ kàka
kpén. 21 Ama gbɛ̃ kũ odi Dikiri yã̀ daronɔ ń zĩkɛrinɔ kũ ń pɔ́kãdenɔ tò bàai.
22 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ ɔ sé musu, legũgbɛ ni ma bisãsirinɔ kũ pɔ́kãdenɔ
kũ burapɔnɔa Misila bùsu gu sĩnda pínkia. 23 Kũ Musa a gòo dɔ̀ musu, Dikiri tò
legũ tɛn pũtã, àtɛn ma kũ gbɛ̀ɛo, àtɛn pí, akũ sura tɛn kipa zĩtɛ. Dikiri legũgbɛ
kà Misilanɔgu. 24 Legũgbɛ tɛn ma, legũ tɛn pí. Legũgbɛ pì pãsĩ. Zaa lákũ Misila
bùsu kun nà, legũ dí taka buri dí ma zikiro. 25 Legũgbɛɛ pì pɔ́ kũ ò kú bàai
Misila bùsu gũnnɔ ásaru kɛ̀ pínki, bisãsirinɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ burapɔnɔ pínki. À
sɛ̃̀ntɛ línɔ ɛ̀'ɛ pínki. 26 Gosɛ̃ bùsu gu kũ Isarailanɔn kunn legũgbɛɛ pì dí kánlo
ado.
27 Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pìńnɛ: Tera sà ma durunna kɛ̀. Dikiri yã̀
mé à nna, makũ kũ ma gbɛ̃nɔ taaridenɔn ó ũ. 28 À kútɛ kɛnɛ. Legũpũtãna kũ
legũgbɛ díkĩnao mɔ̀ lɛ. Mani á gbarɛ sa, mani gíárɛ doro. 29 Musa pìnɛ: Tó ma
bo wɛ̃tɛ kpɛ, mani ma ɔnɔ sé lei gɛna Dikiri kĩnaa, legũpũtãna ni zɛ, legũgbɛ ni
láka, de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ zĩtɛ bi Dikiri pómɛ. 30 Ama má dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n kũ n ìbanɔ, átɛn
vĩna kɛ Dikiri Ludanɛro ari tera.
31 Nagã kũ gbadoo yàka, zaakũ nagã gĩnakɛ à pìa, gbado mure bò. 32 Ése kũ
werao dí yakaro, kũ òdi ma kpɛkpɛ yãi. 33 Musa bò Firi'auna kĩnaa à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ
kpɛ, à a ɔnɔ sè lei gɛna Dikiri kĩnaa, akũ legũpũtãna kũ legũgbɛɛo zè, legũ dí ma
doro. 34 Kũ Firi'auna è legũ kũ legũgbɛɛo kũ legũpũtãnaao zè, akũ à kpé àtɛn
durunna kɛ, a sã̀ kpé gbãna, àkũ kũ a ìbanɔ. 35 A kù kpé gbãna à gì Isarailanɔ
gbarɛi, lákũ Luda dà Musanɛ à ònɛ nà.

10

Kwanɔ dagulanaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gé Firi'auna kĩnaa, zaakũ ma a kù kɛ gbãna kũ a ìbanɔ,
de mà a daboyã díno kɛ ń té, 2 de ǹ le ǹ o n nénɔnɛ kũ n daikorenɔ lákũ ma
wé tã̀ Misilanɔa nà kũ daboyã kũ ma kɛ̀ ń ténɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ũ.
3 Akũ Musa kũ Harunao gɛ̀ɛ ò pì Firi'aunanɛ: Dikiri Eberunɔ Luda pì, ĩnigɔ̃

kun mìnatɛnaarɛ sari ari bɔrɛmɛɛ? Ǹ a gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gé donyĩ kɛarɛ. 4 Tó n
gi ń gbarɛi, zia ani kwanɔ ká n bùsun. 5 Ò da zĩtɛla, oni gu ero. Ò létɛ pɔ́ kũ ò
gɔ̀nnɛ legũgbɛɛ gbɛranɔa kũ línɔ pínki. 6 Ò pa n kpénɔ gũn kũ n ìbanɔ pónɔ kũ
Misilanɔ pónɔ pínki. N denɔ kũ n dizinɔ dí a taka e zikiro, zaa gɔrɔ kũ ò vùtɛ
bùsu dín ari kũ a gbãrao. Akũ Musa èra à bò Firi'auna kĩnaa.

7 Firi'auna ìbanɔ pìnɛ: Gbɛ̃ pìnɔ nigɔ̃ kisira dawá lɛ ari bɔrɛɛ? Ǹ gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ
ò gé donyĩ kɛ Dikiri ń Ludanɛ. Ń dɔ̃ kũ Misila kàkatɛroo? 8 Akũ ò èra ò sù kũ
Musao kũ Harunao Firi'auna kĩnaa, à pìńnɛ: À gé donyĩ kɛ Dikiri á Ludanɛ.
Á dínɔ mé oni géɛ? 9 Musa wèa à pì: Né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. Óni gé ó pínkimɛ kũ ó
négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ó nénɔgbɛ̃nɔ kũ ó sãnɔ kũ ó blènɔ kũ ó zùnɔ, zaakũ Dikiri dikpɛn
ótɛn gé kɛ. 10 Akũ à pìńnɛ: Tó ma á gbárɛ kũ á nɔgbɛ̃nɔ kũ á nénɔ á pínki, ásarumɛ,
Dikiri á bo! À laakari kɛ! Átɛn wɛtɛ à fɛ̃ kũmaomɛ. 11 Oi! Á gɔ̃gbɛ̃nɔ mé oni gé
donyĩ kɛ Dikirinɛ, zaakũ lɛn a gbèka lɛ. Akũ ò pèńma Firi'auna arɛ.

12 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ n ɔ dɔ Misila bùsula, kwanɔ ni ká ò sɛ̃ kũ lá kũ ò
bùtɛ legũgbɛɛ gbɛranɔ ble pínki. 13 Kũ Musa a gòo dɔ̀ Misilala, Dikiri bò kũ
ĩao ifãboki kpa, àtɛn pá bùsuu pìia fãnantɛ̃ kũ gwãanio zɛnaa sari. Kũ gu dɔ̀,
ifãboki ĩa pìi sù kũ kwanɔ. 14 Akũ kwa pìnɔ sù ò dà Misila bùsula pínki. Ń dasi
de a yã́ pónɔla, a taka ni kɛ ziki doro. 15 Ò dà zĩtɛla gu sĩnda pínki, akũ zĩtɛ sira
kὺ. Ò sɛ̃ kũ lánɔ kũ línɛ kũ ò bò legũgbɛɛ gbɛranɔ blè pínki. Sɛ̃̀ɛ kũ láo kú Misila
bùsun doro.

16 Gwe gɔ̃nɔ Firi'auna Musa kũ Harunao sìsi à pì: Ma durunna kè Dikiri á
Ludanɛ kũ ákɔ̃nɔ. 17 À sùru gɛ̃n do dí kɛmɛnɛ kũ ma durunnao, à kútɛ kɛmɛnɛ
Dikiri á Ludanɛ à gaga dí kɛ̃ma. 18 Kũ à bò Firi'auna kĩnaa, à kútɛ kè Dikirinɛ.
19 Akũ Dikiri bò kũ ĩa gbãnao ifãlɛtɛ kpa, à sù à kwanɔ sètɛ à kà Isira Tɛ̃ran.
Bee kwa mèn do dí gɔ̃ Misila doro. 20 Ama Dikiri Firi'auna kùu kè gbãna, akũ
à gì Isarailanɔ gbarɛi.

Gusira dana Misilala

21 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ ɔ sé musu, gusira kũ oni fɔ̃ ò ɔ kɛa ni da Misilala. 22 Kũ
Musa a ɔ dɔ̀ musu, akũ gusira níkiniki dà Misila gu sĩnda pínkia ari gɔrɔ aakɔ̃.
23 Òdi kɔ̃ ero, gbɛ̃ke dí bo a gbènlo ari gɔrɔ aakɔ̃ pìia. Ama gupura kú gu kũ
Isarailanɔn kun pínki.

24 Akũ Firi'auna Musa sìsi à pì: À gé donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ á nɔgbɛ̃nɔ kũ á nénɔ
á pínki, ama à á sãnɔ kũ á blènɔ kũ á zùnɔ tó. 25 Musa pì: Ǹ tó ògɔ̃ ó sa'opɔnɔ kũ
sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũnɔ kũna, de ò le ò Dikiri ó Luda gbagbao. 26 Séto ò
gé kũ ó pɔ́kãdenɔ, bee mèn do ni gɔ̃ro, zaakũ ń tén óni sa'opɔnɔ bon ò Dikiri ó
Luda gbagbao. De ò kpé ò ká gwe, ó dɔ̃ pɔ́ kũ óni sé, ò sa ooa gĩaro. 27 Dikiri
Firi'auna kùgbãna kὺ, akũ adi we à ń gbarɛro. 28 Firi'auna pì Musanɛ: Ǹ
gomɛnɛ gwe! Ǹsun tó ó wé kɛ pla doro. Zĩ kũ ó wé kè pla, n gamɛ. 29 Akũ
Musa pì: Lákũ n ò nà, óni kɔ̃ e doro.

11

Misila daudunɔ gagana yã

1 À sù à lè Dikiri gĩnakɛ à pì Musanɛ: Mani wari dɔ Firi'aunaa kũ Misila
bùsuuo gɛ̃n do dɔ, ani gbasa à á gbarɛ. Tó àtɛni á gbarɛ, ani péáwamɛ! 2 Ǹ o
gbɛ̃nɔnɛ ń baadi gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o andurufu pónɔ kũ wura pónɔ gbɛka á Misila

gbɛ̃dakea. 3 Mani tó Isarailanɔ kɛ kũ Misilanɔo nna. Musa sɔ̃, àdigɔ̃ bèɛrɛ vĩ Misila gũn Firi'auna ìbanɔnɛ kũ a gbɛ̃nɔ.

4 Akũ Musa pì Firi'aunanɛ: Dikiri pì, gwãani lizãndo áni vĩ Misila bùsula, 5 Misila daudunɔ ni gaga ń pínki sɛna zaa Firi'auna kũ à vutɛna kpataa néa ari à gèɛ pé nɔgbɛ̃ zĩkɛri kũ òdi wísi lónɔ néa kũ pɔ́kãde né sà káakunɔ ń pínki. 6 Oni wɛ̃nda ɔ́ gbãna dɔ Misila gu sĩnda pínkia, a taka dí kɛ yãro, ani kɛ ziki doro. 7 Ama Isarailanɔ té bee gbɛ̃ ni won kɛ bisãsiri ke pɔ́kãdearo, de ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri Misilanɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Isarailanɔ yãi. 8 N ìba díno ni su ma kĩnaa ń pínki ò kútɛmɛnɛ, ò pi mà gé kũ ma gbɛ̃nɔo ń pínki. Abire gbɛra sà mani gé. Akũ Musa bò Firi'auna kĩnaa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃o.

9 Dikiri pì Musanɛ yã: Firi'auna ni n yã maro, de ma daboyãkɛnanɔ kɛ dasi Misila. 10 Musa kũ Harunao daboyã pìnɔ kè Firi'auna arɛ pínki, akũ Dikiri a kùgbãna kù. À gì Isarailanɔ gbarɛi ò bo a bùsun.

12

Vĩnla dikpɛ

1 Dikiri yã ò Musanɛ kũ Harunao Misila à pì: 2 Mɔ díkĩna nigɔ̃ deárɛ mɔ káaku ũ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo. 3 À o Isarailanɔnɛ ń pínki, mɔ díkĩna gɔrɔ kuride zĩ ò sã bobo mèn dodo ɔn kũ ɔnnwo pínki. 4 Tó ɔn gbɛ̃nɔ dasi dí ká ò sã mèn do só sɔ̃ro, ò kpàatɛ kũ ɔn kũ ò kú kɔ̃ sarɛo a gbɛ̃nɔ lén, de a kpara sún gɔ̃ro yãi. 5 À sãkaro ke blèkofĩni fíti kũ à mamberu vĩro bo. 6 Isarailanɔ pínki, baadi a pó gwa ari mɔ díkĩna gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ. Ɔkɔsin oni dɛ, 7 oni a aru má kpé kũ oni a nòbɔ són kpélɛlɛ gbǐnɔa, ɔplai kũ ɔzɛo kũ musuo. 8 Gwãani dokɔ̃nɔ pìia oni nòbɔɔ pì kpá téa, oni só kũ burodi futɛnasario kũ lá kyàkyãao. 9 Àsun só búsu ke fùfukɛnaro. À kpá téa kũ a mìio kũ a gbánɔ kũ a pɔ́gũnnɔ. 10 Àsun tó gu dɔ a kparaaro. Tó a kpara gɔ̃, à a kpáta à té kũ. 11 Tó átɛn só, à asa dɔáwa à kyate kpá, á gò gɔ̃ nana á ɔĩ. À só likalika, zaakũ Dikiri Vĩnla sa'opɔmɛ.

12 Gwãani pìia mani vĩ Misilala mà daudunɔ dɛdɛ bùsuu pì gu pínkia kũ pɔ́kãde né sà káakunɔ ń pínki, mani wé'i da Misila tãnanɔa. Makũmɛ Dikiri ũ. 13 Aru pì nigɔ̃ de sèeda ũ kpé kũ á kú a gũnnɔwa. Tó matɛn ɔ tɔ̃ Misilanɔa, tó ma aru pìi è, mani gɛ̃ála, gaga pì ni á lero. 14 À gɔrɔ pì ditɛ ma dikpɛ gɔrɔ ũ dɔngu yãi, àgɔ̃ dikpɛ pì kɛ kètokɔ̃nɛ ũ ari á buria.

Burodi Futɛnasari dikpɛ

15 Gɔrɔ suppla gũn à burodi futɛnasari só. A gɔrɔ káaku zĩ à lùbɛnɛ kũ à kú á kpé gũnnɔ kótɛ, zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́futɛnaa sò gɔrɔ suppla pìi gũn, oni a bo Isarailanɔ té ò a dɛmɛ. 16 A gɔrɔ káaku zĩ kũ a gɔrɔ suppladeo à kɔ̃ kakara à donyĩ kɛmɛnɛ. Àsun zĩ ke kɛ gɔrɔ kǔnɔaro, sé pɔ́blekɛna gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ baasiro, a lén gwe. 17 À Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ, zaakũ zĩ birean ma á bótɛ Misila lán zǐkarinɔ bà. Á burinɔ gɔ̃ dikpɛ pì kɛ kètokɔ̃nɛ ũ. 18 Mɔ káaku gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ ɔkɔsi, àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari a gɔrɔ baro awɛɛdode zĩ ɔkɔsi. 19 Gɔrɔ suppla gũn lùbɛnɛ sún gɔ̃ kú á bɛaro, zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́futɛnaa sò, gbɛ̃ zǐtɔɔn yòo, beden yòo, oni a bo Isarailanɔ té ò a dɛmɛ. 20 Àsun pɔ́futɛna só gɔrɔ pìiaro. Gu kũ á kun pínki, àgɔ̃ burodi futɛnasari só.

Vĩnla dikpɛ káaku

21 Musa Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi ń pínki à pìńnɛ: À gɛ́ à á ɔn sã kũ à dɛ Vĩnla
dikpɛkɛpɔ ũ. 22 À sɛ̀sɔ̃vlã sɛ́ à zɔ̃ aru kũ à kú ta gũnwa à máma á kpélɛlɛ gbǐnɔa,
ɔplai kũ ɔzɛo kũ a musuo. Á gbɛ̃ke sún bo bàairo ari gu dɔ. 23 Tó Dikiri tɛn
pã bùsula àtɛn Misilanɔ dɛdɛ, tó à aru è kpélɛlɛ gbǐnɔa, ani gɛ̃alamɛ. Ani tó
gbɛ̃dɛdɛri gɛ̃ái à á dɛdɛro. 24 Ákɔ̃nɔ kũ á burinɔ àgɔ̃ yã pì kũna kèotokɔ̃nɛ ũ ari
á buria. 25 Tó a gɛ̃ bùsu kũ Dikiri ni á gban lákũ à a lɛ́ sèárɛ nà, àgɔ̃ donyĩyã
pì kũna. 26 Tó á nénɔ donyĩyã pìi mìi gbèkaáwa, 27 à ońnɛ kũ Vĩnla sa kũ òdi o
Dikiriaamɛ, zaakũ kũ à Misilanɔ dèdɛ, à gɛ̃ ó Isarailanɔ kpéla, adi ó dɛdɛro.
Akũ gbɛ̃nɔ kùtɛ ò donyĩ kè Dikirinɛ. 28 Kũ ò tà, ò kè lákũ Dikiri ò Musa kũ
Harunaoonɛ nà.

Misila daudunɔ gaganaa

29 Gwãani lizãndo Dikiri Misila daudunɔ dèdɛ ń pínki, sɛna zaa Firi'auna kũ
à vutɛna kpataa néa ari à gèɛ pɛ́ purusunanɔ nénɔa kũ pɔ́kãde né sà káakunɔ ń
pínki. 30 Firi'auna fùtɛ gwãani kũ a ìbanɔ kũ Misilanɔ ń pínki, akũ wɛ̃nda ɔ́ dà
Misilala, zaakũ ɔn ke kun gèɛ sariro. 31 Gwãanin Firi'auna Musa kũ Harunao
sìsi à pìńnɛ: À futɛ kũ Isarailanɔ à bɔtɛ ma gbɛ̃nɔ té. À gɛ́ donyĩ kɛ Dikirinɛ lákũ
a ò nà. 32 À á blènɔ kũ á sãnɔ kũ á zùnɔ sétɛ lákũ a ò nà. À gɛ́ à sa mana omɛnɛ
se.

33 Misilanɔ nàkara gbɛ̃ pìnɔa ò bɔtɛńnɛ ń bùsun likalika, zaakũ ò pì: Óni gaga
ó pínkimɛ. 34 Isarailanɔ ń flawadɛnanɔ kà tanɔ gũn lùbɛnɛɛ sari, ò ń utanɔ fǏfĭa
ò dàda ń gằn. 35 Ò kè lákũ Musa òńnɛ nà, ò andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ kũ
pɔ́kasanɔ gbèka Misilanɔa. 36 Dikiri tò Misilanɔ ń wɛ́ gwà, akũ ò kpàńma. Lɛmɛ
ò Misilanɔ pɔ́nɔ sìńma lɛ.

Isarailanɔ dana zén

37 Isarailanɔ dà zén gèsɛ, ò bɔ̀tɛ kũ Ramɛsɛo ò tà Suko. Gɔ̃gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn dúbu
wàa aakɔ̃mɛ, nénɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ baasi. 38 Buri zǐtɔnɔ tà kũńwo dasi dɔ. Blènɔ kũ
sãnɔ kũ zùnɔn dasi manamana. 39 Ò burodi futɛnasari kè kũ flawadɛna kũ ò
bòo Misilao. Ò kè lùbɛnɛɛ sari, zaakũ ò pèḿma Misila kãntomɛ. Odi le ò pɔ́ble
kè ò sè zãna ũro.

40 Isarailanɔ kunna Misila kè wɛ̃ wàa pla kũ baraakurio. 41 Wɛ̃ wàa pla kũ
baraakurio pì papanaa gbɛra, dikpɛ pì zĩn Dikiri zǐkarii pìnɔ bɔ̀tɛ Misila ń
pínki. 42 Gwãani pì kun Dikiri pɔ́ ũmɛ. Isarailanɔ nigɔ̃ ibɛ̃nɛ kɛa ari ń buria,
zaakũ gwãani pìin Dikiri Isarailanɔ bona Misila ibɛ̃nɛ kè.

Vĩnla dikpɛ

43 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: Vĩnla yã kũ ma dìtɛn dí. Buri zǐtɔ ke sún a
nɔ̀bɔ sóro, 44 ama zɔ̀ kũ a lù, tó a tɔ̃ zɔ̃na, ani só. 45 Nibɔ ke gbasekɛri sún sóro.
46 À só kpén, àsun bo kũ a nɔ̀bɔɔ pìio bàairo. Àsun sã pì wá ke éro. 47 Isarailanɔ
pínki gɔ̃ dikpɛ pì kɛ. 48 Tó gbɛ̃ zǐtɔ kú á té, tó à ye à Vĩnla dikpɛ kɛ Dikirinɛ, à a bɛ
gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ̃ zɔ̃ ń pínki à gɔ̃ bede ũ gbasa à kɛ. Gyɔfɔrɔde sún sóro. 49 Bede kũ gbɛ̃
zǐtɔ kũ à kú kãáo, doka dokɔ̃nɔ pìimɛ. 50 Akũ Isarailanɔ kè lákũ Dikiri ò Musanɛ
nà kũ Harunao ń pínki. 51 Zĩ birean Dikiri Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila gằ kũ gằao.

13

Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ daudunɔ kpana Ludaaao

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Àgɔ̃ Isaraila daudunɔ kũ pɔ́kãde né sà káakunɔ
kpáma, zaakũ ma pɔ́nɔmɛ ń pínki.
3 Musa pì Isarailanɔnɛ: Á bona Misila zɔ̀blen gɔrɔ díkĩna yã̀ gɔ̃ dɔ́agu, zaakũ
Dikiri mɛ́ à á bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao. Àsun pɔ́futɛna só gɔrɔ pìiaro. 4 Átɛn
bɔtɛ Misila gbãramɛ mɔ káaku kũ òdi pi Abibu gũn. 5 Dikiri lɛ́ sɛ̀ á dizinɔnɛ
à pì áni bùsu kũ à vĩ kũ zɔ́'io din, kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Ivinɔ
kũ Yebusinɔn kun kpááwa. Tó à tò a ka, à dikpɛ pì kɛ mɔ dín. 6 Àgɔ̃ burodi
futɛnasari só ari gɔrɔ suppla. A gɔrɔ supplade pì zĩ nigɔ̃ deárɛ Dikiri dikpɛ
gɔrɔ ũ. 7 Àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari gɔrɔ suppla pì papa. Pɔ́futɛna ke lùbɛnɛ
ke súngɔ̃ kú ɔn ke gũn á bùsunlo. 8 Zĩ pìia àgɔ̃ o á négɔ̃gbɛ̃nɔnɛ átɛn kɛ lɛ yã̀ kũ
Dikiri kɛ̀árɛ kũ à á bɔ́tɛ Misila yãimɛ. 9 Dikpɛ pì nigɔ̃ deárɛ sèeda ũ lán pɔ́ dana
ɔaa bà, ke lán dɔngu pɔ́ yĩna mì'arɛaa bà, de Dikiri doka gɔ̃ kú á lén, zaakũ àkũ
mɛ́ à á bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao. 10 Àgɔ̃ dokayã̀ pì kɛ a gɔrɔa wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
11 Tó Dikiri tò a ka Kanaanɔ bùsun, akũ à kpàáwa lákũ à a lé sèárɛ nà kũ á
dizinɔ, 12 àgɔ̃ á daudunɔ kpáa ń pínki. Á pɔ́kãde né sà káakunɔ dìgɔ̃ de a pɔ́ ũ
ń pínki. 13 Àgɔ̃ á zaaki né sà káaku tɔrɔma bo kũ sãnɛo. Tó ádi boro, à a waka
fĩ. Àgɔ̃ á daudunɔ tɔrɔma bo ń pínki. 14 Tó á négɔ̃gbɛ̃nɔ á lá a mìii zia ò pì, bɔ́
yãn gwee, à pińnɛ Dikiri á bɔ́tɛ zɔ̀blen Misila yã̀ kũ a ɔ gbãnao yãimɛ. 15 Kũ
Firi'auna kùgbãna kɛ̀ à gì ó gbarɛi, akũ Dikiri Misila daudunɔ dèdɛ ń pínki kũ
pɔ́kãde né sà káakunɔ ń pínki. A yã̀ mɛ́ à tò odì sa oa kũ pɔ́kãde né sà káakunɔ
pínki, odì ó daudunɔ tɔrɔma bo. 16 Adikĩna nigɔ̃ de sèeda ũ lán pɔ́ dana ó ɔaa bà
ke pɔ́ yĩna ó mì'arɛaa bà, zaakũ Dikiri mɛ́ à ó bɔ́tɛ Misila kũ a ɔ gbãnao.

Isarailanɔ bona Misila

17 Kũ Firi'auna Isarailanɔ gbàrɛ, Luda dí bo kũńwo Filisitini bùsu zɛ́ kparo,
bee kũ a kãnikɛo, zaakũ à pì: Tó ò fùtɛńyĩ kũ zl̃io, oni ǹ nèsɛ litɛ ò ɛra Misila.
18 Luda pã̀ zɛ́ pìinɛ, akũ à gbáranna zɛ́ sɛ̀ kũńwo Isira Tɛ̃ra kpa. Isarailanɔ bɔ̀tɛ
Misila ò ń zl̃kabɔnɔ kũna.
19 Musa Yusufu wánɔ sɛ̀ àtɛn táo, zaakũ Yusufu tò Isarailanɔ lɛ́ sèarɛ yã̀ à pì,
tó Luda sù ń bo, oni a wánɔ sétɛ ò boo gwe.
20 Kũ ò bò Suko, ò gèɛ ò bùraa kàtɛ gbáranna léa zaa Etamu. 21 Dikiri dìgɔ̃
dońnɛ arɛ téluku gũn fãnantɛ̃ de àgɔ̃ zɛ́ mɔńnɛ. Gwãani sɔ̃ àdigɔ̃ dońnɛ arɛ
ténɛnɛ gũn, de àgɔ̃ gu puńnɛ ògɔ̃ táa o fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 22 Téluku pìi dì
go ń arɛ fãnantɛ̃ro, ténɛnɛ pìi dì go ń arɛ gwãaniro.

14

Misilanɔ pɛtɛna Isarailanɔi

1 Dikiri pì Musanɛ: 2 Ǹ o Isarailanɔnɛ ò litɛ ò gé bùra kátɛ Pi'airo sarɛ
Migidolu kũ ísirao dagura, arɛdɔkɔ̃ana kũ Baali Zɛfɔ̃o. À bùra kátɛ ísira sarɛ
gwe. 3 Firi'auna nigɔ̃ da a sãtɛ, gbáranna á kũkũmɛ. 4 Mani a kùgbãna kũ,
ani pétɛái, mani tó bo Firi'auna kũ a zl̃karinɔ yã̀ sabai, Misilanɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ
makũmɛ Dikiri ũ. Akũ Isarailanɔ kɛ̀ lɛ.
5 Kũ ò ò Misilanɔ kína Firi'aunanɛ gbɛ̃ pìnɔ bàa lɛ̀, akũ àpii kũ a ìbanɔ nèsɛ
lìtɛ Isarailanɔ yã̀ musu ò pì: Bón o kɛ̀, akũ o tò ò bò zɔ̀blenawɛrɛnn? 6 Akũ
Firi'auna gó dɔ̀ a sɔ̃nɛ à a zl̃karinɔ kàkara. 7 À sɔ̃go mananɔ sɛ̀ mèn wàa aakɔ̃
kũ Misila sɔ̃gonɔ pínki kũ zl̃kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔo ká ń gũn. 8 Dikiri Misilanɔ kína
Firi'auna kùgbãna kὺ, akũ à pètɛ Isaraila kũ òtɛn bɔtɛ kũ swɛ̃̀gbãnaonɔi. 9 Akũ

Misilanɔ pètɛńyĩ kũ Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ kũ a zǐkarinɔ ń pínki, akũ òtɛn su ń le ń bùran ísira sarɛ kãni kũ Pi'airoo arɛdɔkɔ̃ana kũ Baali Zɛfɔ̃o.
10 Kũ Firi'auna kà kãni, Isarailanɔ wɛ́ sè, akũ ò Misilanɔ è té ń kpɛ. Vĩna ń kũ manamana, akũ ò wiki lè Dikiria. 11 Ò pì Musanɛ: Miranɔn kú Misilanloo? Bɔ́ yã mɛ́ à tò n su kũoo gbárannan la ò gagaa? À kɛ̀ dera n bo kũoo Misilai? 12 Asa o ònnɛ Misila ò pì ǹ ó tó tɛɛnɛ ò zɔ̀ ble Misilanɔnɛ! Zɔ̀blennɛna manawɛrɛ de gagana gbáranna dínla. 13 Musa pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. À zɛ tɛɛnɛ áni e lákũ Dikiri ni á sura ba nà gbãra, zaakũ Misila kũ átɛni ń e gbãra dínɔ, áni ń e ziki doro. 14 Dikiri mé ani zǐ káárɛ. Àgɔ̃ yĩtɛna kítikiti dé!

Isarailanɔ bikũna Isira Tɛ̃rala

15 Dikiri Musa là à pì: Bɔ́ wikin ntɛn lémaa? Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ ò futɛ ò bo kũ táo. 16 Ǹ n gò dɔ ísirala à zɔ̃kɔ̃rɛ, de Isarailanɔ le ò gɛ̃tɛ a dagura gukoria. 17 Makũ, mani Misilanɔ kùgbãna kũ, oni gɛ̃n ń gbɛra, mani tɔ́ bo Firi'auna kũ a zǐkarinɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ yã sabai. 18 Tó ma tɔ́ bò Firi'auna kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ yã sabai, Misilanɔ nigɔ̃ dɔ̃ sà kũ makũmɛ Dikiri ũ. 19 Luda Malaika kũ à do Isarailanɔnɛ arɛ èra à gɛ̀ɛ ń kpɛ kpa, akũ téluku kũ à kú ń arɛ èra à gɛ̀ɛ ń kpɛ dɔ 20 mɔ́kɔ̃nɔ kũ Misilanɔ dagura. Téluku pì gu pù Isarailanɔnɛ à gusira kpà Misilanɔnɛ, akũ ń gbɛ̃ke dí le à nà a dakei gwãani kǔaro.
21 Kũ Musa a ɔ dɔ̀ ísirala, akũ Dikiri bò kũ ĩa gbãnao ifãboki kpa. À kàka ari gu gɛ̀ɛ a dɔ̀o à ísira lè à kpàatɛkɔ̃rɛ, akũ gukori bò. Kũ í zɔ̀kɔ̃rɛ, 22 akũ Isarailanɔ táa ò gukoria ò bikǔ. Í bĩni bò ń ɔplai kũ ɔzɛo. 23 Akũ Misilanɔ pètɛńyĩ. Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ pínki té ń kpɛ ísira gũn. 24 Gudɔnaao Dikiri Misila zǐkarinɔ gwà zaa ténɛnɛ gũn, akũ à tò ò lìkara. 25 À tò ń sɔ̃gonɔ vlɛ̃, à tò ń táa'onaa kɛ̀ zĩ'ũ, akũ ò pì: Ò bàa lé Isarailanɔnɛ, zaakũ Dikiri tɛn zǐ káńnɛ kũoomɛ.
26 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ n ɔ dɔ ísirala, í ni da Misilanɔla kũ ń sɔ̃gonɔ kũ ń sɔ̃denɔ. 27 Akũ Musa a ɔ dɔ̀ ísirala, akũ í tɛn su a gbɛ̀n gudɔnaao. Lákũ í tɛn su nà, akũ Misilanɔ bàa sì ò ye ò bɔtɛ. Gwen Dikiri tò ísira dàńlan. 28 Í sù a dà sɔ̃gonɔla kũ sɔ̃denɔ kũ Firi'auna zǐkari kũ ò gɛ̃ ísira gũn Isarailanɔ gbɛranɔ ń pínki. Ń gbɛ̃ke dí boro, bee mèn do. 29 Isarailanɔ sɔ̃ ò táa ò í dagura gu koriamɛ. Í bĩni bò ń ɔplai kũ ɔzɛo. 30 Zĩ birean Dikiri Isarailanɔ sì Misilanɔa, akũ Isarailanɔ Misila pìnɔ gènɔ è ísira bara. 31 Kũ Isarailanɔ Dikiri gbãna zɔ̃kɔ̃ kũ à mɔ̀ Misilanɔnɛɛ è, ò vĩna kènɛ, akũ ò a náani kɛ̀ kũ a zɔ̀bleri Musao.

15

Isarailanɔ lɛ̀ɛ

1 Akũ Musa kũ Isarailanɔ ń pínki lè dí sì Dikirinɛ ò pì:
Mani lè sí Dikirinɛ, zaakũ a tɔ́ bona,
à sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ kà ísiran.
2 Dikiri mɛ́ à ma gbãna ũ, mani a táaki lɛ́,
àkũ mɛ́ à ma sura bà.
Àkũmɛ ma Luda ũ, mani a tɔ́ kpá.
Àkũmɛ ma de Luda ũ, mani a tɔ́ sɛ́ lei.
3 Dikiri bi zǐkariimɛ, a tɔ́n Dikiri.
4 À Firi'auna sɔ̃gonɔ kũ a zǐkarinɔ kà ísiran,
à zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vlɛ̃ Isira Tɛ̃ran.

5 Í lòkotoo pìi dàńla,
ò kpàtɛ zĩtɛ lán gbèɛ bà.
6 Dikiri, n ɔplan gbãna kun kũ zɔ̃kɔ̃kɛo,
Dikiri, n n ibɛrɛnɔ kàkatɛ kũ n ɔplao.
7 N n zãngurinɔ nè n gakuri zɔ̃kɔ̃ɔ gũn,
n pɔ fɛ̃ n ń nátɛ lán sɛ̃ɛ bà.
8 N pó bò n yĩn, akũ í zɔ̃kɔ̃rɛ,
à gɔ̃ zɛna lán bĩni bà,
ísira ì ari a guragura.
9 Ó ibɛrɛ pìnɔ pì,
oni pétɛwái ò ó lemɛ,
oni ó pónɔ sétɛ lákũ ò yei nà,
oni ń fɛ̃nɛdanɔ bo ò ó dɛdɛo.
10 N n lé'ĩa vù, akũ ísira dàńla,
ò kpàtɛ lán darumaa bà í zɔ̃kɔ̃ɔ pìn.
11 Dikiri, tãnanɔ té a kpate mé à de lán n bàa?
Dín oni lɛkɔ̃a kũnwoo?
Yãbonsarɛkɛri, n zɔ̃kɔ̃kɛ adona,
n gakuri naasi vĩ.
12 N n ɔpla pòro, akũ zĩtɛ ń mómɔ.
13 Ókɔ̃nɔ kũ n ó bó zɔ̀blennɔ
ĩni dowɛrɛ arɛ n gbɛ̃kɛ gũn,
ĩni gé kũoo n bùsun kũ n gbãnao.
14 Tó burinɔ mà, oni lukaluka,
í wãna ni ká Filisitini bùsudenɔ pɔa.
15 Ɛdɔmunɔ kínanɔ ni vĩna kɛ,
swɛ̃ ni kɛ̃ Mɔabu don'arɛdenɔn,
Kanaanɔ bùsudenɔ mè ni yó ń pínki.
16 Vĩna zɔ̃kɔ̃ ni ń kũ, swɛ̃ ni kɛ̃ńgu,
oni gɔ̃ kítikiti lán gbèɛ bà
n gbãna zɔ̃kɔ̃ yãi Dikiri,
ari ókɔ̃nɔ kũ n ó sé n pó ũnɔ ni gɛ̃tɛ.
17 Dikiri, ĩni gé kũoo kpi kũ n sè n pó ũ kĩnaa,
ĩni ó zĩni pétɛ gu kũ n dìtɛ n vutɛki ũn,
n kúki kũ n kèkɛ n zĩdanɛɛ pìi.
18 Dikiri nigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.

19 Kũ Firi'auna sɔ̃nɔ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃denɔ gɛ̃ ísira gũn, akũ Dikiri sù kũ
ío à dàńla, ama Isarailanɔ táa ò gukoria ísira pìi gũn. 20 Akũ annabi Miriamu,
Haruna dãre, a sɛ̃gɛ̃ɛ sè, akũ nɔgbɛ̃nɔ bò ò téi ń pínki, òtɛn sɛ̃gɛ̃ pá òtɛn ũ wã.
21 Miriamu lèɛ sìńnɛ à pì:
À lè sí Dikirinɛ, zaakũ a tó bona,
à sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ kà ísiran.

Í kyàkyaa

22 Musa dà zén kũ Isarailanɔ, ò kɛ̃kɔ̃a kũ Isira Tɛ̃rao ò gɛ̃ Suru gbárannan. Ò
táa ò gɔrɔ aakɔ̃ gbáranna pìn odi í ero. 23 Kũ ò kà gu kũ òdi pi Mara, odi fɔ̃ ò a
í mìro kũ à kè kyằkyã yãi. A yã mé à tò ò tó kpà gu pìinɛ Mara. 24 Akũ gbɛ̃nɔ
zuka kà Musai ò pì: Bón óni mii? 25 Musa wiki lè Dikiria, akũ Dikiri lí mɔ̀nɛ.
Kũ Musa lí pìi zù ín, akũ í pìi kè nna. Gwen Dikiri yã dìtɛńnɛ kũ dokao à ń yɔ̃

à ń gwá 26 à pì: Tó a laakarii dɔ̀ makũ Dikiri á Luda yãa átɛn yã̀ kũ má yei kɛ, tó a yã̀ kũ ma dìtɛnɔ mà, akũ á ma dokanɔ kũna pínki, mani gyã̀ kũ ma kà Misilanɔn ke kááguro, zaakũ makũmɛ Dikiri kũ àdi á gba aafia ũ. 27 Abire gbɛra ò kà Ɛlimu, gu kũ ísɛ̃boki mèn kuri awɛɛplanɔn kun kũ domina lí mèn baaakɔ̃ akurinɔo. Akũ ò bùraa kàtɛ í pìi sarɛ gwe.

16

Mana kũ kpɛkpɛrɛwinɔ

1 Isarailanɔ fùtɛ Ɛlimu ń pínki, akũ ò kà Sini gbáranna kũ à kú Ɛlimu kũ Sinaio dagura ń bona Misila mɔ plade gũn gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. 2 Akũ ò zuka kà Musai kũ Harunao gbárannan gwe ń pínki 3 ò pìńnɛ: Bó yã̀ mé à tò Dikiri dí ó dɛdɛ Misilaroo? Gwe odì vutɛ ò pó ble kũ nɔ̀bɔɔo ari ò kã̀, akũ a su kũoo gbárannan kũ à ó dɛdɛ kũ nàao.

4 Dikiri pì Musanɛ: Bona musu mani póble fãárɛ. Gbɛ̃nɔ ni bɔtɛ ò gɔrɔ do pó sétɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà ń blena lén, de mà ń yɔ̃ mà gwa tó ò ma doka kũna. 5 Gɔrɔ suddode zĩ gɔrɔ pla pón oni sétɛ ò a póble kɛ. 6 Akũ Musa kũ Harunao pìńnɛ ń pínki: Ɔkɔsiala áni dɔ̃ kũ Dikiri mé à á bótɛ Misila, 7 zia kɔnkɔ áni Dikiri gakuri e. À zuka kũ a kàai mà. Bón ó ũ kũ áni gbasa a zuka kàwáii? 8 Musa ɛra à pì: Dikiri ni á gba nɔ̀bɔɔ à só ɔkɔsiala, zia kɔnkɔ ani póble kpááwa á blena lén, kũ à zuka kũ á kàai mà yãi. Póken ó ũro. Adi kɛ ókɔ̃nɔ a zuka kàwáiro, Dikirimɛ.

9 Akũ Musa pì Harunanɛ: Ǹ o Isarailanɔnɛ ń pínki ò na Dikirii, zaakũ à ń zukakanaa mà. 10 Kũ Haruna tɛn yã̀ ońnɛ, ò arɛ dɔ̀ gbáranna kpa, akũ ò è Dikiri gakuri bò à sùńma téluku gũn. 11 Akũ Dikiri yã̀ ò Musanɛ à pì: 12 Ma Isarailanɔ zukakanaa mà. Ǹ ońnɛ ɔkɔsiala oni nɔ̀bɔ só, zia kɔnkɔ oni pó ble ò kã̀, oni dɔ̃ kũ makũmɛ Dikiri ń Luda ũ.

13 Ɔkɔsi kpɛkpɛrɛwinɔ sù ò dà ń bùrala. Kũ gu dɔ̀ plí kpà à lìkańyĩ. 14 Kũ plí kɛ̃, akũ pó gɔ̃ katɛna zĩtɛ púu ketekete lán pó koto bà. 15 Kũ Isarailanɔ è, ò pìkɔ̃nɛ: Bón díi? Zaakũ odi dɔ̃ pó kũ à de a ũro. Musa pìńnɛ: Pó kũ Dikiri kpàáwa à blen gwe. 16 Yã̀ kũ Dikiri dìtɛárɛn dí: Á baadi sétɛ a blena lén. À sétɛ á baadi zaka lé dodo á ɔndenɔ dasi lén. 17 Isarailanɔ kɛ̀ lɛ. Ò sètɛ, gbɛ̃kenɔ pó zɔ̃kɔ̃, gbɛ̃kenɔ pó fíti. 18 Kũ ò zakaa dàn, gbɛ̃ kũ à sètɛ zɔ̃kɔ̃ pó dí dialaro, gbɛ̃ kũ à sètɛ fíti pó dí kĩaaro. 19 Musa pìńnɛ: Gbɛ̃ke sún a kpara tó ari gudɔoro. 20 Gbɛ̃kenɔ dí Musa yã̀ maro, ò a kpara tò ari gu dɔ̀, akũ à kòkɔɔ kà à và, akũ Musa pɔ fɛ̃ gbɛ̃ pìnɔi.

21 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà baadi dì sétɛ a blena lén. Tó ifãntɛ̃ gbã̀, pó kũ à gɔ̃ zĩtɛ dì yómɛ. 22 Gɔrɔ suddode zĩ ò póble sètɛ lɛu pla, baadi zaka lé plapla. Akũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gɛɛ ò ò Musanɛ ń pínki. 23 À pìńnɛ: Lɛn Dikiri dìtɛ lɛ. Zia bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, Dikiri gɔrɔmɛ. À pó kũ á ye à kpá tɛ́a kpá tɛ́a. À pó kũ á ye à disa disa, à a kpara kũ à gɔ̃ ditɛ ari gu dɔ̀. 24 Ò dìtɛ ari gu dɔ̀ lákũ Musa ò nà. Adikũ dí vãro adi kòkɔ káro. 25 Akũ Musa pìńnɛ: À ble gbãra, zaakũ kámmabogɔrɔ zĩmɛ, áni e gukea gbãraro. 26 Àgɔ̃ sétɛ ari gɔrɔ suddo. A gɔrɔ supplade bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, anigɔ̃ kun zĩ kùaro.

27 Gɔrɔ supplade zĩ gbɛ̃kenɔ bò ò gèɛ sétɛ, akũ odi lero. 28 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ánigɔ̃ kú kũ doka kũ ma dìtɛnɔ manaa sario ari bɔrɛmɛɛ? 29 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũ Dikiri ma kámmabogɔrɔ dìtɛárɛ. A yã̀ mé à tò gɔrɔ suddode zĩ madì gɔrɔ pla póble kpááwa. Baadi gɔ̃ kú a gbèn, gbɛ̃ke sún bo gu kũ à kun gɔrɔ supplade

pì zĩro. 30 Akũ ò kámma bò gɔrɔ supplade zĩ. 31 Isarailanɔ tɔ́ kpà pɔ́ble pìinɛ mana. À de lán pɔ́wɛ pura keteketenɔ bàmɛ. A í nna lán kàra zɔ́de bà.

32 Musa pì: Yã kũ Dikiri dìtɛn dí: Ò mana zaka lɛ́ do ditɛ ó burinɔnɛ, de ò pɔ́ble kũ à kpàwá o blè gbárannan ó bona Misila gbɛra e se. 33 Akũ Musa pì Harunanɛ: Ǹ lo sɛ́ ǹ mana zaka lɛ́ do kán ǹ ditɛ Dikiri arɛ, de àgɔ̃ ditɛna ó burinɔnɛ. 34 Akũ Haruna dìtɛ gbɛ̀ anlonɔ sarɛ de àgɔ̃ ditɛna lákũ Dikiri ò Musanɛ nà. 35 Isarailanɔ mana blè wɛ̃ bupla ari ò gɛ̀ɛ ò kào bùsu kũ gbɛ̃nɔn kún. Ò mana pìi blè ari ò gɛ̀ɛ ò kào Kanaanɔ bùsu léa. 36 Zaka lɛ́ do bi lita plamɛ.

17

Í bona gbɛ̀n
(Nar 20:2-13)

1 Isarailanɔ fùtɛ Sini gbárannan ń pínki, òtɛn bùra kátɛkatɛ lákũ Dikiri òńnɛ nà, akũ ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Rɛfidimu. Odi í le ò mì gwero, 2 akũ ò zuka kà Musai ò pì: Ǹ ó gba í ò mi. À pìńnɛ: Bɔ́yãi átɛn lɛ́kpakɔ̃ana kɛ kũmaoo? A kɛ̀ dera átɛn Dikiri lɛ́ à gwaa? 3 Kũ ími tɛni ń dɛ, akũ ò zuka kà Musai ò pì: Bɔ́yãi n bo kũoo Misilai? Ń ye ími ó dɛ kũ ó nénɔ kũ ó pɔ́kãdenɔon yá? 4 Akũ Musa wiki lɛ̀ Dikiria à pì: Deran mani kɛ kũ gbɛ̃ pìnɔ nàa? À gɔ̃ fíti kũ oni ma pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ma dɛ. 5 Dikiri pìnɛ: Ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sétɛ à do gbɛ̃ pìnɔnɛ arɛ. Ǹ n gò kũ n Nili lèo sɛ́ dɔ. 6 Mani zɛ n arɛ Orɛbu gbèsi sarɛ gwe. Ǹ gbèsi pì lɛ́, í ni bo de ò mi. Akũ Musa kɛ̀ lɛ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ wára. 7 Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Masa, zaakũ gwen ò Dikiri lèn ò gwà ò pì: Dikiri kú kũoomɛ gwe yá? Ò tɔ́ kpànɛ Mɛriba dɔ, kũ Isarailanɔ zuka kà gwe yãi.

Zǐkana kũ Amalɛkinɔ

8 Amalɛkinɔ sù zǐ ká kũ Isarailanɔ Rɛfidimu. 9 Akũ Musa pì Yɔsuanɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ sɛ́ ó té à gɛ́ zǐ ká kũ Amalɛkinɔ. Zia manigɔ̃ zɛna sǐsĩ dí mìsɔ̃ntɛa kũ Luda gòoo kũna. 10 Yɔsua kɛ̀ lákũ Musa ònɛ nà, à gɛ̀ɛ zǐ ká kũ Amalɛkinɔ. Akũ Musa kũ Harunao kũ Uruo dìdi sǐsĩi pìi mìsɔ̃ntɛa. 11 Tó Musa a ɔnɔ sè, Isarailanɔ dìgɔ̃ zǐ ble Amalɛkinɔamɛ, ama tó à a ɔnɔ dìtɛ sɔ̃, Amalɛkinɔ dìgɔ̃ zǐ ble Isarailanɔa. 12 Kũ Musa ɔnɔ wǎ, ò gbɛ̀ɛ sè ò dìtɛ a gbáru à vùtɛa, akũ Haruna kũ Uruo a ɔnɔ kũkũna, gbɛ̃ do ɔplai, gbɛ̃ do ɔzɛi, akũ a ɔnɔ gɔ̃ zɛna ari ifãntɛ̃ gɛ̀ɛ à gɛ̃o kpén. 13 Akũ Yɔsua zǐi blè Amalɛkinɔa à ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao.

14 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ adikĩna kɛ̃ takada gũn de àgɔ̃ de dɔngu pɔ́ ũ ǹ o Yɔsuanɛ, zaakũ mani Amalɛkinɔ buri bo andunia gũn ń pínki. 15 Musa gbagbaki bò, akũ à tɔ́ kpànɛ Dikirimɛ ma tuta ũ 16 à pì: Ma ɔ sè Dikiri kpata kpa. Dikiri nigɔ̃ zǐ ká kũ Amalɛkinɔ gɔrɔ sĩnda pínki.

18

Yɛtoro gɛna Musa gwa

1 Musa anzure Yɛtoro, Midiã sa'ori, yã kũ Luda kɛ̀ Musanɛ kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ mà, lákũ Dikiri ń bɔ́tɛ Misila nà. 2 À sù à lè Musa gĩnakɛ à a nanɔ Zipora zǐ bɛ 3 kũ a négɔ̃gbɛ̃ mèn planɔ. A do tɔ́n Gɛsɔmu, zaakũ Musa pì gbɛ̃ zǐtɔn a ũ dakenɔ bùsun. 4 A do tɔ́n Ɛliɛza, zaakũ Musa pì a de Luda a faaba kɛ̀ à a bo Firi'auna fɛ̃nɛda léi. 5 Akũ Yɛtoro fùtɛ àtɛn su Musa kĩnaa kũ a néno kũ

a nanɔo gu kũ à bùraa kàtɛn Luda kpi sarɛ gbárannan. 6 À légbãzã kè Musanɛ
à pì: Matɛn su n kĩnaa kũ n nanɔo kũ n né mèn planɔo. 7 Musa bò à gèɛ à dà
a anzurelɛ à kùtɛ à lé pèa. Ò kɔ̃ aafiaa gbèka, akũ ò gɛ̃ kpén. 8 Musa yã kũ
Dikiri kè Firi'aunanɛ kũ Misilanɔ Isarailanɔ yãi bàbanɛ pínki kũ wari kũ à ń lé
zé gũnnɔ pínki kũ lákũ Dikiri ń bó nào. 9 Yɛtoro pɔ kè nna yã mana kũ Dikiri
kè Isarailanɔnɛɛa pínki kũ lákũ à ń bó Misilanɔ ɔĩ nào. 10 Akũ à pì: Ò Dikiri
sáabu kpá lákũ à á bó Firi'auna kũ Misilanɔ ɔĩ nà. 11 Má dɔ̃ sà kũ Dikiri zɔ̃kɔ̃ de
tãnanɔla ń pínki. Kũ Misilanɔ ĩa dǎáwa, à yã mɔ̀ńnɛ. 12 Akũ Yɛtoro sa'opɔ kũ
òdi ká tén à té kũ ò Ludaa kũ sa'opɔ pãndenɔ dɔ. Akũ Haruna kũ Isaraila gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki ò sù ò pó blè kãao Luda arɛ.

Yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ditɛnaa

13 Kũ gu dɔ̀ Musa vùtɛ àtɛn yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ, ò katɛnai zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. 14 Kũ
Musa anzure yã kũ àtɛn kɛńnɛ è pínki, akũ à a là à pì: Bón ntɛn kɛ kũ gbɛ̃ dínɔ
lɛɛ? Bóyãi ntɛn yãkpatɛ kɛńnɛ ndo, gbɛ̃ sĩnda pínki katɛnanyĩ zaa kɔnkɔ ari
ɔkɔsii? 15 Musa wèa à pì: Gbɛ̃nɔ dì su ma kĩnaa ò Luda pɔyenyĩna yã mamɛ.
16 Tó ò yãkete vĩ, òdi su ma kĩnaa mà yã pì gɔ̃gɔ̃ńnɛ mà Luda doka kũ à dìtɛnɔ
ońnɛ.

17 Musa anzure pìnɛ: Yã kũ ntɛn kɛ manaro. 18 Ĩni kpasa, gbɛ̃ kũ ò kú
kũnwonɔ ni kpasa dɔ, zaakũ zĩ pì denla, ĩni fɔ̃ ǹ kɛ ndoro. 19 Ǹ ma yã ma
sà, mani lé damma, Luda nigɔ̃ kú kũnwo. Ĩnigɔ̃ deńnɛ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ, ĩnigɔ̃ gé kũ
ń yãnɔ Luda kĩnaa, 20 ĩnigɔ̃ doka kũ Luda dìtɛnɔ dańnɛ, ĩnigɔ̃ zé kũ à de ò sé
mɔńnɛ kũ yã kũ oni kɛnɔ. 21 Ǹ gbɛ̃ laakaride náanide kũ ò Luda vĩna vĩ akũ
òdi gusarɛgba síronɔ sé ń té, ǹ ń ditɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔ don'arɛdenɔ ũ kũ
gbɛ̃nɔn basɔsɔɔroo kũ gbɛ̃nɔn bupla akurio kũ gbɛ̃nɔn kurikurio, 22 de ògɔ̃ yã
gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃ pìnɔnɛ gɔrɔ sĩnda pínki. Oni su n kĩnaa kũ yã zĩ'ũnɔ pínki, ama oni yã
fítinnanɔ gɔ̃gɔ̃ ń zĩda. Abire mé ani n aso lagonnɛ. 23 Tó Dikiri wènnɛ, tó n kè lɛ,
ĩni fuaro, gbɛ̃ pìnɔ ni tá bɛ kũ laakariio kpatɛna.

24 Musa a anzure yã mà à kè lákũ à òarɛ nà pínki. 25 À gbɛ̃ laakaridenɔ sè
Isaraila burinɔ té pínki à ń dítɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔronɔ don'arɛdenɔ ũ kũ gbɛ̃nɔn
basɔsɔɔroo kũ gbɛ̃nɔn bupla akurio kũ gbɛ̃nɔn kurikurio. 26 Akũ òdigɔ̃ yã
gɔ̃gɔ̃ńnɛ gɔrɔ sĩnda pínki. Yã zĩ'ũn òdi suo Musa kĩnaa, akũ òdi yã fítinnanɔ gɔ̃gɔ̃
ń zĩda. 27 Musa gèɛ à zè a anzureenɛ, akũ à tà a bùsun.

19

Sinai kpi sarɛ

1 Isarailanɔ bona Misila mɔ aakɔ̃de gũn 2 ò fùtɛ Rɛfidimu. Kũ ò kà Sinai
gbárannan, akũ ò bùraa kàtɛ gwe Sinai kpi sarɛ. 3 Musa dìdi à gèɛ Luda kĩnaa
kpi pìi musu, akũ Dikiri lé zùi à pì: Ǹ yã dí o Yakubu buri Isarailanɔnɛ: 4 A è
lákũ ma kè Misilanɔnɛ nà, lákũ ma á sé ma su kãáo ma kĩnaa, lákũ vãu dì a né
sé a dèmbɛrɛɛa nà. 5 Tó a ma yã mà á ma bàka kunna kãáo yã kũna tera sà,
anigɔ̃ de ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ buri sĩnda pínki té. Bee kũ andunia de ma pó ũ
pínki, 6 ánigɔ̃ demɛnɛ kínanɔ kũ sa'orinɔ ũ, ma gbɛ̃ kũ ò kú adonanɔ ũ. Yã kũ ĩni
o Isarailanɔnɛɛn gwe.

7 Musa kìpa à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, akũ à yã kũ Dikiri òneɛ bàbańnɛ pínki. 8 Gbɛ̃nɔ
wèa ń pínki ò pì: Yã kũ Dikiri òwɛrɛ pínki óni kɛ. Akũ Musa gèɛ à yã kũ ò òo bàba
Dikirinɛ. 9 Dikiri pìnɛ: Mani su n kĩnaa túsukpɛ gègetee gũn, de gɔrɔ kũ matɛn
yã onnɛ, oni ma onigɔ̃ n náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. Akũ Musa yã kũ gbɛ̃nɔ òo

bàba Dikirinɛ. 10 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gé ń kĩnaa ǹ ońnɛ ò gbã̀ bo ń zĩdanɛ gbãra kũ ziao, ò ń pókasanɔ pípi. 11 Ògɔ̃ kú soru gũn ziando, zaakũ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩn mani kipa mà zɛ Sinai kpi musu gbɛ̃ sĩnda pínki wára. 12 Ǹ zĩtɛ lé sèeda dańnɛ kpi pìi pɔ̀rɔ léa ari à lìkai pínki. Ǹ ońnɛ ò laakari kɛ. Òsun didi kpi pìiaro. Ń gbɛ̃ke sún ɔ kɛa sero. Gbɛ̃ kũ à ɔ kèa, ò ade dɛ. 13 Òsun ɔ kɛ adearo. Ò a pápa kũ gbɛ̀ɛo ke ò a pápa kũ kàao ò dɛ. Pókãden yá, bisãsirin yá, à gàmɛ. Tó ò mà ò kuru pɛ̀ ò a yĩsãm pà, ò na kpi pìii.

14 Musa kìpa kpi pìia à sù à gbɛ̃nɔ lè à òńnɛ ò gbã̀ bo ń zĩdanɛ ò ń pókasanɔ pípi. 15 À ɛ̀ra à pìńnɛ: Àgɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ aakɔ̃de zĩ yãi. Àsun wútɛ kũ nɔgbɛ̃oro. 16 Kũ gu dɔ̀ a gɔrɔ aakɔ̃de pìia, akũ legũ tɛn pũtã àtɛn pí, akũ legũ sìsi kpi musu. Kũ ò kuru yĩsãmpanaa mà, akũ vĩna gbɛ̃ kũ ò kú bùrannɔ kù ń pínki òtɛn lukaluka. 17 Musa bò kũńwo bùran à gɛ̀ɛ kũńwo Luda kĩnaa, akũ ò zɛ̀ zĩtɛ kpi pìi sarɛ. 18 Túsukpɛ dà Sinai kpila kũ Dikiri kìpaa kũ téo yãi. Túsukpɛ pìi fùtɛ lán tãma túsukpɛ bà, akũ kpi pì tɛn yĩgãyĩgã manamana. 19 Kuru yĩsãmpana tɛn kara. Kũ Musa yã ò, akũ Luda wèa legũpũtãnaa gũn.

20 Dikiri kìpa à zɛ̀ Sinai kpi mìsɔ̃ntɛa à Musa sìsi, akũ à dìdi à gɛ̀ɛ gwe. 21 Dikiri pìnɛ: Ǹ kipa ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃nɔi, òsun vĩ gulɛzɛkila ò su ò ma gwaro, de ń paridenɔ sún gagaro yãi. 22 Bee sa'ori kũ òdi namainɔ, ò gbã̀ bo ń zĩdanɛ de màsun fɛ̃ńyĩro yãi. 23 Musa pì Dikirinɛ: Oni didiro, zaakũ n kpãkɛ̃wái n pì ò zĩtɛ lé sèeda da kpi pìi pɔ̀rɔ léa à gɔ̃ n pó ũ. 24 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ kipa ǹ Haruna sɛ́ ǹ su kãao, ama sa'orinɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ sún vĩ bara ò su ma kĩnaaro de màsun fɛ̃ńyĩro yãi. 25 Akũ Musa kìpa gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à yã pìi òńnɛ.

20

Dokayã mèn kurinɔ

1 Luda yã díkĩna ò pínki à pì: 2 Makũmɛ Dikiri á Luda ũ. Ma á bótɛ zɔ̀blen Misila.

3 Àsungɔ̃ dikiri ke vĩ ma gbɛraro.

4-5 Àsun póke taka kɛ à kútɛ à donyĩ kɛnɛro, pó kũ à kú musu ke zĩtɛ ke í gũnn yá, zaakũ makũ Dikiri á Luda, nèsɛgɔ̃bademɛ ma ũ. Madì gbɛ̃ kũ à yemaironɔ yã vãni wí ń burinɔ musu ari à gé pé ń sãkpɛnɔa kũ ń nasionɔ. 6 Gbɛ̃ kũ ò yemai ò ma dokayãnɔ kũnanɔ sɔ̃, madìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũńwomɛ ari ń buria.

7 Àsun makũ Dikiri á Luda tó sí pãpãro, zaakũ gbɛ̃ kũ à ma tó sì pãpã mani tó à bo pãro.

8 Àgɔ̃ dɔn kámmabogɔrɔ bi ma pómɛ. 9 Àgɔ̃ á bura zĩ kũ á zĩ sĩnda pínkio kɛ gɔrɔ suddo, 10 a supplade gɔ̃ deárɛ kámmabogɔrɔ ũ, zaakũ makũ Dikiri á Luda ma pómɛ. Àsun zĩ ke kɛ gɔrɔ pì zĩro, ákɔ̃nɔ ke á négɔ̃gbɛ̃ ke á nénɔgbɛ̃ ke á zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke á pókãde ke nibɔ kũ à kú á bɛa. 11 Zaakũ gɔrɔ suddon ma musu kũ zĩtɛo kè kũ ísirao kũ pó kũ ò kú ń gũnnɔ pínki, akũ ma kámma bò a gɔrɔ supplade zĩ. A yã mé à tò ma arubarikaa dà kámmabogɔrɔ pìn ma dìtɛ ma pó ũ. 12 Àgɔ̃ á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃, de à gì kɛ bùsu kũ makũ Dikiri á Luda matɛn kpááwan.

13 Àsun gbɛ̃ dɛro.

14 Àsun zina kɛro.

15 Àsun kpãni oro.

16 Àsun yã dí á gbɛ̃dakearo.

17 Àsun á gbɛ̃dake ɔn ni dɛro. Àsun a nɔ ni dɛro ke a zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke a zù ke a zaaki ke pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki.
18 Gbɛ̃ sĩnda pínki legũpũtãnaa mà kũ kuru yĩsãmpanaaɔ, ò legũpinaa è kũ túsukpɛo dɔ kpi musu, akũ vĩna ń kũ òtɛn lukaluka ò zɛ zǎ dire. 19 Ò pì Musanɛ: Ǹ yã owɛrɛ n zĩda, óni ma. Ǹsun tó Luda yã owɛrɛro, de òsun gagaro yãi. 20 Musa pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro, zaakũ kũ à á yɔ̃ à gwa yãin à sù, de àgɔ̃ a vĩna vĩ akũsɔ̃ àsun durunna kɛro yãi. 21 Ò zɛ zǎ dire, akũ Musa nà túsukpɛ gègetee pìii, gu kũ Luda kun pìn.

Dikiri gbagbaki yã

22 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ yã dí o Isarailanɔnɛ: A mà kũ á zĩdao lákũ ma yã òárɛ zaa musu nà. 23 Àsun tãna ke kɛ à namaro. Àsun andurufu ke wura pi tãnanɔ ũro. 24 À ma gbagbaki bo kũ ɛ̃o à sa oa kũ sãnɔ kũ zùnɔ, sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Gu kũ ma dìtɛárɛ àgɔ̃ ma sísin, mani su á kĩnaa mà arubarika daágu. 25 Tó átɛni ma gbagbaki pì bo kũ gbɛ̀ɛo, àsun bo kũ gbɛ̀ anaaoro, zaakũ tó a gã̃ pètɛa, a tò à gbǎa lèn gwe. 26 Àsun ma gbagbaki bo à a didiki kɛro, de á pótompokɛ sún bo gbagbaki pìiaro yãi.

23

Ɣãkɛna a zɛ́a

1 Àsun òpi baaru kpáro. Àsun zɛ kũ gbɛ̃ vãnio ékɛ sèedade ũro. 2 Àsun té parii yãvãnikɛnaa gũnlo. Àsun zɛ kũ pario yãkpatɛ gũn à bo yãzɛde kpɛro. 3 Tó takaside yã nnaro, àsun zɛ kãaoro. 4 Tó n ibɛrɛɛ zù ke a zaaki sàtɛ akũsɔ̃ n kpakũ kãao, ǹ a kũ ǹ géonɛ bɛ. 5 Tó n n zãnguri zaaki è àtɛn fu asoa, ǹ kpái, ǹsun a tónlo.
6 Tó takaside yã nna, àsun bo a kpɛro. 7 À kɛ zǎ kũ manafikio. Àsun taarisaride ke gbɛ̃ mana dɛro, zaakũ mani tó taaride bo pãro. 8 Àsun gusarɛgba síro, zaakũ gusarɛgba dì tó wédenɔ vĩna kũmɛ, akũsɔ̃ àdi gbɛ̃ mananɔ yã litɛ kpɛdangara. 9 Àsun bòasu wé tãro. Á bòasukɛ dɔ̃, zaakũ bòasunɔn á ũ yã Misila.
10 Àgɔ̃ pɔ́ tɔ̃ á buranɔa à kɛkɛ ari wɛ̀ suddo, 11 a wɛ̀ suppladen à tó zĩtɛ kámma bo à ĩam pá, de á takasidenɔ le ò a zǎ kũ à bùtɛ gwenɔ kɔ̃nɔ wɛ, nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ le ò a kpara só. À kɛ lɛ dɔ kũ á geepi búo kũ á kùkpɛo. 12 Àgɔ̃ zĩ kɛ ari gɔrɔ suddo, a suppladen àgɔ̃ kámma bo, de á zùnɔ kũ á zaakinɔ le ò kámma bo, akũsɔ̃ á zɔ̀nɔ kũ bòasunɔ ni le ò ĩam pá. 13 Àgɔ̃ yã kũ ma òárɛnɔ kũna pínki. Àsun tãnanɔ tó síro. Òsun ń tó ma á lén sero.

Dikpɛ mèn aakɔ̃nɔ
(Bon 34:18-26)

14 Wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo àgɔ̃ su dikpɛ kɛmɛnɛ gɛ̀n aakɔ̃. 15 Àgɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà, àgɔ̃ burodi futɛnasari só ari gɔrɔ suppla mɔ kũ òdi pi Abibu gũn a gɔrɔa, zaakũ mɔ pìi gũnn a bɔtɛn Misila. Gbɛ̃ke sún su ma kĩnaa ɔkoriro. 16 Àgɔ̃ Pɔ́kɛ̃na dikpɛ kɛ gɔrɔ kũ a na pɔ́kɛ̃naaa, à á burapɔ káakunɔ kpáma. Àgɔ̃ Pɔ́dufublena dikpɛ kɛ wɛ̀ lakanaaa, gɔrɔ kũ a á burapɔnɔ kàkara pínki. 17 Wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo gɛ̀n aakɔ̃ á gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki su kɔ̃kakarana kɛ makũ Dikiri á Luda arɛ. 18 Àsun pófutɛna kpáma lɛɛlɛ kũ sa'opɔ aruoro. Àsun dikpɛ sa'opɔ nísi ditɛ gu dɔaro. 19 Àgɔ̃ gé ma Dikiri á Luda ɔnn kũ á burapɔ káakunɔo. Àsun blènɛ nɔ̀bɔ kuku kũ a da yɔ̃'ioro.

Luda Malaika ni do a gbɛ̃nɔnɛ arɛ

20 Mani malaika gbarɛ à doárɛ arɛ à á dãkpã zén à ká kãáo gu kũ ma kèkɛn.
21 À laakari dɔ a yãa à a yã ma. Àsun bo a kpɛro, zaakũ ani sùru kɛ kãáo á
taari yã musuro kũ ma tó kúa yãi. 22 Tó a a yã mà akũsɔ̃ a yã kũ ma òárɛ kè
pínki, manigɔ̃ de á ibɛrɛnɔ ibɛrɛ ũmɛ, á wɛtɛrinɔ wɛtɛri ũ. 23 Ma malaika pì ni
doárɛ arɛ à gé zɛárɛ bùsu kũ Amɔrinɔn kun kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Kanaanɔ
kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, mani ń kakatɛ. 24 Àsun kútɛ ń tãnanɔnɛ à dońyĩro, àsun
ń kɛna kɛro. À ń gboro à ń gbènɔ wíwi. 25 À dɔ Dikiri á Ludai, ani arubarika
daárɛ á póblen kũ á póminaao, ani gyãnɔ kɛ̃áwa. 26 Nɔgbɛ̃nɔ ni nɔ̀ bɔtɛ á bùsunlo
akũsɔ̃ para nigɔ̃ kunlo. Mani á wɛ̀ndi bà dɔárɛ kũ mɔ̀kakɔ̃anaao. 27 Mani vĩna
dada gbɛ̃ kũ ò kú á arɛnɔi, mani tó bídi gɛ̃ buri kũ a ka ń kĩnaanɔgu, mani tó
á ibɛrɛnɔ kpɛ liárɛ. 28 Mani zúmantɛ̃nɔ gbarɛ á arɛ ò ká Ivinɔgu kũ Kanaanɔ
kũ Itinɔ ò péḿmaárɛ. 29 Adi kɛ mani péḿmaárɛ wɛ̀ do gũn gɔ̃nɔnlo, de bùsuu pì
sún gɔ̃ lákpɛ ũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ daálaro yãi. 30 Manigɔ̃ péḿmaárɛ busɛbusɛmɛ ari à
kɛ dasi à ká à bùsu sí. 31 Mani á bùsu lé daárɛ zaa Isira Tɛ̃ra léa ari Filisitininɔ
Isira léa, zaa gbáranna lén ari Yuflati léa. Mani bùsupidenɔ naárɛ á ɔĩ à péḿma.
32 Á bàka súngɔ̃ kú ń yãn ke ń tãnanɔ yãnlo. 33 Àsun tó òngɔ̃ kú á bùsunlo, de
òsun tó à durunna kɛmɛnɛro, zaakũ tó a ń tãnanɔ gbàgba, a tankutɛ kpàkpa á
zĩdanɛmɛ.

24

Luda bàka kunna kũ Isarailanɔ sèedaa

1 Dikiri pì Musanɛ: Mɔkɔ̃n kũ Harunao kũ Nadabuo kũ Abiuo kũ Isaraila
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurinɔ, à didi kpia à mó ma kĩnaa, à donyĩ kɛmɛnɛ
zaa zã̀. 2 Mɔkɔ̃mmɛ ĩni namai ndo, gbɛ̃ kparanɔ sún su kãniro akũsɔ̃ pari sún
didi kũńwo kpi díkĩna musuro.

3 Musa gèɛ à yã kũ Dikiri òo gbãńnɛ pínki kũ dokayãnɔ pínki. Ò wè lɛɛlɛ ń
pínki ò pì: Yã kũ Dikiri ò pínki óni kɛ. 4 Akũ Musa yã kũ Dikiri òo pìnɔ kɛ̀ takada
gũn pínki.

À fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ à gbagbaki bò kpigɛrɛɛi, akũ à gbèɛ pètɛpɛtɛ mèn kuri
awɛɛpla Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔ pó ũ. 5 À Isaraila kɛfɛnnanɔ zĩ̀ kũ
zùsanɛnɔ, akũ ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òo Dikiria kũ sáabukpana sa'opɔnɔ.
6 Akũ Musa zùu pìnɔ aru sì à kpàatɛ lɛu pla. À a lɛu do dìtɛ kũ tao à a lɛu do
àtɛ̃ gbagbakia. 7 Akũ à Dikiri bàka kunna kũńwo takada sè à a kyó kèńnɛ. Akũ
ò pì: Yã kũ Dikiri ò pínki óni kɛ óni mì natɛnɛ. 8 Akũ à aru pìi sè à fãḿma à pì:
Dikiri bàka kunna kãáo arun gwe lákũ a mà nà pínki.

9 Musa kũ Harunao kũ Nadabuo kũ Abiuo kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn
baaakɔ̃ akurinɔ dìdi kpia. 10 Ò Isarailanɔ Luda è. Safia gbè gusara katɛna a
gbá gɛ̃i, a í de búgu swáswa lán ludambɛ búgu bà. 11 Luda dí yãke kɛ Isaraila
gbãnade pìnɔnɛro. Ò wé sìalɛ, akũ ò pó blè ò í mì.

Musa kunna Sinai kpi musu

12 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ didi kpia ǹ mó ma kĩnaa ǹgɔ̃ kú gwe. Mani gbè anlo
kũ ma a dokayãnɔ kɛ̃anɔ kpámma, de ǹ le ǹ dańnɛ. 13 Akũ à fùtɛ kũ a kpàasi
Yɔsuao, òtɛn gé didi Luda kpia. 14 Akũ Musa pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ ó dã la, óni
ɛra ò su á kĩnaa. Haruna kũ Uruo nigɔ̃ kú kãáo. Tó gbɛ̃ke yãke vĩ, à géo ń kĩnaa.
15 Akũ Musa dìdi kpi pìia. Túsukpɛ dà a mìsɔ̃ntɛla, 16 akũ Dikiri gakuri kìpa

Sinai kpi pìia. Túsukpɛ pì daala lɛ ari gɔrɔ suddo, a gɔrɔ suppladen Dikiri lɛ́ zù Musai zaa túsukpɛ pìi gũn. 17 Isarailanɔ Dikiri gakuri è lán té kũ àdi ń ble bà kpi pìi mìsɔ̃ntɛa. 18 Akũ Musa gɛ̃ téluku pìi gũn à èra à dìdi kpi pìia. À kú gwe ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio.

31

Luda bizakuta

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Ǹ ma! Ma Uri né Bezalɛli, Uru daikore, Yuda buri sɛ̀. 3 Ma tò ma Nini kúa, akũ à ɔ̃ndɔ̃ kũ gonio kũ dɔ̃naao lè ɔzĩ pínki gũn. 4 À zãble pónɔa dɔ̃ kũ wuraao kũ andurufuuo kũ mɔ̀gotɛ̃o. 5 À gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ana dɔ̃ kũ a dana pó gũnwo kũ lí'anaao kũ ɔzĩ sĩnda pínkio. 6 Abire gbɛra ma Aisamaki né Ɔɔliabu, Dã buri dìtɛ a kpanyĩri ũ. Ma ɔzĩkɛrinɔ gbà ɔ̃ndɔ̃ ń pínki, de ò le ò pó kũ ma dìtɛnnɛnɔ kɛ pínki: 7 Dakarɛki kuta kũ doka àkpatiio kũ a nékparɛo kũ kpé pì pó ketenɔ pínki, 8 teburu kũ a pó ketenɔ, wura atɛ̃nɛ fitiladibɔ kũ a pó ketenɔ pínki, turaretitikpataki, 9 sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oki kũ a pó ketenɔ pínki, dàga kũ a dibɔɔo, 10 pókasa kũ ò tằnɔ, sa'ori Haruna pókasa kũ ani naomainɔ kũ a nénɔ sa'opɔkasanɔ pínki, 11 pó sakɛnísi kũ bizakuta turaretiti gbĩ nnannao. Ò pó pìnɔ kɛ lákũ ma dìtɛnnɛ nà pínki.

Kámmabogɔrɔ yã

12 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 13 Ǹ o Isarailanɔnɛ ò kámmabogɔrɔ kũ ma dìtɛ yã da, zaakũ à de sèeda ũ makũ kũ ákɔ̃nɔ dagura ari á buria, de à le à dɔ̃ makũ Dikiri ma á sé ma gbɛ̃nɔ ũ. 14 Àgɔ̃ kámmabogɔrɔ pì yã da, zaakũ gɔrɔ pì kúárɛ adonamɛ. Gbɛ̃ kũ à gɔrɔ pìi tɛ̃̀ɛ kè, ade gàmɛ. Gbɛ̃ kũ à zĩ kè gɔrɔ pìia, ò ade bo a gbɛ̃nɔ té ò a dɛ. 15 Àgɔ̃ zĩ kɛ gɔrɔ suddo, a gɔrɔ suppladen áni kámma bo, zaakũ makũ Dikiri ma pómɛ. Gbɛ̃ kũ à zĩ kè kámmabogɔrɔaa gàmɛ. 16 Isarailanɔ gɔ̃ kámmabogɔrɔ pì yã kũna ò ditɛ gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ ũ ari ń buria ma bàka kunna kũńwo yã ũ. 17 Anigɔ̃ de sèeda ũ makũ kũ Isarailanɔ dagura gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ makũ Dikiri ma musu kũ anduniao kè gɔrɔ suddomɛ, akũ ma làka ma kámma bò a gɔrɔ supplade zĩ. 18 Kũ Dikiri yã ò Musanɛ Sinai kpi musu à làka, akũ à dokayã kɛ̃ gbè anlonɔa mèn pla kũ a zĩda ɔnɛo à kpàa.

32

Wura zùsanɛ bɔ̀rɔɔ

1 Kũ gbɛ̃nɔ è Musa dí kipa kpia likalikaro, ò kàkara Harunai ò pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tãna kenɔ kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ à ó bótɛ Misila pìi, ó dɔ̃ yã kũ à a lèro. 2 Akũ Haruna pìńnɛ: À á nɔgbɛ̃nɔ wura pósãnɔ bɔtɛ kũ á négɔ̃gbɛ̃nɔ pónɔ kũ á nénɔgbɛ̃nɔ pónɔ à suomɛnɛ. 3 Akũ ń pínki a wura pósãnɔ bòbo ò kpà Harunaa. 4 À sì à kàsa lán zùsanɛ bà, akũ à lɔ̀lɔ. Akũ ò pì: Isarailanɔ, á tãnan di! Àkũ mé à á bótɛ Misila. 5 Kũ Haruna è lɛ, à sa'oki bò zùu pì arɛ, akũ à kpàkpaa kè à pì: Dikiri dikpɛ kun zia. 6 Kũ gu dɔ, gbɛ̃nɔ fùtɛ ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òa kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Gbɛ̃nɔ vùtɛ òtɛn pó ble òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã kɛ.

7 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ kipa ǹ gé! N gbɛ̃ kũ n bo kũńwo Misilanɔ yàka. 8 Ò kɛ̃ zé kũ ma mɔ̀ńnɛa likalika, ò wuraa kàsa tãna ũ lán zùsanɛ bà, ò kùtɛnɛ ò sa òa ò pì, Isarailanɔ tãna kũ à ń bótɛ Misilan gwe. 9 Akũ Dikiri èra à pì Musanɛ: Ma è gbɛ̃ pìnɔ sã gbãnamɛ. 10 Ǹ gomala de mà a pɔfɛ̃ kipaḿma mà ń kakatɛ,

ama mani n burinɔ kɛ dasi. 11 Akũ Musa kútɛ kɛ̀ Dikiri a Ludanɛ à pì: Dikiri, bóyãin ntɛn pɔfɛ̃ kipa n gbɛ̃nɔa kũ n ń bótɛ Misila kũ n gbãna purao kũ n gãsã gbãnaoo? 12 Misilanɔ ni pi ń kakatɛna yãin n ń bótɛ, de ǹ le ǹ ń dɛdɛ kpinɔ musu ǹ ń láka andunia gũn. Ǹ n pɔfɛ̃ kpátɛ ǹ yã kũ ń ye ǹ kipa n gbɛ̃nɔaa pì bo n nèsɛn. 13 Ǹ dɔ n zɔ̀blerinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Isarailao yãn, zaakũ n la dàńnɛ kũ n zĩdao n pì, ĩni ń buri kara lán susunɛnɔ bà, ĩni bùsu kũ n a yã ònnɛ kpá ń burinɔa ògɔ̃ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Akũ Dikiri yã kũ à pì áni kipa a gbɛ̃nɔaa pìi bò a nèsɛn.

15 Musa èra à kìpa kpia, à doka gbɛ̀ anlo mèn pla pìnɔ kũna a ɔĩ. Yã kɛ̃na gbèɛ pìnɔa kpa plapla pínki. 16 Luda mé à gbè anlo pìnɔ à, àkũ mé à yã kɛ̀ḿma. 17 Yɔsua gbɛ̃nɔ wiki mà, akũ à pì Musanɛ: Ǹ zǐ wiki ma dɔ bùran. 18 Musa pì: Kùwiki mé à dɔ gwero, wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔn gwe sɔ̃ro, gbɛ̃nɔ lèsinaan matɛn ma. 19 Kũ à kà kãni kũ bùraao, à è òtɛn ũ wã zùsa pì arɛ, akũ à pɔ fɛ̃. À gbè anlo kũ à kũnaa pìnɔ pãtɛ kpigɛrɛɛi gwe, ò wìwi. 20 Akũ à zùsa kũ ò pìi pìi sè à dà tén. À a títi bò, akũ à kà ín à kpà Isarailanɔa, ò mì. 21 Akũ Musa Haruna là à pì: Bɔ́n gbɛ̃ pìnɔ kènnɛ, gbasa n tò ò durunna zɔ̃kɔ̃ dí taka kèɛ? 22 Akũ à wèa à pì: Ǹsun pɔ fɛ̃ro, mare. Ń gbɛ̃ pìnɔ dɔ̃, kũ ò vãni. 23 Mɔ́kɔ̃nɔ mé ò pìmɛnɛ mà tãna ke kɛ à dońnɛ arɛ. Ò pì Musa kũ à á bótɛ Misila pìi, ò dɔ̃ yã kũ à a lèro. 24 Akũ ma pìńnɛ gbɛ̃ kũ ò wura vĩnɔ bɔtɛ ò suo. Kũ ò sùo, akũ ma kà tén, akũ à bò zùsané bɔ̀rɔɔ pì ũ.

25 Musa è Haruna tò gbɛ̃nɔ tɛni ń pɔyeina kɛ, akũ ò gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ ń ibɛrɛnɔnɛ. 26 Akũ à zè bùra zélɛa à pì: Gbɛ̃ kũ ò kú Dikiri kpanɔ su ma kuru. Akũ Levi burinɔ kàkara a kuru. 27 À pìńnɛ: Dikiri Isarailanɔ Luda pì, á baadi a fɛ̃nɛda loko à dodo bùraai zélɛ kũ zélɛo, á baadi a gbɛ̃nɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ kũ a gbɛ̃dakenɔ dɛdɛ. 28 Levi burinɔ kɛ̀ lákũ Musa dàńnɛ nà. Gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ zĩ pìianɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃ taka bà. 29 Akũ Musa pì Levi buri pìnɔnɛ: Lákũ a bo á nénɔ kũ á gbɛ̃nɔ kpɛ nà, a á zĩda kpà Dikiria gbãra, Dikiri arubarikaa dàágu gbãran gwe.

Musa kutɛkɛna Dikirinɛ Isarailanɔnɛ

30 Kũ gu dɔ̀ Musa pì Isarailanɔnɛ: A durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kè, bee kũ abireo mani ɛra mà didi kpia mà gé Dikiri kĩnaa dɔ, òdigɔ̃ dɔ̃ro ke mani le mà kútɛ kɛnɛárɛ á durunna yã musu. 31 Akũ à èra à gèɛ Dikiri kĩnaa à pì: N yã nna! Gbɛ̃ pìnɔ durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kè, ò tãna ke kɛ̀ ń zĩdanɛ kũ wuraao. 32 Ǹ sùru kɛ! Ǹ ń durunna kɛ̃ḿma. Tó lɛnlo, ǹ ma tɔ́ warawara takada kũ n kɛ̃ɛ gũn. 33 Dikiri pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à durunna kèmɛnɛ tɔ́n mani warawara ma takada gũn. 34 Ǹ gé kũ gbɛ̃nɔ gu kũ ma ònnɛn sà. Ma Malaika ni donnɛ arɛ. Bee kũ abireo tó ma wétãmmana gɔrɔ kà, mani wé tãḿma ń durunna yãi. 35 Akũ Dikiri gagagyã kà gbɛ̃nɔgu zùsanɛ kũ ò tò Haruna pìi pì yãi.

33

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ futɛ ǹ go la, mɔkɔ̃n kũ gbɛ̃ kũ n bo kũńwo Misilanɔ, ǹ gé kũńwo bùsu kũ ma la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo ma pì mani kpá ń burinɔan. 2 Mani malaika gbarɛ à doárɛ arɛ mani péárɛ Kanaanɔa kũ Amɔrinɔ kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo. 3 À gé bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìi gũn. Ama mani gé kãáoro, de màsun á kakatɛ zénlo yãi, zaakũ sãgbãnadenɔn á ũ. 4 Kũ gbɛ̃nɔ yã pãsĩ pìi mà, ò ɔ́ɔ dɔ̀, akũ gbɛ̃ke dí a zãblebɔnɔ da doro. 5 Zaakũ

Dikiri gĩnakɛ à yã̀ ò Musanɛ à o Isarailanɔnɛ à pi: Sãgbãnadenɔmɛ ń ũ, bee tó ma táa ò kũńwo gèsɛ do, mani ń kakatɛ. Ń̀ baadi ń zãblebɔnɔ bobo, manigɔ̃ dɔ̃ deran mani kɛ kũńwo nà. 6 Akũ Isarailanɔ ń zãblebɔnɔ bòbo, odi da doro zaa Orɛbu kpi kĩnaa.

7 Musa dì bizakuta sé à gé dɔ bùra kpɛ boruna kũ bùraa pìio fíti. À tɔ́ kpà kuta pìinɛ dakarɛki kuta. Gbɛ̃ kũ à ye Dikiri yãi ade dì bo à gé dakarɛki kuta pì kĩnaa bùra kpɛ gwe. 8 Tó Musa bò àtɛn gé kpé pì kĩnaa, baadi dì bo à zɛ a kpélɛlɛa àgɔ̃ a gwa ari à gé à gɛ̃n. 9 Tó Musa gɛ̀ kpé pìn, téluku dì kipa àgɔ̃ dɔ kpélɛlɛa, akũ Dikiri dì yã̀ o kãao. 10 Tó gbɛ̃nɔ è téluku pì dɔ kpélɛlɛ pìia, baadi dì donyĩ kɛ a kpélɛlɛa. 11 Dikiri dì yã̀ o kũ Musao tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, lákũ gbɛ̃ dì yã̀ o kũ a gbɛ̃nnao nà. Musa dì ɛra à su bùran, ama Nuni né Yɔsua a kpàasi dì bo kpé pìi gũnlo.

Dikiri bo à suna Musaa

12 Musa pì Dikirinɛ: N pìmɛnɛ mà gé kũ gbɛ̃ pìnɔ, ama ńdi gbɛ̃ kũ ntɛn damɛnɛ omɛnɛro. N pìmɛnɛ yã̀ ń ma dɔ̃ n gbɛ̃nna ũ akũsɔ̃ ma n pɔnna lè. 13 Zaakũ ma n pɔnna lè, ǹ tó mà n laasunnɔ dɔ̃ sà, de mà le màgɔ̃ n dɔ̃ màgɔ̃ nna kũnwo yãpura. Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ buri díkĩna bi n gbɛ̃nɔmɛ. 14 Akũ Dikiri wèa à pì: Ma wé nigɔ̃ téái mà á gba kámmabonaa. 15 Musa pì: Tó ńdi wé téwáiro, ǹsun ó futɛ laro. 16 Tó ńdi gé kũooro, deran oni le ò dɔ̃ kũ makũ kũ n gbɛ̃ pìnɔ ó nna kũnwoo? Oni ó dɔ̃kɔ̃nɛ kũ buri pãndenɔ andunia gũn deramɛɛ? 17 Dikiri pìnɛ: Yã̀ kũ n gbèkama pì mani kɛ, zaakũ n ma pɔnna lè, má n dɔ̃ ma gbɛ̃nna ũ.

18 Musa pì: Ǹ n gakuri mɔmɛnɛ. 19 Akũ Dikiri wèa à pì: Mani tó ma manakɛ pínki gɛ̃ n arɛ, mani ma tɔ́ Dikiri sísi n arɛ, zaakũ gbɛ̃ kũ má ye mà sùru kɛ kãaon mani kɛ kãao, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ má ye mà wɛ̃nda dɔ̃nɛn mani dɔ̃nɛ. 20 Akũ à pì: Ĩni fɔ̃ ǹ ma ãn gwaro, zaakũ bisãsiri ni fɔ̃ à wé simalɛ àgɔ̃ kunlo. 21 Dikiri pì: Ǹ gu gwa da ma sarɛ la. Ǹ zɛ gbèɛ musu gwe. 22 Tó ma gakuri pì tɛn gɛ̃, mani n sɔtɔ gbèsɔkɔn mà a ɔ kúnla ari mà gɛ̃tɛ. 23 Tó ma a ɔ gònla, ĩni ma kpɛ kpa e sà, ama oni fɔ̃ ò ma ãn ero.

34

Gbè anlo dufunɔ

1 Dikiri pì Musanɛ: Ǹ gbè anlo kɛ mèn pla lán a káakunɔ bà, mani yã̀ kũ ò kú a káakupɔ kũ n wìnɔa kɛ̃ńma. 2 Ǹgɔ̃ kú soru gũn kɔnkɔ. Ǹ didi Sinai kpia ǹ zɛ ma arɛ a mìsɔ̃ntɛa. 3 Gbɛ̃ke súnsu kũnworo. Òsun gbɛ̃ke e gukea kpi pìia sero. Bee sã̀ ke zù súnsu pɔ́ ble a gɛ̃iro.

4 Musa gbè anlo à mèn pla lán a káakunɔ bà. À fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku, akũ à dìdi Sinai kpia à gbè anlo mèn pla pìnɔ kũna a ɔĩ lákũ Dikiri ònɛ nà. 5 Dikiri kìpa túsukpɛ gũn à zè a sarɛ, akũ à a zĩda tɔ́ sìsi. 6 Kũ Dikiri tɛn gɛ̃ a arɛ, à a tɔ́ sìsi à pì: Dikiri, Dikiri Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri sùruden ma ũ. Ma pɔ dì fɛ̃ likaro, má gbɛ̃kɛ kũ náanio vĩ zɔ̃kɔ̃. 7 Madìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ gbɛ̃nɔ ari ń buri lémmɛ, mani ń yã̀ vãninɔ kɛ̃ńma kũ ń taarinɔ kũ ń durunnanɔo. Ama madì tó taaride bo pãro. Madì denɔ yã̀ vãni wí ń nénɔ musu kũ ń daikorenɔ kũ ń sãkpɛnɔ kũ ń nasionɔo. 8 Musa wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna à donyĩ kènɛ gɔ̃nɔ 9 à pì: Dikiri, zaakũ ma n pɔnna lè, ǹ gé kũoo. Bee kũ gbɛ̃ pìnɔ sã̀ gbãna, ǹ sùru kɛ kũoo ó yã̀ vãninɔ kũ ó durunnanɔ musu ǹ ó sé n pónɔ ũ.

Luda bàka kunna kũ Isarailanɔ
(Bon 23:14-19)

10 Dikiri pì: Ma bàka nigɔ̃ kú kãáomɛ. Mani yãbonsarɛ kɛ á pínki wára, kũ
gbɛ̃ke dí a taka kɛ buri ke gũn andunian zikiro. Buri kũ ò likaáinɔ ni ma
yãkɛna e, zaakũ mani yã naaside kɛ kãáo. 11 Àgɔ̃ yã kũ ma òárɛ gbãra kũna,
mani péárɛ Amɔrinɔa kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo.
12 À laakari kɛ! Àsun lédokɔ̃nɔ kɛ kũ bùsu kũ átɛn gé gɛ̃n denɔoro, de àsun
tankutɛ kpákpa á zĩdanɛro yãi. 13 À ń sa'okinɔ gboro à ń tãna gbènɔ wíwi à Asɛra
línɔ zɔ̃zɔ̃. 14 Àsun kútɛ tãnanɛro, zaakũ makũ Dikiri ma tón Gɔ̃ba, madì gɔ̃ba
kpá. 15 À laakari kɛ! Àsun lédokɔ̃nɔ kɛ kũ bùsupidenɔoro, zaakũ tó òtɛn pãpã kɛ
ń tãnanɔ yã musu, òtɛn sa omma, oni á sísi à ń sa'ona nɔ̀bɔ só kũńwomɛ. 16 Àsun
nɔ sé á nénɔnɛ ń téro, zaakũ tó ń nénɔgbɛ̃nɔ tɛn pãpã kɛ ń tãnanɔ yã musu, oni
tó á nénɔ pãpã kɛ kũńwo se. 17 Àsun mɔ̀ pi tãna ũro.

18 Àgɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ. Àgɔ̃ burodi futɛnasari só gɔrɔ suppla mɔ
kũ òdi pi Abibu gũn lákũ ma dìtɛárɛ nà, zaakũ mɔ pìi gũn a bɔtɛ Misila. 19 Á
daudunɔ bi ma pónɔmɛ ń pínki kũ á pókãde né sà káakunɔ ń pínki, zù ke pó
ketenɔ. 20 Àgɔ̃ zaaki né sà káaku bo kũ são. Tó ádi boro, à a waka fĩ à dɛ. Àgɔ̃ á
daudunɔ bo. Gbɛ̃ke sún su ma kĩnaa ɔkoriro. 21 Àgɔ̃ zĩ kɛ gɔrɔ suddo à kámma
bo a gɔrɔ supplade zĩ, bee búwigɔrɔ ke pókɛ̃gɔrɔn yá.

22 Àgɔ̃ Pókɛ̃na dikpɛ kɛ gɔrɔ kũ a na burapɔ káaku kɛkɛnaaa. Àgɔ̃ Pódufublena
dikpɛ kɛ wɛ̀ lakanaaa. 23 Wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ su makũ Dikiri
Isarailanɔ Luda arɛ gɛ̀n aakɔ̃. 24 Mani péárɛ burinɔa mani á bùsu lé karaárɛ.
Gbɛ̃ke ni á bùsu ni dɛ gɔrɔ kũ átɛn su makũ Dikiri á Luda arɛ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo gɛ̀n
aakɔ̃ro. 25 Àsun pófutɛna kpáma lɛɛlɛ kũ sa'opɔ aruoro. Àsun Vĩnla sa'ona nɔ̀bɔ
ditɛ gu dɔ̀aro. 26 Àgɔ̃ gé makũ Dikiri á Luda ɔnn kũ á burapɔ káakunɔ. Àsun
blènɛ nɔ̀bɔ kuku kũ a da yɔ̃'ioro.

27 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Ǹ yã pìnɔ kɛ̃ takadan, zaakũ ma bàka kunna kũnwo
kũ Isarailanɔ yãnɔn gwe. 28 Musa kú kũ Dikirio gwe ari gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ
gwãanio póblenaa sari póminaa sari. Akũ Dikiri a bàka kunna kũńwo yã mèn
kurinɔ kɛ̃ gbè anlo pìnɔa.

Musa ãn tékɛnaa

29 Kũ Musa kìpa Sinai kpia, à gbè anlo mèn pla kũ doka kɛ̃aa pìnɔ kũna a ɔĩ.
À dɔ̃ kũ a ãn tɛn té kɛ ń yã'ona kũ Dikirio yãiro. 30 Kũ Haruna kũ Isarailanɔ
a è ń pínki, a ãn tɛn té kɛ, vĩna ń kũ ò nai. 31 Akũ Musa ń sísi. Haruna kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ èra ò sù a kĩnaa, akũ à yã ò kũńwo. 32 Abire gbɛra Isarailanɔ nài ń pínki,
akũ à yã kũ Dikiri dìtɛarɛ Sinai kpi musu òńnɛ pínki. 33 Kũ à yã òńnɛ à làka, à
fáta kù a ãnnwa. 34 Tó à gɛ̃ à yã o kũ Dikirio, àdi fáta go ari à ɛra à bo. Tó à bò,
àdi yã kũ Dikiri dìtɛarɛ o Isarailanɔnɛ, 35 akũ òdi e a ãn tɛn té kɛ. Musa dì ɛra à
fáta kú a ãnnwa ari à ɛra à gɛ̃ à yã o kũ Dikirio.

40

Bizakuta sakɛnaa

1 Dikiri pì Musanɛ: 2 Ǹ kuta dɔ kũ à de dakarɛki kuta ũ mɔ káakun gɔrɔ
káaku zĩ 3 ǹ àkpati kũ doka gbè anlonɔn kú a gũn ditɛn ǹ lábure kpái. 4 Ǹ gɛ̃
kũ teburuo ǹ a tanɔ kátɛa zéazɛa. Ǹ gɛ̃ kũ fitiladibɔɔo ǹ a fitilanɔ kɛkɛ. 5 Ǹ
wura turaretitikpataki ditɛ doka àkpati arɛ ǹ kuta kpélɛlɛ lábure kpá ǹ tataalɛ.
6 Ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oki ditɛ dakarɛki kuta kpélɛlɛa, 7 ǹ dàga ditɛ

dakarɛki kuta dagura kũ sa'okio ǹ í kán. 8 Ǹ kara kpá ǹ likai, ǹ lábure kpá karaa pì léa.

9 Ǹ pɔ́ sakɛnísi sé ǹ kú kpé pìia kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki ǹ ditɛ ma pɔ́ ũ kũ a zĩkɛbɔnɔ, oni gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 10 Ǹ nísi pì kú sa'oki pìia kũ a zĩkɛbɔnɔ pínki. Ǹ sa'oki pì ditɛ ma pɔ́ ũ, anigɔ̃ de ma pɔ́ ũ deńla. 11 Ǹ nísi pì kú dàga pìia kũ a dibɔɔo, oni gɔ̃ ma pɔ́ ũ. 12 Ǹ su kũ Harunao kũ a nénɔ dakarɛki kuta kpélɛlɛa ǹ ń zú o gwe. 13 Ǹ sa'ori pɔ́kasanɔ da Harunanɛ, ǹ nísi kúa ǹ a ditɛ ma pɔ́ ũ, ani gɔ̃ ma gbàgbari ũ. 14 Ǹ su kũ a nénɔ dɔ ǹ utagyabanɔ dadaǹnɛ, 15 ǹ nísi kúkuḿma lákũ n kù ń dea nà, oni ma gbagba. Nísikummanaa pì mé ani tó ògɔ̃ de ma gbàgbarinɔ ũ ari ń buria. 16 Musa kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà pínki.

17 Ń bona Misila wɛ̃ plade mɔ káaku gɔrɔ káakua ò kuta pìi dɔ̀. 18 Kũ Musa tɛn kuta pì dɔ, à a zɛbɔnɔ pètɛpɛtɛ gĩa, akũ à a lípɛtɛnɔ pèpɛn à a líkpakpanɔ kpàkpan, akũ à lípɛtɛnɔ pètɛpɛtɛ. 19 À biza kùa, akũ à bára kùtɛa lákũ Dikiri ònɛ nà. 20 À sèeda gbɛ̀ anlonɔ sɛ̀ à kà àkpatii pìi gũn, à àkpatii pì sélinɔ dà a zãnɔ gũn, akũ à a né kùtɛa. 21 À gɛ̃o kpén, akũ à lábure kpà sèeda àkpatii pìii lákũ Dikiri ònɛ nà. 22 À teburuu dìtɛ dakarɛki kutan lábure pì kpélɛlɛ kpa gugbãnduru kpa. 23 À burodii kàtɛa Dikirinɛ zéazɛa lákũ à ònɛ nà. 24 À fitiladibɔɔ dìtɛ dakarɛki kutan arɛdɔkɔ̃ana teburuua gènɔmidɔki kpa, 25 à fitilanɔ nàna Dikiri arɛ lákũ à ònɛ nà. 26 Akũ à wura turaretitikpataki pìi dìtɛ dakarɛki kutan lábure sarɛ, 27 akũ à turaretiti gbĩ nnanna kpàtaa lákũ Dikiri ònɛ nà. 28 Akũ à lábure kpà kuta pì léa.

29 À sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oki dìtɛ dakarɛki kuta kpélɛlɛa, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òa kũ flawaao lákũ Dikiri ònɛ nà. 30 À dàgaa pìi dìtɛ dakarɛki kuta dagura kũ sa'okio, akũ à í kàn. 31 Gwen Musa kũ Harunao kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ dì ń ɔnɔ kũ ń gbánɔ pípin. 32 Tó òtɛn gɛ̃ dakarɛki kutan, ke tó òtɛn na sa'okii, òdi ń ɔnɔ kũ ń gbánɔ pípin lákũ Dikiri ò Musanɛ nà. 33 Akũ à karaa kpà à lìka kuta pìii kũ sa'okio, akũ à lábure kpà karaa pì léa. Lɛn Musa zĩ pìi kɛ̀ à làka lɛ.

Dikiri gakuri kipana bizakutan (Nar 9:15-23)

34 Akũ téluku pìi dà dakarɛki kuta pìla, Dikiri gakuri kuta pìi pà. 35 Musa dí fɔ̃ à gɛ̃ dakarɛki kuta pìi gũnlo, kũ téluku dàala akũsɔ̃ kũ Dikiri gakuri kuta pìi pà yãi.

36 Isarailanɔ táa'onaa gũn, tó téluku pìi gò kuta pìia, akũ òdi futɛ kũ táo. 37 Tó téluku pì dí goaro, òdi futɛ kũ táoro, sé zĩ kũ à gòa. 38 Fãnantɛ̃ Dikiri téluku dì da kuta pìla, gwãani sɔ̃ té dìgɔ̃ kú téluku pìi gũn. Lɛn Isarailanɔ dì e lɛ ń pínki ń táa'onaa gũn pínki.

SÃARUN WOODA

Sãarun Woodan tirerun gari sun sɔ̃ɔmɔ wooda ye Isireliba ba swĩi ba ka Gusunɔ sãwa. Yãku kowoba ba tɔmbu wooda ye sɔ̃ɔsi. Wooda ye, ya bu sɔ̃ɔsimɔwa gãa ni nu disi mɔ ka ni nu ɲ disi mɔ. Ya maa nɛɛ, n weenɛ Isireliba ba n dɛɛre bu sere Gusunɔ susi.

Tire ten kpunaa

1. Yãkunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yãku kowobun sɔ̃, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mɔ ka ye ya ɲ disi mɔ, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yãkunu, wiru 16.
5. Dɛɛrasiabu ka sãarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YÃKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa win kuu bekurugii tèn mi ba ra nùn sãn di.
2 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben goo ù n kĩ u nɛ, Yinni Gusunɔ
yãkuru kua, u koo kpĩ u kɛtɛ go, ɲ kun mɛ yãaru.
3 N n yãku dɔ̃ɔ mwaararugira yɛ̃ro u mɔ̀ ka kɛtɛ, kɛtɛ ye, ya ko n sãawa kɛtɛ
kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ. U koo yãku te kowa nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ, kpa
u ka nɛ, Yinni Gusunɔn durom wa. 4 U koo win nɔma sɔndiwa kɛtɛ yen wiru
wɔllɔ ye nɛ Gusunɔ na wura yu ka win durum wukiri. 5 U koo kɛtɛ ye gowa nɛ,
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ. Aronin bibu be ba sãa yãku
kowobu, beya ba koo yen yɛm sua kpa bu mu yɛ̃ka bu ka yãku yee ten nɔɔ
bɔka sikerena. 6 Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bɔtiri. 7 Yãku
kowo bera ba koo yãku dãa yi yi kpa bu dɔ̃ɔ doke. 8 Dɔ̃ɔ wi sɔɔra ba koo ye
kpuro doke ka yen wiru ka yen gum. 9 Ba koo yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu
kpuro teawa kpa yãku kowobu bu ye kpuro dɔ̃ɔ doke. Ya ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu nìn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
10 Goo ù n maa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀ ka yãaru, ɲ kun mɛ ka boo, yãa
kinɛra u koo go, ɲ kun mɛ boo kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ. 11 U koo tu sakawa
yãku yerun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa yãku kowobu
bu ten yɛm sua bu yɛ̃ka yɛ̃ka bu ka yãku yerun nɔɔ bɔka sikerena. 12 U koo yaa
ye bɔtiriwa kpa u kpɛ̃ɛ yãku dɔ̃ɔ sɔɔ ka yen wiru ka yen gum sannu. 13 U koo
yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu sua u teawa, kpa yãku kowo u ye kpuro sua u
dɔ̃ɔ doke, yu dɔ̃ɔ mwaara mam mam. Ya ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
tèn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
14 Goo ù n yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀ ka gunɔsu, kparukona u koo ka tu
ko, ɲ kun mɛ totobɛrɛnu. 15 Yãku kowo u koo ka gunɔ ge na yãku yerɔ. Kpa u
gen wiru bura kpa u gen yɛm yɛ̃ka yɛ̃ka yãku yee ten yɛ̃saɔ. 16 U koo gen sansu
wukiriwa kpa u gen yɔ̃ɔru wĩa u kɔ̃ yãku yerun sɔ̃ɔ yari yeru gia mì ba ra torom
wisi. 17 Kpa u gu bɛra bɛsi yiru u kun sɔsianɛ. Yen biruwa u koo gu dɔ̃ɔ kpɛ̃ɛ,
kpa gu dɔ̃ɔ mwaara. Ya ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru tèn nuburu ta koo
nɛ Yinni Gusunɔ dore.

2

Yãku ni ba kua ka dĩa binnu

1 Goo ù n kĩ u Yinni Gusunɔ yãkuru kua ka win dĩa binnu, soma u koo sua,
u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ. 2 U koo ka

ye dawa Aronin bibun mi be ba sãa yãku kowobu. Ben turowa u koo som mɛn nɔm wɔɔ teeru sɔka u doke yãku yerun wɔllɔ ka turare ye kpuro kpa u dãɔ doke. Yera ya koo de Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dãɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore. 3 Som mɛ mu tie mu ko n sãawa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi dĩa dɛɛranu, domi ba ka nu Yinni Gusunɔ yãkuru kua.

4 À n Yinni Gusunɔ yãkuru kuammɛ ka kira ni ba wɔ̃ɔwa, kaa nu kowa ka som mɛ ba gum yɛ̃ka ǹ kun mɛ mɛ ba ka gum burina ba ǹ seeyatia doke.

5 Bà n koo yãku te kon na ka kira ni ba sɔnwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari. 6 Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yɛ̃ka nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa yãkuru.

7 Bà n koo yãku te kon na, ka kira te ba koo wɔ̃, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

8 Ba koo ka yãku kira te dawa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Kpa u tu yãku kowo wɛ̃ u ka tu da yãku yerɔ. 9 U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye kpa u tu dãɔ doke yãku yee ten mi, kpa tu dãɔ mwaara. Ta ko n sãawa yãku dãɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore. 10 Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mɔ. Nu kuawa mi dĩa dɛɛranu domi ba ka nu Gusunɔ yãku dãɔ mwaararugiru kua.

11 Kira ni ba koo ka yãku dãɔ mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke. 12 Kaa kpĩ a ka wunɛn dĩa gbiikinu Yinni Gusunɔ naawa. Adama a ǹ ka nu yãku dãɔ mwaararuginu mɔ̀ yãku yerɔ.

13 Dĩa ni a ka yãkuru mɔ̀ kpuro, kaa nu bɔru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi bɔru ta sãawa wunɛ ka Gusunɔn arukawanin yĩreru. Yen sɔ̃na ba ko n da tu doke yãkuru baatere sɔɔ.

14 I n kĩ i ka bɛɛn gberun dĩa gbiikinu na Yinni Gusunɔn mi, i ko i nu sɔmɛwa kpa i nu nam i sere ka na. 15 Kpa i ka nu gum burina, i turare sɔndi nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa yãkuru. 16 Yãku kowowa u koo som mɛ mu sãa Gusunɔgim dãɔ doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dãɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.

3

Siarabun yãkunu

1 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ Yinni Gusunɔn mi ka kɛtɛ kinɛru, ǹ kun mɛ ka kɛtɛ nia, yen ye u wa kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu mɔ. 2 U koo win nɔmu sɔndiwa kɛtɛ yen wiru wɔllɔ kpa u ye saka kuu ten kɔnnɔwɔ mi ba ra Yinni Gusunɔ sã. Kpa yãku kowo Aronin bibu bu yen yɛm yɛ̃ka bu ka sãa yerun nɔɔ bɔka sikerena. 3 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dãɔ dokea, yera gum mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke, 4 ka gabu swii yiru ka yin gum mɛ mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu wĩawa ka gabu swii sannu. 5 Yãku kowoba ba koo ye kpuro dãɔ doke yu dãɔ mwaara ka yãku dãɔ mwaararugiru sannu. Ya ko n sãawa yãku tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

6 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka yãaru, yãa te u wa kpurowa u koo ka na, baa ǹ n nirun na, ta kun gesi alebu mɔ. 7 N n yãa kpɛndun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 8 Kpa u win nɔma sɔndi ten wiru wɔllɔ u sere tu saka Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Saa yera yãku kowobu ba koo ten yɛm sua bu yɛ̃ka bu ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena. 9 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dãɔ dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu wãan di, ka gum mɛ mu bɔsɔnu wukiri, 10 ka ten gabu swii, ka ten gum mɛ mu wãa yɛ̃saɔ ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu. 11 Yãku kowo

u koo ye kpuro dõɔ dokewa yãku yerɔ, kpa ya n sãa yãku dõɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sõ.
12 Goo ù n maa ka boo yãkuru mɔ̀, u koo ka gu dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 13 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa u sere gu saka. Kpa yãku kowobu bu gen yɛm sua bu yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena. 14 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dõɔ dokea, yera gum mɛ mu gen bɔsɔ yãnu tɛ̃ke, 15 ka gabu swii yiru ka gum mɛ mu yi tɛ̃ke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu. 16 Yãku kowowa u koo ye kpuro dõɔ doke mu dõɔ mwaara. Kpa ya n sãa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.
Yen gum kpuro mu ko n sãawa Yinni Gusunɔgim. 17 Yen sõna baa ǹ n saa yeren na, mi i wãa kpuro, i wooda yeni mɛm nɔɔwɔ sere ka baadommaɔ, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yɛm di.

4

Toranun yãkunu

1. Yãku kowo tɔnweron

toranun yãkuru

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba wooda yeniba sõɔwɔ a nɛɛ, goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa tora u kun yɛ̃, wee ye u koo ko.
3 N n yãku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka kɛtɛ kinɛ kpɛmbu nawa ge ga ǹ alebu gaa mɔ, u go u ka win tora ten suuru wa. 4 U koo ka kɛtɛ ye dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, kpa u win nɔma sɔndi yen wiru wɔllɔ u sere ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 5 Yen biru kpa u yen yɛm sua u ka da kuu ten sɔɔwɔ. 6 U koo ka mu win niki bia dɛkawa, kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 7 Yen biru u koo yɛm mɛ yɛ̃ka kpakoro tèn mi ba ra turare dõɔ doken kãanɔ te ta wãa kuu ten sɔɔwɔ, kpa u mɛn sukum wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ. 8 U koo yaa yen gum kpuro wuna mɛ mu wãa bɔsɔ yãnu sɔɔ, 9 ka yen gabu swii, ka gum mɛ mu gabu swii yi wukiri yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu. 10 Ye ba ra wĩɛ bà n siarabun yãkuru mɔ̀ gesi, yera ba koo maa wĩa yeni sɔɔ. Yen biru yãku kowo tɔnwerowa u koo ye dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ. 11-12 U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biruɔ mi ba gɔsa ba n da yãku dõɔ mwaararugirun torom kube. Miya u koo yen gɔna ka yaa ye ya tie kpuro dõɔ doke torom mɛn wɔllɔ, ka yen wiru ka yen wɔbunu ka yen bɔsɔ yãnu.

2. Yãku te ba koo ko

Isireliba kpuron torarun sõ

13 Isireliba kpuro bà n Gusunɔn wooda gaa sara ba ǹ ka baaru, ba torawa mi. 14 Adama bà n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinɛ kpɛmbu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinɛ te dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. 15 Kpa Isireliban wirugibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 16 Yãku kowo tɔnwerowa u koo yen yɛm fiiko sua u ka da kuu ten mi. 17 Saa ye sɔɔra u koo yɛm mɛ dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru. 18 Yen biru, kpa u maa kpakoro tèn mi u ra turare dõɔ doken kãanu yɛm yɛ̃ka. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ. 19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ. 20 Nge mɛ u raa kua win tiin torarun sõ, nge mɛya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sõ

kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua. 21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biruɔ kpa bu ye doke dɔ̃ɔ sɔɔ nge mɛ ba raa kua wi, yãku kowon torarun sɔ̃. Yãku te, ta sãawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yãku te Isirelibaɲ wirugii

u koo ko win torarun sɔ̃

22 Isirelibaɲ wirugii goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ɲ̀ ka baaru, u torawa mi. 23 Adama ù n tuba ma u tora, boo kinɛra u koo go te ta ɲ̀ alebu gaa mɔ u ka yãkuru ko. Kpa Gusunɔ u nùn win tora te suuru kua. 24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma sɔndiwa boo gen wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yaa sake. Yãku te, ta sãawa torarun suurugiru. 25 Yãku kowo wi, u koo ka win niki bia yɛm mɛ dɛkawa kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanu sɔɔ. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yee ten temɔ. 26 U koo yaa yen gum kpuro suawa u dɔ̃ɔ doke nge mɛ ba ra siarabun yãkuru ko. Nge mɛya yãku kowo tɔnwero wi, u koo ko u ka wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yãku te ba koo ko

tɔn diron torarun sɔ̃

27 Tɔn diro goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ɲ̀ ka baaru, u torawa mi. 28 Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ɲ̀ alebu gaa mɔwa u koo ka yãkuru ko Gusunɔ u ka nùn win toraru suuru kua. 29 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa sake. 30 Yen biru, yãku kowo u koo na u yɛm mɛ dɛka ka win niki bia, kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ, kpa u yɛm mɛ mu tie wisi yãku yee ten temɔ. 31 Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Kpa yãku kowo u mu dɔ̃ɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya yãku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.

32 Toro wi, ù n maa kĩn na, u ka yãa kpɛndu yãkuru ko, yãa nira u koo ka na u go, te ta ɲ̀ alebu mɔ, u ka win torarun suuru wa. 33 U n kĩ u tu go, u koo win nɔma sɔndiwa ten wiru wɔllɔ kpa u tu saka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa go. 34 Yen biru yãku kowo u koo yɛm mɛ dɛka ka win niki bia u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ. Yɛm mɛ mu tie kpa u mu wisi sãa yee ten temɔ. 35 Yen biru u koo yen gum wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Yãku kowowa u koo mɛ kpuro dɔ̃ɔ doke ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru sannu. Nge mɛya yãku kowo wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win tora te suuru kua.

5

5. Tora bwese bwesekaɲ

yãkunu

1 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bɔ̃rua ma u koo seeda di gãa ni u wan sɔ̃, adama u ɲ̀ gerua ye u wa, ɲ̀ kun mɛ ye u yɛ̃. Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u torawa mi.

2 Su tɛ̃ kpam nɛɛ, goo u gãanu baba ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra din gora? N kun mɛ gbeeku yaa ye ba ku ra din gora? N kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u disi duurawa mi.

3 Su maa tɛ̃ nɛɛ, goo ù n win winsim baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia, n deema u ɲ̀ yɛ̃, ma u ra ye tuba, yɛ̃ro u torawa mi.

4 Toraru garu wee maa. Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bɔ̃rua u win winsim kɔ̃sa kua ɲ kun mɛ u nùn gea kua, u ɲ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yɛ̃ro u toraWa mi.
5 Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa. 6 Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yãa niru ɲ kun mɛ boo niu gowa u ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Yen biru yãku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win tora run suuru wa.

6. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun

toranun yãkuru

7 Goo ù kun kpɛ̃ u yãa niru ɲ kun mɛ boo niu wa u ka tora run yãkuru ko, u koo kpĩ u kpaRukonu yiru ɲ kun mɛ totobɛrɛnu yiru kasu. Gunɔ gen teuwa ba koo ka tora run yãkuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yãku dɔ̃ɔ mwaara rugiru ko.
8 Ba koo gina yãku kowo wi gunɔ ge wɛ̃wa ge ba ka tora run suuru kanabu na mi, kpa u gen wĩiru bua u kun sɔsie. 9 Kpa u gen yɛm dɛka u yɛ̃ke yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ, mɛ mu tie kpa u wisi ten temɔ. Ya ko n sãawa tora run yãkuru. 10 Yen biru yãku kowo u koo gunɔ yiruse sua nge mɛ wooda ya gerua u ka yãku dɔ̃ɔ mwaara rugiru garu ko. Kpa u nùn suuru kanabun wororu koosi. Nge mɛya Gusunɔ u koo ka yɛ̃ro suuru kua.
11 Goo ù kun kpɛ̃ u kpaRukonu yiru ye wa, ɲ kun mɛ totobɛrɛnu yiru ye, u ka som buuru kilo nnɛ na u ka yãkuru ko kpa u ka win tora run suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win tora run suuru wa. 12 U koo ka som mɛ dawa yãku kowon mi kpa yãku kowo wi, u mɛn nɔm kure teeru sɔka u dɔ̃ɔ doke mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaara rugiru ko. Som nɔm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Yãku tera ta koo de u win tora run suuru wa. 13 Saa ye sɔɔ, yãku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunɔ u nùn win tora run suuru kua.
Kpa yãku kowo u mɛ mu tie sua win tiin sɔ̃, nge gberun dĩanun yãkunu.

Yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 15 goo ù n gãanu nɛni ni n weenɛ u Yinni Gusunɔn wɛ̃, ma u ɲ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔgina, wee ye u koo ko win tora ten sɔ̃. Kaa nùn yãa kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔn geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka tora run sɔmbun yãkuru ko. Kaa ten gee te burawa ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunɔn kuu bekurugirɔ. 16 Kpa u ka gãa ni u nɛni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nin bɔnu nɔɔbusen tia na. Yãku kowowa u koo ye wɛ̃. Yãku kowo wiya u koo nùn tora run yãkuru kua, kpa u sere suuru wa.
17 Goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa sara, baa u kun yɛ̃, u toraWa mi. Yen torara ko n nùn wãasiwa. 18 Yen sɔ̃, u koo ka yãa kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ dawa yãku kowon mi, win tora ten sɔ̃ nge mɛ n weenɛ u kɔsia. Kpa yãku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sɔɔra Gusunɔ u koo nùn suuru kua. 19 Ya ko n sãawa tora run sɔmbun yãkuru. Domi yɛ̃ro u Yinni Gusunɔ tora riwa.
20 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 goo ù n win winsim weesu kua gãa ni u nùn berusie sɔɔ, ɲ kun mɛ u bɔkura, ɲ kun mɛ u gbɛna, ɲ kun mɛ u kawa, 22 ɲ kun mɛ u gãanu dɔba ma u siki, ɲ kun mɛ u bɔ̃ri weesugii kua, 23 tɔnu win bweseru u Yinni Gusunɔ tora riwa mi. U koo gãa ni u gbɛna mi wesia, ɲ kun mɛ ni u kawa mi, ɲ kun mɛ ye ba nùn berusia mi, ɲ kun mɛ ye u dɔba ma u siki, 24 ɲ kun mɛ yèn bɔ̃ri u kua mi. Adama n ɲ mɔ ye tɔna u koo wesia. U koo maa yen bɔnu nɔɔbusen tia kɔsiawa dɔma te u koo win tora run sɔmbun yãkuru ko. 25 U koo ka yãa kinɛru dawa yãku kowon mi, te ta gãa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunɔ yãkuru kua. 26 Yinni Gusunɔn wuswaaɔra

yãku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunɔ u koo yɛ̃ro suuru kua, baa ǹ n mɛren na win torara nɛ.

6

Yãkunun woodaba

1. Yãku dõɔ mwaararugii

te yãku kowobu ba ko n da ko

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 2 a Aroni ka win bibu wooda yeni wɛ̃ɛyɔ a nɛɛ, wee ye ya sãa yãku dõɔ mwaararugirun wooda.

Ten yãku yaa ya ko n wãawa dõɔ sɔɔ wõku giriru, kpa bu ku de dõɔ wi, u gbi sere yam mu ka sãra. 3 Yen biru yãku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yãku dõɔ mwaararugii ten torom gura u yi yãku yee ten bɔkuɔ. 4 Yen biruwa u koo win yãa ni pota kpa u kpaanu doke u sere torom mɛ sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu da yam mi ba gɔsa mɛn sõ u yi mi. 5 Dõɔ wi u mwaaramɔ yãku yee ten mi, ba ǹ koo de u gbi pai! Bururu baatere yãku kowo u ko n da tu dãa dokewa. Yen wɔlləwa u koo yãku yaa sɔndi ka sere siarabun yãku gum. 6 Dõɔ u ko n wãawa yãku yee te sɔɔ sere ka baadommaɔ, ba ǹ koo de u gbi.

2. Yãkuru te ba ra ko

ka gberun dĩanu

7 Yãku te ba ra ko ka gberun dĩanun wooda wee.

Aronin biba ba ko n da ka tu de yãku yerɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 8 Kpa ben wi u yãkuru mɔ̀ dɔma te, u som nɔm kure teeru sɔka mɛ ba ka yãkuru na mɛ ba gum wisi, ka turare kpuro, kpa bu ye kpuro mɛnna bu dõɔ doke kpa ten nuburu tu Gusunɔ dore kpa u n yɛ̃ro yaaye. 9-10 Som mɛ mu tiara Aroni ka win biba ba koo mɛ di. Yera ya ko n sãa begia yãku dõɔ mwaararugiru sɔɔ. Adama ba koo mu diwa Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun yaaraɔ. Ba ǹ mɛ pɛ̃ɛ seeyatia dokemɔ. Ya sãawa nɛnɛm nge yãku te ba kua bu ka torarun suuru wan dĩanu, ǹ kun mɛ te ba ra ka toraru sɔmɛn dĩanu. 11 Aronin bii tɔn durɔ baawurewa u koo dĩa ni di. Yeni ya ko n sãawa wooda win bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ. Tɔn tuko wi u koo nu baba kpuro u koo gbiwa.

12 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, yãku te Aroni ka win bibu ba koo Yinni Gusunɔ kua wee.

13 Bà n Aroni ka win bibu tusia ma ba kua nɛn yãku kowobu, saa dɔma ten diya ba ko n da som kilo ita ka yãkuru ko tõɔ baatere, tia ka bɔnu bururu, yoka maa tia ka bɔnu. 14 Ba koo som mɛ mɔmwa buturu buturu, kpa bu mɛ sɔmɛ siru sɔɔ ka gum, kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore.

15 Yãku kowo wi ba gum tãre ba gɔsa Aronin bibu sɔɔ u ka nùn kɔsire ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ nɛ, Yinni Gusunɔn sõ. Ba koo som mɛ dõɔ dokewa kpuro. 16 Yãku te yãku kowon tii u kua, ba koo de tu dõɔ mwaarawa mam mam, ba ǹ koo tu di.

3. Yãku te ba koo ko

bu ka suuru kana

17 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 18 a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ, yãku te ba koo ko bu ka suuru kanan wooda wee.

Yam mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun yãku yaa sake, miya ba koo yãku tenin yaa saka. Ya ko n sãawa gãa dɛɛranu. 19 Yãku kowo wi u koo yãku te ko wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam dɛɛramɔ, kuu ten yaaraɔ. 20 Tɔn tuko wi u koo yãku yaa ye baba kpuro u koo gbiwa. Yãku yaa yen yɛm mù n wisi win

yaberə u koo tu teawa yam dɛɛram mi. 21 Bà n tu sawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu, ba koo weke te kərawa. N n maa weke te ba kua ka sii gandun na, ba koo tu teawa sãa sãa ka nim. 22 Yãku kowo tən durə baawurewa u koo kpĩ u tu di domi ta sãawa dĩa dɛɛranu. 23 Adama ba ǹ koo tora run yãku yaa tem tèn yɛm ba ka dua sãa yerɔ. Ba koo ye dɔ̃ɔ dokewa yu dɔ̃ɔ mwaara mam mam.

7

4. Yãku te ba ra ko bu ka toraru sɔmɛ

1 Yinni Gusunɔ u Məwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yãku te ba ra ko bu ka toraru sɔmɛn wooda wee.

Yãku te, ta ko n sãawa yãku dɛɛraru. 2 Mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa sake, miya ba koo maa ten yaa saka, kpa bu yaa yen yɛm yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bəkaɔ bu ka sikerena. 3 Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua wee, yera yen gum kpuro, ka yen siru ka bɔsɔ yãnun gum, 4 ka yen gabu swii yiru, ka gum mɛ mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sika, ka yen buro ge ga woru wukiri. 5 Yãku kowo u koo ye kpuro dɔ̃ɔ dokewa yãku yerɔ Yinni Gusunən sɔ̃. Yãku te, ta sãawa te ta koo toraru sɔmɛ. 6 Yãku kowo tən durə baawurewa u koo tu di. Ba koo tu diwa yam dɛɛramə domi ta sãawa dĩa dɛɛranu. 7 Yen wooda ye, ya sãawa tia ka torarun yãkurugia. Yãku kowo wi u yãku te kua, wiya u yen yaa mə.

5. Ye ya ko n sãa yãku kowobugia

8 Goo ù n yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua, yãku kowo wi u nùn tu kua wiya u ten gəna mə. 9 Yãku te ba kua ka gberun dĩanu ba wɔ̃ɔwawa? Aawo, ba sənwawa? Yãku kowo wi u tu kua wiya u tu mə. 10 Adama ni ba ka gum burina ka ni ba ǹ yeesie, ba koo nu Aronin bibu bənu kuawa.

6. Siarabun yãkuru

11 Siarabun yãkurun wooda wee.

12 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀, u koo kira bwesenu ita kowa. U koo gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia mə, kpa u yirusenun som gum yɛ̃ka nu kun seeyatia mə, kpa u itasenun som burina ka gum u sɔmɛ. 13 Kira nin biru, u koo pɛ̃ɛ ye ba seeyatia doke sosi mi, ka sere win siarabun yãkunun yaa. 14 Ba koo yãku dĩa nin baaniren sukum suawa wɔllə bu Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔsi. Yera ya ko n sãa wi u yɛm yɛ̃kaginu. 15 Dɔma te ba siara bin yãkuru kua, yen dɔma tera ba koo ten yaa di, ba ǹ koo de ten yaa yu yam sãra.

16 Adama goo ù n yãkuru kua u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia ǹ kun mɛ win tii ù n gɔ̃ru doke u ka nɛ, Yinni Gusunɔ kɛ̃ru wɛ̃, u koo kpĩ u ten yaan sukum di yen tɔ̃ɔ te, kpa u sukum yi sere sisiru. 17 Adama yà n maa wure ya tiara sɔ̃ɔ itaseru ba koo ye dɔ̃ɔ mɛniwa. 18 Goo ù n siarabun yãku yaa ye ya tiara sere sɔ̃ɔ ita tema, Gusunɔ kun maa yɛ̃ron yãku te mwaamə. Ú win yãkuru garisiwa mi kam domi yaa ye, ya disi duura. Wì u maa ye tema, yɛ̃ro u torawa mi. 19 Mɛya bà n maa ka yãku yaa gãanu baba ni nu disi mə, ba koo ye dɔ̃ɔ mɛniwa, ba ǹ ye dimə.

Wi u kun disi mə, wiya koo yãku yaa tem, 20 adama goo ù n wãa disi gɛɛ sɔɔ u ka siarabun yãkuru dimə te ba Yinni Gusunɔ kua, ba koo yɛ̃ro girawa win tɔmbun suunu sɔɔn di. 21 Goo ù n maa tənu baba wi u disi mə, ǹ kun mɛ yaa gaa ye ya sãa seseru, ǹ kun mɛ gãanu ganu ni nu disi mə, ma u ka siarabun yãkuru di te ba Yinni Gusunɔ kua ba koo yɛ̃ro girawa win tɔmbun suunu sɔɔn di.

Wooda Isirelibaɲ sõ

22 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 23 a Isirelibа sõɔwɔ a nɛɛ, bu ku yaa gaan gum di nge yãaru ɲ̀ kun mɛ kɛtɛ, ɲ̀ kun mɛ boo. Bu ku yen gaan gum di. 24 Saɓe te gbeeku yaa ya go, ɲ̀ kun mɛ te ta gu, i ko i kpĩ i ka ten gum gãanu ko. Adama i ɲ̀ mu dimɔ. 25 Goo ù n yãkurun yaan gum di mɛ ba ka Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kua, ba koo yɛ̃ro girawa wigibun suunu sɔɔn di. 26 I ku gunɔ gagun yɛm di ɲ̀ kun mɛ yaa gaa, baa mi i da kpuro. 27 Wi u mu di, ba koo yɛ̃ro girawa win tɔmbun suunu sɔɔn di.

28 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 29 a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyɔ a nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuammɛ, u koo wunawa ye ya sãa nɛgia. 30 Win tiiwa u koo ka nɛ, Yinni Gusunɔ yen gum ka yen guro guroru naawa u kpara nɛn wuswaaɔ. 31 Yãku kowowa u koo yen gum mɛ dõɔ doke yãku yerɔ. Adama yaa guro guro te, ta ko n sãawa Aroni ka win bibugiru. 32 Yãku yaa yen nɔmu nɔm geuguu ga ko n maa sãawa Aroni ka win bibuguu. 33 Yaa nɔmu ge, ga ko n sãawa Aronin biiguu wi u yɛm yɛ̃ka ma u yaa gum mɛ doke yãku yerɔ. 34 Yaa nɔmu ge, ge ba man sõɔsi, ka yen guro guro te ba kpara nɛn wuswaaɔ sanam mɛ ba siarabun yãkuru mɔ̀ mi, yera ya ko n da n sãa Aroni ka win bibugia sere ka baadommaɔ.

35 Yãku dõɔ mwaararuginu sɔɔ, yeniwa ya ko n sãa Aroni ka win bibugia dɔma tèn di ba koo bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu. 36 Wooda yera Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃ɛmɔ bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wɛ̃ saa dɔma tèn di ba bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu. Ba ko n da bu ye kuewa sere ka ben bibun bweserɔ.

37 Nge mɛya ba ko n da ko bà n yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀, ɲ̀ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ ka gberun dĩanu, ɲ̀ kun mɛ bà n torarun yãkuru mɔ̀, ɲ̀ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ te ba ra ka torаru sɔmɛ, ɲ̀ kun mɛ te ba ra ko bu ka tɔnu gum tãre u sere sɔmburu tore, ɲ̀ kun mɛ bà n siarabun yãkuru mɔ̀. 38 Yinni Gusunɔwa u Mɔwisi wooda yeni wɛ̃ gbaburɔ, Sinain guurɔ, tõɔ te u bu wooda wɛ̃ bu ka nùn yãkunu kua.

BA YÃKU KOWO GBIIKOBU TUSIA KA WORORU

8

Woro te ba koo ko

yãku kowobun sõ bu sere

sɔmburu tore

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 2-3 a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Kpa a de bu ka ben yãku yãnu na ka gum mɛ ba ra gãanu tãre bu ka nu gɔsi Yinni Gusunɔn sõ ka naa kinɛ te ba koo ka torarun yãkuru ko ka yãa kinɛnu yiru ka bire te ta pɛ̃ɛ mɔ ye ba ɲ̀ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mɛnnɔ mi.

4 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi wura u Isireliba kpuro mɛnna sãa yee ten kɔnnɔ mi. 5 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua su ko. 6 Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura. 7 Ma u Aroni win tako sebusia ka sɛ̃katia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sɔɔ ka gen sɛ̃katia. 8 Ma u bɔɔ bara ye sɔndi win tororu wɔllɔ. Ma u urimu ka tumimu doke bɔɔ bara yen sɔɔwɔ. 9 Ma u dawani ye bɔkua win wirɔ. Ma u wuran batani ye mani nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.

10 Mɔwisi u gum mɛ sua u sãa yee te yɛ̃ka ka ten dendi yãnu kpuro, ma ta kua nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ. 11 Ma u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru yãku yerun wɔllɔ, ka ten dendi yãnɔ ka boo sii ganduguu ge, ka gen yõratiiyɔ, ye kpuro ya n ka

sãa Gusunɔn kuu bekurugirugia. 12 Ma u Aroni gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn wuna nɛnɛm u ko yãku kowo. 13 Yen biru Mɔwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sɛ̃katii ka furɔsu nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sãɔwa.

14 Mɔwisi u maa ka naa kinɛru na te ba koo ka torarun yãkuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi naa kinɛ ten wiru wɔllɔ. 15 Ma Mɔwisi u ye saka u yen yɛm dɛka ka win niki bia u tɛɛni yãku yerun kãanu wɔllɔ ka sere maa ten nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena. Nge mɛya u ka kuu te dɛɛrasia. Ma u maa yɛm yɛ̃ka kuu ten temɔ. Nge mɛya u ka kuu te kua nɛnɛm tèn mi ba ko n da toranun yãkuru ko. 16 Ma u yen gum mɛ sua mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke ka yen buro ge ga woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllɔ. 17 Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gɔna yaraWa tɔɔWɔ u dɔ̃ɔ doke nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.

18 U maa ka yãa kinɛru na yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun sɔ̃. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ. 19 Ma Mɔwisi u tu saka u ten yɛm yɛ̃ka u ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena. 20 Ma u yãa ten yaa bɔɔra, yen biru u ten wiru dɔ̃ɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi. 21 Ma u ten nuki ka ten kɔ̃ri tea ka nim. Ma u yãa kinɛ ten yaa doke dɔ̃ɔ sɔɔ yãku yeru wɔllɔ u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma yãku ten nubura Yinni Gusunɔ dore.

22 Yen biru u maa ka yãa kinɛru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sãa yãku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ. 23 Ma Mɔwisi u tu saka, u ten yɛm sua u tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bii bakaɔ ka maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bii bakaɔ. 24 Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yɛm mɛ tɛɛni ben soo nɔm geugisɔ, ka maa nɔm geun niki bii bakanɔ ka ben naa nɔm geugisun niki bii bakanɔ. Ma u yɛm mɛ mu tie yɛ̃ka yãku yee ten nɔɔ bɔkaɔ. 25 Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nɔm geu. 26 Ma u pɛ̃ɛ sua bireru sɔɔ ye ba ǹ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira sɔndanu. Ma u ye kpuro sɔndi yaa gum mɛn wɔllɔ ka yãa nɔmu gen wɔllɔ. 27 Yen biru u ye Aroni ka win bibu wɛ̃. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunɔ wɛ̃ɛyɔ. Kpa bu ye sɔ̃ɔsi beri berika. 28 Yen biru u ye kpuro mwa ben nɔman di u dɔ̃ɔ mɛni yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ten wɔllɔ. Ma yen nubura Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya ba ka Aroni ka win bibu wuna nɛnɛm. 29 Ma Mɔwisi u yãa ten guro gùroru sua u tu sɔ̃ɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma ta kua Mɔwisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.

30 Mɔwisi u gum mɛ sua ka yɛm fiiko mɛ mu wãa yãku yeru wɔllɔ, ma u mu Aroni yɛ̃ka ka win sãa yãnɔ ka sere maa win bibun wɔllɔ ka ben sãa yãnu sɔɔ. Nge mɛya u ka ye kpuro dɛɛrasia u yi nɛnɛm.

31 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yãku yaa ye saawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛ̃ɛ ye ya wãa bire te sɔɔ. Bɛɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. 32 Yaa ka pɛ̃ɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dɔ̃ɔ sɔɔ yu dɔ̃ɔ mwaara. 33 I ko i n wãawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. I ǹ yariɔ min di. Domi sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa i ko i ko ba n bɛɛ tusiamɔ. 34 Yinni GusunɔWa u yenin wooda wɛ̃ i n da ko nge mɛ i wa sa kua gisɔ i ka bɛɛn toranun suuru wa. 35 N n mɛn na, i ko i sinawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa i ku ra ka gbin sɔ̃. Wooda be Yinni Gusunɔ u man wɛ̃ bera mi.

36 Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu yiire saa Mɔwisin min di.

9

Aroni ka win bibu

ba sɔmburu torua

1 Sõɔ nɔɔba itase, Mɔwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isirelibɑn guro
gurobu. 2 U Aroni sõɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpɛndu suo a ka yãkuru ko wunɛn
torarun sõ, kpa a yãa kinɛru kasu a ka yãku dõɔ mwaararugiru ko. A ǹ kaa de
yen gaa ya n alebu mɔ. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunɔ yãkuru kua sãa yerɔ.
3 Yen biru kaa Isirelibɑ sõ a nɛɛ, bu boo kinɛru suo ben torarun yãkurun sõ ka
naa buu ka yãaru ye kpuro ya n wõɔ tia tia mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ. Ba koo
ka ye yãku dõɔ mwaararugiru kowa. 4 Kpa a maa ka naa kinɛru ka yãa kinɛru
na bu ka siarabun yãkuru ko Yinni Gusunɔn mi, ka som mɛ ba burɑ ka gum.
Domi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kure mi gisɔ.

5 Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Mɔwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. 6 Mɔwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunɔ u gerua. Kpa u
de win yiiko yu bɛɛ kure.

7 Mɔwisi u Aroni sõɔwa u nɛɛ, a susima yãku yeru mini, kpa a wunɛn tiin
torarun yãkuru ko ka yãku dõɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunɛn
tɔmbu Isirelibɑn toranun yãkuru ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

8 Ma Aroni u susi yãku yee ten bɔkuɔ. Ma u naa kinɛ kpɛm te go win torarun
sõ. 9 Ma win biba nùn yen yɛm wɛ̃. Ma u mu dɛka ka niki bia u tɛɛni sãa yerun
kãanu sɔɔ, ma u mɛ mu tie wisi yãku yee ten temɔ. 10 Yen biru u yaa yen gum
sua u dõɔ doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge mɛ
Yinni Gusunɔ u gerua. 11 Adama yen yaa ka yen gɔna, tɔɔwɔwa u da u ye dõɔ
doke.

12 Yen biru Aroni u yãa te saka bu ka yãku dõɔ mwaararugiru ko. Ma win
biba ten yɛm sua ba nùn wɛ̃. Ma u mu yɛ̃ka u ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
13 Yen biru ba yãa ten yaa bɔɔra ba Aroni wɛ̃ ka ten wiru. Ma u ye kpuro dõɔ
doke. 14 U ten nuki tea ka ten kõri u sɔndi yãku dõɔ mwaararugii ten wɔllɔ u
dõɔ doke.

15 Yen biru u Isirelibɑn yãkunu kua. U boo ge saka ge ba koo ka yãkuru
ko tɔmbun toranun sõ ma u kua nge mɛ u raa yãku gbiikii te kua ka naa kinɛ
kpɛmbu ge. 16 Yen biru u yãku dõɔ mwaararugiru kua nge mɛ wooda ya gerua.
17 Ma u gberun dĩanu sua u ka yãkuru kua. U som nɔm kureru sua u dõɔ doke
yãku yerun wɔllɔ bururu baateren yãku dõɔ mwaararugii te baasi. 18 U kɛtɛ ye
ka yãa kinɛ te saka ba ka siarabun yãkuru kua Isirelibɑn sõ. Ma win bibu ba
nùn yen yɛm wɛ̃ u ka mu yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena. 19 Ma ba
maa nùn kɛtɛ yen gum wɛ̃ ka yãa ten siru ka maa ten gum mɛ mu ten bɔsɔ yãnu
tɛ̃ke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri. 20 Ma u
yaa yen gum sɔndi yen guro gurorun wɔllɔ. Yen biru u gum mɛ dõɔ doke yãku
yeru wɔllɔ. 21 Ma Aroni u yaa yen guro guro ni sua ka yen nɔm geu ge, u sõɔsi
beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ Mɔwisi u gerua.

22 Sanam mɛ Aroni u toranun yãkunu ka yãku dõɔ mwaararuginu ka
siarabun yãkunu kua u kpa, yera u nɔma sua wɔllɔ u Isirelibɑ domaru kua.
Yen biru u sara yãku yerun dí.

23 Mɔwisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tɔmbu domaru kua.
Saa yera Yinni Gusunɔ u bu win yiikon girima sõɔsi. 24 Ma dõɔ yari yara win
wuswaan di yi da yi yãku dõɔ mwaararugii te mwa ka yãku ni nu tien yaa gum
mɛ. Ma Isirelibɑ kpuro ba ye wa. Ma ba nuku dobun kuuki wɔri ba yiira sere
temɔ.

10

Aronin biba dɔ̃ɔ mwaara

1 Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win dɔ̃ɔ guratia sua ba
dɔ̃ɔ gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunɔ daawa kuu
bekurugirɔ. Nge mɛya ba ka dɔ̃ɔ tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunɔ u
bu ye yinari. 2 Yera u dera dɔ̃ɔ u yara u bu di ma ba gu mi. 3 Ma Mɔwisi u Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ǹ daa bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u kĩwa be ba nùn susimɔ bu win dɛɛraru nasia,
kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃ tɔmbu kpuron wuswaaɔ?
Ma Aroni u win nɔɔ mari.
4 Ma Mɔwisi u Misaɛli ka Elisafani Usiɛlin bibu soka. Usiɛli wi, u sãawa
Aronin tundon wɔnɔn bii. Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i bɛɛn wɔnɔbun gonu
sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruɔ. 5 Ma ba na ba goo ni sua ka nin
takoba sannu ba ka da sansanin biruɔ nge mɛ Mɔwisi u gerua. 6 Ma Mɔwisi u
Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku bɛɛn winu
deri diinu, i ku maa bɛɛn yãnu gɛ̃ɛku nuku sankiranun sɔ̃ kpa Gusunɔ u ku
raa bɛɛ go kpa u ka Isireliba mɔru ko. Adama i de bɛɛn mɛro bisibu Isireliba
bu swĩ be dɔ̃ɔ u din sɔ̃. 7 Bɛɛn tii i ku doona kuu ten kɔnnɔn di kpa i ku ra ka
gbin sɔ̃. Domi gum mɛ ba bɛɛ tãre mi, mu bɛɛ kuawa mi Yinni Gusunɔn yãku
kowobu.
Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Mɔwisi u gerua.

Gusunɔ u yãku kowobu

yinari bu tam nɔ

8 Yinni Gusunɔ u Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 9-11 a ǹ kaa tam bɔɔbɔm gam nɔ wunɛ
ka wunɛn bibu ì n dɔɔ nɛn kuu bekurugirɔ, kpa i ku ra ka gbin sɔ̃. Kpa i ka
kpĩ i wunana ye ya sãa sãarugia ka ye ya ǹ sãa sãarugia. Mɛya i ko i maa kpĩ i
wunana ye ya dɛɛre ka ye ya ǹ dɛɛre. Mɛya i ko i maa kpĩ i Isireliba Gusunɔn
woodaba kpuro sɔ̃ɔsi ye u Mɔwisi wɛ̃. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka bɛɛn
bibun bweserɔ.

Wooda ye ba yi

yãku dĩanun sɔ̃

12 Mɔwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba nùn tie, Eleasaa ka Itamaa sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i som mɛ suo mɛ ba ka yãkunu kua mu tiara. Kpa i ka mu pɛ̃ɛ ko ye i kun
seeyatia doke. Kpa i ye di yãku yerun bɔkuɔ. Domi nu kuawa mi dĩa dɛɛranu.
13 I ko ye diwa yam dɛɛram sɔɔ. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia nge
mɛ Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa. 14 Mɛya wunɛ ka wunɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu i ko i yaa nɔmu ge ba kpara mi di ka guro guro te ba sɔ̃ɔsi beri berika
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia Isireliba
bà n siarabun yãkuru kua. 15 Isireliba ba ko n da ka yen nɔmu ge ka guro guro
te nɛwa ka sere maa yaa gum mɛ ba ra dɔ̃ɔ doke yãku yerun wɔllu mi. Bà n ye
kpuro sɔ̃ɔsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunɛ ka wunɛn bibugia. Ya ko n
sãawa wooda sere ka baadommaɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
16 Yera Mɔwisi u torarun yãku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dɔ̃ɔ mɛni.
Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa mɔru bara u nɛɛ, 17 mban sɔ̃na i ǹ
boo gen yaa temɛ Yinni Gusunɔn kuru mini. Domi ga sãawa dĩa dɛɛranu. Yinni
Gusunɔ u bɛɛ gu wɛ̃wa i ka Isireliba kpuron toranun yãkuru ko. 18 Adama i ǹ
ka gen yɛm duumɛ Yinni Gusunɔn kuu ten sɔɔwɔ. N deema i ko i raa gen yaa
temwa kuu ten mi nge mɛ Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa.
19 Aroni u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɛ̃ ye n man deema sanam mɛ Isireliba ba
Yinni Gusunɔ yãkuru kua ben toranun sɔ̃ ka maa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru. Yen

dəma te, nà n torarun suurun yãku ten yaa di, ya koo Gusunə dore? Aawo! Ya ǹ Gusunə doremə.
20 Ma Aronin wisi bi, bu Məwisi dore.

YE YA DƐƐRE KA YE YA N DƐƐRE

11

Yaa ye ya sãa seseru

1 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sõəwa u nɛɛ, 2 bu Isirelība sõəwə bu nɛɛ, yɛɛ yi ba koo kpĩ bu di wee. 3 Ba koo kpĩ bu yaa di ye ya naa kaburosu mə ma ya ra tuka ko. 4 Adama ba ǹ yɛɛ dimə yi yi ra tuka ko tənа ma yi ǹ naa kaburosu mə. Nge mɛya ba ǹ yooyoo temmə yèn sõ ga ǹ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. 5 Ba ǹ koo yaa ye ba mə̀ damaa* tem baa mɛ ya ra tuka ko yèn sõ ya ǹ naa kaburosu mə. 6 Mɛya ba ǹ koo maa wukun yaa tem domi ga ǹ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. 7 Mɛya ba ǹ koo maa kurusə di. Ga naa kaburosu mə adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. 8 Bu ku yɛɛ yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa dísigii.

9 Yɛɛ yi yi maa wãa daanə ka nim wõkuə, yi yi wãa nim səə gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu. 10 Adama yi yi kun kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii. 11 Ba ǹ koo yi di. Mɛya bu ku maa yin gonu baba. 12 Yɛɛ yi yi gesi wãa nim wõku səə, ka daanə, ma yi ǹ kɛ̃ɛritii ka koko si mə, ba koo yi garisiwa disigii.

13 Gunəsu səə, si ba koo garisi disigisu wee, siya gunə bakeru ka sere maa si su ra swɛ̃ɛ di ka si su ra yaa di 14 ka yaberekunu ka sere si su ka nu weenɛ 15 ka gbanamgbaanu ka maa si su ka nu weenɛ 16 ka taataanu ka booro ka sere si su ka su weenɛ ka kasa ka si su ka ye weenɛ, 17 ka booro bweseru garu ka nim kpakpayɛ, ka booro dãa kõəru 18 ka gunə gbamgbayaku ka gunə si su ra swɛ̃ɛ din bweseru 19 ka swãa wĩaku ka si su ka ye weenɛ ka kõə.

20 I ku maa kəkəmii ni nu kasa ka naasu mə di. 21 Adama ni səə, i ko i kpĩ i di ni nu ra yəəku tem səə 22 nge twea ka gbəə ka ni nu ka ye weenɛ. 23 Adama ni nu tie nu kasa ka naasu mə mi, i ku nu di.

Ye ya ra tənu ko disigii

24 Yɛɛ gɛɛ wãa yìn goru tənu ù n baba u koo ko disigii. U ko n disi məwa sere ka tõə ten yokaə. 25 Wi u yin goru səəwa, u koo win yãnu teawa. Kpa u n wãa disi səə sere ka yokaə. 26-28 Yɛɛ yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi ǹ naa kaburosu mə ka yi yi ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu nnɛ mə yi sĩĩmə ka naa sɛ̃nu. Wi u yin gaa baba u disi duurawa mi sere ka tõə ten yokaə. Wi u maa yin goru səəwa u koo win yãnu teawa kpa u n disi mə sere ka tõə ten yokaə.

29 Yɛɛ yi yi kabirimə səə wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gunə yantaru ka gunə kiikiiru ka dɛba ka ye ya ka ye weenɛ kpuro 30 ka duurubɛɛku ka sureru ka korombəəru ka sokoro ka sunə naki. 31 Yi kpurowa i ko i garisi disigii yɛɛ yi yi kabirimə səə. Wi u yin gaan goru baba u ko n disi məwa sere ka tõə ten yokaə. 32 Yin gaan goru tà n wəri dendi yãnu səə ni ba kua ka dãa ǹ kun mɛ ka bekuru ǹ kun mɛ ka gəna ǹ kun mɛ ka saaki, dendi yãa ni, nu disi duurawa mi. Ba koo nu dokewa nim səə sere ka tõə ten yokaə. Yen biru nu sere dɛɛra. 33 Yen gaa yà n wekeru garu wəri te ba kua ka səndu, ye ya wãa mi səə kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo weke te kərawa. Bà n nim doke weke te səə, ma nim mɛ, mu tãra dĩanu səə ǹ kun mɛ nərura gaa səə, ba koo ye kpuro garisiwa

* **11:5** damaa - Damaa ye, ya ka saataburu weenɛ.

disi. 34 Bà n nim doke weke te sɔɔ, ma nim mɛ, mu dãare dĩanu sɔɔ ǹ kun mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye kpuro garisiwa disi baa ǹ n weke tere sɔɔn na ya wãa. 35 Mi yaa yen goru ta wɔri kpuro gesi, doo koo yerɔ ǹ kun mɛ pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yerɔ, ba koo ye kpuro kɔsukuwa. Domi ye kpuro ya disi duurawa mi. 36 Yaa goo te, tà n wɔri dɔkɔ sɔɔ ǹ kun mɛ daarɔ, i ǹ ko i nim mɛ garisi disi. Adama wi u tu baba u disi duurawa. 37 Tà n wɔri dĩa bwese te ba koo duure sɔɔ, dĩa bwese te, ta ǹ disi duure. 38 Adama bà n daa dĩa bwese te wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.

39 Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi u yen goru baba, yɛ̃ro u disi duurawa mi sere n ka ko tɔ̃ɔ ten yoka. 40 Wi u yen yaa tema ǹ kun mɛ u yen goru sɔɔwa, u koo win yãnu teawa kpa u n disi mɔ sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.

41 I ku yɛɛ yi yi kabirimɔn yaa tem 42 ka yi yi ra ka nukuru sĩ ka yi yi kabirimɔ ka naasu nnɛ ǹ kun mɛ yi yi naa dabinu mɔ. I ko ye kpuro deriwa mam mam. 43 I ku de yɛɛ yin bweseru yi bɛɛ ko disigibu. 44 Domi nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni. I ko i tii dɛɛrasia kpa i n dɛɛre. Domi na sãawa Dɛɛro. Yen sɔ̃na i ǹ ko i tii disi doke ka yɛɛ yi yi kabirimɔ. 45 Nɛna na bɛɛ yarama Egibitin di na n ka sãa bɛɛn Yinni. Yen sɔ̃, i de i n dɛɛre. Domi na dɛɛre.

46 Wooda yeni kpurowa na yi yɛɛ kpuron sɔ̃ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi wãa nimɔ ka sere yi yi kabirimɔ. 47 Yera ya koo de i n da yaa wunanɛ ye ba koo ka yãkuru ko ka ye ba ǹ ka yãkuru mɔ̀. Mɛya maa ya koo bɛɛ sɔ̃ɔsi yaa ye i ko i di ka ye i ǹ dimɔ.

12

Tɔn kurɔ ù n maran wororu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u nɛɛ, 2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔ ù n gura sua ma u bii tɔn durɔ mara, u ko n disi mɔwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru nge sanam mɛ u yasa mɔ̀. 3 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, kpa bu win bii wi bango kua. 4 Adama kurɔ wi, u ko n wãawa disi sɔɔ sɔ̃ɔ tɛna ka ita kpam u sere dɛɛra yɛm mɛ u yarin sɔ̃ marubun saa. U ku raa sãa yãnu ganu baba, u ku raa maa da Gusunɔn kuu bekurugirɔ sere tɔ̃ɔ te, tu ka turi.

5 N n maa tɔn kurɔn na u mara, u ko n wãawa disi sɔɔ alusuma yiru. Ya ko n sãawa nge sanam mɛ u yasa mɔ̀. Yen biru u koo kowa sɔ̃ɔ wata ka nɔɔba tia u sere dɛɛra win yɛm mɛ mu yarin sɔ̃ marubun saa.

6 Tɔn kurɔ wi u mara, win dɛɛrasiabun saa yà n tura, u koo ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru nawa u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Kpa u totobɛrɛru ǹ kun mɛ kparuko sua u ka win torarun yãkuru ko. 7 Yãku kowowa u koo ka ye yãkuru ko. Kpa u nùn win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔra u koo dɛɛra win yɛm mɛ mu yarin sɔ̃.

Wooda yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na wɛ̃ɛmɔ tɔn kurɔ wi u bii maran sɔ̃.

8 U kun yãaru wa, u koo totobɛrɛnu yiru ǹ kun mɛ kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yãkuru ko. Yãku kowowa u koo nùn yãku te kua. Saa ye sɔɔra u koo dɛɛra.

13

Gɔnan bararun wooda

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 goo ù n mɔsiru mɔ wasi sɔɔ, ǹ kun mɛ debu, ǹ kun mɛ bau kpiku ge ga ka bara disigiru weenɛ, ba koo ka yɛ̃ro dawa yãku kowo Aronin mi ǹ kun mɛ win bibun turon mi. 3 Yãku kowo wiya u koo bara te mɛɛri. U n deema bau ge, ga san kpikisu mɔ, ma ga wɔru mɔ, saa ye sɔɔra u koo gere ma yɛ̃ro u bara disigiru barɔ. 4 U n maa bau kpiku gagu mɔ ma ga ǹ wɔru mɔ, ma gen sansu kun buriri, yãku kowo u koo ka yɛ̃ro dawa

diru garu sɔɔ u kɛnusi sõɔ nɔɔba yiru. 5 Sõɔ nɔɔba yiruse, yãku kowo ù n wa bau ge, ga ǹ yabi, u koo maa nùn kɛnusiwa sõɔ nɔɔba yiru. 6 Sõɔ nɔɔba yiruse te, yãku kowo u koo maa nùn yarawa u mɛɛri. U n deema ga ǹ yabi baama, u koo yɛ̃ro sõwa ma u dɛɛre, ya sãawa debu, kpa u win yãnu tea u dɛɛra. 7 Amɛn biru, debu ye, yà n yabi gɔna ye sɔɔ, yɛ̃ro u koo maa wurawa yãku kowo u nùn mɛɛri. 8 Yãku kowo wi, ù n nùn mɛɛra ma u deema ya yabi win gɔna sɔɔ, u koo yɛ̃ro sõwa ma u ǹ dɛɛre, u bara disigiru mɔwa.

9 Goo ù n bara disigiru barɔ, ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi. 10 Yãku kowo wiya u koo nùn mɛɛri. U n bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gɔna ye, ya boo kua, 11 ya sãawa bara disigii te ta torumɔ yɛ̃ron gɔna sɔɔ. Yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii. U ǹ maa nùn kɛnusimɔ. 12 Adama yãku kowo ù n mɔsi mɔsiminu wa nu yabi yɛ̃ron gɔna kpuro sɔɔ, saa win wirun di sere ka naasɔ, 13 u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre, domi win wasi kpuro yi burura. 14 Adama dɔma te ba boo swãɔ wa win wasi sɔɔ, ba koo nùn garisiwa disigii. 15 Yãku kowon tiiwa u koo nùn mɛɛri. U n deema boo swãɔ u wãa mi, u koo nùn garisiwa disigii, domi ya sãawa bara disigiru. 16 Adama win wasi yi, yì n kɔsa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yãku kowo wa. 17 Yen biru, yãku kowo u koo ye mɛɛriwa. U n wa ya burura, saa ye sɔɔ, u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre.

18 Goo ù n win bwisi kpaka sɔɔ 19 mɔsiru garu wa, ma u deema ta buriri, ǹ kun mɛ ta sõri, yɛ̃ro u koo dawa u tii sãɔsi yãku kowon mi. 20 Yãku kowo wi, u koo nùn mɛɛriwa. U n deema mɔsi te, ta wɔru mɔ, ma win wasin sansu su burura, saa ye sɔɔra yãku kowo u koo nùn garisi disigii. Bara disigira ta yarimɔ saa bwisi kpaka yen min di. 21 Adama yãku kowo ù n wa ma san kpikisu sari mɔsi ten wɔllɔ, yen biru mɔsi te, ta ǹ wɔru mɔ, ma ta buriri fiiko, u koo durɔ wi kɛnusiwa dirɔ sõɔ nɔɔba yiru. 22 Mɔsi te, tà n gɔna yabi, yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii domi bara disigira ta nùn deema. 23 Adama mɔsi te, ta kun yabi, ta sãawa bwisi kpaka. Saa ye sɔɔ, yãku kowo u koo gere ma yɛ̃ro kun disi mɔ.

24 Goo ù n dãɔ mwaara ma yen boo kpaka sɔɔ bau kpiku ga yara, ǹ kun mɛ bau sõɔ, yãku kowo u koo yɛ̃ro mɛɛriwa. 25 Gen sansu sù n kua kpikisu ma wɔru ga sãɔsire gɔna ye sɔɔ, saa ye sɔɔ bara disigira ta sãɔsira mi. Yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii. 26 Adama yãku kowo ù n wa ma san kpikisu sari bau ge sɔɔ, ga ǹ maa wɔru mɔ, ma ga buriri fiiko, u koo yɛ̃ro kɛnusiwa dirɔ sõɔ nɔɔba yiru. 27 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo nùn mɛɛri. U n wa bau ge, ga yabi win gɔna sɔɔ, u koo nùn garisiwa disigii. Ta sãawa bara disigiru. 28 Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, dãɔ mwaara kpaka yera. Saa ye sɔɔ, yãku kowo u koo nùn garisiwa u dɛɛre.

29 Tɔn durɔ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ ù n bau gagu mɔ win wirɔ, ǹ kun mɛ win tonkurorɔ, 30 yãku kowo u koo gu mɛɛriwa. Gà n wɔru mɔ ma gen sansu su ǹ sinum mɔ, ma su swɛ̃rama nge dɔm buuru, yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii. Ya sãawa wii kpaka ye ya wãa wirɔ, ǹ kun mɛ tonkurorɔ. 31 Yãku kowo wi, ù n wa ya wɔru mɔ, ma san wɔ̃kusu sari, u koo yɛ̃ro kɛnusiwa dirɔ sõɔ nɔɔba yiru. 32 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo maa yɛ̃ro mɛɛriwa. U n deema wii kpaka ye, ya ǹ yabi ma ya sansu mɔ si su ka dɔm buuru weenɛ, ma su ǹ wɔru mɔ, 33 yɛ̃ro u koo win sansu kɔniwa. Adama u ǹ kpaka ye kɔnimɔ. Yen biruwa yãku kowo u koo maa nùn kɛnusi dirɔ sõɔ nɔɔba yiru. 34 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo ye mɛɛriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma ya ǹ tĩre ya gɔna kere, yãku kowo u koo nùn garisiwa u dɛɛre. U koo win yãnu tea. Saa ye sɔɔ, u dɛɛrawa mi. 35 Adama wii kpaka ye, yà n dãkuru yabi, yãku kowo u koo maa nùn mɛɛriwa.

36 U n wa ya yabi gɔna ye sɔɔ, yãku kowo u ǹ maa kasumɔ yɛ̃ro ù n san dɔm buuru mɔ. U koo nùn garisiwa disigii. 37 Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen sansu tĩra, yɛ̃ro u bɛkurawa mi. U ǹ maa disi mɔ. Yãku kowowa u koo gere ma u dɛɛre.

38 Tɔn durɔ goo ǹ kun mɛ tɔn kurɔ goo ù n win gɔna sɔɔ bau kpikisu wa, 39 yãku kowowa u koo nùn mɛɛri. U n bausu gasu wa si su ǹ buriri sãa sãa, bau si, su ǹ sɛ̃. U koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre.

40 Goo ù kun seri mɔ wirɔ, wii kpararugiiwa ba koo yɛ̃ro garisi. U dɛɛrewa mi. 41 N n wuswaa gian na u ǹ seri mɔ, yɛ̃ro u sãawa wii kpararugii. Ka mɛ, yɛ̃ro u dɛɛrewa. 42 Adama wii kpara te sɔɔ, bau gagu gà n sɔ̃ɔsira ga sɔ̃ri, bara disigira ta torumɔ mi. 43 Yãku kowowa u koo gu mɛɛri. U n deema wii kpara te, ta bau kpikisu mɔ su ka bara disigiru weenɛ, wi u su mɔ mi, u bara disigiru barɔwa mi. U ǹ dɛɛre. 44 Yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii win wii bau gen sɔ̃.

45 Wi u bara disigiru mɔ kpuro, u koo yãnu dokewa ni nu gɛ̃ɛre, u ku furɔ doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n nɔɔgiru sue u n mɔ̀, disigii, disigii. 46 U ko n sãawa disigii sere win bara disigii te, tu ka kpe. Yen sɔ̃na u ko n wãa yeru mɔ bee tia u n ka tɔmbu dɛsire.

Disi gɔmi yãnu sɔɔ

47-49 Bà n disi gɔmi gɛɛ wa yi sɔ̃ri ǹ kun mɛ yi sãa nge wuru biresu yãnu ganu sɔɔ, ni ba kua ka yãa sansu ǹ kun mɛ kĩa si ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ yaa gɔna, bau ge, yãku kowo u koo gu mɛɛriwa. 50 Yãku kowo wi, ù n yãa ni mɛɛra u koo nu yiwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 51 Yen sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa yãa ni mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi, yi yabi baama, ma ba ǹ kpɛ̃ bu yi wĩa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yãa disiginu. 52 Saa ye sɔɔra yãku kowo u koo yãa ni dɔ̃ɔ mɛni. Baa bà n nu kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ ka yãa sansun wɛ̃ɛ ǹ kun mɛ ka mam gɔna, ka mɛ, ba koo ye kpuro dɔ̃ɔ mɛniwa. Domi ba ǹ kpɛ̃ bu disi gɔmi yi wĩa. Dɔ̃ɔwa u koo ye go. 53 Adama yãku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ǹ yabi yãa ni sɔɔ, 54 u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kɛnusi sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 55 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi ǹ kɔsa, yi ǹ maa yabi, ba koo yãa ni garisiwa disiginu kpa bu nu dɔ̃ɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ǹ kun mɛ wuswaaɔ. 56 Adama yãku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yãa nin min di. 57 Yen biru yì n maa wurama yãa ni sɔɔ, yi ko n sãawa disi gɔmi. Ba koo yãa ni dɔ̃ɔ mɛniwa.

58 Bà n yãnu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wĩara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu dɛɛre.

59 Yeniwa ya sãa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ye ba kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ ka gɔna. Wooda yera ya koo sɔ̃ɔsi yãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

14

Wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wee nge mɛ ba koo ka tɔnu dɛɛrasia wi u raa bara disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi, 3 kpa yãku kowo u ka nùn yari sansanin di u nùn mɛɛri. U n deema u bɛkura, 4 yãku kowo u koo nùn sɔ̃wa ye ba koo ka nùn dɛɛrasia. U koo gunɔminu yiru sua ni ba ra ka yãkuru ko ka sere dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka dãa kiku gagun kãasa ge ba mɔ̀ isɔpu. 5 Yãku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru

sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem mɔ. 6 Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sɛdurun dãa ye, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi, ka isɔpun kãasa ye dokewa yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi. 7 U koo ye yɛ̃kawa nɔn nɔɔba yiru wi ba koo dɛɛrasian wɔllɔ. Yen biru u koo nùn garisiwa u dɛɛre kpa u gunɔ ge yõsu gu doona. 8 Wi u koo tii dɛɛrasia, u koo win yãnu teawa kpa u win sansu kɔni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo nùn garisi u dɛɛre. Yen biru, u koo kpĩ u wurama sansaniɔ. Adama u koo kowa sõɔ nɔɔba yiru tɔɔwɔ u kun due win kuu bekurugirɔ. 9 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo win sansu kɔniwa ka win seri ka win toburu ka win nɔni burosu. Ye ya sãa sansu kpuro gesi, u koo kɔniwa. U koo maa win yãnu teawa kpa u wobure u dɛɛra.

10 Sõɔ nɔɔba itase, u koo yãanu yiru sua ni nu ɲ alebu mɔ ka yãa nii teeru wõɔ tiagiru ka som kilo nɔɔba nnɛ mɛ ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bɔnu. 11 Yãku kowo wi u koo tɔnu wi dɛɛrasia u koo nùn tusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔwɔ ka maa win yãku dĩanu. 12 Yãku kowo u koo yãa nin teeru suawa kpa u ka tu yãkuru ko te ba ra ka toraru sɔmɛ ka sere gum litirin bɔnu ye, kpa u ye kpuro sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 13 Kpa u tu saka yam dɛɛram mi, mi ba ra torarun yãkuru ka yãku dõɔ mwaararugirun yaa sake. Domi torarun yãku yaa ka ye ba ra ka toranu sɔmɛgia ya sãawa dĩa dɛɛranu ni nu koo ko yãku kowoginu. 14 Yãku kowo u koo torarun yãku yaa yen yɛm sua u tɛɛni wi u dɛɛrasiamɔn soo nɔm geuguuɔ ka win nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ. 15 Yãku kowo u koo maa gum litirin bɔnu ye wisiwa win nɔm dwarun nɔm wɔɔrɔ. 16 Kpa u ka win nɔm geun niki bia gum mɛ dɛka u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 17 Yen biru, kpa u gum mɛ mu tie tɛɛni wi u dɛɛrasiamɔn soo nɔm geuguuɔ ka maa win nɔm geun niki bia bakaɔ ka win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ. U koo mu tɛɛniwa mi u raa yɛm mɛ doke. 18 Kpa u maa mɛ mu tie win nɔma sɔɔ doke yɛ̃ron wiru wɔllɔ kpa u nùn dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 19 Kpa u nùn torarun yãkuru kua. Nge mɛya u koo ka nùn dɛɛrasia. Yen biruwa u koo yãku dõɔ mwaararugirun yaa go. 20 Kpa u ye dõɔ doke yãku yerɔ ka kɛ̃nu. Nge mɛya u koo ka yɛ̃ro torarun yãkuru kua kpa u dɛɛra.

Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u raa

bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

21 Wi u bara disigiru mɔ ma u ɲ dam mɔ u ka yãku yaa saberu wa, yãa teera u koo kasu u ka yãkuru ko te ta sãa torarun sɔmbugiru. Yãku kowo u koo ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yen biru durɔ wi, u koo som kilo ita wɛ̃ mɛ ba bura ka gum ka sere maa gum litirin bɔnu. 22 U koo maa ka kparukonu yiru na ɲ kun mɛ totobɛrɛnu yiru nge mɛ win waara nɛ. Ba koo gen teu go win torarun suurun sõ. Kpa bu maa ka teu ge ga tie yãku dõɔ mwaararugiru ko. 23 Win dɛɛrasiabun sõɔ itasera u koo ka ye kpuro yãku kowo naawa sãa yerun kɔnnɔwɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 24 Yãku kowo wi, u koo yãa te mwa ka gum litirin bɔnu ye, kpa u ye kpuro sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 25 Yen biru u koo yãa te saka kpa u ten yɛm sua u tɛɛni wi u raa bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka win nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ. 26 Yen biru yãku kowo wi, u koo gum mɛ wie win nɔm dwarun nɔm wɔɔrɔ. 27 Kpa u ka win nɔm geun niki bia gum mɛ dɛka u yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 28 U koo maa gum mɛ tɛɛni wi u raa bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ. U koo mu dokewa mi u raa gesi yɛm tɛɛni. 29 Yen biru gum mɛ mu tie win nɔmaɔ, u koo

mu wisiwa wi u raa bara disigiru mən wirə u sere nùn dɛɛrasiabun wororu kua Yinni Gusunən wuswaaə. 30 Yen biru, u koo gunə gen teu go, gèn bweseru u wa. 31 Ba koo ka gen teu torarun suurun yãkuru ko. Teu maa yãku dãə mwaararugiru ka som mɛ, ka gum mɛ. Kpa yãku kowo wi, u wi u raa bara disigiru mə dɛɛrasiabun wororu kua Yinni Gusunən wuswaaə.

32 Wooda yeniwa wi u bara disigiru mə ma u ǹ dam mə u koo swĩi u ka dɛɛrasiabun yãkuru ko.

Disi gəmi dirun gani səə

33 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sõəwa u nɛɛ, 34 sanam mɛ i ko i du Kananin temə mɛ kon bɛɛ wɛ̃, nà n dera disi gəmi yi kpia diru garu səə tè səə i wãa, 35 wi u dii te mə, u koo dawa u yãku kowo sõ u nɛɛ, wee u gãanu waamə win dirə nge disi gəmi. 36 Yãku kowo wi, u sere du u ka dii te mɛɛri, u koo dewa bu ten yãnu kpuro yara kpa yãa nin tii nu ku raa disi duura. Yen biru u koo du kpa u disi gəmi yi mɛɛri. 37 U n deema gəmi yi sãa nge wuru bekusu, ǹ kun mɛ yi sõri, kpa yi n sãa nge wəru gana ye səə, 38 u koo yariwa kpa u dii te kɛnɛ sõə nəəba yiru. 39 Sõə nəəba yiruse, yãku kowo u koo wura diru mi. U n deema disi gəmi yi yabi dii ten gani səə, 40 u koo de bu dii ten kpenu wəəriwa nìn mi disi gəmi yi, yi kpia bu ka nu yari wuun di bu kõ mi n kun dɛɛre. 41 U koo dewa bu dii ten səəwə kpuro kɛra kpa bu yanim mɛ ba kɛra mi yari wuun biruə mi n kun dɛɛre. 42 Yen biru kpa bu kpee kpaanu kəsire ko. Kpa bu wure bu dii te tãwa.

43 Amɛn biru, disi gəmi yi, yì n maa wurama dii te səə, 44 yãku kowo u koo maa sewa u da u tu mɛɛri. U n deema disi gəmi yi, yi maa kpia dii ten gani səə, saa ye səə, n ǹ maa koorə bu yi wĩa min di. Dii te, ta disi duurawa mi. 45 Ba koo tu surawa kpa bu ten kpenu ka dãa ka tem gura bu ka da wuun biruə mi n kun dɛɛre.

46 Wi u dua diru mi sanam mɛ ba tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka yokaə. 47 Wi u kpuna mi, ǹ kun mɛ u gãanu di mi, u koo win yãnu teawa.

48 Sanam mɛ ba dii te sənwa ba kpa, yãku kowo ù n wura u ka tu mɛɛri, ma u deema disi gəmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dɛɛre. Domi disi gəmi yi, yi doona.

49 Bu ka dii ten dɛɛrasiabun woronu ko, ba koo gunəsu yiru kasuwa ka dãa ye ba mə̀ sɛduru ka kiku ge ba mə̀ isəpu ka wɛ̃ɛ wunəmgii. 50 U koo gunə gen teu sakawa wekeru səə te ba kua ka səndu ta nim gem mə. 51 Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka sɛduru ye, ka isəpu ye, ka wɛ̃ɛ wunəmgii yi, kpa u ye kpuro doke gunə ge ba sakan yɛm mɛ səə, mɛ ba wisi nim səə mi, kpa u mu yɛ̃ka nən nəəba yiru dii te səə. 52 U koo ka gunə gen yɛm mɛ ba wisi nim səə mi, disi wəka ka gunə ge ga wasi ka sɛduru ye, ka isəpu ka wɛ̃ɛ wunəmgii yi. 53 Kpa u gunə ge ga wasi yəsu gu doona yakasə. Saa ye səəra u koo dii te dɛɛrasiabun wororu koosi kpa tu dɛɛra.

54 Wooda yenibara ba ko n da swĩi bara disigiru ka wii kpakin sõ 55-56 ka məsiru ka debu ka disi gəmi yi yi ra kpi yãnu səə ka dia səə. 57 Wooda yera ya koo sõəsi gãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

15

Tən durərun disi

1 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sõəwa u nɛɛ, 2 i Isireliba sõəwə i nɛɛ, ben goo ù n kentu kpika mə, u kuawa mi disigii. 3 Ya ra wĩ? Ya ku ra wĩ? Ka mɛ, u kuawa mi disigii. 4 Kpin yee tè səə u kpuna kpuro, ta disi duurawa mi, ka sere maa gãa ni u sinari kpuro. 5 Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win

yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi məwa sere ka yokaɔ. 6 Wi u maa sina mi barə wi, u sina, u koo win yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 7 Wi u barə wi baba, u koo win yãnu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 8 Barə wi, ù n goo yãatam sie, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 9 Gãa ni barə wi, u sɔni kpuro, nu kuawa mi disiginu. 10 Gãa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba yɛ̃ro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. Wi u maa nu sɔɔwa yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi məwa sere ka yokaɔ. 11 Wi u dera barə wi, u nùn baba, ma u ǹ niɛ, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi məwa sere ka yokaɔ. 12 Barə wi, ù n dendi yãnu baba ni ba kua ka sɔndu ba koo nu kɔsukuwa. Nù n maa sãan na ni ba kua ka dãa, ba koo nu teawa.

13 Sanam mɛ kentu ye, ya wĩibu yɔ̃ra, u koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru u sere dɛɛra. U koo win yãnu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛɛrawa mi. 14 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase u koo kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru sua u ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u nu yãku kowo wɛ̃. 15 Yãku kowo u koo nin teu gowa torarun sɔ̃. Kpa u ka teu geni yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpa u nùn dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.

16 Goon sen nim mù n yari, u koo woburewa. Adama ka mɛ, u ko n disi məwa sere ka yokaɔ. 17 Mù n yãnu ganu tãre, ǹ kun mɛ gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka mɛ, ya ko n disi məwa sere ka yokaɔ.

18 Kurə ka durə bà n mɛnna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka mɛ, ba koo bu garisiwa disigibu sere ka yokaɔ.

Tɔn kurɔrun disi

19 Tɔn kurə ù n yasa mɔ̀, ba koo nùn garisiwa disigii sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Wi u nùn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. 20 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia. 21 Wi u maa kurə win kpin yeru baba, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka yokaɔ. 22 Goo ù n baba ye kurə wi, u sinari, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi məwa sere ka yokaɔ. 23 Gãa ni nu wãa win kpin yee ten wɔllɔ ǹ kun mɛ ye u sinarin wɔllɔ, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. 24 Tɔn durə goo ù n ka nùn mɛnna, ma win yɛm mu nùn tãre, durə wi, u kuawa mi disigii sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Kpin yee tè sɔɔ u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.

25 Tɔn kurə wi u yɛm wĩimə, win yasan saa baasi, ǹ kun mɛ, mu wĩimə mu win yasan saa kera, ba koo nùn garisiwa disigii yɛm wĩi bin saa kpuro sɔɔ nge win yasan saa. 26 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam mɛ u win yasa mɔ̀. 27 Wi u kpin yee te baba, ǹ kun mɛ sin yee te, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ.

28 Sanam mɛ yɛm mɛ, mu yɔ̃ra u koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru bu sere nùn garisi wi u dɛɛre. 29 Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔra u koo kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru kasu kpa u ka yãku kowo daawa Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. 30 Kpa yãku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yãkuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurə wi dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.

31 Yinni Gusunɔ u kpam Məwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Isireliba sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, bu de bu ka nɛn kuu te ta wãa ben suunu sɔɔ tonda sanam mɛ ba disi mə kpa bu ku raa gbi.

32 Wooda yeni ya wãawa kentugibun sõ ka wìn sen nim mu yari 33 ka tən
kurə wi u yasa mɔ̀ ka tən durə wi u yɛm wĩimə win tən durərun di ka tən kurə wi
yɛm wĩimə win tən kurərun di ka maa tən durə wi u ka tən kurə disigii kpuna.

16

Wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn yãku te ba ra ko

Isiriliba kpuron toranun sɔ̃

1 Aronin bii be ba gu Yinni Gusunən kurə yèn sɔ̃ ba ka turare tuka da mi,
ben gɔɔn biruwa Yinni Gusunɔ u Məwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a wunɛn məɔ Aroni
sɔ̃ɔwə a nɛɛ, u kun da du kiri kiri kuu ten dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ mi
woodan kpakororə wãa ka ten wukiritia kpa u ku raa gbin sɔ̃. Domi kpakoro
ten wukiritian wəllɔwa kon tii sɔ̃ɔsi guru wii wuroru sɔɔ.

3 Dɔma te u duɔ mi, u koo kɛtɛ kinɛ kpɛndu kasuwa u ka win tororun yãkuru
ko. Kpa u maa yãa kinɛru kasu u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. 4 Yen biru u
koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka sɛ̃katia. Ye kpuro ya ko n
sãawa ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii kpa u dawani bɔke. U koo woburewa u sere
yãa ni kpuro doke. 5 Isireliba ba koo maa boo kinɛnu yiru wɛ̃ u ka ben toranun
yãkunu ko kpa bu nùn yãa kinɛru wɛ̃ u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko.

6 U n koo yãkuru tore, u koo gina win tii ka win yɛnugibun toranun yãkuru
kowa ka kɛtɛ kinɛ te. 7 Yen biru kpa u boo kinɛnu yiru ye sua u ka da Yinni
Gusunən wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. 8 Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa
ge ga sãa Yinni Gusunəguu ka ge ba koo yɔ̃su gbaburə. 9 Boo ge ga sãa Yinni
Gusunəguu, gera u koo ka torarun yãkuru ko. 10 Ge ba koo maa yɔ̃su gbaburə,
gera ba koo ka torarun suurun wororu ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni
Gusunən wuswaaɔ bu sere gu yɔ̃su gu doona gbaburə.

11 Aroni u koo gina gbiwa u win tiin kɛtɛ kinɛ te go win toranun sɔ̃ ka sere
maa win yɛnugibuginun sɔ̃. 12 Kpa u dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ gura saa yãku yerun di yi ba yibie
dɔ̃ɔ guratii sɔɔ kpa u turare buuru sɔka nɔm kurenu yiru kpa u ka ye kpuro
du dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. 13 U koo turare ye doke dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sɔɔ Yinni
Gusunən wuswaaɔ kpa yen wiisu su woodan kpakoro ten wukiritia wukiri
kpa u ku raa ka gbin sɔ̃. 14 Yen biru kpa u kɛtɛ yen yɛm sua u dɛka ka win niki
bia kpa u mu yɛ̃ka kpakoro ten wukiritia sɔɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia. Kpa u maa ko
mɛ kpakoro ten wuswaaɔ nɔn nɔɔba yiru. 15 Yen biruwa u koo maa boo ge ga
sãa Yinni Gusunəguu mi go Isireliba kpuron toranun sɔ̃ kpa u gen yɛm sua u
ka da dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ kpa u mu yɛ̃ka woodan kpakoro ten wukiritia
wəllɔ ka maa ten wuswaaɔ nge mɛ u kua ka kɛtɛ yen yɛm. 16 Kpa u dii te ta dɛɛre
gem gem dɛɛrasiabun wororu koosi u ka ten disi wɔka yi ta duura Isireliban
toranu ka ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃. Nge mɛya u koo ko u ka dii dɛɛra ten
disi wɔka, domi ta wãa disigibun suunu sɔɔ. 17 Goo kun ko n wãa dii ten sɔɔwɔ
sanam mɛ Aroni u koo du mi, u ka toranun yãkuru ko sere u da u ka yarima. U
koo win tii ka win yɛnugibun toranun yãkuru ko. Yen biru kpa u maa Isireliba
kpurogiru ko. 18 U n yariɔ, u koo dawa yãku yerɔ kpa u tu dɛɛrasiabun wororu
koosi. Yen biru kpa u kɛtɛ ye, ka boo gen yɛm sua u tɛɛni yãku yerun kãanu
nnɛ yen baayere sɔɔ. 19 U koo yɛm mɛ dɛkawa ka win niki bia u yɛ̃ka nɔn nɔɔba
yiru yãku yee ten wəllɔ. Nge mɛya u koo ka tu dɛɛrasia Isireliban toranun di
kpa u tu yi nɛnɛm Yinni Gusunən sɔ̃.

20 Sanam mɛ u dii te ta dɛɛre gem gem dɛɛrasia u kpa, ka dii dɛɛra te, ka yãku
yeru, u koo de bu ka boo ge ga wasi mi nawa. 21 Aroni u koo win nɔma kpuro
sɔndiwa boo gen wiru wəllɔ kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka mɛm
nɔɔbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boo ge tora ni kpuro sɔbi kpa u de goo u gu

girɑ u kɑ dɑ gbɑburɔ. 22 Nge mɛyɑ boo ge, gɑ koo kɑ Isireliba kpuron toranu sɔbe gu kɑ doonɑ gbɑburɔ mi goo kun wãɑ.

23 Yen biru u koo wurɑ kuu ten mi, kpɑ u win sãɑ yãɑ ni u doke potiri u nu yi mi. 24 Kpɑ u wobure yɑm dɛɛrɑmɔ kpɑ u win tiin yãnu doke. Yen biru kpɑ u yɑri u nɑ u yãku dõɔ mwɑɑrɑrugiru ko win tiin sõ kɑ sere mɑɑ Isireliban sõ. Yen biru kpɑ u torɑrun yãkuru ko win tiin sõ kɑ sere Isireliban sõ. Kpɑ u suuru kɑnɑbun woronu ko win tii kɑ Isireliban sõ. 25 Yen biru kpɑ u yɑɑ yen gum dõɔ doke yãku yerɔ ye bɑ kɑ torɑrun yãkuru kuɑ mi.

26 Wi u boo ge girɑ u kɑ dɑ gbɑburɔ u koo win yãnu teɑwɑ kpɑ u wobure u sere du sɑnsɑniɔ. 27 Kɛtɛ ye, kɑ boo gen yɛm mɛ bɑ kɑ dɑ dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔ torɑnun sõ, bɑ koo yen yɑɑ kɑ yen gɔni kɑ yen bisu yɑrɑwɑ ben sɑnsɑnin di bu dõɔ doke. 28 Wi u ye kpuro dõɔ mɛni u koo win yãnu teɑwɑ kpɑ u wobure u sere wurɑmɑ sɑnsɑniɔ.

29 Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Suru nɔɔbɑ yirusen sõɔ wɔkuruse, i nɔɔ bɔkuo kpɑ i bɛɛn sɔmɑ deri sere kɑ sɔbɔ be bɑ wãɑ bɛɛn suunu sɔɔ. 30 Domi tõɔ te sɔɔrɑ bɑ koo bɛɛ torɑrun yãkuru kuɑ bu kɑ bɛɛ dɛɛrɑsiɑ. Nge mɛyɑ i ko i kɑ dɛɛrɑ bɛɛn durum kpuron di Yinni Gusunɔn wusWɑɑɔ. 31 Tõɔ te, tɑ koo kowɑ tõɔ wɛ̃rɑrugiru kpɑ i n dɑ nɔɔ bɔke. Kpɑ yɑ n sãɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.

32 Amɛn biru yãku kowo wi bɑ gum tãre bɑ gɔsɑ u kɑ ko yãku kowo tɔnwero win bɑɑbɑn kɔsire, wiyɑ u koo sãɑ yãɑ ni doke ni bɑ kuɑ kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii. 33 Wiyɑ u ko n dɑ yãkuru ko u kɑ dii te tɑ dɛɛre gem gem dɛɛrɑsiɑ kɑ sere dii dɛɛrɑ te, kɑ yãku yee te, kɑ yãku kowobu kɑ sere mɑɑ Isireliba kpuro.

34 Yeni yɑ ko n sãɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Wõɔ tiɑ sɔɔ, bɑ ko n dɑ yãkuru kowɑ Isireliba kpuron toranun sõ nɔn teeru.

Mɑ Aroni u kuɑ kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwɑ.

NGE MƐ ISIRELIBA BA KO N KA DƐƐRE

17

Gusunɔ u yinɑ bu yɛm di

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Aroni kɑ win bibu kɑ sere Isireliba kpuro sõɔwɔ ɑ nɛɛ, woodɑ wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ wɛ̃ɛmɔ.

3 Isireliba sɔɔ goo ù n kĩ u sɑberu gɑru sɑkɑ sɑnsɑniɔ ǹ kun mɛ mi u wãɑ kpuro, u koo ginɑ kɑ tu nɑwɑ nɛn kuu bekurugirun kɔnnɔwɔ u kɑ tu yãkuru ko nɛ, Yinni Gusunɔn wusWɑɑɔ. 4 Yɛ̃ro u kun kue mɛ, bɑ koo nùn sɑbe ten yɛm bikiɑwɑ domi u yɛm yɑriwɑ mi. Sɑɑ ye sɔɔ, bɑ koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ Isireliban suunu sɔɔn di. 5 Woodɑ yeni yɑ koo dewɑ Isireliba bu kɑ ben yɑɑ sɑbenu nɑ yãku kowon mi nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ bu go nɛ, Yinni Gusunɔn wusWɑɑɔ. Kpɑ bu ku rɑɑ tu go mi bɑ turɑ. Kpɑ tɑ n sãɑ siɑrɑbun yãkuru. 6 Yãku kowowɑ u koo ten yɛm mɛ yɛ̃kɑ yãku yerɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpɑ u ten gum dõɔ doke mèn nuburu tɑ koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore. 7 Nge mɛyɑ Isireliba bɑ ǹ mɑɑ kɑ bũnu yãkuru kuɑmmɛ nìn bwãɑrokunu nu kɑ bonu weenɛ. Yeni yɑ ko n wãɑwɑ ben tiin sõ kɑ ben bibun bibun sõ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.

8 N n mɛn nɑ, Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ ben suunu sɔɔ, ù n yãku dõɔ mwɑɑrɑrugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ yãkunu gɑnu, 9 mɑ u ǹ kɑ nu nɛ nɛ, Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ u kɑ nin yɑɑ go, bɑ koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ ben suunu sɔɔn di.

10 Wee woodɑ ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ mɑɑ wɛ̃ɛmɔ. Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãɑ ben suunu sɔɔ ù n yɛm di, bɑɑ ǹ n mɛren nɑ mu sãɑ, nɛ, Yinni Gusunɔwɑ kon yɛ̃ro wɔrimɑ n nùn yɑrɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di. 11 Domi yɛm sɔɔrɑ hunde koni kpuron wãɑrɑ wãɑ. Nɑ derɑ i yɛm dendimɔ yãku yerɔ

i ka bɛɛn toranun suuru wa. Yɛm mɛya mu ra de tənu u win torarun suuru wa. 12 Yen sɔ̃na na nɛɛ, Isireliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo bɛɛn suunu sɔɔ u ǹ yɛm dimɔ.
13 Bɛɛ Isireliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa gaa mwa taasoru sɔɔ ǹ kun mɛ gunɔ gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, ǹ kun mɛ gunɔ gen yɛm yariwa kpa u mu yanim wukiri. 14 Domi hunde koni ye ya wasi kpuro, yen wãara wãawa yen yɛm sɔɔ. Yen sɔ̃na na nɛɛ, i ku hunde koni gaan yɛm di. Domi yɛm sɔɔra wãara wãa. Wi u maa yina u mu di, ba koo yɛ̃ro wunawa wigibun suunu sɔɔn di.
15 Bɛɛ Isireliban goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa goru di ǹ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa ya go, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ u sere dɛɛra. 16 U kun win yãa ni teye, ma u ǹ wobura, u koo win torarun are mwa.

18

Kɔ̃ɔ mɛnna bi bu ǹ bɛɛrɛ mɔ

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni. 3 I ku ra ko ye ba ra ko Egibitiɔ mi i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba mɔ̀ mi na ka bɛɛ dɔɔ. I ku ben komanu swĩi. 4 Adama i nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
5 N n mɛn na, i nɛn gere ka nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ. Wi u ye mɛm nɔɔwa u ko n wãawa yen sɔ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
6 Nɛna na wooda yeniba wɛ̃ɛmɔ. Na nɛɛ, bɛɛn goo u ku raa ka win dusi tən kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna.
7 I ku bɛɛn tundo sekuru doke i ka bɛɛn mɛro kɔ̃ɔ mɛnna. Domi u sãawa bɛɛn mɛro.
8 I ku ka bɛɛn mɛron nisi goo kɔ̃ɔ mɛnna, domi ì n kua mɛ, i bɛɛn tundo sekuru dokewa mi.
9 I ku ka bɛɛn sesu tundo turosi ǹ kun mɛ mɛro turosi kɔ̃ɔ mɛnna baa bà kun bɛɛ seeye yɛnu teu sɔɔ.
10 I ku ka bɛɛn nikurɔbu kɔ̃ɔ mɛnna baa ù n sãan na tən durən bii, ǹ kun mɛ tən kurən bii. Domi wi u kua mɛ, u tii sekuru dokewa mi.
11 I ku ka bɛɛn tundon kurɔ goon bii kɔ̃ɔ mɛnna domi u sãawa bɛɛn sesu.
12 I ku ka bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnna, domi u sãawa bɛɛn tundon dusi.
13 I ku maa ka bɛɛn mɛron wənɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi u sãawa bɛɛn mɛron dusi.
14 I ku maa bɛɛn tundon wənɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ sekuru doke i ka win kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi kurɔ wi, u sãawa nge bɛɛn tiin mɛro.
15 I ku ka bɛɛn bigii kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna, domi u sãawa bɛɛn biin kurɔ.
16 I ku ka bɛɛn wənɔ ǹ kun mɛ bɛɛn mɔɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i nùn sekuru dokewa.
17 I ku ka tən kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna kpa i maa ka win bii kɔ̃ɔ mɛnna, ǹ kun mɛ win nikurɔbu, domi ba sãawa mi dusinu. I n kua mɛ, ya sãawa mi tora bakaru.
18 I ku bɛɛn kurən wənɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ sua kurɔ sanam mɛ kurɔ win tii u wãa wãaru sɔɔ. Domi ya koo nisinu ma.
19 I ku ka tən kurɔ mɛnna sanam mɛ u yasa mɔ̀, domi u sãawa disigii.
20 I ku ka bɛɛn winsim kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i tii disi koosiwa mi.
21 I ku ka bɛɛn bii yãkuru ko bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun mi. Domi ì n kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunən yĩsira i sanka mi. I n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
22 I ku ka bɛɛn tən durɔsi kɔ̃ɔ mɛnna nge mɛ i ra ka tən kurɔ ko. Domi ya sãawa seku bakaru.

23 I ku ka yaa saberu kõɔ mɛnna nge tɔn kurɔ. Domi ì n kua mɛ, i tii disi
dokewa. Nge mɛya maa tɔn kurɔ goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn mɛnna.
Ya sãawa seku bakaru.
24 I ku de koma ninin bweseru nu bɛɛ ko disigibu. Domi niya bwese tuku
nini nu ra ko ni kon gira bɛɛn suunu sɔɔn di. 25 Ba tem mɛn tii disi doke, ma
na mu sɛɛyasia ma mu mɛn tɔmbu yarinasia.
26 Bɛɛ Isireliba ka bɛɛ sɔbu bɛɛ be i wãa Isireliba sɔɔ, i nɛn gere ka nɛn wooda
ye mɛm nɔɔwɔ. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri. 27 Be ba raa sina tem
mɛ sɔɔ i sere na, ba koma ni kua ma tem mɛ, mu disi duura. 28 N n mɛn na, bɛɛn
tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa bɛɛ yarinasia nge yellugibu. 29 Domi
be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu wunawa ben tɔmbun
suunu sɔɔn di.
30 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni. I de i nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwa
mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swĩi ni ba ra ko i sere tunuma
mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

19

Nge mɛ n weenɛ bu Gusunɔ sã

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, i de i n
dɛɛre, domi nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni na dɛɛre.
3 Yen sõ, bɛɛn baawure u win tundo ka win mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ kpa u n da wɛ̃re
tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.
4 I ku tii bũnu wɛ̃, i ku ra maa bwãaroku gagu seku.
5 I n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuamme, i tu koowo nge mɛ ta koo
ka man wɛ̃re. 6 I ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye yãkuru kua ǹ kun mɛ sisiru.
Adama ye ya tiara sõɔ itase, i ko ye dõɔ mɛniwa. 7 I n ye di sõɔ itase, na ǹ yãku
te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi. 8 Wi u ye di u koo win torarun
are wa, domi u ǹ ye garisi nɛgia. Ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.
9 I n bɛɛn dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku gɛ̃ ye ya wãa gbee goorɔ. I ku maa bɛɛn gberun
dĩanu kunɔnu ko. 10 Mɛya i ku maa resɛm gberu sɔɔ resɛm kunɔnu ko ka maa
resɛm ye ya wɔruma. I ko ye deriwa sãarobu ka sɔbun sõ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn
Yinniwa na yeni gerua.
11 I ku gbɛni, i ku maa bɛɛn winsim weesu kua ǹ kun mɛ i nùn nɔni wõke.
12 I ku bõri weesugii ko ka nɛn yĩsiru. Domi ì n kua mɛ, i nɛn yĩsiru sankawa.
Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
13 I ku bɛɛn winsim dam dɔre. I ku maa nùn gãanu mwaari ka dam. I ku
bɛɛn sɔm kowon kɔsiaru nɛnɛ sere yam mu ka sãra. 14 I ku soso wɔmɛ. I ku
maa gãanu yi wõkon wuswaaɔ ni nu koo nùn sura. I de bɛɛn daa yu sõɔsi ma i
man nasie nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni.
15 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku goon bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru ǹ kun mɛ win dam
mɛɛri i ka nùn siri. Adama i ko i bu siriwa nge mɛ baawuren gem mu nɛ. 16 I
ku gari weesugii kpara bɛɛn tɔnusin sõ. I ku maa nùn gari mani yi yi koo nùn
go.
17 I ku bɛɛn winsim tusi gãruɔ. Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii durum
sɔbi win sõ. 18 I ku bɛɛn winsim mɔru kɔsie. I ku maa ka goo mɔru nɛnɛ. I bɛɛn
tɔnusi kĩɔ nge bɛɛn tii. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
19 I de i nɛn wooda yeniba mɛm nɔɔwa. I ku de yɛɛ bwese bwesɛka yu yɔɔna.
I ku dĩa bwesenu yiru duure gbee teeru sɔɔ. I ku yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ
bwesenu yiru.
20 Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kõɔ mɛnna wi ba durɔ kã, adama ba ǹ gina nùn
yakie win yorun di, yɛ̃ro u koo yen gobi kɔsiawa, adama ba ǹ bu goomɔ.

Domi kurɔ wi, u ginɑ sãa yoo. 21 Durɔ win torɑrun sɔ̃, u koo kɑ yãa kinɛru nɑ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ win kurun kɔnnɔwɔ u kɑ torɑrun sɔmbun yãkuru ko. 22 Kpɑ yãku kowo u nùn torɑrun suurun wororu koosi nɛ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ u koo win torɑrun suuru wɑ.

23 Sɑnɑm mɛ i duɑ Kɑnɑnin temɔ i kpɑ, mɑ i dãa bwese bweseka duurɑ, i ko yen mɑrum gɑrisiwɑ disigim, wɔ̃ɔ itɑ. I ǹ mu dimɔ. 24 Wɔ̃ɔ nnɛsen mɑrum mɛ yɑ koo mɑ, mu ko n sãɑwɑ nɛ Yinni Gusunɔgim, i kɑ mɑn siɑrɑ tɔ̃ɔ bɑkɑrun sɑɑ. 25 Sɑɑ wɔ̃ɔ nɔɔbusen diyɑ bɛɛn tii i ko i n dɑ dãa mɑrum mɛ sɔri i di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwɑ nɑ yeni gerɑ.

26 I ku gãɑnu gɑnu di kɑ yɛm. I ku wɛɛ ǹ kun mɛ guru wiru mɛɛri i kɑ bikiɑru ko. 27 I ku bɛɛn wirun goo gookɑn seri kɔni bwɛɛrɛkɛ. I ku mɑɑ bɛɛn toburun beri berikɑ kɔni. 28 I ku bɛɛn wɑsi muriri goon gɔɔn sɔ̃. I ku mɑɑ bɛɛn wɑsi yore. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

29 I ku bɛɛn bii wɔndiɑbɑ sekuru doke i bu kurɔ tɑnɑru kpɛ̃ɛ sãɑru gɑrun sɔ̃, kpɑ sɑkɑrɑru kɑ sekuru sɑriru tu ku rɑɑ yibu tem mɛ sɔɔ. 30 I n dɑ tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru yɑɑye kpɑ i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

31 I ku dɑ be bɑ rɑ gɔribu sokun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi kpɑ i ku rɑ kɑ tii disi doke. Domi nɛnɑ nɑ sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

32 I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ kpɑ i durɔ tɔkɔ bɛɛrɛ wɛ̃. I mɑɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑsio. Domi nɛnɑ nɑ sãa bɛɛn Yinni.

33 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn tem sɔɔ, i ku nùn dɑm dɔre. 34 I ko i nùn kuɑwɑ nge kpɑɑ yɛ̃ro, kpɑ i nùn kĩa nge bɛɛn tii. Domi bɛɛn tii i rɑɑ sɔru di Egibitiɔ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwɑ nɑ yeni gerɑ.

35 I ku murɑfitiru ko siribu sɔɔ, kɑ gãa yĩirubu sɔɔ, kɑ kilobɑ sɔɔ kɑ sɑkɑkunu sɔɔ. 36 I de bɛɛn kilobɑ kɑ bɛɛn sɑkɑkunu ye kpuro yɑ n sãa dee dee. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwɑ nɑ ye gerɑ, nɛ wi nɑ bɛɛ yɑrɑ Egibitin di.

37 I nɛn woodɑbɑ kpuro mɛm nɔɔwɔ kpɑ i ye swĩi. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ ye gerɑ.

20

Sãa ni Gusunɔ u yinɑ

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 ɑ Isireliɓɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ben goo ǹ kun mɛ sɔɔ wi u wãɑ be sɔɔ ù n win bii suɑ u kɑ bũu wi bɑ mɔ̀ Mɔlɔku yãkuru kuɑ, bɑ koo nùn kɑsukuwɑ bu go. 3 Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ kon nùn wɔri kpɑ n nùn wunɑ nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di yèn sɔ̃ u kɑ win bii Mɔlɔku yãkuru kuɑ mɑ u nɛn kuru disi doke u nɛn yĩsi dɛɛrɑru sɑnkɑ. 4 Isireliɓɑ bà n yinɑ bu durɔ win bweseru go, mɑ bɑ nùn mɛɛrɑ u dɑɑ yen bweseru mɔ̀, 5 nɛn tiiwɑ kon nùn wɔri wi kɑ win yɛnugibu kpuro kpɑ n nùn yɑrɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di kɑ sere be bɑ mɑɑ Mɔlɔku ye sãɑmɔ.

6 Goo ù n bikiɑru dɑ gɔri sokobun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn wɔriwɑ kpɑ n nùn wunɑ win tɔmbun suunu sɔɔn di.

7 I de i n dɛɛre, domi nɛn tii nɑ dɛɛre. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwɑ nɑ ye gerɑ.

Kɔ̃ɔ mɛnnɑ bi Gusunɔ u yinɑ

8 Nɛnɑ Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsɑ i n kɑ dɛɛre. I ko i nɛn woodɑbɑ mɛm nɔɔwɑwɑ kpɑ i sĩ ye sɔɔ.

9 Goo ù n win tundo ǹ kun mɛ win mɛro bɔ̃rusi, bɑ koo yɛ̃ro gowɑ kpɑ win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.

10 Goo ù n kɑ goon kurɔ kpunɑ, bɑ koo kurɔ wi kɑ durɔ wi gowɑ.

11 Goo ù n ka win tundon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
12 Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna, ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
13 Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi kpuna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi gãa kõsuna ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
14 Goo ù n bii ka mɛro sua kurɔ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dãɔ mɛniwa. Kpa yen bweseru ya kun wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
15 Goo ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo yɛ̃ro gowa ka yaa sabe ten tii.
16 Tɔn kurɔ ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn durɔ mɛnnɛ, ba koo nùn gowa ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
17 Goo ù n win sesu tundo turosi ǹ kun mɛ mɛro turosi sua kurɔ u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di. Durɔ wi, u koo win torarun are sɔbewa. Domi u ka win sesu kpuna.
18 Goo ù n ka tɔn kurɔ mɛnna wi u yasa mɔ̀, ma yen yɛm mɛ mu yara u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.
19 I ku ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ ǹ kun mɛ bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi i sãawa dusinu. Wi u kua mɛ, u koo yen are wa.
20 Goo ù n ka win tundon wɔnɔ ǹ kun mɛ tundon mɔɔn kurɔ kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ǹ bii marumɔ sere bu ka gbi.
21 Goo ù n win wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔn kurɔ sua, u torawa mi. U win wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ wi sekuru dokewa mi. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba ǹ bibu marumɔ.
22 I de i nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwa kpa i ka ye sɔmburu ko, kpa tem mi na ka bɛɛ dɔɔ mu ku raa bɛɛ yarinasia. 23 I ku bwese nin komanu swĩi ni na kon bɛɛ gira. Domi koma niya ba kua na ka bu yina. 24 Na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
bɛɛya i ko i n ben tem mɛ mɔ.
Nɛna kon bɛɛ mu wɛ̃.
Tem mɛ, mu tim ka bom yiba.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ wuna saa bwese ni nu tien di. 25 Yen sɔ̃na i ko i wunana yaa ye i ko i di ka ye i kun dimɔ ka sere maa gunɔ si i ko i di ka si i ǹ dimɔ kpa i ku ra bɛɛn tɔmbu disi doke yɛɛ yi, ka gunɔ sin sɔ̃ ye na gesi nɛɛ, i ku di mi.
26 I de i n dɛɛre i n wãa nɛn sɔ̃, domi na dɛɛre. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ wuna nɛnɛm bwese ni nu tien suunu sɔɔn di i n ka sãa nɛgibu.
27 Goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, tɔn kurɔ ǹ kun mɛ tɔn durɔ ma u ra gɔribu soku ǹ kun mɛ u ra sɔroru ko, ba koo yɛ̃ro kpenu kasukuwa kpa win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.

21

Yãku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka

yãku kowon tii yã

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, yãku kowo u ku raa tii disi doke u wigii goon goru baba 2 ma n kun mɔ win mɛro ka win tundon goru ka win tiin biigiru ka win wɔnɔ ka win mɔɔgiru 3 ka sere win

sesu wi u kun durə yɛ̃giru wi ba ɲ gina sue. 4 Isirelibən suunu səə, yãku kowo wi, u sãawa ben guro guro. Yen sɔ̃, u ɲ koo tii disi doke ka ben goon goru.
5 Goo ù n gu, yãku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kəni, bu ku raa maa ben toburun beri berika kəni. 6 Mɛya bu ku raa maa tii muriri wasi səə. Ba ko n wãawa nɛ Gusunə ben Yinnin sɔ̃. Ba ɲ nɛn yĩsiru sankumə. Domi beya ba ko n da man yãkunu kue ni nu sãa nɛn dĩanu. Yen sɔ̃, ba ko n dɛɛrewa.
7 Ba ɲ koo kurə tanə ɲ kun mɛ wi ba gaba ba ka kpuna sua kurə. Ba ɲ maa kurə wi u win durə yina suamə. Domi ba ko n dɛɛrewa ba n wãa nɛ, Yinni Gusunən sɔ̃. 8 Isireli baawurewa u koo yãku kowo garisi tən dɛɛro. Domi wiya u ra ka bɛɛn yãkunu nɛ, nɛ, Yinni Gusunən mi. Yen sɔ̃, ba ko n dɛɛrewa, domi nɛ, Yinni Gusunə na dɛɛre. Nɛna na bɛɛ gəsa i n ka maa dɛɛre.
9 Yãku kowo goon bii wəndia ù n tii sekuru dokemə u kurə tanaru dimə, win tundowa u sekuru dokemə. Ba koo bii wəndia wi dɔ̃ə mɛniwa.
10 Yãku kowo wi ba gum tãre wirə u kua yãku kowo tənwero, ma ba nùn sãa yãnu dokea, u ku maa win seri sanku goon gəən sɔ̃. Mɛya u ku maa win yãnu gɛ̃ɛku. 11 U ku raa goru garu susi u tii disi doke, baa ɲ n win tundo ɲ kun mɛ win mɛron gorun na. 12 U ɲ maa yariə nɛn kurun di goon gorun sɔ̃, u ku ka kuu te disi doken sɔ̃. Domi ba nùn gum tãre u n ka sãa nɛnɛm. Nɛ, Yinni Gusunəwa na ye gerua.
13 Wəndia wi u kun durə yɛ̃wa yãku kowo tənwero u koo sua kurə. 14 U ɲ koo gəmini goo sua kurə ɲ kun mɛ kurə wi ba yina ɲ kun mɛ kurə wi ba gaba ba ka kpuna ɲ kun mɛ kurə tanə. Adama wəndia wi u kun durə yɛ̃wa u koo sua win dusibu səə. 15 Kpa u ku raa bwese tukuru doke win bweseru səə. Nɛ Yinni Gusunəwa na nùn gəsa u n ka dɛɛre.

2. Wi u kun kpɛ̃ u ko yãku kowo

16 Yinni Gusunə u maa Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, 17 a Aroni ka win bibu sɔ̃əwə a nɛɛ, baa ka win bibun bweserə goo ù n alebu gaa mə win wasi səə, yɛ̃ro kun kpɛ̃ u da nɛn kuu te səə u nɛ, Yinni Gusunə dĩanu ganu yãkuru kua. 18 Alebugii goo kun kpɛ̃ u nɛn sombu te ko, aa wɔ̃kowa? Aa kɔ̃ri barəwa? N kun mɛ yɛ̃ron wuswaa ya kəsikirewa? 19 N kun mɛ yɛ̃ron naasu ɲ kun mɛ win gãsera bəərewa? 20 N kun mɛ yɛ̃ro u kundu kpiawa? N kun mɛ u sãawa tən kəmiakubu? N kun mɛ yɛ̃ron nəni kpiawa? N kun mɛ yɛ̃ro taataaru ɲ kun mɛ debu məwa? N kun mɛ win tĩa bii kəsikira? 21 Wi u alebu gaa mə wasi səə gesi Aronin bweseru səə, u ɲ kpɛ̃ u nɛ, Yinni Gusunə yãkuru kua. U ɲ maa kpɛ̃ u ka dĩanu ganu na u ka yãkuru ko nɛn kuu te səə. 22 Adama u koo kpĩ u nɛ, Yinni Gusunən dĩa dɛɛranu di. 23 Win alebun sɔ̃na u ɲ kpɛ̃ u susi yãku yerə ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nɛn kuu te disi doke. Nɛ, Yinni Gusunəwa na ra yãku kowobu gəsi ba n ka dɛɛre.
24 Ma Məwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sɔ̃əwa.

22

3. Be ba koo yãku dĩanu di

1 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, 2 a Aroni ka win bibu sɔ̃əwə a nɛɛ, ba n tii sɛ dĩa ni Isirelibə ba ka man naawammɛ səə, kpa bu ku raa nɛn yĩsi dɛɛra te sanku. Nɛna na sãa Yinni Gusunə.
3 Ben bweseru səə, goo ù n nu susi, ma u disi gɛɛ mə, ba koo yɛ̃ro yarawa nɛn səmburun di. 4 Aronin bweseru səə, goo ù n bara disigiru mə, ɲ kun mɛ ù n kentu kpika mə, u ɲ yãku dĩa ni dimə sere ù n dɛɛra, 5 ka sere wi u goru baba ɲ kun mɛ wìn sen nim mu wĩa ɲ kun mɛ wi u yaa gaa baba ye ya disi mə ɲ kun

mɛ wi u goo baba wi u disi mɔ. 6 Wi u yen gaa baba gesi, u disi duurawa mi
sere ka yokaɔ. U ǹ kpɛ̃ u yãku dĩa ni di ma n kun mɔ u wobura mam mam. 7 U
n wobura, yokan di u dɛɛra, u koo kpĩ u nɛn dĩa ni di. Domi niya nu sãa win
dĩanu. 8 Mɛya yãku kowo goo kun yaa goru temmɔ ǹ kun mɛ yaa ye gbeeku
yaa gaa ya go u ku raa ka tii disi doken sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geruа.
9 Ba koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa domi bà n nɛn dĩanu disi doke, ba koo
ben torarun are sɔbe kpa bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu gɔsa ba n ka dɛɛre.
10 Tɔn diro kun yãku dĩa ni dimɔ baa yãku kowon sɔm kowo ǹ kun mɛ win
sɔɔ. Yɛ̃ro kun yãku dĩa ni dimɔ. 11 Adama yoo wi yãku kowo u dwa ka wi ba
mara win yɛnuɔ, ba koo kpĩ bu dĩa ni di. 12 Yãku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn
diro sua durɔ, ù ku raa yãku dĩa ni di. 13 Adama bii wi, ù n sãa gɔmini ǹ kun mɛ
win durɔ u nùn yina, ma u ǹ ka durɔ wi mara, ma u gɔsira win tundon yɛnuɔ
u sɔ̃ nge sanam mɛ u ǹ durɔ sue, u koo kpĩ u dĩa ni di. Ma n kun mɛ, tɔn diro u
ku dĩa ni di.
14 Tɔn tuko goo ù n nu di u ǹ ka baaru, u koo nin kɔsire yãku kowo wɛ̃wa.
Yen biru kpa u nùn nin bɔnu nɔɔbun tia sosia.
15 Yãku kowobu bu ku raa dĩa ni disi doke nì Isireliba ba ka yãkuru kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. 16 Bà n nu di sanam mɛ n ǹ weenɛ bu nu di, ba Isireliba
toranu sɔbimɔwa. Nɛna Yinni Gusunɔ, nɛ wi na ra yãkunu dɛɛrasie.

Sabe te ba koo ka yãkuru ko

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 18 a Aroni ka win bibu ka Isireliba
kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, goo be sɔɔ ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ, ù n
kĩ u yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka kĩru, ǹ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia,
19 nɛ, Yinni Gusunɔ n sere tu mwa, yaa sabe dɔɔ ge ga ǹ alebu mɔ gera u koo
ka na, naa, ǹ kun mɛ yãaru, ǹ kun mɛ boo, ya n gesi sãa dwa. 20 U ǹ koo ka yaa
saberu na te ta alebu gaa mɔ. Domi ù n ka tu yãkuru kua, na ǹ mwaamɔ. 21 Goo
ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka kĩru ǹ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia, u koo
tu kowa ka sabe te ta ǹ alebu gaa mɔ n sere win yãku te mwa. 22 N n mɛn na,
bu ku ka sabe wɔ̃ko na, ǹ kun mɛ te ta kɔ̃ri bɔɔre, ǹ kun mɛ te ba so ba kɔsiki,
ǹ kun mɛ te ta boo boosu ǹ kun mɛ taataaru mɔ gɔnaɔ. Bu ku ka yen gaa yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. 23 Ba koo kpĩ bu ka yaa sabe tèn wasin bee tia kpãaru bo
kɛ̃run yãkuru ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko. 24 Bu ku raa ka yaa
sabe tèn tĩara kɔra ǹ kun mɛ ba wĩa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Bu ku maa
yen bweseru yaa saberu garu kua bà n dua ben temɔ. 25 Bu ku ka nɛ, Yinni
Gusunɔ sabe ten bweseru yãkuru kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe tèn wasi
ba mɛɛra kua, ta sãawa nge sabe te ta alebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ yãku
ten bweseru mwaamɔ.
26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 27 bà n kɛtɛ buu mara ǹ kun mɛ yãaru
ǹ kun mɛ boo, ga koo kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka gen mɛro. Adama saa sɔ̃ɔ nɔɔba
itasen di, ba koo kpĩ bu ka gu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. 28 Bu ku raa yaa
saberu garu go ka ten buu sɔ̃ɔ teeru.
29 Bà n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuammɛ, bu tu koowo nge mɛ kon
ka tu mwa. 30 Yen dɔma tera ba koo ten yaa di. Ba ǹ yen gaa tiamɔ sere sisiru.
31 Ba koo nɛn wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swĩi. 32 Bu ku raa nɛn yĩsiru
sanku kpa bu wa bu man bɛɛrɛ wɛ̃ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi
u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre. 33 Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka sãa Gusunɔ
bɛɛn Yinni.

23

Tɔ̃ɔ baka bwese bweseka

1-2 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, tɔ̃ɔ baka nì sɔɔ i ko i n da mɛnnɛ i man sã, ni wee.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

3 Alusuma tia sɔɔ, sɔ̃ɔ nɔɔba tia i ko i n da sɔmburu ko, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, i ko i wɛ̃ra kpa i mɛnna i ka man sã. Yen tɔ̃ɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nɛn sɔ̃ baa mi i wãa kpuro gesi.
4 Tɔ̃ɔ baka ni nu maa tie, nì sɔɔ i ko i mɛnna i ka man sã, nin tɔ̃nu wee.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wɔɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yokan di, i Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru dio nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃.
6 Yen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru tore. I ko i kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i n pɛ̃ɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke. 7 Alusuma yen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra i ko i mɛnna i man sã. Yen tɔ̃ɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. 8 Alusuma yen tɔ̃ɔ baatere i ko i n da man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, i ko i kpam mɛnna i man sã. Yen tɔ̃ɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dĩa gbiikinun

tɔ̃ɔ bakaru

9-10 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, ì n dua tem mɛ kon bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, ma i dĩanu gã, i ko i ka dĩa gbiikii ni i gã mi yãku kowo daawawa. 11 Kpa yãku kowon tii u man nu tusia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. 12 Yen tɔ̃ɔ te, i ko i man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru te ta ǹ alebu gaa mɔ. 13 I ko i maa som kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tãre som mɛn wɔllɔ. 14 I ǹ ko i dĩa gbiikii nin pɛ̃ɛ di ǹ kun mɛ nin bima ye ba sɔnwa ǹ kun mɛ ye ba kɔsuka sere dɔma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wãa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun sisirun di dɔma tèn di i ka bɛɛn dĩa gbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ naawa. 16 I ko i gariwa sɔ̃ɔ weeraakuru sere n ka ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua. 17 I ko i ka pɛ̃ɛ yiru na saa bɛɛn yɛnun di yèn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛ̃ɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dĩa gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa yãku kowo u ye sɔ̃ɔsi beri berika. 18 Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka yãanu nɔɔba yiru ni nu wɔ̃ɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu gaa mɔ ka maa kɛtɛ kinɛ kpɛm teeru ka yãa kinɛnu yiru ka sere tam. Kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. 19 I ko i maa boo go bɛɛn toranun yãkurun sɔ̃ ka maa yãanu yiru ni nu wɔ̃ɔ tia tia mɔ siarabun yãkurun sɔ̃ 20 ka pɛ̃ɛ ye sannu. Yãku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa u nu tusiarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia. Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo kowa yãku kowogia. 21 Yen tɔ̃ɔ te, i ko mɛnnawa bɛɛ kpuro i man sã. I ǹ maa sɔmburu mɔ̀ dɔma te. Mi i wãa kpuro, i ko i wooda yeni mɛm nɔɔwawa sere ka baadommaɔ.
22 I n bɛɛn gberun dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku ni nu wãa bɛɛn gbee goorɔ gɛ̃. Yen biru i ku maa nu kunɔnu ko. I ko i nu sãarobu ka sɔbu deriawa. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Tɔ̃ɔ baka tè sɔɔ

ba ra kɔbi wure

23-24 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i wɛ̃rawa kpa i kɔbi so Gusunɔ u ka bɛɛ yaaya. Tɔ̃ɔ te, i ko i mɛnnawa kpa i man sã. 25 I ku ra sɔmburu garu ko. Kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Torarun suurun tɔ̃ɔ bakaru

26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 27 wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkurusewa i ko i yãkuru ko bɛɛn toranun suurun sɔ̃. I ko i mɛnnawa kpa i nɔɔ bɔke kpa i man sã. Kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. 28 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te sɔɔ. Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ toranun suuru kobun woronu koosi Gusunɔ bɛɛn Yinnin wuswaaɔ. 29 Wi u kun nɔɔ bɔkue yen tɔ̃ɔ te, ba koo nùn wunawa win tɔmbun suunu sɔɔn di. 30 Wi u maa sɔmburu kua tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon de bu yɛ̃ro gowa. 31 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te. Ya ko n sãawa wooda ka baadommaɔ ka bɛɛn bibun bweserɔ. Mi i wãa kpuro, i ko ye mɛm nɔɔwawa. 32 Ya ko n sãawa nge tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru kpa i nɔɔ bɔke. I ko i wɛ̃rawa saa surun sɔ̃ɔ nɔɔba nnɛn yokan di sere ka yen sisirun yokaɔ.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

33-34 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, saa wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbun di, i ko i Kunun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ka nɛ, Yinni Gusunɔ sã. 35 Yen tɔ̃ɔ gbiikiru, i ko i mɛnna i man sã. I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te. 36 Tɔ̃ɔ baatere i ko i n da man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa sere n ka ko sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye. Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase, i ko i kpam mɛnnawa i man sã kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. Tɔ̃ɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. Ta sãawa gãa girinu.

37 Yeniba kpuro ya sãawa tɔ̃ɔ baka ni i ko i di nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka bɛɛn gberun dĩanu ka siarabun yãkunu ka tam. Yãkuru baatere ka ten tɔ̃ru. 38 Mɛya i ku maa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru duari ka yãku ni i ra man kue ka sere maa kɛ̃ɛ ni i ra ka nɛ ka maa nɔɔ mwɛɛrun yãkuru.

39 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, ì n bɛɛn gberun dĩanu gã, i ko i tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ka man bɛɛrɛ wɛ̃. Yen tɔ̃ɔ gbiikiru ka yen tɔ̃ru nɔɔba itase, i ko i wɛ̃rawa i ku sɔmburu garu ko. 40 Yen tɔ̃ɔ gbiikii te, i ko i dãa marum buram sua ka kpakpa wurusu ka dãa wuru bakasu si su ra n wãa daarɔ kpa i n nuku dobu mɔ̀ nɛn wuswaaɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye. 41 Wɔ̃ɔ baagere i ko i n da tɔ̃ɔ baka te diwa i ka man bɛɛrɛ wɛ̃ suru nɔɔba yiruse ye sɔɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ. 42 Bɛɛ Isireliba kpurowa i ko i n wãa kunu sɔɔ sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 43 Kpa bɛɛn bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu sɔɔ sanam mɛ na bu yarama Egibitin di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

44 Nge mɛya Mɔwisi u Isireliba tɔ̃ɔ baka ni sɔ̃ɔwa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.

24

Gusunɔn kuu bekurugirun

dabu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu nùn olifin gum kasuo mɛ mu gea bo kpa fitilanu nu n ka sɔ̃re yoka baayere. 3 Aroni u koo ka gum mɛ dawa nɛ, Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten mi, beku kare ten wuswaaɔ te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n sɔ̃re yokan di sere yam mu ka sãra. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ. 4 Aroni u koo fitila ni sɔndiwa dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n sɔ̃re wɔ̃kuru baatere sere yam mu ka sãra.

Pɛ̃ɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ̃

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a pɛ̃ɛ wɔkura yiru wɔ̃ɔwɔ yen baayere
ya n sãa kilo nɔɔba tia. 6 Kaa ye yorewa nɛn wuswaaɔ tabulu wuragia yen wɔllɔ
sĩa yiru, yen baayere sɔɔ pɛ̃ɛ nɔɔba tia. 7 Sĩa baayeren wɔllɔ kaa turare gea sɔndi
kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni nɛn sɔ̃ pɛ̃ɛ yen ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.
8 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere, ba ko n da man pɛ̃ɛ yen bweseru yiiyewa kpa ya
n yii mi baadomma. Ya ko n sãawa wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere ka
baadommaɔ. 9 Pɛ̃ɛ ye ba kɔsire kua mi, ya ko n sãawa Aroni ka win bibugia. Ba
koo ye diwa yam dɛɛramɔ. Pɛ̃ɛ ye, ya sãawa nɛnɛm domi nɛna ba ye wɛ̃ sanam
mɛ ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka
baadommaɔ.

Wi u Gusunɔ gari kam

gerusin sɛɛyasiabu

10-11 Sɔ̃ɔ teeru Isiriliban goo ka Egibitigii goon bii wì u ka Isireli tɔn kurɔ
mara ba sanna. Kurɔ Isireli win yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru
sɔɔ. Selomitin bii wi, u Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ u bɔ̃rusimɔ. Yera
yande ba ka nùn da Mɔwisin mi. 12 Ma ba nùn yii ba ka mara bu wa ye Yinni
Gusunɔ u koo gere.
13 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 14 i ka durɔ wi yario sansanin
di. Be ba maa nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi, kpa bu ben nɔma
sɔndi win wirɔ bu ka seeda di kpa Isiriliba kpuro bu nùn kpenu kasuku bu
go. 15 Yen biru wooda yeniwa kaa Isiriliba wɛ̃ a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ
gari kam gerusi, yɛ̃ro u koo yen are wa. 16 Wi u gesi nɛ, Yinni Gusunɔ gari
kam gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa. Isiriliba kpurowa ba koo nùn kpenu kasuku
bu go. Baa ù n sãan na sɔɔ, ba koo nùn gowa yèn sɔ̃ u nɛ, Yinni Gusunɔ gari
kam gerusi.
17 Goo ù n win winsim go, ba koo maa yɛ̃ro gowa. 18 Goo ù n win winsim
yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa wasiru. Hundewa ya hunden kɔsire.
19 Goo ù n maa win winsim mɛɛra kua, mɛɛra yen bwesera ba koo yɛ̃ro ko.
20 Wi u goo bua, ba koo maa yɛ̃ro buawa. Wi u goon nɔni wĩa, ba koo maa
yɛ̃ron nɔni wĩawa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa yɛ̃rogiru buawa. Kɔ̃sa
ye tɔnu u win tɔnusi kua kpuro, yera ba koo maa nùn kɔsie.
21 Wi u yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa. Wi u maa tɔnu go, ba koo maa
yɛ̃ro gowa.
22 Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka bɛɛn sɔbu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa
na ye gerua.
23 Ma Mɔwisi u Isiriliba kpuro ye sɔ̃ɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ gari
kam gerusi mi yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge mɛya ba ka
kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

25

Tem wɛ̃rasiabu

1-2 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ u nɛɛ, bɛɛ
Isiriliba ì n dua tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, i ko i dewa bɛɛn gbean tem
mu wɛ̃ra nɛn sɔ̃. 3 Wɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔra i ko i bɛɛn gbea duure kpa i bɛɛn resɛm
gbaanu sɔmɛ i nin dãnu kɔni. Kpa i yen marum sɔri. 4 Adama wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse,
ya ko n sãawa wɔ̃ɔ wɛ̃raruguu Yinni Gusunɔn sɔ̃. Bɛɛn gbenu nu koo wɛ̃rawa
mam mam. I ku ra nu dĩanu duure, i ǹ ko i maa bɛɛn resɛm kɔni. 5 Baa dĩa ni
nu wɔruma sanam mɛ i gɛ̃ɛmɔ ma nu kpia ka tii, i ǹ nu gɛ̃ɛmɔ. I ǹ maa resɛm
sɔrimɔ ye ya ka tii mara. Domi bɛɛn gbea ya koo wɛ̃rawa mam mam wɔ̃ɔ ge sɔɔ.

6 Adama wɔ̃ɔ wɛ̃raruguu ge sɔɔ, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bɛɛ ka bɛɛn sɔm kowobu ka bɛɛn yobu ka sere maa sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ 7 ka bɛɛn yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ. Ye tem mɛ, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wɔ̃ɔ

8 I ko i wɔ̃ɔ nɔɔba yirun suba nɔɔba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sãawa mi, wɔ̃ɔ weeraakuru tia sari. 9 Yen wɔ̃ɔ dãakun suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkuru, tɔ̃ɔ te ba torarun yãkuru kua mi, i ko i kɔbi wurawa ka kuuki tem mɛ kpuro sɔɔ. 10 Wɔ̃ɔ weeraakurusen wɔ̃ɔ ge, ga ko n sãawa nɛnɛm nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpa i kpara ma baawure u tii mɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba koo gbee te goo u raa dɔra ǹ kun mɛ te ba nùn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimɔ, u koo yakiara u wura win yɛnuɔ. 11 Nge mɛya i ko n da wɔ̃ɔ weeraakuru baateren yakiabun tɔ̃ɔ bakaru di. I ko i wɛ̃rawa wɔ̃ɔ ge sɔɔ. I ǹ dĩanu ganu duurumɔ. I ǹ maa dĩanu ganu gɛ̃ɛmɔ ni nu ka tii kpia. Mɛya i ǹ maa resɛm sɔrimɔ ye ya mara resɛm gbaarɔ te ba ǹ sɔnwa. 12 Domi nuku dobun wɔ̃ɔwa ge i ko i wuna nɛnɛm nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Adama bɛɛn gbean dĩana i ko i di.

13 Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, baawure u koo win tem mwawa mɛ ba raa nùn mwaari. 14 I n tem dɔramɔ, ǹ kun mɛ ì n dwemɔ, bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wɔ̃ke. 15 Wi u kĩ u win gberu dɔra, u koo gina lasabu kowa u wa mèn nɔɔ ta koo dĩanu ma sere wɔ̃ɔ weeraaku te, tu ka yibu tè sɔɔ ba ra yakiabun tɔ̃ɔ bakaru ko tè sɔɔ yɛ̃ro u koo tu wesia. 16 Nge mɛ wɔ̃su su dabiru nɛ, nge mɛya gbee ten gobi yi ko n kpãaru nɛ. Wɔ̃sun sukum mɛ mu tie mù kun dabi sere wɔ̃ɔ weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi ǹ ko yi n kpã. Domi ye ba koo gɛ̃ gbee te sɔɔ, yera u dɔramɔ. 17 Bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wɔ̃ke. I ko i man nasiawa domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. 18 I nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ kpa i sĩ ye sɔɔ. Saa ye sɔɔra i ko i sina tem mɛ sɔɔ ka bɔri yɛndu. 19 Tem mɛ, mu koo dĩanu ko ni nu koo bɛɛ turi kpa i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.

20 Sɔrɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ, mba i ko i di wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te. Domi i ǹ wɔ̃ɔ ge sɔɔ dĩanu duurumɔ, i ǹ maa gɛ̃ɛmɔ. 21 Kon bɛɛ domaru kua wɔ̃ɔ nɔɔba tiase kpa bɛɛn gbea yu wɔ̃ɔ itan dĩanu ma. 22 Wɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ, i ko i dĩanu duure kpa bɛɛn dĩa gurunu nu n tie sere i ka wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛsen dĩanu gɛ̃.

Tem ka dian yakiabu

23 Goo kun tɔnu tem dɔremɔ kpa yɛ̃ro u n mu mɔ sere ka baadommaɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na tem mɔ, i maa wãawa nɛn mi nge sɔbu. 24 Yen sɔ̃na mi i sina kpuro, i ko i tem yakiabun wooda ye mɛm nɔɔwawa.

25 Bɛɛ sɔɔ, goo ù n kua sãaro, ma u win tem sukum dɔra, win dusi goo ù n gobi mɔ, u koo kpĩ u mu yakia. 26 Yɛ̃ro ù kun maa dusi goo mɔ wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia. 27 U koo wɔ̃su gariwa si su tie wɔ̃ɔ weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi kɔsia kpa tem mɛ, mu ko wigim. 28 U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem mɛ dwa deria sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpĩ u wura tem mɛ sɔɔ.

29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo ù n win diru dɔra te ta wãa wuu gbãraruguu sɔɔ, wɔ̃ɔ tia u mɔ u ka tu yakia. 30 Yɛ̃ro ù n kpana u dii te yakia wɔ̃ɔ tia yen baa sɔɔ, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadommaɔ. U ǹ maa tu wesiamɔ baa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma. 31 Adama dii te ta wãa wuu ge ga ǹ gbãraru mɔ sɔɔ, ba koo tu yakiawa nge mɛ ba ra tem yakie. Baa ǹ n mɛren na, wi u raa dii te mɔ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ.

32 Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpĩ bu ye yakie saa kpuro. 33 Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya sãawa ben tiiginu

Isirelibaginun suunu sɔɔ. 34 Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerenɛ, ben goo
kun kpɛ̃ u nu dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka baadommaɔ.

Bɔkurabun wooda

35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura, ma u ǹ kpɛ̃ u tii nɔɔri,
a de a nùn somi u ka win wãaru di. Nge mɛya kaa maa sɔɔ kua kpa u wa u sina
tem mɛ sɔɔ wunɛn bɔkuɔ. 36 À n nùn gãanu bɔkura, a ku nùn are kasusi. A
de a nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasia, kpa wunɛn winsim u wa u n wãa wunɛn
bɔkuɔ. 37 À n nùn gobi bɔkura ǹ kun mɛ dĩanu, a ku nim doke. 38 Nɛ Gusunɔ
bɛɛn Yinniwa na ye gerua. Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di n ka bɛɛ Kananin
tem wɛ̃ kpa na n sãa bɛɛn Yinni.

Yorun wooda

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura ma u nun tii dɔre,
a ku nùn yoo sɔma koosia. 40 U ko n sãawa wunɛn sɔm kowo, u n wãa wunɛn
yɛnuɔ sere yakiabun tõɔ bakaru tu ka na. 41 Yakiabun tõɔ baka te, tà n tunuma,
kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yɛnugibu deema, u win
sikadoban gbea tubi di. 42 Domi ba sãawa nɛn yobu be na yarama Egibitin di.
Ba ǹ koo bu dɔra nge mɛ ba ra yobu dɔre. 43 A ku nùn dam dɔre. A sõɔsio ma a
nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasie.

44 À n yobu kĩ, bwese tuku ni nu ka nun sikerenɛwa kaa yoru mwɛɛri ba n
sãa wunɛgibu. 45 Kaa kpĩ a sɔbun bibu dwe be ba wãa wunɛn yɛnuɔ ka sere be
ba mara bɛɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n sãawa wunɛgibu. 46 Wunɛn bibun
bweseru ta koo kpĩ tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win
Isirelisi dam dɔre.

47 Sɔɔ goo ù n wãa wunɛn yɛnuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sãaru
duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ǹ kun mɛ sɔɔ win dusi goo, 48 Isireli wi, u koo kpĩ u
tii yakia ǹ kun mɛ win dusi goo u nùn yakia 49 ǹ kun mɛ win baan mɔɔ ǹ kun mɛ
win baan wɔnɔ ǹ kun mɛ ben bii goo ǹ kun mɛ win dusi goo gesi. Wi u maa tii
dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpĩ u tii yakia. 50 Ba koo wõsun geeru
gariwa wi ka wi u nùn dwa saa mìn di u tii dɔra sere yakiabun tõɔ bakaru tu
ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sãawa nge gobi yi ba koo sɔm kowo
kɔsia wõɔ si sɔɔ. 51 Wõsu sù n maa tie su kpã yakiabun tõɔ bakaru tu sere turi, u
koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ wõɔ sin geera nɛ. 52 Wõsu sù kun maa
dabi sere yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge
mɛ wõɔ sin geera nɛ. 53 U n wãa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge
mɛ ba ra sɔm kowo kue. U ǹ koo nùn dam dɔre. 54 U kun kpĩa u tii yakie ka
swaa yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu yakiabun tõɔ bakaru sɔɔ.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni

55 Isireliba ba sãawa nɛ, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Nɛ
Gusunɔ na sãawa ben Yinni.

26

1 Na nɛɛ, i ku bwãaroku gagu sã. I ku ra maa gãanu ganun weenasinu ko. I
ku maa kperu garu gira te ba gãanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sã.
Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni.

2 I tõɔ wɛ̃rarugiru yaayo kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na ye gerua.

Domanu

3 I n nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi, 4 kon de gura yu nɛ yen saa sɔɔ
kpa tem mu dĩanu wɛ̃ kpa dãnu nu binu ma. 5 I ko n dĩanu gɛ̃ɛmɔwa sere bɛɛn
resɛm yu ka sɔribu turi. Kpa resɛm ye, ya n maa wãa duurubun saa. I ko i di i

debu kpa i n wãa ka bəri yɛndu bɛɛn tem səə. 6 Kon de alafia ya n wãa tem mɛ
səə. Goo kun bɛɛ baasimə ì n dò. Kon de yɛɛ gəbi yi doona. Mɛya tabu kun maa
duə tem mɛ səə. 7 I ko i bɛɛn yibɛrɛba naa girawa kpa i bu takobi səkiri i kamia.
8 Bɛɛn nəəbu ba koo kpĩ bu təmbu wunəbu (100) naa swĩi bu go. Kpa bɛɛn
wunəbu bu təmbu nərəbun suba wəkuru (10.000) naa swĩi bu go ka takobi.
9 Kon ka bɛɛ nənu geu mɛɛri kpa n de i marura i kəwara kpa n de nɛn arukawani
ya n wãa sere ka bɛɛn bibun bibə. 10 I ko i bɛɛn dĩa gurunu di sere nu tiara kpa
i kpaanu kəsire ko bɛɛn biranə. 11 Kon de bu nɛn wãa yeru gira bɛɛn suunu
səə. Na ǹ maa bɛɛ biru kisimə. 12 Na kon sĩimə wa bɛɛn suunu səə kpa na n sãa
bɛɛn Yinni kpa i n maa sãa nɛn təmbu. 13 Nɛna Gusunə bɛɛn Yinni, nɛ wi na bɛɛ
yara saa yorun di Egibitiə. Nɛna na Egibitigibun dam dərebu kpeerasia. Tɛ̃ i
ko i kpĩ i sĩ n kun ka sekuru.

Bə̃ri

14 Yinni Gusunə u nɛɛ, ì kun nɛn woodaba mɛm nəəwɛ, ma i ǹ sĩimə ye səə,
15 ma i nɛn arukawani yina, i nɛn woodaba biru kisi, i ǹ ka bu səmburu kue,
16 wee ye kon bɛɛ kua.

Kon bɛɛ bɛrum tia kpa n de wasi sun bakaru tu bɛɛ wəri i woora sere bɛɛn
nəni yi tonda kpa i n wahala mò. Kam səəra i ko i bɛɛn dĩanu duure. Domi bɛɛn
yibɛrɛbara ba koo nu di. 17 Kon bɛɛ biru kisi kpa bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia.
Kpa be ba bɛɛ tusa bu bɛɛ dam dəre. I ko i duki yakikirawa baa bà kun bɛɛ naa
gire.

18 Yeniba kpuron biru, ì kun man mɛm nəəwɛ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn
torarun sə̃. 19 Kon bɛɛn dam bua mèn sə̃ i tii sue. Kon de wəllu tu bəbia nge
sisu kpa gura yu ku nɛ. Kpa tem mu bəbia nge sii gandu. 20 I ko i bɛɛn dam
dərawa kam səə. Domi tem mu ǹ dĩanu mò. Mɛya dãnu nu ǹ maa marumə.

21 I n man seesimə, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn toranun sə̃. 22 Kon bɛɛ
gbeeku yɛɛ surema yi bɛɛn bibu go sere ka bɛɛn yaa sabenə kpa i kun maa dabi
kpa bɛɛn swɛɛ yi gbi.

23 Sɛɛyasia bini bù kun maa dere i gə̃ru gəsie, ma i man seesimə, 24 nɛn tii kon
bɛɛ seesi kpa n maa bɛɛ sɛɛyasia too too n kere yellu bɛɛn toranun sə̃. 25 Kon de
tabu bu bɛɛ wəri yèn sə̃ i nɛn arukawani kusia. I n mɛnna i kukua bɛɛn wusə,
kon de bararu tu bɛɛ wəri kpa yibɛrɛba bu bɛɛ nəma turi. 26 Kon de gə̃əru tu
na. Saa ye səə, tən kurəbu wəkuru ba koo pɛ̃ɛ wə̃wa doo teu səə kpa bu ka bɛɛ
naawa ye ya ǹ bɛɛ debumə.

27 Yeniban biru ì kun man mɛm nəəwɛ, ma i man seesimə, 28 nɛn tii kon bɛɛ
seesi ka məru kpa n bɛɛ sɛɛyasia nən nəəba yiru n kere yellu bɛɛn toranun sə̃.
29 I ko i gə̃əru wa sere i bɛɛn bibu tem. 30 Kon bɛɛ tusi sere n bɛɛ gunguu nìn mi
i ra yãkuru ko kəsuku ka bwãarokunu ni i ra ka sə̃ə sã. Kon bɛɛn gonu səndi
bwãaroku nin kɛ̃kin wəllə. 31 Kon bɛɛn wusu gəsia bansu kpa n bɛɛn sãa yenu
kəsuku. Na ǹ maa bɛɛn yãkunu mwaamə. 32 Kon bɛɛn tem kam koosia. Bɛɛn
yibɛrɛ be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa. 33 Kon de bu bɛɛ tabu wəri
kpa i yarina i da tem tukumə. Kpa bɛɛn wusu su ko bansu.

34-35 Saa yè səə i ko i n wãa tem tukum mi, bɛɛn tem mɛ, mu koo wɛ̃ra, wɛ̃ra
bi i ǹ daa mu wɛ̃ere.

36 Be ba koo tiara ba n wãa yibɛrɛban temə, kon de bu nuki sankira. Baa
wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be
ba yibɛrɛba wa ba tabu yãnu nɛni ba ka bu naa gire. Ba koo wərukuwa baa
goo ù kun bu naa swĩi. 37 Ba koo wərikinawa nge be ba goonamə tabu səə ka
takobi. Ba ǹ kpɛ̃ bu yə̃ra bu ben yibɛrɛba ma. 38 Ba koo gbiwa bwese tukunun
suunu səə. Kpa yibɛrɛba bu bu kam koosia. 39 Be ba koo tiara yibɛrɛban tem

mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun sõ ka ben baababaginun sõ.

Gusunɔ u koo win arukawani

yaaya

40 Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka sere seesi bi ba man seesi. 41 Ba koo gia ma nɛna na bu seesi ma na ka bu da tem tukumɔ ben yibɛrɛban mi. Saa ye sɔɔra ba koo tii kawa ben naanɛ sarirun sõ kpa bu gia ma nɛna na bu sɛɛyasiamɔ ben toranun sõ. 42 Saa ye sɔɔ, kon nɛn arukawaniba yaaya ye na bɔkua ka ben baababa. Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu. Kon maa nɛn nɔɔ mwɛɛru yaaya te na kua ben tem sõ. 43 Ben biru, tem mɛ, mu koo wɛ̃ra. Saa ye sɔɔra ba koo sɛɛyasiabu wa yèn sõ ba nɛn woodaba deri. 44 Adama baa bà n wãa tem tukumɔ ben yibɛrɛban mi, na ǹ bu derimɔ mam mam. Na ǹ bu biru kisimɔ, na ǹ maa bu kpeerasiamɔ. Na ǹ nɛn arukawani ye kusiamɔ. Domi na sãawa Gusunɔ ben Yinni. 45 Ben arufaanin sõ kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bɔkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron nɔni biru, ma na kua ben Yinni. Nɛna Yinni Gusunɔ.

46 Wooda ka sõɔsi niniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ Sinain guurɔ u ka Isireliba sõ.

27

Nɔɔ mwɛɛnun yibiabu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, 2 a Isireliba wooda yeni sõɔwɔ a nɛɛ, goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo nɛ, Yinni Gusunɔ tɔnu kɛ̃, u koo kpĩ u gobi kɔsia tɔnu win ayerɔ nge mɛni u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.

3 Saa tɔn durɔ wi u wõɔ yɛndu mɔn di n ka da wõɔ watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kɔsia nge mɛ ba ra sãa yerun gobi kɔsi. 4 N n tɔn kurɔn na, sii geesun gobi tɛna.

5 Tɔn durɔ wi u mɔ wõɔ nɔɔbu n ka da wõɔ yɛndugii, sii geesun gobi yɛnda u koo kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi wɔkuru.

6 Saa tɔn durɔ suru tiagii sere n ka da wõɔ nɔɔbugii, sii geesun gobi nɔɔbuwa u koo kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi itawa u koo kɔsia.

7 Goo ù n maa wõɔ wata mɔ ǹ kun mɛ ù n kere mɛ, sii geesun gobi wɔkura nɔɔbuwa u koo kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii geesun gobi wɔkura u koo kɔsia.

8 Goo ù n sãa sãaro too, ma u ǹ kpɛ̃ u kɔsia mɛ ba gerua, ba koo ka yɛ̃ro dawa yãku kowon mi, kpa yãku kowo wi, u nùn sõ mèn nɔɔ u koo kɔsia nge mɛ win waara nɛ.

9 Goo ù n nɛ, Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo man yaa saberu kɛ̃ te ba ra ka yãkuru ko, yaa sabe te, ta ko n sãawa nɛgiru. 10 Ba ǹ ka tu garu kɔsinamɔ te ta kun wã. Baa tà kun maa wã, ba ǹ ka tu garu kɔsinamɔ te ta wã. Ka mɛ, bà n maa ka tu kɔsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa nɛginu.

11 Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yãkuru ko, ba koo ka tu dawa yãku kowon mi. 12 Kpa yãku kowo u tu mɛɛri u ten geeru bura. 13 Wi u ka yaa sabe te na, ma u kĩ u tu yakia, gee te yãku kowo u nùn bure, tera u koo kɔsia. Kpa u maa gee ten bɔnu nɔɔbun tia sosi.

14 Goo ù n win diru Yinni Gusunɔ kã, yãku kowowa u koo da u tu mɛɛri kpa u ten geerun saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka sɔmburu ko. 15 Adama ù n kĩ u win dii te yakia, u koo gina gee te yãku kowo u bura mi kɔsiawa kpa u ten wɔllɔ bɔnu nɔɔbusen tia sosi dii te, tu sere maa ko wigiru.

16 Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunɔ wɛ̃, ba koo ten geeru buraWa. Dĩa ni ba koo duuren kpãara ba koo mɛɛri. Nge tɛ̃ bà n dĩa ni ba mò ɔɔsu duura, ma nu kilo gooba wunɔbu (300) kua, sii geesun gobi weeraakura ba koo kɔsia. 17 N n sãan na yakiabun tõɔ bakarun diya u gbee te wɛ̃, ten gobi kpurowa u koo kɔsia. 18 U n gbee te Yinni Gusunɔ wɛ̃ yakiabun tõɔ bakarun biru, yãku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo wõɔ si su tie sere yakiabun tõɔ bakaru tu ka turin gobi kɔsiaWa.

19 Yɛ̃ro ù n kĩ u win gbee te yakia, u koo kɔsiaWa ye ba bura mi, kpa u yen bɔnu nɔɔbun tia sosi gbee te, tu sere maa ko wigiru.

20 U kun tu yakie, ma ba tu goo dɔre, u ǹ maa kpɛ̃ u tu yakia win tii. 21 Yakiabun tõɔ bakaru tà n tunuma, ta koo kowa Yinni Gusunɔgiru. Yãku kowoba ba ko n tu mɔ sere ka baadommaɔ.

22 Goo ù n Yinni Gusunɔ gberu wɛ̃ te u dwa, n ǹ mɔ te u tubi di, 23 yãku kowowa u koo tu mɛɛri kpa u ten geeru bura. U koo wõsu gariwa si su tie yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi. Wõɔ si kpuron gobiya u koo gere kpa gobi yi, yi ko Yinni Gusunɔgii. 24 Adama yakiabun tõɔ bakaru tà n tunuma, gbee te, ta ko n sãawa wi u raa nùn tu dɔregiru.

25 Ba koo gãanu kpuron geeru buraWa nge mɛ ba ra sãa yerun gobi kɔsi. N deema gobi yin tian bunum mu ra n sãaWa garamu wɔkuru.

Kɛ̃ɛ bwese bweseka

26 Goo u ku raa win yaa saberun buu gbiikuu Yinni Gusunɔ kɛ̃. Domi ga sãaWa Yinni Gusunɔguu kɔ yèn sõ ga sãa buu gbiikuu. Baa ǹ n yãarun na ǹ kun mɛ kɛtɛ, ga sãaWa Yinni Gusunɔguu. 27 Gà n maa sãan na sabe te ba ku ra ka yãkuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu na u koo kpĩ u tu yakia ù n gee te yãku kowo u nùn bure kɔsia kpa u maa ten bɔnu nɔɔbun tia sosi. U n kpana u tu yakia, yãku kowo u koo kpĩ u tu goo dɔre nge mɛ u ten geeru bure.

28 Gãa ni ba Yinni Gusunɔ kã sere ka baadommaɔ, aa tɔnuWa? N kun mɛ yaa saberа? N kun mɛ gbee te u tubi diwa? Gãa ni ba gɔsa ba yi Yinni Gusunɔn sõ gesi, n ǹ maa koorɔ u nu yakia ǹ kun mɛ u nu dɔra. Nu ko n sãaWa Yinni Gusunɔginu sere ka baadommaɔ. 29 Baa ǹ n tɔnun na n ǹ koorɔ u nùn yakia. Ba koo yɛ̃ro gowa.

30 I ko i n da Yinni Gusunɔ bɛɛn gberun dĩanun suba wɔkuru sɔɔ tia yiiyewa sere ka dãa marumɔ. 31 Goo ù n kĩ u ye yakia, u koo yen gee te kɔsiaWa kpa u maa yen bɔnu nɔɔbun tia sosi. 32 Mɛya maa yaa sabenu sɔɔ. Yãara? Kɛtɛwa? Boowa? Sabe ni ba kpare gesi, wɔkuru baateren wɔllɔ Yinni Gusunɔ u teeru mɔ. 33 Wi u sabe ni mɔ, u ǹ koo gɔsi te ta wã ǹ kun mɛ te ta kun wã. U ǹ maa ka tu garu kɔsinamɔ. Baa ù n ka tu garu kɔsina, ni yiru kpuro nu ko n sãaWa Yinni Gusunɔginu. N ǹ koorɔ bu nu yakia.

34 Wooda yenibara Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ Isiriliban sõ Sinain guurɔ.

NARONAA

Musa takada siikɔ̃de
Isarailanɔ kunna gbárannan 9:1-14:45, 20:1-21:35
Balamu 22:1-24:25

9

Vĩnla dikpɛkɛnaa

1 Dikiri yã̀ ò Musanɛ Sinai gbárannan Isarailanɔ bona Misila wɛ̃̀ plade mɔ
káaku gũn à pì: 2 Isarailanɔ gɔ̃ Vĩnla dikpɛ kɛ a gɔrɔa. 3 À dikpɛ pì kɛ mɔ díkĩ̃na
gɔrɔ gɛ̃ro donsariden ɔkɔsi. À kɛ lákũ ma dàárɛ nà pínki kũ a dokayã̀ kũ ma
dàárɛnɔ.
4 Musa ò Isarailanɔnɛ ò Vĩnla dikpɛ kɛ, 5 akũ ò dikpɛ pìi kɛ̀ Sinai gbárannan mɔ
káaku gɔrɔ gɛ̃ro donsariden ɔkɔsi. Ò kɛ̀ lákũ Dikiri ò Musanɛ nà pínki. 6 Gbɛ̃kenɔ
kú gwe ò gbãsĩ vĩ kũ ò ɔ nà gɛ̀ɛa yãi, akũ odi le ò Vĩnla dikpɛ kɛ̀ zĩ birearo. Akũ
ò gɛ̀ɛ ò Musa kũ Harunao lè zĩ birea gɔ̃̀nɔ 7 ò pì Musanɛ: Gɛ̀ yã̀ musu o gbɑ̃̀a lɛ̀.
Bɔ́yãi ò gìwɛrɛ ò su kũ gbanɔ Dikirinɛ kũ ó gbɛ̃nɔo a gɔrɔaa? 8 Musa wèḿma à
pì: À zɛ ari mà ma lákũ Dikiri ni o á yã̀ musu nà. 9 Akũ Dikiri pì Musanɛ: 10 Ǹ
o Isarailanɔnɛ, tó ń gbɛ̃kenɔ ke ń burinɔ kpé gbãsĩ vĩ gɛ̀ yã̀ musu, ke ò gɛ̀ɛ wɛ̃tɛ
zɑ̃̌zã̀ ken, oni fɔ̃̀ ò Vĩnla dikpɛ kɛmɛnɛ kpɛkpɛ. 11 Mɔ plade gɔrɔ gɛ̃ro donsaride
ɔkɔsin oni dikpɛ pì kɛ. Oni sã̀ nɔ̀bɔ só kũ burodi futɛnasario kũ lá kyɑ̀kyãao.
12 Òsun a ke tó gu dɔ̀aro akũsɔ̃ òsun sã̀ pì wá ke éro. Oni Vĩnla dikpɛ pì kɛ lákũ
ma dìtɛárɛ nà pínki. 13 Gbɛ̃ kũ adi gbɑ̃̀ léro akũsɔ̃ adi gɛ́ wɛ̃tɛ kearo, tó à gì Vĩnla
dikpɛ pì kɛi, ò ade bo a gbɛ̃nɔ té, zaakũ adi sumɛnɛ kũ gbao a gɔrɔaro. A taari
ni wí a musu. 14 Bòasu kũ à kú á té akũsɔ̃ à ye à Vĩnla dikpɛ kɛmɛnɛ, séde à kɛ
lákũ ma a doka dìtɛárɛ nà. Bòasu kũ bedeo ń pínki yã̀ dokɔ̃nɔmɛ.

Téluku dana bizakutala
(Bon 40:34-38)

15 Zĩ kũ ò bizakuta kɑ̀ dɔ̀, téluku pìi dà sèeda kuta pìla. Naana zaa ɔkɔsi ari
gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o téluku pì kú kuta pìi musu lán té bà. 16 Lɛn àdigɔ̃ kun lɛ gɔrɔ sĩnda
pínki, àdigɔ̃ kú kuta pìla fãnantɛ̃, gwãani sɔ̃ lán té bà. 17 Tó à gò kuta pìia, akũ
Isarailanɔ dì futɛ kũ táo. Gu kũ téluku pìi zɛ̀n, gwen òdi bùra kátɛn. 18 Tó Dikiri
mɔ̀ńnɛ lɛ, òdi bùra futɛ. Tó à mɔ̀ńnɛ dɔ, òdi ɛra ò bùra kátɛ. Tó téluku pì da
kuta pìla sɔ̃, ń bùraa dìgɔ̃ katɛnamɛ. 19 Tó téluku pì tɛn gɔrɔ pla kɛ kuta pìla,
òdigɔ̃ Dikiri yã̀ ma, òdi bùra futɛro. 20 Zĩkenɔa téluku pìi dì gɔrɔ pla kɛ kutalaro.
Tó Dikiri mɔ̀ńnɛ, òdi bùra kátɛ, tó Dikiri èra à mɔ̀ńnɛ dɔ, akũ òdi bùra futɛ.
21 Zĩkenɔa sɔ̃ téluku pìi dì zɛ gu dokɔ̃nɔ fíti zaa ɔkɔsi ari kɔnkɔ. Tó à gòa kɔnkɔ,
akũ òdi bùra futɛ. Fãnantɛ̃ ke gwãanin yá, tó téluku pìi gòa, òdi bùra futɛmɛ.
22 Tó téluku pìi gɔ̃̀ zɛna kuta pìla gɔrɔ do ke mɔ do ke wɛ̃̀ don yá, òdigɔ̃ katɛna
bùran, òdi futɛro. Tó à gòa, akũ òdi bùra futɛ. 23 Òdi bùra kátɛ ke ò bùra futɛ
Dikiri lé sariro. Òdigɔ̃ Dikiri yã̀ ma lákũ à dà Musanɛ à òńnɛ nà.

10

Andurufu kãkãki mɛ̀n planɔ

1 Dikiri yã ò Musanɛ à pì: 2 Ǹ kãkãki pi mèn pla kũ andurufu kũ ò gbɛ̃gbɛ̃
manamanao gbɛ̃nɔ kakarabɔ ũ de ò bùra futɛ. 3 Tó ò kãkãki pìnɔ pè, gbɛ̃nɔ ni
su ò kakaranyĩ ń pínki dakarɛki kpélɛlɛa. 4 Tó kãkãki mèn don ò pè, Isaraila
buri don'arɛde kũ ò de kína ũnɔ mé oni su ò kakaranyĩ. 5 Tó ò kãkãki pìnɔ pè
kũ yĩsãmpanaao, gbɛ̃ kũ ń bùra kú ifãboki kpanɔ mé oni bùra futɛ káaku. 6 Tó
ò a gɛ̀n plade pè kũ yĩsãmpanaao, gbɛ̃ kũ ń bùra kú gènɔmidɔki kpanɔ mé oni
bùra futɛ. Kãkãkipɛna kũ yĩsãmpanaao pìimɛ gbɛ̃nɔ dana zén sèeda ũ. 7 Tó ò
ye ò gbɛ̃nɔ kakara, ògɔ̃ pé yĩsãmpanaa sari.

8 Haruna né sa'orinɔ mé oni kãkãki pìnɔ pé. Anigɔ̃ deárɛ doka ũ gɔrɔ sĩnda
pínki, ákɔ̃nɔ kũ á burinɔ. 9 Gɔrɔ kũ a ka á bùsun, tó átɛn gé zǐ ká kũ á ibɛrɛ kũ
oni sù ò futɛ kãáonɔ, àgɔ̃ kãkãki pìnɔ pé kũ yĩsãmpanaao, de á yã le à dɔ makũ
Dikiri á Ludagu, mani á bo á ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩ. 10 Gɔrɔ kũ átɛn pɔnna kɛ sɔ̃, dikpɛn
yá, mɔ dufu gɔrɔ káaku zĩn yá, àgɔ̃ kãkãki pìnɔ pé á sa'opɔ kũ òdi ká tén à té
kũnɔa kũ á sáabukpana sa'opɔnɔ, á yã ni dɔmagu. Makũmɛ Dikiri á Luda ũ.

Isarailanɔ futɛna Sinai

11 Wɛ̃ plade mɔ plade gɔrɔ barode zĩ, téluku gò sèeda kutala, 12 akũ Isarailanɔ
bùraa fùtɛ Sinai gbárannan, òtɛn bùra sɔ̃sɔ̃ ari téluku gèɛ à zè Parani gbárannan.
13 Ń bùra futɛna káakun gwe. Ò kè lákũ Dikiri dà Musanɛ à òńnɛ nà.

14 Yuda zǐkarinɔ mé ò bùraa fùtɛ gǎ kũ gǎao káaku kũ ń tutaao. Aminadabu
né Nasɔ̃mɛ ń don'arɛde ũ. 15 Zua né Nɛtanɛlimɛ Isaka zǐkarinɔ don'arɛde
ũ. 16 Eloni né Ɛliabumɛ Zɛbuluni zǐkarinɔ don'arɛde ũ. 17 Gɛsɔmu burinɔ kũ
Mɛrari burinɔ kuta pìi gbòro, akũ ò sè ò dào zén.

18 Akũ Rubɛni zǐkarinɔ bùraa fùtɛ gǎ kũ gǎao kũ ń tutaao. Sedeu né Ɛlizumɛ ń
don'arɛde ũ. 19 Zurisadai né Selumiɛlimɛ Simɛɔ zǐkarinɔ don'arɛde ũ. 20 Dɛwɛli
né Ɛliasafamɛ Gada zǐkarinɔ don'arɛde ũ. 21 Akũ Koa burinɔ Luda pónɔ sè ò dào
zén. Ò kuta pìi dɔ ari ògɔ̃ ká.

22 Akũ Ɛflaimu zǐkarinɔ bùraa fùtɛ gǎ kũ gǎao kũ ń tutaao. Amiudu
né Ɛlisamamɛ ń don'arɛde ũ. 23 Pedazu né Gamaliɛlimɛ Manase zǐkarinɔ
don'arɛde ũ. 24 Gideoni né Abidãmɛ Biliaminu zǐkarinɔ don'arɛde ũ.

25 Akũ Dã zǐkarinɔ bùraa fùtɛ gǎ kũ gǎao kũ ń tutaao. Mɔ́kɔ̃nɔ mé òdigɔ̃
té kpɛkpɛ. Amisadai né Ayɛzamɛ ń don'arɛde ũ. 26 Ɔkɔrana né Pagiɛlimɛ
Asa zǐkarinɔ don'arɛde ũ. 27 Enana né Airamɛ Nafatali zǐkarinɔ don'arɛde ũ.
28 Lákũ Isarailanɔ dì bùra futɛfutɛ ògɔ̃ tétɛkɔ̃i nàn gwe gǎ kũ gǎao.

29 Obabumɛ Musa anzure Ruɛli né ũ, Midiã burimɛ. Musa pìnɛ: Ótɛn da zén
ò gé bùsu kũ Dikiri pì áni ó gban. Ǹ mó ǹ gé kũoo, óni yã mana kɛnnɛ, zaakũ
Dikiri nnamana gwe lé sèwɛrɛ. 30 Akũ à pìnɛ: Mani géro, mani ɛra ma bùsun
ma bedenɔ kĩnaamɛ. 31 Musa pì: N yã nna. Ǹsun ó tónlo, zaakũ ń bùrakatɛki
mana dɔ̃ akũsɔ̃ mɔkɔ̃n mé ĩni kɛ ó wéde ũ. 32 Tó n gɛ kũoo, óni yã mana kũ
Dikiri ni kɛwɛrɛ kɛnnɛ se.

33 Isarailanɔ bùraa fùtɛ Dikiri kpi sarɛ ò táa ò gɔrɔ aakɔ̃. Ò dò arɛ kũ Dikiri
bàka kunna kũńwo àkpatiio de à bùrakũki mɔńnɛ. 34 Tó ò fùtɛ ò dà zén, Dikiri
téluku pìi dìgɔ̃ kúńla fãnantɛ̃. 35 Tó ò dà zén kũ àkpatiio, Musa dì pi:

Ǹ futɛ Dikiri, de n ibɛrɛnɔ fãkɔ̃a,
n zãngurinɔ bàa lénnɛ.
36 Tó ò dìtɛ, Musa dì pi:
Dikiri, ǹ ɛra ǹ su Isaraila dúbu ũgbangbanɔa.

11

Dikiri tɛ́ futɛnaa

1 Isarailanɔ zuka kà Dikirii ń warikɛna yãi. Kʉ̃ Dikiri mà, à pɔ fɛ̃̀, akʉ̃ a tɛ́ fùtɛ ń tɛ́, ń bùra kpado tɛ́ kʉ̀. 2 Akʉ̃ gbɛ̃nɔ wiki lɛ̀ Musaa. Kʉ̃ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria, akʉ̃ tɛ́ pìi zɛ̀. 3 Akʉ̃ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Tabera, kʉ̃ Dikiri tɛ́ fùtɛ ń tɛ́ gwe yãi.

Dikiri kpɛkpɛrɛwinɔ gbarɛnaa

4 Buri pãndenɔn kú Isarailanɔ tɛ́, òtɛn pɔ́ble pãnde ni dɛ, akʉ̃ Isarailanɔn tɛn ɔ́ɔ dɔ se ò pì: Mán óni nɔ̀bɔ len ò sóo? 5 Ótɛn kpɔ̀ kʉ̃ o sò Misila ó pɔyeinaaa bɛgɛ kɛ kʉ̃ plɛ̃̀nɔ kʉ̃ gbɛzɛnɔ kʉ̃ ɛfɔnɔ kʉ̃ arubasanɔ kʉ̃ arubasa gizonɔo. 6 Tera sà ó lɛ́ gà, zaakʉ̃ odì pɔ́ke lero, séde mana dí baasiro.

7 Manaa pì wɛ́ kete, à de lán lí'ɔ bàmɛ. 8 Isarailanɔ dì sétɛ ò lɔ́ gbɛ̀n ke òdi zɔ̃ gón. Òdi disa ò kàra kɛo. A nna lán kàra asãnaa bà. 9 Tó plí kpà bùran gwãani, akʉ̃ manaa pìi dì kɔ́tɛ se.

10 Musa mà òtɛn ɔ́ɔ dɔ ɔnlɛ kʉ̃ ɔnlɛo. Dikiri pɔ fɛ̃̀ manamana, akʉ̃ à kɛ̀ Musanɛ ĩni 11 à pìnɛ: Bɔ́yãin ntɛn wɛ́ tãmaii? Ma yã̄ kpate mɛ́ à kɛ̀nnɛ vãni, akʉ̃ n gbɛ̃ pìnɔ gwana aso dìmɛnɛɛ? 12 Makʉ̃ mɛ́ ma gbɛ̃ pìnɔ nɔ̀ɔ sì yá? Makʉ̃ mɛ́ ma ń í yá? Bɔ́yãi n pìmɛnɛ mà ń kú kpɛ lán nérande bà ma gɛ́ kʉ̃ńwo bùsu kʉ̃ n la dà ń dizinɔnɛnn? 13 Mákpan mani nɔ̀bɔ len mà kpá gbɛ̃ pìnɔa ń pínkii? Zaakʉ̃ òtɛn ɔ́ɔ dɔmɛnɛ òtɛn pi mà ń gba nɔ̀bɔɔ ò só. 14 Mani fɔ̃ mà gbɛ̃ pìnɔ aso sɛ́ ń pínki madoro, zaakʉ̃ ń aso demala. 15 Tó lɛn ĩni kɛmɛnɛ lɛ, ǹ tó ma n pɔnna le ǹ ma dɛ gɔ̃̀nɔ. Ǹsun tó mà wari pì kɛ doro. 16 Akʉ̃ Dikiri pìnɛ: Ǹ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kʉ̃ ń ń dɔ̃ don'arɛde ũnɔ kakara gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri ǹ su kʉ̃ńwo dakarɛki kuta kia ògɔ̃ kú kʉ̃nwo gwe. 17 Mani kipa mà yã̄ onnɛ gwe mà a Nini kʉ̃ à kúmma kpado go mà dińnɛ, oni gbɛ̃nɔ gwana aso sɛ́ kʉ̃nwo de ǹsungɔ̃ ń sɛna ndo doro yãi. 18 Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ ò gbǎ bo ń zĩdanɛ zia yãi, oni nɔ̀bɔ le ò só. Zaakʉ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ ò pì, mán óni nɔ̀bɔ len la ò sóo? Ò pì ò sǎna Misila. Abire yãin mani ń gba nɔ̀bɔ ò só. 19 Oni só adi kɛ gɔrɔ donlo, gɔrɔ planlo, gɔrɔ sɔɔronlo, gɔrɔ kurinlo, gɔrɔ baronlo. 20 Oni só mɔ do gbãngbãn ari à bo ń yĩn a ni bo ń pɔn. Zaakʉ̃ makʉ̃ Dikiri má kú ń tɛ́, akʉ̃ ò pã̄ kpàmai. Ò zuka dɔ̀ma ò pì, bɔ́yãi ò bò Misilai? 21 Akʉ̃ Musa pì: Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú kʉ̃mao tá gʉ̃n gbɛ̃nɔn dúbu wàa aakɔ̃, akʉ̃ n pì ĩni nɔ̀bɔ kpámma ò só ari mɔ do gbãngbãn yá? 22 Bee tó ò sãnɔ kʉ̃ zùnɔ dɛ̀dɛ dasidasi, ani mɔ́mma yá? Tó ò ísira kpɔ̀nɔ sètɛ pínki, ani mɔ́mma yá? 23 Dikiri wèa à pì: Ma gbãna ni kánloo? Ĩni e tera, tó yã̄ kʉ̃ ma ònnɛ ni kɛ ke ani kɛro.

24 Musa bò à Dikiri yã̄ pìnɔ òńnɛ. À Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri à ń zɛ́ ò lìka kuta pìii. 25 Akʉ̃ Dikiri kìpa téluku gʉ̃n à yã̄ ò kãao. À a Nini kʉ̃ à kúa kpado gò à dì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurii pìnɔnɛ. Kʉ̃ à a Nini pìi dìńnɛ lɛ, ò annabikɛyã̄ ò, abire gbɛra odi ɛra ò kɛ̀ doro. 26 Gbɛ̃ kʉ̃ Musa ń sɛ́ gbɛ̃nɔn planɔ gɔ̃̀ bùran, gbɛ̃ do tɔ́n Ɛlɛdada, gbɛ̃ do sɔ̃ Mɛdada. Odi gɛ́ kuta kĩnaaro, ama Nini pìi sùmma se, akʉ̃ ò annabikɛyã̄ ò bùran. 27 Kɛfɛnna ke bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à pì Musanɛ: Ɛlɛdada kʉ̃ Mɛdadao tɛn annabikɛyã̄ o bùran. 28 Nuni né Yɔsuamɛ Musa kpàasi ʉ̃ zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔa, akʉ̃ à pì: Baa Musa, ǹ gíńnɛ. 29 Akʉ̃ Musa pìnɛ: Ntɛn nèsɛgɔ̃ba kɛ kʉ̃ńwo ma yã̄ musun yá? Tó Dikiri a Nini dì a gbɛ̃nɔnɛ ò gɔ̃̀ annabinɔ ʉ̃ ń pínki, à manaroo? 30 Akʉ̃ Musa èra bùran kʉ̃ Isarailanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔo.

31 Dikiri tò ĩa bò ísira kpa à sù kũ kpɛkpɛrɛwinɔ, ò dà bùrala. Ò lìka bùraai gu
sĩnda pínki à kà tágɔrɔ do ũ, akũsɔ̃ ń vurana lei kà gɑ̃sɑ̃kuru pla. 32 Fãnantɛ̃
birea kũ gwãanio kũ a gu làa dɔnaao ò fùtɛ ò gèɛ ò kpɛkpɛrɛwinɔ kὺkũ. Gbɛ̃
kũ adi kũkũ dasiro kὺkũ bùruma baro. Akũ ò fɑ̃̀tɛ à kori kὲ. 33 Kũ ò a nɔ̀bɔɔ dà
ń lén gɔ̃nɔ, odi le ò só dasiro, akũ Dikiri pɔ fɛ̃́ńyĩ à gagagyã kàńgu. 34 Akũ ò tɔ́
kpà gu pìinɛ Lɛ́'idenɔ Mira, zaakũ gwen ò gbɛ̃ kũ nɔ̀bɔ lɛ́'i ń kũnɔ vὶn. 35 Akũ
Isarailanɔ fùtɛ gwe ò gèɛ Azero ò gɔrɔ pla kὲ gwe.

12

Miriamu kũ Harunao Musa taari'enaa

1 Miriamu kũ Harunao Musa taari è Etiopia nɔ kũ à sὲ yã̄ musu, zaakũ à
Etiopia nɔ sὲ. 2 Ò pì: Musa adon Dikiri dìtɛ à yã̄ ò a gãi yá? Adi o ó gãi seroo?
Dikiri yã̄ pìi mà. 3 Musa bi gbɛ̃ busɛɛmɛ, a sára kú andunia gũnlo. 4 Gwe gɔ̃̀nɔ
Dikiri pì Musa kũ Harunao kũ Miriamuoonɛ: À bɔtɛ à gɛ́ dakarɛki kuta kia
á gbɛ̃nɔn aakɔ̃. Akũ ò gèɛ ń gbɛ̃nɔn aakɔ̃ ń pínki. 5 Dikiri kìpa téluku gũn à zὲ
kuta pì kpélɛlɛa. À Haruna kũ Miriamuo sìsi, akũ ò nài ń pla ń pínki. 6 À pìńnɛ:
À ma yã̄ ma. Tó ma annabi ke kú á té, madì bo mà sua wégupu gũn madì yã̄
onɛ nana gũmmɛ. 7 Ama à de lɛ kũ ma zɔ̀bleri Musaoro. Zĩkɛri náanidemɛ ma
ɔn gbɛ̃nɔ té ń pínki. 8 Odì yã̄ bo kɔ̃ lén. Madì yã̄ onɛ mà a ke utɛnɛro. Àdi wé si
ma takalɛ. À kὲ dera ádi ma zɔ̀bleri Musa taari'ena vĩna kɛroo? 9 Akũ Dikiri
pɔ fɛ̃́ńyĩ à a tá o.

10 Kũ téluku pìi gò kuta pìla, kusu dà Miriamula gɔ̃nɔ, à pura kὺ lán buu bà.
Kũ Haruna lìtɛ à a gwà, à è kusu dàala, 11 akũ à pì Musanɛ: N yã̄ nna Baa! Ǹsun
tó ò yɔ̃nkɔyã̄ taarikɛnaa gbὲ lero. 12 Ǹsun tó àgɔ̃ de lán né kũ ò ì gὲ ũ a mὲ kpado
yàkanaa bàro. 13 Musa ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: Luda, n yã̄ nna! Ǹ a werekɔ̃a. 14 Akũ
Dikiri pìnɛ: Tó a de mé à lɛ́'i fɑ̃̀ a ãnnwa, ani kɛnɛ wé'iyã̄ ũ ari gɔrɔ supplaroo?
Ò bo kãao bùra kpɛ gɔrɔ suppla gĩa, gbasa ò a sí. 15 Miriamu kú bùra kpɛ ari
gɔrɔ suppla. Isarailanɔ dí da zénlo sé kũ ò èra ò a sì. 16 Abire gbɛra ò fùtɛ Azero
ò gèɛ ò bùraa kàtɛ Parani gbárannan.

13

Gu'asirigwari gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ zĩnaa

1 Dikiri pì Musanɛ: 2 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ ò gé Kanaanɔ bùsu kũ matɛn kpá Isarailanɔa
yakɛ. Ǹ ń dizinɔ buri gbɛ̃ kũ ò de don'arɛde ũnɔ sé mὲn dodo ǹ ń zĩ. 3 Akũ
à ń gbárɛ lɛ bona Parani gbárannan lákũ Dikiri ò nà. Gbɛ̃ pìnɔ bi Isaraila
don'arɛdenɔmɛ ń pínki. 4 Ń tónɔn dí:
Rubɛni burinɔ gũn Zaku né Samua,
5 Simɛɔ burinɔ gũn Ori né Safata,
6 Yuda burinɔ gũn Yefunɛ né Kalɛbu,
7 Isaka burinɔ gũn Yusufu né Igali,
8 Ɛflaimu burinɔ gũn Nuni né Osea,
9 Biliaminu burinɔ gũn Rafu né Paliti,
10 Zɛbuluni burinɔ gũn Sodi né Gadiɛli,
11 Yusufu né Manase burinɔ gũn Susi né Gadi,
12 Dã̄ burinɔ gũn Gɛmali né Amiɛli,
13 Asa burinɔ gũn Mukaila né Setu,

14 Nafatali burinɔ gũn Vofosi né Nabi,
15 Gada burinɔ gũn Maki né Guɛli.
16 Gbɛ̃ kũ Musa ń zĩ bùsu yakɛnɔn gwe. Musa tɔ́ kpà Nuni né Oseanɛ Yɔsua.

17 Kũ Musa tɛni ń zĩ Kanaanɔ bùsu yakɛ, à pìńnɛ: À bɔtɛ kũ Nɛgɛvi gbárannao à dí bùsu gusĩsĩdea. 18 À gwa lákũ bùsuu pì de nà, tó a gbɛ̃nɔn gbãna kesɔ̃ ò busɛ, tó ò dasi kesɔ̃ ò dasiro, 19 tó ń bùsu mana kesɔ̃ à vãni, tó ń wɛ̃tɛnɔn bĩni vĩ kesɔ̃ à vĩro, 20 tó a zĩtɛ gbãna kesɔ̃ à bùsa, tó à línɔ vĩ kesɔ̃ à vĩro. À kokari kɛ à bùsuu pì línɛnɔ séte à suo. Zaakũ geepi né káakunɔ mana gɔrɔn dí. 21 Akũ ò gèɛ ò bùsuu pìi yakè zaa Zini gbárannan ari Reobo, Lebo Amata kpa. 22 Kũ ò bɔ̀tɛ kũ Nɛgɛvi gbárannao, ò kà Ɛblɔnu, gu kũ Anaki burinɔ Aima kũ Sesaio kũ Talamaio kún. Ɛblɔnu katɛna Zoã kũ à kú Misila ã wɛ̃ supplamɛ. 23 Kũ ò kà Ɛsɛkɔlu guvutɛn, ò geepi línɛyɔ̃ do zɔ̃ gwe ò lòko lía, akũ gbɛ̃nɔn planɔn sɛna. Ò bísi kũ kakapuraoo sè dɔ. 24 Ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Ɛsɛkɔlu guvutɛ, geepi línɛyɔ̃ kũ Isarailanɔ zɔ̃ gwe yãi. 25 Kũ ò bùsuu pìi yakè gɔrɔ bupla, akũ ò èra ò sù.

Gu'asirigwarinɔ baarukpanaa

26 Kũ ò sù Kadɛsi, Parani gbárannan, ò gèɛ Musa kũ Harunao kũ Isarailanɔ kĩnaa pínki. Ò sù kũ baaruuo Isarailanɔnɛ ń pínki, akũ ò bùsuu pì línɛnɔ mɔ̀ńnɛ. 27 Ò yã pìi gbã̀ Musanɛ ò pì: O gɛ bùsu kũ n ó zĩn. Vĩ kũ zɔ́'io di gwe. A línɛnɔn dí. 28 Ama bùsupidenɔ gbãna. Ń̃ wɛ̃tɛnɔn bĩni vĩ akũsɔ̃ ń wɛ̃tɛ pìnɔn zɔ̃kɔ̃ manamana. O Anaki burinɔ è gwe se. 29 Amalɛkinɔn kú Nɛgɛvi gbárannan. Itinɔ kũ Yebusinɔ kũ Amɔrinɔn kú bùsu gusĩsĩden, akũsɔ̃ Kanaanɔn kú ísira sarɛ kũ Yoda sarɛo. 30 Kalɛbu gbɛ̃nɔ lé yl̀tɛ Musa arɛ, akũ à pì: Ò gé ò bùsu pì sí, zaakũ óni fɔ̃ ò zl̀ bleḿma. 31 Akũ gbɛ̃ kũ ò gèɛ kãaonɔ pì: Óni fɔ̃ ò létɛ gbɛ̃ pìnɔaro, zaakũ ń gbãna deóla. 32 Akũ ò bùsu kũ ò yakèɛ pì gya bò Isarailanɔnɛ ò pì: Bùsu kũ o yakèɛ pì bi bùsu kũ àdi a gbɛ̃nɔ mómɔmɛ. Gbɛ̃ kũ o ń é gwenɔ ń pínki bi gbɛ̃ gbã̀nanɔmɛ. 33 O gbɛ̃ gbã̀nagbãnanɔ è gwe Anaki burinɔ ũ. O ó zĩda è lán babanɛnɔ bà, lɛn ó de lɛ ń wén se.

14

Isarailanɔ bona Dikiri kpɛ

1 Isarailanɔ tɛn wiki gbãna lé ń pínki, òtɛn ɔ́ɔ dɔ gwãani pìa. 2 Ò zuka dɔ̀ Musaa kũ Harunao ń pínki ò pìńnɛ: Tó o gaga Misila kesɔ̃ gbárannan la, de à kè mana. 3 Bóyãin Dikiri tɛn tá kũoo bùsuu pìnn? Oni ó dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaomɛ, oni ó nɔgbɛ̃nɔ kũ ó nénɔ kũkũ. Ó ɛrana Misila sã̀naroo? 4 Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Ò don'arɛde bo ò ɛra ò tá Misila.

5 Musa kũ Harunao wùtɛ ń nèsɛlɛ kutɛna pari arɛ. 6 Akũ bùsuyakɛrinɔ gbɛ̃nɔn pla Nuni né Yɔsua kũ Yefunɛ né Kalɛbuo ń utanɔ gàga ò kɛ̃̀kɛ̃ 7 ò pì gbɛ̃nɔnɛ: Bùsu kũ o bɔtɛn o yakèɛ pì mana manamana. 8 Tó ó yã kà Dikirigu, ani gé kũoo bùsuu pìn, bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìia, à ó gba. 9 Àsun bo Dikiri kpɛro. Àsun vĩna kɛ bùsupidenɔnɛro, zaakũ ó pɔ́blenɔmɛ, ò utɛki vĩ doro. Dikiri kú kũoo, àsun vĩna kɛro.

10 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni pi ò ń pápa kũ gbèɛo, akũ Dikiri gakuri bò à sù Isarailanɔa dakarɛki kuta kia. 11 Dikiri pì Musanɛ: Gbɛ̃ pìnɔ nigɔ̃ ma gya bo gɔrɔ sĩnda pínkin yá? Bee kũ daboyã dasi kũ ma kè ń ténɔ, onigɔ̃ gí ma náani kɛi gɔrɔ sĩnda pínkin yá? 12 Mani gagagyã káńyĩ mà ń kakatɛ, mani n burinɔ kɛ dasi, ń gbãna nigɔ̃ de gbɛ̃ pìnɔla. 13 Akũ Musa pì Dikirinɛ: Mɔkɔ̃n mé n gbɛ̃ pìnɔ

bɔ̀tɛ Misila kũ n gbãnao. Tó Misilanɔ mà, 14 oni gí o bùsu dí denɔnɛiro. Zaakũ ò dɔ̃ kũ ń kú kũoo, ndì bo ǹ suwá tɛ̃tɛ̃ntɛ̃. Ò dɔ̃ kũ n téluku dìgɔ̃ kú ó musu, ndì dowɛrɛ arɛ a gũn fãnantɛ̃, gwãani sɔ̃ té gũn. 15 Tó n gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ kãnto gɔ̃̀nɔ, buri kũ ò yã̀ pìi mànɔ ni pi: 16 Dikiri fùa à gé kũ gbɛ̃ pìnɔ bùsu kũ à la dàńnɛn, abire yãin à ń dɛdɛ gbárannan. 17 Dikiri, ǹ n gbãna zɔ̃kɔ̃ mɔńnɛ sà, lákũ n ò nà n pì 18 ndì pɔ fɛ̃ likalikaro, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃, ndì gbɛ̃nɔ yã̀ vãninɔ kũ ń taarinɔ kɛ̃ḿma, ama ndì tó taaride bò pãro. Ndì denɔ yã̀ vãninɔ wí ń burinɔ musu ari à gé à pé ń sãkpɛnɔa kũ ń nasionɔ. 19 Lákũ n sùruu kɛ̀ kũ gbɛ̃ pìnɔo nà zaa Misila ari ò gɛ̀ɛ ò kàɔ la, ǹ ń durunna kɛ̃ḿma n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.

Zukakarinɔ wétãmmanaa

20 Akũ Dikiri pì: Lákũ n wé kɛ̀ma nà, mani sùru kɛ kũńwo. 21 Ama lákũ madìgɔ̃ kun nà akũsɔ̃ ma gakuri dà anduniala píŋki, 22 gbɛ̃ kũ ò ma gakuri è kũ daboyã kũ ma kɛ̀ Misila kũ gbáranna gũnwo kũ ò ma lɛ ò ma gwa gɛ̃̀n kuri ò gì ma yã mainɔ, 23 ń gbɛ̃ke ni wé sí bùsu kũ ma la dà ń dizinɔnɛɛ pìlɛro. Gbɛ̃ kũ ò ma gya bònɔ ke ni wé sialɛro. 24 Lákũ ma zɔ̀bleri Kalɛbu nèsɛɛ bò ado nà, à témai kũ nèsɛ doo, mani tó à gɛ̃ bùsu kũ à gèɛn pìi gũn, a burinɔ ni le túbi ũ. 25 Zaakũ Amalɛkinɔ kũ Kanaanɔn kú guvutɛn gwe, à ɛra à da gbáranna zén zia Isira Tɛ̃ra kpa.

26 Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: 27 Gbɛ̃ vãni díno ni zuka kámai gɔrɔ sĩnda píŋkin yá? Ma zuka kũ òtɛn kámai mà. 28 Ǹ pińnɛ makũ Dikiri ma pì má kun. Lákũ ò wé kɛ̀ma nà, lɛn mani kɛńnɛ lɛ. 29 Ń̀ gènɔ ni gɔ̃ kátɛ gbárannan la, ń gbɛ̃ kũ ò kà wɛ̀ baro ke à dealanɔ píŋki. Ń̀ gbɛ̃ kũ ò ń náro akũsɔ̃ ò zuka kàmainɔ 30 ni gɛ̃ bùsu kũ ma a la dàńnɛnlo, séde Yefunɛ né Kalɛbu kũ Nuni né Yɔsuao baasiro. 31 Ń̀ né kũ ò pì oni ń kũkũnɔn mani gɛ̃ kũńwo, de ò bùsu kũ ń denɔ gìi pì nna ma. 32 Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃, ń gènɔ ni gɔ̃ katɛna gbárannan lamɛ. 33 Ń̀ nénɔ ni pɔ́nɔ dãdã gbárannan la ari wɛ̀ bupla, ò ń denɔ náani sari gbè le. Ń̀ denɔ gènɔ ni gɔ̃ gbárannan la ń píŋki. 34 Lákũ ò bùsuu pìi yakè gɔrɔ bupla nà, lɛn onigɔ̃ ń yã̀ vãni gbè le lɛ ari wɛ̀ bupla, wɛ̀ dodo gɔrɔ dodo, onigɔ̃ dɔ̃ lán ibɛrɛsɛna kũmao de nà. 35 Makũ Dikiri makũ mé ma yã̀ pìi ò, lɛmɛ sɔ̃ mani kɛ gbɛ̃ vãni kũ ò kàkaramai pìnɔnɛ lɛ. Oni gaga gbárannan la ń píŋki.

36 Gbɛ̃ kũ Musa ń zĩ ò bùsuu yakè kũ ò sù ò bùsuu pì gya bò ò tò ò zuka dɔ̀anɔ, 37 Dikiri gagagyã kà gbɛ̃ pìnɔgu, akũ ò gàga. 38 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ ò bùsuu yakɛ̀ɛ pìnɔ té, Nuni né Yɔsua kũ Yefunɛ né Kalɛbuo mé ò gɔ̃̀ kũ wɛ̀ndiio.

39 Musa yã̀ pìnɔ gbǎ Isarailanɔnɛ píŋki, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ manamana. 40 Ò fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku, ò mìi pɛ̀ kpinɔa ò pì: À gwa, ótɛn gé gu kũ Dikiri ònɔ. O ó durunna dɔ̃̀ sà. 41 Musa pì: Bóyãi átɛn pã̀ Dikiri yãnɛɛ? Abire ni sí kɛro. 42 Àsun géro, zaakũ Dikiri kú kãáoro. Á ibɛrɛnɔ ni á ble kũ zɔ̀lio. 43 Amalɛkinɔ kũ Kanaanɔn kú á arɛ gwe. Oni á dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Dikiri nigɔ̃ kú kãáoro, kũ a gi téii yãi. 44 Akũ ò sãgbãna kɛ̀ ò mìi pɛ̀ kpinɔa, bee kũ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatii gɔ̃̀ bùran kũ Musao. 45 Akũ Amalɛkinɔ kũ Kanaa kũ ò kú gusĩsĩde pìnnɔ lètɛḿma ò ń blé kũ zɔ̀lio ò pɛ̀ḿma ari Ɔɔma.

20

Í bona gbèn
(Bon 17:1-7)

1 Isarailanɔ kà Zini gbárannan ń pínki mɔ káaku gũn, akũ ò vùtɛ Kadɛsi. Gwen
Miriamu gàn, ò a vì. 2 Í kun ò miro, akũ ò kàkara Musa kũ Harunaoi. 3 Ò zuka
kà Musai ò pì: Tó o gaga yã kũ gbɛ̃ kũ ò gàga Dikiri arɛnɔ, de abire sãna. 4 Bóyãi
a su kũoo gbáranna díkĩnan de ò gaga la kũ ó pókãdenɔoo? 5 Bóyãi a bɔtɛ kũoo
Misila a su kũoo gu vãni díkĩna gũnn? Póblewɛ ke kaka lí ke geepi né ke bísi kú
laro, akũsɔ̃ í kú la ò miro. 6 Musa kũ Harunao gò paria ò gèɛ dakarɛki kpélɛlɛa
ò wùtɛ ń nèsɛlɛ kutɛna, akũ Dikiri gakuri bò à sùńma. 7 Dikiri yã ò Musanɛ à
pì: 8 Ǹ gò sé, mɔkɔ̃n kũ n vì̀ni Harunao à gbɛ̃ pìnɔ kakara à yã o gbèsi direnɛ ń
wára, í ni bon. Lɛn ĩni í bońnɛ gbè pìn ò mi lɛ kũ ń pókãdenɔ.

9 Musa gòo sè Dikiri arɛ lákũ à ònɛ nà. 10 Musa kũ Harunao ń kákara gbèsi
pì arɛ, akũ à pìńnɛ: À ma á sãgbãnadenɔ! Á ye ò í boárɛ gbè dínn yá? 11 Akũ
Musa ɔ sè musu à gbèɛ pìi lè kũ a gòoo gɛ̃n pla. Í bò manamana, akũ ò mì kũ ń
pókãdenɔ. 12 Akũ Dikiri pì Musanɛ kũ Harunao: Zaakũ ádi ma náani kɛ a ma tó
bò Isarailanɔnɛro, áni gɛ̃ kũńwo bùsu kũ matɛn kpáḿmanlo. 13 Mɛriba ísɛ̃bokin
gwe, gu kũ Isarailanɔ zuka kàn Dikirii, akũ à a ludakɛnaa mɔ̀ńnɛ.

Ɛdɔmunɔ gina Isarailanɔnɛ ò gɛ̃tɛ ń bùsula

14 Musa gbɛ̃nɔ zì̀ ò bò Kadɛsi ò gèɛ Ɛdɔmunɔ kína kĩnaa ò pì: Ókɔ̃nɔ n danɛ
Isarailanɔ pì, ń wari kũ à ó lénɔ dɔ̃ pínki. 15 Ó dizinɔ gèɛ Misila, akũ o gìi kè
gwe. Misilanɔ wari dɔ̀wá kũ ó dizinɔ. 16 O wiki lɛ̀ Dikiria, akũ à yã sì kũoo.
À a Malaikaa zì̀ à bò kũoo Misila. Tera sà ó kú Kadɛsi, n bùsu lézɛkin. 17 Ǹ
ó gba zé ò gɛ̃tɛ n bùsuua. Óni gɛ̃tɛ buranɔ ke geepi búnɔaro, óni á lɔ̀gɔ'i miro.
Ónigɔ̃ té kína zéda gũmmɛ. Óni litɛ ɔplai ke ɔzɛiro ari ò gé gɛ̃tɛo n bùsula. 18 Akũ
Ɛdɔmunɔ pìńnɛ: Áni le à gɛ̃tɛ ó bùsuuaro. Tó a gi, óni bo ò daálɛ kũ fɛ̃nɛdao.
19 Isarailanɔ pìńnɛ: Óni gɛ̃tɛ zédaamɛ. Tó ókɔ̃nɔ ke ó pókãdenɔ á í mì, óni a fĩna
bo. Gɛ̃tɛnaan ótɛn wɛtɛ ado. 20 Ɛdɔmunɔ pì: Áni le à gɛ̃tɛro. Akũ ń zì̀karinɔ
bɔ̀tɛ dasidasi ò sù dańlɛ kũ gbãnao. 21 Zaakũ Ɛdɔmunɔ gì Isarailanɔnɛ ò gɛ̃tɛ ń
bùsuua, akũ Isarailanɔ pãńnɛ.

Haruna ganaa

22 Isarailanɔ bò Kadɛsi ń pínki ò kà Oru kpia 23 Ɛdɔmu bùsu lézɛkin. Gwen
Dikiri yã ònn Musanɛ kũ Harunao à pì: 24 Haruna ni ká a dizinɔla tera, ani
gɛ̃ bùsu kũ matɛn Isarailanɔ gba gũnlo, kũ á gbɛ̃nɔn pla a gi ma yã ma zaa
Mɛriba yãi. 25 Ǹ Haruna kũ a né Ɛlɛazao sé ǹ didi kũńwo Oru kpia 26 ǹ Haruna
pókasanɔ bɔtɛa ǹ da a né Ɛlɛazanɛ gwe. Gwen Haruna ni gan à ká a dizinɔla.

27 Musa kè lákũ Dikiri ònɛ nà. À dìdi Oru kpia gbɛ̃ sĩnda pínki wára 28 à
Haruna pókasanɔ bɔ̀tɛa à dà a né Ɛlɛazanɛ, akũ Haruna gà kpi pìi musu gwe.
Kũ Musa kũ Ɛlɛazao kìpa kpi pìia 29 akũsɔ̃ Isarailanɔ mà kũ Haruna gà, akũ ò
a gè wɛ̃nda kè gɔrɔ baraakuri.

21

Zì̀blena Kanaanɔa Nɛgɛvi bùsun

1 Aradi kũ à kú Nɛgɛvi bùsun kína bi Kanaa gbɛ̃mɛ. Kũ à mà Isarailanɔn
té Atarimu zén òtɛn su, akũ à bò à dàńlɛ kũ zì̀lio à ń gbɛ̃kenɔ kù̀kũ. 2 Akũ
Isarailanɔ lé sè Dikirinɛ ò pì: Tó n gbɛ̃ pìnɔ nàwɛrɛ ó ɔ̃ĩ, óni ń wɛ̃tɛnɔ kakatɛ
mámmam. 3 Dikiri Isarailanɔ yã mà, akũ à Kanaa pìnɔ kpàḿma. Ò ń kákatɛ kũ
ń wɛ̃tɛnɔ pínki, akũ ò tó kpà gu pìinɛ Ɔɔma.

Mɔgotɛ̃ mlɛ̃̀ɛ

4 Kũ ò fùtɛ Oru kpi pì kĩ̃naa, ò Isira Tɛ̃ra zé sè de ò pã̃ Ɛdɔmunɔ bùsuunɛ. Akũ ò fù mɛnaa zén 5 ò Luda kũ Musao taari è ò pì: Bɔ́yãi a ó bɔ́tɛ Misila de ò gaga gbárannann? Pɔ́ble kunlo, í kunlo, o zã̃ pɔ́ble gina dín. 6 Akũ Dikiri mlɛ̃ pãsĩ̃nɔ zì̀mma ò ń lɛlɛ, akũ ò gàga dasidasi. 7 Gbɛ̃nɔ sù Musa kĩ̃naa ò pì: O durunna kè, zaakũ o Dikiri kũ mɔkɔ̃nwoo taari ɛ̀. Ǹ kútɛ kɛnɛwɛrɛ de à ó kɛ̃kɔ̃a ku mlɛ̃ dínɔ. Akũ à kútɛ kènɛńnɛ. 8 Dikiri pìnɛ: Ǹ mlɛ̃ pi ǹ loko lía ǹ pétɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃ lɛ̀, tó à wé sè à a gwà, ani aafia le. 9 Akũ à mɔ̀gotɛ̃ pì mlɛ̃ ũ à lòko lía à pètɛ. Tó mlɛ̃ gbɛ̃ lɛ̀ akũsɔ̃ à wé sè à mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ɛ pìi gwà, àdi aafia le.

Isarailanɔ pãna Ɛdɔmunɔ kũ Mɔabunɔ bùsunɔnɛ

10 Isarailanɔ dà zén, akũ ò bùraa kàtɛ Obo. 11 Bona Obo ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Iyɛ'abarimu gbárannan Mɔabunɔ bùsu ifãboki kpa. 12 Bona gwe ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Zeredi guvutɛn. 13 Bona gwe ò bùraa kàtɛ Anɔ bara dire, gbáranna kũ à kú Amɔrinɔ bùsu lézɛkin. Anɔ pìmɛ Mɔabunɔ kũ Amɔrinɔ bùsunɔ lézɛki ũ. 14 Abire yãin ò pì Dikiri zì̀katakada gũn:

Waɛbu kũ à kú Sufa bùsun kũ Anɔ swa'ɔnɛnɔ
15 kũ ń guvutɛ kũ ò tà ari Aranɔo
Mɔabunɔ bùsu lézɛkin.

16 Bona gwe dɔ ò gɛ̀ɛ Lɔ̀gɔ, gu kũ Dikiri pìn Musanɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ kakara mà í kpáḿma. 17 Gwen Isarailanɔ lè díkĩ̃na sìn:

Í bo lɔ̀gɔn, gbasa ò lè sínɛ,
18 lɔ̀gɔ kũ ó don'arɛdenɔ yɔ̃ kũ línɔ,
lɔ̀gɔ kũ kínɛnɔ pà kũ ń gònɔ.

Bona gbárannan ò gɛ̀ɛ Matana. 19 Matana gbɛra Naliɛli, Naliɛli gbɛra Bamɔ. 20 Bamɔ gbɛra guvutɛ kũ à kú Mɔabunɔ bùsun, gu kũ Pisiga mìsɔ̃ntɛ arɛ dɔ gbárannaa.

Zì̀blena Siɔ̃ kũ Oguooa

21 Isarailanɔ gbɛ̃nɔ zì Amɔrinɔ kína Siɔa ò pì: 22 Ǹ ó gba zé ò gɛ̃tɛ n bùsuua. Óni pã̃ buranɔ ke geepi líkpɛlaro, óni á lɔ̀gɔ'i miro. Ónigɔ̃ té kína zéda gũmmɛ ari ò gé gɛ̃tɛo n bùsula. 23 Siɔ̃ dí ń gba zé ò gɛ̃tɛ a bùsuuaro. À a zì̀karinɔ kàkara ń pínki, ò bɔ̀tɛ òtɛn géńyĩ gbárannan. Kũ ò kà Yaza, ò zì̀li kà kũ Isarailanɔ, 24 akũ Isarailanɔ ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń bùsuu sìḿma zaa Anɔ ari Yabokui Amɔninɔ bùsun, zaakũ Amɔninɔ bùsu lézɛki pì pãsĩ, àdi sí gɛ̃nlo. 25 Isarailanɔ Amɔri wɛ̃tɛnɔ sì pínki kũ Ɛsɛbɔ̃o kũ a lakutunɔ pínki, akũ ò vùtɛn. 26 Ɛsɛbɔ̃mɛ Amɔrinɔ kína Siɔ̃ wéra ũ. Siɔ̃ zì̀li kà yã̃ kũ Mɔabunɔ kína káakuo, akũ à a bùsuu sìa ari Anɔ swai. 27 Abire yãin kɛrɛnɔ dì pi:

À mɔ́ Ɛsɛbɔ̃,
ò Siɔ̃ wéra pì kɛkɛ ò kátɛ!
28 Té bò Ɛsɛbɔ̃ yã̃,
zì̀karinɔ bò Siɔ̃ wɛ̃tɛ pìi gũn,
ò Mɔabunɔ bùsu wéra Ara kàkatɛ
Anɔ mìi sì̀sĩ gbɛ̃ pìnɔ.
29 Waiyoo Mɔabunɔ!
Kɛmɔsi gbàgbarinɔ, a kakatɛmɛ!
Kɛmɔsi tò á gɔ̃gbɛ̃nɔ fà̃kɔ̃a,
à á nɔgbɛ̃nɔ kpà Amɔrinɔ kína Siɔa zì̀zɔnɔ ũ.

30 Akũ o ń fú,
o ń dɛdɛ zaa Ɛsɛbɔ̃ ari Dibɔ̃.
O ń kákatɛ ari Nɔfa kũ Mɛdɛbao.
31 Lɛn Isarailanɔ vùtɛ Amɔrinɔ bùsun lɛ. 32 Musa gbɛ̃nɔ zǐ Yaza asiri gwa, akũ Isarailanɔ gwe sì kũ a lakutunɔ pínki, ò pè Amɔri kũ ò kú gwenɔa.

33 Akũ Isarailanɔ lìtɛ ò Basã zé sè. Akũ Basã kína Ogu gèɛńyĩ kũ a zǐkarinɔ ń pínki ò zǐi kà kũńwo Ɛdɛrɛi. 34 Dikiri pì Musanɛ: Ǹsun vĩna kɛnɛro, zaakũ ma a nànnɛ n ɔĩ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a bùsuuo pínki. Ǹ kɛnɛ lákũ n kè Amɔrinɔ kína Siɔ̃ kũ à kí blè Ɛsɛbɔ̃nɛ nà. 35 Akũ ò Ogu dè kũ a néńɔ kũ a zǐkarinɔ ń pínki, bee gbɛ̃ mèn do dí boro, akũ ò a bùsuu pìi sì.

22

Mɔabunɔ kína Balaki Balamu sísinaa

1 Isarailanɔ dà zén, akũ ò bùraa kàtɛ Mɔabunɔ bùsu sɛ̀n Yoda bara dire kũ à arɛ dɔ Yɛrikoa. 2 Zipo né Balaki Mɔabunɔ kína è lákũ Isarailanɔ kè Amɔrinɔnɛ nà, 3 akũ swɛ̃ɛ kɛ̀ Mɔabunɔgu, vĩna ń kũ Isarailanɔ dasikɛ yãi. 4 Akũ Mɔabunɔ pì Midiã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ: Pari díkĩna ni pó kũ à likawáinɔ ble pínki lán zùu dì sɛ̀ só nà. 5 Akũ Balaki gbɛ̃nɔ zǐ Bɛɔ né Balamua ari Peto, Yuflati sarɛ a bɛ bùsun. À pìńnɛ ò a sísi à su, ò pinɛ: Gbɛ̃ kenɔ bò Misila ò dàgula ò kátɛ ma sarɛ. 6 N yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ lé kɛńnɛmɛnɛ, zaakũ ń gbãna demala. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke mani le mà zǐ bleḿma mà péḿma bùsu dín gwɛɛ. Má dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ n sa mana ònɛ nigɔ̃ de arubarikade ũmɛ. Gbɛ̃ kũ n sa vãni ònɛ sɔ̃, anigɔ̃ de láaribona pó ũmɛ.

7 Mɔabu kũ Midiã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dà zén, ò màsokɛna gba kũ oni da Balamunɛ kũna. Kũ ò kà a kĩnaa, ò yã kũ Balaki ń zĩoo ònɛ. 8 À pìńnɛ: À i la, mani yã kũ Dikiri ni omɛnɛ oárɛ. Akũ Mɔabu kínanɛ pìnɔ ì Balamu bɛa. 9 Akũ Luda bò à sù Balamua à a là à pì: Dínɔn gbɛ̃ kũ ò kú kũnwo díkĩnanɔ ũu? 10 À wèa à pì: Zipo né Balaki, Mɔabunɔ kína mé à ń zĩma. Ò pì 11 gbɛ̃ kenɔ bò Misila ò dàgula. Akũ à pì mà su mà lé kɛńnɛarɛ de à le à zǐ bleḿma à péḿma. 12 Akũ Luda pìnɛ: Ǹsun téńyĩro. Ǹsun sa vãni ońnɛro, zaakũ ma arubarikaa dàńgu kɔ̀. 13 Kũ Balamu fùtɛ kɔnkɔ, à pì Balaki kínanɛnɔnɛ: À tá á bùsun, zaakũ Dikiri gì mà téái. 14 Akũ Mɔabu kínanɛ pìnɔ fùtɛ ò tà Balaki kĩnaa ò pì: Balamu gì su kũooi.

15 Balaki èra à kínanɛ pãndenɔ zǐ dɔ, ń dasi kũ ń gakurio de gbɛ̃ káakunɔ póla. 16 Kũ ò kà Balamu kĩnaa, ò pì: Zipo né Balaki pì ǹsun tó póke kpánnɛ kũ suna a kĩnaaoro, 17 zaakũ áni gba kɛnnɛ manamana. Pó kũ n òarɛ pínki, áni kɛ. N yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ lè kɛarɛ gbɛ̃ pìnɔa. 18 Akũ Balamu pì Balaki zǐrii pìnɔnɛ: Bee tó Balaki andurufu kũ wura kũ à kú a bɛaoo kpàma pínki, mani fɔ̃ mà bo Dikiri ma Luda yã kpɛro, bee fíti. 19 À i la gwãaniala lákũ gbɛ̃ káakunɔ kè nà ari mà ma dɔ yã kũ Dikiri ni karamɛnɛ. 20 Luda bò à sùa gwãani à pìnɛ: Zaakũ gbɛ̃ díkĩnanɔ sù n sísi, ǹ futɛ ǹ gé kũńwo, ama yã kũ mani on ǹ kɛ.

Balamu zaaki yã'onaa

21 Balamu fùtɛ kɔnkɔ à gàarii yǐ a zaakinɛ, akũ à gèɛ kũ Mɔabu kínanɛ pìnɔo. 22 Luda pɔ fɛ̃ kũ à gèɛ yãi, akũ Dikiri Malaikaa gèɛ à zè à zé zɔ̃nɛ. Balamu di a zaaki kpɛ, a zĩkɛri gbɛ̃nɔn planɔn té kãao. 23 Kũ zaaki pìi è Dikiri Malaika zɛna zé gũn à fɛ̃nɛda wòto à kũna, akũ à lìtɛ sɛ̀n. Balamu a lè, akũ à èra à dà zén. 24 Dikiri Malaikaa gèɛ à zè zé tererennan geepi líkpɛ kũ gbè karaa likainɔ

dagura. 25 Kũ zaaki pì Dikiri Malaikaa è, à nà gbɩ̃ia à Balamu gbá lɔa. Akũ Balamu èra à a lè dɔ. 26 Dikiri Malaikaa èra à gèɛ arɛ dɔ à zè gu kpakoto kũ à litɛki vĩron. 27 Kũ zaaki pì Dikiri Malaikaa pìi è, à kùtɛ kũ Balamuo. Akũ Balamu pɔ fɛ̃ à a lè kũ gòoo. 28 Akũ Dikiri zaaki pìi gbà lé à yã ò Balamunɛ à pì: Bɔ́n ma kènnɛ n ma lɛ ari gɛ̃n aakɔ̃ɔ? 29 Balamu wèa à pì: Kũ n yɔ̃nkɔyã kèmɛnɛ yãimɛ. Tó má fɛ̃nɛ kũna, de ma n dɛ gɔ̃nɔ. 30 Akũ zaaki pìi pìnɛ: N zaaki kũ ndìgɔ̃ dia gɔrɔ sĩnda pínkia ari suna gbãramɛ ma ũroo? Ma kènnɛ lɛ yã yá? À pì: Oi. 31 Akũ Dikiri Balamu wé kɛ̃nɛ, à a Malaikaa è zɛna zén à fɛ̃nɛda wòto à kũna. Akũ à kùtɛ à mìi pètɛ.

32 Dikiri Malaika a là à pì: Bóyãin n n zaaki lè ari gɛ̃n aakɔ̃ɔ? Ma su zé zɔ̃nnɛmɛ, zaakũ n wãmɛnɛ. 33 Kũ zaaki pì ma e, akũ à lìtɛmɛnɛ ari gɛ̃n aakɔ̃. Tó adi litɛmɛnɛ yãro, de ma n dɛ ma a tò. 34 Balamu pì Dikiri Malaikaa pìinɛ: Ma durunna kè, zaakũ má dɔ̃ kũ n zé zɔ̃mɛnɛro. Zaakũ ma gɛnaa kènnɛ ĩni, mani ɛra mà tá. 35 Akũ Dikiri Malaikaa pì Balamunɛ: Ǹ gé kũ gbɛ̃ pìnɔ, yã kũ mani dannɛn ǹ o. Akũ Balamu gèɛ kũ Balaki kínanɛ pìnɔo.

36 Kũ Balaki mà Balamu tɛn su, akũ à gèɛ à dàalɛ wɛ̃tɛ kũ à kú Anɔ bara, Mɔabunɔ bùsu lézɛkin. 37 Akũ à pì Balamunɛ: Kũ ma gbɛ̃nɔ zǐ̀ ò n sísi yã, à kè dera ńdi suroo? Mani fɔ̃ mà gba kɛnnɛnloo? 38 Balamu wèa à pì: Ma su sà, ama má yã sĩnda pínki ona zé vĩro. Yã kũ Luda ni damɛnɛn mani o. 39 Akũ Balaki gèɛ kũ Balamuo Kiria'uzo. 40 À sa ò kũ zùnɔ kũ sãnɔ à a nɔ̀bɔɔ kpà Balamua kũ kínanɛ kũ ò kú kãao lɛɛlɛnɔ. 41 Kũ gu dɔ̀, à Balamu sè à gèɛ kãao Bamɔbaali. Gwen Balamu Isarailanɔ bùra kpado èn.

23

Balamu yã káaku kũ à è onaa

1 Balamu pì Balakinɛ: Ǹ gbagbaki bomɛnɛ la mèn suppla, ǹ sumɛnɛ kũ zùsanɔ mèn suppla kũ sãkaronɔ mèn suppla. 2 Balaki kè lákũ Balamu òne nà, akũ ò sa ò kũ zùsaao kũ sãkarooo gbagbaki pìnɔa pínki. 3 Akũ Balamu pìnɛ: Ǹ zɛ n sa'opɔi. Mani gé mà gwa tó Dikiri ni su yã omɛnɛ, mani yã kũ ani omɛnɛ onnɛ. Akũ à gèɛ à zè gulei gbáagbaaa. 4 Luda sù à a lè, akũ Balamu pìnɛ: Ma gbagbaki bò mèn suppla, akũ ma sa òḿma pínki kũ zùsaao kũ sãkarooo. 5 Dikiri yã dànɛ a lén, akũ à pì: Ǹ ɛra ǹ gé ǹ Balaki le ǹ onɛ lákũ ma dànnɛ nà. 6 Akũ à èra à gèɛ à a lè zɛna a sa'opɔi kũ Mɔabu kínanɛnɔ ń pínki, 7 akũ à yã kũ à èe ò à pì:

Mɔabunɔ kína Balaki ma sisi Siria bùsun,
akũ ma bo ifãboki kpa kpinɔ kĩnaa ma su.
À pì mà boarɛ Isarailanɔ kpɛ,
mà su mà sa vãni oarɛ Yakubu buri pìnɔnɛ.
8 Mani kɛ dera mà gbɛ̃ kũ Luda dí ń káronɔ káa?
Mani kɛ dera mà bo gbɛ̃ kũ Dikiri dí bo ń kpɛronɔ kpɛɛ?
9 Zaa kpi mìsɔ̃ntɛa matɛni ń e,
zaa gu lei musu matɛn wé sińlɛ.
Gbɛ̃ pìnɔn kú ńdona,
ò ń zĩda dìtɛ ńdona kũ buri pãndenɔ.
10 Yakubu burinɔn dasi lán bùsu'atɛ̃ bà,
oni fɔ̃ ò Isarailanɔ naro ò ń lé dɔ̃ro.
Luda tó ma ga gɔ̃ de lán a gbɛ̃nɔ pó bà,

ma lakana gɔ̃ de lán ń pɔ́ bà.
11 Akũ Balaki pìnɛ: N kèmɛnɛ deran gwee? Ma su kũnwo de ǹ ma ibɛrɛnɔ
kámɛnɛ, akũ sa manan n òńnɛ yá? 12 À wèa à pì: Yã̀ kũ Dikiri dàmɛnɛ ma lénn
mani oroo?

Balamu yɑ̀ plade kũ à è onaa

13 Balaki pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ gu pãndea, gu kũ ĩni ń en. Ǹ ń kámɛnɛ gwe, zaakũ ń
kpadomɛ ĩni e, ĩni ń e ń pínkiro. 14 Akũ à gèɛ kãao gudãkpãrinɔ buran Pisiga kpi
mìsɔ̃ntɛa. À gbagbaki bò gwe mèn suppla, akũ à sa òḿma pínki kũ zùsaao kũ
sãkarooo. 15 Akũ Balamu pìnɛ: Ǹ zɛ n sa'opɔi la, mani gɛ́ mà a le gwe. 16 Akũ
Dikiri sù à yã̀ dànɛ a lén, akũ à pìnɛ: Ǹ ɛra ǹ gɛ́ ǹ Balaki le ǹ onɛ lákũ ma dànnɛ
nà. 17 Akũ à èra à gèɛ à a lè zɛna a sa'opɔi kũ Mɔabu kínanɛnɔo. Balaki a là à pì:
Dikiri pì deramɛɛ? 18 Akũ à yã̀ kũ à èe ò à pì:
Zipo nɛ́ Balaki,
ǹ sã̀ kpá ǹ ma yã̀ ma!
19 Luda bi bisãsirinlo kũ à gbasa à ékɛ to,
àdi nèsɛ litɛ lán bisãsiri bàro.
Ani gí yã̀ kũ à ò kɛi yá?
Ani gí lé kũ à gbɛ̃́nɛ papai yá?
20 À pìmɛnɛ mà sa mana ońnɛmɛ.
À arubarikaa dàńgu, mani fɔ̃ mà gíro.
21 Mádi yã̀ vãni ke e Yakubu burinɔaro,
mádi yã'ũmmana ke e Isarailanɔaro.
Dikiri ń Luda kú kũńwo,
òdi a kíkɛ tɔ́ sɛ́ lei ń té.
22 Luda ń bɔ́tɛ Misila,
ò gbãna vĩ lán zùsɛ̃ntɛ bà.
23 Oni fɔ̃ ò pɔ́ da Yakubu burinɔaro,
oni fɔ̃ ò àlesi bɛ̃̀nɛ kpá Isarailanɔnɛro.
Zaa gbãra onigɔ̃ o ń yã̀ musu,
yã̀ kũ Luda kèn gwe.
24 Buri pìi dì futɛ lán músuda bà,
àdi a zĩda bi lán músusaa bà.
Àdi wútɛro ari à gɛ́ pɔ́ kũ à só,
ari à gɛ́ pɔ́ kũ à dènɔ aru mi.
25 Balaki pìnɛ: Ǹsun ń káro. Ǹsun sa mana ońnɛ sero. 26 Balamu pìnɛ: Mádi
onnɛ kũ yã̀ kũ Dikiri dàmɛnɛn mani oroo?

Balamu yɑ̀ aakɔ̃de kũ à è onaa

27 Balaki pì Balamunɛ: Ǹ mɔ́ sà, mani gɛ́ kũnwo gu pãnden. Òdigɔ̃ dɔ̃ro tó
ani kɛ Ludanɛ ǹ gbɛ̃ pìnɔ kámɛnɛ gwe sà. 28 Akũ Balaki gèɛ kãao Peo kpi musu
kũ à arɛ dɔ gbárannaa. 29 Balamu pìnɛ: Ǹ gbagbaki bomɛnɛ la mèn suppla, ǹ
mɔmɛnɛ kũ zùsanɔ mèn suppla kũ sãkaronɔ mèn suppla. 30 Balaki kɛ̀ lákũ à
ònɛ nà à sa òḿma kũ zùsaa pìnɔ kũ sãkaroo pìnɔo.

24

1 Kũ Balamu è sa mana ona Isarailanɔnɛ kà Dikirigu, adi gɛ́ màso kɛ lán yã̀
bà doro, akũ à arɛ dɔ gbárannaa. 2 Kũ à wɛ́ zù, akũ à Isarailanɔ è katɛna ń buria.
Luda Nini kìpaa, 3 akũ à yã̀ kũ à èe ò à pì:

Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn dí,
makũ kũ ma wɛ́ kɛ̃na yãn dí.
4 Makũ kũ madì Luda yã ma yãn dí.
Ma Gbãnasĩndapinkide wɛ́gupu è,
ma wutɛ nèsɛlɛ kutɛna, ma wɛ́ wɛ̃na.
5 Yakubu burinɔ bùrakatɛna mana fá!
Isaraila bizakutanɔn mana!
6 Ò katɛna lán guvutɛ dàkonɔ bà,
lán swa dɔ̀rɔ kara búnɔ bà.
Ò de lán zà lí kũ Dikiri bànɔ bà,
lán sida lí kũ ò kú í sarɛnɔ bà.
7 Í ni ń orozãnɔ pa yérɛrɛ,
ń pɔ́tɔ̃nanɔ ni í le manamana.
Ń kína gbãna nigɔ̃ de Agaga pɔ́la,
ń kpata ni tɔ́ bo.
8 Luda ń bɔ́tɛ Misila,
ò gbãna vĩ lán zùsɛ̃ntɛ bà.
Òdi zǐ ble buri kũ ò ibɛrɛɛ kpà kũńwonɔa,
òdi ń wánɔ wíwi òdi ń pápa kũ kàao.
9 Òdi sɔ̃pɛtɛ ò wútɛ lán músuu bà,
dí mé ani fɔ̃ à ń futɛɛ?
Luda arubarika da gbɛ̃ kũ oni sa mana ońnɛnɔgu,
à gbɛ̃ kũ oni sa vãni ońnɛnɔ ká.
10 Balaki pɔ fɛ̃ Balamui à ɔnɛ dɔ̀a à pì: Ma ibɛrɛnɔ kana yãin ma n sisi, akũ n sa mana òńnɛ gɛ̀n aakɔ̃ yá? 11 Ǹ tá n bɛa gɔ̀nɔ. Ma pì mani gba kɛnnɛmɛ yã, akũsɔ̃ Dikiri gìnnɛ ǹ láada le. 12 Balamu pìnɛ: Mádi o gbɛ̃ kũ n ń zĩmanɔnɛroo! 13 Ma pì bee tó n ma gba n bɛ kũ à pana kũ andurufuuo kũ wuraao, mani bo Dikiri yã kpɛ mà yã kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaoro, a mana ke a vãni. Yã kũ Dikiri pì mà on mani o. 14 Matɛn tá ma gbɛ̃nɔ kĩnaa sà. Ǹ mɔ́ mà onnɛ lákũ gbɛ̃ pìnɔ ni kɛ n gbɛ̃nɔnɛ nà zia.

Balamu yã siikɔ̃de kũ à è onaa

15 Akũ Balamu yã kũ à èe ò à pì:
Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn dí,
makũ kũ ma wɛ́ kɛ̃na yãn dí.
16 Makũ kũ madì Luda yã ma yãn dí.
Má Luda Musude nèsɛgũnyã dɔ̃.
Ma Gbãnasĩndapinkide wɛ́gupu è,
ma wutɛ nèsɛlɛ kutɛna, ma wɛ́ wɛ̃na.
17 Matɛn Isarailanɔ e, adi kɛ teranlo,
matɛni ń gwa, a gɔrɔ dí ká gĩaro.
Susunɛ ni bo Yakubu burinɔ té,
kpatableri ni bo Isarailanɔ té,
ani Mɔabunɔ mì wíwi,
ani zukakari pìnɔ mìtoko fɔ̃fɔ̃.
18 Ɛdɔmu bùsu ni gɔ̃ a pɔ́ ũ,
a ibɛrɛ Sei bùsu ni gɔ̃ a pɔ́ ũ,
Isarailanɔ gbãna nigɔ̃ karamɛ.
19 Yakubu buri ke ni kí bleḿma,
ani gbɛ̃ kpara kũ ò gɔ̀nɔ kakatɛ.

20 Balamu Amalɛki burinɔ è, akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Amalɛki burinɔ bi burinɔ mìdemɛ,
ama oni kakatɛ zã.
21 Kũ Balamu Kenino è, akũ à yã kũ à èe ò à pì:
Á kúki gbãna gíngin,
á sà kú gbè musu.
22 Bee kũ abireo oni á kakatɛmɛ,
Asirianɔ ni á kũkũ zìzɔnɔ ũ.
23 Balamu yã kũ à èe ò dɔ à pì:
O'o, tó Luda kè lɛ, dí mé ani boo?
24 Gó'itɛnɔ ni bo Sipiru bùsun,
oni zì ble Asirianɔ kũ Eberunɔa,
ama mɔ́kɔ̃nɔ ni kakatɛmɛ se.
25 Balamu fùtɛ à tà a bɛa, akũ Balaki dà zén se.

DOKAGBƐSISINAA

Musa takada sɔɔrode

30

Dikiri Isarailanɔ ɛrana ń gwena zĩn

1 Tó arubarika kũ láari yã kũ ma dìtɛárɛ dínɔ á lé pínki, àgɔ̃ dɔn buri kũ Dikiri
á Luda ni pɛ́áwa à á fãkɔ̃a ń ténɔ gũn. 2 Tó ákɔ̃nɔ kũ á nénɔ èra ò arɛ dɔ̀ Dikiri
á Ludaa, tó a a yã kũ matɛn ditɛárɛ gbãra mà pínki kũ nèsɛ doo kũ pɔyeinaao,
3 Dikiri á Luda ni á wɛ̃nda gwa, ani ɛra à á kakara zaa buri kũ à á fãkɔ̃a ń ténɔ
gũn à su kãáo á gwena zĩn. 4 Bee tó à pèáwa à á fãkɔ̃a bùsu kũ ò kú ari andunia
léanɔ gũn, ani á burinɔ kakara gwe à su kũńwo. 5 Ani ɛra kũńwo bùsu kũ à de
ń dizinɔ pɔ́ ũ gũn. Tó ò bùsuu pìi kṳ̃, ani arubarikaa dańgu, ani tó ò dasi kũ de
ń dizinɔla. 6 Dikiri á Luda ni á swɛ̃̀ pípiárɛ kũ á burinɔ, á nini nigɔ̃ yei kũ nèsɛ
doo de àgɔ̃ kú kũ wɛ̃̀ndiio. 7 Dikiri á Luda ni láari dínɔ bo á ibɛrɛ kũ ò zãágu
òtɛn wé tãáwanɔa, 8 áni ɛra à Dikiri yã ma àgɔ̃ zĩ kɛ kũ a yãditɛna kũ matɛn oárɛ
gbãranɔo. 9 Dikiri á Luda ni arubarika daágu kũ á zĩ sĩnda pínkio, ani tó á nénɔ
kɔ̃ kũ á pɔ́kãdenɔ kũ á burapɔnɔ. A pɔ ni ɛra à kɛáwa nna, ani yã mana kɛárɛ
lákũ a pɔ kɛ̀ nna á dizinɔa nà. 10 Tó a Dikiri á Luda yã mà a a ɔdɔki gwà akũsɔ̃ á
a yãditɛna kũ ò kú doka takada díkĩna gũnnɔ kũna, tó a arɛ dɔ̀ Dikiri á Ludaa
kũ nèsɛ doo kũ pɔyeinaao, ani abirenɔ kɛárɛ pínki.

Wɛ̃̀ndi ke ga

11 Yã kũ matɛn ditɛárɛ gbãra pì zĩ'ũ de á gbãna lélaro. À zã̀ kãáoro. 12 À kú
ludambɛro, gbasa à pi, dí mé ani gé ludambɛ à kipao de à ma à zĩ kɛa. 13 À
kú ísira bara direro, gbasa à pi, dí mé ani bikũ ísira bara à suo de à ma àgɔ̃
kũna. 14 Yã pì kú kãáo kãnikãni, à kú á lén kũ á nèsɛɛo de à le à zĩ kɛa. 15 À ma!
Matɛn wɛ̃̀ndi kũ yã manao ditɛ á arɛ gbãra kũ gao kũ yã vãnio. 16 Matɛn ditɛárɛ
gbãra, àgɔ̃ ye Dikiri á Ludai àgɔ̃ té a gèsɛgbɛɛi, à a ɔdɔki gwa àgɔ̃ a yãditɛnanɔ
kũ a dokayãnɔ kũna, de àgɔ̃ kun à kɛ̀ dasi, Dikiri á Luda ni arubarika daágu
bùsu kũ átɛn gé sí gũn. 17 Ama tó a kpɛ lìnɛ akũsɔ̃ ádi a yã maro, tó a kɛ̃a akũsɔ̃
a tãnanɔ gbàgba a donyĩ kèńnɛ, 18 matɛn oárɛ gbãra, a kakatɛn gwe! Áni gì kɛ
bùsu kũ átɛn bikũ Yodaa átɛn gé sí gũnlo. 19 Ludambɛ kũ zĩtɛomɛ ma sèedadenɔ
ũ gbãra á yã musu. Ma wɛ̃̀ndi kũ gao dìtɛ á arɛ, arubarika yãnɔ kũ láaribona
yãnɔ. À wɛ̃̀ndi sé de ákɔ̃nɔ kũ á nénɔ le àgɔ̃ kun. 20 Àgɔ̃ ye Dikiri á Ludai àgɔ̃
a yã ma à naa, zaakũ àkũmɛ á wɛ̃̀ndi ũ. Ani tó à gì kɛ bùsu kũ à la dà á dizi
Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuonɔnɛ, à pì áni kpáḿma gũn.

31

Yɔsua ditɛna Musa gɛ̃nɛ ũ

1 Kũ Musa yã dínɔ ò Isarailanɔnɛ à làka, 2 à pì: Tera dí bà ma ka wɛ̃̀ basuddo,
mani fɔ̃ mà doárɛ arɛ doro. Dikiri pìmɛnɛ mani bikũ Yodaaro. 3 Dikiri á Luda
mé ani doárɛ arɛ à bikũ. Ani buri kũ ò kú gwenɔ kakatɛárɛ de à ń bùsu sí.
Yɔsua mé anigɔ̃ doárɛ arɛ sà lákũ Dikiri ò nà. 4 Dikiri ni kɛ buri pìnɔnɛ lákũ à kɛ̀
Amɔrinɔ kínanɔnɛ nà Siɔ̃ kũ Oguo kũ ń bùsuuo kũ à ń kákatɛ. 5 Dikiri ni ń naárɛ
á ɔĩ áni kɛńnɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà pínki. 6 À á laakari kpátɛ àgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ! Àsun

tó vĩna á kũro, àsun tó swɛ̀ kɛ̃águ ń yãiro, zaakũ Dikiri á Luda mé àtɛn gé kãáo. Ani á tónlo ani pã kpááiro.

7 Akũ Musa Yɔsua sìsi Isarailanɔ wára ń pínki à pìnɛ: Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wórɔgɔ vĩ, zaakũ mɔkɔ̃n mé ĩni gé kũ gbɛ̃ dínɔ bùsu kũ Dikiri la dà ń dizi káakunɔnɛ à pì áni kpáḿma gũn. Mɔkɔ̃n mé ĩni bùsuu pìi kpaatɛtɛńnɛ. 8 Dikiri mé ani donnɛ arɛ. Àkũ mé anigɔ̃ kú kũnwo, ani n tónlo ani pã kpányĩ zikiro. Ǹsun tó vĩna n kũro ǹsun bídi kɛro.

9 Musa doka pìi kɛ̀ takada gũn à kpà sa'ori Levi buri kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛnanɔa kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 10 Musa yã dìtɛńnɛ à pì: Wɛ̀ supplapla gbɛra, wɛ̀ kũ òdi fĩnadenɔ kɛ̃ Kutadɔna dikpɛgɔrɔa, 11 tó Isarailanɔ sù ò ń zĩda mɔ̀ Dikiri ń Ludanɛ ń pínki gu kũ ani sé gũn, àgɔ̃ doka takada díkĩna kyó kɛńnɛ ò ma. 12 Àgɔ̃ ń kakara, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ né fítinɔ kũ bòasu kũ ò kú á wɛ̃tɛnnɔ, de ò ma ò dada, ò le ògɔ̃ Dikiri á Luda vĩna vĩ, ògɔ̃ dokayã pìnɔ kũna pínki ògɔ̃ zĩ kɛa. 13 Ń né kũ ò yã pì dɔ̃ronɔ ni ma, onigɔ̃ vĩnakɛna Dikiri á Ludanɛ dada gɔrɔ kũ á kú bùsu kũ átɛn bikũ Yodaa à gé sí pìi gũn.

Dikiri gĩnakɛ à Isarailanɔ bona a kpɛ yã ò

14 Dikiri pì Musanɛ: N gagɔrɔ kà kĩni. Ǹ Yɔsua sísi à gé zɛ dakarɛkia, mani zĩ nanɛ a ɔĩ. Akũ Musa kũ Yɔsuao gèɛ ò zɛ̀ dakarɛkia. 15 Dikiri bò à sùḿma gwe téluku kũ à zɛna kuta pì kpélɛlɛaa gũn. 16 Akũ Dikiri pì Musanɛ: Tó n ka n dizinɔla, gbɛ̃ pìnɔ ni futɛ ò pãpã kɛ ò do bùsu kũ òtɛn gɛ̃n tãnanɔi. Oni pã kpámai ò ma bàka kunna kũńwo yã gboro. 17 Zĩ pìia mani pɔ fɛ̃ńyĩ mà pã kpáńyĩ, mani kpɛ lińnɛ ò ń kakatɛ. Kisianɔ ni wí ń musu dasi ò wari kɛ. Zĩ pìia oni pi: Kisira pìnɔ wì ó musu kũ ó Luda kú kũooro yãinloo? 18 Zĩ pìian mani kpɛ lińnɛ yã vãni kũ ò kɛ̀ yãi, ò arɛ dɔ̀ tãnanɔa.

19 Ǹ lè díkĩna kɛ̃ takadan sà ǹ dada Isarailanɔnɛ ò sí, de àgɔ̃ demɛnɛ ń bona ma kpɛ sèeda ũ. 20 Tó ma gɛ kũńwo bùsu kũ ma la dà ń dizi káakunɔnɛ gũn, bùsu kũ vĩ kũ zó'io din pìi, tó ò kã̀ ò mèɛ kpà, oni arɛ dɔ tãnanɔamɛ ò ń gbagba. Oni pã kpámai ò ma bàka kunna kũńwo yã gboro. 21 Tó kisira pìnɔ ń lé dasi òtɛn wari kɛ, lèɛ pì mé ani ń yã vãni káńnɛ ń ɔĩ, zaakũ a yã ni sã ń burinɔguro. Má yã kũ à kú ń nèsɛn gbãra dɔ̃ ari màgɔ̃ gé kũńwo bùsu kũ ma la dàńnɛ gũn. 22 Musa lèɛ pìi kɛ̀ takadan zĩ pìia, akũ à dà Isarailanɔnɛ.

23 Dikiri yã dìtɛ Nuni né Yɔsuanɛ à pì: Ǹ laakari kpátɛ ǹgɔ̃ wórɔgɔ vĩ! Mɔkɔ̃n mé ĩni gé kũ Isarailanɔ bùsu kũ ma la dàńnɛ gũn, akũsɔ̃ makũ manigɔ̃ kú kũnwo.

24 Kũ Musa dokayã pìnɔ kɛ̀ takadan à làka pínki, 25 à yã dìtɛ Levi buri kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛnanɔnɛ à pì: 26 À doka takada díkĩna sí à ditɛ Dikiri á Luda bàka kunna kãáo àkpatii sarɛ, àgɔ̃ kú gwe á bona Dikiri kpɛ sèeda ũ. 27 Zaakũ má á sãgbãna dɔ̃, lákũ adì gí yãi nà. Zaa gɔrɔ kũ má kú kãáo adìgɔ̃ bo Dikiri yã kpɛmɛ ari kũ a terao. Oni ma ga gbɛra pó o dɔ yá? 28 À á buri gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ á don'arɛdenɔ kakaramɛnɛ, de mà yã dínɔ dańnɛ ń sãn, ludambɛ kũ zĩtɛo nigɔ̃ de ma sèedadenɔ ũ á yã musu. 29 Zaakũ má dɔ̃ kũ áni á zĩda yaka ma ga gbɛra, áni kɛ̃ zé kũ ma mɔ̀árɛa. Abire gbɛra kisira ni á le, zaakũ áni yã kũ à vãni Dikirinɛ kɛ, ani pɔ fɛ̃ái tãna kũ a kɛ̀nɔ yãi.

30 Akũ Musa lèɛ pì yã dà Isaraila kũ ò kakarananɔnɛ ń sãn mámmam.

34

Musa ganaa

1 Musa bò Mɔabunɔ bùsu sɛ̃ntɛ à dìdi Nɛbo kpia ari Pisiga kpi mìsɔ̃ntɛ kũ à arɛ dɔ Yɛrikoa, akũ Dikiri bùsuu pìi mɔ̀nɛ pínki zaa Giliada bùsun ari Daninɔ bùsun 2 kũ Nafatalinɔ bùsuuo pínki kũ Ɛflaimunɔ bùsuuo kũ Manasenɔ bùsuuo kũ Yudanɔ bùsuuo pínki ari ísira kũ à kú ifãlɛtɛ kpa 3 kũ Nɛgɛvio kũ Yɛriko wɛ̃tɛ dominalide guvutɛo ari Zoa. 4 Akũ Dikiri pìnɛ: Bùsu kũ ma la dà Ibrahĩnɛ kũ Isaakuo kũ Yakubuo ma pì mani kpá ń burinɔaa pìin gwe. Ma tò n wé sìalɛ, ama ĩni bikũ Yodaa ǹ gɛ̃nlo.

5 Akũ Dikiri zɔ̀bleri Musa gà Mɔabunɔ bùsun gwe lákũ Dikiri ò nà. 6 Akũ Dikiri a vǐ guvutɛn gwe Bɛtɛpeo kpa. Gbɛ̃ke a mira ki dɔ̃ro ari kũ a gbãrao. 7 Musa gà a wɛ̃ basuddode gũmmɛ. A wé nna akũsɔ̃ a gbãna dí lagoro. 8 Isarailanɔ a gɛ̀ɛ kè gɔrɔ baraakuri Mɔabunɔ bùsu sɛ̃ntɛ, akũ a gɛ̀kɛna kũ ɔ́ɔdɔo làka.

9 Ɔndɔ̃ pàpa Nuni né Yɔsuaa kũ Musa ɔ nàa yãi. Isarailanɔ a yã mà, ò kè lákũ Dikiri dà Musanɛ nà. 10 Annabi ke dí bo Isarailanɔ gũn lán Musa bà doro. Àdi yã o kũ Dikirio tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ 11 akũsɔ̃ à sèedanɔ kũ daboyã kũ Dikiri à zǐonɔ kè Misila, Firi'auna kũ a ìbanɔ kũ a gbɛ̃nɔ arɛ ń pínki. 12 Gbɛ̃ke dí yã naasi zɔ̃kɔ̃ kɛ kũ iko gbãnao lán Musa bà Isarailanɔ wé sìalɛ doro.

YƆSUA

Zɔ̀blena Kanaanɔ bùsuua 1:1-11:23
Yɔsua lɛ́zammana kũ a ganaao 23:1-24:33

Dikiri yadítɛna Yɔsuanɛ

1 Dikiri zɔ̀bleri Musa ga gbɛra Dikiri yã ò Musa kpàasi Yɔsua, Nuni nɛ́nɛ à pì: 2 Ma zɔ̀bleri Musa gà. Ǹ futɛ ǹ bikũ Yodaa la sà, mɔkɔ̃n kũ Isarailanɔ ń pínki, à gɛ̃ bùsu kũ ma kpàáwan. 3 Gu kũ á gbá pètɛn pínki, ma kpàáwa lákũ ma ò Musanɛ nà. 4 Sɛna zaa gbárannan ari gɛna Lɛbana bùsun, sɛna zaa swa zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pi Yuflati ari gɛna ísira kũ à kú ifãlɛtɛ kpa, Itinɔ bùsuu pì ni gɔ̃ á búsu ũ pínki. 5 Ari ǹ gɛ́ gao gbɛ̃ke ni le à n gã̀ fĩro. Lákũ má kú kũ Musao nà, lɛn manigɔ̃ kú kũnwo lɛ. Mani n tónlo, mani pã kpányĩ zikiro.

6 Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ, zaakũ mɔkɔ̃n mé ĩni bùsu kũ ma a la dà á dizi káakunɔnɛ ma pì mani kpáḿma sí ǹ kpá gbɛ̃ dínɔa. 7 Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ dé! Ǹ laakari dɔ doka kũ ma zɔ̀bleri Musa dànnɛa ǹgɔ̃ kũna pínki. Ǹsun kɛ̃a ǹ na ɔplai ke ɔzɛiro, n tá ni kɛ nna. 8 Ǹ tó Musa doka takada pì yã gɔ̃ da n lén, ǹgɔ̃ laasun léa fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Ǹ laakari dɔ yã kũ à kú a gũnnɔa pínki ǹ zĩ kɛa, n tá nigɔ̃ nna n yã ni bo mana. 9 Makũ mé ma yã dìtɛnnɛroo? Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ. Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun bídi kɛro, zaakũ makũ Dikiri n Luda, manigɔ̃ kú kũnwo gu kũ ntɛn gén pínki.

10 Akũ Yɔsua pì Isaraila don'arɛdenɔnɛ: 11 À gɛ̃tɛ bùran à o gbɛ̃nɔnɛ ò zàna soru kɛ, zaakũ gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra oni bikũ Yodaa la, oni gé bùsu kũ Dikiri ń Luda kpàḿma ògɔ̃ vĩ sí. 12 Yɔsua pì Rubɛninɔnɛ kũ Gadanɔ kũ Manasenɔ kpadoo: 13 À dɔ yã kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa dìtɛárɛ dín, à pì Dikiri á Luda ni tó à kámmaboki le à bùsu díkĩna kpàáwa. 14 Abire yãi á nɔgbɛ̃nɔ kũ á né fítinɔ kũ á pɔ́kãdenɔ gɔ̃ bùsu kũ Musa kpàáwan Yoda bara la, á zɔ̀karinɔ do ń gbɛ̃nɔnɛ arɛ ò bikũ ń pínki, ògɔ̃ ń gɔ̃kɛbɔnɔ kũna ò kpáńyĩ 15 ari Dikiri gɔ̃ tó á gbɛ̃nɔ kámmaboki le lákũ à kɛ̀árɛ nà, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ onigɔ̃ bùsu kũ Dikiri á Luda tɛn kpáḿma vĩ. Abire gbɛra áni su bùsu kũ à gɔ̀ á pɔ́ ũ díkĩna gũn, áni vutɛ bùsu kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa kpàáwa Yoda bara la ifãboki kpa pìn. 16 Akũ ò wèa ò pì: Yã kũ n dìtɛwɛrɛ pínki óni kɛ. Gu kũ n ó zĩn pínki óni gé. 17 Lákũ o zĩ kɛ̀ Musa yã nà pínki, lɛn óni zĩ kɛ n yãa lɛ se. Dikiri n Luda gɔ̃ kú kũnwo, lákũ à kú kũ Musao nà. 18 Gbɛ̃ kũ à bò n yã kpɛ à gì yã kũ n dìtɛnɛ kɛi, ade gàmɛ. Ǹ zɛ gbãna ǹgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ dé!

2

Gu'asirigwarinɔ zĩna Yɛriko

1 Zaa Sitimu Nuni nɛ́ Yɔsua gu'asirigwarinɔ zɔ̀ gbɛ̃nɔn pla asiri gũn à pì: À gɛ́ à wɛ́ kpátɛ bùsuu pìii, atɛ̃nsa Yɛriko. Akũ ò gɛ̀ɛ gwe, ò gɛ̀ɛ ò kìpa karua kũ òdi pinɛ Rahabu bɛn. 2 Akũ ò pì Yɛriko kínanɛ: Isaraila kenɔ gɛ̃ la ɔkɔsiala de ò ó bùsu asiri gwa. 3 Akũ kína pì gbɛ̃nɔ zɔ̀ Rahabua ò pì: Ǹ bo kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ ò sù n kĩnaanɔ, zaakũ ó bùsu pínki asiri gwana yãin ò sù. 4 Àkũ sɔ̃ nɔgbɛ̃ pì gĩnakɛ à gbɛ̃nɔn pla pìnɔ ùtɛ kɔ̀, akũ à pì: Gbɛ̃ pìnɔ sù ma kĩnaa la yãpuramɛ. Má dɔ̃ gu kũ ò bònlo. 5 Kũ gu sì bĩnizɛtatagɔrɔa, ò bɔ̀tɛ. Má dɔ̃ tó gu kũ ò tànlo. À ń gbɛsɛ likalika, áni ń le. 6 Àkũ sɔ̃ à gĩnakɛ à ń sé à gɛ̀ɛ kũńwo kpé musu à ń útɛ bàwisi lí

kũ à katɛna gwen kɔ̀. 7 Zĩrinɔ pètɛńyĩ zén ari Yoda bikũkia, akũ ò bĩnizɛ tàta ń kpɛ gɔ̃̀nɔ.
8 Ari gu'asirigwarii pìnɔ gɔ̃ wútɛ, Rahabu dìdi ń kĩ̃naa kpé musu 9 à pìńnɛ: Má dɔ̃ kũ Dikiri bùsu díkĩ̃na kpàáwa. Á vĩ̃na ó kũ, akũ bùsu dí denɔ kã gà ń píŋki á yãi. 10 O mà lákũ Dikiri Isira Tɛ̃ra zɔ̃kɔ̃rɛárɛ nà gɔrɔ kũ a bɔtɛ Misila kũ yã kũ a kɛ̀ Siɔ̃ kũ Oguonɛ, a Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn pla pìnɔ kɛ̀ dúgudugu Yoda bara dire. 11 Kũ o mà, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ógu, ó nini kòko á yãi, zaakũ Dikiri á Ludamɛ musu kũ zĩtɛo Luda ũ. 12 Zaakũ ma gbɛ̃kɛ kɛ̀árɛ, ákɔ̃nɔ sɔ̃ à la damɛnɛ sà kũ Dikiri tɔ́o kũ áni gbɛ̃kɛ kɛ ma de bedenɔnɛ. À sèeda kɛmɛnɛ de màgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn 13 kũ áni ma de kũ ma dao kũ ma vĩ̀ninɔ kũ ma dakũnanɔ kũ ó gbɛ̃nɔ mì sí ń píŋki à ó bo ga léi. 14 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ wèa ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ó wɛ̃̀ndi ũ, ókɔ̃nɔmɛ n wɛ̃̀ndi ũ se. Tó ńdi ó yã o gbɛ̃ke màro, tó Dikiri bùsu díkĩ̃na kpàwá, óni gbɛ̃kɛ kɛnnɛ yãpura.
15 Akũ à ń bɔ́tɛ wondoo gũn à ń kípa bĩ̃ni kpɛ kũ bàao, zaakũ a bɛ kũ à kun kú wɛ̃tɛ bĩ̃ni musumɛ. 16 À pìńnɛ: À mì pé kpinɔa de á gbèsɛrinɔ sún dakarɛ kãáoro yãi. Àgɔ̃ utɛna gwe gɔrɔ aakɔ̃ ari á gbèsɛrinɔ su, gbasa à da zén. 17-18 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìnɛ: Tó o ɛra o gɛ̃ á bùsun, ǹ wɔ̃nɔ tɛ̃ra díkĩ̃na dɔ wondo kũ ntɛni ó bɔtɛn dia, ǹ n de kũ n dao kũ n vĩ̀ninɔ kũ n dakũnanɔ kũ n de bedenɔ kakaranyĩ ń píŋki n kpé díkĩ̃nan. Tó ńdi kɛ lɛro, ó bàka nigɔ̃ kú ladana kũ n tò o la dànnɛn doro. 19 Tó ń gbɛ̃ke bò n kpén à gèɛ gãnulɛa, à a zĩda dèn gwe, ó yãn doro. Tó ń gbɛ̃ke kú kũnwo kpén, akũ ò a dè, ókɔ̃nɔn a gana yã ni wí ó musu. 20 Tó n ó kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ sɔ̃, ó bàka nigɔ̃ kú ladana kũ n tò o la dànnɛ pìn doro. 21 Akũ Rahabu pì: Àgɔ̃ de lákũ a ò nà. Akũ à ń gbárɛ ò tà. Akũ à wɔ̃nɔ tɛ̃ra pìi dɔ̀ a wondooa.
22 Kũ ò kìpa bĩ̃nia lɛ, ò mìi pè kpinɔa, akũ ò ì gwe gɔrɔ aakɔ̃ ari ń gbèsɛrinɔ gèɛ sùo. Ń gbèsɛrii pìnɔ ń wétɛ zé sarɛ píŋki odi ń lero. 23 Akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zén ò kìpa kpi pìnɔa ò bikù swaa. Kũ ò kà Nuni né Yɔsua kĩ̃naa, ò yã kũ à ń lé gbɛ̃̀nɛ píŋki 24 ò pì: Dikiri bùsuu pìi nàwɛrɛ ó ɔĩ́ píŋki. Bùsupidenɔ kã gà ń píŋki ó yãi.

3

Isarailanɔ bikũna Yodaa

1 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ Isarailanɔ ń píŋki. Bona Sitimu ò gèɛ Yodai, akũ ò bùraa kàtɛ gwe ari òɡɔ̃ gé bikũ. 2 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kurèkure bùraai 3 ò yã dìtɛ gbɛ̃nɔnɛ ò pì: Tó a è Levi buri sa'orinɔ Dikiri á Luda bàka kunna kũoo àkpati sɛna, à da zén àgɔ̃ té ń kpɛ, 4 de à le à dɔ̃ zé kũ áni sé, zaakũ ádi zé pì sé zikiro. Àgɔ̃ té zãzã lán kiloo do taka bà yɔɔ! Àsun na àkpatii pìiiro. 5 Akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: À gbã̀ bo á zĩdanɛ, zaakũ Dikiri ni yãbonsarɛ kɛ á té zia. 6 Akũ à èra à pì sa'orinɔnɛ: À Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sé à do gbɛ̃nɔnɛ arɛ à bikũo. Akũ ò àkpatii pìi sè ò dòo gbɛ̃nɔnɛ arɛ.
7 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Mani na n sɛna leia Isarailanɔnɛ gbãra, onigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú kũnwo lákũ má kú kũ Musao nà. 8 Ǹ o sa'ori kũ ò ma bàka kunna ḳãáo àkpati sɛnanɔnɛ, tó ò kà Yodai, ò gɛ̃ ò zɛ a ín. 9 Akũ Yɔsua pì Isarailanɔnɛ: À mó la à Dikiri á Luda yã ma. 10 Akũ à èra à pì: Lɛn ánigɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Wɛ̃̀ndide kú kãáo lɛ, akũsɔ̃ ani péárɛ Kanaanɔa kũ Itinɔ kũ Ivinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Gigasinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Yebusinɔo. 11 À gwa! Andunia sĩnda píŋki Dikiri bàka kunna kũoo àkpati ni doárɛ arɛ ari Yoda ín. 12 À gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sé á té, buri kũ

burio gbɛ̃ mɛ̀n dodo. 13 Tó sa'ori kũ ò andunia sĩnda pínki Dikiri àkpati sɛnanɔ gbá pètɛ Yoda ín, í pì ni zɔ̃kɔ̃rɛ, í kũ àtɛn bo swa musu ni kɛ bĩni ũ à gɔ̃ zɛna a gbɛ̀n.

14 Kũ gbɛ̃nɔ bùra fùtɛ ò dà zén, òtɛn gé bikũ Yodaa, sa'ori kũ ò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛnanɔ té ń arɛ lɛ. 15 Burapɔnɔ kɛkɛgɔrɔ sĩnda pínki swa pìi dì pa ari à dà sl̀sĩla, ama gɔrɔ kũ àkpatisɛrii pìnɔ kà swa pìii, kũ ò gbá pètɛ ín, 16 akũ í kũ àtɛn bo swa pìi musu zɔ̀kɔ̃rɛ à bĩni kè à gɔ̀ zɛna a gbɛ̀n zaa zǎzã wɛ̃tɛ kũ òdi pi Adamu sarɛ Zarɛtã bùsun. Í kũ àtɛn ta sèbɛ wisiden zɔ̀kɔ̃rɛ míɔmiɔ, akũ gbɛ̃nɔ bikù̀ arɛdɔkɔ̃ana kũ Yɛrikoo. 17 Sa'ori kũ ò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sɛnanɔ gɔ̀ zɛna Yoda wɛ̀ɛn zĩtɛ koria gíngin, akũ Isaraila buri sĩnda pínki té gukori pìn ari ò gɛ̀ɛ ò bikù̀ ń pínki ò làka.

4

Gbè mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ didikɔ̃ana sèeda ũ

1 Kũ Isaraila buri sĩnda pínki bikù̀ Yodaa ò làka, akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: 2 Á buri mɛ̀n kuri awɛɛplanɔ té à gbɛ̃nɔ sén dodo 3 ǹ ońnɛ ò gbè sétɛ swawɛɛn mɛ̀n kuri awɛɛpla gu kũ sa'orinɔn zɛn súsu, ò bikũo ò kátɛ gu kũ áni in gwãaniala. 4 Akũ Yɔsua gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dìtɛ Isaraila burinɔ té dodo, akũ à ń sísi 5 à pìńnɛ: À gé Yoda wɛ̀ɛn Dikiri á Luda àkpati arɛ, á baadi gbè sé à di a gằn á Isaraila burinɔ dasi lén. 6 Gbè dínɔ ni gɔ̃árɛ sèeda ũ. Tó á nénɔ á lá zia, bɔ́n gbè dínɔ deárɛ a ũu, 7 à pińnɛ, kũ ò ye ò bikũ kũ Dikiri bàka kunna kũoo àkpatiio, akũ a í zɔ̀kɔ̃rɛ, akũ gbɛ̀ɛ pìnɔ gɔ̀ Isarailanɔnɛ a dɔngu pó ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 8 Lɛn Isarailanɔ kè lɛ lákũ Yɔsua òńnɛ nà. Ò gbɛ̀ɛ sètɛ Yoda wɛ̀ɛn mɛ̀n kuri awɛɛpla Isaraila burinɔ dasi lén lákũ Dikiri ò Yɔsuanɛ nà. Ò bikù̀o ò kàtɛ gu kũ ò ìn. 9 Gbè mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò sètɛ swawɛɛn sa'ori kũ ò àkpati sɛnaa pìnɔ zɛkian Yɔsua dìdikɔ̃a, ò kú gwe ari kũ a gbãrao.

10 Sa'ori kũ ò àkpatii pì sɛnanɔ gɔ̀ zɛna swawɛɛn ari yã kũ Dikiri dìtɛ Yɔsuanɛ à ò gbɛ̃nɔnɛɛ gɛ̀ɛ à làkao pínki lákũ Musa dìtɛnɛ nà. Gbɛ̃nɔ kè likalika ò bikù̀. 11 Kũ ò bikù̀ ń pínki ò làka, gbasa sa'orinɔ bikù̀ kũ Dikiri àkpatiio gbɛ̃nɔ wára. 12 Rubɛni buri gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ Gada buri gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ Manasenɔ kpado gɔ̃gbɛ̃nɔ mé ò dò Isaraila buri kparanɔnɛ arɛ ò bikù̀ lákũ Musa òńnɛ yã nà. Ò ń zl̀kabɔnɔ kũna. 13 Ń zl̀karinɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu bupla taka. Ò bikù̀ Dikiri arɛ ò gɛ̀ɛ Yɛriko gbárannan kũ zl̀ soruo. 14 Zĩ birean Dikiri Yɔsua sè lei Isarailanɔnɛ ń pínki, akũ ò a yã mà ari à gɛ̀ɛ à gào lákũ ò Musa yã mà nà.

15 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: 16 Ǹ o sa'ori kũ ò doka àkpati sɛnanɔnɛ ò bo swawɛɛn. 17 Akũ Yɔsua òńnɛ ò bo swawɛɛn, 18 akũ ò bòn. Kũ ò gbá pètɛ sl̀sĩia, akũ swa'i èra à sù a gbèn gɔ̃nɔ. À pà à dàgula ari à dà sl̀sĩla lán káakupɔ bà.

19 Mɔ káaku gɔrɔ kuride zĩn Isarailanɔ bò Yoda swawɛɛn ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Giligala, Yɛriko ifãboki kpa. 20 Yɔsua gbè mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò sètɛ Yoda wɛ̀ɛn pìnɔ dìdikɔ̃a Giligala gwe. 21 À pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó á nénɔ sù ò ń denɔ là zia ò pì, gbè dínɔ yáasi de deramɛɛ? 22 À pińnɛ, á bikũna Yodaa gukoria sèedaamɛ, 23 zaakũ Dikiri á Luda a í bàbaárɛ á zén, akũ a bikù̀ lákũ a bikù̀ Isira Tɛ̃ra kũ à a í bàbaárɛa nà. 24 Dikiri kè lɛ, de andunia buri sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ à gbãna vĩ, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ Dikiri á Luda vĩna vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Kũ Amɔrinɔ kína kũ ò kú Yoda ifãlɛtɛ kpanɔ kũ Kanaanɔ kína kũ ò kú ísira sarɛnɔ mà lákũ Dikiri Yoda í zɔ̃kɔ̃rɛ Isarailanɔnɛ ò bikù̀ nà, akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̀ńgu ń kã gà ń pínki Isarailanɔ yãi.

Tɔ̀zɔ̃na Isarailanɔnɛ Giligala

2 Gɔrɔ birea Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ gbè fɛ̃nɛnɔ kɛ ǹ ɛra ǹ tɔ̃̀ zɔ̃ Isarailanɔnɛ. 3 Akũ Yɔsua pì ò gbè fɛ̃nɛnɔ kɛ, akũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀o Isarailanɔnɛ gu kũ òdi pi tera gyɔfɔrɔ Sɪ̀sɪ̃̀i. 4 Yã kũ à tò à tɔ̃̀ɔ zɔ̃́ńnɛn dí. Isarailanɔ bɔtɛna Misila gbɛra, ń tá gũn, gɔ̃ gbãna kũ ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀nɔ gàga gbárannan ń pínki. 5 Gbɛ̃ kũ ò bɔ̀tɛ Misilanɔ tɔ̃̀zɔ̃na ń pínki. Gbɛ̃ kũ ò ń í gbárannan zé gũn bona Misila gbɛranɔ, mɔ́kɔ̃nɔ mé òdi tɔ̃̀ zɔ̃ro. 6 Isarailanɔ té gbárannan wɛ̀ bupla ari gbɛ̃ kũ ò de gɔ̃ gbãnanɔ ũ gɔrɔ kũ ò bɔ̀tɛ Misilanɔ gèɛ ò gàgao ń pínki, zaakũ odi Dikiri yã maro. Dikiri pɪ́ńnɛ oni wé si bùsu kũ a a lé sɛ̀ ń dizinɔnɛ à pì áni kpáḿmalɛro, bùsu kũ vĩ kũ zɔ́'io din pìi. 7 Ń né kũ Dikiri tò ò fùtɛ ń gbɛranɔn Yɔsua tɔ̃̀ɔ zɔ̃́ńnɛ, zaakũ gyɔfɔrɔdenɔmɛ, odi tɔ̃̀ zɔ̃́ńnɛ zénlo. 8 Kũ Isarailanɔ tɔ̃̀ɔ zɔ̃̀ ń pínki ò làka, ò gɔ̃̀ gu kũ ò bùraa kàtɛn gwe ari ń bɔ̀ɔ gèɛ à làkao. 9 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ma wé'ɪ kũ Misilanɔ dàáwa bòare gbãran gwe. Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Giligala ari kũ a gbãrao.

10 Isarailanɔ bùra katɛna Giligala akũ ò Vĩnla dikpɛ kɛ̀ Yɛriko gbárannan gwe mɔ pì gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ ɔkɔsi. 11 Kũ ò dikpɛ pìi kɛ̀ gu dɔ̀ ò bùsuu pì burapɔnɔ blè, burodi futɛnasari kũ pɔ́blewɛ kpatanaao. 12 Ń bùsuu pì burapɔnɔ blenaa gbɛra, kũ gu dɔ̀, manakɔtɛnaa zè, adi kɔ́teńnɛ doro, akũ ò Kanaanɔ bùsu pɔ́ blè wɛ̀ birea sà.

Dikiri zɪ̀̀karinɔ don'arɛde

13 Kũ Yɔsua kà kãni kũ Yɛrikoo, à wé sè à gu gwà, akũ à gɔ̃gbɛ̃ ke è zɛna a arɛ kũ fɛ̃nɛdao na a ɔ̃i. Akũ Yɔsua nài à a là à pì: Ń kú ó kpɛn yá, ke ó ibɛrɛnɔ kpɛ? 14 À wèa à pì: Lɛnlo. Dikiri zɪ̀̀karinɔ don'arɛden ma ũ, ma kanan dí. Akũ Yɔsua kùtɛnɛ à mìi pètɛ, akũ à a là à pì: Yã kpaten ma Dikiri ni o makũ a zɔ̀bleriinɛɛ? 15 Dikiri zɪ̀̀karinɔ don'arɛde pìi wèa à pì: Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zén kú adona. Akũ Yɔsua kɛ̀ lɛ.

6

Yɛriko bɪ̃̀ni lɛtɛnaa

1 Ò Yɛriko bɪ̃̀nizɛ gbànɔ tàta gíngin Isarailanɔ yãi. Gbɛ̃̀ke dí boro, gbɛ̃̀ke dí gɛ̃ro. 2 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ gwa, ma Yɛriko nànnɛ n ɔĩ kũ a kínao kũ a zɪ̀̀karinɔo. 3 Mɔkɔ̃n kũ n zɪ̀̀karinɔ à gɛ́ à lika wɛ̃tɛ pìii gɛ̀̃n do á pínki à su. Àgɔ̃ likai gɛ̀̃n dodo lɛ ari gɔrɔ suddo. 4 Sa'ori gbɛ̃nɔn supplanɔ do àkpatiinɛ arɛ ògɔ̃ kuru kũna. A gɔrɔ supplade zĩ à lika wɛ̃tɛ pìii gɛ̀̃n suppla gɔrɔ kũ sa'orii pìnɔ tɛni ń kuru pɛ́. 5 Tó ò kuru pè òtɛni a yĩsãm pá, akũ a a ũ mà, gbɛ̃ sĩnda pínki wiki lé gbãnagbãna, wɛ̃tɛ bĩ̃ni ni sikũn, á baadi ni sin.

6 Akũ Nuni né Yɔsua sa'orinɔ sìsi à pìńnɛ: À Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sé, a gbɛ̃nɔn supplanɔ ni donɛ arɛ, á baadi nigɔ̃ kuru kũna. 7 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À futɛ à gɛ́ à lika wɛ̃tɛi gɛ̀̃n do. Zɪ̀̀karinɔ mé ò do Dikiri àkpatiinɛ arɛ. 8 Kũ Yɔsua yã ò gbɛ̃nɔnɛ, akũ sa'ori gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kuru kũnaa pìnɔ fùtɛ ò dò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatiinɛ arɛ, òtɛni ń kuru pɛ́. 9 Zɪ̀̀karinɔ té sa'orii pìnɔ arɛ, pari té àkpati kpɛ, akũsɔ̃ kurunɔ ũ dɔ. 10 À sù à lè Yɔsua ò gbɛ̃nɔnɛ à pì: Àsun

wiki léro. Àsun tó ò á kĩni maro. Àsun tó yãke bo á lénlo ari gɔrɔ kũ mani oárɛ à wiki lé, gbasa à lé. 11 Ò gèɛ ò lìka wẽtɛ pìii kũ àkpatiio gɛ̃n do lɛ, akũ ò èra ò tà ń bùran ò ì gwe.

12 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ sa'orinɔ Dikiri àkpatii sè. 13 Sa'ori gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kuru kũnaa pìnɔ dò Dikiri àkpatiinɛ arɛ, òtɛn pé. Zìkarinɔ dòńnɛ arɛ, pari té àkpatii pì kpɛ, akũsõ kurunɔ ũ dɔ. 14 Ò lìka wẽtɛ pìii gɛ̃n do a gɔrɔ plade zĩ, akũ ò èra ò tà ń bùran. Ò kè lɛ ari gɔrɔ suddo. 15 A gɔrɔ supplade zĩ ò fùtɛ kɔnkɔ gudɔnaao, akũ ò èra ò gèɛ ò lìka wẽtɛ pìii lákũ òdi kɛ nà. Ama zĩ birea ò lìkai gɛ̃n supplamɛ. 16 A gɛ̃n supplade pìia gɔrɔ kũ sa'orinɔ tɛn gé ń kuru yĩsãm pá, akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: À wiki lé, zaakũ Dikiri wẽtɛ pìi kpàáwamɛ. 17 Dikiri wẽtɛ pì kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ dìtɛ a pɔ́ ũmɛ. Ò ń kakatɛ ń pínki. Karua Rahabu kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãao a bɛanɔ mé oni bo ńtɛ̃nɛ, zaakũ àkũ mé à gu'asirigwari kũ ò ń zĩnɔ ùtɛ. 18 À laakari kɛ! Àsun pɔ́ kũ Dikiri dìtɛ a pɔ́ ũ ke séro, de àsun kakatɛro yãi. Tó a sè, áni yã gátɛ á bùraanɛ à gɔ̃ kakatɛna pɔ́ ũ. 19 Andurufu kũ wuraao kũ mɔ̀gotɛ̃ pónɔ kũ mɔ̀si pónɔ pínki bi Dikiri pómɛ. Séde ò ká Dikiri aruzɛkɛ utɛkin.

20 Kũ ò kuru pè, akũsõ Isarailanɔ wiki lè gbãnagbãna lɛ, wẽtɛ bĩninɔ sìkũn. Akũ ń baadi sìn súsu, akũ ò wẽtɛ pìi sì. 21 Ò pɔ́ kũ ò kunnɔ dìtɛ Dikiri pɔ́ ũ, akũ ò gbɛ̃nɔ kàkatɛ ń pínki kũ fɛ̃nɛdao, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, né fítinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zùnɔ kũ sãnɔ kũ zaakinɔo.

22 Yɔsua pì gbɛ̃nɔn pla kũ ò gèɛ ò bùsuu pìi asiri gwànɔnɛ: À gɛ̃ karuaa pì kpén à bo kãao kũ a gbɛ̃nɔ, lákũ a a la dànɛ nà. 23 Akũ kɛfɛnna pìnɔ gèɛ ò bò kũ Rahabuo kũ a deo kũ a dao kũ a vĩninɔ kũ a dakũnanɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. Ò sù kãao kũ a danɛnɔ ń pínki, akũ ò ń kátɛ Isarailanɔ bùraa sarɛ. 24 Akũ ò té sɔ̃ wẽtɛ pìia kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ pínki, tó adi kɛ andurufu kũ wuraao kũ mɔ̀gotɛ̃ pónɔ kũ mɔ̀si pɔ́ kũ ò sètɛ ò kàtɛ Dikiri bizakuta aruzɛkɛ utɛkin baasiro. 25 Yɔsua tò karua Rahabu bò aafia kũ a de bedenɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki, kũ à gu'asirigwari kũ Yɔsua ń zĩ Yɛriko asiri gwanɔ ùtɛ yãi, akũ ò gɔ̃ Isarailanɔ té ari kũ a gbãrao.

26 Gɔrɔ birea Yɔsua lé kè à pì: Dikiri láari bo gbɛ̃ kũ ani futɛ à Yɛriko wẽtɛ dí kɛkɛ à kátɛa.

Tó à a bĩni ɛ̃ pètɛ, a daudu ni ga.
Tó à a gbànɔ pètɛ sɔ̃, a né kpɛde ni ga.

27 Dikiri kú kũ Yɔsuao, akũ a tó dà bùsuu pìla pínki.

7

Akã durunna yã

1 Isarailanɔ tɛ̃ pɔ́ kè. Kaami né Akã, Zimiri daikore, Zɛra sãkpɛ, Yuda buri mé à tɛ̃ pɔ́ kenɔ sè, akũ Dikiri pɔ fɛ̃ Isarailanɔi.

2 Yɔsua gbɛ̃nɔ zɔ̃ à pì, ò bo Yɛriko ò gé Ai kũ à kú Bɛtavɛ̃ sarɛ Bɛtɛli ifãboki kpa de ò bùsuu pì asiri gwa. Akũ ò gèɛ ò Ai asiri gwà. 3 Kũ ò sù Yɔsua kĩnaa, ò pìnɛ: Aidenɔn dasiro, adi ká ò gé gwe ó pínkiro. Tó gbɛ̃nɔn wàa kuri ke gɛ̃ro gèɛ, oni wẽtɛ pì sí. Ǹsun wari dɔ gbɛ̃nɔa ń pínkiro. 4 Kũ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ronɔ gèɛ gwe, akũ Aidenɔ ń fú 5 ò pèḿma bona zaa ń wẽtɛ bĩnilɛa ari gbèwikia, ò ń dɛdɛ sɔ̀lsĩgɛrɛɛi gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛsuddo. Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ Isarailanɔgu ń nini kòko.

6 Yɔsua a uta gà à kɛ̃̀ à wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna Dikiri àkpati arɛ ari ɔkɔsi. Àpi kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ bùsuu kùku ń mìia. 7 Akũ Yɔsua pì: É'e! Dikiri Luda! À kè

dera n ó bikũ Yodaa n ó ná Amɔrinɔnɛ ń ɔĩ ò ó kakatɛɛ? Tó ó vutɛna Yoda bara
dire yã dé! 8 N yã nna Dikiri! Zaakũ Isarailanɔ bòru kpɛ ń ibɛrɛnɔnɛ, mani pi
dera sàa? 9 Kanaanɔ kũ bùsu dí denɔ ni yã pì ma ń pínki, ò likawái ò ó kakatɛ
andunian. N tó zɔ̃kɔ̃kɛ sɔ̃ bi? Ĩni kɛo deramɛɛ? 10 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ
futɛ ǹ zɛ! À kè dera n wutɛ n nèsɛlɛ kutɛnaa? 11 Isarailanɔ durunna kè, ò ma
bàka kunna kũńwo yã gbòro. Ò tɛ̃ pó kenɔ sè, ò kpãni ò, ò manafiki kè, ò pó pìi
dà ń pónɔ gũn. 12 Abire yãi odi fɔ̃ ò ń ibɛrɛnɔ gã̂ ĥro. Ò bòru kpɛńnɛ, kũ ò gɔ̃̀
kakatɛna pó ũ yãi. Manigɔ̃ kú kãáo doro, séto a tɛ̃ pó kũ à kú á ténɔ kàkatɛ. 13 Ǹ
futɛ ǹ gé gbã̀ bo n gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ pińnɛ ò gbã̀ bo ń zĩdanɛ ari gu gɔ̃ dɔ, zaakũ makũ
Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì, tɛ̃ pó kú á témɛ. Áni fɔ̃ à zɛ á ibɛrɛnɔ arɛro séto
à pó pì bò á té. 14 Tó gu dɔ̀, à namai buri kũ burio. Buri kũ ma sè ni namai
danɛdanɛ, danɛ kũ ma sènɔ ni namai ɔn kũ ɔnnwo, ɔn kũ ma sè sɔ̃, a gɔ̃gbɛ̃nɔ
ni namai dodo. 15 Gbɛ̃ kũ ò sù ò tɛ̃ pó pìi lèa, oni ade kpata kũ pó kũ à vĩnɔ pínki,
zaakũ à ma bàka kunna kãáo yã gbòro, à wé'i dà Isarailanɔa.

16 Yɔsua fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku, à tò Isarailanɔ nà Dikirii buri kũ burio, akũ
gbè Yuda buri sè. 17 Akũ à tò Yudanɔ nài danɛdanɛ, akũ gbè Zɛra danɛnɔ sè. À tò
Zɛra danɛnɔ nài ɔn kũ ɔnnwo, akũ gbè Zimiri ɔnn sè. 18 Akũ à tò a ɔn gɔ̃gbɛ̃nɔ
nài dodo, akũ gbè Kaami né Akã, Zimiri daikore, Zɛra sãkpɛ, Yuda buri sè.
19 Akũ Yɔsua pì Akãnɛ: Né, ǹ yãpura o ǹ bèɛrɛ lí Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ.
Ǹ yã kũ n kè omɛnɛ. Ǹsun a ke utɛmɛnɛro. 20 Akũ à wèa à pì: Yãpuramɛ,
ma durunna kè Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ. Yã kũ ma kèn dí. 21 Ma Babilɔnia
arukĩmba mana è ń pónɔ té kũ andurufuuo kiloo pla kũ wura kiloo kusuo, akũ
ma a ni dè ma sè. À utɛna wèɛn ma kpén, andurufu kú zĩtɛ. 22 Akũ Yɔsua gbɛ̃nɔ
zǐ gwe. Ò kè likalika ò gèɛ ò gɛ̃̀ a kpén, akũ ò è utɛna gwe, andurufu kú zĩtɛ.
23 Akũ ò sètɛ ò sùo Yɔsuanɛ kũ Isarailanɔ ń pínki, ò kàtɛ Dikiri arɛ. 24 Akũ Yɔsua
kũ Isarailanɔ Zera sãkpɛ Akã sè kũ andurufuuo kũ arukĩmbaao kũ wuraa pìio
kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a néńɔgbɛ̃nɔ kũ a zùnɔ kũ a zaakinɔ kũ a sãnɔ kũ a bizakutao
kũ a pónɔ pínki, ò gèɛ kũńwo Ako guvutɛn. 25 Akũ Yɔsua pì: N yã gàtɛwɛrɛ fá!
Dikiri ni yã mɔnnɛ gbãra sɔ̃. Akũ Isarailanɔ a pàpa kũ gbèɛo ń pínki, ò a dè kũ
a gbɛ̃nɔ ń pínki, akũ ò ń kpáta. 26 Ò gbè kàkara a musu, gbèdidikɔ̃ana zɔ̃kɔ̃ɔ pì
kú gwe ari kũ a gbãrao. Akũ Dikiri pɔfɛ̃ kpàtɛ. Abire yãin òdi pi gu pìinɛ Akoo
guvutɛ.

8

Ai kakatɛnaa

1 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun bídi kɛro. Ǹ zǐkarinɔ sétɛ ǹ gé
kũńwo ń pínki à létɛ Aia, zaakũ ma Ai kína nànnɛ n ɔĩ kũ a gbɛ̃nɔ kũ a wɛ̃tɛo kũ
a bùsuuo. 2 Ǹ kɛ Ainɛ kũ a kínao lákũ n kè Yɛrikonɛ nà kũ a kínao. Áni fɔ̃ à ń pónɔ
kũ ń pókãdenɔ sétɛ á pó ũ sà. Ǹ natɛńnɛ ń wɛ̃tɛ kpɛ. 3 Akũ Yɔsua kũ a zǐkarinɔ
gèɛ ò létɛ Aia ń pínki. À gɔ̃sa gbãnanɔ sè gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri, akũ à ń gbárɛ
gwãani 4 à pìńnɛ: À sã̀ kpá! À natɛńnɛ ń wɛ̃tɛ kpɛ. Àsun kɛ zã̀ kũ wɛ̃tɛ pìioro.
Àgɔ̃ kú soru gũn á pínki. 5 Makũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ óni na wɛ̃tɛ pìii. Tó ò
bò daólɛ, ónigɔ̃ bàa léńnɛ lán káaku bà. 6 Oni péwá ari oni kɛ̃ ń wɛ̃tɛa zã̀, zaakũ
onigɔ̃ da ótɛn bàa léńnɛ lán káaku bàmɛ. Tó ótɛn bàa léńnɛ lɛ, 7 à futɛ á utɛkia à
wɛ̃tɛ pì sí. Dikiri á Luda nàárɛ á ɔĩmɛ. 8 Tó a wɛ̃tɛ pìi sì, à té sɔ̃a lákũ Dikiri ò nà.
À laakari kɛ, à kɛ lákũ ma dìtɛárɛ nà.

9 Akũ Yɔsua ń gbárɛ, ò gèɛ gu kũ oni le ò ń zãmba kɛn. Ò nàtɛ Bɛtɛli kũ Aio
dagura Ai ifãlɛtɛ kpa. Gwãani birea Yɔsua ì bùran gwe kũ a gbɛ̃nɔo. 10 À fùtɛ
kɔnkɔkɔnkɔ à gbɛ̃nɔ kàkara, akũ àpii kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dòńnɛ arɛ ari ò gèɛ
ò kào Ai. 11 Zìkari kũ ò kú kãaonɔ nà wɛ̃tɛ pìii ń pínki. Kũ ò kào kãni, ò bùraa
kàtɛ a arɛ gugbãnduru kpa. Guvutɛ kú ń dagura kũ Aio. 12 Yɔsua gbɛ̃nɔ sè
dúbu sɔɔro. À gĩnakɛ à ń útɛ Bɛtɛli kũ Aio dagura kɔ̀ Ai ifãlɛtɛ kpa. 13 Isarailanɔ
bùraa kàtɛ wɛ̃tɛ gugbãnduru kpa, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò natɛna pìnɔn kú wɛ̃tɛ ifãlɛtɛ
kpa. Gwãani birea Yɔsua ì guvutɛmmɛ.
14 Kũ Ai kína Isarailanɔ è lɛ, àkũ kũ a wɛ̃tɛdenɔ fùtɛ ò kè likalika ò gèɛńyĩ
kũ zìio gu kũ à arɛ dɔ̀ Araba gbárannaa. À dɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ natɛna a wɛ̃tɛ kpɛro.
15 Yɔsua kũ Isarailanɔ tɛn kɛ lákũ Aidenɔ tɛni ń fu bà, òtɛn bàa léńnɛ ò mìi pè
gbárannaa. 16 Aidenɔ kɔ̃ sìsi ń pínki ò bɔtɛ ò pé Yɔsuanɔa, akũ ò pèḿma ari ò gèɛ
ò kɛ̀ ń wɛ̃tɛa zằzã. 17 Gɔ̃gbɛ̃ ke dí gɔ̃ wɛ̃tɛ gũnlo, ò bɔ̀tɛ ò pè Isarailanɔa ń pínki,
akũ ò ń wɛ̃tɛ bĩnilɛ tò wɛ̃na, òtɛn pé Isarailanɔa.
18 Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹ sári kũ ń kũna dɔ Aia, zaakũ ma nànnɛ n ɔĩmɛ. Akũ
Yɔsua a sári pìi dɔ̀ Aia. 19 Kũ à ɔ pòro lɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò natɛnanɔ fùtɛ ò sì wɛ̃tɛn
gɔ̃nɔ ò sì, akũ ò kè likalika ò té sɔ̀a. 20 Kũ Aidenɔ lìtɛ ò ń kpɛ gwà, akũ ò è túsukpɛ
fùtɛ à dà ń wɛ̃tɛla, akũ odi géki le doro, zaakũ Isaraila kũ ò bàa lè ò mìi pè
gbárannaanɔ lìtɛ ò arɛ dɔ̀ ń pɛmmarii pìnɔa. 21 Kũ Yɔsua kũ Isarailanɔ è ń gbɛ̃
kũ ò natɛnanɔ wɛ̃tɛ sì akũsɔ̃ ò è túsukpɛ fùtɛ à dà wɛ̃tɛla, akũ ò èra ò lètɛ Aide
pìnɔa. 22 Isaraila kparanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìn ò gèɛ Aidenɔi kũ zìio, akũ ò lìkańyĩ. Ò
lètɛḿma, akũ ń gbɛ̃ke dí le à bòro, ń gbɛ̃ke dí le à bàa lèro. 23 Ama ò Ai kína kù
bɛ̃nɛ ò gèɛ kãao Yɔsuanɛ.
24 Isarailanɔ Aidenɔ dèdɛ míɔmiɔ bura kũ sɛ̀ntɛo gu kũ ò ń lén. Kũ ò Aidenɔ
dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao lɛ, akũ ò èra ò gɛ̃ wɛ̃tɛ pìn, ò gbɛ̃ kũ ò gɔ̀ gwenɔ dèdɛ dɔ. 25 Gbɛ̃
kũ ò gàga zĩ pìianɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛplamɛ.
Aidenɔ lén gwe. 26 Yɔsua ɔ kũ à sári kũnaoo pìi kpé dɔna ari ò gèɛ ò Aidenɔ
dúgu zɔ̃o. 27 Isarailanɔ wɛ̃tɛ pì pɔ́kãdenɔ kũ a pɔ́nɔ nàkɔ̃a ò tào lákũ Dikiri ò
Yɔsuanɛ nà. 28 Lɛn Yɔsua té sɔ̀ Aia lɛ, à tò à gɔ̀ bɛzĩ ũ, akũ à gɔ̀ dana kori ari kũ
a gbãrao. 29 Akũ à Ai kína lòko lía ari ɔkɔsi. Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén, à pì ò a gè
kipa lía ò zu wɛ̃tɛ bĩnilɛa gwe. Akũ ò gbèɛ kàkaraa dasidasi, gbèdidikɔ̃anaa pì
kú gwe ari kũ a gbãrao.

Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ kɛkɛna Ebala kpi musu

30 Yɔsua Dikiri Isarailanɔ Luda gbagbaki bò Ebala kpi musu 31 lákũ Dikiri
zɔ̀bleri Musa dìtɛ Isarailanɔnɛ nà. À bò lákũ Musa kɛ̀ a doka takada gũn nà,
à pì ò bo kũ gbè kũ odi gã pétɛa ò àronɔ. Akũ ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ
ò Dikiria gwe kũ sáabukpana sa'opɔnɔ. 32 Akũ Yɔsua dokayã kũ Musa kɛ̃ɛ pìi
kɛ̀ gbèɛ pìnɔa gwe Isarailanɔ wára. 33 Isaraila sĩnda pínki, bedenɔ kũ bòasunɔ
kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń don'arɛdenɔ kũ ń yãkpatɛkɛrinɔn zɛna àkpatii sarɛ ɔplai
kũ ɔzɛo. Ń arɛ dɔna Levi buri sa'ori kũ òdigɔ̃ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati
sɛnanɔa. Gbɛ̃ kpadonɔ arɛ dɔna Gɛrizimu kpia, gbɛ̃ kpadonɔ sɔ̃ Ebala kpia,
lákũ Dikiri zɔ̀bleri Musa gĩnakɛ à dìtɛ nà ò sa mana o Isarailanɔnɛ. 34 Abire
gbɛra Yɔsua dokayã pìnɔ kyó kɛ̀ńnɛ pínki, arubarika kũ Dikiri dì daŋgunɔ kũ
láari kũ àdi bomḿmanɔo lákũ à kú Musa doka takada gũn nà. 35 Yã kũ Musa
dìtɛnɔ té pínki, a ke dí gɔ̃ kũ Yɔsua gì a kyó kɛi parinɛro. Bee nɔgbɛ̃nɔ kũ né
fítinɔ kũ bòasu kũ ò kú ń ténɔn kú gwe ń pínki.

9

Gibiɔ̃denɔ ɔ̃ndɔ̃kɛna Isarailanɔnɛ

1 Buri kũ ò kú Yoda ifãlɛtɛ kpanɔ, sɅ̀sĩdenɔ kũ gusaradenɔ kũ ísiralɛdenɔ ari à gɛ̀ɛ pé Lɛbana bùsuua, Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔo, kũ ń kínanɔ Ai yã̄ pìi baaruu mà, 2 akũ ò kɔ̃ kàkara ń píŋki de ò gɛ́ ò zɅ̀ ká kũ Yɔsuao kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ.

3 Kũ Gibiɔ̃denɔ yã̄ kũ Yɔsua kɛ̀ Yɛrikonɛ kũ Aio baaruu mà, 4 ò ɔ̃ndɔ̃ kpàtɛńyĩ. Ò kusuna kàka asasa zĩkũnanɔ gũn ò dìdi zaakinɔnɛ kũ sèwɛ̃ tùru zĩ parana nabinabinanɔo. 5 Ò kyate nambata nanananɔ kpákpana, ò uta kasanɔ dadana. Ń burodi kusuna korikũna akũsɔ̃ à pukpana.

6 Ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò Yɔsua lè kũ a gbɛ̃nɔ Giligala bùran, akũ ò pìńnɛ: Bùsu kũ o bon zɅ̃. Ó ye à lédokɔ̃nɔ kɛ kũoo. 7 Akũ Isarailanɔ pì Ivi pìnɔnɛ: Tó á bɛ kú la kãnimɛ, óni lédokɔ̃nɔ kɛ kãáoro yoo! 8 Akũ ò pì Yɔsuanɛ: N zɔ̀blerinɔn ó ũ. Akũ Yɔsua ń lá à pì: Dínɔmɛ á ũu? A bo mámɛɛ? 9 Ò wèa ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, o bo bùsu zɅ̃zãmmɛ Dikiri n Luda tó kũ à dàgula yã̄i. O a baaruu mà kũ yã̄ kũ à kɛ̀ Misilanɔ píŋki 10 kũ yã̄ kũ à kɛ̀ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn pla kũ ò kú Yoda bara direnɔnɛ, Ɛsɛbɔ̃ kína Siɔ̃ kũ Basã̄ kína Ogu kũ à kú Asataroo. 11 Ó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ó bùsudenɔ pì ò kusuna sé ò su ò á le, ò piárɛ á zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Abire yã̄i à lédokɔ̃nɔ kɛ kũoo. 12 Ó kusunan dí. O boo bɛ burodi wãna ũmɛ gɔrɔ kũ o da zén ótɛn su á kĩnaa. À gwa deran à kori kὺ nà à pùu kpà. 13 Ó wɛ̃ tùrunɔn dí. O wɛ̃ kàn tùru dufu ũmɛ. À gwa deran ò pàrapara nà. À ó utanɔ kũ ó kyatenɔ gwa. Ò yàkayaka tá gbɅ̃na kũ o ò yã̄i. 14 Akũ Isarailanɔ ń kusuna blè kũńwo Dikiri lé sari. 15 Yɔsua lédokɔ̃nɔ kɛ̀ kũńwo à pì áni ń dɛdɛro, akũ Isaraila don'arɛdenɔ la dà a yã̄ musu.

16 Ń lédokɔ̃nɔkɛna kũńwoo gbɛra a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, akũ ò mà kũ ń bɛ zɅ̀ kũńworo, ò kú kɔ̃ sarɛmɛ. 17 Akũ Isarailanɔ dà zén, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò kà ń wɛ̃tɛnɔ kĩnaa, Gibiɔ̃ kũ Kɛfirao kũ Beroo kũ Kiriayarimuo. 18 Odi lɛ́tɛńmaro, zaakũ ń don'arɛdenɔ la dàńnɛ kũ Dikiri ń Luda tɔ́omɛ. Gbɛ̃ sĩnda píŋki tɛn yãkete ká ń don'arɛdenɔi, 19 akũ don'arɛde pìnɔ pìńnɛ: Ókɔ̃nɔ mé o la dàńnɛ kũ Dikiri ó Luda tɔ́o. Adi kũ ò ɔ naḿma doro. 20 Yã̄ kũ óni kɛńnɛn dí. Óni ń́ tó gwe ladana kũ o kɛ̀ńnɛ yã̄i, de Dikiri sún pɔ fɛ̃ kũooro. 21 Akũ ò ɛ̀ra ò pì: Ò ń tó, onigɔ̃ de ó yàkawɛrinɔ ũ kũ ó ítɔtɔrinɔ. Akũ Isarailanɔ zɛ̀ kũ ń don'arɛdenɔ yã̄ pìio.

22 Akũ Yɔsua Gibiɔ̃denɔ sìsi à pìńnɛ: Bɔ́yãi a ékɛ tòwɛrɛ lɛɛ? Ase ó katɛna kɔ̃ gbálamɛ, akũ a pì á kúki zɅ̃ kũoo yá? 23 Ma Luda láari bòáwa sà. Ánigɔ̃ de a kpé yàkawɛrinɔ ũ kũ a ítɔtɔrinɔo gɔrɔ sĩnda píŋki. 24 Akũ ò pìnɛ: Ò pì ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ súsu lákũ Dikiri n Luda ò a zɔ̀bleri Musanɛ nà. À pì áni bùsu pì kpááwa píŋki à gbɛ̃ kũ ò kunnɔ kakatɛárɛ ń píŋki. Abire yã̄i vĩna ó kũ manamana ó wɛ̀ndi yã̄ musu, akũ o yã̄ pìi kɛ̀. 25 Ó kú n ɔĩmɛ sà. Yã̄ kũ à kènnɛ mana akũsɔ̃ à zé vĩn kɛwɛrɛ. 26 Lɛn Yɔsua kɛ̀ lɛ à ń bó Isarailanɔ ɔĩ, odi ń dɛdɛro. 27 Zĩ birean à ń dítɛ Isarailanɔ yàkawɛrinɔ kũ ń ítɔtɔrinɔ ũ, òdigɔ̃ yàka wɛ òdigɔ̃ í tótɔ Dikiri gbagbakinɛ gu kũ Dikiri ni ditɛn. Akũ ò kun lɛ ari kũ a gbãrao.

10

Ifãntɛ̃ zɛna a gbɛ̀n

1 Yurusalɛmu kína Adonizɛdɛki mà kũ Yɔsua Ai sì à kɛ̀nɛ dúgudugu, à kɛ̀ Ainɛ
kũ a kínao lákũ̀ à kɛ̀ Yɛriko kũ a kínaoonɛ nà. À mà dɔ kũ Gibiɔ̃denɔ kɔ̃ yã̀ mà
kũ Isarailanɔ akũsɔ̃ ò kú kɔ̃ sarɛ. 2 Akũ vĩna Yurusalɛmudenɔ kù manamana,
zaakũ Gibiɔ̃ bi wɛ́ramɛ lákũ̀ kína wɛ̃tɛ ke bà. A zɔ̃kɔ̃ de Aila akũsɔ̃ a gɔ̃gbɛ̃nɔ bi
zǐkari gbãnanɔmɛ. 3 Akũ Yurusalɛmu kína Adonizɛdɛki légbãzã̀ kɛ̀ Ɛblɔnu kína
Oamunɛ kũ Yamu kína Piramuo kũ Lakisi kína Yafiao kũ Ɛgɛlɔni kína Dɛbio
à pì: 4 À mɔ́ à kpámai ò gɛ́ létɛ Gibiɔ̃denɔa, zaakũ ò kɔ̃ yã̀ mà kũ Yɔsuao kũ
Isarailanɔ. 5 Akũ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ, Yurusalɛmu kína kũ Ɛblɔnu
kínao kũ Yamu kínao kũ Lakisi kínao kũ Ɛgɛlɔni kínao kũ ń zǐkarinɔ kɔ̃ kàkara.
Ò gɛ̀ɛ ò bùraa kàtɛ Gibiɔ̃ sarɛ, akũ ò gɛ̀ɛ́ńyĩ kũ zǐio.

6 Akũ Gibiɔ̃denɔ gbɛ̃nɔ zǐ Yɔsuaa Giligala bùran ò pì: Ǹsun pã̀ kpá ókɔ̃nɔ n
zɔ̀blerinɔiro. Ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ ó sura ba. Ǹ mɔ́ ǹ kpáwái, zaakũ Amɔrinɔ
kína kũ ò kú gusĩsĩdennɔ kɔ̃ kàkarawái ń pínki. 7 Akũ Yɔsua kũ a gɔ̃sa gbãnanɔ
kũ a zǐkarinɔ bɔ̀tɛ Giligala, ɔ̀tɛn su ń pínki. 8 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun vĩna
kɛ́ńnɛro. Ma ń nánnɛ n ɔĩ, ń gbɛ̃ke ni fɔ̃ à n gǎ fĩro. 9 Bona Giligala Yɔsua táa
ò gwãani ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o à sùḿma kãnto zɛnaa sari. 10 Akũ Dikiri tò ò kɛ̀ gìri
ò lɛ̀kɔ̃a Isarailanɔ arɛ, akũ Isarailanɔ lètɛḿma ò ń dɛdɛ manamana Gibiɔ̃ gwe,
akũ ò pɛ̀ḿma Bɛtoroni zén dɔ. Ò ń dɛdɛ ari à gɛ̀ɛ pé Azeka kũ Makɛdaooa. 11 Kũ
ɔ̀tɛn bàa lé Isarailanɔnɛ zé kũ à bò Bɛtoroni kũ à gɛ̀ɛ Azeka gũn, Dikiri legũgbɛ
gbɛ̀ntɛ̃ɛ sìńgu. Gbɛ̃ kũ legũgbɛɛ pì ń dɛdɛnɔn dasi de gbɛ̃ kũ Isarailanɔ ń dɛdɛ
kũ fɛ̃nɛdaonɔla.

12 Gɔrɔ kũ Dikiri Amɔri pìnɔ nà Isarailanɔnɛ ń ɔĩ, akũ Yɔsua yã̀ ò kũ Dikirio
Isarailanɔ wára à pì:

Ǹ tó ifãntɛ̃ zɛ a gbɛ̀n Gibiɔ̃la!

Ǹ tó mɔ zɛ tɛɛnɛ Ayalɔni guvutɛla!

13 Akũ ifãntɛ̃ zɛ̀ a gbɛ̀n lɛ, akũ mɔ zɛ̀ dɔ ari Isarailanɔ gɛ̀ɛ ò fĩnaa bò ń ibɛrɛnɔa.
Yã̀ pì kú Yasa takadan. Ifãntɛ̃ gɔ̃ zɛna mìdangura, adi go a gbɛ̀nlo ari gɔrɔ do
gbãngbãn. 14 Odi gɔrɔ dí taka e zikiro, akũsɔ̃ odi e a gbɛraro. Dikiri bisãsiri
yã̀ mà, zaakũ àtɛn zǐ ká Isarailanɔnɛmɛ. 15 Akũ Yɔsua tà Giligala bùran kũ a
gbɛ̃nɔ ń pínki.

Yɔsua Amɔri kínanɔ dɛdɛnaa

16 Kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔ bàa lɛ̀, ò gɛ̀ɛ ò ùtɛ gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda, 17 akũ ò
pì Yɔsuanɛ: Ò bò kína gbɛ̃nɔn sɔɔro kùnɔa gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda. 18 Akũ Yɔsua
pì: À gbɛ̀ gbɛ̀ntɛ̃nɔ yĩpa à ta gbɛ̀wɛɛɛ pìlɛ, à gbɛ̃nɔ ditɛ gwe ògɔ̃ dãkpã. 19 Àsun
zɛro. À pétɛ á ibɛrɛnɔi à létɛḿma kpɛ kpa. Àsun tó ò ń wɛ̃tɛnɔ lero, zaakũ Dikiri
á Luda ń náárɛ á ɔĩmɛ.

20 Yɔsua kũ a gbɛ̃nɔ ń dɛdɛ ari ò ye ò láka, ń gbɛ̃ kũ ò bònɔ kà ń wɛ̃tɛ bĩnidenɔ
gũn. 21 Akũ Isarailanɔ sù Yɔsuaa bùran Makɛda aafia ń pínki. Gbɛ̃ke dí fɔ̃
à yãke ò Isarailanɔ yã̀ musu doro. 22 Akũ Yɔsua pì: À gbɛ̀ go gbɛ̀wɛɛ pìia à
bɔtɛmɛnɛ kũ kína gbɛ̃nɔn sɔɔro pìnɔo. 23 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò bɔ̀tɛnɛ kũ kína gbɛ̃nɔn
sɔɔro pìnɔ, Yurusalɛmu kína kũ Ɛblɔnu kínao kũ Yamu kínao kũ Lakisi kínao
kũ Ɛgɛlɔni kínao. 24 Kũ ò ń bɔ́tɛ lɛ, akũ à Isaraila zǐkarinɔ sìsi ń pínki à pì
ń don'arɛde kũ ò gɛ̀ɛ kãaonɔnɛ: À na kãni à gbá zɛzɛ kína díkĩnanɔ wakaaa.
Akũ ò sù ò gbá zɛ̀zɛ ń wakaaa. 25 Yɔsua pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro, àsun bídi
kɛro. À zɛ gbãna àgɔ̃ wórɔgɔ vĩ, zaakũ lɛn Dikiri ni kɛ lɛ kũ á ibɛrɛ kũ áni zǐ ká

kũńwonɔ ń pínki. 26 Abire gbɛra Yɔsua ń dɛdɛ à ń lóko lía, baadi kũ a lío, akũ ò gɔ̃ lokolokona gwe ari ɔkɔsi. 27 Kũ ifãntẽ tɛn gẽ kpén, à pì ò ń gènɔ kipa lí pìnɔa ò ń zu gbèwɛɛ kũ ò ùtɛn pìn. Akũ ò kè lɛ, ò gbè gbɛ̃ntẽnɔ tàta wèɛɛ pìlɛ, à kú gwe ari kũ a gbãrao. 28 Zĩ birean Yɔsua Makɛda sì. À a kína kũ a gbẽnɔ dèdɛ ń pínki kũ fẽnɛdao à ń kákatɛ. Bee gbẽ mèn do dí boro. Akũ à kè Makɛda kínanɛ lákũ à kè Yɛriko kínanɛ nà.

Yɔsua zɛ̀blena Amɔrinɔ bùsuua

29 Yɔsua kũ Isarailanɔ bòtɛ Makɛda ń pínki, akũ ò gèɛ Libina ò lètɛa. 30 Dikiri wẽtɛ pì kũ a kínaoo nàńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ kũ fẽnɛdao ń pínki, ń gbɛ̃ke dí boro. Akũ ò kè a kínanɛ lákũ ò kè Yɛriko kínanɛ nà. 31 Akũ Yɔsua kũ a gbẽnɔ bòtɛ Libina ò gèɛ Lakisi. Ò lìkai ò lètɛa. 32 Dikiri Lakisi nàńnɛ ń ɔĩ, a gɔrɔ plade zĩ ò sì. Ò gbẽ kũ ò kunnɔ dèdɛ kũ fẽnɛdao ń pínki lákũ ò kè Libinanɛ nà. 33 Kũ Gɛza kína Oramu sù à kpá Lakisidenɔi, akũ Yɔsua zɛ̀li blèa kũ a zɛ̀karinɔ, ń gbɛ̃ke dí boro. 34 Ò bò Lakisi, akũ ò gèɛ ò lìka Ɛgɛlɔnii ò lètɛa. 35 Ò wẽtɛ pìi sì zĩ birea gɔ̃nɔ, akũ ò gbẽ kũ ò kunnɔ dèdɛ kũ fẽnɛdao ò ń kákatɛ lákũ ò kè Lakisinɛ nà. 36 Kũ ò bòtɛ Ɛgɛlɔni, akũ ò gèɛ Ɛblɔnu ò lètɛa. 37 Ò wẽtɛ pìi sì ò a gbẽnɔ kũ a kínao dèdɛ kũ fẽnɛdao kũ a lakutudenɔo. Ò gbẽ kũ ò kunnɔ kàkatɛ, ń gbɛ̃ke dí boro, lákũ ò kè Ɛgɛlɔninɛ nà. 38 Akũ ò gèɛ Dɛbi ò lètɛa. 39 Ò wẽtɛ pìi sì kũ a kínao kũ a lakutunɔ pínki. Akũ ò ń dɛdɛ kũ fẽnɛdao ò gbẽ kũ ò kunnɔ kàkatɛ lákũ ò kè Ɛblɔnunɛ nà, ń gbɛ̃ke dí boro. Ò kè Dɛbinɛ kũ a kínao lákũ ò kè Libinanɛ kũ a kínao nà.

40 Yɔsua bùsupidenɔ kũ a kínanɔ dèdɛ ń pínki, gusĩsĩdenɔ kũ Nɛgɛvidenɔ kũ gusaradenɔ kũ sɔ̀lsĩgɛrɛdenɔ ń pínki. Adi gbɛ̃ke tó bɛ̃nɛro, à gbẽ kũ ò kú gwenɔ kàkatɛ lákũ Dikiri Isarailanɔ Luda ònɛ nà. 41 À ń dɛdɛ sɛna zaa Kadɛsi Banɛa ari à gèɛ pé Gazaa, zaa Gosẽ bùsun pínki ari à gèɛ pé Gibiõa. 42 Yɔsua zɛ̀li blè kína pìnɔa kũ ń bùsunɔ gɛ̀n do gɔ̃nɔ, kũ Dikiri Isarailanɔ Luda tɛn zɛ̀ káńnɛ yãi. 43 Akũ à èra kũ a gbɛ̃nɔ bùran zaa Giligala.

11

Yɔsua zɛ̀ ble à lakana Kanaanɔ bùsuua

1 Kũ Azo kína Yabĩ a baaruu mà, à gbɛ̃nɔ zɛ̀ Madõ kína Yobabua kũ Simirɔnu kínao kũ Akasafa kínao 2 kũ kína kũ ò kú gugbãnduru kpanɔ ń pínki, kína kũ ò kú gukpidenɔ kũ sɛ̀ntɛpɔrɔtu kũ à kú Galili gènɔmidɔki kpao kũ gusarao kũ Dɔru gusĩsĩde kũ à kú ifãlɛtɛ kpao. 3 Akũ à èra à gbɛ̃nɔ zɛ̀ dɔ Kanaa kũ ò kú ifãboki kpanɔa kũ ifãlɛtɛ kpanɔ ń pínki, Amɔrinɔ kũ Itinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Yebusi kũ ò kú gukpidennɔ kũ Ivi kũ ò kú Mizipa bùsun Ɛmɔ gbè sarɛnɔo. 4 Ò bòtɛ kũ ń zɛ̀karinɔ ń pínki dasidasi lán ísiralɛ bùsu'atẽ bà. Ń sõnɔ kũ ń sõgonɔn dasi. 5 Akũ kína pìnɔ kõ kàkara ò sù ò bùraa kàtɛ lɛɛlɛ Mɛromu ínɔ sarɛ, de ò zɛ̀ ká kũ Isarailanɔ.

6 Akũ Dikiri pì Yɔsuanɛ: Ǹsun vĩna kɛńnɛro. Zia mandara'i mani ń na Isarailanɔnɛ ń ɔĩ ò ń dɛdɛ. Ǹ ń sõnɔ gbátĩnɔ zõzõ ǹ ń sõgonɔ kpata. 7 Akũ Yɔsua kũ a zɛ̀karinɔ gèɛńyĩ kũ zɛ̀lio kãnto ń pínki ò dàńla Mɛromu ínɔ sarɛ gwe. 8 Dikiri ń náńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ ò pè ń gbɛ̃kenɔa ari Sidõ wéran kũ Misirefomaimuo kũ Mizipa guvutɛ kũ à kú ifãboki kpao. Ò ń dɛdɛ, ń gbɛ̃ke dí boro. 9 Yɔsua kèńnɛ lákũ Dikiri ònɛ nà, à ń sõnɔ gbátĩnɔ zõzõ à ń sõgonɔ kpàta.

10 Zĩ pìia Yɔsua lìtɛ à gèɛ à Azo sì, akũ à a kína dè kũ fẽnɛdao. Azo pìmɛ kína pìnɔ wẽtɛ mìde ũ gɔrɔ birea. 11 Isarailanɔ gbẽ kũ ò kunnɔ dèdɛ kũ fẽnɛdao ò ń

kákatɛ, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro, akũ ò té sɔ̃a. 12 Yɔsua wɛ̃tɛ pìnɔ sì pínki kũ ń kínanɔ, à ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao à ń kákatɛ lákũ Dikiri zɔ̀bleri Musa ò nà. 13 Ama Isarailanɔ dí té sɔ̃ wɛ̃tɛ kũ ò èra ò kàtɛ ń bɛzĩ gbènnɔaro, séde Azo kũ Yɔsua té sɔ̃aa pìi baasiro.
14 Isarailanɔ wɛ̃tɛ pìnɔ pónɔ nàkɔ̃a ń pó ũ kũ ń pókãdenɔ ò tào. Ò ń gbɛ̃nɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao ń pínki ari ò ń kákatɛ, odi gbɛ̃ke tó bɛ̃nɛro. 15 Yã kũ Dikiri ò a zɔ̀bleri Musanɛ, Musa yã pìi ò Yɔsuanɛ, akũ Yɔsua kɛ̀ lɛ pínki, adi yã kũ Dikiri ò Musanɛ ke tó kpɛro.
16 Lɛn Yɔsua bùsuu pìi sì lɛ pínki, a gukpide kũ Nɛgɛvio pínki kũ Gosɛ̃ bùsuuo pínki kũ gusarao kũ sɛ̃ntɛpɔrɔtuo pínki. À Isaraila gukpide kũ gusaraoo sì
17 sɛna zaa Alaki gbɛ̀ kũ à kú Sei bùsun ari à gɛ̀ɛ pé Baali Gada kũ à kú Lɛbana bùsu guvutɛn Ɛmɔ gbɛ̀ɛ sarɛ. À ń kínanɔ kǔkũ ń pínki à ń dɛdɛ. 18 À zĩ̀kanaa gìi kɛ̀ kũ kína pìnɔ ń pínki. 19 Ivi kũ ò kú Gibiɔ̃nɔ baasiro wɛ̃tɛ ke dí kɔ̃ yã mà kũ Isarailanɔro, ò ń blé kũ zĩ̀io pínki. 20 Dikiri mé à tò ń sã gbàgbã, akũ ò zĩ̀i kà kũ Isarailanɔ, de Isarailanɔ le ò ń kakatɛ ń wɛ̃ndagwanaa sari, à láka kũńwo mámmam lákũ à ò Musanɛ nà.
21 Gɔrɔ pìian Yɔsua gɛ̀ɛ à Anakinɔ dèdɛ gukpiden kũ Ɛblɔnuo kũ Dɛbio kũ Anabuo. À ń kákatɛ à ń wɛ̃tɛnɔ kɛ̀ dúgudugu Yuda gukpiden kũ Isaraila gukpideo pínki. 22 Anaki buri ke dí gɔ̃ Isarailanɔ bùsun doro, séde Gaza kũ Gatao kũ Asadɔdio. 23 Yɔsua bùsuu pìi sì pínki lákũ Dikiri ò Musanɛ nà, akũ à kpà Isarailanɔa à kpàatɛtɛńnɛ danɛdanɛ túbi ũ. Akũ bùsuu pìi gɔ̃ katɛna aafia zĩ̀i sari.

23

Yɔsua lézana Isarailanɔa

1 À gɔrɔ pla kɛ̀ kũ Dikiri tò Isarailanɔ kámma bò ń ibɛrɛ kũ ò lìkańyĩnɔ yã musu, akũsɔ̃ Yɔsua zĩ kǔ yúkuyuku. 2 Akũ à Isarailanɔ sìsi, ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń mìdenɔ kũ ń yãkpatɛkɛrinɔ kũ ń don'arɛdenɔ ń pínki, à pìńnɛ: Ma zĩ kǔ yúkuyuku. 3 Á wé è yã kũ Dikiri á Luda kɛ̀ buri dínɔnɛ á yãi. Dikiri á Luda mé à zĩ̀i kàárɛ. 4 Ma buri kũ ò gɔ̃ Yoda dagura kũ ifãlɛtɛ kpa ísira zɔ̃kɔ̃ɔonɔ bùsuu kpàatɛ á burinɔnɛ túbi ũ kũ buri kũ ma ń kákatɛnɔ pó. 5 Dikiri á Luda ni ń yĩpaárɛ ani péḿmaárɛ, áni ń bùsunɔ síḿma de àgɔ̃ vĩ lákũ à a lé sèárɛ nà. 6 À zɛ gbãna manamana. À laakari kɛ àgɔ̃ zĩ kɛ yã kũ à kú Musa doka takada gũnwa. Àsun pãnɛ ɔplai ke ɔzɛiro. 7 Á bàka súngɔ̃ kú kũ buri kũ ò gɔ̃ á té pìnɔoro, àsun ń tãnanɔ tó sísiro, àsun la da kũńworo. Àsun donyĩ à kútɛńnɛro. 8 Àgɔ̃ na Dikiri á Ludai ado lákũ átɛn kɛ nà ari kũ a gbãrao. 9 Dikiri buri zɔ̃kɔ̃ gbãnadenɔ yĩ̀paárɛ, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à á gǎ fĩ̀ro ari kũ a gbãrao. 10 Á gbɛ̃ mèn do dì gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ fu, kũ Dikiri á Luda tɛn zĩ̀ káárɛ lákũ à a lé sèárɛ nà yãi. 11 À laakari kɛ manamana àgɔ̃ ye Dikiri á Ludai.
12 Tó a kpɛ lìnɛ, akũ a na buri kũ ò gɔ̃ á té pìnɔa, tó a ń nɔgbɛ̃nɔ sè akũsɔ̃ a kakara kũńwo, 13 àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Dikiri á Luda ni péárɛ buri pìnɔa doro. Oni gɔ̃árɛ tankutɛ ke mɔ̀ ũ ke flãnɔ ũ á kpɛdagura kesɔ̃ kɔ̀kɔnɔ ũ á wén ari a gɛ lákao bùsu mana kũ Dikiri á Luda kpàáwa dí gũn. 14 À gwa! Ma ka gɛna gbɛ̃ sĩnda pínki gékia tera sà. Á dɔ̃ á nèsɛn kũ á laasunnwo pínki kũ sa mana kũ Dikiri á Luda òárɛnɔ gũn, bee mèn do dí kɛ pãro. À pàpa pínki, ń ke dí léte pãro. 15-16 Lákũ sa mana kũ Dikiri á Luda òárɛ pàpa a musu nà pínki, tó a Dikiri á Luda bàka kunna kãáo yã kũ à dìtɛárɛ gbòro, a gɛ a do tãnanɔi a kutɛńnɛ,

Dikiri ni tó sa vãni kũ à òo pìnɔ pínki á le ari à gɛ́ à á kakatɛo bùsu mana kũ à kpàáwa dín. Dikiri ni pɔfɛ̃ kipaáwa, áni láka gɔ̃nɔ bùsu mana kũ à kpàáwa dí pìn.

24

Yɔsua gbɛ̃nɔ gbana laakari zaa Sɛkɛmu

1 Yɔsua Isaraila burinɔ kàkara Sɛkɛmu. À Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń mìdenɔ kũ ń yãkpatɛkɛrinɔ kũ ń don'arɛdenɔ sìsi, akũ ò sù ò zè Luda arɛ. 2 Akũ Yɔsua pìńnɛ: Yã kũ Dikiri Isarailanɔ Luda òon dí: Á dizinɔ kú Yuflati bara dire yã, ò dò tãnanɔi. Ibrahĩ kũ Naonɔ de Tera kú ń té. 3 Akũ ma á dizi káaku Ibrahĩ sɛ̀ zaa Yuflati bara dire, ma gɛ̃tɛ kãao Kanaanɔ bùsun pínki, akũ ma tò a buri kɔ̀. Ma a gbà Isaaku, 4 akũ ma Isaaku gbà Yakubu kũ Isauo. Ma Isau gbà Sei gusĩsĩde. Yakubu kũ a nénɔ sɔ̃ ò tà Misila.

5 Ma Musa kũ Harunaoo zĩ, akũ ma wɛ́ tã̀ Misilanɔa kũ yã kũ ma kè ń ténɔ, akũ ma á bótɛn. 6 Kũ ma á dizinɔ bòtɛ Misila, kũ a ka ísirai, akũ Misilanɔ pètɛái kũ sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ ari Isira Tɛ̃rai. 7 Kũ a ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ, akũ ma gusira dà á dagura kũ Misila pìnɔ, akũ ma tò ísira dàńla míɔmiɔ. Á wɛ́ yã kũ ma kè Misilanɔnɛ è. Abire gbɛra a gɔrɔ pla kè gbárannan.

8 Ma su kãáo Amɔri kũ ò kú Yoda ifãboki kpanɔ bùsun. Kũ ò fùtɛái kũ zĩio, akũ ma ń náárɛ á ɔĩ. Ma ń kákatɛ, akũ ń bùsuu gɔ̃ á pɔ́ ũ. 9 Kũ Zipo né Balaki, Mɔabunɔ kína fùtɛái kũ zĩio, à Bɛɔ né Balamu sìsi à láari boáwa. 10 Akũ ma gi Balamu yã mai ma tò à sa mana òárɛ, ma á bó Balaki ɔĩ. 11 Abire gbɛra a bikũ Yodaa a ka Yɛriko. Akũ Yɛrikodenɔ zĩi kà kãáo. Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ Kanaanɔ kũ Itinɔ kũ Gigasinɔ kũ Ivinɔ kũ Yebusinɔ zĩi kà kãáo dɔ, akũ ma ń náárɛ á ɔĩ. 12 Ma zúmantɛ̃nɔ gbàrɛ á arɛ, ò pɛ̀árɛ Amɔrinɔ kína gbɛ̃nɔn planɔa. Adi kɛ á fɛ̃nɛda ke á kà mé à pèḿmaro. 13 Ma zĩtɛ kũ ákɔ̃nɔ mé a a zĩ kɛ̀ro kpàáwa kũ wɛ̃tɛ kũ ákɔ̃nɔ mé a kàtɛronɔ, akũ á kú wɛ̃tɛ pìnɔ gũn. Átɛn geepi lí kũ kù lí kũ ákɔ̃nɔ mé a bàronɔ bɛ ble.

14 Akũ Yɔsua pì: Àgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ àgɔ̃ doi yãpura kũ nèsɛɛo mèn do. À tãna kũ á dizinɔ dòńyĩ Yuflati bara dire kũ Misilaonɔ bo á té à do Dikirii. 15 Tó zɔ̀blena Dikirinɛ dí kɛárɛro, à zɛ kũ tãna kũ á ye à doiio gbãra, tãna kũ á dizinɔ dòńyĩ Yuflati bara direnɔn, Amɔri kũ á kú ń bùsunnɔ pón yá. Makũ kũ ma bedenɔ sɔ̃, Dikirin ónigɔ̃ doi. 16 Akũ gbɛ̃nɔ wèa ò pì: Gyam! Óni fɔ̃ ò pã kpá Dikirii ò do tãnanɔiro. 17 Dikiri ó Luda mɛ́ à ó bó zɔ̀blen Misila bùsun kũ ó denɔo. Àkũ mɛ́ à daboyã zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kè ó wára, à ó dãkpã ó táa'onaa gũn pínki à ó bó buri kũ ó gɛ̃tɛ ń gũnnɔ ɔĩ ń pínki. 18 Dikiri mɛ́ à pèwɛrɛ Amɔrinɔa kũ buri kũ ò kú bùsu díkĩnannɔo. Abire yãi ónigɔ̃ do Dikirii se, zaakũ àkũmɛ ó Luda ũ.

19 Akũ Yɔsua pì gbɛ̃nɔnɛ: Áni fɔ̃ à do Dikiriiro. Zaakũ à kú adona, Luda nèsɛgɔ̃bademɛ. Ani á taarinɔ kũ á durunnanɔ kɛ̃áwaro. 20 Bee kũ à yã mana kɛ̀árɛ yã, tó a pã kpài a do buri zĩtɔnɔ tãnanɔi, ani ɛra à kisira zĩáwa à á kakatɛ. 21 Akũ gbɛ̃nɔ pì Yɔsuanɛ: Lɛnlo! Dikirin ónigɔ̃ doi. 22 Akũ Yɔsua pìńnɛ: Ákɔ̃nɔmɛ á zĩda sèedadenɔ ũ, kũ a zɛo àgɔ̃ do Dikirii. Akũ ò pì: Ee! A sèedadenɔmɛ ó ũ. 23 Akũ Yɔsua pì: Tó lɛmɛ, à buri zĩtɔnɔ tãna kũ ò kú kãáonɔ bo á té à á swɛ̃ kpá Dikiri Isarailanɔ Ludaa. 24 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: Dikiri ó Ludan ónigɔ̃ doi ògɔ̃ a yã ma.

25 Zĩ birean Yɔsua èra à Dikiri bàka kunna kũńwo yã kèkɛ gbɛ̃nɔnɛ. Zaa Sɛkɛmu gwe à dokayãnɔ kũ yãditɛnanɔ zé kpàtɛńnɛ, 26 akũ à yã pìnɔ kɛ̀ Luda

doka takadan. Akũ à gbè gbɛ̃ntɛ̃ɛ sè à pètɛ gbiri lí gbáru Dikiri gbagbakia gwe. 27 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa! Gbè díkĩna mé anigɔ̃ dewɛrɛ sèedade ũ. Gbèɛ pì yã̀ kũ Dikiri òwɛrɛ mà pínki. Anigɔ̃ deárɛ sèedade ũ de àsun manafiki kɛ á Ludanɛro. 28 Yɔsua gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ baadi tà a bùsu kũ ò kpàa túbi ũ gũn.

29 Yã̀ birenɔ gbɛra Dikiri zɔ̀bleri Yɔsua, Nuni né gà. À kè wɛ̀ basɔɔro akuri. 30 Ò a vì̀ gu kũ à de a túbi ũ gũn Timina Sɛra, Ɛflaimunɔ gukpiden Gaasi kpi gugbãnduru kpa. 31 Isarailanɔ zɔ̀ɔ blè Dikirinɛ Yɔsua gɔrɔa pínki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kun a gbɛranɔ gɔrɔaao dɔ. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wé sì yã̀ kũ Dikiri kè Isarailanɔnɛlɛ pínki.

32 Yusufu wánɔ kũ Isarailanɔ bòo Misila sɔ̃, ò vì̀ Sɛkɛmu zĩtɛ gũn, kũ Yakubu lù Sɛkɛmu de Amɔ nénɔa andurufu mèn basɔɔro. Zĩtɛ pì kú Yusufunɔ túbi gũmmɛ. 33 Kũ Haruna né Ɛlɛaza gà, akũ ò a vì̀ zaa Gibɛa, wɛ̃tɛ kũ ò kpà a né Finɛasia túbi ũ Ɛflaimunɔ gukpiden.

YÃGƆGƆRINƆ

Isarailanɔ pãkpana Dikirii 1:1-3:6
Yãgɔ̃gɔ̃ri káakunɔ 3:7-3:31
Debora 4:1-4:24
Gidiɔn 6:1-8:35
Samusi 13:1-16:31

Isarailanɔ zǐkana kũ Kanaa buri kũ ò gɔ̃̀nɔ

1 Yɔsua ga gbɛra Isarailanɔ Dikiri gbɛ̀ka ò pì: Díno mé oni gé zǐ̀ káwɛrɛ kũ Kanaanɔ káakuu? 2 Akũ Dikiri pì: Yudanɔ mé oni gé. À ma! Ma bùsuu pìi nàńnɛ ń ɔĩmɛ. 3 Akũ Yudanɔ pì ń danɛ Simɛɔnɔnɛ: À mó à gé zɛwɛrɛ gu kũ Luda kpàwá túbi ũ gũn, ò zǐ̀ ká kũ Kanaanɔ gbasa ò gé zɛárɛ gu kũ à kpàáwan. Akũ Simɛɔnɔ gɛ̀ɛ kũńwo. 4 Kũ Yudanɔ gɛ̀ɛ lɛ, Dikiri Kanaanɔ kũ Pɛrizinɔ nàńnɛ ń ɔĩ, akũ ò ń dɛdɛ zaa Bɛzɛki dúbu kuri. 5 Gwen ò Adonibɛzɛki lèn ò zǐ̀i kà kãao, akũ ò Kanaanɔ kũ Pɛrizi pìno dèdɛ. 6 Kũ kína pì tɛn bàa lé, akũ ò pèa. Ò a kù̀, akũ ò a ɔnɛmidanɔ kũ a gbánɛmidanɔ zɔ̃̀zɔ̃. 7 Akũ Adonibɛzɛki pì: Ma kína gbɛ̃̀nɔn baaakɔ̃ akurinɔ ɔnɛmidanɔ kũ ń gbánɛmidanɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ ò póble kũ à lètɛ ma teburu gɛ̃i kɔ̃nɔ wè. Lákũ ma kè gbɛ̃ pìnɔnɛ nà, a fĩnan Luda bòmɛnɛ. Akũ ò gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu, gwen à gàn.

8 Kũ Yudanɔ lètɛ Yurusalɛmua, ò sì, akũ ò a gbɛ̃nɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò té sɔ̃̀a. 9 Abire gbɛra Yudanɔ gɛ̀ɛ ò zǐ̀ ká kũ Kanaa kũ ò kú gusĩsĩdennɔ kũ Nɛgɛvio kũ gusarao. 10 Ò gɛ̀ɛ ò lètɛ Kanaa kũ ò kú Ɛblɔnunɔa. Ɛblɔnu tɔ́n Kiriataba yã. Gwen ò zǐ̀i blèn Sesai kũ Aimao kũ Talamaiooa.

11 Bona gwe ò gɛ̀ɛ létɛ Dɛbidenɔa. Dɛbi tɔ́n Kiriasɛfa yã. 12 Akũ Kalɛbu pì: Gbɛ̃ kũ à lètɛ Kiriasɛfa pìia à sìn, mani ma nénɔgbɛ̃ Akasa kpáa nɔ ũ. 13 Kalɛbu dakũna Kenazi né Ɔtɔniɛli mé à sì, akũ Kalɛbu a nénɔgbɛ̃ pìi kpàa. 14 Kũ à a sè, akũ à nàkaraa à gé zĩtɛ wé kɛ a dea. Kũ nɔgbɛ̃ pìi kìpa a zaakia, akũ Kalɛbu a là à pì: Bɔ́n ń yeii? 15 Akũ à wèa à pì: Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ. Zaakũ gu kũ n ma gba kú Nɛgɛvi gbárannan, ǹ ma gba a ísɛ̃bokide dɔ. Akũ Kalɛbu a gbà gu kũ a ísɛ̃boki kú sǐ̀sĩ̃i musu kũ gu kũ a ísɛ̃boki kú guvutɛ gũnwo.

16 Musa anzure buri kũ òdi pi Keninɔ bò wɛ̃tɛ dominaliden kũ Yudanɔ, ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ kũńwo ń bùsun Aradi sarɛ Nɛgɛvi gbárannan. 17 Akũ Yudanɔ kũ ń danɛ Simɛɔnɔ gɛ̀ɛ ò lètɛ Kanaa kũ ò kú Zɛfanɔa. Ò wɛ̃tɛ pìi kàkatɛ mámmam, akũ ò tɔ́ kpànɛ Ɔɔma. 18 Yudanɔ Gaza kũ Asakɛlɔnio kũ Ɛkɛrɔnuo kũ ń gunɔ sì. 19 Dikiri kú kũńwo, akũ ò ń gukpide sì, ama odi fɔ̃ ò pè gusaradenɔaro, kũ gbɛ̃ pìnɔn sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ vĩ yãi. 20 Ò Ɛblɔnu kpà Kalɛbua lákũ Musa a lé sè nà, akũ à pè Anaki buri gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔa gwe. 21 Biliaminunɔ sɔ̃ odi pé Yebusi kũ ò kú Yurusalɛmunɔaro, akũ Yebusinɔn kú kũńwo Yurusalɛmu ari kũ a gbãrao.

22 Yusufunɔ sɔ̃ ò lètɛ Bɛtɛlia akũsɔ̃ Dikiri kú kũńwo. 23 Bɛtɛli tɔ́n Luzu yã. Kũ ò gbɛ̃nɔ zǐ̀ Bɛtɛli asiri gwa, 24 gu'asirigwarii pìnɔ gɔ̃gbɛ̃ ke è àtɛn bo wɛ̃tɛ pìn, akũ ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ deran óni kɛ nà ò gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn óni gbɛ̃kɛ kɛnnɛ. 25 Kũ à zé mɔ̀ńnɛ, akũ ò wɛ̃tɛpidenɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao, akũ ò gɔ̃gbɛ̃ pìi tò kũ a danɛnɔ ń pínki. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ Iti bùsun à wɛ̃tɛ kàtɛ gwe, akũ à tɔ́ kpànɛ Luzu. Tɔ́ bire mé à gɔ̃̀nɛ ari kũ a gbãrao.

27 Manasenɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Bɛtɛsã kũ Tanakio kũ Dɔruo kũ Ibleamuo
kũ Mɛgidoo kũ ń lakutunɔaro, zaakũ ò gì ò kpɛ́ vutɛ bùsuu pìmmɛ. 28 Kũ
Isarailanɔ gbãna lè, akũ ò Kanaanɔ dà zɔ̀zĩn, odi pɛ́ḿma ń pínkiro. 29 Lɛmɛ
se Ɛflaimunɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Gɛzanɔaro, akũ ò kú gwe lɛɛlɛ. 30 Lɛmɛ dɔ
Zɛbuluninɔ dí pɛ́ Kanaa kũ ò kú Kitironu kũ Naloluonɔaro, akũ ò ń dá zɔ̀zĩn.
31 Lɛmɛ dɔ Asanɔ dí pɛ́ gbɛ̃ kũ ò kú Ako kũ Sidõo kũ Alabuo kũ Akazibuo kũ
Ɛlɛbao kũ Afɛkio kũ Reobuooaro, 32 akũ ò vùtɛ lɛɛlɛ kũ Kanaanɔ bùsude pìnɔo.
33 Lɛmɛ dɔ Nafatalinɔ dí pɛ́ Bɛsɛmɛsidenɔ kũ Bɛtanadenɔaro, akũ ò vùtɛ lɛɛlɛ kũ
Kanaanɔ bùsude pìnɔ ò ń dá zɔ̀zĩn. 34 Amɔrinɔ Dãnɔ yỳpa ò ń kpá gukpiden, odi
weńnɛ ò su vutɛ gusaranlo. 35 Amɔri pìnɔ gì ò kpɛ́ vutɛ Ɛrɛsi kpia kũ Ayalɔnio
kũ Salabimuo. Kũ Yusufunɔ gbãna kàra, akũ ò ń dá zɔ̀zĩn. 36 Amɔrinɔ bùsu
lézɛki nàa zaa Fí Gbɛ̀kpakotozɛn ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Selaa ari à gɛ̀ɛo arɛ kpa.

2

Dikiri Malaika bo à suna Isarailanɔa zaa Bokimu

1 Dikiri Malaikaa bò Giligala à gɛ̀ɛ Bokimu à pì: Ma á bótɛ Misila, ma gɛ̃
kãáo bùsu kũ ma la dà á dizinɔnɛ dí gũn. Ma pì mani ma bàka kunna kãáo
yã̃ gboro zikiro. 2 Ma òárɛ á yã̃ sún kakara kũ bùsu dí denɔoro. Ma òárɛ à
ń sa'okinɔ gboro, akũ ádi ma yã̃ maro. À kɛ̀ dera a kɛ̀ lɛɛ? 3 Tɔ̀! Matɛn oárɛ,
mani pɛ́ḿmaárɛ doro. Onigɔ̃ deárɛ lè ũ á gbǎntɛrɛɛa akũsɔ̃ ń tãnanɔ nigɔ̃ deárɛ
tankutɛ ũ. 4 Kũ Dikiri Malaika yã̃ pìi ò Isarailanɔnɛ, ò ɔ́ɔ dɔ̀ gbãnagbãna. 5 Akũ
ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Bokimu, akũ ò sa ò Dikiria gwe.

Isarailanɔ kpɛlina Ludanɛ

6 Yɔsua gbɛ̃nɔ gbarɛna gbɛra baadi gɛ̀ɛ à gu kũ ò kpàa túbi ũ kù. 7 Ò dò Dikirii
Yɔsua gɔrɔa pínki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kun a gbɛranɔ gɔrɔo dɔ. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔ wɛ́ sì
yã̃ zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri kɛ̀ Isarailanɔnɛlɛ pínki. 8 Kũ Dikiri zɔ̀bleri Nuni nɛ́ Yɔsua kɛ̀
wɛ̃̀ basɔɔro akuri, akũ à gà. 9 Ò a vỳ gu kũ à de a túbi ũ gũn zaa Timina Ɛrɛsi,
Ɛflaimunɔ gukpiden, Gaasi kpi gugbãnduru kpa.

10 Kũ Yɔsua gɔrɔ gbɛ̃nɔ gàga ń pínki, nɛ́ kũ ò fùtɛ ń gbɛranɔ Dikiri dɔ̃ro, akũsɔ̃
ò yã̃ kũ à kɛ̀ ń dizinɔnɛ dɔ̃ro. 11 Akũ ò yã̃ kũ à vãni Dikirinɛɛ kɛ̀ ò dò tãnanɔi.
12 Ò pã̃ kpà Dikiri ń dizinɔ Luda kũ à ń bótɛ Misilai, ò tɛ̀ buri kũ ò likańyĩnɔ
tãnanɔi ò donyĩ kɛ̀ńnɛ, akũ ò Dikiri pɔ fɛ̃̀. 13 Ò pã̃ kpài ò dò Baalii kũ Asatorɛo.
14 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à ń ná ń wɛ́tãmmarinɔnɛ ń ɔĩ ò ń wára. À ń kpá ń ibɛrɛ
kũ ò likańyĩnɔa, akũ odi fɔ̃ ò gì kũ ń zĩdao ń ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩro. 15 Gɔrɔ kũ ò gɛ̀ɛ zỲ
ká pínki, Dikiri dì bo ń kpɛ de yã̃ sún bo kũńwo nnaro yãi, lákũ à dàńnɛ ń sãn
nà, akũ ò gɔ̃̀ wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ gũn.

16 Akũ Dikiri yãgɔ̃gɔ̃rinɔ bòbo ń té de ò ń sí ń wɛ́tãmmarinɔa. 17 Ama òdi ń
yãgɔ̃gɔ̃rii pìnɔ yã̃ maro, ò pãpã kɛ̀ ò donyĩ kɛ̀ tãnanɔnɛ. Ò kɛ̃̀ zɛ́ kũ ń dizinɔ sɛ̀ɛa
likalika, òdigɔ̃ yã̃ kũ Dikiri dìtɛńnɛnɔ kũna lán ń dizi pìnɔ bàro. 18 Tó Dikiri
yãgɔ̃gɔ̃rii bò ń té, àdigɔ̃ kú kũ yãgɔ̃gɔ̃rii pìio, akũ àdigɔ̃ ń sí ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ari
yãgɔ̃gɔ̃rii pìi wɛ̃̀ndi lén, zaakũ tó ò ǹ dà gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ tɔ̃ḿma òtɛn wari dɔḿmanɔ
yãi, Dikiri dì ń wɛ̃nda gwamɛ. 19 Tó yãgɔ̃gɔ̃rii gà sɔ̃, òdi ɛra ò yaka de ń denɔla.
Òdi do tãnanɔi, òdi ń gbagba, òdi donyĩ kɛńnɛ. Òdi ń yãvãnikɛnaa pìnɔ kũ ń
sãgbãnao tóro.

20 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃̀ńyĩ à pì: Zaakũ buri dí ma bàka kunna kũ ń dizinɔ yã̃ gbòro
odi ma yã̃ maro, 21 mani pɛ́ńnɛ buri kũ Yɔsua gà à ń tó ń bùsunnɔ kea doro.

22 Mani ń suu kɛ Isarailanɔa de mà ń yɔ̃ mà gwa, tó oni ma zé sé ògɔ̃ ma yã
kũna lákũ ń dizinɔ kù nà, ke tó oni kɛ lɛro. 23 Abire yãin Dikiri buri pìnɔ tò
gwe. Adi ń na Yɔsuanɛ a ɔĩ à pèḿma gɔ̃nɔro.

3

1 Dikiri buri pìnɔ tò gwe de à Isaraila kũ odi Kanaanɔ bùsu zǐ ká ń wáraronɔ
yɔ̃ à gwao 2 de dɔ à zǐkana dada gbɛ̃ kũ ò zǐkana dɔ̃ yãro pìnɔnɛ. Buri pìnɔn
dí: 3 Filisitini kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ kũ Kanaanɔ pínki kũ Sidɔ̃denɔ kũ Ivi kũ ò
kú Lɛbana gukpidennɔ zaa Baali Ɛmɔ kpia ari à gèɛ pé Lebo Amata. 4 À ń tó
de à Isarailanɔ yɔ̃ à gwao, tó onigɔ̃ yã kũ à dìtɛ ń dizinɔnɛ Musa gãinɔ kũna.
5 Abire yãin Isarailanɔ vùtɛ Kanaanɔ té kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔ kũ Pɛrizinɔ kũ
Ivinɔ kũ Yebusinɔo. 6 Ò ń nénɔgbɛ̃nɔ sè nɔ ũ akũsɔ̃ ò ń nénɔgbɛ̃nɔ kpàzã buri
pìnɔ négɔ̃gbɛ̃nɔa, akũ ò dò ń tãnanɔi.

Ɔtɔniɛli

7 Isarailanɔ yã kũ Dikiri yeiro kè. Dikiri ń Luda yã sàńgu, akũ ò dò Baalii kũ
Asatorɛo. 8 Akũ Dikiri pɔ fɛ̀ńyĩ à ń yía Mɛsɔpɔtamia bùsu kína Kusãrisataimua,
akũ ò zɔ̀ɔ blènɛ ari wɛ̀ sɔraakɔ̃. 9 Kũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ, akũ à surabarii bòńnɛ,
àkũmɛ Kalɛbu dakũna Kenazi né Ɔtɔniɛli ũ. Àkũ mé à ń bó. 10 Dikiri Nini sùa,
akũ à yã gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ à dòńnɛ arɛ zǐi gũn. Dikiri Mɛsɔpɔtamia bùsu kína
Kusãrisataimu nànɛ a ɔĩ, akũ à gbãna mɔ̀nɛ. 11 Akũ ń bùsuu gɔ̃ katɛna aafia wɛ̀
bupla ari Kenazi né Ɔtɔniɛli gèɛ à gào.

Ɛudu

12 Isarailanɔ èra ò yã kũ Dikiri yeiro kè dɔ, akũ Dikiri tò Mɔabu kína Ɛgɛlɔni
gbãna mɔ̀ńnɛ yã vãni kũ ò kèɛ pì yãi. 13 Ɛgɛlɔni Amɔninɔ kũ Amalɛkinɔ nàawa,
akũ ò sù ò lètɛ Isarailanɔa ò wɛ̃tɛ dominalide sì. 14 Isarailanɔ zɔ̀ɔ blè Mɔabu
kína Ɛgɛlɔninɛ ari wɛ̀ baro plansari. 15 Akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ, akũ à surabarii
bòńnɛ, àkũmɛ Gera né Ɛudu, Biliaminu buri ũ. Ɔzɛdemɛ. Isarailanɔ a zǐ táfe bo
Mɔabu kína Ɛgɛlɔninɛ. 16 Ɛudu fɛ̃nɛ lékpaplade pì a gbǎna kà gǎsãkuru do. À
nà a gbáda ɔplaa a uta zĩtɛ, 17 akũ à gèɛ à táfe bò Ɛgɛlɔninɛ. Ɛgɛlɔni sɔ̃ bi gbɛ̃
mèdemɛ manamana. 18 Kũ Ɛudu kũ gbɛ̃ kũ ò táfe sè ò gèɛonɔ táfe bònɛ ò làka,
akũ Ɛudu a gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ zén. 19 Akũ à èra tãna kũ à kú Giligala sarɛ à sù kína
pì kĩnaa dɔ à pì: Má asiriyã vĩ mà onnɛ. Akũ kína pìi pì: À tó mà yã ma, akũ
a ìba kũ ò kú kãaonɔ bɔ̀tɛ. 20 Ɛgɛlɔni vutɛna ado kpé musu ĩampakia, akũ Ɛudu
nài à pì: Má yã kũ à bò Luda kĩnaa vĩ mà onnɛ. Kũ kína pìi fùtɛ a gbàaa, 21 akũ
Ɛudu a fɛ̃nɛ gà à wòto a ɔpla gbádaa kũ ɔzɛo, akũ à a zɔ̃o a gbɛrɛa. 22 Akũ fɛ̃nɛ
pìi gɛ̃ a gbɛrɛn kũ a páo pínki ari à bò a kpɛ. Ɛudu dí fɛ̃nɛ pì wotoro ari a gbɛrɛ
nísi dàala. 23 Ɛudu bò kpélɛlɛa à kpé ĩampaki pì zé tàta à mɔda kǎ.

24 A bona gbɛra Ɛgɛlɔni zǐrinɔ sù ò è ĩampaki pì zé tatana ò kǎ, akũ ò pì: Ke
àtɛn bĩnikpɛ kɛ kpé ĩampakian yá? 25 Òtɛni a dã ari ò bídi kè. Kũ ò è adi zé
wɛ̃ńnɛro, akũ ò mɔ̀nɛ sè ò wɛ̀ ò gɛ̃ ò ń dikiri è wutɛna zĩtɛ gè ũ. 26 Gɔrɔ kũ òtɛn
kína dã lɛ, Ɛudu bàa lè à dò tãna pìnɔi à tà Seira. 27 Kũ à kà gwe, à tò ò kuru pè
Ɛflaimu gukpiden, akũ Isarailanɔ kìpa kãao kpinɔa, Ɛudu dòńnɛ arɛ. 28 À pìńnɛ:
À témai, zaakũ Dikiri á ibɛrɛ Mɔabunɔ nàárɛ á ɔĩ. Ò tèi, akũ ò Yoda bikũki
kũ àdi gé Mɔabunɔ bùsun sì, odi we gbɛ̃ke bikũ doro. 29 Zĩ birea ò Mɔabu gɔ̃
gbãnanɔ dèdɛ dúbu kuri taka bà, ń gbɛ̃ke dí boro. 30 Zĩ kǔa Isarailanɔ gbãna
mɔ̀ Mɔabunɔnɛ, akũ ń bùsuu gɔ̃ katɛna aafia ari wɛ̀ basiikɔ̃.

Samaga

31 Ɛudu gbɛra Anata né Samaga Filisitininɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ zùdãgooo. À Isarailanɔ sura bà se.

4

Debora kũ Barakio

1 Kũ Ɛudu gà, Isarailanɔ èra ò yã kũ Dikiri yeiro kè dɔ. 2 Akũ Dikiri ń yía Kanaa kína Yabĩ kũ à vutɛna Azoa. A zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ tɔ́n Sisera. A bɛn Arose Goyimu. 3 À sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ vĩ mèn wàa siikɔ̃ kũ basɔɔroo. À gbãna mɔ̀ Isarailanɔnɛ pãsĩpãsĩ ari wɛ̀ baro, akũ Isarailanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ.

4 Gɔrɔ birea nɔgbɛ̃ annabi kũ òdi pinɛ Debora, Lapido nanɔ de Isarailanɔ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 5 Àdi yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ a domina lí gbáru Rama kũ Bɛtɛlio dagura Ɛflaimunɔ gukpiden. Isarailanɔ dìgɔ̃ gé a kĩnaa gwe. 6 Akũ à Abinɔamu né Baraki kũ à kú Kɛdɛsi, Nafatalinɔ bùsun sìsi à pìnɛ: Dikiri Isarailanɔ Luda pì ǹ futɛ ǹ gé Nafatalinɔ kũ Zɛbulunininɔ sé gbɛ̃nɔn dúbu kuri ǹ gé kũńwo Tabo kpia. 7 Dikiri ni Yabĩ zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sisera gátɛ à su kãao Kisɔ̃ swai kũ a sɔ̃gonɔ kũ a zǐkarinɔ dasidasi, gwen ani a nannɛ n ɔĩn. 8 Akũ Baraki pìnɛ: Tó ĩni gé kũmao dé, mani gé. Tó ĩni gé kũmao sɔ̃ro, mani géro. 9 Akũ Debora pì: Mani gé kũnwo, ama kũ n ò lɛ, adi kɛ n tó mé ani boro. Nɔgbɛ̃n Dikiri ni Sisera nanɛ a ɔĩ sà. Akũ Debora fùtɛ à gèɛ kãao Kɛdɛsi. 10 Akũ Baraki Zɛbulunininɔ kũ Nafatalinɔ kàkara Kɛdɛsi, akũ à dà zén gèsɛ kũ gbɛ̃nɔn dúbu kurii pìnɔ. Debora kú ń té.

11 Keni buri Eberu bò Keninɔ bùsun yã, à sù à bùraa kàtɛ gbiri lí kũ à kú Zananimu gbáru Kɛdɛsi sarɛ. Keninɔ bi Musa anzure Obabu burinɔ domɛ.

12 Ò pì Siseranɛ Abinɔamu né Baraki gèɛ Tabo kpia, 13 akũ à a sɔ̃go mɔ̀pɔnɔ kàkara mèn wàa siikɔ̃ kũ basɔɔroo kũ zǐkari kũ ò kú kãaonɔ. Bona zaa Arose Goyimu, ò gèɛ Kisɔ̃ swai. 14 Akũ Debora pì Barakinɛ: Ǹ gé, zaakũ gbãran Dikiri ni Sisera nannɛ n ɔĩ. À de Dikiri dònnɛ arɛ kɔ̀ fá. Akũ Baraki kìpa Tabo kpia kũ zǐkari gbɛ̃nɔn dúbu kurii pìnɔ. 15 Dikiri tò Sisera kũ a sɔ̃gonɔ kũ a zǐkarinɔ fǎkɔ̃a Baraki fɛ̃nɛdanɛ, akũ Sisera bò a sɔ̃gon à bàa lè. 16 Baraki pètɛ Sisera zǐkarinɔ kũ ń sɔ̃gonɔi ari Arose Goyimu. Gwen à ń dɛdɛn kũ fɛ̃nɛdao ń pínki, bee gbɛ̃ mèn do adi gɔ̃ro. 17 Akũ Sisera bàa lè gèsɛ à gèɛ Keni buri Eberu nanɔ Yaɛli kuta kĩnaa, zaakũ Azo kína Yabĩ kũ Eberu bedenɔ kɔ̃ yã mà yã. 18 Yaɛli bò à dàalɛ à pì: Ǹ mɔ́ ǹ gɛ̃ kpén, Baa. Ǹ gɛ̃! Ǹsun tó vĩna n kũro. Kũ à gɛ̃, akũ nɔgbɛ̃ pìi bɔrɔgɔ dàala, 19 akũ Sisera pìnɛ: Ímì tɛni ma dɛ. Ǹ ma gba í mà mi. Akũ à vĩ tùruu sè à dǎnɛ à mì, akũ à èra à bɔrɔgɔ dàala. 20 Sisera pìnɛ: Ǹ zɛ kpélɛlɛa. Tó gbɛ̃ke sù à n la à pi, gbɛ̃ke kú la yá, ǹ pinɛ, oi. 21 Kpasa'i a sè, a gbãna làka, akũ Eberu nanɔ Yaɛli kuta káro sè kũ éreo à nào Siserai tɛɛnɛ, akũ à káro pìi pè a mì'arɛ kpadoa à pà ari à gɛ̃ à gèɛ à zĩtɛ kǔ, akũ à gà. 22 Baraki sɔ̃ àtɛn pétɛ Siserai, akũ Yaɛli bò à gèɛ à dàalɛ à pì: Ǹ mɔ́ mà gbɛ̃ kũ ntɛni wɛtɛ mɔnnɛ. Kũ à gɛ̃ kpén, akũ à Sisera è wutɛna, à gà kũ károo pɛna a mì'arɛ kpadoa. 23 Zĩ birea Luda Kanaa kína Yabĩ bùsa Isarailanɔnɛ. 24 Akũ Isarailanɔ pãsĩkɛ tɛn kara ari ò gèɛ ò Kanaa kína Yabĩ dèo.

Akũ ń bùsuu gɔ̃ a laakariia ari wɛ̀ bupla.

6

Midiãnɔ ɔtɔ̃na Isarailanɔa

1 Isarailanɔ èra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ, akũ Dikiri ń ná Midiãnɔnɛ ń ɔĩ ari wɛ̃ suppla. 2 Kũ Midiãnɔ tɛn ɔ tɔ̃ḿma, akũ Isarailanɔ utɛkinɔ kɛ̀kɛ gukpidenɔn kũ gbèwɛɛnɔ kũ sɛ̃ntɛpɔrɔtuo. 3 Tó ò pó tɔ̃, Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa buri pãndenɔ dì su ò lɛ́tɛḿmamɛ. 4 Òdi su ò bùra kátɛ ń bùsun, akũ òdi ń burapɔnɔ yakaḿnɛ ari à gɛ́ péo Gazaa. Òdi póke tó Isarailanɔnɛro ke sã ke zù ke zaaki. 5 Òdi su kũ ń pókãdenɔ kũ ń bizakutanɔ dasidasi lán sutɛ̃nɔ bà. Gbɛ̃ke dìgɔ̃ mókɔ̃nɔ kũ ń lakuminɔ lé dɔ̃ro. Òdi su ò bùsuu yakamɛ. 6 Midiãnɔ Isarailanɔ dà takasi gũn, akũ ò wiki lɛ̀ Dikiria.

7 Kũ ò wiki lɛ̀ Dikiria Midiãnɔ yã musu lɛ, 8 akũ Dikiri annabii bòńnɛ à pì: Makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì ma á bó zɔ̀blen ma á bótɛ Misila. 9 Ma á bó Misilanɔ ɔĩ kũ gbɛ̃ kũ ò ɔ tɔ̃áwanɔ ń pínki ma péḿmaárɛ, akũ ma ń bùsuu kpàáwa. 10 Kũ ma pìárɛ makũmɛ Dikiri á Luda ũ, àsun Amɔri kũ á kú ń bùsunnɔ tãnanɔ gbagbaro, akũ a gi ma yã mai.

Dikiri Malaika bo à suna Gidiɔnwa

11 Dikiri Malaikaa sù à vùtɛ gbiri lí gbáru zaa Ɔfla, Abiɛza buri Yoasi bɛ wɛ̃tɛ. A né Gidiɔn tɛn pówɛ gbɛ̃ geepi'ifɛ̃ki wèɛn de Midiãnɔ sún a ero yãi. 12 Kũ Dikiri Malaikaa bò à sùa, à pìnɛ: Gɔ̃ gbãna, Dikiri kú kũnwo. 13 Akũ Gidiɔn pìnɛ: Baa, tó Dikiri kú kũoo, bóyãi yã dínɔ ó lé pínkii? Daboyã kũ ó denɔ a yã bàbawɛrɛnɔn kú mámɛɛ? Ò pì Dikiri ó bótɛ Misila, ama tera à pã kpàwái, akũ à ó ná Midiãnɔnɛ ń ɔĩ. 14 Akũ Dikiri arɛ dɔ̀a à pì: Ǹ gɛ́ kũ gbãna kũ ń vĩo ǹ Isarailanɔ bo Midiãnɔ ɔĩ. À de makũ mé ma n zĩ fá. 15 Akũ Gidiɔn a là à pì: Baa, mani fɔ̃ mà Isarailanɔ bo deramɛɛ? Ma ɔn mé à kĩana Manasenɔ té akũsɔ̃ makũmɛ fíti deńla ma de bedenɔ té. 16 Dikiri wèa à pì: Manigɔ̃ kú kũnwo, ĩni Midiãnɔ nɛ lán gbɛ̃ mèn do bà. 17 Akũ Gidiɔn pìnɛ: Tó ma n pɔnna lè, ǹ sèeda mɔmɛnɛ de màgɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mé ntɛn yã o kũmao. 18 Ǹsun go laro ari mà su. Mani sunnɛ kũ gbao mà ditɛnnɛ. Akũ à wèa à pì: Manigɔ̃ kú la ari ǹ su.

19 Gidiɔn gèɛ à blènɛ dɛ̀ à kèkɛ, à burodi futɛnasari kɛ̀ kũ wísiti kiloo kuriio. À nɔ̀bɔɔ kà tãnkon à dòo kà dò'oron à sùo gbiri lí pì gbáru gwe, akũ à dìtɛnɛ. 20 Luda Malaikaa pìnɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kũ burodiio sé ǹ kátɛ gbɛ̀ díkĩnaa ǹ dò kúa. Akũ à kɛ̀ lɛ. 21 Akũ Dikiri Malaikaa gò kũ à kũnaa zɔ̃ nɔ̀bɔ kũ burodii pìioa, akũ té bò gbèɛ pìi gũn à kũ nɔ̀bɔ kũ burodii pìiooa, akũ Dikiri Malaikaa pì dibi lɛ̀. 22 Kũ Gidiɔn dɔ̃ Dikiri Malaikaamɛ, à pì: É'e! Dikiri Luda, ase n Zǐrin ma wé sìalɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ yá? 23 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹgɔ̃ kú aafia! Ǹsun tó vĩna n kũro. Ĩni garo. 24 Gidiɔn Dikiri gbagbaki bò gwe, akũ à tó kpà gu pìinɛ Dikiri Aafiade. À kú Ɔfla Abiɛza gwe ari kũ a gbãrao.

Tãna gbagbaki gboronaa

25 Zĩ birea gwãani Dikiri pìnɛ: Ǹ n de zùsa kũ à kà wɛ̃ suppla kũ ǹ Baali gbagbaki kũ n de vĩ gboro ǹ Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃ ǹ nɛ. 26 Ǹ makũ Dikiri n Luda gbagbaki bo a zɛ́a sǐsĩ díkĩna musu. Ǹ Asɛra lí kũ n zɔ̃ sétɛ yàka ũ ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oma kũ zùu pìio. 27 Akũ Gidiɔn a zĩkɛrinɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔn kuri à kɛ̀ lákũ Dikiri ònɛ nà. Kũ àtɛn vĩna kɛ a de bedenɔnɛ kũ wɛ̃tɛdenɔ yãi, adi we à kɛ̀ fãnantɛ̃ro, sé gwãani.

28 Kũ wɛ̃tɛdenɔ fùtɛ kɔnkɔ, ò è ò Baali gbagbaki gbòro ò Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃ ò nɛ̀ ò sa ò kũ zùuo sa'oki dufu kũ ò bòoa. 29 Akũ ò kɔ̃ làla: Dí mé à kɛ̀ lɛɛ? Kũ ò dòńyĩ ò gbɛ̀kagbɛka, akũ ò mà ò pì: Yoasi né Gidiɔn mé à kè. 30 Akũ wɛ̃tɛdenɔ

gèɛ ò pì Yoasinɛ: Ǹ bo kũ n néo ò a dɛ, zaakũ à Baali gbagbaki gbòro akũsɔ̃ à Asɛra lí kũ à zɛ a sarɛ zɔ̃ à nè. 31 Akũ Yoasi pì gbɛ̃ kũ ò likaainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ mé áni yã sí Baalinɛ yá? Ákɔ̃nɔ mé áni a bo yá? Oni gbɛ̃ kũ à yã sìnɛ dɛ ari gu gɔ̃ gé dɔ. Tó tãnan a ũ, à gí kũ a zĩdao a gbagbaki kũ ò gbòro yãi. 32 Zĩ birean ò tó kpà Gidiɔnnɛ Yerubaali ò pì: Ò à tó kũ Baalio, zaakũ a gbagbakin à gbòro.

Gidiɔn sèedagbɛkana Dikiria

33 Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa gbɛ̃ pãndenɔ kɔ̃ kàkara ń pínki ò bikǔ Yodaa, akũ ò bùraa kàtɛ Yɛzɛrili guvutɛn. 34 Dikiri Nini gɛ̃ Gidiɔn gũn, akũ à Abiɛzanɔ sìsi kũ kuruo de ò su ò téai. 35 À gbɛ̃nɔ zǐ Manasenɔ bùsu gu sĩnda pínkia ò ń sísi se ò su ò téai. Akũ à gbɛ̃nɔ zǐ Asanɔ bùsun kũ Zɛbulininɔ bùsuuo kũ Nafatalinɔ bùsuuo. Akũ ò sù ò kàkara kũńwo.

36 Gidiɔn pì Ludanɛ: Tó ĩni Isarailanɔ bo ma gãi lákũ n a lé sèmɛnɛ nà, 37 ǹ gwa, matɛn sãkã kátɛ pówɛgbɛ̃kia. Tó plí kpà sãkã pìia ado akũsɔ̃ zĩtɛ gɔ̃ kori, mani dɔ̃ sà kũ ĩni Isarailanɔ bo ma gãi lákũ n ò nà. 38 Akũ à kè lɛ. Kũ gu dɔ̀, akũ à fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ à sãkã pìi fɛ̃̀, a í ta pà. 39 Akũ Gidiɔn pì Ludanɛ: Ǹsun pɔ fɛ̃ kũmaoro. Má ye mà yã gbɛkamma gɛ̀n do dɔ. Ǹ tó mà gwa sãkãa gɛ̀n do dɔ. Adikĩna sà, ǹ tó plí kpá zĩtɛa ado, sãkã gɔ̃ kori. 40 Gwãani birea Luda kè lɛ. Plí kpà zĩtɛa gu sĩnda pínkia, sãkã mé à gɔ̃ kori ado.

7

Gidiɔn kũ a gbɛ̃nɔ zǏblena Midiãnɔa

1 Gidiɔn kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ fùtɛ kɔnkɔ káakukaaku ò gèɛ ò bùraa kàtɛ Arodi ísɛ̃bokia. Midiãnɔ bùra kú guvutɛn gugbãnduru kpa Mɔre sǏsĩgɛrɛɛi. 2 Akũ Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ kè dasi, mani Midiãnɔ nańnɛ ń ɔĩro. Tó ma ń náńnɛ ń ɔĩ, oni ĩa dã ò pi ń zĩda gbãna mé à ń bó. 3 Ǹ kpàkpa kɛ gĩa ǹ pińnɛ, gbɛ̃ kũ swɛ̀̃ kɛ̃̀agu àtɛn lukaluka, ade ɛra. Akũ gbɛ̃nɔn dúbu baro awɛɛpla èra, gbɛ̃nɔn dúbu kuri mé ò gɔ̃. 4 Akũ Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Ò kpé dasi ari tera. Ǹ gé kũńwo í kĩnaa, mani ń plɛplɛnnɛ gwe. Gbɛ̃ kũ ma ònnɛ oni gé kũnwonɔ mé oni gé, gbɛ̃ kũ ma ònnɛ oni gé kũnworonɔ sɔ̃ mé oni gɔ̃. 5 Kũ à gèɛ kũńwo í kĩnaa, Dikiri pìnɛ: Ǹ gbɛ̃ kũ n è ò lé pètɛ ía lán gbɛ̃ bànɔ sé kpado kũ gbɛ̃ kũ ò kùtɛ ń kosoa ò í dǎ kũ ɔo òtɛn minɔ. 6 Gbɛ̃ kũ ò lé pètɛ íanɔ gbɛ̃nɔn wàa do kpé basɔɔromɛ. Gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃ ò kùtɛ ń kosoa ò í mì. 7 Akũ Dikiri pì Gidiɔnnɛ: Mani Midiãnɔ naárɛ á ɔĩ kũ gbɛ̃nɔn wàa do kpé basɔɔro kũ ò lé pètɛ íanɔo sà mà á bo. Ǹ gbɛ̃ kparanɔ gbarɛ, ń baadi tá a bɛa. 8 Akũ Gidiɔn gbɛ̃nɔn wàa do kpé basɔɔro pìnɔ sè, ò gbɛ̃ kũ òtɛn tá bɛnɔ zànanɔ kũ ń kurunɔ sìḿma, akũ à ń gbárɛ.

Gidiɔn kú sǏsĩi musu, Midiãnɔ bùra kú guvutɛn a gɛ̃i. 9 Gwãani birea Dikiri yã ònɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ géńyĩ ń bùran, zaakũ ma ń nánnɛ n ɔĩ. 10 Tó vĩna tɛni n kũ ǹ géńyĩmɛ, ǹ kipa ǹ gé lɛɛlɛ kũ n zĩkɛri Purao 11 ǹ sã kpá yã kũ òtɛn oi. Yã pì ni n gba swɛ̀ de ǹ géńyĩ ń bùran. Akũ à kìpa kũ a zĩkɛri Purao ò nà ń bùra léi. 12 Midiãnɔ kũ Amalɛkinɔ kũ ifãboki kpa gbɛ̃ pãndenɔn katɛna guvutɛn ń pínki, ò kpá lán sutɛ̃nɔ bà. Odi fɔ̃ ò ń lakuminɔ nàroro, ò dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà.

13 Kũ Gidiɔn kà gwe, à gbɛ̃ke lè, àtɛni a nana baba a gbɛ̃ndonɛ à pì: Ǹ nana kũ ma ò ma. Ma è burodi bundurunna tɛn gbigiri kɛ, akũ à lètɛ ó bùran à sì bizakutaa, akũ kuta pìi lètɛ kpɛdangara à gɔ̃ katɛna. 14 Akũ a gbɛ̃ndo pìi

pìnɛ: Yoasi né Gidiɔn, Isaraila buri fɛ̃nɛdan n è gwe, adi kɛ pɔ́ pãndenlo. Luda Midiãnɔ kũ ó bùraao nànɛ a ɔĩ pínki.

15 Kũ Gidiɔn nana pì yã̀ mà kũ a bɔkɔtɛnaao, à donyĩ kè Dikirinɛ. Akũ à èra Isarailanɔ bùran à pì: À futɛ! Dikiri Midiãnɔ nàwɛrɛ ó ɔĩ. 16 À gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔɔroo pìnɔ kpàatɛ gã̀ aakɔ̃, akũ à kuru kũ lo korio kpà ń baadia. Akũ ò sɛ̃̀tɛ sɔ̀tɔsɔtɔ lo pìnɔ gũn. 17 À pìńnɛ: Matɛn gé ari ń bùra léa. Àgɔ̃ ma gwa. Lákũ a è ma kè nà, à kɛ lɛ se. 18 À lika ń bùraai pínki. Tó makũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ ó kuru pè, à á pɔ́ pé se à wiki lé à pi: Dikiri pómɛ kũ Gidiɔnwo. 19 Gidiɔn kũ gbɛ̃nɔn basɔɔro kũ ò kú kãaonɔ kà bùra léa lizãndo gudãkpãrinɔ kɔ̃ lilinkɛnaa gbɛra gɔ̃̀nɔ. Akũ ò ń kuru pè ń pínki, ò lo kũ ò kũnanɔ wìwi. 20 Akũ gã̀ aakɔ̃ pìnɔ baadi a kuru pè ò ń lonɔ wìwi. Ò sɛ̃̀tɛnɔ kũna ɔzɛn, ò kuru kũ òtɛn pénɔ kũna ɔplan. Akũ ò wiki lè ò pì: Dikiri kũ Gidiɔnwo fɛ̃nɛdamɛ. 21 Baadi zɛ a gbèn likana bùraai, akũ bùradenɔ fùtɛ ò lèkɔ̃a kũ wikio ò bàa lè. 22 Kũ ò kuru mèn wàa do kũ basɔɔronɔ pè lɛ, Dikiri tò bùraa pì denɔ kɔ̃ dèdɛ kɔ̃ tɛ̃nɛ kũ fɛ̃nɛdao. Zɔ̀̀karii pìnɔ bàa lè ò tà Bɛtɛsita kũ Zererao ari Abɛli Mɛɔla léa Taba kpa. 23 Ò Nafatalinɔ kũ Asanɔ sìsi kũ Manasenɔ ń pínki, akũ ò pètɛ Midiãnɔi. 24 Akũ Gidiɔn gbɛ̃nɔ zɔ̀̀ ò gèɛ Ɛflaimunɔ gukpiden pínki, ò pìńnɛ: À kipa à gé Midiãnɔi. À zé zɔ̃́ńnɛ Yoda bikũkinɔa ari Bɛtɛbara. Akũ ò Ɛflaimunɔ sìsi ń pínki ò gèɛ ò zé zɔ̃́ńnɛ Yoda bikũkinɔa ari Bɛtɛbara. 25 Akũ Ɛflaimunɔ Midiã kínanɔ kù̀ gbɛ̃nɔn pla, Orɛbu kũ Zebuo. Ò Orɛbu dɛ̀ gbèɛ sarɛ, kũ òdi pi tera Orɛbu gbèɛ. Ò Zebu dɛ̀ dɔ, gu pìn òdi pi tera Zebu geepi'ifɛ̃ki. Akũ ò èra ò pè Midiãnɔa. Akũ ò kína pìnɔ mìi zɔ̃̀zɔ̃ ò gèɛo Gidiɔnnɛ Yoda bara dire.

8

1 Ɛflaimunɔ Gidiɔn là ò pì: Bɔ́ yã̀ mé à tò n kèwɛrɛ lɛɛ? Kũ ntɛn gé zɔ̀̀ ká kũ Midiãnɔ, akũ ńdi ó sísiroo? Akũ ò yãkete kài lɛ manamana, 2 akũ à pìńnɛ: Bɔ́n ma kè kũ à kà á pɔ́ ũu? Ákɔ̃nɔ Ɛflaimunɔ geepi kɔ̃nɔwɛna mana de ókɔ̃nɔ Abiɛzanɔ geepikɛkɛnala. 3 Luda Midiã kínanɔ Orɛbu kũ Zebuoo nàárɛ á ɔĩ. Bɔ́n ma fɔ̃ ma kè kũ à kà á pɔ́ ũu? Kũ à òńnɛ lɛ, gbasa ń pɔfɛ̃ kpàtɛ sà.

Zɛba kũ Zalamunao dɛdɛnaa

4 Gidiɔn kũ a gbɛ̃ gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔɔronɔ kpé òtɛn pétɛ Midiãnɔi, bee kũ ń gbãna bùsa. Kũ ò kà Yodai, akũ ò bikù̀. 5 Akũ à pì Sukodenɔnɛ: À ma gbɛ̃nɔ gba pɔ́ble. Ń̀ gbãna bùsa akũsɔ̃ má kpé matɛn pétɛ Midiã kínanɔ Zɛba kũ Zalamunaoi. 6 Akũ Suko gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pì: Zɛba kũ Zalamunao gɛ̃̀ n ɔĩ kɔ̀n yá? Bɔ́n tò óni n zɔ̀̀karinɔ gba pɔ́blee? 7 Gidiɔn wèḿma à pì: Zaakũ a ò lɛ, tó Dikiri Zɛba kũ Zalamunao nàmɛnɛ ma ɔĩ, mani á kɛ yákiyaki kũ gbáranna lèɛo. 8 Zaa gwe à gèɛ Pɛniɛli, akũ à wé kèḿma lɛ dɔ. Pɛniɛlidenɔ wèa lákũ Sukodenɔ wèa nà dɔ, 9 akũ à pìńnɛ se: Tó ma gɛ ma su aafia, mani gudãkpãki lei díkĩna gboro.

10 Zɛba kũ Zalamunao kú Kako kũ ń zɔ̀̀karinɔ gbɛ̃nɔn dúbu gɛ̃ro. Ifãboki kpa zɔ̀̀kari kũ ò gɔ̃̀nɔn gwe. Ń̀ fɛ̃nɛdadenɔ gàga gbɛ̃nɔn dúbu basuddo. 11 Gidiɔn lagatarinɔ zé sè Nɔba kũ Yɔgbɛao ifãboki kpa, akũ à sì zɔ̀̀karii pìnɔ té gɔrɔ kũ ò sã̀ ń zĩda yãn. 12 Midiã kína pìnɔ Zɛba kũ Zalamunao bàa lè, akũ à pètɛńyĩ à ń kũkũ, akũ à tò ń zɔ̀̀karinɔ lèkɔ̃a ń pínki.

13 Kũ Yoasi né Gidiɔn bò zɔ̀̀llan àtɛn su, à bɔ̀tɛ Ɛrɛsi Gbèkpakotozɛn, 14 akũ à Suko kɛfɛnna ke kù̀ à a làla yãi, akũ kɛfɛnna pì Suko gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɔ́ kɛ̃̀nɛ takadan

gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsuppla. 15 Akũ Gidiɔn gèɛ à Sukodenɔ lè à pì: Zɛba kũ Zalamunaon dí. A ma lalandii kɛ̀ yã a pì, Zɛba kũ Zalamunao dí gɛ̃ ma ɔĩ kɔ̀ro. Áni fɔ̃ à ma gbɛ̃ kũ ń gbãna bùsanɔ gba póblero. 16 Akũ à wɛ̃tɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kὺkũ à ń ké yákiyaki kũ gbáranna lèɛo, ò dɔ̀. 17 Akũ à gèɛ à Pɛniɛli gudãkpãki lei gbòro à wɛ̃tɛ gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ.

18 Akũ à Zɛba kũ Zalamunao là à pì: Gbɛ̃ kũ a ń dɛdɛ Tabonɔn de deramɛɛ? Ò wèa ò pì: Ò de lán n bàmɛ, ń bona de lán kínanɛnɔ bà. 19 Akũ Gidiɔn pìńnɛ: Ma vὶni dadokɔ̃nɔdenɔn gwe. Tó a ń tó yã, kũ Dikirio mani á dɛdɛro. 20 Akũ à pì a daudu Yɛtanɛ: Ǹ futɛ ǹ ń dɛdɛ. Né pì dí a fɛ̃nɛda wotoro, vĩna a kὺ, zaakũ né fítinnamɛ. 21 Akũ Zɛba kũ Zalamunao pì: Ǹ futɛ ǹ ó dɛdɛ n zĩda. Baadi kũ a gbãnaomɛ. Akũ Gidiɔn fùtɛ à ń dɛdɛ à mɔ̀zã kũ ò dada ń lakuminɔ wakaanɔ bɔ̀tɛ.

22 Isarailanɔ pì Gidiɔnnɛ: Ǹ gɔ̃ ó mìde ũ kũ n burinɔ. Zaakũ mɔkɔ̃n mé n ó bó Midiãnɔ ɔĩ. 23 Akũ Gidiɔn pìńnɛ: Mani gɔ̃ á mìde ũro, bee ma né. Dikirimɛ á kína ũ. 24 Akũ à èra à pìńnɛ: Matɛn wé kɛáwa: Á baadi pósã kũ à sìḿma kpáma mèn dodo. Midiãnɔ dìgɔ̃ wura pósã dana, zaakũ Sumaila burinɔmɛ. 25 Ò pìnɛ: Óni kpámma kũ nèsɛɛo do. Ò biza kpàtɛ, akũ baadi pósã kũ à sìḿmanɔ dàn mèn dodo. 26 Wura pósã kũ à gbèkaḿma pìnɔ tìkisii kà kiloo baro, mɔ̀zãnɔ kũ pósãnɔ kũ arukĩmba tɛ̃ra kũ Midiã kínanɔ dananɔ kũ mɔ̀zã kũ ò dada ń lakuminɔ wakaaanɔ baasi. 27 Akũ à pì màsokɛbɔ ũ à pètɛ a bɛ wɛ̃tɛn zaa Ɔfla. Akũ Isarailanɔ pãpã kɛ̀ ò dòi ń pínki, akũ à gɔ̀ tankutɛ ũ Gidiɔnnɛ kũ a bedenɔo.

28 Lɛn Isarailanɔ Midiãnɔ gbãna bùsa lɛ. Midiãnɔ dí le ò mìi bò doro. Akũ Isarailanɔ bùsu gɔ̀ katɛna aafia Gidiɔn gɔrɔ ari wɛ̀ bupla.

Gidiɔn ganaa

29 Yoasi né Gidiɔn gèɛ à vùtɛ a bɛa. 30 A négɔ̃gbɛ̃ kũ à ń ínɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ, zaakũ a nɔnɔn dasi. 31 À nɔpose vĩ dɔ zaa Sɛkɛmu kũ à négɔ̃gbɛ̃ ì kãao, akũ ò tɔ́ kpànɛ Abimɛlɛki. 32 Yoasi né Gidiɔn gà a wɛ̀managɔrɔa, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a de póo zaa Ɔfla Abiɛza.

33 Kũ Gidiɔn gà gɔ̀nɔ, akũ Isarailanɔ èra ò pãpã kɛ̀ ò dò Baalii. Akũ ò tãna kũ òdi pi Baalibakakukũoo pètɛ ń dikiri ũ, 34 akũ Dikiri ń Luda kũ à ń bó ń ibɛrɛ kũ ò likańyĩ kpa sĩnda pínkianɔ ɔĩ yã sὰńgu. 35 Odi gbɛ̃kɛ kɛ Gidiɔn kũ òdi pinɛ dɔ Yerubaali bedenɔnɛ yã mana kũ à kɛ̀ńnɛ pínki musuro.

13

Samusi inaa

1 Isarailanɔ èra ò yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ dɔ, akũ Dikiri ń ná Filisitininɔnɛ ń ɔĩ ari wɛ̀ bupla. 2 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Zɔra, Dã burimɛ, a tɔ́n Manɔa. A nanɔ bi paramɛ, adi né iro. 3 Dikiri Malaikaa bò à sù nɔgbɛ̃ pìia à pì: Ǹ ma! Paramɛ n ũ, ńdi né iro, ama ĩni nɔ̀ sí ǹ né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. 4 Ǹ laakari kɛ! Ǹsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Ǹsun tɛ̀ ke blero. 5 Ĩni nɔ̀ sí ǹ né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Gɛ̃ sún na né pìi mìiaro, zaakũ anigɔ̃ de Luda pɔ́ ũmɛ zaa a igɔrɔ. Àkũ mé ani na Isarailanɔ bonaaa Filisitininɔ ɔĩ.

6 Akũ nɔgbɛ̃ pìi gèɛ à ò a zãnɛ à pì: Luda gbɛ̃ke sù ma kĩnaa. Tó n a è, à de lán Luda Malaikaa bà à naasi vĩ manamana. Mádi a la tó mámɛ à bònlo, akũsɔ̃ adi a tɔ́ omɛnɛro. 7 À pìmɛnɛ mani nɔ̀ sí mà né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. À pìmɛnɛ màsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro, akũ dɔ màsun tɛ̀ ke blero, zaakũ né pì nigɔ̃ de Luda pɔ́ ũmɛ zaa

a ina gɔrɔ ari a wɛ̃ndi lén. 8 Akũ Manɔa wé kɛ̀ Dikiria à pì: N yã nna Dikiri! Ǹ tó gbɛ̃ kũ n zǐ ɛra à su dɔ à yã kũ óni kɛ kũ né pìio a inaa gbɛra dawɛrɛ. 9 Luda Manɔa yã mà, akũ Luda Malaikaa pìi èra à sù nɔgbɛ̃ pìia gɔrɔ kũ à kú bura. A zã̃ Manɔa kú kãao gwero, 10 akũ à kɛ̀ likalika à bàa lɛ̀ à gèɛ à ònɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ à bò à sùma zĩ kʊ̀a kʊ̀ dí dɔee! 11 Manɔa fùtɛ à tɛ̀ a nanɔi. Kũ à kà gɔ̃gbɛ̃ pì kĩ̃naa, à a là à pì: Mɔkɔ̃n mé n yã ò kũ ma nanɔo yá? À wèa à pì: Makũmɛ! 12 Akũ Manɔa a là à pì: Tó n yã̃ pìi pàpa, né pì nigɔ̃ de deramɛɛ? Bɔ́ zĩn anigɔ̃ kɛɛ? 13 Dikiri Malaikaa wèa à pì: N nanɔ gɔ̃ yã kũ ma ònɛ kũna pínki. 14 Àsun geepi lí pɔ́ke blero. Àsun wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Àsun tɛ̃ ke blero. Àgɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɛ kũna pínki. 15 Akũ Manɔa pìnɛ: N yã nna, ǹ zɛ gĩa ari ò blènɛ bɔ̀rɔ kɛkɛnnɛ. 16 Dikiri Malaikaa wèa à pì: Bee tó ma gɔ̃ la, mani n pɔ́ke blero. Tó n sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ soru kɛ̀, ǹ o Dikiria. Manɔa dí dɔ̃ kũ Dikiri Malaikaamɛro, 17 akũ à a là à pì: N tɔ́n deramɛɛ? Tó yã kũ n òo pìi kɛ̀, óni sáabu kɛnnɛ. 18 Dikiri Malaikaa wèa à pì: Bɔ́yãin ntɛni ma tɔ́ gbɛkaa? Tɔ́ bonsarɛmɛ. 19 Akũ Manɔa blènɛ bɔ̀rɔɔ kʊ̀ à flawaa sɛ̀ à Dikiri gbàgbao gbɛ̀ ke musu. Kũ Manɔa kũ a nanɔo tɛn gwa, akũ Dikiri yãbonsarɛ kɛ̀ 20 à tò té bò sa'oki pìn à fùtɛ musu, akũ Dikiri Malaikaa fùtɛ tévuraa pìi gũn à tà musu. Kũ Manɔa kũ a nanɔo è lɛ, akũ ò wùtɛ nɛ̀sɛlɛ kutɛna.

21 Dikiri Malaika dí ɛra à sù Manɔa kũ a nanɔooa doro, akũ Manɔa dɔ̃ sà kũ Dikiri Malaikaamɛ. 22 Manɔa pì a nanɔnɛ: O gan yee! Zaakũ o Luda è kũ wéo. 23 Akũ a nanɔ pìnɛ: Tó Dikiri ye à ó dɛmɛ, de adi sa kũ o òa kũ flawaao síro, de adi yã dínɔ owɛrɛro, akũsɔ̃ adi yã pì mɔwɛrɛro.

24 Nɔgbɛ̃ pì né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tɔ́ kpànɛ Samusi. Né pì zɔ̃kɔ̃ kʊ̀, akũsɔ̃ Dikiri arubarikaa dànɛ. 25 Dikiri Nini nà zĩkɛnaaa a gũn gɔrɔ kũ à kú Dãnɔ buran, Zɔra dagura kũ Ɛsɛtaoluo.

14

Samusi nɔsɛna Filisitininɔ té

1 Samusi gèɛ Timina, akũ à Filisitini nénɔkpare ke è gwe. 2 Kũ à sù, akũ à pì a de kũ a daonɛ: Ma Filisitini nénɔkpare ke è zaa Timina. À gé à a wɛtɛmɛnɛ mà sé nɔ ũ. 3 Akũ a de kũ a dao pìnɛ: Nɔ kú n danɛnɔ ke n burinɔ ténloo? Akũ ĩni gé ǹ nɔ sé Filisitini gyɔfɔrɔdenɔ té yá? Akũ Samusi pì a denɛ: Ǹ gé ǹ a wɛtɛmɛnɛ dé, zaakũ nɔkpare pìn má yei. 4 A de kũ a dao dí dɔ̃ kũ yã pìi bò Dikiri kĩ̃naanlo, zaakũ Dikiri tɛn zé wɛtɛ à yã mɔ Filisitininɔnɛmɛ. Gɔrɔ birea Filisitininɔ mé òtɛn kí ble Isarailanɔa.

5 Akũ Samusi tɛn gé Timina kũ a deo kũ a dao. Kũ ò kà Timina geepi bura, músunɛ bɔ̀rɔɔ bò Samusii àtɛn pũtã. 6 Dikiri Nini sùa, akũ à músuu pìi kʊ̀ à kɛ̃̀kɔ̃rɛ lákũ blènɛ bɔ̀rɔɔn à kɛ̃̀kɔ̃rɛ bà. À pɔ́ke kũna a ɔĩ sɔ̃ro. Adi yã kũ à kèɛ pì o a de ke a danɛro. 7 Akũ à gèɛ à yã ò kũ nɔkpare pìio, nɔkpare pì sɔ̃ à kènɛ mana.

8 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀, à fùtɛ àtɛn gé nɔ pì sé, akũ à lìtɛ à gèɛ músu gèɛ pì gwa. Akũ à è zónɔ sàa dɔ̀ a gèɛa ari ò í kɛ̀. 9 Akũ à ɔ dàn à a sàa gà à wòto àtɛn ble, akũ àtɛn táo. Kũ à kà a de kũ a dao kĩ̃naa, à lìńnɛ ò blè, ama adi ońnɛ kũ a bò músu gèɛ gũmmɛro.

Samusi gara kutu dana Filisitininɔnɛ

10 A de gèɛ nɔkpare pì kĩ̃naa, akũ Samusi pɔnna pɔ́ble kèńnɛ lákũ nɔsɛrii dì kɛ nà. 11 Kũ à sù, ò kɛfɛnnanɔ sìsi gbɛ̃nɔn baraakuri ògɔ̃ kú kãao. 12 Akũ Samusi pìńnɛ: Má gara kutu ke vĩ mà daárɛ. Ari pɔ́blena gɔrɔ suppla dí gé

papao, tó a fɔ̃ à gara pìi bòmɛnɛ, mani biza kpááwa pi baraakuri kũ utao waka baraakuri. 13 Tó ádi fɔ̃ à bòmɛnɛ sɔ̃ro, ákɔ̃nɔ mé áni biza pi baraakuri kũ uta waka baraakuriio kpáma. Akũ ò pìnɛ: Ǹ ǹ gara pì dawɛrɛ ò ma. 14 À pìńnɛ:
Póble bò pósorii gũn,
pó nna bò pó gbãna gũn.
Akũ odi fɔ̃ ò gara pìi bòro ari gɔrɔ aakɔ̃. 15 A gɔrɔ siikɔ̃dea ò pì Samusi nanɔnɛ: Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kɛ n zãnɛ à gara pì bowɛrɛ. Tó lɛnlo, óni n kpata kũ n de bedenɔo. Ase a ó sísi de à ó pónɔ síwámɛɛ? 16 Akũ Samusi nanɔ tɛn ɔ́ɔ dɔnɛ à pì: N zãmagu! Ń́ yemairo! N gara ke dà ma gbɛ̃nɔnɛ, akũsɔ̃ ńdi a bona omɛnɛro. Akũ à pìnɛ: Mádi o ma de ke ma danɛro. Bɔ́ mé à tò mani onnɛɛ? 17 Àtɛn ɔ́ɔ dɔnɛ ari gɔrɔ suppla pìi gèɛ à pàpao. A gɔrɔ supplade pìn akũ Samusi gara pìi bònɛ kũ à nàkaraa yãi, akũ a nɔ pìi gèɛ à ò a gbɛ̃nɔnɛ. 18 A gɔrɔ suppladea ari ifãntɛ̃ gɔ̃ gé gɛ̃ kpén wɛ̃tɛ pìi kɛfɛnnanɔ pìnɛ:
Bɔ́ nna mé à de zólaa?
Bɔ́ gbãna mé à de músulaa?
Akũ Samusi pìńnɛ: Tó adi kɛ a bú wì kũ ma zùnunuoro, de ádi fɔ̃ a ma gara pì bòro. 19 Dikiri Nini sùa, akũ à gèɛ Asakɛlɔni à gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn baraakuri à ń́ pókasanɔ bòboń́ma, akũ à gèɛ à kpà gbɛ̃ kũ ò a gara pì bònɛnɔa. Akũ à pɔ fɛ̃ à tà a de bɛa. 20 Akũ ò Samusi nɔ pìi kǔ ò kpà a gbɛ̃nna kũ à zè a sarɛa nɔ pì ségɔrɔa.

15

Samusi tésɔ̃na Filisitininɔ buraa

1 Kũ à kè gɔrɔ pla, burapɔnɔ kɛkɛgɔrɔ kà, akũ Samusi blènɛ bɔ̀rɔɔ kǔ à gèɛ a nɔ pì gwao. À pì: Má ye mà gɛ̃ ma nanɔi kpén. Akũ a nɔ pì de dí a gba zéro 2 à pì: Matɛn da n yeimɛro, akũ ma a kpà n gbɛ̃nnaa. A dakũna mana deala. Ǹ a sé a gɛ̃nɛ ũ. 3 Samusi pìńnɛ: Tó ma yã vãni kè á Filisitininɔnɛ sà, manigɔ̃ taari vĩ doro.

4 Samusi gèɛ à gbɛ̃gbonnɔ kǔkũ wàa do kũ basɔɔroo, akũ à sɛ̃̀ɛ yỳ̀yĩ térereterere. À gbɛ̃gbon pìnɔ vlã yỳ̀yĩkɔ̃a plapla, akũ à sɛ̃̀ɛ pìi yỳ̀yĩ ń vlã pìnɔa. 5 À té nà sɛ̃̀ɛ pìnɔa, akũ à gbɛ̃gbon pìnɔ gbàrɛ Filisitininɔ bura. Ń́ pówɛnɔ té kǔ pínki kũ ń́ pówɛ gbànɔ kũ ń́ geepi búnɔ kũ ń́ kùkpɛnɔ pínki. 6 Akũ Filisitininɔ pì: Dí mé à yã dí taka kèwɛrɛɛ? Akũ ò pì: Samusimɛ, Timina gbɛ̃ anzuree. A anzuree pì a nɔ sìamɛ, akũ à kpà a gbɛ̃nnaa. Akũ Filisitininɔ gèɛ ò té sɔ̃̀ nɔ pìia kũ a deo. 7 Samusi pìńnɛ: Zaakũ a kè lɛ, mani kámma boro ari ma gɛ fĩna booáwa. 8 À sì ń́ té à ń́ ké dúgudugu, ń́ dɛdɛnaa pì gɛ̃̀ onala, akũ à gèɛ à vùtɛ Etamu gbɛ̀wɛɛn.

Filisitininɔ dɛdɛna kũ zaaki gɛrɛwao

9 Filisitininɔ gèɛ ò bùraa kàtɛ Yudanɔ bùsun, ò dàgula ari Gɛrɛwa sarɛ. 10 Akũ Yudanɔ ń́ lá ò pì: Bɔ́yãi a suwái kũ zl̃ioo? Akũ ò pì: O su ò Samusi kũmɛ, de ò kɛnɛ lákũ à kèwɛrɛ nà. 11 Akũ Yudanɔ gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃nɔ gèɛ Etamu gbɛ̀wɛɛ kĩnaa ò pì Samusinɛ: Ń́ dɔ̃ kũ Filisitininɔ mé òtɛn kí blewároo? Bɔ́ yãn n kèwɛrɛ gwee? À wèńma à pì: Pɔ́ kũ ò kèmɛnɛn ma kèńnɛ. 12 Akũ ò pì: O su ò n yĩ ò n kpáńma. Akũ Samusi pì: À la damɛnɛ kũ áni ma dɛ á zĩdaro. 13 Akũ ò pìnɛ: Oi! Óni n dɛro. Óni n yĩ kũ bàaomɛ ò n nańnɛ ń ɔĩ. Akũ ò a yỳ̀ kũ bà dufuo mèn pla ò bò kãao gbɛ̀wɛɛɛ pìi gũn. 14 Kũ ò kà kãao Gɛrɛwa, akũ Filisitininɔ sù ò daalɛ,

òtɛn wiki léa. Dikiri Nini sù Samusia, akũ bà kũ ò a yǐo a ɔnɔa mùna kǔ, akũ bàa pìnɔ zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ a ɔa. 15 À zaaki gè dufu gɛrɛwa è, akũ à nàtɛ à sè à gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ dèdɛo. 16 Samusi pì:
Zaaki gɛrɛwan ma gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ dèdɛo,
zaaki gɛrɛwan ma ń tɔ̃tɔ̃kɔ̃ao.
17 Kũ à yã̄ pìi ò à làka, akũ à gɛrɛwa pìi zùkũna. Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Gɛrɛwa Sǐsĭi.

18 Ími a kǔ gbãna, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: N tò makũ n zɔ̀bleri ma zǐi blè manamana, akũ ń ye mà ga kũ ímio mà létɛ Filisitini gyɔfɔrɔdenɔ ɔĭ yá? 19 Luda Gɛrɛwa guwɛɛ lòkotoo pàra, akũ í bòn. Samusi mì, akũ a wɛ̃ndii sù à gbãna lè. Abire yãin òdi gu pì sísi Ɛnakore. À kú Gɛrɛwa ari kũ a gbãrao. 20 Samusi yã̄ gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ ari wɛ̃ baro Filisitininɔ kíblemmanagɔrɔ.

16

Samusi Gaza gɛ̃ki gbà gboronaa

1 Samusi gèɛ Gaza à karua ke è gwe, akũ à gɛ̃ à wutɛ kãao. 2 Ò pì Gazadenɔnɛ: Samusi kú la. Akũ ò lìka zɔ̃ gu pìii, òtɛni a dã wɛ̃tɛ gɛ̃kia gwãani. Ò yǐtɛ gwãani pìia ò pì: Tó gu dɔ̀, óni a dɛmɛ. 3 Samusi wùtɛ gwe ari lizãndo, akũ à fùtɛ à gèɛ à wɛ̃tɛ gɛ̃ki gbàa kǔ kũ a lípɛtɛna mèn planɔ à gà à wò kũ a gbãngao lɛɛlɛ. À dà a gǎn à gèɛ à zùkũna sǐsĭ kũ à arɛ dɔ Ɛblɔnua musu.

Samusi kũ Dɛlilao

4 Abire gbɛra Samusi yè nɔgbɛ̃ kei zaa Sɔrɛki guvutɛn, a tɔ́n Dɛlila. 5 Akũ Filisitini kínanɔ gèɛ ò nɔgbɛ̃ pìi lè ò pìnɛ: Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kpátɛi de ǹ le ǹ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pìi asiri dɔ̃ kũ lákũ óni kɛ nà ò gbãna mɔnɛo. Tó o a yǐ bàao o a gbãna bùsa, ó baadi ni n gba andurufu ɔgɔ mèn wàa sɔɔro kũ basɔɔroo. 6 Akũ Dɛlila pì Samusinɛ: Ǹ ń gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ asiri omɛnɛ kũ deran oni kɛ nà ò n yĭ kũ bàao ò n gbãna busao. 7 À wèa à pì: Tó ò ma yĭ kũ kyã̄ yĭda mèn supplao, abire mé ani ma busa màgɔ̃ de lán baadi bà. 8 Filisitini kínanɔ sù Dɛlilanɛ kũ kyã̄ yĭda kũ adi kori kɛroo mèn suppla, akũ à a yǐo. 9 A kǔrinɔn utɛna kpénɛn, akũ Dɛlila pì Samusinɛ: Samusi! Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ à kyã̄ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ lán bà mùkumukuu bà, odi a gbãna asiri dɔ̃ro.

10 Akũ Dɛlila pìnɛ: Ntɛni ma lalandi kɛ, ntɛn ékɛ tomɛnɛmɛ. Ǹ omɛnɛ sà lákũ oni n yĭ nà. 11 Akũ à pìnɛ: Tó ò ma yĭ kũ bà gbìgiri dufu kũ odi zĭ kɛo kɔ̀ro, ani ma busa màgɔ̃ de lán baadi bà. 12 Akũ Dɛlila bàa pìi sè à a yǐo. A kǔrinɔn utɛna kpénɛn, akũ à pì: Samusi! Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ Samusi bà kũ à dɔ a ɔaa pìi kɛ̃kɛ̃ lán buu bàa bà. 13 Dɛlila pìnɛ: Ntɛni ma lalandi kɛ ari tera. Ntɛn ékɛ tomɛnɛ. Ǹ omɛnɛ sà lákũ oni n yĭ nà? Akũ à pìnɛ: Tó n ma mìkã̄ gbǎna mèn supplanɔ kǔ n dà àsan n tǎ̄ lán gòdoo bà, tó n káro pèa, mani busa màgɔ̃ de lán baadi bà. Dɛlila tò i a sè, akũ à a mìkã̄ gbǎna mèn suppla pìnɔ kǔ à tǎ̄ lán gòdoo bà 14 à káro pèa. Akũ à pì: Samusi! Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ à vù à àsaa pìi gà à wò kũ a mìkã̄o.

15 Dɛlila èra à pìnɛ dɔ: Ndìgɔ̃ pi ń yemai, akũsɔ̃ ndì ma náani kɛroo? N ma lalandii kè à kà gɛ̀n aakɔ̃. Ńdi n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ asiri omɛnɛro. 16 Lɛn àdigɔ̃ nakaraa lɛ kũ yã̄ pìi takao lakanaa sari. Àtɛni a zĭda yóyɔnɛ ari à gèɛ à fù mɛnaa à ye à ga. 17 Akũ à yã̄ kũ à kú a swɛ̀n òne pínki sà à pì: Gɛ̃ dí na ma mìia zikiro,

zaakũ ò ma kɛ Luda pɔ́ ũmɛ. Tó ò ma mìi bò, ma gbãna ni bo ma gũn, mani
busa màgɔ̃ de lán baadi bà. 18 Kũ Dɛlila è à yã̀ kũ à kú a swɛ̃̀n ɔarɛ pínki, akũ
à légbãzã̀ kè Filisitini kínanɔnɛ à pì: À ɛra à su gɛ̃̀n do dɔ, zaakũ à a sĩnda pínki
ɔmɛnɛ sà. Akũ ò ɛ̀ra ò sù a kĩ̀naa, ò andurufuu pì kũna. 19 Dɛlila tò i Samusi
sè a gbála, akũ à gɔ̃gbɛ̃̀ ke sìsi. À a mìkã̀ gbɛ̀̃na mɛ̀n suppla pìnɔ bò, akũ à nà
busanaaa a gbãna pìi bò. 20 Dɛlila pì: Samusi! Filisitininɔn zɛ la díee! Akũ à vù
àtɛn da áni kɛ lán yã̀ bà à a zĩ̀da bomɛ. À dɔ̃ kũ Dikiri a tonlo. 21 Akũ Filisitininɔ
a kǔ, ò a wɛ́nɔ bòbo, akũ ò gɛ̀ɛ kãao Gaza. Ò mɔ̀gotɛ̃ kpàtii kpànɛ, akũ ò a dà
àtɛn wísi lɔ́ kpɛ́siran. 22 A mìkã̀ pìi ɛ̀ra à nà kunaa dɔ a bonaa gbɛra.

Samusi ganaa

23 Filisitini kínanɔ kɔ̃ kàkara de ò ń tãna Dagɔni gbagba, akũ òtɛn pɔnna kɛ ò
pì: Ó tãna ó ibɛrɛ Samusi nàwɛrɛ ó ɔĩ̃. 24 Kũ Filisitininɔ a è, ò ń tãna sáabu kpà
ò pì:

Ó ibɛrɛ ó bùsuu dɛ̀,
à ó gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dúgudugu,
akũ ó tãna a nàwɛrɛ ó ɔĩ̃.

25 Lákũ ń pɔ kɛ̀ nna nà, ò pì: À Samusi sísi à fàai pɔ́ kɛwɛrɛ. Akũ ò a bò kpésiran
à yáadɔyã̀ kɛ̀ńnɛ.

Kũ ò a zɛ̀ kpé gbɛ̀gbanɔ dagura, 26 à pì kɛfɛnna kũ à a ɔ kũnaanɛ: Ǹ gé kũmao
gbɛ̀gba kũ ò kpé kũnanɔ sarɛ de mà ɔ nanaa mà gbãna lea. 27 Tãnakpɛ pìi pà,
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔn kú gwe kũ Filisitini kínanɔ ń pínki. Gbɛ̃ kũ ò kú kpé pìi
musu kà gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro, kũ ò sù Samusi fàai gwa.

28 Samusi wé kɛ̀ Dikiria à pì: Dikiri Luda, ǹ tó ma yã̀ dɔngu. Luda, ǹ ma gba
gbãna gɛ̀n do dɔ de mà fĩna boo Filisitininɔa ma wé mɛ̀n pla yã̀ musu. 29 À
ɔ nàna gbɛ̀gba mɛ̀n pla kũ ò kpé pì kũna guraguranɔa, a ɔpla kú a doa a ɔzɛ
kú a doa dɔ. 30 À pì: Ǹ tó mà ga kũ Filisitininɔo! À kutuu kɛ̀, akũ à ɔ yǐ̀paa
kũ gbãnao, akũ kpé pìi gbòro à sì Filisitini kínanɔa kũ gbɛ̃ kũ ò kú a gũnnɔ ń
pínki. Gbɛ̃ kũ Samusi ń dɛdɛ a gagɔrɔanɔn dasi de gbɛ̃ kũ à ń dɛdɛ gɔrɔ kũ à
kú kũ wɛ̃̀ndiiola. 31 A dakũnanɔ kũ a de bedenɔ sù ń pínki ò a gɛ̀ɛ sè ò tào,
akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a de Manɔa pɔ́o, Zɔra kũ Ɛsɛtaoluo dagura. À yã̀ gɔ̃̀gɔ̃
Isarailanɔnɛ ari wɛ̃̀ baro.

RUTU

Naomi kũ Rutuo

1 Gɔrɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ tɛn kí ble Isarailanɔ bùsun, nàa gɛ̀, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bò
Bɛtilihamu, Yudanɔ bùsun, à gèɛ à gɔrɔ pla kɛ̀ Mɔabunɔ bùsun kũ a nanɔo kũ
a négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ. 2 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́n Ɛlimɛlɛki. A nanɔ tɔ́n Naomi. A nénɔ
tɔ́n Malonu kũ Kiliɔ̃o. Ɛflata bùsu gbɛ̃nɔmɛ. Ò gèɛ Mɔabunɔ bùsun, akũ ò kú
gwe. 3 Gwen Naomi zã̃ Ɛlimɛlɛki gàn, akũ à gɔ̀ gwe kũ a né gbɛ̃nɔn pla pìnɔo.
4 Ò Mɔabu nɔgbɛ̃nɔ sè nɔnɔ ũ, a do tɔ́n Opa, a do sɔ̃ Rutu. Ò kú gwe lán wɛ̀ kuri
taka bà, a gbɛran 5 Malonu kũ Kiliɔ̃o gà ń pla ń píŋki, akũ Naomi gɔ̀ gɔ̃ sari nénɔ
sari.
6 Kũ à kú Mɔabunɔ bùsun gwe, à mà kũ Dikiri a gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwà à ń gbá
pɔ́ble, akũ à soru kɛ̀ à ta kũ a né nanɔ pìnɔo. 7 Akũ à fùtɛ gu kũ à kunwa à dà
zén kũ a né nanɔ pìnɔo, òtɛn tá Yudanɔ bùsun. 8 Akũ à pì a né nanɔ pìnɔnɛ: À
ɛra à tá á danɔ kĩnaa. Dikiri gbɛ̃kɛ kɛárɛ lákũ a kɛ̀ á gɔ̃ kũ ò gànɔnɛ nà kũ makũo.
9 Dikiri tó á baadi ɛra à zã̃ kɛ à vutɛki le. Kũ à lé zàḿma, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀ manamana.
10 Ò pìnɛ: Óni gé kũnwo n gbɛ̃nɔ kĩnaamɛ. 11 Akũ à pì a né gyaanɔ pìnɔnɛ: À ɛra!
Bóyãi áni gé kũmaoo? Mani ɛra mà négɔ̃gbɛ̃nɔ i de à le à zã̃ kɛḿma dɔn yá? 12 À
ɛra à tá! Ma zĩ kὺ, mani le mà zã̃ kɛ doro. Bee tó ma pì mani wé dɔ zãkɛnaai,
akũ ma lè ɔkɔsiala ma négɔ̃gbɛ̃nɔ ì kãao, 13 áni fɔ̃ à ń dã̃ ari ò kɛ zɔ̃kɔ̃ yá? Áni
fɔ̃ àgɔ̃ kun pose ń yãi yá? Oi, ma nénɔ! Dikiri kpɛ lìmɛnɛmɛ. Yã̃ kũ à á lé pì dí
kɛmɛnɛ nnaro fá!
14 Ò ɛra ò nà ɔ́ɔ dɔa, akũ Opa lé zà a zã̃ daa, ama Rutu gì à nàa. 15 Akũ Naomi
pìnɛ: Ǹ gwa, n gbɛ̃ndo tɛn tá a gbɛ̃nɔ kũ a tãnanɔi. Ǹ ɛra ǹ tá kãao. 16 Akũ Rutu
pìnɛ: Ǹsun nakarama mà n tó mà táro. Gu kũ n gèsɛɛ pètɛn, ónigɔ̃ lɛɛlɛmɛ. Gu
kũ n kipan, gwen mani kipan. N gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ ma gbɛ̃nɔ ũ, n Luda ni gɔ̃ ma Luda
ũ. 17 Gu kũ n gan, gwen mani gan ò ma vĩ gwe. Ga baasiro pɔ́ke ni ó kɛ̃kɔ̃aro.
Tó ma kɛ̃mma, Dikiri yã̃ kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Kũ Naomi è à zèo kũ à tá kãáomɛ,
adi yãke onɛ doro.
19 Akũ ń pla ń píŋki ò gèɛ arɛ ari ò kà Bɛtilihamu. Kũ ò kà gwe, wɛ̃tɛ wå̀ ń
yã̃ musu. Gbɛ̃nɔ pì: Naomin gwe sɔ̃ yá? 20 Akũ à pìńnɛ: Àsungɔ̃ ma sísi Naomi
doro, séde Mara, zaakũ Gbãnasĩndapinkide pɔsirayã̃ kèmɛnɛ. 21 Ma gɛ wɛ̃tɛa kũ
pɔ́nɔ, akũ Dikiri sù kũmao ɔkori. Bɔ́ yã̃ mé à tò áni ma sísi Naomii? Dikiri bò
ma kpɛmɛ, Gbãnasĩndapinkide pì yã'ũmmanaa kpàmai. 22 Lákũ Naomi sù kũ
Mɔabunɔ bùsuuo nàn gwe kũ a né nanɔ Rutu, Mɔabu burio. Ò kà Bɛtilihamu
gɔrɔ kũ ò nà nagãkɛ̃naaamɛ.

2

Rutu dakarɛna kũ Bɔazao

1 Naomi zã̃ Ɛlimɛlɛki bɛ gɔ̃gbɛ̃ ke kun, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ aruzɛkɛdemɛ, a tɔ́n Bɔaza.
2 Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutu pì Naominɛ: Ǹ tó mà gé bura nagã kɔ̃nɔ wɛ màgɔ̃ té gbɛ̃ kũ
à ma wɛ̃nda gwà kpɛ. Akũ à pì a né gyaanɔ pìinɛ: Ǹ gé! 3 Akũ à fùtɛ à gèɛ nagã
kɔ̃nɔ wɛ bura, àdigɔ̃ té pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛ. Akũsɔ̃ bura kũ à gèɛn pì bi Ɛlimɛlɛki danɛ
Bɔaza buramɛ. 4 Akũ Bɔaza bò Bɛtilihamu. Kũ à kà gwe, à fɔ kpà pɔ́kɛ̃rinɔa à
pì: Dikiri gɔ̃ kú kãáo! Akũ ò pìnɛ: Dikiri arubarika dangu! 5 Bɔaza pì a zĩkɛri

kũ à de a pɔ́kɛ̃rinɔ gwàri ũnɛ: Dí mɛ́ à nɔkpare direkũ vĩi? 6 Akũ à wèa à pì: Nɔkpare pì bi Mɔabu nɔgbɛ̃ kũ Naomi bò kãao Mɔabunɔ bùsun à sù kãaomɛ. 7 À pì mà tó à nagã kɔ̃nɔ wɛ pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛ, akũ àtɛn zĩ kɛ zaa kɔnkɔ. Teran à sù kámma bo fíti kuta gũn.

8 Akũ Bɔaza gèɛ à pì Rutunɛ: Ǹ ma yã ma. Ǹsun gɛ́ nagã kɔ̃nɔ wɛ bura pãnden doro. Ǹsun gɛ̃tɛwálaro. Ǹ gɔ̃ la kũ ma nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. 9 Ǹ wɛ́ dɔ zĩ kũ òtɛn kɛa ǹgɔ̃ té ń kpɛ. Ma ò ma kɛfɛnnanɔnɛ ò su wari dɔmmaro. Tó ímì tɛni n dɛ, ǹ gɛ́ ǹ í kũ ò kà orozãnɔn mi. 10 À kùtɛnɛ à mìi nàtɛ à pì: À kè dera makũ kũ buri pãnde nɔgbɛ̃n ma ũ, n laakarii dɔ̀ma, akũ n yã mana kèmɛnɛɛ? 11 Akũ Bɔaza wèa à pì: Ò yã kũ n kè n zã danɛ n zã ga gbɛra òmɛnɛ pínki, lákũ n n de kũ n dao tò nà kũ n bùsuuo, akũ n su n vutɛ gbɛ̃ kũ ń ń dɔ̃ yãronɔ té. 12 Dikiri fĩna bonnɛ yã kũ n kèɛ musu. Lákũ n su n sɔtɔ Dikiri Isarailanɔ Luda oruu gũn nà, à a fĩna bonnɛ manamana. 13 Rutu pì: Baa, n yã mana kèmɛnɛ fá! N ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, n yã nna ò makũ n zĩkɛriinɛ, bee kũ n zĩkɛrinɔ doken ma ũro.

14 Póblegɔrɔ Bɔaza pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ pɔ́ ble la ǹgɔ̃ burodi zɔ̃ dòoa. Akũ à vùtɛ pɔ́kɛ̃rinɔ sarɛ. Bɔaza pɔ́blewɛ kpatanaa kpàa, akũ à pɔ́ blè à kɑ̃̀ ari a kpara gɔ̃̀. 15 Kũ à fùtɛ àtɛn gɛ́ pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ, akũ Bɔaza ò kɛfɛnnanɔnɛ à pì: Bee tó àtɛn pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ nagã kũ à katɛna té, àsun wé'i daaro. 16 À a sà kenɔ bobonɛ nagã gũn à tó à a kɔ̃nɔ wɛ. Àsun pataaro.

17 Akũ à pɔ́ kɔ̃nɔ wè ari ɔkɔsi. Kũ à zɔ̃̀ à a wɛ́ bò, à kà toko lɛ́ do taka bà. 18 Kũ à sè à tào bɛ, akũ à pɔ́ kũ à a kɔ̃nɔ wè pìi mɔ̀ a zã danɛ. À pɔ́ble kpara kũ à gɔ̃̀ pìi kpàa dɔ. 19 Akũ a zã da a là à pì: Mákpan n pɔ́ kɔ̃nɔ wèn gbãraa? N zĩ kè máa? Luda arubarika da gbɛ̃ kũ à laakarii dɔ̀mman. Akũ à gbɛ̃ kũ à zĩ kè a bura yã ònɛ à pì: Gbɛ̃ kũ ma zĩ kè a bura gbãra tɔ́n Bɔaza. 20 Akũ Naomi pì: Ma Dikiri sáabu kè! À kpɛ́ àtɛn gbɛ̃kɛ kɛ ókɔ̃nɔ kũ ó bɛ̃nɛnɔnɛ kũ ó gbɛ̃ kũ ò gànɔ. Akũ à èra à pì: Gbɛ̃ pì bi ó danɛ kãni buri mèn domɛ. 21 Akũ Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutu pì: À pìmɛnɛ mà na a zĩkɛrinɔa ari ò gɛ́ pɔ́ kɛ̃ ò lákao. 22 Akũ Naomi pì a nɛ́ gyaanɔ pìinɛ: À mana ǹ gɛ́ kũ a nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ de òsun wari dɔmma bura pãnde gũnlo yãi. 23 Akũ à nà Bɔaza nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔa. Àdigɔ̃ pɔ́ kɔ̃nɔ wɛ ń kpɛ ari ò gèɛ ò nagã kũ gbadoo kɛ̃ ò làka. À kú a zã da bɛamɛ.

3

Rutu kũ Bɔazao zaa pɔ́wɛgbɛ̃kia

1 Naomi pì a nɛ́ gyaanɔ pìinɛ: À mana mà bɛ wɛtɛnnɛ, gu kũ ĩni le ǹgɔ̃ kunwa aafia. 2 Bɔaza kũ ń kú kũ a zĩkɛrinɔ bi ó danɛnloo? Àkũ mɛ́ àtɛn pɔ́wɛ gbɛ̃ ɔkɔsiala. 3 Ǹ zú o ǹ nísi dɔkɔ. Ǹ n aso mana da ǹ gɛ́ pɔ́wɛgbɛ̃kia. Ǹsun tó à dɔ̃ ń kú gwero ari à pɔ́ blè à í mì à làkao. 4 Tó à wùtɛ, ǹ gu kũ à wùtɛn gwa, ǹ gɛ́ ǹ a biza lɛ́ sɛ́ ǹ wútɛ a gbá sarɛ. Ani yã kũ ĩni kɛ onnɛ. 5 Akũ à pìnɛ: Yã kũ n ò pínki, mani kɛmɛ. 6 Akũ à gèɛ pɔ́wɛgbɛ̃kia à yã kũ a zã da ònɛɛ pìi kè pínki.

7 Bɔaza pɔ́ blè à í mì, a pɔ kè nna. À gèɛ à wùtɛ pɔ́wɛ tuku sarɛ dire kpa, akũ Rutu lɔ̀tèi tɛɛnɛ, à biza gò a gbáa à wùtɛ gwe. 8 Lizãndo kũ Bɔaza kè gìri, à vù kũ io à lìtɛ, akũ à lè nɔgbɛ̃ mɛ́ à wutɛna a gbá sarɛ. 9 Kũ à pì, dímɛɛ, akũ Rutu wèa à pì: N zĩkɛri Rutumɛ. Ǹ n biza lɛ́ kúmala, zaakũ ma danɛ kãni kũ ani ma bomɛ n ũ. 10 À pìnɛ: Dikiri arubarika dangu! Gbɛ̃kɛ kũ n kè kpɛkpɛ díkĩna de a káakupɔla. Ńdi gɛ́ kɛfɛnna wɛtɛro, takaside kesɔ̃ aruzɛkɛde. 11 Ǹsun tó vĩna

n kũro. Pɔ́ kũ n wɛ́ kɛ̀ pínki, mani kɛnnɛ, zaakũ wɛ̃tɛdenɔn dɔ̃ kũ nɔ manamɛ n ũ ń pínki. 12 Yãpuramɛ! N danɛn ma ũ, ama danɛ kãni pãnde kun à kãni demala. 13 Ǹ i la gwãaniala, zia kɔnkɔ tó à ye à n bomɛ, à mana, à n bo. Ama tó adi wero, ma sì kũ Dikirio mani n bo. Ǹ i la ari gu dɔ.

14 À wutɛna a gbá sarɛ gwe ari gudɔo, akũ à fùtɛ ari gu gɔ̃ gɛ́ kɛ̃, zaakũ Bɔaza pìnɛ àsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ kũ à sù pɔ́wɛgbɛ̃kiaro. 15 À pìnɛ dɔ: Ǹ n pɔ́dangãa poro ǹgɔ̃ kũna. Kũ à kũna, akũ Bɔaza nagã kànɛ zaka lɛ́ suddo à dìnɛ, akũ à tào bɛ. 16 Kũ à kà bɛ, à zã da a là à pì: Yã kɛ̀ deraa? Akũ à yã kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi kɛ̀nɛɛ ònɛ pínki, 17 à pì: À ma gba nagã zaka lɛ́ suddo díkĩnamɛ. À pì à mana mà tá ma zã da kia ɔkoriro. 18 Akũ Naomi pì: Ǹ vutɛ tɛɛnɛ ari ǹ yã pì lakana dɔ̃, zaakũ gɔ̃gbɛ̃ pì ni kámma bo gbãra yã pì lakanaa sariro.

4

Rutu zãkɛna kũ Bɔazao

1 Bɔaza gɛ̀ɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ à è danɛ kãni bòri kũ à a yã òo pì tɛn su. Akũ à pì: Ma gbɛ̃, ǹ mɔ́ ǹ vutɛ. 2 Akũ à wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri à pì ò vutɛ. 3 Akũ à pì danɛ kãni kũ ani a sura ba pìinɛ: Naomi kũ à sù kũ Mɔabunɔ bùsuuo tɛni ó vǐni Ɛlimɛlɛki bura kpado yía. 4 Akũ ma è à mana mà a yã onnɛ, de ǹ lú ó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò vutɛna lanɔ wára. Tó ń ye ǹ lúmɛ, ǹ lú. Tó ń ye ǹ lú sɔ̃ro, ǹ omɛnɛ mà ma, zaakũ mɔkɔ̃n mé ń a luna zɛ́ vĩ. Tó n bakanlo, séde makũ mà lú. Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Mani lú. 5 Akũ Bɔaza pì: Tó n bura pìi lù Naomi kũ Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutuoa, ĩni gbɛ̃ kũ à gà gyaanɔ le dɔ, de a tó le à gɔ̃ a túbia. 6 Akũ danɛ kãni bòrii pìi pì: Tó lɛn à de lɛ, mani lúro, de màsun ma zĩda túbi yakaro yãi. Ǹ n pɔ́ lú, zaakũ mani fɔ̃ mà lúro. 7 Isarailanɔ bùsun yã tó gbɛ̃ tɛn bura lú ke tó àtɛni a lilin kɛ, tó àtɛn yã mì láka, àdi a kyate gbá do bo à kpá gbɛ̃amɛ yã pì lakana sèeda ũ Isarailanɔnɛ. 8 Kũ danɛ kãni bòrii pìi pì Bɔazanɛ à lú, akũ à a kyate bò à kpà Bɔazaa. 9 Akũ Bɔaza pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔnɛ kũ gbɛ̃ kparanɔ ń pínki: Ákɔ̃nɔmɛ sèedadenɔ ũ gbãra, kũ ma Ɛlimɛlɛki kũ Malonuo kũ Kiliɔ̃o pónɔ lù Naomia pínki. 10 Akũ ma Malonu gyaanɔ Rutu, Mɔabu nɔgbɛ̃ lè nɔ ũ dɔ, de gbɛ̃ kũ à gàa pì tó le àgɔ̃ kú a túbia, de a tó sún ga a gbɛ̃nɔ té ke a wɛ̃tɛ díkĩna gũnlo. Ákɔ̃nɔmɛ yã pìi sèedadenɔ ũ gbãra.

11 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú gãnu gũnnɔ pì ń pínki: Ókɔ̃nɔmɛ sèedadenɔ ũ. Dikiri tó nɔgbɛ̃ kũ àtɛn gɛ̃ n ɔnn pì gɔ̃ lán Rahila kũ Leao bà, kũ ò Isarailanɔ buri kè. Ani tó ǹ gbãna kũ Ɛflata bùsun ǹ tó bo Bɛtilihamu. 12 Dikiri tó buri kũ ani kpámma kũ nɔgbɛ̃ pìionɔ gɔ̃ lán Pɛrɛzi kũ Tama ì Yudanɛɛ burinɔ bà.

Dauda buri bozirɛ

13 Akũ Bɔaza Rutu sɛ̀ nɔ ũ. À wùtɛ kãao, akũ Dikiri tò à nɔ̀ɔ sì, akũ à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 14 Akũ nɔgbɛ̃nɔ pì Naominɛ: O Dikiri sáabu kɛ̀, adi n tó buri sari gbãraro. Luda tó né pì tó bo Isarailanɔ té. 15 Ani n laakari kpátɛnnɛ, ani n gwa n zĩkũnaa gũn, zaakũ n né gyaanɔ kũ à yenyĩ mé à a ìnnɛ, akũsɔ̃ à mananne de négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔla. 16 Akũ Naomi né pìi sɛ̀ à kpà a kùla à gɔ̃̀ a gwàri ũ. 17 Akũ nɔgbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ pì: Ò négɔ̃gbɛ̃ ì Naominɛ. Akũ ò tó kpànɛ Ɔbɛdi. Àkũmɛ Yɛsɛ de, Dauda dizi ũ.

18 Pɛrɛzi burinɔ tón dí:
Pɛrɛzi mé à Ɛzɛrɔnu ì,
19 Ɛzɛrɔnu Ramu ì, Ramu Aminadabu ì,

20 Aminadabu Nasõ ì, Nasõ Salamɔ ì,
21 Salamɔ Bɔaza ì, Bɔaza Ɔbɛdi ì,
22 Ɔbɛdi Yɛsɛ ì, akũ Yɛsɛ Dauda ì.

SAMUƐLI TAKADA KAAKU

Samuɛli 1:1-7:17
Solu 8:1-15:35
Solu kũ Daudao 16:1-31:13

Ɛlɛkana kũ a gbɛ̃nɔ

1 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Rama, Ɛflaimu bùsu gusĩsĩden. Zufu burimɛ, a tɔ́n Ɛlɛkana, Yeroamu némɛ. Ɛflaimu buri kũ òdi pi Zufu pì mé à Tohu ì, akũ Tohu Ɛliu ì, akũ Ɛliu Yeroamu pìi ì. 2 Ɛlɛkana nɔnɔ vĩ mèn pla, a káaku tɔ́n Ana, a plade tɔ́n Penina. Penina mé à nénɔ vĩ, Ana sɔ̃ à né vĩro. 3 Wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo gɔ̃gbɛ̃ pìi dì bo a wɛ̃tɛ gũn à gé donyĩ kɛ Dikiri Zìkaridenɛ zaa Silo à sa oa. Ɛli négɔ̃gbɛ̃ mèn planɔ Ɔfini kũ Finɛasio kú gwe Dikiri gbàgbarinɔ ũ. 4 Gɔrɔ kũ Ɛlɛkana sa ò, àdi a nɔ̀bɔ kpá a nanɔ Peninaa kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nénɔgbɛ̃nɔ ń pínki, 5 akũ àdi a lɛu pla kpá Anaa kũ à yei yãi, bee kũ Dikiri à kɛ̀ para ũ. 6 A gɔ̃ba pì sɔ̃, àdigɔ̃ a fobo a parakɛna yãi, de à a nèsɛ futɛnɛ. 7 Lɛn àdigɔ̃ kɛnɛ lɛ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo. Tó Ana gèɛ Dikiri kpé gũn, a gɔ̃ba pìi dì a fobo, akũ àdi ɔ́ɔ dɔ ari à fua à pɔ́ ble. 8 Akũ a zã dì a lá: Ana, bɔ́ mé à n le, ntɛn ɔ́ɔ dɔ, ńdi pɔ́ bleroo? À kɛ̀ dera n nèsɛɛ yàkaa? Má dennɛ négɔ̃gbɛ̃ mèn kurilaroo?

9 Zĩkea kũ ò kú Silo, ò pɔ́ blè ò làka, sa'ori Ɛli vutɛna gbàaa Dikiri kpé kpélɛlɛa, akũ Ana fùtɛ 10 kũ nèsɛyakana zɔ̃kɔ̃ɔo, à wé kɛ̀ Dikiria kũ ɔ́ɔdɔo manamana. 11 Akũ à lé kɛ̀ Dikiria à pì: Dikiri Zìkaride, ǹ tó makũ n zɔ̀bleri yã dɔngu! Ǹ ma wɛ̃nda gwa! Tó ma yã dí sãnguro, akũsɔ̃ n ma gba négɔ̃gbɛ̃, mani a kpámma n pɔ́ ũ ari a wɛ̀ndi lén, gɛ̃ ni na a mìia zikiro. 12 Kũ a wékɛna Dikiriaa pì tɛn lákaro, akũ Ɛli tɛni a lé gwa tíii. 13 Ana tɛn adua pì kɛ a swɛ̀ɛ gũn, a lé mé àtɛn kɛ zúkizuki, adi yã o à bò a lén gbɛ̃ke màro. Ɛli tɛn da wɛ̃ tɛni a dɛmɛ, 14 akũ à pìnɛ: Wɛ̃ nigɔ̃ n dɛ ari bɔrɛmɛɛ? Ǹ mì kɛ̃ wɛ̃a. 15 Akũ Ana wèa à pì: Adi kɛ lɛnlo Baa! Nɔgbɛ̃ pɔsiraden ma ũ, mádi wɛ̃ ke í gbãna ke miro. Matɛni ma yã'ũmmananɔ o Dikirinɛmɛ. 16 Ǹsun makũ n zɔ̀bleri ditɛ nɔgbɛ̃ pã ũro. Ma nèsɛ yakana kũ ma kunna bídi gũnwo mé à tò matɛn wé kɛ la ari tera. 17 Akũ Ɛli pìnɛ: Ǹ tá aafia. Isarailanɔ Luda n gba pɔ́ kũ n wé kèaa. 18 Akũ Ana pì: Ǹ tó makũ n zɔ̀bleri yã kángu. Akũ à tà à pɔ́ blè a ãnn wère.

Samuɛli inaa

19 Kũ gu dɔ̀, ò fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ ò gèɛ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ. Akũ ò èra ò tà ń wɛ̃tɛa Rama. Kũ Ɛlɛkana wùtɛ kũ a nanɔ Anao, a yã dɔ̀ Dikirigu. 20 Gɔrɔ birean à nɔ̀ɔ sì à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, akũ à tó kpànɛ Samuɛli, zaakũ à pì: Ma a wé kɛ̀ Dikiriamɛ.

21 Akũ Ɛlɛkana fùtɛ kũ a bedenɔ ń pínki, ò èra ò gèɛ sa kũ òdi o wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo o Dikiria, ò lé kũ ò gbɛ̃̀nɛ fĩna bo. 22 Ama Ana dí géro. À pì a zãnɛ: Tó né pìi kɛ̃̀, akũ mani gé a mɔ Dikirinɛ, anigɔ̃ kú gwe gɔrɔ sĩnda pínki. 23 Akũ a zã pìnɛ: Lákũ à kènnɛ mana nà ǹ kɛ. Ǹ mɛna ari à kɛ̃. Dikiri tó yã pì kɛ. Akũ nɔgbɛ̃ pì a né gwà ari à gèɛ à kɛ̃̀o.

24 Kũ à kɛ̀, akũ à a sɛ̀ à gèɛ kãao Dikiri kpén Silo kũ zùsa wɛ̀ aakɔ̃o kũ wísitio konko do kũ sèwɛ̃o tùru do. Né pìi kè kɛfɛnna ũ. 25 Kũ ò zùsaa pìi kùtu kpà, akũ ò gèɛ kũ né pìio Ɛli kĩnaa. 26 Akũ Ana pìnɛ: Baa, ǹ gaafara kɛmɛnɛ! Kũ n kunnaao makũmɛ nɔgbɛ̃ kũ à zɛ la matɛn wé kɛ Dikiria n wára ũ. 27 Né díkĩnan

ma wé kɛ̀ Dikiria, akũ à ma gba pɔ́ kũ ma gbɛ̀kaaa pìi. 28 Abire yãin ma su a
kpá Dikiria, de àgɔ̃ kun a pɔ́ ũ ari a wɛ̃ndi lén. Akũ ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ gwe.

2

Ana aduakɛnaa
(Luk 1:46-55)

1 Akũ Ana aduaa kɛ̀ à pì:
Ma nɛ̀sɛ tɛn yáa dɔ Dikiria,
ma mì dana ía Dikiri yãi.
Matɛn woo kɛ ma ibɛrɛnɔa,
ma pɔ kɛ̀ nna, kũ à ma sura bà.
2 Gbɛ̃ke kú adona lán Dikiri bàro,
gbɛ̃ke kun lán a bàro,
gbɛ̀si ke kun lán ó Luda bàro.
3 Àsun yã̃ bɔtɛ kũ yɔ̃nkɔoro,
àsun tó zĩda bina yã̃ bo á lénlo,
zaakũ Dikiri Ludamɛ yãdɔ̃ri ũ,
àkũ mé àdi ó yãkɛnanɔ yɔ̃ à gwa.
4 Gɔ̃sa gbãnanɔ sá ɛ̀'ɛ,
ama gbɛ̃ funanɔ gbãna asa dɔ̀ ń pi.
5 Gbɛ̃ kãna tɛn a zĩda aya kɛ pɔ́ble yãi,
ama nà tɛn gbɛ̃ kũ àtɛni a dɛ yã̃ dɛ doro.
Para né ì mèn suppla,
ama nédasi'irii gɔ̃̀ wɛ̃nda.
6 Dikiri mé àdi tó gbɛ̃ ga,
akũsɔ̃ àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ kun.
Àkũ mé àdi tó gbɛ̃ gɛ̃ bùsuu gũn,
akũsɔ̃ àdi gè vu.
7 Dikiri mé àdi su kũ takasio kũ kunna nnao,
àdi ɔ tɔ̃ gbɛ̃kenɔa, àdi gbɛ̃kenɔ sé lei.
8 Àdi wɛ̃ndadenɔ bo bùsutitin,
àdi takasidenɔ bo tuburan.
Àdi ń vutɛ gu dokɔ̃nɔ kũ kínɛnɔ,
àdi tó ò kpata ble kũ gakurio.
Zaakũ zĩtɛ pétɛkinɔ bi Dikiri pómɛ,
akũ à andunia kàtɛa.
9 Àdi a gbɛ̃nɔ gbápɛtɛki dãkpãńnɛ,
àdi yãvãnikɛrinɔ dúgu zɔ̃ gusiran.
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ɔsi nɛ kũ a zĩda gbãnaoro.
10 Dikiri ni a ibɛrɛnɔ ú lɔ́,
ani pata a ibɛrɛnɔa zaa musu,
ani yãkpatɛ kɛ kũńwo ari andunia lézɛkia.
Ani kína kũ à kàa gba gbãna,
ani gbɛ̃ kũ à sɛ̀ɛ pìi mì da ía.
11 Akũ Ɛlɛkana tà a bɛ wɛ̃tɛa Rama, akũ négɔ̃gbɛ̃ pìi gɔ̃̀, àtɛn zĩ kɛ Dikirinɛ kũ
sa'ori Ɛlio.

Ɛli négɔ̃gbɛ̃nɔ

12 Ɛli négɔ̃gbɛ̃nɔ bi né pãsĩnɔmɛ, òdi Dikiri daro. 13 Yã̃ kũ sa'orii pìnɔ dì kɛńnɛn
dí. Tó gbɛ̃ sa ò, gɔrɔ kũ àtɛn nɔ̀bɔɔ pì fùfu kɛ, sa'ori ìba ke dì su kũ saka gãnɛ

aakɔ̃deo kũna. 14 Akũ àdi sí ta gũn ke oro ke mɔ̀'oro, akũ sa'ori dì pɔ́ kũ saka
pìi bòo sɛ́ a pɔ́ ũ pínki. Lɛn òdi kɛ Isaraila kũ ò sù Silonɔnɛ lɛ ń pínki. 15 Bee ari
ògɔ̃ gɛ́ nɔ̀bɔ kpá téa a nísi láka, sa'ori ìba ke dì su à pi gbɛ̃ kũ à sa òo pìinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ
kpá sa'oria à kpá téa, zaakũ ani we à nɔ̀bɔ fùfukɛna símmaro, sé a búsu. 16 Tó
gbɛ̃ pìi pìnɛ áni nɔ̀bɔ kpá téa gĩa a nísi láka, gbasa pɔ́ kũ à yei à sɛ́ sà, akũ ìbaa pìi
dì pi: Oi! Ǹ kpáma gɔ̃nɔ! Tó n gi, mani bo kũ gbãnao. 17 Kɛfɛnna pìnɔ durunna
zɔ̃kɔ̃ Dikirinɛ manamana, zaakũ òtɛni a sa'onɔbɔ gya bomɛ.
18 Négɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ àdigɔ̃ zĩ kɛ Dikirinɛ kũ uta lokommao dana. 19 A da
dì uta gyaba fítinna zɔ̃nɛ. Tó àtɛn su sa o kũ a zão wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo, akũ àdi suonɛ.
20 Ɛli dì sa mana o Ɛlɛkananɛ kũ a nɔ pìio à pi: Dikiri n gba né dɔ kũ n nɔ pìio,
né kũ à a wɛ́ kɛ̀ akũ à kpà Dikiriaa pìi gɛ̃nɛ ũ. Akũ òdi tá ń bɛa. 21 Akũ Dikiri
arubarikaa dà Ananɛ, à èra à né ì mèn sɔɔro, gɔ̃gbɛ̃ aakɔ̃, nɔgbɛ̃ pla. Négɔ̃gbɛ̃
Samuɛli sɔ̃ àtɛn zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri ɔĩ.
22 Ɛli zĩ kὺ yúkuyuku, à yã kũ a nénɔ tɛn kɛ Isarailanɔnɛ mà pínki kũ lákũ òdi
wútɛ kũ nɔgbɛ̃ kũ òdigɔ̃ zĩ kɛ dakarɛki kuta kpélɛlɛanɔo nà. 23 Akũ à ń lá à pì:
Bɔ́ mé à tò átɛn yã kɛ lɛɛ? Ma mà gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á yãvãnikɛna o. 24 Àsun
kɛ lɛro ma nénɔ! Baaru kũ ma mà kũ àtɛn dagula Dikiri gbɛ̃nɔ té pì manaro.
25 Tó gbɛ̃ durunna kɛ̀ a gbɛ̃dakenɛ, Luda ni a yã gɔ̃gɔ̃, ama tó gbɛ̃ durunna kɛ̀
Dikirinɛ, dí mé ani kútɛ kɛnɛɛ? Akũ ò gì ń de yã mai, zaakũ Dikiri zɛ̀ kũ ń
dɛdɛna yãomɛ. 26 Négɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃, àtɛn zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn kara. Àdigɔ̃ nna kũ
Dikirio kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio.

Àlesi bɛ̃̀nɛ dɔna Ɛli bedenɔa

27 Akũ Luda gbɛ̃ke sù à pì Ɛlinɛ: Dikiri pì, gɔrɔ kũ n dizi Haruna bedenɔ tɛn
zɔ̀ ble Firi'aunanɛ zaa Misila, a bo a sum̀ma tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, 28 Isaraila burinɔ té pínki
n dizi Harunan a sɛ̀ a gbàgbari ũ. Akũ à a gbagba, à turaretiti kàarɛ tén kũ
sa'o'utao dana. Dikiri pì, a sa'opɔ kũ Isarailanɔ dì kpáta kpà a burinɔa pínki.
29 Dikiri pì, bɔ́ mé à tò adì a sa'ona nɔ̀bɔ zɔ̃ kũ gbáo kũ gba kũ a dìtɛ ò suoarɛ
a kpé gũnwoo? À pì, bɔ́yãi ndì n nénɔ ditɛ deala, akũ átɛn mɛ̀ kpá kũ a gbɛ̃
Isarailanɔ sa'ona nɔ̀bɔ manaoo? 30 Abire yãi Dikiri Isarailanɔ Luda pì, a dìtɛ
yã n burinɔ kũ n dizi burinɔ mé ògɔ̃ a gbagba ari gɔrɔ sĩnda pínki, ama tera adì
we abirekũi doro. À pì, gbɛ̃ kũ à a kpe tàn áni bɛ̀ɛrɛ líné, gbɛ̃ kũ à a gya bò áni
kɛ pɔ́ ũro. 31 Ǹ ma! À pì, gɔrɔke ni su, áni n bɛ gbãna símma kũ n de bɛ pɔ́o.
Mare zĩ ke nigɔ̃ kú n ɔnn doro. 32 Ĩni wari e a bɛa. Bee tó a arubarikaa pìsi
Isarailanɔa ń pínki, mare zĩ ke nigɔ̃ kú n ɔnnlo ari gɔrɔ sĩnda pínki. 33 N ɔndenɔ
ni gaga zégbãn ń pínki. N gbɛ̃ kũ adi a bo a gbagbazĩ gũnlo ni tó n wɛ́ bobo kũ
ɔ́ɔdɔo, n pɔ ni sira kũ. 34 N né gbɛ̃nɔn pla Ɔfini kũ Finɛasio ni gaga gɔrɔ dokɔ̃nɔ
zĩ ń pínki. Abirekũ nigɔ̃ dennɛ sèeda ũ kũ yã kũ a ò ni kɛ pínki. 35 Dikiri pì, áni
gbɛ̃ sé sa'ori náanide ũ, ani a pɔyenyĩna kɛ lákũ á yei nà. Áni a burinɔ gba gbãna
gíngin, anigɔ̃ zĩ kɛ kína kũ áni kánɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki. 36 N buri kũ ò gɔ̃nɔ ni su
ò kútɛ kɛnɛ ɔgɔ ke burodi yãi ò pi: Ǹ sa'ori zĩ ke dawɛrɛ ò kɛ, de ò pɔ́ fítinna le
ògɔ̃ ble.

3

Dikiri lézuna Samuɛlii

1 Négɔ̃gbɛ̃ Samuɛli tɛn zĩ kɛ Dikirinɛ Ɛli ɔĩ. Gɔrɔ birea Dikiri yã dì su gbɛ̃a
likalikaro, akũ wégupu'ena kun dasiro. 2 Zĩkea Ɛli wutɛna a wútɛkia. A wɛ́

bùsa, àtɛn gu e manamana doro. 3 Samuɛli wutɛna Dikiri kpén, gu kũ Luda
àkpati kunwa. Luda fitila dí ga kɔ̀ro. 4 Akũ Dikiri lé zù Samuɛlii. À wèa à pì:
Makũ dí! 5 Akũ à bàa lè à gèɛ Ɛli kĩnaa à pì: N lé zùmain yá? Ma su. Akũ à pìnɛ:
Mádi lé zunyĩro. Ǹ gé wútɛ. Akũ à èra à gèɛ à wùtɛ. 6 Dikiri èra à lé zùi dɔ, akũ à
èra à gèɛ Ɛli kĩnaa à pì: N lé zùmain yá? Ma su. Akũ à pì: Ma né, mádi lé zunyĩro.
Ǹ gé wútɛ. 7 Samuɛli sɔ̃ à Dikiri dɔ̃ gĩaro, Dikiri yã dí sua yã kɔ̀ro. 8 Dikiri èra à
lé zùi a gɛ̃n aakɔ̃de, akũ à fùtɛ à gèɛ Ɛli kĩnaa dɔ à pì: N lé zùmain yá? Ma su. Akũ
Ɛli dɔ̃ sà kũ Dikiri mé àtɛn lé zu kɛfɛnna pìii. 9 Akũ à pìnɛ: Ǹ gé wútɛ. Tó à lé
zùnyĩ sà, ǹ pi: Ǹ yã o Dikiri, n zɔ̀bleri sã dɔ. Akũ Samuɛli gèɛ à wùtɛ a wútɛkia.
10 Dikiri sù à zɛ̀ gwe, à lé zùi lákũ à kɛ̀ yã nà à pì: Samuɛli! Samuɛli! Akũ
Samuɛli pì: Ǹ yã o Dikiri, makũ n zɔ̀bleri ma sã dɔ. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ma!
Mani yã kɛ Isarailanɔ té, gbɛ̃ kũ à a baaruu mà ni kɛkɛ à sã wɛ̃mɛ. 12 Gɔrɔ birea
mani àlesi kũ ma dɔ̀ Ɛli bedenɔa kɛ pínki zaa a naanaa ari a mìdɛnaaa. 13 Ma
pìnɛ mani tó yã gɔ̃ wí a bedenɔ musu ari gɔrɔ sĩnda pínki yã vãni kũ à a yã dɔ̃
yãi. A nénɔ ń zĩda kpe bò, akũ adi gíńnɛro. 14 Abire yãi ma la dà Ɛli bedenɔ yã
musu ma pì: Sa'ona ke gbadana ni Ɛli bedenɔ taari kɛ̃ḿma zikiro.
15 Samuɛli wùtɛ ari gu dɔ, akũ à Dikiri kpé gbànɔ wɛ̃wɛ̃. À wégupu kũ à è
ona Ɛlinɛ vĩna vĩ. 16 Akũ Ɛli a sìsi à pì: Samuɛli ma né! À wèa à pì: Makũ dí!
17 Akũ à a là à pì: À pìnnɛ deraa? Ǹsun yã pì utɛmɛnɛro. Tó n yã kũ à ònnɛ ke
ùtɛmɛnɛ, Luda yã kɛnnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Akũ Samuɛli yã pìi bàbanɛ pínki, adi a ke
utɛnɛro. Akũ Ɛli pì: Dikirimɛ a ũ. Lákũ à kɛ̀nɛ mana nà à kɛ.
19 Samuɛli tɛn zɔ̃kɔ̃ kũ, akũsɔ̃ Dikiri kú kãao. Adi tó yã kũ à òo lètɛ pãro.
20 Akũ Isaraila kũ ò kú zaa Dã ari Bɛsɛbanɔ dɔ̃ ń pínki sà kũ Samuɛli bi Dikiri
annabiimɛ yãpura. 21 Dikiri dìgɔ̃ bo àgɔ̃ su Samuɛlia Silo, gu kũ à a zĩda mɔ̀nɛn
káaku. Àdi yã onɛ, akũ Isarailanɔ tɛni a yã ma ń pínki.

4

Filisitininɔ Dikiri àkpati sinaa

1 Isarailanɔ bɔ̀tɛ ò gèɛ Filisitininɔa kũ zǐio. Ò bùraa kàtɛ Ɛbɛnɛza, Filisitininɔ
sɔ̃, Afɛki. 2 Filisitininɔ zǐ'ɔ pòro ò gèɛo Isarailanɔa. Kũ zǐ gbãna kǔ, akũ
Filisitininɔ Isarailanɔ blè ò ń dɛdɛ zǐlan gwe lán gbɛ̃nɔn wàa baro taka bà. 3 Kũ
Isarailanɔ sù ń bùran, ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pì: Bóyãi Dikiri tò Filisitininɔ ó blé kũ zǐio
gbãraa? Ò gé ò Dikiri bàka kunna kũoo àkpati sé Silo ò suo àgɔ̃ kú kũoo, de àgɔ̃
ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ. 4 Akũ ò gbɛ̃nɔ zǐ Silo ò gèɛ ò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatii sè
ò sùo. Àkũmɛ Dikiri Zǐkaride kíblegba ũ kɛrubunɔ dagura. Ɛli né gbɛ̃nɔn planɔ
Ɔfini kũ Finɛasio kú kũ àkpatii pìio gwe. 5 Kũ ò kao Isarailanɔ bùran, ò fùtɛ
kũ pɔnna wikio ń pínki ari zĩtɛ yǐgã. 6 Kũ Filisitininɔ wiki pìi mà, ò pì: Bɔ́ wiki
gbãna mé à dɔ Eberunɔ bùran lɛɛ? Kũ ò dɔ̃ Dikiri àkpati mé à kìpa ń bùran, 7 vĩna
ń kũ ò pì: Tãna ke kìpa ń bùrammɛ. Yã gì kũoo sà! Yã dí taka dí kɛ zikiro. 8 Yã gì
kũoo! Dí mé ani ó bo tãna gbãnade pìnɔ ɔĩi? Tãna pìnɔ mé ò yã gàtɛ Misilanɔnɛ
gbárannan. 9 Ókɔ̃nɔ Filisitininɔ ò swɛ̃ ditɛ ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ. Tó ódi kɛ lɛro, óni zɔ̀ ble
Eberunɔnɛ lákũ òtɛn blewɛrɛ nà. Ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ ò zǐ ká kũńwo.
10 Akũ Filisitininɔ fùtɛ Isarailanɔa kũ zǐio ò ń fu, akũ ń baadi bàa lè ò tà bɛ,
zaakũ ń dɛdɛnaa kè dasi. Filisitininɔ ń gbɛ̃ kũ ò té gèsɛnɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn dúbu

baraakuri. 11 Ò Luda àkpatii sì, akũ ò Ɛli né gbɛ̃nɔn planɔ Ɔfini kũ Finɛasioo dɛ̀dɛ.
12 Biliaminu buri gbɛ̃ke bò zǐlan à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ Silo zĩ pìia. À a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̀kɛ̃ à bùsuu kù a mìia. 13 Kũ à kà, à Ɛli lè vutɛna gbàaa zé sarɛ, àtɛn gu dãkpã, zaakũ a laakari kpatɛnaro Luda àkpati yãi. Kũ gbɛ̃ pìi gɛ̀ wɛ̃tɛn, à baaruu kpà wɛ̃tɛdenɔnɛ, akũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki. 14 Kũ Ɛli wiki pìi mà à pì: Zuka dí bò máa? Akũ gbɛ̃ pìi kɛ̀ likalika à gɛ́ onɛ. 15 Ɛli zĩ kǔ à kà wɛ̀ basɔɔro plansari, a wɛ́ gɔ̃ dãadãa, adi gu e doro. 16 Akũ gbɛ̃ pìi pìnɛ: Teran ma bo zǐlan, ma bo zaa gwe kũ bàao gbãramɛ. Akũ Ɛli a là à pì: Bɔ́ mé à kè gwee, ma gbɛ̃? 17 Baarukparii pìi wèa à pì: Isarailanɔ bàa lè Filisitininɔnɛ, akũ Filisitininɔ ń dɛdɛ dasidasi. N né gbɛ̃nɔn planɔ Ɔfini kũ Finɛasio gà dɔ. Ò Luda àkpatii sìḿma dɔ. 18 Kũ à Luda àkpati yã ò, Ɛli bò a gbàaa à lètɛ kpɛdangara wɛ̃tɛ bĩnilɛ sarɛ, akũ a wakaa è à gà, zaakũ à zĩ kǔ, akũsɔ̃ gbɛ̃ kãnamɛ. À dò Isarailanɔnɛ arɛ ari wɛ̀ bupla.
19 Ɛli né Finɛasi nanɔ nɔ̀sina, à kà né'ina. Kũ à Luda àkpati sina baaruu mà kũ a zã de ganaao kũ a zã ganaao, akũ à kùtɛ à né ì, zaakũ nɔ̀wãwã fùtɛa. 20 Kũ àtɛn gbãsĩ lé, gbɛ̃ kũ ò a kũkũnanɔ pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, zaakũ n né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Ama adi weḿmaro, adi ń yã daro. 21 Akũ à tɔ́ kpà né pìinɛ Ikabodu à pì: Isarailanɔ gakuri kɔ̀ɔ è. Zaakũ ò Luda àkpatii sìḿma, akũsɔ̃ a zã de kũ a zão gàga dɔ. 22 À pì: Isarailanɔ gakuri kɔ̀ɔ è, zaakũ ò Luda àkpatii sìḿma.

5

Luda àkpati kunna Filisitininɔ kĩnaa

1 Kũ Filisitininɔ Luda àkpatii sì, ò bòo Ɛbɛnɛza ò tào Asadɔdi. 2 Akũ ò gɛ̀o ń tãna Dagɔ̃ kpén ò dìtɛ a sarɛ. 3 Kũ gu dɔ̀, Asadɔdidenɔ fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ ò è Dagɔ̃ lètɛ zĩtɛ a gbɛrɛa Dikiri àkpati arɛ. Akũ ò Dagɔ̃ sè ò vùtɛ a gbèn. 4 Kũ gu dɔ̀ dɔ, ò fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, akũ ò è Dagɔ̃ lètɛ zĩtɛ a gbɛrɛa dɔ Dikiri àkpati arɛ. A mì kũ a ɔnɔ wòwokõa katɛna kpélɛlɛ gbl̀ia. A gbãn mé à gɔ̃ ditɛna ado. 5 Abire yãi Dagɔ̃ gbàgbarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ a kpén Asadɔdinɔ dì gèsɛ pétɛ a kpé kpélɛlɛ gbl̀iaro ari kũ a gbãrao.
6 Dikiri ɔ tɔ̃ Asadɔdidenɔa à ń ásaru kè à gbènna kàńgu, Asadɔdi kũ a lakutunɔ pínki. 7 Kũ Asadɔdidenɔ è lɛ, ò pì: Isarailanɔ tãna àkpati ni le àgɔ̃ kú kũoo la doro, zaakũ àtɛn ɔ tɔ̃wá kũ ó tãna Dagɔ̃o pãsĩpãsĩ. 8 Akũ ò gbɛ̃nɔ zǐ ò ń kínanɔ kàkara ń pínki, akũ ò ń lá ò pì: Deran óni kɛ nà kũ Isarailanɔ tãna àkpatiioo? Akũ ò pì: Ò géo Gata. Akũ ò gèɛo.
9 Kũ ò kào gwe, Dikiri ɔ tɔ̃ wɛ̃tɛ gwe denɔa dɔ, akũ wɛ̃tɛ pìi wǎ. Dikiri gagagyã kàńgu, gbènna dàńla ń pínki né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 10 Akũ ò gèɛ kũ Luda àkpatii pìio Ɛkɛrɔnu. Kũ òtɛn gɛ̃o, wɛ̃tɛpidenɔ wiki lɛ̀ ò pì: Ò gɛ̀wái kũ Isarailanɔ tãna àkpatiio, de ò ó dɛdɛ ó buriamɛ. 11 Akũ ò gbɛ̃nɔ zǐ ò ń kínanɔ kàkara ń pínki ò pìńnɛ: À Isarailanɔ tãna àkpati sé à táo a gbèn, de àsun ó dɛdɛ ó buriaro. Zaakũ gaga tò wɛ̃tɛ pìi wǎ, Luda ɔ tɔ̃ḿma gwe manamana. 12 Gbènna kà gbɛ̃ kũ odi garonɔgu, akũ wɛ̃tɛpidenɔ wiki kà ludambɛ.

6

Ɛrana kũ àkpatiio Isarailanɔ bùsun

1 Dikiri àkpati kú Filisitininɔ bùsun ari mɔ suppla, 2 akũ ò sa'orinɔ kũ màsokɛrinɔ kàkara ò ń lá ò pì: Deran óni kɛ nà kũ Dikiri àkpatiioo? À owɛrɛ

lákũ óni kɛ nà ò táo a gbèn. 3 Akũ ò wèḿma ò pì: Tó átɛn tá kũ Isarailanɔ tãna àkpatiio, àsun táo koriro. À a gba pɔ́ á taari yãi, áni aafia le, áni yã kũ à tò adi ɔ goáwaro dɔ̃. 4 Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́n óni a gba ò táo ó taari yãii? Ò wèḿma ò pì: À wura pi lán gbènna bà mèn sɔɔro kũ ɛ̃nɛnɔ dɔ mèn sɔɔro á kínanɔ dasi lén, zaakũ gyã dokɔ̃nɔ pì á lé kũ á kínanɔ á pínki. 5 À á gbènnanɔ taka pi kũ ɛ̃nɛ kũ òtɛni ó bùsu yaka takanɔ, à Isarailanɔ tãna kpe tao. Ke ani ɔ gowá kũ ó tãnanɔ kũ ó bùsuuo gwɛɛ? 6 Bɔ́yãi á ye à sãgbãna kɛ lákũ Misilanɔ kũ Firi'aunao kè nàa? Kũ à ń wɛ́ tầ ari ò Isarailanɔ gbàrɛ ò tà, a yã dí dɔáguroo? 7 Tera sà à gɛ́ à zùgo dufu kɛ, à su kũ zù nérande mèn pla kũ òdi gbãngo dańnɛ yãronɔ. À gó pì dɔḿma, à ń né kũ ò téńyĩnɔ kɛ̃ḿma à tá kũńwo ń karaa gũn. 8 À Dikiri àkpati sɛ́ à da gó pìi gũn, à wura pɔ́ kũ átɛn kpãzã á taari yãinɔ ká batan à ditɛ àkpatii pìi sarɛ, à zùnɔ ká zén ò géo 9 àgɔ̃ gwa. Tó àkpatii pì a bùsu zɛ́ sè àtɛn gɛ́ Bɛsɛmɛsi kpa, àkũ mɛ́ à kisira zɔ̃kɔ̃ɔ pìi zǐwá. Tó adi sɛ́tɛ gwe sɔ̃ro, ónigɔ̃ dɔ̃ kũ àkũ mɛ́ à ɔ tɔ̃wáro, yã mɛ́ à sù lɛ.

10 Akũ ò kè lɛ, ò gó dɔ̀ zù nérande mèn planɔa ò ń nénɔ kà kara gũn, 11 akũ ò Dikiri àkpatii dà gó pìi gũn kũ bata kũ wura ɛ̃nɛnɔ kũ gbènna takanɔn kú a gũnwo. 12 Akũ zùu pìnɔ zɛ́ sè súsu ò arɛ dɔ Bɛsɛmɛsi zɛ́a, òtɛn gɛ́ òtɛn ɔ́ɔ dɔ, odi litɛ ɔplai ke ɔzɛiro. Filisitini kínanɔ té ń kpɛ ari Bɛsɛmɛsi bùsu lén.

13 Bɛsɛmɛsidenɔ tɛn pɔ́wɛ kɛkɛ guvutɛn. Kũ ò wɛ́ sè musu, ò àkpatii pìi è, akũ ń pɔ kè nna kũ a enaao. 14-15 Kũ gó pìi kà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛɛa, akũ à zè gbè gbɛ̃ntɛ̃ɛ sarɛ gwe. Akũ Levinɔ Dikiri àkpatii pìi bò kũ bata kũ wura pónɔn kú a gũnwo, ò kàtɛ gbè gbɛ̃ntɛ̃ɛ pìia. Akũ Bɛsɛmɛsidenɔ gó pì lí zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ yàka ũ, ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò Dikiria kũ zùu pìnɔ. Zĩ pìia ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũnɔ ò Dikiria kũ sa'opɔ pãndenɔ. 16 Filisitini kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ yã pìi è, akũ ò èra ò tà Ɛkɛrɔnu zĩ pìia. 17 Wura gbènna kũ Filisitininɔ kpǎzã Dikirinɛ ń taari yãinɔn dí: Asadɔdi pɔ́ do, Gaza pɔ́ do, Asakɛlɔni pɔ́ do, Gata pɔ́ do, Ɛkɛrɔnu pɔ́ do. 18 Wura ɛ̃nɛnɔ kun dɔ Filisitini wéra pìnɔ dasi lén, ń kína gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ pɔ́ ũ. Ń wéra bĩnide pìnɔ baadi kũ a lakutunɔ. Gbè gbɛ̃ntɛ̃ kũ ò Dikiri àkpatii dìtɛa Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛɛaa pìimɛ sèeda ũ ari kũ a gbãrao. 19 Akũ Dikiri Bɛsɛmɛside kenɔ dɛ̀dɛ, kũ ò a àkpatii gũn gwà yãi. À ń dɛdɛ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurimɛ, akũ ò wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀, kũ Dikiri kakatɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kpàńyĩ yãi. 20 Akũ Bɛsɛmɛsidenɔ pì: Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ Dikiri Luda kũ à kú adona pì arɛɛ? Óni àkpatii pì kpãzã dínɔ kĩnaa sàa? 21 Akũ ò gbɛ̃nɔ zǐ Kiriayarimudenɔa ò pì: Filisitininɔ sù kũ Dikiri àkpatiio. À mɔ́ à sɛ́ à táo á kĩnaa.

7

Samuɛli dona Isarailanɔnɛ arɛ

1 Akũ Kiriayarimudenɔ sù ò Dikiri àkpatii pìi sè ò tào Abinadabu bɛa sǐsĩi musu. Akũ ò a né Ɛlɛaza dìtɛ a dãkpãri ũ. 2 Àkpatii pì kú Kiriayarimu à gìi kè, à kè gwe wɛ̃ baro.

Isarailanɔ tɛn wiki lé Dikiria ń pínki, òtɛni a ki wɛtɛ. 3 Akũ Samuɛli pì Isarailanɔnɛ ń pínki: Tó a arɛ dɔ̀ Dikiria kũ nèsɛ mèn doo, à buri zǐtɔnɔ tãnanɔ kũ Asatorɛnɔ bɔtɛ á té, à á zĩda kpá Dikiria àgɔ̃ doi ado, ani á bo Filisitininɔ ɔĩ. 4 Akũ Isarailanɔ Baalinɔ kũ Asatorɛnɔ bɔ̀tɛ ń té, òtɛn do Dikirii ado.

5 Akũ Samuɛli pì: Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ à kɔ̃ kakara Mizipa á pínki, mani kútɛ kɛárɛ Dikirinɛ. 6 Kũ ò kɔ̃ kàkara gwe, akũ ò í tɔ̀ ò kɔ̀tɛ Dikiri arɛ. Zĩ birea ò lɛ́ yì ò pì: O durunna kɛ̀ Dikirinɛ. Akũ Samuɛli yã gɔ̀gɔ̃ Isarailanɔnɛ Mizipa gwe.

7 Kũ Filisitininɔ mà Isarailanɔ kɔ̃ kàkara Mizipa, akũ ń kínanɔ gèɛ lɛ́tɛḿma. Kũ Isarailanɔ mà, vĩna ń kũ, 8 akũ ò ò Samuɛlinɛ: Ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro! Ǹ wiki lɛ́ Dikiri ó Ludaa de à ó sí Filisitininɔa. 9 Akũ Samuɛli sãnɛ yɔ̃miri sɛ̀ à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Dikiria, akũ à wiki lèa Isarailanɔnɛ. Akũ Dikiri sì kãao. 10 Kũ Samuɛli tɛn sa pì o, Filisitininɔ tɛn su Isarailanɔa kũ zl̃io. Zĩ birea Dikiri tò legũ gbãna pàta Filisitininɔa. Swɛ̃ɛ kɛ̃ńgu ò lèkɔ̃a, akũ Isarailanɔ ń ásaru kɛ̀. 11 Kũ Isarailanɔ bɔ̀tɛ Mizipa ò pɛ̀ Filisitininɔa, ò ń dɛdɛ ò ń kpá ari Bɛtɛka. 12 Akũ Samuɛli gbèɛ pɛ̀tɛ Mizipa kũ Sɛnio dagura à tɔ́ kpànɛ Ɛbɛnɛza, zaakũ à pì: Dikiri mɛ́ à kpàwái ari o ka la.

13 Lɛn ò Filisitininɔ fù lɛ, akũ odi fɔ̃ ò èra ò sùḿma kũ zl̃io ń bùsun doro. Dikiri ɔ tɔ̃ Filisitininɔa ari Samuɛli kunna gɔrɔ zakan. 14 Wɛ̃tɛ kũ Filisitininɔ sì Isarailanɔa yãnɔ èra à gɔ̃ ń pɔ́ ũ zaa Ɛkɛrɔnu ari à gèɛ pɛ́ Gataa. Isarailanɔ wɛ̃tɛ pìnɔ kũ ń bùsunɔ sì Filisitininɔa pínki. Isarailanɔ kũ Amɔrinɔ sɔ̃ ò kú kũ kɔ̃o yãkete sari.

15 Samuɛli bi Isarailanɔ don'arɛdemɛ ari a kunna gɔrɔ zakan. 16 Wɛ̃ kũ wɛ̃̀ɛo àdigɔ̃ gé Bɛtɛli kũ Giligalao kũ Mizipao, àdi yã gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ wɛ̃tɛ pìnɔ gũn. 17 Akũ àdi ɛra à tá Rama, zaakũ a bɛn gwe. Àdi yã gɔ̃gɔ̃ Isarailanɔnɛ gwe dɔ. Gwen à Dikiri gbagbaki bòn.

8

Isarailanɔ kína gbɛkanaa

1 Kũ Samuɛli zĩ kǔ, à a nénɔ dìtɛ Isarailanɔnɛ don'arɛdenɔ ũ. 2 A daudu tɔ́n Yoɛli, a plade Abia. Mɔ́kɔ̃nɔ mé òdi yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ Bɛsɛba. 3 Ama a né pìnɔ dí tɛ́ a ágbairo. Ɔgɔyã ń swɛ̃ɛ blè, òdi gusarɛgba sí, òdi yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro. 4 Akũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, ò gèɛ ò Samuɛli lè Rama 5 ò pì: Ǹ gwa, n zĩ kǔ, akũ n nénɔn tɛ́ n ágbairo. Ǹ kína ditɛwɛrɛ sà de àgɔ̃ de ó don'arɛde ũ, lán buri sĩnda pínki a pɔ́ vĩ nà. 6 Kũ ò pì à kína káḿnɛ àgɔ̃ de ń don'arɛde ũ, yã pì dí kɛ Samuɛlinɛ nnaro, akũ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria. 7 Akũ Dikiri pì Samuɛlinɛ: Ǹ gbɛ̃ pìnɔ yã ma, zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ò gìnyĩro. Makũmɛ ò gìmai de màsun kí bleḿmaro yãi. 8 Lákũ ɔ̀tɛn kɛ nà zaa gɔrɔ kũ ma ń bɔtɛ Misila ari gbãra, ò pã kpàmai ò dò tãnanɔi, lɛn ɔ̀tɛn kɛnnɛ lɛ dɔ. 9 Ǹ ń yã ma sà, ǹ lɛ́ daḿma ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ lákũ gbɛ̃ kũ ani kí bleḿma yãnɔ nigɔ̃ de nà.

10 Akũ Samuɛli Dikiri yã pìi bàba gbɛ̃ kũ ɔ̀tɛn kína gbɛkaanɔnɛ pínki 11 à pì: Lákũ gbɛ̃ kũ ani kí bleáwa yãnɔ nigɔ̃ de nàn dí. Ani á négɔ̃gbɛ̃nɔ sí à ń ditɛ a sɔ̃godenɔ kũ a sɔ̃denɔ ũmɛ. Onigɔ̃ táa o a sɔ̃go arɛ kũ bàao. 12 Ani ń ditɛ gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔro ke gbɛ̃nɔn bupla akurikurinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ. Onigɔ̃ a bú wínɛ, onigɔ̃ a pónɔ kɛkɛnɛ, onigɔ̃ a zl̃kabɔnɔ pinɛ kũ a sɔ̃go pónɔ. 13 Ani á nénɔgbɛ̃nɔ sí à ń ditɛ nísigbĩ̃nnakɛrinɔ kũ póblekɛrinɔ kũ burodikɛrinɔ ũ. 14 Ani á buranɔ kũ á geepi búnɔ kũ á kùkpɛ mananɔ síáwa à kpá a ìbanɔa. 15 Ani á pówɛnɔ kũ á geepi nénɔ lɛu kuride síáwa à kpá a bɛgwarinɔ kũ a ìbanɔa. 16 Ani á zɔ̀gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ sí kũ á zù mananɔ kũ á zaakinɔ àgɔ̃ a zĩda zĩ kɛo. 17 Ani á pókãdenɔ lɛu kuride síáwa, ákɔ̃nɔ áni gɔ̃ a zɔ̀nɔ ũ. 18 Gɔrɔ birea sà áni wiki lɛ́ Dikiria gbɛ̃ kũ a sɛ̀ á kína ũ pì yãi, ama ani weáwa gɔrɔ birea doro.

19 Akũ ò gì Samuɛli yã mai ò pì: Oi! Ó ye ògɔ̃ kína vĩmɛ, 20 ónigɔ̃ de lán buri
kparanɔ bà se. Ó kína mé anigɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ, anigɔ̃ dowɛrɛ arɛ zǐi gũn. 21 Kũ
Samuɛli ń yã mà pínki, à gɛ̀ɛ à dà Dikirinɛ a sãn. 22 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ń yã ma,
ǹ kína káńnɛ. Akũ Samuɛli pì Isaraila pìnɔnɛ: Á baadi tá a wɛ̃tɛa.

9

Samuɛli kɔ̃'ena kũ Soluo

1 Biliaminu buri ke kun, a tɔ́n Kisi. Aruzɛkɛdemɛ. Biliaminu buri mé à Afia
ì, Afia Bekora ì, Bekora Zero ì, Zero Abiɛli ì, akũ Abiɛli Kisi pìi ì. 2 À négɔ̃gbɛ̃ vĩ,
a tɔ́n Solu. Kɛfɛnna manamɛ. A mana sára kú Isarailanɔ téro, ń gbɛ̃ke gbǎna
dí vĩ a gànlaro.

3 Kũ Kisi pì zaakinɔ sǎtɛ, akũ à pì a né pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zĩkɛrinɔ doke sé à gé
zaaki pìnɔ wɛtɛ. 4 Akũ ò Ɛflaimu bùsu gusĩsĩde pàra kũ Salisa bùsuuo, odi ń lero.
Akũ ò Salimu bùsuu pàra, ama ò kú gwero. Akũ ò Biliaminu bùsuu pàra, odi
zaaki pìnɔ lero. 5 Kũ ò kà Zufu bùsun, Solu pì zĩkɛri kũ ò lɛɛlɛ pìinɛ: Ǹ mɔ́ ò ɛra.
Tó ódi táro, ma mare ni damu kɛ ó yã musu, ani zaakinɔ yã da doro. 6 Akũ à
wèa: Ǹ ma! Luda gbɛ̃ke kú wɛ̃tɛ dí gũn. À bɛ̀ɛrɛ vĩ, yã kũ à pì ani kɛ, àdi kɛmɛ.
Ò gé gwe. Ke ani zé kũ óni sé ò ó zaaki pìnɔ leo owɛrɛ gwɛɛ. 7 Akũ Solu wèa à pì:
Tó ótɛn gé, bón óni gɛ́onɛɛ? Pɔ́ble ke dí gɔ̃ ó bɔ̀kɔn doro. Ó pɔ́ke vĩ ò Luda gbɛ̃
pì gbaro. Ke bɔ́n ó vĩi? 8 Akũ zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à pì Solunɛ: Ǹ gwa! Má ɔgɔ vĩ fítinle
la. Mani a gba, ani ó da zé kũ à de ò sɛ́a. 9 Isarailanɔ bùsun yã, tó gbɛ̃ tɛn gé
yã gbɛka Ludaa àdi pi: Ǹ mɔ́ ò gé wɛ́gupu'eri kĩnaa. Zaakũ gbɛ̃ kũ òdi pi gbãra
annabi ũ gbãra, àkũmɛ òdi sísi yã wɛ́gupu'eri ũ. 10 Akũ Solu pì a zĩkɛriinɛ: N
yã mana ò. Ò gé. Akũ òtɛn gé wɛ̃tɛ kũ Luda gbɛ̃ pì kunwa.

11 Kũ òtɛn wɛ̃tɛ pìi sǐsĩ kũ, ò dàkarɛ kũ nɔkparenɔ, òtɛn gé í tɔ́. Akũ ò ń lá ò
pì: Wɛ́gupu'eri kú bɛ yá? 12 Ò wèḿma ò pì: Ee, à kú arɛ gwe. À kɛ likalika.
Gbãran à sù, zaakũ ò ye ò sa o gbagbakiamɛ. 13 Tó a gɛ̃ wɛ̃tɛn, áni a e ari àgɔ̃ gé
pɔ́ ble gbagbaki pìia. Zaakũ oni pɔ́ ble gĩaro ari à su, àkũ mé ani arubarika da
sa'opɔblen gĩa, gbasa gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ pɔ́ ble. Àgɔ̃ wãna, zaakũ a lenagɔrɔn dí.

14 Kũ ò gɛ̃ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ ò dàkarɛ kũ Samuɛlio gɔ̃nɔ, à bò àtɛn gé gbagbaki
pìia. 15 Ari Solu gɔ̃ gé su, Dikiri gĩnakɛ à yã dí dà Samuɛlinɛ a sãn à pì:
16 Zia mandara'i mani Biliaminu bùsu gbɛ̃ zĩmma. Ǹ nísi kúa ǹ a ditɛ ma gbɛ̃
Isarailanɔ don'arɛde ũ. Ani ma gbɛ̃ pìnɔ bo Filisitininɔ ɔĩ. Ma a gbɛ̃ pìnɔ wiki
mà, akũ ma ń wɛ̃nda gwà.

17 Kũ Samuɛli Solu è, Dikiri pìnɛ: Gbɛ̃ kũ ma a yã ònnɛ pìin gwe. Àkũ mé ani kí
ble ma gbɛ̃nɔa. 18 Akũ Solu nà Samuɛlii wɛ̃tɛ bĩnilɛa à a là à pì: Wɛ́gupu'eri bɛ
kú mámɛɛ? Ǹ mɔmɛnɛ. 19 Akũ Samuɛli wèa à pì: Makũmɛ ade pì ũ. Ǹ domɛnɛ
arɛ ò gé gbagbakia, ĩni pɔ́ ble kũmao gbãra. Zia kɔnkɔ mani n nèsɛgũnyã onnɛ
pínki, gbasa mà n gbarɛ. 20 Ǹsun n zaaki kũ ò sǎtɛ zaa gɔrɔ aakɔ̃ damu kɛro,
zaakũ ò ń lé. Dín Isarailanɔn yei ń pínkii, tó adi kɛ mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ
baasiro? 21 Akũ Solu pì: Biliaminu burin ma ũroo? Ma buri mé à fíti de
Isaraila burinɔla ń pínki, akũ ma danɛnɔ mé ò kl̀ańyĩ Biliaminu burinɔ té.
Bóyãi ntɛn yã dí taka omɛnɛɛ?

22 Akũ Samuɛli Solu kũ a zĩkɛriioo sè à gɛ̃ kũńwo pɔ́blekpɛn, à vutɛki mana
kpàḿma gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ té. Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn baraakuri taka bà. 23 Akũ

Samuɛli pì pɔ́blekɛriinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kū ma kpàmma ma pì ǹ a ditɛki kɛ pì sɛ́ ǹ mɔ́o.
24 Akū pɔ́blekɛrii pìi sù kū nɔ̀bɔ gbá pìio à dìtɛ Solu arɛ. Akū Samuɛli pì: Pɔ́ kū
ò dìtɛnnɛn dí. Ǹ só, zaakū ò dìtɛnnɛ ari mandara'i kū gbɛ̃ kū ma ń sísinɔ. Akū
Solu pɔ́ blè kū Samuɛlio zī birea.
25 Kū ò kìpa gbagbaki pìia, ò gɛ̀ wɛ̃tɛ gũn, akū Samuɛli gɛ̀ɛ à yã̄ ò kū Soluo a
kpɛ́ musu. 26 Akū ò ì gwe. Kū gu ye à dɔ, akū Samuɛli lɛ́ zù Solui kpɛ́ musu gwe
à pì: Ǹ futɛ, mà gɛ́ zɛnnɛ. Kū Solu fùtɛ, àkū kū Samuɛlio ò bò bàai ń pla. 27 Kū
ò kà wɛ̃tɛ kpɛ, akū Samuɛli pì Solunɛ: Ǹ o n zīkɛriinɛ àgɔ̃ gɛ́, mɔkɔ̃n ǹ zɛ gĩa de
mà yã̄ kū Dikiri ò onnɛ.

10

Samuɛli nísíkuna Solu mìia

1 Akū Samuɛli nísi tùruu sè à nísi kù Solunɛ a mìia, akū à lɛ́ pèa à pì: Dikiri
mé à n ditɛ don'arɛde ū a gbɛ̃ Isarailanɔnɛ. Ĩni kí ble Dikiri gbɛ̃nɔa ǹ ń bo
ń ibɛrɛ kū ò likaǹyĩnɔ ɔĩ. Sèeda kū ani tó ǹ dɔ̃ kū Dikiri mé à n ditɛ a gbɛ̃nɔ
don'arɛde ũn dí. 2 Tó o kɛ̃kɔ̃a la tera, ĩni da gbɛ̃nɔn planɔlɛ Zɛlɛza, Rahila mira
sarɛ, Biliaminu bùsu léi. Oni pinnɛ: Ò zaaki kū n gɛ wɛtɛnɔ lè. Ń yã̄ n de kũna
gbãna doro, n yãn àtɛni a damu kɛi sà, àtɛn pi deran áni kɛ a né yã̄ musu nàa?
3 Bona gwe, tó n tɛ arɛ, tó n ka gbiri lí kǔ kĩnaa zaa Tabo, gbɛ̃nɔn aakɔ̃ ni danlɛ
gwe dɔ, òtɛn gé Luda gbagba zaa Bɛtɛli. Ń gbɛ̃ do blènɛnɔ kũna mèn aakɔ̃, ń
gbɛ̃ do burodi kũna mèn aakɔ̃, akū ń gbɛ̃ do sèwɛ̃ kũna tùru do. 4 Oni n aafia
gbɛka, oni burodi mèn pla kpámma, ń sí. 5 Abire gbɛra tó n ka Luda sĩsĩ kū
à kú Gibɛa, gu kū Filisitininɔ gudãkpãki kún, tó n ka kãni kū wɛ̃tɛ pìio, ĩni
dakarɛ kū annabinɔ ò tétɛkɔ̃i, òtɛn kipa gbagbakia. Òtɛn dońnɛ arɛ kū mɔrɔnɔ
kū gằgãnɔ kū gidigbonɔ kū kutɛnɔ, òtɛn annabikɛyã̄ o. 6 Dikiri Nini ni summa,
ĩni annabikɛyã̄ o kũńwo, ĩni li gbɛ̃ dufu ũ. 7 Tó sèeda birenɔ kè lɛ, ǹ yã̄ kū n a
kɛna zé è kɛ, zaakū Luda kú kũnwo. 8 Ǹ domɛnɛ arɛ gɛna Giligala, mani n le
gwe, mani sa'opɔ kū òdi ká tén à té kū o kū kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. Ǹ ma dã̄ gwe
ari gɔrɔ suppla, mani su mà n le gwe, mani yã̄ kū ĩni kɛ onnɛ.
9 Kū Solu kpɛ lì Samuɛlinɛ, àtɛn tá, Luda a nèsɛɛ lìtɛnɛ, akū sèedaa pìnɔ kè zĩ
birea pínki. 10 Kū ò kà Gibɛa, annabinɔ dàalɛ ò tétɛkɔ̃i, akū Luda Nini sùa, àtɛn
annabikɛyã̄ o kũńwo. 11 Kū gbɛ̃ kū ò a dɔ̃nɔ a è, àtɛn annabikɛyã̄ o kū annabinɔ,
ò kɔ̃ là ò pì: Bɔ́ mé à Kisi né lèe? Solu kú annabinɔ té see? 12 Akū Gibɛa gbɛ̃ke yã̄
wèḿma à pì: Gbɛ̃ kparanɔ denɔmɛ díno ũ sɔ̃ɔ? Akū à gɔ̃ baaru pɔ́ ũ òdi pi: Solu
kú annabinɔ té see? 13 Kū Solu annabikɛyã̄ ò à làka, akū à gɛ̀ɛ gbagbaki pìia.
14 Kū Solu tà bɛ kū a zĩkɛriio, a disɛ̃ ń lá à pì: A gɛ mámɛɛ? Solu wèa à pì: O
gɛ zaakinɔ wɛtɛmɛ. Kū ódi ń ero, akū o gɛ Samuɛli kĩnaa. 15 Akū Solu disɛ̃ pìnɛ:
Yã̄ kū Samuɛli òárɛ babamɛnɛ. 16 Akū Solu pì: À pìwɛrɛ ò zaaki pìnɔ lè. Ama
adi kpata yã̄ kū Samuɛli òarɛ babanɛro.

Samuɛli Solu kana kín gupuraa

17 Akū Samuɛli Isarailanɔ kàkara Dikiri arɛ Mizipa. 18 À pìńnɛ: Dikiri á Luda
pì, a á bɔ́tɛ Misila, a á sí Misilanɔ kū buri kū ò ɔ tɔ̃́awanɔ ɔĩ ń pínki. 19 Luda á bɔ́ á
yã'ũmmananɔ kū á warikɛnanɔ gũn pínki, akū a gii gbãra, a pìnɛ à kína káárɛ.
Tɔ̀, à mɔ́ à zɛ Dikiri arɛ sà buri kū burio, ɔn kū ɔnnwo. 20 Kū Samuɛli sù kū
Isaraila burinɔ ń pínki, akū gbè Biliaminu burinɔ sè. 21 Akū à sù kū Biliaminu
burinɔ ɔn kū ɔnnwo. Akū Matari ɔnnn ò zèo. Ɔnde pìnɔ té Kisi né Solu mé à blè.

Kũ ò a wètɛ, òdi a lero. 22 Akũ ò èra ò Dikiri là dɔ ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ pìi sù la kɔ̀ yá? Akũ Dikiri pì: À utɛna asonɔ dagura. 23 Akũ ò bàa lè ò gèɛ ò a bò ò sù kãao ń té. Kũ à zè ń té, ń pínki ń gbǎna zè a gǎ lén. 24 Akũ Samuɛli pìńnɛ ń pínki: A gbɛ̃ kũ Dikiri sèɛ è yá? Gbɛ̃ke kun lán a bà á téro. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki wiki lè ò pì: Luda ó kína dɔ̃ kũ aafiaao! 25 Akũ Samuɛli kíblena zé bɔ̀kɔtɛńnɛ, akũ à kɛ̀ takadan à dìtɛ Dikiri kpén. Akũ à ń gbárɛ, baadi tà a bɛa. 26 Solu sɔ̃ à tà a bɛa Gibɛa. Gɔ̃ wórɔgɔde kũ Luda zĩ kè ń swɛ̀ɛ gũnnɔ tèi. 27 Akũ gbɛ̃ pã kenɔ pì: Gbɛ̃ bire mé ani ó sura ba yá? Akũ ò a gya bò, odi sunɛ kũ pókeoro, ama Solu a yĩtɛna o.

11

Solu zɪ̀blena Amɔninɔa

1 Amɔni buri Naasa sù kũ a zɪ̀karinɔ, ò bùraa kàtɛ Yabɛsi Giliada sarɛ, akũ Yabɛsidenɔ pì Naasanɛ: Ǹ lédokɔ̃nɔ kɛ kũoo, óni mì natɛnnɛ. 2 Akũ Naasa pìńnɛ: Tó ma á baadi ɔpla wé bɔ̀bɔ, akũ wé'i Isarailanɔ kù ń pínki, gbasa mà lédokɔ̃nɔ kɛ kãáo. 3 Akũ Yabɛsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ pìnɛ: Ǹ ó gba gɔrɔ suppla de ò gbɛ̃nɔ zĩ Isarailanɔ bùsuu gũn pínki. Tó gbɛ̃ke kun à ó sura baro, óni ó zĩda kpámma.

4 Kũ zɪ̀rii pìnɔ kà Solu bɛa Gibɛa, ò yã pìi òńnɛ, akũ ò wɛ̃nda ɔ́ɔ dò. 5 Gɔrɔ birea Solu tɛn su kũ burao, à té a zùnɔi, akũ à pì: Bɔ́ yã mé à sù, akũ òtɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Akũ ò Yabɛside pìnɔ yã bàbanɛ. 6 Kũ Solu yã pìi mà, Luda Nini sùa, akũ a pɔ fɛ̃ manamana. 7 À zùu sè mèn pla à dɛ̀ à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, akũ à gbɛ̃nɔ zɪ̀lo Isarailanɔ bùsuu gũn pínki ò pì: Lɛn oni kɛ gbɛ̃ kũ adi té Solui kũ Samuɛlioro zùnɔnɛ lɛ. Akũ vĩna ń kũ Dikiri yã musu, ò bò ò tèńyĩ lɛɛlɛ ń pínki. 8 Solu ń náro zaa Bɛzɛki. Isarailanɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu wàa do kpé basɔɔro. Yudanɔn kú ń té gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri.

9 Akũ ò pì zɪ̀ri kũ ò sùu pìnɔnɛ: À gɛ́ à o á gbɛ̃nɔnɛ, zia ari ifãntɛ̃ gɔ̃ gɛ́ gbã, óni ń sura ba. Kũ zɪ̀rinɔ tà, ò yã pì baaruu kpà Yabɛsidenɔnɛ, akũ ń pɔ kè nna. 10 Ò pì Amɔninɔnɛ: Óni ó zĩda kpááwa zia, áni á pɔyeina kɛwá.

11 Solu a gbɛ̃nɔ kpàatɛ gǎ aakɔ̃. Gudɔon ò sì Amɔninɔgu ń bùran ò ń dɛdɛ ari ifãntɛ̃ gèɛ à gbǎo. Akũ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nɔ fǎkɔ̃a dodo.

12 Akũ ò pì Samuɛlinɛ: Dínɔ mé ò pì Solu ni kí blewároo? À bɔtɛ kũńwo ò ń dɛdɛ. 13 Akũ Solu pì: Oni gbɛ̃ke dɛ gbãraro, zaakũ Dikiri Isarailanɔ sura bà gbãramɛ. 14 Akũ Samuɛli pì parinɛ: À mó ò gɛ́ Giligala ò ɛra ò Solu ká kpatan gwe dɔ. 15 Akũ ò gèɛ Giligala ń pínki, ò èra ò Solu kà kpatan Dikiri arɛ gwe dɔ, ò kɛnnakũkɔ̃o sa ò Dikiria, akũ Solu kũ Isarailanɔ pɔnna kè gwe ń pínki manamana.

12

Samuɛli mìbona kín

1 Samuɛli pì Isarailanɔnɛ ń pínki: Ma yã kũ a òmɛnɛ mà pínki, ma kína kàárɛ kpatan. 2 Àkũ mé ani doárɛ arɛ sà. Makũ sɔ̃ ma zĩ kǔ, ma mìkã pura kǔ akũ ma néɲɔn kú kãáo. Ma doárɛ arɛ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari kũ a gbãrao. 3 Makũn dí! À kɛ ma sèedadenɔ ũ Dikiri kũ kína kũ à kào arɛ. Ma zù ke zaaki sì á gbɛ̃kea yá? Ma á gbɛ̃ke blè yá? Ma wé tǎ á gbɛ̃kea yá? Gusarɛgba ma wé blè ari ma bo á gbɛ̃ke kpɛ yá? Tó ma kè lɛ, mani a fĩna bonɛ. 4 Akũ ò wèa ò pì: Ńdi ó blero, ńdi wé tãwáro, ńdi póke sí ó gbɛ̃kearo. 5 Samuɛli pìńnɛ dɔ: Dikiri kũ kína kũ à kàaoomɛ á sèedadenɔ ũ gbãra, kũ ádi taari emaro. Ò pì: Dikiri mé à ó sèedade ũ. 6 Akũ Samuɛli pìńnɛ: Dikiri mé à Musa kũ Harunaoo dìtɛ, akũ

ò bò kũ á dizinɔ Misila. 7 À zɛ kyáu Dikiri arɛ, mani yã̄ mana kũ à kèárɛ kũ á dizinɔ babaárɛ. 8 Yakubunɔ gɛna Misila gbɛra á dizinɔ wiki lè Dikiria, akũ à Musa kũ Harunaoo dìtɛ, ò ń bótɛ Misila, akũ ò ń kátɛ bùsu dín. 9 Kũ Dikiri ń Luda yã̄ sàńgu yãi, akũ à ń kpá Azo zǐlkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Siseraa kũ Filisitininɔ kũ Mɔabunɔ kínao, òtɛn zǐ ká kũńwo. 10 Akũ ò wiki lè Dikiria ò pì: O durunna kè o pã̄ kpànyĩ o dò Baalinɔi kũ Asatorɛnɔ. Ǹ ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ sà, ónigɔ̃ donyĩ. 11 Akũ Dikiri Gidiɔn dìtɛ kũ Barakio kũ Yɛfɛtao kũ Samusio ò á bó á ibɛrɛ pìnɔ ɔĩ gu sĩnda pínkia, akũ a gɔ̃ katɛna aafia.

12 Kũ a è Amɔni kína Naasa tɛn su létɛáwa, bee kũ Dikiri á Ludamɛ á kína ũ, a pìmɛnɛ: Oi! Kínan á yei! 13 Tera sà kína kũ a gbèka a sèn dí, àkũmɛ Dikiri dìtɛárɛ. 14 Tó á Dikiri vĩna vĩ akũ átɛn doi, tó átɛni a yã̄ ma akũ ádi bo a yã̄ kpɛro, tó ákɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ àtɛn kí bleáwao té Dikiri á Ludai, ánigɔ̃ aafia. 15 Tó ádi Dikiri yã̄ ma sɔ̃ro, akũ a bo a yã̄ kpɛ, ani ɔ tɔ̃áwa lákũ à kè á dizinɔnɛ nà. 16 À zɛ à yã̄ zɔ̃kɔ̃ kũ Dikiri ni kɛárɛ e. 17 Ésekɛ̃gɔrɔn ó kun loo? Mani Dikiri sísi, ani tó legũ pata à ma, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ á kína gbɛkanaa kè Dikirinɛ ĩni manamana.

18 Akũ Samuɛli Dikiri sìsi, akũ Dikiri tò legũ pàta à mà zĩ birea. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki vĩna kè Dikirinɛ kũ Samuɛlio manamana. 19 Akũ ò pìnɛ: Ǹ wɛ́ kɛwɛrɛ Dikiri n Ludaa de ókɔ̃nɔ n zɔblerinɔ súngagaro. O yã̄ vãni kàra ó durunnanɔla, kũ o kína gbèka.

20 Samuɛli pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. A yã̄ vãni pìi kè pínki, ama àsun kɛ̃ Dikiriaro. Àgɔ̃ doi kũ nèsɛ mèn doo. 21 Àsun kɛ̃a à té pó ginanɔiro. Ò àre vĩro, oni fɔ̃ ò gbɛ̃ boro, zaakũ pó pãnɔmɛ. 22 Dikiri ni a gbɛ̃nɔ zukũnaro a tó zɔ̃kɔ̃ yãi, zaakũ à kàagu à á ké a gbɛ̃nɔ ũ. 23 Makũ sɔ̃, Dikiri súntó mà durunna kɛarɛ mà aduakɛnaárɛ tóro. Mani zé mana kũ à de à sé mɔárɛ. 24 À vĩna kɛ Dikirinɛ, àgɔ̃ doi kũ náanio kũ nèsɛ mèn doo. À laasun lé yã̄ zɔ̃kɔ̃ kũ à kèárɛnɔa. 25 Tó a gi a tɛ yã̄ vãnii, ákɔ̃nɔ kũ á kínao, oni á kakatɛ á pínki.

13

Samuɛli kpãkɛ̃na Solui

1 Kũ Solu kí blè Isarailanɔa wɛ̃ pla, 2 à ń zǐlkarinɔ sè gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro. Gbɛ̃nɔn wàa kuri kú kãao Mikimasa kũ Bɛtɛli gusĩsĩdeo. Gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kú kũ a né Yonatão Gibɛa, Biliaminu bùsun. Akũ à gbɛ̃ kparanɔ gbàrɛ, baadi tà a bɛa.

3 Yonatã̄ lètɛ Filisitini gudãkpãki kũ à kú Gɛbaa, akũ Filisitininɔ a baaruu mà. Akũ Solu zǐ kuru pè Isarailanɔ bùsu gu sĩnda pínkia à pì Eberunɔ ma! 4 Akũ Isarailanɔ mà ń pínki ò pì, Solu lètɛ Filisitini gudãkpãkia, akũ Filisitininɔ zã̄ Isarailanɔ gbĩn. Akũ ò Isarailanɔ sìsi, ò sù ò nà Solua Giligala. 5 Akũ Filisitininɔ kɔ̃ kàkara ò zǐ ká kũ Isarailanɔ. Ń sɔ̃gonɔ kà dúbu baraakuri, ń sɔ̃godenɔ kà dúbu suddo, akũ ń gèsɛdenɔn dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. Akũ ò fùtɛ ò gèɛ ò bùraa kàtɛ Mikimasa, Bɛtavɛ̃ ifãboki kpa. 6 Kũ Isarailanɔ è ò kú wari gũn òtɛn nakara kũńwo, akũ ò ùtɛ gbèwɛɛnɔ gũn kũ dàkonɔ kũ gbè sɔ̀kɔnɔ kũ tɔ̃̀nɔwɛɛnɔ kũ lɔ̀gɔnɔo. 7 Ń gbɛ̃kenɔ gu lè ò bikǔ Yodaa ari Gada bùsun kũ Giliada bùsuuo. Solu kpé kú Giligala, vĩna tɛn gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kũ manamana.

8 À Samuɛli dã̀ gɔrɔ suppla lákũ à dìtɛarɛ nà. Kũ adi suro, akũ a gbɛ̃nɔ tɛn fãkɔ̃a. 9 Akũ Solu pì: À mómɛnɛ kũ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũo kũ sáabukpa sa'opɔnɔ. Akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ pìi ò. 10 Kũ à làka, Samuɛli tɛn ká, akũ Solu pìi gèɛ à dàalɛ à gbãnakɛ kpài. 11 Akũ Samuɛli pìnɛ: Bó yãn n kè gwee?

Solu wèa à pì: Kũ ma è ma gbɛ̃nɔ tɛn fãkɔ̃a, akũsɔ̃ ńdi su gɔrɔ kũ n dìtɛaro yãimɛ. Filisitininɔ tɛn kɔ̃ kakara Mikimasa, 12 akũ ma pì, òsun létɛma Giligala la ari mà Dikiri gbɛka. Akũ ma sa pìi ò tilasi. 13 Akũ Samuɛli pìnɛ: N fayasariyã kè! Ń yã kũ Dikiri n Luda dìtɛnnɛ kũnaro. Tó ń kũna yãmɛ, de Dikiri ni tó n burinɔ gɔ̃ kpata ble Isarailanɔa gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Tera sà ĩni gì kɛ kpataa gũnlo. Lákũ ń yã kũ Dikiri dìtɛnnɛ kũnaro nà, à gĩnakɛ à gbɛ̃ kũ a pɔ kèarɛ wètɛ, à a dìtɛ a gbɛ̃nɔ don'arɛde ũ. 15 Akũ Samuɛli fùtɛ Giligala à gèɛ Gibɛa, Biliaminu bùsun. Akũ Solu a zǐkari kũ ò kú kãaonɔ nàro, ò kà gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ taka bà.

16 Solu kũ a né Yonatão kũ a zǐkari kũ ò kú kũńwonɔn kú Gibɛa, Filisitininɔ sɔ̃ ò bùraa kàtɛ Mikimasa. 17 Zǐkari gǎ aakɔ̃nɔ bòtɛ Filisitininɔ bùran ò gèɛ létɛ Isarailanɔa. Gǎ do gèɛ Ɔfla kpa Suala bùsun, 18 gǎ do gèɛ Bɛtoroni kpa, akũ a aakɔ̃de gèɛ Isarailanɔ bùsu lén, sǐsĩ kũ à arɛdɔna maninɔ guvutɛa kũ gbárannao.

19 Sia kú Isarailanɔ bùsunlo, zaakũ Filisitininɔ pì, Eberunɔ sún fɛ̃nɛda ke sári piro. 20 Filisitininɔ kĩnaan Isarailanɔ dì gé swakurenɔ kũ zùswanɔ kũ kpásanɔ kũ kòmanɔ lé kɛkɛn pínki. 21 Swakure kũ zùswa lékɛkɛnaa kà andurufu plapla, sakanɔ kũ kpásanɔ sɔ̃ andurufu dodo. 22 A yã mé à tò zǐli pìi kágɔrɔ Solu kũ Yonatão zǐkarinɔ fɛ̃nɛda ke sári kũnaro, sé Solu kũ Yonatão baasiro.

23 Filisitini gudãkpãrinɔ gèɛ Mikimasa gbèsɔkɔn.

14

Yonatã zǐblena Filisitininɔa

1 Zĩkea Solu né Yonatã pì kɛfɛnna kũ à a zǐkapɔnɔ kũnaanɛ: Ǹ mɔ́ ò gé Filisitini gudãki kpa zǎ dire. Adi o a denɛ sɔ̃ro. 2 Solu kú bísi lí gbáru Migirɔnu, Gibɛa sarɛ kũ zǐkarinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃. 3 Sa'ori Ahia kú ń té, à a uta lokomma dana. Ikabodu vǐni Aitubu némɛ. Aitubu pì bi Finɛasi némɛ, Ɛli kũ à de Luda gbàgbari ũ Silo daikoremɛ. Ń gbɛ̃ke dɔ̃ Yonatã gèɛ gukearo.

4 Gbèsɔkɔ kũ Yonatã ye à gɛ̃n à Filisitini gudãkpãrinɔ le, gbè sɔ̃ntɛnɔ pɛtɛpɛtɛnan ɔplai kũ ɔzɛo. A do tón Bozezi, a do sɔ̃ Sɛnɛ. 5 A do kú gugbãndurun Mikimasa kpa, a do sɔ̃ gènɔmidɔki Gɛba kpa. 6 Akũ Yonatã pì kɛfɛnna pìinɛ: Ǹ mɔ́ ò gé gyɔfɔrɔde gudãkpãrii pìnɔ kĩnaa. Ke Dikiri ni kpáwái gwɛɛ? Zaakũ yãke ni fɔ̃ à kpá Dikirinɛ à tó ò gí zǐ bleiro, bee tó ó dasi kesɔ̃ ó dasiro. 7 Akũ a zǐkapɔnɔsɛri pìi pìnɛ: Lákũ à n pɔ gbà nà pínki dé, ǹ kɛ. Lákũ n sè nà, má kú kũnwo kũ nèsɛ mèn doomɛ. 8 Akũ Yonatã pì: Tɔ̀, ò géńyĩ ò ó zĩda mɔ́ńnɛ. 9 Tó ò pìwɛrɛ ò zɛ ò ń dãmɛ, óni zɛ ó gbèn, óni géńyĩ doro. 10 Tó ò pì ò sumɛ sɔ̃, óni géńyĩ, zaakũ abirekũ mé anigɔ̃ de sèeda ũ kũ Dikiri ń náwɛrɛ ó ɔĩ.

11 Akũ ò ń zĩda mò Filisitini gudãkpãrii pìnɔnɛ. Akũ Filisitini pìnɔ pì: À gwa! Eberunɔ tɛn bo wɛɛ kũ ò ùtɛnnɔ gũn. 12 Akũ gudãkpãrii pìnɔ lé zù Yonatãi kũ a zǐkapɔnɔsɛriio ò pì: À mɔ́ ò yãke oárɛ la. Akũ Yonatã pì a zǐkapɔnɔsɛriinɛ: Ǹgɔ̃ té ma kpɛ, zaakũ Dikiri ń ná Isarailanɔnɛ ń ɔĩ. 13 Akũ Yonatã tɛn lɔɔtɛ kutɛna, akũ a zǐkapɔnɔsɛri té a kpɛ. Kũ Yonatã ń né, akũ a zǐkapɔnɔsɛrii pì ń dɛdɛ a kpɛ. 14 Lɛtɛmmana káaku pìi gũn Yonatã kũ a zǐkapɔnɔsɛriio ń dɛdɛ gbɛ̃nɔn baro taka bà. Gu pì yàasaa kà bú dɔ̀rɔ basɔɔro taka bà. 15 Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̀ Filisitininɔgu ń bùran kũ zǐlao pínki. Vĩna ń zǐkarinɔ kǔ, gudãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi gé létɛ Isarailanɔanɔ ń pínki. Akũ zĩtɛ yǐgãyĩgã. Luda mé à tò swɛ̃̀ɛ kɛ̀ńgu lɛ.

16 Kũ Solu gudãkpãri kũ ò kú kãao Gibɛanɔ è Filisitini zǐkarinɔ bàa lɛ̀ òtɛn
fãkɔ̃a gu sĩnda pínkia, 17 akũ Solu pì gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔnɛ: À wɛ́ pá ó gbɛ̃nɔi à
gwa, óni dɔ̃ gbɛ̃ kũ ò bò ó té. Kũ ò gwà, ò è Yonatã kũ a zǐkapɔnɔsɛriio mɛ́ ò kú ń
téro. 18 Akũ Solu pì Ahianɛ: Ǹ mɔ́ kũ n sa'o'utao ò Dikiri gbɛka. Zaakũ zĩ birea
à uta lokomma pì dana Isarailanɔ té gwe. 19 Gɔrɔ kũ Solu tɛn yã o sa'orii pìinɛ,
zuka kũ à dɔ Filisitininɔ bùran kèkɛ àtɛn kara, akũ Solu pìnɛ à tó gwe. 20 Solu
a zǐkarinɔ kàkara ń pínki, ò gɛ̃ zǐn, akũ ò è swɛ̃ɛ kɛ̃ Filisitininɔgu manamana,
òtɛn fɛ̃nɛ kákɔ̃nɛ. 21 Eberu kũ ò vùtɛ Filisitininɔ té yã ò sù kũńwo ń bùraa gũnnɔ
èra ò nà ń gbɛ̃ kũ ò kú kũ Soluo kũ Yonatãooa. 22 Kũ Isaraila kũ ò utɛna Ɛflaimu
bùsu gusĩsĩden gwenɔ mà Filisitininɔ tɛn bàa lɛ́, ò nà ń gbɛ̃nɔa dɔ ò pètɛńyĩ zǐi
gũn. 23 Lɛn Dikiri Isarailanɔ bò lɛ zĩ birea, akũ ò zǐi blè ari Bɛtavɛ̃.

Yonatã zɔ́blenaa

24 Isarailanɔ wari kè zĩ birea, zaakũ Solu yã sè kũ Luda tɔ́o a zǐkarinɔnɛ à
pì: Ari ɔkɔsi gɛ́ kɛo, gbɛ̃ kũ à pɔ́ blè ari màgɔ̃ gɛ́ fĩna bo ma ibɛrɛnɔa, ade gɔ̃̀
láaripɔ ũmɛ. Akũ ń gbɛ̃ke dí pɔ́ blero. 25 Zǐkarinɔ sì lákpɛn ń pínki, akũ ò zɔ́'i
è di gu pìn. 26 Kũ ò sì lákpɛn lɛ, ò è zɔ́'i tɛn bàa lɛ́, ama ń gbɛ̃ke dí ɔ zɔ̃a à dà a
lénlo, kũ òtɛn vĩna kɛ ladana kũ Solu dà yãi. 27 Yonatã sɔ̃, adi yã kũ a de dìtɛ
a zǐkarinɔnɛ maro, akũ à a gò kũ à kũnaa zɔ̃̀ zósaa pìia. À ɔ nàa à dà a lén,
akũ a wɛ́ kɛ̃̀. 28 Akũ zǐkari ke pìnɛ: N de yã sè a zǐkarinɔnɛ kũ Luda tɔ́o à pì,
gbɛ̃ kũ à pɔ́ blè gbãra, ade gɔ̃̀ láaripɔ ũmɛ. Abire yãin ń gbɛ̃ sĩnda pínki gbãna
làka. 29 Akũ Yonatã pì: Ma de tɛn wari dɔḿmamɛ. Ǹ gwa lákũ ma wɛ́ kɛ̃̀ nà, kũ
ma zɔ́ pìi mɔ̀sɔ fíti yãi. 30 Tó gbɛ̃nɔ pɔ́ kũ ò sì ń ibɛrɛnɔaa blè gbãra yã dé, de ò
Filisitininɔ dèdɛ de abirela.

31 Zĩ birean Isarailanɔ Filisitininɔ dèdɛ sɛna zaa Mikimasa ari Ayalɔni. Ò
kpàsa búgubugu, 32 akũ ò sì ń pɔ́kãdenɔ té, ò sãnɔ kũ zùnɔ kũ zùnɛnɔ kʊ̀kũ ò
dèdɛ gwe gɔ̃̀nɔ, òtɛn só kũ a aruo. 33 Akũ ò a baaruu kpà Solunɛ ò pì: Ǹ gwa!
Òtɛn durunna kɛ Dikirinɛ, òtɛn nɔ̀bɔ só kũ a aruo. Akũ Solu pì: A bo Dikiri
yã kpɛ. À gbè gbɛ̃̀ntɛ̃ gbigiri kɛ à suo ma arɛ la likalika. 34 Akũ à pì: À fãkɔ̃a ń
té, à pińnɛ ń baadi mɔ́ ma kĩnaa kũ a zùuo ke a sã, ò a kùtu kpá la ò só. Àsun
durunna kɛ Dikirinɛ à nɔ̀bɔ só kũ a aruoro. Akũ baadi sù kũ a zùuo gwãani
birea, à a kùtu kpàkpa gwe. 35 Solu Dikiri gbagbaki bò gwe. Sa'oki kũ à bò
káakun gwe.

36 Akũ Solu pì: Ò pétɛ Filisitininɔi gwãaniala ògɔ̃ ń dɛdɛ ari gu gɛ́ dɔ. Òsun
ń gbɛ̃ke tóro. Akũ ò pìnɛ: Ǹ kɛ lákũ à kènnɛ mana nà. Akũ sa'orii pì: À tó ò
gbɛka Ludaa la gĩa. 37 Akũ Solu gbèka Ludaa: Ò pétɛ Filisitininɔi, ĩni ń nawɛrɛ
ó ɔĩ yá? Akũ adi wea zĩ birearo. 38 Akũ Solu pì: Ákɔ̃nɔ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ á
pínki, à namai la, de ò le ò dɔ̃ durunna kũ ò kɛ̀ gbãra. 39 Kũ Dikiri Isarailanɔ
Surabari tɔ́o, bee tó ma né Yonatã mɛ́ à durunna kɛ̀, séde à ga. Akũ gbɛ̃ke dí lɛ́
síro. 40 Akũ à pìńnɛ: À zɛ kpado gwe, makũ kũ ma néo ónigɔ̃ kú kpado la. Akũ
ò pìnɛ: Ǹ kɛ lákũ à kènnɛ mana nà. 41 Solu pì Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ: Ǹ tó ò
yãpura dɔ̃. Akũ yã Yonatã kũ Soluoo blè, akũ baadi mìi bò bàn. 42 Solu pì: À
gbè la makũ kũ ma néo musu. Kũ yã Yonatã blè, 43 akũ Solu pìnɛ: Ǹ yã kũ n
kɛ̀ omɛnɛ. Akũ Yonatã pìnɛ: Ma gò lɛ́ sɔ̃ntɛn ma zɔ̃̀ zɔ́a, fíti ma mɔ̀sɔ. Makũn
dí! Mà ga. 44 Akũ Solu pì: Yonatã, tó ńdi garo, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 45 Akũ
ò pì Solunɛ: Yonatã ga yá! Àkũ kũ à tò o zǐi blè yá? Oi! Kũ Ludao ódi we kũ

bee a mìkã mèn do à lɛ́tɛ zĩtɛro, zaakũ Luda kpányĩn à yã pìi kèo gbãra. Lɛn ò Yonatã mìi sì lɛ, adi garo. 46 Akũ Solu kámma bò kũ pɛtɛna Filisitininɔiio, akũ Filisitininɔ tà ń bùsun.

47 Kũ Solu vùtɛ Isarailanɔ kpatan à làka, à zǐi kà kũ a ibɛrɛnɔ gu sĩnda pínkia: Mɔabunɔ kũ Amɔninɔ kũ Ɛdɔmunɔ kũ Zoba kínanɔ kũ Filisitininɔo. Kpa kũ à lìtɛn pínki, àdi zǐ blemḿmamɛ. 48 A wórɔgɔkɛ tó bò à zǐi blè Amalɛkinɔa, à Isarailanɔ sì ń wétãmmarinɔa. 49 Yonatã kũ Isibosɛo kũ Malakisuaoomɛ Solu négõgbẽnɔ ũ. À nénɔgbẽnɔ vĩ gbẽnɔn pla. A káaku tón Mɛraba, a plade Mikala. 50 A nanɔ tón Ainɔama, Aimaza némɛ. A zǐkarinɔ gbẽ zõkõ tón Abana. Solu pì dakũnamɛ, a disẽ Nɛrɛ némɛ. 51 Solu de Kisi kũ Abana de Nɛrɛoomɛ Abiɛli nénɔ ũ. 52 Solu gɔrɔ àdigõ pãsĩ kũ Filisitininɔo gɔrɔ sĩnda pínki. Tó Solu gõsa gbãna ke wórɔgɔde è, àdi a sí à na a zǐkarinɔa.

15

Dikiri gina Solui kína ũ

1 Samuɛli pì Solunɛ: Makũmɛ Dikiri ma zĩ, akũ ma nísi kùmma n kana kín a gbẽ Isarailanɔa sèeda ũ. Tɔ̀! Ǹ sã kpá Dikiri yãi sà. 2 Dikiri Zǐkaride pì, áni fĩna bo Amalɛkinɔnɛ yã kũ ò kè Isarailanɔnɛ, kũ ò zé zɔ̃ńnɛ ń bɔtɛna Misila gbɛra yãi. 3 Ǹ gé ǹ létemḿma sà, ǹ ń kakatɛ ń pínki. Ǹsun ń gbẽke tóro. Ǹ ń dɛdɛ ń pínki, gõgbẽnɔ kũ nɔgbẽnɔ kũ nénɔ kũ nékpãntẽnɔ kũ zùnɔ kũ sãnɔ kũ lakuminɔ kũ zaakinɔo.

4 Akũ Solu a gbẽnɔ sìsi à ń kakara Telaimu. A zǐkari gèsɛdenɔ gbẽnɔn dúbu wàa domɛ. Yudanɔ kun dɔ gbẽnɔn dúbu kuri. 5 Akũ Solu gèɛ Amalɛkinɔ wẽtɛn, àtɛni ń kpákpa swawɛɛn. 6 Solu légbãzã kè Keninɔnɛ à pìńnɛ: À bɔtɛ Amalɛkinɔ té de màsun á dɛdɛ kũńworo yãi, zaakũ ákõnɔ mé a yã mana kè Isarailanɔnɛ ń bɔtɛna Misila gbɛra. Kũ Keninɔ bɔ̀tɛ Amalɛkinɔ té, 7 akũ Solu gèɛ à lètɛ Amalɛki pìnɔa sɛna zaa Avila ari à gèɛ pé Suru kũ à kú Misila ifãboki kpaa. 8 À Amalɛki kína Agaga kǔ bẽnɛ, akũ à a gbẽnɔ dèdɛ kũ fẽnɛdao ń pínki. 9 Solu kũ a zǐkarinɔ dí Agaga dɛro, akũsõ ò sã mananɔ sètɛ kũ zùnɔ kũ zùnɛ mèkpananɔ kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ kũ pó mananɔ pínki, odi we ò ń dɛdɛro. Pó ginanɔ kũ pó yãyãnanɔn ò dèdɛ pínki.

10 Akũ Dikiri yã sù Samuɛlia à pì: 11 Ma Solu kana kpatan tò ma pɔ yàka, zaakũ à kpɛ lìmɛnɛ. Lákũ ma dànɛ nà, àdi kɛ lɛro. Yã pì Samuɛli bídi kè, akũ à wiki lè Dikiria ari gu gèɛ à dɔ̀o. 12 Kũ Samuɛli fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à gèɛ da Solulɛ, akũ ò pìnɛ: Solu gèɛ Kamɛli. À sèedaa pètɛ gwe a zĩda yãdɔngu yãi, akũ à èra à gèɛ Giligala. 13 Kũ Samuɛli Solu lè, akũ Solu pìnɛ: Dikiri arubarika dangu! Ma kè lákũ Dikiri òmɛnɛ nà. 14 Akũ Samuɛli a là à pì: Sã wiki kũ ma sã tɛn ma deramɛɛ? Zù ɔ́ɔ dɔ kũ matɛn ma bò mámɛɛ? 15 Akũ Solu wèa à pì: Amalɛkinɔ pɔ́nɔmɛ, zaakũ ò ń sãnɔ kũ ń zù mananɔ sètɛ ò sùo ò sa oo Dikiri n Ludaamɛ. O ń kparanɔ dèdɛ. 16 Akũ Samuɛli pìnɛ: Ǹ yĩtɛ lɛ, mani yã kũ Dikiri òmɛnɛ gwãaniala onnɛ. Akũ Solu pì: Ǹ o. 17 Akũ Samuɛli pì: Kũ n n zĩda fíti bò yã, ńdi gõ Isaraila burinɔ don'arɛde ũroo? Dikiri n ka Isarailanɔ kína ũ, 18 akũ à n zĩ ǹ a bɔkɔtɛ kɛarɛ kũ à pì: Ǹ gé ǹ Amalɛkinɔ dɛdɛ, zaakũ durunnakɛrinɔmɛ. Ǹ gé ǹ zǐ ká kũńwo ari ǹ ń kakatɛ. 19 À kè dera n gi Dikiri yã mai, n lɛtɛ ń pónɔa, n yã kũ Dikiri yeiro kèɛ? 20 Akũ Solu pìnɛ: Ma Dikiri yã mà, ma bɔkɔtɛ kũ à ma zĩ mà kɛ kè. Ma Amalɛkinɔ dèdɛ ń pínki, akũ ma su kũ ń kína Agagao. 21 Akũ

zĩkarinɔ sã mananɔ kũ zù mananɔoo bò pɔ́ kũ ò sètɛ pìnɔ té, de ò sa oo Dikiri
n Ludaa Giligala la. 22 Akũ Samuɛli pì:
Dikiri yã́ kũna mananɛ de
sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à té kũla.
Mìnatɛnanɛ de sa'onala.
A yãmana de
sa'ona kũ sãkaro mèkpanaaola.
23 Gina a yã́ mai durunna lɛɛlɛ kũ màsokɛnaaomɛ.
Dɔkɛna kãao vãni lɛɛlɛ kũ tãnagbagbanaaomɛ.
Lákũ n gi Dikiri yã́ mai nà,
àpii gì n kínakɛi se.
24 Akũ Solu pìnɛ: Ma durunna kè. Ma pã́ Dikiri yã́ kũ n òmɛnɛnɛ, zaakũ ma
vĩna kè gbɛ̃nɔnɛ, akũ ma ń yã́ mà. 25 Ǹ sùru kɛ kũmao kũ ma durunna pìio sà.
Ǹ ɛra ǹ gé kũmao de mà le mà donyĩ kɛ Dikirinɛ. 26 Akũ Samuɛli pìnɛ: Mani
gé kũnworo. N gi Dikiri yãi, akũ à gìnnɛ ǹgɔ̃ de Isarailanɔ kína ũ.

27 Kũ Samuɛli kpɛ lì, àtɛn ta, akũ Solu a kù a uta léa, à kɛ̀ a ɔĩ. 28 Akũ
Samuɛli pìnɛ: Dikiri n bo Isarailanɔ kpatan gbãra, akũ à n gbɛ̃dake kũ à mana
denla kàn. 29 Isarailanɔ Luda Gakuride dì ékɛ toro, àdi a laasun litɛro, zaakũ
bisãsirinlo, gbasa à a laasun litɛ. 30 Akũ Solu pìnɛ: Ma durunna kè. Bee kũ
abireo n yã́ nna, ǹ ma kpe ta Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio arɛ. Ǹ gé
zɛmɛnɛ de mà le mà donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ. 31 Akũ Samuɛli èra à gèɛ à zènɛ,
akũ Solu donyĩ kè Dikirinɛ.

32 Akũ Samuɛli pì: À mɔ́ kũ Amalɛki kína Agagao. Kũ kína pì tɛn su, àtɛn
kpákpa kũ yãke kunlo, zaakũ àtɛn da a bo ga léimɛ. 33 Akũ Samuɛli pì: Lákũ n
fɛ̃nɛda tò nɔgbɛ̃ dasinɔ kùra ń néi nà, lɛn n da ni kura a néi lɛ se. Akũ à Agaga
zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ Dikiri arɛ Giligala gwe. 34 Akũ à tà Rama. Solu sɔ̃ à tà a bɛa Gibɛa.
35 Bee kũ Solu kè Samuɛlinɛ wɛ̃nda, Samuɛli dí gé a gwa doro ari à gèɛ gao,
zaakũ Dikiri pɔ yàka kũ à Solu kà Isarailanɔ kína ũ yãi.

16

Samuɛli nísikuna Dauda mìia

1 Dikiri pì Samuɛlinɛ: Ĩnigɔ̃ ɔ́ɔ dɔ Solu yã́ musu ari bɔrɛmɛɛ? Ma ginɛ à kí ble
Isarailanɔa. Ǹ nísi ká bɛ̃nɛn à pa ǹ da zén. Ma n zĩ Bɛtilihamu gbɛ̃ Yɛsɛ kĩnaa,
zaakũ a nénɔ doken ma sè à gɔ̃ kína ũ. 2 Akũ Samuɛli pì: Deran mani kɛ mà gé
gwee? Tó Solu mà, ani ma dɛ. Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ zùnunu sé ǹ géo ǹ pi n su ma
gbagbamɛ. 3 Ǹ Yɛsɛ sísi sa pì onaa gũn, mani yã́ kũ ĩni kɛ onnɛ, ĩni nísi kúmɛnɛ
gbɛ̃ kũ mani mɔnnɛ mìia.

4 Samuɛli yã́ kũ Dikiri òarɛ kè. Kũ àtɛn ká Bɛtilihamu, lakutu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
gèɛ ò dàalɛ. Vĩna ń kũ, akũ ò a là ò pì: Aafiaamɛ n su la yá? 5 À pì: Aafiaamɛ. Ma
su Dikiri gbagbamɛ. À gbã̀ bo á zĩdanɛ à gé kũmao sa o. Akũ à gbã̀ bò Yɛsɛnɛ
kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ à ń sísi sa'onaaa. 6 Kũ ò kà, Samuɛli Ɛliabu è, akũ à laasun lè
à pì: Gbɛ̃ kũ Dikiri sè mé à zɛna a arɛ gwe. 7 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹsun a zɛna ke
a gbã̀nakɛ gwaro, ma giimɛ. Madì gbɛ̃ gwa lákũ bisãsiri dì gwa nàro. Bisãsiri
dì gbɛ̃ gwa a mèɛamɛ, makũ sɔ̃, swɛ̃̀ɛn madì gwa. 8 Akũ Yɛsɛ Abinadabu sìsi,
à sù Samuɛli arɛ, akũ à pì: Dikiri dí gbɛ̃ díkĩna séro. 9 Akũ Yɛsɛ Sama sìsi, à sù
Samuɛli arɛ dɔ, akũ à pì: Dikiri dí gbɛ̃ díkĩna séro. 10 Akũ Yɛsɛ a négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn
supplanɔ sìsi, ò sù Samuɛli arɛ, akũ à pì: Dikiri dí ń gbɛ̃ke séro. 11 Akũ à Yɛsɛ là

à pì: N kɛfɛnnanɔ lén dí ń pínki yá? À wèa à pì: Ń gbɛ̃ kpɛde mé à kú laro, àtɛn sã dãmɛ. Akũ Samuɛli pìnɛ: Ǹ gbɛ̃ zĩ ò a sísi. Óni póke kɛro séto à sù. 12 Akũ à gbɛ̃ zl̀a, à sù. Né pì bi gbɛ̃ tɛ̃ramɛ, a pɛtɛna mana akũsɔ̃ a ãn kɛ̃kɔ̃ana. Akũ Dikiri pì: Ǹ futɛ ǹ nísi kú a mìia, zaakũ àpiin gwe. 13 Akũ Samuɛli bɛ̃nɛ pìi sɛ̀ à nísi kù a mìia a vl̀ninɔ wára. Zaa zĩ birean Dikiri Nini sù Daudaa. Abire gbɛra Samuɛli èra à tà Rama.

Dauda zĩkɛna Solunɛ

14 Dikiri Nini gò Solua, akũ Dikiri tò tãna pãsĩ sùa. 15 A ìbanɔ pìnɛ: Luda tò tãna pãsĩ tɛn wé tãmma. 16 Kína, ǹ tó ókɔ̃nɔ n ìbanɔ ò gbɛ̃ kũ à mɔrɔlɛna dɔ̃ wɛtɛ. Tó Luda tò tãna pãsĩ pìi sùmma, anigɔ̃ mɔrɔ lénnɛ, ń le ǹ kɛ sà̰na. 17 Akũ à pì a ìbanɔnɛ. À gbɛ̃ kũ à mɔrɔlɛna dɔ̃ manamana wɛtɛ à su kãaomɛnɛ. 18 Akũ a ìbanɔ doke pìnɛ: Ma Bɛtilihamu gbɛ̃ Yɛsɛ né ke è, à mɔrɔlɛna dɔ̃. Zl̀kari wórɔgɔdemɛ, akũsɔ̃ à yá'ona dɔ̃. Gɔ̃ manamɛ, akũsɔ̃ Dikiri kú kãao. 19 Akũ Solu gbɛ̃nɔ zl̀ Yɛsɛa, ò gɛ̀ɛ ò pìnɛ: Solu pì ǹ n né Dauda kũ àdi sãnɔ dã̰ gbarɛarɛ.

20 Akũ Yɛsɛ burodii dì zaakinɛ kũ sèwɛ̃o tùru do kũ blèkofĩninɛ bɔ̀rɔɔo, à a né Dauda gbàrɛo Solua. 21 Kũ à kà Solu kĩ̃naa, à gɔ̃ a zĩkɛri ũ. Solu yei manamana, akũ à a dìtɛ a zl̀kapɔnɔsɛrinɔ doke ũ. 22 Akũ Solu gbɛ̃ zl̀ Yɛsɛa à pì: Ǹ tó Dauda gɔ̃ ma zĩkɛri ũ, zaakũ a yã̰ dì kɛmɛnɛ nna. 23 Tó Luda tò tãna pìi sù Solua, akũ Dauda dì a mɔrɔ sé àgɔ̃ lénɛ. Tó tãna pìi gòa, akũ àdi kɛ sà̰na, à su a laakariia.

17

Dauda kũ Gɔlayao

1 Filisitininɔ ń zl̀karinɔ kàkara, òtɛn zl̀ soru kɛ Soko, Yudanɔ bùsun, akũ ò bùraa kàtɛ Ɛfɛsi Damimu, Soko kũ Azekao dagura. 2 Solu kũ Isarailanɔ sɔ̃ ò kɔ̃ kàkara ò bùraa kàtɛ Ela gusaran, òtɛn soru kɛ ò gé Filisitininɔi kũ zl̀io. 3 Filisitininɔn kú sl̀sĩia dire kpa, Isarailanɔn kú sl̀sĩia la, guvutɛ kú ń dagura. 4 Akũ Gata gɔ̃sa gbãna kũ òdi pinɛ Gɔlaya bò Filisitininɔ bùran. A gbà̰na kà gà̰sãkuru suddo. 5 À mɔ̀gotɛ̃ fùra kuna, à mɔ̀gotɛ̃ uta kũ à de lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà dana kũ a tìkisii kà kiloo baaakɔ̃. 6 À mɔ̀gotɛ̃ sòkoto yĩna dɔ, akũsɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sári lèkɛtɛ lokona a kpɛ kpa. 7 À sári sɔ̃ntɛ kũna, a pá de lán bizatãri gòdo lí bà. A wé tìkisii kà kiloo suppla. A sɛ̃gbakosɛri té a arɛ.

8 Gɔlaya zɛ̀ à lé zù Isaraila zl̀karinɔi à pì: Bɔ́ yã mé à tò a bɔtɛ kũ zl̀ioo? Á dɔ̃ kũ Filisitinimɛ ma ũroo? Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Solu zɔ̀nɔn á ũ. À gbɛ̃ke bo á té à kipa à su ma kĩ̃naa. 9 Tó ani fɔ̃ à zl̀ ká kũmao à ma dɛ, ma gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ á zɔ̀nɔ ũ. Tó makũ mé ma a dɛ̀ sɔ̃, áni gɔ̃ ó zɔ̀nɔ ũ, ánigɔ̃ zɔ̀ blewɛrɛ. 10 Akũ Filisitini pìi èra à pì: Matɛn kùsɛɛ biri Isaraila zl̀karinɔa gbãra. À gbɛ̃ wɛtɛmɛnɛ de ò zl̀ ká kũ kɔ̃o. 11 Kũ Solu kũ Isarailanɔ a yã̰ pìi mà ń pínki, ò bídi kɛ̀, swɛ̃̀ɛ kɛ̀ńgu.

12 Dauda bi Ɛflata gbɛ̃ Yɛsɛ néme. Yɛsɛ bi Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun gbɛ̃mɛ. À négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. Solu gɔrɔa à zɔ̃kɔ̃ kù à zĩ kù manamana. 13 A né gbãna gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔn kú zl̀lan kũ Soluo. A daudu tɔ́n Ɛliabu, a plade tɔ́n Abinadabu, a aakɔ̃de tɔ́n Sama. 14 Daudamɛ Yɛsɛ né kpɛde ũ. A vl̀ni pìnɔ té Solui, 15 ama Dauda dì gé Solu kĩ̃naa à ɛra à su Bɛtilihamu a de sãnɔ dã̰. 16 Filisitini pìi dì bo à a zĩda mɔ́ńnɛ kɔnkɔ kũ ɔkɔsio ari gɔrɔ bupla.

17 Zĩkea Yɛsɛ pì a né Daudanɛ: Ǹ ése kpatana kpɛ̃nɛ do dí kũ burodi mèn kuri díno sé ǹ géo n vl̀ninɔnɛ likalika ń bùran. 18 Ǹ gàsi mèn kuri díno sé ǹ kpá ń gà̰

gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa. Ǹ gɛ́ ǹ ń gwa, tó ò aafia, ǹ su kũ sèedaao kũ ò kun aafia. 19 Ò kú kũ Soluo kũ Isarailanɔ pínki Ela guvutɛn, òtɛn zǐ ká kũ Filisitininɔ.

20 Dauda fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ, à a sãnɔ tò kũ sãdãri pãndeo. À a aso sɛ̀, akũ à dà zɛ́n lákũ Yɛsɛ òarɛ nà. Kũ à kà zǐkarinɔ bùran, à sù à lè òtɛn gɛ́ zǐlan, òtɛn wiki gbãna lɛ́. 21 Isarailanɔ kũ Filisitininɔ tɛn soru kɛ ò arɛ dɔkɔ̃a. 22 Akũ Dauda a aso nà pódãkpãriinɛ a ɔĩ, akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ zǐlan. À a vǐninɔ lè gwe, akũ à fɔ kpàḿma. 23 Kũ àtɛn yã o kũńwo, Filisitininɔ gɔ̃sa gbãna Gɔlaya, Gata gbɛ̃ bò Filisitini zǐkarinɔ té, à èra à fùtɛ kũ a yã pìio. Dauda yã pìi mà. 24 Kũ Isarailanɔ a è, swɛ̀ɛ kɛ̃ńgu, ò lèkɔ̃a ń pínki. 25 Òtɛn okɔ̃nɛ òtɛn pi: Ádi gɔ̃gbɛ̃ pì e à bòroo? Tó à bò, àdi kùsɛɛ biriwámɛ. Gbɛ̃ kũ à a dɛ̀, kína ni ade gba aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃, ani a gba a nɛ́nɔgbɛ̃ dɔ nɔ ũ, akũsɔ̃ a bedenɔ ni bɛ'ɔgɔ kpá doro.

26 Akũ Dauda gbɛ̃ kũ ò zɛna a sarɛnɔ là à pì: Bɔ́n oni kɛ gbɛ̃ kũ à Filisitini pìi dɛ̀ à Isarailanɔ bò wé'i gũnnɛɛ? Dín Filisitini gyɔfɔrɔde pì ũ, gbasa àtɛn kùsɛɛ biribiri Luda Wɛ̃ndide zǐkarinɔaa? 27 Akũ ò pìnɛ lákũ gbɛ̃nɔ tɛn o nà: Lɛn oni kɛ gbɛ̃ kũ à a dɛ̀nɛ lɛ. 28 Kũ a vǐni zɔ̃kɔ̃de Ɛliabu mà Dauda tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔ, a pɔ fɛ̃i à pì: À kɛ̀ dera n su laa? Dín n sã fíti nɔ tònɛ gbárannan? Má n karambaani kũ n nèsɛ vãnio dɔ̃. N su zǐ gwamɛ. 29 Dauda pì: Bɔ́n ma kɛ̀ɛ? Bee yã mani oroo? 30 Akũ à kpɛ dɔ̀nɛ, à gɛ̀ɛ à yã dokɔ̃nɔ pìi là gbɛ̃ pãndea. Lákũ gbɛ̃ káaku ònɛ nà, lɛn ò ònɛ lɛ dɔ. 31 Ò yã kũ Dauda ò pìi gbǎ Solunɛ, akũ à a sìsi.

32 Kũ Dauda sù, à pì Solunɛ: Gbɛ̃ke súṅ tó swɛ̀ kɛ̃agu Filisitini pì yã musuro. Makũ n zɔ̀blerii, mani gɛ́ zǐ ká kãao. 33 Akũ Solu pìnɛ: Ĩni fɔ̃ ǹ gɛ́ zǐ ká kũ Filisitini pìioro. Né fítimɛ n ũ. Gɔ̃gbɛ̃ pì sɔ̃ bi zǐkariimɛ zaa a kɛfɛnnakɛgɔrɔa. 34 Akũ Dauda pìnɛ: Makũ n zɔ̀blerii, makũ mé madìgɔ̃ ma de sãnɔ dã. Tó músu ke mani sù à sã kǔ kpàsan, 35 madì a gbɛsɛ mà a gbɛ̃ mà sã pì bo a léi. Tó à èra kũmao, akũ madì a kũ a lékãsãa mà gbɛ̃ mà dɛ. 36 Makũ n zɔ̀blerii, ma músuu dɛ̀, ma mani dɛ̀. Filisitini gyɔfɔrɔde pì ni gɔ̃ lán pó pìnɔ bà, zaakũ àtɛn kùsɛɛ biribiri Luda Wɛ̃ndide zǐkarinɔamɛ. 37 Dauda èra à pì: Lákũ Dikiri ma bo músu kũ manio léi nà, lɛn ani ma bo Filisitini pì ɔĩ lɛ. Akũ Solu pìnɛ: Ǹ gɛ́! Dikiri gɔ̃ kú kũnwo.

38 Solu a zǐka'uta dànɛ à a mɔ̀gotɛ̃ fùraa kùnɛ, akũ à a mɔ̀ uta dànɛ. 39 Dauda Solu fɛ̃nɛda lòko zǐka'uta pìia. Kũ à nà táa, akũ à fùa, zaakũ adi dɔ́nɛ kɛoro. Akũ à pì Solunɛ: Mani fɔ̃ mà gɛ́ kũ pó pìnɔro, zaakũ mádi dɔ́nɛ kɛoro. Akũ à pó pìnɔ bɔ̀tɛ pínki à kàtɛ. 40 À a gòo sɛ̀, akũ à gɛ̀ɛ à gbè pórɔpɔrɔ sètɛ swawɛɛn mèn sɔɔro à kà a sãdãbɔkɔn. Akũ àtɛn na Filisitini pìii, à a gbèmba kũna.

41 Akũ Filisitini pì tɛn na Daudai, a sɛ̃gbakosɛri tɛn táa o a arɛ. 42 Kũ à Dauda gwà, à è né fíti tɛ̃ra manamɛ, akũ à dɔkɛ̀ kãao 43 à pìnɛ: Gbɛ̃dan ma ũ, akũ n gbasa ntɛn sumai kũ gòoo yá? Akũ à a kà kũ a tãna tɔ́o. 44 Akũ à èra à pì: Ǹ namai ǹ gwa, bãnɔ ni n ble, nɔ̀bɔ pãsĩnɔ ni n só. 45 Dauda pìnɛ: Fɛ̃nɛda kũ sári lèkɛtɛeo kũ sári sɔ̃ntɛon ntɛn suomai. Makũ sɔ̃, Dikiri Zǐkaride Isarailanɔ Luda kũ n kùsɛɛ bìribiria tɔ́n matɛn suomma. 46 Dikiri ni n namɛnɛ ma ɔĩ gbãra. Mani n dɛ mà n mì zɔ̃, mani Filisitini zǐkarinɔ gènɔ kpá bãnɔa kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔo gbãra ò só, andunia ni dɔ̃ kũ Luda kú kũ Isarailanɔ. 47 Gbɛ̃ kũ ò kakarana lanɔ ni dɔ̃ kũ Dikiri dì zǐ ble kũ fɛ̃nɛdao ke kũ sárioro. Dikiri mé a zǐ gbãna vĩ, ani á nawɛrɛ ó ɔĩ.

48 Gɔrɔ kũ Filisitini pì tɛn na Daudai àtɛn su, akũ Dauda bàa lɛ̀ àtɛn su gu kũ oni zǐ kán. 49 Akũ à ɔ dà a bɔ̀kɔn à gbɛ̀ɛ bò à dà a gbɛ̀mban. Kũ à Filisitini pìi gbɑ̃o, akũ à a pà a arɛa. Gbɛ̀ɛ pìi vlɛ̃ a arɛ pìi gũn, akũ à lɛ̀tɛ a gbɛrɛa. 50 Gbɛ̀mbaan Dauda zǐi blɛ̀o Filisitini pìia. À a pào à nɛ̀, bee fɛ̃nɛda à kũnaro. 51 Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à zɛ̀ala, à a fɛ̃nɛda wòto a kpén à a dɛ̀ à a mìi zɔ̃o. Kũ Filisitininɔ è ń gɔ̃sa gbãna pìi gà, akũ ò lɛ̀kɔ̃a. 52 Akũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ pètɛńyĩ kũ wikio, ò pèḿma ari Gata bĩnilɛa kũ Ɛkɛrɔnu bĩnilɛo. Gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛnɔ gènɔ gɔ̃ katɛna sɛna zaa Saraimu zén ari Gata kũ Ɛkɛrɔnuo. 53 Kũ ò sù kũ pɛna Filisitininɔaao, akũ ò ń bùra pónɔ nàkɔ̃a ò tào. 54 Dauda Filisitini pìi mìi sɛ̀ à gɛ̀ɛo Yurusalɛmu, à a gɔ̃kɛbɔnɔ kàtɛ a kpén.

55 Gɔrɔ kũ Dauda tɛn na Filisitini pìii, Solu tɛni a gwa, akũ à a zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Abana là à pì: Dí némɛ négɔ̃gbɛ̃ pì ũu? À wèa à pì: Kína, kũ n kunnaao, má dɔ̃ro. 56 Akũ kína pì: Ǹ gbɛka ǹ ma dí nén kɛfɛnna pì ũ. 57 Kũ Dauda sù kũ Filisitini pì dɛnaao, Abana a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Solu kĩnaa, à Filisitini pìi mì kũna. 58 Akũ Solu a là à pì: Kɛfɛnna, dí némɛ n ũu? À wèa à pì: N zɔ̀bleri Yɛsɛ, Bɛtilihamu gbɛ̃ némɛ ma ũ.

18

Solu gɔ̃bakpana kũ Daudao

1 Kũ Dauda yã ò kũ Soluo à làka, akũ Yonatã gbɛ̃nna kpà kãao à yei lán a zĩda wɛ̃ndii bà. 2 Zaa zĩ birean Solu a dìtɛ a bɛa, adi we à tá a de bɛa doro. 3 Yonatã yã yǐ kãao kũ à yei lán a zĩda wɛ̃ndii bà yãi. 4 Akũ à a arukĩmba kũ à dana bò à a gbà kũ a zǐka'utao kũ a fɛ̃nɛdao kũ a sáo kũ a asaao. 5 Gu kũ Solu Dauda gbàrɛn zǐ ká pínki, àdi sa'a kɛmɛ, akũ à a dìtɛ zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. A yã dì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ nnamɛ kũ Solu ìbanɔ ń pínki.

6 Kũ zǐkarinɔ tɛn su Dauda Filisitini pì dɛnaa gbɛra, nɔgbɛ̃nɔ bò Isaraila wɛ̃tɛnɔ gũn pínki, ò gɛ̀ɛ da ń kína Solulɛ, òtɛn lè sí òtɛn ũ wã, òtɛn gɑ̃gã lé òtɛn pɔnna kɛ òtɛn sèkɛrɛ pá. 7 Òtɛn lè sí òtɛn dɔkɔ̃nɛ, òtɛn ũ wã òtɛn pi:

Solu gbɛ̃nɔ dèdɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ dúbu lɛu ũgbangba.

8 Yã pìi kè Solunɛ ĩni manamana, akũ a pɔ fɛ̃ à pì: Ò dúbu lɛu ũgbangba kpà Daudaa, makũ sɔ̃ wàa sɔsɔɔro. Kpata mé à gɔ̃ à sí sà. 9 Zaa zĩ birean à nèsɛgɔ̃baa kpà kãao.

10 Kũ gu dɔ̀, akũ Luda tò Solu tãna pãsĩ pìi dìa, àtɛn yã ya a kpén, akũ Dauda a mɔrɔɔ sɛ̀, àtɛn lé lákũ àdi lé nà. Solu a sári kũna, 11 akũ à a gbɑ̃o, àtɛn da áni Dauda páo de à nakɔ̃a kũ gbɛ̀lio. Akũ Dauda a zĩda gbɑ̀tɛnɛ gɛ̃n pla. 12 Solu tɛn vĩna kɛ Daudanɛ kũ Dikiri kú kãao akũsɔ̃ à pã kpàai yãi. 13 Akũ à pè Daudaa a kia, à a dìtɛ zǐkari gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ mé àdigɔ̃ téńnɛ arɛ zǐlan. 14 Gu kũ à gɛ̀ɛn pínki àdi sa'a kɛmɛ, kũ Dikiri kú kãao yãi. 15 Kũ Solu è àdigɔ̃ sa'a le, akũ à vĩna kènɛ de yãla. 16 Isarailanɔ kũ Yudanɔ sɔ̃ ò ye Daudai ń pínki, kũ àdigɔ̃ téńnɛ arɛ zǐlan yãi.

17 Akũ Solu pìnɛ: Mani ma nénɔgbɛ̃ káaku Mɛraba kpámma nɔ ũ. Ǹ wórɔgɔ kɛ ǹ Dikiri zǐ kámɛnɛ. Zaakũ Solu laasun lɛ̀ à pì: Mani ɔ kɛaro, Filisitininɔ mé oni a dɛ. 18 Akũ Dauda pìnɛ: Dín ma ũu? Dín ma bedenɔ kũ ma de burinɔ ũ kũ

mani gbasa mà gɔ̃ n anzure ũu? 19 Kũ Mɛraba kà ò a kpá Daudaa, akũ Solu a
kpà Mɛɔla gbɛ̃ Adariɛlia.
20 Solu nénɔgbɛ̃ Mikala ye Daudai. Kũ ò yã̀ pìi ò Solunɛ, à kènɛ nna 21 à pì:
Mani a kpáamɛ, ani gɔ̃nɛ tankutɛ ũ, Filisitininɔ ni a dɛ. Akũ à pì Daudanɛ: Ĩni
ma né pãnde e ǹ sé sà. 22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: À yã̀ o Daudanɛ asiri gũn, à onɛ
a yã̀ kàmagu akũsɔ̃ ma ìbanɔn yei ń pínki. À ma nénɔgbɛ̃ sé. 23 A ìbanɔ yã̀ pìi dà
Daudanɛ a sãn, akũ à pìńnɛ: Gɔ̃na kína né zã̀ ũ bi yã̀ aragan yá? Takasidemɛ
ma ũ, dí mé à ma dɔ̃ɔ? 24 Kũ Solu ìbanɔ sù, ò Dauda yã̀ pìi bàbanɛ. 25 Akũ Solu
pì: À onɛ má ye anzure pɔ́keiro, séto à fĩna bomɛnɛ ma ibɛrɛ Filisitininɔa, à
sumɛnɛ kũ ń gyɔfɔrɔnɔ mèn basɔɔro. Àtɛn da Filisitininɔ ni a dɛmɛ.
26 Kũ ìbaa pìnɔ yã̀ pìi bàba Daudanɛ, gɔ̃na kína né zã̀ ũ kènɛ nna sà. Ari nɔ pì
ségɔrɔ gɔ̃ gé ká, 27 Dauda kũ a zǐkarinɔ fùtɛ ò gèɛ ò Filisitininɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn wàa
do, akũ à sù kũ ń gyɔfɔrɔnɔ à kpà kínaa pínki, de à le à gɔ̃ a né zã̀ ũ yãi. Akũ
Solu a né Mikala kpàa nɔ ũ. 28 Kũ Solu è lɛ, à dɔ̃ kũ Dikiri kú kũ Daudao akũsɔ̃
a né Mikala yei, 29 akũ a vĩnakɛnanɛɛ kàra, à gɔ̃ a ibɛrɛ ũ ari à gèɛ gào. 30 Gɔrɔ
kũ Filisitini kínanɔ tɛn bɔtɛ ò gé zǐ ká, Dauda dì sa'a le de Solu ìba kparanɔla,
akũ à tɔ́ bò manamana.

19

Solu wɛtɛna à Dauda dɛ

1 Solu ò a né Yonatãnɛ kũ a ìbanɔ ń pínki ò Dauda dɛ. Ama Yonatã yei
manamana, 2 akũ à a gbà laakarii à pì: Ma de tɛn wɛtɛ à n dɛ. Ǹgɔ̃ n zĩda kũna
dɔ̃ zia kɔnkɔ. Ǹ utɛki wɛ́tɛ ǹgɔ̃ kun. 3 Mani bo wɛ̃tɛ kpɛ kũ ma deo, óni zɛ gu kũ
n utɛn. Mani n yã̀ onɛ. Lákũ à òmɛnɛ nà, mani onnɛ.
4 Akũ Yonatã gèɛ à Dauda mana bò a denɛ à pì: Baa, ǹsun yã̀ vãni kɛ n zɔ̀bleri
Daudanɛro, zaakũ adi vãni ke kɛnnɛro. A yãkɛnanɔ àre vĩnnɛ manamana.
5 Kũ à Filisitini pìi dè, à gì a wɛ̀ndiiimɛ, akũ Dikiri tò o zǐ zɔ̃kɔ̃ɔ blè ó pínki.
N è, akũ n pɔ kè nna. Bɔ́ yã̀ mé à tò ń ye ǹ yã̀ vãni kɛ taarisaride pìinɛ ǹ a dɛ
pãa? 6 Solu a yã̀ mà, akũ à yã̀ sè à pì: Kũ Dikirio oni a dɛro. 7 A gbɛra Yonatã
Dauda sìsi, à yã̀ pìi bàbanɛ pínki, akũ à gèɛ kũ Daudao Solu kĩnaa, akũ àtɛn zĩ
kɛnɛ lán a zĩ bà.
8 Zǐi èra à fùtɛ, akũ Dauda gèɛ zǐ ká kũ Filisitininɔ. À sìńgu à zǐi blèḿma
búgubugu, akũ ò bàa lènɛ.
9 Dikiri tò Solu tãna pãsĩ pìi èra à dìa gɔrɔ kũ à vutɛna a kpén. À a sári kũna,
akũ Dauda tɛni a mɔrɔ lénɛ. 10 Solu wɛ̀tɛ à Dauda páo de à a nakɔ̃a kũ gbǐ̀io.
Kũ à gbǎtɛnɛ, akũ sári pìi gèɛ à gbǐ̀i pà. Gwãani birean Dauda bàa lè à tà.
11 Akũ Solu gbɛ̃nɔ zǐ Dauda bɛa, de ò a dãdã ò a dɛ kɔnkɔ, akũ a nanɔ Mikala
a gbà laakarii à pì: Tó ńdi bàa sí gwãanialaro, oni n dɛ zia. 12 Akũ Dauda bò
wondoo gũn, Mikala a gbàrɛ kũ bàao zĩtɛ, akũ à bàa lè à gɛ̃ zéla. 13 Akũ Mikala
tãna sè à wùtɛ gádoa, à blè bára sè à kù tãna pìi mìla, akũ à biza kùala. 14 Kũ Solu
gbɛ̃nɔ zǐ ò Dauda kũ, Mikala pì à gbãnaro. 15 Akũ Solu èra à gbɛ̃nɔ zǐ Dauda
gwa à pìńnɛ: À a sé kũ a gádoo lɛɛlɛ, à su kãaomɛnɛ de mà a dɛ. 16 Kũ ò gɛ̃ kpén,
tãna pìin ò è gádoa, blè bára kú a mìla. 17 Akũ Solu Mikala là à pì: Bóyãi n bo
ma kpɛ n ma ibɛrɛ gbàrɛ à pìtima lɛɛ? Mikala wèa à pì: À pìmɛnɛ mà tó à gɛ̃
zéla. Tó ma gi, áni ma dɛ.

18 Kũ Dauda bàa lɛ̀ à gɛ̃ zɛ́la, à gɛ̀ɛ Samuɛli gwa zaa Rama. À yã́ kũ Solu
kɛ̀arɛ bàbanɛ pínki, akũ ò gɛ̀ɛ ò vùtɛ Nayo lɛɛlɛ. 19 Kũ ò ò Solunɛ Dauda kú Nayo
zaa Rama, 20 akũ Solu gbɛ̃nɔ zì ò a kũ. Kũ ò kà gwe, ò lè annabi gã̀ tɛn dɛdɛ,
Samuɛli kú ń té ń don'arɛde ũ. Akũ Luda Nini sù zì̀rii pìnɔa, òtɛn dɛdɛ se. 21 Kũ
ò ò Solunɛ, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ zì̀, akũ ò dèdɛ lɛ se. Solu èra à gbɛ̃nɔ zì̀ a gɛ̃̀n
aakɔ̃de, akũ ò dèdɛ lɛ se dɔ. 22 Akũ Solu pìi fùtɛ àtɛn gé Rama a zĩda sà. Kũ à
kà lɔ̀gɔ zɔ̃kɔ̃ kũ à kú Sɛku sarɛ, à gbɛ̃nɔ là à pì: Samuɛli kũ Daudao kú mámɛɛ?
Akũ ò pìnɛ: Ò kú Nayo zaa Rama. 23 Kũ àtɛn gɛ́ gwe, akũ Luda Nini sù bee àpiia
se, àtɛn gɛ́ àtɛn dɛdɛ, ari à gɛ̀ɛ à kao Nayo zaa Rama. 24 À a pókasanɔ pìtiawa, à
dèdɛ Samuɛli wára. Zĩ birea fãnantɛ̃ kũ gwãanio pínki àdigɔ̃ wutɛna punsimɛ.
À yã́ mɛ́ à tò òdi pi: Solu kú annabinɔ té dɔ see?

20

Dauda kũ Yonatãɔ

1 Dauda bò Nayo zaa Rama, à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à Yonatã̀ lè, akũ à a là à pì: Bɔ́n
ma kɛ̀ɛ? Dà kpaten ma kɛ̀ɛ? Yã́ vãni kpaten ma kɛ̀ n denɛ kũ àtɛn wɛtɛ à ma
dɛɛ? 2 À wèa à pì: Gyam! Ĩni garo. Ǹ gwa, ma de dìgɔ̃ yãke kɛ à gí damɛnɛ ma
sãnyĩro, yã́ zɔ̃kɔ̃ ke a fítinnan yá. Ma de nigɔ̃ yã́ dí taka kɛ à gí omɛnɛi yá? Lɛnlo!
3 Akũ Dauda pì dɔ: N de dɔ̃ sãnsãn kũ ma n pɔnna è. Abire yãin adi tó n yã́
pìi màro, de n pɔ sún yakaro yãi. Kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao má kú ga
lɛ́imɛ. 4 Akũ Yonatã̀ pìnɛ: Pɔ́ kũ n yei pínki mani kɛnnɛ. 5 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ
gwa, mɔ dufu dikpɛmɛ zia. À kù̀ mà vutɛ mà pɔ́ ble kũ kínaomɛ. Ǹ tó mà gɛ́
mà utɛ sɛ̃̀ntɛ ari ziando ɔkɔsi. 6 Tó n de ma gbɛka, ǹ pinɛ ma zɛ́ gbɛ̀kamma mà
gɛ́ ma bɛ wɛ̃tɛa Bɛtilihamu likalika, kũ ma bedenɔ pínki tɛn sa kũ òdi o wɛ̀̃ kũ
wɛ̃̀ɛo o gwe yãi. 7 Tó à pì à mana, manigɔ̃ aafia, ama tó a pɔ fɛ̃̀ manamana, ǹgɔ̃
dɔ̃ kũ yã́ vãnin à zèo à kɛmɛnɛ gwe. 8 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛ makũ n zɔ̀bleriinɛ, zaakũ n yã́
yì̀ kũmao kũ Dikiri dɔ̃naaomɛ. Tó má taari vĩ, ǹ ma dɛ n zĩda. Ǹsun ma kpá n
dearo. 9 Akũ Yonatã̀ pì: Gyam! Tó má dɔ̃ kũ ma de zèo à vãni kɛnnɛ, de mani
onnɛroo? 10 Akũ Dauda a là à pì: Tó n de sù à yã́ pãsĩ̀ ònnɛ, dí mɛ́ ani omɛnɛɛ?
11 Akũ Yonatã̀ pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ sɛ̃̀ntɛ. Akũ ò bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ sɛ̃̀ntɛ ń pla.

12 Akũ Yonatã̀ pì: Ma sì kũ Dikiri Isarailanɔ Ludao, ari ziando mandara'i
mani ma de yɔ̃ mà gwa. Tó n yã́ kɛ̀nɛ, mani légbãzã kɛnnɛ. 13 Tó ma de ye à
vãni kɛnnɛmɛ sɔ̃, akũ mádi légbãzã kɛnnɛ ma n gbarɛ n ta aafiaro, Dikiri yã́
kɛmɛnɛ pãsĩ̀pãsĩ̀. Dikiri gɔ̃ kú kũnwo lákũ à kú kũ ma deo yã́ nà. 14 Lákũ má
kú kũ wɛ̃̀ndiio nà ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ lákũ Dikiri dì kɛńnɛ nà, kũ òsun ma dɛro
yãi. 15 N gbɛ̃kɛ sún laka kũ ma bedenɔ zikiro, bee tó Dikiri tò n ibɛrɛnɔ làka
andunia gũn. 16 Lɛn Yonatã̀ yã́ yì̀ kũ Daudao lɛ, akũ à pì: Dikiri fĩna bonnɛ n
ibɛrɛnɔa. 17 Akũ Yonatã̀ tò Dauda èra a la dàarɛ dɔ a yeina yãi, zaakũ à yei lán
a zĩda wɛ̃̀ndii bàmɛ.

18 Akũ Yonatã̀ pìnɛ: Mɔ dufu dikpɛ kun zia. Tó odi gbɛ̃ke e n vutɛkinlo, oni
n gbɛkamɛ. 19 Ziando ǹ gɛ́ ǹ utɛ gu kũ n utɛn yã́ pì naana gɔrɔ, ĩnigɔ̃ kú gbɛ̀ kũ
à de zĩtɛ lɛ́ sèeda ũ sarɛ gwe. 20 Mani kà zu gbɛ̀ɛ pìi sarɛ wɛ́n aakɔ̃ lándɔ̃ matɛn
pɔ́ gbã bà, 21 mani négɔ̃gbɛ̃ ke zĩ à gɛ́ kàa pìnɔ wɛtɛ. Tó ma pìnɛ, kànɔn kú a kpɛ,
à sétɛ à mɔ́o, ǹ mɔ́, ma sì kũ Dikirio ĩnigɔ̃ aafiamɛ, kari yã́ kunlo. 22 Tó ma pìnɛ
kànɔn kú a arɛ sɔ̃, ǹ gɛ́, zaakũ Dikiri mɛ́ à n gbarɛ. 23 Yã́ kũ o yì̀ kũ kɔ̃o sɔ̃, Dikiri
mɛ́ anigɔ̃ de yã́ pìi sèedade ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

24 Akũ Dauda gὲɛ à ùtɛ sɛ̃n. Kũ mɔ dufu bò, kína vùtɛ de à pɔ́ ble. 25 À vùtɛ
a vutɛkia gbὶi sarɛ. Yonatã vùtɛ a arɛ, Abana kú a sarɛ. Dauda vutɛki sɔ̃,
gbɛ̃ke kú gwero. 26 Solu dí yãke o zĩ birearo, zaakũ àtɛn da yãke mé à a lὲ,
gbãsĩ nàamɛ, abirekũ mé à gìnɛ. 27 Kũ gu dɔ̀ mɔ gɔrɔ plade zĩ, Dauda vutɛki
da korimɛ, akũ Solu a né là à pì: Bɔ́yãi Yɛsɛ né dí su pɔ́ ble gĩa kũ gbãraoroo?
28 Akũ à pìnɛ: À zé gbὲkama à pì áni gé Bɛtilihamu. 29 À pì mà tó à gé, zaakũ a
bedenɔ tɛn sa o wɛ̃tɛ pìi gũmmɛ, akũ a vl̀ni pìarɛ à mɔ́. À pì tó à kὲmɛnɛ, mà a
gbarɛ à gé a vl̀ninɔ gwa. À yã mé à tò adi su pɔ́ ble kũnworo. 30 Akũ Solu pɔ
fɛ̃ Yonatãi à pì: Né fayasari sãgbãnade! Má dɔ̃ kũ n zɛ kũ Yɛsɛ néomɛ. N wé'i
dà n zĩdaa kũ n dao. 31 Tó Yɛsɛ né pì gɔ̃ kú kũ wɛ̀ndiio, ĩni le ǹ kpata blero. Ǹ
gbɛ̃nɔ zĩ ò a kũ ò su kãaomɛnɛ tera. À gàn gwe. 32 Akũ Yonatã a là à pì: Bɔ́ yã
mé à tò ani gaa? Bɔ́n à kὲɛ? 33 Akũ Solu Yonatã gbà̀ kũ sário de à le à a dɛ, akũ
Yonatã dɔ̃ sà kũ a de zὲ kũ Dauda dɛnaaomɛ.
34 Yonatã fùtɛ à gò póblea kũ pɔfɛ̃o, adi pɔ́ ble mɔ gɔrɔ plade pì zĩro, zaakũ a
nὲsɛɛ yàka Dauda yã musu, kũ a de a dìtɛ gbɛ̃ futa ũ yãi.
35 Kũ gu dɔ̀, Yonatã bò à gὲɛ Dauda le gu pìn. Négɔ̃gbɛ̃ ke téi. 36 Akũ à pì né
pìinɛ. Ǹ bàa lé ǹ gé zà̀ dire. Tó ma kà zù, ǹ wɛtɛ. Kũ né pìi bàa lὲ àtɛn gé, akũ
Yonatã kàa zù a mìla. 37 Kũ né pìi kà gu kũ Yonatã kàa pὲtɛn, akũ à lé zù né pìii
à pì: Kàa pìnɔn kú n arɛ dire. 38 Akũ Yonatã èra à lé zùi dɔ à pì: Ǹ gé likalika,
ǹsun zɛro. Akũ né pìi kàa pìnɔ sὲtɛ à sùo a dikiriinɛ. 39 Né pì dí yã pì dɔ̃ro, sé
Yonatã kũ Daudao. 40 Akũ Yonatã a gɔ̃kɛbɔnɔ kpà né pìia à pì: Ǹ sí ǹ táo bɛ.
41 Kũ né pìi tà, Dauda fùtɛ gbὲ kpɛ à sù à kùtɛ Yonatãnɛ gɛ̃n aakɔ̃ à wùtɛ a
gbɛrɛa. Akũ ò lé pὲkɔ̃a ò ɔ́ɔ dɔ̀ ń pla ń pínki, Dauda pɔ́ mé à kὲ zɔ̃kɔ̃. 42 Akũ
Yonatã pìnɛ: Ǹ tá aafia, zaakũ o yã sὲ kũ Dikiri tɔ́o o pì, Dikirimɛ ó sèedade ũ
ma burinɔ kũ n burinɔ dagura ari gɔrɔ sĩnda pínki. Dauda bò gwe, akũ Yonatã
èra à tà bɛ.

21

Dauda kunna Nɔbu

1 Kũ Dauda tɛn gé sa'oriki Aimɛlɛki kĩnaa Nɔbu, Aimɛlɛki pìi bò à gὲɛ à daalɛ.
Vĩna a kὺ, akũ à a là à pì: Bɔ́ mé à tò ntɛn kure ndo, gbɛ̃ke kú kũnworoo?
2 Dauda wèa à pì: Kína mé à zĩ dàmɛnɛ, à pì màsun tó gbɛ̃ke yã kũ a dìtɛmɛnɛ à
ma zĩ mà kɛ dɔ̃ro. Akũ o gu dàkɔ̃nɛ kũ ma ìbanɔ ò domɛnɛ arɛ. 3 Pɔ́ble kpaten ń
vĩ la teraa? Ǹ ma gba burodi mὲn sɔɔro kesɔ̃ pɔ́ kũ ń vĩ pínki. 4 Akũ sa'oriki pìi
pì: Burodi pã̃ kunlo, séde pɔ́ kũ ò kàtɛ Ludanɛ baasiro. Tó n gbɛ̃nɔ dí kakara kũ
nɔgbɛ̃oro, mani kpámma. 5 Akũ Dauda pìnɛ: À de lɛ kɔ̀, ó ó zĩda kũna nɔgbɛ̃nɔ
yã musu, lákũ odì kɛ nà gbasa ò da zl̀kazɛn. Ma gbɛ̃nɔ mὲnɔn gbãsĩro. Bee gɔrɔ
kũ ótɛn pɔyeina táa o, òdigɔ̃ gbãsĩro, atɛ̃nsa tá kũ ótɛn o gbãra. 6 Akũ sa'oriki
pìi Luda burodii sὲ à kpàa, zaakũ burodi ke kú gwero, sé pɔ́ kũ ò kàtɛ Ludanɛ.
Òdi burodii pì sé Dikiri arɛmɛ, akũ òdi a lilin kɛ kũ burodi dufuo.
7 Solu ìbanɔ doke kú gwe gɔrɔ pìia, a tɔ́n Doɛgi. Ɛdɔmu burimɛ, àkũ mé à
Solu sãdãrikina ũ. 8 Akũ Dauda Aimɛlɛki là à pì: Ń sári ke fɛ̃nɛda vĩ la yá?
Mádi le ma a fɛ̃nɛda ke gɔ̃kɛbɔ ke sèro, zaakũ kína zĩ pìi dàmɛnɛ likalikamɛ.
9 Sa'oriki pìi wèa à pì: Filisitini kũ n dὲ Ela guvutɛn Gɔlaya fɛ̃nɛda kú la. À kú
uta lokomma kpɛ, biza fĩfĩa. Tó ń yei, ǹ sé, zaakũ a pãnde kú la doro, séde
abirekũ. Akũ Dauda pì: Ǹ kpáma, a sára kunlo.

Dauda ĩadeyãnɔ kɛkɛnaa

10 Dauda bàa lè Solunɛ zĩ birea, à tà Gata kína Akisi kĩnaa. 11 Akũ Akisi ìbanɔ
pìnɛ: Isarailanɔ bùsu kína Daudan díroo? Àkũmɛ òdi ũ wã ò lè sí a yã musuroo?
Òdi pi:
Solu gbɛ̃nɔ dèdɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ dúbu lɛu ũgbangba.
12 Yã pì Dauda kὺ gbãna, àtɛn vĩna kɛ Akisinɛ manamana. 13 Akũ à a zĩda lìtɛ,
àtɛn ĩadeyãnɔ kɛkɛ ń wára. À ɔgbɛ gàtɛgatɛ bĩni zé gbànɔa, à tò lé'i dà a lékãsãa.
14 Akũ Akisi pì a ìbanɔnɛ: À gwa! Gbɛ̃ pì bi ĩademɛ. Bóyãin a a sè a su kãao ma
kĩnaaa? 15 Ĩadenɔ kὺamamɛɛ, akũ a gbɛ̃ pìi sè a su kãao ma kĩnaa de a ĩadeyãnɔ
kɛkɛmɛnɛ yá? Ani le à gɛ̃ ma ɔnnlo.

22

Solu Nɔbu sa'orinɔ dɛdɛnaa

1 Dauda bò gwe à bàa lè, à gὲɛ à gὲ̃ Adulamu gbὲwɛɛn. Kũ a vὶninɔ kũ a de
bedenɔ a baaruu mà, ò gὲɛ ò a lè gwe. 2 Yã'ũmmadenɔ kũ fĩnadenɔ kũ gbɛ̃ kũ
yã dì kɛńnɛronɔ kàkarai ń pínki, akũ à gɔ̃ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ò kà gbɛ̃nɔn wàa pla taka
bà. 3 Bona zaa gwe Dauda gὲɛ Mizipa, Mɔabunɔ bùsun, à pì Mɔabu kínanɛ: Ǹ
ma de kũ ma dao gba zé ògɔ̃ kú kũnwo ari mà dɔ̃ lákũ Luda ni kɛmɛnɛ nà. 4 Akũ
à ń tó kũ Mɔabu kínao gwe. Ò kú kãao gɔrɔ kũ Dauda kú sὲ̃ntɛpɔrɔtu. 5 Abire
gbɛra annabi Gada sù à yã ò Daudanɛ à pì: Ǹsungɔ̃ kú sὲ̃ntɛpɔrɔtu doro. Ǹ ɛra
ǹ tá Yudanɔ bùsun. Akũ à fùtɛ à gὲɛ Ɛrɛti líkpɛn.

6 Zĩkea Solu vutɛna sãma lí gbáru Gibɛa sὶsĩia. À a sári kũna, a ìbanɔ lìkai ń
pínki. Akũ à mà ò Dauda kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kúki dɔ̃. 7 Akũ à pì a ìbaa pìnɔnɛ:
Ákɔ̃nɔ Biliaminu burinɔ, à ma yã ma á pínki. Yɛsɛ né ni buranɔ kũ geepi búnɔ
kpááwa yá? Ani á ditɛ zὶkari gbɛ̃nɔn wàa sɔsɔɔro ke gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ ũ yá? 8 Á pínki a lé kpàkũsũmaimɛ. Kũ ma né yã yὶ kũ Yɛsɛ néo, á gbɛ̃ke
dí omɛnɛro. Á gbɛ̃ke dí ma wɛ̃nda gwaro. Ádi damɛnɛ ma sãn kũ ma né ma
ìbaa pìi nèsɛɛ fùtɛ àgɔ̃ ma wɛtɛ à ma dɛ, lákũ àtɛn kɛ nà teraro. 9 Ɛdɔmu buri
Doɛgi kú kũ Solu ìbanɔ gwe, akũ à pì: Ma Yɛsɛ né è, à sù Aitubu né Aimɛlɛki
kĩnaa Nɔbu. 10 À yã gbὲkanɛ Dikiria, akũ à zànaa kpàa kũ Filisitini buri Gɔlaya
fɛ̃nɛdao.

11 Akũ kína gbɛ̃nɔ zὶ ò sa'oriki Aimɛlɛki sísi kũ a de bede kũ ò de sa'orinɔ ũ
Nɔbunɔ ń pínki. Akũ ò sù kína kĩnaa ń pínki. 12 Akũ Solu pìnɛ: Ǹ sã kpá ǹ ma,
Aitubu né. À wèa à pì: Ma sã wὲ̃, Baa. 13 Akũ Solu a là à pì: Bóyãin mɔkɔ̃n kũ
Yɛsɛ néo a lé kpàkũsũmaii? Bóyãin n póble kpàa kũ fɛ̃nɛdaoo? N yã gbὲkanɛ
Ludaa, de à futɛmai àgɔ̃ ma wɛtɛ à ma dɛ, lákũ àtɛn kɛ nà tera. 14 Aimɛlɛki
wèa à pì: N ìbanɔ té pínki, dí mé à náani vĩ à kà Dauda ũu? N né zãmɛ, n zĩda
dogarinɔ kínamɛ. À tó bò n bɛa. 15 Mádi gbɛkanɛ Ludaa yãroo? Kai! Baa, ǹsun
yã dí makũ n zɔbleriiaro ke ma de bedenɔ, zaakũ má yãke dɔ̃ yã pìi musuro,
bee fíti. 16 Akũ kína pìnɛ: Ĩni gamɛ, mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ ń pínki. 17 Akũ à
ò dogari kũ ò kú gwenɔnɛ à pì: À futɛ à Dikiri gbàgbarinɔ dɛdɛ, zaakũ ń ɔ kú
Dauda yãmmɛ. Ò a bàasina yã dɔ̃, akũ odi omɛnɛro. Ama a ìbaa pìnɔ dí we ò ɔ sὲ
ò Dikiri gbàgbarii pìnɔ dὲ̀dɛro. 18 Akũ kína pì Doɛginɛ: Ǹ futɛ ǹ sa'ori pìnɔ dɛdɛ.
Akũ à fùtɛ à ń dɛdɛ gɔ̃nɔ. À sa'o'utadarii pìnɔ dὲ̀dɛ gbɛ̃nɔn basiikɔ̃ awɛɛsɔɔro.

19 Akũ Solu èra à sa'orii pìnɔ wɛ̃tɛ Nɔbudenɔ dèdɛ dɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ né gbãnanɔ kũ nékpãntɛ̃nɔ kũ zùnɔ kũ zaakinɔ kũ sãnɔ. Ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ń píŋki.

20 Akũ Aimɛlɛki né ke pìtiḿma, a tɔ́n Abiata. À bàa lɛ̀ à gèɛ à nà Daudai. 21 À pì Daudanɛ, Solu Dikiri gbàgbarinɔ dèdɛ ń píŋki. 22 Akũ Dauda pìnɛ: Kũ ma Ɛdɔmu buri Doɛgi è gwe zĩ birea, má dɔ̃ sãnsãn kũ ani o Solunɛ. Ma yãin ò n de bedenɔ dèdɛ ń píŋki. 23 Ǹgɔ̃ kú kũmao. Ǹsun tó vĩna n kũro. Gbɛ̃ kũ àtɛni n wɛtɛ à n dɛ tɛni ma wɛtɛ à ma dɛ se. Yãke ni n le ma ɔĩro.

23

Dauda Kɛiladenɔ surabanaa

1 Ò ò Daudanɛ ò pì: Ǹ gwa, Filisitininɔ tɛn zǐ ká kũ Kɛiladenɔ, òtɛni ń pówɛnɔ nakɔ̃a. 2 Akũ Dauda gbèka Dikiria à pì: Mà gɛ́ mà lɛ́tɛ Filisitini pìnɔan yá? Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ lɛ́tɛḿma ǹ Kɛiladenɔ sura ba. 3 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ pìnɛ: Lákũ vĩna tɛni ó kũ Yudanɔ bùsun la nà, óni fɔ̃ ò gɛ́ ò zǐ ká kũ Filisitininɔ Kɛila yá? 4 Dauda èra à gbèka Dikiria dɔ, akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ gɛ́ Kɛila, zaakũ mani Filisitininɔ nannɛ n ɔĩ. 5 Akũ Dauda gèɛ Kɛila kũ a gbɛ̃nɔ, à zǐi kà kũ Filisitininɔ, akũ à ń pókãdenɔ sìḿma. À Filisitininɔ dèdɛ dasidasi, akũ à Kɛiladenɔ sura bà. 6 Kũ Aimɛlɛki né Abiata bàa lɛ̀ àtɛn gɛ́ Dauda kĩnaa yã, à a sa'o'uta kũna, akũ à gèɛo Kɛila.

Solu pɛtɛna Daudai

7 Kũ Solu mà Dauda gèɛ Kɛila, à pì: Luda gìimɛ, akũ à a nàmɛnɛ ma ɔĩ, zaakũ à a zĩda tàta wɛ̃tɛ bĩnide gũmmɛ. 8 Solu a zǐkarinɔ kàkara ń píŋki, de ò gɛ́ Dauda kagura kɛ kũ a gbɛ̃nɔ zaa Kɛila. 9 Kũ Dauda mà Solu tɛni a vãni kpákũsũ kãao, akũ à pì sa'ori Abiatanɛ à mó kũ sa'o'utao. 10 Akũ Dauda pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, makũ n zɔ̀bleri ma mà Solu tɛn zɛ́ wɛ́tɛ à su Kɛila à wɛ̃tɛ díkĩna kakatɛ ma yãi. 11 Kɛiladenɔ ni ma kpáan yá? Solu ni su la lákũ ma mà nàn yá? Dikiri Isarailanɔ Luda, ǹ o makũ n zɔ̀bleriinɛ. Akũ Dikiri pìnɛ: Ani su. 12 Akũ Dauda a là dɔ: Kɛiladenɔ ni ma kpáa kũ ma gbɛ̃nɔn yá? Akũ Dikiri pì: Oni á kpáamɛ. 13 Akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò kà gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ taka bà. Kũ ò bò Kɛila, akũ òtɛn gɛ́ gu kũ guo. Kũ Solu mà Dauda bò Kɛila, adi gɛ́ gwe doro.

14 Dauda kú zɛki gbãnan gbárannan Zifi bùsu sǐsĩden. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Solu dìgɔ̃ a wɛtɛ à dɛ, ama Luda dí Dauda nanɛ a ɔĩro. 15 Gɔrɔ kũ Dauda kú Zifi bùsu líkpɛn, à mà Solu kũ a gbɛ̃nɔ tɛn su a dɛ. 16 Akũ Solu né Yonatã fùtɛ à gèɛ à Dauda lè zaa líkpɛ pìn, à a gbà swɛ̃̀ɛ kũ Luda tɔ́o. 17 À pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, zaakũ ma de ni le à ɔ nammaro. Mɔkɔ̃n mé ĩni kí ble Isarailanɔa, makũ sɔ̃ manigɔ̃ de n plade ũ. Ma de pì abirekũ dɔ̃ se. 18 Akũ ò yã yǐ kũ kɔ̃o ń pla Dikiri arɛ. Dauda gɔ̃ líkpɛn gwe, akũ Yonatã tà bɛ.

19 Abire gbɛra Zifidenɔ gèɛ ò Solu lè Gibɛa ò pì: Dauda utɛna ó bùsun sɛ̀ntɛpɔrɔtu. À kú líkpɛn Akila sǐsĩgɛrɛɛi Yɛsimɔ gènɔmidɔki kpa. 20 Kína, gɔrɔ kũ ń yei píŋki, ǹ su gwe, óni a kpámma. 21 Akũ Solu pì: Dikiri arubarika daágu kũ a ma wɛ̃nda gwà yãi. 22 À tá à ɛra à soru kɛ. À gu kũ àdi gén gbɛkagbɛka kũ gbɛ̃ kũ ò a ènɔ, zaakũ ma mà ò pì, a ɔ̃ndɔ̃ bi ɔ̃ndɔ̃nlo. 23 À gbɛkagbɛka de à le à a utɛkinɔ dɔ̃ píŋki, à ɛra à su à ma le, de mà a yã ma sãnsãn, mani gɛ́ kãáo. Tó à kú á bùsun gwemɛ, mani pétei Yuda burinɔ té píŋki. 24 Akũ ò dà zén, ò dò

Solunɛ arɛ gɛna Zifi. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ sɔ̃ ò kú Maɔni gbárannan sɛ̀ntɛ Yɛsimɔ
gènɔmidɔkí kpa.
25 Kũ Solu kũ a gbɛ̃nɔ tɛn su pétɛi, à a baaruu mà, akũ à kìpa kpi pìia à gèɛ à
kú Maɔni gbárannan. Kũ Solu mà, akũ à pètɛi Maɔni gbárannan gwe. 26 Solunɔ
tɛn táa o kpi kpɛ dire kpa, Daudanɔ tɛn táa o a kpɛ la kpa, òtɛn wã òtɛn bàa
lé Solunɛ. Gɔrɔ kũ Solu kũ a gbɛ̃nɔ tɛn lika Daudanɔi ò ń kũ, 27 akũ gbɛ̃ke sù
à baaruu kpà Solunɛ à pì: Ǹ kɛ likalika, Filisitininɔ sù ò lètɛ ó bùsuua. 28 Akũ
Solu pɛtɛna Daudaii tò, à gèɛ Filisitininɔ le. Abire yãi òdi gu pì sísi Kɔ̃kpaatɛkpi.
29 Abire gbɛra Dauda bò gwe à gèɛ à vùtɛ sɛ̀ntɛpɔrɔtu, gu kũ òdi pi Ɛngɛdi.

24

Dauda gina Solu dɛnaai gbèwɛɛn

1 Kũ Solu sù kũ pɛtɛna Filisitininɔiio, ò pìnɛ Dauda kú Ɛngɛdi gbárannan.
2 Akũ à Isaraila zǐkarinɔ sètɛ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro à dà kũńwo zén, de ò Daudanɔ
wɛtɛ gu kũ òdi pi Zɔ̃nɔ Gbèɛa. 3 Kũ à kà sãnɔ kara kũ à kú zé sarɛ kĩnaa, à gbèwɛɛɛ
è gwe, akũ à gɛ̃n à bĩnisarɛ kɛ. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ sɔ̃, ò kú gbèwɛɛɛ pìn zaa a
lézɛkia. 4 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ pìnɛ: Ǹ gwa, a gɔrɔn gbãra kũ Dikiri pì áni n ibɛrɛ
nannɛ n ɔĩ ǹ yã kɛnɛ lán ń yei nà. Akũ Dauda fùtɛ tɛɛnɛ, à Solu arukĩmba lé zɔ̃
a sarɛ. 5 A gbɛra Dauda laasun tɛn wari dɔa Solu uta lé kũ à zɔ̃ɔ pì yãi, 6 à pì a
gbɛ̃nɔnɛ: Kai! Dikiri sún tó mà yã dí taka kɛ ma dikiri kũ à a kàanɛro. Mani ɔ
kɛaro, zaakũ Dikiri mé à a kà kín.
7 Dauda kpãkɛ̃ a gbɛ̃nɔi kũ yã pìio, adi tó ò Solu dèro. Kũ Solu bò gbèwɛɛn,
àtɛn gɛ̃ zéla, 8 akũ Dauda bò gbèwɛɛɛ pìn, à lé zùi à pì: Ma dikiri kína! Kũ Solu
lìtɛ à a kpɛ gwà, akũ Dauda kùtɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 9 Akũ à pì Solunɛ: Tó ò pì ma
yã vãni kpàkpa n musu, bó yã mé à tò ndì síi? 10 Ǹ gwa! N wé è gbãra lákũ Dikiri
n namɛnɛ ma ɔĩ nà gbèwɛɛn. Ò pìmɛnɛ mà n dɛ, akũ ma n wɛ̃nda gwà, ma pì
mani ɔ kɛ ma dikiriaro, zaakũ Dikiri mé à a kà kín. 11 Ǹ gwa dí Baa! Ǹ gwa,
má n uta lé kũna dí! Ma n uta lé zɔ̃, ama mádi n dɛro. N dɔ̃ sà kũ má n kũna
kũ nèsɛ vãnioro. Mádi taari kɛnnɛro, akũ ntɛni ma wɛtɛ ǹ ma dɛ. 12 Dikiri yã
gɔ̃gɔ̃wɛrɛ à fĩna bommamɛnɛ, ama makũ mani ɔ nammaro. 13 Lákũ ò yáasi zù
zaa zĩ nà ò pì, yã vãni dì bo yãvãnikɛrinɔ kĩnaamɛ, mani ɔ nammaro. 14 Mɔkɔ̃n
Isarailanɔ kína, dí yãin n boo? Dín ntɛn pétɛii? Gbɛ̃da gèɛn yá? Ke kòkɔ fítinna?
15 Dikiri ma yã gwa à yã gɔ̃gɔ̃wɛrɛ. À yã nna kpáma à zɛ kũmao à ma bo n ɔĩ.
16 Kũ Dauda yã dí ò Solunɛ à làka, Solu pì: Ma né Dauda, n kòtoon gwe yá?
Akũ Solu pùtã kũ wikio 17 à pì Daudanɛ: N yã nna demala, zaakũ yã vãnin
ma kènnɛ, akũ n fĩna bòmɛnɛ kũ a manao. 18 N yã mana kũ n kèmɛnɛ ò tera.
Kũ Dikiri ma nannɛ n ɔĩ, ńdi ma dɛro. 19 Tó gbɛ̃ bò a ibɛrɛɛa, àdi tó à tá aafia
yá? Dikiri yã mana kũ n kèmɛnɛ gbãra fĩna bonnɛ. 20 Má dɔ̃ sà kũ ĩni gɔ̃ kína
ũ, ĩnigɔ̃ kí ble Isarailanɔa. 21 Ǹ símɛnɛ kũ Dikiri tɔ́o, kũ ĩni ma buri kakatɛro,
ĩni ma tɔ́ dɛ ma de bedenɔ téro. 22 Akũ Dauda la dà Solunɛ. Kũ Solu tà bɛ, akũ
Dauda kũ a gbɛ̃nɔ èra ò tà sɛ̀ntɛpɔrɔtu.

25

Dauda kũ Nabalao kũ Abigailio

1 Samuɛli gà, akũ Isarailanɔ kàkara ń pínki, òtɛn ɔ́ɔ dɔ a ganaa musu, akũ
ò a vǐ a bɛa zaa Rama. Abire gbɛra Dauda gèɛ Parani sɛ̀ntɛ. 2 Maɔni gbɛ̃ke

kun, à bɔkɔtɛ vĩ Kamɛli gwe. Aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, à sãnɔ vĩ wàa gɛ̃ro kũ blènɔ wàa sɔɔro. Akũ à sù Kamɛli de à a sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃. 3 A tɔ́n Nabala, a nanɔ tɔ́n Abigaili. Nɔgbɛ̃ pìi laakari vĩ akũsɔ̃ a kakana mana, ama a gɔ̃ pì gbɛ̃ke wé'i vĩro, a yãkɛnanɔn dɔ̀rɔ vĩro. Kalɛbu burimɛ.

4 Gɔrɔ kũ Dauda kú sɛ̀ntɛ, à mà Nabala sù a sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃. 5 Akũ à a ìbanɔ zǏ gbɛ̃nɔn kuri, à pìńnɛ: À futɛ à gé Nabala kĩnaa zaa Kamɛli, à fɔ kpáamɛnɛ 6 à onɛ à pi: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao kũ n ɔnnwo kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki. 7 Ma mà n su kũ sãkãkɛ̃rɛrinɔ. Kũ n sãdãrinɔn kú kũoo, odi wari daḿmaro, ń kunna Kamɛli gũn, póke dí kĩaḿmaro. 8 Ǹ n zĩkɛrii pìnɔ la, oni onnɛ. Ǹ tó ma ìbanɔ n pɔnna e, zaakũ dikpɛ zĩmɛ. N zɔ̀blerii pìnɔ kũ makũ n néo ǹ ó gba pɔ́ kũ n è.

9 Kũ Dauda ìbaa pìnɔ kà, ò yã̄ pìi bàba Nabalanɛ kũ Dauda tɔ́o, akũ ò zɛ̀i. 10 Akũ Nabala pìńnɛ: Dín Dauda ũu? Dín Yɛsɛ né pì ũu? Zɔ̀ kũ ò kɛ̃ n dikirinɔa gbãranɔn dasi. 11 Á ye mà a burodi kũ ma ío kũ nɔ̀bɔ kũ ma dɛ̀ ma sãkãkɛ̃rɛrinɔnɛo sétɛ mà kpá gbɛ̃ kũ má ń boki dɔ̃ronɔan yá? 12 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ èra ò dà zén ò tà. Kũ ò kà, ò yã̄ pìnɔ gbɛ̃̄nɛ pínki. 13 Akũ Dauda pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Á baadi a fɛ̃nɛda loko. Akũ ń baadi a fɛ̃nɛda lòko kũ Daudao se. Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ kũ Daudaonɔ kà wàa pla taka, akũ gbɛ̃nɔn wàa do gɔ̃ kũ asonɔ.

14 À sù à lè zĩkɛrii pìnɔ doke gɛ̀ɛ à ò Nabala nanɔ Abigailinɛ à pì: Dauda gbɛ̃nɔ zǏ ò bò sɛ̀ntɛ, ò sù ò fɔ kpà ó dikiria, akũ à pàtaḿma. 15 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ ò yã̄ mana kèwɛrɛ manamana, odi wari dawáro. Ó kunna kũńwo sɛ̀ntɛ, póke dì sãtɛwáro. 16 Gɔrɔ kũ ótɛn sã dã ń sarɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio pínki, òdigɔ̃ likawái lán bĩni bà. 17 Ǹ laasun lé yã̄ kũ ĩni kɛa, zaakũ ò zɛ̀o ò yã̄ vãni kɛ ó dikiriinɛ kũ a ɔndenɔ ń pínki. Àpi manaro, àdi gbɛ̃ lédamma maro.

18 Akũ Abigaili burodii kàkara likalika mèn wàa do kũ sèwɛ̃o tùru pla kũ sã kũ ò kèkɛnɔ mèn sɔɔro kũ póblewɛ kpatanaao kpɛ̃nɛ sɔɔro kũ geepi kàranɔ mèn basɔɔro kũ kaka né kori kàranɔ mèn wàa do, ò yǏ zaakinɔnɛ. 19 Akũ à pì a zĩkɛrinɔnɛ: Àgɔ̃ do arɛ, manigɔ̃ té á kpɛ. Adi yãke o a zã̄ Nabalanɛro. 20 Akũ à di a zaakia, àtɛn kipa sǏsĩia. Kũ à bò sǏsĩ kpɛ, ò dàkarɛ kũ Daudao, àtɛn kipa sǏsĩia se kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn su. 21 Dauda tɛn o a gbɛ̃nɔnɛ: Ma gbɛ̃ pì pónɔ dàkpãnɛ sɛ̀ntɛ pãmɛ. Ódi a póke séro, akũ à yã̄ mana kũ ma kènɛ fĩna bòmɛnɛ kũ a vãnio. 22 Tó ma a gɔ̃gbɛ̃ ke tò bɛ̃nɛ ari gu gɔ̃ gé dɔ, Luda yã̄ kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ.

23 Kũ Abigaili a è, akũ à kìpa a zaakia likalika, à kùtɛ Daudanɛ à arɛ pètɛ. 24 Akũ à kùtɛ a gbá sarɛ à pì: Baa, taari pìi gɔ̃ ma mèn do musu. Ǹ makũ n zɔ̀bleri gba zé mà yã̄ onnɛ. Ǹ sã dɔ makũ n zɔ̀bleri yãi. 25 Baa, Nabala manaro. Ǹsun a yã̄ daro. À de lán a tó bàmɛ. A tɔ́n Yɔ̃nkɔ, akũsɔ̃ yɔ̃nkɔyãn àdigɔ̃ kɛ. Makũ n zɔ̀bleri sɔ̃, mádi gbɛ̃ kũ n ń zĩnɔ ero. 26 Baa, lákũ Dikiri kun akũsɔ̃ ń kun nà, Dikiri gìnnɛ ǹ gbɛ̃ dɛ ǹ mɔra káḿma n zĩda. Dikiri tó n ibɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni n kpákpa kũ a vãnionɔ gɔ̃ lán Nabala bà. 27 Tera sà Baa, ǹ gba kũ makũ n zɔ̀bleri ma suonnɛ dí sí ǹ kpá n ìbanɔa. 28 Ǹ sùru kɛ kũ makũ n zɔ̀bleriio kũ ma taario dɔ. Dikiri ni tó n burinɔ gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ ndì zǏ ká Dikirinɛmɛ, oni a vãni ke emma zikiro. 29 Bee tó gbɛ̃ke fùtɛ àtɛn pétɛnyĩ à n dɛ, Dikiri n Luda ni n wɛ̃̀ndiba dɔ kũ mɔ̀kakɔ̃anaamɛ, ani n ibɛrɛnɔ wɛ̃̀ndi da gbɛ̀mban à zu. 30 Baa, tó Dikiri yã̄ mana kènnɛ lákũ à lé sènnɛ nà pínki, tó à n ditɛ Isarailanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, 31 n laasun súń wari dɔmma à n da yãn gbɛ̃dɛna pã ke fĩnabona n zĩdanɛ yã̄ musuro. Baa, tó Dikiri yã̄ mana kènnɛ, ǹ tó makũ n zɔ̀bleri ma yã̄ gɔ̃ dɔngu.

32 Akũ Dauda pì Abigailinɛ: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá, zaakũ à n
zĩ ǹ damalɛ gbãra. 33 Ma n sáabu kpà se kũ lédamma kũ n ma gbao, zaakũ
mɔkɔ̃mmɛ n kpamɛnɛ gbãra, akũ mádi gbɛ̃ dɛ ma mɔra káḿma ma zĩdanɛro.
34 Tó abirekũnlo, kũ Dikiri Isarailanɔ Luda kũ à gìmɛnɛ mà yã vãni kɛnnɛo, tó
ńdi wã n su n damalɛ yãro, de gu ni dɔ Nabala négɔ̃gbɛ̃ kearo. 35 Akũ Dauda
pɔ́ kũ Abigaili sùoarɛ sì à pì: Ǹ ká bɛ aafia. Ma n yã mà, ma yodaado kènnɛ.
36 Kũ Abigaili kà Nabala kĩnaa, à è àtɛn pɔ́ ble lán kína bà. A pɔ kè nna, à wɛ̃
gbɛ̃̀ à kǎ. Akũ a nanɔ pì dí lé bo à yãke ònɛ, bee fítiro, ari gu gèɛ à dɔ̀o. 37 Kũ gu
dɔ̀, wɛ̃ wère Nabalaa, akũ a nanɔ yã kũ à kèɛ pìi ònɛ. Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̀agu, à gɔ̃̀ lán
gbèɛ bà. 38 Kũ à kè lán gɔrɔ kuri taka bà, akũ Dikiri gòo tɔ̃a, à gà.
39 Kũ Dauda Nabala gana baaruu mà, à pì: Ò Dikiri kũ à zè kũmao sáabu
kpá, à wé'i kũ Nabala dàma bòmɛnɛ. À gìmɛnɛ mà yã vãni kɛ, akũ à tò Nabala
vãnikɛnaa wì a zĩda musu. Abire gbɛra Dauda gbɛ̃nɔ zǏ Abigailia ò onɛ á ye à
a sé nɔ ũ. 40 Kũ Dauda ìbaa pìnɔ kà Abigaili kĩnaa Kamɛli, ò pìnɛ: Dauda mé à
ó zĩmma, à ye à n sé nɔ ũ. 41 Akũ à fùtɛ à kùtɛ à a mìi pètɛ à pì: A zɔ̀bleriin ma
ũ, ma soru kè mà a dikiri ìbanɔ gbá pípiḿnɛ. 42 Akũ à fùtɛ à dì zaakia gɔ̃̀nɔ. A
nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gèɛ kãao gbɛ̃nɔn sɔɔro. Ò dà zén kũ Dauda zǏrinɔ, akũ à gɔ̃̀ a nɔ
ũ. 43 Dauda Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũna nɔ ũ dɔ. Ń pla ń pínki a nɔnɔmɛ. 44 Solu
a né Mikala kũ à de Dauda nɔ ũ yã kpà Laisi né Palatiɛli, Galimu gbɛ̃a.

26

Dauda gina Solu dɛnaai gɛ̀n plade

1 Zifidenɔ gèɛ ò Solu lè Gibɛa ò pìnɛ: Dauda utɛna Akila sǏsĩgɛrɛɛi kũ arɛdɔna
Yɛsimɔa. 2 Akũ Solu gèɛ Zifi sɛ̃̀ntɛ kũ Isaraila zǏkarinɔ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro, òtɛn
Dauda wɛtɛ ò a dɛ sɛ̃̀ɛ pìn. 3 Solu bùraa kàtɛ zé sarɛ Akila sǏsĩgɛrɛ kũ à arɛdɔna
Yɛsimɔa, akũ Dauda kú sɛ̀n. Kũ à mà Solu tɛn pétɛai, 4 akũ à gu'asirigwarinɔ
zǏ, akũ à dɔ̃̀ sà kũ Solu kà. 5 Akũ Dauda fùtɛ à gèɛ gu kũ Solu bùraa kàtɛn. À
Solu kũ a zǏkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Nɛrɛ né Abanao wutɛki è. Solu wutɛna bùraan, a
gbɛ̃nɔ kàtɛ ò likai. 6 Akũ Dauda Iti buri Aimɛlɛki kũ Zeruya né Abisaio là à pì:
Dí mé ani gé kũmao bùraa pìn Solu kĩnaa? Akũ Abisai pìnɛ: Makũ mé mani gé
kũnwo. 7 Kũ Dauda kũ Abisaio lɔɔtɛ̀ gbɛ̃ pìnɔi gwãani, akũ ò Solu è wutɛna,
àtɛn i o bùran, a sári pɛtɛna a mìii. Abana kũ a gbɛ̃nɔn wutɛna ò likai ń pínki.
8 Akũ Abisai pì Daudanɛ: Luda n ibɛrɛ nànnɛ n ɔ̃ gbãra. Ǹ tó mà a zɔ̃ kũ
sário mà a nakɔ̃a kũ zĩtɛo. Mani a zɔ̃ gɛ̀n domɛ, adi kɛ gɛ̀n planlo. 9 Akũ Dauda
pìnɛ: Ǹsun a dɛro. Dí mé ani fɔ̃ à ɔ na kína kũ Dikiri kàa à bo pãa? 10 Akũ Dauda
èra à pì: Dikiri kun! Dikiri mé ani gò tɔ̃a à ga, tó a gɔrɔ pàpa kesɔ̃ à gà zǏlan.
11 Kai! Dikiri sún tó mà ɔ na kína kũ à kàaro. Ò gé ò sári kũ à kú a mìii sé kũ a
í loo ò táo. 12 Dauda sári kũ í lo kũ à kú Solu mìiioo sè, akũ ò tào. Ń gbɛ̃ke dí ń
ero, ò ń yã dɔ̃ro, òtɛn i o ń pínki. Ń gbɛ̃ke dí vuro, zaakũ Dikiri mé à tò i zɔ̃kɔ̃ɔ
dàḿla.
13 Kũ Dauda bikǔ guvutɛ bara dire kpa, akũ à zè sǏsĩi musu zǎzã, gu yàasa
dana ń dagura. 14 Akũ à lé zù Abanai kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Abana yooo! Ń yĩtɛnan
yá? Abana wèa à pì: Dí mé àtɛn lé zu kínaii? 15 Dauda pìnɛ: Gɔ̃sa gbãnamɛ n
ũroo? Gbɛ̃ke kà lán n bà Isarailanɔ bùsunn yá? Gbɛ̃ke sù n dikiri kína dɛ. Bó
yã mé à tò ńdi a dãkpãroo? 16 Ńdi yã kɛ a zéaro. Ma sì kũ Dikirio a ka ganamɛ,

zaakũ ádi á dikiri kína kũ Dikiri kà dãkpãro. Ǹ gwa! Kína sári kũ a í lo kũ à kú a mìiio kú mámɛɛ? 17 Solu Dauda kòtoo dɔ̃, akũ à pì: Dauda ma né, n kòtoon gwe yá? À wèa à pì: Ma dikiri kína, ma kòtoomɛ. 18 Dauda èra à pì: Bó yã mé à tò ma dikiri tɛn pétɛ makũ a zɔ̀bleriiii? Bón ma kèɛ? Bó taarin ma kèɛ? 19 Ma dikiri kína, ǹ sã̄ kpá makũ n zɔ̀bleri yãi sà. Tó Dikiri mé à n suu kèma, à ma sa'ona gbĩ ma. Tó bisãsirinɔmɛ sɔ̃, Dikiri láari kɛḿma, zaakũ ò pèma ò ma bo Dikiri gbɛ̃nɔ té, ò pì mà gé do tãnanɔimɛ. 20 Ǹsun tó ò ma dɛ zã̄ kũ Dikirioro. Isarailanɔ kína bò, àtɛn kòkɔ fítinna wɛtɛ à dɛ, lákũ òdigɔ̃ pé dɔ̃a sǐsĩnɔ musu nà. 21 Akũ Solu pì: Ma durunna kè. Ma né Dauda, ǹ ɛra ǹ su. Mani wari dɔmma doro, zaakũ n ma wɛ̃ndii bèɛrɛ dɔ̃ gbãra. Yãpuramɛ, ma yɔ̃nkɔyã kè, ma zã̄ yãa manamana. 22 Akũ Dauda pìnɛ: N sárin dí. Ǹ tó n ìbanɔ doke bikũ à mɔ́ à sí. 23 Dikiri dì fĩna bo baadinɛ a manakɛna kũ a náanio musu. Dikiri n namɛnɛ ma ɔĩ gbãra, ama mádi we mà ɔ nàmmaro kũ Dikiri mé à n ka kín yãi. 24 Lákũ ma n wɛ̃ndii bèɛrɛɛ dɔ̃ gbãra nà, Dikiri ma wɛ̃ndii bèɛrɛ dɔ̃ lɛ, à ma sí yã̄ vãni sĩnda pínkia. 25 Akũ Solu pìnɛ: Luda arubarika dangu ma né Dauda. Ĩni yã̄ zɔ̃kɔ̃ kɛ, n mì nigɔ̃ dana íla. Kũ Dauda tà, akũ Solu tà bɛ.

27

Dauda kunna Filisitininɔ bùsun

1 Dauda laasun lɛ̀ à pì: Solu ni ma dɛ zĩkea. Tó mádi bàa lé ma ta Filisitininɔ bùsunlo, ani bo kũmao nnaro. Tó ma bàa lɛ̀, Solu ni ma wɛtɛna tó, mani bo a ɔĩ. 2 Akũ Dauda fùtɛ à gèɛ Gata kína Akisi, Maɔku né kĩ̃naa. Gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃nɔ gèɛ kãao. 3 Akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ vùtɛ Gata kũ Akisio, baadi kũ a bedenɔ. Dauda kú gwe kũ a nɔnɔ gbɛ̃nɔn pla, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũ Kamɛli gbɛ̃ Abigaili kũ à de Nabala nɔ ũ yão. 4 Kũ ò ò Solunɛ Dauda bàa lɛ̀ à tà Gata, adi pétɛi doro.

5 Dauda pì Akisinɛ: Tó ma n pɔnna è, ǹ ma gba zé mà vutɛ gukea n lakutunɔ doke gũn. Makũ n zɔ̀bleri má ye màgɔ̃ kú kũnwo n wéranlo. 6 Zĩ birean Akisi Zikilaga kpàa, akũ à gɔ̃̀ Yudanɔ kínanɔ pɔ́ ũ ari kũ a gbãrao. 7 Dauda kunna Filisitininɔ bùsun kà wɛ̃̀ do kũ mɔ siikɔ̃o.

8 Akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ gèɛ ò lètɛ Gesurunɔa kũ Gizinɔ kũ Amalɛkinɔ. Gbɛ̃ pìnɔn kú bùsuu pìn zaa zĩmɛ bona zaa Suru ari à gèɛ pé Misilaa. 9 Tó Dauda zǐi blè bùsuu pì lakutunɔa, àdi gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó bɛ̃nɛro, sãnɔ kũ zùnɔ kũ zaakinɔ kũ lakuminɔ kũ pɔ́kasanɔ àdi nakɔ̃a. Tó à tà, àdi gé Akisi kĩ̃naa. 10 Tó Akisi a là gu kũ à lètɛn gbɛ̃nɔa gbãra, Dauda dì pinɛ a gɛ Nɛgɛvi bùsun, Yudanɔ ke Yeramɛɛli burinɔ ke Keninɔ kĩ̃naamɛ. 11 Dauda dì gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó bɛ̃nɛ ò su kãao Gataro, zaakũ àtɛn pi: Gbɛ̃ke ni ó kɔrɔmɔtɔɔ kɛ à pi dera ma kè nàn dí. Lɛn àdigɔ̃ kɛ lɛ gɔrɔ kũ à kú Filisitininɔ bùsun. 12 Akisi Dauda náani kè à pì a zĩdanɛ: Isarailanɔn ye a kãiro. Anigɔ̃ de ma zɔ̀bleri ũmɛ gɔrɔ sĩnda pínki.

28

Solu kũ nɔgbɛ̃ wedekũnnade gɛ̀sisiriio

1 Gɔrɔ birenɔa Filisitininɔ ń zǐkarinɔ kàkara, ò ye ò gé ò zǐ ká kũ Isarailanɔ. Akũ Akisi pì Daudanɛ: Asa ń dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ áni gé kũmao zǐ ká kó? 2 Akũ Dauda pìnɛ: Tɔ̀, ĩni e sà lákũ makũ n zɔ̀bleri mani kɛ nà. Akũ Akisi pìnɛ: Tó lɛmɛ, mani n kɛ ma dãkpãri ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 À sù à lè Samuɛli gà, Isarailanɔ kàkara ń pínki, ò ɔɔ dɔ̀ a ga yã̄ musu, akũ ò a vǐ a bɛ wɛ̃tɛn Rama. Solu pɛ̀ wedekũnnadenɔa kũ gèsisirinɔ Isarailanɔ bùsun.

4 Kũ Filisitininɔ kɔ̃ kàkara, ò sù ò bùraa kàtɛ Sunɛmu. Akũ Solu Isarailanɔ kàkara ń pínki, ò bùraa kàtɛ Giliboa. 5 Kũ Solu Filisitini zǐkarinɔ è, vĩna a kǔ, swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀agu manamana. 6 À gbèka Dikiria, akũ Dikiri dí wea nana gũn ke kũ Urimuo ke annabinɔ gãiro. 7 Akũ Solu pì a ìbanɔnɛ: À nɔgbɛ̃ wedekũnnade gèsisiri ke wɛtɛmɛnɛ, de mà gɛ́ mà yã gbɛkaa. Akũ ò pìnɛ: Nɔgbɛ̃ wedekũnnade gèsisiri ke kú Ɛndɔ.

8 Akũ Solu a zĩda lìtɛ à pɔ́kasa pãndenɔ dà, akũ à gèɛ à nɔgbɛ̃ pìi lè gwãani, a gbɛ̃nɔn planɔ tèi. À pìnɛ: Ǹ tó n tãna su ǹ gè kũ mani a tɔ́ onnɛ sísimɛnɛ. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ń dɔ̃ sãnsãn yã kũ Solu kè. À a bùsu zɛ́ zɔ̃̀ wedekũnnadenɔnɛ kũ gèsisirinɔo. Bɔ́ yã mɛ́ à tò ntɛn tankutɛ kpákpamɛnɛ de ò ma dɛɛ? 10 Akũ Solu la dànɛ kũ Dikirio à pì: Ma sì kũ Dikirio oni wari dɔmma yã dí musuro. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Gè kpaten mà sísinnɛɛ? À pì: Samuɛli gɛ̀ɛmɛ. 12 Kũ nɔgbɛ̃ pì Samuɛli è, à wiki pǔtã à pì Solunɛ: Mɔkɔ̃mmɛ Solu ũu? Bɔ́yãin n ɔ̃ndɔ̃ kèmɛnɛɛ? 13 Akũ kína pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Bɔ́n n èe? À pìnɛ: Gyãwãnden ma è, àtɛn bo zĩtɛn. 14 Solu a là à pì: À kè deramɛɛ? À pìnɛ: Mare zĩ ke mɛ́ àtɛn su, à arukĩmba dana. Akũ Solu dɔ̃ kũ Samuɛlimɛ, akũ à kùtɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 15 Akũ Samuɛli a là à pì: Bɔ́yãin n wari dɔ̀ma, kũ n ma sisii? À wèa à pì: Ma warikɛna zɔ̃kɔ̃ɔ̀ èmɛ. Filisitininɔ mɛ́ ò sù zǐ ká kũmao, akũ Luda kpɛ lìmɛnɛ. Àdi wema annabi gãi ke nana gũn doro. Abire yãin ma n sisi. Ǹ omɛnɛ lákũ mani kɛ nà. 16 Samuɛli pìnɛ: Dikiri kpɛ lìnnɛ à gɔ̃̀ n ibɛrɛ ũ, akũ n su ntɛn yã gbɛkama sɔ̃ bi? 17 Dikiri kènnɛ lákũ à dàmɛnɛ ma ònnɛ nà. À n bo kpatan à n gbɛ̃dake Dauda kàn. 18 Dikiri abirekũ kènnɛ gbãra, kũ ńdi a yã maro yãimɛ. Ńdi pɔfɛ̃ pãsĩ kipanɛ Amalɛkinɔaro. 19 Dikiri ni Isarailanɔ kũ mɔkɔ̃nwo kpá Filisitininɔamɛ. Mɔkɔ̃n kũ n négɔ̃gbɛ̃nɔ nigɔ̃ kú kũmao la zia. Dikiri ni Isaraila zǐkarinɔ kpá Filisitininɔa. 20 Samuɛli yã pìi tò vĩna Solu kǔ manamana, akũ à lètɛ a gbɛrɛa sɔ̀rɔrɔ gɔ̃̀nɔ. A gbãna làka, zaakũ adi pɔ́ke ble gɔrɔ birea ke gwãani kǔaro.

21 Kũ nɔgbɛ̃ pìi sù Solu kĩnaa, à è swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀agu manamana, akũ à pìnɛ: Makũ n zɔ̀bleri ma n yã mà, ma a zĩda kari kè, ma yã kũ n òmɛnɛ kè. 22 Ǹ n zɔ̀bleri yã ma sà. Ǹ tó mà pɔ́ble ditɛnnɛ ǹ ble, de ǹ gbãna kũ ǹ da zén. 23 Akũ Solu gì à pì: Mani pɔ́ blero. Kũ a ìbanɔ nàkaraa lɛɛlɛ kũ nɔgbɛ̃ pìio, akũ à ń yã mà. Akũ à fùtɛ zĩtɛ à vùtɛ gádoa. 24 Nɔgbɛ̃ pìi zù bɔ̀rɔ mèkpana vĩ bàdɔna a bɛa. À gèɛ à dè gɔ̃̀nɔ, akũ à flawa sè à dè, à burodi futɛnasari kèo. 25 À dìtɛ Solunɛ kũ a ìbanɔ. Ò blè, akũ ò fùtɛ ò tà gwãani birea gɔ̃̀nɔ.

29

Filisitini kínanɔ Dauda gbarɛna Zikilaga

1 Filisitininɔ ń zǐkarinɔ kàkara Afɛki, akũsɔ̃ Isarailanɔ bùra kú Yɛzɛrili ísɛ̃bokia. 2 Filisitini kínanɔ tɛn gɛ̃tɛ kũ ń zǐkari gǎnɔ, ń kenɔ gbɛ̃nɔn basɔsɔɔro, ń gǎ kenɔ wàa sɔsɔɔro. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ té ń kpɛ kũ Akisio. 3 Akũ Filisitini kína pìnɔ Akisi là ò pì: Eberu dínɔ sɔ̃ bi? À wèḿma à pì: Daudan dí. Isarailanɔ kína Solu ìba kemɛ yã. À gɔrɔ pla kè kũmao. À kú kũmao de wɛ̃̀ dola. Naana zaa gɔrɔ kũ à sù ma kĩnaa ari gbãra, mádi yãke earo. 4 Akũ kína pìnɔ pɔ fɛ̃̀ kãao ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì gbarɛ à tá gu kũ n kpàawan. Ani le à gɛ́ kũoo zǐlanlo, de àsun bo ó kpɛ gwero yãi. Deran ani le à kɛ nna kũ a dikiriio nà, tó adi kɛ à tà kũ ó

gbɛ̃kenɔ mìio baasiroo? 5 Dauda kũ ò lèɛ sì ò ũ wǎ a yã musun gweroo? Kũ ò pì:
Solu gbɛ̃nɔ dèdɛ wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ mèn dúbu lɛu ũgbangba.
6 Akũ Akisi Dauda sìsi à pìnɛ: Ma sì kũ Dikirio n kɛmɛnɛ gbɛ̃ mana ũmɛ, n gɛna kũmao zǐlan kèmɛnɛ nna, zaakũ naana zaa gɔrɔ kũ n su ma kĩnaa ari gbãra, mádi yãke emmaro. Ama ń yã dí kɛ ó kínanɔnɛro. 7 Ǹ ɛra ǹ tá kũ aafiaao de ǹsun yãke kɛ à kɛńnɛ ĩniro. 8 Akũ Dauda Akisi là à pì: Bɔ́n ma kèɛ? Naana zaa gɔrɔ kũ ma su n kĩnaa ari gbãra, bɔ́n n èmaa? Bóyãin mani gí gɛ́ mà zǐ ká kũ ma dikiri kína ibɛrɛnɔoroo? 9 Akũ Akisi pìnɛ: Má dɔ̃ kũ ń manamɛnɛ lán Luda malaika bà, ama ó kínanɔ pì ǹsun gɛ́ kũoo zǐlanlo. 10 Tó gu dɔ̀, ǹ futɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ n dikiri Solu zɔ̀bleri kũ ò sù kũnwonɔ, à tá. 11 Akũ Dauda fùtɛ kɔnkɔkɔnkɔ kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn tá Filisitininɔ bùsun. Filisitininɔ sɔ̃ ò gèɛ Yɛzɛrili.

30

Dauda Amalɛkinɔ kakatɛnaa

1 Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kà Zikilaga a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. À sù à lè Amalɛkinɔ sù ò lètɛ Nɛgɛvi bùsuua kũ Zikilagao ń kpɛ. Ò lètɛ Zikilagaa ò té sɔ̀a. 2 Ò nɔgbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ kǔkũ, nénɔgbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. Odi ń gbɛ̃ke dɛro, ò ń sétɛ ò tà kũńwo. 3 Kũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kà ń bɛ wɛ̃tɛn, ò è ò té sɔ̀a ò ń nɔgbɛ̃nɔ kũ ń négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nénɔgbɛ̃nɔ kǔkũ ò tà kũńwo. 4 Akũ Dauda kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ wiki lè ò ɔ́ɔ dɔ̀ ari ń gbãna làka, ari odi fɔ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀ doro. 5 Ò Dauda nɔnɔ kǔkũ ò tà kũńwo ń pla Ainɔama kũ Abigailio. 6 Dauda wétãmma è manamana, zaakũ òtɛn pi ò a pápa kũ gbèɛo ò dɛ. Ń gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛɛ yàka ń négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nénɔgbɛ̃nɔ yã musu. Ama Dauda gbãna è Dikiri a Ludaa, 7 akũ à pì sa'ori Abiatanɛ: Ǹ mɔ́ kũ n uta lokommao. Kũ à gèɛonɛ, 8 akũ Dauda yã gbèkao Dikiria, à a là à pì: Mà pétɛ gbãnamɔnnɛrii pìnɔi mani ń le yá? À pìnɛ: Ǹ pétɛńyĩ, ĩni ń le ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí. 9 Akũ Dauda dà zén kũ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃nɔ. Kũ ò kà Beso swai, gbɛ̃kenɔ gɔ̃ gwe. 10 Gbɛ̃nɔn wàa donɔ gbãna làka, odi fɔ̃ ò bikǔ swa pìiaro, akũ Dauda bikǔ, à té ń gbèɛi kũ gbɛ̃nɔn wàa planɔ.

11 Ò Misila gbɛ̃ke è sɛ̀ntɛ, akũ ò gɛɛ kãao Dauda kĩnaa. Ò pɔ́ble kpàa à blè, ò í kpàa à mì. 12 Akũ ò kaka né kori kpàa kũ geepi kàraao mèn pla à sò. Akũ a mèɛ sù, zaakũ à kɛ̀ fãnantɛ̃ aakɔ̃ gwãani aakɔ̃ pɔ́blesari ímisari. 13 Akũ Dauda a là à pì: Dí gbɛ̃mɛ n ũu? N bo mámɛɛ? Akũ Misila gbɛ̃ pìi pì: Amalɛki zɔ̀ɔn ma ũ. A gɔrɔ aakɔ̃den dí, ma dikiri pã kpàmai kũ matɛn gyã kɛ yãi. 14 O lɛtɛ Nɛgɛvi bùsuuamɛ, gu kũ Kɛrɛtinɔn kun kũ Yudanɔ kũ Kalɛbu burinɔ, akũ ò té sɔ̀ Zikilagaa. 15 Akũ Dauda a là à pì: Ĩni fɔ̃ ǹ gé kũmao gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa yá? À wèa à pì: Tó n sìmɛnɛ kũ Ludao kũ ĩni ma dɛro, tó ĩni ma kpá ma dikiriiaro, mani gé kũnwo ń kĩnaa.

16 Akũ à gèɛ kãao. Kũ ò kà, ò ń lé, ò fãkɔ̃ana gu sĩnda pínkia, òtɛn pɔ́ ble òtɛn í mi, òtɛn pɔnna kɛ pɔ́ zɔ̃kɔ̃ kũ ò sètɛ Filisitini bùsunnɔ kũ Yudanɔ bùsuuo yãi. 17 Akũ Dauda sì ń té à ń dɛdɛ naana zaa ɔkɔsi ari gu gèɛ à dɔ̀o ɔkɔsi. Ń gbɛ̃ke dí boki lero, séde kɛfɛnna gbɛ̃nɔn wàa pla kũ ò dì lakumia ò bàa lènɔ baasiro. 18 Dauda gbɛ̃ kũ Amalɛkinɔ ń kũkũnɔ mìi sì ń pínki kũ a nɔnɔ ń pla. 19 Ń gbɛ̃ke dí sãsãro, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nénɔgbɛ̃nɔ ń pínki. Bee pɔ́ kũ ò sètɛnɔ,

Dauda èra à pɔ́ pìnɔ sì pínki. 20 À sãnɔ kũ zùnɔ nàkɔ̃a, akũ a gbɛ̃nɔ pɔ́kãde pìnɔ
kpán'arɛ kɛ̀ ò pì: Dauda pɔ́nɔn dí.
21 Akũ Dauda kà gbɛ̃nɔn wàa do kũ ń gbãna làka odi fɔ̃ ò gɛ̀ɛ kãaoro ò gɔ̃
Beso swainɔ kĩnaa. Ò bɔ̀tɛ ò dàalɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ. Kũ Dauda nàńyĩ, à fɔ
kpàḿma, 22 akũ gbɛ̃ pãsĩ gaavude kũ ò té Daudainɔ pì: Lákũ odi gɛ́ kũooro nà,
óni pɔ́ kũ o sìnɔ ke kpáḿmaro, tó adi kɛ ń baadi nanɔ kũ a nénɔ baasiro. Ò ń sɛ́ ò
tá kũńwo. 23 Akũ Dauda pì: Oi! Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ lɛ kũ pɔ́ kũ Dikiri kpàwánɔro,
zaakũ à ó dãkpã à gbãnamɔnnɛri kũ ò lètɛwánɔ nàwɛrɛ ó ɔĩ. 24 Gbɛ̃ke ni yã kũ
a ò díkĩna síro fá. Gbɛ̃ kũ ò gɔ̃ òtɛn pónɔ dãkpãnɔ baka nigɔ̃ dokɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ
ò gèɛ zìlannɔmɛ. Óni kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lɛɛlɛlɛɛlɛ. 25 Kũ Dauda yã pìi dìtɛ, akũ à gɔ̃
doka ũ Isarailanɔnɛ zaa zĩ birea ari kũ a gbãrao.
26 Kũ Dauda kà Zikilaga, à pɔ́ kũ à sì kenɔ kpɅ̀zã Yudanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò
de a gbɛ̃nna ũnɔnɛ à pì: Gba kũ a è pɔ́ kũ o sì Dikiri ibɛrɛnɔaa gũnnɔn gwe.
27 À kpɅ̀zãńnɛ Bɛtɛli kũ Ramɔ Nɛgɛvio kũ Yatio 28 kũ Aroao kũ Sifimɔo kũ
Ɛsɛtɛmɔao 29 kũ Rakalao kũ Yeramɛɛli buri wɛ̃tɛnɔ kũ Keni wɛ̃tɛnɔ 30 kũ Ɔɔmao
kũ Borasão kũ Atakao 31 kũ Ɛblɔnuo kũ gu kũ Dauda kurèn kũ a gbɛ̃nɔ pínki.

31

Solu gana kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ

1 Filisitininɔ zÌ̀i kà kũ Isarailanɔ, akũ Isarailanɔ bàa lèńnɛ ari ń daside gàga
Giliboa sÌ̀sĩgɛrɛɛi. 2 Filisitininɔ pètɛ Solu kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔi, akũ ò a né pìnɔ
Yonatã kũ Abinadabuo kũ Malakisuaoo dèdɛ. 3 Zì̀ kũ òtɛn ká Solu sarɛ pãsĩ
kὺ, akũ kàzurinɔ a pà, à kl̀nna manamana. 4 Akũ à pì a zÌ̀kapɔnɔsɛriinɛ: Ǹ
n fɛ̃nɛda woto ǹ ma zɔ̃ ǹ ma dɛo. Tó lɛnlo, gyɔfɔrɔde dínɔ ni ma zɔ̃ ò fàai bo
kũmao. Akũ vĩna a zÌ̀kapɔnɔsɛrii kὺ, adi weiro, akũ Solu a fɛ̃nɛda sè, à a zĩda
ò'oala. 5 Kũ a zÌ̀kapɔnɔsɛrii è à gà, akũ à a zĩda ò'o a fɛ̃nɛdaa se à gà. 6 Lɛn Solu
kũ a négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ a zÌ̀kapɔnɔsɛriio kũ a gbɛ̃nɔ gàga lɛɛlɛ lɛ zĩ dokɔ̃nɔ
pìa ń pínki.
7 Kũ Isaraila kũ ò kú guvutɛn gwenɔ kũ ń gbɛ̃ kũ ò kú Yoda bara direnɔ è
ń zÌ̀karinɔ bàa lè, akũsɔ̃ Solu kũ a nénɔ gàga, ò bàa lè ò ń wɛ̃tɛnɔ tò gwe, akũ
Filisitininɔ sù ò vùtɛn. 8 Kũ gu dɔ̀, akũ Filisitininɔ sù òtɛn pónɔ bɔtɛ gbɛ̃ kũ
ò gàganɔa, akũ ò Solu kũ a né mèn aakɔ̃ pìnɔ gènɔ è katɛna Giliboa sÌ̀sĩgɛrɛɛi.
9 Akũ ò Solu mìi zɔ̃ ò a gɔ̃kɛbɔnɔ bɔ̀tɛa, akũ ò gbɛ̃nɔ zÌ̀ ò a baaruu kpàkpa
Filisitininɔ bùsu gu sĩnda pínkia kũ ń tãnakpɛnɔ. 10 Ò a gɔ̃kɛbɔnɔ kàtɛ tãna kũ
òdi pi Asatorɛ kpén, akũ ò a gèɛ lòko Bɛtɛsã bĩnia.
11 Kũ Yabɛsi Giliadadenɔ yã kũ Filisitininɔ kɛ̀ Solunɛ pìi mà, 12 akũ ń gɔ̃sa
gbãnanɔ fùtɛ ń pínki ò tá gwãani ò zĩ birea, ò Solu kũ a nénɔ gènɔ kìpa Bɛtɛsã
bĩnia, akũ ò tào Yabɛsi ò té sɔ̀ḿma gwe. 13 Ò ń wánɔ sètɛ ò vÌ̀ sãma lí gbáru Yabɛsi
gwe, akũ ò lé yÌ̀ gɔrɔ suppla.

SAMUƐLI TAKADA PLADE

Dauda kíblena Yudanɔa 1:1-4:12
Dauda kíblena Isaraila buri sĩnda pínkinɔa 5:1-12:31
Abusalomu bona Dauda kpɛ 13:1-20:26
Dauda kíblena kpɛkpɛ 21:1-24:25

Dauda Solu ga baarumanaa

1 Solu gana gbɛra Dauda sù kũ zìblena Amalɛkinɔaao, akũ à gɔ̃ Zikilaga gɔrɔ
pla. 2 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ gɔ̃gbɛ̃ ke bò Solu bùran à sù. A pɔ́kasanɔ kɛ̃kɛ̃na, bùsu
ká a mìn. Kũ à kà Dauda kĩnaa, à kùtɛnɛ à wùtɛ a gbɛrɛa. 3 Dauda a là à pì:
N bo máa? À wèa à pì: Ma bo Isarailanɔ bùrammɛ. 4 Akũ Dauda a là dɔ: À kɛ̀
dera gwee? Ǹ omɛnɛ. Akũ à wèa à pì: Isarailanɔ bò zìlan ò bàa lè. Ń daside
lètɛ ò gàga. Solu kũ a né Yonatão gà dɔ. 5 Akũ Dauda kɛfɛnna kũ àtɛn baaruu
pì kpáarɛ là à pì: N kɛ deran ń dɔ̃ kũ Solu kũ a né Yonatão gàa? 6 À wèa à pì: À
sù à lè má kú Giliboa kpi gɛrɛɛi gwemɛ, akũ ma Solu è, àtɛn gbãna e a sária.
Sɔ̃godenɔ kũ sɔ̃denɔ tɛn ká kãao kĩni. 7 Kũ à lìtɛ ma kpa, à ma e, akũ à ma sisi.
Ma pì: Makũ dí! 8 Akũ à ma la, makũmɛ dí ũu? Akũ ma wea ma pì Amalɛki
burin ma ũ. 9 Akũ à pìmɛnɛ mà naai mà a dɛ, zaakũ á kú ga léimɛ, bee kũ a wé
kpé kɛ̃na fíti. 10 Akũ ma nai ma a dè, zaakũ má dɔ̃ ani fɔ̃ à ble a lɛtɛnaa gbɛra
doro. Akũ ma a kífura kũ à kunaa sè kũ zã kũ à danaao, akũ ma suonnɛ la ma
dikiri. 11 Akũ Dauda a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̀, akũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pɔ́nɔ kɛ̀kɛ̃
se. 12 Ò Solu kũ a né Yonatão gana ɔ́ɔ dɔ̀ kũ Dikiri gbɛ̃ Isarailanɔ, zaakũ zǐ ń
blé. Wɛ́'i bòḿma, akũ ò lé yǐ ari ɔkɔsi.
13 Dauda kɛfɛnna kũ à baaruu pìi kpàarɛ là à pì: N bɛ kú máa? Akũ à pìnɛ:
Bòasu nén ma ũ, Amalɛki buri. 14 Akũ Dauda a là à pì: À kɛ̀ dera kína kũ Dikiri
kà dɛna vĩna dí n kũroo? 15 Akũ Dauda a kɛfɛnna ke sìsi à pì: Ǹ a lé ǹ dɛ se.
Akũ à a lè à dè. 16 Zaakũ Dauda gĩnakɛ à pìnɛ: N n zĩda dèmɛ. N zĩda lé mé à n
da yãn, n pì n kína kũ Dikiri kàa dè.

Wɛ̃ndalɛ kũ Dauda sì Solu kũ Yonatão ga yã musu

17 Dauda wɛ̃nda lè díkĩna sì Solu kũ a né Yonatão ga yã musu. 18 À pì ò lɛ̀ɛ pìi
dada Yudanɔnɛ. À kú Yasa takadan.
19 Isarailanɔ gakuridenɔ gàga sǐsĩgɛrɛɛi,
gɔ̃sa gbãnanɔ i òmɛ fá!
20 Àsun a baaru kpá Gata zédanlo,
de Filisitini nɔgbɛ̃nɔ sún a pɔnna kɛro yãi.
Àsun a kpàkpa kɛ Asakɛlɔniro,
de gyɔfɔrɔde nénɔgbɛ̃nɔ sún ayuwii kɛro.
21 Plí sún kpá Giliboa gbèɛa doro,
legũ sún ma bura kũ ò kú gwenɔn doro,
gwen ò ɔ sɔ̃ gɔ̃sa gbãnanɔ sɛ̃gbakonɔi,
nísi dɔkɔna Solu sɛ̃gbakoa lé zè!
22 Kũ òtɛn gɔ̃sa gbãna aru fã gua,
òtɛni ń gbɛrɛ para,
kàzuri pãsĩ Yonatã dì kpɛ gwaro,
fɛ̃nɛdade pãsĩ Solu dì su koriro.

23 Solu kũ Yonatão,
gbɛ̃ mana yenyĩdenɔmɛ!
Odi kɛ̃kɔ̃a wɛ̀ndi ke ganaa gũnlo.
Ń wãna de vãunɔla,
ń gbãna de músunɔla.
24 Isaraila nɔgbɛ̃nɔ,
à wɛ́'i bo Solu ga yã musu.
À biza tɛ̃ra yὶárɛ kũ nɔmanablebɔnɔ,
à á pɔ́kasanɔ kὲkɛárɛ kũ zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ.
25 Gɔ̃sa gbãnanɔ i ò zὶlan fá!
Yonatã wutɛna gὲ ũ sὶsĩgɛrɛɛi.
26 Ma gbɛ̃ Yonatã,
ma gɔ̃ warikɛnaa gũn n yãi,
ń manamɛnɛ swáswa.
Yenyĩ kũ ń vĩ kũmao sára vĩro,
à de nɔ yenyĩla.
27 Gɔ̃sa gbãnanɔ i ò fá!
Ń zὶkabɔnɔ kàkatɛ.

2

Dauda kana Yudanɔ kpatan

1 Abire gbɛra Dauda Dikiri gbὲka à pì: Mà gé Yuda wɛ̃tɛ ke gũn yá? Dikiri pìnɛ à gé, akũ Dauda èra à a là à pì: Mákpan mà génn? Dikiri wèa à pì: Ɛblɔnu kpa. 2 Akũ Dauda gὲɛ gwe kũ a nɔ mèn planɔ, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kũ Nabala gyaanɔ Abigaili, Kaamɛli gbɛ̃o. 3 Dauda gὲɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ dɔ, baadi kũ a bedenɔ, akũ ò vùtɛ Ɛblɔnu kũ a lakutunɔo. 4 Akũ Yudanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò nísi kù Dauda mìia gwe, ò a kà Yudanɔ kína ũ.

Kũ Dauda mà Yabɛsi Giliadadenɔ mé ò Solu vὶ, 5 à gbɛ̃nɔ zὶḿma, ò gὲɛ ò òńnɛ: Dauda pì, Dikiri arubarika daágu, kũ a gbɛ̃kɛ kὲ Solu á dikiriinɛ a a vὶ. 6 Dikiri gbɛ̃kɛ yã kũ náani yão kɛárɛ. Makũ sɔ̃ mani yã mana kɛárɛ kũ a yã pìi kὲ yãi. 7 Tera sà àgɔ̃ gbãna à kù gbãna kɛ. Á dikiri Solu gà, akũ Yudanɔ ma ka ń kína ũ.

8 À sù à lè Nɛrɛ né Abana, Solu zὶkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ gĩnakɛ à gὲɛ se kũ Solu né Isibosɛo Manaimu. 9 Akũ à a kà kína ũ Giliada bùsun kũ Asa burinɔ bùsuuo kũ Yɛzɛrilio kũ Ɛflaimu burinɔ bùsuuo kũ Biliaminu burinɔ bùsuuo kũ Isarailanɔ bùsu kparanɔ pínki. 10 Solu né Isibosɛ wɛ̀ buplade gũnn à gɔ̃ Isarailanɔ kína ũ. À kí blè wɛ̀ pla. Yudanɔ sɔ̃, Daudan ò zὲo. 11 Dauda kí blè Yudanɔa zaa Ɛblɔnu ari wɛ̀ suppla kũ mɔ suddoo.

Isarailanɔ zὶkana kũ Yudanɔ

12 Nɛrɛ né Abana kũ Solu né Isibosɛ zὶkarinɔ bò Manaimu ò gὲɛ Gibiɔ̃. 13 Zeruya né Yoabu kũ Dauda zὶkarinɔ fùtɛ ò gὲɛ dańlɛ Gibiɔ̃ íkaki sarɛ. Ń gằ do kú í bara la, ń gằ do kú í bara dire. 14 Akũ Abana pì Yoabunɛ: Ǹ tó kɛfɛnna kenɔ futɛkɔ̃i ò gwa. Akũ Yoabu pì: Ò gé. 15 Akũ Biliaminu zὶkarinɔ fùtɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla Isibosɛ pɔ́ ũ, akũ Dauda zὶkarinɔ fùtɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla se. 16 Baadi ɔ kà a ɔsikari dake kɔ̀kɔtɔɔi, akũ ò kɔ̃ zɔ̀zɔ̃ kɔ̃ gbằntɛrɛɛa kũ fɛ̃nɛo ò lètɛ lɛɛlɛ. Akũ ò tɔ́ kpà Gibiɔ̃ gu pìinɛ Fɛ̃nɛlɛnnabura. 17 Zὶ kũ ò kà zĩ birea pãsĩ manamana, akũ Dauda zὶkarinɔ zὶi blè Abana kũ Isarailanɔa.

18 Zeruya nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔn kú gwe, Yoabu kũ Abisaio kũ Asahɛlio.
Asahɛli sɔ̃ a bà nna lán zɔ̃ bà. 19 Akũ à pètɛ Abanai, adi litɛ ɔplai ke ɔzɛiro.
20 Kũ Abana a kpɛ gwà à a è, akũ à pì: Asahɛli, mɔkɔ̃mmɛ gwe yá? À wèa à pì:
Makũmɛ. 21 Akũ Abana pìnɛ: Ǹ litɛ n ɔplai ke n ɔzɛi, ǹ kɛfɛnnanɔ doke kũ ǹ
a pónɔ sía. Ama Asahɛli dí zɛnɛro. 22 Abana èra à pìnɛ dɔ: Ǹsun namairo. Ń
ye mà n dɛn yá? Tó ma n dɛ, mani we ó wɛ́ kɛ siikɔ̃ kũ n vǐni Yoabuo dɔ yá?
23 Ama Asahɛli gì, adi zɛnɛro, akũ Abana a zɔ̃ a gbɛrɛa kũ a sári páo ari à bò a
kpɛ kpa. Gwen à lètɛn à gà gɔ̃nɔ. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki kà gu kũ à lètɛ à gà pìn, ò zè
òtɛn gwa.

24 Akũ Yoabu kũ Abisaio pè Abanaa ari ifãntɛ̃ gèɛ à gɛ̃ kpén. Ò kà Ama sǐsĩ
kũ à kú Gia ifãboki kpa Gibiɔ̃ gbáranna zén. 25 Biliaminu burinɔ kàkara Abanai
gǎ do, akũ ò gèɛ òtɛn gí kũ ń zĩdao sǐsĩi musu. 26 Akũ Abana lé zù Yoabui à pì:
Óni zɛ kɔ̃dɛdɛnaanɛroo? Ń dɔ̃ kũ yã pì ni mì dɛ kũ pɔsiraoroo? Ĩni o n gbɛ̃nɔnɛ
ò zɛwɛrɛ ò ɛra ò tároo? 27 Akũ Yoabu wèa à pì: Luda kun! Tó ńdi lé sí yãro, ma
gbɛ̃nɔ ni zɛárɛro ari gu gɛ́ dɔo. 28 Kũ Yoabu kuru pè, akũ a gbɛ̃nɔ kámma bò, odi
gɛ́ Isarailanɔa kũ zǐio doro.

29 Gwãani birea Abana kũ a gbɛ̃nɔ táa ò sɛ̃n ò bikǔ Yodaa, akũ ò té swadɔrɔɔi
ari ò gèɛ ò kà Manaimu. 30 Kũ Yoabu sù kũ pɛna Abanaaao, akũ à a zǐkarinɔ
kàkara ń pínki. Dauda gbɛ̃nɔ té gbɛ̃nɔn baro donsari mɛ́ ò kunlo, Asahɛli baasi.
31 Ò Biliaminu kũ ò kú kũ Abanaonɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn wàa do kũ basɔraakɔ̃o. 32 Ò
Asahɛli gèɛ sè ò vǐ a de miran Bɛtilihamu. Akũ Yoabu kũ a gbɛ̃nɔ táa ò gwãani
ò kà Ɛblɔnu gudɔnaao.

3

1 Zǐ kũ Solu bedenɔ kà kũ Dauda bedenɔ gìi kɛ̀. Dauda gbãna tɛn kara, Solu
bedenɔ sɔ̃, ń gbãna tɛn lago.

Dauda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

2 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kũ Dauda ì Ɛblɔnunɔ tɔ́n dí. A káaku tɔ́n Aminɔ. A da tɔ́n Ainɔama,
Yɛzɛrili gbɛ̃mɛ. 3 A plade tɔ́n Kiliabu. A da tɔ́n Abigaili, Nabala gyaanɔ
Kaamɛli gbɛ̃mɛ. A aakɔ̃de tɔ́n Abusalomu. A da tɔ́n Maaka, Gesuru kína
Talamai nɛ́mɛ. 4 A siikɔ̃de tɔ́n Adonia. A da tɔ́n Agi. A sɔɔrode tɔ́n Sefatia.
A da tɔ́n Abitali. 5 A suddode tɔ́n Itiriamu. A da tɔ́n Egela. Dauda nɔnɔ né pìnɔ
ì Ɛblɔnumɛ.

Abana nana Daudaa

6 Gɔrɔ kũ Solu bedenɔ tɛn zǐ ká kũ Dauda bedenɔ, Abana tɛn gbãna kũ
Solu bedenɔ gũn. 7 Solu nɔ yìgisaride vĩ yã, a tɔ́n Rizipa, Aya nɛ́mɛ. Isibosɛ pì
Abananɛ: À kɛ̀ dera n wutɛ kũ ma de nɔoo? 8 Abana pɔ fɛ̃ manamana Isibosɛ
yã pì yãi à pì: Gbɛ̃dan ma ũ Yudanɔ kpa yá? Matɛn gbɛ̃kɛ kɛ n de Solu bedenɔnɛ
kũ a dakũnanɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ ari kũ a gbãrao. Mádi n na Daudanɛ a ɔĩro,
akũ ntɛni ma taari e nɔgbɛ̃ pì yã musu sàa? 9 Tó mádi lé kũ Dikiri sè Daudanɛ
kɛnɛro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 10 Mani kpata sí Solu bedenɔa mà tó Dauda
gɔ̃ Isarailanɔ kũ Yudanɔ kína ũ sɛna zaa Dani ari à gɛ́ péo Bɛsɛbaa. 11 Isibosɛ
dí we à wè Abanaa doro, kũ àtɛn vĩna kɛnɛ yãi.

12 Abana gbɛ̃nɔ zǐ Daudaa kũ a tɔ́o à pìnɛ: Dí mɛ́ à bùsu vĩi? Ò lédokɔ̃nɔ kɛ,
mani kpányĩ de Isarailanɔ bàka le àgɔ̃ kú kũnwo ń pínki. 13 Akũ Dauda pì: À
mana, mani lédokɔ̃nɔ kɛ kũnwo, ama yã mèn don matɛn gbɛkamma. Tó ntɛn

su ma gwa, tó ńdi sumɛnɛ kũ Solu nénɔgbɛ̃ Mikalaoro, ǹsun tó ó wé sikɔ̃lɛro.
14 Dauda légbãzã kè Solu né Isibosɛnɛ à pì: Ǹ ma nanɔ Mikala sukpamɛnɛ.
Ma anzure blè kũ Filisitininɔ gyɔfɔrɔo mèn basɔɔro. 15 Akũ Isibosɛ gbɛ̃nɔ zǐ,
ò nɔgbɛ̃ pìi sì a zã Palatiɛli, Laisi néa. 16 Akũ a zã pì tɛn gé kãao à téi ari
Bahurimu, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Akũ Abana ònɛ à ɛra à tá, akũ à èra.
17 Abana yã ò kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à pì: Zaa zĩ átɛn wɛtɛ Dauda gɔ̃ de á kína
ũ. 18 À a ká sà, zaakũ Dikiri lé sènɛ à pì, áni a gbɛ̃ Isarailanɔ bo Filisitininɔ kũ
ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ń pínki a zɔ̀bleri Dauda pìi gãimɛ. 19 Abana yã pìi dà Biliaminu
burinɔnɛ ń sãn dɔ. Akũ à gèɛ Ɛblɔnu, de à yã kũ à kè Biliaminu burinɔnɛ kũ
Isarailanɔoo pì o Daudanɛ. 20 Kũ à kà Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu kũ gbɛ̃nɔn baro
kũ ò kú kãaonɔ, akũ Dauda pɔnna pɔ́ble kèńnɛ. 21 Akũ Abana pì Daudanɛ: Ma
dikiri kína, ǹ tó mà futɛ mà gé mà Isarailanɔ kakarannɛ ń pínki, de ò lédokɔ̃nɔ
kɛ kũnwo, ĩnigɔ̃ de bùsu kũ n pɔ yei pínki kína ũ. Akũ Dauda Abana gbàrɛ, à tá
aafia.

Abana dɛnaa

22 Zĩ birea Yoabu kũ Dauda gbɛ̃nɔ sù kũ létɛmmanaao. Ò pónɔ sì gbɛ̃nɔa
manamana ò sùo. Abana kú kũ Daudao gwe doro, zaakũ à a gbàrɛ, à tá aafia.
23 Kũ Yoabu kũ zǐkari kũ ò kú kãaonɔ kà, ò ònɛ Nɛrɛ né Abana sù kína gwa,
akũ à a gbàrɛ à tá aafia. 24 Akũ Yoabu gèɛ à kína lè à pì: Bɔ́ yãn n kè gwee?
Kũ Abana sù n kĩnaa, bɔ́yãi n tò à tàa? 25 Ń Nɛrɛ né Abana dɔ̃roo? À sù ɔ̃ndɔ̃
kɛnnɛ, de à le àgɔ̃ n gégɔrɔ kũ n sugɔrɔo dɔ̃ kũ n yãkɛnanɔ pínki. 26 Kũ Yoabu
bò Dauda kĩnaa, akũ à gbɛ̃nɔ zǐ, ò pètɛ Abanai. Ò a lè Sira lògɔ kĩnaa, akũ òtɛn
su kãao, ama Dauda a yã dɔ̃ro. 27 Kũ ò kà kũ Abanao Ɛblɔnu wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ
Yoabu a sìsi lándɔ̃ à ye à asiriyã onɛ bà, akũ à a zɔ̀ a gbɛrɛa à a dè. A dakũna
Asahɛli dɛna fĩnaan à bòa gwe.
28 Abire gbɛra kũ Dauda mà, à pì: Makũ kũ ma kíkɛo, manigɔ̃ taari vĩ
Dikirinɛ Nɛrɛ né Abana dɛna yã musuro. 29 Yã pì ni wí Yoabu musumɛ kũ
a de bedenɔ ń pínki. Yoabu bedenɔ nigɔ̃ kun kɛntude ke kusu ke ɛrɛ ke gbɛ̃ kũ
zǐ a blè ke nàdɛrii sariro. 30 Yoabu kũ Abisaio Abana dè, kũ àkũ mé à ń dakũna
Asahɛli dè zǐlan zaa Gibiɔ̃ yãi. 31 Akũ Dauda pì Yoabunɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ
ń pínki: À á pɔ́kasanɔ gága à kɛ̃kɛ̃, à uta kasanɔ daála, àgɔ̃ té arɛ kũ Abana gèɛo
kũ ɔ́ɔdɔo. Kína Dauda sɔ̃ à té ń kpɛ. 32 Akũ ò a vǐ Ɛblɔnu gwe. Kína wɛ̃nda ɔ́ɔ
dɔ̀ gbãnagbãna Abana miraa, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki ɔ́ɔ dɔ̀ se. 33 Akũ kína wɛ̃ndalɛ
díkĩna sì Abana yã musu à pì:

Abana gana lán mìsaride bà manan gwe yá?

34 Òdi n gǎ yĩnnɛ n kpɛ kparo,
òdi mɔ̀kakɔ̃ana kánnɛro,
n ga lán gbɛ̃ kũ à gɛ̀ yãvãnikɛrinɔ ɔĩ bà.

Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki èra ò ɔ́ɔ dɔ̀ dɔ. 35 Gbɛ̃ sĩnda pínki sù ò ò Daudanɛ à pɔ́ ble ari
gu gɔ̃ gé si, ama à la dà à pì: Tó ma burodi ke pɔ́ble ke dà ma lén ifãntɛ̃ gɛ̃na
kpén sari, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 36 Gbɛ̃ sĩnda pínki wé tè yã pìii, akũ à kèńnɛ
mana. Yã kũ kína tɛn kɛ pínki dì kɛ gbɛ̃nɔnɛ manamɛ. 37 Zĩ birea Dauda gbɛ̃nɔ
kũ Isarailanɔ pínki dɔ̀ sà kũ kína lé kú Nɛrɛ né Abana dɛna yãnlo. 38 Akũ à pì a
gbɛ̃ pìnɔnɛ: Á dɔ̃ kũ Isaraila don'arɛde zɔ̃kɔ̃ɔ gà gbãraroo? 39 Makũ sɔ̃, bee kũ
Luda ma ka kína ũ, ma busa gbãra. Zeruya né pìnɔ yãkɛna pãsĩ de ma pɔ́la.
Dikiri mé ani fĩna bo vãnikɛriinɛ a vãni lén.

4

Isibosɛ dɛnaa

1 Kũ Solu né Isibosɛ mà Abana gà Ɛblɔnu, a kã gà, akũ Isarailanɔ gɔ̃ bídi gũn
ń pínki. 2 Solu né pìi zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla, a do tɔ́n Baana, a do sɔ̃
Rekabu. Bero gbɛ̃ Rimɔ, Biliaminu buri nɛ́nɔmɛ. Ò Bero dìtɛ Biliaminu bùsu
pɔ́ ũ yãmɛ, 3 zaakũ Berodenɔ bàa lɛ̀ ò tà Gitaimu ò kú gwe ari kũ a gbãrao.
4 Solu né Yonatã sɔ̃ à né vĩ ɛrɛ ũ. Gɔrɔ kũ né pìi kà wɛ̀ sɔɔro, akũ Solu kũ Yonatão
gana Yɛzɛrili baaruu sù. Kũ a gwàri a sɛ̀ àtɛn bàa lɛ́ kãao, a wãnaa gũnn né pìi
pìtia à lètɛ. Abire mɛ́ à tò à ɛrɛ kǔ. A tɔ́n Mɛfibosɛ.

5 Bero gbɛ̃ Rimɔ né pìnɔ Rekabu kũ Baanao fùtɛ, ifãntɛ̃ gbãnai ò kà Isibosɛ
bɛa, gɔrɔ kũ àtɛn i fãnantɛ̃ o. 6 Akũ Rekabu kũ a dakũna Baanao gɛ̀ kpén ò kɛ̀
lándɔ̃ òtɛn gɛ́ póblewɛ dã bà. 7 Kũ ò gɛ̀ kpén, Isibosɛ wutɛna a gádoa, akũ ò gɛ̀i
kpénɛ gũn ò a zɔ̀ ò dɛ̀. Akũ ò a mìi zɔ̀ ò sɛ̀ ò tào. Ò pètɛ Yoda sɛ̀n, akũ ò táa ò ari
gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o. 8 Ò sù Dauda kĩnaa Ɛblɔnu kũ Isibosɛ mìio ò pìnɛ: Ǹ gwa, n ibɛrɛ
Solu kũ à wètɛ à n dɛ né Isibosɛ mìin dí. Ó dikiri kína, Dikiri fĩnaa bònnɛ Solu
kũ a burinɔa gbãra. 9 Dauda wèḿma à pì: Dikiri kun! À ma bo ma warikɛnaa
gũn pínki. 10 Kũ gbɛ̃ke sù ma kĩnaa Zikilaga yã à pì Solu gà, àtɛn da baaru nnan
átɛn kpá, akũ ma a kǔ ma dɛ̀. A baaru àreen gwe. 11 Dí deńla lákũ ákɔ̃nɔ gbɛ̃
vãninɔ a taarisaride dɛ̀ a gádoa a kpén nà. Mani a dɛna fĩna boáwa mà á wɛ̃ndi
bo se. 12 Akũ Dauda yã ò a gbɛ̃nɔnɛ, akũ ò ń dɛdɛ. Ò ń ɔla kũ ń gbálanɔ zɔ̃zɔ̃,
akũ ò ń gènɔ lòko Ɛblɔnu ítɔki sarɛ. Akũ ò Isibosɛ mìi sɛ̀ ò vǐ Abana miran zaa
Ɛblɔnu.

5

Dauda kana Isarailanɔ kpatan

1 Isarailanɔ sù ń buria ń pínki Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu ò pì: Ó aru dokɔ̃nɔmɛ.
2 Zaa zĩ gɔrɔ kũ Solu de ó kína ũ, mɔkɔ̃mmɛ ndì dowɛrɛ arɛ zǐlan, gɛna kũ
sunaao. Akũ Dikiri pìnnɛ, mɔkɔ̃mmɛ ĩnigɔ̃ de a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ,
ń kína ũ. 3 Kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù kína Dauda kĩnaa zaa Ɛblɔnu ń pínki,
gwen à lédokɔ̃nɔ kèn kũńwo Dikiri arɛ, akũ ò nísi kù a mìia ò a kà Isarailanɔ
kpatan. 4 Dauda wɛ̀ baraakuri vĩ gɔrɔ kũ à nà kíblenaaa, à vùtɛ kín wɛ̀ bupla.
5 À de Yudanɔ kína ũ zaa Ɛblɔnu wɛ̀ suppla kũ mɔ suddoo, akũ à de Yudanɔ kũ
Isarailanɔ pínki kína ũ zaa Yurusalɛmu wɛ̀ baraakuri awɛɛ'aakɔ̃.

6 Kína kũ a gbɛ̃nɔ gɛ̀ɛ Yurusalɛmu de à zǐ ká kũ Yebusi kũ ò kú gwenɔ. Akũ
ò ò Daudanɛ: Ĩni gɛ̃ laro, bee vǐnanɔ kũ ɛrɛnɔ oni pémma. Òtɛn da Dauda ni
le à gɛ̃ gwero. 7 Bee kũ abireo Dauda wɛ̃tɛ bĩnide kũ òdi pi dɔ Zaiɔ̃ pìi sì, akũ
à gɔ̀ a wéra ũ. 8 Zĩ birea Dauda pì: Tó gbɛ̃ ye à Yebusinɔ dɛdɛ, séde à gɛ̃ ízɛ kũ
ò yɔ̀ gbèn gũn, ani ɛrɛnɔ kũ vǐnaa pìnɔ le. Dauda ibɛrɛnɔmɛ. Abire yãi òdi pi,
vǐnanɔ kũ ɛrɛnɔ oni gɛ̃ kínabɛaro. 9 Akũ Dauda bɛ kǔ wɛ̃tɛ bĩnide pìi gũn, à a
zĩda tó kpànɛ, Dauda Wɛ̃tɛ. À kpénɔ bòbo à lìkai ari gu kũ ò wèɛɛ tàtan, òdi pi
Milo. 10 Dauda gbãna tɛn kara, zaakũ Dikiri Luda Zǐkaride kú kãao.

11 Taya kína Hiramu gbɛ̃nɔ zǐ Daudaa kũ sida línɔ kũ lí'arinɔ kũ gbè'arinɔ,
akũ ò bɛ bònɛ. 12 Akũ Dauda dɔ̀ sà kũ Dikiri a ka Isarailanɔ kína ũmɛ, akũsɔ̃ à
a kpataa kàraárɛ kũ Isarailanɔn de Dikiri gbɛ̃nɔ ũ yãi.

13 Dauda bona Ɛblɔnu gbɛra à èra à nɔ pãndenɔ sè à kàra Yurusalɛmu dɔ
kũ nɔ yìgisaridenɔ, akũ à négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nénɔgbɛ̃nɔ ì kũńwo. 14 Négɔ̃gbɛ̃ kũ à ń í
Yurusalɛmu pìnɔ tón dí: Samua, Sobabu, Natã, Sulemanu, 15 Iba, Ɛlisua, Nɛfɛgi,
Yafia, 16 Ɛlisama, Ɛliada kũ Ɛlifɛlɛtio.
17 Kũ Filisitininɔ mà ò Dauda kà Isarailanɔ kína ũ, akũ ò gèɛ òtɛni a wɛtɛ ò
a dɛ ń pínki. Kũ à ń baaruu mà, akũ à gèɛ sɛ̃ntɛpɔrɔtu. 18 Filisitininɔ zǐ'ɔ pòro
Rɛfaimu guvutɛn, 19 akũ Dauda gbèka Dikiria à pì: Mà gé mà létɛ Filisitininɔa,
ĩni ń namɛnɛ ma ɔĩ yá? Akũ Dikiri wèa à pì: Ǹ gé, mani ń nannɛ n ɔĩ. 20 Akũ
Dauda gèɛ Baali Pɛrazimu, à zǐi blèḿma gwe. Akũ à pì: Dikiri dòmɛnɛ arɛ, à bò
à sù ma ibɛrɛnɔa bùi lákũ í dì gu fɔ̃ nà. Akũ à tó kpà gu pìinɛ Baali Pɛrazimu.
21 Filisitininɔ ń tãnanɔ tò gwe, akũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ sètɛ ò tào.
22 Filisitininɔ èra ò sù dɔ, ò zǐ'ɔ pòro Rɛfaimu guvutɛn. 23 Akũ Dauda èra à
gbèka Dikiria dɔ. Akũ Dikiri wèa à pì: Ǹsun gɛ́ńyĩ súsuro. Ǹ likańyĩ kpɛ kpa ǹ
létɛḿma kpɛ̀ líkpɛ sarɛ. 24 Tó a gèsɛ kĩni mà lí pìnɔ musu, à kɛ likalika, zaakũ
makũmɛ ma bo ma doárɛ arɛ gwe, de mà zǐ bleárɛ Filisitini zǐkarinɔa yãi.
25 Dauda kè lákũ Dikiri ònɛ nà, akũ à zǐi blè Filisitininɔa sɛna zaa Gibiɔ̃ ari
à gèɛ pé Gɛzaa.

6

Suna kũ Dikiri àkpatiio Yurusalɛmu

1 Dauda èra à Isaraila kũ à ń sétɛnɔ kàkara gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri. 2 Akũ à
fùtɛ à dà kũńwo zén, ò gèɛ Baala kũ à kú Yudanɔ bùsun, de ò Luda àkpati sé ò
suo. Dikiri Zǐkaride dìgɔ̃ vutɛna kín àkpatii pì malaika dèmbɛrɛdenɔ dagura,
abire yãin òdi pi a tó kúa. 3 Ò àkpatii pìi dà zùgo dufu gũn Abinadabu bɛ sǐsĩi
musu, akũ ò dào zén. Abinadabu nénɔ Uza kũ Ahioo mé òtɛn do zùgo pìii,
4 Luda àkpati kún. Ahio mé à té arɛ, 5 akũ Dauda kũ Isarailanɔ tɛn ũ wã ń pínki
Dikiri arɛ ń gbãna zaka lén kũ lèsinaao. Òtɛn mɔrɔ lé kũ gidigboo kũ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o
kũ fakao kũ sɛ̀gɛ̃ɛo.
6 Kũ ò kà Nakɔ̃ ésegbɛ̃kia, zùnɔ gɛ̃̀ɛ sì, akũ Uza ɔ bò à nà Luda àkpatiia. 7 Akũ
Dikiri pɔ fɛ̃̀i, à a lɛ̀ a dɛ̀ àkpatii sarɛ gwe dà kũ à kè yãi. 8 Dauda nèsɛɛ yàka, kũ
Dikiri pɔ fɛ̃̀ Uzai yãi, akũ òdi gu pì sísi Pɔfɛ̃'uzai ari kũ a gbãrao. 9 Zĩ birea vĩna
Dauda kǔ Dikiri yã musu à pì: Deran mani kɛ nà mà Dikiri àkpati sé mà táoo?
10 Akũ adi we à táo a wɛ̃tɛ gũn doro, à lìtɛ à tào Gata gbɛ̃ Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛa.
11 Dikiri àkpati kú a bɛa ari mɔ aakɔ̃, akũ Dikiri arubarikaa dàn kũ a bedenɔ
ń pínki. 12 Ò pì kína Daudanɛ: Dikiri arubarikaa dà Ɔbɛdi Ɛdɔmu bedenɔgu kũ
pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki a àkpati yãi. Akũ Dauda gèɛ gwe, à Luda àkpatii sè àtɛn suo a
wɛ̃tɛ gũn kũ pɔnnao. 13 Kũ gbɛ̃ kũ ò Dikiri àkpati sɛnanɔ gbá sè gɛ̃̀n suddo, akũ
Dauda sa ò kũ zùsaao kũ zùnɛ bɔ̀rɔ mèkpanaao. 14 Dauda sa'o'uta dana, àtɛn
ũ wã Dikiri arɛ a gbãna zaka lén. 15 Àpii kũ Isarailanɔ pínki òtɛn su kũ Dikiri
àkpatiio, òtɛn pɔnna wiki lé òtɛn kuru pé. 16 Kũ Dikiri àkpati tɛn gɛ̃ Dauda wɛ̃tɛ
gũn, akũ Solu né Mikala tɛn zĩtɛ gwa wondoo gũn. Kũ à è kína Dauda tɛn vĩvĩ
àtɛn ũ wã Dikiri arɛ, à a gya bò a swɛ̃̀ɛ gũn. 17 Kũ ò sù kũ Dikiri àkpatiio, ò dìtɛ a
gbèn bizakuta kũ Dauda dònɛɛ gũn. Akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò Dikiri
arɛ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo. 18 Kũ à sa ò à làka, à sa mana ò gbɛ̃nɔnɛ kũ Dikiri
Zǐkaride tóo. 19 Akũ à burodii kpàatɛtɛ Isaraila kũ ò kakarana gwenɔnɛ kɔ̃nɔ

dodo gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki kũ domina kàraao mèn dodo kũ geepi kàraao mèn dodo.
20 Kũ Dauda tɛn su bɛ de à sa mana o a bedenɔnɛ, akũ Solu né Mikala bò à
gèɛ à dàalɛ à pì: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ kína, gbɛ̃ bèɛrɛde yãn n kè gwe gbãra yá? N n
zĩda mèɛ mɔ̀ n ìba nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔnɛ, lán wé'isaride dì a zĩda mèɛ mɔńnɛ nà. 21 Akũ
Dauda pì Mikalanɛ: Dikirin ma ũ wằnɛ. Dikiri mé à ma sɛ n de kũ a bedenɔ
gɛ̃nɛ ũ, à ma kɛ a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 22 Mani futa kũ de abirela, mani
ma zĩda kĩa n enaa gũn, ama nɔgbɛ̃ zĩkɛri kũ ń témma pìnɔ mé oni ma bèɛrɛ dɔ̃.
23 Akũ Solu né Mikala dí né iro ari à gèɛ à gào.

7

Luda lésɛna Daudanɛ

1 Kũ kína vùtɛ a bɛa, Dikiri a bò ibɛrɛ kũ ò likainɔ ɔĩ à a gbà ĩampaki, 2 akũ
kína pì annabi Natãnɛ: É'e! Kpé kũ ò dɔ̀ kũ sida líon manigɔ̃ vutɛn, Luda àkpati
gɔ̃ ditɛna bizakutan yá? 3 Natã wèa à pì: Lákũ à kènnɛ nà ǹ kɛ, zaakũ Dikiri kú
kũnwo. 4 Gwãani birea Dikiri yã sù Natãa à pì: 5 Ǹ gé ǹ o ma zɔ̀bleri Daudanɛ
kũ ma pì, àkũ mé ani kpé kũ manigɔ̃ kun bomɛnɛro. 6 Zaa gɔrɔ kũ ma Isarailanɔ
bɔ̀tɛ Misila ari gbãra mádi bɛ kũro. Madìgɔ̃ sɔ̃sɔ̃sɔ̃sɔ̃mɛ, bizakutamɛ ma kúki ũ.
7 Gu kũ ma sɔ̃sɔ̃n kũ ma gbɛ̃ Isarailanɔ ń pínki madì don'arɛdenɔ ditɛ ò dońnɛ
arɛ, ama mádi o ń gbɛ̃kenɛ, bóyãi adi kpé bomɛnɛ kũ sida líoro. 8 Ǹ gé ǹ o ma
zɔ̀bleri Daudanɛ, ma Dikiri Zǐkaride ma pì, ma a sè sãdãkia de àgɔ̃ de ma gbɛ̃
Isarailanɔ don'arɛde ũ. 9 Má kú kãao gu kũ à gèɛn pínki, akũ ma a ibɛrɛnɔ
dèdɛnɛ. Mani a tɔ́ bo manamana sà, anigɔ̃ kú andunia tɔ́denɔ té. 10 Mani bùsu
kpá ma gbɛ̃ Isarailanɔa, mani ń kátɛn, oni vutɛn ń pɔ́ ũ. Ń laakari ni futɛ doro.
Gbɛ̃ vãninɔ ni le ò wé tãmma lákũ ò wé tằmma káaku 11 gɔrɔ kũ ma don'arɛdenɔ
dìtɛńnɛ nà doro. Mani a bo a ibɛrɛ pìnɔ ɔĩ ń pínki.
Makũ Dikiri matɛn onɛ, makũ mé mani bɛ kɛnɛ a burinɔ gbãnaleki ũ. 12 Tó
a gɔrɔ pàpa à gà, mani a buri kũ à bò a mèɛn ke sé lei, mani a ká kpatan. 13 Àpi
mé ani kpé bo kũ ma tɔ́ nigɔ̃ kúa, mani a kpatablena gbá péte, anigɔ̃ kí ble ari
gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Manigɔ̃ denɛ De ũ, anigɔ̃ de ma né ũ. Tó à taari kè, mani wé
tãa kũ gòoomɛ, lákũ bisãsiri dì gbɛ̃ gbɛ̃ nà. 15 Ama ma gbɛ̃kɛ ni kɛ̃kɔ̃a kãao lákũ
ma kɛ̃kɔ̃a kũ Solu kũ ma a bò Dauda arɛ nàro. 16 A burinɔ nigɔ̃ kpata ble gɔrɔ
sĩnda pínki. A kpata pì nigɔ̃ lakana vĩro.
17 Akũ Natã yã pìi gbằ Daudanɛ lákũ Dikiri òarɛ nà pínki.

Dauda wékɛna Dikiria

18 Akũ kína Dauda gɛ̃̀ à vùtɛ Dikiri arɛ à pì: Dikiri Luda, bón ma ũu? Dínɔn
ma bedenɔ ũ kũ n ma ka gwena dí takaaa? 19 Dikiri Luda, abirekũ bi yã fítimɛ
n kĩnaa, akũ n makũ n zɔ̀bleri buri kũ onigɔ̃ kú zianɔ yã ò dɔ yá? Lɛn ndì kɛńnɛ
lɛ yá, Dikiri Luda? 20 Dikiri Luda, mani pinnɛ deramɛ dɔɔ? Makũ n zɔ̀bleri
ń ma dɔ̃. 21 N yã zɔ̃kɔ̃ɔ pìi kè lákũ n pɔ yei nà yã kũ n ò yãi, akũ n tò makũ n
zɔ̀bleri ma dɔ̀. 22 Dikiri Luda, ń zɔ̃kɔ̃ fá! Oni gbɛ̃ke lɛkɔ̃a kũnworo. N baasiro
dikiri ke kunlo, lákũ o mà kũ ó são nà. 23 Dín oni lɛkɔ̃a kũ n gbɛ̃ Isarailanɔɔ?
Andunia burinɔ té buri mèn do pìin n bo n gɛ n bò, de ògɔ̃ de n gbɛ̃nɔ ũ. N n zĩda
tɔ́ bò, n yã zɔ̃kɔ̃ bonsarɛnɔ kè n gbɛ̃ pìnɔnɛ, n pɛ buri kenɔa kũ ń tãnanɔ n gbɛ̃
kũ n ń bó Misilanɔ arɛ. 24 N Isarailanɔ dìtɛ ògɔ̃ de n gbɛ̃nɔ ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Dikiri, n gɔ̃ ń Luda ũ. 25 Dikiri Luda, lé kũ n sè makũ n zɔ̀bleriinɛ kũ ma burinɔ
yã musu, ǹgɔ̃ zĩ kɛa gɔrɔ sĩnda pínki. Ǹ kɛ lákũ n ò nà 26 de ǹ tɔ́ bo manamana

ari gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃nɔ ni pi Dikiri Zǐkaridemɛ Isarailanɔ Luda ũ. Makũ n zɔ̀bleri Dauda, ĩni ma burinɔ zĩni pétɛ, 27 zaakũ Dikiri Zǐkaride Isarailanɔ Luda, n ɔ̀mɛnɛ n pì, ĩni ma bɛ kɛmɛnɛ ma burinɔ gbãnaleki ũ. Abire yãi makũ n zɔ̀bleri ma kùgbãna kɛ̀ ma wékɛ díkĩna kɛ̀mma. 28 Dikiri Luda, mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ, n yã náani vĩ, akũ n yã mana dínɔ lé sɛ̀ makũ n zɔ̀bleriinɛ. 29 Ǹ arubarika da makũ n zɔ̀bleri burinɔgu sà, n wé nigɔ̃ téńyĩ gɔrɔ sĩnda pínki. Dikiri Luda, n yã ò n arubarikaa dà makũ n zɔ̀bleri burinɔgu, onigɔ̃ arubarika vĩ ari gɔrɔ sĩnda pínki.

8

Dauda zǐblena buri kenɔa

1 Abire gbɛra Dauda zǐli blè Filisitininɔa à ń búsa à ń wéra Gata sìḿma. 2 À zǐli blè Mɔabunɔa, akũ à tò ò wùtɛ kɔ̃ sarɛ zĩtɛ. À bàa yɔ̃ḿma. Tó à bà pla daguraa dɛ̀dɛ, àdi bà do dagura tó bɛ̃nɛ. Akũ Mɔabunɔ gɔ̃ Dauda zɔ̀blerinɔ ũ, akũ ɔ̀digɔ̃ táfe bonɛ. 3 Dauda zǐli blè Reobo né Adadɛza, Zoba kínaa, gɔrɔ kũ kína pìi èra àtɛn gé ɔ tɔ̃ Yuflati swasarɛdenɔa. 4 Akũ à a sɔ̃gonɔ kǔkũ mèn wàa sɔɔro kũ sɔ̃godenɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kũ gbɛ̃ kũ ò té gèsɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu baro. Akũ à ń sɔ̃nɔ gbátĩnɔ zɔ̃zɔ̃ pínki, mèn basɔɔro mé ò bò. 5 Siria kũ ò kú Damasukunɔ sù Adadɛza leo, akũ Dauda ń gbɛ̃nɔ dèdɛ dúbu baro awɛɛpla. 6 À gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ Siria bùsun, akũ ò gɔ̃ a zɔ̀blerinɔ ũ, ɔ̀digɔ̃ táfe bonɛ. Dikiri tò Dauda zǐli blè gu kũ à gɛ̀ɛn pínki. 7 Dauda Adadɛza ìbanɔ wura sɛ̃gbakonɔ sètɛ à tào Yurusalɛmu. 8 À mɔ̀gotɛ̃ sètɛ dasidasi Adadɛza wɛ̃tɛ kũ ɔ̀di pi Teba kũ Berotaioo gũn.

9 Kũ Amata kína Tohu mà Dauda zǐli blè Adadɛza zǐkarinɔa ń pínki, 10 akũ à a né Adoramu zǐ fɔ kpáa. À a sáabu kpà zǐ kũ à blè Adadɛzaa yãi, zaakũ Tohu zǐli kà kãao yã. Adoramu sù kũ wura pɔ́nɔ kũ andurufu pɔ́nɔ kũ mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ, 11 akũ kína Dauda kàtɛ Dikiri pɔ́ ũ lákũ à kɛ̀ kũ buri kũ à gbãna blèḿmanɔ andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ nà pínki, 12 Ɛdɔmunɔ kũ Mɔabunɔ kũ Amɔninɔ kũ Filisitininɔ kũ Amalɛkinɔ. Lɛn à kɛ̀ lɛ kũ pɔ́ kũ à sì Zoba kína Adadɛza, Reobo néaao. 13 Lɛn Dauda tó bò lɛ. Kũ à zǐli blè Sirianɔa à sù, à Ɛdɔmunɔ dèdɛ Guvutɛ Wisiden gbɛ̃nɔn dúbu baro plansari. 14 Akũ à gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ Ɛdɔmu bùsun dɔ, akũ Ɛdɔmu pìnɔ gɔ̃ a zɔ̀blerinɔ ũ. Gu kũ Dauda gèɛn pínki Dikiri dì tó à zǐ blemɛ.

15 Daudamɛ Isaraila buri sĩnda pínki kína ũ, à yã mana kɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ a zéa. 16 Zeruya né Yoabumɛ zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ailudi né Yosafatamɛ baarukpari ũ. 17 Aitubu né Zadɔki kũ Abiata né Aimɛlɛkioomɛ sa'orikinɔ ũ. Serayamɛ takadakɛ̃ri ũ. 18 Yoyada né Bɛnayamɛ dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Dauda zĩda négɔ̃gbɛ̃nɔmɛ a kpàasinɔ ũ.

9

Dauda gbɛ̃kɛkɛna Mɛfibosɛnɛ

1 Dauda gbɛ̃nɔ là: Solu buri ke dí gɔ̃roo? Má ye mà gbɛ̃kɛ kɛnɛ Yonatã yãi. 2 Solu bɛ zĩkɛri ke kun, a tɔ́n Ziba, akũ ò a sìsi kína Daudanɛ. À a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Ziba ũ yá? À wèa à pì: Ee, n zɔ̀bleriin ma ũ. 3 Akũ kína pì a là à pì: Solu buri ke kun ari tera yá? Má ye mà gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kɛnɛmɛ. Akũ Ziba wèa à pì: Yonatã né ke kun ari tera. Ɛrɛɛmɛ. 4 Akũ kína a là à pì: À kú

mámɛɛ? Ziba wèa à pì: À kú Amiɛli né Maki bɛa zaa Lodɛba. 5 Kína Dauda
gbɛ̃nɔ zǐ, akũ ò sù kãao. 6 Kũ Yonatã né Mɛfibosɛ, Solu daikore kà Dauda kĩnaa,
à kùtɛnɛ à wùtɛ zĩtɛ. Akũ Dauda pì: Mɛfibosɛ! À wèa à pì: N zɔ̀bleriimɛ ma ũ.
7 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro, zaakũ mani gbɛ̃kɛ kɛnnɛ n de Yonatã
yãi. Mani n dizi Solu buranɔ sukpannɛ pínki, ĩnigɔ̃ su pɔ́ ble kũmao gɔrɔ sĩnda
pínki. 8 Mɛfibosɛ kùtɛnɛ à pì: Bɔ́n makũ n zɔ̀bleri ũ kũ ĩni ma wɛ̃nda gwaa? Má
de lán gbɛ̃nda gèɛ bàroo?
9 Akũ kína Dauda Solu zĩkɛri Ziba sìsi à pìnɛ: Pɔ́ kũ à de Solu pɔ́ ũ kũ a bedenɔ
pɔ́o pínki, ma kpà n dikiri daikorea. 10 Mɔkɔ̃n kũ n nénɔ kũ n zĩkɛrinɔ, àgɔ̃ a
zĩtɛ zĩ kɛnɛ, à a pɔ́nɔ kɛkɛ, de à le àgɔ̃ zàna vĩ. N dikiri daikore Mɛfibosɛ nigɔ̃
pɔ́ ble kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. Ziba sɔ̃ à négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn gɛ̃ro kũ zĩkɛrinɔ
gbɛ̃nɔn baro. 11 Akũ Ziba pì kínanɛ: Yã kũ ma dikiri kína ò makũ a zɔ̀bleriinɛ,
mani kɛ pínkimɛ. Akũ Mɛfibosɛ dìgɔ̃ pɔ́ ble kũ kínao, à gɔ̀ lán kína nénɔ doke
bà. 12 Mɛfibosɛ négɔ̃gbɛ̃ vĩ, a tɔ́n Mika, akũsɔ̃ Ziba bedenɔ gɔ̀ Mɛfibosɛ zĩkɛrinɔ
ũ ń pínki. 13 À kú Yurusalɛmu, zaakũ àdigɔ̃ pɔ́ ble kũ kínao gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
Àkũsɔ̃ ɛrɛɛmɛ.

10

Dauda zǐblena Amɔninɔa

1 Abire gbɛra Amɔni kína gà, akũ a né Anuni vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ. 2 Dauda pì: Mani
gbɛ̃kɛ kɛ Naasa né Anuninɛ lákũ a de gbɛ̃kɛ kèmɛnɛ yã nà. Akũ Dauda a ìba
kenɔ zǐa, de ò gé Amɔninɔ bùsun ò a laakari kpátɛnɛ a de gana yã musu. Kũ
Dauda ìbaa pìnɔ kà gwe, 3 Amɔni kínɛnɔ pì ń dikiri Anuninɛ: Ntɛn da Dauda
gbɛ̃nɔ zǐmma n de gɛ̀ kpetana yãi de à n laakari kpátɛnnɛn yá? À ń zĩ de ò su ó
wɛ̃tɛ asiri gwamɛ, de ò ɛra ò su ò wɛ̃tɛ ble kũ zǐio. 4 Akũ Anuni Dauda ìbaa pìnɔ
kǔkũ à ń lékãsã kpadonɔ bò, à ń pɔ́kasanɔ zɔ̀zɔ̃ ń pɔ̀rɔnɔ dagura, akũ à ń gbárɛ.
5 Kũ ò ò Daudanɛ, akũ à gbɛ̃nɔ zǐ ò gé daŕlɛ, zaakũ wé'i ń kũ manamana. Ò
pìŕnɛ: Kína pì, à vutɛ Yɛriko ari á lékãsã kã kú gbasa à su.
6 Kũ Amɔninɔ è Dauda ye ń kãi doro, akũ ò fĩna bò gbɛ̃nɔnɛ de ò zǐ
káŕnɛ: Siria kũ ò kú Bɛtɛreobu kũ Zobao kũ ò té gèsɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu baro
kũ kína Maaka zǐkarinɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kũ Tobudenɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri
awɛɛpla. 7 Kũ Dauda a baaruu mà, akũ à Yoabu gbàrɛḿma kũ zǐkarinɔ ń pínki.
8 Amɔninɔ bò ò zǐ'ɔ pòro ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa, akũ Zoba kũ Bɛtɛreobuo Sirianɔ kũ
Tobudenɔ kũ Maaka gbɛ̃nɔn kú sɛ̀n ńtɛ̃nɛ. 9 Kũ Yoabu è ò zǐ'ɔ pòro a arɛ kũ a
kpɛo, akũ à Isaraila zǐkari mananɔ sè à ń kpaatɛtɛ ò gé létɛ Sirianɔa. 10 Akũ à
zǐkari kparanɔ nà a dakũna Abisainɛ a ɔĩ, akũ à ń gbárɛ ò gé létɛ Amɔninɔa.
11 À pì: Tó Sirianɔ gbãna tɛni ma fu, ǹ mɔ́ ǹ ɔ dama. Tó Amɔninɔ gbãna tɛni n
fumɛ sɔ̃, mani su mà ɔ damma. 12 Ǹgɔ̃ gbãna, ò gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ ó gbɛ̃nɔ kũ ó Dikiri
wɛ̃tɛnɔ yã musu. Dikiri ni yã kũ à kèarɛ mana kɛ. 13 Akũ Yoabu kũ zǐkari kũ
ò kú kãaonɔ gèɛ Sirianɔa kũ zǐio, akũ Siria pìnɔ bàa lèńnɛ. 14 Kũ Amɔninɔ è
Sirianɔ bàa lè, akũ ò bàa lè Abisainɛ se ò sì wɛ̃tɛ gũn, akũ Yoabu ń tó gwe à tà
Yurusalɛmu.
15 Kũ Sirianɔ è Isarailanɔ zǐi blèḿma, akũ ò ɛ̀ra ò kɔ̃ kàkara. 16 Akũ Adadɛza
gbɛ̃nɔ zǐ, ò sù kũ Siria kũ ò kú Yuflati bara direnɔ, akũ ò gèɛ Elamu. Sobakimɛ
Adadɛza zǐkarii pìnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 17 Kũ Dauda a baaruu mà, akũ à Isarailanɔ
kàkara ń pínki, à bikǔ kũńwo Yodaa à gèɛ Elamu. Akũ Sirianɔ zǐ'ɔ pòroi, akũ ò

sì kɔ̃ té. 18 Kũ òtɛn bàa lé Isarailanɔnɛ, akũ Dauda ń dɛdɛ sɔ̃godenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kpé basɔɔro kũ gbɛ̃ kũ ò té gèsɛnɔ gbɛ̃nɔn dúbu bupla. Gwen ò ń zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sobaki dèn. 19 Kũ kína kũ ò de Adadɛza zɔ̀blerinɔ ũ è Isarailanɔ zǐi blèḿma lɛ, akũ ò lédokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Isarailanɔ ò gɔ̃ ń zɔ̀blerinɔ ũ. Vĩna Sirianɔ kǔ, odi gé ò ɔ da Amɔninɔa doro.

11

Dauda yena Basɛbai

1 Kũ í bò wèɛn, gɔrɔ kũ kínanɔ dì gé zǐ ká, akũ Dauda Yoabu zǐ kũ a ìbanɔ kũ Isarailanɔ ń pínki. Ò Amɔninɔ ásaru kè, akũ ò lìka Rabai. Dauda sɔ̃ à kú Yurusalɛmu. 2 Kũ ɔkɔsi kè, akũ Dauda fùtɛ a gádoa, àtɛn lika a kpé musu. Zaa kpé musu gwe akũ à nɔgbɛ̃ ke è, àtɛn zú o. Nɔgbɛ̃ pì bi nɔ manamɛ manamana, 3 akũ à gbɛ̃ zǐ ò nɔgbɛ̃ pì yã gbɛka. Akũ ò pìnɛ: Ɛliamu né Basɛban gwe, Iti buri Uria nanɔmɛ. 4 Akũ Dauda gbɛ̃nɔ zǐ ò a sísi. Kũ à sù, akũ Dauda wùtɛ kãao, akũ nɔgbɛ̃ pìi tà bɛ. Àkũ sɔ̃, a okũna gbãa bò dufumɛ. 5 Kũ à nɔ̀ɔ sì, akũ à légbãzã kɛ̀ Daudanɛ à pì a nɔ̀ɔ sì.

6 Akũ Dauda gbɛ̃ zǐ Yoabua à pì: Ǹ Iti buri Uria gbarɛmɛnɛ. Akũ Yoabu a gbàrɛnɛ. 7 Kũ Uria pìi sù, akũ Dauda Yoabu aafia gbèka kũ zǐkarinɔ kũ zǐ kũ òtɛn káo. 8 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ tá bɛ ǹ zú o. Kũ Uria bò kínabɛa, akũ kína gbɛ̃ zǐa kũ póbleo. 9 Ama Uria dí tá a bɛaro, kínabɛ gãnu gũnn à ìn kũ kínabɛ zĩkɛrinɔ. 10 Kũ ò ò Daudanɛ ò pì, Uria dí tá a bɛaro, akũ à Uria là à pì: À de n bo tái n sumɛ gwɛɛ? À kè dera ńdi tá bɛroo? 11 Uria wèa à pì: Àkpati kũ Isarailanɔ kũ Yudanɔn kú bizakutanɔ gũn. Ma dikiri Yoabu kũ a gbɛ̃nɔn kú zǐllan. Mani fɔ̃ mà tá bɛ mà pɔ́ ble mà í mi, mà wútɛ kũ ma nanɔoro. Kũ n kunnaao mani yã pìi taka kɛro. 12 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ gɔ̃ la gbãra dɔ, zian mani n gbarɛ. Akũ Uria gɔ̃ Yurusalɛmu zĩ birea kũ a gu làa dɔnaao dɔ. 13 Dauda a sìsi à pɔ́ blè à í mì kãao, akũ Dauda í kàkanɛ. Ama kũ à bò ɔkɔsi, à gèɛ à ì kũ a dikiri kína zĩkɛrinɔomɛ, adi tá a bɛaro. 14 Kũ gu dɔ̀ Dauda takada kɛ̃ Yoabunɛ, akũ à Uria gbàrɛo. 15 Takada pìi gũn à pì: À Uria dońnɛ arɛ gu kũ zǐ pãsĩn, à bo a kpɛ de ò le ò a dɛ.

16 Gɔrɔ kũ Yoabu tɛn lika wɛ̃tɛ pìii, akũ à Uria dà gu kũ à dɔ̃ gɔ̃sa gbãnanɔn kún. 17 Kũ wɛ̃tɛdenɔ bɔ̀tɛ òtɛn zǐ ká kũ Yoabuo, ò Dauda zǐkari kenɔ dèdɛ. Iti buri Uria kú ń té.

18 Akũ Yoabu gbɛ̃ zǐ Daudaa de à zǐ yã gbãnɛ pínki. 19 À pì zǐrii pìinɛ: Tó n zǐ yã gbà́ kínanɛ pínki n laka, 20 tó a nèsɛɛ fùtɛ à n la à pì: Bó mé à tò a na wɛ̃tɛi kãnikãni kũ zǐioo? Á dɔ̃ kũ bĩnimusudenɔ dì kà gbarɛńyĩ zĩtɛroo? 21 Dí mé à Gidiɔn né Abimɛlɛki dèɛ? Nɔgbɛ̃ mé à ɔ sɔ̃ wísilɔgbɛɛi zaa bĩni musu, akũ à a dɛ̀ Tebeziroo? À kɛ̀ dera a na bĩnii kãnikãni lɛɛ? Tó à ònnɛ lɛ, ǹ onɛ a zɔ̀bleri Uria, Iti buri gà dɔ. 22 Akũ zǐrii pìi dà zén. Kũ à kà Dauda kĩnaa, à yã kũ Yoabu dàarɛ ònɛ pínki. 23 À pì: Gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn òtɛn gbãna mɔwɛrɛ bĩni kpɛmɛ, akũ o pɛḿma ari ń wɛ̃tɛ bĩnilɛa. 24 Ń kàzurinɔn kú zaa bĩni musu, akũ ò kà fǎ n gbɛ̃nɔ té zĩtɛ ò n gbɛ̃kenɔ dèdɛ. N zɔ̀bleri Uria, Iti buri gà dɔ. 25 Akũ Dauda ò zǐrii pìinɛ: Ǹ o Yoabunɛ àsun tó yã pì kɛnɛ ĩniro. Òdigɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ zǐ ni ń blero. À zǐ ká kũ wɛ̃tɛpidenɔ kũ gbãnao à wɛ̃tɛ pì kakatɛ. Ǹ a gba swɛ̀ lɛ. 26 Kũ Uria

nanɔ mà a zã̄ gà, à ɔ́ɔ dɔ̀. 27 Kū ò gὲɛ kὲ ò làka, Dauda gbɛ̃̄nɔ zὶ ò sù kã̄ao a bɛa, akū à gɔ̃̀ a nɔ ū. À né ì kã̄ao gɔ̃gbɛ̃̄ ū, akū yã̄ kū Dauda kὲɛ pìi kὲ Dikirinɛ ĩni.

12

Annabi Natã̄ kpã̄kɛ̃na Daudai

1 Dikiri Natã̄ zὶ Daudaa. Kū à kà, à pìnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃̄nɔn pla kenɔ mé ò kú wɛ̃̄tɛ ke gūn, gbɛ̃ do bi aruzɛkɛdemɛ, gbɛ̃ do sɔ̃ takasidemɛ. 2 Aruzɛkɛde pì sānɔ kū zùnɔ vĩ dasidasi, 3 takaside pì sɔ̃ à póke vĩ̄ro, sã̄ núnu fítinna mèn doken à lù. Akū à dàto ari à zɔ̃kɔ̃ kὺ a bɛa kū a nénɔ. Òdigɔ̃ pó dokɔ̃nɔ ble òdigɔ̃ í mi ta dokɔ̃nɔn, àdi wùtɛ a pɔtɛ, akū àtɛni a gwa lán a zĩda nénɔkpare bà. 4 Kū nibɔɔ kìpa aruzɛkɛde pìia, akū adi we à sã̄ ke zùu kὺ a kpàsaa gūn à nibɔɔ pìi yàri kɛoro. Takaside sã̄ núnu fítinna pìin à sìa à a nibɔɔ pìi yàrii kèo. 5 Akū Dauda pɔ fɛ̀ aruzɛkɛde pì yã̄ musu manamana, à pì Natã̄nɛ: Dikiri kun! À kὺ ò gbɛ̃ kū à yã̄ pìi kὲ dɛmɛ. 6 Lákū à kὲ lɛ nà, adi a wɛ̃̄nda gwaro, ani sã̄ pì fĩna bo lɛu siikɔ̃. 7 Akū Natã̄ pì Daudanɛ: Mɔkɔ̃mmɛ ade pì ū. Dikiri Isarailanɔ Luda mé à yã̄ dí ò à pì: Ma n ka Isarailanɔ kína ū, ma n bo Solu ɔĩ, 8 akū ma n dikirii pì bɛ kpàmma, ma a nɔnɔ nànnɛ n ɔĩ. Ma Isarailanɔ kū Yudanɔ kpàmma n gbɛ̃̄nɔ ū. Tó adinɔ kèmma fíti yã̄, de mà a pãndenɔ karannɛ dɔ. 9 Bóyã̄i n ma yã̄ gya bòo? N yã̄ kū má yeiro kὲ, n Iti buri Uria dὲ kū fɛ̃̄nɛdao, n a nɔ sìa n sὲ. N tò Amɔninɔ a dὲ zὶi gūn. 10 Zaa gbãra yã̄ pãsĩ ni kɛ̃ n bɛa ziki doro, zaakū n ma gya bò, n Iti buri Uria nɔ sìa n sὲ. 11 Akū Dikiri èra à yã̄ dí ò dɔ à pì: Ǹ ma! Mani tó n zĩda bedenɔ sunyĩ kɛnnɛ. Mani n nɔnɔ símma mà ń kpá n gbɛ̃dake kea n wára, ani wútɛ kū́ńwo gupuraa. 12 N yã̄ pìi kὲ asiri gūmmɛ. Makū sɔ̃ mani yã̄ pì kɛnnɛ gupuraa Isarailanɔ wára ń pínki.

13 Akū Dauda pì Natã̄nɛ: Ma durunna kὲ Dikirinɛ. Akū Natã̄ pìnɛ: Dikiri n durunna kɛ̃̀mma, ĩni garo. 14 Ama lákū n dɔkɛ kū Dikirio manamana nà yã̄ pì kɛnaa musu, négɔ̃gbɛ̃ kū nɔgbɛ̃ pìi ì kū̃nwo ni gamɛ. 15 Kū Natã̄ tà bɛ, akū Dikiri tò né kū Uria nanɔ ì kū Daudao pì gyã̄ kὺ. 16 Akū Dauda tɛn Luda wɛ́ kɛ né pì yã̄ musu kū léyĩ̄naao, gwãani àdigɔ̃ wútɛ zĩ̄tɛmɛ. 17 A bɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìgɔ̃ zɛala de ò a futɛ zĩ̄tɛ, ama àdi wero, àdi pó ble kū́ńworo. 18 A gɔrɔ supplade zĩ̄n né pìi gà. Vĩ̄na Dauda ìbanɔ kὺ, odi fɔ̃ ò ònɛ kū né pìi gàro. Ò pì: Gɔrɔ kū né pì kun, o yã̄ ònɛ, adi ó yã̄ maro. Deran óni onɛ nà sà kū né pìi gàa? Ani yã̄ vãni kɛ. 19 Dauda è a ìbanɔ tɛn yã̄ kpãni okɔ̃nɛ, akū à dɔ̃̀ kū né pìi gàmɛ. À ń lá à pì: Né pìi gàn yá? Akū ò wèa ò pì: Ee! À gàmɛ. 20 Dauda fùtɛ zĩ̄tɛ à zú ò, à nísi dɔ̀kɔ à a pókasanɔ lìtɛ, akū à gὲɛ à kùtɛ Dikirinɛ a kpén. Kū à èra à tà bɛ, à póble gbèka, akū ò kpàa à blè. 21 A ìbanɔ a là ò pì: À kὲ dera ntɛn yã̄ kɛ lɛɛ? Gɔrɔ kū né pì kun, n lé yὶ n ɔ́ɔ dɔ̀. Kū à gà sà, n futɛ n pó blè. 22 À wèḿma à pì: Gɔrɔ kū né pì kun, ma lé yὶ ma ɔ́ɔ dɔ̀, zaakū ma pì, ke Dikiri ni ma wɛ̃̄nda gwa à tó né pì gɔ̃ kun gwɛɛ, dí mé à dɔ̃ɔ? 23 Lán à gà nà sà, bóyãin manigɔ̃ léyĩ̄na dɔɔ? Mani fɔ̃ mà a vun yá? Mani gé a kĩ̄naa, ama ani ɛra à su ma kĩ̄naaro.

24 Dauda a nanɔ Basɛba laakarii kpàtɛnɛ, akū à gὲɛ à wùtɛ kã̄ao. À né ì gɔ̃gbɛ̃ ū, akū à tó kpànɛ Sulemanu. Dikiri yei, 25 akū à annabi Natã̄ zὶa à tó kpà né pìinɛ Yɛdidaya Dikiri yenyĩ pì yãi.

Raba sina Amɔninɔa

26 Ari tera Yoabu kpé àtɛn zὶ ká kū Amɔninɔ zaa Raba, akū à kínabɛ sì. 27 Akū à gbɛ̃̄nɔ zὶ Daudaa à pì: Ma zὶi kà kū Rabadenɔ, akū ma ń ítɔki sì. 28 Ǹ zὶkari

kparanɔ kakara sà, ǹ mɔ́ ǹ lika wɛ̃tɛ pìii ǹ sí. Tó lɛnlo, mani sí, oni ma tɔ́ kpánɛ.
29 Akũ Dauda zǐkarinɔ kàkara ń pínki, à gèɛ à lètɛ Rabaa à sì. 30 Ò ń kína wura
fùraa gò a mìia ò kù Daudanɛ. A tìkisi kà kiloo baraakuri, akũsɔ̃ gbè bèɛrɛde
kúa. À wɛ̃tɛ pì pɔ́nɔ nàkɔ̃a manamana, 31 akũ à gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ kǔkũ à bɔ̀tɛ
kũńwo, à ń dá sàkasaka zĩn kũ diga zĩo kũ kpásа zĩo, akũsɔ̃ à tò ò kúnku bò. Lɛn
à kɛ̀ Amɔni wɛ̃tɛnɔnɛ lɛ pínki, akũ à èra à tà Yurusalɛmu kũ a zǐkarinɔ ń pínki.

13

Aminɔ yena a dãre Tamai

1 Abire gbɛra Dauda né Abusalomu dãre mana vĩ, a tɔ́n Tama, akũ Dauda
né Aminɔ yei. 2 Yã pì tɛn wari dɔ Aminɔ pìia ari à kà gyãkɛna a dãre Tama
pì yãi, zaakũ à gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, ani fɔ̃ à yãke kɛnɛro. 3 Aminɔ gbɛnna ke vĩ, a tɔ́n
Yonadabu, Dauda vǐni Simɛa némɛ. Yonadabu ɔ̃ndɔ̃ gbãna, 4 akũ à Aminɔ là à
pì: À kɛ̀ dera n kínɛ'ina n mèɛ dìgɔ̃ yɔna lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lɛɛ? Ĩni omɛnɛroo?
Akũ Aminɔ wèa à pì: Má ye ma dakũna Abusalomu dãre Tamaimɛ. 5 Akũ
Yonadabu pìnɛ: Ǹ gé ǹ wútɛ n gádoa lákũ gyãren n ũ bà. Tó n de sù n gwa, ǹ
onɛ ń ye n dãre Tama su à pɔ́ble kpámma. À su à kɛkɛ n wára de ǹgɔ̃ e, gbasa
à nannɛ n ɔĩ. 6 Akũ Aminɔ wùtɛ lán gyãre bà. Kũ kína sù a gwa, akũ à pìnɛ:
Ǹ tó ma dãre Tama su à kàra kɛmɛnɛ ma wára, à namɛnɛ ma ɔĩ. 7 Akũ Dauda
gbɛ̃ zǐ Tamaa a bɛa à pì: Ǹ gé n vǐni Aminɔ kpén ǹ pɔ́ble kɛnɛ. 8 Kũ Tama gɛ̃̀ a
kpén, à a lè wutɛna, akũ à wísiti yà à kàraa kàsao a wára. 9 Akũ à ta sè à kàraa
pìi kànnɛ. Aminɔ gì sói à pì: Ǹ pé gbɛ̃nɔa ò bɔtɛ ń pínki. Kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ
bɔ̀tɛ ń pínki, 10 akũ à pì Tamanɛ: Ǹ su kũ pɔ́ble pìio kpénɛ gũn la ǹ namɛnɛ ma
ɔ̃i. Akũ Tama kàra kũ à kɛɛ sè à gɛ̃̀o a vǐni Aminɔ pì kĩnaa kpénɛ gũn. 11 Kũ à
nài, àtɛn su kpáa à só, akũ à a dãre pìi kǔ à pì: Ǹ tó mà wútɛ kũnwo.

12 Akũ à pì a vǐni pìinɛ: Oi! Ǹsun gbãna mɔmɛnɛro. Zaakũ ó Isarailanɔ odì
yã dí taka kɛro. Ǹsun yã dɔ̀rɔsari bire taka kɛmɛnɛro. 13 Makũ, mán mani gɛ̃n
kũ wé'iyã dioo? Mɔkɔ̃n sɔ̃, Isarailanɔ ni n ditɛ gbɛ̃ pã ũ. Ǹ sùru kɛ! Ǹ a yã o
kínanɛ, ani gí ma kpámmairo. 14 Adi we à a yã màro. À gbãna mɔ̀nɛ, akũ à kùsia
à wùtɛ kãao. 15 Akũ Aminɔ zǎagu pãsĩpãsĩ. Zãngu kũ à sè kũ Tama pìio de
yenyĩ kũ à vĩ kãao yãla. Akũ à pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ bo. 16 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì a vǐni
pìinɛ: Oi! N pɛnama taari zɔ̃kɔ̃ de pɔ́ kũ n kèmɛnɛla. Kũ abireo adi we à a yã
màro. 17 Akũ Aminɔ a zĩkɛri kɛfɛnna sìsi à pì: Ǹ pé nɔgbɛ̃ díkĩnaa à bomɛnɛ ma
kpén, ǹ gbà ta ǹ a mɔ̀nɛ dan. 18 Akũ a zĩkɛrii pì a sè à bò kãao bàai, à gbàa tà à
a mɔ̀nɛ dàn. Nɔgbɛ̃ pìi uta gbǎna dana, zaakũ uta bire takan kína nénɔkpare
lésinɔ dìgɔ̃ dana. 19 Akũ Tama túbu gbɛ̃̀ a mìia, à a uta gbǎna kũ à danaa pìi gà
à kɛ̃̀ à ɔ dì a musu, àtɛn ɔ́ɔ dɔ àtɛn tá.

20 A dãgɔ̃ dadokɔ̃nɔde Abusalomu pìnɛ: N dãgɔ̃ Aminɔ wùtɛ kũnwon yá?
Ǹsun o gbɛ̃ke maro, zaakũ n dãgɔ̃mɛ. Ǹsungɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ɛ gũnlo. Akũ
Tama vùtɛ a dãgɔ̃ Abusalomu bɛa kũ pɔyakao. 21 Kũ kína Dauda yã pìi mà, a
pɔ fɛ̃̀ manamana. 22 Abusalomu dí yãke o Aminɔnɛro, yã vãni ke a mana. A
zǎagu, kũ à kùsi a dãre Tamaa yãi.

Abusalomu Aminɔ dɛnaa

23 Wɛ̃̀ pla gbɛra Abusalomu kú Baali Azo, Ɛflaimu bùsu lén kũ a sãkãkɛ̃rɛrinɔ,
akũ à kína nénɔ sìsi pɔnna pɔ́blea ń pínki. 24 Akũ à gèɛ à kína lè à pì: Kína, òtɛni

makũ n zɔ̀bleri sãnɔ kã zɔ̃zɔ̃. Mɔkɔ̃n kũ n ìbanɔ áni gɛ́ kũmaoroo? 25 Akũ kína wè a né pìia à pì: Oi! Óni fɔ̃ ò gɛ́ ó pínkiro. Óni kɛnnɛ aso ũ. À nàkara kãao, ama adi gɛ́ro, akũ à sa mana ònɛ. 26 Akũ Abusalomu pì: Tó ĩni gɛ́ro, ǹ tó ma vl̀ni Aminɔ gɛ́ kũoo. Kína a là à pì: Bɔ́yãi ń ye à gɛ́ kũnwoo? 27 Abusalomu nàkara kãao, akũ kína tò Aminɔ gɛ̀ɛ kãao kũ a né kparanɔ ń pínki.

28 Abusalomu yã dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ à pì: À sã kpá! Tó í Aminɔ kù, tó ma òárɛ à a zɔ̃, à a dɛ. Àsun tó vĩna á kũro. Makũ mé ma á dán! À zɛ gbãna à gɔ̃gbɛ̃kɛ kɛ. 29 Abusalomu gbɛ̃nɔ kɛ̀ lákũ à òńnɛ nà ò a dɛ̀, akũ kína né kparanɔ fùtɛ ò dì ń baragbãsɔ̃nɔ kpɛ ò bàa lɛ̀. 30 Gɔrɔ kũ ò kú zén, Dauda a baaruu mà ò pì: Abusalomu kína nénɔ dèdɛ ń pínki, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro. 31 Dauda fùtɛ à a pókasanɔ gà à kɛ̃́, akũ à wùtɛ zĩtɛ. A ìbanɔ zɛi kũ ń pókasanɔ kɛ̃kɛ̃na. 32 Akũ Dauda vl̀ni Simɛa né Yonadabu pì: Baa, ǹsungɔ̃ da ò n né kɛfɛnnanɔ dèdɛ ń pínkiro, Aminɔ mé à gà ado. Ò yã pìi dɔ̀ Abusalomu wéa zaa gɔrɔ kũ Aminɔ kùsi a dãre Tamaamɛ. 33 Ma dikiri kína, ǹsungɔ̃ yã pì kũna n nèsɛɛ gũnlo. N négɔ̃gbɛ̃nɔ dí gaga ń pínkiro, séde Aminɔ ado. 34 Abusalomu sɔ̃ à bàa lɛ̀.

Kũ kɛfɛnna gudãkpãri wé zù, à è ò té Oronaimu zén sl̀sĩgɛrɛɛi dasidasi. À gèɛ à pì kínanɛ: Ma gbɛ̃nɔ è té sl̀sĩgɛrɛɛi Oronaimu kpa. 35 Akũ Yonadabu pì kínanɛ: N è yá? N nénɔ mé òtɛn su gwe lákũ ma ònnɛ nà. 36 Kũ à yã pìi ò à làka, akũ kína né pìnɔ kà gɔ̃nɔ, òtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ. Kína kũ a ìbanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń pínki manamana dɔ.

37 Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Amiudu né Talamai, Gesuru kína kĩnaa. Kína Dauda sɔ̃ àdigɔ̃ a né gana ɔ́ɔ dɔ gɔrɔ sĩnda pínki. 38 Kũ Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Gesuru, à kú gwe ari wɛ̀ aakɔ̃. 39 Kũ kína Dauda nèsɛɛ kpàtɛ Aminɔ gana yã musu, akũ àtɛn Abusalomu bɛgɛ kɛ sà.

14

Abusalomu suna Yurusalɛmu

1 Zeruya né Yoabu dɔ̃ kũ kína pɔ kpɛ́ kú Abusalomua, 2 akũ à gbɛ̃nɔ zl̀ Tɛkoa, ò nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke sɛ̀ ò sù kãao. Akũ à pìnɛ: Ǹ kɛ lándɔ̃ ntɛn wɛ̃nda kɛ bà. Ǹ gyaanɔ pókasanɔ da. Ǹsun nísi dɔkɔro. Ǹ kɛ lákũ nɔgbɛ̃ kũ a gbɛ̃ gà àtɛni a ɔ́ɔ dɔ à gìi kɛ̀ bà. 3 Ǹ gɛ́ kína kĩnaa lɛ, ǹ yã díkĩna onɛ. Akũ Yoabu yã kàka nɔgbɛ̃ pìinɛ. 4 Kũ Tɛkoa nɔgbɛ̃ pìi gèɛ à kína lè, à kùtɛnɛ kũ à mìio zĩtɛ à pì: Kína, ǹ ma mì sí! 5 Akũ kína pì a là à pì: Bɔ́n ń yeii? À wèa à pì: Gyaanɔn ma ũ, ma zã gà. 6 Makũ n zɔ̀bleri, má négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Kũ òtɛn fìti kɛ ń kɔ̃ tɛ̃nɛ bura, gbɛ̃ke kun à ń kpaatɛro. Akũ gbɛ̃ do a gbɛ̃ do lɛ̀ à dɛ̀. 7 Akũ ma bedenɔ fùtɛ ń pínki, ò pì makũ n zɔ̀bleriinɛ mà a né kũ à a gbɛ̃ndo dèɛ pì kpáḿma ò dɛ, kũ à a gbɛ̃ndo dɛ̀ yãi. Ò ye ò yàka mì'oro téde kũ à gɔ̃mɛnɛ túbibleri ũ pì té dɛmɛ, de ma zã súngɔ̃ tɔ́ ke buri vĩ andunia gũn doro yãi. 8 Akũ kína pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ǹ tá bɛ, mani yã gwa n yã pìi musu. 9 Akũ Tɛkoa nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri kína, taari pì wí ma musu kũ ma de bedenɔ, mɔkɔ̃n ǹgɔ̃ kun taari sari kũ n kíkɛo. 10 Akũ kína pì: Tó gbɛ̃ke lé pà yã pìia, ǹ mó kãao ma kĩnaa la, ani le à wari dɔmma doro. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Kína, ǹ sì kũ Dikiri n Ludao, de mɔrakari sún ma né mèn do kũ à gɔ̃ lakiti kɛro yãi. Akũ kína pìi pì: Kũ Dikirio n né pìi mìkã ke ni létɛ zĩtɛro. 12 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri kína, makũ n zɔ̀bleri ǹ ma gba zé mà ɛra mà yã onnɛ. À wèa à pì: Ǹ o! 13 Akũ à pìnɛ: Bɔ́yãi n yã dí taka kpàkũsũ kũ Luda gbɛ̃nɔɔ? Yã kũ n òmɛnɛ mé à n da yãn, zaakũ ńdi gbɛ̃ kũ n pɛaa gbɛsɛ n su kãaoro. 14 Ó pínki óni ga, ónigɔ̃ de lán í kũ à kòtɛ zĩtɛ gbɛ̃ke dí le à sètɛ doro

bà. Luda dì gbɛ̃ kũ ò pèaa wɛ̀ndi boro, àdi zé wɛtɛ ade ɛra à suawamɛ. 15 Ma
su yã̀ pì o ma dikiri kínanɛmɛ, zaakũ gbɛ̃nɔ tò vĩna ma kũ. Akũ makũ n zɔ̀bleri
ma pì mani yã̀ pì onnɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke ĩni ma wékɛna sí 16 ǹ ma bo gbɛ̃ kũ à ye à
makũ kũ ma nɛ́o zĩtɛ kũ Luda tòwɛrɛ sí ó ɔĩ. 17 Ma dikiri kína, makũ n zɔ̀bleri
ma pì n yã̀ ni tó ma laakari kpátɛ, zaakũ ń de lán Luda malaikaa bàmɛ, ndì sã̀
kpá yã̀ mana kũ a vãniooi pínki. Dikiri n Luda gɔ̃ kú kũnwo.

18 Akũ kína pìnɛ: Ǹsun gí yã̀ kũ matɛni n la onaairo. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Ǹ o
ma dikiri kína! 19 Akũ kína a là à pì: Yoabu lé kú yã̀ pìi gũn yá? Nɔgbɛ̃ pìi wèa
à pì: Ma dikiri kína, kũ n kunnaao yã̀ kũ n òo pì gɛna arɛ kũ kpɛo vĩro. Ee, n
zɔ̀bleri Yoabu mé à yã̀ pìi kàkamɛnɛ pínki. 20 N zɔ̀bleri Yoabu kɛ̀ lɛ, de à le à yã̀
kũ à lokona tera díkũ kɛkɛ yãimɛ. Ma dikiri, ń ɔ̃ndɔ̃ lán Luda malaikaa bàmɛ,
ń yã̀ kũ à kɛ̀ andunia gũn dɔ̃ pínki. 21 Akũ kína gèɛ à ò Yoabunɛ: Tɔ̀, mani yã̀ pì
kɛ sà. Ǹ gé ǹ kɛfɛnna Abusalomu gbɛsɛ ǹ su kãao. 22 Akũ Yoabu kùtɛ kínanɛ kũ
à mìio, à a sáabu kpà à pì: Ma dikiri kína, makũ n zɔ̀bleri, ma dɔ̃ gbãra sà kũ
ma yã̀ kàngu, zaakũ n ma yã̀ mà. 23 Akũ Yoabu fùtɛ à gèɛ à Abusalomu gbèsɛ
zaa Gesuru à sù kãao Yurusalɛmu. 24 Akũ kína pì: Ǹ onɛ à gé vutɛ a zĩda bɛa, ó
wé ni kɛ siikɔ̃ro. Akũ Abusalomu gèɛ à vùtɛ a bɛa, odi wé sikɔ̃lɛ kũ kínaoro.

25 Gɔ̃ mana ke kú Isarailanɔ té lán Abusalomu bàro. Òdigɔ̃ a manakɛ yã̀ o
manamana. Sɛna zaa a gèsɛɛa ari à gèɛ pé a mìdangura mamberu ke kúaro.
26 Àdigɔ̃ a mì bo wɛ̀ kũ wɛ̀ɛomɛ. Àdi kɛa tìkisi. Tó à bò, àdi yɔ̃ kilooa, a tìkisii dìgɔ̃
de kiloo plala. 27 À négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ nénɔgbɛ̃o mèn do. Nénɔgbɛ̃ pì
tɔ́n Tama. Nɔ manamɛ. 28 Abusalomu kú Yurusalɛmu ari wɛ̀ pla wésina kínalɛ
sari.

29 Akũ à Yoabu sìsi à géarɛ kína kĩnaa, ama Yoabu dí we à sù a kĩnaaro. Akũ à
èra à a sìsi dɔ, adi we à sùro. 30 Akũ à pì a zĩkɛrinɔnɛ: À Yoabu bura kũ à kú ma
pɔ́ sarɛ gwa, a nagã̀ mà. À gé à té sɔ̃a. Akũ Abusalomu zĩkɛrinɔ gèɛ ò té sɔ̀ Yoabu
bura pìia. 31 Akũ Yoabu fùtɛ à gèɛ Abusalomu bɛa, à a là à pì: Bɔ́yãi n zĩkɛrinɔ
té sɔ̀ ma buraaa? 32 Akũ Abusalomu wèa à pì: Ǹ gwa, ma gbɛ̃ zǐmma ma pì ǹ
mɔ́ mà n zĩ kínaa, de ǹ a la bɔ́ mé à tò à ma gbɛsɛ zaa Gesuru à sù kũmaoo? Ma
kunna gwe sɑ̀namɛnɛ de gu díla! Má ye mà kɔ̃ e kũ kínao tera. Tó má taari ke
vĩ, à ma dɛ. 33 Akũ Yoabu gèɛ à yã̀ pìi ò kínanɛ. Akũ kína Abusalomu sìsi. Kũ à
sù, à kùtɛnɛ kũ a mìio zĩtɛ. Akũ kína lé pèa.

15

Abusalomu bona Dauda kpɛ

1 Abire gbɛra Abusalomu sɔ̃go lè a zĩdanɛ kũ sɔ̃nɔ kũ gɔ̃gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn bupla
akuri kũ onigɔ̃ bàa lé a arɛnɔ. 2 Àdi futɛ kɔnkɔkɔnkɔ àgɔ̃ zɛna bĩnilɛ sarɛ. Tó
gbɛ̃ yã̀ vĩ kũ a gbɛ̃dakeo àtɛn géo kína kĩnaa à kɛkɛnɛ, Abusalomu dì ade sísi à
pinɛ: Wɛ̃tɛ kpaten n bonn? Tó à wèa à pì: Makũ n zɔ̀bleri ma bo Isaraila buri
dí gũmmɛ, 3 akũ Abusalomu dì pinɛ: N yã̀ nnamɛ, à zé vĩ, ama kína gbɛ̃ke kun
à sã̀ kpá n yãiro. 4 Abusalomu dì ɛra à pi: Tó ò ma kɛ yãkpatɛkɛri ũ ó bùsun,
gbɛ̃ kũ à yã̀ vĩ ke gbɛ̃ kũ àtɛn gbɛ̃ gbɛka yãkpatɛkɛkia ń pínki anigɔ̃ su ma kĩnaa,
manigɔ̃ a yã̀ kɛkɛnɛ a zéa. 5 Tó gbɛ̃ sù à kùtɛ a arɛ, àdi ɔ bo à ade kũ à lé péa. 6 Lɛn
àdigɔ̃ kɛ lɛ Isaraila kũ òtɛn su yãkpatɛ kɛ kína kĩnaanɔnɛ ń pínki, akũ ń swɛ̃ɛ tà
a kpa.

7 Wɛ̃ siikɔ̃ gbɛra à pì kínanɛ: Ǹ ma gba zé mà gé la kũ ma dà Dikirinɛ sa o zaa
Ɛblɔnu. 8 Makũ n zɔ̀bleri ma lé pìi gbɛ̃nɛ gɔrɔ kũ má kú Gesuru, Siria bùsun
ma pì: Tó Dikiri tò ma su Yurusalɛmu, mani sa oa Ɛblɔnumɛ. 9 Kína pìnɛ:
Ǹ gé ǹ su aafia! Akũ à fùtɛ à gèɛ Ɛblɔnu. 10 À gbɛ̃nɔ zĩ Isaraila burinɔ kĩ̃naa
pínki à pì: Tó a kuru'ũ mà dɔ, à pi Abusalomu mé à kí blè Ɛblɔnu. 11 Gɔrɔ kũ
àtɛn futɛ Yurusalɛmu à gbɛ̃nɔ sìsi gbɛ̃nɔn wàa do ò gé kãáo, akũ ò gèɛ kũ nèsɛ
mèn doo, ò yã̃ pìi asiri dɔ̃ro. 12 Gɔrɔ kũ àtɛn sa o, à Gilo gbɛ̃ Aitofɛli, Dauda
lédammarii sìsi zaa a bɛ wɛ̃tɛn, akũ lékpakũsũna Daudai tɛn kara. Gbɛ̃ kũ ò
kú kũ Abusalomuonɔ dasi tɛn kara.

Dauda bàasinaa

13 Baarukparii sù à pì Daudanɛ: Isarailanɔ swɛ̀ɛ tà Abusalomua. 14 Akũ
Dauda pì a ìba kũ ò kú kãao Yurusalɛmunɔnɛ: À futɛ ò bàa lé. Tó ódi kɛ lɛro,
óni le ò bo Abusalomu ɔ̃ĩro. Ò kɛ likalika. Tó ódi kɛ likalikaro, ani ó le la, ani ó
ásaru kɛ, ani wɛ̃tɛdenɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. 15 Kína ìbanɔ pìnɛ: Ó dikiri kína, yã̃ kũ
n zɛo pínki, ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ o lakamɛ. 16 Akũ kína dà zén. A bedenɔ bò ò tèi
ń pínki, ama à a nɔ yìgisaride mèn kurinɔ tò gwe ògɔ̃ bɛ gwa. 17 Kína dà zén lɛ
kũ a gbɛ̃nɔ. Kũ ò kà wɛ̃tɛ kpɛ, à lìtɛ à zɛ̀. 18 Akũ a ìbanɔ pínki kũ a dogarinɔ kũ
Gatadenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ ò téi zaa Gatanɔ gɛ̃̀tɛ ń pínki.

19 Akũ kína pì Gata gbɛ̃ Itainɛ: Bóyãi ntɛn gé kũoomɛɛ? Ǹ ɛra ǹ tá ǹgɔ̃ kú kũ
kína dufuo, zaakũ gbɛ̃ zĩ̀tɔɔmɛ n ũ, n bo n bùsummɛ. 20 N suna dí gɔrɔ pla kɛro,
akũ ń ye ǹgɔ̃ likara zɔ̃ kũoo yá? Má dɔ̃ gu kũ matɛn génlo. Ǹ n gbɛ̃nɔ kakara ǹ
tá kũńwo. Dikiri gbɛ̃kɛ kũ náani yão kɛnnɛ. 21 Akũ Itai wèa à pì: Ma dikiri kína,
kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao, gu kũ ń kun pínki, makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃
kú gwemɛ, mani ga yá kesɔ̃ manigɔ̃ kun yá. 22 Akũ Dauda pìnɛ: Ǹ domɛnɛ arɛ
ò gé! Akũ Gata gbɛ̃ Itai èra à dà zén kũ a gbɛ̃nɔ kũ a danɛ kũ ò kú kãaonɔ ń
pínki. 23 Kũ òtɛn gɛ̃ zéla ń pínki, akũ bùsudenɔ wiki lè. Kũ kína bikù Kidironua,
akũ ń pínki ò gbáranna zé sè.

24 Zadɔki kú gwe dɔ kũ Levinɔ ń pínki. Ò Luda bàka kunna kũńwo àkpati sɛna.
Ò àkpatii pìi dìtɛ Abiata sarɛ ari gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛn ò làka ń pínki. 25 Akũ kína pì
Zadɔkinɛ: Ǹ Luda àkpati sé ǹ gɛ̃o wɛ̃tɛ gũn. Tó ma Dikiri pɔnna lè, ani tó mà su
mà wé sialɛ kũ a kúkio. 26 Tó à pì ma yã̃ dí káaguro sɔ̃, ma laka. À kɛmɛnɛ lákũ
à kèarɛ mana nà. 27 Akũ kína èra à pì sa'ori Zadɔkinɛ: Wégupu'eriimɛ n ũroo?
Ǹ ɛra ǹ tá wɛ̃tɛ gũn aafia kũ n né Aimazao kũ Abiata né Yonatão. À tá kũ á né
gbɛ̃nɔn pla pìnɔ. 28 Manigɔ̃ zɛna swabikũkia sɛ̀ntɛ ari mà baaru maáwa. 29 Akũ
Zadɔki kũ Abiatao Luda àkpatii sɛ̀ ò tào Yurusalɛmu, akũ ò gɔ̃ gwe. 30 Dauda tɛn
Kùkpɛ sĩ̀sĩ̃ kũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ. À pɔ́ kù a mìia, à kyate kpanaro. Gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ
pɔ́ kù ń mìia ń pínki, òtɛn ɔ́ɔ dɔdɔ òtɛn géo. 31 Kũ ò pì Daudanɛ Aitofɛli kú gbɛ̃
kũ ò zɛ̀ kũ Abusalomuonɔ té, akũ Dauda adua kɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ tó a lédamma
gɔ̃ de yã̃ fayasaride ũ.

32 Kũ Dauda kà sĩ̀sĩ̃ mìsɔ̃ntɛa, gu kũ donyĩ̃kɛki kún, Aki gbɛ̃ Usai sù à dàalɛ,
a uta kɛ̃na akũsɔ̃ bùsu kú a mìia. 33 Dauda pìnɛ: Tó n gɛ kũmao, ĩnigɔ̃ demɛnɛ
aso ũmɛ. 34 Tó n ɛra n ta wɛ̃tɛn, akũ n ò Abusalomunɛ a zɔ̀bleriimɛ n ũ sɔ̃, ĩni
Aitofɛli lédamma gboromɛnɛmɛ. Ǹ pinɛ a de zɔ̀bleriimɛ n ũ yã̃, ama tera n gɔ̃
a zɔ̀bleri ũmɛ sà. 35 Sa'orinɔ Zadɔki kũ Abiatao gɔ̃ kú kũnwo gwe. Ǹ yã̃ kũ n
mà kínabɛa babańnɛ pínki. 36 Ń né gbɛ̃nɔn planɔn kú kũnwo gwe, Zadɔki né

Aimaza kũ Abiata né Yonatão. Tó n yãke mà, ǹ né pìnɔ zĩ ò su ò omɛnɛ. 37 Akũ Dauda gbɛ̃nna Usai pìi tà, à kà Yurusalɛmu gɔrɔ kũ Abusalomu tɛn gɛ̃.

16

Dauda kũ Zibao kũ Simɛio

1 Kũ Dauda vǐ sǐsĩ mìdangurala fíti, à è Mɛfibosɛ bɛgwari Ziba gàarii yǐ zaakinɔnɛ mèn pla, àtɛn su daalɛ. Ò burodi sɛna mèn wàa do kũ geepi kàraao mèn basɔɔro kũ kaka né kàraao mèn basɔɔro kũ sèwɛ̃o tùru do. 2 Akũ Dauda Ziba là à pì: Bɔ́ mé à tò n su kũ abireoo? Ziba wèa à pì: Kína, zaakinɔ bi n bedenɔ pɔ́mɛ ò dia. Burodi kũ kàranɔ bi n gbɛ̃nɔ pɔ́blemɛ. Wɛ̃ sɔ̃, gbɛ̃ kũ ò kpàsa gbáranna gũnnɔ pɔminaamɛ. 3 Kína a là à pì: N dikiri kũ à kɛ̀ sari daikore kú mámɛ? Ziba wèa à pì: À gɔ̃ Yurusalɛmu, zaakũ àtɛn da Isarailanɔ a ká a dizi kpatan gbãramɛ. 4 Akũ kína pìnɛ: Pɔ́ kũ Mɛfibosɛ vĩ pínki gɔ̃ n pɔ́ ũ. Akũ Ziba pì: Má kútɛ dí! Ma dikiri kína, ǹ tó màgɔ̃ n pɔnna le lɛ.

5 Kũ kína Dauda nà Bahurimui, à è gɔ̃gbɛ̃ ke bò. A tɔ́n Simɛi, Gera néméɛ. Àkũmɛ buri dokɔ̃nɔ kũ Solu bedenɔ. À bò wɛ̃tɛ gũn, àtɛn Dauda ká. 6 Àtɛn gbè zuzu kína Daudai kũ a gbɛ̃nɔ, bee kũ a zǐkarinɔ kũ a dogarinɔn kú a ɔplai kũ a ɔzɛio ń pínki. 7 Àtɛni a sɔ̃sɔ̃ àtɛn pi: Ǹ gé! Ǹ gé! Gbɛ̃dɛri! Pɔ́ pã! 8 Dikiri fĩna bònnɛ Solu kũ n kí blè a gɛ̃nɛ ũ bedenɔ dɛdɛna yã yãi. Dikiri n bo kpatan à n né Abusalomu kàn. Ásaru kèmma sà, zaakũ gbɛ̃dɛriimɛ n ũ. 9 Akũ Zeruya né Abisai pì kínanɛ: Ma dikiri kína, à mana gbɛ̃da gè dí gɔ̃ n sɔ̃sɔ̃ro. Ǹ tó mà gé mà a mì zɔ̃. 10 Akũ kína pì: Zeruya nénɔ, bɔ́ mé à ó kakaraa? Tó Dikiri mé à ònɛ à ma sɔ̃sɔ̃, akũ àtɛni ma sɔ̃sɔ̃, dí mé ani fɔ̃ à a la à pi, bɔ́yãi àtɛn kɛ lɛɛ? 11 Akũ Dauda ò Abisainɛ kũ a ìbanɔ ń pínki à pì: À gwa, ma zĩda né'ina mé àtɛn wɛtɛ à ma dɛ. Oni Biliaminu buri díkĩna pɔ́ o dɔ yá? À a tó gwe. Tó Dikiri mé à pìnɛ à ma sɔ̃sɔ̃, à manamɛ. 12 Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke Dikiri ni ma wari dɔ̃ à fĩna bomɛnɛ kũ yã manao sɔ̃sɔ̃ kũ òtɛn kɛmɛnɛ gbãra yãi. 13 Kũ Dauda té zén kũ a gbɛ̃nɔ, Simɛi té sǐsĩ pãnde kpadoi, àtɛni a sɔ̃sɔ̃ àtɛni gbè zuzui àtɛn bùsu fã. 14 Kũ kína kũ a gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kà swai, ò kpàsa, akũ ò kámma bò gwe.

Abusalomu kana Yurusalɛmu

15 Abusalomu kà Yurusalɛmu kũ Isarailanɔ ń pínki. Aitofɛli kú kãao. 16 Akũ Dauda gbɛ̃nna Usai, Aki gbɛ̃ gɛ̀ɛ à Abusalomu lè à pìnɛ: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao Zaaki! Luda n dɔ̃ kũ aafiaao Zaaki! 17 Abusalomu a là à pì: Gbɛ̃kɛ kũ ń vĩ kũ n gbɛ̃nnaon gwe yá? Bɔ́yãi ńdi gé kũ n gbɛ̃nnaoroo? 18 Usai wèa à pì: Lɛnlo! Gbɛ̃ kũ Dikiri kũ gbɛ̃ díkĩnanɔ sè pɔ́n ma ũ. Ma zɛ kũ kína kũ Isarailanɔ kàa pìio. 19 Abire gbɛra dɔ, dí mé à mana mà zɔ̀ blenɛ, n baasii? Lákũ ma zɔ̀ɔ blè n denɛ nà, lɛn mà blennɛ lɛ.

20 Abusalomu pì Aitofɛlinɛ: À lé dawá. Bɔ́n óni kɛɛ? 21 Akũ Aitofɛli wèa à pì: Ǹ gé ǹ wútɛ kũ n de nɔ yìgisaride kũ à ń tó la òtɛn bɛ gwanɔo, de Isarailanɔ le ò dɔ̃ ń pínki kũ n tò n de ye n kãiro, gbɛ̃ kũ ò kú kũnwonɔ gbãna ni kara. 22 Akũ ò bizakuta dɔ̀ Abusalomunɛ kpé musu, akũ à gɛ̀ɛ à wùtɛ kũ a de nɔ pìnɔ gwe Isarailanɔ pínki wára. 23 Gɔrɔ birenɔa lé kũ Aitofɛli dì daḿma de lán gbɛ̃ kũ à yã gbèka Ludaa yã bàmɛ. Lɛn Aitofɛli lédamma de lɛ Daudanɛ kũ Abusalomuo ń pínki.

17

Usai ɔ̃ndɔ̃kɛna Abusalomunɛ

1 Aitofɛli pì Abusalomunɛ: Tó makũmɛ, mani zǐkarinɔ sé gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla mà pétɛ Daudai kũńwo gwãaniala. 2 Mani létɛa gɔrɔ kũ à kpàsa a ɔ bùsa, mani a fu. A gbɛ̃nɔ ni bàa lé ń pínki, mani a dɛ ado, 3 mani sunnɛ kũ gbɛ̃ pìnɔ ń pínki. Gbɛ̃ kũ ntɛn wɛtɛ ǹ dɛ ganan gbɛ̃ pìnɔ suna ũ ń pínki. Tó à gà, gbɛ̃ kparanɔ ni gɔ̃ aafia ń pínki. 4 Yã pìi kɛ̀ Abusalomunɛ nna kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki. 5 Akũ Abusalomu pì: Ò Aki gbɛ̃ Usai sísi dɔ ò ma lákũ ani o nà se. 6 Kũ Usai kà, Abusalomu pìnɛ: Lákũ Aitofɛli ò nàn dí. Ò kɛ lákũ à ò nàn yá? Ke òsun kɛ lɛro. N è deramɛɛ? 7 Usai wèa à pì: Lé kũ Aitofɛli dàáwa gbãra manaro. 8 Ń n de dɔ̃ kũ a gbɛ̃nɔ. Zǐkari mananɔmɛ ń ũ, ò pãsĩ lán músu nérande kũ ò a nénɔ sìaa bàmɛ. N de bi zǐkariimɛ, ani we à i gu dokɔ̃nɔ kũ a gbɛ̃nɔoro. 9 Gu kũ à kun tera, anigɔ̃ utɛna gbèwɛɛɛ gũn ke gukea. Tó à sù à lètɛ ó gbɛ̃nɔa káaku sɔ̃, gbɛ̃ kũ à a baaruu mà ni pi, ò zǐi blè Abusalomu zǐkarinɔamɛ. 10 Bee gɔ̃sa gbãna kũ à wɔ́rɔgɔ vĩ lán músuu bànɔ swɛ̃ ni kɛ̃ńgumɛ, zaakũ Isarailanɔ dɔ̃ ń pínki kũ n de bi zǐkari manamɛ, akũsɔ̃ gɔ̃sa gbãnanɔn kú kãao. 11 Abire yãi lédamma yã kũ má vĩn dí. Ǹ Isarailanɔ kakaranyĩ ń pínki zaa Dani ari gɛna Bɛsɛba, ògɔ̃ dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, ǹ dońnɛ arɛ zǐllan. 12 Óni a le gu kũ à kun pínki, óni létɛa lán plí dì kótɛ zĩtɛa nà. Àpi kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki, ń gbɛ̃ke ni boro. 13 Tó à sù à gɛ̀ wɛ̃tɛ ke gũmmɛ sɔ̃, Isaraila gbɛ̃ sĩnda pínki ni bà sé à géo gwe, oni wɛ̃tɛ pì kátɛbɔnɔ gátɛ ò táo guvutɛn. Bee a gbè kaso ke, oni e gwe doro. 14 Akũ Abusalomu kũ Isarailanɔ pì ń pínki: Usai lédamma mana de Aitofɛli póla. Dikiri mé à zèo à Aitofɛli lédamma mana pìi gboro, de à le à Abusalomu ásaru kɛ yãi.

15 Akũ Usai ò sa'ori Zadɔkinɛ kũ sa'ori Abiatao à pì: Aitofɛli lé dà Abusalomua kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à pì à kɛ lán dí bà, akũ ma lé dàńma ma pì ò kɛ lán dí bà. 16 À gbɛ̃nɔ zĩ likalika ò gé ò o Daudanɛ àsun i swabikũkiaro, à bikũ likalika, de òsun àpii kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ dúgu zɔ̃ro yãi. 17 Yonatã kũ Aimazao kú Ɛnlogɛli, zaakũ oni fɔ̃ ò bo gupuraa Yurusalɛmuro. Akũ nɔkpare zĩkɛri ke gèɛ à òńnɛ ò gé baaruu pìi kpá kína Daudanɛ. 18 Akũsɔ̃ kɛfɛnna ke ń é, akũ à gèɛ à ò Abusalomunɛ. Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ dà zén gɔ̃nɔ, ò gèɛ gbɛ̃ke bɛa Bahurimu. Lɔ̀gɔ kú ɔnn gwe, akũ ò gɛ̃n. 19 Akũ bede pì nanɔ lɔ̀gɔɔ pì né kpàalɛ à póblewɛ fãtɛa, gbɛ̃ke a yã dɔ̃ro. 20 Kũ Abusalomu gbɛ̃nɔ sù nɔgbɛ̃ pì bɛa ò pì: Aimaza kũ Yonatão kú mámɛɛ? À wèńma à pì: Ò bikǔ swa'ɔnɛa. Ò ń wétɛ, odi ń ero, akũ ò èra ò tà Yurusalɛmu. 21 Kũ ò tà, akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ bɔ̀tɛ lɔ̀gɔɔ pìi gũn, ò gèɛ ò pì kína Daudanɛ: Ǹ bikũ swaa likalika, zaakũ Aitofɛli n kpakpa kũ yã vãniomɛ. 22 Dauda dà zén kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ń pínki, ò bikǔ Yodaa. Kũ gu dɔ̀, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro, ò bikǔ ń pínki. 23 Kũ Aitofɛli è òdi zĩ kɛ a lédamma yãaro, à fùtɛ à gàarii yǐ a zaakinɛ à tà a bɛ wɛ̃tɛn. À a bɛ pónɔ nàkɔ̃a, akũ à a zĩda lòko à gà, akũ ò a vǐ a de mirawɛɛn.

24 Dauda gèɛ Manaimu, akũ Abusalomu bikǔ Yodaa kũ Isarailanɔ ń pínki. 25 Abusalomu Amasa dìtɛ zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ. Amasa bi Sumaila buri Yɛta némɛ. A dan Naasa né Abigaili ũ, Yoabu da Zeruya dakũnamɛ. 26 Isarailanɔ kũ Abusalomuo bùraa kɛ̀ Giliada bùsun.

27 Kũ Dauda kà Manaimu, Naasa né Sobi, Raba wɛ̃tɛ kũ à kú Amɔninɔ bùsun gbɛ̃ sù kũ Lodɛba gbɛ̃ Amiɛli né Makio kũ Rogɛlimu kũ à kú Giliada bùsun gbɛ̃

Bazilaio. 28 Ò sù kũ wutɛbɔnɔ kũ tanɔ kũ oronɔ kũ éseo kũ nagão kũ wísitio kũ
pɔ́blewɛ kpatanaao kũ bláo kũ dò pɔ́nɔ 29 kũ zɔ́o kũ vĩfãaniio kũ sã nɔ̀bɔɔo kũ
gàsiio, ò kpà Daudaa kũ gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ ò ble, zaakũ ò pì: Nà kũ ímio gbɛ̃
pìnɔ dɛ̀ gbárannan, ò kpàsa.

18

Abusalomu ganaa

1 Dauda gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ kàkara, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛditɛ gbɛ̃nɔn wàa
sɔsɔɔronɔnɛ kũ gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ. 2 Akũ à a zǐkarii pìnɔ kpàatɛtɛ gǎ aakɔ̃. À
gǎ do nà Zeruya né Yoabunɛ a ɔĩ, a do sɔ̃ Yoabu dakũna Abisai ɔĩ, a do sɔ̃ Gata
gbɛ̃ Itai ɔĩ. Akũ kína pì a zǐkarinɔnɛ: Makũmɛ mani doárɛ arɛ. 3 Akũ gbɛ̃nɔ
pì: Ǹsun géro. Tó o sù o bàa lè, oni ó yã daro. Bee tó ó gbɛ̃ kpadonɔ gàga, oni
ó yã daro. Mɔkɔ̃n òtɛni n gwa de gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔla. N kpanawái wɛ̃tɛ
gũn mé à mana. 4 Akũ kína pìńnɛ: Lákũ à kɛ̀árɛ mana nàn mani kɛ. Kína gɛ̀ɛ
à zɛ̀ bĩnilɛ sarɛ, akũ zǐkarinɔ bɔ̀tɛ gǎ kũ gǎao gbɛ̃nɔn basɔsɔɔronɔ kũ gbɛ̃nɔn
wàa sɔsɔɔronɔo. 5 Akũ kína yã dìtɛ Yoabunɛ kũ Abisaio kũ Itaio à pì: À kɛ
kɛfɛnna Abusalomunɛ busɛbusɛ ma yãi. Zǐkarinɔ yã kũ kína dìtɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ
Abusalomu yã musu mà ń pínki. 6 Zǐkarinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ lákpɛn, de ò zǐ ká kũ
Isarailanɔ, akũ ò sì kɔ̃ té Ɛflaimu dàkon. 7 Dauda zǐkarinɔ zǐi blè Isarailanɔa.
Gbɛ̃ kũ ò gàga zĩ bireanɔn dasi, gbɛ̃nɔn dúbu baromɛ. 8 Zǐi pìi dà bùsuu pìla
pínki, akũ zĩ birea sɛ̃ntɛ gbɛ̃nɔ blè dasi de fɛ̃nɛdala.

9 Kũ Abusalomu kpàkũ kũ Dauda gbɛ̃nɔ, à dina baragbãsɔ̃ kpɛ. Akũ
baragbãsɔ̃ pìi gɛ̀ɛ gbiri lí zɔ̃kɔ̃ gǎnɔ gbáru, akũ a wakaa kpà lígãn gíngin, akũ
a sɔ̃ pìi gɛ̃ zéla, à gɔ̃ lokona lígãn gwe. 10 Kũ gbɛ̃ke a è, à gɛ̀ɛ à pì Yoabunɛ:
Ma Abusalomu è lokona lígãn. 11 Akũ Yoabu pì gbɛ̃ kũ à baaruu pìi kpàarɛnɛ:
Bɔ́ɔɔ? N a è yá? Bɔ́yãin ńdi a lé n dèroo? De yã ma n gba andurufu kuri kũ
zǐka'asaao. 12 Akũ gbɛ̃ pìi wè Yoabua à pì: Bee tó ò andurufu wàa sɔɔro yɔ̃ ò
kà ma ɔn, mani fɔ̃ mà ɔ pá kína né pìiaro, zaakũ kína yã dìtɛnnɛ kũ Abisaio kũ
Itaio ó sã mà, à pì ò kɛ kɛfɛnna Abusalomunɛ busɛbusɛ. 13 Tó ma a dɛ̀, de ma
ásaru kɛ̀ ma zĩdanɛmɛ. A ke utɛna kínanɛro, mɔkɔ̃n sɔ̃ ĩni zɛ kũmaoro. 14 Yoabu
pì: Mani n dã doro. Akũ à sári sɔ̃ntɛ sɛ̀ mèn aakɔ̃, à gɛ̀ɛ à Abusalomu zɔ̃o a swɛ̀n
gɔrɔ kũ à lokona lígãn bɛ̃nɛ. 15 Akũ Yoabu zǐkapɔnɔsɛri gbɛ̃nɔn kurinɔ lìkai ò a
dɛ̀.

16 Akũ Yoabu kuru pɛ̀ à a zǐkarinɔ dàdã, akũ ò kámma bò kũ pɛtɛna
Isarailanɔiio. 17 Ò Abusalomu gɛ̀ɛ sɛ̀ ò zù wɛ̀ɛ zɔ̃kɔ̃o gũn lákpɛn gwe, akũ ò gbɛ̀ɛ
kàkaraa, à gɔ̃ gbèdidikɔ̃ana zɔ̃kɔ̃ ũ. Isarailanɔ sɔ̃ ò bàa lè, ń baadi tà a bɛa.

18 Gɔrɔ kũ Abusalomu kun, à gbèɛ pètɛ a zĩdanɛ Kína guvutɛn, zaakũ à pì á
négɔ̃gbɛ̃ vĩro, akũ á ye a tó garo. À a zĩda tó kpà gbè kũ à pètɛ pìinɛ, akũ òdigɔ̃
gwe sísi Abusalomu Dɔngupɔ ari kũ a gbãrao.

Dauda Abusalomu ga baarumanaa

19 Zadɔki né Aimaza pì: Ǹ tó mà bàa lé mà gé baaru kpá kínanɛ, lákũ Dikiri yã
nna kpàa nà à a bò a ibɛrɛnɔ ɔĩ. 20 Akũ Yoabu pìnɛ: Ĩni le ǹ baaru kpá gbãraro,
sé gɔrɔ pãnde zĩ. Gbãra pɔ́ dín ĩni kpáro, kũ kína né gà yãi. 21 Akũ Yoabu pì
Etiopia burinɛ: Ǹ gé ǹ yã kũ n è o kínanɛ. Akũ Etiopia buri pìi kùtɛ Yoabunɛ à
fùtɛ kũ bàao. 22 Zadɔki né Aimaza èra à pì Yoabunɛ: Bee deramɛɛ, ǹ tó mà bàa

lɛ́ màgɔ̃ té Etiopia buri pì kpɛ. Akũ Yoabu pìnɛ: Né, bóyãi ń ye ǹ gɛ́ɛ? Baaruu pì nigɔ̃ àre vĩnnɛro. 23 Akũ Aimaza pì: Bee deramɛɛ, má ye mà gémɛ. Akũ Yoabu pìnɛ: Ǹ gɛ́! Akũ à bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à bɔ̀tɛ kũ swa sarɛ zéo, à Etiopia buri pìi kɛ̃̀.

24 Dauda vutɛna wɛ̃tɛ bĩnilɛ gbà mɛ̀n planɔ dagura. Gudãkpãrii dìdi bĩnia ari gãnu pìi musu. Kũ à wɛ́ zù, à gbɛ̃ke è à té kũ bàao. 25 À lɛ́ zù kínai à ònɛ. Akũ kína pì: Lákũ à té ado nà, àtɛn su kũ baaru nnaomɛ. Kũ àtɛn su, à kà kãni. 26 Akũ gudãkpãrii pì gbɛ̃ pãnde è dɔ, àtɛn bàa lɛ́. À lɛ́ zù zédãkpãriii à pì: Gbɛ̃ pãnde té a kpɛ dire kũ bàao, àtɛn su dɔ. Akũ kína pì: Àtɛn su kũ baaru nnaomɛ dɔ se. 27 Akũ gudãkpãrii pìi pì: Ma è gbɛ̃ káaku bàasina de lán Zadɔki né Aimaza bàasinaa bà. Akũ kína pì: Gbɛ̃ manamɛ, baaru nnan àtɛn suo. 28 Aimaza lɛ́ zù kínai à pì: Aafia kun! Akũ à kùtɛ kínanɛ à mìi pètɛ zĩtɛ à pì: Ò Dikiri n Luda sáabu kpá, à gbɛ̃ kũ ò kùsɛɛ bìrimmanɔ kpàmma, ma dikiri kína. 29 Akũ kína a là à pì: Kɛfɛnna Abusalomu kun kũ aafiaao yá? Aimaza wèa à pì: Kũ Yoabu tɛni n zɔ̀bleri zĩ kũ makũ n zɔ̀bleriio, ma mà zuka fùtɛ manamana, ama má dɔ̃ tó bɔ́ mɛ́ à sùro. 30 Kína pì: Ǹ zɛ kpado la gĩa. Akũ à zɛ̀ gwe.

31 Kũ Etiopia buri sù, à pì: Ma dikiri kína, ma sunnɛ kũ baaru nnaomɛ. Dikiri yã nna kpàmma gbãra, à n bo gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ ɔĩ. 32 Akũ kína a là à pì: Kɛfɛnna Abusalomu kun kũ aafiaao yá? Etiopia buri pìi wèa à pì: Ma dikiri kína, Luda tó n ibɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò fùtɛ òtɛn wari dɔmmanɔ gɔ̃ lán kɛfɛnna pìi bà. 33 Swɛ̃̀ɛ kɛ̃̀ kínagu, à dìdi à gɛ̀ kpé kũ à kú gãnu pìi musu, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe. Gɔrɔ kũ àtɛn didi gwe à pì: O'o ma né Abusalomu! Ma né Abusalomu! Ma gana n gɛ̃nɛ ũ sãna yã! Abusalomu ma né! Ma né!

19

Yoabu kpãkɛ̃na Daudai

1 Ò pì Yoabunɛ: Kína tɛn ɔ́ɔ dɔ, àtɛn wɛ̃nda kɛ Abusalomu yã musu. 2 Zĩ birea zɔ̀lkarinɔ zɔ̀lblena pɔnna lì wɛ̃ndakɛna ũ, zaakũ ò mà ò pì, kína nèsɛɛ yàka a né yã musu. 3 Zĩ birea zɔ̀lkarinɔ gɛ̃̀ wɛ̃tɛn sɔrɔrɔsɔrɔrɔ lán gbɛ̃ kũ ò bàa lɛ̀ zɔ̀lan, wé'i ń kũnɔ bà. 4 Kína pó kù a ãnla, àtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ àtɛn pi: O'o ma né Abusalomu! Abusalomu ma né! Ma né!

5 Akũ Yoabu gɛ̀ɛ à kína lè kpén à pì: N wé'i dà n gbɛ̃nɔa gbãra. Ò n bo gbãra kũ n négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nénɔgbɛ̃nɔ kũ n nɔnɔ kũ n nɔ yìgisaridenɔ. 6 N zãngurinɔn ń yeńyĩ, akũ ń zã n yenyĩdenɔgu. N mɔ̀wɛrɛ gbãra, ókɔ̃nɔ n zɔ̀lkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ó gbɛ̃nɔ ódi kánnɛ póke ũro. Ma dɔ̃̀ sà, tó Abusalomu kun gbãra, akũ ókɔ̃nɔ o gaga ó pínki, abirekũ mé ani kɛnnɛ nna. 7 Ǹ futɛ ǹ bo sà. Ǹ gé ǹ n gbɛ̃nɔ nèsɛ kpátɛńnɛ. Ma sìnnɛ kũ Dikirio, tó ńdi géro, ń gbɛ̃ke ni i kũnwo la gwãanialaro. Abirekũ ni kɛnnɛ vãni de yã vãni kũ à n le zaa n kɛfɛnnakɛgɔrɔa ari suna gbãrala. 8 Akũ kína fùtɛ à gɛ̀ɛ à vùtɛ bĩnilɛa. Kũ ò ò gbɛ̃nɔnɛ kína vutɛna gãnun, akũ ò sù ò zɛ̀ a arɛ ń pínki.

Dauda gbɛsɛnaa

Isarailanɔ bàa lɛ̀, baadi tà a bɛa. 9 Isaraila burinɔ té pínki gbɛ̃nɔ tɛn lékpakɔ̃ana kɛ ò pì: Kína ó sí ó ibɛrɛnɔa à ó bó Filisitininɔ ɔĩ, akũ à bàa lɛ̀ à bò ó bùsun Abusalomu yãi. 10 O Abusalomu kà kpatan, akũ à gà zɔ̀lan. Bón átɛn dã kũ kína gbɛsɛnaaoo?

11 Kína Dauda gbɛ̃nɔ zɔ̀l sa'ori Zadɔkia kũ sa'ori Abiatao à pì: Yã kũ Isarailanɔ tɛn o pínki gɛ̃̀ ma sãn zaa ma kúkia la. À yã díkĩna gbɛka Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa à

pi: Bóyãi a gɔ̃ kpɛ kũ ma gbɛsɛnaaoo? 12 Ma gbɛ̃nɔ, pɔ́ dokɔ̃nɔnɔn ó ũ, ó aru
dokɔ̃nɔmɛ. À kɛ̀ dera a gìi kɛ̀ kũ ma gbɛsɛnaaoo? 13 Ǹ o Amasanɛ pɔ́ dokɔ̃nɔnɔn
ó ũ, ó aru dokɔ̃nɔmɛ. Tó mádi tó à gɔ̃ ma zǐkarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ zaa
gbãraro, Luda yã̃ kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 14 A yã̃ Yudanɔ swɛ̃̀ɛ blè, ń lé kɛ̀ dokɔ̃nɔ, akũ
ò légbãzã̃ kɛ̀nɛ ò pì: Ǹ su kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki.
15 Kína tɛn su, à kà Yodai, akũ Yudanɔ gɛ̀ɛ daalɛ zaa Giligala, de ò bikũ kãao
swa pìia. 16 Gera né Simɛi, Biliaminu buri kũ à kú Bahurimu wǎ à gé da kína
Daudalɛ kũ Yudanɔ. 17 Biliaminu burinɔn kú kãao gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro. Solu
bɛgwari Ziba gɛ̀ɛ dɔ kũ a négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn gɛ̃ronɔ kũ a zĩkɛri gbɛ̃nɔn baronɔ. Ò
wǎ ò kà Yoda léa kína ã, 18 de ò le ò bikũ kũ kínabɛdenɔ, ò yã̃ kũ ani kɛ kínanɛ
nna kɛ yãi. Akũ Gera né Simɛi wùtɛ kína arɛ ari àgɔ̃ gé bikũ Yodaa. 19 À pìnɛ:
Ma dikiri, ǹsun ma taari yã̃ daro. Yã̃ vãni kũ makũ n zɔ̀bleri ma kɛ̀nnɛ gɔrɔ
kũ n bo Yurusalɛmu sún dɔnguro. Ma dikiri kína, ǹsungɔ̃ yã̃ pì kũna n swɛ̃̀ɛ
gũnlo. 20 Makũ n zɔ̀bleri, má dɔ̃ kũ ma durunna kɛ̀. Yusufu burinɔ té ń pínki,
makũmɛ ma dońnɛ arɛ ma su danlɛ gbãra ma dikiri kína. 21 Akũ Zeruya né
Abisai pì: Simɛi kína kũ Dikiri kàa kàmɛ. Adi ká ò a dɛroo? 22 Akũ Dauda
pì: Zeruya nénɔ, bɔ́n ó vĩ kɔ̃oo? Á ye à zé zɔ̃mɛnɛ gbãran yá? Óni gbɛ̃ke dɛ
Isarailanɔ bùsun gbãraro, zaakũ má dɔ̃ gbãra kũ makũmɛ Isarailanɔ kína ũ.
23 Akũ kína pì Simɛinɛ: Ĩni garo. Akũ kína la dànɛ.
24 Solu daikore Mɛfibosɛ gɛ̀ɛ da kínalɛ. Zaa gɔrɔ kũ kína bò wɛ̃tɛn ari gɔrɔ kũ
à sù aafia, Mɛfibosɛ dí a gbá pípiro, adi a yĩkã zɔ̃zɔ̃ro, adi a pónɔ pípiro. 25 Kũ à
bò Yurusalɛmu à sù à dà kínalɛ nà, akũ kína a là à pì: Mɛfibosɛ, À kɛ̀ dera ńdi
gé kũmaoroo? 26 À wèa à pì: Ma dikiri kína, ma zĩkɛri mé à ɔ̃ndɔ̃ kèmɛnɛ. Ma
ònɛ à gàari yĩmɛnɛ ma zaakinɛ mà dia mà gé kũnwo, zaakũ ɛrɛɛn ma ũ. 27 Ma
dikiri kína, akũ à gɛ̀ɛ à makũ n zɔ̀blerii yàka n kĩnaa. Ma dikiri kína ń de lán
Luda malaika bàmɛ. Ǹ kɛ lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà. 28 Ma dikiri kína, à de yã̃ n
ma de bedenɔ dɛ̀dɛ ń pínki, akũ n makũ n zɔ̀bleri baka kàkara kũ n gbɛ̃ kũ òdi
pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ. Má zé vĩ mà kútɛ ke kɛnnɛ doro. 29 Akũ kína pìnɛ: Yã̃ kpaten ĩni o
dɔɔ? Ma dìtɛ mɔkɔ̃n kũ Zibao, à zĩtɛ kpaatɛkɔ̃nɛmɛ. 30 Akũ Mɛfibosɛ pì kínanɛ:
Ma dikiri kína, lákũ n su bɛ aafia nà, ǹ tó à sé pínki.
31 Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai bò Rogɛlimu à gɛ̀ɛ zɛ kínanɛ ari Yoda bara dire.
32 Bazilai zĩ kǔ manamana à kà wɛ̀ basiikɔ̃. À kína yàrii kɛ̀ gɔrɔ kũ à kú
Manaimu, zaakũ aruzɛkɛde zɔ̃kɔ̃mɛ. 33 Akũ kína pìnɛ: Ǹ bikũ kũmao, mani
n gwa ma bɛa zaa Yurusalɛmu. 34 Bazilai wèa à pì: Wɛ̀ ũgba mé à gɔ̃mɛnɛ
andunia gũn kũ mà tá kũnwo Yurusalɛmuu? 35 Ma ka wɛ̀ basiikɔ̃ kɔ̀. Má pɔ́
mana kũ a vãnio dɔ̃kɔ̃nɛ dɔ yá? Makũ n zɔ̀bleri mani fɔ̃ mà pɔ́ kũ ma blè ke
í kũ ma mì nna ma dɔ yá? Mani gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ lèsirinɔ kòto ma dɔ yá? Ma
dikiri kína, ǹ tó mà aso lagonnɛ. 36 Makũ n zɔ̀bleri óni Yoda bikũ lɛɛlɛ, mà
zɛnnɛ kãnikãni gwe. À kɛ̀ dera ń ye ǹ fĩna bomɛnɛ lɛɛ? 37 Makũ n zɔ̀bleri, ǹ
tó mà ɛra mà tá ma bɛ wɛ̃tɛn, de màsun ga ma de kũ ma da mirao zǎro yãi. Ǹ
ma né n zɔ̀bleri Kimamu gwa la. Ma dikiri kína, ǹ tó à bikũ kũnwo. Ǹ kɛnɛ
lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà. 38 Akũ kína pì: Kimamu ni bikũ kũmao. Mani yã̃ kũ
à kɛ̀nnɛ mana kɛnɛ, yã̃ kũ n gbɛ̀kama sɔ̃ pínki mani kɛnnɛ. 39 Gbɛ̃ sĩnda pínki
bikǔ Yodaa, akũ kína bikǔ. Kína lé pɛ̀ Bazilaia à sa mana ònɛ, akũ Bazilai èra
à tà bɛ.
40 Kũ kína bikǔ à gɛ̀ɛ Giligala, Kimamu bikǔ kãao.

Yuda zǐkarinɔ ń pínki kū Isaraila zǐkari kpadonɔ kína bikǔ. 41 Akū Isaraila buri pínki sù ò kína lè ò pìnɛ: Bóyāi ó gbɛ̃ Yudanɔ bikǔ kāáo kpāni, mɔkɔ̃n kū n bedenɔ kū n gbɛ̃nɔ pínkii? 42 Akū Yudanɔ wèḿma ò pì: Kū kína de ó danɛ ū yāimɛ. Bóyāi yā bire kɛ̀árɛ ĩnii? Ódi kína zàna blero, ódi a póke sí ó pó ūro. 43 Akū Isarailanɔ pì Yudanɔnɛ: Zaakū ó buri lɛu kurimɛ, ó ɔ kú kū kína Daudao de á póla. Bóyāi a ó dítɛ futaa? Ókɔ̃nɔmɛ o kína gbɛsɛna yā ò káakuroo? Ama Yudanɔ wena pāsĩ de Isarailanɔ póla.

20

Sɛba bona Dauda kpɛ

1 Gaavude ke mé à kú gwe, a tɔ́n Sɛba, Bikiri né, Biliaminu burimɛ. Akū à kuru pɛ̀ à pì:

Ó baka kú kū Daudaoro,
ó bàka kú kū Yɛsɛ néoro,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, á baadi tá a bɛa.

2 Akū Isarailanɔ kɛ̃̀ Daudaa ń pínki ò gɛ̀ɛ ò nà Bikiri né Sɛbaa, ama Yudanɔ zɛ̀ kū ń kínao bona zaa Yodai ari Yurusalɛmu. 3 Kū Dauda sù a bɛa Yurusalɛmu, à a nɔ yìgisaride gbɛ̃nɔn kuri kū à tò òtɛn bɛ gwanɔ sɛ̀ à ń ká bɛ ken ògɔ̃ ń dākpā. Dauda ń gwá, ama adi wútɛ kūńwo doro. Ò ń káka kpén gyaanɔnɔ ūmɛ ari ò gɛ̀ɛ ò gàgao.

4 Akū kína pì Amasanɛ: Ǹ Yuda zǐkarinɔ sísi ò kakaramai gɔrɔ aakɔ̃ dagura. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ kú lamɛ. 5 Amasa gɛ̀ɛ à Yudanɔ sìsi, ama à gìi kɛ̀ de gɔrɔ kū kína dìtɛnɛla. 6 Akū Dauda pì Abisainɛ: Bikiri né Sɛba ni wari dɔwá tera de wari kū Abusalomu dɔ̀wála. Ǹ ma gbɛ̃nɔ sétɛ à pétɛi, de àsun sí wɛ̃tɛ bĩniden à piti ó ɔĩro yāi. 7 Akū Yoabu gbɛ̃nɔ kū kína dākpārinɔ kū zǐkarinɔ ń pínki ò bɔ̀tɛ Yurusalɛmu ò pètɛ Bikiri né Sɛbai.

8 Gɔrɔ kū ò kú gbè gbɛ̃̀ntɛ̃ kū à kú Gibiɔ̃ sarɛ, akū Amasa sù dańlɛ. Yoabu zǐka'uta dana, a fɛ̃nɛ dɔna a pi. Kū à nà Amasai, à fɛ̃nɛ pìi wòto a plɛn 9 à pìnɛ: Ma gbɛ̃, ń aafia yá? Akū à Amasa kǔ a lékāsāa kū a ɔ plao lákū à ye à lé péaa bà. 10 Amasa dí fɛ̃nɛ kū à kú Yoabu ɔn tàasi káro, akū Yoabu a zɔ̃̀ o gbɛrɛn, a nukānino bɔ̀tɛ à kàtɛ zĩtɛ. Yoabu dí ɛra à a plade zɔ̃̀ doro, zaakū à gà kɔ̀. Akū Yoabu kū a dakūna Abisaio pètɛ Bikiri né Sɛbai.

11 Yoabu ìbanɔ do gɔ̃̀ zɛna Amasala à pì: Gbɛ̃ kū à zè kū Yoabuo kū Daudao, à do Yoabui. 12 Aru dana Amasa gèla zédan, akū zǐkari kū òtɛn sunɔ zɛ̀ òtɛn gwa ń pínki. Kū Yoabu ìbaa pìi è gbɛ̃ kū òtɛn su gwenɔ ń pínki ò zɛ̀ òtɛn gwa, akū à Amasa gɛ̀ɛ gàtɛ à gòo zén à dìtɛ sɛ̃̀n, akū à uta kùala. 13 Kū à gàtɛ à gòo zén lɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki bò à tè Yoabui, akū ò Bikiri né Sɛba gbèsɛ.

14 Sɛba lìka Isaraila burinɔ bùsuui pínki ari Abɛli Bɛtɛmaka, akū Bɛri burinɔ sù ò kàkara ò tèi gwe. 15 Yoabunɔ sù ò lìkai zaa Abɛli Bɛtɛmaka. Ò bùsuu kàtɛkatɛ wɛ̃tɛ bĩni sarɛ, akū òtɛn wɛtɛ ò bĩni pìi gboro. 16 Akū nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke lé zù zaa wɛ̃tɛ gūn à pì: À sā kpá! À sā kpá! Ǹ o Yoabunɛ à su la, mà yā onɛ. 17 Kū Yoabu nà nɔgbɛ̃ pìii, akū à a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yoabu ū yá? À wèa à pì: Makūmɛ! Akū à pìnɛ: Ǹ sā kpá makū n zɔ̀bleri yāi. À pì: Ma sā kpà. 18 Akū nɔgbɛ̃ pìi pì: Òdi pi yā, ǹ yā gbɛka Abɛlidenɔa, yā le à mì dɛ. 19 Ó kun yākete sari Isaraila gbɛ̃ náanidenɔ ū, akū ntɛn wɛtɛ ǹ Isaraila wɛ̃tɛ tóde dí kakatɛ yá? Bóyāi ń ye ǹ Dikiri wɛ̃tɛ dɛɛ? 20 Yoabu wèa à pì: Gyam! Oi! Má ye mà á dɛdɛro.

Má ye mà á wɛ̃tɛ kakatɛro. 21 Lɛnlo! Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Bikiri né Sɛba, Ɛflaimu burinɔ bùsu sɔ̀sɔ̃de gbɛ̃ mé à fùtɛ kína Daudai. À gbɛ̃ mèn do pì kpáma, mani go á wɛ̃tɛla. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Ǹ ma! Oni a mì zunnɛ zaa bĩni musu.

22 Nɔgbɛ̃ pìi gèɛ à a gbɛ̃nɔ lè kũ a ɔ̃ndɔ̃kɛo, akũ ò Bikiri né Sɛba mìi zɔ̃̀ ò zù Yoabunɛ. Yoabu kuru pɛ̀, akũ ò fɔ̀kɔ̃a, ò wɛ̃tɛ pìi tò gwe. Baadi tà a bɛa, akũ Yoabu pìi tà kína kĩnaa Yurusalɛmu.

Dauda ìbanɔ

23 Yoabumɛ Isaraila zɔ̀̀karinɔ pínki gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Yoyada né Bɛnayamɛ dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 24 Adoniramumɛ zɔ̀nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Ailudi né Yosafatamɛ baarukpari ũ. 25 Sevamɛ takadakɛ̃ri ũ. Zadɔki kũ Abiataoomɛ sa'orikinɔ ũ. 26 Yairi gbɛ̃ Iramɛ Dauda kpàasi ũ.

21

Fĩnabona Gibiɔ̃denɔnɛ

1 Nà kun Dauda gɔrɔa, à gìi kɛ̀ ari wɛ̀ aakɔ̃. Dauda Dikiri arɛ wètɛ, akũ Dikiri pì: Solu yãimɛ. Gbɛ̃dɛyã wì a bɛ musu, kũ à Gibiɔ̃denɔ dèdɛ yãi. 2 Akũ kína Gibiɔ̃denɔ sìsi à yã òńnɛ. Gibiɔ̃denɔn de Isarailanɔ ũro, Amɔri buri kũ ò gɔ̃̀nɔmɛ. Isarailanɔ la dàńnɛ yã ò pì oni ń dɛdɛro, akũ Solu wètɛ à ń lakiti kɛ a aniakɛnaa Isarailanɔnɛ kũ Yudanɔ yãi. 3 Akũ Dauda Gibiɔ̃denɔ là à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? Deran mani kútɛ kɛárɛ, de à le à Dikiri gbɛ̃nɔ sáabu kpáa? 4 Ò wèa ò pì: Ó zé vĩ ò andurufu ke wura gbɛka Solua ke a bedeanɔro, akũsɔ̃ ó zé vĩ ò Isaraila gbɛ̃ke dɛro. Akũ Dauda ń lá à pì: Átɛn pi deramɛɛ? Bɔ́n mani kɛárɛɛ? 5 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃ kũ à ó dɛdɛ à lé kpàkũsũwái à ó láka de à le à ó buri bo Isarailanɔ gũn yãi, 6 tó ò a buri gɔ̃gbɛ̃ mèn supplanɔ kpáwá, óni ń loko lía Dikiri arɛ Gibɛa, kína Solu kũ Dikiri kàa pì bɛ wɛ̃tɛn. Akũ kína pì: Mani ń kpááwamɛ. 7 Kína dí Yonatã né Mɛfibosɛ, Solu daikore kpáḿmaro, lé kũ ò kɛ̀ Dikiria lɛɛlɛ kũ Yonatão yãi. 8 À négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla kũ Aya nénɔgbɛ̃ Rizipa ì kũ Soluoo sè. Ń tɔ́n dí: Amɔni kũ Mɛfibosɛo. À négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn sɔɔro kũ Solu nénɔgbɛ̃ Mɛraba ì kũ Mɛɔla gbɛ̃ Bazilai né Adiɛlionɔ sè dɔ. 9 À ń ná Gibiɔ̃denɔnɛ ń ɔ̃ĩ, akũ ò ń loko lía sɔ̀sĩi musu Dikiri arɛ. Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ gà lɛɛlɛmɛ, ò ń dɛdɛ pó dúfu kɛkɛgɔrɔa.

10 Aya né Rizipa uta kasanɔ sè à kpàtɛ a zĩdanɛ gbèɛa gwe. Zaa pó dúfu kɛkɛgɔrɔa ari legũ gèɛ à gèɛ pìnɔ gbɛ̃̀, àdigɔ̃ gí bãnɔnɛ ò diḿma fãnantɛ̃, àdigɔ̃ gí sɛ̃̀ntɛ nɔ̀bɔnɔnɛ ò nańyĩ gwãani. 11 Ò yã kũ Solu nɔ yìgisaride pìi kèɛ ò Daudanɛ, 12 akũ à gèɛ à Solu kũ a né Yonatão wánɔ sètɛ Yabɛsi Giliadadenɔ kia. À sù à lè ò ń gènɔ sètɛ kpãni Bɛtɛsã gãnulɛa, gu kũ Filisitininɔ ń loko bĩnia Solu dɛna Giliboa gbɛra. 13 Dauda tò ò ń gèwa pìnɔ sètɛ ò tào, ò kàkara kũ gbɛ̃ kũ ò ń loko pìnɔ gèwanɔ, 14 akũ ò vɔ̀̀ Solu de Kisi miran Zɛla, Biliaminu burinɔ bùsun. Ò yã kũ kína dìtɛ kɛ̀ pínki, akũ Luda adua kũ ò kɛ̀ Isarailanɔ bùsu yã musu sì kũńwo.

Gbɛ̃ gbɔ̀nagbɑ̃nanɔ dɛdɛnaa

15 Filisitininɔ èra ò zɔ̀̀li kà kũ Isarailanɔ dɔ. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ gèɛ ò zɔ̀̀li kà kũńwo. Kũ Dauda gbɑ̃na làka, 16 akũ gbɛ̃ gbɔ̀̃nanɔ buri Isibi Bɛnɔbu pì áni Dauda dɛmɛ. A mɔ̀gotɛ̃ sári tìkisi de kiloo aakɔ̃la, à fɛ̃nɛda dufu lokona. 17 Akũ Zeruya né Abisai kpài à Filisitini pìi dè. Akũ Dauda gbɛ̃nɔ la dànɛ ò pì: Ĩni gé kũoo zɔ̀̀llan doro, de ó Isarailanɔ fitila sún garo yãi.

18 Abire gbɛra òtɛn zì ká kũ Filisitininɔ Gobu, akũ Usa gbɛ̃ Sibekai gbɛ̃ gbɑ̀na
buri kũ òdi pinɛ Safa dè. 19 Zìi èra à fùtɛ kũ Filisitininɔ Gobu dɔ, akũ Bɛtilihamu
gbɛ̃ Yairi né Ɛlana Gata gbɛ̃ Gɔlaya dakũna Lami dè. Lami sári pá de lán bizatãri
gòdo lí bàmɛ. 20 Kũ òtɛn zì ká kũńwo Gata dɔ, gbɛ̃ tìkisi ke kú gwe, a ɔnɛnɔ kũ a
gbánɛnɔ mèn suddodomɛ, à kɛ̀ pínki baraasɔɔro donsari. Gbɛ̃ gbɑ̀nanɔ burimɛ
dɔ. 21 À kùsɛɛ bìri Isarailanɔa, akũ Dauda vì̀ni Simɛa né Yonatã a dè. 22 Gbɛ̃nɔn
siikɔ̃ pìnɔ bi Gata gbɛ̃ gbɑ̀nanɔ burinɔmɛ. Dauda kũ a gbɛ̃nɔ mé ò ń dɛdɛ.

22

Dauda Dikiri sáabukpana a zì̀blena yã musu
(Zab 18)

1 Kũ Dikiri kína Dauda bò Solu kũ a ibɛrɛ kparanɔ ɔĩ, à lèɛ dà kũ Dikiri tɔ́o 2 à
pì:
Dikirimɛ ma gbèsi kũ ma zɛki gbãnao ũ,
ma surabariimɛ.
3 Ma Ludamɛ ma gbèsi ũ, madì nai.
Àkũmɛ ma sɛ̃gbako ũ
ma surabari gbãna kũ ma guleio,
ma utɛki kũ ma bokio,
àdi ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa.
4 Dikiri kà ò a sáabu kpá.
Madì a sísi, àdi ma bo ma ibɛrɛnɔ ɔĩ.

5 Gó'itɛ vlɛ̀ kũmao,
ísɔ̃ kũ àdi ń kakatɛ tɛni ma ble.
6 Mira bànɔ lìkamai,
ga tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma arɛ.
7 Kũ má kú wari gũn lɛ, ma Dikiri sìsi,
ma wiki lè ma Ludaa,
akũ à ma kòtoo mà zaa a bɛa,
ma wiki kà a kĩnaa, à gɛ̀ a sãn.

8 Zĩtɛ lùkaluka à yì̀gãyĩgã,
kpinɔ dègedege ari ń zĩnin.
Ò lùkaluka kũ a pɔ fɛ̀ yãi.
9 Túsukpɛ bò a yĩn,
té kũ àdi ń kpata bò a lén,
a yɔ̃̀nɔ tɛn té kɛ a arɛ.
10 À musu wɛ̀ à kìpa,
legũ sìsi a gbá gbáru.
11 Àtɛn vura dina kɛrubu kpɛ,
àtɛn yàa kɛ ĩala.
12 À gusira dà a zĩdala,
ludambɛ sira kù a kúkila.
13 Zaa a gakuri tékɛnaa gũn
legũ tɛn pí pãsĩpãsĩ.
14 Dikiri pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ legũpũtãna ũ.

15 À kàa fã̀ ma ibɛrɛnɔa à ń fãkɔ̃a,
à tò legũ̀ pìḿma à pèḿma.
16 Kũ Dikiri pàtaḿma,
kũ à pɔ́ bò a yĩn,
ísira zĩtɛ bò gupuraa,
andunia zĩni gɔ̃̀ katɛna pótompo.

17 À ɔ bò zaa musu à ma kũ,
à ma bo swada gũn.
18 À ma si ma ibɛrɛ gbãna ɔĩ
kũ ma zãnguri kũ ń gbãna demalanɔ.
19 Ò lètɛma ma sunyĩkɛgɔrɔa,
amạ Dikiri zɛ̀ kũmao.
20 À ma bo à ma gba mèporoki,
à ma sura bà kũ à yemai yãi.

21 Dikiri yã̀ kèmɛnɛ ma nèsɛmana lén,
à fĩna bòmɛnɛ ma gbãsĩ̀sarikɛ lén.
22 Zaakũ má Luda yãditɛnanɔ kũna,
mádi yã̀ vãni kɛ ma a Luda tònlo.
23 A dokayãnɔ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ pínki,
mádi kpɛ li yã̀ kũ à dìtɛnɔnɛro.
24 Má kunna taari vĩ Dikirinɛro,
má a zĩda kũna durunna sari.
25 Dikiri fĩna bòmɛnɛ ma nèsɛmana lén,
zaakũ à è má kun gbãsĩ̀ sari.

26 Náanidemɛ n ũ náanidenɔnɛ,
taarisaridemɛ n ũ taarisaridenɔnɛ.
27 Ń swáswa gbɛ̃ swáswanɔnɛ,
ama ndì ibɛrɛ kpá kũ gbɛ̃ dɔ̀rɔsaridenɔo.
28 Ndì zĩdabusarinɔ sura ba,
ndì zĩdabirinɔ lago.
29 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma fitila ũ,
Dikiri, ndì ma gusira litɛ gupura ũ.
30 Kũ n gbãnao mani fɔ̃ mà kusi karaaa,
ma Luda gãi mani fɔ̃ mà vĩ gbì̀la.

31 Luda díkĩna sɔ̃ a yãkɛna papana,
Dikiri yã̀ mamberu vĩro, à swáswa,
à de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ ò nàinɔnɛ.
32 Dikiri baasiro, dín Luda ũu?
Ó Luda baasiro, dín gbèsi ũu?
33 Luda mé àdi ma gba gbãna,
àkũ àdi zé poromɛnɛ súsu.
34 Àdi tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
àdi tó màgɔ̃ táa o guleinɔ musu.
35 Àdi zì̀kanaa dadamɛnɛ,
ari ma gà̀sã ni fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.

36 Ndì n zǐblena sɛ̃gbako kpáma,
ndì natɛ ǹ ma tɔ́ bo.
37 Ndì ma zɛ́ yàasa kũmɛnɛ,
de ma gbá sún sataro.

38 Ma pɛtɛ ma ibɛrɛnɔi ma ń dúgu zɔ̃̀,
mádi ɛra mà suro, sé ma gɛ ma ń dɛdɛ.
39 Ma ń wiwi dúgudugu, odi fɔ̃ ò fùtɛ doro,
ò lɛ̀tɛ ò gɔ̃̀ katɛna ma gbá gɛ̃i.
40 N ma gba gbãna ma zǐli kào,
n tò ma ibɛrɛnɔ mìi nàtɛmɛnɛ.
41 N tò ma zãngurinɔ kpɛ lì,
akũ ma a ibɛrɛ pìnɔ kàkatɛ.
42 Ò wiki lɛ̀, gbɛ̃ke dí ń sura baro,
ò lɛ́ zù Dikirii, adi weńmaro.
43 Ma ń ké nékunɛku lán bùsutiti bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ gũn bɔkɔtɔ bà.

44 N ma bo ma gbɛ̃ kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ,
n ma kɛ burinɔ mìde ũ.
Buri kũ má ń dɔ̃ronɔ dì zɔ̀ blemɛnɛ,
45 buri zǐtɔnɔ dì kã natɛmɛnɛ.
Tó ò ma yã mà, òdi mì natɛmɛnɛ.
46 Ń kã dì ga,
òdi bo ń kúki gbãnanɔn kũ lukanaao.

47 Dikiri kun! Arubarikademɛ ma gbèsi ũ!
Ò Luda ma gbèsi ma surabari tɔ́ bo!
48 Luda mɛ́ àdi mɔra káḿmamɛnɛ,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ,
49 àdi tó mà piti ma ibɛrɛnɔa.
N ma gba gbãna de ma zãngurinɔla,
n ma bo gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ.
50 Abire yãi mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá, Dikiri.
51 Dikiri dì zǐ zɔ̃kɔ̃ ble kína kũ á sèɛnɛ,
àdi gbɛ̃kɛ kɛ kína kũ á kàanɛ,
makũ Dauda kũ ma burinɔ
ari gɔrɔ sĩnda pínki.

23

Yã kpɛde kũ Dauda òo

1 Yã kpɛde kũ Dauda òon dí.
Yɛsɛ nɛ́ Dauda yãn dí,
gbɛ̃ kũ Luda a gbà gbãna yã'onaamɛ.
Yakubu Luda a kà kína ũ,
àkũmɛ Isarailanɔ lèdari mana ũ.
2 Dikiri Nini yã dàmɛnɛ,
a yã da ma lén.
3 Isarailanɔ Luda yã ò,

Isarailanɔ Gbèsi pìmɛnɛ:
Tó gbɛ̃ kí blè gbɛ̃nɔa a zéa,
tó à kí blè vĩnakɛna Ludanɛ gũn,
4 àdigɔ̃ de lán ifãntɛ̃ bɔtɛna gupura bàmɛ,
lán gudɔna gukɛ̃kɔ̃anaa bà,
lán legũ kũ àdi tó sɛ̀ butɛ bà.
5 Ma bedenɔn nna kũ Ludaoroo?
A bàka nigɔ̃ kú kũmao ari gɔrɔ sĩnda pínki.
À a yã̀ gɔ̀gɔ̃ pínki, à sika vĩro.
Ani bo kũ ma surabanaaoroo?
Ani pɔ́ kũ má a ni vĩ kpáma pínkiroo?
6 Gbɛ̃ pãnɔn de lán lɛ̀ɛ bàmɛ,
òdi zɔ̃ ò zukũnamɛ, òdi kũ kyáuro.
7 Gbɛ̃ kũ à ye à ɔ kɛa,
séto àgɔ̃ gɔ̃kɛbɔ ke gò kũna,
àdi té naa gu kũ à kún.

Dauda gɔ̃sa gbãnanɔ

8 Dauda gɔ̃sa gbãnanɔ tɔ́n dí. Takemɔ gbɛ̃ Yasɔbeamumɛ zǐkari tɔ́de gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ ũ. Àkũ mé à sári sè gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃nɔi à ń zɔ̃zɔ̃o ń pínki gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ. 9 Gbɛ̃ bire gbɛra Dodai né Ɛlɛaza, Ahoa gbɛ̃ kú zǐkari gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ té dɔ. À kú kũ Daudao gɔrɔ kũ Isarailanɔ kàkara ò zǐi kà kũ Filisitininɔ zaa Pasadamimu. Isarailanɔ bòru kpɛ kpa, 10 àkũ mé à fùtɛ à Filisitininɔ dèdɛ ari a ɔ wǎ à gɔ̃ fɛ̃nɛda pá kũna. Dikiri tò à zǐi blè manamana zĩ birea. Zǐkari kparanɔ èra ò sù ò a lè, ama pónɔ porona gènɔa yãimɛ. 11 Gbɛ̃ dí gbɛra Age né Sama gusĩsĩde gbɛ̃ kun. Kũ Filisitininɔ gǎa kàkara gu kũ blá bú kún, Isarailanɔ bàa lèńnɛ, 12 àkũ mé à zɛ̀ à gì bú pì dagura. À bú pìi sìḿma à Filisitininɔ dèdɛ. Dikiri tò à zǐi blè manamana.

13 Pɔ́kɛ̃gɔrɔ wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurinɔ té, gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ bò ò gèɛ Dauda kĩnaa zaa Adulamu gbèwɛɛn. Filisitininɔ gǎa bùra katɛna Rɛfaimu guvutɛn. 14 Gɔrɔ birea Dauda kú sɛ̀ntɛpɔrɔtu, Filisitini gudãkpãrinɔ sɔ̃ ò kú Bɛtilihamu. 15 Dauda tɛni a bɛ í ni dɛ à pì: Dí mé ani gé à Bɛtilihamu bĩnilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ́mɛnɛɛ? 16 Wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ mé ò gèɛ ò gɛ̀ Filisitininɔ bùran, ò Bɛtilihamu bĩnilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ̀ ò sùo Daudanɛ. Akũ adi we à mìro, à kɔ̀tɛ Dikiri arɛ sa'o'i ũ. 17 À pì: Haba Dikiri, mani fɔ̃ mà í díkũ miro. Gbɛ̃ kũ ò gì ń wɛ̀ndiiinɔ arumɛ. Adi we à mìro. Wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ yãkɛnaan gwe.

18 Zeruya né Abisai, Yoabu dakũna mé à wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Àkũ mé à sári sè gbɛ̃nɔn wàa do kpé basɔɔronɔi à ń dɛdɛ, akũ à tɔ́ bò gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ té. 19 À tɔ́ bò de wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔla, akũ à gɔ̃ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, ama à kú wɔ́rɔgɔde tɔ́de gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ téro. 20 Yoyada né Bɛnaya, Kabazɛli gbɛ̃mɛ zǐkari wɔ́rɔgɔde ũ. A yãkɛnanɔn dasi. À Mɔabu zǐkari tɔ́denɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn pla. À gɛ̀ wèɛɛ gũn gɔrɔ kũ legũgbɛɛ kɔ̀tɛ, à músuu dè. 21 À Misila gɔ̃sa gbãna kũ à sári kũnaa dè. À nài kũ gòoo à a sári sìa à a dèo. 22 Yoyada né Bɛnaya mé à yã pìnɔ kè, akũ à tɔ́ bò wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ té. 23 À tɔ́ bò de wɔ́rɔgɔde gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔla, ama à kú wɔ́rɔgɔ tɔ́de gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ téro. Akũ Dauda a dìtɛ a dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

24 Gbɛ̃nɔn baraakurii pìnɔ tɔ́n dí:

Yoabu dakũna Asahɛli,
Dodo né Ɛlana Bɛtilihamu gbɛ̃,
25 Arodi gbɛ̃nɔ Sama kũ Ɛlikao,
26 Paliti gbɛ̃ Ɛlɛzi,
Tɛkoa gbɛ̃ Ikɛsi né Ira,
27 Anato gbɛ̃ Abiɛza,
Usa gbɛ̃ Mɛbunai,
28 Ahoa gbɛ̃ Salamɔ,
Nɛtofa gbɛ̃ Marai,
29 Nɛtofa gbɛ̃ Baana né Ɛlɛbu,
Gibɛa kũ à kú Biliaminu bùsun gbɛ̃ Ribai né Itai,
30 Piratɔ̃ gbɛ̃ Bɛnaya,
Gaasi guvutɛ gbɛ̃ Idai,
31 Araba gbɛ̃ Abialabɔ̃,
Bahurimu gbɛ̃ Azamavɛ,
32 Salaboni gbɛ̃ Ɛliabu,
Yasɛ̃ nɛ́nɔ,
33 gusĩsĩde gbɛ̃ Sama né Yonatã,
gusĩsĩde gbɛ̃ Saraa né Ahiamu,
34 Maaka gbɛ̃ Asabai né Ɛlifɛlɛti,
Gilo gbɛ̃ Aitofɛli né Ɛliamu,
35 Kaamɛli gbɛ̃ Ɛzɛro,
Larubu buri Parai,
36 Zoba gbɛ̃ Natã né Igali,
Gada buri Bani,
37 Amɔni buri Zɛlɛki,
Bero gbɛ̃ Narai, Zeruya né Yoabu zǐkapɔnɔsɛrii,
38 Yɛta gbɛ̃nɔ Ira kũ Garɛbuo
39 kũ Iti buri Uriao.
Ń pínki ò gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛsupplamɛ.

24

Dauda a zǐkarinɔ naronaa

1 Dikiri èra à pɔ fɛ̃ Isarailanɔi, akũ à Dauda dà à ɔ kà yãi à pì: Ǹ gé ǹ Isarailanɔ kũ Yudanɔ naro. 2 Akũ kína pì Yoabunɛ kũ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò kú kãaonɔ à pì: À Isaraila burinɔ bùsu para sɛna zaa Dani ari à gé pé Bɛsɛbaa, à zǐkarinɔ naro de mà le mà ń dasi lé dɔ̃. 3 Akũ Yoabu pì kínanɛ: Ma dikiri kína, Dikiri n Luda n gbɛ̃nɔ karannɛ lɛu basɔɔro ǹ wé sialɛ, ama ma dikiri kína, À kè dera ń ye ǹ kɛ lɛɛ? 4 Bee kũ abireo kína yã Yoabu kũ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ blè, akũ ò bɔ̀tɛ kína kĩnaa ò gèɛ Isarailanɔ naro. 5 Kũ ò bikǔ Yodaa, akũ ò bùraa kàtɛ Aroa sarɛ. Wɛ̃tɛ pì kú guvutɛmmɛ. Akũ ò kurè Gada bùsun ari Yaza. 6 Ò kurè Giliada bùsun ò gèɛ Kadɛsi, Iti bùsun ari Daniyani, akũ ò gèɛ Sidɔ̃ kpa. 7 Ò gèɛ Taya wɛ̃tɛ bĩniden kũ Ivi wɛ̃tɛnɔ kũ Kanaa wɛ̃tɛnɔ pínki, akũ ò gèɛ Yudanɔ bùsu gènɔmidɔki kpa ari Bɛsɛba. 8 Ò kurè bùsu pì gũn pínki. Mɔ kɛ̃ndo kũ gɔrɔ baroo gbɛra ò èra ò sù Yurusalɛmu. 9 Akũ Yoabu gbɛ̃ kũ à ń naronɔ lé ò kínanɛ. Isaraila gɔ̃gbɛ̃ kũ ò fɛ̃nɛda dɔ̃nɔ gbɛ̃nɔn dúbu wàa siikɔ̃. Yudanɔ sɔ̃ gbɛ̃nɔn dúbu wàa pla kpé basɔɔro.

10 Gbɛ̃ pìnɔ naronaa gbɛra Dauda kú tómadɔ̃yã gũn, akũ à pì Dikirinɛ: Ma durunna kè yã pì kɛnaa gũn manamana. Dikiri, makũ n zɔ̀bleri, ǹ ma taari

kɛ̃ma sà, zaakũ ma yɔ̃nkɔ yã̀ kɛ̀. 11 Ari Dauda gɔ̃ gɛ́ futɛ kɔnkɔ, Dikiri yã̀ dìdi
annabi Gada, Dauda wɛ́gupu'eriia à pì: 12 Ǹ gɛ́ ǹ o Daudanɛ ma pì, mani yã̀
mɛ̀n aakɔ̃ kátɛnɛ. À yã̀ pìnɔ do gwa à sɛ́, mani kɛnɛ. 13 Akũ Gada gɛ̀ɛ à Dauda lè
à pìnɛ: Nà kana n bùsun wɛ̃̀ suppla ke n ibɛrɛnɔ pɛtɛnanyĩ ǹ bàa lɛ́ńnɛ mɔ aakɔ̃
ke gagagyã gɛ̃na n bùsun gɔrɔ aakɔ̃, a kpaten n sɛ̀ɛ? Ǹ laasun lɛ́a ǹ gwa, mani gɛ́
mà o Luda kũ à ma zĩnɛ. 14 Akũ Dauda pì Gadanɛ: Má kú warikɛna zɔ̃kɔ̃ gũn.
Ma sì ò lɛ́tɛ ò da Dikiri ɔĩ, zaakũ à wɛ̃nda vĩ manamana. Àsun tó mà lɛ́tɛ mà
da bisãsiri ɔĩro. 15 Akũ Dikiri tò gagagyã gɛ̃̀ Isarailanɔgu zaa kɔnkɔ birea ari
gɔrɔ kũ à zɛ̀o. Sɛna zaa Dani ari à gɛ̀ɛ pɛ́ Bɛsɛbaa Isarailanɔ gàga gbɛ̃nɔn dúbu
baaakɔ̃ akuri. 16 Kũ malaika ɔ bò à Yurusalɛmudenɔ kakatɛ, Dikiri a nɛ̀sɛɛ
lìtɛ yã̀ pìi musu, akũ à pì malaika kũ àtɛni ń́ kakatɛ pìinɛ: Ǹ zɛ lɛ! Ǹ n ɔ ɛra
sà. Yebusi buri Arauna pɔ́wɛgbɛ̃kin Dikiri malaikaa pì kún. 17 Gɔrɔ kũ Dauda
malaika pìi è àtɛni ń́ dɛdɛ, à pì Dikirinɛ: Makũ mɛ́ ma durunna kɛ̀ ma taari
kɛ̀. Gbɛ̃ pìnɔ bi ma kpàsa sãnɔmɛ, odi yãke kɛro. Ǹ tó n ɔ su makũ kũ ma de
bedenɔa.
18 Zĩ birea Gada gɛ̀ɛ à Dauda lè à pìnɛ: Ǹ gɛ́ Dikiri gbagbaki bo Yebusi buri
Arauna pɔ́wɛgbɛ̃kia. 19 Akũ Dauda gɛ̀ɛ lákũ Dikiri a yã̀ ò Gadanɛ nà. 20 Kũ
Arauna wɛ́ zù, à è kína kũ a gbɛ̃nɔ tɛn su a kĩnaa, akũ à gɛ̀ɛ à kùtɛnɛ à wùtɛ a
gbɛrɛa 21 à pì: Ma dikiri kína, À kɛ̀ dera ntɛn su makũ n zɔ̀bleri kĩnaa lɛɛ? Dauda
wèa à pì: Ma su mà n pɔ́wɛgbɛ̃ki lúmma mà Dikiri gbagbaki bon, de gagagyã
pì le à go gbɛ̃nɔa yãi. 22 Akũ Arauna pì Daudanɛ: Ma dikiri kína, ǹ pɔ́ kũ à
kɛ̀nnɛ mana sɛ́ ǹ sa oo. Ǹ zùnɔ gwa sa'opɔ ũ. Ǹ pɔ́wɛgbɛ̃gonɔ kũ gbãngonɔ sɛ́tɛ
yàka ũ. 23 Kína, ma n gba pínki. Arauna èra à pìnɛ dɔ: Dikiri n Luda sí kũnwo.
24 Akũ kína pìnɛ: Oi! Mani lúmma, mani a fĩna bonnɛ. Mani sa o Dikiri ma
Ludaa pã fĩnabonaa sariro. Akũ à pɔ́wɛgbɛ̃ki pì kũ zùnɔ lùa andurufu bupla
akuri. 25 Akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe à sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa kũ
kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔnɔ. Dikiri sì kãao a bùsu yã̀ musu, akũ gagagyã̀ pìi zɛ̀.

KINANƆ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblenaa 1:1-2:46
Kína Sulemanu yã 3:1-11:43
Yudanɔ kũ Isarailanɔ kɔ̃kpaatɛnaa 12:1-16:34
Iliasu yã 17:1-22:54

Adonia a zĩda kana kína ũ

1 Kũ kína Dauda zĩ kὺ yúkuyuku, bee tó ò bizanɔ kùala, ĩa dì gí àgɔ̃ a dɛmɛ.
2 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Ó dikiri kí, ǹ tó ò nɔkpare wɛtɛnnɛ, àgɔ̃ zĩ kɛnnɛ àgɔ̃ n gwa,
àgɔ̃ wutɛ n sarɛ de ĩa sún n dɛ doro. 3 Akũ ò gɛ̀ɛ ò kpátɛ kὲ nɔkpare manai
Isarailanɔ bùsun pínki, akũ ò bò Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisagaa, ò a sὲ ò sù kãao
kínanɛ. 4 Nɔkpare pì bi nɔ manamɛ. Àdigɔ̃ kína gwa àgɔ̃ zĩ kɛnɛ, ama kína dí
a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro.
5 Dauda nanɔ Agi né Adonia a zĩda dìtɛ kũ a ka, akũ à pì ákãa mé áni kí ble
sà. Akũ à sɔ̃gonɔ sὲ kũ sɔ̃denɔ kũ gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn bupla akuri kũ onigɔ̃ bàa lé òg̃
téné arɛnɔ. 6 A de dí kpãkɛ̃i ziki à pi, à kὲ dera ntɛn kɛ lɛɛro. Àpi sɔ̃ bi kɛfɛnna
manamɛ. Abusalomu mé à yɔ̃ mì à kpàa. 7 Akũ à lédokɔ̃nɔ kὲ kũ Zeruya né
Yoabuo kũ sa'ori Abiatao, akũ ò zὲ kãao. 8 Ama sa'ori Zadɔki kũ Yoyada né
Bɛnayao kũ annabi Natão kũ Simɛio kũ Dauda gbɛ̃nnanɔ kũ a dogarinɔ dí zɛ
kãaoro. 9 Adonia sa ò kũ sãnɔ kũ zùnɔ kũ zùnɛ mὲkpananɔ Gbὲmlɛ̃ kũ à kú
Ɛnlogɛli sarɛa. À a dakũna kínanɛnɔ sìsi ń pínki kũ Yuda kũ ò de kína ìba ũnɔ ń
pínki. 10 Adi annabi Natã sísiro ke Bɛnaya ke Dauda dogarinɔ ke a zĩda dakũna
Sulemanu.
11 Akũ Natã gὲɛ à Sulemanu da Basɛba là à pì: Ńdi ma kũ Agi né Adonia kí
blὲ ó dikiri kína Dauda dɔ̃naa sariroo? 12 Tɔ̀, ǹ tó mà lé damma sà lákũ ĩni kɛ
nà, ǹ n zĩda mì sí kũ n né Sulemanu pɔ́o. 13 Ǹ futɛ ǹ gé kína Dauda le ǹ pinɛ,
kũ à la dànnɛ yã à pì n né Sulemanu mé ani kí ble a gɛ̃nɛ ũ à vutɛ a gbàn sɔ̃ bi?
À kὲ dera Adonia gɔ̀ kína ũu? 14 Gɔrɔ kũ ń kpé ntɛn yã onɛ, mani gɛ̃ mà yã'i
kara se. 15 Akũ Basɛba gὲɛ à kína lè a kpénɛ gũn, gu kũ Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga
tɛni a gwan. Kína sɔ̃ à zĩ kὺ. 16 Basɛba kùtɛ à mìi pètɛnɛ, akũ kína a là à pì: Bɔ́n
ń yeii? 17 À wèa à pì: Baa, mɔkɔ̃n mé n la dà makũ n zɔ̀bleriinɛ kũ Dikiri n
Luda tɔ́o, n pì ma né Sulemanu mé ani kí ble n gɛ̃nɛ ũ à vutɛ n gbàn. 18 Tera
sɔ̃ ma dikiri kí, Adonia mé à kὲ kína ũ, akũsɔ̃ ń a yã dɔ̃ro. 19 À sa ò kũ zùnɔ kũ
zùnɛ mὲkpananɔ kũ sãnɔ dasidasi, à n nénɔ sìsi ń pínki kũ sa'ori Abiatao kũ
zὶkari don'arɛde Yoabuo, ama adi n zɔ̀bleri Sulemanu sísiro. 20 Ma dikiri kí,
mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ sã dɔnyĩ ń pínki ò ma tó dí mé ani kɛ kína ũ n gɛ̃nɛ ũ. 21 Ma
dikiri kí, tó n ka n dizinɔla, makũ kũ ma né Sulemanuo, onigɔ̃ ó gwa taaridenɔ
ũmɛ.
22 Kũ à kpé àtɛn yã o kũ kínao, akũ annabi Natã sù. 23 Ò ò kínanɛ kũ annabi
Natã kú la. Akũ Natã gɛ̃ à kùtɛ kínanɛ à wùtɛ a nὲsɛlɛ kutɛna 24 à pì: Ma dikiri
kí, mɔkɔ̃n mé n pì Adonia kɛ kína ũ à vutɛ kín n gɛ̃nɛ ũ yá? 25 Zaakũ à gὲɛ à sa
ò gbãra kũ zùnɔ kũ zùnɛ mὲkpananɔ kũ sãnɔ dasidasi. À n nénɔ sìsi ń pínki kũ
n zὶkari don'arɛdeo kũ sa'ori Abiatao. Òtɛn pɔ́ ble kãao, òtɛn í mi tera, òtɛn
pi: Luda kína Adonia dɔ̃ kũ aafiaao! 26 Ama adi makũ n zɔ̀bleri sísiro ke sa'ori
Zadɔki ke Yoyada né Bɛnaya ke n zɔ̀bleri Sulemanu. 27 Ma dikiri kí, ase mɔkɔ̃n
mé n kὲ lɛ, akũ n gi gbɛ̃ kũ ani vutɛ kín n gɛ̃nɛ ũ oi ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ yá?

Sulemanu kana kína ũ

28 Akũ kína Dauda pì: À Basɛba sísimɛnɛ. Kũ Basɛba sù à gɛ̃̀, à sù à zɛ̀ kína arɛ. 29 Akũ kína la dànɛ à pì: Kũ Dikiri kunnaao! Àkũ mé à ma bo wari sĩnda pínki gũn. 30 Ladana kũ ma kènnɛ kũ Dikiri Isarailanɔ Luda tɔ́o, ma pì n né Sulemanu mé ani kí ble ma gbèn à vutɛ kín ma gɛ̃nɛ ũ, mani papa gbãra sãnsãmmɛ. 31 Akũ Basɛba kùtɛ à mìi pètɛ zĩtɛ kínanɛ à pì: Ma dikiri kína Dauda, Luda n dɔ̃ kũ aafiaao gɔrɔ sĩnda pínki!

32 Akũ kína Dauda pì: À sa'ori Zadɔki sísimɛnɛ kũ annabi Natão kũ Yoyada né Bɛnayao. Kũ ò sù kína kĩnaa, 33 à pìńnɛ: À ma ìbanɔ kakara á ma né Sulemanu sé à a di ma baragbãsɔ̃a, á gé kãao Giɔ̃. 34 Gwen sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão ni nísi kúa ò a ká Isarailanɔ kína ũ, á kuru pé à wiki lé à pi: Luda kína Sulemanu dɔ̃ kũ aafiaao! 35 Abire gbɛra á su kãao, a vutɛ gbàn àgɔ̃ kí ble ma gɛ̃nɛ ũ. Àkũmɛ ma dìtɛ Isarailanɔ kũ Yudanɔ don'arɛde ũ. 36 Akũ Yoyada né Bɛnaya pì kínanɛ: À kɛ lɛ! Dikiri n Luda n légbɛ sí ma dikiri kí! 37 Lákũ Dikiri kú kũnwo nà ma dikiri kí, àgɔ̃ kú kũ Sulemanuo lɛ, à a kíkɛ sé lei de n póla se.

38 Akũ sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão kũ Yoyada né Bɛnayao kũ dogarinɔ gèɛ ò Sulemanu dì kína Dauda baragbãsɔ̃a, ò gèɛ zɛnɛ Giɔ̃. 39 Akũ sa'ori Zadɔki nísi tùruu sè Dikiri kpén, à nísi pìi kù Sulemanua. Akũ ò kuru pè, gbɛ̃ sĩnda pínki wiki lɛ̀ ò pì: Luda kína Sulemanu dɔ̃ kũ aafiaao! 40 Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki bò ò tèi, òtɛn su òtɛn úra pé, òtɛn pɔnna kɛ manamana ari zĩtɛ yỳgã kĩni kũ òtɛn kɛ pì yãi.

41 Kũ Adonia kũ gbɛ̃ kũ à ń sisinɔ pó blè ò làka, òtɛn su futɛ, akũ ò kĩnii pìi mà. Kũ Yoabu kuru ũ pìi mà, akũ à pì: Bɔ́ zuka mé à dɔ wɛ̃tɛ gũn lɛɛ? 42 Adi yã pì o à làkaro, akũ sa'ori Abiata né Yonatã kà gɔ̃nɔ. Akũ Adonia pì: Ǹ gɛ̃. Bèɛrɛdemɛ n ũ, matɛn sí baaru nnan n suo. 43 Akũ Yonatã pì Adonianɛ: Lɛnlo! Ó dikiri kína Dauda Sulemanu kà kín. 44 À sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão kũ Yoyada né Bɛnayao kũ a dogarinɔ gbàrɛ ò gé kãao, akũ ò gèɛ ò a dì kína baragbãsɔ̃a. 45 Akũ sa'ori Zadɔki kũ annabi Natão nísi kùa ò a kà kína ũ zaa Giɔ̃. Kũ ò bò gwe, ò sù kũ pɔnnakɛnaao, akũ wɛ̃tɛ lòko. Kĩni kũ a màn gwe. 46 Bee deramɛ Sulemanu vùtɛ kín kɔ̀. 47 Akũ ó dikiri kína Dauda ìbanɔ sù ò fɔ kpàa se, ò pì Luda tó Sulemanu tó bo de a póla! Luda a kíkɛ gba gbãna de a póla! Akũ Dauda mìi nàtɛ à donyĩ kè Dikirinɛ a gádoa 48 à pì: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá, kũ à tò ma wé sì ma gɛ̃nɛlɛ kana kína ũ gbãra.

49 Kũ gbɛ̃ kũ Adonia ń sisinɔn mà lɛ, akũ ń laakarii fùtɛ, baadi a zé kὺ. 50 Kũ Adonia tɛn vĩna kɛ Sulemanunɛ yãi, akũ à fùtɛ à gèɛ à nà Dikiri gbagbakii à a bɛ̃nɛ kὺ. 51 Akũ ò pì Sulemanunɛ: Adonia tɛn vĩna kɛnnɛmɛ, à gèɛ à nà Dikiri gbagbakii à a bɛ̃nɛ kũna, àtɛn pi ǹ la da akãa n zɔ̀bleriinɛ gbãra, kũ ĩni a dɛro. 52 Akũ Sulemanu pì: Tó à a zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ mana ũ, bee a mìkã wén do ni létɛ zĩtɛro. Tó ò sù ò yã vãni ke lèa sɔ̃, à gàmɛ. 53 Akũ kína Sulemanu gbɛ̃nɔ zỲ, ò Adonia gò Dikiri gbagbakia. Kũ Adonia pìi sù à kùtɛnɛ, akũ Sulemanu pìnɛ: Ǹ tá n bɛa.

2

Dauda léditɛna Sulemanunɛ

1 Kũ Dauda gagɔrɔ kà kãni, à lé dìtɛ a né Sulemanunɛ à pì: 2 Matɛn gé andunia gbɛ̃ sĩnda pínki gékia. Ǹ zɛ gbãna, ń n zĩda mɔ kũ négɔ̃gbɛ̃mɛ n ũ! 3 Ǹgɔ̃ Dikiri n Luda yãnɔ kũna, ńgɔ̃ té a zéi, ńgɔ̃ a ɔdɔki gwa, ńgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna

kũ a dokayãnɔ kũ a yã'onnɛnanɔ, lákũ à kú Musa doka takadan nà, yã kũ ntɛn kɛ sĩnda pínki nigɔ̃ bo mana, n tá pínki nigɔ̃ nna. 4 Lɛn Dikiri ni yã kũ à òmɛnɛ papa lɛ à pì, tó ma nɛ́nɔ ń zĩda kũna dɔ̃ akũsɔ̃ ò té ma zɛ́i kũ nèsɛ mèn doo kũ ń pɔyeinaao pínki, ma burinɔ nigɔ̃ vutɛna Isarailanɔ kín gɔrɔ sĩnda pínki.

5 Ń yã kũ Zeruya né Yoabu kèmɛnɛ dɔ̃, lákũ à Isaraila zǐkari don'arɛde gbɛ̃nɔn planɔ dèdɛ nà, Nɛrɛ né Abana kũ Yɛta né Amasao. À gbɛ̃ pìnɔ dèdɛ, adi kɛ sɔ̃ zǐ gɔrɔnlo. Ń aru gɔ̀ a musu, à kù a asaaa kũ a kyatenɔ. 6 Ǹ yã kɛnɛ n ɔ̃ndɔ̃na lén. Ǹsun tó a mìkã pura kũ gbasa à ta miran yĩdaro. 7 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛ Giliada gbɛ̃ Bazilai négɔ̃gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ ń ditɛ gbɛ̃ kũ ánigɔ̃ pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ té, zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé ò zè kũmao gɔrɔ kũ matɛn bàa sí n vǐni Abusalomunɛ. 8 Biliaminu buri Gera né Simɛi, Bahurimu gbɛ̃ kú kũnwo dɔ. À ma ka pãsĩpãsĩ gɔrɔ kũ matɛn gé Manaimu. Kũ à sù à ma le Yodai, ma la dànɛ ma pì kũ Dikirio mani a dɛro. 9 Bee kũ abireo ǹsun a tó gwe wétãmmanaa sariro. Ń ɔ̃ndɔ̃, ń dɔ̃ deran ĩni kɛnɛ nà à ga kpã̰m à gɛ̃ miran.

10 Akũ Dauda gà. Yurusalɛmu fárandi kũ ò a vǐn òdi pi Dauda wɛ̃tɛ. 11 À kè Isarailanɔ kína ũ ari wɛ̀ bupla, Ɛblɔnu wɛ̀ suppla, Yurusalɛmu wɛ̀ baraakuri awɛɛ'aakɔ̃. 12 Sulemanu vùtɛ a de gbàn akũsɔ̃ à kpata zĩni pɛtɛna.

Adonia ganaa

13 Agi né Adonia gèɛ à Sulemanu da Basɛba lè, akũ Basɛba a là à pì: Aafian n su yá? À wèa à pì: Aafiamɛ! 14 Adonia èra à pì: Má yã vĩ mà onnɛ. Basɛba pì: Ǹ o! 15 Akũ Adonia pì: Ń dɔ̃ kũ kpata de ma pɔ́ ũ yã. Isarailanɔ wé kúma ń pínki mà kɛ ń kína ũ, akũ yã lìtɛ, ma dakũna mé à kpataa blè, zaakũ Dikiri mé à a kà. 16 Tera sà yã mèn don matɛn wé kɛmma, ǹsun gí kɛmɛnɛiro. Basɛba pì: Ǹ o! 17 Akũ à pì: Ǹ wé kɛmɛnɛ kína Sulemanua à Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga kpáma nɔ ũ, zaakũ ani gínnɛ kãaoro. 18 Basɛba pìnɛ: Tɔ̀, mani onɛnnɛ.

19 Kũ Basɛba gèɛ à kína Sulemanu lè Adonia yã pìi musu, akũ kína pìi fùtɛ à gèɛ à dàalɛ à kùtɛnɛ, akũ à èra à sù à vùtɛ a kíblegban. Akũ ò sù Basɛbanɛ kũ kíblegba pãndeo, akũ à vùtɛ kína ɔplai. 20 Basɛba pì: Pɔ́ken má yei mà wé kɛmma, ǹsun ma tɛ̃ro. Akũ kína pì: Ǹ wé kɛ Naa, mani n tɛ̃ro. 21 Akũ Basɛba pì: Ǹ tó ò Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga kpá n vǐni Adoniaa à a sé nɔ ũ. 22 Akũ kína Sulemanu a da là à pì: Bɔ́yãin ntɛn Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga wé kɛ Adonianɛɛ? Ǹ kpata wé kɛnɛ gɔ̃nɔ sàee! Zaakũ ma vǐnimɛ. Ntɛn kpata wé kɛnɛ kũ sa'ori Abiatao kũ Zeruya né Yoabuomɛ. 23 Akũ kína Sulemanu la dà à pì: Ma sì kũ Dikirio, tó Adonia dí kura a wɛ̃ndiii yã kũ à wé kè dí yãiro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ. 24 Zaakũ Dikiri ma ka kín, à ma ditɛ ma de Dauda gɛ̃nɛ ũ, à ma buri gbà gbãna lákũ à a lé sè nà, ma sì kũ Dikirio Adonia ni ga gbãramɛ. 25 Akũ kína Sulemanu Yoyada né Bɛnaya dà, à gèɛ à Adonia lè à dè.

Sulemanu pɛna Abiataa kũ Yoabu ganaao

26 Kína pì sa'ori Abiatanɛ: Ǹ ɛra ǹ tá n gun Anato. À kǔ ǹ gamɛ, ama mani n dɛ teraro, zaakũ mɔkɔ̃n mé n Dikiri Luda àkpatii sè n doo ma de Daudanɛ arɛ, akũsɔ̃ n zɛ kãao a wari sĩnda pínki gũn. 27 Lɛn Sulemanu pè Abiataa lɛ, à a bò Dikiri gbagbana zĩn, de yã kũ Dikiri ò Ɛli bedenɔ musu zaa Silo le à papa yãi.

28 Kũ Yoabu a baaruu mà, akũ à bàa sì à gèɛ Dikiri bizakuta kĩnaa, à nà Dikiri gbagbakii à a bɛ̃nɛnɔ kǔ. Yoabu zè kũ Adoniaomɛ yã, ama adi zɛ kũ Abusalomuoro. 29 Ò ò kína Sulemanunɛ kũ Yoabu bàa lè à gèɛ Dikiri bizakuta

kĩnaa, à kú sa'oki pìi sarɛ, akũ Sulemanu pì Yoyada né Bɛnayanɛ à gé à láka kãao gwe. 30 Kũ Bɛnaya kà Dikiri bizakuta kĩnaa, à pìnɛ: Kína pì ǹ bo gwe! Akũ Yoabu pì: Oi! Gu dín mani gan. Akũ Bɛnaya gbɛ̃nɔ zǐ kínaa à pì: Lákũ Yoabu yã wèma nàn dí. 31 Akũ kína pìnɛ: Ǹ kɛnɛ lákũ à ò nà. Ǹ a dɛ, ń a vĩ, de a gbɛ̃dɛna pã yã súnwí makũ kũ ma de bedenɔ musuro. 32 Dikiri ni tó a gbɛ̃dɛna yã wí a musu, zaakũ à lètɛ taarisaride gbɛ̃nɔn pla kũ ń mana dealanɔa. À Nɛrɛ né Abana, Isaraila zǐkarinɔ don'arɛde kũ Yɛta né Amasa, Yuda zǐkarinɔ don'arɛdeoo dèdɛ ma de lé sari. 33 Ń dɛna yã nigɔ̃ wí Yoabu kũ a burinɔ musu gɔrɔ sĩnda pínki, ama Dikiri nigɔ̃ Dauda kũ a burinɔ kũ a ɔnnwo kũ a kpataao gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki. 34 Akũ Yoyada né Bɛnaya gèɛ à Yoabu lè à dè, akũ ò a vǐ a bɛa zaa gbárannan. 35 Akũ kína Yoyada né Bɛnaya dìtɛ zǐkarinɔ don'arɛde ũ Yoabu gɛ̃nɛ ũ, sa'ori Zadɔki sɔ̃, Abiata gɛ̃nɛ ũ.

Simɛi ganaa

36 Kína gbɛ̃nɔ zǐ ò Simɛi sìsi, akũ à pìnɛ: Ǹ bɛ bo Yurusalɛmu la ǹgɔ̃ kún. Ǹsun bo bɛra la ǹ gé gukearo. 37 Ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn gɔrɔ kũ n bikǔ Kidironua, n gan gwe. Ama n n zĩda dè. 38 Akũ Simɛi pì kínanɛ: Yã manamɛ ma dikiri kí. Makũ n zɔ̀bleri mani kɛ lákũ n ò nà. Akũ à kú Yurusalɛmu lɛ ari à gìi kè.

39 Wɛ̃ aakɔ̃ gbɛra Simɛi zɔ̀ gbɛ̃nɔn planɔ bàa sì ò tà Maaka né Akisi, Gata kína kĩnaa, akũ ò pì Simɛinɛ: N zɔ̀nɔn kú Gata. 40 Akũ Simɛi fùtɛ à gàarii yǐ a zaakinɛ, à gèɛ Akisi kĩnaa Gata a zɔ̀ɔ pìnɔ wɛtɛ. Kũ à ń lé, akũ à ń sétɛ Gata à sù kũńwo. 41 Akũ ò ò Sulemanunɛ, Simɛi bò Yurusalɛmu à gèɛ Gata à èra à sù. 42 Akũ kína gbɛ̃nɔ zǐ ò Simɛi sìsiarɛ, akũ à pìnɛ: Ma tò n la dà n pì n sì kũ Dikirio, akũ ma lé dàmma ma pì, zĩ kũ n bo la n gɛ gukea, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ n gamɛ. Akũ n pìmɛnɛ, yã manamɛ, n mà. 43 Bóyãin n bo ladana kũ n sì kũ Dikiri tóo kpɛ kũ yã kũ ma dànnɛoo? 44 Akũ kína èra à pìnɛ dɔ: Yã vãni kũ n kè ma de Daudanɛ dɔngu pínki. Dikiri mé ani tó a vãni pì wí n musu sà, 45 ama ani arubarika damagu à tó Dauda kpata zĩni gɔ̃ pɛtɛna ari gɔrɔ sĩnda pínki. 46 Kína Yoyada né Bɛnaya dà, akũ à gèɛ à Simɛi lè à dè. Lɛn Sulemanu kpata zĩni pètɛ lɛ.

3

Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ wɛ́kɛnaa

1 Sulemanu lédokɔ̃nɔ kè kũ Misila kína Firi'aunao, à a nénɔgbɛ̃ sè nɔ ũ à sù kãao Dauda wɛ̃tɛn ari àgɔ̃ a bɛ kũ Dikiri ɔnnwo kũ Yurusalɛmu bĩnio bo à láka. 2 Gɔrɔ birea odi kpé bo Dikirinɛ kòro, akũ òdigɔ̃ sa o kpi musu tãnagbagbakinɔa. 3 Sulemanu ye Dikirii, à a de Dauda yãditɛnanɔ kũna, ama àdi sa o gbagbaki pìnɔa, akũ àdigɔ̃ turaretiti kpata gwe.

4 Akũ à gèɛ sa o zaa Gibiɔ̃, zaakũ gbagbaki pì mé à de a kparanɔla. À sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò gwe mèn wàa sɔɔro. 5 Gwen Dikiri bò à sùa nana gũn gwãani à pì: Ǹ pó kũ ń yei wɛ́ kɛma. 6 Akũ Sulemanu pì: N gbɛ̃kɛ kè n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ manamana, kũ à dennɛ gbɛ̃ mana náanide nèsɛpurade ũ yãi. N gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kènɛ, n tò makũ a né tɛn kí ble a gɛ̃nɛ ũ gbãra dí. 7 Tera sà Dikiri ma Luda, n makũ n zɔ̀blerii kà kína ũ ma de Dauda gɛ̃nɛ ũ. Né fítin ma ũ, má yãke gbá dɔ̃ro. 8 Makũ n zɔ̀blerii, má kú n gbɛ̃ kũ n sènɔ té. Ó dasi, oni fɔ̃ ò ń naro ò ń lé dɔ̃ro. 9 Ǹ makũ n zɔ̀bleri gba ɔ̃ndɔ̃, de màgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zéa, màgɔ̃ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a vãnio. Tó lɛnlo, deran mani kɛ nà mà yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃ dasi pìnɔnɛɛ? 10 Yã kũ Sulemanu wɛ́ kèɛ pìi kè Dikirinɛ, 11 akũ à pìnɛ: Zaakũ

yã kũ n wé kèn gwe, ńdi wɛ̀ndi gbɛ̃na wé kɛro ke aruzɛkɛ ke n ibɛrɛnɔ ga, séde yãgɔ̃gɔ̃na a zéa dɔ̃nan n wé kè, 12 mani kɛ lákũ n wé kè nà, mani n gba ɔ̃ndɔ̃ kũ wézɛ̃o. Gbɛ̃ ke kun n ã ke n gbɛra kũ anigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lán n bàro. 13 Mani pó kũ ńdi wé kɛro kpámma dɔ. Mani n gba aruzɛkɛ kũ gakurio píŋki ari n wɛ̀ndi lén. Kína ke ni ká n ũro. 14 Tó ń témai, akũsɔ̃ ń ma yã'onnɛnanɔ kũ ma yãditɛnanɔ kũna lákũ n de Dauda kũna nà, mani n wɛ̀ndi dɔnnɛ kũ mɔ̀kakɔ̃anaao. 15 Akũ Sulemanu vù, à è kũ nanan a ò. Akũ à tà Yurusalɛmu, à gɛ̀ɛ à zɛ̀ Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ àkpati arɛ, à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũnɔ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔnɔ ò gwe, akũ à pɔnna póble kè a ìbanɔnɛ.

Sulemanu yãgɔ̃gɔ̃na karuanɔnɛ

16 Zĩkea karua gbɛ̃nɔn pla kenɔ sù Sulemanu kĩnaa, ò zɛ̀ a arɛ. 17 Ń gbɛ̃ do pì: Ǹ gaafara kɛmɛnɛ kína. Makũ kũ nɔgbɛ̃ díɔ ó kú kpé dokɔ̃nɔmɛ. Akũ ma né ì ókɔ̃nɔmɛ ó pla kpé pìi gũn. 18 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ nɔgbɛ̃ pì né ì se. Ókɔ̃nɔmɛ ó pla kpé pìi gũn, gbɛ̃ke kú kũoo gwero. 19 Kũ nɔgbɛ̃ pìi wùtɛ a négɔ̃gbɛ̃ pìia gwãani, akũ à gà. 20 Akũ à fùtɛ gwãani lizãndo, à ma négɔ̃gbɛ̃ sè ma sarɛ gɔrɔ kũ makũ n zɔ̀bleri matɛn i o, à wùtɛ a sarɛ, akũ à a né gɛ̀ɛ pìi sè à wùtɛmɛnɛ ma sarɛ. 21 Kũ ma vu kɔnkɔ mà yɔ̃ kpá ma néa, akũ ma è gè ũ. Kũ ma gwà tíii, akũ ma è ma nénlo. 22 Akũ nɔgbɛ̃ pì gbɛ̃ do pì: Ɛkɛmɛ! Ma né mé à bɛ̃nɛ, n pó mé à gà. Akũ nɔgbɛ̃ káaku pì: Ɛkɛmɛ! N né mé à gà, ma pó mé à bɛ̃nɛ. Akũ òtɛn lékpakɔ̃ana kɛ kína arɛ.

23 Akũ kína pì: Gbɛ̃ díkĩna tɛn pi a né mé à bɛ̃nɛ, n pó mé à gà, akũsɔ̃ gbɛ̃ dire tɛn pi, ékɛmɛ, n né mé à gà, a pó mé à bɛ̃nɛ. 24 Akũ kína pì: À mɔmɛnɛ kũ fɛ̃nɛdao. Akũ ò sùonɛ. 25 Akũ kína pì: À né kũ à bɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃rɛ pla, à kpado kpá gbɛ̃ doa, á kpado kpá gbɛ̃ doa. 26 Nɔgbɛ̃ kũ a né bɛ̃nɛ sɔ̃, né pìi kènɛ wɛ̃nda, akũ à pì kínanɛ: Kí, ǹ né kũ à bɛ̃nɛ pì kpáa, ǹsun a dɛro. Akũ a gbɛ̃ do pì: Ò a zɔ̃kɔ̃rɛ pla, ó píŋki ò kurai. 27 Akũ kína yã mìi zɔ̃ à pì: À né kũ à bɛ̃nɛ pì kpá nɔgbɛ̃ káakua. Àsun a dɛro. A dan gwe. 28 Kũ Isarailanɔ yãkpatɛ kũ kína kèɛ pìi mà, ò vĩna kènɛ, zaakũ ò è Luda a gbà ɔ̃ndɔ̃ à yã gɔ̃gɔ̃ a zéa.

4

Sulemanu ìbanɔ

1 Kína Sulemanumɛ Isaraila buri sĩnda píŋki kína ũ. 2 A bùsu don'arɛdenɔ tɔ́n dí: Zadɔki né Azariamɛ sa'oriki ũ. 3 Sisa nénɔ Ɛliɔrɛfi kũ Ahiaoomɛ a takadakɛ̃rinɔ ũ. Ailudi né Yosafatamɛ yãzĩbaarukɛ̃ri ũ. 4 Yoyada né Bɛnayamɛ a zĩkari don'arɛde ũ. Zadɔki kũ Abiataoomɛ sa'orinɔ ũ. 5 Natã né Azariamɛ a gu don'arɛdenɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. Sa'ori Zabudu, Natã némɛ a kpàasi ũ. 6 Aisamɛ a bɛ azia ũ. Abada né Adoniramumɛ zɔ̀zĩ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ.

7 Kína Sulemanu Isarailanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛditɛ gunɔa gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla. Wɛ̀ kũ wɛ̀o ń baadi dì su kína kũ a ɔndenɔnɛ kũ póbleo ń baadi kũ a mɔo. 8 Ń tɔ́n dí: Uru né mé à Ɛflaimu burinɔ gu sĩsĩde vĩ. 9 Dɛka né mé à Makaza kũ Salabimuo kũ Bɛsɛmɛsio kũ Ɛlɔni Bɛtanao vĩ. 10 Ɛsɛdi né mé à Arubo kũ Sokoo vĩ kũ Ɛfa guo píŋki dɔ. 11 Abinadabu né mé à Dɔru gusĩsĩde vĩ. Sulemanu nénɔgbɛ̃ Tafamɛ a nɔ ũ. 12 Ailudi né Baana mé à Tanaki vĩ kũ Mɛgidoo kũ Bɛtɛsã gu kũ à kãni kũ Zarɛtão Yɛzɛrili gɛ̃i kpa píŋki zaa Bɛtɛsã ari Abɛli Mɛɔla ari Yɔkɛmɛamu dire kpa. 13 Gɛba né mé à Ramɔ Giliada vĩ kũ Manase né Yairi lakutu kũ ò kú Giliada gũnnɔ kũ Agobu gu kũ à kú Basão kũ a wéra bĩnide mèn baaakɔ̃nɔ. Ò ń zé gùrukpananɔ kè kũ mɔ̀gotɛ̃omɛ. 14 Ido né Ainadabu mé à

Manaimu gu vĩ. 15 Aimaza mɛ́ à Nafatali gu vĩ. Àkũ mɛ́ à Sulemanu nɛ́nɔgbɛ̃
Basɛma sɛ̀ nɔ ũ. 16 Usai nɛ́ Baana mɛ́ à Asa gu vĩ kũ Alotio. 17 Parua nɛ́ Yosafata
mɛ́ à Isaka gu vĩ. 18 Ela nɛ́ Simɛi mɛ́ à Biliaminu gu vĩ. 19 Uri nɛ́ Gɛba mɛ́ à
Giliada gu vĩ. Amɔrinɔ kína Siõ kũ Basã kína Oguo mɛ́ ò kú gwe yã. Gɛbamɛ gu
pì don'arɛde ũ ado. 20 Yudanɔ kũ Isarailanɔn dasi lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. Òdigõ
pɔ́ ble ò í mi ò pɔnna kɛ.

Sulemanu nnamana kũ a ɔ̃ndɔ̃o

21 Zaa Yuflati ari Filisitininɔ bùsun kũ Misila bùsu léo, Sulemanu mɛ́ à kí blè
bùsuu pìnɔa pínki. Bùsuu pìnɔ gbɛ̃nɔ dìgõ táfe bonɛ ari a wɛ̀ndi lɛ́n. 22 Sulemanu
ɔn gɔrɔ do pɔ́blen dí: Flawa asasa bupla akuri, wísiti asasa basɔɔro. 23 Zù
mɛ̀kpana kũ ò gwà bɛ mèn kuri, kpàsa zù baro, sã basɔɔro kũ gãnɔ kũ zɔ̃nɔ kũ
bùganɔ kũ ko mananɔ dɔ. 24 Zaakũ à kí blè bùsu kũ à kú Yuflati ifãlɛtɛ kpanɔa
pínki sɛna zaa Tifisa ari Gaza, akũsõ yãkete kú gukearo. 25 Sulemanu gɔrɔa
Yudanɔ kũ Isaraila kũ ò kú zaa Dã ari Bɛsɛbanɔ katɛna ń bùsun ń laakariiamɛ,
baadi kũ a geepi línɔ kũ a kakapura línɔ.

26 Sulemanu sõ kũ òdi gó gátɛnɔ kósɔ dúbu siikɔ̃mɛ. A sõ kũ òdi dimmanɔ sõ,
dúbu kuri awɛɛpla. 27 Gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔ sõ, ń baadi dìgõ sunɛ kũ pɔ́bleo a mɔa
kína Sulemanu kũ gbɛ̃ kũ òdi su pɔ́ ble kãaonɔ pɔ́ ũ. Pɔ́ke dì kĩammaro. 28 Òdigõ
su sõ pìnɔnɛ kũ éseo kũ sɛ̀ɛo dɔ gu kũ ò kún, lákũ ò dìtɛ ń baadinɛ nà.

29 Luda Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o manamana. Oni fɔ̃ ò a dɔ̃na lɛ́ dɔ̃ro,
lákũ oni fɔ̃ ò ísiralɛ bùsu'atɛ̃ lɛ́ dɔ̃ro nà. 30 Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ de ifãbokikpadenɔ kũ
Misilanɔ pɔ́la ń pínki. 31 À ɔ̃ndɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila. À de Ɛzɛra buri Etani pɔ́la
kũ Maɔli nɛ́nɔ Emani kũ Kalakolio kũ Daadao. À tɔ́ bò bùsu kũ ò lìkainɔ gũn
pínki. 32 À yáasi zù dúbu aakɔ̃ akũsõ lè kũ à dànɔ kà dúbu do kũ mèn sɔɔroo. 33 À
línɔ kũ lánɔ yã bɔkɔtɛnaa kè, naana zaa sida lí kũ à kú Lɛbana bùsun ari à gɛ̀ɛ
pé sɛ̀sɔ̃vlã kũ àdi butɛ bĩnianɔa. À nɔ̀bɔnɔ yã dàńnɛ dɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o
kũ kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ. 34 Kína kũ ò kú andunia gũnnɔ a ɔ̃ndɔ̃ baaruu mà ń pínki.
Bùsu kũ bùsuuo pínki ń gbɛ̃nɔ zǐ ò gɛ́ a ɔ̃ndɔ̃yã ma.

5

Dikiri ɔn katɛna soru

1 Kũ Taya kína Hiramu mà kũ ò Sulemanu kà kína ũ a de gɛ̃nɛ ũ, à a ìba kenɔ
zǐa, zaakũ Dauda gbɛ̃nnamɛ yã. 2 Akũ Sulemanu légbãzã kè Hiramunɛ à pì:
3 Ń dɔ̃ kũ ma de Dauda dí le à ɔnn kàtɛ Dikiri a Ludanɛro, kũ buri kũ ò likainɔ
tɛn zǐ ká kãao yãi, ari Dikiri gɛ̀ɛ à ń kénɛ tìntin ũ. 4 Tera sà Dikiri ma Luda tò
ma ĩampaki lè. Ibɛrɛ ke kú gukearo, ásaru ke kunlo. 5 Abire yãin má ye mà
kpé bo Dikiri ma Ludanɛ, lákũ Dikiri ò ma de Daudanɛ nà, à pì a né kũ áni ká
kpatan a gɛ̃nɛ ũ mé ani kpé boarɛ. 6 Ǹ gbɛ̃nɔ da ò Lɛbana sida línɔ zɔ̃zɔ̃mɛnɛ.
Ma zĩkɛrinɔ ni zĩ pì kɛ kũ n zĩkɛrinɔ lɛɛlɛ, mani n zĩkɛri pìnɔ fĩna bonnɛ lákũ n
ò nà pínki. Ń dɔ̃ kũ ó gbɛ̃ke vĩ à lízɔ̃na dɔ̃ lán ákɔ̃nɔ Sidɔ̃denɔ bàro.

7 Kũ Hiramu Sulemanu yã pìi mà, a pɔ kè nna manamana à pì: Ò Dikiri tɔ́
kpá gbãra, zaakũ à Dauda gbà né ɔ̃ndɔ̃de, àtɛn do a gbɛ̃ dasinɔnɛ arɛ. 8 Akũ
Hiramu gbɛ̃nɔ zǐ Sulemanua à pì: Ma légbãzã kũ n kèmɛnɛ mà. Mani kɛ lákũ
ń yei nà sida línɔ kũ pini línɔ yã musu. 9 Ma zĩkɛrinɔ ni lí pìnɔ sɛ́ zaa Lɛbana
kpinɔ musu, oni kipao ísira léa, mani yĩyĩ mà gbɛ̃nɔ zĩonnɛ ísira musu. Gu kũ
n òmɛnɛn, gwen mani tó ò kátɛnnnɛ, gbasa ǹ táo. Mɔkɔ̃n sõ, yã kũ má ye ǹ

kɛmɛnɛn dí: Ǹ pɔ́ble kpá ma ɔndenɔa. 10 Lɛn Hiramu dìgɔ̃ sida líno kũ pini líno kpá Sulemanua lɛ lákũ à yei nà. 11 Sulemanu sɔ̃ àdigɔ̃ pɔ́blewɛ kpáa wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo tɔn wàa pla kũ nísio lita dúbu wàa pla. 12 Dikiri Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ lákũ à a lé sènɛ nà. Hiramu kũ Sulemanuo nna kũ kɔ̃o, akũ ò lédokɔ̃no vĩ.

13 Kína Sulemanu gbɛ̃nɔ sèsɛ Isaraila burino té píŋki à ń dá zĩ pìi gũn gbɛ̃nɔn dúbu baraakuri. 14 Àdigɔ̃ ń zĩ Lɛbana bùsun mɔ kũ mɔo gbɛ̃nɔn dúbu kuri. Gbɛ̃ pìno dì kɛ Lɛbana mɔ do, akũ òdi su ò kɛ bɛ mɔ plapla. Adoniramumɛ zɔ̀zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 15 Sulemanu gbɛ̀'arino vĩ gukpiden gbɛ̃nɔn dúbu basiikɔ̃, a sèsɛrino sɔ̃ gbɛ̃nɔn dúbu baaakɔ̃ akuri. 16 Gbɛ̃ pìno baasi, Sulemanu gbɛ̃nɔ dìtɛditɛ gbɛ̃nɔn dúbu aakɔ̃ kũ wàa aakɔ̃o, ògɔ̃ wé pá zĩ pìia. 17 Kína yã dìtɛ, akũ ò gbè gbɛ̃ntɛ̃ mananɔ yɔ̃yɔ̃ ò à, ò sètɛ ò sùo kpé pì ɛ̃pɛtɛgbɛnɔ ũ. 18 Lɛn Sulemanu zĩkɛrino kũ Hiramu zĩkɛrino kũ Gebalidenɔ lí zɔ̃zɔ̃ lɛ ò kèkɛ, ò gbèɛ kèkɛ kpé pìi bobɔ ũ.

6

Dikiri ɔn katɛnaa

1 Isarailanɔ bona Misila wɛ̀ wàa pla kũ basiikɔ̃oo gbɛra, Sulemanu kíblena wɛ̀ siikɔ̃den, a mɔ plade kũ òdi pi Zivi gũn, akũ à nà Dikiri ɔn katɛnaaa. 2 Kpé kũ à bò Dikirinɛɛ pìi gbɑ̃na kà gɑ̃sɑ̃kuru baaakɔ̃, a yàasa baro, a lei baraakuri. 3 Kpé pì èda vĩ a arɛ, a gbɑ̃na lɛɛlɛ kũ kpé pìio gɑ̃sɑ̃kuru baro, a yàasa sɔ̃ gɑ̃sɑ̃kuru kuri. 4 À a wondonɔ bòbo, a lénɔn de yàasa, a gũn kpa kpakoto. 5 À kpénɛnɔ bòbo à lìka kpé pìii kũ a Ludakukio kpa plapla kũ a kpɛo. 6 À didikɔ̃ana aakɔ̃kɔ̃, kpénɛ kũ ò kú zĩtɛnɔ yàasaa kà gɑ̃sɑ̃kuru sɔsɔɔro, a kũ ò kú guraguranɔ suddodo, a kũ ò kú musunɔ supplapla. Dikiri kpé gbè kũ ò kú musunɔ yàasa kɑ̀a zĩtɛ pɔ́i, de ò e ò kpénɛ pìi líkɔ̃kũnɔ didia kpé pìi gbèfɔ̃naa sari yãi.

7 Kũ òtɛn kpé pì bo, ò bò kũ gbè kũ ò à zaa a yɔ̃kiaomɛ. Odi ére ke gã ke zĩkɛbɔ ke kĩni ma kpé pì bokiaro. 8 Kpénɛ kũ ò kú zĩtɛnɔ píŋki gɛ̃ki kú a gènɔmidɔki kpamɛ. Dididi gɛ̀ɛ kpénɛ kũ ò kú guraguranɔ kũ kpénɛ kũ ò di a musunɔ kĩnaa. 9 Kũ à kpé pìi bò à làka, à dɔ̀ kũ zà líno kũ sida lí lèkɛtɛnɔ. 10 À kpénɛ pìno bò kpé pìi gbɑ̃na lémmɛ. A píŋki lei gɑ̃sɑ̃kuru sɔsɔɔromɛ, akũsɔ̃ ò ń pépɛ kpé pìia kũ sida lío.

11 Akũ Dikiri yã ò Sulemanunɛ à pì: 12 Kpé kũ ntɛn bo díkĩna yã musu, tó ntɛni ma ɔdɔki gwa, tó n ma yãdannɛnanɔ kè, tó ń yã kũ ma dìtɛńnɛnɔ kũna ntɛn zĩ kɛa, mani lé kũ ma sè n de Daudanɛ papannɛ. 13 Manigɔ̃ kú ma gbɛ̃ Isarailanɔ té, mani ń tónlo.

14 Kũ Sulemanu kpé pìi bò à làka, 15 à sida lí lèkɛtɛnɔ nàna a gbɔ̀lia a gũn kpémkpɛm zaa zĩtɛ ari a sakaa, akũ à pini lí lèkɛtɛnɔ kpàtɛ a zĩtɛ píŋki. 16 À kpénɛ kè kpé pìi gũn Ludakuki ũ, a gbɑ̃na kà gɑ̃sɑ̃kuru baro, akũ à sida lí lèkɛtɛnɔ nàna a gbɔ̀lia kpémkpɛm zaa zĩtɛ ari a sakaa. 17 Kpé pì kpéda gbɑ̃na kà gɑ̃sɑ̃kuru bupla. 18 Sida lí kũ ò nàna kpé pìi gũn, ò ɔzĩ kèa lán tùru kũ lávu pianaao bà. A píŋki bi sida límɛ, a gbè ke dí bo gukea ò èro. 19 À kpé pì né kèkɛ Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ àkpati ditɛki ũ. 20 Kpénɛ pìi gbɑ̃na kà gɑ̃sɑ̃kuru baro, a yàasa dɔ baro, a lei sɔ̃ baro. À wura atɛ̃nɛ nàna kpénɛ pìi gbɔ̀lia píŋki. À turaretitikpataki kũ ò kè kũ sida lío nàna kũ wuraao dɔ. 21 À wura atɛ̃nɛ nàna kpéda gbɔ̀lia dɔ, akũ à mɔ̀kakɔ̃ana kũ ò pì kũ wuraaonɔ lòkoloko kpénɛ gbɔ̀ kũ à wuraa nànaaa pìia kpélɛlɛ kpa. 22 À wuraa nàna kpé pìi gũngũn kpémkpɛm kũ turaretitikpataki kũ à kú kpénɛ pìi sarɛo.

23 À kù lí à kɛrubunɔ ũ mèn pla, à dìtɛ kpénɛ gũn. Kɛrubuu pìnɔ lei kà gɑ̃sɑ̃kuru kuri. 24 Ń dèmbɛrɛnɔ gbɑ̀na kà gɑ̃sɑ̃kuru sɔsɔɔro. Zaa dèmbɛrɛ do léa la ari a do léa dire a gbɑ̀na kà gɑ̃sɑ̃kuru kuri. 25 Kɛrubu mèn pla pìnɔ bòkɔ̃a, ò lɛɛlɛmɛ. 26 Ń pla ń pínki lei kà gɑ̃sɑ̃kuru kurikuri. 27 Akũ à ń kátɛ kpé pì né gũn. Ń dèmbɛrɛnɔn poroporona, a do dèmbɛrɛ gèɛ à pè gbɛ̀lia dire, a do pɔ́ pè gbɛ̀lia la, akũ ń dèmbɛrɛ kũ ò gɛ̃nɔ pèkɔ̃a kpénɛ pì guragura. 28 À wuraa nàna kɛrubuu pìnɔa dɔ. 29 À ɔzĩ kè kpé pìi gbɛ̀nɔa kpéda kũ a néo pínki, à kɛrubunɔ wɑ̃nzɑ̃n kè kũ domina línɔ kũ lávu piananɔ. 30 À wuraa kpàtɛ kpé pì zĩtɛ dɔ, kpéda kũ a néo pínki. 31 À kpénɛ pì gbànɔ kũ a lípɛtɛnɔ kè kũ kù lío. A musu kè sɔ̃ntɛ. 32 À ɔzĩ kè kù lí gbà mèn pla pìnɔa, à kɛrubunɔ wɑ̃nzɑ̃n kè kũ domina línɔ kũ lávu piananɔ, akũ à wuraa nànaa. 33 À kpéda gbà lí kè kusuru siikɔ̃ kũ kù lío dɔ. 34 À a gbànɔ kè kũ pini lío né pla. Gbàa pìnɔ né pínki dì nakɔ̃a guragura. 35 Akũ à ɔzĩ kè gbàa pìnɔa, à kɛrubunɔ wɑ̃nzɑ̃n kè kũ domina lío kũ lávu pianaao, akũ à wuraa nànaa.

36 À bĩni bò à lìka a ɔnnyĩ. Bĩni pìi gbè kũ ò ànɔ vĩ didikɔ̃ana lɛu aakɔ̃kɔ̃, akũ sida lí kũ ò zɛ̃nɔ kpákpa a musu. 37 Ò Dikiri kpé pì ɛ̃ pètɛ Sulemanu kíblena wɛ̀ siikɔ̃den, a mɔ kũ òdi pi Zivi gũmmɛ, 38 akũ ò a lakiti kè a wɛ̀ kuri awɛɛdoden, a mɔ sɔraakɔ̃de kũ òdi pi Bulu gũn lákũ à kpé zĩ dìtɛ nà. A bona kũ a kɛkɛnaao kà wɛ̀ suppla.

7

Sulemanu bɛ bonaa

1 Sulemanu a bɛ bona zĩ kè pínki wɛ̀ kuri awɛɛ'aakɔ̃mɛ. 2 À kpé kũ òdi pi Lɛbana líkpɛ bò, a gbɑ̀na kà gɑ̃sɑ̃kuru basɔɔro, a yàasa kà gɑ̃sɑ̃kuru bupla akuri, a lei sɔ̃ baraakuri. A sida línɔ pètɛpɛtɛ dɔ̀rɔ siikɔ̃, akũ à sida lí kũ ò ànɔ dàdaŋla 3 mèn bupla awɛɛsɔɔro, dɔ̀rɔ kũ dɔ̀rɔɔo gɛ̃rogɛ̃ro lɛu aakɔ̃, akũ à sida línɔ kpàkpa lí kũ ò kpàa pìnɔla. 4 À a wondonɔ bòbo didikɔ̃ana dɔ̀rɔ aakɔ̃kɔ̃, ń arɛ dɔdɔkɔ̃ana. 5 Kpé pì lénɔ lei kũ a yàasaao pínki lɛɛlɛmɛ. A lénɔ mèn aakɔ̃kɔ̃ dire kpa kũ la kpao, ń arɛ dɔdɔkɔ̃ana. 6 À lígbanɔ pètɛpɛtɛ kpé pì kpélɛlɛa. Kpélɛlɛ pìi gbɑ̀na kà gɑ̃sɑ̃kuru bupla akuri, a yàasa sɔ̃ baraakuri. À gãnu bò lígba pìnɔ arɛ, akũ à lígbanɔ pètɛpɛtɛ à èda dɔ gãnu pì léa.

7 À a kíblegbaa dìtɛ gãnu pìn. Gwen àdi yã̀ gɔ̃gɔ̃n, akũ òdi pi Yãkpatɛkɛkpɛ. À sida lí lèkɛtɛnɔ nàna a gbɛ̀lia zaa zĩtɛ ari a sakaa. 8 A kpé kũ àdi in kú arɛ. À bòkɔ̃a kũ gãnu pìio. Lɛn kpé kũ à dɔ̀ Firi'auna néngbɛ̃ kũ à sè nɔ ũnɛ de lɛ dɔ. 9 Kpé pìnɔ bona, gbè mananɔn ò pètɛo ari à gèɛ pé a sakaa. Ò gbèɛ pìnɔ yɔ̃ gbasa ò zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ kũ sàkasakaao kpa plapla pínki. Lɛmɛ ɔn kpa de lɛ kũ bàai kpao. 10 Ò kpé pìnɔ ɛ̃ pètɛ kũ gbè gbɛ̃ntɛ̃ mananɔ, a kenɔ gbɑ̀na kà gɑ̃sɑ̃kuru kuri, a kenɔ sɔ̃ sɔraakɔ̃, 11 gbasa ò bò kũ gbè mana kũ ò yɔ̃ ò ànɔ kũ sida lío. 12 À bĩni bò à lìka ɔn zɔ̃kɔ̃ pìii, à gbè kũ ò ànɔ vĩ didikɔ̃ana dɔ̀rɔ aakɔ̃, akũ sida lí kũ ò ànɔ kpákpa a musu, lákũ Dikiri kpé kũ a èdaao ɔn bĩni de nà.

Dikiri ɔn pɔ́nɔ

13 Kína Sulemanu gbɛ̃nɔ zì ò Huramu sísi zaa Taya, akũ ò sù kãao. 14 Huramu pì da bi Nafatali burimɛ, akũsɔ̃ gyaanɔmɛ. A de bi Taya gbɛ̃mɛ, akũsɔ̃ mɔ̀gotɛ̃ ɔzĩkɛriimɛ. Huramu pì ɔ̃ndɔ̃ kũ asɑ̃nsĩnio kũ dɔ̃naao vĩ mɔ̀gotɛ̃ zĩ sĩnda pínki gũn. Kũ à sù kína Sulemanu kĩnaa, akũ à zĩ kũ à dàarɛ kè pínki.

15 À mɔ̀gba pì mɛ̀n pla kū mɔ̀gotɛ̃o. A pínki lei kà gɑ̃̀sɑ̃kuru baro plansari, a lɛ́ yàasa kà kuri awɛɛpla. 16 À a fùraa pì kū mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n pla à kùtɛ mɔ̀gba pìnɔ musu. Fùraa pìnɔ lei kà gɑ̃̀sɑ̃kuru sɔsɔɔro. 17 À mɔ̀kakɔ̃ananɔ pì, akū à fi̊fĩ a fùraa pìnɔa lán mɔ̀wakarɛ bà, ò lokolokona mɛ̀n suppla. 18 À pónɔ pì lán bísi nénɔ bà à dɔ̀dɔ mɔ̀gba fùraa pìnɔa à lìkai dɔ̀rɔ pla, mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ gɛ̃i kū a musuo. A fùraa pìnɔn lɛɛlɛmɛ pínki. 19 À Dikiri kpɛ́ èdaa mɔ̀gba fùraa pìnɔ pì kū dɔ̃naao lán tafetira vú bà. Tafetira vú pìnɔ lei kà gɑ̃̀sɑ̃kuru siisiikɔ̃. 20 Bísi né pìnɔn dɔdɔ mɔ̀gba fùraa pìnɔ kʊ̀dɔki musu mɛ̀n wàa dodo likana mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔi dɔ̀rɔdɔrɔ. 21 Akū à mɔ̀gba pìnɔ pɛ̀tɛpɛtɛ kū ò Dikiri kpɛ́ èda kūna. À tɔ́ kpà ɔpla pónɛ Ani Kátɛ, ɔzɛ pó sɔ̃ Gbɑ̃na Kúa. 22 Mɔ̀gba pìnɔ fùranɔ bò lán tafetira vú bà. Lɛn à mɔ̀gba pìnɔ pì lɛ pínki.

23 À mɔ̀ɔ kàsa íkaki ũ bùkutu. A lɛ́ la kpa ari a lɛ́ dire kpa kà gɑ̃̀sɑ̃kuru kuri, a lei kà gɑ̃̀sɑ̃kuru sɔɔro, a lɛ́ yàasa sɔ̃ baraakuri. 24 À ɔzĩ kɛ̀ íkaki pìia lán tùrunɔ bà, à lìka a léi gɛ̃i dɔ̀rɔ pla, gɑ̃̀sɑ̃kuru do pínki tùru mɛ̀n kuri. À íkaki pìi kàsa lɛɛlɛ kū tùru wɑ̃nzɑ̃nde pìnɔ. 25 Íkaki pì di zùsa mɛ̀n kuri awɛɛplanɔa. Zù mɛ̀n aakɔ̃nɔ mì dɔ gugbɑ̃nduru kpa, mɛ̀n aakɔ̃nɔ ifɑ̃lɛtɛ kpa, mɛ̀n aakɔ̃nɔ gɛ̀nɔmidɔki kpa, mɛ̀n aakɔ̃nɔ sɔ̃ ifɑ̃boki kpa. Íkaki pì di ń̀ musu, akūsɔ̃ ń̀ pɔ̀rɔnɔ dɔdɔ guragura. 26 Íkaki pìi gègetee kà ɔla yàasa ũ. A sɑ̃ de lán oro sɑ̃ bà, lán tafetira sɑ̃ bà. Dirɔm lɛ́ wàa do ín àdi sí.

27 À tadibɔnɔ pì kū mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri. Ń̀ pínki gbɑ̀̃na kà gɑ̃̀sɑ̃kuru siikɔ̃, a yàasa dɔ siikɔ̃, a lei sɔ̃ aakɔ̃. 28 Kū ò tadibɔɔ pìnɔ pì, ò mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔ kpà à gbánɔ dagura. 29 Akū ò músu wɑ̃nzɑ̃nnɔ kɛ̀ mɔ̀ lɛ̀kɛtɛɛ pìnɔa pínki kū zùsa wɑ̃nzɑ̃nnɔ kū kɛrubu wɑ̃nzɑ̃nnɔo. Ò lávutãna wɑ̃nzɑ̃n kɛ̀ músuu pìnɔ kū zùsa pìnɔ musu kū a gɛ̃io. 30 Tadibɔɔ pìnɔ mɔ̀gotɛ̃ gére kū gòoo vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃. Ò gbá vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃ dɔ. Gbá pìnɔ musun òdi ta din. Ò gbá pìnɔ kàsa, ò lávutãna wɑ̃nzɑ̃n kɛ̀ a kpa siikɔ̃a. 31 Tadibɔɔ pìnɔ lɛ́ wɛ̃na bùkutu, a lɛ́ kpa bona gɑ̃̀sɑ̃kuru do, akūsɔ̃ à lòkotoo kà ɔtã do. Ò wɑ̃nzɑ̃n kɛ̀ a lɛ́ kū à bò musua dɔ. Tadibɔɔ pìnɔ mɔ̀ lɛ̀kɛtɛ kusurudenɔ vĩ, ò de bùkuturo. 32 Gére pìnɔn kú mɔ̀ lɛ̀kɛtɛɛ pìnɔ gɛ̃i. A gònɔ pépɛna tadibɔɔ pìnɔ gbánɔa. Gére pìnɔ lei kà gɑ̃̀sɑ̃kuru do kū a kusuo. 33 Ò gére pìnɔ pì lán sɔ̃go pó bàmɛ. Ò a gònɔ kū a gérenɔ kū a mɔ̀terererenɔ kū a oronɔ kàsa kū mɔ̀gotɛ̃o pínki. 34 Tadibɔɔ pìnɔ kūki vĩ mɛ̀n siisiikɔ̃ a kusurunɔa. 35 Tadibɔɔ pìnɔ musu de bùkutu, a lei kà ɔtã do. A gbánɔ kū a mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔn na tadibɔɔ pìnɔ musu. 36 À kɛrubu wɑ̃nzɑ̃n kɛ̀ a gbánɔ kū a mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔa kū músu wɑ̃nzɑ̃nnɔ kū domina línɔ wɑ̃nzɑ̃nnɔo, gu kū à lè pínki. À lávutãna wɑ̃nzɑ̃n kɛ̀ à lìkai dɔ. 37 Lɛn à tadibɔɔ pìnɔ pì lɛ. À kàsa pó dokɔ̃nɔ gũmmɛ, ń̀ zɔ̃kɔ̃kɛ kū ń̀ bonaao lɛɛlɛmɛ.

38 Akū à dàgaa pì kū mɔ̀gotɛ̃o mɛ̀n kuri. A pínki dì í sí dirɔm lɛ́ siisiikɔ̃. Dàgaa pìnɔ yàasa kà gɑ̃̀sɑ̃kuru siisiikɔ̃. Kū à dàgaa pìnɔ dìdi tadibɔ mɛ̀n kurii pìnɔa, 39 akū à kàtɛ Dikiri kpɛ́ arɛ, mɛ̀n sɔɔro ɔplai, mɛ̀n sɔɔro ɔzɛi. À íkaki pìi dìtɛ ɔzɛ kpa Dikiri kpɛ́ kusuru kū à kú ifɑ̃boki gɛ̀nɔmidɔki kpa sarɛ. 40 Akū Huramu oro túbukabɔnɔ kū a sɛ́tɛbɔnɔ kū ta arusibɔnɔ pì dɔ. Lɛn à Dikiri ɔn zĩ kū kína Sulemanu dàarɛ kɛ̀ lɛ, à a lakiti kɛ̀ pínki. 41 Zĩ kū à kɛ̀ɛ pìnɔn dí: Mɔ̀gba mɛ̀n pla, a fùra kū à bò lán lo bà kū à kú mɔ̀gba pìnɔ musu mɛ̀n pla, mɔ̀kakɔ̃ana kū à zɑ̃ blèo a fùraa pìnɔa mɛ̀n pla, 42 bísi né kū à dɔ̀dɔ mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔa musu mɛ̀n wàa pla. À kè ari dɔ̀rɔ pla zɑ̃̀blebɔ ũ mɔ̀gba fùraa pìnɔa. 43 Tadibɔɔ pìnɔ mɛ̀n

kuri kũ a dàganɔ mèn kuri. 44 Íkaki mèn do kũ zùsa kũ à kú a zĩtɛnɔ mèn kuri awɛɛpla. 45 Túbukabɔɔ pìnɔ kũ a sétɛbɔnɔ kũ ta arusibɔnɔ. Pɔ́ kũ Huramu pì kína Sulemanunɛ Dikiri ɔn pɔ́ ũnɔ pínki, à ń pí kũ mɔ̀gotɛ̃ kũ ò lɔ̀lɔɔomɛ. 46 Kína tò ò pɔ́ pìnɔ kàsa kũ Yoda gbɛ̀lio zaa Suko kũ Zarɛtão dagura. 47 Sulemanu dí tó ò pɔ́ kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃oo pìnɔ yɔ̃ kilooa à a tìkisi dɔ̃ro, kũ à kè dasi yãi.

48 Sulemanu pɔ́ kũ à kú Dikiri kpé gũnnɔ pì dɔ, turaretitikpataki kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ wura teburu kũ òdi Dikiri burodi kátɛaao 49 kũ fitiladibɔ kũ ò kàtɛ kpéda gũn kpénɛ arɛ ɔplai kũ ɔzɛo mèn sɔsɔɔro. Ò pì kũ wuraao atɛ̃nɛ kũ a fitilanɔ kũ a kpàkonɔ pínki, ò lávu wãnzãn kèḿma. 50 À wura tokonɔ pì dɔ kũ fitiladɛbɔnɔ kũ tanɔ kũ gɔ̃mbɔnɔ kũ tésibɔnɔ kũ kpénɛ kũ òdi pi Ludakuki gbà asigbenɔ kũ kpéda pónɔ. 51 Kũ kína Sulemanu Dikiri ɔn zĩ pìi kè à làka pínki, akũ à sù kũ wuraao kũ andurufuuo kũ pɔ́ kũ a de Dauda dìtɛ Dikiri pɔ́ ũnɔ, akũ à kà Dikiri ɔn aruzɛkɛkatɛkin.

8

Tana kũ Dikiri àkpatiio a kpén

1 Akũ kína Sulemanu Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi Yurusalɛmu, ń buri don'arɛdenɔ kũ ń ɔmbedenɔ ń pínki, de ò su ò Dikiri bàka kunna kũńwo àkpati sé Dauda wɛ̃tɛ kũ òdi pi Zaiɔ̃ ò suo. 2 Akũ Isarailanɔ kàkara a arɛ ń pínki mɔ supplade Ɛtanimu dikpɛgɔrɔ zĩ. 3 Kũ Isaraila gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ sa'orinɔ Dikiri àkpatii pìi sè 4 kũ dakarɛki kutao kũ Dikiri pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ. Sa'orinɔ kũ Levi burinɔ mé ò pɔ́ pìnɔ sè ò sùo, 5 akũ kína Sulemanu kũ Isaraila kũ ò kàkaraainɔ sa ò kũ sãnɔ kũ zùnɔ àkpatii pì arɛ. Pɔ́ kũ ò sa òoo pìnɔ dasi kè zɔ̃kɔ̃, adi sí naroro. 6 Akũ sa'orinɔ gɛ̃̀ kũ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatiio a kpén ari kpénɛ kũ òdi pi Ludakukin. Ò dìtɛ a ditɛkia gwe kɛrubunɔ gɛ̃i. 7 Kɛrubuu pìnɔ dèmbɛrɛnɔn poroporona àkpatii pì kũ a sélinɔla. 8 A séli pìnɔ gbǎna ari òdi ń lé e Dikiri kpé kpéda gũn, ama òdi e ɔnnlo. Lí pìnɔn kú gwe ari kũ a gbãrao. 9 Póke kú àkpatii pìi gũnlo, tó adi kɛ gbè anlo mèn pla kũ Musa dàn zaa Orɛbu, gu kũ Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ Isarailanɔ ń bona Misila gbɛra baasiro.

10 Kũ sa'orinɔ bɔ̀tɛ Dikiri kpén, túsukpɛ kpé pìi pà, 11 odi fɔ̃ ò gɛ̃̀ ò ń zĩ kɛ gwero túsukpɛ pì yãi, zaakũ Dikiri gakuri a kpé pà. 12 Akũ Sulemanu pì: Dikiri pì ánigɔ̃ kú túsukpɛ sira gũmmɛ. 13 Akũ à pì Dikirinɛ: Ma kpé naasi díkĩna bɔ̀nnɛ, ǹgɔ̃ kú a gũn gɔrɔ sĩnda pínki. 14 Akũ à lìtɛ à arɛ dɔ paria à sa mana òńnɛ. 15 Akũ à pì: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá! À lé sè ma de Daudanɛ, akũ à pàpa. Zaakũ à pì, 16 zaa gɔrɔ kũ a a gbɛ̃ Isarailanɔ bɔ̀tɛ Misila, ádi Isaraila wɛ̃tɛ ke ditɛ ò kpé bon arɛro. Daudan a sè a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 17 Kũ ma de Dauda ye à kpé bo Dikiri Isarailanɔ Ludanɛ, 18 akũ Dikiri pìnɛ kpébonaarɛ de a tó gɔ̃ kúa laasun kũ à kɛ̀ɛ pì mana, 19 ama adi kɛ àkũ mé ani boarɛro, a zĩda né ke mé ani boarɛ. 20 Akũ Dikiri kè lákũ à a lé sènɛ nà. Ma gɔ̃ ma de Dauda gɛ̃nɛ ũ, ma vutɛ Isaraila kpatan lákũ Dikiri Isarailanɔ Luda a lé sè nà, akũ ma kpé dí bònɛ de a tó gɔ̃ kúa yãi. 21 Gwen ma Dikiri àkpati ditɛki kɛ̀kɛn. Dikiri bàka kunna kũ ó dizinɔ ń bona Misila gbɛra yã kú a gũn.

Sulemanu aduakɛna a gbɛ̃nɔnɛ

22 Sulemanu arɛ dɔ̀ Dikiri gbagbakia Isaraila kũ ò kakarana gwenɔ wára ń pínki, akũ à a ɔnɔ sè musu 23 à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, gbɛ̃ke dì sí lɛkɔ̃a kũnwo musu ke zĩtɛro. N gbɛ̃kɛ gũn n bàka kú kũ n zɔ̀bleri kũ ò té n zén kũ

nèsɛdoonɔ. 24 N yã̄ kū̃ n a lé sè n zɔ̀bleri ma de Daudanɛɛ pàpa. N ò kū̃ lɛ́omɛ yã̄, gbãra sà n pàpa. 25 Tera sà Dikiri Isarailanɔ Luda, n lé sè n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ n pì, tó a burinɔ ń zĩda kūna dɔ̃ akūsɔ̃ ò té n zén lákū̃ à téi nà, onigɔ̃ kú Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki. 26 Isarailanɔ Luda, ǹ tó yã̄ kū̃ n ò n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ kɛ yãpura ū̃ sà. 27 Ama Luda, ĩnigɔ̃ kú zĩtɛ la yãpuran yá? Musu kū̃ a leikɛo ni fɔ̃ à n síro, bele kpé kū̃ ma bònnɛ díkĩna sàa? 28 Dikiri ma Luda, ǹ laakari dɔ makū̃ n zɔ̀bleriia, ǹ ma aduakɛna kū̃ ma kutɛkɛnao sí. Ǹ sã̄ kpá ɔ́ kū̃ makū̃ n zɔ̀bleri matɛn dɔnyĩi kū̃ adua kū̃ matɛn kɛmmao gbãra. 29 Ǹ tó n wé gɔ̃ pɛna kpé díkĩnaa gwãani kū̃ fãnantɛ̃o, gu kū̃ n pì n tó nigɔ̃ kúa díkĩna pìi. Ǹ adua kū̃ makū̃ n zɔ̀bleri madì kɛ arɛdɔna gu día ma. 30 Tó makū̃ n zɔ̀bleri ke n gbɛ̃ Isarailanɔ arɛ dɔ̀ gu día, tó ó wé kèmma, ǹgɔ̃ ó wékɛna sí zaa n kúkia musu ǹ sùru kɛ kūoo.

31 Tó gbɛ̃ taari kè a gbɛ̃dakenɛ, akū̃ ò pìnɛ à yã̄ sí kū̃ n tɔ́o, tó à sù à yã̄ sì kū̃ n tɔ́o n gbagbaki dí arɛ, 32 ǹgɔ̃ zɛ kūńwo zaa n kúkia musu ǹ mɔńnɛ. Ǹgɔ̃ yã̄ gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blerinɔnɛ ǹ yã̄ da taaridela, de a yãkɛna wí a musu ǹ yã̄ nna kpá taarisaridea, de ò le ò dɔ̃ kū̃ à yãke vĩro. 33 Tó n gbɛ̃ Isarailanɔ ibɛrɛnɔ zl̀i blèḿma durunna kū̃ ò kènnɛ yãi, ò tà kūńwo, tó ò èra ò arɛ dɔ̀mma ò n sisi, tó ò wé kèmma ò kútɛ kènnɛ kpé díkĩnaa, 34 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kūńwo ǹ sùru kɛ kūńwo kū̃ ń durunnanɔ, ǹ su kūńwo bùsu kū̃ n kpà ń dizinɔa díkĩna pìi gūn.

35 Tó ludambɛ gɔ̀ da wárawara, legū̃ dì maro kū̃ ò durunna kènnɛ yãi, tó ò arɛ dɔ̀ gu díkĩnaa ò wé kèmma ò n sisi, akūsɔ̃ ò kpɛ lì ń durunnanɛ kū̃ n wé tà̃ḿma yãi, 36 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kūńwo ǹ sùru kɛ kūńwo kū̃ ń durunnanɔ. Ǹgɔ̃ ń da zé manan, ǹ tó legū̃ ma n bùsu kū̃ n kpà n gbɛ̃nɔa ń pɔ́ ū̃ dí gūn. 37 Tó nà ke gagagyã kà bùsu dín, ke pɔ́wɛsirakū̃ ke pɔ́pukpana ke kwanɔ ke kwa'eseblerinɔ ke tó ibɛrɛnɔ lìka ń wɛ̃tɛ kei ke tó kisira ke gyã gɛ̃ ń té, 38 tó ń gbɛ̃ke yã̄ kū̃ à a le dɔ̃̀, tó à a ɔ dɔ̀ kpé díkĩna kpa, tó à wé kèmma à kútɛ kènnɛ, 39 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kãao ǹ sùru kɛ kãao, ǹ kpái. Ǹgɔ̃ fĩna bonɛ a yãkɛnaaa, zaakū̃ ń a nèsɛ dɔ̃. Mɔkɔ̃n mé ń gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛ dɔ̃. 40 Lɛn onigɔ̃ vĩna kɛnnɛ lɛ ari ń wɛ̀ndi lén bùsu kū̃ n kpà ń dizinɔa díkĩna gūn.

41-42 Zaakū̃ oni n tɔ́ zɔ̃kɔ̃ kū̃ n gɑ̀sã̄ gbãnao kū̃ n ɔ kū̃ à poronaao baaru ma, tó gbɛ̃ zl̀tɔ kū̃ à de n gbɛ̃ Isaraila buri ūro bò bùsu zɑ̃̀zãn à sù n tɔ́ yãi, tó à arɛ dɔ̀ kpé día à wé kèmma, 43 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kãao ǹ yã̄ kū̃ à wé kèmma kɛnɛ, de andunia buri sĩnda pínki le à n tó dɔ̃, ò vĩna kɛnnɛ lákū̃ n gbɛ̃ Isarailanɔ dì kɛnnɛ nà, onigɔ̃ dɔ̃ kū̃ n tó kú kpé kū̃ ma bò día.

44 Tó n gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gèɛ zl̀ ká kū̃ ń ibɛrɛnɔ, bee gu kū̃ n ń zĩn pínki, tó ò arɛ dɔ̀ wɛ̃tɛ kū̃ n sè día kū̃ kpé kū̃ ma bònnɛ díɔ, tó ò wé kèmma, 45 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kūńwo kútɛ kū̃ ò kènnɛ yãi, ǹ yã̄ nna kpáḿma. 46 Zaakū̃ gbɛ̃ke dì gí durunna kɛiro, tó ò durunna kènnɛ, tó n pɔ fɛ̃́ńyĩ n ń ná ń ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩ̃, tó ò tà kūńwo ń bùsun zl̀zɔnɔ ū̃ bùsu zɑ̃̀zã ke a kãnin yá, 47 tó ò nèsɛɛ lìtɛ bùsu kū̃ òtɛn zɔ̀ blen pìi gūn, tó ò èra ò kútɛ kènnɛ gwe ò pì: O durunna kè, o taari kè, o yã̄ vãni kè, 48 tó ò arɛ dɔ̀mma kū̃ nèsɛ mèn doo kū̃ ń pɔyeinaao pínki zaa bùsu kū̃ òtɛn zɔ̀ blen ń ibɛrɛnɔnɛ pìi gūn, tó ò arɛ dɔ̀ bùsu kū̃ n kpà ń dizinɔa kū̃ wɛ̃tɛ kū̃ n sɛ̀ɛo kū̃ kpé kū̃ ma bònnɛ díooa, tó ò wé kèmma, 49 zaa n kúkia musu ǹgɔ̃ zɛ kūńwo kútɛ kū̃ ò kènnɛ yãi, ǹ yã̄ nna kpáḿma. 50 Ǹgɔ̃ sùru kɛ kū̃ n gbɛ̃ kū̃ ò durunna kènnɛnɔ kū̃ taari kū̃ ò kɛ̀ɛo, ǹ tó gbɛ̃ kū̃ òtɛn zɔ̀ bleńnɛnɔ ń

wɛ̃nda gwa, 51 zaakũ n pɔ́vĩnanɔmɛ, n gbɛ̃ kũ n ń bɔ́tɛ Misilanɔ wétãmma pãsĩ gũnnɔmɛ.
52 Ǹ tó n wɛ́ gɔ̃ kú makũ n zɔ̀bleriia, ǹ sã kpá kútɛ kũ ma kènnɛi kũ kútɛ kũ n gbɛ̃ Isarailanɔ kènnɛo. Ǹ sã kpáńyĩ gɔrɔ kũ ò wiki lèmma pínki. 53 Dikiri Luda, zaakũ andunia buri sĩnda pínki gũn mɔ́kɔ̃nɔn n ń sɛ́ n gbɛ̃nɔ ũ, lákũ n ò n zɔ̀bleri Musa gãi nà gɔrɔ kũ n ó dizinɔ bɔ̀tɛ Misila.
54 Gɔrɔ kũ Sulemanu tɛn wɛ́ kɛ Dikiria, à kutɛna a kosoamɛ kũ a ɔnɔo porona musu. Kũ à adua kɛ̀ à làka, akũ à fùtɛ à zè Dikiri gbagbakia gwe, 55 akũ à sa mana ò Isaraila kũ ò kú gwenɔnɛ ń pínki, à ò gbãnagbãna à pì: 56 Ò Dikiri sáabu kpá, zaakũ à ókɔ̃nɔ a gbɛ̃ Isarailanɔ gbà ĩampaki lákũ à ò nà. Yã̄ mana kũ à a lé sè a zɔ̀bleri Musa gãinɔ pàpa pínki, a ke dí létɛ pãro. 57 Dikiri ó Luda gɔ̃ kú kũoo, lákũ à kú kũ ó dizinɔo nà. Àsun ó tónlo, àsun pã̄ kpáwáiro. 58 À tó ò swɛ̃̀ kpáawa ògɔ̃ té a zén, ògɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna kũ yã̄ kũ à dà ó dizinɔnɛnɔ, ògɔ̃ a ɔdɔki gwa. 59 Adua kũ ma kɛ̀ Dikiri ó Ludaa gɔ̃ dɔn fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Àgɔ̃ yã̄ nna kpá makũ a zɔ̀bleriia kũ a gbɛ̃ Isarailanɔ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, 60 de andunia buri sĩnda pínki le à dɔ̃ kũ Dikiri bi Ludamɛ, a pãnde kunlo. 61 À kù à á swɛ̃̀ kpá Dikiri ó Ludaa mámmam, àgɔ̃ a ɔdɔki gwa, àgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna lákũ á kũna gbãra nà.

Dikiri ɔn sakɛnaa

62 Akũ kína kũ Isarailanɔ ń pínki sa ò Dikiria. 63 Sulemanu kɛnnakũkɔ̃o sa ò Dikiria kũ zùnɔ dúbu baro awɛɛpla kũ sãnɔ dúbu basuddo. Lɛn kína kũ Isarailanɔ ń pínki Dikiri ɔn sa kɛ̀ lɛ. 64 Zĩ pìia kína gbɜ̃̀ bò ɔn kũ à kú Dikiri kpé kpélɛlɛaanɛ, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò gwe kũ pɔ́blewɛ gbao kũ kɛnnakũkɔ̃o sa nísio, zaakũ sa'oki kũ à kɛ̀ kũ mɔ̀gotɛ̃o kũ à kú Dikiri kpé kpélɛlɛa zɔ̃kɔ̃ro, adi fɔ̃ à sì pínkiro. 65 Zĩ birea Sulemanu kũ Isarailanɔ ń pínki dikpɛ kɛ̀ Dikiri ń Ludanɛ ari gɔrɔ suppla, akũ ò Kutadɔna dikpɛ kɛ̀ gɔrɔ suppla dɔ. A pínki kɛ̀ gɔrɔ gɛ̃ro donsari. Ò dasi manamana, ò bò zaa Lebo Amata ari à gèɛ pé Misila bùsu lézɛki swaa. 66 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ à ń gbárɛ, akũ ò lé zàa ò tà ń bɛa kũ pɔnnao. Ń̀ pɔ kɛ̀ nna yã̄ mana kũ Dikiri kɛ̀ a zɔ̀bleri Dauda kũ a gbɛ̃ Isarailanɔnɛ pínki yãi.

9

Dikiri bo à suna Sulemanua

1 Kũ Sulemanu Dikiri ɔnn kàtɛ à làka kũ a ɔnnwo kũ zĩ kũ a pɔ kúanɔ pínki, 2 akũ Dikiri èra à bò à sùa a gɛ̀n pladeo lákũ à bò à sùa Gibiɔ̃ nà 3 à pìnɛ: Ma adua kũ n kɛ̀ kũ kútɛ kũ n kènmɛnɛoo mà. Ma kpé kũ n bòo pìi dìtɛ ma pɔ́ ũ, ma tɔ́ nigɔ̃ kúa lakanaa sari. Ma wé nigɔ̃ kúa, ma pɔ nigɔ̃ kúa. 4 Mɔkɔ̃n sɔ̃, tó ń té ma zén súsu kũ nèsɛ purao lákũ n de Dauda bà, tó ń yã̄ kũ ma dìtɛnnɛnɔ kũna kũ ma yã'onnɛnanɔ, tó ntɛni ma ɔdɔki gwa, 5 mani n kpata zĩni pétɛ Isarailanɔ té, anigɔ̃ lakana vĩro, lákũ ma a lé sè n de Daudanɛ nà, ma pì a burinɔ nigɔ̃ kú Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki. 6 Tó mɔkɔ̃n ke n nénɔ kpɛ lìmɛnɛ sɔ̃, tó á ma dokayãnɔ kũ yã̄ kũ ma dìtɛárɛnɔ kũnaro, tó a gɛ do tãnanɔi ari átɛni ń gbagba, 7 mani Isarailanɔ bɔtɛ bùsu kũ ma kpàḿman, mani gí kpé kũ ma dìtɛ ma pɔ́ ũ pìii, oni gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ, pina pɔ́ ũ buri sĩnda pínkinɛ. 8 Bee kũ kpé pì naasikɛo, a yã̄ ni bo gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛ a sarɛnɔ sarɛ. Oni suru gá ò pi: À kɛ̀ dera Dikiri kɛ̀ bùsu dí kũ kpé díoonɛ lɛɛ? 9 Oni pińnɛ: Kũ ò pã̄ kpà Dikiri ń Luda kũ à ń dizinɔ

bɔ̀tɛ Misilai yãimɛ. Ò zè kũ tãnanɔ, ɔ̀tɛni ń̀ gbagba ɔ̀tɛn kútɛ́ńnɛ. Abire yãin Dikiri kisira dí zl̀mma píŋki.

Sulemanu yãkɛna kparanɔ

10 Sulemanu ɔn mèn pla pìnɔ kàɛ wɛ̃̀ baromɛ, Dikiri ɔn kũ a zĩ̃da bɛo. Abire gbɛran 11 à Galili bùsu wɛ̃tɛ kpà Taya kína Hiramua mèn baro, zaakũ Hiramu sida lí kũ pini líɔ kũ wuraao kpàa lákũ̃ à yei nà. 12 Kũ Hiramu bò Taya à gɛ̀ɛ à wɛ̃tɛ kũ Sulemanu kpàawanɔ gwà, adi kɛnɛro, 13 akũ à pì: Ma gbɛ̃, wɛ̃tɛ kpate takanɔn n kpàma gwee? Akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Kabulu ari kũ a gbãrao. 14 Hiramu gĩ̃nakɛ à wuraa kpà̰zã̄ Sulemanunɛ yã tɔn siikɔ̃.

15 Gbɛ̃ kũ Sulemanu ń̀ dá zɔ̀zĩ̃nnɔ yãn dí. Gbɛ̃ pìnɔ mé ò Dikiri ɔn kũ Sulemanu ɔnnwo zĩ̃ kɛ̀. Ò Milo wèɛɛ tàta kũ bùsuuo, ò Yurusalɛmu bĩ̃ni bò, ò èra ò Azo kũ Mɛgidoo kũ Gɛzao kèkɛ ò kàtɛ. 16 Misila kína Firi'auna lètɛ Gɛza pìia yã, akũ à sì à té sɔ̃a à Kanaa kũ ò kú a gũnnɔ dèdɛ, akũ à kpà a néńɔgbɛ̃a zãkɛna gba ũ gɔrɔ kũ à a kpà̰zã̄ Sulemanua. 17 Akũ Sulemanu èra à Gɛza pìi kèkɛ à kàtɛ kũ Bɛtoroni gɛ̃i pɔ́o 18 kũ Baalao kũ Tadamɔ kũ à kú a bùsu gbárannanwo 19 kũ wɛ̃tɛ kũ à kusuna kàtɛnnɔ kũ wɛ̃tɛ kũ a sɔ̃gonɔ kũ a sɔ̃nɔn kunnɔ kũ kpé kũ à ye à dɔ Yurusalɛmunɔ kũ Lɛbanao kũ bùsu kũ àtɛn kí bleanɔ píŋki. 20 Buri kũ ò de Isaraila ũronɔ: Amɔrinɔ, Itinɔ, Pɛrizinɔ, Ivinɔ kũ Yebusi kũ ò gɔ̃̀nɔ ń̀ píŋki, 21 gbɛ̃ kũ Isarailanɔ dí fɔ̃ ò ń̀ dɛdɛronɔ, ń̀ buri kũ ò gɔ̃̀ ń̀ bùsuu pìnnɔn Sulemanu ń̀ dá zɔ̀zĩ̃n, akũ òdigɔ̃ zĩ̃ pì kɛ lɛ ari kũ a gbãrao. 22 Adi Isarailanɔ da zɔ̀zĩ̃nlo. Mɔ́kɔ̃nɔn à ń̀ díte a zl̀karinɔ ũ, a ìbanɔ, a kína dakenɔ, a gbɛ̃nɔ don'arɛdenɔ, a sɔ̃godenɔ, a sɔ̃denɔ. 23 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ zĩ̃ kũ ɔ̀tɛn kɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ dɔ, ò gbɛ̃nɔn wàa pla kũ basuppla akurio.

24 Kũ Firi'auna néńɔgbɛ̃ bò Dauda wɛ̃tɛn à tà a kpé kũ Sulemanu bòarɛn, a gbɛran Sulemanu Milo wèɛɛ tàta. 25 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo Sulemanu dìgɔ̃ sa o gɛ̀n aakɔ̃kɔ̃. Àdi sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'opɔo o sa'oki kũ à bò Dikirinɛɛa, àdi turaretiti kpata Dikiri arɛ gwe dɔ. Lɛn à Dikiri ɔn zĩ̃nɔ kɛ̀ lɛ mámmam.

26 Kína Sulemanu gó'itɛnɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃ Gɛba Elata sarɛ Ɛdɔmu bùsun Isira Tɛ̃ra léa. 27 Hiramu a góde kũ ò ísira dɔ̃nɔ zl̀, akũ ò dì ísira musu lɛɛlɛ kũ Sulemanu gbɛ̃nɔ. 28 Ò gɛ̀ɛ Ofi, ò wuraa sètɛ gwe tɔn gɛ̃ro ò sùo kína Sulemanunɛ.

10

Seba bùsu saraunia suna Sulemanu kĩ̃naa

1 Kũ Seba bùsu saraunia mà lákũ̃ Sulemanu tɔ́ bò nà Dikiri yã musu, akũ à sù a yɔ̃ à gwa kũ yã zĩ'ũ̃ gbɛkanaao. 2 À kà Yurusalɛmu kũ a ìbanɔ dasidasi kũ pɔ́ gbĩ̃ nnanɔo kũ wura sà zɔ̃kɔ̃o kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kũ lakuminɔ sɛnanɔ, akũ à gɛ̀ɛ Sulemanu kĩ̃naa à yã kũ à kú a nɛ̀sɛɛ gũn fàaii bò kãao píŋki. 3 Akũ Sulemanu yã kũ à làlaawanɔ bɔ̀kɔtɛnɛ píŋki. A ke bɔkɔtɛna dí a furo. 4 Kũ saraunia pì Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yãnɔ mà píŋki, akũsɔ̃ à a bɛ kũ à bòo è 5 kũ pɔ́ble kũ àdi blenɔ kũ a ìbanɔ gwenaao kũ a bɛ zĩ̃kɛrinɔ kunnaao kũ ń̀ pɔ́kasanɔ kũ a wɛ̃kpaatɛrinɔ kũ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kũ à ò Dikiri ɔnnnɔ, yã pìi a kṵ̀ gbãna, akũ a lé wɛ̃̀. 6 Akũ à pì kínanɛ: N yãkɛnanɔ kũ n ɔ̃ndɔ̃ baaru kũ ma mà zaa ma bùsunwo bi yãpuramɛ. 7 Mádi yã pìnɔ síro ari ma gɛ ma kao la, akũ ma wé sìalɛ sà. Odi omɛnɛ píŋki sero fá! N ɔ̃ndɔ̃ kũ n aruzɛkɛnɔn de lákũ̃ ma a baaruu mà nàla zã̰̀. 8 Mìnnadenɔmɛ n gbɛ̃nɔ ũ kũ n ìba kũ òdigɔ̃ kú kũnwo gɔrɔ sĩ̃nda píŋki, ògɔ̃

n ɔ̃ndɔ̃yã manɔ! 9 Ò Dikiri n Luda sáabu kpá, zaakũ n yã kàagu, akũ à n ka
Isarailanɔ kpatan. Yenyĩ kũ Dikiri vĩ kũ Isarailanɔ gɔrɔ sĩnda pínki mé à tò à n
ka kína ũ, de ǹgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ a zéa. 10 Akũ saraunia pì kína gbà wura tɔn siikɔ̃
kũ pɔ́ gbĩ nnanɔo dasidasi manamana kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ. Pɔ́ gbĩ nna kũ à kína
Sulemanu gbàa pìnɔ zɔ̃kɔ̃, gbɛ̃ke dí suonɛ à kà lɛ ziki doro.
11 Hiramu gó'itɛ kũ ò sù kũ Ofio kũ wuraaonɔ sù kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ manamana
kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ dɔ. 12 Akũ kína Dikiri ɔn pɔ́nɔ kɛo kũ a zĩda bɛ pɔ́nɔ, à mɔrɔnɔ
kũ gidigbonɔ kɛo lɛ̀sirinɔnɛ dɔ. Odi su kũ lí pì burio à kà lɛ ziki doro, odi wɛ́ si
a takalɛ doro ari kũ a gbãrao.
13 Pɔ́ kũ Seba bùsu saraunia pì yei pínki à gbɛ̀ka kína Sulemanua, akũ à a
gbà, gba kũ à kènɛ yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔnɔ baasi. Akũ à èra à tà a bùsun kũ a ìbanɔ.

Sulemanu gakurikɛ

14 Wura kũ àdi su Sulemanua wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo dì ká tɔn baro awɛɛ'aakɔ̃, 15 táfe kũ
táa'orinɔ kũ lagatarinɔ kũ Larubu kínanɔ kũ a bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dì suonɛ baasi.
16 À sɛ̃gbako zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ kũ wura kũ ò gbɛ̃̀gbɛ̃̀ɛo mèn wàa do, ń baadi tìkisii kà
kiloo aakɔ̃kɔ̃ kũ a kusuo. 17 À sɛ̃gbako fítinnanɔ kèo dɔ, ń baadi tìkisii ye à ká
kiloo plapla. À sɛ̃gbako pìnɔ kàtɛ kpé kũ òdi pi Lɛbana Líkpɛn. 18 Kína kíblegba
zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ kũ wisa sakaao, akũ à wura atɛ̃nɛ kùtɛa. 19 Gbàa pì didiki vĩ, a gbápɛki
mèn suddo. A kpɛnaki musu de mɔrɔ kusuru sari. À gàsãdikinɔ vĩ, músu taka
kũ ò kènɔn zɛzɛna gàsãdiki pìnɔ sarɛ. 20 Músuu pìnɔn zɛzɛna gbápɛki pìnɔa
kpa pla, a pínki kà kuri awɛɛpla. Odi gbàa pìi taka kɛ bùsu ken zikiro. 21 Kína
Sulemanu tokonɔ bi wuraamɛ pínki. Kpé kũ òdi pi Lɛbana Líkpɛ pɔ́nɔ pínki bi
wuraamɛ atɛ̃nɛ. Andurufu pɔ́ke kú gwero, zaakũ òdi andurufu ditɛ pɔ́ke ũ
Sulemanu gɔrɔaro.
22 Kína gó'itɛnɔ dìgɔ̃ dina ísirala kũ Hiramu gónɔ. Wɛ̃̀ aakɔ̃ pínki òdigɔ̃ su
kũ wuraao kũ andurufuuo kũ wisa sakaao kũ gbakũnɔ kũ zɑ̃̀nɔ. 23 Kína
Sulemanu aruzɛkɛ kũ a ɔ̃ndɔo zɔ̃kɔ̃ de andunia kínanɔ póla ń pínki. 24 Baadi
pínki tɛn zé wɛtɛ à wé si Sulemanulɛ à a ɔ̃ndɔ̃yã kũ Luda dànɛ a swɛ̃̀n ma.
25 Wɛ̃̀ sĩnda pínki baadi dìgɔ̃ sunɛ kũ a gbao: Andurufu pɔ́nɔ, wura pɔ́nɔ, utanɔ,
zĩ̀kabɔnɔ, pɔ́ gbĩ nnanɔ, sɔ̃nɔ kũ baragbãsɔ̃nɔ. 26 Sulemanu sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃nɔ
kàkara. A sɔ̃go pìnɔ kà wàa suppla, a sɔ̃nɔ sɔ̃ dúbu kuri awɛɛpla. Òdi a sɔ̃
pìnɔ gwa a sɔ̃go wɛ̃tɛnɔ gũn kũ a bɛ Yurusalɛmuo. 27 Kína tò andurufu gɔ̃ di
Yurusalɛmu lán gbèɛ bà, akũsɔ̃ sida lí kũ òdi kpé boo dasi lán bètɛ lí bà sɛ̃̀n.
28 Òdi bo kũ Sulemanu sɔ̃ pìnɔ zaa Misila kũ Silisia bùsuuomɛ. Kína lagatarinɔ
mé òdi gé lúlu gwe. 29 Òdi sɔ̃gonɔ lúlu Misila andurufu ɔgɔ mèn wàa aakɔ̃mɛ,
sɔ̃nɔ sɔ̃ mèn basuppla akuri, akũ àdi ɛra à sɔ̃ pìnɔ yía Iti kínanɔa kũ Siria kínanɔ.

11

Sulemanu nɔnɔ

1 Kína Sulemanu yè buri pãnde nɔgbɛ̃̀nɔi dasi. Firi'auna nénɔgbɛ̃ baasi, akũ
à Mɔabunɔ kũ Amɔninɔ kũ Ɛdɔmunɔ kũ Sidɔ̃denɔ kũ Itinɔ sèsɛ nɔnɔ ũ. 2 Dikiri
pì Isarailanɔnɛ òsun buri pìnɔ séro, zaakũ oni ń sãtɛmɛ, de ò té ń tãnanɔi. Bee
kũ abireo ń yenyĩ Sulemanu kὺ gbãna. 3 À kínanɛnɔ sèsɛ nɔnɔ ũ gbɛ̃̀nɔn wàa
aakɔ̃ kũ basɔɔroo, akũsɔ̃ à nɔ yìgisaridenɔ vĩ dɔ wàa do kũ basɔɔroo. Akũ a nɔ
pìnɔ a sɑ̀̀tɛ. 4 Kũ zĩkũ tɛn gɛ̃n, a nɔnɔ tò à tè tãnanɔi, adi a swɛ̃̀ kpá Dikiri a Ludaa
mámmam lán a de Dauda bàro. 5 À tè Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛi kũ Amɔninɔ tãna

Mɔlɛki kũ Luda zǎaguo. 6 À yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi téi kũ nèsɛdoo lán a de
Dauda bàro. 7 Akũ à gèɛ à tãnagbagbaki bò sǐsĭ kũ à kú Yurusalɛmu ifãboki
kpa musu Mɔabunɔ tãna gina Kɛmɔsinɛ kũ Amɔninɔ tãna gina Mɔlɛkio. 8 Lɛn à
kɛ̀ lɛ a buri pãnde nɔnɔnɛ ń pínki, akũ ò turaretiti kpàta ń tãnanɔnɛ ò sa òḿma.

9 Akũ Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀ Sulemanui kũ à kpɛ lìnɛ a swɛ̀ kúa doro
yãi, zaakũ Dikiri bò à sùa yã̀ gɛ̃̀n pla. 10 Bee kũ Dikiri pìnɛ àsun té tãnanɔiro,
adi yã̀ kũ Dikiri dìtɛ pì maro. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Zaakũ n kɛ̀ lɛ, ńdi zɛ kũ ma
bàka kunna kũnwo yã̀ kũ ma dìtɛnnɛoro, mani kpata símma mà n zɔ̀blerinɔ
doke ká n gɛ̃nɛ ũ. 12 Ama n de Dauda yãi mani kɛ lɛ n gɔrɔaro, n nén mani
kɛnɛ. 13 Bee kũ abireo mani kpata sía pínkiro. Buri lɛu don mani tó n né pìinɛ
ma zɔ̀bleri Dauda kũ Yurusalɛmu kũ ma sɛ̀ ma pɔ́ ũo yãi.

Sulemanu ibɛrɛnɔ

14 Akũ Dikiri tò Ɛdɔmu gbɛ̃ Adada kũ à de kínɛ ũ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sulemanuo.
15 Gɔrɔ kũ Dauda tɛn zǏ ká kũ Ɛdɔmunɔ yã, a zǏkarinɔ don'arɛde Yoabu gɛ̀ɛ à
Isarailanɔ gɛ̀nɔ vǏ, akũ à Ɛdɔmu bùsu gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gwe ń pínki. 16 Àkũ kũ a
gbɛ̃nɔn kú gwe ari mɔ suddo ari ò gèɛ ò Ɛdɔmu bùsu gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛo ń pínki.
17 Kũ Adada bàa sì, àtɛn tá Misila kũ a de ìba kenɔ. Gɔrɔ birea sɔ̃ Adada bi
kɛfɛnnamɛ. 18 Ò bò Midiã̀ ò gèɛ Parani, akũ ò Paranide kenɔ sɛ̀ ò gèɛ kũńwo
Misila kína Firi'auna kĩnaa. Firi'auna kpé kpàa kũ póbleo kũ zĩtɛo. 19 Adada yã̀
kà Firi'aunanɛ manamana, akũ à a nanɔ Tapɛnɛsi dakũna kpàa nɔ ũ. 20 Akũ
Tapɛnɛsi dakũna pì né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, òdi pinɛ Genuba, akũ Tapɛnɛsi né pìi gwà
Firi'auna ɔnn kũ Firi'auna nénɔo lɛɛlɛ. 21 Gɔrɔ kũ Adada kú Misila, à mà kũ
Dauda gà akũsɔ̃ a zǏkarinɔ don'arɛde Yoabu gà dɔ. Akũ à pì Firi'aunanɛ: Ǹ ma
gba zé mà tá ma bùsun. 22 Akũ Firi'auna a là à pì: Bó mé àtɛn kĩamma ma kĩnaa,
gbasa ń ye ǹ tá n bùsunn? À wèa à pì: Póke tɛn kĩamaro, ǹ ma gba zé dé!

23 Akũ Luda tò dɔ Ɛliada né Rɛzɔ̃ kũ à bàa sì a dikiri Zoba kína Adadɛzanɛ yã̀
fùtɛ Sulemanui. 24 Kũ Dauda Adadɛza gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ, akũ Rɛzɔ̃ gbɛ̃nɔ kàkaraai ò kɛ̀
gbãnamɔnnɛrinɔ gǎ̀ ũ, akũ à gɔ̃̀ ń don'arɛde ũ. Ò gèɛ ò vùtɛ Damasuku, akũ à
gwe sì. 25 Rɛzɔ̃mɛ Isarailanɔ ibɛrɛ ũ ari Sulemanu wɛ̃̀ndi lén, yãkete kũ Adada
fùtɛo baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gì Isarailanɔ kãi.

Yeroboamu bona Sulemanu kpɛ

26 Nɛbati né Yeroboamu bi Sulemanu ìba kemɛ. Ɛflaimu burimɛ, kũ à bò
Zɛrɛda, akũ à bò Sulemanu kpɛ. A da bi gyaanɔmɛ, a tón Zɛrua. 27 Lákũ à
kɛ̀ nà à bò kína kpɛn dí. Sulemanu wɛ̀ɛ kũ òdi pi Milo tàta kũ bùsuuo, akũ à
a de Dauda wɛ̃tɛ bĩni bò à pɛ̀kɛrɛ. 28 Yeroboamu bi négɔ̃gbɛ̃ laakaridemɛ. Kũ
Sulemanu è kɛfɛnna pì kokari vĩ, akũ à a dìtɛ zĩ gbãna kũ Yusufu burinɔ tɛn
kɛ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 29 Gɔrɔ birean Yeroboamu bò Yurusalɛmu, akũ à dàkarɛ kũ
annabi Ahia, Silo gbɛ̃o zén, à uta dufu dana. Ò kú sɛ̃̀n gwe ń pla. 30 Akũ Ahia
a uta dufu pìi gà à kɛ̃̀ à pàrapara lɛu kuri awɛɛpla. 31 Akũ à pì Yeroboamunɛ à
a paranaa pì sétɛ mèn kuri, zaakũ Dikiri Isarailanɔ Luda pì: Mani Sulemanu
bo kpatammɛ mà Isaraila buri lɛu kuri kpámma. 32 Mani buri lɛu do tónɛ ma
zɔ̀bleri Dauda kũ Yurusalɛmu kũ ma sɛ̀ Isaraila buri sĩnda pínki wɛ̃tɛnɔ téo
yãi. 33 Mani kɛnɛ lɛ, kũ à ma zukũna à gèɛ àtɛn Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛ kũ
Mɔabunɔ tãna Kɛmɔsio kũ Amɔninɔ tãna Mɔlɛkio gbagba yãi. Adi témairo,
adi yã̀ kũ à manamɛnɛ kɛro, adi ma ɔdɔki gwaro, à ma dokayãnɔ kũna lán
a de Dauda bàro. 34 Bee kũ abireo mani kpata bo a ɔĩ sãnsãnlo, zaakũ ma

gĩnakɛ ma a kɛ̀ kína ũ ari a wɛ̃ndi lémmɛ ma zɔ̀bleri Dauda kũ ma sɛ̀ yãi, kũ à ma yãditɛnanɔ kũna akũsɔ̃ à ma ɔdɔki gwà. 35 A nén mani kpata sí a ɔĩ mà Isaraila buri lɛu kurinɔ kpámma. 36 Isaraila buri lɛu don mani tó a né pìinɛ, de ma zɔ̀bleri Dauda buri gɔ̃ kí blemɛnɛ Yurusalɛmu gɔrɔ sĩnda pínki, wɛ̃tɛ kũ ma sɛ̀ ma tó gɔ̃ kúaa pìi. 37 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ma n sɛ Isarailanɔ kína ũ, de ǹgɔ̃ kí ble pó kũ n pɔ yeiia pínki. 38 Tó ntɛn yã kũ ma dìtɛnnɛ kɛ pínki, tó ń témai, ntɛn yã kũ à manamɛnɛ kɛ, tó ntɛni ma ɔdɔki gwa akũsɔ̃ ń ma yãditɛnanɔ kũna lán ma zɔ̀bleri Dauda bà, manigɔ̃ kú kũnwo, manigɔ̃ n burinɔ ká Isaraila kpatan gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ ma Dauda burinɔ kàn nà. 39 Mani Dauda burinɔ ɛra kpɛ yã kũ ò kɛ̀ɛ pì yãi, ama adi kɛ gɔrɔ sĩnda pínkinlo.

40 Sulemanu zɛ́ wètɛ à Yeroboamu dɛ, akũ à fùtɛ à bàa sì à tà Misila kína Sisaki kĩnaa, à gɔ̃ gwe ari Sulemanu gèɛ à gào. 41 Sulemanu yã kparanɔ kũ ɔ̃ndɔ̃yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Sulemanu yãnɔ takadan. 42 Sulemanu kɛ̀ Isaraila buri sĩnda pínki kína ũ Yurusalɛmu wɛ̃ buplamɛ. 43 Kũ à gà, ò a vǐ a de Dauda wɛ̃tɛn, akũ a né Reoboamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

12

Isarailanɔ bona Reoboamu kpɛ

1 Reoboamu gèɛ Sɛkɛmu, zaakũ gwen Isaraila buri sĩnda pínki gèɛn de ò a ká kína ũ. 2 Kũ Nɛbati né Yeroboamu a baaruu mà, akũ à bò Misila à sù, zaakũ gwen à kun zaa gɔrɔ kũ à bàa sì Sulemanunɛ. 3 Akũ Isaraila kũ ò kɔ̃ kàkara pìnɔ a sìsi, akũ ò gèɛ ò yã ò lɛɛlɛ kũ Reoboamuo ò pì: 4 N de zĩ gbãna dàwɛrɛ pãsĩpãsĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ zĩ gbãna pì kũ aso tìkisi kũ à dìwɛrɛo lago, óni mì natɛnnɛ. 5 Akũ à wèḿma à pì: À tá gĩa ari gɔrɔ aakɔ̃, gbasa à ɛra à su. Akũ ò tà.

6 Kína Reoboamu yã pìi gbǎ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò de a de Sulemanu ìba ũnɔnɛ à pì: Yã kpaten a è à mana mà we gbɛ̃ pìnɔaa? 7 Akũ ò wèa ò pì: Tó n mìi nàtɛńnɛ gbãra, akũ n yã mana wèḿma, onigɔ̃ de n zɔ̀blerinɔ ũ gɔrɔ sĩnda pínki. 8 Akũ Reoboamu gì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔ lédammai, à gèɛ à yã pìi gbǎ̃ a ìba kɛfɛnna kũ ò né blè lɛɛlɛnɔnɛ. 9 À ń lá à pì: Gbɛ̃ kũ ò pìmɛnɛ mà zĩ gbãna kũ ma de dàńnɛ lagońnɛ pìnɔ, yã kpaten a è à mana ò síńlaa? 10 Akũ kɛfɛnna pìnɔ wèa ò pì: Gbɛ̃ kũ ò pìnnɛ n de aso tìkisii dìńnɛ ǹ lagońnɛ pìnɔ, ǹ ońnɛ n ɔnɛkparɛ gbìgiri de n de pila. 11 N de aso tìkisii dìńnɛ, mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩni aso pì karańnɛ. N de wé tǎḿma kũ flǎaomɛ, ama flǎ lèden ĩni wé tãoḿma.

12 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ Yeroboamu kũ Isarailanɔ èra ò sù ò Reoboamu lè ń pínki, lákũ à òńnɛ nà à pì, ò ɛra ò su gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra. 13 Akũ kína gì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ lédammai à yã wèḿma pãsĩpãsĩ. 14 À tɛ̀ kɛfɛnnanɔ lédammai à pì: Aso tìkisin ma de dìárɛ, makũ sɔ̃ mani aso pì karaárɛmɛ. Flǎan ma de wé tǎoáwa, makũ sɔ̃, flǎ lèden mani wé tãoáwa. 15 Akũ kína gì Isarailanɔ yã mai, zaakũ yã pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, de yã kũ à ò Nɛbati né Yeroboamunɛ annabi Ahia, Silo gbɛ̃ gãi le à kɛ yãi.

16 Kũ Isarailanɔ è kína gì ń yã mai, ò pìnɛ:

Ó bàka kú kũ Daudaoro,
ó lé kú Yɛsɛ né yãnlo.
Isarailanɔ, á baadi tá a bɛa!
Dauda buri, ǹ n zĩda bɛ kũ!

Akũ Isarailanɔ tà ń bɛa. 17 Isaraila kũ ò kú Yuda burinɔ wɛ̃tɛ gũnnɔn Reoboamu gɔ̃ ń kína ũ ado. 18 Kína Reoboamu a zɔ̀zĩ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Adoniramu zǐ

Isarailanɔa, akũ ò a pàpa kũ gbèɛo ò a dè. Akũ kína Reoboamu fùtɛ kũ wãnao
à sì a sɔ̃go gũn à bàa sì à tà Yurusalɛmu. 19 Lɛn Isarailanɔ gì Dauda burinɔi
lɛ ari kũ a gbãrao. 20 Kũ Isarailanɔ mà ń pínki kũ Yeroboamu sù, akũ ò a sìsi
kɔ̃kakaranaa gũn, akũ ò a kà Isaraila burinɔ kína ũ. Isaraila buri ke dí zɛ kũ
Dauda burinɔo doro, tó adi kɛ Yuda burinɔ baasiro.
21 Kũ Reoboamu kà Yurusalɛmu, à Yudanɔ kàkara ń pínki kũ Biliaminu
burinɔ. Zǐkarii pìnɔ gbɛ̃nɔn dúbu bakɛ̃ndomɛ. Akũ òtɛn gé zǐ ká kũ Isarailanɔ,
de ò le ò Sulemanu né Reoboamu kpata sínɛ ò kpáa dɔ. 22 Akũ Luda yã sù Luda
gbɛ̃ kũ òdi pi Semayaa à pì: 23 Ǹ o Yudanɔ kína Sulemanu né Reoboamunɛ kũ
Yudanɔ ń pínki kũ Biliaminu burinɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ, 24 makũ Dikiri ma pì,
àsun gé zǐ ká kũ á Isaraila dakenɔoro. Á baadi tá a bɛa, zaakũ yã kũ à kèɛ pìi
bò ma kĩnaamɛ. Akũ ò yã kũ Dikiri òńnɛ mà ò tà.
25 Yeroboamu Sɛkɛmu kũ à kú Ɛflaimu gu kpiden bĩni bò, akũ à vùtɛn. Zaa
gwen à gèɛ à Pɛniɛli kèkɛ à kàtɛ. 26 Akũ à laasun lè à pì: Oni Dauda buri ɛra
kpatammɛ fá! 27 Tó Isarailanɔ tɛn gé sa o Dikiri ɔnn Yurusalɛmu, oni ɛra ò zɛ
kũ ń dikiri Yudanɔ kína Reoboamuomɛ, oni ma dɛ ò zɛ kãao. 28 Kũ kína yã
pìi gwà, akũ à wura zùsanɛ pì mèn pla, akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Isarailanɔ, á gɛna
Yurusalɛmu mɔ̀ lɛ. Á dikiri kũ ò á bɔ́tɛ Misilanɔn dí! 29 Akũ à a do dìtɛ Bɛtɛli,
a do sɔ̃ ari Dã. 30 Akũ yã pì gɔ̃ńnɛ durunna ũ, òdi gé donyĩ kɛ a donɛ Bɛtɛli,
a do sɔ̃ ari Dã. 31 Yeroboamu kpé bò zùu pìnɔnɛ tãnagbagbakinɔa, akũ à gbɛ̃
dìtɛ sa'orinɔ ũ, bee kũ gbɛ̃ kũ ò de Levi buri ũronɔ. 32 Akũ à mɔ sɔraakɔ̃de gɔrɔ
gɛ̃rode dìtɛ dikpɛ ũ lán Yudanɔ pó bà se, akũ à sa ò tãnagbagbaki kũ à kú Bɛtɛli
pìia. À sa ò zùsanɛ kũ à pìi pìnɔa, akũ à sa'orinɔ dìtɛ gwe. 33 Akũ à sa ò sa'oki
kũ à kè Bɛtɛli pìia mɔ sɔraakɔ̃de gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. Gɔrɔ pìin à dìtɛ a zĩda pɔyeinaaa
dikpɛ ũ Isarailanɔnɛ.

13

Luda gbɛ̃ lékɛna Bɛtɛli sa'okinɛ

1 Luda gbɛ̃ke bò Yudanɔ bùsun à sù Bɛtɛli lákũ Dikiri dànɛ nà gɔrɔ kũ
Yeroboamu zɛna sa'oki pìi sarɛ de a sa o. 2 Akũ à lé kè sa'oki pìinɛ à pì: Sa'oki,
sa'oki, Dikiri pì oni né i Dauda bɛa, oni tó kpánɛ Yosia. Àkũ mé ani sa omma
kũ tãnagbagbaki sa'ori kũ òtɛn zĩ kɛ lanɔ, ani bisãsiri wánɔ kpátamma. 3 Gwe
gɔ̃nɔ Luda gbɛ̃ pì yã pì kɛna sèedaa òńnɛ à pì: Sèeda kũ Dikiri òn dí. Sa'oki pì ni
parakɔ̃rɛ a túbu ni kótɛ.
4 Kũ kína Yeroboamu lé kũ Luda gbɛ̃ pìi kè Bɛtɛli sa'oki pìinɛɛ mà, akũ à ɔ dɔ̀a
zaa sa'okia gwe à pì: À a kũ! Akũ ɔ kũ à dɔ̀aa pìi gbãgbã, ani fɔ̃ à kòko doro.
5 Akũ sa'oki pìi pàrakɔ̃rɛ a túbu kɔ̀tɛ lákũ Dikiri dà Luda gbɛ̃ pìinɛ à ò nà. 6 Akũ
kína pì Luda gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ kútɛ kɛmɛnɛ Dikiri n Ludanɛ. Ǹ wé kɛamɛnɛ de ma
ɔ le à su a gbèn. Akũ Luda gbɛ̃ pì kútɛ kè Dikirinɛ, akũ a ɔ sù a gbèn lán yã bà.
7 Akũ kína pì Luda gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ mó ò gé ma bɛa ò pó ble mà gba kɛnnɛ. 8 Akũ à
pì kína pìinɛ: Bee tó n n aruzɛkɛ kpado kpàma, mani gé kũnworo. Mani pó ble
ke mà í mi gu dínlo, 9 zaakũ Dikiri pìmɛnɛ màsun pó ble laro, màsun í mi laro,
akũsɔ̃ màsun ɛra kũ zé kũ ma suoooro. 10 Akũ à zé pãnde sè, adi zé kũ à sùo
Bɛtɛli sé doro.
11 Annabi zĩ ke kú Bɛtɛli gwe. Kũ a nénɔ sù, ò yã kũ Luda gbɛ̃ pìi kè gwe zĩ
birea bàba ń denɛ kũ yã kũ à ò kínanɛɛo pínki. 12 Akũ ń de ń lá à pì: Zé kpaten
à sèɛ? Akũ a nénɔ zé kũ Luda gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsun pìi sèɛ ònɛ. 13 Akũ à

pìńnɛ: À gàari yĩmɛnɛ zaakinɛ. Akũ ò yl̀nɛ ò a dì a kpɛ. 14 Kũ à pètɛ Luda gbɛ̃ pìii, akũ à a lè vutɛna gbiri lí gbáru. Akũ à a là à pì: Luda gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsummɛ n ũ yá? À wèa à pì: Makũmɛ! 15 Akũ annabi zĩ pìi pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ ma bɛa, ǹ pɔ́ ble. 16 À wèa à pì: Mani fɔ̃ mà ɛra mà tá kũnworo. Mani fɔ̃ mà pɔ́ ble ke mà í mi kũnwo gu dínlo, 17 zaakũ Dikiri pìmɛnɛ màsun pɔ́ ble ke mà í mi laro, akũsɔ̃ màsun tá kũ zɛ́ kũ ma suoooro. 18 Akũ annabi zĩ pìi pìnɛ: Annabiin ma ũ lán n bà. Malaika ke mɛ́ à Dikiri yã̀ òmɛnɛ à pì mà pɛ́tɛnyĩ mà su kũnwo ma bɛa, de ǹ pɔ́ ble ǹ í mi. Ama ékɛn annabii pì tɛn to. 19 Akũ Luda gbɛ̃ pìi èra kãao, à pɔ́ blè a bɛa à í mì. 20 Gɔrɔ kũ ò vutɛna pɔ́blei, Dikiri yã̀ sù annabi zĩ kũ à sù kãaoo pìia, 21 akũ à wiki lè Luda gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsun pìia à pì: Dikiri n Luda pì, lákũ n gi a yã̀ mai nà, ńdi yã̀ kũ à ònnɛ maro, 22 n ɛra n su n pɔ́ blè n í mì gu kũ à ònnɛ ǹsun pɔ́ blenlo ǹsun í minlo pìi, oni n vĩ kũ n dizinɔoro. 23 A pɔ́blena kũ a íminaaoo gbɛra, annabi kũ à sù kãao pìi gàarii yl̀nɛ zaakia. 24 Kũ à dà zén, akũ à kpàkũ kũ músuuo, akũ músuu pì a dè. A gèɛ gɔ̃ ditɛna zén, akũ zaaki kũ músuuo gɔ̃ zɛna a gèɛ pìii. 25 Kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ a gèɛ è wutɛna zén gwe kũ músu kũ à zɛna a sarɛo, akũ ò gèɛ ò a baaruu kpà wɛ̃tɛ kũ annabi zĩ pì kún. 26 Kũ annabi kũ à sù kãaoo pì a baaruu mà, à pì: Luda gbɛ̃ kũ à gì Dikiri yã̀ main gwe. Akũ Dikiri a kpà músuua, à a è'ɛ à dè lákũ Dikiri òne nà. 27 Akũ à pì a nénɔnɛ: À gàari yĩmɛnɛ zaakinɛ. Akũ ò yl̀nɛ. 28 À dà zén, akũ à gèɛ à a gèɛ lè wutɛna, zaaki kũ músuuo zɛi. Músuu pì dí gèɛ pì sóro akũsɔ̃ adi zaaki pì é'ɛro. 29 Akũ annabii pìi Luda gbɛ̃ pìi gèɛ sè à dì zaaki musu à sùo a bɛ wɛ̃tɛn, de à gè ɔ́ɔ dɔ à a vĩ. 30 Akũ à a vl̀ a zĩda mirawɛɛn, à ɔ́ɔ dɔ̀ à pì: Waiyoo ma gbɛ̃! 31 Kũ à a vl̀ à làka, à pì a nénɔnɛ: Tó ma ga, à ma vĩ mirawɛɛ kũ ma Luda gbɛ̃ pìi vl̀n à ó gè kpákũsũ. 32 Zaakũ yã̀ kũ Dikiri dànɛ à ò Bɛtɛli sa'oki musu kũ tãnakpɛ kũ ò kú Samaria bùsu wɛ̃tɛ tãnagbagbakianɔ ni kɛ yãpura.

33 Bee kũ abireo Yeroboamu dí kpɛ li a yãvãnikɛnaanɛro, à èra à Isaraila buri sĩnda pínki dìtɛ tãnagbagbaki sa'orinɔ ũ dɔ. Gbɛ̃ kũ ò ye ò gɔ̃ tãnagbagbaki sa'orinɔ ũn à ń ké a ũ. 34 Durunna kũ à tò ò Yeroboamu burinɔ dúgu zɔ̀ ò làka andunia gũnn gwe.

14

Annabi Ahia yã̀ kũ ani Yeroboamu le onaa

1 Gɔrɔ birea gyã̀ Yeroboamu négɔ̃gbɛ̃ Abia kù. 2 Akũ Yeroboamu pì a nanɔnɛ: Ǹ futɛ ǹ n zĩda litɛ, de òsun n dɔ̃ ma nɔ ũro, ǹ gé Silo. Annabi Ahia kú gwe. Àkũ mé à pìmɛnɛ manigɔ̃ de Isarailanɔ kína ũ. 3 Ǹ burodi sé mèn kuri kũ kàranɔ kũ zɔ́ tùruuo, ǹ géonɛ. Ani yã̀ kũ ani né pì le onnɛ. 4 Akũ Yeroboamu nanɔ kè lɛ, à fùtɛ à gèɛ Silo à gɛ̃̀ Ahia bɛa. Ahia wé dí gu e doro, zaakũ à zĩ kù a wé gɔ̃ dãadãa. 5 Dikiri gĩnakɛ à ò Ahianɛ kũ Yeroboamu nanɔ né tɛn gyã̀ kɛ, akũ àtɛn su à yã̀ gbɛkamma. Ǹ onɛ lán dí bà lán dí bà, zaakũ tó à sù, ani a zĩda litɛnnɛ gbɛ̃ pãnde ũmɛ.

6 Kũ Ahia a gèsɛ kĩnii mà, àtɛn gɛ̃ kpén, à pì: Ǹ gɛ̃ Yeroboamu nanɔ! Bɔ́yãin n n zĩda lìtɛ lɛɛ? Yã̀ pãsĩn Luda pì mà onnɛ. 7 Ǹ gé ǹ o Yeroboamunɛ, Dikiri Isarailanɔ Luda pì, akãamɛ a n sɛ n gbɛ̃nɔ té, a n kɛ a gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ. 8 A kpataa bò Dauda burinɔ ɔĩ, akũ a n kan, ama ń de lán a zɔ̀bleri Dauda bàro, kũ à a yãditɛnanɔ kũna, à téi kũ nèsɛdoo à yã̀ kũ á yeii kè. 9 N yã̀ vãni kè de gbɛ̃ kũ ò dònnɛ arɛnɔla, n gɛ n tãnanɔ kè n zĩdanɛ, mɔ̀ kũ n kàsanɔ, akũ n

kpɛ lìarɛ, n a pɔ fɛ̃. 10 Abire yãin áni ásaru zĩ n burinɔa, áni n gɔ̃gbɛ̃nɔ kakatɛ Isarailanɔ gũn zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ ń pínki, áni té na n bɛa, lákũ òdi té na zùgbɔ̃ɔa nà ari à té kũ à láka pínki. 11 Gbɛ̃danɔ ni n buri kũ oni gaga wɛ̃tɛnnɔ só, bãnɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga sɛ̃nnɔ ble. Dikiri mé à ò lɛ. 12 Mɔkɔ̃n sɔ̃ nɔgbɛ̃, ǹ futɛ ǹ tá bɛ. Tó n gèsɛɛ pètɛ wɛ̃tɛ gũn gɔ̀nɔ, né pì ni ga. 13 Isarailanɔ ni a gè ɔ́ɔ dɔ ò a vĩ. Yeroboamu burinɔ té ń pínki, àpiin oni vĩ ado, zaakũ àkũmɛ ado Dikiri Isarailanɔ Luda yã mana lèa Yeroboamu ɔnn. 14 Dikiri ni kína pãnde ditɛ a gbɛ̃ Isarailanɔnɛ. Àkũ mé ani Yeroboamu burinɔ dɛdɛ. Gbãra día! Bɔ́ɔɔ? Lɛmɛ, tera dí! 15 Dikiri ni gò tɔ̃ Isarailanɔa, oni gɔ̃ lán leba kũ àtɛn yĩgã í gũn bà. Ani Isarailanɔ bɔtɛ bùsu mana kũ à kpà ń dizinɔa dín à ń fãkɔ̃a Yuflati bara dire, kũ ò Asatorɛ lí pètɛpɛtɛ ò Dikiri pɔ fɛ̃onɛ yãi. 16 Ani Isarailanɔ kpáḿma durunna kũ Yeroboamu kè à Isarailanɔ dà a kɛnan yãi.

17 Akũ Yeroboamu nanɔ fùtɛ àtɛn tá. Kũ à kà Tiza, kũ à gèsɛɛ zè kpélɛlɛa gɔ̀nɔ, akũ négɔ̃gbɛ̃ pìi gà. 18 Ò a vǐ, akũ Isarailanɔ ɔ́ɔ dɔ́ ń pínki lákũ Dikiri ò a zɔ̀bleri annabi Ahia gãi nà. 19 Yeroboamu yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan, zǐ kũ à kànɔ kũ a kíkɛyãnɔ pínki. 20 Yeroboamu kí blè wɛ̀ baro awɛɛplamɛ. Kũ à gà, akũ a né Nadabu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Yudanɔ kína Reoboamu

21 Sulemanu né Reoboamumɛ Yudanɔ kína ũ. À kí blè a wɛ̀ bupla awɛɛdodemmɛ, akũ à kí blè Yurusalɛmu wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛpla, wɛ̃tɛ kũ Dikiri sè Isaraila buri sĩnda pínki wɛ̃tɛnɔ té de a tɔ́ gɔ̃ kúa. A da tɔ́n Naama, Amɔni burimɛ. 22 Yudanɔ yã kũ Dikiri yeiro kè, ò a pɔ fɛ̃nɛ de ń dizinɔla ń pínki ń durunna kũ ò kè yãi. 23 Ò tãnagbagbakinɔ bò ń zĩdanɛ sǐsĩ lei sĩnda pínki musu kũ lí zɔ̃kɔ̃ sĩnda pínki gbáruo, ò gbènɔ kũ línɔ pètɛpɛtɛn. 24 Bee se tãnagbagbaki karuanɔn kú Isarailanɔ bùsun gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ. Lɛmɛ Isarailanɔ buri kũ Dikiri pèḿmaḿnɛnɔ dà vãninɔ sètɛ lɛ pínki.

25 Kína Reoboamu kíblena wɛ̀ sɔɔrode gũnn Misila kína Sisaki sù à lètɛ Yurusalɛmua. 26 À Dikiri ɔn aruzɛkɛnɔ kũ kínabɛ pónɔ nàkɔ̃a à wura sɛ̃gbako kũ Sulemanu pìnɔ sètɛ pínki. 27 Akũ kína Reoboamu sɛ̃gbako pìnɔ gɛ̃nɛ pì kũ mɔ̀gotẽo à nà a bɛ dogari don'arɛdenɔnɛ ń ɔĩ a bɛ kpélɛlɛa. 28 Tó kína tɛn gé Dikiri ɔnn, dogarii pìnɔ dìgɔ̃ sɛ̃gbako pìnɔ kũna. Tó ò èra ò sù, òdi ɛra ò kátɛ ń kpén.

29 Reoboamu yã kparanɔ kũ yã kũ à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan. 30 Reoboamu kũ Yeroboamuo dìgɔ̃ zǐ ká kũ kɔ̃o gɔrɔ sĩnda pínki. 31 Kũ Reoboamu gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn. A da tɔ́n Naama, Amɔni burimɛ. Akũ a né Abia vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

15

Yudanɔ kína Abia

1 Nɛbati né Yeroboamu kíblena wɛ̀ baro plansaride gũnn Abia gɔ̃ Yudanɔ kína ũ 2 à kí blè Yurusalɛmu wɛ̀ aakɔ̃mɛ. A da tɔ́n Maaka, Abusalomu burimɛ. 3 À durunna kũ a de kènɔ kè pínki, adi a zĩda kpá Dikiri a Ludaa lán a dizi Dauda bàro. 4 Ama Dauda yãin Dikiri a Luda tò a buri kí blè Yurusalɛmu, à a buri pìi dìtɛ a gɛ̃nɛ ũ à tò Yurusalɛmu gbãna lè. 5 Zaakũ Dauda yã kũ Dikiri yeii kè, adi gí yã kũ Dikiri dìtɛnɛ mairo ari a wɛ̀ndi lén, tó adi kɛ yã kũ à kè Iti buri Urianɛ baasiro.

6 Abia kũ Yeroboamuo dìgɔ̃ zì ká kũ kɔ̃o ari Abia wɛ̃ndi lén. 7 Abia yã
kparanɔ kũ yã kũ à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan. 8 Kũ à
gà, ò a vì Dauda wɛ̃tɛn, akũ a né Asa vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Yudanɔ kína Asa

9 Isarailanɔ kína Yeroboamu kíblena wɛ̀ barode gũnn Asa gɔ̀ Yudanɔ kína ũ,
10 akũ à kí blè Yurusalɛmu wɛ̀ bupla awɛɛdo. A dai tɔ́n Maaka, Abusalomu
burimɛ. 11 Kína Asa yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lán a dizi Dauda bà. 12 À pè
tãnagbagbaki karuanɔa a bùsun, akũ à tãna kũ a dizinɔ kènɔ kòtɛ pínki. 13 Bee
se à a dai Maaka bò kpatan, kũ à Asatorɛ lí ginaa pètɛ yãi. Kína Asa lí pìi zɔ̀
à té nàa Kidironu guvutɛn. 14 À a zĩda kpà Dikiria ari a wɛ̃ndi lén, ama adi
tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo. 15 À wura kũ andurufuuo kũ pɔ́ pãnde kũ
akãa kũ a deo dìtɛ Dikiri pɔ́ ũnɔ sètɛ à kàtɛ Dikiri ɔnn.

16 Asa kũ Isarailanɔ kína Baasao dìgɔ̃ zì ká kũ kɔ̃o ari ń kíblena lén. 17 Baasa
mé à gèɛ à lètɛ Yudanɔ bùsuua, akũ àtɛn bĩni bo à lika Ramai, de gbɛ̃ke sún bo
ke à gɛ̃ Yudanɔ kína Asa bùsunlo yãi. 18 Akũ Asa andurufu kũ wura kũ à gɔ̀
Dikiri ɔn laasinnɔ sètɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a bɛ laasinnɔ, à nà a ìbanɔnɛ ń ɔĩ, akũ à ń
zĩ Damasuku, Siria bùsu kína Bɛnadada, Tabirimɔ né, Ɛziɔ̃ daikore kĩnaa à pì:
19 Ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ lákũ ma de kũ n deo kɛ̀ nà yã. A andurufu kũ wuraaon dí. Ǹ
lɛ́dokɔ̃nɔ kũ ń vĩ kũ Isarailanɔ kína Baasao gboro, de à gomala kũ a zì̀karinɔ.
20 Akũ Bɛnadada lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ Asao à a zì̀karinɔ gbàrɛ ò gèɛ ò lètɛ Isaraila
wɛ̃tɛnɔa. Ò Iyon sì kũ Dão kũ Abɛli Bɛtɛmakao kũ Gɛnɛsarɛti guo kũ Nafatali
burinɔ guo dɔ pínki. 21 Kũ Baasa a baaruu mà, akũ à bĩnibona Ramaii tò à tà
Tiza. 22 Akũ kína Asa kpàkpaa kɛ̀ Yudanɔnɛ ń pínki, adi gbɛ̃ke tɛ̃̀ boro à pì, ò
Rama gbènɔ kũ lí kũ Baasa tɛn bĩni boonɔ sétɛ. Akũ à bĩni bòo à lìka Gɛba kũ
à kú Biliaminu burinɔ gui kũ Mizipao. 23 Kína Asa yã kparanɔn kú Yudanɔ
kínanɔ gĩayãkɛna takadan, a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kũ yã kũ à kènɔ pínki kũ wɛ̃tɛ bĩni
kũ à bònɔ. Kũ à zĩ kǔ, gyã a kǔ a gbálanɔa. 24 Kũ à gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a
dizinɔ a dizi Dauda wɛ̃tɛn, akũ a né Yosafata vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Nadabu

25 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀ plade gũnn Yeroboamu né Nadabu kɛ̀
Isarailanɔ kína ũ à kí blè wɛ̀ plamɛ. 26 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ yã kũ a de
kɛ̀ à Isarailanɔ dà durunna gũnwo. 27 Ahia né Baasa, Isaka buri lé kpàkũsũi
gɔrɔ kũ àkũ kũ Isarailanɔ tɛn lika Filisitini wɛ̃tɛ Gibetɔ̃i, akũ à a dè gwe. 28 À a
dè Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀ aakɔ̃de gũmmɛ, akũ à vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ. 29 Kũ à nà
kíblenaaa, akũ à Yeroboamu burinɔ dèdɛ ń pínki, adi ń gbɛ̃ke tóro, à ń kákatɛ lán
Dikiri ò a zɔ̀bleri Ahia, Silo gbɛ̃ gãi nà. 30 Yã pìi kɛ̀ lɛ durunna kũ Yeroboamu
kɛ̀ yãi, kũ à Isarailanɔ dà a kɛnan à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀onɛ. 31 Nadabu
yã kparanɔ kũ yã kũ à kènɔ pínki kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
32 Kína Asa kũ Isarailanɔ kína Baasao zì̀i kà kũ kɔ̃o ari ń kíblena lémmɛ.

Isarailanɔ kína Baasa

33 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀ aakɔ̃de gũnn Ahia né Baasa kɛ̀ Isarailanɔ kína
ũ. À kí blè Tiza wɛ̀ baro awɛɛsiikɔ̃. 34 À yã kũ Dikiri yeiro kè à zɛ̀ kũ Yeroboamu
yãkɛnaao kũ durunna kũ à Isarailanɔ dà a kɛnanwo.

16

1 Dikiri yã sù Anani né Yehua, akũ à yã ò Baasanɛ à pì: 2 Ma n bo bùsutitin,
ma n kɛ ma gbɛ̃ Isarailanɔ don'arɛde ũ, akũ n zɛ kũ Yeroboamu yãkɛnaao n
ma gbɛ̃ Isarailanɔ dà durunnakɛnan, akũ ń durunna pìnɔ ma pɔ fɛ̃̀. 3 Mɔkɔ̃n
kũ n burinɔ, mani á dúgu zɔ̃mɛ sà. Mani kɛ n ɔnnnɛ lákũ ma kè Nɛbati né
Yeroboamu ɔnnnɛ nà. 4 Gbɛ̃danɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga wɛ̃tɛ gũnnɔ só, bãnɔ
ni n gbɛ̃ kũ oni gaga sɛ̀nnɔ ble. 5 Baasa yã kparanɔ, yã kũ à kɛ̀nɔ kũ a
négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 6 Kũ Baasa gà, ò
a vì Tiza, akũ a né Ela vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.
7 Dikiri yã pìi ò Baasanɛ kũ a burinɔ annabi Yehu, Anani né gãi, yã vãni kũ
à kè à Dikiri pɔ fɛ̃̀onɛ lákũ Yeroboamu burinɔ kè nà yãi kũ Yeroboamu buri kũ
à ń kakatɛnɔ yão dɔ.

Isarailanɔ kína Ela

8 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀ baraasɔɔro awɛɛdode gũnn Baasa né Ela kè
Isarailanɔ kína ũ à vùtɛ Tiza wɛ̀ pla. 9 A ìbanɔ do Zimirimɛ a sɔ̃gonɔ kpado
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, akũ à lé kpàkũsũi kũńwo. Gɔrɔ kũ í Ela kù̀ a bɛgwari Aza kpén zaa
Tiza, 10 akũ Zimiri gɛ̀ à a dè Asa kíblena wɛ̀ baraasɔɔro awɛɛplade gũn, akũ à
vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ. 11 Kũ à kí blè gɔ̃nɔ, akũ à Baasa burinɔ dèdɛ ń pínki, adi gɔ̃gbɛ̃
ke tó a danɛnɔ ke a gbɛ̃nnanɔ téro. 12 À Baasa buri pìnɔ kàkatɛ ń pínki, lákũ
Dikiri ò annabi Yehu gãi nà. 13 Baasa kũ a né Elao Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ
fɛ̃̀nɛ durunna kũ ò kè tãna pãpãnɔ yã musu, akũ dɔ ò Isarailanɔ dà a kɛnan
yãi. 14 Ela yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna
takadan.

Isarailanɔ kína Zimiri

15 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀ baraasɔɔro awɛɛplade gũnn Zimiri kí blè Tiza
gɔrɔ suppla. Gɔrɔ birea Isaraila zɛ̀̃kárinɔ bùra kú Filisitini wɛ̃tɛ Gibetɔ̃ sarɛ.
16 Kũ zɛ̀̃karii pìnɔ mà Zimiri lé kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ kínai à a dè, akũ ò ń don'arɛde
Ɔmiri kà Isarailanɔ kína ũ ń bùran gwe gɔ̃nɔ. 17 Akũ Ɔmiri kũ Isaraila zɛ̀̃karinɔ
fùtɛ Gibetɔ̃ ò gèɛ ò lìka Tizai. 18 Kũ Zimiri è ò a wɛ̃tɛ sìawa, akũ à dìdi à gɛ̀ a bɛ
kpédidikɔ̃ana musu gũn à té nàa, akũ à té kù̀ à gà 19 durunna kũ à kè yãi. À
yã kũ Dikiri yeiro kè à zè kũ Yeroboamu yãkɛnaao. À durunna kè, akũ dɔ à
Isarailanɔ dà a kɛnan. 20 Zimiri yã kparanɔ kũ lé kũ à kpàkũsũ kũńwo Elaiio
kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan.

Isarailanɔ kína Ɔmiri

21 Isarailanɔ kpàatɛ lɛu pla. Ń kpadonɔ ye ò Ginati né Tibini ká kína ũ, ń
kpadonɔ sɔ̃, Ɔmiri. 22 Kũ gbɛ̃ kũ ò zè kũ Ɔmirionɔ gbãna de gbɛ̃ kũ ò zè kũ Ginati
né Tibinionɔla, akũ ò Tibini dè, Ɔmiri kí blè. 23 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̀
baraakuri awɛɛdode gũnn Ɔmiri kè Isarailanɔ kína ũ, à kí blè wɛ̀ kuri awɛɛpla.
À kè Tiza wɛ̀ suddo, 24 akũ à Samaria sɪ̀sĩi lù Sɛmaa kũ andurufuuo kiloo
baaakɔ̃ akuri, akũ à wɛ̃tɛ kàtɛa à tɔ́ kpànɛ Samaria kũ Sɛma mé à sɪ̀sĩi pì vĩ yã
yãi. 25 Ɔmiri yã kũ Dikiri yeiro kè à durunna kè de gbɛ̃ kũ ò dònɛ arɛnɔ póla ń
pínki. 26 À zè kũ Nɛbati né Yeroboamu yãkɛnaao pínki. À Dikiri Isarailanɔ Luda
pɔ fɛ̃̀nɛ kũ durunna kũ à kè tãna pãpãnɔ yã musuo à Isarailanɔ dà a kɛnan dɔ.
27 Ɔmiri yã kparanɔ kũ yã kũ à kɛ̀nɔ kũ a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ
gĩayãkɛna takadan. 28 Kũ à gà, ò a vì Samaria, akũ a né Ahabu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Ahabu

29 Yudanɔ kína Asa kíblena wɛ̃ bupla plansaride gũnn Ɔmiri né Ahabu kè
Isarailanɔ kína ũ à kí blè Samaria wɛ̃ baro awɛɛplamɛ. 30 À yã kũ Dikiri
yeiro kè de gbɛ̃ kũ ò dònɛ arɛnɔ póla ń pínki. 31 A zɛna kũ Nɛbati né
Yeroboamu durunnakɛnaao dí kɛnɛ yãke ũro, akũ à Sidɔ̃denɔ kína Ɛtabaali
nénɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli sè nɔ ũ, akũ à nà Baali tãnagbagbanaaa, àdigɔ̃ kútɛnɛ. 32 À
kpé bò Baalinɛ Samaria, akũ à a gbagbaki pètɛ kpé pìi gũn. 33 À Asɛra lí pètɛn
dɔ à èra à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃nɛ de Isarailanɔ kína kũ ò dònɛ arɛnɔ póla
ń pínki.

34 Ahabu gɔrɔan Bɛtɛli gbɛ̃ Iyɛli Yɛriko kèkɛ à kàtɛ. Kũ à a bĩni ɛ̃ pètɛ, akũ a
daudu Abiramu gà. Kũ à a zé gbànɔ pètɛ, akũ a né kpɛde Segubu gà lákũ Dikiri
ò Nuni né Yɔsua gãi nà.

17

Kãakãannanɔ annabi Iliasu gwanaa

1 Tisibɛ gbɛ̃ Iliasu bò a bɛa Giliada bùsun à gèɛ à Ahabu lè à pì: Kũ Dikiri
Isarailanɔ Luda kũ matɛn doi kunnaao, zaa wɛ̃nla plí ni kpáro, legũ ni maro,
séde gɔrɔ kũ ma ò baasiro.

2 Akũ Dikiri yã sù Iliasua à pì: 3 Ǹ futɛ ǹ gé ifãboki kpa, ǹ utɛ Kɛriti swawɛɛn
Yoda bara dire kpa. 4 Ĩnigɔ̃ swa pì í mi. Ma dìtɛ kãakãannanɔnɛ ògɔ̃ n gwa gwe.
5 Akũ à gèɛ à kè lákũ Dikiri òarɛ nà, à vùtɛ Kɛriti swawɛɛn Yoda bara dire kpa.
6 Kãakãannanɔ dìgɔ̃ sunɛ kũ burodiio kũ nɔ̀bɔɔo kɔnkɔ kũ ɔkɔsio, akũ àdigɔ̃
swa pì í mi.

Zarɛfa gyaanɔ Iliasu gwanaa

7 Gɔrɔ pla gbɛra swa pì í bàba kũ legũ dí ma bùsuu pìnlo yãi. 8 Akũ Dikiri yã
sùa à pì: 9 Ǹ futɛ ǹ gé Zarɛfa Sidɔ̃ bùsun, ǹgɔ̃ kú gwe. Ma gyaanɔ ke dìtɛ àgɔ̃ n
gwa gwe. 10 Akũ à fùtɛ àtɛn gé Zarɛfa. Kũ à kà wɛ̃tɛ pìi sarɛ, à gyaanɔ ke lè,
àtɛn yàka wɛ gwe. Akũ Iliasu lé zù gyaanɔ pìii à pì: Ǹ gé ǹ sumɛnɛ kũ ío, bee
fíti, mà mi. 11 Kũ àtɛn gé tɔ́, Iliasu èra à lé zùi à pì: Ǹ sumɛnɛ kũ burodi kusuo
dɔ. 12 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Kũ Dikiri n Luda kunnaao, bee burodi má vĩro, séde
wísiti okũ do kũ à gɔ̃ gbaka gũn kũ nísio fíti tùruu gũn baasiro. A yàkaan matɛn
wɛ la, de mà tá bɛ mà póble kɛo, ò ble kũ ma néo ògɔ̃ ga dã. 13 Akũ Iliasu pìnɛ:
Ǹsun tó vĩna n kũro. Ǹ gé ǹ kɛ lákũ n ò nà, ama ǹ burodi kɛo fíti ǹ suomɛnɛ
gĩa, gbasa ǹ n pɔ́ kɛ kũ n néo. 14 Zaakũ Dikiri Isarailanɔ Luda pì, wísiti ni láka
gbaka pìi gũnlo, akũsɔ̃ nísi ni láka tùruu pìi gũnlo ari gɔrɔ kũ ani tó legũ ma
bùsuu pìn. 15 Gyaanɔ pìi gèɛ à kè lákũ Iliasu òarɛ nà, akũ póble mɔ̀ḿma ari gɔrɔ
ũgbangba, àpii kũ a bedenɔ kũ Iliasuo. 16 Wísiti dí láka gbaka pìnlo, akũsɔ̃ nísi
dí láka tùruu pìnlo, lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.

17 Abire gbɛra nɔgbɛ̃ bede pì né tɛn gyã kɛ. Kũ gyã gbãna kpà manamana,
akũ a wɛ̃ndii bò. 18 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì Iliasunɛ: Luda gbɛ̃, bɔ́ mé à ó ká kũ n su
ma kĩnaaa? N su ma durunna dɔ Ludagu de à ma né dɛ yãin yá? 19 Akũ Iliasu
pìnɛ: Ǹ n né pì kpáma. Akũ à né pìi sì nɔgbɛ̃ pì ɔĩ à dìdi kãao kpé musu gu kũ à
kìpan. À a wùtɛ a gádoa gwe, 20 akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: Dikiri ma Luda, mɔkɔ̃n
mé n tò gyaanɔ kũ ma kipa a bɛa né gà n pɔsira kpài yá? 21 Akũ à wùtɛ à a zĩda
pòro négɔ̃gbɛ̃ pìla gɛ̃n aakɔ̃ à ɔ́ɔ dɔ̀ Dikirinɛ à pì: Dikiri ma Luda, ǹ tó a wɛ̃ndi
ɛra à su a mèɛ gũn. 22 Dikiri Iliasu ɔ́ɔ dɔ mà, akũ wɛ̃ndii èra à sù né pìia à fùtɛ.

23 Kũ Iliasu négɔ̃gbɛ̃ pìi sɛ̀ à kìpa kãao, à gɛ̀ kãao kpén, akũ à a kpà a daa à pì: Ǹ gwa, n né pìi wɛ̃ndii sù! 24 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì Iliasunɛ: Má dɔ̃ sà kũ Luda gbɛ̃mɛ n ũ. Dikiri yã kũ à bò n lén bi yãpuramɛ.

18

Iliasu kũ Obadiao

1 À gɔrɔ pla kɛ̀, akũ Dikiri yã sù Iliasua legũmanasari wɛ̀ aakɔ̃de gũn à pì: Ǹ gé ǹ n zĩda mɔ Ahabunɛ, mani tó legũ ma a bùsun. 2 Akũ Iliasu fùtɛ àtɛn gé a zĩda mɔ Ahabunɛ.

Kũ nàa kɛ̀ gbãna Samaria, 3 akũ Ahabu a bɛgwari Obadia sìsi. Obadia pì sɔ̃ à Dikiri vĩna vĩ manamana. 4 Gɔrɔ kũ Yɛzɛbɛli tɛn Dikiri annabinɔ dɛdɛ yã, akũ Obadia ń gbɛ̃ kenɔ sètɛ gbɛ̃nɔn basɔɔro à ń útɛ gbèwɛɛnɔ gũn gbɛ̃nɔn bupla akurikuri, akũ à ń gwá kũ póbleo kũ ío. 5 Akũ Ahabu pì Obadianɛ: Ò dodo gunɔi ò gé ísɛ̃bokinɔ kũ swawɛɛnɔn pínki. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke óni sɛ̃ le ò kpá ó sɔ̃nɔa kũ ó baragbãsɔ̃nɔ. 6 Akũ ò gu kpàatɛ, ń baadi a zé sɛ̀. 7 Kũ Obadia tɛna, akũ ò kpàkũ kũ Iliasuo. À a dɔ̃̀, akũ à wùtɛ a nèsɛlɛ kutɛna à pì: Ma dikiri Iliasu, mɔkɔ̃mmɛn gwe yá? 8 Iliasu wèa à pì: Makũmɛ! Ǹ gé o n dikiriinɛ má kú la. 9 Akũ Obadia pì: Bɔ́ taarin ma kɛ̀, kũ ntɛn makũ n zɔ̀bleri na Ahabunɛ a ɔĩ à ma dɛɛ? 10 Ma sì kũ Dikiri n Ludao buri ke bùsu ke kun kũ ma dikiri gì gbɛ̃nɔ zĩḿma ò n wɛtɛnyĩro. Tó ò pì ń kú gwero, àdi tó ò la damɛ. 11 Akũ ntɛn omɛnɛ dɔ mà gé mà o ma dikiri Ahabunɛ kũ ń kú la yá? 12 Tó ma da zén, manigɔ̃ dɔ̃ gu kũ Dikiri Nini ni n sé à tá kũnworo. Tó ma gɛ ma ò Ahabunɛ, tó à sù adi n ero, ani ma dɛmɛ. Makũ n zɔ̀bleri sɔ̃ má Dikiri vĩna vĩ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa. 13 Ma dikiri Iliasu, kũ Yɛzɛbɛli tɛn Dikiri annabinɔ dɛdɛ, ńdi yã kũ ma kɛ̀ maroo? Makũ mé ma ń gbɛ̃kenɔ sètɛ gbɛ̃nɔn basɔɔro, ma ń útɛ gbèwɛɛnɔ gũn gbɛ̃nɔn bupla akurikuri, ma ń gwá kũ póbleo kũ ío. 14 Akũ n pìmɛnɛ dɔ mà gé mà o ma dikiri Ahabunɛ ń kú la yá? Ani ma dɛmɛ. 15 Akũ Iliasu pì: Ma sì kũ Dikiri Zìkaride kũ matɛn doiio, mani ma zĩda mɔnɛ gbãra sà.

Iliasu kũ Baali tãnagbagbarinɔ Kaamɛli kpi musu

16 Akũ Obadia gèɛ à dà Ahabulɛ à yã pìi ònɛ, akũ Ahabu gèɛ da Iliasulɛ. 17 Kũ Ahabu Iliasu è, à pìnɛ: Isarailanɔ bùsudɛri, mɔkɔ̃mmɛn gwe yá? 18 Akũ Iliasu pì: Adi kɛ makũ mé ma Isarailanɔ bùsuu dèro, mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ ákɔ̃nɔ mé a dè, zaakũ a pã kpà Dikiri yãditɛnanɔi a tɛ Baalii. 19 Ǹ Isarailanɔ sísi ń pínki, ò dakarɛ Kaamɛli kpi musu lɛɛlɛ kũ Baali tãnagbagbari gbɛ̃nɔn wàa pla kũ bupla akurio kũ Asɛra tãnade gbɛ̃nɔn wàa pla kũ òdi pó ble kũ Yɛzɛbɛlionɔ.

20 Ahabu Isarailanɔ sìsi ń pínki, akũ à tãnade pìnɔ kàkara Kaamɛli kpi musu. 21 Akũ Iliasu nà gbɛ̃nɔi à ń lá à pì: Á laasun nigɔ̃ kpaatɛna ari bɔrɛmɛɛ? Tó Dikiri bi Ludamɛ, à téi. Tó Baalimɛ sɔ̃, à téi. Odi yãke wearo, 22 akũ Iliasu pìńnɛ: Dikiri annabinɔ té makũ mé ma gɔ̃ mado. Baali tãnagbagbarinɔ sɔ̃, gbɛ̃nɔn wàa pla kũ bupla akuriomɛ. 23 À zùsanɔ kpáwá mèn pla, tãnade pìnɔ à mèn do sé ò zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ ò ká yàkala, òsun té naaro. Makũ se mani a do kɛkɛ mà ká yàkala, mani té naa sero. 24 Móḱɔ̃nɔ sɔ̃ ò Baali sísi, makũ sɔ̃ mani Dikiri sísi. Ń gbɛ̃ kũ à mà, akũ à sù kũ téo, àkũmɛ Luda ũ. Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Yã manamɛ! 25 Akũ Iliasu pì tãnade pìnɔnɛ: À zùsa mèn do sé à kɛkɛ káaku, zaakũ ákɔ̃nɔ mé á dasi. À á tãna sísi, ama àsun té naaro. 26 Akũ ò zùsa kũ ò kpàḿma sì ò kèkɛ, akũ òtɛn Baali sísi zaa kɔnkɔ ari ifãntɛ̃ gèɛ káo mìdangura. Òtɛn ũ wã, òtɛn lika sa'oki kũ ò bòoi, òtɛn pi: Baali, ǹ yã mawá! Bee kũ abireo odi yãke maro, adi yã

maḿmaro. 27 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ Iliasu tɛni ń lalandi kɛ à pì: À wiki lé gbãna à kara, àkũmɛ dikiri ũroo? Ke a laasun tà kpadomɛ. Ke à gèɛ bĩnikpɛ kɛmɛ. Ke à gèɛ wɛ̃tɛamɛ. Ke àtɛn i omɛ, akũ ádi a vuroo? 28 Akũ òtɛn wiki lé kũ kòto gbãnao, òtɛni ń zĩda líli kũ fɛ̃nɛdao kũ sário lákũ òdi kɛ nà, ari aru tɛn pla ń mèɛa. 29 Kũ ifãntɛ̃ gò mìia, akũ òtɛn yã ya ari sa ɔkɔsi ogɔrɔ gèɛ à kào. Bee kũ abireo adi yãke weḿmaro, adi yã maḿmaro, adi sã kpáńyĩro.

30 Akũ Iliasu pì parinɛ: À namai la! Kũ ò nài ń pínki, akũ à Dikiri gbagbaki kũ à gbòroo kèkɛ àtɛn bo. 31 À gbèɛ sèsɛ mèn kuri awɛɛpla Yakubu burinɔ dasi lén. Yakubun Dikiri yã ònɛ yã à pì ògɔ̃ pinɛ sà Isaraila. 32 Kũ à Dikiri gbagbaki pìi bò, akũ à wèɛɛ yɔ̀ à lìkai. Wèɛɛ pìi kà à í sí lita gɛ̃ro. 33 À yàkaa kà sa'oki pìla, à zùu pìi zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à kà yàkaa pìia à pì: À í tó lo siikɔ̃, à ká sa'opɔ pìia kũ yàkaa pìio. 34 Kũ ò tɔ, akũ à pì: À ɛra à tó dɔ. Kũ ò tɔ, akũ à pì: À ɛra à tó à kɛ gɛ̃n aakɔ̃. Akũ ò tɔ ari gɛ̃n aakɔ̃. 35 Í pìi bàa lɛ̀ à lìka sa'oki pìii ari wèɛɛ pìi pà. 36 Sa ɔkɔsi ogɔrɔ akũ annabi Iliasu nài à pì: Dikiri, Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Isarailao Luda, ǹ tó ò dɔ̃ gbãra kũ mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ Luda ũ akũsɔ̃ n zɔ̀bleriimɛ ma ũ, matɛn yã dí kɛ kũ mɔkɔ̃n mé n ma dan yãi. 37 Ǹ yã mama Dikiri! Ǹ yã mama, de gbɛ̃ dínɔ le ò dɔ̃ kũ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ń Luda ũ akũsɔ̃ ntɛni ń nèsɛ litɛńnɛ de ò ɛra ò summa. 38 Akũ Dikiri té sù sa'obɔɔ pìia kũ yàkaao kũ gbènɔ kũ bùsuuo, ò té kǔ, akũ í kũ à kú wèɛɛ pìn bàba. 39 Kũ gbɛ̃nɔ è, akũ ò wùtɛ ń nèsɛlɛ kutɛna ò pì: Dikirimɛ Luda ũ! Dikirimɛ Luda ũ! 40 Akũ Iliasu dàńnɛ à pì: À Baali tãnagbagbarii pìnɔ kũkũ, ń gbɛ̃ke sún pitiáwaro. Kũ ò ń kũkũ, akũ Iliasu gèɛ kũńwo Kisɔ̃ guvutɛn à ń dɛdɛ gwe.

41 Iliasu pì Ahabunɛ: Ǹ gé pó ble ǹ í mi, zaakũ ma legũ kĩnii mà dɔ. 42 Akũ Ahabu gèɛ pó ble à í mi. Akũ Iliasu dìdi à gèɛ Kaamɛli mìsɔ̃ntɛa à vùtɛ à mìi kà tún. 43 À pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gé gu gwa ísira kpa. Akũ à gèɛ à gwà. Kũ à sù à pì: Póke kú gwero. Akũ Iliasu pìnɛ à ɛra à gé gwa dɔ, akũ à gèɛ lɛ ari gɛ̀n suppla. 44 A gɛ̀n suppladeo zĩkɛrii pìi pì: Ma legũ è lokona sɛrɛrɛ lán ɔla bà, àtɛn futɛ ísira musu. Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ gé ǹ o Ahabunɛ à sõgo dɔ sɔ̃nɔa à gɛ̃n à kipa kpia ari legũ gɔ̃ gé a dãdã. 45 Legũ tɛn sísi busɛbusɛ, zàga'ĩa fùtɛ, akũ legũ mà manamana. Ahabu kú sɔ̃gon, àtɛn tá Yɛzɛrili. 46 Dikiri gbãna sù Iliasua, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kàkara à kǔ, à bàa lɛ̀ à Ahabu kɛ̃ ari à gèɛ káo Yɛzɛrili.

19

Dikiri yá'ona kũ Iliasuo Orɛbu

1 Akũ Ahabu yã kũ Iliasu kèɛ bàba Yɛzɛbɛlinɛ pínki, lákũ à tãnade pìnɔ dèdɛ nà kũ fɛ̃nɛdao ń pínki. 2 Akũ Yɛzɛbɛli légbãzã kè Iliasunɛ à pì: Ari zia mandara'i, tó mádi kɛnnɛ lákũ n kè tãnadenɔnɛ nàro, tãnanɔ yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ! 3 Akũ vĩna Iliasu kǔ, akũ à fùtɛ à bàa sì à a zĩda mìboki wètɛ. Kũ à kà Bɛsɛba, Yudanɔ bùsun, gwen à a zĩkɛrii tòn, 4 akũ à táa ò gbárannan gɔrɔ do. À gèɛ à vùtɛ sɛ̃ lí gbáru, akũ à adua kè à le à ga à pì: Dikiri, yã díkĩna mɔ̀ma lɛ. Ǹ ma wɛ̃ndi sé gɔ̃nɔ, zaakũ má de ma dizinɔlaro. 5 Akũ à wùtɛ àtɛn i o sɛ̃ lí pì gbáru.

Kãnto malaikaa sù à ɔ kèa à pì: Ǹ futɛ ǹ pó ble. 6 Kũ Iliasu gu gwà, akũ à kàra asãna è kũ í tùruuo katɛna a mìii. Akũ à pó blè à í mì à èra à wùtɛ. 7 Dikiri Malaikaa èra à sù a gɛ̃n pladeo, à ɔ kèa à pì: Ǹ futɛ ǹ pó ble, zaakũ tá gbɛ̃nan ntɛn su o. 8 Akũ à fùtɛ à pó blè à í mì. Póble pìi tò à gbãna lè, akũ à táa ò gɔrɔ bupla fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari à gèɛ à kà Luda kpi kũ òdi pi Orɛbua. 9 Akũ à

gɛ̃ gbèwɛɛn à ì gwe, akũ Dikiri yã̀ sùa à pì: Iliasu, bɔ́n ntɛn kɛ laa? 10 À wèa
à pì: Dikiri Luda Zǐkaride, ma laakarii fùtɛ manamana, zaakũ Isarailanɔ pã̀
kpà n bàka kunna kũńwo yãi, akũ ò n gbagbakinɔ gbòro ò n annabinɔ dèdɛ kũ
fɛ̃nɛdao. Makũ mé ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛ se. 11 Akũ Dikiri pì: Ǹ bo ǹ
gé zɛ ma arɛ kpi musu, mani gɛ̃tɛ n arɛ.
Zàga'ĩa gbãna fùtɛ, àtɛn kpi pìnɔ para àtɛn gbènɔ wíwi Dikiri arɛ, ama Dikiri
kú ĩa pìi gũnlo. Ĩa pìi gbɛra zĩtɛ yǐgãyĩgã, ama Dikiri kú zĩtɛ yĩgãyĩgãnaa pìi
gũnlo. 12 Zĩtɛ yĩgãnaa pìi gbɛra akũ té bò, ama Dikiri kú té pìi gũnlo. Té pìi
gbɛra akũ kòto busɛɛ bò tɛɛnɛ. 13 Kũ Iliasu kòtoo pìi mà, à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kù a wéa.
Akũ à bò à gèɛ à zè gbèwɛɛɛ pì léa, à mà ò pìarɛ: Iliasu, bɔ́n ntɛn kɛ laa? 14 À wèa
à pì: Dikiri Luda Zǐkaride, ma laakarii fùtɛ manamana, zaakũ Isarailanɔ pã̀
kpà n bàka kunna kũńwo yãi, akũ ò n gbagbakinɔ gbòro ò n annabinɔ dèdɛ kũ
fɛ̃nɛdao. Makũ mé ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛ se. 15 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ ɛra
ǹ tá Damasuku gbárannan. Tó n ka gwe, ǹ Azaili ká Siria kína ũ, 16 ǹ Nimisi
daikore Yehu ká Isarailanɔ kína ũ, ǹ Abɛli Mɛɔla gbɛ̃ Safata né Ɛlisa kɛ n gɛ̃nɛ
ũ annabi ũ. 17 Gbɛ̃ kũ bò Azaili fɛ̃nɛda léi, Yehu mé ani a dɛ. Tó à bò Yehu
fɛ̃nɛda léi sɔ̃, Ɛlisa mé ani a dɛ. 18 Bee kũ abireo má Isarailanɔ kũna gbɛ̃nɔn
dúbu suppla, kũ ń gbɛ̃ke dí kútɛ Baalinɛ à lé pèaro.

Ɛlisa sisinaa

19 Akũ Iliasu fùtɛ à bò gwe à gèɛ à Safata né Ɛlisa lè, àtɛn bú wí kũ zùnɔ swa
kuri awɛɛpla. Àkũ mé à té zù swa kpɛdei. Akũ Iliasu nài à a gyabaa gò à dàala.
20 Akũ Ɛlisa a zùnɔ tò gwe à bàa lè à bò à té Iliasu kpɛ, akũ à pìnɛ: Ǹ tó mà gé lé
za ma de kũ ma daooa gĩa, gbasa mà su mà ténỹĩ sà. Akũ Iliasu pìnɛ: Ǹ gé ǹ
ɛra ǹ su. Ń dɔ̃ yã̀ kũ ma kènnɛ. 21 Akũ Ɛlisa èra à gèɛ à a zùnɔ kùtu kpà à té kà
kũ a zù swa gbãngoo, akũ à zùu pìnɔ nɔ̀bɔɔ fùfuu kɛ̀ à kpà gbɛ̃nɔa ò sò. Akũ à
bò à tɛ̀ Iliasui, à gɔ̃ a plade ũ.

20

Bɛnadada kũ a zǐkarinɔ likana Samariai

1 Siria kína Bɛnadada a zǐkarinɔ kàkara ń pínki. Kína gbɛ̃nɔn baraakuri
awɛɛplanɔn kú kãao kũ ń sɔ̃nɔ kũ ń sɔ̃gonɔ. Akũ ò gèɛ ò lìka Samariai ò lètɛa.
2 Akũ à gbɛ̃nɔ zǐ Ahabua wɛ̃tɛ gũn à pì: Makũ Bɛnadada ma pì, 3 n andurufu
kũ n wuraao gɔ̃ ma pɔ́ ũ. N nɔ mananɔ kũ n né mananɔ gɔ̃ ma pɔ́ ũ dɔ. 4 Akũ
Isarailanɔ kína pì: Ma dikiri kína, makũ kũ pɔ́ kũ má vĩnɔ gɔ̃ n pɔ́ ũ pínki lákũ n
ò nà. 5 Akũ Bɛnadada èra à gbɛ̃nɔ zǐa dɔ à pì: Makũ Bɛnadada ma gbɛ̃nɔ zǐ ma
n andurufu kũ n wuraao kũ n nɔnɔ kũ n néno làmma. 6 Zia mandara'i mani ma
gbɛ̃nɔ zĩmma ò n bɛ kpukɛ kũ n gbɛ̃nɔ bɛnɔ, oni á pɔ́ bèɛrɛdenɔ sétɛ ò suomɛnɛ
pínki. 7 Akũ Isarailanɔ kína a bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi ń pínki à pìńnɛ: A è lákũ àtɛni
ó lé wɛtɛ nà yá? Kũ à gbɛ̃nɔ zǐma, à ma nɔnɔ kũ ma néno kũ ma andurufuuo
kũ ma wuraao làma, mádi gíonɛro. 8 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ pìnɛ:
Ǹsun a yã̀ maro, ǹsun wenɛro. 9 Akũ à pì Bɛnadada zǐrinɔnɛ: À gé à o ma dikiri
kínanɛ, pɔ́ kũ à là makũ a zɔbleriia káakun mani kɛ. Pɔ́ kũ à làma kpɛkpɛ dín
mani kɛro. Akũ zǐrii pìnɔ èra Bɛnadadanɛ kũ légbãzã pìio. 10 Akũ à èra à gbɛ̃nɔ
zǐ Ahabua dɔ à pì: Tó Samaria bùsutiti gɔ̃ à kà kũ ma gbɛ̃nɔ le à dãdã okũ dodo,
tãnanɔ yã̀ kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ! 11 Akũ Isarailanɔ kína pì: À gé à onɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn
zǐka'uta da súnn ĩa dã̀ lákũ gbɛ̃ kũ à uta pìi bò à kàtɛ bàro. 12 Kũ Bɛnadada yã̀ pìi

mà gɔrɔ kũ àtɛn í mi kũ a kína dakenɔ ń bizakutanɔ gũn, akũ à pì a gbɛ̃nɔnɛ ò soru kɛ. Akũ ò gèɛ soru kɛ.

Ahabu zǐblena Bɛnadadaa

13 Annabi ke sù à Isarailanɔ kína Ahabu lè à pìnɛ: Dikiri pì, n zǐkari dasinɔ è gwe yá? Áni ń nannɛ n ɔĩ gbãra, ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ akãamɛ Dikiri ũ. 14 Akũ Ahabu a là à pì: Dí mɛ́ ani abire kɛɛ? À wèa à pì: Dikiri pì, n bùsu gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zǐkarinɔ mɛ́ oni kɛ. Akũ Ahabu a là dɔ: Dí mɛ́ ani na zǐia káakuu? À wèa à pì: Mɔkɔ̃mmɛ! 15 Akũ Ahabu gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zǐkarii pìnɔ kàkara gbɛ̃nɔn wàa do kũ baraakuri awɛɛplao. Akũ à a zǐkarinɔ kàkara ń pínki, ò kè gbɛ̃nɔn dúbu suppla. 16 Ò fùtɛ wɛ̃tɛn ifãntɛ̃ kà mìdangura, gɔrɔ kũ í tɛn Bɛnadada kũ a kína dake pìnɔ dɛ ń bizakutanɔ gũn. 17 Akũ gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna zǐkarii pìnɔ bɔ̀tɛ káaku. Akũ Bɛnadada zǐrinɔ gèɛ ò ònɛ, gbɛ̃nɔ tɛn bo Samaria. 18 Akũ Bɛnadada pì: Tó aafian òtɛn sun yoo ke kũ zǐio, à ń kũkũ bɛ̃nɛ. 19 Kũ gu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛfɛnna pìnɔ bò wɛ̃tɛn, zǐkarinɔn té ń kpé, 20 akũ ń baadi a ibɛrɛɛ dè. Kũ Sirianɔ lèkɔ̃a, akũ Isarailanɔ pèḿma, akũ Siria kína Bɛnadada kũ a sɔ̃de kenɔ bàa sì ò ń kɛ̃ sɔ̃ musu. 21 Akũ Isarailanɔ kína bò à gèɛ à sɔ̃denɔ kũ sɔ̃godenɔ dèdɛ à Sirianɔ ásaru kè manamana. 22 Annabi pìi èra à sù à Isarailanɔ kína lè à pì: Ǹ n zǐkarinɔ kara ǹgɔ̃ kú soru gũn, zaakũ tó Sɛ̃tãgɔrɔ kà, Siria kína ni ɛra à su létɛmma dɔ.

23 Akũ Siria kína ìbanɔ pìnɛ: Isaraila tãnanɔ bi sǐsĩ tãnanɔmɛ. Abire yãin ń gbãna deóla. Tó ótɛn zǐ ká kũńwo gusaran, ó gbãna nigɔ̃ deńla. 24 Ǹ n kína dakenɔ lilin kɛ, ń don'arɛde pãndenɔ ditɛditɛ ń gbèn. 25 Séde n zǐkarinɔ kũ n sɔ̃nɔ kũ n sɔ̃gonɔ gɔ̃ dasi lán káakupɔ kũ n kurainɔ bà, ó zǐ ká kũńwo gusaran, ó gbãna ni deńla. Kína ń yã mà, akũ à kè lɛ.

26 Kũ Sɛ̃tãgɔrɔ kà, Bɛnadada Sirianɔ kàkara, akũ à gèɛ zǐ ká kũ Isarailanɔ zaa Afɛki. 27 Ò Isarailanɔ kàkara ò kusuna kèńnɛ, akũ ò gèɛńyĩ. Sirianɔ dàgula gu sĩnda pínki, akũ Isarailanɔ bùraa kàtɛ lán blè kpàsa fĩtinna leu planɔ bà, ò arɛ dòkɔ̃a. 28 Akũ Luda gbɛ̃ pìi sù à pì Isarailanɔ kínanɛ: Dikiri pì, zaakũ Sirianɔ tɛn da sǐsĩnɔ dikirin a ũ, guvutɛ dikirin a ũro, áni a zǐkari dasi díkĩnanɔ nannɛ n ɔĩ, ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ akãamɛ Dikiri ũ. 29 Ń bùranɔ arɛ dɔdɔkɔ̃ana lɛ ari gɔrɔ suppla, a gɔrɔ supplade pìn ò nà zǐia. Akũ Isarailanɔ Siria gèsɛdenɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn dúbu basɔɔro zĩ pìia. 30 Kũ gbɛ̃ kparanɔ lèkɔ̃a ò sì Afɛki wɛ̃tɛn, akũ a bĩni lètɛ à sìḿma. Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu baraasɔɔro awɛɛsuppla. Bɛnadada sɔ̃ à bàa sì à sì wɛ̃tɛ pìn se, à gèɛ à ùtɛ kpénɛ gũn. 31 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: O mà Isarailanɔ kínanɔn gbɛ̃kɛ vĩ. Ò uta kasanɔ dɔ ó pi, ò bà dɔ ó wakalɛ, ò bo ò gé ò a le. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke ani n tó kũ wɛ̀ndiio. 32 Akũ ò uta kasanɔ dɔ̀ ń pi, ò bàa dɔ̀ ń wakalɛ, ò gèɛ ò Isarailanɔ kína lè ò pì: N zɔ̀bleri Bɛnadada pì ǹ a tó kũ wɛ̀ndiio. Akũ Isarailanɔ kína pì: Ase à kpé kun yá? Ma gbɛ̃mɛ. 33 Yã pìi kè gbɛ̃ pìnɔnɛ àlesi mana ũ, akũ ò yã pìi dǎ ò kǔ ò pì: Ee, Bɛnadada bi n gbɛ̃mɛ. Akũ kína pì: À gé à a sé à su kãao. Kũ Bɛnadada sù, akũ Ahabu pìnɛ à gɛ̃ kãao a sɔ̃gon. 34 Akũ Bɛnadada pìnɛ: Wɛ̃tɛ kũ ma de sì n deanɔ mani ɛra mà kpámma, ĩnigɔ̃ laga yía Damasuku lákũ ma de kè nà Samaria. Akũ Ahabu pì: Ò lédokɔ̃nɔ kɛ abire musu, má n gbarɛ. Akũ à lédokɔ̃nɔ kè kãao à a gbàrɛ.

Annabi yãdana kína Ahabula

35 Dikiri pì annabi gǎ gbɛ̃kenɛ à o a gbɛ̃dakenɛ à a lé. Kũ annabii pìi ònɛ, akũ à gì. 36 Akũ à pìnɛ: Zaakũ ńdi Dikiri yã maro, tó o kɛ̃kɔ̃a gɔ̃nɔ, músu ni n dɛmɛ. Kũ ò kɛ̀kɔ̃a, akũ músu a è à dè. 37 Annabii pì gbɛ̃ke lè dɔ, akũ à pìnɛ à a lé. Akũ à a lɛ̀ à kl̀nna. 38 Akũ annabii pì biza kù a wéa à a zĩda lìtɛ, akũ à gèɛ àtɛn kína dã zé léa. 39 Kũ kína tɛn gɛ̃tɛ, akũ annabii pì lé zùi à pì: Makũ n zɔ̀bleri, kũ ma gɛ zl̀lan, akũ gbɛ̃ke sù ma kĩnaa kũ gɔ̃gbɛ̃ keo, à pì màgɔ̃ a dãkpã. Tó ma tò à pìtima, ma wɛ̃ndi lén gwe, kesɔ̃ mani fĩna bo kũ andurufuuo kiloo bupla sɔɔrosari. 40 Kũ ma laakarii tà gu pãndea, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gɛ̃tɛ. Akũ Isarailanɔ kína pìnɛ: Lákũ oni wé tãmma nàn n ò gwe. 41 À biza pìi gò a wéa likalika, akũ Isarailanɔ kína a dɔ̃ annabi ũ. 42 Akũ annabii pìi pìnɛ: Dikiri pì, zaakũ n gɔ̃gbɛ̃ kũ a dìtɛ à ga gbàrɛ, ĩni ga a gɛ̃nɛ ũ, n gbɛ̃nɔ ni gaga a gbɛ̃nɔ gɛ̃nɛ ũ. 43 Akũ Isarailanɔ kína dà zén à tà a bɛa zaa Samaria. A nèsɛɛ yàka à ãnn sìsi.

21

Nabɔti geepi líkpɛ

1 Abire gbɛra Yɛzɛrili gbɛ̃ke kun, a tɔ́n Nabɔti. À geepi líkpɛ vĩ gwe Samaria kína Ahabu bɛ sarɛ. 2 Akũ Ahabu pìnɛ: Ǹ n geepi líkpɛ kpáma mà kɛ dò kara ũ, zaakũ à kú ma bɛ sarɛ. Mani geepi líkpɛ kũ à mana de abirela kpámma a gɛ̃nɛ ũ. Tó ń yei, mani fĩna bonnɛ kũ andurufuuo láku à kǔ nà. 3 Akũ Nabɔti pì Ahabunɛ: Kai, ani sí kɛro! Mani fɔ̃ mà túbi kũ ma dizinɔ tòmɛnɛ kpámmaro. 4 Akũ Ahabu nèsɛɛ yàka, à tà bɛ kũ pɔsirao kũ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti pìnɛ áni túbi kũ a dizinɔ tòarɛ kpáaro yãi. Akũ à wùtɛ a gádoa à arɛ dɔ̀ gbl̀ia à gì pɔ́ blei. 5 A nanɔ Yɛzɛbɛli sù à a là à pì: Bɔ́ mé à n le n ãnn sìsi, ńdi pɔ́ bleroo? 6 Akũ à wèa à pì: Ma pì Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔtinɛ à a geepi líkpɛ kpáma, mani fĩna bonɛ kũ andurufuuo. Tó geepi líkpɛ pãnden à yei sɔ̃, mani kpáa a gɛ̃nɛ ũ. Akũ à pì áni kpámaro. 7 Akũ a nanɔ Yɛzɛbɛli pìnɛ: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ kí'ina yãkɛnan dí yá? Ǹ futɛ ǹ pɔ́ ble kũ pɔnnao, mani Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti geepi líkpɛ sínnɛ.

8 Akũ à takadanɔ kɛ̀kɛ̃ kũ Ahabu tɔ́o à a tambari lèa, à kpǎzãkpãzã gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínɛ kũ ò kú Nabɔti wɛ̃tɛ gũnnɔnɛ. 9 Takada pìnɔ gũn à pì: À léyĩgɔrɔ ditɛ à a kpàkpa kɛ. À vutɛki mana kpá Nabɔtia gbɛ̃nɔ té 10 à gbɛ̃ ginanɔ wɛtɛ gbɛ̃nɔn pla à ń kátɛ a arɛ, de ò yã dia ò pi à Luda kũ kínao tɔ́ vãni sì. À a kũ à bo kãao wɛ̃tɛ kpɛ, á a pápa kũ gbɛɛo à dɛ. 11 Akũ Nabɔti wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínɛnɔ kè lákũ Yɛzɛbɛli ò takada kũ à kpǎzãńnɛnɔ gũn nà. 12 Ò léyĩgɔrɔ dìtɛ, akũ ò vutɛki mana kpà Nabɔtia gbɛ̃nɔ té. 13 Akũ gbɛ̃ gina gbɛ̃nɔn pla pìnɔ sù ò vùtɛ a arɛ, ò yã dìa gbɛ̃nɔ wára ò pì à Luda kũ kínao tɔ́ vãni sì. Akũ ò a kǔ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ ò a pàpa kũ gbɛɛo ò dè. 14 Akũ ò légbãzã kè Yɛzɛbɛlinɛ ò pì, ò Nabɔti pàpa kũ gbɛɛo ò dè.

15 Kũ Yɛzɛbɛli mà ò Nabɔti pàpa kũ gbɛɛo ò dè, akũ à gèɛ à pì Ahabunɛ: Ǹ futɛ ǹ gé Nabɔti geepi líkpɛ kũ à gìonnɛ pì sí n pɔ́ ũ, zaakũ à kun doro à gà. 16 Kũ Ahabu mà Nabɔti gà, akũ à fùtɛ àtɛn gé de à a geepi líkpɛ sí a pɔ́ ũ.

17 Akũ Dikiri yã sù Tisibɛ gbɛ̃ Iliasua à pì: 18 Ǹ futɛ ǹ gé Samaria kína Ahabu le. À gèɛ Nabɔti geepi líkpɛ sí, à kú gwe. 19 Ǹ onɛ makũ Dikiri ma pì, à gbɛ̃ dè à sù a túbi sín gweroo? Ń onɛ dɔ, gu kũ gbɛ̃danɔ Nabɔti aru sàsãn, gwen oni àpii pɔ́ sãsãn se.

20 Kũ Ahabu Iliasu è à pì: Ma ibɛrɛ, ari tera ńdi ma tóroo? Akũ Iliasu pìnɛ: Ee, mádi n tóro, zaakũ n n zĩda dà yã kũ à vãni Dikirinɛ kɛnan. 21 Akũ Dikiri pì áni sunyĩ zĩmma áni n burinɔ kakatɛ, n gɔ̃gbɛ̃ ke ni gɔ̃ Isarailanɔ bùsunlo, bee zĩdade kesɔ̃ zɔ̀. 22 Áni kɛ n ɔnnnɛ lákũ à kè Nɛbati né Yeroboamu ɔnnnɛ nà, lákũ à kè Ahia né Baasa ɔnnnɛ nà, zaakũ n Isarailanɔ dà durunnakɛnan n a pɔ fɛ̃nɛ. 23 Yɛzɛbɛli sɔ̃, Dikiri pì gbɛ̃danɔ ni a só Yɛzɛrili bĩni sarɛ. 24 Gbɛ̃danɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga wɛ̃tɛ gũnnɔ só, bãnɔ ni n gbɛ̃ kũ oni gaga sɛ̀nnɔ ble.

25 Gbɛ̃ke kun ziki kũ à a zĩda dà yã kũ Dikiri yeiro kɛnan lán Ahabu bàro, akũsɔ̃ a nanɔ Yɛzɛbɛli dì té káagu. 26 À yã kũ ò a tɛ̃nɔ kè manamana, à tè tãnanɔi lán Amɔrinɔ kè nà, kũ Dikiri pèḿma Isarailanɔnɛ.

27 Kũ Ahabu mà lɛ, akũ à a uta gà à kɛ̃ à uta kasanɔ dà ari à ìo, akũ à lé yì̀ à gɔ̃ té kũ pɔsirao. 28 Akũ Dikiri yã sù Iliasua: 29 N è deran Ahabu a zĩda nàtɛmɛnɛ nà yá? Zaakũ à a zĩda nàtɛmɛnɛ, mani yã vãni pì kɛ a ɔnnnɛ a gɔrɔaro. A négɔ̃gbɛ̃n mani yã vãni pì kɛ a ɔnnnɛ.

22

Mikaya annabikɛyã vãni ona Ahabunɛ

1 À kà wɛ̀ aakɔ̃ kũ Sirianɔ kũ Isarailanɔ dí zì̀ ká kũ kɔ̃oro. 2 A wɛ̀ aakɔ̃de pìi gũnn Yudanɔ kína Yosafata gɛ̀ɛ à Isarailanɔ kína lè. 3 Isarailanɔ kína pì a gbɛ̃nɔnɛ: Á dɔ̃ kũ Ramɔ Giliada bi ó pómɛ yãroo? Ama ódi a sina Siria kínaa yã kɛkɛro. 4 Akũ à Yosafata là à pì: Ĩni gé kũmao zì̀ ká kũ Ramɔ Giliadadenɔroo? Akũ Yosafata wèa à pì: Pó dokɔ̃nɔmɛ ó ũ, ma gbɛ̃nɔ bi n gbɛ̃nɔmɛ. Ma sɔ̃nɔ bi n sɔ̃nɔmɛ. 5 Akũ à èra à pìnɛ: Ǹ Dikiri gbɛka ǹ ma gĩa. 6 Akũ Isarailanɔ kína annabinɔ kàkara lán gbɛ̃nɔn wàa pla bà, akũ à ń lá à pì: Mà gé zì̀ ká kũ Ramɔ Giliadadenɔon yá, ke màsun géro? Akũ ò wèa ò pì: Ǹ gé! Dikiri ni ń nannɛ n ɔĩ. 7 Akũ Yosafata pì: Dikiri annabi ke kú la ò a laroo? 8 Akũ Isarailanɔ kína wèa à pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke kun dɔ, a tɔ́n Mikaya, Imlã némɛ. Ani fɔ̃ à yã gbɛkawɛrɛ Dikiria, ama má yeiro, zaakũ àdi yã mana omɛnɛ zikiro, séde a vãni. Akũ Yosafata pì: Ǹsun o lɛro kína! 9 Akũ Isarailanɔ kína a ìbanɔ doke sìsi à pìnɛ: Ǹ gé ǹ Imlã né Mikaya sísi à su likalika.

10 Isarailanɔ kína kũ Yudanɔ kína Yosafatao baadi a kíble'uta dana, ò vutɛna ń kíblegbaaa pówɛgbɛ̃ki kũ à kú Samaria bĩnilɛa, akũ annabii pìnɔn tɛn annabikɛyã o ń arɛ ń pínki. 11 Kenana né Zedekia mɔ̀si pì lán bɛ̃nɛ bà à pì: Dikiri pì bɛ̃nɛ dínɔn ĩni Sirianɔ zɔzɔo ǹ ń dɛdɛ ń pínki. 12 Akũ annabii pìnɔn tɛn yã dokɔ̃nɔ o ń pínki òtɛn pi: Ǹ gé létɛ Ramɔ Giliadaa, ĩni fuaro. Dikiri ni ń nánnɛ n ɔĩ.

13 Gbɛ̃ kũ à gèɛ Mikaya sísi pìnɛ: N annabi dakenɔ lé kè dokɔ̃nɔn yee! Yã nnan òtɛn o kínanɛ. Ǹ yã dokɔ̃nɔ pì o se ǹ yã nna onɛ. 14 Akũ Mikaya pì: Ma sì kũ Dikiri kunnaao, yã kũ Dikiri òmɛnɛn mani o kínanɛ.

15 Kũ à kà, akũ kína a là à pì: Mikaya, ò gé zì̀ ká kũ Ramɔ Giliadadenɔon yá, ke òsun géro? Akũ à wèa à pì: Ǹ gé létɛḿma! Ĩni fuaro. Dikiri ni ń nánnɛ n ɔĩ. 16 Akũ kína pìnɛ: Gɛ̃n ũgban mani n da ǹ sí kũ Dikirio kũ yãpuran ĩni omɛnɛɛ? 17 Akũ Mikaya pì: Ma Isarailanɔ è fãkɔ̃ana sì̀sĩnɔ kpadoa lán sã kũ ò dàri vĩronɔ bà. Akũ Dikiri pìmɛnɛ, gbɛ̃ pìnɔn don'arɛde vĩro. Ń baadi tá a bɛa aafia. 18 Akũ Isarailanɔ kína pì Yosafatanɛ: Ńdi ma gweroo? Mádi onnɛ kũ àdi yã nna omɛnɛ zikiro, séde a vãni? 19 Akũ Mikaya èra à pì: Ǹ Dikiri yã ma! Ma

Dikiri è vutɛna a kpatan, ludambɛ zǐkarinɔ zɛzɛ a sarɛ ń pínki ɔplai kū ɔzɛo.
20 Akū Dikiri pì: Dí mé ani ɔ̃ndɔ̃ kɛmɛnɛ Ahabunɛ à gé létɛ Ramɔ Giliadaa de à
ga gwee? Akū gbɛ̃ke pì la, gbɛ̃ke pì la dɔ. 21 Akū nini ke bò à sù à zè Dikiri arɛ
à pì: Makū mé mani gé ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ. Akū Dikiri a là à pì: Ĩni kɛ deramɛɛ? 22 Akū
à wèa à pì: Mani gé mà kɛ nini ékɛde ū mà yã sóso mà ká a annabinɔnɛ ń lén.
Akū Dikiri pì: Ĩni ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ, ĩni fuaro. Ǹ gé kɛ lɛ. 23 Lɛn Dikiri tò nini ékɛde
pì yã sòso à kà n annabi dínɔnɛ ń lén lɛ ń pínki. Sunyĩn Dikiri kpànyĩ. 24 Akū
Kenana né Zedekia gèɛ à Mikaya sãn kè à pì: Bɔrɛn Dikiri Nini bòma à gèɛ à
yã ònnɛɛ? 25 Akū Mikaya wèa à pì: Ĩni dɔ̃ zĩ kū n bàa lè n gɛ utɛ kpénɛn. 26 Akū
Isarailanɔ kína pì: À Mikaya kū à tá kãao wɛ̃tɛ kína Amɔ kū ma né Yoasio kĩnaa,
27 á ońnɛ ma pì ò a da kpésiran, ògɔ̃ burodi kpáa kū ío fítifiti ari mà gé suo aafia.
28 Akū Mikaya pì: Tó n gɛ n su aafia, séde adi kɛ Dikiri mé à yã ò ma gãiro. Akū
Mikaya èra à pì: Asa á baadi pínki ma yã pìi màa?

Ahabu gana zaa Ramɔ Giliada

29 Isarailanɔ kína kū Yudanɔ kína Yosafatao gèɛ Ramɔ Giliada. 30 Akū
Isarailanɔ kína pì Yosafatanɛ: Mani ma zĩda litɛ mà si zǐn. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ kú
la kū n kíble'utao dana. Akū Isarailanɔ kína a zĩda lìtɛ à sì zǐn. 31 Siria kína
gĩnakɛ sɔ̃ à ò a sɔ̃go don'arɛde gbɛ̃nɔn baraakuri awɛɛplanɔnɛ à pì: Àsun arɛ
dɔ gbɛ̃kea zǐnlo, bee dímɛ, séde Isarailanɔ kína ado. 32 Kū sɔ̃go don'arɛde pìnɔ
Yosafata è, òtɛn da Isarailanɔ kínamɛ. Kū ò sɔ̃ dàa, akū Yosafata wiki lè. 33 Kū
ò è Isarailanɔ kínanlo, akū ò a tò gwe.
34 Kū gbɛ̃ke kàa gbàrɛ, akū à gèɛ à Isarailanɔ kína pà, à gɛ̀ a mɔ̀'uta pɛkɛrɛki
dagura. Akū à pì a sɔ̃godenɛ: Ǹ sɔ̃ lé litɛ ò bo zǐn, ò ma kĩnnamɛ gwe. 35 Zǐi pì
gbãna kpà zĩ birea, akū ò kína pì kūkūna a sɔ̃go gūn, ò arɛ dɔ̀ Sirianɔa. Gu kū
ò a kǐnnan pì tɛn aru bo àtɛn kótɛ sɔ̃go gūn. Zĩ pìia ɔkɔsin à gà. 36 Kū ifãntɛ̃ tɛn
gɛ̃ kpén, zǐkarinɔ wiki kàkara ò pì, baadi tá a bùsun ari a bɛ wɛ̃tɛn. 37 Lɛn kína
pìi gà lɛ, akū ò a gèɛ sè ò sùo Samaria ò a vǐ. 38 Ò a sɔ̃go pìpi Samaria íkakia, gu
kū karuanɔ dì zú on, akū gbɛ̃danɔ sù ò a aru sǎsã lákū Dikiri ò nà.
39 Ahabu yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan, yã kū à kènɔ
pínki kū kpé kū à bò kū wisa sakaao kū wɛ̃tɛ kū à kèkɛ à kàtɛnɔ. 40 Kū Ahabu
gà, akū a né Azia vùtɛ a gɛ̃nɛ ū.

Yudanɔ kína Yosafata

41 Isarailanɔ kína Ahabu kíblena wɛ̀ siikɔ̃de gūnn Asa né Yosafata kè Yudanɔ
kína ū. 42 A wɛ̀ baraakuri awɛɛsɔɔrode gūnn à kè kína ū, akū à kí blè
Yurusalɛmu wɛ̀ baraasɔɔro. A da tón Azuba, Sili némɛ. 43 À zè kū a de Asa
yãkɛnanɔ zé sĩnda pínki gūn, adi pãnɛro, à yã kū Dikiri yeii kè. Bee kū abireo
adi tãnagbagbaki kū ò bònɔ gbororo. Ò kpé òtɛn sa oa òtɛn turaretiti kpáta
gwe.
44 Yosafata kū Isarailanɔ kínao kú kū kɔ̃o aafia. 45 A yã kparanɔn kú
Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛna takadan, a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kū zǐ kū à kànɔ pínki.
46 Tãnagbagbaki karua kpara kū ò gɔ̃ a bùsun zaa a de Asa gɔrɔanɔ, à pèḿma
gɔ̃gbɛ̃nɔ kū nɔgbɛ̃nɔo ń pínki. 47 Ɛdɔmu bùsu kína vĩ gɔrɔ birearo, séde gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
kū Yudanɔ kína dìtɛ.
48 À gó'itɛ lagatabɔnɔ kè de ò gé wura sé Ofi, ama odi le ò bo kū táo ísiralaro,
zaakū gó pìnɔ wìwi zaa Ɛziɔ̃ Gɛba. 49 Gɔrɔ birean Ahabu né Azia pì Yosafatanɛ à
tó a gbɛ̃nɔ da ísira musu kū a gbɛ̃nɔ lɛɛlɛ, ama Yosafata dí wero. 50 Kū Yosafata

gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ a dizi Dauda wɛ̃tɛn, akũ a né Yoramu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Azia

51 Yudanɔ kína Yosafata kíblena wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛplade gũnn Ahabu né Azia kè
Isarailanɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̀ pla. 52 À yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ a
de kũ a dao yão kũ dɔ Nɛbati né Yeroboamu kũ à Isarailanɔ dà durunnakɛnan
yão. 53 À dò Baalii, à a gbàgba, akũ à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃̀nɛ lákũ a de
kɛ̀ nà.

KINANƆ TAKADA PLADƐ

Iliasu yã 1:1-2:18
Ɛlisa yã 2:19-8:15
Yudanɔ kínanɔ kũ Isarailanɔ kínanɔo 8:16-16:20
Isarailanɔ gɔ̃na zɛ̀lzɔnɔ ũ 17:1-17:41
Yudanɔ kínanɔ 18:1-24:20
Yudanɔ gɔ̃na zɛ̀lzɔnɔ ũ 25:1-25:30

Iliasu kũ kína Ahaziao

1 Ahabu gana gbɛra Mɔabunɔ ń zĩda sì Isarailanɔa. 2 Gɔrɔ kũ Ahazia bàkɛ̃ zaa a kpé musu wondoo gũn Samaria, à kɛ̀nna manamana. Akũ à gbɛ̃nɔ zɛ̀ à pì: À gé à Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubu gbɛkamɛnɛ, tó mani aafia le. 3 Akũ Dikiri Malaikaa pì Tisibɛ gbɛ̃ Iliasunɛ: Ǹ futɛ ǹ gé da Samaria kína zɛ̀rinɔlɛ ǹ ń la, Luda kú Isarailanɔ bùsunlo, gbasa òtɛn gé yã gbɛka Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? 4 Abire yãin ma pì, Ahazia ni futɛ a gyãpɛ kũ à wutɛnaaaro, ani gamɛ. Akũ Iliasu gɛ̀ɛ à ò lɛ.

5 Kũ zɛ̀rii pìnɔ èra ò tà kína kĩnaa, akũ à ń lá à pì: À kɛ̀ dera a ɛra a su likalika lɛɛ? 6 Akũ ò wèa ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke mé à sù à dàólɛ à pìwɛrɛ ò ɛra ò su ò onnɛ, Dikiri pì á kú Isarailanɔ bùsunlo, akũ n gbɛ̃nɔ zɛ̀ ò yã gbɛka Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? Abire yãin ĩni futɛ n gyãpɛ kũ n wutɛnaaaro, ĩni gamɛ. 7 Akũ kína ń lá à pì: Gɔ̃gbɛ̃ kũ à sù à dàálɛ à yã òárɛ pì dɛ deramɛɛ? 8 Ò wèa ò pì: Pɔ́kã utan gɔ̃gbɛ̃ pì dana, akũsɔ̃ à bára asa dɔna a pi. Akũ kína pì: Tisibɛ gbɛ̃ Iliasun gwe.

9 Kína a zɛ̀lkari gbɛ̃nɔn bupla akuri kũ ń don'arɛdeo zɛ̀ ò Iliasu kũ, akũ ò gɛ̀ɛ ò a lè vutɛna sɛ̀lsɛ̃i musu. Don'arɛde pìi pìnɛ: Luda gbɛ̃, kína pì ǹ kipa ǹ mɔ́! 10 Iliasu wèa à pì: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, té bo ludambɛ à a dɛdɛ kũ n zɛ̀lkari gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ. Akũ té bò ludambɛ à ń dɛdɛ ń pínki. 11 Akũ kína èra à zɛ̀lkari gbɛ̃nɔn bupla akuri pãndenɔ zɛ̀ dɔ kũ ń don'arɛdeo. Don'arɛde pìi pì: Luda gbɛ̃, kína pì ǹ kipa ǹ su likalika! 12 Iliasu pìnɛ: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, té bo ludambɛ à a dɛdɛ kũ n zɛ̀lkari gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ. Akũ Luda té bò zaa musu, à ń dɛdɛ ń pínki. 13 Akũ kína èra à zɛ̀lkari gbɛ̃nɔn bupla akuri pãndenɔ zɛ̀ kũ ń don'arɛdeo a gɛ̃n aakɔ̃dei. Don'arɛde pìi gɛ̀ɛ à kùtɛ Iliasunɛ à kútɛ kènɛ à pì: Luda gbɛ̃, makũ kũ n zɔ̀bleri gbɛ̃nɔn bupla akuri dínɔ, ǹ ó wɛ̃ndi bɛ̀ɛrɛ gwa. 14 Té bò ludambɛ à don'arɛde gbɛ̃nɔn pla káakunɔ dèdɛ kũ ń zɛ̀lkarinɔ ń pínki. Tera sà ǹ ma wɛ̃ndi bɛ̀ɛrɛ gwa. 15 Akũ Dikiri Malaikaa pì Iliasunɛ: Ǹ kipa ǹ téi, ǹsun vĩna kɛnɛro. Akũ à kìpa, ò gɛ̀ɛ kína kĩnaa lɛɛlɛ. 16 Akũ Iliasu pì kínanɛ: Dikiri pì á kú Isarailanɔ bùsunlo, gbasa n gbɛ̃nɔ zɛ̀ ò yã gbɛka Ɛkɛrɔnu tãna Baalizɛbubua yá? Abire yãin ĩni futɛ gyãpɛ kũ n wutɛnaaaro, ĩni gamɛ. 17 Akũ kína Ahazia gà lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.

Yudanɔ kína Yehoramu, Yosafata né kíblena wɛ̃ plade gũnn Yoramu vùtɛ Ahazia gɛ̃nɛ ũ, kũ Ahazia négɔ̃gbɛ̃ vĩro yãi. 18 Ahazia yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kènɔ.

2

Iliasu tana Dikiri kĩnaa

1 Gɔrɔ kʉ̃ Dikiri ye à Iliasu sé kʉ̃ zàgaˈĩao à tá kãao a kĩ̃naa, Iliasu kʉ̃ Ɛlisao
bò Giligala ò té zén. 2 Akʉ̃ Iliasu pì Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ Bɛtɛli. Akʉ̃
Ɛlisa pì: Kʉ̃ Dikiri kunnaao kʉ̃ n kunnaao mani kɛ̃mmaro. Kʉ̃ òtɛn gé Bɛtɛli,
3 akʉ̃ annabinɔ gɛ̃̀ gbɛ̃ kʉ̃ ò kú Bɛtɛlinɔ bò ò sù ò Ɛlisa là ò pì: Asa ń dɔ̃ kʉ̃ Dikiri
ye à n dikiri símma gbãraa? À wèḿma à pì: Má dɔ̃ bi. À abire tó! 4 Akʉ̃ Iliasu
pì Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ Yɛriko. À wèa à pì: Kʉ̃ Dikiri kunnaao kʉ̃ n
kunnaao mani kɛ̃mmaro. Akʉ̃ ò gèɛ Yɛriko lɛɛlɛ. 5 Annabinɔ gɛ̃̀ gbɛ̃ kʉ̃ ò kú
Yɛrikonɔ bò ò sù ò Ɛlisa là ò pì: Asa ń dɔ̃ kʉ̃ Dikiri ye à n dikiri símma gbãraa?
À wèḿma à pì: Má dɔ̃ bi! À abire tó! 6 Akʉ̃ Iliasu pìnɛ: Ǹ zɛ la! Dikiri ma zĩ
Yodan. Akʉ̃ à wèa à pì: Kʉ̃ Dikiri kunnaao kʉ̃ n kunnaao mani kɛ̃mmaro.

Akʉ̃ ò téḱɔ̃i, 7 annabi gbɛ̃nɔn bupla akurinɔn téńyĩ. Kʉ̃ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ zè
Yoda bara, akʉ̃ annabii pìnɔ zè zàzã òtɛni ń gwa. 8 Akʉ̃ Iliasu a utagyabaa bò
à fì̃ à í lèo, akʉ̃ í pìi zɔ̀kɔ̃rɛ zaa bara la ari bara dire. Gukori bò, akʉ̃ gbɛ̃nɔn pla
pìnɔ bikʉ̀. 9 Kʉ̃ ò bikʉ̀, akʉ̃ Iliasu Ɛlisa là à pì: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛ ari Luda gɔ̃
gé ma símmaa? Ɛlisa wèa à pì: Ǹ tó n annabikɛgbãna kʉ̃ ń vĩ gɔ̃mɛnɛ túbi ʉ̃ lɛu
pla. 10 Akʉ̃ Iliasu pìnɛ: Yã kʉ̃ n gbɛ̀kama pì zĩˈʉ̃. Gɔrɔ kʉ̃ Luda tɛni ma símma,
tó n ma e, ani gɔ̃nnɛ. Tó ńdi ma e sɔ̃ro, ĩni lero. 11 Kʉ̃ ò tɛna, òtɛn yã o lɛɛlɛ, akʉ̃
sɔ̃go téde kʉ̃ sɔ̃ tédenɔ ń kɛ̃kɔ̃a, akʉ̃ Iliasu tà musu kʉ̃ zàgaˈĩao. 12 Kʉ̃ Ɛlisa è lɛ, à
wiki lɛ̀ à pì: Baa! Baa! Mɔkɔ̃mmɛ Isaraila sɔ̃gonɔ kʉ̃ a sɔ̃denɔ ʉ̃. Adi a e doro,
akʉ̃ à a pɔ́kasanɔ gà à kɛ̀kɔ̃rɛ. 13 À Iliasu utagyaba kʉ̃ à bò à lètɛaa sè, akʉ̃ à èra
à gèɛ à zè Yoda bara. 14 À í lè kʉ̃ Iliasu utagyaba kʉ̃ à kʉ̃naa pìio à pì: Dikiri
Iliasu Luda kú mámɛɛ? Kʉ̃ à í lèo, akʉ̃ à zɔ̀kɔ̃rɛ zaa bara la ari bara dire, akʉ̃
à bikʉ̀.

15 Annabinɔ gɛ̃̀ gbɛ̃ kʉ̃ ò bò Yɛrikonɔ tɛni a gwa, akʉ̃ ò pì: Iliasu
annabikɛgbãna gɔ̃̀ Ɛlisanɛ. Akʉ̃ ò sù ò dàalɛ ò kùtɛnɛ 16 ò pì: Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ,
ó gɔ̃sa gbãna gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ vĩ. Ǹ tó ò gé n dikiri wɛtɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro tó
Dikiri Nini a sè à zù kpi ke musu ke guvutɛ ken gwɛɛ. Akʉ̃ Ɛlisa pì: Àsun ń zĩro.
17 Ò nàkaraa, akʉ̃ à ń wéˈi kʉ̀ à pì: À ń zĩ. Akʉ̃ ò gbɛ̃nɔn bupla akurii pìnɔ gbàrɛ,
ò kpátɛ kɛ̀ Iliasui gɔrɔ aakɔ̃, odi boaro. 18 Kʉ̃ ò èra ò sù, ò Ɛlisa lè Yɛriko, akʉ̃ à
pìńnɛ: Asa má òárɛ àsun gé à a wɛtɛroo?

Ɛlisa daboyã káakunɔ

19 Wɛ̃tɛpidenɔ pì Ɛlisanɛ: Ǹ gwa dikiri! Ó wɛ̃tɛ katɛna mana lákʉ̃ n è nà. A í
mé à nnaro, a zĩtɛ dì pɔ́ kɛ manaro. 20 Akʉ̃ à pì: À wisi ká ta dufun à mɔ́omɛnɛ.
Akʉ̃ ò sùonɛ. 21 À gèɛ ísɛ̃bokia, akʉ̃ à wisi pìi kàn à pì: Dikiri pì a í pìi yɔ̀rɔɔ kè.
Í pì ni su kʉ̃ gaga ke zĩtɛ pɔ́kɛnamanasario doro. 22 Akʉ̃ í pì kè nna ari kʉ̃ a
gbãrao lákʉ̃ Ɛlisa ò nà.

23 Kʉ̃ Ɛlisa bò gwe, àtɛn gé Bɛtɛli. Gɔrɔ kʉ̃ à té zén, akʉ̃ kɛfɛnna kenɔ bòtɛ wɛ̃tɛ
gʉ̃n ò a kè pãpã ò pìnɛ: Mìgbarasude, ǹgɔ̃ gé! Mìgbarasude, ǹgɔ̃ gé! 24 À lìtɛ à ń
gwá, akʉ̃ à ń ká kʉ̃ Dikiri tɔ́o. Akʉ̃ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ bò líkpɛn mèn pla, ò né gbɛ̃nɔn
bupla awɛɛpla pìnɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃rɛ. 25 Kʉ̃ Ɛlisa bò gwe, à gèɛ Kaamɛli kpi musu, akʉ̃
à èra à tà Samaria.

3

Mɔabunɔ ń zĩda sina Isarailanɔa

1 Yudanɔ kína Yosafata kíblena wɛ̀ baro plansaride gũnn Ahabu nɛ́ Yoramu
kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̀ kuri awɛɛpla. 2 À yã̄ kũ Dikiri yeiro
kɛ̀, ama adi ká a de kũ a dao pɔ́ ũro. À Baali gbɛ̀ kũ a de pètɛ wò, 3 ama à zɛ̀ kũ
durunna kũ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnanwo, adi pãnɛro.
4 Mɔabu kína Mɛsa sã̄ kpàsanɔ vĩ, àdigɔ̃ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ táfe bo Isarailanɔ kínanɛ
dúbu basɔɔro kũ sãkaro dúbu basɔɔronɔ kão. 5 Kũ Ahabu gà, akũ Mɔabu kína
a zĩda sì Isarailanɔ kínaa. 6 Gwe gɔ̃̀nɔ kína Yoramu bò Samaria à Isarailanɔ
kàkara ń pínki. 7 À gbɛ̃nɔ zǏ Yudanɔ kína Yosafataa à pì: Mɔabu kína a zĩda sìma.
Ĩni gɛ́ kũmao zǏ ká kũ Mɔabunɔroo? À wèa à pì: Mani gɛ́, zaakũ pɔ́ dokɔ̃nɔmɛ
ó ũ. Ma zǏkarinɔ bi n zǏkarinɔmɛ, ma sɔ̃nɔ bi n sɔ̃nɔmɛ.
8 Kũ Yosafata sù, akũ à Yoramu là à pì: Mákpan óni sétɛn ò létɛḿmaa? Yoramu
wèa à pì: Óni sétɛ Ɛdɔmu gbáranna kpamɛ. 9 Akũ Isarailanɔ kína dà zén kũ
Yudanɔ kínao kũ Ɛdɔmu kínao. Kũ ò lìka gui gɔrɔ suppla, akũ í làka zǏkarinɔa kũ
ń pɔ́kãdenɔ. 10 Akũ Isarailanɔ kína pì: Yã̄ gì! Dikiri ókɔ̃nɔ kína gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ
kàkara à ó ná Mɔabunɔnɛ ń ɔĩ yá? 11 Akũ Yosafata pì: Dikiri annabi ke kú
la à Dikiri gbɛkawɛrɛroo? Akũ Isarailanɔ kína ìbanɔ doke pì: Safata nɛ́ Ɛlisa
kun. Àkũ mɛ́ àdi í kú Iliasunɛ a ɔa yã̄. 12 Akũ Yosafata pì: Dikiri kú kãao.
Akũ Isarailanɔ kína kũ Yosafatao kũ Ɛdɔmu kínao gèɛ Ɛlisa kĩnaa. 13 Akũ Ɛlisa pì
Isarailanɔ kínanɛ: Ó bàka kú kũ kɔ̃o mámɛɛ? Ǹ gɛ́ n de kũ n dao tãnagbagbarinɔ
kĩnaa. Akũ Isarailanɔ kína wèa à pì: Oi! Ókɔ̃nɔ kína gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ, Dikiri mɛ́ à
ó kákara à ó ná Mɔabunɔnɛ ń ɔĩ. 14 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Kũ Dikiri ZǏkaride kũ matɛn
zĩ kɛnɛ kunnaao, tó adi kɛ Yudanɔ kína Yosafata yãinlo, mani wɛ́ sɛ́ mà n gwa
sero. 15 À sumɛnɛ kũ mɔrɔlɛriio. Kũ mɔrɔlɛrii pìi nà a lɛnaaa, akũ Dikiri gbãna
sù Ɛlisaa 16 à pì: Dikiri pì à wèɛ yɔ̃yɔ̃ swawɛɛ díkĩnan. 17 Dikiri pì áni zàga'ĩa kũ
legũo ero, ama í ni guvutɛ díkĩna pa, áni mi kũ á pɔ́kãdenɔ. 18 Dikiri kĩnaan yã̄
pì zĩ'ũro. Ani Mɔabunɔ naárɛ á ɔĩmɛ dɔ. 19 Áni létɛ ń wɛ̃tɛ mana bĩnidenɔa pínki.
Áni lí kũ òdi a nɛ́ blenɔ zɔ̃zɔ̃ pínki. Áni ísɛ̃bokinɔ tata pínki. Áni búgbɛ mananɔ
yaka kũ gbɛ̀ɛo pínki. 20 Kũ gu dɔ̀ sa kɔnkɔ ogɔrɔ, akũ í bò Ɛdɔmu bùsu kpa à dà
zĩtɛla pínki.
21 Kũ Mɔabunɔ mà kína pìnɔ sù zǏ ká kũńwo, ò gbɛ̃ kũ ò kà ò zǏ kánɔ sìsi ń pínki
nɛ́ fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, akũ ò ń kákara ń bùsu lézɛkia. 22 Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, ifãntɛ̃ dɔ̀ í pìia
ń arɛ, à deńnɛ tɛ̃ɛ lán aru bà. 23 Akũ ò pì: Arun gwe fá! Kína pìnɔ arɛ dɔ̀kɔ̃a ò kɔ̃
dèdɛ! Mɔabunɔ, ò gɛ́ ò ń pónɔ sétɛ! 24 Kũ ò kà Isarailanɔ bùran, akũ Isarailanɔ
fùtɛ ò lètɛḿma, akũ Mɔabu pìnɔ fãkɔ̃a. Akũ Isarailanɔ sì ń bùsun ò ń dɛdɛ. 25 Ò
ń wɛ̃tɛnɔ wìwi. Baadi gbèɛ sètɛ ò zùzu búgbɛ mananɔn, ò dà búgbɛɛ pìnɔla pínki.
Ò ísɛ̃bokinɔ tàta pínki. Ò lí kũ òdi a nɛ́ blenɔ zɔ̃zɔ̃ pínki. Ń wéra Kirarɛsɛ mɛ́ a gɔ̃̀
lési ado, akũ gbèzurinɔ lìkai, òtɛn wɛ̃tɛ pì bĩni pápa kũ gbè zɔ̃kɔ̃nɔ. 26 Kũ Mɔabu
kína è ò ye ò zǏ bleawa, akũ à fɛ̃nɛdadenɔ sè gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ basɔɔroo, de
ò gbɛ̃nɔ kɛ̃ kùo gɛna Ɛdɔmu kína kĩnaa, ama ò fùa. 27 Akũ à a daudu kũ ani kí
ble a gɛ̃nɛ ũ sè à sa ò kãao bĩnia. Akũ vĩna Isarailanɔ kù, ò gò Mɔabunɔla ò tà ń
bùsun.

4

Gyaanɔ nísi tùru yã̄

1 Annabinɔ gǎ gbɛ̃ke nanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ Ɛlisaa à pì: Ma zã̄ kũ à de n gbɛ̃ ũ gà. Ń dɔ̃ kũ
n gbɛ̃ pì Dikiri vĩna vĩ. A fĩnade tɛn su à ma négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ sétɛ a zɔ̀nɔ ũ.

2 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛɛ? Ǹ omɛnɛ, bɔ́n ń vĩ n kpénn? À pì: Makũ
n zɔ̀bleri, nísi kũ à kú tùruu gũn baasiro má pɔ́ke vĩro. 3 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ gé bàai
ǹ ta korinɔ gbɛkagbɛka n gbɛ̃dakenɔa ń pínki, àgɔ̃ dasi, 4 ń gɛ̃ kpén ǹ zé tatanlɛ
kũ n nénɔ, ǹgɔ̃ nísi káka ta pìnɔ gũn, ta kũ à pà ńgɔ̃ ditɛ kpado.
5 Akũ nɔgbɛ̃ pìi fùtɛ à bò a kĩnaa à gèɛ kɛ lɛ. À gɛ̃ kpén kũ a nénɔ à zé tàta, òtɛn
ta dɔnɛ, akũ àtɛn nísi kákan. 6 Kũ ta pìnɔ pà pínki, à pì a nénɔ dokenɛ à ta pãnde
dɔarɛ, akũ à pìnɛ ta ke kun doro, akũ nísi pìi yonaa zè. 7 À gèɛ à ò Luda gbɛ̃
pìinɛ, akũ Luda gbɛ̃ pìi pì: Ǹ gé ǹ nísi pì yía ǹ fĩna boo, mɔkɔ̃n kũ n nénɔ ánigɔ̃
pɔ́ ble kũ a kpara kũ à gɔ̃ɔo.

Ɛlisa Sunɛmu nɔgbɛ̃ né futɛna gan

8 Zĩkea Ɛlisa gèɛ Sunɛmu. Nɔgbɛ̃ tɔ́de ke kú gwe, à nàkaraa à pì, à pɔ́ ble a bɛa,
akũ à pɔ́ blè. Zaa gɔrɔ birea tó àtɛn gɛ̃tɛ, àdi bɔtɛ à pɔ́ ble gwe. 9 Akũ nɔgbɛ̃ tɔ́de
pìi pì a zãnɛ: Má dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ gɛ̃tɛ la gɛ̀n baaakɔ̃ pì bi Luda gbɛ̃mɛ súsu.
10 Ò kpénɛ bo ó kpé musu ò gádo ditɛnɛ gwe kũ teburuuo kũ gbàao kũ fitilaao.
Tó à sù ó gwa, anigɔ̃ kipa gwe.
11 Zĩkea kũ Ɛlisa sù gwe, à gɛ̀ a kpé pìn à wùtɛ. 12 Akũ à pì a zĩkɛri Geazinɛ. Ǹ
Sunɛmu nɔgbɛ̃ pì sísi. Kũ à a sìsi, akũ à sù à zè Ɛlisa arɛ. 13 Akũ Ɛlisa pì Geazinɛ:
Ǹ onɛ à nibɔkɛnaa kèwɛrɛ manamana. Bɔ́n à ye ò kɛarɛ sɔ̃ɔ? À ye ò yãke oarɛ
kínanɛ ke zìkari don'arɛdenɛ yá? Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Pɔ́ke tɛn kĩama ma gbɛ̃nɔ
téro. 14 Akũ Ɛlisa Geazi là à pì: Bɔ́n à de ò kɛnɛɛ? Akũ Geazi wèa à pì: Too, à
négɔ̃gbɛ̃ ke vĩro, akũsɔ̃ a zã zĩ kù̀. 15 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ a sísi. Kũ à a sìsi, akũ à sù à
zè kpélɛlɛa. 16 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ziki mandara'i ĩnigɔ̃ négɔ̃gbɛ̃ kũna n ɔĩ. Akũ nɔgbɛ̃
pìi pì: Oi ma dikiri Luda gbɛ̃, ǹsun makũ n zɔ̀bleri kɛkɛro.
17 Akũ nɔgbɛ̃ pìi nɔ̀ɔ sì. Kũ wɛ̃̀ɛ pìi kà, à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ lákũ Ɛlisa ònɛ nà. 18 Kũ
né pìi kè zɔ̃kɔ̃, akũ zĩkea à gèɛ à a de lè bura kũ pɔ́kɛ̃rinɔ. 19 Akũ à pì a de pìinɛ:
Ma mìi! Ma mìi! Akũ a de pìi pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ né pì sé ǹ tá kãao a danɛ. 20 Kũ
à a sè à tà kãao a danɛ, akũ a da pìi a sè à dì a gbála. Kũ ifãntẽ kà mìdangura,
akũ à gà. 21 Akũ à a sè à dìdi kãao Luda gbɛ̃ pì kpén à a wùtɛ a gádoa, akũ à bò
à zé tàtaalɛ. 22 Akũ à a zã sìsi à pìnɛ: Ǹ zĩkɛrinɔ doke gbarɛmɛnɛ kũ zaakio. Má
ye mà gé Luda gbɛ̃ kĩnaa likalika. 23 Akũ à a lá à pì: À kè dera ntɛn gé a kĩnaa
gbãraa? Mɔ dufu ke kámmabogɔrɔ zĩn gbãraro. Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Yãke kunlo.
24 À gàarii yì̀ zaakinɛ à dìa, akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ a kpakɛ ò gé. Ǹsun zɛro, séto
ma ònnɛ. 25 Ò dà zén ò gèɛ Luda gbɛ̃ pì kĩnaa zaa Kaamɛli kpi musu. Kũ Luda
gbɛ̃ pìi a è té zaa zã̀, à pì a zĩkɛri Geazinɛ: Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃ gwa, à té dire! 26 Ǹ
bàa lé ǹ gé daalɛ, ń a la, tó à aafia kũ a zão kũ a néo. Akũ nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì:
Aafiaamɛ! 27 Kũ à kà Luda gbɛ̃ kĩnaa kpi pìi musu, akũ à a kù̀ a gbáa. Kũ Geazi
sù à ɔ sɔ̃i, akũ Luda gbɛ̃ pìi pì: Ǹ a tó. A nèsɛɛ yàka, ama Dikiri abire ùtɛmɛnɛ,
adi omɛnɛro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Ma dikiri, ma négɔ̃gbɛ̃ wé kèmman yá? Mádi
pi ǹsun ma kɛkɛroroo?
29 Akũ Ɛlisa pì Geazinɛ: Ǹ n asa dɔmma ǹ ma gò sé ǹ gé. Tó n dakarɛ kũ
gbɛ̃keo, ǹsun fɔ kpáaro. Tó gbɛ̃ke fɔ kpàmma sɔ̃, ǹsun wero. Ǹ gé ǹ ma gòo pì
na né pì arɛa. 30 Akũ né pì da pì: Kũ Dikiri kunnaao kũ n kunnaao mani tá n
sariro. Akũ Ɛlisa bò à téi. 31 Geazi dò arɛ à gèɛ à gòo pìi nà né pì arɛa, ama adi
kĩni ke kɛro, adi yĩgãro. Akũ Geazi èra à gèɛ à dà Ɛlisalɛ à pìnɛ: Né pì dí futɛro.
32 Kũ Ɛlisa kà bɛ pìn, à né pìi è wutɛna a gádoa gè ũ. 33 Akũ à gɛ̀ né pìii ado, à zé

tàta à wɛ́ kɛ̀ Dikiria. 34 Akũ à wùtɛ né pìia. À lɛ́a pɛ̀ a léa à wɛ́ pɛ̀ a wɛ́n à ɔ dàda a ɔnɔn. Lákũ à wùtɛ né pìia nà, akũ a mɛ̀ɛ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔ. 35 Ɛlisa fùtɛ à zɛ̀ à táa ò kpɛ́ pìn à gɛ̀ɛ à sù, akũ à ɛ̀ra à wùtɛ né pìia dɔ. Akũ né pì yĩ sɑ̃̀ gɛ̃̀n suppla à wɛ́ wɛ̃̀. 36 Akũ Ɛlisa Geazi sìsi à pìnɛ: Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃ pì sísi. Kũ à à sìsi à sù, akũ Ɛlisa pìnɛ: N nɛ́n dí. 37 Akũ à kùtɛ à mìi pètɛ a gbá sarɛ à a né pìi sɛ̀ à bò kãao.

Sɛwɛ kana do'oron

38 Ɛlisa tà Giligala. Gɔrɔ birea nà kú bùsuu pìn. Annabinɔn kátɛ a arɛ, akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ dàga di téa, ń dò kuku annabi dínɔnɛ. 39 Kũ ń gbɛ̃ke gɛ̀ɛ dò pɔ́nɔ wɛtɛ bura, akũ à bò sɛ̃̀ntɛ boboa. À a né bòbo à kà a uta lébaran à pà. Kũ à sùo, akũ ò pàrapara ò kà dòn, gbɛ̃ke dɔ̃ lákũ à de nàro. 40 Kũ ò dòo pìi dɑ̃̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ ò pɔ́ bleo, kũ ò lɛ́ kɛ̀, ò wiki lɛ̀ ò pì: Luda gbɛ̃, ga kú do'oro pìn. Akũ odi fɔ̃ ò blèro. 41 Akũ Ɛlisa pì: À flawa sɛ́ à suo. Akũ à dɑ̃̀ à kà do'oro pìn à pì: Ǹ kpaatɛńnɛ ò ble. Akũ sɛwɛ pìi làka do'oron.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn basɔɔroa

42 Gbɛ̃ke bò Baali Salisa à sù Luda gbɛ̃ pìinɛ kũ burodi kũ ò kɛ̀ kũ pɔ́wɛ káakuo mèn baro kũ gbado dufuo. Akũ Ɛlisa pì: Ǹ kpá gbɛ̃nɔa ò só. 43 Akũ a zĩkɛri a là à pì: Gbɛ̃ pìnɔ kà gbɛ̃nɔn basɔɔro, deran mani abire kpaatɛńnɛ nàa? À wèa à pì: Ǹ kpáḿma ò só, zaakũ Dikiri pì oni só, a kpara ni gɔ̃. 44 Akũ à kpàḿma, ò sò, a kpara gɔ̀̃ lákũ Dikiri ò nà.

5

Naama werekɔ̃ana kũ a kusuo

1 Naamamɛ Siria kína zɛ̀̃karinɔ don'arɛde ũ. À bèɛrɛ vĩ a dikiri ɔĩ akũsɔ̃ a tɔ́ bò, zaakũ a gãin Dikiri tò Sirianɔ zɛ̀li blè. Négɔ̃gbɛ̃mɛ zɛ̀li gũn, ama à kusu kɑ̀. 2 Gɔrɔ kũ Siria zɛ̀̃kari gbãnamɔnnɛrinɔ gèɛ Isarailanɔ bùsun yã, ò nénɔkpare ke kɑ̀, akũ à gɔ̀̃ Naama nanɔ zĩkɛri ũ. 3 Akũ nénɔkpare pìi pì a dikiriinɛ: Tó ó bede ni fɔ̃ à gé annabi kũ à kú Samaria kĩnaa yã, de à a wèrekɔ̃a kũ a kusuo. 4 Akũ Naama gèɛ kína kĩnaa à pì: Yã kũ nɔkpare kũ à bò Isarailanɔ bùsun òn dí. 5 Akũ Siria kína pì: Ǹ gé, má takada kɛ̃ Isarailanɔ kínanɛ. Akũ Naama andurufuu sètɛ kiloo wàa do kũ basupplao kũ wuraao kiloo baaakɔ̃ akuri kũ utao waka kuri. 6 À gèɛ kũ takada kũ kína kɛ̃̀ Isarailanɔ kínanɛɛo dɔ. Takada pìi gũn kína pì: Ma takada dí kpɑ̀zãnnɛ kũ ma ìba Naamao, de ǹ a werekɔ̃amɛnɛ kũ a kusuo. 7 Kũ Isarailanɔ kína takada pì kyó kɛ̀, à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀ à pì: Ludamɛ ma ũ kũ mani gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bo mà ɛraonɛ dɔ yá? Bɔ́yãin à gbɛ̃ díkĩna gbàrɛma mà a werekɔ̃a kũ a kusuooo? À gwa lákũ àtɛni ma lɛ́ wɛtɛ nà fá!

8 Luda gbɛ̃ Ɛlisa mà kũ Isarailanɔ kína a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃̀, akũ à légbãzã̃ kènɛ à pì: Bɔ́yãin n n uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà n kɛ̃̀ɛ? Ǹ tó ade pì su ma kĩnaa, ani dɔ̃ kũ annabi kú Isarailanɔ bùsun. 9 Akũ Naama gɛ̃̀ a sɔ̃gon à gèɛ à zɛ̀ Ɛlisa bɛ gãnulɛa. 10 Akũ Ɛlisa gbɛ̃ zɛ̀la à pì: Ǹ gé ǹ zú o Yoda swan gɛ̃̀n suppla, n mè ni ɛra à su a gbèn, ĩni werekɔ̃a swáswa. 11 Akũ Naama pɛ̃tɛ̃ kɛ̀, àtɛn tá à pì: Matɛn da ani bo a kpén à su à zɛ ma arɛ à Dikiri a Luda sísi à ɔ lika ma bɔ̀ɔi, de ma kusu pì lákamɛ. 12 Damasuku swanɔ Abana kũ Faapao í mana de Isaraila swanɔ ílaroo? Mani fɔ̃ mà zú o gwe mà gɔ̃ swáswaroo? Akũ à ɛ̀ra kũ pɔfɛ̃o, àtɛn tá.

13 Akũ a ìbanɔ tèi ò pì: Baa, tó yã̃ zĩ'ũ̃n annabii pìi dànnɛ yã, ĩni kɛroo? Kũ à pìnnɛ ǹ gé zú o, ń gɔ̃ swáswa, abire ni n fu yá? 14 Akũ à gèɛ à a zĩda kpàtɛ Yoda

ín gɛ̃n suppla lákũ Luda gbɛ̃ pìi òarɛ nà. Akũ a mèɛ èra à sù a gbèn swáswa lán né fíti pɔ́ bà. 15 Akũ Naama kũ a ìbanɔ èra ò gèɛ Luda gbɛ̃ kĩnaa ń pínki. À zè a arɛ à pì: Má dɔ̃ sà kũ Luda kú gukea andunia gũnlo, séde Isarailanɔ bùsun. Ǹ gba kũ makũ n zɔ̀bleri ma suonnɛ dí sí. 16 Akũ Ɛlisa pì: Kũ Dikiri kũ madì zĩ kɛnɛ kunnaao mani síro. Naama nàkaraa à sí, bee kũ abireo à gì síi. 17 Akũ Naama pì: Tó ńdi síro, ǹ makũ n zɔ̀bleri gba zé mà bùsu sé baragbãsɔ̃ aso pla, zaakũ mani sa o tãnaa doro, séde Dikiri. 18 Dikiri sùru kɛmɛnɛ kũ yã díkĩnao. Tó ma kína gèɛ Rimɔ gbagba a kpén, tó ma gɛ zɛnɛ, tó ma kutɛ Rimɔ kpé pìn, Dikiri sùru kɛmɛnɛ kũ yã pìio. 19 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ ká bɛ aafia!

Kũ à dà zén, à táa ò fíti, 20 akũ Luda gbɛ̃ Ɛlisa zĩkɛri Geazi laasun lɛ̀ à pì: Ma dikiri tò Siria gbɛ̃ Naama tɛn tá pã, adi pɔ́ kũ à sùoarɛ síro. Kũ Dikiri kunnaao mani pétɛi mà póke sía. 21 Akũ Geazi pètɛ Naamai. Kũ Naama è à té ń kpɛ kũ bàao, akũ à bò a sɔ̃gon, àtɛni a dã. Kũ à kà, akũ Naama a là à pì: Aafiaan yá? 22 À wèa à pì: Aafiaamɛ. Ma dikiri mé à ma zĩmma, à pì annabinɔ gǎ kɛfɛnna gbɛ̃nɔn pla kenɔ mé ò bò Ɛflaimu gusĩsĩden ò sù a kĩnaa tera. Ǹ ń gba andurufu kiloo bupla kũ utao waka pla. 23 Akũ Naama pì: Tó lɛmɛ, ǹ andurufu kiloo basiikɔ̃ sí gɔ̃nɔ. À kànɛ asasan mèn pla kũ utao waka pla. À kpà a ìba gbɛ̃nɔn planɔa, akũ ò sè ò dò Geazinɛ arɛ. 24 Kũ ò kà Ɛlisa bɛa sĩsĩi musu, akũ Geazi pɔ́ pìnɔ sìḿma à kàtɛ a kpén, akũ à gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ ò tà. 25 Kũ à gèɛ a dikiri Ɛlisa kĩnaa, akũ Ɛlisa à là à pì: Geazi, mán n gɛnn? À wèa à pì: Makũ n zɔ̀bleri, mádi gé gukearo. 26 Akũ Ɛlisa pìnɛ: Kũ gɔ̃gbɛ̃ pìi bò a sɔ̃gon, àtɛni n dã, ń dɔ̃ kũ ma nini kú kũnwo gweroo? Andurufu ke utanɔ símmana gɔrɔn díro, ke kùkpɛnɔ ke geepi búnɔ ke sãnɔ ke zùnɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. 27 Naama kusu ni gɔ̃nnɛ kũ n burinɔ ari gɔrɔ sĩnda pínki. Kũ à bò Ɛlisa kĩnaa, akũ kusu pìi lìi púu lán buu bà.

6

Kpásawɛ funa íla

1 Annabi gǎ gbɛ̃nɔ pì Ɛlisanɛ: Ǹ gwa, gu kũ òtɛn kɔ̃kakarana kɛn kèwɛrɛ fíti. 2 Ò gé Yodai, ó baadi ni lí zɔ̃ ò kpé boo gwe, gu kũ ónigɔ̃ kun. Akũ Ɛlisa pì: À gé. 3 Akũ ń gbɛ̃ke pì: Ĩni sùru kɛ ǹ gé kũooroo? Akũ à pì: Mani gé. 4 Akũ à gèɛ kũńwo. Kũ ò kà Yodai, òtɛn lí zɔ̃zɔ̃. 5 Kũ ń gbɛ̃ke tɛn lí zɔ̃, akũ a kpásawɛ wò a pán à zù ín bùdum, akũ à wiki lɛ̀ Ɛlisaa à pì: O'o dikiri, ma kpása pìi sèḿmamɛ fá! 6 Akũ Luda gbɛ̃ pì: Mákpan à zùn súsuu? Kũ à mònɛ, akũ Ɛlisa lí zɔ̃ à zù ín gwe, à tò kpásawɛ pìi fù íla. 7 Ɛlisa pì: Ǹ sé ǹ boo! Akũ gbɛ̃ pì ɔ bò à kǔ.

Siria zìkarinɔ vìnakũnaa

8 Siria kína fùtɛ Isarailanɔi kũ zĩio. À lé kpàkũsũ kũ a ìbanɔ, akũ à pìńnɛ gukean oni bùra kátɛn. 9 Akũ Luda gbɛ̃ légbãzã kè Isarailanɔ kínanɛ à pì, àgɔ̃ gu pì dãkpã àsun gɛ̃alaro, zaakũ Sirianɔ tɛn su gwemɛ. 10 Akũ Isarailanɔ kína gbɛ̃nɔ zĩ gu kũ Luda gbɛ̃ a yã òarɛ pìi gũn. Lɛn Ɛlisa dìgɔ̃ lé daa gɛ̃n baaakɔ̃ lɛ, akũ àdi tó ògɔ̃ gu pìnɔ dãkpã. 11 Akũ Siria kína laakarii fùtɛ yã pìi yãi. À a ìbanɔ kàkara, akũ à ń lá à pì: Ó dí mé à de Isarailanɔ kína gbɛ̃ ũu? À omɛnɛ. 12 A ìbaa pìnɔ doke wèa à pì: Ma dikiri kí, adi kɛ ó gbɛ̃ke bi a gbɛ̃nlo. Isarailanɔ bùsu annabi Ɛlisa mé àdi yã kũ ndì o zaa n kpénɛ gũn gbã Isarailanɔ kínanɛ. 13 Akũ kína pì: À gé à a wɛtɛ gu kũ à kún, mani gbɛ̃nɔ zĩ ò a kũ. Akũ ò pìnɛ: À kú

Dotãmɛ. 14 Akũ kína zǐkarinɔ gbàrɛ gwe dasidasi kũ sɔ̃denɔ kũ sɔ̃gonɔ. Ò gɛ̀ɛ gwe gwãani ò lìka wɛ̃tɛ pìii.

15 Kũ Luda gbɛ̃ zĩkɛrii fùtɛ kɔnkɔ káaku, à bò, akũ à zǐkarii pìnɔ è likana wɛ̃tɛi kũ sɔ̃denɔ kũ sɔ̃gonɔ. Akũ à pì Ɛlisanɛ: O'o dikiri, óni kɛ deramɛɛ? 16 À wèa à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro. Gbɛ̃ kũ ò kú kũoonɔn dasi de gbɛ̃ kũ ò kú kũńwonɔla. 17 Akũ Ɛlisa wɛ́ kɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ a wɛ́ kɛ̃nɛ. Akũ Dikiri zĩkɛrii pì wɛ́ kɛ̀nɛ. Kũ à gu gwà dɔ, akũ à sɔ̃denɔ kũ sɔ̃go tédenɔ è likana Ɛlisai, ò dà sǐsĩi pìla. 18 Kũ Sirianɔ tɛn su Ɛlisa kũ, akũ à wɛ́ kɛ̀ Dikiria à pì: Ǹ tó gbɛ̃ pìnɔ vǐna kũ. Akũ Dikiri tò ò vǐnaa kǔ lákũ Ɛlisa wɛ́ kɛ̀awa nà. 19 Akũ Ɛlisa pì Siria zǐkarii pìnɔnɛ: Zɛ́ díkĩnanlo! Wɛ̃tɛ díkĩnanlo! À témai mà gɛ́ kãáo gbɛ̃ kũ átɛn wɛtɛ kĩnaa. Akũ à gɛ̀ɛ kũńwo Samaria. 20 Kũ ò gɛ̃ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ Ɛlisa pì: Dikiri, ǹ ń wɛ́ wɛ̃ńnɛ sà. Kũ Dikiri ń wɛ́ wɛ̃ǹnɛ, ò gu gwà ò è Samarian ò kún. 21 Kũ Isarailanɔ kína ń é, à Ɛlisa là à pì: Mà ń dɛdɛn yá? Baa, mà ń dɛdɛn yá? 22 Akũ Ɛlisa wèa à pì: Ǹsun ń dɛdɛro. Ndì gbɛ̃ kũ n ń kũkũ zǐlannɔ dɛdɛn yá? Ǹ póble kpáḿma ò ble. Ǹ í kpáḿma ò mi, gbasa ò ta ń dikiri kĩnaa. 23 Akũ kína pɔnna póble kɛ̀ńnɛ, ò blè ò í mì, akũ ò ń gbárɛ, ò tà ń dikiri kĩnaa. Abire gbɛra Siria gbãnamɔnnɛrinɔ dí ɛra ò sù létɛ Isarailanɔ bùsuua doro.

Sirianɔ Samaria kagurakɛnaa

24 Gɔrɔ pla gbɛra Siria kína Bɛnadada a zǐkarinɔ kàkara ń pínki, akũ ò sù ò Samaria kaguraa kɛ̀. 25 Akũ nà gbãna kǔ wɛ̃tɛ pìn, ò a kaguraa kɛ̀ à gìi kɛ̀ ari òtɛn zaaki mì yía andurufu kiloo do, lukuluku gbɔ̃ zaka fítinna lé do sɔ̃ andurufu ɔgɔ mèn sɔɔro. 26 Kũ Isarailanɔ kína té bĩni musu, akũ nɔgbɛ̃ ke ɔ́ɔ dɔ̀nɛ à pì: Ma dikiri kí, ǹ ma sura ba. 27 Akũ kína pìnɛ: Tó Dikiri dí n sura baro, mani le mà n sura ba deramɛɛ? Má pówɛ ke wɛ̃ vĩn yá? 28 Akũ à èra à a là à pì: Bó mé à n lee? Akũ nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Nɔgbɛ̃ ke mé à pìmɛnɛ mà su kũ ma négɔ̃gbɛ̃o ò só gbãra, zia sɔ̃ ó a pó só. 29 Akũ o ma né kùku o sò. Kũ gu dɔ̀, akũ ma pìnɛ à su kũ a póo se ò só, akũ à a pó ki ùtɛ. 30 Kũ kína mà yã kũ nɔgbɛ̃ pìi ò, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̃. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ ò a gwà lákũ à té bĩni musu nà, ò a è kũ uta kasanɔ dana a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̃i. 31 Akũ kína pì: Tó mádi Safata né Ɛlisa mì zɔ̃ gbãraro, Luda yã kɛmɛnɛ pãsĩpãsĩ.

32 Ɛlisa vutɛna a kpén kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ. Akũ kína gbɛ̃ zǐ à doarɛ arɛ à gɛ́ Ɛlisa kũ ari àgɔ̃ ká. Ari zǐrii pì gɔ̃ ká gwe, akũ Ɛlisa pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔnɛ: Gbɛ̃dɛri pì gbɛ̃ zǐ, àtɛn su à ma mì zɔ̃. À laakari kɛ! Tó zǐrii pìi kà, à zɛ́ tatanɛ, àsun tó à gɛ̃ro. Ádi a dikiri gɛ̀sɛ kĩni ma dɔ a kpɛroo? 33 Kũ à kpé àtɛn yã ońnɛ, akũ zǐrii pìi kà. Akũ kína pìi kà à pì: Sunyĩ dí bò Dikiri kĩnaamɛ, bó mani wɛ́ dɔi dɔɔ?

7

1 Akũ Ɛlisa pì: À Dikiri yã ma! À pì zia mandara'i oni flawa yía Samaria bĩnilɛa zaka lé do andurufu ɔgɔ mèn do, póblewɛ zaka lé pla sɔ̃, andurufu ɔgɔ mèn do. 2 Akũ kína kpàasi yã sì Luda gbɛ̃ pìla à pì: Bee tó Dikiri legũ foro fɔ̃, yã pì ni sí kɛ yá? Akũ Ɛlisa pìnɛ: Ĩni wɛ́ sialɛ, ama ĩni le ǹ blero.

Kusunɔ baaru nna kpanaa

3 Kusu gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔn kú bĩnilɛa. Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Bóyãin ónigɔ̃ vutɛna la ari ò gɛ́ gagaa? 4 Tó o pì óni gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, nà kú gwe, óni gagamɛ. Tó o gɔ̃ la sɔ̃, ga dokɔ̃nɔ pìimɛ. Ò futɛ ò gɛ́ na Sirianɔ bùraai. Tó ò ó tó bɛ̃nɛ, ónigɔ̃ kun. Tó

ò ó dɛdɛmɛ sɔ̃, o gagan gwe. 5 Akũ ò fùtɛ ɔkɔsi, òtɛn gé Sirianɔ bùran. Kũ ò kà
bùra léa, ò è gbɛ̃ke kú gwero. 6 Dikiri tò Siria bùradenɔ sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃nɔ kũ zǐkari
dasinɔ kĩni mà, akũ ò pìkɔ̃nɛ, Isarailanɔ kína fĩna bò Iti kínanɔa kũ Misila kínanɔ
ò su ò létɛwá. 7 Akũ ò bàa sì ɔkɔsii pìia gɔ̃nɔ ò ń bizakutanɔ tò gwe kũ ń sɔ̃nɔ kũ
ń zaakinɔ. Ò ń bùraa tò gwe lákũ à de nà, ò lɛ̀kɔ̃a ò ń zĩda mìboki wètɛ.

8 Kũ kusu pìnɔ kà bùraa pìn gwe, ò gɛ̃ bizakuta pìnɔ doke gũn, ò pɔ́ blè ò í
mì, akũ ò andurufu kũ wuraao kũ pɔ́kasanɔ sètɛ ò gèɛ ò ùtɛ. Kũ ò èra ò sù, ò
gɛ̃ bizakuta pãnden dɔ, ò pɔ́nɔ kàkara ò gèɛ ò ùtɛ. 9 Akũ ò pìkɔ̃nɛ: Yã kũ ótɛn
kɛ dí manaro. Gbãra mé à de ò baaru nna kpá, akũ ó yĩtɛna yá? Tó o yĩtɛ lɛ
ari gu gèɛ à dɔ̀o, a gò ni ó lé. Ò futɛ gɔ̃nɔ ò gé o kínabɛdenɔnɛ. 10 Kũ ò kà gwe, ò
lé zù wɛ̃tɛ zédãkpãrinɔi ò pì: O gɛ Sirianɔ bùran, ódi gbɛ̃ke e gwero, ódi gbɛ̃ke
kĩni maro. Ń sɔ̃nɔ kũ ń zaakinɔ mé ò bàdɔdɔna gwe, akũsɔ̃ ń bizakutanɔn kú ń
gbèn gboronaa sari. 11 Kũ zédãkpãrii pìnɔ lé zù ò òńnɛ wɛ̃tɛn, akũ ò a baaruu
kpà kínabɛ ɔnn. 12 Akũ kína fùtɛ gwãani, à pì a ìbanɔnɛ: Mani yã kũ Sirianɔ
kèwɛrɛ oárɛ. Kũ ò dɔ̃ kũ nà ó kũ gbãna, abire yãin ò bòtɛ ń bùran ò gèɛ ò ùtɛ
sɛ̃n. Òtɛn da óni bɔtɛ wɛ̃tɛmmɛ, gbasa ò ó kũkũ bɛ̃nɛ ò ó wɛ̃tɛ sí. 13 Akũ a ìbanɔ
doke pìnɛ: Zaakũ ókɔ̃nɔ kũ o gɔ̃nɔ ó kú ga léi, ǹ tó ò sɔ̃ mèn sɔɔro kũ ò gɔ̃nɔ sé ò
gbɛ̃nɔ zĩo, de ò yã kũ à kè gwa. 14 Akũ ò sɔ̃gonɔ sè mèn pla kũ sɔ̃nɔ, akũ kína ń
gbárɛ à pì: À gé à Siria zǐkarinɔ gbɛsɛ à gwa! 15 Akũ ò ń gbɛsɛ ari Yodai. Ò è kũ
Sirianɔ bàa sìmɛ, ò ń pɔ́kasanɔ kũ ń gɔ̃kɛbɔnɔ fãkɔ̃a zé gũn gwe. Akũ zǐrii pìnɔ
èra ò sù ò yã pì gbã̀ kínanɛ.

16 Akũ ò bɔtɛ ò gèɛ Sirianɔ bùran ò pɔ́nɔ sètɛ, akũ òtɛn flawa yía zaka lé do
andurufu ɔgɔ mèn do, pɔ́blewɛ zaka lé pla andurufu ɔgɔ mèn do lákũ Dikiri
ò nà. 17 Kína a kpàasii dìtɛ bĩnilɛ dãkpãri ũ, akũ gbɛ̃nɔ gèsɛɛ zèzɛa bĩnilɛa gwe
à gà, lákũ Luda gbɛ̃ gĩnakɛ à ò nà gɔrɔ kũ kína sù a bɛa. 18 À kè lákũ Luda gbɛ̃
pìi ò kínanɛ nà à pì: Oni flawa yía zia mandara'i Samaria bĩnilɛa zaka lé do
andurufu ɔgɔ mèn do, pɔ́blewɛ sɔ̃ zaka lé pla andurufu ɔgɔ mèn do. 19 Kína
kpàasi yã wè Luda gbɛ̃a à pì: Bee tó Dikiri legũ foro fɔ̃, yã pì ni kɛ yá? Akũ
Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ĩni wé sialɛ, ama ĩni le ǹ blero. 20 Lɛn à kè lɛ, ò gèsɛɛ zèzɛa bĩnilɛa
à gà.

8

Kína Sunɛmu nɔgbɛ̃ bura ɛrananɛ

1 Ɛlisa pì nɔgbɛ̃ kũ à a né fùtɛ pìinɛ à futɛ à tá bùsu pãnden kũ a bedenɔ à gɔrɔ
pla kɛ gwe, zaakũ Dikiri dìtɛ nà ni gɛ̃ Isarailanɔ bùsun ari wɛ̀ supplamɛ. 2 Akũ
nɔgbɛ̃ pìi kè lákũ Luda gbɛ̃ òarɛ nà. Àpii kũ a bedenɔ gèɛ ò vùtɛ Filisitini bùsun
ari wɛ̀ suppla. 3 Wɛ̀ suppla pìi gbɛran à bò Filisitini bùsun à sù, akũ à gèɛ wé kɛ
kínaa a bɛ kũ a burao yã musu. 4 Gɔrɔ birea kína tɛn fàai bo kũ Luda gbɛ̃ zĩkɛri
Geazio à pì: Ǹ yã zɔ̃kɔ̃ kũ Ɛlisa kènɔ babamɛnɛ. 5 Gɔrɔ kũ àtɛni a gèfutɛna yã o
kínanɛ, akũ nɔgbɛ̃ kũ à a négɔ̃gbɛ̃ fùtɛnɛɛ pìi sù wé kɛ kína pìia, de à a bɛ kũ a
burao ɛraarɛ. Akũ Geazi pì: Ma dikiri kí, nɔgbɛ̃ kũ Ɛlisa a né fùtɛnɛɛ pìin dí kũ
a néo. 6 Kũ kína a làla yã pìii, akũ nɔgbɛ̃ pì yã pìi bàbanɛ. Akũ kína pì a ìbanɔ
dokenɛ: Ǹ nɔgbɛ̃ pì pɔ́nɔ ɛranɛ kũ pɔ́ble kũ à kè a buranwo zaa gɔrɔ kũ à fùtɛ
la ari kũ a gbãrao.

Azaili kína Bɛnadada dɛnaa

7 Ɛlisa gèɛ Damasuku gɔrɔ kũ Siria kína Bɛnadada tɛn gyã kɛ. Kũ ò ònɛ Luda
gbɛ̃ sù la, 8 akũ kína pì Azailinɛ: Ǹ gba sé ǹ gé dao Luda gbɛ̃lɛ ǹ kpáa ǹ onɛ
à Dikiri gbɛkamɛnɛ, tó mani futɛ kũ gyã díkĩnao. 9 Akũ Azaili Damasuku pó
mananɔ sètɛ lakumi aso bupla, akũ à gèɛ dao Ɛlisalɛ. Kũ à kà a kĩnaa à pì: N
zɔ̀bleri Siria kína Bɛnadada mé à ma zĩmma mà n gbɛka, tó áni futɛ kũ a gyão.
10 Akũ Ɛlisa wèa à pì: Ǹ gé ǹ onɛ ani futɛ kũ abireo, ama Dikiri mɔ̀mɛnɛ kũ ani
gamɛ. 11 Akũ Luda gbɛ̃ wé pè Azailia ari wé'i a kǔ, akũ Luda gbɛ̃ nà ɔ́ɔdɔnaaa.
12 Akũ Azaili a là à pì: Ma dikiri, bóyãin ntɛn ɔ́ɔ dɔi? À wèa à pì: Kũ má yã vãni
kũ ĩni kɛ Isarailanɔnɛ dɔ̃ yãimɛ. Ĩni té na ń zɛki gbãnanɔa, ĩni ń kɛfɛnnanɔ dɛdɛ
kũ fɛ̃nɛdao, ĩni ń nénɔ yãmiyãmi, ĩni ń nɔ̀sindarenɔ nèsɛ fɔ̃fɔ̃. 13 Akũ Azaili pì:
Makũ n zɔ̀bleri, gbɛ̃dan ma ũ, deran mani yã zɔ̃kɔ̃ bire taka kɛɛ? Akũ Ɛlisa
pìnɛ: Dikiri mɔ̀mɛnɛ kũ ĩni gɔ̃ Siria kína ũ.
14 Kũ à bò Ɛlisa kĩnaa, à èra à tà a dikiriia. Kũ kína yã kũ Ɛlisa òo gbèkaa, akũ
à pì: À òmɛnɛ ĩni futɛ aafia. 15 Kũ gu dɔ̀, Azaili biza gègetee sè à yàku, akũ à kù
kína ãnla ari à gà, akũ Azaili a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Yehoramu

16 Isarailanɔ kína Ahabu né Yoramu kíblena wɛ̃ sɔɔrode gũn, Yudanɔ kína
Yosafata né Yehoramu nà kíblenaaa. 17 A wɛ̃ baraakuri awɛɛpladen à kí blè,
à vùtɛ kín Yurusalɛmu wɛ̃ sɔraakɔ̃. 18 À zè kũ Isarailanɔ kínanɔ yãkɛnaao lán
Ahabu bedenɔ bà, zaakũ à Ahabu nénɔgbɛ̃ sè nɔ ũ, akũ à yã kũ Dikiri yeiro kè.
19 Bee kũ abireo Dikiri dí we à Yudanɔ dúgu zɔ̃ro a zɔ̀bleri Dauda yãi, zaakũ à
lé sènɛ à pì, a buri nigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.
20 Yehoramu kíblegɔrɔan Ɛdɔmunɔ ń zĩda sì Yudanɔa ò ń zĩda kína kà. 21 Abire
yãi Yehoramu gèɛ Zai kũ a sɔ̃gonɔ pínki, akũ Ɛdɔmunɔ lìkai kũ a sɔ̃godenɔ. À
fùtɛ à ń kɛ̃ kùo gwãani à tà, akũ a zǐkarinɔ bàa sì ò tà bɛ. 22 Ɛdɔmunɔ ń zĩda
sì Yudanɔa ari kũ a gbãrao. Gɔrɔ birean Libinadenɔ ń zĩda sì Yudanɔa se.
23 Yehoramu yã kparanɔ kũ yã kũ à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. 24 Yehoramu gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a
né Ahazia a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Ahazia

25 Isarailanɔ kína Ahabu né Yoramu kíblena wɛ̃ kuri awɛɛplade gũn Yudanɔ
kína Yehoramu né Ahazia nà kíblenaaa. 26 A wɛ̃ baro awɛɛplade gũn à kí blè, à
kú kín Yurusalɛmu wɛ̃ domɛ. A da tɔ́n Atalia, Isarailanɔ kína Ɔmiri daikoremɛ.
27 Ahazia zè kũ Ahabu bedenɔ yãkɛnaao, à yã kũ Dikiri yeiro kè lán Ahabu
bedenɔ bà, zaakũ a anzurenɔmɛ. 28 À gèɛ à nà Ahabu né Yoramua, akũ òtɛn
zǐ ká lɛɛlɛ kũ Siria kína Azailio zaa Ramɔ Giliada. Kũ Sirianɔ Yoramu kǐnna,
29 akũ à èra à tà Yɛzɛrili ari a bɔ̀ɔ pì gɔ̃ láka. Akũ Ahazia gèɛ wé kpátɛi gwe.

9

Yehu kana Isarailanɔ kína ũ

1 Annabi Ɛlisa annabi gǎ gbɛ̃ke sìsi, akũ à pìnɛ: Ǹ asa dɔmma ǹ kũ, ǹ nísi tùru
dí sí ǹ géo Ramɔ Giliada. 2 Tó n ka gwe, ǹ kpátɛ kɛ Yosafata né Yehu, Nimisi
daikorei ǹ bo kãao a gbɛ̃nɔ té, ń gɛ̃ kpén ari kpénɛn. 3 Ǹ tùruu pì nísi kú a mìia,
ń onɛ kũ Dikiri pì a a kà Isarailanɔ kína ũ. Abire gbɛra ǹ zé wɛ̃, ń bàa sí ǹ su.
Ǹsun gì kɛ gwero. 4 Akũ annabi kɛfɛnna pìi gèɛ Ramɔ Giliada. 5 Kũ à kà gwe, à
zǐkari don'arɛdenɔ è katɛna, akũ à pì: Don'arɛde, má yã vĩ mà onnɛ. Akũ Yehu

a là à pì: Ó dímɛ ntɛn oo? À wèa à pì: Mɔkɔ̃mmɛ don'arɛde. 6 Kũ Yehu fùtɛ à gɛ̃ kpén, akũ kɛfɛnna pì nísi kù a mìia à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda pì a n ka a gbɛ̃ Isarailanɔ kína ũ. 7 Ǹ Ahabu bedenɔ dɛdɛ, Dikiri ni a zɔ̀bleri annabinɔ fĩna boḿma kũ a zɔ̀bleri kũ Yɛzɛbɛli ń dénɔ ń pínki. 8 Ǹ Ahabu bede pìnɔ dɛdɛ zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ ń pínki. Ń gɔ̃gbɛ̃ ke sún gɔ̃ Isarailanɔ bùsunlo, 9 Ahabu ɔn ni gɔ̃ lán Nɛbati né Yeroboamu ɔnn bà, lán Ahia né Baasa ɔnn bà. 10 Gbɛ̃danɔ ni Yɛzɛbɛli gè só Yɛzɛrili bĩnikpɛmɛ, gbɛ̃ke ni a vĩro. Akũ annabii pì zé wɛ̀ à bàa sì. 11 Kũ Yehu bò à gèɛ a don'arɛde dakenɔ kĩnaa, akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ deran ĩade pìi sù n kĩnaaa? À wèḿma à pì: Á a dɔ̃ kũ yãzɔ̃zɔ̃riimɛ. 12 Akũ ò pì: Ɛkɛmɛ! Ǹ owɛrɛ. Akũ à pì: Yã kũ à òmɛnɛn dí. À pì Dikiri pì a ma ka Isarailanɔ kína ũ. 13 Akũ ń baadi kɛ̀ likalika à a uta zɔ̃kɔ̃ sɛ̀ à kàtɛ a gbá sarɛ didikia, akũ ò kuru pɛ̀ ò pì: Yehu kɛ̀ kína ũ.

14 Akũ Yehu lé kpàkũsũ kũńwo Yoramui. Gɔrɔ birea kína Yoramu pì kũ Isarailanɔ ń pínki tɛn gí kũ Ramɔ Giliadao, òtɛn zǐ ká kũ Siria kína Azailio. 15 Kũ Sirianɔ a kǐnna, akũ à èra à tà Yɛzɛrili ari à aafia le. Akũ Yehu pì a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Tó a zɛ kũmaomɛ, àsun tó gbɛ̃ke bo wɛ̃tɛn à gé yã dí baaru kpá Yɛzɛriliro. 16 Akũ Yehu gɛ̃ a sɔ̃gon, àtɛn gé Yɛzɛrili. Yoramu wutɛna gwe kĩnnana, Yudanɔ kína Ahazia kú gwe dɔ, à gèɛ wé kpátɛi. 17 Kũ gudãkpãri kũ à kú Yɛzɛrili gudãkpãki lei musu Yehu è kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn su, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Ma gbɛ̃nɔ è, òtɛn su. Akũ Yoramu pì: Ǹ sɔ̃de gbarɛ à gé dańlɛ à ń la tó aafiaan òtɛn suo. 18 Akũ sɔ̃de bò à gèɛ à Yehu lè à pì: Kína pì, aafiaan ntɛn suo yá? Yehu wèa à pì: N bàka ũgba kũ aafiaaoo? Ǹ mó ǹgɔ̃ témai. Akũ gudãkpãrii pì: Zǐrii pì ń lé, ama adi ɛra à sùro. 19 Akũ kína sɔ̃de plade gbàrɛ dɔ. Kũ à ń lé, à pì: Kína pì, aafiaan ntɛn suo yá? Akũ Yehu wèa à pì: N bàka ũgba kũ aafiaaoo? Ǹ mó ǹgɔ̃ témai. 20 Akũ gudãkpãrii pìi pì: À ń lé, ama àkũ sɔ̃ adi ɛra à sùro. Gbɛ̃ pì gófĩna de lán Nimisi daikore Yehu bà, àdi gó baka lán ĩade bàmɛ.

21 Akũ kína Yoramu pì: Ǹ gó dɔmɛnɛ sɔ̃nɔa! Kũ ò dɔ̀a, akũ à bò wɛ̃tɛn kũ Yudanɔ kína Ahaziao, baadi kũ a sɔ̃goo, òtɛn gé da Yehulɛ. Akũ ò dàkarɛ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti kũ ò a dɛ̀ yã bura. 22 Kũ Yoramu wé sì Yehulɛ, akũ à a là à pì: Yehu, aafiaan ntɛn suo yá? À wèa à pì: Aafia kú mámɛɛ? Zaakũ n da Yɛzɛbɛli tãnagbagbana kũ a pódammanaao dàgula. 23 Kũ Yoramu lìtɛ àtɛn bàa sí, akũ à lé zù Ahaziai à pì: Bonkpɛyãmɛ Ahazia! 24 Akũ Yehu a sá gà à Yoramu pà a ɔplɛ dagura. Kàa pìi a swɛ̃ɛ kǔ, akũ à kɛ̀ yɔ̀kɔɔ a sɔ̃gon. 25 Akũ Yehu pì a zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Bidikanɛ: Ǹ a gè sé ǹ zu Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti buran gwe. Ma dɔn kũ ó kú sɔ̃go gũn lɛɛlɛ yã ó pla, ó té a de Ahabu kpɛ, gɔrɔ kǔa Dikiri gĩnakɛ à lé kɛ̀ a yã musu à pì 26 a è lán ò Nabɔti dɛ̀ nà kũ a nénɔ. Bura dín áni Nabɔti pó fĩna bonɛ Ahabua. Abire yãin ǹ a gè sé ǹ zukũna buran gwe lákũ Dikiri ò nà.

27 Kũ Yudanɔ kína Ahazia è lɛ, akũ à dà Bɛtagã zén kũ bàao. Akũ Yehu pètɛi àtɛn pi: À a dɛ se. Akũ ò a pà a sɔ̃go gũn gɔrɔ kũ àtɛn Guru sǐsĩ kũ Ibleamu sarɛ. Akũ à ń kɛ̃ à tà Mɛgido, gwe à gèɛ à gàn. 28 A ìbanɔ a gèɛ sɛ̀ ò dà sɔ̃go gũn ò tào Yurusalɛmu, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn. 29 Ahabu né Yoramu kíblena wɛ̀ kuri awɛɛdode gũnn Ahazia kè Yudanɔ kína ũ.

Yɛzɛbɛli ganaa

30 Kũ Yehu sù Yɛzɛrili, Yɛzɛbɛli a baaruu mà, akũ à kiro kà à a mìkã̀ kɛ̀kɛ. Zaa bĩni kpé musu wondoo gũn àtɛn wé kpátɛ. 31 Kũ Yehu gɛ̃ bĩnilɛa, akũ Yɛzɛbɛli

pì: N kɛ lɛɛlɛ kũ Zimirio, n n dikirii dɛ̀. Aafiaan n suo la yá? 32 Kũ Yehu wɛ́ sɛ̀ musu, à wondoo gwà, akũ à pì: Dí mɛ́ à zɛ̀ kũmaoo? Dí mɛ́ à kú ma kpaa? Kũ kínabɛ zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ sù ò wɛ́ kpàtɛ wondoo gũn, 33 akũ Yehu pìńnɛ: À ɔ sɔ̃i à létɛ. Kũ ò ɔ sɔ̀i à lètɛ, akũ Yehu gèsɛ pètɛpɛtɛa kũ sɔ̃goo ari a aru fầ gbl̀ia kũ a sɔ̃nɔ. 34 Kũ Yehu gɛ̀ kínabɛa, à pɔ́ blè à í mì, akũ à pì: Bee kũ ò láari bò nɔgbɛ̃ pìia, ò a vĩ, zaakũ kína burimɛ. 35 Kũ ò gèɛ ò a gè sɛ́ ò vĩ, akũ odi pɔ́ke lero, tó adi kɛ a mìtoko kũ a gbálanɔ kũ a ɔlanɔ baasiro. 36 Akũ ò èra ò gèɛ ò ò Yehunɛ, akũ à pì: Yã kũ Dikiri ò a zɔ̀bleri Tisibɛ gbɛ̃ Iliasu gãin gwe, à pì: Gbɛ̃danɔ ni Yɛzɛbɛli nɔ̀bɔ só Yɛzɛrili bĩni kpɛ. 37 Yɛzɛbɛli gè ni gɔ̃ kátɛ zĩtɛ lán pɔ́kãde gbɔ̃̀ɔ bà Yɛzɛrili bĩni kpɛ. Gbɛ̃ke ni le à pi Yɛzɛbɛlin díro.

10

Ahabu burinɔ dɛdɛnaa

1 Ahabu burinɔn kú Samaria gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri. Akũ Yehu takada kɛ̀ à kpàzã Samaria gbãnadenɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Ahabu nɛ́ gwanɔ à pì: 2 Tó takada díkĩna gɛ̀ á ɔĩ, zaakũ á dikiri Ahabu burinɔn kú kãáo akũsɔ̃ á sɔ̃gonɔ vĩ kũ sɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ bĩnideo kũ zl̀kabɔnɔ, 3 à á dikiri né kũ à kèárɛ mana de gbɛ̃ kparanɔla ká a de gɛ̃nɛ ũ à zl̀ ká á dikiri pì bedenɔnɛ. 4 Akũ vĩna ń kũ manamana ò pì: Zaakũ kína gbɛ̃nɔn planɔ dí fɔ̃ ò gìnɛro, ókɔ̃nɔ óni fɔ̃ ò gínɛ yá? 5 Akũ kínabɛ dãkpãri kũ wɛ̃tɛ don'arɛdeo kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ nɛ́gwarii pìnɔ gbɛ̃nɔ zl̀ Yehua ò pì: N zɔ̀blerinɔmɛ ó ũ. Yã kũ n òwɛrɛ pínki óni kɛ. Óni gbɛ̃ke ká kína ũro. Ǹ kɛ lákũ à kènnɛ mana nà. 6 Akũ Yehu takada pãnde kɛ̀ńnɛ à pì: Tó a zɛ kũmao, átɛni ma yã ma, à á dikiri Ahabu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ mì zɔ̃zɔ̃ à suomɛnɛ Yɛzɛrili zia mandara'i.

Kínanɛ pìnɔ sɔ̃ ò kà gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri, ò kú kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òtɛni ń tùtu kɛnɔ. 7 Kũ takada pìi kà, akũ ò kínanɛ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurii pìnɔ kὺkũ ò ń dɛdɛ ń pínki, akũ ò ń mìnɔ zɔ̀zɔ̃ ò kàka tãnkon ò kpὰzãnɛ zaa Yɛzɛrili. 8 Kũ zl̀rii pìi kà, akũ à pì Yehunɛ: Ò sù kũ kínanɛ pìnɔ mìnɔo. Akũ Yehu pì ò kátɛ bĩnilɛa lɛu pla ari gu dɔ̀.

9 Kũ gu dɔ̀, akũ Yehu bò à gèɛ à zɛ̀ gbɛ̃nɔ arɛ à pì: Ákɔ̃nɔ á yãke vĩro, makũ mɛ́ ma bo ma dikiri kpɛ ma a dɛ̀, ama dí mɛ́ à gbɛ̃ dínɔ dèdɛɛ. 10 Àgɔ̃ dɔ̃ sà kũ yã kũ Dikiri gĩnakɛ à ò Ahabu bedenɔ yã musu, a ke ni létɛ pãro. Dikiri kè lákũ à ò a zɔ̀bleri Iliasu gãi nà. 11 Akũ Yehu Ahabu bede kũ ò gɔ̀ Yɛzɛrilinɔ dèdɛ ń pínki kũ a ìba gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ a gbɛ̃nnanɔ kũ a sa'orinɔ. Adi a gbɛ̃ke tó kũ wɛ̃ndiioro.

12 Akũ à fùtɛ à dà Samaria zén. Kũ à kà sãdãrinɔ bùrakũ̃kia, 13 akũ à dàkarɛ kũ Yudanɔ kína Ahazia danɛnɔ à ń lá à pì: Dínɔmɛ á ũu? Ò wèa ò pì: Ahazia danɛnɔmɛ ó ũ, o su fɔ kpá kína Yoramu bedenɔamɛ kũ a da Yɛzɛbɛli bedenɔ. 14 Akũ Yehu pì a gbɛ̃nɔnɛ: À ń kũkũ bɛ̃nɛ! Akũ ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ bùraa pìn lɔ̀gɔɔ sarɛ. Ń gbɛ̃nɔn bupla awɛɛplamɛ, ń gbɛ̃ke dí boro.

15 Kũ à bò gwe, à dàkarɛ kũ Rekabu nɛ́ Yonadabuo, àtɛn su daalɛ. Akũ Yehu a là à pì: N swɛ̀ kúma lákũ ma swɛ̀ kúmma nà yá? Yonadabu wèa à pì: Ee! Akũ Yehu pì: Zaakũ lɛmɛ, ǹ n ɔ dɔmɛnɛ. Kũ à ɔ dɔ̀ Yehui, akũ Yehu a kὺ à gɛ̀ kãao a sɔ̃go gũn. 16 Yehu pì: Ò gé lɛɛlɛ, ĩni kokari kũ má vĩ kũ Dikiri yão e. Akũ à tò à gèɛ kãao lɛɛlɛ a sɔ̃go gũn. 17 Kũ Yehu kà Samaria, à Ahabu buri kũ ò gɔ̃ gwenɔ dèdɛ ń pínki. À ń dúgu zɔ̃ lákũ Dikiri ò Iliasu gãi nà.

Baali tãnagbagbarinɔ dɛdɛnaa

18 Yehu gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ à pìńnɛ: Ahabu dò Baalii fítinlemɛ, makũ Yehu, mani doi manamana. 19 Ǹ Baali tãnadenɔ sísimɛnɛ ń pínki kũ a gbàgbarinɔ kũ a don'arɛdenɔ ń pínki. Ń gbɛ̃ke sún gí suiro, má ye mà sa zɔ̃kɔ̃ o Baaliamɛ. Gbɛ̃ kũ à gì sui, à gàmɛ. Yehu tɛn ɔ̃ndɔ̃ kɛńnɛ de à le à Baali gbàgbarii pìnɔ kakatɛmɛ. 20 Akũ à pì: À dikpɛ ditɛ Baali pó ũ. Akũ ò a kpàkpaa kɛ̀. 21 À légbãzã kɛ̀ Isarailanɔ bùsun pínki, akũ Baali gbàgbarinɔ sù ń pínki, ń gbɛ̃ke dí gɔ̃ro. Kũ ò gɛ̃ Baali kpén, ò kpé pìi pà gíngin, gbápɛtɛki kunlo. 22 Akũ Yehu pì kpé pìi utakatɛki dãkpãriinɛ: Ǹ bɔtɛ kũ utanɔ Baali gbàgbarinɔnɛ ń pínki. Akũ à bɔ̀tɛńnɛ kũ uta pìnɔ. 23 Yehu kũ Rekabu né Yonadabuo gɛ̃ Baali kpén, akũ Yehu pì Baali gbàgbarii pìnɔnɛ: À wé pá gbɛ̃nɔa à ń gwagwa manamana, de Dikiri gbàgbarinɔ súngɔ̃ kú kãáo laro, sé ákɔ̃nɔ Baali gbàgbarinɔ átɛ̃nɛ baasiro. 24 Akũ Yehu kũ Yonadabuo gɛ̃ de ò sa o. À sù à lè Yehu gĩnakɛ à gbɛ̃nɔ kàtɛkatɛ bàai gbɛ̃nɔn basiikɔ̃. À kpàkɛ́ńyĩ à pì tó ń gbɛ̃ke tò gbɛ̃ kũ àtɛni ń nańnɛ ń ɔĩnɔ doke pìtiawa, à wɛ̃ndii musumɛ. 25 Kũ Yehu sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò à làka, akũ à pì dogarinɔ kũ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔnɛ: À gɛ̃ à ń dɛdɛ! Àsun tó ń gbɛ̃ke pitiáwaro. Kũ ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò ń gènɔ kɔ̀tɛ bàai, akũ ò gɛ̃ Baali kúkia. 26 Ò Baali tãnakpɛ gbɛ̀ɛ sè ò bòo ò té sɔ̃a, 27 akũ ò wìwi ò a kpé gbòro, akũ ò gu pìi kè bĩnikpɛkɛki ũ ari kũ a gbãrao.

28 Lɛn Yehu Baali tãnagbagbanaa mìi dè lɛ Isarailanɔ bùsun. 29 Bee kũ abireo adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro, à té wura zùsanɛ bɔ̀rɔ kũ ò kú Bɛtɛli kũ Dãonɔi. 30 Dikiri pìnɛ: Zaakũ n yã kè mana, n yã kũ má yeii kè, n kè Ahabu bedenɔnɛ lákũ ma zɛo nà, n buri nigɔ̃ kana Isarailanɔ kín ari n nasionɔa. 31 Ama Yehu dí zɛ kũ Dikiri Isarailanɔ Luda dokayãoro, adi laakari dɔa kũ nèsɛ mèn dooro. Adi kpɛ li durunna kũ Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro.

32 Gɔrɔ kùa Dikiri tò Isarailanɔ bùsuu nà lagonaa. Azaili gbãna blè Isarailanɔ bùsu 33 kũ à kú Yoda ifãboki kpaa pínki sɛna zaa Aroa kũ à kú Anɔ swadɔrɔɔi ari Giliada kũ Basã bùsuuo. Gada burinɔ kũ Rubɛni burinɔ kũ Manase burinɔn kú gwe. 34 Yehu yã kpara kũ à kènɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ pínki. 35 Yehu gà, ò a vǐ Samaria, akũ a né Yoaza kè a gɛ̃nɛ ũ. 36 Yehu vùtɛ Samaria à kí blè Isarailanɔnɛ wɛ̃ baraakuri plansari.

11

Yoasi kũ a dai Ataliao

1 Kũ Ahazia da Atalia è a né gà, akũ à fùtɛ àtɛn kína burinɔ dɛdɛ ń pínki. 2 Akũ kína Yehoramu nénɔgbɛ̃ Yosɛba, Ahazia dãre, Ahazia né Yoasi sè ń sarɛ kínanɛ kũ òtɛni ń dɛdɛnɔ té. À a ùtɛ Atalianɛ kpé kũ gádonɔn katɛnan kũ nɔgbɛ̃ kũ àtɛn yɔ̃ kpáaao lɛɛlɛ, akũ odi le ò a dèro. 3 Né pìi gɔ̃ utɛna Dikiri ɔnn kũ a gwàrii pìio ari wɛ̃ suddo. Gɔrɔ birea Ataliamɛ Yudanɔ bùsu kína ũ.

4 A wɛ̃ supplade gũnn sa'oriki Yoyada kínabɛ dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, akũ ò sù kũńwo a kĩnaa Dikiri ɔnn. Akũ à yã yǐ kũńwo à tò ò la dà Dikiri ɔnn gwe, akũ à kína négɔ̃gbɛ̃ pì mɔ̀ńnɛ. 5 Akũ à yã dìtɛńnɛ à pì: Yã kũ áni kɛn dí. Tó a su gu dãkpã kámmabogɔrɔ zĩ, á gǎ káaku nigɔ̃ kínabɛ dãkpã, 6 á gǎ plade sɔ̃ Suru gãnu, á gǎ aakɔ̃de nigɔ̃ gãnu kũ à kú dogari kparanɔ kpɛ dãkpã.

7 Á gȁ pla kū òtɛn kámma bo kámmabogɔrɔ zĩnɔ nigɔ̃ kína pì dȁkpā Dikiri ɔnn.
8 À likai, á baadi kū a gɔ̃kɛbɔɔo kūna. Gbɛ̃ kū à sù à nài sɔ̃, à a dɛ. Àgɔ̃ té kína pìii gu kū àtɛn gén pínki.

9 Zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀ lákū sa'oriki Yoyada òńnɛ nà. Ń baadi a gbɛ̃nɔ sɛ̀ à gèɛ kūńwo Yoyada kĩnaa, gbɛ̃ kū òtɛn kámma bonɔ kū gbɛ̃ kū òtɛn su ń lilin kɛnɔ ń pínki. 10 Akū Yoyada kína Dauda sárinɔ kū a sɛ̃gbako kū ò kú Dikiri ɔnnnɔ kpà zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔa. 11 Akū dogarii pìnɔ sù ò kàtɛ Dikiri kpé kū sa'okio kpélɛlɛa sɛna zaa Dikiri ɔn ɔplai ari a ɔzɛi, baadi kū a gɔ̃kɛbɔɔo kūna, de ògɔ̃ kína pì dȁkpāo. 12 Akū Yoyada bò kū kína négɔ̃gbɛ̃ pìio à kífuraa kùnɛ à doka takada kpàa. Kū ò nísi kù a mìia ò a kà kína ū, akū ò ɔkpa lɛ̀ ò wiki lɛ̀ ò pì: Luda kína dɔ̃ kū aafiaao! 13 Kū Atalia dogarinɔ kū gbɛ̃ kparanɔ kĩni pìi mà, akū à fùtɛ à gèɛ ń kĩnaa Dikiri ɔnn. 14 Kū à wé sè, à kína pìi è zɛna gbègba sarɛ lákū òdi kɛ nà. Zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kū kȁkȁkipɛrinɔn zɛna a sarɛ, akūsɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn pɔnna kɛ òtɛn kȁkȁki pé. Akū Atalia a pókasanɔ gà à kɛ̃ à pǔtȁ kū wikio à pì: Ò bò ma kpɛ! Ò bò ma kpɛ! 15 Akū sa'oriki Yoyada pì zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔnɛ: À nɔgbɛ̃ pì sé à bo kãao bàai, á gbɛ̃ kū ò bò ò téinɔ dɛdɛ kū fɛ̃nɛdao. Zaakū à pì òsun a dɛ Dikiri ɔnnlo. 16 Gɔrɔ kū nɔgbɛ̃ pìi kà kínabɛ gãnu lé kū sɔ̃nɔ dì gɛ̃n zén, akū ò ɔ pètɛa gwe ò a dè.

17 Yoyada tò kína kū a gbɛ̃nɔ Dikiri bàka kunna kūńwo yã̄ kɛ̀kɛ, de ò le ògɔ̃ de Dikiri gbɛ̃nɔ ū yãi. À tò kína kū a gbɛ̃nɔ lédokɔ̃nɔ kɛ̀ kū kɔ̃o dɔ. 18 Akū ò gèɛ ò Baali kpé gbòro, ò a gbagbakinɔ kū a tānanɔ wìwi dúgudugu, akū ò Baali gbàgbari Matā dɛ̀ gbagbaki pìnɔ sarɛ.

Yoyada Dikiri ɔnn nà gudȁkpārinɔnɛ ń ɔĩ, 19 akū à zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sètɛ kū dogarinɔ kū gbɛ̃ kparanɔ ń pínki, ò bò Dikiri ɔnn kū kína pìio, ò kínabɛ gãnu lé kū dogarinɔ dì gɛ̃n zé sè. Kū ò kà kínabɛa, akū kína pìi vùtɛ kpatan, 20 akū bùsuu pì gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ kɛ̀ nna, akūsɔ̃ wɛ̃tɛ gɔ̃ yākete sari, kū ò Atalia dɛ̀ kū fɛ̃nɛdao kínabɛa yãi. 21 Yoasi kí blè a wɛ̃ supplade gūn.

12

Dikiri ɔn kɛkɛnaa

1 À kɛ̀ kína ū Yehu kíblena wɛ̃ supplade gūn, akū à kí blè Yurusalɛmu wɛ̃ bupla. A da bi Bɛsɛba gbɛ̃mɛ, a tɔ́n Zibia. 2 Gɔrɔ kū sa'oriki Yoyada lé dà Yoasia, akū à yã kū à mana Dikirinɛɛ kɛ̀. 3 Ama adi tānagbagbaki kū ò bònɔ gbororo, ò kpé òtɛn sa o gwe, òtɛn turaretiti kpáta.

4 Yoasi pì sa'orinɔnɛ: À ɔgɔ kū ò sùo Dikiri ɔnn kakara, ɔgɔ kū ò lìli baadinɛ kū légbɛ̃na ɔgɔo kū pɔyeina gbanɔ pínki. 5 Sa'orinɔ gɔ̃ ɔgɔ pì sí ɔgɔsirinɔa ò Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛo. 6 Akū Yoasi kí blè ari wɛ̃ baro awɛɛ'aakɔ̃, ama sa'orinɔ dí Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛro, 7 akū kína Yoasi sa'oriki Yoyada sìsi kū sa'orinɔ ń pínki à ń lá à pì: À kɛ̀ dera adì Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛroo? Àsun ɔgɔ sí ɔgɔsirinɔa doro. À tó ògɔ̃ Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛo. 8 Akū sa'orinɔ wè kū oni ɔgɔ ke sí gbɛ̃nɔa doro, oni sɔ̃ Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛro. 9 Akū sa'oriki Yoyada àkpatii sè à a né fɔ̃, akū à dìtɛ sa'oki sarɛ tó òtɛn gɛ̃ Dikiri ɔn ɔplai. Akū sa'ori kū òtɛn kpé zé dȁkpānɔ dì ɔgɔ kū ò sùo Dikiri ɔnn kán pínki. 10 Tó ò è àkpatii pìi ɔgɔ kɛ̀ dasi, akū kína takadakɛ̃ri kū sa'orikio dì naro ò káka asasanɔ gūn. 11 Òdi ɔgɔ pì dedebaru kɛ ò na gbɛ̃ kū ò Dikiri ɔn zĩ dàńnɛnɔnɛ ń ɔĩ, akū òdi fĩna boo lí'arinɔnɛ kū kpéborinɔ 12 kū gbǐborinɔ kū gbè'arinɔ. Akū ò lí kū

gbɛ̀ ananɔ lùluo dɔ, de ò Dikiri ɔn gu kū à yàkanɔ kɛkɛo yãi kū kpé kɛkɛna zĩ pãndenɔ pínki. 13 Odi Dikiri ɔn andurufu tanɔ pi kū ɔgɔ kū ò sùo Dikiri ɔnn pìioro, ke fitila tɛ́dɛbɔnɔ ke arusibɔnɔ ke kãkãkinɔ ke wura pónɔ ke andurufu pɔ́ kparanɔ. 14 Dikiri ɔn kɛ̀kɛrinɔn òdi fĩna boońnɛ. 15 Gbɛ̃ kū ò ɔgɔ pìi kpàḿma ò fĩna boo zĩkɛrinɔnɛnɔ, òdi ń gbɛka ɔgɔ pì yãiro, zaakū gbɛ̃ pìnɔ bi náanidenɔmɛ. 16 Ɔgɔ kū ò kpà taari fĩnabobɔ ke durunna kútɛkɛbɔ ũnɔ, òdi gɛ̃o Dikiri ɔnnlo, sa'orinɔ pómɛ.

17 Gɔrɔ kůa Siria kína Azaili gɛ̀ɛ à lètɛ Gataa à sì, akū à èra àtɛn su létɛ Yurusalɛmua dɔ. 18 Akū Yudanɔ kína Yoasi pɔ́ kū a dizi Yudanɔ kínanɔ Yosafata kū Yoramuo kū Ahaziao kpà Dikirianɔ sètɛ kū pɔ́ kū à kpà Dikirianɔ dɔ kū wura kū à kú Dikiri ɔn laasii gũnwo kū a bɛ laasii gũnwo pínki, à kpàzã Azailinɛ, akū Azaili gò Yurusalɛmula. 19 Yoasi yã kparanɔ kū yã kū à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 20 A ìbanɔ lé kpàkũsũi, akū ò a dɛ̀ zaa Bɛtɛmilo Sila zén. 21 Gbɛ̃ kū ò a dɛ̀ɛ pìnɔ tɔ́n dí: Simɛata né Yozabada kū Soma né Yozabadao. Kū Yoasi gà, ò a mira kpàkũsũ kū a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn, akū a né Amazia a gɛ̃nɛ blè.

13

Isarailanɔ kína Yoaza

1 Yudanɔ kína Ahazia né Yoasi kíblena wɛ̀ baro awɛɛ'aakɔ̃de gũnn Yehu né Yoaza kè Isarailanɔ kína ũ, akū à kí blè Samaria wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛpla. 2 À yã kū Dikiri yeiro kè à zè kū durunna kū Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnanwo, adi pãnɛro. 3 Akū Dikiri pɔ fɛ̃ Isarailanɔi à ń ná Siria kína Azailinɛ a ɔĩ kū a né Bɛnadadao ari Yoaza kíblena lén. 4 Yoaza kútɛ kè Dikirinɛ, akū Dikiri sì, zaakū à è deran Siria kína pì tɛn wé tã Isarailanɔa nà. 5 Dikiri tò ò surabarii lè, akū ò bò Sirianɔ ɔĩ, akū baadi kú a ɔnn lán zĩ bà. 6 Ama odi kpɛ li durunna kū Nɛbati né Yeroboamu ń dá a kɛnannɛro, ò zèo. Asɛra lí sɔ̃ à kpé pɛtɛna Samaria. 7 Yoaza zǐkarinɔ kà lakana, séde sɔ̃de gbɛ̃nɔn bupla akurinɔ kū sɔ̃go mèn kurinɔ kū zǐkari gèsɛde gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔ baasiro, zaakū Siria kína ń ké búgubugu, ò gɔ̃ lán bùsutiti bà. 8 Yoaza yã kparanɔ, yã kū à kènɔ kū a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 9 Kū Yoaza gà, akū ò a vǐ Samaria, akū a né Yehoasi a gɛ̃nɛ blè.

Isarailanɔ kína Yehoasi

10 Yudanɔ kína Yoasi kíblena wɛ̀ baraakuri awɛɛsupplade gũnn Yoaza né Yehoasi kè Isarailanɔ kína ũ, akū à kí blè wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdo. 11 À yã kū Dikiri yeiro kè, adi kpɛ li durunna kū Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro, à kpé àtɛn kɛ. 12 Yehoasi yã kpara kū à kènɔ kū a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kū zǐ kū à kà kū Yudanɔ kína Amaziao kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 13 Kū à gà, ò a mira kpàkũsũ kū Isarailanɔ kínanɔo Samaria, akū Yeroboamu a gɛ̃nɛ blè.

Ɛlisa ganaa

14 Ɛlisa tɛn gyã kɛ, ani fɔ̃ à ble doro, akū Isarailanɔ kína Yehoasi gèɛ à à lè, àtɛn ɔ́ɔ dɔ à pìnɛ: Baa! Baa! Mɔkɔ̃mmɛ Isarailanɔ sɔ̃gonɔ ũ kū ń sɔ̃denɔ. 15 Akū Ɛlisa pìnɛ: Ǹ sá sé kū kànɔ. Kū à sè, 16 akū Ɛlisa pìnɛ: Ǹ kà kpá sála. Kū à kpà sála, akū Ɛlisa a ɔnɔ dìdi kína pì ɔnɔa 17 à pì: Ǹ ifãboki kpa wondo wɛ̃. Kū à wɛ̀, akū Ɛlisa pì: Ǹ kàa pì zu. Kū à zù, akū Ɛlisa pì: Dikiri zǐblena kàan gwe.

Zǐblena Sirianɔa kàamɛ. Ĩni Sirianɔ kakatɛ mámmam zaa Afɛki. 18 Akũ Ɛlisa pì: Ǹ kàa pìnɔ sétɛ. Kũ à sètɛ, akũ Ɛlisa pìnɛ: Ǹ zĩtɛ léo. À lèo gɛ̃n aakɔ̃, akũ à zè. 19 Akũ Luda gbɛ̃ pì pɔ fɛ̃i à pì: Tó n zĩtɛ lèo yã̄ gɛ̃n sɔɔro ke suddomɛ, de n zǐi blè Sirianɔa mámmam. Tera sà ĩni zǐ bleḿma gɛ̃n aakɔ̃mɛ.

20 Ɛlisa gà, akũ ò a vǐ. Tó Sɛ̃tãgɔrɔ kà, akũ Mɔabu gbãnamɔnnɛrinɔ dì su létɛ Isarailanɔ bùsuua. 21 Gɔrɔ kǔa gbɛ̃nɔ tɛn gè vĩ. Kũ ò gbãnamɔnnɛrinɔ gǎa è, akũ ò gɛ̀ɛ pìi sè ò zù Ɛlisa miran. Kũ gɛ̀ɛ pìi lètɛ à nà Ɛlisa wánɔa, akũ à vù à fùtɛ à zè.

22 Siria kína Azaili gbãna mɔ̀ Isarailanɔnɛ ari Yoaza kíblena lén. 23 Akũ Dikiri sùruu kɛ̀ kũńwo à wɛ̃nda dɔ̃ńnɛ, à ń wɛ́ gwà a bàka kũ à kú kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo yãi. Adi we à ń dúgu zɔ̃ro, adi ń zukũnaro ari kũ a gbãrao. 24 Kũ Siria kína Azaili gà, akũ a né Bɛnadada a gɛ̃nɛ blè. 25 Kũ Yoaza né Yehoasi zǐi kà kũ Azaili né Bɛnadada pìio, à èra à wɛ̃tɛ kũ Azaili sì a de Yoazaanɔ sìa. Yehoasi zǐi blèa gɛ̃n aakɔ̃mɛ, akũ à Isaraila wɛ̃tɛ pìnɔ sìa.

14

Yudanɔ kína Amazia

1 Isarailanɔ kína Yoaza né Yehoasi kíblena wɛ̀ plade gũnn Yoasi né Amazia kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 2 A wɛ̀ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, à vùtɛ kín Yurusalɛmu wɛ̀ baraakuri donsari. A da bi Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ, a tɔ́n Yoadĩ. 3 À yã̄ kũ Dikiri yeii kɛ̀, ama adi ká a dizi Dauda pɔ́ ũro. À a de Yoasi ágba sè súsu. 4 Adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo, ò kpé òtɛn sa o gwe òtɛn turaretiti kpátan. 5 Kũ à kpata zĩni pètɛ à làka, akũ à a ìba kũ ò a de dènɔ dèdɛ se. 6 Lákũ à kú Musa doka takadan nà, adi gbɛ̃dɛrii pìnɔ nénɔ dɛdɛro. Takada pìi gũn Dikiri pì òsun denɔ dɛdɛ ń nénɔ durunna yãiro, akũsɔ̃ òsun nénɔ dɛdɛ ń denɔ durunna yãiro. Baadi ni ga a zĩda durunna yãimɛ. 7 Amazia mé à zǐi blè Ɛdɔmunɔa gbɛ̃nɔn dúbu kuri zaa Guvutɛ Wisiden. Zǐi pìi gũnn à Sela sì, akũ à tó kpànɛ Yɔkɔtɛli, tó pì kpé kúa ari kũ a gbãrao.

8 Abire gbɛra Amazia gbɛ̃nɔ zǐ Isarailanɔ kína Yoaza né Yehoasi, Yehu daikorea, à pìnɛ: Ǹ mɔ́ ò kɔ̃ le wédewɛ zǐlan. 9 Isarailanɔ kína Yoasi wèa à pì: Lɛbana bùsu lèkara légbãzã kɛ̀ Lɛbana bùsu sida línɛ à pì à a nénɔgbɛ̃ kpãzã a néa, akũ Lɛbana bùsu nɔ̀bɔ pãsĩ sù à kìtii pà lèkaraa pìia. 10 N zǐi blè Ɛdɔmunɔa, akũ n n zĩda bì. Ǹ zɛ kũ n tómanakɛo ǹ vutɛ tɛɛnɛ. À kɛ̀ dera ntɛn ɔ ká yã̄ pãsĩi? Abire ni sunnɛ kũ kisirao kũ Yudanɔ se. 11 Ama Amazia yã̄ pìi kpà sãkoto, akũ Yehoasi sù létɛa. Ò dàkarɛ zaa Bɛsɛmɛsi Yudanɔ bùsun. 12 Isarailanɔ zǐi blè Yudanɔa, akũ Yudanɔ bàa sì ò tà ń bɛa. 13 Bɛsɛmɛsi gwen Yehoasi Amazia kǔn à gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu. À a bĩni gbòro lán mita wàa do bà zaa Ɛflaimu gãnu léa ari gɛna Kusuru gãnu léa. 14 À wura kũ andurufuuo kũ pɔ́ kũ ò kú Dikiri ɔnnnɔ kũ pɔ́ kũ ò kú kínabɛ laasinnɔ sètɛ pínki, akũ a gbɛ̃kenɔ kǔkũ à tà kũńwo Samaria zǐlzɔnɔ ũ.

15 Yehoasi yã̄ kpara kũ à kènɔ kũ a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. Lákũ à zǐi kà kũ Yudanɔ kína Amaziao nà kú gwe dɔ. 16 Kũ Yehoasi gà, ò a mira kpàkũsũ kũ Isarailanɔ kínanɔo Samaria, akũ a né Yeroboamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

17 Yudanɔ kína Amazia kɛ̀ wɛ̀ gɛ̃ro Yehoasi ganaa gbɛra. 18 Amazia yã
kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 19 Ò lé kpàkũsũi Yu-
rusalɛmu, akũ à bàa sì à tà Lakisi. Akũ ò gbɛ̃nɔ gbàrɛ ò pètɛi ò a dè gwe. 20 Akũ ò
a gèɛ sè kũ sɔ̃o ò sùo Yurusalɛmu, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔo Dauda wɛ̃tɛn.
21 Akũ Yudanɔ Uzia kũ à kà wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdo kà kína ũ a de Amazia gɛ̃nɛ ũ.
22 Àkũ mé à Elata sì à kɛ̀kɛ à kàtɛ Yudanɔnɛ a de ganaa gbɛra.

Isarailanɔ kína Yeroboamu plade

23 Yudanɔ kína Yoasi né Amazia kíblena wɛ̀ gɛ̃rode gũnn Isarailanɔ kína Yoasi
né Yeroboamu kɛ̀ kína ũ Samaria, à kú kín wɛ̀ bupla awɛɛdo. 24 À yã kũ
Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà
a kɛnannɛro. 25 Àkũ mé à ɛ̀ra à Isarailanɔ bùsuu sìńnɛ zaa Lebo Amata ari
gɛna Ísira Wisidei, lákũ Dikiri Isarailanɔ Luda ò a zɔ̀bleri Amitai né Inusa,
Gatɛfa gbɛ̃ gãi nà. 26 Zaakũ Dikiri è Isarailanɔ tɛn wari kɛ manamana, zɔ̀nɔ kũ
zĩdadenɔ ń pínki, akũsɔ̃ ò gbɛ̃ke vĩ à kpáńyĩro. 27 Dikiri dí pi áni Isaraila tɔ́ dɛdɛ
andunia gũnlo, akũ à ń sura bà Yehoasi né Yeroboamu gãi. 28 Yeroboamu yã
kpara kũ à kɛ̀nɔ kũ zĩ̀ kũ à kànɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
Lákũ à ɛ̀ra à Damasuku kũ Amataoo sì Isarailanɔnɛ nà kú gwe dɔ. 29 Kũ à gà,
ò a mira kpàkũsũ kũ a dizi Isarailanɔ kínanɔ, akũ a né Zakari vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

15

Yudanɔ kína Uzia

1 Isarailanɔ kína Yeroboamu kíblena wɛ̀ baraasɔɔro awɛɛplade gũn Amazia
né Uzia kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 2 A wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdode gũnn à kí blè, akũ à kú
kín Yurusalɛmu wɛ̀ bupla akuri awɛɛpla. A da bi Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ, a tɔ́n
Yɛkɔlia. 3 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lákũ a de Amazia kɛ̀ nà. 4 Ama adi tãnagbagbaki
kũ ò bònɔ gbororo, ò kpé òtɛn sa o gwe òtɛn turaretiti kpátan. 5 Dikiri tò a kusu
kù, à kúo ari à gèɛ à gào. À kpé kúki ado. A né Yotamu mé à kínabɛ ɔn kũna,
àkũmɛ Yudanɔ don'arɛde ũ. 6 Uzia yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 7 Kũ à gà, ò a vì̀ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a
né Yotamu vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

Isarailanɔ kína Zakari

8 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̀ bupla plansaride gũnn Yeroboamu né Zakari
kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ Samaria, à kí blè mɔ suddo. 9 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ
a dizinɔ kɛ̀ nà. Adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a
kɛnannɛro. 10 Akũ Yabɛsi né Salumu lé kpàkũsũi kũ gbɛ̃nɔ à a dè zaa Ibleamu,
akũ à a gɛ̃nɛ blè. 11 Zakari yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. 12 Lɛn yã kũ Dikiri ò Yehunɛɛ kɛ̀ lɛ, à pì a burinɔ mé onigɔ̃ Isarailanɔ
kí ble ari à gé pé a nasionɔa.

Isarailanɔ kína Salumu

13 Yabɛsi né Salumu kɛ̀ kína ũ Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̀ bupla donsaride
gũn, à kí blè Samaria mɔ do. 14 Akũ Gadi né Mɛnahɛmu bò Tiza à gèɛ Samaria,
akũ à Yabɛsi né Salumu lɛ̀ à dè gwe, akũ à a gɛ̃nɛ blè. 15 Salumu yã kparanɔ kũ
lé kũ à kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ Zakariiio kú Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
16 Gɔrɔ birean Mɛnahɛmu bò Tiza à gèɛ à lètɛ Tifisaa kũ gbɛ̃ kũ ò kú a gũnnɔ kũ
gu kũ à lìkainɔ pínki, zaakũ ò gì zé wɛ̃nɛi. À nɔ̀sindarenɔ nèsɛɛ pàrapara ń pínki
dɔ.

Isarailanɔ kína Mɛnahɛmu

17 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̀ bupla donsaride gũnn Gadi né Mɛnahɛmu
kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ, akũ à kí blè Samaria wɛ̀ kuri. 18 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀
ari a wɛ̃ndi lén. Adi kpɛ li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a
kɛnannɛro.
19 Kũ Asiria kína Tigila Pilɛsa lètɛ Isarailanɔ bùsuua, akũ Mɛnahɛmu a gbà
andurufu tɔn baraakuri awɛɛsiikɔ̃, de Tigila Pilɛsa le à ɔ daawa, à kpata zĩni
le à pétɛ yãi. 20 Mɛnahɛmu tò Isarailanɔ andurufuu pì fĩnaa bò, akũ ɔgɔdenɔ
andurufu ɔgɔ kpà ń mìiamiia mèn bupla akurikuri Asiria kína pɔ́ ũ. Akũ Asiria
kína pìi èra à tà, adi zɛ ń bùsun doro. 21 Mɛnahɛmu yã kparanɔn kú Isarailanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 22 Kũ à gà, akũ a né Pekaya
a gɛ̃nɛ blè.

Isarailanɔ kína Pekaya

23 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̀ bupla akuride gũnn Mɛnahɛmu né Pekaya
kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ, à kí blè Samaria wɛ̀ pla. 24 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ
li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 25 A zì̀kari
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Rɛmalia né Pɛka lé kpàkũsũi kũ gbɛ̃nɔ. Akũ à Giliada bùsudenɔ sɛ̀
gbɛ̃nɔn bupla akuri à sì kũńwo kína pìii a zɛki gbãnan Samaria, à a dɛ̀ kũ
Agobuo kũ Arieo, akũ à a gɛ̃nɛ blè. 26 Pekaya yã kparanɔn kú Isarailanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.

Isarailanɔ kína Pɛka

27 Yudanɔ kína Uzia kíblena wɛ̀ bupla akuri awɛɛplade gũnn Rɛmalia né Pɛka
kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ, à kí blè Samaria wɛ̀ baro. 28 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, adi kpɛ
li durunna kũ Nɛbati né Yeroboamu Isarailanɔ dà a kɛnannɛro. 29 Pɛka gɔrɔan
Asiria kína Tigila Pilɛsa sù à Iyon sì kũ Abɛli Bɛtɛmakao kũ Yanɔao kũ Kɛdɛsio
kũ Azoo. À Nafatali burinɔ gu sì dɔ, Giliada kũ Galilio pínki, akũ à gupidenɔ
kũ̀kũ à tà kũńwo Asiria. 30 Ela né Osea lé kpàkũsũ kũ gbɛ̃nɔ Pɛkai, akũ à a dɛ̀
à a gɛ̃nɛ blè Uzia né Yotamu kíblena wɛ̀ barode gũn. 31 Pɛka yã kparanɔn kú
Isarailanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.

Yudanɔ kína Yotamu

32 Isarailanɔ kína Rɛmalia né Pɛka kíblena wɛ̀ plade gũnn Uzia né Yotamu kɛ̀
Yudanɔ kína ũ. 33 A wɛ̀ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu
wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdo. A da tɔ́n Yɛrusa, Zadɔki néme. 34 À yã kũ Dikiri yeii kɛ̀ lákũ
a de Uzia kɛ̀ nà. 35 Ama adi tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbororo, ò kpé òtɛn sa
o gwe òtɛn turaretiti kpátan. Àkũ mé à Dikiri ɔn gãnu kũ à kú musu kɛ̀kɛ.
36 Yotamu yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ
pínki. 37 Gɔrɔ birean Dikiri tò Siria kína Rezĩ kũ Rɛmalia né Pɛkao nà lɛtɛna
Yudanɔaaa. 38 Kũ Yotamu gà, ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ
a né Aza vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

16

Yudanɔ kína Aza

1 Rɛmalia né Pɛka kíblena wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛplade gũnn Yotamu né Aza kɛ̀ Yudanɔ
kína ũ. 2 A wɛ̀ barode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdo.
Adi yã kũ Dikiri a Luda yei kɛ lán a dizi Dauda bàro. 3 À zɛ̀ kũ Isarailanɔ kínanɔ
yãkɛnaao ari sé à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò kũ a négɔ̃gbɛ̃o. À yã vãni kɛ̀ lákũ

buri kũ Dikiri pèḿma Isarailanɔnɛnɔ dì kɛ nà yã. 4 À sa ò à turaretiti kpàta tãnagbagbaki kũ ò bònɔa kũ sǐsĩi musunɔ kũ lí zɔ̃kɔ̃ sĩnda pínki gbáruo.

5 Abire gbɛra Siria kína Rezĩ kũ Isarailanɔ kína Rɛmalia né Pɛkao sù zǐ ká Yurusalɛmu. Gwen ò lìka Azai, ama odi fɔ̃ ò a blè kũ zǐioro. 6 Gɔrɔ birean Rezĩ pè Yudanɔa à ń bótɛ Elata à èra à gwe sìḿma, akũ Ɛdɔmunɔ sù ò vùtɛ gwe ari kũ a gbãrao. 7 Akũ Aza gbɛ̃nɔ zǐ Asiria kína Tigila Pilɛsaa à pì: N zɔ̀bleriimɛ ma ũ, n néméɛ ma ũ. Ǹ mɔ́ ǹ ma bo Siria kína kũ Isarailanɔ kína kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ. 8 Aza andurufu kũ wura kũ à kú Dikiri ɔnn kũ a bɛ laasii gũnwoo sètɛ à Asiria kína gbà à kpǎzãnɛ. 9 Akũ Asiria kína a yã mà, à gɛ̀ɛ à lètɛ Damasukua à sì. À Rezĩ dè, akũ à tà kũ Damasukudenɔo ari Kiri. 10 Kína Aza gɛ̀ɛ à dà Asiria kína Tigila Pilɛsalɛ zaa Damasuku. À sa'oki è gwe, akũ à a taka gà takada gũn à kpǎzã sa'ori Urianɛ kũ a kɛna takao pínki. 11 Sa'ori Uria sa'oki pìi kɛ̀ lákũ kína Aza kpǎzãarɛ nà kyáu, à a mìi dɛ̀ ari kína pì gɔ̃ su kũ Damasukuo. 12 Kũ à sù, à sa'oki pìi è, akũ à nài. 13 À sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ òa à wísiti kàn à í tɔ̀a à kɛnnakũkɔ̃o sa'o'aru kùa. 14 Dikiri gbagbaki kũ ò pì kũ mɔ̀gotẽo kú sa'oki dufu pì kũ Dikiri kpéo dagura, akũ Aza sɛ̀ à dìtɛ sa'oki dufu pì ɔplai. 15 Akũ à yã dìtɛ sa'ori Urianɛ à pì: Ĩnigɔ̃ sa'o kɔnkɔpɔ kũ òdi ká tén à té kũ o sa'oki zɔ̃kɔ̃ɔ pìia kũ ɔkɔsi póblewɛ gbao kũ kína sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũo kũ a póblewɛ gbao kũ gbɛ̃nɔ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũo kũ ń póblewɛ gbao kũ ń sa'o'io. Ĩnigɔ̃ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kúa kũ kɛnnakũkɔ̃o sa'o'aruo. Sa'oki kũ ò pì kũ mɔ̀gotẽo sɔ̃, anigɔ̃ de ma màsokɛki ũ. 16 Akũ sa'ori Uria kɛ̀ lákũ kína Aza òarɛ nà.

17 Kína Aza mɔ̀ lɛ̀kɛtɛnɔ gògo tadibɔnɔa à ń tanɔ gò à dìtɛ. À íkaki gò mɔ̀gotẽ zùsa kũ ò kú a zĩtɛnɔa à dìtɛ kĩni gbɛ̀ɛa. 18 À kína tìntin kũ ò bò Dikiri ɔnn kũ a gãnu kũ à kú gweoo gbòro mìnatɛna Asiria kínanɛ yãi. 19 Aza yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 20 Aza gà, akũ ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ Dauda wɛ̃tɛn, akũ a né Ɛzɛkaya vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

17

Isarailanɔ kína kpɛde Osea

1 Yudanɔ kína Aza kíblena wɛ̀ kuri awɛɛplade gũnn Ela né Osea kɛ̀ Isarailanɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̀ kɛ̃ndo. 2 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀, ama adi kɛ lákũ Isarailanɔ kína kũ ò dòarɛ arɛnɔ kɛ̀ nàro. 3 Asiria kína Samanɛsa sù à lètɛa, akũ Osea kɛ̀ a zɔ̀bleri ũ, àtɛn táfe bonɛ. 4 Osea gbɛ̃nɔ zǐ Misila kína Soa, akũ adi táfe kũ àdi bo Samanɛsanɛ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo bonɛ doro. Kũ Samanɛsa è Osea bò a kpɛ, akũ à a kù à a dà kpésiran. 5 Akũ Samanɛsa lètɛ Isarailanɔ bùsuua pínki. A gbɛ̃nɔ sù ò Samaria kaguraa kɛ̀ ari wɛ̀ aakɔ̃. 6 Osea kíblena wɛ̀ kɛ̃ndode gũnn Samanɛsa Samaria sì à tà kũ Isarailanɔ a bùsun, à ń kátɛkatɛ Ala kũ Gozã kũ à kú Abo barao kũ Midiã bùsu wɛ̃tɛnɔ gũnwo.

Isarailanɔ gɔ̃na zǐzɔnɔ ũ ń durunna yãi

7 Yã pìi kɛ̀ lɛ, kũ Isarailanɔ durunna kɛ̀ Dikiri ń Ludanɛ kũ à ń bótɛ Misila kína Firi'auna ɔĩ yãi. Ò donyĩ kɛ̀ tãnanɔnɛ 8 ò buri kũ Dikiri pèḿmaḿnɛnɔ ágba sɛ̀ ò zè kũ yã kũ Isarailanɔ kínanɔ dàḿnɛnɔo. 9 Ò yã dɔ̀rɔsari dìtɛ Dikiri ń Luda yã gbèn ò tãnagbagbakinɔ bò ń zĩdanɛ ń wɛ̃tɛnɔ gũn pínki zaa gudãkpãkia gɛna ari wɛ̃tɛ bĩnidea. 10 Ò gbènɔ kũ línɔ pètɛpɛtɛ sǐsĩ leinɔa pínki kũ lí zɔ̃kɔ sĩnda pínki gbáruo. 11 Ò turaretiti kpàta tãnagbagbaki kũ ò bòo pìnɔa pínki lákũ buri

kũ Dikiri pɛ̀ḿmaǹnɛnɔ kɛ̀ nà. Yã vãni kũ ò kɛ̀ɛ pìnɔ mɛ́ à Dikiri pɔ fɛ̃̀nɛ. 12 Ò kùtɛ tãnanɔnɛ, bee kũ Dikiri pìńnɛ òsun kɛro. 13 Dikiri Isarailanɔ kũ Yudanɔ sã gà a annabinɔ kũ wɛ́gupu'erinɔ gãi ń píŋki à pì, ò kpɛ li ń yã vãninɔnɛ, ògɔ̃ Dikiri yãditɛnanɔ kũ a yãdannɛnaao kũna, lákũ̃ à kú doka takada kũ à dìtɛ ń dizinɔnɛɛ gũn nà, akũ à ɛ̀ra à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi.

14 Bee kũ abireo Isarailanɔ gìmai, ń sã gbãna lán ń dizi kũ odi Dikiri ń Luda náani kɛronɔ pɔ́ bàmɛ. 15 Ò gì a ɔdɔki gwai, ò a bàka kunna kũ ń dizinɔ yã gbòro, odi laakari kũ à dàńnɛ yã daro. Ò tɛ̀ pɔ́ pãpãnɔi, akũ mɔ́kɔ̃nɔ kɛ̀ pã. Ò buri kũ ò likańyĩnɔ ágba sɛ̀, buri kũ Dikiri pì òsun ń dà sɛ́ro pìnɔ. 16 Ò pã kpà Dikiri ń Luda yãditɛnanɔi, ò mɔ̀ɔ kàsa mèn pla lán zùsanɛ bɔ̀rɔnɔ bà ń tãnanɔ ũ, ò Asɛra lí pètɛ, ò susunɛnɔ gbàgba, ò kùtɛ Baalinɛ. 17 Ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò kũ ń nénɔ, gɔ̃gbɛ̃̀nɔ kũ nɔgbɛ̃̀nɔ, ò màsoo kɛ̀ ò ɛzɛ vãni kɛ̀, ò ń zĩda kpà yã kũ Dikiri yeiroa, ò a pɔ fɛ̃̀nɛ. 18 Akũ Dikiri pɔ fɛ̃́ńyĩ manamana à pɛ̀ḿma. Yudanɔ mé ò gɔ̃̀ ńtɛ̃nɛ. 19 Bee se Yudanɔ dí Dikiri ń Luda yãditɛnanɔ maro, ò Isarailanɔ ágba sɛ̀. 20 Akũ Dikiri gì Isaraila buri pìnɔi ń píŋki. À wɛ́ tǎḿma à ń ná gbɛ̃̀ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔnɛ ń ɔĩ ari à gɛ̀ɛ pɛ́oḿma.

21 Kũ Dikiri Isarailanɔ kɛ̀ Dauda burinɔa, akũ ò Nɛbati né Yeroboamu dìtɛ ń kína ũ. Yeroboamu mé à Isarailanɔ sã gbǎ̀gbã Dikirinɛ, à tò ò durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀. 22 Isarailanɔn kpé òtɛn durunna kũ Yeroboamu kɛ̀nɔ kɛ, odi kpɛ linɛro, 23 akũ Dikiri pɛ̀ḿma lákũ̃ à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi nà. Asirianɔ Isarailanɔ sètɛ ń bùsun ò tà kũńwo zǏzɔnɔ ũ, akũ ò kú gwe ari kũ a gbãrao.

Samariadenɔ yã

24 Asiria kína tò gbɛ̃̀nɔ bɔ̀tɛ Babilɔnu kũ Kutao kũ Avao kũ Amatao kũ Sefavaimuo, akũ à ń kátɛkatɛ Samaria wɛ̃̀tɛnɔ gũn Isarailanɔ gbɛ̀n. Lɛn ò Samaria bùsuu kɛ̀ ń pɔ́ ũ lɛ, ò vùtɛvutɛ a wɛ̃̀tɛnɔ gũn. 25 Kũ ò kà gwe káaku, odi donyĩ kɛ Dikirinɛro, akũ à músunɔ gbàrɛḿma, òtɛni ń gbɛ̃̀kenɔ dɛdɛ. 26 Akũ ò gɛ̀ɛ ò ò Asiria kínanɛ ò pì: Gbɛ̃̀ kũ n ń sé n ń kátɛkatɛ Samaria wɛ̃̀tɛnɔ gũnnɔ, ò bùsuu pì tãnakɛkɛna dɔ̃ro, akũ à músunɔ gbàrɛḿma, òtɛni ń dɛdɛ. 27 Akũ Asiria kína pì: Ò Samaria sa'ori kũ o su kũńwonɔ doke gbarɛ, à tá gwe à bùsuu pì tãnakɛkɛna dadańnɛ. 28 Akũ Samaria sa'orinɔ doke ɛ̀ra à tà gwe à vùtɛ Bɛtɛli. À dàda gbɛ̃̀nɔnɛ deran oni kɛ nà ò donyĩ kɛ Dikirinɛ.

29 Gɔrɔ birea gbɛ̃̀ kũ ò sù ò vùtɛ wɛ̃̀tɛ pìnɔ gũnnɔ, buri sĩnda píŋki kũ a tãnao, akũ ò ń tãna pìnɔ taka kɛ̀ ò pètɛpɛtɛ tãnagbagbaki kũ Isarailanɔ bònɔ kpénɔ gũn. 30 Babilɔnudenɔ Sukobɛnɔti tãna kɛ̀, Kutadenɔ Nɛgali tãna kɛ̀, Amatadenɔ Asima tãna kɛ̀, 31 Avadenɔ Nibazi kũ Tatakio tãna kɛ̀, Sefavaimudenɔ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò kũ ń nénɔ ń tãna Adaramɛlɛkia kũ Anamɛlɛkio. 32 Akũ ò ɛ̀ra ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ dɔ. Gbɛ̃̀nɔ ditɛna tãnagbagbaki pìnɔ sa'orinɔ ũ tɛ̀ vĩńnɛro, akũ òdigɔ̃ sa ońnɛ tãnagbagbaki pìnɔ kpénɔ gũn. 33 Ò donyĩ kɛ̀ Dikirinɛ, akũ òtɛni ń tãnanɔ gbagba lákũ̃ bùsu kũ ò bòn futɛokarayã de nà. 34 Lɛn ò ń futɛokarayã kũna lɛ ari kũ a gbãrao. Odi vĩna kɛ Dikirinɛro, zaakũ òdi a ɔdɔki gwaro, òdigɔ̃ a yãdannɛna kũnaro ke a doka ke yã kũ à dìtɛ Yakubu kũ à ɛ̀ra à tɔ́ kpànɛ Isaraila burinɔnɛnɔo. 35 Kũ Dikiri pì a bàka nigɔ̃ kú kũ Isaraila pìnɔ yã, à pì òsun do tãnanɔiro òsun kútɛńnɛro, òsun ń gbagbaro òsun sa oḿmaro, 36 séde akãa kũ a ń bɔ́tɛ Misila kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo kũ a gǎsã gbãnao. Akãamɛ ògɔ̃ donyĩ kɛarɛ, ògɔ̃ kútɛarɛ, ògɔ̃ sa oawa. 37 À pì ògɔ̃ a ɔdɔki gwa, ògɔ̃ a yãdannɛnanɔ kũna kũ a dokayãnɔ kũ yãditɛna kũ a kɛ̀ńnɛ takada gũnnɔ ari

gɔrɔ sĩnda pínki. Òsun donyĩ kɛ tãnanɔnɛro. 38 Òsun tó a bàka kunna kũńwo yã sãńguro. Òsun tãnanɔ sísiro. 39 Ògõ donyĩ kɛ akãa Dikiri ń Ludanɛ ado. Akãa mé áni ń bo ń ibɛrɛnɔ ɔĩ ń pínki.

40 Bee kũ abireo ò gì mai, akũ ò zè kũ ń futɛokarayão. 41 Buri pìnɔ donyĩ kè Dikirinɛ, ama ò kpé òtɛni ń tãnanɔ gbagba dɔ, akũ ń nénɔ kũ ń daikorenɔn tɛn kɛ lákũ ń dizinɔ kè nà ari kũ a gbãrao.

18

Yudanɔ kína Ɛzɛkaya

1 Isarailanɔ kína Ela né Osea kíblena wɛ̃ aakõde gũnn Aza né Ɛzɛkaya kè Yudanɔ kína ũ. 2 A wɛ̃ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, à kú kpatan Yurusalɛmu wɛ̃ baraakuri donsari. A da tɔ́n Abia, Zakari némɛ. 3 À yã kũ Dikiri yeii kè lákũ a dizi Dauda kè nà pínki. 4 À tãnagbagbaki kũ ò bònɔ gbòro à tãna gbènɔ wìwi à Asɛra lípɛtɛnɔ zɔ̃zõ. À mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃ kũ Musa pìi gbɛ̃gbɛ̃ à è'ɛ, zaakũ ari gɔrɔ birea Isarailanɔn kpé òtɛn turaretiti kpátaa. Mlɛ̃ɛ pìin ò tó kpànɛ Nɛusutã. 5 Ɛzɛkaya Dikiri Isarailanɔ Luda náani kè. Yudanɔ kína ke dí sí lɛkõa kãaoro, gbɛ̃ kũ ò kí blè a ãnɔ kesõ gbɛ̃ kũ ò kí blè a kpɛnɔ. 6 À nà Dikirii, adi kpɛ linɛro. À yã kũ Dikiri dà Musanɛnɔ kũna. 7 Dikiri kú kãao, akũ yã kũ à kènɔ sa'a kè pínki. À bò Asiria kína yã kpɛ, adi zɔ̀ blenɛ doro. 8 À zĩi blè Filisitininɔa ari Gaza kũ gu kũ ò likainɔ sɛna zaa gudãkpãkia ari wɛ̃tɛ bĩnidea.

9 Kína Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃ aakõde gũn, Isarailanɔ kína Ela né Osea kíblena wɛ̃ supplade gũnn Asiria kína Samanɛsa sù ò Samaria kaguraa kè. Ò katɛna gwe 10 ari wɛ̃ aakõ, ò wɛ̃tɛ pìi sì Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃ suddode gũn. Isarailanɔ kína Osea kíblena wɛ̃ kɛ̃ndoden gwe. 11 Asiria kína Isarailanɔ sètɛ à tà kũńwo a bùsun à ń kátɛkatɛ Ala kũ Gozã kũ à kú Abo bara kũ Midiã bùsu wɛ̃tɛnɔ gũnwo. 12 Yã pìi kè lɛ kũ odi Dikiri ń Luda yã maro yãimɛ. Ò a bàka kunna kũńwo yãnɔ kũnaro, odi yã kũ Dikiri zɔ̀bleri Musa dìtɛ ma ò zĩ kèaro.

Asiria kína vĩnadadana Yurusalɛmudenɔi

13 Kína Ɛzɛkaya kíblena wɛ̃ gɛ̃ro donsaride gũnn Asiria kína Sɛnakeribi sù à lètɛ Yuda wɛ̃tɛ bĩnidenɔa à sì pínki. 14 Akũ Yudanɔ kína Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ zĩ Asiria kínaa zaa Lakisi à pì: Ma taari kè. Ǹ gomala, manigõ fĩna bonnɛ lákũ ĩni límɛnɛ nà. Akũ Asiria kína andurufuu lì Ɛzɛkayanɛ tɔn kuri kũ wuraao tɔn do. 15 Akũ Ɛzɛkaya andurufu kũ à lè Dikiri ɔnn kũ a bɛ laasii gũnwoo kpàa pínki. 16 Gɔrɔ birea à wuraa gò Dikiri kpé gbànɔa kũ pɔ́ kũ à kùtɛ gbàa pìnɔ lípɛtɛnɔaao à kpà Asiria kínaa.

17 Akũ Asiria kína a kpàasi kũ a ìbanɔ gbɛ̃ zõkɔ̃ɔo kũ a zĩkari gbɛ̃ zõkɔ̃ɔo zĩ, ò bò Lakisi ò sù Yurusalɛmu kína Ɛzɛkaya kĩnaa kũ zĩkarinɔ dasidasi. Kũ ò kà Yurusalɛmu, ò sù ò zè musu kpa íkaki sarɛ òsiwɛɛra zén. 18 Ò kína sìsi, akũ kínabɛgwari Ilikia né Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kũ a yãzĩbaarukɛ̃ri Asafa né Yoao bò ò gèɛ ń kĩnaa. 19 Akũ zĩkarinɔ gbɛ̃ zõkɔ̃ɔ pìi pìńnɛ: À gé o Ɛzɛkayanɛ, Asiria kína zõkõ mé àtɛni a la à pì: Bɔ́n à gèsɛɛ pètɛa lɛɛ? 20 À pì á zĩkana gbá dõ akũsõ á gbãna, ama yã pã korimɛ. Dín àtɛn náani kɛ, akũ à bò ma yã kpɛɛ? 21 À Misila kína kũ àtɛni a náani kɛ pì gwa. À de lán leba gò ɛnaa bàmɛ. Gbɛ̃ kũ à gbãna lèa, àdi a lí a ɔamɛ. 22 Tó a pìmɛnɛ Dikiri á Ludamɛ á náanikɛna, à de a tãnagbagbakinɔ kũ a sa'okinɔn Ɛzɛkaya gbòro fá! Akũ à pì

Yurusalɛmudenɔ kũ Yudanɔnɛ ń pínki ò su ò donyĩ kɛ sa'oki día Yurusalɛmu.
23 À gɔ̃gɔ̃ à dɔkɔ̃i kũ ma dikiri Asiria kínao, mani a gba sɔ̃ dúbu pla, tó á gbɛ̃nɔ
vĩ kũ oni diḿma dé! 24 Zaakũ àtɛn Misila sɔ̃gonɔ kũ sɔ̃denɔ náani kɛ, deran ani
fɔ̃ à kpá bee ma dikiri zl̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à kl̀ańyĩnɔ dokenɛɛ? 25 Àtɛn da ma
dikiri sù létɛ gu día à a kakatɛ Dikiri lé sarin yá? Dikiri mé à pìnɛ à létɛ bùsu dí
pìia à a kakatɛ.

26 Akũ Ɛliakimu kũ Sɛbɛnao kũ Yoaoo pì zl̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹ yã o ókɔ̃nɔ
n zɔ̀blerinɔnɛ kũ Siria yão, zaakũ odì ma. Ǹsun yã owɛrɛ kũ Eberu yãoro, de
gbɛ̃ kũ ò kú bĩni musunɔ sún maro yãi. 27 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi wèḿma à pì: Ma
dikiri dí ma zĩ mà yã pìi òárɛ kũ á dikirio átɛ̃nɛro, kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛna bĩni
musunɔmɛ dɔ, zaakũ oni ń zĩda bɔtɔ ble, oni ń zĩda osoro mi lán á bà. 28 Akũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi fùtɛ à pùtã kũ Eberu yão à pì: À Asiria kína zɔ̃kɔ̃ yã ma! 29 Kína pìi
pì, àsun tó Ɛzɛkaya á kɛkɛro, zaakũ ani fɔ̃ à á bo a ɔĩro. 30 Ɛzɛkaya pì Dikiri ni á
bo ani á wɛ̃tɛ dí kpá Asiria kínaaro. Àsun Ɛzɛkaya yã ma à Dikiri náani kɛ yã dí
musuro. 31 Àsun Ɛzɛkaya yã maro. Asiria kína pì, à a yã ma à su a kpa, á baadi
ni a zĩda geepi né kũ a zĩda kaka néo ble, ani a zĩda orozã í mi 32 ari àgɔ̃ su á sétɛ
à tá kãáo bùsu kũ à de lán á pó bàa gũn. Póblewɛ kũ sèwɛ̃ nnao dimmɛ, burodi
kũ geepi búo kũ kù línɔ kũ zó'io dimmɛ. À zɛ kũ wɛ̀ndiio. Àsun zɛ kũ gaoro.
Ɛzɛkaya pì Dikiri ni á bo, ama àsun weiro, àsun tó à á kɛkɛro. 33 Burinɔ tãna
ke fɔ̃ à gì Asiria kínanɛ kũ ń bùsuuo de àsun síḿmaro yá? 34 Amata kũ Apadao
tãnanɔn kú mámɛɛ? Sefavaimu ke Ena ke Iva tãnanɔn kú mámɛɛ? Samaria
tãnanɔ fɔ̃ ò gìnɛ kũ ń wɛ̃tɛo yá? 35 Bùsuu pìnɔ kpate tãna mé à fɔ̃ à gìnɛ kũ a
bùsuuoo? Gbasa ò pi Dikiri ni fɔ̃ à gínɛ kũ Yurusalɛmuoo?

36 Gbɛ̃nɔ yĩtɛna kítikiti, odi yã wearo, zaakũ ń kína pìńnɛ òsun yã wearo.
37 Akũ kínabɛgwari Ilikia né Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kũ Asafa né Yoa
a yãzĩbaarukɛ̃riio ń pókasanɔ kɛ̀kɛ̃ ò èra ò sù Ɛzɛkayaa ò zl̀karinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi
gbɛ̀nɛ.

19

Ɛzɛkaya wɛ́kɛna Dikiria

1 Kũ kína Ɛzɛkaya yã pìi mà, à a uta gà à kɛ̀, akũ à uta kasa dàala à gèɛo Dikiri
ɔnn. 2 À a bɛgwari Ɛliakimu kũ a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kũ sa'orikinɔ zl̀ annabi
Isaya, Amɔzu néa kũ uta kasanɔo dadana. 3 Ò pìnɛ: Ɛzɛkaya pì yã gì gbãra, ò
kpɛ̀kɛ̃wái ò wé'i dàdawá. O gɔ̃ lán nɔgbɛ̃ kũ a né kà bona à gbãna vĩ à fɔ̃ à iro
bà. 4 Asiria kína a zl̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ zl̀, à sù à Luda Wɛ̃ndide lalandii kè. Dikiri
n Luda yã pìi mà, ani kpãkɛ̃i yã pì ona yãin yá, ó dɔ̃ro. Ǹ adua kɛ ókɔ̃nɔ gbɛ̃
kpara kũ o gɔ̃nɔnɛ.

5 Kũ kína Ɛzɛkaya zl̀rii pìnɔ gèɛ ò Isaya lè lɛ, 6 à pìńnɛ: À gé o á dikiriinɛ, Dikiri
pì àsun tó vĩna a kũ Asiria kína ìbanɔ dɔkɛna kãao yã kũ à màa pì yãiro. 7 À ma!
Tó Asiria kína baaru ke mà, Dikiri ni tó laasun gɛ̃agu à tá a bùsun, Dikiri ni tó
ò a dɛ kũ fɛ̃nɛdao gwe.

8 Kũ zl̀kari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ mà Asiria kína fùtɛ Lakisi, akũ à èra à gèɛ à a lè, àtɛn
zl̀ ká kũ Libinadenɔ. 9 Kũ Asiria kína mà Etiopia kína Tiraka tɛn su zl̀ ká
kãao, akũ à èra à zl̀rinɔ gbàrɛ Ɛzɛkayaa kũ takadao à pì: 10 À o Yudanɔ kína
Ɛzɛkayanɛ, tãna kũ àtɛni a náani kɛ gbasa à pì áni Yurusalɛmu namɛnɛ ma
ɔĩro, àsun tó tãna pì a kɛkɛro. 11 Adi ma lákũ Asiria kínanɔ kè bùsunɔnɛ nà à ń ké

búgubugu pínkiroo? Àkũ mé ani bo ado sàa? 12 Buri kũ ma dizinɔ ń kákatɛ Gozã
kũ Aranao kũ Rɛzɛfio kũ Ɛdɛni kũ à kú Tɛlasaonɔ, ń tãnanɔ ń bó yá? 13 Amata
kína kú máa? Apada kína kú máa? Sefavaimu ke Ena ke Iva kínanɔn kú máa?
14 Ɛzɛkaya Asirianɔ takada sì zǐrii pìnɔa. Kũ à a kyó kɛ̀, akũ à gèɛ Dikiri ɔnn
à pòro a arɛ 15 à wé kèa à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda, ń kú kɛrubunɔ dagura,
mɔkɔ̃mmɛ bùsu kũ à kú andunia gũn pínki Luda ũ. Mɔkɔ̃n mé n musu kũ zĩtɛoo
kɛ̀. 16 Ǹ sã kpá ǹ yã ma, Dikiri. Ǹ wé sé ǹ gu gwa, Dikiri. Ǹ dɔkɛna kũ mɔkɔ̃n
Luda Wɛ̃ndideo légbãzã kũ Sɛnakeribi kɛ̀ ma fá! 17 Yãpuramɛ Dikiri, Asiria
kínanɔ buri pìnɔ kàkatɛ ń pínki, ń bùsunɔ gɔ̀ bɛzĩ ũ. 18 Ò ń tãnanɔ kà tén ò ń kpáta,
zaakũ pó pìnɔn kú póke léiro, pó kũ bisãsiri kɛ̀ kũ lío kũ gbèɛonɔmɛ. 19 Dikiri
ó Luda, ǹ ó bo a ɔĩ, de bùsu kũ à kú andunia gũn sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n
Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ ndo.

Sɛnakeribi ganaa

20 Akũ Amɔzu né Isaya légbãzã kɛ̀ Ɛzɛkayanɛ à pì: Dikiri Isarailanɔ Luda pì
a wékɛna kũ n kè Asiria kína Sɛnakeribi yã musu mà, 21 akũ à lé kènɛ a pì:
Zaiɔ̃ nɔkpare bũnu tɛni n gya bo,
àtɛni n lalandi kɛ n kpɛ.
Yurusalɛmu nɔgbɛ̃ tɛn ère kɛ,
àtɛni a mì dada a gằn.
22 Dín n dɔkɛ kãao n sɔ̀sɔ̃ɔ?
Dín n pataa n n mìi dànɛ íaa?
Isarailanɔ Luda kũ à kú adonan n abire kènɛ.
23 N dà n zǐrinɔnɛ, akũ ò Dikiri sɔ̀sɔ̃,
n pì n didi kpinɔ musu
kũ n sɔ̃gonɔ dasidasi
ari Lɛbana bùsu kpi mìsɔ̃ntɛa.
N sida lí gbằnanɔ zɔ̀zɔ̃,
n pini lí zɔ̃kɔ̃nɔ nɛ̀,
n ka a léa musu ari a líkpɛ sisinan.
24 N lògɔɔ yɔ̀ buri pãndenɔ bùsun,
n a í mì,
n gèsɛɛ pètɛpɛtɛ Misila swanɔa ari ń í bàba.
25 Kũ makũ mé ma dìtɛ lɛ zaa zĩ,
ńdi maroo?
Ma zɛo à gìi kɛ̀, akũ ma tò à kè.
Ma tò n ń wɛ̃tɛ bĩnidenɔ gbòro gbìrim,
a gbènɔ gɔ̀ katɛna.
26 Wɛ̃tɛpidenɔ gbãna kǐa,
ò gɔ̀ sùum, wé'i ń kũ,
ò de lán sɛ̃̀ɛ bà, lán sɛ̀la bɔ̀tɔɔ bà,
lán sɛ̀ kũ à bò kpé musu à kori kɛ̀ gɔ̃nɔ bà.
27 Má n kúki dɔ̃,
má n gɛna kũ n sunaao dɔ̃,
má n futɛnamai dɔ̃.
28 Zaakũ n futɛmai,
n wékãkã kũ ń vĩ yã gɛ̀ ma sãn,
mani bà kánnɛ n yĩn,
mani sɔ̃mɔ kánnɛ n lén,

mani tó ǹ ɛra ǹ tá kũ zé kũ n suooo.
29 Ɛzɛkaya, yã díkĩna nigɔ̃ dennɛ sèeda ũ:
Áni pɔ́ zã̀ ble wɛ̃̀nla,
ziki dɔ áni ble gwe.
Ziki dire sà á pɔ́ tɔ̃ áni pɔ́ kɛkɛ,
á geepi lí pépɛ áni a né ble.
30 Yuda kpara kũ ò gɔ̃̀nɔ
ni zĩni pétɛ zĩtɛ gbasa ò né i musu.
31 Zaakũ gbɛ̃ kparanɔ ni bo Yurusalɛmumɛ,
gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ɔ pìnɔ ni ɔ tá zaa Zaiɔ̃ kpia.
Dikiri Zìkaride kokari mé ani abire kɛ.
32 Abire yãin ma yã dí ò Asiria kína musu:
Ani gɛ̃ wɛ̃tɛ dínlo,
ani kà zunlo,
ani a sɛ̃gbako dɔnɛro,
ani likai à gbà lei dairo.
33 Ani ɛra à tá kũ zé kũ à sùooo,
ani gɛ̃ wɛ̃tɛ dínlo.
Makũ Dikiri makũ mé ma ò.
34 Mani gí kũ wɛ̃tɛ díomɛ,
mani a sura ba ma zĩda yãi
kũ ma zɔ̀bleri Dauda yão dɔ.
35 Gwãani kũa Dikiri Malaikaa bò à gèɛ Asirianɔ bùran à gbɛ̃nɔ dèdɛ dúbu bakɛ̃ndo awɛɛsɔɔro. Kũ ò fùtɛ kɔnkɔ, akũ ò gènɔ è katɛna gu sĩnda pínkia. 36 Akũ Asiria kína Sɛnakeribi fùtɛ a bùraa pìn à ɛra à tà Ninɛva à gɔ̃ gwe. 37 Zĩkea kũ à kutɛna a tãna Nisiroku kpén, akũ a nénɔ Adaramɛlɛki kũ Sarɛzao a dè kũ fɛ̃nɛdao. Ò bàa sì ò tà Ararata bùsun, akũ a né Esaradɔ̃ a gɛ̃nɛ blè.

20

Ɛzɛkaya gyãkɛnaa

1 Gɔrɔ birea Ɛzɛkaya gyã kè à kà gana, akũ annabi Isaya, Amɔzu né gèɛ à a lè à pìnɛ: Dikiri pì ǹ lé ditɛ n gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ntɛn su gamɛ, ĩni futɛ doro. 2 Akũ Ɛzɛkaya arɛ dɔ̀ gbɔ̀lia à wé kè Dikiria 3 à pì: Dikiri, n yã nna! Zaakũ ma donyĩ kũ yãpurao, akũsɔ̃ ma yã kũ ń yeii kè kũ nèsɛ mèn doo, ǹ tó à dɔngu. Akũ à wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀. 4 De Isaya gɔ̃ gé bo ɔnn, akũ Dikiri yã sùa à pì: 5 Ǹ gé ǹ o ma gbɛ̃nɔ don'arɛde Ɛzɛkayanɛ, kũ makũ Dikiri a dizi Dauda Luda, ma pì ma a aduakɛnaa mà, ma a wé'i è. Mani a gba aafiaa, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani gé ma kpén. 6 Ma a gɔrɔ kàranɛ wɛ̀ gɛ̃ro. Mani a sí Asiria kínaa kũ wɛ̃tɛ díɔ. Mani gí kũ wɛ̃tɛ díɔ ma zĩda yãi kũ ma zɔ̀bleri Dauda yão.

7 Isaya pì ò kaka né lɔ́. Kũ ò lɔ̀, ò dɔ̀kɔ a bɔ̀bũnua, akũ à aafiaa lè. 8 Akũ Ɛzɛkaya Isaya là à pì: Zaakũ Dikiri pì áni ma gba aafiaa mani gé a kpén a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, bɔ́ mé anigɔ̃ de a sèeda ũu? 9 Akũ Isaya wèa à pì: Sèeda kũ Dikiri ni kɛnnɛ lé kũ à sènnɛ yã musun dí. Ura kũ ifãntɛ̃ tɛn suo Aza didikinɔa, ń ye à gé ari a gbápɛki mèn kuriian yá, ke à ɛra à su kpɛ kpa mèn kuriiamɛ? 10 Akũ Ɛzɛkaya wèa à pì: Ura kipana gbápɛki mèn kuriia zĩ'ũro. À tó à ɛra kpɛ kpa gbápɛki mèn kuriia. 11 Kũ annabi Isaya Dikiri wé kè, akũ ura kũ ifãntɛ̃ tɛn suo èra à dìdi gbápɛki mèn kuri kũ à kùpaa yãnɔa.

Babilɔnu bùsu zɪ̀rinɔ suna Yurusalɛmu

12 Gɔrɔ birea Baladã né Mɛrodaki Baladã, Babilɔnu kína takada kpàzã
Ɛzɛkayanɛ kũ gbao, kũ à a gyãkɛna baaruu mà yãi. 13 Ɛzɛkaya gbãnakɛ kpà
zɪ̀rii pìnɔi à gèɛ kũńwo a laasin, à a andurufu pɔ́nɔ mɔ̀ńnɛ kũ wura pɔ́nɔ kũ
pɔ́ gbĩ nnanɔo kũ nísi manao. À gèɛ kũńwo a gɔ̃kɛbɔkatɛkin dɔ à a aruzɛkɛnɔ
mɔ̀ńnɛ mámmam. Pɔ́ke kú a bɛa ke a bùsun kũ à gì mɔńńnɛiro. 14 Akũ annabi
Isaya gèɛ à a lè à a là à pì: Yã kpaten gbɛ̃ pìnɔ ònnɛɛ? Zaa mákpan ò bòn ò sù
n kĩnaaa? Akũ Ɛzɛkaya wèa à pì: Ń̃ boki zã̀, Babilɔnun ò bòn. 15 Akũ Isaya a
là à pì: Bɔ́n ò è n bɛaa? À wèa à pì: Ò ma bɛ pɔ́ sĩnda pínki è. Ma aruzɛkɛ ke
kun kũ ma gi mɔńnɛiro. 16 Akũ Isaya pìnɛ: Ǹ yã̀ kũ Dikiri ò ma: 17 Gɔrɔ tɛn
su, oni n bɛ pɔ́ sĩnda pínki kũ aruzɛkɛ kũ n dizinɔ tònnɛ ń kũna ari gbãranɔ
sétɛ ò táo Babilɔnu. Dikiri pì a ke ni gɔ̃ro. 18 Oni né kũ ĩni ń i kenɔ sétɛ ò tá
kũńwo, oni gɔ̃ Babilɔnu kínabɛ zĩ̀kɛrinɔ ũ. 19 Akũ Ɛzɛkaya pì Isayanɛ: Dikiri yã̀
kũ n òmɛnɛ pì mana. Zaakũ àtɛn da vutɛna aafia yãkete sari ánigɔ̃ kun ari a
wɛ̃ndi lémmɛ. 20 Ɛzɛkaya yã̀ kparanɔ kũ a négɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔn kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kũ lákũ à íkaki kè nà kũ íbazɛ kũ à sɔ̀ gbèn àdi su kũ ío wɛ̃tɛ
gũnwo. 21 Kũ à gà, akũ a né Manase a gɛ̃nɛ blè.

21

Yudanɔ kína Manase

1 Manase wɛ̃ kuri awɛɛplade gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃
baaakɔ̃ asɔɔrosari. A da tɔ́n Ɛfɛziba. 2 À yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛ̀ à zɛ̀ kũ buri
kũ Dikiri pèḿma Isarailanɔnɛnɔ yãvãnikɛnanɔo. 3 À tãnagbagbaki kũ a de
Ɛzɛkaya gbòronɔ kèkɛ à bò kũ Baali sa'okinɔ. À Asɛra lí pètɛ lákũ Isarailanɔ
kína Ahabu kɛ̀ nà yã. À kùtɛ susunɛnɔnɛ à ń gbagba. 4 À sa'okinɔ bò Dikiri ɔnn
Yurusalɛmu, gu kũ Dikiri pì a tɔ́ nigɔ̃ kúaa pìi. 5 À sa'okinɔ bò Dikiri ɔn mèn
planɔ gũn susunɛnɔnɛ pínki. 6 À sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò kũ a négɔ̃gbɛ̃o,
à pɔ́ dàḿma à màsonɔ kè, à yã̀ gbèka gèsisirinɔa kũ wedekũnnadenɔ, à yã̀ kũ
Dikiri yeiro kɛ̀ manamana, akũ à a pɔ fɛ̃̀nɛ. 7 À Asɛra tãna kũ à kèɛ pìi dìtɛ
Dikiri ɔnn kũ Dikiri pì Daudanɛ kũ a né Sulemanuo a tɔ́ nigɔ̃ kúa gɔrɔ sĩnda
pínki, zaakũ Isaraila wɛ̃tɛnɔ té pínki Yurusalɛmun à sè. 8 À pì, tó Isarailanɔn yã̀
kũ a dìteńnɛnɔ kũna pínki, tó ò zɛ̀ kũ doka kũ a zɔ̀bleri Musa kpàḿmao pínki, áni
ɛra à ń bɔtɛ bùsu kũ a kpà ń dizinɔanlo, áni tó ò likara zɔ̃ doro. 9 Bee kũ abireo
ò gì a yã̀ mai. Manase ń sãtɛ, akũ ò yã̀ vãni kè de buri kũ Dikiri ń kakatɛ ń
dizinɔnɛnɔ póla.

10 Akũ Dikiri yã̀ ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi à pì: 11 Zaakũ Yudanɔ kína
Manase yã̀ kũ à de tɛ̃̀ ũnɔ kè à yã̀ vãni kè de Amɔri kũ ò kú a ãnɔla, à
Yudanɔ dà durunnakɛnan tãna kũ à kènɔ yã̀ musu, 12 abire yãin makũ Dikiri
Isarailanɔ Luda ma pì, mani ásaru zĩ Yurusalɛmua kũ Yudanɔ bùsuuo pínki.
Gbɛ̃ kũ ò a baaruu mànɔ ni kɛ gìri. 13 Zaka kũ ma yɔ̃̀o Samarianɛn mani yɔ̃o
Yurusalɛmunɛ se. Mani kɛnɛ lákũ ma kè Ahabu bɛnɛ nà. Mani Yurusalɛmu
wawa lákũ òdi ta wawa ò a lɛ́ kútɛ nà. 14 Mani pã kpá ma gbɛ̃ kpara pìnɔi mà
ń na ń ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩ. Oni ń pɔ́nɔ nakɔ̃a ò ń sétɛ, 15 zaakũ ò yã̀ kũ má yeiro kɛ̀,
òdigɔ̃ ma pɔ fɛ̃mɛnɛ zaa gɔrɔ kũ ń dizinɔ bò Misila ari kũ a gbãrao.

16 Manase taarisaridenɔ dèdɛ dasidasi ari ń gènɔ Yurusalɛmu pà zaa a léa
la ari a léa dire, durunna kũ à kè à Yudanɔ dà yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛnan
baasi. 17 Manase yã̀ kparanɔ kũ durunna kũ à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ

gĩayãkɛnanɔ takadan. 18 Kũ à gà, ò a vì a bɛa, Uza karan, akũ a né Amɔ a gɛ̃nɛ blè.

Yudanɔ kína Amɔ

19 Amɔ wɛ̀ baro awɛɛplade gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̀ pla. A da tɔ́n Mɛsulɛmɛ, Aruzu né, Yɔtɔba gbɛ̃mɛ. 20 À yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ a de Manase kɛ̀ nà. 21 À a de ágba sɛ̀ pínki. À dò tãna kũ a de dòńyĩnɔi à kùtɛńnɛ. 22 À Dikiri a dizinɔ Luda tòn, adi a zé séro. 23 Akũ a ìbanɔ lé kpàkũsũi ò a dɛ̀ a bɛa. 24 Kũ Yudanɔ gbɛ̃ kũ ò lé kpàkũsũii pìnɔ dèdɛ ń pínki, akũ ò a né Yosia kà kína ũ a gbèn. 25 Amɔ yã̀ kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã̀ kũ à kɛ̀nɔ pínki. 26 Kũ ò a vì Uza karan, akũ a né Yosia vùtɛ a gɛ̃nɛ ũ.

22

Yudanɔ kína Yosia

1 Yosia wɛ̀ sɔraakɔ̃de gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̀ baraakuri awɛɛdo. A da tɔ́n Yedida, Adaya né, Bɔzɔka gbɛ̃mɛ. 2 À yã̀ kũ Dikiri yeii kɛ̀ à a dizi Dauda ágba sɛ̀ pínki, adi pãnɛ ɔplai ke ɔzɛiro. 3 A kíblena wɛ̀ baro plansaride gũnn à a takadakɛ̃ri Safana, Azalia né, Mɛsulamu daikore zì Dikiri ɔnn à pì: 4 Ǹ gé sa'oriki Ilikia kĩnaa ǹ onɛ à ɔgɔ kũ ò sùo Dikiri ɔnn kũ zédãkpãrinɔ sì ń ɔĩ naro 5 à na gbɛ̃ kũ ò ń dítɛ Dikiri ɔn zĩkɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔnɛ ń ɔĩ, ò fĩna boo gbɛ̃ kũ òtɛn kpé pì gu kũ à yàkanɔ kɛkɛnɔnɛ, 6 lí'arinɔ kũ kpéborinɔ kũ gbè'arinɔ. Ò lí lúo dɔ kũ gbè ananɔ ò kpé pì kɛkɛo. 7 Òsun gbɛka lákũ ò ɔgɔ kũ ò nàńnɛ ń ɔĩ pìi dè nàro, zaakũ gbɛ̃ náanidenɔmɛ.

8 Sa'oriki Ilikia pì takadakɛ̃ri Safananɛ a bo Musa doka takadaa Dikiri ɔnn, akũ à kpàa. Kũ à a kyó kɛ̀, 9 akũ à gɛɛ kína kĩnaa à a yã̀ gbãnɛ à pì: N ìbanɔ ɔgɔ kũ à kú Dikiri ɔnn bɔ̀tɛ ò nà ɔn zĩkɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń ɔĩ. 10 À èra à pìnɛ sa'ori Ilikia takada kpàawa, akũ à a kyó kɛ̀ kínanɛ. 11 Kũ kína Musa doka takada pì yã̀ mà, akũ à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̀. 12 Akũ à pì sa'ori Ilikianɛ kũ Safana né Aikamuo kũ Mikaya né Akaboo kũ takadakɛ̃ri Safanao kũ a ìba Asayao à pì: 13 À gé gbɛkamɛnɛ Dikiria Yudanɔnɛ ń pínki takada kũ ò bòa dí yã̀ musu. Dikiri pɔ fɛ̃wái à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, zaakũ ó dizinɔ dí ó yã̀ kũ à kú takada dí gũn ma ò zĩ kɛ̀aro. 14 Akũ sa'ori Ilikia kũ Aikamuo kũ Akaboo kũ Safanao kũ Asayao gɛ̀ɛ ò yã̀ pìi ò nɔgbɛ̃ annabi Uludanɛ. Nɔgbɛ̃ pì kú Yurusalɛmu fárandi plade gũmmɛ, a zã̃ tɔ́n Salumu, Tikiva né, Arasa daikoremɛ. Arasan Dikiri ɔn utakatɛki dãkpãri ũ. 15 Dikiri Isarailanɔ Luda yã̀ sù nɔgbɛ̃ pìia à pì: À gé à o gbɛ̃ kũ à á zĩmanɛ, 16 makũ Dikiri ma pì mani kisira kpá gu díkĩnai kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ lákũ à kú takada kũ Yudanɔ kína a kyó kɛ̀ɛ pìi gũn nà. 17 Mani pɔfɛ̃ kipa gu díkĩnaa, ma pɔfɛ̃ pì ni kpátɛro, zaakũ ò ma ton ò turaretiti kpàta tãnanɔa ò ma pɔ fɛ̃mɛnɛ tãna kũ ò kɛ̀ɛ pìnɔ yãi. 18 À o Yudanɔ kína kũ à á zĩ à gbɛkamanɛ, yã̀ kũ à màa pìi musu, makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì 19 yã̀ kũ ma ò gu díkĩnaa kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ, ma pì ani gɔ̃ bɛzĩ ũ kana pó ũmɛ, zaakũ à swɛ̃ɛ kpà yã̀ pìia à a zĩda bùsa à a uta zɔ̃kɔ̃ɔ gà à kɛ̀ à ɔ́ɔ dɔ̀, abire yãi ma a yã̀ mà. Makũ Dikiri makũ mé ma ò. 20 Abire yãin mani tó à ga, ò a vĩ yĩda gũn. A wé ni si ásaru kũ mani zĩ gu díalɛro. Akũ zìrii pìnɔ èra ò tà kína kĩnaa kũ yã̀ pìio.

23

Yosia zɛna kũ Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ yão

1 Kína Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, akũ ò kàkarai ń pínki.
2 À gèɛ kũńwo Dikiri ɔnn kũ sa'orinɔ kũ annabinɔ kũ Yurusalɛmudenɔ kũ
Yudanɔ ń pínki, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, akũ à tò ò Dikiri bàka kunna kũńwo takada
kũ ò lè a ɔnn pì kyó kè ń wára pínki. 3 Kína zɛna kpé gbègba sarɛ, akũ à èra à
zè kũ Dikiri bàka kunna kũńwo yãnɔ. À pì á té Dikirii, ánigɔ̃ a yãditɛnanɔ kũ a
yãdannɛnanɔ kũna, ánigɔ̃ a ɔdɔki gwa kũ nèsɛ mèn doo kũ a pɔyeinaao pínki,
lákũ à kú takada pìi gũn nà. Akũ baadi pínki zè kũ Dikiri bàka kunna kũńwo
yão dɔ.
4 Kína pì sa'oriki Ilikianɛ kũ a kpàasiio kũ Dikiri ɔn zédãkpãrinɔ ò pɔ́ kũ
ò kè Baalinɛ kũ Asɛrao kũ susunɛnɔ sétɛ ò boo Dikiri kpén. Akũ à gèɛ à té
nàa Yurusalɛmu bĩni kpɛ Kidironu guvutɛ búgbɛn, akũ ò a túbu sètɛ ò tào
Bɛtɛli. 5 Akũ kína pè tãna sa'orinɔa kũ Yudanɔ kínanɔ ń dítɛ ò sa o Yuda wɛ̃tɛ
tãnagbagbakinɔa kũ pɔ́ kũ ò lika Yurusalɛmuinɔ ń pínki kũ sa'ori kũ ò sa ò
Baalianɔ kũ ifãntɛ̃o kũ mɔvuraao kũ susunɛ tɔ́denɔ kũ susunɛ kparanɔ pínki.
6 À Asɛra lípɛtɛ sè à bòo Dikiri ɔnn à gèɛ à té nàa Yurusalɛmu bĩni kpɛ zaa
Kidironu guvutɛn, akũ à a tí bò à a fãfã talakanɔ miranɔa. 7 À gɔ̃gbɛ̃ karuanɔ
kpé kũ à kú Dikiri ɔnnnɔ gbòro dɔ. Kpé pìnɔ gũnn nɔgbɛ̃nɔ dì Asɛra kuta bizanɔ
tãn. 8 À tò sa'ori kũ ò kú Yuda wɛ̃tɛnnɔ sù Yurusalɛmu, akũ à tãnagbagbaki
kũ ò bò kũ sa'orinɔ sa òanɔ gbãa lè sɛna zaa Gɛba ari Bɛsɛba. À tãnagbagbaki
kũ ò kú wɛ̃tɛ don'arɛde Yɔsua gãnu léa wɛ̃tɛ pì bĩnilɛ ɔzɛinɔ gbòro. 9 Bee kũ
tãnagbagbaki sa'orii pìnɔ dì sa ò Dikiria Yurusalɛmuro, òdi burodi futɛnasari
só kũ ń sa'ori dakenɔ. 10 À tò sa'oki kũ à kú Tofɛti, Bɛninɔmu guvutɛn gbãa lè,
de gbɛ̃ke sún sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ o Mɔlɛkia kũ a négɔ̃gbɛ̃ ke a nénɔgbɛ̃o
doro. 11 À sɔ̃ kũ Yudanɔ kínanɔ sa kè ifãntɛ̃ pɔ́ ũnɔ Dikiri kpé kpélɛlɛa gò, akũ
à sɔ̃ pìnɔ gónɔ kpàta. Sɔ̃ pìnɔn kú gbãnade Natãmɛlɛki kpé sarɛ. 12 À sa'oki
kũ Yudanɔ kínanɔ bò Aza kpé musuanɔ gbòro kũ a kũ Manase bò Dikiri ɔn
mèn pla gũnnɔo. À wìwi búgubugu, akũ à a bùruu sètɛ à kòtɛ Kidironu guvutɛn.
13 Isarailanɔ kína Sulemanu tãnagbagbakinɔ bò yã Sidɔ̃denɔ tãna Asatorɛnɛ
kũ Mɔabunɔ tãna Kɛmɔsio kũ Amɔninɔ tãna Mɔlɛkio Yurusalɛmu ifãboki kpa
zaa Kùkpɛ sǐsĩgɛrɛɛi gènɔmidɔki kpa, akũ Yosia tãnagbagbaki pìnɔ gbãa lè. 14 À
a gbèpɛtɛnɔ wìwi à a lípɛtɛnɔ zɔ̃zɔ̃, akũ à bisãsiri gèwanɔ fãkɔ̃a gu pìnɔla.
15 Bee tãnagbagbaki kũ Nɛbati né Yeroboamu bò Bɛtɛli kũ a sa'okio à
Isarailanɔ dào durunnakɛnan pìi, Yosia gbagbaki pì kũ a sa'okio gbòro. À
gbagbaki pìi gbènɔ wìwi à a tí bò à té nà Asɛra lípɛtɛa dɔ. 16 Kũ à wɛ́ zù, à
miranɔ è sǐsĩia gwe, akũ à gèwanɔ bɔ̀tɛn à kpàta sa'oki pìia à a gbãa lè, lán
Dikiri gĩnakɛ à ò nà Luda gbɛ̃ gãi. 17 Akũ kína pì: Dí miran ò sèedaa kèa zǎ
diree? Akũ wɛ̃tɛpidenɔ pì: Luda gbɛ̃ kũ à bò Yudanɔ bùsummɛ. Àkũ mé à gĩnakɛ
à yã kũ n kè Bɛtɛli sa'oki díkĩnanɛɛ pìi ò. 18 Akũ kína pì: À a tó gwe. Gbɛ̃ke
sún a wá sé à sɔ̃sɔ̃oro. Akũ ò a wánɔ tò gwe kũ annabi kũ à bò Samaria wáo.
19 Tãnagbagbaki kpé kũ Isarailanɔ kínanɔ bò Samaria bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn ò Dikiri
pɔ fɛ̃onɛnɔn Yosia wìwi pínki lákũ à kè Bɛtɛli pónɛ nà. 20 Akũ à gbagbaki pìnɔ
sa'orinɔ kùtu kpàkpa sa'oki kũ òdi sa oanɔa ń pínki à bisãsiri gèwanɔ kpàtaa,
akũ à èra à tà Yurusalɛmu.
21 Kína pì gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ: À Vĩnla dikpɛ kɛ Dikiri á Ludanɛ lákũ à kú Dikiri
bàka kunna kũoo takada dí gũn nà. 22 Zaa gɔrɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dò Isarailanɔnɛ
arɛ kũ gɔrɔ kũ Isarailanɔ kínanɔ kũ Yudanɔ kínanɔ tɛn kí bleo pínki, òdi Vĩnla

dikpɛ pì kɛ à kà lɛro. 23 Kína Yosia kíblena wɛ̃ baro plansaride gũnn ò Vĩnla
dikpɛ pìi kɛ̀ Yurusalɛmu. 24 Abire gbɛra à gèsisirinɔ kũ wedekũnnadenɔ mìi
dɛ̀ kũ kpé gũn tãnanɔ kũ ɔn tãnanɔ kũ tɛ̃ pɔ́ kũ ò è Yurusalɛmu kũ Yudanɔ
bùsuuonɔ pínki, de à zĩ kɛ dokayã kũ ò kú takada kũ sa'oriki Ilikia bòa Dikiri
ɔnn pìnɔa. 25 Kína kũ ò kú a ãnɔ kũ kína kũ ò kú a gbɛranɔ té, ń gbɛ̃ke dí arɛ dɔ
Dikiria kũ nèsɛ mèn doo kũ a pɔyeinaao pínki lákũ a bàro. À Musa doka kũna
pínki a gbãna lén. 26 Bee kũ abireo Dikiri pɔfɛ̃na Yudanɔi kũ pɛ̃tɛ̃ pãsĩo yã vãni
kũ Manase kɛ̀ yãi dí kpátɛro. 27 Dikiri pì: Mani pé Yudanɔa mà ń gomala lákũ
ma pɛ Isarailanɔa ma ń gómala nà. Mani gí Yurusalɛmu kũ ma sèi kũ kpé kũ
ma pì ma tɔ́ nigɔ̃ kúaao. 28 Yosia yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki.

29 Kína Yosia gɔrɔa kũ Misila kína Firi'auna Nɛko tɛn gé Asiria kína le Yuflati,
akũ Yosia gèɛ zĩ ká kãao Mɛgido. Kũ ò kɔ̃ lè, akũ Nɛko a dè. 30 A ìbanɔ a gèɛ sè ò
dà sɔ̃go gũn ò sùo Yurusalɛmu ò vĩ. Akũ Yudanɔ a né Yoaza kà kína ũ a gɛ̃nɛ ũ.

Yudanɔ kína Yoaza

31 Yoaza wɛ̃ baro awɛɛ'aakɔ̃de gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu mɔ
aakɔ̃. A da tɔ́n Amutali, Ilimia né, Libina gbɛ̃mɛ. 32 À yã kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ
a dizinɔ kɛ̀ nà. 33 Akũ Firi'auna Nɛko mɔ̀ɔ kàa Ribla, Amata bùsun, de àsungɔ̃
de kína ũ Yurusalɛmuro yãi, akũ à pì Yudanɔ fĩna boarɛ andurufu tɔn aakɔ̃ kũ
a kusuo kũ wuraao kiloo baraakuri awɛɛsɔɔro. 34 Akũ à Yosia né Ɛliakimu dìtɛ
kína ũ a de gɛ̃nɛ ũ, akũ à a tó lìtɛnɛ Yoyakimu. Akũ à Yoaza sè à tà kãao Misila,
gwen à gàn. 35 Yoyakimu andurufu kũ wura kũ Firi'auna Nɛko gbèkaawa sì a
bùsudenɔa baadi gbãna lén, akũ à kpàa.

Yudanɔ kína Yoyakimu

36 Yoyakimu wɛ̃ baraasɔɔrode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̃
kuri awɛɛdo. A da tɔ́n Zebida, Pedaya né, Ruma gbɛ̃mɛ. 37 À yã kũ Dikiri yeiro
kɛ̀ lákũ a dizinɔ kɛ̀ nà.

24

1 Yoyakimu kíblegɔrɔan Babilɔnu kína Nɛbukanɛza sù à lètɛ Yudanɔ bùsuua,
akũ Yoyakimu gɔ̃ a zɔ̀bleri ũ ari wɛ̃ aakɔ̃. Abire gbɛra Yoyakimu nèsɛɛ lìtɛ, akũ
à bò a kpɛ. 2 Dikiri Babilɔnia gbãnamɔnnɛrinɔ gbàrɛa kũ Sirianɔ kũ Mɔabunɔ
kũ Amɔninɔo. À ń gbárɛ ò Yudanɔ bùsu kakatɛ lákũ à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãi
nà. 3 Yã pì Yudanɔ lè kũ Dikiri mé à ò yãi, de à péḿma à ń goala durunna
kũ Manase kɛ̀nɔ yãi kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki 4 kũ taarisaride kũ à ń dɛdɛnɔ
yão. Manase tò Yurusalɛmu pà kũ taarisaride kũ à ń dɛdɛnɔ aruo. Abire
yãi Dikiri dí we à sùru kɛ̀ kãaoro. 5 Yoyakimu yã kparanɔn kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kũ yã kũ à kɛ̀nɔ pínki. 6 Kũ à gà, akũ a né Yoyakini a gɛ̃nɛ
blè. 7 Misila kína dí ɛra à bò a bùsun doro, zaakũ Babilɔnu kína bùsu kũ à de
Misila pɔ́ ũ yã sìa pínki sɛna zaa Misila bùsu lézɛki swai ari Yuflatii.

Yudanɔ kína Yoyakini

8 Yoyakini wɛ̃ baro plansaride gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu
mɔ aakɔ̃. A da tɔ́n Nɛusuta, Ɛlɛnatã né, Yurusalɛmu gbɛ̃mɛ. 9 À yã kũ Dikiri
yeiro kɛ̀ lákũ a de kɛ̀ nà. 10 Gɔrɔ birean Babilɔnu kína Nɛbukanɛza zĩkarinɔ sù
Yurusalɛmu ò a kaguraa kɛ̀. 11 Akũ Nɛbukanɛza sù gwe gɔrɔ kũ a zĩkarii pìnɔn
likai. 12 Akũ Yudanɔ kína Yoyakini bò à gèɛ à a zĩda kpàa, àpii kũ a dao kũ a ìbanɔ

kũ a sakpanɔ kũ a kpàasinɔ. Babilɔnu kína Yoyakini kὺ a kíblena wɛ̀ sɔraakɔ̃de gũn. 13 Akũ à Dikiri ɔn aruzɛkɛnɔ kàkara à bòo gwe kũ kínabɛ aruzɛkɛnɔ pínki. À wura pɔ́ kũ Isarailanɔ kína Sulemanu kɛ̀ Dikiri kpé pɔ́ ũnɔ zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ pínki lákũ Dikiri gĩnakɛ à ò nà. 14 À Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ zὶkarinɔ kὺkũ à tà kũńwo zὶzɔnɔ ũ ń pínki. Ò kà gbɛ̃nɔn dúbu kuri. À tà kũ lí'arinɔ kũ sianɔ dɔ. Gbɛ̃ke dí gɔ̃ro, séde talakanɔ baasiro. 15 Lɛn à Yoyakini kὺ Yurusalɛmu lɛ kũ a dao kũ a nɔnɔ kũ a kpàasinɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ à tà kũńwo Babilɔnu zὶzɔnɔ ũ. 16 À tà Babilɔnu kũ gɔ̃ gbãnanɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kũ ɔzĩkɛrinɔ kũ sianɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro. Ń pínki zὶkari gbãnanɔmɛ. 17 À Yoyakini disɛ̃ Matania dìtɛ kína ũ a gɛ̃nɛ ũ, akũ à a tɔ́ lìtɛnɛ Zedekia.

Yudanɔ kína Zedekia

18 Zedekia wɛ̀ baro awɛɛdode gũnn à kí blè, akũ à kú kín Yurusalɛmu wɛ̀ kuri awɛɛdo. A da tɔn Amutali, Ilimia né, Libina gbɛ̃mɛ. 19 À yã̀ kũ Dikiri yeiro kɛ̀ lákũ Yoyakimu kɛ̀ nà. 20 Dikiri pɔfɛ̃ mé à tò yã̀ pì Yurusalɛmu kũ Yudanɔ bùsuuoo lè pínki ari à gɛɛ pémma à ń goala. Akũ Zedekia bò Babilɔnu kína kpɛ.

25

Yurusalɛmu kakatɛnaa

1 Zedekia kíblena wɛ̀ kɛ̃ndode gũn, a mɔ kuri gɔrɔ kuriden Babilɔnu kína Nɛbukanɛza sù létɛ Yurusalɛmua, àpii kũ a zὶkarinɔ ń pínki. Ò bùraa pètɛ a bĩ̃ni sarɛ, akũ ò gbà leinɔ dɔ̀ ò lìkai. 2 Ò wɛ̃tɛ pì kaguraa kɛ̀ lɛ ari kína Zedekia kíblena wɛ̀ kuri awɛɛdode gũn. 3 A mɔ siikɔ̃ gɔrɔ kɛ̃ndoden nà gbãna kpà wɛ̃tɛ pìn, gbɛ̃ke póble vĩ doro. 4 Kũ ò bĩ̃ni fɔ̃̀, bee kũ Babilɔnianɔn likana wɛ̃tɛ pìii, akũ Yuda zὶkarinɔ bàa sì ń pínki, ò bɔ̀tɛ kũ kínabɛ karaao ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gɛ̃kia gwãani, akũ ò pètɛ Yoda sɛ̀n. 5 Akũ Babilɔnia zὶkarinɔ pètɛ kína pìii ò a lè sɛ̀n Yɛriko kpa. Kũ Zedekia zὶkarinɔ lèkɔ̃a ò a tòn, 6 akũ ò a kὺ ò tà kãao Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, akũ ò yã̀ dàala. 7 Ò a nénɔ dèdɛ a wára, akũ ò a wé bòbo ò mɔ̀gotɛ̃ kpàtii kpànɛ ò tà kãao Babilɔnu.

8 Babilɔnu kína kíblena wɛ̀ baro donsaride gũn, a mɔ sɔɔro gɔrɔ supplade zĩ̃ a ìba Nɛbuzaradã sù Yurusalɛmu. Àkũmɛ Nɛbukanɛza dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 9 À té nà Dikiri ɔnnwa kũ kínabɛo kũ Yurusalɛmu kpénɔ pínki. Kpé kũ à de kpé zɔ̃kɔ̃ ũ pínki, à té nàa. 10 Akũ à tò Babilɔnia zὶkarinɔ ń pínki Yurusalɛmu bĩ̃ni gbòro. 11 À gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀ wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ kàkara à tà kũńwo Babilɔnu kũ gbɛ̃ kũ ò gèɛ ò nà Babilɔnu kínaanɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ. 12 Talakanɔn à tòn de ògɔ̃ geepi búnɔ kũ búgbɛnɔ sɛ̀ wa.

13 Babilɔnianɔ Dikiri ɔnn mɔ̀gotɛ̃ gbánɔ kũ tadibɔnɔ kũ íkaki zɔ̃kɔ̃ɔo wìwi ò tào Babilɔnu. 14 Ò túbukabɔnɔ kũ a sétɛbɔnɔ kũ fitiladɛbɔnɔ kũ gɔ̃mbɔnɔ kũ mɔ̀gotɛ̃ pɔ́ pãnde kũ òdi Dikiri zĩ̃ kɛonɔ kàkara ò tào dɔ. 15 Akũ dogarinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takasonɔ kũ arusibɔnɔ kũ pɔ́ kũ ò pì kũ wuraao ke kũ andurufuuonɔ sètɛ pínki. 16 Mɔ̀gba mèn pla kũ íkaki pìio kũ tadibɔ kũ Sulemanu pì Dikiri ɔn pɔ́ ũnɔ, òdi fɔ̃ ò a mɔ̀gotɛ̃ yɔ̀ kilooaro, a tìkisii kɛ̀ zɔ̃kɔ̃. 17 Mɔ̀gba pìnɔ lei kà gɛ̃̀sãkuru baro plansari, akũsɔ̃ a fùra kũ ò kú musunɔ lei kà gɛ̃̀sãkuru sɔɔro. Mɔ̀kakɔ̃ana tãna kũ ɔzĩ kũ ò kɛ̀ lán bísi né bànɔn likana fùraa pìnɔi pínki. Mɔ̀gba mèn pla pìnɔn lɛɛlɛmɛ.

18 Dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì sa'oriki Seraya kʊ̀ kʊ̃ a plade Zɛfanayao kʊ̃ zédãkpãri
gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ. 19 À gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kʊ̃ à de zǐkari don'arɛde ʊ̃ kʊ̀ wɛ̃tɛ gʊ̃n kʊ̃ kína
ìba gbɛ̃nɔn sɔɔro kʊ̃ à bòḿma wɛ̃tɛ gʊ̃nnɔ dɔ kʊ̃ zǐkari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ takadakɛ̃ri kʊ̃
àdi gbɛ̃nɔ tɔ́ da sozanwo kʊ̃ a gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ kʊ̃ ò bòḿma wɛ̃tɛ gʊ̃nnɔ.
20 Nɛbuzaradã́ ń kákara à tà kʊ̃ńwo Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, 21 akʊ̃ Babilɔnu
kína ń dɛdɛ Ribla gwe Amata bùsun. Lɛn ò Yudanɔ kàkara ń bùsun ò tà kʊ̃ńwo
lɛ.

Gedalia ditɛna Yudanɔ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̃

22 Babilɔnu kína Nɛbukanɛza Aikamu né Gedalia, Safana daikore dìtɛ gbɛ̃
kʊ̃ ò gɔ̀ Yudanɔ bùsunnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̃. 23 Kʊ̃ zǐkari don'arɛdenɔ kʊ̃ ń gbɛ̃nɔ mà
Babilɔnu kína Gedalia dìtɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̃, akʊ̃ ò sù a kĩnaa Mizipa. Nɛtania né
Sumaila kú ń té kʊ̃ Karea né Yoananao kʊ̃ Tanumɛ né Seraya, Nɛtofa gbɛ̃o kʊ̃
Maaka gbɛ̃ né Yazaniao kʊ̃ ń gbɛ̃nɔ. 24 Akʊ̃ Gedalia la dàńnɛ kʊ̃ ń gbɛ̃ pìnɔ à
pì: Àsun vĩna kɛ Babilɔnia gbãnadenɔnɛro. À vutɛ ó bùsun la à zɔ̀ ble Babilɔnu
kínanɛ, ánigɔ̃ aafia. 25 Ama a mɔ supplade gʊ̃nn Nɛtania né Sumaila, Ɛlisama
daikore kʊ̃ à de kínɛ ʊ̃ sù kʊ̃ gbɛ̃nɔn kurinɔ à Gedalia dɛ̀ kʊ̃ Yuda kʊ̃ ò kú
kãao Mizipanɔ kʊ̃ Babilɔnia kʊ̃ ò kú kãao gwenɔ. 26 Akʊ̃ Yudanɔ fùtɛ, né fíti
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki kʊ̃ zǐkari don'arɛde pìnɔ, ò bàa sì ò tà Misila, kʊ̃ òtɛn vĩna kɛ
Babilɔnianɔnɛ yãi.

Yoyakini gbarɛnaa

27 Yudanɔ kína Yoyakini tana Babilɔnu wɛ̀ baraakuri awɛɛsupplade, a mɔ
kuri awɛɛpla gɔrɔ baraasɔɔro awɛɛpladen Babilɔnu kína Ɛvili Mɛrodaki a bò
kpésiran a kíblena wɛ̀ káaku gʊ̃n. 28 À yã̃ mana òne, akʊ̃ à vutɛki kpàa kʊ̃ à de
a kína dake kʊ̃ ò kú kãao Babilɔnunɔ póla. 29 Akʊ̃ Yoyakini a kpésira uta bò à
kàtɛ, àdigɔ̃ pó ble kʊ̃ kínao lɛɛlɛ ari a wɛ̀ndi lén. 30 Lákʊ̃ gu dìgɔ̃ dɔ nà kína dìgɔ̃
póble kʊ̃ à yei kpáa ari à gèɛ à gà.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isiriliban bandun garin tire gbiikiru gara kaa nɛɛ, Samuɛlin tirera yɛ̃ro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u mɔ̀ te Gusunɔn tii u swĩi. Yɛ̃ro u kĩ u sun sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isiriliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swĩi mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ̃. Adama Salomɔɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔ̃kĩ ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TƆKI

Adamun bweserun tɔ̃kan di n ka girari Esaun bibun bweserɔ

1 Adamuwa u sãa Sɛtin tundo. Ma Sɛti u maa Enɔsi mara. 2 Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara. 3 Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma Enɔku u Mɛtusela mara. Ma Mɛtusela u Lemɛki mara. 4 Ma Lemɛki u maa Nɔwɛ mara. Nɔwɛ wiya u sãa Sɛmu ka Kamu ka Yafɛtin tundo.

5 Be ba sãa Yafɛtin bibu, bera Gomɛɛ, ka Magɔgu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mɛsɛki, ka sere maa Tirasi. 6 Be ba sãa Gomɛɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama. 7 Be ba sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.

8 Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani. 9 Kusin biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani. 10 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ damgii handunia sɔɔ. 11 Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba, 12 ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, mìn di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu. 13 Kananiwa u Sidoni ka Hɛti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo. 14 Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba, 15 ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba, 16 ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.

17 Be ba sãa Sɛmun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Mɛsɛki. 18 Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. 19 Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelɛgi. Yĩsi ten tubusiana, ba bɔnu kua, yèn sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani. 20 Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Selɛfu, ka Hasamafɛti, ka Yeraa, 21 ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila, 22 ka Ebali ka Abimaɛli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu. 23 Beni kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.

24 Sɛmuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara. 25 Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelɛgi mara. Ma Pelɛgi u maa Rehu mara. 26 Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara. 27 Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ Aburahamu.

28 Aburahamun biba, Isaki ka Isimɛɛli. 29 Ben bibun bweseru wee.

Isimɛɛlin bii gbiikoowa Nɛbayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibɛli, ka
Mibusamu, 30 ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema, 31 ka Yeturi,
ka Nafisi, ka sere Kɛdima. Beniwa ba sãa Isimɛɛlin bibu.
32 Aburahamun kurɔ wi ba mɔ̀ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani,
ka Mɛdani, ka Madiani, ka Yisibaku, ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba
ka Dedani. 33 Madianin biba Efa, ka Efɛɛ, ka Enɔku, ka Abida, ka Ɛlida. Beni
kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win nikurɔminu.
34 Aburahamuwa u Isaki mara. Isakin biba Esau ka Isireli. 35 Be ba sãa Esaun
bibu, bera Elifasi, ka Rewɛli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere Kore. 36 Be ba sãa
Elifasin bibu, bera Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu, ka Kenasi, ka Tinna,
ka sere Amalɛki. 37 Be ba sãa Rewɛlin bibu, bera Nahati, ka Seraki, ka Sama,
ka sere Misa. 38 Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka
Esɛɛ, ka sere Disani. 39 Be ba sãa Lotanin bibu, bera Hori, ka Homamu. Lotanin
sesuwa Tinna. 40 Be ba sãa Sobalin bibu, bera Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka
Sefi, ka sere Onamu. Sibeonin biba maa Aya ka Ana. 41 Anan biiwa Disoni.
Disonin biba maa Hamurani, ka Ɛsibani, ka Yitirani, ka sere Kerani. 42 Be ba
sãa Esɛɛn bibu, bera Bilani, ka Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa Disanin bibu,
bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu
(I maa mɛɛrio Torubu 36:31-43)

43 Sinam be ba bandu di Edɔmuɔ, Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben temɔ,
bera Bela, Beorin bii. Win wuun yĩsira Dinaba. 44 Ye Bela u gu, ma Yobabu,
Serakin bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua. 45 Ye Yobabu u gu, ma Husamu,
Temanigii u gɔna kɔsire kua. 46 Ye Husamu u gu, ma Hadadi, Bedadin bii u
gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti.
47 Ye Hadadi u gu, ma Samula, Masirekagii u gɔna kɔsire kua. 48 Ye Samula u gu,
ma Sɔɔlu, Rehobɔtugii u gɔna kɔsire kua. Rehobɔtu ye, ya wãawa daa bakarun
bera gia. 49 Ye Sɔɔlu u gu, ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua.
50 Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari, Paigii, u gɔna kɔsire kua. Win kurɔn yĩsira
Mɛhetabɛli, Matiredin bii, Mɛsaabun debubu.
51 Hadarin gɔɔn biru, Edɔmuba ba bandu bɔnu kuawa bwese kɛra ka bwese
kɛra. Be ba kua wirugibu bwese kɛri yi sɔɔ, bera Tinna, ka Alifa, ka Yetɛti, 52 ka
Oholibama, ka Ela, ka Pinɔni, 53 ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa, 54 ka Madiɛli,
ka Iramu. Be ba kua ben bwese kɛrin wirugibu Edɔmuɔ, bera mi.

2

Yudan bibun bweseru

1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, win bibun yĩsa wee. Rubɛni, ka Simɛɔ,
ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka Sabuloni, 2 ka Danu, ka Yosɛfu, ka Bɛnyamɛɛ, ka
Nɛfitali, ka Gadi, ka Asɛɛ.
3 Be ba maa sãa Yudan bibu, bera Eri ka Onani, ka Sela. Ben mɛrowa Sua,
Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kãsa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, ma
Yinni Gusunɔ u dera u gu. 4 Tamaa Yudan biigii kurɔwa u nùn Perɛsi ka Seraki
marua. Ma Yudan bibu kpuro ba kua tɔmbu nɔɔbu. 5 Be ba sãa Perɛsin bibu,
bera Hɛsironi, ka Hamulu. 6 Serakin biba maa Simiri, ka Etani, ka Hemani, ka
Kalikoli, ka sere Dara. Be kpuro ba kuawa mi tɔmbu nɔɔbu. 7 Kaamiwa u Akani
mara. Akani wiya u Isireliba nɔni swãaru kpɛ̃ɛ kãsa ye u kuan sɔ̃. U yãnu sua
ni Gusunɔ u nɛɛ bu kpeerasia mam mam. 8 Etanin biiwa Asaria. 9 Be ba maa
sãa Hɛsironin bibu, bera Yeramɛɛli, ka Ramu, ka Kalɛbu, wi ba maa sokumɔ
Kelubai.

10 Ramuwa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u
kua Yudaban wirugii. 11 Nasoni wiya u Salumа mara. Ma Salumа u maa Boasi
mara. 12 Boasiwa u Yobɛdi mara. Ma Yobɛdi u maa Isai mara. 13 Eliabuwa
u sãa Isain bii gbiikoo. Ma Abinadabu u sãa yiruse. Ma Samа u sãa itase.
14 Ma Nɛtanɛɛli u sãa nnɛse. Ma Radai u sãa nɔɔbuse. 15 Ma Osɛmu u sãa nɔɔba
tiase. Ma Dafidi u sãa nɔɔba yiruse. 16 Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be ba sãa
Seruyan bibu, bera Abisai ka Yoabu ka Asaɛli. Ba sãawa mi, be ita. 17 Amasan
mɛrowa Abigali. Win tundowa maa Yetɛɛ, Isimɛɛli.
18 Kalɛbu, Hɛsironin bii u tɔn durɔbu ita mara ka win kurɔ Asuba. Bera Yesɛɛ
ka Sobabu ka Aadoni. U maa ka Yeriɔtu mara. 19 Ye Asuba u gu, ma Kalɛbu u
Efarata sua kurɔ. Ma Efarata wi, u nùn Huri marua. 20 Huri wiya u Uri mara.
Ma Uri u maa Bɛsalɛli mara.
21 Yen biru, ye Hɛsironi u kua wɔ̃ɔ wata, yera u Makiri, Galadin tundon bii
sua kurɔ. Ma u nùn Segubu marua. 22 Segubu wiya u Yairi mara. Yairi wi, u
wusu wawa yɛnda ita Galadin temɔ. 23 Adama Gesuriba ka Sirigibu ba Yairin
wuu si wɔri ba mwa ka Kenatin wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su sãawa
wusu wata. Be ba wãa wuu si sɔɔ kpuro, ba sãawa Makiri Galadin tundon
debuminu. 24 Hɛsironi, Abian durɔn gɔɔn biru, Kalɛbu u maa ka Efarata
mɛnna ma u nùn bii tɔn durɔ marua wi ba sokumɔ Asuri. Asuri wiya u sãa
Tekoagibun sikado.
25 Yeramɛɛli, Hɛsironin bii gbiikoon biba, Ramu, ka Buna, ka Orɛni, ka
Osɛmu, ka Akiya. Ramuwa u sãa ben gbiikoo. 26 Yeramɛɛli wi, u maa kurɔ
goo sua wi ba sokumɔ Atara, Onamun mɛro. 27 Ramu, Yeramɛɛlin bii gbiikoon
biba Maasi, ka Yamini, ka Ekɛɛ. 28 Be ba sãa Onamun bibu, bera Samai, ka
Yada. Be ba maa sãa Samain bibu, bera Nadabu ka Abisuri. 29 Abisurin kurɔn
yĩsira Abihaili. Wiya u nùn Akubani ka Mɔlidi marua. 30 Be ba sãa Nadabun
bibu, bera Selɛdi ka Apaimu. Selɛdi wi, u ǹ bii mara u ka gu. 31 Apaimuwa
u Yisei mara. Ma Yisei u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai mara. 32 Be ba
sãa Yada, Samain wɔnɔn bibu, bera Yetɛɛ ka Yonatam. Yetɛɛ wi, u ǹ bii mara
u ka gu. 33 Be ba sãa Yonatam bibu, bera Pelɛti ka Sasa. Beni kpurowa ba sãa
Yeramɛɛlin bibun bweseru.
34 Sesani u ǹ bii tɔn durɔbu mara. Bii tɔn kurɔbu tɔnawa u mara. Sesani wi,
u Egibitigii goo mɔ yoo, wi ba ra soku Yara. 35 Ma Sesani u win bii tɔn kurɔ sua
u Yara win yoo Egibitigii wi wɛ̃ u sua kurɔ. Ma u nùn Atai marua. 36 Ataiwa
u Natani mara. Ma Natani u maa Sabadi mara. 37 Sabadiwa u Efilali mara. Ma
Efilali u Obɛdi mara. 38 Obɛdiwa u Yehu mara. Ma Yehu u maa Asaria mara.
39 Asariawa u Halɛsi mara. Ma Halɛsi u maa Elasa mara. 40 Elasawa u Sisimai
mara. Ma Sisimai u maa Salumu mara. 41 Salumuwa u Yekamia mara. Ma
Yekamia u Elisama mara.
42 Kalɛbu, Yeramɛɛlin mɔɔn bii gbiikoowa Mɛsa, wi u sãa Sifun tundo ka
Maresa wi u sãa Heboronin tundo. 43 Be ba sãa Heboronin bibu, bera Kore,
ka Tapua ka Rekɛmu, ka Sema. 44 Semawa u Rakamu, Yɔkamun tundo mara.
Rekɛmuwa u maa Sammai mara. 45 Sammaiwa u Maoni mara. Ma Maoni u
Bɛti Suri mara. 46 Efa, Kalɛbun kurɔ goo, wiya u Harani, ka Mɔsa, ka Gasɛsi
mara. Harani wi, u maa bii mara ma u nùn yĩsiru kã Gasɛsi. 47 Be ba sãa
Yadain bibu, bera Regɛmu ka Yotamu, ka Gesani, ka Pelɛti, ka Efa, ka Saafu.
48 Maaka, Kalɛbun kurɔ goowa u Sebɛɛ ka Tirana mara. 49 Yen biru u maa Saafu,
Madimanan tundo mara, ka Sefa, Makibena ka Gibean tundo. Kalɛbu u bii tɔn
kurɔ mara. Wiya ba mɔ̀ Akusa.
50 Win kurɔ Efaratan bii gbiikoowa Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera
Sobali wi u sãa Kiriati Yarimun kaba wuko, 51 ka Salumа, Bɛtelehɛmun kaba

wuko, ka Harɛfu, Bɛti Gedɛɛn kaba wuko. 52 Be ba sãa Sobali, Kiriati Yarimun
kaba wukon bweseru, bera Haroegibu, ka Mɛnuhɔtugibun sukum, 53 ka
bwese kɛri yi yi wãa Kiriati Yarimuɔ. Yiya Yetɛɛba, ka Putiba, ka Sumatiba,
ka Misiraiba. Bwese kɛri yin min diya Soreagibu ka Ɛsitaoligibu ba yara.
54 Saluman min diya Bɛtelehɛmugibu ba yara ka Nɛtofagibu, ka Atarɔtu Bɛti
Yoabugibu, ka Manahatigibun sukum, ka Soreagibu, 55 ka be ba ra tirenu yore
ba ka wãa Yabɛsiɔ. Bera Tireatigibu ka Simɛatigibu ka Sukatigibu. Ba sãawa
Keniba be ba yara Hamatin bweserun di wi u sãa Rekabun bweserun sikado.

3

Dafidin bibun bweserun tɔ̃ka

1 Bii be Dafidi u mara Heboroniɔ ben yĩsa wee. Amɔɔ, Akinɔamu
Yisirɛɛligiin biiwa u sãa gbiikoo. Ma Daniɛli, Abigali, Kaamɛligiin bii u sãa
yiruse. 2 Ma Abusalɔmu, Maakan bii u sãa itase. Maaka wi, u sãawa Talimai,
Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya, Hagitin bii u sãa nnɛse. 3 Ma Sefatia,
Abitalin bii u sãa nɔɔbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u sãa nɔɔba tiase. Egila
wi, u maa sãawa Dafidin kurɔbun turo. 4 Be nɔɔba tia yera ba nùn marua
Heboroniɔ. Dafidi u bandu diwa Heboroni mi wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba
tia. Yen biruwa u maa bandu di Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita. 5 Bii be u maa
mara Yerusalɛmuɔ, bera Simɛa, ka Sobabu, ka Natani ka Salomɔɔ. Bibu nnɛ
ye, ya sãawa Bati Seba, Amiɛlin biin bibu. 6 Dafidi u maa bibu gabu mara.
Bera Yibaa, ka Elisua, ka Elifelɛti, 7 ka Nɔga, ka Nɛfɛgi, ka Yafia, ka Elisama,
8 ka Eliada, ka Elifelɛti. Ba sãawa mi be nɔɔba nnɛ. 9 Be ba sãa Dafidin bibu
bera mi, win kurɔbu gabun bibu baasi. Ben sesuwa Tamaa.

10 Salomɔɔwa u Roboamu mara. Ma Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u Asa
mara. Ma Asa u Yosafati mara. 11 Ma Yosafati u Yoramu mara. Ma Yoramu u
Akasia mara. Ma Akasia u Yoasi mara. 12 Ma Yoasi u Amasia mara. Ma Amasia u
Asaria mara. Ma Asaria u Yotamu mara. 13 Ma Yotamu u Akasi mara. Ma Akasi
u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u Manase mara. 14 Ma Manase u Amɔɔ mara. Ma
Amɔɔ u Yosiasi mara. 15 Be ba sãa Yosiasin bibu, be wee. Yohananiwa u sãa
gbiikoo. Ma Yoyakimu u sãa yiruse. Ma Sedesiasi u sãa itase. Ma Salumu u sãa
nnɛse. 16 Be ba sãa Yoyakimun bibu, bera Yekonia ka Sedesiasi.

17 Be ba maa sãa Yekonian bibu, bera Asiri wi u Sealitiɛli mara, 18 ka
Maakiramu, ka Pedaya, ka Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka Nɛdabia. 19 Be
ba sãa Pedayan bibu, bera Sorobabɛli ka Simɛi. Be ba maa sãa Sorobabɛlin
bibu, bera Mɛsulamu ka Hanania. Selomitiwa u sãa ben sesu. 20 Pedaya wi, u
maa bibu nɔɔbu gabu mara. Bera Hasuba, ka Ohɛli, ka Berekia, ka Hasadia, ka
Yusabu Hesɛdi.

21 Be ba sãa Hananian bibun bweseru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan
bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin bibu, ka Sekanian bibu. 22 Bibu nɔɔba
tia Sekania u mara. Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka Bariaki, ka Nɛaria,
ka Safati. 23 Bibu itawa Nɛaria u mara. Bera Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu.
24 Be ba maa sãa Elionain bibu, bera Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka Akubu,
ka Yokanani, ka Delaya, ka Anani. Ba maa sãawa mi be nɔɔba yiru.

4

Yudan bibun bweseru

1 Be ba sãa Yudan bibu, bera Perɛsi, ka Hɛsironi, ka Kaami, ka Huri, ka
Sobali. 2 Reaya, Sobalin biiwa u Yasati mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi
mara. Bera ba sãa Sorean bweserun tɔ̃ka.

3-4 Huri, Efaratan bii gbiikoo, Bɛtelehɛmun kaba wuko, u bibu mara. Bera Etamu, ka Yisireɛli, ka Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu Hɛsɛlɛponi, ka Penuɛli, Gedorin kaba wuko, ka Esɛɛ, Husan kaba wuko.
5 Kurəbu yiruwa Asuri, Tekoan kaba wuko u mə. Bera Helea ka Naara. 6 Be Naara u nùn marua, bera Akusamu, ka Hefɛɛ, ka Temɛni, ka Akasitari. 7 Be ba sãa Heleɑn bibu, bera Serɛti, ka Sokaa, ka Ɛtinani.
8 Kəsiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakɛli, Harumun biin bwese tɔ̃ka ya yara.
9 Yabɛsi u bɛɛrɛ mə n kere win wənəbu. Win mɛro u nùn yĩsi te kãwa yèn sɔ̃ u wahala kua win marubu səə. 10 Yabɛsi wi, u kanaru kua u nɛɛ, Gusunə, Isirelibɑn Yinni, a de wunɛn domaru ta n man wãasi. A nɛn tem kpãaru sosio. A wunɛn nəmu dɛmiə a man kɔ̃su. Kpa a de nəni swãaru ka wahala yu ka man tonda.
Ma Gusunə u nùn kua ye u bikia.
11 Kelubu, Sukan məəwa u Mɛkiri, Ɛsitonin tundo mara. 12 Ɛsitoniwa u sãa Rafa ka Paseaki ka Tekinan yɛnugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mɔ̀ Nakasi swĩi. Ben bibun bwesera ta sina Rekaə.
13 Be ba sãa Kenasin bibu, bera Otiniɛli ka Seraya. Otiniɛlin biiwa maa Hatati. 14 Mɛnətaiwa u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u sãa səm kowobun sikado be ba wãa wəwaə ye ba mɔ̀ Nəman səm kowobun wəwa.
15 Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.
16 Be ba sãa Yehalɛɛlin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asarɛli.
17-18 Ɛsidarasin biba Yetɛɛ, ka Mɛrɛdi, ka Efɛɛ, ka Yaloni. Mɛrɛdi u Bitiya Egibiti sunən bii wəndia sua kurə, ma u nùn Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mɔ̀ Ɛsitemɔa swĩi. Ma Mɛrɛdi wi, u maa kurə Yuda goo sua. Wiya u Yerɛdi mara, ka Hebɛɛ, ka Yekutiɛli. Yerɛdiwa u wuu ge ba mɔ̀ Gedori swĩi, ma Hebɛɛ u maa Soko swĩi, ma Yekutiɛli u maa Sanɔa swĩi.
19 Hodiyawa u Nakamun sesu sua kurə. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wãa Keilaə ka sere Maakagibu be ba wãa Ɛsitemɔaə.
20 Be ba sãa Simɔən bibu, bera Amɔɔ, ka Rina, ka Bɛni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa sãa Yisein bibun bweseru, bera Sokɛti ka win bii.
21 Be ba sãa Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wi u wuu ge ba mɔ̀ Leka swĩi, ka Lada, wi u maa Maresa swĩi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wɛ̃ɛ damgii Bɛti Asibeaə, 22 ka Yokimu ka tən be ba wãa Kosebaə ka Yoasi ka Sarafu be ba Məabuba sua kurəbu, ba sere na ba sina Lesɛmuə. Yeni ya koorawa yee yellun di. 23 Ben bibun bwesera ta ra wekenu məm. Ba ra n wãa dãa gbaanə ka kpara yenə ba n sina boko səmburu kuammɛ.

Simɛon bibun bweseru

24 Be ba sãa Simɛən bibun bweseru, bera Nɛmuɛli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Səəlu. 25 Ye Səəlu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma Mibusamu u maa Misama mara. 26 Ye Misama u seewa, yera u Hamuɛli mara. Ma Hamuɛli u maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Simɛi mara. 27 Bii tən durəbu wəkura nəəbu ka tia Simɛi u mara ka sere bii tən kurəbu nəəba tia. Ben bweseru ta ǹ mara n dabi. Yen sɔ̃na ta ǹ kuure too nge Yudan bweseru.
28-31 Wuu sì səə ba wãa sere n ka girari Dafidin bandun waati səə, si ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba, ka Məlada, ka Hasaa Suali, ka Bila, ka Ɛtisɛmu, ka Toladi, ka Bɛtuɛli, ka Həəma, ka Sikilagi, ka Bɛti Maakabəti, ka Hasaa Susimu, ka Bɛti Bire, ka Saaraimu, 32 ka maa wusu nəəbu yeni, Etamu, ka Aini, ka Rimɔə, ka Tokɛni, ka Asani, 33 ka sere maa wuu si su ka bu sikerenɛ ka sin baru kpaanu

n ka girari sere Balatiɔ. Ye ba yorua ben wãa yenu ka ben bwese tɔ̃kan sɔ̃, yera mi.
34 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛran wirugibu, bera Mɛsobabu, ka Yamulɛki, ka
Yosa, Amasian bii, 35 ka Yoɛli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asiɛlin
sikadobu, 36 ka Elionai, ka Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya, ka Adiɛli, ka
Yesimiɛli, ka Bɛnaya, 37 ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri
ka Semayan sikadobu. 38 Beniwa ba sãa wirugibu ben bwese kɛri sɔɔ. Ma ben
bwesera marura ba dabia. 39 Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wɔwan sɔ̃ɔ yari
yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sɔ̃. 40 Ba yaka geesu wa mi. Ben
tem mɛ, mu kpã. Ma mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Domi be ba raa wãa mi yellu ba
sãawa Kamun bweseru. 41 Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sɔɔra tɔn be,
ba na tem mɛ sɔɔ, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wɔri
ba kɔsuka. Ma ba sina tem mɛ sɔɔ. Domi yakasu wãa mi, ben yãanun sɔ̃.
42 Simɛɔn bwese kɛran tɔmbu gabu ba da Seirin guurɔ. Ben geera sãawa
tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500). Be ba maa sãa ben wirugibu, bera Pelatia, ka
Nɛaria, ka Refaya, ka Usiɛli, Yisein bii. 43 Ma ba Amalɛki be ba tie mi go. Ma ba
sina mi, sere ka gisɔn gisɔ.

5

Rubɛnin bwese kɛran tɔmbu

1 Rubɛni u sãawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubɛni wi, u ka win tundon
kurɔ kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wɔnɔ Yosɛfun bibu wɛ̃. Yen
sɔ̃na ba ǹ win bwese kɛran tɔmbun yĩsa tireru doke yerumarun swaa sɔɔ.
2 Isirelin bii be sɔɔ, Yudawa u dam bo. Win bwese kɛran diya kparo u yara.
Adama Yosɛfun biba ba yerumaru wɛ̃.
3 Be ba sãa Rubɛni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enɔku, ka Paalu, ka
Hɛsironi, ka Kaami.
4 Yoɛliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gɔgu mara. Ma Gɔgu u maa
seewa u Simɛi mara. 5 Ye Simɛi u seewa, ma u Misee mara, ma Misee u seewa
u Reaya mara. 6 Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera
mara. Wiya u sãa Rubɛníban wirugii. Wiya Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko u
yoru mwa.
7 Beeran tɔmbun yĩsa wee nge mɛ ba ka bu tireru doke yɛnu ka yɛnu, bwese
kɛra ka bwese kɛra, ka nge mɛ ba ka keranɛ. Yeyɛliwa u sãa ben gbiikoo. Ma
Sakari u swĩi, 8 ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoɛlin sikadobu.
Belan tema Aroɛɛn di, n ka da guu te ba mɔ̀ Nɛboɔ, sere ka Baali Mɛoniɔ. 9 Sɔ̃ɔ
yari yeru gia, win tem mu wãawa saa Efaratin daarun di sere n ka da gbaburun
duu yerɔ. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem mɛ sɔɔ. 10 Sɔɔlu, sina
bokon waati sɔɔ, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben wãa
yenɔ Galadin sɔ̃ɔ yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese kɛran tɔmbu

11 Gadin bwese kɛran tɔmbu ba sina Rubɛniban deedeeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia, Basanin temɔ sere n ka girari Salikaɔ sɔɔ yari yeru gia. 12 Yoɛlin bwese
kɛra ya kpãaru bo. Ma Safamugia ya sãa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya
wãa Basaniɔ. 13 Bwese kɛri nɔɔba yiru gɛɛ maa wãa. Yiya Mikaɛlin bwese
kɛra, ka Mɛsulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere
Ebɛɛgia. 14 Be ba sãa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka
Galadi, ka Mikaɛli, ka Yɛsisai, ka Yado, ka sere Busi. 15 Aki, Abudiɛlin bii, Gunin
debubuwa u sãa ben wirugii. 16 Gadin bwese kɛrin tɔn be, ba wãawa Galadiɔ

ka Basaniə ka yen baru kpaanə ka yen kpara yenə saa Saronin di n ka da yen nəə bura yenə.
17 Ba ben bwese kɛri yi kpuro tireru dokewa nge mɛ yi ka swĩinɛ, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isiriliban sina bokon waati səə.
18 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadigia ka sere Manasen bwese kɛran bənu ba tabu durə damgibu mə be ba koo kpĩ bu tɛrɛru ka takobi nɛnɛ kpa bu tɛndu to. Ba maa tabu tobu yɛ̃ gem gem. Ben geera sãawa təmbu nərəbun suba weeru ka nnɛ ka təmbu nata ka wunəbu ka wata (44.760). Ba maa səəru sãa bu ka tabu to.
19 Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka Nafisigibu, ka Nədabugibu tabu wəri.
20 Sanam mɛ ba taa bi mɔ̀, ba Yinni Gusunə somiru kana domi ba ben naanɛ doke wi səə. Ma ba Hagarenigii be, ka be ba bu somiru na kamia.
21 Ma ba ben yaa sabenu mwɛɛra. Niya yooyoosu nərəbun suba weeraakuru (50.000) ka yãa ninu nərəbun suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka kɛtɛkunu nərəbun suba yiru (2.000) ka sere təmbu nərəbun suba wunəbu (100.000).
22 Tən be ba go taa bi səə, ba dabi. Domi Yinni Gusunəwa u dera n koora mɛ. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kɛra

23 Manasen bwese kɛran sukum mu na mu sinawa tem mɛ mu wãa Basaniə, n ka da Baali Hɛɛməəwə ka Seniriə, sere ka guu te ba mɔ̀ Hɛɛməə. Tən be, ba dabi.
24 Ben wirugibun yĩsa wee. Efɛɛ, ka Yisei, ka Eliɛli, ka Asiriɛli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadiɛli. Ba sãawa tən durə wərugəba, ma ba yĩsiru yara.
25 Adama ba Gusunə ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun bũnu sãwa ni u raa kam koosia.
26 Yen sõna wi, Gusunə Isiriliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka Tigilati Pilesɛɛ ba Rubɛniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese kɛran sukum yoru mwɛɛra ba ka da Salasiə, ka Saboriə, ka Haraə, ka sere Gosanin daarun bəkuə. Miya ba wãa sere ka gisə.

Lefi be ba sãa yãku kowo

tənwerobu

27 Be ba sãa Lefin bibu, bera Gɛɛsəni, ka Kehati, ka Mɛrari.
28 Ye Kehati u seewa, ma u Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli mara.
29 Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka Məwisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara.
30 Ye Eleasaa u seewa, ma u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua mara.
31 Ye Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara.
32 Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Mɛrayətu mara.
33 Ye Mɛrayətu u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara.
34 Ye Akitubu u seewa, ma u Sadəku mara. Ma Sadəku u seewa u Akimasi mara.
35 Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani mara.
36 Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yãkunu ko Yinni Gusunən sãa yerə te Salomə u bana Yerusalɛmuə.
37 Ye Asaria wi, u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara.
38 Ye Akitubu u seewa ma u Sadəku mara. Ma Sadəku u seewa u Salumu mara.
39 Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria mara.
40 Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki mara.
41 Sanam mɛ Yinni Gusunə u dera Nɛbukanɛsaa u Yudaba ka Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

6

Lefin bwese kɛran

təmbu gabu

1 Lefiwa u Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari mara. 2 Ye Gɛɛsɔni u seewa, ma u
Libini ka Simɛi mara. 3 Be ba sãa Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari,
ka Heboroni, ka Usiɛli. 4 Be ba maa sãa Mɛrarin bibu, bera Makili ka Musi.
Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese kɛri sɔɔ.
5 Ma Gɛɛsɔni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma
Yasati u seewa u Simma mara. 6 Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u
seewa u Ido mara. Ma Ido u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai
mara.
7 Kehatiba sɔɔ, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa
u Kore mara. Ma Kore u seewa u Asiri mara. 8 Ma Asiri u seewa u Ɛlikana mara.
Ma Ɛlikana u seewa u Abiasafu mara. Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara. 9 Ma
Asiri u seewa u Tahati mara. Ma Tahati u seewa u Uriɛli mara. Ma Uriɛli u
seewa u Osiasi mara. Ma Osiasi u seewa u Sɔɔlu mara.
10 Be ba sãa Ɛlikanan bibu gabu, bera Amasai ka Akimɔti. 11 Ahimɔtin
bweseru sɔɔ, Akimɔti u seewa u Ɛlikana mara. Ma Ɛlikana u seewa u Sofai
mara. Ma Sofai u seewa u Nahati mara. 12 Ma Nahati u seewa u Eliabu mara.
Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara. Ma Yeroamu u seewa u Ɛlikana goo mara.
13 Samuɛlin biba maa sãa Yoɛli ka Abiya.
14 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Mɛrari u seewa u Makili mara. Ma Makili u seewa
u Libini mara. Ma Libini u seewa u Simɛi mara. Ma Simɛi u seewa u Usa mara.
15 Ma Usa u seewa u Simɛa mara. Ma Simɛa u seewa u Hagiya mara. Ma Hagiya
u seewa u Asaya mara.
16 Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yii yeru waawa, sanam
mɛya Dafidi u Lefi ben gabu kua wom kowobun wirugibu Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. 17 Bera ba ra wom kowobu kpare Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun
wuswaaɔ sere Salomɔɔ u ra ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bana Yerusalɛmuɔ. Ba
ben sɔmburu kuawa dee dee nge mɛ ba bu ten wooda wɛ̃.
18 Be ba kua wom kowobun wirugibu ka ben bibun bweseru wee.
Kehatin bweseru sɔɔ, Hemaniwa u sãa wom kowobun wirugii. Win
sikadobara Yoɛli ka Samuɛli, 19 ka Ɛlikana, ka Yeroamu, ka Eliɛli, ka Toa, 20 ka
Sufu, ka Ɛlikana, ka Mahati, ka Amasai, 21 ka maa Ɛlikana goo, ka Yoɛli goo ka
Asaria, ka Sofoni, 22 ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka Kore, 23 ka Yisehari, ka
Kehati, ka Lefi, ka Isireli.
24 Asafu u maa sãawa wom kowobun wirugii turo. Wiya u ra n wãa
Hemanin nɔm geuɔ u n nùn somimɔ. Win sikadobara Berekia, ka Simɛa, 25 ka
Mikaɛli, ka Baaseya, ka Maakiya, 26 ka Etini, ka Seraki, ka Adaya, 27 ka Etani, ka
Simma, ka Simɛi, 28 ka Yasati, ka Gɛɛsɔni, ka Lefi.
29 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba ra womusu ko, ba ra n wãawa Hemanin nɔm
dwaru gia. Ben wirugiiwa Etani. Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi, ka
Maluku, 30 ka Hasabia, ka Amasia, ka Hilikiya, 31 ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ,
32 ka Makili, ka Musi, ka Mɛrari, ka Lefi.
33 Ben mɛro bisi be ba tie, bera ba ra sɔma ko ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ kpuro.
34 Aroni ka win bibun bwesera ba ra yãku dõɔ mwaararuginu ko yãku yeru
wɔllɔ kpa bu maa turare dõɔ doke mi. Bera ba ra sɔma kpuro ko dii te ta dɛɛre
gem gem sɔɔ kpa bu tora run yãkunu ko Isireliban sõ nge mɛ Mɔwisi, Gusunɔn
sɔm kowo u bu yiire. 35 Aronin bweserun tõka wee. Aroni u seewa u Eleasaa
mara. Ma Eleasaa u seewa u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua mara.
36 Ma Abisua u seewa u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u
seewa u Seraya mara. 37 Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu mara. Ma Mɛrayɔtu u
seewa u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. 38 Ma Akitubu u
seewa u Sadɔku mara. Ma Sadɔku u seewa u Akimasi mara.

Wuu si ba Lefin bibun

bweseru wɛ̃

39 Ye ba tɛtɛ toba, be ba gbia ba tem wɛ̃ bera Kehatin bwese kɛragibu, Aronin
bweseru sɔɔ. Ben wãa yenu ka ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura yenu
wee. 40 Niya Heboroni ye ya wãa Yudan temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye
sikerenɛ. 41 Adama yen baru kpaanu, Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa ba mi wɛ̃. 42 Wuu
si ba Aronin bibun bweseru wɛ̃, siya Heboroni mi ba ko n da kpikiru de, ka
Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Ɛsitemɔa ka yen kpara yenu, 43 ka Hilɛni
ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu, 44 ka Asani ka yen kpara yenu,
ka Bɛti Semɛsi ka yen kpara yenu, 45 ka Bɛnyamɛɛn tem wuu sini, Gibea ka
yen kpara yenu, ka Alemɛti ka yen kpara yenu, ka Anatɔtu ka yen kpara yenu.
Wuu si kpuro su kuawa mi wɔkura ita nge mɛ bwese kɛri yi, yi geeru nɛ.

46 Ye ba maa tɛtɛ toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wɔkuru wa
Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ ka Danun bwese kɛragim sɔɔ, ka Manasen
bwese kɛran sukumgim sɔɔ. 47 Gɛɛsɔnin bibun bweseru ta wusu waWa
wɔkura ita nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ. Wuu si, su wãaWa Isakarin
bwese kɛran tem sɔɔ ka Asɛɛn bwese kɛragim sɔɔ, ka Nɛfitalin bwese kɛragim
sɔɔ ka Manasen bwese kɛragim sɔɔ Basaniɔ. 48 Ye ba maa wure ba tɛtɛ toba,
wusu wɔkura yiruwa Mɛrarin bibun bwesera wa Rubɛnin bwese kɛran tem
sɔɔ, ka Gadigian tem sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mɛ ben bwese kɛrin
geera nɛ. 49 Isireliba ba maa Lefiba wusu gasu wɛ̃ ka sin kpara yenu. 50 Ba
wuu si gɔsaWa ka tɛtɛ Yudan bwese kɛran temɔ, ka Simɛɔn bwese kɛragim sɔɔ,
ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragim sɔɔ.

51 Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu waWa Efaraimun bwese kɛran
tem sɔɔ. 52 Wuu si ba bu wɛ̃, siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun guurɔ, ka
yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikiru de. Ka Gesɛɛ ka yen kpara yenu,
53 ka Yokumɛamu ka yen kpara yenu, ka Bɛti Horoni ka yen kpara yenu, 54 ka
Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔɔ ka yen kpara yenu. 55 Wuu
si Manasen bwese kɛran sukum mu maa wa, siya Anɛɛ ka yen kpara yenu, ka
Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese kɛragii be ba tie wɛ̃.

56 Ba maa Gɛɛsɔnin bwese kɛran tɔmbu wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Manasen
bwese kɛran sukum min di, siya Golani ye ya wãa Basaniɔ ka yen kpara yenu,
ka Asitarɔtu ka yen kpara yenu. 57 Wuu si ba wa Isakarin bwese kɛran min
di, siya Kedɛsi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu, 58 ka Ramɔti
ka yen kpara yenu, ka sere Anɛmu ka yen kpara yenu. 59 Wuu si ba wa Asɛɛn
bwese kɛran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara
yenu, 60 ka Hukɔku ka yen kpara yenu, ka sere Rehɔbu ka yen kpara yenu.
61 Wuu si ba wa Nɛfitalin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ye ya wãa Galilen
temɔ ka yen kpara yenu, ka Hamɔɔ ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka
yen kpara yenu.

62 Ba Lefi be ba tie Mɛrarin bweseru sɔɔ wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Sabulonin
bwese kɛran min di, siya Rimɔnɔ ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara
yenu. 63 Wuu si ba wa Rubɛnin bwese kɛran min di Yuudɛnin guru giɔ,
Yerikon deedeeru sɔ̃ɔ yari yeru gia, siya Beseri ye ya wãa tem saaraɔ ka yen
kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu, 64 ka Kedemɔti ka yen kpara yenu, ka
sere Mɛfati ka yen kpara yenu. 65 Wuu si ba maa wa Gadin bwese kɛran min
di, siya Ramɔti, Galadin temɔ ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara
yenu, 66 ka Hɛsiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasɛɛ ka yen kpara yenu.

7

Isakarin bibun bweseru

1 Bibu nnɛwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni.
2 Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yeriɛli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuɛli.
Bera ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ, Tolan bwese kɛra sɔɔ. Ba sãawa wɔrugɔba
ben waati ye sɔɔ. Dafidin waati sɔɔ, ben geera sãawa nɔrɔbun suba yɛnda yiru
ka tɔmbu nata (22.600). 3 Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya ka win bibu ba sãawa
be wirugibu nɔɔbu. Win bii bera Mikaɛli, ka Abudiasi, ka Yoɛli, ka Yisiya. 4 Be
ba wãa ka be sannu, tɔn kurɔbu ka bibu ba dabi sere ba koo kpĩ bu tɔn durɔbu
nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000) wa be sɔɔ be ba koo kpĩ bu tabu ko.
5 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun suba
wɛnɛ ka nɔɔba yiru (87.000). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.

Bɛnyamɛɛ ka Nɛfitalin bibun bweseru

6 Bibu itawa Bɛnyamɛɛ u mara. Bera Bela, ka Bekɛɛ, ka Yediɛli. 7 Bibu
nɔɔbuwa Bela u mara. Bera Ɛsiboni, ka Usi, ka Usiɛli, ka Yerimɔti, ka maa Iri.
Ben baawure u sãawa win bwese kɛran wirugii. Be kpuro maa wɔrugɔbara.
Ba bu tireru doke ma ben geera kua nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu tɛna ka
nnɛ (22.034). 8 Bekɛɛn biba Semira, ka Yoasi, ka Ɛliesɛɛ, ka Elionai, ka Omiri,
ka Yeremɔti, ka Abiya, ka Anatɔtu, ka Alamɛti. Beni kpurowa ba sãa Bekɛɛn
bibu. 9 Ma ba bu tireru doke nge mɛ ba ka swĩinɛ bwese kɛra ye sɔɔ. Be kpuro
ba sãawa yɛnu yɛ̃ro wɔrugɔba. Ma ben geera sãa tɔnu nɔrɔbun suba yɛndu
ka goobu (20.200). 10 Yediɛlin biiwa Bilihani. Bilihanin biba maa Yeusi, ka
Bɛnyamɛɛ, ka Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka Taasisi, ka sere Akisasaa. 11 Be
kpuro ba sãawa Yediɛlin bibun bweseru. Be kpuro maa wɔrugɔbara. Ma ben
baawure u sãa wirugii win bwese kɛra sɔɔ. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba
wɔkura nɔɔbu ka yiru, ka tɔmbu goobu (17.200) be ba koo kpĩ bu tabu ko.
12 Supimu ka Hupimu ba sãawa Irin bibu. Ma Husimu u maa sãa Akɛɛn bii.
13 Nɛfitalin biba Yasiɛli, ka Guni, ka Yesɛɛ, ka sere Salumu. Beni kpuro ba
sãawa Bilihan nikurɔminu.

Manasen bibun bweseru

14 Bii be Manase u ka win kurɔ Sirigii mara, bera Asiriɛli ka Makiri wi u sãa
Galadin tundo. 15 Makiri wiya u Hupimu ka Supimu kurɔbu sua. Win sesun
yĩsira Maaka. Win bii yirusen yĩsira Selofadi. Bii tɔn kurɔba Selofadi wi, u
mara. 16 Maaka, Makirin kurɔ u bii tɔn durɔ mara ma ba nùn yĩsiru kã Perɛsi. U
maa wure u bii tɔn durɔ mara ma ba nùn yĩsiru kã Serɛsi. Serɛsi wiya u Ulamu
ka Rekɛmu mara. 17 Ulamun biiwa Bedani.
Beniwa ba sãa Galadi, Makirin bii, Manasen debubun bibun bweseru.
18 Hamɔlekɛti, Galadin sesuwa u Isodu ka Abiesɛɛ ka Mala mara. 19 Be ba sãa
Semidan bibu, bera Akiyani ka Sikɛmu ka Likisi ka sere Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

20 Efaraimun bibun bweseru wee. Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Sutelaki
u Berɛdi mara. Ma Berɛdi u Tahati mara. Ma Tahati u Eleada mara. Ma
Eleada u Tahati mara. 21 Ma Tahati u Sabadi mara. Ma Sabadi u Sutelaki mara.
Efaraimu u maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi, beya Esɛɛ ka Eleadi. Bera ba
Gatigibu wɔri bu ka sibun yaa sabenu mwa. Adama Gatigii be, siba bu go.
22 Ma Efaraimu u gɔɔ wooru sina n ka tɛ. Ma win mɛro bisibu ba na ba nùn
nukuru yɛmiasia. 23 Yen biruwa u ka win kurɔ mɛnna, ma u gura sua u bii tɔn
durɔ mara. Ma ba nùn yĩsiru kã Beria yèn sõ u nuku sankiranu wa win yɛnuɔ.

24 U maa bii tən kurə mara wi ba mɔ̀ Seraki. Wiya u Bɛti Horoni bana ye ya
wãa wɔwaɔ, ka ye ya wãa gunguru wɔllɔ, ka maa Usɛni Seera. 25 Ma Beria wi,
u seewa u Refa mara. Ma Refa u seewa u Resɛfu mara. Ma Resɛfu u seewa u
Telaki mara. Ma Telaki u seewa u Takani mara. 26 Ma Takani u seewa u Ladani
mara. Ma Ladani u seewa u Amihudu mara. Ma Amihudu u seewa u Elisama
mara. 27 Ma Elisama u seewa u Nuni mara. Ma Nuni u seewa u Yosue mara.
28 Tem mɛ ba wa ba sina mɛya Betɛli ka yen wuu si su ka ye sikerenɛ. Siya
Naarani ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ka Gesɛɛ ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia ka yen
baru kpaanu, ka Sikɛmu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gasaɔ ka yen baru
kpaanɔ.
29 Tem mɛ Manasen bibun bwesera wa, mɛya Bɛti Seani ka yen baru kpaanu,
ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka Mɛgido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori
ka yen baru kpaanu.
Wuu si sɔɔra Yosɛfu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Asɛɛn bibun bweseru

30 Be ba sãa Asɛɛn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben
sesu Seraki. 31 Be ba sãa Berian bibu, bera Hebɛɛ ka Maakiɛli. Maakiɛli wiya
u wuu ge ba mɔ̀ Biisafiti swĩi. 32 Hebɛɛwa u Yafilɛti mara ka Someɛ ka Hotamu
ka sere ben sesu Sua. 33 Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere
Asifati. Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera mi. 34 Be ba sãa Samɛɛn bibu, bera Aki
ka Roga ka Huba ka sere Aramu. 35 Be ba sãa win wɔnɔ Helɛmun bibu, bera
Sofaki ka Yimina ka Selɛsi ka sere Amali. 36 Be ba sãa Sofakin bibu, bera Sua ka
Haanɛfɛɛ ka Suali ka Beri ka Yimura, 37 ka Beseri ka Hədu ka Samma ka Silisa
ka Yitirani ka sere Beera. 38 Be ba sãa Yetɛɛn bibu, bera Yɛfunɛ ka Pisipa ka
sere Ara.
39 Be ba sãa Ulan bibu, bera Ara ka Haniɛli ka sere Risia.
40 Be ba sãa Asɛɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sãawa wirugii
win beraɔ. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sãawa
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

8

Bɛnyamɛɛn bwese kɛragii

be ba wãa Yerusalɛmuɔ

1 Bibu nɔɔbuwa Bɛnyamɛɛ u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ, Bela ka Asibɛli
2 ka Ara ka Nɔka ka sere Rafa. 3 Be ba sãa Belan bibu, bera Adari ka Gera
ka Abihudu 4 ka Abisua ka Naama ka Akoasi 5 ka Gera ka Sefufani ka sere
Huramu.
6 Ehudun bii be ba sãa wirugibu Gebagibun suunu sɔɔ, ma ba ka bu da
Manahatiɔ, 7 bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya
u Usa ka Ahihudu mara.
8 Saaraimu u win kurəbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa
u bibu gabu mara Məabuban temɔ. 9 Bii be u ka win kurɔ Hodɛsi mara, bera
Yobabu ka Sibiya ka Mɛsa ka Malikamu, 10 ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be
kpuro ba sãawa yɛnu yɛ̃robu. 11 Be u ka win kurɔ Husimu mara, bera Abitubu
ka Ɛlipali. 12 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Ebɛɛ ka Miseamu ka sere Semɛɛ wi u
wuu ge ba mɔ̀ Onɔɔ bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.
13 Beria ka Sema be ba sãa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔɔ, bera ba
Gatigibu gira. 14-16 Be ba sãa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremɔti
ka Sebadia ka Aradi ka Edɛɛ ka Mikaɛli ka Yisifa ka sere Yoasi.
17-18 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Sebadia ka Mɛsulamu ka Hisiki ka Hebɛɛ
ka Yisimɛrai ka Yisilia ka sere Yobabu.

19-21 Be ba sãa Simɛin bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Ɛlienai, ka
Silitai ka Eliɛli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.
22-25 Be ba sãa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebɛɛ ka Eliɛli ka Abudoni ka
Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penuɛli.
26-27 Be ba sãa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka
Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.
28 Be ba sãa wirugibu nge mɛ ba ka swĩinɛ, bera mi. Ba wãawa Yerusalɛmuɔ.
29 Wi u Gabaoni swĩi, u wãa Gabaoni mi. Win kurɔn yĩsira Maaka. 30 Win bii
gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nadabu, 31 ka
Gedori ka Akiyo ka Sekɛɛ, 32 ka sere Mikoloti, Simɛan tundo. Ben tii ba wãawa
Yerusalɛmuɔ, ben mɛro bisibun bɔkuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 9:39-44)

33 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka
Maakisua ka Abinadabu ka sere Ɛsibaali. 34 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara.
Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara. 35 Be ba sãa Miseen bibu, bera Pitoni ka
Mɛlɛki ka Tarea ka sere Akasi. 36 Akasiwa u Yehoyada mara. Ma Yehoyada u
Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. 37 Ma Mɔsa
u Binɛa mara. Ma Binɛa u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa
u Asɛli mara. 38 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Bera Asirikamu ka Bokuru ka
Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Beni kpurowa ba sãa Asɛlin
bibu. 39 Asɛli wi, u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ Esɛki. Bibu itawa Esɛki wi, u mara.
Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifelɛti. 40 Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba ka tɛn
towobu. Ben bibu ka ben debuminu dabi. Ba tura nge tɔmbu wunaa weeru
ka wɔkuru (150).
Be kpuro ba sãawa Bɛnyamɛɛn bibun bweseru.

9

1 Ba Isireliba kpuron yĩsa yorua ben gari garin tireru sɔɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ,
bwese kɛra ka bwese kɛra.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru mwa ba ka da Babiloniɔ kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
2 Be ba gbia ba sina ben tem wusu sɔɔ, bera Iisireliba ka yãku kowobu ka Lefiba
ka sere Nɛtiniba.
3 Be ba na ba sina Yerusalɛmuɔ, bera Yudan bweseru ka Bɛnyamɛɛn bwe-
seru ka Efaraimugiru ka Manasegiru.
4 Ka sere Utai wi u wãa Yudan bwese kɛra sɔɔ. U sãawa Amihudun bii.
Amihudu wi, u sãawa Omirin bii, Imirin debubu, Banin sikadobu, Perɛsin
bwese kɛra sɔɔ. 5 Silonigibun bwese kɛra sɔɔra Asaya u wãa ka win bibu. Asaya
wiya u sãa win bii gbiikoo. 6 Serakin bwese kɛra sɔɔra Yewɛli ka wigibu ba wãa.
Ben geera sãawa nata ka wɛnɛ ka wɔkuru (690).
7 Be ba wãa Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, bera Salu, Mɛsulamun bii,
Hodafian debubu, Asenuan sikadobu, 8 ka Yibinɛa, Yoramun bii, ka Ela, Usin
bii, Mikirin debubu ka Mɛsulamu, Sefatian bii, Rewɛlin debubu, Yibinian
sikadobu, ka sere ben tɔmbu gabu. 9 Tɔn be kpurowa ba sãa wirugibu ben
yɛnusɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ. Ben geera sãawa nɛnɛ ka wunɔbu ka weeraakuru
ka nɔɔba tia (956).
10 Be ba sãa yãku kowobu, bera Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini, 11 ka Asaria.
Win sikadobara Hilikiya ka Mɛsulamu ka Sadɔku ka Mɛrayɔtu ka sere Akitubu
wi u sãa Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii. 12 Adaya u maa sãa yãku kowo.
Win sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka Maakiya ka Masai ka Adiɛli ka Yasisia

ka Mɛsulamu ka Mɛsilemiti ka Imɛri. 13 Be ka begii be ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ, ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu ka wata (1.760). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Bera ba ra sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

14 Semaya u sãawa Lefi. Win sikadoba wee, nge mɛ ba ka swĩinɛ. Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere Hasabia, Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ. 15 Be ba maa sãa Lefiba, bera Bakibakaa ka Herɛsi ka Galali ka Matania. Matania win sikadobara Misee ka Sikiri ka Asafu. 16 Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win sikadobara Semaya ka Galali ka Yedutum. Berekia, Asan bii, Ɛlikanan debubu wi u wãa Nɛtofagibun temɔ, u maa sãawa Lefi.

17 Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu, bera Salumu ka Akubu ka Talumɔɔ, ka Ahimani ka begibu. Salumuwa u sãa ben wirugii. 18 Wiya u ra n wãa sina bokon kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia sere ka gisɔ. Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu Lefin bweseru sɔɔ, bera mi. 19 Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun kɔnnɔ kɔ̃su. Ben sikadobara ba ra raa sɔmbu te ko. 20 Finɛɛsi, Eleasaan biiwa u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. 21 Sakari, Mɛselemian biiwa u ra kuu bekurugii ten kɔnnɔ kɔ̃su.

22 Be kpuron geera sãawa mi goobu ka wɔkura yiru (212). Bera ba ra kɔnnɔsu kɔ̃su. Ben yĩsa ba maa doke tireru sɔɔ ka ben wusu. Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔ Samuɛliwa ba bu sɔmbu te nɔmu sɔndia. 23 Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yee ten kɔnnɔ si kɔ̃su.

24 Be ba sãa yerun kɔnnɔ si kɔ̃su mi, ba ra n wãawa bera ka bera, sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ, ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geua ka yen nɔm dwarɔ. 25 Begibu gabu ba ra nɛ ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusuma tia. 26 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wirugibu nnɛ be, ba sãawa Lefiba. Ba ra n wãawa ben sɔmburu sɔɔ baadomma. Bera ba ra maa sãa yerun dii sɔsu ka sãa yee ten arumani kɔ̃su. 27 Ba ra kpunɛwa bu ka sãa yee te sikerena. Yam mù n sãra, kpa bu ten kɔnnɔsu wukia.

28 Kɔnnɔ kɔ̃so ben gaba ba ra yãkurun dendi yãnu kɔ̃su. Ba ra nu gariwa bà n nu yaramɔ. Kpa bu maa nu gari bà n nu duusiamɔ. 29 Ben gaba ba ra maa sãa yerun dendi yãa ni nu tie kɔ̃su ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke ka maa turare nubu durorugia. 30 Yãku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye ko.

31 Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru sɔɔ, wiya u ra kiranu wɔ̃. 32 Wigibu gabu Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baateren pɛ̃ɛ ko, ye ba ra Yinni Gusunɔ yiiye.

33 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n wãawa sãa yerun dinu ganu sɔɔ. Ba ku ra maa sɔma gaa ko, yèn sɔ̃ ba ra n sɔmburu mɔ̀ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.

34 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu nge mɛ ba ka swĩinɛ. Be, ba wãawa Yerusalɛmuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 8:29-38)

35 Yeyɛli wi u Gabaoni swĩi, u wãawa Gabaonia. Win kurɔn yĩsira Maaka. 36 Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nɛri ka Nadabu, 37 ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti. 38 Mikoloti wiya u Simɛamu mara. Be kpuro ba wãawa Yerusalɛmuɔ begibun bɔkuɔ.

39 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Ɛsibaali. 40 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara. Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara. 41 Miseen biba Pitoni ka Mɛlɛki ka sere Tarea. 42 Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere

Simiri. Simiriwa u Məsa mara. Ma Məsa u maa Bineа mara. 43 Bineawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Asɛli mara. 44 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Ben yĩsa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sãa Asɛlin bibu, bera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

Səəlu ka win bibun gəə
(I maa mɛɛrio Samuɛli I, 31:1-13)

10

1 Filisitiba ba Isireliba tabu wəri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurə. 2 Ba maa Səəlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go. 3 Sannə ge, ga Səəlu swĩɛ. Tɛn towobu ba nùn sɛ̃ɛnu twee ba mɛɛra kua gem gem. 4 Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win takobi womə u nùn ye səku kpa bango sarirugii be, bu ku raa nùn səku bu yaa kasiki.

Adama durə wi, u yina u ko mɛ, domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma Səəlu u takobi ye mwa u ka tii səka u kibarisi u taare. 5 Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii səka nge mɛ Səəlu u kua. Ma ba gu yam tem mi.

6 Nge mɛya Səəlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu. 7 Ye Isireli be ba wãa Yisirɛɛlin wəwaə ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Səəlu ka win bii tən durəbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.

8 Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goo nin yãnu potirimə. Yera ba Səəlu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurə. 9 Ma ba Səəlun wiru bura ba win tabu yãnu kpuro potira. Yera ba səməbu gəra bu yen labaari kpara ben bũu diaə ka ben təmbun mi, ben tem sɔɔ kpuro. 10 Yera ba win tabu yãnu sua ba doke ben bũu dirə. Ma ba win wiru sua ba bwɛ̃ ben bũu wi ba mɔ̀ Dagonin dirə.

11 Sanam mɛ Yabɛsi ye ya wãa Galadin temə, yen təmbu ba nua ye Filisitiba ba Səəlu kua, 12 yera be ba sãa tabu durə wərugəba ba seewa ba Səəlu ka win bibun goo ni sua ba ka da Yabɛsiə. Ma ba ben kukunu sikua dãru garun nuurə Yabɛsi mi. Ma ba nɔə bɔkua sɔ̃ə nɔɔba yiru.

13 Səəlu u guwa yèn sɔ̃ u Yinni Gusunə tənu kam kom kua, u ǹ win woodaba mɛm nɔɔwɛ. U bikiaru dawa be ba ra gəribu sokun mi. 14 U ǹ Yinni Gusunə bikie. Ma Yinni Gusunə u dera u gu. Ma u win bandu sua u Isain bii, Dafidi wɛ̃.

Dafidi u kua Isireliban sunə
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:1-3)

11

1 Isireliba kpuro ba mɛnna ba na Dafidin mi Heboroniə. Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ, sa sãawa yɛm tem. 2 Baa yellun di, saa ye Səəlu u sãa bɛsɛn sunə, wuna a ra sun mɛnnɛ a sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa sun wurama. Gusunə wunɛn Yinni u maa nun sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna kaa ko bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win təmbu kpara.

3 Yera Isireliban guro gurobu kpuro ba na Dafidi sina bokon mi Heboroniə. Ma u ka bu arukawani bɔkua Yinni Gusunən wuswaaə Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirə, ba nùn kua be, Isireliban sunə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua saa Samuɛlin nɔən di.

Dafidi u Yerusalɛmu wəri

u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:6-10)

4 Sɔ̃ɔ teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro ba Yerusalɛmu wɔri. Yerusalɛmu yera
ba maa sokumɔ Yebusi. Miya Yebusiba ba wãa. 5 Yera ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba bɛɛ,
n ǹ koorɔ u duuma wuu ge sɔɔ.

Adama Dafidi u bu wɔri u ben wuu gbãraruguu ge mwa. N deema gera ba
maa sokumɔ Siɔni. Yen biru ba gu soka Dafidin wuu. 6 N deema Dafidi u raa
win tabu kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u gbia u Yebusiba wɔri u kamia, yɛ̃rowa
u koo ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu, Seruyan bii u gbia u bu wɔri u
kamia. Ma u kua wirugii.

7 Dafidi u da u sina wuu gbãraruguu gen mi. Yen sɔ̃na ba gu soka Dafidin
wuu. 8 Ma u bani kua u ka gu sikerena. U banawa saa Milon di u ka sikerena.
Ma Yoabu u maa gen mi n tie sɔnwa.

9 Ma Dafidin dam mu sosimɔ. Domi Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka wi.

Dafidin tabu kowobu
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 23:8-39)

10 Wee be ba sãa Dafidin tabu kowobun wirugibu. Be ka Isireliba kpurowa
ba nùn kua sina boko nge mɛ Yinni Gusunɔ u geruа win tɔmbun sɔ̃. Ba nùn
mɛm nɔɔwaWa mam mam win bandun waati ye kpuro sɔɔ.

11 Yasobeamu, Hakumɔnin bii u sãa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya
u tɔmbu goobа wunɔbu (300) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.

12 Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sãawa tabu kowobu ita yen turo.
13 U wãa ka Dafidi Pasi Damimuɔ, sanam mɛ Filisitiba ba mɛnna bu ka bu tabu
wɔri. Ma Isireliba ba duki Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wãa
mi, tè sɔɔ ba ɔɔsu duura. 14 Yera Eleasaa ka win tɔmbu ba yɔ̃ra gbee ten suunu
sɔɔ ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go. Yinni Gusunɔ u bu
nasara baka wɛ̃ dɔma te.

15 Sɔ̃ɔ teeru Dafidin tabu sinambu tɛna ye sɔɔ, ben ita ba da ba nùn deema
Adulamun kpee wɔruɔ, sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na
ta ten sansani gira Refaban wɔwaɔ. 16 Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ,
ma Filisitiban sansani ya maa gire Bɛtelehɛmuɔ. 17 Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun
bɛkɛ kua u nɛɛ, wara u koo ka man Bɛtelehɛmun gbãra kɔnnɔn dɔkɔn nim
naawa n nɔ.

18 Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka dam ba
Dafidi nim mɛ takama ba ka na. Adama u ǹ mu nɔra. U ka mu yãkuru kuawa,
u Yinni Gusunɔ yaria. 19 U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ
nɔra. Domi mɛn sɔ̃na tɔn beni ba ben wãaru kari bɔrie. Nim mɛ, mu sãawa
nge ben yɛm mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.

20 Abisai, Yoabun wɔnɔwa u sãa tabu sinambu tɛna yen wirugii. Tɔmbu
goobа wunɔbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara wigibun suunu
sɔɔ. 21 Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama u ǹ tabu durɔbu ita be tura.

22 Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yĩsiru
yara nasara dabi te u wan sɔ̃. Wiya u Mɔabuban tɔmbu yiru gabu go, be ba sɛ̃
nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u
go puran saa sɔɔ. 23 Ma u Egibitin tabu durɔ damgii goo go. Win gunum mu
sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma u yaasa nɛni. Yen buru ta sãawa nge weson dɛka
ye u ra beku yasa tɛ̃ke. Saa yè sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u nɛni. Ye u tura mi,
ma u durɔ win yaasa ye u nɛni mi wɔra u ka nùn sɔka u go. 24 Yeniba kpurowa
Bɛnaya Yehoyadan bii u kua. Ma u yĩsiru yara tabu kowobu tɛna ye sɔɔ. 25 U

bɛɛrɛ baka wa Dafidin tabu durəbu tɛna ye səə. Adama ya ǹ tabu durə gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win tiin kõsobun wirugii.

26 Dafidin tabu kowo ben gabun yĩsa wee, Asaɛli, Yoabun wənə, ka Ɛlikanani,
Dodon bii, Bɛtelehɛmugii, 27 ka Samətì, Harorigii, ka Helɛsi, Palonigii, 28 ka
Ira, Ikɛsin bii, Tekoagii, ka Abiesɛɛ, Anatətugii, 29 ka Sibekai, Husagii, ka
Ilai, Akoasigii, 30 ka Maharai, Nɛtofagii, ka Helɛdi, Baanan bii, wi u maa sãa
Nɛtofagii, 31 ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya wãa Bɛnyamɛɛn temə, ka Bɛnaya,
Piratonigii, 32 ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abiɛli, Arabagii, 33 ka Asimafɛti,
Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii, 34 ka Bɛnɛ Hasɛmu, Gisonigii, ka Yonatam,
Sagen bii, Hararigii, 35 ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii,
36 ka Hefɛɛ, Mɛkeragii, ka Akiya, Palonigii, 37 ka Hɛsiro, Kaamɛligii, ka Naarai,
Ɛsibain bii, 38 ka Yoɛli, Natanin məə, ka Mibisaa, Hagirin bii, 39 ka Selɛki,
Amənigii, ka Nakarai, Berətugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yãnu sɔbe,
40 ka Ira, ka Garɛbu be ba sãa Yetɛɛba, 41 ka Uri, Hɛti, ka Sabadi, Alaigii, 42 ka
Adina, Sisan bii, Rubɛnin bwese kɛran wirugii turo, wi u tabu kowobu tɛna
mə, 43 ka Hanani, Maakan bii, ka Yosafati, Mitinigii, 44 ka Osiasi, Asitarətugii,
ka Sama, ka Yeyɛli be ba sãa Hotamun bibu, Aroɛɛgibu, 45 ka Yediɛli, Simurin
bii, ka win wənə Yoka, Tisigii, 46 ka Eliɛli, Makafimugii, ka Yeribai, ka Yosafia,
Elinamun bibu, ka Yitima, Məabu, 47 ka Eliɛli, ka Obɛdi, ka Yasiɛli, Sobagii.

12

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nəə tia kua Səəlun waati

1 Sanam mɛ Dafidi u kpikiru sua u da Sikilagiə u ka Səəlu Kisin bii tonda,
yera gaba seewa ba da win mi. Ba sãawa tabu durə wərugəba be ba səəru sãa
bu ka nùn tabu somi. 2 Ma ba tɛnnu ka kpurantɛɛnu nɛni. Ba maa ye kpuron
tobu yɛ̃wa nəm geu ka nəm dwaru.

Be ba sãa Bɛnyamɛɛba, Səəlun bwese kɛra səə, 3 bera tabu sunə Akiesɛɛ ka
Yoasi be ba sãa Sema, Gibeagiin bibu, ka Yesiɛli, ka Pelɛti be ba sãa Asimafɛtin
bibu, ka Beraka ka Yehu be ba sãa Anatətugibu, 4 ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u
sãa tabu sinambu tɛna yen wirugii turo, 5 ka Yeremi ka Yasiɛli, ka Yokanani ka
Yosabadi, Gederagii, 6 ka Elusai ka Yerimətì ka Bealia ka Semaria ka Sefatia,
Harəfugii, 7 ka Ɛlikana ka Yisiya ka Asarɛli, ka Yoesɛɛ ka Yasobeamu, be ba
sãa Koren bwese kɛragibu, 8 ka Yoela ka Sebadia be ba sãa Yerohamun bibu,
Gedorigibu.

9 Gadiba səə, tabu durə wərugəba ba na Dafidin mi kpee wəru gen mi,
gbaburə. Ba sãawa be ba tabu tobu yɛ̃. Ma ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. Ba dam
məwa nge gbee sinansu. Ma ba sãu nge nɛm ni nu wãa guunu wəllə. 10-14 Ba
sãawa tənu wəkura tia. Bera tabu sunə Esɛɛ ka Abudiasi ka Eliabu ka Misimana
ka Yeremi ka Atai ka Eliɛli ka Yokanani ka Ɛlisabadi ka Yeremi ka Makibanai.
15 Be ba sãa Gadigibu ba ka sãa tabu sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be səə,
wiya u koo təmbu wunəbu (100) tabu wəri. Wi u maa bo, kpa u təmbu nərəbu
(1.000) tabu wəri. 16 Bera ba Yuudɛni təbura wõən suru gbiikoo səə, sanam mɛ
ya nim yiba sere bõəwə. Bera ba maa tən be ba wãa wəwi səə gira yen sõə yari
yeru gia ka yen sõə duu yeru gia.

17 Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ben tii ba maa na Dafidin mi kpee wəru mi.
18 Dafidi u bu sennə da, ma u bu sõəwa u nɛɛ, ì n ween na nɛn mi ka bwisiku
geenu, i ka man somi, kon ka bɛɛ nəə tia ko. Adama ì n ween na i ka man samba

ko, kpa nɛn yibɛrɛba bu ka man go sanam mɛ na ɲ taarɛ gaa kue, Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u ye waawo, kpa u sun siria.

19 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u dua Amasai, tabu sinambu tɛna yen turo sɔɔ, ma u gerua u nɛɛ,
wuna sa ka yɔ̃ra,
wunɛ Dafidi, Isain bii.
Wunɛ ka be ba nun somimɔn bwɛ̃ra yu kpunɔ.
Domi Gusunɔ wunɛn Yinni u nun faaba kua.

Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu. Ma u dera ba dua win tabu sinambun wuuru sɔɔ.

20 Manasen bwese kɛran tɔmbu ba Dafidi swĩi sanam mɛ wi ka Filisitiba ba dɔɔ bu ka Sɔɔlu tabu ko. Adama ba ɲ Filisiti be somi. Domi ye Filisiti ben wirugibu ba wesiana, ba Dafidi girawa ba nɛɛ, u ko n wãawa Sɔɔlu win yinnin biruɔ kpa u ra bu wiru bɔɔri. 21 Manasen bwese kɛragii be ba Dafidi swĩima sanam mɛ u gɔsirama Sikilagiɔ, bera Adina ka Yosabadi ka Yediɛli ka Mikaɛli ka Yosabadi goo ka Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sãawa Manasen bwese kɛran tabu kowo wuunun wirugibu. 22 Bera ba Dafidi somi domi be kpuro ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba ka maa tabu sinambu. 23 Tɔ̃ɔ baatere, tɔmbu ba ra n naamɔwa Dafidin mi bu ka nùn somi sere win tabu kowobu ba dabia ba dam kua nge Gusunɔn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isiriliba kpuron sunɔ

24 Tabu kowo be ba na Dafidin mi Heboroniɔ bu ka nùn Sɔɔlun bandu wesia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua, ben geeru wee.

25 Yudan bwese kɛra sɔɔ, tabu kowo be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni, ba sãawa tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nɛnɛ (6.800). 26 Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa tabu durɔ wɔrugɔba ben geera sãawa nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka wunɔbu (7.100). 27 Lefiban bwese kɛra sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ ka nata (4.600) ba wãa, 28 ka Yehoyada, Aronin yɛnun wirugii ka win tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata ka wunɔbu (3.700), 29 ka Sadɔku, aluwaasi kpɛmbu wi u sãa tabu durɔ wɔrugɔ ka wirugibu yɛnda yiru be ba sãa win tundon yɛnugibu. 30 Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa Sɔɔlun mɛro bisibu, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) domi ben dabira ba ka Sɔɔlu yɔ̃ra n ka saa ye girari. 31 Efaraimun bwese kɛra sɔɔ ba sãawa nɔrɔbun suba yɛndu ka nɛnɛ (20.800). Ba bu gara yɛnu ka yɛnu. Ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba yĩsiru yara. 32 Manasen bwese kɛran sukumgibu ba sãawa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben yĩsa bu ka da bu Dafidi ko sunɔ. 33 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tabu sinambu goobu (200) ka sere maa ben tɔn be ba kpare. Isakarin bwese kɛragii be, ba ben waatin asansi yɛ̃ bu ka tubu ye Isiriliba ba koo ko. 34 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru (50.000) be ba tabu yɛ̃, ba maa tabu yãa bwese bweseka nɛni, ba sɔɔru kpeere bu ka tabu ko ka gɔ̃ru tia. 35 Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa tabu sinambu nɔrɔbu (1.000) ka sere maa tabu kowobu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba yiru (37.000) be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. 36 Danun bwese kɛra sɔɔ, be ba tabun sɔɔru kpeere, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka ita ka tɔnu nata (28.600). 37 Asɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba tabu yɛ̃ ma ba sɔɔru sãa bu ka tabu ko, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru (40.000). 38 Be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia, Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000). Ba maa tabu yãa bwese bweseka mɔ.

39 Tən be ba tabun səəru sãa mi, be kpurowa ba na Heboroniə ka gəru tia, kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron sunə. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nəə tia kua. 40 Ma ba kua sõə ita Dafidin mi, ba dimə ba nərumə. Domi begibu ba dĩanun səəru kua ben sõ. 41 Yen biru be ba wãa ben bəkuə n ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka sere Nɛfitaliba, ba ra ben kɛtɛkunu ka ben yooyoosu ka ben birakəsu ka sere maa ben kɛtɛba dĩanu səbimɛwa bu ka na, ka maa som ka figi gbebi, ka resɛm gbebi, ka tam ka gum, ka kɛtɛba ka yãanu dabi dabinu, domi be kpuro ba wãa nuku dobu səə.

Dafidi u Yinni Gusunən

woodan kpakororu yi

Obɛdi Edəmun yɛnuə
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:1-11)

13

1 Sõə teeru Dafidi u tabu kowobu nərəm nərəm ka wunəm wunəm wirugibu mɛnna ka sere maa wirugii be ba tie. 2 Ma u be kpuro sõəwa u nɛɛ, yeni yà n ween na Gusunə bɛsɛn Yinnin min di, ma ya bɛɛ wɛ̃re, i de su səməbu gəri bɛsɛgibun mi Isirelin tem kpuro səə, yãku kowobu ka Lefiban mi be ba wãa wuu marosə ka kpara yenə kpa bu mɛnnama. 3 Kpa su ka Gusunə bɛsɛn Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa ǹ ten gari kue Səəlun waati səə.

4 Ma tən be kpuro ba wura bu ko mɛ. Domi gari yi, yi ka bu naawa. 5 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna saa Sikorin di ye ya wãa Egibitiə sere ka Hamatin duu yerə kpa bu da bu Yinni Gusunən woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di. 6 Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalaə ye ba maa mə̀ Kiriati Yarimu, Yudan temə, bu ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te tama, tèn wuswaaə ba ra Yinni Gusunən yĩsiru soku, wi u ra n sõ ten wəllə wəllun kõsobun suunu səə. 7 Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa səə ba ka doona Aminadabun yɛnun di. Usa ka Akiyowa ba naa kɛkɛ ye kpare. 8 Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba mərəkunu soomə ka gõəgenu, ka bara kpãnu, ka sɛkɛtirɛnu, ka yankokonu. Ma ba womusu mə̀ ba yaamə ka ben dam kpuro ba ka Gusunə sãamə. 9 Saa yè səə ba tura Kidonin doo soo yerə, yera kpakoro te, ta wərumaa dəə, ma Usa u nəma dɛmia u tu gaba. 10 Mii mii, Yinni Gusunə u ka nùn məru kua. Ma u dera u wəruma kpakoro ten bəkuə u gu, yèn sõ u tu baba.

11 Dafidi u məru kua too yèn sõ Yinni Gusunə u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yĩsiru kã Perɛsi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yĩsi tera ba ka mu sokumə sere ka gisən gisə. 12 Ma Dafidi u Yinni Gusunə nasia dəma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amənа u koo ko u ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te turi win yɛnuə.

13 U ǹ dere bu gina ka tu da win yɛnuə Yerusalɛmuə. U dera ba ka tu dawa Obɛdi Edəmu Gatigiin yɛnuə. 14 Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunə u durə wi ka win yɛnugibu ka maa ye u mə kpuro domaru kua.

Dafidi u wãa Yerusalɛmuə
(I maa mɛɛrio 3:5-9; Samuɛli II, 5:11-16)

14

1 Sõə teeru, Hiramu, Tirin sunə u Dafidi səməbu gəria ka dãa gea ye ba sokumə sɛduru ka dãa dãkobu ka be ba ra kpenu dãku, kpa bu nùn sina kpaaru

bania. 2 Dafidi u tuba ma Gusunəwa u win bandun dam siremə. Wiya u maa ban te wolle suamə win təmbu Isireliban sõ.
3 Yen biru Dafidi u maa kurəbu gabu sua Yerusalɛmuə. Ma ba nùn bii tən durəbu ka tən kurəbu marua. 4 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔɔ 5 ka Yibaa ka Elisua ka Elifelɛti 6 ka Nəga ka Nɛfɛgi ka Yafia 7 ka Elisama ka Beliada ka sere Elifelɛti goo.

Dafidi u Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:17-25)

8 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirə u kua Isireliba kpuron sunə, yera be kpuro ba seewa ba nùn wərim wee. Ye u nua mɛ, yera u sara u da u ka bu yinna. 9 Saa ye sɔɔra Filisiti be, ba tunuma ba tɛria Refan wəwaə. 10 Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wəri? Kaa man bu nəmu bɛria?
Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nəmu bɛria.
11 Ma ba seewa ba da Baali Perasimuə. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunə u nɛn yibɛrɛban wuuru gĩa nge mɛ nim tora ya ra guna gĩɛ.
Yen sõna ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu. 12 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi u win təmbu sõəwa bu nu guro bu dõə mɛni.
13 Amɛn biru, Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wəwa mi. 14 Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n maa doo n bu wəri? Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, oo. Adama a ku da səru sərum mɛ. A besiro kpa a da a n wãa dãa ye ba mɔ miren sõəwə. 15 Sanam mɛ a naa damu damusu gasu nɔɔmə dãa wəllə, a yarima. Domi nɛ, Yinni Gusunəwa na nun gbiiye n ka ben sansani ye wəri.
16 Ma Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunə u nùn sõəwa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin di n ka da Gesɛɛə. 17 Ma Dafidi u yĩsiru yara tem baama kpuro sɔɔ. Ma Yinni Gusunə u nùn dam wɛ̃ bwesenu kpuro sɔɔ.

15

Dafidi u Yinni Gusunən
woodan kpakororu wãa yeru
səəru kua

1 Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalɛmuə. U maa Yinni Gusunən woodan kpakororu wãa yeru kua mi. 2 Ma u nɛɛ, Lefiba tənawa n weenɛ bu tu sabe. Domi bera Yinni Gusunə u gəsa bu ka tu sabe, kpa bu maa ten səmburu ko saa kpuro sɔɔ.
3 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna Yerusalɛmuə bu ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te da ten ayerə mi u sɔɔru kua ten sõ. 4 U maa yãku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba mɛnna. 5 Kehatin bweseru sɔɔ, Uriɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tənu wunaa teeru (120). 6 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Asayawa u sãa wirugii, ka wigibu təmbu goobu ka yɛndu (220). 7 Gɛɛsənin bwese kɛra sɔɔ, Yoɛliwa u sãa wirugii ka wigibu təmbu wunaa teeru ka wəkuru (130). 8 Elisafanin bwese kɛra sɔɔ, Semayawa u sãa wirugii ka wigibu tənu goobu (200). 9 Heboronin bwese kɛra sɔɔ, Eliɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tənu wɛnɛ (80). 10 Usiɛlin bwese kɛra sɔɔ, Aminadabuwa u sãa wirugii ka wigibu tənu wunəbu ka wəkura yiru (112). 11 Ma Dafidi u yãku kowobu Sadəku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Uriɛli ka Asaya ka Yoɛli ka Semaya ka Eliɛli ka sere Aminadabu. 12 Ma u bu sõəwa u nɛɛ, bɛɛya i sãa wirugibu Isireliban bwese

kɛri sɔɔ. Yen sɔ̃, i tii dɛɛrasio bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu, kpa i da i ka Gusunə bɛsɛ Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wãa yeru kua sɔɔ. 13 Yellu, Gusunə bɛsɛn Yinni u sun sɛɛyasia ka gɔɔ yèn sɔ̃ i ǹ daa wãa mi, ma sa ǹ win wooda mɛm nɔɔwɛ.

14 Yera yãku kowo be, ka Lefi be, ba tii dɛɛrasia bu wa bu ka Gusunə be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama. 15 Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sɔndi ka ten dãa pɔɔsi yi ba ra ka tu sue nge mɛ Yinni Gusunə u raa yiire bu ko saa Məwisin nɔɔn di. 16 Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be sɔ̃əwa u nɛɛ, bu begibu sɔɔru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka mərəkunu ka sɛkɛtirɛnu soomə ka dam bu ka nuku dobu sɔ̃əsi. 17 Be Lefiba ba sɔɔru koosia, bera Hemani, Yoɛlin bii ka win sɔm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Mɛrarin bwese kɛragii. 18 Be ba maa swĩi, bera Sakari ka Bɛni ka Yaasiɛli ka Semiramətu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Bɛnaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edəmu ka sere Yeyɛli. N deema beni kpuro ba sãawa kənnə kɔ̃sobu. 19 Wom kowo be ba sɛkɛtirɛnu soomə ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani. 20 Be ba maa guunu soomə ni nu gɔ̃ru yãka mə, bera Sakari ka Asiɛli ka Semiramətu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Bɛnaya. 21 Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edəmu ka Yeyɛli ka sere Asasia, bera ba mərəku sɛrum nɔɔba itaginu soomə ba ka womusu swĩi. 22 Lefi be sɔɔ, Kenaniawa u sãa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu koosiamə domi u yɛ̃ru mə. 23 Be ba ra Yinni Gusunən woodan kpakoro te sɔbe, bera Berekia ka Ɛlikana 24 ka Obɛdi Edəmu ka Yehia. Yãku kowo be ba ra kɔbi so Yinni Gusunən woodan kpakoro ten wuswaaɔ, bera Sebania ka Yosafati ka Nɛtanɛɛli ka Amasai ka Sakari ka Bɛnaya ka sere Ɛliesɛɛ.

Yinni Gusunən

woodan kpakororu

ta tura Yerusalɛmuə
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:12-19)

25 Dafidi ka Isireliban guro gurobu ka tabu kowobu nərəm nərəm wirugibu ba swaa wəri ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te wee Obɛdi Edəmun yɛnun di ka nuku dobu. 26 Yinni Gusunə u wãa ka Lefi be ba win woodan kpakoro te sɔəwa. Ma ba kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru go ba ka yãkuru kua. 27 Dafidi ka Lefi be ba woodan kpakoro te sɔəwa ka wom kowobu, ka sere Kenania wi u wom kowo be kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Yen biru, Dafidi u maa yãku kowon yabe tarakpe doke. 28 Isireliba kpuro ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te na Yerusalɛmuə. Ba kuuki mə nuku dobun sɔ̃, ma ba kəbi ka sɛkɛtirɛnu ka guunu ka mərəkunu soomə.

29 Ye ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te duə Dafidin wuuə, yera Mikali Sɔəlun bii tən kurə u mɛɛrima saa fɛnɛntin di. Ye u wa sina boko Dafidi u yɔ̃əkumə u yaamə, yera u nùn gɛma.

16

1 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerə kuu bekurugiru sɔə te Dafidi u kua ten sɔ̃. Yen biruwa u Yinni Gusunə yãku dɔ̃ə mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua. 2 Ye Dafidi u yãku ni kua u kpa, yera u win təmbu Isireliba domaru kua ka Yinni Gusunən yĩsiru. 3 Ma u be kpuro dĩanu bənu kua, tən kurəbu ka tən durəbu. U baawure pɛ̃ɛ ka yaa wɔ̃ərə wɛ̃ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbeba.

Lefiba ba Yinni Gusunɔ

siaramə ka womusu
(I maa mɛɛrio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

4 Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma wɛ̃ woodan kpakoro ten sɔ̃, kpa bu ka
Gusunɔ be Isireliban Yinni sã. Kpa bu nùn siara, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
5 Asafuwa u sãa ben wirugii. Ma Sakari u sãa win yiruse. Ma Yeyɛli ka
Semiramətu ka Yehiɛli ka Matitia ka Eliabu ka Bɛnaya ka Obɛdi Edɔmu ka
sere Yeyɛli ba guunu ka mərɔkunu soomɔ. Ma Asafu u maa sɛkɛtirɛnu soomɔ.
6 Ma yãku kowo beni, Bɛnaya ka Yasiɛli ba kɔbi soomɔ tãa tãa Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro ten wuswaaɔ. 7 Tɔ̃ɔ tera Dafidi u dera Asafu ka wigibu ba
Yinni Gusunɔ tɔmam torua. Ba nɛɛ,
8 i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nùn sã,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u kua.
9 I nùn tɔmɔ.
I nùn siaro ka womusu,
kpa i win sɔm maamaakiginun gari kpara.
10 I yɛ̃ɛrio win yĩsi dɛɛrarun sɔ̃,
kpa i nuku dobu ko
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga nùn kasu.
11 I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin mi,
kpa i nùn kasu baadomma.
12-13 Bɛɛ Isirelibɑ, Yakɔbu Gusunɔn sɔm kowon bweseru,
bɛɛ be u gɔsa,
i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua
ka gari yi u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
14 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wiya u koo handunia kpuro siri.
15-16 I arukawani ye yaayo baadomma
ye u ka Aburahamu bɔkua
ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.
17 U ka ye Isirelibɑ, Yakɔbun bweseru bɔkuawa
ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.
18 U nɛɛ, u koo bu Kananin tem wɛ̃
bu tubi di.
19 N deema sanam mɛ,
Isirelibɑ ba ǹ dabi,
ma ba sãa sɔbu tem mɛ sɔɔ.
20 Ba ra n daamɔwa bwese tukunun mi
ka wuu tukusɔ.
21 Adama u ǹ dere goo u bu dam dɔre.
U maa sinambu sɛɛyasia ben sɔ̃.
22 U nɛɛ, i ku nɛn tɔn be na gɔsa baba.
I ku maa nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
23 Yen sɔ̃, bɛɛ handuniagibu,
i Yinni Gusunɔ tɔmɔ.
I win faaban gari kparo tɔ̃ɔ baatere.
24 I win yiikon girima ka win sɔm maamaakiginu kparo
bwesenun suunu sɔɔ.
25 Domi Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya n weenɛ bu siara.
U bũnu kpuro nanum kere.
26 Bwese tukunun bũnu nu sãawa kam dirum.

Adama Yinni Gusunɔwa u wɔllu kua.
27 Yiiko ka girima ya wãa win wuswaaɔ.
Ma dam ka nuku dobu wãa win wãa yerɔ.
28 Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
29 I Yinni Gusunɔn yĩsiru yiiko wɛ̃ɛyɔ.
I ka nùn kɛ̃nu daawo win sãa yerɔ.
Kpa i yiira win wuswaaɔ
i nùn sã win dɛɛrarun sɔ̃.
30 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i diirio win wuswaaɔ.
Tem mu dam mɔ,
mu ǹ bãarimɔ.
31 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio,
kpa tem mu nuku dobu ko.
I bwesenu kpuro sɔ̃ɔwɔ
ma Yinni Gusunɔ u bandu dii.
32 Nim wɔ̃ku gu kuuki koowo,
ka ye ya wãa ge sɔɔ.
Ye ya wãa gen bera mi gia kpuro,
yu nuku dobu koowo.
33 Dãnu, i nuku dobun kuuki koowo
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u wee u handuniagibu siri.
34 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
35 I nùn nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo, a sun faaba koowo.
A sun wɔro bwese tukunun nɔman di,
kpa a sun mɛnna.
Saa yera sa ko nun tɔma
sa n wunɛn yĩsi dɛɛraru soku,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ, sa n mɔ̀,
36 Gusunɔ, Isiriliban Yinni,
wuna ba ko n siaramɔ sere ka baadommaɔ.
Ma tɔmbu kpuro ba nɛɛ, ami! I Yinni Gusunɔ siaro.
37 Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wãa Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro ten mi, ba n sɔmburu mɔ̀ baadomma. 38 Ma u Obɛdi Edɔmu ka Hosa
ka begibu gɔsa. Ben geera sãawa tɔmbu wata ka nɔɔba ita (68). Obɛdi Edɔmu,
Yedutum bii, ka Hosa ba sãawa kɔnnɔ kɔ̃sobu.
39 Ma Dafidi u yãku kowo Sadɔku ka wigibu yiire bu sɔmburu ko gunguru
wɔllɔ Gabaoniɔ, mi ba ra Yinni Gusunɔ yãkuru kue, 40 ba n da nùn yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kue baadomma yãku yerɔ, bururu ka yoka, kpa bu maa ko
kpuro ye ya wãa woodɔ sɔɔ ye u Isiriliba wɛ̃. 41 Be sɔɔra Hemani ka Yedutum
ka sere be ba gɔsa ba ben yĩsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunɔ sã ba wãa. Domi
wi, Yinni Gusunɔn tɔn geeru ta ra n wãawa sere ka baadommaɔ. 42 Hemani ka
Yedutum, bera ba ra kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka sere maa yãa ni nu tien wunanɔsu
ko, ni ba ra ka womusu ko bà n Yinni Gusunɔ sãamɔ. Yedutum biba ba maa
sãa kɔnnɔn kɔ̃sobu.
43 Yen biru, tɔmbu kpuro ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ. Ma Dafidi u maa da
win yɛnuɔ u ka win yɛnugibu domaru kua.

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ u Dafidi

ka win bibun bweseru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:1-17)

17

1 Ye Dafidi u da u sina win yɛnuɔ, yera u Gusunɔn sɔmɔ Natani sõɔwa u nɛɛ, n weenɛ na n wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru, kpa Gusunɔn woodan kpakororu ta n wãa kuu bekurugiru sɔɔ?

2 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gõru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.

3 Ye n kua wõkuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sõɔwa kãsiru sɔɔ u nɛɛ, 4 a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sõ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sõɔmɔ ma n ǹ wi u koo man diru bania mi na ko n wãa. 5 Domi na ǹ sinare diru garu sɔɔ saa mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n wãawa kuu bekurugirɔ kpa ba n ka man bɔsu. 6 Baama mi sa da nɛ ka Isireliba, na ra kparobu gɔsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na ǹ ben goo taarɛ wɛ̃ɛre n nɛɛ, mban sõna u ǹ man diru baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru. 7 Yen sõ, a doo a Dafidi nɛn sɔm kowo sõ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, yãa kparabun diya na nùn wunama u n ka sãa nɛn tɔmbu Isireliban kparo. 8 Na wãa ka wi, baama kpuro mi u da. Mɛya na nùn win yibɛrɛba dɛra. Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ. 9 Na nɛn tɔmbu Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri yɛndu, kpa tɔn kõsobu bu ku raa maa se bu bu nɔni sõ 10 nge mɛ ba bu kua yellu kparobun waati sɔɔ. Na win yibɛrɛba kpuro sekuru doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nùn sõɔmɔ ma kon nùn ko bwese bakarun nuuru. 11 Win saa yà n tura u gu, ba nùn sika win baababan sikaɔ, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten dam sire. 12 Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina gɔna swĩi ya n dam mɔ sere ka baadommaɔ. 13 Na kon sãa nge win tundo, kpa u n maa sãa nge nɛn bii. Na ǹ nùn nɛn durom wunarimɔ nge mɛ na mu sunɔ wi u nùn gbiiye wunari. 14 Kon nùn ko nɛn tɔmbun sunɔ, kpa n win ban ten dam sire sere ka baadommaɔ.

15 Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u da u yi Dafidi sõɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔsi kãsi te sɔɔ.

Dafidi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:18-29)

16 Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. U gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma na ǹ sãa gãanu. Nɛn bwesera kun maa gãanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalɛmu mini. 17 Ma a ye garisi gãa piiminu wunɛn mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nɛn bweseru ta ko n sãa sia. Ma wunɛ wi a kpã, a man ye sõɔmɔ nɛ wi na sãa tɔn diro. 18 Mba kon maa gere bɛɛrɛ ye a man doke min sõ. Domi a man yɛ̃ kɔ. 19 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari ka maa wunɛn gõrun kĩrun saabuwa a ka man gãa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sõɔsi. 20 Gãanu kpuro ye sa nua a kua, ya sõɔsi ma a kpã. Goo sari wi u sãa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ. 21 Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bũu u tu yakiama yorun di, ma u tu yĩsiru kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema, gãa bakana a sun kua. A maa gãa maamaakiginu kua bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka bwese tukunu gira bɛsɛn wuswaan di, ma a sun yakiama Egibitigibun min di. 22 A wunɛn tɔmbu Isireliba swĩi ba n ka sãa wunɛgibu mam mam sere ka baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ, a kua ben Yinni. 23 N n mɛn na, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sõ a de yi koora sere ka baadommaɔ. 24 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara sere ka baadommaɔ. Kpa bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra ya n bandu dii

wunɛn wuswaaɔ. 25 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a man sɔ̃ɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔ̃na na ka kã̄ka na kana teni mɔ̀. 26 Yinni, wuna a sãa Gusunɔ. Wuna a maa nɛ wunɛn sɔm kowo durom mɛnin nɔɔ mwɛɛru kua. 27 N n mɛn na, a nɛn bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye a domaru kua, ya ko n maa domaru mɔwa sere ka baadommaɔ.

Dafidi u bwese tukunu kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:1-14)

18

1 Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpaanu mwa. 2 Ma u Mɔabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ. 3 Yen biru u Hadadesɛɛ, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam mɛ wi, Hadadesɛɛ u dɔɔ u win tem yasiasia daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. 4 Ma Dafidi u nùn tabu kɛkɛ nɔrɔbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasɔbu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000), ka naanaakobu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000). Ma u ben dumi kpuron naa sĩinu bɔɔra ma n kun mɔ wunɔbu (100) yi u tii deria. 5 Sirigii be ba wãa Damasiɔ ba na bu ka Hadadesɛɛ, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go. 6 Ma u bu kparobu yiiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ. Yinni Gusunɔ u ra n Dafidi kɔ̃suwa baama kpuro mi u da. 7 Ma u Hadadesɛɛn sɔm kowobun tɛrɛnu mwɛɛra ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalɛmuɔ. 8 U maa sii gandu gurama ta kpã̄ Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sãawa Hadadesɛɛgisu. Sii gan teya Salomɔɔ u ka boo kua ka gen yɔ̃ratii ka maa sãa yerun dendi yãnu.

9 Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛ, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia, 10 yera u win bii Hadoramu gɔra Dafidin mi u nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn sɔ̃ u Hadadesɛɛ tabu wɔri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesɛɛ tabu mɔ̀wa. Ma u Dafidi gbɛ̃a mɔrisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu. 11 Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunɔn sɔ̃, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwɛɛra bwese tuku ninin min di. Niya, Edɔmuba ka Mɔabuba ka Amɔniba ka Filisitiba ka sere Amalɛkiba.

12 Abisai, Seruyan bii, u Edɔmuba kamia wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Bɔru. Ma u ben nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go. 13 Ma u kparobu yi yi Edɔmu mi. Ma Edɔmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunɔ u ra n Dafidi kɔ̃suwa baama kpuro mi u da.

Dafidin sɔm kowobun yĩsa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:15-18)

14 Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. Ma u gea mɔ̀, u bu siriammɛ dee dee. 15 Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero. 16 Sadɔku, Akitubun bii, ka Abimɛlɛki, Abiataan biiwa ba sãa yãku kowobu. Ma Safusa u sãa tire yoro. 17 Bɛnaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Pelɛtiban kparo. Ma Dafidin bibu ba sãa win gerunasibu.

Ba Dafidin sina asakpɔbu

sekuru doke
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:1-5)

19

1 Yeniban biru Nakasi, Amɔniban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kɔsire kua. 2 Ma Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tɔn geeru kua. Domi mɛya

win tundo u man kua. Yera Dafidi u səməbu gəra bu nùn nukuru yɛmiasia win tundon gəən sɔ̃. Ye Dafidin səmə be, ba tura Hanuni win mi, Aməniban temə bu ka nùn nukuru yɛmiasia, 3 yera Amənibaŋ wirugibu ba Hanuni sɔ̃əwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunɛn tundo bɛɛrɛ wɛ̃n sɔ̃na u səməbu gərima bu nun nukuru yɛmiasia? A ǹ yɛ̃ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wərima bu kam koosian sɔ̃na səmə beni ba na wunɛn mi?

4 Yera Hanuni u Dafidin səmə be mwa u ben toba kəna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanə. Ma u bu yɔ̃su ba doona. 5 Ye Dafidi u nua ye n tən be deema ma u wa ba wãa seku bakaru səə, yera u gabu gəra bu ka bu yinna kpa bu bu sɔ̃ bu gina doo bu sina Yerikoə sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amənibaŋ

ka Sirigibu tabu kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:6-19)

6 Ye Amənibaŋ be, ba wa ma ba Dafidin məru seeyawa, yera Hanuni ka Amənibaŋ be, ba sii geesun gobi nərəbu (1.000) mərisia Sirigibun mi be ba wãa Mɛsopotamiə ka Maakaə ka sere Sobaə bu ka bu tabu kɛkɛba ka maasəbu wɛ̃ɛma. 7 Ma ba bu tabu kɛkɛ nərəbun suba tɛna ka yiru (32.000) wɛ̃ɛma, ka maa Maakan sunə ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira Mɛdebaə. Ma Amənibaŋ ba maa yarima ben wusun di ba mɛnna ka tabun səəru.

8 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure. 9 Ma Amənibaŋ ba yarima ba wãa wuun duu yerə. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba yɔ̃ra nɛnnɛnka. 10 Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruə ka wuswaaə. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu səə tabu kowo wuuru sua u Sirigibu kpare. 11 Ma u maa win wənə Abisai tabu kowo be ba tie wɛ̃ bu ka Amənibaŋ wəri. 12 Ma u nɛɛ, Sirigibu bà n man kamiamə, a man somiru na. Amənibaŋ bà n maa nun kamiamə, kon nun somiru na. 13 A de a n wərugəru mə, kpa su taa bi ko ka wərugəru bɛsɛn təmbun sɔ̃ ka maa Gusunə bɛsɛn Yinnin wusun sɔ̃. Kpa Yinni Gusunə u ko ye n ko n nùn wɛ̃re.

14 Ma Yoabu ka win təmbu ba Sirigibu tabu wəri. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun wuswaan di. 15 Ye Amənibaŋ ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina Abisai, Yoabun wənən wuswaan di ba dua wuuə. Ma Yoabu u gəsirama Yerusalɛmuə.

16 Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba səməbu gəra bu Sirigii be ba wãa daarun guru giə sokuma. Sofaki, Hadadesɛɛn tabu kowobun wirugii u bu gbiiye. 17 Ma ba ye Dafidi nəəsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro mɛnna, u ka bu Yuudɛni təbura, ma ba sĩa ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wəri ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban wuswaan di. 18 Dafidi u ben tabu kɛkɛ be dumi gawe nərəbun suba nəəba yiru (7.000) kəsuka ka be ba wãa be səə, ka naanaakobu nərəbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunə Sofaki.

19 Ye Hadadesɛɛn səm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nəə tia kua ba nùn tii wɛ̃. Saa dəma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kã bu Amənibaŋ somiru da.

Yoabu u Raba tabu wəri

u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

20

1 Wɔ̃ɔ kpɔɔn saa yè sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u kpare ba da ba Amɔniban tem wɔri ba kɔsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u wãawa win yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunɔn furɔ wuraguu mwa. Gen bunum mu sãawa kilo tɛna ka nnɛ. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirɔ. Yen dɔma te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona. 3 Ma u gen tɔmbu yoo sɔma koosia. Ben gaba dãa bɔɔrimɔ ka sii, gabu ka gbɛ̃ɛ, gaba kpenu dãkumɔ, ma gaba tem gbemɔ ka dãkunu. Nge mɛya u maa Amɔniban wusu kpuron tɔmbu yoo sɔma koosia. Yen biru, Dafidi u gɔsirama Yerusalɛmuɔ ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 21:18-22)

4 Yeniban biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛɔ. Saa ye sɔɔra Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke. 5 Yen biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Yera Ɛlikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin wɔnɔ go. Lasimi win yaasan buru ta bɔɔruwa nge weson beku tɛ̃ketiru. 6 Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo wãa u gunu too. Niki binu nɔɔba tia tiawa u mɔ nɔmaɔ ka naasɔ. Ma ni kpuro nu kua yɛnda nnɛ. Win tii u sãawa Rafan bweserugii. 7 U Isireliba nɔɔ kuura, ma Yonatam, Dafidin mɔɔ, Simɛan bii, u nùn go.

8 Tɔn be kpuro ba sãawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

Dafidi u dera ba Isireliba gara
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:1-9)

21

1 Sɔ̃ɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari. 2 Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di sere mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa bu na bu nùn gɔra tusia. Nge mɛya u koo ka ben geeru gia.

3 Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tɔmbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu. Nɛn yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sãa wunɛn sɔm kowobu. Mban sɔ̃na a maa yeni bikiamɔ. Mban sɔ̃na kaa bu torasia.

4 Adama sina boko u yɔ̃rariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wɛ̃ mi. Ma Yoabu u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ. 5 U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera sãawa yako tia ka tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (1.100.000). Yudaban geera sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru ka wata ka wɔkuru (470.000).

6 Yoabu u ɲ Lefin bwese kɛragibu ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya ɲ ka nùn naawɛ.

Yinni Gusunɔ u Dafidi

taarɛ wɛ̃
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:10-17)

7 Dafidin wooda ye, ya ɲ Yinni Gusunɔ dore. Ma u Isireliba sɛɛyasia. 8 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye na kua mi, tora bakara. A de a nɛ wunɛn sɔm kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.

9 Ma Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Gadi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 10 a doo a Dafidi sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee, na nùn nɔni swãanu ita yiiye. U gɔsio te u kĩ n ka nùn sɛɛyasia.

11 Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. 12 U nɛɛ, gɔ̃ɔru tu wunɛn tem wɔri wɔ̃ɔ ita, ǹ kun mɛ wunɛn yibɛrɛba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, ǹ kun mɛ Yinni Gusunɔ u de gɔɔn gɔrado u kɛ̃si kɛ̃si bararu pusi Isiriliban tem kpuro sɔɔ u mu kpeerasia. Nɔni swãanu ita ye sɔɔ, a gɔsio ye a kĩ kpa n da n ye Yinni Gusunɔ sɔ̃, wi u man gɔrima.

13 Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ. Adama n buram bo n wɔri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ ye kon ka wɔri tɔmbun nɔmaɔ. Domi win wɔnwɔnda kpã.

14 Ma Yinni Gusunɔ u kɛ̃si kɛ̃si bararu sure Isiriliba sɔɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) ba gu. 15 Yinni Gusunɔ u win gɔrado gɔra Yerusalɛmuɔ u ye kpeerasia. Sanam mɛ gɔrado wi, u ye kpeerasiamɔ, Yinni Gusunɔ u mɛɛra, ma u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di. Ma u win gɔrado wi u wuu ge kpeerasiamɔ mi, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n den tura mɛ, a wunɛn nɔmu wunɔ.

N deema gɔrado wi, u wãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yerɔ. 16 Dafidi u nɔni seeya u gɔrado wi wa u wãa wɔllu ka tem baa sɔɔ, u win takobi sue Yerusalɛmun bera gia. Yera Dafidi ka win tɔmbun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sɔ̃. 17 Yera Dafidi u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na wooda wɛ̃ bu tɔn be gari. N n mɛn na, nɛna na tora. Tɔn beni ba ǹ gãanu kue. Yen sɔ̃, a nɛ ka nɛn yɛnugibu nɔma dokeo kpa a wunɛn tɔmbu Isiriliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yãku yeru bania
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:18-25)

18 Yinni Gusunɔn gɔrado u Gadi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Dafidi sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, u doo Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania.

19 Ma Dafidi u seewa u da nge mɛ Yinni Gusunɔ u Gadi sɔ̃ɔwa. 20 N deema Ɔɔnani u wãa win doo soo yerɔ ka win bibu nnɛ ba alikama soomɔ. Ye u sĩira yera u Gusunɔn gɔrado wa ma ba da ba kukua. 21 Ma Dafidi u da Ɔɔnanin mi. Ye Ɔɔnani u Dafidi wa, yera u yarima doo soo yee ten min di u yiira win wuswaaɔ u siriru tem girari. 22 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn doo soo yee te derio n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya nɛn tɔmbu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge mɛ kaa ten gobin geeru bure.

23 Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a kĩ. Kɛtɛba wee, a ka yãku dãɔ mwaararugiru ko. Naa kɛkɛba wee yi ko yãku dãa. Alikama wee a ka kɛ̃run yãkuru ko. Ye kpuro na nun kãwa.

24 Ma Dafidi sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, kon tu dwewa nge mɛ kaa ten gobin geeru bura. Na ǹ Yinni Gusunɔ gãanu wɛ̃ɛmɔ ni nu sãa wunɛginu n ka nùn yãku dãɔ mwaararugiru kua te ta ǹ man gãanu diiri.

25 Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata (600) wɛ̃ yam min sɔ̃. 26 Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Ma u yãku dãɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua. Yen biru u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa, u dera dãɔ u sarama wɔllun di yãku yeru wɔllu mi, u yãku ni mwa. 27 Yinni Gusunɔ u ka win gɔrado wi gari kua, ma u win takobi wesia yen kararɔ.

28 Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa Ɔɔnani Yebusin doo soo yeru mi. Saa dɔma ten diya u ra nùn yãkuru kue mi. 29 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn kuu bekurugii te Mɔwisi u kua gbaburɔ, ta wãawa Gabaonin gungurɔ ka yãku yeru sannu mi ba ra yãku dãɔ mwaararuginu ko. 30 Dafidi kun kpɛ̃ u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi, yèn sɔ̃ bɛrum nùn mwa gɔrado win sɔ̃.

22

1 Ma Dafidi u nɛɛ, yam miniwa ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Miya
yãku yera ko n maa wãa mi Isireliba ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunɔn

sãa yerun sɔɔru mɔ̀

2 Dafidi u dera ba sɔbu kpuro mɛnna be ba wãa Isireliɔ. Ma u bu yiire bu
kpee bakanu dãku bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. 3 U maa sisu sɔɔru kua
siki siki bu ka kulumba seku gamboban kadiriban sɔ̃ ka maa sɔretii. Sii gan
te u mɛnna, ta kpã sere n ǹ koorɔ bu tu yĩire. 4 Mɛya u maa dãa gea ye ba mɔ̀
sɛduruba mɛnna siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu ye gari. Sidonigibu ka Tirigiba ba
ka nùn ye naawa. 5 Domi Dafidi u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, win bii Salomɔɔ u sãawa bii
piibu. U ǹ gina bwisi mɔ. Wee sãa yee te ba koo Yinni Gusunɔ bania mi, ta ko
n yĩsiru yarawa tem kpuro sɔɔ ten giriman kpãarun sɔ̃. Yen sɔ̃na u kĩ u nùn ten
sɔɔru kua. Ma Dafidi u sɔɔru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yee te

bani

6 Dafidi u win bii Salomɔɔ soka ma u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ Isireliban
Yinni sãa yeru baniɔ. 7 Nɛn bii, nɛn tiiwa na raa gɔ̃ru doke n nùn tu bania.
8 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na tɔmbun yɛm yari too win wuswaaɔ taa baka
bi na kuan sɔ̃. Yen sɔ̃ n ǹ nɛ kon nùn sãa yeru bania mi ba ko n da nùn sã.
9 Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo maa nùn wɔra
win yibɛrɛ be ba ka nùn sikerenɛn nɔman di. Ba koo nùn sokuwa Salomɔɔ. Yen
tubusiana bɔri yɛndu. Domi win bandun saa sɔɔ, u koo de Isireliba ba n wãa
bɔri yɛndu sɔɔ. 10 Wiya u koo nùn sãa yeru bania. U ko n sãawa win bii, kpa
wi, u n maa sãa win tundo. Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu sɔɔ
sere ka baadommaɔ. 11 Tɛ̃, nɛn bii, Gusunɔ wunɛn Yinni u ko n ka nun wãa.
Kpa wunɛn wãaru tu dakaa da. Kpa a kpĩ a nùn sãa yee te bania nge mɛ u nun
yiire. 12 U de a n bwisi ka yɛ̃ru mɔ sanam mɛ u koo de a bandu di Isireliba sɔɔ,
kpa a win woodaba mɛm nɔɔwa. 13 À n Yinni Gusunɔn wooda ka win yiirebu
mɛm nɔɔwa bi u Mɔwisi wɛ̃ Isireliban sɔ̃, saa yera ye a mɔ̀ kpuro ya koo nun
koora. A n gesi dam ka wɔrugɔru mɔ. A ku nanda, a ku maa bɛrum ko. 14 Wee
na kookari kua na wura sɔɔru kua ya tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000) kere Yinni
Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃. Ma na sii geesu sɔɔru kua su tɔnnu nɔrɔbun suba tɛna
(30.000) kere. Na sii gandu ka sii wɔ̃kusu sɔɔru kua siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu
su yĩire. Mɛya na maa dãa ka kpenu sɔɔru kua. Adama wunɛn tii kaa kpĩ a maa
sosi mi sɔɔ. 15 Sɔm kowoba ko n wãa wunɛn bɔkuɔ dabi dabinu. Bera be ba ra
kpenu dãku ka be ba ra dãa dãku ka sere be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃.
16 Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu mɔ su ǹ geeru mɔ. Tɛ̃, a
seewo, kpa a sɔmbu te ko. Kpa Yinni Gusunɔ u n ka nun wãa.

17 Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomɔɔ
somi sɔmbu te sɔɔ. 18 U maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa ka bɛɛ.
Wiya u dera i wãa bɔri yɛndu sɔɔ beri berika. Domi u man tem mɛ nɔmu bɛria.
Ma mu kua wi ka win tɔmbugim. 19 Tɛ̃ i Gusunɔ bɛɛn Yinni kasuo ka bɛɛn gɔ̃ru
kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro. I seewo i win sãa yeru bani, kpa i ka win woodan
kpakororu ka win sãarun dendi yãnu kpuro da mi.

23

Dafidi u dera ba Lefiba gara

1 Ye Dafidi u təkɔ kua, yera u win bii Salomɔɔ kua Isireliban sunɔ. 2 Ma u
Isirelibaŋ guro gurobu ka yãku kowobu ka Lefiba mɛnna.
3 Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wɔ̃ɔ tɛna mɔ, ka be ba kere mɛ. Ma ben geera
kua nərəbun suba tɛna ka nɔɔba ita (38.000). 4 Ma Dafidi u təmbu nərəbun suba
yɛnda nnɛ (24.000) gɔsa be sɔɔ, be ba ko n da Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana
nɔni doke, ka təmbu nərəbun suba nɔɔba tia (6.000) be ba koo təmbu kpara,
kpa ba n da bu sirie. 5 U maa təmbu nərəbun suba nnɛ (4.000) gɔsa be ba tie
sɔɔ, ba n da sãa yee ten kɔnnɔsu kɔ̃su, kpa təmbu nərəbun suba nnɛ (4.000) be
ba tie ba n da Yinni Gusunɔ təmɛ ka dwee yãa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka
Yinni Gusunɔ siara. 6 Ma u bu bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ba ka wãa Gɛɛsɔni
ka Kehati ka Mɛrari, Lefin bibun bwese kɛri sɔɔ.
7 Gɛɛsɔnin biba Ladani ka Simɛi. 8 Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehiɛli ka
Setamu ka Yoɛli. Yehiɛliwa u sãa ben gbiikoo. 9 Bibu itawa Simɛi u mara. Bera
Selomiti ka Hasiɛli ka Harani. Bera ba sãa Ladanin bwese kɛran wirugibu.
10 Simɛi u maa bibu nnɛ gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria.
11 Yasatiwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sina u sãa yiruse. Yeusi ka Beria ba ɲ bibu
mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese kɛri tia.
12 Bibu nnɛwa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni
ka Usiɛli. 13 Amuramun biba Aroni ka Mɔwisi. Ma ba Aroni ka win bibun
bweseru gɔsa ba yi nɛnɛm sere ka baadommaɔ ba n da ka Yinni Gusunɔ
turare dɔ̃ɔ dokeye, kpa ba n da maa sãarun sɔmburu ko, kpa ba n da maa
təmbu domaru kue ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. 14 Adama ba Mɔwisi Gusunɔn
sɔm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kɛra sɔɔ. 15 Mɔwisin biba, Gɛɛsɔmu ka
Ɛliesɛɛ. 16 Gɛɛsɔmun bii gbiikoowa Sebuɛli. 17 Ɛliesɛɛn biiwa Rehabia. Bii turo
win biru u ɲ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi. 18 Yiseharin
bii gbiikoowa Selomiti. 19 Bibu nnɛwa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka
Amaria ka Yasiɛli ka Yekamɛamu. 20 Bibu yiruwa Usiɛli u mara. Bera Misee
ka Yisiya.
21 Mɛrarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi. 22 Eleasaa
u ɲ bii tɔn durəbu mara u ka gu. Bii tɔn kurəba u mara. Bera ben mɛro bisibu
Kisin bibu ba sua kurəbu. 23 Bibu itawa Musi u mara. Bera Makili ka Edɛɛ ka
Yeremɔti.
24 Be ba sãa ben yɛnun wirugibu Lefin bibun bweseru sɔɔ nge mɛ ba ka bu
tireru doke tia tia, bera mi. Bera ba ko n da sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka da be ba mɛ kere. 25 Domi Dafidi u raa nɛɛ,
Gusunɔ Isirelibaŋ Yinni u win təmbu bɔri yɛndu wɛ̃. Yen biru u ko n wãawa
Yerusalɛmuɔ sere ka baadommaɔ. 26 Saa ye sɔɔ, Lefiba ba ɲ maa Yinni Gusunɔn
kuu bekurugiru ka ten dendi yãnu sɔɔmɔ. 27 Dafidin yiire dãaki bin biruwa
ba Lefiba gara saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. 28 Ba bu
dokewa Aronin bibun bweserun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn
sãa yerun yaaraɔ ka ten dii sɔsɔ. Bera ba ko n da sãa yee ten dendi yãnu kpuro
dɛɛrasie kpa bu maa sɔma gaa ko mi. 29 Bera ba ko n da pɛ̃ɛ ye ba ko n da Yinni
Gusunɔ yiiye ko, ka sere maa som mɛ ba ko n da ka kɛ̃nun yãkunu ko, ka pɛ̃ɛ
ye ba ku ra seeyatia doke, ka pɛ̃ɛ ye ba ra wɔ̃ pɛrɛnti sɔɔ, ka kira ni ba ra sɔmɛ.
Beya ba ko n da yeba kpuron kpãaru ka yen dɛ̃ɛbun saria mɛɛri. 30 Ba ko n da
nɛwa sãa yeru mi bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔ təma, kpa bu nùn bɛɛrɛ
wɛ̃. 31 Mɛya ba ko n da maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue baadomma tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù n yara, ka tɔ̃ɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin

geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi. 32 Bera ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu
bekurugirun sɔmburu ko, kpa Aronin bibun bweseru tu maa win sãa yerun
sɔmburu ko.

24

Yãku kowobun wuunu

1 Ba Aronin bibun bweseru bɔnu kua wuuru ka wuuru. Bibu nnɛwa Aroni
wi, u mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. 2 Nadabu ka Abihu
ba gbia ba guwa ben tundo u sere gu. Be, ba ǹ bibu mara. Eleasaa ka Itamaa,
be tɔnawa ba yãku sɔma kua. 3 Dafidi u Aronin bibun bweseru bɔnu kuawa
nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa. Sadɔku u wãawa Eleasaan bibun bweseru
sɔɔ. Ma Akimɛlɛki u maa wãa Itamaan bibun bweseru sɔɔ. 4 N deema tɔmba
dabiru bo Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen sɔ̃na
ba Eleasaan bibun bweseru bɔnu kua wuuru wɔkura nɔɔbu ka tia, nin baatere
ka ten wirugii. Ma ba maa Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru nɔɔba ita, nin
baatere ka ten wirugii. 5 Ba bu bɔnu kuawa ka tɛtɛ. Domi be ba sãa sãa yerun
wirugibu ka Yinni Gusunɔn sãarun wirugibu, be kpuro ba sãawa Eleasaa ka
Itamaan bibun bweseru.

6 Tire yoro Semaya, Nɛtanɛɛlin bii, Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yĩsa
tireru doke sina boko ka wirugibu ka yãku kowo Sadɔku ka Akimɛlɛki,
Abiataan bii ka yãku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ba
Eleasaa ka Itamaan bibun bwese nin yĩsa tireru dokewa ka tɛtɛ. Ba ra gina
Eleasaagibu gɔsiwa, yen biru kpa bu maa Itamaagibu gɔsi. 7-18 Wuuru ka
wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, ben yĩsa wee.
Yehoyaribuwa u sãa gbiikoo.
Ma Yedaya u sãa yiruse.
Ma Harimu u sãa itase.
Ma Seorimu u sãa nnɛse.
Ma Maakiya u sãa nɔɔbuse.
Ma Miyamini u sãa nɔɔba tiase.
Ma Hakɔtu u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Abiya u sãa nɔɔba itase.
Ma Yosue u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Sekania u sãa wɔkuruse.
Ma Eliasibu u sãa wɔkura tiase.
Ma Yakimu u sãa wɔkura yiruse.
Ma Hupa u sãa wɔkura itase.
Ma Yesebabu u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Biliga u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Imɛri u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Hesiri u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hapisɛsi u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Petahia u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Esekiɛli u sãa yɛnduse.
Ma Yakini u sãa yɛnda tiase.
Ma Gamulu u sãa yɛnda yiruse.
Ma Delaya u sãa yɛnda itase.
Ma Maasia u sãa yɛnda nnɛse.

19 Nge mɛya ba ka bu yi yi bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba
ra ben sɔmburu kowa nge mɛ ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema
Gusunɔ Isiriliban Yinnin tiiwa u Aroni wooda ye wɛ̃.

Lefi be ba tien yĩsa

20 Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien yĩsa wee.

Amuramun bibun bweseru sɔɔ, Subaɛliwa. Subaɛlin bibun bweseru
sɔɔ, Yesidiawa. 21 Rekabian bibun bweseru sɔɔ, Yisiyawa u sãa gbiikoo.
22 Yiseharin bibun bweseru sɔɔ, Selomɔtuwa. Selomɔtun bibun bweseru sɔɔ
maa, Yasatiwa. 23 Heboronin bibun bweseru sɔɔ, Yeriyawa u sãa gbiikoo.
Ma Amaria u sãa yiruse. Ma Yasiɛli u sãa itase. Ma Yekamɛamu u sãa
nnɛse. 24 Usiɛlin bibun bweseru sɔɔ, Miseewa. Miseen bibun bweseru sɔɔ,
Samiriwa. 25 Yisiya, Miseen mɔɔn bibun bweseru sɔɔ, Sakariwa. 26 Mɛrarin
bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Musi ka Musin bii Yasian biba. 27 Yaasiya,
Mɛrarin biin bibun bweseru sɔɔ, Sohamu ka Sakuri ka Ibiriwa. 28-29 Makilin
bibun bweseru sɔɔ, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin bibun bweseru sɔɔ,
Yeramɛɛliwa. 30 Musin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Edɛɛ ka Yerimɔtiwa.

Be ba sãa Lefin bibun bweserun kɛri, bera mi. 31 Ben tii ba tɛtɛ tobawa nge
mɛ begibu Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sadɔku ka
Akimɛlɛki ka yãku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ka
woro tee teya ba ka ben baawuren yĩsiru tireru doke, ba ǹ ben keranaa mɛɛra.

25

Wom kowobun wuunu

1 Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru
ka Yedutum bibugiru gɔsa ba yi nɛnɛm sãarun sɔ̃. Gari yi Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa,
yiya ba ra ka womusu ko ka mərɔkunu ka guunu ka sɛkɛtirɛnu. Be ba sɔma ye
mɔ̀, ben yĩsa wee.

2 Asafun bibun bweseru sɔɔ, Sakuri ka Yosɛfu ka Nɛtania ka Asarela. Ben
tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa yiya u ra n ka
womu mɔ̀ nge mɛ sina boko u nùn yiire.

3 Yedutum bibun bweseru sɔɔ, Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia ka Matitia
ka Simɛiwa. Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa, yiya u ra n ka womu mɔ̀ ka mərɔku, u n ka Gusunɔ siaramɔ kpa u n nùn
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

4 Hemanin bibun bweseru sɔɔ maa, Bukia ka Matania ka Usiɛli ka Sebuɛli
ka Yerimɔti ka Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esɛɛ ka
Yosibekasa ka Malɔti ka Hotiri ka Makasiɔti. 5 Beni kpurowa ba sãa Hemanin
bibun bweseru. Hemani wiya u ra Yinni Gusunɔn dam wɔlle sue kpa u sina
boko sɔ̃ ye Yinni Gusunɔ u gerua. Hemani wi, u bii tɔn durɔbu mara wɔkura
nnɛ, bii tɔn kurɔbu maa ita.

6 Tɔn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sɛkɛtirɛnu
ka guunu ka mərɔkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sɔmburu
kowa ka sina bokon wooda. Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba n bu gbiiye.
7 Be ba womusu yɛ̃ ka be ba bu swĩi, be kpuron geera sãawa goobu ka wɛnɛ ka
nɔɔba ita (288).

8 Ba tɛtɛ tobawa bu ka sɔmburun kpunaa yi. Ba ǹ nɛɛ, bukurowa gee, ǹ kun
mɛ biiwa gee. Mɛya ba ǹ maa nɛɛ, be ba womusu yɛ̃wa gee, ǹ kun mɛ be ba
torumɔwa gee.

9-31 Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, be wee.
Yosɛfu, Asafun bweseru sɔɔ, wiya u sãa gbiikoo.
Ma Gedalia u sãa yiruse.
Ma Sakuri u sãa itase.
Ma Yiseri u sãa nnɛse.
Ma Nɛtania u sãa nɔɔbuse.
Ma Bukia u sãa nɔɔba tiase.
Ma Yesarela u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Esai u sãa nɔɔba itase.

Ma Matania u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Simɛi u sãa wɔkuruse.
Ma Asarɛli u sãa wɔkura tiase.
Ma Hasabia u sãa wɔkura yiruse.
Ma Subaɛli u sãa wɔkura itase.
Ma Matitia u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Yeremɔti u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Hanania u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Yosibekasa u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hanani u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Maləti u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Eliata u sãa yɛnduse.
Ma Hotiri u sãa yɛnda tiase.
Ma Gidaliti u sãa yɛnda yiruse.
Ma Makasiɔti u sãa yɛnda itase.
Ma Romanti Esɛɛ u sãa yɛnda nnɛse.
Wuuru baateren wirugii ka win yɛnugibu ba ra n sãawa wɔkura yiru.

26

Be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su

1 Ba be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su bɔnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sɔɔ, Mɛselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gɔsa. 2 Bibu nɔɔba yiruwa u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Sakari ka Yediɛli ka Sebadia ka Yatiniɛli, 3 ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.
4 Ba maa Obɛdi Edɔmu gɔsa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua, u bibu nɔɔba ita mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Nɛtanɛɛli, 5 ka Amiɛli ka Isakari ka sere Pɛlitai. 6 Semaya, Obɛdi Edɔmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua damgibu, begibun suunu sɔɔ. Domi ba sãawa wɔrugɔba. 7 Bii bera, Otini ka Refaɛli ka Obɛdi ka Ɛlisabadi ka sere ben wɔnɔbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wɔrugɔba. 8 Tɔn be kpurowa ba sãa Obɛdi Edɔmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wɔrugɔba ma ba hania mɔ sɔmburu sɔɔ. Ba sãawa tɔmbu wata ka yiru.
9 Mɛselemian bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.
10-11 Mɛrarin bweseru sɔɔ, Hosawa ba gɔsa. Bibu nnɛwa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa mɛ n ǹ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura ita.
12 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mɛro bisibu, bera ba ko n da kɔnnɔsu kɔ̃su Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 13 Ba kɔnnɔsu bɔnu kuawa ka tɛtɛ, yɛnu ka yɛnu, bibu ka bukurobu, baawure u n ka yɛ̃ mi u koo kɔ̃su.
14 Ye ba tɛtɛ toba, sɔ̃ɔ yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kɛ̃ɔ u maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia tɛtɛ di. 15 Obɛdi Edɔmuwa u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugia tɛtɛ di. Ma win bii u maa yɛnusu tɛtɛ di mi ba ra dĩanu bere. 16 Supimu ka Hosawa ba kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia tɛtɛ di, ka ge ba mɔ̀ Salekɛti, ga mɛɛra swaaɔ ye ya dɔɔ gunguru gia. Kɔ̃so be, ba mɛɛrinɛwa.
17 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba nɔɔba tia ba ra n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, kpa tɔmbu nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kpa nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ kpa nnɛ ba n maa wãa diaɔ mi ba ra dĩanu bere. Adama ba diagii be bɔnu sãawa wuunu yiru, wuu teerɔ tɔmbu yiru. 18 Sɔ̃ɔ duu yeru gia, dia ye ba gɔri gɔri sɔɔ, tɔmbu yiru, swaan bera gia, maa tɔmbu yiru.

19 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni ba kua Kore ka Mɛrarin bwese kɛri sɔɔ, niya mi.

Sɔma ye ba Lefi gabu wɛ̃

20 Lefiba sɔɔ, Akiyawa u ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere ka sere maa kɛ̃ɛ ni ba ka Yinni Gusunɔ naawa. 21 Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ, Ladanin bibun bwesera ba sãa yɛnu yɛ̃robu. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. 22 Yeyɛli ka win bibu Setamu ka win wɔnɔ Yoɛli bera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere. 23 Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usiɛlin bweseru sɔɔ, 24 Sebuɛli, Gɛɛsɔmun bii, Mɔwisin debubuwa u sãa arumanin berobun wirugii. 25 Win bweseru sɔɔra Ɛliesɛɛ, Gɛɛsɔmun wɔnɔn bibun bwesera wãa. Rehabia, Ɛliesɛɛn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara. 26 Arumani ye sina boko Dafidi ka yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunɔ naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kɔ̃su. 27 N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunɔ naawa bu ka win sãa yeru sɔmɛ. 28 Arumani ye Gusunɔn sɔmɔ Samuɛli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunɔ naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.

29 Kenania ka win bibu be ba wãa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka siribu ko Isirelin temɔ.

30 Hasabia ka tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sãa wɔrugɔba Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba Isirelibaŋ tem kpare mɛ mu wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru. 31 Yeriyawa u sãa wirugii Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔ̃ɔ weeruse sɔɔra ba bwese ten tɔ̃kan kaso kua. Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasɛɛɔ Galadin temɔ. 32 Yerian mɛro bisi be, ba sãawa wɔrugɔba. Be kpuro maa yɛnu yɛ̃roba. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka tɔmbu nata ka wunɔbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu bɛria bera mi Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgiba wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.

27

Tabu kowobun sɔma

1 Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ̀. Ba sãawa yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔ̃ɔ sɔɔ. Wuuru baatere ta sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛ (24.000). 2-15 Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.

Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudiɛlin bii, Perɛsin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.

Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sãa win yiruse.

Suru itase sɔɔ, Bɛnaya, yãku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sãawa tabu durɔ wɔrugɔba tɛnan turo. Wiya u maa sãa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nùn kɔsire kua u wuu te kpara.

Suru nnɛse sɔɔ, Asaɛli, Yoabun mɔɔwa u wuuru nnɛse kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nùn kɔsire kua.

Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samɛhutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.

Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikɛsin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.

Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helɛsi Palonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.

Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.

Suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, Abiesɛɛ Anatɔtugii, Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nnɛse kpara.
Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Nɛtofagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.
Suru wɔkura tiase sɔɔ, Bɛnaya Piratonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.
Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Hɛlidai Nɛtofagii, Otiniɛlin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kɛrin wirugibu

16 Wee be ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.
Rubɛnin bwese kɛra sɔɔ, Ɛliesɛɛ, Sikirin biiwa u sãa wirugii.
Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sãa wirugii.
17 Lefin bwese kɛra sɔɔ, Hasabia, Kemuɛlin biiwa u sãa wirugii.
Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadɔkuwa u sãa wirugii.
18 Yudan bwese kɛra sɔɔ, Elihu, Dafidin mɛro bisibu sɔɔ, wiya u sãa wirugii.
Isakarin bwese kɛra sɔɔ, Omiri, Mikaɛlin biiwa u sãa wirugii.
19 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sãa wirugii.
Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, Yerimɔti, Asiriɛlin biiwa u sãa wirugii.
20 Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sãa wirugii.
Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, Yoɛli, Pedayan biiwa u sãa wirugii.
21 Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sãa wirugii.
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, Yaasiɛli, Abunɛɛn biiwa u sãa wirugii.
22 Danun bwese kɛra sɔɔ, Asarɛli, Yerohamun biiwa u sãa wirugii.
Tɔn beni kpurowa ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.
23 Dafidi u ǹ Isireliba gara be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba ǹ tura mɛ, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi.
24 Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ mɔru kua. Yen sɔ̃na u ǹ ye kurasie. Adama ba ǹ tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wãarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

25 Asimafɛti, Abudiɛlin biiwa u ra sina bokon arumani bere.
Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dĩanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kɔ̃su yenuginu.
26 Ɛsiri, Kelubun bii wiya u sãa be ba gbean sɔma mɔ̀n wirugii.
27 Simɛi, Ramagii, wiya u sãa resɛm gbaa sɔm kowobun wirugii.
Sabidi Sefamugii, wiya u sãa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.
28 Baali Hanani, Gedɛɛgii, wiya u ra dãa ye ba mɔ̀ olifi ka sikamɔre ye ya wãa wɔwa ye ba mɔ̀ Sefalaɔn wunanɔsu ko.
Yoasi, wiya u maa sãa gum beru yenun wirugii.
29 Sitarai Saronigii, wiya u ra kɛtɛ yi ba kparamɔ Saroniɔn wunanɔsu ko.
Safati, Adilain bii, wiya u ra maa kɛtɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔɔn wunanɔsu ko.
30 Obili, Isimɛɛli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu ko.
Yesidia Mɛronɔtugii, wiya u ra maa kɛtɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu ko.
31 Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yãa ni ba mɔn wunanɔsu ko.
Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mɔ̀.

Sina bokon gerunasibu

32 Yonatam, Dafidin dusiwa u sãa win bwisi kɛ̃ɔ. Yonatam wi, u bwisi ka
yɛ̃ru mɔ too. Yehiɛli, Hakumɔnin bii wiya u sãa sina bokon bibun keu koosio.
33 Ahitofɛli u maa sãawa sina bokon bwisi kɛ̃ɔ. Usai Aakigii, wiya u sãa sina
bokon bɔ̃ɔ kpaasi. 34 Ahitofɛlin biru, Yehoyada, Bɛnayan bii ka Abiataa, beya
ba maa kua win bwisi kɛ̃ɔbu. Ma Yoabu u sãa win tabu sunɔ.

28

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

1 Dafidi u Isiriliban guro gurobu kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ ka ben bwese
kɛrin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu
kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm kpare ka be ba sina bokon arumani
ka win sabenun wunanɔsu mɔ̀n wirugibu, ka win bibun keu koosiobu ka win
sina kpaarun sɔm kowobu ka win tabu durɔ wɔrugɔba ka ben damgibu kpuro
gesi. 2 Yera sina boko Dafidi u seewa u yɔ̃ra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu, bɛɛ
nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio i nɔ. Wee na raa gɔ̃ru doke n Gusunɔ
bɛsɛn Yinni diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta sãa win naa
sɔnditiru, ma na sɔɔru sãa n ka tu bani. 3 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ nɛ kon
tu bani. Domi na sãawa tɔnu wi u tabu kua ma u yɛm yari. 4 Wi, Gusunɔ bɛsɛ
Isiriliban Yinni u man gɔsa nɛn tundon yɛnun dí n ka ko bɛɛ Isiriliban sunɔ
sere ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii. Yudan bwese
te sɔɔ, ma u nɛn tundon yɛnu gɔsa. Nɛn tundon yɛnu ge sɔɔ, ma u man gɔsa n
ka bandu di bɛɛ Isirelība sɔɔ. 5 Yinni Gusunɔ u man bii dabiru kã. Be sɔɔra u
Salomɔɔ gɔsa u swĩi bɛɛ Isiriliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sãa wi, Yinni Gusunɔgia.
6 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔwa u koo nùn diru bania ka ten yaari mi ba
ko n da nùn sã. Domi wiya u gɔsa u n ka sãa nge win bii kpa wi, Yinni Gusunɔ u
n maa sãa nge win tundo. 7 U koo win bandun dam sire sere ka baadommaɔ ù
n win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ u mɔ̀ gisɔ. 8 Tɛ̃, nɛgibu,
na bɛɛ yiiremɔ Isiriliba, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
tii wi u sun swaa dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mɛm nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn
gɔ̃rusɔ kpa i wa i n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu deria bu tubi di sere
ka baadommaɔ.
9 Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunɛn tundon
Yinni gio kpa a nùn sã ka wunɛn gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro. Domi
wiya u ra tɔmbun gɔ̃rusu ka ben bwisikunu wɛ̃ɛri. À n nùn kasu, u koo de a
nùn wa. Adama à n nùn deri, u koo maa nun deriwa sere ka baadommaɔ. 10 Tɛ̃,
a n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsawa a ka nùn diru bania mi ba ko n da nùn
sã. Yen sɔ̃ a de a n wɔrugɔru mɔ kpa a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔɔ

sãa yee ten kpunaa wɛ̃

11 Yen biru Dafidi u win bii Salomɔɔ sãa yee ten kpunaa wɛ̃ ka ten dia
ye ba gɔri gɔrigia, ka ten arumani beru yerugia, ka dii wɔrukinugia, ka dii
sɔɔkinugia, ka dii tèn mi ba koo Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yigia. 12 Dii
ten kpunaa kpurowa u nùn wɛ̃ ye u raa himba sãa u ko kpuro. Yera sãa yerun
yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikerenɛgia ka dia yèn mi ba ko n da sãa yee
ten arumani beregia, ka yèn mi ba ko n da kɛ̃nu beregia ni ba Gusunɔ wɛ̃, 13 ka
nge mɛ ba yãku kowobu ka Lefība bɔnu kua wuu wuukagia, ka nge mɛ ba ko
n da ben sɔmburu koosinɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔgia, ka sere maa dendi yãa
ni ba ko n da ka sɔmburu kogia. 14 U nùn wura sɔ̃ɔsi ye u koo ka dendi yãa
wuraginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ma u nùn sii geesu sɔ̃ɔsi si u koo

ka dendi yãa sii geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ba koo dendi yãa ni kowa nin baanire ka nin sɔmburu. 15 Mɛya u maa bu wura ka sii geesun bunum saka wɛ̃ ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba. 16 U maa nùn wura wɛ̃ mèn saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunɔ pɛ̃ɛ yiiye, ma u maa nùn sii geesu wɛ̃ u ka tabulu gɛɛ ko. 17 Yen biru u maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo kaato donnuginu koosina ka gbɛ̃a ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka sii geesugii, ka yin baayeren bunum, 18 ka yãku yee wuragiru mi ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke ka ten bunum. U maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo naa kɛkɛ ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu koosina ka wura. Yin kasi yi ko n dɛriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri. 19 Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni Gusunɔn tiiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wɛ̃. Ma u man yen bwisi wɛ̃ n ka ye tubu.

20 Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɔ, kpa a n wɔrugɔru mɔ, kpa a se a sɔmburu ko. A ku bɛrum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun wãa. U ǹ nun derimɔ, u ǹ maa nun biru kisimɔ sere win sãa yee ten sɔmburu kpuro tu ka wiru goora. 21 Yãku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sãa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn sãarun sɔma ko. N n sãa yee ten banan sɔ̃n na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃ ba maa tii wɛ̃ ka kĩru. Be ka wirugibu ka Isirelika kpuro ba koo nun wiru kpĩiya.

29

Kɛ̃ɛ ni ba wɛ̃

sãa yee ten banan sɔ̃

1 Sina boko Dafidi u tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa, u sãawa bii piibu. U ǹ gina tɔmbun kparabun bwisi mɔ. Sɔmbu te u koo maa ko ta kpã, domi sãa yee te, ta ǹ ko n sãa tɔnugiru. Ta ko n sãawa Yinni Gusunɔgiru. 2 Na nɛn dam kpuro doke n ka Gusunɔ nɛn Yinni sãa yee ten banan sɔɔru ko. Dendi yãa ni ba koo ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ka sii wɔ̃kusu ko, na nin sii wɔ̃kusu yii. Ni ba koo maa ko ka dãa, na nin dãa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nɔni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpã. 3 Gusunɔ nɛn Yinnin sãa yee ten kĩrun sɔ̃, wura ye na mɔ ka sii gee si na mɔ, ye kpurowa na wɛ̃ sãa yee ten sɔ̃ ye na raa sɔɔru kua yellu baasi. 4 Yera wura ye ya na Ofirin di tɔnnu wunɔbu (100), ka sii geesu tɔnnu goobu ka weeru (240) bu ka sãa yee ten gani pote, 5 ka sere maa dendi yãa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yãa ni sɔm kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tɛ̃, bɛɛ sɔɔ, wara kĩ u Yinni Gusunɔ kɛ̃ru wɛ̃ ka nuku tia, kpa sɔm kowobu bu ka ye gãa wuraginu ka sii geesuginu seku.

6 Yera yɛnu yɛ̃robu ka Isirelikan bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka sina bokon sɔm kowobun wirugibu ba kɛ̃nu wɛ̃ ka nuku tia. 7 Ye ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, yera wuran tɔnnu wunaa wata ka wɔkuru ka wuran gobi nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) ka sii gandun tɔnnu nata (600) ka sii wɔ̃kusun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000). 8 Be ba kpee gobiginu mɔ, ba nu Yeyɛli, Gɛɛsɔnin bweserugii wɛ̃ u doke Yinni Gusunɔn sãa yerun arumanin beru yerɔ. 9 Tɔn be kpuro ba nuku dobu kua kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ̃n sɔ̃, domi ba nu wɛ̃wa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

10 Dafidi u Yinni Gusunɔ siara tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuron wuswaaɔ. U nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn sikadɔbun Yinni siaro sere ka baadommaɔ. 11 Yinni Gusunɔ, wuna a kpã, a dam mɔ, a maa yiiko mɔ. A ǹ nɔru mɔ. Domi wuna a mɔ kpuro ye ya wãa wɔllɔ ka ye ya wãa temɔ. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere. 12 Wunɛn min diya dukia ka bɛɛrɛ ya ra nɛ. Wuna a bandu dii kpuron wɔllɔ. Wunɛn nɔmuɔra dam kpuro mu wãa. Wuna kaa kpĩ a gãanu kpuro wɔlle sua kpa a nu tãsisia. 13 Tɛ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, sa nun siaramɔ, sa maa wunɛn yĩsirun kpãaru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. 14 Nɛ ka nɛn tɔmbu sa ǹ gãanu tura su ka nun kɛ̃nu wɛ̃. Gãanu kpuro naaməwa wunɛn min di. Ye sa maa nun wɛ̃ɛmɔ kpuro, wunɛn min diya sa ye waamɔ. 15 Sa bɛsɛn wãaru dimɔwa wunɛn wuswaaɔ nge sɔbu nge mɛ bɛsɛn sikadɔba ba kua. Bɛsɛn wãarun tõru kpuro koo doonawa nge saaru, yĩiyɔbu sari. 16 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a kpuro mɔ. Wunɛn min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sɔɔru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunɛn yĩsi dɛɛraru sɔɔwa. 17 Gusunɔ nɛn Yinni, na yɛ̃ ma wuna a ra tɔnun gõru wɛ̃ɛri, a ra maa gem kã. Wee na ka nun kɛ̃ɛ nini naawa ka gõru dɛɛrɔ. Na maa wa wunɛn tɔn be ba wãa mini, ba nun kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ ka nuku dobu. 18 Gusunɔ, bɛsɛn sikadɔba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, a de wunɛn tɔmbun gõrusu ka ben bwisikunu nu n sãa mɛni baadomma, kpa ben gõrusu su n tãsa wunɛ sɔɔ. 19 Kpa a de nɛn bii Salomɔɔn gõru ga n sõ, u ka wunɛn yiirebu ka wunɛn sõɔsinu ka wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, u ka ye kpuro sɔmburu ko, kpa u sãa yee te bani tèn sõ na sɔɔru yeni kpuro kua.

20 Dafidi u maa tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sõɔwa u nɛɛ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni siaro.

Ma be kpuro ba Gusunɔ ben sikadɔban Yinni siara, ba yiira win wuswaaɔ ka maa sina bokon wuswaaɔ.

Ba Salomɔɔ kua sina boko

21 Yen sisiru, ba Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu ka yãku dõɔ mwaararuginu kua ka kɛtɛ nɔrɔbu (1.000) ka yãa kinɛnu nɔrɔbu (1.000) ka yãa kpɛmminu nɔrɔbu (1.000), yãku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yãku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sõ. 22 Yen tõɔ te, ba di ba nɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomɔɔ Dafidin biin bandu dam sire ba nùn gum tãre wirɔ nɔn yiruse Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u ka ko kparo. Yen biru, ba maa Sadɔku gum tãre wirɔ ba nùn kua yãku kowo. 23 Salomɔɔ u sina Isireliban sina gɔnaɔ ye ya maa sãa Yinni Gusunɔgia. U kua sunɔ win tundo Dafidin ayerɔ. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nùn wiru kpĩiya. 24 Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nùn wiru kpĩiyawa. 25 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ wɔlle sua Isireliba kpuron suunu sɔɔ. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nùn gbiiye Isireliɔ.

Dafidin gɔɔ

26 Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. 27 U bandu diwa wõɔ weeru Isireliba sɔɔ. Heboroniɔ wõɔ nɔɔba yiru, Yerusalɛmuɔ maa wõɔ tɛna ka ita. 28 Dafidi u dukia ka girima wa. U tɔkɔ kuawa kõɔ kõɔ. Ma u gu bɔri yɛndu sɔɔ. Ma win bii Salomɔɔ u bandu kɔsire kua.

29 Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dãku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuɛlin tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka sere maa yam wao Gadin tireru sɔɔ. 30 Tire ni sɔɔra ba maa win bandun gari yorua ka win wɔrugɔru, ka ye n koora Isirelibaɲ temɔ ka tem tukumɔ win waati ye sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Salomɔɔn bandun faagiwa tire te, ta mɔ ka nge mɛ Isireliban bwese kɛri wɔkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tɔnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wɛ̃ɛnamɔ sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalɛmu wɔri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Salomɔɔn bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƆƆ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

1 Salomɔɔ, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunɔ win Yinni u wãa ka wi, ma u nùn wɔlle sua.

Salomɔɔ u bwisi kana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 3:4-15)

2 Sɔ̃ɔ teeru Salomɔɔ u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ka wunɔm wunɔm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yɛnu yɛ̃robu, ben wirugibu kpuro gesi. 3 U ka tɔn be kpuro da Gabaoniɔ gungurɔ. N deema miya Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ta wãa te Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kua sanam mɛ Isireliba ba wãa gbaburɔ.

4 Adama ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalɛmuɔ ba yi kuu bekurugirɔ. 5 N deema kuu ten wuswaaɔra yãku yee te Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wãa.

Miya Salomɔɔ ka tɔn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. 6 Yera Salomɔɔ u da u yãkuru kua yãku yee ten mi, te ta wãa kuu bekurugii ten wuswaaɔ. Yãanu nɔrɔbuwa (1.000) u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. 7 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ kure. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ n nun kɛ̃.

8 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, wee a nɛn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kɔsire kua win ayerɔ. 9 Tɛ̃, a de wunɛn nɔɔ mwɛɛru tu yibiara te a nɛn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tɔn wuurun suunu sɔɔ te ta dabi nge yani sɛɛri. 10 Yen sɔ̃ tɛ̃, a man bwisi ka laakari kɛ̃ɛyɔ, kpa n kpĩ n ka tɔn be kpara. Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn tɔn dabi te kpara.

11 Gusunɔ u Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nua ye ya wãa wunɛn gɔ̃ruɔ. Wee, a ɲ dukia ka arumani bikie, ɲ kun mɛ bɛɛrɛ, ɲ kun mɛ be ba nun tusan gɔɔ. Mɛya a ɲ maa bikie wunɛn wãaru tu dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nɛn tɔmbu kpara bèn wɔllɔ na dera a bandu dii. 12 Tɛ̃, kon nun bwisi ka laakari ye wɛ̃. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bɛɛrɛ wɛ̃ ye sinam be ba nun gbiiye ba ɲ waare a sere bandu di. Mɛya wunɛn biru, goo kun maa ye wasi.

13 Yeniba biru, Salomɔɔ u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunɔn kuu bekurugira wãa. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ u bandu dii Isireliba kpuron wɔllɔ.

Yiiko ka arumani

ye Salomɔɔ u mɔ
(I maa mɛɛrio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

14 Salomɔɔ u tabu kɛkɛ yi dumi gawe mɛnna nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Ma u maa maasɔbu mɛnna nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa. 15 U dera wura

ka sii geesu dabia Yerusalɛmuɔ nge kpenu. Ma u dera dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ya maa dabia baama nge dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa Sefalan wɔwaɔ. 16 Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawɛ. Tenkubara ba ra yi dwem de. 17 Ba ra nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawen tia dɔrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma dɔre sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Bera ba ra maa ka Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Salomɔɔ u sãa yerun banan

sɔɔru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

18 Salomɔɔ u wooda wɛ̃ bu Yinni Gusunɔ diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

1 Yera u tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu dãku guunɔ. Ma u maa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

2 Salomɔɔ u Hiramu, Tirin sunɔ gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dãa ye ba mɔ̀ sɛduru kã u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa kĩ a man kɛ̃ɛma. 3 Wee na Gusunɔ nɛn Yinni diru baniammɛ ta n sãa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia dɔ̃ɔ dokeye, kpa bu win pɛ̃ɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko bururu ka yoka, tɔ̃ɔ baatere, ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao baawure sɔɔ, ka Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wɛ̃ sere ka baadommaɔ. 4 Dii te, ta ko n kpã. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kpãaru kere. 5 N n mɛn na, goo kun kpɛ̃ u nùn diru bania. Domi baa wɔllu ka ten kpãaru ta ǹ kpɛ̃ tu nùn mwa. Yen sɔ̃, wara ra n nɛ, Salomɔɔ n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare dɔ̃ɔ dokeye. 6 Yen sɔ̃ tɛ̃, wunɛ Hiramu, a man goo mɔrisiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusun sɔmburu yɛ̃ ka sere beka ye ba wɔ̃kua ka wunɔm ka maa gaadura kpa u n maa gãanun weenasinun kobu yɛ̃ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba maa yɛ̃ru mɔ ba ka wãa Yerusalɛmu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sãawa be nɛn tundo Dafidi u gɔsa. 7 A de a man dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka santali mɔrisiama Libanin di. Domi na yɛ̃ ma wunɛn sɔm kowobu ba yen burabu yɛ̃. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ. 8 A de bu man dãa ye kasuama ya n kpã. Domi dii te na kĩ n bani mi, ta kpã. Ta ko n maa wã. 9 Saa ye sɔɔ, kon wunɛn sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ.

10 Ma Hiramu, Tirin sunɔ, u Salomɔɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ, yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ. 11 I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u wɔllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunɔ sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru. 12 Tɛ̃, wunɛ Salomɔɔ, kon sɔm yɛ̃ro goo mɔrisiama. Yɛ̃ro u bwisi mɔ too. Win yĩsira Huramabi. 13 U sãawa kurɔ goon bii. Kurɔ wi, u sãawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka kpenu ka dãan sɔmburu yɛ̃. U maa bekan sɔmburu yɛ̃, ye ba kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka gaaduragii, ka wɛ̃ɛ swɛ̃ɛ ka sere maa wɛ̃ɛ damgii. Mɛya u maa gãanun weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yɛ̃. Sɔmbu te ba gesi nùn nɔmu sɔndia kpuro, u koo kpĩ u tu kowa. U koo sɔmbu te

kowa ka wunɛn sɔm kowobu sannu ka sere be nɛn Yinni Dafidi wunɛn tundo u gɔsa. 14 Tɛ̃, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔɔsu ka gum ka tam mɛ mərisiama yèn gari a gerua mi. 15 Bɛsɛ sa ko maa nun dãa bɔɔria nge mèn nɔɔ a kĩ, kpa su ye mərisiama ka goo nimkusu sere Yafoɔ. Kpa wunɛgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalɛmuɔ.

16 Salomɔɔ u sɔbu gara be ba wãa Isireliba sɔɔ. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sɔɔ ben geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka wɔkura ita ka nata (153.600). 17 Ma u ben nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa ba n da sɔmunu sue, kpa ben nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) ba n da kpenu dãku guunɔ. Ben nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da sɔm kowo be ba tie nɔni doke.

Sãa yerun bana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 6:1-38)

3

1 Salomɔɔ u sãa yee ten bana torua Yerusalɛmuɔ guu te ba mɔ̀ Mɔriyan wɔllɔ mi ba win tundo Dafidi sɔ̃ɔsi. N deema yam mi n daa sãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru. 2 U sãa yee ten bana toruawa win bandun wɔ̃ɔ nnɛsen suru yirusen sɔ̃ɔ yiruse sɔɔ.

3 Ba dii te yĩirawa ka yellun yĩirutia ye ba ra ka gãanu yĩire. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wata. Ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. 4 Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu n nɛwa. N sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wunaa teeru. Ma Salomɔɔ u ten sɔɔwɔ wura gea pote. 5 Ma u dii ten tiin gani dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sãa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yɔnin weenasii kua kua gani yi sɔɔ. 6 Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka sɔma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. 7 U dii te wura potewa ka ten gbereba sɔɔ, ka ten kɔnnɔ suukusɔ ka ten ganiɔ, ka ten gamboba sɔɔ, ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua ten gani sɔɔ.

8 Ma u dii te ta dɛɛre gem gem bana mi. Ten dɛ̃ɛbu ka dii ten tiin yasum mu nɛwa. Mu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sãawa tɔnnu yɛndu. 9 Wura ye ba ka kulumba kuan geera sãawa kilon bɔnu. Baa ka dia ye ya wãa wɔllɔ kpuro ba ye wura potewa.

10 U maa kɔ̃sobun weenasibu yiru kua dii te ta dɛɛre gem gem mi sɔɔ. Ma u ye wura pote. 11 Wɔllun kɔ̃so ben kasa nnɛ ye kpuron dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Kasa yen tian dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kɔ̃so yirusegirun teeru girarinɛ. 12 Ma kɔ̃so yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo teɔnɔ girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarinɛ. 13 Kɔ̃so be kpuron kasa ya dɛriarewa. Ma yen dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu yɛndu. Ma ba yɔ̃ ba wuswaa tĩi dii ten kɔnnɔ gia. 14 Ma u dii ten beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii yi ba wɔ̃kua ka gaadura ka wunɔm ka sere maa tom. Ma ba maa kɔ̃sobun weenasibu kua beku te sɔɔ.

Dii ten gbere be ba kua

ka sii gandu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:15-22)

15 U dii ten wuswaaɔ gbere yiru kua. Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm soonu tɛna ka nɔɔbu. Ma ba ye furɔsu sɔndia wɔllɔ. Sin gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. 16 U maa yɔnin weenasiin buraru garu kua nge te u raa kua sãa yeru mi. Ma u bura te doke furɔ sin wɔllɔ. Ma u dãa marum gam weenasim

kua wunəbu (100) u doke yəni yi səə. 17 Ma u gbere yiru ye gira sãa yee ten wuswaaə. Tia nəm geuə, tia maa nəm dwarə. Ma u nəm geugia ye yĩsiru kã Yakini. Ma u maa nəm dwarugia ye yĩsiru kã Boasi.

4

1 U maa yãku yeru kua ka sii gandu. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gəm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gəm soonu wəkuru.

Boo sii ganduguu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:23-26)

2 U boo sii ganduguu kua. Gen nəən yasum mu sãawa gəm soonu wəkuru. Gen gunum maa gəm soonu nəəbu. Ma gen kɛkɛra sãa gəm soonu tɛna. Ga sãawa bwɛɛrɛkɛ mam mam. 3 Ba gen nəə bəkan temə kɛtɛban weenasii kua ba ka sikerena. Gəm soo teerun baa səə, kɛtɛ wəkura ba kua. Ba kɛtɛn weenasii yi kuawa sĩa yiru. Ma ye kpuro ya sãa sii bəri tia ka boo sii ganduguu ge. 4 Ba boo ge səndiwa kɛtɛn weenasii wəkura yirun wəllə. Yen ita ya wuswaa kisi sõə yɛ̃san nəm geu gia, ita maa sõə duu yeru gia, ita yeni maa sõə yɛ̃san nəm dwaru gia, ita ye ya maa tie, sõə yari yeru gia. Ma boo ge, ga səndi kɛtɛn weenasii yin wəllə. Ma kɛtɛ ben biru ga wura səəwə. 5 Boo gen sinum mu ka nəm tararu nɛ. Ma ba gen nəə bəka kua nge nəragia. Ma ga maa nəə dɛriare nge biibii. Ga koo kpĩ gu nim mwa ditiri nərəbun suba wunaa teeru (120.000).

6 U wekenu wəkuru kua ma u nin nəəbu yi sãa yee ten nəm geuə. Nəəbu yeni maa ten nəm dwarə bu wa bu ka tii sãrasia, kpa bu maa ka yãku yaa kpakía bà n yãku dõə mwaararuginu mə̀. Boo sii ganduguu gen nima yãku kowobu ba ra ka ben nəma ka naasu kpakie.

Dendi yãa ni ba kua ka sisu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:40-51)

7 U maa dabu wuraginu kua wasi wəkuru. U nu kuawa nge mɛ ba nin wooda yi. Ma u nin nəəbu yi sãa yee ten nəm geuə. Nəəbu yeni maa nəm dwarə.

8 U tabulu wəkuru kua u yi sãa yeru mi. U nəəbu yi nəm dwarə, ma u maa nəəbu yi nəm geuə.

Ma u maa gbɛ̃ɛ wuraginu kua wunəbu (100) nì səə ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka.

9 U yaara gaa kua yãku kowobun sõ. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.

10 U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nəm geuə sõə yari yerun nəm dwaru gia.

11 Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbɛ̃a yè səə ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka. Nge mɛya u ka sombu te kua u kpa te sina boko Saloməə u nùn yiire u ko Yinni Gusunən sãa yee ten sõ. 12 Wee ye u maa kua. Yera gbere yiru
ka furəsu yiru si ba koo doke gbere ben wəllə
ka kəkəsə bwesenu yiru ye ba koo səndi furə sin wəllə.
13 U maa dãa marum weenasim kua nɛɛru (400) kəkəsə yiru yen sõ. Kəkəsə yiru yen baayere səə, dãa marum weenasim mɛn sĩa yiru yiruwa u kua u ka səndi furə sin wəllə.
14 U wekenu kua wəkuru ka nin səwaritii wəkuru.
15 U boo sii ganduguu kua, ka kɛtɛn weenasii wəkura yiru yi yi boo ge səəwa.
16 U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yãa ni sina boko Saloməə u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wəriasia. 17 U dera ba yãa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudɛnin

wɔwaɔ mi sɔnda wãa Sukɔtu ka Seredan baa sɔɔ. 18 Salomɔɔ u dera ba dendi
yãa ni kua nu dabi sere ba ǹ maa sii gan ten bunum yĩira.
19 Salomɔɔ u maa dera ba dendi yãa ni nu tie kua. Niya
yãku yee wuragii te,
ka tabulu yè sɔɔ ba ra pɛ̃ɛ sɔndi,
20 ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sɔ̃rawa nge mɛ
sãa yerun wooda ya gerua.
21 U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka
wura gea.
22 U maa woba kua, ka nɔri, ka gbɛ̃a, ka dɔ̃ɔ guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura
gea.
U maa dii te ta dɛɛre gem gem gamboba ka sãa yee ten tiin kɔnnɔn gamboba
kua ka wura.

5

1 Ye Salomɔɔ u sãa yee ten sɔmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka
gãa ni win tundo u raa yi sãa yee ten sɔ̃ kpuro gurama u doke Yinni Gusunɔn
arumanin beru yerɔ.

Ba woodan kpakororu yi

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:1-13)

2 Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ka bwese
kɛra baayeren wirugibu sokusia Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan
kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa mɔ̀ Siɔni, kpa bu tu
doke sãa yeru mi. 3 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna Salomɔɔn mi wɔ̃ɔn suru
nɔɔba yiruse wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko. 4 Ye ben guro guro be kpuro ba
tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua, 5 ka win kuu
bekurugii te, ka sere sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro. Yãku kowobu
ka Lefibara ba ye kpuro suama. 6 Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba kpuro be ba
mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ. Ma ba
yãanu ka kɛtɛ dabinu go ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ǹ garirɔ.
7 Ma yãku kowobu ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te da ten ayerɔ
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yirun
kasin kɔkɔrɔ. 8 Kɔ̃so be, ba kasa dɛriewa ba woodan kpakoro te ka ten nɛnutii
wukiri. 9 Ba koo kpĩ bu nɛnutii yi wa yi tere saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn
di. Domi ba yi kuawa yi dɛ̃u. Adama ba ǹ kpɛ̃ bu yi wa saa tɔɔn di. Miya
kpakoro te, ta wãa sere ka gisɔn gisɔ. 10 Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n kun mɔ
wooda wɔkurun kpee bɛsi yiru ye Mɔwisi u doke mi. Yinni Gusunɔwa u nùn
yi wɛ̃ Horɛbun guurɔ sanam mɛ u ka Isireliba arukawani bɔkua ye ba yarima
Egibitin di.
11 Yãku kowobu ba tii dɛɛrasia. Adama ba ǹ kue nge mɛ wooda ya nɛɛ bu ko
wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara sãa yee ten min di. 12 Ma Lefiba kpuro
be ba sãa wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu
kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ba ka yɔ̃ yãku yerun sɔ̃ɔ yari
yeru gia ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu. Ma yãku kowobu wunaa
teeru ba wãa ben bɔkuɔ ba kɔbi soomɔ. 13 Be ba kɔbi soomɔ ka be ba womusu
mɔ̀ ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro, domi u sãawa tɔn
geo, win durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye ba mɔ̀ mɛ, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunɔn sãa yee te wukiri.
14 Ma yãku kowobu ba kpana bu yɔ̃ra bu ben sɔmburu ko guru wii ten sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yiba.

6

1 Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa guru wii sinumgiru sɔɔ.
2 Adama nɛ, na nun wãa yee geeru bania
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salomɔɔ

u Isirelība sõɔwa
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:14-21)

3 Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira Isirelība kpuron mi gia, mi ba yõ. Ma u bu domaru kua. 4 U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isirelība Yinni siara. Domi u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo kua u nɛɛ, 5 saa mìn di u win tɔmbu Isirelība yarama Egibitin di, u ǹ wuu gagu gɔsa ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo nùn sã. U ǹ maa goo gɔsa u n ka sãa win tɔmbun kparo. 6 Adama Yerusalɛmuwa u gɔsa bu ka nùn sãa yeru bania mi. Mɛya u maa Dafidi gɔsa u n ka sãa ben kparo. 7 Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gõru doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru bania. 8 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, ya wã ye u gõru doke u ka nùn diru bania. 9 Adama n ǹ wi, u koo nùn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. 10 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ te yibia. Wee nɛ, Salomɔɔ, na sina bɛsɛ Isirelība sina gɔna wɔllɔ na kua nɛn tundo Dafidin kɔsire. Yen biru, na Gusunɔ bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã. 11 Dii te sɔɔra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi yiruwa yi wãa kpakoro te sɔɔ, yì sɔɔ ba win woodaba yorua be u bɛsɛn baababa wɛ̃.

Salomɔɔn kanaru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:22-53)

12 Yera Salomɔɔ u yõra Yinni Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ Isirelība nɔni biru, ma u nɔma yiiya wɔllɔ u kanaru kua. 13 N deema Salomɔɔ u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke sãa yerun yaara yen suunu sɔɔ. Tura ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ten yasum maa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ten gunum maa sãa gɔm soonu ita. Miya u yɔɔwa u yiira Isirelība kpuron wuswaaɔ. Ma u nɔma yiiya wɔllɔ u nɛɛ, 14 Gusunɔ, bɛsɛ Isirelība Yinni, goo maa sari nge wunɛ wɔllɔ ka temɔ. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm nɔɔwamme ka gõru tia, a ra arukawani ye a ka bu bɔkua yibie, kpa a bu wunɛn wɔnwɔndu sõɔsi. 15 Wee a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te a wunɛn bõɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye a nùn sõɔwa kpuro, a ye kua gisɔ ka wunɛn dam. 16 Yen sõ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a nɔɔ mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi. A nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii nɛni dee dee ben wãaru sɔɔ, ma ba nun mɛm nɔɔwamme nge mɛ wi, Dafidi u kua. 17 N n mɛn na, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a de wunɛn gari yi a nùn sõɔwa mi kpuro yi koora.

18 Adama kaa sere kpĩ a sina tem mɛ sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? 19 Ka mɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛn gere swaa dakio, kpa a nɛn kanaru nɔ te na mɔ̀ gisɔ. 20 A de wunɛn nɔni yi n wãa dii te sɔɔ wɔ̃kuru ka sõɔ sɔɔ. A nɛn kanaru swaa dakio te na mɔ̀ yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sõɔsi. 21 Nɛ ka wunɛn tɔmbu, sà n mɛnna yam mini, sa kanaru mɔ̀, a sun swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa kpa a sun suuru kua.

22 Goo ù n win winsim torari, ma ba yẽro tilasi kua u ka na mini u bõre yãku yerɔ, 23 na nun kanamɔ a yẽro swaa dakio wɔllun di kpa a bu siria. A tɔn kõso nùn win kõsa kɔsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wɛ̃.

24 Yibɛrɛba bà n wunɛn tɔmbu Isirelība kamia yèn sõ ba nun torari, ma ba gõru gɔsia ba na ba nun suuru kanamɔ dii teni sɔɔ, 25 a bu swaa dakio saa

wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu
wurama tem mɛ sɔɔ mɛ a raa ben baababa wɛ̃.
26 À n dera gura ya yãra yèn sõ ba nun torari, ma ba gõru gɔsia yèn sõ a bu
sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam mini ba nun sãamɔ ba kanaru mɔ̀, 27 a bu
swaa dakio saa wɔllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sõɔsio
yè sɔɔ ba koo sĩ, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ bɛsɛ wunɛn tɔmbu sa tubi
di mi.
28 Gõɔru tà n dua tem mɛ sɔɔ, ǹ kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ dĩanun gɔɔ,
ǹ kun mɛ twee, ǹ kun mɛ kɔkɔnu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ kun mɛ yibɛrɛba
bà n tem mɛn wusu tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunɛn tɔmbu
deema, ǹ kun mɛ wahala gaa, 29 bà n seewa ba kanaru mɔ̀ ma ben baawure u
win toraru wura win gõruɔ, ma u win nɔma suema dii tenin bera gia, 30 a bu
swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mɛ u
sãa. Domi wunɛ turowa a tɔnun gõru yɛ̃. 31 Kpa bu nun nasia ba n sĩimɔ wunɛn
swɛɛ sɔɔ ben wãaru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben baababa wɛ̃.
32 Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sõ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a dam
bakam mɔ, ma yɛ̃ro u kanaru mɔ̀ dii te sɔɔ, 33 a nùn swaa dakio saa wɔllun di
mi a wãa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ. Kpa handunian tɔmbu kpuro bu
nun gia, kpa bu nun nasia nge mɛ wunɛn tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba
n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bana mini.
34 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri,
ma ba kanaru koosima wunɛn mi, ba mɛɛrima wunɛn gee a gɔsa, ka dii te na
nun banian bera gia, 35 a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu kua dee
dee.
36 Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunɛn mɔru
ya seewa, a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da ba yoru dimɔ
turukuɔ ǹ kun mɛ mi n toma, 37-38 bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba
gõru gɔsia mam mam ba nun tii wɛ̃, ma ba tem mɛni mɛɛrima mɛ a ben baaba
wɛ̃, ka wuu geni ge a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini, bà n kanaru mɔ̀ ba
mɔ̀, ba nun torari, ba durum kua, 39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa
kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. 40 Tɛ̃, Gusunɔ
nɛn Yinni, a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ̀.
41 Yinni Gusunɔ,
a seewo a na mi a ra wɛ̃re,
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu,
mi wunɛn dam mu ra sõɔsire.
A de wunɛn yãku kowobu ba n faaba mɔ.
Kpa be ba nun mɛm nɔɔwammɛ
ba n nuku dobu mɔ̀ doo nɔɔru sɔ.
42 Yinni Gusunɔ,
a ku wi a gɔsa biru kisi.
A wunɛn durom yaayo
mɛ a Dafidi wunɛn sɔm kowo kua.

Sãa yee ten wukiabu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:62-66)

7

1 Sanam mɛ Salomɔɔ u kanaru kua u kpa, yera dõɔ u sarama wɔllun di u
yãku dõɔ mwaararugii ni ka yãku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya dii te wukiri. 2 Yãku kowobu ba ǹ kpĩa bu du Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ, domi win yiikon girima ya yiba ten mi. 3 Ye Isireliba kpuro ba dõɔ wi ka
Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya sarama ya wãa sãa yee ten wɔllɔ, yera

ba yiira ba siriru tem girari turarun wɔllɔ te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ.

4 Isireliba kpuro ka sina boko ba yãkunu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 5 Yen dɔma te, Salomɔɔ u naa kinɛnu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000). Nge mɛya ba ka sãa yee te wukia. 6 Yãku kowobu ba yɔ̃ ben ayenɔ, ma Lefiba ba dwee yãnu soomɔ, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ sã. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu nɛɛ, Gusunɔn durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Ma yãku kowobu ba kɔbi soomɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ mi ba yɔ̃. 7 Salomɔɔ u sãa yee ten yaaran suunu dɛɛrasia ye ya wãa sãa yee ten tii tiin wuswaaɔ. Domi miya u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua yèn sɔ̃ yãku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun tura bu ka yãku ni kpuro ko mi.

8 Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ baka te diwa sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma tɔn dabiru ta na saa Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di. 9 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ba maa mɛnna be kpuro ba yãku yee te dɛɛrasia ba yi nɛnɛm. Ba ye kuawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa tɔ̃ɔ bakarun tii di sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 10 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔra Salomɔɔ u dera tɔmba wura ben yɛnusɔ. Ma ba nuku dobu mɔ̀ durom mɛ Gusunɔ u Dafidi ka Salomɔɔ ka sere win tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u kpam Salomɔɔ kure
(I maa mɛɛrio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

11 Sanam mɛ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya koora, ye u gɔ̃ru doke u ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere maa win tiin sina kpaarɔ, 12 yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔ̃kuru. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Na yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yãkunu kue. 13 Nà n wɔllu kɛnua, ma gura kun maa nɛmɔ, ǹ kun mɛ na dera twee yi tem mɛ wukiri yi mɛn dĩanu di, ǹ kun mɛ nà n mɛn tɔmbu kɛ̃si kɛ̃si baranu sure, 14 saa ye sɔɔ, bɛɛ be i sãa nɛn tɔmbu, i nɛn yĩsiru sɔɔwa, ma i tii kawa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri, ma i man soka, kon bɛɛ wurari wɔllun di kpa n bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua, kpa n bɛɛn tem arumani wesia. 15 Saa ye sɔɔ, kon bɛɛ mɛɛri kpa n kana ni i man koosima sãa yeru mini swaa daki. 16 Tɛ̃, na tu gɔsa na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃, ta n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa. Ten miya nɛn nɔni ka nɛn gɔ̃ru kpuro ko n woo. 17 Wunɛ maa Salomɔɔ, à n sĩimɔ nge mɛ wunɛn tundo Dafidi u sĩa, ma a mɔ̀ ye na nun yiire kpuro, ma a nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ, 18 kon wunɛn bandun dam sire nge mɛ na wunɛn tundo Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua na nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ. 19 Adama ì n gɔsira i nɛn woodaba deri be na bɛɛ wɛ̃, ma i maa da i bũnu sãwa, 20 kon bɛɛ wunawa nɛn tem di mɛ na bɛɛ wɛ̃. Kpa n dii te yina te na gɔsa na yi nɛnɛm nɛn yĩsirun sɔ̃ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yɛ̃ɛ. 21 Be ba raa ten kpãaru yɛ̃ yellu, bà n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u wuu geni ka dii teni kua mɛ. 22 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba bũnu yiiramme ba sãamɔ. Yen sɔ̃na u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

Ye Salomɔɔ u maa kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 9:10-28)

8

1 Wɔ̃ɔ yɛndun baa sɔɔra Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sere maa win
tiin sina kpaaru bana u kpa. 2 U maa wuu si Huramu u nùn kã sɔnwa. Ma u
dera Isireliba ba sina mi.
3 Salomɔɔ u Hamati wɔri ye ya wãa Soban bera gia, ma u ye mwa. 4 U tem mi
gãanu ku ra kpin wuu ge ba mɔ̀ Tadimɔri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn
mi ba ko n da win dĩanu bere. 5 U Bɛti Horoni ye ya wãa gunguru wɔllɔ ka ye
ya wãa wɔwaɔ bana. Wuu si, su gbãranu ka gamboba mɔ, ka maa yen sɛ̃retinu.
6 U maa wuu ge ba mɔ̀ Balati bana ka wuu sìn mi u ko n da win dĩanu bere. Ma
u sin gasu sɔɔ win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye Salomɔɔn
gɔ̃ru ga kĩ, yera u bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔɔ.
7 Tɔn be ba tie Hɛtiba sɔɔ, ka Amɔreba sɔɔ, ka Feresiba sɔɔ, ka Hefiba sɔɔ, ka
Yebusiba sɔɔ, be, be ba ǹ sãa Isireliba, 8 ben bibun bwese te ta seewa ben biru,
tera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia sere ka gisɔn gisɔ. 9 Salomɔɔ u ǹ Isireliban goo
yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu
sinambu, ka tabu kɛkɛ yi dumi gawen kparobu. 10 Wirugii be Salomɔɔ u gɔsa
bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔɔ, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru
(250).
11 Salomɔɔ u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunɔn bii u yara Dafidin yɛnun
di ge u bana. U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yɛnuɔ.
Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛɛram.
12 Yera Salomɔɔ u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua yãku yee ten wɔllɔ te u bana
Yinni Gusunɔn sãa yerun wuswaaɔ. 13 U ra yãkunu ko nge mɛ Mɔwisin wooda
ya gerua tɔ̃ɔ baateren sɔ̃, ka suru kpaon sɔ̃, ka tɔ̃ɔ wɛ̃ɛrarugiru sɔɔ ka tɔ̃ɔ bakanu
ita yenin sɔ̃ ni ba ra ko wɔ̃ɔ tia sɔɔ. Niya pɛ̃ɛ ye ba ku ra seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakaru, ka duurubun tɔ̃ɔ bakaru, ka sere maa Kunun tɔ̃ɔ bakaru. 14 U yãku
kowobu yi wuu wuuka nge mɛ win tundo Dafidi u raa kua. Yãku kowo ben
baawure ka win sɔmburu. Lefiba ka maa ben sɔmburu. Bera ba ra n Yinni
Gusunɔ siaramɔ tɔ̃ɔ baatere kpa bu maa yãku kowobu somi ben sɔma sɔɔ. Ma
ba kɔnnɔsun kɔ̃sobu yi yi wuu wuuka. 15 Ba ǹ sina bokon wooda sare ye u yi
yãku kowobu ka Lefiban sɔ̃ ka sere maa arumani beru yerun sɔ̃.
16 Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere
ba da ba ka tu wiru go. Nge mɛya ba ka dii te bana ba kpa.
17 Yen biru Salomɔɔ u da Ɛsioni Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa nim
wɔ̃kun bɔkuɔ Edɔmun temɔ. 18 Huramu u dera win sɔm kowo be ba nim yɛ̃
ba ka Salomɔɔ goo nimkusu daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Salomɔɔn sɔm kowobu
sannu. Min diya ba ka sina boko Salomɔɔ wuran tɔnnu wɔkura ita naawa.

Seban sunɔ tɔn kurɔ

u Salomɔɔ mɛɛrim da
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:1-13)

9

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ u
yĩsiru yara, yera u da u ka Salomɔɔn bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gãa dabinu
bikia. U tura Yerusalɛmuɔ, ka win sina bwãa dabinu be ba nùn swĩi, ka yooyoo
si su turare ka wura dabinu sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura Salomɔɔn mi,
ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔ̃ruɔ. 2 Ma Salomɔɔ u nùn wisa kpuro ye u
bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie. 3 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi kpuro
wa, ka dii te u bana 4 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm
kowobun yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye
nɔraɔginu, ka yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, 5 ye kpuro ya nùn

biti mwa sere u wom mwɛ. Ma u sina boko Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di, ye kpuro geema. 6 Adama na ɲ̀ daa gari yi naanɛ kue sere na ka tunuma mini. Wee nɛn nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa mini, ba ɲ̀ daa man yen bɔnu sɔ̃ɔwa. Wunɛn bwisi ka wunɛn dukia ya kpã n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara. 7 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka wunɛn sɔm kowo be ba nun nɔɔrimɔ saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin gari swaa daki. 8 Na Gusunɔ wunɛn Yinni siara wi u nun durom kua u nun swĩi Isiriliban sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere ka baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ a n da ka bu sirie dee dee.

9 Ma u sina boko wura kã tɔnnu ita ka bɔnu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Salomɔɔ kun maa turare waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.

10 Huramun sɔm kowobu ka Salomɔɔgii be ba ka wura naamɔ Ofirin di, beya ba maa ka dãa gea ye ba mɔ̀ santali ka kpee gobiginu naamɔ. 11 Ma sina boko u ka dãa ye yɔɔtii kua sãa yerɔ ka sere maa win tiin dirɔ. Dãa yera u maa ka wom kowobun mɔrɔkunu ka ben guunu kua. Dãa yen bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa yen bweseru waare Yudan temɔ.

12 Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃ kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurɔ wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win bwãabu.

Salomɔɔn dukia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:14-29)

13 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu. 14 Ye baasi, u ra maa wura ka sii geesu mwɛ tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bɔkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

15-16 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu (200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu (300) kua ka wura. Tɛrɛ baka nin teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sãa kilo ita. Ma u tɛrɛ ni doke diru garu sɔɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ, win sina kpaarɔ.

17 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. 18 Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten naa sɔnditia kua ka wura. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia maa nɔm geuɔ. 19 Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa wãa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

20 Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura gea ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ. Gãanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win waati ye sɔɔ, ba ɲ̀ sii geesu garisi gãanu. 21 Yèn sɔ̃ Huramun sɔm kowobu ba ka Salomɔɔn goo nimkusu tenkuru mɔ̀ su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu, ka wɔnnu ka gunɔ burasu.

22 Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere. 23 Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃. 24 Wɔ̃ɔ baagere, ben baawure u ra ka nùn kɛ̃ru naawɛwa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.

25 Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maasɔbu. U dum gɔ̃nu kua nɔrɔbun suba nnɛ (4.000). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosɔ, mi win tabu kɛkɛba ba wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa. 26 Sinam be ba wãa saa daa te ba mɔ̀ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔɔwa u be kpuro mɔ. 27 Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. Mɛya u maa dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya

ra n wãa Sefalan wɔwaɔ. 28 Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiɔ ka sere maa tem baamaɔ.

Salomɔɔn gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 11:41-43)

29 Salomɔɔn kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka Gusunɔn sɔmɔ Akiya, Silogiin tireru sɔɔ, ka sere maa Gusunɔn sɔmɔ Yedon kãsinun tireru sɔɔ. Yedo wiya u Yeroboamu, Nɛbatin bii, Isireliban sina bokon wãarun faagi yorua. 30 Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba kpuron wɔllɔ Yerusalɛmuɔ. 31 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii Roboamu u bandu kɔsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

Isirelibaŋ banda

bɔnu kua yiru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:1-15)

10

1 Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka nùn ko sunɔ. 2 N deema Yeroboamu, Nɛbatin bii, u raa kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃ u da u wãa Egibitiɔ. Sanam mɛ u nua Roboamu u bandu di, yera u gɔsirama Egibiti min di. 3 Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isirelibaŋ bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba Roboamu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, 4 wunɛn tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun swĩi.

5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.

Ma tɔn be, ba doona. 6 Yera Roboamu u Isirelibaŋ bukurobu mɛnna win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃. Ma u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n tɔn be sɔ̃.

7 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura saa gisɔn di, a tɔn be nɔɔri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kĩru, ba ko n sãawa wunɛn tɔmbu sere ka baadommaɔ.

8 Adama Roboamu wi, u ǹ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. 9 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n ka tɔn be wisi be ba nɛɛ, n bu yoo sɔma kawo ye nɛn tundo u raa bu koosia.

10 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wunɛn niki bii piibu ga wunɛn tundon pɔra bɔɔrum kere. 11 Wunɛn tundo u raa bu yoo sɔma koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som kpaki.

12 Yera Yeroboamu ka tɔn be kpuro ba na Roboamun mi sɔ̃ɔ itase te, nge mɛ u raa gerua. 13 Roboamu u tɔn be wisa ka dam. U ǹ bukuro ben gari yi garisi gãanu. 14 Adama win saarasi ben bwisiya u ka sɔmburu kua, ma u nɛɛ, nɛn tundo u raa bɛɛ yoo sɔma koosia. Adama tɛ̃, nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya kon ka bɛɛ sɛɛyasia.

15 Nge mɛya Roboamu u yina u tɔn begii swaa daki, domi Yinni Gusunɔwa u dera n koora mɛ, kpa win gari yi ka koora yi u raa Yeroboamu, Nɛbatin bii sɔ̃ɔwa saa Akiya, Silogiin nɔɔn di.

Roboamu

u kua Yudabaŋ sunɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:16-25)

16 Ye Isirelibɑ kpuro bɑ wɑ mɑ sinɑ boko u ǹ ben gere swɑɑ dɑki, yerɑ bɑ
nùn sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ,
mbɑ n sun mɔɔsinɛ bɛsɛ kɑ Dɑfidi, Isɑin bii.
Sɑ ǹ mɑɑ bɔnu gɑɑ mɔ kɑ wi.
Bɛsɛ Isirelibɑ i de su gɔsirɑ
su wurɑ bɛsɛn yɛnusɔ.
Wunɛ Robоɑmu,
ɑ wunɛn bweserun wunɑnɔ koowo.
Mɑ Isireli be, bɑ gɔsirɑ bɑ wurɑ ben yɛnusɔ. 17 Mɑ Robоɑmu u kuɑ Yudɑbɑ
tɔnɑn sunɔ. 18 Sɑɑ ye sɔɔrɑ u Hɑdorɑmu gɔrɑ Isirelibɑn mi, wi u rɑ bu kpɑre bu
kɑ wɔ̃ɔ gobi mwɑ. Mɑ bɑ nùn kpenu kɑsukɑ bɑ go. Yerɑ n derɑ Robоɑmun tii
u win tɑbu kɛkɛ wɔri fuuku fuuku u dɑ Yerusɑlɛmuɔ. 19 Nge mɛyɑ Isirelibɑn
bwese kɛri wɔku te, tɑ kɑ Dɑfidin yɛnugibu kɑrɑnɑ sere kɑ gisɔ.

11

1 Sɑɑ yè sɔɔ Robоɑmu u tunumɑ Yerusɑlɛmuɔ, yerɑ u Yudɑbɑ kɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ
kpuro mɛnnɑ, mɑ u be sɔɔ tɑbu durɔ dɑmgibu nɔrɔbun subɑ wunɔbu kɑ wɛnɛ
(180.000) gɔsɑ bu dɑ bu Isirelibɑn bwese kɛri wɔku te wɔri kpɑ bu bɑn te
wɔrɑmɑ bu nùn wesiɑ. 2 Adɑmɑ Gusunɔ u kɑ win sɔmɔ Semɑyɑ gɑri kuɑ u nɛɛ,
3 ɑ Robоɑmu, Sɑlomɔɔn bii, Yudɑbɑn sunɔ kɑ Yudɑbɑ kɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ kpuro
sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, 4 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerɑ. Nɑ nɛɛ, bu ku rɑɑ dɑ bu kɑ
ben mɛro bisibu Isirelibɑ tɑbu ko. Ben bɑɑwure u gɔsiro win yɛnuɔ. Domi
yeni yɑ nɑwɑ sɑɑ nɛn min di.
Mɑ bɑ Yinni Gusunɔn gere wurɑ, bɑ gɔsirɑ bɑ wurɑ ben yɛnusɔ.

Robоɑmu

u wusu gbɑ̃rɑnu bɑnisi

5 Robоɑmu u dɑ u sinɑ Yerusɑlɛmuɔ. Mɑ u Yudɑn wusu gbɑ̃rɑnu bɑnisi. 6 U
Bɛtelehɛmu bɑnɑ, kɑ Etɑmu kɑ Tekoɑ 7 kɑ Bɛti Suri kɑ Soko kɑ Adulɑmu 8 kɑ
Gɑti kɑ Mɑresɑ kɑ Sifu 9 kɑ Adorɑimu kɑ Lɑkisi kɑ Asekɑ 10 kɑ Sorɛɑ kɑ Ayɑloni
kɑ Heboroni. Wuu si, su wɑ̃ɑwɑ Yudɑn temɔ kɑ Bɛnyɑmɛɛn temɔ. Mɑ u su
tɑ̃sisiɑ. 11 U su gbɑ̃rɑnu toosi, mɑ u tɑbu sinɑmbu yi yi mi. Mɑ u diɑ kuɑ mi bɑ
ko n dɑ dĩɑnu kɑ gum kɑ tɑm bere. 12 U wuu sin bɑɑgere sɔɔ tɛrɛnu kɑ yɑɑsi yi.
Mɑ u su tɑ̃sisiɑ. Mɑ Yudɑbɑ kɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ bɑ kɑ nùn yɔ̃rɑ.

Yɑ̃ku kowobu kɑ Lefibɑ

bɑ wurɑ Robоɑmun mi giɑ

13 Yɑ̃ku kowobu kɑ Lefi be bɑ wɑ̃ɑ Isirelibɑn tem sɔɔ kpuro, bɑ seewɑ ben
wɑ̃ɑ yerun di bɑ nɑ Robоɑmun mi. 14 Lefibɑ bɑ ben wɑ̃ɑ yenu deri mɑ bɑ nɑ
Yudɑɔ kɑ Yerusɑlɛmuɔ yèn sɔ̃ Yerobоɑmu kɑ win bibu bɑ bu yinɑri bu ben
yɑ̃ku kowo sɔmɑ ko. 15 Yerobоɑmu u yɑ̃ku kowobu yi yi win bwɑ̃ɑrokunun
sɔ̃, ni u kuɑ nu kɑ boo kinɛnu kɑ kɛtɛbɑ weenɛ. 16 Isireli be bɑ tie bɑ Yinni
Gusunɔn sɑ̃ɑrun kĩru mɔ, bɑ Lefibɑ swĩi Yerusɑlɛmuɔ bu kɑ Gusunɔ ben
bɑɑbɑbɑn Yinni yɑ̃kuru kuɑ. 17 Mɑ bɑ Yudɑn bɑndun dɑm sire, bɑ Robоɑmu,
Sɑlomɔɔn bii tɑ̃sisiɑ wɔ̃ɔ itɑ. Wɔ̃ɔ itɑ ye sɔɔrɑ bɑ sĩɑ Dɑfidi kɑ Sɑlomɔɔn yirɑ sɔɔ.

Robоɑmun bweseru

18 Robоɑmu u Mɑhɑlɑti suɑ kurɔ. Mɑhɑlɑtin tundon yĩsirɑ Yerimɔti, Dɑfidin
bii. Win mɛron yĩsirɑ Abihɑili, Eliɑbun bii, Isɑin debubu. 19 Mɑhɑlɑti wi, u
bii tɔn durɔbu mɑrɑ. Berɑ Yeusi kɑ Semɑriɑ kɑ Sɑhɑmu. 20 Mɑhɑlɑtin biru, u
Mɑɑkɑ suɑ kurɔ. Mɑɑkɑ wi, u sɑ̃ɑwɑ Abusɑlɔmun bii. Mɑ u Robоɑmu Abiɑ kɑ
Ɑtɑi mɑruɑ kɑ mɑɑ Sisɑ kɑ Selomiti. 21 Robоɑmu u Mɑɑkɑ kĩ too n kere win

kurə be ba tie. Domi kurəbu yɛndu yiru sariwa u sue yɛnuə ma u maa kurə tanəbu mə wata təəwə. Bii tən durəbu tɛna yiru sariwa u mara. Bii tən kurəbu maa wata. 22 Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru wɛ̃. Ma u nùn kua win maabu ka win wənəbun guro guro. Domi u kĩ u nùn ko sunə. 23 Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U dera ba da ba wãa Yudaba ka Bɛnyamɛɛn wuu gbãranugisu səə. U bu dĩanu wɛ̃ nu kpã. Ma u maa bu kurə dabinu sua.

Egibitin sunə Sisaki

u Yudaba wəri
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:25-28)

12

1 Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u tãsa, yera u Yinni Gusunən woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba maa win yira swĩi. 2 Roboamun bandun wãə nəəbuse səəra Sisaki, Egibitin sunə u Yerusalɛmu wəri. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunə torari. 3 Sisaki wi, u tabu kɛkɛba məwa nərəbu ka goobu (1.200), maasəbu maa nərəbun suba wata (60.000). Ma u na saa Egibitin di ka tən dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. 4 Ma u Yudan wuu gbãranugisu mwɛɛra sere n ka girari Yerusalɛmuə. 5 Yera Gusunən səmə Semaya u da u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba duki sua sanam mɛ Sisaki u wee. Ma u bu sõəwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, i nùn deri. Wee u koo maa bɛɛn tii deri, kpa u bɛɛ bɛri Sisakin nəmuə.

6 Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba nɛɛ, Yinni Gusunə u sãawa gemgii.

7 Ye Yinni Gusunə u wa ba tii kawa, yera u Semaya sõəwa u nɛɛ, wee ba tii kawa. Yen sõ, na ǹ maa bu kpeerasiamə. Na ǹ tɛɛmə n ka bu somiru na. Na ǹ derimə Sisaki u maa Yerusalɛmu wəri nɛn mərun sõ. 8 Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma nɛn yinniru ka handunian sinambun yinniru nu ǹ tia.

9 Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalɛmu wəri ma u Yinni Gusunən sãa yeru ka sina bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa tɛrɛnu gura ni Salomə̀ə u kua ka wura. 10 Ma Roboamu u tɛrɛ nin kəsire kua ka sii gandu. Ma u nu sina kpaarun kənnən kõsobun wirugibu nəmu səndia. 11 Mèn nəə sina boko u gesi dəə Yinni Gusunən sãa yerə, kənnə kõso be, ba ra nɛwa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirə.

12 Məru ye Yinni Gusunə u raa ka Roboamu sãa ya sure yèn sõ u tii kawa. Ma u ǹ dere bu nùn kam koosia mam mam. Ma u dera gãa geenu tiara Yudaə.

Roboamun bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

13 Roboamu u məwa wãə weeru ka tia sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuə. Ma u win bandun dam sire. U kuawa wãə wəkura nəəbu ka yiru bandu səə Yerusalɛmu mi. N deema wuu gera Yinni Gusunə u gəsa Isireliba kpuron sõ ga n ka win yĩsiru səəwa. Roboamu win mɛron yĩsira Naama, wi u sãa Amə̀ni. 14 Kõsa u kua, domi u ǹ Yinni Gusunə kasu ka win gõru kpuro.

15 Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunən səməbu Semaya ka Idon tirenu səə. Tire ni səəra ba ben yĩsa yorua nge mɛ ba ka swĩinɛ. Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu mə̀wa baadomma. 16 Roboamu u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaə Dafidin wuuə. Ma win bii Abia u bandu kəsire kua.

Abia u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:1-8)

13

1 Yeroboamun bandun wõɔ wɔkura nɔɔbu ka itase sɔɔra Abia u bandu di
Yudaɔ. 2 U bandu diwa wõɔ ita Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Maaka, Uriɛli,
Gibeagiin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wãaru kpuro sɔɔ. 3 Abia u tabu
kowo damgibu sua nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000) u ka Yeroboamu wɔri. Ma
Yeroboamu u maa tabu durɔ damgibu sua nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) u bu
sure. 4 Yera Abia u seewa u nɔɔgiru sua saa guu te ba mɔ̀ Semaraimun di. Guu
te, ta sãawa Efaraimun guurun bee tia. U nɛɛ, Yeroboamu, wunɛ ka Isireliba,
i man swaa dakio i nɔ. 5 I ǹ yɛ̃ ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunɔ
Isireliban Yinni u bandu wɛ̃ Isireliba kpuro sɔɔ? U maa nɛɛ, u ǹ arukawani ye
kusiamɔ. 6 Adama Yeroboamu, Nɛbatin bii, Salomɔɔ, Dafidin biin sɔm kowo u
win yinni seesi. 7 N deema garu koo saribara ba mɛnna ba na wi Yeroboamun
mi. Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u sãawa aluwaasi. U ku ra gãanu ko ka
toro sindu. Ma u kpana u yõra dim dim ben wuswaaɔ. 8 Tɛ̃, i tamaa i ko i ka ban
te yina te Yinni Gusunɔ u Dafidin bibun bweseru nɔɔ mwɛɛru kua. Geema i
dabi too. Ma i kɛtɛn bwãarokunu mɔ ni Yeroboamu u bɛɛ kua ka wura nu n sãa
bɛɛn yinnibu. 9 Ma i Yinni Gusunɔn yãku kowobu Aronin bibu ka sere Lefiba
yina. Ma i tii yãku kowo kpaobu kua nge bwese tukunu. Wi u gesi seewa u
ka naa kpɛma ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru na, wiya ba ra ko bwãaroku nin yãku
kowo, ni, ni nu ǹ sãa Gusunɔ. 10 Adama bɛsɛ Yudaba, Gusunɔwa u sãa bɛsɛn
Yinni. Sa ǹ maa nùn deri. Yãku kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba
win sɔma mɔ̀. 11 Sa ra Yinni Gusunɔ tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararuginu kue
bururu ka yoka. Sa ra nùn turare dõɔ dokeye kpa su nùn pɛ̃ɛ yiiya tabulu dɛɛra
yen wɔllɔ. Mɛya sa ra maa fitilanu sõre yoka baayere dabu wuraguu gen wɔllɔ.
Bɛsɛ, sa nùn mɛm nɔɔwammɛ. Adama bɛɛ i nùn deri. 12 Mɛya Gusunɔ ka win
yãku kowobu ba wãa ka bɛsɛ. Ba sun swaa gbiiye. Mɛya sa kɔbi mɔ yìn swĩi yi
dam mɔ. Sa ko bɛɛ yi swee. Bɛɛ Isireliba, i ku ka Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni
tabu ko. Domi i ǹ kamiamɔ.

13 Yera Yeroboamu u dera win tɔn be ba kukua Yudaban biruɔ ba yarima
ba Yuda be wɔri. N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba wãa Yudaban
wuswaaɔ. Nge mɛya n kua ba ka bu suunu doke. 14 Ye Yudaba ba sĩira, yera
ba wa ma ba koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ. Ma ba nɔɔgiru sua ba Yinni
Gusunɔ somiru kana. Sanam mɛ, yãku kowobu ba kɔbi soomɔ, 15 yera Yudaba
kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusunɔ u Yeroboamu ka wigibu wɔri
Abia ka Yudaban wuswaaɔ. 16 Isireliba ba duki yakikira adama Gusunɔ u bu
bɛri Yudaban nɔmaɔ. 17 Ma Abia ka win tɔmbu ba Isireliba kamia. Isireli
be sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛra wunɔbuwa (500.000) ba wɔruka ba gu.
18 Isireliba ba sekuru wa dɔma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusunɔ ben
baababan Yinniwa ba tãsa. 19 Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nùn wuu sini
mwaari, Betɛli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni
ka yen baru kpaanu.

20 Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye sɔɔ. Ma Yinni Gusunɔ u
dera u gu. 21 Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kurɔbu sua wɔkura
nnɛ. Ma u bii tɔn durɔbu yɛnda yiru mara ka bii tɔn kurɔbu wɔkura nɔɔbu ka
tia.

22 Ye Abia u kuan sukum ka ye u geruа, ya yorua Gusunɔn sɔmɔ Idon tireru
sɔɔ. 23 Abia u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ.
Ma win bii Asa u bandu kɔsire kua.

Asa u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:9-11)

Ma bəri yɛnda dua tem mɛ səə sere wɔ̃ə wəkuru.

14

1 Asa u sĩa dee dee Gusunə win Yinnin wuswaaə. 2 U bũu yãku yenu ka
gungunu ka bwãarokunu kəsuka. 3 U Yudaba sɔ̃əwa u nɛɛ, bu Gusunə ben
baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba mɛm nəəwa. 4 U
bwãaroku ka gungunu mi ba ra bũnu sã kpuro kəsuka. Ma win banda wãa bəri
yɛndu səə. 5 U dera ba wuu gbãranugisu seeya. Win bandu səə, tabu sari. Bəri
yɛnda ta wãa, domi Yinni Gusunə u dera u wɛ̃ra. 6 Asa u maa Yudaba sɔ̃əwa
u nɛɛ, su wuu si səmɛ su si gbãranu ka kɔ̃su yenu toosi kpa su sin kənnəsun
gamboba kəkərəba doke, domi tem mɛ, mu sãawa bɛsɛgim. Mɛya sa Gusunə
bɛsɛn Yinni kasu ma u sun wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.
Ma ba kpĩa ba wuu si sənwa.
7 Asa u tabu kowobu nərəbun suba gooba wunəbu (300.000) mə Yudaba səə
be ba tɛrɛnu ka yaasi mə. Bɛnyamɛɛba səə maa, təmbu nərəbun suba goobu ka
wɛnɛ (280.000) be ba tɛrɛnu nɛni ma ba tɛn toobu yɛ̃. Be kpuro ba sãawa tabu
durə damgibu. 8 Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba wərim wee. Ma u tunuma
Maresaə ka win tabu kowobu nərəbun suba nərəbu (1.000.000), ka tabu kɛkɛ
yi dumi gawe gooba wunəbu (300). 9 Ma Asa u seema u ka nùn yinna wəwa
ye ba mɔ̀ Sefataə, Maresan bəkuə. 10 Ma Asa u Gusunə win Yinni kana u nɛɛ,
Yinni Gusunə, wunɛ turowa kaa kpĩ a damgii ɲ kun mɛ dam sarirugii somiru
na. Yen sɔ̃, a na a sun somi. Domi wunɛ səəra sa tãsa. Mɛya ka wunɛn yĩsira
sa ka tən dabi teni wərim na. Gusunə bɛsɛn Yinni, a ku de tənu u nasara wa
wunɛn wəllə.
11 Ma Yinni Gusunə u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki
yarina Yudaban wuswaan di. 12 Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraə.
Ma Etiopigii be, ba wəruka ba gu. Domi Yinni Gusunə ka win tabu kowoba
ba Etiopigii be kam koosia. Yen dəma te, Yudaba ba yãnu gurawa too. 13 Asa
ka win təmbu ba wuu si su wãa Geraə wəri ba kəsuka. Ma ba dukia baka
gura. Domi sin təmba Yinni Gusunən bɛrum kua ba nanda. 14 Ba be ba yaa
sabenu kɔ̃sun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yãanu ka yooyoosu mwɛɛra
dabi dabinu. Yen biru, ba gəsira ba wura Yerusalɛmuə.

Asa u bũu sãaru yina
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:12-15)

15

1 Yinni Gusunə u dera win Hunde u Asaria, Odɛdin bii yəəwa. 2 Ma u da
Asan wuswaaə u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, Asa, wunɛ ka Yudaba, ka Bɛnyamɛɛba, i swaa
dakio i nə. Yinni Gusunə u wãa ka bɛɛ, ì n ka nùn yɔ̃ra. I n nùn kasu, i ko i nùn
wa. Adama ì n nùn deri, u koo maa bɛɛ deri. 3 N deema saa ye səə, Isireliba
ba Yinni Gusunə deri. Ba ɲ yãku kowobu mə be ba koo bu Yinni Gusunən
woodaba sɔ̃əsi. Mɛya ba ɲ maa Gusunən wooda gaa mə. 4 Adama ben nuku
sankiranu səə, ba gəsirama Gusunə ben Yinnin mi ba nùn kasu. Ma u tii bu
sɔ̃əsi. 5 Waati ye səə, be ba dumə ka be ba yarimə ba ɲ bəri yɛndu mə. Domi tabu
wãawa tem kpuro səə. 6 Tabu wãa bwesenu səə ka wusu səə. Domi Gusunəwa
u bu wahala dabi ni suremə. 7 Yen sɔ̃ tɛ̃, i yɔ̃ro dim dim, kpa i ku mwia kpana.
Domi i ko i bɛɛn kookoosun are wa i mwa.
8 Ye Asa u Gusunən səmə Asaria, Odɛdin biin gari yi nua, yera u dam wa
ma u bũu ni nu wãa Yudan tem səə ka Bɛnyamɛɛn tem səə kpuro kpeerasia
ka sere maa ni nu wãa wuu si ba mwɛɛra səə Efaraimun guurə. Ma u Yinni
Gusunən yãku yeru seeya te ta ra n wãa sãa yerun wuswaaə. 9 Ma u Yudaba

kpuro mɛnna ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere Simɛɔba, be, be ba wurama win mi Yudaɔ. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaɔ yèn sɔ̃ ba wa ma Gusunɔ, Asan Yinni u ka nùn wãa. 10 Ma ba mɛnna Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔn suru itase sɔɔ. N deema Asan bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra mi. 11 Yen tɔ̃ɔ te, arumani ye ba gura sɔɔ, kɛtɛ nata ka wunɔbu (700) ka yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiruwa (7.000) ba ka Yinni Gusunɔ yãkunu kua. 12 Ba nɔɔ mwɛɛru kua ma ba koo Gusunɔ ben baababan Yinni kasuwa ka ben gɔ̃ru kpuro, ka ben bwɛ̃ra kpuro. 13 Ben wi u yina u Gusunɔ Isireliban Yinni kasu, ba koo yɛ̃ro gowa, baa ù n sãan na bukuro ǹ kun mɛ bii, tɔn durɔ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ. 14 Ma ba bɔ̃ri yi wuramɔ ka dam Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba nuku dobun kuuki mɔ̀ ba kɔbi ka guunu soosimɔ. 15 Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu kua ben nɔɔ mwɛɛ te ba kuan sɔ̃. Domi ba tu kuawa ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma ba Yinni Gusunɔ kasu ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma u bu tii sɔ̃ɔsi, u bu wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika.

16 Asa u mam Maaka win mɛro yara bandun di. Domi u bwãaroku kua Asitaaten sɔ̃. Ma Asa u gu kɔsuka muku muku u dãɔ mɛni wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni. 17 Adama Asa u ǹ kpĩa u gungunu mi ba ra bũnu sã kpuro kpeerasie baa mɛ u tii Gusunɔ wɛ̃ mam mam win wãaru kpuro sɔɔ. 18 Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka gãa bwese bweseka yi Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

19 Ma tabu yɔ̃ra saa ye sɔɔ, sere n ka kua Asan bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuse sɔɔ.

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:16-22)

16

1 Asan bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba tiase sɔɔ, yera Basa, Isireliban sina boko u Yudaba tabu wɔrima. Ma u Rama gbãraru toosi u ka Asan tɔmbu Yudaba yinari bu du bu yari. 2 Yera Asa u sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunɔn arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gɔra Sirin sina boko Bɛni Hadadin mi, wi u wãa Damasiɔ. 3 U nɛɛ, u de bu arukawani bɔke nge mɛ ben baababa ba raa bɔkua. Wee u nùn sii geesu ka wura mɔrisiammɛ. Yen sɔ̃, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba bɔkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. 4 Ma Bɛni Hadadi u Asan gari yi wura. Ma u win tabu sinambu gɔra bu Isireliban wusu wɔri. Ma ba Iyoni wɔri ka Danu ka Abɛli Maimu ka sere maa Nɛfitalin wuu sìn mi ba ra dĩanu bere. 5 Sanam mɛ Basa u ye nua, yera u win sɔmburu yɔ̃rasia u Raman bana ye deri. 6 Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka dãa ye Basa u raa ka Rama banimɔ mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunɔn sɔmɔ Hanani

pirisɔm doke

7 Saa ye sɔɔra, Gusunɔn sɔmɔ Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunɛn naanɛ doke Sirin sina boko sɔɔ, n ǹ mɔ Gusunɔ wunɛn Yinni sɔɔ, yen sɔ̃, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. 8 Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mɔ ka tabu kɛkɛ dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasɔbu. Ka mɛ, Yinni Gusunɔ u nun bu nɔmu bɛria yèn sɔ̃ a nùn naanɛ kua. 9 Domi Yinni Gusunɔ u kpuro mɛɛra handunia ye sɔɔ u ka wa be ba nùn kĩ ka ben gɔ̃ru kpuro. Adama wunɛ, a gari baka kookoosu kua gari yi sɔɔ. Yen sɔ̃, saa tɛ̃n di, ba koo ka nun tabu ko.

10 Ma Asa u ka Gusunən səmə wi məru kua gem gem. Ma u dera ba nùn
pirisəm doke. Saa ye səəra u maa Yudaban gabu dam dəremə.

Asan bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:23-24)
11 Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka
Isireliban sinambun tireru səə. 12 Asan bandun wõə weeru tia sarise səə, u
naasu bara sere u nəni sõəra. Baa mɛ u barə, ka mɛ, u ǹ Yinni Gusunə kasu.
Timgiba u kasu. 13 Ma Asa u kpuna u gu win bandun wõə weeru ka tiase səə. U
da u win baababa deema. 14 Ba nùn sikua siki ni u dera ba gban teerə Dafidin
wuuə. Bu sere nùn sike, ba nùn kpĩwa kpin yeru garun mi tè səə ba turare
bwese bweseka mɛnna ye ba kua nge mɛ turare kowobu ba ra ko. Ma ba nùn
ye dõə dokea gem gem.

17

Yosafati u bandu di
1 Asan gəən biru, win bii Yosafatiwa u bandu kəsire kua. 2 U win bandun
dam sire Isireliban sõ. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbãranugisu kpuro
səə. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mɛ səə ka sere maa Efaraimun wusu
səə si win tundo Asa u raa mwɛɛra. 3 Yinni Gusunə u ka Yosafati wãa. Domi
u sĩa Dafidi win sikadon yiri gbiikii səə. U ǹ bũu wi ba mò Baali kasu u sãwa.
4 Gusunə win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mɛm nəəwa. U ǹ
Isireliban yira swĩi. 5 Yinni Gusunə u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba
kpuro ba ka nùn kɛ̃nu naawammɛ. U dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. 6 Ma win
gə̃ru ga tãsa Yinni Gusunə səə. Ma u dera ba bũnu ka nin sãa yenu kəsuka
Yudaə.
7 Win bandun wõə itase səə, yera u win tabu sinam beni gəsa bu da bu keu
sõəsi Yudan wusu səə. Bera Bɛni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka Nɛtanɛɛli ka
Misee. 8 Ma u dera Lefiba ba bu swĩi. Lefi bera Semaya ka Nɛtania ka Sebadia
ka Asaɛli ka Semiramətu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka
sere yãku kowo beni, Elisama ka Yoramu. 9 Ba Yinni Gusunən woodan tireru
nɛni ba ka Yudaban wusu bukianɛ, ba bu wooda yen keu sõəsimə.

Yosafatin bandun dam
10 Sinam be ba ka Yudaba sikerenɛ ba bɛrum duura Yinni Gusunən sõ. Ba
ǹ maa ka Yosafati tabu kue. 11 Filisitiba ba ka Yosafati kɛ̃nu naawa, ka sere
maa wõə gobi yi ba ra nùn kəsie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nùn
yaa sabenu naawa. Niya yãanu nərəbun suba nəəba yiru ka nata ka wunəbu
(7.700) ka bonu nərəbun suba nəəba yiru ka nata ka wunəbu.
12 Ma Yosafatin yiiko ya sosimə ya dəə. Ma u dii damginu ka maa wusu bana
Yudaə mi ba ra dĩanu bere. 13 U səm dabi dabinu kua Yudan wusu səə. Ma
u tabu kowo wərugəba mə Yerusalɛmuə. 14 Tabu kowo ben geeru wee yɛnu
ka yɛnu. Yudaba səə, be ba sãa tabu kowobu nərəm nərəm (1.000) wirugibu,
be wee. Adina ka win tabu kowo wərugəba nərəbun suba gooba wunəbu
(300.000). 15 Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nərəbun suba goobu
ka wɛnɛ (280.000). 16 Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunə wɛ̃ ka
kĩru, u maa tabu kowobu nərəbun suba goobu (200.000) kpare. 17 Bɛnyamɛɛn
bweseru səə, Eliada tabu kowo wərugəwa u tabu kowobu nərəbun suba goobu
(200.000) kpare be ba tɛnnu ka tɛrɛnu mə. 18 Ma Sosabadi u maa təmbu
nərəbun suba wunəbu ka wɛnɛ (180.000) kpare be ba tabu yãnu nɛni. 19 Tabu
kowo beniwa ba sina bokon səma mò, be ba wãa Yudan wuu gbãranugisu səə
baasi.

Yosafati u ka Akabu

arukawani bəkua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:1-4)

18

1 Yosafati u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. Ma u ka Akabu arukawani bəkua
kurə kɛ̃ɛnaa səə. 2 Amɛn biru, u da u Akabu deema Samariə. Ma Akabu u dera
ba ka yãanu ka kɛtɛ dabi dabinu go Yosafati ka win təmbun sõ. Ma Akabu u
Yosafati kana bu da bu Raməti wəri ye ya wãa Galadin temə. 3 U nɛɛ, Yosafati,
kaa ka man da Ramətiə, Galadin temə?

Ma Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, oo. À n səəru kpa, na maa kpawa mi. Wunɛn
təmbu bà n seewa, nɛgiba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu
ge wəri sannu.

Səmə weesugiba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:5-12)

4 Ma Yosafati u Isiriliban sina boko sõəwa u nɛɛ, adama a gina Yinni Gusunə
bikio a nə mɛ u koo nun sõ.

5 Ma Isiriliban sina boko u səməbu mɛnna təmbu nɛɛru (400). Ma u bu bikia
u nɛɛ, su tabu doo Ramətiə Galadin temə? Nge su ku da.

Ma ba wisa ba nɛɛ, a doo, Gusunə u koo nun ge nəmu bɛria.

6 Adama Yosafati u maa bikia u nɛɛ, Yinni Gusunən səmə goo maa sari mini
wìn min di sa ko win gere nə?

7 Isiriliban sina boko u wisa u nɛɛ, Gusunən səmə turowa u wãa mini wìn
min di sa ko kpĩ su Gusunən gere nə. Adama na nùn tusa domi u ku ra man
gãa geenu sõ ma n kun mə gãa kõsunu. Win yĩsira Misee Yimilan bii.

Ma Yosafati u nùn sõəwa u nɛɛ, sina boko, a ku gere mɛ.

8 Yera Isiriliban sina boko u win səm kowo gəra u da u Misee Yimilan bii
sokuma fuuku.

9 Ma Isiriliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yãnu
doke, ben baawure u sõ win sina kitarə Samarin gbãra kənnəwə. Ma Gusunən
səmə be kpuro ba wãa ben wuswaaə ba gari mə̀. 10 Yera Sedesiasi, Kenaanan
bii u sisun kəbunu seka. U nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, kəbi yini
yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam sõəsimə mɛ kaa ka Sirigibu go mam mam.

11 Ma Gusunən səmə be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba mə̀, a doo Ramətiə
Galadin temə. Kaa nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun wuu ge nəmu bɛria.

Misee u nɛɛ,

ba koo Akabu kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:13-28)

12 Səmə wi ba gəra u bu Misee sokua u Misee sõəwa u nɛɛ, wee Gusunən səmə
be ba wãa mi kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen sõ, a de wunɛ ka ben gari
yi ko tee.

13 Ma Misee u wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wãaru, ye wi, Gusunə nɛn
Yinni u man sõəwa, yera kon gere.

14 Ye Misee u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ, Misee,
sa ko kpĩ su tabu da Ramətiə Galadin temə? Nge su ku da.

Ma Misee u wisa u nɛɛ, i doo mɛ. I ko i nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun
bu nəmu bɛria.

15 Adama sina boko u nɛɛ, nən nyewa kon nun bərusia a sere man gem sõ mɛ
Yinni Gusunə u nun sõəwa a gere.

16 Misee u nɛɛ,
na Isireliba wa ba yarinɛ guunu wɔllɔ,
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mɔ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn beni ba ǹ kparo mɔ.
Ben baawure u gɔsiro u wura yɛnuɔ ka alafia.

17 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sõɔwa u nɛɛ, na ǹ daa nun sõɔwa ma u ku ra man gãa geenu sõ, ma n kun mɔ gãa kõsunu?

18 Yera Misee u Akabu sõɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio. Na nùn wa u sõ win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yõ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ. 19 Ma u nɛɛ, wara koo Akabu nɔni wõke u ka taa bi da Ramətiə Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ̀. Wini ù n gerua mɛni, wiɔnɔ u gere mɛ. 20 Yera hunde gaa ya yarima ya yõra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wõke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina. 21 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wõke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea. Kaa maa kpĩ a bu nɔni wõke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ. 22 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sõ, a n yɛ̃ ma kõsa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.

23 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.

24 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ̀ a n kuku yeru kasu diaɔ.

25 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi. 26 Kpa i bu sõ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn mɔɔ bu kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dĩanu ka nim wɛ̃ɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

27 Misee u nùn sõɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:29-40)

28 Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramətiə Galadin temɔ. 29 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sõɔwa u nɛɛ, kon yãnu ganu kɔsi ni ba ǹ ka man tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina yãnu doke.

Mɛsuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. 30 N deema Sirin sina boko u win tabu kɛkɛban tabu sinambu sõɔwa u nɛɛ, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.

31 Ye tabu sinam be, ba Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn wɔri. Adama u nɔɔgiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn somi, u bu gira ba ka nùn tonda. 32 Ye tabu sinam be, ba wa ma n ǹ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.

33 Yera goo u sɛ̃u tooma Isireliban mi gia. U ǹ goo yĩisi. Adama ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi win tarakpe ga yõra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa sõɔsio sõɔwa u nɛɛ, a tabu kɛkɛ ye sĩiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sĩan di. Domi ba man mɛɛra kua.

34 Tabu swĩa yen dɔma te, sere ba sina boko nɛni u ka yõ win tabu kɛkɛ sɔɔ u mɛɛra Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sõɔ u dua, ma u gu.

19

Yosafati u wirugibu gəsa

1 Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalɛmuə ka bəri yɛndu. 2 Ma Yehu,
Gusunən səmə Hananin bii u nùn sennə da. Ma u Yosafati sõəwa u nɛɛ, ba ra
tən kõso somi? A be ba Gusunə tusa kĩ? Yeniban sõ, Yinni Gusunə u ka nun
məru sãa. 3 Adama u gãa geenu wa ni a kua. Yera a bũu wi ba mə̀ Asitaaten
bwãarokunu kpuro kəsuka mam mam tem mɛ kpuro səə. Ma a wunɛn tii wɛ̃ a
ka wi, Yinni Gusunə kasu.
4 Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalɛmuə. Ma u win təmbu bera saa
Beri Seban di n ka da Efaraimun guunə. Ma u ben gõrusu wesia Gusunə ben
baababan Yinnin mi. 5 Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere
səə. 6 Ma u siri kowo be sõəwa u nɛɛ, i de i n tii sɛ ye i sirimə səə. Domi n ǹ
təmbun sõ i siribu mə̀. Yinni Gusunən sõna i sirimə. U ko n maa wãa bɛɛn
bəkuə. 7 Yen sõ, i de i nùn nasia kpa i n tii sɛ. Domi Yinni Gusunən mi, weesu
sari. U ku ra maa goo garisi tuko. Mɛya u ku ra maa nəm biram kɛ̃nu mwɛ.
8 Sanam mɛ ba wurama Yerusalɛmuə, Yosafati u Lefiba ka yãku kowobu
yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka təmbu siria bà n gari gɛɛ mə.
9-10 Wee wooda ye u bu wɛ̃. U nɛɛ, goo ù n ka siribu na bɛɛn mi saa wuu
gagun di yèn sõ ba goo go, ǹ kun mɛ goo u wooda sara, ǹ kun mɛ u Yinni
Gusunən yiirebu gabu yina, i ko i nùn siriawa dee dee Gusunən nasiaru səə,
ka murafitiru sariru səə, ka gõru dɛɛrə. I de i bu swaa gea sõəsi kpa bu ku raa
Yinni Gusunə torari kpa u ku bɛɛ ka bɛɛgibu məru ko. Nge mɛya i ko i n da ka
bu sirie kpa i ku ka taarɛ wa. 11 Wee yãku kowo tənwero Amaria u ko n sãa
wirugii sãarun swaa səə, kpa Sebadia, Isimɛɛlin bii Yudaban yɛnu yɛ̃ro u n sãa
wi u ra sina bokon yɛnun wunanəsu ko, kpa Lefiba ba n maa sãa siri kowobu.
Yen sõ, i tii dam kɛ̃ɛyə kpa i se i səma ko, kpa Yinni Gusunə u n wãa ka wi u koo
gea ko.

20

Yosafati u ka Edəmuba

tabu kua

1 Yeniban biru, Məabuba ka Amənibа ba seewa ba Yosafati tabu wərim wee.
2 Ma ba na ba ye Yosafati sõəwa. Ba nɛɛ, wee tən dabiru ta nun wərim wee saa
nim wõku bəruguun guru giən di, Edəmun temə. Ba wãa Hasasən Tamaaə ye
ya wãa Engɛdiə.
3 Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunə kasu. U dera ba nəə bəkua Yudan tem
kpuro səə. 4 Ma Yudaba kpuro ba mɛnna bu ka Yinni Gusunə kana. Təmbu
kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunə kasu. 5 Yosafati
u seewa u yõra Yudaba ka Yerusalɛmugii ben suunu səə Yinni Gusunən sãa
yerun yaara kpaan wuswaaə. 6 Ma u nɛɛ, Gusunə bɛsɛn baababan Yinni, wuna
a sãa Yinni wəllə. Wuna a bwesenu kpuron bandu nɛni. Wuna a maa dam
kpuro nɛni wunɛn nəmaə. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. 7 Yinni Gusunə,
wuna a tem min təmbu gira bɛsɛ, wunɛn təmbu Isireliban wuswaan di. Ma a
mu bɛsɛ, Aburahamu wi u nun kĩan bibun bweseru wɛ̃. 8 Sa sina tem mɛ səə.
Ma sa sãa yeru bana te ta wunɛn yĩsiru səəwa. 9 Sa nɛɛ, wahala gaa yà n sun
deema, aa, taba? Wunɛn siribu bu sun wəriwa? Aa, barara? Aa, gõəra? Ma
sa seema sa na diru mini wunɛn wuswaaə sa nun kana bɛsɛn wahala səə, kaa
sun wurari kpa a sun faaba ko. 10-11 Wee tɛ̃, Məabuba ka Amənibа ka Edəmuba
be ba wãa Seirin guurə ba na bu bɛsɛ Isireliba gira tem mɛ a sun wɛ̃n di. N
deema a raa bɛsɛn baababa sõəwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni səə sanam mɛ ba
wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba ǹ bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun kõsa

kua. 12 Yera wunɛ Yinni Gusunɔ, a ŋ̀ kaa bwese ni siri? Domi bɛsɛ, sa ŋ̀ dam gam mɔ. Wee tɔn dabira sun wɔrim wee, sa ŋ̀ yɛ̃ ye sa ko ko. Adama wuna sa mɛɛra.
13 Ma Yudaba kpuro ba yɔ̃ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka ben kurɔbu ka bibu kpuro.

Gusunɔ u dera

Yudaba ba tabu di

14 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Yaasiɛli, Sakarin bii yɔɔwa tɔmbun suunu sɔɔ. Yaasiɛli wi, u sãawa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Bɛnaya ka Yeyɛli ka Matania. 15 Ma Yaasiɛli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba kpuro, ka bɛɛ Yerusalɛmugibu kpuro, ka sere wunɛ sina boko Yosafati, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa wurura tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi n ŋ̀ bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunɔn tiiwa u koo taa bi ko. 16 Sia i doo i bu wɔri. Ba koo kurana saa gunguu te ba mɔ̀ Sisin di, kpa i bu deema wɔwi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba mɔ̀ Yeruɛliɔ. 17 Bɛɛn tii i ŋ̀ tabu mɔ̀. Adama i gesi doo i yɔ̃ra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa.
18 Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 19 Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunɔ Isiriliban Yinni siaramɔ ka nɔɔgiru.
20 Yera ba yara buru buru yellu ba da gbaburu gia te ba mɔ̀ Tekoa. Sanam mɛ ba yariɔ, yera Yosafati u seewa u yɔ̃ra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i man swaa dakio i nɔ. I Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naanɛ dokeo win sɔmɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.
21 Ma ba nɔɔsina ka tɔn be. Yera Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n sãa yãnu sebua, kpa ba n tabu kowobu gbiiye, ba n Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womu geni, ba n mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro. Domi win durom mu ŋ̀ nɔru mɔ.
22 Sanam mɛ tɔn be, ba taki seewa ba womu mɔ̀ bu ka Yinni Gusunɔ siara, yera Yinni Gusunɔ u Amɔniba ka Mɔabuba ka Edɔmu be ba wãa guu te ba mɔ̀ Seiriɔ burisina. Ma ba sɛ̃sukuna ben tii tiinɛ. 23 Amɔniba ka Mɔabuba ba Edɔmuba wɔri ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba wɔrina ben tii tiinɛ ba goona. 24 Sanam mɛ Yudaba ba tunuma mìn di ba ra n tem mi gãanu ku ra kpi wɛndɛ sãa, yera ba mɛɛra bera mì gia tɔn dabira raa wãa, ma ba deema gona nu kpĩ kpĩ. Goo kun kisire. 25 Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo nin yãnu potira. Ba dukia gurawa be sɔɔ ka sere gãa gobiginu. Ba yãa ni gurawa nge mèn nɔɔ ba koo kpĩ bu sua. Ba kuawa sɔ̃ɔ ita ba yãa ni guramɔ. Domi nu kpã.
26 Sɔ̃ɔ nnɛse, ba mɛnna wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã Beraka. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusunɔ siara. 27 Yosafati u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalɛmuɔ. Domi Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu wɛ̃ ben yibɛrɛ be u bu kamian sɔ̃. 28 Ba dua Yerusalɛmuɔ ba womusu mɔ̀ ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu ka kɔbi ba ka dua sere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
29 Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunɔ nasia sanam mɛ ba nua ma u Isiriliban yibɛrɛba kpeerasia. 30 Yosafati u win bandu diwa bɔri yɛndu sɔɔ. Ma Gusunɔ win Yinni u nùn wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:41-51)

31 Sanam mɛ Yosafati u bandu di Yudaɔ, wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuwa u mɔ. Win mɛron yĩsira Asuba, Silikin bii. Ma u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 32 Yosafati u win tundo Asan yira swĩiwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 33 Adama u ɲ gunguu nìn mi ba ra bũu yãkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win tɔmbu Yudaba ba ɲ ben gɔ̃ru Gusunɔ ben baababan Yinni wɛ̃ mam mam. 34 Yosafatin kookoosun sukum, gbiikisu ka dãakisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru sɔɔ te ba doke Isiriliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

35 Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isiriliban sina boko arukawani bɔkua. Akasia wi, u ɲ Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃. 36 Durɔ wiya Yosafati u ka arukawani bɔkua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisiɔ. Ba goo nimkuu si kuawa Ɛsioni Gebɛɛɔ. 37 Yera Ɛliesɛɛ, Dodafan bii, Maresagii u Gusunɔn gari gerua Yosafatin sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo wunɛn sɔmburu kam koosia yèn sɔ̃ a ka Akasia arukawani bɔkua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su kɔsikira. Su ɲ maa kpĩa su Taasisi de.

21

1 Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yoramu u bandu kɔsire kua.

Yoramu u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24)

2 Yoramu u wɔnɔbu mɔwa nɔɔba tia. Be kpuro ba sãawa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka Yeyɛli ka Sakari ka Asaria ka Mikaɛli ka Sefatia. 3 Ben tundo u ben baawure kɛ̃ru wɛ̃ ta kpã. Tera sii geesu ka wura ka gãa gobiginu ka wuu si su gbãranu mɔ Yudan temɔ. Adama Yoramuwa u bandu wɛ̃ domi wiya u sãa win bii gbiikoo.

4 Sanam mɛ Yoramu u ban te di u kpa, ma u tu tãsisia, yera u win wɔnɔ be kpuro ka Isiriliban bukurobu gabu go. 5 Sanam mɛ Yoramu u ban te di, u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru. Ma u kua wɔ̃ɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 6 Isiriliban sinambun yira u swĩi nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Domi Akabun bii tɔn kurɔwa u sua kurɔ. Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. 7 Adama Yinni Gusunɔ u ɲ wure u nùn go, arukawani ye u ka Dafidi bɔkuan sɔ̃ ye u nɛɛ, Dafidi kun kɔsire biamɔ bandu sɔɔ win bweserɔ.

8 Yoramun waati ye sɔɔ, Edɔmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunɔ kua. 9 Yera Yoramu u seewa ka win tabu sinambu ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua wɔ̃kuru, ma ba duki yakura. 10 Saa yen dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yinɛ sere ka gisɔn gisɔ.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yèn sɔ̃ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. 11 Yoramu u mam bũu yãku yenu kua Yudaban guunu wɔllɔ. Ma u dera ba bũu gasirinu wɔri. U bu bɔriewa ni sɔɔ mam mam.

12 Yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u nùn yorua u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ wunɛn baaba Dafidin Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, a ɲ sĩa wunɛn baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira sɔɔ. 13 Isiriliban sinambun yira sɔɔra a sĩa. Ma a dera Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ba bũu gasirinu wɔri nge mɛ Akabun yɛnugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunɛn wɔnɔbu mwɛɛra a go, be, be ba nun sanɔ kere wunɛn tundon yɛnuɔ. 14 Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔ u koo wunɛn tɔmbu wahala baka doke, ka wunɛn kurɔbu ka wunɛn bibu ka sere maa bɛɛn arumani ye i mɔ. 15 Kpa u wunɛn tii bara bakaru kpɛ̃ɛ nuki sɔɔ. Kpa ta n kpɛ̃amɔ tɔ̃ɔ baatere sere tu ka wunɛn nuki yarama tɔɔwɔ.

16 Yera Yinni Gusunɔ u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wãa Kusigibun bɔkuɔ. Ma ba Yoramu wɔri. 17 Yera ba Yudaba wɔri ba ben dukiaba mwɛɛra ye

ya wãa sina bokon yɛnuɔ ka maa win bibu ka win kurɔbu ba ka doona. Win bii dãako Akasiawa ba deri, wi ba maa mɔ̀ Yoakasi.
18 Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u sina bokon tii bararu kpɛ̃ɛ nukurɔ te u ǹ bɛkuramɔ. 19 Ma win bara te, ta sosimɔ tɔ̃ɔ baatere. Bara ten wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra win nuki yarima ten wahalan sɔ̃. Ma u gu nɔni swãa bakaru sɔɔ. Win tɔmbu ba ǹ nùn turare dɔ̃ɔ dokeye nge mɛ u win baababa kua.
20 Yoramu u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Ye u gu, goo kun nùn wɔnwɔndu kue. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Adama n ǹ mɔ sinambun sikaɔ.

Akasia u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

22

1 Yerusalɛmugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dãako u bandu di win tundon ayerɔ. Domi yibɛrɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wɔri ba go. Nge mɛya Akasia u ka bandu wa u di. 2 Sanam mɛ u bandu di, u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda yiru. Wɔ̃ɔ tia u kua bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Atali, Omirin bii. 3 U sĩawa Akabun yɛnugibun yira sɔɔ. Domi bwisi kɔ̃siya win mɛro u nùn kɛ̃mɔ u ka kɔ̃sa ko. 4 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Ben miya u bwisi kɛ̃ɔbu wa win tundon gɔɔn biru. Ba nùn bwisi kɔ̃si kã, ma yi nùn kam koosia. 5 Domi u ka Yoramu Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaɛli, Sirin sina boko tabu wɔri Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigibu ba Yoramu mɛɛra kua. 6 Ma u gɔsira Yisirɛɛliɔ bu ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisirɛɛli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nɛndu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ǹ sanɔ mɔ̀.
7 Yinni Gusunɔ u dera Akasia u Yoramu beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramu ba Yehu, Nimusin bii wɔrim da. N deema Yinni Gusunɔwa u Yehu wi gɔsa u ka Akabun yɛnugibu kpeerasia. 8 Sanam mɛ u Akabun yɛnugii be kpeerasiamɔ, yera u ka Akasian sina bwãabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kɔ̃su. Ma Yehu u be kpuro mwɛɛra u go. 9 Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariɔ, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ̃ u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunɔ kasu ka win gɔ̃ru kpuron bii.
Akasian bwese te sɔɔ, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3)
10 Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. 11 Sanam mɛ ba bii be goomɔ, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tɔn kurɔ u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri sɔɔ. Ma u nùn sua u ka da ka win nɔɔrio mi kpin yenu wãa sãa yerɔ. Nge mɛya Yoseba, yãku kowo Yehoyadan kurɔ u ka Yoasi wɔra Atalin nɔman di, u ǹ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sãawa Akasian sesu. 12 Ba nùn beruawa wɔ̃ɔ nɔɔba tia Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Domi Atali u bandu dii saa ye.

Ba Atali bandu yara
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20)

23

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, Yehoyada u wɔrugɔru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunɔm wunɔm kpare arukawani bɔkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimɛɛli, Yokananin bii ka Asaria, Obɛdin bii ka

Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii. 2 Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba mɛnna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isiriliban yɛnu yɛ̃robu. Be kpuro ba na Yerusalɛmuə. 3 Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bəkua Yinni Gusunən sãa yerə. Yera Yehoyada u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalɛmuə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua Dafidin bibun sɔ̃. 4 Wee ye ba koo ko. Be ba koo səmburu ko tɔ̃ə wɛ̃rarugiru səə, yãku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bənu kowa wuunu ita. 5 Wuu teeru ta n sãa yerun kənnəsu kɔ̃su, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kɔ̃su, kpa itaseru ta n wãa kənnəwə ge ba mɔ̀ Kpɛɛkpɛɛku, kpa tən be ba tie kpuro ba n yɔ̃ sãa yerun yaaraə. 6 Goo u ku raa du Yinni Gusunən sãa yerə ma n kun mə yãku kowobu ka Lefiba be ba səmburu mɔ̀ dəma te. Beya ba koo kpĩ bu du mi, domi beya ba dɛɛre. Təmbu kpuro ba koo yɔ̃rawa təəwə bu kənnə kɔ̃su. 7 Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yãnu nɛni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wãawa sina bokon bəkuɔ sanam mɛ u duə ka sanam mɛ u yariə.

8 Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yãku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win təmbu sua be ba duə səmburu səə ka be ba yariə tɔ̃ə wɛ̃rarugii te səə. Domi yãku kowo Yehoyada u ǹ goo bure. 9 U tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu yaasi ka tɛrɛ bakanu ka piiminu wɛ̃. Tɛrɛ ni, nu sãawa sina boko Dafidiginu ni nu wãa Yinni Gusunən sãa yerə. 10 Ma u təmbu yi yi ba sina boko sikerenɛ saa sãa yee ten nəm geu gian di n ka da ten nəm dwarə yãku yerun bəkuə. Ben baawure u win tabu yãnu nɛni. 11 Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tãre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furə dokea. Ma ba nùn woodan tireru wɛ̃ ba nɛɛ, sina boko, wunɛn wãaru tu dakaa da.

12 Ye Atali u nua təmba duki mɔ̀ ba sina boko təmamə, 13 yera u na ben mi, Yinni Gusunən sãa yerə. U mɛɛra u deema sina boko u yɔ̃ turaru wəllə. Ma wirugibu ka be ba kəbi wuramə ba yɔ̃ win bəkuə. Təmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba kəbi soomə. Yera wom kowobu ba womusu mɔ̀ ka ben dwee yãnu ba Yinni Gusunə siaramə. Yera Atali u win yãnu nɛnua u gɛ̃ɛka nuku sankiranun sɔ̃. U nɛɛ, ba man seesi! Ba man seesi!

14 Ma Yehoyada u tabu sinam be yara be ba sãa tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu. U bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn swĩi, kpa i yɛ̃ro go ka takobi. N deema yãku kowo Yehoyada u raa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bu ku nùn go sãa yeru mi.

15 Ma ba nùn deri u da sina bokon dirə saa dumin kənnən di. Miya ba nùn sɛ̃re ba go.

16 Yeniban biru, Yehoyada ka tən be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bəkua ba nɛɛ, ba ko n sãawa Yinni Gusunən təmbu. 17 Ma tən be kpuro ba dua bũu wi ba mɔ̀ Baalin dirə ba ye kəsuka ka yen turarə ka yen bwãarokunə. Ma ba yen yãku kowo Matani go yen yãku yenə. 18 Yehoyada u Yinni Gusunən sãa yeru Lefi be ba sãa yãku kowobu nəmu bɛria bu kɔ̃su. N deema Dafidi u raa bu bənu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunə yãku dɔ̃ə mwaararuginu kua nge mɛ Məwisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko ka nuku dobu bu ka Gusunə siara. 19 U kənnən kɔ̃so be yiwa sãa yee ten kənnəwə kpa disigii goo u ku raa ka du mi.

20 U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere təmbu kpuro mɛnna. Ma u dera ba ka sina boko yara Yinni Gusunən sãa yerun di, ma ba ka nùn da sina kpaarə saa kənnə ge ga wãa gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarə. 21 Ma təmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀.

Wuu ga wãa bəri yɛndu səə yèn sɔ̃ ba Atali go.

Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn

sãa yeru sɔnwa
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:1-17)

24

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa Yoasi u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ weeru
bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Sibia, Beri Sebagii. 2 Yoasi u kuawa
ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re yãku kowo Yehoyadan wãaru kpuro sɔɔ. 3 Yera
Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru sua. Ma ba Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
marua.
4 Yeniban biruwa Yoasi u gɔ̃ru doke u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ. 5 Ma
u yãku kowobu ka Lefiba mɛnna u nɛɛ, i yario i da Yudaban wusu sɔɔ, ka
Isirelibagisɔ i gobi mwɛɛri wɔ̃ɔ baagere i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yeru
sɔmɛ. I de i ye ko fuuku.
Adama Lefiba ba ɲ ye kue. 6 Yera sina boko u yãku kowo Yehoyada soka. U
nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a ɲ Lefiba gobi yi bikie yi Mɔwisi Yinni Gusunɔn
sɔm kowo u Isireliba bure bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ. 7 Domi Atali
tɔn kɔ̃so wi ka win bibu ba Yinni Gusunɔn sãa yerun yãnu gura ka ten dendi
yãnu ba ka bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
8 Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi sãa
yerun kɔnnɔwɔ tɔɔwɔ. 9 Ma ba kpara Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ ba nɛɛ, bu ka gobi
yi na yi Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba bure gbaburɔ mi gãanu ku ra
kpi. 10 Yɛnu yɛ̃robu ka tɔn be kpuro ba nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na
ba kpɛ̃ɛmɔ kpakoro te sɔɔ sere ta ka yiba. 11 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba ba ra nɛwa bu
kpakoro te sua bu ka da tɔn be sina boko u gɔsa ba n da gina tu mɛɛrim mi. Bà n
deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka yãku kowo tɔnweron
sɔmɔ ba ra gobi yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerɔ. Nge mɛya ba ra ko
tɔ̃ɔ baatere, kpa bu gobi wa yi n kpã. 12 Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra
gobi yi tɔn be wɛ̃ be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia. Domi ba sɔm kowobu sua be
ba koo gobi kɔsia. Ben gabu ba sãawa kpee dãkobu, gabu dãa dãkobu, gabu
maa be ba ra sisu ka sii gandun sɔmburu ko. Tɔn beni kpurowa ba koo dii te
sɔmɛ. 13 Be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia, ba sɔmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee
te sɔmmɔ. Ba dii te sɔnwa ta dam kua.
14 Sanam mɛ ba sɔmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina
boko ka Yehoyadan mi. Ba sãa yee ten dendi yãnu kua ka mi ba ra yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kon dendi yãnu, ka nɔri, ka dendi yãnu ganu ni ba kua ka wura
ka sii geesu. Ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kowa Yehoyadan wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

Yoasi u Gusunɔ biru kisi
15 Yen biru, Yehoyada u tɔkɔru kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ. Ma u kpuna u gu. U mɔwa wɔ̃ɔ
wunaa teeru ka wɔkuru sanam mɛ u gu. 16 Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ, mi
ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliɔ ka maa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
ka sere sãa yee ten mi.
17 Yehoyadan gɔɔn biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bɛɛrɛ,
ma u ben gari swaa daki. 18 Yera ba Gusunɔ ben baababan Yinnin sãa yeru
biru kisi. Ma ba da ba bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ ka sere bwãarokunu ganu.
Yera Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu mɔru kua. Domi ba tora.
19 Yinni Gusunɔ u bu win sɔmɔbu gɔria bu wa bu ka gɔ̃ru gɔsia bu wurama
win mi. Ma sɔmɔ be, ba ka bu gari kua. Adama ba ɲ swaa daki. 20 Yera Yinni
Gusunɔn Hunde u Sakari, yãku kowo Yehoyadan bii yɔɔwa. Ma u yɔ̃ra tɔmbun
wuswaaɔ u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, mban sɔ̃na i win

woodaba saramə. I ǹ maa koorə. Domi i wi, Yinni Gusunə deri. Yen sɔ̃na win tii u koo maa bɛɛ deri.
21 Yera ba nɔɔ toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ̃ bu ka Sakari kpenu
kasuku bu go Yinni Gusunən sãa yerun yaaraə. 22 Sina boko Yoasi u duari gea
ye Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua. Ye Sakari u gɔə dɔə, yera u nɛɛ, Yinni
Gusunə, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22)

23 Wɔ̃ə tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wərima. Ba Yudan tem
kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalɛmuə. Ma ba wirugibu go go ba ben
yãnu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiə. 24 Tabu kowo be Sirigibu ba
ka na mi, ba ǹ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunə u dera ba Yudaban tabu kowo
dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunə ben baababan Yinni deri. Nge mɛya
Yinni Gusunə u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia. 25 Sanam mɛ Sirigii be, ba
biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sɔə, ma win bwãaba nùn seesi ba go win
kpin yerə yèn sɔ̃ u yãku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin
wuuə. Adama ba ǹ ka nùn de mi ba ra sinambu sike. 26 Be ba nùn seesi, bera
Sabadi ka Yosabadi. Sabadin mɛron yĩsira Simɛati, wi u sãa Aməni, Yosabadin
mɛron yĩsira maa Simɛriti, wi u sãa Məabu.
27 Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sɔ̃ ka sere Yinni Gusunən sãa
yee te u sənwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru sɔə. Win bii
Amasiawa u bandu di win ayerə.

Amasia

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

25

1 Amasia u məwa wɔ̃ə yɛnda nəəbu sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuə.
Ma u kua wɔ̃ə yɛnda nəəbu ka nnɛ bandu sɔə. Win mɛron yĩsira Yoadani,
Yerusalɛmugii. 2 U kua dee dee Yinni Gusunən nəni sɔə. Adama u ǹ win gɔ̃ru
kpuro Yinni Gusunə wɛ̃.
3 Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go be ba raa win tundo
go. 4 Adama u ǹ ben bibu go. U Yinni Gusunən wooda swĩiwa ye u Məwisi
sɔ̃əwa u yorua woodan tireru sɔə u nɛɛ, baababa ba ǹ gbimə ben bibun toranun
sɔ̃. Mɛya maa bibu ba ǹ gbimə ben baababan toranun sɔ̃. Baawure u koo gbiwa
win tiin torarun sɔ̃.
5 Yera Amasia u Yudaba ka Bɛnyamɛɛba mɛnna yɛnu ka yɛnu ka sere tabu
sinam be ba tabu kowobu wunəm wunəm ka nərəm nərəm (1.000) kpare. Ma
u bu gara saa be ba wɔ̃ə yɛndu mən di n ka girari be ba kere mɛ. Ma ba kua
təmbu nərəbun suba gooba wunəbu (300.000). Ba sãawa be ba tabu yɛ̃ sãa sãa.
Ba koo kpĩ bu ka yaasi ka tɛrɛnu sanna. 6 Ma u maa tabu durə wərugəba kasu
Isirelība sɔə, təmbu nərəbun suba wunəbu (100.000) bu ka nùn somi kpa u
bu sii geesun gobi tənnu ita wɛ̃. 7 Yera Gusunən səmə goo u na u nùn sɔ̃əwa
u nɛɛ, Yinni, a ku de Isirelība bu ka nun da. Domi Yinni Gusunə u ǹ ka bu
wãa, be Efaraimu be. 8 À n ka bu da, baa mɛ a dam mə, Gusunə u koo nun sura
yibɛrɛban wuswaaə. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.
9 Ma Amasia u səmə wi sɔ̃əwa u nɛɛ, amənа kon ko tɛ̃ n ka nɛn sii geesun gobi
tənnu ita ye mwa ye na Isirelība tabu kowo be wɛ̃ mi.
Yera səmə wi, u nùn wisa u nɛɛ, Gusunə u koo kpĩ u nun wɛ̃ n ye kpuro kere.

10 Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa
bu ka gəsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba məru kua, ma ba gəsira
ben yɛnusə ka məru baka.
11 Ma Amasia u wərugəru seewa u win təmbu kpara ma u da u wãa wəwaə
ye ba mɔ̀ Bəru. Miya u təmbu nərəbun suba wəkuru (10.000) go Seirin bibun
bweseru səə. 12 Ma ba maa tən ben nərəbun suba wəkuru (10.000) mwɛɛra
wasiru ba ka da guuru wəllə. Min diya ba bu kasi kooma ba kasikira.
13 Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi Yudan
wusu səə saa Samarin di n ka da Bɛti Horoniə. Ma ba təmbu nərəbun suba ita
(3.000) go, ba ben yãnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:8-14)

14 Sanam mɛ Amasia u Edəmuba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin
bibun bweserun bũnu gurama ba ka na win temə. Ma u nu kua win tiiginu. U
nu yiirammɛ u sãamə. Ma u nu turare dãə dokeammɛ. 15 Yera Yinni Gusunə u
ka Amasia məru kua. Ma u nùn win səmə goo gəriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban
sõna a Edəmuban bũnu gurama, ni, ni nu ǹ kpĩa nu bu wore wunɛn nəman di.
16 Sanam mɛ u gari yi mɔ̀ u dəə, yera Amasia u nùn sõəwa u nɛɛ, wara nun
gəsa a n ka sãa nɛ sina bokon bwisi kẽə. A doonə min di. Mban sõna a kĩ bu
nun go.
Ye səmə wi, u doonə, yera u nùn sõəwa u nɛɛ, na yẽ ma Gusunə u gõru doke
u nun kpeerasia yèn sõ a kua mɛ. Wee a ǹ nɛn bwisi kẽru wure.
17 Sanam mɛ Amasia ka wigibu ba nəəsina, yera u gəra bu Yoasi, Isirelibaan
sina boko Yoakasin bii, Yehun debubu sõ bu nɛɛ, u na bu tabu yinna. 18 Yera
Yoasi Isirelibaan sina boko u wisima u nɛɛ, sãkin kikiru garu ta wãa Libanin
guurə. Tera ta dãa bakaru səməbu gəria Libaniə ta nɛɛ, a man wunɛn bii wəndia
kẽɛma u ko nɛn biin kurə. Adama gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi sãkin kiki te
taaka yi go. 19 Geema Amasia. Wee, a Edəmuba kamia. Ma a tii sue. Yen sõ,
a sinə sẽɛ wunɛn yɛnuə. Mban sõna kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun kõsa
naawa. Domi wunɛ ka Yudaba, sa ko bɛɛ kam koosia.
20 Adama Amasia kun nùn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni
Gusunən min di u ka wa u nùn yibɛrɛba nəmu bɛria. Domi Amasia wi, u
Edəmuban bũnu guramawa u sãamə. 21 Yera Yoasi, Isirelibaan sina boko u
seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko wəri Bɛti Semɛsiə Yudaban temə.
22 Ma Isirelibaa ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura
win yɛnuə. 23 Yoasi, Isirelibaan sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin
bii, Yoakasin debubu yoru mwa Bɛti Semɛsiə. Ma u ka nùn da Yerusalɛmuə.
Saa ye səəra wi, Yoasi, u Yerusalɛmun gbãraru sura gəm soonu nɛɛru (400) saa
kənnə ge ba mɔ̀ Efaraimun di sere n ka da kənnəwə ge ba mɔ̀ Gani gəmburu.
24 Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka sãa yerun gãa gee ni nu wãa Obɛdi
Edəmun yɛnuə ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu məəru mwɛɛra
u ka gəsira win wuuə Samariə.

Amasian gəə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:15-20)

25 Isirelibaan sina boko Yoasi, Yoakasin biin gəən biru, Amasia, Yudaban sina
boko Yoasin bii, u maa kua wãə wəkura nəəbu bandu səə. 26 Ye Amasia u gbia
u kua ka ye u kua dãku ten sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isirelibaan
sinambun faagin tireru səə. 27 Ye Amasia u ka Yinni Gusunə tonda u kpa, yera
ba nùn seesi Yerusalɛmuə. Ma u duka sua u da u wãa Lakisiə. Miya ba nùn naa

swĩi ba go. 28 Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ.

Osiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

26

1 Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swĩi bandu sɔɔ win tundo Amasian ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia. 2 Wiya u Elati bana u sɔnwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tundon gɔɔn biru.

3 Osiasi u kuawa wɔ̃ɔ weeraakuru ka yiru Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yekolia Yerusalɛmugii. 4 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunɔ biru kisi

5 Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunɔ sãwa Sakarin wãaru kpuro sɔɔ. Sakari wi, u bwisi mɔ u ka kãsinu tubusia ni nu wee Gusunɔn min di. Saa ye sɔɔ, ye Osiasi u mɔ̀ kpuro ya ra nùn koorewa.

6 Sɔ̃ɔ teeru u yara u ka Filisitiba wɔri. Ma u da u Gatin gbãraru yaba ka Yabinɛgiru ka Asidɔdugiru. Ma u wusu bana Asidɔdugibun temɔ Filisitiban wusun suunu sɔɔ. 7 Yinni Gusunɔ u nùn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wãa Guri Baaliɔ ka sere Maoniba.

8 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba ka Osiasi kɛ̃nu naawammɛ ma u yĩsiru yara sere Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ. Domi win dam mu nɔɔra baama kpuro. 9 Osiasi u kɔ̃su yenu kua Yerusalɛmuɔ kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu, ka ge ga wãa wɔwa gia, ka gbãrarun goo gɔmkirɔ. Ma u dera nu dam mɔ. 10 U maa kɔ̃su yenu bana gbaburɔ, ma u dɔkɔ dabi dabinu gba, domi u sabe dabi dabinu mɔ ni nu wãa Sefalan wɔwaɔ ka nim wɔ̃kun goorɔ. Mɛya u maa gbaa wukobu mɔ ka be ba ra resɛm sɔmburu ko guunɔ ka guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Domi u ra gbee sɔmburu kã.

11 Osiasi u tabu durɔbu mɔ be ba ra tabu de wuu wuuka nge mɛ win tire yoro Yeyɛli ka win tabu sunɔ turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpɔ turo wi ba mɔ̀ Hanania, wiya u bu kpare. 12 Yɛnu yɛ̃robu ka tabu durɔ wɔrugɔba, be kpuron geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600). 13 Tɔn be, ba tabu durɔbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu mɔ ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu sɔɔ. 14 Osiasi u tabu kowo be kpuro tɛrɛnu ka yaasi wɛ̃ ka sii furɔsu ka yabe tarakpenu ka tɛnnu ka kpurantɛɛnu. 15 U dera bwisigii goo u tabu yãnu ganu kua ni ba yi kɔ̃su yenɔ ka gani gɔmunɔ. Niya nu ra n sɛ̃ɛnu toomɔ, ǹ kun mɛ nu n kpenu kasukumɔ. Ma sina boko Osiasi u yĩsiru yara n toma. Domi u somiru wa sere u ka win bandu tãsisia.

16 Sanam mɛ Osiasi u win bandu tãsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn kam kua. U ǹ Gusunɔ win Yinni mɛm nɔɔwɛ. Ma u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u ka turare dɔ̃ɔ doke mi, ka tii. 17 Yen biru, yãku kowo Asaria u dua mi, ka yãku kowobu wɛnɛ, 18 be ba wɔrugɔru mɔ. Ma ba sina boko Osiasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Osiasi, n ǹ wunɛ kaa Yinni Gusunɔ turare dɔ̃ɔ dokea. Aronin bibun bwesera ba gɔsa yen sɔ̃. N n mɛn na, a yario sãa yeru min di. Domi a kua mɛm nɔɔ sari. A ǹ maa bɛɛrɛ wasi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

19 Yera sina boko Osiasi u mɔru seewa. N deema u ye ba ra ka turare dɔ̃ɔ doke nɛni. Yera bara disigira nùn wɔri win sirikanaɔ yãku kowo ben nɔni biru Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken wuswaaɔ. 20 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria ka yãku kowo be ba tie, ba nùn mɛɛra, ma ba deema wee,

bara disigira win sirikanaɔ. Yera ba yande nɛɛ, u yario tɔɔwɔ. Ma Osiasi u yara tɔɔwɔ fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u nùn bara disigiru kpɛ̃ɛ.

Osiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:5-7)

21 Ma bara disigii te, ta Osiasi wãasi sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isireliban suunu sɔɔn di, u da u wãa wi turo. Win bii Yotamuwa u nùn kɔsire kua u tem mɛ kparamɔ. 22 Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua win wãa dãakiru sɔɔ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin tireru sɔɔ. 23 Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn da mi ba ra sinambu sike. Adama ba ǹ nùn sikua win baababan siki wɔruɔ, domi ba nɛɛ, u bara disigiru mɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:32-38)

27

1 Wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa Yotamu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadɔkun bii. 2 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u swĩi mam mam. Adama u ǹ due Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru, u dera tɔmba sankiramɔ win tem mɛ sɔɔ.

3 Wiya u Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa gunguru gia bana. Ma u maa bani dabinu kua Ofɛlin gbãrarɔ. 4 U wusu bana Yudan guunɔ. Ma u maa kɔ̃su maru yenu kua ka dii baka damginu yakasɔ.

5 U maa ka Amɔniba tabu kua, ma u bu kamia. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, Amɔniba ba nùn sii geesun gobi wunɔbu (100) wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000) ka alikaman tɔnnu nɔrɔbun suba ita. Nge mɛya ba mɔ̀ sere n ka girari wɔ̃ɔ ita. 6 Yotamu u dam kua. Domi u win naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.

7 Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win sɔma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. 8 Yotamu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u kua sina boko. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 9 Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kɔsire kua.

Akasi u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:1-6)

28

1 Akasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛndu sanam mɛ u bandu di. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. U ǹ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ǹ win sikado Dafidin yira swĩi. 2 Isireliban sinambun yira u swĩi. U mam bũu wi ba mɔ̀ Baalin bwãaroku sii ganduguu kua. 3 U turare dɔ̃ɔ doke Hinɔmun bibun bweserun wɔwaɔ. Ma u ka win tiin bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di. 4 U ra bũu yãkunu ko kpa u nu turare dɔ̃ɔ dokea gungunɔ ka guunɔ ka sere dãa kubenɔ.

5 Gusunɔ wi, Akasin Yinni u nùn Sirin sina boko nɔmu bɛria. Ma ba nùn kamia ba win tɔn dabinu mwɛɛra ba ka da Damasiɔ. Yen biru, Gusunɔ u maa nùn bɛri Isireliban nɔmaɔ. Ma Isireli be, ba nùn kamia. 6 Peka, Remalian bii, u tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ, yèn sɔ̃ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Tɔn be ba go mi, be kpuro ba sãawa tabu

durɔ wɔrugɔba. 7 Sikiri, Efaraimuban tabu durɔ u Maaseya, sina bokon bii go ka Asirikamu wi u sãa sina bokon yɛnun sɔm kowobun wirugii ka sere Ɛlikana sina bokon sina asakpɔ gbiikoo. 8 Isireliba ba ben mɛro bisibu Yudaba yoru mwa tɔmbu nɔrɔbun suba goobu (200.000), kurɔbu ka bibu. Ma ba ben yãa dabinu gura ba ka da Samariɔ.

9 N deema Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo u wãa mi. Win yĩsira Odɛdi. Yera u tabu kowo be sennɔ da. U nɛɛ, wee Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u ka Yudaba mɔru kua, ma u bɛɛ bu nɔmu bɛria, ma i bu go ka wɔnwɔndu sariru sere ben wuri yi nùn girari. 10 Yera i kĩ tɛ̃, Yuda be, ka Yerusalɛmugii be, bu ko bɛɛn yobu? I ǹ tamaa i Gusunɔ bɛɛn Yinni torari? 11 I swaa dakio i nɔ. I yoo be i mwɛɛra bɛɛn mɛro bisibu sɔɔ mi yɔ̃suo bu wura ben yɛnusɔ. Domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru baka mɔ̀.

12 Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokananin bii ka Berekia, Mɛsilemɔtun bii ka Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu kowobu seesi be ba wee tabu gberun di. 13 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i ǹ ka yoo be duɔ mini. I kĩ i bɛsɛn taarɛ sosiwa Yinni Gusunɔn mi. Domi sa tore kɔ. Ma Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru sãa.

14 Yera tabu kowo be, ba yoo be yɔ̃su, ba bu ben yãnu wesia Isireliba ka ben wirugibun wuswaaɔ. 15 Wirugii be ba soka ka ben yĩsa ba yoo be sua, ba ben be ba wãa tereru yãnu dokea ni tabu kowoba mwɛɛrima. Ba bu yãnu ka baranu wɛ̃. Ba dera ba di ma ba nɔra. Ma ba ben mɛɛran bosu bɔkua. Ma ba yoo be sɔɔ be ba kun kpɛ̃ bu sĩ kɛtɛkunu sɔndi ba ka da Yerikoɔ mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samariɔ.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:7-20)

16 Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. 17 Edɔmuba ba na ba kpam Yudaba wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwɛɛra ba ka doona. 18 Filisitiba ba wɔraa na wuu si su wãa Sefalan wɔwaɔ ka si su wãa Yudan tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma ba Bɛti Semɛsi ka Ayaloni mwa ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si sɔɔ. 19 Domi Yinni Gusunɔ u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin sɔ̃. Akasi wi, u kom bɛrɛtɛkɛ kuawa Yudaɔ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosiwa mam mam.

20 Ma Asirin sina boko Tigilati Pilesɛɛ u na u nùn wɔri nge yibɛrɛ. U ǹ nùn somi. 21 Domi Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin sina boko wɛ̃. Adama ka mɛ, yen gaa kun nùn yare. 22 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu sɔɔ, ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu sariru koosimɔwa u dɔɔ. 23 U Damasin bũnu yãkuru kua ni nu nùn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee Sirin sina bokon bũnu nu ra bu somi. Tɛ̃, win tii u koo maa nu yãkuru kua kpa nu wa nu nùn somi. Adama nu ǹ nùn somi. Nu nùn kam kuawa wi ka Isireliba kpuro. 24 Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu kpaasina u kɔsuka. Ma u dera ba tu kɛnua. Ma u bũu yãku yenu kua beri berika kpuro Yerusalɛmuɔ. 25 Yera u gungunu kua Yudan wusu kpuro sɔɔ bu ka bũnu yãkuru kua kpa bu maa nu turare dɔ̃ɔ dokea mi. Nge mɛya u kua u ka Gusunɔ win baababan Yinnin mɔru seeya.

26 Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka dãakisu si kpuro su yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. 27 Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nùn sikua Yerusalɛmuɔ. Adama ba ǹ nùn sikua Isireliban sinambun sikaɔ. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kɔsire kua.

Esekiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:1-4)

29

1 Esekiasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di. Win mɛron yĩsira
Abiya, Sakarin bii. U kuawa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
2 U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re. Win sikado Dafidin yira u swĩi mam mam.
3 Win bandun wɔ̃ɔ gbiikuun suru gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sãa yeru
kɛnia. Ma u ten gamboba sɔnwa. 4 U dera yãku kowobu ka Lefiba ba na. Ma
u bu mɛnna sãa yerun batumaɔ ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. 5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛ Lefiba i swaa dakio i nɔ. I tii dɛɛrasio, kpa i maa Gusunɔ bɛɛn baababan
Yinnin sãa yeru dɛɛrasia. I ye ya disi mɔ kpuro yaro sãa yee ten min di. 6 Bɛsɛn
baababa ba kua mɛm nɔɔ sariba. Ba kɔ̃sa kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin nɔni sɔɔ. Ba
wi ka win sãa yeru biru kisi. 7 Ma ba sãa yee te kɛnua, ba ten fitilaba go. Ba
ku ra nùn turare dɔ̃ɔ dokeye. Ba ku ra maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue.
8 Yera Yinni Gusunɔ u Yuda ka Yerusalɛmu mɔru seesi. Ma u dera ye kpuro ya
kua bansu ba ye yɛ̃ɛmɔ nge mɛ i waamɔ gisɔ. 9 Bɛsɛn baababa ba gbisuka tabu
sɔɔ ma bɛsɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛsɛn kurɔbu ba yoru da tem
tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen sɔ̃. 10 Tɛ̃, na kĩ n ka Gusunɔ bɛsɛ Isiriliban
Yinni arukawani bɔke, kpa win mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri. 11 Yen sɔ̃,
nɛn bibu, i ku maa Gusunɔ atafiiru ko. Domi u bɛɛ gɔsawa i ka nùn sɔmburu
kua, i n nùn sãamɔ, kpa i n nùn turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
12 Lefiba be ba seewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoɛli, Asarian
bii Kehatin bibun bweseru sɔɔ ka Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehalɛɛlin bii
Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ ka Yoasi, Simman bii ka Edɛni, Yoan bii Gɛɛsɔnin
bibun bweseru sɔɔ 13 ka Simuri ka Yeyɛli Elisafanin bibun bweseru sɔɔ ka
Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sɔɔ 14 ka Yeyɛli ka Simɛi Hemanin
bibun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usiɛli Yedutum bibun bweseru sɔɔ. 15 Ba
ben mɛro bisibu mɛnna ye ba tii dɛɛrasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunɔn
sãa yeru dɛɛrasia nge mɛ sina boko u gerua ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u wooda
wɛ̃. 16 Yãku kowobu ba dua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu ka tu dɛɛrasia. Ma
ba disinu kpuro yara ni nu wãa sãa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya Lefiba
ba disi ni gura ba ka da ba kube wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni. 17 Ba sãa yee ten
dɛɛrasiabu toruawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikirun di. Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase,
ma ba tura ten adɛrɔwɔ. Yen biruwa ba maa kua sɔ̃ɔ nɔɔba ita ba ka tu dɛɛrasia
ba kpa. Sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te kpuro dɛɛrasia ba kpa.
18 Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba nɛɛ, wee sa sãa yee te dɛɛrasia sa kpa
ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ka yen dendi yãnu.
19 Yãa ni kpurowa sa sɔnwa, ma sa nu dɛɛrasia ni Akasi u raa disi doke win
mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃ sanam mɛ u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni Gusunɔn
yãku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunɔn sãaru seeya
20 Yera sɔ̃ɔ teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu
mɛnna, ma ba da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 21 Ma ba ka naa kinɛnu nɔɔba yiru
na ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru ka boo kinɛnu nɔɔba
yiru bu ka toranun yãkunu ko bandun sɔ̃ ka yãku yee ten sɔ̃ ka sere Yudaban
sɔ̃. Yera sina boko u yãku kowobu Aronin bibun bweseru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ye
kpuro goowo Yinni Gusunɔn yãku yerɔ. 22 Ma ba kɛtɛ kinɛ ni sakira ba nin
yɛm sua ba yɛ̃ka yãku yerɔ. Yen biru, ba yãa kinɛ ni sakira ma ba nin yɛm yɛ̃ka

yãku yerɔ. Mɛya ba maa yãa kpɛmmii ni sakira ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ.
23 Yen biru, ba maa ka boo kinɛ ni na sina bokon wuswaaɔ ka tɔmbu kpuron
wuswaaɔ bu ka toranun yãkunu ko. Ma be kpuro ba ben nɔma sɔndi boo nin
wiru wɔllɔ. 24 Ma yãku kowobu ba boo ni sakira ba nin yɛm yari yãku yerun
temɔ. Ba yãku te kuawa Isireliba kpuron toranun sɔ̃. Domi sina boko u nɛɛ,
yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni, ka torarun yãku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron
sɔ̃.
25 U Lefiba doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka
mərɔkunu nge mɛ Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔbu Gadi ka maa Natani ba wooda
wɛ̃ bu ko. Yinni Gusunɔwa u bu wooda ye wɛ̃. 26 Ma Lefiba ba na ba sina Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ ka dwee yãa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yãku kowobu ba
maa dua ka ben kɔbi. 27 Ma Esekiasi u nɛɛ, bu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru koowo
yãku yeru wɔllɔ. Ye ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te torua, yera ba maa womusu
torua. Ma ba kɔbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yãa ni. 28 Ma
tɔn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu
mɔ̀ sere ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te wiru go. 29 Sanam mɛ ba yãku ni kua
ba kpa, yera sina boko ka win tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
30 Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ
siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunɔ kpuna
ba nùn sãwa ka nuku doo bakabu.
31 Esekiasi u nɛɛ, tɛ̃, wee i tii dɛɛrasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ̃, i
susima i nùn siarabun yãkunu kua win sãa yerɔ.

Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nùn siarabun yãku ni kua. Ma
gaba maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka nuku tia. 32 Yaa sabe ni ba
ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Kɛtɛban geera sãawa wata ka
wɔkuru, yãa kinɛnu maa wunɔbu (100) ka sere yãa kpɛmminu goobu (200).
Ye kpurowa ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua. 33 Yen biru, ba maa kɛtɛ nata
(600) go ka yãanu nərɔbun suba ita (3.000). 34 Adama yãku kowobu ba ǹ dabi
dɔma te. Yen sɔ̃na ba ǹ kpĩa bu yãku yãa ni koku. Ben mɛro bisibu Lefibara ba
bu somi ba ka sɔmbu te kua sere saa ye yãku kowobu be ba tie ba tii dɛɛrasia.
Domi Lefiba ba tii wɛ̃ ka kĩru n kere yãku kowobu. 35 Dɔma te, ba yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yãku ni ba kua ka yaa gum ka sere
tam mɛ ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Nge mɛya ba ka sãaru seeya Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 36 Esekiasi ka tɔn be
kpuro ba nuku dobu kua yèn sɔ̃ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔ̃rusɔ ba ka win sãaru
seeya mɛsum fuuku.

30

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun

sɔɔru

1 Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isireliɔ ka Yudaɔ. N deema u raa Efaraimuba ka
Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Gusunɔ, be
Isireliban Yinnin sãa yerɔ, Yerusalɛmuɔ. 2 Sina boko Esekiasi ka win sina
asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔn
suru yiruse sɔɔ. 3 Domi ba ǹ kpɛ̃ bu tu di ten saa sɔɔ yèn sɔ̃ yãku kowo dabiru
ta ǹ tii dɛɛrasie. Mɛya tɔn dabira kun maa mɛnnɛ Yerusalɛmuɔ. 4 Sina boko
ka tɔn be kpuro ba tɔ̃ɔ te wura. 5 Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro sɔɔ
saa Beri Seban di n ka da sere Danuɔ, tɔmbu bu ka na Yerusalɛmuɔ bu Gusunɔ
Isireliban Yinni Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te diiya. Domi tɔn dabiru ta ku ra raa
maa tu di nge mɛ ba yorua bu ko. 6 Ma gɔro be, ba sina boko ka win sina

asakpəbun tire ni sua ba ka da Isireliə ka Yudaə. Ma ba bu sõəwa ka sina bokon yĩsiru ba nɛɛ, bɛɛ Isireliba, i wurama Gusunə Aburahamu ka Isaki ka Yakəbun Yinnin mi, kpa win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de i wurama bɛɛ be i kisira Asirin sina bokon nəman di. 7 I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu saari be ba ɲ Gusunə ben baababan Yinni mɛm nəəwɛ, ma u bu kam koosia nge mɛ i waamə gisə. 8 I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa. I wurama Yinni Gusunən mi. I na i nùn sã win sãa yerə te u tii yiiye sere ka baadomma. I na i Gusunə bɛɛn Yinni sã kpa win məru baka ye, yu bɛɛ doonari. 9 I n wurama Yinni Gusunən mi, bɛɛn təmbu ka bɛɛn bii be ba mwɛɛra ba ka yoru da, ba koo bu wənwəndu kua kpa bu den de bu wurama tem mɛ səə. Domi Gusunə bɛɛn Yinni u ra suuru ko. Win wənwənda kpã. U ɲ maa bɛɛ biru kisimə ì n wurama win mi.

10 Nge mɛya gəro be, ba gerumə ba ka wusu gasirimə saa Efaraimun tem di ka Manasen temə n ka girari Sabulonin temə. Ma ba bu yɛ̃ɛmə ba yaakoru koosimə. 11 Adama gaba tii kawa Asɛɛn temə ka Manasen temə ka Sabulonin temə, ma ba seema ba na Yerusalɛmuə. 12 Mɛya maa Yinni Gusunə u ka Yudaba wãa. Ma u dera ben gõru ga kua tia bu ka sina boko ka win sina asakpəbun gari mɛm nəəwa nge mɛ wi, Yinni Gusunə u gerua.

Gəə sararibun tõə bakaru

13 Tən dabiru ta mɛnna wõən suru yiruse səə Yerusalɛmuə bu ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõə bakaru ko. Dəma te, tən be, ba dabia. 14 Yera ba seewa ba bũu yãku yee ni nu wãa Yerusalɛmuə kəsuka ka sere mi ba ra nu turare dõə dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba sure wəwaə ye ba mə̀ Sedoroni. 15 Yen biru, ba Gəə sararibun tõə bakarun yãku yaa sakira wõən suru yirusen sõə wəkura nnɛse səə. Sekura yãku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii dɛɛrasia. Ba yãku dõə mwaararuginu kua Yinni Gusunən sãa yerə. 16 Ben baawure u da u wãa win ayerə nge mɛ Məwisi Yinni Gusunən tənu u yorua woodan tireru səə. Ma yãku kowobu ba yɛm yɛ̃kamə mɛ Lefiba ba bu wɛ̃ɛmə. 17 Nge mɛ tən dabira wãa be ba ɲ tii dɛɛrasie dəma te, yera n dera Lefiba ba bu yãku yɛɛ yi sakiriammɛ, kpa bu ka yi dɛɛrasia bu yi nɛnɛm Yinni Gusunən sõ. 18-19 Tən dabiru ta wãa te ta ɲ tii dɛɛrasie, n mam nɛɛre Efaraimuba səə ka Manaseba səə ka Isakariba səə ka sere Sabuloniba səə. Ba Gəə sararibun tõə bakaru di. Adama ba ɲ ten wooda swĩi. Yen sõna Esekiasi u bu kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunə, wunɛ tən geowa. Be ba tii wɛ̃ ka ben gõru kpuro ba ka wunɛ Gusunə ben baababan Yinni kasu, baa mɛ ba ɲ tii dɛɛrasie, a bu suuru kuo.

20 Yinni Gusunə u Esekiasin kana te mwa ma u tən be suuru kua.

21 Nge mɛya Isireli be ba mɛnna Yerusalɛmuə, ba ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõə bakaru di sõə nəəba yiru ka nuku dobu. Tõə baatere yãku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni Gusunə siaraməwa ka dwee yãnu. 22 Esekiasi u Lefi baawure siara səmbu te u kuan sõ Yinni Gusunən sõ. Ba yãku yaa ye tema sõə nəəba yiru. Ma ba siarabun yãkunu kua ba ka Gusunə ben baababan Yinni siara. 23 Yen biru, tən be, ba maa wura bu tõə bakaru di sõə nəəba yiru. Ma ba maa sina sõə nəəba yiru ba tõə bakaru di ka nuku dobu. 24 Domi Esekiasi u kɛtɛ kinɛnu nərəbu (1.000) gəsa ka yãanu nərəbun suba nəəba yiru (7.000). Ma win sina asakpəbu ba maa kɛtɛ kinɛnu nərəbu gəsa ka yãanu nərəbun suba wəkuru (10.000). Ma yãku kowobu dabinu ba tii dɛɛrasia. 25 Yudaba kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka səbu be ba wãa Isireliə ka Yudaə, be kpurowa ba nuku dobu kua dəma te. 26 Nuku doo bakabu bu wãa Yerusalɛmuə. Saa Salomə̀ə Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba ɲ tõə baka ten bweseru koore Yerusalɛmuə. 27 Yera yãku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tən be domaru kua. Yinni Gusunə u ben nəə nua domi ben kana te, ta nùn girari sere win wãa yee dɛɛrarə wəllə.

31

Esekiasi

u Yinni Gusunɔn sãaru seeya

1 Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wãa mi, ba seewa ba da Yudan wusu
kpuro sɔɔ ba bwãarokunu kɔsuka ma ba gungunu ka bũu yãku yenu kpuro
kɔsuka Yudan temɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Efaraimun temɔ ka Manasen temɔ.
Yen biru, be kpuro ba wurama ben temɔ, ben baawure u da u wãa win wãa
yerɔ.
2 Esekiasi u wure u yãku kowobu ka Lefiba wesia ben sɔmburu sɔɔ nge
mɛ ba ka bɔnu sãa ka sɔmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yãku dõɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunɔ
siara win sãa yerun kɔnnɔwɔ. 3 Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wɛ̃
bu ka yãku dõɔ mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ ka suru kpaon tõɔ bakaru sɔɔ ka sere tõɔ baka ni nu tie sɔɔ nge
mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ.
4 Yera u Yerusalɛmugibu sõɔwa u nɛɛ, bu yãku kowobu ka Lefiba ben baa
wɛ̃ɛyɔ, kpa bu kpĩ bu Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa sãa sãa. 5 Sanam
mɛ gari yi, yi nɔɔra baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wɛ̃
ka tam kpam ka gum ka tim ka sere ben dĩanu ganu. Mɛya ba maa ka gãanu
kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na. 6 Mɛya Isireliba ka Yudaba be ba
wãa Yudan wuu marosɔ ba ben yaa sabenun wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia
wɛ̃ ka sere gãa ni ba gɔsa ba yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ. Ma ba nu suba suba.
7 Ba nin subenu toruawa saa wõɔn suru itasen di n ka da wõɔ gen suru nɔɔba
yiruse sɔɔ. 8 Esekiasi ka win sina bwãabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni
Gusunɔ ka win tɔmbu siara.
9 Ma Esekiasi u yãku kowobu ka Lefi be bikia u nɛɛ, subu nirà mini. 10 Yera
yãku kowo tɔnwero Asaria, Sadɔkun bweseru sɔɔ, u nùn wisa u nɛɛ, saa mìn
di ba ka kɛ̃nu naamɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, dĩanu ra n wãawa sa n dimɔ, sa
n debumɔ. Ni nu tiara nu kpã niya mini. Domi Yinni Gusunɔ u sun domaru
kua.
11 Ma Esekiasi u wooda wɛ̃ bu dinu sɔmɛ mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sɔnwa.
12 Ma ba ka kɛ̃nu ka wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na ka yãku dĩa ni nu sãa
Yinni Gusunɔginu. Lefi wi ba mɔ Konania wiya ba dĩa ni nɔmu sɔndia, ma
win mɛro bisi Simɛi u sãa win yiruse. 13 Yeyɛli ka Asasia ka Nakati ka Asaɛli ka
Yerimɔti ka Yosabadi ka Eliɛli ka Yisimakia ka Makati ka Bɛnaya be kpurowa
Konania ka win mɛro bisi Simɛi ba kpare nge mɛ sina boko Esekiasi ka yãku
kowo Asaria Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii ba wooda wɛ̃. 14 Kore wi u sãa
Lefi Yiminan bii, u sãawa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian kõso. Wiya ba
kɛ̃ɛ ni nɔmu sɔndia nì ba ka Yinni Gusunɔ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra
wunɛ Yinni Gusunɔn sõ. Beya ba ko n da kɛ̃ɛ ni bɔnu ko. 15 Yãku kowobun
wusu sɔɔ, Edɛni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa
ba gɔsa bu Kore wi somi ba n da ka kɛ̃ɛ ni begibu bɔnu kue dee dee bibu ka
bukurobu kpuro nge mɛ ba ka bu bɔnu sãa wuu wuuka. 16 Beya tɔn durɔ bii
be ba gara saa wõɔ itan di n ka da be ba kere mɛ, ka be ba gesi dumɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ tõɔ baatere bu ka ben sɔma ko wuu wuuka, 17 ka yãku kowo
be ba gara yɛnu ka yɛnu ka Lefiba be ba gara saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di nge
mɛ ben sɔmbura sãa wuu wuuka, 18 ka sere maa tɔn be ba tie kpuro ka ben
debuminu ka ben kurɔbu ka bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, domi ba tii wɛ̃wa
mam mam Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu sɔɔ. 19 Aronin bibun bweseru
te ta sãa yãku kowobu baru kpaanɔ wuu marosun bɔkuɔ, ba tɔmbu gɔsa wuu

baagere sɔɔ be ba ko n da bu dĩanu bɔnu kue ben suunu sɔɔ, ka sere Lefi be ba gara garan suunu sɔɔ.
20 Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro sɔɔ. U sĩawa dee dee gem sɔɔ Gusunɔ
win Yinnin wuswaaɔ. 21 Sɔma ye u kua bu ka sãaru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
ka sere win woodan mɛm nɔɔbu, u ye kpuro kuawa ka gɔ̃ru tia. Ma u koora.

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

32

1 Esekiasi u sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeniban biruwa
Sankeribu, Asirin sina boko u na Yudaɔ, ma u dera ba wuu gbãrarugisu tarusi.
U nɛɛ, u koo su wɔriwa ka dam. 2 Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka
Yerusalɛmu tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo damgibu soka, 3 bu wesiana
bu ka bwii yi kɛnɛ yi yi wãa wuun biruɔ. 4 Tɔn dabira ta nùn somi ba ka bwii
yi kɔrua ka nim tora ye ya kokumɔ bera yen suunu sɔɔ. Domi Esekiasi u nɛɛ,
u ǹ kĩ Asirigibu bà n tunuma bu nim deema n kpã.
5 Ma u win bandun dam tãsisia. U Yerusalɛmun gbãrarun mi n wɔruma
seeya ka maa wuun kɔ̃su yenu. Ma u gbãraru garu bana wuun biruɔ u ka
sikerena. Ma u karì ye sɔnwa ye ba mɔ̀ Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yãa dabi
dabinu kasu ka maa tɛrɛnu.
6 U tabu sinambu kua ma u bu mɛnna wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Ma u bu
kirɔ kua u nɛɛ, 7 bu tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa bu wɔrugɔru sɔ̃ɔsi. Bu ku bɛrum ko bu
diiri Asirin sina boko ka win tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wãa ba
dabi n kere be ba ka nùn wãa. 8 Tɔmba ba ka nùn wãa. Adama be, Gusunɔ ben
Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam wɛ̃ tabu sɔɔ.
Ma tɔn be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u gɔra

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)
9 Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win sɔm kowobu gɔra
Yerusalɛmuɔ sanam mɛ u wãa Lakisiɔ ka win tabu kowobu kpuro. U sɔm
kowo be gɔrawa Esekiasi ka Yuda be ba wãa Yerusalɛmuɔ kpuron mi, 10 bu
nɛɛ, amɛniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, ma sɔɔra ba ben
naanɛ doke ba ka wãa Yerusalɛmuɔ ka nuku sankiranu. 11 Bu ku de Esekiasi u
bu nɔni wɔ̃ke kpa u de bu gbi gɔ̃ɔru ka nim nɔrun sɔ̃ ye u nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni
u koo bu wɔra wi, Asirin sina bokon nɔman di. 12 Ba ǹ yɛ̃ ma wi, Esekiasiwa
u gungunu kɔsuka ka Yinni Gusunɔn yãku yee te? Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yãku
yee teeru tɔnan miya ba ko n da de bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã kpa bu nùn
turare dɔ̃ɔ dokea. 13 Adama be, ba ǹ yaaye ye wi, Sankeribu ka win baababa
ba bwesenu kpuro kua? Nin bũnu nu kpĩa nu bu yara saa win nɔman di?
14 Bwese ni win baababa ba kam koosia sɔɔ, nin niren bũna nu kpĩa nu bu
yakia win nɔman di ben tii bu ka sere nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu yakia.
15 Yen sɔ̃, bu ku de Esekiasi u bu nɔni wɔ̃ke kpa u n bu gàrì seeyamɔ mɛsum. Bu
ku nùn naanɛ ko. Domi bweseru garun bũnu kun kpĩa nu tu wɔre win nɔman
di, ǹ kun mɛ win baababan nɔman di. Kaa sere gere Yudaban bũnu?
16 Nge mɛya Sankeribun sɔmɔ be, ba Yinni Gusunɔ ka win sɔm kowo
Esekiasi wɔmmɔ.

Sankeribun sɔmɔbu

Ba Yinni Gusunɔ wɔmmɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)
17 Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunɔ Isirelibaŋ Yinni wɔmɛ. U nɛɛ, nge mɛ bwese ni nu tien bũnu nu ǹ kpĩa nu nin tɔmbu wɔre win nɔman di, nge mɛya Gusunɔ, Esekiasin Yinni u ǹ maa kpɛ̃ u bu wɔra win nɔman di.
18 Ma Sankeribun sɔmɔ be, ba gbãramɔ ka dam ka Yudan barum bu ka tɔmbu nandasia be ba wãa gbãra ten sɔɔwɔ kpa bu wa bu wuu ge mwa. 19 Ba Gusunɔ Yerusalɛmugibun Yinnin gari mɔ nge bwese ni nu tien bũu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)
20 Yera Esekiasi ka Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin bii ba kanaru wɔri gari yin sõ ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔllɔ. 21 Yera Yinni Gusunɔ u gɔrado goo gɔra u Asirigibun sansani wɔri u ben tabu durɔ wɔrugɔba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u gɔsira u wura win temɔ ka sekuru. Ma u da win bũu dirɔ. Miya win tiin bibu ba na ba nùn kãasi ba go ka takobi.
22 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Esekiasi ka Yerusalɛmugibu faaba kua saa Sankeribun nɔman di ka sere be ba tie kpuron nɔman di. Ma u bu kõsu be ba ka bu sikerenɛn sõ. 23 Tɔn dabira ta ra ka Yinni Gusunɔ kɛ̃nu naawɛ Yerusalɛmuɔ kpa tu maa ka Esekiasin tii kɛ̃ɛ gobiginu naawa. Saa yen dɔma ten di, u yĩsiru yarawa bwesenu kpuro sɔɔ.

Esekiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)
24 Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u gɔɔ turuku kua. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa, ma u nùn sɔm maamaakiginu kua. 25 Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunɔ u bu mɔru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu. 26 Ye u wa mɛ, yera wi ka Yerusalɛmugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunɔn mɔru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sɔɔ.
27 Esekiasi u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka tɛrɛnu ka gãa bwese bweseka ye ya wã. 28 U alikaman biranu kua, ma u tam kpam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gõru kua ka sere nin dii yenu. 29 Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Domi Yinni Gusunɔ u nùn dukia baka wɛ̃.
30 Wiya u maa Gihonin yɛru gèn nɔɔ ga wãa gungurun bera gia kɔrua, ma u nɔɔ kpɔɔ yaba Dafidin wuun sõɔ duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gõru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa. 31 Adama sanam mɛ Babilonin sina boko u sɔmɔbu mɔrisia u ka wa sɔm maamaaki ye Yinni Gusunɔ u mɔ Isireliɔ, yera Gusunɔ u Esekiasi deri u ka wa ye ya wãa win gõruɔ.
32 Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa ka naanɛ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin kãsinun tireru sɔɔ ka maa Isirelibaŋ ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. 33 Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerɔ bera gee n gunum bo. Yerusalɛmugibu ka Yudaba ba nùn gɔɔ swĩiya. Yen biru, win bii Manase u bandu kɔsire kua.

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:1-18)

33

1 Manase u məwa wõə wəkura yiru sanam mɛ u bandu di Yudaə. Ma u kua
wõə weeraakuru ka nəəbu ban te səə Yerusalɛmuə. 2 Kõsa u kua Yinni Gusunən
nəni səə. Bwese ni Yinni Gusunə u gira Isiriliban wuswaan di nin kom kõsum
mɛya u swĩi. 3 U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kəsuka. Ma u
bũu wi ba mə̀ Baalin yãku yenu kua ka bũu wi ba mə̀ Asitaaten bwãarokunu ni
win tundo u raa kəsuka. Ma u kperi ka sõə ka surun sãaru wəri. 4 U bũu turanu
bana Yinni Gusunən sãa yerə tèn mi Yinni Gusunə u win yĩsiru doke sere ka
baadommaə. 5 U maa suru ka sõə ka kperin yãku yenu kua sãa yee ten yaari
yiru ye səə. 6 U dera ba ka win bii tən durəbu yãkuru kua Hinəmun wəwaə. U
ra ka wɛɛ ka guru winu səroru ko kpa u dobo doboba ko. U gəri sokobu yii be
ba ra nùn sian gari sõ. Ma u kõsa mə̀ u dəə ye ya Yinni Gusunən məru seeya. 7 U
win bũun bwãaroku kua u yi Yinni Gusunən sãa yerə. N deema Yinni Gusunə
u raa Dafidi ka win bii Salomaə sõəwa u nɛɛ, sãa yee teni ka Yerusalɛmu yeniwa
na gəsa Isiriliban suunu səə ya n ka nɛn yĩsiru səəwa sere ka baadommaə. 8 Na
ǹ maa Isiriliba yaramə saa ben tem di mɛ na ben baababa wɛ̃ bà n gesi nɛn
woodaba ka nɛn gere mɛm nəəwammɛ ye na Məwisi wɛ̃ u yorua. 9 Adama
Manase u dera Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba ka Yinni Gusunə tonda, ma ba
kõsa kua n kere bwese ni Yinni Gusunən tii u gira be Isiriliban wuswaan di.

10 Yinni Gusunə u ka Manase ka win təmbu gari kua. Adama ba ǹ nùn swaa
daki. 11 Yera Yinni Gusunə u Asirin sina bokon tabu sinambu gəra ba Manase
mwa ba yəni doke, ma ba nùn bəkua ka sii gandun yəni ba ka da Babiloniə.
12 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu səə, yera u tii kawa Gusunə win baababan
Yinnin wuswaaə. Ma u nùn kana. 13 Ma Yinni Gusunə u gõru gəsia u win
kanaru mwa, u ka nùn wura Yerusalɛmuə win bandu səə. Saa ye səəra Manase
u gia ma Gusunəwa u sãa Yinni.

14 Yeniban biru, u gana bana Yerusalɛmun təəwə Gihonin sõə duu yeru gia
wəwaə. Gana ye, ya dawa sere kənnəwə ge ba mə̀ Swɛ̃ɛ. Ma ya ka Yerusalɛmun
wəə bera ye ba mə̀ Ofɛli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu
sinambu doke Yudan wuu si su gbãranu mə kpuro səə. 15 Ma u tən tukobun
bũnun bwãarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunən sãa yerə
kpuro wuna ka sere bũu yãku yee ni u bana Yinni Gusunən sãa yerun guurə
Yerusalɛmuə. Ma u nu kasi kua wuun biruə. 16 Yera u Yinni Gusunən yãku
yeru wesia sãa yerə. Ma u siarabun yãkunu kua. U Yudaba wooda wɛ̃ bu
Gusunə Isiriliban Yinni wi turo sã. 17 Saa ye səə, təmba yãkunu mə̀ gungunə,
adama Gusunə ben Yinniwa ba nu kuammɛ.

18 Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunən gari yi win
səməbu ba nùn sõəwa, ye kpuro ya yorua Isiriliban sinambun faagin tireru
səə. 19 Win kanaru ka nge mɛ Yinni Gusunə u nùn wurari ka win toranu ka
gunguu ni u kua ka mɛm nəəbu sari te u kua ka sere bwãaroku ni u seka ma
u nu gira u sãwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru səə.
20 Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tiin dirə. Ma win
bii Amaə u bandu kəsire kua.

Amaə u kua sina boko Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:19-26)

21 Wõə yɛnda yiruwa Amaə u mə sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõə yiru
ban te səə Yerusalɛmuə. 22 Kõsa u kua Yinni Gusunən nəni səə nge win tundo
Manase. U bwãaroku ni Manase u kua kpuro yãkuru kua u sãwa. 23 U ǹ tii
kawe Yinni Gusunən wuswaaə nge mɛ win tundo u tii kawa. Adama u win
toranu sosiməwa u dəə.

24 Win səm kowobu ba nùn seesi ma ba nùn go win dirə. 25 Adama be ba nùn seesi ba go mi, təmba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kəsire kua bandu səə.

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)

34

1 Wãə nəəba itawa Yosiasi u mə sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wãə tɛna ka tia bandu səə Yerusalɛmuə. 2 Gea u kua Yinni Gusunən nəni səə. Win sikado Dafidin yira səəra u sĩa mam mam. U ǹ yen gam gɛre.

3 Win bandun wãə nəəba itase səə, sanam mɛ u sãa aluwaasi, u Gusunə win sikado Dafidin Yinni kasum wəri. Win bandun wãə wəkura yiruse səə, u Yerusalɛmu ka Yuda dɛɛrasiabu torua. U gunguu nìn mi ba ra bũnu sã kəsuka ka nin bwãaroku bwese bweseka. 4 Ba bũu wi ba mò Baalin yãku yenu kəsuka win wuswaaə. Ma u bwãaroku ni ba kua sãən sõ ka ni ba kua ka sii gandu kəsuka. U dera ba nu munkawa ma ba nin kɛ̃ki gura ba wisi be ba nu sãaməən sikan wəllə. 5 Ma u bũu yãku kowobun kukunu sikia u dãə doke ben yãku yenə. Nge mɛya u ka Yuda ka Yerusalɛmu dɛɛrasia.

6 Manasen wusu səə ka Efaraimugisə ka Simɛəgisə ka Nɛfitaligisə si su kua bansu, u bũu yãku yenu kəsukawa 7 ma u bwãarokunu surura ma ba nu kəsuka muku muku nu kua tua. Mɛya u maa bwãaroku ni ba kua sãən sõ kəsuka Isiriliban tem kpuro səə. Ma u gəsira u wura Yerusalɛmuə.

Yãku kowo tənwero

u woodan tireru wa
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:3-10)

8 Yosiasin bandun wãə yɛndu yiru sarise səə, sanam mɛ u tem mɛ, ka Yinni Gusunən sãa yee te dɛɛrasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gəra ka Maaseya wi u sãa wuun guro guro ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sãa tire bero bu ka Gusunə win Yinnin sãa yeru səmɛ. 9 Tən be kpuro ba da yãku kowo tənwero Hilikiyan mi. Ma ba nùn gobi wɛ̃ yi Lefiba ba raa mwɛɛra Yinni Gusunən sãa yerun sõ saa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di ka Isiriliba kpuron min di ka Bɛnyamɛɛn tem di ka sere Yerusalɛmugibun min di. 10 Be ba səmbu te kpare bera ba gobi yi nəmu səndia ma ba yi səm kowobu wɛ̃ be ba sãa yee te səmmə. 11 Bera dãa dãkobu ka banəbu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka dãa ye ba koo ka dia kpɛ ye Yudaban sinamba sanka. 12 Tən be, ba səmburu kuawa ka naanɛ. Yasati ka Abudiasi be ba sãa Lefiba, Mɛrarin bweseru səə ka Sakari ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru səə, bera ba bu kpare. 13 Lefi be ba womusu ka dweebu yɛ̃, bera ba ra maa be ba ra səmunu sue nəni doke ka sere maa sãa yee ten səm bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba sãa tire yorobu ka səman guro gurobu. Gaba maa sãa kənnən kõsobu.

14 Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wɛ̃ Yinni Gusunən sãa yerun sõ, yera yãku kowo Hilikiya u woodan tireru wa tè Yinni Gusunə u raa Məwisi wɛ̃. 15 Yera Hilikiya u Safani, tire yoro sãəwa u nɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunən sãa yerə. Ma Hilikiya u tu suama u Safani wɛ̃. 16 Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u nùn sãəwa u nɛɛ, wunɛn səm kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. 17 Ba tən be a sãa yee ten səmburu nəmu səndia ka tən be ba səma mò mi, gobi yi wɛ̃.

18 Yen biru, yãku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wɛ̃.
Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaə.

Yosiasi u tɔmbu gɔra

bu bikiaru ko Huludan mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:11-20a)

19 Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yãnu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃. 20 Yera sina boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni, Miseen bii ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ̃ tire te sa wa minin garin sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru mɔ̀ ya kpã yèn sɔ̃ bɛsɛn baababa ba ǹ win gari mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ kue nge mɛ ya yorua woodan tire te sɔɔ.

22 Hilikiya ka tɔn be sina boko u gɔsa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludan mi. Huluda wi, u sãawa Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira wi u ra sãa yãnu kɔ̃sun debubu. Huluda wi, u wãawa Yerusalɛmun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nùn sɔ̃ɔwa ye ba kĩ, 23 yera u bu wisa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, 24 u koo de kɔ̃sa ka bɔ̃ri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tè i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ. 25 Domi ba nùn biru kisi ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ. Ma ba win mɔru seeya ka bwãaroku ni ba tii kua ba sãamɔ. Yen sɔ̃, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru sãawa, ya ǹ suremɔ. 26-27 Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gɔ̃ru taarɛ wɛ̃, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃, ma u swĩ wi, Gusunɔn wuswaaɔ. 28 Tɛ̃, Gusunɔ wi, u koo de u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalɛmu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunɔ

arukawani bɔkua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. 29 Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalɛmun guro gurobu kpuro mɛnna. 30 Yen biru, u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa sãa yee ten mi. 31 Yera sina boko u yɔ̃ra win turaru wɔllɔ, ma u ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua u nɛɛ, u koo wi, Yinni Gusunɔn woodaba ka win gere swĩiwa ka win gɔ̃ru kpuro ka win bwɛ̃ra kpuro kpa u ka gari yi mɛm nɔɔwa yi ba yorua woodan tire te sɔɔ. 32 Ma u dera tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ba dua arukawani ye sɔɔ. Ma ba kua nge mɛ Gusunɔ ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumɔ. 33 Yosiasi u bũnun bwãarokunu kɔsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wãa Isireliɔ kpuro tilasi kua bu ka Gusunɔ ben Yinni sã. Win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ, ba ǹ gɛre Yinni Gusunɔn yiran di.

Yosiasi

u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:21-23)

35

1 Yosiasi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ten yãku yɛɛ sakirawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. 2 U yãku kowobu doke ben sɔmburu sɔɔ. Ma u bu dam kã bu ka Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko. 3 U Lefi be ba gɔsa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ ba Isireliba

keu sɔ̃ɔsimɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn woodan kpakoro dɛɛra te dokeo sãa yerɔ tè Salomɔɔ Dafidi Isiriliban sina bokon bii u bana. I ǹ maa tu suamɔ senɔ. I de bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã. 4 I de i n sɔɔru sãa yɛnu ka yɛnu ka nge mɛ Dafidi Isiriliban sina boko ka win bii Salomɔɔ ba bɛɛ bɔnu kua ba yorua. 5 I de i bɛɛn ayeru mwa sãa yerɔ yɛnu ka yɛnu nge mɛ ba bɛɛn mɛro bisibu Lefiba bɔnu sãa. 6 Bɛɛya i ko i Gɔɔ sararibun yãku yɛɛ sakiri. Yen sɔ̃, i de i tii dɛɛrasia, kpa i ten sɔɔru ko bɛɛn mɛro bisibun sɔ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃.

7 Yosiasi u tɔn be ba wãa mi yãanu ka bonu wɛ̃ nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere kɛtɛba nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di. 8 Win sina bwãabu ba tɔmbu ka yãku kowobu ka Lefiba kɛ̃nu kã ka nuku tia. Ma sãa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehiɛli ba yãku kowobu yãanu nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600) ka sere kɛtɛba gooba wunɔbu (300) wɛ̃. 9 Konania ka Semaya ka Nɛtanɛɛli ka ben mɛro bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyɛli ka Yosabadi ba Lefiba yãanu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ka kɛtɛba nɛɛra wunɔbu (500) wɛ̃. 10 Wee nge mɛ ba tɔ̃ɔ baka ten kpunaa koosina. Yãku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka nge mɛ sina boko u gerua. 11 Ba Gɔɔ sararibun yɛɛ go. Ma yãku kowobu ba yɛm yɛ̃kamɔ mɛ Lefiba ba bu tĩimɔ. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ yi kokumɔ. 12 Ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yɛɛ yi nɛnɛm bu ka ye tɔmbu wɛ̃ yɛnu ka yɛnu kpa bu ka ye Yinni Gusunɔ yãkuru kua nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃. Nge mɛya ba maa kua ka kɛtɛba. 13 Ba Gɔɔ sararibun yãku yaa ye wɔ̃ɔwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba wĩa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ yikua. Ma ba yande ye tɔmbu kpuro bɔnu kua. 14 Yen biruwa ba ben tiigia ka yãku kowobugia yikua. Domi yãku kowo Aronin bibu ba sɔmburu kua sere ka wɔ̃kurɔ. Ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka yaa gum yãkunu mɔ̀. Yen sɔ̃na Lefiba ba bu yaa yikuammɛ. 15 Wom kowo Asafun bibu ba wãa ben ayerɔ nge mɛ Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum, sina bokon bwisi kɛ̃ɔ ba wooda yi. Ma kɔnnɔn kɔ̃sobu ba yɔ̃ kɔnnɔ baageren mi. Ba ǹ doonɛ ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben dĩanu kuammɛ. 16 Nge mɛya ba kpunaa yi dɔma te, bu ka Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di, kpa bu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko Yinni Gusunɔn yãku yerɔ nge mɛ sina boko u wooda yi.

17 Isireli be ba wãa mi kpuro ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di dɔma te, ma ba pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru di sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 18 Saa Gusunɔn sɔmɔ Samuɛlin waatin di sere n ka gisɔ girari, ba ǹ Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru garu diire mɛ Isireliɔ. Mɛya sina boko goo maa sari Isireliɔ wi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru diire nge Yosiasi ka yãku kowobu ka Lefiba ka Yudaba ka Isiriliba be ba wãa Yerusalɛmuɔ dɔma te. 19 Yosiasin bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise sɔɔra ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di.

Yosiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:28-30)

20 Ye Yosiasi u Yinni Gusunɔn sãa yee te sɔnwa u kpa, yen biruwa Egibitin sunɔ Nɛko u seewa u tabu dɔɔ Kaakemisiɔ, daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. Yera Yosiasi u seewa u nùn wɔrim da mi. 21 Yera Nɛko u nùn sɔmɔbu gɔria u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ Yudaban sina boko. Domi n ǹ wunɛ na tabu wɔrim wee gisɔ. Yɛnu ge ga ka man tabu mɔ̀, gera na wɔrim dɔɔ. Yinni Gusunɔwa u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo fuuku. Yen sɔ̃, a ku ka Gusunɔ gabirina wi u ka man wãa, kpa u ku raa nun kam koosia. 22 Adama Yosiasi u yina u nùn deri. U ǹ Nɛkon gari yi wure yi yi wee Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii kɔsa bu ku ka nùn tubu.

U da u Nɛko tabu wɔri wɔwaɔ ye ba mɔ Mɛgido. 23 Yera tɛn towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ka man doonɔ minin di, domi ba man mɛɛra kua ya kpã.
24 Win sɔm kowobu ba nùn sua saa win tabu kɛkɛn di ma ba nùn doke win tabu kɛkɛ gaa sɔɔ ba ka da Yerusalɛmuɔ. Ma u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ. Ma Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba win gɔɔ swĩ.
25 Yeremi u gɔɔ swĩ Yosiasin sɔ̃. Ma wom kowobu, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ba Yosiasi doke gɔɔ swĩin womusu sɔɔ sere ka gisɔ. Su kua wororu Isireliɔ. Womu si, su wãa ben gɔɔ swĩin womusun tireru sɔɔ.
26-27 Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua dãku te, ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa ka naanɛ nge mɛ Yinni Gusunɔn woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wɛ̃ɛna
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

1 Tɔmba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nùn kua sunɔ win tundon ayerɔ Yerusalɛmuɔ. 2 Yoakasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda ita sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 3 Egibitin sunɔwa u nùn bandu yara. Ma u win tɔmbu sii geesun tɔnnu ita ka wuran kilo tɛna bure bu kɔsia wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ. 4 Yen biruwa u Yoakasi win wɔnɔ, Eliakimu sua u kɔsire kua bandu sɔɔ. Ma u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiɔ.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko
5 Yoyakimu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yudaɔ, ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia bandu sɔɔ. Kɔ̃sa u kua Gusunɔ win Yinnin nɔni sɔɔ. 6 Yera sɔ̃ɔ teeru Babilonin sina boko, Nɛbukanɛsaa u na u Yoyakimu tabu wɔri. Ma u nùn mwa u bɔkua ka sii gandun yɔni u ka da Babiloniɔ. 7 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu gura u ka da u yi win sina kpaarɔ.
8 Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kɔ̃sa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kɔsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
9 Wɔ̃ɔ nɔɔba itawa* Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka sɔ̃ɔ wɔkuru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. 10 Ye n kua wɔ̃ɔ kpɔɔ, yera Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniɔ. Ma u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yãkabu Sedesiasi kua sunɔ Yudaban suunu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

Sedesiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)
11 Sedesiasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda tia sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. 12 Kɔ̃sa u kua Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ. U ǹ tii kawe Gusunɔn sɔmɔ Yeremin wuswaaɔ wi u ra nùn Yinni

* **36:9** wɔ̃ɔ nɔɔba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nɛɛ, Yoyakini u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka ita sanam mɛ u bandu di.

Gusunɔn gari sɔ̃. 13 U swaa taaya, ma u gɔ̃ru bɔbia. U ǹ win gɔ̃ru wesie Gusunɔ Isirelibɑn Yinnin mi gia. U mam Nɛbukanɛsaa seesiwa wi u nùn bɔ̃rusia ka Yinni Gusunɔn yĩsiru sanam mɛ ba arukawani bɔkumɔ. 14 Yãku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kɔ̃sa kua ya kpã. Domi ba tɔn tukobun komanu swĩi. Ma ba Yinni Gusunɔn sãa yeru disi doke te u gɔsa Yerusalɛmuɔ. 15 N deema Gusunɔ ben baababan Yinni wi, u bu kirɔ kua yee yellun di saa win sɔmɔbun min di. Domi u kĩ u win tɔmbu ka win sãa yee te faaba ko. 16 Adama ba Yinni Gusunɔn sɔmɔ be yɛ̃ɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari atafiiru kua sere Yinni Gusunɔn tii u ka bu mɔru kua ye ba ǹ kpɛ̃ bu suresia. 17 Yera Yinni Gusunɔ u dera Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u bu tabu wɔri, ma u ben aluwaasiba takobinu sɔkura u go ben sãa yerɔ. U ǹ goo deri, aluwaasiba ka wɔndiaba ka durɔ tɔkɔnu. Be kpurowa Yinni Gusunɔ u bɛri win nɔmaɔ. 18 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani gura baka ka piibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwãabugia. 19 Ma ba Yinni Gusunɔn sãa yeru ka Yerusalɛmun dii geenu dɔ̃ɔ sɔka. Ma ba yen gãa geenu kɔsuka. Ma ba yen gbãraru sura. 20 Nɛbukanɛsaa u be ba ǹ go tabu sɔɔ gura u ka da Babiloniɔ. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Pɛɛsiba ba ka bandu di. 21 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi ka koora yi win sɔmɔ Yeremi u raa geruɑ u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam wɛ̃ragim di kpa mu wɛ̃ra sere wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru, wahala ye mu raa wan sɔ̃.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ̃

bu wura ben temɔ

22 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u win gari yibia yi u raa geruɑ saa win gɔro Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ. 23 Yi nɛɛ, amɛniwa Sirusi, Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ̃. Ma u man yiire n nùn sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ Yudaban temɔ. Yen sɔ̃, be ba sãa Isirelibɑ kpuro bu wuro Yerusalɛmuɔ kpa Gusunɔ ben Yinni u n ka bu wãa.

ƐzƐRA

Sirusu Isarailanɔ gbarɛnaa

1 Pɛsianɔ kína Sirusu kíblena wɛ̃ káaku gũn Dikiri tɛ́ kàagu de yã kũ à dà
Ilimianɛ à ò kɛ yãi. Akũ Sirusu kpàkpaa kɛ̀ a bùsun pínki, gbasa à kɛ̃ takadan
à pì: 2 Yã kũ makũ Sirusu, Pɛsianɔ kína ma òon dí. Dikiri Luda Musude tò
andunia kpata sĩnda pínki gɔ̃ ma pɔ́ ũ, akũ à ma ditɛ mà kpé boarɛ Yurusalɛmu,
Yudanɔ bùsun. 3 Gbɛ̃ kũ à de a gbɛ̃ ũ á té, Luda gɔ̃ kú kãao à tá Yurusalɛmu,
Yudanɔ bùsun, à kpé bo Dikiri Isarailanɔ Luda kũ à de Dikiri ũ Yurusalɛmunɛ
gwe. 4 Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃ɔ pìnɔ gbɛ̃dakenɔ kpáńyĩ kũ andurufuuo kũ wuraao kũ
aruzɛkɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ Luda kpé kũ òtɛn gé bo Yurusalɛmu gbanɔ.
5 Akũ Yudanɔ kũ Biliaminunɔ ɔmbedenɔ kũ sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kũ
Luda tɛ́ kàńgunɔ fùtɛ, òtɛn gɛ́ Dikiri kpé bo Yurusalɛmu. 6 Ń gbɛ̃dakenɔ ɔ dàńma
ò ń gbá andurufu pɔ́nɔ kũ wura pɔ́nɔ kũ aruzɛkɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ kũ pɔ́ ɔgɔdenɔ
kũ Dikiri kpé gbanɔ pínki. 7 Akũ Pɛsianɔ kína Sirusu bò kũ Dikiri kpé pɔ́ kũ
Nɛbukanɛza sètɛ yã zaa Yurusalɛmu à kàtɛ a tãna kpé gũnnɔo. 8 À pì a ɔgɔ'utɛri
Mitirɛdanɛ à pɔ́ pìnɔ naro à kpá Yudanɔ kína Sesebazaa, akũ à kɛ̀ lɛ. 9 Pɔ́ pìnɔ
dasi lén dí:
Wura ta baraakuri,
andurufu ta wàa sɔɔro,
tire baraakuri donsari,
10 wura toko baraakuri,
andurufu toko wàa pla kũ kuriio,
ta buri pãndenɔ wàa sɔɔro.
11 Wura kũ andurufu tanɔ fùtɛ pínki mèn dúbu sɔɔro kpé wàa pla. Kũ zĩ̀zɔɔ pìnɔ
bòtɛ Babilɔnu ò sù Yurusalɛmu, akũ Sesebaza sù kũ pɔ́ pìnɔ pínki.

2

Zĩ̀zɔ kũ ò sùnɔ

1 Babilɔnu kína Nɛbukanɛza Isarailanɔ kù̀kũ zĩ̀zɔ ũ à tà kũńwo Babilɔnu yã,
akũ ń gbɛ̃kenɔ bò zĩ̀zɔkɛ pìn ò sù Yurusalɛmu, Yudanɔ bùsun sà, akũ ń baadi
tà wɛ̃tɛa. 2 Ń don'arɛdenɔn dí: Zɛrubabɛli, Yesua, Nɛɛmaya, Seraya, Relaya,
Mɔdekai, Bilisã, Misipa, Bigivai, Reumu kũ Baanao. Isaraila gɔ̃gbɛ̃ kũ ò sùnɔ
dasi lén dí.
3 Parɔsu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu pla kũ mèn basɔraakɔ̃ akuri awɛɛplao.
4 Sefatia burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn basɔraakɔ̃ akuri awɛɛplao.
5 Ara burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn bakɛ̃ndo sɔɔrosario.
6 Pamɔabu buri kũ ò de Yesua kũ Yoabuo burinɔ ũnɔ gbɛ̃nɔn wàa gɛ̃ro
donsari kũ kuri awɛɛplao.
7 Elamu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mèn bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
8 Zatu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃ kũ mèn basuppla awɛɛsɔɔroo.
9 Zakai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn basɔraakɔ̃o.
10 Bani burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn bupla awɛɛplao.
11 Bebai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn baro awɛɛ'aakɔ̃o.
12 Azagada burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mèn baro awɛɛplao.
13 Adonikamu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn baaakɔ̃ awɛɛsuddoo.

14 Bigivai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa kuri kũ mèn bupla akuri awɛɛsuddoo.
15 Adini burinɔ gbɛ̃nɔn wàa pla kũ mèn bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
16 Ata burinɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro plansari.
17 Bezai burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn basuddo awɛɛ'aakɔ̃o.
18 Yora burinɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro akuri awɛɛpla.
19 Asumu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn baro awɛɛ'aakɔ̃o.
20 Giba burinɔ gbɛ̃nɔn basiikɔ̃ akuri awɛɛsɔɔro.
21 Bɛtilihamudenɔ gbɛ̃nɔn basuddo awɛɛ'aakɔ̃.
22 Nɛtofadenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri awɛɛsuddo.
23 Anatodenɔ gbɛ̃nɔn basuddo akuri plansari.
24 Azamavɛdenɔ gbɛ̃nɔn bupla awɛɛpla.
25 Kiriayarimudenɔ kũ Kɛfiradenɔ kũ Berodenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn basuppla awɛɛ'aakɔ̃o.
26 Ramadenɔ kũ Gɛbadenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn baro awɛɛdoo.
27 Mikimasadenɔ gbɛ̃nɔn basuddo awɛɛpla.
28 Bɛtɛlidenɔ kũ Aidenɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn baro awɛɛ'aakɔ̃o.
29 Nɛbodenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri awɛɛpla.
30 Magbisidenɔ gbɛ̃nɔn basuppla akuri awɛɛsuddo.
31 Elamu pãnde burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mèn bupla akuri awɛɛsiikɔ̃o.
32 Arimu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn basuddoo.
33 Lodudenɔ kũ Adididenɔ kũ Onɔdenɔ gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn basuddo awɛɛsɔɔroo.
34 Yɛrikodenɔ gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn basuppla awɛɛsɔɔroo.
35 Senadenɔ gbɛ̃nɔn wàa baro plansari kũ mèn baraakurio.
36 Sa'ori buri kũ ò sùnɔn dí:
Yesua buri Yedaya burinɔ gbɛ̃nɔn wàa siikɔ̃ kũ mèn basɔraakɔ̃ akuri awɛɛ'aakɔ̃o.
37 Ima burinɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kũ mèn bupla akuri awɛɛplao.
38 Pasu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa suddo kũ mèn bupla awɛɛsupplao.
39 Arimu burinɔ gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro kũ mèn gɛ̃ro awɛɛplao.
40 Levi kũ ò sùnɔn dí:
Odavia buri Yesua kũ Kadamiɛlio burinɔ gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsiikɔ̃o.
41 Asafa buri lèsirinɔ gbɛ̃nɔn basuddo akuri plansari.
42 Zédãkpãri kũ ò de Salumu kũ Atao kũ Talamɔo kũ Akubuo kũ Atitao kũ Sobaio buri ũnɔ gbɛ̃nɔn basuppla donsari.
43 Gbɛ̃ dínɔ burinɔ mé ò Luda ɔn zĩkɛrinɔ ũ:
Zia, Asufa, Tabao,
44 Kerosu, Sia, Padɔ̃,
45 Lebana, Agaba, Akubu,
46 Agabu, Salamai, Anana,
47 Gidɛli, Gaa, Raya,
48 Rezĩ, Nɛkoda, Gazamu,
49 Uza, Pasea, Besai,
50 Asana, Mɛunimu, Nɛfusimu,
51 Bakabuku, Akufa, Aru,
52 Bazalu, Mɛida, Asa,
53 Bakosi, Sisera, Tema,
54 Nɛzia kũ Atifao.
55 Sulemanu zɔ̀bleri dínɔ burinɔ mé ò bò zl̀zɔkɛn ò sù:
Sotai, Asofɛrɛ, Peruda,

56 Yala, Daakɔ̃, Gidɛli,
57 Sefatia, Atili, Pɔkɛrɛ Azebaimu kũ Amio.
58 Luda ɔn zĩkɛrii pìnɔ kũ Sulemanu zɔ̀blerii buri pìnɔ kà gbɛ̃nɔn wàa do kũ mèn bakɛ̃ndo akuri awɛɛplao.
59 Gbɛ̃kenɔ bò Tɛlɛmɛla kũ Tɛlasao kũ Kɛrubuo kũ Adɔ̃o kũ Imao, akũ odi le ò ń buri bozirɛ òńnɛ kũ Isarailanɔmɛ ń ũro. 60 Delaya kũ Tobiao kũ Nɛkodao burinɔmɛ, ò kà gbɛ̃nɔn wàa aakɔ̃ kũ mèn bupla akuri awɛɛplao. 61 Sa'ori buri kũ ò de Obaya kũ Akozuo kũ Bazilaio burinɔ ũ sù dɔ. Bazilai pì Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai né sè yã, akũ à a anzure pì tɔ́ sè. 62 Gbɛ̃ pìnɔ ń tɔ́ wètɛ buri bozirɛ takadan, ama odi boaro, akũ ò gìńnɛ kũ sa'orikɛo. 63 Bùsu don'arɛde pìńnɛ, tó adi kɛ sa'ori ń yã gwà kũ Urimuo kũ Tumimuo baasiro, òsun sa'opɔ blero.
64 Gbɛ̃ pìnɔ ń pínki gbɛ̃nɔn dúbu bupla awɛɛpla kpé wàa do kũ basɔraakɔ̃omɛ. 65 Ń zɔ̀bleri gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kun dɔ gbɛ̃nɔn dúbu suppla kpé wàa do kũ basuddo akuri awɛɛsupplao. Lèsirinɔ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o kú kũńwo dɔ gbɛ̃nɔn wàa do. 66 Ò sɔ̃ vĩ mèn wàa aakɔ̃ kũ mèn basuddo akuri awɛɛsuddoo, baragbãsɔ̃ wàa do kũ mèn bupla awɛɛsɔɔroo, 67 lakumi wàa pla kũ mèn baraakuri awɛɛsɔɔroo, zaaki dúbu suddo kpé wàa aakɔ̃ kũ basuddo.
68 Kũ ò kà Dikiri kpé bokia Yurusalɛmu, ń ɔmbedenɔ gba dà, de ò le ò Luda kpé kɛkɛ ò boo a gbèn. 69 Ò gba dà kpé zĩ ɔgɔditɛki gũn ń gbãna lén, wura kiloo wàa pla kpé basɔɔro, andurufu tɔn aakɔ̃ kũ sa'ori gyabanɔ basɔɔro. 70 Sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ lèsirinɔ kũ zédãkpãrinɔ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ kũ gbɛ̃ kpara kenɔ vùtɛvutɛ lakutu kũ ò kèkɛńnɛnɔ gũn, akũ Isaraila kparanɔ vùtɛ ń wɛ̃tɛnɔ gũn.

3

Dikiri gbagbaki bonaa

1 Kũ wɛ̀ mɔ supplade kà, Isarailanɔn vutɛna ń wɛ̃tɛnɔ gũn, akũ ò kɔ̃ kàkara Yurusalɛmu gbɛ̃ dokɔ̃nɔnɔ ũ. 2 Yozadaka né Yesua kũ a sa'ori dakenɔ kũ Sealatiɛli né Zɛrubabɛlio kũ a gbɛ̃nɔ Isarailanɔ Luda gbagbaki bò, de ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oa lákũ Luda gbɛ̃ Musa ò a doka gũn nà. 3 Bee kũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃ kũ ò kú bùsuu pìi gũnnɔnɛ, ò gbagbaki pìi bò a gbèn, akũ ò sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò Dikiria kɔnkɔ kũ ɔkɔsio. 4 Ò Kutadɔna dikpɛ kɛ̀ lákũ à kú takada gũn nà, òdigɔ̃ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ o lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lákũ ò a lé dìtɛ nà. 5 Abire gbɛra ò sa'opɔ kũ òdigɔ̃ ká tén à té kũ gɔrɔ sĩnda pínki ò kũ mɔ dufu pɔ́o kũ dikpɛ kũ Dikiri dìtɛnɔ pɔ́o kũ gba kũ òdi suonɛnɔ. 6 Mɔ supplade gɔrɔ káaku zĩn ò nà Dikiri gbagbanaa lɛ, bee kũ odi a kpé bo kòro.
7 Ò ɔgɔ kpà gbɛ̀'arinɔ kũ lí'arinɔa, akũ ò pɔ́ble kũ pɔ́minaao kũ nísio kpà Sidɔ̃denɔ kũ Tayadenɔa, de ò sida lí zɔ̃zɔ̃ Lɛbana bùsun ò yĩyĩ ò géo ari Yɔpa funa ísirala, lákũ Pɛsianɔ kína Sirusu ń gbá zé nà. 8 Ń kana Luda kpé bokia Yurusalɛmu wɛ̃̀ plade mɔ plade gũn, Sealatiɛli né Zɛrubabɛli kũ Yozadaka né Yesuao nà zĩa kũ ń gbɛ̃ kparanɔ, sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kũ ò bò zǐzɔkɛn ò sù Yurusalɛmunɔ ń pínki. Ò Levi kũ ò kà wɛ̃̀ baro ke kũ ò dealanɔ dìtɛ Dikiri kpé zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ. 9 Yesua kũ a burinɔ nàkɔ̃a kũ Kadamiɛlio kũ a né Odavia burinɔ, akũ ò gɔ̀ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ kũ Enadadao kũ a burinɔ. Levinɔmɛ ń pínki. 10 Kũ Dikiri kpéborinɔ tɛn kpé pì ɛ̃ pétɛ, sa'orinɔn zɛzɛ gwe sa'ori pɔ́kasanɔ dadana, ò ń kãkãkinɔ kũkũna, akũsɔ̃ Levi né Asafa burinɔn kú gwe dɔ kũ sɛ̃̀gɛ̃nɔ de ò Dikiri táaki léo lákũ Isarailanɔ kína Dauda dìtɛ yã nà. 11 Ò lɛ̀ sì ò Dikiri táaki lɛ̀ ò a sáabu kpà ò pì:

Dikiri mana,
a gbɛ̃kɛ kɛna ókɔ̃nɔ Isarailanɔnɛ lakana vĩro.
Akũ gbɛ̃ sĩnda píŋki wiki gbãna lɛ̀ ò Dikiri táaki lɛ̀, kũ ò Dikiri kpé ɛ̃ pètɛ yãi.
12 Ama sa'ori paride kũ Levinɔ kũ bede kũ ò zĩ kṳ̀ ò wé sì kpé káakulɛnɔ, kũ
ò kpé pì ɛ̃bonaa è, ò wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀. Gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, òtɛn pɔnna wiki lé dasi.
13 Gbɛ̃ke dí pɔnna wiki dɔ̃kɔ̃nɛ kũ wɛ̃nda ɔ́ kũ òtɛn dɔo doro, kũ baadi tɛn wiki
gbãna lé yãi, akũsɔ̃ ò wiki pìi mà zǎ.

4

Ibɛrɛsɛna kũ Dikiri kpéborinɔ

1 Kũ Yudanɔ kũ Biliaminunɔ ibɛrɛnɔ mà zǐzɔ kũ ò sùnɔ tɛn kpé bo Dikiri
Isarailanɔ Ludanɛ, 2 ò sù ò Zɛrubabɛli kũ ɔmbedenɔ lè ò pìńnɛ: À tó ò kpé bo
kãáo, zaakũ odì á Luda ki wɛtɛ lán á bàmɛ se. Odìgɔ̃ a gbagbamɛ zaa gɔrɔ kũ
Asirianɔ kína Esaradɔ̃ sù kũoo la. 3 Akũ Zɛrubabɛli kũ Yesuao kũ Isaraila bede
kparanɔ pìńnɛ: Ó Luda kpébona de á yã ũro. Òni ó pɔ́ bo Dikiri Isarailanɔ
Ludanɛ ó tɛ̃nɛ lákũ Pɛsianɔ kína Sirusu dìtɛwɛrɛ nà. 4 Akũ bùsupidenɔ tɛn wɛtɛ
ò Yudanɔ nèsɛɛ yaka, òtɛn wé tãḿma de òsun kpé pì boro yãi. 5 Ò fĩna bò kína
lédammarinɔnɛ zaa Sirusu gɔrɔ ari à gèɛ pé Pɛsianɔ kína Dariusu kíblegɔrɔa,
akũ ò gìńnɛ kũ yã kũ òtɛn péaao.

6 Ò takada kɛ̀ Asuerunɛ kũ à kí blè gɔ̃nɔ ò gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ
Yudanɔ bùsuuo píŋki káara kè a kia. 7 Bisilamu kũ Mitirɛdao kũ Tabɛlio kũ
ń gbɛ̃ kparanɔ takada kɛ̀ Pɛsianɔ kína Atasɛsɛnɛ dɔ a kíblegɔrɔa. Ò kɛ̃nɛ kũ
Siria yão, akũ ò bɔ̀kɔtɛnɛ. 8 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu kũ a takadakɛ̃ri Simisaio
takada kɛ̀ kína Atasɛsɛnɛ Yurusalɛmu yã musu dɔ ò pì: 9 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu
kũ a takadakɛ̃ri Simisaio kũ ń gbɛ̃ kpara yãkpatɛkɛrinɔ kũ gbãnadenɔ kũ
Tiripɔlidenɔ kũ Pɛsianɔ kũ Ɛrɛkidenɔ kũ Babilɔnudenɔ kũ Susade kũ ò bɔ̀tɛ
Elamu bùsuu gũnnɔ 10 kũ gbɛ̃ kũ kína zɔ̃kɔ̃ bèɛrɛde Asubanipali ń bótɛ ń bùsun
à ń vútɛvutɛ Samaria wɛ̃tɛn kũ Yuflati bara la gu pãndenɔ, 11 ókɔ̃nɔ Yuflati
baraladenɔ n zɔ̀blerinɔ mé o takada dí kɛ̀nnɛ kína Atasɛsɛ, o pì:

12 Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ Yuda kũ ò bò n kĩnaa ò sù lanɔ gèɛ òtɛn Yurusalɛmu wɛ̃tɛ
vãni pãsĩ pì kátɛ, ò èra òtɛni a bĩni bo dɔ, òtɛni a bɛzĩ futɛ. 13 Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ dɔ, tó
ò èra ò wɛ̃tɛ pìi kàtɛ ò a bĩni bò ò làka, oni táfe bonnɛ doro ke ɛtɛ'ɔgɔ ke bɛ'ɔgɔ, n
ɔgɔ kũ ndì sí ni lago. 14 Tera lán dí bà kína, lákũ n bɛ wisin odì ble nà, adi kũ ò
n kpɛ ero. A yã mé à tò o takada díkĩna kpǎzãnnɛ de ò yã pì onnɛ. 15 Ǹ wɛtɛ n
dizinɔ takadanɔ gũn ǹ gwa, ĩni dɔ̃ dera wɛ̃tɛpidenɔ sã gbãna, ò wari dɔ̀ kínanɔa
kũ bùsu gbãnadenɔ. Zaa zĩ wɛ̃tɛpidenɔ yãkete kɛ̀ zɔ̃kɔ̃. Abire yãin ò wɛ̃tɛ pìi
gbòro. 16 Kína, ótɛn onnɛ, tó ò èra ò wɛ̃tɛ pìi fùtɛ ò èra ò a bĩni bò ò làka, ĩnigɔ̃
pɔ́ke vĩ Yuflati bara la doro.

17 Abire gbɛra kína takada kpǎzãńnɛ à pì: Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Reumu kũ a
takadakɛ̃ri Simisaio kũ á gbɛ̃ kpara kũ ò kú Samaria kũ Yuflati bara direnɔ,
ma fɔ kpàáwa. 18 Takada kũ a kpǎzãmɛnɛ, ò a kyó kɛ̀ ò bɔ̀kɔtɛmɛnɛ. 19 Ma pì
ò wɛtɛ takada zĩnɔ gũn, akũ ò lè yãpuramɛ, wɛ̃tɛpidenɔ dìgɔ̃ bo kínanɔ kpɛmɛ.
Zaa zĩ yãketedenɔmɛ. 20 Kína zɔ̃kɔ̃nɔ kpata blè Yurusalɛmu gwe, ò gbãna blè
Yuflati baradiredenɔa ń píŋki, akũ ò táfe bòńnɛ kũ ɛtɛ'ɔgɔo kũ bɛ'ɔgɔo. 21 À yã
ditɛ gbɛ̃ pìnɔnɛ ò kámma bo sà. Òsun ɛra ò wɛ̃tɛ pì futɛro ari mà ń gba lé. 22 À
laakari kɛ! Àsun nigãzĩ kpá yã pìiaro, de yã vãni pì sún ɔ tá à ó ásaru kɛro yãi.

23 Kũ ò kína Atasɛsɛ takada pì kyó kɛ̀ ò bɔ̀kɔtɛ Reumunɛ kũ a takadakɛ̃ri Simisaio kũ ń gbɛ̃ kparanɔ, akũ ò fùtɛ ò gèɛ ò Yudanɔ lè Yurusalɛmu gɔ̃nɔ. Ò gìńnɛ pãsĩpãsĩ ò pì ò kámma bo. 24 Lɛn ò kámma bò lɛ kũ Luda kpé zĩ kũ òtɛn kɛ Yurusalɛmuo ari Pɛsianɔ kína Dariusu kíblena wɛ̀ plade gũn.

5

Tatenai takadakɛ̃na kína Dariusunɛ

1 Annabi Agai kũ annabi Zakari, Ido néo annabikɛyã̀ ò Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ Yudanɔ bùsuuo kũ Isarailanɔ Luda tɔ́o. 2 Akũ Sealatiɛli né Zɛrubabɛli kũ Yozadaka né Yesuao fùtɛ ò nà Luda kpé bonaaa Yurusalɛmu. Luda annabii pìnɔn kú kũńwo òtɛn kpáńyĩ. 3 Gwe gɔ̃nɔ Yuflati bara la don'arɛde Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ ń gbɛ̃nɔ sù ò ń lé ò ń lá ò pì: Dí mé à á gbá zé à kpé dí kɛkɛ à boo? 4 Ò gbɛ̃ kũ òtɛn kpé pì bonɔ tó gbɛ̀ka dɔ. 5 Ama Luda wé té Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔi, akũ odi ońnɛ ò kámma boro. Ò pì oni légbãzã kɛ Dariusunɛ gĩa, oni takada kũ ani kɛ̃ a yã̀ musu le. 6 Yuflati bara la don'arɛde Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ ń gbɛ̃ Pɛsianɔ takada kɛ̀, akũ ò kpɑ̀zã̀ kína Dariusunɛ. 7 Légbãzã̀ kũ ò kènɛɛn dí, ò pì:

Kína Dariusu, o fɔ kpàmma manamana. 8 Kína, ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ o gɛ Yudanɔ bùsun ari Luda kũ à zɔ̃kɔ̃ kpén. Òtɛn kpé pì bo kũ gbè gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ òtɛn lí lèkɛtɛ kpátɛ kpé pìi gbɛ̀̀nɔn. Òtɛn zĩ pì kɛ kũ laakariio àtɛn táa o. 9 O yã̀ làla ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa o pì: Dí mé à á gbá zé à kpé díkĩna kɛkɛ à boo? 10 O ń tɔ́ gbèka de ò le ò onnɛ, akũ o ń don'arɛde pìnɔ tɔ́ dà takadan. 11 Lákũ ò yã̀ wèwá nàn dí. Ò pì, musu kũ zĩtɛo Luda zɔ̀blerinɔmɛ ń ũ. Kpé kũ ò bò yã̀ à wɛ̃̀ɛ kɛ̀ ò kèkɛ òtɛn bo dɔ. Isarailanɔ kína zɔ̃kɔ̃ mé à bò yã̀. 12 Ò pì ń dizinɔ Luda Musude pɔ fɛ̃̀, akũ à ń ná Kaladia buri Nɛbukanɛza, Babilɔnu kínanɛ a ɔĩ, akũ à kpé pìi wìwi à gbɛ̃ pìnɔ sètɛ à tà kũńwo Babilɔnu. 13 Ama Babilɔnu kína Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku gũn à yã̀ dìtɛ à pì ò ɛra ò Luda kpé pì bo dɔ. 14 Bee wura kũ andurufu pɔ́ kũ Nɛbukanɛza sètɛ Luda kpén zaa Yurusalɛmu à kàtɛ a tãna kpén Babilɔnunɔ, kína Sirusu bòtɛ à kpà Sesebaza kũ à dìtɛ bùsu don'arɛde ũa. 15 À pìnɛ à pɔ́ pìnɔ sé à gé à kátɛ Luda kpén zaa Yurusalɛmu, tó ò kpé pìi kèkɛ ò bò. 16 Akũ Sesebaza sù Luda kpé ɛ̃ pètɛ. Òtɛn kpé pì bo zaa gɔrɔ kǔa ari kũ a gbãrao, ama adi láka kɔ̀ro. 17 Kína, tó à kènnɛ mana, ǹ takada wɛtɛ kínanɔ takadakatɛkia zaa Babilɔnu ǹ gwa tó kína Sirusu yã̀ dìtɛ ò Luda kpé bo Yurusalɛmu. Lákũ n è nà, ǹ légbãzã̀ kɛwɛrɛ.

6

Dariusu yãditɛna Luda kpé bona yã̀ musu

1 Kína Dariusu yã̀ dìtɛ, akũ ò takada pìi wètɛ takada kũ ò kàtɛ Babilɔnu takadakatɛkianɔ té. 2 Akũ ò bò takada kokonaaa Ɛkɛbatana wɛ̃tɛ bĩniden Midiã̀ bùsun. Yã̀ díkĩna kú a gũn de òsun sãsãiro yãi:

3 Kína Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku gũn à yã̀ dìtɛ Luda kpé kũ à kú Yurusalɛmu musu, à pì ò kpé pì bo sa'oki ũ. Ò a ɛ̃ kpátɛ, kpé pì lei ká gǎsãkuru baaakɔ̃, a yàasa gǎsãkuru baaakɔ̃. 4 Ò gbè gbɛ̃̀ntɛ̃ mèn aakɔ̃ didikɔ̃a, lí lèkɛtɛ mèn do, gbè gbɛ̃̀ntɛ̃ aakɔ̃, lí lèkɛtɛ mèn do. Oni a fĩna bo kũ kínabɛ ɔgɔo. 5 Wura kũ andurufu pɔ́ kũ Nɛbukanɛza sètɛ Luda kpén Yurusalɛmu à sùo Babilɔnunɔ sɔ̃, oni ɛra ò gé kátɛ a gbèn Luda kpén Yurusalɛmu.

6 Akũ kína Dariusu légbãzã kɛ̀ à pì: Tera sà Yuflati bara dire gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ á gbɛ̃ kũ ò kú Yuflati bara gwenɔ, à á zĩda gá gwe. 7 À Luda kpé bòrinɔ tó tɛɛnɛ. À tó Yuda don'arɛdenɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ Luda kpé pì kɛkɛ ò bo. 8 Matɛn yã kũ àsun kɛ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ Luda kpé pì bonaa musu ditɛárɛ. À pɔ́ kũ ò yeinɔ sétɛ ma aruzɛkɛkatɛkin gwe kũ Yuflati bara dire táfe kũ ò bòo, à kpáḿma pínki de zĩ pì sún zɛ doro yãi. 9 Pɔ́ kũ ò yei pínki, zùsaa, sãkaroo, sãnɛ bɔ̀rɔ kũ òdi Luda Musude gbagbaoo, pɔ́blewɛ, wisi, sèwɛ̃, nísi, àgɔ̃ kpá Yurusalɛmu sa'orinɔa lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà lákũ ò gbɛ̀ka nà funaa sari, 10 de ò le ò sa kũ à kà Luda Musudegu oa, ò wɛ́ kɛamɛnɛ kũ ma négɔ̃gbɛ̃nɔ. 11 Tó gbɛ̃ke yã kũ ma dìtɛ díkĩna lìtɛ, oni ade kpé lí wo ò a páa ò pétɛ ò a bɛ kɛ tubura ũ. 12 Tó kína ke buri ke tɛn wɛtɛ yã pì litɛ ke àtɛn wɛtɛ Luda kpé kũ à kú Yurusalɛmu pì wí, Luda kũ à tò a tɔ́ kúaa pì a kakatɛ. Makũ Dariusu makũ mé ma yã pìi dìtɛ. Ò zĩ kɛa manamana.

Luda kpé sakɛnaa

13 Kũ kína Dariusu légbãzã pìi kɛ̀ lɛ, Yuflati bara la gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Tatenai kũ Seta Bozɛnaio kũ ń gbɛ̃nɔ yã pìi kɛ̀ kũ laakariio. 14 Akũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kpébona tɛn gé arɛ lákũ annabi Agai kũ annabi Zakari Ido néo annabikɛyã ò nà. Ò kpé pìi bò ò làka lákũ Isarailanɔ Luda ò nà, lákũ Pɛsianɔ kínanɔ Sirusu kũ Dariusuo kũ Atasɛsɛo a yã dìtɛ nà. 15 Ò Luda kpé làka Ada gɔrɔ aakɔ̃de zĩ kína Dariusu kíblena wɛ̃ suddode gũn. 16 Akũ Isarailanɔ Luda kpé sa kɛ̀ kũ pɔnnao, sa'orinɔ kũ Levinɔ kũ gbɛ̃ kpara kũ ò sù kũ zǐzɔkɛonɔ ń pínki. 17 Luda kpé sakɛnaa pì yãi ò sa ò kũ zùsanɔ mèn basɔɔro kũ sãkaronɔ mèn wàa do kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ mèn wàa pla, akũ ò sa ò kũ blèkofĩninɔ mèn kuri awɛɛpla Isaraila dasi lén ń pínki durunna kútɛkɛbɔ ũ.

18 Ò sa'orinɔ dìtɛditɛ gǎ kũ gǎao, akũ ò Levinɔ dìtɛditɛ gǎ kũ gǎao dɔ de ò zĩ kɛ Ludanɛ Yurusalɛmu lákũ à kú Musa takada gũn nà. 19 Mɔ káaku gɔrɔ kuri awɛɛsiikɔ̃de zĩ, zǐzɔ kũ ò sùu pìnɔ Vĩnla dikpɛ kɛ̀. 20 Sa'orinɔ kũ Levinɔ gbǎ bò ń zĩdanɛ ò gɔ̃ gbãsĩ sari ń pínki, akũ ò Vĩnla sã kùtu kpàkpa zǐzɔ kũ ò sùnɔnɛ kũ ń sa'ori dakenɔ pɔ́o kũ ń zĩda pɔ́o. 21 Isaraila zǐzɔ kũ ò sùu pìnɔ mé ò sò kũ gbɛ̃ kũ ò ń zĩda kɛ̀ buri pãndenɔ yãbɛ̀nɛkɛnanɔa òtɛn Dikiri Isarailanɔ Luda ki wɛtɛnɔ. 22 Akũ ò Burodi Futɛnasari dikpɛ kɛ̀ kũ pɔnnao ari gɔrɔ suppla. Dikiri tò ń pɔ kɛ̀ nna, zaakũ à tò Asirianɔ kína nèsɛɛ lìtɛ ń yã musu, akũ à kpàńyĩ a kpé bona zĩ gũn, Isarailanɔ Luda pìi.

7

Ɛzɛra su à Yurusalɛmu sorukɛnaa

1-5 Yã birenɔ gbɛra Pɛsianɔ kína Atasɛsɛ kíblegɔrɔa Ɛzɛra bò Babilɔnu à sù. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Haruna mé à Ɛlɛaza ì, Ɛlɛaza Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zeraya ì, Zeraya Mɛrayo ì, Mɛrayo Azaria ì, Azaria Amaria ì, Amaria Aitubu ì, Aitubu Zadɔki ì, Zadɔki Salumu ì, Salumu Ilikia ì, Ilikia Azaria ì, Azaria Seraya ì, akũ Seraya Ɛzɛra pìi ì. 6 Ɛzɛra bi yãdannɛriimɛ, à Musa doka kũ Dikiri Isarailanɔ Luda dìtɛ dɔ̃ sãnsãn. Lákũ Dikiri a Luda ɔ kúa nà, kína pɔ́ kũ à wɛ́ kɛ̀aa kpàa pínki. 7 Kína Atasɛsɛ kíblena wɛ̃ supplade gũn Isaraila kenɔ sù Yurusalɛmu dɔ. Sa'orinɔn kú ń té kũ Levinɔ kũ lèsirinɔ kũ zédãkpãrinɔ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ. 8 Ɛzɛra kà Yurusalɛmu kína kíblena wɛ̃ supplade mɔ sɔɔrode gũn. 9 À fùtɛ Babilɔnu mɔ káaku gɔrɔ káaku zĩ, akũ à kà Yurusalɛmu mɔ sɔɔro gɔrɔ káaku zĩ. A Luda ɔ kúa, 10 zaakũ Ɛzɛra mèɛ kpà

Dikiri doka wàaripanaaa kũ a kɛnaao, de à le à a yãditɛnanɔ kũ a dokayãnɔ dada Isarailanɔnɛ.

Takada kũ kína Atasɛsɛ kpà Ɛzɛraa

11 Takada kũ kína Atasɛsɛ kpà sa'ori Ɛzɛraa yãn dí, kũ àdi Dikiri yãditɛnanɔ kũ a dokayãnɔ da Isarailanɔnɛ. 12 Atasɛsɛ, kínanɔ kína mé à takada díkĩna kɛ̀ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛranɛ. Ma fɔ kpàmma. 13 Ma yã dìtɛ ma pì Isaraila ke sa'ori ke Levi kũ à kú ma bùsun kũ à ye à gé kũnwo Yurusalɛmu à gé. 14 Makũ kũ ma ìba gbɛ̃nɔn supplanɔ mé o n gbarɛ de ǹ gé Yurusalɛmu kũ Yudanɔ bùsuuo pínki yã gwagwa n Luda doka kũ ń kũna musu. 15 Ǹ andurufu kũ wura kũ makũ kũ ma ìbanɔ o Isarailanɔ Luda kũ a bɛ kú Yurusalɛmu gbà sétɛ ǹ géo 16 kũ andurufuuo kũ wura kũ n lè Babilɔnu bùsunwo pínki kũ pɔ́ kũ gbɛ̃nɔ kũ sa'orinɔ kpà ń Luda kpé pɔ́ ũ Yurusalɛmuo. 17 Ǹ zùsanɔ kũ sãkaronɔ kũ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ lúlu kũ ɔgɔ pìio n laakariia ǹ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ o n Luda kpé gbagbakia Yurusalɛmu kũ flawa gbao kũ pómina gbao. 18 Mɔkɔ̃n kũ n gbɛ̃nɔ à kɛ kũ andurufuuo kũ wura kũ à gɔ̃ɔo lákũ à kɛ̀árɛ mana nà, lákũ á Luda yei nà. 19 Ǹ pɔ́ kũ ò nànnɛ n ɔĩ n Luda kpé donyĩkɛbɔ ũnɔ kpá Luda kũ à kú Yurusalɛmu pìia. 20 Tó ń ye Luda kpé pɔ́ kparanɔi, tó a kɛkɛnaa gɔ̃ n yã ũmɛ, ǹ sé ma laasin gwe. 21 Makũ kína Atasɛsɛ, ma yã dìtɛ Yuflati bara dire ɔgɔ'utɛrinɔnɛ ń pínki. À wékɛ kũ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛra kɛ̀áwa kpáa gɔ̃nɔ pínki. 22 Andurufu sún de tɔn aakɔ̃laro. Póblewɛ sún de tɔn baraakurilaro. Sèwɛ̃ kũ nísio sún de lita wàa basɔsɔɔrolaro. Wisi sɔ̃, lákũ à yei nà lén. 23 Lákũ Luda Musude dìtɛ pínki nà, à kpá gɔ̃nɔ a kpé pɔ́ ũ, de àsun pɛ̃tɛ̃ kɛ kũ ma kíkɛo ke kũ ma nénɔoro. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ kũ á zé vĩ à táfe ke ɛtɛ'ɔgɔ ke bɛ'ɔgɔ sí Luda ɔnn pì zĩkɛrinɔaro ke sa'orinɔ ke Levinɔ ke lèsirinɔ ke zédãkpãrinɔ ke zĩkɛri pãndenɔ.

25 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Ɛzɛra, ǹ yãkpatɛkɛrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ditɛditɛ ɔ̃ndɔ̃ kũ n Luda kpàmma lén, de ògɔ̃ yã kɛkɛ a zéa gbɛ̃ kũ ò kú Yuflati bara direnɔnɛ ń pínki. Onigɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò n Luda doka dɔ̃nɔ ũ. Gbɛ̃ kũ ò dɔ̃ronɔ sɔ̃, ǹ dadaǹnɛ. 26 Gbɛ̃ kũ n Luda doka kũ bùsu dokao kũna ɔplaplaro, oni yã daala, a dɛnaa ke a bona bùsun ke a aruzɛkɛ sinaa ke a dana kpésirann yá.

27 Akũ Ɛzɛra pì: Ò Dikiri ó dizinɔ Luda sáabu kpá! À laasun mana dà kínanɛ a swɛ̃̀n, akũ kína pì gbãna kpà a kpé kũ à kú Yurusalɛmua lɛ. 28 À tò ma yã kà kína kũ a ìbanɔgu kũ a kína gbãnade dakenɔ ń pínki. Lákũ Dikiri ma Luda ɔ kúma nà, ma kùu kɛ̀ gbãna, akũ ma Isaraila don'arɛdenɔ kàkara ò gé kũmao.

NƐƐMAYA

Nɛɛmaya Yurusalɛmu damukɛnaa

1 Akalia né Nɛɛmaya yãn dí. Atasɛsɛ kíblena wɛ̀ barode mɔ kũ òdi pi Kisilɛvi
gũn má kú kínabɛa Susa wɛ́ran. 2 Akũ ma dakũna Anani bò Yudanɔ bùsun à
sù kũ gbɛ̃kenɔ. Ma yã làlaḿma Yuda gbɛ̃ kpara kũ ò bò zǏzɔkɛnannɔ musu kũ
Yurusalɛmuo. 3 Ò wèma ò pì, gbɛ̃ kũ ò bò zǏzɔkɛn ò tà Yudanɔ bùsuu gũnnɔn
tɛn wari kɛ manamana, òtɛni ń lalandi kɛ, zaakũ Yurusalɛmu bĩni gborona
akũsɔ̃ a bĩnilɛ gbànɔ tékũna. 4 Kũ ma yã pìi mà, ma vutɛ, akũ wɛ́'i bòma. Ma ɔ́ɔ
dɔ̀ gɔrɔ pla, matɛn lɛ́ yĩ matɛn wɛ́ kɛ Luda Musudea 5 ma pì: N yã nna Dikiri
Luda Musude! Ń zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ ń naasi vĩ. Gbɛ̃kɛ gũn n bàka dìgɔ̃ kú kũ gbɛ̃ kũ
ò yenyĩ ò n yãditɛnanɔ kũnanɔo. 6 Ǹ wɛ́ té makũ n zɔ̀bleriii ǹ sã kpá adua kũ
matɛn kɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio n zɔ̀bleri Isarailanɔnɛɛa. Matɛn durunna kũ o
kɛ̀nnɛ yã o. Bee makũ kũ ma de bedenɔ o durunna kɛ̀ se. 7 O yã vãni kɛ̀nnɛ
manamana, ódi n yãditɛnanɔ daro, ódi n ɔdɔki gwaro, ó n doka kũ n dìtɛ n
zɔ̀bleri Musanɛ yã kũnaro. 8 Ǹ tó yã kũ n dìtɛ n zɔ̀bleri Musanɛ díkĩna dɔngu.
N pì tó o bo n kpɛ, ĩni ó fãkɔ̃a burinɔ té. 9 N pì dɔ tó o ɛra o arɛ dɔ̀mma akũsɔ̃
ó n yãditɛnanɔ kũna ótɛn zĩ kɛa, bee kũ n pɛ̀wá ari andunia léa, ĩni ó kakara
ǹ su kũoo gu kũ n sɛ̀ n tó kúaa kǔn. 10 Gbɛ̃ pìnɔ bi n zɔ̀blerinɔmɛ, n gbɛ̃ kũ n ń
bó kũ n iko zɔ̃kɔ̃ɔo kũ n gǎsã gbãnaonɔmɛ. 11 N yã nna Dikiri, ǹ sã kpá makũ
n zɔ̀bleri aduakɛnaai kũ n zɔ̀bleri kũ n yã dì kɛńnɛ nna akũsɔ̃ ò n vĩna vĩnɔ
aduakɛnaao. Ǹ tó makũ n zɔ̀bleri sa'a kũ gbãra de kína ma wɛ̃nda gwa.

Gɔrɔ birea sɔ̃, kína pì wɛ̃kpaatɛriimɛ ma ũ.

2

Kína Atasɛsɛ Nɛɛmaya zĩna Yurusalɛmu

1 Kína Atasɛsɛ kíblena wɛ̀ barode mɔ kũ òdi pi Nisã gũn kína ye à wɛ̃ mi, akũ
ma sɛ̀ ma kpàa. Adi ma e kũ ãnsisinaao zikiro, 2 akũ à ma la à pì: Bó yã mé à tò
n ãn sisinaa? Ntɛn gyã kɛro. N nèsɛ mé à yàkaa? Vĩna ma kũ manamana, 3 akũ
ma pìnɛ: Luda n dɔ̃ kũ aafiaao, Zaaki! Ma ãn sisina, zaakũ wɛ̃tɛ kũ ma dizinɔ
mira kun gɔ̃ bɛzĩ ũ. A bĩnilɛ gbànɔ tékũna. 4 Akũ à pìmɛnɛ: Ń ye mà kɛ deramɛɛ?
Ma wɛ́ kɛ̀ Luda Musudea gĩa, 5 akũ ma wea ma pì: Kí, tó à kɛ̀nnɛ mana akũsɔ̃
makũ n zɔ̀bleri yã kàngu, ǹ ma zĩ Yudanɔ bùsu wɛ̃tɛ kũ ma dizinɔ mira kun pìn,
de mà le mà kɛkɛ mà kátɛ. 6 Kína pì nanɔ vutɛna a sarɛ, akũ à ma la à pì: Ĩnigɔ̃
kú gwe ari bɔrɛmɛɛ? Bɔrɛn ĩni suu? Kũ kína wè ma gɛnaai, akũ ma gɔrɔ dìtɛnɛ.
7 Ma pìnɛ: Tó à kɛ̀nnɛ, ǹ takada kɛ̃ Yuflati bara dire don'arɛdenɔnɛ ǹ kpáma.
Ǹ ońnɛ ò tó mà gɛ̃ ń bùsun ari mà gé káo Yudanɔ bùsun. 8 Ǹ takada kɛ̃ n líkpɛ
dãkpãri Asafanɛ dɔ. Ǹ onɛ à ma gba lí mà zɛki gbãna kũ à kú Luda kpé sarɛ
lénɔ kɛo kũ bĩnilɛnɔ kũ kpé kũ manigɔ̃ kun pɔ́o. Akũ kína pɔ́ kũ ma gbɛ̀kaawa
kpàma, zaakũ ma Luda ɔ kúma. 9 Kína soza bàdenɔ kũ sɔ̃denɔ dàmɛnɛ ò gé
kũmao. Akũ ma gɛ ma Yuflati bara dire don'arɛdenɔ lè ma kína takadanɔ
kpàḿma. 10 Kũ Oronu gbɛ̃ Sambala kũ a ìba Tobia, Amɔni burio mà gbɛ̃ke sù
Isarailanɔ gwena kara, à kɛ̀ńnɛ ĩni manamana.

11 Kũ ma ka Yurusalɛmu, ma kámma bò gĩa gɔrɔ aakɔ̃. 12 Akũ ma futɛ gwãani
kũ gbɛ̃kenɔ, mádi yã̀ kũ ma Luda dà ma swɛ̀n mà kɛ Yurusalɛmu o gbɛ̃kenɛro.
Má di zaaki kpɛ, gbɛ̃ kparanɔ té gèsɛ. 13 Ma bo Guvutɛ bĩnilɛn gwãani ma mìi pè
Gbɛ̃gbon lɔ̀gɔɔa kũ Tubura bĩnilɛo. Matɛn Yurusalɛmu bĩni kũ ò gbòro gwagwa
kũ a bĩnilɛ tékũnanɔ. 14 Akũ ma gɛ arɛ ari Ísɛ̃boki bĩnilɛa kũ Kína íkakio. Gu
ke kú gwe, ma zaaki dí fɔ̃ à gɛ̀nlo, 15 akũ má té swawɛɛn gwãani, matɛn bĩni
gwagwa. Akũ ma ɛra ma su ma gɛ̃ Guvutɛ bĩnilɛn. 16 Gbãnadenɔn gu kũ ma
gɛn ke yã̀ kũ ma kɛ̀ dɔ̃ro, zaakũ mádi yãke o Yudanɔnɛ gĩaro, bee sa'orinɔ ke
kínɛnɔ ke gbãnadenɔ ke gbɛ̃ kpara kũ oni zĩ pì kɛnɔ. 17 Akũ ma pìńnɛ: A wari
kũ à ó lé è yá? Yurusalɛmu gɔ̃ bɛzĩ ũ, a bĩnilɛnɔ tékũna. À tó ò ɛra ò bĩni bo
dɔ de òsungɔ̃ de lalandi pɔ́ ũ doro yãi. 18 Ma pìńnɛ dɔ lákũ ma Luda ɔ kúma nà
kũ yã̀ kũ kína òmɛnɛo. Akũ ò pì: Ò futɛ ò na a bonaaa. Akũ ò nà zĩ mana pìia
ɔplapla.
19 Kũ Oronu gbɛ̃ Sambala kũ a ìba Tobia, Amɔni burio kũ Larubu buri
Gɛsɛmuo a baaruu mà, ò ó fobò ò ó gya bò ò pì: Bón átɛn kɛ gwee? Átɛn bo
kína yã̀ kpɛn yá? 20 Akũ ma yã̀ sìńla ma pì: Luda Musude ni tó ò sa'a kũ. Ókɔ̃nɔ
a zɔ̀blerinɔ, Yurusalɛmu bĩnibonaan ótɛn naa dí. Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á baka kunlo. Á yã̀
kú la doro, á tɔ́ nigɔ̃ dɔ gbɛ̃kegu wɛ̃tɛ dí gũn doro.

4

Ibɛrɛsɛna kũ Yurusalɛmu bĩniborinɔ

1 Kũ Sambala mà ókɔ̃nɔ Yudanɔ ótɛn Yurusalɛmu bĩni bo, a pɔ fɛ̃̀ a laakarii
fùtɛ manamana, akũ àtɛni ó lalandi kɛ. 2 À pì a gbɛ̃nɔ kũ Samaria zǐkarinɔ
wára: Bón Yuda ginaa pìnɔ tɛn kɛɛ? oni fɔ̃ ò ɛra ò bĩni pì bo yá? Oni sa o ò zĩ pì
né gɔrɔ do yá? Oni fɔ̃ ò wɛ̃tɛ pì vu kũ gbɛ̀ kũ à té kǔ à katɛnaa pìnɔ yá? 3 Amɔni
buri Tobia kú a sarɛ, akũ à pì: Bĩni kũ òtɛn bo pìi, tó gbɛ̃gbon dìdia, a gbɛ̀nɔ
gboro fá!
4 Akũ ma pì: Ó Luda, ǹ ó yã̀ ma, zaakũ ò dɔkɛ̀ kũoo. Ǹ tó ó lalandi kũ òtɛn
ka wí ń musu. Ǹ tó ò ń kũkũ ò tá kũńwo zǐzɔnɔ ũ. 5 Ǹsun lá kú ń taarinɔlaro.
Ǹsun ń durunnanɔ wararo, zaakũ ò bĩniborinɔ sɔ̃sɔ̃. 6 Lɛn o bĩni pìi bò lɛ ari à
pèkɔ̃a, akũ a lei kà guragura, zaakũ gbɛ̃nɔ tɛn zĩ pì kɛ kũ nèsɛ mèn doomɛ.
7 Kũ Sambala kũ Tobiao kũ Larubunɔ kũ Amɔninɔ kũ Asadɔdidenɔ mà
Yurusalɛmu bĩnikɛkɛna tɛn gé arɛ guforonɔ tɛn tata, ń pɔ fɛ̃̀ manamana. 8 Akũ
ò lé kpàkũsũ ń pínki ò pì oni su létɛ Yurusalɛmua ò yãkete likańyĩ. 9 Akũ o wé
kɛ̀ ó Ludaa akũsɔ̃ o gudãkpãrinɔ dìtɛditɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio ń yãi. 10 Akũ
Yudanɔ pì: Asosɛrinɔ gbãna tɛn láka. Gbɛ̀ kũ ò gbòro ò wùtɛ dasi, óni fɔ̃ ò bĩni
pì bo ò a lákaro. 11 Ó ibɛrɛnɔ pì, ari ògɔ̃ gé ń yã̀ dɔ̃, oni siógu ò ó dɛdɛ, zĩ pì ni
gɔ̃ kpana zén. 12 Ó gbɛ̃ kũ ò kú ń sarɛnɔ sù ò pìwɛrɛ à kà gɛ̀n kuri ò pì: òtɛn bo
gu sĩnda pínkia, ò ye ò su ò létɛwá. 13 Akũ ma gbɛ̃nɔ dìtɛditɛ bĩni foronɔ gũn kũ
a gu kũ ò kɛ̀ ɛtɛnlenɔ. Ma ń dítɛditɛ danɛdanɛ, baadi kũ a fɛ̃nɛdao kũ a sário
kũ a sáo. 14 Kũ ma wé pè gunɔi, ma futɛ ma pì kínɛnɔnɛ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃
kparanɔ: Àsun vĩna kɛńnɛro. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri zɔ̃kɔ̃ à naasi vĩ. À zǐ ká á gbɛ̃nɔnɛ
kũ á négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nénɔgbɛ̃nɔ kũ á nɔnɔ kũ á bɛnɔ. 15 Kũ ó ibɛrɛnɔ mà Luda
ń fú à tò o ń lékpakũsũna asiri mà, akũ ó pínki o ɛra o na bĩnibonaaa, baadi kũ
a zĩo.
16 Zaa gɔrɔ birea ma gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ lɛu pla. Gbɛ̃kenɔ tɛn zĩ kɛ, gbɛ̃kenɔ sári
kũna kũ sɛ̃gbakoo kũ sáo kũ mɔ̀'utao dana. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn zɛna gbɛ̃ kũ òtɛn

bĩni bonɔ kpɛ. 17 Gbɛ̃ kũ ò aso sɛnanɔ aso kũna ɔdo, gɔ̃kɛbɔ ɔdo. 18 Bĩniborinɔ fɛ̃nɛda dɔna ń pi ń pínki. Kurupɛri dìgɔ̃ kú ma sarɛ. 19 Akũ ma pì kínɛnɔnɛ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔo: Zĩ dasi akũsɔ̃ bĩni pìi gbɛ̀na, akũ o kɔ̃ kpàatɛtɛ a lén. 20 Gu kũ a mà òtɛn kuru pén, à kɔ̃ kakarawái gwe, ó Luda ni zǐ káwɛrɛ. 21 Akũ o ɛra o na zĩa, gbɛ̃kenɔ sári kũna zaa gugurugurua ari susunɛnɔ gèɛ ò bòtɛo. 22 Zĩ kὺa ma pì gbɛ̃nɔnɛ: Á baadi gɔ̃ i Yurusalɛmu la kũ a ìbanɔ, de àgɔ̃ le à gu dãkpã gwãani àgɔ̃ zĩ kɛ fãnantɛ̃. 23 Makũ kũ ma dakũnanɔ kũ ma ìbanɔ kũ gudãkpãri kũ ò kú kũmaonɔ, odì ó pókasa boro, baadi dìgɔ̃ a gɔ̃kɛbɔ kũna a ɔplammɛ.

5

Nɛɛmaya zɛna kũ takasidenɔ

1 GɔrɔkὺaóYudakenɔkũńnanɔnɔtɛnwikilɛ́ńgbɛ̃nɔamanamana. 2 Ń gbɛ̃kenɔ pì: Ókɔ̃nɔ kũ ó nénɔ ó dasi. Ó ye póblewɛi ò pó ble ò le ògɔ̃ aafia. 3 Ń gbɛ̃kenɔ pì dɔ: Nà kun, akũ o ó buranɔ kũ ó geepi búnɔ kũ ó kpénɔ tɔrɔma kè póblewɛ yãi. 4 Ń gbɛ̃kenɔ pì: O ɔgɔ sὰkã de ò ó buranɔ kũ ó geepi búnɔ táfe bo kínanɛ yãi. 5 Bee tó ó buri dokɔ̃nɔmɛ, akũsɔ̃ ó nénɔ dokɔ̃nɔ kũ ń nénɔ, ótɛni ó nénɔ yíaḿma zɔnɔ ũ tilasi. Ó nénɔgbɛ̃ kenɔ tɛn zɔ̀ ble kɔ̀ akũsɔ̃ ó gbãna dí ká ò póke kèro, zaakũ ó buranɔ kũ ó geepi búnɔ gɔ̃̀ ń pó ũmɛ.

6 Kũ ma ń wiki pìi mà kũ gbɛ̃nɔ káara kũ ò kèɛo, ma pɔ fɛ̀ manamana. 7 Ma yã pìi laasun lè ma swɛ̃̀ɛ gũn, akũ ma zuka dɔ̀ kínɛnɔ kũ gbãnadenɔa ma pìńnɛ: Á baadi tɛn ɔgɔ'i ká a gbɛ̃dakenɛ. Akũ ma pì ò pari kakara ń yã pì yãi. 8 Ma pìńnɛ: O ó gbɛ̃ Yuda kũ ò gɔ̃̀ buri pãndenɔ pó ũnɔ bò ó gbãna lén, akũ a tò á gbɛ̃nɔ tɛni ń zĩda yíawá dɔ yá? Akũ ò yĩtɛ kpɛ̃n, òdi yãke le ò òro. 9 Akũ ma ɛra ma pì: Yã kũ átɛn kɛ pì manaro. Àgɔ̃ ó Luda vĩna vĩ de ó ibɛrɛ buri pãndenɔ sún ó sɔ̃sɔ̃ro yãi. 10 Makũ kũ ma danɛnɔ kũ ma ìbanɔ, o ɔgɔ kũ pówɛo sὰkãńnɛ dɔ. À ɔgɔ'ikannɛna tó sà, 11 à ń buranɔ kũ ń geepi búnɔ kũ ń kùkpɛnɔ kũ ń kpénɔ sukpańnɛ kũ pó basɔɔrode kũ átɛn síḿma ɔgɔ'i ũo, ɔgɔ kũ pówɛo kũ wɛ̃o kũ nísio pínki. 12 Akũ ò pì: Óni sukpańnɛ, óni póke wɛtɛḿma doro. Óni kɛ lákũ n ò nà. Akũ ma sa'orinɔ sìsi ma tò gbɛ̃ pìnɔ la dàń wára lákũ ò a lé sè nà. 13 Ma a uta zɔ̃kɔ̃ɔ kpùkɛ ma pì: Luda gbɛ̃ kũ adi zĩ kɛ lé kũ à gbɛ̀ɛ pìiaro kpukɛ lɛ à a bɛ kũ a aruzɛkɛnɔ sía. Luda a kpukɛ de à gɔ̃ kori lɛ. Pari pì: Aami! Akũ ò Dikiri sáabu kpà. Akũ gbɛ̃nɔ kὲ lákũ ò a lé sè nà.

14 Abire gbɛra zaa gɔrɔ kũ kína Atasɛsɛ ma ditɛ Yudanɔ bùsu don'arɛde ũ a kíblena wɛ̀ baroden ari a wɛ̀ baraakuri awɛɛplade gũn, à kà wɛ̀ kuri awɛɛpla, makũ kũ ma danɛnɔ ódi don'arɛdekɛ pó blero. 15 Don'arɛde káaku kũ à dòmɛnɛ arɛnɔ aso tìkisii tɔ̃ gbɛ̃nɔa, ò póble kũ sèwɛ̃o sì baadia kũ andurufu ɔgɔ mèn buplabuplao. Ń ìbanɔ gbãna blèḿma dɔ. Makũ sɔ̃, mádi kɛ lɛro, zaakũ má Luda vĩna vĩ. 16 Ma mὲɛ kpà bĩni pì bonaaa, mádi zĩtɛ sé ma pó ũro. Ma ìbanɔ kakarana gwe zĩ pì yãi. 17 Yudanɔ dìgɔ̃ pó ble ma bɛa gbɛ̃nɔn basuppla akurikuri, gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò bò buri kũ ò likanawáinɔ kĩnaanɔ. 18 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ zù kɛkɛmɛnɛ mèn dodo kũ sã mèkpananɔ mèn suddodo kũ konɔ, akũsɔ̃ òdigɔ̃ sèwɛ̃ ba zɔ̃kɔ̃zɔ̃kɔ̃ gɔrɔ kuri kũ gɔrɔ kuriio. Bee kũ abireo mádi don'arɛdekɛ póble gbɛkaḿmaro, zaakũ zĩ kũ gbɛ̃ abirenɔ tɛn kɛ zɔ̃kɔ̃. 19 Ma Luda, yã mana kũ ma kὲ gbɛ̃ dínɔnɛ pínki gɔ̃ dɔngu.

6

Nɛɛmaya ibɛrɛnɔ zéwɛtɛna ò ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ

1 Ma bĩni bò ma làka a foro kú gukea doro, ama mádi a bĩnilɛ gbànɔ pétɛpɛtɛ
gĩaro. Kũ Sambala kũ Tobiao kũ Larubu buri Gɛsɛmuo kũ ma ibɛrɛ kparanɔ
a baaruu mà, 2 Sambala kũ Gɛsɛmu pìio légbãzã kèmɛnɛ ò pì mà mɔ́ mà dańlɛ
Onɔ guvutɛ lakutu ke gũn. Yã vãnin òtɛn wɛtɛ kũmao. 3 Ma gbɛ̃nɔ zl̀ḿma ma
pì: Matɛn zĩ zɔ̃kɔ̃ kɛmɛ, mani le mà suro. Mani le mà zĩ pì tón mà su á kĩnaaro.
4 Ò légbãzã pìi kèmɛnɛ gɛ̀n siikɔ̃, akũ ma yã mèn do pìi sìńla. 5 A gɛ̀n sɔɔrode
Sambala a ìba ke zl̀ma. À takada kũ òdi kãni'ɔ naaro kũna. 6 Ò kɛ̀ takada pìi
gũn ò pì: O yãke mà burinɔ kĩnaa, akũ Gɛsɛmu pì yãpuramɛ. À pì mɔkɔ̃n kũ
Yuda kparanɔ a zɛo à bo kína yã kpɛmɛ. Abire yãin átɛn bĩni pì bo. Ò pì dɔ ń
ye ǹ gɔ̃ Yudanɔ kína ũmɛ, 7 akũ n annabinɔ dìtɛ ò o Yurusalɛmu, mɔkɔ̃mmɛ ń
kína ũ. Kína ni yã pì ma. A yã mé à tò ǹ mɔ́ ò lé kpákũsũ. 8 Akũ ma légbãzã kènɛ
ma pì: Yã kũ ntɛn o kunlo. Mɔkɔ̃mmɛ n yã pìi ò n zĩdaa. 9 Ń pínki ò ye vĩna ma
kũ ò pì, ó ɔ ni gɔ̃ dɔwáimɛ, óni le ò zĩ pì lákaro. Ma Luda, ǹ ma ɔ gba gbãna.

10 Ma gɛ Delaya né Semaya, Mɛtabɛli daikore bɛa, zaakũ à a zĩda yl̀ a kpén.
À pì: Ò dakarɛ Luda kpén ò a gbà taólɛ, zaakũ gbɛ̃nɔ tɛn su n dɛmɛ. Oni su
ò n dɛ gwãanimɛ. 11 Akũ ma pì: Ma taka dì bàa sí yá? Ma taka ni fɔ̃ à gé utɛ
Luda kpén ma zĩda surabana yãi yá? Mani géro. 12 Má dɔ̃ ma zĩdaa a yã pì dí
bo Luda kĩnaaro. À annabikɛyã pìi ò ma yã musu kũ Tobia kũ Sambalao fĩnaa
bònɛ yãimɛ. 13 À fĩnaa bònɛ de vĩna le à ma kũ mà durunna kɛ mà gé gwe, gbasa
ò ma tɔ́ yaka ò ma sɔ̃sɔ̃. 14 Ma Luda, Tobia kũ Sambalao yãkɛnaa pì gɔ̃ dɔngu.
Nɔgbɛ̃ annabi Nɔadia yã gɔ̃ dɔngu dɔ kũ annabi kpara kũ ò ye vĩna ma kũnɔ.

Yurusalɛmu bĩni lakanaa

15 Gɔrɔ bupla akuri awɛɛpla gbɛra ò bĩni pìi làka Ɛlulu mɔ gɔrɔ baraasɔɔrodea.
16 Kũ ó ibɛrɛnɔ a baaruu mà akũsɔ̃ buri kũ ò likanawáinɔ wé sìalɛ, ń kã gà ò dɔ̀
sà kũ o zĩ pìi kɛ̀ kũ ó Luda gbãnao. 17 Gɔrɔ birea Yudanɔ kínɛnɔ tɛn takada
kpãzã Tobianɛ dasi, akũsɔ̃ Tobia pì tɛn kpãzãńnɛ. 18 Yudanɔ yã yl̀ kãao dasi,
zaakũ Ara né Sɛkaniamɛ a anzure ũ akũsɔ̃ Bɛrɛkia né Mɛsulamu mé à Tobia né
Yoanana anzure ũ. 19 Òdi a sáabu kpá ma wára dɔ, akũ òdi ɛra ò ma yã babanɛ.
Tobia pì takadanɔ kpà̰zãmɛnɛ dɔ de vĩna le à ma kũ.

7

1 Kũ o bĩni bò akũsɔ̃ ma a lé gbànɔ pètɛpɛtɛ, ò zédãkpãrinɔ kũ lèsirinɔ kũ
Levinɔ dìtɛ. 2 Akũ ma a dakũna Anani dìtɛ Yurusalɛmu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ zɛki
gbãna gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Ananiao, zaakũ gbɛ̃ náanidemɛ. À Luda vĩna vĩ de gbɛ̃ dasinɔla.
3 Ma pìńnɛ: Òsungɔ̃ Yurusalɛmu bĩnilɛ gbànɔ wɛ̃ro ari ifãntɛ̃ gé gbãna kũ.
Ògɔ̃ zé tata ò lígurukpanɔ dan ari zédãkpãrinɔ tá. Ò Yurusalɛmudenɔ ditɛditɛ
gudãkpãrinɔ ũ dɔ, ń gbɛ̃kenɔ gɔ̃ kú dãkpãkia, ń gbɛ̃kenɔ ń bɛ sarɛ.

8

Ɛzɛra Musa doka kyókɛnaa

1 Baadi pínki kàkara kũ lédokɔ̃nɔo batu kũ à kú Í bĩnilɛ sarɛ, akũ ò pì dannɛri
Ɛzɛranɛ à bo kũ Musa doka kũ Dikiri dìtɛ Isarailanɔnɛ takadao. 2 Mɔ suppla
gɔrɔ káakun sa'ori Ɛzɛra bò kũ Musa dokao pari arɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũ
gbɛ̃ kũ oni fɔ̃ ò yã manɔ ń pínki kú gwe. 3 À arɛ dɔ̀ batu kũ à kú Í bĩnilɛ pìi sarɛa,

akũ àtɛn takada pì kyó kɛ zaa kɔnkɔkɔnkɔ ari ifãntẽ kà mìdangura gɔ̃gbẽnɔ kũ nɔgbẽnɔ kũ gbẽ kũ oni fɔ̃ ò manɔ wára. Gbẽ sĩnda pínki sã dɔ̀ Musa doka takada pì kyókɛnaai. 4 Dannɛri Ɛzɛra zɛna tìntin lei kũ ò kɛ̀ kũ lío musu takada pì kyókɛna yãi. Matitia kũ Sɛmao kũ Anayao kũ Uriao kũ Ilikiao kũ Masiao kú a ɔplai. Pedaya kũ Misailio kũ Malakiao kũ Asumuo kũ Asabadanao kũ Zakario kũ Mɛsulamuo kú a ɔzɛi. 5 Kũ Ɛzɛra takada wɛ̃̀, gbẽ sĩnda pínki è, zaakũ a zɛki lei deńla. Kũ à wɛ̃̀, gbẽ sĩnda pínki fùtɛ ò zè. 6 Ɛzɛra Dikiri Luda zɔ̃kɔ̃de sáabu kpà, akũ gbẽ sĩnda pínki ɔ sè musu ò pì: Aami! Aami! Akũ ò mìi pètɛ zĩtɛ ò donyĩ kè Dikirinɛ. 7 Gɔrɔ kũ gbẽnɔ zɛna gwe, Levi kenɔ Musa doka dàdańnɛ. Levi pìnɔ tɔ́n dí: Yesua, Bani, Serebia, Yami, Akubu, Sabetai, Odia, Masia, Kelita, Azaria, Yozabada, Anana kũ Pelayao. 8 Ò Luda doka takada pì kyó kè, akũ ò bɔ̀kɔtɛ ò a wɛ́ wɛ̃ńnɛ, de ò le ò kyó pì ma. 9 Akũ bùsu gbãnade Nɛɛmaya kũ dannɛri sa'ori Ɛzɛrao kũ Levi kũ òtɛn yã dada gbẽnɔnɛnɔ pìńnɛ: Gɔrɔ díkĩna bi Dikiri á Luda pɔ́mɛ. Àsun wẽnda kɛro àsun ɔ́ɔ dɔro. Zaakũ kũ òtɛn Musa doka yã ma, òtɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki. 10 Nɛɛmaya pì: À gɛ́ à pɔ́ níside ble à í nnanna mi. À li gbẽ kũ ò pɔ́ke vĩronɔnɛ. Gɔrɔ díkĩna bi ó Dikiri pɔ́mɛ. Àsun wẽnda ɔ́ɔ dɔro, zaakũ pɔnna kũ Dikiri dì kpáwá de á gbãnaleki ũ. 11 Levinɔ gɛ̀ɛ ò gbẽnɔ nèsɛɛ kpàtɛńnɛ ò pì: À yĩtɛ! Gɔrɔ díkĩna bi Luda pɔ́mɛ, àsun wẽnda ɔ́ɔ dɔro. 12 Akũ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ ò pɔ́ blè ò í mì, ò lìkɔ̃nɛ ò pɔnna kè manamana, zaakũ ò yã kũ ò òńnɛ mà sà.

13 Mɔ pì gɔrɔ pladea ɔndenɔ kũ sa'orinɔ kũ Levinɔ kàkara dannɛri Ɛzɛrai, de ò le ò wɛ́ té Musa dokai. 14 Akũ ò yã kũ Dikiri dìtɛ Musanɛɛ lè gwe à pì, Isarailanɔ gɔ̃ kú lá kutanɔ gũn mɔ supplade dikpɛgɔrɔa, 15 ò yã díkĩna kpàkpa kɛ ń lakutunɔ gũn kũ Yurusalɛmuo ò pi: À bɔtɛ à gɛ́ sɛ̃n à kù lánɔ kɛ̃ à suo kũ sãma lánɔ kũ gbɛ̃tɛ̃ lánɔ kũ domina lánɔ kũ lí urade lánɔ, de à lá kutanɔ dɔo lákũ à kú takadan nà. 16 Akũ gbẽnɔ gɛ̀ɛ ò kɛ̃̀kɛ̃ ò sùo, baadi kuta dɔ̀o a kpé musu ke ɔnn ke Luda ɔnn ke Í bĩnilɛ batun ke Ɛflaimu bĩnilɛ batun. 17 Gbẽ kũ ò bò zĩzɔkɛn pìnɔ lá kutanɔ dɔ̀dɔ ń pínki, akũ ò kú a gũn. Zaa Nuni né Yɔsua gɔrɔ ari gɔrɔ birea Isarailanɔ dí dikpɛ pì kɛ lɛro. Akũ ò pɔnna kè manamana. 18 Ɛzɛra dìgɔ̃ Luda doka takada kyó kɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà naana zaa dikpɛgɔrɔ káakua ari à gɛ̀ɛ à làkao. Ò dikpɛ pìi kè gɔrɔ supplamɛ. A gɔrɔ sɔraakɔ̃dea ò kɔ̃kakaranaa kè lákũ ò dìtɛ nà.

9

Isarailanɔ ń durunnanɔ ona Ludanɛ

1 Mɔ dokɔ̃nɔ pì gɔrɔ baro awɛɛsiikɔ̃dea Isarailanɔ kɔ̃ kàkara kũ léyĩnaao kũ uta kasanɔ dadana, bùsu ká ń mìn. 2 Ò ń zĩda kɛ̃ buri pãndenɔa akũ ò zɛna, òtɛni ń durunnanɔ kũ ń dizinɔ yãvãnikɛnanɔ o. 3 Ò gɔ̃̀ zɛna gu kũ ò kún, akũ ò Dikiri ń Luda doka takada kyó kèńnɛ awa aakɔ̃, akũ ò ń durunnanɔ ò ò donyĩ kè Dikiri ń Ludanɛ awa aakɔ̃. 4 Levi kenɔ zɛna tìntin kũ ò kèńnɛ musu, ò lé zù Dikiri ń Ludai gbãngbãn. Ń tɔ́nɔn dí: Yesua, Bani, Kadamiɛli, Sebania, Buni, Serebia, Bani kũ Kenanio. 5 Levinɔ Yesua kũ Kadamiɛlio kũ Banio kũ Asabaniao kũ Serebiao kũ Odiao kũ Sebaniao kũ Petayao pì:

À futɛ à Dikiri á Luda táaki lé!
À kun zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Ò n tɔ́ gakuride bo,
à de gbẽ tɔ́kpana kũ táakiola pínki.

6 Mɔkɔ̃mmɛ Dikiri ũ ndo.
N sarapura kɛ̀ kũ n bɛ kũ à kú musuo
kũ pɔ́ kũ ò kú gwenɔ pínki.
N andunia kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kúnnɔ.
N ísira kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ.
Ndì wɛ̃ndi kpá ń pínkia,
n bɛ malaika dasinɔ dì donyĩ kɛnnɛ.
7 Mɔkɔ̃mmɛ Dikiri Luda kũ à Abramu sɛ̀ ũ,
n bo kãao Uru, Kaladia bùsun,
n a tɔ́ lìtɛnɛ Ibrahĩ.
8 N è à n náani vĩ a swɛ̃ɛ gũn,
akũ n pì n bàka nigɔ̃ kú kãao,
ĩni Kanaanɔ bùsu kpáa kũ a burinɔ,
bùsu kũ Itinɔ kũ Amɔrinɔn kún
kũ Pɛrizinɔ kũ Yebusinɔ kũ Gigasinɔ.
Akũ n lé kũ ń gbɛ̃nɛɛ pìi pàpa,
kũ ń mana yãi.
9 N wari kũ ó dizinɔ kɛ̀ Misila è,
n wiki kũ ò lɛ̀ Isira Tɛ̃raii mà.
10 N sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Firi'aunanɛ,
n sunyĩ kpài kũ a ìbanɔ
kũ a bùsudenɔ ń pínki,
zaakũ ń dɔ̃ lákũ ò ania pãsĩ kɛ̀ kũ ó dizinɔ nà.
N tɔ́ bò lákũ à kun ari kũ a gbãrao nà.
11 N ísira zɔ̀kɔ̃rɛńnɛ,
akũ ò táa ò gukoria ò bikǔ.
N gbɛ̃ kũ ò pètɛńyĩnɔ zù í lòkoton,
n ń zú lán gbɛ̀ɛ bà í zɔ̃kɔ̃ɔ pìi gũn.
12 N do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ téluku gũn fãnantɛ̃,
gwãani sɔ̃ té gũn.
N zé kũ à de ò sé pùńnɛ.
13 N kipa Sinai kpi musu,
n yã̃ òńnɛ zaa musu.
N doka zéde yãpurade kpàḿma
kũ yã̃ mana kũ n dìtɛnɔ.
14 N tò ò kámmabogɔrɔ dɔ̃ n pɔ́ ũ.
N n yãditɛnanɔ kũ n ɔdɔkio
kũ n dokao dà n zɔ̀bleri Musanɛ
akũ à kpàḿma.
15 Kũ nà ń dé, n pɔ́ble gbàrɛńnɛ zaa musu.
Kũ ími ń dé, n í bòńnɛ gbɛ̀sin.
Bùsu kũ n a la dàńnɛ n pì ĩni kpáḿman
n pìńnɛ ò gé ò sí ń pɔ́ ũ.
16 Bee kũ abireo ó dizi pìnɔ karambaani vĩ,
ń sã gbãna kǔ,
òdigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũnaro.
17 Ò gì n yã̃ mai,
daboyã kũ n kèńnɛnɔ yã̃ sǎńgu.
Ń sã gbãna kǔ ò bò n yã̃ kpɛ

ò don'arɛde dìtɛ à ɛra à tá kũńwo zɔ̀blen.
Luda, ndì gbɛ̃nɔ durunna kɛ̃ḿma,
ń sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
n pɔ dì fɛ̃ likaro, ń gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃,
akũ ńdi pã kpáńyĩro.
18 Bee kũ ò mɔ̀ɔ kàsa lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
ò pì ń dikiri kũ à ń bótɛ Misilan gwe,
akũsɔ̃ ò dɔkɛ̀ kũnwo manamana,
19 ńdi pã kpáńyĩ gbárannanlo
n wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ yãi.
Téluku pìi dòńnɛ arɛ à zé mɔ̀ńnɛ fãnantɛ̃,
té pì zé kũ à de ò sé pùńnɛ gwãani,
adi ń tón zikiro.
20 N n Nini kpàḿma à yã dàńnɛ.
Ńdi ń tɛ̃ manaro,
kũ ími tɛni ń dɛ, n ń gbá í.
21 N ń gwá gbárannan wɛ̀ bupla,
pɔ́ke dí kĩaḿmaro.
Ń pɔ́kasanɔ dí yakaro,
ń gbá dí sésɛro.
22 N burinɔ kpàḿma kũ ń bùsunɔ,
n ń bùsuu pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ míɔmiɔ.
Ò Ɛsɛbɔ̃ kína Siɔ̃ bùsuu sì ń pɔ́ ũ
kũ Basã kína Ogu pɔ́o.
23 N tò ń burinɔ dasi kǔ lán susunɛnɔ bà,
n gɛ̃ kũńwo bùsu kũ n ò ń denɔnɛ ò gé ò sí ń pɔ́ ũ gũn.
24 Kũ ń nénɔ gɛ̀ɛ ò bùsuu pìi sì ń pɔ́ ũ,
akũ n Kanaa kũ ò kú gwenɔ kã dɛ̀ńnɛ,
n ń náńnɛ ń ɔĩ kũ ń kínanɔ ń pínki,
n bùsuu pìi burinɔ kpàḿma,
ò ń pɔyeinaa kɛ̀ḿma.
25 Ò wɛ̃tɛ bĩ̃idenɔ sì kũ zĩ̃tɛ manao,
ò kpénɔ sì kũ pɔ́ mana kũ ò kunnɔ
kũ lɔ̀gɔ kũ ò yɔ̃̀nɔ
kũ geepi búnɔ kũ kùkpɛnɔ
kũ lí kũ òdi a né blenɔ à kè zɔ̃kɔ̃.
Ò pɔ́ blè ò kǎ ò mèɛ kpà,
ò nnamanaa mà n arubarika zɔ̃kɔ̃ yãi.
26 Bee kũ abireo ń sã gbãna kǔ,
akũ ò bò n yã kpɛ ò kpɛ lì n dokanɛ.
Ò annabi kũ ò lé dàḿma
de ò summanɔ dɛ̀dɛ,
ò dɔkɛ̀ kũnwo manamana.
27 N ń ná ń ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩ,
ò gbãna sùńnɛ,
akũ ò wiki lɛ̀mma ń warikɛnaa gũn.
Zaa musu n ń wɛ́kɛ sì
n wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ yãi,
n surabarinɔ dìtɛńnɛ,

akũ ò ń bó ń ibɛrɛɛ pìnɔ ɔĩ.
28 Tó ò a yĩda lè,
òdi ɛra ò yã̄ kũ à vãninnɛ kɛmɛ,
akũ n ń kpá ń ibɛrɛnɔa,
ò gbãna blèḿma.
Ò èra ò wiki lèmma,
akũ zaa musu n ń wɛ́kɛ sì,
n ń bó gɛ̃n ũgbangba n wɛ̃nda yãi.
29 N lɛ́ dàḿma ò arɛ dɔ n dokaa,
ama ò dɔkè kũnwo òdigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũnaro,
yã̄ kũ tó gbɛ̃ kũna anigɔ̃ kun a gãi.
Ò zà̀ n yã̄ pìnɔa ò kpɛ lìnnɛ,
ń sã̄ gbãna kù ò gì n yã̄ mai.
30 N mɛna kũńwo a wɛ̀ dasi,
n Nini yã̄ dà n annabinɔnɛ,
akũ ò lɛ́ dàoḿma, ama odi sã̄ dɔiro,
akũ n ń ná buri pãndenɔnɛ ń ɔĩ.
31 N wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ńdi ń lákaro,
Luda sùrude wɛ̃ndadɔ̃nnɛrimɛ n ũ,
ńdi pã̄ kpáńyĩro.
32 A yã̄ mɛ́ à tò ó Luda,
ń zɔ̃kɔ̃, ń gbãna akũsɔ̃ ń naasi vĩ,
lákũ n bàka dìgɔ̃ kú kũoo n gbɛ̃kɛ gũn nà,
wari kũ à ó lé
kũ ó kínanɔ kũ ó don'arɛdenɔ
kũ ó sa'orinɔ kũ ó annabinɔ
kũ ó dizinɔ kũ n gbɛ̃nɔ ń pínki
zaa Asiria kínanɔ gɔrɔ ari kũ a gbãrao,
ǹsun tó à kɛnnɛ fítiro.
33 Yã̄ kũ à ó lénɔ pínki musu ń mana,
bee kũ o yã̄ vãni kɛ̀, ń náani vĩ.
34 Ó kínanɔ kũ ó don'arɛdenɔ
kũ ó sa'orinɔ kũ ó dizinɔ
odi zĩ kɛ n dokaaro,
odi laakari dɔ n yãditɛnanɔaro
ke lɛ́ kũ n dàḿmanɔ.
35 Bee gɔrɔ kũ ò ń zĩda vĩ
akũsɔ̃ ò pɔ́ mana dasi kũ n ń gbánɔ vĩ
kũ bùsu yàasa tɔkɔtɛde kũ n kpàḿmao,
odi donyĩro odi kpɛ li ń yã̄ vãninɔnɛro.
36 Ǹ gwa! Zɔ̀nɔn ó ũ gbãra.
Bùsu kũ n kpà ó dizinɔa
ò a línɛnɔ kũ a pɔ́ mananɔ ble,
zɔ̀nɔn ó ũ a gũn.
37 Kína kũ n tò ò kí blewánɔ
ó búgbɛ yàasanɔ gɔ̃ ń pɔ́ ũ ó durunnanɔ yãi.
Òdi kí blewá kũ ó pɔ́kãdenɔ
lákũ ò yei nà.
Ó kú wɛ́tãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.

38 Yã birenɔ yãi pínki ótɛn lédokɔ̃nɔ kɛ kũnwo kũ yãpurao ótɛn kɛ̃ takada gũn.
Ó don'arɛdenɔ kũ Levinɔ kũ ó sa'orinɔ tɛni ń sèeda kɛa.

ƐSITA

Kína Asueru nanɔ Vasati bona kpatan

1 Kína Asueru gɔrɔa à kí blè bùsu mèn basuddo awɛɛsupplanɔa sɛna zaa
India bùsun ari à gèɛ pé Etiopia bùsuua. 2 Vutɛna a bɛa Susa wéran 3 a kíblena
wɛ̀ aakɔ̃de gũn à gbãnadenɔ kũ a ìbanɔ kàkara ń pínki dikpɛ pɔ́blea. Pɛsia kũ
Midiãо bùsu zǐkari bàdenɔn kú gwe kũ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ kũ bùsu gbãnadenɔo.
4 À a kpata aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ a zɔ̃kɔ̃kɛ gakurio mɔ̀ńnɛ ari mɔ suddo. 5 Kũ gɔrɔ
birenɔ pàpa, à dikpɛ pɔ́ble kè gbɛ̃ kũ ò kú Susanɔnɛ, kínɛnɔ kũ talakanɔ ń pínki.
Ò dikpɛ pɔ́ blè ari gɔrɔ suppla a bɛ ɔn líkpɛn. 6 Ò biza pura kũ a búguo dɔ̀dɔ
andurufu tãnkanɔa kũ bà puranɔ kũ bà gaaruradenɔ, akũ ò lòko kpé gbègba
kũ ò bò kũ gbèpunɔa. Wura kũ andurufu wutɛbɔnɔ katɛna gusara kũ ò kè
kũ gbèpuo kũ gbètɛ̃o kũ gbèsirao kũ gbè búguo. 7 Ò wɛ̃ kpàkpaḿma gwe kũ
wura tokonɔ. Toko pìnɔ buri donadona kɔ̃nɛ pínki. Kína wɛ̃ pìi kpàḿma à gɛ̀
ɔla. 8 Kína dìtɛ kũ òsun gí wɛ̃mirinɔnɛro. À pì a bɛgwarinɔnɛ ò wɛ̃ kpá baadia
lákũ à yei nà.

9 Kína Asueru nanɔ Vasati dikpɛ pɔ́ble kè nɔgbɛ̃nɔnɛ kínabɛa dɔ. 10 A gɔrɔ
supplade zĩ kína pɔ kè nna wɛ̃a, akũ à pì a dogari gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń fɛ̀rɛɛ
kènɔnɛ: Mɛuma, Bizita, Abona, Bigita, Abagata, Zeta kũ Kakasao, 11 ò suarɛ
kũ a nanɔ Vasatio kũ a kí nanɔ fùraao kuna, de à a manakɛ mɔ gbɛ̃nɔnɛ kũ
gbãnadenɔ, zaakũ nɔgbɛ̃ pì bi nɔmɛ. 12 Kũ kína dogari pìnɔ yã̄ pìi ò a nanɔnɛ,
à gì sui, akũ kína pɛ̃tɛ̃ kè a pɔ fɛ̃i manamana. 13 Kína yã̄ pìi ò wézɛ̃ri susunɛ
tàasikarinɔnɛ, zaakũ àdigɔ̃ yã̄ sĩnda pínki gbɛka gbɛ̃ kũ ò bùsu doka dɔ̃nɔamɛ.
14 Pɛsia kũ Midiãо gbãnade kũ òdigɔ̃ kú a sarɛ gbɛ̃nɔn supplanɔ tɔ́n dí: Kasena,
Seta, Adamata, Tasisi, Mɛrɛsi, Masena kũ Mɛmukão. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a kpàasinɔ ũ.
A kpata gbãnadenɔn gwe. 15 À pìńnɛ: Ma a dogarinɔ zǐ ma nanɔ Vasatia kũ
yão, akũ à gì mai. Óni kɛ kãao deramɛɛ? Doka pì deramɛɛ? 16 Akũ Mɛmukã
pì kínanɛ kũ gbãnade pìnɔo: Kí, mɔkɔ̃mmɛ n nanɔ Vasati taari kènnɛ ndoro,
à taari kè gbãnadenɔnɛ kũ n bùsu gbɛ̃ sĩnda pínkio. 17 Yã̄ kũ n nanɔ pìi kè ni
dagula, nɔgbɛ̃ sĩnda pínki ni ma ò ń zãnɔ gya bo ò pi: Kína Asueru pì ò a nanɔ
Vasati sísiarɛ, akũ à gì sui. 18 Pɛsia kũ Midiãо bùsu gbãnadenɔ nɔgbɛ̃ kũ ò n
nanɔ yã̄ pìi mànɔ nigɔ̃ yã̄ vãni we ń zãnɔa tera. Lé'ɛna kɔ̃a kũ zukao ni kɛ dasi.
19 Kí, tó à kàngu, ǹ yã̄ ditɛ Vasatinɛ àsun wé kɛ pla kũnwo doro, ǹ nɔgbɛ̃ kũ à
deala ká kpatan a gɛ̃nɛ ũ. Oni yã̄ pì kɛ̃ Pɛsia kũ Midiãо doka kũ òdi gbororo
takada gũn. 20 Tó ò yã̄ kũ n dìtɛ kpàkpaa kè n bùsu zɔ̃kɔ̃o gũn pínki, nɔgbɛ̃nɔ ni
bèɛrɛ lí ń zãnɔnɛ, nɔ gbãnadenɔ kũ nɔ fítinnanɔ ń pínki. 21 Yã̄ pìi kà kínagu kũ
gbãnadenɔ ń pínki, akũ à kè lákũ Mɛmukã ònɛ nà. 22 Akũ à légbãzã̄ kè bùsu kũ
à vĩnɔnɛ pínki, bùsu kũ bùsuuo kũ a takadakɛ̃na burio, buri kũ burio baadi kũ
a buriyão. À pì gɔ̃gbɛ̃ mé anigɔ̃ gbãna ble ɔnn, a buriyã̄n ògɔ̃ o ɔnn pìi gũn.

2

Ɛsita gɔ̃na kína nanɔ ũ

1 Yã̄ birenɔ gbɛra kũ kína Asueru pɔ kpàtɛ, yã̄ kũ Vasati kènɛ kũ yã̄ kũ à
dìtɛ a yã̄ musuo dí sãaguro. 2 Akũ kína ìbanɔ pìnɛ: Kí, ǹ tó ò nɔkpare mananɔ
wɛtɛnnɛ. 3 Ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ n bùsunɔ gũn pínki ò nɔkpare mananɔ kakara ò

su ò ń ká n nɔgbɛ̃nɔ té Susa la. N nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai kū ò a fɛ̀rɛɛ kè ni ń gwa kū n nɔnɔ, oni ń kɛkɛ kū nísidɔkɔnanɔ swáswa. 4 Nɔgbɛ̃ kū à kàngu ni gɔ̃ n nanɔ ū Vasati gɛ̃nɛ ū. Yā pìi kè kínanɛ nna, akū à zɛ̀o lɛ.

5 Yuda ke kú Susa Biliaminu burimɛ, a tɔ́n Mɔdekai, Yairi némɛ. Simɛi kū Kisio kú a dizinɔ té. 6 À kú zǐzɔnɔ té kū Babilɔnu kína Nɛbukanɛza ń kūkū Yurusalɛmu kū Yudanɔ kína Yɛkɔniao à tà kūńwo. 7 Àtɛni a disɛ̃ né Adasa kū òdi pinɛ dɔ Ɛsita gwa, zaakū a de kū a dao kunlo. Nɔkpare pì kakana mana akūsɔ̃ à mana. Kū a de kū a dao gà, Mɔdekai a sɛ̀ a né ū. 8 Kū ò yā kū kína dìtɛ pìi mà, akū ò gɛ̀ɛ kū nɔkparenɔ dasidasi Susa ò ń ná Egainɛ a ɔ̃ĩ. Akū ò Ɛsita sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kāao kínabɛa kína nɔgbɛ̃nɔ gwàrii pìinɛ. 9 Nɔkpare pìi kènɛ mana, akū à gbɛ̃kɛ kènɛ à pì ò a kɛkɛ kū nísidɔkɔnanɔ swáswa gɔ̃nɔ, ò pɔ́ble mana kpáa. À kínabɛa nɔkpare kū a sè gbɛ̃nɔn supplanɔ kpàa, akū à kpé mana kpàa kína nɔgbɛ̃nɔ bɛa. 10 Ɛsita dí a buri ke a bɛ bùsu o gbɛ̃kenɛro, zaakū Mɔdekai pìnɛ àsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ro. 11 Lákū gu dìgɔ̃ dɔ nà Mɔdekai dìgɔ̃ kína nɔgbɛ̃nɔ bɛ gānulɛ zé sɔ, de à le àgɔ̃ Ɛsita kunna dɔ̃ kū yā kū àtɛni a leo.

12 Ari nɔkparenɔ zé e ògɔ̃ gé i kū kína Asueruo, séto ò yā kū ò dìtɛńnɛ kɛ gĩa ari mɔ kuri awɛɛpla. Òdigɔ̃ nísi kū ò kè kū lí'ɔ gbĩ nnao dɔkɔ́ma ari mɔ suddo, akū òdigɔ̃ ń kɛkɛ kū nísi gbĩ nnanɔ kū nɔgbɛ̃ mèkɛkɛbɔnɔ ari mɔ suddo. 13 Nɔkpare kū kína pì ina kàa, kína nɔnɔ bɛ pɔ́ kū à gbèka pínki òdi kpáa à gɛ́omɛ. 14 Àdi gɛ́ ɔkɔsi à su kína nɔnɔ bɛa kɔnkɔ gwàri kū òdi pinɛ Sasagaza kū ò a fɛ̀rɛɛ kè fárandi. Àkū mɛ́ àdi ɔ lika kína nɔ yìgisaride pìnɔi. Àdi le à ɛra à gɛ́ kína kĩnaa doro, séto a yā kà kína pìn à a sìsi dɔ baasiro. 15 Kū inaa kà Abihailí né Ɛsita kū a disɛ̃ Mɔdekai a sè né ū pìia, adi pɔ́ke gbɛkaro, séde pɔ́ kū kína nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai pìi ònɛ baasiro. Ɛsita yā kà gbɛ̃ kū ò a ènɔgu ń pínki. 16 Kína kíblena wɛ̀ supplade gūn ò gɛ̀ɛ kāao a bɛa mɔ kuride Tɛbɛ gūn. 17 Kína ye Ɛsitai de a nɔ kparanɔla ń pínki. A yā kàagu, à kènɛ mana de nɔkpare kparanɔla ń pínki, akū à kína nanɔ fùraa kùnɛ à a dìtɛ a nɔ Vasati gɛ̃nɛ ū. 18 Akū kína pì dikpɛ pɔ́ble kàkara gbānadenɔnɛ kū a ìbanɔ Ɛsita sɛna yā musu. À dìtɛ kū ò dikpɛ zɔ̃kɔ̃ kɛ, akū ò a kpàkpaa kè bùsu kū bùsuuo, akū à gba dà gbɛ̃nɔnɛ à gɛ̃̀ ɔla.

Mɔdekai kū Amanao

19 Nɔkparenɔ kakarana gɛ̀n pladen Mɔdekai vutɛna kínabɛ gānu gūn. 20 Ɛsita dí a bɛ bùsu ke a buriyā o gbɛ̃ke màro lákū Mɔdekai ònɛ nà. À tɛ̀ Mɔdekai yāi lákū àdigɔ̃ kɛ nà zaa gɔrɔ kū àtɛni a gwa. 21 Kū Mɔdekai vutɛna kínabɛ gānu gūn lɛ, kína Asueru dogari zédākpāri gbɛ̃nɔn planɔ pɔ fɛ̃̀ kínai, akū ò lé kpàkūsūi ò a dɛ. Ń tɔ́n dí: Bigitana kū Tɛrɛsio. 22 Kū Mɔdekai yā pìi mà kpāni, à ò kína nanɔ Ɛsitanɛ, akū Ɛsita ò kínanɛ kū Mɔdekai tɔ́o. 23 Ò yā pìi gwàgwa ò è yāpuramɛ, akū ò gbɛ̃nɔn pla pìnɔ lòko lía ò gà. Ò yā pìi kɛ̃̀ bùsu gĩayākɛna takadan kína wára.

3

1 Yā birenɔ gbɛra kína Asueru Amɛdata né Amana, Agaga buri gwenaa kàra à a gbà gbāna, à vutɛki kū à de a gbānade dakenɔ pɔ́la ń pínki kpàa. 2 Kína ìba kū ò kú a bɛ gānu gūnnɔ dì kútɛ ò mì natɛ Amananɛ lákū kína dìtɛ nà, ama Mɔdekai dì kútɛ à mì natɛnɛro. 3 Akū kína ìbaa pìnɔ Mɔdekai là ò pì: À kè dera ńdi kína yā maroo? 4 Lákū gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ onɛ lɛ, ama àdi ń yā daro, à pì Yudan a ū. Akū ò ò Amananɛ de ò le ò dɔ̃ tó ani Mɔdekai yākɛnaa pì fɔ̃. 5 Kū Amana è Mɔdekai dì kútɛ à mì natɛarɛro, akū a pɔ fɛ̃̀. 6 Kū ò Mɔdekai buri ònɛ,

akũ a dɛna ado kɛ̀nɛ fíti, akũ àtɛn zé wɛtɛ à Mɔdekai buri Yuda kũ ò kú Asueru bùsuu gũnnɔ dɛdɛ ń pínki.

Amana lékpakũsũna Yudanɔi

7 Kína Asueru kíblena wɛ̃ kuri awɛɛpladen a mɔ káaku Nisã gũn, Amana gbè kũ òdi pi purimu zù à gu gwà, de à mɔ kũ ani yã pì kɛa dɔ̃ kũ a gɔrɔo. Akũ gugwanaa pìi bò mɔ kuri awɛɛpla kũ òdi pi Ada gũn. 8 Akũ Amana pì kína Asueruɛ: Buri ke kun a gbɛ̃nɔ fɛ̀kɔ̃a buri pãndenɔ té n bùsu dasinɔ gũn pínki. Ń futɛokarayãnɔ donadona kũ buri kparanɔ pɔ́o, òdi n doka daro. Adi kɔ̃ sí ǹ ń tó tɛɛnɛro. 9 Kí, tó à kɛ̀nnɛ nna, ǹ yã ditɛ de ò láka kũńwo, mani andurufu tɔn wàa pla kpá n ɔgɔ'utɛrinɔa ò ká n aruzɛkɛkatɛkin. 10 Kína a tãnka sèedakɛbɔɔ bò à kpà Amɛdata né Amana, Agaga buri Yudanɔ zãngurii pìia 11 à pì: Ǹ kɛ buri pìinɛ lákũ à kɛ̀nnɛ mana nà, ǹgɔ̃ andurufu pì kũna n pó ũ.

12 Mɔ káaku gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ Amana kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Ò yã kũ Amana dìtɛ kína ìbanɔ kũ kína kũ ò kú bùsu kũ bùsuuonɔ, buri kũ burio gbãnadenɔnɛ dà takadan. Ò kɛ̃ buri kũ burioonɛ, baadi kũ a yã takao, bùsu kũ bùsuuo kũ a takadakɛ̃na burio. Ò kɛ̃ kũ kína Asueru tɔ́o, akũ ò a sèedaa kè takada pìia kũ a tãnkao. 13 Ò takada pìnɔ nà zǐrinɔnɛ ń ɔĩ ò ń gbárɛ kína bùsu dasinɔ gũn. Takada pìi gũn ò pì ò Yudanɔ dɛdɛ ò láka kũńwo ò ń buri bo, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔo gɔrɔ do gũn, mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ, ò ń pónɔ kakara. 14 Oni yã kũ à dìtɛ pì takada kpãzã bùsu kũ bùsuuoonɛ pínki de àgɔ̃ de doka ũ, oni a kpàkpa kɛ buri sĩnda pínkinɛ de ògɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ pì zĩ. 15 Zǐrinɔ wǎ ò gèɛ gɔ̃̀nɔ yã kũ kína dìtɛ pì yãi, akũ ò a kpàkpaa kè Susa wéran. Kína kũ Amanao vùtɛ òtɛn í gbɛ̃. Susadenɔ sɔ̃ ò bídi kè yã pìia.

4

Mɔdekai wékɛna Ɛsitaa de à lé da yɑ̃n

1 Kũ Mɔdekai yã kũ ò kɛ̀ɛ pìi mà, à a pókasanɔ gà à kɛ̃́, akũ à uta kasanɔ kùala à túbu gbɛ̃̀ a mìia, akũ àtɛn kure wɛ̃tɛ gũn àtɛn wɛ̃nda ɔ́ gbãna dɔ. 2 À gèɛ ari kínabɛ gãnulɛa, zaakũ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à gɛ̃ kínabɛ gãnu gũn kũ uta kasanɔ danaro. 3 Ò yã kũ kína dìtɛ doka ũ pìi kpàkpaa kè bùsu kũ bùsuuoonɛ pínki, akũ Yudanɔ nà ɔ́ɔdɔnaaa manamana gu sĩnda pínki kũ léyĩnaao. Òtɛn wétɛ̃ kótɛ òtɛn wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ. Ń gbɛ̃nɔ uta kasanɔ dàda dasi ò túbu gbɛ̃̀ ń mìia.

4 Kũ Ɛsita ìba nɔgbɛ̃nɔ kũ gɔ̃gbɛ̃nɔ sù ò ònɛ, a nèsɛɛ yàka manamana. À pókasanɔ kpǎzã Mɔdekainɛ à da uta kasanɔ gbèn, ama adi we à sìro. 5 Ataka kũ ò a fèrɛɛ kèɛmɛ dogari kũ kína dìtɛ àgɔ̃ kú Ɛsita sarɛ ũ. Ɛsita a sìsi à a zǐ Mɔdekaia à gé à a lá: Bó yã mé à sùu? Bó yã mé à tò àtɛn kɛ lɛɛ? 6 Ataka bò kínabɛ gãnulɛa à Mɔdekai lè. 7 Mɔdekai yã kũ à a le bàbanɛ pínki, akũ à andurufu kũ Amana pì ani ká kína aruzɛkɛkatɛkin Yudanɔ dɛdɛna yãi lé ònɛ papana. 8 À yã kũ ò dìtɛ Yudanɔ dɛdɛna yã musu kũ ò a kpàkpaa kè Susa takada kpàa dɔ de à mɔ Ɛsitanɛ à a bɔkɔtɛnɛ. À pì à o Ɛsitanɛ à gé kína kĩ̃naa à kútɛ kɛnɛ à wé kɛa a gbɛ̃nɔ yã musu. 9 Ataka tà à yã kũ Mɔdekai ò bàba Ɛsitanɛ.

10 Akũ Ɛsita pìnɛ à gé à yã dí o Mɔdekainɛ: 11 Kía ìbanɔ kũ a bùsu gbɛ̃nɔ dɔ̃ ń pínki kũ tó gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ nà kínai a kpé gũn, tó adi a sísiro, doka kun mèn domɛ. Òdi ade dɛmɛ, tó adi kɛ kína a wura gòo dɔ adea de à le àgɔ̃ kun baasiro. Makũ sɔ̃, à kà gɔrɔ baraakuri kũ odi ma sísi mà gé kína kĩ̃naaro. 12 Kũ à gèɛ à

Ɛsita yã pì bàba Mɔdekainɛ, 13 akũ Mɔdekai èra à légbãzã kènɛ à pì: Ǹsungɔ̃ da mɔkɔ̃n mé ĩni bo ndo Yudanɔ té n kunna kínabɛa yãiro. 14 Tó ń yĩtɛna gɔrɔ díkĩna taka gũn, kpányĩ ni bo gukea à Yudanɔ mì sí à ń bo. Mɔkɔ̃n kũ n de bedenɔ sɔ̃ áni gaga. Tó gɔrɔ díkĩna taka yãimɛ n gɔ̃ kína nanɔ ũ, dí mé à dɔ̃ɔ? 15 Akũ Ɛsita légbãzã kè Mɔdekainɛ à pì: 16 Ǹ gé ǹ Yuda kũ ò kú Susanɔ kakara ń pínki, à lé yĩ ma yã musu. Àsun pɔ́ blero àsun í miro gɔrɔ aakɔ̃ fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Makũ kũ ma ìbanɔ óni lé yĩ lɛ se. Abire gbɛra mani gé kína kĩnaa, bee tó má gɛna zé vĩro. Tó sɔ̃ ma ga, ma gan gwe. 17 Akũ Mɔdekai tà à yã kũ Ɛsita ònɛɛ kè pínki.

5

Ɛsita wékɛna kínaa

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ Ɛsita a kína nanɔ bizanɔ yì̀, akũ à gèɛ à zè kínabɛ ɔnn kpé kũ à kun kpélɛlɛa. Kína vutɛna kíblegbaaa kpé gũn gwe, a arɛ dɔna kpélɛlɛa. 2 Kũ à a nanɔ Ɛsita è zɛna kpélɛlɛa, a pɔ kèa nna, akũ à a wura gò kũ a kũna dɔ̀a. Ɛsita nài à ɔ kè a gòo pì léa. 3 Kína a là à pì: Ɛsita, bómɛɛ? Bón ntɛn gbɛkamaa? Bee tó ma kpata kpadomɛ mani kpámma. 4 À wèa à pì: Kí, tó à kènnɛ mana, ǹ Amana sísi pɔ́ble kũ matɛn kɛnnɛa gbãra. 5 Akũ kína pì ò su kũ Amanao gɔ̃nɔ, de ò gé ò yã kũ Ɛsita gbèkaa pì kɛ. Akũ kína kũ Amanao gèɛ de ò pɔ́ble kũ Ɛsita kèńnɛ pì ble.

6 Kũ òtɛn sèwɛ̃ mi, kína Ɛsita là à pì: Bón ntɛn wé kɛ maa? Mani kɛnnɛ. Yã kpaten ntɛn gbɛkamaa? Bee tó ma kpata kpadomɛ mani kpámma. 7 Ɛsita wèa à pì: Yã kũ matɛn wé kɛmman dí. 8 Kína, tó ma n pɔnna lè, tó à kènnɛ, ǹ yã kũ matɛn wé kɛmma kɛmɛnɛ, à mɔ́ à pɔ́ble kũ mani kɛárɛ zia ble, mani yã kũ n ma lai onnɛ.

9 Kũ Amana bò zĩ birea, a pɔ kè nna àtɛn yáa dɔ. Ama kũ à Mɔdekai è kínabɛ gãnu gũn adi futɛ à zèarɛro adi vĩna kɛarɛro, akũ à pɔ fɛ̃i. 10 À a zĩda kù̀ à tà bɛ. Kũ à a gbɛ̃nnanɔ sìsi kũ a nanɔ Zɛrɛsio, 11 akũ àtɛn ĩa dã a aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ kũ a négɔ̃gbɛ̃ dasinɔ yã musu. À pì a karanaa lè kína kĩnaa à a gba gbãna de a ìba kparanɔla kũ gbãnadenɔo ń pínki. 12 À pì dɔ: Madon kína nanɔ Ɛsita ma sisi à pɔ́ble kèmɛnɛ kũ kínao. À èra à ma sisi mà pɔ́ ble kũ kínao zia dɔ. 13 Bee kũ abireo tó ma Yuda buri Mɔdekai è vutɛna kínabɛ gãnu gũn, yã birenɔ pínki dì kɛmɛnɛ pɔ́ke ũro. 14 Akũ a nanɔ Zɛrɛsi kũ a gbɛ̃nnanɔ pìnɛ: Ǹ tó gbɛ̃nɔ lí pétɛnnɛ a lei kà gɛ̃sãkuru bupla akuri, ǹ wé kɛ kínaa zia kɔnkɔ à n gba zé ǹ Mɔdekai lokoa, gbasa ǹ gé kũ kínao ǹ pɔ́ ble kũ pɔnnao. Yã pìi kà Amanagu manamana, akũ à lí pìi pètɛ.

6

Bèɛrɛkarana Mɔdekainɛ

1 Gwãani birea kína dí fɔ̃ à i òro. Akũ à pì ò mɔ́ kũ a bùsu gĩayãkɛna takadao. Ò a kyó kènɛ, 2 akũ ò Mɔdekai yã è gwe, lákũ kína dogari zédãkpãri gbɛ̃nɔn planɔ Bigitana kũ Tɛrɛsio lé kpàkũsũi nà, akũ Mɔdekai bòo. 3 Kína a ìbanɔ là à pì: Ò Mɔdekai bèɛrɛɛ kàra ò a gbà gbãna yã pì yãi deramɛɛ? Ò wèa ò pì: Odi yãke kɛnɛro. 4 Akũ kína pì: Dí mé à kú ɔnn gwee? Gɔrɔ kùa Amana gɛ̃̀ kínabɛ ɔnn gɔ̃nɔ de à Mɔdekai lokona lí kũ à pètɛ pìia yã onɛ. 5 Akũ kína ìbanɔ wèa ò pì: Amana mé à kú ɔnn gwe. Akũ kína pì à gɛ̃. 6 Kũ à gɛ̃̀, kína a là à pì: Bón oni kɛ gɔ̃gbɛ̃ kũ má ye mà a karanɛɛ? Amana laasunn lè à pì: Dín kína ye à bèɛrɛ karanɛ de makũlaa? 7 Akũ à wèa à pì: Tó ń ye ǹ gbɛ̃ bèɛrɛ kara, 8 oni kína

arukĩmba kũ n dà yã sé ò mɔ́o kũ n sɔ̃ kũ ò kífuraa kùaao. 9 Ǹ arukĩmbaa pì kũ sɔ̃
pìio kpá n gbãnade bèɛrɛdenɔ dokea, à arukĩmbaa pì da gbɛ̃ kũ ń ye ǹ a bèɛrɛ
karanɛ à a di sɔ̃a àgɔ̃ té a arɛ wɛ̃tɛ zédanɔ gũn àgɔ̃ pũtã àgɔ̃ pi: Lɛn kína dì kɛ lɛ
gbɛ̃ kũ à ye à a bèɛrɛ karanɛɛnɛ. 10 Akũ kína pìnɛ: Ǹ gé ǹ arukĩmbaa pì sé gɔ̃nɔ
kũ sɔ̃o lákũ n ò nà, ǹ yã pì kɛ Yuda buri Mɔdekai kũ àdigɔ̃ vutɛna ma bɛ gãnu
gũnnɛ. Ǹsun yã kũ n pì ò kɛnɛɛ pì ke tóro.
11 Amana gèɛ à arukĩmbaa pìi sè kũ sɔ̃ pìio à sùo. Akũ à arukĩmbaa pìi dà
Mɔdekainɛ à a dì sɔ̃a, à té a arɛ wɛ̃tɛ zédanɔ gũn, àtɛn pũtã à pì: Lɛn kína dì kɛ
lɛ gbɛ̃ kũ à ye à a bèɛrɛ karanɛɛnɛ. 12 Kũ ò sù, Mɔdekai gèɛ à vùtɛ kínabɛ gãnu
gũn, akũ Amana ɔ kù a wéa à tà bɛ kũ ɔ́ɔdɔo. 13 À yã kũ à a le bàba a nanɔ
Zɛrɛsinɛ kũ a gbɛ̃nnanɔ ń pínki. Akũ a lédammarii pìnɔ kũ Zɛrɛsio pìnɛ: Zaakũ
Mɔdekai kũ n gɔ̃ kpɛ a yãi pì bi Yuda burimɛ, ĩni a fɔ̃ doro, ĩnigɔ̃ kĩai ǹgɔ̃ géme.
14 Gɔrɔ kũ òtɛn yã pì onɛ, kína dogari kũ ò ń fèrɛɛ kènɔ kà, akũ ò a sè likalika ò
gèɛ kãao póble kũ Ɛsita kèɛa.

7

Amana lokona lía

1 Akũ kína kũ Amanao gèɛ pɔ́ ble kũ Ɛsitao. 2 Gɔrɔ kũ òtɛn wɛ̃ mi a gɔrɔ plade
pì zĩ, akũ kína Ɛsita là à pì: Ɛsita, bɔ́n ĩni wé kɛmaa? Mani kɛnnɛ. Yã kpaten
ntɛn gbɛkamaa? Bee ma kpata kpadomɛ mani kpámma. 3 À wèa à pì: Tó ma n
pɔnna lè akũsɔ̃ yã pìi kènnɛ, ǹ tó màgɔ̃ kú wɛ̃ndiio. Wékɛ kũ ma kèmman gwe.
Ǹ tó ma gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃ndi vĩ. Yã kũ ma gbèkan gwe. 4 Zaakũ makũ kũ ma gbɛ̃nɔ,
ò dìtɛ kũ ò ó dɛdɛ ò láka kũńwo ò ó buri bomɛ. Tó òtɛni ó yía zɔ̀nɔ ũ yãmɛ, de má
yĩtɛna. Wari dí taka dí ká mà wari dɔmmaro. 5 Akũ kína a là à pì: Dímɛɛ? Dí
mé ani fɔ̃ à zɛ kũ yã bire taka buri kɛnaaoo? 6 À wèa à pì: Amana vãni díkĩnan
ibɛrɛ kũ à zɑ̀ógu pì ũ. Swɛ̃ɛ kɛ̃ Amanaa kína kũ a nanɔ pìio yã musu. 7 Kína fùtɛ
a wɛ̃la pɔfɛ̃ gũn à gèɛ líkpɛn a ɔnn. Amana sɔ̃ à gɔ̃ gwe kũ Ɛsitao, akũ Amana tɛn
kútɛ kɛnɛ a wɛ̀ndi yã musu, zaakũ à è kũ kína zèo à vãni kɛarɛmɛ. 8 Kũ kína bò
líkpɛn à sù póblekia gɔ̃nɔ, Amana lèlɛ gbà wutɛbɔ kũ Ɛsita gengɛsɛkɛnaaa, akũ
à pì: À ye à kusi ma nanɔa ma wára kpé gũn lan yá? Kũ yã pìi bò kína lén gɔ̃nɔ,
ò sù ò pɔ́ yì Amana ãnnwa. 9 Kína dogarinɔ doke Abona pìnɛ: Lí pɛtɛna Amana
pì bɛ sarɛ à kà gãsãkuru bupla akuri. Àkũ mé à lí pìi pètɛ de à le à Mɔdekai kũ
à yã mana kènnɛ lokoa. Akũ kína pì: À a lokoa. 10 Kũ ò Amana lòko lí kũ à pètɛ
Mɔdekainɛ pìia, akũ kína pɔ kpàtɛ.

8

Kína yã pãnde ditɛna Yudanɔ yã musu

1 Zĩ pìian kína Asueru Yudanɔ zãnguri Amana bɛ kpà a nanɔ Ɛsitaa. Ɛsita
pì kínanɛ Mɔdekaimɛ a danɛ ũ, akũ Mɔdekai nà kínai. 2 Kína a tãnka kũ à sì
Amanaa bò à dà Mɔdekainɛ, akũ Ɛsita Amana bɛ nànɛ a ɔĩ.
3 Ɛsita èra à gèɛ yã o kínanɛ dɔ. À wùtɛ a gbá arɛ àtɛn wétɛ̃ kótɛ, à kútɛ kènɛ
de à yã vãni kũ Agaga buri Amana a lé kpàkũsũ Yudanɔii gboro. 4 Kína wura
gò dɔa, akũ à fùtɛ à zè a arɛ 5 à pì: Tó ma yã kàngu akũsɔ̃ ma n pɔnna lè, tó yã
díkĩna zé vĩ akũsɔ̃ ma yã kànnɛ, zaakũ Amɛdata né Amana, Agaga buri zèo à
Yuda kũ ò kú n bùsu gũnnɔ dɛdɛ ń pínki, ǹ o n takadakɛ̃rinɔnɛ ò takada kɛ̃ ò
Amana yã pì litɛ kpɛdangara. 6 Mani kɛ deran mà kisira kũ ani su ma gbɛ̃nɔ

le gwaa? Mani kɛ dera mà wé kɛ pla kũ ma burinɔ dɛdɛnaaoo? 7 Akũ kína Asueru pì a nanɔ Ɛsitanɛ kũ Mɔdekaio: À gwa, ma Amana bɛ kpà Ɛsitaa, akũ ma Amana pìi lòkɔ lía kũ à yã vãni kpàkũsũ Yudanɔi yãi. 8 À takada kɛ̃ Yudanɔ yã musu lákũ à kɛ̀árɛ mana nà. À kɛ̃ kũ ma tɔ́o à ma tãnka sèeda kɛa, zaakũ takada kũ ò kɛ̀ kũ ma tɔ́o ò ma tãnka sèedaa kèa litɛna vĩro. 9 Gwe gɔ̃nɔ ò kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Mɔ aakɔ̃de Sivã gɔrɔ baro awɛɛ'aakɔ̃de zĩn ò yã kũ Mɔdekai dìtɛ Yudanɔnɛ kũ kína ìbanɔ kũ kínanɔ kũ bùsu gbãnadenɔo kɛ̀ píŋki bùsu mèn basuddo awɛɛsupplanɔnɛ sɛna zaa India bùsun ari à gèɛ pé Etiopia bùsuua. Ò takada kɛ̀ bùsu kũ bùsuuo kũ ń takadakɛ̃na burio, buri kũ burio kũ ń yão. Ò takada kɛ̀ Yudanɔnɛ kũ ń takadakɛ̃na takao kũ ń buriyão dɔ. 10 Mɔdekai takada kɛ̀ kũ kína Asueru tɔ́o à kína tãnka sèedaa kèa à takada pìnɔ nà zĩrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ ò dì sɔ̃ bàalɛri kũ ò bò kína sɔ̃yĩkianɔa ò gèɛo.

11 Yã kũ kína dìtɛ pì Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛonɔ gbà zé ò kɔ̃ kakara ò gí kũ ń zĩdao. Tó buri ke bùsu zĩkari ke lètɛḿma kũ ń néno kũ ń nɔgbɛ̃nɔ, ò ń dɛdɛ ò láka kũńwo ò ń mì dɛ ò ń pónɔ sétɛ. 12 À ń gbá zé ò abire kɛ kína Asueru bùsunɔ gũn píŋki mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩn. 13 Ò yã kũ à dìtɛ pì takada kpà̰zã bùsu kũ bùsuuo píŋki doka ũ. Ò a kpàkpaa kɛ̀ buri sĩnda píŋkinɛ de Yudanɔ gɔ̃ kú soru gũn ò yã yía ń ibɛrɛnɔa zĩ birea. 14 Kína yãditɛna pì yãin zĩrii pìnɔ kɛ̀ likalika dina kína sɔ̃ bàalɛrinɔa ò gèɛ. Akũsɔ̃ ò yã pìi kpàkpaa kɛ̀ Susa wéran. 15 Mɔdekai bò kínabɛa à kíkɛ pɔ́ pura kũ pɔ́ búguo dana, à kífura zɔ̃kɔ̃ kũ ò pì kũ wuraao kuna. À táaru biza arukĩmba tɛ̃ra dana dɔ, akũ Susadenɔ ayuwii kɛ̀ kũ pɔnnao. 16 Gu pù Yudanɔnɛ zĩ birea, òtɛn pɔnna kɛ kũ yáa dɔo, zaakũ ò ń gbá gbãna. 17 Bùsu kũ bùsuuo wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, gu kũ kína yã ditɛnaa pìi kàn píŋki Yudanɔ pɔnna kɛ̀ kũ yáa dɔo ò dikpɛ kɛ̀ kũ pɔ́blegbɛ̃naao. Buri pãndenɔ gɔ̃ Yudanɔ ũ dasi, kũ vĩna ń kũ Yudanɔ yã musu yãi.

9

Yudanɔ zìblena ń ibɛrɛnɔa

1 Mɔ kuri awɛɛplade Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩn yã kũ kína dìtɛ kɛgɔrɔ ũ. Zĩ kùa Yudanɔ ibɛrɛnɔ wé dɔi yã kũ ò gbãna mɔ Yudanɔnɛ, ama yã pìi lìtɛ kpɛdangara, akũ Yudanɔ gbãna mɔ̀ ń ibɛrɛnɔnɛ. 2 Kína Asueru bùsunɔ gũn píŋki Yudanɔ kɔ̃ kàkara fárandi kũ ò kun de ò létɛ gbɛ̃ kũ ò yã vãni kpàkũsũńyĩnɔa. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à ń furo, zaakũ buri pãndenɔ tɛn vĩna kɛńnɛ ń píŋki. 3 Bùsu gbãnadenɔ, kína ìbanɔ kũ kínɛnɔ kũ a zĩkɛrinɔ ń píŋki zè Yudanɔ kpɛ, kũ òtɛn vĩna kɛ Mɔdekainɛ yãi. 4 Mɔdekai bɛ̀ɛrɛ vĩ kínabɛa, akũ a tɔ́ dà bùsu sĩnda píŋkila, zaakũ a gbãna tɛn karamɛ.

5 Yudanɔ ń ibɛrɛnɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao ò láka kũńwo ń píŋki ò ń pɔyeinaa kɛ̀ ń zãngurii pìnɔa. 6 Ò gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ Susa wéran gbɛ̃nɔn wàa pla kpé basɔɔro. 7 Ò Pasandata kũ Dalafɔ̃ kũ Asapatao 8 kũ Poratao kũ Adaliao kũ Aridatao 9 kũ Pamasatao kũ Arisaio kũ Aridaio kũ Vaizatao dèdɛ dɔ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ bi Amɛdata né Amana, Yudanɔ zãnguri négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kurinɔmɛ. Bee kũ abireo odi ɔ kɛ ń pókearo.

11 Zĩ dokɔ̃nɔ pìian ò gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Susanɔ dasi lé gbà́ kínanɛ. 12 Akũ à pì a nanɔ Ɛsitanɛ: Yudanɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ Susa la gbɛ̃nɔn wàa pla kpé basɔɔro kũ Amana négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kurinɔ. Bɔ́n ò kɛ̀ ma bùsu kparanɔ gũn séɛ! Yã kpaten ntɛn wé kɛma dɔɔ? Mani kɛnnɛ. Bɔ́ yãn ntɛn gbɛkamaa? Mani kpámma. 13 Ɛsita

wèa à pì: Kína, tó à kènnɛ mana, ǹ Yuda kũ ò kú Susa lanɔ gba zé ò yã̀ kũ n dìtɛ ò kɛ gbãra kɛ zia dɔ, ò Amana négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ loko lía. 14 Kína pì, ò kɛ lɛ. Ò a kpàkpaa kè Susa, akũ ò Amana né pìnɔ gèɛ lòkoloko. 15 Yuda kũ ò kú Susanɔ kɔ̃ kàkara Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ, akũ ò gɔ̃gbɛ̃nɔ dèdɛ dɔ gbɛ̃nɔn wàa do kpé basɔɔro. Bee kũ abireo odi ɔ kɛ ń pókearo.

16 Yuda kpara kũ ò kú kína búsunɔ gũnnɔ ń pínki kɔ̃ kàkara de ò gí kũ ń zĩdao ò bo ń ibɛrɛnɔ yãn, akũ ò ń zãngurii pìnɔ dèdɛ gbɛ̃nɔn dúbu basiikɔ̃ sɔɔro sari. Bee kũ abireo odi ɔ kɛ ń pókearo. 17 Ò yã̀ pìi kè Ada gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩmɛ, a gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩn ò kámma bò. Ò gɔrɔ pìi dìtɛ dikpɛ ũ de ò dikpɛ póble kɛ ò pɔnna kɛ gɔrɔ pìia.

18 Yuda kũ ò kú Susanɔ kɔ̃ kàkara a gɔrɔ kuri awɛɛ'aakɔ̃de zĩ kũ a gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩo, akũ ò kámma bò a gɔrɔ gɛ̃rode zĩ. Ò gɔrɔ pìi dìtɛ dikpɛ ũ de ò dikpɛ póble kɛ ò pɔnna kɛ gɔrɔ pìiĩ. 19 Abire yãin Yuda búbari kũ ò kú lakutu gũnnɔ dì dikpɛ pì kɛ Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ ò dikpɛ póble kɛ ò pɔnna kɛ òdi póble dakɔ̃nɛ.

Purimu dikpɛ ditɛnaa

20 Mɔdekai yã̀ pìnɔ kɛ̀ takada gũn, akũ à kpa̍̀zã̄ Yuda kũ ò kú kína Asueru bùsuu gũnnɔnɛ ń pínki, gbɛ̃ kũ ò kú kãninɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zã̀nɔ ń pínki. 21 À dìtɛńnɛ kũ ògɔ̃ dikpɛ pì kɛ wɛ̀ kũ wɛ̃̀ɛo Ada gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ kũ a gɔrɔ gɛ̃rode zĩo. 22 Gɔrɔ pìnɔmɛ Yudanɔ bona ń ibɛrɛnɔ ɔĩ dikpɛ ũ. Mɔ pìi gũn ń pɔsira lìtɛ pɔnna ũ, ń wɛ̃ndakɛnaa lìtɛ dikpɛkɛna ũ. Ògɔ̃ dikpɛ pì kɛ gɔrɔ pìnɔ zĩ, ògɔ̃ dikpɛ póble kɛ ògɔ̃ pɔnna kɛ, ògɔ̃ póble dakɔ̃nɛ, ògɔ̃ gba da takasidenɔnɛ. 23 Yudanɔ zɛ̀ kũ yã̀ kũ Mɔdekai kɛ̃́ńnɛo, akũ dikpɛ kũ ò kè pìi gɔ̃́ńnɛ futɛokarayã̀ ũ.

24 Amɛdata né Amana, Agaga buri Yudanɔ pínki zãnguri yã̀ vãni kpàkũsũńyĩ kũ à ń dɛdɛ, akũ à gbè kũ òdi pi purimu zù à a gu gwà de à le à ń fu à ń dɛdɛ. 25 Ama kũ kína yã̀ pìi mà kpãni, à yã̀ dìtɛ takada gũn, de yã̀ vãni kũ à a lé kpàkũsũ Yudanɔii pì ɛra a musu. Akũ ò a lòko lía kũ a négɔ̃gbɛ̃nɔ lɛɛlɛ. 26 A yã̀ mé à tò òdi gɔrɔ pìnɔ sísi Purimu, zaakũ gbè kũ à zù à a gu gwà tɔ́n gwe. Yã̀ kũ Mɔdekai kɛ̀ takada pìi gũn kũ yã̀ kũ à ń lénɔ yãin 27 ò sì kũ ò dikpɛ kɛ gɔrɔ pla pìnɔ gũn wɛ̀ kũ wɛ̃̀ɛo. Ò pì mɔ́kɔ̃nɔ kũ ń nénɔ kũ gbɛ̃ kũ ò nàḿmanɔ ni gí dikpɛ pì kɛiro, ògɔ̃ kɛ a gɔrɔa lákũ ò kɛ̃̀ takadan nà. 28 Wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo gɔrɔ pìnɔ yã̀ gɔ̃ dɔńgu, ògɔ̃ a dikpɛ kɛ ɔn kũ ɔnnwo wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo bùsu kũ bùsuuo, de Purimu dikpɛ pì sún láka Yudanɔ kĩnaaro yãi, a kɛgɔrɔ sún mì dɛ ń burinɔaro.

29 Kína nanɔ Ɛsita, Abihaili né takada plade kɛ̃̀ kũ a ikooo pínki Purimu yã̀ musu, à gbãna kpàɔ takada kũ Yuda buri Mɔdekai kɛ̃̀a. 30 Mɔdekai takada pìi kpa̍̀zã̄ Yuda kũ ò kú kína Asueru bùsu mèn basuddo awɛɛsuppla gũnnɔnɛ. À kunna aafia kũ laakarikpatɛnaao yã̀ òńnɛ, 31 akũ à Purimu dikpɛ pìi dìtɛ a gɔrɔa, lákũ àpii kũ kína nanɔ Ɛsitao dìtɛńnɛ nà, lákũ mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò sì ò kɛ nà kũ ń burinɔ ń kpɛ kũ léyĩnaao kũ ɔ́ɔdɔo. 32 Yã̀ kũ Ɛsita dìtɛ pì gbãna kpà Purimu doka pìnɔa, akũ ò kɛ̃̀ takadan.

10

Kína Asueru kũ Mɔdekaio yã̀

1 Kína Asueru tò gbɛ̃ kũ ò kú a bùsuu gũnnɔ pínki kũ ísira luannɔ táfe boarɛ. 2 Yã̀ zɔ̃kɔ̃ kũ à kènɔ kũ a ikokɛyãnɔ kɛ̃na Midiãnɔ kũ Pɛsianɔ kínanɔ gĩayãkɛna

takadan. Lákũ kína Mɔdekai gbà gbãna à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ nà, a yã kú takada pìi gũn dɔ. 3 Yuda buri Mɔdekaimɛ kína Asueru kpàasi ũ. À tɔ́ bò Yudanɔ té akũsɔ̃ a yã kàńgu dasi, zaakũ à a gbɛ̃nɔ aafiaa wètɛ, akũ à kunna nna zé kèkɛ a buri pìnɔnɛ.

AYUBA

Setan Ayuba yɔ̃naa 1:1-2:13
Ayuba a igɔrɔ gyabonaa 3:1-3:26
Ayuba gbɛ̃nnanɔ yãweanaa 4:1-5:22
Ayuba wena a gbɛ̃nnanɔa 14, 19, 31
Dikiri wena Ayubaa 38:1-41:34
Ayuba yã mìdɛnaa 42:1-42:17

Setan Ayuba yɔ̃na káaku

1 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Uzu bùsun yã, a tɔ́n Ayuba. Gbɛ̃ manamɛ, àdigɔ̃ taari vĩro.
À Luda vĩna vĩ akũsɔ̃ à gì yãvãnikɛnaai. 2 À négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn suppla,
nénɔgbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃. 3 À sãnɔ vĩ dúbu suppla, lakuminɔ dúbu aakɔ̃, zùnɔ
wàa sɔɔro, zaakinɔ wàa pla kpé basɔɔro, akũsɔ̃ a zĩkɛrinɔn dasi manamana.
À aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la ifãboki kpa. 4 A négɔ̃gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ pɔnna
pɔ́ble kɛkɔ̃nɛ bɛ kũ bɛo, òdi ń dãre pìnɔ sísi ò mɔ́ ò pɔ́ ble ò í mi kũńwo lɛɛlɛ.
5 Gɔrɔ kũ ò pɔnna pɔ́ blè ò làka pínki, Ayuba dì gbɛ̃ zĩḿma ò gbã̀ bońnɛ. Tó gu
dɔ̀, àdi futɛ kɔnkɔkɔnkɔ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ o ń baadinɛ à pi: Òdigɔ̃
dɔ̃ro ma nénɔ durunna kɛ̀ ò dɔkɛ̀ kũ Ludao ń swɛ̃̀n gwɛɛ. Lɛn Ayuba dìgɔ̃ kɛ lɛ
gɔrɔ sĩnda pínki.
6 Zĩkea malaikanɔ sù ò zɛ̀ Dikiri arɛ, akũsɔ̃ Setan kú ń té. 7 Akũ Dikiri pì
Setannɛ: N bo mámɛɛ? À wèa à pì: Matɛn gé matɛn su matɛn likara andunia
gũmmɛ. 8 Akũ Dikiri pìnɛ: N ma zɔ̀bleri Ayuba è yá? A sára kú andunia gũnlo.
Gbɛ̃ manamɛ, à taari vĩro. À ma vĩna vĩ akũsɔ̃ à gì yãvãnikɛnaai. 9 Akũ Setan
pì Dikirinɛ: Ayuba n vĩna vĩ pãn yá? 10 Mɔkɔ̃mmɛ n karaa kpà n likai kũ a bɛo
kũ pɔ́ kũ à vĩnɔ pínki. N arubarikaa dà a zĩn, akũ a pɔ́nɔ kàra à dàgula. 11 Ǹ ɔ bo
ǹ pá a pɔ́nɔa pínki ǹ gwa, tó adi yã vãni onnɛro. 12 Akũ Dikiri pìnɛ: Tɔ̀! Ma a
pɔ́ sĩnda pínki nànnɛ n ɔĩ, ama ǹsun ɔ pá a mèɛaro. Akũ Setan gò Dikiri arɛ.
13 Zĩkea Ayuba négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ a nénɔgbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble òtɛn sèwɛ̃ mi ń vl̀ni bɛa.
14 Akũ gbɛ̃ke sù Ayuba kĩnaa à pì: Zùnɔ tɛn bú wí akũsɔ̃ zaakinɔ tɛn sɛ̀ ble ń
sarɛ, 15 akũ Sɛbanɔ lètɛḿma ò ń sétɛ ò tà kũńwo, ò ń dãrinɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao.
Makũ mé ma bo mado ma su a baaru kpánnɛ. 16 Adi yã o à làkaro, akũ gbɛ̃
pãnde sù à pì: Sura pètɛ n sã kpàsanɔa ò té kù, pɔ́dãrinɔ gàga. Makũ mé ma
bo mado ma su a baaru kpánnɛ. 17 Adi yã o à làkaro, akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì:
Kaladianɔ kɔ̃ kpàatɛtɛ gã̀ aakɔ̃ ò sù ò lètɛ n lakuminɔa ò ń sétɛ ò tà kũńwo, ò ń
dãrinɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Makũ mé ma bo mado ma su a baaru kpánnɛ. 18 Adi
yã o à làkaro, akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì: N négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ n nénɔgbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble
òtɛn sèwɛ̃ mi ń vl̀ni bɛa, 19 akũ zàga'ĩa gbãna kàka à bò gbárannan à sù ń kpé
kusuru siikɔ̃nɔa, akũ à lètɛ à sì né pìnɔa ò gàga. Makũ mé ma bo mado ma su a
baaru kpánnɛ.
20 Akũ Ayuba fùtɛ à a uta gà à kɛ̃̀ à a mìi bò. Akũ à wùtɛ a gbɛrɛa à donyĩ kɛ̀
Ludanɛ 21 à pì:
Ma bo ma da gbɛrɛn ɔkori
akũsɔ̃ mani ɛra mà tá ɔkori.
Dikiri kpàma akũ à èra à sìma.
Ò Dikiri sáabu kpá.

22 Yã̃ pìnɔ gũn pínki Ayuba dí durunna kɛ à Luda taari èro.

2

Setan Ayuba yɔ̃na a gɛ̀n plade

1 Zĩkea malaikanɔ èra ò sù ò zɛ̀ Dikiri arɛ, akũsɔ̃ Setan kú ń té. À zɛ̀ Dikiri
arɛ, 2 akũ Dikiri a là à pì: N bo mámɛɛ? À wèa à pì: Matɛn gé matɛn su
matɛn likara andunia gũmmɛ. 3 Akũ Dikiri pìnɛ: N ma zɔ̀bleri Ayuba è yá?
A sára kú andunia gũnlo. Gbɛ̃ manamɛ, à taari vĩro. À ma vĩna vĩ akũsɔ̃ à gì
yãvãnikɛnaai. Bee kũ n ma sã̄ vùnɛ, ma kisira kpài pã̄, à kpé kun taari sari ari
tera. 4 Akũ Setan pìnɛ: Ǹ kɛmɛnɛ mà kɛnnɛ. Pɔ́ kũ gbɛ̃ vĩ sĩnda pínki ani kpá
a surabana yãi. 5 Ǹ n ɔ bo ǹ pá a mɛ̀ɛa ǹ gwa. Ani yã̄ vãni onnɛ. 6 Akũ Dikiri
pìnɛ: Tɔ̀! Ma a nànnɛ n ɔĩ, ama ǹ a wɛ̃̀ndi tó.

7 Setan gò Dikiri arɛ, akũ à bɔ̀bũnu zǏ Ayubaa sɛna zaa a gèsɛɛa ari à gèɛ pé a
mìdangura. 8 Akũ Ayuba takaso sɛ̀ à gèɛ à vùtɛ tubura, àtɛni a zĩda wao. 9 A nanɔ
pìnɛ: Ĩnigɔ̃ kpé kun taari sari ari teran yá? Ǹ yã̄ vãni o Ludanɛ ǹ ga. 10 Akũ à
pìnɛ: Ntɛn yã̄ o lán nɔgbɛ̃ yɔ̃nkɔ bà. Ónigɔ̃ yã̄ mana le Luda ɔĩ ò gí a vãni lei yá?
Yã̃ pìnɔ gũn pínki Ayuba dí durunna kɛ a yã̄'onaa gũnlo.

Ayuba gbɛ̃nnanɔ suna a kĩnaa

11 Kũ Ayuba gbɛ̃nna gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kisira kũ à a lènɔ baaruu mà, ń baadi bò
a bɛa ò kɔ̃ kàkara, akũ ò gèɛ ò wɛ̃nda kɛ kãao ò a laakari kpátɛnɛ. Ń tónɔn dí:
Temana gbɛ̃ Ɛlifaza, Sua gbɛ̃ Bilidada kũ Naamati gbɛ̃ Zofao. 12 Kũ ò a wĩna kɛ̀
zàzã̄, odi a dɔ̃ro, akũ ò ɔ́ɔ dɔ̀, ń baadi a uta gà à kɛ̃̀, akũ ò bùsuu dǎ ò fǎ musu ń
mìla. 13 Akũ ò vùtɛ kãao zĩtɛ gɔrɔ suppla fãnantɛ̃ kũ gwãanio. Ń gbɛ̃ke dí yãke
o kãaoro, zaakũ ò è lákũ a warikɛnaa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ manamana nà.

3

Ayuba a igɔrɔ gyabonaa

1 Abire gbɛra Ayuba lé wɛ̃̀ à yã̄ vãni ò a igɔrɔ musu 2 à pì:
3 Luda ma igɔrɔ kɛ pã̄
atɛ̃nsa gwãani kũ ò ma nɔ̀ɔ sìi pìi.
4 Gɔrɔ pì li gusira ũ,
zaa musu Luda sún a yã̄ daro,
àsun tó gu puaro.
5 Gusira kũ níkiniki gɔrɔ pìia,
ludambɛ sira kútɛa,
gusira bìtim daala.
6 Gwãani pì sɔ̃ à sira kũ níkiniki,
òsun a da wɛ̃̀ gɔrɔnɔ té doro,
òsun a naro mɔ gɔrɔnɔ gũnlo.
7 Gwãani pì kɛ gwãani fĩni ũ,
ayuwii súngɔ̃ dɔ gɔrɔ kùaro.
8 Pɔ́dammari kũ òdi tó ifãntɛ̃ gu puronɔ láari kɛ gɔrɔ pìia,
gbɛ̃ kũ ò dɔ̃ lákũ òdi ɔ ká kwãsaaii pìnɔ.
9 A gudɔnao susunɛnɔ sira kũ,
oni a gudɔna dã̄ pã̄, gu ni kɛ̃ro.
10 Zaakũ gɔrɔ pì dí ma da né'isɔ zé tatamalɛro,

à tò ma wɛ́ wari è.

11 À kɛ̀ dera òdi ma i gɛ̀ ũroo?
Bɔ́yãi mádi bo gbɛrɛn ma ɛra gɔ̃nɔroo?
12 À kɛ̀ dera ò ma kpa gbálaa?
Bɔ́yãin ò yɔ̃ kpàma ma mìi?
13 Tó ma ga yã̀, de ma gɔ̃ kítikiti,
de ma i ò ma kámma bò
14 kũ kínanɔ kũ andunia gũn lɛ́dammari
kũ ò kínabɛ zĩnɔ kɛ̀kɛ ò bò ń zĩdanɛnɔ,
15 kínɛ kũ ò wuraa kàkarańyĩnɔ
akũsɔ̃ ò andurufuu kà ń kpɛ́n à pà.
16 À mana yã̀ ò ma vĩ lán nɔ̀bɔtɛnɛ bà,
lán nɛ́ kũ à sù gɛ̀ ũ adi andunia ero bà.
17 Gwen yãvãnikɛrinɔ dì ń vãnikɛna tón
akũsɔ̃ gbɛ̃ busananɔ dì kámma bon.
18 Zì̀zɔnɔ dì ĩampaki le gwe,
òdi ń wɛ́tãmmarinɔ kòto ma doro.
19 Gbãnadenɔ kũ talakanɔn kú gwe ń pínki,
akũsɔ̃ zɔ̀ɔ dìgɔ̃ de a dikiri pɔ́ ũ gwe doro.

20 Bɔ́yãi Luda dì gu pu wɛ̃ndadenɔnɛɛ?
À kɛ̀ dera àdi wɛ̀̃ndi kpá gbɛ̃ kũ ń pɔ siranɔaa?
21 Ń̃ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ gai òdi lero,
òdi kpátɛ kɛi de aruzɛkɛ kũ à utɛnala.
22 Tó ò gà ò ń vĩ, òdi pɔnna kɛ,
ń nèsɛɛ dì kɛ nna.
23 Luda ń zia yã̀ ùtɛńnɛ,
à karaa lìkańyĩ kpa sĩnda pínkia.
24 Wesakakara à bona mɛ́ à gɔ̃ ma pɔ́ble ũ,
ma ndanaa dì lákaro.
25 Yã̀ kũ ma vĩna kènɛɛ pì mɛ́ à ma le,
yã̀ kũ ma kã̀ gìi pì mɛ́ à sùma.
26 Má ĩampana vĩro, ma laakari kpátɛnaro.
Má kámmabona vĩro, ma wari dì lákaro.

4

Ɛlifaza yãwena Ayubaa

1 Akũ Temana gbɛ̃ Ɛlifaza yã̀ wèa à pì:
2 Asa tó gbɛ̃ yã̀ ònnɛ, ĩni pɔ fɛ̃roo?
Zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ yĩtɛnaro.
3 Ǹ dɔn lákũ n lɛ́ dà gbɛ̃nɔa dasi nà,
n gbɛ̃ kũ ń gbãna làkanɔ gbà swɛ̀̃ɛ.
4 N yã̀ gbɛ̃ kũ òtɛn funɔ sɛ̀ lei,
n gbɛ̃ kũ ò busananɔ gbà gbãna.
5 Kũ yã̀ n le sà, akũ ntɛn fu,
kũ à sùmma, n bídi kɛ̀.
6 N vĩnakɛna Ludanɛ dí n laakari kpátɛroo?
N kunna taari sari dì tó ǹgɔ̃ tãmaa vĩroo?

7 Ǹ laasun lɛ́ ǹ gwa!
Kisira taarisaride lè ziki ari à gà yá?
Mán ò gbɛ̃ mananɔ kàkatɛn zikii?
8 Gbɛ̃ kũ à yã̄ vãni bú wì à yãkete tɔ̃̀a,
ma è abire mɛ́ àdi butɛnɛ.
9 Luda lɛ́'ĩ̀a mɛ́ àdi a kakatɛ,
a pɔ́ bona a yĩ̀n mɛ́ àdi a dúgu zɔ̃.
10 A pũtãna kũ kòto gbãnao lán músuu bà dì láka,
Luda dì a saka woronɛ.
11 Àdi ga lán músu kũ à nɔ̀bɔɔ wɛ̀tɛ à kùraii bà,
a nɛ́nɔ ni gbasa ò fãkɔ̃a.

12 Yã̄ sùma kpãni asiri gũn,
a ĩ̀a gɛ̀ ma sãn.
13 Gɔrɔ kũ matɛn nana bɛ̃̀nɛ o gwãani,
gɔrɔ kũ gbɛ̃nɔ i ò ò kà zɛ̀̀,
14 vĩ̀na ma kũ matɛn lukaluka,
ma mègu sĩ̀nda pínki tɛn luka.
15 Ĩ̀a ke buri ma pa ma ãnnwa,
ma mɛ̀kãsɛsɛɛ fùtɛ à zɛ̀.
16 Kũ à zɛ̀, mádi a taka dɔ̃ro,
pɔ́ pì kú ma arɛ,
akũ ma a kòto kpãni mà à pì,
17 bisãsiri ni fɔ̃ àgɔ̃ de yãnnade ũ Ludanɛ yá?
Gbɛ̃ ni fɔ̃ àgɔ̃ zɛ̃na a Kɛ̀ri arɛ yá?
18 Zaakũ Luda dì a malaikanɔ náani kɛro,
akũsɔ̃ àdi a zĩ̀kɛrii pìnɔ taari le,
19 ókɔ̃nɔ kũ ó mɛ̀ de lán ɛ̃ kpɛ́ bà,
ó kasana de bùsu kori ũ
akũsɔ̃ òdi ó dúgu zɔ̃ lán dɛ̀mboroo bà,
oni ó pɔ́ o dɔ yá?
20 Zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi gbɛ̃nɔ dì gaga,
òdi kakatɛ ari gɔrɔ sĩ̀nda pínki,
òdi ń tàasi káro.
21 Luda dì ń kuta lí gborońnɛ,
akũ òdi ga ɔ̃ndɔ̃ sari.

5

1 Ǹ lɛ́ zú sà ǹ ma tó gbɛ̃ke ni wemma.
Malaika kpaten ĩ̀ni arɛ dɔaa?
2 Íbɛtɛsɛnaa dì yɔ̃nkɔ dɛ,
nèsɛgɔ̃baa dì mìsaride kakatɛ.
3 Ma è yɔ̃nkɔ zĩ̀ni pètɛ,
akũ zĩ̀ni pìi yɔ̀ kãnto.
4 A nɛ́nɔ zɛ̀̀ kũ aafia kĩ̀naao,
òdi ń yãnɔ mátɛmatɛńnɛ yãkpatɛkɛkia,
gbɛ̃ke dì zɛ kũńworo.
5 Nàdɛrinɔ dì a burapɔnɔ ble,
bee pɔ́ kũ à lèɛ lìkainɔ,

ímidɛrinɔ dì luka a aruzɛkɛi.
6 Kisira dì futɛ bùsunlo,
wari dì butɛ zĩtɛro.
7 Lákũ tépũtãna gɛna musu sika vĩro nà,
lɛn gbɛ̃ kũ ò ì pínki dì wari le lɛ.

8 Tó makũmɛ sɔ̃, Ludan mani gbɛka,
mani ma yã̄ kpátɛ a arɛ.
9 Àdi yã̄ zɔ̃kɔ̃ kɛ kũ oni fɔ̃ ò a gbá dɔ̃ro,
oni fɔ̃ ò a yãbonsarɛkɛnanɔ lé dɔ̃ro.
10 Àdi tó legũ ma zĩtɛ,
àdi tó a í dagula sɛ̀ntɛ.
11 Àdi gbɛ̃ busananɔ sé lei,
àdi wɛ̃ndadenɔ da pɔnnan.
12 Àdi yã̄ kũ manafikidenɔ tɛn péa gboro,
de ń ɔzĩ súngɔ̃ arubarika vĩro yãi.
13 Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wézɛ̃ gũn,
àdi tó yãlɛkpɛrɛ'orinɔ yãgɔ̃gɔ̃na kɛ pã̄.
14 Gu dì sira kũḿma fãnantɛ̃,
òdi ɔ mátɛmatɛ fãnantɛ̃ lán gwãani bà.
15 Àdi takasidenɔ bo ga léi,
àdi pósaridenɔ bo gbãnamɔnnɛrinɔ ɔĩ.
16 A yã̄ mé à tò gbãnasaridenɔn tãmaa vĩ,
yãzɛdesaridenɔ dì yĩtɛ kyáu.

17 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Luda dì a toto ũ.
Tó àtɛni n sã̄ gaga, ǹsun yãvunu káro.
18 Zaakũ àdi gbɛ̃ kĩnna akũ àdi a bɔ̀ gwa,
àdi gbɛ̃ wíwi akũ àdi a werekɔ̃a.
19 Ani n bo yãn gɛ̀n suddo,
bee tó à kà gɛ̀n suppla, kisira ni n lero.
20 Ani n sí gaa nàgɔrɔ,
ani n bo fɛ̃nɛda léi zɛ̀lan.
21 Dikiri ni n bo gbɛ̃yakarinɔ ɔĩ,
tó yakanaa sù, vĩna ni n kũro.
22 Ĩni yakana kũ nàao yáa dɔ,
ĩni vĩna kɛ nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛro.
23 Zaakũ ĩnigɔ̃ kun aafia kũ gbɛ̀nɔ,
ĩnigɔ̃ nna kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ,
24 ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ n ɔn nigɔ̃ nna,
tó n gɛ n kpàsan, póke ni kĩaro.
25 Ĩnigɔ̃ dɔ̃ kũ n nénɔ ni kɛ dasi,
n burinɔ ni dagula lán sɛ̃̀ɛ bà.
26 Ĩni zĩ kũ yúkuyuku gbasa ǹ ga
lán ése kũ à mà ò kɛ̀ a gɔrɔaa bà.
27 Kũ o yã̄ pìi asiri gbɛ̀ka, lɛn à de lɛ.
Ǹ yã̄ pì sí ńgɔ̃ dɔ̃ kũ n zĩda yãmɛ.

14

Ayuba yã'ona Ludanɛ

1 Bisãsiri dì bo nɔgbɛ̃ kĩnaamɛ,
a wɛ̀ndii kusu, àdigɔ̃ kun yãkete sariro.
2 Àdi pia lán lávu bà àdi kori kɛ,
àdi gɛ̃tɛ lán uraa bà àdi gì kɛro.
3 Gbɛ̃ dí takan ĩni wɛ́ dɔa
ǹ yãkpatɛ kɛ kãao yá?
4 Pɔ́ gbãsĩ ni fɔ̃ à pɔ́ gbãsĩsari i yá?
Ani sí kɛro.
5 N bisãsiri gɔrɔ dìtɛnɛ,
a mɔ lɛ́ kú n ɔĩ,
n a wɛ̀ lɛ́ dànɛ, ani fɔ̃ à vĩalaro.
6 Ǹ wɛ́ goa ǹ a tó gwe
ari a gɔrɔ lɛ́ papa lán zamalingakɛrii bà.

7 Lí dìgɔ̃ tãmaa vĩmɛ,
zaakũ tó ò zɔ̀, àdi ɛra à bɔ̀tɔ pá,
akũsɔ̃ a bɔ̀tɔ dufu pìi dì furo.
8 Bee tó a zĩni zĩ kù zĩtɛ gũn,
akũsɔ̃ a mukutu gà bùsun,
9 tó à í gbĩ mà, ani bɔ̀tɔ pá,
ani gà bo lán lí kũ ò pèɛ bà.
10 Tó gbɛ̃ gà sɔ̃, àdigɔ̃ wutɛna sɔ̀rɔrɔ,
àdi tá àdigɔ̃ kun doro.
11 Lákũ sɛ̀bɛ'i dì lago nà,
akũsɔ̃ swa'i dì baba à láka,
12 lɛn bisãsiri dì wútɛ lɛ àdi futɛ doro,
ari ludambɛ gɛ́ gɛ̃tɛo, ani vuro,
ani vu kũ i pìioro.
13 Tó ĩni ma utɛ gyãwãnn
ǹ ɔ kúma ari n pɔ gòma dé!
Tó ĩni gɔrɔ lɛ́ ditɛmɛnɛ gwe
gbasa ǹ dɔ ma yãn dé!

14 Tó gbɛ̃ gà, ani ɛra àgɔ̃ kun yá?
Tó lɛmɛ, manigɔ̃ wɛ́ dɔ ma vunaai
ma ɔsikanaa gũn gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Ĩni lɛ́ zumai mani wemma,
ĩni makũ kũ má de n ɔzĩ ũ bɛgɛ kɛ.
16 Gɔrɔ birea n wɛ́ nigɔ̃ té ma yãkɛnanɔi,
ama ĩni ma durunna yã da doro.
17 Ĩni ma taarinɔ ká bɔ̀kɔn ǹ yĩ ǹ ditɛ,
ĩni lá kú ma yãvãnikɛnaa pìnɔa.

18 Lákũ kpi dì gboro à fãkɔ̃a nà,
akũsɔ̃ sì̀sĩ musu gbè gbɛ̀ntɛ̃ɛ dì sɔ̃sɔ̃,
19 lákũ swa'i dì gbè lɔ́lɔ nà,

akũsɔ̃ í dì bùsu sétɛ à táo,
lɛn ndì bisãsiri tãmaa nɛnɛ lɛ.
20 Ndì gbãna mɔnɛ à tá, àdi su doro,
ndì tó a ãn litɛ à andunia tó.
21 Tó a nénɔ gɔ̃ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ, ani dɔ̃ro,
tó ò kè gbɛ̃ fítinɔ ũmɛ sɔ̃, ani ero.
22 Wãwãn anigɔ̃ ma ado,
a zĩda pɔsiran àdigɔ̃ kɛ.

19

Ayuba wena a gbɛ̃nnanɔa

1 Akũ Ayuba wè a gbɛ̃nnanɔla à pì:
2 Ari bɔrɛn ánigɔ̃ wari dɔma,
àgɔ̃ ma nèsɛ yakamɛnɛ kũ yãzɔ̃zɔ̃naaoo?
3 A ma sɔ̃sɔ̃ à kè gɛ̃n kuri sà,
átɛni ma fobo, wé'i dì á kũro.
4 Tó ma sãtɛmɛ yãpura,
ma taari de ma zĩda yã ũmɛ.
5 Tó a gi átɛni á zĩda sé lei demala,
akũsɔ̃ átɛni ma taari e yã kũ à ma le musu,
6 àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda mé à yã dí kèmɛnɛ kpɛdangara,
à tankutɛ kpàkpamɛnɛ à ma kũ.
7 Madì faaba wiki lé, gbɛ̃ke dì wemaro,
madì surabana ɔ́ɔ dɔ, yãzɛde kunlo.
8 Luda zé zɔ̃mɛnɛ, gɛ̃ki kunlo,
à gusira dà ma zéla.
9 À ma kpe bò,
à ma fùraa gò.
10 Àdi ma wíwi kpa sĩnda pínkia ari ma laka,
àdi ma tãmaa nɛ lákũ òdi lí né nà.
11 Àdi a pɔfɛ̃ kipama,
àdi ma ditɛ a ibɛrɛ ũ.
12 A zɪ̀karinɔ dì futɛmai lɛɛlɛ,
òdi ma kagura kɛ,
òdi bùra kátɛ ò lika ma kpéi.

13 À tò ma gbɛ̃nɔ dì kakara kũmao doro,
gbɛ̃ kũ ò ma dɔ̃nɔ lèɛ zɔ̃ ò tàtamalɛ.
14 Ma danɛnɔ pã kpàmai,
ma gbɛ̃nnanɔ sà̀ ma yãn.
15 Ma gɔ̃ nibɔ ũ ma bɛ zĩkɛrinɔnɛ,
ma gɔ̃ńnɛ lán buri zɪ̀tɔɔ bà.
16 Tó ma a bɛgwarii sìsi, àdi wema doro,
bee tó ma kútɛ kènɛ kũ ma zĩda léo.
17 Ma lé'ĩa dì kɛ ma nanɔnɛ léfɔtɔ ũmɛ,
ma vɪ̀ninɔ kũ ma dakũnanɔ yemai doro.
18 Bee né ketenɔ dì ma gya bo se,
tó ma futɛ ma zɛ, òdigɔ̃ ma lalandi kɛmɛ.
19 Ma kpàasinɔn ye ma yãiro,

ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ bò ma kpɛ.
20 Ma mɛ̀ yitoro kṵ̃,
à gɔ̃̀ fíti mà ga.

21 À ma wɛ̃nda gwa ma gbɛ̃nnanɔ,
à ma wɛ̃nda gwa, zaakṵ̃ Luda ɔ tɔ̃̀mamɛ.
22 À kɛ̀ dera adì wɛ́ dɔma lán Luda dì wɛ́ dɔma nà?
Ma nɔ̀bɔ sona dí mɔ́áwa lɛroo?
23 De ò ma yãnɔ kɛ̃̀
ò kà takadan.
24 De ò kɛ̃̀ gbɛ̀ɛa kṵ̃ gão,
ò daruma kpàtɛn àgɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki.
25 Zaakṵ̃ má dɔ̃ kṵ̃ ma Zɛkṵ̃nwode kun,
ani futɛ à zɛ ma sèedade ṵ̃ kpɛkpɛ.
26 Tó ma mɛ̀bara díkĩna kàkatɛ,
mani wɛ́ si Ludalɛ mèɛ sari.
27 Mani wɛ́ sialɛ ma zĩda,
ani kɛmɛnɛ gbɛ̃ zɛ̀̃tɔ ũro.
Yã pì ma kũna gbãna ma swɛ̃̀ɛ gũn.
28 À kɛ̀ dera a wɛ́ dɔ̀mɛnɛ,
a pì makṵ̃ ma a zĩda lèoo?
29 À vĩna kɛ Luda fɛ̃nɛdanɛ,
zaakṵ̃ ani pɔfɛ̃ kipao yãvãnikɛrinɔa,
de àgɔ̃ dɔ̃ kṵ̃ yãkpatɛ tɛni á dã.

31

Ayuba zɛna kṵ̃ a taarisarikɛo

1 Ma la dà kṵ̃ ma wɛ́ nigɔ̃ kú nɔkparearo.
2 Bɔ́ mé ani gɔ̃ bisãsiri baka ṵ̃ Luda kĩnaa zaa musuu?
Bɔ́ túbin ani le Gbãnasĩndapinkide kĩnaa zaa ludambɛɛ?
3 Gbɛ̃ vãninɔn kisira dì ń leroo?
Vãnikɛrinɔn kakatɛnaa dì gɛ̃́ńyĩroo?
4 À de Luda tɛni ma yãkɛnanɔ e
à ma gèsɛsɛna lé dɔ̃roo?

5 Madìgɔ̃ táa o kṵ̃ manafikion yá?
Madì wã̀ mà gbɛ̃ sãtɛn yá?
6 Luda ma yɔ̃ a zéa à gwa,
ani dɔ̃ kṵ̃ má taari vĩro.
7 Tó ma pã̀ zénɛ,
akṵ̃sɔ̃ pɔ́ kṵ̃ ma wɛ́ ènɔ mé àtɛni ma swɛ̃̀ ble,
ke tó ma ɔ kú yã̀ vãni ke gũn,
8 tó lɛmɛ, mà pɔ́ tɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔ ble,
ò pɔ́ kṵ̃ ma bànɔ wowo.

9 Tó gbɛ̃ke nɔ ni gɛ̃̀ ma swɛ̃̀n,
tó ma nagui ma gbɛ̃dake nɔ yãi,
10 tó lɛmɛ, gbɛ̃ pãnde gbá di ma nanɔa,
àgɔ̃ kĩni kɛ dakenɔnɛ.

11 Zaakũ tó ma yã̀ pìi kɛ̀, dà vãnimɛ,
durunna kũ à kà ò a yã̀ gɔ̃gɔ̃mɛ.
12 Yã̀ pì bi tɛ́ pɔ́kakatɛriimɛ,
kũ à de à dɔ ma burapɔnɔa à tɛ́ kũ kororo.

13 Tó ma gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ zĩkɛri yã̀ vĩ kũmao,
tó mádi gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro,
14 mani kɛ deramɛ, tó Luda fùtɛmaii?
Tó à sùmai, mani pinɛ deramɛɛ?
15 Luda kũ à ma í kàsa nɛ́'isɔn mɛ́ à ade í kàsa seroo?
Luda mèn do pì mɛ́ à ó baadi kɛ̀ a da gbɛrɛnloo?

16 Tó ma takaside tɛ̃̀ pɔ́ kũ àtɛni a ni dɛ,
tó ma gi gyaanɔ wɛ̃nda gwai,
17 tó ma pɔ́ blè,
ma tonɛ kũ à gwàri vĩro tɛ̃̀ sɔ̃, tɔ̀!
18 Lɛnlo! Zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa
tonɛnɔ demɛ ma ũ.
Zaa lákũ ma bo ma da nɛ́'isɔn nà
gyaanɔnɔ kpànyĩriimɛ ma ũ.
19 Tó ma gbɛ̃ke è kũ ĩa tɛni a dɛ,
ke tó ma takaside è kũ à biza vĩ à kúalaro,
20 tó adi ma sáabu kpá
kũ ma a sãkã biza kùala a mèɛ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔro,
21 tó ma gbãna mɔ̀ tonɛnɛ,
kũ má dɔ̃ kũ oni zɛ kũmao yãkpatɛkɛnan yãi,
22 ma gà̀ bokũn,
ma gà̀sã wó a pékia.
23 Má Luda wétãmmanaa vĩna vĩ,
a zɔ̃kɔ̃kɛ yãi mani fɔ̃ mà yã̀ dí taka kɛro.

24 Tó wuraan ma gbãna lèa,
tó ma pì wura atɛ̃nɛ má náanikɛna,
25 tó ma aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔn ma pɔ dɔa,
ɔgɔda kũ à gɛ̀̃ ma ɔĩ pìi,
26 tó ifãntɛ̃ tékɛnaan má tɛ́i,
ke mɔvura táa'ona kũ a manakɛo,
27 akũ ń yã̀ tɛni ma swɛ̀̃ ble busɛbusɛ,
ari ma lɛ́ pè ma ɔa ma fɔ kpàoḿma,
28 abirekũ bi durunna kũ à kà ò a yã̀ gɔ̃gɔ̃mɛ,
manafikikɛna Luda Musudenɛn gwe.

29 Mádi pɔnna kɛ ma zãnguri kũ kisira a lè yã̀ musuro,
mádi a yáa dɔ kũ yã̀ a lè yãiro.
30 Mádi we ma durunna kè ma a kàro.
31 Dí mɛ́ à kìpama kũ adi pɔ́ ble à kârroo?
Ma bedenɔmɛ ma sèedadenɔ ũ.
32 Ma bɛ zɛ́ dìgɔ̃ wɛ̃na nibɔnɔnɛ,
madì we nibɔ gɛ̀̃zɛla ì batunlo.
33 Ma a taarinɔ ùtɛ gbɛ̃nɔnɛ yá?

Ma lá kù ma durunnanɔan yá?
34 Pari vĩna ma kũ ari ma fua mà yã o yá?
Kũ oni ma gya bo yãin ma gi bo kpényĩ yá?

35 O'o! Dí mɛ́ ani ma yã díkĩna mamaa?
Ma zɛo. Gbãnasĩndapinkide wema sà.
Luda kũ à yã vĩ kũmao pì kɛ̃ takadan.
36 Mani takada pì sɛ́ mà da ma gằn,
mani kú fùra ũ,
37 mani gɛ́ mà yã kũ ma kènɔ babanɛ pínki,
mani nai lán kínɛ bà.

38 Tó ma bura tɛn gímai,
akũsɔ̃ a dɔ̀rɔnɔn tɛn wiki lɛ́ma,
39 tó ma burapɔ blè akũsɔ̃ mádi zĩtɛ pìi fĩna boro,
ke tó ma gbɛ̃ kũ ò vĩ yãnɔ dèdɛ,
40 tó lɛmɛ, lèkara butɛ gbado gɛ̃nɛ ũ,
pampara sɔ̃ à butɛ ése gbèn.

Ayuba yã lén gwe.

38

Dikiri a kíkɛ mɔna Ayubanɛ

1 Akũ Dikiri yã wè Ayubaa zàgaˈĩa gũn à pì:
2 Dí mɛ́ àtɛn fayasariyã ká ma ɔ̃ndɔ̃laa?
3 Ǹ futɛ ǹ zɛ lán négɔ̃gbɛ̃ bà,
mani n la yãi, ĩni wema.
4 Kũ ma andunia kàtɛ, ń kú mámɛɛ?
Tó ń dɔ̃na vĩ, ǹ omɛnɛ.
5 Dí mɛ́ à a zĩtɛ lɛ́ sèedaa lèɛ?
Dí mɛ́ à bàa yɔ̃a à gwàa? À de ń dɔ̃ɔ?
6 Bɔ́ mɛ́ à zĩtɛ kũnaa?
Dí mɛ́ à a ɛ̃ pètɛ
7 gɔrɔ kũ gudɔna susunɛnɔn tɛn ayuwii kɛ,
malaikanɔ pɔnna wiki dɔ ń pínkii?
8 Kũ ísira gu fɔ̃ à bò,
dí mɛ́ à zɛ́ tàtaalɛɛ?
9 Ma ludambɛ luku dànɛ pɔ́kasa ũ,
ma gusira yǐnɛ biza ũ.
10 Ma a lézɛki dànɛ,
ma zénɔ tàta ma gùrukpanɔ dàdan.
11 Ma pìnɛ: Ĩnigɔ̃ ká la ǹsun vĩalaro,
n ísɔ̃kɛna gbãnanɔ ni zɛ la.

12 Zaa lákũ ò n i nà n yã dìtɛ kɔnkɔnɛ yá?
N boki mɔ̀ gudɔnaanɛ ziki yá?
13 Gudɔnaa dì andunia kũ a léa
de à gbãkɛ lán biza bà a yãvãnikɛrinɔ kɔ́tɛ.
14 Àdi andunia litɛ kokũkokũ lán kwã kpɛ bà,
kpinɔ dì bo gupuraa lán uta yĩyĩkɔ̃anaa bà.

15 Àdi gí yãvãnikɛrinɔnɛ ò ń gusira yã kɛ,
àdi ń ɔ sɛna musu ɛ́'ɛ.

16 N gɛ ari zaa ísira ísɛ̃bokinɔa yá?
N táa ò í lòkotoo pìi gãnun ziki yá?
17 Ò ga bĩnilɛ gbànɔ mɔ̀nnɛ yá?
N gyãwãn gãnulɛnɔ è yá?
18 N andunia yàasa lɛ́ tàasii kà yá?
Tó ń yã birenɔ dɔ̃ pínki, ǹ omɛnɛ.

19 Gupura bɛ zɛ́n máa?
Ń gusirakuki dɔ̃ yá?
20 Ĩni fɔ̃ ǹ gɛ́ kũńwo ń bùsun yá?
Ń ń bɛ zɛ́ dɔ̃roo?
21 Ń dɔ̃ sàee! À de ò n i gɔrɔ birea!
À de n wɛ̀̃ lɛ́ vĩroo?

22 N gɛ̃ laasi kũ ma gu yĩda kàtɛn yá?
N ma legũgbɛ dɔ̀̃ɔ è yá?
23 Madì utɛ ari warikɛgɔrɔa,
madì gbarɛ zɔ̀̃kagɔrɔ zĩ.
24 Gupura dì bo mámɛ à dagulaa?
Ifãboki kpa ĩa dì bo à da zĩtɛla deramɛɛ?
25 Dí mɛ́ àdi zɛ́ bo legũ dasinɛɛ?
Dí mɛ́ àdi gu para surapũtãnaanɛɛ?
26 Àdi mɔtɔ pisi zĩtɛ kũ gbɛ̃ke kunloa,
bee gbáranna kũ bisãsiri kunlo.
27 Àdi bɛzĩ kũ tàragaao yĩda kũ,
àdi tó sɛ̀̃ butɛ gwe.
28 Legũ de vĩ yá?
Dí mɛ́ à plí ìi?
29 Dí nɛ́'isɔn legũgbɛɛ dì bonn?
Dí mɛ́ àdi suka i gbasa à kpáa?
30 Dí mɛ́ àdi tó í li à kɛ gbɛ̀ ũ
à tó ísira musu kɛ kpakparakpaa?

31 Ĩni fɔ̃ ǹ susunɛ mɛ̀n supplanɔ yĩ ǹ kakara yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ susunɛ azianɔ fãkɔ̃a yá?
32 Ĩni fɔ̃ ǹ mɔ'azia bo a gɔrɔa yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ gu mɔ susunɛ ko nɛ́rande kũ a nɛ́nɔnɛ yá?
33 Ń musu pɔ́nɔ doka dɔ̃ yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ ń ká kpatan zĩtɛla yá?
34 Ĩni fɔ̃ ǹ lɛ́ zu legũi
de à sisi à í bo à n yaku yá?
35 Ĩni fɔ̃ ǹ legũpinanɔ gbarɛ ò da zɛ́n yá?
Òdi su ò onnɛ ókɔ̃nɔ dí yá?
36 Dí mɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ dà ludambɛ lukunɔnɛ à legũ maa?

Dí mɛ́ à dɔ̃naa kpà sukaa à kpáa?
37 Dí ɔ̃ndɔ̃ mɛ́ à kà à ludambɛ lukunɔ naroo?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à musu orozãnɔ kpákasia kɛɛ?
38 Tó a í bɔ̀tɛ, bùsu kori dì gɔ̃ bɔkɔtɔ ũ,
làkpakɔ̃nɔnɔ dì nanakɔ̃a.

39-40 Mɔkɔ̃mmɛ ndì tofe ká músudanɛ,
tó àtɛn nɔ̀bɔ dãdã dàkoo gũn yá?
Mɔkɔ̃mmɛ ndì pɔ́ble kpá a nɛ́nɔa ò kã
gɔrɔ kũ ò kú ń tòn yá?
41 Tó kãakãanna nɛ́nɔ tɛn likara gui,
òtɛn lɛ́ zu Ludai kũ pɔ́ble kl̀aḿma yãi,
dí mɛ́ àdi pɔ́ble kpáḿmaa?

39

1 Ń zɔ̃ nɛ́'igɔrɔ dɔ̃ yá?
N gãsi è gɔrɔ kũ àtɛn nɛ́ i yá?
2 Ndì ń nɔ̀ mɔ dɔdɔ yá?
Ndì ń nɛ́'igɔrɔ dɔ̃ yá?
3 Òdi kútɛ ò nɛ́ imɛ,
akũ ń nɛ́'iwãwã dì kpátɛ.
4 Ń nɛ́nɔ dì gbãna kũ sɛ̀n òdi pɛ́tɛ,
òdi gɛ̃ zɛ́la òdi su ń danɔa doro.

5 Dí mɛ́ à tò zaakisɛ̃ntɛ gɔ̀ a zĩdanɛɛ?
Dí mɛ́ à a pòro à a gbàrɛɛ?
6 Ma sɛ̀ntɛ dìtɛnɛ a bɛ ũmɛ,
ma zĩtɛ wiside kènɛ a kúki ũ.
7 Àdi pã kpá wɛ̃tɛ kĩnii,
àdi a kpàkɛrii zuka maro.
8 Àdigɔ̃ kure sl̀sĩnɔa àgɔ̃ sɛ̀ wɛtɛ,
àdigɔ̃ kpátɛ kɛ pɔ́ ísinɔi pínki.

9 Zùsɛ̃ntɛ ni we à zĩ kɛnnɛ yá?
Ani we à i n zùnɔ karan yá?
10 Ĩni bà dɔa de à bú wínnɛ yá?
Ĩni gbãngo danɛ de à kpase kɛ̃nnɛ yá?
11 Ĩni náani dɔa a gbãna zɔ̃kɔ̃ yãii?
Ĩni n zĩ tónɛ yá?
12 Ĩni a náani kɛ à n pɔ́wɛ sésɛ
à suonnɛ pɔ́wɛgbɛ̃kia yá?

13 Sɔ̃bã dì a dèmbɛrɛnɔ poro kũ pɔnnao,
ama ani sí lɛkɔ̃a kũ tokũ dèmbɛrɛoro.
14 Àdi négbĩni da zĩtɛ,
àdi tó bùsu'atɛ̃ négbĩnii pìnɔ wã à pipi.
15 À sàsãn kũ oni su ò gèsɛ pétɛa à wíwi,
keŋɔ̃ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ ni táa oa.
16 Àdigɔ̃ pãsĩ kũ a nénɔ,

ĩnigɔ̃ dɔ̃ se a zĩda nɛ́nɔnlo,
zĩ pã kɛnaa dì kɛnɛ yãke ũro.
17 Zaakũ mádi a gba ɔ̃ndɔ̃ro,
mádi a baka da fayadenɔ tɛ́ro.
18 Ama tó à fùtɛ à bò kũ bàao,
àdi gɛ̃ sɔ̃la à a dìri yáa dɔ.

19 Mɔkɔ̃n mɛ́ ndì tó sɔ̃ gɔ̃ gbãna vĩ yá?
Mɔkɔ̃n mɛ́ n sèrɛkã̀ pèpɛ a wakaaa yá?
20 Mɔkɔ̃n mɛ́ ndì tó àgɔ̃ vĩvĩ lán kwa bà yá?
A pɔ́ bona a yĩn kĩni gbãna dì tó vĩna ń kũ.
21 Àdi a gbá gátɛgatɛ guvutɛn,
àdi pɔnna kɛ a gbãna yãi,
akũ àdi gɛ́ da zǐkarinɔlɛ.
22 Àdi pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yáa dɔ,
swɛ̃̀ɛ dì kɛ̃aguro, àdi boru kpɛ fɛ̃nɛdanɛro.
23 Kàa dìgɔ̃ kĩni kɛ gbàtan a musu,
sári lèkɛtɛ kũ sári gésedeo dì pí.
24 Tó ò zǐ kuru pɛ̀, àdigɔ̃ a zĩda daki dɔ̃ro,
àdigɔ̃ zĩtɛ lélɛ àdigɔ̃ vĩvĩ àdigɔ̃ kɛ kèrɛkɛrɛ.
25 Tó ò kuru yĩsãm pà,
àdi pɔ́ bo a yĩn à pi, ɛ̃hɛ̃!
Àdigɔ̃ zǐ ĩa sésɛ zaa zɛ̀zã
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ wiki gbãnao kũ kùwikikɛnaao.

26 N ɔ̃ndɔ̃ mɛ́ à tò boro dì yàa kɛ,
à a dɛ̀mbɛrɛ poro à gɛ́ gènɔmidɔki kpa yá?
27 Mɔkɔ̃n mɛ́ n dìtɛ vãunɛ
àgɔ̃ vura zɛ̀zã à a sà da zaa musu yá?
28 Àdigɔ̃ kú gbɛ̀ɛ musu, gwen àdi in,
àdi di gbɛ̀ mìsɔ̃ntɛa a aafialeki ũ.
29 Zaa gwen àdigɔ̃ kpátɛ kɛ pɔ́blei,
àdi wɛ́ pá pɔ́nɔa zaa zɛ̀.
30 Arun a nɛ́nɔ pɔ́ble ũ,
gu kũ pɔ́ gè kún, gwen àdigɔ̃ kún.

40

Bisãsiri dì fɔ̃ à Luda vãni boro

1 Akũ Dikiri èra à pì Ayubanɛ:
2 Makũ Gbãnasĩndapinkide,
ĩni ma taari e ǹ ma gba laakari yá?
Ludavãnibori, ǹ yã̀ wema sà.

3 Akũ Ayuba wèa à pì:
4 Pɔ́ken ma ũro fá! Deran mani wemmaa?
Séde mà ɔ kú ma lɛ́a baasiro.
5 Ma yã̀ ò gɛ̃̀n do, mani ɛra mà o doro,
ma ò gɛ̃̀n pla se, mani yã̀ wemma doro.

6 Akũ Dikiri èra à yã ò Ayubanɛ zàgaˈĩa gũn à pì:
7 Ǹ futɛ ǹ zɛ lán nɛ́gɔ̃gbɛ̃ bà,
mani n lala yãi, ĩni wema.
8 Ĩni lá kú ma yãkɛna a zɛ́alan yá?
Ń ye ǹ ma taari e de n yã bo nnan yá?
9 N gằsã gbãna kà ma pɔ́ ũ yá?
N kòto ni fɔ̃ à gu yĩgã lán ma pɔ́ bà yá?
10 Ǹ zɔ̃kɔ̃kɛ kũ kíkɛo da pɔ́kasa mananɔ ũ,
ǹ gakuri kũ bèɛrɛɛo da uta zɔ̃kɔ̃ ũ.
11 Ǹ n pɔfɛ̃ kipaḿma,
ǹ zĩdabirinɔ gwa kũ wɛ́ pãsĩo ǹ wéˈi daḿma.
12 Ǹ zĩdabirinɔ gwa kũ wɛ́ pãsĩo ǹ ń busa,
ǹ ń dúgu zɔ̃ gu kũ ò kún,
13 ǹ ń vĩ zĩtɛ ń pínki,
ǹ ń yĩyĩ ǹ ń ká gyãwãnn,
14 gbasa mà n sáabu kpá,
kũ n zìi blè kũ n gằsã gbãnao yãi.

Ũma yɑ̃

15 Ǹ ũma gwa,
kũ ma a kè lákũ ma n kɛ nà.
Àdi sɛ̃ ble lán zùu bàmɛ.
16 A gbãna kú a wógbaaamɛ,
a iko kú a gbɛrɛ báasiamɛ.
17 A vlã porona lán sida lí bà,
a gbáda tĩ de lán bà tãnaa bà.
18 A wánɔ gbãna lán mɔ̀gotɛ̃ bà,
a gbánɔ de lán mɔ̀ gòo bà.
19 A zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à de pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ma kɛ̀nɔla pínki,
a Kɛ̀ri ado mɛ́ ani a fɔ̃.
20 Sìsĩnɔ musun àdi pɔ́ blen,
gwen nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ dì fàai bon ń pínki.
21 Àdi wútɛ lɛ̀ˈitɛ gbáru,
àdigɔ̃ sɔtɔ vɔ̃n dằdãa gũn.
22 Lɛ̀ˈitɛ uraa dì daala,
swa sarɛ lubanɔ dì likai.
23 Bee tó ísɔ̃ tɛn vĩvĩ, àdi bídi kɛro,
tó Yoda ísɔ̃kɛna tɛni a lé pá,
a laakarii dìgɔ̃ kpátɛnamɛ.
24 Oni fɔ̃ ò a wɛ́ wíwi ò a kũ yá?
Oni fɔ̃ ò ɔ̃ndɔ̃ kɛnɛ ò a yĩ fɔ̃ yá?

41

Kwɑ̃ kàsaraa

1 Ĩni fɔ̃ ǹ kwã kàsara kũ kũ daburuuo
ǹ gátɛ ǹ boo yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ bà dɔ a nénɛa yá?
2 Ĩni fɔ̃ ǹ bà ká a yĩn yá?

Ĩni fɔ̃ ǹ a légbako fɔ̃ kũ kúrao yá?
3 Ani kútɛ kɛnnɛ ǹ a gbarɛ yá?
Ani pinnɛ ǹ sùru kɛ yá?
4 Ani wɛnnɛ ǹ a sé n zɔ̀ ũ
ari a wɛ̃ndi lén yá?
5 Ĩni a dato lákũ òdi bã dato nà yá?
Ĩni bà dɔa ǹ kpá n nénɔgbɛ̃nɔa yá?
6 Sɔrɔkɔnɔ ni kwã kàsaraa pì tɔkɛḿma yá?
Oni a líli lagatarinɔnɛ yá?
7 Ĩni fɔ̃ ǹ a pápa kũ sakao ǹ a bára fɔ̃ yá?
Ĩni fɔ̃ ǹ a mì kɛ yákiyaki kũ sário yá?
8 Ǹ wɛtɛ ǹ ɔ naa ǹ gwa!
Ɔsi pì yã̄ ni sãnguro,
ĩni we ǹ a buri kɛ doro.
9 Tó ntɛn da ĩni a fɔ̃, ntɛni n zĩda kɛkɛmɛ,
tó n wé sìalɛ, ndìgɔ̃ sùummɛ.
10 Zaakũ gbɛ̃ke wɔ́rɔgɔ dí ká à a go a gbɛ̀nlo,
dí mé ani fɔ̃ à zɛ ma arɛ sɔ̃ɔ?
11 Dí fĩna mé à dɔma kũ mani bonɛɛ?
Pɔ́ kũ à kú andunia gũn sĩnda pínki bi ma pɔ́mɛ.

12 Mani gí kwã kàsaraa pì gbánɔ yã̄ oiro
ke a gɔ̃sagbãnakɛ ke a manakɛ.
13 Dí mé ani fɔ̃ à a tɛ̀kɛɛ gogoo?
Dí mé ani we à sɔ̃mɔ kánɛɛ?
14 Dí mé ani we à a lé wɛ̃kɔ̃aa?
A saka kà à gbɛ̃ naasi kũ.
15 A tɛ̀kɛ de lán sɛ̃gbakonɔ bà a kpɛ,
à didikɔ̃ana sarapura sari dɔ̀rɔdɔrɔ.
16 A tɛ̀kɛɛ pìnɔ nanakɔ̃amɛ,
bee ĩa dì gɛ̃ki lero.
17 Ò pépɛkɛrɛna gíngin,
oni sí gokɔ̃aro.
18 Tó à yĩ sǎ, gu dì pumɛ,
a wé de lán ifãntɛ̃ bina kɔnkɔ bà.
19 Ténɛnɛ dì bɔtɛ a lén,
sĩsĩ téde dì bon dɔ.
20 Túsukpɛ dìgɔ̃ bɔtɛ a yĩn
lán í kũ ò dì téa àtɛn pípi puusu bà.
21 A lé'ĩa dì tó sĩsĩ té sé,
ténɛnɛ dì bo a lén.
22 A gbãna kú a wakaaamɛ,
gbɛ̃ kũ à bòa mèɛ dì kɛ kpàm.
23 A báasi dìgɔ̃ sɔ̃sɔ̃kɔ̃ana gíngin,
à naa gbãngbãn, àdi yĩgãro.
24 A kù gbãna lán gbèɛ bà,
lán wísilɔgbɛ da bà.
25 Tó à fùtɛ, swɛ̃̀ɛ dì kɛ̃ gɔ̃sa gbãnanɔgu,
òdi kɔ̃ kɛ̃ kùo ò kura gékii.

26 Fɛ̃nɛda kũ ò a lɛ̀o pínki dì pɔ́ke kɛnɛro
ke sári ke kà ke saka.
27 Àdi mɔ̀si gwa lán leba bàmɛ,
mɔ̀gotɛ̃ dìgɔ̃ denɛ lán lí mùkumukuu bàmɛ.
28 Àdi bàa lé kàanɛro,
gbɛ̀mba gbɛ̀ɛ dìgɔ̃ denɛ lán ése ũkã bàmɛ.
29 Àdigɔ̃ gò gwa lán sɛ̃ kori bàmɛ,
sári kĩni dìgɔ̃ denɛ yáadɔyã ũmɛ.

30 A gbɛrɛ tɛ̀kɛ de lán takaso bà,
a gbɛ̀ɛ dìgɔ̃ té bɔkɔtɔn
lán zùswa guwibɔɔ bà.
31 Àdi í lòkoto ya lán í kũ àtɛn pípi oron bà,
àdi ísira dɛ lán nísidɛnaa bà.
32 Íwisi dìgɔ̃ té a kpɛ,
ísira pìi dì ya a kpɛ púu.
33 A sára kú andunia gũnlo,
ma pɔ́nɔ té àkũ mé à vĩna vĩro.
34 Àdi nɔ̀bɔ kũ òdi ń zĩda binɔ da pɔ́ke ũro,
àkũmɛ nɔ̀bɔ kũ ò dìtɛ ò kànɔ kína ũ.

42

Ayuba mìnatɛna Ludanɛ

1 Akũ Ayuba pì Dikirinɛ:
2 Má dɔ̃ kũ ĩni fɔ̃ ǹ yã̄ sĩnda pínki kɛ,
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à kpá n pɔyeinaanɛro.
3 N pì, dí mé àtɛn kpá ɔ̃ndɔ̃nɛ dɔ̃naa sarii?
Yãpuramɛ, ma yã̄ kũ má a gbá dɔ̃ro ò,
yãbonsarɛ kũ à de ma dɔ̃nala.
4 N pì mà sã̄ kpá, ĩni yã̄ o,
ĩni yã̄ lalama, mani wemma.
5 Ma n yã̄ mà kũ sãomɛ yã̄,
tera sà ma wé sìnlɛ.
6 Abire yãi ma a zĩda gya bò,
ma a nɛ̀sɛɛ lìtɛ ma vutɛ bùsutitin tubura.

Dikiri ɛra à Ayuba zĩni pɛtɛnaa

7 Dikiri yã̄ birenɔ onaa gbɛra à yã̄ ò Temana gbɛ̃ Ɛlifazanɛ à pì: Ma pɔ fɛ̃̀nyĩ kũ
n gbɛ̃nna gbɛ̃nɔn planɔ, zaakũ ádi ma yã̄ o a zéa lán ma zɔ̀bleri Ayuba bàro. 8 À
zùsanɛ bɔ̀rɔ sé mèn suppla kũ sãkarooo mèn suppla, à géo ma zɔ̀bleri Ayuba
kĩnaa à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ oo, ma zɔ̀bleri Ayuba ni adua kɛárɛ. Mani
a aduakɛna sí mani kɛárɛ á yɔ̃nkɔkɛnaaaro. Ádi ma yã̄ o a zéa lán ma zɔ̀bleri
Ayuba bàro. 9 Akũ Temana gbɛ̃ Ɛlifaza kũ Sua gbɛ̃ Bilidadao kũ Naamati gbɛ̃
Zofao gɛ̀ɛ ò kɛ̀ lákũ Dikiri òńnɛ nà, akũ Dikiri Ayuba aduakɛnnɛnaa sì.

10 Ayuba aduakɛna a gbɛ̃nnanɔnɛɛ gbɛra Dikiri tò à sù a gwena zĩn. À ɛ̀ra à
pɔ́ kũ à vĩ yã̄ kàranɛ lɛu pla. 11 A vì̀ni kũ a dakũnanɔ sù a kĩnaa ń pínki kũ a gbɛ̃
dɔ̃nanɔ ń pínki. Ò pɔ́ blè kãao a bɛa ò wɛ̃nda kɛ̀ kãao, ò a laakarii kpàtɛnɛ yã̄
kũ Dikiri tò à a lè pínki yãi. Akũ ń baadi a gbà andurufu ɔgɔ kũ wura tãnkao
mèn dodo.

12 Dikiri arubarikaa dà Ayubagu kpɛkpɛ de káakupɔla. À sãnɔ vĩ dúbu gɛ̃ro
donsari, lakuminɔ dúbu suddo, zùnɔ wàa kuri kũ zaakinɔ wàa sɔɔro. 13 À
négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn suppla kũ nénɔgbɛ̃nɔ mèn aakɔ̃ dɔ. 14 A nénɔgbɛ̃ káakude
tɔ́n Yemima, a plade tɔ́n Kezia, a aakɔ̃de tɔ́n Kɛrɛnapuku. 15 Bùsuu pìi gũn
pínki nɔgbɛ̃ ke kun a mana kà Ayuba nénɔgbɛ̃ pìnɔ ũro. Ń de ń túbi dìtɛńnɛ kũ
ń dãgɔ̃nɔ.

16 Ayuba warikɛnaa gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ basuppla dɔ, à wé sì a daikorenɔ kũ a
sãkpɛnɔ kũ a nasionɔ lé. 17 À zĩ kṳ̀ yúkuyuku, àkũ à gà.

ZABURA
TAKADA KAAKU

1

Zabura 1-41

Arubarikade

1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ vãninɔ lédamma maro ũ,
àdi kifirinɔ zé séro,
àdi vutɛ kũ gbɛ̃ foborinɔoro.
2 Dikiri doka mé àdi káagu,
àdigɔ̃ laasun léa fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
3 À de lán lí kũ ò pètɛ swa sarɛ bà,
a lá dì kori kɛro,
àdigɔ̃ né i a gɔrɔa,
yã kũ àdi kɛ pínki karana vĩ.

4 À de lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro,
ò de lán ése ũkã kũ ĩa dì sétɛ bà.
5 Gbɛ̃ vãninɔ ni bo mana yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩro,
kifirinɔ ni zɛ gbɛ̃ mananɔ sarɛro.

6 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ zé dãkpãńnɛ,
gbɛ̃ vãninɔ zé sɔ̃ à mì pé kakatɛnaaa.

2

Kína kũ Luda kà

1 Bóyãi burinɔ tɛn zuka káa?
À kè dera òtɛn lé pã kpákũsũu?
2 Andunia kínanɔ tɛn zĩ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kào.
3 Òtɛn pi: Ò ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ kɛ̃kɛ̃,
ò ń bàa porowá.

4 Dikiri tɛni ń fobo,
à vutɛna musu, àtɛni ń yáa dɔ.
5 Àtɛn pataḿma kũ pɔfɛ̃o,
a pɛ̃tɛ̃ dì ń gba vĩna.
6 À pì a a Kína kà a kpi Zaiɔ̃ musu.

7 Mani yã kũ Dikiri dìtɛmɛnɛ o kũ à pì:
Ma Néme n ũ, gbãran ma n i.
8 Ǹ wé kɛma,
mani buri sĩnda pínki kpámma n pó ũ,
mani n gba andunia kusuru siikɔ̃.
9 Ĩni kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo,
ĩni ń wíwi lákũ òdi oro wíwi nà.

10 Kínanɔ, à lédamma díkĩna ma,
andunia kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sà.
11 À do Dikirii kũ vĩnao,
à pɔnna kɛo kũ lukanaao.
12 À lé pé a Néa
de a pɔ sún fɛ̃ái à gaga zénlo,
zaakũ a pɔ dì fɛ̃ kãntomɛ.

Arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.

3

Lézuna Ludai ibɛrɛnɔ yã musu
(2Sa 15:13-17)

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ a né Abusalomunɛ.
1 Dikiri, ma wɛtɛrinɔn dimmɛ fá,
gbɛ̃ kũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũmaonɔn dasi.
2 Òtɛni ma yã o dasidasi,
òtɛn pi Luda ni ma sura baro.

3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndì ɔ likamai sɛ̃gbako ũ,
ma gakurimɛ n ũ,
ndì tó ma mì gɔ̃ dana íla.
4 Madì wiki lé Dikiria,
àdi wema zaa a kúkia kpi musu.

5 Madì wútɛ mà i o mà vu,
zaakũ Dikirimɛ ma kũna ũ.
6 Gbɛ̃nɔn dúbu kurinɔ tɛni ma wɛ kpa sĩnda pínkia,
ama madì vĩna kɛńnɛro.

7 Ǹ futɛ, Dikiri,
ǹ ma sura ba, ma Luda,
ǹ ma ibɛrɛnɔ sãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ vãninɔ saka é'ɛ.
8 Dikiri mé àdi gbɛ̃ sura ba.
Ǹ arubarika da n gbɛ̃nɔgu.

4

Ɔkɔsi aduakɛnaa

Dauda lɛ̀ɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Tó ma n sisi, ǹ wema Luda ma zɛkũnwode,
tó má kakũnna, ǹ ma gba ĩampaki,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.

2 Gbɛ̃nɔ, áni gí àgɔ̃ wé'i da ma Luda gakuridea ari bɔrɛmɛɛ?
Ánigɔ̃ ye pɔ́ pãnɔi àgɔ̃ té tãnanɔin yá?
3 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri a gbɛ̃nɔ dìtɛ adona,
tó ma a sìsi, ani ma yã ma.

4 Tó a pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro,
à laasun lé á wutɛbɔ musu à yĩtɛ.

5 À sa kũ à de à o o,
à Dikiri náani kɛ.
6 Parinɔ dì pi: Dí mé ani yã̀ mana kɛwɛrɛɛ?
Ǹ ãn werewá, Dikiri, ǹ arubarika daógu.
7 Bee tó póblewɛ kũ sèwɛ̃o dińyĩ,
pɔnna kũ ń dàmɛnɛ ma swɛ̀n de ń póla.
8 Madì wútɛ mà i o nnanna,
zaakũ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ndì tó màgɔ̃ kú ma laakariia.

5

Kɔnkɔ aduakɛnaa
Dauda lèɛ. Òdi sí kũ kutɛpɛnaaomɛ.
1 Ǹ sã̄ kpá ma yãi, Dikiri,
ǹ laakari dɔ ma ndanaaa.
2 Ma Kína, ǹ ma ɔ́ɔdɔna ma,
ma Luda, matɛn wé kɛmma.
3 Dikiri, ndì ma kòto ma gudɔo,
madì ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔnkɔ,
ma wé dìgɔ̃ dɔnyĩ.

4 Mɔkɔ̃n Luda ń ye yã̄ vãniiro,
ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ vãnioro.
5 Ĩadãrii dì le à zɛ n arɛro,
n zã̄ yãvãnikɛrinɔi ń pínki.
6 Dikiri, ndì ékɛdenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kũ gbɛ̃blerinɔ kãiro.

7 Makũ sɔ̃, mani gɛ̃ n ɔnn n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
mani kútɛ mà arɛ dɔ n kpéa mà mì natɛnnɛ.
8 Dikiri, ǹ ma da zén n náanikɛna yãi,
ǹ zé poromɛnɛ ma wɛtɛrinɔ yãi.

9 Zaakũ ń yãke náani vĩro,
ń nɛ̀sɛ de lán kaka bɛ bàmɛ,
ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ,
òdi lénna kɛńnɛ.
10 Ǹ tó yã̄ vutɛḿma Luda,
ǹ tó yã̄ vãni kũ òtɛn kpákpanɔ wí ń musu.
Ǹ péḿma n arɛ ń taari dasinɔ yãi,
zaakũ ò gì n yã̄ mai.

11 Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò utɛna n kĩnaanɔ yáa dɔ,
ògɔ̃ lɛ̀ sí kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔa,
de ò pɔnna kɛ n yã̄ musu.
12 Dikiri, ndì arubarika da gbɛ̃ mananɔgu,
ndì likańyĩ kũ yenyĩo lán sɛ̃gbako bà.

6

Faaba ɣikilɛna Ludaa

Dauda lè. Ódi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Dikiri, ǹsun patama kũ pɛ̃tɛ̃oro,
ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dikiri,
zaakũ ma gɔ̃ fɛ̃fɛ̃na,
ǹ ma gba aafiaa, Dikiri,
zaakũ ma wánɔ tɛn wímɛ.
3 Ma pɔ yàka manamana,
Dikiri, ĩni kpámai bɔrɛmɛɛ?

4 Ǹ ɛra ǹ ma mì sí, Dikiri,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi.
5 Zaakũ gè ni le à n tɔ́ kpáro,
oni n sáabu kpá mira gũnlo.

6 Ma ndana ma kpasa,
ma mìbɔkɔɔ dì yaku kũ wɛ́'io,
ma wutɛbɔ dì yĩda kũ ari gu gɛ́ dɔo.
7 Ma wɛ́ kakana kũ pɔsira ɔ́ɔdɔnaao,
àtɛn ga kũ ma ibɛrɛnɔn dasi yãi.

8 À go ma kĩnaa yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ Dikiri ma ɔ́ɔ dɔ mà.
9 Dikiri ma wikilɛnaa mà,
Dikiri ma aduakɛnaa sì.
10 Wé'i ni ma ibɛrɛnɔ kũ ò gɔ̃ bídi gũn,
oni fua kãnto ò kpɛ li ń pínki.

7

Ǹ yã nna kpáma, Dikiri!

Lè kũ Dauda sì Dikirinɛ Biliaminu buri Kusu yã musu.
1 Dikiri ma Luda, ma nanyĩ,
ǹ ma mì sí ǹ ma sura ba
gbɛ̃ kũ ò pètɛmainɔ ɔĩ.
2 Tó lɛnlo, oni ma kɛ yákiyaki
lán músuu dì kɛńnɛ nàmɛ,
oni ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke ni ma mì síro.

3 Dikiri ma Luda, tó ma taari ke kè,
tó ma ɔ kú yã vãnin,
4 tó ma a vãni kè ma gbɛ̃dakenɛ,
ke tó ma gbãna mɔ̀ ma ibɛrɛɛnɛ pã,
5 ǹ tó ma ibɛrɛ pì pétɛmai à ma kũ,
à gèsɛ pétɛpɛtɛma zĩtɛ,
à ma vĩ bùsu'atɛ̃n.

6 Ǹ futɛ ǹ zɛ kũ pɔfɛ̃o, Dikiri,

ǹ futɛ ma ibɛrɛnɔi ń nèsɛ kpǎkpã yãi.
Ǹ vu, ma Luda,
ǹ yã gɔ̃gɔ̃ a zéa.
7 Ǹ tó gbɛ̃nɔ kakaranyĩ,
ǹ kí bleḿma zaa musu.
8 Dikiri, ndì yǎkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔ.
Dikiri, ǹ tó yã bo kũmao nna ma yǎzɛdekɛ lén.
Luda Musude, ǹ yã kɛmɛnɛ ma nèsɛpura lén.
9 Luda, mɔkɔ̃mmɛ mana,
ndì nèsɛ kũ laasunnwo kpátɛ kɛ.
Ǹ gbɛ̃ vãninɔ pãsĩkɛnaa mì dɛ,
ǹ gbɛ̃ mananɔ gba zɛki.

10 Luda Musudemɛ ma sɛ̃gbako ũ,
àdi gbɛ̃ kũ ń nèsɛ mananɔ sura ba.
11 Luda dì yǎkpatɛ kɛ a zéa,
àdi tó yã gɔ̃ vutɛḿma gɔrɔ sĩnda píŋki.
12 Tó gbɛ̃ dí a nèsɛ litɛro,
Luda dì a fɛ̃nɛda lé kɛkɛ
àdi a sá kú à kã.
13 Àdi a gɔ̃kɛbɔ kũ àdi ga iḿnɛnɔ kɛkɛ,
àdi a kà téden kpá sála.

14 Ǹ gwa, yã vãni dì nɔ̀ dɔ gbɛ̃n,
akũ àdi wari nɔ̀ sí à né ị́ ékɛ ũ.
15 Àdi wèɛ yɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ zǎzã tankutɛ ũ,
akũ àdi zu wèɛ kũ à yɔ̃̀ɔ pìi gũn.
16 A àlesi pãsĩ dì doi,
a wétãna gbɛ̃nɔa dì wí a mìia.

17 Mani Dikiri sáabu kpá a manakɛ yãi,
mani Dikiri Musude tɔ́ bo kũ lèsinaao.

8

Luda gakuri yə̀'onaa

Dauda lèɛ.
1 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũn píŋki,
n gakuri bò gupuraa musu.

2 N dà né fítinɔnɛ kũ nékpãntɛ̃nɔ ò n sáabu kpá
de n ibɛrɛnɔ kũ n zãnguri mɔrakarinɔ yĩtɛ.
3 Kũ ma n zĩ gwà musu,
mɔvura kũ susunɛ kũ n pèpɛ gwenɔ,
4 ma pì bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́mɛ a ũ kũ n laakari dɔaa?
5 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi fíti,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo.
6 N tò à kí blè pɔ́ kũ n kènɔa,
n tò pɔ́ sĩnda píŋki mì nàtɛnɛ,
7 sãnɔ kũ zùnɔ kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ píŋki,

8 bãnɔ kũ kpɔ̀nɔ kũ pɔ́ kũ ò kú ísira gũnnɔ.

9 Dikiri ó Dikiri, n tɔ́ bò andunia gũn pínki.

9

Luda sáabukpana kũ àdi yã kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yãi

Dauda lèɛ.

1 Dikiri, mani n sáabu kpá kũ nèsɛdoo,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ kpàkpa kɛńnɛ.
2 Mani pɔnna kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mani n tɔ́ kpá kũ lèsinaao.

3 Ma ibɛrɛnɔ dì kpɛ li,
òdi létɛ ò gaga n arɛ.
4 Zaakũ n zɛ kũmao n yã nna kpàma,
vutɛna n tìntinnwa n yã gɔ̃gɔ̃ a zéa.
5 N kpãkɛ̃ burinɔi,
n gbɛ̃ vãninɔ kàkatɛ n ń tɔ́ dèdɛ míɔmiɔ.
6 N kisira kũ àdi lákaro kpà ma zãngurinɔi,
n ń wɛ̃tɛnɔ gbòro, ń yã dɔ gbɛ̃kegu doro.

7 Dikiri dì kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
à a kpata dìtɛ yãkpatɛkɛna yãi.
8 Ani yãkpatɛ kɛ kũ andunia gbɛ̃nɔ súsu,
ani kí ble burinɔa a zéa.
9 Dikirimɛ utɛki ũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔnɛ,
à deńnɛ aafialeki ũ warikɛgɔrɔa.
10 Dikiri, gbɛ̃ kũ ò n tɔ́ dɔ̃ɔnɔn n náani vĩ,
ndì n ki wɛtɛrinɔ zukũnaro.

11 À lɛ̀ sí Dikirinɛ, àtɛn kí ble zaa Zaiɔ̃,
à a yãkɛnanɔ kpàkpa kɛ buri sĩnda pínkinɛ.
12 Zaakũ àdi mɔraa ká gbɛ̃dɛriia, yã dì sãnlo,
àdi takasidenɔ wikilɛna yã da.

13 Dikiri, ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ tɛn wari dɔma nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bo ga léi,
14 de mà n tɔ́ kpá Zaiɔ̃ bĩnilɛa,
mà pɔnna kɛ kũ n ma sura bà yãi.
15 Burinɔ sì wèɛ kũ ò yɔ̃n,
ń gbá zù bà kũ ò kpàkpan.
16 Ò Dikiri dɔ̃ kũ yãkpatɛkɛna a zéaao,
àdi tó gbɛ̃ vãni yãkɛna ɛra a musu.

17 Gbɛ̃ vãninɔ dì tá gyãwãn,
buri kũ òdi Luda yã daro pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadenɔ yã ni sãagu zikiro,
takaside sɔ̃ à wédɔina lakana vĩro.

19 Ǹ futɛ Dikiri, ǹsun tó bisãsiri n gà fĩro,

ǹ buri sĩnda pínki kakara ǹ yãkpatɛ kɛ kũńwo.
20 Dikiri, ǹ tó vĩna burinɔ kũ,
de ò le ò dɔ̃ kũ bisãsirinɔmɛ ń ũ.

10

Wɛ́kɛna Ludaa à yãkpatɛ kɛ bisãsirinɔnɛ

1 Dikiri, bɔ́yãi ń zɛna zàzãa?
À kɛ̀ dera ndì n zĩda utɛ warikɛgɔrɔaa?

2 Gbɛ̃ vãni dì gbãnasaride wɛtɛ à dɛ zĩdabi gũn,
àdi manafiki kɛnɛ à a kũ.
3 Gbɛ̃ vãni dì a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
àdi sãnkarade sáabu kpá àdi Dikiri tɔ́ yaka.
4 Gbɛ̃ vãni zĩdabi mɛ́ à tò àdi Dikiri ki wɛtɛro,
à Luda laasun vĩro.
5 Yã kũ àdi kɛ pínki dì bonɛ manamɛ,
àdi a zĩda kara, àdi n doka daro,
àdi lɛ́zuki kɛ a ibɛrɛnɔa.
6 Àdi pi áni kpágularo,
ánigɔ̃ kú kũ pɔnnao warikɛnaa sari.
7 Ɛ̀kɛ kũ gbɛ̃kanaao kũ yã pãsĩo a lɛ́ pà,
àlesi pãsĩ kũ yã vãnio mɛ́ àdigɔ̃ da a lɛ́n.
8 Àdi natɛ taarisaridenɛ lakutu kpɛ
de à le à a dɛ asiri gũn,
àdi àleside kpákpa gukpado.
9 Àdi natɛ gbɛ̃nɔnɛ asiri gũn lán músu bà,
àdi natɛ lákpɛn de à le à gbãnasaride kũ.
Tó à a kǔ, àdi a gátɛ kũ a bàao.
10 Gbɛ̃ kũ à a lè à kǔ dìgɔ̃ wutɛna sùum,
gbãna mɛ́ à a nɛ̀.
11 Gbɛ̃ vãni dì pi Luda dì yã tàasi káro,
àdi ɔ kú a wɛ́amɛ àdi gu ero.

12 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su kũ n gbãnao,
Luda, ǹgɔ̃ takasidenɔ tàasi ká.
13 Luda, bɔ́yãin gbɛ̃ vãni dì dɔkɛ kũnwo lɛɛ?
Àdi pi a swɛ̃̀ɛ gũn ĩni wari dɔáwaro.
14 Bee kũ abireo ndì gbɛ̃nɔ yã'ũmmana e sãnsãn,
ndì ń pɔsira yã da de ǹ le ǹ ɔ daḿma.
Gbãnasaride dì a zĩda kpámma,
tonɛ kũ à gwàri vĩro kpànyĩriimɛ n ũ.
15 Ǹ gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ gǎsã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã vãni kũ òtɛn da ò dɔ̃ro ɛraḿma.

16 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a yãdarisarinɔ ni kakatɛ a bùsun.
17 Dikiri dì takasidenɔ wɛ́kɛna sí,
àdi ń gba swɛ̃̀ɛ, àdi sã kpá ń ɔ́ɔ dɔi.
18 Àdi zɛ kũ tonɛ kũ à gwàri vĩronɔ

kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔ,
de bisãsiri kũ à de bùsutiti ũ
sún tó swɛ̀ kɛ̃ gbɛ̃nɔgu doro yãi.

11

Laakarikpatɛnaa

Dauda lèɛ.
1 Ma na Dikirii.
Bɔ́ yã́ mɛ́ à tò átɛn pimɛnɛ mà vura
mà tá kpi musu lán bã̃ bàa?
2 À yãvãnikɛrinɔ gwa, ò kàa kpà sála,
ò nàtɛ gusarɛ ò ń sá gà,
ò kàa dɔ̀dɔ nèsɛmanadenɔa.
3 Tó futɛokarayã̃ tɛn kakatɛ,
gbɛ̃ mananɔ ni kɛ deramɛɛ?

4 Dikiri kú a kpɛ́ kũ à kú adonaa gũn,
à vutɛna kpatan musu gwe.
Àdi wɛ́ pɛ́ bisãsirinɔla à ń tàasi ká.
5 Dikiri dì gbɛ̃ mananɔ gwagwa,
ama à zã̀ yãvãnikɛrinɔgu
kũ gbɛ̃ kũ yã pãsĩ dì kɛńnɛ nnanɔ.
6 Ani tɛ́yɔ̃ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo kú yãvãnikɛrinɔa,
ĩa wãna mɛ́ anigɔ̃ de ń baka ũ.

7 Zaakũ Dikiri dì yã kɛ a zɛ́a,
yãmanakɛnaa dì kɛnɛ nna,
gbɛ̃ mananɔ ni wɛ́ kɛ kãao pla.

12

Bisãsiri yãnikɛ

Dauda lèɛ. Òdi sí kũ mɔrɔlɛnaaomɛ.
1 Ǹ ma sura ba, Dikiri,
zaakũ gbɛ̃ mana ke kun doro,
náanide làka bisãsirinɔ té.
2 Baadi dì ékɛ to a gbɛ̃dakenɛ,
àdi lénna kásańnɛ kũ nèsɛplao.

3 Dikiri, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kũ zĩdabiri pínki pɔ́o.
4 Òdi pi ń lɛ́ mɛ́ ani tó ò zì̀ ble,
ò ń lɛ́ vĩ, dí mɛ́ ani kí bleḿmaa?

5 Wɛ́tãna gbɛ̃ busɛnɔa
kũ wɛ̃ndadenɔ ndanaao yãi
Dikiri pì áni futɛ sà
à ń gba zɛ́boki kũ òtɛni a ni dɛ.
6 Dikiri yã mamberu vĩro,
à de lán andurufu kũ ò yɔ̀ tévuraa gũn
ò bàasa gɛ̀n suppla bà.

7 Mɔkɔ̃n Dikiri, ĩnigɔ̃ ó dãkpã gɔrɔ sĩnda pínki,
ń ó sí gbɛ̃ bire takanɔa.
8 Tó gbɛ̃nɔ yã̀ bɛ̀nɛ kù ɔplapla,
gbɛ̃ vãninɔ dìgɔ̃ kure kũ zĩdabio gu sĩnda pínkia.

13

Wikilɛna Ludaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ari bɔrɛɛ, Dikiri?
Ma yã nigɔ̃ sãngu gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩni kpɛ limɛnɛ ari bɔrɛmɛɛ?
2 Manigɔ̃ ɔsi ká kũ ma laasunnɔ ari bɔrɛmɛɛ?
Ma pɔ dìgɔ̃ sira lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
ma ibɛrɛ nigɔ̃ gbãna blema ari bɔrɛmɛɛ?

3 Dikiri ma Luda, ǹ ma gwa ǹ ma yã ma,
ǹ ma ãn weremɛnɛ de màsun garo yãi,
4 de ma ibɛrɛ sún pi a ma nɛro yãi,
de ma zãngurinɔ sún pɔnna kɛ ma fuana yã musuro.

5 Matɛni n gbɛ̃kɛ náani kɛ,
ma pɔ kɛ̀ nna kũ n ma sura bà.
6 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ,
zaakũ à yã mana kèmɛnɛ.

14

Yɔ̃nkɔ ya'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì o a swɛ̀n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàku kpà, ń yãkɛna vãni,
yãmanakɛri ke kú ń téro.

2 Zaa musu Dikiri dì bisãsirinɔa tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a ki wɛtɛ.
3 Ò sà̰tɛ ń pínki ò gɔ̀ dɔ̀rɔɔ sari míɔmiɔ,
yãmanakɛri ke kú ń téro, bee mɛ̀n do.

4 Vãnikɛrinɔn dɔ̃na vĩnloo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Dikiri sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
zaakũ Luda kú kũ gbɛ̃ mananɔ.
6 Òdi kpá takasidenɛ a pɔyeinakɛnaa,
ama Dikirimɛ a utɛki ũ.

7 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Dikiri sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

15

Ludayãmari yã'onaa

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, dí mé à zé vĩ à gɛ̃ n bɛ ɔnnn?
Dí mé ani fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpi musuu?

2 Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun taari sari,
àdi yã kɛ a zéa,
àdi yãpura o zaa a nèsɛn.
3 Àdi yã di gbɛ̃kearo,
àdi taari kɛ a gbɛ̃dakenɛro,
àdi a gbɛ̃ do sɔ̃sɔ̃ro.
4 Àdi ludayãdarisarinɔ gya bo,
àdi bèɛrɛ li ludayãmarinɔnɛ.
Àdi a légbɛ̃na papa, bee tó à kènɛ zĩ'ũ.
5 Àdi ɔgɔ sãkãńnɛ kũ a íoro,
àdi bo taarisaride kpɛ gusarɛgba yãiro.

Gbɛ̃ kũ àdi kɛ lɛ ni kpágula zikiro.

16

Nana Ludai aduaa

Dauda lèɛ.
1 Ǹ ma dãkpã Luda, mɔkɔ̃n ma nanyĩ.
2 Ma pì Dikirinɛ: Mɔkɔ̃mmɛ ma Dikiri ũ,
n baasiro má pɔ́ mana ke vĩro.
3 N gbɛ̃ kũ ò kú bùsu dí gũnnɔ,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ gakuride kũ ò kàmagunɔ ũ.
4 Gbɛ̃ kũ òdi wã ò gé tãna kĩnaanɔ
dì yã'ũmmana kpá ń zĩdaimɛ.
Mani sa'o'aru kɔ́tɛ kũńworo,
oni ń tãnanɔ tɔ́ ma ma lénlo.

5 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaaa,
ma wɛ̀ndi kú n ɔĩmɛ.
6 N zĩtɛ lézɛkinɔ dàmɛnɛ gu mana gũn,
gba kũ n dàmɛnɛ kàmagu.

7 Mani Dikiri sáabu kpá kũ àdi lé dama yãi,
bee gwãani àdi tó ma swɛ̀ ma gba laakarii.
8 Madìgɔ̃ Dikiri e ma wén baala'i,
lákũ à kú ma ɔplai nà, péke ni ma lukaro.

9 Abire yãi ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nèsɛgũn pù.
Má tãmaa vĩ kũ ma mè nigɔ̃ kun,
10 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.

11 N ma da wɛ̀ndi zéa,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa,
pɔ́ mananɔ nigɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

17

Taarisaride aduakɛnaa

Dauda aduakɛnaa
1 Dikiri, ǹ ma yãzɛde ma,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
ǹ ma wɛ́kɛna sí,
zaakũ matɛn kɛ kũ manafikioro.
2 N kĩnaan mani yã nna len,
n wɛ́ tɛn yã kũ à zɛ́ vĩ e sãnsãn.
3 N ma swɛ̀ɛ gwà, n wɛ́ tɛ́mai gwãani,
n ma tàasii kà, ńdi yãke emaro,
zaakũ ma zɛo kũ ma lɛ́ ni ma kari boro.
4 Madì tɛ́ bisãsiri yãkɛnanɔiro,
madì gbɛ̃ pãsĩnɔ turuba séro.
5 Ma kure n zén súsu,
mádi pã n yãnɛro.

6 Matɛn lɛ́ zunyĩ, zaakũ ĩni wema.
Luda, ǹ sã kpá ma aduakɛnaai.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ yãbonsarɛ kɛmɛnɛ,
ǹ gbɛ̃ kũ ò nànyĩnɔ bo ń ibɛrɛnɔ ɔĩ.
8 Ǹ laakari dɔma lán n wɛ́nɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n orun.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩ kũ òdi wari dɔmanɔa,
ma ibɛrɛ kũ ò likanamai pìnɔ.
10 Òdi gbɛ̃ke wɛ́ gwaro,
ń lɛ́ dì zĩda sɛna lei yã o.
11 Ò pɛ̀tɛmai ò lìkamai,
ò wɛ́ pìtima de ò le ò ma pãtɛ zĩtɛ.
12 Ò ye ò ma kɛ yákiyaki
lákũ músu nàdɛri dì kɛ nà,
lán músu kũ à natɛna gukpado bà.

13 Dikiri, ǹ futɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa kũ n fɛ̃nɛdao.
14 Ǹ ma bo ń ɔĩ kũ n gbãnao.
Ń baka kú andunia díkĩna gũn,
ń aruzɛkɛ dìgɔ̃ dińyĩ, ń nénɔ dì kã,
òdi pɔ́ kũ à dìńyĩnɔ kátɛ ń nénɔnɛ.
15 Makũ sɔ̃, mani wɛ́ kɛ pla kũnwo ma nɛ̀sɛmana yãi,
tó ma n e ma vugɔrɔa, abirekũ ni ma kã.

18

Zɩ̀ble sáabukpanaa
(2Sa 22:1-51)

Lɛ̀ kʊ̃ Dikiri zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gɔrɔ kʊ̃ à a bò Solu kʊ̃ a ibɛrɛ kparanɔo ɔĩ.
1 Má yenyĩ Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ʊ̃.

2 Dikirimɛ ma gbèsi ʊ̃ kʊ̃ ma zɛki gbãnao,
ma surabariimɛ.
Ma Ludamɛ ma zɛki gbãna ʊ̃, madì nai.
Àkʊ̃mɛ ma sɛ̃gbako ʊ̃,
ma surabari gbãna kʊ̃ ma guleio.
3 Dikiri kà ò a sáabu kpá.
Madì a sísi, àdi ma bo ma ibɛrɛnɔ ɔĩ.

4 Gó'itɛ vlɛ̃ kʊ̃mao,
ípaka kʊ̃ àdi ń kakatɛ tɛni ma ble.
5 Mira bànɔ lìkamai,
ga tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma arɛ.
6 Kʊ̃ má kakʊ̃nna, ma Dikiri sìsi,
ma wiki lɛ̀ ma Ludaa,
akʊ̃ à ma kòtoo mà zaa a bɛa,
ma wiki kà à kĩnaa, à gɛ̃ a sãn.

7 Zĩtɛ lùkaluka à yɩ̀gãyĩgã,
kpinɔ dègedege ari ń zĩnin.
Ò lùkaluka kʊ̃ à pɔ fɛ̃ yãi.
8 Túsukpɛ bò a yĩn,
té kʊ̃ àdi ń kpata bò a lén,
a yɔ̃nɔ tɛn té kɛ a arɛ.
9 À musu wɛ̃ à kìpa,
legʊ̃ sìsi a gèsɛ gbáru.
10 Àtɛn vura dina kɛrubu kpɛ,
àtɛn yàa kɛ ĩala.
11 À gusira dà a zĩdala,
ludambɛ sira kʊ̀ a kúkila.
12 Zaa a gakuri tékɛnaa gʊ̃n legʊ̃ tɛn sisi,
legʊ̃gbɛ tɛn kɔtɛ, legʊ̃ tɛn pi pãsĩpãsĩ.
13 Dikiri pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ legʊ̃pʊ̃tãna ʊ̃.
14 À kàa fǎ ma ibɛrɛnɔa à ń fãkɔ̃a,
à tò legʊ̃ pɩ́ḿma à pɛ̀ḿma.
15 Kʊ̃ n pataḿma Dikiri,
kʊ̃ n pɔ́ bò n yĩn,
ísira zĩtɛ bò gupuraa,
andunia zĩni gɔ̃ katɛna punsi.

16 À ɔ bò zaa musu à ma kʊ̃,
à ma bo swada gʊ̃n.
17 À ma si ma ibɛrɛ gbãna ɔ̃i

kũ ma zãnguri kũ ń gbãna demalanɔ.
18 Ò lètɛma ma sunyĩkɛgɔrɔa,
ama Dikiri zè kũmao.
19 À ma bo à ma gba mèporoki,
à ma sura bà kũ à yemai yãi.

20 Dikiri yã kèmɛnɛ ma nèsɛmana lén,
à fĩna bòmɛnɛ ma gbãsĩsarikɛna lén.
21 Zaakũ má Luda yãditɛnanɔ kũna,
mádi yã vãni kɛ ma a Luda tònlo.
22 A dokayãnɔ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ pínki,
mádi kpɛ li yã kũ à dìtɛnɔnɛro.
23 Ma kunna taari vĩ Dikirinɛro,
má a zĩda kũna durunna sari.
24 Dikiri fĩna bòmɛnɛ ma nèsɛmana lén,
zaakũ à è má kun gbãsĩ sari.

25 Náanidemɛ n ũ náanidenɔnɛ,
taarisaridemɛ n ũ taarisaridenɔnɛ.
26 Ń swáswa gbɛ̃ swáswanɔnɛ,
ama ndì kisira li gbɛ̃ dɔ̀rɔsaridenɔi.
27 Ndì zĩdabusarinɔ sura ba,
ndì zĩdabirinɔ lago.
28 Dikiri, ndì ma fitila té tó nana,
ma Luda, ndì ma gusira litɛ gupura ũ.
29 Kũ n gbãnao mani fɔ̃ mà kùsɛ kpá karaa,
ma Luda gãi mani fɔ̃ mà vĩ gbì̀la.

30 Luda díkĩna sɔ̃ a yãkɛna bɔtɛna.
Dikiri yã mamberu vĩro, à swáswa.
À de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ ò nàinɔnɛ.
31 Dikiri baasiro, dímɛ Luda ũu?
Ó Luda baasiro, dín gbèsi ũu?
32 Luda mé àdi ma gba gbãna,
àkũ mé àdi zé poromɛnɛ súsu.
33 Àdi tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
àdi tó màgɔ̃ táa o guleinɔ musu.
34 Àdi zì̀kanaa dadamɛnɛ
ari ma gãsã ni fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Ndì n zì̀blesɛ̃gbako kpáma,
ń ma kũna n ɔplaa,
ndì natɛ ǹ ma tɔ́ bo.
36 Ndì ma zé yàasa kũmɛnɛ
de ma gbá sún sataro.

37 Ma pɛtɛ ma ibɛrɛnɔi ma ń kũkũ,
mádi ɛra ma suro, sé ma gɛ ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń zɔ̃zɔ̃, odi fɔ̃ ò fùtɛ doro,
ò lètɛ ò gɔ̃̀ katɛna ma gbá léi.

39 N ma gba gbãna ma zǐi kàɔ,
n tò ma ibɛrɛnɔ mìi nàtɛmɛnɛ.
40 N tò ma zãngurinɔ kpɛ lì,
akũ ma a ibɛrɛ pìnɔ kàkatɛ.
41 Ò wiki lɛ̀, gbɛ̃ke dí ń sura baro,
ò lɛ́ zù Dikirii, adi weḿmaro.
42 Ma ń kɛ́ nɛ́kunɛku lán bùsutiti kũ ĩa sètɛ bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ gũn bɔkɔtɔ bà.

43 N ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛ kũmaonɔ ɔĩ,
n ma kɛ buri kũ burio mìde ũ.
Buri kũ má ń dɔ̃ronɔ dì zɔ̀ blemɛnɛ,
44 buri zǏtɔnɔ dì kã natɛmɛnɛ.
Tó ò ma yã mà, òdi mì natɛmɛnɛ.
45 Ń kã dì busa,
òdi bo kũ lukanaao ń zɛki gbãnanɔn.

46 Dikiri kun! Arubarikademɛ ma gbèsi ũ!
Ò Luda ma surabari tɔ́ bo.
47 Luda mɛ́ àdi mɔra káḿmamɛnɛ,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ,
48 àdi tó mà piti ma ibɛrɛnɔa.
N ma gba gbãna de ma zãngurinɔla,
n ma bo gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ.
49 Abire yãi mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá, Dikiri.
50 Dikiri dì zǏ zɔ̃kɔ̃ ble kína kũ à a sɛ̀ɛnɛ,
àdi gbɛ̃kɛ kɛ kína kũ à a kàanɛ,
makũ Dauda kũ ma burinɔo
ari gɔrɔ sĩnda pínki.

19

Ludambɛ gakuri kũ Luda yã gakurio

Dauda lèɛ.
1 Musu dì Luda gakuri bo gupuraa,
sarapurapɔnɔ dì a ɔzĩ mɔńnɛ.
2 Àdigɔ̃ yã o'ońnɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà,
àdi dɔ̃na kpáńnɛ gwãani kũ gwãanio.
3 Àdi yã oro, a yã'ona buri ke kunlo,
òdi a kĩni maro.
4 A kòtoo dì da anduniala pínki,
a yã'onaa dì gɛ́ ari zĩtɛ léa.

Luda kpɛ́ bò ifãntɛ̃nɛ gwe,
5 àdi bo kpén à futɛ lán nɔsɛrii bà,
àdi futɛ táo kũ pɔnnao lán gɔ̃sa gbãna bà.
6 Àdi futɛ ludambɛlɛa la,
àdi bikũ à gɛ́ ari a léa dire,
pɔ́ke dìgɔ̃ utɛna a puusuiro.

7 Dikiri doka papana,
àdi ń kunna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dikiri yã́ náani vĩ,
àdi lé da ɔ̃ndɔ̃saridenɔa.
8 Dikiri dì ɔdɔki dɔńnɛ súsu,
àdi ń pɔ kɛ nna.
Dikiri yãditɛnanɔn gbãsĩ vĩro,
àdi ń ãn wereńnɛ.
9 Mìnatɛna Dikirinɛ zé pì wébona,
onigɔ̃ téi gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri yãkpatɛkɛna yãpura vĩ,
àdigɔ̃ mana swáswa.
10 A mana de wurala, bee wura mana,
a nna de zɔ́'ila, bee zɔ́ búsu.
11 Abire musu ndì lé da makũ n zɔ̀bleriia,
gbɛ̃ kũ à n yã́ kũnaa àree dìgɔ̃ zɔ̃kɔ̃.

12 Dí mé ani fɔ̃ à yã́ kũ à zɑ̀anɔ dɔ̃ɔ?
Ǹ sùru kɛ kũmao kũ ma taari kũ ò utɛnanɔ.
13 Ǹsun tó makũ n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gbĩnigbĩniro,
ǹsun tó durunnanɔ kí blemaro,
manigɔ̃ kun swáswa taari zɔ̃kɔ̃ sari.

14 Ǹ tó yã́ kũ àtɛn bo ma lén kángu
kũ laasun kũ à kú ma swɛ̀ɛ gũnwo,
Dikiri, ma gbɛ̀si, ma surabarii.

20

Zɔ̀ble wɛ́kɛnaa

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri sí kũnwo n warikɛgɔrɔa,
Yɑkubu Luda ɔ kúmma.
2 À n sura ba bona a kúkia,
à kpáńyĩ bona zaa Zaiɔ̃.
3 À n sa'ona sí pínki,
n sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũnɔ dɔn.

4 À pɔ́ kũ n pɔ yei kpámma,
à tó ǹ pɔ́ kũ ntɛn péa le.
5 Óni ayuwii kɛ zɔ̀ kũ n blè yã́ musu,
óni tuta dɔ musu kũ ó Luda tɔ́o.
Dikiri wɛ́kɛ kũ n kɛ̀ sí pínki.

6 Má dɔ̃ sà kũ Dikiri dì kína kũ à à kà sura ba,
àdi yã́ sí kãao zaa a bɛ kũ à kú adona,
àdi tó à zɔ̀ ble kũ a gɑ̀sã gbãnao.
7 Gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃gonɔ náani kɛ,
gbɛ̃kenɔ dì sɔ̃nɔ náani kɛ,
ókɔ̃nɔ sɔ̃, Dikiri ó Ludan odì náani kɛ.
8 Oni sata ò létɛ,

ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃ zɛna gíngin.

9 Dikiri, ǹ tó kína zì ble.
Tó o n sisi, ǹ wewá.

21

Zìble sáabukpana

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, kína tɛn pɔnna kɛ kũ n gbãnao,
a pɔ nna manamana kũ n tò à zì̀i blè.
2 N pɔ́ kũ a pɔ yeii kpàa,
ńdi gí a wékɛna síiro.
3 N daalɛ kũ arubarika zɔ̃kɔ̃ɔo,
n wura fùraa kùnɛ.
4 À wɛ̃̀ndii gbɛ̀kamma, akũ n kpàa,
n tò àgɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki.
5 A gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ n tò à zì̀i blè,
n bɛ̀ɛrɛ kũ zɔ̃kɔ̃kɛo kpàa.
6 Ndìgɔ̃ arubarika daagu gɔrɔ sĩnda pínki,
n kunna kãao tò a pɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakũ kína Dikiri náani kɛ̀,
kunna Luda Musude gbɛ̃kɛn ani yĩgãro.

8 N ɔ ni n ibɛrɛnɔ kũ ń pínki,
ĩni n zãngurinɔ kũ kũ n ɔplao.
9 Ĩni ń kɛ tãmatɛ yàka ũ n sugɔrɔa.
Dikiri ni ń kakatɛ a pɔfɛ̃gɔrɔa,
ani tó té ń ble.
10 Ĩni ń nénɔ dɛdɛ andunia gũn,
ĩni ń burinɔ kɛ̃ bisãsirinɔa.
11 Bee tó ò lé kpàkũsũnyĩ,
ń pɔyeinayã ni zĩ kɛro.
12 Ĩni kà dɔdɔ ń wéa,
ĩni tó ò kpɛ li.

13 N gbãnakɛ gũn, Dikiri, ǹ n zĩda sé lei,
óni lɛ̀ sí ò n zɔ̃kɔ̃kɛ sáabu kpá.

22

Ɔɔdɔna Ludaa

Dauda lèɛ.
1 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dera n ma tonn?
Ma wiki lɛ̀,
à kɛ̀ dera ńdi su ma sura baroo?
2 Ma Luda,
ma lé zùnyĩ fãnantɛ̃, ama ńdi wemaro,
ma wiki lèmma gwãani dɔ, mádi yĩtɛro.

3 Ń kú adona ń vutɛna kpatan,

mɔkɔ̃n kũ Isarailanɔ dì n sáabu kpá.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ó dizinɔ náani kɛ̀,
ò n náani kɛ̀, akũ n ń mìi sì.
5 Ò lɛ́ zùnyĩ, akũ ò boki lè,
ò n náani kɛ̀, akũ wé'i dí ń kũro.

6 Kɔ̀kɔ fítinnan ma ũ, bisãsirimɛ ma ũro,
òtɛni ma sɔ̃sɔ̃, òtɛni ma gya bo.
7 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma gwanɔ tɛni ma fobo,
òtɛn lɛ́zuki kɛma,
òtɛni ń mì kɛ dékũdekũ òtɛn pi:
8 Lákũ àtɛn Dikiri náani kɛ nà, à a sura ba,
tó a yã̀ kàagumɛ, à a mì sí.

9 Mɔkɔ̃mmɛ n ma bo ma da nèsɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migɔrɔ.
10 Má na n ɔĩ zaa né'isɔmmɛ,
ma Ludamɛ n ũ zaade má kú ma da nèsɛn.
11 Ǹsungɔ̃ kú kũmao zǎro,
zaakũ wari kɛ̀ kãni kũmao,
gbɛ̃ke kun à kpámairo.

12 Ò likamai dasidasi lán zùsanɔ bà,
ò ma kaguraa kɛ̀ lán Basã̀ bùsu zùsa gbãnanɔ bà.
13 Òtɛn lɛ́ atɛ̃ma lán músu ɔ́ɔdɔri
kũ òtɛn pɔ́ kɛ yákiyakinɔ bà.
14 Ma gbãna tà lán í kɔtɛnaa bà,
ma mɛ̀ gupɛkinɔ bòkũn pínki,
ma mɛ̀ɛ yɔ̀ lán zɔ́saa bà.
15 Ma kòto kori kɛ̀ lán kpɛ̃nɛ kaso bà,
ma nénɛ nà ma lɛ́ musu,
ò ma wutɛ lán gèɛ bà lukutɛ̃n.
16 Lɛwannanɔ gǎ likanamai,
gbɛ̃ vãni pìnɔ nàkarama,
ò ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ zɔ̀zɔ̃.
17 Mani fɔ̃ mà a wánɔ naro pínki,
ò wɛ́ bìribiri, òtɛni ma gwa.
18 Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yã̀ musu.

19 Dikiri, ǹsungɔ̃ kú kũmao zǎro,
mɔkɔ̃mmɛ ma gbãna ũ,
ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika.
20 Ǹ ma bo ń fɛ̃nɛda lɛ́i,
ǹ ma wɛ̀ndi sí lɛwanna pìnɔa.
21 Ǹ ma bo músu pìnɔ lɛ́i,
ǹ ma si zùsɛ̃ntɛ pìnɔ bɛ̃nɛa.
22 Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.

23 Ákɔ̃nɔ Dikiri vĩnakɛrinɔ, à a sáabu kpá,
ákɔ̃nɔ Yakubu burinɔ, à a tɔ́ bo,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à mì natɛnɛ.
24 Zaakũ adi takaside gya boro,
adi a wɛ̃ndakɛ foboro,
adi mìkpɛrɛ zunɛro,
à sã kpà a wikilɛnaai.

25 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani lé kũ ma gbɛ̀nnɛ papa n vĩnakɛrinɔ wára.
26 Takasidenɔ ni pɔ́ ble ò kã,
Dikiri ki wɛtɛrinɔ ni a sáabu kpá,
onigɔ̃ kú kũ wɛ̀ndiio gɔrɔ sĩnda pínki.
27 Andunia lézɛkidenɔ nigɔ̃ Dikiri dɔ̃ ò arɛ dɔa,
buri kũ ò kunnɔ ni kútɛnɛ ń pínki,
28 zaakũ kíblena bi Dikiri pɔ́mɛ,
àdi kí ble buri sĩnda pínkia.

29 Andunia aruzɛkɛdenɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki,
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga léinɔ,
gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ gékianɔ ni mì natɛnɛ ń pínki.
30 Zia gbɛ̃nɔ ni donyĩ,
oni Dikiri yã baba gbɛ̃ kũ oni sunɔnɛ.
31 Ò surabana yã o gbɛ̃ kũ òdi ń i kɔ̀ronɔnɛ,
zaakũ à gĩnakɛ à kè.

23

Dikirimɛ ma dàri ũ

Dauda lèɛ.
1 Dikirimɛ ma dàri ũ,
pɔ́ke ni kĩamaro.
2 Àdi ma wútɛ sɛ̀la bɔ̀tɔnɔn,
àdi gɛ́ kũmao í katɛna kítikiti sarɛ.
3 Àdi ma kunna kɛkɛ dɔ,
àdi domɛnɛ arɛ zé mananɔ gũn a tɔ́bona yãi.
4 Bee tó ma táa ò guvutɛ sira pãsĩn,
mani yã vãni vĩna kɛro, zaakũ ń kú kũmao,
n sári kũ n gòo dì ma laakari kpátɛmɛnɛ.

5 Ndì pɔ́ble kátɛ ma arɛ ma ibɛrɛnɔ wára,
ndì nísi gbĩnnade kú ma mìia,
ndì í ká ma tokon ari à pa yérɛrɛ.
6 Yãpura Dikiri gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo nigɔ̃ kú kũmao gɔrɔ sĩnda pínki,
manigɔ̃ kú a ɔnn ari ma wɛ̀ndi lén.

24

Dikiri gɛ̃na a kpé gũn

Dauda lèɛ.
1 Zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúnnɔ bi Dikiri pɔ́mɛ,

andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kúnɔ ń pínki.
2 À zĩtɛ zĩni pètɛ ísiran,
à andunia kàtɛ kũ swanɔ.

3 Dí mé à zé vĩ à didi Dikiri kpiaa?
Dí mé ani fɔ̃ à gɛ̃ a ɔnnn?
4 Gbɛ̃ kũ à taari vĩro akũsɔ̃ a nèsɛ mana,
gbɛ̃ kũ a laakari dì tá tãnanɔ kparo
akũsɔ̃ àdi sí kũ tãna tɔ́oro.
5 Dikiri ni arubarika da adegu,
Luda a surabari ni tó yã bo kãao nna.
6 Lɛn à de lɛ kũ a ki wɛtɛrinɔ,
Yakubu burinɔ Luda arɛ wɛtɛrinɔ.

7 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
8 Dímɛ Kína gakuride pì ũu?
Dikiri gbãnazɔ̃kɔ̃demɛ,
àkũmɛ Dikiri zǏkari gbãnade pì ũ.
9 À bĩnilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà zĩnɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuride gɛ̃.
10 Dín Kína gakuride pì ũu?
Dikiri ZǏkaridemɛ Kína gakuride pì ũ.

25

Luda ó dãkpãrii
Dauda lèɛ.
1 Dikiri, ma a swɛ̀ɛ kpàmma,
2 Ma Luda, matɛni n náani kɛ,
ǹsun tó wé'i ma kũro,
ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
3 Wé'i ni gbɛ̃ kũ ò wé dɔnyĩnɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛ sèeda ke sarinɔ.

4 Dikiri, ǹ n zé mɔmɛnɛ,
ǹ n yã dadamɛnɛ.
5 Ǹ ma da n yãpura zén,
ǹ a yã dadamɛnɛ,
zaakũ Luda ma surabariimɛ n ũ,
ma wé dìgɔ̃ dɔnyĩmɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
6 N wɛ̃nda kũ n yenyĩo gɔ̃ dɔngu,
zaakũ abirekũnɔ kú kũnwo zaa zĩ, Dikiri.
7 Ǹsun taari kũ ma kènɔ yã daro
ke durunna kũ ma kè ma kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenyĩ gũn,
kũ ń mana yãi, Dikiri.

8 Dikiri mana, àdi yã kɛ a zéa,

abire yãi àdi a yã dada durunnakɛrinɔnɛ.
9 Àdi zĩdabusarinɔ da a zéa,
àdi yã mana dadaŋ́nɛ.
10 Dikiri dìgɔ̃ yenyĩ kũ náanio vĩ
kũ gbɛ̃ kũ ò a bàka kunna kũŋ́wo yã kũnanɔ.
11 Bee kũ ma durunna zɔ̃kɔ̃ Dikiri,
ǹ kɛ̃ma n tábona yãi.
12 Dí mɛ́ à Dikiri vĩna vĩi?
Dikiri dì ade da zɛ́ kũ à de à sɛ́a.
13 Ade nigɔ̃ kú nnamanaa gũn,
a burinɔ mɛ́ onigɔ̃ ń bùsu vĩ.
14 Dikiri nna kũ a vĩnakɛrinɔ,
àdi tó ògɔ̃ a bàka kunna kũŋ́wo yã dɔ̃.
15 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiria baala'i,
àkũ mɛ́ àdi ma gbá bo bàn.

16 Ǹ arɛ dɔma, ń ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ má kú mado wɛ́tãmma gũn.
17 Ma yã'ũmmananɔ kàra ma nèsɛɛ gũn,
ǹ ma bo ma wari pìn.
18 Ǹ ma wɛ́tãmma kũ ma pɔsirao gwa,
ǹ ma durunnanɔ kɛ̃ma pínki.
19 Ǹ gwa lákũ ma ibɛrɛnɔ dàgula nà,
ò zãmagu pãsĩpãsĩ.
20 Ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã, ń ma sura ba,
ǹsun tó wé'i ma kũro, zaakũ ma nanyĩ.
21 Ǹ tó yãpura kũ kunna manao gɔ̃ ma dãkpã,
zaakũ ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔnyĩ.

22 Luda, ǹ Isarailanɔ bo ń warikɛnanɔn pínki.

26

Gbɛ̃ mana aduakɛnaa
Dauda lèɛ.
1 Ǹ yã nna kpáma Dikiri,
zaakũ ma yã̀ kè a zéa,
ma n náani kè sikaa sari.
2 Ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa Dikiri,
ń ma nèsɛ kũ ma laasunnɔ gwa,
3 zaakũ n yenyĩ dìgɔ̃ domɛnɛ arɛ,
madì zĩ kɛ n yãpuraa.
4 Madì vutɛ kũ ékɛdenɔoro,
madì gɛ̃ manafikidenɔ téro.
5 Ma zã durunnakɛrinɔ kɔ̃kakaranan,
madì vutɛ kũ gbɛ̃ vãninɔoro.
6 Ma ɔ pìpi ma taarisarikɛ sèeda ũ,
matɛn lika n gbagbakii, Dikiri,
7 de mà le mà n sáabu kpá lèsinaa gũn,
mà n yãbonsarɛnɔ kpàkpa kɛ.

8 Dikiri, má ye n kpé kũ ndìgɔ̃ kunyĩ,
gu kũ n gakuri dì kipan.

9 Ǹsun ma kakara kũ durunnakɛrinɔoro,
ǹsun ma baka kakara kũ gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
10 Laasun vãni mé àdigɔ̃ dońnɛ arɛ,
ń ɔ dìgɔ̃ pa kũ ɔdɔnkpɛgbanɔ.
11 Makũ sɔ̃, madì yã̄ kɛ a zéa,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma sura ba.

12 Ma zɛki è gu manan,
mani Dikiri sáabu kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn.

27

Dikirimɛ ma gupura ũ

Dauda lèɛ.
1 Dikirimɛ ma gupura ũ kũ ma surabariio,
dín mani vĩna kɛnɛɛ?
Dikirimɛ ma utɛki ũ,
dí vĩnan mani kɛɛ?
2 Tó gbɛ̃ vãninɔ sìmagu de ò ma kɛ yákiyaki
ke tó ma ibɛrɛnɔ kũ ma zãngurinɔ lètɛma,
ò gɛ̃ sí ò létɛ.
3 Bee tó zǐkarinɔ lìkamai,
ma kù ni vĩro,
bee tó gbɛ̃nɔ fùtɛma kũ zǐio,
ma laakari nigɔ̃ kpatɛna.

4 Yã̄ mèn don matɛn gbɛka Dikiria,
yã̄ pìn matɛn wɛtɛ manamana.
Má ye màgɔ̃ kú Dikiri ɔnn ari ma wɛ̀ndi lén,
de mà le màgɔ̃ a arɛ wɛtɛ a kpén gwe,
má wé dɔ a manakɛnaai.
5 Ani ma utɛ a kpén warikɛgɔrɔa,
ani ma gwa a bizakutan,
ani ma zɛ gbèɛ musu aafia.
6 Ma mì ni bo ma ibɛrɛ kũ ò likamainɔ pɔ́la,
má sa o Dikiri ɔnn kũ ayuwiikɛnaao,
má lè sí mà a sáabu kpá.

7 Tó ma n sisi Dikiri, ǹ wema,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma yã̄ ma.
8 Ma nèsɛ tɛn lé dama mà n arɛ wɛtɛ,
Dikiri, matɛni n arɛ wɛtɛ.
9 Ǹsun n mìkpɛrɛ zu makũ n zɔ̀bleriinɛro,
ǹsun kpɛ dɔmɛnɛ kũ pɔfɛ̃oro.
Ma kpanyĩriimɛ n ũ, ǹsun ma zukũnaro,
Luda ma surabarii, ǹsun ma tónlo.
10 Tó ma de kũ ma dao pã̄ kpàmai,
Dikiri ni ɔ likamai.

11 Dikiri, ǹ ma da n zéa,
ǹ domɛnɛ arɛ zé súsu gũn ma wétãmmarinɔ yãi.
12 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ pɔyeina kɛmɛnɛro,
zaakũ sèeda ékɛdenɔ tɛn yã dima,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn yĩ fɛ̃ma.

13 Má yã díkĩna náanikɛna,
kũ Dikiri ni yã mana kɛmɛnɛ andunia díkĩna gũn.
14 Ǹ wé dɔ Dikirii,
ǹ zɛ gbãna, ń laakari kpátɛ,
ǹ wé dɔ Dikirii.

28

Wékɛna kũ sáabukpanaao

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma gbèsi ũ, matɛni n sísi,
ǹsun n sã tatamɛnɛro.
Tó n yĩtɛma dé,
mani gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnnɔ bàmɛ.
2 Matɛn kpányĩ ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ǹ sã kpámai,
matɛni ma ɔ sé n kúkia.

3 Ǹsun ma gátɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ bɛ̀nɛnɔ ke vãnikɛrinɔoro.
Òdi yã nna o ń gbɛ̃dakenɔnɛ,
ama zãngu mé à kú ń swɛ̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ ń yãkɛnaaa kũ ń vãnikɛnaao,
ǹ fĩna bońnɛ ń dàaa
de a gbè wí ń musu.
5 Òdi Dikiri yãkɛna kũ à zĩkɛnaao yã daro,
ani ń litɛ kpɛdangara, ani ń futɛ doro.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
zaakũ à sã kpà ma wɛ̃nda wikilɛnaai.
7 Dikirimɛ ma gbãna ũ kũ ma sɛ̃gbakoo,
má a náani vĩ ma swɛ̀n.
Àdi kpámai, ma pɔ dì kɛ nna,
madì a sáabu kpá kũ lèsinaao.

8 Dikirimɛ a gbɛ̃nɔ gbãna ũ,
à de utɛki ũ kína kũ à kàanɛ, àdi a sura ba.
9 Ǹ n gbɛ̃nɔ sura ba ǹ arubarika dańgu,
ǹ ń dãkpã ǹgɔ̃ ń kũna gɔrɔ sĩnda pínki.

29

Dikiri yá'ona zàga'ĩa gũn

Dauda lèɛ.
1 Ákɔ̃nɔ malaikanɔ, à Dikiri tó kpá,
à gakuri kũ gbãnao dɔ̃ Dikirinɛ.

2 À Dikiri tɔ́ kpá,
à kútɛ Dikirinɛ a kúadona gupuran.

3 Dikiri kòto kú ínɔ musu,
Luda Gakuride dì tó legŭ pŭtã,
Dikiri kòto kĩni dɔ ínɔ musu.
4 Dikiri kòto gbãna dɔ,
Dikiri kòto gakuri vĩ.
5 Dikiri kòtoo dì sida línɔ para,
Dikiri dì Lɛbana bùsu sida línɔ para.
6 Àdi tó Lɛbana kpinɔ vĩvĩ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔ gbɛ̀ sɔ̃ lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà.
7 Dikiri kòtoo dì bo kŭ legŭpinanɔ,
8 Dikiri kòtoo dì gbáranna yĩgãyĩgã,
Dikiri dì Kadɛsi gbáranna yĩgãyĩgã.
9 Dikiri kòtoo dì línɔ yĩgãyĩgã,
àdi líkpɛnɔ pura kŭ,
gbɛ̃ kŭ ò kú à ɔnnɔ tɛn pinɛ,
Gakurideme a ŭ.
10 Dikiri kú í kŭ à da anduniala musu,
Dikiri vutɛna Kína ŭ gɔrɔ sĩnda pínki.
11 Dikiri dì a gbɛ̃nɔ gba gbãna,
Dikiri dì arubarika dańgu ògɔ̃ aafia.

30

Dikiri sáabukpanaa
Lɛ̀ kŭ Dauda dà Luda ɔn sakɛna yãi.
1 Mani n tɔ́ sɛ́ lei Dikiri,
zaakŭ n ma kara,
ńdi tó ma ibɛrɛnɔ ma nɛro.
2 Dikiri ma Luda, ma ɔ́ɔ dɔ̀nnɛ,
akŭ n ma gba aafia.
3 Dikiri, n ma si miraa,
ńdi tó ma si gyãwãnnlo.
4 Dikiri gbɛ̃nɔ, à a tɔ́ kpá,
à a tɔ́ kŭ à kú adona sáabu kpá.
5 Zaakŭ a pɔfɛ̃naa dì la kŭ lao lero,
à arubarika mɛ́ àdigɔ̃ kun ari gbɛ̃ wɛ̃ndi lén.
Ɔɔdɔnaa dìgɔ̃ kun gwãani,
akŭ gu dì dɔ kŭ pɔnnao.
6 Kŭ má kú nnamanaa gŭn ma pì:
Mani kpágula zikiro.
7 Dikiri, kŭ n arubarikaa dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpi bà.
Ama kŭ n kpɛ lìmɛnɛ,
ma gɔ̃ bídi gŭn.

8 Mɔkɔ̃n Dikiri, ma n sisi,
ma kútɛ kɛ̀ ma dikiriinɛ ma pì:
9 Bɔ́ àreen ma gana ke ma sina gyãwãn vĩi?

Ma mira ni n tɔ́ kpán yá?
Ani n náani kpàkpa kɛn yá?
10 Ǹ ma yã̄ ma Dikiri ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dikiri, ǹgɔ̃ de ma kpanyĩri ũ.

11 N ma ɔ́ɔdɔnaa lìtɛ ũwãna ũ,
n ma uta kasanɔ bɔ̀tɛma,
n pɔnna dàmɛnɛ pɔ́kasa ũ.
12 Manigɔ̃ yĩtɛnaro, manigɔ̃ n tɔ́ kpámɛ,
Dikiri ma Luda,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

31

Zĩdakpana Dikiria
Dauda lèɛ.
1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
Ǹ ma sura ba n manakɛna yãi.
2 Ǹ sã̄ kpámai ń ma faaba kɛ likalika,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãna kũ ani ma faaba kɛ ũ.
3 Ma gbɛ̀si kũ ma zɛki gbãnaoomɛ n ũ,
ǹ domɛnɛ arɛ ń ma da zɛ́a n tɔ́ yãi.
4 Ǹsun tó mà zu bà kũ ò kpàkpamɛnɛnlo,
zaakũ ma surabariimɛ n ũ.
5 Ma a nini nànnɛ n ɔĩ,
ǹ ma sura ba Dikiri Luda yãpurade.

6 Ma zã̄ gbɛ̃ kũ òdi na tãnanɔinɔn,
Dikirin ma náani kɛ̀.
7 Mani yáa dɔ mà pɔnna kɛ kũ n yenyĩo,
zaakũ n ma yã'ũmmanaa è,
n ma warikɛnaa dɔ̀mɛnɛ.
8 Ńdi ma na ma ibɛrɛnɔnɛ ń ɔĩro,
n ma gba mèporoki.

9 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dikiri,
zaakũ má kú wari gũmmɛ,
pɔsira tò ma wɛ́ gɔ̀ súkusuku,
ma pɔ sira kṳ̀ ma nèsɛɛ yàka.
10 Pɔsira tɛni ma swɛ̀ ble,
ndana tɛni ma wɛ̀ lago,
laasun tò má gbãna vĩ doro,
ma wánɔ bùsa.
11 Ma gbɛ̃dakenɔ dì ma gya bo ma ibɛrɛnɔ yãi,
ma yã̄ dì ma gbɛ̃nɔ gba vĩna manamana,
gbɛ̃ kũ odì dakarɛ batunɔ dì pãmɛnɛ.
12 Ma yã̄ dí dɔ gbɛ̃kegu doro,
ma gɔ̃ lán gèɛ bà,

ma gɔ̃ńnɛ lán oro kaso bà.
13 Madì ma kũ gbɛ̃nɔ tɛni ma pi dasi,
vĩnapɔnɔn likamai.
Òdi kakara ò lé kpákũsũmai,
òdi lédokɔ̃nɔ kɛ ma wɛ̀ndibona yãi.

14 Ama ma n náani kɛ̀ Dikiri,
madì pi ma Ludamɛ n ũ.
15 Ma wɛ̀ndii dìgɔ̃ kú n ɔĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma sí ma ibɛrɛ kũ òtɛni ma wɛtɛ
ò ma dɛnɔ ɔĩ.
16 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ń ma sura ba n yenyĩ gũn.
17 Dikiri, ǹsun tó wé'i ma kũro,
ẓaakũ ma wiki lèmma.
Ǹ tó wé'i yãvãnikɛrinɔ kũ,
ǹ tó ń lé gɔ̃ nakɔ̃ana gyãwãnn,
18 ǹ tó ékɛtorii pìnɔ néné natɛ.
Òdi dɔkɛ kũ gbɛ̃ mananɔ,
òdi ń gya bo kũ ĩadãnaao.

19 Aruzɛkɛ kũ n kàkara n vĩnakɛrinɔnɛ zɔ̃kɔ̃,
ndì arubarika da gbɛ̃ kũ ò nanyĩnɔgu
gbɛ̃ sĩnda pínki wára.
20 Tó gbɛ̃nɔ lé kpàkũsũńyĩ, ndì ń utɛ n kuru,
tó òtɛn lékpakɔ̃a kɛ kũńwo, ndì ń dãkpã n kukia.

21 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
zaakũ à yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ mɔ̀mɛnɛ
wɛ̃tɛ kũ ò lìkaii gũn.
22 Swɛ̀ɛ kɛ̀magu gwe,
akũ ma dà, n ma zukũnamɛ.
Kũ ma faaba lé zùnyĩ,
n ma wɛ̃nda ɔ́ɔdɔnaa mà.

23 Àgɔ̃ ye Dikirii, ákɔ̃nɔ á gbɛ̃nɔ.
Dikiri dì a náanikɛrinɔ dãkpã,
àdi fĩna bo zĩdabirinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Ákɔ̃nɔ kũ á wé dɔ Dikiriinɔ,
àgɔ̃ gbãna à á swɛ̀ kpátɛ.

32

Durunna'ona Ludanɛ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Luda a taarinɔ tònɛ
à a durunnanɔ kɛ̀nɛ ũ.
2 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Dikiri dì a durunna yã daro ũ,
akũsɔ̃ manafiki kú à nèsɛɛ gũnlo.

3 Kũ ma yĩtɛ kũ ma durunnao, ma fɛ̃fɛ̃,

ma wiki dìgɔ̃ dɔ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
4 N ɔ dìgɔ̃ tɔ̃nama fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
ma gbãna làka lákũ guwãnagɔrɔ ifántɛ̃ ma lɛ bà.
5 Akũ ma wennɛ ma durunnai,
mádi ma yã vãni utɛnnɛ doro.
Ma pì, mani ma taarinɔ o Dikirinɛ,
akũ a ma durunna kɛ̃mɛnɛ.

6 Abire yãi n náanikɛri wé kɛmma a gɔrɔa,
tó kisira tɛn su, ani a lero.
7 Ma utɛkimɛ n ũ,
ndì ma bo wétãmmanaa gũn,
ndì likamai ǹ ma sura ba.

8 Mani yã dannɛ mà n da zé kũ à de ǹ séa,
mani lé damma, ma wé gɔ̃ténvĩ.
9 Ǹsungɔ̃ kun laasunn sari
lán sɔ̃ ke baragbãsɔ̃ bàro,
tó ńdi sɔ̃mɔ káńnɛ kũ a bàaoro,
òdi da n dɔ̀rɔɔaro.
10 Yã'ũmmanaa dì da gbɛ̃ vãninɔla,
Dikiri yenyĩ dì lika a náanikɛrinɔa.

11 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri yãi,
nèsɛpuradenɔ, à ayuwii kɛ à yáa dɔ.

33

Luda sáabukpanaa

1 À ayuwii kɛ Dikirinɛ gbɛ̃ mananɔ,
à kṵ̀ nèsɛpuradenɔ a sáabu kpá.
2 À Dikiri tó kpá kũ gidigboo,
à lè sínɛ kũ mɔrɔɔo.
3 À lè dufu sínɛ,
à pó'ũborinɔ lé kũ dɔ̃naao kũ pɔnna wikio.

4 Zaakũ yã kũ Dikiri ò bi yãpuramɛ,
à náani vĩ a yãkɛnaa gũn pínki.
5 À ye yã manai kũ yãzɛdeo,
Dikiri yenyĩ andunia pà.

6 Dikiri yã'ona mé à musu kè,
a lé'ĩa mé à musupɔnɔ pèpɛ.
7 À í kàtɛ gu dokɔ̃nɔ, à gɔ̀ ísira ũ,
à ínɔ kàkara, à gɔ̀ í lòkoto ũ.
8 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à vĩna kɛ Dikirinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ pínki, à mì natɛnɛ.
9 Zaakũ à yã ò, akũ andunia gɔ̀ katɛna,
à yã dìtɛ, akũ pó sĩnda pínki gɔ̀ kun.
10 Dikiri dì lé kũ burinɔ kpàkũsũ kɛ pã,

àdi kpá bùsudenɔnɛ kũ pɔ́ kũ òtɛn pɛ́aao.
11 Yã̀ kũ Dikiri zɛ̀o dìgɔ̃ zɛna gíngin,
yã̀ kũ à a pɔ gbà dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

12 Arubarikaden buri kũ Dikiri de a Luda ũ ũ,
gbɛ̃ kũ à ń sɛ́ a pɔ́ ũnɔ.
13 Zaa musu Dikiri dì gu gwa zĩtɛ,
àdi bisãsirinɔ e ń pínki.
14 Zaa gu kũ à kun àdi wɛ́ pã
gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔla ń pínki.
15 Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ sĩnda pínki swɛ̃̀ɛ kè,
àdi ń yãkɛnanɔ dɔ̃ pínki.
16 Kína ke dì zì̀ ble a zì̀kari gbãnanɔ yãiro,
zì̀kari ke dì bo a gɔ̃sagbãnakɛ yãiro.
17 Sɔ̃ náanikɛna à n mì sí bi ékɛmɛ,
bee kũ a gbãnakɛnao ani fɔ̃ à gbɛ̃ sura baro.
18 Dikiri wɛ́ kú a vĩnakɛrinɔa,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a yenyĩanɔ.
19 Ani ń bo ga lɛ́i,
ani ń gwa nàgɔrɔ.

20 Ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii,
àkũmɛ ó kpanyĩri ũ kũ ó sɛ̃gbakoo.
21 Zaakũ Dikirin ó pɔ dìgɔ̃ nna kãao,
ó a tɔ́ kũ à kú adona náani vĩ.
22 Dikiri, ǹ tó n yenyĩ gɔ̃ kú kũoo
lákũ ó wɛ́ dɔnyĩ nà.

34

Dikiri manakɛnaa

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à a zĩda dìtɛ ĩade ũ Abimɛlɛki arɛ, ari Abimɛlɛki pɛ̀a à tà.
1 Manigɔ̃ Dikiri tɔ́ sɛ́ lei lakanaa sari,
manigɔ̃ a tɔ́ kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
2 Manigɔ̃ ĩa dã Dikiri yã musu,
takasidenɔ ni ma ò pɔnna kɛ.
3 À zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Dikirinɛ kũmao,
ò a tɔ́ bo lɛɛlɛ.

4 Ma Dikiri ki wɛ̀tɛ, akũ à wèma,
à ma bo ma vĩnanɔ gũn.
5 Gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔinɔ ãn nigɔ̃ werena,
wé'i ni ń kũ zikiro.
6 Gbɛ̃ takaside dí Dikiri sìsi, akũ à wèa,
à a bò a warinɔ gũn pínki.
7 Dikiri Malaika dìgɔ̃ kú a vĩnakɛrinɔ sarɛ,
àdi ń mì sí.

8 À lɛ́ kɛ à gwa, áni dɔ̃ kũ Dikiri nna,
arubarikaden gbɛ̃ kũ à nài ũ.

9 Dikiri gbɛ̃nɔ, à vĩna kɛnɛ,
pɔ́ke dì kĩa à vĩnakɛrinɔaro.
10 Nà dì músunɔ dɛ, pɔ́ble dì kĩaḿma,
ama pɔ́ mana ke dì kĩa Dikiri ki wɛtɛrinɔaro.

11 Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã̀ ma,
mà vĩnakɛna Dikirinɛ̀ɛ dadaárɛ.
12 Ákɔ̃nɔ kũ á ye á wɛ̀ndi gɔ̃ mana
akũsɔ̃ á ye á kunna gɔ̃ nna,
13 à á lé kũ kũ yãvãni'onaao,
àsụn tó ékɛ bo á lénlo.
14 À kpɛ li yã̀ vãninɛ à yã̀ mana kɛ,
à aafia zé wɛtɛ àgɔ̃ téi.

15 Dikiri dìgɔ̃ wé té gbɛ̃ mananɔi,
àdi sã̀ kpá ń ɔ́ɔdɔnaai.
16 Dikiri dì kpɛ li yãvãnikɛrinɔnɛ,
de ń yã̀ súṅ dɔ gbɛ̃keguro yãi.

17 Tó gbɛ̃ mananɔ lé zù Dikirii, àdi ma,
àdi ń bo ń warinɔ gũn pínki.
18 Dikiri kãni kũ gbɛ̃ kũ ń pɔ yàkanɔ,
àdi kpá gbɛ̃ kũ ń ãn sisinanɔi.

19 Wari dìgɔ̃ gbɛ̃ mana le gɛ̀n baaakɔ̃,
ama Dikiri dì a bo a gũn pínki.
20 Àdi a wánɔ dãkpã̀ pínki,
a ke dì éro, bee mèn do.

21 Kisira ni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ,
yã̀ ni vutɛ gbɛ̃ mana ibɛrɛnɔa.
22 Dikiri dì a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã̀ ni vutɛ gbɛ̃ kũ à naiaro.

35

Gbɛ̃ mana ɔ́ɔdɔna Dikirinɛ

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, ǹ íbɛrɛ sé kũ ma ibɛrɛnɔo,
ǹ zl̀ ká kũ gbɛ̃ kũ òtɛn zl̀ ká kũmaonɔ.
2 Ǹ n sɛ̃gbako kũ n zl̀kabɔnɔ sétɛ,
ǹ futɛ ǹ kpámai.
3 Ǹ n sári kũ n fɛ̃nɛdao sé dɔ,
ǹ gé ǹ da gbɛ̃ kũ òtɛn pétɛmainɔlɛ.
Ǹ omɛnɛ ma surabariimɛ n ũ.

4 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛtɛ ò ma dɛnɔ,
ǹ tó ò kpɛ li, wé'i ń kũ.
Gbɛ̃ kũ òtɛn kisira gɔ̃gɔ̃mainɔ,
ǹ tó ò fua, mà ń kpɛ e.
5 Ògɔ̃ de lán ése ũkã kũ ĩa sètɛ bà,

Dikiri Malaika pɛ́ḿma.
6 Ń zé gɔ̃ gusira ũ kũ guzãrɛɛo,
Dikiri Malaika ɔ sɔ̃ńyĩ.
7 Zaakũ ò wɛ̀ɛɛ yɔ̀̃mɛnɛ pã,
mádi yãke kɛńnɛro, akũ ò bàa kpàkpamɛnɛ.
8 Ǹ tó kisira ń le kãnto,
ǹ tó bà kũ ò kpàkpamɛnɛ ń kũ
de ò lɛ́tɛ wɛ̀ɛ kũ ò yɔ̀̃ɔ pìi gũn.
9 Ma pɔ ni gbasa à kɛ Dikiria nna,
mani pɔnna kɛ kũ à ma sura bà yãi.
10 Mani pi kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri, dí mé à de lán n bàa?
Ndì takasidenɔ sí gbãnamɔnnɛrinɔa,
ndì wɛ̃ndadenɔ bo ń wétãmmarinɔ ɔĩ.

11 Sɛ̀eda ékɛdenɔ dì futɛmai,
òdi yã kũ má a yã dɔ̃ro lalama.
12 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
akũ ma gɔ̃ boado ũ.
13 Tó ò gyã kɛ̀ sɔ̃, ma uta kasa dà,
ma ma zĩda bùsa kũ lɛ́yĩnaao,
ma adua kɛ̀ńnɛ lakanaa sari,
14 lákũ ò de ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũ bà.
Ma kure má mìpɛtɛna kũ pɔsirao,
lákũ ma dan matɛn wɛ̃nda kɛnɛɛ bà.
15 Ama kũ ma gɛ̀̃ɛ sì,
ò lìkamai kũ pɔnnao,
ò ma kɛ pã ò lɛ̀tɛma,
ò ma yaka lakanaa sari.
16 Ò ma fobò pãsĩpãsĩ,
ò saka pìtima.
17 Dikiri, ĩnigɔ̃ ma gwa lɛ ari bɔrɛɛ?
Músu pìnɔ tɛni ma kɛ yákiyaki,
ǹ ma síḿma màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio.
18 Mani n sáabu kpá pari kɔ̃kakarana gũn,
mani n tó kpá gbɛ̃nɔ wára.

19 Ǹsun tó ma ibɛrɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹsun tó gbɛ̃ kũ ò zɛ̀̃magu pãnɔ
ma gwa kũ wɛ́ vãnioro.
20 Yã nna dì bo ń lɛ́nlo,
òdi yã di yãketesaridenɔa.
21 Òdi lɛ́ atɛ̃ ò pi:
Ɛhɛ̃, ɛ̃hɛ̃, ó wɛ́ è.

22 Dikiri, n wɛ́ è, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dikiri, ǹsungɔ̃ zɛ̀̃ kũmaoro.
23 Ma Luda, ǹ futɛ ǹ zɛ kũmao,
ma Dikiri, ń tó yã bo kũmao nna.

24 Ndì yã kɛ a zéa,
Dikiri ma Luda, ǹ yã nna kpáma,
ǹsun tó ò ma yáa dɔro.
25 Ǹsun tó ò o ń swɛ̀n ò ma nɛro,
ǹsun tó ò pi ò ma mɔ bɛ̃nɛro.

26 Lákũ òtɛn pɔnna kɛ ma wétãmmanaa musu nà,
ǹ tó wé'i ń kũ, mà ń kpɛ e.
Lákũ òtɛn zɔ̃kɔ̃kɛ mɔmɛnɛ nà,
ǹ wé'i daḿma ǹ ń kpe bo.
27 Gbɛ̃ kũ ma bona mana dì kɛńnɛ nnanɔ
ǹ tó ò pɔnna kɛ ò ayuwii kɛ.
Gbɛ̃ kũ ma bona aafiaa dì káńgunɔ
ǹ tó ògɔ̃ pi baala'i, Dikiri mé à zɔ̃kɔ̃.
28 Makũ sɔ̃, mani n náani yã o,
manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

36

Bisãsiri vãni

Dikiri zɔ̀bleri Dauda lèɛ.
1 Gbɛ̃ vãni durunna yã dɔ ma swɛ̀ɛa,
à wé dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.
2 Zaakũ àdigɔ̃ a zĩda e gbɛ̃ mana ũmɛ,
àdi a durunna dɔ̃ gbasa à zãnlo.
3 Ɛ̀kɛ kũ manafikio kú a lén,
à ɔ̃ndɔ̃ kũ manakɛnaaoo tò.
4 Àdi yã vãni laasun lé a wútɛkia,
àdi gí yã pãsĩiro,
àdi a zĩda da zé fayasariden.

5 Dikiri, n yenyĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kà ludambɛa,
ń náani vĩ manamana, à zɔ̀ susunɛnɔa.
6 N manakɛna zɔ̃kɔ̃ lán kpinɔ bà,
n yãzɛdekɛ lé vĩro lán ísira lòkotoo bà.
Dikiri, ndì bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ bo pínki.
7 Luda, n yenyĩ bɛ̀ɛrɛ vĩ fá,
bisãsirinɔ dì utɛ n orun.
8 Òdi n ɔn póble níside ble ò kã,
ndì n swa'i pɔnnade kpáḿma ò mi.
9 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ wɛ̀ndiboki ũ,
ó kunna n gupuran mé à ó wé kɛ̀.

10 Ǹgɔ̃ yenyĩ mɔ gbɛ̃ kũ ò n dɔ̃nɔnɛ,
ǹgɔ̃ nèsɛpuradenɔ sura ba ǹgɔ̃ gé.
11 Ǹsun tó zĩdabirinɔ gèsɛ pétɛpɛtɛmaro,
ǹsun tó yãvãnikɛrinɔ ɔ sɔ̃mairo.
12 Ǹ gwa, manafikide pìnɔ lètɛ,
ò gɔ̀ wutɛna sɔ̀rɔrɔ, oni fɔ̃ ò futɛro.

37

Gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ziakpɛ zĩ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ yã n kũ gbãnaro,
ǹsun yãvãnikɛrinɔ gwena ni dɛro,
2 zaakũ ò kori kɛ tera lán sɛ̃̀ɛ bàmɛ,
ń manakɛna ni láka lán sɛ̃̀la ísi bà.
3 Ǹ Dikiri náani kɛ, ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu dín, ǹgɔ̃ nna ma.

4 Ǹ tó n pɔ gɔ̃ nna kũ Dikirio,
ani pɔ́ kũ n nɛ̀sɛ yei kpámma.

5 Ǹ zɛ kũ Dikirio ǹ a náani kɛ,
ani yã dínɔ kɛnnɛ.
6 Ani tó yã bo kũnwo nna lán gudɔnaa bà,
ani tó ǹ bo mana lán fãnantɛ̃ gupurakũnaa bà.

7 Ǹ zɛ kũ mɛnao Dikiri arɛ ǹ a dã,
ǹsun tó aruzɛkɛde yã n kũ gbãna
gɔrɔ kũ à bò kũ a wézɛ̃ vãnioro.

8 Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹsun tó yã birenɔ n kũ gbãnaro,
àdi su kũ yãvãnikɛnaaomɛ.
9 Zaakũ gbɛ̃ vãninɔ ni kakatɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ Dikiriinɔ mé ògɔ̃ bùsu vĩ.

10 À gɔ̃̀ fíti kũ gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ kun doro,
bee tó n ń wɛ́tɛ, ĩni ń lero.
11 Zĩdabusarinɔ mé onigɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ pɔnna kɛ kũ aafia zɔ̃kɔ̃ɔo.

12 Gbɛ̃ vãni dì yã vãni kpákpa gbɛ̃ mananɛ,
àdi sakaa pìtia.
13 Ama Dikiri dìgɔ̃ a yáa dɔ,
zaakũ à dɔ̃ kũ a gɔrɔ ni papa.

14 Gbɛ̃ vãninɔ dì fɛ̃nɛda woto,
òdi ń kà kpá sála,
de ò le ò takasidenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ dɛdɛo,
ò gbɛ̃ kũ ń yãkɛna mananɔ kakatɛ.
15 Ń zĩda fɛ̃nɛda ni ń zɔ̃ ń swɛ̀n,
oni ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.

16 Pɔ́ fíti kũ gbɛ̃ mana vĩ
de gbɛ̃ vãni dasinɔ aruzɛkɛla,
17 zaakũ gbɛ̃ vãninɔ gbãna ni mì dɛ,
ama Dikirimɛ gbɛ̃ mananɔ kũna ũ.

18 Dikiri taarisidenɔ yã dɔ̃,
ń bakaa dìgɔ̃ de ń pɔ́ ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
19 Wé'i ni ń kũ yã pãsĩ gɔrɔ zĩro,
bee tó nàa kà, onigɔ̃ kãna.

20 Gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ,
Dikiri ibɛrɛnɔ ni láka lán sɛ̀la bɔ̀tɔɔ bà,
ò gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà.

21 Gbɛ̃ vãni dì pɔ́ sãkãńma à a fĩna boro,
gbɛ̃ mana sɔ̃ àdi gba da yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ.
22 Gbɛ̃ kũ Dikiri arubarikaa dàńgunɔ mé ògɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kũ à lé kèńnɛnɔ sɔ̃ oni kakatɛ.

23 Dikiri mé àdi zémilɛ kũ gbɛ̃nɛ,
a pɔ dìgɔ̃ nna a kunnaaa.
24 Bee tó à gɛ̀ɛ sì, ani létɛ sɔrɔrɔro,
kũ Dikiri a kũna yãi.

25 Kɛfɛnnan ma ũ yã, akũ ma zĩ kù,
mádi e Luda gbɛ̃ mana zùkũna zikiro,
mádi e à nénɔ tɛn bara kɛro.
26 Àdigɔ̃ gba da gɔrɔ sĩnda pínki
àdigɔ̃ pɔ́ sãkãńnɛ,
a nénɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.

27 Ǹ kpɛ li yã vãninɛ ǹgɔ̃ yã mana kɛ,
ĩnigɔ̃ kú bùsu dín gɔrɔ sĩnda pínki.
28 Zaakũ Dikiri ye yãzɛdei,
ani a náanikɛrinɔ zukũnaro.

Onigɔ̃ kun aafia gɔrɔ sĩnda pínki,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ oni kakatɛ.
29 Gbɛ̃ mananɔ mé ògɔ̃ bùsu vĩ,
onigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

30 Ɔndɔ̃yã dì bo gbɛ̃ mana lén,
a lé dì yãzɛde o.
31 A Luda doka kú a swɛ̀n,
a gbá dì sata pɔ́kearo.

32 Gbɛ̃ vãni dì gbɛ̃ mana kpákpa
de à le à a dɛ,
33 ama Dikiri ni a tó a ɔĩro,
ani we yãkpatɛ a blero.

34 Ǹ Dikiri dã ǹgɔ̃ a yã kũna,
ani n kara de ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
ĩni gbɛ̃ vãninɔ mìdɛna e.

35 Ma gbɛ̃ pãsĩ gbãnade ke è yã,

àtɛn ɔ tá lán lí kũ zĩtɛ kɛ̀nɛ nna bà.
36 Kũ tá kà kũmao gwe, à kú gwe doro,
ma a wɛ̀tɛ, mádi a lero.

37 Ǹ taarisaride yã̀ gwa,
ǹ wɛ́ pé gbɛ̃ mana yãi,
zaakũ nɛ̀sɛyĩdade burinɔ ni gɔ̃ buri ũ.
38 Durunnakɛrinɔ sɔ̃ oni kakatɛ lɛɛlɛlɛɛlɛ,
gbɛ̃ vãninɔ buri ni mì dɛ.

39 Dikiri mɛ́ ani gbɛ̃ mananɔ sura ba,
anigɔ̃ deńnɛ utɛki ũ warikɛgɔrɔa.
40 Dikiri ni kpáńyĩ à ń bo,
ani ń sí gbɛ̃ vãninɔa à ń sura ba
kũ ò nài yãi.

38

Takaside aduakɛnaa

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹsun ma toto kũ pɔfɛ̃oro,
ǹsun ma sã fĩ kũ pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa,
n ɔ tɔ̃ma.
3 Ma mɛ̀ gbãna làka n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ma wá aafiaro ma durunna yãi.
4 Ma taarinɔ dàmala,
ò tɔ̃ma lán aso tìkisii bà.

5 Ma bɔ̀nɔ lì fɔ̃nna ũ,
ò yagi kɛ̀ ma yɔ̃nkɔkɛ yãi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
madìgɔ̃ té ãnsisinamɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
7 Ma kpɛwa tɛn wí yãpura,
ma mɛ̀ gbãna vĩro.
8 Má gbãna vĩro, ma mɛ̀ɛ kɛ̀ búgubugu,
matɛn wiki lɛ́ ma pɔyakana yãi.

9 Dikiri, ń pɔ́ kũ má yei dɔ̃ pínki,
ndì ma ndana ma sãnsãn.
10 Ma kù tɛn vĩ gbì gbì, ma gbãna làka,
ma wɛ́ tɛn té kɛ doro.
11 Ma gbɛ̃nnanɔ kũ ma gbɛ̃nɔ dì gbãtɛmɛnɛ,
ma danɛnɔ dì bàa lémɛnɛ ma bɔ̀nɔ yãi.

12 Gbɛ̃ kũ ò wɛtɛ ò ma dɛnɔ dì bà kpákpamɛnɛ,
ma wɛtɛrinɔ dì yã̀ vãni kpákũsũ kũmao,
òdigɔ̃ manafikiyã̀ gwa kũ kɔ̃o gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ma gɔ̃ lán sãto bà, madì yã̀ maro,
lán gbɛ̃ kũ a nénɛ nàtɛ bà, madì lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.
14 Má de lán gbɛ̃ kũ àdi yã̀ maro bà,

madì weḿmaro.
15 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ĩni ma yã ma, Dikiri ma Luda.
16 Ma pì, ǹsun tó ò yɔ̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹsun tó ò ĩa dã ma satana yãiro.

17 Ma ka lɛtɛna,
madìgɔ̃ kú yã'ũmmanaa gũn.
18 Mani ma yã vãninɔ onnɛ sà,
zaakũ ma durunna yãin ma pɔ yakana.
19 Ma ibɛrɛ pãsĩnɔn lɛ́ vĩro,
gbɛ̃ kũ ò zàmagu pãpãnɔn dasi.
20 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ yã vãnio,
yã manan má téi, akũ ò ibɛrɛɛ sè kũmao.

21 Dikiri, ǹsun ma zukũnaro,
ma Luda, ǹsungɔ̃ kú kũmao zàro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ kpámai likalika,
ma Dikiri, ma surabarii.

39

Takaside ɔ́ɔdɔna Ludanɛ

Dauda lèɛ.
1 Ma pì, manigɔ̃ ma zĩda kũna dɔ̃,
mani tó ma lɛ́ ma da durunnakɛnaa gũnlo.
Tó gbɛ̃ vãni kú kũmao, mani ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, ma yĩtɛ kítikiti,
mádi yãke oro, bee yã mana se,
akũ ma yã'ũmmanaa èra à kàra.
3 Ma swɛ̀ɛ puusu bò ma gũn,
kũ ma laasunn lè, ma nèsɛɛ wǎ,
akũ ma lɛ́ bò ma pì:

4 Dikiri, ǹ tó mà a wɛ̀ndigɔrɔ lɛ́ dɔ̃
kũ ma gɔrɔ dasi léo.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lákũ ma wɛ̀ndii ni láka nà araga.
5 N ma wɛ̀ndi lɛ́ yɔ̀ n ɔla lén,
ma kunna de wɛ́ kũ yĩola n kĩnaaro.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ,
6 bisãsiri tɛna dìgɔ̃ de lán uraa bàmɛ.
Àdi kɛ gàragara à aruzɛkɛ kakara,
ama à dɔ̃ ke dín ani gɔ̃nɛro.

7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan manigɔ̃ vĩi?
Mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ donyĩ, Dikiri.
8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃ma,
ǹsun tó yɔ̃nkɔnɔ ma foboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mádi ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakũ mɔkɔ̃n mé n yã bire kè.

10 Ǹsun ma lé doro,
n okũ tɛni ma ká gaa.
11 Ndì gbɛ̃ toto ndì wé tãa a durunna yãi,
ndì a aruzɛkɛ ble lán blé bà.
Gbɛ̃ sĩnda pínki dì gɛ̃tɛ lán ĩa bàmɛ.

12 Ǹ ma aduakɛna sí Dikiri,
ǹ sã kpá ma wikilɛnaaa.
Ǹsun sã tata ma ɔ́ɔdɔnaanɛro,
zaakũ n nibɔ́ɔn ma ũ,
má de gbɛ̃ zǐtɔ ũ lán ma dizinɔ bà.
13 Ǹ wé goma de ma pɔ le àgɔ̃ nna dɔ,
ari màgɔ̃ gé andunia tó.

40

Dikiri sáabukpanaa

Dauda lèɛ.
1 Ma wé dɔ̀ Dikirii manamana,
akũ à arɛ dɔ̀ma à ma ɔ́ɔdɔnaa mà.
2 À ma bo tɔ̃́nɔwɛɛɛ gũn,
à ma bo fokon.
À ma gbá pètɛ gbèsi musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lè dufu dàmɛnɛ ma lén
ó Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃́nɔ ni e dasi, vĩna ni ń kũ,
ò Dikiri náani kɛ.

4 Arubarikaden gbɛ̃ kũ à Dikiri náani vĩ ũ,
akũsɔ̃ àdi arɛ dɔ zĩdabirinɔ kũ tãnagbagbarinɔaro.
5 Dikiri ma Luda, n yãbonsarɛkɛnanɔn dasi,
oni fɔ̃ ò yã kũ ntɛn péawɛrɛ dɔdɔro.
Tó matɛn babannɛ, à lé vĩro,
mani fɔ̃ mà o pínkiro.

6 Ń ye sa'opɔ ke gbairo,
akũ n ma gba sã mà yã mao.
Ńdi sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ
ke durunna kútɛkɛbɔ gbɛkaro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la,
ma su lákũ à kɛ̃na takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyenyĩna kɛmɛ, ma Luda,
n doka kú ma swɛ̃̀ɛ gũn.

9 Mani yãzɛde baaru kpá pari kɔ̃kakaranaa gũn,
mani ma lé nakɔ̃aro, lákũ ń dɔ̃ nà Dikiri.
10 Mádi n yãzɛdekɛ utɛńnɛro,
ma n náani kũ n surabanaao yã ò.
Mádi gí n yenyĩ kũ n yãpurao oi
pari kɔ̃kakaranaa gũnlo.

11 Dikiri, ǹsun gí ma wɛ̃nda gwairo,
n yenyĩ kũ n yãpurao gɔ̃ ma dãkpã.
12 Zaakũ yã vãni kũ à likanamai lé vĩro,
ma taarinɔ dàmala, matɛn gu ero,
à dasi de ma mìkãla, swɛ̃ɛ kɛ̀magu.

13 Dikiri, ǹ sùru kɛ ǹ ma sura ba,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
14 Wé'i gbɛ̃ kũ òtɛn wɛtɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pétɛ.
Gbɛ̃ kũ ò ye mà kisira enɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
15 Gbɛ̃ kũ òdi pimɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
wé'i ń kũ ò gɔ̃ gìri.
16 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ,
ǹ tò ń pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ.
Gbɛ̃ kũ ò ye n surabainɔ
gɔ̃ pi Dikiri zɔ̃kɔ̃.

17 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ǹ laasun lé ma yãa, Dikiri.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma mìsiriio,
ma Luda, ǹsun gì kɛro.

41

Gyãre aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi gbãnasaride yã da ũ,
Dikiri dì a bo warikɛnagɔrɔa.
2 Dikiri ni à dãkpã à a gba wɛ̃ndi gbɛ̀na,
ani arubarika daagu a bùsun,
ani a kpá a ibɛrɛnɔa ò ń pɔyeina kɛaro.
3 Dikiri ni zɛ kãao tó à wutɛna gyãn,
ani tó à futɛ gyã pìn aafia.

4 Ma pì: Dikiri, ma durunna kènnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ń ma gba aafiaa.
5 Ma ibɛrɛnɔ tɛni ma wɛtɛ kũ gao ò pì:
Bɔrɛn ani ga de a tɔ́ sãtɛɛ?
6 Tó ò sù ma gwa, yã pãn òdi omɛnɛ,
òdi baaru vãni wɛtɛ ma yã musu,
gbasa òdi futɛ ò gé ò yã pì fã bàai.

7 Ma zãngurinɔ dì ma kpákpa kũ yã vãnio,
ń pínki òdi àlesi vãni dɔma ò pi:
8 Gagagyã mé à a lè,
ani futɛ a wutɛna bire gũn doro.
9 Bee ma gbɛ̃nna kũ ma a náani kɛ̀,
kũ odì ɔ kakara ta dokɔ̃nɔ gũn bò ma kpɛ.

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafiaa de mà fĩna boŕnɛ.
11 Tó ma ibɛrɛnɔ dí ma yɔ̃gɔ̃ kɛmaro,
manigɔ̃ dɔ̃ sà kũ ma yã kàngu.
12 Ń ma kũna ma nèsɛmana yãi,
ń tò màgɔ̃ kú n arɛ gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA PLADE

Zabura 42-72

42

Zĩzɔ ɔ́ɔdɔnaa
Kora burinɔ lèɛ.
1 Lákũ zɔ̃ dì swa sarɛ ni dɛ nà,
lɛn n ni dì ma dɛ lɛ, Luda.
2 Ma nini tɛn Luda ni dɛ, Luda Wɛ̃ndide pìi.
Bɔrɛn mani le mà gé daalɛɛ?
3 Wétɛ̃ mé à gɔ̃ ma pɔ́ble ũ
fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?
4 Ma nèsɛɛ wɛ̃nnɛ, akũ yã díkĩnanɔ dɔ̀magu,
lákũ madì gé pari gũn nà ari Luda ɔnn,
gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ tétɛ ma kpɛ kũ ayuwiio,
dikpɛkɛrinɔ dì dodomai kũ sáabukpanaao.

5 Bɔ́yãin ma nèsɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wé dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ à sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

6 Ma nèsɛɛ yàka, akũ n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpigɛrɛɛi ari Yoda mìia,
zaa Ɛmɔ kpinɔ musu.
7 Ndì tó ísɔ̃kɛna kĩni gɔ̃ dɔ,
í lòkotonɔ tɛn lé zukɔ̃ì.
N tò í tɛn damala,
a sɔ̃ tɛn tá kũmao.

8 Dikiri dì yenyĩ mɔmɛnɛ fãnantɛ̃,
a lèɛ dìgɔ̃ dɔ ma lén gwãani,
matɛn wé kɛ Luda kũ à de ma wɛ̃ndi ũa.

9 Madì pi Luda ma gbèsinɛ:
Bɔ́yãin ma yã sɛ̃nguu?
À kɛ̀ dera n tò màgɔ̃ té kũ pɔsirao

ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
10 Ma waridɔmmarinɔ dì ma sɔ̃sɔ̃,
akũ ma wánɔ dìgɔ̃ wí,
òdigɔ̃ pimɛnɛ gɔrɔ sĩnda pínki:
N Luda kú máa?

11 Bɔ́yãin ma nèsɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Séde màgɔ̃ wé dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

43

1 Ǹ ma yã nna kpáma Luda,
ǹ zɛ kũmao buri ludadɔ̃risarinɔ yã musu,
ǹ ma bo gbɛ̃ vãni manafikidenɔ ɔĩ.
2 Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
bɔ́yãin n gimaii?
À kɛ̀ dera n tò ma gɔ̃ té kũ pɔsirao
ma ibɛrɛ wɛ́tãmmana yãii?
3 Ǹ n gupura kũ n yãpurao zĩma,
à domɛnɛ arɛ n kpi musu,
à gé kũmao ari n kúkia gwe.
4 Gbasa mà gé n gbagbakia Luda,
ma pɔ ni kɛmma nna, Luda ma pɔnna,
mani n tɔ́ kpá kũ mɔrɔɔo,
Luda ma Luda.

5 Bɔ́yãin ma nèsɛɛ yàkaa?
À kɛ̀ dera ma laakarii fùtɛɛ?
Manigɔ̃ wé dɔ Ludai,
zaakũ mani ɛra màgɔ̃ a sáabu kpá,
ma Surabari, ma Luda.

44

Isarailanɔ faaba wɛ́kɛnaa
Kora burinɔ lèɛ.
1 Luda, yã kũ n kɛ̀ zaa gìkɛna ó dizinɔ gɔrɔa,
ò òwɛrɛ ó sã mà.
2 N ɔ sɔ̃ burinɔi n wari dɔ́ma,
n ó dizinɔ kàtɛ ń gbèn,
n ń kara ò dàgula.
3 Adi kɛ ń fɛ̃nɛda mé à ń ká bùsu díaro,
ń gɛ̃sã gbãnan ò zǐi blèoro.
N zĩda gɛ̃sã gbãna mé à tò,
n arɛ dɔ́ma kũ ń yeńyĩ yãi.

4 Mɔkɔ̃mmɛ ma Kína ũ ma Luda,
ndì tó Yakubu burinɔ zǐ ble.
5 N gãin odì ɔ sɔ̃ ó ibɛrɛnɔi,

kũ n tɔ́on odì gbá pétɛpɛtɛ ó zãngurinɔa.
6 Adi kɛ ma sá náanikɛnanlo,
adi kɛ ma fɛ̃nɛda mé àdi ma boro.
7 Zaakũ mɔkɔ̃n mé ndì ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ndì wé'i da ó zãngurinɔa.
8 Luda, odìgɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
odìgɔ̃ n tɔ́ kpá lakanaa sari.

9 Bee kũ abireo n giwái n tò wé'i ó kũ,
ndì bo kũ ó zǏkarinɔ doro.
10 N tò o boru kpɛ ó ibɛrɛnɔnɛ,
n tò ó zãngurinɔ ó pónɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zé ò ó dɛdɛ lán sãnɔ bà,
n ó fãkɔ̃a burinɔ té.
12 N n gbɛ̃nɔ yìa araga,
ńdi àre le a gũnlo.

13 N tò ó gbɛ̃dakenɔ ó sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kũ ò kú ó sarɛnɔ ó lalandii kè.
14 N tò o gɔ̃ baaru pɔ́ ũ burinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ dì ń mì yĩgãwɛrɛ.
15 Madìgɔ̃ kú kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki,
ma gasuu gɔ̀ kpá ma wéi
16 ma lalandikɛrinɔ kũ ma sɔ̀sɔ̃rinɔ yãi
kũ ma ibɛrɛ kũ ò ye ò fĩna bomanɔ yão.

17 Abirekũ ó lé pínki,
bee kũ n yã dí sãóguro,
ódi n bàka kunna kũoo yã gbororo.
18 Ó laasun dí kɛ̃mmaro,
ódi kɛ̃ n zéaro.
19 N ó ké dúgudugu,
n ó bùsu kè gbɛ̃gbonnɔ kureki ũ,
n gusira níkiniki dàóla.

20 Tó ó Dikiri tɔ́ sǎ́ógu yã,
ke tó ó wé dɔ̀ buri zǏtɔnɔ tãnanɔi,
21 Luda ni gí ei yá?
Zaakũ àkũ mé à ó nèsɛgũnyãnɔ dɔ̃ pínki.
22 N yãi ó kú ga léi zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.

23 Ǹ vu Ḍikiri! À kɛ̀ dera ntɛn i oo?
Ǹ futɛ! Ǹsun gíwái gɔrɔ sĩnda pínkiro.
24 À kɛ̀ dera n kɔ̀kɔtɔɔ dɔ̀wɛrɛɛ?
Ó wɛ̃ndakɛ kũ ó wétãmmanaao sǎngun yá?

25 O gɔ̃ yĩna lukutɛ̃n,
o gɔ̃ wutɛna zĩtɛ.
26 Ǹ futɛ ǹ kpáwái,

ǹ mɔ́ ǹ ó bo n yenyĩ yãi.

45

Kína nɔsɛna lèɛ

Yenyĩ lè kũ Kora burinɔ dà.

1 Yã nna tɛn pípi ma swɛ̀ɛ gũn,
lákũ matɛn lè díkĩna da kínanɛ nà.
Ma lé nna lán takadakɛ̃ri mana takadakɛ̃bɔɔ bà.

2 N manakɛ de gbɛ̃ sĩnda pínkila,
n légbɛɛ dìgɔ̃ nna,
arubarika kũ Luda dàngu lakana vĩro.
3 Mɔkɔ̃n zǏkari pãsĩ, ǹ n fɛ̃nɛda sé
ǹ loko n kíkɛgakuri sèeda ũ.
4 Ǹ di sɔ̃a ǹ gɛ́ zǏ ble n gakurikɛ gũn
yãpura kũ nèsɛdoo kũ yãzɛdeo yãi,
ǹ yã náasidenɔ kɛ kũ n ɔpla gbãnao.
5 Kí, n kànɔ lé sɔ̃ntɛ,
àdi gɛ̃ à n ibɛrɛnɔ swɛ̀ zɔ̃,
burinɔ dì létɛ n gbá sarɛ.
6 Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ĩnigɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.
7 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã a yãvãnikɛnagu.
À yã mɛ́ à tò Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
8 Lí'ɔ gbĩ nnanna pìsi n pókasanɔa,
mɔrɔ'ũ dì n pɔ kɛ nna
n kpɛ́ kũ ò kèkɛ kũ wisa sakaao gũn.
9 Kína nénɔgbɛ̃nɔn kú n nɔ yenyĩdenɔ té,
n nɔ dufu kú n ɔplai,
à Ofi bùsu wurapɔnɔ dana.

10 Nénɔkpare, ǹ sã kpá ǹ ma!
N de bɛ kũ n gbɛ̃nɔ yã sún donnɛ arɛro.
11 N nɔmanakɛ tɛn kína mèɛ luka,
ǹ mì natɛnɛ, zaakũ n dikirimɛ a ũ.
12 Tayadenɔ ni su ò gba dannɛ,
aruzɛkɛdenɔ ni n wɛ́ wɛtɛ.
13 Kína nénɔkpare vutɛna kpénɛ gũn kũ gakurio,
ò ɔzĩ kɛ̀ a pókasanɔa kũ wura bàao.
14 Òtɛn su kãao kínanɛ
kũ a pókasa wãnzãndenɔo dana.
Nénɔkpare zɛnnɛrinɔ téi,
òtɛn su kãao a kĩnaa.
15 Òtɛn gɛ̃ kũńwo kínabɛa,
òtɛn pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao.

16 N négɔ̃gbɛ̃nɔ ni gɔ̃ n denɔ gɛ̃nɛ ũ,
ĩni ń ditɛditɛ kínanɔ ũ andunia gũn pínki.

17 Mani tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu lakanaa sari,
burinɔ nigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki.

46

Luda kú kũoo

Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Ludan ó utɛki ũ kũ ó gbãnao,
àdigɔ̃ kpáwái gɔrɔ sĩnda pínki ó warikɛnaa gũn.
2-3 A yã́ mɛ́ à tò bee tó andunia yàka
akũsɔ̃ kpinɔ lètɛ ò sì ísiran,
bee tó í pì kĩ̃ni kà à fùtaa bò
akũsɔ̃ kpinɔ dègɛ kũ kĩ̃nio,
swɛ̀ ni kɛ̃́guro.

4 Swa ke kun kũ a í dì su kũ pɔnnao Luda wɛ̃tɛ gũn,
Luda Musude kúki kũ à kú adonaa pìi.
5 Luda kú wɛ̃tɛ pìi gũn, ani gɔ̃ bɛzĩ̃ ũ̃ro,
Luda ni kpái gudɔo.
6 Burinɔ tɛn wiki lɛ́, kpatanɔ tɛn yĩ̃gã,
Luda pùtã, akũ andunia yɔ̀.

7 Dikiri Zǐkaride kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

8 À mɔ́ à Dikiri yãkɛnanɔ gwa,
lákũ à yã yìa anduniaa nà.
9 Àkũ mɛ́ àdi zǐi mì dɛ ari andunia lɛ́n,
àdi sánɔ ɛ'ɛ àdi sárinɔ dúgu zɔ̃,
àdi té sɔ̃ sɛ̃gbakonɔa.
10 À zɛ tɛɛnɛ àgɔ̃ dɔ̃ kũ makũmɛ Luda ũ.
Burinɔ ni ma tɔ́ sɛ́ lei,
oni ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki.

11 Dikiri Zǐkaride kú kũoo,
Yakubu Ludan ó utɛki ũ.

47

Ludamɛ andunia pínki kína ũ

Kora burinɔ lèɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à ɔkpa lɛ́,
à pɔnna wiki lɛ́ Ludanɛ kũ ayuwiio.
2 Zaakũ Dikiri Musude naasi vĩ,
andunia pínki Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ a ũ.
3 À tò o zǐi blè burinɔa,
à tò o gèsɛɛ pètɛ gbɛ̃nɔa.
4 À ó zĩ̃tɛ bakaa kpàwá,
a yenyĩde Yakubu burinɔ ĩadãbɔ ũ.

5 Luda fùtɛ, òtɛn ayuwii kɛ,
Dikiri zɛna, òtɛn kuru pɛ́.

6 À lè sí Ludanɛ, à lè sínɛ,
à lè sí ó Kínanɛ, à lè sínɛ.

7 Zaakũ andunia pínki Kínamɛ a ũ,
à lè sínɛ kũ dɔ̃naao.
8 Luda tɛn kí ble burinɔa,
à vutɛna a kpata kũ à kú adonaaa.
9 Burinɔ kpatablerinɔ tɛn kɔ̃ kakara
gbɛ̃ kũ ò de Ibrahĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakũ andunia kínanɔ bi Luda pómɛ.
À deńla ń pínki.

48

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ

Kora burinɔ lèɛ.
1 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a sáabu kpá manamana
ó Luda wɛ̃tɛ gũn a kpi kũ à kú adonaa musu.
2 Zaiɔ̃ gbè katɛna mana,
à de andunia gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ pɔnna ũ.
Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛ pì kú kpi gugbãnduru kpa.
3 Luda kú a gudãkpãkinɔ gũn,
à tò ò a dɔ̃ aafialeki ũ.

4 Kũ kínanɔ lédokɔ̃nɔ kè
de ò su ò létɛa lɛɛlɛ,
5 kũ ò wɛ̃tɛ pìi è lɛ, akũ à bò ń sarɛ,
vĩna ń kũ, akũ ò bàa lè.
6 Ò gɔ̀ kũ lukanaao
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛrii bà.
7 N ń ké dúgudugu
lákũ ifãboki ĩa dì lagatarinɔ gó'itɛnɔ kakatɛ nà.

8 Yã kũ o màan ó wé è
Dikiri Zìkaride ó Luda wɛ̃tɛ gũn.
Luda wɛ̃tɛ pìi kàtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Luda, ó kú n kpé ɔnn,
ótɛn laasun lé n yenyĩkɛnaaa.
10 Luda, lákũ n tɔ́ dàgula ari andunia lén nà,
lɛn n sáabukpanaa dàgula lɛ dɔ.
Ndì yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zéa.
11 Zaiɔ̃ kpidenɔ tɛn pɔnna kɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ̃tɛdenɔ pɔ kè nna,
yãkpatɛ kũ n kènɔ yãi.

12 À dɔdɔkɔ̃a à lika Zaiɔ̃i,
à a bĩni dãkpãki lei dasinɔ naro.
13 À a bĩninɔ tàasi ká kũ a zɛki gbãnanɔ
de à le à baba ziadenɔnɛ.
14 Zaakũ Luda dímɛ ó Luda ũ gɔrɔ sĩnda pínki,

àdi dowɛrɛ arɛ ari ò gé gao.

49

Aruzɛkɛ náanikɛna bi yɔ̃nkɔyãmɛ

Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 Buri sĩnda pínki, à yã díkĩna ma,
andunia pínki, à sã kpá,
2 kínanɔ kũ talakanɔ,
aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ á pínki.
3 Ɔndɔ̃yã́ kú ma lén,
dɔ̃na kú ma swɛ̀n.
4 Mani sã́ dɔ yáasi yãi
mà a bɔkɔtɛ kɛ kũ mɔrɔlɛnaao.

5 Mani vĩna kɛ yã́ pãsĩ gɔrɔnɛro,
bee tó ma zãngurinɔ likanamai.
6 Ò ń aruzɛkɛ náani vĩ,
òdi ń ɔgɔda ĩa dã́.
7 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gí a gbɛ̃dakenɛ ga kũ ani gairo,
ani le à pɔ́ke kpá Ludaa à a wɛ̀ndi booro.
8 Zaakũ gbɛ̃ wɛ̀ndi bona zĩ'ũ,
aruzɛkɛ ni fɔ̃ à bo zikiro.
9 Ani fɔ̃ à tó àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani fɔ̃ à gínɛ àsun wɛ́ kɛ pla kũ gyãwãnworo.

10 Zaakũ ò dɔ̃ kũ bee ɔ̃ndɔ̃rinɔ dì ga,
mìsaridenɔ kũ yɔ̃nkɔnɔ dì mì dɛ lɛ se,
òdi ń aruzɛkɛ tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
11 Bee kũ ò ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã́,
ń mira nigɔ̃ de ń bɛ ũmɛ gɔrɔ sĩnda pínki,
anigɔ̃ ń kúki ũ ari ń buria.

12 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo
dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
ani kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
13 Mìsaridenɔ lakanaan gwe,
lɛmɛ à de lɛ dɔ kũ gbɛ̃ kũ ò té ń ágbainɔ.
14 Oni si gyãwãnn lán sãnɔ bà,
ga mé anigɔ̃ de ń dǎri ũ,
gbɛ̃ mananɔ ni kí bleḿma gudɔo.
Ń mɛ̀nɔ ni yagi kũ miran,
gyãwãn mé anigɔ̃ de ń bɛ ũ.
15 Ama Luda ni ma wɛ̀ndi sí gyãwãnnwa
à gbãnakɛ kpámai.

16 Tó gbɛ̃ tɛn gɔ̃ aruzɛkɛde ũ
akũsɔ̃ a bɛ tɔ́ tɛn bo nna,
ǹsun tó à kɛnnɛ yãke ũro,
17 zaakũ ani le à pɔ́ke sé à táo a gagɔrɔro,
a aruzɛkɛnɔ ni bo téiro.

18 Bee tó à a zĩda dɔ̃ arubarikade ũ a wɛ̀ndi gɔrɔ
akũsɔ̃ ò a sáabu kpà a nnamana yãi,
19 ani ká a dizinɔlamɛ,
ani wɛ́ kɛ pla kũ gupurao ziki doro.

20 Bisãsiri kũ a bɛ̀ɛrɛkɛo,
tó a wɛ́ dí kɛ̃ro,
ani gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

50

Donyĩkɛna yãpura

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide tɛn yã o,
àtɛn lé zu andunia gbɛ̃nɔi
zaa ifãboki kpa ari a létɛ kpa.
2 Luda gakuri tɛn bi Zaiɔ̃,
wɛ̃tɛ kũ a manakɛ papana.
3 Ó Luda tɛn su, anigɔ̃ yĩtɛnaro.
Té kũ àdi ń ble kú a arɛ,
zàga'ĩa pãsĩ likai.
4 Àtɛn musudenɔ sísi kũ zĩtɛdenɔo
de à le à yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ.
5 À pì: À ma yãmarinɔ kakaramɛnɛ,
gbɛ̃ kũ ma bàka kú kũńwo sa'onaa gãinɔ.
6 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
musudenɔ dì a yãkɛna a zéa kpàkpa kɛ.

7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oárɛ,
Isarailanɔ, mani á dà bobo,
makũmɛ Luda á Luda ũ.
8 Matɛn zuka káái á sa'ona yãiro,
ke sa'opɔ kũ adìgɔ̃ ká tén à té kũ.
9 Má zùsa kũ à kú á kpàsan ni vĩro,
kesɔ̃ blè kũ à kú á karaa gũn,
10 zaakũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ bi ma pónɔmɛ
kũ pókãde kpàsa kũ ò kú sɔ̀sĩ dasinɔ musuo.
11 Má kpi musu bãnɔ dɔ̃ pínki,
sɛ̀ntɛ pó ketenɔ kun ma pó ũmɛ.
12 Tó nà tɛni ma dɛ, mani oárɛro,
zaakũ makũmɛ má andunia vĩ
kũ pó kũ ò kunnɔ pínki.
13 Madì zùsa nɔ̀bɔ són yá?
Madì blèkofĩnii aru min yá?
14 À sa oma kɛnnakũkɔ̃o pó ũ,
à lé kũ a gbɛ̀ makũ Luda Musudea fĩna bo.
15 À ma sísi warikɛgɔrɔa,
mani á bo, áni bɛ̀ɛrɛ límɛnɛ.

16 Akũ Luda pì yãvãnikɛrinɔnɛ:

À kɛ̀ dera átɛni ma yãditɛnanɔ dɔdɔɔ?
Bɔ́yãi ma bàka kunna kũńwo yã da á lénn?
17 Á ye ma yãdannɛnaairo,
a ma yãnɔ kpà kpɛ.
18 Tó a kpãni è, adì a kɛ á gbɛ̃nna ũmɛ,
á bàkaa dìgɔ̃ kú kũ zinakɛrinɔ.
19 Á légbɛɛ vãni,
adì lénna kɛńnɛ.
20 Adìgɔ̃ á gbɛ̃ndo pi,
adì á da né ékɛ bo.
21 A yã birenɔ kɛ̀, akũ má yĩtɛna.
Átɛn da má de lán á bàmɛ,
ama mani kpãkɛ̃ái mà á dà bobo.

22 Ákɔ̃nɔ kũ ma yã sằágunɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mani á kɛ yákiyaki,
gbɛ̃ke ni fɔ̃ à á símaro.
23 Gbɛ̃ kũ à kɛnnakũkɔ̃o sa òma zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̀mɛnɛ,
àtɛni ma gba zé mà mɔárɛ
lákũ madì gbɛ̃nɔ sura ba nà.

51

Sùrukpana Ludaa

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ annabi Natã gèɛ a kĩnaa a zinakɛna kũ Basɛbao gbɛra
1 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenyĩ gũn,
ǹ ma taarinɔ gogo n mana zɔ̃kɔ̃ yãi.
2 Ǹ ma durunna kɛ̃ma mà gɔ̃ swáswa,
ǹ ma durunna kɛ̃ma míɔmiɔ.

3 Má a taarinɔ dɔ̃ sà,
ma durunna dìgɔ̃ sãmaguro.
4 Mɔkɔ̃mmɛ ma durunna kènnɛ,
ma yã kũ ń yeiro kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zé vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũmao, n yã nigɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nèsɛn má vãni,
má durunna vĩ zaa ma ina gɔrɔmɛ.
6 Nèsɛmana mé àdi kángu,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ damɛnɛ ma swɛ̃̀ɛ gũn.

7 Ǹ ma zú o kũ sakoo mà pu swáswa,
ǹ ma nèsɛ pípimɛnɛ mà gɔ̃ púu táitai.
8 Ǹ tó mà pɔnna kɛ kũ yáadɔnaao,
ǹ tó ma wá kũ n bùsanɔ were.
9 Ǹsun ma durunnanɔ yã daro,
ǹ ma yã vãninɔ bo ǹ zukũna pínki.

10 Luda, ǹ nèsɛpura damɛnɛ,
ǹ ɛra ǹ tó ma laakari gɔ̃ kpatɛna.

11 Ǹsun ma zukũnaro,
ǹsụn n Nini símaro.
12 Ǹ ɛra ǹ tó ma pɔ kɛ nna
kũ n ma sura bà yãi.
Ǹ ma nini gba màgɔ̃ n yã ma,
13 gbasa mà n yã dada yãvãnikɛrinɔnɛ,
durunnakɛrinɔ ni ɛra ò arɛ dɔmma.

14 Ǹ ma bo gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma surabarii,
mani lè sí n yãkɛna a zéa musu.
15 Dikiri, ǹ ma gba lé
mà n sáabu kpá.
16 Sa'onaa dì kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo de ma ò.
Sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ dì kánguro.
17 Sa kũ matɛn ommamɛ ma nèsɛyĩda ũ,
ndì wɛ̃ndade sùrude gya boro.

18 Luda, ǹ arubarika da Zaiɔ̃gu
n pɔyeina mana gũn,
ǹ Yurusalɛmu bĩni gba gbãna,
19 gbasa sa'ona a zéa ni kángu
kũ sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũo,
oni sa o kũ zùsanɛnɔ n gbagbakia.

52

Aruzɛkɛde ĩadãnaa
Lè kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à gèɛ Aimɛlɛki bɛa, akũ Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gèɛ à ò Solunɛɛ
1 Gɔ̃sa gbãna, Luda gbɛ̃kɛ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
à kè dera ntɛn ĩa dã kũ yã vãnioo?
2 Ndìgɔ̃ léfɔtɔ kɛ kũ gbɛ̃nɔ gɔrɔ sĩnda pínki,
n lé nna lán gɛ̃ mìbobɔɔ bà,
ndì gbɛ̃nɔ gbákĩ zɔ̃o.
3 Ń ye yã vãnii de a manala,
ékɛtonaa dì kɛnnɛ nna de yãpurala.
4 Ń ye gbɛ̃kakatɛna yãi,
manafikiyã mé à da n lén.

5 Luda ni n gbãna kɔ̀ é ari gɔrɔ sĩnda pínki,
ani n kũ à bo kũnwo n kpén,
ani n bo gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ té.
6 Tó gbɛ̃ mananɔ è, vĩna ni ń kũ,
oni n lalandi kɛ ò pi:
7 Gbɛ̃ kũ adi Luda kɛ a utɛki ũron dí!
À náani kpà a aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔa,
à gɔ̀ gbãnade ũ gbɛ̃kakatɛnaa gũn.

8 Má de lán kù lásirade kũ à kú Luda ɔnn bà,
manigɔ̃ zɛ kũ Luda yenyĩo gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.

9 Manigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki
yã kũ n kɛ̀ yãi,
mani n tɔ́ sɛ́ lei n yãmarinɔ wára,
kũ ń mana yãi.

53

Yɔ̃nkɔ ya'onaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Yɔ̃nkɔ dì pi a swɛ̃n Luda kunlo.
Gbɛ̃nɔ yàka, ń yãkɛnaa vãni,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro.

2 Zaa musu Luda dì bisãsirinɔ tàasi ká
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ kà à a kĩnaa wɛtɛ.
3 Ò sǎtɛ ń pínki ò gɔ̃ dɔ̀rɔɔ sari míɔmiɔ,
yãmanakɛri ke kú ń tɛ́ro, bee mɛ̀n do.

4 Yãvãnikɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Òdi ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
òdi Luda sísiro.
5 Gwen vĩna ń kũn manamana,
vĩnapɔnɔn kú gwe sɔ̃ro.
Luda tò gbɛ̃ kũ ò lɛ̀tɛáwanɔ gɔ̃ katɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wé'i dàḿma kũ Luda gìńyĩ yãi.

6 Luda, ǹ bo Zaiɔ̃ ǹ mɔ́ ǹ Isarailanɔ sura ba!
Tó Luda ɛ̀ra à sù kũ a gbɛ̃nɔ ń gwena zĩn,
Yakubu burinɔ ni pɔnna kɛ,
Isarailanɔ ni yáa dɔ.

54

Gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãa aduakɛnaa
Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Zifidenɔ gɛ̀ɛ ò pì Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.
1 Luda, ǹ ma sura ba n tɔ́ yãi,
ǹ yã símɛnɛ kũ n gbãnao.
2 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ sã kpá ma yã'onaai.

3 Zaakũ buri pãndenɔ fùtɛmai,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛni ma wɛ ò ma dɛ,
òdi Luda yã daro.
4 Ludamɛ ma kpanyĩri ũ,
Dikiri mɛ́ à ma kũna.

5 Ǹ ma zãngurinɔ vãni ɛraḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náani yãi.

6 Mani sa omma kũ ma pɔyeinaao,
mani n tɔ́ bo Dikiri, zaakũ ń mana.
7 À ma bo ma warinɔ gũn pínki,

à tò ma yɔ̃gɔ̃ kɛ̀ ma ibɛrɛnɔa.

55

Aduakɛna kunna wɛ́tãmmanaa gũn

Dauda lèɛ. Òdi sí kũ guruminɔmɛ.
1 Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹsun lá kú ma yãlaro.
2 Ǹ sã wɛ̃ ma yãi ǹ wema,
ma laasun ma likara ma gɔ̃ bídi gũn,
3 ma ibɛrɛnɔ yã'ona yãi
kũ gbɛ̃ vãninɔ wɛ́birimanaao,
zaakũ òtɛn wari dɔmamɛ,
ò ma kũna kũ pɔfɛ̃o.

4 Swɛ̀ɛ kɛ̀magu,
ga vĩna gɛ̀magu.
5 Vĩna ma kũ, matɛn lukaluka,
ma nini vùra.
6 Tó má dèmbɛrɛ vĩ lán potɛ̃nɛ bà,
de mani vura mà gɛ́ kámma bo,
7 mani bàa lɛ́ mà gɛ́ zàzã,
mani gɛ́ mà vutɛ gbárannan.
8 Mani wã mà gɛ́ mà utɛki wɛtɛ,
de zàga'ĩa gbãna súǹ ma lero yãi.

9 Ǹ ń yã gboro, Dikiri, ǹ ń yã yãkatɛńnɛ,
zaakũ ma è zuka kũ fìtiio kú wɛ̃tɛ gũn.
10 Òdi kpátɛ kɛ bĩni musu fãnantɛ̃ kũ gwãanio,
yã vãni kũ yã gbãnao di wɛ̃tɛ gũn.
11 Gbɛ̃dɛdɛyã mɛ́ à wɛ̃tɛ pìi pà,
gbãnamɔnnɛna kũ manafikio dì kɛ̃ a batunlo.

12 Tó ma ibɛrɛ mɛ́ àtɛni ma sɔ̃sɔ̃ yã, mani mɛna,
tó ma zãnguri mɛ́ à fùtɛmai, mani utɛnɛ.
13 Ama mɔkɔ̃n, mɔkɔ̃n kũ ó sára lɛ́lɛ,
ma gbɛ̃ndo, ma gbɛ̃nna!
14 Odì fàai bo kũ kɔ̃o yã nnanna,
odìgɔ̃ tékɔ̃i pari té Luda ɔnn.

15 Ga ni zãmba kɛ ma ibɛrɛnɔnɛ,
ò si gyãwãn ń gbãnagɔrɔ,
zaakũ vãni vutɛki è ń gũn.

16 Makũ sɔ̃, madì Luda sísi,
akũ Dikiri dì ma sura ba.
17 Kɔnkɔ, fãnantɛ̃ kũ ɔkɔsio
madìgɔ̃ ma yã'ũmmananɔ bɔtɛnɛ kũ ndanaao,
akũ àdi ma yã ma.
18 Bee kũ ma ibɛrɛnɔn dasi,
àdi ma sí à ma bo fìtin aafia.

19 Luda dìgɔ̃ vutɛna kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
ani ma yã̄ ma, ani wé'i daḿma,
zaakū̃ òdi ḿ dà litɛro, ò Luda vĩ̄na vĩ̄ro.

20 Ma gbɛ̃ pìi fìti kè kū̃ a gbɛ̃nɔo,
à bò lédokɔ̃nɔ kū̃ ò kè kū̃ kɔ̃o kpɛ.
21 Àdi yã̄ nna o lán zɔ́ bà,
ama fìti laasun kú a swɛ̀n.
Àdi lénna kɛńnɛ páipai,
ama yáadɔmma bà da a bɔ̀kɔmmɛ.

22 Ǹ n yã̄'ūmmananɔ tó Dikirinɛ,
anigɔ̃ n kū̃na,
àdi tó gbɛ̃ mana fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanisaridenɔ ni ḿ gɔrɔ dagura lero,
Luda, ĩni tó ò si gyã̄wã̄n tɔ̃nɔwɛɛn.

Makū̃ sɔ̃, manigɔ̃ n náani vĩ̄.

56

Zĩ̄dakpana Ludaa

Lè kū̃ Dauda dà gɔrɔ kū̃ Filisitininɔ a kṳ̀ zaa Gata.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, òtɛn péma,
òdigɔ̃ zǐ̀ ká kū̃mao ògɔ̃ wé tãma gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Ma kpàkparinɔ dìgɔ̃ péma gɔrɔ sĩnda pínki,
ḿ karambaani yã̄in òtɛn zǐ̀ ká kū̃mao.

3 Tó vĩ̄na tɛni ma kū̃, mani n náani kɛ.
4 Mani Luda tɔ́ kpá yã̄ kū̃ à ò yã̄i,
má Luda náani vĩ̄, mani vĩ̄na kɛro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

5 Òdigɔ̃ ma yã̄ litɛ kpɛdangara gɔrɔ sĩnda pínki,
òdigɔ̃ ma kpákpa kū̃ yã̄ vãnio.
6 Òdi kɔ̃ kakaramai ò natɛmɛnɛ,
òdi ma kpákpa ògɔ̃ ye ò ma dɛ.

7 Luda, ǹsun tó ḿ gbɛ̃ke boro,
ǹ burinɔ nɛ kū̃ pɔfɛ̃o.
8 Ǹ ma warikɛna yã̄ da,
ǹ ma wétɛ̃kɔtɛna ká n tùruu gū̃n.
À kú n takada gū̃nloo?

9 Tó ma lé zù Ludai,
ma ibɛrɛnɔ ni boru kū̃ kpɛo,
manigɔ̃ dɔ̃ kū̃ à yã̄ sìmɛnɛ.
10 Mani Luda tɔ́ kpá yã̄ kū̃ à ò yã̄i,
ee, mani Dikiri tɔ́ kpá yã̄ pì ona yã̄i.
11 Má Luda náani vĩ̄, mani vĩ̄na kɛro.

Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

12 Luda, mani lɛ́ kũ ma gbɛ̀nnɛnɔ fĩna bo,
mani kɛnnakũkɔ̃o sa omma.
13 Zaakũ n ma si ga léi,
ńdi tó ma gɛ̃ɛ sìro,
de màgɔ̃ kure kũnwo
gupura kũ àdi wɛ̀ndi kpáḿma gũn.

57

Wikilɛna Luda Musudei

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
Ǹ ma sɔtɔ n orun ari ma bo ga léi.

2 Matɛn wiki lɛ́ Luda Musudei,
Luda kũ àdi yã̄ kũ à ò papamɛnɛ pìi.
3 Ani tó kpányĩ bo zaa musu à ma sura ba,
ani wé'i da gbɛ̃ kũ òtɛn pémanɔa,
ani a gbɛ̃kɛ kũ a náaniyão kɛmɛnɛ.

4 Má kú músunɔ té,
ma gɔ̃ wutɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ néné nna lán fɛ̃nɛda bà,
ń saka bi sárimɛ kũ kàao.
5 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari musumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zén,
akũ ma gɔ̃ wari gũn,
ò wèɛɛ yɔ̃ ma arɛ, akũ ò zù wèɛɛ pìn.

7 Ma laakari kpatɛna Luda, ma laakari kpatɛna,
mani lè sí mà n táaki lɛ́.
8 Ǹ vu, ma swɛ̀!
Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.

9 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ té,
mani n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
10 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kà n kĩnaa,
n náani ludambɛ luku lè.

11 Luda, ǹ n zĩda tɔ́ sɛ́ lei ari músumusu,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

58

Gbɛ̃ vãninɔ tona kũ Ludao

Dauda lèɛ.
1 Gbãnadenɔ, adì yã̄ o a zɛ́a sɔ̃ yá?

Adì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo súsu yá?
2 Adì yã vãni laasun lé á swɛ̀ɛ gũn,
adì gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ á bùsun.
3 Gbɛ̃ vãninɔn sãtɛna zaa ń ina gɔrɔmɛ,
ékɛdenɔn yakana zaa ń da nèsɛn.
4 Ń légbɛ de lán mlɛ̃ sɛwɛ bà,
ò de lán káre kũ à a sã tàtaa bà,
5 de mlɛ̃ɛ pì sún a kɔ̃kɔ̃'ori úra ũ maro,
de àsun a dabukɛri gonikɛ ero.

6 Luda, ǹ ń saka é'ɛńnɛ ń lén,
Dikiri, ǹ músuu pìnɔ saka sɔ̃ntɛnɔ é'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó ò gɛ̃tɛ lán í bàasinaa bà.
Tó ò sá gà, ǹ ń kànɔ é'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó ò kori kɛ zén lán kɔntɔ lé'i bà,
ògɔ̃ de lán nɔ̀bɔtɛnɛ kũ adi ifãntɛ̃ ero bà.

9 Ari yàka té gɔ̃ oro wã,
gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃tɛ kũ ĩao.
10 Gbɛ̃ mananɔ ni pɔnna kɛ
zĩ kũ Luda fĩna bòńnɛ gbɛ̃ vãninɔa,
kũ ò ń gbá pìpi ń aru gũn.
11 Gbɛ̃nɔ ni pi: Gbɛ̃ mananɔn láada vĩ fá!
Luda kun, àdi yãkpatɛ kɛ andunia gũn.

59

Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ Solu gbɛ̃nɔ zǏ ò a dãdã a bɛa ò a dɛ.
1 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃ kũ ò fùtɛmainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma sí yãvãnikɛrinɔa,
ǹ ma bo gbɛ̃dɛrinɔ ɔĩ.

3 Ǹ gwa, òtɛni ma kpákpa,
gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛn fìti kɛ kũmao.
Dikiri, mádi taari ke durunna kɛńnɛro,
4 mádi zãńnɛ yãkearo,
ąkũ ò kú kũ soruo ò nakarama.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ futɛ ǹ mɔ́ ǹ kpámai!
5 Mɔkɔ̃n Dikiri Luda Zǐkaride, Isarailanɔ Luda,
ǹ futɛ ǹ wé tã buri kǔnɔa ń pínki.
Ǹsun bonkpɛde vãni kǔnɔ wɛ̃nda gwaro.

6 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛn,
òdi hǔu kɛma lán gbɛ̃nɔ bà.
7 Ǹ gwa, ń lé'i tɛn tɔ,
fɛ̃nɛ kpá ń lén,
òdi pi gbɛ̃ke tɛni ń maro.

8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri, ndì ń yáa dɔ,
ndì buri pìnɔ lalandi kɛ ń pínki.

9 Luda ma gbãna, ma wɛ́ dɔnyĩ,
mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ.
10 Luda ni domɛnɛ arɛ a gbɛ̃kɛ gũn,
ani tó mà yɔ̀gɔ̃ kɛ ma zãngurinɔa.
11 Dikiri ó sɛ̃gbako, ǹsun ń dɛdɛro,
de ń yã sún sã ma gbɛ̃nɔguro yãi.
Ǹ tó ò likara zɔ̃ ǹ ń kótɛ kũ n gbãnao.
12 Yã kũ àdi bo ń lén bi durunna yãmɛ.
Ǹ tó ń karambaanikɛna ń kũ,
zaakũ òdi ékɛ to òdi gbɛ̃ ká.
13 Ǹ ń kakatɛ kũ pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, òsungɔ̃ kun doro,
gbasa ògɔ̃ dɔ̃ ari andunia léa
kũ Luda tɛn kí ble Yakubu burinɔa.

14 Òdi ɛra ò su ɔkɔsi dɔ,
òdi likara zɔ̃ wɛ̃tɛ gũn,
òdi hũu kɛ lán gbɛ̃nɔ bà.
15 Òdi likara ògɔ̃ póble wɛtɛ,
tó odi kãro, òdi wiki lé.
16 Makũ sɔ̃, mani lè sí n gbãna yã musu,
mà ayuwii kɛ kɔnkɔ n gbɛ̃kɛ yãi,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ warikɛgɔrɔa.

17 Luda ma gbãna, mani n táaki lé,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
Luda kũ àdi gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ.

60

Óni zì ble kũ Luda gbãnao

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à zìli kà kũ Siria kũ ò kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kũ Zoba bùsuu gũnnɔ, akũ Yoabu sù à Ɛdɔmunɔ dèdɛ Guvutɛ Wisiden gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.
1 Luda, n pɔ fɛ̀wái,
n ɔ gbàrɛwái n ó zukũna.
Ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá sà.
2 N tò ó bùsuu yìgã ari à pàra.
Ǹ ɛra ǹ tata a gbèn,
zaakũ à gɔ̀ kpámmɛ.
3 N tò yã zĩ'ũ sù n gbɛ̃nɔa,
n ó káka kũ í gbãnao,
akũ ótɛn tàtantatan kɛ.

4 Ama n tuta dɔ̀ n vĩnakɛrinɔnɛ,
de ò le ò bo gbɛ̃nɔ ságana léi.

5 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gàsã gbãnao
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
6 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛ kũ kùwikio,
mani gba da kũ Suko guvutɛo.
7 Giliada bùsu bi ma pómɛ,
Manase burinɔ bùsu bi ma pómɛ,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yudanɔ bùsu bi ma gòomɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

9 Dí mé ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mé ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
10 Luda, à de mɔkɔ̃n mé n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zǏkarinɔ doroo?
11 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
12 Óni zǏ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mé ani gèsɛ pétɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

61

Kína aduakɛnaa

Dauda lèɛ.
1 Luda, ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kunna zaa andunialɛa ma wiki lèmma,
kũ ma wɛ̀ndii gɔ̃ lɛɛkɛɛ, akũ ma n sisi.
Ǹ gé kũmao gbèsi kũ à lei demala kĩnaa.
3 Zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma aafialeki ũ,
ma utɛki gbãna ũ ma ibɛrɛnɔ arɛ.

4 Má ye màgɔ̃ kú n ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki,
màgɔ̃ sɔtɔna n orun.
5 Luda, zaakũ n lé kũ ma gbɛ̀nnɛ mà,
n n vĩnakɛrinɔ bakaa kpàma.

6 Ǹ kína dɔ̃ kũ aafiaao,
ǹ tó à ká a gɔrɔa.
7 Àgɔ̃ kpata ble n dɔ̃naa gũn gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ a dãkpã n gbɛ̃kɛ kũ n náanikɛnaao yãi,
8 gbasa màgɔ̃ n táaki lé lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ lé kũ ma gbɛ̀nnɛ fĩna bo gɔrɔ sĩnda pínki.

62

Ludamɛ utɛki ũ

Dauda lèɛ.
1 Luda ado mé à tò ma laakari kpátɛna,

àkũ mɛ́ àdi ma sura ba.
2 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.

3 Gɛ̀n ũgban ánigɔ̃ futɛ gbɛ̃aa?
Áni a nɛ lán gbỲ kũ à ɛ̀ à kpán
ke kara zĩ bàn yá?
4 A gona a tía lén átɛn kpákũsũ,
ɛ́kɛtona mɛ́ àdi kɛárɛ nna.
Adì sa mana o gbɛ̃nɛ kũ léomɛ,
akũ adì ń ká á swɛ̀ɛ gũn.

5 Luda ado mɛ́ à tò ma laakari kpátɛna,
zaakũ àkũmɛ ma wɛ́ dɔi.
6 Àkũmɛ ma gbɛ̀si ũ ma surabari ũ,
madì gbãna lea, mani yĩgã zikiro.
7 Ma aafia kũ ma bɛ̀ɛrɛɛo dì bo a kĩnaamɛ,
àkũmɛ ma gbɛ̀si gbãna ũ, ma utɛki ũ.
8 Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ a náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
à á swɛ̀ wɛ̃nɛ, àkũmɛ ó utɛki ũ.

9 Talakanɔn de lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãnadenɔn kú pɔ́ke léiro.
Tó ò ń yɔ̃ kilooa,
ń pínki nigɔ̃ de fáuunle.
10 Àsun gbɛ̃ble'ɔgɔ náani kɛro,
àsun ĩa dã kũ kpãni pɔ́oro.
Tó á aruzɛkɛ tɛn kɔ̃,
àsun tó à á swɛ̀ blero.

11 Yã mɛ̀n don Luda ò,
yã mɛ̀n pla dínɔn ma mà:
Luda, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbãna vĩ,
12 Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ ń gbɛ̃kɛ vĩ,
akũ ndì fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

63

Luda nidɛnaa

Lɛ̀ kũ Dauda dà gɔrɔ kũ à kú Yuda gbárannan.
1 Luda, ma Ludamɛ n ũ,
matɛni n arɛ wɛtɛ,
ma nini yenyĩ, matɛni lukanyĩ
lán zĩtɛ kori kũ à ye íi bà.

2 Ma n e n kúkia,
ma wɛ́ sì n gbãna kũ n gakuriolɛ.
3 Zaakũ n gbɛ̃kɛ manamɛnɛ de wɛ̀ndila,
n sáabukpana nigɔ̃ da ma lén.
4 Manigɔ̃ n tɔ́ kpá ari ma wɛ̀ndi lén,
mani ɔ sɛ́ musu mà n sísi.

5 Ma nèsɛ ni kã lákũ òdi pɔ́ nna ble ò kã nà,
n táakilɛna nigɔ̃ da ma lén kũ ayuwiikɛnaao.
6 N yã dì dɔmagu ma wútɛkia,
madì laasun lémma gwãani.
7 Ma sɔ̀tɔna n orun, matɛn lè sí,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ.
8 Ma nini namma,
ń ma kũna n ɔplan.

9 Gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛnɔ ni kakatɛ,
ò gɛ̃ zĩtɛ.
10 Luda ni tó ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdaomɛ,
ò gɔ̃ gbɛ̃gbonnɔ pɔ́ble ũ.

11 Kína sɔ̃ ani pɔnna kɛ kũ Ludao.
Gbɛ̃ kũ òdi la da kũ Ludaonɔ ni a sáabu kpá,
ékɛdenɔ sɔ̃, ń lé nigɔ̃ nakɔ̃ana.

64

Ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔ ɔĩ
Dauda lèɛ.
1 Luda, ǹ ma ndana ma,
ǹ ma bo ma ibɛrɛ kũ òtɛni vĩna damainɔ ɔĩ.
2 Ǹ ma utɛ gbɛ̃ vãni kũ ò lé kpàkũsũmainɔnɛ,
yãvãnikɛri zukade pìnɔ.

3 Òdi ń lé kɛkɛ lán fɛ̃nɛda bà,
yã pãsĩnɔ dì bo ń lén lán kà sɛwɛde bà.
4 Òdi taarisaride dãdã ò a pá,
òdi a pá kãnto, vĩna dì ń kũro.

5 Òdi té kákɔ̃gu ń vãnikɛnaa gũn,
òdi bàkpakpannɛna gusarɛ yã gɔ̃gɔ̃
òdi pi: Gbɛ̃ke ni ó ero.
6 Òdi vãnikɛna yã gɔ̃gɔ̃ ò pi,
yã kũ o a lé kpàkũsũ papana.
Bisãsiri nèsɛgũnyãnɔ asiri zɔ̃kɔ̃.

7 Ama Luda ni ń pá kũ kàao,
ani ń kĩnna kãnto.
8 Ani tó yã kũ ò ò wí ń musu,
gbɛ̃ kũ à ń é pínki nigɔ̃ mì kɛ dékũdekũ
ò pi taarɛ.

9 Vĩna ni gbɛ̃ sĩnda pínki kũ,
oni Luda yãkɛnanɔ baba,
onigɔ̃ yã kũ à kènɔ laasun lé.
10 Gbɛ̃ mananɔ, àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn ò nai,
nèsɛpuradenɔ, àgɔ̃ a táaki lé ń pínki.

65

Buri sĩnda pínki wɛ́ dɔ Ludai

Dauda lèɛ.
1 Luda, à kʉ̀ ò n táaki lɛ́ Zaiɔ̃
ò lɛ́ kʉ̃ ò gbɛ̀nnɛnɔ fĩna bo.
2 Mɔkɔ̃n kʉ̃ ndì aduakɛna ma,
n kĩnaan buri sĩnda pínki ni sun.
3 Ó yã̄ vãninɔ ó fú,
akʉ̃ n ó taarinɔ kɛ̀wá.
4 Arubarikademɛ gbɛ̃ kʉ̃ n sɛ̀
n gɛ̃ kãao n ɔnn ʉ̃.
N kpɛ́ pɔ́ mananɔ mɔ̀wá,
n kpɛ́ kʉ̃ à kú adona pìi.

5 Ndì wewá kʉ̃ yã̄ mana naasidenɔ,
Luda ó Surabari.
Andunia lɛ́zɛkidenɔ kʉ̃ ísirabaradenɔ
wɛ́ dɔnyĩ ń pínki.
6 N gbãna dànla,
n kpinɔ kɛ̀ kʉ̃ n ikoo.
7 Ndì ísira kʉ̃ a sɔ̃nɔ kĩni kpátɛ,
ndì burinɔ zuka lákaǹnɛ.
8 N daboyãnɔ dì swɛ̀ kɛ̃
gbɛ̃ kʉ̃ ò kú zĩtɛlɛanɔn,
òdi ayuwii dɔmma zaa ifãboki kpa
kʉ̃ a lɛ́tɛ kpao.

9 Ndì laakari dɔ anduniaa, ndì a gba í,
ndì taaki ká zĩtɛnɛ, n swanɔn pana kʉ̃ ío,
ndì tó pɔ́wɛnɔ kɛ, zaakʉ̃ lɛn n dìtɛ lɛ.
10 Ndì í dagula ari búgbanɔ pa,
ndì gunɔ foko fɔ̃ kʉ̃ legʉ̃o,
ndì arubarika da pɔ́ kʉ̃ à bùtɛnɔgu.
11 Ndì arubarika da burazĩn wɛ̀ kʉ̃ wɛ̀ɛo,
pɔ́ble níside dì kɔ́tɛ n ágban.
12 Pɔ́dãdãkinɔ sɛ̀la bɔ̀tɔɔ kù sɛ̀ntɛ,
sɪ̀sĩnɔ pɔnna dà uta ʉ̃.
13 Pɔ́kãdenɔ dàgula ń dãdãkinɔa,
pɔ́wɛ dàgula sɪ̀sĩgɛrɛɛi.
Òtɛn pɔnna wiki lɛ́, òtɛn lɛ̀ sí.

66

Luda sáabukpanaa

1 Andunia gbɛ̃ sĩnda pínki,
à ayuwii kɛ Dikiria.
2 À lɛ̀ sí a tɔ́ gakurikɛ musu,
à a táaki lɛ́ à a tɔ́ bo.
3 À o Ludanɛ: N yãkɛnanɔn naasi vĩ,
n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ dì tó n ibɛrɛnɔ kã natɛ.

4 Andunia pínki dì kútɛnnɛ,
òdi n táaki lé ò n tɔ́ bo.

5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kũ àdi kɛ bisãsirinɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísira lì gukori ũ,
ò swa bikù gèsɛ.
Ò pɔnna kɛ a yã musu.
7 Àdigɔ̃ kí ble kũ a gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki,
a wɛ́ dìgɔ̃ kú burinɔa.
Sãgbãnadenɔ sún dɔkɛ kãaoro.

8 Burinɔ, à ó Luda sáabu kpá,
a táakilɛna gɔ̃ dɔ á lén.
9 À ó wɛ̀ndi dàkpãwɛrɛ,
adi tó ó gbá sàtaro.
10 Luda, zaakũ n ó lɛ́ n ó gwá,
n ó baasa lán andurufuu bà.
11 N ó ká kpɛ́siran,
n aso tìkisii dìwɛrɛ ó kpɛ.
12 N tò ò dìwá lán sɔ̃ bà,
ó wɛ́ tɛ́ mà, í dàóla,
akũ n su kũoo nnamana kĩnaa.

13 Mani su n ɔnn mà sa'opɔ kũ òdi ká tɛ́n à tɛ́ kũ o,
mani lɛ́ kũ ma kèmmanɔ fĩna bo,
14 yã kũ à bò ma lén ma warikɛgɔrɔa.
15 Mani sa omma kũ pɔ́ mèkpananɔ,
mani sãkaronɔ kpátannɛ,
mani n gbagba kũ zùsanɔ kũ blèkofĩninɔo.

16 Ákɔ̃nɔ kũ á Luda vĩna vĩnɔ,
à mɔ́ à ma á pínki,
mani yã kũ à kèmɛnɛ oárɛ.
17 Ma wiki lèa,
a táakilɛna da ma lén.
18 Tó ma yã vãni dà ma swɛ̀n,
de Dikiri gì ma yã mai.
19 Ama à ma yã mà,
akũ à ma aduakɛnaa sì.
20 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
adi gí ma aduakɛna mairo,
adi gí gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛiro.

67

Arubarika gbɛkana Ludaa

Lɛ̀ kũ òdi sí kũ guruminɔo.
1 Luda, ǹ ó wɛ̃nda gwa,
ǹ ãn werewá ǹ arubarika daógu,
2 de andunia pínki gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,

buri sĩnda pínki dɔ̃ lákũ ndì gbɛ̃ sura ba nà.

3 Ò n táaki lé Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lé.
4 Burinɔ pɔnna kɛ à ayuwii kɛ,
zaakũ ndì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔ a zéa,
ndì do andunia burinɔnɛ arɛ.

5 Ò n táaki lé Luda,
gbɛ̃ sĩnda pínki n táaki lé,
6 gbasa zĩtɛ pɔ́ble kɛ,
Luda ó Luda ni arubarika daógu.
7 Luda ni arubarika daógu,
andunia lézɛkidenɔ ni vĩna kɛnɛ ń pínki.

68

Luda zɔ̃kɔ̃kɛ

Dauda lèɛ.
1 Luda futɛ, a ibɛrɛnɔ fãkɔ̃a,
a zãngurinɔ bàa lénɛ.
2 Lákũ túsukpɛ dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà,
ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.
Lákũ zɔ́saa dì yɔ́ té sarɛ nà,
yãvãnikɛrinɔ ni kakatɛ Luda arɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ ò pɔnna kɛ,
ò yáa dɔ Luda arɛ,
ò vĩvĩ kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo.

4 À lè sí Ludanɛ à lé maa,
à di ludambɛ lukua, à a tɔ́ bo,
a tɔ́n Dikiri, à pɔnna wiki lé a arɛ.
5 Kunna a kpé kũ à kú adonaa gũn,
Luda bi tonɛnɔ demɛ,
gyaanɔnɔ zɛkũnwodemɛ.
6 Luda dì bɛ kɛ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ vĩronɛ,
àdi purusunanɔ bɔtɛ à ń da nnamanan,
sãgbãnadenɔ sɔ̃ onigɔ̃ kú gu kori gũmmɛ.

7 Luda, kũ n do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ,
gɔrɔ kũ n táa ò kũńwo gbárannan,
8 zĩtɛ yì̀gãyĩgã, ludambɛ legũ gbàrɛ n arɛ,
mɔkɔ̃n Luda kũ n yã ò Sinai kpi musu,
Luda, Isarailanɔ Luda.

9 Luda, n mùsɛɛ pìsi ń bùsuua baala'i,
n n gbɛ̃ busananɔ gbà gbãna.
10 N gbɛ̃nɔ vùtɛ a gũn Luda,
akũ n wɛ̃ndadenɔ gbà pɔ́ n manakɛ yãi.

11 Dikiri yã ò,
akũ nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ a baarukparinɔ ũ dasi.

12 Kínanɔ kũ ń zǐkarinɔ tɛn bàa lé likalika,
nɔgbɛ̃ kũ ò gɔ̀ bɛnɔ tɛni ń pónɔ kpaatɛtɛ.
13 Bee kũ a wutɛ a kpàsa guragura,
andurufu í kú ma potɛ̃nɛ dèmbɛrɛnɔa,
a kãnɔ tɛn té kɛ lán wuraa bà.
14 Kũ Gbãnasĩndapinkide kínanɔ fǎkɔ̃a,
ò kɔ̀tɛ Zalamɔ kpia lán legũgbɛɛ bà.

15 Basã kpi gakuri vĩ,
Basã kpi mìsɔ̃ntɛnɔn dasi.
16 Ákɔ̃nɔ kpi mìsɔ̃ntɛnɔ,
bóyãi átɛn kpi kũ Luda sè
a kíbleki ũ gwa kũ nèsɛgɔ̃baaoo?
Gwen Dikiri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
17 Luda sɔ̃gonɔ lé vĩro,
à kà dúbu lɛu ũgbangba,
Dikiri bòo zaa Sinai,
à sù à kìpa a gu kũ à kú adonan.
18 N futɛ n ta musu dona zǐzɔnɔnɛ arɛ,
n gba sì gbɛ̃nɔa ari kũ sãgbãnadenɔ,
akũ n vutɛ gwe, Dikiri Luda.

19 Arubarikademɛ Dikiri Luda ó surabari ũ,
àkũmɛ àdigɔ̃ ó asonɔ sɛna lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
20 Ó Luda bi Luda kũ àdi ń sura bamɛ,
Dikiri Luda mé àdi ó bo ga léi.

21 Luda ni a ibɛrɛnɔ mì wíwiñnɛ,
bisãsiri mìkã dɔrɛ kũ ò té ń durunnaanɔ.
22 Dikiri pì: Mani ń bɔtɛ Basã bùsun,
mani ń bɔtɛ ísira lɔ̀n,
23 de à á gbá ya á ibɛrɛnɔ arun,
á gbɛ̃danɔ ni néné matɛn ò ń baka ble.

24 Luda, o n gbɛ̃nɔ è ò tétɛkɔ̃i,
ma Luda ma Kína, òtɛn su n kúkia.
25 Lèsirinɔn té arɛ, batanɔn té ń kpɛ,
nɔkpare sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔn té ń guragura.
26 À Luda tɔ́ bo pari kɔ̃kakaranaa gũn,
à Dikiri sáabu kpá ákɔ̃nɔ Isaraila burinɔ.
27 Né kpɛde Biliaminu burinɔn té arɛ gwe,
abire gbɛra Yudanɔ kínɛnɔ kũ ń gbɛ̃nɔ
kũ Zɛbuluni buri kínɛnɔ
kũ Nafatali buri kínɛnɔo.

28 Luda, ǹ n gbãna mɔwɛrɛ,
Luda, ǹ bo kũ n gbãna kũ n mɔ̀wɛrɛ yão.
29 Kínanɔ ni sunnɛ kũ ń gbanɔ
n kpé kũ à kú Yurusalɛmu yãi.
30 Ǹ kpãkɛ̃ Misila ítɛnɔbɔɔi,

ǹ pata burinɔ zùsanɔa kũ ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ andurufu gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kũ zǐkanaa dì kɛńnɛ nnanɔ fãkɔ̃a.
31 Misilanɔ ni zǐrinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ ni ɔ dɔmma, Luda.

32 Andunia kpatablerinɔ, à lè sí Ludanɛ,
à Dikiri táaki lé,
33 àkũ kũ à di ludambɛ kũ à kun zaa zĩzĩa.
À ma, àtɛn pũtã gbãnagbãna.
34 À Luda gbãna kpàkpa kɛ,
ò a zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Isarailanɔa,
a gbãna kú ludambɛa.
35 Luda, ń naasi vĩ n kúkia,
Isarailanɔ Luda dì gbãna kũ ikooo kpá a gbɛ̃nɔa.

Arubarikademɛ Luda ũ!

69

Wétãmmana gũn aduakɛnaa
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Luda, ǹ ma sura ba,
zaakũ í ma kũ ma wakalɛ.
2 Foko tɛni ma mɔ́ ma ka zã̀,
gɛ̀sɛpɛtɛki kunlo,
ma kpatɛ í lòkotɔn,
ísɔ̃ tɛn damala.
3 Ma wiki lɛ̀ ma kpasa,
ma kòtoo nà,
ma wɛ́ dɔ̀ ma Ludai
ari ma wɛ́ tɛn sira kũ.
4 Gbɛ̃ kũ ò zãmagu pãnɔn
dasi de ma mìkãla.
Ma ibɛrɛnɔn lé vĩro,
ò ye ò ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sari.
Pɔ́ kũ mádi a kpãni oron
ò pì mà kpáḿma.

5 Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔn utɛnannɛro.

6 Dikiri Luda Zǐkaride,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔnyĩnɔ
ǹsun tó wé'i ń kũ ma yãiro.
Isarailanɔ Luda,
gbɛ̃ kũ òdi n ki wɛtɛnɔ
ǹsun tó ń tɔ́ yaka ma yãiro.
7 Zaakũ n yãin matɛn sɔ̃sɔ̃na fɔ̃,
akũ ma gasuu gɔ̀ kpá ma wɛ́i.
8 Ma gɔ̃ zǐtɔ ũ ma gbɛ̃nɔ té,
ma gɔ̃ boado ũ ma da bedenɔ té.

9 N ɔn yã ma kũ gbãna manamana,
gbɛ̃nɔ dɔkɛna kũnwo gɔ̀mɛnɛ.
10 Tó ma lé yì̀ pɔsira gũn,
òdigɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃.
11 Tó ma uta kasanɔ fìfĩma,
òdigɔ̃ ma lalandi kɛ.
12 Gbɛ̃ kũ ò vutɛna gãnulɛanɔ dì ma pi,
ígbãnamirinɔ dì lè da ma yãi.

13 Ama tó à gɔ̀ ma yãi, Dikiri,
mɔkɔ̃n manigɔ̃ wé kɛmma a gɔrɔa.
Ǹ wema Luda n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi,
ǹ ma sura ba yãpura.
14 Ǹ ma bo fokon,
ǹsun tó mà vlɛ̃nlo.
Ǹ ma bo í lòkoton,
ǹ ma sí ma zãngurinɔa.
15 Ǹsun tó ísɔ̃ damalaro,
ǹsun tó mà kpátɛ í lòkotonlo,
ǹsụn tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
16 Ǹ wema Dikiri, zaakũ n gbɛ̃kɛ mana,
ǹ arɛ dɔma n sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
17 Ǹsun mìkpɛrɛ zu n zɔ̀bleriinɛro,
ǹ wema likalika,
zaakũ ma gɔ̃ kagura gũmmɛ.
18 Ǹ namai ǹ ma mì sí,
ǹ ma sura ba ma ibɛrɛnɔa.

19 Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kũ ma wé'idammanaao kũ ma kpebonaao,
ntɛn gbɛ̃ kũ ò ma kũna kũ yãonɔ e.
20 Sɔ̃sɔ̃naa ma swɛ̀ɛ zɔ̀, ma gɔ̃ gbãna sari,
gbɛ̃ kũ ani ma wɛ̃nda gwan ma wètɛ,
mádi lero,
gbɛ̃ kũ ani ma nèsɛ kpátɛmɛnɛn ma wé dɔ̀i,
à kunlo.
21 Ò ɛzɛ vãni kàmɛnɛ póblen,
kũ ímì ma kũ, ò sèwɛ̃ kpɛ̀kpãa kpàma mà mi.

22 Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
23 Ń wé sira kũ de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona.
24 Ǹ n pɛ̃tɛ̃ kipaḿma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsĩ pisiḿma.
25 Ń bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
ń gbɛ̃ke súngɔ̃ kun de à vutɛ ń kpén doro.
26 Zaakũ òdi wé tã gbɛ̃ kũ n ń lénɔa,
òdi gbɛ̃ kũ n ń kĩnnanɔ wãwã yã o.

27 Ǹ ń yã̄ sĩ̄nda pínki taari dińnɛ,
ń baka súngɔ̃ kú n surabanaa gũnlo.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̃̀ndi takada gũn,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú kũ gbɛ̃ mananɔ tɔ́oro.

29 Luda, má kú wãwã̄ kũ yã̄'ũmmanaao gũn,
ǹ ma sɛ́ lei de mà bo aafia.

30 Mani Luda tɔ́ bo lɛ̀sinaa gũn,
mani a sáabu kɛ mà a tɔ́ sɛ́ lei.
31 Abirekũ ni ká Dikirigu de sa'ona kũ zùuola,
bee zùsanɛ kũ à bɛ̃nɛ vĩ̄.
32 Takasidenɔ ni e ò pɔnna kɛ,
ákɔ̃nɔ Luda ki wɛtɛrinɔ nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ̄.
33 Zaakũ Dikiri dì wɛ̃ndadenɔ yã̄ ma,
àdi a gbɛ̃ kũ ò de zǏzɔ ũnɔ gya boro.

34 À a táaki lé musu kũ zĩ̄tɛo,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
35 Zaakũ Luda ni Zaiɔ̃ sura ba,
ani ɛra à Yuda wɛ̃tɛnɔ kátɛ,
a gbɛ̃nɔ ni vutɛn ń pɔ́ ũ.
36 A zɔ̀bleri nénɔ mɛ́ ògɔ̃ vĩ̄,
gbɛ̃ kũ ò ye a tɔ́ nnainɔ nigɔ̃ kún.

70

Wikilɛna surabariii
(Zab 40:14-18)

Dauda lɛ̀ɛ.
1 N yã̄ nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dikiri, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.
2 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kũ òtɛni ma wɛ ò ma dɛnɔ kũ,
ò ń mì pétɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kũ ò ye mà sunyĩ lenɔ kpɛ li,
ń ãn gɔ̃ sisina.
3 Gbɛ̃ kũ òdi omɛnɛ, taarɛ, taarɛnɔ,
ǹ tó ò ɛra kũ wé'iyão.
4 Gbɛ̃ kũ òtɛni n ki wɛtɛnɔ pɔ kɛmma nna ò yáa dɔ,
gbɛ̃ kũ ò ye ǹ surabanaainɔ gɔ̃ pi Luda zɔ̃kɔ̃.

5 Takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
Luda, ǹ kɛ likalika.
Mɔkɔ̃mmɛ ma kpanyĩri ũ kũ ma surabariio,
Dikiri, ǹsun gì kɛro.

71

Mare zɔ̃kɔ̃ aduakɛnaa

1 Dikiri, mɔkɔ̃nn ma nanyĩ,
ǹsun tó wé'i ma kũ zikiro.
2 Ǹ ma bo ǹ ma mì sí n manakɛna yãi,

ǹ sã̄ kpámai ǹ ma sura ba.
3 Ǹgɔ̃ de ma utɛki gbɛ̀ kū̃ manigɔ̃ gé utɛn ū̃.
N dìtɛ ǹ ma sura ba,
ma gbɛ̀si kū̃ ma zɛki gbãnaoomɛ n ū̃ fá!
4 Ma Luda, ǹ ma bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ̃,
ǹ ma sí gbɛ̃ vãni pãsĩ̃nɔa.

5 Mɔkɔ̃nn ma wé dɔnyĩ̃, Dikiri Luda,
mɔkɔ̃nn má n náani vĩ̃ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa.
6 Ma gbãna lèmma zaa ma igɔrɔ,
mɔkɔ̃n mé n ma bo ma da nɛ̀sɛn.
N táakin madìgɔ̃ lé.
7 Ma kunna de yãbonsarɛ ū̃ gbɛ̃nɔnɛ dasi,
zaakū̃ mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki gbãna ū̃.
8 N táakilɛna dìgɔ̃ da ma lén,
madìgɔ̃ n manakɛ bo kɔnkɔ kū̃ ɔkɔsio.

9 Ǹsun pã̄ kpámai ma zĩ̃kū̃kɛna yãiro,
ǹsun ma zukū̃na ma gbãna lakana yãiro.
10 Zaakū̃ ma ibɛrɛnɔ tɛni ma pi,
ma wɛtɛrinɔ tɛn lé kpákū̃sū̃mai ma wɛ̀ndi bona yãi.
11 Ò pì: Luda gìimɛ, ò péa ò kū̃,
gbɛ̃ke kun kū̃ à a sura baro.
12 Luda, ǹsungɔ̃ kú kū̃mao zɑ̀ro,
ma Luda, ǹ kɛ likalika ǹ mɔ́ ǹ kpámai.

13 Ǹ tó wé'i gbɛ̃ kū̃ òtɛn yã̄ dimanɔ kū̃
de ò kakatɛ,
ǹ tó sɔ̃sɔ̃na da gbɛ̃ kū̃ òtɛn wé tãmanɔla
de ń tɔ́ yaka.

14 Makū̃ sɔ̃, ma wé nigɔ̃ dɔnyĩ̃,
manigɔ̃ n táaki lé màgɔ̃ gé.
15 N manakɛna nigɔ̃ da ma lén gɔrɔ sĩ̃nda pínki
kū̃ n surabana kū̃ má a lé dɔ̃roo.
16 Mani su mà n zɔ̃kɔ̃kɛyãnɔ o Dikiri Luda
n mèn do manakɛn mani da gbɛ̃nɔnɛ.
17 N yã̄ dàmɛnɛ zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
Luda, ari tera matɛni n yãbonsarɛnɔ o'o.
18 Bee kū̃ ma zĩ̃ kǔ, ma mìkã̄ pura,
ǹsun ma tónlo, Luda,
de mà le mà n gbãna baba teradenɔnɛ,
mà n gbãnakɛyã̄ da gbɛ̃ kū̃ òtɛn futɛnɔnɛ ń pínki.

19 Luda, n manakɛnaa zɔ̃̀ susunɛnɔa,
n yã̄ zɔ̃kɔ̃ɔ kè, dín oni lɛkɔ̃a kū̃nwoo?
20 N tò wari pãsĩ̃ ma le dasidasi,
ama ĩ̃ni ɛra ǹ ma gba wɛ̀ndii dɔ,
ĩ̃ni ɛra ǹ ma bo zĩ̃tɛ.
21 Ĩ̃ni ma bɛ̀ɛrɛ karamɛnɛ,

ĩni ɛra ǹ ma laakari kpátɛmɛnɛ dɔ.

22 Ma Luda, mani n sáabu kpá
kũ mɔrɔɔo n náani yãi.
Isarailanɔ Luda kũ ń kú adona,
mani n táaki lé kũ gidigboo.
23 Ayuwii nigɔ̃ dɔ ma lén,
makũ kũ n ma mìi sì mani n táaki lé.
24 Manigɔ̃ n manakɛna o gɔrɔ sĩnda pínki,
zaakũ wé'i gbɛ̃ kũ ò ma wɛtɛ kũ vãnionɔ kὺ,
ò gɔ̀ bídi gũn.

72

Aduakɛna kínanɛ

Sulemanu lèɛ.
1 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpatɛ kɛ kũ yãpurao,
ǹ tó kína yã mana kɛ lákũ ndì kɛ nà,
2 de à do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ a zéa,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súsu,
3 gbasa kpinɔ ni su gbɛ̃nɔnɛ kũ aafiaao,
sὶsĩnɔ ni tó ògɔ̃ kú nnamanaa gũn.
4 Kína ni tó yã bo kũ talakanɔ nna,
ani takaside nénɔ sura ba,
ani gbãnamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.

5 Anigɔ̃ kun lákũ ifãntɛ̃ dìgɔ̃ kun nà,
lán mɔvura dìgɔ̃ kun nà wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo.
6 Anigɔ̃ de lán kabura legũ bà,
lán mɔtɔ kũ àdi pisi zĩtɛaa bà.
7 Gbɛ̃ mananɔ ni ɔ tá a gɔrɔa,
nnamana nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ ari mɔ súngɔ̃ kun doro.

8 Ani kí ble zaa ísira bara la kũ bara direo,
sɛna zaa Yuflati ari gɛna andunia léa.
9 Buri kũ ò kú gbáranna gũnnɔ ni su ò kútɛnɛ,
a ibɛrɛnɔ ni wútɛ kũ kùaao a arɛ.
10 Tasisi kína kũ ísira bara kínanɔ ni táfe bonɛ,
Seba kũ Sɛba kínanɔ ni su ò gba danɛ.
11 Kínanɔ ni su ò kútɛ a arɛ ń pínki,
buri sĩnda pínki ni donyĩ.

12 Zaakũ ani wɛ̃ndade kũ ń wiki dɔnɔ bomɛ,
ani takaside kũ ò kpanyĩri vĩronɔ sura ba.
13 Ani gbãnasaridenɔ wɛ̃nda gwa,
ani takasidenɔ bo ga léi.
14 Ani ń bo gbãnamɔnnɛrinɔ kũ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔĩ,
zaakũ à ye ń arukɔtɛnaairo.

15 Luda kína dɔ̃ kũ aafiaao!
Ògɔ̃ a gba Seba bùsu wuraa,

ògɔ̃ wɛ́ kɛnɛ Ludaa lakanaa sari,
ògɔ̃ sa mana onɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ a bùsun manamana,
a lánɔ gɔ̃ da sl̀sĩnɔ musu síi,
ò nɛ́ i ò pia lán Lɛbana lákpɛ bà,
ò gbã lán kàsapli bà sɛ̀ntɛ.
17 Ǹ tó a tɔ́ gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki
lán ifãntɛ̃ bà,
buri sĩnda pínki ni arubarika le a gãi,
oni a tɔ́ nna sí.

18 Arubarikaden Dikiri Luda, Isarailanɔ Luda!
Àkũ mɛ́ àdi yãbonsarɛnɔ kɛ ado.
19 Ògɔ̃ a tɔ́ gakuride bo gɔrɔ sĩnda pínki!
À tó a gakuri da anduniala pínki!
Aami! Aami!

20 Yɛsɛ nɛ́ Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAKƆDE

Zabura 73-89

73

Yãvãnikɛrinɔ nnamanaa
Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda dì yã mana kɛ Isarailanɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɛ̀sɛpuradenɔ.

2 Makũ sɔ̃, ma ka kãni lɛtɛna,
ma gbá ye à satamɛ yã.
3 Kũ ma yãvãnikɛrinɔ kunna mana è,
ma ĩadãrii pìnɔ gwena ni dè.

4 Yãke dì kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma akũsɔ̃ ò mɛ̀kpana.
5 Òdi wari kɛ lán dakenɔ bàro,
òdi gyã kɛ lán dakenɔ bàro.
6 Òdi ĩadãna da ń wakan lán mɔ̀wakarɛ bà,
òdi pãsĩkɛ da pókasa ũ.
7 Ń swɛ̃̀ɛ kè gbãna kũ yãvãnikɛnaao,
yã bɛ̃̀nɛ ń nèsɛɛ pà.
8 Òdi gbɛ̃ lalandi kɛ òdi yã vãni liḿma,
òdi gbãna mɔńnɛ ń zɔ̃kɔ̃kɛ yãi.
9 Òdi pi: Luda kipa ò ɔsi ká,
akũsɔ̃ ń yã mɛ́ àdi ble andunia gũn.
10 Abire yãi òdi ɛra ń kpa,
òdi yã kũ ò ò pínki sí yãpura ũ.
11 Òdi pi: Luda dɔ̃ mámɛɛ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛ yá?

12 Ǹ yãvãnikɛrinɔ gwa, òdi yãke damu kɛro,
ń gwenaa dìgɔ̃ kara gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Ase ma nèsɛ pura pãn yá?
Ma a ɔ bɔ̀tɛ taarin swáswa pãmɛ yá?
14 Ndìgɔ̃ ma gbɛ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ndìgɔ̃ ma sã gágamɛnɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
15 Tó ma zɛ kũ yã dí taka onaao,
abirekũ nigɔ̃ de bona n gbɛ̃nɔ kpɛ yã ũmɛ.
16 Kũ ma laasunn lè yã pìia de mà dɔ̃,
à kèmɛnɛ zĩ'ũ.
17 Sé kũ ma gɛ̃ Luda kúkia,
gbasa ma wɛ́ kɛ̀ lákũ oni láka nà.

18 N ń dá guzãrɛ kpa yãpura,
ndì ɔ sɔ̃ńyĩ ò létɛ ò kakatɛ.
19 Òdi gɔ̃ kakatɛna pó ũ kãnto,
vĩnapɔnɔ dì ń le ò láka.
20 Lákũ nana dì gɛ̃tɛ kũ ĩao nà tó gbɛ̃ vù,
tó n futɛ Dikiri, ǹ tó ò gɛ̃tɛ lɛ.

21 Kũ ma nèsɛɛ yàka,
akũsɔ̃ ma pɔ sira kṳ̀,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsɛ̃ntɛ bà.

23 Bee kũ abireo madìgɔ̃ kú kũnwo,
ń ma kũna ma ɔplaa.
24 Ndì domɛnɛ arɛ kũ n lédammao,
ĩni láka ǹ ma sí n gakuri gũn.
25 Dín ma wɛ́ dɔi musu n baasii?
N baasiro póke ni tɛni ma dɛ andunia gũnlo.
26 Bee tó ma mè kũ ma swɛ̀ɛo tɛn láka,
Ludamɛ ma swɛ̀ gbãnaleki ũ,
àkũmɛ ma baka ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

27 Gbɛ̃ kũ ò kɛ̀mmanɔ ni láka,
ĩni gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kakatɛ.
28 Luda, ma nanyĩna mé à kèmɛnɛ nna,
Dikiri Luda, ma n kɛ ma utɛki ũ,
mani n yãkɛnanɔ babańnɛ.

74

Wikilɛna Ludai a kpé kũ ò wì yãi

Asafa lèɛ.
1 Luda, bóyãi n giwái ari gɔrɔ sĩnda pínkii?
À kè dera n pɛ̃tɛ̃ tɛn futɛ n kpàsa sãnɔii?
2 Ǹ tó gbɛ̃ kũ n ń sí zaa zĩnɔ yã dɔngu,
buri kũ n bò ò gɔ̀ n pó ũnɔ

kũ Zaiɔ̃ kpi kũ n kɛ̀ n kúki ũo.
3 N ibɛrɛnɔ n kúki wì ò dàtɛ mámmam,
ǹ dɔdɔi ǹ gwa, à gbòro pínki.

4 N zãngurinɔ zuka kàkara gu kũ odì danlɛn,
ò ń zĩda tutanɔ pètɛ gwe sèeda ũ.
5 O è, ń kpásа dɔ musu,
òtɛn kɛ lákũ òdigɔ̃ dàko gbɛ̃ nà.
6 Lí ana mana kũ ò nàna n kpé kpataaa,
ò gbɛ̃̀ ò gbòro kũ kpásao kũ adao.
7 Ò té sɔ̀ n kúkia à kɔ̀tɛ,
ò tò kpé kũ n tɔ́ kúaa pìi gbǎa lɛ̀.
8 Ò ò ń nɛ̀sɛn: Ò ɔ tɔ̃ḿma mámmam.
Ò té sɔ̀ ó bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpé sèedanɔ kun doro,
annabi ke kun doro.
Ónigɔ̃ kun lɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ó gbɛ̃ke dɔ̃ro.

10 Luda, ĩni tó n ibɛrɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔ ari bɔrɛmɛɛ?
N zãngurinɔ nigɔ̃ n gya bo lakanaa sarin yá?
11 Bɔ́yãin n ɔ kakũnnaa?
Ǹ ɔ go n kùaaa ǹ ń dɛdɛ.

12 Ludamɛ ma kína ũ zaa káaku,
àkũ mé àdi gbɛ̃ sura ba andunia gũn.
13 Mɔkɔ̃n mé n ísira zɔ̀kɔ̃rɛ kũ n gbãnao,
n kwã kàsaraa mìnɔ wìwi í gũn.
14 N Misilanɔ kàkatɛ gwe,
n ń gènɔ kpà gbáranna nɔ̀bɔnɔa pɔ́ble ũ.
15 N swanɔ bò n zé wɛ̀ ísɛ̃bokinɔnɛ,
n swa kũ a í babana vĩro zɔ̀kɔ̃rɛ.
16 Fãnantɛ̃ kũ gwãanio de n pɔ́ ũ,
n mɔvura kũ ifãntɛ̃o kúki kèńnɛ.
17 Mɔkɔ̃n mé n andunia lézɛkinɔ dà pínki,
n sakare kũ bunsirɛɛo gɔrɔ dìtɛ.

18 N yá kũ n ibɛrɛnɔ dɔ̀ yã̀ dɔngu Dikiri,
yɔ̃nkɔnɔ n tɔ́ gya bò.
19 Ǹsun n potɛ̃nɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadenɔ yã̀ sún sãnguro.
20 Ǹ laakari dɔ n bàka kunna kũoooa,
zaakũ ó bùsu gusarɛnɔ pãsĩ kù́ píngki.
21 Ǹsun tó ó gɔ̃nawɛ̃ndadenɔ boru kpɛ kũ wé'ioro,
ǹ tó wɛ̃ndadenɔ kũ takasidenɔ n táaki lé.

22 Luda, ǹ futɛ ǹ gí kũ n zĩdao,
ǹ n yá kũ yɔ̃nkɔnɔ tɛn dɔ zɛnaa sari ma dé!
23 Ǹsun zuka kũ n ibɛrɛnɔ tɛn kányĩ kpá sãkotoro,

n zãngurinɔ kĩni dìgɔ̃ dɔ lakanaa sari.

75

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ

Asafa lèɛ.
1 O n sáabu kɛ̀ Luda, o n sáabu kɛ̀.
Tó ò n yãbonsarɛnɔ bàba, ndìgɔ̃ kú kãni.

2 Luda pì: Ma gɔrɔ dìtɛ
kũ mani yãkpatɛ kɛ a zéa.
3 Tó andunia yǐgã kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki,
makũ mé madì a gbègbanɔ kũ gíngin.
4 Madì o zĩdabirinɔnɛ òsun ĩa dãro,
madì o yãvãnikɛrinɔnɛ òsun kùa biriro.
5 Àsun kùa biri ludambɛaro,
àsun waka nɔnɔmairo.

6 Zaakũ gbãna dì bo ifãboki kpa ke a létɛ kparo,
àdi bo gbárannanlo,
7 Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ,
àkũ mé àdi gbɛ̃ do lago à gbɛ̃ do kara.
8 Toko kú Dikiri ɔĩ, í gbãna kán à pà,
àtɛn sén a pɔfɛ̃ ũ fùuu.
Àdi atɛ̃ andunia yãvãnikɛrinɔa ń pínki,
òdi mi à láka lái kũ a gbɛ̀ɔo.

9 Makũ sɔ̃, manigɔ̃ yã pì o gɔrɔ sĩnda pínki,
mani Yakubu Luda táaki lé.
10 Mani yãvãnikɛrinɔ bɛ̃nɛ é'ɛ,
gbɛ̃ mananɔ bɛ̃nɛ sɔ̃, mani sé musu.

76

Ludamɛ zǐblena gbãna ũ

Asafa lèɛ. Òdi sí kũ guruminɔo.
1 Ò Luda dɔ̃ Yudanɔ bùsummɛ,
a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ Isarailanɔ té.
2 A bizakuta kú Salɛmu,
a kúki kú Zaiɔ̃.
3 Zaa gwen à kà wãnanɔ è'ɛn
kũ sɛ̃gbakonɔ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ zǐkabɔnɔo.

4 Ndì gu pu ndìgɔ̃ té kɛ,
n zɔ̃kɔ̃kɛ de kpi kũ ò kun gɔrɔ sĩnda pínkinɔla.
5 N kùgbãnadenɔ gɔ̃kɛbɔnɔ sìḿma,
ò wutɛna kũ ga'io,
gɔ̃ gbãna pìnɔ doke dí fɔ̃ à a ɔ sèro.
6 Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńyĩ,
akũ sɔ̃denɔ kũ ń sɔ̃nɔ gɔ̀ katɛna gènɔ ũ.
7 Mɔkɔ̃n mé ń naasi vĩ ndo,

tó n pɔ́ bò n yĩn,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ n arɛɛ?
8 Zaa musu n yãkpatɛ kɛ̀,
akũ vĩna andunia kù, à yìtɛ kítikiti,
9 zĩ kũ Luda, n futɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunianɛ
de ǹ gbãnasariden sura ba.

10 N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔi dì n tó bo,
n pɔfɛ̃ kpara dìgɔ̃ dɔ n pi.

11 À lɛ́ kɛ Dikiri á Ludaa à a fĩna bo.
Ákɔ̃nɔ kũ á likanawáinɔ, à mɔ́
à Luda kũ à de ògɔ̃ a vĩna vĩ gba pɔ́.
12 Àdi kpatablerinɔ kã kpátɛ,
àdi tó vĩna andunia kínanɔ kũ.

77

Luda kpányĩ bɛgɛkɛna wari gũn

Asafa lèɛ.
1 Ma lɛ́ zù Ludai ma a sìsi,
ma wiki lè Ludaa de à ma yã ma.
2 Kũ má kú wari gũn ma Dikiri ki wètɛ,
ma ɔ sè musu gwãani kámmabonaa sari,
ma laakari gì kpátɛi.
3 Kũ ma laasun tà Luda kĩnaa, akũ ma ã'ã,
kũ ma dɔ a yãn, ma gɔ̃ kpam lɛɛkɛɛ.
4 N tò ma wɛ́ tɛ̃ i'onaa,
ma gɔ̃ bídi gũn má dɔ̃ deran ma ò nàro.
5 Ma dɔ yã zĩnɔn
kũ wɛ̃̀ kũ ò gɛ̃̀tɛnɔ.
6 Ma laasunn lè ma swɛ̃̀ɛ gũn gwãani,
ma a zĩda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
7 Ma pì: Dikiri gìwai sãnsãnn yá?
A pɔ ni kɛ nna kũoo doroo?
8 A gbɛ̃kɛ làka mámmann yá?
A yã nigɔ̃ futɛna gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
9 Ó wɛ̃ndagwana yã sà Ludagun yá?
A pɔ fɛ̃̀wái, ani wɛ̃nda kɛwɛrɛ doroo?
10 Akũ ma pì: Yã kũ à ũman dí.
Luda Musude ɔ bùsawɛrɛ.

11 Mani laasun lɛ́ Dikiri yãbonsarɛnɔa,
mani dɔ yã kũ à kè yãnɔn.
12 Mani n daboyãkɛnanɔ laasun lɛ́ pínki,
mani n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
13 Luda, n zɛ́ kú adona.
Dikiri kpate zɔ̃kɔ̃ mɛ́ à kà lán ó Luda bàa?
14 Mɔkɔ̃mmɛ Luda yãbonsarɛkɛri ũ,
n n gbãna mɔ̀ burinɔnɛ.

15 N n gbɛ̃nɔ sura bà kũ n gầsã gbãnao,
ókɔ̃nɔ Yakubu kũ Yusufu burinɔ.

16 Kũ ísira wé sìnlɛ Luda,
kũ ísira wé sìnlɛ, akũ à kótɔ kpà,
à yl̀gãyĩgã ari a lòkoton.
17 Ludambɛ í kòtɛ,
surapatana kĩni dɔ musu,
n kànɔ tɛn fã legũpina ũ.
18 N pũtãna kĩni dɔ zàgaˈĩa gũn,
n legũpinaa andunia pù pínki,
zĩtɛ kè gìri à yl̀gãyĩgã.
19 N zé dà ísiran,
n gɛ̃ki kè í zɔ̃kɔ̃nɔ dagura,
odi n gèsɛgbɛ ero.
20 N do n gbɛ̃nɔnɛ arɛ lán sã kpàsaa bà
Musa kũ Harunao gãi.

78

Lè kũ Isarailanɔ yã ó gbáo laakarii

Asafa lèɛ.
1 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à sã kpá ma yãi.
2 Mani yã oárɛ kũ yáasio,
mani yã kũ à utɛna zaa zĩ bɔkɔtɛárɛ,
3 yã kũ o mà akũsɔ̃ ó dɔ̃,
yã kũ ó denɔ bàbawɛrɛ.
4 Óni yã pì utɛ ó nénɔnɛro,
óni Dikiri táakilɛna da ó daikorenɔnɛ,
a gbãna kũ yãbonsarɛ kũ à kènɔ.
5 À yã dìtɛ Yakubu burinɔnɛ,
à a doka dà Isarailanɔnɛ,
à dìtɛ ó dizinɔnɛ ò tó ń nénɔ dɔ̃,
6 de à gɔ̃ ń buri kũ ò kpénɔnɛ futɛokarayã ũ,
gbasa ò futɛ ò dada ń nénɔnɛ se,
7 de ò le ò Luda náani kɛ,
a yãkɛnanɔ sún sãńguro,
ama onigɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna.
8 Ògɔ̃ de lán ń dizinɔ bàro,
zaakũ ò sãgbãna kè ò gì Luda yãi,
ń swɛ̃ kú Ludaaro, ò yãpura vĩnɛro.

9 Ɛflaimu burinɔ bi kàzurinɔmɛ,
akũ ò bòru kpɛ zl̀i gũn.
10 Odi zɛ kũ Luda bàka kunna kũńwo yãoro,
ò gì té a dokaiii.
11 A yãkɛnanɔ sằńgu
kũ yãbonsarɛ kũ à mɔ́ńnɛnɔ.
12 À daboyãnɔ kè ń dizinɔ wára

Zoã wɛ̃tɛ gũn, Misila bùsun.
13 À ísira zɔ̀kɔ̃rɛ à bikṳ̀ kũńwo,
à tò í gɔ̀ zɛna lán bĩni bà.
14 À dòńnɛ arɛ téluku gũn fãnantɛ̃,
gwãani sɔ̃ kũ té gupurao.
15 À gbɛ̀si pàra gbárannan,
à í kpàḿma zɔ̃kɔ̃ lán ísira'i bà.
16 À tò í bòńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán sɛ̀bɛɛ bà.

17 Akũ ò kpé òtɛn durunna kɛnɛ,
ò gì Luda Musude yã mai gbárannan.
18 Ò Luda lɛ̀ ò gwà kũ nɛ̀sɛ plao,
ò ń pɔyeina pɔ́ble gbɛ̀kaa.
19 Ò Luda vãni bò ò pì:
Luda ni fɔ̃ à ó gbá pɔ́ble gbárannan la yá?
20 Bee kũ à gbɛ̀ɛ lɛ̀, í bò à dàgula,
ani fɔ̃ à pɔ́ble ke nɔ̀bɔ kpáwá dɔ yá?
21 Kũ Dikiri yã pìi mà, à pɔ fɛ̃̀,
akũ té fùtɛ à dà Yakubu burinɔla,
à pɔfɛ̃ kìpa Isarailanɔa.
22 Zaakũ odi Luda yã síro,
odi a surabana gbãna náani kɛro.
23 Bee kũ abireo à yã dìtɛ ílukunɛ,
à musu zé wɛ̃̀,
24 akũ à mana kɔ̀tɛńnɛ ò blè,
à pɔ́ble kũ à bò musu kpàḿma.
25 Ò malaikanɔ pɔ́ble blè,
à zànaa kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.
26 À tò ĩa gbãna bò ifãboki kpa,
à pɛ̀ gɛ̀nɔmidɔki kpa ĩaa dɔ kũ a gbãnao,
27 akũ à nɔ̀bɔɔ kɔ̀tɛńnɛ dasi lán lukutɛ̃ bà,
bãnɔ dàńla lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà.
28 À tò ò kìpakipa ń bùran,
ò gɔ̃ kátɛ likana ń kpénɔi.
29 Luda pɔ́ kũ òtɛni a ni dɛnɔ kpàḿma,
akũ ò blè ò kã̀ gíngin.
30 De a ni kpé à boḿma,
gɔrɔ kũ pɔ́ble pì kpé da ń lén,
31 Luda pɔfɛ̃ fùtɛńyĩ,
à Isaraila gɔ̃ gbãnanɔ dèdɛ,
à ń kɛfɛnnanɔ lɛ̀ à nɛ̀.

32 Bee kũ abireo ò kpé òtɛn durunna kɛ,
bee kũ a yãbonsarɛkɛnanɔ, odi a náani kɛro.
33 Akũ à ń wɛ̃̀ndii kɛ̀ńnɛ pã lán lé'ĩa bà,
à tò sunyĩ ń lé.
34 Tó à ń gbɛ̃kenɔ dèdɛ, òdi a ki wɛtɛ,

òdi ɛra ò arɛ dɔa kũ wãnao.
35 Akũ ò dɔ̀n sà kũ Ludamɛ ń gbɛ̀si ũ,
ò dɔ̃̀ kũ Luda Musudemɛ ń surabari ũ.
36 Gɔrɔ kʊ̀a sà òdi lɛ́ maa,
òdi ɛ́kɛ tonɛ,
37 ń swɛ̃̀ kúaro,
ò a bàka kunna kũńwo yã̀ gbòro.
38 Àpi sɔ̃ à ń wɛ̃nda gwà,
à ń durunnanɔ kɛ̀ḿma, adi ń kakatɛro.
Àdigɔ̃ a zĩda milɛ ble baala'i,
àdi a pɔfɛ̃kipammana ɔ lago.
39 À ń bisãsirikɛ dɔ̀ḿma,
kũ òdi gɛ̃tɛ sunaa sari lán ĩa bà.

40 Ò sãgbãna kɛ̀nɛ gbárannan gɛ̀n ũgbangbaa!
Ò a pɔ yàkanɛ sɛ̀ntɛ gwe à kɛ̀ dasi.
41 Ò Luda lɛ̀ ò gwà, ò Luda lɛ̀ ò gwà,
ò Isarailanɔ Luda kũ à kú adonaa fɛ̃̀.
42 A iko gbãna sǎńgu,
lákũ à ń sí ń ibɛrɛnɔa nà,
43 lákũ à daboyãnɔ kɛ̀ Misila nà,
akũsɔ̃ à yãbonsarɛnɔ kɛ̀ Zoã̀ bùsun.
44 À ń swa ínɔ lì aru ũ,
akʊ̃ odi fɔ̃ ò a í mì doro.
45 À ífĩninɔ kàńgu, ò ń soso,
kũ kaso kũ ò kisira kpàńyĩnɔ.
46 À tò kwanɔ ń bú pɔ́blewɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
47 À tò legũgbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ búgubugu,
zàga'ĩa ń kaka línɔ è'ɛ.
48 À ń pɔ́kãdenɔ kàkatɛ kũ legũgbɛɛo,
sura pètɛ ń kpàsanɔa.
49 À a pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ bòboḿma,
à kɛ̀ ĩni kũńwo kũ pɔfɛ̃o kũ pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiradenɔ gbàrɛḿma.
50 À a pɔfɛ̃ zé wɛ̃̀, adi gí ganɛ doro,
à gagagyã̀ kàńgu.
51 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
Hamu buri négɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Ama à bò kũ a gbɛ̃nɔ lán sãnɔ bà,
à dòńnɛ arɛ gbárannan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À té kũńwo kũ laakariio kpátɛna vĩna sari,
ń ibɛrɛnɔ sɔ̃, ísira dàńla.
54 À kà kũńwo a bùsu lén,
gusĩsĩde kũ à sì kũ a gbãnaoo pìi.
55 À pɛ̀ńnɛ burinɔa,
akũ à ń bùsuu kpàatɛtɛńnɛ ń pɔ́ ũ,
à ɔnn kpàkpa Isaraila burinɔa.

56 Akũ ò Luda yɔ̀ ò gwà ò gì a yã̀ mai,
ò Luda Musude yãditɛnanɔ kũnaro.
57 Ò ɛ̀ra ò bò a kpɛ lán ń denɔ bà,
ò ná̀ani vĩrọ lán sá kotinaa bà.
58 Ò a pɔ fɛ̃̀ kũ ń sa'okinɔo,
ò a nɛ̀sɛgɔ̃ba fùtɛ kũ ń tãnanɔ.
59 Kũ Luda dɔ̀ lɛ, akũ a pɔ fɛ̃̀,
à gì Isarailanɔi pãsĩpãsĩ.
60 À a bizakuta tò zaa Silo gwe,
a bɛ kũ à dɔ̀ bisãsirinɔ té pìi.
61 À tò ń wɛtɛrinɔ sù ò a àkpatii sɛ̀,
àkũmɛ a gbãna kũ a gakuribokio ũ.
62 À tò ò a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
a pɔ fɛ̃̀ buri kũ ń sɛ́i.
63 Ń kɛfɛnnanɔ té kù zl̀i gũn,
ń nɔkparenɔ dí le ò zãkɛlɛɛ sì doro.
64 Ò ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kũ fɛ̃nɛdao,
ń gyaanɔnɔ dí fɔ̃ ò ɔ́ɔ dɔ̀ro.

65 Akũ Dikiri fùtɛ sà lán i'orii bà,
lán gɔ̃sa kũ à vù kũ wɛ̃'io bà.
66 À ń wɛtɛrinɔ gbɛ̃̀, ò bòru kpɛ,
à tò ò gɔ̀ kũ wé'io gɔrɔ sĩnda pínki.
67 À gì Ɛflaimu burinɔi,
adi Yusufu buri pì sé doro.
68 Yuda burin à sɛ̀ sà
kũ Zaiɔ̃ kpi kũ à yeiio.
69 À a kúki bò musumusu gwe,
anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lán andunia katɛnaa bà.
70 Akũ à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à a bò sãkpasan.
71 À a bò sãdãnan, à dò Isarailanɔnɛ arɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu burinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛ kũ nɛ̀sɛdoo,
à dòńnɛ arɛ kũ a ɔ arubarikadeo.

79

Ɔɔdɔna Yurusalɛmu wina yã̀ musu

Asafa lɛ̀ɛ.
1 Luda, burinɔ sì n bùsun,
ò n kpɛ́ kũ à kú adona yàka,
ò Yurusalɛmu wìwi ò dàtɛ.
2 Ò n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ɛ kpà bãnɔa,
ò n yãmarinɔ mɛ̀ɛ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́ble ũ.
3 Ò ń aru kɔ̀tɛ lán í bà Yurusalɛmu bĩnikpɛ,
gbɛ̃ke kun à ń vĩro.
4 O gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ ó sarɛdenɔnɛ,
o gɔ̃ lalandi pɔ́ ũ gbɛ̃ kũ ò likawáinɔnɛ.

5 Dikiri, ĩnigɔ̃ pɔ fɛ̃ kʊ̃oo ari bɔrɛmɛɛ?
N pɛ̃tɛ̃ té nigɔ̃ kʊ̃ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
6 Ǹ pɔfɛ̃ kipa buri kʊ̃ ò n dɔ̃ronɔa,
gbɛ̃ kʊ̃ òdi n sísironɔ bùsunɔa.
7 Zaakʊ̃ ò Yakubu burinɔ blè,
ò ń bùsuu yàka.
8 Ǹsun ó denɔ durunnanɔ wí ó musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃wɛrɛ likalika,
zaakʊ̃ o busa o gɔ̃ búgubugu.

9 Ǹ kpáwái, Luda ó surabari,
ǹ ó sura ba de ǹ tɔ́ bo,
ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá n tɔ́ yãi.
10 Bɔ́yãi ĩni tó burinɔ ó lá ò pi:
Ó Luda kú mámɛ sɛ́ɛ?
Ǹ tó burinɔ gɔ̃ dɔ̃ ó wára
kʊ̃ ndì n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna boḿma.
11 Ǹ tó zǏzɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n sãn,
ǹ gbɛ̃ kʊ̃ ò kú ga léinɔ bo
kʊ̃ n gà̀sã gbãnao.

12 Ǹ lalandi kʊ̃ buri kʊ̃ ò likawáinɔ kènnɛ
fĩna boḿma gɛ̃̀n suppla, Dikiri.
13 Ókɔ̃nɔ n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãnɔ,
ónigɔ̃ n sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki,
ónigɔ̃ n tɔ́ babaǹɛ ari ó buria.

80

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn aduakɛnaa

Aṣafa lèɛ.
1 Ǹ sã kpá, Isarailanɔ Don'arɛde,
mɔkɔ̃n kʊ̃ ndì Yusufu burinɔ dã lán sã bà.
Ǹ bo ǹ mɔ́, mɔkɔ̃n kʊ̃ ń vutɛna kɛrubunɔ dagura,
2 ǹ do Ɛflaimu burinɔnɛ arɛ
kʊ̃ Biliaminu burinɔ kʊ̃ Manase burinɔ.
Ǹ futɛ kʊ̃ n gbãnao, ǹ mɔ́ ǹ ó sura ba!

3 Luda, ǹ tó ò ɛra ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá, ń ó sura ba.

4 Dikiri Luda Zǐkaride,
ĩni fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna síi ari bɔrɛmɛɛ?
5 N wɛ́'i dɔ̀ńnɛ ń pómina ʊ̃,
n ń wɛ́'i yɔ̀ńnɛ a pɔ́ pà, ò mì.
6 N tò o gɔ̃ fobona pɔ́ ʊ̃ ó sarɛdenɔnɛ,
ó ibɛrɛɛnɔ tɛni ó lalandi kɛ.

7 Luda Zǐkaride, ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ò sura ba.

8 N geepi lí wò Misila,
n pɛ burinɔa, akũ n lí pìi pè ń gbèn.
9 N gu kèkɛnɛ à zĩni pètɛ,
akũ à ɔ tà à gu sì.
10 A uraa dà kpinɔla,
a gằnɔ de sida lí zɔ̃kɔ̃nɔla.
11 À ɔ tà à gèɛ ari ísira léa,
a ɔnɛnɔ kà ari Yuflati.

12 Bóyãin n a karaa gbòro
de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔ gɔ̃ ɔ mátɛ a néii?
13 Sàkpanɔ dì lé kái ò bi,
nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ dì su ò a lá ble.
14 N yã nna! Luda Zǐkaride, ǹ ɛra ǹ arɛ dɔwá!
Zaa musu ǹ wé kpátɛ ǹ gwa!
Ǹ laakari dɔ geepi lí día,
15 pó kũ n pè kũ n ɔplao,
né kũ n tùtuu kè n zĩdanɛɛ.

16 Ò n geepi lí pìi zɔ̀ ò té sɔ̀a,
ǹ wé tɛ̃ra pitiḿma de ò kakatɛ.
17 Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kũ à kú n ɔplaiia,
bisãsiri né kũ n sè n pó ũ pìi,
18 óni kɛ̃mma doro.
Ǹ ó kunna kɛkɛ ǹ kɛwɛrɛ, óni n sísi.
19 Dikiri Luda Zǐkaride,
ǹ tó ò su ó gwena zĩn,
ǹ ãn werewá ń ó sura ba.

81

Isarailanɔ dikpɛ lɛ̀ɛ

Asafa lɛ̀ɛ.
1 À ayuwii kɛ Luda ó gbãnaa,
à pɔnna wiki lé Yakubu burinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lé
kũ mɔrɔ'ũ nnao kũ gidigboo.

3 À kuru pé mɔ dufu bonaao,
à pé tó mɔ kè papana ó dikpɛgɔrɔ,
4 zaakũ à de doka ũ Isarailanɔnɛmɛ,
yã kũ Yakubu burinɔ Luda dìtɛn gwe.
5 À yã pìi dà Yusufu burinɔnɛ
gɔrɔ kũ à vǐ Misila bùsula.
Ò kòto kũ ò dɔ̃ro mà à pì:

6 Ma aso gò á gằaa,
ma á ɔ bò ɛ̃bona zĩn.
7 A ɔ́ɔ dɔ̀mɛnɛ warikɛgɔrɔa, akũ ma á bó,
ma weáwa zaa legũvĩnaa gũn,

ma á lé ma á gwá zaa Mɛriba í kĩnaa.

8 À sã kpá ma gbɛ̃nɔ, mani lé daáwa,
ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, tó áni ma yã ma dé!
9 Àsungɔ̃ buri zɪ̀tɔnɔ tãna vĩ á téro,
àsun kútɛ dikiri pãndenɛro.
10 Makũmɛ Dikiri á Luda ũ,
ma á bɔ́tɛ Misila.
À á lé wɛ̃, mani tó à kã.

11 Ama Isarailanɔ gì ma yã mai,
ma gbɛ̃ pìnɔ dí mì natɛmɛnɛro.
12 Akũ ma ń tó kũ ń sãgbãnakɛo,
ò té ń zĩda pɔyeinaai.
13 Tó ò pi Isarailanɔ ni ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔn té ma yãi,
14 de mani ń ibɛrɛnɔ sɔ̃pɛtɛ gɔ̀nɔgɔ̃nɔ,
mani ɔ sɔ̃ ń zãngurinɔi.
15 Ma zãngurinɔ ni kã natɛ ma arɛ,
ń wétãmmana nigɔ̃ lakana vĩro.
16 Gbasa mà á gwa kũ pɔ́blewɛ manao,
mà ɛra mà gbè zɔ́'i kpááwa à mɔawa.

82

Yakpatɛkɛna kũ gbãnadenɔ

Asafa lèɛ.
1 Luda vutɛna pari kɔ̃kakaranaa gũn,
àtɛn yãkpatɛ kɛ kũ Ludanɔ à pì:
2 Ari bɔrɛn ánigɔ̃ yãkpatɛ kɛɛ a kpɛdangara
à yã sí yãvãnikɛrinɔnɛɛ?
3 À yã nna kpá gbãnasaridenɔa kũ tonɛnɔo,
à zɛ kũ takasidenɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔo.
4 À gbãnasaridenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ sura ba,
à ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.

5 Ò yãke dɔ̃ro, ò a ke gbá dɔ̃ro,
ò kú gusira gũmmɛ,
akũ andunia yɪ̀gã ari a gɛ̃i.

6 Ma pì Ludanɔmɛ á ũ,
Luda Musude nénɔn á ũ á pínki.
7 Bee kũ abireo áni ga bisãsiri gana ũmɛ,
áni kpágula lán gbãnade kparanɔ bàmɛ.
8 Luda, ǹ futɛ ǹ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao,
zaakũ buri sĩnda pínki bi n pómɛ.

83

Ibɛrɛnɔ kpana Ludaa

Asafa lèɛ.

1 Luda, ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro,
n lɛ́ súngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ǹsungɔ̃ kun kítikitiro, Luda.
2 Ǹ n ibɛrɛnɔ gwa lákũ ò fùtɛ ò zɛ̀ nà,
n zãngurinɔ tɛni ń mì zuzu.
3 Òtɛn ɔ̃ndɔ̃ kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
òtɛn lɛ́ kpákũsũ n gbɛ̃ yenyĩdenɔi.
4 Òtɛn pi: À mɔ́ ò ń buri bo,
de ń tɔ́ Isaraila súngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken doro.

5 Ò lɛ́ kpàkũsũ, ń yã̄ kɔ̃ sɛ̀,
ò lɛ́dokɔ̃nɔ kɛ̀ kũ kɔ̃o ò futɛnyĩ.
6 Ɛdɔmunɔ kũ Sumaila burinɔ
kũ Mɔabunɔ kũ Hazara burinɔ
7 kũ Gebalidenɔ kũ Amɔninɔ
kũ Amalɛkinɔ kũ Filisitininɔ kũ Tayadenɔo.
8 Bee se Asirianɔ nàḿma dɔ,
de ò ɔ da Lutu burinɔa.

9 Ǹ kɛń̀nɛ lákũ n kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lákũ n kɛ̀ Sisera kũ Yabĩonɛ nà Kisɔ̃i.
10 N ń kɛ́ búgubugu Ɛndɔ,
akũ ò gɔ̃̀ katɛna zĩtɛ lán bisaa bà.
11 Ǹ kɛ ń wɛ̃nɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Orɛbu kũ Zebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínanɛnɔnɛ
lákũ ò kɛ̀ Zɛba kũ Zalamunaonɛ nà.
12 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ ò pì yã̄,
ò Luda sãdãki sɛ́ ń pɔ́ ũ.

13 Ma Luda, ǹ tó ò gɔ̃ lán sɛ̀'ĩampuruu bà,
lán ése ũkã kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.
14 Lákũ dàkoo dì tɛ́ kũ nà,
kesɔ̃ lákũ tɛ́ dì kpinɔ ble nà,
15 ǹ pɛ́tɛńyĩ kũ n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̀ kɛ̃́ngu.
16 Ǹ tó ń gasu gɔ̃ kpá ń wɛ́i,
de ò n gbãna dɔ̃ Dikiri.

17 Wé'i nigɔ̃ ń kũ gɔrɔ sĩnda pínki kũ bídio,
ò boru kpɛ ò mì dɛ.
18 Ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́n Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ Luda Musude ũ andunia gũn pínki.

84

Luda ɔn bɛgɛkɛnaa

Kora burinɔ lɛ̀ɛ.
1 N kúki mana fá, Dikiri Zl̀karide!
2 Matɛn Dikiri ɔn bɛgɛ kɛ ari gu tɛn lima,
ma nini kũ ma mɛ̀ɛo tɛn luka Luda Wɛ̃̀ndidei.

3 Dikiri Zìkaride ma Kína ma Luda,
bee bãntoro sàa dà n gbagbaki sarɛ,
Ludakibɛbã kpé bò gwe à a néno kàn.
4 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kú n ɔnnnɔ ũ,
òdigɔ̃ n táaki lé gɔrɔ sĩnda pínki.
5 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń gbãnan n ũnɔ ũ,
n ɔn gɛna yã kú ń swɛ̀ɛ gũn.
6 Tó òtɛn gɛ̃tɛ Baka guvutɛa,
àdi gɔ̃ lán gu kũ à ísɛ̃bokinɔ vĩ bà,
pótɔ̃gɔrɔ legũ dì tó arubarika dagula.
7 Ń gɛnaa gũn ń gbãna dìgɔ̃ karamɛ
ari ò gé káo n kĩnaa Zaiɔ̃.

8 Dikiri Luda Zìkaride, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma yãi, Yakubu Luda.
9 Luda, ǹ kína kũ à de ó sɛ̃gbako ũ gwa,
ǹ wé pé kína kũ n kàai.

10 Kunna n ɔn gɔrɔ do manamɛnɛ
de kunna gu pãndea gɔrɔ wàa sɔɔrola.
Ma Luda ɔn zédãkpãrikɛ sì
de kunna ɔn dokɔ̃nɔ kũ yãvãnikɛrinɔola.
11 Dikiri Luda deńnɛ ifãntɛ̃ kũ sɛ̃gbako ũ,
Dikiri dì gbɛ̃kɛ kɛńnɛ kũ bèɛrɛɛo,
àdi gí pó mana kpá taarisaridenɔairo.

12 Dikiri Zìkaride,
arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛni n náani kɛ ũ.

85

Aafia wékɛna Ludaa

Kora burinɔ lèɛ.
1 N arubarikaa dà n bùsun, Dikiri,
n su kũ Yakubu burinɔ ń gwena zĩn.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gòḿma,
n ń durunnanɔ kɛ̀ḿma pínki.
3 N n pɔ kpàkpãa tò pínki,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.

4 Ǹ su kũoo ó gwena zĩn, Luda ó Surabari,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kũ n kè kũoo lago.
5 N pɔ nigɔ̃ fɛ̃nawái gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
Ĩnigɔ̃ n pɔfɛ̃gɔrɔ gága wɛ̀ kũ wɛ̀ɛon yá?
6 Ĩni ɛra ǹ n gbɛ̃nɔ kunna kɛkɛ ǹ kɛńnɛ dɔ,
de ń pɔ le à kɛmma nnaroo?
7 Dikiri, ǹ n gbɛ̃kɛ mɔwɛrɛ,
ǹ ó sura ba kũ n gbãnao.

8 Ma sã dɔ Dikiri Luda yã'onaaa,

zaakũ àdi aafia lé sé a yãmarinɔnɛ,
tó odi ɛra ò sù ń yɔ̃nkɔyãnɔaro.
9 A vĩnakɛrinɔ surabanaa gɔrɔ zàro,
de a gakuri le àgɔ̃ kú ó bùsun yãi.

10 Gbɛ̃kɛ kũ náanio dì dakarɛ,
yãzɛde kũ aafiaao dì ɔ kpákɔ̃a.
11 Náani dì ɔ poro musu,
yãzɛde dì ɔ nɔnɔ zĩtɛ.
12 Dikiri ni yã mana kɛwɛrɛ,
ó zĩtɛ ni pɔ́ble kɛ.
13 Yãzɛde dìgɔ̃ té a arɛ,
àdi zé kɛkɛnɛ.

86

Kpányĩ wɛ́kɛna Ludaa

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ sã kpá ma yãi ǹ wema,
zaakũ takaside wɛ̃ndaden ma ũ.
2 Ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã,
zaakũ má a zĩda kpàmma.
Ǹ makũ n zɔ̀bleri sura ba,
zaakũ matɛni n náani kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ.
3 Ǹ sùru kɛ kũmao, Dikiri,
zaakũ madìgɔ̃ n sísi kɔnkɔ kũ ɔkɔsio.
4 Ǹ makũ n zɔ̀bleri pɔ kɛ nna,
zaakũ ma laakarii tà n kĩnaa, Dikiri.
5 Ń mana akũsɔ̃ ń sùru vĩ, Dikiri,
n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ n sìsirinɔnɛ.
6 Dikiri, ǹ sã kpá ma wɛ́kɛnaai,
ǹ laakari dɔ ma wɛ̃nda wikia.
7 Mani n sísi ma warikɛgɔrɔ zĩ,
zaakũ ndì wema.

8 Tãna ke ni sí lɛkɔ̃a kũnworo, Dikiri,
gbɛ̃ke dì fɔ̃ à n kɛna kɛro.
9 Buri kũ n kɛ̀nɔ ni su ò kútɛnnɛ,
ò n tó bo ń pínki.
10 Zaakũ ń zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ ndì daboyãnɔ kɛ,
mɔkɔ̃mmɛ Luda ũ ndo.

11 Ǹ n zé mɔmɛnɛ, Dikiri, manigɔ̃ táa o n yãpura gũn,
ǹ ma laasun kɛmɛnɛ do, de màgɔ̃ n vĩna vĩ.
12 Mani n sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo,
Dikiri ma Luda, manigɔ̃ n tó bo gɔrɔ sĩnda pínki.
13 Zaakũ gbɛ̃kɛ kũ n kɛ̀mɛnɛ zɔ̃kɔ̃,
n ma wɛ̀ndii sì gyãwãn lɔ̀n.

14 Luda, karambaanidenɔ tɛn futɛmai,

gbɛ̃ pãsĩnɔ tɛni ma wɛ, òdi n yã daro.
15 Mɔkɔ̃n Dikiri, Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛrimɛ n ũ,
ń sùru vĩ akũsɔ̃ n pɔ dì fɛ̃ likalikaro,
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio zɔ̃kɔ̃.
16 Ǹ arɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãna,
ǹ makũ n zɔ̀nɔkpare né sura ba.
17 Ǹ yãmanakɛna sèeda kɛmɛnɛ
de ma zãngurinɔ e, wé'i ń kũ,
zaakũ Dikiri, n kpamai,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

87

Zaiɔ̃ bi Luda wɛ̃tɛmɛ

Kora burinɔ lèɛ.
1 Luda a wɛ̃tɛ kàtɛ
kpi kũ à kú adona musu,
2 Dikiri ye Zaiɔ̃ bĩnilɛnɔi
de Yakubu burinɔ wɛ̃tɛ kparanɔla pínki.
3 Luda wɛ̃tɛ,
Luda gakuriyã ò n musu à pì:
4 Mani Misilanɔ kũ Babilɔnudenɔ da
gbɛ̃ kũ ò ma dɔ̃nɔ té.
Filisitininɔn kú a gũn dɔ
kũ Tayadenɔ kũ Etiopianɔ.
Oni pi, ò gbɛ̃ birenɔ ì gwemɛ.

5 Zaiɔ̃ yã musu oni pi:
Ò wãanɛ kũ wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude mé àdi a zĩni pétɛ gíngin.
6 Tó Dikiri tɛn gbɛ̃nɔ tɔ́ da takadan,
ani pi: Ò gbɛ̃ dí ì gwemɛ.
7 Lèsirinɔ kũ ũwãrinɔ ń pínki ò pi:
Ó manakɛ pínki dì bo Zaiɔ̃mɛ.

88

Kunna ga lɛ́i aduakɛnaa

Ɛzɛra buri Emani lèɛ.
1 Dikiri Luda ma Surabari,
matɛn wiki lɛ́mma fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
2 Ǹ tó ma aduakɛna kámma,
ǹ sã kpá ma ɔ́ɔdɔnaai.

3 Zaakũ yã'ũmmana ma nèsɛɛ pà,
ma wɛ̀ndii kú ga lɛ́i.
4 Ò ma da gbɛ̃ kũ òtɛn si gyãwãnnnɔ té,
ma gɔ̃ gbãnasaride ũ.
5 Ò pã kpàmai ò ma da gènɔ té
lán gbɛ̃ kũ ò wutɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,

lán gbɛ̃ kũ ń yã̄ dɔngu doro
ń bàka kú kũnworonɔ bà.

6 N ma zu wɛ̀ɛ lòkotɔn
ari zĩtɛ tú tɔ̃̀nɔwɛɛ gusiran.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
a ísɔ̃ dàmala.
8 N tò ma gbɛ̃nɔ ma zukũna,
n tò ò ye ma kãiro.
Ò ma tata, boki kunlo,
9 warikɛna ma wɛ́ sira kù.

Matɛni n sísi zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ma ɔnɔ dɔnanyĩ.
10 Gɛ̀nɔn ndì yãbonsarɛ kɛńnɛ yá?
Gyãwãndenɔ mɛ́ òdi futɛ ò n sáabu kpá yá?
11 Òdi n gbɛ̃kɛ baba mira gũnn yá?
Òdi n náanikɛna yã̄ o gyãwãnn yá?
12 Ò n daboyãnɔ dɔ̃ gusira gũnn yá?
N yãmanakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãnguki gũnn yá?

13 Dikiri, matɛn ɔ́ɔ dɔnnɛ,
ma aduakɛna kɔnkɔ dì ká n kĩnaa.
14 Bɔ́yãi ntɛn gímaii, Dikiri?
À kɛ̀ dera n mìkpɛrɛ zùmɛnɛɛ?
15 Má kú ga léi wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
n yã̄ pãsĩnɔ tɔ̃̀ma, ma gɔ̃ sàii.
16 N pɔfɛ̃namai dàmala,
n vĩnapɔnɔ ma kakatɛ.
17 Ò dàmala lán í bà zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
ò lìkamai mámmam.
18 N tò ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ ma zukũna,
gusira mɛ́ à gɔ̃̀ ma kpàasi ũ.

89

Luda lésɛna Daudanɛ

Ɛzɛra buri Etani lèɛ.
1 Dikiri, manigɔ̃ lɛ̀ sí n gbɛ̃kɛ yã̄ musu lakanaa sari,
manigɔ̃ n náanikɛna kpàkpa kɛ wɛ̃̀ kũ wɛ̃̀ɛo.
2 Mani o kũ n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
n náanikɛna zĩni pɛtɛna n bɛa zaa musu.

3 N pì: Ma bàka kú kũ gbɛ̃ kũ ma sɛ̀ɛo,
ma lé sɛ̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
mani a kpata gba gbãna ari a buria.

5 Musudenɔ dì n daboyãnɔ sáabu kpá, Dikiri,
malaikanɔ dì n náanikɛna yã̄ o ń kɔ̃kakaranaa gũn.
6 Zaakũ gbɛ̃ke kú musu kũ à kà Dikiri ũro,

malaika ke ni sí lɛkɔ̃a kãaoro.
7 Luda vĩna dì malaikanɔ kũ ń kɔ̃kakaranan,
à naasi vĩ de gbɛ̃ kũ ò likainɔla.
8 Dikiri Luda Zìkaride, dí mé à lɛɛlɛ kũnwoo?
Ń gbãna kũ náanio vĩ yã sĩnda píŋki gũn.

9 Ndì gbãna mɔ ísiranɛ,
tó à sɔ̃ fùtɛ kũ vĩvĩnaao, ndì a gbãna fɔ̃.
10 N Misilanɔ dúgu zɔ̀, ò gɔ̀ gènɔ ũ,
n n zãngurinɔ fǎkɔ̃a kũ n gǎsã gbãnao.
11 Musu bi n pɔ́mɛ, zĩtɛ dɔ bi n pɔ́mɛ,
n andunia kàtɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ píŋki.
12 N gugbãnduru kũ gènɔmidɔkio kè,
Tabo kũ Ɛmɔ gbènɔ dì ayuwii kɛ kũ n tɔ́o.
13 N gǎsã bi gbãna pɔ́mɛ,
n ɔ gbãna akũsɔ̃ n ɔpla dɔ musu.

14 Yãmanakɛ kũ yãzɛdekɛoomɛ n kpata zĩni ũ,
gbɛ̃kɛ kũ náanio mé à donnɛ arɛ.
15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ayuwiikɛmmanɔ ũ,
kũ òdigɔ̃ táa o gupura kũ à kú n kurunyĩ, Dikiri.
16 Òdigɔ̃ pɔnna kɛ kũ n tɔ́o gɔrɔ sĩnda píŋki,
òdi ĩa dã kũ n manakɛo.
17 Zaakũ ń gakuri kũ ń gbãnaomɛ n ũ,
n zɛna kũoo dì ó sé lei.
18 Ó kína bi Dikiri pɔ́mɛ,
ó sɛ̃gbako pì bi Isarailanɔ Luda pɔ́mɛ.

19 N yã ò n yãmarinɔnɛ yã wɛ́gupu'enaa gũn
n pì: Ma kpányĩ kè gɔ̃saanɛ,
ma kɛfɛnna sè musu a gbɛ̃nɔ té.
20 Ma a zɔ̀bleri Dauda lè,
ma a nísi kùa ma a dìtɛ.
21 Manigɔ̃ a kũna ma ɔĩ,
ma gǎsã gbãna nigɔ̃ kú kãao.
22 Ibɛrɛ ke ni fɔ̃ à táfe síaro,
gbɛ̃ vãni ke ni le à gbãna mɔnɛro.
23 Mani a wɛtɛrinɔ mì dɛ a arɛ,
mani a zãngurinɔ nɛ.
24 Mani gbɛ̃kɛ kɛnɛ kũ náanio,
oni a sé lei kũ ma tɔ́o.
25 Mani ísira nanɛ a ɔĩ,
anigɔ̃ iko vĩ swanɔa.
26 Ani ma sísi à pi,
má de a De ũ kũ a Ludao,
a gbèsi ũ kũ a surabariio.
27 Mani a kɛ ma daudu ũ,
anigɔ̃ de andunia kínanɔ mìde ũ.
28 Manigɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kãao gɔrɔ sĩnda píŋki,
ma bàka kũ à kú kãao gborona vĩro.

29 Mani tó a buri gɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun lákũ ludambɛ dìgɔ̃ kun nà.

30 Tó a burinɔ pã̃ kpà ma dokai,
akũsɔ̃ odi té ma yãditɛnanɔiro,
31 tó ò bò ma yã̃ kpɛ,
akũsɔ̃ ò ma yãdannɛnanɔ kũnaro,
32 mani gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yãi,
mani ń kɛ búgubugu ń vãnikɛnaa musu.
33 Ama gbɛ̃kɛ kũ má vĩ kãao ni lákaro,
mani fɔ̃ mà náanisariyã̃ kɛro.
34 Mani ma bàka kunna kãao yã̃ gbororo,
mani yã̃ kũ à bò ma lén litɛro.
35 Ma sì kũ ma kunnaao gɛ̀n do,
mani ékɛ to Daudanɛro, kũ ma pì,
36 a buri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a kpata nigɔ̃ kun ma wára lán ifãntɛ̃ bà.
37 Lákũ mɔvura de sèeda náanide ũ musu nà,
lɛn a kpata nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki lɛ.

38 Bee kũ abireo n gi kína kũ n kài,
n ɔ gbàrɛi n pɔ fɛ̃̀ kãao manamana.
39 N n bàka kunna kũ n zɔ̀bleriio yã̃ gbòro,
n a kífura gya bò n pà̰tɛ zĩtɛ.
40 N a wɛ̃tɛ bĩninɔ gbòro,
n a zɛki gbãnanɔ kɔ̀tɛ n dàtɛ.
41 Gbɛ̃ kũ ɔ̀tɛn gɛ̃tɛnɔ ń baka bòn ń pínki,
à gɔ̃̀ lalandi pɔ́ ũ a buri dakenɔnɛ.
42 N a wɛtɛrinɔ gbà̰a sè lei,
n tò a ibɛrɛnɔ pɔnna kè.
43 N a fɛ̃nɛda gbãna è,
ńdi zɛ kãao zl̀i gũnlo.
44 N a kíkɛgoo sìa,
n a kpataa nè.
45 N tò à zĩ kṳ̀ a gbãnan,
n wé'i dàa arukĩmba ũ.

46 Dikiri, ĩnigɔ̃ utɛnawɛrɛ ari bɔrɛmɛɛ?
N pɔfɛ̃ té nigɔ̃ kũ gɔrɔ sĩnda pínkin yá?
47 Ǹ laasun lé ma wɛ̃̀ndi kutukɛa.
N bisãsiri kè pãn yá?
48 Dí mé anigɔ̃ kun à gí gaii?
Dí mé ani fɔ̃ à a zĩda sí mira gbãnaaa?
49 Dikiri, gbɛ̃kɛ kũ ń vĩ yã̃ gèɛ máa?
N yenyĩ kũ n a lé sè Daudanɛ kũ náanio sɔ̃ bi?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fobona yã̃ dɔngu,
burinɔ ma sɔ̃sɔ̃ ò ma nèsɛɛ yàka.
51 N ibɛrɛnɔ kína kũ n kà lalandii kè
ari gu kũ a gèsɛɛ pètɛn, Dikiri.

52 Arubarikaden Dikiri ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Aami! Aami!

TAKADA SIIKƆDE

Zabura 90-106

90

Luda kũ bisãsirio

Luda gbɛ̃ Musa aduakɛnaa.
1 Dikiri, ó utɛkimɛ n ũ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo.
2 De ń kpé ǹ kpinɔ kɛ,
de ń kpé ǹ zĩtɛ kũ anduniao kátɛ,
Ludamɛ n ũ zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 N dìtɛ kũ bisãsiri ɛra zĩtɛ,
ndì pińnɛ ò ɛra bùsun.
4 Wɛ̀ wàa sɔɔro dennɛ lán gɔrɔ do bà,
à dennɛ lán gĩa ke gwãani zaka bà.
5 Ndì bisãsiri sé kũ ga'io,
ò de lán sɛ̀ yĩda bà kɔnkɔ.
6 Àdi butɛ kɔnkɔ à gbã,
àdi yitoro kũ ɔkɔsi à kori kɛ.

7 N pɔfɛ̃ dì ó kakatɛ,
n patammanaa dì swɛ̀ kɛ̃ógu.
8 Ó yã vãninɔn katɛna n arɛ,
ó asiriyãnɔ bò gupuran n kùru.
9 Ó gɔrɔ dì gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãi,
ó wɛ̀ndii dì láka kũ ndanaao.
10 Ó wɛ̃ɛ dì ká baaakɔ̃ akuri,
tó ó gbãna sɔ̃, basiikɔ̃.
Wari kũ pɔsiraoon wɛ̀ɛ pìnɔ dì suowɛrɛ,
òdi gɛ̃tɛ likalika, akũ odì kpágui.

11 Dí mé à n pɔfɛ̃ gbãna lé dɔ̃ɔ?
n pɛ̃tɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kà vĩna kũ à de ò kɛnnɛ ũ.
12 Ǹ dadawɛrɛ ògɔ̃ ó wɛ̀ndi kutukɛ lé dɔ̃,
de ò ɔ̃ndɔ̃ le ó swɛ̀ɛ gũn.

13 Dikiri, bɔrɛn ĩni n pɔfɛ̃ kpátɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
14 Ǹ tó n gbɛ̃kɛ suwá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
de ògɔ̃ pɔnna kɛ kũ ayuwiikɛnaao ari ó gɔrɔ lén.
15 Ǹ ó pɔ kɛ nna ɔ kũ n tɔ̃wá gɔrɔ lén,
wari kũ o kɛ̀ wɛ̀ lén.
16 Ǹ n yãkɛnanɔ mɔ ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó ó nénɔ n gbãna gakuri dɔ̃.

17 Dikiri ó Luda, ǹ tó ò n pɔnna le,
ǹ tó ó zĩ àre le,

ee, ǹ tó ó zĩ àre le.

91

Ludamɛ ó dãkpãri ũ

1 Gbɛ̃ kũ à utɛna Luda Musude ɔĩ
nigɔ̃ kú Gbãnasĩndapinkide uraai.
2 Ani pi Dikirimɛ a zɛki gbãna ũ,
a Ludamɛ a utɛki ũ, á a náani vĩ.

3 Àkũ mɛ́ ani n sí kariia,
ani n sura ba kũ gagagyão.
4 Ani n sɔtɔ a pɔtɛn, ĩnigɔ̃ utɛna a orun,
a náanikɛna mɛ́ ani n dãkpã lán sɛ̃gbako bà.
5 Gwãani karinɔ kũ fãnantɛ̃ kà vĩnlanɔ
ń ke vĩna ni n kũro,
6 ke gagagyã kũ àdigɔ̃ té gusiran
ke gyãgɛ̃wɛ̃tɛ kũ àdi ń le fãnantɛ̃ gbãna.
7 Bee tó gbɛ̃nɔn wàa sɔɔro tɛn létɛ n sarɛ,
ke gbɛ̃nɔn dúbu kuri tɛn ga n ɔplai,
pɔ́ke ni n lero.
8 Ĩni wɛ́ sɛ́ ǹ gwa,
ĩni e lákũ òdi wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa nà.

9 Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛki ũ,
tó n Dikiri kɛ̀ n kúki ũ,
10 yã vãni ke ni n lero,
kisira ni gɛ̃ n ɔnnlo.
11 Zaakũ ani n yã o a malaikanɔnɛ,
de ò n dãkpã gu kũ ntɛn gén pínki.
12 Oni n sɛ́ ń ɔĩ
de ǹsun gɛ̃ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
13 Ĩni gèsɛ zɛ músuua kũ káreo,
ĩni gèsɛ pétɛpɛtɛ sàbooa kũ pitikoo.

14 Dikiri pì: Zaakũ à nàmai, mani a bo,
zaakũ à ma dɔ̃, mani ɔ kúa.
15 Ani ma sísi, mani wea,
tó yã nàkaraa, manigɔ̃ kú kãao,
mani a sura ba mà a kpe ta.
16 Mani a pɔ kɛ nna kũ wɛ̀ndi gbànao,
mani tó à e lákũ madì gbɛ̃ sura ba nà.

92

Luda sáabukpanaa

Kámmabogɔrɔ lɛ̀ɛ.
1 À mana ò n sáabu kpá, Dikiri,
ò lɛ̀ sí ò n tɔ́ bo, Luda Musude,
2 ò n gbɛ̃kɛ baba kɔnkɔ,
ò n náanikɛyã o gwãani,
3 ò n táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo

kũ gidigboo kũ kontigiio.

4 N yãkɛnanɔ dì ma pɔ kɛ nna, Dikiri,
madì ayuwii kɛ n ɔzĩkɛnanɔa.
5 Dikiri, n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃ manamana,
n laasunnɔn zà à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.
6 Yɔ̃nkɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaride ni fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
7 Bee tó gbɛ̃ vãninɔ fùtɛ ò gbà̀ lán sɛ̀ɛ bà
akũsɔ̃ yãvãnikɛrinɔ karana lè ń pínki,
ń zia bi kakatɛna lakanasarimɛ.

8 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú musu gɔrɔ sĩnda pínki.

9 Ǹ gwa, n ibɛrɛnɔ tɛn láka,
vãnikɛrinɔ tɛn fãkɔ̃a ń pínki.
10 N ma gba gbãna lán zùsɛ̃ntɛ bà,
n nísi mana kù ma mìia.
11 Ma wɛ́ sì ma wɛtɛrinɔ lɛtɛnalɛ,
ma sã̄ ma ibɛrɛ vãninɔ wikilɛnaa mà dɔ.

12 Gbɛ̃ mananɔ ni gbã̄ lán domina línɔ bà,
oni kɛ zɔ̃kɔ̃ lán Lɛbana sida línɔ bà.
13 Ò pɛna Dikiri bɛ gũn,
oni gbã̄ ó Luda ɔnn.
14 Bee kũ ń zĩkũkɛo onigɔ̃ nɛ́ imɛ,
ń lá nigɔ̃ té kɛ síi plɛ̀plɛ.
15 Ò pi, Dikirin mana,
àkũmɛ ó gbɛ̀si ũ, vãni ke kú a gũnlo.

93

Dikirimɛ Kína ũ

1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
à zɔ̃kɔ̃kɛ dana uta ũ.
Dikiri zɔ̃kɔ̃kɛ dana,
à gbãna dɔ̀ a pi,
à andunia kàtɛ gíngin,
ani yĩgãro.
2 N kpata pɛtɛna zaa zĩzĩ,
ń kun zaa káaku.
3 Í zɔ̃kɔ̃ɔ dàgula Dikiri,
í zɔ̃kɔ̃ kĩ̃ni dɔ,
í zɔ̃kɔ̃ tɛn gǎ̀gã̄ lé.

4 Dikirin kú musu, à zɔ̃kɔ̃,
a zɔ̃kɔ̃ de í dasi kĩ̃nila,
a gbãna de ísira sɔ̃ vĩvĩ̃nala.

5 Dikiri, n yãditɛnanɔn gborona vĩ̃ro,
à kù̀ n kpé gɔ̃ kú adona ari gɔrɔ sĩnda pínki.

94

Ludamɛ yãkpatɛkɛri ũ

1 Dikiri Luda Mɔrakari,
Luda Mɔrakari, ǹ bo gupuran!
2 Andunia yãkpatɛkɛri, ǹ futɛ,
ǹ fĩna bo zĩdabirinɔa ń yãkɛnaaa.
3 Gbɛ̃ vãninɔ nigɔ̃ pɔnna kɛ ari bɔrɛmɛɛ?
Ari bɔrɛmɛɛ, Dikiri?

4 Yãvãnikɛrinɔ dì gɔ̃sa yã o,
òdi yã bɔtɛ òdi ĩa dã ń pínki.
5 Dikiri, òdi n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
òdi gbãna mɔ gbɛ̃ kũ n ń sénɔnɛ.
6 Òdi gyaanɔnɔ kũ bòasunɔ dɛdɛ,
òdi tonɛnɔ kakatɛ.
7 Òdi pi Dikiri dí ń ero,
Yakubu burinɔ Luda laakari kúḿmaro.

8 Ákɔ̃nɔ yɔ̃nkɔnɔ, à laakari kɛ!
Ákɔ̃nɔ mìsaridenɔ, áni ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛmɛɛ?
9 Luda mé à sã pè, ani gí yã mai yá?
À wé kè, ani gí gu ei yá?
10 Àdi burinɔ toto, ani ń sã gágaro yá?
Àdi yã dańnɛ, à dɔ̃na vĩro yá?
11 Dikiri bisãsiri laasun dɔ̃,
kũ yã pãmɛ.

12 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ndì toto
ǹ n doka dadanɛ ũ, Dikiri.
13 Ndì a laakari kpátɛnɛ warikɛgɔrɔa
ari ò gé wèɛ yɔ̃ vãnikɛriinɛ.
14 Dikiri ni pã kpá a gbɛ̃nɔiro,
ani gbɛ̃ kũ à ń sé a pó ũnɔ zukũnaro.
15 Oni ɛra ò yãkpatɛ kɛ a zéa,
nèsɛpuradenɔ nì zɛo.

16 Dí mé ani futɛmɛnɛ gbɛ̃ vãninɔaa?
Dí mé ani zɛ kũmao yãvãnikɛrinɔ yã musuu?
17 Tó adi kɛ Dikiri kpányĩ kèmɛnɛnlo,
de má kú miran kítikiti kɔ̀.
18 Kũ ma pì guzãrɛ tɛni ma sétɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛ gũn, Dikiri.
19 Kũ laasun pà ma swɛ̀n,
n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ n ma pɔ kè nna.

20 N bàka nigɔ̃ kú kũ yãlɛkpɛrɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataao yá?
Ń yãditɛnanɔ dì suńnɛ kũ wario.
21 Òdi lé kpákũsũ gbɛ̃ manai,
òdi yã da taarisaridela ò a dɛ.

22 Dikirimɛ ma zɛki gbãna ũ,
ma Ludamɛ gbèsi kũ madì utɛn ũ.
23 Ani ń vãnikɛna ɛraḿma,
ani ń buri bo ń taarinɔ yãi.
Dikiri ó Luda ni ń buri bo.

95

Luda táakilɛnaa

1 À mɔ́ ò pɔnna lè sí Dikirinɛ,
ò ayuwii dɔ Gbèsi kũ àdi ó sura baa.
2 Ò su a arɛ ò a sáabu kpá,
ò lè sí ò a táaki lé.

3 Zaakũ Dikiri bi Luda kũ à zɔ̃kɔ̃mɛ.
Kína zɔ̃kɔ̃ɔmɛ, à de dikiri sĩnda pínkila.
4 Zĩtɛ lòkoto kú a ɔĩ,
kpi mìsɔ̃ntɛnɔ bi a pɔ́mɛ.
5 Ísira bi a pɔ́mɛ, zaakũ à kè,
àkũ mé à zĩtɛ í kàsa kũ a ɔo.

6 À mɔ́ ò kútɛ ò donyĩ kɛ
ò wútɛ Dikiri ó Kèri arɛ.
7 Zaakũ àkũmɛ ó Luda ũ,
a kpàsa gbɛ̃nɔmɛ ó ũ,
a sã kũ àtɛni ń dãnɔ ũ.

Tó a a kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kè nà zaa Mɛribaro
ke Masa gɔrɔ kũ ò kú gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe.
10 Akũ ma pɔ fɛ̃ gbɛ̃ pìnɔi ari wɛ̃ bupla,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
ò ma zénɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo.

96

Dikirimɛ Kína zɔ̃kɔ̃ ũ

1 À lè dufu sí Dikirinɛ,
andunia gbɛ̃ sĩnda pínki, à lè sí Dikirinɛ.
2 À lè sí Dikirinɛ à a tɔ́ bo,
àgɔ̃ a surabana baaru kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
3 À a gakurikɛyã o burinɔnɛ,
à a yãbonsarɛnɔ baba gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

4 Dikirin zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lé,
à kù̀ ò vĩna kɛnɛ de tãnanɔla ń pínki.
5 Burinɔ tãnanɔ bi pɔ́ ginanɔmɛ,
ama Dikiri mé à musu kè.

6 Zɔ̃kɔ̃kɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo kúa,
gbãna kũ gakurio kú a kúkiamɛ.

7 À gakuri kũ gbãnao dɔ̃ Dikirinɛ,
bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Dikirinɛ.
8 À Dikiri tɔ́ gakuri dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kũ gbao à gɛ̃o a ɔnn.
9 À donyĩ kɛ Dikirinɛ a kúadona manakɛn,
zĩtɛdenɔ, àgɔ̃ luka a arɛ á pínki.
10 À o burinɔnɛ, Dikiri tɛn kí ble.
Andunia katɛna gíngin, à yĩgãna vĩro,
ani yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio a zéa.
11 Musudenɔ, à pɔnna kɛ,
zĩtɛdenɔ, à vĩ kũ pɔnnao,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à kĩni kɛ.
12 Sɛ̀ntɛ kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ, à pɔnna wiki lɛ́,
lí kũ ò kú dàkoo gũnnɔ, à ayuwii kɛ á pínki.
13 Oni pɔnna kɛ Dikiri arɛ, zaakũ àtɛn su,
àtɛn su yãkpatɛ kɛ kũ anduniao.
Ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zéa,
à yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

97

Dikiri sunaa

1 Dikiri mɛ́ àtɛn kí ble,
zĩtɛdenɔ pɔnna kɛ,
ísirabaradenɔ gɔ̃ kú pɔnna gũn.

2 Legũ luku kũ gusira níkinikio likai,
manakɛ kũ yãzɛdeoomɛ a kpata zĩni ũ.
3 Tɛ́ dìgɔ̃ kũ a arɛ,
àdi ibɛrɛ kũ ò likainɔ kpata.
4 A legũpinaa dì zĩtɛ pu,
tó andunia è, àdi luka.
5 Kpinɔ dì yɔ́ lán zɔ́saa bà Dikiri arɛ,
andunia pínki Dikiri arɛ.
6 Musudenɔ dì a manakɛ kpàkpa kɛ,
buri sĩnda pínki dì a gakuri e.

7 Wé'i dì tãnagbagbarinɔ kũ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi ĩa dã kũ pɔ́ ginanɔ.
Tãnanɔ ni donyĩ kɛnɛ ń pínki.

8 Zaiɔ̃denɔ mà ò pɔnna kɛ̀,
Yuda wɛ̃tɛdenɔn kú pɔnna gũn
n yãkpatɛkɛnanɔ yãi, Dikiri.
9 Zaakũ ń kú musu de andunia pínkila,
Dikiri, ń de tãnanɔla ń pínki.

10 Dikiri ye gbɛ̃ kũ ò zà̰ yã vãninnɔi,

àdigɔ̃ a yãmarinɔ wɛ̃ndi dãkpã,
àdi ń bo yãvãnikɛrinɔ ɔĩ.
11 Gu dì dɔ gbɛ̃ mananɔa,
nèsɛpuradenɔn pɔnna vĩ.
12 Gbɛ̃ mananɔ, à pɔnna kɛ Dikiri gũn,
à a tɔ́ kũ à kú adona bo.

98

Dikiri suna táakilɛnaa

1 À lè dufu sí Dikirinɛ,
zaakũ à yãbonsarɛnɔ kè,
à zì̀i blè kũ a ɔpla kũ à kú adona gbãnao.
2 Dikiri tò ò a surabanaa dɔ̀,
à a manakɛnaa mɔ̀ burinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kũ náani kũ à vĩ kũ Isarailanɔo dɔ̀n,
andunia lézɛkidenɔ ó Luda surabanaa è ń pínki.

4 Andunia pínki, à pɔnna wiki lé Dikiria,
à kakũn kũ ayuwiikɛnaao.
5 À mɔrɔlɛna ũ dɔ Dikirinɛ,
à mɔrɔ lénɛ kũ lèsinaao
6 kũ kãkãkipɛnaao kũ kuru yĩsãmpanaao.
À pɔnna wiki lé Dikiri ó Kínanɛ.

7 Ísira kũ pɔ́ kũ ò kunnɔ kĩni kɛ,
andunia kũ gbɛ̃ kũ ò kunnɔ ń pínki.
8 Swanɔ ɔkpa lé Dikiri arɛ,
kpinɔ ayuwii kɛ lɛɛlɛ,
9 zaakũ àtɛn su yãkpatɛ kɛ zĩtɛmɛ,
ani yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zéa,
ani yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kũ yãpurao.

99

Luda kũ à kú adonaa

1 Dikiri tɛn kí ble, burinɔ luka,
à vutɛna kɛrubunɔ dagura,
andunia yĩgã
2 Dikirin zɔ̃kɔ̃ Zaiɔ̃,
à de buri sĩnda pínkila.
3 Ò a tɔ́ zɔ̃kɔ̃ à naaside bo,
à kú adona.

4 Kína pì gbãna vĩ, à ye yãzɛdei,
àkũ mɛ́ à yãkpatɛkɛna a zɛ́aa dà,
à yã gɔ̀gɔ̃ Yakubu burinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à kútɛ a tìntin arɛ,
à kú adona.

6 Musa kũ Harunao kú a gbàgbarinɔ tɛ́,

Samuɛlimɛ a sìsirinɔ doke ũ,
ò a sìsi, akũ à wèḿma.
7 Zaa téluku gũnn à yã òńnɛ,
ò a doka kũ a yãdannɛnanɔ kũna.

8 Dikiri ó Luda, n weḿma,
mɔkɔ̃mmɛ Luda kũ àdi ń taari kɛ̃ḿma ũ,
bee kũ abireo n ń yã vãninɔ wì ń musu.
9 À Dikiri ó Luda tɔ́ sɛ́ lei,
à donyĩ kɛnɛ a kpi kũ à kú adona musu,
zaakũ Dikiri ó Luda kú adona.

100

Dikiri sáabukɛnaa
Sáabukɛna lèɛ.
1 Andunia pínki, à pɔnna wiki lɛ́ Dikiria.
2 À donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ pɔnnao,
à mɔ́ a kĩnaa kũ ayuwiikɛnaao.
3 À dɔ̃ kũ Dikirimɛ Luda ũ,
àkũ mɛ́ à ó kɛ́, ó de a pɔ́ ũ,
ó de a gbɛ̃nɔ ũ, a kpàsa sãnɔ ũ.

4 À gɛ̃ a ɔnlɛn kũ sáabukɛnaao,
à gɛ̃ a ɔnn kũ a táakilɛnaao,
à a sáabu kɛ à a tɔ́ sɛ́ lei.
5 Zaakũ Dikiri mana, a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
àdigɔ̃ náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.

101

Kína lésɛna Ludanɛ
Dauda lèɛ.
1 Mani lɛ̀ da gbɛ̃kɛ kũ yãzɛdeoo musu,
mani lɛ̀ sínnɛ, Dikiri.
2 Mani laakari kɛ màgɔ̃ kun taari sari,
bɔrɛn ĩni sumaa?
Manigɔ̃ kú ma ɔnn kũ nèsɛpurao.
3 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú pɔ́ ginaaaro,
mani zã yãdɔrɔsarikɛnan, ani namaro.
4 Ma nèsɛ nigɔ̃ manafiki vĩro,
ma bàka nigɔ̃ kú kũ yã vãnioro.
5 Mani gbɛ̃ kũ àdi a gbɛ̃dake yaka a kpɛ kakatɛ,
mani sùru fɔ̃ kũ karambaanidenɔ kũ zĩdabirinɔoro.
6 Ma wɛ́ nigɔ̃ kú ma bùsu náanidenɔa,
de ògɔ̃ kú kũmao,
gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kú taari sari nigɔ̃ de ma zĩkɛri ũ.
7 Mani we gbɛ̃sãtɛri gɔ̃ kú ma bɛaro,
mani tó manafikide zɛ ma arɛro.
8 Manigɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ vãninɔ láka lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ yãvãnikɛrinɔ buri bo Dikiri wɛ̃tɛ gũn.

102

Gbãnasaride aduakɛnaa

Wɛ̃ndade gbãnasaride kũ àtɛni a yã'ũmmananɔ bɔtɛ Dikirinɛɛ aduakɛnaa.

1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiki n ki le.
2 Ǹsun wɛ́ utɛmɛnɛ ma warikɛgɔrɔaro,
ǹ sã kpámai,
tó ma n sisi, ǹ wema likalika.

3 Zaakũ ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán túsukpɛ bà,
ma mɛ̀ tɛn puusu bo lán tɛ́yɔ̃ɔ bà.
4 Ma nɛ̀sɛɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
5 Ma ndana gbãna mɛ́ à tò
ma gɔ̃ wàakuu ũ.
6 Ma gɔ̃ lán gbáranna tiongo bà,
lán bɛzĩ kóro bà.
7 I dì gɛ̃ ma wɛ́nlo,
ma gɔ̃ lán bã kũ à di kpɛ́ musu ado bà.
8 Ma ibɛrɛnɔ dìgɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ gɔrɔ sĩnda pínki,
ma foborinɔ dì gbɛ̃ ká kũ ma tɔ́o.
9 Túbumɛ ma pɔ́blee ũ,
ma wɛ́'i dì ká ma ímibɔn
10 n pɔfɛ̃ kũ n pɛ̃tɛ̃o yãi,
zaakũ n ma sɛ n ma zukũna.
11 Ma gɔrɔ tɛn gɛ̃tɛ lán uraa bà,
akũ matɛn kori kɛ lán sɛ̀ɛ bà.

12 Mɔkɔ̃n sɔ̃ Dikiri,
ndìgɔ̃ kú kpatan gɔrɔ sĩnda pínki,
n tó ni garo ari ó buria.
13 Ĩni futɛ ǹ Zaiɔ̃ wɛ̃nda gwa, zaakũ gɔrɔ kà,
gɔrɔ kũ n dìtɛ kà, kũ ĩni a pɔnna wɛtɛ.
14 A gbɛ̀nɔ kɛ̀ n zɔ̀blerinɔnɛ mana,
a gborona bùsuu dì kɛńnɛ wɛ̃nda.
15 Buri sĩnda pínki ni vĩna kɛnnɛ, Dikiri,
andunia kínanɔ ni n kíkɛ dɔ̃ ń pínki.
16 Zaakũ Dikiri ni Zaiɔ̃ kɛkɛ à bo dɔ,
ani bo à sumńma kũ gakurio.
17 Ani takasidenɔ aduakɛna sí,
ani ń wɛ́kɛna kpá sãkotoro.

18 Ò yã dí kɛ̃ kpɛdenɔ yãi
de gbɛ̃ kũ ò kpénɔ Dikiri táaki lɛ́.
19 Dikiri zĩtɛ gwà zaa a kúkia,
zaa musu à wɛ́ kpàtɛ zĩtɛ,
20 de à gbɛ̃nɔ zɔ̀ble ɔ́ɔ dɔ ma
à ń bo ga lɛ́i yãi.
21 Oni Dikiri tó bo Zaiɔ̃,
oni a táaki lɛ́ Yurusalɛmu,

22 zĩ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni kɔ̃ kakara gwe,
kũ kpatablerinɔ ò donyĩ kɛnɛ.

23 À ma gbãna bùsa zégbãn,
à ma wɛ̀ndi kɛ̀ kutu,
24 akũ ma pì: Ma Luda,
ǹsun ma wɛ̀ndi bo gugbãnlo,
mɔkɔ̃n kũ ń kun ari ó buria.
25 N andunia zĩni pètɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
26 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun,
oni zĩ kũ lán pókasa bà,
ĩni ń litɛ lán uta bà ǹ ń zukũna.
27 Mɔkɔ̃n sɔ̃ n kunnaa dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
28 N zɔ̀blerinɔ nénɔ nigɔ̃ kun aafia,
ń burinɔ ni zĩni pétɛ n kuru.

103

Luda gbɛ̃kɛ

Dauda lèɛ.
1 Ma swɛ̃, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ma gu sĩnda pínki, ǹ a tó kũ à kú adona bo.
2 Ma swɛ̀, ǹ Dikiri sáabu kpá,
ǹsun sã a yãmanakɛna kenlo.
3 Àdi ma taarinɔ kɛ̃ma pínki,
àdi ma werekɔ̃a kũ ma gyãnɔ pínki.
4 Àdi ma wɛ̀ndi bo gyãwãn,
àdi a nna diramɛnɛ a gbɛ̃kɛ kũ a wɛ̃ndaoo gũn.
5 Àdi tó pó mana kũ má yeinɔ móma,
de ma kɛfɛnnakɛ le àgɔ̃ dufu lán vãu pó bà.

6 Dikiri dì yã kɛ a zéa,
àdi tó yã bo gɔ̃nawɛ̃ndadenɔo nna.

7 À tò Musa a pɔyeina yã dɔ̀,
à a yãbonsarɛnɔ mò Isarailanɔnɛ.
8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
a pɔ dì fɛ̃ likaro, a gbɛ̃kɛ dasi manamana.
9 Ani ń taari le gɛ̀n baaakɔ̃ro,
ani pɔfɛ̃ da a nèsɛn gɔrɔ sĩnda pínkiro.
10 Àdi yã kɛwɛrɛ lán ó durunnanɔn de nàro,
àdi fĩna bowá lán ó sãtɛnanɔn de nàro.
11 Lákũ ludambɛ lei de nà kũ zĩtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ kũ a vĩnakɛrinɔo lɛ.
12 Lákũ ifãboki zàkɔ̃nɛ kũ a létɛ kpao nà,
lɛn àdi ó taarinɔ kɛ̃wá lɛ.
13 Lákũ de dì a nénɔ wɛ̃nda gwa nà,
lɛn Dikiri dì wɛ̃nda dɔ̃ a vĩnakɛrinɔnɛ lɛ.

14 Zaakũ à dɔ̃ pɔ́ kũ à ó kɛ́o,
à dɔ̀n kũ bùsuumɛ ó ũ.
15 Bisãsiri wɛ̃ndi kutu lán sɛ̃ɛ bà,
àdigɔ̃ gakuri vĩ gɔrɔ pla lán lávu bà.
16 Tó ĩa pàa, àdi gɛ̃tɛ,
gu kũ à kunn pìi dì dɔ a yãn doro.
17 Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a vĩnakɛrinɔ
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã mana kɛ ń nénɔnɛ kũ ń daikorenɔ,
18 gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ a bàka kunna kũńwo yão
akũsɔ̃ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũnanɔ.

19 Dikiri a kpataa dìtɛ musu,
à gbãna vĩ gbɛ̃ sĩnda pínkia.
20 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a malaikanɔ,
ákɔ̃nɔ gbãnade kũ adì a yã ma à zĩ kɛanɔ.
21 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ ludambɛ zɛ̀karinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ a zĩkɛri kũ adì a pɔyenyĩna yã kɛnɔ.
22 À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a pɔ́kɛnanɔ á pínki
gu kũ àtɛn kí blennɔ pínki.

Ma swɛ̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

104

Dikiri Pɔ́sĩndapinkikɛri táakilɛnaa

1 Ma swɛ̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.

Dikiri ma Luda, ń zɔ̃kɔ̃ manamana,
ń gakuri dana pɔ́kasa ũ, àtɛn té kɛ,
2 n gupura kùnla lán biza bà,
n musu kpàtɛ lán pɛ̀ɛ bà,
3 n bɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luku kè n sɔ̃go ũ,
ndì di ĩa ɔa.
4 Ndì ĩa kɛ n zɛ̀rinɔ ũ,
ndì tévura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.

5 N andunia kàtɛ, n a zĩni pètɛ,
à yĩgãna vĩ zikiro.
6 N ísira kùa arukĩmba ũ,
í pìi dà kpinɔla.
7 N kpãkɛ̃ í pìii, akũ à bàa lè,
n pataa, akũ à nàgui.
8 Kpinɔ bò gupuran, guvutɛnɔ sìkũn,
akũ í tà gu kũ n dìtɛnɛn.
9 N lézɛki kè í pìinɛ, ani fɔ̃ à vĩalaro,
ani ɛra à da zĩtɛla ziki doro.

10 Ndì tó ísɛ̃bokinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔa,
akũ a í dìgɔ̃ bàa lé kpinɔ dagura.

11 Sɛ̃ntɛ pɔ́ sĩnda pínki dìgɔ̃ a í mi,
a í dì saginɔ ímì kɛ̃ḿma.
12 Bãnɔ dì sà da swanɔ sarɛ,
òdigɔ̃ kú a dàkoo gũn, ń wiki dìgɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu ndì legũ gbarɛ kpinɔa,
n zĩ gbɛ̀ɛ dì andunia kã.
14 Ndì tó sɛ̃ butɛ pɔ́kãdenɔnɛ,
ndì tó burapɔnɔ butɛ bisãsirinɔnɛ,
ndì pɔ́ble butɛńnɛ zĩtɛa,
15 sèwɛ̃ kũ àdi ń pɔ kɛ nna
kũ nísi kũ àdi ń ãn té kɛo
kũ pɔ́ble kũ àdi ń gba gbãnao.
16 Dikiri línɔ dì mɔtɔ le manamana,
Sida lí kũ à bà Lɛbananɔ.
17 Gwen bãnɔ dì sà dadan,
zùbaananɔ dì bɛ kɛ pini lí musu.
18 Kpi leinɔ de kpasaranɔ kúki ũ,
gbɛ̀sɔkɔnɔ de gbɛ̀'ɛ̃nɛnɔ utɛki ũ.

19 N mɔvura kɛ̀ gɔrɔ tàasikabɔ ũ
kũ ifãntɛ̃ kũ à a gɛ̃na kpén gɔrɔ dɔ̃o.
20 Ndì tó gu si, akũ gwãani dì kɛ,
lákpɛ pɔ́nɔ dì futɛ kũ táo ń pínki.
21 Músunɔ dì nàdɛna ɔ́ɔ dɔ,
òdi pɔ́ble wɛtɛ Ludaa.
22 Tó ifãntɛ̃ bò, òdi lɔɔtɛ
ò tá wútɛ ń tòn.
23 Bisãsiri dì bo à gé zĩ kɛ,
àdigɔ̃ a zĩda yã ma ari ɔkɔsi.

24 Dikiri, n yãkɛnanɔn dasi fá!
A sĩnda pínki bò n ɔ̃ndɔ̃ gũmmɛ,
andunia pà kũ pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ.
25 Ísira kun, à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a gũnnɔn lé vĩro,
a fíti kũ a zɔ̃kɔ̃ɔo pínki.
26 Gó'itɛnɔ dìgɔ̃ táa on
kũ kwã zɔ̃kɔ̃ kũ n kɛ̀ à kɔ̃kɔ̃ o a gũnwo.

27 Pɔ́ pìnɔ dì wé dɔnyĩ ń pínki
de ǹ pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
28 Ndì kpáḿma, òdi séte,
ndì ɔ porońnɛ, akũ pɔ́ mananɔ dì mɔ́ḿma.
29 Tó n mìkpɛrɛ zùńnɛ, òdi bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̀ndii sìḿma, òdi ga ò ɛra ò tá bùsutitin.
30 Tó n n Nini gbàrɛ, pɔ́nɔ dì wɛ̀ndi le,
ndì tó zĩtɛ ɛra à kɛ dufu.

31 Ò tó Dikiri gakuri gɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
ò tó Dikiri pɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.

32 Àkũ mɛ́ àdi zĩtɛ gwa, akũ àdi yĩgã,
àdi ɔ na kpinɔa, akũ túsukpɛ dì bo.

33 Mani lɛ̀ sí Dikirinɛ ari ma wɛ̃ndi lén,
mani ma Luda táaki lɛ́ ari ma gɔrɔ lén.
34 Ǹ tó ma laasun kánnɛ, Dikiri,
lákũ matɛn pɔnna kɛ kũnwo nà.
35 Durunnakɛrinɔ mì dɛ andunia gũn,
yãvãnikɛrinɔ súngɔ̃ kun doro.

Ma swɛ̀, ǹ Dikiri sáabu kpá.
Aleluya!

105

Luda a gbɛ̃nɔ surabanaa

1 À Dikiri sáabu kɛ à a tɔ́ kpá,
à tó burinɔ a yãkɛnanɔ dɔ̃.
2 À lɛ̀ sí à a táaki lɛ́,
à a yãbonsarɛkɛnanɔ baba pínki.
3 À ĩa dã kũ Dikiri tɔ́ kũ à kú adonaao,
ákɔ̃nɔ Dikiri kiwɛtɛrinɔ à pɔnna kɛ.
4 À Dikiri ki wɛtɛ à gbãna wɛ́ kɛa,
àgɔ̃ a arɛ wɛtɛ lakanaa sari.

5 À tó yãbonsarɛ kũ à kɛ̀nɔ dɔágu,
a daboyãkɛnanɔ kũ a yãkpatɛkɛnanɔo,
6 ákɔ̃nɔ Dikiri zɔ̀bleri Ibrahĩ burinɔ,
ákɔ̃nɔ Yakubu buri kũ à á sɛ́nɔ.
7 Àkũmɛ Dikiri ó Luda ũ,
a yãkpatɛkɛna kú andunia gũn pínki.

8 A bàka kunna kũoo yã dì sãagu zikiro,
yã kũ à dìtɛ nigɔ̃ kun ari ó buria.
9 A bàka kú kũ Ibrahĩo,
à ɛ̀ra à sì kũ a kunnaao Isaakunɛ dɔ.
10 A yã pìi pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
akũ à kú kũ Isarailanɔo ari gɔrɔ sĩnda pínki.
11 À pì áni Kanaanɔ bùsu kpáḿma,
anigɔ̃ de ń baka ũ kũ ògɔ̃ vĩ.

12 Gɔrɔ birea ò dasiro, òdi ń yã daro,
ò kú Kanaanɔ bùsun bòasunɔ ũmɛ.
13 Òdigɔ̃ likara zɔ̃ buri kũ burionɔ té,
òdigɔ̃ kure bùsu kũ bùsuuo.
14 Adi we ò gbãna mɔ̀ńnɛro,
à kpàkɛ̃ kínanɔi ń yã musu à pì,
15 òsun ɔ na gbɛ̃ kũ a ń sénɔaro,
òsun wɛ́ tã a annabinɔaro.

16 Akũ à tò nàa gɛ̀ bùsuu pìn,

à tò ń zànaa làka pínki.
17 Akũ à Yusufu gbàrɛ à dòńnɛ ń arɛ,
ò a yìa zɔ̀ ũ.
18 Ò mɔ̀kpatii kpà a gbáa,
ò mɔ̀kakɔ̃anaa kà a wakalɛ
19 ari yã̀ kũ à gĩ̃nakɛ à òo gèɛ à pàpao,
akũ yã̀ kũ Dikiri dànɛɛ tò yã̀ bò kãao nna.
20 Kũ kína gbɛ̃ zì̀, akũ ò a gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a kɛ̀.
21 À a dìtɛ a bùsu don'arɛde ũ,
à tò à iko vĩ a aruzɛkɛnɔa pínki.
22 Yusufu a kínanɛnɔ tòto a pɔyeinaaa,
à ɔ̃ndɔ̃ dàda a ìbanɔnɛ.

23 Akũ Yakubu sù Misila,
Isarailanɔn kun nibɔ̀nɔ ũ Hamu burinɔ bùsun.
24 Dikiri tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃ gwe manamana,
à tọ̀ ò dasi kǔ de ń ibɛrɛnɔla.
25 À ń ibɛrɛɛ pìnɔ sã̀ vùńnɛ, akũ ò zã̀ a gbɛ̃nɔgu,
de ò ɔ̃ndɔ̃ kɛ a zɔ̀blerinɔnɛ.
26 À a zɔ̀bleri Musa zì̀ḿma
kũ Haruna kũ à a sèɛo.
27 Ò dabodabonɔ kè Misilanɔnɛ,
ò yãbonsarɛnɔ kè Hamu burinɔ bùsun.
28 À gusira gbàrɛḿma, gu sì ń bùsun,
kũ ò gì a yã̀ mai yãi.
29 À ń ínɔ lì aru ũ,
akũ ń kpɔ̀nɔ gàga.
30 Kasonɔ dà ń bùsula
kũ ń gbãnadenɔ wutɛkinɔ pínki.
31 À yã̀ ò, akũ ífĩninɔ dàńla,
sàanɔ sì ń té ari ń bùsu lén pínki.
32 À legũgbɛɛ kɔ̀tɛńnɛ legũ gɛ̃nɛ ũ,
surapatanaa dà ń bùsula pínki.
33 À ń geepi línɔ ɛ̀'ɛ kũ ń kakapura línɔ,
à ń bùsu línɔ kè búgubugu.
34 À yã̀ ò, akũ kwanɔ dàńla,
kwa zɛ̃kɔ̃nɔ ka ò lé vĩ̃ro.
35 Ò ń bùsu sɛ̃ kũ láo blè ò nè,
ò ń burapɔnɔ blè pínki.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń pínki,
ń né daudu kũ ò ì ń kɛfɛnnakɛgɔrɔanɔ.

37 À bò kũ Isarailanɔ,
ò andurufu kũ wuraao sɛna,
ń buri gbɛ̃ke dí gɛ̀ sí zénlo.
38 Kũ ò bɔ̀tɛ, Misilanɔ pɔ kè nna,
kũ vĩ̃na ń kũ Isarailanɔ yã̀ musu.
39 À téluku dà a gbɛ̃nɔla,

à kɛ̀ té ũ gwãani à gu pùńnɛ.
40 Ò wɛ́ kɛ̀a, akũ à sùńnɛ kũ kpɛkpɛrɛwinɔ,
à musu pɔ́ble kpàḿma, ò mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, akũ í bòn,
í bàa lɛ̀ gbárannan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakũ à dɔ̀ lé kũ à sɛ̀
a zɔ̀bleri Ibrahĩnɛ yãn.

43 À bò kũ a gbɛ̃nɔ, òtɛn pɔnna kɛ,
gbɛ̃ kũ à ń sénɔ tɛn ayuwii dɔ.
44 À burinɔ bùsuu kpàḿma,
ò zĩ kũ dakenɔ kɛ̀ɛ àree blè,
45 de ò le ògɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna,
ò a dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

Isarailanɔ ń durunnanɔ ona Ludanɛ

1 Aleluya!
À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à Dikiri yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ oo?
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a táaki lé pínkii?
3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ òdi yã kɛ a zéanɔ ũ,
kũ òdi yã mana kɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
4 Tó ntɛni a nna kɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
tó ntɛni ń sura ba, ǹ ma wɛ́ gwa,
5 de ma baka le àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnna kɛ kũ buri kũ n ń sénɔo,
de mani n táaki lé n gbɛ̃ pìnɔ té.

6 O durunna kɛ̀ lán ó dizinɔ bà,
o taari kɛ̀ o yã vãni kɛ̀.
7 Kũ ó dizinɔ kú Misila,
odi Dikiri daboyãkɛnanɔ yã daro,
gbɛ̃kɛyã dasi kũ à kɛ̀ńnɛnɔ sǎ́ngu,
akũ ò sãgbãna kɛ̀ Isira Tɛ̃ra sarɛ.
8 Bee kũ abireo à ń sura bà a tɔ́ yãi,
de à a gbãna zɔ̃kɔ̃ mɔńnɛ.
9 À kpǎ̀kɛ̃ Isira Tɛ̃rai, akũ gukori bò,
à gɛ̃̀ kũńwo a wɛ̀ɛn, ò bikǔ lán ò pi gbárannan bà.
10 À ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩ,
à ń sí ń zãngurinɔ gbãnaa.
11 Í dà ń wɛtɛrinɔla,
bee ń gbɛ̃ mɛ̀n do adi boro.
12 Akũ ò a yã kũ à òo sì,
ò a táaki lɛ̀.

13 Ama a yãkɛnanɔ sǎńgu gɔ̃nɔ,
akũ odi zɛ de à lé daḿmaro.
14 Ò póble pãnde ni dɛ̀ gbárannan,
akũ ò Dikiri lɛ̀ ò gwà sɛ̃ntɛ gwe.
15 À pɔ́ kũ ò wé kèawa kpàḿma,
akũ à mɛ̀'ibabagyã zl̀ḿma.

16 Ò gɔ̃ba kpà kũ Musao bùran
kũ Haruna kũ à kú adona Dikirinɛɛo.
17 Zĩtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à nàkɔ̃a Abiramua kũ a gbɛ̃nɔo.
18 Té fùtɛ ń ìbanɔ té,
tévuraa kùtɛ gbɛ̃ vãninɔa à ń blé.

19 Ò mɔ̀ɔ pì zaa Orɛbu lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà,
ò donyĩ kɛ̀ ń tãna kũ ò pìinɛ.
20 Ò Luda gakuride lilin kɛ̀
kũ zù sɛ̃sorii takao.
21 Ò sǎsã Luda ń surabari yãn,
kũ à yã zɔ̃kɔ̃nɔ kèńnɛ zaa Misila,
22 kũ à daboyãnɔ kɛ̀ Hamu burinɔ bùsun,
kũ à naasiyãnɔ kɛ̀ Isira Tɛ̃ra léa.
23 Abire yãin à pì áni a gbɛ̃nɔ kakatɛ,
akũ Musa kũ à a sɛ̀ɛ kpànɛ,
à tò a pɔ kpàtɛ, adi ń kakatɛro.

24 Ò bùsu nide kǔ gya bò,
ò gì Dikiri yã náani kɛi.
25 Ò yãvunu kà ń bizakutanɔ gũn,
odi do Dikiri yãiro.
26 Akũ à ɔ pǎtɛ à la dàńnɛ à pì,
áni tó ò gaga gbárannan,
27 áni tó ń burinɔ gaga burinɔ té
áni ń fãkɔ̃a bùsunɔ gũn.

28 Ò dò Peo tãnai,
ò pɔ́ kũ ò sa òo pógɛnɔaa blè.
29 Ń yãkɛnanɔ Dikiri pɔ fɛ̃̀,
akũ gagagyã gɛ̃́ńgu.
30 Finɛasi fùtɛ à yã pì té dɛ̀,
akũ gyã pìi zɛ̀.
31 Akũ Dikiri tò yã bò kãao nna,
a bàka kú kãao ari a buria.

32 Ò Dikiri pɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kĩnaa,
akũ yã bò kũ Musao vãni ń yãi.
33 Zaakũ ò a nèsɛɛ yàka,
akũ à yã ò laasunn sari.

34 Odi bùsupidenɔ kakatɛ
lákũ Dikiri dìtɛńnɛ nàro.
35 Ò kɛ̀ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ buri pìnɔ,
ò ń futɛokara ágba sɛ̀.
36 Ò dò ń tãnanɔi,
akũ yã pì gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ.
37 Ò ń négɔ̃gbɛ̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
ò sa ò tãnanɔa kũ ń nénɔgbɛ̃nɔo.
38 Ò taarisaridenɔ kùtu kpàkpa,
ń négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ ń nénɔgbɛ̃ pìnɔ.
Ò sa ò kũńwo Kanaanɔ bùsu tãnanɔa,
akũ ń bùsuu pìi gbɑ̀a lɛ̀.
39 Ò gbɑ̀a lɛ̀ ń yãkɛnanɔ yãi,
ò gɔ̃ náanisaridenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.

40 Akũ Dikiri pɔfɛ̃ kìpaḿma,
à ye gbɛ̃ kũ à ń sénɔ kãi doro.
41 À ń kpá burinɔa,
akũ ń zãngurinɔ kí blè ń musu.
42 Ń ibɛrɛnɔ gbãna mɔ̀ńnɛ,
ò ɔ tɔ̃ḿma.
43 Àdigɔ̃ ń bo gɛ̃n baaakɔ̃,
ama ò zè kũ ń sãgbãnakɛnaao,
akũ ò vlɛ̃ ń durunna gũn.

44 Bee kũ abireo tó à ń wiki mà,
àdi ń warikɛna yã da.
45 Ń yãi àdi dɔ a bàka kunna kũńwo yãn,
àdi a nèsɛ litɛ a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ yãi.
46 À tò gbɛ̃ kũ ò ń kũkũ zǐzɔ ũnɔ
ń wɛ̃nda gwà.

47 Dikiri ó Luda, ǹ ó sura ba,
ǹ ó bɔtɛ burinɔ té ǹ ó kakara,
de ò n tó kũ à kú adona bo
ò ĩa dã kũ n táakilɛnaao.

48 Arubarikade Dikiri, Isarailanɔ Luda
zaa káaku ari gɔrɔ sĩnda pínki!
Gbɛ̃ sĩnda pínki pi aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODE

Zabura 107-150

107

Dikiri sáabukɛnaa
1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 Gbɛ̃ kũ Dikiri ń bónɔ o lɛ,

gbɛ̃ kũ à ń bó ń ibɛrɛnɔ ɔĩnɔ.
3 Gbɛ̃ kũ à ń bó bùsu kũ bùsuuo à ń kakara
bona ifãboki kpa kũ a létɛ kpao
kũ gugbãnduru kpao kũ gènɔmidɔki kpaonɔ.

4 Ń̀ gbɛ̃kenɔ likara zɔ̀ gbárannan,
odi wɛ̃tɛ kũ oni gé vutɛn zé dɔ̃ro.
5 Nà ń dé, ímì ń kũ,
ǹ wɛ̀ndii gɔ̀ lɛɛkɛɛ.
6 Akũ ò wiki lè Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wétɛ̃ra gũn.
7 À ń dá zé súsun
ari ò kà wɛ̃tɛ kũ oni vutɛn.
8 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
9 Zaakũ àdi ímidɛrinɔ kòto yĩda kũńnɛ,
àdi pó mana kpá nàdɛrinɔa ò kã.

10 Ń̀ gbɛ̃kenɔ kú ga gusiran,
òtɛn wari kɛ yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao.
11 Zaakũ ò gì Luda yã mai,
ò Luda Musude lédamma gya bò.
12 À tò ò ń búsa kũ zĩ gbãnao,
ò gɛ̃ɛ sì ò lètɛ, kpanyĩri kunlo.
13 Akũ ò wiki lè Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wétɛ̃ra gũn.
14 À ń bó ga gusiran,
à ń mɔ̀kakɔ̃ananɔ gà à kɛ̀kɛ̃.
15 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
16 Zaakũ àdi bĩnilɛ gbà kũ ò pì kũ mɔ̀gotɛ̃oo gboro,
àdi mɔ̀si gbãngo zétatabɔnɔ ɛ'ɛ.

17 Ń̀ gbɛ̃kenɔ lìkara ń sãgbãna yãi,
ò wétãmma lè ń taarinɔ yãi.
18 Póble ni bò ń pɔn,
ò kà gana.
19 Akũ ò wiki lè Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wétɛ̃ra gũn.
20 À a yã zl̀ḿma, akũ ò wèrekɔ̃a,
à ń bó ga léi.
21 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
22 Ò kɛnnakũkɔ̃o sa oa,
ò a yãkɛnanɔ baba kũ ayuwiikɛnaao.

23 Ń̀ gbɛ̃kenɔ dì ísira musu gó gũn,
òtɛn laga tá í zɔ̃kɔ̃la.

24 Ò Dikiri yãkɛnanɔ è,
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ í daguranɔo.
25 À yã ò, akũ zàga'ĩa gbãna kàka,
ísiɾa sɔ̃ à fùtɛ musumusu.
26 Òtɛn futɛ musu, òtɛn su zĩtɛ,
ò kú kari léi, akũ swɛ̀ɛ kɛ̀ńgu.
27 Gó yỳgãyĩgã kũńwo,
ò tàtantatan kè lán wɛ̃dɛrii bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínki làkaḿma.
28 Akũ ò wiki lè Dikiria ń warikɛnan,
akũ à ń bó ń wétɛ̃ra gũn.
29 À ĩa gbãna zè, à gɔ̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàtɛ, akũ í zɛ̀ kítikiti.
30 Kũ gu yỲ, ń pɔ kɛ̀ nna,
akũ à gɛ̀ɛ kũńwo gódɔki kũ òtɛn wɛtɛ kpa.
31 Ò Dikiri sáabu kɛ a gbɛ̃kɛ yãi
kũ yãbonsarɛ kũ àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛɛo.
32 Ò a tó bo dasi kɔ̃kakaranaa gũn,
ò a táaki lé don'arɛdenɔ kakaranan.

33 À swa ídenɔ kè gbáranna ũ,
à tò ísɛ̃bokinɔ gɔ̀ gukori ũ.
34 À zĩtɛ arubarikade lì guwiside ũ
gbɛ̃ kũ ò vutɛnɔ yãvãnikɛna yãi.
35 À gbáranna lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̀ ísɛ̃bokinɔ ũ.
36 À nàdɛrinɔ kàtɛ gwe,
akũ ò wɛ̃tɛ kàtɛ ò vùtɛn.
37 Ò burapɔnɔ tɔ̃, ò geepi línɔ bà,
akũ à né ìńnɛ manamana.
38 À arubarikaa dàńgu, ò kè dasi manamana,
adi tó ń pɔ́kãdenɔ làgoro.

39 Akũ à ń lago dɔ, ò bùsa
gbãnamɔnnɛna kũ kisirao kũ pɔsirao yãi.
40 À wé'i dà kínɛnɔa,
à tò ò likara zɔ̀ gukori zésaride gũn.
41 Ama à wɛ̃ndadenɔ bò takasikɛn à ń sɛ́ lei,
à tò ń ɔndenɔ kè dasi lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ mananɔ è, òdi pɔnna kɛ,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃ òdi ń lé nakɔ̃a.

43 Ɔndɔ̃de laakari dɔ yã pìnɔa,
à Dikiri gbɛ̃kɛ gwa lákũ à de nà.

108

Luda mɛ́ àdi tó ò zỲ ble
Dauda lèɛ.

1 Ma laakari kpatɛna, Luda,
mani lɛ̀ sí mà n táaki lé kũ nɛ̀sɛdoo.
2 Ma mɔrɔ kũ ma gidigboo kú máa?
Mani gudɔ pá mìio.
3 Dikiri, mani n sáabu kpá burinɔ té,
mani n táaki lé gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakũ n gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kà n kĩnaa,
n náanikɛnaa ludambɛ luku lè.
5 Luda, ò n tó sé lei ari n kukia,
ǹ tó n gakuri da anduniala pínki.

6 Ǹ wewá ǹ ó sura ba kũ n gầsã gbãnao,
de ókɔ̃nɔ n gbɛ̃ yenyĩdenɔ le ò bo.
7 Luda yã ò zaa a kúkia à pì:
Mani Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kũ kùwikio,
mani Suko guvutɛ kpáḿma.
8 Giliada bùsu bi ma póme,
Manase burinɔ bùsu bi ma póme,
Ɛflaimu burinɔ bùsu bi ma mɔ̀furaamɛ,
Yuda bùsu bi ma gòomɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu bi ma ɔpipibɔɔmɛ,
madì ma kyate kátɛ Ɛdɔmunɔ bùsuua,
madì kùwiki dɔ Filisitininɔ bùsuua.

10 Dí mé ani gɛ̃ kũmao wɛ̃tɛ bĩnide gũnn?
Dí mé ani domɛnɛ arɛ ari Ɛdɔmunɔ bùsunn?
11 Luda, à de mɔkɔ̃n mé n ɔ gbàrɛwái,
ndì bo kũ ó zǐkarinɔ doroo?
12 Ǹ ɔ dawá ó ibɛrɛnɔ yãi,
zaakũ bisãsiri kpányĩ bi yã pãmɛ.
13 Óni zǐ ble kũ Luda gbãnao,
àkũ mé ani gèsɛ pétɛpɛtɛ ó ibɛrɛnɔa.

109

Sa vãni ona ibɛrɛɛnɛ
Dauda lèɛ.
1 Luda, mɔkɔ̃nn madì n táaki lé,
ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro.
2 Zaakũ gbɛ̃ vãni bonkpɛdenɔ dì ma yaka,
òdi lé bo ò ékɛyã dima.
3 Òdi likamai kũ zãnguyão,
òdi fĩti kɛ kũmao póke wíwinnɛnaa sari.
4 Òdi yenyĩ ɛramɛnɛ kũ yãdimmanaao,
bɛe kũ madì adua kɛńnɛ.
5 Òdi yã mana fĩna bomɛnɛ kũ a vãnio,
yenyĩ sɔ̃, kũ zãnguo.

6 Ǹ Setan sùu kɛa,
ǹ a kpakũ kũ Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpatɛ a nɛ,

ǹ tó a aduakɛna yã inɛ.
8 A wɛ̃ndi gɔ̃ kutu,
gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
9 Ǹ tó a nɛ́nɔ gɔ̃ de sari,
a nanɔ gɔ̃ gyaanɔ ũ.
10 A nɛ́nɔ gɔ̃ likarazɔ̃rinɔ ũ ògɔ̃ bara kɛ,
ògɔ̃ ń kpakɛ ń bɛ zĩinɔ gũn.
11 A fĩnade a pɔ́nɔ nakɔ̃a pínki,
buri zl̃tɔnɔ a zĩ àre sía.
12 Gbɛ̃ke sún gbɛ̃kɛ kɛnɛro,
òsụn wɛ̃nda dɔ̃ a né kũ à tònɔnɛro.
13 Ǹ tó a burinɔ láka,
ń tɔ́ súngɔ̃ kú buri kũ oni futɛnɔ téro.
14 A dizinɔ vãnikɛna yã gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ǹsụn tó a da durunna kɛ̃a zikiro.
15 Ǹ durunna gɔ̃ dɔngu, Dikiri,
ń yã sã gbɛ̃nɔgu andunia gũn.

16 Zaakũ adi dɔn à gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
àdi wé tã takasidenɔa kũ wɛ̃ndadenɔ
kũ pɔsiradenɔo ari gyãwãn.
17 À ye sa vãni onnɛnaai,
ǹ tó à wí a musu.
Sa mana onnɛnaa dì kánɛro,
ǹ tọ́ arubarika kɛ kãao zã̀.
18 À lɛ́kɛnnɛnaa dà lán uta bà,
à a mèɛ yàku lán í bà,
à gɛ̃̀ a wánɔn lán nísi bà.
19 Kanaa pì gɔ̃ daala lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ a pi lán asa bà.
20 Dikiri fĩna bo ma yãdimmarinɔa lɛ
kũ gbɛ̃ kũ òdi yã vãni o ma musunɔo.

21 Dikiri Gbãnasĩndapinkide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãi,
ǹ ma bo n manakɛ kũ n gbɛ̃kɛo yãi.
22 Zaakũ takaside wɛ̃ndademɛ ma ũ,
ma pɔ yàka búgubugu.
23 Matɛn gɛ̃tɛ lán ɔkɔsi uraa bà,
má de lán kwa kũ ĩa tɛn sɛ́ bà.
24 Lɛ́yĩnaa tò ma gbá dì sí sɛ́ doro,
ma fɛ̃fɛ̃ ma gɔ̃ wàakuu.
25 Ma gɔ̃ yáadɔnapɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
òdi ma gwa ò mì gbãkɛ.

26 Ǹ kpámai, Dikiri ma Luda,
ǹ ma sura ba n gbɛ̃kɛ yãi,
27 de ò dɔ̃ kũ n ɔ mé à kɛ̀,
mɔkɔ̃n Dikiri, n kɛnaamɛ.
28 Bee tó ò ma ka, ĩni arubarika damagu,

tó ò fùtɛmai, wé'i ni ń kũ,
makũ n zɔ̀bleri mani pɔnna kɛ.
29 Tɔ́ vãni ni gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,
oni wé'i daḿma lán arukĩmbaa bà.

30 Mani Dikiri sáabu kpá kũ kòtɔ gbãnao,
mani a táaki lɛ́ dasi kɔ̃kakaranaa gũn.
31 Zaakũ àdi zɛ kũ wɛ̃ndadenɔ,
àdi ń sí gbɛ̃ kũ òdi yã vútɛḿmanɔa.

110

Arumasihu kíkɛ

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri pì ma dikiriinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.

2 Dikiri ni tó n iko dagula,
ĩni kí ble n ibɛrɛnɔa zaa Zaiɔ̃.
3 N gbɛ̃nɔ ni ń zĩda kpámma zɪ̀kagɔrɔ
kpi kũ à kú adona musu,
n kɛfɛnnanɔ ni su n kĩnaa lán gudɔ plíkpanaa bà.

4 Dikiri la dà, ani lɛ́ sukparo à pì:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki
lán Mɛlɛkizɛdɛki bàmɛ.

5 Dikiri kú n ɔplai,
ani kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gɔrɔ.
6 Ani yãkpatɛ kɛ kũ burinɔo,
ń gɛ̀nɔ nigɔ̃ kpá,
ani andunia pínki kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Ani í mi swai zɛ́ léa,
abire yãin a mì nigɔ̃ dana íla.

111

Dikiri tɔ́bonaa

1 Aleluya!
Mani Dikiri sáabu kpá kũ nɛ̀sɛdoo
gbɛ̃ mananɔ kɔ̃kakaranaa gũn.

2 Dikiri yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃,
gbɛ̃ kũ a yã kɛ̀ńnɛ nnanɔ dì a laasun lɛ́.
3 A yãkɛnanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ kũ gakurio,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Dikiri tò a yãbonsarɛkɛnanɔ dɔ́ógu,
à sùru vĩ kũ wɛ̃ndao.
5 Àdi póble kpá a vĩnakɛrinɔa,
àdigɔ̃ dɔ a bàka kunna kũńwo yãn.
6 À a yãkɛnanɔ gbãna mɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ,
à buri pãndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.

7 A yãkɛnanɔn náani vĩ akũsɔ̃ à zé vĩ,
a yãdannɛnanɔn yãpura vĩ pínki.
8 Yã pìnɔ zĩni pɛtɛna gɔrɔ sĩnda pínki,
àdi yã kɛ a zéa kũ náanio.
9 À surabarii zì à a gbɛ̃nɔ bò,
a bàka kú kũńwo gɔrɔ sĩnda pínki.
A tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.

10 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ ɔ̃ndɔ̃ zĩni ũ,
gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔmɛ asãnsĩnidenɔ ũ.
A táakilɛna nigɔ̃ lakana vĩro.

112

Gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ

1 Aleluya!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩ ũ,
akũsɔ̃ Dikiri yãditɛnanɔ dì kánɛ manamana.

2 A nénɔ nigɔ̃ gbãnadenɔ ũ ń bùsun,
nèsɛpurade burinɔ nigɔ̃ de arubarikadenɔ ũ.
3 Ɔgɔ kũ aruzɛkɛo di a bɛa,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
4 Bee gusiran gu dì pu gbɛ̃ mananɛ,
nèsɛpurade kũ à sùru kũ wɛ̃ndao vĩ.
5 Gbɛ̃ kũ àdi ɔ poro, kũ àdi pɔ́ sãkãńnɛ,
akusɔ̃ àdi yã kɛ a zéa, yã dì bo kãao nna.
6 Pɔ́ke ni gbɛ̃ mana lá ble zikiro,
a yã nigɔ̃ dɔńgu gɔrɔ sĩnda pínki.
7 Baaru vãni dì a vĩna kũro,
a laakarii dìgɔ̃ kpatɛna, àdigɔ̃ Dikiri náani vĩ.
8 A kùu dì vĩro, vĩna dì a kũro
ari à gé à yɔ̃̀gɔ̃ kɛ a ibɛrɛnɔa.
9 Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro,
a gbãna dìgɔ̃ kara kũ bèɛrɛɛo.

10 Gbɛ̃ vãni dì a e à pɔ fɛ̃,
àdi saka kakũn à nagui,
gbɛ̃ vãni pɔyeinaa dì kɛ pã.

113

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
Dikiri zɔ̀blerinɔ, à a táaki lé,
à Dikiri tɔ́ bo!
2 Ò Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Ò Dikiri tɔ́ bo
zaa ifãboki kpa ari a létɛ kpa.

4 Dikiri zɔ̃kɔ̃ de buri sĩnda pínkila,
a gakuri dana musula.
5 Dí mɛ́ à kà Dikiri ó Luda ũu?
À vutɛna kpatan zaa musu,
6 àdi wɛ́ zu zĩtɛ
à musu kũ zĩtɛo gwa.

7 Àdi gbãnasaridenɔ bo bùsu té à ń futɛ,
àdi wɛ̃ndadenɔ bo tuburan à ń sɛ́ lei.
8 Àdi ń da kínanɛnɔ té,
buri kũ à sɛ̀ kínanɛnɔ.
9 Àdi para kara a bɛn,
àdi a kɛ nɛ́rande pɔnnade ũ.
Aleluya!

114

Vĩnla dikpɛ lɛ̀ɛ

1 Kũ Isarailanɔ bò Misila,
kũ Yakubu burinɔ bò gbɛ̃ zĩtɔnɔ té,
2 Yudanɔ bùsuu gɔ̀ Dikiri kúki ũ,
Isarailanɔ bùsuu gɔ̀ a kíbleki ũ.

3 Isira Tɛ̃ra wɛ́ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í ɛ̀ra kpɛ.
4 Kpinɔ vl̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sl̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.

5 Ísira, bɔ́ mɛ́ à n le n bàa lɛ̀ɛ?
Yoda, à kɛ̀ dera n ɛ̀ra kpɛɛ?
6 Kpinɔ, bɔ́yãin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàa?
Sl̀sĩnɔ, à kɛ̀ dera a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bàa?

7 Andunia, ǹ yĩgãyĩgã Dikiri arɛ,
Yakubu Luda arɛ.
8 À gbɛ̀si kɛ̀ íkatɛki ũ,
à gbɛ̀pu lì ísɛ̃boki ũ.

115

Dikiri mɛ́ àdi arubarika dańgu

1 Adi kɛ ókɔ̃nɔnlo Dikiri,
adi kɛ ókɔ̃nɔnlo,
mɔkɔ̃mmɛ ń de ò n tɔ́ bo
n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi.

2 À kɛ̀ dera burinɔ dì ó la
ò pi ó Luda kú máa?
3 Ó Luda kú musu,
pɔ́ kũ à yein àdi kɛ.
4 Ò ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩmɛ.

5 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã̄ oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero.
6 Ò sã̄ vĩ, ama òdi yã̄ maro,
ò yĩ vĩ, ama òdi pɔ́ gbĩ maro.
7 Ò ɔ vĩ, ama òdi pɔ́ kũ̄ro,
ò gbá vĩ, ama òdi táa oro,
òdi kòto kɛkɛro.
8 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũ̄ńwomɛ
kũ̄ gbɛ̃ kũ̄ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

9 Isarailanɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũ̄mɛ á kpanyĩri ũ kũ̄ á sɛ̃gbakoo.
10 Haruna burinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũ̄mɛ á kpanyĩri ũ kũ̄ á sɛ̃gbakoo.
11 Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri náani kɛ!
Àkũ̄mɛ á kpanyĩri ũ kũ̄ á sɛ̃gbakoo.

12 Dikiri dɔ̀ ó yã̄n,
ani arubarika daógu.
Ani arubarika da Isaraila burinɔgu,
ani arubarika da Haruna burinɔgu,
13 ani arubarika da a vĩnakɛrinɔgu,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.

14 Dikiri á buri kara,
ákɔ̃nɔ kũ̄ á nɛ́nɔ.
15 Dikiri arubarika daágu,
musu kũ̄ zĩtɛo Kɛ̀rii.

16 Musu bi Dikiri pɔ́mɛ,
ama à zĩtɛ nà bisãsirinɔnɛ ń ɔĩ.
17 Adi kɛ gɛ̀nɔ mɛ́ òdi Dikiri táaki lɛ́ro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kũ̄ ń lɛ́ yĩtɛnɔ.
18 Ókɔ̃nɔ, ónigɔ̃ Dikiri sáabu kpá
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

116

Gbɛ̃ kũ̄ à bò ga lɛ́i Dikiri sáabukpanaa

1 Má ye Dikirii, zaakũ̄ à ma yã̄ mà,
à ma wikilɛnaawa mà.
2 Manigɔ̃ a sísi ari ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kũ̄ à sã̄ kpàmai yãi.

3 Ga bàa fl̀kãmai yã̄,
mira wãwã̄ tɔ̀ma,
wɛ́tãmmana kũ̄ pɔsirao dàmala.
4 Akũ̄ ma Dikiri sìsi ma pì:
Dikiri, n yã̄ nna, ǹ ma mì sí.
5 Dikirin sùru vĩ akũ̄sɔ̃ à mana,

ó Luda wɛ̃nda vĩ.
6 Dikiri dì gbãnasaridenɔ dãkpã,
kũ ma busa, à ma sura bà.

7 Ma swɛ̀, ǹ kɛkɛ ǹ kpátɛ,
zaakũ Dikiri yã mana kɛ̀nnɛ.
8 Dikiri, n ma bo ga lɛ́i,
n wɛ́'i wàramɛnɛ, ńdi tó ma gɛ̃ síro,
9 de màgɔ̃ té n arɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kukia la.
10 Bee kũ wari tɔ̃ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpɛ́ a náanikɛna, akũ ma yã ò.
11 Bídi ma kũ ma pì:
Gbɛ̃ sĩnda pínki bi ékɛdenɔmɛ.

12 Bɔ́n mani fĩna boo Dikirinɛ
yã mana kũ à kɛ̀mɛnɛ pínki musuu?
13 Mani Dikiri surabana toko sɛ́ musu,
mani a sísio.
14 Mani lɛ́ kũ ma kɛ̀ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki.

15 Dikiri yãmarinɔ gana bɛ̀ɛrɛ vĩnɛ.
16 Dikiri, n yã nna, n zɔ̀bleriimɛ ma ũ,
nɔgbɛ̃ kũ à zɔ̀ɔ blènnɛ nɛ́mɛ ma ũ,
n ma bo bàn.

17 Mani kɛnnakũkɔ̃o sa omma,
mani n sísio, Dikiri.
18 Mani lɛ́ kũ ma kɛ̀ Dikirianɔ papa
a gbɛ̃nɔ wára ń pínki
19 a kpɛ́ ɔnn Yurusalɛmu gũn.
Aleluya!

117

Dikiri táakilɛnaa

1 Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínkinɔ à Dikiri tó kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ à a táaki lɛ́.
2 Zaakũ gbɛ̃kɛ kũ à vĩ kũoo kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki.
Aleluya!

118

Gɛna Dikiri ɔnn kũ sáabukɛnaao

1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

2 Isarailanɔ o:
A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
3 Haruna burinɔ o:
A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
4 A vĩnakɛrinɔ o:

A gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

5 Ma lɛ́ zù Dikirii ma warikɛnaa gũn,
akũ à wèma à ma gba mɛ̀poroki.
6 Dikiri kú kũmao, vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?
7 Dikiri kú kũmao ma kpanyĩri ũ,
mani yɔ̀gɔ̃ kɛ ma ibɛrɛnɔa.

8 Nana Dikirii mana de
bisãsiri náanikɛnala.
9 Nana Dikirii mana de
gbãnadenɔ náanikɛnala.

10 Buri sĩnda pínki lìkamai,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
11 Ò lìkamai kpa sĩnda pínki,
akũ ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.
12 Ò fĩma lán zɔ́nɔ bà,
akũ ò làka lán kãni tɛ́kũnaa bà,
ma ń kakatɛ kũ Dikiri tɔ́o.

13 Ò ɔ sɔ̃mai kpɛ, má ye mà lɛ́tɛ,
akũ Dikiri kpàmai.
14 Dikiri mɛ́ à ma gbãna ũ, a táakin madì lɛ́,
àkũ mɛ́ à gɔ̀ ma surabari ũ.

15 À ma, pɔnna wiki dɔ gbɛ̃ mananɔ bùran,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.
16 Dikiri ɔpla kú musu,
Dikiri ɔpla zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀.

17 Mani garo, manigɔ̃ kun,
manigɔ̃ Dikiri yãkɛnanɔ baba.
18 Dikiri ma toto manamana,
ama adi tó ga ma sɛro.

19 À zɛ́ mana gbànɔ wɛ̃mɛnɛ,
de mà gɛ̃ mà Dikiri sáabu kpá.
20 Dikiri ɔn zɛ́n dí,
gbɛ̃ mananɔ mɛ́ òdi gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dikiri, zaakũ n wema,
n gɔ̃ ma surabari ũ.

22 Gbɛ̀ kũ kpɛ́borinɔ pã kpài
mɛ́ à gɔ̀ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
23 Dikiri mɛ́ à abirekũ kɛ̀,
akũ à kɛ̀wɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
24 Gɔrɔ kũ Dikiri dìtɛn dí,
ò pɔnna kɛn ó nɛ̀sɛ kɛ nna.

25 N yã nna Dikiri! Ǹ ó sura ba!
Ǹ sùru kɛ Dikiri! Ǹ tó ò sa'a le!
26 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ,
zaa Dikiri ɔnn ótɛn gbãnakɛ kpányĩ.
27 Dikirimɛ Luda ũ, à gu pùwɛrɛ.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ téo dikpɛkɛrinɔi
ari sa'oki bɛ̃nɛnɔ kĩnaa.

28 Ma Ludamɛ n ũ, mani n sáabu kɛ,
ma Luda, mani n tó sé lei.

29 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

119

Luda yã sɛna lei

1 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò kun taari sari
ò Dikiri doka kũnanɔ ũ.
2 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò Dikiri yã kũna
ò a ki wɛtɛ kũ nèsɛdoonɔ ũ.
3 Òdi yã kpɛdangara kɛro,
òdi táa o a zé gũn.
4 N n ɔdɔki mɔ̀wɛrɛ,
de ògɔ̃ téi kũ laakariio.
5 Má ye màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔɔa
màgɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yãditɛnanɔ kũna pínki,
abirekũ ni tó wé'i ma kũro.
7 Gɔrɔ kũ matɛni n dokayã mananɔ dada,
mani n sáabu kpá kũ nèsɛpurao.
8 Manigɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna,
ǹsun ma tón sãnsãnlo.

9 Deran kɛfɛnna ni fɔ̃ àgɔ̃ kun gbãsĩ sari nàa?
Séde a yãkɛna kɔ̃ sé kũ n yão.
10 Matɛni n ki wɛtɛ kũ nèsɛdoo,
ǹsun tó mà zã n yãditɛnanɔaro.
11 Ma n yã dà ma swɛ̀ɛ gũn
de màsun durunna kɛnnɛro yãi.
12 Arubarikademɛ mɔkɔ̃n Dikiri ũ,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
13 Dokayã kũ ò bò n lénnɔ pínki,
mani babańnɛ kũ ma léo.
14 Madì pɔnna kɛ kũ n yãnɔ
lákũ òdi kɛ kũ aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ɔo nà.
15 Madì laasun lé n ɔdɔkia,
ma wé kú n zénɔa.
16 Ma pɔ kè nna n yãditɛnanɔa,
n yã nì sãmaguro.

17 Ǹ yã̄ mana kɛ makũ̄ n zɔ̀bleriinɛ
de màgɔ̃ kun kũ̄ wɛ̀ndiio, mágɔ̃ n yã̄ kũna.
18 Ǹ ma wɛ́ kɛ̃mɛnɛ
de mà wɛ́ si yãbonsarɛnɔlɛ n dokan.
19 Nibɔɔmɛ ma ũ andunia gũn,
ǹsun n yãditɛnanɔ utɛmɛnɛro.
20 N dokayãnɔ nidɛna baala'i
ma swɛ̀ɛ blè.
21 Ndì kpãkɛ̃ karambaanide kũ̄ lɛ́ ń kũ̄nɔi,
gbɛ̃ kũ̄ ò zà̰ n yãditɛnanɔanɔ.
22 Ǹ ma bo sɔ̃sɔ̃nan kũ̄ gyabonaao,
zaakũ̄ má n yãnɔ kũna.
23 Bee kũ̄ kínanɛnɔ vùtɛ ò lɛ́ kpàkũ̄sũ̄mai,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãdannɛnanɔa.
24 N yãnɔ dì ma pɔ kɛ nna,
n yã̄ pì dì lɛ́ dama.

25 Ma gɔ̃ wutɛna zĩtɛ,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã̄ lákũ̄ n ò nà.
26 Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, akũ̄ n wema,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
27 Ǹ tó mà n ɔdɔkinɔ dɔ̃,
ma laasun nigɔ̃ kú n yãbonsarɛnɔa.
28 Ma pɔ sira à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃,
ǹ ma gba gbãna lákũ̄ n ò nà.
29 Ǹ ma bo manafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kũ̄ n dokao.
30 Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̀ɛ dìgɔ̃ kú n dokaa.
31 Má n yãnɔ kũna ɔplapla,
ǹsun tó wé'i ma kũro, Dikiri.
32 Madì wã̄ n yãditɛnanɔ zɛ́i,
zaakũ̄ n ma laakarii kpàtɛmɛnɛ.

33 Dikiri, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ mɔmɛnɛ
de màgɔ̃ kũna ari ma wɛ̀ndi lɛ́n.
34 Ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ màgɔ̃ n doka kũna,
màgɔ̃ zĩ kɛa kũ̄ nɛ̀sɛdoo.
35 Ǹ ma da n yãditɛnanɔ zɛ́n,
zaakũ̄ abirekũ̄ mɛ́ àdi kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̀ tá n yãnɔa,
àsun tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ go pɔ́ pãnɔa,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã̄ lákũ̄ n ò nà.
38 Ǹ yã̄ kũ̄ n ò papa makũ̄ n zɔ̀bleriinɛ,
lɛ́ kũ̄ n sɛ̀ n vĩnakɛrinɔnɛɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kũ̄ madì a vĩna kɛ goma,
zaakũ̄ n dokayãnɔn mana.

40 Má ye n ɔdɔkii fá,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã n manakɛ gũn.

41 Dikiri, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
ǹ ma sura ba lákũ n ò nà,
42 gbasa mà yã we ma sɔ̀sɔ̃rinɔa,
zaakũ matɛni n yã náani kɛ.
43 Ǹsun yãpura yã sí ma lénlo,
zaakũ n dokayãnɔn ma wɛ́ dɔi.
44 Manigɔ̃ n doka kũna
ari gɔrɔ sĩnda pínki.
45 Manigɔ̃ té aafia,
zaakũ ma n ɔdɔki wètɛ.
46 Mani n yãnɔ o kínanɔ arɛ,
wé'i ni ma kũro.
47 N yãditɛnanɔ dì ma pɔ gba,
zaakũ má yei.
48 Ma gằa sè n yãditɛna kũ má yeinɔnɛ,
madì laasun lé n yãdannɛnanɔa.

49 Ǹ dɔ yã kũ n ò n zɔ̀bleriinɛn,
zaakũ n tò ma wé dɔi.
50 Yã kũ àdi ma laakari kpátɛ ma warikɛnan dí,
n lésɛna mé àdi ma wɛ̀ndi dãkpã.
51 Karambaanidenɔ tɛni ma fobo lakanaa sari,
bee kũ abireo madì zã n dokaaro.
52 Madì dɔ n dokayã kũ à kú zaa zĩnɔn,
akũ òdi ma nèsɛ yĩda kũmɛnɛ, Dikiri.
53 Madì pɔ fɛ̃ manamana,
kũ yãvãnikɛrinɔ dì pã kpá n dokai yãi.
54 Madì lè sí n yãdannɛnanɔ musu
ma kunna andunia díkĩna gũn.
55 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gwãani, Dikiri,
madìgɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma dɔ́nɛ kè kũ yã birenɔo,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa.
57 Dikiri, mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ,
ma lé sè kũ mani n yã ma.

58 Madì kútɛ kɛnnɛ kũ nèsɛdoo,
ǹ sùru kɛ kũmao lákũ n ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasunn lè,
akũ ma ɛra n dokayãnɔa.
60 Mani wã, mani zɛzɛro,
de mà n yãditɛnanɔ da.
61 Bee kũ gbɛ̃ vãninɔ bàa fĩkãmai,
n dokayãnɔ ni sãmaguro.
62 Madì futɛ mà sáabu kɛnnɛ lizãndo
n dokayã mananɔ musu.
63 N vĩnakɛri pínki gbɛ̃nnamɛ ma ũ,

gbɛ̃ kũ òdi n ɔdɔki gwanɔ.
64 Dikiri, n gbɛ̃kɛ andunia pà,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.

65 N a mana kɛ̀ makũ n zɔ̀bleriinɛ,
lákũ n ò nà, Dikiri.
66 Ǹ wézɛ̃ kũ dɔ̃naao damɛnɛ,
zaakũ ma n yãditɛnanɔ sì.
67 De ń kpé ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãtɛnamɛ,
ama tera sà má n yã kũna.
68 Ń mana, akũsɔ̃ n yãkɛnanɔn mana,
ǹ n yãditɛnanɔ damɛnɛ.
69 Bee kũ karambaanidenɔ yãsira nàma,
madìgɔ̃ n ɔdɔki gwa kũ nèsɛdoo.
70 Ń sã dì, àdi yã maro,
makũ sɔ̃ ma pɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃manaa kèmɛnɛ mana,
de mà le mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kũ à bò n lén manamɛnɛ
de wura kũ andurufu mèn dúbu ũgbangbanɔla.

73 N ɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ mà n yãditɛnanɔ dada.
74 N vĩnakɛrinɔ ni ma e ò pɔnna kɛ,
zaakũ n yãn ma wé dɔi.
75 Dikiri, má dɔ̃ kũ n dokayãnɔn mana,
kũ ń náani vĩ yãin n ɔ tɔ̃ma.
76 Ǹ gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ de ma nèsɛ le à yĩda kũ,
lákũ n ò makũ n zɔ̀bleriinɛ nà.
77 N mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛnɛ de màgɔ̃ kun,
zaakũ n dokayãnɔmɛ ma pɔnna ũ.
78 Ǹ tó wé'i karambaanide kũ ò taari kèmɛnɛ pãnɔ kũ,
maakũ sɔ̃ mani laasun lé n ɔdɔkia.
79 N tó n vĩnakɛrinɔ su ma kĩnaa,
gbɛ̃ kũ ò n yãnɔ dɔ̃nɔ.
80 Ǹ tó ma nèsɛ gɔ̃ yãke vĩro n yãnɔ musu
de wé'i sún ma kũro yãi.

81 N surabana yã tɛni ma swɛ̀ ble,
n yãn ma wé dɔi.
82 Ma wé dɔdɔna n lésɛnaai ari ma wé wò,
bɔrɛn ĩni ma nèsɛ yĩda kũmɛnɛɛ?
83 Má de lán bára bɔ̀kɔ kũ à túsukpɛ màa bà,
bee kũ abireo n yãditɛnanɔ dì sãmaguro.
84 Makũ n zɔ̀bleri manigɔ̃ n dã ari bɔrɛɛ?
Bɔrɛn ĩni wari dɔ ma wétãmmarinɔaa?
85 Karambaanidenɔ dì wèɛ yɔ̃mɛnɛ mà zun,
ń yã dì kɔ̃ sé kũ n dokaoro.
86 N yãditɛnanɔ pínki náani vĩ,
ǹ kpámai, zaakũ òtɛn wé tãma pãmɛ.

87 À gɔ̃ fíti kũ oni láka kũmao andunian,
makũ sɔ̃ mádi pã kpá n ɔdɔkinɛro.
88 Ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi,
mani n yãnɔ da.

89 Dikiri, n yã dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
a zĩni pɛtɛna zaa musu.
90 Ń náani vĩ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo,
n andunia kàtɛ, akũ à kpé kun.
91 Pɔ́ sĩnda pínki kpé kun gbãra n doka yãi,
zaakũ pɔ́ sĩnda pínki dì donyĩ.
92 Tó n dokamɛ ma pɔnna ũ yãro,
de ma laka ma warikɛnaa gũn.
93 N ɔdɔki ni sãmagu zikiro,
zaakũ a gãin n ma wɛ̀ndii dàkpã.
94 N pómɛ ma ũ, ǹ ma sura ba,
zaakũ ma n ɔdɔki wètɛ.
95 Gbɛ̃ vãninɔ tɛni ma dã ò ma dɛ,
ama ma laakari kú n yãnɔa.
96 Ma è kũ pɔ́ mana sĩnda pínki zaka lé kummɛ,
ama n yãditɛnanɔ zɔ̃kɔ̃ lé vĩro.

97 Má ye n dokai à kè zɔ̃kɔ̃ fá,
madìgɔ̃ laasun léa zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi.
98 N yãditɛnanɔ dì tó ma ɔ̃ndɔ̃ gɔ̃ de ma ibɛrɛnɔ pɔ́la,
zaakũ à kú ma swɛ̀n gɔrɔ sĩnda pínki.
99 Ma wɛ́zɛ̃ de ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń pínki,
zaakũ ma laasun dìgɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ de marenɔ pɔ́la,
zaakũ madìgɔ̃ n ɔdɔkinɔ gwa.
101 Madì mì kɛ̃ zé vãni sĩnda pínkia
de mà le màgɔ̃ n yã kũna yãi.
102 Mádi kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakũ mɔkɔ̃n mé n dàmɛnɛ.
103 N yãnɔn nnamɛnɛ à kè zɔ̃kɔ̃,
à nna de zɔ́la ma lén.
104 N ɔdɔki dì ma gba laakarii,
abire yãi ma zã sãtɛna zé sĩnda pínkin.

105 N yãmɛ fitila ũ ma gbánɛ,
àdi gu pumɛnɛ zén.
106 Ma la dà ma zɛo
kũ manigɔ̃ té n dokayã mananɔi.
107 Ma wétãmmanaa kè zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã lákũ n ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛnɛ, Dikiri.
109 Madìgɔ̃ ma zĩda da karii gũn,
bee kũ abireo n dokayãnɔ dì sãmaguro.
110 Yãvãnikɛrinɔ tankutɛ kpàkpamɛnɛ,

ama mádi zã̄ n ɔdɔkiaro.
111 N yãnɔmɛ ma túbi ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ ma pɔnna ũ.
112 Ma swɛ̀ kú n yãdannɛnanɔa
ari ma wɛ̃ndi lɛ́n.

113 Ma zã̄ nèsɛpladenɔn,
má ye n dokai.
114 Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki kũ ma sɛ̃gbakoo ũ,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
115 À gomala ákɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ
de màgɔ̃ ma Luda yãditɛnanɔ kũna.
116 Ǹgɔ̃ ma kũna lákũ n ò nà, manigɔ̃ kun,
ǹsuṇ tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu de mà bo aafia,
ma wɛ́ nigɔ̃ pé n yãdannɛnanɔa.
118 Ndì gí gbɛ̃ kũ ò zà̀ n yãdannɛnaaanɔi,
ń manafikikɛna bi pãmɛ.
119 Ndì andunia yãvãnikɛrinɔ kótɛ lán mɔ̀gbɔ̃ɔ bà,
abire yãin má ye n yãnɔi.
120 Ma mèɛ dì futɛ n vĩna yãi,
n dokayãnɔn naasi vĩmɛ.

121 Ma yã̄ kɛ̀ a zɛ́a súsu,
ǹsuṇ ma tó ma wɛ́tãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ zɛnkpɛkɛ sɛ́ makũ n zɔ̀bleriinɛ de mà bo mana,
ǹsun tó karambaanidenɔ ma wɛ́ tãro.
123 Ma wɛ́ dɔ n surabanaai ari ma kpasa,
matɛni n lésɛna mana dã̄.
124 Ǹ yã̄ kɛmɛnɛ n gbɛ̃kɛ gũn,
ǹ n yãdannɛnanɔ da makũ n zɔ̀bleriinɛ.
125 N zɔ̀bleriimɛ ma ũ, ǹ ma gba laakarii
de mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gɔrɔ kà, Dikiri,
zaakũ òtɛn bo n doka kpɛ.
127 Má ye n yãditɛnanɔi de wurala,
bee wura baasanaa.
128 Ma è n ɔdɔki mana,
abire yãi sãtɛna zɛ́ pínki dì kɛmɛnɛro.

129 N yãnɔn demɛnɛ yãbonsarɛ ũ,
abire yãi má kũna ma swɛ̃n.
130 N yã̄ bɔkɔtɛnaa dì gu puńnɛ,
àdi nèsɛdodenɔ gba laakarii.
131 Ma lɛ́ wɛ̃na, matɛn wesa bo fɛ̀ɛkuu,
zaakũ n dokayãnɔ ni tɛni ma dɛ.
132 Ǹ arɛ dɔma ǹ sùru kɛ kũmao,
lákũ ndì kɛ gbɛ̃ kũ ò ye n tóinɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lákũ n ò nà,
ǹsun tó yã̄ vãni ke kí blemaro.

134 Ǹ ma bo gbɛ̃ takikɛrinɔ ɔĩ
de mà n ɔdɔki gwa.
135 Ǹ ãn were makũ n zɔ̀bleriia,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́'i tɛn pla ma wɛ́n
kũ ò n doka kũnaro yãi.

137 Dikiri, ń mana,
n dokayãnɔn zé vĩ.
138 N n yãnɔ dìtɛ a zɛ́a,
ò náani vĩ manamana.
139 Ma ibɛrɛnɔ sà n yãn,
akũ ń yã ma kũ gbãna manamana.
140 Ò n yã yɔ̀ ò gwà à sãnkara ke vĩro,
makũ n zɔ̀bleri, má yei manamana.
141 Pɔ́ken ma ũro, òdi ma gya bo,
bee kũ abireo n ɔdɔki dì sãmaguro.
142 N yãmanakɛna lakana vĩro,
n doka yãpura vĩ.
143 Wari kũ yã'ũmmanaao ma le,
ama n yãditɛnanɔmɛ ma pɔnna ũ.
144 N yãnɔn mana gɔrɔ sĩnda pínki,
ǹ ma gba laakari de màgɔ̃ kun.

145 Madì n sísi kũ nèsɛdoo Dikiri,
ǹ wema, manigɔ̃ n yãditɛnanɔ kũna.
146 Madì lé zunyĩ ǹ ma sura ba,
manigɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Madì futɛ gudɔo mà wiki lémma,
n yãn ma wɛ́ dɔi.
148 I dì na ma wɛ́a gwãaniro
de mà le mà laasun lɛ́ n yãa yãi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãi, Dikiri,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.
150 Gbɛ̃ kũ òdi lé kpákũsũmainɔ kãni kũmao,
amạ ò zà̀ kũ n dokao.
151 Ń kú kũmao kãni Dikiri,
n yãditɛnanɔ pínki yãpura vĩ.
152 Zaa gìkɛna ma dɔ̀ n yãnɔa
kũ n dìtɛ àgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

153 Ǹ ma warikɛna gwa ǹ ma sura ba,
zaakũ n doka dí sãmaguro.
154 Ǹ zɛ kũmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã lákũ n a lɛ́ sɛ̀ nà.
155 N surabanaa zà̀ kũ yãvãnikɛrinɔ,
zaakũ òdi n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃nda zɔ̃kɔ̃, Dikiri,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã lákũ n yãzɛdekɛ de nà.

157 Ma ibɛrɛ kũ òdi wɛ́ tãmanɔn dasi,
ama mádi zã n yãnɔaro.
158 Má ye n náanisaridenɔ kãiro,
kũ ò n yã kũnaro yãi.
159 Ǹ gwa lákũ má ye n ɔdɔkii nà.
Dikiri, ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã n gbɛ̃kɛ yãi.
160 N yã sĩnda pínki bi yãpuramɛ,
n dokayãnɔn mana ò lakana vĩro.

161 Gbãnadenɔ dì wɛ́ tãma pã,
ama n yã vĩna dì ma kũ.
162 Madì pɔnna kɛ kũ n lɛ́sɛnaao,
lákũ ma aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ sètɛ zǐi gũn bà.
163 Ma zã manafikin, má ye a yãiro,
n dokan má yei.
164 Madìgɔ̃ n táaki lɛ́ gɔrɔ do gɛ̀n supplapla
kũ n dokayãnɔn mana yãi.
165 Gbɛ̃ kũ ò ye n dokainɔ aafia zɔ̃kɔ̃,
yãke dì tó ò furo.
166 Ma wɛ́ dɔi ǹ ma sura ba, Dikiri,
madì té n yãditɛnanɔi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakũ má yei manamana.
168 Madì n ɔdɔki gwa madì n yãnɔ ma,
zaakũ ma yãkɛna sĩnda pínki kú n ɔĩmɛ.

169 Ǹ tó ma wikilɛna n kĩnaa le, Dikiri,
ǹ ma gba laakari lákũ n ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna n ki le,
ǹ ma sura ba lákũ n lɛ́ sè nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lén,
zaakũ ndì n yãdannɛnanɔ damɛnɛ.
172 Mani lè sí n lɛ́sɛnaa musu,
zaakũ n yãditɛnanɔn mana pínki.
173 Ǹgɔ̃ kú kũ soruo ǹ ɔ dama,
zaakũ ma zɛ kũ n ɔdɔkio.
174 Matɛni a ni dɛ ǹ ma sura ba, Dikiri,
n dokamɛ ma pɔnna ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kun, manigɔ̃ n táaki lɛ́,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.
176 Ma zã zɛ́a lán sã kũ à sǎtɛ bà,
ǹ makũ n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakũ n yãdannɛnanɔ dí sãmaguro.

120

Kunna yãketedenɔ té
Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ma warikɛnaa gũn ma Dikiri sìsi,
akũ à wèma.

2 Ǹ ma sí yãsiradenɔ ɔĩ
kũ manafikidenɔ lέo.

3 Manafikide, deran Luda ni kɛ nà kũnwoo?
Ke bɔ́n ani kɛnnɛɛ?
4 Ani wέ tãma kũ gɔ̃sa kà lέ nnanɔ
kũ sɛ̃ lí sĩsĩ wãnao.

5 Waiyoo makũ kũ má kú Mɛsɛkinɔ té,
má vutɛna Kedanɔ bizakutan.
6 Ma vutɛ à gìi kɛ̀ manamana
kũ gbɛ̃ kũ ò zà aafianɔ.
7 Vutɛna aafiaan má yei,
ama tó ma yã ò, fìtiin òdi futɛomai.

121

Dikiri ó Dãkpãrii

Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Ma wέ dɔ sǏsĩnɔ kpa,
gu kũ ma kpányĩ dì bon.
2 Ma kpányĩ dì bo Dikiri kĩ̃naamɛ,
àkũ mέ à musu kũ zĩtɛoo kè.

3 Ani tó n gbá sataro,
n dãkpãri ni idekũ dɛro.
4 Isarailanɔ dãkpãri ni idekũ dɛro fá,
ani i o sero.

5 Dikirimɛ n dãkpãri ũ,
Dikiri dennɛ ura ũ n ɔplai.
6 Ifãntɛ̃ ni n lέ fãnantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãani.

7 Dikiri ni n sí kisira sĩnda pínkia,
ani n wɛ̃̀ndi dãkpãnnɛ.
8 Dikiri ni n dãkpã n gɛnaa gũn kũ n sunaao
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

122

Dauda aduakɛna Yurusalɛmunɛ

Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Kũ ò pìmɛnɛ ò gέ Dikiri ɔnn,
ma pɔ kè nna.
2 Ó zɛna n bĩ̃nilɛa sà Yurusalɛmu.

3 Ò Yurusalɛmu kàtɛ nanakɔ̃ana gíngin.
4 Gwen Isaraila burinɔ dì gɛ̃n,
buri kũ Dikiri sèɛ pìnɔ.
Òdi gέ Dikiri sáabu kpá
lákũ à dìtɛńnɛ nà.
5 Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ gbànɔn kátɛn,

Dauda burinɔ kpata gbànɔ ũ.

6 À aafia wɛ́ kɛ Yurusalɛmunɛ à pi:
Luda tó gbɛ̃ kũ ò yenyĩnɔ arubarika le!
7 Aafia gɔ̃ kú n bĩninɔ dagura,
n gudãkpãkinɔ gɔ̃ katɛna nna.
8 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma gbɛ̃nnanɔ yãi mani pi,
Luda n gba aafia.
9 Dikiri ó Luda kpɛ́ yãi
mani yã mana wɛ́ kɛnnɛ.

123

Wɛ́dɔna Ludai

Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Ma wɛ́ sè, matɛni n ki gwa,
mɔkɔ̃n kũ n kpata kú zaa musu.
2 Lákũ zɔ̀ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ pói a bede ɔĩ nà
akũsɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ a dai,
lɛn ó wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikiri ó Ludai lɛ
ari à gɛ́ ó wɛ̃nda gwao.

3 Ǹ ó wɛ́ gwa, Dikiri, ǹ ó wɛ́ gwa,
zaakũ gbɛ̃nɔ ó gyabona ó kpasa manamana.
4 O zĩdabirinɔ lalandikɛnaa fɔ̃ manamana
kũ karambaanidenɔ gyabonaao.

124

Dikiri ó zɛkūnwode

Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Tó Dikiri kú kũoo yãro,
Isarailanɔ o:
2 Tó Dikiri kú kũoo yãro
gɔrɔ kũ ò fùtɛwái,
3 de ò ó mɔmɔ bɛ̃nɛ kũ ò pɔ fɛ̃wái,
4 de ò dàóla lán í zɔ̃kɔ̃ɔ bà,
de ò ó sɛ́tɛ ò tà kũoo lán swa panaa bà,
5 de ò ó wára lán swa'i kũ à fɛ̃ɛ bà.

6 Arubarikademɛ Dikiri ũ,
kũ adi tó ò ó kɛ yákiyakiro.
7 O bo tankutɛn lán bã bà,
bàa kɛ̀, o pitiḿma.
8 Ó kpányĩ dì bo Dikiri kĩnaamɛ,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

125

Luda gbɛ̃nɔ kunna aafia

Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Dikiri náanikɛrinɔn de lán Zaiɔ̃ kpi bà,
à yĩgãyĩgãna vĩro, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

2 Lákũ kpinɔn likana Yurusalɛmui nà,
lɛn Dikiri likana a gbɛ̃nɔi lɛ
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

3 Gbɛ̃ vãninɔ ni le ògɔ̃ kí ble
gbɛ̃ mananɔ bùsun ògɔ̃ géro,
de gbɛ̃ mananɔ súnɔ da vãnikɛnanlo yãi.

4 Dikiri, ǹ yã mana kɛ gbɛ̃ mananɔnɛ,
gbɛ̃ kũ ń nèsɛ puranɔ.
5 Gbɛ̃ kũ ò zé kotinaa sènɔ sɔ̃,
Dikiri ni ń wara kũ vãnikɛrinɔmɛ.

Luda Isarailanɔ gba aafia!

126

Isarailanɔ suna ń gwena zĩn

Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Kũ Dikiri ó bó zɔblen à sù kũoo Zaiɔ̃,
à dewɛrɛ lán nana bàmɛ.
2 O vĩ kũ yáadɔo o ayuwii kè,
akũ burinɔ pìkɔ̃nɛ,
Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kèwɛrɛ.
3 Dikiri yã zɔ̃kɔ̃ɔ kèwɛrɛ,
akũ ótɛn pɔnna kɛ.

4 Dikiri, ǹ su kũoo ó gwena zĩn,
lákũ ndì su kũ ío gbárannan nà.
5 Gbɛ̃ kũ ò pɔ́ tɔ̀ kũ wɛ́'ionɔ,
adenɔ ni kɛkɛ kũ ayuwiikɛnaaomɛ.
6 Gbɛ̃ kũ à bò kũ ɔ́ɔdɔo kũ pɔ́wɛ burio kũna,
ade ni ɛra à su kũ ayuwiikɛnaao
kũ ése bàkaao sɛna.

127

Pɔ́ sĩnda pínki bi Luda gbamɛ

Gɛna Yurusalɛmu lè kũ Sulemanu dàa.
1 Tó adi kɛ Dikiri mé à kpé bòro,
a bòrinɔ tɛn zĩ pã kɛmɛ.
Tó adi kɛ Dikiri mé à wɛ̃tɛ dǎkpãro,
a dǎkpãrinɔ tɛn ibɛ̃nɛ kɛ pãmɛ.
2 Futɛna kɔnkɔkɔnkɔ, wutɛna lizãndo,
zĩkɛna bǎmbãm pɔ́ble yãi bi pãmɛ,
zaakũ Dikiri dì a gbɛ̃ yenyĩdenɔ gba ĩampanaa.

3 Négɔ̃gbɛ̃nɔ bi Dikiri gbamɛ,
nénɔ bi a láadamɛ.
4 Lákũ kànɔn de nà zǏkari ɔĩ,
lɛn kɛfɛnnakɛgɔrɔ négɔ̃gbɛ̃nɔn de lɛ.
5 Arubarikaden gbɛ̃ kũ a gbàta pana kũńwo ũ,
tó a ibɛrɛnɔ a lè gãnulɛa, wé'i ni a kũro.

128

Yã̄ mana kū̃ Dikiri vĩ̃nakɛrii dì le
Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Arubarikademɛ gbɛ̃ kū̃ à Dikiri vĩ̃na vĩ̃
akū̃sɔ̃ à té a zén ū̃.
2 Ĩ̃ni n zĩ̃ àre ble,
ĩ̃nigɔ̃ arubarika vĩ̃, ĩ̃nigɔ̃ kun aafia.
3 N nɔ nigɔ̃ kú n ɔnn
lán geepi lí né'irii bà,
n négɔ̃gbɛ̃nɔ nigɔ̃ lika n teburuui
lán kù lí ketenɔ bà.
4 Lɛn gbɛ̃ kū̃ à Dikiri vĩ̃na vĩ̃
dìgɔ̃ arubarika vĩ̃ lɛ.

5 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika dangu
ari n wɛ̃̀ndi lén.
À tó ǹ wé sí Yurusalɛmu nnamanalɛ,
6 à tó ǹ n daikorenɔ e kū̃ wéo.

Dikiri Isarailanɔ gba aafia!

129

Isarailanɔ sa vãni ona ń ibɛrɛnɔnɛ
Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Zaa ó néfitikɛgɔrɔ ò wé tǎwá a lé vĩ̃ro.
Isarailanɔ o:
2 Zaa ó néfitikɛgɔrɔ ò wé tǎwá a lé vĩ̃ro,
ama òdi fɔ̃ ò ó fúro.
3 Ò ó kpɛdagura bú kpàtɛ,
ò a dɔ̀rɔɔ kè gbǎ̀nagbãna.
4 Dikirin mana,
à gbɛ̃ vãninɔ bàa zɔ̃̀wɛrɛ.

5 Gbɛ̃ kū̃ ò zǎ̀ Zaiɔ̃nnɔ
ɛra kpɛ kū̃ wé'iyão.
6 Ògɔ̃ de lán sɛ̃̀ kū̃ à bùtɛ kpé musu bà,
ari àgɔ̃ gbã̄ à kori kɛ̀.
7 Ani sɛ̃̀kɛ̃ri okū̃ paro,
ani bàka kɛ à sí yĩ̃ ò da gànlo.
8 Gbɛ̃ kū̃ òtɛn gɛ̃tɛnɔ sún pi,
Dikiri arubarika dańguro,
ke ò arubarika dańgu kū̃ Dikiri tɔ́o.

130

Wédɔna Dikirii
Gɛna Yurusalɛmu lèɛ.
1 Zaa í lòkoton ma wiki lɛ̀ Dikiria ma pì,
2 Dikiri, ǹ ma yã̄ ma,
ǹ sã̄ kpá ma wikilɛnaai ǹ ma wé gwa.

3 Dikiri, tó ndì ó durunnanɔ kɛ̃ ǹ ditɛmɛ,
Dikiri, dí mɛ́ ani boo?
4 Mɔkɔ̃n mɛ́ ń durunnakɛ̃mmana zɛ́ vĩ,
abire yãin òdi vĩna kɛnnɛ.

5 Ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii, matɛni a dã,
a yã náanin má vĩ.
6 Lákũ gudãkpãrinɔ wɛ́ dìgɔ̃ dɔ gudɔnaai nà,
ma wɛ́ dìgɔ̃ dɔ Dikirii deńla,
ee, à de gudãkpãrinɔ wɛ́dɔna gudɔnaaila.

7 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, à wɛ́ dɔ Dikirii,
zaakũ Dikiri gbɛ̃kɛ vĩ,
à surabana gbãna vĩ papana.
8 Àkũ mɛ́ ani Isarailanɔ bo
ń durunnanɔ gũn pínki.

131

Nana Dikirii

Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 Dikiri, madì ma zĩda biro,
madì wɛ́ matɛńyĩro,
madì ɔ ká yã kũ à demalairo
kesɔ̃ yã kũ à zĩ'ũmɛnɛ.
2 Lɛnlo! Ma a nèsɛɛ dà dokɔ̃nɔ,
ma a laakarii kpàtɛ
lán né yɔ̃miri kũ à kú a da ɔ̃i bà,
ma nèsɛ de lán né yɔ̃miri pó bà.

3 Ákɔ̃nɔ Isarailanɔ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ Dikirii
zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki.

132

Dauda burinɔ vutɛna kpatan Zaiɔ̃

Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, ǹ tó Dauda yã gɔ̃ dɔngu
kũ wari kũ à kɛ̀nɔ pínki.
2 À la dà Dikirinɛ,
à lɛ́ sè Yakubu Luda gbãnadenɛ à pì,
3 áni gɛ̃ kpénlo,
áni wútɛ a gádoaro,
4 áni we à idekũ dɛro,
áni tó i na a wɛ́aro,
5 ari à gɛ́ gu leo Dikirinɛ
à kpɛ́ bo Yakubu Luda gbãnadenɛ.

6 O a baaruu mà Ɛflata bùsun,
o ɓoa Yarimu bura.
7 Ò gɛ́ a kúkia,
ò kútɛ a tìntin arɛ.

8 Dikiri, ǹ futɛ ǹ su n kipakia,
mɔkɔ̃n kũ n gbãnakɛ àkpatiio.
9 N gbàgbarinɔ manakɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ ayuwii gɔ̃ dɔ.

10 Ǹsun mìkpɛrɛ zu kína kũ n kàanɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãi.

11 Dikiri sì kũ a kunnaao Daudanɛ,
à náani vĩ, ani lɛ́ litɛro, à pì:
Mani n burinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n burinɔ ma bàka kunna kũńwo yã dà,
tó ò yã kũ ma dàńnɛnɔ kũna,
ń burinɔ nigɔ̃ vutɛ n kpatan gɔrɔ sĩnda pínki.

13 Zaakũ Dikiri Zaiɔ̃ sɛ̀,
à ye àgɔ̃ de a vutɛki ũ, à pì:
14 Gu dín manigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
lan manigɔ̃ vutɛna, zaakũ à ma pɔ gbàmɛ.
15 Mani arubarika dan manamana,
mani póble kpá a takasidenɔa à mɔ́ńma.
16 Mani surabana da a sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yãmarinɔ ayuwii nigɔ̃ dɔ.

17 Gwen mani Dauda buri kína gbãnade bon,
gwen kína kũ ma kà tɛ́ nigɔ̃ kún.
18 Mani wé'i da a ibɛrɛnɔa,
a kífura nigɔ̃ pí a mìia.

133

Kunna kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo

Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ kũ Dauda dàa.
1 À gwa lákũ à mana nà akũsɔ̃ à nna,
tó Luda gbɛ̃nɔ kun kũ kɔ̃o kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.
2 À de lán sakɛna nísi
kũ ò kù Haruna mìiaa bà,
kũ à plà a lɛ́kãsãi ari à kà a uta lɛ́a.
3 À de lákũ ò pi
Ɛmɔ plí mɛ́ àtɛn kpá Zaiɔ̃ kpinɔa bà.
Gwen Dikiri a arubarikadangunaa dìtɛn
wɛ̃̀ndi lakanasari ũ.

134

Dikiri sáabukpana gwãani

Gɛna Yurusalɛmu lɛ̀ɛ.
1 Ákɔ̃nɔ Dikiri zĩkɛrinɔ,
à Dikiri sáabu kpá á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ átɛn zĩ kɛ Dikiri ɔnn gwãaninɔ.
2 À á ɔ sɛ́ musu Dikiri kúki kpa,
à a sáabu kpá.

3 Zaa Zaiɔ̃ Dikiri arubarika daágu,
àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛoo kɛ̀.

135

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Dikiri tɔ́ bo!
À Dikiri sáabu kpá, ákɔ̃nɔ a zĩkɛrinɔ!
2 Ákɔ̃nɔ kũ adì zĩ kɛ Dikiri bɛanɔ,
á gbɛ̃ kũ adìgɔ̃ zɛna ó Luda ɔnnnɔ.

3 À Dikiri tɔ́ bo, zaakũ à mana,
à a táaki lɛ́, zaakũ abirekũ mɛ́ à nna.
4 Dikiri Yakubu burinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailanɔ dìtɛ a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ.

5 Má dɔ̃ kũ Dikirin zɔ̃kɔ̃,
ó Luda mɛ́ à de tãnanɔla ń pínki.
6 Dikiri dì yã kũ à yei kɛ
musu kũ zĩtɛo,
ísira gũn kũ a lɔ̀nɔo.
7 Àdi tó legũ sisi ari andunia lɛ́zɛkia,
àdi tó legũ ma kũ a pinaao,
àdi bo kũ zàga'ĩao a pɔ́katɛkin.

8 À Misila daudunɔ dɛ̀dɛ
kũ pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ pínki.
9 À sɛ̀edanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila,
à wɛ́ tã̀ Firi'auna kũ a ìbanɔa ń pínki.
10 À burinɔ làka dasi,
à kína gbãnadenɔ dɛ̀dɛ,
11 Amɔrinɔ kína Siɔ̃
kũ Basã kína Oguo
kũ Kanaanɔ bùsu kínanɔ ń pínki.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbɛ̃ Isarailanɔa túbi ũ.

13 Dikiri, n tɔ́ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
Dikiri, n yã nigɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔgu ari ó buria.
14 Zaakũ Dikiri ni tó a gbɛ̃nɔ bo mana,
ani a zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.

15 Burinɔ ń tãnanɔ pì kũ andurufuuo kũ wuraao,
bisãsiri ɔzĩnɔmɛ.
16 Ò lɛ́ vĩ, ama òdi yã oro,
ò wɛ́ vĩ, ama òdi gu ero,
17 ò sã vĩ, ama òdi yã maro,
òdi wesa boro.
18 Ń pìrinɔn lɛɛlɛ kũńwomɛ
kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń náani kɛnɔ ń pínki.

19 Isarailanɔ, à Dikiri sáabu kpá!
Haruna burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
20 Levi burinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
Dikiri vĩnakɛrinɔ, à Dikiri sáabu kpá!
21 Arubarikademɛ Dikiri ũ zaa Zaiɔ̃,
àkũ kũ à kú Yurusalɛmu.
Aleluya!

136

Dikiri sáabukɛnaa

1 À Dikiri sáabu kɛ, zaakũ à mana,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
2 À Luda kũ à de tãnanɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
3 À Dikiri kũ à de dikirinɔla sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
4 Àkũ mɛ́ àdi daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ ado,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
5 À musu kɛ̀ kũ a ɔ̃ndɔ̃o,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
6 À zĩtɛ kpàtɛ í musu,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
7 À pɔ́gupuri zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
8 À ifãntɛ̃ kɛ̀ à kí ble fãnantɛ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
9 À mɔvura kũ susunɛnɔ kɛ̀ ò kí ble gwãani,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
10 À Misila daudunɔ dèdɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
11 À Isarailanɔ bɔ̀tɛ ń té,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
12 À a gǎa pòro kũ a iko gbãnao,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
13 À Isira Tɛ̃ra zɔ̀kɔ̃rɛ pla,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
14 À tò Isarailanɔ gɛ̀tɛ a dagura,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
15 À Firi'auna kũ a zǏkarinɔ kà Isira Tɛ̃ran,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
16 À dò a gbɛ̃nɔnɛ arɛ gbárannan,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
17 À kína zɔ̃kɔ̃nɔ lɛ̀ à nɛ̀,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
18 À kína gbãnadenɔ dèdɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
19 Amɔrinɔ kína Siɔ̃,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
20 Kũ Basã kína Oguo,

a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
21 À ń bùsuu sì à gba dào,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔa túbi ũ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
23 À dɔ̀ ó yãn ó gwena vãnin,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
24 À ó bó ó ibɛrɛɛnɔ ɔĩ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
25 Àdi póble kpá pɔ́ sĩnda pínkia,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.
26 À Luda Musude sáabu kɛ,
a gbɛ̃kɛ lakana vĩro.

137

Zìzɔnɔ wikilɛnaa
1 Kũ o vutɛ Babilɔnu swanɔ sarɛ,
Zaiɔ̃ yã dɔ̀ógu, akũ o ɔ́ɔ dɔ̀.
2 O ó mɔrɔnɔ tò lokona luba línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kũ ò ó kũnanɔ pì ò lè síńnɛ,
ó wɛ́tãmmarinɔ ye ò kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
ò Zaiɔ̃ lènɔ doke síńnɛ.

4 Deran óni Dikiri lènɔ sí nà
buri pãndenɔ bùsuu gũnn?
5 Tó n yã sàmagu Yurusalɛmu,
ma ɔpla ga.
6 Tó Yurusalɛmu yã dí dɔmaguro,
tó mádi a ditɛ ma pɔnnakɛna mìde ũro,
ma nénɛ natɛ.

7 Dikiri, ǹ dɔ yã kũ Ɛdɔmunɔ kèn
zĩ kũ ò yã mɔ̀ Yurusalɛmunɛ
ò pì: À wíwi,
à wíwi à datɛ manamana.

8 Babilɔnudenɔ bi pɔ́ kakatɛnanɔmɛ!
Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ ani yã kũ a kèwɛrɛ fĩna boárɛ ũ,
9 kũ ani á nénɔ kũkũ à ń pápa gbèɛa.

138

Dikiri sáabukpana a gbɛ̃kɛ yãi
Dauda lèɛ.
1 Mani n sáabu kpá kũ nèsɛdoo,
mani n táaki lé gbãnadenɔ arɛ.
2 Mani kútɛ mà arɛ dɔ
n kpé kũ à kú adona kpa,
mani n tɔ́ bo n gbɛ̃kɛ kũ n náanio yãi,
zaakũ n n tɔ́ kũ n yãoo sè lei de pɔ́ sĩnda pínkila.
3 Kũ ma n sisi, n wema,

ǹ ma kù kɛ gbãna, ǹ ma swɛ̀ kpátɛ.

4 Tó andunia kínanɔ yã kũ n òo mà,
oni n sáabu kpá ń pínki, Dikiri.
5 Oni lɛ̀ sí Dikiri yãkɛnanɔ musu,
zaakũ Dikiri gakuri zɔ̃kɔ̃.

6 Bee kũ Dikiri kunnamusukɛo,
àdi gbɛ̃ kĩananɔ wɛ̃nda gwa,
àdi wɛ́ tá zĩdabirinɔla.
7 Bee tó wɛ́tãmmanaa lìkamai,
ndì ma wɛ̀ndi dãkpã,
ndì ma ibɛrɛnɔ pɔfɛ̃ kpátɛ,
ndì ma sura ba kũ n gằ gbãnao.
8 Dikiri ni yã kũ à ò papamɛnɛ.
Dikiri, n gbɛ̃kɛ lakana vĩro,
ǹsun makũ kũ n ma kɛ tóro.

139

Dikiri yɑ̃ sĩnda pínki dɔ̃
Dauda lèɛ.
1 Dikiri, n ma yã gwàgwa n dɔ̀,
2 ń ma vutɛna kũ ma futɛnaao dɔ̃,
zaa zằzã ń ma laasunnɔ dɔ̃.
3 Ndì ma táa'ona kũ ma wutɛnaao tàasi ká,
n kɔ̃ dɔ̀ kũ ma yãnɔ pínki.
4 Ari yã gɔ̃ bo ma lén,
Dikiri, ń dɔ̃ sãnsãn.

5 Ń likamai kpɛ kũ arɛo,
n ɔ kúmala.
6 Dɔ̃na bire demɛnɛ daboyã ũmɛ,
à demala, ma ɔ̃ndɔ̃ dí káaro.

7 Mán mani gén mà kɛ̃ n Niniaa?
Mán mani bàa sí mà gén mà kuranyĩi?
8 Tó ma futɛ ma gɛ musu, ń kú gwe!
Tó ma wutɛki kè gyãwãn, mɔkɔ̃mmɛ gwe!
9 Tó ma futɛ ma gɛ ifãboki kpa,
tó ma gɛ vutɛ ísira bara ifãlɛtɛ kpa,
10 bee gwemɛ má na n ɔĩ,
ĩnigɔ̃ ma kũna kũ n ɔplao.

11 Tó ma pì gusira damala,
ke gupura kũ à likamai li gwãani ũ,
12 gu dìgɔ̃ sirannɛro,
gwãani dìgɔ̃ dennɛ lán fãnantɛ̃ bàmɛ,
gupura kũ gusirao dìgɔ̃ lɛɛlɛnnɛmɛ.

13 Mɔkɔ̃n mé n ma gũn kè,
n ma í kàsa ma da nèsɛn.

14 Ma n sáabu kè kũ ma kɛna naasi vĩ
akũsɔ̃ à yãbonsarɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ dì bo ń sarɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nèsɛn.
15 Gɔrɔ kũ n ma í kàsa né'isɔɔ gũn,
ma wá ke utɛnannɛro.
Kũ ma mè tɛn li asiri gũn gwe,
16 n wé sì ma négbĩnilɛ.
Lákũ n ma gɔrɔ dìtɛ nà pínki,
a lé kú n takadan
zaade a ke dí naaro.

17 Luda, n laasunn bèɛrɛ vĩmɛnɛ manamana,
a lé vĩro fá!
18 Tó má ye mà naro,
ń dasi de bùsu'atɛ̃la,
tó ma vu,
madìgɔ̃ kú kũnwo ari tera.

19 Luda, tó ĩni gbɛ̃ vãninɔ dɛdɛ dé?
À gomala, ákɔ̃nɔ gbɛ̃dɛrinɔ!
20 N ibɛrɛnɔ dì n yã o kũ nèsɛ vãnio,
n tó bèɛrɛ vĩ n lénlo.
21 Dikiri, madì zã gbɛ̃ kũ ò zàngunɔguroo?
Madì gí gbɛ̃ kũ ò fùtɛnyĩnɔ kãi.
22 Má yãke vĩńnɛro, se zãngu,
madì ń ditɛ ma ibɛrɛnɔ ũmɛ.

23 Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nèsɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasun dɔ̃.
24 Ǹ gwa tó má laasun vãni ke vĩ,
ǹ ma da zé kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiaa gũn.

140

Aduakɛna gbɛ̃ vãninɔ musu

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, ǹ ma sí gbɛ̃ vãninɔa,
ǹ ma dãkpã gbɛ̃ pãsĩnɔ yãi.
2 Òdi yã vãni laasun lé ń swɛ̀ɛ gũn,
fìtiin òdigɔ̃ wɛtɛ gɔrɔ sĩnda pínki.
3 Òdi ń lé kɛkɛ lán mlɛ̀ɛ bà,
ń légbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ.

4 Dikiri, ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ɔ namaro,
ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
òdi lé kpákũsũ de ò ma pãtɛ.
5 Zĩdabirinɔ wèɛɛ yɔ̀mɛnɛ,
ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ,
ò bàa kpàmɛnɛ zén.

6 Dikiri, ma pìnnɛ: Ma Ludamɛ n ũ,
ǹ sã̄ kpá ma wɛ̃nda wikii, Dikiri.
7 Dikiri Luda, ma surabari gbãna,
mɔkɔ̃n kũ ndì ɔ kúmala zl̀lan,
8 ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ ń pɔyeina zɛ́ lero,
Dikiri, ǹsun tó ń lɛ́kpakũsũna kɔ̃ sɛ́ro.

9 Gbɛ̃ kũ ò likamainɔ,
ǹ tó yã̄ vãni kũ òtɛni ma kpákpao wí ń musu.
10 Ǹ tó tɛ́yɔ̃ wãna kúḿma, ǹ tó ò ń zu tɛ́n,
ǹ tó ò si wɛ̀ɛ kũ oni bonlo gũn.
11 Ǹsun tó gbɛ̃yakarinɔ zɛki le andunia gũnlo,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛ zɛnaa sari.

12 Má dɔ̃ kũ Dikiri dì yã̄ nna kpá wɛ̃ndadenɔa,
àdi yã̄ kɛkɛ takasidenɔnɛ a zɛ́a.
13 Yãpura, gbɛ̃ mananɔ ni n tɔ́ bo,
nɛ̀sɛpuradenɔ nigɔ̃ kú n arɛ.

141

Surabana aduakɛnaa

Dauda lɛ̀ɛ.
1 Dikiri, matɛn wiki lɛ́nyĩ, ǹ kɛ likalika,
tó ma n sisi, ǹ sã̄ kpá ma yãi.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kĩnaa
lán turaretiti túsukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dennɛ
sa ɔkɔsi ona ũ.

3 Dikiri, ǹ lɛ́sɔ damɛnɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
4 Ǹsun tó yã̄ vãni ma swɛ̀ gátɛro,
de màsun kakara kũ yãvãnikɛrinɔ
ń yãvãnikɛnaa gũnlo,
de màsun ń pɔ́ nnanɔ ble kũńworo.

5 Tó gbɛ̃ mana ma lɛ, à gbɛ̃kɛ kèmɛnɛmɛ!
Tó à kpà̰kɛ̃mai, mani gíiro,
nísi kũ a kpɛ̀oomɛ.

Madìgɔ̃ adua kɛ baala'i
de gbɛ̃ vãninɔ yãkɛna gboro.
6 Tó ò ń gbãnadenɔ kà sl̀sĩgororo wɛ̀ɛn,
yãvãnikɛrinɔ ni sí kũ ma yã mɛ́ à nna.
7 Lákũ òdi yàkaa para a bùru fãkɔ̃a nà,
lɛn ń wá nigɔ̃ fãkɔ̃ana ń mira léa lɛ.

8 Dikiri Luda, mɔkɔ̃mmɛ ma wɛ́ dɔnyĩ,
ma nanyĩ, ǹsun ma kpá gairo.

9 Ǹ ma bo tankutɛ kũ ò kpàkpamɛnɛnɔn,
bà kũ yãvãnikɛrinɔ kpàkpamɛnɛnɔ.
10 Ǹ tó gbɛ̃ vãninɔ si ń zĩda bàa gũn,
makũ sɔ̃ mani gɛ̃tɛ aafia.

142

Aduakɛna gbèwɛɛn

Dauda aduakɛna gɔrɔ kũ à kú gbèwɛɛn.
1 Matɛn ɔ́ gbãna dɔ Dikirinɛ,
matɛn wɛ̃nda wiki lé Dikiria.
2 Matɛni ma yã'ũmmana bɔtɛnɛ,
matɛni ma warikɛna gbãnɛ.
3 Tó ma nèsɛɛ yàka manamana,
mɔkɔ̃n, ndìgɔ̃ ma gèsɛsɛna dɔ̃.
Ò tankutɛ kpàkpamɛnɛ ma zén.
4 Ǹ wé sé ǹ ma ɔpla gwa,
gbɛ̃ke dì ma yã daro.
Má naki vĩ doro,
gbɛ̃ke dì ma aafiaa gbɛkaro.

5 Dikiri, matɛn wiki lémma ma pì:
Mɔkɔ̃mmɛ ma utɛki ũ,
mɔkɔ̃mmɛ ma baka ũ andunian.
6 Ǹ sã kpá ma wikilɛnaai,
zaakũ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kũ òtɛn pémanɔa,
zaakũ ń gbãna demala.
7 Ǹ ma bo kagura díkĩnan,
de mà n tó bo,
gbasa gbɛ̃ mananɔ likamai
kũ n yã mana kèmɛnɛ yãi.

143

Kunna ibɛrɛnɔ ɔĩ aduakɛnaa

Dauda lèɛ.
1 Dikiri, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ sã kpá ma wɛ̃nda wikii,
ǹ wema n náani kũ n manao yãi.
2 Ǹsun yãkpatɛ kɛ kũ makũ n zɔ̀bleriioro,
zaakũ gbɛ̃ke taari sari n kĩnaaro.

3 Ma ibɛrɛ pètɛmai à ma nɛ,
à tò má kú gusiran
lán gbɛ̃ kũ à gà zaa gìkɛnaa bà.
4 Akũ ma nèsɛɛ yàka manamana,
ma sɔ̃pètɛ vãni.

5 Yã zĩzĩnɔ dɔ̀magu,
madì laasun lé n zĩkɛnanɔa,
madì n yãkɛnanɔ da.

6 Ma a ɔ dɔnyĩ,
madì n ni dɛ lán gukori dì í ni dɛ nà.

7 Ǹ wema likalika Dikiri,
ma gbãna làka.
Ǹsun mìkpɛrɛ zumɛnɛro,
de màsun gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò sì gyãwãnnɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛ mɔmɛnɛ kɔnkɔ,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ má n náani vĩ.
Ǹ ma da zé kũ à de mà séa,
zaakũ mɔkɔ̃mmɛ ma a swɛ̀ɛ kpàmma.
9 Ǹ ma sí ma ibɛrɛnɔa, Dikiri,
mɔkɔ̃mmɛ ma nanyĩ.
10 Mɔkɔ̃mmɛ ma Luda ũ,
ǹ n pɔyenyĩna yã damɛnɛ.
Ǹ tó n Nini mana domɛnɛ arɛ gusaran.
11 Ǹ ma wɛ̀ndi dãkpã n tó yãi, Dikiri,
ǹ ma bo yã'ũmmanaa gũn n mana yãi.
12 Ǹ ma ibɛrɛnɔ láka n gbɛ̃kɛ yãi,
ǹ ma zãngurinɔ dɛdɛ ń pínki,
zaakũ n zɔ̀bleriimɛ ma ũ.

144

Aduakɛna surabana yɑ̃ musu
Dauda lɛ̀ɛ.
1 Arubarikademɛ Dikiri ma gbɛ̀si ũ,
àdi zǏkana dadamɛnɛ,
àdi ma ɔ tùtu kɛ zǏkana yãi.
2 Àkũmɛ ma utɛki ũ, àdi gbɛ̃kɛ kɛmɛnɛ,
à de ma zɛki gbãna ũ, àdi ma sura ba.
À de ma sɛ̃ngbako ũ kũ madì nai,
àdi tó burinɔ mì natɛmɛnɛ.

3 Dikiri, bɔ́n bisãsiri ũ
kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
4 Bisãsiri de lán kàsa plí bàmɛ,
a wɛ̀ndii dì gɛ̃tɛ lán uraa bà.

5 Dikiri, ǹ musu natɛ ǹ kipa,
ǹ ɔ na kpinɔa de ò túsukpɛ bo.
6 Ǹ tó legũ pí ǹ gbɛ̃nɔ fãkɔ̃a,
ǹ kà fã ń té ò lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bo zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bo í zɔ̃kɔ̃ɔ gũn,
ǹ ma sí buri zǏtɔnɔa.
8 Ɛkɛtona ń lé pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lépãgbɛ̃naao.

9 Luda, mani lɛ̀ dufu sínnɛ,
mani n táaki lé kũ mɔrɔ bà mɛ̀n kurideo,
10 mɔkɔ̃n kũ ndì tó kínanɔ zǏ ble,
ndì n zɔ̀bleri Dauda bo fɛ̃nɛda pãsĩ léi.

11 Ǹ ma sí ǹ ma bo buri zǏtɔnɔ ɔĩ,
ékɛtona ń lé pà,
òdi ɔ pãtɛ kũ lépãgbɛ̃naao.

12 Ó négɔ̃gbɛ̃nɔ ni futɛ ń kɛfɛnnakɛgɔrɔa
lán lí kũ à nna màa bà,
ó nénɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ de
lán kínabɛ gbɛ̀gba kũ ò zã blèaa bà.
13 Ó dɔ̀nɔ ni pa kũ pɔ́ buri sĩnda pínkio.
Ó sãnɔ ni kɔ̃ lɛu wàa do,
oni ká ũgbangba ó kpàsan.
14 Ó zùnɔ nigɔ̃ de nérandenɔ ũ,
nɔ̀bɔtɛna nigɔ̃ kunlo,
lagona nigɔ̃ kunlo,
wɛ̃nda'ɔ́ɔdɔna nigɔ̃ kú gãnulɛaro.

15 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ń kunna de lɛnɔ ũ,
arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ Dikiri de ń Luda ũnɔ ũ.

145

Dikiri táakilɛna a manakɛna yãi

Dikiri táaki kũ Dauda lɛ̀ɛ.
1 Mani n táaki lé, ma Luda ma Kína,
manigɔ̃ n tó bo gɔrɔ sĩnda pínki.
2 Manigɔ̃ n sáabu kpá lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
manigɔ̃ n táaki lé lakanaa sari.

3 Dikiri zɔ̃kɔ̃, à kà ò a táaki lé,
a zɔ̃kɔ̃kɛ lé vĩro.
4 Kpàinɔ ni n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
oni n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ kpàkpa kɛ.
5 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ gakuride yã o,
mani n yãbonsarɛkɛnanɔ laasun lé.
6 Oni n yãkɛna naasi gbãna yã o,
mani n zɔ̃kɔ̃kɛ gadi kɛńnɛ.
7 Oni n manakɛ zɔ̃kɔ̃ baaru kpá,
oni ayuwii kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãi.

8 Dikiri sùru vĩ kũ wɛ̃ndao,
àdi pɔ fɛ̃ likaro, à gbɛ̃kɛ vĩ zɔ̃kɔ̃.
9 Dikiri dì yã mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
àdi a pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń pínki.
10 Pɔ́ kũ n kɛ̀nɔ ni n sáabu kpá ń pínki,
n yãmarinɔ ni n tɔ́ sé lei, Dikiri.
11 Oni n kpata gakuri gadi kɛ,

oni n iko gbãna yã o,
12 de gbɛ̃ sĩnda pínki n yãzɔ̃kɔ̃kɛnanɔ dɔ̃
kũ n kpata mana gakuride yão.
13 N kpata bi kpata lakanasarimɛ,
ĩnigɔ̃ de kína ũ ari ó buria.

Dikirin náani vĩ yã kũ à ò musu pínki,
à sùru vĩ kũ pɔ́ kũ à kènɔ ń pínki.
14 Dikiri dì gbɛ̃ kũ òtɛn létɛnɔ kũ,
àdi gbɛ̃ kũ wari tɔ̃ḿmanɔ futɛ.
15 Pɔ́ sĩnda pínki wɛ́ dɔnyĩ,
ndì pɔ́ble kpáḿma a gɔrɔa.
16 Ndì ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ḿma,
ndì pɔ́ sĩnda pínki pɔyeina bɔkɔtɛnɛ.

17 Dikiri yãkɛnanɔn mana pínki,
à gbɛ̃kɛ vĩ a yã sĩnda pínki kɛnaa gũn.
18 Dikiri kãni kũ a sìsirinɔ ń pínki,
gbɛ̃ kũ òdi a sísi kũ yãpuraonɔ.
19 Àdi a vĩnakɛrinɔ pɔyeina bɔkɔtɛńnɛ,
àdi ń wikilɛna ma à ń sura ba.
20 Dikiri dì gbɛ̃ kũ ò yeainɔ dãkpã ń pínki,
ama ani yãvãnikɛrinɔ kakatɛ.

21 Dikiri táakilɛna nigɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ sĩnda pínki gɔ̃ a tɔ́ kũ à kú adona bo
gɔrɔ sĩnda pínki.

146

Dikiri laakaridɔna wɛ̃ndadenɔa

1 Aleluya!
Ma swɛ̀, ǹ Dikiri táaki lɛ́.
2 Manigɔ̃ Dikiri táaki lɛ́ ari ma wɛ̀ndi lɛ́a,
manigɔ̃ lè sí ma Ludanɛ ari ma kunna lɛ́a.

3 Àsun náani kpá gbãnadenɔaro,
surabana kú bisãsiri kĩnaaro.
4 Tó ń wɛ̃ndii tà, òdi ɛra ò gɛ̃ bùsun,
zĩ birean yã kũ òtɛn pɛ́a dì láka.

5 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ Yakubu Luda de a kpanyĩri ũ ũ,
kụ̃ à wɛ́ dɔ Dikiri a Ludai.
6 Àkũ mɛ́ à musu kũ zĩtɛo kè,
ísira kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki.
Dikiri náani vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
7 àdi yã sí kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gbãna mɔńnɛnɔo,
àdi pɔ́ble kpá nàdɛrinɔa.
Dikiri dì bàa poro gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔa,
8 Dikiri dì vì̀nanɔ wɛ́ wɛ̃ńnɛ,

Dikiri dì gbɛ̃ kũ wari tɔ̃ḿmanɔ futɛ,
Dikiri dìgɔ̃ ye gbɛ̃ mananɔi.
9 Dikiri dì bòasunɔ gwa,
àdi ɔ da gyaanɔnɔa kũ tonɛnɔo,
ama àdi zé yãkatɛ gbɛ̃ vãninɔnɛ.

10 Dikiri dìgɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki,
Zaiɔ̃denɔ, á Luda dìgɔ̃ kun ari á buria.
Aleluya!

147

Pó sĩnda pínki kú Luda ɔĩ

1 Aleluya!
Lèsina ó Ludanɛ mana,
à nna akũsɔ̃ à kù̀ ò a táaki lé.

2 Dikiri tɛn Yurusalɛmu futɛ dɔ,
à Isaraila zĩ̀zɔnɔ kàkara àtɛn ɛra à su kũńwo.
3 Àdi gbɛ̃ kũ ń nèsɛɛ yàkanɔ laakari kpátɛńnɛ,
àdi ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À susunɛnɔ lé dɔ̃,
àdi ń baadi sísi a tɔ́a.
5 Ó Dikiri zɔ̃kɔ̃, à iko vĩ manamana,
a ɔ̃ndɔ̃ lé vĩro.
6 Dikiri dì zĩ̃dabusarinɔ gba gbãna,
ama àdi ɔ tɔ̃ yãvãnikɛrinɔa ari zĩ̃tɛ.

7 À lè sí Dikirinɛ kũ a sáabukɛnaao,
à ó Luda táaki lé kũ mɔrɔɔo.
8 Àdi tó legũ sisi,
àdi zĩ̃tɛ gba legũ,
àdi tó sɛ̃̀ butɛ sĩ̀sĩ̃nɔa.
9 Àdi póble kpá nɔ̀bɔnɔa
kũ kãakãanna nénɔ, tó òtɛn wiki pé.

10 Adi kɛ sɔ̃ gbãnakɛ mé àdi kánɛro,
adi kɛ gɔ̃sagbãnakɛ mé àdi kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kũ ò a vĩna vĩnɔ mé àdi kánɛ,
gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dɔ a gbɛ̃kɛinɔ.

12 Yurusalɛmudenɔ, à Dikiri tɔ́ bo,
Zaiɔ̃denɔ, à á Luda táaki lé.
13 Zaakũ àdi arubarika daágu,
àdi á wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛnɔ gbãna karaárɛ.
14 Àdi á gba aafia ari á bùsulɛ lén,
àdi póburi mana kpááwa à kã.

15 Àdi yã o à kpãzã zĩ̃tɛnɛ,
a yã dì ká gɔ̀̃nɔgɔ̃nɔ.
16 Àdi tó legũgbɛ kótɛ púu lán buu bà,

àdi tó plí kpá lán túbu bà,
17 àdi legũgbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔɔ bà.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à zɛ a ĩa yĩdaii?
18 Àdi yã o à kpãzã, legũgbɛɛ dì yɔ́,
àdi ĩa gbarɛ, a í dì bàa lé.

19 Àdi tó Yakubu burinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
àdi doka kũ à dìtɛnɔ da Isarailanɔnɛ.
20 Adi abirekũ kɛ buri pãnde kenɛro,
ò a yãditɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

148

Dikiri pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ a táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Dikiri táaki lɛ́, a bedenɔ!
À a táaki lɛ́ zaa musu!
2 À a táaki lɛ́, a malaikanɔ á pínki!
À a táaki lɛ́, a ìbanɔ á pínki!
3 À a táaki lɛ́, ifãntɛ̃ kũ mɔvuraao!
À a táaki lɛ́, susunɛ ínnanɔ pínki!
4 À à táaki lɛ́, sarapura musumusu pɔ́nɔ
kũ í kũ à kú ludambɛlanɔ.
5 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ à yã ò, akũ ò kun.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́pɛkia
de ògɔ̃ kú gwe gɔrɔ sĩnda pínki,
à doka dìtɛńnɛ, oni fɔ̃ ò vĩalaro.

7 À Dikiri táaki lɛ́, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kũ ísira lɔ̀nɔ
8 kũ legũpinaao kũ legũgbɛɛo kũ legũsisinaao
kũ zàga'ĩa kũ àdi mìi natɛ a yãnɛɛo,
9 kũ kpinɔ kũ sɪ̀sĩnɔ pínki
kũ lí né'irinɔ kũ sida línɔ pínki,
10 kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ kũ pɔ́kãdenɔ pínki
kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ,
11 kũ andunia kínanɔ kũ burinɔ pínki
kũ kínanɛnɔ kũ bùsu gbãnadenɔ ń pínki,
12 kũ kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ ń pínki
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ né fítinɔo.

13 Ò Dikiri tɔ́ bo,
zaakũ a mɛ̀n do tɔ́ mɛ́ à zɔ̃kɔ̃,
a gakuri de musu kũ zĩtɛola.
14 À kína kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kũ a yãmarinɔ dì a táaki lɛ́,
Isaraila kũ ò kãni kãaonɔ.

Aleluya!

149

Dikiri gbɛ̃nɔ yɑ̃kpatɛkɛna kũ burinɔo

1 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Dikirinɛ,
à a táaki lɛ́ a gbɛ̃nɔ kɔ̃kakaranaa gũn.
2 Isarailanɔ pɔ kɛ nna ń Kɛ̀riia,
Zaiɔ̃denɔ pɔnna kɛ kũ ń kínao.

3 Ò ũ wã̀ ò a tɔ́ bo,
ò a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakũ Dikiri gbɛ̃nɔ yã̀ dì káagu,
àdi surabana fùra kú zĩdabusarinɔnɛ.
5 Dikiri yãmarinɔ pɔnna wiki lɛ́ ń zɩ̀blena yãi,
ò ayuwii kɛ ń wutɛbɔɔ musu.

6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lɛ́n,
fɛ̃nɛda lɛ́kpaplade gɔ̃ na ń ɔĩ̃,
7 de ò mɔra káo burinɔa,
ò bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wɛ́ tão,
8 de ò ń kínanɔ yĩ̃yĩ̃ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ,
ò mɔ̀ ká ń kínɛnɔa,
9 de ò yã̀ dańla lákũ à kɛ̃na takada gũn nà.
Gakuri kũ Dikiri yãmarinɔ ni len gwe.
Aleluya!

150

Dikiri táakilɛnaa

1 Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ a kúkia,
à a táaki lɛ́ sarapura zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
2 À a táaki lɛ́ a gbãnakɛ yãi,
à a táaki lɛ́ kũ a zɔ̃kɔ̃ deńla yãi.
3 À a táaki lɛ́ kũ kurupɛnaao,
à a táaki lɛ́ kũ mɔrɔɔo kũ gidigboo.
4 À a táaki lɛ́ kũ gà̀gãao kũ ũwãnaao,
à a táaki lɛ́ kũ gugeo kũ úrao.
5 À a táaki lɛ́ kũ sɛ̀gɛ̃panaao,
à a táaki lɛ́ kũ sɛ̀gɛ̃ ũ gbãnao.

6 Pɔ́ bɛ̃nɛ sĩnda pínki, à Dikiri táaki lɛ́!
Aleluya!

YAASINƆ

Yã̄ kū̃ à tò òdi yáasi zu

1 Yáasi kū̃ Dauda nɛ́ Sulemanu, Isarailanɔ kína zù,
2 de gbɛ̃nɔ le ò ɔ̃ndɔ̃ kū̃ ògɔ̃ laakari vĩ̀,
ò dɔ̃na yã̄ dada,
3 ò gɔ̃ wɛ́zɛ̃ri laakaridenɔ ū̃
manakɛna kū̃ yãzɛdeo kū̃ náanio yã̄ gū̃n.
4 Yáasi díno dì nɛ̀sɛdode gba laakarii,
àdi tó kɛfɛnna gɔ̃ kú a dɔ̀rɔɔa kū̃ dɔ̃naao.
5 Laakaride ni ma, a yãdadana le à kara,
nɛ̀sɛde ni lédamma le a gū̃n,
6 ani yáasi kū̃ yãlɛkɔ̃anaao mì dɔ̃
kū̃ ɔ̃ndɔ̃rino yã'onaao kū̃ ń gara kutu yãnɔ.
7 Vĩ̀nakɛna Dikirinɛɛmɛ dɔ̃na naana ū̃,
ama yɔ̃nkɔ dì ɔ̃ndɔ̃ kū̃ lédammao gya bo.

Laakarikɛna gbɛ̃ vãni manafikii

8 Ma nɛ́, ǹ n de yã'onnɛna ma,
ǹsun pã̄ kpá n da lédammairo.
9 Anigɔ̃ de fùra mana ū̃ n mìia,
anigɔ̃ de mɔ̀wakarɛ ū̃ n wakaaa.

10 Tó durunnakɛrinɔ tɛni n laakari gátɛ,
ǹsun wero, ma nɛ́.
11 Òdi pi: Ǹ mɔ́ ò gɛ́ gbɛ̃nɔ dãdã ò ń dɛdɛ,
ò taarisaridenɔ kpákpa ò ń kū̃kū̃.
12 Ò ń mɔ́mɔ bɛ̃nɛ lákū̃ mira dì kɛ nà,
ò ń mɔ́ vãni lákū̃ gyãwãn dì kɛ nà,
13 óni pɔ́ ɔgɔde buri sĩ̀nda pínki le,
ó kpénɔ ni pa kū̃ pɔ́ kū̃ o nàkɔ̃anɔ.
14 Ǹ mɔ́ ò ó baka kakara,
ó pínki ó ɔgɔsɔ̃nɔ nigɔ̃ dokɔ̃nɔ.
15 Ma nɛ́, ǹsun gɛ́ kū̃ńworo,
ǹsun zɛ́ sɛ́ kū̃ńworo.
16 Zaakū̃ òdigɔ̃ lika kū̃ yãvãnikɛnaao,
ò wãna kū̃ gbɛ̃dɛnaao.
17 Bàkpakpana bãnɔ wára bi yã̄ pãmɛ.
18 Òtɛn tankutɛ kpákpa ń zĩ̀danɛmɛ,
ń toke mɛ́ à ń para.
19 Ɔgɔvãniwɛtɛrinɔ zian gwe ń pínki,
ń lukana pɔ́i mɛ́ àdi ń wɛ̃̀ndi bo.

Ɔndɔ̃ tɛni ó sisi

20 Ɔndɔ̃ tɛn wiki lɛ́ gãnulɛa,
a kòto dɔ zédan.
21 Àtɛn lɛ́ zu zɛ́ kū̃ òdi kɔ̃ kakaran lɛ́a,
àtɛn kpàkpa kɛ wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛnɔ gū̃n à pi:
22 Ɔndɔ̃sarideno, ánigɔ̃ kun kū̃ ɔ̃ndɔ̃sarikɛo ari bɔrɛɛ?

Lalandikɛrinɔ, áni ma fobona tó bɔrɛɛ?
Yɔ̃nkɔnɔ, ánigɔ̃ zã̄ dɔ̃nan ari bɔrɛɛ?
23 Tó a ma lɛ́damma mà yã̄,
de ma a dɔ̃naa pìsiáwa,
mani tó àgɔ̃ ma laasun vĩ.
24 Lákũ ma á sisi a gi sã̄ kpái nà,
ma ɔ pòroárɛ á gbɛ̃ke dí laakari kɛro,
25 lákũ a ma lɛ́damma kpà sãkoto nà pínki,
ádi we laakari kũ ma á gbáiro,
26 tó kisira á lé, mani á yáa dɔmɛ,
tó yã̄ á lé, mani á lalandi kɛmɛ,
27 bee tó yã̄ á lé lán zàga'ĩa bà,
ke tó kisira á lé lán tùtuu bà,
ke tó takasi kũ yã̄'ũmmanaao gɛ̀ái.
28 Zĩ birea áni lé zumai, mani we sɔ̃ro,
áni ma ki wɛtɛ, áni ma e sɔ̃ro.
29 Zaakũ a zã̄ dɔ̃nan,
ádi zɛ kũ vĩnakɛna Dikirinɛɛoro.
30 Ádi we ma lɛ́dammairo,
a laakari kũ ma á gbá gya bò.
31 Áni á dàa gbɛ̀ le,
yã̄ vãni kũ a zɛo ni wí á musu.
32 Kpɛlina ɔ̃ndɔ̃nɛ ni ɔ̃ndɔ̃sariden ɔ dɛdɛ,
laasunsari ni yɔ̃nkɔnɔ dúgu zɔ̃.
33 Gbɛ̃ kũ à ma yã̄ kũna sɔ̃ anigɔ̃ kun aafia,
anigɔ̃ kun kũ laakariio kpatɛna vĩnakɛna vãninɛɛ sari.

2

Tɛna ɔ̃ndɔ̃i àree

1 Ma nɛ́, tó n ma yã̄ sì,
tó ń ma yãditɛnanɔ kũna n swɛ̀n,
2 tó ntɛn sã̄ kpá ɔ̃ndɔ̃yãi,
tó n swɛ̀ɛ kpà yã̄ asãnsia,
3 tó n lɛ́ zù wɛ́zɛ̃i,
tó n wiki lɛ̀ yã̄ dɔ̀rɔ dɔ̃naaa,
4 tó n kpatɛ kèi lán andurufuu bà,
tó n wètɛ lán aruzɛkɛ kũ à utɛnaa bà,
5 ĩnigɔ̃ vĩnakɛna Dikirinɛ dɔ̃ sà,
ĩni bo Luda dɔ̃naaa.
6 Zaakũ Dikiri mɛ́ àdi ń gba ɔ̃ndɔ̃,
dɔ̃na kũ yã̄ dɔ̀rɔ dɔ̃naao dì bo a kĩnaamɛ.
7 À zì̀blena kũna gbɛ̃ mananɔnɛ,
à de sɛ̃gbako ũ taarisariden ɔnɛ.
8 Àdi ɔ lika gbɛ̃ mananɔi ń zɛ́ gũn,
àdi a yãmarinɔ dãkpã ń táa'onaa gũn.

9 Ĩnigɔ̃ yãzɛde dɔ̃ sà kũ yã̄ súsuo
kũ yã̄ manao kũ zɛ́ manao pínki.
10 Zaakũ ɔ̃ndɔ̃ ni gɛ̃ n swɛ̀n,

dɔ̃na ni n pɔ kɛ nna.
11 N laakari ni n dãkpã̀,
asãnsi ni ɔ likanyĩ.
12 Ani n bo gbɛ̃ vãninɔ zén
ani n sí yãbɛ̃nɛ'orinɔ ɔĩ.
13 Gbɛ̃ pìnɔ pà zé súsunɛ,
ò gusira zé sè.
14 Òdi pɔnna kɛ vãnikɛnaa gũn,
òdi yã̀ vãni fayasari nna ma.
15 Ń yãkɛna súsuro,
òdigɔ̃ yã̀ kɛ kũ manafikiomɛ.

16 Ɔndɔ̃ pì ni n sí zinakɛri ɔĩ,
ani n bo karua yãnnanna'onnɛnan.
17 Nɔgbɛ̃ pì pã̀ kpà a nénɔkparekɛgɔrɔ gɔ̃i,
à Luda bàka kunna kãao yã̀ gbòro.
18 A bɛ dì mì pé kũńwo gaamɛ,
a kpé zé dì tá kũńwo gyãwãn.
19 Gbɛ̃ kũ à gɛ̃̀ii dì nèsɛ litɛro,
àdi wɛ̃̀ndi zé le doro.

20 Ɔndɔ̃ pì ni n da gbɛ̃ mananɔ zéa,
ĩnigɔ̃ dɔ̀rɔdenɔ zé kũna.
21 Zaakũ nèsɛpuradenɔ mé oni gɔ̃ bùsu vĩ,
taarisaridenɔ mé onigɔ̃ kú a gũn.
22 Yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, oni pémma ò ń bɔtɛ bùsun,
oni náanisaridenɔ kpakɛ a gũn.

3

Dikiri náanikɛnaa dì ń gba ɔndɔ̃

1 Ma né, ǹsun tó ma yãdannɛna sãnguro,
ǹgɔ̃ yã̀ kũ ma dìtɛnnɛnɔ kũna n swɛ̃̀n.
2 Zaakũ ani n ká wɛ̃̀ndi gbã̀naa,
ani aafia karannɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kũ náanio sún kɛ̃mmaro,
ǹgɔ̃ dana mɔ̀wakarɛ ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀ɛa lákũ òdi yã̀ kɛ̃ anloa nà,
4 n tó nigɔ̃ nna,
ĩnigɔ̃ mana Luda kĩnaa kũ bisãsirinɔ.

5 Ǹ Dikiri náani kɛ kũ nèsɛ mèn doo,
ǹsun gbãna kpá n zĩda dɔ̃naaaro.
6 Ǹgɔ̃ a dɔ̃ n yã̀ sĩnda pínki kɛnaa gũn,
ani zé poronnɛ súsu.
7 Ǹsun n zĩda gwa ɔndɔ̃de ũro,
ǹgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ ǹ kɛ̃ yã̀ vãnia.
8 Abirekũ nigɔ̃ de n mè aafia ɛzɛ ũ,
ani n wánɔ gba gbãna.

9 Ǹ bɛ̀ɛrɛ lí Dikirinɛ kũ n aruzɛkɛo
kũ n burapɔ káakunɔ pínki,
10 pɔ́blewɛnɔ ni n dɔ̃ pa ari àgɔ̃ kɔ́tɛ,
n lo zɔ̃kɔ̃nɔ ni pa yɛ́rɛrɛ kũ sèwɛ̃ dufuo.
11 Ma né, tó Dikiri tɛn foru dɔmma,
ǹsun dɔkɛ kũ a yãoro,
tó à kpɛ̀kɛ̃nyĩ, ǹsun tó à kɛnnɛ ĩniro.
12 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,
lákũ de dì kɛ a né kũ à kɛ̀nɛ mananɛ nà.

Ɔndɔ̃ àree

13 Arubarikaden gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ lè à kù
à dɔ̃naa lè à pàpa ũ.
14 Zaakũ à àre vĩ de andurufula,
àdi karana kɛńnɛ de wurala.
15 À bɛ̀ɛrɛ vĩ de gbè bɛ̀ɛrɛdela,
pɔ́ kũ ń a ni vĩnɔ ke dí ká a ũro.
16 Wɛ̀ndi gbɛ̀na kú a ɔplan,
aruzɛkɛ kũ gakurio kú a ɔzɛn.
17 A yãkɛnanɔn nna,
a zé sĩnda pínki aafia vĩ.
18 À de lí wɛ̀ndide ũ gbɛ̃ kũ ò kũnanɔnɛ,
arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò sìnɔ ũ.

19 Dikiri gonikɛ gũn à zĩtɛ kàtɛ,
a ɔ̃ndɔ̃ gũn à musu kɛ̀.
20 À ísira wɛ̀ɛ bò a dɔ̃naa gũn,
à tò ludambɛ luku mɔtɔ vĩ.

21 Ma né, ǹgɔ̃ wézɛ̃ vĩ kũ fayaao,
ǹsun wé vĩalaro.
22 Anigɔ̃ de n nini wɛ̀ndi ũ,
anigɔ̃ de mɔ̀wakarɛ ũ n wakaaa.
23 Ĩnigɔ̃ kure n laakariia,
pɔ́ke ni kpánnɛro.
24 Tó n wutɛ, vĩna ni n kũro,
ĩni wútɛ ǹ i o nna.
25 Ĩni vĩna kɛ kariinɛro,
ke kisira kũ àdi yãvãnikɛrinɔ le kãnto.
26 Zaakũ Dikiri nigɔ̃ de n mìkpaki ũmɛ,
ani tó n gbá vĩ tankutɛla.
27 Tó n ɔ tɛni n kpɛ le,
ǹsun gí ǹ yã mana kɛ gbɛ̃ kũ à de ǹ kɛnɛɛnɛro.
28 Tó ń kpányĩ zé vĩ,
ǹsun pi n gbɛ̃dakenɛ à gé gĩa ari ziaro.
29 N gbɛ̃dake kũ à kú n sarɛ kũ à n náanikɛna,
ǹsun a kũ yã vãnioro.
30 Tó gbɛ̃ dí yãke kɛnnɛro,
ǹsun lékpakɔ̃a kɛ kãao pãro.
31 Ǹsun gbãnamɔnnɛri kunna ni dɛro,

ǹsun té a yãkɛna keiro.
32 Zaakũ Dikiri tɛ̃ɛmɛ manafikidenɔ ũ,
nèsɛpuradenɔn àdi kɛ a kpàasinɔ ũ.
33 Dikiri dì láari bo gbɛ̃ vãninɔ ɔnnwa,
àdi arubarika da gbɛ̃ mananɔ bɛn.
34 Àdi lalandidenɔ lalandi kɛ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
35 Ɔndɔ̃de dì bɛ̀ɛrɛ le,
yɔ̃nkɔ sɔ̃ àdi wé'i da a zĩdaa.

4

Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ lédamma

1 Ma nénɔ, à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ lédamma ma,
à laakari dɔa de à asãnsi le.
2 Dɔ̃na súsun matɛn daárɛ,
àsun pã kpá ma yãdannɛnaairo.
3 Kũ má kun né ũ ma de ɔĩ,
má busana ma da né mèn do légelege ũ.
4 Ma de yã dàmɛnɛ à pì:
Ǹgɔ̃ ma yã kũna n swɛ̀ɛ gũn,
ǹ ma yãditɛnanɔ da ĩnigɔ̃ kun.
5 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ dɔ̃na vĩ,
ǹsun sãsãi ǹ pã ma yãnɛro.
6 Ǹsun pã kpá ɔ̃ndɔ̃iro, ani n dãkpã,
ǹgɔ̃ yei, ani ɔ kúmma.
7 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ, àkũmɛ yã sĩnda pínki mì ũ,
ǹ dɔ̃na wɛtɛ kũ aruzɛkɛ kũ ń vĩo pínki.
8 Ǹ a kũ gbãngbãn, ani n kara,
ǹ a kũ ɔplapla, ani bɛ̀ɛrɛ línnɛ.
9 Anigɔ̃ de fùra mana ũ n mìia,
anigɔ̃ dennɛ kífura gakuride ũ.

10 Ma né, ǹ sã kpá ma yãi,
ǹ yã pì da, n wɛ̀ndi nigɔ̃ gbàna.
11 Ma ɔ̃ndɔ̃ zé mɔ̀nnɛ,
ma n da yã mana zén.
12 Tó ntɛn táa on, pɔ́ke ni kpánnɛro,
tó ntɛn bàa lén, ĩni gɛ̀ síro.
13 Ǹgɔ̃ ma lédamma kũna, ǹsun gbarɛro,
ǹ a kũ gbãna, zaakũ àkũmɛ n wɛ̀ndi ũ.
14 Ǹsun yãvãnikɛrinɔ zé séro,
ǹsun té gbɛ̃ vãninɔ zéiro.
15 Ǹ pãńnɛ, ǹsun namḿmaro,
ǹ kɛ̃ḿma ǹ n gɛna kɛ.
16 Tó odi vãni le ò kèro, òdi i oro,
tó odi gbɛ̃ le ò kari boro, i dì gɛ̃ ń wénlo.
17 Zaakũ vãnikɛnaamɛ ń pɔ́ble ũ,
wétãna gbɛ̃nɔaamɛ ń pómina ũ.

18 Gbɛ̃ mananɔ zé de lán gudɔnaa bàmɛ,
a gupura dìgɔ̃ bo lán ifãntɛ̃ bonaa bà.
19 Yãvãnikɛrinɔ zé de lán gusira níkiniki bàmɛ,
òdi pó kũ à tò òdi gɛ̀ sí dɔ̃ro.

20 Ma né, ǹ laakari dɔ yã̀ pìnɔa,
ǹ sã̀ kpá ma yã̀'onnɛnaaa.
21 Ǹsun kpá sãkotoro,
ǹgɔ̃ kũna n swɛ̀ɛ gũn.
22 Zaakũ à de wɛ̀ndi ũ gbɛ̃ kũ à lè à kũnaanɛ,
à de mè pínki aafia ũ.
23 A kũ à denla ǹ laakari dɔ n swɛ̀ yãa,
zaakũ wɛ̀ndi zĩni bò swɛ̀ kĩnaamɛ.
24 Ǹ bo yãvãni'onan,
ǹ mì kɛ̃ yãlɛkpɛrɛ'onaaa.
25 Ǹ wé dɔ n arɛ,
ǹ gu gwa n kuru súsu.
26 Ǹ zé sé súsu,
n yãkɛnanɔ pínki ni bo mana.
27 Ǹsun na ɔplai ke ɔzɛiro,
ǹsun gbá pétɛ yã̀ vãni zénlo.

5

Laakarikɛna karuaai

1 Ma né, ǹ laakari dɔ ma dɔ̃naaa,
ǹ sã̀ kpá ǹ ma ɔ̃ndɔ̃ yã̀ ma,
2 de ǹgɔ̃ kú n laakariia,
dɔ̃na yã̀ nigɔ̃ kú n lén.
3 Karua yã̀'onaa dìgɔ̃ nna lán zó bàmɛ,
àdi ń gátɛ kũ lénnao,
4 ama kpɛkpɛ àdi kɛńnɛ kyàkyã̀ lán sɛwɛ bà,
àdi ń zɔ̃ lán fɛ̃nɛda lénna kpa plade bà.
5 A zé dì mì pé kũńwo gaa,
àdi si kũ gbɛ̃ kũ ò tɛ́inɔo gyãwãn.
6 Àdi laasun lé wɛ̀ndi zéaro,
à dɔ̃ a zã̀ zé pìiaro.

7 Ma né, ǹ sã̀ kpá ma yãi sà,
ǹsun kpɛ li ma lédammanɛro.
8 Ǹ pã̀ nɔgbɛ̃ dí takanɛ zàzã̀,
ǹsun na a bɛ gãnulɛiro,
9 de n bèɛrɛ sún gɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛro,
de ǹsun n wɛ̀ndi kpá gbɛ̃ pãsĩnɔaro,
10 de n aruzɛkɛnɔ sún gɔ̃ dakenɔnɛro,
de n zĩ àre sún gɔ̃ ɔn pãnde bedenɔnɛro.
11 Ĩnigɔ̃ nda n gɔrɔ lakanaaa,
ĩni fɛ̃fɛ̃ n gbãna ni láka.

12 Ĩni pi: Ma gi lédammai fá!
Ma dɔkɛna kũ foruo mé à tò.
13 Mádi arufannanɔ yã'onnɛna maro,
mádi sã kpá ma yãdannɛrinɔiro.
14 À gɔ̃ fíti kũ mà kpe bo
andunia dagura.

15 Ǹ n zĩda orozã í mi,
ǹ zɛ kũ n zĩda lɔ̀gɔ'io.
16 N í kɔtɛna bàai manaro.
N í bona gãnulɛa zé vĩro.
17 Ǹ tó àgɔ̃ de n nanɔ pɔ́ ũ ado,
àsungɔ̃ de gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
18 Luda arubarika da n íboki pìn,
ǹ pɔnna kɛ kũ n kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɔo.
19 N gã yenyĩde! N bikyao mana!
Ǹ tó a bằndaragana gɔ̃ kɛnnɛ nna,
ǹ a yenyĩ ni dɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
20 Ma né, bɔ́yãin ĩni karua ni dɛɛ?
Bɔ́yãin ĩni bằndara gá kũ gbɛ̃ pãnde nɔoo?
21 Bisãsiri yãkɛna ke utɛna Dikirinɛro,
àdigɔ̃ zé kũ à sè dɔ̃ pínki.
22 Yãvãnikɛri taari dì bà kpákpanɛ,
a durunna dì a kũ.
23 Lédammamanasari ni a kpá gai,
a yɔ̃nkɔkɛ zɔ̃kɔ̃ ni a sãtɛ.

6

Fĩna kũ ma'ãɑo kũ bisãsiri pão yã

1 Ma né, tó n n gbɛ̃dake fĩna dì n musu,
tó n zɛnkpɛkɛ sè gbɛ̃nɛ,
2 tó n lé n ásaru kè,
tó n yã'ona n da yãn,
3 ǹ kɛ dí bà, ma né, ǹ lé bo yã pìn,
zaakũ n na n gbɛ̃dake ɔĩ.
Ǹ gé ǹgɔ̃ zɛzɛ n gbɛ̃dake pìii,
ǹ kútɛ kɛnɛ.
4 Ǹsun tó i gɛ̃ n wé gũnlo,
ǹsun tó n wébara tìkisi kũro,
5 ǹ n zĩda sía lákũ gã dì ń kɛ̃ nà,
lákũ bã dì bo gbàgidikpakpari ɔn nà.

6 Ma'ãde, ǹ gé blènɔ gwa,
ǹ a yãkɛna tàasi ká ĩni ɔ̃ndɔ̃ kũ.
7 À don'arɛde vĩro,
à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke dikiri vĩro.
8 Àdi zàna zĩ di sakaremɛ,
àdi a pɔ́ble kakara pɔ́kɛ̃gɔrɔa.
9 Ma'ãde, ĩnigɔ̃ wutɛna ari bɔrɛɛ?

Bɔrɛn ĩni vu inn?
10 Ndì kámma bo fíti ndì i o fíti,
ndì wútɛ fíti ɔkpana n kùsɛɛa.
11 Takasi ni gɛ̃nyĩ lán kpãni wédewɛ bà,
pɔ́kĩammana ni summa
lán gbɛ̃ kũ à gɔ̃kɛbɔ kũna bà.

12 Bisãsiri pã bi gbɛ̃ vãnimɛ,
àdigɔ̃ kure kũ ékɛo da a lén.
13 Àdi yã o kũ wéo kũ ɔo,
àdi sèeda kɛńnɛ kũ gbáo.
14 Manafiki mé à a nèsɛ pana,
yã vãni laasunnn àdigɔ̃ lé gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Abire yãi kisira ni sua lézammanaa sari,
kakatɛna ni gɛ̃i kãnto, anigɔ̃ futɛna vĩro.

16 Yã mèn suddo kun kũ Dikiri zàagu,
à kà se suppla kũ à denɛ tɛ̀ ũ.
17 Zĩdabinaa, ékɛtonaa, taarisaride dɛnaa,
18 yã pãsĩ laasunlɛnaa, wãna vãnii,
19 sèeda ékɛtona kũ danɛnɔ dɔkɔ̃anaao.

Laakarikɛna zinakɛnaai

20 Ma né, ǹgɔ̃ n de yãditɛnanɔ kũna,
ǹsun pã kpá n da yãdannɛnaairo.
21 Ǹgɔ̃ kũna n swɛ̀ɛ gũn,
ǹgɔ̃ dana mɔ̀wakarɛ ũ.
22 Ani donnɛ arɛ n táa'onaa gũn,
ani n dãkpã n wutɛnaa gũn.
Tó n vu, ani lé damma.
23 Zaakũ yãditɛnaa pìnɔ bi fitilamɛ,
yãdannɛnaa pì bi gupuramɛ,
lédamma kũ foruo bi zé wɛ̀ndidemɛ.
24 Ani n sí nɔgbɛ̃ vãni ɔĩ,
ani n bo gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onnɛnan.
25 Ǹsun a manakɛ ni dɛro,
ǹsun tó a wékpãntɛ̃ n kũro.
26 Karuaa dì ń kɛ kori,
gbɛ̃ pãnde nɔ sɔ̃ àdi ń wɛ̀ndi bèɛrɛde kakatɛ.
27 Tó gbɛ̃ té sè à dà a pɔtɛn,
a pɔ́kasa ni gí té kũi yá?
28 Tó gbɛ̃ gèsɛɛ pètɛ téyɔ̃a,
ani gí a kpátai yá?
29 Lɛn à de lɛ kũ gbɛ̃ kũ à gɛ̀ a gbɛ̃dake nɔiio,
zaakũ tó à ɔ kèa, ani bo pãro.
30 Tó nà tɛn gbɛ̃ dɛ, tó à kpãni ò,
òdi a yã da pã yá?
31 Tó ò a kǔ, ani a fĩna bo lɛu suppla,
ani pɔ́ kũ à vĩ a ɔnn kpá pínki.
32 Zinakɛri laasun vĩro,

gbɛ̃ kũ àdi abirekũ kɛ dì a zĩda kakatɛmɛ.
33 Gbɛ̃na mana kũ kpebonaaoomɛ a baka ũ,
a tɔ́ vãni ni kɛ̃aro.
34 Zaakũ gɔ̃gbɛ̃ nɛ̀sɛgɔ̃ba mɛ́ ani su kũ pɔfɛ̃o,
tó àtɛn fĩna boḿma, ani ń wɛ̃nda dɔ̃ro.
35 Ani kútɛkɛbɔ ke síro,
bee tó à gba zɔ̃kɔ̃ɔ dànɛ, ani weiro.

7

Laakarikɛna karuaai

1 Ma né, ǹgɔ̃ ma yãnɔ kũna,
ǹ ma yãditɛnanɔ da n nèsɛn.
2 Ǹgɔ̃ ma yãditɛnanɔ kũna ĩnigɔ̃ kun kũ wɛ̀ndiio,
ǹ laakari dɔ ma yãdannɛnaaa lán n wɛ́nɛ bà.
3 Ǹ da n ɔnɛa tãnka ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̀ɛa lákũ òdi kɛ̃ anloa nà.
4 Ǹ o ɔ̃ndɔ̃nɛ n dãren a ũ,
ǹ asãnsi sísi n gbɛ̃ ũ.
5 Ani n sí bona karua ɔĩ,
ani n bo gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onnɛnan.

6 Má zɛna ma kpɛ́ wondoo gũn,
matɛn bàai gwa.
7 Akũ ma gɔ̃ gbãna kenɔ è, ɔ̃ndɔ̃ kl̀aḿma,
kɛfɛnna ke kú ń tɛ́, à laasun vĩro.
8 Àtɛn likara karua gãnulɛa,
àtɛn wakalokũ kɛkɛi a bɛ kpa
9 zaa ifãntɛ̃ lɛtɛnaao ari gwãani,
ari gu gɛ̀ɛ à sira kṳ̀ manamana.
10 Akũ nɔgbɛ̃ pìi bò à sù daalɛ ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃,
àtɛn ɔ má a zĩdaa lán karuaa bà.
11 Kùgbãnademɛ, à wé'isari vĩ,
a pɔ̀rɔ dì pétɛ bɛro.
12 Zĩkenɔa àdigɔ̃ kú zédan, zĩkenɔa gãnulɛa,
àdigɔ̃ kpátɛ kɛ zérankpakɔ̃a.
13 Akũ à kɛfɛnna pìi kṳ̀ à lé pèa,
à wékpãntɛ̃ màtɛi à pì:
14 Sáabukpa sa'ona kúma yã,
akũ ma lé kũ ma gbɛ̀ɛ pì fĩnaa bò gbãra.
15 Ó kɔ̃'ena yãin ma boi,
matɛni n wɛtɛ ma n e la sɔ̃.
16 Ma bɔrɔgɔ kpàtɛ ma gádoa
kũ Misila bùsu biza wé manao.
17 Ma turare'i fàkɛ ma wútɛkia
kũ ò kɛ̀ kũ lí'ɔ gbĩ nnao kũ lítɛkɛɛo.
18 Ǹ mɔ́ ò yenyĩ kɛ ari gu gé dɔo,
ò ó pɔyeina kɛ ari à mɔ́wá.
19 Zaakũ ma zã́ kú bɛro,
wɛ̃tɛ kũ à gɛ̀ɛn zà̰.

20 À ɔgɔsɔ̃nɔɔ yì̃ à gèɛo,
ari àgɔ̃ gé su mɔ ni kɛ papana.

21 À a swɛ̃̀ɛ blè kũ yã̃ dasi fãnaao,
à gã̃ nàa kũ yã̃nnanna'onaao.
22 Akũ kɛfɛnna pìi bò à tèi gɔ̃̀nɔ,
lán zù kũ òtɛn gé a kùtu kpá bà,
lán gã̃ kũ àtɛn gbá pétɛ goron bà,
23 lán bã̃ kũ àtɛn wã̃ à sì gbèsaan bà.
Adi dɔ̃ kũ a a zĩ̃da kpà gairo,
ari kàa gèɛ à a swɛ̃̀ɛ kù.

24 Tera sà, ma nɛ́nɔ, à ma yã̃ ma,
à laakari dɔ yã̃ kũ àtɛn bo ma lénwa.
25 Àsun tó á laasun tá a kĩ̃naaro,
àsun sãtɛ à gɛ̃ a zénlo.
26 Gbɛ̃ kũ à ń né à ń kakatɛnɔn dasi,
gbɛ̃ kũ à ń dɛdɛ pìnɔ lé vĩ̃ro.
27 A bɛ bi mira zédamɛ,
àdi gɛ̃ kũńwo gyãwãn kpénɛn.

8

Ɔndɔ̃ tɛni ó sisi

1 Ɔndɔ̃ mé àtɛn lé zuwáiroo?
Wézɛ̃ mé àtɛni ó sísiroo?
2 À kú sìsĩi musu zé kpado,
à zɛna zérankpakɔ̃a.
3 À kú wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛ sarɛ,
a kòto dɔ bĩ̃nilɛ pìi gbànɔ kĩ̃naa.
4 Gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ matɛni á sisi,
bisãsirinɔ, matɛn lé zuái.
5 Nigãzĩ̃kɛrinɔ, à laakari wɛtɛ àgɔ̃ vĩ̃,
yɔ̃nkɔnɔ, à tó àgɔ̃ laasun vĩ̃.
6 À sã kpá, zaakũ yã̃ tìkisiin mani oárɛ,
yã̃ dɔ̀rɔde mé ani bo ma lén.
7 Zaakũ ma lé dì yãpura o,
ma zã̃ yã̃ vãnigu.
8 Yã̃ kũ ò da ma lénnɔn mana,
ń ke manafiki ke sãtɛna vĩ̃ro.
9 À súsu asãnsĩ̃nidenɔnɛ pínki,
à zé vĩ̃ gbɛ̃ kũ ò dɔ̃na vĩ̃nɔnɛ.
10 À ma lédamma sé de andurufula,
à dɔ̃na sé de wura manala.
11 Zaakũ ɔ̃ndɔ̃ bèɛrɛ vĩ̃ de gbè bèɛrɛdenɔla,
póke ni kúmma kũ à kà a ũro.

12 Makũ ɔ̃ndɔ̃ má laakari vĩ̃,
má yãkɛna a zéa dɔ̃na vĩ̃.
13 Vĩ̃nakɛna Dikirinɛɛmɛ zãna yã̃ vãnigu ũ.
Ma zã̃ zĩ̃dabinan kũ ĩ̃adãnaao

kũ kunna vãnio kũ yãlɛkpɛrɛ'onaao.
14 Lédamma kũ fayayãkɛnaao bi ma pómɛ,
ma kĩnaan gbãna dì bon kũ asãsĩnio.
15 Kínanɔ dì kpata ble ma gãimɛ,
kpatablerinɔ dì yãzɛde ditɛ kũ ma gbãnao.
16 Gbãnadenɔ dì iko kɛ ma gãimɛ
kũ andunia kpatadenɔ ń pínki.
17 Má ye gbɛ̃ kũ ò yemainɔi,
gbɛ̃ kũ òdi ma wɛtɛnɔ mé òdi ma e.
18 Aruzɛkɛ kũ gakurio kú ma ɔĩ
kũ ɔgɔda karanaao kũ kunna nnao.
19 Né kũ madì iǹnɛ sàna de wura manala,
karana kũ madì kɛǹnɛ de andurufu swáswala.
20 Má té yã mana zén,
madì táa o zé súsu gũn.
21 Madì gbɛ̃ kũ ò yemainɔ gba pɔ́,
madì ń aruzɛkɛkatɛkinɔ pańnɛ.

22 Dikiri ma kɛ a zĩ naanagɔrɔa,
ari àgɔ̃ gé yã kũ à kè zaa káakunɔ kɛ.
23 À ma ditɛ zaa káakumɛ,
zaa a naana gɔrɔa, de adi andunia kɛ kòro.
24 À ma i zaade ísira kunlo,
ísɛ̃boki ke kun gɔrɔ kùaro.
25 À ma i kpinɔ ã,
ari àgɔ̃ gé sì̀sĩnɔ zĩni pétɛ,
26 ari àgɔ̃ gé andunia kátɛ,
ke sɛ̀ntɛ ke bùsu wɛ́n do.
27 Kũ àtɛn pɔ́ kũ ò kú musunɔ kɛ,
kũ àtɛn sarapura da ísirala,
28 kũ àtɛn legũ na musu,
kũ àtɛn zĩtɛ í zé fɔ̃,
29 kũ àtɛn ísira lézɛki kɛ
de a í sún vĩalaro,
kũ àtɛn andunia kátɛ, má kú gwe.
30 Má kú a sarɛ ɔzĩkɛri mana ũ,
ma pɔ dìgɔ̃ nna a arɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà,
madìgɔ̃ pɔnna kɛ kãao gɔrɔ sĩnda pínki.
31 Ma pɔ dìgɔ̃ nna Dikiri anduniaa,
bisãsirinɔ de ma pɔnnakɛbɔ ũ.

32 Tera sà, ma néno, à ma yã ma,
arubarikaden gbɛ̃ kũ à ma zé kũna ũ.
33 À ma lédamma ma à ɔ̃ndɔ̃ kũ,
àsun pã kpáiro.
34 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn sã kpá ma yãi ũ
kũ àdigɔ̃ ma wɛtɛ ma kpélɛlɛa,
kũ àdigɔ̃ ma dã gɔrɔ sĩnda pínki.
35 Zaakũ gbɛ̃ kũ à ma e wɛ̀ndii è,

anigɔ̃ nna kũ Dikirio.
36 Gbɛ̃ kũ à kùramai yã vãni ì a zĩdanɛmɛ,
gbɛ̃ kũ à zǎ̀magunɔn ye gaimɛ.

9

Ɔndɔ̃ kũ yɔ̃nkɔkɛo

1 Ɔndɔ̃ a kpé bò,
à a gbɛ̀gbanɔ à mɛ̀n suppla à pètɛpɛtɛ,
2 à nɔ̀bɔɔ dɛ̀ à sèwɛ̃ bà,
à pɔ́blenɔ soru kɛ̀ à kàtɛ.
3 À a nɔkpare zĩkɛrinɔ zǏ,
àtɛn lé zu wɛ̃tɛ sǏsĩ mìsɔ̃ntɛa à pì:
4 Ákɔ̃nɔ fayasaridenɔ à ɛra à mɔ́ la!
Àkɔ̃nɔ laasunsaridenɔ matɛn oárɛ,
5 à mɔ́ à ma pɔ́ble ble,
à wɛ̃ kũ ma bà mi.
6 À á yɔ̃nkɔkɛ tó, anigɔ̃ kun wɛ̀ndiio,
à táa o wɛ̃kɛ̃na zén.

7 Gbɛ̃ kũ àtɛn lalandide da zéa tɛn sɔ̃sɔ̃ wɛtɛmɛ,
gbɛ̃ kũ àtɛn kpãkɛ̃ yãvãnikɛriii tɛn taari wɛtɛ a zĩdanɛmɛ.
8 Ǹsun kpãkɛ̃ lalandideiro, ani kɛ kũnwo ĩni,
ǹ ɔ̃ndɔ̃de da zéa, anigɔ̃ yenyĩ.
9 Ǹ yã da ɔ̃ndɔ̃denɛ, a ɔ̃ndɔ̃ nigɔ̃ din,
ǹ yã o gbɛ̃ mananɛ, a dɔ̃na ni kara.

10 Vĩnakɛna Dikirinɛɛmɛ ɔ̃ndɔ̃ naana ũ,
Luda kũ à kú adona dɔ̃naamɛ wékɛ̃na zé ũ.
11 Zaakũ ĩni gì kɛ ma gãi,
n wɛ̀ndi gbǎ̀na ni kara.
12 Tó ń ɔ̃ndɔ̃, n zĩdanɛmɛ,
tó lalandidemɛ n ũ, n mìi musu.

13 Yɔ̃nkɔkɛ de lán nɔgbɛ̃ léde bàmɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ vĩro akũsɔ̃ à yãke dɔ̃ro.
14 Àdi vutɛ gbàaa a kpélɛlɛa,
a kpé kú wɛ̃tɛ sǏsĩia,
15 àtɛn lé zu gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃tɛnɔi,
àtɛn pi gbɛ̃ kũ ò té zén súsunɔnɛ:
16 Ákɔ̃nɔ fayasaridenɔ à ɛra à mɔ́ la!
Ákɔ̃nɔ laasunsaridenɔ, matɛn oárɛ,
17 í kpãni minaa dìgɔ̃ nna,
pɔ́blenaa asiri gũn bi zɔ́mɛ.
18 Gbɛ̃ pìnɔn dɔ̃ kũ abire bi gyãwãn zénlo,
gbɛ̃ kũ yɔ̃nkɔkɛ ń sisinɔ sì gyãwãn tɔ̃̀nɔwɛɛn.

10

Sulemanu yáasinɔ

1 Né ɔ̃ndɔ̃de dì tó a de pɔ kɛ nna,
né yɔ̃nkɔ dì a da nèsɛɛ yakanɛ.
2 Ɔgɔ vãni dì àre kɛro,
yãkɛna a zéa dì ń sí ga ɔĩ.
3 Dikiri dì tó nà gbɛ̃ mana dɛro,
àdi yãvãnikɛrinɔ tɛ̃ pɔ́ kũ ò yeii.
4 Ɔ ma'ãde dì su kũ takasio,
zĩkɛna ɔplapla mé àdi su kũ aruzɛkɛo.
5 Né kũ àdi pɔ́wɛ kakara sakare bi laakaridemɛ,
né kũ àdi i o pɔ́kɛ̃gɔrɔ wé'i vĩro.
6 Gbɛ̃ mana mìi dìgɔ̃ arubarika vĩ,
yã pãsĩ dì yãvãnikɛri lé pa.
7 Gbɛ̃ mana dì ga kũ a tɔ́oro,
yãvãnikɛri tɔ́ dì kakatɛmɛ.
8 Ɔndɔ̃de dì zĩ kɛ yãditɛnanɔa,
yãbɔtɛri dì a zĩda nɛ.
9 Gbɛ̃ kũ àdi yã kɛ a zéa kú a laakariia,
yãvãnikɛri yã ni bo gupuraa.
10 Gbɛ̃gwana kũ wédoo dì su kũ yão,
gbɛ̃ kũ àdi yã utɛ a nèsɛɛ gũnlo mé àdi ibɛrɛ mì dɛ.
11 Gbɛ̃ mana lé bi ísɛ̃boki wɛ̀ndidemɛ,
yã pãsĩ dì yãvãnikɛri lé pa.
12 Zãngu dì fìti da,
yenyĩ dì lá kútɛ taari sĩnda pínkila.
13 Ɔndɔ̃ yã dìgɔ̃ kú laakaride lén,
flàan fayasaride pɔ́ ũ a kpɛa.
14 Ɔndɔ̃rinɔ dì dɔ̃na zĩ di,
laakarisaride lé dì a kakatɛ araga.
15 Ɔgɔde aruzɛkɛ dìgɔ̃ denɛ lán wɛ̃tɛ bĩnide bà,
takaside takasi sɔ̃ àdi a kakatɛ.
16 Gbɛ̃ mana láada dì sunɛ kũ wɛ̀ndiio,
yãvãnikɛrii àree dì wétãmma inɛ.
17 Gbɛ̃ kũ àdi lédamma ma dì wɛ̀ndi zé mɔ́ńnɛ,
gbɛ̃ kũ àdi pã kpá foruii dì ń sãtɛ.
18 Gbɛ̃ kũ àdi zãngu utɛ bi ékɛdemɛ,
gudɛri bi yɔ̃nkɔmɛ.
19 Yã dasi bɔtɛnaa dìgɔ̃ durunna sariro,
gbɛ̃ kũ àdi a lé kũ bi laakaridemɛ.
20 Gbɛ̃ mana néné de lán andurufu swáswa bà,
yãvãnikɛrii nèsɛɛ bèɛrɛ vĩro.
21 Gbɛ̃ mana yã'onaa dì gbɛ̃ dasinɔ da zéa,
laakarisaride dì ga fayasarikɛ gũmmɛ.
22 Dikiri arubarikaa dì ń kɛ aruzɛkɛde ũ,
zĩkɛna kũ wario dì póke kararo.
23 Vãnikɛna de yɔ̃nkɔnɛ kɔ̃kɔ̃yã ũ,
ɔ̃ndɔ̃ dì kɛ laakaridenɛ nna.
24 Yã kũ yãvãnikɛri tɛn vĩna kɛnɛ mé ani a le,
Luda ni pɔ́ kũ gbɛ̃ mana yei kpáa.
25 Tó zàga'ĩa kàka à gɛ̀, yãvãnikɛrinɔ dìgɔ̃ kun doro,

gbɛ̃ mana zĩni dìgɔ̃ pɛtɛna gɔrɔ sĩnda pínki.
26 Lákũ lemu kpɑ̀kpãa dì kɛ sakaanɛ nà,
lákũ túsukpɛ dì kɛ wénɛ nà,
lɛn ma'ãde de lɛ gbɛ̃ kũ ò a zl̀nɔnɛ.
27 Vĩnakɛna Dikirinɛ dì wɛ̀ndi gbɑ̀na kara,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, ń wɛ̀ndi nigɔ̃ kutumɛ.
28 Gbɛ̃ mananɔ wé dìgɔ̃ dɔ pɔnnai,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, wédɔina ni ń nɛ.
29 Dikiri zé de utɛki ũ gbɛ̃ mananɔnɛ,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, àdi ń kakatɛmɛ.
30 Oni gbɛ̃ mana futɛ a gbèn zikiro,
gbɛ̃ vãni sɔ̃ ani vutɛki e bùsunlo.
31 Ɔndɔ̃ yã dì bo gbɛ̃ mana lén,
lévãnide sɔ̃, oni a néné zɔ̃kɔ̃rɛmɛ.
32 Gbɛ̃ mana yã kũ à kɔ̃ sìo ò ońnɛ dɔ̃,
yãkpɛdangara'onaa dìgɔ̃ da gbɛ̃ vãni lén.

11

1 Dikiri zɑ̀ pɔ́yɔ̃na kũ manafikion,
kilooyɔ̃na súsun à yei.
2 Zĩdabina dì su kũ wé'io,
zĩdabusanaamɛ ɔ̃ndɔ̃yã ũ.
3 Gbɛ̃ mana nèsɛpura dì a da zéa,
náanisaride nèsɛ vãni dì a yaka.
4 Aruzɛkɛ àre vĩ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩro,
yãkɛna a zéa sɔ̃ àdi ń sí gaa.
5 Taarisaride manakɛnaa dì zé poronɛ,
yãvãnikɛri yãvãnikɛna dì a nɛ.
6 Nèsɛpurade manakɛnaa dì a bo,
náanisaride pónidɛna sɔ̃ àdi a kũ.
7 Tó gbɛ̃ vãni gà, a wédɔinaa dì mì dɛ,
pɔ́ kũ à náanikɛna a gbãnagɔrɔ dì láka pínki.
8 Gbɛ̃ mana dì bo wétãmman,
akũ gbɛ̃ vãni dì gɛ̃n a gɛ̃nɛ ũ.
9 Ludayãdarisari lé dì a gbɛ̃dake yaka,
ama dɔ̃naa dì gbɛ̃ mana bon.
10 Tó gbɛ̃ mananɔn kú nnamanan, wɛ̃tɛ dìgɔ̃ nna,
tó gbɛ̃ vãninɔ gàga, òdi ayuwii kɛ.
11 Wɛ̃tɛ dì kara nèsɛpuradenɔ gãi,
gbɛ̃ vãninɔ lé dì wɛ̃tɛ dɛ.
12 Fayasaride dì a gbɛ̃dake fobo,
laakaride dì a lé kũ.
13 Kɔrɔmɔtɔde dì bo kũ asiriyão gupuraa,
gbɛ̃ náanide dì ń asiri ta.
14 Don'arɛdesarikɛ dì tó gbɛ̃nɔ fu,
yãkɛkɛri dasinɔ dì tó ò zl̀ ble.
15 Tó n gbɛ̃ pãnde fĩna dì n musu,
wétãmma n lemɛ,
gbɛ̃ kũ a ɔ bɔ̀tɛn dì gɔ̃ a laakariia.

16 Gbãnamɔnnɛrii dìgɔ̃ aruzɛkɛ vĩ,
ama nɔgbɛ̃ nèsɛmanade dìgɔ̃ bèɛrɛ vĩńnɛ.
17 Sùrude dì mana i a zĩdanɛ,
gbɛ̃ pãsĩ dì a zĩda kpá waria.
18 Gbɛ̃ vãni láada dìgɔ̃ arubarika vĩro,
yãmanatɔ̃rii dì àre e yãpura.
19 Kunna mana yãpura dì ń ká wɛ̀ndiia,
tɛna yã vãniii dì su kũ gao.
20 Dikiri tɛ̀ɛmɛ nèsɛvãnidenɔ ũ,
a pɔ dì kɛ nna taarisaridenɔa.
21 Yãpura, gbɛ̃ vãninɔ ni bo pãro,
ama gbɛ̃ mananɔ ni bo aafia.
22 Lákũ wura tãnka de nà alɛdɛ yĩn,
lɛn nɔ mana ɔ̃ndɔ̃saride dɛ lɛ.
23 Gbɛ̃ mananɔ pɔyeina dì ń ká nnamanaaa,
gbɛ̃ vãninɔ wédɔinaa dì ń nɛ.
24 Gbɛ̃ kũ àdi ɔ poro dì karana le,
gbɛ̃ kũ à gì pɔ́ kũ à de à kpá kpáii dì gɔ̃ takasimmɛ.
25 Bisãsiri arubarikade ni nna ma,
gbɛ̃ kũ àdi ń pɔ́yĩda kũ ni pɔ́yĩda le se.
26 Òdi gbɛ̃ kũ àdi pɔ́blewɛ utɛ láari bo,
òdi sa mana o gbɛ̃ kũ àdi yíaḿmanɛ.
27 Gbɛ̃ kũ àdi yã mana wɛtɛ nigɔ̃ nna kũ gbɛ̃nɔ,
gbɛ̃ kũ àdi yã vãni wɛtɛ, yã vãni ni a le.
28 Gbɛ̃ kũ àdi a aruzɛkɛ náani kɛ ni létɛ,
gbɛ̃ mana ni ɔ tá lán lí láde bà.
29 Gbɛ̃ kũ à yã ì a ɔnnnɛ ni gɔ̃ kori,
yɔ̃nkɔ ni gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃de zɔ̀ ũ.
30 Gbɛ̃ mana yãkɛnnɛna bi lí wɛ̀ndidemɛ,
gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃nɔ le ɔ̃ndɔ̃ vĩ.
31 Zaakũ Luda dì fĩna bo gbɛ̃ mananɛ andunian,
oni ludayãdarisariri kũ durunnakɛriio pɔ́ o dɔ yá?

12

1 Gbɛ̃ kũ lédamma dì kɛnɛ nna ye dɔ̃naai,
gbɛ̃ kũ foru dì kɛnɛ vãni mì vĩro.
2 Gbɛ̃ mana dì Dikiri pɔnna le,
ama Dikiri dì yã da manafikidela.
3 Vãnikɛnaa dì gbɛ̃ke zĩni pétɛro,
gbɛ̃ mana zĩni yĩgãyĩgãna vĩro.
4 Nɔ mana de a zãnɛ lán fùraa bà,
nɔ wé'idammari denɛ lán mèkɛmunaa bà.
5 Gbɛ̃ mananɔ dì pé yãzɛdea,
gbɛ̃ vãninɔ lédamma manafiki vĩ.
6 Gbɛ̃ vãninɔ yã bi gbɛ̃dɛna yãmɛ,
gbɛ̃ mananɔ lé sɔ̃ àdi ń bo.
7 Òdi gbɛ̃ vãninɔ litɛ ń kpɛdangara ò mì dɛ,
ama gbɛ̃ mananɔ ɔnn dìgɔ̃ kun.
8 Òdi gbɛ̃ tɔ́ bo a ɔ̃ndɔ̃ lémmɛ,

òdi fayasaride gya bo.
9 Gbɛ̃ futa kũ à zì̀ri vĩ sà̰na de
gbɛ̃ kũ àdi a zĩda ditɛ pɔ́ke ũ akũsɔ̃ à pɔ́ble vĩrola.
10 Gbɛ̃ mana a pɔ́kãdenɔ gwana dɔ̃,
gbɛ̃ vãninɔ dà pãsĩ kũ ń pɔ́nɔ.
11 Búbari aniade dìgɔ̃ kãna,
laasun kl̀a gbɛ̃ kũ àdi pɛ́ gukoriaaa.
12 Gbɛ̃ vãni dì ɔgɔ vãni ni dɛ,
ama gbɛ̃ mana zĩni dìgɔ̃ mɔtɔ vĩ.
13 Gbɛ̃ vãni lɛ́ vãni dì a kũ,
ama gbɛ̃ mana dì bo yãketen.
14 Lɛ́ mana dì ń ká pɔ́ manaa,
zĩ kũ gbɛ̃ kɛ̀, a àree dì sua.
15 Yɔ̃nkɔ yãkɛnaa dì kɛnɛ mana,
ɔ̃ndɔ̃de sɔ̃ àdi lɛ́damma ma.
16 Yɔ̃nkɔ dì tó ò a pɔfɛ̃ dɔ̃ gɔ̀nɔ,
laakaride sɔ̃ àdi sɔ̃sɔ̃ daro.
17 Yãpura'orii dì yãzɛde o,
sèeda'ɛkɛde yã dìgɔ̃ manafiki vĩmɛ.
18 Laasunsariyã dì ń swɛ̀ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà,
ɔ̃ndɔ̃de lɛ́gbɛɛ dì su kũ aafiaao.
19 Yãpura kũ ò òo dìgɔ̃ gìkɛna,
ékɛ sɔ̃ àdi gɛ̃ zɛ́la lán wɛ́'ipakɛnaa bà.
20 Manafiki kú vãnilɛkpakũsũrinɔ swɛ̀n,
gbɛ̃'aafiawɛtɛrinɔ mé ò pɔnna vĩ.
21 Vãni ke dì gbɛ̃ mana lero,
gbɛ̃ vãninɔ sɔ̃, yã dì dańla.
22 Dikiri tɛ̀ɛmɛ ékɛde ũ,
a pɔ dìgɔ̃ nna yãpuradea.
23 Laakaride dìgɔ̃ a dɔ̃na kũna a swɛ̀n,
yɔ̃nkɔ dì yã fayasari kpàkpa kɛ.
24 Zĩkɛna ɔplapla dì tó gbɛ̃ kí ble,
ma'ã dì gbɛ̃ da zɔ̀blen.
25 Kunna bídi gũn dì gbɛ̃ sɔ̃pɛtɛ,
yãnna'onnɛnaa dì ń pɔ kɛ nna.
26 Gbɛ̃ mana dì a gbɛ̃dake da zɛ́a,
gbɛ̃ vãninɔ yãkɛnaa dì ń sãtɛ.
27 Ma'ãde dì a nɔ̀bɔ kã̀ wawaro,
aniade dì laakari dɔ a pɔ́nɔa.
28 Kunna yãzɛde zɛ́n wɛ̀ndi vĩ,
zɛ́ pì sɛnaa dì ń kpá gairo.

13

1 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃de dì a de lɛ́damma ma,
lalandide dì gí kpãkɛ̃naai.
2 Lɛ́gbɛ nna dì gbɛ̃ ká pɔ́ manaa,
náanisaride dì ble a pãsĩ gũmmɛ.
3 Gbɛ̃ kũ àdi a lɛ́ kũ dì a wɛ̀ndi dãkpã,
gbɛ̃ kũ a lɛ́ dì kúro dì a zĩda yaka.

4 Ma'ãde dì pɔ́ kũ à yei lero,
aniade sɔ̃ àdi nna ma.
5 Gbɛ̃ mana zã̀ manafikiyãn,
gbɛ̃ vãni dì wé'i daḿma àdi ń kpe bo.
6 Manakɛnaa dì taarisaride sura ba,
vãnikɛnaa dì durunnakɛri litɛ kpɛdangara.
7 Gbɛ̃kenɔ dì ń zĩda ditɛ aruzɛkɛde ũ,
ama òdigɔ̃ pɔ́ke vĩro.
Gbɛ̃kenɔ dì ń zĩda ditɛ takaside ũ,
ama òdigɔ̃ pɔ́ vĩ zɔ̃kɔ̃.
8 Aruzɛkɛde dì a zĩda bo kũ a aruzɛkɛkɛo,
takaside sɔ̃ àdi wétãmmana lero.
9 Gbɛ̃ mananɔ gupura dìgɔ̃ puna,
gbɛ̃ vãninɔ fitilaa dì gaḿma.
10 Zĩdabinaa dì fìti da,
lédammamana dì tó ò ɔ̃ndɔ̃ kũ.
11 Ɔgɔ vãni dì gé arɛro,
ɔgɔ kũ ò lè ísimma gũn sɔ̃ àdi kɔ̃.
12 Wédɔinaa gìkɛnaa dì ń nɛ̀sɛɛ yaka,
pɔ́ kũ ò yei lenaa dì su kũ wɛ̃̀ndi dufuo.
13 Gbɛ̃ kũ àdi yã̃ daro ni yã̃ le,
gbɛ̃ kũ àdi yã̃ ma ni àre le.
14 Ɔndɔ̃de yãdannɛnaamɛ ísɛ̃boki wɛ̃̀ndide ũ,
àdi ń bo ga bàn.
15 Wézɛ̃ mana dì tó gbɛ̃ dakarɛ mìnnao,
ama náanisaridenɔ zé pãsĩ.
16 Laakaridenɔ dì yã̃ kɛ kũ dɔ̃naao,
yɔ̃nkɔ dì a fayasarikɛ mɔńnɛ.
17 Zì̀ri vãni dì gɛ̃ yãn,
ìba náanide dì su aafia.
18 Gina foruii dì su kũ takasio kũ wé'io,
lédammamanaa dì bɛ̀ɛrɛ líńnɛ.
19 Pɔ́nidɛna lenaa dì ń pɔ kɛ nna,
ama yɔ̃nkɔ ye kɛ̃na yãvãnikɛnaairo.
20 Gbɛ̃ kũ à té ɔ̃ndɔ̃rinɔii dì ɔ̃ndɔ̃ kũ,
gbɛ̃ kũ à kakarana kũ yɔ̃nkɔnɔ dì yã̃ le.
21 Kisira dìgɔ̃ té durunnakɛrinɔi,
nnamanamɛ gbɛ̃ mananɔ àre ũ.
22 Gbɛ̃ mana dì túbi tó a daikorenɔnɛ,
durunnakɛri aruzɛkɛ ni gɔ̃ gbɛ̃ mananɛ.
23 Takaside bura dì pɔ́ble kɛ manamana,
ama yãkɛna lékpɛrɛ dì tó à kurai.
24 Gbɛ̃ kũ àdi a né gbɛ̃ro zã̀n,
gbɛ̃ kũ à ye a néi dì a toto káaku.
25 Gbɛ̃ mana dì pɔ́ ble à kã,
gbɛ̃ vãninɔ nɛ̀sɛɛ dìgɔ̃ da kori.

14

1 Nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de dì ɔn kátɛ,
a fayasaride sɔ̃ àdi ɔn fãkɔ̃a.

2 Gbɛ̃ kũ àdi yã̃ kɛ a zéa Dikiri vĩna vĩ,
gbɛ̃ kũ àdi zé sé súsuro sɔ̃ àdi a gya bo.
3 Fayasaride lémɛ a gbɛ̃bɔ ũ,
ɔ̃ndɔ̃de yã'onaa dì a bo.
4 Tó zù kunlo, póble gbàa dìgɔ̃ da korimɛ,
òdi àre zɔ̃kɔ̃ le kũ zùnɔ gbãnao.
5 Sèeda yãpurade dì ékɛ toro,
sèeda ékɛde yã̃ dìgɔ̃ manafiki vĩ.
6 Lalandide dì kpátɛ kɛ ɔ̃ndɔ̃i à kurai,
yãdɔ̃naa araga laakaridenɛ.
7 Ǹ kɛ̃ yɔ̃nkɔa zàzã̃,
zaakũ ĩni dɔ̃na learo.
8 Ɔndɔ̃ dì tó laakaride laasun lé a zéa,
yɔ̃nkɔ fayasarikɛ dì a sãtɛ.
9 Fayasaridenɔ dì taari kutɛkɛna gya bo,
gbɛ̃ mananɔ dìgɔ̃ nna kũ kɔ̃o.
10 Baadi a zĩda yã'ũmmana dɔ̃,
gbɛ̃ pɔnna dìgɔ̃ de gbɛ̃ pãnde pó ũro.
11 Gbɛ̃ vãninɔ ɔn ni mì dɛ,
gbɛ̃ mananɔ bɛ ni ɔ tá.
12 Zé ke kun àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛ mana,
ama a mìdɛki bi gamɛ.
13 Bee yáadɔnaa gũn nèsɛɛ dì yaka,
pɔnna kun kũ àdi mì dɛ kũ pɔsirao.
14 Borukpɛde yãkɛnaa dì wí a musu,
gbɛ̃ mana dì a yãkɛnaa gbɛ̀ le.
15 Laasunsaride dì yã sĩnda pínki símɛ,
laakaride dì yã náani kɛ laasunlɛnaa sariro.
16 Ɔndɔ̃de dìgɔ̃ vãnikɛnaa vĩna vĩ àdi pãnɛ,
yɔ̃nkɔ dì náani kpá a zĩdaa àdigɔ̃ wãna.
17 Pɔfɛ̃rii dì yã futa kɛ,
manafikide dì zãngu i a zĩdanɛ.
18 Ɔndɔ̃saridenɔ dì gɔ̃ faya sari,
laakaridenɔ dì dɔ̃na kú fùra ũ.
19 Gbɛ̃ vãninɔ ni mì natɛ gbɛ̃ mananɔnɛ,
yãvãnikɛrinɔ ni kútɛ nèsɛpuradenɔ kpélɛlɛa.
20 Takaside, bee a gbɛ̃dake dì zãn,
ama aruzɛkɛde gbɛ̃nnanɔ dìgɔ̃ dasi.
21 N gbɛ̃dake gyabona bi durunnamɛ.
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi wɛ̃nda dɔ̃ takasidenɔnɛ ũ.
22 Yã vãni lékpakũsũrinɔ ń sãtɛnaroo?
Yã mana laasunlɛrinɔn sùru vĩ kũ náanio.
23 Mèkpana zĩa dìgɔ̃ àre vĩ,
yãbɔtɛna pã dì su kĩanaao.
24 Ɔndɔ̃denɔ aruzɛkɛmɛ ń fùra ũ,
yɔ̃nkɔnɔ fayasarikɛ dì su kũ fayasariyão.
25 Sèeda yãpurade dì gbɛ̃ sura ba,
ama sèeda ékɛde yã manafiki vĩ.
26 Vĩnakɛna Dikirinɛ bi gbãnaleki náanidemɛ,

à de surabaki ũ a nɛ́nɔnɛ.
27 Vĩnakɛna Dikirinɛ bi ísɛ̃boki wɛ̀ndidemɛ,
àdi tó ò bo ga bàn.
28 Tó kína gbɛ̃nɔn dasi, àdigɔ̃ gakuri vĩ,
bùsugbɛ̃sarikɛ bi kpatableri kisiramɛ.
29 Gbɛ̃ kũ àdi pɔfɛ̃ likaro wɛ́ kɛ̃na,
pɔfɛ̃rii dì a futakɛ sɛ́ lei.
30 Laakarikpatɛna bi mè aafiaamɛ,
zãngu dì mèkɛmuna zĩḿma.
31 Wɛ̃ndade wɛ́tãmmarii dì a Kèri kpe bo,
takaside wɛ́gwarii dì a Kèri kpe ta.
32 Tó kisira sù, àdi yãvãnikɛri nɛmɛ,
bee tó gbɛ̃ mana gà, à utɛki vĩ.
33 Ɔndɔ̃ dì vutɛki le laakaride nèsɛn,
ama òdi e yɔ̃nkɔaro.
34 Yãzɛde dì bùsu sɛ́ lei,
durunna dì wé'i da gbɛ̃nɔa, bee dímɛ.
35 Zɔ̀bleri laakaride yã dì ká kínagu,
ama àdi a pɔfɛ̃ kipa a wé'idammariia.

15

1 Yãwemmanaa dì pɔfɛ̃ kpátɛ,
yã pãsĩ dì ń pɔ fɛ̃.
2 Ɔndɔ̃de yã'onaa dì ń gba dɔ̃naa,
ama yɔ̃nkɔ yã dìgɔ̃ faya sari.
3 Dikiri wɛ́ kú gu sĩnda pínkia,
àdigɔ̃ gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká.
4 Yãbusɛ'onaa dì ń gba wɛ̀ndi dufu,
yãlɛkpɛrɛ dì ń kã dɛ.
5 Fayasaride dì a de foru gya bo,
lédammamari sɔ̃ à laakari vĩ.
6 Gbɛ̃ mana ɔnn dìgɔ̃ aruzɛkɛ vĩ zɔ̃kɔ̃,
gbɛ̃ vãni pɔ́nɔ dìgɔ̃ yãkete vĩ.
7 Ɔndɔ̃de lɛ́ dì dɔ̃na fã,
yɔ̃nkɔnɔ sɔ̃, ò nèsɛ vĩro.
8 Dikiri tɛ̃̀ɛmɛ gbɛ̃ vãninɔ sa'ona ũ,
ama gbɛ̃ mananɔ wɛ́kɛnaa dì káagu.
9 Dikiri zà̰ gbɛ̃ vãni yãkɛnan,
à ye gbɛ̃ kũ ò té yãzɛdeinɔi.
10 Foru pãsĩmɛ gbɛ̃ kũ à pà̰ zénɛ pɔ́ ũ,
gbɛ̃ kũ à ye lédammairo sɔ̃ ani gamɛ.
11 Lákũ Dikiri gyãwãn kũ kakatɛnaao yã dɔ̃ nà,
oni bisãsiri swɛ̃̀ pɔ́ o dɔ yá?
12 Lalandide dìgɔ̃ ye ò a gba laakariro,
àdi gé ɔ̃ndɔ̃rinɔ kĩ̃naaro.
13 Nèsɛ nna dì tó ãn gɔ̃ werena,
nèsɛ yakanaa dì gbɛ̃ mè dɛ.
14 Laasunde dì dɔ̃na wɛtɛ,
yɔ̃nkɔ dì yãfayasari mɔ́mɔ.

15 Gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ pãsĩ wɛ̃ndadenɛmɛ,
pɔnnade dìgɔ̃ kú dikpɛ gũn.
16 Pɔ́ vĩna fíti vĩnakɛna Dikirinɛɛ gũn
mana de aruzɛkɛ zɔ̃kɔ̃ kũna wari gũnla.
17 Dò pã blena yenyĩ gũn
mana de nɔ̀bɔ níside sona kũ zãnguola.
18 Pɔfɛ̃rii dì fìti da,
nèsɛyĩdade dì zuka mì dɛ.
19 Ma'ãde zé dìgɔ̃ denɛ lɛ̀kara ũmɛ,
gbɛ̃ mana zé bi zédamɛ.
20 Né ɔ̃ndɔ̃de dì tó a de pɔ kɛ nna,
bisãsiri yɔ̃nkɔ dì a da gya bo.
21 Yãfayasarii dì kɛ laasunsaridenɛ nna,
laasunde dì zé sé súsu.
22 Lékpakũsũnasari dì yã̃ gboro,
lédammari dasinɔ dì tó yã̃ kɛ.
23 Yãwemmanaa dì a òri pɔ kɛ nna,
yã'ona a gɔrɔaa dìgɔ̃ nna fá!
24 Wɛ̃ndi zé dì gé kũ laakaridenɔ musu
de òsun sí gyãwãnnlo yãi.
25 Dikiri dì zĩdabiri ɔn wí,
àdi gyaanɔ gulɛzɛki dãkpã.
26 Dikiri zɛ̀ laasun vãnin,
yãnna'onaa dì kɛnɛ gbãsĩro.
27 Ɔgɔvãniwɛtɛrii dì wari dɔ a ɔnnwa,
gbɛ̃ kũ à zɛ̀ gusarɛgban nigɔ̃ kun aafia.
28 Gbɛ̃ mana dì laasun lé yã̃ kũ ani weḿmaa,
yã̃ vãni dì bo gbɛ̃ vãninɔ lén gɔ̃nɔ.
29 Dikiri zɛ̀ kũ gbɛ̃ vãninɔ,
àdi sã̃ kpá gbɛ̃ mananɔ aduakɛnaai.
30 Ãnwerenaa dì ń pɔ kɛ nna,
baaru nna dì ń wá were.
31 Gbɛ̃ kũ àdi sã̃ dɔ aafia lédammai
nigɔ̃ bede ũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ té.
32 Gbɛ̃ kũ à gì foruii zɛ̀ a zĩdan,
lédammamari sɔ̃ àdi gɔ̃ laakaride ũ.
33 Vĩnakɛna Dikirinɛɛ dì ɔ̃ndɔ̃ dańnɛ,
zĩdabusanaa dì bèɛrɛ líńnɛ.

16

1 Bisãsiri dì yã̃ ditɛ a swɛ̀n,
ama a mìdɛnaa dì bo Dikiri lémmɛ.
2 Baadi dì a yãkɛna e manamɛ,
ama Dikiri dì ń nèsɛgũnyãnɔ yɔ̃ à gwa.
3 Ǹ yã̃ kũ ntɛn kɛ na Dikiri ɔĩ,
n pɔyeina ni bo mana.
4 Dikiri pɔ́ sĩnda pínki kè a pɔyeina yãimɛ,
yãvãnikɛrinɔ pɔ́n wétãmmagɔrɔ ũ.
5 Dikiri tɛ̀ɛmɛ zĩdabirinɔ ũ,

yãpura, oni bo pãro.
6 Gbɛ̃kɛ kũ náanio dì lá ká taarila,
vĩnakɛna Dikirinɛɛ dì tó ò pã yã vãninɛ.
7 Tó gbɛ̃ yãkɛnanɔ kè Dikirinɛ nna,
àdi tó a ibɛrɛnɔ kɛ kãao nna se.
8 Pɔ́ fíti lena manakɛnaa gũn
mana de àre vãni zɔ̃kɔ̃ lenala.
9 Bisãsiri dì zé kũ àtɛn sé laasun lé,
ama Dikiri dì a gèsɛ da zéa.
10 Lákũ kína dì yã ditɛ Luda gɛ̃nɛ ũ nà,
à mana a yã bo yãzɛde kpɛro.
11 Zaka mana kũ kiloo súsuo bi Dikiri pɔ́mɛ,
pɔ́tikisigwabɔ sĩnda pínki bi a pɔ́kɛnanɔmɛ.
12 Adi kɔ̃ sío kína yã vãni kɛro,
òdi kpata zĩni pétɛ yãzɛde musumɛ.
13 Yãzɛde'orii dì kɛ kínanɛ nna,
àdigɔ̃ ye yãpura'oriii.
14 Kína pɔfɛ̃ de lán ga zǐrii bàmɛ,
ama ɔ̃ndɔ̃de dì a té dɛ.
15 Kína ãn werenaa dìgɔ̃ aafia vĩ,
a manakɛnnɛna de lán pɔ́tɔ̃gɔrɔ legũ bàmɛ.
16 Ɔndɔ̃kũna mana de wurala zà,
gɔ̃na laakaride ũ bèɛrɛ vĩ de andurufu manala.
17 Gbɛ̃ mana zé kũ àdi sé pà zé vãninɛ,
gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ dì a wɛ̀ndi dãkpã.
18 Ĩadãnaa dì su kũ lɛtɛnaao,
zĩdabinaa dì su kũ kakatɛnaao.
19 Zĩdabusana talakanɔ té mana
de baka kunna kũ zĩdabirinɔla.
20 Gbɛ̃ kũ àdi yã'onnɛna ma dì yã mana le,
Dikiri náanikɛri dìgɔ̃ pɔnna vĩ.
21 Gbɛ̃ kũ a nèsɛ panan òdi sísi laakaride,
gbɛ̃ kũ a lé nnan òdi a yãdɔ̃na zé e.
22 Laakariimɛ wɛ̀ndi mì ũ gbɛ̃ kũ ò vĩnɔnɛ,
fayasaridenɔ yãfayasari dì wé tãḿma.
23 Ɔndɔ̃de laasun dì a lé da zén,
a lé dì tó ò a yãdɔ̃na zé e.
24 Yãnna'ona bi zɔ́mɛ,
à nna nèsɛn akũsɔ̃ àdi mè gba aafia.
25 Zé ke kun àdi kɛ gbɛ̃nɔnɛ mana,
ama a mìdɛki bi gamɛ.
26 Búbarii nèsɛɛ dì a da zĩn,
zaakũ nàa dì té káimɛ.
27 Gbɛ̃ pã dì yã vãni gɔ̃gɔ̃,
a légbɛ de lán té kũ àtɛn kũ bàmɛ.
28 Gbɛ̃ dɔrɔsaride dì fìti da,
kɔrɔmɔtɔde dì gbɛ̃nnanɔ kɛ̃kɔ̃a.
29 Gbɛ̃ pãsĩ dì manafiki kɛ a gbɛ̃dakenɛ,
gbasa à a da zé vãnin.
30 Gbɛ̃ kũ àtɛn wé lé laasun dìgɔ̃ kpɛdangara,

gbɛ̃ kũ àtɛn lézuki kɛ zè kũ yã vãniomɛ.
31 Mìkã pura bi fùra gakuridemɛ,
manakɛnaa dì ń káa.
32 Nèsɛyĩdade mana de zìkarila,
gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ mana de wɛ̃tɛsirila.
33 Òdi yã gbɛka kũ ɔgɔ purao,
ama a bɔkɔtɛnaa dì bo Dikiri kĩnaamɛ.

17

1 Burodi kusu kori sona yãkete sari
mana de nɔ̀bɔgbɛ̃na ɔn fìtidenla.
2 Zɔ̀ laakaride nigɔ̃ gbãna vĩ né wé'idammarii musu,
anigɔ̃ baka vĩ ɔn túbi gũn.
3 Òdi andurufu kũ wuraao baasa,
ama Dikiri dì ń swɛ̀ɛ tàasi ká.
4 Gbɛ̃ vãni sã dìgɔ̃ nna kũ yãdɔrɔsario,
ékɛde laakarii dìgɔ̃ kú gbɛ̃piriia.
5 Gbɛ̃ kũ àdi takaside fobo dì a Kèri gya bo,
gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ yáa dɔ kisiraa ni bo pãro.
6 Daikorenɔmɛ ń dizinɔ gakuri ũ,
denɔmɛ ń nénɔ ĩadãbɔ ũ.
7 Yãzɛde'onaa dì kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro,
ékɛ dì kɔ̃ sí kũ bèɛrɛdeoro.
8 Gusarɛgba de yɔbande ũ a dàriinɛ,
gu kũ à lìtɛn pínki a tá dìgɔ̃ nnamɛ.
9 Gbɛ̃ kũ à lá kù taarila tɛn yenyĩ wɛtɛmɛ,
yãzĩfutɛri sɔ̃, àdi gbɛ̃nna kɛ̃kɔ̃a.
10 Ɔndɔ̃de dì kpãkɛ̃nyĩna ma,
ama yɔ̃nkɔ dì gbɛ̃na gɛ̀n baaakɔ̃ daro.
11 Yã vãni dì do sãgbãnadenɛ arɛ,
oni zì̀ri wɛ̃ndadɔ̃risaride gbarɛa.
12 Dakarɛna kũ músu kũ ò a nénɔ sètɛo
sà̀na de dakarɛna kũ yɔ̃nkɔo a yɔ̃nkɔkɛ gũnla.
13 Tó gbɛ̃ yã mana fĩnaa bò kũ yã vãnio,
yã vãni ni kɛ̃ a ɔnnwaro.
14 Lékpakɔ̃ana naana de lán ízɛ wɛ̃naa bàmɛ,
ǹ bo gwe ari fìti gɔ̃ gé futɛ.
15 Yã nna kpana taaridea kũ yãdana taarisaridelao,
Dikiri zà̀ yã birenɔn pínki.
16 Bɔ́ àreen yɔ̃nkɔ vĩ ɔgɔblena kyódɔ̃naa musuu?
Zaakũ à nèsɛ vĩro.
17 Gbɛ̃nna yenyĩ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki,
vì̀ni kũ dakũnanɔ kun ń yã dɔ̃kɔ̃nɛna yãimɛ.
18 Yɔ̃nkɔ dì gbɛ̃ fĩna di a musu,
àdi zɛnkpɛkɛ sé a gbɛ̃dakenɛ.
19 Gbɛ̃ kũ à ye fìtiii ye durunnaimɛ,
gbɛ̃ kũ à a gãnulɛ bò yàasa dì kisira wɛtɛ a zĩdanɛ.
20 Laasunkpɛdangarade dì yã mana lero,
léfɔtɔde dì létɛ à da yãn.

21 Yɔ̃nkɔ da pɔ dìgɔ̃ siramɛ,
fayasaride de pɔ dìgɔ̃ nnaro.
22 Nèsɛ nnamɛ ɛzɛ mana ũ,
pɔsira dì ń fɛ̃fɛ̃.
23 Yãvãnikɛrii dì gusarɛgba sɔtɔ a utan,
de à yãzɛde mì dɛo yãi.
24 Laakaride wé dìgɔ̃ kú ɔ̃ndɔ̃a,
ama yɔ̃nkɔ wépɛki dìgɔ̃ zàmɛ.
25 Né yɔ̃nkɔ dì tó a de pɔ gɔ̃ sira,
àdi a da'ina nèsɛɛ yaka.
26 À mana ò wé tã taarisaridearo,
bèɛrɛde gbɛ̃na a nèsɛmana yãi zé vĩro.
27 Gbɛ̃ kũ àdi a lé kũ dɔ̃na vĩ,
nèsɛyĩdade dìgɔ̃ laakari vĩ.
28 Bee yɔ̃nkɔ, tó à yĩtɛna, òdi a ditɛ ɔ̃ndɔ̃de ũmɛ,
gbɛ̃ kũ àdi a lé kũ bi laakaridemɛ.

18

1 Zĩda pɔyeina dì do gbɛ̃ kũ àdi kɛ̃ḿmanɛ arɛ,
àdi gí lédamma sĩnda pínkii.
2 Yɔ̃nkɔ dì pɔnna kɛ laakari yã musuro,
yã kũ à bò a lén àdi o.
3 Vãnikɛnaa dì su kũ gbɛ̃ gyabonaaomɛ,
kpeboyã dì su kũ wé'io.
4 Bisãsiri légbɛ bi í lòkotoomɛ,
swa'i bàasinaamɛ, ísɛ̃boki wɛ̀ndidemɛ.
5 Kɛna vãnikɛriinɛ kèrɛkɛrɛ
ke yãkɛna taarisaridenɛ lékpɛrɛ manaro.
6 Yɔ̃nkɔ lé dì a da fìtin,
a yã'onaa dì a kpá gbɛ̃naai.
7 Yɔ̃nkɔ lé dì a yaka,
a yã'onaa dì a kũ lán tankutɛ bà.
8 Gbɛ̃piri yã dì kɛńnɛ lán zó bà,
àdi gɛ̃ lén dɔ̃ɔ ari nèsɛɛ gũn.
9 Gbɛ̃ kũ àdi pã kpá a zĩi bi
ásarude dakũnamɛ.
10 Dikiri tɔ́ bi utɛki leimɛ,
gbɛ̃ mana dì bàa lé à gɛ̀n à aafia le.
11 Ɔgɔde aruzɛkɛ denɛ lán wɛ̃tɛ kũ ò lèkara likai bà,
lán bĩni kũ oni fɔ̃ ò didiaro bà.
12 Zĩdabinaa dì su gbɛ̃nɛ kũ lɛtɛnaao,
zĩdabusanaa dì su kũ bèɛrɛɛo.
13 Gbɛ̃ kũ àdi weḿma sãkpanaa sari,
yɔ̃nkɔkɛ kũ kpebonaao gɔ̀nɛ.
14 Kãgbãnakɛ dì gbɛ̃ gba gbãna gyãpɛɛa,
ama dí mé ani pɔsira fɔ̃ɔ?
15 Laakaride dì yã dada a swɛ̀n,
ɔ̃ndɔ̃de sã dìgɔ̃ dɔ dɔ̃naai.
16 Gba kũ gbɛ̃ dàa dì zé kɛkɛnɛ,

àdi zé wɛ̃nɛ gɛna gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa.
17 Gbɛ̃ kũ à yã̀ ò káakun òdi a gwa yãnnade ũ,
ari a ibɛrɛ gɔ̃ gé a ékɛ bo.
18 Líkpanaa dì fìti mì dɛ,
àdi gɔ̃sa gbãnanɔ kpaatɛ.
19 Danɛ kũ ò taari kɛ̀nɛ yã̀ dìgɔ̃ gbãna lán bĩni bà,
ń fìti de lán zékakana kũ lɛ̀ɛo bà.
20 Yã̀'ona dɔ̃ dì su gbɛ̃nɛ kũ kãnaao,
a légbɛɛ dì tó pɔ́ mɔ́a.
21 Ga kũ wɛ̀ndiio kú lémmɛ,
gbɛ̃ kũ à ye yã̀'onaai ni a gbɛ̀ le.
22 Gbɛ̃ kũ à nɔ lè à sɛ̀ pɔ́ mana lè,
arubarika dí bò Dikiri kĩnaamɛ.
23 Takaside dì yã̀ o wɛ̃ndawɛ̃nda,
aruzɛkɛde dì weḿma gbãnagbãna.
24 Gbɛ̃nna bɛrɛkɛtɛ dì yã̀ vãni iḿnɛmɛ,
gbɛ̃nna kenɔ kun òdi na gbɛ̃i de ɔn gbɛ̃la.

19

1 Kunna takaside taarisaride ũ mana
de kunna yɔ̃nkɔ yãvãni'ori ũla.
2 Kokari vĩna dɔ̃naa sari manaro,
wãna zɔ̃kɔ̃ɔ dì ń kɛ̃ zéamɛ.
3 Bisãsiri fayasarikɛ dì zé yakanɛ,
akũ àdi Dikiri taari e.
4 Aruzɛkɛ dì tó ò gbɛ̃nna le dasi,
takaside gbɛ̃nna dì kɛ̃amɛ.
5 Sèeda ékɛde ni bo pãro,
ékɛde ni gí wétãmma leiro.
6 Gbɛ̃ daside dì kpatableri tó nna sí,
gbɛ̃ sĩnda pínki dìgɔ̃ ye gbadari gɔ̃ de a gbɛ̃ ũmɛ.
7 Takaside danɛnɔ dì pã kpáimɛ,
oni a gbɛ̃nnanɔ kɛ̃naa o doro.
Tó àtɛn wɛtɛ à yã̀ o kũńwo,
òdigɔ̃ kú bɛro.
8 Gbɛ̃ kũ àtɛn ɔ̃ndɔ̃ kũ ye a zĩdaimɛ,
gbɛ̃ kũ à ye laakariii dì yã̀ mana le.
9 Sèeda ékɛde ni bo pãro,
ékɛtori ni kakatɛ.
10 Lákũ nnamanaa dí kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro nà,
lɛn zɔ̀ kíblena zĩdadenɔa dí kɔ̃ síoro lɛ.
11 Laakaride pɔ dì fɛ̃ likaro,
lákana taarilamɛ a ĩadãbɔ ũ.
12 Kína pɔfɛ̃na de lán músu pũtãnaa bà,
a manakɛnnɛna de lán mɔtɔpisina sɛ̀ɛa bàmɛ.
13 Né yɔ̃nkɔmɛ a de yakana ũ,
nɔ fìtide de lán ítɔtɔna zɛnaa sari bàmɛ.
14 Òdi bɛ kũ a aruzɛkɛo le túbi ũmɛ,
ama nɔ laakaride lenaa dì bo Dikiri kĩnaamɛ.
15 Ma'ãkɛnaa dì ń da izɔ̃kɔ̃'onan,

nàa dì gbɛ̃ gina dɛ.
16 Gbɛ̃ kũ àdi yã'onnɛna da dì a wɛ̀ndi dãkpã,
gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yãkɛna daro ni ga.
17 Gbɛ̃ kũ à wɛ̃nda dɔ̃ takasidenɛ pɔ́ sàkã Dikirinɛmɛ,
àkũ mɛ́ ani a yãkɛnanɔ fĩna bonɛ.
18 Ǹ n nɛ́ toto a gɔrɔa,
ama ǹsun tó à gɛ̃ ɔla ari à garo.
19 Pɔfɛ̃ri ni fĩna bomɛ,
tó n a bò, a bona nigɔ̃ lɛ́ vĩro.
20 Ǹ lɛ́damma ma ǹ totona da,
de ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ arɛ yãi.
21 Laasun kú bisãsiri nɛ̀sɛn dasi,
ama yã kũ Dikiri zɛ̀o mɛ́ àdi kɛ.
22 Gbɛ̃kɛn òdi wɛtɛ bisãsiria,
takaside mana de ɛ́kɛdela.
23 Vĩnakɛna Dikirinɛ dì su kũ wɛ̀ndiio,
gbɛ̃ kũ à vĩ dì i o laakariio kpatɛna,
yã vãni dì a lero.
24 Ma'ãde dì a ɔ da tan
à fu pɔ́blelinaa à da a lɛ́n.
25 Ǹ lalandide gbɛ̃, yɔ̃nkɔ ni gɔ̃ laakari vĩ,
ǹ kpãkɛ̃ laakaridei, ani yã dada.
26 Nɛ́ kũ àdi a de gbɛ̃ à pɛ́ a daa nɛ́
nɛ́ gina kũ àdi wé'i damḿmamɛ.
27 Ma nɛ́, tó n kámma bò kũ lɛ́dammamanaao,
n pã yãdɔ̃naanɛn gwe.
28 Sèeda vãnide dì yãzɛde fobo,
yãvãnikɛrii dì yã vãni mɔ́mɔ vãni.
29 Gòo lokona lalandikɛrinɔla,
gbɛ̃nan yɔ̃nkɔnɔ pɔ́ ũ ń kpɛa.

20

1 Wɛ̃ dì lalandi zĩḿma,
í gbãna dì ń da yãbɔtɛn,
gbɛ̃ kũ à tò à a dɛ ɔ̃ndɔ̃ vĩro.
2 Kína pɔfɛ̃na de lán músu pũtãnaa bà,
gbɛ̃ kũ à tò à pɔ fɛ̃ a zĩda kpà gaimɛ.
3 Bàalɛna ledikpanaanɛ bɛ̀ɛrɛ vĩ,
fayasaridenɔ dì kasa fìti kɛro.
4 Ma'ãde dì bú wí a gɔrɔaro,
tó à gɛ̀ɛ bura pɔ́kɛ̃gɔrɔ, àdi pɔ́ke lero.
5 Bisãsiri nèsɛgũnyã bi í lòkotoomɛ,
ama laakaride mɛ́ à yã pìnɔ tɔna dɔ̃.
6 Gbɛ̃ daside dì a manakɛna yã o,
ama bona gbɛ̃ náanidea zĩ'ũ.
7 Gbɛ̃ mana dìgɔ̃ kun taari sari,
arubarikadenɔn nɛ́ kũ à ń tónɔ ũ.
8 Kína kũ à vutɛna a yãkpatɛkɛkia
dì yã vãni sĩnda pínki dɔ̃ a wɛ́ gũn à plɛ dodo.

9 Dí mɛ́ ani fɔ̃ à o kũ a nèsɛ yãke vĩro,
á kun durunna sari swáswaa?
10 Kilooyɔ̃na vãni kũ manafiki zakaao,
Dikiri zà abirenɔn pínki.
11 Bee kɔ̃kɔ̃'onaa gũn òdi dɔ̃ nɛ́a,
tó a yãkɛna mana ke à zɛ́ vĩ.
12 Sã̄ kũ òdi yã̄ mao kũ wɛ́ kũ òdi gu eooo,
Dikiri mɛ́ à ń kɛ́ ń pínki.
13 Tó ń ye i'onaai, ĩni gɔ̃ takaside ũmɛ,
ǹ ibɛ̃nɛ kɛ, pɔ́ble ni mɔ́mma.
14 Pɔ́lurii dì pi: À manaro! À manaro!
Tó à kào arɛ, àdi a zĩda sáabu kpá.
15 Wura kun, akũsɔ̃ òso din,
ama dɔ̃na kunna lɛ́mmɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ũ.
16 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩnaa dì a musu,
ǹ a uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔrɔma ũ ade gɛ̃nɛ ũ.
17 Dibidibi pɔ́ble dìgɔ̃ nna gbɛ̃nɛmɛ,
àdi láka à gɔ̃ n lén lán gbɛ̀wa bà.
18 Ǹ zɛ kũ yão lédamma musu,
ǹ yã̄ gwa manamana gbasa ǹ zì̀ ká.
19 Kɔrɔmɔtɔde dìgɔ̃ kure kũ dakenɔ asiriyãomɛ,
ǹsun kakara kũ yãbɔtɛriioro.
20 Gbɛ̃ kũ à lé kɛ̀ a de ke a danɛ,
a fitila ni ga gusira níkinikimmɛ.
21 Túbiblena káaku warikɛsari
dìgɔ̃ arubarika vĩ saaro.
22 Ǹsun yã̄ vãni fĩnabonaa laasun léro.
Ǹ Dikiri dã̄ à n sura ba.
23 Dikiri zà kilooyɔ̃na vãnin,
manafiki zakaa dì káaguro.
24 Dikiri mɛ́ àdi bisãsiri gèsɛ da zɛ́a.
Deran gbɛ̃ ni yã̄ kũ ani kɛ zɛ́ dɔ̃ɔ?
25 Gba lésɛna Ludanɛ wãnawãna kari vĩ,
ĩni láka ǹ laasun lé lé kũ n kènɛɛ pìia.
26 Kína ɔ̃ndɔ̃de dì gbɛ̃ vãninɔ plɛplɛ
à ń ká gbèn à ń akara kɛ.
27 Dikiri fitilaa dì bisãsiri laasun pu,
àdi nèsɛgũnyã̄ tàasi ká pínki.
28 Gbɛ̃kɛ kũ náaniomɛ kína dãkpãrinɔ ũ,
manakɛnaa dì a kpata zĩni pétɛ.
29 Kɛfɛnnanɔ gbãnamɛ ń ĩadãbɔ ũ,
mare zɔ̃kɔ̃nɔ mìkã̄ puramɛ ń gakuri ũ.
30 Wɛ́tãmmanaa dì yã̄ vãni kɛ̃ḿma,
flà ũmmanaa dì yã̄ bɛ̃nɛ bo nèsɛn.

21

1 Kína nèsɛ kú Dikiri ɔĩ lán ízɛ bàmɛ,
àdi a litɛ gu kũ à yeiia.
2 Baadi dìgɔ̃ e a yãkɛna mana,

ama Dikiri mɛ́ àdigɔ̃ ń nèsɛ dɔ̃.
3 Manakɛna kũ yãkɛna a zɛ́aao
dì kɛ Dikirinɛ de sa'onala.
4 Zĩdabina kũ ĩadãɔ
dì yãvãnikɛrinɔ durunna bo gupuraa.
5 Kokaride laasun dì a ká nnamanaaa,
nèsɛwãnade dì gɛ̃ takasin.
6 Aruzɛkɛ kũ gbɛ̃ lè ɛ́kɛtonaa gũn
ni gɛ̃tɛ kũ ĩaɔ à ń kpá gai.
7 Yãvãnikɛrinɔ pãsĩkɛna ni tá kũńwo,
zaakũ òdi we ò yãzɛde kɛro.
8 Taaride yãkɛnaa dìgɔ̃ dɔ̀rɔ vĩro,
taarisaride yãkɛnaa dìgɔ̃ swáswa.
9 Ina kpɛ́ laasin mana
de kunna kpɛ́n lɛɛlɛ kũ nɔ fìtideola.
10 Yãvãnikɛrii swɛ̀ɛ dìgɔ̃ kú yã vãniamɛ,
àdi a gbɛ̃dake wɛ̃nda gwaro.
11 Tó ò wɛ́ tã̀ lalandidea, yɔ̃nkɔ dì ɔ̃ndɔ̃ kũmɛ,
tó ò kpã̀kɛ̃ ɔ̃ndɔ̃dei, a dɔ̃naa dì karamɛ.
12 Luda mana, àdi yãvãnikɛri bɛ tàasi ká,
àdi yãvãnikɛrinɔ ká kakatɛnan.
13 Gbɛ̃ kũ adi sã̄ kpá wɛ̃ndade wikiaro,
àpii ni wiki lɛ́ se, gbɛ̃ke ni wearo.
14 Gbadana asiri gũn dì pɔfɛ̃ kpátɛ,
gusarɛgba sɔtɔna utan dì pɔfɛ̃ mì dɛ.
15 Yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́aa dì gbɛ̃ mana pɔ kɛ nna,
ama àdi vĩna dada yãvãnikɛriinɛ.
16 Gbɛ̃ kũ à pã̀ laakari zɛ́nɛ
ni si gyãwãndenɔ tɛ́mɛ.
17 Gbɛ̃ kũ à nèsɛɛ kpà pɔnnakɛnaaa ni gɔ̃ takasin,
gbɛ̃ kũ à ye wɛ̃i kũ nísio ni kɛ aruzɛkɛde ũro.
18 Yãvãnikɛrinɔmɛ gbɛ̃ mananɔ tɔrɔmakpabɔ ũ,
Luda dì wɛ́ tã̄ náanisaridenɔa nèsɛpuradenɔ gɛ̃nɛ ũ.
19 Kunna gbárannan mana
de vutɛna kũ nɔ fìtide pɛ̃tɛ̃deola.
20 Póble mana kũ nísio dìgɔ̃ katɛna ɔ̃ndɔ̃de bɛa,
ama yɔ̃nkɔ dì a pɔ́ mɔ́mɔ gɔ̃̀nɔmɛ.
21 Gbɛ̃ kũ àdi yãzɛde kũ gbɛ̃kɛo wɛtɛ
dì wɛ̀ndi kũ yã nnao kũ bɛ̀ɛrɛɛo le.
22 Ɔndɔ̃de dì si gɔ̃sa gbãnanɔ wɛ̃tɛa,
àdi zɛki gbãna kũ òtɛni a náani kɛ gboro.
23 Gbɛ̃ kũ à a lɛ́ fɔ̃̀ akũsɔ̃ à a néne kù,
àkũ mɛ́ àdi a zĩda bo yãn.
24 Gbɛ̃ kũ à zĩda bina vĩ kũ ĩadãnaao tɔ́n fobori,
àdi yã kɛ kũ zà̀zã̄ zɔ̃kɔ̃̀omɛ.
25 Ma'ãde pɔyeinaa dì a kpá gai,
kũ à ɔ gbàrɛ zĩi yãi.
26 Àdigɔ̃ kú pónidɛnan gɔrɔ sĩnda pínki,

gbɛ̃ mana sɔ̃, àdi gba da kũ nèsɛ mèn doo.
27 Gbɛ̃ vãni sa'ona Dikiria bi tɛ̃̀ɛmɛ,
atɛ̃nsa tó àtɛn o kũ manafikio.
28 Sèeda ékɛde ni mì dɛ,
gbɛ̃ kũ à tɛ̀ a yãi ni kakatɛ.
29 Gbɛ̃ vãni wé dìgɔ̃ pãsĩmɛ,
nèsɛpurade wé dìgɔ̃ té a yãkɛnaai.
30 Ɔndɔ̃ ke wézɛ̃ ke lédamma,
ń ke ni fɔ̃ à Dikiri furo.
31 Òdi sɔ̃ soru kɛ zɩ̀ yãimɛ,
ama Dikiri mé à zɩ̀blena yã dɔ̃.

22

1 Tɔ́ nna de aruzɛkɛla,
nna kũ gbɛ̃nɔo de wura kũ andurufuuola.
2 Aruzɛkɛde kũ takasideo zĩni dokɔ̃nɔmɛ,
Dikiri mé à ń ké ń pínki.
3 Laakaride dì gĩnakɛ à yã vãni e à utɛnɛ,
ɔ̃ndɔ̃saride dìgɔ̃ gé ari à wétãmma le.
4 Zĩdabusana kũ vĩnakɛna Dikirinɛɛo gbèɛmɛ
aruzɛkɛ kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ wɛ̃ndiio ũ.
5 Lèɛ kũ tankutɛo kú gbɛ̃ dɔ̀rɔsaride zén,
gbɛ̃ kũ à ye aafiaai dì kɛ̃́ma.
6 Ǹ né fíti da zé kũ à de à séa,
tó à zɔ̃kɔ̃ kɔ̀, ani kɛ̃aro.
7 Aruzɛkɛde dì gbãna mɔ takasidenɛ,
pósãkãrii dì zɔ̀ ble pódenɛ.
8 Gbɛ̃ kũ à yã vãni tɔ̃̀, ade ni yã le a kɛ̃gɔrɔa,
a pãsĩkɛgo ni a gbɛ̃.
9 Luda ni arubarika da gbɛ̃ kũ à gbɛ̃kɛ vĩnɛ
kũ àdi póble kpaatɛ takasidenɔnɛ yãi.
10 Ǹ pé lalandikɛriia, fìti ni mì dɛ,
yãkete kũ wé'io ni láka.
11 Nèsɛpurade kũ a légbɛ nna
mé anigɔ̃ de kína gbɛ̃nna ũ.
12 Dikiri wé dìgɔ̃ pé dɔ̃naai,
àdi mìkpɛrɛ zu náanisaride yãnɛ.
13 Ma'ãde dì pi músu kú bàai,
tó ma bo, ani ma dɛ gãnulɛa.
14 Karua lé bi wɛ̀ɛ lòkotoomɛ,
gbɛ̃ kũ Dikiri pɔ fɛ̀ kãao dì létɛ à sin.
15 Fayasariyã dìgɔ̃ kú nénɔ swɛ̀n,
foru kũ flɛ̀ao ni tó ò kɛ̃a.
16 Gbɛ̃ kũ àdi wé tã takasidea de à a aruzɛkɛ kara
kũ gbɛ̃ kũ àdi gba da ɔgɔdenɛɛo, ń pínki ni kĩa.

Ɔndɔ̃denɔ lédamma

17 Ǹ sã kpá ǹ ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onnɛna ma,
ǹ n nèsɛ wɛ̃ ma yãdannɛnaanɛ,
18 zaakũ à nna ǹgɔ̃ kũna n swɛ̀ɛ gũn,

àgɔ̃ kú n lɛ́n.
19 Bee mɔkɔ̃n, matɛn yã dannɛ gbãra,
de ǹgɔ̃ Dikiri náani vĩ yãimɛ.
20 Ma yã'onnɛnaa kɛ̀nnɛ mèn baraakuri,
yã pìnɔ lédamma kũ dɔ̃naao vĩ.
21 Matɛn yãpura kũ à náani vĩ dannɛ,
de ǹ le ǹ yã weḿma a zɛ́amɛ.

22 Ǹsun gbãnasaride ble a gbãnasarikɛ yãiro,
ǹsun gbãna mɔ wɛ̃ndadenɛ yãkpatɛkɛkiaro,
23 zaakũ Dikiri ni yã sí kũńwo,
ani wɛ́ tã gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔa.

24 Ǹsun gbɛ̃nna kpá kũ pɔfɛ̃riioro,
ǹsun kure kũ nèsɛwãnadeoro,
25 de ǹsun a dà sétɛ
ǹ n zĩda da yãnlo yãi.

26 Ǹsun gbɛ̃ke fĩna di n musuro,
ǹsun zɛnkpɛkɛ sénɛro.
27 Tó ń póke vĩ ǹ fĩna booro,
oni n wutɛbɔ sé n zĩtɛa.

28 Ǹsun zĩtɛ lé sèeda zĩ woro,
n dizinɔ mé ò a pètɛ.

29 N gbɛ̃ kũ à a zĩ dɔ̃ manamana è yá?
Ade ni zĩ kɛ kínanɔnɛ,
adi kɛ talakanɔmɛ ani kɛńnɛro.

23

1 Tó n su pɔ́ ble kũ gbãnadeo,
ǹgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ à kú n arɛ.
2 Tó sãnkarademɛ n ũ,
ǹ fɛ̃nɛ da n kòtooa.
3 Ǹsun wãkũ kɛ a pɔ́ble nísideiro,
zaakũ pɔ́ble pì de lán daburuzunnɛnaa bàmɛ.

4 Ǹsun wari dɔ n zĩdaa ɔgɔdasiwɛtɛna yãiro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ n zĩdakũna dɔ̃.
5 Òdi wɛ́ lé ɔgɔa, akũ àdi gɛ̃ zéla,
àdi dèmbɛrɛ bobo à vura lán vãu bà.

6 Ǹsun aniapãsĩde pɔ́ blero,
ǹsun wãkũ kɛ a pɔ́ble nísideiro,
7 zaakũ àdigɔ̃ a ɔgɔ naro a nèsɛmmɛ.
Ani pinnɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi,
ama adi kɛnɛ a nèsɛnlo.
8 Ĩni a fíti kũ n blèe pisimɛ,
sáabu kũ n kɛ̀ ni kɛ pã.

9 Ǹsun yã o yɔ̃nkɔ sãnlo,
zaakũ ani pã kpá n ɔ̃ndɔ̃yãimɛ.

10 Ǹsun zĩtɛ lé sèeda zĩ woro,
ǹsun tonɛnɔ bú lé ǹ ká n pólaro,
11 zaakũ ń Dãkpãri gbãna,
ani bo n kpɛ à yã sí kũńwo.

12 Ǹ lédamma yã da n swɛ̀n,
ǹ laakari dɔ dɔ̃na yãa.

13 Ǹsun gí n né foruiro,
tó n a gbɛ̀ kũ flɛ̀ao, ani garo.
14 Ǹ a gbɛ̃ kũ flɛ̀ao,
de ǹ a bo ga ɔĩ.

15 Ma né, tó n ɔ̃ndɔ̃ vĩ n swɛ̀n,
ma pɔ ni kɛ nna.
16 Tó yãzɛde tɛn bo n lén,
ma pɔ ni kɛ nna.

17 Ǹsun durunnakɛrinɔ gwena ni dɛro,
ǹgɔ̃ Dikiri vĩna vĩ gɔrɔ sĩnda pínki,
18 zaakũ ĩnigɔ̃ zia vĩmɛ,
tãmaa ni n nɛro.

19 Ma né, ǹ ma yã ma, ĩni ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ǹ tó n swɛ̀ gɔ̃ té zé manai.
20 Ǹsun kakara kũ wɛ̃mirinɔro,
ǹsungɔ̃ kú lé'idenɔ téro,
21 zaakũ wɛ̃dɛri kũ lé'ideo dì gɔ̃ takasidenɔ ũ,
ń mèkpɛtɛɛ dì ń da utakasadanammɛ.

22 Ǹ n de'ina yã ma,
tó n da zĩ kὺ, ǹsun a gya boro.
23 Ǹgɔ̃ yãpura wɛtɛ, ǹsun ɔ gbarɛiro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ kũ yãdadanaao kũ wézɛ̃o.
24 Gbɛ̃ mana de pɔ dìgɔ̃ nna manamana,
gbɛ̃ kũ à né ɔ̃ndɔ̃de ì pɔ dìgɔ̃ nnaamɛ.
25 Ǹ tó n de kũ n dao pɔ kɛmma nna,
ǹ tó n da'ina ayuwii kɛmma.

26 Ma né, ǹ n nèsɛ wɛ̃mɛnɛ,
n wé gɔ̃ té ma yãkɛnaai,
27 zaakũ karua bi wèɛ lòkotoomɛ,
nɔ pãpãkɛri bi lɔ̀gɔ sɔrɔrɔmɛ.
28 Àdi gbɛ̃ kpákpa lán kpãni wédewɛ bà,
àdi tó gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ náani sari dasi.

29 Dín òdi waiyoo kɛnɛɛ?
Dín òdi o'o kɛnɛɛ?
Dí mɛ́ à lɛ́kpakɔ̃ana vĩi?
Dí mɛ́ à zuka vĩi?
Dí mɛ́ àdi kĩnna pãa?
Dí wɛ́ mɛ́ à tɛ̃raa?
30 Gbɛ̃ kũ òdi gì kɛ wɛ̃mikianɔ,
kũ òdi gɛ́ kpátɛ kɛ sèwɛ̃ yãkatɛnanɔimɛ.
31 Ǹsun wɛ́ biri sèwɛ̃a
de a tɛ̃rakɛ n ni dɛro,
zaakũ àdigɔ̃ pípi zaa tùruu gũn,
akũsɔ̃ a gɛ̃na lɛ́n dìgɔ̃ nna.
32 Ani láka saka tɔ̃mma lán mlɛ̃̀ɛ bà,
ani n gbã à n kũ lán pitiko bà.
33 Ĩni wɛ́ kɛ pla kũ pɔ́ kũ ńdi e yãroo,
ĩni laasun kpɛdangara lɛ́ n swɛ̃̀n.
34 Ĩnigɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ à wutɛna gón ísira musu bà,
lán gbɛ̃ kũ à kú gó'itɛ biza mìsɔ̃ntɛa bà.
35 Ĩni pi: Ò ma gbɛ̃, adi ũmaro,
ò ma kɛ búgubugu, mádi a wari maro.
Bɔrɛn ma wɛ́ ni were de mà í wɛtɛ mà mi dɔɔ?

24

1 Ǹsun luka gbɛ̃ vãninɔ gwenaairo,
ǹsun kakara kũńwo ni dɛ sero,
2 zaakũ yã pãsĩ laasun mɛ́ àdigɔ̃ kú ń swɛ̃̀n,
yãkete dìgɔ̃ kú n lɛ́n.

3 Ɔndɔ̃n òdi bɛ pétɛo,
laakarii dì tó àgɔ̃ arubarika vĩ.
4 Dɔ̃naan òdi pɔ́ káo kpɛ́nɔ pa
kũ aruzɛkɛ mana bɛ̀ɛrɛdeo.

5 Ɔndɔ̃de gbãna dìgɔ̃ karamɛ,
dɔ̃̀ri ikoo dìgɔ̃ gɛ́ arɛmɛ.
6 Baaruu dì tó ò zɪ̀ asãnsĩni dɔ̃,
tó yãkɛkɛrinɔn dasi, àdi tó ò zɪ̀ ble.

7 Ɔndɔ̃ lei de fayasaridela,
lakutu kɔ̃kakaranaa gũn a lɛ́ dìgɔ̃ nakɔ̃anamɛ.

8 Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ vãnikɛnnɛna laasun vĩn
òdi a sísi manafikide.
9 Yãfayasari wàaripana bi durunnamɛ,
gbɛ̃ke dìgɔ̃ ye lalandikɛriiiro.

10 Tó n mɛ̀busɛɛ kɛ̀ warikɛgɔrɔa,
n gbãna zɔ̃kɔ̃ro.

11 Ǹ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ gaanɔ sura ba,

ǹ gí gbɛ̃ kũ ò sòro òtɛn si kakatɛnannɔnɛ.
12 Tó n pì: O'o, ó dɔ̃ yãro fá,
Luda kũ à nèsɛgũnyã dɔ̃ ni eroo?
N wɛ̃ndi Gwàri a yã dɔ̃,
ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaamɛ.

13 Ma nɛ́, ǹ zɔ́ ble, zaakũ à mana,
zɔ́sa dì kɛ lɛ́nɛ nna.
14 Lɛn ɔ̃ndɔ̃ dì kɛ gbɛ̃nɛ nna a nèsɛn lɛ.
Tó n ɔ̃ndɔ̃ kǔ, ĩnigɔ̃ zia vĩ,
tãmaa ni n nɛro.

15 Dàde, ǹsun gbɛ̃ mana ɔn kpákparo,
ǹsun a bɛ pɔ́nɔ wararo.
16 Bee tó gbɛ̃ mana lètɛ gɛ̀n suppla,
àdi ɛra à futɛmɛ,
yãvãnikɛrinɔ sɔ̃, kisira dì ń fu.

17 Tó n ibɛrɛ lètɛ, ǹsun pɔnna kɛro,
tó à fù, ǹsun à yáa dɔro.
18 Tó Dikiri è lɛ, ani kɛnɛ nnaro,
a pɔfɛ̃ ni were n ibɛrɛɛ pìiamɛ.

19 Ǹsun tó gbɛ̃ vãninɔ yã n kũ gbãnaro,
ǹsun yãvãnikɛrinɔ gwena ni dɛro,
20 zaakũ gbɛ̃ vãni nigɔ̃ zia vĩro,
Luda ni yãvãnikɛrinɔ fitila té dɛ.

21 Ma nɛ́, ǹ vĩna kɛ Dikirinɛ kũ kínao,
ǹsun gbɛ̃nna kpá kũ gbɛ̃ kũ ò bò ń kpɛnɔoro,
22 zaakũ yã ni ń le kãntomɛ.
Dí mé à dɔ̃ lákũ oni ń ásaru kɛ nàa?

Ɔndɔ̃denɔ yãn dí dɔ

23 Ɔndɔ̃denɔ yãn dí dɔ:
Gbɛ̃wɛgwana yãkpatɛ gũn manaro.
24 Gbɛ̃ kũ àdi yã nna kpá taaridea,
gbɛ̃nɔ ni sa vãni onɛ, burinɔ ni a ká.
25 Gbɛ̃ kũ àdi yã da taaridela nigɔ̃ yã mana le,
Luda ni arubarika daagu manamana.

26 Yãwemmana súsu
de lán lépɛna léaa bà.
27 Ǹ n bàai zĩ kɛ ǹ n bura soru kɛ,
gbasa ǹ kpé bo sà.

28 Ǹsun n gbɛ̃dake bobo a dàn pãpãro,
ǹsun tó n lé gbɛ̃nɔ sãtɛro.
29 Ǹsun pi: Mani kɛnɛ lákũ à kèmɛnɛ nàro,
kesɔ̃ mani fĩna bonɛ a yãkɛnaaa.

30 Ma pã ma'ãde búnɛ,
ma do fayasaride geepi búi,
31 akũ ma è lèɛ bùtɛ à dàgula pínki,
à sɛ̃̀ɛ kù, gbǏ kũ à bò kũ gbèɛo lètɛ.
32 Ma yã dí gwà ma laasun lèa,
akũ pɔ́ kũ ma è yã dàdamɛnɛ.
33 Tó n pì: Mani i o fíti, mani kámma bo fíti,
mani wútɛ fíti ɔkpana ma kùua,
34 takasi ni bo n ã lán kpãni bà,
pɔ́kĩammana ni summa
lán gbɛ̃ kũ à gɔ̃kɛbɔ kũnaa bà.

25

Sulemanu yáasi pãndenɔ

1 Sulemanu yáasi kũ Yudanɔ kína Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ kɛ̃ takada gũnnɔn dí.
2 Luda gakuri vĩ à yã utɛ,
kínanɔ gakuri vĩ ò yã tàasi ká.
3 Lán óni fɔ̃ ò ludambɛ lei kũ zĩtɛ lòkotooo dɔ̃ro nà,
lɛn óni fɔ̃ ò kína laasun dɔ̃ro lɛ.
4 Ǹ andurufu gbãsĩ bɔtɛ,
a pìri ni pɔ́ mana pio,
5 ǹ yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ kína arɛ,
a kpata ni gbãna kũ yãzɛde musu.
6 Ǹsun n zĩda sé lei kína arɛro,
ǹsun vutɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ vutɛkiaro.
7 Zaakũ à sà̰na à pinnɛ ǹ su arɛ la
de à n ditɛ kĩana gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ arɛla.
8 Yã kũ n wɛ́ è,
ǹsungɔ̃ wãna kũ a gɔ̃gɔ̃naaoro,
zaakũ tó ò n yã ɛ́kɛ bò,
bɔ́n ĩni láka ǹ kɛɛ?
9 Tó ntɛn yã gɔ̃gɔ̃ kũ n gbɛ̃dakeo,
ǹsun bo kũ gbɛ̃ pãnde asirioro.
10 Tó à mà, ani wé'i dammamɛ,
n tɔ́ vãni ni láka doro.
11 Yãmana'ona a gɔrɔa nna
lán mangoro tɛ̃ra kũ à da andurufu tan bà.

12 Ɔndɔ̃de lédamma mana gbɛ̃ kũ à nèsɛ vĩnɛ
à de lán wura nɔmanablebɔɔ bàmɛ.
13 Lákũ í yĩda dìgɔ̃ de nà pɔ́kɛ̃rinɔnɛ,
lɛn zǏri náanide de lɛ gbɛ̃ kũ ò a zǏnɔnɛ,
àdi ń nèsɛ yĩda kũńnɛ.
14 Gbɛ̃ kũ àdi gbadana lé sé akũ àdi daro
de lán legũ kũ à sìsi a ĩa kàka adi maro bàmɛ.
15 Mɛnana dì tó kína a yãzɛ e,
kpatɛna yãii dì tó a yã ble.
16 Tó n zɔ́ lè, ǹ ble n nèsɛ lén,
de ǹsun ble dasi ǹ lé sukparo yãi.

17 Ǹsun n gbɛ̃dake bɛ zé sɔro,
de àsun kpasa kũnwo à zãnguro yãi.
18 Gbɛ̃ kũ à yã dì a gbɛ̃dakea
de lán gò ke fɛ̃nɛda ke kàlɛ sɔ̃ntɛ bàmɛ.
19 Nana náanisaridea warikɛgɔrɔa
de lán saka gyãre ke gbá ɛrɛɛ bàmɛ.
20 Pɔnna lèsina pɔsiradenɛ
de lán utasimmana ĩampurugɔrɔ
ke yũku kana bɔ̀ɔa bàmɛ.

21 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ póble kpáa,
tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í.
22 Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a ɔ kúnɛ a léamɛ,
Dikiri ni fĩna bonnɛ.

23 Lákũ gugbãnduru kpa ĩa dì su kũ legũo nà,
lɛn gbɛ̃pinaa dì su ãnsisinaao lɛ.
24 Ina kpé laasin mana
de kunna kpén lɛɛlɛ kũ nɔ fìtideola.
25 Baaru nna bonaa bùsu zàzãn
de lán íyĩdakpana gbɛ̃ kũ a gbãna làkaaa bàmɛ.
26 Gbɛ̃ mana kũ àdi we vãnikɛriinɛ
de lán ísɛ̃boki kũ a í yanaa bàmɛ,
lán lɔ̀gɔ kũ a í yàkaa bà.
27 Zɔ́blena dasi manaro,
gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛlina a zĩdanɛ gakuri vĩro.
28 Gbɛ̃ kũ à a zĩda kũna dɔ̃ro
de lán wɛ̃tɛ kũ a bĩni gboronaa bàmɛ.

26

1 Lán legũsisina de nà sakare
kesɔ̃ lán legũmana de nà pɔ́kɛ̃gɔrɔa,
lɛn gakuri dí kɔ̃ sí kũ yɔ̃nkɔoro lɛ.
2 Lákũ bãntoro kũ ludakibɛbãoo
dìgɔ̃ vuravura à gé la à su gwe nà,
lɛn gbɛ̃kana pã dì pɔ́ke boḿmaro lɛ.
3 Gése bi sɔ̃ pɔ́mɛ,
bà bi zaaki pɔ́mɛ,
yɔ̃nkɔ pɔ́n gò ũ a kpɛa.
4 Ǹsun we yɔ̃nkɔa a fayasarikɛaro,
de ǹsun gɔ̃ lán a bàro yãi.
5 Ǹ yã we yɔ̃nkɔa a fayasarikɛ lén,
de àsun a zĩda gwa ɔ̃ndɔ̃de ũro yãi.
6 Tó n légbãzã kɛ̀ yɔ̃nkɔ gãi,
n n zĩda yàkamɛ, n yã wètɛ n zĩdanɛ.
7 Yáasi kũ à kú yɔ̃nkɔ lén
de lán ɛrɛ gbá kũ àtɛn gbãkɛ bàmɛ.
8 Bɛ̀ɛrɛlina yɔ̃nkɔnɛ
de lán gbɛ̀dana gbɛ̀mban bà.
9 Yáasi kũ à kú yɔ̃nkɔ lén

de lán lɛ̀ kũ̀ à dana wɛ̃dɛri ɔĩ̀ bàmɛ.
10 Gbɛ̃ kũ̀ à yɔ̃nkɔ ke gbɛ̃ kũ̀ àtɛn gɛ̃tɛ dà zĩn
de lán tofekari kũ̀ àdi nɔ̀bɔ sĩnda pínki gbã̀ bàmɛ.
11 Yɔ̃nkɔ ɛrana a yãfayasarikɛnaaa
de lán gbɛ̃da kũ̀ à èra à a pisi blèe bàmɛ.
12 N gbɛ̃ kũ̀ à a zĩda dìtɛ ɔ̃ndɔ̃de ũ̀ è yá?
Yɔ̃nkɔ sǎna deala.
13 Ma'ãde dì pi: Músu kú zɛ́mmɛ,
nɔ̀bɔ pãsĩ́ té batun.
14 Lákũ̀ gbàa dìgɔ̃ yĩ̃gã̀ a asigbeaa nà,
lɛn ma'ãde dìgɔ̃ litɛlitɛ a wútɛkia lɛ.
15 Ma'ãde dì ɔ da tan
à fu póblelinaa à da a lén.
16 Ma'ãde dìgɔ̃ da a ɔ̃ndɔ̃
de yãwemmadɔ̃ri gbɛ̃nɔn supplanɔla.

17 Gbɛ̃ kũ̀ à vì̀ à pètɛ dakenɔ ledikpanan
de lán gbɛ̃ kũ̀ à gbɛ̃da kù̀ a sãaa bà.
18-19 Gbɛ̃ kũ̀ à a gbɛ̃dake sǎtɛ
gbasa à pìnɛ: Matɛn fàai bomɛ
de lán bǎnde kũ̀ àtɛn kà téde
kũ̀ kàgbao zuńyĩ́ bàmɛ.

20 Tó yàka kunlo, té dì gamɛ,
tó kɔrɔmɔtɔde kunlo, fìtii dì lákamɛ.
21 Lákũ̀ sĩsĩ́ dì kɛ téyɔ̃nɛ nà,
lákũ̀ yàkaa dì kɛ ténɛ nà,
lɛn lékpakɔ̃ade dì fìti da lɛ.
22 Kɔrɔmɔtɔde yã̀ dì kɛńnɛ lán zó bà,
àdi gɛ̃ lén dɔ̃̀ɔ ari nèsɛɛ gũn.

23 Nèsɛpãsĩ́de kũ̀ àdi yã̀ nnanna ońnɛ
de lán lo kũ̀ ò andurufu í lèaa bàmɛ.
24 Zãngurii dì a zĩda kɛkɛ kũ̀ lɛ́omɛ,
ama manafiki mɛ́ à kú a swɛ̀n.
25 Tó yã̀ nnanna bò a lɛ́n, ǹsun síro,
zaakũ̀ yã̀ vãni mèn suppla mɛ́ à kú a swɛ̀n.
26 Bee tó à a zãngu ùtɛ manafiki gũn,
a vãni dì bo gupuraa pari wára.

27 Gbɛ̃ kũ̀ àtɛn wèɛ yɔ̃ńnɛ ni zu a gũmmɛ,
gbɛ̃ kũ̀ àtɛn gbè gbigiri kɛ, gbèɛ pì ni si adea.
28 Ɛ̀kɛde dì zã̀ gbɛ̃ kũ̀ àdi ń yakan,
manafikide dì gbɛ̃ kpá lɛtɛnaai.

27

1 Ǹsun n zĩda sáabu kpá zia yã̀ musuro,
zaakũ̀ ń dɔ̃ yã̀ kũ̀ ani su ziaro.
2 Ǹ tó ò n sáabu kpá,

ǹsun n zĩda sáabu kpáro.
Ǹ tó à bo gbɛ̃nɔ lén,
ǹsun tó à bo n lénlo.
3 Gbèɛ tìkisi, bùsu'atɛ̃ bi asomɛ,
ama yɔ̃nkɔ pɔfɛ̃ tìkisi de abirekũnɔla pínki.
4 Pɛ̃tɛ̃ pãsĩ, pɔfɛ̃ dì dańla,
ama dí mé ani nèsɛgɔ̃ba fɔ̃ɔ?
5 Kpãkɛ̃na gbɛ̃i pari wára mana
de yena gbɛ̃i asiri gũnla.
6 Gbɛ̃nna yã'ũmmana kpáńyĩ náani vĩ,
ibɛrɛ lépɛmmana manafiki vĩ.
7 Gbɛ̃ kũ à kãna dì zàzã kũ kũ zɔ́omɛ,
ama nàdɛri pɔ́ kyàkyã dɔ̃ro.

8 Gbɛ̃ kũ à kɛ̀ a ɔnnwa àtɛn likara
de lán bã kũ à sàtɛ a sàaa bàmɛ.
9 Nísi gbĩ nnanna kũ turaretitio dì ń pɔ kɛ nna,
lédakɔ̃ana kũ nèsɛ mèn doo dì gbɛ̃nnanɔ kɛ nna.
10 Ǹsun pã kpá n gbɛ̃nnairo ke n de gbɛ̃nna.
Tó yã n le, ǹsun gé n vǐni ke n dakũna bɛaro.
N gbɛ̃dake kũ à kú kãni kũńwo mana
de n bɛ gbɛ̃ kũ à kú zàla.
11 Ma né, ǹgɔ̃ ɔ̃ndɔ̃, ma pɔ ni kɛmma nna,
mani we ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔa sà.
12 Laakaride dì yã pãsĩ e káaku, akũ àdi utɛnɛ,
laasunsaride dì gí àgɔ̃ gé, akũ àdi yã le.
13 Tó gbɛ̃ nibɔ fĩnaa dì a musu,
ǹ a uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔrɔma ũ ade gɛ̃nɛ ũ.
14 Tó n yã ò gbãnagbãna
n sa mana ò n gbɛ̃dakenɛ kɔnkɔkɔnkɔ,
onigɔ̃ da sa vãnimɛ.
15 Nɔ fǐtide de lán legũ'i
kũ àtɛn tótɔ zɛnaa sari bàmɛ,
16 a dãdãna de lán ĩa dãdãnaa bàmɛ,
ade tɛn nísi'iwa kũ kũ ɔomɛ.
17 Lákũ mɔ̀nɔ dì kɔ̃ lé kɛkɛ nà,
lɛn bisãsiri dì a gbɛ̃dake kɛkɛ lɛ.
18 Tó gbɛ̃ laakarii dɔ̀ kaka lía, ani a né ble,
tó gbɛ̃ a dikiri yã mà, ani a kpe ta.
19 Lákũ gbɛ̃ dì a nini e ín nà,
lɛn bisãsirinɔ dìgɔ̃ kɔ̃ laasun dɔ̃ lɛ.
20 Lákũ gènɔ dì mɔ́ gaaro nà kũ gyãwãnnwo,
lɛn gbɛ̃ wé yena pɔ́i dì mɔ́aro lɛ.
21 Lákũ òdi andurufuu kũ wuraao mana dɔ̃ a baasanaa gũn nà,
lɛn òdi bèɛrɛ lí gbɛ̃nɛ a tɔ́bonaa gũn lɛ.
22 Bee tó n fayasaride dà gón
n a sabò lán pɔ́blewɛ bà,
a fayasarikɛ ni kɛ̃aro.

23 Ǹgɔ̃ n pɔ́kãdenɔ kunna dɔ̃ manamana,
ǹ laakari dɔ n kpàsa pɔ́nɔa,
24 zaakũ aruzɛkɛ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkiro,
beekpata dì gɔ̃ gbɛ̃ pɔ́ ũ ai a buriaro.
25 Sɛ̃̀ɛ dì láka, a dufu dì butɛ,
ndì a tàragaa kpá pɔ́nɔa,
26 ndì pɔ́kasa kɛ kũ n sãnɔ kão,
ndì bú lú kũ n blèe ɔgɔo,
27 n blènɔ vĩ dìgɔ̃ dinyĩ n pɔ́ble ũ,
ndì n ɔndenɔ kũ n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ gwao.

28

1 Yãvãnikɛrii dì bàa lɛ́, bee tó òtɛn pɛ́aro,
gbɛ̃ mana dìgɔ̃ wɔ́rɔgɔ vĩ lán músu bà.
2 Tó bùsu taari kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, a kínanɔ dìgɔ̃ dasimɛ,
ama laakaride yãdɔ̃ri ni tó aafia gɔ̃ kun.
3 Kína kũ àdi wɛ́ tã takasidenɔa
de lán legũ kũ à mà à pɔ́ble yàkaa bàmɛ.
4 Dokadarisarinɔ dì yãvãnikɛrinɔ sáabu kpá,
dokadarinɔ sɔ̃ òdi fìti kɛ kũńwo.
5 Gbɛ̃ vãninɔ yãzɛde mì dɔ̃ro,
ama gbɛ̃ kũ òdi Dikiri arɛ wɛtɛnɔ dɔ̃ swáswa.
6 Takaside taarisaride mana
de aruzɛkɛde yãlɛkpɛrɛkɛrila.
7 Nɛ́ dokadari asãnsĩni vĩ,
pãpãdenɔ gbɛ̃nna dì wé'i da a deamɛ.
8 Gbɛ̃ kũ àdi a aruzɛkɛ kara ɔgɔ'i zɔ̃kɔ̃ gũn
tɛn pɔ́ kakara gbɛ̃ kũ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwanɛmɛ.
9 Gbɛ̃ kũ àdi doka kpá sãkoto,
Luda dì zã a aduakɛnan.
10 Gbɛ̃ kũ àdi gbɛ̃ mananɔ da zɛ́ vãnia
ni létɛ à da a zĩda tankutɛmmɛ,
taarisaridenɔ sɔ̃ oni bo mana.
11 Ɔgɔde dì a zĩda ditɛ ɔ̃ndɔ̃de ũmɛ,
ama takaside asãnsĩnide dì a ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃amɛ.
12 Tó gbɛ̃ mananɔ zì̀li blè,
gbɛ̃ sĩnda pínki dì ĩa dãmɛ,
tó yãvãnikɛrinɔ kpata blè,
baadi dìgɔ̃ mì kpáguimɛ.
13 Tó n n taarinɔ ùtɛ, ĩni gɛ́ arɛro,
tó n ò akũsɔ̃ n tò, Luda ni n wɛ̃nda gwa.
14 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ Dikiri vĩna vĩ ũ,
sãgbãnade sɔ̃ àdi létɛ à da yãn.
15 Gbɛ̃ pãsĩ kũ àdi kí ble takasidenɔa
de lán músu kũ àtɛn pũtã bàmɛ,
lán sàbo kũ àtɛn kusiḿma bà.
16 Don'arɛde kũ àdi wɛ́ tã a gbɛ̃nɔa faya vĩro,
gbɛ̃ kũ à zà̰ ɔgɔvãnilenan wɛ̃ndii dìgɔ̃ gbàna.
17 Gbɛ̃dɛri kũ a laasun tɛn wari dɔa
nigɔ̃ bàa lɛ́ ari à gɛ́ gaomɛ.

Gbɛ̃ke sún kpánɛro.
18 Gbɛ̃ kũ àdi yã̃ kɛ a zéa nigɔ̃ aafiamɛ,
yãdɔrɔsarikɛri sɔ̃ ani létɛ kãnto.
19 Gbɛ̃ kũ àdi laakari dɔ a bú zĩa dìgɔ̃ kãna,
gbɛ̃ kũ àdi pé gukoria sɔ̃ àdigɔ̃ kú takasi gũmmɛ.
20 Luda ni arubarika da náaniden manamana,
gbɛ̃ kũ àtɛn wã̃ à kɛ ɔgɔde ũ ni bo pãro.
21 Gbɛ̃wɛgwana manaro,
bee kũ abireo gbɛ̃ ni taari kɛ burodi kusu yãi.
22 Sãnkarade dì wã̃ kũ aruzɛkɛlenaao,
àdigɔ̃ dɔ̃ kũ takasi ni a lero.
23 Gbɛ̃ kũ àdi kpãkɛ̃ gbɛ̃i nigɔ̃ nna kãao
de gbɛ̃ kũ à a tɔ́ nna sìla.
24 Gbɛ̃ kũ à kpãni ò a de ke a daa,
akũ àtɛn pi, taarinlo,
ade lɛɛlɛ kũ kpãni wédewɛomɛ.
25 Gbɛ̃ kũ à wãkũ vĩ dì fĩti damɛ,
gbɛ̃ kũ à Dikiri náani vĩ mé ani karana le.
26 Gbɛ̃ kũ àtɛni a zĩda náani kɛ bi yɔ̃nkɔmɛ,
gbɛ̃ kũ à té ɔ̃ndɔ̃i mé ani bo mana.
27 Pɔ́ dì kĩa gbɛ̃ kũ àdi takasidenɔ gba pɔ́aro,
òdi gbɛ̃ kũ àdi ń wé gwaro kámɛ.
28 Tó yãvãnikɛrinɔ kpata blè,
baadi dìgɔ̃ mì kpáguimɛ.
Tó ò gàga, gbɛ̃ mananɔ dì dagula.

29

1 Gbɛ̃ kũ ò kpàkɛ̃i manamana, akũ à gì mai,
ade ni kakatɛ kãnto yòrɔɔ sari.
2 Tó gbɛ̃ mananɔ dàgula, gbɛ̃nɔ pɔ dìgɔ̃ nnamɛ,
tó gbɛ̃ pãsĩ kú kpatan, òdigɔ̃ n damɛ.
3 Gbɛ̃ kũ à ye ɔ̃ndɔ̃ii dì a de pɔ kɛ nna,
karuanɔ bɛ zésɛrii dì a ɔgɔ yaka.
4 Kína dì tó a bùsu gbãna kũ yãzɛde musu,
gusarɛgbasiri sɔ̃ àdi a bùsu dɛmɛ.
5 Gbɛ̃ kũ àtɛn lénna kɛ a gbɛ̃dakenɛ
tɛn bà kpákpa a zĩdanɛ.
6 Gbɛ̃ vãni taarikɛnaa dì a kũ tankutɛ ũmɛ,
gbɛ̃ mana dì ayuwii kɛ kũ pɔnnao.
7 Gbɛ̃ mana dì laakari dɔ takaside yãgɔ̃gɔ̃naaa,
yãvãnikɛri sɔ̃ àdi a yã̃ daro.
8 Lalandikɛrinɔ dì wɛ̃tɛ wã̃,
ɔ̃ndɔ̃rinɔ dì gbɛ̃nɔ laakari kpátɛńnɛ.
9 Tó ɔ̃ndɔ̃de gèɛ yãkpatɛ kɛ kũ yɔ̃nkɔo,
yɔ̃nkɔ pìi dì pɔ fɛ̃ àdi yáa dɔ, a lé dì nakɔ̃aro.
10 Gbɛ̃dɛrinɔ dì zã̃ taarisaridegumɛ,
òdigɔ̃ gbɛ̃ mananɔ wɛtɛ ò ń dɛ.
11 Yɔ̃nkɔ pɔfɛ̃ dì pisi a wéamɛ,
ɔ̃ndɔ̃de sɔ̃, àdi mɛna fɔ̃mɛ.
12 Tó gbãnade tɛn sã̃ kpá ékɛyãi,

a ìbanɔ dì gɔ̃ yãvãnikɛrinɔ ũ ń pínkimɛ.
13 Takaside kũ gbãnamɔnnɛriio yã mèn do dí vĩ,
Dikiri mé à tò ń wé tɛn gu e ń pínki.
14 Kína kũ àdi yãkpatɛ kɛ takasidenɔnɛ kũ yãpurao,
a kpata zĩnipɛtɛna nigɔ̃ gbãna gɔrɔ sĩnda pínki.
15 Totona kũ flàao dì tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
né kũ ò tò a zĩdanɛɛ dì wé'i da a daamɛ.
16 Tó yãvãnikɛrinɔ dàgula, taarikɛnaa dì kɔ̃mɛ,
ama gbɛ̃ mananɔ ni ń kpɛ e.
17 Ǹ n né toto, ani n laakari kpátɛnnɛ,
ani tó n pɔ kɛ nna.
18 Gu kũ Luda yã kunlo, òdigɔ̃ ń zĩdakũna dɔ̃ro.
Arubarikaden gbɛ̃ kũ à a doka kũna ũ.
19 Òdi zɔ̀ɔ toto kũ léoro,
bee tó à mà, ani zĩ kɛaro.
20 N gbɛ̃ kũ àdi wã à yã o è yá?
Yɔ̃nkɔ sǎna de adela.
21 Zɔ̀ kũ ò a vǎ zaa a fíti gɔrɔ,
ani láka à gɔ̃ guturu ũmɛ.
22 Pɔfɛ̃rii dì fìti da,
nèsɛfutade dì durunna kɛ manamana.
23 Ĩadãnaa dì ń busamɛ,
zĩdabusana mé àdi ń kara.
24 Gbɛ̃ kũ àdi ble kũ kpãnio zà̀ a zĩdagumɛ,
àdi sí kũ Ludao, ama àdi we à yãpura oro.
25 Vĩnakɛna bisãsirinɛ bi tankutɛmɛ,
gbɛ̃ kũ àdi Dikiri náani kɛ mì nigɔ̃ da íla.
26 Gbɛ̃nɔ dì gbãnade arɛ wɛtɛ dasi,
ama yãkpatɛkɛna bi Dikiri yãmɛ.
27 Gbɛ̃ mana ye ékɛdeiro,
gbɛ̃ vãni dì zã zésususɛrigumɛ.

30

Agu yã'onaa

1 Yake né Agu yã'onaamɛ.
Ma kpasa Luda, ma kpasa manamana,
2 zaakũ ma yɔ̃nkɔkɛ de dakenɔ pɔ́la,
má bisãsiri asãnsĩni vĩro.
3 Mádi ɔ̃ndɔ̃ dadaro,
má Luda dɔ̃na vĩro.
4 Dí mé à gɛ̀ɛ ludambɛ yã à sùu?
Dí mé à ĩa kàkara à kù a ɔĩi?
Dí mé à legũ'i kòko a pɔ́kasann?
Dí mé à zĩtɛ lézɛkinɔ kɛ̀ɛ?
A tɔ́n deraa? A Né tɔ́n deraa?
Tó ń dɔ̃.

5 Luda yãnɔ pínki à mamberu vĩro,
àdigɔ̃ de sɛ̃gbako ũ gbɛ̃ kũ à nàaiinɛ.
6 Ǹsun yãke kara a yã gũnlo,

de àsun n ékɛ kánnɛ n ɔĩro yãi.
7 Yã̀ mèn plan matɛn gbɛkamma Dikiri,
ǹsun gíomɛnɛro ari màgɔ̃ gé ga.
8 Ǹ ma kɛ̃ yãpã'onaaa kũ ékɛtonaao,
ǹgɔ̃ ma gba póble mɔkɔ̃ana.
Ǹsun ma kɛ takaside kesɔ̃ ɔgɔdaside ũro,
9 de pɔ́ súngɔ̃ dimai mà ledi kpányĩ
mà pi dímɛ Dikiri ũ yãi,
de takasi sún ma kũ mà kpãni o
mà n tɔ́ yakaro yãi.

10 Ǹsun yã̀ dí zɔ̀ɔa a dikiri kĩnaaro,
de àsun n ká à wí n musuro yãi.
11 Gbɛ̃kenɔ kun òdi ń denɔ tɔ́ bɛ̃̀nɛ sí,
òdi ń danɔ sɔ̃sɔ̃.
12 Gbɛ̃kenɔ kun òdigɔ̃ da ò gbãsĩro,
ama ń vãnikɛ dí kɛ̃ḿmaro.
13 Gbɛ̃kenɔ kun òdi ń zĩda bi,
òdi gbɛ̃nɔ gwa ò mì zu.
14 Gbɛ̃kenɔ kun ń saka de lán fɛ̃nɛda bà,
ń saka sɔ̃ntɛnɔn de lán fɛ̃nɛnɔ bà,
òdi andunia takasidenɔ kũ bisãsiri wɛ̃ndadenɔ kɛo yákiyaki.

15 Toro nénɔgbɛ̃nɔ vĩ mèn pla,
òdi pi: Ǹ ó gba, ǹ ó gba.

Pɔ́ mèn aakɔ̃ kun kũ òdi kãro,
à kà siikɔ̃ se, òdi pi pɔ́ mɔ̀ḿmaro:
16 Gyãwãn kũ para né'isɔɔo
kũ zĩtɛ kũ í dì mɔ́aroo
kũ té kũ àdi pi a kãroo.

17 Wé kũ né dì a de foboo
akũsɔ̃ àdi a da gya boo,
swawɛɛ kãakãannanɔ ni a wé pì bo,
yumburukunɔ ni a gɛ̀ ble.

18 Yã̀ mèn aakɔ̃ kun kũ ò de ma dɔ̃nala,
à kà mèn siikɔ̃ se má ń mì dɔ̃ro:
19 Zé kũ vãu dìgɔ̃ téo musu,
zé kũ mlɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ táa on gbɛ̀ sàraaa,
zé kũ gó'itɛ dìgɔ̃ tén ísira dagura
kũ zé kũ gɔ̃gbɛ̃ dìgɔ̃ ye nɔkpareiio.

20 Nɔ zinakɛri yãkɛnaan dí:
Àdi pɔ́ ble à ɔ má a léa
à pi ádi yã̀ vãni kɛro.

21 Yã̀ mèn aakɔ̃ mé àdi tó zĩtɛ lukaluka,
à kà siikɔ̃ se, zĩtɛ ni yã̀ pìnɔ fɔ̃ro:

22 Zɔ̃ kũ à kpata blè,
yɔ̃nkɔ kũ à pɔ́ blè à kã̀,
23 nɔgbɛ̃ kũ ò zã̀agu akũ à zã kɛ̀
kũ zɔ̀ nɔkpare kũ à gɔ̃̀ a dikiri zã nɔ ũo.

24 Pɔ́ fítinɔn kú zĩtɛ mèn siikɔ̃,
ama ò ɔ̃ndɔ̃ vĩ manamana:
25 Babarenɔn kun pɔ́ gbãnanɔ ũro,
ama òdi pɔ́ble zàna kɛ sakaremɛ.
26 Gbɛ̀'ɛ̃nɛnɔn kun pɔ́ zɔ̃kɔ̃nɔ ũro,
ama òdi bɛ bo gbɛ̀ daguramɛ.
27 Kwanɔ dìgɔ̃ kína vĩro,
ama òdi bɔtɛ ò zɛzɛ gà̀ kũ gà̀aomɛ.
28 Ĩni fɔ̃ ǹ zukpata kũ kũ ɔo,
ama àdi gɛ́ na kína kpɛ́ sakaaimɛ.

29 Pɔ́ mèn aakɔ̃ kun kũ ń tɛna mana,
à kà siikɔ̃ se, ń táa'ona nna:
30 Músu kũ à de gɔ̃sa ũ nɔ̀bɔnɔ tɛ́,
àdi boru kpɛ pɔ́kenɛro
31 kũ kosa kũ à tuke bòoo kũ blèkofĩniio
kũ kína kũ à kú a zĩ̀karinɔ arɛo.

32 Tó n yɔ̃nkɔyã kɛ̀ zĩdabinaa gũn
ke tó n yã̀ vãni laasun lɛ̀,
ǹ ɔ kú n léa,
33 zaakũ lákũ òdi vĩ fakam pá à nísi bo nà,
ke lákũ òdi yĩ kũ ò fĩ à aru bo nà,
lɛn gbɛ̃ pɔfɛ̃naa dì fìti da lɛ.

31

Kína Lemuɛli yɑ̀

1 Kína Lemuɛli da lɛ́ dàa à pì:
2 Deramɛɛ, ma né? Bómɛɛ, ma né'ina?
À kɛ̀ deramɛɛ, né kũ ma a lɛ́ sɛ̀ Ludanɛ?
3 Ǹsun n wó dɛ nɔgbɛ̃nɔ kĩnaaro,
ǹsun zɛ́ kũ àdi kínanɔ yaka séro.

4 Lemuɛli, sèwɛ̃ de kínanɔ pɔ́mina ũro,
í gbãna de kpatablerinɔ pɔ́mina ũro,
5 de òsun mi, dokayãnɔ sãńgu,
ò yã gɔ̃gɔ̃ takasidenɔnɛ faya sariro yãi.
6 À í gbãna kpá gbɛ̃ kũ òtɛn ganɔa,
à sèwɛ̃ kpá pɔsiradenɔa
7 ò mi, ń takasi sãńgu,
ń yã'ũmmana súngɔ̃ dɔńgu doro.
8 Ǹ yã o gbɛ̃ kũ oni fɔ̃ ò yã̀ oronɔ gɛ̃nɛ ũ,
ǹ yã sí gbɛ̃ kũ ò kpanyĩri vĩronɔnɛ.
9 Ǹsungɔ̃ yĩtɛnaro, ǹ yãkpatɛ kɛ a zɛ́a.

Ǹ takasidenɔ kũ wɛ̃ndadenɔ yã nna kpáḿma.

Nɔ laakaride

10 Dí mɛ́ ani nɔ laakaride lee?
A bɛ̀ɛrɛ vĩ de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔla zã̀.
11 A zã dìgɔ̃ a náani kɛ kũ nɛ̀sɛdoomɛ,
pɔ́ mana ke dì kĩaaro.
12 Yã manan àdigɔ̃ kɛ a zãnɛ,
adi kɛ yã vãninlo ari a wɛ̃̀ndi lén.
13 Àdi sãkã kũ bàwisio wɛtɛ
à a ɔzĩ kɛ kũ pɔnnao.
14 Àdi gé pɔ́ble sé zã̀
lán gó'itɛ lagatarii bà.
15 Àdi futɛ gukɛ̃kɔ̃ana à pɔ́ble kɛ a ɔndenɔnɛ,
àdi zĩ kpaatɛtɛ a nɔkparenɔnɛ.
16 Àdi zĩtɛ mana wɛtɛ à lú,
àdi geepi línɔ pépɛn kũ a zĩda bɔ̀kɔɔ ɔgɔo.
17 Àdi gbãna dɔ a pia asa ũ
à gɛ̀sãwa bobo a zĩa.
18 Àdigɔ̃ dɔ̃ kũ áni ɛtɛ le,
a fitilaa dìgɔ̃ nana gwãanimɛ.
19 A ɔ dìgɔ̃ porona àgɔ̃ buutãbɔ kũna,
àdigɔ̃ kɛkɛ ũ wã kũ a ɔnɛo.
20 Àdi ɔ poro wɛ̃ndadenɔnɛ,
àdi ɔ lika takasidenɔi.
21 Àdi ĩampurugɔrɔ vĩna kɛ a bedenɔ yã musuro,
zaakũ a ɔndenɔ dì uta didikɔ̃amɛ.
22 Àdi wutɛbɔ bizanɔ tã a zĩda,
a pɔ́kasanɔ bi táaru biza kũ biza gaaruradenɔmɛ.
23 A zã dì tɔ́ bo fàaibokia,
àdigɔ̃ vutɛna gu dokɔ̃nɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ.
24 Nɔgbɛ̃ pìi dì pɔ́dangãn kɛ àgɔ̃ yía,
àdi gɛ̀re tã à kpá a lagatarinɔa.
25 Àdigɔ̃ gbãna kũ gakurio dana pɔ́kasa ũ,
a kunna zia yã dì swɛ̀ kɛ̃aguro.
26 Ɔndɔ̃yã dìgɔ̃ da a lén,
àdi yã dańnɛ kũ yenyĩo.
27 A wɛ́ dìgɔ̃ pɛ́ a ɔn yãkɛnaai,
àdi pɔ́ ble ma'ãnlo.
28 A nɛ́nɔ dì futɛ ò sa mana onɛ,
a zã dì a sáabu kpá à pi:
29 Nɔgbɛ̃nɔ kokari vĩ dasi fá,
ama mɔkɔ̃n mɛ́ ń deńla ń pínki.
30 Kakana mana dìgɔ̃ náani vĩro,
nɔmanakɛ dì gɛ̃ zélamɛ,
nɔgbɛ̃ kũ à Dikiri vĩna vĩn òdi sáabu kpá.
31 Ǹ zĩ kũ à kɛ̀ àre kpáa,
ǹ a tɔ́ kpá a yãkɛnaa musu batun.

LAASUNDE

A pínki pãmɛ

1 Laasunde Dauda né, Yurusalɛmu kína yãn dí.
2 Makũ laasunde ma pì:
Yã pã búgubugu,
yã pã búgubugu,
a pínki pãmɛ.
3 Bɔ́ àreen bisãsiri dì le andunia gũn
wari kũ àtɛn kɛ a zĩ sĩnda pínki gũnwaa?
4 Kpàinɔ dì gɛ̃tɛ, wurenɔ dì su,
ama andunia dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
5 Ifãntɛ̃ dì bo àdi gɛ̃,
àdi wã à ɛra à gɛ́ gu kũ àdi bon.
6 Ĩa dì káka gènɔmidɔki kpa,
àdi ɛra à su gugbãnduru kpa,
àdigɔ̃ likara àgɔ̃ gɛ́ àgɔ̃ su.
7 Swa sĩnda pínki í dìgɔ̃ ká ísira gũmmɛ,
ama ísira dì paro,
í pìnɔ dì ɛra ò su swa pìnɔ mìiamɛ.
8 Pɔ́ sĩnda pínki dì ń̀ kpasa,
kpasa pì yã gɛ̀ onala.
Gugwana dì mɔ́ wɛ́aro,
yãmana dì sã paro.
9 Yã kũ à kun yã mɛ́ ani ɛra àgɔ̃ kun dɔ,
yã kũ ò kɛ̀ yãn oni ɛra ò kɛ dɔ.
A dufu ke kú andunia gũnlo.
10 Pɔ́ke kun kũ oni pi:
Ǹ pɔ́ dufu ke gwa yá?
Oi! À gĩnakɛ à kun ó ã zaa zĩ kɔ̀.
11 Gbɛ̃ káakunɔ yã dìgɔ̃ dɔ gbɛ̃ken doro.
Bee gbɛ̃ kũ onigɔ̃ kun zianɔ,
ń̀ yã ni dɔ gbɛ̃ken ziakpɛzĩro.

12 Makũ laasunde ma kí blè Isarailanɔa Yurusalɛmu. 13 Ma mèɛ kpà yã kũ òtɛn kɛ andunia gũn pínki tàasikanaaa, ma gwàgwa ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃ ma è Luda zĩ pãsĩ dà bisãsirinɔnɛ ò kɛ. 14 Ma yã kũ òtɛn kɛ andunia gũn è pínki, a pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ.
15 Pɔ́ fĩkarana porona vĩro,
òdi le ò pɔ́ kũ à kunlo naroro.

16 Akũ ma ò ma swɛ̃̀ɛ gũn ma pì: Ǹ gwa! Ma ɔ̃ndɔ̃ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò kpata blè Yurusalɛmu ma ãnɔla ń̀ pínki, ma ɔ̃ndɔ̃ kũ ma dɔ̃naao wɛ́ bò manamana.
17 Akũ ma mèɛ kpà ɔ̃ndɔ̃ asiri dɔ̃naaa de mà yɔ̃nkɔkɛ kũ mìsariyão asiri dɔ̃, akũ ma è abirekũ bi pɛna gukoriamɛ dɔ.
18 Ɔndɔ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ dì su kũ nèsɛyakana zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
òdi yã'ũmmana le ń̀ dɔ̃na lɛ́mmɛ.

2

Pɔnnakɛna pãmɛ

1 Ma ò ma zĩdanɛ: Ǹ futɛ ǹ pɔnnakɛna yɔ̃ ǹ gwa ǹ nnamana dɔ̃, akũ ma è
abirekũ pãmɛ dɔ. 2 Ma è kũ yáadɔna bi yɔ̃nkɔyãmɛ. Pɔnnakɛna sɔ̃, bɔ́n òdi leaa?
3 Ma pɔnna wɛ̀tɛ wɛ̃minaa gũn ma ɔ lìka yɔ̃nkɔyãi, ama ma swɛ̀ tɛn domɛnɛ arɛ
ɔ̃ndɔ̃ gũn de mà dɔ̃ yã̀ kũ à mana bisãsirinɛ à kɛ andunia gũn a wɛ̀ndi zaka lén.
4 Ma zĩ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ kpà, ma kpɛ́nɔ bò ma zĩdanɛ ma geepi línɔ pèpɛ dasidasi.
5 Ma karanɔ kpàkpa ma swa dàkonɔ kɛ̀kɛ ma lí kũ òdi a né ble buri sĩnda pínki
bàban. 6 Ma íkakinɔ kɛ̀kɛ ògɔ̃ mɔtɔ pisi líkpɛ pìnɔa. 7 Ma zɔ̀nɔ lùlu gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ
nɔgbɛ̃nɔ, ò a kenɔ ì ma bɛa. Má zùnɔ kũ pókãde ketenɔ vĩ dasidasi de gbɛ̃ kũ
ò kú Yurusalɛmu ma ãnɔla ń pínki. 8 Ma andurufu kũ wuraao kàkaramai kũ
kínanɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń bùsu pónɔ. Ma lèsirinɔ sɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃nɔ, ma nɔgbɛ̃
kũ gɔ̃gbɛ̃ dì lukańyĩnɔ sɛ̀ dasi. 9 Ma tó bò, má zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmu
ma ãnɔla ń pínki, akũ má kpé ɔ̃ndɔ̃ vĩ a pínki gũn.
10 Mádi gí ma zĩdanɛ
kũ pó kũ à ma wé blèeoro.
Mádi pó kũ à ma pɔ gbà ke tóro.
Ma pɔ kɛ̀ nna ma zĩkɛna sĩnda pínkia,
àkũmɛ ma ísimmawarana pínki láada ũ.
11 Kũ ma wé pè yã̀ kũ ma kènɔi pínki
kũ ísimma kũ ma wàraao a musu,
ma è a pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ,
à àre vĩ andunia gũnlo.
12 Akũ ma laasun lè gɛna ɔ̃ndɔ̃
kũ yɔ̃nkɔkɛo kũ mìsarikɛo kpa.
Yã̀ kũ ò kɛ̀ zaa zĩ baasiro,
a kpaten kína gɛ̃nɛ ni kɛ dɔɔ?
13 Ma è ɔ̃ndɔ̃ àre vĩ de yɔ̃nkɔkɛla
lákũ gupura dìgɔ̃ àre vĩ de gusirala nà.
14 Ɔndɔ̃ri wé dìgɔ̃ kú a arɛ,
yɔ̃nkɔ dìgɔ̃ kure gusiran.
Akũ ma è gó dokɔ̃nɔ mé ani ń bikũ ń pínki.
15 Akũ ma laasun lè ma swɛ̀n ma pì,
zaakũ gó dokɔ̃nɔ mé ani ó bikũ kũ yɔ̃nkɔnɔ nà,
bɔ́ àreen mani le ma ɔ̃ndɔ̃aa?
Akũ ma pì, abirekũ pãmɛ dɔ.
16 Ɔndɔ̃ri yã̀ ni dɔ gbɛ̃ken de yɔ̃nkɔlaro,
ń pínki ń yã̀ ni sã̀ gbɛ̃nɔn zia.
Ɔndɔ̃ri dì ga lán yɔ̃nkɔ bàmɛ.

Ísimmawarana pãmɛ

17 Akũ ma a kunna gya bò, zaakũ yã̀ kũ òtɛn kɛ andunia gũn pínki dì kɛmɛnɛ
nèsɛyakayã̀ ũmɛ. A pínki bi pãmɛ, pɛna gukoriamɛ. 18 Akũ ma zĩ kũ ma kè
andunia gũnnɔ gya bò pínki kũ mani tó ma gɛ̃nɛnɛ yãi. 19 Dí mé à dɔ̃ tó ɔ̃ndɔ̃ri
ke yɔ̃nkɔn a ũu? Bee kũ abireo zĩ kũ ma kè andunia gũn kũ ɔ̃ndɔ̃o ni gɔ̃nɛmɛ.
Abirekũ pãmɛ dɔ. 20 Akũ ma pɔ yàka ísimma kũ ma wàra andunia gũn pínki
yã̀ musu. 21 Zaakũ gbɛ̃ dì zĩ kɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ dɔ̃naao kũ gonikɛo, akũ àdi tó gbɛ̃
kũ adi a ke kɛronɛ à gɔ̃ a pó ũ. Abirekũ pãmɛ dɔ, nèsɛyakayãmɛ manamana.
22 Bɔ́n gbɛ̃ dì le ísimma kũ à wàra andunia gũn kũ ɔsi kũ à kàao pínki yã̀ musuu?

23 A kunna andunia gũn gɔrɔ sĩnda pínki a zĩ dìgɔ̃ sunɛ kũ yã'ũmmanaao kũ
pɔyakanaaomɛ. Bee gwãani a laakarii dìgɔ̃ kpatɛnaro. Abirekũ pãmɛ dɔ.
24 Yã kũ à mana kũ bisãsirio mé à de à pɔ́ ble à í mi à a zĩ sáabu kpá. Ma è
abirekũ bò Luda ɔĩmɛ dɔ. 25 Luda kpányĩ sari dí mé ani fɔ̃ à pɔ́ ble à pɔnna kɛɛ?
26 Luda dì ɔ̃ndɔ̃ kũ dɔ̃naao kũ pɔnnao kpá gbɛ̃ kũ à kɛ̀nɛɛa, ama àdi aruzɛkɛ
kakarana zĩ da durunnakɛriinɛ de à sí à kpá gbɛ̃ kũ a kɛ̀nɛɛa. Abirekũ pãmɛ
dɔ, pɛna gukoriamɛ.

3

Yã sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ

1 Yã sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ,
bɔkɔtɛ sĩnda pínki kũ a kɛgɔrɔo.
2 Né'igɔrɔ kun, gagɔrɔ kun,
pɔ́tɔ̃gɔrɔ kun, a wotogɔrɔ kun.
3 Dɛgɔrɔ kun, gbana aafia gɔrɔ kun,
gborogɔrɔ kun, a dɔgɔrɔ kun.
4 Ɔɔdɔgɔrɔ kun, yáadɔgɔrɔ kun,
wɛ̃ndakɛgɔrɔ kun, kɔ̃kɔ̃'ogɔrɔ kun.
5 Gbɛ̀kɔtɛna gɔrɔ kun, gbɛ̀kakarana gɔrɔ kun,
bàndaragagɔrɔ kun, a kɛ̃na gɔrɔ kun.
6 Pɔ́wɛtɛna gɔrɔ kun, a ɔgbarɛna gɔrɔ kun,
pɔ́kũna gɔrɔ kun, a gbarɛna gɔrɔ kun.
7 Pɔ́gaokɛ̃na gɔrɔ kun, a nabigɔrɔ kun,
lékũna gɔrɔ kun, yã'ona gɔrɔ kun.
8 Yenyĩ gɔrɔ kun, zãngu gɔrɔ kun,
zǐkana gɔrɔ kun, vutɛna aafia gɔrɔ kun.

9 Bɔ́ àreen zĩkɛri dì le wari kũ à kèaa? 10 Ma zĩ kũ Luda dà bisãsirinɔnɛ ò kɛ
è. 11 Luda tò pɔ́ sĩnda pínki mana a gɔrɔa. À kunna gɔrɔ sĩnda pínki laasun dà
bisãsiri swɛ̀n dɔ, bee kũ abireo ani fɔ̃ à yã kũ Luda tɛn kɛ zaa andunia naana
ari a lakanaa dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 12 Má dɔ̃ kũ pɔ́ke mana kũ bisãsirio de kunna pɔnna
gũn kũ manakɛnaao a wɛ̀ndi lénlaro. 13 Tó gbɛ̃ tɛn pɔ́ ble àtɛn í mi àtɛni a zĩ
sĩnda pínki sáabu kpá, Luda mé à a gbà. 14 Má dɔ̃ kũ yã kũ Luda dì kɛ nigɔ̃ kun
gɔrɔ sĩnda pínki. Oni fɔ̃ ò pɔ́ke karanlo, oni fɔ̃ ò pɔ́ke lagonlo. Luda kɛ̀ lɛ de ògɔ̃
a vĩna vĩ yãimɛ. 15 Pɔ́ kũ à kun tera gĩnakɛ à kun zaa zĩ kɔ̀. Pɔ́ kũ anigɔ̃ kun zia
kun yã kɔ̀. Luda dì yã kũ ò kè yãnɔ gbɛ̀ sísi.

16 Ma yã è andunia gũn dɔ,
gu kũ à de yãzɛde gɔ̃ kún,
yãzɛsaride mé à kú gwe,
gu kũ à de yã mana gɔ̃ kun sɔ̃,
yã vãni mé à kú gwe.
17 Ma ò ma swɛ̀ɛ gũn,
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ mananɔ
kũ gbɛ̃ vãninɔ ń pínki,
zaakũ yãkɛna sĩnda pínki kũ a gɔrɔomɛ,
bɔkɔtɛ sĩnda pínki kũ a kɛgɔrɔo.

18 Ma ò ma swɛ̀ɛ gũn dɔ, bisãsirinɔ sɔ̃, Luda dì ń yã wé wɛ̃ńnɛ de ò dɔ̃ ń zĩdaa kũ
ò de lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ. 19 Bee zaa zĩ bisãsirinɔ kũ nɔ̀bɔnɔ, gó dokɔ̃nɔ mé àtɛni ń

bikũ. Lákũ nɔ̀bɔɔ dì ga nà lɛn bisãsiri dì ga lɛ se, ń we'ona dokɔ̃nɔmɛ. Bisãsiri de nɔ̀bɔlaro, zaakũ a pínki pãmɛ. 20 Ń pínki dì gɛ́ gu dokɔ̃nɔmmɛ, zaakũ ń pínki bò bùsutiti gũmmɛ, ń pínki ni ɛra à gɔ̃ bùsutiti ũmɛ. 21 Tó bisãsiri nini dì tá musu, nɔ̀bɔ pɔ́ sɔ̃ àdi tá zĩtɛmɛ, dí mɛ́ à dɔ̃ɔ? 22 A yã mɛ́ à tò ma è yãke mana kũ bisãsirio de à a zĩ sáabu kpálaro, zaakũ a bakaan gwe. Dí mɛ́ ani tó à dɔ̃ yã kũ ani kɛ a gbɛraa?

4

Kunna kũ kɔ̃o

1 Akũ ma gbãna kũ òtɛn mɔ gbɛ̃nɔnɛ andunia gũn yã gwà dɔ pínki. Ma gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãḿmanɔ wɛ́tɛ̃ è, ò laakarikpatɛri vĩro. Ò laakarikpatɛri vĩro, zaakũ ń wɛ́tãmmarii pìnɔ mɛ́ ò gbãna vĩ. 2 Akũ ma pì, gbɛ̃ kũ ò gànɔn sáabu vĩ de gbɛ̃ kũ ò kunnɔla, 3 ama gbɛ̃ kũ odi i kɔ̀ro akũsɔ̃ adi wɛ́ kɛ pla kũ a vãni kũ òdi kɛ andunia gũnworo sɛ̀naḿma ń pínki. 4 Ma è kũ pɔ́ kũ à tò gbɛ̃ dì zĩ kɛ à mɛ̀ kpáa, de àgɔ̃ de a gbɛ̃dakela yãimɛ. Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
5 Yɔ̃nkɔ dì ɔ kpa a kùla ari à fɛ̃fɛ̃.
6 Kunna kũ pɔ́ okũ doo kũ laakarikpatɛnaao
mana de kunna kũ pɔ́ okũ plao
kũ ísimmawaranaao kũ pɛna gukoriaola.

7 Akũ ma ɛra ma yã pã pãnde è andunia gũn dɔ. 8 Gbɛ̃ke mɛ́ à kun à nɛ́ vĩro, à vl̀ni kesɔ̃ dakũna vĩro. A ísimma dì lákaro, bee kũ abireo a aruzɛkɛ dì mɔ́aro. Dí yãin àtɛn zĩ kɛɛ? Bɔ́yãi à nnamanaa tɛ̃ a zĩdanɛɛ? Abirekũ pãmɛ dɔ, yãbɔkɔtɛ pãsĩmɛ.
9 Pla de dola,
zaakũ ń zĩkɛna àre nigɔ̃ mana.
10 Tó gbɛ̃ mèn do lètɛ, a gbɛ̃ndo ni a sɛ́.
Waiyoo gbɛ̃ mèn do!
Tó à lètɛ, anigɔ̃ sèri vĩro.
11 Tó gbɛ̃nɔn planɔn wutɛna gu dokɔ̃nɔn,
oni kɔ̃ puusu ma.
Deran gbɛ̃ mèn do ni kɛ nà à bo ĩann?
12 Òdi gbãna mɔ gbɛ̃mɛndonɛ,
gbɛ̃nɔn planɔ sɔ̃ òdi zɛ ò gímɛ.
Bà nɛ́ mèn aakɔ̃ dì kɛ̃ likaro.

13 Kɛfɛnna ɔ̃ndɔ̃ri takaside mana de kína zĩkũna yɔ̃nkɔ kũ àdi lédamma ma dorola, 14 bee tó kɛfɛnna pìi bò kpésira gũn, akũ à gɔ̃ kína ũ, ke tó ò a ì bùsuu pìn takaside ũ. 15 Ma è andunia tɛ̀ kína gɛ̃nɛ kũ à de kɛfɛnna ũ pìiimɛ. 16 Gɔrɔ birea à gbɛ̃nɔ dasi lé vĩro, à de ń don'arɛde ũ. Ama gbɛ̃ kũ ò sù zãnɔ dí a sáabu kpáro. Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

5

Lékɛna Ludaa laasunlɛnaa sari

1 Tó n gɛ Luda ɔnn, ǹgɔ̃ kú kũ laakariio. Ǹ nai ǹ a yã ma mana de yɔ̃nkɔnɔ sa'ona gwela, zaakũ ń yãdɔ̃nasari mɛ́ àdi tó ò yã vãni kɛ. 2 N lé súngɔ̃ wãnaro, ǹsun wã ǹ yã o Ludanɛro. Lákũ à kú musu ń kú zĩtɛ nà, ǹsun yã o dasiro. 3 Lákũ yãbɔkɔtɛ dasi dì su kũ nana'onaao nà, lɛn yã dasi bɔtɛnaa dì su kũ yɔ̃nkɔyão lɛ. 4 Tó n lé kɛ̀ Ludaa, ǹsun a fĩnabona gɔrɔ gágaro. Ǹ a fĩna bo, zaakũ yɔ̃nkɔnɔ

yã dì kánɛro. 5 Lékɛna Ludaa sari mana de n lé kèa papanaa sarila. 6 Ǹsun tó n lé n da yãnlo. Ǹsun o sa'oriinɛ n pì n sã lékɛna yãnlo. Ń ye Luda pɔ fɛ̃nyĩ n yã pì yãi à zĩ kũ ntɛn kɛ kakatɛn yá? 7 Nana dasi ona kũ yã dasi bɔtɛnaao dì su kũ yã pãomɛ. Abire yãi ǹgɔ̃ Luda vĩna vĩ.

Aruzɛkɛ pãmɛ

8 Tó n è òtɛn gbãna mɔ takasidenɔnɛ gukea, òtɛn gíńnɛ kũ yãzɛdeo òtɛn yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ a zéaro, ǹsun tó yã pì bo n sarɛro, zaakũ bùsuu pì gbãnadenɔ tɛn wé dɔkɔ̃i, akũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn wé dɔńyĩ dɔ. 9 Ń pínki dì bùsuu pì baka blemɛ, zaakũ kína mé à buranɔ vĩ.

10 Gbɛ̃ kũ à ye ɔgɔɔi dì kĩaa,
gbɛ̃ kũ à ye aruzɛkɛii àree dì mɔ́aro.
Abirekũ pãmɛ dɔ.
11 Tó aruzɛkɛ tɛn kara,
a blèrinɔ dìgɔ̃ karamɛ.
Ḅɔ́ àreen à vĩ a dikiriinɛɛ?
À wé pitia baasiro.
12 Zĩgbãnakɛrii dì i nna o
à pɔ́ blè fítin yá ke dasin yá.
Aruzɛkɛde sɔ̃ a pɔ́ dasi dì tó à i oro.
13 Ma nèsɛyakana yã pãsĩ è andunia gũn,
gbɛ̃ke zé tàta a ɔgɔdalɛ
à a zĩda karii bò,
14 akũ à bɔkɔtɛ vãni kèo,
a aruzɛkɛ làka pínki.
Kũ à négɔ̃gbɛ̃ ì, à pɔ́ke vĩ kũ à tónɛro.
15 Bisãsiri dì bo a da gbɛrɛn pótompomɛ.
Lákũ à sù nà lɛn àdi ɛra à tá lɛ dɔ,
àdi a zĩ àre ke le à sé à na a ɔĩ à táoro.
16 Abirekũ bi nèsɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.
Lákũ gbɛ̃ sù nà lɛn àdi ɛra à tá lɛ dɔ.
À ísimma wàra à pè gukoria pã,
bɔ́ mé à gɔ̃̀nɛɛ?
17 Abire gbɛra à a gɔrɔ dè gusiran
kũ nèsɛyakana zɔ̃kɔ̃ɔo
kũ gyão kũ pɔfɛ̃o.

18 Akũ ma è à mana kũ bisãsirio à pɔ́ ble à í mi à zĩ kũ à kè kũ wario andunia gũn sáabu kpá a wɛ̃̀ndi zaka kũ Luda a gbà lén, zaakũ a bakaan gwe. 19 Abire gbɛra tó Luda gbɛ̃ gbà ɔgɔda kũ aruzɛkɛo, akũ à a gbà zé à anfãni kɛo, à zɛ kũ a bakaao à a zĩ sáabu kpá. Luda mé à a gbà. 20 Àdigɔ̃ laasun lé a wɛ̃̀ndi zakaaa dasi doro, zaakũ Luda mé à yã màa kũ pɔnnao.

6

1 Ma nèsɛyakana yã è andunia gũn dɔ kũ à tɔ̃ bisãsirinɔa. 2 Luda gbɛ̃ gbà ɔgɔda kũ aruzɛkɛo kũ bèɛrɛɛo, a pɔ́ kũ à de àgɔ̃ a ni dɛ pínki vĩ, akũ Luda dí a gba zé à anfãni kèoro, gbɛ̃ pãnde mé à gɔ̃̀ vĩ. Abirekũ pãmɛ, nèsɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.

3 Tó gbɛ̃ né ì mèn basɔɔro, akũ à zĩ kὺ yúkuyuku, bee kũ a gìkɛnakɛo, tó adi pɔnna kɛoro, tó à gà, tó a gèvĩ kpetanaro, ma pì né kũ ò ì gè ũ sǎna deala.

4 Zaakũ né pìi sù pãmɛ, akũ à tà gusiran, a tɔ́ gɔ̃̀ tatana. 5 Bee kũ adi ifãntɛ̃ ero
akũsɔ̃ à yãke dɔ̃ro, à nna mà de aruzɛkɛde pìla. 6 À de gbɛ̃ kũ à kun wɛ̀ wàa
kuri pɔnnakɛsarila. Gu dokɔ̃nɔn òdi gén ń pínkinloo?
7 Bisãsiri ísimma kũ à wàra,
de à pɔ́ le à da lén yãimɛ,
ama a gbɛrɛ dì kãro.
8 Bɔ́n ɔ̃ndɔ̃ri deo yɔ̃nkɔlaa?
Bɔ́ àreen yãkɛna a zéaa dì i takasidenɛɛ?
9 Pɔnnakɛna kũ pɔ́ kũ ń vĩo
mana de a pãnde nidɛnala.
Abirekũ pãmɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
10 Pɔ́ kũ à kɛ̀ yã tɔ́ vĩ kɔ̀,
pɔ́ kũ bisãsiri de a ũ sɔ̃, ò dɔ̃ kɔ̀.
Bisãsiri ni fɔ̃ à lékpakɔ̃a kɛ
kũ gbɛ̃ kũ a gbãna dealaoro.
11 Yãbɔtɛna dasi dì yã yaka.
Bɔ́ àreen abire vĩ gbɛ̃nɛɛ?

12 Dí mé à dɔ̃ pɔ́ kũ à mana kũ bisãsirio a wɛ̀ndi kori zaka kũ àdi gɛ̃tɛ lán uraa
bà gũnn? Dí mé ani fɔ̃ à yã kũ ani kɛ a kpɛ andunia gũn onɛɛ?

7

Ɔndɔ̃dannɛnaa

1 Tɔ́ nna mana de nísi gbĩ nna bɛ̀ɛrɛdela,
gagɔrɔ mana de igɔrɔla.
2 Gɛ̃na ɔn kũ òtɛn gè ɔ́ɔ dɔn mana
de gɛ̃na ɔn kũ òtɛn dikpɛ kɛnla,
zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki lakanaan gwe,
à mana gbɛ̃ kũ ò kunnɔ yã pì da.
3 Wɛ̃ndakɛna mana de yáadɔnala,
pɔsirakɛnaa gbɛra nèsɛɛ dì were.
4 Ɔndɔ̃ri laakarii dìgɔ̃ kú ɔn kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔnwa,
yɔ̃nkɔ laakarii dìgɔ̃ kú ɔn kũ òtɛn pɔnna kɛnwa.
5 À mana ǹ ɔ̃ndɔ̃ri kpãkɛ̃nyĩna da
de ǹ sã kpá yɔ̃nkɔ n tɔ́kpanala,
6 zaakũ yɔ̃nkɔnɔ yáadɔna de
lán sàkpa lí tépũtãna kĩnii gũn bàmɛ.
Abirekũ pãmɛ dɔ.
7 Gbãna mɔna gbɛ̃nɔnɛɛ dì tó ɔ̃ndɔ̃ri yɔ̃nkɔ kũmɛ,
gusarɛgba dì gbɛ̃ yakamɛ.
8 Yã mìdɛna mana de a naanala,
mɛna mana de ń zĩda binala.
9 Ǹsun tó n pɔ fɛ̃ likalikaro,
zaakũ yɔ̃nkɔ mé àdigɔ̃ pɔfɛ̃ vĩ.
10 Ǹsun pi, bɔ́yãin yãgɔrɔ mana de tera pɔ́laro,
zaakũ yãlana dí taka bi ɔ̃ndɔ̃yãnlo.
11 Ɔndɔ̃ bi pɔ́ manamɛ lán túbi bà,
à àre vĩ gbɛ̃ kũ òtɛn ifãntɛ̃ enɔnɛ.
12 Ɔndɔ̃ bi utɛkimɛ,

lákũ ɔgɔ de utɛki ũ nà,
ama dɔ̃na àreen dí:
Ɔndɔ̃ dì gbɛ̃ kũ ò vĩnɔ sura ba.
13 Ǹ laasun lé Luda yãkɛnanɔa.
Dí mé ani fɔ̃ à pɔ́ kũ à kɛ̀ kotinaa dɔdɔɔ?
14 Tó gɔrɔ nna sùmma, ǹ pɔnna kɛo.
Tó gɔrɔ vãnimɛ sɔ̃, ǹ laasun lé.
Luda mé à a pínki kè,
de gbɛ̃ke súngɔ̃ a zia dɔ̃ro yãi.
15 Ma wɛ̀ndi kori dí gũn
ma yã díkĩnanɔ è pínki.
Ma gbɛ̃ mana è,
à gà a manakɛnaa gũn,
ma gbɛ̃ vãni è,
àtɛn gì kɛ a yãvãnikɛnaa gũn.
16 Ǹsun tó n manakɛna gɛ̃ ɔlaro,
ǹsun tó n ɔ̃ndɔ̃ gɛ̃ ɔlaro.
À kè dera ĩni n zĩda kakatɛɛ?
17 N vãni sún gɛ̃ ɔlaro,
ǹsungɔ̃ yɔ̃nkɔ ũro.
À kè dera ĩni ga n gɔrɔ ãa?
18 À mana ǹgɔ̃ yã mèn pla pìnɔ kũnamɛ,
ǹsun ɔ gbarɛiro,
zaakũ gbɛ̃ kũ à Luda vĩna vĩ
dì a pla pìnɔ zé le pínkimɛ.
19 Ɔndɔ̃ dì tó ɔ̃ndɔ̃ri gbãna gɔ̃ de
wétɛ gbãnade gbɛ̃nɔn kurinɔla.
20 Gbɛ̃ mana kũ àdigɔ̃ yã mana kɛ
kũ àdi durunna kɛro kú andunia gũnlo.
21 Ǹsun sã kpá yã kũ gbɛ̃nɔ tɛn oi pínkiro,
de ǹsun ma n zĩkɛri tɛni n sɔ̃sɔ̃ro.
22 Zaakũ ń dɔ̃ n zĩdanɛ,
kũ mɔkɔ̃n se n gbɛ̃nɔ sɔ̃̀sɔ̃ dasi.
23 Ma yã birenɔ gwà kũ ɔ̃ndɔ̃o pínki,
ma zɛo kũ mà ɔ̃ndɔ̃ kũ,
akũ à zà̀ kũmaọ.
24 Bee tó ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃̀ àgɔ̃ dera, a kúki zà̃,
a asiri zɔ̃kɔ̃ manamana,
dí mé ani fɔ̃ à boaa?
25 Ma ɔ̃ndɔ̃ kũ yã sĩnda pínkioo mìi tàasii kà,
ma gwàgwa de mà le mà dɔ̃,
de mà yãvãnikɛna dɔ̃ yɔ̃nkɔkɛ ũ,
de mà yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃ mìsarikɛ ũ.
26 Nɔgbɛ̃ kũ à de tankutɛ ũ
a swɛ̀ bi gbàgidiimɛ
a ɔnɔ bi mɔ̀kakɔ̃anaamɛ,
a yã dì ma pɔ yaka de gala.
Gbɛ̃ kũ a yã kà Ludanɛɛ dì wotoa,

ama nɔgbɛ̃ pìi dì durunnakɛri kũmɛ.
27 Makũ laasunde ma pì,
ǹ yã̀ kũ ma boa gwa.
Kũ matɛn yã̀ gwa zɛ́azɛa
de mà le mà a mì dɔ̃,
28 gɔrɔ kũ matɛn wɛtɛ lenaa sari,
ma gɔ̃gbɛ̃ mana lè mèn do
gbɛ̃nɔn wàa sɔɔronɔ tɛ́,
ama bee nɔgbɛ̃ mana mèn do
mádi le ń tɛ́ro.
29 Yã̀ kũ ma boaan dí.
Luda bisãsirinɔ kè nèsɛpuradenɔ ũmɛ,
akũ ò gɛ̀ manafiki zɛ́n.

8

1 Dí mɛ́ à de lán ɔ̃ndɔ̃rii bàa?
Dí mɛ́ à yãnɔ bɔkɔtɛna dɔ̃ɔ?
Ɔndɔ̃ dì bisãsiri ãn werenɛ,
àdi a wɛ́ pãsĩ litɛ wɛ́ mana ũ.
2 Ǹ mì natɛ kína yãnɛ,
zạakũ n lɛ́ kèa kũ Luda tɔ́omɛ.
3 Ǹsun wã̀ ǹ go a arɛro,
ǹsun zɛ yã̀ kũ àdi kɛnɛ vãni kpɛro,
zaakũ yã̀ kũ à kènɛ nnan àdi kɛ pínki.
4 Zaakũ kína yã̀ mɛ́ à zɛ́ vĩ,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à pinɛ: Bɔ́n ntɛn kɛ gwee?
5 Gbɛ̃ kũ à mìi nàtɛnɛ ni gɛ̃ yãnlo,
gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ ni a gɔrɔ kũ a kɛnaao dɔ̃.
6 Yã̀ sĩnda pínki a gɔrɔ kũ a kɛnaao vĩmɛ,
bee tó yã̀'ũmmana tɛn tɔ̃ gbɛ̃a manamana.
7 Zaakũ gbɛ̃ke zia dɔ̃ro,
dí mɛ́ ani fɔ̃ à yã̀ kũ ani su onɛɛ?
8 Gbɛ̃ke a wɛ̀ndi kũna gbãna vĩro,
lɛmɛ se gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a gagɔrɔ sɔ̃sɔ̃ arɛro.
Òdi le ò bò sozan zǐi gũnlo,
lɛmɛ dɔ yã̀ vãni dì a kèrinɔ gbarɛro.

9 Kũ ma yã̀ kũ òtɛn kɛ andunia gũn laasun lè pínki, ma è bisãsiri dì gbãna blemḿma à wari kpáńyĩ. 10 Akũ ma yãvãnikɛri kũ òtɛni ń vĩnɔ è. Gbɛ̃nɔ bò Luda ɔnn ò sù ń tɔ́ nna sí wɛ́tɛ kũ ò ń yã̀ vãni kèn gũn. Abirekũ pãmɛ dɔ. 11 Tó odi wari dɔ dàkɛriia likalikaro, a yã̀ dì tó gbɛ̃nɔ zɛo ń swɛ̀n ò a vãni kɛmɛ se. 12 Bee tó durunnakɛrii dàa kè gɛ̀n baaakɔ̃, akũ à gìi kè, má dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ ò Luda vĩna vĩ akũsɔ̃ òtɛn mì natɛnɛnɔ sǎna deala. 13 Yã̀ ni bo kũ gbɛ̃ vãninɔo nnaro, kũ ò Luda vĩna vĩro yãi, ń gɔrɔ ni gì kɛro lán uraa bàmɛ.

14 Yã̀ pã̀ pãnde kun àtɛn kɛ andunia gũn. Yã̀ dì gbɛ̃ mana le lákũ yãvãnikɛriin a ũ bà, yã̀ dì yãvãnikɛri le lákũ gbɛ̃ manan a ũ bà. Ma pì abirekũ pãmɛ dɔ. 15 Madì pɔnnakɛna sáabu kpá, zaakũ à mana kũ bisãsirio andunia gũn à pɔ́ ble à í mi à pɔnna kɛ, pɔnna pì ni donɛ arɛ a zĩkɛnaa gũn lákũ Luda a gbà a wɛ̀ndi lén nà andunia gũn.

16 Ma mɛ̀ɛ kpà ɔ̃ndɔ̃kũnaaa, akũ bɔkɔtɛ kũ ɔ̀tɛn kɛ andunia gũn kũ i dì na ń
wɛ́nlo fãnantɛ̃ kũ gwãanio, ma a laasun lɛ̀ 17 ma è Luda tò gbɛ̃ke ni fɔ̃ à yã̀ kũ
àtɛn kɛ andunia gũn dɔ̃ro. Bee tó gbɛ̃ kpátɛ kèi manamana, ani a mì dɔ̃ro. Bee
tó ɔ̃ndɔ̃rii pì á dɔ̃, ani fɔ̃ à boaro.

9

Yã̀ dokɔ̃nɔ mɛ́ àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki dã̀

1 Ma abirenɔ laasun lɛ̀ pínki, akũ ma zɛo kũ gbɛ̃ mananɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń
yãkɛnanɔn kú Luda ɔĩmɛ. Gbɛ̃ke dìgɔ̃ dɔ̃ tó yenyĩ ke zãngu tɛni a dãro. 2 Yã̀
dokɔ̃nɔ mé àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki dã̀, yãpuradenɔ kũ nɛ̀sɛpãsĩdenɔ, gbɛ̃ mananɔ
kũ gbɛ̃ vãninɔ, gbãsĩsaridenɔ kũ gbãsĩdenɔ, ludagbagbarinɔ kũ ludagbagbaris-
arinɔ. Lákũ à de kũ gbɛ̃ mananɔ nà, lɛn à de lɛ kũ durunnakɛrinɔo. Lákũ à de
nà kũ gbɛ̃ kũ òdi la da kũ Ludaonɔ, lɛn à de lɛ kũ gbɛ̃ kũ òdi la da kãaoronɔ.
3 Yã̀ kũ àdi kɛ andunia gũn pínki nɛ̀sɛyakayãmɛ, kũ yã̀ dokɔ̃nɔ mé àdi gbɛ̃ sĩnda
pínki le. Yã̀ vãni kɔ̀ bisãsirinɔ swɛ̀n, yɔ̃nkɔyã mé àdi dońnɛ arɛ, a gbɛra òdi tá
gyãwãnn. 4 Gɔrɔ kũ gbɛ̃ kú kũ wɛ̀ndiio àdigɔ̃ tãmaa vĩ. Bee gbɛ̃da bɛ̃nɛ à sàna
de músu gɛ̀la. 5 Gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ dɔ̃ kũ oni ga, gɛ̀nɔ sɔ̃ ò pɔ́ke dɔ̃ro. Ò láada ke vĩ doro,
ń yã̀ ni dɔ gbɛ̃ken doro. 6 Ń yena gbɛ̃i kũ ń zãna gbɛ̃nwo kũ ń nɛ̀sɛgɔ̃bakɛnaao
gɛ̀ zɛ́lan gwe kɔ̀. Ń bàka nigɔ̃ kú kũ yã̀ kũ àdi kɛ andunia gũnwo ziki doro. 7 Ǹ
gɛ́ ǹ n pɔ́ ble kũ pɔnnao, ǹ n sèwɛ̃ mi kũ yáadɔnaao, zaakũ Luda n yãkɛnaa
pìnɔ sáabu kpà kɔ̀. 8 Ǹgɔ̃ uta pura dana gɔrɔ sĩnda pínki. Ǹsungɔ̃ kun nísi dɔkɔna
n mìia sariro. 9 Ǹ pɔnna kɛ kũ n nanɔ yenyĩdeo n wɛ̀ndi kori kũ Luda kpàmma
andunia gũn lén, zaakũ n bakaan gwe gɔrɔ kũ ntɛn ísimma wara andunia gũn.
10 Zĩ kũ n ɔ nà a kɛnaaa, ǹ kɛ n gbãna lén, zaakũ zĩ ke yãgɔ̃gɔ̃na ke dɔ̃na ke
ɔ̃ndɔ̃ kú gyãwãn kũ ntɛn tánlo. 11 Ma è andunia gũn dɔ kũ
bàkpakũsũblenaa dì kɛ bà nna yãnlo,
zǐblenaa dì kɛ gbãna yãnlo,
pɔ́blelenaa dì kɛ ɔ̃ndɔ̃ yãnlo,
aruzɛkɛlenaa dì kɛ wɛ́zɛ̃ yãnlo,
nna kũ gbɛ̃nɔ dì kɛ kyódɔ̃na yãnlo,
zaakũ gɔrɔ vãni kũ kisirao dì ń lé ń pínki,
12 gbɛ̃ke gɔrɔ kũ yã̀ vãni ni a le dɔ̃ro.
Lán kpɔ̀ kũ à sì táaru gũn bà,
lán bã̀ kũ bà a kũ̀u bà,
lɛn gu dì dɔ gbɛ̃nɛ vãnivãni à a kũ bùrum lɛ.

Ɔndɔ̃ de gbãnala

13 Ma ɔ̃ndɔ̃ ke taka è andunia gũn, a yã̀ ma kũ gbãna. 14 Lakutu ke kun yã̀,
a gbɛ̃nɔn dasiro, akũ kína gbãnade sù à lètɛa à lìka a bĩnii. 15 Gɔ̃gbɛ̃ takaside
ɔ̃ndɔ̃ri ke kú lakutu pìi gũn, à lakutu sura bà kũ a ɔ̃ndɔ̃o, akũ takaside pì yã̀ dí
dɔ gbɛ̃kenlo. 16 Akũ ma pì ɔ̃ndɔ̃ de gbãnala, ama òdi takaside ɔ̃ndɔ̃ gya bo, òdi
a yã̀ daro.
17 Ɔndɔ̃ri yã̀ yĩdayĩda kũ ò sã̀ kpài
mana de yɔ̃nkɔnɔ kína patammanala.
18 Ɔndɔ̃ mana de gɔ̃kɛbɔnɔla,
ama durunnakɛri mèn do dì yã̀ mana zɔ̃kɔ̃ yakamɛ.

10

Yɔ̃nkɔkɛ karii

1 Lákũ ífĩni gènɔ dì tó turarekɛri nísi gbĩ vãni kũ nà,
lɛn yɔ̃nkɔkɛ fíti dì gbɛ̃ kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ kũ bèɛrɛɛo tó yaka lɛ.
2 Ɔndɔ̃ri laasun dì tá ɔplai,
yɔ̃nkɔ pɔ́ dì ta ɔzɛi.
3 Bee tó yɔ̃nkɔ tɛn táa o zén,
a ɔ̃ndɔ̃ dìgɔ̃ kĩanamɛ,
àdi tó gbɛ̃ sĩnda pínki a mìsarikɛ dɔ̃.
4 Tó gbãnade pɔ fɛ̃nyĩ,
ǹsun go n tíaro,
kunna n laakariia dì lá ká taari zɔ̃kɔ̃ɔa.
5 Ma nèsɛyakayã ke è andunia gũn,
à de gbãnade sãtɛna yãa ũmɛ.
6 Òdi yɔ̃nkɔnɔ ká kpata zɔ̃kɔ̃n dasi,
aruzɛkɛdenɔ sɔ̃ òdigɔ̃ kú kpata fítin.
7 Ma zɔ̀nɔ è di sɔ̃a,
zĩdadenɔ sɔ̃ òtɛn táa o gèsɛ lán zɔ̀nɔ bà.
8 Gbɛ̃ kũ àtɛn wèɛ yɔ̃ ni zu a gũn,
gbɛ̃ kũ àtɛn bĩni gboro, mlɛ̃̀ ni a só.
9 Gbɛ̃ kũ àtɛn gbè wí, gbè ni a kĩnna,
gbɛ̃ kũ àtɛn yaka para, yaka ni a kari bo.
10 Tó kpásа lénnaro,
akũ odi a lé kɛkɛro,
sé ǹ gǎsãwa boboi kũ gbãnao,
ama ɔ̃ndɔ̃ dì tó ò zé lemɛ.
11 Tó mlɛ̃̀ bon'ã kè a kɔ̃kɔ̃'oriinɛ à a sò,
à àre vĩ a gũn doro.
12 Ɔndɔ̃ri légbɛ nna,
ama yɔ̃nkɔ lé dì a kakatɛmɛ.
13 Àdi na yã'onaaa yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ,
àdi a mì dɛ kũ mìsariyã vãnio,
14 zaakũ yɔ̃nkɔ dì yã bɔtɛmɛ.
Lákũ gbɛ̃̀ke yã kũ ani su dɔ̃ro nà,
dí mé ani fɔ̃ à yã kũ ani kɛ a kpɛ onɛɛ?
15 Yɔ̃nkɔ zĩ dì a kpasamɛ,
ari se àdi zé dɔ̃ gɛna wɛ̃tɛ gũnlo.
16 Waiyoo bùsu kũ a kína de kɛfɛnna ũ,
a ìbanɔ dìgɔ̃ póble gbɛ̃ zaa kɔnkɔ.
17 Mìnnaden bùsu kũ a kína de kínanɛ ũ,
a ìbanɔ dì pó ble a gɔrɔa gbãnakarana yãi,
adi kɛ wɛ̃dɛna yãinlo.
18 Tó gbɛ̃ ma'ã vĩ,
a kpé líkɔ̃kũnɔ dìgɔ̃ sikũnamɛ,
tó àtɛn gwa kũ wéo,
a kpé ni í bo.
19 Òdi póble zɔ̃kɔ̃ kɛ pɔnnakɛna yãimɛ,
wɛ̃mina dì su kũ yáadɔo,

ama ɔgɔ mɛ́ àdi su kũ a pínkio.
20 Ǹsun kína sɔ̃sɔ̃ro, bee n nèsɛɛ gũn,
ǹsun aruzɛkɛde káro, bee n kpɛ́ gũn,
zaakũ bã ni yã̀ pì sɛ́tɛ à gɛ́ à oǹnɛ.

11

1 Ǹ gba da kũ pɔ́bleo gbɛ̃nɔnɛ,
zĩkea ĩni le dɔ.
2 Ǹ kpaatɛtɛ gbɛ̃nɔn supplanɔnɛ ke sɔraakɔ̃,
zaakũ ń kisira kũ aǹi bùsu le dɔ̃ro.
3 Tó ludambɛ sira kù kũ ío,
àdi ma zĩtɛ legũ ũmɛ,
tó lí lètɛ ifãboki kpa ke ifãlɛtɛ kpa,
gu kũ à lètɛn, gwen àdigɔ̃ wútɛn.
4 Gbɛ̃ kũ à wɛ́ dɔ ĩai dì pɔ́ tɔ̃ro,
gbɛ̃ kũ àtɛn ludambɛ sira gwa dì pɔ́ kɛ̃ro.
5 Lákũ ń wɛ̀ndiboki dɔ̃ro nà
ke nɛ́ kasana a da gbɛrɛn,
ĩni fɔ̃ ǹ Luda Pósĩndapinkikɛri zĩ dɔ̃ro.
6 Ǹ pɔ́ tɔ̃ kɔnkɔ,
ǹsun ma'ã kũ ɔkɔsiro,
zaakũ ń dɔ̃ a kpate mɛ́ ani arubarika kɛro.
Adíkĩnan yá ke adirekũn yá,
ke onigɔ̃ mana ń pínkin yá, ń dɔ̃ro.
7 Gupura nna,
ifãntɛ̃'ena dì káńgu.
8 Bee tó gbɛ̃ wɛ̀ndi gbằna fɔ̃ àgɔ̃ dera,
à pɔnna kɛn pínki.
Bee kũ abireo à laasun lɛ́ gusira gɔrɔa,
zaakũ onigɔ̃ dasimɛ.
Yã̀ kũ àtɛn su pínki pãmɛ.

Lédana kɛfɛnnanɔa

9 Kɛfɛnna, ǹ pɔnna kɛ n kɛfɛnnakɛgɔrɔa,
ǹ tó n pɔ kɛ nna n négɔ̃gbɛ̃kɛgɔrɔ zĩ.
Ǹ yã̀ kũ à n pɔ gbà kɛ
ǹ té pɔ́ kũ à kàngui,
ama a pínki gũn ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũnwo.
10 Ǹsun tó n pɔ yakaro,
ǹ n mè'ũmmanɔ gonla,
zaakũ kɛfɛnnakɛ kũ mìkã̀ sirao dì gɛ̃ zélamɛ.

12

1 Ǹ tó n Kèri yã̀ gɔ̃ dɔngu n kɛfɛnnakɛgɔrɔ zĩ
ari gɔrɔ vãni gɛ́ ká,
ari wɛ̀ kũ ĩni pi ntɛni a nna ma doroa.
2 Ǹ tó a yã̀ gɔ̃ dɔngu
ari ifãntɛ̃ kũ gupurao gɔ̃ lago,
ari mɔvura kũ susunɛnɔ gɔ̃ sira kũ,

ari legũmanaa gbɛra guweresari gɔ̃ gɛ́ su.
3 Gɔrɔ birea n ɔnɔ nigɔ̃ lukaluka,
n gbánɔ ni koko,
n pósobɔnɔ ni kámma bo kũ ò dasi doro yãi,
n gugwabɔnɔ ni gu e ń wondoo gũn dãadãa.
4 N lɛ́ nigɔ̃ nakɔ̃ana gãnulɛa,
wísilɔgbɛ kĩni ni busɛ kũnnɛ.
Bãnɔ wiki ni n vu in,
nɔkparenɔ lɛ̀ ni kɛnnɛ busɛ.
5 Ĩni vĩna kɛ guleinɛ kũ kurena zɛ́ gũnwo,
n mìkã ni pura kũ lán desu vú bà.
Ĩni n zĩda gátɛ lán kwa táa'onaa bà,
póke ni n mè futɛ doro,
zaakũ bisãsiri dì gɛ́ a gɛ́kiamɛ,
akũ ɔ́ɔdɔrinɔ dìgɔ̃ kure gãnulɛa.
6 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã̀ gɔ̃ dɔngu
ari n andurufu bà gɔ̃ gɛ́ kɛ̃,
ari n wura ta gɔ̃ gɛ́ kpakoto kũ,
ari n í lo gɔ̃ gɛ́ wíwi,
ari n lɔ̀gɔ guga gɔ̃ gɛ́ wí,
7 ari n bùsutiti gɔ̃ ɛra à gɛ́ gɛ̃ zĩtɛn,
gu kũ à bòn,
ari n nini gɔ̃ gɛ́ tá
Luda kũ à kpàmma kĩnaa.
8 Makũ laasunde ma pì:
Yã̀ pã̀ búgubugu,
a pínki pãmɛ.

Yã̀ pì lakanaa

9 Abire gbɛra lákũ laasunde pì ɔ̃ndɔ̃ nà, à dɔ̃naa dàdaǹnɛ. À laasun lɛ̀ à kpátɛ kɛ̀ yãi, akũ à yáasinɔ lɛ̀ dasi. 10 À kpátɛ kɛ̀ yã̀ manai, akũ a yã̀ pìnɔ kɛ̃̀ a zɛ́a, akũsɔ̃ yãpuramɛ.
11 Ɔndɔ̃ri yãnɔn de
lákũ gò kũ òdi pókãdenɔ léo bàmɛ,
ń yã'onanɔn de
lán koosa kũ ò pà gínginnɔ bà.
Sãdãri mèn do mɛ́ à yã̀ pìnɔ dà.

12 Ma nɛ́, ǹ laakari kɛ, ǹsun yãke karanlo. Òdi takadanɔ kɛ̃ dasidasi, à lɛ́ vĩro.
Kyókɛna zɔ̃kɔ̃ sɔ̃ àdi mèɛ kpasamɛ. 13 Ò a pínki mà, a mìdɛnaan dí:
Ǹ vĩna kɛ Ludanɛ,
ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna,
zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki yãn gwe.
14 Luda ni yãkpatɛ kɛ ó yã̀ sĩnda pínki musu,
kũ yã̀ kũ utɛnaao pínki,
bee a mana ke a vãni.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurə ka durən kĩrun gariya ta mə̀.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka kĩi te Gusunə u win təmbu Isireliba kĩa. Ma naanɛ dokeobu ba maa tu weesina ka kĩi te Yesu Kirisi u win yigbɛru kĩa.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

1 Womu ge ga dobu bo wee. Salomɔɔwa ga ka yã.

Kurə ka durən faagi

Kurə u nɛɛ,

2 a man sɔ̃suo ka wunɛn tiin nɔɔ.
Domi wunɛn kĩrun kookoosu su tam dobu kere.
3 Wunɛn wani yi nuburu do.
A sãawa nge turare ye ya pusa.
Yen sɔ̃na wəndiaba ba nun kĩ.
4 A man tii gawema kpa su nun naa swĩi ka duka.
A sãawa nɛn sunə, a ka man doo wunɛn wãa yerə.
Wunɛn saabuwa sa nuku dobu mə.
Wunɛn kĩru ta tam dobu kere.
Ba gem mə be ba nun kĩ.
5 Yerusalɛmun wəndiaba, i swaa dakio i nə.
Na tĩri, adama na sãa kurə burə.
Na tĩri nge Kedaan kuu bekuruginu,
adama na wãwa nge beku karenu ni nu wãa Salomɔɔn sina kpaarə.
6 I ku man gɛm yèn sɔ̃ na tĩri.
Sɔ̃ɔwa u man kua mɛ.
Nɛn sesubu ba ka man məru kua.
Ba man kua ben reseɛm dãa gbaarun kɔ̃so.
Adama na ǹ nɛn tiigiru kɔ̃su.
7 A man sɔ̃ɔwɔ nɛn kĩnasi mi a ra wunɛn sabenu kpare,
ka mi a ra de nu sɔ̃ɔ sure.
Kpa na kun maa sirenɛ wunɛn berusebun sabenun suunu sɔɔ.

Yãa kparoba nɛɛ,

8 wunɛ wi a tən kurəbu kpuro buram kere,
à kun yam mi yɛ̃, a doo a yãa gɔ̃ən yira swĩi.
Kpa a wunɛn bonu kpara kparobun wãa yerun bəkuə.

Durə u nɛɛ,

9 nɛn kĩnasi, a ka dum nia weenɛ
ye ya Egibitin sunən tabu kɛkɛ gawamə.
10 Wunɛn bura yãnu nu ra de wunɛn baanu nu man wɛ̃re.
Wunɛn wĩira ka goonu wã.

Yãa kparoba nɛɛ,

11 sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu mɛnnɛ.

Kurə u nɛɛ,

12 sanam mɛ sina boko u sɔ̃ ka wigibu,
nɛn turaren nubura pusa.
13 Nɛn kĩnasi u nuburu dowa nge turare ye ba mɔ̀ miru,
ye ya sure nɛn tororɔ.
14 Nɛn kĩnasi u sãawa nge dãa wɛ̃ɛ burasu.
Su ra kpiwa resɛm dãa gbaarɔ Engɛdiɔ.
Durɔ u nɛɛ,
15 nɛn kĩnasi, a sãawa kurɔ burɔ.
Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii.
Kurɔ u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi, a sãawa durɔ burɔ,
wuna a man wɛ̃re.
Bɛsɛn kpin yeru ta ko n nɔɔ nɛ nge yaka bekusu.
17 Dãa ye ba mɔ̀ sɛduru, yera ba ka bɛsɛn dirun dãa mwaanatia kua.
Ma ba ten yari kua ka dãa ye ba mɔ sipɛrɛ.

2

1 Nɛna na sãa nge gunarun biibii ye ya kpia tem tɛɛraɔ.
Na maa sãa nge yakasun biibii ye ya wãa wɔwaɔ.
Durɔ u nɛɛ,
2 à n nɛn kĩnasi wa win wɔndia kpaasibun wuurɔ,
u ra n sãawa nge biibii ye ya wãa sãkin suunu sɔɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
3 à n nɛn kĩnasi wa aluwaasiban suunu sɔɔ,
u sãawa nge dãa te ba mɔ̀ pɔmiɛ dãnun suunu sɔɔ tèn marum mu dibu do.
Na ra kã na n sɔ̃ win saarɔ.
4 U ka man da mi ba ra tɔ̃ɔ baka dĩanu di.
Ma u man nɛnua ka kĩru.
5 Wee kĩra man barɔ kua.
A man dam kɛ̃ ka kira duronu, ka pɔmiɛn marum.
6 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
Durɔ u nɛɛ,
7 bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ
ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.

Durɔ u wee
Kurɔ u nɛɛ,
8 na nɛn kĩnasin nɔɔ nɔɔmɔ.
Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.
9 U sãawa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma.
Wi wee dirun biruɔ,
u man mɛɛrima fɛnɛntin di.
10 Ma u ka man gari kua u nɛɛ,
a seewo nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ, a na.
11 Wee puran saa ya doona,
ma gura ya yõra.*
12 Biibii ya kpia yam kpuro.
Sa gunɔ bwese bwesekan swĩi nɔɔmɔ.
Kparukonun swĩi yi nɔɔra bɛsɛn tem sɔɔ.
13 Dãa te ba mɔ̀ figie ta marum torumɔ,

* **2:11** gura ya yõra - Isiriliban temɔ, puran saa gura ra nɛ.

ma resɛm tɔ̃kan wɛ̃sun nubura pusa.
A seewo, a na nɛn kĩnasi, kurə burə,
14 wunɛ wi a sãa nge sãkusã ye ya wãa kpee baa səə ya kukua.
A man wunɛn wuswaa sɔ̃əsio.
A de n wunɛn nəə nə.
Domi wunɛn dəkəra nəəbu do.
Mɛya maa wunɛn wuswaa ra man wɛ̃re.
Kurən mɛro u nɛɛ,
15 i sun dɛmaku binu mwɛɛrio
ni nu bɛsɛn resɛm gbaaru sankumə saa ye ya wɛ̃su sãa.
Kurə u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi u sãawa nɛgii,
na maa sãa wigii.
U win sabenu kparamə yakasun biibiin suunu səə.
17 A de a gəsira, nɛn kĩnasi, a n wãa guunu wəllə
a n sãa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma,
sere sɔ̃ə u ka du saaru tu kpɛ̃a.

Kurə u ka win kĩnasi dosimə
Kurə u nɛɛ,

3

1 wɔ̃ku girira na kpĩ nɛn kpin yeru wəllə.
Na kasu wi nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
Adama na ǹ nùn wa.
2 N n mɛn na, kon sewa n bəsu wuu səə,
gen swɛɛə ka gen yaburə na n kasu wi nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
Na nùn kasu kasu, adama na ǹ nùn wa.
3 Ye wuu gen kɔ̃soba bəsu ba wuu mɛɛrimə, ba man wa,
ma na bu bikia na nɛɛ, i nɛn kĩnasi wa?
4 Ye na bu deri kese, yera na nɛn kĩnasi wi wa.
Na nùn sɛ̃re, na ǹ nùn yɔ̃su
sere na ka nùn da nɛn mɛro wi u man maran dirə.
5 Bɛɛ Yerusalɛmun wəndiaba,
na bɛɛ sɔ̃əmə ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.
Kurə u nɛɛ,
6 wara u saram wee gbaburun di mɛni nge wii tĩa.
U turare ye ba mɔ̀ miru ka turare dɛkagia bwese bwesekan nuburu mə.
7 Salomɔən kpin yera ba səəwa ba ka wee,
Isireliban tabu durə damgibu wata ba nùn swĩi ba wãa gən gənka.
8 Be kpuro ba ka takobi sannə yɛ̃.
Ba sãawa tabu durəbu.
Ben baawure u win takobi bɛki win yɛ̃saə
u ka səəru sãa baa yibɛrɛba bà n kurama wɔ̃kuru.
9 Sina boko Salomɔə u dera ba nùn amakɛɛn kitaru kua ka dãa ye ba ka na Libanin di.
10 Ma ba ten suatian dɛki kua ka sii geesu.
Ba maa ten gballitia kua ka wura.
Ba ten sin yerun leferi beku wunəmgiru wukiri
te Yerusalɛmun wəndiaba ba buraru kua kĩrun sɔ̃.
11 I yarima bɛɛ Siənin wəndiaba, i sina boko Salomɔə wa.
U win furə doke ge win mɛro nùn dokea saa ye u kurə kpaaru kua.

Dɔmɑ te, u wãɑ nuku dobu sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,

4

1 ɑ sãɑwɑ kurɔ burɔ, nɛn kĩnɑsi.
Wunɛn nɔni yi bɑllimɔ nge wɑɑ bɑkɑgii wunɛn sɔnditiɑn wɛ̃rin di.
Wunɛn seri yi sãɑ nge boo wuuru te tɑ sɑrɑmɑmɔ Gɑlɑdin guuru wɔllun di.
2 Wunɛn donnu nu buriri nge yãɑ nìn sɑnsu bɑ bɔɔrɑ nu nim nɔrum wee.
Nu mɑɑ nɔɔ nɛwɑ swɛɛ swɛɛ, nín gɑrɑ kun kɑnde.
3 Wunɛn nɔɔ gɑ swɛ̃riwɑ nge tom,
mɑ gɑ wɑɑbu wã.
Wunɛn bɑɑnu nu bɑllimɔwɑ nge dire sɔnsɔm biɑ wunɛn sɔnditiɑn wɛ̃rin di.
4 Wunɛn wĩirɑ wãwɑ nge Dɑfidin dii bwereku gɑgu
mi bɑ rɑ tɑbu yãnu bere.
Wunɛn sɑbɑn bɑtɑniba bɑ sãɑ nge tɑbu yãɑ ni bɑ bwɛ̃ mi.
5 Wunɛn bwãsu sãɑ nge yɑɑ kpikun binu yiru ni nu yɑkɑsu dimɔ biibiin suunu
sɔɔ.
6 Sere sɔ̃ɔ u kɑ du sɑɑru tu kpɛ̃ɑ,
kon dɑ guuru wɔllɔ mi turɑre ye bɑ mɔ̀ miru kɑ turɑre dɛkɑgiɑ yɑ wãɑ.
7 A sãɑwɑ kurɔ burɔ, nɛn kĩnɑsi.
A ǹ bɑu gɑgu mɔ.
8 A nɑ su doonɑ sɑɑ Libɑnin guunun di
kɑ Seniri kɑ Hɛɛmɔɔn guurun di
mi gbee sinɑnsu kɑ musuku yɑmbɑrɔsu rɑ n wãɑ.
9 Bɛsɛn nɔni yì n yinnɑ, ǹ kun mɛ nà n wunɛn sɑbɑn bɑtɑni tiɑ wɑ,
wunɛn kĩrɑ rɑ nɛn gɔ̃ru kpuro mwɛwɑ, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
10 Wunɛn kĩru tɑ nuku dobu mɔ nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Wunɛn kĩru tɑ tɑm dobu kere.
Mɛyɑ mɑɑ wunɛn turɑren nuburu tɑ do tɑ turɑre kpuro kere.
11 Wunɛn nɔɔ gɑ sɔ̃subu do nge tim bɑu.
Tim kɑ bom mu wãɑ wunɛn nɔɔ sɔɔ.
Wunɛn yãnu nu nuburu dowɑ nge dãɑ te bɑ mɔ̀ sɛduru Libɑniɔ.
12 A sãɑwɑ nge dãɑ gbɑɑru te bɑ kɑrɑ koosi, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
A sãɑwɑ nge dɔkɔ ye bɑ kɛnuɑ, ǹ kun mɛ nge bwiɑ ye bɑ mɑrɑ.
13 Wunɛn nim mu dãɑ gbɑɑrun dãnu yɛ̃kɑmɔ.
Nin binu ni bɑ sokumɔ gerenɑdi nu do too.
Mɛyɑ lɑlle kɑ nɑɑdi yɑ mɑɑ kpiɑ mi,
14 kɑ sɑfɑrɑni, kɑ yɑkɑ si su nuburu do, kɑ kɑnɛli,
kɑ dãɑ ni bɑ rɑ kɑ turɑre dɛkɑgiɑ ko, kɑ miru, kɑ ɑloɛsi,
kɑ sere yɑkɑ si su nuburu dobu bo kpuro.
15 Wunɛ ɑ sãɑwɑ nge dãɑ gbɑɑrun dɔkɔ
ǹ kun mɛ nge bwiɑ ye yɑ nim sumɔ
mɛ mu wee sɑɑ Libɑnin guunun di.
Kurɔ u nɛɛ,
16 sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sikɑn wosu,
i seewo i nɛn dãɑ gbɑɑrun dãnu kɔ̃,
kpɑ nin nubu duroru tu yɑri kpuro.
I de nɛn kĩnɑsi u du win dãɑ gbɑɑru sɔɔ
kpɑ u yen dãɑ bii geenu di.

Durɔ u wee
Durɔ u nɛɛ,

5

1 na dua nɛn dãa gbaaru sɔɔ,
nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Na nɛn turare ye ba mɔ̀ mirun dãa yorimɔ ka kiki si su nuburu do.
Na nɛn tim baun tim dimɔ.
Na nɛn tam ka nɛn bom nɔrumɔ.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
i dio, bɛɛ be i kĩanɛ.
I nɔruo kpa i n kĩru barɔ.

Kurɔ u gambo wukia

adama n dãkuru kua
Kurɔ u nɛɛ,
2 na dɔ̀ adama nɛn bwɛ̃ra ya ǹ kpĩ.
Na ka nɛn kĩnasi dosimɔ u gambo soomɔ.
Durɔ u nɛɛ,
a man kɛniɔ, nɛn sesu, nɛn kĩnasi.
Wunɛ wi a sãa nge sãkusã, a yiba.
Nɛn wira nikerera.
Ma nɛn seri nim sɛ̃ɛra.
Kurɔ u nɛɛ,
3 wee na nɛn yaberu pota.
Kon maa kpĩ n se n tu sebe?
Na nɛn kɔ̃rì kpakia kɔ, yera kon maa se n yi disinu ko?
4 Yera nɛn kĩnasi wi, u win nɔmu kpɛ̃ɛma gambon wem di,
ma nɛn bwɛ̃ra wura win mi.
5 Na seewa n ka nùn kɛnia.
Turare ye ba mɔ̀ miru ya dãakumɔ nɛn nɔman di gambon nɛnutia sɔɔ.
6 Na nɛn kĩnasi kɛnia,
adama na deema u doona.
Nɛn bwɛ̃ra raa wura win mi, sanam mɛ na win nɔɔ nua.
Na nùn kasu kasu, na ǹ nùn wa.
Na nùn soka, u ǹ wure.
7 Wuu gen kɔ̃sobu ba ka man yinna.
Ba man so ba mɛɛra kua.
Be ba gbãraru kɔ̃su, ba nɛn sɔnditia mwa.
8 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ kanamɔ,
ì n nɛn kĩnasi wa, i nùn sɔ̃ɔwɔ win kĩra man barɔ kua.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
9 wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere,
mba wunɛn kĩnasi wi, u mɔ ye goo kun mɔ a ka sun sɔ̃ɔmɔ mɛ.
Kurɔ u nɛɛ,
10 nɛn kĩnasi, tɔn swãɔwa, win wuswaa ballimɔ.
Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ, wiya kaa waabu gbi.
11 Win wuswaa ya ballimɔ nge wura gea.
Win seri yi tĩriwa nge gunɔ mɔran sansu.
12 Win nɔni yi sãawa nge waa bakagii ye ya wãa daarɔ.
Win nɔni kpiki yi sãawa nge bom bekum.
Nɔni yi, yi ka kpee gobiginu weenɛ ni ba doke taabu sɔɔ.
13 Win baanu nu wãwa nge turare bii yi yi kpiibu wee.
Win nɔɔ ga sãawa nge biibii yèn min di turare ya dãakumɔ.
14 Win nɔma ya ka wuran suma weenɛ ye ba kpee gobiginu dokea.
Win wasi yi wɔru nge suunu don te ba wɔriasia
ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu nɔni boogu mɔ.

15 Win kɔ̃ri yi sãawa nge gbere yiru ye ba kua ka kpee kpikiru.
Ma ba ye gira wura gean wɔllɔ.
À n nùn mɛɛra, u sãawa nge Libanin dãa ni ba mɔ̀ sɛduru.
16 Win nɔɔn gari do.
Wi sɔɔra nɛn bwɛ̃ra ra n wãa mam mam.
Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, mɛ nɛn bɔrɔ kĩnasi wi, u sãawa mi.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,

6

1 mana wunɛn kĩnasi wi, u da,
wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere.
Bera mana u gɛre, kpa su ka nun wi kasu.
Kurɔ u nɛɛ,
2 nɛn kĩnasi u dawa win dãa gbaarɔ,
mi turare bii wãa yi yi kpiibu wee,
u ka win sabenu kpara kpa u biibii bɔɔri.
3 Na sãawa nɛn kĩnasigii, ma u maa sãa nɛgii.
U win sabenu kparamɔ biibiin suunu sɔɔ.

Nge mɛ kurɔ win wasi sãa
Durɔ u nɛɛ,
4 a girima mɔ nge wuu ge ba mɔ̀ Tirisa.
Nɛn kĩnasi, a wã nge Yerusalɛmu.
A nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
5 A ku maa man mɛɛri.
Domi wunɛn nɔni yi nɛn kĩru seeyamɔ.
Wunɛn seri yi sãa nge boo wuuru
te ta saramamɔ Galadin guurun wɔllun di.
6 Wunɛn donnu nu buriri nge yãa nìn sansu ba bɔɔra
nu nim nɔrum wee, nu maa nɔɔ nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
7 Wunɛn baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunɛn sɔnditian wɛ̃rin di.
8 Sinanibun geera sãawa wata,
sina kurɔbu maa wɛnɛ.
Wɔndiaban geera kun nɔru mɔ be.
9 Adama nɛn kĩnasi wi, u ǹ bau mɔ,
u sãawa nɛnɛm be sɔɔ.
U sãawa win mɛron bii wɔndia teereru te u kĩ too.
Wɔndia be ba nùn wa, ba nɛɛ,
u sãawa domarugii.
Sinanibu ka ban sina kurɔbu ba maa nùn siara ba nɛɛ,
10 wara u yarimam wee nge buruku sɔ̃ɔ.
Wara u wã mɛ nge suru.
Wara u ballimɔ nge sɔ̃ɔ.
U nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
11 Na da dãa gbaarɔ mi dãa marum wãa,
n ka wa yakasu sù n kpia wɔwaɔ,
kpa n wa resɛm tɔ̃ka yà n kpara,
kpa n maa wa dãa te ba mɔ̀ gerenadi tà n wɛ̃su sãa.
12 Na ǹ ka baaru nɛn bwɛ̃ra man sua,
ya man doke nɛn tɔmbun tabu kɛkɛban suunu sɔɔ yi dumi gawe.
Kurɔbu ka wɔndiaba ba nɛɛ,

7

1 a gəsirama, a gəsirama, Sunɛmun bii,
a gəsirama su nun mɛɛri.
Mban sɔ̃na i nɛ Sunɛmun bii mɛɛra
nge wi u yaamə tən wuunu yirun baa səə.
Durə u nɛɛ,
2 wəndia bɛɛrɛgii, wunɛn naasu su wã salubata səə.
Wunɛn pəra ya wãwa nge saba.
Wi u ye kua məmən tiiwa.
3 Wunɛn bwĩirun gira yera sãawa bwɛrɛrɛ nge nəran nəə
ye ya ku ra tam kpe.
Wunɛn bəsə ga swɛ̃ri nge alikama ye ba ka biibii sikerenɛ.
4 Wunɛn bwãsu sãawa nge yaa kpikun binu yiru.
5 Wunɛn wĩiru ta buririwa nge suunu donnu.
Wunɛn nəni yi dɛɛrewa nge Hɛsibonin yɛru
si su wãa wuu bɔkɔ gen kənnən bɔkuɔ.
Wunɛn wɛ̃ru ta dɛndewa mam mam nge Libanin kɔ̃su yeru
te ta Damasi mɛɛra.
6 Wunɛn wira suarewa nge guu te ba mɔ̀ Kaamɛli.
Ma wunɛn tara ya ballimə nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bwɛ̃ra kpuro mwa.
7 Wunɛn buram banda, a man wɛ̃re too.
Wunɛ səəra nɛn kĩru kpuro wãa.
8 Wunɛn wasi yi dɛndewa nge kpakpa bãa.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge dãa marum swaaru.
9 Na nɛɛ, kon kpakpa yɔwa kpa n yen marum nɛnɛ.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge resɛm swaaru.
Wunɛn wɛ̃siaru ta nuburu do nge dãa marum mɛ ba mɔ̀ pəmu.
10 Nà n nun sɔ̃su, na ra n nuku dobu mə nge wi u tam durom nəra.
Kurə u nɛɛ,
tam mɛ, mu kokuo nɛn kĩnasin sɔ̃
mu du win nəə səə ù n dweeyamə.
11 Na sãawa nɛn kĩnasigii,
ma win kĩru kpuro wãa nɛ səə.

Kĩana səəra nuku doba wãa

Kurə u nɛɛ,
12 nɛn kĩnasi, a yarima su da baru kpaanə kpa sa n wãa mi.
13 Bururu sa ko se su da dãa gbaarə,
su wa resɛm tɔ̃ka ka dãa te ba mɔ̀
gerenadi yà n kpare ya wɛ̃su sãa.
Miya kon nun kĩru sɔ̃əsi.
14 Dãa te ba mɔ̀ mandaragore ta ten turare yɛ̃kamə.
Bɛsɛn yɛnu kənnəwə, sa dãa marum kpuro mə mɛ mu dobu bo,
ginakugim ka gisəku gegim.
Na mɛ kpuro yii wunɛn sɔ̃ nɛn kĩnasi.

8

1 À n daa sãa nɛn sesu mɛro turosi, kon ka nun yinna təəwə,
kpa n nun bəkasi, goo kun maa man gɛmmə.
2 Kon ka nun da nɛn mɛron yɛnuə
kpa a man bwisi kɛ̃.
Kon nun tam nubu durorugim wɛ̃
mɛ na kua ka dãa bii ni ba mɔ̀ gerenadi.

3 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
4 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.
Wɔndiaba ba nɛɛ,
5 wara u wee gbaburun di u win kĩnasi gballi.

Kĩrun dam
Kurɔ u nɛɛ,
na nun yamia dãa saarɔ wunɛn yɛnun bɔkuɔ,
mi wunɛn mɛro u wunɛn gura sua u nun mara.
6 A de nɛ turon gari yi n wãa wunɛn gɔ̃ruɔ.
A de a n nɛ turo bɔkasi.
Domi kĩru ta dam mɔwa nge gɔɔ.
Nisinu nu maa sãawa gãa gɔbunu nge gɔribun wãa yeru.
Nin dam mu sãawa nge dɔ̃ɔ yari.
Yinni Gusunɔn min diya yi wee.
7 Nim wɔkun nim ka mɛn kpãaru mu ǹ kpɛ̃ mu kĩrun dɔ̃ɔ go.
Mɛya maa daanun nim yiburu ta ǹ kpɛ̃ tu kĩi te wukiri.
Tɔnu wi u win dukia kpuro wɛ̃ bu ka nùn kĩan sɔ̃,
u ǹ kĩi te wasi.
Yen kɔkɔrɔ, ba koo nùn gɛmwa.
Kurɔn sesubu ba nɛɛ,
8 sa sesu piibu mɔ wi u kun gina bwãa kpia.
Amɔna sa ko nùn kua sanam mɛ ba nùn kĩan na.
9 U n sãa nge gbãraru,
sa ko tu tãsisiawa ka sii geesu.
U n maa sãa nge kɔnnɔ,
sa ko ge kɔrewa ka dãa ye ba mɔ̀ sɛdurun gambo.
Kurɔ u nɛɛ,
10 na sãawa nge gbãraru,
ma nɛn bwãa ya sãa nge wuu kɔ̃sobun wãa yeru.
Nɛn kĩnasi u yɛ̃ ma na bɔri yɛndu mɔ win mi.
Durɔ u nɛɛ,
11 Salomɔɔ u resɛm tɔ̃kan gbaaru mɔ Baali Hamɔɔwɔ.
Ma u gbaa te kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
Ben baawure u ra ka sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) nɛwa
bu sere gbaa ten marum sɔri.
12 Salomɔɔ u win sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) suo u n mɔ,
kpa u win gbaa kɔ̃sobu yen goobu (200) wɛ̃.
Nɛna na nɛn tiin resɛm gbaaru mɔ,
ma na tu kɔ̃su.
13 A de n wunɛn nɔɔ nɔ nɛn kĩnasi,
wunɛ wi a ra n wãa dãa gbaaru sɔɔ.
Kpaasiba kĩ bu gu nɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
14 a wasi suo nɛn kĩnasi,
kpa a n sãa nge yaa kpiku ǹ kun mɛ nge gini kpɛma
ye ya wãa guuru wɔllɔ mi yaka nubu durorugisu wãa.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bweseru. U nɔni swãaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sɔ̃. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔ̃ɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wãaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sãanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi koora win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalɛmu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koora Yeremin wãaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sɔ̃, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalɛmu ya wɔruma, wiru 52.

1 Tire ten gari yi sun sɔ̃ɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Hilikiya wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ. 2 Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn biin bandun wɔ̃ɔ
wɔkura itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua. 3 U maa ka nùn
gari kua Yoyakimu wi u sãa Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sɔɔ, ka
maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra ba ka da
Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

4 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,
5 u sere man mɔmɛ
nɛn mɛron nukurɔ,
u man yɛ̃ saa ba ǹ man marubu kpa.
U man gɔsa u yi nɛnɛm
n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi
bu sere man ma.
6 Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na ǹ kpɛ̃ n gari gere tɔn dabinun
wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.
7 Adama Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n ku gere mɛ.
Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.
Ye u maa man sɔ̃ɔwa kpuro kon ye gerewa.
8 N ku ben bɛrum ko.
Domi u ko n ka man wãa,
kpa u man wɔra karin di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. 9 Ma u win nɔmu dɛmia u nɛn nɔɔ baba
u nɛɛ, wee u win gari doke nɛn nɔɔwɔ. 10 Yen biruwa u maa nɛɛ,
wee gisɔ, u man yiiko wɛ̃
bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔllɔ
n ka nu wukiri n sura,
kpa n maa wure n nu gira nge dãa.

Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam koosia,
kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

11 Yinni Gusunɔ u maa man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Ma na nùn wisa na nɛɛ, dãru garun kãasa na waamɔ.
12 Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
13 Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba na maa waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa sõɔ yẽsan nɔm geu gia ta man nɔɔ sike ta swɛ̃ɛ ta gbisimɔ.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sõɔ yẽsan nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu kpuro wɔri.
15 U koo sinam be ba wãa sõɔ yẽsan nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalɛmu ka Yudan wuu si su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalɛmu ye tarusi
bu sina yen gbãra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.
16 U koo win tɔmbu sɛɛyasia ben kõsa yen sõ
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dõɔ dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sãwa.
17 Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛ̃ka
kpa n se n bu sõ kpuro
ye u koo man yiire.
U nɛɛ, n ku de nɛn tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man bɛrum sosia n diiri ben wuswaaɔ.
18-19 Wee tɛ̃, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yãku kowobu
ka sere tɔn be ba tie kpuro
ba koo ka man tabu ko.
Adama ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wɛ̃ nge wuu ge ba gbãraru toosi,
ǹ kun mɛ nge gbere ye ba kua ka sisu,
ǹ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
U ko n wãawa ka nɛ u ka man wɔra ben nɔman di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

2

Isireliban sikadoban durum

1 Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ, 2 n doo n bɛɛ Yerusalɛmugibu sõ n nɛɛ,
u yaaye nge mɛ i nùn kĩa yellu nge kurɔ kpao,
i ka nùn swĩi gbabu tèn mi gãanu ku ra kpi.
3 Bɛɛ Isireliba, i raa wãawa wi turon sõ.
I sãawa win arumani ye u tii gɔsia.
Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yẽro deemɛwa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
4 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i swaa dakio i nɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
ba da ba kam swĩi,
ma ben tii ba kam kua.

6 Ba ɲ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunɔ u wãa, wi, wi u bu yaramа Egibitin di.
Mana u wãa, wi, wi u ka bu da gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.
Gbabu te sɔɔ, nim sari,
dɔkɔ kpirina nu yiba,
wãara maa sɛ̃ mi.
Yen sɔ̃na goo kun wãa mi,
goo ku ra maa sĩ mi.
7 Yen biru, u ka bu da mi tem gem wãa,
kpa bu ka mɛn dãa bii duronu ka mɛn dĩa geenu di.
Adama ye ba tura mi,
ba tem mɛ sanka,
ba mu disi doke.
8 Ben yãku kowobu ba ɲ bikie bu nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wãa.
Mɛya maa wooda yɛ̃robu ba ɲ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.
Bũu wi ba mɔ̀ Baali, win gariya Gusunɔn sɔmɔbu ba swĩi ba ka gari mɔ̀.
Ma ba da ba bũnu sãwa ni nu ɲ bu arufaani gaa wɛ̃ɛmɔ.
9 Yen sɔ̃na u koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru siribu soku.
10 I be ba wãa nim wɔ̃kun tem bure te ba sokumɔ Sipu mɛɛrio.
I goo gɔrio Kedaaɔ
u mɛɛri sãa sãa u ka wa
bà n mɔ̀ nge bɛɛ,
11 u ka wa bweseru garu tà n ten bũnu kɔsire
baa mɛ nu ɲ sãa gem,
nge mɛ bɛɛ, i Gusunɔ deri
wi u sãa bɛɛn bɛɛrɛ.
Ma i wura yè sɔɔ i ɲ arufaani gaa wasi.
12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wɔllugibu, i biti sooro yenin sɔ̃,
kpa i wɛ̃nu wura.
13 Wee win tɔmbu ba durum yiru kua.
Ba nùn deri, wi, wi u sãa nge nim gem mɛ mu koo nɔrura,
ma ba da ba bũnu swĩi ni nu sãa nge dɔkɔ kpiri ni nu ɲ nim nɛnumɔ.

Isirelibaɲ naaɲɛ sarirun are

14 Isirelibа, i ɲ sãa yobu.
Ba ɲ bɛɛ mara yoru sɔɔ.
N n mɛn na, mban sɔ̃na bɛɛn yibɛrɛba ba bɛɛ naa swĩi nge gbeeku yɛɛ.
15 Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee sinansu.
Ba bɛɛn tem yãnu gura,
ma ba bɛɛn wusu dɔ̃ɔ mɛniki,
goo maa sari mi.
16 Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii
ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka
bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.
17 Yeni ya koo bɛɛ deema,
domi i Gusunɔ bɛɛn Yinni deri sanam mɛ u bɛɛ kpare swaa gea sɔɔ.
18 I n da i tii Asirigibu
ɲ kun mɛ Egibitigibu wɛ̃,
i ben daarun nim nɔrumɔ,
mba i ko wa.
19 I n yɛ̃ ma bɛɛn nuku kɔ̃suru ka bɛɛn naaɲɛ sariru ta koo bɛɛ nɔni sɔ̃.

Saa ye sɔɔra i ko wa,
kpa i gia ma gãa kõsuna i kua mi,
ye i ka man deri,
i ǹ maa man nasie.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sãawa nge kurɔ

wi u kun naanɛ mɔ

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke kasuka.
Ma i nɛɛ, i ǹ maa kĩ i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wɔllɔ ka dãa kubenɔ
i bũnu gasirimɔ i sãamɔ.
21 Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dãa geeru te ta kpuro kere,
adama tɛ̃, i kɔsa i kua
nge resɛm dãa te ta yina.
22 Baa ì n wobura ka werem mɛ mu gɛm durom mɔ,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waamɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
23 Amɔna i ko kpĩ i siki i nɛɛ,
i ǹ tii disi koosi,
i ǹ bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wɔwa sɔɔ.
I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sãa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.
24 Bɛɛ be i sãa nge gbeeku kɛtɛku niu
ge ga gbaburun dɔɔnɛ mɔ.
Gen yɔɔbun saa sɔɔ,
ga ra n yɔ̃ɔkumɔwa,
goo kun kpɛ̃ u gu yɔ̃rasia.
Kɛtɛku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
ya ku ra wasire yu ka gu wa.
Domi ya ra gu deemɛwa gen yɔɔbun saa sɔɔ.
25 Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ,
i ku bũnu gasiri sere bɛɛn baranu nu diira,
kpa nim nɔru gu bɛɛ go.
Adama i ǹ wure.
Ma i nɛɛ, n ǹ koorɔ,
domi niya i kĩ,
i ko maa nu swĩi i sãwa.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

26 Nge mɛ sekuru ta ra gbɛnɔ mwɛ
bà n nùn mwa subaru sɔɔ,
nge mɛya bɛɛ Isireliba ka bɛɛn sinambu
ka bɛɛn wirugibu ka bɛɛn yãku kowobu
ka Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wa.
27 Domi i bũu dãru sokumɔ bɛɛn baaba,
ma i maa kperu sokumɔ bɛɛn mɛro.
Wee bɛɛ Isireliba kpuro i man biru kisi,
i ǹ maa man mɛɛrimɔ.

Adama ì n wãa wahala sɔɔ,
i ra nɛɛwa, n seema n bɛɛ faaba ko.
28 Bɛɛ Yudaba, bɛɛn bwãaroku ni i tii sekua
nu ka bɛɛn wusu geeru nɛ mi,
mana nu wãa.
Nu seewo nu bɛɛ faaba ko wahalan saa sɔɔ
nù n koo kpĩ.

29 Mban sɔ̃na i ka man sikirinamɔ.
Wee bɛɛ kpuro i ǹ ka man yɔ̃re.
30 Kam sɔɔra na bɛɛ sɛɛyasia.
I ǹ nɛn sɛɛyasia bi garisi gãanu.
I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go
nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.
31 Bɛɛ Isirelība, bɛɛ be i tie, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ.
Na bɛɛ sãawɛwa nge tem mi gãanu ku ra kpi?
Na bɛɛ sãawɛwa nge yam wɔ̃ku nanumgiru?
Mban sɔ̃na bɛɛ nɛn tɔmbu i gerumɔ i mɔ̀,
i tii mɔ,
i ǹ gɔsiramamɔ nɛn mi.
32 Wɔndia u ra win bura yãnu duari ro?
Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?
Amɔna bɛɛ nɛn tɔmbu i ka man duari n ka tɛ mɛ,
na ǹ mam yen tɔ̃nun geeru yɛ̃.
33 I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ tanɔbu ba yi giamɔ bɛɛn min di.
34 Wee tɔn be ba ǹ toren yɛm mu yiba bɛɛn yabenɔ
be, be i ǹ ka gãa kɔ̃sunu ganu mwɛ.
35 Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛɛre.
Ma i mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonari.
Adama kon bɛɛ siribu soku yèn sɔ̃ i mɔ̀, i ǹ durum mɔ.

36 Mban sɔ̃na i sirenɛ i ka swaa kɔsi.
Egibitigiba koo bɛɛ sekuru doke
nge mɛ Asirigiba bɛɛ kua.
37 Kpa i yari min di i n tuke.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naanɛ sãa mi yina.
I ǹ maa somiru garu wasi ben min di.

3

Isireliba

ba sãawa naanɛ sarirugibu

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
goo ù n win kurɔ yina,
ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.
Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.
I da i bũu dabiru sãamɔ,
ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
2 I seewo i mɛɛri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ǹ bũnu sãwa.

Wee, i ra bũnu kasu
nge mɛ kurə tanə u ra win kĩnasibu kasu.
I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n təmbu mara swɛɛ səə.
Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku kõsurun sõ.
3 Yen sõna gura kun tãramə
bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.
Adama ka mɛ,
i bũnu gasirimə i dəəwa.
Sekura kun bɛɛ mɔ̀.
4 Wee tɛ̃, i man nəəgiru suemə i mɔ̀,
i man nəəgiru mɔ̀ i gerumə
nɛna na sãa bɛɛn baaba,
i maa man kĩwa saa bɛɛn piiburun di.
5 Ma i bikiamə,
ko na n ka bɛɛ məru sãawa sere ka baadommaə?
Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumə,
adama i kõsa mɔ̀ i dəə
nge mèn nəə i kĩ.

Yudaba ka Isireliba,

i de i gõru gəsia

6 Yudaban sina boko Yosiasin waati səə, Yinni Gusunə u Yeremi sõəwa u nɛɛ, a wa ye Isireliba ba mɔ̀? Ba sãawa mɛm nəə sariba. Wee, ba da mi gungunu ka dãa kubenu wãa kpuro, ba bũnu sãamə. 7 Ma nɛ, Yinni Gusunə na tii sõəwa na nɛɛ, bà n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nɛn mi. Adama ba ǹ wuramɛ. Ben mɛro bisibu, Yudan bweseru te ta sãa nge kurə naanɛ sarirugii, ben tii ba wa mɛ. 8-10 Isireliba ba tem mɛ disi doke ben bũu gasiribun sõ ka ben sekuru sarirun sõ te baawure u gerumə. Ma ba bũu sãamə kpenu ka dãnun nuurə. Yen sõna na bu yina ma na bu yinabun tireru wɛ̃. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ǹ bɛrum kue. Ba dawa ba bũnu gasira ben tii. Ba ǹ wuramɛ nɛn mi ka ben gõru kpuro. Weesu səərə ba yõ.

11 Yinni Gusunə u maa Yeremi sõəwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sãa mɛm nəə sariba, ba sanə bo ka sere Yudaba. 12 Yen sõ, a doo sõə yɛ̃san nəm geu gia a Isireliba gari yini sõ a nɛɛ,
bu wurama, na ǹ ka bu nənu kõsu mɛɛrimə.
Domi na sãawa wənwəndugii.
Na ku ra məru ko n ka tɛ.
13 Bu gesi ben durum wuro.
Bu wuro ma ba ǹ ka man yõre,
nɛ, Gusunə ben Yinni.
Domi ba da ba bũnu gasira dãa kubenə.
Ba yina bu nɛn gari swaa daki.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Yinni Gusunən təmbu

ba koo wurama win mi

14 Bu wurama nɛn mi, be, bii mɛm nəə sariba. Domi na sãawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sìn mi ba wãa kpuron di, baa ǹ n tən turon na, ǹ kun mɛ yiru. Kpa n ka bu wurama nɛn mi Siəniə. 15 Saa ye səə, kon bu kparobu wɛ̃ be nɛn gõru ga kĩ. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.

16 Ba koo marura bu dabia tem mɛ səə. Sanam mɛ səə, ba koo man gia. Ba ǹ maa nɛn woodan kpakororun gari mɔ̀. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ̀. Goo kun maa tu yaayamə u nɛɛ, mana ta wãa. Goo kun maa ten kəsire mɔ̀. 17 Saa ye

sɔɔ, nɛn sina gɔna ya ko n wãawa Yerusalɛmuɔ. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu
maa mɛnna mi, nɛn yĩsirun sõ. Ba ǹ maa ben bwisi kõsi swĩimɔ. 18 Saa ye sɔɔ,
Yudaba ka Isireliba ba koo mɛnna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa
sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di. Kpa bu sina tem mɛ sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃ ba
tubi di.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,
kon daa bɛɛ Isireliba kowa nɛn bii kĩnasibu,
kpa n bɛɛ tem gem wɛ̃
mɛ mu buram bo handunia yeni sɔɔ.
Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn Baaba,
kpa i ku maa man deri.
20 Adama i man tɔnu kam kom kua
nge mɛ kurɔ naanɛ sarirugii u ra win durɔ kue.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
21 Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ̀ ba bũnu kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su sankira,
ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni duari.
22 Bɛɛ, bii mɛm nɔɔ sariba, i wurama nɛn mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mɛm nɔɔbu sariru suuru kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn Yinni.
Bɛsɛ wee, wunɛn miya sa wee.
23 Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu wɔllɔ sa kuuki mɔ̀,
nu sãawa weesu.
Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wuna a sãa bɛsɛ Isireliban faaba kowo.
24 Wee, saa bɛsɛn birun di sa waamɔ bũu wi ba mɔ̀ Baali,
wiya u bɛsɛn baababan gbean dĩanu di kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben kɛtɛba ka sere ben bibu.
Ma ba sekuru wa.
25 Su kpuna sekuru sɔɔ
kpa su bɛsɛn bɛɛrɛ sariru wukiri nge bekuru.
Domi bɛsɛ ka bɛsɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni torari.
Saa bɛsɛn birun di n ka gisɔ girari
sa ǹ wunɛn gere wure.

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba,
ì n kĩ i wurama nɛn mi, i ko kpĩ i wurama.
I n bɛɛn bũu sãaru deri, i ǹ maa yaayaare mɔ̀,
2 ì n da bõre gem sɔɔ ka gõru dɛɛrɔ,
i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru,
saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nɛn min di,
kpa bu woo kana nɛn sõ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõɔmɔ na mɔ̀,
i gbee kpaanu kasirio, i dãa dõɔ go.
I ku ra maa bɛɛn dĩanu duure sãki sɔɔ.
4 Geema, i bango sãa wasi sɔɔ.
Adama n tiewa i man tii wɛ̃,
kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge dõɔ,
wi goo kun kpɛ̃ u go,
domi bɛɛn nuku kõsuru ta kpã.

Ba Yudaba wərima

5 Yeremi u nɛɛ,
i Yudaba sɔ̃ɔwɔ kpa i gbãra Yerusalɛmuɔ.
I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.
I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,
bu mɛnnama bu da wuu si su gbãranu mə sɔɔ.
6 Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia
bu duki yakuro bu ku yɔ̃ra.
Domi Gusunɔ u koo de kɔ̃sa yu na
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
7 Yibɛrɛ be ba ra bwesenu kam koosie
ba seewa ben wãa yerun di nge gbee sunɔ
ge ga tii dɛmiamə gen bweun di,
ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.
Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kɔsuku
kpa su ko bansu.
8 I saaki sebuo nuku sankiranun sɔ̃
kpa i swĩ i weeweenu ko,
domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun doonarimə.
9 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te sɔɔ,
sina boko ka win sina asakpəbu ba koo mwia kpana
kpa yãku kowobu bu biti soora,
kpa Gusunɔn sɔməbu bu nɔsu nɛnɛ,
10 bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ
na be, Yudaba ka Yerusalɛmugibu nəni wɔ̃kua
ye na nɛɛ, ba koo bɔri yɛndu wa.
Wee tɛ̃ ba woburu sɔndi ben wĩinɔ.

Yibɛrɛba ba Yudaba sikerenɛ

11 Saa ye sɔɔ, kon bu sɔ̃ n nɛɛ,
wee, woo ga wee saa gbaburun guunun di,
gu ka nɛn tɔmbu Yudaba swee.
Woo ge, ga ǹ sãa fɛrɛ fɛrɛ
nge ge ba koo ka dobi sara.
12 Ga ko n dam mɔwa.
Nɛ, Yinni GusunɔwA na gu sokusiamə.
Tɛ̃wa kon bu siri.
13 Ma Yudaba ba nɛɛ,
gbera sun di, domi sa kam kua.
Wee, wi u koo sun kam koosia u sĩimɔ nge guru wiru.
Win tabu kɛkɛ yi sãa nge guru woo.
Ma win dumi yi gunɔ bakeru sãabu kere.
14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu,
sere saa yerà i kĩ i n kɔ̃sa bwisikumɔ.
I bɛɛn gɔ̃rusu dɛɛrasio, kpa i faaba wa.
15 I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nɛɛ, kɔ̃sa wee.
16 I ye bwesenu kpuro nɔɔsio.
Kpa i ye Yerusalɛmugibu sɔ̃ i nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.

17 Kpa bu Yerusalɛmu sikerena
nge be ba gberu kɔ̃su.
Domi yen tɔmbu ba man seesi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
18 Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ nɔni sɔ̃ɔwa sere bɛɛn woo sɔndɔ.
Adama ya sãawa bɛɛn kom kɔ̃sum ka bɛɛn nuku kɔ̃surun are.

Yeremi u wasikiramɔ

win tɔmbun wahalan sɔ̃

19 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki man wurirɛmɔ ma nɛn tororа kara.
Na ɲ̀ kpɛ̃ n nɔɔ mari wahala yenin sɔ̃.
Na tabun kɔba nɔɔmɔ. Bu wee.
20 Ba sun nɔɔsiamɔ ma ba wuu dabinu kɔsuka.
Tem mɛ kpuro mu kam kobu dɔɔwa.
Subaru sɔɔra ba na ba bɛsɛn tabu kowobun kuu bekuruginu wukura.
Ma ba nu gura ba ka doona.
21 Sere domma na kon yibɛrɛban gidi bɔra waamɔ,
kpa na n kɔban swĩi nɔɔmɔ tãa tãa.
22 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, nɛn tɔmbu ba ɲ̀ bwisi mɔ.
Mɛya ba ɲ̀ man yɛ̃.
Ba sãawa gari bakasu.
Ba kɔ̃san kobun bwisi mɔ,
adama ba ɲ̀ gean kobu yɛ̃.

Kam kobu wee

23 Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wɔllɔ.
Na maa wɔllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.
24 Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wɔruma. Ma gungunu nu bãarimɔ.
25 Na maa mɛɛra na wa wee,
tɔnu sari tem sɔɔ.
Ma gunɔsu su yarina kpuro.
26 Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem gem.
Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su wãa mi, su wɔruka.
Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.
27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo tem mɛ gɔsia tem saaram,
adama u maa nɛɛ,
u ɲ̀ derimɔ mu n sãa mɛ ka baadommaɔ.
28 Yen sɔ̃, tem mu ko n gɔɔ wooru sɔ̃,
kpa wɔllu tu yam tĩra.
Domi u himba yi kɔ, u ɲ̀ maa biru wurɔ.
29 Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka tɛn towobun wɔkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.
Gaba wɔriki dãa sɔ̃sɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.
Ba wuu si deri su kua bansu.
30 Wunɛ Yerusalɛmu, buraru mba kaa maa tii kua.
Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,
kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?

Kam sɔɔra kaa tii buraru kua.
Wee wunɛn kĩnasibu ba nun tusa
ba kasu bu nun go.
31 Na wuri ka weeweenu nɔɔmɔ
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u win bii gbiikoo ma.
Ase Yerusalɛmun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.
Ya wom gabamɔ, ya nɔma dɛmiɛ ya mɔ̀,
ya kam kuawa.
Wee yen yibɛrɛba ba ye sɛ̃re, ya gɔɔ dɔɔ.

5

Yerusalɛmugibun toraru

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swĩiyɔ.
I doo ka mi tɔmba ra mɛnnɛ i kasu
ì n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.
I n yɛ̃ro wa,
saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.
2 Ma Yeremi u nɛɛ,
wee, ba ra n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀,
ka Yinni Gusunɔn wãaru,
adama weesu sɔɔra ba bɔ̃ri yi mɔ̀.
3 Yinni, n ǹ wi u gem swĩi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.
A bu nɔni sɔ̃wa, adama ka mɛ, ba ǹ gãanu gie.
Ben gɔ̃ru ga bɔbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunɛn mi.
4 Ma na nɛɛ, ba sãawa nge bibu,
ba mɔ̀wa nge gari bakasu.
Domi ba ǹ wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba ǹ maa wunɛn woodaba yɛ̃.
5 Kon gɔsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.
Domi be, ba wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba maa wunɛn woodaba yɛ̃.
Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wɛ̃ɛ yina
ma ta yi kasuka.
6 Yen sɔ̃na bà n dua dãa sɔ̃wɔ,
gbee sinansu su ra bu go.
Bà n dua yakasɔ,
gbeeku bɔ̃nu nu ra bu go.
Ma musuku gbeeku ga ra bu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ
ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ,
be ba yara min di,
gu ka bu sɛ̃re gu kasuku.
Domi ben toranu nu dabia.
Ben naanɛ sariru ta kpã.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
mban sɔ̃na kon nɛn tɔmbun durum wɔka.
Domi wee, ba man deri
ma ba bɔ̃rumɔ ka bũnun yĩsinu.

Na bu debia,
adama bũna ba ka arukawani bəkua
ba nu gasirimə.
8 Ba sãawa nge dum dwɛɛ yi yi deba
yi wuri mɔ̀ yi kurəbu gire.
Nge mɛya ba ra n ben berusebun kurəbu naa gire,
ba n kpeeki mɔ̀.
9 Mban sõna na ǹ ko n bwese teni məru kəsie,
kpa n tu sɛɛyasia yenin sõ.
10 Nɛ, Yinni Gusunə,
kon bu yibɛrɛba surema,
be, be ba sãa nge nɛn resɛm gbaaru.
Ba koo ten kara sura
kpa bu ten dãa kãasi bəəri yi yi ǹ sãa nɛgii.
Adama ba ǹ gbaa te kam koosiamə kpuro.
11 Mɛya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
ba ǹ ka nɛ turo yõre.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

12 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Isireliba ba man siki
ba nɛɛ, na ǹ dam gam mə.
Kõsa kun maa bu deemamə.
Ba ǹ tabu wasi,
ba ǹ maa gõəru wasi.
13 Nɛn səməbun gari yi maa sãawa nge wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sõ.
Ba maa gerumə ba mɔ̀,
səmə ben gari yi wəri ben tii səə.
14 Yen sõ, nɛ, Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
na nɛɛ, ye ba ka gerua mɛ,
wee, nɛn gari yi ko n sãa nge dãə wunɛ Yeremin nəə səə,
kpa nɛn tən be, ba n sãa nge dãa ye dãə wi, u koo mwa.
15 Tɛ̃ bɛɛ nɛn təmbu, Isireliba,
kon bɛɛ bweseru garu surema tontonden di.
Bwese te, ta dam mə
ta raa maa wãawa saa yellun di.
I ǹ maa ten barum nəəmə.
16 Ba sãawa tabu durəbu be kpuro.
Ben sɛ̃ɛnun saabu,
gonu ra n yibawa sikaə.
17 Bwese te, ta koo bɛɛn dĩanu kam koosia,
ka bɛɛn bibu, ka bɛɛn yaa sabenu, ka bɛɛn dãa marum,
kpa bu bɛɛn wuu si su gbãranu mə tabu wəri,
bu kəsuku,
sì səə bɛɛn yĩiyəbu wãa.
18 Adama yen tõə te, n ǹ bɛɛ kpuro kon kam koosia. 19 Tɛ̃ Yeremi, bà n
nɛɛ, mban sõna nɛ, Gusunə ben Yinni na bu yenin bweseru kuammɛ, kaa bu
wisiwa a nɛɛ, ba man deri ba ka tən tukobun bũnu na ben temə ba sãamə. Nge
mɛya ben tii ba koo da bu tən tukobu sã tem tukumə.

Gusunə u win təmbu kirə mɔ̀

20 Yinni Gusunə u nɛɛ,

i Yakɔbun bweseru sɔ̃ɔwɔ,
be, be ba sãa Yudaba, i nɛɛ,
21 bu swaa dakio ye na bu sɔ̃ɔmɔ.
Ba sãawa nge wɔ̃kobu, ba ǹ bwisi mɔ.
Ba nɔni mɔ, adama ba ǹ yam waamɔ.
Ba swasu mɔ, adama ba ǹ gari nɔɔmɔ.
22 Ba ǹ koo man nasia?
Ba ǹ koo diiri nɛn wuswaaɔ?
Nɛna na dera yani sɛɛri yi nim wɔ̃kun nim gunua.
Ma na nɛɛ, mu ǹ maa saramɔ
mi na mɛn nɔɔ bura yeru yi mi.
Miya mu ko n wãa sere ka baadommaɔ.
Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ǹ dam mɔ.
Baa mɛ nu ra wɔki, mu ku ra gam de.
23 Adama be, nɛn tɔmbu, ba sãawa mɛm nɔɔ sariba.
Ba ra ka man mɔru ko kpa bu man deri.
24 Ba ku ra tii sɔ̃ bu nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunɔ nasia,
nɛ wi na ra bu gura wɛ̃
wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ yen saa sɔɔ,
kpa n maa saa yi bu ka dĩanu gɛ̃.
25 Ba n yɛ̃ ma ben durum ka ben toranun sɔ̃na
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
26 Domi ben suunu sɔɔ tɔn kɔ̃soba wãa.
Ba ra tɔmbu yɛ̃ri bɛriewa bu ka bu mwɛɛri
nge be ba ra gunɔsu taa yinuɛ.
27 Takiwa ya ra n yiba ben yɛnusɔ,
nge mɛ gunɔ taason gunɔ diru
ta ra n gunɔsu yiba.
Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.
28 Ba dĩa geenu di ma ba bɔria.
Ba ra kɔ̃sa kowa yu banda.
Ba ku ra ka gobeku yinɛ, ǹ kun mɛ sãaro.
Ba ku ra bu ben gem wɛ̃.
Kpa ben tii ba n kuuramɔ.
29 Mban sɔ̃na na ǹ kon bwese teni mɔru kɔsie,
kpa n bu sɛɛyasia yenin sɔ̃.
30 Wee, nɛn tɔmba gãa kɔ̃sunu mɔ̀ tem mɛ sɔɔ.
31 Ben sɔmɔbu ba gari weesugii mɔ̀.
Ma yãku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
Ma nɛn tɔmbu ba bu yen dam kɛ̃mɔ.
Sanam mɛ kpuro ya koo nɔru ko, amɔna ba koo ko.

6

Yibɛrɛba ba Yerusalɛmu tarusi

1 Bɛɛ Bɛnyamɛɛba,
i duki yakuro Yerusalɛmun di.
I kɔba soowo Tekoaɔ.
I yĩreru koowo Bɛti Hakerɛmuɔ.
Domi nɔni swãa bakaru ka kam kobu sisi,
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
2 Ba koo Yerusalɛmu, wuu burɔ ge kɔsuku.

3 Wee, tɔmba ye wɔrim wee
nge kpaɾobu ka ben yaa saɓenu.
Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu kowobu.
4 Ba kuuki mɔ̀ ba mɔ̀,
i de su se sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara su wuu ge wɔri.
Adama tɛ̃ sɔ̃ɔ kpa, yam maa tĩramɔ.
5 N n mɛn na, i de su se wɔ̃kuru
su da su gen dii geenu kɔsuku.
6 Ma Yinni Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu dãa bɔɔrio kpa bu ka ye sasanu gira
bu ka Yerusalɛmu sikerena, bu ye sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen tɔmba dam dɔrenamɔ.
7 Nge mɛ dɔkɔ ya ra nim swĩ mu n kokumɔ,
nge mɛya Yerusalɛmugibun nuku kɔ̃suru
ta ra n sɔ̃ɔsiramɔ.
Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya
yi ra n nɔɔramɔ mi.
Na ra n waamɔ baadomma
ba tɔmbu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ̀.
8 N n mɛn na, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i nɛn sɔ̃ɔsiru laakari koowo,
kpa n ku ra nɛn tii gawa saa bɛɛn min di
n bɛɛn tem kam koosia.

Isirelib a

ba kua mɛm nɔɔbu sariba

9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dãa binu sɔri
ba kun gãanu deri.
10 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ̃, kpa n nùn kirɔ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba ǹ kpɛ̃ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kã bu yi nɔ.
11 Yinni Gusunɔ,
wee, na ka tɔn be mɔru mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Na kpana n tii nɛnɛ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a de mɔru ye a man kuammɛ mi,
yu wɔri bibu sɔɔ be ba dweemɔ dãa saanɔ,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔɔ.
Domi kurɔbu ka durɔbu ka tɔkɔnu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.
12 Kpa ben yɛnusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurɔbu.
Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nɛn dam sɔ̃ɔsi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geru a.
13 Domi saa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di sere ka damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobun tii,

ba ra n weesu màwa.
14 Ba ra n nɛn tambun wahala atafiiru sãawa,
ba n mà, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
15 N weenɛwa sekuru ta n bu mà,
kãsa ye ba màn sã,
adama ba ǹ sekuru ma.
Ba ǹ mam wure ma ba tore.
Yen sãna ba koo wəruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wəruku
dəma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni kpuro gerua.
16 Yinni Gusunə u win tambu sãəwa u nɛɛ,
i seewo i swɛɛ mɛɛri
i bɛɛn yellun swaa bura ye kasu i swĩi,
kpa i wa i n wãa bəri yɛndu səə.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ ye swĩimə.
17 Gusunə u nɛɛ,
na bɛɛ kãsobu wɛ̃
i ka ben kəban swĩi swaa daki.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ swaa dakimə.
18 Yen sã, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nə ye ya koo nɛn tambu deema.
19 Bɛɛ temgibu, i waawo.
Wee kon nɛn tambu kãsa sure.
Yera ya ko n sãa ben bwisikunun are.
Domi ba ǹ nɛn gari swaa daki,
ma ba nɛn woodaba gɛma.
20 Na ǹ ben turare ye ya wee Seban di
ǹ kun mɛ dãa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mə sãarun sã.
Na ǹ ben yãku dãə mwaararuginu kĩ.
Mɛya ben yãku ni nu tie, nu ǹ maa man wɛ̃remə.
21 Yen sãna kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tənu maa ka win bərə
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isirelība wərima

22 Yinni Gusunə u nɛɛ,
wee bweseru gara sisi
saa sãə yɛ̃san nəm geu gian di
mi n toma.
Bwese ten tambu ba dam mə.
23 Ba tɛnnu ka yaasi nɛni.
Ba nuki sosu, ba ǹ wənwəndu mə.
Ma ba kukirimə nge nim wãkun nim.
Ba yəəwa dumi wəllə,
ma ba yã swɛɛ swɛɛ, ba tabun səəru sãa
bu ka wunɛ Yerusalɛmu wəri, wunɛ wi a sãa Siəni.
24 Yerusalɛmugiba nɛɛ,
ye sa ben labaari nua,

yera bɛsɛn gɔma dwiiya.
Sa wurura nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.
25 Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.
Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
Domi yibɛrɛba ba wãa mi,
ba ben takobiba nɛni.
Tɔmba bɛrum soore baama.
26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛ̃keo
kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃.
Bɛɛn baawure u gɔɔ swĩiyɔ
nge wi u win bii teereru bia.
I wuri koowo ka nɔni yĩresu.
Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia
u koo bɛɛ wɔriwa subaru sɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn tɔmbu sɔwa
nge mɛ seko u ra sii geesu sɔwe,
kpa a ka ben daa gia.
28 Ma Yeremi u nɛɛ,
tɔn be, ba sãawa wee kowobu ka mɛm nɔɔ sariba.
Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.
29 Bà n sisu ka pɛɛrum dɔ̃ɔ doke ba wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa pɛɛrum mɛ, mu sii si sɔwa.
Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.
Ben tɔn kɔ̃sobu ba ǹ wunaramɔ,
30 ma ba bu sokumɔ sii si su ǹ gea sãa.
Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

Yeremi u waasu mɔ̀

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio 26:1-19)

7

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a doo a yɔ̃ra nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ a
nɛɛ, yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be Yudaba, be, be ba ra gesi du
saa kɔnnɔ minin di bu ka man sã, bu swaa dakio bu nɔ. 3 Nɛ, Gusunɔ Isireliban
Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na geruа na nɛɛ, bu ben sanu sanusu ka ben
daa kɔsio. Saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ. 4 Bu ku ben naanɛ doke dii
teni sɔɔ ba n mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yera mi! 5 Bà n ben sanu sanusu ka ben
daa kɔsa, ma ba gea kuanammɛ, 6 ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka gobekuba
dam dɔremɔ, ma ba kun maa tɔnu wi u kun gãanu kuen yɛm yarimɔ, ma ba
kun bũnu sãamɔ ni nu koo de bu kam ko, 7 saa yera kon de ba n wãa tem mɛ
sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃, ba n mɔ sere ka baadommaɔ.
8 Adama wee gari weesugiiya ba naanɛ sãa yi yi ǹ arufaani gaa mɔ. 9 Ba ra
n gbɛnimɔ, ba ra n tɔmbu goomɔ, ba ra n sakararu mɔ̀, kpa ba n nɔɔ mwɛɛ
weesuginu mɔ̀, kpa ba n bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ, kpa ba n
maa bũu sãaru mɔ̀ te ba ku ra raa ko. 10 Kɔ̃si yiniwa ba ra n mɔ̀, kpa bu sere na
bu yɔ̃ra dii tèn mi ba ra man sã ba n mɔ̀, sa yakiara yibɛrɛban nɔman di. 11 Ba

tamaa dii tèn mi ba ra man sã ta sãawa gbɛnəbun wãa yeru? Domi mɛsuma na waamə.
12 N n mɛn na, bu doo Siloə bu yam mi na raa gəsa bu ka man sã mɛɛri. Kpa
bu wa nge mɛ na mu kua nɛn təmbu Isireliban daa kõsan sõ. 13 Tɛ̃, yèn sõ ba
kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba ǹ man
swaa daki, na bu soka ma ba ǹ man wurari, 14 yen sõna kon nɛn sãa yee tè səə
ba ben naanɛ doke ka tem mɛ na be ka ben baababa wɛ̃ kam koosia nge mɛ na
Silo kua. 15 Kon bu gira bu tonda nɛn wuswaan di nge mɛ na ben mɛro bisibu
Isireliba gira.

Gusunə u Yeremin

kanaru yina Yudaban sõ

16 Wunɛ Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban sõ. A ku bu kanaru garu
kua. Domi na ǹ nun swaa dakimə. 17 A ǹ waaməwa ye ba mɔ̀ Yudaban wuu
marosə ka sere Yerusalɛmun swɛɛ səə? 18 Bibu ba dãa guramə bũu yãkunun
sõ. Ma ben baababa ba ka ye dõə sõrumə bũu sãa yenə. Tən kurəba pɛ̃ɛ som
burimə bu ka kiranu ko ni ba koo ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka sere maa bũnu
ganu sã, kpa bu ka man torari. 19 Adama ka gem, n ǹ nɛ ba torarimə, beya ba
tii sekuru dokemə.
20 Yen sõna na nɛɛ, kon de nɛn məru yu wəri nɛn sãa yee te səə, ka təmbu
səə, ka yaa sabenu səə, ka dãaə ka sere maa dĩanu səə. Nɛn məru ye, ya ko n
gbisiməwa, ya ǹ suremə.

Yudaban mɛm nəəbu sariru

21 Wee ye nɛ, Gusunə Isireliban Yinni, nɛ wi na wəllu ka tem mə na gerua
na nɛɛ, i ra yãkunu ko ńn sukum i ra di, ka yãku dõə mwaararuginu, adama n
buram bo i ni kpuro mɛnna i bɛɛyam di. 22 Domi na ǹ bɛɛn baababa yãkuru
garu yiire dəma te na bu yara saa Egibitin di. 23 Ye na bu yiire yera, bu nɛn gari
nəəwə, kpa na n sãa ben Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn təmbu. Bu nɛn wooda
kpuro swĩiyə ye na bu wɛ̃, kpa ben wãaru tu wɛ̃ra. 24 Adama ba ǹ swaa tem kpĩ
bu nɛn gari nə. Ben tiin gõru kĩra ba swĩi, ma ben daa kõsa ya sosi. 25 Saa dəma
tèn di bɛɛn baababa ba yara Egibitin di sere n ka gisə girari, na ra n bɛɛ nɛn
səməbu gəriammɛwa saa baayere. 26 Adama i swaa taaya i ǹ man swaa daki.
Ma i kõsa kua n kere ye bɛɛn baababa ba kua.
27 Wunɛ Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba ǹ nun swaa dakimə. À n maa
bu soka, ba ǹ nun wurarimə. 28 Ka mɛ, a bu sõəwə a nɛɛ, ba sãawa bwese te ta
ku ra Gusunə ten Yinnin gari nə. Tora tee teya ba ra n mɔ̀ baa ù n bu sɛɛyasia.
Gem ku ra n maa wãa ben nəsə.

Durum ye Yudaba ba kua

Bɛni Hinəmun wəwaə

29 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kõ
yi yi sõəsimə ma ba sãa nɛgibu.
Bu yəəwo guuru wəllə,
kpa bu gəə swĩ.
Wee ba nɛn məru seeya,
ma na bu biru kisi.
30 Domi be, Yudaba ba kõsa kua nɛn nəni səə. Ba ka bũnu dua diru mi ba
ra man sã, ba tu disi doke. 31 Ma ba bũu turanu bana Tofɛtiə, Bɛni Hinəmun
wəwaə bu ka ben bibu yãku dõə mwaararuginu ko mi, yãku nìn bweseru na ǹ
mam gõru doke n bu sõ bu ko.

32 Yen sɔ̃na tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ ba ɲ̀ maa wɔwa ye sokumɔ Tofɛti ɲ̀ kun mɛ
Bɛni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. Miya ba koo tɔmbu sike yèn sɔ̃
ayeru maa sari gam. 33 Gunɔsu ka yɛɛ yi koo tɔn gonu di. Goo sari wi u koo yi
yinari. 34 Kon de Yerusalɛmu ka Yudaban wusu su mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ, ba ɲ̀ maa nuku
dobun kuuki mɔ̀ wuu si sɔɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa kurɔ kpaarun womusu nɔɔmɔ mi.
Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpɔbun
kukunu sikia sikirun di ka ben yɔ̃ku kowobuginu ka ben sɔmɔbuginu ka sere
maa Yerusalɛmun tɔmbuginu. 2 Sɔ̃ɔ sɔɔ, nu ko n sɔ̃ɔ soore. Wɔ̃kuru kpa nu n
wɔ̃a suru ka kperin tarum sɔɔ. Ba ɲ̀ maa nu guramɔ bu sike. Nu koo kowa
taaki tem sɔɔ. Domi sɔ̃ɔ ka suru ka kperi yiya ba raa kĩa ma ba yiira ba yi sɔ̃wa.
3 Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔ̃sagii be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro, gɔɔwa
ba ko n kĩ n kere wɔ̃aru. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

4 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn tɔmbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?
Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra wuramɛ?
5 N n mɛn na, mban sɔ̃na nɛn tɔmbu Yudaba
ba swaa kɔ̃sa swĩi ba dɔɔ.
Ba yɔ̃rariwa dim dim ben weesu sɔɔ
ba n bũnu sɔ̃amɔ.
Ba ɲ̀ kĩ bu gɔsirama nɛn mi.
6 Na yɔ̃ sɛ̃ɛ na bu swaa daki ka laakari.
Ba gari gerumɔ yi yi ɲ̀ asansi gaa mɔ.
Ben goo kun gɔ̃ru gɔsiamɔ win nuku kɔ̃surun di,
u nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni mɔ̀.
Be kpuro ba ben tiin swaa swĩiwa
nge duma ye ya wɔ̃a tabu sɔɔ.
7 Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yɛ̃ saa ye n weenɛ nu sĩ
ka saa ye n weenɛ nu wurama nin wɔ̃a yerɔ.
Adama nɛn tɔmbu ba ɲ̀ nɛn wooda yɛ̃
ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

8 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
amɔna ba koo ka kpĩ bu nɛɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba nɛ Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gɔsiawa.
9 Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunɔn gari gɛma.
Ma ba yibɛrɛban yina mwaara
ba wɔ̃a biti ka sekuru sɔɔ.
N n mɛn na, bwisi yirà ba maa mɔ.
10 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yibɛrɛba bu ben kurɔbu ka ben gbea mwɛɛri.
Domi saa ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di
n ka girari ben damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nɛn sɔmɔbu ka yɔ̃ku kowobu, weesa ba ra n mɔ̀.

11 Ba ra n nɛn təmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
12 N weenɛwa sekuru tu bu mwa kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃.
Adama sekura ku ra bu mwɛ bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔ̃na ba koo wəruma bu gbi
dəma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Yinni Gusunə ka win təmbu

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
gbaa wuko u ra win dĩanu gɛ̃wa u mɛnna.
Adama wee, na kĩ n nɛn dĩanu mɛnna Isiriliban mi,
ma na deema ba sãawa nge resɛm
ǹ kun mɛ nge figie ye ya wurusu dɛlla
ya ǹ binu mə.
Yen sɔ̃na kon bu deri swaa sarobun sɔ̃.
14 Yudaba ba nɛɛ,
mban sɔ̃na sa sɔ̃ mini.
I de su mɛnna
kpa su da wuu si su gbãranu mən mi,
sa n gəə mara.
Domi Gusunə bɛsɛn Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dɛ̃ɛgim nərusia,
yèn sɔ̃ sa nùn torari.
15 Wee, sa tamaa wãara koo kəsi,
adama ya ǹ koore.
Sa tamaa saa gaa wee yè səə bɛsɛn nəni swãaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.
16 Wee sa yibɛrɛban dumin wəkinu nəəmə Danun bera gia.
Ma yi wuri mɔ̀, yi tem kpuro nɛni mu diirimə.
Yibɛrɛ be, ba dĩanu guramə ba gbea mwaamə,
ka sere Yerusalɛmu ka yen təmbu.
17 Adama Yinni Gusunə u wisa u nɛɛ,
na ǹ daa bɛɛ sɔ̃əwa mɛ ro?
Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛ̃ɛgii kparema
yi yi ǹ dobo dobogibun gari nəəmə.
Yi koo bɛɛ dwɛ̃ɛwa.

Yeremin nuki sankira

18 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki sankira nɛn təmbun wahalan sɔ̃.
Na kĩ n tii nukuru yɛmiasia,
adama ya ǹ koorə.
19 Wee, na nɛn təmbun weeweenu nəəmə baaman di.
Ba mɔ̀, Yinni Gusunə u sariwa Siənia?
Yen sunə u ǹ maa wãawa mi?
Ma Yinni Gusunə u wisa u nɛɛ,
mban sɔ̃na ba nɛn məru seeya
ba bũnu sãamə nìn bwãarokunu
ba waama tən tukobun min di.
20 Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yĩiyə su faaba wa,

ya doona nge gɛ̃ɛbun saa.
Wee, sa ɲ̀ faaba wa.
21 Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔ̃ɔre.
Ben nɔni swãa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.
22 Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔ̃na Isireliban bosu kun kpeemɔ.
23 Nɛn wiru tà n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru
nɛn tɔn be ba gun sɔ̃.

9

Bwese weesugiru

1 Yeremi u nɛɛ,
nà n daa kuru mɔ gbaburɔ, kon daa dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondinɛ.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara kowobu.
Ma ba kua naanɛ sarirugibu.
2 Yinni Gusunɔ u geruа u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛ̃ɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem sɔɔ,
sere ka weesu.
Wee siya su kua ben dam.
Ba ra n nuku kɔ̃suru mɔ̀wa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.
3 Baawure u ra n win kpaasi taki dimɔwa.
Ba ɲ̀ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammɛwa,
kpa ba n weesu sɔ̃ɔnamɔ.
4 Kpa ba n nɔni wɔ̃kunamɔ.
Ba ku ra gem sɔ̃ɔnɛ,
kpa ba n ben nɔɔ dɛ̃ɛrimɔ bu ka weesu ko.
Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo ka kɔ̃sa ko.
5 Ba ra tii wɛ̃ kɔ̃san kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.
6 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
Domi na ɲ̀ yɛ̃ ye kon ka nɛn tɔn beni ko
ben nuku kɔ̃surun sɔ̃.
7 Wee, tɔn ben yara ya sãawa nge sɛ̃ɛ dɛ̃ɛguu
ge ga ra go.
Weesa ba ra n mɔ̀,
kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun gari sɔ̃ɔmɔ.
Adama ben gɔ̃ruɔ, yina ba ra n bu bɛrie.
8 Yeniban sɔ̃, kon bu sɛɛyasia
kpa n bu mɔru kɔsie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geruа.

Wuri ka swĩin sanam

9 Yeremi u nɛɛ,
kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swĩiya.

Domi nu gberɑ, goo ku rɑ mɑɑ sɑre mi,
bɑ ku rɑ mɑɑ yɑɑ sɑbenun wuri nɔ mi.
Mɑ gunɔsu kɑ gbeeku yɛɛ yi duki yɑkikirɑ min di.
Gãɑnu kun mɑɑ wãɑ mi.
10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de Yerusɑlɛmu yu ko bɑnsu,
kpɑ yu ko gbeeku bɔ̃nun wãɑ yeru.
Mɛyɑ u koo mɑɑ de Yudɑbɑn wusu su ko bɑnsu.
11 Wɑrɑ u bwisi mɔ u kɑ ye tubusiɑ.
Yinni Gusunɔ ù n kɑ yɛ̃ro gɑri kuɑ,
u geruo yèn sɔ̃ tem mɛ, mu kuɑ bɑnsu
mi goo ku rɑ mɑɑ sɑre.
12 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, yeni yɑ koorɑwɑ yèn sɔ̃ nɛn tɔmbu bɑ nɛn
woodɑbɑ deri ye nɑ bu wɛ̃, mɑ bɑ ǹ nɛn gere wure, bɑ ǹ kɑ ye sɔmburu kue.
13 Mɑ bɑ ben tiin kĩru swĩi bɑ bũu wi bɑ mɔ̀ Bɑɑli sãwɑ nge mɛ ben bɑɑbɑbɑ bɑ
bu sɔ̃ɔsi. 14 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem mɔ, nɑ
nɛɛ, wee, kon bu dãɑ kiku gɑgu* ge gɑ sosu diisiɑ, kpɑ n bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ
nɔrusiɑ. 15 Kpɑ n de bu yɑrinɑ bu dɑ bwese tukunun suunu sɔɔ, mi be kɑ ben
bɑɑbɑbɑ bɑ ǹ dɑɑ yɛ̃. Kon de bu bu go kɑ tɑkobi, kpɑ bu bu kɑm koosiɑ mɑm
mɑm. 16 Nɛ, Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinniwɑ nɑ yeni gerɑ.
Yeremi u nɛɛ,
i doo i tɔn kurɔ be bɑ rɑ gɔɔ swĩ kɑsumɑ.
I doo i yen goniba sokuma
17 bu nɑ fuuku bu sun gɔɔ wuri kuɑ,
kpɑ bɛsɛn nɔni yĩresu su koku.
18 Domi wuri nɔɔrɑ Siɔniɔ.
Bɑ mɔ̀, wee, bɑ sun gurɑ,
seku bɑkɑrɑ sun deemɑ.
N kuɑ tilɑsi su kɑ bɛsɛn tem deri.
Wee bɑ bɛsɛn yɛnusu kɔsukɑ.
19 Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gɑri nɔɔwɔ.
Kpɑ i swɑɑ dɑki i nɔ ye u gerumɔ.
I bɛɛn wɔndiɑbɑ wuri sɔ̃ɔsio,
i gɔɔ wuri sɔ̃ɔsinɔ.
20 Domi gɔɔ u sun kãɑsi sɑɑ fɛnɛntin di,
mɑ u duɑ sere sinɑ kpɑɑrɔ.
Mɛyɑ u mɑɑ bii be bɑ bɔsu swɛɛ sɔɔ goomɔ,
kɑ sere mɑɑ ɑluwɑɑsibɑ mi bɑ rɑ gesi mɛnnɛ kpuro.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔmbɑ koo wɔruku bu gbisuku,
kpɑ ben gonu nu n tɛrie yɑkɑsɔ nge nɑɑ bisu,
ǹ kun mɛ nge dobi yi yi geɑ yinɑ bɑ deri gberɔ.
Bɑ ǹ mɑɑ yi suɑmɔ.

À n kĩ ɑ n bwisi gee mɔ,

ɑ Gusunɔ gio

22 Yen sɔ̃, bwisigii u ku woo kɑnɑ win bwisin sɔ̃.
Dɑmgii u ku mɑɑ woo kɑnɑ win dɑm sɔ̃.
Mɛyɑ dukiɑgii u ku woo kɑnɑ win dukiɑn sɔ̃.
23 Adɑmɑ wi u kĩ u woo kɑnɑ,

* **9:14** dãɑ kiku gɑgu - Dãɑ kiku gerɑ bɑ rɑ soku ɑbusɛnti.

u woo kanɔ yèn sɔ̃ u bwisi mɔ u ka man tubu,
ma u yɛ̃ ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Na sãawa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
Tɔn benin bwesera ba ra man wɛ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃n sɔ̃

24 Wee tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bu kam koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ ma
ba ku ra nɛn arukawani yibie. 25 Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka
Amɔniba, ka Mɔabuba, ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni, ka sere be ba wãa
gbaburɔ. Domi bwese tuku ni kpuro ka mam Isiriliban tii, ba sãawa bango
sariba ben gɔ̃rusɔ.

10

Bũnu ka Yinni Gusunɔ

1 Bɛɛ Isiriliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃mɔ. U nɛɛ,
2 i ku bwese tukunun yira swĩi.
I ku wurura wɔllun yĩre nin sɔ̃,
ni bwese tukunu nù n wa,
nu ra nande.
3 Domi bwese nin sãaru ta sãawa kam dirum.
Nu ra sewa nu da dãa sɔ̃ɔwɔ nu dãa bura.
Kpa dãa dãko u ka ye bwãaroku ko.
4 Kpa bu gu buraru kua,
bu gu sii geesu ka wura pote.
Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,
gu ku ka wɔruman sɔ̃.
5 Bwãarokunu nu ra n sãawa
nge nare ye ba ra ko gberɔ.
Nu ṅ gari mɔ̀, ba ra n nu sɔɔwawa,
domi nu ṅ kpɛ̃ nu ka tii sĩ.
Yen sɔ̃, i ku nin bɛrum ko.
Nu ṅ kpɛ̃ nu bɛɛ kɔ̃sa ṅ kun mɛ gea kua.
6 Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a kpã.
Goo sari wi u ka nun weenɛ.
Ma a yĩsiru yara wunɛn dam saabu.
7 Wuna a sãa bwesenu kpuron sina boko.
Wara u ṅ koo nun nasia.
Wuna a yiiko kpuro mɔ.
Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
goo sari wi u ka nun weenɛ.
8 Be kpuro ba ṅ bwisi mɔ.
Ben yɛ̃ru ta sãawa kam.
Domi dãra ba ra dãku ba n sãamɔ.
9 Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,
ṅ kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,
kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔmgiru sebusia.
Yeba kpuro ya sãawa tɔnun nɔman sɔmburu.
10 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
a sãawa Yinni, wuna n weenɛ bu sã.

A wãawa. Kaa n maa bandu diiwa sere ka baadommaɔ.
Wunɛn mɔru yà n seewa,
tem mu ra yĩiriwa,
kpa bwesenu kpuro nu kpana nu yõra wunɛn wuswaaɔ.
11 Bɛɛ bwese tukunu, i swaa dakio i nɔ, bɛɛn bũu ni, nu ǹ wɔllu ka tem taka
kue. Nin tii nu koo kam kowa mam mam.
12 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua
ka win dam, ka win yẽru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
13 Wiya u ra de bukɔ gu se wɔllɔ,
kpa u woo seeyama saa gen wãa yerun di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu koora, kpa gura yu nɛ.
14 Tɔnu ù n ye kpuro mɛɛra, u ra biti soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mwɛwa
bà n ben bwãaroku ni wa.
Domi nu ǹ kpẽ nu ko mɛ, nu ǹ wẽsiaru mɔ.
15 Ba nu kuawa bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke.
Nu ǹ sãa gãanu. Nu koo kam ko sɔ̃ɔ teeru,
dɔma te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.
16 Gusunɔ, Isireliban Yinni u ǹ sãa nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.
Wiya u sãa win tɔmbun arumani.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Yerusalɛmun wɔrumaa ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, wee, yibɛrɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yãnu kpaasina.
18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de yibɛrɛ be, bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.
19 Yerusalɛmugibu ba wuri wɔri ba mɔ̀,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpẽa,
bɛsɛn nɔni swãara banda.
Sa raa nɛɛ, kõsa yà n sun deema,
sa ko kpĩ su ye ma.
20 Adama bɛsɛn dia ya wɔruka.
Yen wẽɛ kpuro kasikira.
Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.
21 Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.
Ba ǹ Yinni Gusunɔ kasu.
Yen sõna ba ǹ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.
22 Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.
Tɔn dabira wee saa sɔ̃ɔ yẽsan nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bõnun wãa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ̀

ka win tɔmbun yĩsiru

23 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃
ma tɔnu kun kpɛ̃ u win tii kpara
nge mɛ n weenɛ.
Goo sari wi u koo kpĩ u win tii swaa gea sure.
24 Yinni Gusunɔ, a man sɛɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.
25 A wunɛn mɔru sureo
bwese ni nu ɲ nun mɛm nɔɔwammɛn mi,
ni, ni nu ɲ nun sãamɔ.
Domi nu wunɛn tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

11

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

arukawani kusia

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa. U nɛɛ, 2 a nɛn arukawanin gari
nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõ a nɛɛ, 3 nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua
na nɛɛ, bõrurowa wi u yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ, 4 ye na raa ka bɛɛn
baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sõɔre too. Miya
na bu sõɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sõɔwa. Saa ye
sɔɔra ba ko n sãa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa ben Yinni. 5 Nge mɛya kon ka
nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ̃ mɛ̀ sɔɔ
tim ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.
Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.
6 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu
kpuro sɔɔ ka Yerusalɛmun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin
gari swaa dakio kpa bu yi mɛm nɔɔwa. 7 Saa dɔma tèn di na ben baababa
yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sõɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa.
8 Adama ba ɲ nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm nɔɔwa. Ben baawure u win
tiin gõru kĩru swĩiwa. Ma na dera bõri yìn gari yi wãa arukawani ye sɔɔ, yi bu
di.
9 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalɛmugibu
ba nɔɔ tia kua. 10 Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari
swaa daki. Ma ba ka bũnu arukawani bɔkua ba nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba
ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.
11 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de kõsa yu bu wɔri. Ba ɲ yariɔ kõsa yen
min di. Ba koo man nɔɔgiru sue adama na ɲ bu swaa dakimɔ. 12 Yudaba ka
Yerusalɛmugibu ba koo da bu bũnu soku ni ba yãkunu koosimɔ. Adama bũu
ni, nu ɲ bu faaba mɔ̀ wahalan saa sɔɔ. 13 Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu su
geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bũnu nu geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalɛmun swɛɛ yi geeru
nɛ, nge mɛya yen sãa yenu nu geeru nɛ, mi i ra bũu wi ba mɔ̀ Baali sã. 14 Adama
wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben sõ. Domi baa bà n man soka ben wahalan
saa sɔɔ, na ɲ bu wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge dãa

te ta ɲ maa arufaani mɔ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kĩ,
mba i kasu nɛn sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ̀.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,

kpa i kun maa nəni sõəre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?
16 Yellu i sãa nge nɛn dãa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumə.
Adama tɛ̃ kon dãa te ka ten kãasi kpuro dõə mɛni subaru səə.
17 Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na raa bɛɛ gira nge dãa. Nɛna kon de
kõsa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ Yudaba, kõsa ye i kua i ka nɛn məru
seeyan sõ. Domi i bũu wi ba mò Baali yãkunu koosimə.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

18 Yinni Gusunə u man sõəsi ye nɛn təmbu ba man bəkuammɛ. U man ben
sanu sanusu sõəsi. 19 Na raa bu naanɛ sãawa nge yãa te ba ka dəə bu go. Na ǹ
yɛ̃ kõsa ba man bwisikusimə, ba mò, bu de bu dãa te sura ka ten marum. Bu tu
wuna wasobun suunu səən di kpa bu ku maa ten yĩsiru nə.
20 Adama wunɛ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
a sãawa wi u ra siri dee dee.
Wuna a tənun gõru ka win bwisikunu yɛ̃.
Wuna na nɛn weeweenu nəmu səndia.
Na maraWa n wa məru ye kaa bu kəsia.
21 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, wee ye u koo Anatətugibu kua, be, be ba kasu bu
nɛn wãaru wuna ba mò, n ku Gusunən gari gere ka win yĩsiru. Nà n maa yina,
ba koo man go. 22 Yen sõna wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u koo bu məru kəsia.
Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu səə, kpa ben bii tən durəbu ka tən kurəbu bu
gbi gõərun sõ. 23 Domi u koo Anatətugibu nəni swãaru kpɛ̃ɛwa wõə gè səə u koo
bu məru kəsia kpa goo kun tiare be səə.

12

Yeremi

u Yinni Gusunə gari bikiamə

1 Yinni Gusunə, a sãawa gemgii baadomma,
na ǹ kpɛ̃ n nun siribu soku.
Adama ka mɛ, na kĩ n nun gãanu bikia
wunɛn gem mɛ səə.
Ye na bikiamə wee.
Mban sõna durumgiin wãaru ta ra n kuuramə.
Mban sõna a ra de be ba ǹ nun naanɛ sãa
ba n wãa bəri yɛndu səə.
2 Wuna a bu duura nge dãru, ma ba nuuru kua,
ba kpɛ̃a ba binu marumə.
Mɛya wunɛn gari ra n wãa ben nəəwə.
Adama yi ǹ wãa ben gõruə.
3 Yinni Gusunə, a man yɛ̃.
A man waamə ma a nɛn gõru wɛ̃ɛra,
a wa ma ga wãa ka wunɛ.
A tən kõso be wunə nge yãa ni ba ra mwɛ bu sake.
A bu səəru koowo a yi
tõə te ba koo təmbu gon sõ.
4 Sere saa yerà kaa n dera bɛsɛn tem mu n wãa nuku sankiranu səə. Wee
yakasu kpuro gberamə, ma gbeeku yɛɛ ka gunəsu gbimə bɛsɛn tem mɛn tən
kõsobun sõ. Domi ba gerumə ba mò, a ǹ ben sanu sanusu waamə.
5 Yinni Gusunə u nɛɛ,

Yeremi,
à n ka naasugibu duka mɔ̀,
ma a bu kpana, a wasira,
amɔna kaa ka kpĩ a ka dumigibu duka da.
À n bɔri yɛndu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,
amɔna kaa ko Yuudɛnin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.
6 Domi wunɛn mɛro bisibu ka wunɛn yɛnugibu ba nun naanɛ sarirun kom
kuammɛ. Wee ba nun nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naanɛ ko, baa bà n nun
gari dori sɔ̃ɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu deri

7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na nɛn sãa yeru deri. Na nɛn tɔmbu biru kisi,
be, be ba sãa nɛn arumani.
Wee be, be na kĩ mi, na bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia.
8 Domi ba man seesi nge gbee sunɔ
ge ga kukirimɔ dãa sɔ̃ɔwɔ.
Yen sɔ̃na na ǹ maa bu kĩ nge yellu.
9 Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.
Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.
10 Yibɛrɛ dabiru ba na nɛn tɔmbun temɔ ba mu sanka,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dĩanu sanku.
Tem mɛ, mu raa wã,
adama ba ǹ gãanu deri mi.
11 Ba tem mɛ gɔsia nge tem saarам.
Wee mu sãare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.
Tem mɛ kpuro mu kam kua.
Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.
12 Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yibɛrɛba ba yɔɔwawa.
Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.
Goo sari wi u wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
13 Wee ba dĩanu duura, ma sãki kpia.
Ba tii wahala kua kam.
Sekura ba gã nɛ, Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isirelіba sikerenɛ kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isirelіba sikerenɛ, nu sãawa tɔn
kɔ̃sobu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isirelіba wɛ̃ mu n sãa ben
tubi. Wee ye na gerumɔ bwese nin sɔ̃. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di,
kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di. 15 Adama sanam mɛ na nu wuka na
kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten temɔ mɛ
ta tubi di. 16 Geema ba raa nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsi bu bɔ̃re ka bũu wi ba mɔ̀ Baalin
yĩsiru, adama bà n gɔ̃ru gɔsia, ba mɔ̀ nge mɛ n weenɛ nɛn tɔmbu bu ko, kpa
ba n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀, ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru. Saa yera kon de bu sina
ka nuku dobu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ. 17 Adama bwese te ta yina tu man mɛm
nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

13

Kpaka ye ba kua

ka wɛ̃ɛ damgii

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye sɛ̃ka pɔraɔ,
adama n ku ye doke nim sɔɔ. 2 Ma na kpaka ye dwa na sɛ̃ka pɔraɔ nge mɛ u
man sɔ̃ɔwa. 3 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, 4 n kpaka ye suo kpa n se n da daa
te ba mɔ̀ Efaratiɔ kpa n ye bere mi, kpee wɔru gagu sɔɔ. 5 Ma na seewa na da
na ye berua mi, nge mɛ u gerua. 6 Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n
kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi. 7 Ma na seewa na da na kpaka ye sua
mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya ǹ maa garu koorɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 9 nge mɛya u koo Yudaba ka
Yerusalɛmugibun tii suabu kpeerasia. 10 U nɛɛ, ba sãawa tɔn kɔ̃sobu, ba ku
ra wure bu win gari nɔ. Ben gɔ̃ru kĩrun gariya ba ra n yɔ̃rari, kpa ba n bũnu
yiirammɛ ba n sãamɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya ǹ maa garu koorɔ mi.
11 Nge mɛ ba ra kpaka sɛ̃ke pɔraɔ, nge mɛya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua
u tii sɛ̃ke ba n ka sãa win tɔmbu, ba n win yĩsiru sɔɔwa, ba n sãa win buraru, kpa
tɔmba n nùn siaramɔ ben sɔ̃. Adama ba ǹ win gari wure. Wi, Yinni Gusunɔwa
u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn mɔru

12 Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n nɛn tɔmbu Isireliba sɔ̃ ma
wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam bwãara wãawa tam sɔ̃. Adama bà n wisa ba
nɛɛ, ba yɛ̃ mɛ, 13 saa yera kon bu sɔ̃ n nɛɛ, mɛsuma wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, u koo de win mɔru yu ko nge tam mɛ mu koo Yerusalɛmun tɔmbu kpuro
go, ka sinam be ba sɔ̃ Dafidin sina gɔna sɔɔ, ka yãku kowobu, ka win sɔmɔbu,
tem mɛn tɔmbu kpuro gesi. 14 Kpa bu soona bu kɔsukuna, baaba ka bii, u ǹ
ben goon wɔnwɔndu mɔ̀. Gãanu maa sari ni nu koo nùn yɔ̃rasia sere u ka be
kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu

kirɔ mɔ̀ ben tii suabun sɔ̃

15 Bɛɛ, Isireliba,
i swaa dakio i nɔ, ye na gerumɔ.
I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari mɔ̀.
16 I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ
u sere ka yam wɔ̃kuru na
te ta koo de i sokukira guunu wɔllɔ.
Mɛya i yam bururam mara,
adama u koo de mu tĩra mam mam
kpa mu gɔsia yam wɔ̃ku bakaru
nge te ta wãa gɔribun wãa yerɔ.
17 I kun gari yi swaa daki,
kon da n swĩ bɔkuɔ bɛɛn tii sua bin sɔ̃.
Kon nɔni yĩresu yari n banda.
Domi ba koo bɛɛ Yinni Gusunɔn tɔmbu yoru mwɛɛri
bu ka da tem tukumɔ.
18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n sina boko ka win mɛro sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sina furɔsu wɔruka
si su sãa ben buraru.
19 Wee, wuu si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ,
sin tɔmba doona kpuro,
ma wuu si, su kɛnua.
Goo sari wi u koo maa su kɛnia,
domi ba sin tɔmbu Yudaba gura kpuro sem

ba ka doona tem tukumɔ.

Ba Yerusalɛmun bɛɛrɛ wuna

20 Wunɛ Yerusalɛmu, a nɔni seeyo a wa,
wee, wunɛn yibɛrɛba ba wee sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Mana tɔn be na raa nun nɔmu sɔndia ba wãa,
bèn sɔ̃ a raa bɛɛrɛ mɔ.
21 Be ba raa nun sokumɔ yinni,
bà n nun sɛɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sɔɔra wuriribu bu koo nun deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
22 Kaa tii bikia gɔ̃ruɔ a nɛɛ, mban sɔ̃na yeni ya nun deema.
Wunɛn tora dabinun sɔ̃na ba wunɛn bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.
23 Etiopigii u koo kpĩ u win wasin gɔna kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpĩ gu gen sansun bausu kɔsi?
Aawo.
Nge mɛya bɛɛ be i kɔ̃san dɔɔnɛ mɔ,
i ñ kpɛ̃ i gea ko.
24 Yen sɔ̃, kon bɛɛ yarinasiawa
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie gbaburɔ.
25 Wunɛ, Yerusalɛmu,
yèn sɔ̃ a nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunɛn naanɛ doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yiiye.
26 Kon wunɛn bekuru gbabia
kpa bu wunɛn tereru wa.
27 Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a mɔ̀,
sanam mɛ a bũnu gasirimɔ a sãamɔ guunu wɔllɔ ka yakasɔ.
Ya sãawa gãa kɔ̃sunu nɛn nɔni sɔɔ.
Yen sɔ̃, wunɛ Yerusalɛmu, kaa kam ko à kun tii dɛɛrasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dɛɛrasia.

14

Nim gɔ̃ɔ bakaru

1 Sanam mɛ nim gɔ̃ɔra wãa, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yudaba ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Goo maa sari ben wuu marosun kɔnnɔsɔ.
Wee ba wɔruka temɔ ba nuki sankire.
Ma Yerusalɛmugibu ba nɔɔgiru sue ba faaba kanamɔ.
3 Damgibu ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gɔrimɔ bu nim kasuma.
Adama bà n dɔkɔ da ba ku ra nim wa.
Ba ra gɔsiramɛwa ka koto gbebusu,
kpa seku bakaru ta n bu mɔ̀, ba n wuswaa gãanu wukiri.
4 Tem mu bɛsikira yèn sɔ̃ gura kun nɛmɔ.
Ma sekura gbee wukobu mɔ̀ ba wuswaa gãanu wukiri.
5 Yaka bekusu sari.
Batuma sɔɔra nɛnnu ra ma
kpa nu doona nu binu deri.
6 Wee gbeeku kɛtɛkunu nu wãa guunu wɔllɔ,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bɔ̃nu.
Nin nɔni tonda yèn sɔ̃ yakasu sari.
7 Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,

baa mɛ sa taarɛ mə bɛsɛn durum sɔ̃,
Yinni Gusunə, a sun somiə wunɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃.
Wee sa kua mɛm nəə sariba, ma sa nun torari.
8 Wunɛ wi bɛsɛ Isirelіba sa naanɛ sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa səə.
Mban sɔ̃na kaa n sãa nge səə wi u sarə bɛsɛn temə
u kpuna wɔ̃ku teeru tɔna.
9 Mban sɔ̃na kaa n sãa nge wi ba wəri subaru səə,
ǹ kun mɛ nge tabu durə wi u kpana u sun faaba ko,
a sere wãa bɛsɛn suunu səə.
Yinni Gusunə, ma sa wunɛn yĩsiru səəwa,
a ku sun deri.

10 Wee ye Yinni Gusunə u gerua win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, ba ra kã ba n yaayaare mə̀. Ba ku ra kpĩ bu sina bu tii nɛnɛ. Ba ǹ maa nùn wɛ̃remə. U ben durum yaaye. Yen sɔ̃na u bu sɛɛyasiamə.
11 Ma Yinni Gusunə u Yeremi sɔ̃əwa u nɛɛ, a ku tən be kanaru kua n ka bu gea kua. 12 Domi baa bà n nəə bəkua, na ǹ ben kanaru nəəmə. Bà n maa yãku dɔ̃ə mwaararuginu ka kɛ̃nu ganu kua, na ǹ nu mwaamə. Kon de bu gbiwa gɔ̃ərun sɔ̃ ka kɛ̃si kɛ̃si bararun sɔ̃ ka maa tabu səə.
13 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə, wee wunɛn səməbu ba wunɛn tɔmbu sɔ̃əmə ba mə̀, ba ǹ tabu wasi. Gɔ̃ərа kun maa duə ben temə. Kaa de ba n wãawa bəri yɛndu səə ka toro sindu.
14 Yinni Gusunə u maa nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, weesa ba gerumə ka nɛn yĩsiru. Na ǹ bu gɔre, na ǹ bu wooda gaa wɛ̃. Mɛya na ǹ maa bu gari gɛɛ sɔ̃əwa. Kãsinu ka sian gari ka ben gɔ̃rusun gari yi ba gerumə, ye kpuro weesa. 15 Yen sɔ̃, səmə be na ǹ gɔre mi, ba ka tɔmbu sɔ̃əmə ba mə̀, ba ǹ tabu wasi ben temə, gɔ̃ərа kun duə mi, kon de bu gbi tabu səə, ka gɔ̃ərun sɔ̃. 16 Kpa tən be ba maa weesun gari səəmə mi, ba n wəruka Yerusalɛmun swɛɛ səə gɔ̃ə te, ka taa bin sɔ̃. Ba ǹ goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben kurəbu ka bibu. Kon de ben nuku kɔ̃suru tu wəriwa ben tii səə.
17 Yeremi u nɛɛ, Gusunə u man sɔ̃əwa n tən be sɔ̃ n nɛɛ,
nɛn nəni yĩresu su kokumə bururu ka yoka,
su ǹ yɔ̃re.
Domi wahala baka ya nɛn tɔmbu deema.
Ba bu so ba mɛɛra kua.
18 Nà n yara na da yakasə,
na ra tən be ba go tabu səən gonu wawa nu kpĩ.
Nà n maa wurama wuuə,
kpa n deema tɔmba barə gɔ̃ərun saabu.
Gusunən səməbu ka yãku kowobu
ba ra n den sirenɛwa tem mɛ səə.
Ba ǹ yɛ̃ ye ba mə̀.

Isirelіba ba Yinni Gusunə

suuru kanamə

19 Yinni Gusunə,
a bɛsɛ Yudaba biru kisiwa mam mam?
A sun bwɛ̃ra yarawa?
Mban sɔ̃na a sun sɛɛyasiamə a mɛɛra mə̀
ye ya ǹ bɛkuramə.
Sa bəri yɛndu mara, adama sa ǹ tu wa.
Sa mara a sun bɛkia, adama nəni swãaru səəra sa wãa.
20 Yinni Gusunə, sa durum kua wunɛn mi.

Sa tuba ma nuku kɔ̃sura sa kua, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa.
21 A wunɛn arukawani yaayo ye a ka sun bɔkua.
Wunɛn yĩsirun sɔ̃, a ku sun gɛm.
A ku maa Yerusalɛmu funɛ wĩa
mi a wunɛn sina gɔna yiikogia yii.
22 Bũu goo sari wi u koo kpĩ u gura nɛɛsia,
wɔllun tii, ta ǹ kpɛ̃ tu gura nɛɛsia.
Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a ra de gura yu nɛ.
Wuna sa maa naanɛ sãa. Domi wuna a ra ye kpuro ko.

15

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ nɛn tɔmbu Yudaba wɔnwɔndu
kuammɛ, baa Mɔwisi ka Samuɛli bà n na nɛn mi, bu ka man suuru kana ben
sɔ̃. Kon bu sɔ̃wa n nɛɛ, bu doonɔ nɛn wuswaan di. 2 Bà n maa wunɛ Yeremi
bikia ba nɛɛ, mana ba koo da, kpa a bu wisi a nɛɛ,
ba koo gbiwa.
Gaba koo ben yaron gɔɔ gbi, gɔɔ wiya koo bu sua.
Gaba koo gbi tabu sɔɔ, gɔɔ wiya koo bu sua.
Gaba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃, gɔɔ wiya koo bu sua.
Kpa bu maa gabu yoru mwɛɛri, yoo tera ba koo di.
3 Kon de kɛ̃sinu nnɛ yu bu deema. Ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa bɔ̃nu nu ben gonu
gɛɛri, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu bu di mam mam. 4 Biti ka bɛrum koo bwese
tukunu mwa bà n wa ye ya bu deema, ye Yudan sina boko Manase Esekiasin
bii u kuan sɔ̃ kpuro Yerusalɛmuɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia

5 Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu,
wara u koo wunɛn wɔnwɔndu wa.
Wara u koo nun wanyo kua.
Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ̀.
6 Wee a man deri, ma a biru wura.
Yen sɔ̃, kon nun nɔma doke n nun kpeerasia.
Domi na wasira ka baadomman wɔnwɔn te na nun kuammɛ.
7 Kon nɛn tɔn be sarawa nge dobi
wusun gbãra kɔnnɔsɔ.
Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam koosia.
Domi ba yina bu ben swɛɛ kɔ̃si deri.
8 Kon de ben gɔminibu bu yani sɛɛri dabiru kera
yi yi wãa nim wɔ̃kun goorɔ.
Kon de yibɛrɛba bu na
bu ben aluwaasiban mɛrobu wɔri sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
Kpa nuku sankiraru ka bɛrum ben mɛro be deema subaru sɔɔ.
9 Wi ba raa bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
yèn sɔ̃ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru mara
u wasikiramɔ.
U koo mam gbiwa sɛkum ka seku bakaru.
Be ba tie, kon de yibɛrɛba bu bu gowa tabu sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

10 Yeremi u nɛɛ,

nɛn mɛro, mbɑn sõna ɑ mɑn mɑrɑ.
Wee nɑ kuɑ bõruro.
Domi nɛn sõna tem mɛn tɔmbu kpuro
bɑ sikirinɑmɔ bɑ sɑnnɑmɔ.
Nɑ ǹ goon mi gãɑnu bɔkure,
nɑ ǹ mɑɑ goo gãɑnu bɔkure.
Adɑmɑ kɑ mɛ, bɑ mɑn bõrusimɔwɑ kpuro.
11 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon nun yɑkiɑ wunɛn geɑn sõ,
kpɑ n nun wunɛn yibɛrɛbɑ kɑmiɑ
wɑhɑlɑ kɑ nuku sɑnkirɑnun sɑɑ.
12 Goo kun kpɛ̃ u sisu bɔɔku,
si su wee sõɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di
kɑ sere mɑɑ sii gɑndu.
13 Kon de yibɛrɛbɑ bu nɑ
bu tem mɛn ɑrumɑni kpuro gurɑ
nɛn tɔmbun durum sõ ye bɑ kuɑ tem mɛ kpuro sɔɔ.
14 Kon de bu ben yibɛrɛbɑ sã tem tukumɔ mi bɑ ǹ yɛ̃.
Domi nɛn mɔru seewɑwɑ be sɔɔ nge dõɔ.
15 Yerɑ Yeremi u Yinni Gusunɔ wisɑ u nɛɛ,
ɑ kpuro yɛ̃.
A mɑn yɑɑyo. A ku mɑn duɑri.
A be bɑ mɑn nɔni sõɔmɔ mɔru kɔsio.
A ku mɑn go, wunɛ wi ɑ suuru mɔ.
A yɛ̃ mɑ wunɛn sõna nɑ sekuru sɔɔwɑ.
16 Wunɛn gɑri kpurowɑ nɑ swɑɑ dɑki.
Mɑ nɑ yi doke gõruɔ.
Yiyɑ yi mɑn nuku dobu wɛ̃.
Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni,
ɑ n yɛ̃ mɑ wunɛn yĩsirɑ nɑ sɔɔwɑ.
17 Mɛyɑ nɑ ǹ wure n sinɑ kɑ tɔn yɑɑ kɑsikiobu
su kɑ nuku dobu ko sɑnnu.
Nɑ tii gɔwɑwɑ nɑ sõ nɛ turo,
domi ɑ derɑ nɛn mɔru seewɑ.
18 Yinni Gusunɔ,
mbɑn sõna nɑ wɑhɑlɑ mɔ̀ sere kɑ tɛ̃.
Mbɑn sõna yɑ sãɑ nge boo wi u ku rɑ kpe.
Yinni, kɑɑ n mɑn sãɑwɛwɑ nge bwiɑ ye yɑ ǹ nɑɑnɛ mɔ,
ǹ kun mɛ nge dɑɑ te tɑ rɑ nim kpe?
19 Mɑ Yinni Gusunɔ u Yeremi wisɑ u nɛɛ,
à n gɔsirɑmɑ nɛn mi,
kon de ɑ mɑɑ ko nɛn sɔm kowo.
À n wurɑ ɑ mɛm sɑɑrinu deri
kpɑ ɑ gɑri ɑrufɑɑnigii gere,
kon mɑɑ nɛn gɑri doke wunɛn nɔɔwɔ.
N ǹ mɔ wunɑ kɑɑ gɔsirɑ ben mi,
beyɑ n weenɛ bu wurɑmɑ wunɛn mi.
20 Kon de ɑ n dɑm mɔ
nge gbɑ̃rɑ te bɑ kuɑ kɑ sii gɑndu.
Bɑ koo kɑ nun tɑbu ko,
ɑdɑmɑ bɑ ǹ nun kɑmiɑmɔ.
Domi ko nɑ n kɑ nun wɑ̃ɑ n nun fɑɑbɑ ko.
21 Kon nun yɑkiɑ tɔn kɔ̃sobun nɔmɑn di.
Kpɑ n nun wɔrɑ be bɑ nuki sosun nɔmɑn di.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geruа.

16

Gusunɔ u yinа

Yeremi u kurɔ suа

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 а ku kurɔ suа, kpа а ku bibu mа tem
mini. 3 Wee ye yа koo bii be bа koo mаrurа tem mɛ sɔɔ deemа, kа ben mɛrobu
kа ben tundobu. 4 Bаrаrа tа koo bu go. Bа ɲ bu gɔɔ swĩiyаmmɛ. Bа ɲ mаа bu
sikumɔ. Bа koo kowа taaki tem sɔɔ. Be bа tiа kpа bu bu go tаbu sɔɔ, ɲ kun mɛ,
gɔ̃ɔru tu bu go, kpа gbeeku yɛɛ kа gunɔsu ben gonu di.

5 Yinni Gusunɔ u mаа nɛɛ, а ku du diru mi bа gɔɔ wooru sɔ̃ а kа bu duurа.
Domi nа nɛn bɔri yɛndu wunа tɔn ben min di. Na ɲ ben kĩru mɔ, mɛyа na ɲ
mаа ben wɔnwɔndu mɔ̀. 6 Dаmgibu kа bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu bа koo gbiwа. Bа ɲ bu
sikumɔ, bа ɲ mаа ben gɔɔ wooru sinаmɔ. Goo kun tii muriримɔ, goo kun mаа
kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sаnkiranun sɔ̃. 7 Bèn tɔmbа gu mi, bа ɲ goo wаsi wi u
koo kа bu dĩanu nааwа u kа bu nukuru yɛmiаsiа. Goo mаа sаri wi u koo kа bu
tam nааwа u kа bu dаm kɛ̃, bаа ɲ n ben mɛron na u gu, ɲ kun mɛ, ben tundo.

8 Yinni Gusunɔ u mаа Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yɛnu mi bа tɔ̃ɔ bаkа dim mɔ̀, а ku
du mi, i di i nɔ kа be sаnnu. 9 Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi nа wɔllu
kа tem mɔ, na kon yam min nuku dobu kpeerаsiа bɛɛn nɔɔmɔ mi.

10 Sаnаm mɛ kаа tɔn be gаri yi nɔɔsiа, bа koo nun bikiа bu nɛɛ, mbаn sɔ̃nа nɛ,
Yinni Gusunɔ na bu nɔni swãа tenin bweserun gаri sɔ̃ɔmɔ. Mbа bа nɛ, Gusunɔ
ben Yinni torаri. 11 Sаа ye sɔɔrа kаа bu wisi а nɛɛ, ben bааbаbа bа mаn deri, mа
bа dа bа bũnu sãwа bа yiirа nin nuurɔ, mа bа mаn biru kisi, bа ɲ nɛn woodаbа
mɛm nɔɔwɛ. 12 Mа ben tii bа kɔ̃sа kuа n kere ben bааbа be. Wee ben bааwure u
yɔ̃rаri u win gɔ̃run kĩru kаnkаm swĩi. Bа ɲ nɛn gаri swаа dаkimɔ. 13 Yen sɔ̃, kon
bu yаrа tem minin di, kpа bu dа tem mi ben bааbаbа kа ben tii bа ɲ yɛ̃. Miyа
bа koo bũnu sã sɔ̃ɔ sɔɔ kа wɔ̃kuru. Domi nа ɲ mаа bu durom gаm kuаmmɛ.

Isirelibа bа koo wurаmа

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔ̃nа tɔ̃nu gаnu sisi nì sɔɔ bа ɲ mаа bɔ̃rumɔ bu
nɛɛ, kа Yinni Gusunɔn wãаru wi u Isirelibа yаrаmа Egibitin di. 15 Adаmа bа
koo bɔ̃rewа bu nɛɛ, kа Yinni Gusunɔn wãаru wi u Isirelibа yаrаmа sаа sɔ̃ɔ
yɛ̃sаn nɔm geu gian di kа sere tem mi u rаа bu yаrinasian di. Domi kon de
bu wurаmа ben temɔ mɛ nа rаа ben bааbаbа wɛ̃.

Sɛɛyаsiа bi bu wee

16 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon yibɛrɛbа seeyа bu Isirelibа mwɛɛri nge mɛ
susure kowobu bа rа swɛ̃ɛ mwɛɛri. Yenibаn biru, kon mаа yibɛrɛ gаbu seeyа
bu bu wɔri bu go gungunu wɔllɔ kа guunɔ, kа sere mаа kpee bааbа sɔɔ nge mɛ
tааsobu bа rа yɛɛ wɔri bu go. 17 Domi nɛn nɔni yi ben sаnu sаnusu mɛɛrа, sin
gаsu kun berua nɛn nɔni sɔɔ. Mɛyа na mаа ben torаnu kpuro wааmɔ. 18 Kon
bu ben durum аre wɛ̃ mam mam. Domi bа nɛn tem disi doke mɛ mu sãа nɛn
аrumаni, mа bа derа mu ben bũun bwãаrokunu yibа ni nu ɲ wãаru mɔ.

Tɔmbu kpuro

bа koo Gusunɔ tubu

19 Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, а sãаwа nɛn dаm
kа nɛn kuku yee dаmgiru, nɔni swãаrun sаа.
Wunɛn miyа hаndunian goonu nnɛ kpuron tɔmbu bа koo nа,
kpа bu nɛɛ, weesа ben bааbаbа bа swĩi.

Ben bũnu nu ǹ gãanu sosi, nu sãawa kam dirum.
20 Tənu u koo kpĩ u tii kua ye u koo sã.
Adama ka gem, nu ǹ sãa Gusunə.
21 Yen sõna, wunɛ Yinni Gusunə a nɛɛ,
kaa bu wunɛn dam sõəsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni Gusunə.

17

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

1 Yudaban durum ya yorua ben gõrusə.
Ya maa sõəsire ben yãku yenun kãanu səə.
Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bəbunu bo.
2 Ya sãawa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmə.
Nge mɛya ben bũu turanu ka ben bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu mi ba ra bũu wi ba mə̀ Asitaate sã,
ya maa bu taarɛ wɛ̃ɛmə.
3 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunə,
kon nɛn guu tèn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yibɛrɛba nəmu bɛria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro səə.
4 Ben toranun sõna ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.
Kon bu ko ben yibɛrɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ǹ yɛ̃.
Domi ba dera nɛn məru ya yabura nge dõə.
Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommaə.

A kun tənu naanɛ sãa

5 Nɛ, Yinni Gusunəwa na nɛɛ,
bərigiiwa wi u win gõru sĩiya nɛn min di,
ma u tənu naanɛ sãa, u tãsa wi səə.
6 U ko n wənwəndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra kpi.
U ǹ nuku dobu wasi.
U ko n wãawa tem saaramə mi goo sari.
7 Adama domarugiiwa wi u win naanɛ doke nɛ, Yinni Gusunə səə,
ma win toro sindu ta wãa nɛ səə.
8 Yɛ̃ro ko n sãawa nge dãa te ta yõ daarun goorə,
tèn gbini yi ku ra nim bie.
Dãa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.
Sõə sãrerun saa yà n na,
ta ku ra gbere, baa wõə ge gbebura yõra.
Mɛya ta ku ra maa marubu yõre.
9 Tənun gõru ga ra kõsa berewa.
Mɛya gen barara ku ra bɛkure.
Goo u wãa wi u koo kpĩ u gen bwisikunu gia?
10 Nɛ, Yinni Gusunəwa
na ra tənun gõru ka win bwisikunu wɛ̃ɛri,

n kɑ nùn ye u kuɑn ɑre wɛ̃.
11 Wi u dukiɑ guɾɑmɔ kɑ swɑɑ kɔ̃sɑ,
u sɑ̃ɑwɑ nge kusu ge gɑ sĩɑ tukɑ wee ye gɑ ɲ̀ kɑ.
Dukiɑ ye, yɑ koo nùn deɾiwɑ
win wɑ̃ɑɾun suunu suunukɑ sɔɔ,
kpɑ u n sɑ̃ɑ nge gɑɾi bɔkɔ win wɑ̃ɑ dɑ̃ɑkiɾu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowɑ

u sɑ̃ɑ wɑ̃ɑrun bwiɑ

12 Bɛsɛn sɑ̃ɑ yee dɛɛɾɑɾu
tɑ sɑ̃ɑwɑ nge sinɑ kitɑ yiikogiru
te tɑ wɔlle suɑre yellun di.
13 Yinni Gusunɔ, wunɑ bɛsɛ Isiɾeliba sɑ yĩiyɔ.
Be bɑ nun biru kisi, bɑ koo sekuru wɑ.
Be bɑ kɑ nun tondinɛ, bɑ koo bu duɑri.
Bɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nge bèn yĩsɑ bɑ yoɾuɑ tuɑ sɔɔ.
Domi bɑ wunɛ Yinni Gusunɔ deri,
wunɛ wi ɑ sɑ̃ɑ nge bwiɑ yèn nim mu wɑ̃ɑru wɛ̃ɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kɑnɑmɔ

14 Yinni Gusunɔ, ɑ mɑn bɛkio,
kpɑ n wɑ n bɛkuɾɑ mɑm mɑm.
A mɑn fɑɑbɑ koowo kpɑ n fɑɑbɑ wɑ.
Domi wunɛ turowɑ nɑ rɑ n siɑrɑmɔ.
15 Yinni Gusunɔ, wee, tɔmbɑ mɑn bikiɑmɔ bɑ mɔ̀,
mɑnɑ nɔni swɑ̃ɑrun gɑri yi ɑ bu sɔ̃ɔwɑ mi, yi woo.
I den bu wɔrimɑ.
16 Adɑmɑ nɑ ɲ̀ yinɛ n wunɛn tɔmbu kpɑɾɑ.
N ɲ̀ nɛ, nɑ sɛnde nɔni swɑ̃ɑ ten tɔ̃ru tu kɑ nɑ.
Wunɛn tii, ɑ yɛ̃ mɛ.
A mɑɑ yɛ̃ gɑri yi nɑ yɑɾɑ nɛn nɔɔn di kpuro.
17 Yen sɔ̃, ɑ ku de nɑ n mɑɑ bɛrum soore wunɛn sɔ̃,
wunɛ wi ɑ sɑ̃ɑ nɛn kuku yeru nɔni swɑ̃ɑrun sɑɑ.
18 A de be bɑ mɑn nɔni sɔ̃ɔmɔ bu sekuru wɑ.
Kpɑ nɛ, nɑ kun tu wɑ.
A de bu diiri, kpɑ nɛ, nɑ n wɑ̃ɑ kɑ toro sindu.
A de nɔni swɑ̃ɑru tu bu deemɑ,
kpɑ ɑ bu sɛɛyɑsiɑ n kpɑ̃.

Tɔ̃ɔ wɛ̃ɾɑrugirun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu

19 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, ɑ seewo ɑ dɑ ɑ yɔ̃ɾɑ kɔnnɔwɔ ge bɑ mɔ̀ tɔmbun kɔnnɔ mi Yudɑbɑn sinɑmbu bɑ rɑ kɑ du kpɑ bu kɑ yɑɾi, kpɑ ɑ mɑɑ dɑ ɑ yɔ̃ɾɑ kɔnnɔ si su tien mi. 20 Kpɑ ɑ bu sɔ̃ ɑ nɛɛ, be, Yudɑbɑ kɑ ben sunɔ kɑ be, Yerusɑlɛmugibu, be kpuro be bɑ dumɔ kɔnnɔ sin min di, bu nɛ Yinni Gusunɔgiɑ swɑɑ dɑkio bu nɔ. 21 Nɑ nɛɛ, bɑ n tii sɛ kpɑ bu ku rɑɑ sɔmunu sɔbe tɔ̃ɔ wɛ̃ɾɑrugiru sɔɔ. Bu ku rɑɑ mɑɑ nu duusiɑ Yerusɑlɛmun gbɑ̃ɾɑ kɔnnɔsun di. 22 Bu ku rɑɑ mɑm nu yɑɾɑ ben yɛnusun di. Bu ku sɔmburu gɑru ko. Adɑmɑ bu sɑnɑm mɛ yiiyo nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃ nge mɛ nɑ ben bɑɑbɑbɑ yiire. 23 Geemɑ, ben bɑɑbɑ be, bɑ swɑɑ tɑɑyɑ. Bɑ ɲ̀ mɑn swɑɑ dɑki. Bɑ nɛn sɔ̃ɔsinu yinɑ.

24 Adɑmɑ be, bà n mɑn swɑɑ dɑki kɑ gem, mɑ bɑ ɲ̀ sɔmunu gɑnu duusie Yerusɑlɛmun kɔnnɔsun di tɔ̃ɔ wɛ̃ɾɑrugiru sɔɔ, mɑ bɑ tɔ̃ɔ te yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, mɑ bɑ ɲ̀ sɔmburu gɑru kue te sɔɔ, 25 sɑɑ yeɾɑ sinɑm be bɑ sɔ̃ Dɑfidin sinɑ

gənaə ka ben sina asakpəbu ba koo du saa Yerusalɛmun kənnə sin min di, ba n tabu kɛkɛba dua, be dumi gawe, kpa gabu ba n dumi səni. Mɛya Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu kpuro ba koo maa du mi, kpa Yerusalɛmu ya n təmbu yiba sere ka baadommaə. 26 Təmba koo na nɛn sãa yerə Yudan wusu ka Yerusalɛmun baru kpaanu kpuron di ka Bɛnyamɛɛn tem di, ka sere maa guunun di ka wɔwin di, ka sõə yɛ̃san nəm dwaru gian di, tem mɛ kpuron di gesi, bu yãku dõə mwaararuginu ko ka siarabun yãkunu, kpa bu ka kɛ̃nu na, kpa bu turare dõə doke mi. 27 Adama bà kun nɛn gari swaa daki, yi na nɛɛ, bu man tõə wɛ̃rarugii te yiiya, ma ba dumə Yerusalɛmun kənnəsun di, ba n səmunu səəwa, tõə wɛ̃rarugii te səə, saa yera kon wuu ge dõə doke wi u ǹ gbimə kpa be kpuro bu dõə mwaara.

18

Yeremi u da məmən yɛnuə

1 Yinni Gusunə u Yeremi sõəwa u nɛɛ, 2 a seewo kpa a da məmən yɛnuə. Miya kon nun gari sõ.

3 Ma u seewa u da məmən yɛnu mi. U deema wee u wekeru mə̀. 4 Weke te u mə̀ mi, ta ǹ gea kue. Ma u ten sən te sua u ka weke kpaaru kua te ta nùn wɛ̃re. 5 Yera Yinni Gusunə u nɛɛ, 6 mban sõna na ǹ kpɛ̃ n ka bɛɛ Isireliba ko nge mɛ. Wee nge mɛ məmə wi, u səndu sua u nɛni win nəmuə, nge mɛya i maa wãa nɛn nəmuə. 7 Gasə, na ra gere bweseru garun sõ n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dãa, kpa n tu kam koosia. 8 Adama bwese te, tà n ten daa kəsa ta nuku kõsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu kõsa kue. 9 Mɛya gasə, na ra maa gere bweseru garun sõ n nɛɛ, kon tu seeya. 10 Adama bwese te, tà n kõsa mə̀ ma ta ǹ nɛn gere swaa sue, na ku ra maa tu gea ye kue ye na raa gõru doke mi. 11 Yen sõ, a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõəwə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə na səəru mə̀ n ka bu kõsa kua. Na yen kpunaa yi. N n mɛn na, ben baawure u win daa kõsa derio u wurama nɛn mi.

12 Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban sõna ba koo kəsi. Ben baawure u koo win bwisiku kõsunu swĩiwa u ko ye u kĩ.

Isireliba ba Gusunə yina

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Isireliba ba gãa kõsunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nəəre.
14 Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu wəllun di?
Daa te ta kokumə,
ta ra nim gem kpe?
15 Adama nɛn təmbu ba man duari
ba da ba bũnu turare dõə dokeammɛ.
Ya dera ba ǹ yɛ̃ ye ba mə̀ ben swɛɛ səə.
Ba ben yellun swaa dosu derimə,
ma ba swaa kisi swĩi.
16 Ba dera ben tem mu sankira.
Ma təmbu ba bu yɛ̃ɛmə baadomma.
Wi u sarə mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.
17 Yen sõna kon de bu yarina yibɛrɛban wuswaaə
nge tua ye sõə yari yerun woo ga yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ǹ bu mɛɛrimə sanam mɛ ba nəni sõəre.

Ba nɔɔ tia kua

bu ka Yeremi mwa

18 Yera tɔn be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔɔ tia kua su nùn mwa. Domi wooda kun
gbimə baa yãku kowobu bà kun wãa. Bwisi kun kpeemə baa bwisigibu bà kun
wãa. Gusunɔn gari kun gbimə yèn sõ win sɔmɔba sari. N n mɛn na, i na su nùn
wɔri su yaa kasiki, kpa su ku maa win gari nɔ su sere yi laakari ko.
19 Saa yera Yeremi u Yinni Gusunə kana u nɛɛ,
Yinni Gusunə,
a man swaa dakio.
A nɛn yibɛrɛban gari yi nɔɔwɔ.
20 Kaa de gea yu gɔsira kõsa?
Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ sɔɔ.
A yaayo ma na yõra wunɛn wuswaaɔ ben sõ,
na ka nun gari kua
kpa a ku maa ka bu mɔru ko.
21 Yen sõ, a de gõɔru tu ben bibu go.
A de bu gbisuku tabu sɔɔ,
kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
kpa bu ko gɔminibu.
A de baranu nu durɔ be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.
22 A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.
Kpa wuri yi nɔɔra ben yɛnusɔ.
Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ te sɔɔ.
Ba man yina bɛria nɛn swaa sɔɔ.
23 Adama wunɛ, Yinni Gusunə,
a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ̃,
ye ba kua bu ka man go.
Yen sõ, a ku bu ben toranu wɔka.
A ku ben durum ye duari.
A de bu fukura wunɛn wuswaaɔ.
A bu sɛɛyasio wunɛn mɔrun saa sɔɔ.

19

Weke te ta kɔsira

1 Yinni Gusunə u Yeremi sõɔwa u nɛɛ, a doo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua
ka sɔndu. Kpa a yãku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu mɛnna, 2 kpa i
da wɔwa ye ba mɔ̀ Bɛni Hinɔmuɔ ye ya wãa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu
mɔm. Miya kaa nɔɔgiru sua a gari gere yi kon nun sõ. 3 Kaa Yudaban sinambu
ka Yerusalɛmugibu sõ bu swaa dakio bu nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni,
nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni swãaru tu na Yerusalɛmuɔ
sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. 4 Domi ba man deri, ma
ba yam mi disi doke. Ba bũnu turare dõɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka
ben sinambu ba ǹ yɛ̃. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba ǹ gãanu kue. 5 Ba bũu wi
ba mɔ̀ Baali yãku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dõɔ
mwaararugiru ko, yãku tèn bweseru na ǹ bu yiire, na ǹ mam ten bwisikunu
koore.
6 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, tõnu ganu sisi nì sɔɔ ba ǹ maa wɔwa ye
sokumə Tofɛti ǹ kun mɛ Bɛni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru. 7 Wɔwa
yen miya kon Yudaba ka Yerusalɛmugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa

n de yibɛrɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di.
8 Kpa n de Yerusalɛmu yu ko bansu si ba koo yɛ̃ɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, ù n ye
wa, u biti soora u wia ko nɔni swãa ten sõ. 9 Kon de yibɛrɛ be, bu bu nɔni sõ
sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.
10 Yen biruwa wunɛ Yeremi kaa boo ge kɔra tɔn be ba ka nun da min
wuswaaɔ. 11 Kpa a nɛɛ, nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia
kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge ba ǹ kpɛ̃ bu maa sɔmɛ. Tofɛtin wɔwa miya
ba koo tɔmbu sike yèn sõ ba ǹ maa ayeru wasi gam. 12 Mɛya kon tem mɛ ka
mɛn tɔmbu kua, kpa Yerusalɛmu yu ko nge Tofɛti. 13 Yerusalɛmugibun yɛnusu
ka Yudaban sinambun yɛnusu, yɛnusu kpuro gesi mi ba ra bũnu turare dõɔ
dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sõɔ sã, ka sere mi ba ra maa bũnu ganu sã,
si kpuro su koo disi duurawa nge Tofɛti.
14 Yen biru, Yeremi u gɔsirama Tofɛtin di mi Yinni Gusunɔ u nùn gɔra u win
gari gere. Ma u na u yõra Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ u tɔmbu kpuro
sõɔwa u nɛɛ, 15 Gusunɔ Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee u koo
de kõsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalɛmu ka yen wuu si su tie deema. Domi
sin tɔmba swaa taaya, ba ǹ win gere nua.

20

Ba Yeremi dãa doke

1 Yera sõɔ teeru, Pasuri Imɛrin bii wi u sãa yãku kowo u ka maa sãa Yinni
Gusunɔn sãa yerun kõsobun tɔnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua.
2 Yera u dera ba nùn so, ma ba nùn dãa doke nge wiiro Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
kɔnnɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛn kɔnnɔn bera gia. 3 Adama yen sisiru bururu,
Pasuri u Yeremi dãa ye wuna. Ma Yeremi u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ
kun maa nun sokumɔ Pasuri. Yĩsi ten tubusiana bɔri yɛnda ka nun sikerenɛ.
Adama tɛ̃, u nun sokumɔ Magɔɔ Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun
sikerenɛ. 4 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, u koo wunɛ ka wunɛn bɔrɔba
nandabu kpɛ̃ɛ. U koo de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa ka
wunɛn nɔni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwɛɛri u
ka da Babiloniɔ. 5 U koo de yibɛrɛba bu Yerusalɛmun arumani gura, ka sɔma ye
tɔmba kuan are kpuro, ka sere gãa gee ni nu wãa ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban
sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. 6 Pasuri, wunɛ
ka wunɛn yɛnugibu, ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da Babiloniɔ. Miya i ko i gbi,
wunɛ ka be a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

7 Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,
ma na wunɛn gari wura.
A man sɛ̃re a kamia.
Wee tõru baatere
tɔmbu kpuro ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
kpa ba n man gari bɔkɔ mɔ̀.
8 Nà n kĩ n gari gere,
sere n nɔɔgiru sua ka dam n nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee bu sun dam dɔre,
kpa bu sun kam koosia.
Yinni Gusunɔ,
tɔmba ra n man yɛ̃ɛmɔwa wunɛn garin sõ baadomma.
9 Nà n nɛɛ, kon nun deriwa,
na ǹ maa wunɛn gari kparamɔ,

n da n sãawa nge dɔ̃ɔ u wãa nɛn wasi sɔɔ
u nɛn kukunu mɛnimɔ.
Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kpĩ.
10 Na nɔɔmɔ tɔn dabinu nu man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
Ba mà, nandabu wãa baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.
Be ba raa ka man nɔɔ tia sãa
ba mɛɛrimɔ nà n kon sokura.
Ba mà, sɔrɔkudo kon de bu man samba ko.
Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.
11 Adama na yɛ̃ ma wunɛ Yinni Gusunɔ, a wãa ka nɛ
nge tabu durɔ damgii.
Yen sɔ̃na be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba koo sokura.
Ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Yen sɔ̃na ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.
12 Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
wunɛ wi a ra tɔnu wɛ̃ɛri,
a ka wa ù n sãa gemgii,
kpa a n win bwisikunu ka win gɔ̃run gari yɛ̃,
wuna kon de a nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie.
Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.
13 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
Domi u ra wɔnwɔndo wɔre
saa tɔn kɔ̃son nɔman di.
14 Tɔ̃ɔ bɔ̃rigira tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Tɔ̃ɔ te, tu ku domaru wa.
15 Bɔ̃rurowa wi u da u nɛn tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.
Ma labaari ye, ya nùn nuku doo bakabu wɛ̃.
16 Durɔ wi, u kam koowo
nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia
u ǹ sin wɔnwɔndu kue.
Kpa u wuri nɔ bururu,
kpa u tabun wurenu nɔ sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
17 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ǹ yande dere n gbi
sanam mɛ na wãa nɛn mɛron nukurɔ,
kpa nuku te, tu yande ko nɛn sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tɛ̃.
18 Mban sɔ̃na na yara nɛn mɛron nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,
ma nɛn wãara wiru gooramɔ ka sekuru.

21

Yerusalɛmu koo kam ko

1-2 Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu mà. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nùn maamaaki gaa kpare ben sɔ̃, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.

3 Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ,
4 amɛniwa Gusunɔ Isiriliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu

kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu duki su bu wura wuu ge sɔɔ. 5 Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔ̃ɔsi, 6 u de bara kɔ̃suru tu hunde koniba kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu. 7 Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi ka win sɔm kowobu ka win tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun di, ka tabun di, ka gɔ̃ɔrun di. Be kpurowa Nɛbukanɛsaa u koo go. U ǹ ben wɔnwɔndu mɔ̀. U ǹ maa goo derimɔ.

8 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiiyammɛ, swaa yèn mi wãara wãa, ka yèn mi gɔɔ u wãa. 9 Wi u koo gesi yɔ̃ra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ ka gɔ̃ɔru, ǹ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wɛ̃ be ba bu tarusi, yɛ̃ro koo win wãaru wɔra. Teya ta ko n sãa win arumani ye u kpĩa u yara. 10 Domi u yɔ̃rariwa u wuu ge kɔ̃sa kua, n ǹ mɔ gea. U koo gu Babilonin sina boko nɔmu sɔndiawa u gu dɔ̃ɔ mɛni.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Dafidin bweseru sɔ̃ɔwa

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ̃. A nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.
12 Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swĩi baadomma.
Kpa bu be ba dam dɔre yakia
be ba bu dam dɔremɔn nɔman di.
Bà kun kue mɛ,
nɛn mɔru ya koo bu yabure
ben kom kɔ̃sum sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye go.
13 Kon Yerusalɛmugibu wɔri.
Be, be ba wãa wɔwa sɔɔ kperun wɔllɔ,
baa bà n gerumɔ ba mɔ̀,
wara u koo kpĩ u du ben wãa yerɔ,
u ben kuku yeru turi.
14 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Kon ben sina kpaaru dɔ̃ɔ mɛni
te ba bana ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru,
kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dɔ̃ɔ mwaara.

22

1 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yɛnuɔ kpa a bu gari yini sɔ̃. 2 A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u sɔ̃ Dafidin sina gɔnaɔ, ka win bwãabu ka win tɔmbu ka be ba gesi wãa sina kpaaru mi, 3 bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari yini swaa dakio bu nɔ. Bu gem swĩiyɔ. Bu be ba dam dɔremɔ wɔro be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bu ku sɔbu ka gɔminibu ka gobekuban gãanu mwa ka dam. Bu ku maa taarɛ sarirugibu go yam mini. 4 Bà n wooda yeni mɛm nɔɔwa, gabu ben bweseru sɔɔ, ba ko n bandu diiwa ba n sɔ̃ Dafidin sina gɔna yeni sɔɔ. Ba koo du saa kɔnnɔ minin di ba n dua tabu kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe, ǹ kun mɛ, ba n dumi sɔni, be ka ben bwãabu ka ben tɔmbu. 5 Adama bà n yina bu ye mɛn nɔɔwa, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, sina kpaa te, ta koo kowa bansu.

6 Wee ye na maa geruа Yudaban sina kpaarun sɔ̃. Na nɛɛ,
baa mɛ na sina kpaa te wa ta wã

nge dãa sõɔ ge gɑ wãa Galadiɔ,
ǹ kun mɛ, nge Libɑnin guurun wii kpiiru,
kɑ gem kon tu bɑnsu koosiɑ.
Goo kun mɑɑ sinɑmɔ mi.
7 Kon tɑbu kowobu tɑbu yãnu sebusiɑ bu tu wɔri.
Kpɑ bu ten gbere yi bɑ kuɑ kɑ dãa ye bɑ mɔ̀ sɛduru wukiri bu dõɔ doke.
8 Tɔn tuko dɑbinu bɑ koo sɑrɑ wuu gen mi, kpɑ bu sõɔnɑ bu nɛɛ, mbɑn sõnɑ
Yinni Gusunɔ u wuu bɔkɔ geni kuɑ mɛsum. 9 Kpɑ bu bu wisi bu nɛɛ, gen tɔmbu
bɑ wi, ben Yinnin ɑrukɑwɑni kusiɑwɑ, mɑ bɑ dɑ bɑ bũnu sãɑmɔ.

Ye Yinni Gusunɔ u gerɑɑ

Sɑlumun sõ

10 Bɛɛ Yudɑbɑ,
i ku wuri ko Yosiɑsi wi u gun sõ.
I ku mɑɑ win ɑrio ko.
Adɑmɑ i wuri koowo Sɑlumun sõ,
wi bɑ yoru mwɑ bɑ kɑ dɑ tem tukumɔ.
Domi u ǹ mɑɑ wee.
Mɛyɑ u ǹ mɑɑ tem mɛ wɑsi
mi bɑ nùn mɑrɑ mini.
11 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerɑɑ Sɑlumu, Yosiɑsi Yudɑbɑn sinɑ bokon biin
sõ, wi u bɑndu dii win bɑɑn ɑyerɔ. U nɛɛ, u doonɑ, u ǹ mɑɑ wee. 12 U koo gbiwɑ
dɛsiru sɔɔ mi bɑ kɑ nùn dɑ mi, u ǹ mɑɑ tem mɛ wɑsi.

Yinni Gusunɔ

u Yoyɑkimu gerusi

13 Yeremi u Yoyɑkimu sõɔwɑ u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerɑɑ. U nɛɛ,
wunɛ Yoyɑkimu, bõrurowɑ ɑ sãɑ.
Wee ɑ wunɛn sinɑ kpɑɑru bɑnɑ,
ɑdɑmɑ ɑ ǹ gem swĩi.
A tu gidɑmbisɑbɑ sosiɑ
ɑdɑmɑ ye n weenɛ ɑ tɔmbu kuɑ,
ɑ ǹ bu kuɑmmɛ.
A rɑ gɑbu sɔmburu koosie kɑm.
A ku rɑ bu ben kɔsiɑru wɛ̃.
14 Mɑ ɑ nɛɛ, kɑɑ tii sinɑ kpɑɑ bɑkɑru bɑniɑwɑ
kpɑ tɑ n gidɑmbisɑ bɑkɑ mɔ.
Mɑ ɑ fɛnɛntibɑ doke,
ɑ ten gɑni dãa geɑ ye bɑ mɔ̀ sɛduru wukiri.
Mɑ ɑ tu swɛ̃rɑsiɑ kom kom ɑ kɑ sõɔsi mɑ sinɑ kpɑɑrɑ.
15-16 Yèn sõ ɑ kɑ sinɑ kpɑɑ te sɛdurubɑ bɑnɑ,
yeyɑ n derɑ ɑ sãɑ sinɑ boko?
Wunɛn bɑɑbɑn tii u ǹ sãɑ sinɑ boko ro?
U rɑ diwɑ kpɑ u nɔ nge bɑɑwure,
ɑdɑmɑ u rɑ bɑɑwure kuewɑ ye n weenɛ u ko.
U rɑ sãɑrobu kɑ wɔnwɔndobu siriewɑ dee dee.
Yen sõnɑ ye kpuro yɑ nùn koorɑ dee dee win wãɑru sɔɔ.
Wi u mɑɑ mɔ̀ nge mɛ,
wiyɑ u wi, Yinni Gusunɔ yɛ̃ kɑ gem.
17 Adɑmɑ wunɛ, wunɛn tiin ɑrufɑɑniwɑ ɑ kɑsu.
A kɑsuwɑ ɑ tɑɑrɛ sɑrirugibu dɑm dɔre
kpɑ ɑ bu go.
18 Yen biru, Yeremi u mɑɑ nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyɑkimu,
Yosiɑsin bii, Yudɑbɑn sinɑ bokon sõ. U nɛɛ,

ù n gu, ba ɲ̀ nùn gəə swĩiyammɛ bu nɛɛ,
waiyo nɛn məə!
Waiyo nɛn sesu!
Waiyo nɛn yinni!
19 Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalɛmun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalɛmu ya koo sekuru wa

20 Yeremi u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunə u gerua.
U nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i doo i yə guu te ba mə̀ Libaniə,
ka Basanin guurə,
ka Abarimun gungunu wəllə,
kpa i kuuki ko i nəəgiru sua.
Domi be i ka arukawani bəkua ba munkira.
21 U bɛɛ kirə kua sanam mɛ i wãa bəri yɛndu səə,
adama i nɛɛ, i ɲ̀ nùn swaa dakimə.
Nge mɛya bɛɛn daa ya sãa saa bɛɛn piiburun di,
i ku ra nùn swaa daki.
22 Tɛ̃, bɛɛn kparobu ba koo ka woo doona
kpa be i ka arukawani bəkua
bu bu yoru mwɛɛri bu ka da tem tukumə.
Saa ye səəra i ko i sekuru wa,
bɛɛn kom kõsum sõ.
23 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i sõ sɛ̃ɛ bɛɛn dii buranu səə
ni i kua ka Libanin dãa gea,
amənа bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u ma.

Yinni Gusunə

u Yoyakini sirimə

24 Yinni Gusunə u Yeremi sõəwa u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa mə̀ Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko sõ a nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, baa ù n sãan na nge taabu nɛn nəm geuə, kon nùn wuna min di. 25 Kon nùn win yibɛrɛba nəmu səndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon nùn bu nəmu səndia be, bèn bɛrum u mə mi. Beya Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko ka win tabu kowobu. 26 Kon bu kõ, wi ka win mɛro wi u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem tukumə mi ba ɲ̀ bu mara. Miya ba koo gbi. 27 Saa gaa səə, ba ko ba n kĩ bu gəsirama ben temə adama ya ɲ̀ koorə.
28 Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u sãawa nge weke te ta kəsire, ɲ̀ kun mɛ, nge gãa ni goo kun maa kĩ? Aawo. N n mɛn na, mban sõna ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba ɲ̀ yɛ̃.
29 Ma Yeremi u nɛɛ, nɛn temgibu, i nəəwə ye Yinni Gusunə u gerua. 30 U nɛɛ, i durə wi garisio wi u ɲ̀ kooramə win wãaru səə. U ko n sãawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru səə, goo kun maa sinamə sina gəna səə u Yudaba kpara.

23

Kparo kõsobu

1-2 Gusunə Isireliban Yinni u nɛɛ, bõruroba kparo be ba nɛn təmbu goomə, ma ba bu yarinasiamə nge yãa kparo kõsobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn təmbu

gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nəəri. Yen sɔ̃, kon bu sɛɛyasia ben nuku kɔ̃su ten saabu.
3 Kpa n nɛn tən be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarinɛ,
n ka bu wurama ben temə, kpa bu marura bu dabia. 4 Nɛ, Yinni Gusunə kon
bu kparo kpaobu wɛ̃ be ba koo bu kpara. Ba ǹ maa nandamə bɛrum sɔ̃. Baa
ben turo kun maa biaramə.
5 Wee saa ya sisi
yè səə kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di
nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n bandu dii ka baadommaə.
U koo tən be kparawa ka bwisi gee.
Kpa u gem sɔ̃ɔsi tem mɛ səə.
6 Win waati ye səə,
Yudaba ba koo faaba wa.
Kpa u de Isireliba ba n wãa bəri yɛndu səə.
Kpa ba n nùn sokumə ba n mɔ̀,
Yinni Gusunəwa u sãa ben faaba kowo.
7 Yen sɔ̃na na nɛɛ, wee saa ya maa sisi yè səə ba ǹ maa bɔ̃rumə bu nɛɛ, ka
Yinni Gusunən wãaru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. 8 Adama ba ko n da
gerewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunən wãaru wi u bu yarinasia sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu
gia ka wusu gasu səə, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temə.

Gari yi Yeremi

u səmə weesugibu sɔ̃əwa

9 N n səməbun sɔ̃n na,
nɛn gɔ̃ru ga sankira too,
ma na diirimə sere ka nɛn kukunə.
Na sãa nge wi tam mu goomə
Yinni Gusunə ka win gari dɛɛrin sɔ̃,
yi u man sɔ̃əwa u nɛɛ,
10 təmba yiba tem mɛ səə,
be ba sakararu mɔ̀.
Kɔ̃sa ba naa gire.
Miya ben dam mu wãa.
Yen sɔ̃na tem mɛ, mu sankire,
ma mɛn kpara yee ni nu wãa gbaburun bera gia nu gbera.
Domi u mu bɔ̃rusi.
11 Gusunən səməbu ka yãku kowobu ba sankire,
u wa ma ba nuku kɔ̃su kom mɔ̀
sere ka win sãa yerə.
12 Yen sɔ̃na ben swaa ya koo wəria,
kpa yu bu yam tĩre.
U koo de bu bu bəria,
kpa bu wəruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
u de wahala yu bu deema.
Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Yudan Gusunən səməbun

kɔ̃san kpãaru

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
kɔ̃sa ye na wa nɛn səməbu ba mɔ̀ Samariə,
ya ǹ ka nəə gerurə.
Domi bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsira ba ka gari mɔ̀.

Ma ba nɛn tɔmbu Isirelibа gɛrasia nɛn swaan di.
14 Adama kom kɔ̃sum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun suunu sɔɔ Yerusalɛmuɔ,
mu beɔnɔgim kere.
Ba sãawa sakara kowobu,
ma ba weesu mɔ̀,
ba tɔn kɔ̃sobu dam kɛ̃mɔ bu ku ka ben kom kɔ̃sum deri,
ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomɔran tɔmbu.
15 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nɛn sɔmɔbu Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔmɔ
ma wee kon de bu dãa kiku gagu* ge ga sosu di,
kpa bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ nɔ.
Domi beya ba dera tem mɛn tɔmbu kpuro ba ǹ maa man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

16 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
i ku maa nɛn sɔmɔ ben gari swaa daki.
Domi ba dera i yĩiyɔ ye i ǹ wasi.
Ben tiin gɔ̃run bwisikuna ba gerumɔ,
n ǹ mɔ yi yi wee nɛn nɔɔn di.
17 Ba ra mam be ba man gɛma sɔ̃ bu nɛɛ,
na be gerua na nɛɛ,
ba koo bɔri yɛndu wa.
Kpa ba n be ba ben tii tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀ sɔ̃ɔmɔ ba n mɔ̀,
ba ǹ kɔ̃sa gaa wasi.
18 Yeremi u nɛɛ,
ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.
19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na nge guru woo bɔkɔ
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
20 Win mɔru ye, ya ǹ suremɔ,
ma n kun mɔ u win himba yibia.
Amɛn biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu yeeri.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na ǹ bu gɔre.
Ba maa gari gerua, baa mɛ na ǹ ka bu gari kue.
22 Bà n daa nɛn gari swaa daki,
nɛn gariya ba koo raa kpara nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
Kpa bu wa bu gɔ̃ru gɔsia bu ben kom kɔ̃sum deri.

Yinni Gusunɔ

u wãa yam kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, na wãawa yam kpuro,
turuku ka tontondeɔ.
24 Goo u koo kpĩ u kuke na kun nùn wa?
Na wãawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi mɔɔsinɛ

25 Na nɔɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ. Be ba gari weesugii mɔ̀ ka nɛn yĩsiru ba
mɔ̀, na ka bu gari kua dosu sɔɔ, 26 sere saa yerà sɔmɔ beni ba ko n gari weesugii
mɔ̀, kpa ba n nɛn tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ ka ben gɔ̃run gari. 27 Ba kĩwa ben dosu
weesugisun gari yi de nɛn tɔmbu bu nɛn yĩsiru duari nge mɛ ben baababa ba

* **23:15** dãa kiku gagu - A mɛɛrio 9:14.

raa man duari bũu wi ba mɔ̀ Baalin sɔ̃. 28 Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa.
Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
mba yakasu ka dobi yi mɔɔsinɛ.
29 Nɛn gari kun sãa nge dɔ̃ɔ ro?
Yi ǹ sãa nge matalaka ye ya ra kperu kɔre ro?
30 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon sɔmɔ be sɛɛyasia, be, be ba ben winsim
gari suamɔ ba ka gari weesugii mɔ̀. 31 Kon bu sɛɛyasia be ba ben tii tiin gari
suamɔ ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru. 32 Kon bu sɛɛyasia be ba ben dosu weesugisu
tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. Ma ba dera nɛn tɔmba kɔ̃ɔramɔ ben wee si ka ben tɔn biarun sɔ̃.
Na ǹ bu gɔre, na ǹ maa bu wooda wɛ̃. Mɛya ba ǹ maa arufaani gaa mɔ tɔn ben
suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi sãawa sɔmunu

33 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔn ben goo, ǹ kun mɛ nɛn sɔmɔ goo,
ǹ kun mɛ yãku kowo goo ù n nun bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua,
sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn wisiwa a nɛɛ, bera ba sãa nɛn sɔmunu. Adama
kon bu biru kisi. 34 Ben wi u gesi nɔɔ wukia u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu
sɔmunu sɔbi, kon yɛ̃ro sɛɛyasiawa wi ka win yɛnugibu. 35 Ye baawure u koo
kpĩ u win winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u gerua, mba u wisa.
36 Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win
gari koo wɔri win tii sɔɔ. Domi ba nɛn gari tɛmamɔwa nɛ wi na sãa ben Yinni
wi u ra n wãa, u dam kpuro mɔ. 37 Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni
Gusunɔ na bu sɔ̃ɔwa. Mba na bu wisa. 38 Bà n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni
Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio
a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, 39 kon bu biru kisi kpa n
bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa wɛ̃. 40 Kon maa bu seku
bakaru doke te ta ǹ duarirɔ sere ka baadommaɔ. Kpa ba kun maa bɛɛrɛ mɔ
tɔmbun nɔni sɔɔ.

24

Figie bii

ni nu wãa birenu yiru sɔɔn gari

1 Ye Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban
sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ka ben dãa dãkobu ka ben sekobu, u ka
bu da Babiloniɔ, saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu
yiru sɔɔ sɔ̃ɔsi sãa yerun kɔnnɔwɔ. 2 Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu
sãa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔ̃sunu yiba ni nu ǹ diirɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u
wisa u nɛɛ, birenu yiruwa na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sãa, ma
ganu kɔ̃sunu sãa, nu ǹ diirɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 5 wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ
Isireliban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie bii gee ni, nu ra tɔmbu wɛ̃re, nge mɛya
kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ mɛɛri ka nɔnu geu. 6 Kon de
bu wurama ben tem mini. Na ǹ maa bu suramɔ, kon bu tãsisiawa. Na ǹ maa
bu wukamɔ, kon bu girawa n sire. 7 Kon bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃, kpa bu gia ma nɛna
na sãa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n sãa nɛn tɔmbu ba n man
sãamɔ.
8 Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be ba tie
Yerusalɛmuɔ ka be kpuro be ba sɔ̃ tem mɛ sɔɔ, ka sere be ba kpikiru da Egibitiɔ,

kon dewa ba n sãa nge figie bii kɔ̃su ni nu ɲ diirə mi. 9 Təmbu bà n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yɛ̃ɛwa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wãa sekuru səə kpa ba n da ka ben yĩsiru təmbu bɔ̃rusi. 10 Kon bu tabu surema ka gɔ̃ɔru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro səə, mɛ na be ka ben baababa wɛ̃.

25

Yudaban mɛm nəə sarirun are

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse səəra Yinni Gusunə u ka Yeremi gari kua Yudaban sɔ̃. Ya sãawa Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu. 2 Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 3 saa Yosiasi, Amɔən biin bandun wɔ̃ɔ wəkura itasen di, n ka gisə girari, yen wɔ̃ɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya na ra n bɛɛ Gusunən gari sɔ̃ɔmə adama i ku ra man swaa daki. 4 Yinni Gusunə u ra n bɛɛ win sɔm kowobu gəriammɛ, bera win səməbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ɲ bu swaa daki, i ɲ ben gari wure. 5 Sɔmə be, ba ra n gerumə ba n mà, i gɔ̃ru gəsio kpa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri, kpa i wa i n wãa bɛɛn tem səə, mɛ Yinni Gusunə u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃ sere ka baadommaə. 6 I ku maa bũu goo yiira i nùn sã. I ku Gusunən məru seeya ka bɛɛn bwãaroku ni i kua ka bɛɛn tii, kpa u ku maa bɛɛ kɔ̃sa gaa kua. 7 Adama Yinni Gusunən tii u nɛɛ, i ɲ nùn swaa daki. I win məru seeyawa bɛɛn bwãaroku ni i kuan sɔ̃. Ma ya ka bɛɛ kɔ̃sa naawa.

8 Yen sɔ̃na wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u nɛɛ, yèn sɔ̃ i ɲ nùn swaa daki, 9 yen sɔ̃na u koo maa sɔ̃ə yɛ̃san nəm geun təmbu kpuro gurama ka win sɔm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko. Kpa bu bɛɛn tem mɛn təmbu wəri bu kam koosia, ka be ba bɛɛ sikerenɛ kpuro. Tem mɛ, mu koo kowa bansu sere ka baadommaə. Wi u sarə mi, kpa biti yu nùn mwa, sere u wia ko. 10 Ba ɲ maa tãə bakanun womusu nəəmə mi, ka sere kurə kpaanun womusu. Mɛya ba ɲ maa nambun wəkinu nəəmə. Ba ɲ maa fitilanu wasi mi. 11 Tem mɛ kpuro mu koo kowa bansu, kpa bɛɛ, win təmbu, i Babilonin sina boko yoru diiya wɔ̃ɔ wata ka wəkuru.

12 Adama wɔ̃ɔ wata ka wəku ten biru, Yinni Gusunə u koo Babilonin sina boko ka win təmbu seesima ben tora ni ba kuan sɔ̃, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaə. 13 Bɔ̃ri yi u gerua tem mɛn sɔ̃, ka sere yèn gari nɛ, Yeremi na gerua na yorua tire te səə, bwesenu kpuron sɔ̃, yi koo koorawa. 14 Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwɛɛri. Nge mɛya Gusunə u koo ka bu ben kɔ̃sa kəsie ye ba raa kua.

Gusunə

u koo bwesenu kpuro sɛɛyasia

15 Yinni Gusunə u win məru weesina ka tam mɛ u doke nəra səə u nɛ, Yeremi tĩi u nɛɛ, n ye məə kpa n de bwese nìn mi u man gəriə nu ye nə. 16 Bà n wa ma u dera yibɛrɛba ba bu wəri ba goomə, ba ko n bãarimə̀wa kpa ba n burisinɛ nge wiirobu.

17 Yera na nəra ye mwa Yinni Gusunən nəman di. Ma na dera bwese nìn mi u man gəra nu win məru ye nəra. 18 Na torua na ye Yerusalɛmugibu nərusia, ka Yudan wusu kpuron təmbu ka ben sinambu ka ben sina asakpəbu, kpa Gusunə u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sarə mi, u biti soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye təmbu bɔ̃rusi nge mɛ ya koora tɛ̃.

19 Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye nərusia. Beya Egibitin sunə ka win sina asakpəbu, ka win təmbu kpuro, 20 ka bwese tuku ni nu wãa Egibitiə, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikalonigii, ka Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba maa tie Asidəduə, ben sunə, 21 ka Edəmuba, ka

Məabuba, ka Amənigibu, 22 ka Tirin sinambu ka Sidonin sinambu, ka sere
sinam be ba wãa nim wɔ̃kun bera giə, 23 ka sere maa Dedanigibu, ka Temagibu,
ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri kəni, 24 ka maa Daarububan sinambu,
ka bwesenu kpuron sinambu be ba wãa gbaburə mi yani sɛɛri wãa, 25 ka
Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere Mɛdiban sinambu, 26 ka sinam
be ba wãa sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gia kpuro, be ba wãa turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi wãa handunia səə, ni ka nin sinambu ba məru ye nəra ma
Babiloni ye ba maa mɔ̀ Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

27 Yinni Gusunə u maa man sɔ̃əwa n Isireliba sɔ̃əwə n nɛɛ, amɛniwa wi, ben
Yinni, wi u maa sãa wəllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, bu nəruo sere yu bu
go, bu siruku kpa bu wəruku sere bu kpana bu se yèn sɔ̃ u dera yibɛrɛba ba
bu wəri ba goomə. 28 U maa nɛɛ, bwese nin garu tà n yina tu nə ye na tu tĩi, n
tu sɔ̃əwə n nɛɛ, tu nəruo baa ǹ n mɛren na. Wi, Gusunə wəllu ka tem Yinnin
woodawa. 29 Domi u ǹ win wuu Yerusalɛmu deri. N n mɛn na, u koo bweseru
garu deri? Aawo, u ǹ derimə. Bwesenu kpuro səəra u koo win məru sure. Wi,
Gusunə wəllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

30 U maa man sɔ̃əwa u nɛɛ, n bu sɔ̃əwə n nɛɛ,
wi, Yinni Gusunə u koo kukiri wəllun di.
Win nəə ga koo nəəra saa win wãa yee dɛɛrarun di.
U koo win tem kukirisi.
U koo handuniagibu kpuro kukirisi
nge tən dabi te ta dĩanu gɛ̃ɛmə gberə.
31 Win kukiribu koo nəəra handunia kpuro səə.
Domi u təmbu kpuro sokumə win siri gbaburə.
Wi siribu di, u koo yɛ̃ro gowa ka takobi.

32 Wi Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u maa nɛɛ,
win siribu bu ko n sãawa nge woo bəkə
ge ga bwesenu kpuro gasirimə,
ga handunian goonu nnɛ kpuro bukianɛ.

33 Be Yinni Gusunə u koo de bu gbi siri bi səə, ba ko n tɛriewa baama
handuniaə. Goo sari wi u koo ben gonu mɛnna u sike, kpa bu ben gəə swĩ.
Nu koo kowa taaki tem səə.
34 Bɛɛ, win təmbun kparobu,
i wuri koowo, i bindio temə.
Domi tɔ̃ra tunuma tè səə ba koo bɛɛ sakiri.
I ko i wəruma i kəsikira
nge tem mən weke buraru.
35 I ǹ kisiramə
domi i ǹ kuku yeru wasi.
36 Wee, kparo ben wuri yi koo nəəra
domi Yinni Gusunə u koo ben tem kam koosia
37 ka win məru baka.
Tem mɛ, mu wãa bəri yɛndu səə,
adama mu koo ko bansu.
38 Nge mɛ gbee sunə ga ra yari gen wãa yerun di
gu ka dĩanu kasu,
nge mɛya Yinni Gusunə u koo yari win wãa yerun di,
u de bwesenu nu goona
kpa tem mu təmbu bia win məru bakan sɔ̃.

26

Yeremi u wãa Yudaban

wirugibun wuswaaɔ

1 Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sɔ̃ɔ mɛɛ tera
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari yini kua u nɛɛ, 2 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua na nɛɛ, a yɔ̃ro sãa yerun yaara mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan wusu
kpuron di bu ka man sã, kpa a bu gari yi kpuro sɔ̃ yi na nɛɛ, a bu sɔ̃. Baa yin tia
a ku ra bure. 3 Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben
kom kɔ̃sum deri, kɔ̃sa ye na raa gɔ̃ru doke n bu kua, kon ye deri. 4 A bu sɔ̃ɔwɔ
a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu man swaa dakio bu nɛn
woodaba swĩi ye na bu wɛ̃, 5 kpa bu ku nɛn gɔrobun gari atafiiru ko. Na ra be
bu gɔrie saa yellun di, adama ba ǹ bu swaa daki. 6 Yen sɔ̃, kon sãa yee te kam
koosia nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwesenu kpuro nu wuu gen yĩsiru sia
nù n bɔ̃rumɔ.
7 Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi nua
yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 8 Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunɔ
u nùn yiire u tɔn be kpuro sɔ̃ mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ka
sere wuun tɔn be ba tie kpuro ba na ba nùn sɛ̃re. Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, kaa
gbiwa. 9 Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi mɛnnɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, ba
mɔ̀, mban sɔ̃na a gerumɔ ka Yinni Gusunɔ yĩsiru a mɔ̀, sãa yee teni ta koo kam
kowa nge Silogiru, kpa Yerusalɛmu yu ko bansu.
10 Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, ma ba sina sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ kɔnnɔ kpɔɔ.
11 Ma yãku kowo be, ka Gusunɔn sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu geni
gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka bɛɛn swaa.
12 Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni GusunɔwA u
man gɔrima n ka gari ko sãa yee teni ka wuu genin sɔ̃, nge mɛ i nua kpuro. 13 I
gɔ̃ru gɔsio kpa i kom kɔ̃sum deri. I Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio, kpa
u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bɛɛ kua. 14 Adama nɛ wee bɛɛn nɔmaɔ, i ka man
koowo nge mɛ n bɛɛ dɛnde. 15 I yɛ̃ ma na ǹ taarɛ gaa mɔ. Yen sɔ̃, ì n man go,
nɛn yɛm mu kua bɛɛ ka bɛɛn wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni GusunɔwA
u man gɔrima n ka bɛɛ gari yini kpuro sɔ̃.
16 Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie ba yãku kowo be, ka sɔmɔ be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
n ǹ weenɛ su durɔ wi go domi ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yĩsira u gari yini gerua.
17 Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
18 Misee Mɔresɛtigii u raa Gusunɔn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin
waati u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
ba koo Yerusalɛmu bwiiya nge gberu,
kpa yu ko nge kpee ni ba suba,
kpa guu tèn wɔllɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yee te bana,
tu dãnu kpi n ko dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ.
19 Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Misee wi go? Esekiasi wi, u ǹ
Yinni Gusunɔ nasie? Nge u ǹ Yinni Gusunɔ suuru kanɛ ro? Ma Yinni Gusunɔ
u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bu kua. Yera i ko de bɛsɛ, su tii durum baka yeni
sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

20-21 N deema Yoyakimun waati ye sɔɔ, durɔ goo maa wãa wi ba mɔ̀ Uri,
Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durɔ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.
Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin sɔ̃ nge mɛ Yeremi u gerua mi. Ma
Yoyakimu ka win tabu durɔbu ka maa win sina asakpɔbu ba gari yi nua. Yera
sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u bɛrum soora, ma u kpikiru

sua u da Egibitiə. 22 Yera Yoyakimu u Ɛlinatani Akaborin bii gəra Egibitiə ka
təmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. 23 Ma ba Uri wi mwaama ba ka nùn na
sina bokon mi. Ma u dera ba nùn go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra
tən dirobu sike.
24 Adama Akikamu Safanin bii u yərawa ka Yeremi ma u yina bu tən be
Yeremi nəmu bɛria bu go.

27

Yeremi

u sugu səndi win seru wəllə

1 Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko,
yera Yinni Gusunə u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, 2 Yeremi, a tii suguba kuo ka
maa wɛ̃ɛ a ye səbe, 3 kpa a ye səməbu wɛ̃ be sinam beni, Edəmuban sunə, ka
Məabuban sunə, ka Aməniban sunə, ka Tirin sunə, ka Sidonin sunə ba gəra
Yerusalɛmuə Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win
yinni daawa. 4 Kpa a maa bu sɔ̃ bu ben yinnibu sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunə, wəllu ka
tem Yinni, wi Isirelіba ba sãamə, na nɛɛ, 5 nɛna na tem taka kua ka təmbu ka yɛɛ
yi yi wãa mɛ səə, ka nɛn dam bakam. Wi na kĩ, wiya na ra mu wɛ̃. 6 Wee tɛ̃ kon
bɛɛn tem mɛ kpuro nɛn səm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko wɛ̃. Kpa
n de sere ka gbeeku yɛɛyə yi nùn səmburu kua. 7 Bwesenu kpuro nu koo wi ka
win bibu, ka win debuminu sã. Adama saa gaa koo na yè səə bwese damginu
ni nu sinam damgibu mə, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.
8 Bweseru garu tà n yina tu Nɛbukanɛsaa sã tu nùn yoru diiya, nɛ, Yinni
Gusunə, kon de u bwese te tabu wəri. Kon maa tu bararu ka gɔ̃əru kpɛ̃ɛ, u
ka kpĩ u tu kpeerasia.
9 N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn səməbu swaa daki, ka bɛɛn sərobu ka bɛɛn
tiin dosusu, ka bɛɛn gəri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sɔ̃ bu nɛɛ, i ǹ ko Babilonin
sina boko sã. 10 Domi weesa ba gerumə, ye ya koo de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem
di kpa n bɛɛ kpeerasia.
11 Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu səbe, tu nùn yoru
diiya, kon bwese te deri ten tem səə kpa tu gbea ko mi, ta n wãa. Nɛ, Yinni
Gusunəwa na yeni gerua.
12 Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sɔ̃əwa. U nɛɛ, Sedesiasi, wunɛ ka
wunɛn təmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru diiya, wi ka win
təmbu, kpa i wa i n wãa. 13 Mban sɔ̃na kaa de bu wunɛ ka wunɛn təmbu go
tabu səə, ǹ kun mɛ i gbi gɔ̃əru ka baranun sɔ̃ nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.
U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpĩiya ta koo gbiwa nge
mɛ. 14 U maa nɛɛ, i ku səmə ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sɔ̃əmə ba mɔ̀, i ǹ
Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba mɔ̀. 15 N ǹ nɛ,
Yinni Gusunə na bu gəra. Ba gari mɔ̀wa ka nɛn yĩsiru adama weesa ba mɔ̀. I n
bu swaa daki, kon bɛɛ girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.
16 Ma Yeremi u maa yãku kowobu ka tən be ba mɛnnɛ mi, gari yi sɔ̃əwa. U
nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn səməbun gari swaa daki,
be ba gerumə ba mɔ̀, ba koo ka Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãnu wurama
saa Babilonin di n ǹ tɛɛmə. Domi gari weesugiiya ba mɔ̀ mi. 17 I ku bu swaa
daki. I Babilonin sina boko wiru kpĩiyə, kpa i wa i n wãa. Mban sɔ̃na i ko i de
bɛsɛn wuu geni gu ko bansu.
18 Yeremi u maa nɛɛ, səmə be, bà n sãan na Gusunən səməbu ka gem ma win
gariya ba kparamə, bu nùn kanə, wi, wəllu ka tem Yinni, u ku de bu yãa ni
gura ni nu tie win sãa yerə ka Yudaban sina kpaarə ka Yerusalɛmu səə kpuro,

bu ka da Babiloniɔ. 19-20 Domi sanam mɛ Babilonin sina boko u Yoyakini,
Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpɔbu, u ǹ gina
dendi yãa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen sɔwaritii, ka dendi
yãa ni nu tie Yerusalɛmuɔ. 21 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua dendi yãa nin sɔ.
22 U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniɔ. Miya nu ko n wãa sere
win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

28

Yeremi

ka Gusunɔn sɔmɔ Hananiа

1 Sedesiasin bandun wõɔ nnɛse te sɔɔ, yen suru nɔɔbuse sɔɔ, Hananiа,
Asurin bii, wi u sãa Gusunɔn sɔmɔ Gabaoniɔ, u ka Yeremi gari kua yãku
kowobu ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 2 U nɛɛ, amɛniwa
Gusunɔ, Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, u koo wigibu
yara Babilonigibun yorun di, te ta sãa nge sugu ben wĩinɔ. 3 N ka ko wõɔ
yiru u koo de Nɛbukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni
wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniɔ. 4 U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun
bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tɔn be ba ka da Babiloniɔ.
Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

5 Yera Yeremi u Gusunɔn sɔmɔ Hananiа wisa yãku kowobu ka tɔn be ba wãa
Yinni Gusunɔn sãa yeru mi kpuron wuswaaɔ, 6 u nɛɛ, ami. Gusunɔ u de yu
koora nge mɛ a gerua. Kpa u de tɔn be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni
Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni. 7 Adama Hananiа, a gari yini swaa dakio a nɔ,
yi na gerumɔ wunɛn wuswaaɔ ka tɔn ben wuswaaɔ. 8 Gusunɔn sɔmɔ be ba gbia
ba na yellun di, sa sere na, nɔni swãaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese
bakanu ka sina bokobu sõɔwa. 9 Tɛ̃ Gusunɔn sɔmɔ goo ù n seewa u bɔri yɛndun
gari mɔ, amɔna tɔmba koo ka tubu ma Gusunɔwa u yɛ̃ro gɔrima, ma n kun mɔ
ye u gerua mi, ya koora.

10 Yera Gusunɔn sɔmɔ Hananiа u Yeremi sugu ye wuna ma u ye bɔɔka. 11 Ma
u tɔmbu kpuro sõɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, n ka ko
wõɔ yiru u koo Babilonigibun dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye bɔɔka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonɔ.

12 Sanam mɛ Hananiа u sugu dãa ye wuna Yeremin wĩirun di u bɔɔka u kpa,
yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa u nɛɛ, 13 a doo a Hananiа sõ a nɛɛ, u kpĩa u
sugu dãagia ye bɔɔka, adama u koo yen kɔsire wa ye ya sãa sisugia.

14 Nɛ Gusunɔ, Isiriliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, wee na sugu
sisugia dokemɔ bwese ni kpuron wĩinɔ, kpa nu ka Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko yoru diiya. Baa ka gbeeku yɛɛyɔ, kon nùn ye nɔmu bɛriawa.

15 Yera Yeremi u Hananiа sõɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ, Yinni Gusunɔ kun
nun gɔre. Ka mɛ, a da a tɔmbu gari weesugii sõɔwa, ma ba yi naanɛ kua. 16 Yen
sõ, tɛ̃, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nun wuna tem minin di,
domi wunɛn gari yi dera tɔmba nùn seesi. Kaa gbi gisɔku ge.

17 Ma Gusunɔn sɔmɔ Hananiа wi, u gu wõɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ.

29

Yeremi u Yuda be ba wãa

Babiloniɔ tireru kua

1 Saa Yerusalɛmun diya Yeremi u bukurobu ka yãku kowobu ka Gusunɔn
sɔmɔbu tireru kua, tɔmbu kpuro gesi be Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u
yoru mwɛɛra u ka da Babiloniɔ. 2 N deema saa ye sɔɔ, ba sina boko Yoyakini

mwa kɔ ka win mɛro ka win sɔm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Yudan wuu si su tie sɔɔ, ka dãa dãkobu ka sekobu. 3 Wee saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gɔriɔ Nɛbukanɛsaan mi, Babiloniɔ. Ma Yeremi u bu win tire te wɛ̃. Wee ye tire te, ta gerumɔ.

4 Ta nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa sãa bɛɛ Isiriliban Yinni. Wiya u ka bɛɛ gari mɔ̀, bɛɛ be u dera ba yoru mwɛɛra ba ka da Babilonin temɔ. 5 U nɛɛ, i dia baniɔ kpa i n wãa ye sɔɔ. I gbea koowo kpa i yen dĩanu di. 6 I kurɔbu suo kpa i bibu ma. I de bɛɛn bii tɔn durɔbu bu kurɔbu sua bu bibu ma, kpa i bɛɛn bii tɔn kurɔbu durɔbu kɛ̃ kpa ben tii bu maa kɔwara. I dabio mi i wãa mi, i ku kaara. 7 I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i nùn kana tem mɛn sɔ̃, domi mù n kuura, bɛɛn tii i ko i kuuraWa.

8 Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de nɛn sɔmɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. I ku sɔrobu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamɔ naanɛ ko. 9 Domi ba gerumɔ ba mɔ̀, wiya u bu gɔra, bu ka bɛɛ gari sɔ̃. Adama weesa ba mɔ̀, n ǹ wi.

10 U maa nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temɔ. Nge mɛya u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia. 11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u yɛ̃ himba ye u yii bɛɛn sɔ̃. Himba gea, n ǹ mɔ himba kɔ̃sa. U koo de ye i yĩiyɔ yu bɛɛ koora sia. 12 Saa ye sɔɔ, ì n nùn soka bɛɛn kanaru sɔɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari. 13 I n nùn kasu ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro, u koo de i nùn wa, 14 kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛɛra mi, mɛnnama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sɔɔn di mi u dera i yarinɛ, kpa u bɛɛ gɔsiama i wurama bɛɛn temɔ, mìn di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni GusunɔWa u yeni geruа.

15 U bɛɛ yeni sɔ̃ɔmɔWa, domi i gerumɔ i mɔ̀, wiya u bɛɛ sɔmɔbu wɛ̃ Babiloniɔ.

16 Tɛ̃, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sɔ̃ Dafidin sina gɔnaɔn sɔ̃, ka sere tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ be ba ǹ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔn sɔ̃. 17 U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu wɔrima kpa gɔ̃ɔru ka bararu tu bu wɔri. U koo bu wahala kpɛ̃ɛ kpa ba n sãa nge dãa marum mɛ mu kɔ̃sa ba yina bu di. 18 Bà n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gɔ̃ɔru ka bararu tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sɔɔ kpa ba n da ka ben yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi, ǹ kun mɛ, bu ka goo gãa kɔ̃sunu sie, ǹ kun mɛ gãa nanumginu, ǹ kun mɛ, gãa sekuruginu. 19 Domi ba ǹ wi, Yinni Gusunɔn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi sɔ̃ɔmɔ saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Wi, Yinni GusunɔWa u yeni geruа.

20 Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.

21 U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii sɔ̃ɔmɔ ka win yĩsiru, u koo bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko nɔmu bɛria kpa u bu so u go, bɛɛn nɔni biru. 22 Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Babiloniɔ, i tɔmbu yiru yen yĩsinu sua i n da ka tɔmbu bɔ̃rusi, i nɛɛ, Gusunɔ u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sɛ̃ɛwa dãɔ sɔɔ. 23 Domi tɔn be, ba gãa kɔ̃sunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurɔbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunɔn yĩsiru, baa mɛ u ǹ bu yiire. Adama u yɛ̃ ye ba kua kpuro, u sãa yen seedagii.

Semayan tireru

24-25 Gusunɔ Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem taka kua, u Yeremi gɔra Semaya, Nɛɛlamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yãku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mɔrisia ka sere yãku kowo be ba tie, ka Yerusalɛmugibu kpuro. 26 Ye u gerua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni GusunɔWa u nun gɔsa

a ka ko yãku kowo Yehoyadan ayerɔ, kpa a Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su. Goo ù n seewa u tii kua nge wiiro ma u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, kpa a nùn mwa a bɔke ka wɛ̃ɛ damgii ka yɔni. 27 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ǹ Yeremi, Anatɔtugii mwɛ a sɛɛyasie, wi u tii kua Gusunɔn sɔmɔ bɛɛn suunu sɔɔ. 28 Wee, u mam sun goo gɔriama Babiloni mini u sun sɔ̃ ma sa ko yoru di mini n ka tɛ. Yen sɔ̃, su be dia baniɔ kpa sa n wãa ye sɔɔ, kpa su be gbea ko kpa su yen dĩanu di.

29 Ma Sofoni u Yeremi tire te garia. 30 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 31 a be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ mi gɔrio a nɛɛ, 32 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua Semaya, Nɛɛlamugiin sɔ̃. Semaya wi, u bɛɛ gari sɔ̃ɔwa, adama na ǹ nùn gari gɛɛ sɔ̃ɔwa bɛɛn sɔ̃. Wee tɛ̃ u dera i weesu naanɛ kua. Yen sɔ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn wɔri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wãaru dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ. U ǹ maa durom mɛ wasi mɛ kon nɛn tɔmbu kua. Domi u dera ba man seesi.

30

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Isireliba kua

1 Gusunɔ, Isireliban Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a gari yi kpuro yoruo tireru sɔɔ yi na nun sɔ̃ɔwa. 3 Na nɛɛ, tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon nɛn tɔmbu Isireliba ka Yudaba yakiama yorun di, n ka bu wurama ben temɔ. Kon de bu wurama tem mɛ na ben baababa wɛ̃ sɔɔ, kpa mu ko begim.

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa Isireliba ka Yudaban sɔ̃. 5 U nɛɛ,
na nandabun kuuki nɔɔmɔ.
Tɔmba bɛrum soore,
ba ǹ bɔri yɛndu mɔ.
6 I bikio kpa i nɔ tɔn durɔ ù n da yiire u ma.
N n mɛn na, mban sɔ̃na na tɔmbu wa
ba ben gãanu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Mban sɔ̃na be kpuron wuswaa burisinɛ.
7 Anna a wahala baka wa ya wee.
Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
Ta ǹ ka tɔ̃ru garu weenɛ.
Te sɔɔra Isireliba ba koo nɔni swãa bakaru wa.
Adama ka mɛ, kon bu faaba ko.

8 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ wi na wɔllu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wĩinun di n bɔɔku kpa n wɛ̃ɛ yi ba raa ka bu sɔri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba ǹ maa tɔn tukobu sãamɔ. 9 Nɛ, Gusunɔ ben Yinniwa ba koo sã, ka sere maa Dafidin kɔsire wi kon swĩi ben sina gɔnaɔ.

10 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ be i sãa nɛn sɔm kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.
Wee, kon bɛɛ yakiama saa tem tukum di mi i yoru dii,
bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru.
I ko i wurama kpa i wɛ̃ra i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ tɔ̃ya mɔ̀.
11 Domi ko na n ka bɛɛ wãa kpa n bɛɛ faaba ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerasia nìn mi i raa yarinɛ i wãa.
Adama bɛɛ, na ǹ bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ.

Domi na ɲ kpɛ̃ n bɛɛ deri n nɛɛ, i ɲ gãanu kue.

12 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa bɛɛ Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ.
Na nɛɛ, bɛɛn barara kpã,
bɛɛn mɛɛra ya ɲ bɛkuramɔ.
13 Goo kun bɛɛn wɔnwɔndu mɔ̀ u bɛɛn mɛɛra ye tim doke.
Tim gam sari mɛ mu koo bɛɛn mɛɛra ye bɛkia.
14 Be ba raa ka bɛɛ arukawani bɔkua, ba ɲ maa bɛɛ kasu,
domi na bɛɛ sowa nge mɛ ba ra yibɛrɛ so.
Na bɛɛ sɛɛyasia ka dam bɛɛn durum dabinun sɔ̃.
15 Mban sɔ̃na i mɛɛran weeweenu mɔ̀ ye i wa bɛɛn toranun sɔ̃.
I n yɛ̃ ma bɛɛn durum bakan sɔ̃na na bɛɛ yeni kua.
16 Adama be ba bɛɛ wɔri ba di, kon ben tii wɔriwa n di.
Be ba sãa bɛɛn yibɛrɛba kpuro
ba koo bu yoru mwɛɛriwa.
Be ba bɛɛn yãnu guramɔ,
kon de bu maa ben tiin yãnu gura.
17 Adama bɛɛ, be ba raa mɔ̀ i kam kua,
ma goo kun bɛɛn laakari mɔ̀,
kon bɛɛn mɛɛran bosu bɛkia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

18 Na wure na nɛɛ,
wee, kon bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura bɛɛn yɛnusɔ.
Kon bɛɛn yɛnusun wɔnwɔndu ko,
kpa n bɛɛn wuu bani gen bansɔ
n bɛɛn sina kpaaru seeya n swĩi mi ta raa wãa.
19 I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.
Kon bɛɛ dabiasia, i ɲ maa kaaramɔ.
Kon de bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu ku bɛɛ gɛm.
20 I ko i n sãawa nge yellu,
kpa i n da bɛɛn mɛnnɔsu ko nɛn wuswaaɔ.
Kpa n be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro sɛɛyasia.
21 Bɛɛn turowa koo ko bɛɛn sunɔ.
Kpa n de u man susima,
domi goo kun kãkɔ u man susi,
ma n kun mɔ na nùn soka.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
22 Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nɛn tɔmbu,
kpa n ko bɛɛn Yinni.

23 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
24 Nɛn mɔru ye, ya ɲ suremɔ
ma n kun mɔ ya nɛn himba yibia.
Amɛn biru kpa yu bɛɛ yeeri.

31

Isireliba
ba koo gɔsirama yɛnuɔ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa gaa sisi yè sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu
kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
2 Sanam mɛ ba wãa gbaburɔ,
na bu nɛn durom sɔ̃ɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wɛ̃ra sere ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nɛn tii sɔ̃ɔsi saa yellun di.
Na bɛɛ kĩwa sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn durom derie.
4 Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩi,
kpa i yɔ̃ra.
Kon de i bɛɛn baranu so,
kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔ̀n suunu sɔɔ,
5 i ko i maa resɛmba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.
6 Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔ̃sobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛ̃ɛrio ten sɔ̃ te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ̀.
8 Wee na ka bu wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Na bu mɛnnamɔ handunian goonu nnɛn di.
Tɔn be, ba dabi.
Be sɔɔ, wɔ̃koba wãa ka yɛmɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kĩ bu ma.
9 Be wee ba wee ka swĩi, ba man kanamɔ.
Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba ǹ sokuramɔ.
Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sãa nɛn bii yeruma.

10 Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio,
kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.
I nɛɛ, nɛ wi na Isireliban bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu kɔ̃su nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu kɔ̃su.
11 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru yakia,
na tu wɔra saa wi u tu dam keren nɔmun di.
12 Ba koo na Siɔnin guuru wɔllɔ,
ba n nuku dobu mɔ̀ ka kuuki.
Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu wɛ̃n sɔ̃.
Yeya, dobi ka resɛm ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka yãanu ka nɛɛ.
Ben bwɛ̃ra koo yɛmiawa nge dãa gbaaru te ta nim waamɔ.
Ba ǹ koo maa wahala ko.
13 Wɔndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamɔ.
Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ko n yɛ̃ɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu,

n bu nukuru yɛmiasia.
Kpa n maa ben nɔni swãaru gɔsia bɔri yɛndu.
14 Kon de nɛn yãku kowobu bu dĩa geenu di bu debu,
kpa nɛn tɔmbu bu debu nɛn arumanin sõ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
ba swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase, Raseliwa u sumɔ win bibun sõ.
Ma u yinamɔ bu nùn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.
16 Adama na nɛɛ,
u mario,
u win nɔni yĩresu woko.
Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sõ.
Ba koo wurama yibɛrɛban tem di.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya koo wɛ̃ra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.
18 Na Isiliban nɔɔ nɔɔmɔ ba weeweenu mɔ̀, ba mɔ̀,
n de bu wurama nɛn mi ka gem.
Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu sɛɛyasia.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
19 Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.
Ye ba ben toranu gia,
ma ba tuka ka sekuru
ye ba kua saa ben aluwaasirun din sõ.
20 Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn bii kĩnasi.
Mɛya na maa tu kĩru sɔ̃ɔsi.
Domi nge mèn nɔru na ten gari mɔ̀,
nge mɛya ten kĩru ta ra n wãa nɛn gɔ̃ruɔ.
Nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ ten sõ.
Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

21 Bɛɛ Isiliba, i yĩreru koowo bɛɛn swaa sɔɔ
kpa i dãa gira.
I swaa ye laakari koowo ye i raa swĩi.
Bɛɛ Isiliba, i wurama bɛɛn wusɔ.
22 Sere saa yerà i ko i n kɔ̃ore i n yaayaare mɔ̀, bɛɛ naanɛ sariba.
Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu kua temɔ.
Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu wɛ̃

23 Gusunɔ Isiliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua u nɛɛ, nà n ka Isiliba wurama saa yorun di, amɛniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalɛmuɔ domaru kuo,
mi gem mu wãa.
24 Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu marosɔ ka mɛn baru kpaanɔ. 25 Domi kon wi nim

nəru gɑ mɔ̀ nim wɛ̃, kpɑ win gɔ̃ru gu yɛmiɑ. Kpɑ n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃ u di u debu. 26 Saɑ ye sɔɔ, Yeremi u dom yɑndɑ, mɑ u mɛɛrɑ u deemɑ win dosu ge, gɑ dorɑ.

27 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saɑ yɑ sisi yè sɔɔ kon de yɑɑ sɑbenu kɑ tɔmbu bu yibu Isireliɔ kɑ Yudɑɔ. 28 Nge mɛ nɑ rɑɑ bu wukurɑ nɑ sururɑ nge dɑ̃nu, nɑ bu kɔsukɑ nɑ kɑm koosiɑ nge diɑ, nge mɛyɑ kon mɑɑ wure n bu seeyɑ n girɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑɑ. 29 Saɑ ye sɔɔ, bɑ ǹ mɑɑ gerumɔ bu nɛɛ,
bɑɑbɑbɑrɑ bɑ resɛm gɔmɑ di,
mɑ ben bibun nɔsu yɑɑyɑ.
30 Adɑmɑ wi u win resɛm gɔmɑ di, win nɔɔwɑ gɑ koo yɑɑyɑ. Wi u mɑɑ durum kuɑ, wiyɑ u koo gbi.

31 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, tɔ̃nu gɑnu sisi nì sɔɔ kon kɑ Isirelibɑ kɑ Yudɑbɑ ɑrukɑwɑni kpɑɑ bɔke. 32 Adɑmɑ yɑ ǹ ko n sɑ̃ɑ yèn bweseru nɑ rɑɑ kɑ ben bɑɑbɑbɑ bɔkuɑ sɑnɑm mɛ nɑ bu nɔmu nɛnuɑ nɑ yɑrɑmɑ Egibitin di. Bɑ ǹ ye mɛm nɔɔwɛ, bɑɑ mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ sɑ̃ɑ ben Yinni. 33 Tɛ̃, ɑrukɑwɑni kpɑɑ ye wee, ye kon kɑ Isirelibɑ bɔke. Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de nɛn woodɑbɑ bɑ n wɑ̃ɑ ben bwisikunu sɔɔ, kpɑ n ye yorusi ben gɔ̃rusɔ. Kpɑ nɑ n sɑ̃ɑ ben Yinni, kpɑ be, bɑ n mɑɑ sɑ̃ɑ nɛn tɔmbu. 34 Domi tɔmbu kpurowɑ bɑ ko n mɑn yɛ̃ saɑ bibun di sere kɑ bukurobɔ. Goo kun mɑɑ win winsim ǹ kun mɛ win mɛro bisi goo keu mɔ̀ u kɑ Gusunɔ giɑ. Kon bu ben durum wɔkɑ, kpɑ n ku mɑɑ ye yɑɑyɑ.

35 Yinni Gusunɔwɑ u sɔ̃ɔ kuɑ u kɑ yɑm dɛɛrɑsiɑ sɔ̃ɔ sɔɔ.
Mɑ u suru kɑ kperi yi yi, yi kɑ yɑm dɛɛrɑsiɑ wɔ̃kuru.
U rɑ mɑɑ de nim kurenu nu se nim wɔ̃kun di, kpɑ nu wɔki.
Win yĩsirɑ Yinni Gusunɔ wi u wɔllu kɑ tem mɔ.
Wiyɑ u gerɑɑ u nɛɛ,
36 tɑkɑ koorɑ yeniɑ kpuro yà n koo kpe,
Isirelibɑn bweserɑ koo mɑɑ kpe,
kpɑ tɑ kun mɑɑ wɑ̃ɑ.
37 U mɑɑ gerɑɑ u nɛɛ,
mɑ bɑ kpĩɑ bɑ wɔllun kpɑ̃ɑru yĩirɑ bɑ giɑ,
mɑ bɑ duɑ temɔ bɑ mɛn kpɛɛkpɛɛkun ɑsɑnsi giɑ,
saɑ yerɑ u koo mɑɑ Isirelin bweseru kpuro yinɑ kɔ̃sɑ ye bɑ kuɑn sɔ̃.

38 Wee saɑ yɑ sisi yè sɔɔ bɑ koo mɑn bɛɛrɛ wɛ̃ bu Yerusɑlɛmu bɑni saɑ Hɑnɑnɛɛlin di sere n kɑ dɑ wuun gbɑ̃rɑrun kɔnnɔwɔ ge bɑ mɔ̀ gɑni gɔmburun kɔnnɔ. 39 Kpɑ bu mɑɑ wɛ̃ɛ dɛmiɑmɑ min di bu yĩire bu kɑ dɑ Gɑrɛbun gungurɔ, kpɑ bu besirɑ bu dɑ sere Goɑtiɔ. 40 Wɔwɑ ye kpuro mi bɑ rɑ gonu sike kpɑ bu kubɑnu yɑri mi, kɑ gbeɑ ye yɑ wɑ̃ɑ berɑ mi sere n kɑ dɑ Sedoronin dɑɑrɔ, kɑ kɔnnɔ ge gɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ, mìn di dumi yi rɑ kɑ du, yebɑ kpurowɑ yɑ ko n sɑ̃ɑ nɛ, Yinni Gusunɔgiɑ. Bɑ ǹ mɑɑ ye kɔsukumɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.

32

Yeremi u gberu gɑru dwɑ

1 Yudɑbɑn sinɑ boko Sedesiɑsin bɑndun wɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u kɑ Yeremi gɑri kuɑ. N deemɑ Bɑbilonin sinɑ boko Nɛbukɑnɛsɑɑn bɑndun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sɑrisewɑ mi. 2 Saɑ ye sɔɔrɑ win tɑbu kowobu bɑ Yerusɑlɛmu tɑrusi, mɑ Yeremi u wɑ̃ɑ pirisɔm sɔɔ Yudɑbɑn sinɑ kpɑɑrɔ. 3 Sedesiɑsi wiyɑ u nùn pirisɔm ye kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ u Gusunɔn gɑri gerɑɑ u nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u Bɑbilonin sinɑ boko wuu geni nɔmu bɛriɑ kpɑ u gu kɑmiɑ. 4 Sedesiɑsi kun mɑɑ kisirɑmɔ tɑbu kowobun nɔmɑn di. Bɑbilonin sinɑ boko u koo nùn nɔmɑ

turi, kpa bu waana nəni ka nəni bu gari ko. 5 Babilonin sina boko wi, u koo ka
nùn da Babiloniə. Miya u ko n wãa sere Gusunə u ka win gari ko. Yen sõ, baa ì
n ka Babilonigibu tabu mò tɛ̃, i ǹ bu kamiamə.
6 Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunə u maa man sõəwa u nɛɛ, 7 wee, Hanamɛɛli,
Salumun bii, nɛn baan tundo turosin bii, u koo na u nɛɛ, n na n win gberu
dwe Anatətuə, Bɛnyamɛɛn temə. Domi nɛna n weenɛ n tem mɛ yakia n tubi di.
8 Yera n koora nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. Hanamɛɛli wi, u na nɛn mi
pirisəm dirə u nɛɛ, n win tem mɛ dweeyo mɛ mu wãa Anatətuə Bɛnyamɛɛn
temə domi nɛna n weenɛ n mu yakia n tubi di.
Saa ye səəra na tuba ma Gusunəwa u kĩ mɛ.
9 Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wəkura nəəbu ka yiru. 10-11 Ma
na seedagibu sua na tem mɛn dwee tirenu yorua yiru na nɛn yĩreru doke ten
teeru wəllə na wukiri nge mɛ wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo səndi
seedagii ben wuswaaə. Ma na tire ni sua 12 na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan
debubu wɛ̃ Hanamɛɛli ka seedagii be ba ben yĩrenu doke tire te səə ka sere
maa Yudaba be ba wãa pirisəm dii yaara min nəni biru. 13 Be kpuron nəni
bira na maa Baruku sõəwa 14 na nɛɛ, Isireliban Yinni wi u wəllu ka tem mə,
wiya u gerua u nɛɛ, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi, u da u nu
doke wekeru səə kpa nu ku raa sankira.
15 Domi sõə teeru təmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem mɛ səə.

Yeremin kanaru

16 Sanam mɛ na tem mɛn dwee tire ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ̃ na kpa, na
Yinni Gusunə kana na nɛɛ, 17 Yinni Gusunə, a wəllu ka tem kua wunɛn dam
bakam ka wunɛn yiikon saabu. Gãanu sari ni a kpanɛ. 18 A ra bwesenu durom
kue sere ka nin bibun bibə. Adama baababa bà n tora, a ra ben bibu sɛɛyasie
tora nin sõ. Gusunə, a sãawa Yinni boko, ma a dam mə. Wunɛn yĩsira wəllu ka
tem Yinni. 19 Wunɛn himba ya kpã, a maa dam mə a ka ye yibia. A ra n mɛɛra
ye təmba mò kpa a baawure kua nge mɛ win kookoosu nɛ.
20 A səm maamaakiginu kua sanam mɛ bɛsɛn sikadoba ba wãa Egibitiə. Mɛya
gisə a maa mò bɛsɛn suunu səə Isireliə ka bwese ni nu tien suunu səə. Ma a
yĩsiru yara nge mɛ sa nəəmə gisə. 21 A wunɛn dam sõəsi, a səm maamaakiginu
kua. Ma təmba nanda. Yera ya dera a wunɛn təmbu yara saa Egibitin di. 22 Ma
a bu tem mɛ wɛ̃ mɛ a ben baababa nəə mwɛɛru kua ka bõri, mɛ mu tim ka bom
yiba. 23 Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa mu kua begim. Adama ba ǹ wunɛn
gere mɛm nəəwɛ. Ba ǹ maa wunɛn woodaba swĩi. Mɛya ba ǹ maa kue ye a bu
yiire. Saa yera a dera kõsa yeni kpuro ya bu deema.
24 Wee tɛ̃ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wəri. Ba koo
maa gu mwa, domi a bu gu nəmu bɛria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gõəru
ka bararu. Mɛya ye a gerua kpuro ya koora, Yinni Gusunə, a maa ye waamə.
25 Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun nəma səə. Adama ka mɛ, a man sõəwa a
nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kəsia seedagibun wuswaaə.

Yinni Gusunə u Yeremi wisa

26 Yera Yinni Gusunə u Yeremi wisa u nɛɛ, 27 wee, nɛ Gusunə, na sãawa
handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu sari ni na kpanɛ. 28 Yen sõna na nɛɛ,
kon de Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa ka win tabu kowobu bu Yerusalɛmu
nəma turi. U koo maa ye mwa. 29 Ba koo ye wəri kpa bu ye dõə mɛni kpa bu dia
yèn wəllə Yudaba ba ra bũu wi ba mò Baali yãkuru kue dõə səku, ka sere mi ba
ra tən tukobun bũu sã bu tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka nɛn məru seeya.
30 Wee kõsa Isireliba ka Yudaba ba ra n mò saa ben toren di. Ben ye ba mò
kpuro ya ra nɛn məru seeyewa. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua. 31 Saa
mìn di ba wuu ge swĩi, n ka girari gisə, gen təmbu ba ra nɛn məru seeyewa.

Yen sɔ̃na na ɲ̀ kĩ n gu wa nɛn wuswaaɔ. 32 Domi Yudaba ka Yerusalɛmugibu
ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpɔbu ka ben yãku kowobu
ka Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔ̃sa kua. Yera ya nɛn mɔru seeya. 33 Ba yina bu man
mɛɛri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina
bu nɛn sɔ̃ɔsiru nɔ. 34 N ɲ̀ mam ye tɔna, ba maa ben bwãarokunu duusiawa nɛn
sãa yerɔ ba tu disi doke. 35 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãa yeru bania Bɛni Hinɔmun
wɔwaɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ̃. N
deema na ɲ̀ bu yen gaa yiire. Na ɲ̀ mam bwisika bu kɔ̃sa yenin bweseru ko ye
ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

36 Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nɛɛ, Yeremi, Yerusalɛmu ye i nɛɛ, ba koo
Babilonin sina boko nɔmu bɛria mi, kpa u ye wɔri u kamia ka tabu ka gɔ̃ɔru ka
bararu, 37 wee, kon yen tɔmbu mɛnna bu wura ye sɔɔ. Domi na raa ka bu mɔru
kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa
ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 38 Ba koo wure bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sãa
ben Yinni. 39 Kon de ba n wãa nɔɔ tia sɔɔ ba n kookoo teesu mɔ̀, kpa ba n man
nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu mɔ sere ka ben bibun bibɔ.
40 Kon ka bu arukawani bɔke ye ya kun kpeemɔ. Na ɲ̀ bu biru kisimɔ, kon bu
gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben gɔ̃ruɔ kpa bu ku raa maa gɛra nɛn
swaan di. 41 Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu swĩi mam mam tem mɛ
sɔɔ ka gɔ̃ru tia.

42 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, nge mɛ na dera kɔ̃sa baka ya tɔn be deema,
nge mɛya kon maa de durom bakam mu na be sɔɔ mèn nɔɔ mwɛɛru na kua.
43 Yeremi, a gerua a nɛɛ, ba tem mɛ Babilonigibu nɔmu bɛria. Wee, mu kua
bansu. Tɔmbu ka yaa sabenu maa sari mɛ sɔɔ. Adama miya tɔmbu ba koo
wura kpa bu gbea dwe. 44 Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa
bu yen dwee tirenu ko, bu nu yĩrenu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea
dwe Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu
si su wãa guunun bera gia, ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia. Domi sin tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

33

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u kua Yerusalɛmun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u kpam ka Yeremi gari kua sanam mɛ u wãa pirisɔm sɔɔ. 2 U
nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa, nɛ wi na tem taka kua ma na mu nɛni, nɛna na nɛɛ,
3 a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gãa baka asiriginu sɔ̃ɔsi ni a ɲ̀ yɛ̃.
4 Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na gãanu mɔ ni na kĩ a nɔ, Yerusalɛmun dia ka
sere Yudaban sina kpaanun sɔ̃, ni Babilonigiba wɔri ba surura. 5 Ma be ba ka
Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nɛn mɔru bakan sɔ̃, domi
Yerusalɛmugibu ba kɔ̃sa kua sere na ɲ̀ maa kĩ n wuu ge wa.

6 Wee, saa gaa sisi yè sɔɔ kon gu nɔɔri nge barɔ. Kon gu bɛkia n bwãa dorasia,
kpa n de gen tɔmbu ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 7 Kon de be ba yoru mwɛɛra
Yudan di, ben wãaru tu kɔsi, kpa n bu swĩi nge yellu. 8 Kon bu ben durum
kpuro wɔka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam mɛ ba
man seesi suuru kua. 9 Saa ye sɔɔ, na kon nuku dobu mɔ Yerusalɛmun sɔ̃, kpa
ya n nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, kpa bwese tukunu nu n man siaramɔ. Bwese ni,
nù n wa durom bakam mɛ kon ye kua ka doo nɔɔ te kon ye wɛ̃, nu koo biti ko
sere nu diiri.

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua bansu. Tɔmbu ka yɛɛ maa sari mi. Ma
Yerusalɛmu ka Yudaban wusun swɛɛ yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa sĩ.
11 Adama ba koo wure bu nuku dobun kuuki nɔ ka tõɔ bakarugii. Ba koo kurɔ
kpaanun womusu nɔ. Ba koo maa wure bu womu geni nɔ, ge ga nɛɛ,
i Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni siaro.
Domi u sãa tɔn geo.
Win kĩru ta ṅ nɔru mɔ.
Mɛya ba koo maa tɔn be ba ka yãkunu na sãa yerɔn womusu nɔ. Domi kon
de tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu wurama tem mɛ sɔɔ, kpa n bu wesia nge
yellu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

12 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ,
tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro
sɔɔ. Adama tẽ, yãa kparobu ba koo wãa yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu
wẽra. 13 Yãa kparobu ba koo maa yãanu kpara baama kpuro wuu si su wãa
guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sõɔ yẽsan nɔm dwaru gia,
ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun baru kpaanɔ ka Yudaban wusɔ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tõra sisi tè sɔɔ kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na
Isireliba ka Yudaba kua. 15 Saa ye, yà n tunuma, kon goo seeya nge dãa kpii
pɔtura Dafidin bweseru sɔɔ u n sãa gemgii, kpa u tɔmbu kpara gem sɔɔ. 16 Yen
tõɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kpa Yerusalɛmu ya n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, kpa bu
ye yĩsiru kẽ, Yinni Gusunɔn miya bɛsɛn gem wãa.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi sina boko u ṅ goo biamɔ wi u koo sina
win bweserun sina gɔnaɔ Isireliɔ sere ka baadommaɔ. 18 Mɛya maa Lefiba be
ba sãa yãku kowobu, ba ṅ kɔsire biamɔ ben bweseru sɔɔ bu ka man yãku dõɔ
mwaararuginu kua, kpa bu man turare dõɔ dokea kpa ba n da yãkunu ko tõɔ
baatere.

19 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ, 20 nɛna na ka sõɔ sɔɔ ka wõkuru
arukawani bɔkua. I n ko i kpĩ i yen gaa yõrasia yu ku maa sɔmburu ko yen saa
sɔɔ, kpa yu nɛn arukawani ye kusia, 21 saa yera nɛn tii, kon maa nɛn arukawani
kusia ye na ka Dafidi nɛn sɔm kowo bɔkua, kpa u kɔsire bia win bweseru sɔɔ
wi u koo bandu di. Kon maa nɛn arukawani kusia ye na ka yãku kowobu Lefin
bweseru bɔkua be ba ra sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ. 22 Adama n ṅ koorɔ mɛ. Kon
Dafidin bweseru ka yãku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, ṅ kun mɛ
nge yani sɛɛri yi yi wãa daarun goorɔ yi ba ṅ kpẽ bu gari.

23 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ, 24 a ṅ nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ?
Ba mɔ, na Isirelibaṅ bweseru ka Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi. Yen
sõna ba bu gɛma, ba ṅ bu garisi bweseru. 25 Adama wee ye na gerumɔ, nɛ wi
na ka sõɔ sɔɔ ka wõkuru arukawani bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda yiiya,
26 nɛna kon Isirelibaṅ bweseru ka Dafidi nɛn sɔm kowon bweseru biru kisi?
Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo gɔsa u bandu di Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?
Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be ba yoru mwɛɛra mi, kpa n de bu wurama.

34

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔ̃ɔwa

1 Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u Yerusalɛmu ka Yudan wusu tabu
wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu kowobu kpuro ba wãa mi, ka handunian sinambun
tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa 2 u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isirelibaŋ Yinni, na nun sɔ̃ɔmɔ, a doo a Sedesiasi,
Yudaban sina boko deema kpa a nùn sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sɔ̃ɔma.
Kon Yerusalɛmu Babilonin sina boko nɔmu bɛria u ye kam koosia u dɔ̃ɔ mɛni.
3 Mɛya wi, Sedesiasi u ǹ nùn kisirarimɔ. U koo nùn mwa kpa bu waana nɔni
ka nɔni bu gari geruna u sere ka nùn da Babiloniɔ.

4 Yen sɔ̃, u nɛn gari swaa dakio yi na gerumɔ. Na nɛɛ, u ǹ gbimɔ tabu sɔɔ, 5 u
koo gbiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado sinam be ba
nùn gbiiyegii kua. Ba koo nùn turare dɔ̃ɔ dokea kpa bu nùn gɔɔ wuri yini kua
bu nɛɛ, wanyo! Sina boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

6 Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko sɔ̃ɔwa Yerusalɛmu
mi. 7 N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalɛmu ka
Yudaban wusu kpuro wɔri. Wuu gbãrarugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛɛra

8 Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka
Yerusalɛmugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. 9 Saa ye sɔɔ, baawure
wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛ̃ro karawa u
yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia. 10 Ma
Yerusalɛmun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa
ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u
win yobu kara ba doona. 11 Adama amɛn biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben
yoo be naa swĩi ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

12 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, 13 wee,
nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam mɛ na bu
yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. 14 Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi
dwa yoo, ma yoo wi, u nùn sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo
nùn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba ǹ man swaa daki
bu sere nɛn gere nɔ. 15 Wee tɛ̃ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nɛn nɔni
sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nùn karo u n tii mɔ.
N deema nɛn sãa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. 16 Yen biruwa ba gari yi yina ma ba
nɛn yĩsiru sanka. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben
yobu ka tilasi.

17 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure
u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba ǹ man mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na
kon bu yɔ̃su tabu sɔɔ kpa n bu baranu ka gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ kpa bwese ni nu tie nù n
bu wa nu biti ko.

18-20 Wee tɛ̃, Yudaban wirugibu ka Yerusalɛmun wirugibu ka yãku kowobu
ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani
bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba bɛrana, ma ba dua gen bɛsi yin suunu
sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ, ba ǹ ben nɔɔ mwɛɛ
te yibie. Yen sɔ̃, kon bu ben yibɛrɛ be ba kasu bu bu go nɔmu bɛria, kpa
yaberekunu ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di. 21 Mɛya kon Sedesiasi Yudaban
sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu
bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu bɛria baa bà n ka bu tonde.

22 Kon de bu na bu wuu ge wɔri bu dɔ̃ɔ mɛni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

35

Yeremi ka Rekabun bweseru

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nɛn sãa
yerɔ dia ye ya wãa ten yɛ̃si yɛ̃sibun teerɔ kpa a bu tam wɛ̃ mi, bu nɔ.
3 Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win
dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. 4 Ma u ka bu da
Yinni Gusunɔn sãa yerun dii teeru mi, tèn mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn
sɔm kowo u wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔbun dirun bɔkuɔ, gbãra kɔ̃so,
Maaseya, Salumun biin dirun wɔllɔ. 5 Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ̃ ka nɔri
u nɛɛ, bu nɔruo.
6 Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ɲ tam nɔrumɔ. Domi bɛsɛn sikado Yonadabu,
Rekabun bii, u sun wooda wɛ̃ u nɛɛ,
su ku ra tam nɔ sere ka bɛsɛn bibun bibɔ,
7 su ku ra dia bani,
su ku ra gbenu ko,
su ku ra maa resɛm gbaanu ko,
sa ɲ kpɛ̃ sa n mam ye mɔ.
Adama sa ko n wãawa kuu bekunuginu sɔɔ bɛsɛn wãaru kpuro sɔɔ.
Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,
mi sa wãa sa sɔru dimɔ mini.
8 Yen sɔ̃, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mɛm
nɔɔwammɛ. Sa ɲ tam nɔrumɔ bɛsɛn wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn
kurɔbu ka bɛsɛn bibu. 9 Sa ɲ maa dia banimɔ yè sɔɔ sa ko n wãa. Mɛya sa ɲ
gbea mɔ̀, sa ɲ maa resɛm gbaanu mɔ̀. 10 Sa wãa kuu bekuruginu sɔɔ. Mɛsuma
sa ka bɛsɛn sikado Yonadabun gere ye mɛm nɔɔwammɛ. 11 Adama sanam mɛ
Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u tem mɛ wɔrima, yera sa nɛɛ, su se su da
Yerusalɛmuɔ, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sɔ̃na
sa wãa Yerusalɛmu mini gisɔ.
12 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 13 nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na maa sãa Isiriliban Yinni, na nɛɛ, a doo a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃
a nɛɛ, ba ɲ nɛn kirɔba swaa dakimɔ kpa bu man mɛm nɔɔwa? 14 Wee Rekabun
bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mɛm nɔɔwa ye u nɛɛ, win bibu bu
ku raa tam nɔ. Mɛya ba ɲ maa tam mɛ nɔra sere ka gisɔn gisɔ. Ba ben sikado
mɛm nɔɔwa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba ɲ
man swaa daki. 15 Na bu nɛn sɔmɔbu gɔriama saa yellun di, bu ka ben baawure
sɔ̃ u win daa kɔ̃sa deri. Bu ku maa bũnu sã kpa bu wa ba n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ
na ben baababa wɛ̃. Adama ba ɲ sɔmɔ be swaa daki, bu sere man mɛm nɔɔwa.
16 Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mɛm nɔɔwa. Adama
be, nɛn tɔmbu, ba ku ra man mɛm nɔɔwɛ.
17 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isiriliban
Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔ̃sa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka
Yerusalɛmugibu deema. Domi na ka bu gari kua, ba ɲ man swaa daki. Na bu
soka, ba ɲ man wurari.
18 Yera Yeremi u Rekabun bwese te sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni wi u maa sãa Isiriliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado
Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa. 19 Yen sɔ̃, Yonadabu,
Rekabun bii wi, u ɲ kɔsireba biamɔ win bweseru sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu
mɔ̀.

36

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

1 Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun wõɔ nnɛse sɔɔra Yinni
Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, 2 a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa
nun sõɔwa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuron sõ saa dɔma tèn di na
ka nun gari torua Yosiasin waati sɔɔ n ka gisɔ girari. 3 Yudaba bà n nua kõsa ye
kon bu kua sɔrɔkudo ba koo gõru gɔsia bu ben kom kõsum deri. Saa yera kon
bu ben durum wɔka.
4 Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan bii soka ma u nùn sõɔwa kpuro ye Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa. Ma Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.
5 Yera Yeremi u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, wee ba man mwa ba nɛni, na ǹ kpɛ̃ n
da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 6 Yen sõ, dɔma te ba koo nɔɔ bɔke, a doo wunɛn tii,
kpa a Yinni Gusunɔn gari yi na nun sõɔwa a yore mi gari sãa yeru mi. Kpa Yuda
be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa tɔn be ba ko n wãa mi kpuro bu
yi nɔ. 7 Sɔrɔkudo ba koo gõru gɔsia bu ben daa kõsa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ
suuru kana. Domi win mɔru ya kpã ye u ka bu mɔ̀.
8 Yera Baruku Nɛriyan bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u nùn sõɔwa. U Yinni
Gusunɔn gari yi gara sãa yee ten mi. 9 Yoyakimun ban ten wõɔ nɔɔbuse sɔɔ,
yen suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, yera ba nɔɔ bɔkurun tõru yi tè sɔɔ Yerusalɛmugibu
ka Yudaba kpuro ba koo na bu nɔɔ bɔke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. 10 Yen tõɔ te
sɔɔra Baruku u Yeremin gari yi gara tɔn ben wuswaaɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u sãa tire yoro. Dii te, ta wãawa kɔnnɔ
ge ba mɔ̀ kɔnnɔ kpɔɔn bera gia, gunguru wɔllɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sõɔwa

11 Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua yi ba
yorua tire te sɔɔ, 12 yera u da sina bokon yɛnuɔ sere win tire yoron dirɔ. Ma u
deema wirugii beni ba mɛnnɛ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan
bii, ka Ɛlinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian
bii ka sere wirugii be ba tie. 13 Ma Misee u bu sõɔwa kpuro gari yi u nua Baruku
u tɔn be garia.
14 Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Nɛtanian bii, Selemian
debubu, Kusin sikadobu gɔria ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma
Baruku u tire te sua u ka da. 15 Ye u tura mi, yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, a sinɔ
kpa a sun tire te garia.
Ma Baruku u sina u bu tu garia. 16 Ye ba gari yi nua, yera ba mɛɛrina ka
nandabu ma ba Baruku bikia ba nɛɛ, 17 a sun sõɔwɔ nge mɛ a koosina a ka gari
yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.
18 Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ, Yeremiwa u man gari yi sõɔmɔ ma na yorumɔ
tireru sɔɔ ka ankiri.
19 Ma wirugii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, i doo i kuke wunɛ ka Yeremi, kpa goo
u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te dõɔ mɛni

20 Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirɔ. Ma
ba da sina bokon mi, ba nùn gari yi sõɔwa.
21 Yera sina boko u Yehudi gɔra u nɛɛ, u doo u tire te suama. Ma u da
Elisaman dirɔ u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaaɔ. 22 N
deema saa ye, puran saawa. Wõɔn suru nɔɔba nnɛse sɔɔra mɛ. Ma u deema

sina boko u sɔ̃ u dɔ̃ɔ wɔ̃su win diru mi u ra sinɛ puran saa. 23 Yehudi ù n tire ten kabura ita, ǹ kun mɛ nnɛ gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron kɔ̃ɔ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ, sere te kpuro ta ka dɔ̃ɔ mwaara muku muku. 24 Ye sina boko ka win bwãabu ba ye kpuro nua ba ǹ nande, ba ǹ maa ben yãnu gɛ̃ɛka nge mɛ ba ra ko nuku sankiranun sɔ̃. 25 Sina boko u sere tire te dɔ̃ɔ mɛni, Ɛlinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn suuru kana gem gem u ku ka tu dɔ̃ɔ mɛni. Adama u ǹ bu swaa daki. 26 Yera sina boko u Yeramɛɛli wi u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asiriɛlin bii, ka Selemia Abudɛlin bii wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ u bu berua, ba ǹ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

27 Sanam mɛ sina boko u tire te dɔ̃ɔ mɛni, te Yeremi u Baruku sɔ̃ɔwa u yore mi, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 28 a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wãa tire te sɔɔ, te sina boko Yoyakimu u dɔ̃ɔ mɛni mi. 29 Kpa a maa nùn sɔ̃ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Wee u tire te dɔ̃ɔ mɛni, ma u nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu ka mɛn yaa sabenu gura. 30 Yen sɔ̃na, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sɔ̃ɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔɔwɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru ta n sɔ̃ɔ ka pura sooramɔ. 31 Kon bu sɛɛyasia ben durum sɔ̃ wi ka win bibun bweseru, ka win bwãabu. Kon de kɔ̃sa yu Yerusalɛmugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔ̃ɔwa, yèn sɔ̃ ba ǹ wure bu man swaa daki.

32 Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Nɛriyan bii, wi u sãa tire yoro wɛ̃. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu u dɔ̃ɔ mɛni min gari sɔ̃ɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka yi weenɛ.

37

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

1 Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin ayerɔ. 2 Sedesiasi wi, ka win bwãabu, ka win tɔmbu ba ǹ Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sɔ̃ɔwa mi.

3-4 N deema saa ye sɔɔ, ba ǹ gina Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u kĩ, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yãku kowo gɔra win mi, bu ka nùn sɔ̃ u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu geu mɛɛri. 5 Saa yera Babilonigibu ba Yerusalɛmu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalɛmugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. 6-7 Saa yera Gusunɔ Isirelibaŋ Yinni u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gɔrima nɛn mi sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka nùn somi ba gɔsirɔ ben temɔ. 8 Tɛ̃, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalɛmu wɔri bu ye mwa, bu dɔ̃ɔ sɔku. 9 Yen sɔ̃, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii nɔni wɔ̃ke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yɛ̃ ma ba ǹ gam de. 10 Baa bà n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba mɛɛra kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.

Ba Yeremi kpɛ̃ɛ pirisɔm dirɔ

11 Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalɛmu deri
Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ̃, 12 yera Yeremi u kĩ u yari Yerusalɛmun di
u da Bɛnyamɛɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ̀ sɔɔ. 13 Sanam mɛ u
yariɔ u kɔnnɔ tura ge ba mɔ̀ Bɛnyamɛɛ, ma u deema ben kɔ̃sobun tɔnwero wi
ba mɔ̀ Yirɛya Selemian bii, Hananian debubu u yɔ̃ mi. Ma u nùn yɔ̃rasia u nɛɛ,
a tii Babilonigibu wɛ̃.
14 Yera u nɛɛ, aawo, na ǹ nɛn tii Babilonigibu wɛ̃.
Adama durɔ wi, u ǹ win gari yi wure. Ma u nùn mwa u ka da wirugibun
mi. 15 Yera wirugii ben mɔru ya seewa ba nùn mwa ba so ba pirisɔm doke
Yonatam dirɔ wi u sãa tire yoro. N deema ba win dii te gɔsiawa pirisɔm diru.
16 Nge mɛya ba ka nùn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.
17 Sɔ̃ɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma
u nùn gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn
min di a man sɔ̃?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun
nɔma turi.
18 Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ, tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunɛn
bwãabu ka sere wunɛn tɔmbu kpuro i ka man mwa i pirisɔm kpɛ̃ɛ. 19 Mana
bɛɛn sɔmɔ be, ba wãa be ba bɛɛ gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun
nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwa.
20 Tɛ̃, nɛn yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a man
kua ye na kĩ. A ku maa de n wura Yonatam tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka
gbi.
21 Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirisɔm dirun
yaaraɔ kpa ba n da nùn pɛ̃ɛ kuse teeru wɛ̃ baadomma ye wuun pɛ̃ɛ kowoba ra
ko sere wuu nukurun pɛ̃ɛ yu ka kpe. Nge mɛya u ka sina pirisɔm dirun yaara
mi.

38

Ba Yeremi kpɛ̃ɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

1 Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka
Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, 2 amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalɛmu ye sɔɔ, yibɛrɛba ba koo nùn gowa
tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ u gbi gɔ̃ɔrun saabu, ǹ kun mɛ ka bararu garu. Adama wi
u tii Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n wãa. Win wãa tera ta ko n sãa win
dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.
3 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalɛmu
mwa.
4 Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu
ka tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ bɛrum tiamɔwa ka win gari. U ǹ bɛsɛn gea kasu
sere bɛsɛn kɔ̃sa. N n mɛn na, n weenɛ bu nùn go.
5 Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wãa bɛɛn nɔmuɔ. Na ǹ kpɛ̃
n bɛɛ gãanu yinari.
6 Yera ba nùn sua ba kpɛ̃ɛ sina bii wi ba mɔ̀, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ.
Dɔkɔ kpiri te, ta wãawa pirisɔm dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nùn kpɛ̃ɛ ka wɛ̃ɛ.
Adama ta ǹ nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.
7 Etiopigii goo wi ba mɔ̀, Ebɛdi Mɛlɛki u wãa u sɔmburu mɔ̀ sina kpaaru mi.
Yera u nua ma ba Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wãa u
sɔ̃ gbãra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛ, u sirimɔ. 8 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u
yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, 9 nɛn yinni sina boko, ye

tɔn be, ba kua mi, ya ɲ̀ wã, ye ba ka Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi,
gɔ̃ɔrun sɔ̃, domi dĩanu kun maa wãa wuuɔ.
10 Ma sina boko u Ebɛdi Mɛlɛki wooda wɛ̃ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i da i
Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.
11 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru
yerɔ u yãa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛ̃ɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛ̃ɛ. 12 Ma u
Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yãa tɔkɔ ni dokeo wunɛn bũu bakusɔ a sere wɛ̃ɛ yi doke.
Ma Yeremi u kua mɛ. 13 Ma ba nùn yarama ka wɛ̃ɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min
di, ba dera u wãa pirisɔm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

14 Sɔ̃ɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn
deema Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko
u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gãanu berua.
15 Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye sɔ̃ɔwa, a ɲ̀ man goomɔ? Na yɛ̃ ma nà n
nun bwisi kɛ̃mɔ a ɲ̀ man swaa dakimɔ.
16 Yera sina boko Sedesiasi u bɔ̃rua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn
wãaru wi u sun wãaru wɛ̃, na ɲ̀ nun goomɔ. Na ɲ̀ maa nun tɔn be nɔmu
bɛriammɛ be ba kasu bu nun go mi.
17 Yera u sina boko Sedesiasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni
wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n wunɛn tii Babilonin sunɔn tabu
sinambu wɛ̃ kaa n wãawa wunɛ ka wunɛn yɛnugibu. Mɛya u ɲ̀ maa wuu ge
dɔ̃ɔ mɛnimɔ. 18 Adama à kun bu tii wɛ̃, u koo bu wuu ge nɔmu bɛria kpa bu gu
dɔ̃ɔ mɛni. A ɲ̀ maa kisiramɔ ben nɔman di.
19 Yera Sedesiasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu
wɛ̃n sɔ̃. Na bɛrum mɔ̀ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man nɔni sɔ̃.
20 Ma Yeremi u nùn wisa u nɛɛ, ba ɲ̀ nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔɔwɔ ye
Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nɛn min di, kpa a faaba wa, a n wãa. 21 Adama à
n yina a bu tii wɛ̃, wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ. 22 Na wa ba
wunɛ Yudan sina bokon kurɔ be ba tie mwɛɛra ba ka da Babilonin sunɔn tabu
sinambun mi. Ma kurɔ be, ba mɔ̀,
wee, be ba raa nun gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
kaa n bɔri yɛndu mɔ mi,
ba nun nɔni wɔ̃kua
ma ba nun kamia.
Ye ba deema a nummɔ pɔtɔkɔ sɔɔ,
ma ba yarina ba nun deri.
23 Wee ba koo wunɛn kurɔbu ka wunɛn bibu kpuro mwɛɛri bu ka da
Babilonigibun mi. Wunɛn tii a ɲ̀ maa kisiramɔ ben nɔman di. Ben sina
bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.
24 Yera Sedesiasi u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku ra de goo u gari yi nɔ kpa bu
ku raa nun go. 25 Wirugibu bà n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun
bikia ba nɛɛ, a ku bu gãanu berua ye a man sɔ̃ɔwa ka ye na nun sɔ̃ɔwa sɔɔ, kpa
bu ku raa nun go, 26 saa ye sɔɔ, a bu wisio a nɛɛ, a man suuru kanam nawa n
ku ka nun da Yonatam yɛnuɔ kpa a ku ra ka gbi.
27 Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba nùn gari yi bikia. Ma u bu
wisa nge mɛ sina boko u nùn sɔ̃ɔwa mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara. Domi
gari yi u nùn sɔ̃ɔwa mi, yi ɲ̀ gina yara tɔɔwɔ. 28 Pirisɔm dirun yaara miya u wãa
sere ba ka Yerusalɛmu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)
Wee ye n koora sanam mɛ Babilonigiba Yerusalɛmu mwa.

39

1 Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wõɔ nɔɔba nnɛse, yen suru wɔkuruse sɔɔra Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalɛmu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. 2 Sedesiasin bandun wõɔ wɔkura tiasen suru nnɛse, yen sõɔ nɔɔba nnɛse sɔɔra ba gbãraru yaba. 3 Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yĩsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u sãa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

4 Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wõkuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wãa gbãranu yirun baa sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ wɔwan bera gia. 5 Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swĩi ma ba nùn naamwɛ Yerikon wɔwaɔ. Yera ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Miya u nùn siri. 6 Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira Ribila mi, win nɔni biru. 7 Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa ma u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ.

8 Babilonigii be, ba Yerusalɛmun sina kpaaru ka yen yɛnusu dõɔ mɛni, ma ba yen gbãraru surura. 9 Yen biru Nɛbusarada, kõsobun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ ka be ba nùn tii wɛ̃ ka sere maa be ba tie tem mɛ sɔɔ gura u ka doona Babiloniɔ. 10 Adama u ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ǹ gãanu mɔ deri tem mɛ sɔɔ ma u bu gbea wɛ̃.

Ba Yeremi yara pirisɔm di
11 Ma Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Nɛbusarada, kõsobun wirugii wooda wɛ̃ Yeremin sõ u nɛɛ, 12 a nùn mɛɛrio kpa a nùn kõsu. A ku nùn kõsa gaa kua. Ye u nun sõɔwa kpuro, a koowo. 13 Ma Nɛbusarada, kõsobun wirugii, ka Nɛbusasibani, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, 14 ba gɔra bu Yeremi yaramа pirisɔm dirun di, kpa bu ka nùn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nùn da win yɛnuɔ. Nge mɛya Yeremi u ka yara u wãa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebɛdi Mɛlɛki sõɔwa
15 Saa yè sɔɔ Yeremi u wãa pirisɔm sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, 16 a doo a Ebɛdi Mɛlɛki, Etiopigii wi sõ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua na nɛɛ, kõsa ya koo wuu ge deema, n ǹ mɔ gea. Tɛ̃, kon de kõsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo koora win nɔni biru. 17 Adama yen tõɔ te, kon nùn yakia. Bèn bɛrum u mɔ̀ mi, ba ǹ nùn nɔma turi. 18 Na ǹ derimɔ bu nùn go. Kon win wãaru yakia, domi u man naanɛ kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

40

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ

1 Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua sanam mɛ Nɛbusarada u dera u wurama saa Raman di.
N deema ba raa nùn bɔkuawa wi ka Yerusalɛmugibu gabu ba ka dɔɔ Babiloniɔ. Min diya Nɛbusarada u nùn yara. 2 Ma Nɛbusarada wi, u nùn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni u raa gerua u nɛɛ, kõsa ya koo wuu geni deema. 3 Wee, tɛ̃, ye u gerua mi, ya koora yèn sõ i nùn torari, i ǹ win gere mɛm nɔɔwɛ. 4 Tɛ̃, kon nun yakia n nun yɔni yi pota. Adama à n kĩ a ka man da Babiloniɔ, a na su da. Kon nun nɔɔri. À kun maa kĩ, a sinɔ. A doo a sina mi n nun wɛ̃re.
5 Sanam mɛ Nɛbusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nɛbukanɛsaa u kua sunɔ Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wãa ka tɔn be ba tie sannu, ǹ kun mɛ, a doo mi a kĩ.
Ma Nɛbusarada wi, u nùn dĩanu kusenu kua ka sere maa kɛ̃nu ganu. Ma u dera u doona. 6 Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipaɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem mɛ sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24)

7 Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu bɛria, ka sere bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ǹ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ, 8 yera ba da Gedalian mi, Misipaɔ. Be ba da mi, bera, Isimɛɛli, Nɛtanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu, ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka Efai Nɛtofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu. 9 Yera Gedalia u bu sɔ̃ɔwa ka bɔ̃ri u nɛɛ, i ku bɛrum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. 10 Wee, na wãa Misipa mini na n ka sãa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama bɛɛ, i doo i gberun dãa marum sɔri mɛ ba ra di ka mɛ ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn wekenɔ, kpa i sina i n wãa wuu si i mwa sɔɔ.
11 Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. 12 Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dãa marum gam.

Ba Gedalia go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

13 Sɔ̃ɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaɔ. 14 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimɛɛli, Nɛtanian bii gɔra u nun go?
Adama Gedalia u ǹ ye wure. 15 Ma Yokanani u da Misipaɔ u Gedalia sɔ̃ɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimɛɛli, Nɛtanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ̃. Nge mban sɔ̃na kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.
16 Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛɛli go, domi ye a gerua win sɔ̃ mi, weesa.

41

1 Adama wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛɛli u na Misipaɔ Gedalian mi. Isimɛɛli wi, u sãawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nùn swĩima ba ka na mi. Sanam mɛ ba sɔ̃ ba dimɔ ka Gedalia, 2 yera Isimɛɛli ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sɔkura ba go,

wi, wi Babilonin sina boko u gəsa u ka Yudan tem kpara mi. 3 Isimɛɛli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi go.

Isimɛɛli u təmbu wɛnɛ go

4 N deema goo kun yɛ̃ ma Gedalia u gu. Ye n kua sõə yiru, win gəən biru,
5 yera təmbu wɛnɛ gabu ba seema saa Sikɛmu ka Silo ka Samarin di. Tən be, ba
ben toba kəna, ben yãnu nu gɛ̃ɛkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun
sõ. Mɛya ba maa alikama səəwa ka turare bu ka Yinni Gusunə yãkuru kua
Yerusalɛmuə win sãa yerə. 6 Yera Isimɛɛli u seewa Misipan di u da u ka bu
yinna swaaə, u sumə. Ye u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da Gedalian mi.
7 Adama ye ba dua wuuə, yera wi ka win təmbu ba tən be mwa ba sakira. Ma
ba ben gonu kpɛ̃ɛ dəkə kpiriru garu səə. 8 N deema be səə, u ɲ̀ təmbu wəkuru
go yèn sõ ba raa nùn sõəwa ba nɛɛ, u ku bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum
ka tim berua yakasə. 9 Dəkə kpiri tè səə u tən ben gonu doke mi, ta sãawa te
Asa u dera ba gba sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu mə̀. Te
səəra u tən goo ni yibia.
10 Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii
wəndiaba ka sere tən be Nɛbusarada, kõsobun wirugii u Gedalia deria. Be
kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da Aməniban mi.

Ba yoo be Isimɛɛli u mwɛɛra

yakia

11 Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba wãa ka wi, ba nua kõsa
ye Isimɛɛli u kua. 12 Yera ba tabu durəbu sua ba da bu ka Isimɛɛli wəri. Ma ba
nùn deema yɛru bəkəwə ge ga wãa Gabaoniə. 13 Tən be Isimɛɛli u mwɛɛra mi,
ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. 14 Ma be kpuro
ba Isimɛɛli deri, ba da ba Yokanani deema. 15 Adama Isimɛɛli wi, u duka yakura
Yokananin min di ka təmbu nəəba ita gabu, ma u da u wãa Aməniban mi.
16 Yokanani ka win tabu sinam be, ba tən be ba tie mwɛɛra Isimɛɛlin nəman
di, be u raa mwɛɛra sanam mɛ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tən
kurəbu ka bibu ka sina bokon səm kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima saa
Gabaonin di. 17 Ma ba da ba wãa səbun səbia yeru garun mi, te ba ra soku
Kimuhamu Bɛtelehɛmun bəkuə. Yen biru, ba kpikiru da Egibitiə. 18 Domi ba
Babilonigibun bɛrum mə yèn sõ Isimɛɛli u Gedalia go wi Babilonin sina boko
u kua Yudaban kparo.

42

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunə kana

1 Yera tabu sinam be ba raa kpikiru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania,
Hoseen bii, ka tən be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbə, ba
na ba Yeremi sõəwa ba nɛɛ, 2 a de a nə ye sa nun bikiamə. A sun Gusunə kanə,
bɛsɛ be sa tien sõ, domi sa raa dabi, adama tɛ̃ sa kaara, nge mɛ a waamə. 3 A
Gusunə wunɛn Yinni kanə u sun sõəsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.
4 Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunə bɛsɛn Yinni kana nge mɛ i
man bikia kpa n wurama n bɛɛ sõ ye u man sõəwa. Na ɲ̀ bɛɛ gãanu beruammɛ.
5 Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunə u koo
nun sõ su ko. Wiya u koo ko bɛsɛn seeda dio gemgii ka naanɛgii sà kun bɛsɛn
nəə mwɛɛru yibie. 6 Wee bɛsɛra sa nun gəra a sun Gusunə bɛsɛn Yinni bikia.
Yen sõ, sa ko ko ye u sun sõəwa su ko, baa yà kun sun wɛ̃re. Ka mɛ, sa ko n nuku
dobu mə yèn sõ sa nùn mɛm nəəwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

7 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa. 8 Ma Yeremi u Yokanani,
Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba nùn swĩi ka sere ben tɔmbu kpuro be
ba wãa mi, wirugibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu. 9 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya i man
gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isiriliban Yinni bikia. Ye u man sɔ̃ɔwa wee. U nɛɛ,
10 ì n sina tem mɛ sɔɔ,
u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.
U ǹ maa bu goomɔ.
U koo bɛɛ swĩiwa i n nuuru mɔ.
U ǹ bɛɛ wukamɔ,
u ǹ maa derimɔ kɔ̃sa yu bɛɛ deema
ye u raa bwisika u bɛɛ kua.
11 N n mɛn na, i ku maa Babilonin sina bokon bɛrum ko.
Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u bɛɛ faaba ko.
12 Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.
13 Adama ì n nɛɛ, i ǹ wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i ǹ sinamɔ tem mɛni
sɔɔ, 14 i ko i dawa Egibitiɔ mi i ǹ tabu wasi, baa bin kɔban swĩi i ǹ nɔɔmɔ, i ǹ maa
dĩanu biamɔ, yen sɔ̃, miya i ko sina, 15 tɛ̃ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isiriliban
Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerumɔ. U nɛɛ,
bɛɛ Yuda be i tie, ì n gɔ̃ru doke i ka da Egibitiɔ ka gem,
kpa i n wãa mi,
16 sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ̀,
bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.
Gɔ̃ɔ tèn weeweenu i maa mɔ̀ mi,
ta koo bɛɛ deema,
kpa i gbisuku mi gia.
17 Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kɔ̃sa yen di
ye u koo bu surema mi.
18 Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u
gerua. U nɛɛ, nge mɛ u Yerusalɛmugibu win mɔru seesi, nge mɛya u koo maa
bɛɛ ye seesi, ì n da Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko n da ka bɛɛn yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi,
ǹ kun mɛ, bu ka goo gãa kɔ̃sunu sie, kpa bu bɛɛ gɛm i seku bakaru wa kpa i kun
maa sinɛ tem mɛ sɔɔ.
19 U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ̃ ma
u bɛɛ ye yinariwa gisɔ. 20 Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni Gusunɔ kana, ye
na wurama, i gerua i nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃ɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn Yinni u man
sɔ̃ɔwa kpa i ye ko. Adama weesa i tii kua. 21 Domi gisɔ, na ka win wisibu na
adama i ǹ bin gabu swaa daki bi u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. 22 Tɛ̃, mi i dɔɔ i sina mi, i n yɛ̃
ma tabu sɔɔra i ko i gbi, ǹ kun mɛ gɔ̃ɔru sɔɔ, ǹ kun mɛ baranu sɔɔ.

43

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

1 Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be ba wãa mi kpuro sɔ̃ɔwa, yi Gusunɔ ben
Yinni u nɛɛ, u bu sɔ̃, 2 yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii, be
kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ

bɛsɛn Yinni kun nun sɔ̃ɔwa a sun sɔ̃, su ku Egibiti da. 3 Adama Baruku, Nɛriyan biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sɔ̃ su ku da mi, domi u kĩwa Babilonigibu bu sun mwɛɛri bu go, ɲ̀ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

4 Nge mɛya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi. 5 Yera Yokanani ka tabu sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba wurama, 6 tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada, kɔ̃sobun wirugii, u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da ka maa Baruku Nɛriyan bii. 7 Ba da ba wãa Egibitin wuu ge ba mɔ̀ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba ɲ̀ ka Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

8 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ, 9 a kpee bakanu suo kpa a da a nu sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba ra birikiba wɔ̃ ye ya wãa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanɛsiɔ. 10 Kpa a Yudaba sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, wee, kon de bu Nɛbukanɛsaa, nɛn sɔm kowo kasum da kpa n win bandu swĩi kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna tɛria mi, 11 kpa u Egibitigibu sɛɛyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛɛri u ko yobu kpa u mwɛɛri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri. 12 Kpa u ben bũu dia dɔ̃ɔ mɛni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu gura ya kun nùn sɛ̃sie kpa u yari min di ka bɔri yɛndu, nge mɛ naa kparo u ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ. 13 U koo Bɛti Semɛsin bwãarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔ̃ɔ mɛni Egibiti mi.

44

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikiru da Egibitiɔ

sɔ̃ɔwa

1 Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sɔ̃ɔwa saa Yeremin min di u nɛɛ, 2 wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔ̃sa ye kpuro wa ye na Yerusalɛmu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi. 3 Domi ba kɔ̃sa kua ba nɛn mɔru seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu kuammɛ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ɲ̀ daa yɛ̃. 4 Na bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sɔ̃, i ku sãa kɔ̃su nini ko, ni nɛn tii na tusa. 5 Adama i ɲ̀ man swaa daki. I ɲ̀ bɛɛn kom kɔ̃sum deri. I ɲ̀ maa bũu yãku kobu deri. 6 Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalɛmun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisɔ.

7 Yen sɔ̃ tɛ̃, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sɔ̃na i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛ̃ɛnu go sere goo kun maa tie. 8 I kĩwa i nɛn mɔru seeya ka bɛɛn bũu yãku kookoo si i mɔ̀ Egibitiɔ mi i wãa? I kĩwa i tii kam ko, kpa i ko bɔ̃rigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ? 9 I duariwa kɔ̃sa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ? 10 Wee, sere ka tɛ̃ i ɲ̀ tii kawe i gɔ̃ru gɔsie. I ɲ̀ man nasie, i ɲ̀ maa nɛn woodaba swĩi ye na bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃.

11 Yen sɔ̃na nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na bɛɛ biru kisi ma na bɛɛ kɔ̃sa kua n ka bɛɛ Yudaba kpuro kam koosia. 12 Kon Yuda be ba kpikiru da Egibitiɔ kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba ɲ̀ goo buremɔ. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔ̃ɔru sɔɔ kpa bu bu gɛm bu sekuru wa, kpa

ba n da ben yĩsiru sie bu ka goo bɔ̃rusi, ǹ kun mɛ bu nùn gãa kɔ̃sunu gerusi.
13 Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ na Yerusalɛmugibu sɛɛyasia ka tabu, ka gɔ̃ɔru, ka
maa baranu. 14 Kon de ben fiiko bu kpikiru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ.
Goo kun maa wee Yudan temɔ baa mɛ ba ko n kĩ bu wurama amɛn biru.

Ba Asitaate yãkuru kuammɛ

15 Yera be kpuro be ba yɛ̃ ma ben kurɔbu ba ra bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye ka
tɔn kurɔ dabinu kpuro be ba wãa mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ, Egibitin
tem mi, ba Yeremi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, 16 sa ǹ gari yi mɛm nɔɔwammɛ yi a gerua a
nɛɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn min di. 17 Sa ko kowa nge mɛ sa gerua, su bũu
wi ba mɔ̀ Asitaate turare dɔ̃ɔ dokea, kpa su maa nùn tam tãra nge mɛ sa ra raa
ko, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa, ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu Yudan wusu
sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su debu, sa n
nuku dobu mɔ kpa sa kun wahala gaa wa. 18 Adama saa dɔma tèn di sa ǹ maa
bũu wi turare dɔ̃ɔ dokeare, sa ǹ maa nùn tam tãrare, saa min diya sa kpuro bia.
Tabu sun di, ma gɔ̃ɔra sun go.

19 Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ, sanam mɛ sa bũu wi yãkunu kuammɛ, ka
bɛsɛn durɔbun yɛ̃ra. Ba yɛ̃ ma sa ra bũu wi kiraru kue su ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃, kpa
su nùn tam tãra temɔ.

20 Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ, 21 bɛɛ ka bɛɛn
baababa ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yãkunu kue Yudan wusu
sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ̃?
Nge i tamaa u ye duariwa. 22 Aawo, u ǹ ye duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom
kɔ̃sum sɔ̃ ka daa kɔ̃sa ye i kuan sɔ̃. Yen sɔ̃na bɛɛn tem mu kua bansu. Goo maa
sari mɛ sɔɔ. Ma mu kua tem bɔ̃rurам nge mɛ sa waamɔ gisɔ. 23 Wahala ye, ya
bɛɛ deemamɔwa gisɔ yèn sɔ̃ i bũnu yãkuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ǹ
win gere wure, i ǹ maa win sɔ̃sinu ka win woodaba ka win kirɔba swĩi.

24 Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba,
bɛɛ be i wãa Egibitiɔ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. 25 Wee ye
Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn
kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ̀ Asitaate
kua. Wiya i ko i turare dɔ̃ɔ dokea, kpa i maa nùn tam tãra temɔ. Wee, i maa ye
kua. 26 Yen sɔ̃ tɛ̃, i swaa dakio i nɔ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. U bɔ̃rumɔ ka
win yĩsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔ̃rumɔ ka win
yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru. 27 U koo dewa kɔ̃sa yu bɛɛ deema,
n ǹ mɔ gea. Yuda be ba wãa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gɔ̃ɔru sɔɔ.
28 Ka mɛ, bɛɛn fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ
be i da mi kpuro i ko i gia ǹ n nɛn garin na yi koora, ǹ n maa bɛɛgiin na yi koora.
29 U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yĩreru wɛ̃ te ta koo bɛɛ sɔ̃ɔsi ma kɔ̃sa
ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yĩre tera, 30 u koo Egibitin sunɔ Hofara
win yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu nùn go, nge mɛ u Yudaban sina boko
Sedesiasi Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi, wi u kasu u nùn go. Yinni Gusunɔwa
u yeni gerua.

45

Gari yi Yeremi u Baruku

sɔ̃ɔwa

1 Sanam mɛ Baruku Nɛriyan bii u gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u nùn
sɔ̃ɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra
mi. Yen biru Yeremi u Baruku sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni,
u gerua wunɛn sɔ̃. 3 U nɛɛ, a gerumɔ a mɔ̀, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ

u wunɛn wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ̀ sere a wasira. Adama a bia mi kaa wɛ̃ra.
4 Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun sɔ̃. U nɛɛ,
u koo ye u raa bana kɔsukuwa,
kpa u ye u raa duura wukiri.
Yen tubusiana, u koo tem mɛ kpuro sanku.
5 U maa nɛɛ,
gãa bakana a kasu wunɛn tiin sɔ̃?
A ku be nu kasu.
Domi u koo de kɔ̃sa yu na yu tɔmbu kpuro wɔri.
Adama wunɛ u koo wunɛn wãaru yara mi a da kpuro.
Tera ta ko n sãa nge wunɛn arumani ye a gura tabu sɔɔ.

46

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa bwese tukunun sɔ̃.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisiɔ

2 Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Nɛko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisiɔ, Efaratin daarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sɔ̃ u nɛɛ,
3 wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ̀ ba mɔ̀,
i tɛrɛnu sɔɔru koowo,
bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.
4 I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔɔru koowo.
Bɛɛ maasɔbu, i bɛɛn dumi yɔɔwo,
kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke.
I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.
5 Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamɔ ya kooramɔ ben suunu sɔɔ.
U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba biruku yira wuramɔ.
Ba ben tabu durɔbu kamia.
Ma ba duki mɔ̀, ba ǹ mam biru mɛɛrimɔ.
Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.
6 Kam sɔɔra be ba sãu ba duki mɔ̀.
Baa tabu durɔ damgibu bà n duki sua kama.
Domi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Efaratin daarun bɔkuɔ,
dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.
7 Wara u ka daa te ba mɔ̀ Nilu weenɛ tà n yiba.
Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora bɔ.
8 Egibitigiba ba ka tu weenɛ.
Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra tɛrie ka dam tem sɔɔ,
nge mɛya ben tabu kowobu ba koo maa tɛria tem sɔɔ,
kpa bu wusu ka sin tɔmbu kam koosia.
9 Wee ba mɔ̀, ben maasɔbu bu seewo fuuku.
Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
bu duki doo.
Ben tabu durɔbu bu seewo.
Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tɛrɛ piiminu nɛni,
ka sere Ludiba be ba sãa tɛn towobu,
bu seewo.

10 Adama tõɔ teni, ta ko n sãawa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnigiru.
Ta ko n sãawa tè sɔɔ u win yibɛrɛba mɔru kɔsiemɔ.
Takobi ya koo tɔmbu di,
kpa yu yɛm debu.
Tɔn dabi te ya koo go,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sõ,
ta ko n kpĩ nge yãku yaa
Efaratin daarun goorɔ,
sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
11 Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiɔ i tim kasu, kama.
Bɛɛn mɛɛra ya ǹ kpeemɔ.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɔ
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn dɛsirun kuuki nɔ baama.
Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n bãarimɔwa.
Bà n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanɛsaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa sanam mɛ Babilonin sina boko,
Nɛbukanɛsaa u na u Egibiti wɔri. U nɛɛ,
14 a Egibitigibu nɔɔsio
ka be ba wãa yen wuu si ba mɔ̀ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka Tapanɛsi sɔɔ,
a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru ko.
Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.
15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
Ba ǹ kpĩa ba ka tii yinɛ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.
16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta wɔruka.
Ma ba mɔ̀, bu seewo bu wura ben temɔ
mi ba bu mara, mi tabu sari.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bu Egibitin sunɔ yĩsi kpaaru kɛ̃ɛyɔ
bu nɛɛ, woo kanɔ.
U dera saa gea nùn doonari.
18 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na sãa sina boko,
sere ka nɛn wãaru,
nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Tabori
ta guu ni nu tie gunum kere,
ka nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli
ta wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
nge mɛya ba n yɛ̃ kam kam
ma yibɛrɛba ba koo na bu bu wɔri.
19 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn yãnu gura,
ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri.
Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.
Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.
20 Bɛɛ Egibitigibu, i sãawa nge naa gbiiba ye ya wã.
Adama wee, daru swãa gaa ya wee
saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
yu ye wɔri.
21 Bɛɛn tabu kowo be ba ra bɛɛ somi gobin sõ,

bɑ bɔɔru nge nɑɑ gumgiɑ.
Kɑ mɛ, ben tii bɑ koo biruku yirɑ wurɑ
bu duki yɑkikirɑ.
Domi nɔni swãɑrɑ koo bu wɔri.
Ben sɛɛyɑsiɑbun sɑɑ yɑ turɑ.
22 Egibitigibɑ duki mɔ̀
nge wɛɛ yi yi doonɔ wɔkinu sɑri.
Domi yibɛrɛbɑ bɑ bu wɔrimɔ bɑ suririmɔ,
nge dãɑ buro wi u dãɑ suririmɔ kɑ gbãɑ, dãɑ sɔ̃ɔwɔ.
23 Bɑɑ mɛ ben dãɑ sɔ̃ɔ gɑ kpɑ̃
sere goo kun kpɛ̃ u du mi,
kɑ mɛ, bɑ koo gu bɔɔriwɑ.
Domi yibɛrɛ be, bɑ twee dɑbiru kere.
Goo kun kpɛ̃ u ben geeru giɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.
24 Egibitigibɑ wãɑ sekuru sɔɔ.
Domi wee, bɑ bu sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geugibu nɔmu sɔndiɑ.
25 Nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi nɑ wɔllu kɑ tem mɔ, nɑ mɑɑ nɛɛ, kon
bũu wi bɑ mɔ̀ Amɔɔ sɛɛyɑsiɑ wi u wãɑ Tebɛsiɔ, kɑ Egibitin sunɔ, kɑ Egibitigibu
kpuro kɑ ben bũnu kɑ ben sinɑmbu, kɑ sere mɑɑ be bɑ Egibitin sunɔ wi nɑɑnɛ
sãɑ. 26 Kon bu Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ boko kɑ win sɔm kowobu nɔmu
bɛriɑ, be bɑ kɑsu bu bu go.
Adɑmɑ yenibɑn biru, Egibiti yɑ koo wurɑmɑ nge yellu. Yeniwɑ nɛ, Yinni
Gusunɔ nɑ gerɑ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isirelibɑ yɑkiɑ
(I mɑɑ mɛɛrio 30:10-11)
27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isirelibɑ, Yɑkɔbun bweseru,
bɛɛ, nɛn sɔm kowobu,
i ku bɛrum ko, i ku mɑɑ nɑndɑ.
Domi kon bɛɛ wɔrɑmɑ sɑɑ tontonden di.
Kon bɛɛn bweseru yɑkiɑmɑ sɑɑ yorun di.
I ko i wurɑmɑ i wɛ̃rɑ,
i n wãɑ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun mɑɑ bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ.
28 I ku bɛrum ko.
Domi nɑ wãɑ kɑ bɛɛ.
Kon bwese ni kpuro kpeerɑsiɑ,
nìn suunu sɔɔ nɑ rɑɑ bɛɛ yɑrinɑsiɑ mi.
Adɑmɑ bɛɛ, nɑ ǹ bɛɛ kpeerɑsiɑmɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyɑsiɑwɑ nge mɛ n weenɛ,
domi nɑ ǹ kpɛ̃ nɑ kun bɛɛ sɛɛyɑsie.

47

Gɑri yi Yinni Gusunɔ u gerɑ

Filisitibɑn sɔ̃
1 Egibitin sinɑ boko u sere Gɑsɑ tɑbu wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwɑ Filisitibɑn sɔ̃. U nɛɛ,
2 wee, yibɛrɛbɑ bɑ wee sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di,
bɑ tɛriɑmɔ tem sɔɔ nge dɑɑ te tɑ nim yibumɔ tɑ bɔ̃ɔ sɑrɑmɔ.
Mɑ bɑ tem kɑ ye yɑ wãɑ mɛ sɔɔ wukiri

ka mɛn wusu ka tɔn be ba wãa si kpuro sɔɔ.
Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ̀, ba weeweenu mɔ̀.
3 Dumin naa damu damusu ka tabu kɛkɛban uruuban wɔkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiiya.
4 Saa ya tunuma yè sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
ka tɔn be ba koo kpĩ bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba wãa tem bure te ba mɔ̀ Kafitoriɔ.
5 Gasagibu ba wãawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikalonigibu ka be ba wãa wɔwaɔ ba nɔɔ maari.
Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wãa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swĩ.
6 Wee, i gerumɔ i mɔ̀,
Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa wɛ̃ra.
A wuro wunɛn karara,
kpa a n wãa mi sɛ̃ɛ.
7 Amɔna ya koo ka wɛ̃ra.
Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye wooda wɛ̃,
yu ka Asikalonigibu ka nim wɔ̃kun goonugibu wɔri.

48

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ̃

1 Wee ye Gusunɔ Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban sɔ̃. U nɛɛ,
Nɛbo ya kam kua
domi wee ba yen yãnu gura.
Kiriataimu ya wãa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya wãa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.
2 Mɔabun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.
Ba mɔ̀, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.
Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.
3 Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ̀,
wee ba bɛsɛn yãnu guramɔ.
Wee ba kpuro kɔsukumɔ.
4 Ba Mɔabu kam koosia.
Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.
5 Ba wuri wennɛ guu te ba mɔ̀ Lusitiɔ,
ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Koronaimun guurun di.
6 Ba mɔ̀, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru wɔra,
kpa i da i n wãa nge gbeeku kɛtɛkunu gbaburɔ.
7 Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.
Wee, tɛ̃ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri
kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
yoru mwa bu ka doona.

8 Be ba koo bu kam koosia mi.
Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
Gen gaga kun kisiramə ben nəman di.
Ba koo kpuro kam koosiawa wəwi sɔɔ ka tem tɛɛri sɔɔ.
Yinni Gusunəwa u yeni geruа.
9 U maa nɛɛ,
i Məabuban sika sɔɔru koowo,
domi ben gɔɔ turuku kua.
Ben wusu su koo ko bansu.
Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.
10 Be ba Gusunən səmburu mɔ̀ ka atafiiru, u bu bɔ̃rusio.
Be ba yinamə bu təmbu go ka takobi,
Gusunə u bu bɔ̃rusio.

11 Wee, saa yellun di, Məabuba ba wãa bəri yɛndu sɔɔ.
Ba ǹ yoru diire gam.
Ba sɔ̃wa kpɛtɛɛ nge tam kərəru.
Ba ǹ bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.
Ben dobu ka ben wani kun kəsa.
12 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bu təmbu surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ, kpa bu weke ni kəsuku. 13 Məabu be, ba koo sekuru wa ben bũu wi ba mɔ̀ Keməsin sɔ̃, nge mɛ Isireliba ba sekuru wa bũu wi u wãa Betɛliən sɔ̃, domi wi sɔɔra ba ben naanɛ doke.
14 Bɛɛ Məabuba, aməna i ko i ka kpĩ i gere i nɛɛ,
i sãawa tabu durəbu be ba wãa tabun sɔ̃.
15 Domi wee, i kam kua.
Bɛɛn wusu su dɔ̃ə mwaara.
Ma yibɛrɛba ba bɛɛn aluwaasi damgibu mwɛɛra ba sakira.
Yeniwa sina boko u gerua. Win yĩsira Gusunə, wəllu ka tem Yinni. U nɛɛ,
16 Məabun kam kobu turuku kua.
Nəni swãa te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.
17 Bɛɛ be i wãa ben turuku, i ka bu gɔɔ sinə.
Bɛɛ be i bu yɛ̃, i bu bikio i nɛɛ,
aməna n koosina ba ka ban tenin dam bakam mɛ kpeerasia mɛ.

18 Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛrɛginu derio,
kpa i na i sina temə.
Domi be ba Məabuba kam koosia,
ba wee bu bɛɛ wəri,
kpa bu bɛɛn gbãra damginu kəsuku.
19 Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaaɔ i mɛɛri,
kpa i Məabu be ba kpikiru sua bikia i nɛɛ,
mba n koora.
20 Ba koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,
ba wãawa sekuru sɔɔ ba diirimə.
I kuuki koowo, i gbãra,
kpa i baawure nəəsia Aanəəwə
ma ba Məabuba gura.
21 Yinni Gusunəwa u bu sɛɛyasiamə be ba wãa wəwa sɔɔ ka yen wuu sini sɔɔ,
si ba mɔ̀, Holoni ka Yahasi ka Mɛfati, 22 ka Diboni ka Nɛbo ka Bɛti Dibilataimu,
23 ka Kiriataimu ka Bɛti Gamulu ka Bɛti Mɛəni, 24 ka Keriətu ka Botisira,
Məabuban wusu kpuro gesi, si su wãa turuku ka tontondeə.
25 Ba Məabuban dam bua,
ma ben yiiko ya kpa.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
26 Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn wuswaaɔ. Yen sɔ̃, bu bu tam taasio sere bu
mu siruku kpa bu bu yɛ̃ɛ. 27 Bɛɛ Mɔabuba, i yaayo ma i raa Isireliba yɛ̃ɛ. I raa
bu wii gimanu koosi nge be i gbɛna mwa.
28 Tɛ̃, i yario bɛɛn wusun di
kpa i da i n wãa kpee baaba sɔɔ,
kpa i kpee goominu saari,
i bɛɛn wãa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

29 Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka ben tɔn biaru,
ka sere maa ben woo kanabu,
ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.
30 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii, na yɛ̃ ma ba ra tii sue ben gari gerubu sɔɔ.
Adama ye ba mɔ̀ kpuro, ya ku ra n arufaani gaa mɔ.
31 Yen sɔ̃na na Mɔabuba kpuro gɔɔ swĩiyammɛ.
Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu kuammɛ.
32 Sibiman resɛm gbaaru, na wuri mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Nɛn wuri yi, yi Yaseegibugii kere.
Yellu, wunɛn dãa kãasi yi nim wɔ̃ku saramɔ.
Yi mam Yaseen daarun nim dɛkamɔ.
Adama wee, kam koosio u yin marum wɔri u kam koosia.
33 Nuku dobun womusu kun maa wãa Mɔabuban gbeaɔ.
Goo ku ra maa tam gamɛ mi.
Tam sari wekenu sɔɔ.
Nuku dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ mi,
ma n kun mɔ tabugii.
34 Hɛsibonigibu ba nɔɔgiru sue ba somiru kanamɔ. Ba ben nɔɔ nɔɔmɔ
Elealeɔ, ka Yahasiɔ, ka Soariɔ, ka Koronaimuɔ, ka Egalati Selasiɔ. Domi baa
Nimurimun daaru ta kam kua.
35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den Mɔabuba kpeerasia, be, be ba yɔɔmɔ ben bũu
turanɔ ba nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
36 Yen sɔ̃na nɛn gɔ̃ru ga sumɔ nge guuru Mɔabuba ka Kiri Herɛsigibun sɔ̃.
Domi ben dukia ye ba gura kpuro ya kam kua. 37 Tɔmbu kpuro ba ben seri
ka ben toba kɔna, ba tii murura nɔma yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku
sankiranun sɔ̃. 38 Ba gɔɔ wuri mɔ̀ yɛnu baagere sɔɔ ka sere mi ba ra mɛnnɛ
kpuro gesi domi na Mɔabuban tem kɔsuka nge weke te goo kun maa kĩ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 39 I gɔɔ swĩiyɔ, Mɔabuba ba wɔruma. Ba biruku
yira wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka bu sikerenɛ kpuro, ba bu yɛ̃ɛmɔ.

40 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibɛrɛba ba koo na nge yaberekunu ni nu
bɛllimɔ wɔllɔ.
41 Kpa bu wuu ge ba mɔ̀ Keriɔtu mwa,
bu gen gbãranu kɔsuku.
Mɔabun tabu durɔ damgibu ba koo nanda nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
42 Ba koo Mɔabuba kpeerasia.
Ben bweserа koo nɔru ko,
domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.
43 Wee, ba bu yina ka taa ka suura bɛrie.
44 Wi u duka mɔ̀ bɛrum sɔ̃,
u koo wɔriwa suura ye sɔɔ.
Wi u maa yara suura yen di,
kpa u taa mwaara.
Domi kon de Mɔabun sɛɛyasiabun tɔ̃ru tu na.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
45 Be ba kpikiru sua ba ǹ maa dam tie,
ba wɛ̃ra yeru kasu Hɛsiboniɔ.
Adama dɔ̃ɔ yari yi koo yari yen sina boko Sihonin dirun di,
yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu ka mɛn guunu di.
46 Bɛɛ, Mɔabuba, i kam kuawa.
Bɛɛ Kemɔsigibu, i kpeerawa.
Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛɛri bu ka doona.
47 Adama saa gaa sisi
yè sɔɔ kon ka Mɔabu be ba yoru mwɛɛra mi wurama ben temɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
Nge mɛya kon ka Mɔabuba sɛɛyasia.

49

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Amɔniban sɔ̃

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Amɔniban sɔ̃. U nɛɛ,
mban sɔ̃na bũu wi ba mɔ̀ Malikɔmu u Gadin tem mwa.
Mban sɔ̃na win tɔmbu Amɔniba ba Isiriliban wusu wɔra.
Isiriliba ba ǹ bibu mɔwa be ba koo mu tubi di?
2 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon de tabun wurenu nu nɔɔra ben wuu maroɔ ge ba mɔ̀ Raba.
Raba ye, ya koo bansu ko,
kpa yen baru kpaanu nu dɔ̃ɔ mwaakira.
Nge mɛya Isiriliba ba koo bu gira be, be ba raa bu gira.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
3 Bɛɛ, Hɛsibonigibu, i gɔɔ swĩiyɔ.
Domi ba koo Ayi kam koosia.
Raban baru kpaanugibu, i nɔɔgiru suo i somiru kana.
I saaki deewo nuku sankiranun sɔ̃,
kpa i n sirenɛ i n gɔɔ sumɔ.
Domi ba koo bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Malikɔmu sua,
ka win yãku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.
4 Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mɛm nɔ,
wee i tii sue bɛɛn wɔwa ye ya tem gem mɔn sɔ̃.
Ma i bɛɛn dukia naanɛ sãa.
Ma i mɔ̀, wara u koo kpĩ u bɛɛ wɔrima.
5 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee kon bɛɛ nɔni swãaru surema.
Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.
Goo maa sari wi u koo bɛɛ mɛnna.
6 Adama amɛn biru kon de be ba yarinɛ mi, bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Edɔmuban sɔ̃

7 Wee ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua Edɔmuban sɔ̃. U nɛɛ,
bwisi yi kpawa Temaniɔ?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.
8 Bɛɛ Dedanigibu, i gɔsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sɔɔ.

Domi kon Esaugibu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ
sanam mɛ kon bu sɛɛyasia.
9 Be ba ra resɛm sɔri bà n na bɛɛn mi,
ba ra fiiko deri.
Gbɛnɔbu bà n tɔmbu wɔri,
ba ra suewa ye ba koo kpĩ.
10 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon Esaun bweseru kpuron yãnu gurawa.
Kon bu sikiama ben kuku yenun di.
Ba ǹ kpɛ̃ bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerenɛ kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramɔ.
11 Baa bà n ben bibu deri ba kua gobekuba,
nɛna kon de ba n wãa,
kpa ben gɔminibu bu man naanɛ ko.
12 Na maa nɛɛ, be na ǹ daa sɛɛyasiamɔ, kon bu sɛɛyasia. Yera bɛɛ, Edɔmuba,
i tamaa i yara min di? Aawo, kon bɛɛ sɛɛyasiawa. 13 Na bɔ̃rumɔ sere ka nɛn
wãaru ma bɛɛn wuu maro Bɔtisira ga koo bansu ko kpa n sãa sekuru, kpa
tɔmbu ba n da gu sie bà n goo bɔ̃rusimɔ. Mɛya maa bɛɛn wuu si su tie su koo
ko bansu sere ka baadommaɔ. Nɛ, Yinni GusunɔWa na yeni gerua.
14 Yinni Gusunɔ u Yeremi labaari yeni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ba sɔmɔ goo gɔra bwesenun suunu sɔɔ u nu sɔ̃ u nɛɛ,
nu mɛnnama nu Edɔmuba wɔri,
nu seewo nu bu tabu wɔri.
15 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bu ko dãakobu bwesenu kpuro sɔɔ,
be tɔmba ko n gɛma.
16 Ben tii suabu ka ben nɔnigiru ta dera ba kɔ̃ɔra.
Be ba wãa kpee baaba sɔɔ, ka sere gungunun wii kpiinɔ,
baa bà n wãa yenu kua sere wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ, nge gunɔ bakeru,
kon bu surama min di.
Nɛ, Yinni GusunɔWa na yeni gerua.
17 Edɔmu ya koo kowa bansu. Be ba sarɔ mi, bà n ye wa, biti ya koo bu
mwa kpa bu wia ko asɔrɔ yen sɔ̃. 18 Domi ya ko n sãawa nge mɛ ba Sodomu
ka Gomɔra kpeerasia ka yen baru kpaanɔ. Goo kun maa sinamɔ mi.
19 Ko na n sãawa nge gbee sunɔ
ge ga yarima Yuudɛnin gbee surorun di ga dɔɔ gu nim nɔ.
Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.
Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao wɛ̃ wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yɔ̃ra nɛn wuswaaɔ.
20 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ himba ye na kua Edɔmuban sɔ̃,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sɔ̃.
Na nɛɛ, kam kam, kon de bu be kpuro mwɛɛriwa nge yãanu
bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.
21 Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu koo yĩiri.
Tɔmba koo nɔɔgiru sua bu somiru kana,
kpa ben nɔsu su nɔɔra sere nim wɔ̃kuɔ, ge ba mɔ̀ Sɔ̃ɔ.
22 Wee, yibɛrɛba ba koo Botisira wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa gonu
kunisi. Yen dɔma te, Edɔmun tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri mɔ̀wa
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Damasin sɔ̃

23 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ̃. U nɛɛ,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tɔmba wãa sekuru sɔɔ.
Ba labaari kɔ̃sa nua, ma ba diirimɔ.
Ben laakari ya burisina nge nim wɔ̃kun nim,
sere ya ɲ kpĩa ya wuramɛ.
24 Damasigibu ba mwia kpana ba gɔsira bu ka duki su,
adama ba bɛrum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
25 Wuu gèn sɔ̃ na ra n nuku dobu mɔ,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ɲ kpikiru sua.
Wuu bɔkɔ ge, ge ga yĩsiru yara mi,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ɲ gu deri.
26-27 Sɔ̃ɔ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia, kpa n de bu gu dɔ̃ɔ mɛni ka Bɛni Hadadin sina kpaaru. Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sɔ̃

28 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibun sɔ̃ ka bwese ni nu wãa Hasoriɔn sɔ̃, ni Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u kamia. U nɛɛ,
i seewo i Kedaagibu wɔri.
I be, sɔ̃ɔ yari yerugii be kpuro goowo.
29 I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro,
ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu bɛrum tia.
30 Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,
kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.
Domi Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u kpunaa kua u ka bɛɛ wɔri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 U maa nɛɛ,
i doo i bu wɔri be, be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ben yɛnusɔ.
Ben wusu su ɲ gamboba ka kɔkɔrɔba mɔ,
ma ba ka tɔmbu dɛsire.
32 Yibɛrɛba ba koo ben yooyoosu mwɛɛri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.
Kon bu yarinasia baama,
be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri berika.
Kon de yibɛrɛba bu na baaman di bu bu kam koosia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Hasorin wuu ga koo ko bansu,
kpa ga n sãa gbeeku bɔ̃nun wãa yeru sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Elamun sɔ̃

34 Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔ̃ɔwa Elamun sɔ̃. Saa ye sɔɔ,
Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. 35 Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni u nɛɛ,
wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku
ni nu sãa ben dam nuuru.
36 Kon bu handunian goonu nnɛ kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia
baama. Tem gam sari mi ba ǹ ko n wãa.
37 Kon de Elamugibu bu diiri
ben yibɛrɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa bakaru kpɛ̃ɛ.
Taba kon ka bu go n kpe,
38 kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go
kpa n nɛn tiin bandu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
39 Adama tɔ̃ru gara wee tè sɔɔ kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

50

Babiloni ya kam kua

1 Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃ ka yen tem kpuron sɔ̃, saa
Yeremin min di. U nɛɛ,
2 i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.
I yĩrenu koowo nu ka ye gia.
I ye kparo i nɛɛ,
Babiloni ya wɔruma.
Yen bũnu nu sekuru sua.
Bũu ni ba mɔ̀ Bɛli ka Mɛrodaki
nu wãa sekuru sɔɔ.
Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.
3 Bweseru gara ye wɔrim wee
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Ta koo tem mɛ gɔsɪawa bansu.
Goo kun ko n maa wãa mi.
Tɔmbu ka yɛɛ kpuro koo yarina min di.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, Isirelība ka Yudaba ba koo wurama ben temɔ sannu,
ba n sumɔ, ba n nɛ Gusunɔ, ben Yinni kasu.
5 Ba koo Siɔnin swaa bikia,
bu wɔrima yen mi,
kpa bu na
bu ka man arukawani bɔke
ye ba ǹ duarimɔ sere ka baadommaɔ.
6 Be, nɛn tɔmbu, wee ba sãa nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga raa kɔ̃ɔre.
Ben kparoba raa bu kɔ̃
ba dera ba sirenɛ guunu wɔllɔ
ba gasirimɔ gee ka giɔ,
sere ba ben wãa yeru duari.
7 Yibɛrɛ be ba bu wɔri gesi,
ba ra bu gurewa.
Kpa yibɛrɛ be, bu nɛɛ,
ba ǹ kɔ̃sa kue.
Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ torari,

wi, wi u sãa gemgii
ka wi ben sikadoba ba naanɛ sãa.
8 Bɛɛ Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,
nge boo ni nu gɔ̃ɔ gbiiye.
9 Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka
kpa n de nu Babiloni wɔri.
Ba koo nawa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
kpa bu ye tarusi bu mwa.
Ben sɛ̃ɛnu nu ǹ kam wɔrimɔ.
Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ nɔm dira.
10 Babilonigibu ba ǹ kisiramɔ kam koo bin di.
Be ba koo ben yãnu gura kpuro,
ba koo nu gurawa ka nuku tia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
11 Bɛɛ Babilonigibu, bɛɛ be i nɛn arumani gura,
i nuki doro.
I n yɔ̃ɔkumɔ nge naa kpɛmi yakasɔ.
I n sumɔ nge dum dwɛɛ.
12 Adama i bɛɛn tem mɛɛrio.
Wee, mu wãa sekuru sɔɔ.
Wee, mu kua bansu, nge tem mi gãanu ku ra kpi.
Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.
13 Yinni Gusunɔn mɔrun saabu, mu kua bansu.
Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa
kpa bu wia ko.
14 Bɛɛ be i ra tɛndu to,
i na i Babiloni tarusi.
I ye sɛ̃ɛnu tweeyo.
I ku yen wɔnwɔndu ko.
Domi ya nɛ, Yinni Gusunɔ torari.
15 I tabun kuuki koowo baama
domi Babilonin gani yi wɔruka,
yen gbãrara suba.
Wee yen tɔmba nɔma yiiye
ba tii yibɛrɛba wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru kɔsiemɔ,
na mɔ̀, i ye mɔru kɔsieyo.
I ye kuo nge mɛ ya raa gabu kua.
16 Tabu wee ka kam kobu sannu.
I bu goowo be ba duurumɔ
ka be ba gɛ̃ɛmɔ.
Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wãa.
17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba sãawa nge yãa ni nu kɔ̃ɔra
ma gbee sinansu su nu naa swĩi.
Asirin sina bokowa u gbia u nu wɔri u gura, ma Babilonin sina boko u maa na u nu wɔri u kɔsuka. 18 Yen sɔ̃na, nɛ Gusunɔ Isireliban Yinni, wi u wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, kon Babilonin sina boko ka win temgibu sɛɛyasia nge mɛ na Asirin sunɔ sɛɛyasia.
19 Adama kon de Isireliba bu wurama ben wãa yerɔ,
kpa bu ben dĩanu yewe guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ
ka Basaniɔ ka guu te ba mɔ̀ Efaraimuɔ,
ka sere maa Galadin temɔ.

Ba ɲ̀ maa gãanun yãaru mɔ̀.
20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa,
domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wɔka.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Mɛrataimugibu ka Pekodigibu wɔrio.
I bu goowo i kam koosia mam mam.
I nɛn woodaba kpuro yibio.
22 Wee, tabun wurenu nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔ.
Asɔrɔ baka ya tunuma.
23 Babiloni ye ya handunia kpuro kɔsuka, nge matalaka,
yen tii wee, ya kɔsikira,
ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
24 Babiloni, na nun yina bɛria,
ma ya nun mwa a ɲ̀ ka baaru.
Wee, tɛ̃, a kua pirisɔm,
domi a nɛ, Yinni Gusunɔ wɔri.
25 Ma na nɛn tabu yãnun beru yeru wukia.
Ma na nɛn mɔru sɔ̃ɔsi ka tabu yãa ni.
Domi nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na sɔmburu mɔ te kon ko Babiloniɔ.
26 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i na i Babilonigibun biranu suriri,
kpa i ben yãnu gura i subu subu nge yakasu,
i ye kam koosia.
Gãanu nu ku maa tiara mi.
27 I ben tabu durɔ damgibu goowo.
I bu sakirio nge yaa sabenu.
Ba kam kua, domi ben tɔ̃ra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.
28 Yera Isireliba be ba kpikiru suuma
ba na Yerusalɛmuɔ ba mɔ̀,
Yerusalɛmu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.
U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.
29 I tɛn towobu mɛnnɔ bu Babiloni wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,
kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.
Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.
Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
30 Yen sɔ̃, mi ben aluwaasiba ba wãa kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu
kowobun tii bu gbisuku tɔ̃ɔ te.
31 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,
na ka nun mɔru sãa.
Wunɛn tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.
32 Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.
Goo sari wi u koo nun seeya.
Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔ̃ɔ doke
kpa u sin tem kpuro di.
33 Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre
ba bu yoru nɛnusi,

mɑ bɑ yinɑmə bu bu yɔ̃su.
34 Adɑmɑ nɛ, ben yɑkio, nɑ dɑm mə.
Nɛn yĩsirɑ Gusunə, wəllu kɑ tem Yinni.
Kon kɑ bu yinɑ kpɑ n ben tem bɔri yɛndu wɛ̃,
kpɑ n Bɑbilonigibu burisinɑ.

Himbɑ ye Yinni Gusunə u yi

Bɑbilonin sɔ̃

35 Yinni Gusunə u mɑɑ nɛɛ,
i Bɑbilonigibu tɑbu wərio
kɑ sere ben wuu bəkə gen təmbu
kɑ ben sinɑ ɑsɑkpəbu kɑ ben bwisigibu.
36 I ben səmə tii suo be tɑbu wərio
kpɑ bu gəsirɑ wiirobu.
I ben tɑbu durə dɑmgibu wərio
kpɑ bu nɑndɑ.
37 I ben dumi kɑ ben tɑbu kɛkɛ yi dumi gɑwe tɑbu wərio.
I tən be bɑ kɑnɑ bɑ bu somimə tɑbu səə, tɑbu wərio,
kpɑ bu bɛrum soorɑ nge tən kurəbu.
I ben dukiɑ wərio i gurɑ.
38 Ben dɑɑnun nim mu gbero.
Domi tem mi, bũnɑ bɑ rɑ sã,
mɑ nu derɑ bɑ wiru bie.
39 Yen sɔ̃nɑ kon de Bɑbiloni yu ko bɑnsu sere kɑ bɑɑdommɑə,
kpɑ purukɑnu kɑ tɑɑtɑɑnu nu nɑ nu n wãɑ mi.
40 Kon Bɑbiloni ye kəsukuwɑ nge Sodomu kɑ Gomərɑ
kɑ sin wuu si nɛ, Yinni Gusunə nɑ kɑm koosiɑ.
Goo kun mɑɑ sinɑmə mi.
Nɛ, Yinni Gusunəwɑ nɑ yeni gerɑ.
41 Wee, bweseru gɑrɑ wee sɑɑ sɔ̃ə yɛ̃sɑn nəm geu giɑn di.
Bwese te, tɑ kpã.
Ten sinɑmbu bɑ dɑm mə.
Be wee, bɑ swɑɑ mɔ̀ bɑ wee sɑɑ tontonden di.
42 Ben tɑbu kowobu bɑ tɑkobi kɑ tɛmɑ nɛni.
Bɑ ǹ wənwəndu mə, bɑ bɔəbu.
Bɑ wəki nge nim wɔ̃kun nim.
Bɑ dumi yəəwɑ bɑ swĩinɛ swɛɛ swɛɛ.
Bɑ tɑbun səəru sãɑ bu kɑ Bɑbilonigibu wəri.
43 Ye Bɑbilonin sinɑ boko u lɑbɑɑri ye nuɑ,
yerɑ win gəmɑ dwiiyɑ.
Bɛrum kɑ wuriribu nùn mwɑ
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u mɑ.
44 Nɛ, Yinni Gusunə, kon wuu gbãrɑruguu wəri
nge gbee sunə ge gɑ yɑrimɑ
sɑɑ Yuudɛnin gbee surorun di,
kpɑ n gen təmbu kpuro yɑrinɑsiɑ subɑru səə.
Sɑɑ ye səə, kon bu sunə kpɑo wɛ̃
wi nɛn tii nɑ gəsɑ.
Nge wɑrɑ u kɑ mɑn nɛ.
Wɑrɑ u koo kpĩ u mɑn woodɑ wɛ̃.
Sinɑ boko wɑrɑ u koo kpĩ u yɔ̃rɑ nɛn wuswɑɑə.
45 Yen sɔ̃, i swɑɑ dɑkio i nə himbɑ ye nɑ yi
Bɑbiloni kɑ yen təmbun sɔ̃.

Na nɛɛ, kam kam kon de bu be kpuro gura
nge yãanu bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben wãa yeru kpuro kam koosiawa.
46 Babilonin kam koo bin wurenu sɔɔ,
tem mu koo yĩiri,
kpa wɔki bakanu nu se saa handuniaŋ baama kpuron di.

51

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃. U nɛɛ,
kon de woo gu Babiloni swee,
ye ka yen tɔmbu,
kpa gu bu kam koosia.
2 Kon de tɔmbu bu bu yarinasia
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie.
Tɔ̃ɔ kɔ̃su te sɔɔ, ba koo ye wɔrima baaman di.
3 Tɛn towobu bu wuu gen tɔmbu tweeyo.
Bu yɛ̃ro tweeyo wi u win tarakpe naanɛ sãa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.
Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.
4 Kpa bu ben gonu deri
nu n kpĩ kpĩ ben tem kpuro sɔɔ ka Babilonin swɛɛyɔ.
5 Domi ba Gusunɔ Isiriliban Yinni Dɛɛro torari n kpã.
Adama wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u ka win tɔmbu Isiriliba ka Yudaba wãa.
6 I duki yario Babilonin di.
Baawure u win wãaru wɔro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,
ye, ye ya koo ko bansu mi.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ra tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun are wɛ̃.
7 Babiloni ya raa sãawa nge nɔra wuragia Yinni Gusunɔn nɔma sɔɔ.
Yera u ka handuniagibu tam wɛ̃ ba nɔra
sere mu bu go ba wiru bia.
8 Wee subaru sɔɔ, Babiloni ya wɔruma ya kɔsikira.
I gɔɔ swĩiyɔ yen sɔ̃,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
Sɔrɔkudo ya koo bɛkura.
9 Sɔɔ be ba wãa mi, ba nɛɛ,
sa Babiloni tim kã,
adama ya ǹ bɛkure.
Su ye deri su gɔsira bɛsɛn temɔ,
domi yen sɛɛyasia bi, bu kpã
sere bu nɔɔra handunia kpuro sɔɔ.
10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun siria.
Su da Siɔniɔ su kpara ye u sun kua.
11 Yinni Gusunɔ u kĩ u Babiloni kam koosia, kpa u win sãa yee dɛɛraru mɔru
kɔsia. Yen sɔ̃na u Mɛdiban sinambu dam kɛ̃mɔ bu ka ye wɔri.
I bɛɛn sɛ̃ɛnun nɔsu sɔnwɔ,
kpa i bɛɛn tɛrɛnu sua.
12 I yĩreru koowo kpa i Babiloni wɔri.
Wuun kɔ̃sobu, bu wureo bu yɔ̃rɔ sɔmɛ ben kɔ̃su yerɔ.
I Babiloni yɔɔru bwɛ̃ɛyɔ.
Domi ye Yinni Gusunɔ u yɔ̃rari u ko ye sɔɔ,

u koo ye kowa.
13 Wunɛ Babiloni, wunɛ wi a sɔ̃ daa bakanun bɔkuɔ,
wunɛ wi a dukia yiba,
wee wunɛn kpeerun tɔ̃ru ta tura.
Wunɛn binɛ ya koo kpe.
14 Domi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u bɔ̃rua u nɛɛ, sere ka win wãaru,
u koo nun tɔmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yiiko

15 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua ka win dam.
Wiya u maa handunia swĩi ka win yɛ̃ru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
16 U n nɔɔgiru sua u wooda wɛ̃,
nim mu ra kpaasinɛwa wɔllɔ,
kpa guru winu nu n sĩimɔ,
kpa guru maakinu nu de gura yu nɛ,
kpa woo gu seema gen wãa yerun di.
17 Tɔmbu bà n ye kpuro mɛɛra,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwãarokunun sekobu mwa,
domi nu sãawa weesu, nu ǹ wãaru mɔ.
18 Nu sãawa kam dirum mɛ mu tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo nu sɛɛyasia.
19 Adama Gusunɔ u ǹ sãa nge bwãaroku ni.
U sãawa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mɔ.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Babiloni, a raa sãawa nge nɛn matalaka baka tabu sɔɔ.
Wuna na denda na ka bwese dabinu kɔsuka,
ma na nin bannu surura.
21 Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kɔsuka,
ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka yin kparobu,
22 ka durɔbu ka kurɔbu,
tɔkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka wɔndiaba.
23 Wuna na maa denda na ka yãa kparobu ka ben yãanu kɔsuka
ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.
24 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunɛn tem tɔmbu kɔsie
wunɛn nɔni biru kɔ̃sa ye i kua Siɔniɔ.
25 Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia.
Kon nun nɔma dɛmiɛ,
kpa a binda a wɔruma temɔ.
Kaa kowa nge guu te ta dɔ̃ɔ mwaara.
26 Baa wunɛn kperu garu,

ba ɲ maa suamə bu ka dirun koru swĩi.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaə.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
27 I tabun gidi bəra yõrasio i Babiloni wəri.
I kəba soowo kpa bwesenu nu mɛnna.
I nu səəru koosio.
I sinam be ba wãa Araratiə ka Miniə
ka Asikenasiə mɛnnama bu Babiloni tabu wəri.
I tabu sinambu gəsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wəri.
28 I bwesenu kpuro səəru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tən be ba wãa ben tem səə kpuro.
29 Wee tem mu yĩirimə.
Yinni Gusunən himba ya koo koora Babiloni səə.
U koo de yu ko bansu.
30 Yen tabu durəbu ba koo kpana bu maa tabu ko.
Ba koo da bu kuke kuku yee damginu səə.
Ben dam mu koo kpe,
kpa bu ko nge tən kurəbu.
Ben gbãra kənnəsu ko n wukiare,
kpa bu ben yɛnusu dõə doke.
31 Səməbu ba ko n daamə ba n wuramamə
bu ka Babilonin sina boko sõ
ma ba win wuu mwa beri berika.
32 Ba swɛɛ kpuro bəəra.
Ba maa kuku yenu kpuro dõə mɛni.
Ma tabu durəbu ba wurure.
33 Amɛniwa Gusunə, Isiliban Yinni wi u wəllu ka tem mə u gerua. U nɛɛ,
wee yibɛrɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wãa doo soo yerə.

Yinni Gusunə

u koo Isiliba somi

34 Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.
U man sɛ̃re nge yaa gəba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ səə.
Yen biru u nɛn təmbu gira.
35 Yen sõ, Babilonigii be, bu nəni sõəro dam mɛ ba man dəren sõ,
kpa yɛm mɛ ba yari mi, mu wəri ben wiru wəllə.

36 Wee ye Yinni Gusunə u gerua Yerusalɛmugibun sõ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.
Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.
37 Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bõnu nu ko n wãa.
Tənu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yɛ̃ɛ.

38 Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee sinansu si su kukirimɔ.
39 Adama sanam mɛ ba gàrì seewa,
kon de bu tam nɔ sere n banda,
kpa ba n nuku dobu mà,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommaɔ.
Ba ǹ maa seemɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
40 Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu yaa goo yerɔ.

Ba Babiloni gɔɔ swĩiyammɛ

41 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ̃. U nɛɛ,
anna a wa ma Babiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmba raa siaramɔ,
ya wɔruma.
Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
42 Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.
43 Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.
Goo kun maa wãa mi.
Goo ku ra maa sare mi.
44 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Babilonin bũu wi ba mɔ̀ Bɛli seesi.
Kon nùn siasia ye u raa mwɛ,
kpa tɔmbu bu ku maa na win mi.
Wee Babilonin gbãrara wɔruma.
45 Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isirelība, i yario min di.
Baawure u win wãaru wɔro nɛn mɔru baka ye ya ween di.
46 I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔn sɔ̃.
Wãɔ baagere ka gen labaariwa. Tɔmbu ba ko n dam diinamɔ, kpa sinambu ba
n seesinamɔ.
47 Adama sɔ̃ɔ teeru kon Babilonin bũnu seesi,
kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wa.
Gonu nu ko n tɛriewa baama kpuro.
48 Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro,
nuku dobun kuuki koo nɔɔra Babilonin sɔ̃.
Domi yibɛrɛba ba koo na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
bu ye kpeerasia.
49 Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔɔ.
Tɛ̃ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma.
Domi ba Isirelība dabinu go.
50 Bɛɛ Isirelība, bɛɛ be i kisira ben nɔman di,
i ku maa yɔ̃ra mini.
I doonɔ n toma Babilonin di.
Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo
ka bɛɛn wuu Yerusalɛmu.
51 Ma Isirelība ba nɛɛ,
sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,
sekura ra sun mwɛwa.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri ba kɔsuka,
sekura sun mwawa.
52 Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, tɔ̃nu sisi nì sɔɔ u koo Babilonin bũnu seesi,
kpa be ba mɛɛra wan wuri yi nɔɔra tem kpuro sɔɔ.

53 Baa Babilonigibu bà n seewa ba da wəllə,
baa bà n ben gbãranun dam sosi
sere goo kun kpɛ̃ u da mi,
ka mɛ, u koo de yibɛrɛba bu bu wəri bu kam koosia.
54 Kam kobu Babilonin tem deema,
ma kuuki nəəramə yen wusu səə.
55 Yinni Gusunəwa u ben wusu kam koosia.
U koo de ben kuuki yi kpe.
Yibɛrɛba ba wee ba wəki nge nim wɔ̃ku.
56 Ba wee bu Babilonigii be wəri,
kpa bu ben tabu kowo damgibu mwɛɛri bu ben tɛnnu bəəku.
Domi Gusunə u sãawa Yinni
wi u ra baawure kəsie ye u kua.
57 U sãawa sunə. Win yĩsira wəllu ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam mu Babilonin sinambu go, ka ben bwisigibu ka ben tem yɛ̃robu ka ben wirugibu ka ben tabu durə damgibu kpa bu dweeya sere ka baadommaə ba kun maa seewe.
58 Babilonin gbãra baka ni, nu koo wəruma.
Nin kənnə baka si, su koo dɔ̃ə mwaara.
Nge mɛya səmbu te ba kua gbãra ten sɔ̃, ta koo kam ko.
Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔ̃ə səə.

Ba Yeremin tireru kpɛ̃ɛ

daa te ba mɔ̀ Efaratiə

59 Seraya, Nɛriyan bii, Maseyan debubu, u sãawa Sedesiasi, Yudaban sina bokon səm kowobun wirugii. Sedesiasin bandun wɔ̃ə nnɛse səəra ba da Babiloniə wi ka sina boko. 60 Yera Yeremi u yorua tireru səə kɔ̃sa ye ya koo Babiloni deema ka sere maa gari kpuro yi Yinni Gusunə u gerua Babilonin sɔ̃. 61 Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam mɛ a tura Babiloniə, a kookari koowo a gari yini gari ka dam təmbu bu nə. 62 Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni Gusunə, wuna a gerua a nɛɛ, goo kun maa sinamə Babiloniə sere ka yɛɛyə. Ya koo kowa bansu sere ka baadommaə. 63 À n tire te gara a kpa, a tu kperu gbinisio kpa a tu kpɛ̃ɛ daa te ba mɔ̀ Efaratiə, 64 kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa mi, nge mɛya Babiloni ya koo kam ko. Ya ǹ maa seemə, kɔ̃sa ye Yinni Gusunə u ye suremən sɔ̃. Ya koo wərumawa kpa ya kun maa dam mə.
Yeremin garin kpurowa mi.

Yerusalɛmu ya wəruma
(I maa mɛɛrio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

52

1 Wɔ̃ə yɛnda tia Sedesiasi u mə sanam mɛ u bandu di Yudaə. Ma u kua wɔ̃ə wəkura tia bandu səə Yerusalɛmuə. Win mɛron yĩsira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. 2 Sedesiasi wi, kɔ̃sa u kua Yinni Gusunən nəni səə. U kua mam mam nge mɛ Yoyakimu u raa kua. 3 Yinni Gusunə u ka Yerusalɛmugibu ka Yudaba məru kua, ma u bu gira win wuswaan di.
Ma Sedesiasi u Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko seesi. 4 Sedesiasin bandun wɔ̃ə nəəba nnɛsen suru wəkurusen sɔ̃ə wəkuruse, yera Nɛbukanɛsaa u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalɛmu wəri. Ma ba ben sansani gira gbãrarun gãarə. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gbãra te sikerena. 5 Ma ba Yerusalɛmu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔ̃ə wəkura tiase.
6 Wɔ̃ə gen suru nnɛsen sɔ̃ə nəəba nnɛse səə, yera gɔ̃əra wuu ge nɛnua. Domi dĩanu maa sari tem mɛ səə ni təmba koo di. 7 Yera ba gbãraru yaba,

ma Yerusalɛmun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wɔ̃kuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga wãa gbãraru yirun baa sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudɛnin wɔwa gia. 8 Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba nùn mwa Yerikon wɔwaɔ. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba nùn deri. 9 Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Ma u nùn siri. 10 U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi. 11 Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni. Yen biru, u nùn sua u ka da Babiloniɔ u nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn sãa yeru

dɔ̃ɔ mɛni
(I maa mɛɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

12 Yeniban biru, Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yɛndu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ wɔkuruse, yera Nɛbusarada wi u sãa sina bokon kɔ̃sobun guro guro u na Yerusalɛmuɔ. 13 Ma u Yinni Gusunɔn sãa yeru dɔ̃ɔ mɛni, ka sina kpaaru, ka yɛnu si su tie Yerusalɛmu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yɛnusu? 14 Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmun gbãraru kɔsuka ba surura.

15 Ma ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gabu yoru mwɛɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii wɛ̃ ka sere nɔman sɔm kowobu. 16 Adama Nɛbusarada u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka gbea wuku.

17-18 Yen biru, Babilonigii be, ba sãa yee ten torom gãritii sua ka kaatonu ka woba ka nɔri ka gbɛ̃a yè sɔɔ ba ra yãku yɛm doke ka sere sãa yee ten dendi yãa ni ba kua ka sii gandu. Ma ba sãa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen yɔ̃ratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. 19 Ma kɔ̃sobun guro guro wi, u maa gbɛ̃ɛ yorukunu sua ka dɔ̃ɔ guratii ka nɔri ka torom gãritii ka gbɛ̃a yè sɔɔ ba ra yãku yɛm doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

20 Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere kɛtɛn weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, goo kun yen bunum geeru yɛ̃. 21 Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa. Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm soonu yɛndu yiru sari. Ma yen bɔɔrum mu sãa gɔm soonu wɔkura yiru. Yen baayere ya wem mɔwa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu sãa nɔm tararun saka. 22 Ba yen baayere furɔ dokea ge ba kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔɔbu, ma ba gen baagere sii yɔni ka dãa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. 23 Dãa marum weenasii wunɔbuwa (100) ba gen baagere gorea ba ka sikerena. Adama wunɔbu nnɛ sariwa ba koo kpĩ bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloniɔ

24 Nɛbusarada sina bokon kɔ̃sobun guro guro wi, u Seraya yãku kowo tɔnwero mwa ka Sofoni wi u sãa yãku kowo Serayan yiruse ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ita, 25 ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka tɔmbu nɔɔba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesianɛ ka tabu kowobun wirugiin tire yoro wi u ra tabu kowobun yĩsa yore tireru sɔɔ ka sere maa tɔmbu wata be ba sãa wuugibu. 26 Be kpurowa u mwɛɛra, ma u bu kpara u ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaɔ. 27 Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temɔ.

Nge mɛya ba ka Yudaba yoru mwɛɛra ba ka doona n toma ben tem di.

28 Yuda be Nɛbukanɛsaa u yoru mwɛɛra u ka da win temɔ win bandun wɔ̃ɔ
nɔɔba yiruse sɔɔ, ben geera sɑ̃awa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka yɛnda ita (3.023).
29 Be u maa yoru mwɛɛra Yerusalɛmuɔ win bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise sɔɔ,
ben geera sɑ̃awa tɔmbu nɛnɛ ka tɛna ka yiru (832).
30 Win bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔ, yera Nɛbusarada wi, u tɔmbu nata ka
wunaa weeru ka nɔɔbu (745) mwɛɛra Yerusalɛmuɔ u ka da. Yuda be ba mwɛɛra
mi kpuro, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:27-30)

31 Efili Mɛrodaki Babilonin sina boko, win bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yera
u Yoyakini Yudaban sina boko wɔlle sua ma u nùn yara pirisɔm di win yoru
dibun wɔ̃ɔ weeru ita sarise sɔɔ, yen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuse
sɔɔ. 32 U ka nùn gari kua ka kĩru ma u win bandu wɔlle sua n kere sinam be
ba yoru mwɛɛra ba ka wɑ̃a Babiloni mi, ka wi sannu. 33 Ma u win pirisɔm
yɑ̃nu kɔsa, u dera u ra di ka wi, sina boko sannu sere ka win wɑ̃arun nɔrɔ.
34 Babilonin sina boko wiya u ra nùn nɔɔri baadomma kpa u nùn wɛ̃ yèn bukata
u mɔ kpuro sere u da u ka gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swĩ Yerusalɛmu ye ba wəri ba kəsukan sõ ka sere Yudaban toranun sõ. U wigibu tubusia yèn sõ Gusunə u dera yibɛrɛba ba kua mɛ. Adama u nɛɛ, Yudaba bà n gõru gəsia, Gusunə u koo bu win wənwəndu sõəsi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunə u Yerusalɛmu sɛɛyasia, wiru 2.
3. Nəni swãaru səə, yĩiyəbu wãa, wiru 3.
4. Yerusalɛmugibun wahala tabun sõ, wiru 4.
5. Yinni Gusunə, a de su wurama wunɛn mi, wiru 5.

Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini

1 Yerusalɛmu yè səə təmba raa dabi,
wee ya wãa ye təna,
ya kua nge gəmini.
Ya raa yĩsiru yara bwesenun suunu səə.
Wee tɛ̃ ba ye yoru diisiamə.
2 Ya wuri mò wə̃ku giriru
ma yen nəni yĩresu kokumə.
Be ba raa sãa yen kĩnasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yɛmiasiamə.
Be kpuro ba kuawa naanɛ sariba,
ma ba kua yen yibɛrɛba.
3 Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumə.
Mɛya, ba bu dam dəremə ba yoru diisiamə.
Ba ku ra n wɛ̃rabu mə.
Ben yibɛrɛba ba bu wəri subaru səə
ba deema ba wãa nəni swãaru garu səə.
4 Yerusalɛmu ya wãa nuku sankiranu səə,
domi ba ku ra maa yen swɛɛ sĩ bu tə̃ə bakaru na.
Goo kun maa wãa yen gbãra kənnəwə.
Yen yãku kowobu ba weeweenu mò.
Yen wəndiaban nuki sankira.
Yen tii ya wãa nuku sankira bakaru səə.
5 Yen yibɛrɛba ba ye tabu di,
ma ba wãa bəri yɛndu səə.
Yinni Gusunəwa u ye nuku sankira ni kpɛ̃ɛ
yen tora dabinun sõ.
Wee yibɛrɛba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamə.
6 Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weenɛ
yi yi ǹ yakasu wa yi di.
Yi ǹ maa dam mə
ma yi duki mò taason wuswaan di.
7 Saa yeni səə, Yerusalɛmu ya wãa yãaru səə,
yen təmba yaayaare mò.
Yera ya yaaya gãa gee ni ya raa mə yellu.
Sanam mɛ yen yibɛrɛba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,
ma n yibɛrɛ be dore, ba ye yaakoru koosimə.

8 Yerusalɛmu ya tora too.
Yen sɔ̃na ba ye tusa.
Be ba raa ye doke,
bà n yen bansu wa ba ra ye gɛmwa.
Wee, yen tii, ya weeweenu mɔ̀,
ya wãa sekuru sɔɔ.
9 Wee, yen durum yĩreru ta wãa yen yaberɔ.
Adama ya ǹ daa yen kpeeru bwisika.
Ya wɔruma subaru sɔɔ
goo kun ye nukuru yɛmiasie.
Ma ya nɔɔgiru sua ya nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru mɛɛrio.
A mɛɛrio nge mɛ yibɛrɛ u tii sue.
10 Wee, ba nɛn gãa gee ni na mɔ gura.
Wee, bwese tuku ni a yina nu n wãa ka wunɛn tɔmbu sannu,
nu dua wunɛn sãa yerɔ.
11 Wee, Yerusalɛmugibu kpuro ba wasire
ba dĩanu kasu ni ba koo di.
Ma ba ka ben gãa geenu dĩa ni kɔsina
bu wa ba n ka wãa.
Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio nge mɛ na wɔnwɔndu soore.

12 Bɛɛya na ka yã, bɛɛ be i sarɔ mini kpuro.
I mɛɛrio nɔni swãaru garu tà n maa nɛgii teni kere,
te Yinni Gusunɔ u man kpɛ̃ɛ win mɔrun saa sɔɔ.
13 Saa wɔllun di n sãare u dɔ̃ɔ surema nɛn wasi sɔɔ,
ma u man di.
U nɛn naasu yina bɛria.
Ma u man sura gbaru gbara
u man kpɛ̃ɛ nuku sankiranu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
14 U nɛn toranu kpuro mɛnna
nge wɛ̃ɛ yi ba tara.
Ma u nu gbinisi nɛn wĩirɔ.
U nɛn dam bua.
Ma u man yibɛrɛ nɔmu bɛria
mi na ǹ kpɛ̃ n ka tii yina.
15 Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu surura.
U tabu durɔbu mɛnna
bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.
U nɛ, Yerusalɛmu taaka
nge mɛ ba ra resɛm taaku.
16 Yen sɔ̃na na wura mɔ̀,
na nɔni yĩresu kokumɔ.
Wi u koo man nukuru yɛmiasia u man wãaru wesia,
u man deri.
Nɛn biba nuki sankire,
domi yibɛrɛ u man kamia.

17 Na nɔma yiiya na kanaru kua.
Adama goo kun nɛ u man nukuru yɛmiasia.
Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn tɔmbu Isireliba sikerenɛ
ba kua nɛn yibɛrɛba,
ma ba man garisi disi.

18 Yinni Gusunɔ u gem mɔ ye u ka kua mɛ.
Domi na ǹ win gere mɛm nɔɔwɛ.
Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ,
kpa i nɛn nuku sankiranu wa.
Nɛn wɔndiaba ka nɛn aluwaasiba ba yoru da tem tukumɔ.
19 Na nɛn kĩnasibu somiru kana,
adama ba man bɔrɔ kɔ̃ɔru kua.
Nɛn yãku kowobu ka wuun guro gurobu ba gu nɛn swɛɛ sɔɔ
sanam mɛ ba dĩanu kasu ni ba koo di ba n ka wãa.
20 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru mɛɛrio,
nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Na nuki sankire too,
domi na ǹ nun mɛm nɔɔwɛ.
Tɔɔwɔ tabu sun dimɔ.
Ma wuun sɔɔwɔ gɔɔ wãa.
21 Ba nɛn weeweenu nua.
Adama goo kun man nukuru yɛmiasie.
Yibɛrɛban nukura dora, yèn sɔ̃ a man kua mɛ.
N n mɛn na, a de tɔ̃ɔ te, tu na te a gerua mi,
kpa bu ko nge nɛ.
22 A ben nuku kɔ̃suru mɛɛrio,
kpa a bu kua nge mɛ a man kua nɛn durum kpãarun sɔ̃.
A mɛɛrio nge mɛ na weeweenu mɔ̀, nɛn nuki sankire.

2

Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɛɛyasia

1 Yinni Gusunɔn mɔru baka ya seewa.
Ma ya Yerusalɛmu wukiri nge guru wii bakaru.
Yen bɛɛrɛ ye ya raa girari sere guru winɔ,
u ye kara u kɔ̃ temɔ.
Win mɔru yen saa sɔɔ,
u ǹ yaaye ma Yerusalɛmu ya sãa win naa sɔnditia.
2 U Isireliban wãa yenu
ka ben wusun gbãranu kpuro surura ka mɔru wɔnwɔndu sari.
Ni wee nu wɔruka temɔ.
U ben bandu ka ten wirugibun dam bua.
3 U Isireliban dam kpuro bua win mɔru bakan sɔ̃.
U tii bɔkua sanam mɛ yibɛrɛba ba bu wɔrim na.
Ma u Isireli be dɔ̃ɔ kare,
ma dɔ̃ɔ wi, u bu di beri berika.
4 U bu win tɛndu gawe ka win nɔm geu.
Ma u bu yĩisi nge yibɛrɛ,
u kpuro go ye ya gea sãa ben nɔni sɔɔ.
U dera win mɔru yabura nge dɔ̃ɔ
ben wãa yenɔ Yerusalɛmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔri nge yibɛrɛ.
U bu mwa nge dɔ̃ɔ u ben dii geenu di.
U ben gbãranu kɔsuka,
ma u dera wuri yi nɔɔramɔ baama ben suunu sɔɔ.
6 U win sãa yeru kɔsuka.
U dera ba ku ra maa sãarun tɔ̃ɔ bakanu ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru di.
Win mɔru seewa ka dam.
Ma u sina boko ka yãku kowobu yina.

7 U win sãa yeru mi ba ra nùn yãkuru kue biru kisi.
U yibɛrɛba Yerusalɛmun dii geenu nɔmu bɛria.
Ma wɔkinu nɔɔra win sãa yeru mi, nge tɔ̃ɔ bakanun saa.
8 Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u Yerusalɛmun gbãranu kɔsuku.
Wee u nu kɔsuka kpuro mam mam.
Ya kua wɔnwɔndu baama kpuro.
Gbãranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
9 Yen kɔnnɔsu su numa temɔ.
Sin dãa ye ba ra ka su sɛ̃suku ya bɔɔkira.
Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura
ba ka da tem tukumɔ.
Wooda maa sari.
Baa Gusunɔn sɔmɔbu ba ǹ maa kãsinu waamɔ win min di.
10 Wee, yen guro gurobu ba sɔ̃ temɔ ba nɔsu maari.
Ba tii torom wisi winɔ,
ba saaki deewa nuku sankiranun sɔ̃.
Ma yen wɔndiaba ba sɔ̃ ba tuke.

11 Nɛn nɔni yandamɔ wurin sɔ̃.
Nɛn wasi gbisimɔ ma nɛn tororа kare.
Domi nɛn tɔmba kam kua.
Wee, bii wɛ̃ɛnu ka bibu ba wãa Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ,
ba ǹ maa dam mɔ.
12 Ba ben mɛrobu sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀,
mana sa ko dĩanu wa.
Ma ba wɔrukumɔ swɛɛ sɔɔ nge be ba mɛɛra kua.
Gaba gbisukumɔ ben mɛron tororu wɔllɔ.

13 Yerusalɛmu, mba kon nun sɔ̃.
Mba kon ka nun weesina.
Wara u maa nɔni sɔ̃ɔre nge wunɛ,
n ka kpĩ n nun nukuru yɛmiasia.
Domi wunɛn nɔni swãara kpã nge nim wɔ̃kun nim.
Goo sari wi u koo kpĩ u tu kpeesia.
14 Wunɛn sɔmɔbu ba nun gari weesugii sɔ̃ɔwa.
Ba ǹ nun wunɛn toranu sɔ̃ɔsi
bu ka nun gbara yorun di.
Gari weesugiiya ba nun sɔ̃ɔwa yi yi nun nɔni wɔ̃kua.
15 Wee, tɛ̃ wi u sarɔ u ra nun taka koosiwa u yɛ̃ɛ,
kpa u wia ko u nɛɛ,
wuu geniwa ba ra raa soku wuu burɔ,
gèn sɔ̃ handunian tɔmbu kpuro ba ra n nuku dobu mɔ̀?
16 Kpa yibɛrɛba ba n nɔɔ tɛndu bɛri
ba n nun yɛ̃ɛmɔ ba n mɔ̀,
sa nun mwɛ nge dĩa dɔka.
Wee, tɔ̃ɔ te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.
17 Yinni Gusunɔ u kua ye u gɔ̃ru doke.
U yibia ye u geruа saa yellun di u nɛɛ,
u koo ko.
Wee u wunɛ Yerusalɛmu kam kua.
U ǹ wunɛn wɔnwɔndu wa.
U dera yibɛrɛban nukura dora wunɛn sɔ̃,
domi u bu dam kã.

18 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sueyo,
a de u wunɛn wuri nɔ.
A nɔni yĩresu kokuo nge daaru.
A ku wɛ̃ra, a ku wuri mari.
19 A seewo a wuri ko wɔ̃kuru,
a wunɛn gɔ̃ru kpuro kusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
A nɔma yiiyo a nùn kana wunɛn bibun sɔ̃
be ba gbimɔ swɛɛ sɔɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃.

20 Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio a wa.
Wara a kuare nge mɛ.
Mban sɔ̃na a dera tɔn kurɔba ben bibu tema be ba kĩ mi.
Mban sɔ̃na a dera yibɛrɛba ba maa wunɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu go wunɛn
sãa yerɔ.
21 Wee bukurobu ka bibun gonu nu kpĩ swɛɛ sɔɔ.
Ba nɛn wɔndiaba ka aluwaasiba go tabu sɔɔ.
A dera ba bu sakira wɔnwɔndu sari, wunɛn mɔrun saa.
22 A nɛn yibɛrɛ be na nasie sokusia baaman di
ba mɛnna nge tɔ̃ɔ bakarun saa.
Yen dɔma te, goo kun kisire.
Goo kun maa seewe bii be na kĩ na seeya sɔɔ.
A dera nɛn yibɛrɛ u bu go kpuro.

3

Nɔni swãaru sɔɔ, yĩiyɔbu wãa

1 Na sãawa tɔnu wi u nɔni swãaru yɛ̃
te ta na Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.
2 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ, mi yam bururam sari.
3 Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka yoka.
4 U dera na woora saa nɛn wirun di sere ka nɛn naasɔ.
N sãare u nɛn kukunu kɔsuka,
5 u ka man nuku sankiranu ka nɔni swãaru bunana nge gbãraru.
6 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ
nge gɔri be ba gu n tɛ.
7 U man gbãraru bunana n ku ka yari,
ma u man bɔkua ka yɔni damgii.
8 Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
Adama u ǹ man swaa daki u sere nɛn kanaru mwa.
9 U nɛn swaa kɛnua ka kpee bakanu,
u ye go.
10 U kukua u man mara
nge gbeeku bɔ̃ɔ ge ga yaa mara.
U man mara nge gbee sunɔ
ge ga yaa yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
11 U nɛn swɛɛ bɔɔra,
ma u man mwa u gɛ̃ɛka.
U man deri biti sɔɔ.
12 U win tɛndu bɛri
ma u man kua nge yaa ye u koo to.
13 U nɛn yɛ̃sa yabura ka sɛ̃ɛnu.
14 Ma tɔmbu kpuro ba man yɛ̃ɛmɔ
ba womusu dokemɔ tɔ̃ɔ baatere.

15 U dera na nəni swãaru wa
ma nuku sankirara man goomə nge tam.
16 U dera na kpenu tema
ma nɛn donnu bəəkira.
Ma u man torom wisi.
17 U dera na ǹ maa wãa bəri yɛndu səə,
na ǹ maa nuku dobu mə.
18 Ma na gerua na nɛɛ,
na ǹ maa dam mə,
na ǹ maa gãanu yĩiyə wi, Yinni Gusunən mi.

19 Nà n nɛn nəni swãaru yaaya,
n da n sãarewa nge dãa sosurarun nima na nəra ka dɛ̃ɛ.
20 Nà n yeniba kpuro yaaya, na ra wururewa.
21 Adama wee ye ya man yĩiyəbu wɛ̃ɛmə.
Na kĩ n tii ye yaayasia n gere.
22 Yera, Yinni Gusunən durom kun kpa,
win wənwənda kun maa nəru kue.
23 Ta ra n wuramaməwa bururu baatere.
Win bərəkiniru ta kpã.
24 Na nɛɛ, Yinni Gusunə u sãawa nɛgii.
Yen sõna na yĩiyəbu mə wi səə.
25 U ra wi u nùn naanɛ sãa kĩru sõəsi,
kpa u wi u nùn kasu durom kua.
26 Ya wã tənu ù n Gusunən somiru mara ka tɛmanabu.
27 Ya wã tənu u Gusunən yoru wura win aluwaasiru səə.
28 U n laakari mɛɛribu gabu wa,
u tii gawo sɛ̃ɛ u da u n wãa wi turo,
domi Yinni Gusunəwa u nùn bu kpɛ̃ɛ.
29 U n nùn wiru kpĩiyɛ win nuku sankiranu səə,
kpa u n yĩiyə ma u koo nùn somi.
30 U wi u nùn baara soomə baaru tĩiyə u səmɛ,
kpa u wura bu nùn wəmɛ.
31 Domi Yinni Gusunə u ku ra tənu biru kisi ka baadommaə.
32 Baa ù n dera yɛ̃ro u nəni swãaru wa,
ka mɛ, u nùn kĩ too,
domi win wənwənda kpã.
33 N ǹ win kĩru u ka tənu nəni sõ,
kpa u nùn nuki sanku.

34-36 Yinni Gusunə u yɛ̃
sanam mɛ ba yobu nəni sõəmə ba taakumə.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ǹ təmbu kuammɛ nge mɛ n weenɛ.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ǹ bu siriammɛ dee dee.
37 Goo kun kpɛ̃ u nɛɛ, gãanu nu kooro,
Yinni Gusunə ù kun nin wooda wɛ̃.
38 Wi, Gusunə Wərukoo
wiya u ra de gea ka kõsa yu na.
39 N n mɛn na, mban sõna tənu u ko n weeweenu mà.
U de u weeweenu ko win durum sõ.
40 Yen sõ, i de su bɛsɛn daa mɛɛri
kpa su ye wɛ̃ɛri

su wa su ka gəsirama Yinni Gusunən mi.
41 Gusunə u wãa wəllə.
I de su nəma yiiya su nùn kana.
42 Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,
sa nun seesi.
A ɲ̀ sun suuru kue.
43 A tii berua wunɛn məru bakan sɔ̃,
ma a sun naa gira a go wənwəndu sari.
44 A dua guru wiru səə a ku ka bɛsɛn kanaru nən sɔ̃.
45 A dera ba sun garisi nge kubanu bwesenun suunu səə.
46 Bɛsɛn yibɛrɛba kpuro ba sun nəə kuurimə.
47 Ye ya sun tie, yera nandabu ka bɛrum,
domi ba bɛsɛn yãnu gura,
bɛsɛn tem mu kua bansu.
48 Wee na nəni yĩresu kokumə
yèn sɔ̃ nɛn təmba kam kua.
49 Nɛn nəni yĩresu kokumə, su ɲ̀ yõre,
50 na ka mara Yinni Gusunə u nɛn laakari kooma wəllun di,
51 kpa u wa ma ye ya Yerusalɛmugibu deemamə,
ya nɛn nuki sanka.

52 Be ba man tusa kam səə
ba man naa gira nge gunə.
53 Ba kĩ bu nɛn wãaru kpeesia wəru səə.
Ba man kpenu kasuka.
54 Nim mu man mwɛɛmə,
ma na nɛɛ, na kam kuawa.
55 Saa ye səə, na kanaru kua na nɛɛ,
Yinni Gusunə, na nun soka saa wəru ge səən di,
56 ma a nɛn nəə nua.
A ku wunɛn swaa kɔre.
A nɛn wuri ka nɛn weeweenu nəəwə.
57 Dəma te, a man susi,
a man sɔ̃əwa a nɛɛ, n ku bɛrum ko.
58 Yinni a man siria
ma a nɛn wãaru yakia.
59 A wa kɔ̃sa ye ba man kua,
a man sirio.
60 A wa məru ye ba man kəsiemə
ka nəə tia ye ba mɔ̀ bu ka man seesi.
61 Yinni Gusunə, a ben wəma nua ye ba man koosimə.
62 A ben nəə tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimə tɔ̃ə baatere.
63 Ye ba mɔ̀ kpuro səə gesi,
nɛna ba ra n womu dokemə.
64 Yinni Gusunə, na yɛ̃ ma kaa bu kəsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.
65 Kaa ben gɔ̃run nəni wɔ̃ke
kpa a de wunɛn bɔ̃ri yi n sãa ben baa.
66 Kaa bu naa gira ka məru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wãa tem mɛ səə.

4

Yerusalɛmugibun wahala tabun sõ

1 Yinni Gusunən sãa yerun wura gea ye, ya tĩra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro səə.
2 Yerusalɛmun tən be ba raa garisi nge wura gea,
ba gisə bu garisiwa nge tem mənnu.
3 Baa ka gbeeku bõnə, nu ra nin binu bom kɛ̃.
Adama nɛn təmbu ba ǹ ben bibun wənwəndu mə.
Ba sãawa nge taataa niru te ta wãa gbaburə.
4 Ba dera ben bii wɛ̃ɛnun yari mani nin darosu səə nim nərun sõ.
Bibu ba dĩanu kasu, adama goo sari wi u koo bu wɛ̃.
5 Be ba ra raa dĩa geenu di,
ba gbisukumə swɛɛ səə.
Be ba seeya doo nəəru səə,
ba kubanu bũurimə.
6 Nɛn təmbun sɛɛyasiabu bu kpã, bu Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunə u kpeerasia nəni kpaki teeru
goon nəma sari mi səə.
7 Ben sina bibu ba raa wɛ̃su bururam kere.
Ba mam bom bekum bururam kere.
Ben wasin gəna ra n sõriwa
kpa ben wuswaa ya n ballimə nge kpee gobiginu.
8 Adama tɛ̃ ba dãə durom tĩram kere.
Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ səə.
Ba woorewa sere ben gəna ya kukunu mani.
Ma ben wasi gbere nge dãa gbeba.
9 Be ba gbimə tabu səə, ben gəə buram bo
n kere be ba ra nəni sõəre
bu woora gõərun sõ bu sere gbi.
10 Baa mɛ bii mɛrobu ba ben bibu kĩ too,
ka mɛ, ba bu yikumə ba dimə
wahala ye ya be, nɛn təmbu deeman sõ.

11 Yinni Gusunə u win məru kpuro sõəsi,
u Yerusalɛmu dãə sõre
ma ya dãə mwaara sere ka yen kpɛɛkpɛɛkuə.
12 Sina boko goo ǹ kun mɛ tən diro goo sari handunia səə
wi u raa tamaa yibɛrɛ u koo kpĩ u du Yerusalɛmun gbãrarun kənnən di.
13 Wahala baka yeni ya nawa
Gusunən səməbu ka yãku kowobun toranun sõ.
Domi bera ba be ba ǹ toranu ganu kuen yɛm yari Yerusalɛmun swɛɛ səə.
14 Ba ra n sirenɛwa swɛɛ səə ba n babi nge wõkobu
ba n disi səəwa təmbun yɛm sõ.
Goo kun kãkə u mam ben yãnu baba.
15 Bà n da təmbun bəkuə, ba ra bu girewa bu nɛɛ,
i doonə minin di, bɛɛ disigibu.
I ku susima i sun baba.
Yera ba ra doonɛ min di ba kun yɛ̃ mi ba dəə.
Bà n maa wãa bwese tukunun suunu səə,
nu ra bu sõwa nu nɛɛ,
i ku sina bɛsɛn suunu səə mini n ka tɛ.
16 Yinni Gusunən tii u bu yarinasia ka məru.

U ɲ̀ kĩ u bu wa.
U ɲ̀ ben yãku kowo goo doke gãanu.
U ɲ̀ maa ben durɔ tɔkɔnun wɔnwɔndu kue.

17 Sa swaa mɛɛra sa wasira
su ka wa mìn di somira koo sun naawa.
Sa raa bweseru garu mɛɛra
te sa yĩiyɔ ta koo sun faaba ko.
Wee, ta ɲ̀ sun faaba kue.
18 Yibɛrɛba ba bɛsɛn sanu sanusu mɛɛra,
bu ka sun yinari su da wuun batuma sɔɔ.
Bɛsɛn gɔɔ turuku kua.
Bɛsɛn wãarun tõra kpawa mi.
19 Bɛsɛn yibɛrɛ be, ba gunɔ bakeru sãabu kere.
Ba sun yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ gbaburɔ.
Ba sun naa gire sere guunu wɔllɔ.
20 Bɛsɛn sina boko wi u dera sa wãa,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa,
wee, ba nùn yina mwa.
N deema sa raa nɛɛ,
win saabuwa sa ka tii mɔ bwesenun suunu sɔɔ.

21 Bɛɛ maa Edɔmuba, bɛɛ be i wãa Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ̃,
adama i n yɛ̃ ma siribu bɛɛ mara.
I ko i ko nge be tam mu goomɔ kpa i tereru yõra.
22 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛn sɛɛyasiabu kpa.
Ba ɲ̀ maa bɛɛ yoru mwaamɔ bu ka doona.
Adama bɛɛ Edɔmuba, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ mɔru kɔsia,
kpa u bɛɛn toranu terasia.

5

Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunɛn mi

1 Yinni Gusunɔ, a yaayo ye n sun deema.
A mɛɛrio a wa nge mɛ sa wãa sekuru sɔɔ.
2 Bɛsɛn tem mɛ a sun wɛ̃ mu kua gabugim.
Tɔn tukoba ba wãa bɛsɛn diaɔ.
3 Bɛsɛn baababa ba gu,
ma bɛsɛn mɛrobu ba gɔminiru sõ.
Sa wãa tundobu sari.
4 Gobiya sa ra kɔsie su sere bɛsɛn tiin dɔkɔn nim nɔ.
Gobiya sa ra maa ka bɛsɛn tem dãa dwe.
5 Wee, bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yoru diisiamɔ.
Sa wasire, ba ɲ̀ maa sun wɛ̃rabu wɛ̃ɛmɔ.
6 Sa Asirigibu ka Egibitigibu dĩanu kana.
7 Wee, bɛsɛn baababa ba kõsa kua,
adama ba ɲ̀ maa ka sun wãa.
Bɛsɛra sa yen wahala sɔɔwa.
8 Yoba ba kua bɛsɛn yinnibu.
Goo maa sari wi u koo sun wɔra ben nɔman di.
9 Sa ra bɛsɛn wãaru kari bɔriewa,
domi sa ra ka yibɛrɛba tabu kowa gbaburɔ
su sere wa su di.

10 Gɔ̃ɔrun sɔ̃ bɛsɛn wasi swĩa nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
11 Ba tɔn kurɔbu ka wɔndiaba gabirimɔ
Yudan tem kpuro sɔɔ ka sere Yerusalɛmuɔ.
12 Ba bɛsɛn wirugibu mwɛɛra ba soora doke.
Ba ǹ durɔ tɔkɔnu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Ba bɛsɛn aluwaasiba mwɛɛra nge yobu bu ka som nam.
Ma biba dãa guramɔ ba wɔrukumɔ yen bunum sɔ̃.
14 Bɛsɛn bukurobu ba ku ra maa sinɛ
bu siribu ko siri yerɔ.
Mɛya bɛsɛn aluwaasiba ba ku ra maa womusu ko.
15 Bɛsɛn nuku dobu bu kpa.
Bɛsɛn nuku dobun yaabu gɔsira nuku sankiranu.
16 Bɛsɛn bɛɛrɛ ya kpa.
Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan sɔ̃.
17 Gisɔ sa nuki sankire,
ma sa nɔni yĩresu kokumɔ,
18 yèn sɔ̃ guu te ba mɔ̀ Siɔni ta kua bansu,
ma ta kua gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.
19 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ, a sãawa sunɔ.
Kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.
20 Kaa n sun deriwa n ka tɛ?
Mban sɔ̃na kaa n sun duari sere ka baadommaɔ.
21 Yinni Gusunɔ, à n nɛɛ, su wurama wunɛn mi,
sa ko wurama.
A de bɛsɛn wãaru tu wurama nge yellu.
22 Kaa n ka sun mɔru baka sãawa?
Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIƐLI

Sanam mɛ Esekiɛli u Gusunɔn gari yini gerua u wãawa Babiloniɔ u yoru dimɔ ka win mɛro bisibu Yuda gabu. U wãawa yoo te sɔɔ, Babilonigibu ba sere Yerusalɛmu kɔsuka.

Gbiikaa, u Yudaba sõɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu siri kpa u de yibɛrɛba bu Yerusalɛmu wɔri bu kamia. Yiruse, Gusunɔ u koo maa bwese tukunu siri yèn sõ nu win tɔmbu dam dɔre. Itase, u Yudaba nukuru yɛmiasiamɔ, domi Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo de bu wurama Yerusalɛmuɔ kpa ben sia yu wɛ̃ra. Nnɛse, u wa win kãsiru sɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru ta koo kpam wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekiɛlin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban sõ yibɛrɛba bu sere Yerusalɛmu wɔri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun sõ, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalɛmu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sãa yee kpaaru kãsiru sɔɔ, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunɔ

u tii Esekiɛli sõɔsi

1-3 Wõɔ tɛnasen suru nnɛsen sõɔ nɔɔbuse sɔɔra Esekiɛli, yãku kowo Busin bii u wãa daa te ba mɔ̀ Kebarin goorɔ ka Yuu be ba yoru mwɛɛrima sannu. Miya u wa wɔlla kɛniara ma Gusunɔ u dera u kãsiru wa. U ka nùn gari kua ma win dam nùn nɛnua. N deema sina boko Yoyakimun wõɔ nɔɔbusewa mi, ye u ka wãa yoru sɔɔ Babiloniɔ.

4 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. U woo bɔkɔ wa ga seema saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di ga guru wiru sɔɔwa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sikerenɛ. Ma ten suunu sɔɔ n ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia. 5 Guru wii te sɔɔ, hunde koniba nnɛ ba wãa mi be ba ka tɔmbu weenɛ. 6 Ben baawure wuswaa nnɛ ka kasenu nnɛwa u mɔ. 7 Ben kõri yi dɛnde. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weenɛ, ma su ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia. 8 Kasa yen baayeren temɔ, tɔnun nɔmuwa ga wãa mi. Nɔma yen baayere ya dɛmiɛwa mi wuswaa ka kasa ye, ya mɛɛra. 9 Kasa ye kpuro ya nɔsu girarinɛwa. Hunde koni be, bà n sĩimɔ, ba ku ra sĩire. Mi ba dɔɔ, miya ba ra n mɛɛra. 10 Hunde koni ben baawure u wuswaa mɔwa nnɛ. Tia ya sãa tɔnun wuswaa. Yen nɔm geu gia, gbee sunɔn wuswaa. Yen nɔm dwaru gia kɛtɛn wuswaa. Yen biru gia maa gunɔ bakerun wuswaa. 11 Ben baawuren kasa yiru ya dɛmiarewa wɔllɔ ma ya girarinɛ mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri. 12 Mi wuswaa yen baayere ya wãa, mi giawa ya mɛɛra. Yen sõna mi ba kĩ bu da kpuro, ba ra dewa ba kun sĩire. 13 Hunde koni ben baa sɔɔ, dõɔ gɛ̃ɛya yi wãa mi, yi fĩamɔ nge wĩi bɔnnu. Dõɔ win yam bururam mu kpã. Min diya dõɔ buri yi yarimɔ nge guru maakinu. 14 Hunde koni be, ba ra n sãuwa nge guru maakinu, ba n dɔɔ, ba n wee.

15 Ye u bu mɛɛra mɛsum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren bɔkuɔ. 16 Uruu be, ba ballimɔwa nge kpee gobiginu. Ma ba weenɛ. Ma n sãare uruu baayere ya wãa uruu gaa sɔɔ. 17 Ba koo kpĩ bu da bera nnɛ kpuro sɔɔ ba kun tii sĩiyɛ. 18 Ben gunum mu nanum mɔ. Ma ben nɔsu sɔɔ n sãare gãanu mani mani ni nu ballimɔ. 19 Hunde koni be, bà n sanum seewa, uruu be, ba ra n wãawa ben bɔkuɔ. Bà n maa yõɔwa, ka be sanna. 20 Hunde koni be, ba ra dewa mi

ba kĩ, adama ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe. 21 Yen sõna bà
n sĩimə, uruu be, ba ra n maa sĩimə. Bà n yõra kpa uruu be, bu yõra. Bà n maa
seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wãawa uruu
be səə.
22 Ma gãanu tɛrie hunde koni ben wəllə nu ballimə nge kpee gobiginu. 23 Ma
ba ben kasa yiru yiru dɛmiɛ ya girarinɛ gãa nin temə. Ma yiru yiru ye ya bu tie
ya ben wasi wukiri. 24 Sanam mɛ ba sĩimə, yera na ben kasan wəkinu nəəmə
nge nim wõkun wəkinu, ǹ kun mɛ nge Gusunə Dam kpurogiin nəə, ǹ kun mɛ
nge tabu kowo wuurun wəkinu. Adama ye ba yõra, ba ben kasa ye kuruawa.
25 Ma na maa wəkinu nəəmə gãa nin wəllun di. 26 Ma na gãanu wa mi, nu
ka sina kitaru weenɛ, nu ballimə nge kpee gobiginu. Ma na maa gãanu wa
nu sõ sina kita ten wəllə nu ka tənu weenɛ. 27 Ma n sãare tənu wi, u ballimə
nge sii gan te ba wəriasia dõən suunu səə. Ma yam bururam ka nùn sikerenɛ.
28 Yam bururam mɛ, mu ka guru waa weenɛ ye ya ballimə sanam mɛ gura
nɛmə. Yeniba kpuro ya sãawa Yinni Gusunən yiikon girima.

Gusunə u Esekiɛli gəra

Isirelibən mi

Ye u ye kpuro wa mɛ, yera u yiira u wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka
nùn gari kua.

2

1 U nɛɛ, tənun bii, a seewo a yõra, kpa n nun gari sõ.
2 Sanam mɛ u ka nùn gari yi mà, yera Yinni Gusunən Hunde u nùn yəəwa
ma u nùn yõrasia. Ma u yɛ̃ro swaa daki wi u ka nùn gari mà mi. 3 U nɛɛ, tənun
bii, na nun gəriə Isirelibən mi, be ba man seesimə. Wee be, ka ben baababa ba
man tora sere ka gisə. 4 Tən be, ba swaa tau, ba maa gõru bəəbu. Ben miya na
nun gəriə kpa a bu sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerua. 5 Na nɛɛ, wee
ba sãa mɛm nəə sariba. Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? Ka mɛ, ba koo
gia ma Gusunən səmə u wãa ben suunu səə.
6 Wunɛ Esekiɛli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin bɛrum ko, baa mɛ n ko n
sãare a wãa sãki ka niin suunu səə. Domi ba sãawa mɛm nəə sariba. 7 Ba nun
swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? A gesi bu sõəwə ye na gerua, baa mɛ ba sãa
mɛm nəə sariba.
8 Adama wunɛ, tənun bii, a nəəwə ye kon nun sõ. A ku ko mɛm nəə sari nge
bwese te. A wunɛn nəə wukio kpa a tem ye kon nun wɛ̃.
9 Saa yera Esekiɛli u nəmu gagu wa ga dɛmiɛ win mi gia, ga tireru nɛni te
ba kurua. 10 Nəmu ge, ga tire te kusia win wuswaaə. Ba tu yoruawa bera
yiru kpuro. Gari yi yi yorua tire te səə, yiya weeweenu ka wuri ka nuku
sankiranun gari.

3

1 U maa nɛɛ, tənun bii, a tire teni temwə kpa a da a ka Isireliba gari ko.
2 Ye u nəə wukia, yera Gusunə u tire te kpɛ̃ɛ mi, u dera u tu tema. 3 Ma u nɛɛ,
tənun bii, a wunɛn nukuru yibio kpa a wunɛn wasi diisia ka tire te na nun wɛ̃
mi.
Ye u tire te tema, ma ta nùn dore nge tim.
4 Yera u maa nɛɛ, Esekiɛli, a seewo a da Isirelibən mi kpa a bu nɛn gari sõ.
5-6 N ǹ mə na nun gəriə bwese tuku dabinun mi, nìn barum mu nəəbu sɛ̃, a ǹ
maa kpɛ̃ a ben gari tubu. Adama Isirelibən miya na nun gəriə. Nà n daa nun
gəra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki, 7 adama wee, Isireliba ba ǹ
nun swaa dakimə. Domi ba ǹ kĩ bu nɛn gere nə yèn sõ be kpuro ba swaa tau

ma ben gɔ̃ru ga bɔɔbu. 8 Yen sɔ̃, kon maa wunɛn tii bɔbiasia kpa a swaa taaya nge be, 9 a n gɔ̃ru bɔ nge kperu. A ku bɛrum ko ben swaa taa bin sɔ̃. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

10 Ma u maa kpam nɛɛ, Esekiɛli, a swaa dakio a nɔ kpa a gari yi kon nun sɔ̃ nɛnɛ wunɛn gɔ̃ruɔ. 11 Yen biru, kpa a da a wunɛn mɛro bisibu deema mi ba yoru dimɔ. Ba nun swaa daki? Ba ɲ̀ nun swaa daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ma nɛna na ka bu gari mɔ̀.

12 Yera Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua ma u nɔɔgiru nua win biruɔ ta gerumɔ ka dam ta mɔ̀, bu Yinni Gusunɔ siaro mi u wãa u win yiiko baka sɔ̃ɔsimɔ.

13 Ma u hunde koni ben kasan wɔkinu nɔɔmɔ ya soonamɔ ka sere maa ben uruuban wɔkinu. Wɔki ni, nu kpɛ̃a n banda. 14 Gusunɔn Hunde wi u nùn sua mi, u ka nùn doona, ma win dam nùn nɛnua. Ma Esekiɛlin mɔru seewa u burisina. 15 U tura Tɛli Abibuɔ, Kebarin daarun bɔkuɔ mi yoo be, ba wãa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sɔɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

Esekiɛli koo Isirelibа kirɔ ko

16 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biru, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 17 wunɛ tɔnun bii, kon de a Isirelibа nɔni doke. Kaa n da nɛn gari swaa daki kpa a ka bu kirɔ ko. 18 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ɲ̀ nùn kirɔ kue u win daa kɔ̃sa ye deri u ka win wãaru wɔra, tɔn kɔ̃so wi, u koo gbiwa win daa yen sɔ̃. Wuna kon maa win yɛm bikia. 19 Adama à n nùn kirɔ kua, ma u ɲ̀ win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win daa kɔ̃sa yen sɔ̃ kpa wunɛ a wunɛn wãaru wɔra. 20 Gemgii ù n gem deri u kɔ̃sa kua ma a ɲ̀ nùn kirɔ kue, ma na nùn yina bɛria, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. Na ɲ̀ win yellun daa gea garisimɔ, adama wuna kon win yɛm bikia. 21 À n maa nùn kirɔ kua u ku ka durum ko, ma u ɲ̀ durum ye kue, u ɲ̀ gbimɔ. Wunɛn tii a maa wunɛn wãaru wɔrawa mi, domi a nùn kirɔ kua.

Esekiɛli

kun maa kpɛ̃ u gari ko

22 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli yɔɔwa ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da wɔwaɔ. Miya kon nun gari sɔ̃.

23 Ma u seewa u da wɔwa mi. Ma u Gusunɔn yiikon girima wa nge sanam mɛ u raa wãa Kebarin daarun bɔku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari. 24 Yera Gusunɔn Hunde u maa nùn yɔɔwa. Ma u nùn seeya u yɔ̃rasia. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a doo a tii kɛnusi wunɛn dirɔ. 25 Mɛya ba koo nun bɔke kpa a kpana a yari tɔɔwɔ, tɔmbu bu nun wa. 26 Kon de wunɛn yara yu wunɛn daro mani kpa a kpana a gari ko. Mɛya a ɲ̀ kaa kpĩ a maa bu gerusi be, be ba ku ra mɛm nɔ mi. 27 Adama nà n ka nun gari kua, kon wunɛn nɔɔ wukia. Saa ye sɔɔra kaa tɔn be sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa daki, gaba kun maa nun swaa dakimɔ. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

4

Gusunɔn sɔmɔ u nɛɛ,

ba koo Yerusalɛmu tarusi

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ Esekiɛli tɔnun bii, a biriki suo kpa a ye doke wunɛn wuswaɔɔ a Yerusalɛmun weenasia ko ka yora biriki yen wɔllɔ. 2 A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a kuku yenu doke kpa a gungunu bani a sansani gira kpa a tabu sinambu yi yi a ka sikerena. 3 A sii si su yasu suo kpa a su doke wunɛ ka ganan baa sɔɔ, kpa a su wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunɛn tii kaa n gu yɔ̃re, kpa ye kpuro ya n sãa yĩreru Isirelibаn sɔ̃.

4 Yen biru kpa a kpuna ka wunɛn yɛ̃si nɔm dwarugia kpa a n Isireliban
toranu sɔɔwa sere tɔ̃ɔ te kaa se. 5 Tɔ̃ɔ nin geeru ta kon sãawa wɔ̃ɔ sin geeru,
sì sɔɔ Isireliba ba man torari. Nu sãawa sɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔkuru
(390). Tɔ̃ɔ ni kpuro sɔɔra kaa n ben tora ni sɔɔwa. 6 Yen biru kpa a gɔsia a ka
wunɛn yɛ̃si nɔm geugia kpuna sɔ̃ɔ weeru kpa a wahala ko Yudaban toranun sɔ̃.
Sɔ̃ɔ teeru ta ko n sãawa wɔ̃ɔ tia. 7 Kpa a wunɛn wuswaa kisi Yerusalɛmu gia ye
ba tarusi, kpa a ye gãseru kpare kpa a yen gari gere. 8 Mɛya nɛ, Yinni Gusunɔ
kon ka nun wɛ̃ɛ bɔke kpa a ku ra sĩira. Mɛya kaa n kpĩ ka yɛ̃si tia ye, sere tɔ̃ɔ
te na nun bura mi, tu ka yibu. 9 Kpa a alikama ka swii ka gbɛɛ ka dãsi ka dobi
sua a ye mɛnna gbɛ̃ɛ teeru sɔɔ a burina a ka pɛ̃ɛ ko. Yera kaa n da di sere sɔ̃ɔ
gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔku te, tu ka yibu, kpa a n kpĩ ka yɛ̃si tia ye. 10 Pɛ̃ɛ
kure piibuwa kaa n da di nge garamu goobun (200) saka sɔ̃ɔ teeru. Nge mɛya
kaa n dimɔ mi sere tɔ̃ɔ te, tu ka yibu. 11 Mɛya nim mɛ kaa maa nɔ mu ko n saka
mɔwa, ditiri tian sakawa kaa n da nɔ sɔ̃ɔ teeru. 12 Tɔmbun bii gbebusa kaa ka
pɛ̃ɛ wɔ̃. Kaa n da ye wɔ̃wa ben nɔni biru. 13 Nge mɛya Isireliba ba ko n da ben
dĩanu di ka disi tɔn tukobun suunu sɔɔ mi kon bu yarinasia.

14 Esekiɛli u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, na tii nɛnua disi kpuron di. Na ǹ yaa
goru garu diire saa nɛn piiburun di. Na ǹ maa yaa disigia gaa tende. 15 Yinni
Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a naa bisu suo a ka wunɛn doo ko kpa a tɔmbun bisu deri.
16 Kon dĩanu fiiko ye ya tie Yerusalɛmuɔ kpeesia kpa bu bu dĩanu ka nim
saka kua kpa bu di bu nɔ ka nuku sankiranu ka wururabu. 17 Nge mɛya ba
koo dĩanu ka nim bia kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba koo woorawa ben
toranun sɔ̃.

5

Gusunɔ u koo Isireli sɛɛyasia

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a kɔ̃ɔ suo ge ga nɔɔ do kpa a ka wunɛn
seri ka wunɛn toburu kɔni. Yen biru kpa a kilo sua a seri yi yĩire kpa a yi bɔnu
ko suba ita. 2 Kpa a sube teeru sua a dɔ̃ɔ doke Yerusalɛmun suunu sɔɔ sanam
mɛ yen tarusibun tɔ̃ra yiba. Yen biru kpa a maa sube teeru sua a n ka tu kɔ̃ɔ ge
soomɔ a ka wuu ge sikerena. Yeniban biru kpa a maa suberu itase sua a pusi
yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi suesi. 3 Kpa a seri yin fiiko kure wunɛn
yaberun swaa buaɔ. 4 Kpa yi sɔɔ, a gɛɛ sua a dɔ̃ɔ doke kpa dɔ̃ɔ wi, u Isireliba
kpuro seesi.

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yĩre ni, Yerusalɛmuwa nu ka yã. Wee na ye kua
handunian suunu. Tɔn tukobun tem mu ye sikerenɛ. 6 Ma yen tɔmbu ba man
seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ. Domi ba nɛn woodaba yina.
Ba ǹ nɛn gere swĩi. 7 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee ba man seesi n
kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ, ma ba ǹ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba
ǹ maa nɛn gere swĩi ye na bu sɔ̃ɔwa. Ben daa kɔ̃sa ya mam bwese ni nu ka bu
sikerenɛgia kere. 8 Yen sɔ̃, nɛn tii kon bu seesi. Kon bu siriwa handuniagibun
wuswaaɔ. 9 Kpa n bu sɛɛyasia bi na ǹ daa bu koore ben bũu sãanun sɔ̃. Mɛya
na ǹ maa bin bweseru mɔ̀ kpam. 10 Yen sɔ̃na tundoba koo ben bibu tem, kpa
bibu bu maa ben tundobu tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be ba tie yarinasia
handunian goonu nnɛ sɔɔ.

11 Wee ba nɛn sãa yeru disi doke ka ben bũnu kpuro. Yen sɔ̃, sere ka nɛn
wãaru nɛn tii kon bu biru kisi, na ǹ maa bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. 12 Bà n bu
bɔnu kua subenu ita, sube teeru ta koo gbiwa Yerusalɛmun nukurɔ, bararu ka
gɔ̃ɔrun sɔ̃, kpa suberu yiruseru tu maa gbi tabu sɔɔ Yerusalɛmun biruɔ. Kpa
n maa sube te ta tie mini yarinasia handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Kon bu
takobi suesiwa. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu nɛn mɔru seesiwa mam mam sere

nɛn bwɛ̃ra yu ka kpuna. Nà n bu məru kəsie, saa yera ba koo gia ma na ǹ kĩ ba n sãa mɛm nəə sariba. 14 Ben tem mu koo ko bansu, kpa mu bɛɛrɛ bia bwese ni nu bu sikerenɛn wuswaaə. 15 Kon bu siriwa ka nɛn məru baka n bu sɛɛyasia ka dam. Kpa bwese ni nu ka bu sikerenɛ mi, nu bu yɛ̃ɛ. Adama yeni ya ko n sãawa nge kirə ye ya koo de ben tii bu bɛrum duura. Nɛ Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

16 Kon de bu gbisuku gə̃ərun sə̃. Gə̃ə te, ta koo bu nəni sə̃wa nge be ba sɛ̃ɛnu twee. Kon ben dĩa ni nu tie kpeerasia kpa bu gbisuku gə̃ərun sə̃. 17 Kon bu gə̃əru ka gbeeku yɛɛ sure kpa yi ben bibu go. Bararu ka tən goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo bu kpeerasia. Nɛ Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

6

Be ba bũnu sãamə

1 Yinni Gusunə u nɛɛ, 2 wunɛ tənun bii, a wunɛn wuswaa seeyo Isirelibən guunun bera gia, kpa a nɛn gari gere be ba wãa min sə̃. 3 A nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə kon be ba wãa Isirelibən guunə ka gungunə ka nin wəwi səə wərima ka takobi, kpa n ben gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru ko kəsuku. 4 Kon ben bũu yãku yenu kəsuku ka mi ba ra nu turare də̃ə dokeye, kpa ben gonu nu n wəruka ben bũnun nuurə. 5 Kon Isirelibən gonu kpĩ ben bwãarokunun wuswaaə. Kpa n ben kukunu yaruku ben bũu yãku yenə. 6 Wuu sìn mi ba wãa kpuro, su koo kowa bansu. Kpa n ben yãku yenu kəsuku ni ba kua gungunu wəllə. Kon ben bwãaroku ni gura n kəsuku, kpa nu kun maa wãa mi. Mɛya kon bwãaroku ni ba ra ka sə̃ə sã suriri. Ye ba gesi seka ka nəma ya koo kam kowa mam mam. 7 Ben suunu səə gaba koo wəruku bu gbisuku. Saa ye səə, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə. 8 Adama kon de bu kisira tabun di, kpa ba n yarinɛ tem tukumə. 9 Saa ye səə, be, be ba kisira ba koo man yaaya mi ba yoru dimə. Domi kon ben gə̃ru ge wĩa ge ga ǹ ka nɛ turo yə̃. Kon ben sakara nəni wĩa yi ba ka bũnu mɛɛra. Ben tii ba koo tii tusi, kə̃sa kpuro ye ba kuan sə̃. 10 Saa ye səəra ba koo gia ma nɛna Yinni Gusunə. N ǹ kam səə na ka bu gerusi, ye na nɛɛ, kon bu wahala yeni kpɛ̃ɛ.

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na nun sə̃əmə. A nəma suo kpa a ka naasu tem so a nɛɛ, wanyo. Wee Isireliba ba kə̃sa kua ya kpã. Yen sə̃, ba koo gbi tabu səə, ka gə̃əru səə, ka bararu səə. 12 Wi u toma, barara ta koo nùn go. Wi u maa wãa turuku, tabu səəra ba koo nùn go. Wi u koo sina yɛnuə, ba koo nùn tarusiwa kpa u gbi gə̃ərun sə̃. Kon bu məru seesiwa mam mam. 13 Saa ye səə, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə bà n wa gonu kpĩ ben bũnun bəkuə ka sere ben yãku yenə ka gungunə ka guunə ka dãa kubenə ka dãa koo bakanə mi ba ra raa bũnu turare də̃ə dokeye, ya n nubu duroru mə. 14 Kon bu nɛn nəmu dɛmiɛ kpa n de tem mɛ, mu ko bansu saa sə̃ə yɛ̃san nəm dwarun di n ka girari Dibilaə sə̃ə yɛ̃san nəm geu gia. Mi ba wãa kpuro kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə.

7

Isirelibən sɛɛyasiabu

bu turuku kua

1 Yinni Gusunə u Esekiɛli sə̃əwa u nɛɛ, 2 wunɛ tənun bii, a swaa dakio a nə ye na gerumə bɛɛ Isirelibən sə̃. Na nɛɛ, kpeera wee. Ta pusi bɛɛn tem goonu nnɛ kpuro səə. 3 Tɛ̃ ta koo bɛɛ deema. Kon de nɛn məru yu bɛɛ wəri. Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn sanu sanusu sãa. Kpa n bɛɛ kə̃sa ye i kua kpuron are kəsie. 4 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimə ka wənwəndu. Nà n bɛɛ sɛɛyasiamə, na ǹ tii nɛnumə. Kə̃sa ye i kua yera kon bɛɛ kəsia. Kpa i gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə.

5 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, kɔ̃sa wee, ya ɲ̀ maa ka gaa
weenɛ. 6 Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta seemɔ ta wee bɛɛn mi. Wee ta sisi.
7 Bɛɛ Isiriliba, bɛɛ be i wãa tem mɛ sɔɔ, saa ya turuku kua. Tɔ̃ɔ te, ta turuku kua,
ta ko n sãawa wahalan tɔ̃ru. Tɔ̃ɔ te sɔɔ, nuku dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ
guunu wɔllɔ. 8 Tɛ̃ kon de nɛn mɔru yu se. Na ɲ̀ ye yɔ̃rasiamɔ ma n kun mɔ
ya ka tii sara. Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn daa ya nɛ. 9 Na ɲ̀ bɛɛ mɛɛrimɔ ka
wɔnwɔndu. Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ɲ̀ maa tii nɛnumɔ. Kɔ̃sa ye i kua yera kon
bɛɛ kɔsie kpa i gia ma nɛ, Yinni GusunɔWa na bɛɛ sɛɛyasia.
10 Tɔ̃ɔ te wee ta tunuma, ta turuku kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ.
11 Bɔbunu nu kua nge dɛka ye ba ra ka tɔmbu so. Gãanu kun maa bɛɛ tiammɛ.
Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa wɔkinu kun maa nɔɔramɔ. Goo kun maa weeweenu
mà bɛɛn sɔ̃. 12 Saa ya turuku mà. Tɔ̃ɔ te, ta wee. Wi u dwemɔ u ku yɛ̃ɛri. Wi u
maa dɔramɔ u ku swĩ. Domi nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru sisi tɔn be ba wãa tem mɛ
sɔɔ kpuron sɔ̃. 13 Wi u dɔra u ɲ̀ maa ye u dɔra wasi u mwa baa ù n wãa wãaru
sɔɔ. Domi gari yi ba gerua tɔn be kpuron sɔ̃, yi koo koora. Goo sari wi u koo
yakiara yèn sɔ̃ baawure u wãa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. 14 Wee ba kɔba so ba sɔɔru
kpa. Adama ben goo kun tabu seemɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be
tɔn dabi ten sɔ̃.

Goo sari

wi u koo sɛɛyasiabu kisirari

15 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabu ko n wãawa swɛɛ sɔɔ kpa
baranu ka gɔ̃ɔnu nu n wãa yɛnusɔ. Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔɔ yakasɔ. Be ba
maa wãa wuu sɔɔ ba koo gbiwa gɔ̃ɔru ka baranun sɔ̃. 16 Be ba maa kisira ba koo
kpikiru dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu kpa bu weeweenu ko ben toranun
sɔ̃.
17 Ben nɔma ko n sãare dam sarirun sɔ̃.
Kpa ben dũa yu diiri.
18 Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri kɔni nuku sankiranun sɔ̃.
Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.
19 Ba koo gobi kɔ̃ swɛɛ sɔɔ,
kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu,
domi sii geesu ɲ̀ kun mɛ wura
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu faaba ko Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ.
Ba ɲ̀ gãanu wasi ye ya koo bu debu,
ɲ̀ kun mɛ ye ya koo ben binɛ kpunasia,
domi sii geesu ka wura yera ya dera ba tora.
20 Ba tii sua ben wuran sɔ̃.
Ma ba ka ye bwãaroku bakanu kua ni nu nanum mɔ.
Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ kon de bu ye tusi.
21 Kon de tɔn tukobu bu ben dukia ye gura,
kpa be ba ɲ̀ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ bu ye tubi di bu ye kpuro disi doke.
22 Na ɲ̀ ka bɛɛ yinamɔ
sanam mɛ gbɛnɔbu ba koo nɛn sãa yerun dukia disi doke bu gura.
23 A yɔni sɔɔru koowo domi tem mɛ, mu tɔn gowobu yibawa.
Mɛya bɛɛn wuu ge, ga tɔmbu yiba be ba daa bɔɔbɔya mɔ.
24 Kon bwesenu sokuma ni nu nuku kɔ̃suru bo,
kpa nu bɛɛn yɛnusu mwɛɛri.
Kon bɛɛn damgibun tii suabu kpeesia.
Kpa n de bu bɛɛn sãa yenu disi doke.
25 Kam kobu wee.
I ko i faaba kasu, adama i ɲ̀ wasi.

26 Kɔ̃sa ya koo sosi kɔ̃sa sɔɔ.
Mɛya labaari kɔ̃si yi ko yi n nɔɔramɔ yi n dɔɔ.
I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikia bu kãsiru kasu kpa bu bɛɛ sɔ̃ ye ya koo na.
Adama yãku kowobu ba ǹ ko n Yinni Gusunɔn wooda yɛ̃.
Bɛɛn guro gurobu ba ǹ maa bwisi gɛɛ mɔ bu tɔnu kɛ̃.
27 Bɛɛn sina boko u koo gɔɔ sina
kpa sina bibu ba n wurure.
Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ.
Kon bu kuawa nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

8

Ba bũnu sãamɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba tiasen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekiɛli u sɔ̃ win dirɔ
ka Yudan guro gurobu. Yera Yinni Gusunɔn dam nùn yɔɔwa. 2 Yera u mɛɛra u
wa gãanu kurama nu ka tɔnu weenɛ. Win pɔran tem gia ya sãa nge dɔ̃ɔ ma win
wɔllu gia ya ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia. 3 Ma u gãanu dɛmia nge nɔma u
ka wi, Esekiɛlin seri nɛnua. Kãsi te sɔɔ, Gusunɔn Hunde nùn sua wɔllɔ ma u ka
nùn da Yerusalɛmuɔ. U deema yen kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ba
bwãaroku gagu yɔ̃rasie ge ga Gusunɔn nisinu seeye. 4 Ma Gusunɔ Isireliban
Yinnin yiikon yam bururam nùn kure mi nge mɛ u raa mu wa wɔwaɔ. 5 U nɛɛ,
tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

Ma u mɛɛra. U wa yãku yerun duu yerɔ bwãaroku gaga yɔ̃ ge ga Gusunɔn
nisinu seeye. 6 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye ya kooramɔ mi? Wee
Isireliba ba bũnu sãamɔ bu ka man gira nɛn sãa yerun di. N ǹ maa ye tɔna, kon
kpam nun gam sɔ̃ɔsi.

7 Ma u maa nùn sua u ka da tɔɔwɔ sãa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru
gagu wa ganaɔ. 8 Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.

Ma u ye yaba u deema kɔnnɔ gaga wãa mi. 9 U nɛɛ, a duo kpa a wa kom kɔ̃sum
mɛ tɔn be, ba mɔ̀ mini.

10 U dua mi. Ye u wa wee, yɛɛ yi yi ra kabiri ka yɛɛ kɔ̃si gɛɛn weenasii ba kua
gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa bũnu kpuro ni ba ra sɔ̃. 11 Ma u Isireliban
guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yɛɛn weenasii yi kpuron wuswaaɔ. Ma
Yaasania Safanin bii u wãa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gãanu nɛni
yè sɔɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku. 12 Yinni
Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ̀ asiri sɔɔ?
Ben baawure u win bũu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuammɛ ba mɔ̀, nɛ, Yinni
Gusunɔ na ǹ bu waamɔ. Domi na ben tem deri.

13 U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ̀ ye ya yeni kere.

14 Ma u ka nùn da win sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mɛɛra.
U deema tɔn kurɔba sɔ̃ ba bũu wi ba mɔ̀ Tamusi swĩyammɛ. 15 Yera u maa nɛɛ,
a wa nge mɛ mi n sãa? Tɛ̃, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.

16 Ma u nùn sua u ka da sãa yerun yaaraɔ yãku yeru ka dii dɛɛrarun kɔnnɔn
baa sɔɔ. Miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa ba sãa yeru biru kisi ba yiire sɔ̃ɔ yari
yeru gia ba sɔ̃ɔ sãamɔ. 17 Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn tii a wa ye ba mɔ̀. Yeniba
kpuron kobu ya ǹ Yudaba tura, ma ba maa kɔ̃sa mɔ̀ ba goonamɔ tem mɛ sɔɔ bu
ka nɛn mɔru seeya. Adama beya ba tii wɛ̃ru dɛka sɔkumɔ. 18 Nɛn tii kon bu ye
ba kua kɔsie ka nɛn mɔru baka. Na ǹ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Ba koo wuri
kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ǹ bu swaa dakimɔ.

9

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

1 Yen biru Esekiɛli u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua. U nɛɛ, i susima bɛɛ be i ko i
Yerusalɛmugibu sɛɛyasia. Baawure u n win tabu yãnu nɛni ni u koo ka bu
kam koosia.
2 Yera u wa wee tɔmbu nɔɔba tia ba yarima saa sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa
gungunu wɔllu gian di, sõɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Ma ben baawure u win tabu yãnu
nɛni ni u koo ka tɔmbu kam koosia. Ma ben suunu sɔɔ goo u wãa u yãku kowon
yaberu doke ba gãanu sɔre win kpaka sɔɔ nì sɔɔ u koo yore. Yera u na u yɔ̃ra
yãku yerun bɔkuɔ te ba kua ka sii gandu. 3 Ma Gusunɔn yiiko ye ya raa wãa
wɔllun kõsobun weenasibu sɔɔ, ya seewa ya da sãa yerun kɔnnɔ gia. Ma Yinni
Gusunɔ u durɔ wi soka wi u yãku kowon yãnu doke mi, ka gãa nì sɔɔ u koo
yore. 4 U nùn sõɔwa u nɛɛ, a doo wuu suunu sɔɔ a tɔmbu yĩreru koosi sirikanaɔ
be ba weeweenu mɔ̀ kõsa ye tɔmba mɔ̀ Yerusalɛmuɔn sõ.
5 Ma Esekiɛli u nua durɔ wi, u be ba tie sõɔmɔ u mɔ̀, i durɔ wi swĩiyɔ wuu ge
sɔɔ kpa i tɔmbu so i go. I ku bu mɛɛri ka wɔnwɔndu. I ku tii nɛnɛ. 6 I bu goowo
mam mam tɔkɔnu ka aluwaasiba ka wɔndiaba ka tɔn kurɔbu ka bibu. Adama
i ku be ba yĩreru koosi mi baba. I toruo saa nɛn sãa yerun di.
Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wãa dii ten kɔnnɔwɔ. 7 U nɛɛ, i
sãa yee te disi dokeo i ten yaari tɔn gonu yibie. Yen biru kpa i da tɔɔwɔ i tɔmbu
go.
Ma ba yara tɔɔwɔ ba tɔmbu sɛ̃suka ba go.
8 Sanam mɛ tɔmba tɔn be goomɔ, Esekiɛli u yõ mi. Yera u yiira u siriru tem
girari, u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa
wunɛn mɔru yen sõ?
9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpɛ̃a. Wee ben tem
mɛ sɔɔ, tɔn gobera ta wãa, gem sari. Domi ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ben tem
deri. Na ǹ maa waamɔ ye ba mɔ̀. 10 Yen sõna nɛn tii nà n bu sɛɛyasiamɔ, na ǹ
bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Na ǹ maa tii nɛnumɔ. Kon bu ben daa kɔsiewa ye
ba kua.
11 Durɔ wi u yãku kowon yãnu doke mi, u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, wee,
na kua kpuro ye a man sõɔwa.

Yinni Gusunɔ

u maa Esekiɛli tii sõɔsi
(I maa mɛɛrio 1:1-28)

10

1 Esekiɛli u mɛɛra wɔllun kõsobun weenasii ben wɔllɔ. Ma u kpee gobigiru
wa ta ka sina kitaru weenɛ. 2 Ma Gusunɔ u durɔ wi u yãku kowon yãnu doke
mi sõɔwa u nɛɛ, a duo uruu ben baa sɔɔ, be ba wãa wɔllun kõso ben temɔ. Kpa
a dõɔ gɛ̃ɛ gure wunɛn nɔmaɔ wɔllun kõso ben suunu sɔɔn di kpa a da a dõɔ gɛ̃ɛ
yi wisi wuu ge sɔɔ.
Yera Esekiɛli u wa durɔ wi, u da u dõɔ gɛ̃ɛ yi sua. 3 Sanam mɛ u tura sãa
yee ten mi, wɔllun kõso be, ba yõ ten nɔm geu gia. Ma guru wiru ta dii te
yiba. 4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya seewa wɔllun kõso ben wɔllun di
ya da sãa yee ten kɔnnɔwɔ. Ma sãa yee te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunɔn
yiikon girimɔn yam bururam sõɔsira sere ka ten yaaraɔ. 5 Ma wɔllun kõsobun
kasenun wɔkinu nu nɔɔra sere sãa yee ten yaaraɔ. Ma n sãare nge Gusunɔ
Dam kpurogiin nɔɔwa ga gari mɔ̀. 6 Yera Yinni Gusunɔ u wi u yãku kowon
yãnu sebua mi sõɔwa u nɛɛ, a doo a dõɔ sua uruu be sɔɔ, wɔllun kõso ben baa
sɔɔ. Ma durɔ wi, u da uruu ben bɔkuɔ. 7 Ma kõso ben turo u nɔma dɛmiɛ dõɔ

gia, wi u wãa ben suunu sɔɔ. Ma u ka ye dɔ̃ɔ gura u durɔ wi wɛ̃. Ma durɔ wi, u ka doona.
8 Ma n sãare tɔnun nɔma yarima saa kɔ̃so ben kasan tem di. 9 Ma Esekiɛli u maa uruu nnɛ wa, yen baayere ya wãa wɔllun kɔ̃so ben turon bɔkuɔ. Uruu yen baayere ya ballimɔwa nge kpee gobigiru. 10 Ye kpuro ya weenɛwa ma n sãare tia wãa tian sɔɔwɔ. 11 Ya koo kpĩ yu sĩ beri nnɛ kpuro ya kun tii sĩiyɛ. Ma ya dɔɔ mì gia wɔllun kɔ̃sobun wira wãa. 12 Kɔ̃so ben wasi ka biru ka nɔma ka kasenu, ye kpuro ya nɔni mɔwa. Nge mɛya maa uruu nnɛ ye kpuro ya mɔ. 13 Ma Esekiɛli u nua ba uruu be sokumɔ woo guna. 14 Wuswaa nnɛwa wɔllun kɔ̃so ben baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunɔn gɔradogia weenɛ. Yiruse ya ka tɔnugia weenɛ. Itase ya ka gbee sunɔgia weenɛ. Nnɛse maa ya ka gunɔ bakerugia weenɛ. 15 Ma wɔllun kɔ̃so be, ba yɔ̃ɔwa wɔllɔ. Ba sãare nge hunde koni ye u wa Kebarin daarun bɔkuɔ. 16 Bà n swaa wɔri, uruu be, ba ra n maa swaa wɔriwa. Bà n seewa bu ka yɔ̃, uruu be, ba ku ra bu deri. 17 Bà n yɔ̃ra, uruu ben tii ba ra yɔ̃rewa. Bà n yɔ̃ɔwa ba ra ka bu yɔ̃wa. Domi hunde koni beya, ba uruu be gawe.

Yinni Gusunɔn yiiko

ya sãa yee te derimɔ

18 Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya doona dii kɔnnɔ gen min di ma ya na ya sina wɔllun kɔ̃so be sɔɔ. 19 Yera Esekiɛli u wa kɔ̃so be, ba ben kasi dɛria ba seewa ba yɔ̃ɔwa ka uruu be. Ma ba da ba yɔ̃ra sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔɔ yari yeru gia. Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin yiikon girima ya ballimɔ ben wɔllɔ. 20 Hunde koni ben bwesera Gusunɔ u dera u raa wa Kebariɔ. Ma u gia ma wɔllun kɔ̃soba. 21 Ben baawure u wuswaa nnɛ mɔ ka kasenu nnɛ. Ma ba nɔma mɔ nge tɔnugia ya wãa ben kasan temɔ. 22 Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde koni ye u wa Kebariɔ migii weenɛ. Ben baawure u dɔɔwa deedeeru mi u wuswaa kisi.

11

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmugibu siri

ben toranun sɔ̃

1 Yinni Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua ma u ka nùn da sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔɔ yari yeru gia. Kɔnnɔ gen miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa. Be sɔɔ, u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia Bɛnayan bii. Be kpuro ba sãawa Isireliban wirugibu. 2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, tɔn be a wa mi, ba sãawa be ba kɔ̃sa bwisikumɔ ma ba tɔmbu bwisi kɔ̃si kɛ̃mɔ Yerusalɛmuɔ. 3 Ba mɔ̀, n ǹ mɔ tɛ̃ sa ko dinu bani. Domi Yerusalɛmu ya sãawa nge wekeru. Ma bɛsɛ yen tɔmbu sa sãa nge yaa ye ya wãa te sɔɔ. 4 Yen sɔ̃, tɛ̃ tɔnun bii, a bu gerusio.
5 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa u nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na yɛ̃ ye be Isireliba ba bwisikumɔ ka ye ba gerumɔ. 6 Wee ba begibu goomɔ dabi dabinu wuu ge sɔɔ. Ma gonu yiba ben swɛɛ sɔɔ. 7 Yen sɔ̃, begii be ba go mi, ba sãawa nge yaa. Ma wuu gen tii ga sãa nge wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba koo bu yarawa bu ka doona. 8 Wee ba tabun bɛrum mɔ. Adama kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua. 9 Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n bu tɔn tukobu nɔmu bɛria. Nge mɛya kon ka bu sirisina. 10 Tabu sɔɔra ba koo gbi. Kon bu siri be Isireliba, ben tem nɔɔ bura yerɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 11 Wuu ge, ga ǹ bu nɛnumɔ nge wekeru. Ba ǹ ko n maa sãa nge yaa te sɔɔ. Ben tem nɔɔ bura yerɔwa kon

bu siri. 12 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ wìn gere ba ǹ mɛm nɔɔwɛ, ka wìn woodaba ba ǹ swĩi. Ma ba sere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛn gari swĩi.

13 Sanam mɛ Esekiɛli u Yinni Gusunɔn gari yi gerumɔ, yera Pelatia Bɛnayan bii u kpuna u gu. Saa ye sɔɔra Esekiɛli u wuswaa tem girari u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa dewa Isireli be ba tie bu gbisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn be ba yarinɛ mɛnna

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 15 tɔnun bii, wee, be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba Isireliba, wunɛn mɛro bisibu, ka be ba tie bwisi kɛ̃mɔ ba mɔ̀, bu yõro mi ba yoru dimɔ mi, ba n ka Yinni Gusunɔ tonde, domi be, be ba wãa Yerusalɛmuɔ mi, beya ba tem mɛ wɛ̃. 16 Adama a bu sɔ̃wɔ a nɛɛ, baa mɛ na dera ba yarinɛ mi, ba wãa tem tukumɔ, sɔ̃ɔ teeru ko na n ka bu wãa nge mɛ na ra n wãa sãa yerɔ. 17 Kpa n bu mɛnna n yara bwese nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ mi, n bu Isireliban tem wɛ̃. 18 Mɛya ba koo na kpa bu bũu ni kpuro wuna ni ba ra raa sã mi, ni nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ. 19 Kon bu gõru teu wɛ̃ kpa n bu bwisiku kpaanu wɛ̃. Kon ben gõru ge ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa n bu gõru kpɔɔ wɛ̃ ge ga du. 20 Kpa bu ka nɛn gere mɛm nɔɔwa, bu nɛn woodaba swĩi. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa Gusunɔ ben Yinni. 21 Adama be ba yõrari ba ben kĩru swĩi ba da ba bũnu sãamɔ ni nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ mi, kon bu ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn yiikon girima ya yara Yerusalɛmun di

22 Yen biruwa wɔllun kõso be, ba kasi dɛria ba seewa ka ben uruu be sannu. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔ̃ɔsire ben wɔllɔ. 23 Ma win yiikon girima ye, ya seewa wuu suunun di ya da ya wãa guuru garun wɔllɔ, wuun sɔ̃ɔ yari yeru gia. 24 Ma Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua kãsi te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kãsi te u waamɔ mi, ta kpa. 25 Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi, sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera u wa.

12

Ba koo Isireliba yoru mwɛɛri

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, wee a wãa mɛm nɔɔ sariban suunu sɔɔ. Ba nɔni mɔ adama ba ǹ kĩ bu ka yam wa. Ba swasu mɔ, adama ba ǹ kĩ bu ka gari nɔ yèn sɔ̃ ba bɔ. 3 Yen sɔ̃, a sɔɔru koowo kpa a se a doona sɔ̃ɔ sɔɔ ben baawuren nɔni biru a da a n wãa gam. Sɔrɔkudo ba koo gia ma ba sãa bwese mɛm nɔɔ sariba. 4 Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a wunɛn yãnu mɛnnɔ a yara wunɛn dirun di sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara. Kpa a yari wuu gen min di yoka ben baawuren nɔni biru nge wi ba yoru mwa. 5 Kpa a gana yaba ben nɔni biru a wunɛn yãnu yara min di. 6 U maa nɛɛ, a yãa ni sɔɔwo ben nɔni biru kpa a ka nu yari wɔ̃kuru. Kpa a tii wɔ̃ke ka yasa a ku ka tem mɛ mɛɛri. Domi na kĩwa a n sãa yĩreru Isireliban sɔ̃.

7 Ma u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U yara sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara ka win sɔɔru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da u gbãraru yaba ka nɔma u win yãa ni sua u yara wɔ̃kuru tɔmbun nɔni biru. 8 Buru buru Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, 9 Isireliba, mɛm nɔɔ sari be, bà n nun bikia ba nɛɛ, mba a mɔ̀ mi, 10 a bu wisio a nɛɛ, Isireliban sunɔ wi u wãa Yerusalɛmuɔ mi, wiya ye a mɔ̀ ya ka yã, ka sere maa Isireliba kpuro be ba wãa mi. 11 A sãawa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa koora. 12 Sunɔ wi u wãa ben suunu sɔɔ u

koo win yãnu gura wɔ̃kuru kpa u yari. Ba koo gbãraru yabawa bu ka yari min di. Kpa u tii wɔ̃ke u ku ka win tem wa. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yina bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babilonin temɔ. Adama u ǹ tem mɛ wasi. Miya u koo gbi. 14 Win sina asakpɔbu ka win kɔ̃sobu ka win tabu kowobu be kpurowa kon yarinasia kpa n de bu bu takobi sɔkiri. 15 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ, nà n bu yarinasia bwese tukunun suunu sɔɔ. 16 Adama kon de gabu bu kisira tabun di ka gɔ̃ɔrun di ka bararun di kpa bu wa bu ka gere kɔ̃sa ye ba nɛ, Yinni Gusunɔ kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 18 tɔnun bii, ka nandaba kaa wunɛn pɛ̃ɛ di kpa a n diirimɔ a n ka nim nɔrumɔ. 19 Kpa a Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be, Yerusalɛmugibu ba koo ben dĩanu diwa ka bɛrum kpa bu nim nɔ ka nuku sankiranu. Domi ben tem mu kua bansu. Gãa ni nu wãa mi kpuro, nu koo kam kowa ben tɔn dam dɔrebun sɔ̃. 20 Wuu si su tɔmbu dabi su koo kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi koo koora

21 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 22 mban sɔ̃na Isireliba ba ra n mɔndu mà ba n mà, wee tɔ̃ra dɛnyamɔ, adama kãsi nin gara kun kooramɔ. 23 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Ba ǹ maa tu gerumɔ Isireliɔ. Adama a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔ̃ra turuku mà. Kãsi nin baatere ta koo koorawa. 24 Domi nin garu sari te ta koo kam ko. Nɛn gari gɛɛ maa sari yi ba gerua bu ka bu nɔni wɔ̃ke Isireliɔ. 25 Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye na gerua kon ye ko. Ya koo koorawa ya ǹ tɛɛmɔ. Be, mɛm nɔɔ sariba, ka gem ben nɔni bira kon de gari yi, yi koora.

26 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 27 tɔnun bii, wee Isireliba ba nɛɛ, kãsi ni a wa mi, nu ǹ kooramɔ tɛ̃. Nu koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, 28 nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, gari yi na gerua kpuro yi koo koorawa tɛ̃, ya ǹ tɛɛmɔ.

13

Sɔmɔ weesugibu

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 2 tɔnun bii, a tɔn be gerusio be ba tii kua nɛn sɔmɔbu. A de bu swaa daki ye kon bu sɔ̃. 3 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, kɔ̃sa koo bu deema be, be ba sãa gari bakasu. Domi ben tiin bwisikuna ba swĩi ba ka gari gerumɔ, ba ǹ gãanu ganu waamɔ. 4 Bɛɛ Isireliba bɛɛn sɔmɔbu ba sãawa nge gbeeku bɔ̃nu ni nu bɔsu bansɔ. 5 Wee ba ǹ dere bu gbãrarun kuunu kɔre. Ba ǹ maa gbãraru banɛ tu ka bu ganɛ nɛ, Gusunɔn mɔrun saa sɔɔ. 6 Wee ba kãsi weesuginu saarimɔ, ma ba gari gerumɔ yi yi ǹ sãa gem. Ba mà, wee nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu ye kpuro wɛ̃. Adama na ǹ bu gɔre. Ma ba tamaa kon ben garin dam sirewa. 7 Adama na nɛn sɔmɔ be sɔ̃ɔmɔ ma ben kãsinu nu sãawa ni ben tii ba seka. Ben gari yi maa sãawa weesu. Ba tamaa nɛn gariya ba tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. N deema na ǹ mam ka bu gari koore. 8 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu wɔrima domi ba kãsinu seka ma ba weesu kparamɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.

9 Kon bu nɛn dam sɔ̃si be, be ba weesu kparamɔ mi. Ba ǹ ayeru wasi nɛn tɔmbun suunu sɔɔ. Ba koo ben yĩsa go mi nɛn tɔmbun yĩsa yorua. Ba ǹ maa wurɔ ben temɔ. Nge mɛya ba koo ka gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

10 Wee ba nɛn tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ ba mà, bɔri yɛnda wãa. Adama bɔri yɛndu garu sari. Nɛn tɔmba gani seeyamɔ. Ma sɔmɔ be, ba ye soo tɛɛnimɔ. 11 Adama

a be ba soo tɛɛnimɔ mi sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gana ye, ya koo wɔruma. Guru baka ya koo nɛ ka kpenu sannu kpa woo bɔkɔ gu se. 12 Gana ye, yà n wɔruma saa yera tɔmba koo bikia bu nɛɛ, mba soo yen arufaani ye ba tɛɛni mi. 13 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de nɛn mɔru yu woo bɔkɔ seeya, kpa guru baka yu nɛ. Kpa guru kpenu nu nɛ ka dam nu gãanu kpuro go. 14 Kon gana ye sura yu wɔruma temɔ, kpa yen kpɛɛkpɛɛku gu sɔ̃ɔsira. Ya koo bɛɛ wɔri kpa i gbisuku. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 15 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nɛn mɔru yɔ̃suwa mam mam gana yen sɔ̃ ka be ba ye soo doken sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo gere bu nɛɛ, gana ye, ya wɔruma. Be ba raa ye soo doke, ben goo kun maa wãa! 16 Sɔmɔ weesugii be, ba kpa be, be ba raa gari gerumɔ Yerusalɛmun sɔ̃, be, be ba ra n waamɔ kãsiru sɔɔ ma bɔri yɛnda wãa, adama bɔri yɛndu garu sari. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Sɔmɔ tɔn kurɔ weesugibu

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, a Isiriliba tɔn kurɔ be ba tii kua nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, 18 bɔ̃ruroba ba sãa. Domi ba kĩasu gbinumɔ tɔmbun nɔm wĩinu sɔɔ nge bɔki ma ba tɔmbu kpuro yasi sɛ̃kemɔ wirɔ bukurobu ka bibɔ kpa bu wa ba n ka tɔn be taare. Ba kĩwa bu nɛn tɔmbun wãaru kpeesia kpa na n begiru berua. 19 Wee ba ǹ man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ nɛn tɔmbun wuswaaɔ dĩa nɔm wɔɔnun sɔ̃. Ma ba tɔmbu goomɔ be n ǹ weenɛ bu go. Ma ba gabu deri be n weenɛ bu go. Mɛya ba ra nɛn tɔmbu weesu kue kpa ba n ben wee si swaa daki. 20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon bu wɔri ben kĩa sin sɔ̃, si ba ka tɔmbun wãaru mwɛɛrimɔ mi. Kon bu si mwaariwa n gɛ̃ɛku kpa n be ba raa mwa yakia. 21 Kon ben yasi yi gɛ̃ɛku kpa n nɛn tɔmbu yakia ben nɔman di. Ba ǹ maa kpɛ̃ ba n bu mɔ. Ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 22 Ben weesun sɔ̃, ba gemgibu nukuru sanka, be, be na ǹ daa kĩ n kɔ̃sa kua. Ba yina bu tɔn kɔ̃sobu kirɔ ko bu ka ben kom kɔ̃sum deri kpa bu ben wãaru yakia. 23 Yen sɔ̃, ba ǹ maa kãsinu ka gari weesugii mɔ̀. Kon nɛn tɔmbu yakia ben nɔman di. Nge mɛya ba koo ka gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

14

Gusunɔ u bũu sãaru yina

1 Sɔ̃ɔ teeru Isiriliban guro gurobu gabu ba na ba Esekiɛli deema u ka bu bikiaru kua Gusunɔn mi. 2 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 3 tɔnun bii, tɔn be, ba bũu sãamɔwa ben gɔ̃ruɔ, ma ba tii nu wɛ̃, ma nu dera ba wãa durum sɔɔ. Yera ba tamaa kon ben bikiaru wura? 4 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isireli goo ù n tii wɛ̃ bũu sãaru sɔɔ, ma ta dera u toramɔ, ma u na nɛn sɔmɔ goon mi u ka nùn bikiaru kua nɛ, Yinni Gusunɔn mi, nɛn tiiwa kon yɛ̃ro wisi nge mèn nɔɔ win bũnu dabiru nɛ. 5 Nɛn wisi biya bu koo de Isiriliba bu bwisiku ben gɔ̃ruɔ be, be ba man yina ben bũu sãarun sɔ̃. 6 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna na nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio kpa bu ben bũnu deri ka maa kom kɔ̃sum mɛ ba mɔ̀, mɛ mu ǹ nɛ, Yinni Gusunɔ wɛ̃remɔ.

7 Isiriliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo ben suunu sɔɔ ù n man deri u bũnu sãamɔ ma ta dera u toramɔ ma u na nɛn sɔmɔn mi u ka bikiaru ko nɛn mi, nɛ, Yinni Gusunɔn tiiwa kon nùn wisi. 8 Kon yɛ̃ro wɔriwa n sɛɛyasia kpa u n sãa seeda ye ba ko n da ka mɔndu ko. Kon nùn wunawa nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di, kpa i gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

9 Nɛn sɔmɔ goo ù n wura durɔ wi, u nùn nɔni wɔ̃kua, ma u nùn bikiaru kua, nɛ, Yinni Gusunɔwa na dera u kua mɛ. Nɛn tiiwa kon sɔmɔ wi wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di. 10 Sɔmɔ wi ka durɔ wi u bikiaru na mi, be kpurowa ba ko n sãa torobu. Ba koo maa ben tora nin are sɔbe. 11 Nge mɛya be Isiriliba ba ǹ maa tondamɔ nɛn swaan di. Ba ǹ maa ben tii disi dokemɔ ka ben tora dabi

ni. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu kpa na n sãa ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gãanu sari ni nu koo Gusunɔn siribu yɔ̃rasia

12 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, 13 tɔnun bii, su tɛ̃ nɛɛ, tem gam tɔmbu ba man mɛm nɔɔbu sariru kua. Ma na bu nɛn dam sɔ̃ɔsi na ben dĩanu kam koosia na bu gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ ba gbisukumɔ be ka ben yaa sabenɔ kpuro, 14 baa tɔmbu ita beni Nɔwɛ ka Daniɛli ka Yoobu bà n wãa mi, ba ǹ kpɛ̃ bu tem mɛn tɔmbu kpuro faaba ko ben gem sɔ̃. Ben tii tɔnawa ben gem mu koo de bu faaba wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15 N kun mɛ nà n dera gbeeku yɛɛ yi tem mɛ wɔri yi bu go kpuro kpa tem mɛ, mu ko bansu sere goo kun maa sarɔ mi, gbeeku yɛɛ yin sɔ̃, 16 sere ka nɛn wãaru, baa tɔmbu ita be, bà n wãa tem mɛ sɔɔ, tem mɛgibu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba wa. Tɔmbu ita be tɔnawa ba koo faaba wa, baa ben tiin bibu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba wa. Ma tem mɛ, mu koo kowa bansu.

17 N kun mɛ nà n dera ba tɔn be tabu wɔrima, ma ba bu kam koosia sere ka ben yaa sabenɔ, 18 baa tɔmbu ita be, bà n wãa mi, be tɔnawa ba koo faaba wa. Sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, ba ǹ kpɛ̃ bu mam ben tiin bibu faaba ko.

19 N kun mɛ nà n dera barara dua tem mɛ sɔɔ, ma ba gbisuka be ka ben yaa sabenɔ, 20 baa Nɔwɛ ka Daniɛli ka Yoobu bà n wãa tem mɛ sɔɔ, tem mɛn tɔmbu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba wa ben sɔ̃. Be ita ye tɔnawa ba koo faaba wa ben gem sɔ̃. Baa mam ben tiin bibu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba ko ben gem sɔ̃.

21 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na Yerusalɛmu wahala baka nnɛ yeni kpɛ̃ɛ n ka yen tɔmbu ka ben yaa sabenu go. Yera tabu ka gɔ̃ɔru ka gbeeku yɛɛ gɔbi ka baranu. 22 Adama gabu ba koo tiara kpa bu bu yara wuun di, kpa bu bɛɛ deema kpiki yeru mi. Saa ye sɔɔ, ì n ben daa ka ben kookoosu wa, biti kun maa bɛɛ mɔ̀ kɔ̃sa ye na Yerusalɛmu kuan sɔ̃. 23 Ya koo bɛɛn nukuru yɛmiasia ì n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa ye sɔɔ, i ko i gia ma n ǹ kam sɔɔ na bu wahala yeba kpɛ̃ɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15

Resɛm dãa te ba dɔ̃ɔ doke

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, resɛm dãa ya dãa ye ya tie bɛɛrɛ kere? Yen dãa kãasa ya dãa kãasi yi yi tie kere? 3 Ba koo kpĩ bu ye dendi bu ka sɔmburu garu ko? Ba koo kpĩ bu ka ye gabatia ko? 4 Geema ya wãawa bu ka ye dɔ̃ɔ sɔ̃re adama yen nɔsu yiru kpuro ka yen suunu sɔɔ yà n dɔ̃ɔ mwaara sɔmbu terà ya koo maa kpĩ yu ko. 5 Sanam mɛ ya ǹ dɔ̃ɔ mwaare ba ǹ ka ye gãanu kue. Kaa sere gere ye ya den dɔ̃ɔ mwaara, ya ǹ maa garu koorɔ?

6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Nge mɛ dãnu sɔɔ resɛm dãa ba ra dɔ̃ɔ doke, nge mɛya kon maa Yerusalɛmugibu sɛɛyasia. 7 Kon bu wɔrima. Ba tamaa ba yara dɔ̃ɔn di. Adama dɔ̃ɔ wi, u koo na u bu di, kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 8 Kon de ben tem mɛ, mu ko bansu, domi ba man mɛm nɔɔbu sariru koosi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

16

Yerusalɛmu ya raa sãawa

nge bii wi ba kɔ̃

1-2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu yen kɔ̃sa sɔ̃ɔsi saa Esekiɛlin nɔɔn di, u nɛɛ, 3 Yerusalɛmu, ba nun marawa Kananin temɔ. Wunɛn tundo u sãawa Amɔreban bweseru. Ma wunɛn mɛro u sãa Hɛtiban bweseru. 4 Dɔma te ba

nun mara ba ɲ nun bwia bure. Ba ɲ maa nun wobura a ka dɛɛra. Ba ɲ nun sĩre
ka bɔru. Ba ɲ maa nun bekuru tɛ̃kusi. 5 Goo kun wunɛn wɔnwɔndu kue u sere
nun gãa nin gaa kua. Adama ba nun kɔ̃wa yakasɔ dɔma te ba nun mara, domi
ba nun tusa. 6 Saa ye nɛ, Yinni Gusunɔ na sarɔ wunɛn bɔkuɔ, na wa a wɔri
mɔ̀ wunɛn maru yãnu sɔɔ. Ma na gerua na nɛɛ, bu de a n wãa baa mɛ a yɛm
wobura. 7 Ma na dera a kpɛ̃a nge dãa yakasɔ. A kpɛ̃a a kua kurɔ burɔ. Wunɛn
bwãsu su ye. Ma wunɛn seri yi kpɛ̃a. Adama terera a sĩimɔ mam mam. 8 Ma na
sara wunɛn bɔkuɔ na nun mɛɛra ma na wa saa ya tura su ka kĩru ko. Ma na nɛn
yaberun soo sua na ka wunɛn tereru wukiri. Ma na ka nun arukawani bɔkua
ka bɔ̃ri na nɛɛ, a kua nɛgii. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Ma na nun wobura ka nim, na yɛm mɛ a mwaare wuna, ma na nun gum
sawa. 10 Ma na nun yabe te ba sɔma kua dokea ka bara ni ba kua ka gɔna ba
buraru koosi, ka sɛ̃katia ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka sere yabe geeru. 11 Ma na
nun bura yãnu dokea ka sumi nɔmaɔ ka saba wĩirɔ. 12 Ma na taabu doke wunɛn
wɛ̃rɔ ka swaa tonkunu ka sere yasi bɛɛrɛgia wunɛn wirɔ. 13 Nge mɛya na nun
buraru kua ka wura ka sii geesu ka sere beku geeru te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka
yabe te ba sɔma dokea. Dĩa ni a ra maa di, nu sãawa som gem ka tim ka olifin
gum. Ma a buram sosimɔ a dɔɔ nge sina kurɔ. 14 Ma a yĩsiru yara bwesenun
suunu sɔɔ wunɛn buram sɔ̃. Wunɛn buram mɛ, mu yibawa nɛn bura yãa ni na
nun kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmu

ya tii kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Yerusalɛmu, a wunɛn naanɛ doke wunɛn buram
sɔɔ. Ma a tii kua nge kurɔ tanɔ yĩsi te a yaran sɔ̃. Tɔnu baawure wi u sarɔ mi
kpuro, a ra nùn tii wɛ̃wa. 16 Ma a wunɛn yãa nɔniginu sua a ka da a wunɛn
gungunu mi a ra bũnu sã buraru kua. Miya a tii wɛ̃. Ye a kua mi, goo kun yen
bweseru waare. Mɛya yen bwesera kun maa kooramɔ. 17 Ma a wunɛn bura yãa
ni ba kua ka wura ka sii geesu sua a ka bũu tɔn durɔbu seka ma a nu sakararu
koosi. 18 Ma a wunɛn yãa ni ba sɔma doke sua a bũu ni wukiri. Ma a maa nɛn
gum ka nɛn turare sua a nu wɛ̃. 19 Ma a maa dĩa ni na ra ka nun diisie sua a ka
bũu ni yãkuru kua nge mɛ ba ra man yãku nubu durorugiru kue. Dĩa niya som
ka gum ka tim. Yeniwa ya koora. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 20 Adama
sakara te, ta ɲ nun tura. Ma a wunɛn bii be a man marua mwɛɛra a ka bũu ni
yãkuru kua. 21 Wee a nɛn bibu sakira a ka bũnu yãku dãɔ mwaararugiru kua.
22 Yen kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ, a ɲ maa wunɛn wɔndiaru yaaye ka sanam mɛ a wãa
tereru wunɛn maru yɛm sɔɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ ma a kua bɔ̃rura kɔ̃sa ye a kuan sɔ̃. 24 Wee
a tii sakara kunu gira ka maa bũu turanu baama kpuro. 25 Wee swaa kɛɛnanu
baama a bũu turanu kua, ma a kom kɔ̃sum kua a tii tɔmbu kpuro wɛ̃. Be ba
gesi sarɔ mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia. 26 A
ka wunɛn berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mɔ mi, sakararu kua. Ma a
wunɛn sakararu kpɛ̃asia a ka nɛn mɔru seeya. 27 Yera na nun nɛn dam sɔ̃ɔsi
na nun nɔma dɛmiɛ. Ma na nun doke nɛn yibɛrɛban nɔmu sɔɔ. Yibɛrɛ bera,
Filisitiba be ba biti soora wunɛn daa kɔ̃san sɔ̃. 28 Yen biru ma a da a ka Asirigibu
sakararu kua, domi a ɲ deba. A da a tii bu wɛ̃. Adama ka mɛ, a ɲ deba. 29 Ma
a da a ka Kananiba sakararu kua ka Babilonigibu. Ka mɛ, a ɲ deba. 30 Anna a
dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun yinni. 31 Domi a sakara
kunu gira swaa kɛɛnanɔ ma a bũu turanu kua baama kpuro, a ku ra mam maa
kurɔ tanɔ gobi mwɛ. 32 A sãawa nge kurɔ tanɔ sakara kowo wi u durɔ tukobu
mwaamɔ win durɔn ayerɔ. 33 Kurɔ tanɔ baawurewa ba ra gãanu kɛ̃. Adama

wunɛ, a durɔ tanɔbu gãanu wɛ̃ɛmɔ kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di. 34 Ye kurɔ tanɔbu ba ku ra ko yera a kua sakararu sɔɔ, domi ye kaa ka durɔ tanɔbu kɛ̃nu mwaari, wunɛn tiiwa a ra bu wɛ̃.
35 Tɛ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, Yerusalɛmu, a man swaa dakio wunɛ wi a sãa nge kurɔ tanɔ. 36 Wee a dera ba wunɛn dukia yarinasia baama, ma ba wunɛn tereru wa sanam mɛ a sakararu mɔ̀ ka bũnu ni a kĩ, ni nu kun mam waabu wã. Ma a wunɛn bibun yɛm yari a ka bũu ni yãkuru kua. 37 Yen sõna kon wunɛn kĩnasi be mɛnna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon mɛnnama baama kpuron di, kpa n nun yõsu tereru ben wuswaaɔ. 38 Kon nun sɛɛyasiawa nge mɛ ba ra tən gowobu ka kurɔ tanɔbu sɛɛyasie. Yɛm mu koo nun wukiri nɛn mɔru ka nɛn nisinun saabu. 39 Kon nun bɛri wunɛn kĩnasi ben nɔmaɔ. Ba koo wunɛn kunu ka wunɛn gunguu ni kɔsuku. Ba koo wunɛn bura yãa ni a doke potiri kpa bu nun yõsu tereru. 40 Saa ye sɔɔ, kon tɔmbu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sɔkiri. 41 Ba koo wunɛn dia dõɔ mɛniki kpa bu nun sɛɛyasia kurɔ dabinun wuswaaɔ kpa n de wunɛn sakararu tu kpe. A ǹ maa ben goo gãanu wɛ̃ɛmɔ. 42 Nɛn mɔru koo sure. Na ǹ maa ka nun nisinu mɔ̀. Mɛya na ǹ maa ka nun mɔru mɔ̀. 43 Ka mɛ, yèn sõ a ǹ yaaye nge mɛ na nun nɔɔri wunɛn birun di, ma a nɛn mɔru seeya ka wunɛn kookoosu, yen sõ, kon de a yen are wa. Domi a sekuru sari kom kua ma a bũnu sãwa.

Yerusalɛmuwa ya daa kõsa bo

44 Wee be ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ, nge mɛ mɛro u sãa, nge mɛya win bii wɔndia u ra n sãa, ba koo nɛɛ, wuna ta ka yã. 45 A sãawa wunɛn mɛron bii wi u durɔ ka bibu yina. A sãawa nge wunɛn maabu be ba durɔ ka bibu yina. Bɛɛn mɛro u sãawa Hɛti. Ma bɛɛn tundo u sãa Amɔregii. 46 Wunɛn mɔɔ wi u wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, wiya Samari ka yen bii wɔndiaba. Wunɛn wɔnɔ wi u maa wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wiya Sodomu ka yen bibu. 47 N ǹ mɔ ben yira a swĩi tɔna. Ye a kua ya kpã. Wee a sankira a bu kere wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ. 48 Sere ka nɛn wãaru Sodomu ye ya sãa wunɛn wɔnɔ ya ǹ kue nge mɛ a kua wunɛ ka wunɛn bibu. 49 Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma ya wãa doo nɔɔru ka bɔri yɛndu sɔɔ. Ya ku ra wɔnwɔndobu ka sãarobu somi. 50 Wunɛn mɛro bisi be, ba tɔnu bie ba kõsa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ye na wa mɛ, yera na bu gira. 51 Wunɛn mɔɔ Samari kun mam wunɛn torarun saka kue. Wunɛn kõsa ya wigia dabinu kera. Ma wunɛn kom kõsum mu dera ba nun sanɔ kera. 52 Wunɛ wi a ra raa bu taarɛ wɛ̃ wee a sekuru wa. Domi wunɛn kom kõsum mu begim kera. Bà n wunɛn daa ye mɛɛra ba ra deemɛwa be, ba mam dɛɛre. Tɛ̃ a kua sekurugii yèn sõ bà n wunɛn daa mɛɛra ba ra wa ba sanɔ sãa.

Sodomu ka Samari ya koo wurama nge yellu

53 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sõɔwa u nɛɛ, kon Sodomu ka Samari ka ben bii wɔndiaba seeya ka sere maa wunɛ Yerusalɛmugibu. 54 Wunɛn mɔɔ Samari ye, ka wunɛn wɔnɔ Sodomu ben nukura koo yɛmia yèn sõ wunɛn tii a sekuru wa. 55 Ba koo wurama nge yellu be, ka ben bibu. Mɛya maa wunɛn tii kaa wurama nge yellu wunɛ ka wunɛn bibu sannu. 56 Sanam mɛ a tii sue, a ra ka Sodomu gari kowa ka tii suabu wunɛn kõsa yu sere sõɔsira batuma sɔɔ. 57 Tɛ̃, wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba koo yɛ̃ɛ. Wee ba nun gema yam kpuro. 58 Ma a wunɛn sekuru sariru ka daa kõsan are sɔɔwa. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
59 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee a man gema. A ǹ nɛn arukawani yibie. Yen sõ, kon nun kɔsie ye a man kua. 60 Adama ka mɛ, na ǹ nɛn arukawani ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua wunɛn wɔndiarun di. Kon maa ka nun

arukawani bɔke ya n wãa sere ka baadommaɔ. 61 Kaa bwisiku ye a kua kpa
sekuru tu nun mwa nà n nun wunɛn maabu ka wɔnɔbu nɔmu bɛria bu nun
wiru kpĩiya nge wunɛn bibu. Adama na ṅ ye mò arukawani ye na ka nun
bɔkuan sõ. 62 Kon kpam ka nun nɛn arukawani bɔke kpa a gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ. 63 Kpa a yaaya ye a kua gasɔ, kpa sekuru tu nun mwa sere a
kpana a gari gere. Adama nɛ kon nun wunɛn toranu kpuro suuru kua. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

17

Gunɔ bakeru ka resɛm

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a Isireliba mɔndu kuo. 3 A nɛɛ,
amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, gunɔ bakeru gara wãa ta kasa dɛ̃u
ma ta san bakasu mɔ si su nɔni bwese bweseka mɔ. Ma ta yɔ̃ɔwa ta da sere
Libanin guurun wii kpiirɔ. Ma ta da ta dãa ye ba mò sɛdurun wii kpiiru wĩa.
4 Ma ta dãa ten kãasa ye ya gunum bo wĩa ta ka da ta yi tem mi ba ra tenkuru ko,
wuu gè sɔɔ tenkuba ba wãa. 5 Ma ta dãa kpii pɔtura gaa sua ta da ta gira nge dãa
ye ya ra n wãa nim bɔkuɔ mi tem gem mu wãa, mi nim mu yiba. 6 Kpii pɔtura
ye, ya seewa ya kpɛ̃a nge resɛm koru te ta yasia adama ta ṅ gunu. Ma ten kãasi
yi mɛɛra gunɔ bake ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem mɛn sɔɔwɔ. Ma dãa
ye, ya gɔsia resɛm, ya kpara ya kãasi kua. 7 Yen biruwa gunɔ bakeru gara na ta
kasa dɛ̃u. Ten sansu taasinɛ. Ma resɛm koo te, ta ten gbini ka ten kãasi gɔsie
gunɔ bake ten mi gia, domi ta tamaa ta koo nim wa mi gia. 8 N deema ta raa
girewa tem gem sɔɔ mi nim yiba kpa tu kãasi geenu ko tu bii geenu ma kpa ta
n sãa resɛm gea.

9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bikia. Na nɛɛ, resɛm yen bweseru ya koo kpĩ yu
kuura? Gunɔ bake gbiikii te, ta koo wura tu ye deri ta kun yen gbini wukura?
Ta koo wura ta kun yen marum go, kpa ten kpara kpɛm mɛ, mu gbera? N n
mɛn na, n ṅ maa tilasi tɔn dabinu bu na bu ka ye wuka. 10 Wee ta duura, adama
ta koo kuura? Sãɔ yari yerun woo gà n tu baba, ta ṅ koo gbera? Geema ta koo
gbera mi ta duura.

Mɔn ten tubusianu

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 12 a Yudan mɛm nɔɔ sari be bikio a nɛɛ, ba mɔn ten
tubusianu yɛ̃? A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee Babilonin sina boko u da Yerusalɛmuɔ.
U ben sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ma u ka bu da Babilonio. 13 Ma u
turo gɔsa wi u sãa nge kpii pɔtura sina bibu sɔɔ, u ka nùn arukawani bɔkua. U
nùn bɔ̃rusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win
temɔ. 14 Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win
arukawani ye mɛm nɔɔwa. 15 Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi
seesi ba sɔmɔbu gɔra Egibitiɔ bu ka dumi kasuma ka sere maa tɔn dabinu. Wi
u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.

16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, sina boko wi, u koo gbiwa
sunɔ wi u nùn bandu wɛ̃n temɔ. Domi u ṅ win nɔɔ mwɛɛru yibie. Babiloni
miya u koo gbi. 17 Baa Egibitin sunɔ ù n tabu kowo dabiru mɔ be ba dam mɔ,
u ṅ kpɛ̃ u bu somi bu ka tii yina sanam mɛ Babilonin sina boko u koo na u
wɔrusu gbe u tabu sĩa kpĩ u ka tɔn dabinu go. 18 Domi durɔ wi, u maa win nɔɔ
mwɛɛru atafiiru kua, ma u arukawani kusia yè sɔɔ u raa win nɔɔ mwɛɛru doke.
Yen sõ, u ṅ kisiramɔ.

19 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, nɛn arukawaniwa
Isireliban sina boko u atafiiru kua u kusia. Yen sõ, u koo yen are wa. 20 Kon
nùn yina bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babilonio. Miya kon nùn siri
win naanɛ sari te u kuan sõ. 21 Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa

swĩiwa n go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru

22 Ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon dãa kãasa
kpɛma mɛɛri sɛduru yen wii kpiirɔ kpa n ye bura, kpa n da n ye gira guuru
garun wɔllɔ te ta gunu. 23 Kon ye girawa guuru garun wɔllɔ te ta gunum bo
Isireliɔ. Ten kãasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n sãa dãa te ta waabu
wã. Gunɔ bwese bwesека ya koo sokuru ko ten kãasi sɔɔ. Kpa su n kukua ten
saarɔ. 24 Saa yera dãnu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛna
na ra dãa ni nu gunu kawe, kpa n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛya na ra
ni nu wuru bekusu sãa gberasie, kpa n ni nu gbere bɔrɔm dokea. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya ya koo maa koora.

18

Gusunɔ u ra baawure siriwa

nge mɛ win daa ya nɛ

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 Esekiɛli, mban sɔna Isireliba ba ra mɔn teni
ko bu nɛɛ,
baababa ba resɛm birenu di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
3 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɛɛ sɔɔmɔ ma sere ka nɛn wãaru, i ǹ maa mɔn
teni gerumɔ Isireliɔ. 4 Geema, nɛna na baawuren wãaru nɛni, baaba ka bii.
Yen sɔ̃, wi u tora wiya u koo gbi.
5 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u wãa u gea mɔ̀, win daa ya wã. 6 U ku ra de gungunɔ u bũu
sã. U ku ra maa bũu yãkunu di. U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ. Mɛya u ku ra
maa ka tɔn kurɔ mɛnnɛ sanam mɛ u yasa mɔ̀. 7 U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa
goo sɔmburu koosie kam. U ra wi u win dibu nɛni win tɔruba wesie. U ra
wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ yãnu wɛ̃. 8 U ku ra tɔnu gobi
bɔkure u nim doke. U ku ra n maa wãa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee,
u baawure nùn win gem wɛ̃. 9 U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ mam mam. Tɔnu
win bwesera nɛ, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wãara ta koo dakaa da.
10 Su maa tɛ̃ nɛɛ, durɔ wi, u bii mɔ wi u ra tɔmbu wɔri u go, u ben yãnu gura,
ǹ kun mɛ u ra daa kɔ̃sa gaa ko. 11 N deema win baaba ku ra yen bweseru ko.
Bii wi, u ra bũu yãkuru de gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu mɛnnɛ. 12 U ra
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ sɔmburu koosie kam. U ra tɔmbu gbɛni. U ku ra be u tɔruba mwaari
ye wesie. U ra bũnu sã, kpa u n kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀. 13 U ra tɔmbu gobi bɔkure u
nim doke. N weenɛ tɔnu win bweseru u n wãa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u
daa kɔ̃sa kua. Win yɛm mu koo wɔriwa win tii sɔɔ.
14 Su tɛ̃ nɛɛ, bii wi, u seewa u mara. Ma win bii u seewa u win tundon toranu
kpuro wa. Adama u ǹ win tundon yira ye swĩi. 15 U ku ra bũu yãkunu de
gungunɔ. U ku ra bũnu sã ni Isireliba ba sãamɔ. U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ.
16 U ku ra goo sɔmburu koosie kam. U ku ra be ba win dibu nɛni tɔruba
mwaari. U ku ra gbɛni. U ra wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ
yãnu wɛ̃. 17 U ku ra n wãa weesun swaa sɔɔ. U ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim
doke. U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Bii wi, u ǹ gbimɔ win tundon toranun
sɔ̃. U ko n wãawa ka gem. 18 Adama tundo wiya u koo gbi win toranun sɔ̃ domi
u tɔmbu tɔ̃ya kua u gbɛna.
19 I bikiamɔ i mɔ̀, mban sɔna bii kun win tundon durum are sɔɔmɔ. Geema,
bii kun ye sɔɔmɔ yèn sɔ̃ u gea kua. Ma u sĩa dee dee nɛn yira sɔɔ, u nɛn woodaba
mɛm nɔɔwa mam mam. Yen sɔna u ko n wãa. 20 Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu
ba ǹ ben baababan toranun are sɔɔmɔ. Mɛya baababa ba ǹ maa ben bibun

toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nùn win are wɛ̃ yèn sɔ̃ u kom gem kua. Kpa n maa tɔn kɔ̃so sɛɛyasia yèn sɔ̃ u kɔ̃sa kua.

Kɔ̃san kirɔ

21 Tɔn kɔ̃so ù n win daa kɔ̃sa deri, ma u gem swĩi nge mɛ nɛn wooda ya gerua
kpuro, u ǹ maa gbimɔ. 22 Kon win toranu kpuro duari, kpa n de u n wãa gea
ye u màn sɔ̃. 23 I tamaa nɛ, Yinni Gusunɔ na kĩ tɔn kɔ̃so u gbi? Aawo. Ye na kĩ,
yera u gɔ̃ru gɔsia kpa u n wãa. 24 Adama wi u gem deri, ma u daa kɔ̃sa mɔ̀ nge
tɔn kɔ̃so, i tamaa u ko n wãa? Aawo. Kon win yellun daa gea ye duariwa kpa
n de u gbi win daa kɔ̃sa ka win mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃. 25 Bɛɛ Isireliba, i mɔ̀, nɛn
gere ye, ya ǹ sãa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nɛn gerewa ya ǹ sãa dee dee? Nge
bɛɛya i saka saramɔ. 26 Gemgii ù n gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀, u koo gbiwa kɔ̃sa
yen sɔ̃. 27 Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri, ma u daa gea mɔ̀, u win wãaru
wɔramɔwa. 28 U ko n wãa, domi u gia ma kɔ̃sa u raa mɔ̀, ma u ye deri. N n mɛn
na, u ǹ maa gbimɔ. 29 Bɛɛ Isireliba i mɔ̀, nɛn gere ya ǹ sãa dee dee. Adama n
ǹ mɛ, bɛɛya i saka saramɔ. 30 Yen sɔ̃, kon baawure siriwa nge mɛ win daa ya
sãa. N n mɛn na, i bɛɛn daa kɔsio i kɔ̃sa deri. I ku de bɛɛn daa kɔ̃sa yu bɛɛ kam
koosia. 31 I bɛɛn daa kɔ̃sa derio kpa i bɛɛn gɔ̃run bwisikunu gɔsia. Mban sɔ̃na
i ko i tii go. 32 I yɛ̃ ma nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ goon gɔɔ kĩ. N n mɛn na, i gɔ̃ru
gɔsio kpa i wa i n wãa.

19

Ba Isireliban sinambu

gɔɔ wuri kuammɛ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a gɔɔ swĩiyɔ Isireliban sina bibun sɔ̃, a nɛɛ,
2 ben mɛro u sãawa nge gbee sunɔ niu geu
ge ba yɛ̃ gbee sinansun suunu sɔɔ.
Ga ra n gen binu kpunɛwa
ga n nu diisiamɔ.
3 Ma ga gen buu teu seeya
ga kua kpɛmbu.
Ga gu yaa mwaabu sɔ̃ɔsi,
ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
4 Ye sɔba gen gari nua,
ma ba gu yina bɛria.
Yera ba gu mwa ka kɔkɔru
ba ka da Egibitiɔ.
5 Ma gen mɛro ga mara gu wurama.
Adama ga tɛmanabu kpana,
ga wa n ǹ koorɔ.
Yen biruwa ga maa gen buu teu sua
ga seeya ga dam kua,
ga kua gbee sunɔ kpɛmbu.
6 Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.
Ga yaa mwaabu mɛɛra.
Ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
7 Ga tem min sina kpaaru wɔri ga sura.
Ma mɛn wusu kua bansu.
Ma tɔmbu ka ye ya wãa tem mɛ sɔɔ kpuro
ya bɛrum soora gen kukiribun sɔ̃.
8 Ma bwesenu nu mɛnna

nu kɑ gu tɑbu kuɑ.
Bwese ni, nu nɑwɑ yɑm kpuron di.
Bɑ gu suurɑ kuɑ gɑ wɔri.
9 Mɑ bɑ gen wɛ̃ru yɑbɑ
bɑ tɑɑbu doke
bɑ gu sɔri diru gɑru sɔɔ.
Yen biru bɑ kɑ gu dɑ Bɑbilonin sinɑ bokon mi.
Mɑ bɑ gu kɛnusi
sere bɑ ǹ mɑɑ gen kukiribu nɔɔmɔ Isirelibɑn guunɔ.
10 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ,
ben mɛro u sɑ̃ɑwɑ nge resɛm
ye bɑ duurɑ dɑɑ torɑn bɔkuɔ.
Resɛm ye, yɑ rɑ mɑ.
Yɑ mɑɑ kɑ̃ɑsi yibɑ nim mɛ yɑ wɑɑmɔn sɔ̃.
11 Yɑ kɑ̃ɑsi dɑmgii mɔ yi bɑ koo kpĩ bu kɑ sinɑ dɛki ko.
Yɑ wɑɑbu wɑ̃, yen gunum kɑ yen kɑ̃ɑsi dɑbinun sɔ̃.
12 Adɑmɑ bɑ ye wukɑ kɑ mɔru
bɑ surɑ temɔ.
Woo ge gɑ wee sɔ̃ɔ yɑri yerun di,
gɑ yen mɑrum gberɑsiɑ.
Yen kɑ̃ɑsi dɑmgii yi, yi gberɑ yi dɔ̃ɔ mwɑɑrɑ.
13 Tɛ̃ yɑ gire tem gbebum sɔɔ
mi gɑ̃ɑnu ku rɑ kpi.
14 Mɑ dɔ̃ɔ u yɑrɑ sɑɑ yen kɑ̃ɑsin di
u yen mɑrum mwɑ.
Yɑ ǹ mɑɑ kɑ̃ɑsɑ dɑmgiɑ mɔ
ye yɑ koo ko sinɑ dɛkɑ.
Womu geni gɑ sɑ̃ɑwɑ gɔɔ wuri. Geyɑ bɑ ko n dɑ ko bà n gɔɔ wuri mɔ̀.

20

Isirelibɑ

bɑ Yinni Gusunɔ seesi

1 Sɑnɑm mɛ Isirelibɑ bɑ wɑ̃ɑ yoru sɔɔ Bɑbiloniɔ, yoo ten wɔ̃ɔ nɔɔbɑ yirusen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔrɑ ben guro gurobu gɑbu bɑ nɑ Esekiɛlin mi u kɑ bu bikiɑru kuɑ Yinni Gusunɔn mi. Mɑ bɑ nɑ bɑ sinɑ win wuswɑɑɔ. 2 Yerɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 3 tɔnun bii, ɑ tɔn beni sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ. Nɑ nɛɛ, n ǹ Isirelibɑ bɑ nɑwɑ bu kɑ nɛn kĩru bikiɑ? Sere kɑ nɛn wɑ̃ɑru nɑ ǹ wurɑmɔ bu mɑn gɑ̃ɑnu bikiɑ.

4 Tɛ̃ ɑ sɔɔru koowo ɑ kɑ bu siri. A bu yɑɑyɑsio kom kɔ̃sum mɛ ben bɑɑbɑbɑ bɑ mɑn kuɑ. 5 Ye nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerumɔ wee. Nɑ nɛɛ, sɑnɑm mɛ nɑ be, Isirelibɑ gɔsɑ be, be bɑ sɑ̃ɑ Yɑkɔbun bweseru nɑ bu nɔɔ mwɛɛru kuɑ kɑ bɔ̃ri. Mɑ nɑ bu tii sɔ̃ɔsi Egibitiɔ, nɑ bu sɔ̃ɔwɑ nɑ nɛɛ, nɛnɑ nɑ ko n sɑ̃ɑ ben Yinni. 6 Yen dɔmɑ terɑ nɑ bu nɔɔ mwɛɛru kuɑ kɑ bɔ̃ri nɑ nɛɛ, kon bu yɑrɑ Egibitin di. Kpɑ n kɑ bu dɑ tem mɛ nɑ bu gɔsiɑ sɔɔ mi tim kɑ bom mu yibɑ. Tem mɛ, mu sɑ̃ɑwɑ mɛ mu tem kpuro burɑm kere. 7 Nɑ bu sɔ̃ɔwɑ nɑ nɛɛ, bɑɑwure u win bũu ge u kɔdɛ sɑ̃ɑ derio kpɑ u ku rɑɑ tii disi doke kɑ Egibitin bũu ni. Domi nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Gusunɔ ben Yinni.

8 Kɑ mɛ, bɑ mɑn seesi bɑ yinɑ bu mɑn swɑɑ dɑki. Ben goo kun bũu ni deri, nì sɔɔ ben kɔdɛ wɑ̃ɑ. Bɑ ǹ Egibitin bũu ni deri. Mɑ nɑ bwisikɑ n bu mɔru kpuro seesi n bu wɔri Egibitiɔ. 9 Adɑmɑ nɑ bu deri, domi nɑ ǹ kĩ nɛn yĩsiru tu sɑnkirɑ bwese tukunun suunu sɔɔ yèn sɔ̃ nɑ tii bwese tuku ni sɔ̃ɔsi 10 sɑnɑm mɛ nɑ Isirelibɑ yɑrɑ Egibitin di nɑ kɑ dɑ gbɑburɔ. 11 Mɑ nɑ bu sɔ̃ɔwɑ ye bɑ koo ko kɑ

sere nɛn woodaba ye ba koo swĩi ba n ka wãa. 12 Na bu tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃ ta n sãa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu wuna nɛnɛm. 13 Adama be Isireliba ba man seesi gbaburɔ ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n wãaru mɔ. Mɛya ba ɲ maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɛ sere na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gbaburɔ. 14 Adama nà n ye kua, bwese tukunu nu koo nɛn yĩsiru gɛm, nìn nɔni biru na bu yara Egibitin di. 15 Yen sɔ̃na gbaburɔ na nɔmu sua na bɔ̃rua na nɛɛ, na ɲ maa ka bu dɔɔ tem buram mɛ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua. 16 Domi ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mɛya ba maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke yèn sɔ̃ ben gɔ̃ru ga woo bũnun mi gia. 17 Ka mɛ, na ben wɔnwɔndu wa na ɲ bu go gbaburɔ.

Isireliba ba ɲ ben

mɛm nɔɔbu sariru deri

18 Na ben bibu sɔ̃ɔwa gbaburɔ na nɛɛ, bu ku ben baababan yira swĩi, bu ku ko ye ba bu sɔ̃ɔwa, bu ku maa tii disi koosi ka ben bũnu. 19 Adama bu nɛ Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka nɛn gere swĩiyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko. 20 Bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wunɔ nɛnɛm kpa ta n sãa yĩreru nɛ ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sãawa Gusunɔ ben Yinni. 21 Adama ka mɛ, bii be, ba man seesi, ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n wãaru mɔ. Ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nɛn mɔru seesi gbaburu mi. 22 Adama bwese tukunu nu ku ka nɛn yĩsiru gɛm sɔ̃, na ɲ bu gãanu kue. Domi bwese nin wuswaaɔra na be, Isireliba yara Egibitin di. 23 Gbaburu miya na nɔma sua wɔllɔ na bɔ̃rua na nɛɛ, kon bu yarinasia bwesenu sɔɔ ka tem tukumɔ. 24 Domi ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke. Ma ba ben kɔdɛ doke ben baababan bũnu sɔɔ. 25 Nɛna na maa bu wooda wɛ̃ ye ya ɲ bu gea maruammɛ ka ye ya ɲ bu wãaru wɛ̃ɛmɔ. 26 Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u koo Isireliban

bũu sãaru kpeesia

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, ben baababan tii ba man tora, ba ɲ nɛn arukawani yibie. 28 Na ka bu da tem mɛ sɔɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua na sire ka bɔ̃ri. Miya ba ben binɛ doke gungunu gia ka dãa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben bũu yãku yenu. Miya ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun dĩanu ka tam kpa bu turare dɔ̃ɔ doke. Ye kpuro ya dera nɛn mɔru seewa. 29 Ma na bu bikia na nɛɛ, mba gunguu ni, nìn mi i ra n naamɔ. Saa yen dɔma ten di, ba ben yãku yenu sokumɔ gungunu. 30 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa bũnu gasiri bu sã. 31 Wee tɛ̃, ba tii disi mɔ̀ ba bũnu gasirimɔ ba ka nu kɛ̃nu daawammɛ ma ba ka nu ben bibu yãkunu kuammɛ. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nɛn mi? Aawo, sere ka nɛn wãaru na ɲ wuramɔ bu bikiaru ko nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 32 Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n dãnu ka kpenu sãamɔ. Adama n ɲ koorɔ. 33 Sere ka nɛn wãaru ka dama kon bu wɔri kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be sɔɔ. 34 Kon bu yara bwese tuku nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ kpa n bu mɛnna n bu nɛn dam ka nɛn mɔru sɔ̃ɔsi. 35 Kon ka bu da gbaburɔ be tɔna mi goo kun wãa. Miya kon bu siri. 36 Kon bu siri nge mɛ na ben sikadoba siri gbaburɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 37 Saa ye

sɔɔ, kon bu tilasi ko ka sɛna ba n ka sãa nge nɛn yãa gɔ̃ɔ kpa bu arukawani ye
mɛm nɔɔwa ye na ka bu bɔkua. 38 Kon bu wuna ben suunu sɔɔn di be ba man
seesi ka be ba sãa tɔn kɔ̃sobu kpa n bu yara tem mi ba wãan di. Adama ba ɲ dɔɔ
Isireliɔ. Saa ye sɔɔra be, Isirelika ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 39 Tɛ̃,
wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua ben sɔ̃. Na nɛɛ, bu doo bu ben bũnu sã.
Adama amɛn biru, ba koo man mɛm nɔɔwa. Ba ɲ maa nɛn yĩsiru sankumɔ ka
ben bũu sãaru. 40 Domi Isirelika kpurowa ba koo man sã Isirelin guurɔ te na
gɔsa nɛn sɔ̃. Miya kon ka bu nɔnu geu mɛɛri. Kpa n bu yãkunu bikia ka kɛ̃ɛ gee
ni ba sɔɔru kua nɛn sɔ̃. 41 Nà n bu yara bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba raa
yarinɛ ma na bu mɛnnama, saa yera kon bu mwa nge yãku nubu durorugiru.
Bwese tuku ni, nù n wa mɛ, kpa nu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ Dɛɛro. 42 Mɛya
ben tii ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu kpara na ka da Isireliɔ
mi na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua. 43 Ba koo bwisiku daa kɔ̃sa ye ba kua
yellu, yè sɔɔ ba tii disi doke kpa bu tii tusi kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. 44 Saa ye sɔɔ, ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu sɛɛyasia nɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃. N
ɲ mɔ ben daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

21

Labaari kɔ̃sa Isiriliban sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa
a bu gerusi be ba wãa dãa sɔ̃ɔ mi. 3 A de bu nɛn gari swaa daki yi kon gere dãa
sɔ̃ɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔ̃ɔ doke, kpa dɔ̃ɔ wi,
u dãa bekunu ka gbebunu mwa. Dɔ̃ɔ wi, kun gbimɔ. Tɔmbu kpurowa ba koo
dɔ̃ɔ soora saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di n ka da nɔm geuɔ. 4 Tɔmbu kpurowa
ba koo wa ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na dɔ̃ɔ wi sɔ̃rua, u ɲ maa gbimɔ.

5 Ma Esekiɛli u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ba ra n ka man wɔki ba n mɔ̀,
suka na ra n bu kuammɛ.

6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 7 wunɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio Yerusalɛmu
gia kpa a Isirelin tem ka mɛn sãa yenu gerusi. 8 A Isirelika sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye
na gerumɔ ben sɔ̃. Na nɛɛ, kon bu deema, kpa n nɛn takobi woma yen kararun
di kpa n gemgii ka tɔn kɔ̃so go. 9 Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen sɔ̃na kon nɛn
takobi woma saa yen kararun di, kpa n tɔmbu go saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian
di n ka da nɔm geuɔ. 10 Tɔmbu kpuro ba koo gia ma na nɛn takobi woma saa
yen kararun di, na ɲ maa ye wesiamɔ mi. 11 Yen sɔ̃, wunɛ tɔnun bii, a yãaro a
weeweenu ko nge wìn gabu ga bɔɔra. 12 Bà n nun bikia mban sɔ̃na a weeweenu
mɔ̀, kaa bu wisiwa a nɛɛ, labaari kɔ̃sa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa tɔmbun
toronu nu kara. Ba koo gɔma dwiiya. Kpa ben wɔrugɔru tu kpe, bu dũunu
soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Takobi ya wee

13 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 14 wunɛ tɔnun bii, a tɔmbu gerusio. A bu sɔ̃ɔwɔ
ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
takobi gaa wee ya wee,
ya nɔɔ dɛ̃ɛrawa mam mam.
15 Ya ballimɔ,
yera ba koo ka tɔmbu go.
I tamaa bɛɛn bandu ta ɲ kpeemɔ,*
16 adama ba takobi ye nɔɔ dɛ̃ɛrawa ba nɛni.
Ba ye tɔn gowo nɔmu bɛrie.
17 A gbãro, kpa a weeweenu ko, wunɛ tɔnun bii.

* **21:15** - Naa sin sukum Heberum sɔɔ mu ɲ dɛɛre.

Domi bɑ ye nɛn tɔmbu Isireliba kɑ ben sinambu suesi.
18 Wee bɑ be kpuro yibɛrɛba nɔmu bɛria.
A wunɛn nɔma bɔkuo,
nɔni swãa bakara wee.
Bɛɛn bandu tà n wɔruma maa ni.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.†
19 Tɛ̃ wunɛ tɔnun bii, a bu gerusio.
A taka koowo nɔn teeru,
yen biru nɔn yiru, yen biru nɔn ita,
a ka takobi yen dam sõɔsi.
Domi ya sãawa takobi
ye ya ka gɔɔ wee.
Gɔɔ bokowa ya ka wee baaman di.
20 Ya baawuren wɔrugɔrun dam buamɔ.
Ya dera ba wɔrukumɔ.
Wee na dera ya wãa baawuren kɔnnɔwɔ.
Wee ya ballimɔ nge guru maakinu,
ya sɔɔru sãa yu ka go.
21 Na maa ye sõɔmɔ na mɔ̀,
yu soowo nɔm geu gia, kpa yu wura nɔm dwaru gia.
Takobi nɔɔ durora wunɛ,
a doo mi ba nun tĩi.
22 Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon taka ko kpa n nɛn mɔru kpuro sõɔsi mam mam sere yu ka sara. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Babilonin sina boko u koo Yerusalɛmu wɔri

23 Yinni Gusunɔ u kpam gerua u nɛɛ, 24 wunɛ tɔnun bii, a swaa yiru yabo ye ya koo sõɔsi mìn di Babilonin sina boko u koo ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu teun di kpa a yen baayere yĩreru ko yu ka sõɔsi wuu gèn mi ya dɔɔ. 25 Kaa swaa yiru ye kowa, tia ya n dɔɔ Raba gia, ye ba koo swĩi bu ka Amɔniba tabu wɔri, tia maa Yerusalɛmu gia ye ba koo swĩi bu ka Yudaba tabu wɔri. 26 Domi wee Babilonin sina boko u wãa swaa yiru yen kɛɛnanɔ u bikiaru mɔ̀ bũu ni ba mɔ̀ Terafimun mi, ka sɛ̃ɛnu ka yaa woru. 27 Ma bikia te, ta Yerusalɛmu sõɔsi win nɔm geu sɔɔ. Tɛ̃, u koo wooda wɛ̃ bu Yerusalɛmu wɔri ba n tabun kuuki mɔ̀. U koo tabu yãnu yi yi Yerusalɛmun kɔnnɔsɔ. Kpa bu gungunu ka kuku yenu ko mi, bu ka ye wɔri. 28 Adama Yerusalɛmugibu ba tamaa win bikia ten gari yi ǹ sãa gem. Domi ba tamaa u koo bu deri arukawani ye ba ka nùn bɔkuan sõ. Adama u ǹ ben toranu duari. Yen sõ, u koo bu wɔri. 29 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sõɔmɔ na mɔ̀, wee ben mɛm nɔɔbu sari te ta sõɔsiramɔ ben daa sɔɔ, ta man ben toranu yaayasiamɔ ma nu bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Ba ǹ maa nu deri. Yen sõ, kon bu nɔmu doke n mwa.
30 Wunɛ maa Isireliban kparo, wunɛn tõra turuku mɔ̀. Wunɛn toranu nu den tura mɛ. 31 Ba koo wunɛn sina furɔ pota. Gãanu koo kɔsi. Be ba tii kawe ba koo wɔlle suara. Kpa be ba tii sue bu wɔruma. 32 Kon de Yerusalɛmu yu ko bansu mam mam. Ya koo koorawa saa ye wi kon yen dam wɛ̃ u tunuma.

Ba koo Amɔniba tabu wɔri

33 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a Amɔniba gerusio ben kom kõsum mɛ ba Isireliba kuan sõ. A bu sõɔwɔ a nɛɛ, wee, ba takobi nɔɔ dɛ̃ɛra ya ballimɔ ya bu mara yu go. 34 Ben kãsi weesugii ni ka gari weesugii yin sõ, ba koo bu gowa nge tɔn kõsobu be ba wiru bɔɔra. Domi ben tõra turuku mɔ̀, ben

† **21:18** - Naa sin sukum ka Heberum mu ǹ dɛɛre.

toranu nu den tura mɛ. 35 Bu ben takobiba wesio ben karanɔ. Kon bu siri mi ba bu mara. 36 Kon bu mɔru seesi n bu wure nge dɔ̃ɔ kpa n bu tɔmbu nɔmu bɛria be ba koo bu wɔri ka dam bu kam koosia. 37 Kon de dɔ̃ɔ u bu di, kpa ben yɛm mu yari ben tem suunu sɔɔ. Ba ǹ maa bu yaayamɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

22

Yerusalɛmugibun daa kɔ̃sa

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a sɔɔru koowo a ka Yerusalɛmugibu siri be ba sãa tɔn gowobu mi. A ku sika ko. A de bu bwisiku ben daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. 3 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Wee ba tɔmbu goomɔ. Yera ya koo de ben wuu Yerusalɛmun tii yu kam ko. Wee ba bwãarokunu sekumɔ ma ba ben tem disi doke. 4 Tɔn be ba go mi, ben taarɛwa. Ba tii disi doke ye ba ka tii bwãarokunu kua. Nge mɛya ba ka ben wãarun tɔ̃nu kawa. Yen sɔ̃na kon de bwese tukunu nu bu yɛ̃ɛ. 5 Be ba toma ka be ba wãa turuku ba koo bu yɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ben wuu Yerusalɛmun yĩsira bɛɛrɛ bia, ma ya burisire.

6 Wee be, Isireliban sinambu ba tɔmbu dam dɔremɔ ba goomɔ Yerusalɛmu ye sɔɔ. 7 Ma yen tɔmbu ba ben mɛrobu ka ben tundobu gɛma. Gaba sɔbu dam dɔremɔ. Gaba maa gobekuba ka gɔminibu taki dimɔ. 8 Tɔmbu ba ǹ nɛn sãa yeru daabu kĩ. Ba ǹ maa kĩ bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwa. 9 Gaba wãa ba ben winsim kɔ̃sa gerumɔ bu ka nùn go. Mɛya maa tɔmbu ba ra bũnun dĩanu di gungunun wɔllɔ kpa ba n sekuru sari kookoosu mɔ̀. 10 Gabu ba wãa ba ra ka ben tundon kurɔbu kpunɛ. Gabu ba ra mam tɔn kurɔbu gabe sanam mɛ ba yasa mɔ̀. 11 Gaba maa wãa ba sakararu mɔ̀ ka ben bensim kurɔbu, ǹ kun mɛ ka ben biin kurɔ ǹ kun mɛ ka ben sesu tundo turosibu. 12 Gaba maa wãa be ba ra wure bu gobi mwa bu ka tɔmbu go. Gaba wãa ba ra are bɛkɛ kasu bà n ben winsim gobi bɔkura. Gaba wãa be ba ben winsim taki dimɔ bu ka gobi ko. Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ duari mam mam. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

13 Wee kon bu so be, Yerusalɛmugibu ben gbɛna ka tɔn be ba gon sɔ̃. 14 Nà n bu wɔri yen tɔ̃ɔ te, ba ǹ ko n maa dam ka mwia mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Ya koo maa koora. 15 Kon de bu yarina ba n wãa bwese tukunu sɔɔ. Kpa bu da baama. Nge mɛya kon ka ben disi yi wuna Yerusalɛmu ye sɔɔn di. 16 Bwese ni nu tie, nu koo bu gɛm. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

17 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 18 tɔnun bii, wee nɛn nɔni sɔɔ Isireliba ba sãa nge sii bisu ǹ kun mɛ nge sii gandu ǹ kun mɛ nge sii kpikisu ǹ kun mɛ nge pɛɛrum ǹ kun mɛ nge sii wɔ̃kusu si ba doke sɔwatia sɔɔ bu ka su sɔwa. Ba sãawa nge sii geesun bisu. 19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon bu mɛnna Yerusalɛmu sɔɔ. 20 Nge mɛ ba ra sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka sii kpikisu ka sii pɛɛrum mɛnnɛ bu doke sɔwatia sɔɔ, kpa bu dɔ̃ɔ doke su ka yanda, nge mɛya kon bu mɛnna nɛn mɔru sɔɔ, kpa n bu deri bu yanda. 21 Kon bu mɛnna sube teeru sɔɔ, kpa n bu kpɛ̃ɛ nɛn mɔrun sundu sɔɔ kpa bu yanda nge sisu. 22 Nge mɛ sii geesu su ra yande dɔ̃ɔ sɔɔ, nge mɛya ben tii ba koo yanda Yerusalɛmun suunu sɔɔ. Saa yera ba koo gia ma na ka bu mɔru seewa.

23 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, 24 tɔnun bii, a Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben tem mu sãawa nge mi gura ku ra nɛ. Yen sɔ̃, kon de mu kam ko nɛn mɔrun saa sɔɔ. 25 Ben sɔmɔbu ba sãawa nge gbee sinan si su kukirimɔ sanam mɛ su yaa wa su sɛ̃re. Domi ba tɔmbu goomɔ. Ma ba gabun gobi ka dukia wɔramɔ. Ma ba derimɔ kurɔ gɔminibu ba dabiamɔ. 26 Ben yãku kowobu ba ku ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ku ra maa nɛn sãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃. Ba ku

ra wunanɛ ye ya sãa nɛgia ka ye ya ǹ sãa nɛgia. Ba ku ra maa tɔmbu sõɔsi ye ya dɛɛre ka ye ya ǹ dɛɛre. Ba ku ra mam nɛn tõɔ wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwɛ. Ye kpuro sɔɔra ba ku ra man bɛɛrɛ wɛ̃. 27 Ben sinambu ba sãawa nge gbeeku yɛɛ. Domi ba tɔmbu goomɔ bu wa bu ka ben binɛ suresia. 28 Ben sɔmɔbu ba ye kpuro wukirimɔ nge gãa ni ba soo tɛɛni. Wee ba bu kãsi weesuginu ka gari weesugii sõɔmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, gari yi ba tɔmbu sõɔmɔ yi weewa nɛn min di. N deema nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ bu gãanu sõɔwa. 29 Tem mɛn tɔmbu ba dam dɔrenamɔ ba gbɛnimɔ ba sãarobu ka be ba ǹ dam mɔ taaremɔ. Ma ba sɔbu taki dimɔ ba gem biramɔ. 30 Wee na goo kasu ben suunu sɔɔ u gbãraru bani u ka sikerena, ǹ kun mɛ u yõra kururu mi, u ka tem mɛ yina n ku ka mu kam koosia. Adama na ǹ goo wa. 31 Kon bu mɔru seesiwa. Na ǹ yõramɔ sere nɛn mɔru yu ka kpe. Kon de bu bu ben daan are kɔsie. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

23

Samari ya sãa nge kurɔ tanɔ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, kurɔbu yiruwa ba wãa be kpuro mɛro turo. 3 Ma ba da ba kurɔ tanaru di Egibitiɔ ben wɔndiaru sɔɔ. Miya ba ben bwãsu sɛ̃kura. Ba ben toronu bɔkasi. 4 Mɔɔn yĩsira Ohola. Wɔnɔgira maa Oholiba. Ohola u sãawa Samari. Oholiba u maa sãa Yerusalɛmu. Na bu sua kurɔbu ma ba man bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua. 5 Ohola wi, u kua naanɛ sarirugii, u kurɔ tanaru wɔri. Ma u Asirigibu kĩa too too be ba wãa win bɔkuɔ. 6 Tɔn be, ba yãa wunɔmginu doke domi ba sãawa tem yɛ̃robu ka siri kowobu. Ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ma ba maasɔru yɛ̃. 7 Beya Ohola u tii wɛ̃. Be ba sãa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kĩa too sere u ben bũnu sãwa. 8 U ǹ win sakara te deri te u raa kua Egibitiɔ. Domi sanam mɛ u sãa wɔndia, ba ra n ka nùn kpunamɔ ba n win bwãsu babirimɔ, ma ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ. 9 Yen sõna na nùn deri win kĩnasi Asirigii ben nɔmuɔ. 10 Ma ba win yãnu potira ba nùn yõsu tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sɛɛyasiabu wa bi bu kua seeda tɔn kurɔ be ba tien sõ.

Yerusalɛmu ya sakararu kua

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholan wɔnɔ Oholiba u win mɔɔn sakara kookoo si wa. Ka mɛ, wigira ta boya sere ta ǹ ka nɔɔ gerurɔ. 12 Ma win tii u Asirin tem yɛ̃robu kĩa ka ben siri kowobu. Tɔn be, ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ba yãa buranu doke, ba maa maasɔru yɛ̃. 13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na wa ma Oholiban tii u disi mɔ. Be kpuro swaa tia yera ba swĩi mi. 14 Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sõɔ teeru u tɔmbun weenasibu wa ba yorusi gani sɔɔ. Ba bu kuawa ka gãa swãanu. Tɔn be, ba sãawa Babilonigibu. 15 Ba kpaki sɛ̃ke pɔraɔ, ma ba dawani nɔni bwese bwesekagii bɔkua wirɔ. Be kpuro ba sãawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weenɛ. 16 Ye u bu wa mɛ, yera u bu kĩa sere u sɔmɔbu gɔra Babiloni mi. 17 Ma ba na win mi ba ka nùn kpuna ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ sere win bwɛ̃ra yɔɔwa ben min di. 18 U win sakara te sõɔsi batuma sɔɔ. Ma nɛn gõru ga doona win min di nge mɛ ga raa doona win mɔɔn min di. 19 Ka mɛ, u sakara te mɔ̀ u dɔɔwa nge mɛ u kua win wɔndiarun saa sɔɔ Egibitiɔ, 20 mi u tii kurɔ dama kowobu wɛ̃ be ba ra n kurɔbu yɔɔmɔ nge kɛtɛkunu ǹ kun mɛ nge dumi.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

21 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sɔɔ te a raa kua wunɛn wɔndiaru sɔɔ sanam mɛ a dera Egibitigibu ba wunɛn bwãsu babura. 22 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Kon de wunɛn yellun

kĩnasi be a tusa mi tɛ̃ bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wəri.
23 Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben
aluwaasi durə burə be ka ben tem yɛ̃robu ka ben sinambu ka ben tabu durəbu
be kpuro ba yəəwa dumin wəllə. 24 Wee ba nun wərim wee ba tabu yãnu
nɛni ka tabu kɛkɛba yi dumi gawe. Ba mɛnna ba dabi ba ka nun sikerenɛ
yam kpuro. Be kpuro ba sii furəsu doke ma ba tɛrɛnu nɛni. Kon bu siribu
nəmu səndia kpa bu nun siri ka ben wooda. 25 Kon nun məru seesi kpa n de
bu nun wəri ka dam. Ba koo wunɛn wɛ̃ru ka wunɛn swasu bəəri kpa bu nun
dakura tabu səə, kpa bu wunɛn bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dõə mɛni. 26 Ba
koo wunɛn yãnu gura kpa bu wunɛn bura yãnu wuna. 27 Kon wunɛn sekuru
sariru kpeesia te a mò saa yee yellun di Egibitiə. Wunɛn nəni kun maa wurə
ben mi gia. A ɲ maa bu yaayamə.
28 Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, wee na nun bɛri be a tusan nəmuə, bèn mi wunɛn
bwɛ̃ra kun maa wãa. 29 Ba koo nun nəni sõ tusirun sõ kpa bu wunɛn dukia gura
bu nun deri ka nəm dira basi mam mam. Wunɛn sekuru sariru ka wunɛn
sakara te, ta koo sõəsira. 30 Ye kpurowa ya koo nun deema domi a ka bwese
tukunu sakararu kua ma a tii disi doke bũu sãarun swaa səə. 31 A wunɛn məən
yira swĩi. Yen sõna kon de a nɛn mərun nəra ye nə nge wi. 32 Nɛ, Yinni Gusunə
na maa nɛɛ,
kaa ka nəra ye nə
ye wunɛn məə u ka nəra.
Nəra ye, ya yasu, ya maa dɛ̃u.
Yera ya koo de bu nun yɛ̃ɛ
bu yaakoru koosi.
Nəra ye, ya nɛn məru yibawa sere ka nəəwə.
33 Ya koo nun go nge tam
kpa yu nun nəni sõ.
Nəra ye, ya ra ka nuku sankiranu ka kam kobu nɛwa.
Yera wunɛn məə Samari u nəra.
34 Kaa ye nəwa mam mam
sere a ye kəra ka donnu
kpa a wunɛn tororu mɛɛra ko ka yen kɛ̃ki.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni geruə.
35 Wee a man duari ma a man deri. Tɛ̃, a wunɛn sekuru sarirun are səəwo.

Gusunə u Yerusalɛmu

ka Samari taarɛ wɛ̃

36 Yinni Gusunə u maa man sõəwa u nɛɛ, tənun bii, a Ohola ka Oholiba
sirio. A bu sõəwə kõsa ye ba kua. 37 Wee ba sãawa kurə sakara kowobu ma
ben nəma yɛm yiba. Domi ba da ba bũnu sãamə ma ba ka ben bibu yãku dõə
mwaararuginu mò. N deema nɛna ba raa bii be wɛ̃. 38 Wee ye ba maa man kua.
Ba nɛn sãa yeru disi doke, ma ba ɲ nɛn tõə wɛ̃rarugirun wooda mɛm nəəwɛ.
39 Domi dəma te ba dua nɛn sãa yerə ba ka ben bibu bũu yãkunu kua ma ba
tu disi doke. Yenin bwesera ba kua nɛn sãa yerun səəwə. 40 Yen biru, ba maa
səməbu gəra bu bu durəbu kasuama saa tontonden di. Ma durə be, ba seema
ba na. Saa yera ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben bura yãnu doke durə
ben sõ. 41 Ma ba da ba sina kita buranu səə. Tabulu ya yii ben wuswaaə yèn
wəllə ba nɛn turare ye ba ra dõə doke ka gum nubu durorugim səndi. 42 Ma
tən dabira bu naawa te ta ɲ gãanun bwisikunu mə, ta wure. Tən be, ba sãawa
Sebagibu be ba na saa gbaburun di. Ma ba kurə be sumi dokea nəm wĩinə,
ma ba maa bu sina furə burasu dokea winə. 43 Yera na nɛɛ, baa ka wi u təkə
kua sakara te səə, u ko n tu màwa u n dəə? Durəba ko n maa nùn naawammɛ?
44 Wee durəbu ba ra nɛ bu ka nùn dendi nge kurə tanə. Nge mɛya ba Ohola ka

Oholiba kua be, be ba sankire. 45 Adama gemgibu ba koo kurə be siri bu bu
taarɛ wɛ̃ ben sakararun sõ ka tən be ba gon sõ. Domi ben nəma ya yɛm yiba.
46 Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, kon de tən dabiru tu da tu bu
wəri kpa tu bu nəni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa tu ben dukia gura. 47 Kpa tu bu kpenu
kasuku tu go, kpa tu bu bətiri ka takobi. Kpa tu ben bibu go tu ben yɛnusu
dõə mɛniki. 48 Nge mɛya kon ka sakararu kpeesia tem mɛ səə. Kon tən kurə
baawure sõ u ku maa ben maabu yiru yen yira swĩi. 49 Domi ba sakararu kua
ba bũnu sãwa. Yen sõ, ba koo ben toranun are səbe. Nge mɛya ba koo ka gia
ma nɛna na sãa Yinni Gusunə.

24

Yerusalɛmu ya sãa

nge weke te ta wuuru diira

1 Isirelibən yorun wõə nəəba nnɛsen suru wəkurusen sõə wəkuruse səərə
Yinni Gusunə u Esekiɛli sõəwa u nɛɛ, 2 wunɛ tənun bii, a gisən tõə te yoruo.
Domi gisərə Babilonin sina boko u koo Yerusalɛmu tarusim tore. 3 A nɛn
təmbu mɛm nəə sari be mən teni sõəwə a ka bu kirə ko. A nɛɛ, nɛna na nun
yiire na nɛɛ,
a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.
4 Kpa a yaa taarun yaa gea ka yaa nəmun yaa gea sua a doke mi.
Yen biru, kpa a yaa kuku bərəkəba səndi yen wəllə.
5 A maa yãa geeru gəsio wunɛn yãa gõən di
kpa a ten yaa doke weke te səə.
Kpa a doo dãa doke
a yaa ye kpuro yike yu ye
sere ka yen kukunə.
6 Kpa a yaa ye wuna tia tia.
Baa yen tia a ku ra deri mi.
Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na geruə.
Na nɛɛ, Yerusalɛmu ya sãawa bõrura yen tən goberun sõ.
Ya sãawa nge sii weke te ta wuuru diire,
te ba ǹ kpɛ̃ bu tea bu naamwɛ.
7 Yɛm mɛ Yerusalɛmu ya yari mi,
mu wãawa yen suunu səə.
Ya mu yariwa kperu wəllə,
n ǹ mə tem dira səə tua yu sere mu wukiri.
8 Tɛ̃ kon yɛm mɛ deri kpee ten wəllu mi,
mi mu ǹ berurə,
kpa nɛn məru yu ku ka se
n Yerusalɛmu ye məru kəsie.
9 Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,
Yerusalɛmu ya sãawa bõrura yen tən goberun sõ.
Nɛn tii kon dãa sube bakaru ko.
10 A dãa taasio kpa a dõə doke
kpa a de yaa ye, yu ye mɛtɛ mɛtɛ.
A ye kpee yãnu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dõə mwaara mam mam.
11 Yen biru, a weke dii te səndio dõə gɛ̃ɛ səə
sere tu swĩa tu swɛ̃ra.
Kpa disi ni nu raa wãa te səə nu kpe
ta kun maa wuuru diire.

12 Ka mɛ, kookari ye, ya koo kam kowa, domi dɔ̃ɔ kun kpɛ̃ u wuu diiram mɛn
bweseru kpeesia. 13 Nge mɛya Yerusalɛmu ya disi duura yen tora ni ya kuan
sɔ̃. Wee na kĩa n ye dɛɛrasia adama ya ǹ wure. Yen sɔ̃ tɛ̃, ya ǹ maa kpɛ̃ yu dɛɛra
sere nɛn mɔru yu ka sure. 14 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Kon ye siriwa
nge mɛ yen daa ya nɛ, na ǹ yen wɔnwɔndu mɔ̀. Ya koo maa koora. Kon ye kowa
na ǹ sika mɔ̀. Na ǹ biru wuramɔ.

Esekiɛlin kurɔn gɔɔ

15 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 16 tɔnun bii, kon nun wi a kĩru bo
goori subaru sɔɔ. Adama a ǹ yɛ̃ron gɔɔ yeru mɔ̀. A ǹ win gɔɔ sinamɔ. A ǹ maa
gɔɔ sumɔ win sɔ̃. 17 A weeweenu koowo wunɛn tii sɔɔ a ku de goo u nɔ. A ku
gɔɔ sina. A wunɛn dawani bɔkuo kpa a wunɛn baranu doke nge mɛ a ra ko. A
ku wunɛn wuswaa wukiri. A ku maa gɔɔ dĩanu di.

18 Yera Esekiɛli u ye tɔmbu sɔ̃ɔwa bururu ma yen yoka win kurɔ u kpuna
u gu. Yen sisiru bururu ma u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire. 19 Yera
tɔmbu ba nùn bikiamɔ ba mɔ̀, u bu tubusio ye u mɔ̀ mi. 20 Yera u bu wisa u
nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 21 u be Isireliba gari yini sɔ̃ɔwɔ u nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u koo de bu win sãa yeru kɔsuku tèn sɔ̃ ba tii sue ka te bà n
mɛɛra ba ra n nuku dobu mɔ̀ ka tè sɔɔ ba ben yĩiyɔbu doke. Ba koo ben bii be
ba tie Yerusalɛmuɔ mwɛɛri bu go. 22 Ba koo kowa nge mɛ Esekiɛli u kua. Ba
ǹ ben wuswaa wukirimɔ nuku sankiranun sɔ̃, ba ǹ maa gɔɔ dĩanu dimɔ. 23 Ba
koo ben dawani bɔkewa kpa bu ben baranu doke. Ba ǹ koo gɔɔ yeru ko, ba ǹ
koo maa gɔɔ swĩ. Adama ba koo woora ben toranun sɔ̃ kpa ba n weeweenu mɔ̀.
24 Wi, Esekiɛli u ko n sãawa yĩreru ben suunu sɔɔ. Ba koo kowa nge mɛ u kua.
Sanam mɛ yeba kpuro ya koo bu deema, saa ye sɔɔra ba koo gia ma Gusunɔ u
sãawa Yinni.

25 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u koo de Isireliba bu win
sãa yeru bia te ta sãa ben kuku yeru mi, te bà n mɛɛra ta ra bu nuku dobu wɛ̃
mi, ka tèn sɔ̃ ba tii sue mi, ma ba ben yĩiyɔbu doke te sɔɔ. Yen biru kpa u de
ben bibu bu gbisuku. 26 Sanam mɛ kɛ̃si ni, nu koo bu deema, goo u koo nu
kisirari kpa u na u nun sɔ̃. 27 Yen tɔ̃ɔ te, wunɛn nɔɔ ga koo wukiara kpa a ka
yɛ̃ro gari ko. Wuna kaa n sãa yĩreru wunɛn tombun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo gia
ma nɛ Gusunɔ na sãawa Yinni.

25

Gari yi ba gerua Amɔniban sɔ̃

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a wuswaa sĩiyɔ Amɔniban
mi gia. 3 Kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio bu nɔ. Yèn
sɔ̃ ba yɛ̃ɛ sanam mɛ nɛn sãa yera disi duura ka yèn sɔ̃ Isireliba ba kam kua ma
ba Yudaba yoru mwa ba ka doona, 4 yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu sɔ̃ɔ yari yerugibu nɔmu
bɛria, kpa bu ben karaba gira ben tem suunu sɔɔ, kpa bu ben wãa yenu ko mi.
Beya ba koo ben dãa marum di kpa bu ben sabenun bom nɔ. 5 Kon de Raba yu
ko yooyoosun kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n sãa yãanun wãa yeru. Saa
ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, yèn sɔ̃ ba taki kua, ba yɔ̃ka
ma ba nuku dobu kua sanam mɛ Isireliba ba nɔni sɔ̃re, 7 yen sɔ̃na tɛ̃, kon bu
nɔmu dɛmiɛ, kpa n bu bwesenu ganu nɔmu bɛria nge gbeeku yɛɛ. Kon bu
kpeerasia bwesenun suunu sɔɔn di kpa bu kam ko mam mam. Saa ye sɔɔ, ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Mɔabuban sɔ̃

8 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ Mɔabuba ka Edɔmuba ba nɛɛ,
Isireliba ba sãawa tia ka bwese ni nu tie handunia ye sɔɔ, 9 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo wuu
si wɔri si su dam mɔ mi, si su ǹ derimɔ bu Mɔabuban tem du. Wuu si, su koo
wɔrukuwa tia tia baa ka si su buram bo nge Bɛti Yesimɔti ka Baali Mɛɔni ka
Kiriataimu. 10 U koo dewa sɔ̃ɔ yari yerugibu bu bu wɔri nge mɛ ba Amɔniba
kua sere ba ǹ maa bu yaayamɔ sere ka baadommaɔ. 11 Ba koo win siribu wa.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

12 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ Edɔmuba ba tora ba Yudaba
mɔru kɔsie, 13 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu nɔmu dɛmiɛ kpa u tɔmbu ka sabenu go. U
koo de ben tem mu ko bansu saa Temanin di n ka da Dedaniɔ, kpa mɛn tɔmbu
bu gbisuku tabu sɔɔ. 14 U koo de win tɔmbu Isireliba bu bu mɔru kɔsie. Ba koo
bu kua nge mɛ win mɔru ya kpãaru nɛ kpa bu gia ma ba ku ra nùn tore kam.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban sɔ̃

15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wee Filisitiba ba Isireliba mɔru kɔsie
ka dam domi ba sãawa ben yibɛrɛba saa yellun di. 16 Yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu win
nɔmu dɛmiɛ kpa u be kpuro kpeerasia be, be ba wee Keretin di ba ka wãa nim
wɔ̃kun goorɔ. 17 U koo bu sɛɛyasia u mɔru kɔsia ka dam. Saa ye sɔɔra ba koo
gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

26

Gari yi ba gerua Tirin sɔ̃

1 Isirelibaǹ yorun wɔ̃ɔ wɔkura tiasen surun tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ
u ka Esekiɛli gari kua. U nɛɛ, 2 tɔnun bii, wee Tirigibu ba Yerusalɛmu yɛ̃ɛmɔ
ba mɔ̀, wee ya kam kua yèn mi gia tɔmbu ba ra raa kpe bà n gam dɔɔ. Tɛ̃ ben
mi gia tɔmba koo wura kpa be, bu gobi ko. Domi Yerusalɛmu ya kua bansu.
3 Yen sɔ̃ tɛ̃, Yinni Gusunɔ u koo Tiri ye mɔru seesi u de bwese dabinu nu ye
wɔri nu tɛria nge mɛ daara ra nim yibu. 4 Kpa nu yen gbãranu kɔsuku ka yen
tabu durɔbun kuku yenu. Nu koo ye kpuro kɛrawa mam mam kpa Tiri ye, ya
n sãa nge kpee saara. 5 Ya koo kowa nge tem bureru te ta wãa nim wɔ̃ku sɔɔ
mi surɔkɔba ba ra ben yãakoronu kewe. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. Bwese
tukunu nu koo na nu wuu ge wɔri. 6 Kpa nu be ba wãa gen turuku go go. Saa
ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.

7 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Babilonin sina boko wi
u sinambu kpuro dam kere u na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di u Tiri ye wɔri.
U koo na ka dumi ka tabu kɛkɛ be dumi gawe ka sere maasɔbu ka tabu kowo
dabi dabinu. 8 U koo Tirin baru kpaanu kpuro kpeerasia. Tabu kowobu ba
koo kuku yenu gbe kpa bu tabu sĩa kpĩ ba n tɛrɛnu nɛni bu ka tii ganɛ. 9 Ba koo
Tiri yen gbãranu kɔsuku bu suriri ka ben tabu yãnu. 10 Kpa ben dumi dabi
dabi ten tua yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirimɔ maasɔbun wɔkinun sɔ̃ ka
tabu kɛkɛ ben wɔkinun sɔ̃. Domi ba koo Tiri ye wɔriwa nge wuu ge ba kamia
kɔ. 11 Ba koo ka dumi swɛɛ kpuro swĩiwa kpa ba n tɔmbu goomɔ ka takobi
kpa bu yen bũu sãa yenun gbereba suriri bèn sɔ̃ ya woo kanamɔ. 12 Ba koo
yen dukia ka yen kia ni ya dɔramɔ gurawa nge ye ba tabu diima kpa bu yen
gbãranu ka yen dii geenu kɔsuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka yen dãa ka
yen kɛ̃ki gura bu sure nim wɔ̃ku sɔɔ. 13 U koo de ben womusu su nɔru ko. Ba ǹ
maa mɔrɔkunun swĩi nɔɔmɔ mi. 14 U koo de yu kowa nge kpee saara yèn wɔllɔ
surɔkɔba ba ko n da ben yãakoronu kewe. Ba ǹ yen bansu seeyamɔ. Wi, Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Tiri yen sɔ̃. U nɛɛ, be bɑ wɑ̃ɑ n tomɑ nim
wɔ̃kun goorɔ, bà n nuɑ Tiri yɑ bɑnsu kuɑ mɑ bɑ be bɑ mɛɛrɑ wɑn weeweenu
nɔɔmɔ, bɑ koo diiri. 16 Wee tem mɛn kpɑro be bɑ wɑ̃ɑ nim wɔ̃kun berɑ giɑ
kpuro bɑ koo se ben sinɑ kitɑnun di bu ben yɑbe bɑkɑnu kɑ ben yɑbe ni bɑ
sɔmɑ doke potiri bɑ n wurure bɑ n sɔ̃ temɔ. Sɑɑ kpuro sɔɔ, bɑ ko n bɛrum
soorewɑ kpɑ bɑ n nuki sɑnkire Tirin sɔ̃. 17 Bɑ ko n gɔɔ wuri mɔ̀ Tirin sɔ̃ bɑ n
mɔ̀,
wee yɑ kɑm kuɑ ye, ye yɑ rɑɑ yĩsiru yɑrɑ mi.
Ye, yèn tɔmbu bɑ rɑɑ dɑbiru bo nim wɔ̃kun berɑ mi giɑ.
Beyɑ bɑ rɑɑ mɑɑ dɑm bo,
mɑ be bɑ kɑ bu sikerenɛ bɑ bu nɑsie.
18 Wee be bɑ wɑ̃ɑ tem burenɔ
bɑ diirimɔ Tiri yen kɑm kobun sɔ̃.
Be bɑ tomɑ bɑ kɑ wɑ̃ɑ nim wɔ̃kun goorɔ
bɑ nɑnde yen kpeerun sɔ̃.
19 Wee ye Yinni Gusunɔ u mɑɑ gerɑ. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bɑnsu kpɑ
goo u kun mɑɑ wɑ̃ɑ mi. Sɑnɑm mɛyɑ u koo de nim wɔ̃kun nim mu ye wukiri
kpɑ ye kpuro yu num yɑ n wɑ̃ɑ gɔribun wɑ̃ɑ yerɔ mi yeruku tɔmbɑ kpĩ. 20 U
koo de yu dɑ sere tem sɔɔwɔ mi yeruku tɔmbɑ wɑ̃ɑ kpɑ yɑ n kɔ̃ɔre mi. U koo
de yɑ n wɑ̃ɑ mi kɑ gɔribu. Goo kun mɑɑ sinɑmɔ ye sɔɔ. Yɑ ǹ mɑɑ ɑyeru wɑsi
wɑsobun suunu sɔɔ. 21 Tɔmbɑ koo nɑndɑ ye yɑ koo ye deemɑn sɔ̃. Yɑ ǹ ko yɑ n
mɑɑ sɑ̃ɑ gɑ̃ɑnu. Domi bɑ koo ye kɔsukuwɑ mɑm mɑm kpɑ bu ye kɑsu bu biɑ.
Yinni Gusunɔwɑ u yeni gerɑ.

27

Wuri yi bɑ kuɑ Tirin bɑnsun sɔ̃

1 Esekiɛli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, 2 n nun gɔɔ wuri kuo,
3 n nun sɔ̃ n nɛɛ, wunɛ Tiri ɑ wɑ̃ɑwɑ nim wɔ̃kun goorɔ mɑ ɑ kɑ bwese dɑbinu
tenkuru mɔ̀. Ye Yinni Gusunɔ u gerɑ wee. U nɛɛ,
wunɛ Tiri, ɑ rɑ rɑɑ nɛɛ, ɑ sɑ̃ɑwɑ wuu burɔ.
4 Wunɛn dɑm mu wɑ̃ɑwɑ sere nim wɔ̃kuɔ.
Be bɑ nun bɑnɑ, bɑ nun kuɑwɑ nge goo nimkuu burɔ.
5 Mɑ bɑ wunɛn wɑsi kuɑ kɑ dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ sipɛrɛ ye yɑ wee Senirin di.
Mɑ bɑ dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ sɛduru ye yɑ wee Libɑnin di suɑ
bɑ kɑ wunɛn beku sɔretiru kuɑ.
6 Mɑ bɑ wunɛn sɛsɛnu kuɑ kɑ Bɑsɑnin dɑ̃ɑ geɑ ye bɑ mɔ̀ sɛɛni.
Mɑ bɑ wunɛn kitɑnu kuɑ kɑ dɑ̃ɑ ye bɑ mɔ̀ buyi
ye bɑ kɑ nɑ sɑɑ Kitimun di
mɑ bɑ nu suunu donnu mɑni.
7 Mɑ bɑ beku ni bɑ koo nun kɑreɑ kuɑ Egibitiɔ kɑ wɛ̃ɛ dɑmgii
bɑ sɔmɑ doke.
Beku ni, nu sɑ̃ɑwɑ nge wunɛn gidi bɔrɑ.
Mɑ bɑ bekɑ ye yɑ rɑ wunɛn kiɑnu wukiri kuɑ kɑ wɛ̃ɛ gɑɑdurɑgii,
kɑ mɑɑ wɛ̃ɛ wunɔmgii yi yi wee sɑɑ tem bure te bɑ mɔ̀ Sipun di.
8 Sidonigibu kɑ Aɑfɑdibɑ bɑ rɑ wunɛn sɛsɛnu bwie
kpɑ wunɛgii be bɑ yɛ̃ru bo bɑ n bu kpɑre.
9 Gebɑlin nɔmɑn sɔm kowo be bɑ sɔmɑ ye yɛ̃ sɑ̃ɑ sɑ̃ɑ,
berɑ bɑ rɑ wunɛn wɔrusu kɔre.
Be bɑ tenkuru mɔ̀ kɑ goo nimkusu kpuro,
bɑ rɑ yɔ̃rewɑ wunɛn mi bu wunɛn kiɑru dwe.
10 Pɛɛsibɑ kɑ Ludibɑ kɑ Putigibun tii bɑ rɑɑ sɑ̃ɑwɑ wunɛn tɑbu kowobu.
Bɑ sɑ̃ɑwɑ tɑbu durɔbu kɑ gem.

Wunɛn miya ba ra ben tɛrɛnu ka ben sii furɔ kɔkɔnu bwɛ̃
kpa ye kpuro ya n nun bɛɛrɛ doke.
11 Aafadiba ka wunɛn tiin tabu kowoba ba ra wunɛn gbãraru kõsu bu ka
sikerena. Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunɛn kuku yenu kõsu. Wunɛn
gbãrarɔwa ba ra ben tɛrɛnu bwɛ̃ kpa nu n nun bɛɛrɛ doke.

Tiri ya sãawa wuu bɔkɔ

gèn mi ba ra tenkuru ko

12 Tiri, wunɛn arumani bakan sõna Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunɛn mi.
Beya ba ra n ka kianu naamɔ wunɛn yaburɔ. Niya sii geesu, ka sii wõkusu, ka
sii kpikisu, ka sii pɛɛrum. 13 Wunɛ ka Gɛrɛkiba, ka Tubaligibu, ka Mɛsɛkigibun
tii i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun yobu ka gãa ni ba seka ka sii gandu
kiaru dweeri. 14 Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba ra ka sɔmburu ko ka yi
ba ra ka tabu de ka kɛtɛkunu dɔram nɛ wunɛn yaburɔ. 15 Wunɛ ka Dedanigibu
ka be ba wãa tem bureru gia kpuro i ra maa tenkuru koosinɛ. Ba ra nun
wunɛn dibu kɔsie ka suunu donnu ka dãa ye ba mɔ̀ ebɛni. 16 Wunɛ maa ka
Sirigibu i ra tenkuru koosinɛ. Gãa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun
kpee gobiginu naawa ni nu sãa nge yaka bekusu, ka beku gaaduraginu, ka
beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka nim wõkun
kpee buranu,* ka kpee gobigii ni nu sõri. 17 Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i
ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pɛ̃ɛ bwese
bweseka ka tim ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri. 18 Wunɛ ka
Damasigibu i ra tenkuru koosinɛ wunɛn arumani bakan sõ. Ba ra ka nun tam
mɛ mu wee Hɛlubonin di ka wɛ̃ɛ kpiki yi ba kua ka yãa sansu kiaru dweeri.
19 Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gɛrɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunɛn yaburɔ. Niya,
sisu ka dãa gaa ka sere dãa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru
dweeri. 20 Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru koosinɛ kpa bu nun gaari beka
dɔre. 21 Wunɛ ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba
ra nun kiaru dweeriwa ka yãa kpɛmminu ka yãa kinɛnu ka sere maa bonu.
22 Wunɛ ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka turare
ye ya gea bo nɛ wunɛn yaburɔ ka kpee gobiginu bwese bweseka ka sere maa
wura. 23 Wunɛ ka Haranigibu ka Kannɛgibu ka Edɛnigibu ka Seban tenkuba
ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosinɛ. 24 Yãa gobigina ba ra ka
nun kiaru dweeri. Yãa ni ba ra ka nɛ wunɛn yaburɔ niya, yabe gaaduraginu
ka yabe ni ba sɔma doke ka beka ye ba sɔma doke ka sere maa wɛ̃ɛ damgii yi
ba tara.

Ba Tiri gɔɔ swĩiyammɛ

25 Taasisin goo nimkusa su ra n wunɛn kianu sɔɔwa.
Ma wunɛn dukia ka wunɛn bɛɛrɛ ya kpɛ̃a nim wõkun bera mi gia.
26 Goo tɛmɔbu ba ka nun bɔsu nim bakam sɔɔ.
Adama woo gaga koo na saa sõɔ yari yerun di
gu nun kɔsuku nim wõku gen suunu sɔɔ.
27 Wunɛn dukia ka wunɛn kianu
ka be ba ra wunɛn sɛsɛnu bwie ka be ba ra bu kpare
ka be ba ra wunɛn wɔrusu kɔre ka wunɛn kia dɔrobu
ka wunɛn tabu kowobu ka sere be kpuro be ba wãa wunɛn tii sɔɔ
ba koo num nim wõkun sɔɔwɔ dɔma te a wɔruma.
28 Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko
kpa nim wõkun goonu nu diiri.

* **27:16** - nim wõkun kpee buranu Ya sãawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yãnu ko.

29 Be ba wunɛn sɛsɛnu bwiamə ka be ba bu kpare,
be kpuro ba koo sarawa wunɛn min di bu na tem diraə.
30 Ba koo nəəgiru sua
bu nun wuri kɔ̃si koosi
kpa bu tii tua wisi winə
bu bindi torom səə nuku sankiranun sɔ̃.
31 Ba koo ben winu kəni wunɛn sɔ̃,
kpa bu saakiba dewe
bu nun gəə swĩiya nuku sankiranun sɔ̃.
32 Ben nuku sankira ni səə,
ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,
wunɛ Tiri, a ǹ ka wuu gagu weenɛ.
Wee a kam kua nim wɔ̃kun suunu səə.
33 Sanam mɛ a wunɛn tenkuru mò tən dabira a ra diisie.
Wunɛn dukia ka wunɛn kianun kpãarun sɔ̃,
a dera sinamba kua dukiagibu.
34 Adama a kəsikira a wəri nim wɔ̃kun səəwə
ma wunɛ ka wunɛn kianu ka wunɛn tən dabi te kpuro i nim diira.
35 Be ba wãa tem burenu səə ba nuki sankire wunɛn sɔ̃.
Ma ben sinambu ba bɛrum soore ba wuswaa burisinɛ.
36 Tem tukum tenku be ba koo sara mi, biti koo bu mwa
kpa bu nun wia koosi.
Domi a kam kua.
A ǹ kaa n maa wãa sere ka baadomma.

28

Gari yi ba gerua

Tirin sunən sɔ̃

1 Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ, 2 tənun bii, a Tirin sunə sɔ̃əwə a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, wee u tii sua sere u gerumə u mɔ̀, wiya u sãa Gusunə. Ma u sɔ̃ Gusunən sina kitaru wɔllə nim wɔ̃kun suunu səə. Adama u n yɛ̃ ma u sãawa tənu, n ǹ mə Gusunə, baa mɛ u tamaa win bwisikunu sãawa teenu ka nɛ Gusunəginu. 3 U tamaa u Daniɛli bwisi kere ma asiri gaa kun nùn berue. 4 Win yɛ̃ru ka win bwisin sɔ̃ u tii kua dukiagii. U wura ka sii geesu yibia win arumanin beru yerə. 5 Win bwisi bɛkɛ ka win tenkurun sɔ̃, win dukia ya kuura. Ma u tii sua dukia yen sɔ̃.

6 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, yèn sɔ̃ u tamaa win bwisikunu nu sãawa teenu ka nɛginu, 7 yen sɔ̃na kon nùn tən tukobu kparema be ba nuki sosum bwesenu kpuro kere. Ba koo nùn takobi səkiri bwisi bɛkɛ yin sɔ̃ kpa bu win bɛɛrɛ ye disi doke. 8 Ba koo nùn surewa gəribun wãa yerə, kpa u gbi nim wɔ̃kun suunu səə nge wi ba səkura. 9 Saa ye səə, bà n nùn goobu (200) na, u koo kpĩ u maa nɛɛ, u sãawa Gusunə? Aawo, u ko n sãawa tənu, n ǹ mə Gusunə, wi u nùn goomən nəmaə. 10 U koo gbiwa nge wi u kun Gusunə yɛ̃. Tən tukoba ba koo nùn go. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

11 Yinni Gusunə u maa nɛɛ, 12 tənun bii, a maa gəə swĩiyə Tirin sunən sɔ̃. A nùn sɔ̃əwə a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, wee u raa sãa wi u yiban yĩreru bwisi səə ka buram səə. 13 U raa wãawa Edɛniə, Yinni Gusunən gbaarə. Ma ba nùn kpee gobigii bwese bweseka dokeye ni nu nəni swãaru mə ka dəm buuru ka digi ka wuru beku ka swãaru ka boogu ka swãaru ka sere maa wuru beku ka wura. Ma ba nùn gãasu ka guunu soowammɛ ni ba ka wura. Ma ba nùn gãasu ka guunu soowammɛ ni ba səəru kua win marubun

tõrun sõ. 14 U raa sãawa nge wɔllun kõso ma u kasa dɛrie. Ma na dera u wãa nɛn guu dɛɛrarɔ u sĩimɔ kpee ni nu ballimɔn wɔllɔ. 15 Saa mìn di ba nùn taka kua, win daa ya wãwa sere n ka girari tõɔ te ba daa kõsa gaa wa wi sɔɔ. 16 Win tenkurun kpãaru ta dera u bɔbunu ka keeta wɔri. Yen sõ, kon nùn sura saa nɛn guu dɛɛra ten min di, wi, wi u sãa nge wɔllun kõso mi. Kon de u doona saa kpee ni nu ballimɔ min suunu sɔɔn di. 17 U tii sua win buram sõ ma u win bwisi ka win bɛɛrɛ ye kpuro sanka. Yen sõ, kon nùn kõ temɔ kpa sinam be ba tie bu nùn ka. 18 Win durum kpãaru ka win keeta ye u mɔ̀ tenkuru sɔɔn sõ, u win wuun sãa yenu disi doke. Yen sõ, kon de dõɔ u se win tiin min di kpa u nùn gɔsia torom tɔn be ba nùn mɛɛran nɔni biru. 19 Saa ye sɔɔ, bwese ni nu nùn yɛ̃ kpuro nu koo biti kowa, domi u koo kam ko. U ǹ ko n maa wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi ba gerua Sidonin sõ

20 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwa u nɛɛ, 21 tɔnun bii, a mɛɛrio Sidonin bera gia kpa a ye gerusi. 22 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee kon ye wɔri. Kon ye nɛn dam sõɔsi kpa bu man bɛɛrɛ wɛ̃ yen suunu sɔɔ. Nà n ye siri, ma na ye sõɔsi ma na sãawa Dɛɛro, saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 23 Kon de baranu nu ye wɔri. Kon de bu tɔmbu go yen swɛɛ sɔɔ. Tɔmba koo wɔruku bu gbisuku taa bi ba koo ye wɔrima beri berikan din sõ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ

24 Bwese ni nu Isirelibɑ sikerenɛ nu bu gɛma nu ǹ ko n maa sãa nge sãku ni nu bu mɛɛra mɔ̀ nu gɛ̃ɛkumɔ. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
25 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, sanam mɛ kon Isirelibɑ mɛnnama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ, kon sõɔsi bwese tuku nin nɔni biru ma na sãawa Dɛɛro. Saa ye sɔɔra Isirelibɑ ba koo da bu sina ben temɔ mɛ na ben baaba Yakɔbu wɛ̃. 26 Ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ. Ba koo dia bani kpa bu resɛmba duure. Ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ domi kon be ba ka bu sikerenɛ ba bu gɛma siri n sɛɛyasia. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

29

Gari yi ba gerua Egibitin sõ

1 Isirelibɑn yorun wõɔ wɔkurusen suru wɔkurusen sõɔ wɔkura yiruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwa u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a wunɛn wuswaa kisio Egibiti sunɔn mi gia kpa a wi, ka win temgibu kpuro sõ 3 a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee kon nùn wɔrima wi, wi u sãa nge karaku ge ga nanum mɔ ga kpĩ daa te ba mɔ̀ Niluɔ. Ma u gerumɔ u mɔ̀, daa te, ta sãawa wigiru domi wiya u tu kua. 4 Kon kɔkɔnu sɔre win baa saburosu sɔɔ kpa n de daa ten swɛ̃ɛ yi n sɔre sɔre win koko wɔrukisɔ. Kpa n nùn gawa n yara daa ten min di ka swɛ̃ɛ yi sannu. 5 Kpa n nùn sua n kõ gbaburɔ ka swɛ̃ɛ yi kpuro. U koo wɔriwa yakasɔ. Goo kun nùn seeyamɔ, goo kun maa nùn dɔbamɔ. Gbeeku yɛɛ ka gunɔsa su koo win goru di. 6 Saa ye sɔɔra Egibitigibu kpuro ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Domi somi te u Isirelibɑ kua ta sãawa nge kabaru, ta ǹ dam mɔ. 7 Ba nùn tãsisi ma u bɔɔra ben nɔmaɔ u ben senu mɛɛra kua ma u dera ba suba. 8 Yen sõ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de bu nùn wɔrima ka takobi kpa n de bu win tɔmbu ka yɛɛ kpuro go. 9 Egibitin tem mu koo ko bansu kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Domi yen sunɔ u nɛɛ, wiya u daa te ba mɔ̀ Nilu mɔ. Wiya u maa be tu kua. 10 Yen sɔ̃, kon wi ka win daa te wɔrima. Kpa win tem mu ko bansu saa Migidolin di n ka da Asuaniɔ ka Etiopin tem nɔɔ bura yenɔ. 11 Tɔnu kun maa sarɔ mi, mɛya yaa gaa kun maa sarɔ mi. Ya koo kowa wɔ̃ɔ weeru goo kun maa wãa mi. 12 Wɔ̃ɔ weerun baa sɔɔ, kon de Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia n de ba n wãa bwese tukunun suunu sɔɔ.

13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua. Na nɛɛ, wɔ̃ɔ wee ten biru, kon Egibitigibu mɛnnama bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ. 14 Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ kon ka bu wurama ben temɔ bera mi ba mɔ̀ Paturɔsi. Miya ba koo bandu swĩi te ta ǹ dam mɔ. 15 Ta ko n sãawa ban te ta piiburu bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka bwese ni nu tie taare. 16 Isiriliba ba ǹ maa tu naanɛ mɔ̀. Ba ǹ maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye ya ko n sãa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

Nɛbukanɛsaa u koo Egibiti

tabu wɔri u mwa

17 Isiriliban yorun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yirusen suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 18 tɔnun bii, wee Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u dera win tabu kowobu ba sɔm sɛ̃sɔginu kua bu ka Tiri kamia. Adama win tabu kowo be kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu potikira. Ka mɛ, Babilonin sina bokon tii ka win tabu kowo be, ba ǹ arufaani gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua. 19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon Babilonin sina boko Egibitin dukia kpuro wɛ̃. U koo ben yãnu gura kpa nu n sãa win tabu kowobun kɔsiaru. 20 Kon nùn Egibiti wɛ̃wa ya n sãa win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi nɛna, wi ka win sɔm kowobu ba sɔmburu kua.

21 Yen tɔ̃ɔ te, kon Isiriliba dam kɛ̃ kpa n maa wunɛ tɔnun biin nɔɔ wukia a ka bu gari ko kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

30

Yinni Gusunɔ

u koo Egibiti sɛɛyasia

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee tɔ̃ɔ kɔ̃sura wee. Bu weeweenu koowo. 3 Tɔ̃ɔ te, ta sisi tè sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu wɔri. Wee ta mam turuku kua. Ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru. 4 Tabu koo na Egibitiɔ kpa bu tɔn dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa tem mɛ, mu ko bansu, kpa nuku sankira bakanu nu n wãa Etiopiɔ. 5 Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba ka Daarububa kpuro ka Libigibu ka sere maa nɛn tɔmbu Isireli be ba ka bu nɔɔ tia sãa ba koo wɔruku bu gbisuku taa bi sɔɔ. 6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua na nɛɛ, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi, ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin di n ka girari Asuaniɔ kpa dam mɛ Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu kpe. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 7 Ben tem mɛ, mu koo ko bansu n kere tem mɛ n tie handunia sɔɔ. Ben wusu su koo kowa bansu mam mam n kere wuu si su tie. 8 Nà n Egibitigibu dɔ̃ɔ sɔkuma ma na dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu kpa, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 9 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gɔri goo nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa wãa bɔri yɛndu sɔɔ nandasia kpa bu bɛrum soora Egibitigibun wahalan tɔ̃ɔ te sɔɔ, te ta sisi.

10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon sina boko Nɛbukanɛsaa dendi n ka Egibitin tɔn dabi te kpuro kpeerasia. 11 Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu sarirugii be,

ba koo na bu tem mɛ wəri bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go ka takobi kpa gonu nu yibu tem mɛ kpuro səə. 12 Kon de daa te ba mɔ̀ Nilun kɛri yi gbera kpa n Egibitin tem tən kɔ̃sobu nəmu bɛria. Tən tukobu ba koo na bu ye kpuro kam koosia. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

13 Nɛ, Yinni Gusunə na maa gerua na nɛɛ, kon Nəfun bũu turanun bwãarokunu kpuro kəsuku. Goo kun maa bandu dimə Egibitiə. Kon dewa tem mɛ, mu bɛrum duura. 14 Kon Paturəsi kpeerasia kpa n Soani dɔ̃ə mɛni kpa n maa Tebɛsi siri. 15 Kon ka Sini məru ko ye, ye ya sãa nge Egibitigibun gbãra bakaru kpa n Tebɛsin tən dabi dabi te go. 16 Kon Egibiti dɔ̃ə səku kpa Sini yu burisina. Ba koo Tebɛsin gbãraru kəra kpa yibɛrɛba bu Nəfu kamia sɔ̃ə səə gbãara. 17 Ba koo Onin aluwaasiba ka Pibesɛtigibu go ka takobi. Wuu si kpuron təmba ba koo yoru mwa. 18 Nà n Egibitigibun dam bua mɛ ba mə ba ka təmbu yoru diisie, ma dam mɛ ba raa ka tii sue mi, mu nəru kua, yam mu koo tĩra Tapanɛsiə kpa bu yen təmbu yoru mwɛɛri. 19 Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə.

Babilonin sina boko u sãawa Gusunən denditia

20 Isireliban yorun wɔ̃ə wəkura tiasen suru gbiikoon sɔ̃ə nəəba yiruse səəra Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ, 21 tənun bii, na Egibitin sunən gãseru bua. Wee, ba ǹ wa wi u koo nùn bɛkia. Domi ba ǹ win mɛɛra ye bəkue u sere nɛɛ, u koo kpĩ u takobi nɛnɛ. 22 Wee na Egibitin sunə wi wərim wee. Kon win gãsenu kpuro bəəku te ta gea sãa ka te ta ǹ gea sãa. Kon de takobi yu wəruma win nəman di. 23 Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwese tukunun suunu səə. Kon de bu da tem baamɛre səə. 24 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃ kpa n nùn nɛn takobi nəmu bɛria. Adama kon Egibitin sunən gãseru bua kpa u weeweenu ko Babilonin sina bokon wuswaaə nge u gəə dəə. 25 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃ kpa Egibitin sina bokogim mu kpe. Nà n nɛn takobi Babilonin sina boko nəmu bɛria, ma u ka ye Egibitigibu wəri, saa ye səəra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə. 26 Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwesenu kpuro səə. Kon dewa bu da tem baamɛre səə. Saa ye səəra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunə.

31

Egibitin sina boko u sãawa nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

1 Isireliban yorun wɔ̃ə wəkura tiasen suru itasen tɔ̃ə gbiikiru səəra Yinni Gusunə u nɛɛ, 2 tənun bii, a Egibitin sunə ka win tən dabi dabi te sɔ̃əwə a nɛɛ,
wara ka nùn weenɛ win kpãaru səə.
3 Wee u sãawa nge Libanin dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
Yen kãasi yi wã
ma yen wurusu kubenu sãa.
Ma ya gunu ya guru winu girari.
4 Gura ya ye kpɛ̃asia.
Nim mɛ mu dua tem səə mu dera ya gunia.
Nim mɛ kpuro mu kokuməwa mi yen gbini yi wãa.
Min diya mu kokumə mu daamə dãa ni nu tien mi.
5 Yen sɔ̃na ya kpɛ̃a ya dãnu kpuro gunum kera.
Yen kãasi yi dabia ma yi tɛria.
Domi ya nim waamə too.
6 Gunəsu na su sin sokunu kua yen kãasiə.

Ma gbeeku yɛɛ na yi maruramə yen kəkərə.
Ma bwese dabira na ta sɔ̃ yen saarə.
7 Ya sãawa dãa buraru
ma ya gunu ya kãasi dɛ̃u.
Domi yen nuwi yi duawa sere tem səəwə mi nim mu kpã.
8 Baa nɛ, Gusunən dãa gbaa te ba mɔ̀ Edɛni səə,
sɛduru gaa sari ye ya ka ye weenɛ.
Mɛya dãa ye ba maa mɔ̀ sipɛrɛ yen gaa sari ye ya kãasi burɛ mə nge ye.
Dãa wuru bakasu gasu maa sari si su ka yegisu weenɛ.
Dãru garu sari te ta ka ye buram nɛ.
9 Kãasi burɛya na ye wɛ̃ sere dãa ni nu wãa nɛ, Gusunən dãa gbaa te ba mɔ̀ Edɛniə nu nisinu seewa.

Egibitin sunə u koo bəəra

nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

10 Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerua. Na nɛɛ, sɛduru ye, ya kpɛ̃a ya guru winu girari. Ma ya tii sua. 11 Yen sɔ̃na kon ye gira kpa n ye sina boko wi u sinambu kpuro dam kere nəmu bɛria kpa u ye kua nge mɛ yen torara nɛ. 12 Tən tuko be ba nuku kɔ̃suru bo ba koo ye kĩi bu sura bu kɔ̃. Kpa yen kãasi yi wəri guunu ka wəwi səə kpa yi bəəkira tem mɛ kpuron wəwi səə. Kpa tən be ba raa wãa yen saarə bu yarina bu ye deri. 13 Yen bĩirun wəlləwa gunəsu su koo na su sina. Kpa gbeeku yɛɛ yi yin wãa yeru ko yen kəkərə. 14 Yeni ya koo koorawa kpa dãa ni nu nim waamə nu ku raa ka gunia nu guru winu girari nu sere tii sua nin gunum sɔ̃. Domi dãnu ka təmbu kpuro ba koo gbiwa bu da bu gəribu deema.

15 Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, dəma te sɛduru ye, ya koo du gəribun wãa yerə, kon de taka koora ye ya wãa yam mi kpuro yu gəə wooru sina. Kon nim yɔ̃rasia yen sɔ̃, kpa n de daanu nu kokubu yɔ̃ra. Kon maa de yam mu tĩra Libaniə, kpa n dãnu gberasia yakasə. 16 Sanam mɛ kon de sɛduru ye, yu wəruma yu da gəriə ka tən be ba dəə mi sannu, be ba koo yen wərumaan damu nə ba koo diiri bɛrum sɔ̃. Gbaa te ba mɔ̀ Edɛnin dãa ni nu buram bo ka ni nu gea sãa ni kpuro ni nu gesi nim waamə Libaniə nu ko n nuku dobu məwa sere tem səəwə. 17 Nin tii nu koo sara nu da gəribun wãa yerə nu bu deema be ba go ka takobi. Ba raa sãawa yen dam ma ba wãa yen saarə təmbun suunu səə.

18 Edɛnin gbaa te səə, dãa gaa kun ka Egibitin sina boko nɛ buram səə ka kpãaru səə. Ka mɛ, ba koo nùn surewa gəribun wãa yerə tem səə səəwə ka dãa ni nu wãa Edɛni mi sannu kpa u n kpĩ ka be ba go tabu səə ka takobi, be ba ǹ Gusunə yɛ̃n suunu səə. Yeniwa ya koo Egibitin sina boko ka win tən dabi te kpuro deema. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni kpuro gerua.

32

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gəə swĩiya

1 Isirelibən yorun wɔ̃ə wəkura yirusen suru wəkura yirusen tɔ̃ə gbiikiru səəra Yinni Gusunə u nɛɛ, 2 tənun bii, a gəə swĩiyə Egibitin sunən sɔ̃. A nùn sɔ̃əwə a nɛɛ,
wee u sãawa nge gbee sunə kpɛmbu bwesenun suunu səə.
Ma u maa sãa nge karaku nim wɔ̃ku səə.
U ra tii kpare daa ten nim səə
kpa u ten nim buri ka naasu
kpa ten kurenu nu soona.

3 Yen sɔ̃, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon nùn nɛn yãakororu surema sanam mɛ tɔn dabinu nu mɛnnɛ kpa bu nùn gawa bu yarama. 4 Kon nùn yaraWa kasaɔ kpa n nùn kɔ̃ yakasɔ. Kon dewa gunɔsu su na su sina win wɔllɔ kpa gbeeku yɛɛ yi nùn di. 5 Kon win yaa yariwa guunu wɔllɔ kpa n ye ya tie taasi wɔwi sɔɔ. 6 Kon de win yɛm mu n yari tem mè sɔɔ u wãa sere ka guunɔ kpa yɛm mu n yiba mɛn wɔwi sɔɔ. 7 Sanam mɛ u koo gbi, kon de wɔllu tu tĩra. Kon kperin yam bururam go kpa guru wiru tu sõɔ wukiri, kpa suru u ku maa yam bururasia. 8 Kon wɔllun fitilanu kpuro go win sɔ̃. Kpa n de yam mu tĩra win tem sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 9 Kon de bwese dabinu nu biti soora nù n win kpeerabun labaari nua, baa ka tem mɛ u ǹ yɛ̃. 10 Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ̃. Kpa nin sinambu ba n diirimɔ bɛrum sɔ̃ sanam mɛ kon nɛn takobi fĩa ben wuswaaɔ. Sanam mɛ u koo kpeera mi, ba ko n diirimɔwa saa kpuro sɔɔ, ben baawure u n ka win wãaru nande.

11 Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba koo nùn wɔri ka takobi. 12 Kon nùn tabu kowo damgibu be ba nuku kõsuru bo surema bu win tɔn dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu kpe. 13 Kon win yaa sabenu go nim bakam bɔkuɔ kpa tɔmbu ǹ kun mɛ yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ buri. 14 Kon de mu kpunawa kpa mu n kokumɔ nge gum yarum. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 15 Nà n dera Egibiti ya kua bansu ma na yen dukia gura mam mam, na yen tɔmbu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

16 Womu geniwa bwesenu kpuron tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn dabi ten sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔɔ swĩiya

17 Isirelibaŋ yorun wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 18 tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo Egibitigibun sɔ̃ kpa a de wunɛn gɔɔ wuri yi, yi bu sure sere tem sɔɔwɔ gɔribun wãa yerɔ be ka bwese ni nu dam mɔn tɔmbu. 19 A bu sõɔwɔ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu bɛɛrɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa gɔribun wãa yerɔ ba n kpĩ mi sannu ka be ba kun Gusunɔ yɛ̃. 20 Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be ba go tabu sɔɔ sannu. Wee, ba takobi woma kararun di bu ka be kpuro go. 21 Tabu durɔ damgii be ba wãa gɔribun wãa yerɔ ka be, Egibitigibun somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiru sua bu bu dam koosia bu nɛɛ, be wee ba sarama be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba kpĩ. Ba bu gowa ka takobi.

22 Mɛya Asirin sina boko ka win tɔn dabinu ba kpĩ ma ben sika ya nùn sikerenɛ. Be kpurowa ba gu tabu sɔɔ. 23 Siki ni, nu wãawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru sikerenɛ. Tabu sɔɔra ba be kpuro go be, be ba raa nasie.

24 Mɛya maa Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpĩ. Ma win tabu kowobun sikinu wigiru sikerenɛ. Be kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tɔmba raa nasie. Ba ǹ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba wãa sikaɔ sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wãa yeru mi. 25 Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ. Win tabu kowobun sika ya wigiru sikerenɛ. Be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ ba gu tabu gberɔ. Beya tɔmba raa nasie. Be wee tɛ̃ ba kpĩ ba sekuru sɔɔwa ka be ba gu taa bii sɔɔ.

26 Mɛsɛki ka Tubali ba kpĩ ka ben tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo ben sika begia sikerenɛ. Be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya tɔmba raa nasie. 27 Be, be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba ǹ ka bu yellun tabu durɔ damgibu mɛnnɛ ba sikua. Ba duawa gɔribun wãa yerɔ ka ben tabu yãnu ba kpuna ben

toranun sɔ̃, ma ben takobiba ba kua ben leferi. N deema beya tɔmbu ba raa nasie. 28 Nge mɛya Egibitigibu ba koo maa gbisuku kpa bu bu sike tɔn be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ be, be ba go tabu gberɔ.

29 Edɔmuba ka ben sina asakpɔbu ben tii ba wãa gɔribun wãa yeru mi. Baa mɛ ba wɔrugɔru mɔ, ba bu gowa. Wee ba bu sikua ka be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃ sannu.

30 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sinambu ka sere Sidonigibu ba sara ba da gɔribun wãa yerɔ. Wee tɔn be, ba wãa sekuru sɔɔ baa mɛ ba raa bu nasie ben wɔrugɔrun sɔ̃. Adama tɛ̃, ba da ba kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ sannu be, be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃ mi. Ba sekuru sɔɔwa gɔribun wãa yeru mi.

31 Egibitin sina boko u koo bu wa kpa win laakari yu kpuna win tɔn dabi ten sɔ̃ ka win tabu kowobun sɔ̃ be ba go tabu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 32 Na dera tɔmbu ba ra n bɛrum soore Egibitin sina boko win sɔ̃. Adama tɛ̃, wi ka win tabu kowo be ba gu tabu sɔɔ, ba koo bu sikewa be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u Esekiɛli kua

Isiriliban kirɔ kowo
(I maa mɛɛrio 3:16-21)

33

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛgibu Isirileba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tabu bù n wãa ben tem sɔɔ, ba ra gbamgba sowo gɔsiwa. 3 Saa ye sɔɔ, gbamgba sowo wi, ù n yibɛrɛba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. 4 Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiiru kua, yibɛrɛ ù n nùn samba kua u go, saa ye sɔɔ, win yɛm mu koo wɔriwa win tii sɔɔ. 5 U koo gbiwa yèn sɔ̃ u gbamgba ye atafiiru kua. U kun daa ye atafiiru kue, u koo raa win wãaru wɔra. 6 Su nɛɛ, gbamgba sowo wi, u yibɛrɛba waama ba wee, ma u ɲ̀ gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. Saa ye sɔɔ, bà n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum sɔɔ. Adama gbamgba sowo win taarɛwa. Wiya ba koo wi ba go min yɛm bikia.

7 Tɔnun bii, wuna na gɔsa nge gbamgba sowo Isiriliban suunu sɔɔ a ka bu kirɔ ko. A de a nɛn gari ka nɛn kirɔba swaa daki kpa a bu ye nɔɔsia. 8 Nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ɲ̀ nùn kirɔ kue u ka win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win durum sɔɔ kpa n nun win yɛm bikia. 9 Adama à n nùn kirɔ kua u ka win daa kɔ̃sa deri, ma u yina u ye deri, yɛ̃ro u koo gbiwa win durum sɔɔ. Kpa wunɛ a wunɛn wãaru wɔra.

Wi u win daa kɔ̃sa deri,

u koo wãaru wa

10 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isirileba yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ba ra gere bu nɛɛ, ben toranu ka ben durum ya bu wãasi. Yen sɔ̃na ba nɔni sɔ̃ɔre. Amɔna ba koo ka kpĩ ba n wãa. 11 Adama a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, na ɲ̀ tɔn kɔ̃son gɔɔ kĩ. Na kĩwa u gɔ̃ru gɔsia kpa u wa u n wãa. Yen sɔ̃, be, Isirileba bu gɔ̃ru gɔsio. Mban sɔ̃na ba koo tii go.

12 Tɔnun bii, a maa wunɛgibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win gea ye u raa kua ya ɲ̀ win wãaru wɔrama. Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri u gea mɔ̀, win yellun daa kɔ̃sa ye, ya ɲ̀ derima u kam ko. Yen sɔ̃na gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win yellun daa ya ɲ̀ win wãaru wɔrama. 13 Nà n gemgii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u ko n wãaru mɔ win daa gean sɔ̃, ma u tamaa win daa gea ye, ya tura, ma u seewa u daa kɔ̃sa wɔri, u n yɛ̃ ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi win daa kɔ̃san sɔ̃. 14 Nà n maa tɔn kɔ̃so sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u koo gbi, ma u gɔ̃ru gɔsia u win daa kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀ u gem swĩi, 15 ma u tɔruba ye u raa goo mwaari

ka sere maa gãa ni u raa gbɛna wesia, ma u nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ be ba wãaru wɛ̃ɛmɔ, u ǹ gbimɔ. U ko n wãawa ka gem, domi u gea mɔ̀. 16 Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wãa domi u gea mɔ̀.

17 Tɔnun bii, wunɛgiba nɛɛ, nɛn gere ye, ya ǹ sãa dee dee. Adama bera ba saka saramɔ. 18 Gemgii ù n win daa gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. 19 Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀, u ko n wãawa yen sɔ̃.

20 Be, Isireliba ba nɛɛ, nɛn gari yi, yi ǹ sãa dee dee. Ba n yɛ̃ ma kon baawure siriwa nge mɛ win daa ya nɛ.

Ba koo Isireliban tem kam koosia

21 Sanam mɛ Isireliba ba wãa yoru sɔɔ, ten wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, yera goo u kisirama Yerusalɛmun di. Ma u na Esekiɛlin mi u nɛɛ, ba Yerusalɛmu mwa.

22 N deema yoka durɔ wi, u sere tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli win dam wɛ̃, ma win yara kusiara. Ye durɔ wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka nùn gari kua.

23 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 24 tɔnun bii, wee ye tɔn be ba tiara Yerusalɛmun bansɔ ba gerumɔ. Ba mɔ̀, Aburahamu u wãawa wi turo. Ka mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere bɛsɛ be sa dabi, ma ba sun tem mɛ wɛ̃? 25 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, ba yaa temmɔ ka yen yɛm sannu. Ba bũnu sãamɔ, ma ba tɔmbu goomɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim? 26 Ben tabu yãna ba ra n naanɛ sãa. Ba ra n daa kɔ̃sa mɔ̀wa, baawure u ka win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim?

27 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na geruа. Na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, be ba wãa bansu sɔɔ mi, ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wãa yakasu sɔɔ, gbeeku yɛɛya yi koo bu tem. Be ba maa kukua gbãra damginu sɔɔ ka kpee baaba sɔɔ, barara ta koo bu go. 28 Kon tem mɛ gɔsia bansu. Mɛn dam mu koo kpe mèn sɔ̃ ba tii sue. Ba koo mɛn guunu deri. Goo kun maa sarɔ mi. 29 Nà n tem mɛ bansu koosia mam mam n ka be, Isireliba sɛɛyasia ben daa kɔ̃san sɔ̃, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

30 Tɔnun bii, wunɛgibu Isireliba ba wunɛn faagi mɔ̀ ganin bɔkuɔ ka dii kɔnnɔsɔ. Baawure u win winsim sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, a na su da su Yinni Gusunɔn gari nɔ.

31 Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun swaa daki. Adama ba ǹ mɔ̀ ye a bu sɔ̃ɔmɔ. Ba wunɛn gari yaakoru sãa ma ba ben tii tiin arufaani naa gire. 32 Wee a sãawa nge ben barɔ wi u dɔkɔru do. A maa bara soberu yɛ̃. Ba ra wunɛn kirɔba swaa daki kpa ba kun be mɛm nɔɔwɛ. 33 Adama ye a bu sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n koora, ba koo gia ma nɛn sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.

34

Yinni Gusunɔ u Isireliban kparobu gerusimɔ

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 wunɛ tɔnun bii, a Isireliban kparobu gerusio. A bu nɛn kirɔba sɔ̃ɔwɔ. Wee ye na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, be, Isireliban kparobu, ba kuawa bɔ̃rurobu. Domi ben tiin gariya ba mɔ̀. Ba ǹ yãa gɔ̃ɔ nɔɔrimɔ. 3 Wee ba yãa ni nu gum mɔ goomɔ ba temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ. Adama ba ǹ nu kparamɔ. 4 Ba ǹ ni nu kpanamɔ somi. Ba ǹ ni nu barɔ nɔɔri. Ba ǹ ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Ba ǹ ni nu gɛramɔ sure swaa gea sɔɔ. Mɛya

ba ɲ ni nu kɔ̃ɔra kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa. 5 Ma nu yarina domi nu ɲ kparo mɔ. Nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu. 6 Ma nu sirenɛ guunu ka gungunu wɔllɔ nu yarinɛ tem kpuro sɔɔ. Goo kun nin bwisikunu kue u sere mam nu kasum da. 7 Yen sɔ̃, be, Isireliban kparobu bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔ̃ɔmɔ. 8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, sere ka nɛn wãaru, na wa ma ba nɛn yãanu wɔri ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu yèn sɔ̃ nin kparoba kun nin bwisikunu kue bu nu nɔɔri. Ma ba sere ben tii nɔɔrimɔ. 9 Yen sɔ̃, bu swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔ̃ɔmɔ. 10 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ. Ba ɲ ko n maa sãa nɛn yãanun kparobu bu sere nin arufaani di. Kon nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun maa sãa ben dĩanu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa

win yãanun kparo

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ saa tɛ̃n di. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon nɛn yãanu mɛnna n nu nɔɔri. 12 Kon nu mɛnnawa nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu mɛnnɛ nù n yarina. Tɔ̃ɔ te nu yarina ta sãawa yam wɔ̃ku bakaru. Kon da n nu kasuwa baama mi nu yarinɛ. 13 Kon nu yarama tem tukum di. Kpa n nu mɛnna n ka na nin temɔ Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi sɔɔ ka sere mi tɔmba wãa kpuro. 14 Kon ka nu da kpara yee geeru sɔɔ. Kpa nu di nu wɛ̃ra. Nu koo yɔ Isirelibaɲ guunɔ kpa nu yaka geesu wa nu di. 15 Nɛn tiiwa kon nu kpara kpa n de nu wɛ̃ra. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 16 Kon ni nu kɔ̃ɔra kasuma n ka na. Kpa n ni nu mɛɛra wan bosu tim doke. Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko. Adama kon ni nu bɔɔru go. Nɛn tiiwa kon nɛn yãanu kpara gem sɔɔ.

Gusunɔ

u win tɔmbu somiru wee

17 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na Isirelibaɲ be ba sãa nge yãanu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, kon nin geenu ka kɔ̃sunu wunana. Kon yãanu ka bonu wunana. 18 Domi yaka gee si nin ganu di su nu tura sere nu si nu ɲ di taakumɔ. Nu nim gem nɔra n nu tura ma nu mɛ mu tie taaka nu burisi. 19 Yaka si nu taaka mi, siya nɛn yãa ni nu tie nu dimɔ. Nim mɛ nu maa burisi mi, mɛya nu nɔrumɔ. 20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nu sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, kon yãa ni nu bɔɔru ka ni nu woore wunana. 21 Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia. 22 Wee na nu somiru wee. Kpa goo u ku raa maa nu mwɛɛri. Kon nu siria. 23 Kon nu kparo turo wɛ̃ wi u koo nu nɔɔri. U koo yariwa nɛn sɔm kowo Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri kpa u n sãa nin kparo geo. 24 Nɛ Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni. Kpa nɛn sɔm kowo Dafidi u n sãa nin kparo. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

25 Na nɔɔ mwɛɛru kua ma kon nu bɔri yɛndu wɛ̃. Kon de gbeeku yɛɛ kpuro yi doona tem minin di. Saa ye sɔɔ, nu koo kpĩ nu kpuna gbaburɔ ka dãa sɔ̃ɔwɔ. 26 Kon de nu n wãa guu te na gɔsan bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de gura yu nɛ yen saa sɔɔ. 27 Dãnu nu koo binu ma. Tem mu koo de dĩanu nu ma, kpa baawure u n wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Kon nɛn tɔmbun yorun yɔni kasuku kpa n bu yakia be ba bu yoru mwɛɛran nɔman di. Kpa bu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ. 28 Tɔn tukobu ba ɲ maa bu dimɔ. Gbeeku yɛɛ yi ɲ maa bu mwɛɛrimɔ. Ba koo yariwa karin di. Goo kun maa bu narumɔ. 29 Kon bu gbea wɛ̃ ye ya koo yĩsiru yari. Ba ɲ maa gɔ̃ɔrun wahala mɔ̀ ben tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba ɲ maa bu sekuru dokemɔ. 30 Ba koo gia ma nɛ Gusunɔ na sãawa ben Yinni. Nɛna na ka be, Isirelibaɲ wãa. Ba sãawa nɛn tɔmbu. Nɛna na yeni gerua.

31 Be nɛn tɔmbu, beya ba sãa nɛn yãa ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

35

Gari yi bɑ gerua Edɔmubɑn sõ

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwɑ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, ɑ mɛɛrio Seirin guurun berɑ giɑ, kpɑ ɑ tu sõ ɑ nɛɛ, 3 ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerua. Nɑ nɛɛ, wee kon tu wɔrimɑ. Kon tu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpɑ n tu ko bɑnsu. 4 Kon ten wusu bɑnsu koosiɑ, kpɑ tu yɔ̃rɑ diiru. Sɑɑ ye sɔɔrɑ tɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sãɑ Yinni Gusunɔ. 5 Wee tɑ kɑ Isireliba yibɛrɛ tɛeru nɛni sere kɑ gisɔ. Isireliban wɑhɑlɑn sɑɑ sɔɔ, tɑ bu tɑkobi sɔkurɑ sɑnɑm mɛ ben durum yɑ yewɑ. 6 Yen sõ, nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ, sere kɑ nɛn wãɑru, kon ten yɛm yɑri. Yɛm mɛ tɑ rɑɑ yɑri mi, mu ko n tu swĩi. Domi tɑ ǹ tɔmbun yɛm yɑribu yinɛ. Yen sõ, bɑ koo ten tiin yɛm yɑri. 7 Kon de Seirin guu te, tu ko bɑnsu. Kon be bɑ sɑrɔ mi kpuro go. 8 Tɔn be bɑ gon gonu nu ko n tɛriewɑ bɑɑmɑ guunɔ kɑ gungunɔ kɑ wɔwi sɔɔ kɑ sere mɑɑ wɔrusɔ. 9 Kon de tu kowɑ bɑnsu sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Goo kun mɑɑ sinɑmɔ ten wusu sɔɔ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sãɑ Yinni Gusunɔ.

10 Seiri yɑ nɛɛ, Isireli kɑ Yudɑn temgibu bɑ koo ko yegibu. Yɑ koo be kpuro mwɑ bɑɑ mɛ nɑ wãɑ mi. 11 Yen sõ, sere kɑ nɛ, Yinni Gusunɔn wãɑru, kon ye mɔru kɑ nisinu kɑ tusiru kɔsie nge mɛ yɑ rɑɑ bu kuɑ. Kon bu tii sɔ̃ɔsi sɑnɑm mɛ kon ye siri. 12 Sɑɑ ye sɔɔ, yɑ koo giɑ mɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nuɑ wɔmɑ ye yɑ Isireliban guunu wɔnwɑ. Yɑ nɛɛ, wee nu kɑm kuɑ. Wee bɑ ye nu nɔmu sɔndiɑ nge gbeeku yɛɛ. 13 Yɑ tii suɑ nɛn wuswɑɑɔ kɑ yen gɑri gerubu. Yɑ mɑn tɔn biɑ gɑri gerusi. Nɛn tiiwɑ nɑ ye nuɑ.

14 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ mɑɑ nɛɛ, sɑnɑm mɛ tem kpuro mu ko n wãɑ nuku dobu sɔɔ, yen tem mu koo ko bɑnsu. 15 Domi yɑ nuku dobu kuɑ sɑnɑm mɛ yɑ Isireliban tem kɑm koosiɑ. Nge mɛyɑ kon Seirin guuru kɑ Edɔmun tem mɛ kpuro kɑm koosiɑ kpɑ n ko bɑnsu. Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sãɑ Yinni Gusunɔ.

36

Isireliba

bɑ koo wurɑmɑ ben temɔ

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwɑ u nɛɛ, tɔnun bii, ɑ Isireliban guunu nɛn gɑri sõɔwɔ kpɑ nu yi swɑɑ dɑki. Mɑ Esekiɛli u kɑ guu ni gɑri kuɑ u nɛɛ, i swɑɑ dɑkio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, 2 wee yibɛrɛbɑ bɑ gerumɔ bɑ mɔ̀, ɛhɛ̃, tɛ̃ i kuɑ beginu. 3 Yen sõ, ɑmɛniwɑ wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n bɛɛ sõ. U nɛɛ, u wɑ mɑ bɑ kĩɑ bu bɛɛ kpeerɑsiɑ beri berikɑ kpuro, bu bɛɛ mwɛ. Kpɑ bwese ni nu tie nu n bɛɛ mɔ. Mɛyɑ nu rɑ n bɛɛ yɛ̃ɛmɔ nu n kɑ fɑɑgi mɔ̀ yɑm kpuro. 4 Yen sõ, u nɛɛ, bɛɛ guunu kɑ gungunu kɑ dɑɑnu kɑ wɔwi kɑ bɑnsu kɑ wuu si bɑ deri si yibɛrɛbɑ bɑ wɔri bɑ yãnu gurɑ mɑ bwese ni nu kɑ su sikerenɛ nu su yɛ̃ɛmɔ, i swɑɑ dɑkio i nɔ ye u gerumɔ bɛɛn sõ. 5 Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, kɑ nisi bɑkɑnɑ u kɑ Edɔmubɑ kpuro gɑri mɔ̀ kɑ bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wɛ̃ kɑ nuku dobu kɑ win gɛndu mɑ nu kɑ mɛn yãnu kpuro gurɑ. 6 Bɛɛ Isireliban tem guunu kɑ gungunu kɑ dɑɑnu kɑ wɔwi, wee ye u nɛɛ, n bɛɛ sõ. U nɛɛ, wi wee u gɑri gerumɔ mɔru kɑ nisinun sõ. Domi bwese tukunu nu bɛɛ sekuru doke. 7 Yen sõnɑ u nɔmɑ yiiyɑ u bõruɑ u nɛɛ, bwese ni nu kɑ bɛɛ sikerenɛ mi, niyɑ nu koo sekuru wɑ. 8 Sɑɑ ye sɔɔ, bɛɛ guunun dãnu i ko kpɑrɑ kpɑ i binu mɑ win tɔmbu Isireliban sõ. Domi ben wurɑmɑru tɑ turuku kuɑ kɔ. 9 Wi wee u kɑ bɛɛ wãɑ. U koo bɛɛ wuswɑɑ kisimɑ. Bɑ koo mɑɑ wuku bɛɛn temɔ bu duure. 10 U koo de tɔmbu bu dɑbiɑ. Isireliba kpuro bɑ koo wurɑmɑ mi, kpɑ bɑ n wãɑ bɛɛn suunu sɔɔ. Kpɑ bu bɑnsu sɔɔ dii kpɑɑnu bɑni. 11 U koo de tɔmbu kɑ yɑɑ sɑbenu bu dɑbiɑ bu kɔwɑrɑ kpɑ bu sinɑ mi nge yellu. Kpɑ u bu geɑ kuɑ n kere

ye u raa kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ. 12 U koo de
win tɔmbu Isirelibɑ bu sĩ bɛɛn wɔllɔ kpa ba n bɛɛ mɔ. I ko n sãa ben tubi. Saa ye
sɔɔ, i ǹ maa derimɔ bu ben bibu bia. 13 Wee tɔmba gerumɔ ba mɔ̀, Isirelin tem
mu sãa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmɔ. 14 Yen sɔ̃na i ǹ maa tɔmbu
temmɔ. I ǹ bɛɛn tɔmbu kam koosiamɔ. 15 U ǹ maa derimɔ i bwese tukunun
wɔma nɔ. Ba ǹ maa bɛɛ sekuru dokemɔ. Mɛya i ǹ maa derimɔ bɛɛn tɔmbu bu
kam ko. Wi, Yinni GusunɔWa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isirelibɑ mɛnna

16 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, 17 tɔnun bii, sanam mɛ Isirelibɑ ba wãa
ben temɔ, ba mu disi doke ben daan sɔ̃ ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na ben
kookoo si garisi disi nge tɔn kurɔ wi u yasa mɔ̀. 18 Yen sɔ̃na na bu mɔru seesi
yɛm mɛ ba yari ben tem sɔɔn sɔ̃ ka sere bũu ni ba ka mu disi doke. 19 Na bu siri
ben daa ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na bu yarinasia ba wãa wãa bwesenu ganu
sɔɔ tem tukumɔ. 20 Ye ba wãa bwese nin mi, ni ba tii wɛ̃, miya ba nɛn yĩsi dɛɛra
te sanka sere tɔmba mɔ̀, Yinni Gusunɔn tɔmba. Win tem diya ba yarima. 21 Yen
sɔ̃na na kĩ n nɛn yĩsi dɛɛra te faaba ko te be, Isirelibɑ ba sankumɔ bwesenun
suunu sɔɔ mi ba wãa. 22 Yen sɔ̃, tɔnun bii, a kpam Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, n ǹ ben
sɔ̃ na yeni mɔ̀. Nɛn yĩsi dɛɛra ten sɔ̃na te ba sanka bwesenu sɔɔ. 23 Kon nɛn yĩsi
baka te bɛɛrɛ wesia te ba sanka bwesenun suunu sɔɔ mi. Bwese ni, nù n wa ba
man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

24 Kon bu wuna bwese nin suunu sɔɔn di n bu mɛnna n ka wurama ben
temɔ. 25 Kon bu nim dɛɛram wisi kpa bu dɛɛra. Kon ben toranu kpuro wɔka
kpa n ben bũnu kpuro wuna n kɔ̃. 26 Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔ̃ru kpaasu
wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru si su bɔɔbu nge kperu wuna kpa n bu gɔ̃rusu wɛ̃ si su du nge
wasi. 27 Kon bu nɛn Hunde wɛ̃ kpa n de bu nɛn woodaba mɛm nɔɔWa ba n ka ye
sɔmburu mɔ̀. 28 Ba koo sina tem mɛ na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ, kpa
bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sãa ben Yinni. 29 Kon bu toranu kpuro gbara.
Kon de bu dĩanu wa nu n kpã. Na ǹ maa bu gɔ̃ɔru kparemɔ. 30 Kon de dãnu nu
ma, kpa gbea yu dĩanu ko kpa bu ku maa sekuru wa gɔ̃ɔrun sɔ̃ bwesenu sɔɔ.
31 Saa ye sɔɔra ba koo tubu ma ben kookoosu ka ben daa ya ǹ wã kpa bu tii tusi
yen sɔ̃. 32 Adama be, Isirelibɑ ba n yɛ̃ ma n ǹ ben sɔ̃ na mɔ̀ mɛ. Bu de sekuru tu
bu mwa. Nɛ, Yinni GusunɔWa na yeni gerua.

33 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, dɔma te kon bu dɛɛrasia ben toranu kpuron
di, kon de tɔmbu bu yibu wusu sɔɔ kpa bu ben bansu seeya. 34 Ba koo maa
dĩanu yewe tem mɛ sɔɔ, mɛ ba raa deri tɔmbu kpuro bu ka wa ma gãanu ku
ra kpi mi. 35 Kpa bu nɛɛ, tem mi gãanu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te
ba mɔ̀ Edɛni. Mɛn wuu si su raa bansu sãa su tɛ̃ tɔmbu yiba ma ba su gbãranu
toosi. 36 Kpa bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ nu gia ma nɛna na ye ba raa sura
seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Nɛ, Yinni GusunɔWa na yeni gerua. Kon
maa ye ko.

37 Wee ye kon maa wure n Isirelibɑ kua. Kon bu dabiasia nge yãa gɔ̃ɔ. 38 Wuu
si su raa bansu sãa, su koo tɔmbu yibu nge yãa gɔ̃ɔ si ba gɔsa yãkurun sɔ̃, si ba ra
ka nɛ Yerusalɛmuɔ tɔ̃ɔ bakarun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ. Nɛ, Yinni GusunɔWa na yeni gerua.

37

Esekiɛli u kuku gbebunu wa

kãsiru sɔɔ

1 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua ma mu win bwɛ̃ra sua mu ka da
wɔwa gaan suunu sɔɔ. Wɔwa ye sɔɔ, kukuna nu yiba. 2 Ma dam mɛ, mu dera
u sĩa kuku nin suunu sɔɔ. U deema nu dabi wɔwa ye sɔɔ, ma nu gbere woko
woko.
3 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu koo kpĩ nu wãaru wa?
Ma u wisa u nɛɛ, wuna a yɛ̃ mɛ, Yinni.
4 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, a gari geruo kuku gbebu nin sõ a nu sõ a nɛɛ, nu nɛ,
Yinni Gusunɔn gari swaa dakio nu nɔ. 5 Na nɛɛ, kon nu hunde kpaa wɛ̃ kpa
nu maa se nu n wãa. 6 Kon nu sĩi kpaanu wɛ̃ kpa n de nu wasi kpara. Kon nu
hunde kpaa wɛ̃ kpa nu se nu n wãa. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
7 Ma Esekiɛli u gari yi gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. Sanam mɛ
u gari yi mɔ̀, yera u damu gagu ka yĩiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina.
8 Yera u wa nu sĩinu kua ma nu wasi kpara, adama nu ǹ gina hunde mɔ. 9 Yinni
Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, a gari geruo a hunde sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, hunde yu na saa hadunian goonu nnɛn di kpa yu
goo ni wom wure kpa nu se nu n wãa.
10 Ma u gari gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. Ma hunde ya na ni sɔɔ,
nu wãaru wa ma nu seewa nu yõra. Nu dabi nge tabu kowobu.
11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu sãawa Isirelība. Wee ba
mɔ̀, ben kukunu nu gbera. Ben yĩiyɔbu bu doona ma ba kõɔra. 12 Yen sõ tɛ̃, a
bu sõɔwɔ a nɛɛ, wee kon be, nɛn tɔmbun sika wukia kpa n bu yara min di n
ka bu wurama ben temɔ. 13 Nà n bu kua mɛ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ. 14 Kon bu nɛn Hunde dokea kpa bu wa ba n wãa. Kon de bu wura bu
sina ben temɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛ, Yinni Gusunɔ na gari gerua na
maa yi kua.

Yudaba ka Isirelība banda koo ko teeru

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, 16 wunɛ tɔnun bii, a dãa kukuru garu suo kpa
a Yudaban bandun yĩsiru yore ten wɔllɔ. Kpa a maa dãa kukuru garu sua a
Isirelība bandun yĩsiru yore ten wɔllɔ. 17 Kpa a dãa kukunu yiru ye swɛɛna
nu ko nge dãa kuku teeru wunɛn nɔma sɔɔ. 18 Sanam mɛ tɔmba koo nun
bikia bu nɛɛ, a ǹ kaa sun dãa yen tubusianu sõ? 19 Saa ye sɔɔra kaa bu wisi
a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, kon Isirelība bandun dãa
kuku te sua kpa n tu swɛɛna ka Yudaban bandugiru nu ko dãa kuku teeru
nɛn nɔmaɔ. 20 Dãa kuku ni, nu ko n wãawa wunɛn nɔmaɔ ba n waamɔ. 21 A
maa bu sõɔwɔ a nɛɛ, wee, kon Isirelība mɛnnama beri berikan di mi ba yarinɛ
bwesenu sɔɔ, kpa n de bu wurama ben temɔ. 22 Ba koo ko bwese teeru sere
ka be ba wãa guuna kpa ba n sunɔ turo mɔ. Ba ǹ ko n maa sãa bwesenu yiru.
Ba ǹ ko n maa sinambu yiru mɔ. 23 Ba ǹ maa tii disi dokemɔ ben bũu sãanun
sõ ka ben toranun sõ. Kon bu yaramawa mi ba wãa ba ka tora kpuron di. Kon
bu dɛɛrasiawa mam mam. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu kpa na ǹ maa sãa ben
Yinni. 24 Dafidi nɛn sɔm kowon bibun bweseru sɔɔra ba koo sunɔ wa. Kparo
turowa ba ko n mɔ. Ba koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwa kpa bu ka ye sɔmburu
ko. 25 Ba koo wure ba n wãa tem mɛ sɔɔ mɛ na nɛn sɔm kowo Yakɔbu wɛ̃. Miya
ben baababa ba sina. Ben tii ba koo maa sina mi sere ka ben bibun bibɔ ka
baadommaɔ. Dafidin bibun bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka baadommaɔ.
26 Kon ka bu arukawani bɔri yɛndugia bɔke ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
Kon de bu sina tem mi, kpa bu dabia. Kpa n nɛn sãa yeru gira ben suunu sɔɔ
sere ka baadommaɔ. 27 Nɛn wãa yeru ta ko n wãawa ben suunu sɔɔ. Ba ko n
sãawa nɛn tɔmbu kpa na n sãa ben Yinni. 28 Nɛn sãa yeru tà n wãa ben suunu

sɔɔ sere ka baadommaɔ, saa ye sɔɔra bwesenu nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ wi u Isireliba gɔsa nɛnɛm.

38

Gari yi ba gerua Gɔgun sõ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, 2 tɔnun bii, a mɛɛrio Gɔgun bera gia Magɔgun temɔ wi, wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo kpa a nùn gerusi a nɛɛ, 3 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon Gɔgu wɔrima wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo. 4 Kon nùn gɔsiama kpa n kɔkɔnu doke win baa saburosɔ, kpa n nùn gawama, wi ka win tabu kowobu ka dumi ka maasɔbu, kpa win tɔn dabi te, ta n tabu yãnu sebua ta n tɛrɛ bakanu ka piiminu nɛni kpa ta n takobiba fĩamɔ. 5 Pɛɛsiba ka Etiopigibu ka Putigibu be kpuro ba tɛrɛnu ka sii furɔ kɔkɔnu doke, be kpurowa ba koo ka nùn da. 6 Gomɛɛn tabu kowobu ka Bɛti Togaamagii be ba wãa sõɔ yẽsan nɔm geun sɔɔ sɔɔ gia, be ka ben tabu kowobu kpuro ka sere bwese dabi dabinun tɔmbu, be kpurowa ba koo nùn swĩi. 7 U gesi win sɔɔru koowo wi ka tɔn be ba koo nùn swĩi kpa u n sɔɔru kpeere. Wiya u koo bu kpara. 8 Amɛn biru kon de u ko ben wirugii, kpa u Isireliba wɔri be ba kisira tabun di. N deema ba raa yarinɛwa tem tukumɔ ma ba seema tem kpuron di mi ba raa wãa. Ba wurama ba mɛnna Isireliban guunɔ ni ba raa deri n tɛ. Ma ba sina mi ka bɔri yɛndu. 9 Adama wi ka win tɔn be ba nùn swĩi ba koo tem mɛ wukiriwa nge woo bɔkɔ ǹ kun mɛ nge guru wiru. 10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, saa ye, yà n tunuma, bwisiku kõsunu koo nùn deema kpa u kõsa himba ko. 11 U koo gõru doke u nɛɛ, u koo tem gam tɔmbu wɔri be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, bèn wusu su ǹ gbãranu ka gamboba mɔ. 12 U koo da u tɔmbu wɔri be ba ben wuun bansu seeya kpa u ben yãnu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wãa handunian suunu sɔɔ. 13 Saban tɔmbu ka Dedanigibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wãa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nɛɛ, mban sõna u tɔn dabi teni mɛnna. U kĩwa u tɔmbu wɔri u ben yãnu gura? U kĩwa u tɔmbun sii geesu ka ben wura gura? U kĩwa u ben yaa sabenu ǹ kun mɛ ben dukia baka gura?

14 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sõɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te nɛn tɔmbu Isireliba ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ, u ko n yẽ. 15 Saa ye, u koo na saa win wãa yerun di sõɔ yẽsan nɔm geuɔ wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa dumin wɔllɔ. 16 Yen biru u koo sewa u nɛn tɔmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amɛn biru kon de u na u nɛn tem wɔri kpa n bwese ni nu tie sõɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nɛna na sãa dɛɛro.

17 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Gɔgu wi, u sãawa wìn gari na dera nɛn sɔmɔbu ba gerua gasɔn di Isireliɔ. Na nɛɛ, kon de u nɛn tɔmbu wɔri. 18 Tõɔ tè sɔɔ Gɔgu u koo Isireliban tem wɔri, nɛ Yinni Gusunɔ kon wẽru wura ka mɔru. 19 Nɛna na maa yeni gerua ka nisinu ka mɔru baka. Na nɛɛ, tõɔ te, tem mu koo yĩiri too too Isireliɔ. 20 Swẽɛ ka gunɔsu koo diiri bɛrum sõ nɛn wuswaaɔ ka sere gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka tɔmbu kpuro. Guunu nu koo wɔruku kpa kpenu nu kankira kpa gbãranu kpuro nu wɔruku. 21 Kon de tabu bu nùn wɔri nɛn guunu kpuron wɔllɔ. Baawure u koo win winsim tabu wɔriwa. 22 Kon Gɔgu wi siri n nùn bararu kpẽɛ kpa n de bu nùn go bu yɛm yari. Kon de guru baka yu nɛ ka kpenu kpa dõɔ ka sõɔ bisu yu wi ka win tabu kowobu wɔri ka sere tɔn dabi te ta wãa ka wi. 23 Nge mɛya kon ka bwese dabinu sõɔsi ma na kpã na maa sãa dɛɛro kpa nu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

39

Ba Gɔgu kamia

1 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu gerusio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, nɛ wee na Gɔgu seesi wi, wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo. 2 Kon
nùn yara win tem di mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun sɔɔ sɔɔwɔ. Kpa n de u
Isireliba wɔri. 3 Adama kon win tɛndu wɔra win nɔm dwarun di kpa n win
sɛ̃ɛnu mwɛɛri win nɔm geun di. 4 U koo wɔruma Isireliban guunu wɔllɔ wi,
ka win tabu kowobu ka tɔn be ba nùn swĩima. Kpa gunɔsu ka gbeeku yɛɛ
yi ben yaa di. 5 U koo wɔrumawa temɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
6 Kon Magɔgu ye dɔ̃ɔ doke ka sere be ba wãa tem burerɔ bɔri yɛndu sɔɔ. Saa
ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. 7 Kon de bu nɛn yĩsi dɛɛraru
gia Isireliban suunu sɔɔ. Na ǹ derimɔ bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro
nu koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro. 8 Wee ye kpuro ya
kooramɔ ya wee. Ya koo koorawa tɔ̃ɔ te nɛn tii na yi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua. 9 Yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben
yibɛrɛban tɛrɛ bakanu ka piiminu mwɛɛri ka ben tɛma ka sɛ̃ɛnu ka ben yaasi
ka ben bɔri kpa bu ka ye kpuro dɔ̃ɔ sɔ̃re wɔ̃ɔ nɔɔba yiru. 10 Ba ǹ maa dãa kaso
dɔɔ yakasɔ. Mɛya ba ǹ maa dãa buramɔ dãa sɔ̃ɔwɔ bu ka doo ko. Domi tabu yãa
niya ba koo ka dɔ̃ɔ sɔ̃re. Ba koo ben yibɛrɛba mwɛɛri be, be ba raa bu mwɛɛra.
Ba koo tɔmbun yãnu gura be ba raa ben yãnu gura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.
11 Yen tɔ̃ɔ te, Isireliɔ kon Gɔgu siku yeru wɛ̃ nim wɔ̃ku bɔruguun sɔ̃ɔ yari
yeru gia, mi tɔmba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gɔgu ka win
tɔn dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gɔgun tɔn dabinun wɔwa. 12 Isirelibara
ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem dɛɛrasia. Ba koo ye kowa suru nɔɔba
yiru. 13 Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tɔ̃ɔ te, ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa bu mɔm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 14 Suru nɔɔba yiru yen baa
sɔɔ, ba koo tɔmbu gɔsi be ba ko n sirenɛ ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumɔ.
Be ba sarɔ mi kpuro, ba koo bu somi. Mɛya ba koo ka tem mɛ kpuro dɛɛrasia.
15 Tɔn be ba bɔsu tem mɛ sɔɔ, bà n tɔn kukunu wa, kpa bu yĩreru ko mi. Be
ba siku ten sɔmburu mɔ̀ bà n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gɔgun tɔn dabi
ten wɔwa mi. 16 Ba koo mam wuu gagu yĩsiru kɛ̃ Hamɔna. Yĩsi ten tubusiana
dabiru. Nge mɛya ba koo ka tem mɛ dɛɛrasia.
17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gunɔ bwese bweseka ka gbeeku yɛɛ kpuro
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, yi mɛnnama baama kpuron di nɛn yãku te kon kon sɔ̃. Kon yãku
bakaru ko Isireliban guunɔ kpa yi yaa tem yi yɛm nɔ. 18 Yi koo tabu durɔbun
gonu di kpa yi wirugibun yɛm nɔ be, be ba sãa nge Basanin yãa kinɛnu ka yãa
kpɛmminu ka bonu ka kɛtɛ kinɛ ni nu gum mɔ. 19 Yi koo yaa gum di yi debu
kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yãku te kon yi kua min sɔ̃. 20 Nɛ,
Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasɔbun yaa di ka tabu durɔbu ka
sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yerɔ.
21 Kon bwesenu nɛn yiiko sɔ̃ɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka sɛɛyasia bi
na bu kua. 22 Saa yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tɔmbu Isireliba ba
koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

Esekiɛlin garin wiru

23 Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na bu
biru kisi ma na dera ba bu yoru mwɛɛra ba ka da tem tukumɔ. Na bu ben
yibɛrɛba nɔmu sɔndia ba bu go tabu sɔɔ. 24 Na bu sɛɛyasia nge mɛ ben toranu
nu nɛ ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nɛn wuswaa berua. 25 Adama tɛ̃ nɛ,
Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon de Isireliba be, Yakɔbun bweseru bu wurama yorun

di. Kon be kpuron wɔnwɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nɛn yĩsi dɛɛra ten sɔ̃.
26 Sanam mɛ ba koo sina ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba
koo ben sekuru duari ka ben naanɛ sari te ba man kua. 27 Tɔmbu ba koo man
bɛɛrɛ wɛ̃ nà n Isireliba wunama ben yibɛrɛban suunu sɔɔn di na ka wurama.
28 Ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru
da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa wurama ben temɔ. Baa ben
turo na ǹ derimɔ u sina tem tukumɔ. 29 Na ǹ maa bu biru kisimɔ. Domi kon
bu nɛn Hunde wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIƐLI U UINNI GUSUNƆN SÃA YEE KPAARU WA KÃSIRU SƆƆ

40

Esekiɛli u kãsiru wa

1 Ye ba Isireliba yoru mwa yen wãɔ yɛnda nɔɔbusen suru gbiikoon sãɔ
wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua. N deema ye ba
Yerusalɛmu wɔri ba kɔsuka yen wãɔ wɔkura nnɛse sɔɔra mi. Ma u nùn kpara
u ka da Isireliban temɔ 2 kãsiru sɔɔ. U nùn sua u yi guuru wɔllɔ te ta gunu too.
Ten sãɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, u dia wa ya sãa nge wuu. 3 Ma u ka nùn da mi
gia. Ma u durɔ goo wa mi, u ka sii gandu weenɛ u wɛ̃ɛ damgii ka dɛka nɛni ye
ba ra ka yĩire. Ma u yɔ̃ gambon bɔkuɔ kɔnnɔwɔ. 4 Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a
mɛɛrio kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun sɔ̃ɔsi. Domi ba
ka nun nawa mini a ka mɛɛri kpa a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

5 Wee ye u wa. U gbãraru wa ta sãa yee te sikerenɛ. U dɛka wa durɔ win nɔma
sɔɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ka gɔm soonu nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten baatere
ta dɛ̃ɛbu sosiwa ka nɔm wĩi teeru. Yen yasum maa kua dɛka tia. Yen gunum
maa kua dɛka tia. 6 Ma u da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ma u yɔɔwa
gen yɔɔtiaɔ. Ma u kɔnnɔ gen yasum yĩira. Ma mu kua dɛka tia. Adɛrɔ ga wãa
dii ten suunu sɔɔ ma kɔ̃su yenu wãa gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. 7 Kɔ̃su yee nin baateren
dɛ̃ɛbu ka ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya sãawa dɛka tia. Batuma ye ya nu
karanɛ ya sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Gambo ye ya wãa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a sere
sãa yerun tii du, yen yasum mu sãawa dɛka tia. 8-9 Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge
yĩira. Gen ganan gunum mu sãawa dɛka nɔɔba ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa
sãa gɔm soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru gara wãa sãa yee ten bɔkuɔ. 10 Kɔ̃su
yerun dii ni kpuro ni nu wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita itawa ya wãa
adɛrɔ gen beri berikaɔ. Batuma ye ya bu karanɛ ya maa nɛwa. 11 Durɔ wi, u
maa kɔnnɔ gen yasum yĩira ma ya kua gɔm soonu wɔkuru. Ma gen dɛ̃ɛbu bu
kua gɔm soonu wɔkura ita. 12 Kɔ̃su yee nin baateren wuswaaɔ ba batuma gaa
wĩa gɔm soo teeru. Kɔ̃su yee ten baateren goonu nu sãawa gɔm soonu nɔɔba
tia tia. 13 Durɔ wi, u yĩira saa kɔ̃su yee teerun gana sɔɔn di n ka girari yirusen
gana sɔɔ te ta gbiikii te mɛɛra. Ma n kua gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. 14 U maa dii
sɔɔ ge yĩira ma ga kua gɔm soonu yɛndu. Dii ten bera gia, sãa yee ten yaara ya
ka kɔnnɔ ge sikerenɛwa. 15 Batuma ye ya wãa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du
n ka da kɔnnɔ ge ga wãa sɔɔwɔ, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru.
16 Ba kɔ̃su yee nin fɛnɛntiba kuawa nge kɔkɔsɔ nin gani tɔɔkiiɔ ka maa gani yi
yi nu buranɛ sɔɔ ka sere dii sɔɔ gen gani sɔɔ. Ma ba dii nin ganin sɔɔwɔ kpakpa
wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.

17 Yen biru durɔ wi, u ka nùn da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ mi dia tɛna ya wãa.
N deema ba gãanu tãwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena. 18 Simaa ye ba tãwa
mi, ya wãawa dia yen bɔkuɔ. Ma ya ka dia yen gani dɛ̃ɛbu nɛ. Adama ya ǹ yaara

sɔɔkaa gunum tura. 19 Ma u batuma yen dɛ̃ɛbu yĩira saa kɔnnɔ gbiikuun sɔɔn di
n ka girari yaara sɔɔkaan ganaɔ ma n kua gɔm soonu wunɔbu (100). U ye yĩira
sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. 20 Ma u maa yaara tɔɔkaan kɔnnɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian dɛ̃ɛbu ka yasum yĩira. 21 Kɔnnɔ ge, ga kɔ̃su
yenu nɔɔba tia mɔ, ita ita gen adɛrɔn yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Gen gani yi, ka gen dii sɔɔ
ya ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa. 22 Yen fɛnɛntiba
ka dii sɔɔ ge, ka kpakpa wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sãawa tia
ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru mi. A ka da yen kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia, kaa yɔɔtia yɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru. 23 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun
kɔnnɔn dee deeru, kɔnnɔ gaga wãa sɔɔwɔ gèn min di ba ra ka du yaara sɔɔkaaɔ.
Kɔnnɔsu yiru yen baa sɔɔ ya sãawa gɔm soonu wunɔbu nge mɛ n sãa sɔ̃ɔ yari
yeru gia. 24 Ma u ka man da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi kɔnnɔ gaga wãa. Ma
u gen kɔ̃su yenu ka gen dii sɔɔ ka gen gani yĩira. Ye kpuro ya ka kɔnnɔ siɔnɔgia
nɛwa. 25 Kɔnnɔ ge, ka gen dia ya fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ nge fɛnɛnti beɔnɔ.
Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu
yɛnda nɔɔbu. 26 Gen yɔɔtia ya mɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru a ka da dii sɔɔ
gen mi. Ba dii ten gani sɔɔkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu.
27 Yaara sɔɔkaa ya maa kɔnnɔ mɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Kɔnnɔsu yiru ye,
ya tondinɛwa ka gɔm soonu weeraakuru.

Yaara ka kɔnnɔ sɔɔkisu

28 Durɔ wi, u ka maa man da yaara sɔɔkaa yen mi, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian
kɔnnɔn di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu.
29 Gen kɔ̃su yenu ka gen gani ka gen dii sɔɔ, ye kpuro ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan
kɔnnɔsu. Kɔnnɔ ge, ga fɛnɛntiba mɔ ba ka sikerenɛ. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm
soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. 30 Kɔnnɔ
gen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu
yɛnda nɔɔbu. 31 Dii sɔɔ gen kɔnnɔ ga mɛɛraawa yaara tɔɔkaaɔ. Ba gen gani
sɔɔkii buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtia ye, ya naa
dabusanu mɔwa nɔɔba ita. 32 Yen biru, u maa ka man da yaara sɔɔkaa yen mi,
saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ga ka si
u raa yĩira mi nɛwa. 33 Gen dii sɔɔ ka gen gani ka gen kɔ̃su yenu, ye kpuro ya
nɛwa ka kɔnnɔ si u raa yĩira. Yen biru ga fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ. Kɔnnɔ
gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gɔm soonu
yɛnda nɔɔbu. 34 Gen dii sɔɔ ga yaara tɔɔkaa mɛɛraawa. Ma ba gen gani sɔɔkii
buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ya naa dabusanu
mɔ nɔɔba ita.

35 U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma u gu yĩira. U
deema kɔnnɔ ge, ka si u raa yĩira mi, su dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa. 36 Kɔnnɔ ge, ga
maa kɔ̃su yenu mɔ ka gani yi yi nu buranɛ ka sere dii sɔɔ. Ma ba fɛnɛntiba
kua ba ka gu sikerena. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru, ma
gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. 37 Dii sɔɔ ge, ga yaara tɔɔkaa
mɛɛraawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu.
Gen yɔɔtian naa dabusanu sãawa nɔɔba ita.

38 Kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen
dii sɔɔ gia. Miya ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginun yaa kpakie. 39 Dii sɔɔ gen beri
berikaɔ tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwa ya wãa. Tabulu ben wɔllɔwa ba ra yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka toranun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛn yaa sake.
40 Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nnɛwa ya wãa. À n dɔɔ kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia, kaa kpĩ a ye wa bera ka bera yiru yiru. 41 Tabulu nɔɔba itawa ba
mɔ yèn wɔllɔ ba ra yãku yaa go. Ba ye yiwa nnɛ nnɛ kɔnnɔ gen beri berikaɔ.

42 Tabulu yen nnɛ sɔɔra ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu sɔɔru ko. Ba ye kua ka
kpee ni ba dãka. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soo teeru ka bɔnu, yen yasum maa
sãa gɔm soo teeru ka bɔnu, ma yen gunum mu sãa gɔm soo teeru. Tabulu yen
miya ba ra yãku sɔm yãnu yi. 43 Ma ba tabulu ye nɔɔ bɔki kua nɔm tararun
yasum saka. Tabulu yen wɔllowa ba ra yãku yaa sɔndi. 44 Yen biruwa durɔ wi,
u ka man da yaara sɔɔkaaɔ. Ma na dia yiru wa mi. Teera wãa kɔnnɔ ge ga wãa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ma ta nɔɔ tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Teera maa wãa
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia. 45 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dii tèn kɔnnɔ ga tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia mi, ta sãawa yãku kowobun diru be ba ra sãa yerun sɔmburu ko. 46 Dii tèn
kɔnnɔ ga maa tĩi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ta sãawa yãku kowobugiru be ba ra
yãkuru ko yãku yerɔ. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadɔkun bwese kɛra
ya koo kpĩ yu du sãa yerɔ yu Yinni Gusunɔ sã.

Yinni Gusunɔn sãa yeru

47 Durɔ wi, u sãa yee ten yaara sɔɔkaa kpuro yĩira ma u deema yen goonu
kpuro nu nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum
maa sãa gɔm soonu wunɔbu. Ma yãku yera wãa sãa yee ten kɔnnɔwɔ. 48 Ma u
maa ka man da sãa yee ten adɛrɔwɔ mìn di ba ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba
yĩira. Ma yen baayeren bɔɔrum mu sãa gɔm soonu nɔɔbu. Kɔnnɔ gen yasum
mu sãawa gɔm soonu wɔkura nnɛ. Gen yɛ̃sa baayeren dãa ya maa sãa gɔm
soonu ita. 49 Adɛrɔ gen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum
maa sãa gɔm soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu
wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ bera ka bera tia tia.

41

1 Durɔ wi, u ka maa man da sãa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yĩira. Adɛrɔ
gen ganin sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia. 2 Kɔnnɔ gen yasum maa
sãawa gɔm soonu wɔkuru, gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sãa yee ten tii
yĩira. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu weeru. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu
yɛndu. 3 Yen biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dãa yĩira, ya kuawa gɔm
soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen ganin
yasum beri berikaɔ mu sãa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru. 4 Ma u dii sɔɔ gen tii
yĩira, gen dɛ̃ɛbu ka gen yasum mu nɛwa. Ya sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma u
man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ga sãawa dii te ta dɛɛre gem gem.

Dia ye ba gɔri gɔri

5 Sãa yee te, ta gani yiru mɔ, tia sɔɔwɔ, tia maa tɔɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten
gana sɔɔkaa yĩira ma yen sinum mu kua gɔm soonu nɔɔba tia. Ma ba dinu gɔri
gɔri gani yiru yen baa sɔɔ ba ka sikerena. 6 Dii ni, nu swɛɛnɛwa gidambisa ita
ita beri berika. Gidambisa baayeren dian geera sãawa tɛna. Dii nin gani yi
ka tɔɔkaaginu maninɛ adama yi ǹ ka sɔɔkaaginu maninɛ. 7 Gidambisa ye, ya
yasum keranɛ wɔllu gia. Domi yen gana tɔɔkaa ya sinum kaara. Mɛya n sãa
ya ka sãa yee te sikerena. Yen sɔ̃na wɔllu gia batuma ya kpãaru bo yen sɔɔwɔ.
Saa gidambisa ye ya wãa temɔn di, tɔnu koo kpĩ u yɔ u da sere ye ya wãa wɔllɔ
u kun kpa ka swaa gaa. 8 Ma na dia ye kpuron gunum mɛɛra na deema ye ba
gɔri gɔri mi, saa yen kpɛɛkpɛɛkun di, yen gunum mu sãawa dɛka nɔɔba tia tia.
9 Dia yen gana tɔɔkaan sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Dia ye ba gɔri gɔri
sãa yee ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, 10 ka yãku kowobun dian baa sɔɔ, ba batuma deri yèn
yasum mu sãa gɔm soonu yɛndu. 11 Dia ye ba gɔri gɔri mi, ya nɔɔ tĩiwa batuma
ye ba derin bera gia. Kɔnnɔsu yiruwa ya wãa mi. Teu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia,
teu maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gana ye ya batuma ye sikerenɛ, yen sinum
mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. 12 Sãa yee ten sɔ̃ɔ duu yeru gia, diru gara wãa

ta batuma ye ba deri mi nɔɔ tĩi. Dii ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɛnɛ ka wɔkuru. Ma ten yasum mu sãa gɔm soonu wata ka wɔkuru. Ten ganan sinum maa sãa gɔm soonu nɔɔbu. 13 Durɔ wi, u sãa yee te yĩira ma ten dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu wunɔbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana sõɔ duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu. 14 Sõɔ yari yeru gia, sãa yee ten dɛ̃ɛbu ka batuma ye ba deri min yasum mu sãawa gɔm soonu wunɔbu. 15 Ma u maa dii te ta wãa sãa yerun biruɔ yĩira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.

Sãa yee ten sɔɔwɔ

Sãa yee ten duu yeru ka dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem mi, 16 ba ye kpuron gani ka fɛnɛntiban kadiriba dãa bɛsi maniwa. Mɛya ba maa kua gidambisa yeba sɔɔ. 17 Sãa yee ten tɔɔwɔ ka ten sɔɔwɔ saa ten kɔnnɔn di sere ka dii te ta dɛɛre gem gem mi, ba ye kpuron gani buraru koosiwa 18 ka wɔllun kõsobun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu. Kpakpa wurusun weenasii si, ka wɔllun kõsobun weenasii be, ba yɔwenɛwa. 19 Wɔllun kõsobun weenasii ben baawure u wuswaa mɔwa yiru. Wuswɛɛ yin tia ya ka tɔnugia weenɛ ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sunɔgia weenɛ ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge mɛya ba ka dii te kpuron gani buraru kua. 20 Ba wɔllun kõsobun weenasii be ka kpakpa wurusun weenasii si kuawa ten temɔ ka ten ganiɔ ka ten kɔnnɔsun wɔllɔ. 21 Sãa yee ten kɔnnɔn kadirin dãnu nu nɛwa.

Dii te ta dɛɛre gem gem wuswaaɔ, gãanu wãa mi. 22 Nu sãare nge yãku yeru te ba kua ka dãa. Ten gunum mu sãa gɔm soonu ita. Ten dɛ̃ɛbu maa gɔm soonu yiru. Ba tu nɔɔ bɔka kuawa ka dãa. Yera durɔ wi, u man sõɔwa u nɛɛ, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusunɔn wuswaaɔ yera mi.

23 Dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem nu mɔwa kɔnnɔsu yiru. 24 Gambo sikanɛ yiruwa kɔnnɔ si, su mɔ. Ye kpuro ya ra n kɛniarewa. 25 Ba gambo yen wɔllɔ wɔllun kõsobun weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge mɛ ba kua gani yi sɔɔ. Ma ba kɔbɛ kua ten tɔɔwɔ dii dɛɛra ten kɔnnɔwɔ. 26 Dii ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka sere dii ni ba gɔri gɔri mi ka maa yen kɔbɛɔ, ba yen fɛnɛntiba kɔkɔrɔ dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

42

Dinu ganu sãa yee ten bɔkuɔ

1 Durɔ wi, u ka man da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, sere dia ye ya wãa batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn deedeeru. 2 Dia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum mu sãa gɔm soonu weeraakuru. 3 Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi nɔɔ kisi. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ya ka sãa yee te sikerenɛ. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tɔɔkaa ye ba simaa doke nɔɔ kisi. Ya gidambisa ita mɔ. Ma ba ye kɔbɛ kua kua. 4 Dia yen wuswaaɔ, ba batuma deri gɔm soonu wɔkurun saka. Ma ba swaa wĩa ye sɔɔ gɔm soo teeru. Dia yen kɔnnɔsu su nɔɔ tĩiwa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. 5 Dia ye ya wãa wɔllɔ ya piiminu bo ya kere ye ya wãa temɔ ka ye ya wãa suunu sɔɔ. Domi kɔbɛ ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa. 6 Adama yen kɔbɛ ya ǹ gbereba mɔ nge yaara yen dinun gbereba. Yen sõna dia ye ya wãa wɔllɔ ya ǹ suunukinu ka temkinu kpãaru tura. 7 Dia yen gana ye ya yaara tɔɔkaa mɛɛra, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. 8 Domi dia yen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. Adama sãa yee ten bera gia, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100). 9 Bà n wee saa yaara tɔɔkaan di,

kɔnnɔ gaga wãa dia yen temɔ sõɔ yari yeru gia gèn min di ba ra ka du. 10 Kɔnnɔ ge, ga wãa mi yaara tɔɔkaan gana ya torua.
Dia maa wãa yaara tɔɔkaaɔ sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn deedeeru. 11 Dia yen wuswaaɔ, swaa wãa. Dia ye, ya ka ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia weenɛ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum ka nge mɛ ba ye banisina ka yen kɔnnɔsu ye kpuro ya sãawa tia. 12 Nge mɛya dia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔsu su sãa. Kɔnnɔ gaga wãa swaa yen duu yerɔ, yaara tɔɔkaan ganaɔ sõɔ yari yeru gia. Min diya ba ra ka du. 13 Durɔ wi, u man sõɔwa u nɛɛ, dia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ka ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ya wãawa Yinni Gusunɔn sõ. Miya yãku kowo be ba ra du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba ko n da yãku dĩa ni di. Dia ye, ya dɛɛrewa. Miya ba koo maa kɛ̃nu yi ka yãku yaa ye ba ka toranun yãkunu kua ka ni ba ka toranu sɔnwa. 14 Yãku kowobu bà n dua mi, ba ǹ yariɔ tɔɔwɔ ka ben yãnu. Ba koo gina nu potiriwa. Domi yãa ni, nu sãawa sãa yãnu. Ben tiin yãna ba ko n da doke bu ka da sãa yerun yaaraɔ mi tɔn be ba tie ba yõ.

Gani tɔɔkiin dɛ̃ɛbu

15 Sanam mɛ durɔ wi, u dii ten sɔɔwɔ yĩira u kpa, yera u dera na yara ka sõɔ yari yeru gian kɔnnɔ. Ma u batuma ye ya ka sãa yee te sikerenɛ yĩirubu wɔri. 16 Yera u sõɔ yari yeru gian bera yĩira ka win dɛka ma ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu (500). 17 Ma u maa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia yĩira. Ma ya maa kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu. 18 U maa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yĩira ma ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu. 19 U maa yĩira sõɔ duu yeru gia ma mi gian tii maa kua dɛka nɛɛra wunɔbu. 20 Nge mɛya u gana yen goonu nnɛ kpuro yĩira u ka sikerena. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum mu nɛwa. Yen baayere dɛka nɛɛra wunɔbu. Gana ye, ya sãa yee te wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ.

43

Gusunɔ

u wurama win sãa yerɔ

1 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia. 2 Yera Gusunɔ Isireliba Yinnin yiiko ya na saa sõɔ yari yeru gian di. Ma win nɔɔ ga nɔɔramɔ nge nim bakam. Ma tem mu win yiikon girima yiba. 3 Kãsi te u wa mi, ta ka te u wa sanam mɛ Gusunɔ u kĩ u Yerusalɛmu kam koosiagiru weenɛwa. Mɛya ta maa ka kãsi ni u wa Kebarin daarun bɔkuɔginu weenɛ. Ma u yiira u wuswaa tem girari. 4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye, ya dua sãa yee te sɔɔ saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian di. 5 Yera Hunde nùn sua saa sãa yee ten yaaran di ya ka nùn da sɔɔwɔ. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yibumɔ. 6 Yera u nua goo u ka nùn gari mò saa dii ten min di. Ma durɔ wi u ka nùn wãa mi, u yõ win bɔkuɔ. 7 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, yam miniwa nɛn sina kitaru. Miya kon nɛn naasu sɔndi. Kon ka Isireliba sina sere ka baadommaɔ. Be ka ben sinambu ba ǹ maa nɛn yĩsi dɛɛra te sankumɔ ba n bũnu gasirimɔ ka sere sinambun gonu ni ba sikua gungunu wɔllɔ mi ba ra yãkuru ko. 8 Domi ben sinam be, ba ben sina kpaarun kɔnnɔsu bakunasia nɛn sãa yerun kɔnnɔsun bɔkuɔ. Gana tia tɔna ya nu karanɛ. Mɛya ba maa nɛn yĩsi dɛɛra te disi doke ka ben daa kõsa ye ba kua. Yen sõna na bu wɔri ka nɛn mɔru baka. 9 Tɛ̃ ben bũu gasiribu bu koo nɔru ko kpa bu ben sinambun goo nin gari duari. Kpa na n wãa ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

10 Wunɛ tɔnun bii, a Isireliba dii ten kpunaa sõɔsio kpa bu sekuru wa ben toranun sõ, kpa bu wa bu yen kpunaa yen asansi mɛɛri. 11 Sekuru tà n bu mwa yèn sõ ba tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa sõɔsio nge mɛ ba koo tu

banisina, ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten kɔnnɔsu ka ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nɔni biru. Ba koo wooda ye kpuro swĩiwa ten bana sɔɔ. Yeni ya ko n sãawa ten banan wooda. 12 Guuru wɔllɔ batuma ye ya ka bu sikerenɛ, ba koo ye garisiwa dɛɛra. Yeniwa ya sãa dii ten wooda.

Yãku yeru ka yãkunu

13 Durɔ wi, u yãku yeru yĩira ka yĩirutia ye ya ka gɔm soo teeru ka nɔm wĩi teeru nɛ. Wɔru ge ga ka yãku yee te sikerenɛ gen yasum mu sãawa yĩirutia tia. Ma yen dukum mu sãa yĩirutia tia. Ma yen nɔɔ bɔkan biruɔ, ya sãa gɔm soorun bɔnu. 14 Saa wɔru gen tem di n ka girari sãa yee ten temɔ ya kua yĩirutii yiru. Ma yen yasum mu maa sãa yĩirutia tia. Saa yãku yee ten bɔka piibun di n ka girari ten bɔka bakaɔ, ya sãawa yĩirutii nnɛ. Ma yen yasum maa sãa yĩirutia tia. 15 Yãku yee ten wɔllɔ mi ba ra dãɔ sɔ̃re, ten gunum mu sãawa yĩirutii nnɛ, ma ba kãanu nnɛ kua ba gira tia tia ten goonun yinna yenɔ. 16 Yãku yee ten goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Nu sãawa yĩirutii wɔkura yiru yiru. 17 Ten bɔka yirusen goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Ni kpuro nu mɔwa yĩirutii wɔkura nnɛ nnɛ. Ma ba wɔru kua ye sɔɔ ba ka ye sikerena yĩirutia tian yasum saka. Bɔka yen nɔɔ bɔka ya sãawa gɔm soorun bɔnu. Ma yen yɔɔtii yi mɛɛra sãɔ yari yeru gia.

18 Durɔ wi, u maa nùn sãɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, dɔma te ba yãku yee te bana ba kpa, ma ba kĩ bu yãku dãɔ mwaararuginu ko kpa bu yɛm yɛ̃ka, wooda ye ba koo swĩi wee. 19 Lefiba sɔɔ, Sadɔkun bweseru sɔɔra kaa yãku kowobu wuna ba n da nùn yãkuru kue kpa a bu naa kinɛ kpɛndu wɛ̃ torarun yãkurun sɔ̃. 20 Kpa a ten yɛm sua a yɛ̃ka yãku yee ten kãanu nnɛ ye sɔɔ ka ten goonu nnɛ ye sɔɔ ka sere maa yen bɔka yiruse ye sɔɔ a ka sikerena. Nge mɛya kaa ka yãku yee te disi wɔka kpa a tu sãrasia. 21 Kpa a naa kinɛ ten yaa sua a doke dãɔ sɔɔ batuma gaa sɔɔ ye ba sɔɔru kua tɔɔwɔ. 22 Tɔ̃ru yiruse sɔɔ, kaa ka boo kinɛru nawa te ta ǹ alebu gaa mɔ kpa a ka tu yãkuru ko torarun sɔ̃. Nge mɛya kaa ka sãa yee te sãrasia nge mɛ a raa kua ka naa kinɛ te. 23 À n torarun yãku te kua a kpa, kaa maa naa kinɛru ka yãa kinɛru sua ni nu kun alebu gaa mɔ. 24 Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunɔn mi a ka yãkuru ko. Yãku kowobu ba koo nin yaa bɔru yɛ̃kawa kpa bu ka nùn ye yãku dãɔ mwaararugiru kua. 25 Sãɔ nɔɔba yirun baa sɔɔ tãɔ baatere, kaa n da boo kinɛru ka naa kinɛru ka yãa kinɛru gowa a ka torarun yãkuru ko. 26 Nge mɛya sãɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ ba koo ka yãku yee te sãrasia kpa ta n wãa wi, Yinni Gusunɔn sɔ̃. 27 Sãɔ nɔɔba yiru yen biru, sãɔ nɔɔba itase, yãku kowobu ba koo kpĩ bu den tɔmbu yãku dãɔ mwaararuginu ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusunɔn mi. Kpa u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

44

Sãa yerun kɔnnɔ

ge ga wãa sãɔ yari yeru gia

1 Durɔ wi, u maa ka Esekiɛli da tɔɔwɔ kɔnnɔ ge ga wãa sãɔ yari yeru gia. N deema kɔnnɔ ge, ga kɛnuawa. 2 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sãɔwa u nɛɛ, kɔnnɔ ge, ga ko n kɛnuawa ba ǹ gu kɛniamɔ. Goo kun maa sarɔ mi, domi nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinniwa na dua min di. Yen sɔ̃, ga ko n kɛnuawa. 3 Adama bɛɛn kparo u koo kpĩ u sina mi, u ka di nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Wiya u koo maa kpĩ u du kɔnnɔ gen adɛrɔn di kpa u yari min di.

Bango sariba ba ǹ duɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

4 Ma durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia sãa
yee ten dee deeru. Ye Esekiɛli u mɛɛra yera u wa wee Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya win sãa yee te yiba. Ma u yiira u wiru ten girari. 5 Yera Yinni Gusunɔ
u nɛɛ, tɔnun bii, a wunɛn laakari dokeo kpa a mɛɛri sãa sãa ka wunɛn tiin nɔni
kpa a swaa daki a nɔ ye kon nun sõ sãa yee ten woodaban sõ. A yen dubu ka
yen yaribun wooda nɔni dokeo.
6 A Isireliba sõɔwɔ be, be ba sãa mɛm nɔɔ sariba a nɛɛ, ben daa kõsa ye, ya
den man nua. 7 Wee ba dera tɔn tuko bango sariba be ba ǹ man sãamɔ ba dua
nɛn sãa yerɔ ba tu disi doke. Sanam mɛ be, Isireliba ba man yãkuru kuammɛ
ka pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm, ba ku ra nɛn arukawani mɛm nɔɔwɛ ben daa
kõsan sõ. 8 Ben tii ba ǹ nɛn sãa yerun sɔmburu nɔni doke. Adama sɔba ba tu
nɔmu sɔndia. 9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɛ̃, sɔɔ goo ù n wãa ben suunu sɔɔ, ma
u ǹ man sãamɔ, ma u ǹ maa bango kue, u ǹ duɔ nɛn sãa yeru mi.

Wooda Lefiban sõ

10 Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Lefi be ba raa ka man tonda sanam
mɛ Isireliba ba man deri ma ba da ba bũnu swĩi, ba koo ben toranun are mwa.
11 Ba ko n sãawa nɛn sãa yerun sɔm kowobu. Bera ba ko n da n sãa yee ten
kɔnnɔsu mara. Kpa ba n ten sɔma mɔ̀. Beya ba ko n da Isireliban yãku dõɔ
mwaarugirun yaa sake kpa ba n wãa nɛ Yinni Gusunɔn sõ. 12 Wee tɛ̃, ba sãa
Isireliban yãku kowobu bũnun nuurɔ, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen sõ,
kon nɔma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa. 13 Na ǹ maa wuramɔ bu
man susi bu Isireliba yãkuru kua. Ba ǹ maa duɔ nɛn sãa yerun dii dɛɛrarɔ ka
dii te ta dɛɛre gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa kõsan are mwa.
14 Sãa yerun nɛnubun sɔma kon bu wɛ̃ bu ko.

Wooda

yãku kowo tɔnwerobun sõ

15 Adama yãku kowobu Lefiba Sadɔkun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua
nɛn sãa yerɔ sanam mɛ Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man
susi bu yãkuru ko ka pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua. 16 Beya ba ko n da du nɛn sãa yerɔ kpa bu susi nɛn tabuluɔ bu man
sã. Kpa bu nɛn sãa yee ten sɔmburu nɔni doke. 17 Bà n duɔ sãa yee ten yaara
sɔɔkaaɔ, kon de ba n sãa yãnu dokewa ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n sɔmburu
mɔ̀ sãa yee ten yaara mí ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba ǹ yãnu dokemɔ ni ba kua
ka yãa sansu. 18 Ba ko n dawani bɔkuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye
kpuro ya n sãa ye ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛ̃ke bu ku ka
wɛnyan sõ. 19 Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba mɛnnɛ, ba koo gina ben
yãku yãa ni potiriwa bu yi sãa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tɔmbu baban sõ
nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.
20 Yãku kowobu ba ǹ wii pɔɔru potamɔ. Ba ǹ maa derimɔ ben seri yi dɛnya.
21 Yãku kowo goo u ku raa tam nɔ u sere da nɛn sãa yerun yaara sɔɔkaaɔ. 22 Ben
goo u ku raa maa gɔmini ǹ kun mɛ kurɔ wi ba yina sua kurɔ. Isireliba sɔɔra u
koo wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃ sua. Adama u koo kpĩ u yãku kowo goon gɔmini
sua.
23 Ba koo nɛn tɔmbu sõɔsiwa ye ya sãa nɛ Gusunɔgia ka ye ya ǹ sãa nɛgia.
Yeya, ye ya dɛɛre ka ye ya ǹ dɛɛre. 24 Bera ba koo nɛn tɔmbu siria nge mɛ nɛn
woodaba ba gerua. Kpa bu nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ka nɛn tõɔ baka ni na bu
wɛ̃, kpa bu nɛn tõɔ wɛ̃rarugiru bɛɛrɛ wɛ̃.
25 Yãku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo
kpĩ u win tiin tundon goru baba ka win mɛrogiru ka win bibuginu ka win
mɔɔgiru ka win wɔnɔgiru ka win sesu wi u kun durɔ yɛ̃giru. 26 U n tii dɛɛrasia

goo ten sɔ̃, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa u koo ko u sere win sɔmburu tore. 27 Dɔma te u koo du dii te ta dɛɛre mi, u koo gina win tiin toranun yãkuru ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 28 Wee ye ya ko n sãa ben tubi. Nɛna ba koo sɔmburu kua. Ba ǹ bu tem gam wɛ̃ɛmɔ ba n mɔ Isireliɔ. Nɛna ko na n sãa nge ben tem kɔsire. 29 Ye ba ka torarun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ kua ka kɛ̃ɛ ni ba ka naamɔ ka sere ye ba yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, ye kpuro ya ko n sãawa ben dĩanu. 30 Dĩa gbiikii ni ba koo ka nɛ, Yinni Gusunɔ naawa, nu koo kowa yãku kowobuginu. Isireliba ba ko n da ben dĩa bimin som gem yãku kowobu wɛ̃wa kpa n bu domaru kua. 31 Adama yãku kowobu ba ǹ yaa goru ǹ kun mɛ gunɔ goru dimɔ ǹ kun mɛ ye gãanu kasuka nu go.

45

Tem mɛ ba koo wuna nɛnɛm

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, sanam mɛ ba koo Isireliban bwese kɛri yi tem bɔnu kua, ba koo tem gam wunawa mu n sãa kɛ̃ru te ba Yinni Gusunɔ wɛ̃. Tem mɛn dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Mɛn yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Mɛ kpuro mu ko n sãawa mɛ ba wuna ba yi Yinni Gusunɔn sɔ̃. 2 Tem mɛ sɔɔra ba koo batuma wuna sãa yerun sɔ̃. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum mu ko n nɛwa mu n sãa dɛka nɛɛra wunɔm wunɔm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sãa gɔm soonu weeraakuru. 3 Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sɔɔ mi ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru swĩi. Ya ko n sãawa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ tem mɛ sɔɔ. 4 Yera ya ko n sãa yãku kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunɔ sɔmburu kue sãa yerɔ. Miya ben dia ko n wãa ka Yinni Gusunɔn sãa yeru. 5 Batuma mi Lefiba ba ko n wãa yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Kpa bu dia yɛndu ko mi. 6 Yinni Gusunɔn batuma yen deedeeru, ba koo maa batuma gaa wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000) kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). 7 Ba koo maa batuma gaa wuna ben kparon sɔ̃. Ya ko n wãawa Isirelibagian nɔɔwɔ ka sere maa Yinni Gusunɔgian nɔɔwɔ. Batuma ye, ya koo dawa saa sɔ̃ɔ duu yerun di n ka girari nim wɔ̃kuɔ, saa maa sɔ̃ɔ yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu yɔ̃ra. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isireliban bwese kɛra tian tem nɛwa. 8 Nge mɛya kparobu ba ko n ben tem mɔ Isireliɔ. Ba ǹ maa nɛn tɔmbu dam dɔremɔ bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka tɔmbugia

9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliban sina bibu ya den tura. I de wɔraru ka dam dɔrebu bu kpe. I gem ka wooda swĩiyɔ kpa i ku maa nɛn tɔmbu wɔrari ye ba mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

10 I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn yĩirutinu nu n sãa dee dee. 11 Sakaku ge ba ra ka dĩa bimi yĩire ba mɔ̀ efa ka ge ba ra ka gãa yarum yĩire ba mɔ̀ bati, i de ni kpuro nu n nɛ. Kpa ye kpuro ya n sãa sakaku ge ba mɔ̀ homɛrin bɔnu wɔkurun tia. 12 Sii geesun gobi sikili tia ya n maa sãa gobi yi ba mɔ̀ gera yɛndu, kpa sikilin gobi wata ya n maa sãa minu tia.

13 Wee kɛ̃ɛ ni i ko i n da wɛ̃. I n bɛɛn alikama ka dĩa bima ye ba mɔ̀ ɔɔsu gã, i ko efan bɔnu nɔɔba tian sube teeru suawa homɛri tia sɔɔ. 14 I n maa gum wɛ̃ɛmɔ, i ko i mu yĩirewa ka sakaku ge ba mɔ̀ bati. Bati wɔkuru ta sãawa homɛri tia. Homɛri ka kɔri ya sãawa tia. Batin bɔnu wɔkurun tia i ko i wuna. 15 Isireliɔ, yãa gɔ̃o sɔɔ, yãanu goobu (200) nù n wãa, yãa teera i ko i wɛ̃ kɛ̃run sɔ̃ ǹ kun mɛ yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun sɔ̃ ǹ kun mɛ siarabun yãkurun sɔ̃. Nge mɛya nɛ,

Yinni Gusunɔ kon ka bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo kɛ̃ɛ te wɛ̃. 17 Domi wiya u ko n da
yãku nin wunanɔsu ko Isireliban sɔ̃ suru kpao baawure sɔɔ ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
sɔɔ, tɔ̃ɔ bakaru baatere sɔɔ gesi. Yãku ni ba ko n da ko mi, niya yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka kɛ̃nu ka yãku ni ba ra ko ka gberun dĩanu ka torarun
yãkunu ka sere siarabun yãkunu.

Yãku yerun dɛɛrasiabu

18 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru,
ba koo naa kinɛru sua te ta ǹ alebu gaa mɔ. Kpa bu ka sãa yee te disi wɔka.
19 Yãku kowo u koo naa yen yɛm sua kpa u yɛ̃ka sãa yee ten kɔnnɔn kadiriba
sɔɔ ka sere yãku yerun goonu nnɛn nɔɔ bɔkan wɔllɔ ka sere dii yaara ye ya
wãa sɔɔwɔn kɔnnɔwɔ kadiriba sɔɔ. 20 Suru win sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ba koo
maa yãkuru ko be ba tora ba ǹ ka baarun sɔ̃. Nge mɛya ba koo ka sãa yee te
sãrasia.
21 Suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔra ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di.
Ba koo tɔ̃ɔ te diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia dokewa ba koo di tɔ̃ɔ
ni sɔɔ. 22 Yen dɔma te, Isireliban kparo u koo naa kinɛru gowa win toranu ka
win tɔmbuginun sɔ̃. 23 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tɔ̃ɔ baatere kɛtɛ kinɛnu nɔɔba yiru
ka yãa kinɛnu nɔɔba yiruwa u koo go u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko. Kpa u
maa boo kinɛnu nɔɔba yiru go toranun yãkunun sɔ̃, yen gaa ya kun alebu gaa
mɔ. 24 Yen biru alikaman som kilo tɛna ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo sɔndi
naa ka yãaru baateren wɔllɔ.
25 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, tɔ̃ɔ bakarun sanam, yãku tee
niya ba koo ko sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ ka yen som mɛ, ka gum mɛ.

46

Wooda

ye Isireliban kparo u koo swĩi

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sãa yerun yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari
yeru gia, ga ko n kɛnuawa sɔ̃ɔ nɔɔba tia yè sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba koo
gu kɛniawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka sere maa suru kpao ù n yara. 2 Isireliban
kparo u koo duwa saa kɔnnɔ ge ga wãa tɔɔwɔn di kpa u na u yɔ̃ra kɔnnɔ gen
kadirin bɔkuɔ sanam mɛ yãku kowobu ba nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka
siarabun yãkuru kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa kɔnnɔ gen mi. Yen biru
kpa u yari. Ba ǹ kɔnnɔ ge kɛnumɔ sere yoka. 3 Isireliba ba koo na bu kpunawa
bu Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ kɔnnɔ gen mi tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka sere maa suru
kpao baawure sɔɔ.
4 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ, sina boko u koo yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka yãa
kpɛmminu nɔɔba tia ka sere maa yãa kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa
mɔ. 5 U koo maa alikaman som kilo tɛna sɔndi yãa kinɛru baateren wɔllɔ ka
sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn wɔllɔ. Som mɛ u kĩwa u koo sɔndi yãa
kpɛmminu wɔllɔ. 6 Suru kpao ù n yara, u koo naa kinɛ kpɛndu gowa te ta ǹ
alebu mɔ ka yãa kpɛmminu nɔɔba tia ka yãa kinɛ teeru, ni kpuro nu kun alebu
mɔ. 7 Mɛya u koo maa alikaman som kilo tɛna sɔndi naa kinɛru baateren wɔllɔ
ka yãa kinɛru baateren wɔllɔ. U koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ sɔɔ kpa
u yãa kpɛmmii nin wɔllɔ som sɔndi mɛ u kĩ. 8 Ben kparo u koo duwa saa dii
yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa ka yari. 9 Adama Isireliba bà n man
sãaru na tɔ̃ɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Be ba maa

dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Goo kun yariɔ kɔnnɔ ge u ka duan di. 10 Ben kparo u koo du sanam mɛ ba duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariɔ.

Yãkunun wooda

11 Tõɔ bakanun sanam, bà n yãkuru mɔ̀ ka naa kinɛru ka yãa kinɛru, alikaman som kilo tɛna ba ko n da sɔndi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum ditiri nɔɔba tia. Adama ǹ n yãa kinɛ kpɛndun na ba ka mɔ̀, som mɛ̀n nɔɔ ba kĩwa ba koo ka na.

12 Ben kparo ù n gõru doke u yãku dãɔ mwaararugiru ǹ kun mɛ siarabun yãkuru ko, ba ko n da nùn kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia kɛniɛwa. U koo tu kowa nge mɛ u ra ko tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge kɛnɛ.

13 Tõɔ baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kuewa ka yãaru wõɔ tiagiru te ta ǹ alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa bururu baatere. 14 Bururu baatere, ba ko n da yãkuru kowa ka som kilo nɔɔbu ye ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya ba ko n da tu ko tõɔ baatere sere ka baadommaɔ. 15 Nge mɛya bururu baatere ba ko n da Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kue ka yãa kinɛ kpɛndu ka som ka sere maa gum. Mɛya ba ko n da tu ko sere ka baadommaɔ.

Ye n sãa Isireliban kparon

bibugia

16 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isirelibaŋ kparo ù n win bibun turo tem kã, tem mɛ, mu koo kowa bii win bibun bweserugim. 17 Adama ù n win yoo tem kã, yakiabun wõɔ gà n tura yoo wi, u ǹ ko n maa tem mɛ mɔ. Saa ye sɔɔ, mu koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu tɔnawa ba koo kpĩ bu win tem tubi di. 18 Kparo wi, u ku raa win tɔmbu tem mwaari. Ye u koo win bibu wɛ̃ kpuro u de ya n wee win mɔrun di. Kpa nɛn tɔmbu sɔɔ goo u ku raa ka win tem bia.

Sãa yerun doo koo yeru

19 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da dirɔ te ta wãa yãku kowobun sõ sãa yerɔ. U dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wãa sõɔ duu yeru gia. 20 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, aye te, ta sãawa mi yãku kowobu ba ko n da toranun yãku yaa yike kpa bu som mɛ ba ka yãkunu kua sɔmɛ. Nge mɛya ba ǹ maa ka yi dɔɔ tɔɔwɔ Isirelibaŋ bu sere ye babiri. Domi ya sãawa Yinni Gusunɔgia.

21 Yen biru u maa ka nùn da yaara tɔɔkaaɔ. Ma ba da yen goonu nnɛ ye kpuron mi. Ma u deema ba batuma gaa wĩa goo ten baateren mi. 22 Batuma yen baayeren dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeru ma yen yasum maa sãa gɔm soonu tɛna. Ye nnɛ ye kpuro ya nɛwa. 23 Ba gana kua ba ka ye nnɛ ye kpuro sikerena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ. 24 Ma durɔ wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, ya sãawa mi sãa yee ten sɔm kowobu ba ko n da yaa yike ye tɔmba ka yãkuru na.

47

Daa te ta yarimɔ

saa sãa yerun di

1 Yen biru durɔ wi, u ka Esekiɛli gɔsira sãa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim mu kuramɔ dii ten kɔnnɔn tem di sõɔ yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga mɛɛrawa sõɔ yari yeru gia. Ma nim mɛ, mu kokumɔ mu dɔɔ sãa yerun nɔm geu gia yãku yerun sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. 2 Ma u maa ka nùn da kɔnnɔ, ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ba besira ba da tɔɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yari

yeru giɑ. Mɑ Esekiɛli u wɑ nim mɛ, mu kokumɔwɑ nɔm geu giɑ. 3 Durɔ wi, u dɑ sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ. N deemɑ u wɛ̃ɛ nɛni win nɔmɑɔ. Nge mɛ u dɔɔ, u yɑm mi yĩirɑ gɔm soonu nɔrɔbu (1.000). Mɑ u Esekiɛli tɔburɑsiɑ. Mɑ nim mɛ, mu nɑ sere win nɑɑ wĩinɔ. 4 Yen biru u mɑɑ gɔm soonu nɔrɔbu yĩirɑ. Mɑ u derɑ Esekiɛli u nim mɛ tɔburɑ. Mɑ nim mɛ, mu nɑ sere win dũu wĩinɔ. Mɑ u mɑɑ susi u yĩirɑ gɔm soonu nɔrɔbu. Mɑ mu nɑ sere win pɔrɑɔ. 5 Mɑ u mɑɑ yĩirɑ gɔm soonu nɔrɔbu mi n sɑ̃ɑ nim bwee bɑkɑru te Esekiɛli u ǹ kpɛ̃ u tɔburɑ. Domi nim mɛ, mu duku. Goo kun kpɛ̃ u mu tɔburɑ mɑ n kun mɔ kɑ kɛ̃ɛri. 6 Mɑ u Esekiɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, tɔnun bii, ɑ ye kpuro mɛɛrɑ sɑ̃ɑ sɑ̃ɑ?

Mɑ u kɑ nùn wurɑmɑ dɑɑ ten bɔ̃ɔwɔ. 7 Ye u kɑ nùn turɑ mi, yerɑ u wɑ dɑ̃nu nu dɑbi dɑɑ ten goo gookɑɔ. 8 Mɑ u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, nim mɛ, mu koo kokuwɑ mu dɑ wɔɔ berɑ ye yɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑɔ kɑ wɔwɑ ye bɑ mɔ̀ Arɑbɑɔ kpɑ mu sere dɑ nim wɔ̃kuɔ. Mɛyɑ mu koo nim wɔ̃kun nim dɛɛrɑsiɑ. 9 Mi nim mɛ, mu gesi duɑ kpuro, hunde koni ye yɑ wɑ̃ɑ mi yɑ ko n wɑ̃ɑru mɔwɑ. Kpɑ swɛ̃ɛ yi n dɑbi. Domi mi nim mɛ, mu duɑ kpuro mu koo mɛ mu tie dɛɛrɑsiɑwɑ. 10 Sɑɑ Engɛdin di n kɑ dɑ Eni Egɑlɑimuɔ, surɔkɔbɑ bɑ ko n dɑ n wɑ̃ɑwɑ mi, bɑ n yɑ̃ɑkoronu keewɑ dɑɑ ten goorɔ. Tɑ ko n swɛ̃ɛ bwese bwesekɑ mɔwɑ nge nim wɔ̃ku ge bɑ sokumɔ Mɛditerɑnɛ. Swɛ̃ɛ yi, yi ko n dɑbi. 11 Adɑmɑ bɑ koo ten dɑɑ burenu kɑ ten yɛrusu deriwɑ bɔɔ te tɑ wɑ̃ɑ min sɔ̃. 12 Ten goonɔ dɑ̃ɑ ko n kpiɑwɑ nìn wurusu kun dɛruramɔ, nìn mɑrum kun mɑɑ kpeemɔ. Nu ko n dɑ yewɑ suru bɑɑwure. Domi nu ko n nim wɑɑmɔwɑ sɑ̃ɑ yerun di. Bɑ ko n dɑ dɑ̃ɑ nin mɑrum diwɑ kpɑ bu kɑ nin wurusu bɑrɑrun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isirelibɑn

tem nɔɔ burɑ yenu yiimɔ

13 Amɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerɑ. Nɑ nɛɛ, bɛɛ Isirelibɑ, tem mɛ i ko i bɔnu ko, kon bɛɛ mɛn nɔɔ burɑ yenu sɔ̃ɔsi. Yosɛfun bwese kɛrɑ bɔnu yiruwɑ yɑ koo wɑ. 14 Bwese kɛri yi yi tien bɔnu yɑ ko n nɛwɑ. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɔmɑ sɑɑ nɑ bɔ̃rɑ nɑ nɛɛ, bɛɛn bɑɑbɑbɑrɑ kon mu wɛ̃. Yen sɔ̃nɑ bɛɛ i ko i mu wɑ i tubi di. 15 Tem mɛn nɔɔ burɑ yeru wee. Sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ, tɑ torɑ sɑɑ nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Mɛditerɑnɛn di n kɑ dɑ Hɛtilonin swɑɑɔ sere kɑ Sedɑdin wuu duu yerɔ, 16 kɑ Hɑmɑtiɔ kɑ Bɛrɔtɑɔ kɑ Siburɑimuɔ. N deemɑ wuu si, su wɑ̃ɑwɑ Dɑmɑsi kɑ Hɑmɑtin nɔɔ burɑ yerun bɑɑ sɔɔ kɑ Hɑsɛɛ Hɑtikonin temɔ Hɑfɑrɑnin tem nɔɔ burɑ yeru giɑ. 17 Nge mɛyɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geun tem nɔɔ burɑ yee te, tɑ ko n wɑ̃ɑ sɑɑ nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Mɛditerɑnɛn di n kɑ girɑri Hɑsɑɑ Enɔɔwɑ Dɑmɑsin tem nɔɔ burɑ yerɔ kɑ Sɑfoniɔ Hɑmɑtin tem nɔɔ burɑ yerɔ. 18 Sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ mɑɑ tem mɛn nɔɔ burɑ yeru tɑ koo dɑɑ te bɑ mɔ̀ Yuudɛni swĩiwɑ Hɑfɑrɑniɔ kɑ Dɑmɑsiɔ kɑ Gɑlɑdiɔ kɑ Isirelibɑn tem bɑɑ sɔɔ. Tɑ ko n wɑ̃ɑwɑ sɑɑ tem nɔɔ burɑ yee te tɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑn di n kɑ nɑ nim wɔ̃ku bɔrugɯɯɔ sɔ̃ɔ yɑri yeru giɑ. 19 Sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru giɑn tem nɔɔ burɑ yee te, tɑ koo dɑwɑ sɑɑ Tɑmɑɑn di sere kɑ Mɛribɑn bwiɑɔ Kɑdɛsiɔ kpɑ tu Egibitin dɑɑru swĩi sere n kɑ girɑri nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Mɛditerɑnɛɔ. Nɔɔ burɑ yee te tɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru giɑ, terɑ mi. 20 Sɔ̃ɔ duu yeru giɑn tem nɔɔ burɑ yeru tɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Mɛditerɑnɛ mɑ yɑ yɔ̃rɑ Hɑmɑtin deedeeru sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ. Sɔ̃ɔ duu yerugiɑrɑ mɑɑ mi.

21 Bɛɛ Isirelibɑn bwese kɛri wɔkurɑ yiru sɔɔ 22 i ko i tem mɛ bɔnu ko kɑ tɛtɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ kɑ sɔɔ be bɑ wɑ̃ɑ kɑ bɛɛ bɑ kɑ bibu mɑrɑ bɛɛn suunu sɔɔ. I ko i bu gɑrisiwɑ nge Isirelibɑ. Kpɑ i tubi ye bɔnu ko kɑ be sɑnnu kɑ tɛtɛ. 23 I ko i sɔɔ nùn win bɑɑ wɛ̃wɑ bwese kɛrɑ yè sɔɔ u wɑ̃ɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

48

Ba tem mɛ bɔnu kua

1 Isirelibɑn bwese kɛrɑ bɑɑyeren yĩsiru wee kɑ bɔnu ye yen bɑɑyere yɑ wɑ. Dɑnun bwese kɛrɑ yɑ yen bɑɑ wɑ sõɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ, swɑɑ ye yɑ dɔɔ Hɛtiloniɔ Hɑmɑtin di n kɑ dɑ Hɑsɑɑ Enɔɔ giɑ Dɑmɑsi kɑ Hɑmɑtigibun tem bɔkuɔ. Tem mɛ, mu wãɑwɑ sɑɑ sõɔ yɑri yerun tem nɔɔ burɑ yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yeru giɑ. 2 Dɑnu ben bɔkuɔ, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ Asɛɛbɑgimɑ mu wãɑ mi. 3 Asɛɛbɑgim bɔkuɔ Nɛfitɑlibɑgimɑ mu wãɑ mi, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ. 4 Nɛfitɑlibɑgim bɔkuɔ, Mɑnɑsebɑgimɑ mu wãɑ mi, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ. 5 Mɑnɑsebɑgim bɔkuɔ Efɑrɑimubɑgimɑ mu wãɑ mi, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ. 6 Efɑrɑimubɑgim bɔkuɔ Rubɛnibɑgimɑ mu wãɑ mi, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ. 7 Rubɛnibɑgim bɔkuɔ Yudɑbɑgimɑ mu wãɑ mi, sɑɑ sõɔ yɑri yerun di n kɑ dɑ sõɔ duu yerɔ.

Tem

mɛ bɑ koo Yinni Gusunɔ wɛ̃

8 Yudɑbɑn tem bɔkuɔ sõɔ yɑri yeru giɑn tem nɔɔ burɑ yeru mi, n kɑ dɑ nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Mɛditerɑnɛɔ sõɔ duu yeru giɑ, berɑ miyɑ bɑ koo Yinni Gusunɔn tem yĩire. Mɛn dɛ̃ɛbu bu ko n kɑ Isirelibɑgim nɛwɑ kpɑ mɛn yɑsum mu n sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu (25.000). Kpɑ bu Yinni Gusunɔn sãɑ yeru bɑni mɛn suunu sɔɔ. 9 Bɑtumɑ ye bɑ koo Yinni Gusunɔ deriɑ mi, yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãɑwɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu (25.000). Kpɑ yen yɑsum mu n sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ wɔkuru (10.000). 10 Yãku kowobɑ bɑ koo bɑtumɑ yen sukum suɑ. Kpɑ yɑ n sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu sõɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ. Sõɔ duu yeru giɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ wɔkuru. Sõɔ yɑri yeru giɑ mɑɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ wɔkuru kpɑ sõɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru giɑ yen dɛ̃ɛbu bu n sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu. Kpɑ Yinni Gusunɔn sãɑ yeru tɑ n wãɑ yen suunu sɔɔ. 11 Yãku kowo Sɑdɔkun bibun bwesɛrɑ tɑ ko n tem mɛ mɔ. Domi beyɑ bɑ wãɑ nɛ, Yinni Gusunɔn sɔmburu sɔɔ sɑnɑm mɛ Lefi yãku kowo be bɑ tie kɑ Isirelibɑ bɑ mɑn deri. 12 Bɑtumɑ ye, yɑ ko n sãɑwɑ nɛnɛm ye bɑ wunɑ Isirelibɑn tem di Lefibɑn tem nɔɔ burɑ yerun bɔkuɔ. 13 Lefi ben tem mu ko n wãɑwɑ yãku kowobugim bɔkuɔ. Mu ko n sãɑwɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu. Yen yɑsum mɑɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ wɔkuru. 14 Bɑ ǹ mɛ sɔɔ gɑm gum dɔrɑmɔ. Bɑ ǹ mɑɑ kpɛ̃ bu kɑ mu gɑm kɔsinɑ ǹ kun mɛ bu mu goo wɛ̃. Domi mɛyɑ mu kpuro kere yèn sɔ̃ mu sãɑ Yinni Gusunɔgim.

Bɑtumɑ ye yɑ ko n sãɑ

sinɑ bokogiɑ kɑ wuugibugiɑ

15 Tem mɛ mu tie, mɛn yɑsum mu sãɑwɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ nɔɔbu (5.000). Mɑ mɛn dɛ̃ɛbu bu sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu (25.000). Ye kpuro yɑ ko n sãɑwɑ wuugibugiɑ. Mɛ sɔɔrɑ bɑ koo ben diɑ bɑni kɑ sere ye yɑ tie. Wuun bɑtumɑ yen goonu nnɛ ye kpuro yɑ ko n nɛwɑ, 16 gooru bɑɑtere tɑ n sãɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ nnɛ kɑ nɛɛrɑ wunɔbu (4.500). 17 Bɑ koo bɑtumɑ gɑɑ deriwɑ bu kɑ wuu ge sikerenɑ yɑ n sãɑ gɔm soonu goobu kɑ weerɑɑkuru (250) yen goonu nnɛ ye kpuro sɔɔ. 18 Bɑtumɑ ye yɑ tie wuugiɑn yɛ̃si yɛ̃sikɑɔ yɑ ko n wãɑwɑ yãku kowobugiɑn bɔkuɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãɑwɑ gɔm soonu nɔrɔbun subɑ wɔkuru (10.000) sõɔ yɑri yeru giɑ kɑ mɑɑ sõɔ duu yeru giɑ. Bɑtumɑ ye sɔɔrɑ bɑ koo dĩanu duure ni bɑ ko n dɑ kɑ be bɑ wuu gen sɔmburu mɔ̀ nɔɔri. 19 Bɑ koo sɔm kowo be gɔsiwɑ bwese kɛrɑ bɑɑyeren min di.

Be kpurowa ba koo wuku tem mɛ sɔɔ. 20 Yinni Gusunɔn tem mɛ kpuron goonu
nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu nɔɔbu
(25.000). Mɛ sɔɔra ba koo wuun batuma wĩa. 21 Batuma ye ya tie, ya ko n sãawa
sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunɔgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba
koo sina. Yen yasum mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sõɔ
yari yerun tem nɔɔ bura yeru gia, yen dɛ̃ɛbu bu n maa sãa gɔm soonu nɔrɔbun
suba yɛnda nɔɔbu sõɔ duu yeru gia nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ gia. Nge
mɛya batuma ye ba wuna Yinni Gusunɔn sõ ka sãa yee ten sõ, ye kpuro ya ko
n wãawa tem mɛn suunu sɔɔ. 22 Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben
kparogia bɔnu sãawa yiru. Ya ko n wãawa Yudabagia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm
geu gia ka sere Bɛnyamɛɛbagia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian baa sɔɔ.

Bwese kɛri yi yi wãa

sõɔ yɛ̃san nɔm dwarɔn tem

23 Bwese kɛri yi yi tien tem wee. Bɛnyamɛɛbagim mu ko n wãawa saa
Isireliban tem nɔɔ bura yerun sõɔ yari yerun di n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ sõɔ duu yerɔ. 24 Bɛnyamɛɛbagim bɔkuɔ Simɛɔbagima mu ko n wãa
mi, sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ duu yerɔ. 25 Simɛɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima
mu ko n maa wãa mi, saa sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ duu yerɔ. 26 Isakaribagim
bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wãa mi, sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ
duu yerɔ. 27 Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wãa mi, sõɔ yari
yerun di n ka da sõɔ duu yerɔ. 28 Gadibagima mu ko n sãa Isireliban tem nɔɔ
bura yeru sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban
bwiaɔ Kadɛsiɔ, kpa tu Egibitin daaru swĩi sere n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ. 29 Tem mɛya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ
kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmun kɔnnɔsu

wɔkura yiru

30-31 Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalɛmuɔ. Sin baagere ga koo
bwese kɛra tian yĩsiru sɔbewa. Sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, gana yen dɛ̃ɛbu sãawa
gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo
doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubɛnin yĩsiru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ
maa Lefigiru. 32 Sõɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wãa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n
sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita
yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosɛfun yĩsiru mɔ, yiruse Bɛnyamɛɛgiru, itase maa
Danugiru. 33 Sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛ̃ɛbu nɛwa.
Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simɛɔn yĩsiru mɔ, yiruse
Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru. 34 Sõɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi
tie dɛ̃ɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ kua. Gbiikuu ga
ko n Gadin yĩsiru mɔ, yiruse Asɛɛgiru, itase maa Nɛfitaligiru. 35 Gana ye ya koo
wuu ge sikerena kpuron dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛndu
yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wãa mini.

DANIƐLI

Danɛlin tireru, Yudaban wahala ka ben nɔni swãara ta ka yã sanam mɛ ba wãa yoru sɔɔ tɔn tukobun mi. U tu yorua u ka win tɔmbu dam kɛ̃ bu ka tɛmana baa bà n wãa nɔni swãaru sɔɔ. Domi Gusunɔ u koo bu nasara wɛ̃.

Tire te, ta Gusunɔn kpãaru ka win girima sɔ̃ɔsimɔ. Wiya u bannu kpuro nɛni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru. Gbiikaa Danɛli ka win bɔrɔba ba nasara wa ben yibɛrɛban wɔllɔ yèn sɔ̃ ba ben naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ. Yiruse Danɛli u kãsi dabinu wa ni nu sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ bannu ganu koo swĩina kpa nu wɔruku. Adama Gusunɔn tɔmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danɛli ka win bɔrɔba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danɛlin kãsinu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danɛli ka win kpaasibu

ba wãa Babiloniɔ

1 Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sunɔ u na ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmu tarusi. 2 Yera Yinni Gusunɔ u dera u Yoyakimu ka win tɔmbu gabu mwa. Ma u dera u sãa yerun dendi yãnu ganu gura u ka da Babiloniɔ u yi win bũu dirun arumanin beru yerɔ.

3 Yen biru, u Asipenasi win sɔm kowobun wirugii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u Isireliba sɔɔ sina bibu ka wirugibun bibu gabu gɔsio 4 ba n sãa durɔ burɔbu be ba ǹ alebu gaa mɔ. Kpa ba n bwisi ka yɛ̃ru ka laakari mɔ bu ka kpĩ bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sɔmburu ko sina kpaarɔ. 5 Ma sina boko u win tiin dĩa nìn bweseru u ra di ka tam mɛn bweseru u ra nɔ bu wɛ̃ ba n dimɔ kpa ba n nɔrumɔ baadomma ba n ka keu mɔ̀ sere n ka ko wɔ̃ɔ ita bu sere sɔmburu tore sina kpaarɔ.

6 Be ba gɔsa mi sɔɔra Yuda beni ba wãa, Danɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. 7 Ma sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, u bu yĩsinu kɔsa. Danɛligira Bɛlitasaa. Hananiagira Sadaki. Misɛligira Mɛsaki. Asariagira maa Abɛnɛgo. 8 Danɛli u gɔ̃ru doke u sina bokon dĩanu ka win tam mɛ yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sɔm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nùn tilasi ko u ka sese te di. 9 Ma Gusunɔ u dera wirugii wi, u ka Danɛli nɔnu geu mɛɛra u nùn durom kua. 10 U nɛɛ, na nɛn yinni sina bokon bɛrum mɔ. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nɔ. U n da maa wa i ǹ bɔɔru nge bɛɛgii be ba tie, saa ye sɔɔ, kari sɔɔra i man doke mi. Domi ba koo kpĩ bu man wiru bura.

11 Yera Danɛli u be nnɛ yen nɔɔrio wi wirugii wi, u bu nɔmu sɔndia sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 12 a de su dĩanu di yaa sari kpa su nim dirum nɔ sɔ̃ɔ wɔkurun saka. 13 Yen biru, kpa a bɛsɛn wuswaa mɛɛri kpa a maa be ba sunɔn dĩanu dimɔn wuswaa mɛɛri. Yen mɛ a wa kpa a sun kua mɛ.

14 Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sɔ̃ɔ wɔku te. 15 Ye sɔ̃ɔ wɔku te, ta tura, yera u ben wuswaa mɛɛra ma u wa ba bwãa do. Ba maa be ba sina bokon dĩa duronu dimɔ bɔɔrum kere. 16 Ma Danɛliban nɔɔrio wi, u ǹ maa bu dĩa duro ni, ka tam mɛ wɛ̃. U bu dĩanu wɛ̃wa yaa sari. 17 Gusunɔ u aluwaasi nnɛ ye yɛ̃ru wɛ̃. Ma u bu bwisi kã ba Kaladen barum tireru gia sãa sãa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danɛli bwisi kã u ka dosusu ka kãsinu kpuro tubusia.

18 Ye wɔ̃ɔ ita ye, ya yiba, ye sina boko Nɛbukanɛsaa u bura mi, yera sɔm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nùn bu daawa. 19 Ma

sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sɔɔ, goo sari wi u sãa nge Danɩɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. Yen sõna sina boko u bu wura ba n sãa win sɔm kowobu. 20 Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yɛ̃ru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka sɔrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wãa win tem sɔɔ kpuro.

21 Ma Danɩɛli u wãa mi sere Sirusi u ka bandu di.

2

Nɛbukanɛsaan dosu

1 Nɛbukanɛsaan bandun wõɔ yiruse sɔɔ, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn bɛrum mwa sere u kpana u dweeya. 2 Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔrobu ka bũu sinambu ka bwisigibu bu ka nùn win dosu ge sõ. Ma tɔn be kpuro ba na ba mɛnna win wuswaaɔ. 3 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, na dosawa. Ga maa man bɛrum mwa. Na kĩwa i man sõ ye na dosa.

4 Ma bwisigii be, ba sina boko sõɔwa ka Aramugibun barum ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da! A sun dosu ge sõɔwɔ kpa su nun gu tubusia.

5 Ma sina boko u maa bu sõɔwa u nɛɛ, wee ye na gõru doke n bɛɛ kua. I kun man dosu gen tii sõɔwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ bɔtiri bɔtiriwa kpa bɛɛn yɛnusu su ko bansu. 6 Adama ì n man gu sõɔwa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ kɛ̃ɛ dabinu wɛ̃. Kpa i bɛɛrɛ baka wa. Yen sõ tɛ̃, i man dosu gen tii sõɔwɔ ka gen tubusianu.

7 Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunɛn dosu ge sõɔwɔ kpa su nun gu tubusia.

8 Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na yɛ̃ sãa sãa ma i kĩ i gari gawawa. Domi i nua ye na gõru doke n bɛɛ kua. 9 Ma i ǹ man dosu ge sõɔwa, ye na gõru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema. Domi i sɔɔru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nɛn gere kɔsi. Yen sõ, i man dosu gen tii sõɔwɔ kpa n gia ma i ko i kpĩ i gu tubusia.

10 Yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, goo sari dunia sɔɔ mini wi u koo kpĩ u wunɛn gari yini wisi baa be ba dam mɔ nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare sɔrobun mi, ǹ kun mɛ dobo dobogibun mi, ǹ kun mɛ Babilonin bwisigibun mi. 11 Ye wunɛ sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kpĩ u nun ye tubusia sere bũnu baasi ya! Wee nu ku ra n maa wãa tɔmbun suunu sɔɔ.

12 Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. Ma u wooda wɛ̃ bu Babilonin bwisigibu kpuro go. 13 Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go. Ma ba Danɩɛli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ

u Danɩɛli dosu ge sõɔwa

14 Sanam mɛ Ariɔku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danɩɛli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari. 15 U nɛɛ, amɔna sina bokon wooda yeni ya ka dam mɔ mɛ. Yera Ariɔku u nùn gari yin asansi tubusia. 16 Ma Danɩɛli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.

17 Ma Danɩɛli u wura dirɔ u win kpaasibu Hanania ka Misɛli ka Asaria gari yi sõɔwa. 18 Ma u bu yiire bu Wɔrukoo kana u ben wɔnwɔndu wa kpa u bu dosu ge sõ kpa bu ku raa bu go ka bwisigii be sannu.

19 Yen biruwa Gusunɔ u Danɩɛli dosu ge sõɔwa wɔ̃kuru, kãsiru sɔɔ. Ma Danɩɛli u nùn siara. U nɛɛ,

20 Yinni Gusunɔ,
wuna ko na n siaramɔ ka baadommaɔ.

Wuna a bwisi ka dam mɔ.
21 Wuna a ra saaba gɔsie.
Wuna a ra sinambu bandu wɛ̃.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari wɛ̃,
kpa a bwisigibu yɛ̃ru kɛ̃.
22 Wuna a ra tɔnu sɔ̃ɔsi ye ya berua,
ye u ǹ kpɛ̃ u ka tii tubu.
A yɛ̃ ye ya wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
Domi yam bururam mu ra n wãawa wunɛn mi.
23 Gusunɔ nɛn baababan Yinni, na nun siaramɔ.
Na takaru mɔ̀ bwisi ka dam mɛ a man kãn sɔ̃.
Domi a man sɔ̃ɔsi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sɔ̃ɔwa.
24 Yen biru, Danɛli u da Ariɔkun mi, wi sina boko u wooda wɛ̃ u ka Babilonin bwisigibu go. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be go. A de a ka man da sina bokon mi. Kpa n nùn win dosu ge tubusia.
25 Ma Ariɔku u ka Danɛli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛɛrima sɔɔ, wi u koo nun wunɛn dosu ge tubusia.

Danɛli u sina boko dosu ge sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu

26 Ma sina boko u Danɛli wi ba maa yĩsiru kã Bɛlitasaa bikia u nɛɛ, kaa kpĩ a man nɛn dosu gen tii sɔ̃ ka gen tubusianu?
27 Danɛli u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka bũu sinambu ba ǹ kpɛ̃ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ̃. 28 Adama Yinni goo wãa wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi, wiya Gusunɔ. U maa nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kãsiru sɔɔ wee. 29 Sian bwisikuna a mɔ̀. Yera wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. 30 Adama ba ǹ man asiri ye sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔ̃ɔsiwa kpa n ka nun tubusia kpa a n ka yɛ̃ ye a bwisika wunɛn gɔ̃ruɔ.
31 Sina boko, ye a wa wee. Bwãaroku bɔkɔ gaga ga yɔ̃ wunɛn wuswaaɔ. Bwãaroku ge, ga gunu, ga ballimɔ gem gem. Ma ga nanum mɔ n kpã. 32 Gen wiru ta sãawa wura gean tii tii. Gen tororu ka gen gãsenu maa sãa sii geesu. Gen nukuru ka gen taanu maa sãa sii gandu. 33 Gen kɔ̃ri yi maa sãa sii wɔ̃kusu. Ma gen naasu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna. 34 Sanam mɛ a gu mɛɛra, yera kperu garu ta mɛndama guurun di te goo kun karamɛ. Ta na ta gen naasu so ta kɔsuka muku muku. 35 Ma sii wɔ̃ku si, ka sɔn te, ka sii gan te, ka sii gee si, ka wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara sɔ̃ɔ sãrerun saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a ǹ maa kpɛ̃ a wa. Adama kpee te ta bwãaroku ge so mi, ta gɔsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem kpuro wukiri.
36 Dosu geya mi. Tɛ̃, gen tubusianu wee. 37-38 Wunɛ sina boko, wuna a sãa sinambun sunɔ. Wuna a sãa nge wii wuragii te. Wɔrukoowa u nun bandu ka dam ka yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃. Ma u nun tɔmbu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu nɔma bɛria a n ka sãa ye kpuron yinni. 39 Wunɛn biru, bandu garu ta koo se te ta ǹ wunɛgiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam mɔ handunia kpuro sɔɔ. Tera ta sãa nge sii gandu. 40 Ma bandu nnɛseru gara koo maa se, kpa ta n dam mɔ nge sii wɔ̃kusu si su ra gãanu kpuro kɔsuku. Nge mɛya ban te, ta ko n dam mɔ tu ka bannu kpuro kɔsuku. 41 Mɛya a maa wa ma bwãaroku gen naasu ka gen niki binu sãawa sii wɔ̃kusu si ba mɛnna ka sɔndu.

Yen tubusiana ban te, ta ko n bɔnu sãawa yiru. Ka mɛ, bɔnu tia ya ko n dam mɔ nge sii wɔ̃ku si. 42 Kpa bɔnu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna. 43 Sii wɔ̃kusu ka sɔn te a wa ya mɛnnɛ mi sannu, ya maa sɔ̃simɔ ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya ɲ koorɔ nge mɛ ya ɲ koorɔ sisu ka sɔndu bu ko tia.

44-45 Kpee te a wa ta mɛndama ka tii mi, ma ta sii wɔ̃ku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔsuka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔrukoo u koo bandu garu swĩi. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tɔna ta n wãa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Ye a wa wunɛn dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa sãawa nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa.

46 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u yiira u wiru tem girari Danɩɛlin wuswaaɔ. Ma u dera ba yãkuru kua ka turare bu ka Danɩɛli siara. 47 Sina boko u Danɩɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema bɛɛn Yinni wini u bũnu kpuro kere, u maa sãawa sinambun Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii sɔ̃. Domi u dera a kpĩa a gari asirigii yini gerua.

48 Yera sina boko u Danɩɛli kua tɔn boko win bandu sɔɔ. Ma u nùn kɛ̃ɛ baka dabinu kã. Yen biru, u nùn kua Babilonin beran wirugii ka maa yen bwisigibun tɔnwero. 49 Ma Danɩɛli u sina boko kana u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo Babilonin bera ye nɔmu bɛria. Ma win tii u kua sina bokon bwisi kɛ̃ɔ.

3

Nɛbukanɛsaa u wooda wɛ̃

bu win bwãaroku wuraguu sã

1 Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwãaroku wuraguu kua. Gen gunum mu sãa gɔm soonu wata. Gen yasum maa sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu yɔ̃rasia batuma gaa sɔɔ ye ba mɔ̀ Dura, Babilonin tem bera mi. 2 Yera sina boko u dera ba tem mɛn sinambu kpuro mɛnna ka mɛn beri berikan wirugibu ka mɛn bwisi kɛ̃ɔbu ka mɛn siri kowobu ka be ba ra mɛn arumaniba bere ka sere maa mɛn wirugii be ba tie bu ka bwãaroku gen sãaru tore. 3 Ma tɔn be kpuro ba mɛnna. Ben baawure u yɔ̃ra bwãaroku gen wuswaaɔ bu ka gen sãaru tore.

4 Saa yera sina bokon barɔ u kpara u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i nɔ ye sina boko u bɛɛ yiiremɔ. 5 Ma i nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i bwãaroku wuraguu ge sã ge sina boko u kua mi. 6 Wi u kun yiire u gu sãwa ba koo nùn kpɛ̃ɛwa mii mii dɔ̃ɔ boko wi ba sɔ̃ruan suunu sɔɔ.

7 Yen sɔ̃na saa ye tɔn be, ba nua ba kɔbi yi ka guu ni so ka mɔrɔku ni, ka bara ni, ka gãa si, ba yiira ba bwãaroku wuraguu ge sãwa.

Danɩɛlin kpaasibu ita be,

ba yina bu bwãaroku ge sã

8 Yen dɔma te, Babilonigibu gabu ba seewa ba da ba Yuuba dɔmɛ sina bokon mi. 9 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da! 10 Wunɛ sina boko, wuna a wooda wɛ̃ a nɛɛ, baawure wi u nua ba kɔbi so ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, u yiiro u bwãaroku ge sã. 11 Mɛya a maa nɛɛ, wi u kun yiire u gu sãwa bu nùn kpɛ̃ɛyɔ dɔ̃ɔ boko wi ba sɔ̃rua sɔɔ. 12 Adama wee Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo, Yuu be a kua Babilonin tem beran wirugibu mi, ba ɲ wunɛn wooda ye garisi gãanu. Ba ku ra wunɛn bũnu sã. Mɛya ba ɲ maa yiire ba wunɛn bwãaroku ge sãwa.

13 Ye sina boko u gari yi nua, yera win məru ya seewa u nɛɛ, bu doo bu Sadaki
ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo mwaama. Ma ba da ba bu mwaama ba ka na wi, sina
bokon mi. 14 Ma sina boko Nɛbukanɛsaa u bu bikia u nɛɛ, ka gem, i yinawa i
nɛn bũnu ka nɛn bwãaroku wuraguu ge na kua mi sã? 15 Tɛ̃, i doo i n səəru sãa.
I n kpam nua ba kəba so ka guunu ka mərəkunu ka baranu ka gãasu ka bara
bwese ni nu tie, i yiiro kpa i bwãaroku ge sã. I n yina, ba koo bɛɛ kpɛ̃ɛwa mii
mii dõə boko wi ba sõrua səə kpa n wa ǹ n bũu weren na u koo bɛɛ wəra saa
nɛn nəmun di.
16 Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa ǹ ka tii yinamə.
17 À n sun kpɛ̃ɛ dõə boko wi səə, Gusunə wi sa sãamə u koo kpĩ u sun yara dõə
win min di kpa u sun wəra wunɛn nəman di. 18 Baa ǹ n mɛren na, a n yɛ̃ ma sa
ǹ wunɛn bũnu sãamə. Mɛya sa ǹ maa wunɛn bwãaroku ge yiiramme.
19 Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu məru kua. Ma u gerua u nɛɛ, bu dõə win
kpãaru sosio gem gem. 20 Ma u durə gbebunu gəsa win tabu kowobu səə be ba
dam bo u nɛɛ, bu Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo bəkuo bu kpɛ̃ɛ dõə boko wi səə.
21 Yera ba tən be mwa ba bəkua, ma ba bu kpɛ̃ɛ dõə boko wi səə ka ben yãa ni ba
doke sannu. Niya ben yabenu ka ben sokoto ka sere maa ben furəsu. 22 Ma ba
dõə win kpãaru sosi nge mɛ sina bokon wooda damgia ye, ya gerua. Yera dõə
win yam susura tabu durə be go be ba Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo kpɛ̃ɛbu da
mi. 23 Ma Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba wəri dõə boko wi səə nge mɛ ba ka
bu bəkua.

Daniɛlin kpaasibu ita be,

ba ǹ dõə mwaare

24 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u nanda ma u seewa fia u be ba ra nùn bwisi
kɛ̃ bikia u nɛɛ, n ǹ təmbu itawa sa bəkua sa kpɛ̃ɛ dõə boko wi səə?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, mɛya.
25 Ma u bu wisa u nɛɛ, wee təmbu nnɛwa na waama ba sĩimə dõə boko win
suunu səə. Ba ǹ dõə mwaare. Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben nnɛse u ka
wəllun tənu weenɛ.
26 Saa ye səəra Nɛbukanɛsaa u susi dõə boko win bəkuə u nɛɛ, Sadaki, Mɛsaki,
Abɛnɛgo, bɛɛ Wərukoon səm kowobu, i yarima i na mini.
Ma ba yara dõə boko win min di. 27 Yera wirugii be sina boko u raa soka ba
mɛnna mi, be kpuro ba wa ma dõə kun dam mə durə be səə. Mɛya baa ben seri
tia ya ǹ dõə mwaare. Ben yãa ni ba sebua nu ǹ dõə numiɛ. 28 Ma Nɛbukanɛsaa
u nəəgiru sua u nɛɛ, i Gusunə siaro wi u sãa Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon
Yinni. Domi wiya u win gərado gərima u ka win bwãa be ba nùn naanɛ kua mi
faaba ko. Ba nɛ sina bokon wooda yina, ba ǹ ben wasin wahala garisi gãanu.
Ba yina bu bũu goo sã ma n kun mə Gusunə. 29 Tɛ̃ wooda ye na wɛ̃ɛmə wee,
tənu baawure baa ǹ n bwese teren na u sãa, ma u Gusunə, Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgon Yinni gari kam gerusi, na kon de bu yɛ̃ro bətiriwa, kpa win yɛnu
gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u koo kpĩ u tənu faaba ko nge mɛ.
30 Yeniban biru, sina boko Nɛbukanɛsaa u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo aye
bakanu wɛ̃ Babilonin tem bera mi.

Nɛbukanɛsaan dosu yiruse

31 Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwese ni nu wãa handunia səə kpuro təbura u
nɛɛ, Gusunə u de i n alafia mə.
32 N man wɛ̃re n ka bɛɛ sõ yĩrenu ka maamaaki be Wərukoo u man sõəsi.
33 Win yĩre ni, nu kpã.
Maamaaki ye, win sinara.
Win banda kun kpeemə.

U ko n sãawa sunɔ sere ka baadommaɔ.

4

1 Nɛ, Nɛbukanɛsaa, na wãa nɛn sina kpaarɔ ka bɔri yɛndu ka nuku dobu.
2 Yera wɔ̃kuru garu sɔɔ, na dosu gagu kua ge ga man bɛrum mwa. Kãsi ni na
wa sanam mɛ na kpĩ, nu man nanum mwa. 3 Yen sɔ̃na na wooda yara na nɛɛ,
Babilonin bwisigibu kpuro bu mɛnnama nɛn mi kpa bu man dosu ge tubusia.
4 Yera dobo dobogibu ka sɔrobu ka bũu sinambu ka Babilonin bwisigibu ba na.
Na bu dosu ge sɔ̃ɔwa, adama ba kpana bu man gu tubusia. 5 Yen biru, Danɩɛli
wi ba sokumɔ ka nɛn bũun yĩsiru Bɛlitasaa u na. N deema bũu geeba* ka nùn
wãa. Ma na nùn nɛn dosu ge sɔ̃ɔwa. 6 Na nɛɛ, wi, wi u sãa bwisigibu kpuron
wirugii, na yɛ̃ ma bũu geebun hunde ya nùn wãasi. Yen sɔ̃, asiri gaa sari ye ya
ka nùn sɛ̃. Nɛn dosu ge wee. U man gu tubusio. 7 Sanam mɛ na kpĩ, ye na dosa
wee.
Dãru gara na wa ta yɔ̃ handunian suunu sɔɔ.
Dãa te, ta gunu too.
8 Ma ta dam mɔ.
Ten gunum mu sosi sere mu wɔllu girari.
Handunian goonu nnɛgibu kpuro ba tu waamɔwa.
9 Ten wurusu wã
ma ta mara siki siki nge gandia.
Te sɔɔra handuniagibu kpuro ba ra ben dĩanu wa.
Ten saarɔwa gbeeku yɛɛ yi ra sɔ̃ɔ sure.
Ten kãasi wɔllɔwa gunɔsu su sokunu sãa.
Te sɔɔra hunde koni baayere ya ra yen dĩanu wa.
10 Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di. 11 U nɔɔgiru sua u nɛɛ,
i dãa te kĩiyɔ i sura
kpa i ten kãasi bɔɔri bɔɔri.
I ten wurusu wɔko
kpa i ten marum sɔri i yari.
Kpa gbeeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.
Kpa gunɔsu su se saa ten kãasin di.
12 Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ
ka ten gbini yakasɔ
ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.
Kpa ta n dirum soore
ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ.
13 Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.
Kpa bu tu gbeeku yaan bwisikunu dokea.
Kpa ta n sãa mɛ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
14 Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn gɔradoban min di kpa tɔmbu kpuro bu
ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra nu wɛ̃. U ra wi ba
ǹ mam garisi gãanu wɔlle sue.
15 Dosu gera mi, ge nɛ, Nɛbukanɛsaa na dosa. Tɛ̃, wunɛ Bɛlitasaa, a man gu
tubusio domi bwisigii be ba wãa nɛn tem mɛ sɔɔ kpuro ba kpana bu man gu
tubusia. Adama wunɛ, kaa kpĩ yèn sɔ̃ bũu geeba ka nun wãa.

Danɩɛli u dosu ge tubusia

---

* **4:5** bũu geebu - Nɛbukanɛsaa u ǹ gina tuba ma Yinni Gusunɔwa u wãa ka Danɩɛli. Yen sɔ̃na u nɛɛ, bũu geeba ba Danɩɛli somimɔ.

16 Yera Danɩɛli wi ba maa sokumə Bɛlitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, Bɛlitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.

Danɩɛli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunɛn yibɛrɛba nɛra. 17 A dãru wa ta kpã. Ma ta dam mə. Ten gunum mu girari wəllə. Ma ba tu waamə handunia gira kpuro. 18 Ten wurusu wã. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben dĩanu waamə te səə. Gbeeku yɛɛ yi ra n wãa ten saarə. Gunəsu su maa sin sokunu mə ten kãasi wəllə. 19 Dãa te, ta sãawa wunɛ sina boko. Domi a kpɛ̃a a dam kua ma mu wəllu girari. Ma wunɛn bandun dam mu sõəsira handunian goonu nnɛ səə. 20 Yen biru, a Gusunən gərado goo wa u sarama wəllun di ma u nɛɛ, i dãa te kĩiyə i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriru derio tem səə mi, ka ten gbini ta n bəkua ka sisu, ka sii gandun yəni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore ta n yakasu dimə nge gbeeku yɛɛ sere wõə nəəba yiru. 21 Nɛn yinni, dosu gen tubusianu wee. Wərukoowa u nun win himba sõəsi ye u kua wunɛn sõ. 22 Ba koo nun gira təmbun suunu səən di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere wõə nəəba yiru sere a ka gia ma Wərukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃. 23 Wooda ye ba wɛ̃ ba nɛɛ, bu dãa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo nun wunɛn bandu wesia saa ye a wura ma Wərukoowa u bannu kpuro nɛni. 24 Yen sõ, sina boko, a de a nɛn gere wura. A de a gea ko a ka wunɛn durum wuna. A daa kõsa kpuro derio kpa a sãarobu wənwəndu kua. Saa yera wunɛn alafia ya koo dakaa da.

Dosu gen gari yi koora

25 Yeniba kpuro ya sina boko Nɛbukanɛsaa deema. 26 Ye n kua suru wəkura yirun biru, sõə teeru yera u sĩimə win dii tɛɛra wəllə Babiloniə. 27 Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu bəkə ge na bana ka nɛn tiin dam ga n ka sãa nɛn sina kpaaru. Ga maa nɛn yiiko ka nɛn bɛɛrɛ sõəsimə.

28 Sanam mɛ sina boko u gari yi gerumə u ǹ kpa, yera nəə gaga nəəra wəllun di ga nɛɛ, sina boko Nɛbukanɛsaa, a swaa dakio a nə. Ba nun bandu yara. 29 Ba koo nun gira təmbun suunu səən di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu kpa a n yakasu dimə nge naa sere wõə nəəba yiru sere a ka wura ma Wərukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.

30 Yande gari yi, yi Nɛbukanɛsaa deema. Ba nùn gira təmbun suunu səən di. Ma u yakasu dim wəri nge naa u dirum soore. Ma win seri dɛnya nge gunə bakerun sansu. Ma win nii kəkəsu su dɛnya nge gunəgisu.

Nɛbukanɛsaa

u maa wure u kua tənu

31 Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, ye saa ye, ya doona, yera na nəni seeya wəllə. Ma nɛn bwisikunu wure nu kua tənuginu. Ma na Wərukoo siara ka bɛɛrɛ wi u wãa sere ka baadommaə. Wiya u yiiko kpuro mə. Win sinanda kun nəru mə. Win bandu ta ko n wãawa sere ka baadommaə. 32 Baa handunian təmbu kpuro bà n mɛnna, ben dam kun sãa gãanu win nəni səə. U ra ko nge mɛ u kĩ win gəradoban suunu səə ka təmbun suunu səə. Goo sari wi u koo kpĩ u win nəmu dɛba ǹ kun mɛ u nùn sõ u nɛɛ, mba u mò mɛ.

33 Sanam mɛ nɛn laakari ya wurama, yera ba maa man nɛn bɛɛrɛ ka nɛn girima ka nɛn bandun yiiko kpuro wesia. Nɛn bwisi kɛ̃əbu ka nɛn sina asakpəbu kpuro ba na nɛn mi ba man nɛn bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu. 34 Tɛ̃, nɛ Nɛbukanɛsaa, na wəllun sina boko siara ka bɛɛrɛ. Na nùn wəlle sua. Domi ye u mò kpuro ya sãawa gea. Win swɛɛ kpuro yi sãawa dee dee. U koo mam kpĩ u be ba tii suamə kawa.

5

Bɛɛsasaa u tɔmbu dim soka

1 Nɛbukanɛsaan biru, sina boko Bɛɛsasaa u bandu di. Yera sɔ̃ɔ teeru u win
sina asakpɔbu nɔrɔbu (1.000) dim soka. Ma ba tam nɔrumɔ wi ka be sannu.
2 Ye tam mɛ, mu Bɛɛsasaa nuka, yera u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii ka sii
geesugii yarama yi win baaba Nɛbukanɛsaa u gurama saa Gusunɔn sãa yerun
di te ta wãa Yerusalɛmuɔ. Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka win kurɔbu ka
win sinanibu bu ka yi tam nɔ. 3 Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka yi tam
nɔrumɔ wi ka win tɔn be kpuro. 4 Tam nɔru bi sɔɔ, ba ben bũnu siaramɔ nìn
bwãarokunu ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka dãa ka
kpenu.
5 Saa ye sɔɔra sina boko u nɔmu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam
mu sɔ̃ɔsire, ma ga yorumɔ sina kpaarun ganɑ wɔllɔ mi ba soo kpika tɛɛni. 6 Yera
u nanda, win wuswaa burisina. Win tororа kara, u diirimɔ sere win dũu winu
soonamɔ. 7 Yera u nɔɔgiru sua ka dam u nɛɛ, bu nùn sɔrobu ka Babilonin
bwisigibu ka bũu sinambu sokuama. Ye ba na, yera u nɛɛ, wi u kpĩa u yora
yeni gara u ye tubusia u koo yɛ̃ro wuran saba dokea kpa u nùn gurumusuru
sebusia u nùn win bandun dam sukum wɛ̃ u n ka sãa tɔnu itase win bandu sɔɔ.
8 Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya wãa. Adama ba kpana
bu ye gari bu sere mam nɛɛ, ba koo ye tubusia. 9 Ma ya sina boko nanda too
sere win wuswaa burisina. Ma win sina asakpɔbun tii ba biti soora.

Danɩɛli u yora ye gara

u tubusia

10 Sina bokon mɛro u sunɔ ka win sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u dua mi
ba mɛnnɛ ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ. U nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da! A
ku nanda sere wunɛn wuswaa ya n burisinɛ. 11 Domi goo u wãa wunɛn tem mɛ
sɔɔ, wi u bũu geebun* hunde mɔ. U bwisi ka laakari mɔ nge bũnu. Yen sɔ̃na
wunɛn baaba Nɛbukanɛsaan waati sɔɔ, u nùn kua sɔrobu ka dobo dobogibu
ka Babilonin bwisigibun wirugii. 12 Durɔ win yĩsira Danɩɛli. Wiya sina boko
Nɛbukanɛsaa u yĩsiru kã Belitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛ̃ɛ bakaru mɔ, ma
u suka ka dosusu ka gãa ni nu sɛ̃n tubusianun kɛ̃ru mɔ. N n mɛn na, a nùn
sokusio, u koo nun yora ye tubusia.
13 Yera ba ka Danɩɛli da sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ,
wuna Danɩɛli wi? A sãawa Yuu ben turo be nɛn baaba sina boko u mwɛɛrima
Yudan tem di? 14 Ba man wunɛn gari sɔɔwa ma bũu geeba ka nun wãa. Yen
biru, a bwisi ka laakari gea mɔ a ka tɔnu gãa sɛ̃sɔginu tubusia. 15 Wee ba ka
man bwisigibu ka sɔrobu naawa bu ka man yora yeni garia kpa bu man yen
tubusianu sɔ̃. Adama ba kpana. 16 Na maa nua ma a ra tɔmbu gãanu tubusie ni
nu bu bitani mɔ̀ kpa a dosu tubusia. Tɛ̃, à n kpĩa a yora yeni gara ma a man yen
tubusianu sɔ̃ɔwa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea
n nun nɛn bandun dam sukum wɛ̃. Kpa a ko tɔnu itase nɛn bandu sɔɔ.
17 Yera Danɩɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, a wunɛn kɛ̃ɛ ni tii yiiyo, ǹ kun mɛ a
goo wɛ̃. Adama kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia. 18 N n mɛn
na, yinni, a swaa dakio a nɔ. Wɔrukoo u wunɛn tundo Nɛbukanɛsaa bandu wɛ̃
ka bɛɛrɛ ka girima ka yiiko. 19 Dam mɛ u nùn wɛ̃n sɔ̃, bwesenu kpuro nu nùn
nasie sere nu ra n diirimɔ win wuswaaɔ. Ye u kĩ, yera u ra ka tɔnu ko. U koo kpĩ
u nùn go, ǹ kun mɛ u nùn deri, ǹ kun mɛ u nùn wɔlle sua, ǹ kun mɛ u nùn taare.
20 Adama saa ye sɔɔ, u tii sua u gɔ̃ru bɔbia, yera Gusunɔ u nùn yara bandun di

* **5:11** bũu geebu - I wiru 4:5n tubusianu mɛɛrio.

ma u gina nùn yiiko ye mwaari. 21 U nùn wuna tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma win bwisikunu gɔsia nge gbeeku yaaginu. U da u wãa ka kɛtɛ gbeekinu sannu ma u yakasu dimɔ nge naa u dirum soore sere u ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃. 22 Wee, wunɛ maa Bɛɛsasaa, wunɛ wi a sãa win bii, baa mɛ a ye kpuro yɛ̃, a yina a tii kawa. 23 Ma a tii sue Yinni Wɔrukoon wuswaaɔ. A dera ba ka win sãa yerun nɔri na i ka tam nɔra wunɛ ka wunɛn sina asakpɔbu ka wunɛn kurɔbu ka wunɛn sinanibu. Ma a seewa a wunɛn bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu, baa mɛ nu ǹ gari nɔɔmɔ, nu ǹ yam waamɔ, nu ǹ maa gãanu yɛ̃. Adama Gusunɔ wi u wunɛn wãaru nɛni, a ǹ nùn bɛɛrɛ wɛ̃. 24 Yen sɔ̃na u nɔmu ge gɔrima ge ga yora ye kua. 25 Ye ba yorua mi wee, ba gara, ba gara, ba yĩira, ba bɔnu kua. 26 Yen tubusianu wee. Ba gara, ya gerumɔwa Gusunɔ u wunɛn bandun sanam gara ma u tu nɔru koosia. 27 Ba yĩira, ya gerumɔwa ba wunɛn bunum yĩira ba deema a ǹ bunu. 28 Ba bɔnu kua, ya maa gerumɔwa ba wunɛn bandu bɔnu kua. Ma ba tu Mɛdiba ka Pɛɛsiba wɛ̃.

29 Yande mi kɔ, Bɛɛsasaa u nɛɛ, bu Danɩɛli gurumusuru sebusio kpa bu nùn wuran saba dokea kpa bu kpara ma u kua tɔnu itase win bandu sɔɔ.

30 Dɔma ten wɔ̃kura ba Bɛɛsasaa Babilonin sina boko wi go.

6

1 Ma Darusi wi u sãa Mɛdin bweseru u bandu di. Saa ye, u mɔwa wɔ̃ɔ wata ka yiru.

Danɩɛlin yibɛrɛba

ba nùn yina bɛria

2 Darusi u tɔmbu wunaa teeru gɔsa ba n sãa win tem beri berikan wirugibu. 3 Ma u tɔmbu ita gɔsa u bu kua wirugii ben tɔnwerobu. Ben miya wirugii be, ba ko n da nɛ bu ben sɔma tusia. Kpa sunɔ u ku raa ka asara wa. Danɩɛli u sãawa tɔnwero ben turo. 4 U beri berikan wirugii be, ka ben tɔnwerobu bwisi kere. Yen sɔ̃na sina boko u bwisika u nùn ko tem mɛ kpuron wirugii. 5 Saa ye sɔɔra Danɩɛlin tɔnwerosii be, ka beri berikan wirugii be, ba nɔɔ tia kua bu ka nùn toraru garu mani sina bokon bandun swaa sɔɔ. Adama ba ǹ toraru garu wa wi sɔɔ. Domi u sãawa naanɛgii, u ǹ kɔ̃sa gaa koore. U ǹ maa sɔmburu garu atafiiru koore. 6 Yera tɔn be, ba nɛɛ, sa ǹ gãanu ganu wasi su Danɩɛli mani ma n kun mɔ ye ya sãa win Gusunɔ sãarun gari baasi.

7 Ma ba nɔɔ tia kua ba da sina bokon mi ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da! 8 Bɛsɛ beri berikan wirugibu ka tɔnwerobu ka siri kowobu ka wunɛn wesianɔsibu, bɛsɛ kpurowa sa nɔɔ tia kua a ka wooda yara ye ya gerumɔ baawure u nun sã sere sɔ̃ɔ tɛna. Wi u ye yina ma u bũu goo ǹ kun mɛ tɔnu goo sãwa sere n ka ko sɔ̃ɔ tɛna ye, ba koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwa wɔru mì sɔɔ gbee sinansu wãa. 9 Tɛ̃ yinni, a wooda ye sireo a nɔma doke kpa yu ko nge Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ye ba ku ra kɔsi.

10 Ma sina boko u wooda ye nɔma doke ba ye yara.

Ba Danɩɛli kpɛ̃ɛ

gbee sinansun wɔruɔ

11 Saa ye Danɩɛli u nua ma ba wooda ye nɔma doke, yera u da win gidambisan wɔllɔ u dua yen dii sɔɔwɔ gèn fɛnɛnti ya wukiare Yerusalɛmun bera gia. Miya u yiira u kanaru kua u Gusunɔ siara nge mɛ u ra ko tɔ̃ru baatere nɔn ita. 12 Yera sɔ̃ɔ teeru tɔn be, ba nùn duwi ba deema wee u Gusunɔ kanamɔ u somiru bikiamɔ. 13 Yen biru, tɔn be, ba yara ba da sina bokon mi ba nùn

wooda ye yaayasia ba nɛɛ, n ǹ wuna a wooda yara ye ya gerumə bu nun sã? N ǹ wuna a nɛɛ, ma goo ù n bũu goo ǹ kun mɛ tənu goo sãwa sõə tɛnan baa səə, ba koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwa wəru ge səə, mi gbee sinansu wãa?

Ma sina boko u wura u nɛɛ, wooda ye, ya wãawa dim dim nge mɛ Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ya sãa. N ǹ koorə bu ye kəsi.

14 Ma ba nɛɛ, too, wee, Danɩɛli wi u sãa Isireliban turo be ba mwɛɛrima Yudan di, u ǹ nun garisi gãanu, u ǹ maa wunɛn wooda ye a nəmu doke mi mɛm nəəwɛ. U ra win Gusunə kanɛwa tõru baatere nən ita.

15 Ye sina boko u gari yi nua, yera win nukura sankira gem gem. Ma u gõru doke u Danɩɛli yara wooda ye səən di. Ma u kookari kua sere sõə u ka dua.

16 Adama tən be, ba kpam mɛnna ba da sina bokon mi ba nɛɛ, a yaayo ma Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ya ku ra kəsi sina boko ù n ye nəma doke.

17 Yera sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Danɩɛli yarama bu kpɛ̃ɛ wəru ge səə, mi gbee sinansu wãa mi. Saa yera u nùn sõəwa u nɛɛ, Gusunə wunɛn Yinni wi a sãaməbaadomma mi, u nun faaba koowo.

18 Ma ba kpee bakaru tama ba ka wəru gen nəə kərua. Yera sina boko u win taabu ka win sina asakpəbun yĩreru doke kpee ten wəllə, goo u ku raa ka Danɩɛli faaba ko. 19 Yen biru, u wura win sina kpaarə. Wə̃ku te, u ǹ di, u ǹ nəra, u ǹ maa kpunɛ sinani goon bəkuə. Mɛya u ǹ maa dweeye dəma te.

Danɩɛli u yara baani

20 Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da wəru gen mi fuuku fuuku. 21 Ye u yam mi turuku kua, yera u Danɩɛli sokum wəri ka nuku sankiranu u mə̀, Danɩɛli Gusunən səm kowo, Gusunə wi a ra n sãaməwɛ̃rabu sari mi, u kpĩa u nun wəra gbee sinan sin nəən di?

22 Saa yera Danɩɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da! 23 Gusunə nɛn Yinni u win gərado gərima u gbee sinan sin nəsu bəkua. Su ǹ man mɛɛra gaa kue domi u wa ma na ǹ toraru garu kue win wuswaaə ka maa wunɛn wuswaaə.

24 Yera sina bokon nukura dora ma u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Danɩɛli yarama saa wəru gen min di. Ye ba Danɩɛli yarama, ba ǹ mɛɛra gaa wa win wasi səə. Domi u Gusunə win Yinni naanɛ sãa. 25 Ma sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tən be ba raa Danɩɛli taarɛ wɛ̃ mi mwaama bu kpɛ̃ɛ wəru ge səə, be ka ben bibu ka ben kurəbu kpuro. Tən be, bu sere mam turi wəru gen temə, gbee sinan si, su bu sɛ̃sukawa su kukunu kəsuka.

26 Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n sosimə bɛɛ səə ya n dəə.

27 Wooda ye na wɛ̃ɛmə wee. Be ba wãa nɛn tem səə kpuro gesi, bu de bu Gusunə Danɩɛlin Yinni nasia kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.

Domi u sãawa waso.
U ko n wãawa sere ka baadommaə.
Win bandu ta ǹ kpeemə.
Ten dam mu ko n wãawa sere ka baadommaə.
28 Wiya u ra tənu wəre u faaba ko.
U ra maamaakiba ka yĩrenu ko wəllə ka temə.
Wiya u Danɩɛli wəra gbee sinansun nəsun di.

29 Darusin bandun waati ye səə, Danɩɛli u kua tən boko sere n ka girari Sirusi Pɛɛsin bandu səə.

7

Danɩɛli u gbeeku yɛɛ nnɛ wa dosu səə

1 Bɛɛsasaa Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔra Danɩɛli u dosa. U
kãsiru wa saa ye u kpĩ win kpin yerɔ. Yen biru, u yorua ye n weenɛ tɔmbu bu
gia dosu ge sɔɔ. 2 U gerua u nɛɛ, ye na wa kãsi te sɔɔ wɔ̃kuru wee. Na woo gagu
wa ga na wɔllun beri berika nnɛn di ga nim wɔ̃ku bɔkɔn nim so. 3 Yera gbeeku
yɛɛ bɛkɛ nnɛ yi yarima nim wɔ̃ku gen min di, yen gaa kun ka gaa weenɛ. 4 Ye
na gbia na wa ya ka gbee sunɔ weenɛ ma ya gunɔ bakerun kasa mɔ. Ye na maa
mɛɛra, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yɔ̃rasia nge tɔnu.
Ma ba ye tɔnun bwisikunu dokea. 5 Yen yiruse ya ka yaa gɔba weenɛ ma ya ka
yɛ̃si tia yɔ̃. Yɛ̃san kukunu itawa ya nɔɔ bɛri. Ma ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yu seewo
yu yaa mwɛ. 6 Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weenɛ ma ya kasa
nnɛ mɔ yen biru wɔllɔ. Ma ya winu nnɛ mɔ. Ba ye yiiko wɛ̃ yu ka bandu di.
7 Yeniban biru, yera na yaa nnɛse wa nɛn kãsi te sɔɔ. Yaa ye, ya nanum mɔ. Ya
maa dam mɔ too. Ma ya don sisugii bakanu mɔ. Yà n yaa mwa, ya ra yaa yen
kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya ǹ ka
yɛɛ gbiikii yi weenɛ. Kɔbi wɔkura ya mɔ. 8 Ye na kɔbi yi mɛɛra sãa sãa, yera na
kɔbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbu
piibu ge, ga kɔbi wɔku ten ita wuka. Ga nɔni mɔ nge tɔnu, ga maa nɔɔ mɔ ga
gari mɔ ka tii suabu.

Gusunɔn siribu

9 Ye na mɛɛra tii, yera na wa ba sina kitaru yiimɔ. Ma na goo wa nge durɔ tɔkɔ
u na u sina win sina kitaru sɔɔ. Yãa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri
yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimɔwa nge dɔ̃ɔ yari bakaru. Mɛya
maa ten naasun tii. 10 Ma dɔ̃ɔ yari bakaru ta yarimɔ win sina kita ten min di
ta kokumɔ nge nim. Gusunɔn gɔradoba nɔrɔm nɔrɔm ba na ba nùn sãamɔ. Ma
ben gabu ba yɔ̃ win wuswaaɔ. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.
11 Ye na kɔbu piibu ge mɛɛra ga tii sua gari gerumɔ, yera ba na ba yaa ye go,
ba ye sua ba kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko sɔɔ. 12 Gbeeku yɛɛ yi yi tie, ba yin dam wɔra. Adama
ba dera yi wãa sere saa gaa.
13 Wɔ̃ku te, kãsi te sɔɔ, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wɔllun di guru
wii wuroru sɔɔ. Ma u da durɔ tɔkɔ win mi gia. Ma ba nùn susisia win wuswaaɔ.
14 Ba nùn bandu ka bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃. Ma ba nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia.
Bwesenu kpuro nu nùn sãwa. Win banda kun nɔru mɔ. Ta ko n wãawa sere
ka baadommaɔ.

Kãsinun tubusianu

15 Nɛ Danɩɛli nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ domi kãsi ni na wa mi, nu man nanda.
16 Yera na gɔrado ben turo susi be ba wãa mi. Ma na nùn bikia na nɛɛ, mba
gari yi kpuron tubusianu. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 17 gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ ye, ya
sãawa sinambu nnɛ be ba koo bandu di di dunia sɔɔ. 18 Yen biru, Wɔrukoo u
koo de win tɔn dɛɛrobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommaɔ. 19 Ka mɛ,
na kasu n gbeeku yaa nnɛse ye ya ǹ ka ita yeɔnɔ weenɛ min tubusianu gia dee
dee. Domi yaa ye, ya nanum mɔ too. Yen donnu nu sãawa sisu ma yen nikisu
su sãa sii gandu. Yà n yaa mwa ya ra yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Yen ye
ya tiara kpa yu taaku taaku. 20 Na maa kasu n kɔbi wɔku ten tubusianu gia te ya
mɔ yen wirɔ ka sere maa kɔbu piibu ge ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn
suunu sɔɔ. Kɔbi wɔku ten ita ya wɔruka yen wuswaaɔ. Ga nɔni mɔ, ga nɔɔ mɔ,
ma ga gari mɔ ka tii suabu, ga maa nanum mɔ ga yiɔnɔ kere. 21 Ma na kɔbu
piibu ge wa ga ka Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu tabu mɔ ga bu kamiamɔ. 22 Adama
durɔ tɔkɔ wi, u na u Gusunɔn tɔn be gem wɛ̃. Sanam mɛ saa ya tura ma ba
bandu di.
23 Ma durɔ wi, u man tubusia u nɛɛ, yaa nnɛse ye, ya sãawa bandu nnɛse te
ba koo swĩi handunia yeni sɔɔ. Ban te, ta ǹ ka garu weenɛ. Ta koo handunia

kpuro go tu taaku tu munia muku muku. 24 Kɔbi wɔku te, ta sãawa sinambu
wɔkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunɔ goo wi u ǹ ka ben goo weenɛ
u koo sinambu wɔku ten ita bandu yara kpa u bandu di. 25 Sunɔ wi, u koo
Wɔrukoo gari kam gerusi kpa u win tɔn dɛɛrobu nɔni sɔ̃. U ko n maa kĩ u
saaba ka woodaba kɔsi. Ba koo nùn tɔn dɛɛrobu nɔmu sɔndia sere saa ita ka
bɔnu. 26 Yen biru, Yinni Gusunɔ u koo sunɔ wi siri, kpa u nùn bandu yara
mam mam sere ka baadommaɔ. 27 Yen biru, ba koo ban ni nu wãa handunia
sɔɔ kpuron dam ka nin yiiko Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu nɔmu bɛria. Win bandu
ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Wiya sinambu kpuro ba koo sã kpa bu
nùn mɛm nɔɔwa.
28 Ye nɛ Danɩɛli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nɛn wuswaa
burisina. Adama na ye kpuro berua nɛn gɔ̃ruɔ.

8

Danɩɛli u yãa kinɛru

ka boo wa kãsiru sɔɔ

1 Bɛɛsasaan bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, nɛ Danɩɛli na kãsiru wa te na raa wa baasi.
2 Sanam mɛ na kãsi te mɛɛra n man sãare na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ
Elamun temɔ. Ma n sãare na wãa daa te ba mɔ̀ Ulain bɔkuɔ. 3 Ye na nɔni seeya
na mɛɛra, yera na yãa kinɛru wa ta kɔbu bakanu yiru mɔ ta yɔ̃ daa ten dee
deeru. Kɔbu teeru ta teeru dɛ̃ɛbu kere. Te ta dɛ̃ɛbu bo mi, tera ta kpia dãkuru.
4 Yera yãa kinɛ te, ta ten kɔbi soomɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa
sari wi u koo ten yibɛrɛ wɔra ten nɔman di. Ta mɔ̀wa ye ta kĩ. Ma ta kpɛ̃amɔ ta
dam mɔ̀.
5 Sanam mɛ na laakari mɔ̀, yera na mɛɛra ma na boo wa ga yarima saa sɔ̃ɔ
duu yeru gian di ka duki baka ga tem bɔsu ma n sãare ga ǹ tem dɛke. Boo ge,
ga kɔba nanumgia mɔ gen nɔnin baa sɔɔ. 6 Ma ga tura sere yãa kinɛ ten mi, te
na raa wa ka kɔbi yiru mi, ta yɔ̃ daa ten dee deeru. Ma ga yãa kinɛ te gure ka
gen dam kpuro. 7 Na gu wa ga yãa te susi ka mɔru ga tu so ga kɔbi bɔɔka. Yãa te,
ta kpana tu ka tii yina. Ma ga tu sura temɔ ga yasisimɔ. Goo sari wi u tu wɔra
gen nɔman di. 8 Ma boo ge, ga kpɛ̃a. Ye ga kpɛ̃a ga kpa, yera kɔba baka ye, ya
bɔɔra. Kɔba yen ayerɔwa kɔbi nnɛ nanumgii yi kpia. Ma yi mɛɛra handunian
goonu nnɛ kpuro sɔɔ, yen baayere goo teeru gia.
9 Saa kɔbi yin tian di, kɔbu piibu gaga yara ga kpɛ̃a sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia
ka sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sere tem mɛ mu gea bo gia. 10 Ma ga seewa ga wɔllun
tabu kowobu girari ma ga ben sukum ka kperi surura temɔ ga taaka. 11 Ma ga
maa seewa ga tabu kowo ben guro guro seesi. Ma ga bururu baateren yãku te
ba ra nùn kue yɔ̃rasia. Ma ga win sãa yeru kɔsuka. 12 Ga wɔllun tabu kowobu
ka baadomman yãkunu nɔma doke ga kamia toranun sɔ̃. Ma ga gem kasa kua
temɔ. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu koorawa.
13 Ma na tɔn dɛɛro goon gari nua. Yen biruwa tɔn dɛɛro goo u gbiikoo wi
bikia u nɛɛ, sere saa yerà ba ko n baadomman yãku ten kobu yɔ̃rasie. Sere
saa yerà kam kobu ko n wãa gem sarirun sɔ̃. Sere saa yerà sãa yee te, ta ko
n disi duure mɛsum. Sere saa yerà ba ko n wɔllun tabu kowo be taakumɔ.
14 Ma gbiikoo wi, u wisa u nɛɛ, sere tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun
(2.300) baa yà n doona. Yen biruwa yãku yee te, ta koo wurama ta n dɛɛre nge
yellu.

Kãsi ten tubusianu

15 Sanam mɛ nɛ Danɩɛli na kãsi te waamɔ, ma na kasu tu man yeeri, yera na
gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ nu yɔ̃ nɛn wuswaaɔ. 16 Ma na maa goon nɔɔ nua

daa te ba mɔ̀ Ulain suunun di. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, Gabiriɛ, a durɔ wini kãsi te tubusio. 17 Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera bɛrum man mwa. Ma na wɔruma temɔ. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a de yi nun yeeri. Kãsi te, ta wãawa sanam dãakim sɔ̃. 18 Sanam mɛ u ka man gari mɔ̀, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u yɔ̃rasia mi na raa wãa. 19 Yen biru, u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee kon nun sɔ̃ ye ya koo na Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ sanam dãakim sɔɔ. 20 Yãa kinɛ te a wa ta kɔbi yiru mɔ mi, ta sãawa Mɛdiba ka Pɛɛsiban sinambu. 21 Boo ge, ga sãawa Gɛrɛsin sunɔ. Kɔba baka ye ya bɔɔkira mi, ya sãawa sunɔ gbiikoo. 22 Kɔba nnɛ ye ya kpia baka ye ya bɔɔkiran min di, ya sãawa sinambu nnɛ gabu be ba koo yari sunɔ gbiikoo win min di. Adama ba ɲ dam wasi nge wi. 23 Sinambu nnɛ yen bandu tà n kpa, ma ba durumgibu kpeerasia, sunɔ goo u koo yari u tii sua kpa u n tɔmbu nɔni wɔ̃kubu yɛ̃. 24 Win dam mu koo nuuru ko n ɲ mɔ ka win tiin dam. U koo gãa dabinu kam koosia ye ya ɲ ka nɔɔ gerurɔ. Win ye u mɔ̀ kpuro ya koo nùn koora. U koo bwese damginu go ka maa Gusunɔn tɔmbu. 25 U koo tii sua win dukian sɔ̃ ka win bwisin sɔ̃. U koo tɔn dabinu go be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kɔsikira goo u kun nùn babe. 26 Kãsi te a wa tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sɔ̃, ta sãawa gem. A ye nɛnuɔ asiri sɔɔ. Domi ya wãawa sanam dãakim sɔ̃. 27 Ma nɛ Danɛli na kua sɔ̃ɔ dabiru na barɔ. Na ɲ dam mɔ. Yen biruwa na seewa na nɛn sɔmburu mɔ̀ te sina boko u man wɛ̃. Ma na wãa nandabu sɔɔ kãsi ten sɔ̃. Domi ta ɲ man yeeri.

9

Danɛli u kanaru kua

win tɔmbun sɔ̃

1 Saa ye Darusi, Asuresin bii, Mɛdin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ, 2 win bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, Danɛli u tirenu mɛɛrimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkura Yerusalɛmu ya ko n sãa bansu. 3 Ma u nɔɔ bɔkua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia, 4 u win tɔmbun toranu tuuba mɔ̀.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpã ma sa nun nasie. A ra wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibie kpa a wunɛgibu kĩru sɔ̃ɔsi be ba nun kĩ ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ. 5 Sa tora, sa daa kɔ̃sa kua, sa sãa nuku kɔ̃surugibu, sa wunɛn gari yina, sa maa wunɛn woodaba sara. 6 Sa ɲ wunɛn sɔmɔbu swaa daki sanam mɛ ba bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa ka bɛsɛn tɔmbu kpuro wunɛn gari sɔ̃ɔwa. 7 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii. Bɛsɛra sa tora. Ma sa wãa sekuru sɔɔ gisɔ bɛsɛ Yudaba ka be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ ka turukuɔ yèn sɔ̃ sa ɲ nun mɛm nɔɔwɛ. 8 Yinni, wee sa sekuru sɔɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa. Domi sa nun torari. 9 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun suuru kuo wunɛn wɔnwɔndun saabu baa mɛ sa wunɛn gari yina. 10 Sa ɲ maa wunɛn gere swaa daki su sere nɛɛ, sa ko wunɛn woodaba swĩi ye wunɛn sɔmɔbu ba sun nɔɔsia. 11 Mɛya bɛsɛ Isireliba kpuro sa wunɛn woodaba sara, sa ɲ wunɛn gere swaa daki. Sa tora. Yen sɔ̃na bɔ̃ri yi a dera wunɛn sɔm kowo Mɔwisi u yorua woodan tireru sɔɔ yi sun di. 12 Nge mɛya a dera wunɛn gari yi koora yi a nɛɛ, kaa bɛsɛ ka bɛsɛn wirugibu kua. A dera Yerusalɛmu ya nɔni swãaru wa tèn bweseru ba ɲ waare gam. 13 Wahala ye kpuro, ya sun deema nge mɛ Mɔwisi u yorua woodan tireru sɔɔ. Ka mɛ, sa ɲ bɛsɛn daa kɔ̃sa deri su wunɛn gem swĩi kpa su

wunɛn kĩi geeru kasu. 14 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wahala ye a nɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a kua kpuro ya sãawa dee dee. Bɛsɛra sa ɲ nun mɛm nɔɔwɛ.

15 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, ye a sun yarama Egibitin tem di, wunɛn dam mu sɔ̃ɔsira. A yĩsiru yara te ta wãa sere ka gisɔ. Adama bɛsɛ, sa durum ka daa kɔ̃sa kua gem gem. 16 Tɛ̃ Yinni, na nun kanamɔ wunɛn durom sɔ̃, a de wunɛn mɔru yu doona wunɛn wuu Yerusalɛmun min di, ge ga wãa wunɛn guu te a gɔsan wɔllɔ. Domi be ba sun sikerenɛ ba Yerusalɛmu ka bɛsɛ wunɛn tɔmbu gɛma bɛsɛn toranu ka bɛsɛn baababan daa kɔ̃san sɔ̃. 17 Gusunɔ, a nɛn nɔɔ swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ. A wunɛn sãa yee te ta bansu sãa mi mɛɛrio wunɛn yĩsirun sɔ̃. 18 Gusunɔ nɛn Yinni, a swaa dakio a nɔ. A nɔni seeyo a wuu ge ba ka wunɛn yĩsiru sokumɔ mɛɛri nge mɛ ga bansu kua. Sa yɛ̃ ma bɛsɛn dɛɛrara kun tura su ka nun gãanu ganu kana. Adama wunɛn wɔnwɔn bakarun sɔ̃na sa nun yeni kanamɔ. 19 Yinni, a bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ kpa a sun suuru kua. A bɛsɛn gere swaa dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n tɛ wunɛn yĩsirun sɔ̃. Domi wuna a wuu ge ka tɔn be kpuro mɔ.

Gabiriɛ u kãsiru tubusia

20-21 Sanam mɛ Danɩɛli u kana te mɔ̀ u gari gerumɔ u ɲ kpa, u wi ka win tɔmbun toranu tuuba mɔ̀, ma u Gusunɔ win Yinni kanamɔ win sãa yee dɛɛra ten sɔ̃, yera durɔ wi, Gabiriɛ wi u raa wa win kãsi gbiikiru sɔɔ, u nùn yɔ̃ɔsima ka dam u sura win bɔkuɔ saa yè sɔɔ ba ra yokan yãkuru ko. 22 U ka nùn gari kua u nɛɛ, na nawa wunɛn mi, n ka nun kãsi te tubusia. 23 Saa yèn di a wunɛn kanaru toruа, Gusunɔ u tu mwa. Yen sɔ̃na na nun win gari sɔ̃ɔbu na, domi Gusunɔ u nun kĩ. N n mɛn na, a swaa dakio n nun kãsi te tubusia. 24 Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka wɔkura Gusunɔ u himba kua yu doona u sere wunɛn tɔmbu ka wunɛn wuu dɛɛrɔ yakia toranu ka kɔ̃sa kpuron di. Yen biru, u koo bu ben toranu suuru kua kpa u bu gem wɛ̃ sere ka baadommaɔ. Gusunɔn sɔmɔbun gari ka kãsinun baa ya koo doona kpa tɔn dɛɛro goo u ko sunɔ. 25 N n mɛn na, a bwisikuo kpa a tubu. Saa mìn di ba wooda wɛ̃ bu Yerusalɛmu sɔmɛ bu bani, sere wirugii wi Gusunɔ u gɔsa u ka na, ya koo kowa saa nɔɔba yirun nɔn nɔɔba yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ sɔmɛ ka yen gbãraru saa nɔɔba yirun non wata ka yiru sɔɔ. Saa ye, ya ko n sãawa wahalan saa. 26 Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka yiru ye, yà n doona, ba koo wirugii wi Gusunɔ u gɔsa go. Goo sari wi u koo ka nùn yina. Kpa sunɔ kpao ka win tabu kowobu bu wuu ge, ka sãa yee te wisire bu kɔsuku kpa ba n asɔrɔ mɔ̀ sere Gusunɔ u ra ka nùn kpeerasia nge mɛ u yi. 27 Wirugii wi, u ko n ka tɔn dabiru nɔɔ tia sãa sere saa nɔɔba yiru. Saa ita ka bɔnun biru, u koo de yãkunu ka abɔnu nu kpe kpa u gãa kɔ̃sunu ko sãa yerɔ nìn bweseru goo kun koore sere kam koo bi Yinni Gusunɔ u yi win sɔ̃ bu ka nùn deema.

10

Danɩɛli u tɔnu wa

Tigirin daarɔ kãsiru sɔɔ

1 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Danɩɛli gari kua wi, wi ba maa mɔ̀ Bɛlitasaa. Gari yi, yi sãawa gem. Yi ka nɔni swãa bakaru yã te ta koo na. Ma gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye sɔɔra u kãsi te tuba.

2 N deema u wãa nuku sankiraru sɔɔ alusuma ita. 3 Alusuma ita ye sɔɔ, u ɲ dĩa geenu ganu diire. U ɲ yaa tende. Tam kun maa win nɔɔ duure. Mɛya u ɲ maa tii gum sawaɾe. 4 Wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔ, u wãa u yɔ̃ daa te ba mɔ̀ Tigirin bɔkuɔ. 5 Yera u nɔni sua u durɔ goo wa u yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ma u kpaka sɛ̃ke ye ba kua ka wura ye ya wee Ufasin

di. 6 Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu wuru beku nɔni mɔ, ma win wuswaa
ya ballimɔ nge guru maakinu. Ma win nɔni yi ballimɔ nge dɔ̃ɔ yari, ma win
gɔ̃senu ka win naasu sɔ̃a nge sii gan te ba wɔriasia. Ma win nɔɔ ga nɔɔra nge
tɔn dabinun nɔɔ. 7 Danɩɛli turowa u kɔ̃si te wa. Tɔn be ba ka nùn wɔ̃a mi, ba ɲ̀
tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke. 8 Wi turowa u yɔ̃ra ma u kɔ̃si
te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win gɔma dwiiya u dam bia. 9 U durɔ win
nɔɔ nua ma u nanda u wiru tem girari. 10 Yera nɔmu gaga nùn baba ma u diira
u dũu winu ka nɔm taranu soonamɔ. 11 Ma u nɛɛ, kĩnasi Danɩɛli, a de gari yi, yi
kon nun sɔ̃, yi nun yeeri, kpa a se a yɔ̃ra mi a wãa mi. Domi ba man gɔrimawa
wunɛn mi. Ye u nùn gari yi sɔ̃ɔwa u kpa, yera Danɩɛli u seewa u yɔ̃ra ma u
diira. 12 Durɔ wi, u gerua u nɛɛ, Danɩɛli, a ku bɛrum ko. Domi saa dɔma tèn di
gari yi, yi nun yeeri, ma a tii kawa Gusunɔ wunɛn Yinnin wuswaaɔ, saa dɔma
ten diya Gusunɔ u wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃na na na. 13 Pɛɛsiban sina boko u
man seesi sɔ̃ɔ yɛnda tia ma na sina win bɔkuɔ. Adama wee Misɛli wɔllun tabu
kowobun sunɔ turo u na u man somi. 14 Tɛ̃, na nawa n ka nun tubusia ye n koo
wunɛn tɔmbu deema sia. Domi sian gariya kãsi te, ta ka yã.
15 Saa ye u nùn gari yi sɔ̃ɔmɔ, yera wi, Danɩɛli u tuka ma u mari. 16 Yera u
gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ ma nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ wukia u nɛɛ,
nɛn Yinni, nɛn wuswaa ya burisina, na ɲ̀ maa dam gam mɔ kãsi te na wan sɔ̃.
17 Nɛ wi na sãa wunɛn sɔm kowo, amɔna kon ka kpĩ n ka nun gari ko. Domi na
ɲ̀ dam gam mɔ. 18 Wi u ka tɔnu weenɛ mi, u maa nùn baba u dam kã. 19 Yera u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko durɔ kĩnasi, alafia ya n ka nun wãa. A tii dam
kɛ̃ɛyɔ. Ye u ka nùn gari mɔ̀, yera u dam wa u nɛɛ, Yinni, a de a ka man gari ko.
Domi a man dam kã. 20 Durɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, a yɛ̃ yèn sɔ̃ na na wunɛn
mi? Tɛ̃, kon da n Pɛɛsiban sina boko tabu wɔri. Nà n doona, Gɛrɛkiban sina
boko u koo na. 21 Adama kon nun sɔ̃ ye ya yorua gem tireru sɔɔ. Goo kun man
somimɔ tɔn ben sɔ̃, ma n kun mɔ Misɛli bɛɛ Isirelɩban kɔ̃so,

11

1 wi nɛn tii na somi na dam kã Darusi Mɛdiban sina bokon bandun wɔ̃ɔ
gbiikuu sɔɔ. 2 Wee tɛ̃, kon wunɛ Danɩɛli gem sɔ̃.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnɛse u koo
bandu di kpa u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. Ũ n dam kua win dukia
yen sɔ̃, u koo Gɛrɛkiban sina boko seesi. 3 Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo
se u dam bakam wa kpa u ko ye u kĩ. 4 Saa yè sɔɔ win banda dam kua, saa ye
sɔɔra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu ko handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Win
bibun bweseru ta ɲ̀ ban te dimɔ. Ban te, ta ɲ̀ maa dam mɔ nge mɛ ta raa sãa.
Domi ta koo karana kpa tu wura gabun nɔmuɔ.
5 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ. Adama
win sina asakpɔ turo u koo nùn dam kera kpa u nùn taare. Win dam mɛ, mu ko
n kpã. 6 Wɔ̃su gasun biru, ba koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wãa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sunɔn mi bu
ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu koo kpe. Durɔ win
tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go ka be
ba nùn yɔ̃sirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nùn yɔ̃ra waati ye sɔɔ kpuro gesi.
7 Goo u koo se nge kpii pɔtura kurɔ win bweserun di u win tundon bandu di.
Kpa u na u sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi wɔri gbãranu sɔɔ u ko
ye u kĩ. Yɛ̃ro u koo dam ko. 8 U koo ben bũnun bwãarokunu gura ni ba kua ka
sii gandu ka ben gãa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Egibitiɔ. Kpa
u ka sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi tonda saa fiiko. 9 Yen biru,

sunɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia u koo da u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii tabu wɔri kpa u gɔsirama win temɔ.

10 Saa ye sɔɔra win bibu ba koo tabun sɔɔru ko kpa bu tabu kowobu mɛnna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔɔ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔ̃ɔ saramɔ. U koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian sunɔn gbãraru wɔri kpa u gɔsira u wurama. 11 Saa ye sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna bu wiɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia. 12 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ̃. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u ɲ nasara wasi mam mam. 13 Yeniban biru, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna n kere be u raa mɛnna yellu. Wɔ̃su gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yãa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri. 14 Saa ye sɔɔ, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kɔ̃sobu ba koo maa nùn seesi wunɛ Danɩɛlin tɔmbun suunu sɔɔn di wunɛn kãsi ten gari yi ka koora. Adama ba koo ben tii kamia. 15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbãrarugisu mwɛɛri. Saa ye sɔɔ, ba koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia. Domi ba ɲ dam wasi bu ka tabu ko. 16 Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛ̃ro u koo kowa ye u kĩ. Goo kun kpɛ̃ u nùn yinari. Yɛ̃ro u koo mam da tem mɛn mi n buram bo sɔɔ, kpa u go ye u nɔma tura. 17 Yen biru, u koo gɔ̃ru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi bɔri yɛndun arukawani bɔke u nùn win bii wɔndia wɛ̃ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi ɲ nùn yaramɔ. 18 Yen biru, u koo sĩira wuu si su wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goo u koo win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia. 19 Saa ye sɔɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gbãrarugisu sɔɔ, adama u koo wɔruma u gbi, ba ɲ maa win yira wasi. 20 Wi u koo nùn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama amɛn biru, dam dio wi, u koo bɔɔkira, n ɲ mɔ mɔrun sɔ̃, n ɲ maa mɔ tabu sɔɔ.

21 Wi ba gɛma, wiya ba koo bandu kɔsire ko. Ba ɲ nùn sina yãnu wɛ̃ɛmɔ. Bɔri yɛndu sɔɔra u koo na u bandu di ka taki. 22 Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wɔrima nge nim, u koo bu kɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bɔkuan wirugii turo. 23 U koo tɔn be u ka arukawani bɔkua nɔni wɔ̃ke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tɔmbu fiiko. 24 U koo da bera mi tem gem wãa ka bɔri yɛndu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ɲ daa koore. U koo tem mɛn dukia gura kpa u win bɔrɔba bɔnu kua. U koo mam bwisiku u gbãranu wɔri. Adama u ɲ yeni mɔ̀ n ka tɛ.

25 U koo win dam ka win wɔrugɔru ka win tabu kowobu dendi u ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi wɔri. Nɔm dwarugii wi, u koo maa se ka tabu kowo damgii dabinu, adama u ɲ kamiamɔ. Domi ba koo nùn murafitiru kuawa. 26 Be ba ka nùn dimɔ, beya ba koo nùn kam koosia. Ba koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nim kpa bu gbisuku dabi dabinu. 27 Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu kɔ̃sa ko, kpa mi ba dimɔ mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun dimɔ. Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye ba yi mi, yà n tura. 28 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, u koo gɔsira win temɔ ka dukia baka. Swaa sɔɔ, u koo Isireli be Gusunɔ u ka arukawani bɔkua seesi. Yen biru, u koo gɔsira u da win temɔ.

29 Saa ye ba yi yà n tunuma, nɔm geugii wi, u koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi seesi kpam. Adama u ɲ nasara wasi nge mɛ u raa wa yellu. 30 Domi tɔmba koo na saa Kitimun di ka goo nimkusu bu nùn wɔri. Saa ye sɔɔ, win kabia ya

koo bɔɔra, kpa u gɔsira u wura. U koo Isireli be Gusunɔ u ka arukawani bɔkua mi, mɔru seesi kpa u n ka be ba arukawani ye deri nɔɔ tia sãa. 31 U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunɔn sãa yeru ka ten agbara disi doke. Kpa bu tɔ̃ɔ baateren yãkunu kpeesia. Kpa bu kam koosion bwãaroku kɔ̃su gira yãku yeru mi. 32 U koo tɔmbu nɔni wɔ̃ke be ba Yinni Gusunɔn arukawani ye deri. Adama tɔn be ba Yinni Gusunɔ yɛ̃, ba ko n yɔ̃wa dim dim ben daa gea sɔɔ. 33 Be ba bwisi mɔ, ba koo dabinu keu ko. Saa fiiko sɔɔ, ba koo gabu go tabu sɔɔ, kpa bu gabu dɔ̃ɔ mɛni, kpa bu gabu yoru mwɛɛri, kpa bu gabun yãnu gura. 34 Saa ye sɔɔ, ba koo somiru fiiko wa. Tɔn dabira ba koo ka bu nɔɔ tia ko ka murafitiru. 35 Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka bu sɔwa bu dɛɛra mam mam sere kpeerun tɔ̃ru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo kooraWa saa ye ba yii sɔɔ.

36 Sina boko wi, u koo ko ye u kĩ. U koo tii sua u nɛɛ, wiya u bũnu kpuro kere. Kpa u Gusunɔ wi u kpuro kere wɔmɛ. Wɔmbu te, ta ǹ ka nɔɔ gerurɔ. Tɔmbu ba koo nùn naanɛ ko sere Gusunɔn mɔru yu ka sɔ̃ɔsira. Domi ye wi, Gusunɔ u gerua, ya koo kooraWa. 37 U ǹ win sikadoban bũnu gasirimɔ, u ǹ maa bũu wi tɔn kurɔba kĩ gasirimɔ, bũnu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n kpuro kere. 38 Adama u koo bũu sã wi u ra n gbãranu kɔ̃su wi win sikadoba ba ǹ yɛ̃. U koo nùn sã ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere gãa ni nu gobi mɔ. 39 U koo wuu si su gbãraru mɔ tabu wɔri ka win bũu wi u wa tem tukum di. U koo be ba bũu wi wura bɛɛrɛ wɛ̃, kpa u de bu bandu di tɔn dabinun wɔllɔ, kpa u bu tem bɔnu kua mu n sãa ben are.

40 Kpeerun saa sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia u koo ka maa nùn sanna. Adama sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo nɔm dwarugii wi wukiri nge woo bɔkɔ ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe ka maasɔbu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem wɔri u sara nge mɛ nim mu ra daaru yibu mu sare. 41 Kpa u maa wɔri tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama Edɔmuba ka Mɔabuba ka sere Amɔniban wirugibu ba koo nùn kisirari. 42 U koo tem dabinu nɔma sikerena. Egibitigibu ba ǹ mam kisiramɔ win nɔman di. 43 Sunɔ wi, u koo Egibitigibun wuraba ka ben sii geesu ka ben yãa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo nùn sã. 44 Labaari ya koo na saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di yu nùn nandasia. Saa ye sɔɔra u koo mɔru baka se u tɔn dabinu go. 45 U koo win sina kunu gira nim wɔ̃ku ka Yinni Gusunɔn guu dɛɛra ten baa sɔɔ. Saa yera gɔɔ u koo nùn deema subaru ba kun nùn somi.

12

Sanam dãakim

1 Sanam dãakim sɔɔ, Misɛli, maleeka wi u sãa tabu sunɔ, u koo seema, wi, wi u ka wunɛ Danɩɛlin tɔmbu yɔ̃. Saa ye, ya ko n sãawa nɔni swãarun tɔ̃ru tèn bweseru ta ǹ koore saa min di bwesenu nu torua sere n ka saa ye girari. Saa ye sɔɔra wunɛn tɔmbu ba koo faaba wa bèn yĩsa ya yorua wãarun tireru sɔɔ. 2 Dabiru be ba dò sikirɔ, ba koo dom yanda. Ben gabu ba koo se bu ka wãaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka nɔni swãaru wa sere ka baadommaɔ. 3 Be ba bwisi mɔ, ba koo balliwa nge wɔllun yam bururam. Be ba maa tɔn dabinu gem swaa sɔ̃ɔsi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadommaɔ.

4 Wunɛ Danɩɛli, a gari yi nɛnuɔ asiri sɔɔ kpa a yi yĩreru koosi tire te sɔɔ bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa. Sanam mɛ, tɔn dabinu nu koo yi gari kpa yɛ̃ru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n sãawa asiri

5 Yen biru, Danɩɛli u mɛɛra ma u tɔmbu yiru wa ba yɔ̃ turo daarun gooru
gee, turo maa wãa daarun gooru giɔ. 6 Ma turo u wi u yãnu doke ni ba kua ka
wɛ̃ɛ damgii u yɔ̃ daa ten nim wɔllɔ bikia u nɛɛ, saa yerà maamaaki yen kpeera
koo na. 7 Yera Danɩɛli u wa gɔrado wi, u win nɔma yiru kpuro yiiya wɔllɔ ma u
bɔ̃rua ka wi u ra n wãa sere ka baadommaɔn yĩsiru u nɛɛ, nɔni swãa te, ta ko n
wãawa sere saa ita ka bɔnu kpa tu kpe dɔma te ba Gusunɔn tɔmbun dam bua
mam mam.
8 Danɩɛli u gari yi nua adama yi ǹ nùn yeeri. Ma u nɛɛ, nɛn Yinni, amɔna
gari yi, yi koo ka wiru goora. 9 Yera u nùn wisa u nɛɛ, Danɩɛli, a wunɛn laakari
kpĩiyɔ. Gari yi, yi ko n sãawa asiri sere kpeerun saa yu ka turi. 10 Ba koo dabinu
sãrasia bu dɛɛra mam mam. Tɔn kɔ̃sobu ba ko n kɔ̃sa mɔ̀. Ben goo kun tubu
ye ya kooramɔ. Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo tubu. 11 Saa dɔma tèn
di ba koo tɔ̃ɔ baateren yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ kue yɔ̃rasia ka saa ye kam
koosion bwãaroku kɔ̃su ga ko n wãa yãku yerɔ, ya ko n sãawa sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka
gooba wunɔbu wɔkuru sari (1.290). 12 Doo nɔɔrugiiwa wi u tɛmana sere sɔ̃ɔ
nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔbu (1.335). 13 Adama wunɛ Danɩɛli, a
de a tɛmana sere ka nɔrɔ. Saa ye sɔɔra kaa wɛ̃ra kpa a se a wunɛn are mwa
kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese kɛri wɔkura ta gerusimɔ yèn sɔ̃ ba kua naanɛ sariba Yinni Gusunɔn mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirɔ ko bu ka wa bu gɔ̃ru gɔsia kpa bu wura Gusunɔn mi. U sɔ̃ɔsimɔ ma Yinni Gusunɔn kĩru ta kpã, ta ɲ̀ maa nɔru mɔ. Tire te, ta kĩi te ta wãa Gusunɔ ka Isireliban baa sɔɔ weesinamɔwa nge kĩi te ta wãa durɔ ka win kurɔ ka ben bibun baa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1 Oseen kurɔ suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isireliba gerusimɔ, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirɔ mɔ̀ bu gɔ̃ru gɔsia, wiru 14.

1 Sanam mɛ sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di
Yudan temɔ, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temɔ, sanam
mɛya Yinni Gusunɔ u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurɔ ka win bibu

2 Gari yi Yinni Gusunɔ u gbia u Osee sɔ̃ɔwa yi wee. U nɛɛ,
Osee, a doo a kurɔ sua wi u ra sakararu ko.
Bɛɛn bibu ba koo maa win yira swĩi.
Domi Isireliba ba bũnu gasirimɔ ba sãamɔ
nge kurɔ sakara wi u durɔbu gasirimɔ.
Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ deri.
3 Ma Osee u seewa u Gomɛɛ Dibilaimun bii sua kurɔ. Yera u ka nùn mɛnna.
Ma kurɔ wi, u gura sua u nùn bii tɔn durɔ marua. 4 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i bii wi yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Yisirɛɛli.
Domi saa fiiko sɔɔ kon Yehun yɛnugibu wɔri
yèn sɔ̃ ba tɔmbun yɛm yari Yisirɛɛliɔ,
kpa n Isireliban bandu kpeerasia.
5 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon Isireliban tabu durɔbun tɛnnu bɔɔku Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
6 Yeniban biru, Gomɛɛ u maa gura sua ma u bii tɔn kurɔ mara. Ma Yinni
Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ruhama.
Yen tubusiana bii wi ba yina.
Domi na ɲ̀ maa Isireliba wɔnwɔndu kuammɛ.
Na ɲ̀ bu suuru kuammɛ.
7 Adama kon Yudaba wɔnwɔndu kua, kpa nɛn tii n bu faaba ko nɛ wi na sãa
Gusunɔ ben Yinni. Adama n ɲ̀ mɔ kon ka ben yibɛrɛba tabu ko. Na ɲ̀ tɛndu
dendimɔ ɲ̀ kun mɛ takobi ɲ̀ kun mɛ dumi ka yin maasɔbu.
8 Yeniban biru, Gomɛɛ u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii tɔn
durɔ mara. 9 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ami.
Yen tubusiana n ɲ̀ nɛn tɔmbu.
Domi i ɲ̀ maa sãa nɛn tɔmbu,
na ɲ̀ maa sãa bɛɛn Yinni.

2

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

1 Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya sisi yè sɔɔ Isireliba ba koo dabia
nge nim wɔ̃kun yani sɛɛri.

Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ben geeru gari.
Mi ba ku ra raa bu soku nɛn tɔmbu,
miya ba koo bu soku nɛ Gusunɔ, Yinni wason bibu.
2 Yudaba ka Isireliba ba koo mɛnna sannu
kpa bu goo gɔsi u n sãa be kpuron sunɔ.
Domi ba koo dabia bu tɛria tem mɛ kpuro sɔɔ.
Yen dɔma te, tõɔ bakara Yisirɛɛliɔ.
3 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba, i sõɔnɔ ma i sãawa nɛn tɔn be na kĩ.

Isireli u sãawa naanɛ sarirugii

4 Nɛn bibu, i bɛɛn mɛro taarɛ wɛ̃ɛyɔ,
domi u ɲ̀ maa sãa nɛn kurɔ,
mɛya na ɲ̀ maa sãa win durɔ.
I nùn sõɔwɔ u de u win durɔ dama nɔni yi wuna,
kpa u sakara kookoosu wuna win gõrun di.
5 Ma n kun mɛ, kon win yãnu potiri mam mam
kpa n nùn yõsu tereru
nge mɛ ba ka nùn mara.
Kon de u n sãa nge tem
mi gãanu ku ra kpi,
kpa n de nim nɔru gu nùn go.
6 Na ɲ̀ maa bɛɛ win bibun wɔnwɔndu mɔ̀,
domi bɛɛn mɛro u sãawa sakara kowo.
7 U kurɔ tanaru ka sekuru sariru dɔra.
Domi u nɛɛ, u koo win durɔ tanɔbu swĩiwa
kpa bu nùn nim ka dĩanu ka tam ka gum ka yãnu wɛ̃ ni u koo doke.
8 Yen sõ, kon win swaa kɛnɛ ka sãki,
kpa n ye dãa sɛ̃suku kpa u kun maa win swaa ye swĩi.
9 Baa ù n daa yara u win durɔ tanɔ be naa gira,
u ɲ̀ maa bu naa turi.
Baa ù n bu kasu,
u ɲ̀ maa bu wasi.
Saa ye sɔɔra u koo nɛɛ,
ɲ̀ n mɛn na, a de n wura nɛn durɔ gbiikoon mi,
domi na raa nuku dobu mɔ win mi n kere tɛ̃.
10 Mɛya u ɲ̀ daa gie ma nɛna na nùn dobi ka tam kpam ka gum wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.
Adama u ka ye bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
11 Yen sõ, kon gɔsirama n nɛn dobi mwa yin gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ka tam mɛn saa sɔɔ ka sere yãa ni u sebua u ka win tereru wukiri,
12 kpa n nùn sekuru doke win durɔ tanɔbun wuswaaɔ.
Goo sari wi u koo nùn wɔra nɛn nɔman di.
13 Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia
ka tõɔ baka ni u ra ko suru ka suru
ka tõɔ wɛ̃rarugiru ka sere mɛnnɔ si u ra ko sãarun swaa sɔɔ.
14 Kon de win resɛm dãnu ka win figieba bu kam ko
be u nɛɛ, u wa durɔ tanɔbun min di.
Kon de gbee ni, nu ko dãa sõɔ,
kpa gbeeku yɛɛ yi dãa nin marum di.
15 Kon nùn sɛɛyasia yèn sõ u man deri
u bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dõɔ dokeammɛ.
Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔbu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

16 Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon nùn kɔkiri n ka da gbaburɔ
kpa n ka nùn gari ko ka kĩru.
17 Kon nùn win resɛm gbaaru wesia
te ta wãa Akɔɔn wɔwaɔ.
Yĩsi ten tubusiana nɔni swãarun wɔwa.
Yera ya ko n sãa win yĩiyɔbun tore,
kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dora

18 Yen tõɔ te, u koo man soku win durɔ.
U ǹ maa man sokumɔ Baali win yinni.
19 Kon de u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru duari
kpa u kun mam kpĩa u tu sia.
20 Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani
bɔke
yi ku ka nɛn tɔmbu kõsa gaa kua.
Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
21-22 Isireli, kon maa nun ko nge nɛn kurɔ sere ka baadommaɔ,
kpa n nun gem ka wɔnwɔndu ka durom sõɔsi.
Bɔrɔkiniru sɔɔra kon ka nun arukawani bɔke.
Saa ye sɔɔra kaa wura ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
23-24 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
Saa gaa sisi yè sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ,
kpa n tu nim kɛ̃.
Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛɛsia.
Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ
kpa ye kpuro yu kpi.
Kpa yu Yĩsirɛɛlin bukata wunana.
25 Kon de nɛn tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ
kpa n bu wɔnwɔndu kua
be, be na raa yina n wɔnwɔndu kua.
Kpa be, be ba ku ra raa soku nɛn tɔmbu,
n bu soku nɛn tɔmbu.
Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

3

Osee u win kurɔn

laakari mɛɛra

1 Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ, n doo n kpam nɛn kurɔ wi
kĩa wi goo u kĩa ma u sekuru sariru mɔ̀. N kurɔ wi kĩɔ nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ
u Isireliba kĩ, baa mɛ ba nùn biru kisi ba da ba bũnu sãamɔ ma ba resɛm kiranu
kĩ ni ba ra ka bũu ni sã. 2 Ma na da na kurɔ wi yakia ka sii geesun gobi wɔkura
nɔɔbu ka sere ɔɔsu* ditiri nata† (600). 3 Ma na nùn sõɔwa na nɛɛ, a de a n wãa
nɛn sõ n ka tɛ. A ku maa sakararu ko. A ku maa da durɔ goon mi. Nɛn tii kon
maa tii nɛnɛ.
4 Nge mɛya Isireliba ba ko n wãa sunɔ sari n ka tɛ. Mɛya ba ǹ ko n maa wirugii
mɔ. Ba ǹ maa yãkunu mɔ̀. Ba ǹ maa bũnu ganu sãamɔ. Mɛya yãku kowo goo
kun ko n maa wãa ben suunu sɔɔ u ka bu bikiaru kua. 5 Yeniban biru, ba koo
wurama bu Gusunɔ ben Yinni kasu ka maa ben sikado Dafidin bandu wi u raa

* **3:2** ɔɔsu - Dĩa bimi gɛɛn bweserɔ yi yi ka gbɛɛ weenɛ. † **3:2** ditiri nata - Ya sãawa saaki nɔɔba yirun saka.

sãa ben sina boko. Ba koo nuku dobu ko bà n Yinni Gusunɔ wa ka win kĩi te u koo bu sõɔsi saa ye sɔɔ.

4

Yinni Gusunɔ

u Isirelibɑ taarɛ wɛ̃

1 Bɛɛ Isirelibɑ, i nɛ, Yinni Gusunɔ swaa dakio.
Domi nɑ siribu mɔ kɑ bɛɛ tem mɛn tɔmbu
yèn sõ wɔnwɔndugii goo sari bɛɛ sɔɔ,
gemgii goo maa sari.
Mɛya bɛɛn goo kun maa man yɛ̃.
2 I nɔɔ mwɛɛnu mɔ̀ ka bõri, adama weesa i mɔ̀.
Mɛya i maa tɔmbu goomɔ, i gbɛnimɔ, i sakararu mɔ̀.
I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera sosimɔ ta dɔɔ.
3 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de tem mɛ, mu gbera.
Bɛɛ be i wãa mi kpuro, i ko woorawa
saa gbeeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka wɛɛyɔ,
ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka tii yina
ǹ kun mɛ u goo gerusi.
Domi wunɛ yãku kowo tɔnwerowa na ka sannamɔ.
5 Sõɔ teeru kaa wɔrumawa sõɔ sɔɔ gbãara
kpa wunɛn beruse nɛn sɔmɔ u maa wɔruma wɔ̃kuru.
Kon maa Isirelin bweseru go te ta sãa nge wunɛn mɛro.
6 Wee nɛn tɔmba gbimɔ yèn sõ ba ǹ man yɛ̃.
Adama wunɛn tii, a yina a man wura.
Yen sõ, kon nun yina kpa a kun maa sãa nɛn yãku kowo tɔnwero.
Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba duari,
nge mɛya kon maa wunɛn bibu duari.
7 Nge mɛ ba dabiamɔ, nge mɛya ba man torarimɔ ba dɔɔ.
Kon ben bɛɛrɛ kpeesia kpa bu sekuru wa.
8 Wee ba kuuramɔ nɛn tɔmbun toranun sõ.
Ma ba bu bɔriemɔ ba n ka toramɔ ba n dɔɔ.
9 Yen sõ, sɛɛyasia tee biya kon nɛn tɔmbu ka ben yãku kowobu ko.
Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ ben daa ya nɛ.
Kon bu kɔsiawa nge mɛ ben kookoosu nɛ.
10 Ba koo di, adama ba ǹ debumɔ.
Ba koo sakararu ko bũu nuurɔ bu ka bibu wan sõ.
Adama ba ǹ marumɔ yèn sõ ba nɛ, Yinni Gusunɔ biru kisi
ba ǹ nɛn woodaba swĩi.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sakararu ka tama mu nɛn tɔmbun wiru gɔsia.
12 Dãa kukun miya ba ra bikiaru de gu ka bu gari sõ.
Bũu gasiribu dera ba kõɔra ma ba ka man tonda.
13 Ba ra de ba n yãkunu mɔ̀ guunu wɔllɔ,
kpa ba n turare dõɔ dokemɔ gungunu wɔllɔ
ka dãa baka bwese bwesekan nuurɔ nìn saara bu wɛ̃re.
Yen sõna ben bii wɔndiaba ba sekuru sariru mɔ̀.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ̀.
14 Na ǹ ben bii wɔndia be, ka ben biigii kurɔ be sɛɛyasiamɔ

ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba màn sõ.
Domi ben məwəbun tii ba sakararu mà ka kurə be ba wãa bũu sãarun sõ.
Ma ba maa yãkunu mà sannu ka be.
Adama ba n yɛ̃ nge mɛ məndu gara gerua ta nɛɛ,
tən be ba ǹ laakari mə, ba kam kobu dəəwa.
15 Isireliba ba bũnu gasirimə,
adama Yudaba bu ku raa bu swĩi.
Bu ku da Giligaliə ǹ kun mɛ Betɛli Afɛniə* bu ka yãkunu ko
kpa ba n bərumə ba n mà,
sere ka Yinni Gusunən wãaru.
16 Isireliba ba sãawa nge naa gbiiba ye ba kpana bu kpara. Adama tɛ̃, Yinni
Gusunə u koo bu yəsu batuma səə nge yãanu. 17 Isireliba ba bũnu sãamə. A bu
derio mi. 18 Bà n tam nəra ba kpa, ba ra n yande dəəwa bu sakararu ko. Wee
ben wirugibu ba ra n kĩwa ba n wãa sekuru sari kom səə. 19 Sõə teeru woo ga
koo na gu bu sua gu ka doona kpa bu sekuru wa ben yãku nin sõ.

5

Keu koosio kõsobu

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ yãku kowobu, i yeniba swaa dakio.
Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nə.
Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpĩiyə i nə.
Bɛɛya siri bini bu ka yã.
Domi i kua təmbun yina Misipaə,
ma i kua ben taa Taboriə.
2 Ma ba man biru kisi ba numa durum səə.
Yen sõ, kon bɛɛ kpuro sɛɛyasia.
3 Na Isireliba yɛ̃wa sãa sãa.
Ben goo kun man berue.
Wee ba da ba bũnu gasira
ba tii disi doke.
4 Osee u nɛɛ,
ba ǹ kpɛ̃ bu maa wurama ben Yinnin mi ben kookoosun sõ.
Domi bũu sãarun gasiribu gina wãa ben gõru səə.
Mɛya ba ǹ maa wi, Yinni Gusunə yɛ̃.
5 Isirelibən tii suabu bu sõəsimə mɛ ba sãa.
Ba koo wərума ben durum sõ.
Yudaban tii ba koo wəruma ka be sannu.
6 Sanam gam sisi
mè səə ba koo bikiaru da Yinni Gusunən mi,
kpa bu ka nùn yãanu ka kɛtɛba yãkuru kua.
Adama ba ǹ nùn wasi,
domi u bu deri.
7 Beya ba nùn tənu kandu kua.
Domi ba da ba bii seegeba mara be ba ǹ nùn yɛ̃.
Tɛ̃, n ǹ tɛɛmə u ka bu kam koosia be ka ben arumani.

Gusunə u koo de Yudaba

ka Isireliba bu tabu ko

8 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i tabun kəba soowo Gibeaə ka Ramaə.
I tabun wurenu koowo Betɛli Afɛniə.

* **4:15** Betɛli Afɛniə - yen tubusiana dəən wãa yeru

Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, taabu durəba wee bɛɛn birun di.
9 Gari geeya na Isireliba sõəmə.
Dəma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam kowa.
10 Wee Yudaban wirugibu ba sãawa nge be ba ra tem gbɛni
bu ka ben tiin tem sosi.
Yen sõ, kon bu nɛn məru wisi nge nim tora.
11 Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam dəremə
yèn sõ ba kam naa gire.
12 Na kon bu di nge gɛmi.
Kpa na n Yudaba wahala mà nge bara te ta kukunu temmə.
13 Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.
Ma Yudaba ba ben bosu wa.
Ma Isireliba ba gəra Asiriə
bu ka sina boko Yarɛbu somiru kana.
Adama u ǹ kpɛ̃ u bu bɛkia
u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.
14 Na ko n sãawa nge gbee sunə Isireliba ka Yudaban sõ.
Kon bu wəri n yaaku kpa n bu sua n ka doona.
Goo sari wi u koo bu wəra saa nɛn nəman di.

Isireliba ba ben durum

tuuba kua ka murafitiru

15 Yinni Gusunə u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, kon bu biru kisi
kpa n wura nɛn wãa yerə
sere bu ka tubu ma ba tora.
Ben nəni swãaru ta koo de bu man kasu
kpa bu man somiru kana.

6

1 Isireliba ba sõəna ba nɛɛ,
i na su gəsira Yinni Gusunən mi.
Wee u sun so u mɛɛra kua.
Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nəəri u sun bɛkia.
2 N ǹ maa tɛɛmə u ka sun wãaru wɛ̃,
kpa sa n wãa win wuswaaə.
3 I de su kasu su nùn gia.
Nge mɛ sa ra n yɛ̃ kam kam ma sõə u koo yari,
nge mɛya sa n maa yɛ̃ ma u koo na.
U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yɛmiasie.
4 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
Wee bɛɛn kĩru nɛn sõ ta sãawa nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarinɛ fuuku.
5 Yen sõna kon bɛɛ nɛn səməbu gəriama
bu bɛɛ sõ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.
Kpa bu maa bɛɛ sõ ma kon bɛɛ go.
Nɛn siribu bu koo sõəsira nge yam bururam.
6 Domi wənwənda na kĩ, n ǹ mə yãkuru.
Mɛya na maa kĩ nɛn təmbu bu man gia
n kere bu man yãku dãə mwaararuginu kua.
7 Ba nɛn arukawani kusia nge mɛ təmbu ba ra n kuanammɛ.
Wee ba man tənu kandu kua.

8 Galadigibu ba sãawa tən kɔ̃sobu
ma ba yɛm yari baama.
9 Nge mɛ swaa diobu ba ra n swaa mara,
nge mɛya yãku kowobun wuuru ta wãa Sikɛmun swaaɔ ta təmbu goomə.
10 Na gãa kɔ̃sunu wa Isireliə,
niya ba bũnu gasirimə,
ba tii disi dokemə nge sakara kowo.
11 Saa ya sisi yè sɔɔ kon maa bɛɛ Yudaba sɛɛyasia.

Isirelibа kа bwese tukunu

Yinni Gusunə u nɛɛ,
sanam mɛ na kĩ nɛn təmbu Isirelibа bu wurama yorun di,

7

1 kpa n bu bɛkia,
saa yera ben durum maa sɔ̃sira Samariə.
Gbɛnəbu ba dumə diaɔ ba gbɛnimə.
Ma ben gaba yiba swɛɛ sɔɔ.
2 Adama ben goo sari wi u ra tii sɔ̃ u nɛɛ,
na yaaye kɔ̃sa ye ba mɔ̀.
Tɛ̃, wee ba mwaara ben kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ.
Na ye kpuro waamə.
3 Ben nuku kɔ̃su kookoosu ka ben weesu
su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu wɛ̃ɛmə.
4 Be kpuro ba sãawa sakara kowobu ba sum
nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru te pɛ̃ɛ kowo u dɔ̃ɔ doke u deri.
Ma u da u win pɛ̃ɛ som bura u yi sere mu ka se.
5 Bà n ben sina bokon tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀,
ben sina asakpəbu ka sunən tii ba ra tam nəwa
kpa ba n təmbu yaa kasikimə.
6 Be ba ra nəɔ tia ko bu ka təmbu seesi,
ba sãa nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
Wɔ̃kuru, ben wərugəru ta ra yɛmiɛwa
kpa yam sãre bururu tu se nge ba gãanu dɔ̃ɔ doke.
7 Be kpuro ba sumwa nge dɔ̃ɔ.
Ba ra ben kparobu gowa
kpa ben sinambu ba n wərukumə tia tia.
Adama ben goo ku ra maa man somiru kanɛ.
8 Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
Isirelibа ba ka bwese tukunu mɛnna.
Ma ba kua nge kira te ba ǹ gəsie.
9 Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimə.
Adama ba ǹ yɛ̃ mɛ.
Təkəra bu deemaməwa,
adama ba ǹ tuba.
10 Ben tii suabu sɔ̃ɔsiramə.
Domi ba ǹ gəsiramɛ nɛ Gusunə ben Yinnin mi.
Ka yen de kpuro, ba ǹ man kasu.
11 Ba sãawa nge totobɛrɛ
te ta ǹ bwisi mə.
Ba Egibitigibu somiru kanamə,
ma ba daamə Asiriə.
12 Adama bà n swaa wəri na ra bu taa bɛriewa

n bu mwɛɛri nge gunɔsu.
Kpa n bu sɛɛyasia nge mɛ ba bu nɔɔsia.
13 Ba kam kuawa mi, domi ba man duka suurimɔ.
Ba man seesi, ba man weesu kua.
N deema nɛna kon daa bu faaba ko.
14 Bà n man somiru kanamɔ, ba ku ra tu ko gɔ̃ruɔ.
Adama ba ra sinɛwa ba n tii muririmɔ.
Kpa ba n yĩiyɔ yeya ya koo de ben gbea yu alikama ka resɛm gea ma.
Nge mɛya ba ra n mɔ̀ bu ka man seesi.
15 N deema nɛna na bu nɔni doke na bu dam wɛ̃.
Adama ka mɛ, ba man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
16 Ba gɔsira goon mi gia.
Ba sãa nge tɛn te ta ǹ gea sãa.
Yen sɔ̃, ba koo ben wirugibu go tabu sɔɔ
ben gari kam gerubun sɔ̃.
Yera ya koo de bu bu yɛ̃ɛ Egibitiɔ.

8

Ye a duura yera kaa gɛ̃

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i kɔba soowo.
Wee yibɛrɛba ba nɛn sãa yeru wuusima nge kasi.
Domi Isireliba ba nɛn arukawani kusia.
Ma ba nɛn sɔ̃siru yina.
2 Ba koo man nɔɔgiru suema bu nɛɛ,
ba nɛ ben Yinni yɛ̃.
3 Adama ba gea deri,
ma yibɛrɛba ba koo bu naa swĩi.
4 Ba tii sinambu kua
ba ǹ man saawara kue.
Ma ba bũnu seka ka sii geesu ka wura.
Yen sɔ̃na ba koo kam ko.
5 Bɛɛ Samarigibu, na bɛɛn naa wuragia ye tusa.
Na maa ka bɛɛ mɔru mɔ̀.
Saa yerà i ko i sina ba ku n bɛɛ taarɛ wɛ̃.
6 Wi u bwãarokunun sɔmburu yɛ̃ Isireliba sɔɔ
wiya u naa wuragia ye kua.
Ya ǹ sãa Gusunɔ.
Yen sɔ̃na ba koo ye kɔsuku muku muku.
7 Wee i woo duura,
yen sɔ̃na i ko i woo bɔkɔ gɛ̃.
Mɔndu gara nɛɛ, dobi bɛm sari ku ra n som mɔ.
I n maa yɛ̃ ma bɛɛn gbean dĩanu nù n daa gea kua,
sɔba ba koo nu gura.
8 Isireliba ba dera ba bu mwɛ.
Be wee bwesenu sɔɔ nge weke te goo kun maa kĩ.
9 Domi ba da Asiriɔ nge gbeeku kɛtɛku ge ga tii kpare.
Ba da ba somiru kasu mi.
10 Ba bwese tukunu gobi kɔsia ba n ka nɔɔ tia sãa.
Adama ka mɛ, kon bu mɛnna,
kpa Asirin sina boko u bu yoo sɔma koosia.
11 Isireliba ba bũu turanu kua nu dabi.

Niya nu dera ba durum mɔ̀.
12 Baa nà n bu nɛn woodaba yorua sere ka yen gari piiminɔ,
ba ra ye garisiwa nge ye ya wee tɔn tukon min di.
13 Ba ra yɛɛ go bu ka man yãkuru kua,
kpa bu yin yaa tem.
Adama ben yãku ni, nu ǹ man doremɔ.
Na ǹ ben toranu duari.
Kon bu sɛɛyasia.
Yen sɔ̃na ba koo gɔsira bu da Egibitiɔ.
14 Isireliba ba tii sina kpaaru bania.
Ma ba nɛ ben taka kowo duari.
Yudaba ba maa ben wuu dabinu gbãraru toosi.
Adama kon ben wusu dɔ̃ɔ sɔkiri kpa u ben dii geenu di.

9

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo kpuro bia

1 Bɛɛ Isireliba, i ku tɔ̃ɔ bakaru ko gɛ̃ɛbun saa sɔɔ
nge bwese ni nu tie.
Domi i Yinni Gusunɔ biru kisi.
Ma i da i bũnu gasirimɔ
i nu siaramɔ mi ba alikama soomɔ kpuro.
2 Adama alikama ye ba soomɔ ka gum mɛ ba gamamɔ,
yen gaa kun ko n sãa bɛɛgia.
Mɛya i ǹ tam kpam wasi i wuna.
3 Isireliba ba ǹ sinamɔ tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ.
Ba koo wurama Egibitiɔ ǹ kun mɛ Asiriɔ.
Kpa bu dĩa sesenuginu di mi.
4 Saa ye sɔɔ, ba ǹ maa kpɛ̃ bu yãkuru ko ka tam.
Baa bà n tu kua,
ta ǹ Gusunɔ wɛ̃remɔ.
Ben yãku dĩanu nu ko n sãawa nge gɔɔ dĩanu.
Wi u nu di, u koo disi duurawa.
Dĩa ni, nu koo win gɔ̃ɔru kpeesia.
Adama ba ǹ ka ye duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
5 Mba i ko ko Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ bakanu sɔɔ.
6 I n bɛɛn yɛnusu deri bansu,
Egibitigiba koo bɛɛ dam koosia ben mi.
Adama yen wuu ge ba mɔ̀ Mɛnfisi ga ko n sãawa nge bɛɛn sikiru.
Awĩi yi koo bɛɛn arumani di.
Kpa sãki yi kpi bɛɛn kunɔ.
7 Saa ya tura yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo siri.
Saa ya tunuma yè sɔɔ u koo baawure kɔsia ye u kua.
Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.
Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun kpãarun sɔ̃,
i ra n tamaa Gusunɔn sɔmɔ u wiirawa.
Wi, wi Yinni Gusunɔ u ka gari kua u tam nɔrawa.
N deema bɛɛ, i torewa n kpã, ma i nùn tusa.
8 Adama sɔmɔ wi u bɛɛ kirɔ mɔ̀,
u wãa ka Gusunɔ.
Ka mɛ, i nùn yina bɛriammɛ mi u dɔɔ kpuro.
I ra mam nùn seesiwa Gusunɔ win Yinnin sãa yerɔ.

9 Wee i da i kɔ̃sa kua nge mɛ i raa kua Gibeaɔ.
Yinni Gusunɔ kun bɛɛn toranu duari.
U koo bɛɛ sɛɛyasia nin sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u nuki sankira

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sanam mɛ na gbia na Isireliba wa,
nɛn nɔni sɔɔ, ba sãawa nge resɛm marum
mɛ ba wa mi gãanu ku ra kpi.
Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.
Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,
miya ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali wɛ̃.
Ma na bu tusa nge bũu wi.
11 Tɛ̃ Isireliban bɛɛrɛ ya koo doona nge gunɔ mɔrin wuuru.
Ben kurɔbu ba ǹ maa guri suamɔ bu sere ma.
12 Bà n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.
Ba koo wahala baka wa nà n bu biru kisi.
13 Nge mɛ na Isireliba waasinamɔ,
ba sãawa nge dãa
ni ba duura tem gem sɔɔ.
Adama ba koo ben bibu yibɛrɛba nɔmu bɛria
be ba koo bu go.
14 Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, bà n koo Isireliba sɛɛyasia,
sɛɛyasia birà ba koo gɔsi.
A de ben kurɔbu bu nukuru yari,
kpa ben bwãsu su gbera.
15 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema ben nuku kɔ̃suru kpuro ta sɔ̃ɔsira Giligaliɔ.
Miya na bu wa ma na bu tusa.
Kon bu gira nɛn wuswaan di ye ba kuan sɔ̃.
Na ǹ maa bu kĩ.
Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimɔ.
16 Na be, Isireliba sɛɛyasia.
Ba sãa nge dãa te ta gbera nuurun di kpuro.
Ta ǹ maa binu marumɔ.
Baa bà n maa bibu mara, kon de bii be ba kĩ mi, bu gbiwa.
17 Osee u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni u bu yina
yèn sɔ̃ ba ǹ win gari swaa daki.
Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sɔɔ.

10

Isireliban banda kpa

1 Isirelin bweseru ta raa sãawa nge resɛm gea
ye ya ra ma too.
Adama nge mɛ ba dabiamɔ,
nge mɛya ba bũu yenu dabiasiamɔ.
Nge mɛ ben tem mu kuuramɔ,
nge mɛya ba bũu yenu sɔmmɔ ka kpee geenu.
2 Tɔn be, ba sãawa gɔ̃rusu yirugibu.
Ba koo yen are sɔbe.
Yinni Gusunɔ u koo ben bũu yee ni ka nin kpee geenu kɔsuku.
3 Ba koo tɛ̃ nɛɛ, yèn sɔ̃ sa ǹ Gusunɔ nasie,
yen sɔ̃na sa ǹ sina boko mɔ.
Adama tɛ̃n wãa te sa wãa mini,

mba sina boko koo maa kpĩ u sun wunana.
4 Wee ba gari kam gerumə,
ma ba arukawani bəkumə ka bõri weesugii.
Yen sõ, siribu dabiamə nge yaka kõsusu
si su ra kpi gbee te ba wuka səə.
5 Kpa Samarigii be ba naa buu wuraguu sãamə
ge ge wãa Betɛli Afɛniə bu nanda
kpa bu gəə sina gen sõ.
Gen yãku kowobu ba koo diiri
bà n wa gen bɛɛrɛ ya kpa.
6 Domi ba koo ka gu da Asiriə
bu gu ben sina boko wɛ̃.
Isireliba ba koo sekuru wa.
Ba koo nà n daa yɛ̃ ko
ye ba ka bũu kua ben suunu səə.
7 N n Samarin sõn na, ye kpuro ya kpawa mi.
Domi ba koo ka yen sina boko doona
nge dɛka ye nim mu ka doonə.
8 Ba koo ben bũu yenu kpuro kəsuku mi ba tora.
Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.
Saa gaa sisi yè səə ba koo guunu ka gungunu sõ bu nɛɛ,
i sun sɛ̃sikio i wukiri.

Isirelibə

ba koo gɛ̃ ye ba duura

9 Yinni Gusunə u nɛɛ,
saa dəma tèn di Isirelibə ba durum kua Gibeaə,
ba toramə ba dəəwa.
N ǹ weenɛ tabu bu tən kõso be wəri mi?
10 Nɛ, Yinni Gusunə kon bu sɛɛyasia nge mɛ na kĩ,
kpa bwesenu nu nəə tia ko nu bu wəri ben tora bakanun sõ.
11 Isirelibə ba sãawa nge naa kpɛmi yi yi ra dobi taaku.
Adama kon sugu doke ben wĩi bura ni səə.
Kon de Yudaba bu kərə ko,
kpa be, Yakəbun bweseru bu tem kusanu kəsuku.
12 Yen sõ tɛ̃, bɛɛ Isirelibə i gbee kpaaru koowo i gem duure.
Kpa i durom gɛ̃.
Domi saa ya tura i ka gəsirama nɛ, Yinni Gusunən mi,
kpa n bɛɛ susi n bɛɛ gea kua.
13 Adama bɛɛ, i kõsa duura ma i kõsa gã.
Ma i bɛɛn weesun are di.
I bɛɛn naanɛ doke bɛɛn tiin dam
ka tabu kowo dabi dabiru səə.
14 Yen sõna tabun wurenu koo nəəra bɛɛn suunu səə.
Kpa bu bɛɛn gbãranu kpuro kəsuku
nge mɛ Saluman sina boko u Bɛti Aribɛli wəri,
ma u bii mɛrobu ka ben bibu munka.
15 Bɛɛ Betɛligibu, wee ye kon bɛɛ kua bɛɛn nuku kõsurun sõ.
Bururu yam sãreru yande,
tabu səəra ba koo bɛɛn sina boko go.

11

Yinni Gusunə u win təmbu kĩ

Baa mɛ ba nùn seesimɔ

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kĩa.
Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nɛn bii.
2 Adama nge mɛ na bu sokumɔ
nge mɛya ba ka man tondamɔ.
Ba da ba bũu ni ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
Ma ba nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
3 N deema nɛna na bu kpare,
na ben nɔma nɛni.
Adama ba ǹ tuba
ma nɛna na bu nɔɔrimɔ.
4 Na bu gawama nɛn mi ka kĩru
ma na bu dĩanu wɛ̃
nge wi u yaa sabenun sugu yiiyamɔ u ka nu nɔɔri.
5 Adama ba yina bu na nɛn mi.
Yen sɔ̃na na nɛɛ, ba koo da Egibitiɔ
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.
6 Ba koo ben wusu tabu wɔri,
kpa bu ben damgibu kɔsuku
yèn sɔ̃ ba ben tiin kpunaa swĩi.
7 Wee nɛn tɔmbu ba yɔ̃rari bu ka man tonda.
Ba bu soka bu gɔ̃ru gɔsia bu wurama nɛ, Wɔrukoon mi.
Adama ben goo kun wure.
8 Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ̀ Adima ka Seboimu kua.
Wee nɛn gɔ̃ru ga sankire,
nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ.
9 Na ǹ maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nɛn mɔru baka ye.
Na ǹ maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sãawa Gusunɔ n ǹ mɔ tɔnu.
Na sãawa Dɛɛro bɛɛn suunu sɔɔ.
Na ǹ bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.
10 Bɛɛ nɛn bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ swĩi
nà n kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔ̃ɔ duu yerun di.
11 I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totobɛrɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yɛnusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

12

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunɔn nuki sanka

1 Isireliba ba ra n man weesu kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔ̃kumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ Dɛɛro sĩimɔ dee dee.
2 Isireliba ba Egibitigibu gum wɛ̃ɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani bɔkumɔ.

Nge mɛya ba ka kpaasibu kasu be ba ɲ sãa gãanu.
N sãare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamə tõə baatere.
Ma ba daa bəəbəya mɔ̀ ba dəə.
3 Nɛ, Yinni Gusunə na Yudaba siribu sokumə.
Kon be Yakəbun bweseru wərima ben daa kõsan sõ.
Kpa n bu ben kõsan are kəsia.
4 Ben baaba Yakəbu u win məən naa tokuru nɛnua
saa win mɛron nukurun di.
Ye ba nùn mara u kpɛ̃a,
ma u ka nɛ Gusunə wəri kua ka win dam kpuro.
5 U ka nɛn gərado wəri kua, ma u kamia.
U swĩ, ma u gərado wi kana u nùn domaru kua.
Betɛli miya u ka nɛ Gusunə yinna.
Ma na ka nùn gari kua.
6 Nɛna Gusunə wəllu ka tem Yinni.
Nɛn yĩsira Wi u ra n wãa.
7 Bɛɛ Isirelіba, i de i wurama nɛ bɛɛn Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naanɛ sãa baadomma.
8 Bɛɛ Isirelіba i sãawa nge tenku be ba kilo weesugia nɛni.
Ba ra gbɛna kã.
9 Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia baka gura.
Kõsa gaa sari ye səə. Bɛɛn səmburun areya.
10 Adama nɛ, Gusunə na sãawa bɛɛn Yinni
saa mìn di i wãa Egibitiə.
Kon maa de i wura i n wãa kuu bekuruginu səə
nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin di i wãa gbaburə.
11 Nɛn səməba na ka gari kua kãsinu səə,
kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.
Beya ba maa bɛɛ nɛn himba sõəsi ya ka gisə girari.
12 Ka mɛ, Galadigibu ba kua tən kõsobu.
Ma ba koo kam ko.
Ba ra kɛtɛ kinɛ dabinu go Giligaliə.
Adama ben yãku yenu nu koo ko kpee subenu gbaanun kpĩi səə.
13 Yakəbu u kpikiru da Aramuə.
Miya u səmburu kua u yãanu kpara u ka kurə wa.
14 Adama səmə goowa Yinni Gusunə u gəra
u da u win bweseru Isirelіba yarama Egibitin di.
Səmə wiya u bu kpara.
15 Adama yeniba kpuro səə,
Isirelіba ba Yinni Gusunə nuki sanka too too.
Yen sõ, u koo de yɛm mɛ ba yari mi, mu wəri ben wiru wəllə.
U koo de bu yen sekuru wa.

13

Siri dãaki bi ba Isirelіba kua

1 Yellu Efaraimubara ba dam bo Isirelіba səə.
Bà n bwese kɛri yi yi tie gari sõəwa,
ba ra nandewa.
Adama ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa,
ma ba gu.
2 Wee sere ka tɛ̃, ba durum mɔ̀ ba dəə.

Ba tii bwãaroku sii geesuginu kua.
Ben tiiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben nɔma
nu ka naa binu weenɛ.
Ma ba gerumɔ nin sɔ̃ ba mɔ̀,
be ba yãkuru na,
bu yiiro bu naa bii ni sɔ̃su.
3 Yen sɔ̃na ba koo doona nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum.
Ba sãa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
su ka woo doonɔ
ǹ kun mɛ nge wii si su yarimɔ gbaburun di.
4 Adama nɛ, na sãawa Gusunɔ ben Yinni
saa mìn di na bu yarama Egibitin di.
Ba ǹ maa Yinni goo mɔ ma n kun mɔ nɛ.
Faaba kowo maa sari nɛ baasi.
5 Na bu kpara saa mìn di ba wãa gbaburɔ
mi gãanu ku ra kpi.
6 Sanam mɛ ba dua tem mɛ sɔɔ,
ba di ba deba nge yaa saɓe ni ba kpare,
ma ba tii suabu torua ba man duari.
7 Tɛ̃, ko na n sãawa nge gbee sunɔ
na n bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.
8 Kon bu wɔrimawa nge gbeeku yaa gɔba
yèn binu ba mwa.
Kpa n ben toronu bɛsuku.
Mɛya kon bu kasuku
nge mɛ gbeeku yɛɛ yi ra yaa kasuku,
kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.
9 Isireliba, wee i kam kua
yèn sɔ̃ i man seesi nɛ wi kon kpĩ n bɛɛ somi.
10 Mana bɛɛn sina boko u wãa.
I de u bɛɛ faaba ko bɛɛn wusu kpuro sɔɔ.
Mana bɛɛn kparoba wãa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.
11 Na raa bɛɛ sina boko wɛ̃ ka mɔru.
Mɛya kon maa bɛɛ nùn mwaari ka mɔru.
12 Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.
13 Isirelin bweseru ta sãawa nge bii wìn marubun saa ya tura
ma u kpasa wɔri mɔ̀,
adama bii wi, u yina u yarima.
14 Kon bu wuna saa gɔribun wãa yerun dam di.
Kpa n bu yakia gɔɔn nɔman di.
Gɔɔ, a na ka wunɛn bara te a ra ka tɔnu go.
Gɔribun wãa yeru, a na ka wunɛn kam kootia.
Domi na ǹ maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
15 Baa Isireliba bà n kuura amɔ,
begibun suunu sɔɔ,
yibɛrɛba ba koo na nge woo sum saa sɔ̃ɔ yari yerun di.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na kon bu seeyamawa gbaburun di,
kpa bu dɔkɔba gberasia.
Kpa bwii yi nim kpe.
Gãa ni nu gea sãa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

1 Na kon de bu Samari sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen tɔmbu ba nɛ Gusunɔ ben Yinni seesi.
Ba koo bu gowa tabu sɔɔ
kpa bu ben bii piiminu nam.
Kpa bu ben kurɔ be ba guri mɔn nukunu bɛsuku.

Osee u Isireliba kɔkirimɔ

2 Osee u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu wurama Gusunɔ ben Yinnin mi,
domi ba wɔruma ben toranun sɔ̃.
3 Bu wurama win mi bu kana teni ko
te ta nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
a sun bɛsɛn toranu kpuro suuru kuo.
Kpa a sun mɛɛri ka nɔnu geu.
Ye sa ko ka nun yãkuru kua,
sa ko nun siara.
4 Asirigii wi, u ǹ kpɛ̃ u sun faaba ko.
Sa maa yɛ̃ ma dumi kun sun faaba mɔ̀ tabu sɔɔ.
Sa ǹ maa bwãaroku ni sa tii kua sokumɔ bɛsɛn yinnibu pai.
Domi wuna a ra gobekuba wɔnwɔndu kue.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon de nɛn tɔmbu bu ka den nɛ turo yɔ̃ra
kpa n bu kĩa too.
Na ǹ maa ka bu mɔru mɔ̀.
6 Ko na n sãawa nge kakoru be, Isireliban sɔ̃.
Ba ko n wãwa nge dãa wɛ̃su,
kpa bu nuuru gira nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.
7 Ben kãasi yi koo tɛriawa
kpa yi n wã nge dãa te ba mɔ̀ olifi,
kpa yi n nuburu do nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.
8 Ba koo gɔsirama bu sina nɛn kɔkɔrɔ
kpa bu maa alikama duure.
Ba koo kparawa nge resɛm dãa
kpa bu yĩsiru yari nge Libanin tam.
9 Saa ye, Isireliba ba ǹ maa bũnu sãamɔ.
Domi kon ben kanaru nɔ,
kpa n bu nɔni doke.
Na kon sãawa nge dãa ye ya ku ra gbere ben sɔ̃.
Nɛn min diya ba koo domaru wa.

10 Wi u laakari mɔ, u de u n tii sɛ gari yinin sɔ̃.
Wi u maa bwisi mɔ, u de yi nùn yeeri.
Domi Yinni Gusunɔn swɛɛ yi sãawa dee dee.
Gemgiba ba koo sĩ yi sɔɔ.
Adama be ba nùn seesimɔ, ba koo wɔruma yi sɔɔ.

YOƐLI

Gusunən səmə Yoɛlin waasu ya sãa kirə ye u win təmbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunən siribu bu koo na bin saa səə. Siri bin saawa u sokumə Yinni Gusunən tãru. Saa ye səə, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunə u koo maa tən be ba ǹ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoɛli u maa nɛɛ, sanam dãakim səə, Yinni Gusunə u koo de win Hunde u na win təmbu səə. Ya maa koora nge mɛ sa garimə GK 2:16-21 səə.

Yoɛli, yĩsi ten tubusiana Gusunə u sãawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunən tãru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunən təmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunə u Yoɛli, Pɛtuɛlin bii sõəwa u Yudaba sõ.

Twee wuuru ka gbeburu

2 U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nə.
Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro
i swaa tem kpĩiyə i gari yi nə.
Gãa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati səə,
ǹ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati səə?
3 I bɛɛn bibu yen gari sõəwə.
Kpa bii be, bu maa ben bibu sõ,
kpa be, bà n seewa bu maa begibu sõ.
4 Wee dĩa ni kəkənu nu di n tiara,
twee yi na yi di.
Ye twee yi na yi di n tiara
ma swĩini yi na yi di.
Ye swĩini yi di n tiara,
ma gbaanu na nu ye di.
5 Bɛɛ be tam mu goomə, i dom yando kpa i swĩ.
Bɛɛ tam nərobu, i weeweenu koowo.
Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sõ.
6 Domi twee wuura na nge tabu kowobu
ta bɛsɛn tem wukiri.
Yi dabi, yi maa dam mə.
Yin donnu dam məwa nge gbee sinansuginu.
7 Yi bɛsɛn resɛm gbaanu kam koosiamə.
Yi bɛsɛn figie dãnu dimə.
Yi yen kokosu wĩamə.
Ma yi yen kãasi derimə kokosu sari.
8 I wuri koowo nge kurə kpao wi gəminira deema.
9 Ba ku ra maa ka kɛ̃nu de Yinni Gusunən sãa yerə
ni nu sãa alikama ka tam.
Yen sõna Yinni Gusunən səm kowo be ba sãa yãku kowobu ba sãare ba gəə sõ.
10 Gbea kpuro ya kam kua.
Ma yen tem mu saara.
Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.
11 Gbee wukobu ba sõ biti səə.

Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba mɔ̀.
Domi dĩa bimi sari.
Dĩanu kpuro nu kam kua.
12 Resɛm gbaanu nu gbera.
Figie ya dɛlla.
Dãa gbaanu kpuro nu gea yina.
Ya dera tɔmbu ba ǹ maa nuku dobu mɔ.

Yoɛli u tɔmbu kanamɔ

bu Yinni Gusunɔ suuru kana

13 Bɛɛ Yinni Gusunɔn sɔm kowobu, yãku kowobu,
i saaki sebuo
i ka kpuna wɔ̃ku giriru nuku sankiranun sɔ̃.
Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam kɛ̃nu nɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
14 I tɔ̃ru garu wunɔ
tè sɔɔ i ko i nɔɔ bɔke.
I tɔmbu kpuro mɛnnɔ sere ka durɔ tɔkɔnɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
kpa i nùn kana.

Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru

15 Yinni Gusunɔn tɔ̃ru ta turuku kua.
Tɔ̃ɔ te, ta sãawa win tɔ̃ru.
Te sɔɔra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
Anna a tɔ̃ɔ kɔ̃suru wa te ta sisi mi.
16 Wee sa mɛɛra ba ka bɛsɛn dĩanu doonɔ.
Ma nuku dobu kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
17 Ye ba duura, ya gbera tem kusanu sɔɔ.
Dĩanu kpa biranu sɔɔ.
Ma bira ni, nu wɔrukumɔ.
Domi nu ǹ maa dĩanu mɔ.
18 I swaa dakio i nɔ nge mɛ yɛɛ yi wuri mɔ̀,
ma yi bɔsu baama.
Domi yi ǹ yakasu wa kpara yerɔ.
Baa ka yãanɔ nu nɔni sɔ̃ɔre.

Yoɛli u kanaru mɔ̀

19 Yinni Gusunɔ, wuna na nɔɔgiru suemɔ.
Domi wee, yakasu ka dãa dɔ̃ɔ mwaara gberɔ.
20 Ma yɛɛ yi nɔɔgiru sue yi nun kanamɔ.
Domi daanu gbera, yakasu maa dɔ̃ɔ mwaakira gbaburɔ.

2

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru

ta turuku kua

1 I kɔba soowo Siɔniɔ.
I de bu ye nɔ Yinni Gusunɔn guu dɛɛraru mi.
Bɛɛ be i wãa tem mɛ sɔɔ kpuro, i diirio bɛrum sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ra wee.
Wee ta mam turuku kua.
2 Tɔ̃ɔ te, ta tĩriwa.
Ta guru wiru ka bukɔ sɔɔwa.
Ma twee wuura wee yi dabi,

yi maa dam mɔ.
Yin wuu te, ta tĩriwa
nge yam wɔ̃kura guuru wukiri.
Sa ǹ yen bweseru waare.
Sa ǹ maa yen bweseru wasi.
3 Mi yi sara kpuro,
n da kowa nge dɔ̃ɔ mwaara u doona.
Yi ku ra gãanu deri.
Yellu bɛsɛn tem mu gea sãa
nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni.
Adama tɛ̃ yi mu kua nge mi gãanu ku ra kpi.
4 Twee yi, yi sãawa nge tabu maasɔbu
be ba dumi yakiamɔ.
5 Yi yɔ̃ɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
À n yen wɔkinu nua
a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
ǹ kun mɛ yaka si su dɔ̃ɔ mwaaramən wɔkinu.
Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba tabun sɔɔru sãa.
6 Tɔmbu kpuro ba ra n nandewa yì n tunuma.
Kpa ben wuswaa yu burisina.
7 Yi ra tii yɔ̃suwa nge tabu durɔbu,
yi n gbãraru gasirimɔ,
yen baayere ya n yen swaa swĩi.
Yi ku ra gam gɛre.
8 Yi ku ra maa baasinɛ.
Yen baayere ya ra n yen sĩa swĩiwa.
Gãa ni nu koo ye gɔngɛrɛ ko,
yi ra nu wɔriwa sannu.
Nu ku ra maa ye yɔ̃rasie.
9 Yi ra wuu wukiriwa
yi n gbãraru ka yɛnusu gasirimɔ,
kpa yi n dumɔ fɛnɛntiban di nge gbɛnɔbu.
10 Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
kpa n sãare wɔlla koo wɔruma,
kpa suru ka sɔ̃ɔ yam tĩra,
kpa kperin ballibu kpe.
11 Nge mɛya Yinni Gusunɔ ù n gari gerua win tabu kowobun wuswaaɔ,
ba ra nùn mɛm nɔɔwɛwa.
Ba dabi, ba maa dam mɔ.
Yen sɔ̃na win tɔ̃ɔ te, ta nanum mɔ.
Wara u koo yɔ̃ra u tu ma.

I gɔ̃ru gɔsio

12-13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na sãawa wɔnwɔndugii.
Nɛn kĩru ta kpã.
Nɛn mɔru ya ku ra fuuku se.
Na ra maa tɔnu suuru kue
kɔ̃sa ye na raa kĩ n nùn kua sɔɔ.
Tɛ̃, i wurama ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro nɛn mi,
i nɔɔ bɔke, kpa i wuri ko.
Bɛɛn gɔ̃ruwa i ko i gɔsia,
n ǹ mɔ i yãnu gɛ̃ɛku tɔna.

I wurama nɛ, Gusunə bɛɛn Yinnin mi.
14 Sərəkudo kon gõru gəsia,
kpa n bɛɛ durom kua.
Saa ye səəra i ko i kpĩ i ka man alikama ka tam kẽnu naawa.

I kanaru koowo

ka nəə bəkuru

15 I kəba soowo Siəniə.
I təmbu mɛnnə,
kpa i nəə bəkurun tõru yi.
16 I təmbu mɛnnə bu man sã,
guro gurobu ka bibu, ka bii wɛ̃ɛnə.
Baa ka be ba wãa kurə kpaa dirə,
bu yario ben kurə kpaa dirun di.
17 Kpa yãku kowo be ba man sãamə
bu du nɛn sãa yerə ka swĩi,
yãku yeru ka kənnən baa səə,
bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
n ben wənwəndu waawo, be, nɛn təmbu.
N ku bu sekuru doke.
N ku de tən tukobu bu bu yɛ̃ɛ bu nɛɛ,
mana nɛ, ben Yinni na wãa.

Yinni Gusunə

u win təmbu wisimə

18 Yinni Gusunə u nisinu mə win tem sõ.
U win təmbun wənwəndu mə.
19 Ma u win təmbun kanaru wisa,
u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wɛ̃, ka resɛm, ka gum.
I ko i deburu wa.
Na ǹ maa derimə bweseru garu tu bɛɛ yɛ̃ɛ.
20 Kon bɛɛ yibɛrɛ be ba na saa sõə yɛ̃san nəm geu gian di gira,
kpa n de bu da n toma
mi tem mu gbere ma gãanu ku ra kpi.
Kon de ben swaa gbiobu bu nim wõku bəruguu wəri.
Kpa be ba wãa biruə bu nim wõku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ wəri.
Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wɛ̃sia.
Geema, Yinni Gusunə u gãa bakanu kua.
21 Tem, a ku bɛrum ko,
a nuku dobu koowo,
domi Yinni Gusunə u gãa bakanu kua.
22 Bɛɛ gbeeku yɛɛ, i ku nanda.
Domi yakasu su koo wure su kpi temə,
kpa dãnu nu ma.
Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.
23 Bɛɛ Siənigibu i nuku dobu koowo Gusunə bɛɛn Yinni səə.
Domi u koo de gura yu nɛ yen saa səə nge yellu.
U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.
24 Alikaman soo yera kun maa gberamə.
Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramə wekenə.
25 Kon bɛɛ wõə si ka dĩa nin kəsire wɛ̃,
ni nɛn tabu kowobu, kəkənu, ka gbaanu, ka twee yi di
wõə si su doona səə.

26 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ko i di i debu.
I ɲ sekuru wɑsi.
Kpɑ i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃,
nɛ wi nɑ bɛɛ sɔm mɑɑmɑɑkiginu kuɑ.
27 Sɑɑ ye sɔɔ, i ko i giɑ
mɑ nɑ wãɑ bɛɛ Isirelibɑn suunu sɔɔ.
Mɑ nɑ sãɑ Gusunɔ bɛɛn Yinni.
Nɛ bɑɑsi, Yinni goo mɑɑ sɑri.
Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ɲ mɑɑ sekuru wɑsi.

3

Yinni Gusunɔ u koo win Hunde doke tɔmbu sɔɔ

1 Yen biru kon nɛn Hunde doke tɔmbu kpuro sɔɔ.
Bɛɛn bii tɔn durɔbu kɑ tɔn kurɔbu bɑ koo nɛn gɑri gere,
kpɑ bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ̀,
kpɑ bɛɛn ɑluwɑɑsibɑ bu kãsinu wɑ.
2 Bɑɑ kɑ yobɔ, kon bu nɛn Hunde wɛ̃wɑ tɔ̃ɔ te.
3 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon mɑɑmɑɑkibɑ ko.
Kon de yɛm kɑ dɔ̃ɔ kɑ wii bɑkɑsu sɔ̃ɔsirɑ wɔllɔ kɑ temɔ.
4 Sɔ̃ɔ u koo yɑm tĩrɑ,
kpɑ suru u swɛ̃rɑ nge yɛm,
Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ nɑnumgii te, tu sere tunumɑ.
5 Adɑmɑ yen tɔ̃ɔ te,
wi u Yinni Gusunɔ sokɑ, u koo fɑɑbɑ wɑ.
Gɑbu bɑ koo kisirɑ nɔni swãɑ ten di
Siɔnin guurɔ Yerusɑlɛmuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerɑ.
Beyɑ be u sokɑ bɑ n kɑ wãɑru mɔ.

4

Yinni Gusunɔ u koo bwese tukunu siri

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
kon Yudɑbɑ kɑ ben wuu Yerusɑlɛmu wesiɑ nge yellu.
2 Kpɑ n bwese tukunu kpuro mɛnnɑ
n nu sure Yosɑfɑtin wɔwɑ sɔɔ.
Miyɑ kon nu siri
kɔ̃sɑ ye nu nɛn tɔmbu Isirelibɑ kuɑn sɔ̃.
Domi nu bu yɑrinɑsiɑ tem kpuro sɔɔ.
Mɑ nu ben tem bɔnu kuɑ.
3 Nu nɛn tɔmbu bɔnu kuɑ kɑ tɛtɛ.
Nu ben ɑluwɑɑsibɑ mwɛɛrɑ nu dɔrɑ
nu kɑ wɑ nu kurɔ tɑnɔbu dwe.
Mɑ nu wɔndiɑbɑ mwɛɛrɑ nu dɔrɑ nu kɑ tɑm nɔ.
4 Bɛɛ Tirigibu kɑ Sidonigibu kɑ sere be bɑ wãɑ Filisitibɑn temɔ,
mbɑ i kĩ nɛn mi.
I kĩ i mɑn mɔru kɔsiɑwɑ?
N n mɛn nɑ, nɑ ɲ tɛɛmɔ n kɑ mɑɑ bɛɛ mɔru kɔsie.
5 Wee i nɛn sii geesu kɑ nɛn wurɑ
kɑ nɛn ɑrumɑni gurɑ.
Mɑ i dɑ i ye kpuro yi bɛɛn bũu sãɑ yerɔ.

6 Ma i Yudaba ka Yerusalɛmugibu mwɛɛra i Gɛrɛkiba dɔre.
Nge mɛya i ka bu tondasia ben tem di.
7 Adama nɛ, kon ka bu wurama mi ba raa wãa.
Kon de kõsa ye i bu kua mi,
yu wɔri bɛɛn wiru wɔllɔ.
8 Kon bɛɛn bibu Yudaba dɔre.
Kpa be maa, bu be Sabegibu dɔre,
be ba wãa n toma.
Yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na geruа.

Taa dãakibu ka siribu

9 Yoɛli u nɛɛ,
i bwese tukunu nɔɔsio bu tabun sɔɔru ko.
Nu tabu durɔ damgibu seesio, kpa bu swaa wɔri,
tabu kowobu kpuro gesi.
10 Nu nin naa tebonu gɔsio takobiba,
kpa nu nin kɔmbɔnu gɔsia yaasi.
Be ba raa sãa bɛrurobu, bu tii koowo tabu durɔbu.
11 I seewo fuuku i na.
Bɛɛ bwese ni i wãa turuku, i mɛnnama.
Yinni Gusunɔ, a de wunɛn tabu kowobu bu na.
12 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wɔwa yen mi.
Domi miya kon sina
n bwese ni nu wãa mi kpuro siri.
13 Domi ben nuku kõsura banda.
I kɔmbɔnu suo i tɔn be gɛ̃ nge dĩa ni nu ye.
I na i bu munku nge resɛm ye ba doke gama yerɔ,
ma yen nim mu kotosu yiba.
14 Wee tɔn wɔru ga wee wɔwa yèn mi ba koo tɔmbu siri.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔn tõɔ te, ta tura
tè sɔɔ kon nɛn mɔru sõɔsi.
15 Sõɔ ka suru kun maa ballimɔ.
Ma kperi yi yam tĩra.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na kukirimɔ Siɔnin guurun di.
Nɛn nɔɔ ga nɔɔramɔ Yerusalɛmun di.
Wɔllu ka tem mu yĩirimɔ.
Adama na nɛn tɔmbu Isiriliba kõsu.
Nɛna na sãa ben kuku yeru.
17 Bɛɛ Isiriliba, i ko i gia
ma nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni,
nɛ wi na wãa Siɔniɔ nɛn guu dɛɛraru mi.
Yerusalɛmu kpuro ya koo kpam ko nɛgia.
Tɔn tukobu ba ǹ maa ye wɔrimɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu domaru kua

18 Saa gaa wee yè sɔɔ resɛm ya koo gea ko
sere ka gungunu wɔllɔ.
Kpa sabenu nu di mi.
Kpa nu bom ko mu n kpã.
Yudan tem daanu kpuro nu koo nim koku.
Daru koka gaa koo yari
Yinni Gusunɔn sãa yerun di,

kpa yen nim mu da
sere Sitimun wɔwaɔ.
19 Egibiti ya koo kam ko,
kpa Edɔmun tem mu ko bansu.
Domi ba Yudaba dam dɔre,
ma ba taarɛ sarirugibu go.
20-21 Adama kon be ba tɔmbun yɛm yari mi mɔru kɔsia.
Kpa Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba n wãa ben temɔ
sere ka baadommaɔ.
Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n wãa Siɔniɔ.

AMƆSU

Amɔsu wi, u sãaWa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamə Yinni Gusunɔ u ka nùn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ sõ siri bi Yinni Gusunɔ u koo nu kua. Amɔsun waati ye sɔɔ, Isireliba ba dukia mɔwa too, adama ben wãasinaa ka Gusunɔ ya biru wura. Baa mɛ ba sãaru nɛni, ben gõru ga ǹ wãa te sɔɔ. Ba ǹ sãarobu nɔɔrimɔ. Ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem biramɔ. Ba tɔmbu taki dimɔ tenkurun swaa sɔɔ.

N deema saa ye sɔɔ, Asirigiba dam mɔ. Amɔsu u Isireliba yaayasiamɔ wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ ben sõ ka nge mɛ u bu yarama saa Egibitin di. Yen sõ, bà kun Gusunɔ sãamɔ ka gem, mɛm nɔɔbu sarira ba mɔ̀. U maa bu sõɔmɔ ma Yinni Gusunɔn siribu wee be sɔɔ.

Amɔsu u sãaWa Isireliban bwese kɛra wɔkura yiru yen sɔmɔ dãako wi Gusunɔ u bu gɔria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirɔ ye Yinni Gusunɔ u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kãsinu nɔɔbu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

1 Amɔsu u sãaWa yãa kparo Tekoaɔ. Wiya Yinni Gusunɔ u ka gari kua
Isireliban sõ, n kua wõɔ yiru tem mu sere yĩira. Saa ye sɔɔ, Osiasiwa u bandu
dii Yudaɔ, ma Yeroboamu, Yoasin bii u maa bandu dii Isireliɔ. 2 Amɔsu u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn nɔɔ ga nɔɔramɔ Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ.
Yakasu maa sari kpara yenɔ,
ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusunɔ

u koo Sirigibu sɛɛyasia

3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Damasigibun toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Galadigibu taaka ba munka.
4 Tɛ̃, kon de dõɔ u na u sina boko Hasaɛlin yɛnu wɔri,
kpa u Bɛni Hadadin sina kpaaru di mam mam.
5 Kon ben wuu Damasin gbãrarun gamboba kɔsuku,
kpa n Bikati Afɛnin tɔmbu kpeerasia.
Kpa n Bɛti Edɛnin sunɔ go.
Kpa n de bu Sirigibu yoru mwɛɛri bu ka da Kiriɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Filisitiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
7 Mɛya kon de bu ben wuu Gasa dõɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.
8 Kon Asidɔdun tɔmbu ka Asikalonin sunɔ kpeerasia.

Kon Ekoronigibu wɔri.
Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Fenisiba sɛɛyasia

9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Fenisiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
Ba ǹ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bɔkua.
10 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tiri dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Edɔmuba sɛɛyasia

11 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Edɔmuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba ben mɛro bisibu Isireliba naa swĩi ka takobi.
Ba ǹ bu wɔnwɔndu kue.
Ben mɔru kun maa sure.
Ma ba ka bu wɛrɛru sãa dim dim saa kpuro.
12 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tema dɔ̃ɔ sɔku
kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Amɔniba sɛɛyasia

13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Amɔniban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba gurigibun nukunu bɛsuka Galadiɔ,
saa ye ba Galadigii ben tem mwaamɔ
begim mu ka yasian sɔ̃.
14 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di mam mam.
Saa ye sɔɔ, tabun wurenu koo nɔɔra nge woo bɔkɔ.
15 Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

2

Yinni Gusunɔ

u koo Mɔabuba sɛɛyasia

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Mɔabuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ǹ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Edɔmun sina bokon kukunu dɔ̃ɔ mɛni nu kua torom.
2 Yen sɔ̃, kon de bu Mɔabuban tem dɔ̃ɔ mɛni
kpa u ben wuu Keriɔtun dii geenu di mam mam.
Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
sanam mɛ tabu swĩa ba kɔbi soomɔ, ba kuuki mɔ̀.

3 Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia

4 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yudaban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba nɛn woodaba yina.
Ba ɲ ye mɛm nɔɔwɛ.
Ma ba bũnun weesu swĩi, ni ben baababa ba raa swĩi.
Ma nu dera ba gɛra nɛn swaan di.
5 Yen sɔ̃, kon de bu ben tem dɔ̃ɔ mɛni.
Kpa u ben wuu Yerusalɛmun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛn toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi i gemgibu dɔra i ka bɛɛn dibu wa i mwa.
Ma i ka sãarobu baranun gobi kɔsinamɔ.
7 I ra n kĩwa i wɔnwɔndobu taare
kpa ba n wiru tua sãa nuku sankiranun sɔ̃.
Kpa i n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔremɔ.
Bii ka baa ba ka kurɔ turo mɛnnamɔ.
Nge mɛya i ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsi dɛɛraru sankumɔ.
8 I ra n kpĩ kpĩ bɛɛn bũnun nuunɔ
yãnu wɔllɔ ni i tɔruba mwa,
kpa i n tam nɔrumɔ mɛ i yokuma.
9 Ka mɛ, na Amɔreba kam koosia mam mam bɛɛn sɔ̃,
be, be ba gunu nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
Ma ba dam mɔ nge dãa damgia.
10 Mɛya na bɛɛ yarama Egibitin tem di.
Ma na bɛɛ kpara gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru
n ka bɛɛ Amɔre ben tem wɛ̃.
11 Na sɔmɔbu seeya bɛɛn bibu sɔɔ.
Ma na gabu gɔsa nɛn sɔ̃ bɛɛn aluwaasiba sɔɔ,
ma ba man tii wɛ̃ ba bɔ̃rua bu ku tam nɔ.
Bɛɛ Isireliba geema? Nge weesa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
12 I dera be na gɔsa mi, ba tam nɔra.
Ma i nɛn sɔmɔbu wooda wɛ̃ i nɛɛ,
bu ku maa tɔmbu nɛn gari sɔ̃.
13 Wee tɛ̃, kon bɛɛ munku muku muku
nge mɛ naa kɛkɛ ye ya dĩanu sɔɔwa ya ra tem kɔsuku.
14 Yen dɔma te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ̃ bu duka su.
Damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben dam dendi bu ka gãanu ko.
Mɛya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben wãaru wɔra.
15 Tɛn towoba kun maa kpɛ̃ bu ka tii yina.
Be ba maa naasu sãu, ba ɲ kisiramɔ.
Mɛya maasɔba kun maa kpɛ̃ bu we ben dumin dukin saabu.
16 Be ba sãa tabu durɔ damgibu be sɔɔ dɔma te,

ba koo ben tabu yãnu kõwa bu duki su nɔm dira.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

3

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo ben daa tusia

1 I swaa dakio i nɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ, bɛɛ Isireliba kpuron sõ,
bɛɛ be na yarama Egibitin di.
2 Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛ tɔnawa na gɔsa.
Yen sõna kon bɛɛ sɛɛyasia bɛɛn durum ye i kua kpuron sõ.

Gusunɔ ù n gari gerua,

Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ̃

u nɔɔ mari

3 Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu
ba kun gina nɔɔsinɛ?
4 Gbee sunɔ ga ra gbãre yakasɔ
ga kun yaa mwɛ ro?
Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun di
ga kun yaa wa ga dimɔ?
5 Gunɔ ga koo taa mwaara temɔ
ba kun ye bɛri?
Taa ya koo se wɔllɔ
gãanu kun ye kɛsie?
6 Ba ra tabun kɔba so wuuɔ
wuugibu ba kun nande?
Kɛ̃siru garu ta ra koore wuuɔ
n kun nɛn min di?
7 Aawo, na ku ra gãanu ganu ko
na kun yè nɛn sɔmɔ sõɔwa.
8 Gbee sunɔ gà n gbãra,
wara ku ra nande.
Nɛ, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua,
nɛn sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Samari sɛɛyasia

9 I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
bu mɛnnama Samarin guunɔ,
kpa bu wa daa bɛrɛtɛkɛ ka dam dɔrenaa
ye ya wãa ben suunu sɔɔ.
10 Ba ku ra kã bu gea ko.
Ma ba arumani guramɔ ka dam ka taki,
ba taasimɔ ben sina kpaanɔ.
11 Yen sõna kon de yibɛrɛba bu na
bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.
Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ǹ nuku dobu mɔ

12 Wee ye na maa gerua. Na nɛɛ,
nge mɛ yãa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,

nge mɛya kon bɛɛ Isirelibɑ wɔra
bɛɛ be i nɑ i sɔ̃ Samariɔ kpin yee burɑnu sɔɔ.

Kirɔba

13 I swɑa dɑkio i nɔ
kpɑ i Yɑkɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sɔ̃ ye nɛ Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni nɑ gerua.
14 Nɑ nɛɛ, sɑnɑm mɛ sɔɔ, kon Isirelibɑ sɛɛyɑsiɑ ben durum sɔ̃.
Kon Betɛlin yãku turɑnu kɔsuku,
kpɑ nin kãɑnu nu bɔɔkirɑ nu wɔruku.
15 Kon bɛɛn diɑ mi i rɑ n wãɑ yɑm susurun sɑɑ kɑ purɑn sɑɑ kɔsuku.
Kpɑ n bɛɛn sinɑ kpɑɑnu kɑm koosiɑ
ni, ni bɑ burɑru koosi kɑ suunu donnu,
kɑ sere dii gee ni nu tie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

4

1 Bɛɛ Samɑrin tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i dimɔ i bɔriɑmɔ nge Bɑsɑnin nɑɑ gbiibi
yi yi wãɑ Samɑrin guurɔ,
i wɔnwɔndobu dɑm dɔremɔ,
i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu tɑki dimɔ,
mɑ i bɛɛn durɔbu sɔ̃ɔmɔ bu kɑ tɑm nɑ i nɔ.
Tɛ̃, i swɑa dɑkio i nɔ.
2 Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bɔ̃rumɔ kɑ nɛn tiin yĩsi dɛɛrɑru nɑ mɔ̀,
wee sɑɑ yɑ sisi yè sɔɔ bɑ koo bɛɛ kɑ bɛɛn bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gɑwɑ nge swɛ̃ɛ.
3 Bɛɛn bɑɑwure u koo yɑri kururun di
kpɑ bu bɛɛ kubɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu giɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

Isirelibɑn gɔ̃ru bɔbunu

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isirelibɑ, i doo yãku yee ten mi Betɛliɔ,
kpɑ i n mɑn torɑrimɔ.
I doo Giligɑliɔ,
kpɑ i n mɑn torɑrimɔ nge mɛ̀n nɔɔ i ko kpĩ.
I n bɛɛn yãkunu mɔ̀ bururu bɑɑtere,
kpɑ i n kɑ bɛɛn kɛ̃nu nɑɑmɔ sɔ̃ɔ itɑ kɑ sɔ̃ɔ itɑ.
5 I bɛɛn siɑrɑbun yãkunu koowo kɑ pɛ̃ɛ ye bɑ seeyɑtiɑ doke.
Kpɑ i tɔmbu sɔ̃ mɑ i kɛ̃nu kuɑ kɑ kĩru.
Domi yerɑ bɛɛ Isirelibɑ i kĩru bo.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

Kirɔ ye yɑ kɑm kuɑ

6 N wee nɑ derɑ gɔ̃ɔrɑ duɑ bɛɛn wuu mɑrosu kpuro sɔɔ.
Mɑ i dĩɑnu biɑ bɛɛn yɛnusu kpuro sɔɔ.
Adɑmɑ kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.
7 Nɑ yinɑ gurɑ yu nɛ ye n tie suru itɑ bu kɑ dĩɑnu gɛ̃.
Nɑ derɑ gurɑ yɑ nɑ wusu gɑsun mi.
Mɑ nɑ ǹ wure yu nɛ gɑsun mi.
Nɑ derɑ yɑ nɑ gbenu gɑnu sɔɔ.
Mɑ nɑ ǹ wure yu nɛ gɑnun mi.
Mɑ nu gberɑ.

8 Yera bɛɛn wusu gasun tɔmbu ba da wuu gagun mi
bu ka nim wa bu nɔ.
Adama ben nim nɔru ga ɲ kpa.
Ka mɛ, i ɲ gɔsiramɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Na dera bɛɛn dĩanu kusenu kua,
ma twee yi na yi bɛɛn gbean dĩanu ka bɛɛn dãa gbaanun wurusu kpuro di.
Adama ka mɛ, i ɲ gɔsiramɛ nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
10 Na maa bɛɛ kẽsi kẽsi bararu sure nge mɛ na kua Egibitiɔ.
Na dera ba bɛɛn aluwaasiba go tabu sɔɔ.
Ma ba ben dumi mwɛɛra.
Na dera i bɛɛn tɔn be ba gun nuburu nua bɛɛn sansaniɔ.
Adama ka mɛ, i ɲ gɔsiramɛ nɛn mi.
11 Na bɛɛ sura na kɔsuka nge Sodomu ka Gomɔra ye na kam koosia.
Ma i kua nge dãa nɔɔ ge ba wuna dɔ̃ɔn di.
Adama ka mɛ, i ɲ gɔsiramɛ nɛ, Yinni Gusunɔn mi.
12 Yen sɔ̃na bɛɛ Isireliba kon bɛɛ sɛɛyasia.
N n mɛn na, i n sɔɔru sãa i n ka nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin siribu mara.
13 Domi nɛna na guunu mɔma,
ma na woo taka kua.
Na ra nɛn bwisikunu tɔnu giasie.
Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔ̃kuru,
kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

5

Isireliba, i de i gɔ̃ru gɔsia

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swĩi yi na mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
2 Bɛɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,
i ɲ maa seemɔ.
Goo sari wi u koo bɛɛ seeya.
3 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
bɛɛn wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,
bà n tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo wurama.
Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,
tɔmbu wɔkura ba koo tia.

I wurama Gusunɔn mi

n sere dãkuru ko

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa bɛɛ Isireliba sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ; ì n kĩ i n wãa, wiya i ko kasu.
5 I ku maa sãaru da Betɛliɔ ka Giligaliɔ ka Beri Sebaɔ.
Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛɛri.
Kpa bu Betɛligibu kam koosia.
6-7 Bɛɛ be i ra gem gɔsie weesu,
kpa i kun mu garisi gãanu,
i na wi, Yinni Gusunɔn mi,
kpa i wa i n wãa,
kpa u ku raa bɛɛ Isireliba wɔri u mwa nge dɔ̃ɔ.
Kpa i goo bia Betɛliɔ wi u koo dɔ̃ɔ wi go.
8 Yinni Gusunɔwa u kperi bwese bweseka kua,
ma u yen baayere yi yen ayerɔ.
U ra yam wɔ̃kuru gɔsie yam bururam.

Kpa u de sɔ̃ɔ sɔɔ gu tĩra, gu gɔsia wɔ̃kuru.
U ra nim wɔ̃kun nim mɛnnɛ,
kpa u mu yɛ̃kana tem kpuro sɔɔ.
9 Wiya u ra damgibun dam bue.
Kpa u de bu ben wusun gbãranu kɔsuku.
Ka gem, win yĩsira Yinni Gusunɔ.
10 Bɛɛ Isireliba, be ba bɛɛ sirimɔ dee dee,
i ra n bu tusa,
kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔ̃rua.
11 I ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔre,
i n ben gbean dĩanu mwɛɛrimɔ ka dam.
Yen sɔ̃, i ǹ sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ
ye i bana ka kpee ni i dãka.
Mɛya i ǹ maa bɛɛn resɛm ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.
12 Domi u bɛɛn toranu yɛ̃ nu kpã,
u maa yɛ̃ ma i durum kua too.
I gemgibu nɔni sɔ̃ɔmɔ.
I nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ.
Ma i yinamɔ bu sãarobu ben gem wɛ̃ siri yerɔ.
13 Sanam mɛni, sanam kɔ̃suma.
Yen sɔ̃, wi u laakari mɔ, wiya u ko n nɔɔ maari.
14 I de i n gea mɔ̀ n kun mɔ kɔ̃sa.
Kpa i wa i n wãa.
Nge mɛya Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ko n ka bɛɛ wãa nge mɛ i ra gere.
15 I kɔ̃sa tusio kpa i gea kĩa.
I de gem mu siribu di siri yerɔ.
Sɔrɔkudo Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u koo bɛɛ Isireliban tɔn be ba tiara wɔnwɔndu kua.
16 Yen sɔ̃, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
tɔmba koo gɔɔ wuri ko yam kpuro,
kpa ba n sumɔ swɛɛ sɔɔ, ba n mɔ̀, wee, wee!
Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gɔɔ wooru sina,
kpa bu gɔɔ swĩigibu mɛnnama.
17 Sanam mɛ u koo bɛɛ wɔrima,
ka be ba wãa gberɔ kpuro ba koo gɔɔ swĩwa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru

18 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru mara.
Mba i yĩiyɔ i wa tɔ̃ɔ te sɔɔ.
I n yɛ̃ ma ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru, n ǹ mɔ yam bururam.
19 I ko i n sãawa nge tɔnu wi u gbee sunɔ duka suurimɔ,
ma u ka yaa gɔba gaa yinna.
Ye u dua win dirɔ u gana nɛnua,
ma waa ya nùn dɔma.
20 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta sãawa yam wɔ̃kuru n ǹ mɔ yam bururam.
Ta tĩriwa niki niki, yam bururam sari.

Sãa te Yinni Gusunɔ u tusa

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra nùn diiye tusa.
U ǹ mam maa kĩ u bɛɛn mɛnnɔsun woo nɔ.
22 I n nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka maa kɛ̃nu,
u ku ra nu mwɛ.
Mɛya u ku ra maa bɛɛn siarabun yãkunu mɛɛri

ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mɔ.
23 I ka bɛɛn womusun wɔkinu doonɔ win bɔkun di.
U ǹ maa kĩ u bɛɛn mɔrɔkunun wurenu nɔ.
24 Adama i de gem mu n wãa bɛɛn suunu sɔɔ,
mu n kokumɔ nge nim mɛ mu ku ra kpe.
25 Bɛɛ Isireliba, i ka kua wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ, i nùn yãkunu ka kɛ̃nu kuare nge mɛ? 26 Bũu wi ba mɔ̀ Sakutu wi i garisi bɛɛn sunɔ ka sere kpera ye i sãamɔ i mɔ̀ Kewani, i nin bwãaroku ni i tii kua sɔɔre nge mɛ i sɔɔwa gisɔ? Bɛɛn tii i yɛ̃ ma i ǹ koore mɛ.
27 Yen sɔ̃, u koo de bu bɛɛ yoru mwɛɛri
bu ka da sere Damasin bera giɔ.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

6

Ba koo Isireliba kpeerasia

1 Bɔ̃rurobɑ bɛɛ be i wãa Siɔniɔ bɔri yɛndu sɔɔ,
ka bɛɛ be i sɔ̃ Samarin guurɔ ka toro sindu.
Ma i tamaa i sãa bwese te ta kpãaru bon wirugibu.
Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.
2 I doo Kalinɛɔ i wa.
Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu bɔkɔ gen mi.
Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.
Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?
Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kpãaru tura?
3 Wee i ǹ kĩ wahalan tɔ̃ru tu bɛɛ naawa.
Ma i sere tii daa kɔ̃sa gawemɔ.
Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
4 Ma i kpĩ sau kpin yee buranu sɔɔ, nì ba buraru kua ka suunu donnu.
I tii yãa kpɛmminu ka naa kpɛmi yi yi gum mɔ gɔsiammɛ gɔ̃sun di i temmɔ.
5 I mɔrɔkunu soomɔ i womusu mɔ̀ bwisikunu sariru sɔɔ.
Ma i tamaa i nin soberu yɛ̃wa nge Dafidi.
6 I tam nɔrumɔ ka nɔri bɛkɛ.
I tii gum turaregim sawamɔ.
Ma i ǹ nuki sankire yèn sɔ̃ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.
7 Yen sɔ̃na ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka doona
kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tɔ̃ɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u bɔ̃rua ka win tiin wãaru u nɛɛ,
u ǹ bɛɛ Isireliban tii suabu kĩ.
U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.
U koo de bu Samari mwa ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
9 Tɔmbu wɔkuru bà n tie yɛnu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa. 10 Goo ù n win tɔnun goru sua yɛnun di u ka yara u dɔɔ u dɔ̃ɔ mɛni, u koo wi u wãa yɛnu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wãa ka wunɛ?
Kpa yɛ̃ro u nùn wisi u nɛɛ, goo sari.
Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ǹ weenɛ su Gusunɔn yĩsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sĩirema.
11 Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
u koo yɛnusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

12 Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?

Ba ra ka nɛɛ wuku mi?
Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛ̃ɛ.
Ma i gea gɔsia gãa sosuranu.
13 Bɛɛ i nuku dobu mɔ̀ kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mɔ̀, bɛɛn tiin dama i ka nasara
wa. 14 Yen sɔ̃na Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu
tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim
torɔ ye ya wãa gbaburun bera gia mi gãanu ku ra kpi.

7

Amɔsun kãsiru sɔɔ,

u twee wa yi tɛrie

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kãsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara
dabi dabinu sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa
sabenun sɔ̃. 2 Sanam mɛ yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta
ǹ maa dam mɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di. U nɛɛ, yeni ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u maa dɔ̃ɔ wa

win kãsiru sɔɔ

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa dera na wa kãsiru garu sɔɔ. U nɛɛ, u koo tɔmbu
sɛɛyasia ka dɔ̃ɔ. Kpa u de dɔ̃ɔ wi, u nim mɛ mu wãa tem sɔɔwɔ gberasia kpa
u Isiriliban tem kpuro di. 5 Ma na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ye yɔ̃rasio. Amɔna
Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ǹ dam mɔ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru gɔsia kɔ̃sa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u nifoo wa

win kãsiru sɔɔ

7 Wee ye na maa wa kãsiru garu sɔɔ. Na Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ ganaɔ ma u
nifoo nɛni. 8 Ma u man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, nifoo.
Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nɛn tɔmbu Isireliba yĩire nge gana.
Na ǹ maa bu suuru kuammɛ.
9 Kon ben sikado Isakin bũu turanu kɔsuku,
kpa n Isirelin sãa yenu suriri,
kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi
n tu kpeerasia.

Amɔsu ka yãku kowo Amasia

10 Yera Amasia Betɛlin yãku kowo u Yeroboamu Isiriliban sina boko gɔria u
nɛɛ, wee Amɔsu u nun seesimɔ Isiriliban suunu sɔɔ. Win gari yi u maa gerua
mi, yi tɔmbu kpuro burisina. 11 Domi u nɛɛ,
wunɛ Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Kpa bu Isireliba yoru mwɛɛri ben tem di
bu ka da mi n toma.
12 Yen biruwa Amasia u na Amɔsun mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ
wunɛ, a doo Yudan tem gia, kpa a n wunɛn gari yi mɔ̀ mi, a ka wa a n dimɔ.
13 Adama a ku maa Gusunɔn gari gere Betɛli mi, domi ya sãawa sina boko ka
Isireliba kpuron sãa yeru.
14 Ma Amɔsu u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Na ǹ maa Gusunɔn
sɔmɔn bɔ̃ɔ. Nɛ, yãa kparowa. Sikamɔrewa* na ra yewe. 15 Yera Yinni Gusunɔ

* **7:14** sikamɔre - Ya sãa dãa tèn binu ba ra di.

u man gɔsa sanam mɛ na yãanu kparamɔ. U man sõɔwa u nɛɛ, n doo n win
tɔmbu Isirelibɑ win gari sõ. 16 Tɛ̃, ɑ swaa dakio ɑ Yinni Gusunɔn gari nɔ. Wunɛ
Amasia, wunɛ wi ɑ nɛɛ, n ku Isirelibɑ Gusunɔn gari sõ. 17 Wee ye Yinni Gusunɔ
u gerua. U nɛɛ,
wunɛn kurɔ u koo sakararu ko wuu sɔɔ,
kpɑ bu wunɛn bibu go tabu sɔɔ,
kpɑ bu wunɛn gberu bɔnu ko,
domi wunɛn tii kaa gbi tem tukumɔ mi n toma,
mi bɑ koo kɑ Isirelibɑ dɑ bu yoru di.

8

Amɔsu u bireru wɑ win

kãsiru sɔɔ ta dãa marum yibɑ

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa man sõɔsi kãsi teni sɔɔ. Na dãa marum wɑ
bireru sɔɔ mɛ mu ye. 2 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, mbɑ na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, dãa maruma na wa mɛ mu ye.
Yera u maa man sõɔwa u nɛɛ,
saa ya tura u ka win tɔmbu Isirelibɑ sɛɛyasia.
U ǹ maa bu suuru kuammɛ.
3 U maa nɛɛ, yen tõɔ te,
sina kpaarun womusu koo gɔsia nuku sankiranun womusu.
Kpɑ tɔn dabinun gonu nu n tɛrie baama.
Kpɑ yam mu n maari sõɔ sõɔ.

Bɑ koo Isirelibɑ sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ be i sãarobu dam dɔremɔ.
Ma i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kam koosiamɔ.
5 I mɔ̀, domma suru kpaon tõɔ bakara koo kpe.
Kpɑ su wɑ su bɛsɛn alikama dɔra.
Domma tõɔ wɛ̃rarugira koo kpe,
kpɑ su wɑ su bɛsɛn biranu wukia.
Sa ko sakaku kawa,
kpɑ su yen gobi sosi.
Sa ko kilo gɔsia su ka tɔmbu gbɛni.
Kpɑ su doo sĩinu dɔra.
6 Sa ko wɔnwɔndobu dwe ka gobi,
kpɑ su sãarobu ka baranun gobi kɔsina.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔ̃rua ka nɛn tiin yĩsiru na nɛɛ,
na ǹ bɛɛ Isirelibɑ kõsa ye i kua duarimɔ.
8 Bɛɛn tem mu koo yĩiri,
kpɑ bɛɛ nɛn tɔmbu i n gɔɔ wooru sõ.
Tem mɛ kpuro mu koo kuke
kpɑ mu sure nge Egibitin daarun nim.
9 Yen tõɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de sõɔ u du sõɔ sɔɔ gbãara
kpɑ yam mu tĩra.
10 Kon bɛɛn tõɔ bakanu gɔsia nuku sankiranu,
kpɑ bɛɛn womusu su n sãa weeweenu.
Kpɑ bɛɛn baawure u saakiba doke u n wii pɔɔru pote nuku sankiranun sõ.
Kon de tɔmbu ba n nuki sankire tem mɛ sɔɔ
nge be bɑ ben bii teereru bie.
Tõɔ te, ta ko n sãawa nɔni swãarugiru.

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de gɔ̃ɔru tu du tem mɛ sɔɔ.
N ǹ mɔ dĩanun gɔ̃ɔru, n ǹ maa mɔ nim nɔru.
Adama nɛn garin gɔ̃ɔru ka yin nim nɔruwa i ko i n mɔ.
12 I ko i n yarinɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
saa maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka da sɔ̃ɔ yari yerɔ,
i n bɔsu baama, i n kasu i nɛn gari nɔ.
Adama i ǹ wasi i yi nɔ.
13 Saa ye sɔɔ, bɛɛn wɔndia burɔbu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim nɔrun
saabu.
14 Be ba bɔ̃rumɔ ka Samarigibun bũnun yĩsiru ba mɔ̀,
ka bũu wi u wãa Danuɔn wãaru,
ǹ kun mɛ ka sãa te ba mɔ̀ Beri Sebaɔ,
be kpurowa kon de bu wɔruku,
kpa bu kpana bu se.

9

Yinni Gusunɔ

u koo tɔmbu siri

1 Amɔsu, u Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ sãa yerun yãku yerɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, u sãa yerun gbereba soowo saa ben wɔllun di kpa tem mu diiri,
kpa bu wɔruku bu tɔn be ba wãa mi kpuron winu kɔsuku.
Kpa wi, Yinni Gusunɔ u de bu be ba tie go tabu sɔɔ ka takobi.
Baa ben goo kun kpɛ̃ u kisira u doona.
2 Baa bà n kukua gɔriɔ, win nɔmu ga koo bu yarama.
Baa bà n yɔɔwa wɔllɔ, u koo bu sarasiama.
3 Bà n da ba kukua guu te ba mɔ̀ Kaamɛlin wii kpiirɔ, u koo bu kasu,
kpa u bu mwa.
Bà n numa nim wɔ̃kun sɔɔwɔ,
u koo de waa baka yu bu dwɛ̃ɛ migum.
4 Ben yibɛrɛba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yibɛrɛ be, bu bu go ka takobi.
U ko n bu nɔni girariwa,
kpa u bu kɔ̃sa kua, n ǹ mɔ gea.
5 Ma Amɔsu u nɛɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u tem baba,
ma mu kɔsikira.
Ma mɛn tɔmbu kpuro ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Mɛ kpuro mu kukumɔ,
ma mu suremɔ
nge Egibitin daa baka te ba mɔ̀ Nilun nim.
6 U win wãa yeru bana wɔllɔ,
ma u dera wɔlla kua tem girum kpɛɛru.
U nim wɔ̃kun nim mɛnna,
ma u mu yɛ̃ka tem sɔɔ.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.

Taarɛgibun siribu

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i ǹ Etiopigibu kere nɛn nɔni sɔɔ.
Geema, na bɛɛ yara Egibitin tem di.
Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.
Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.

8 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔ na Isirelibɑn bɑndu nɔni girɑri,
domi tɑ torɑ.
Kon tu kpeerɑsiɑwɑ hɑndunia sɔɔ.
Adɑmɑ n ǹ mɔ Isirelibɑ kpurowɑ kon kpeerɑsiɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.
9 Wee, kon nɛn woodɑbɑ wɛ̃,
kpɑ n Isirelibɑ sĩire
bwese tukunun suunu sɔɔ
nge mɛ bɑ rɑ dobi sĩire,
bɑɑ yen bin teeru tɑ kun kɑ wɔrɑ.
10 Nɛn tɔn be bɑ durum mɔ̀,
mɑ bɑ gerumɔ bɑ mɔ̀,
nɑ ǹ bu nɔni swɑ̃ɑru suremɔ,
bɑ koo be kpuro gowɑ tɑbu sɔɔ.

Isirelibɑn tem koo wurɑmɑ

nge yellu

11 Tɔ̃ru gɑrɑ sisi tè sɔɔ kon Dɑfidin bɑndu seeyɑ
te tɑ sɑ̃ɑ nge yɛnu ge gɑ bɑnsu kuɑ.
Kon tu sɔmɛ, kpɑ tu se tu wurɑmɑ nge yellu.
12 Kpɑ bu wɑ bu Edɔmubɑn tem kɑ bwese tuku ni nu rɑɑ mɑn sɑ̃ɑmɔn tem
mwɑ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ kon yeni ko.
13 Wee sɑɑ yɑ sisi yè sɔɔ bà n gɑ̃, n ǹ tɛɛmɔ bu kɑ kpɑm duure.
Bà n resɛm duurɑ, n ǹ tɛɛmɔ bu kɑ ye gɑmɑ.
Bɑɑ kɑ guunu wɔllɔ resɛm yɑ koo kpiwɑ
yɑ n tɛrie bu kɑ tɑm ko.
14 Kon nɛn tɔmbu Isirelibɑ yɑkiɑ yorun di.
Kpɑ bu wure bu wuu si su rɑɑ bɑnsu kuɑ seeyɑ
bu sinɑ mi.
Bɑ koo resɛmbɑ duure,
kpɑ bu yen tɑm nɔ.
Bɑ koo dɑ̃ɑ gbɑɑnu ko,
kpɑ bu yen mɑrum di.
15 Kon den bu girɑwɑ n sire dim dim nge dɑ̃ɑ,
bɑ n wɑ̃ɑ ben temɔ mɛ nɑ bu wɛ̃ mi.
Goo kun mɑɑ bu wukɑmɔ mɛ sɔɔn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

ABUDIASI

Ba ɲ̀ yɛ̃ sãa sãa sanam mɛ Abudiasi wi, u win sɔmburu kua. Adama Yudaban temɔwa u Gusunɔn gari gerua Edɔmuban sɔ̃. Edɔmu be, ba sãawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa mɛ sikado turowa ba mɔ. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wɔraa dewa bu ben yãnu gura. Yen sɔ̃na Abudiasi u bu sɔ̃wa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Sɛɛyasia bi Gusunɔ u koo Edɔmugibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.
2. Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru, naasu 6n di sere naasu 21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Abudiasi u gere Edɔmuban sɔ̃.
Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔra bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ,
nu seewo nu Edɔmuba tabu wɔri.

Edɔmuba ba koo kam ko

2 Yinni Gusunɔ u Edɔmuba sɔ̃wa saa Abudiasin nɔɔn di u nɛɛ,
bɛɛ Edɔmuba, kon bɛɛ ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sɔɔ.
Tɔmbu kpuro ba koo bɛɛ gɛm.
3 Wee bɛɛn tii suabu bɛɛ nɔni wɔ̃kua,
ma i sɔ̃ kpee baaba sɔɔ
mì goo kun kpɛ̃ u bɛɛ naa turi.
Ma i tii sɔ̃ɔmɔ i mɔ̀,
wara u koo sun sura minin di.
4 Yen sɔ̃, i n yɛ̃ ma baa ì n da sere mi gunɔ bakeru ta ten sokuru mɔ,
ɲ̀ kun mɛ, i dua kperiɔ i bɛɛn wãa yenu kua mi,
kon bɛɛ sarasiama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
5 Gbɛnɔbu bà n na ba bɛɛ wɔri subaru sɔɔ wɔ̃kuru,
ba koo bɛɛn yãnu gurawa.
Bà n bɛɛn resɛm gbea wɔri,
ba koo ye sɔriwa,
kpa bu bɛɛ fiiko deria.
6 Adama bɛɛ Esaun bibun bweseru,
yibɛrɛba ba koo bɛɛn arumani gura,
baa ka bɛɛn dukia ye ya berua.
7 Be i raa ka nɔɔ tia sãa, ba koo bɛɛ tɔnu kandu kua,
kpa bu bɛɛ gira sere bɛɛn tem nɔɔ bura yerɔ.
Be ba raa sãa bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ dam dɔre.
Ka be i ra raa di sannu, ba koo bɛɛ yina bɛria.
Adama i ɲ̀ ye tubumɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
nɛn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerasia Edɔmun tem sɔɔ,
kpa n laakarigibu go.
9 Bɛɛ Temagibu, bɛɛn tabu kowobu ba koo burisina
kpa bu be kpuro go.

Yèn sɔ̃ ba koo Edɔmuba

sɛɛyasia

10 Bɛɛ Edɔmuba, wee i bɛɛn mɛro bisibu Yakɔbun bweseru mwɛɛra i go.
Yen sɔ̃, i ko i sekuru wa.
I ko i kam kowa sere ka baadommaɔ.

11 Domi i wãa mi sanam mɛ yibɛrɛba ba Isireliba tabu kamia
ma ba dua ben wusɔ.
Ma ba ben yãnu gura Yerusalɛmuɔ ba tɛtɛ toosi.
Bɛɛn tii i sãa nge yibɛrɛ be.
12 Bɛɛ Edɔmuba, n ǹ daa weenɛ i bɛɛn mɛro bisibu Yudaba mɛɛri ka nuku dobu
sanam mɛ ba nɔni sõɔre.
N ǹ daa weenɛ i nuku dobu ko
ǹ kun mɛ i bu wɔmɛ sanam mɛ ba nuki sankire.
13 Bɛɛ Edɔmuba, n ǹ daa weenɛ i du nɛn tɔmbun wuuɔ
sanam mɛ yibɛrɛba ba gu kpeerasia.
N ǹ daa weenɛ i gen bansu mɛɛri ka nuku dobu.
N ǹ daa weenɛ i gen dukia gura i tii koosi.
14 N ǹ daa weenɛ i yõra swaa yinna yerɔ
i ben be ba duki mɔ̀ mwɛɛri i go,
ǹ kun mɛ i bu mwa i yibɛrɛba nɔmu sɔndia nɔni swãa te sɔɔ.
15 Domi saa ya turuku kua
yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.
Saa ye sɔɔ, ba koo bɛɛ kua nge mɛ i gabu kua.
Kõsa ye i kua mi, ya koo wɔriwa bɛɛn wiru wɔllɔ.

Isireliba

ba koo Edɔmuba mɔru kɔsie

16 Bɛɛ Isireliba, i nɛn mɔru ye na ka bɛɛ sɛɛyasia nɔra
nɛn guu dɛɛrarun wɔllɔ.
Mɛya bwese ni nu tie, nu ǹ kpɛ̃ nu ye nɔ nu kpe.
Nu ko n ye nɔrumɔwa sere yu ka nu go
kpa nu kpeera mam mam.
17 Saa ye sɔɔ, Siɔni koo maa ko nɛ Gusunɔn guu dɛɛraru.
Be ba yara tabun di Yakɔbun bweseru sɔɔ ba koo faaba wa mi,
kpa bu ben tem mwa be ba raa mu mwan nɔman di.
18 Yakɔbun bibun bweseru ka Yosɛfun bibun bwesera ko n sãawa nge dõɔ.
Ba koo Esaun bweseru dõɔ mɛniwa nge yakasu.
Ba koo bu dõɔ mɛniwa mam mam, ba ǹ goo derimɔ mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliba ba koo wure

bu be ba bu sikerenɛn tem mwa

19 Yuda be ba wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ba koo Edɔmuban tem mɛ mwa.
Be ba wãa wɔwaɔ, ba koo Filisitiban tem ka Samarigim ka Efaraimugim mwa,
kpa Bɛnyamɛɛba bu maa Galadin tem mwa.
20 Isireliban tabu kowo be ba raa kpikiru sua saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian
di, ba koo Kananiban tem mwa sere n ka da Sarepataɔ. Yerusalɛmugii be ba
maa kpikiru da Sefaradiɔ, ba koo wuu si su wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mwa.
21 Ka nasarawa ba koo Siɔnin guuru yɔ. Min diya ba ko n Edɔmuba kpare.
Kpa Yinni Gusunɔ u n bandu dii!

YONASI

Tən dabira ta Yonasin gari yɛ̃. Yonasi u ɲ̀ ka Gusunən səmə goo weenɛ. Domi Gusunə u nùn sɔ̃əsi ma handuniagibu kpurowa u kĩ, n ɲ̀ mə Isireliba təna. Yen sɔ̃na u nùn gəra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gɔ̃ru gəsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sãawa Isireliban yibɛrɛ kpokoba. Adama Gusunə u nùn tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gɔ̃ru gəsiabun arufaani sɔ̃əmə. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gərin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mɛm nəəbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuə, wiru 3.
4. Gusunən durom Ninifugibun sɔ̃, wiru 4.

Yonasi u kookari kua

u ka Gusunə duka suuri

1 Sɔ̃ə teeru, Yinni Gusunə u Yonasi, Amitain bii sɔ̃əwa u nɛɛ, 2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro bəkə gen mi. Kpa a nəəgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kɔ̃suru ta banda sere ta man girari.

3 Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wəri, u wa u ka Yinni Gusunə tonda. Ma u da Yafoə u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kəsia. Nge mɛya u ka Taasisin swaa wəri wi ka tən be ba dəə Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunə tonda.

4 Adama Yinni Gusunə u dera woo bəkə ga seewa nim wɔ̃ku gen mi. Ma n sãare goo ge, ga koo nim diira. 5 Be ba goo ge tɛmamə, ba bɛrum soora. Ma ben baawure u win bũu soku. Ma ba goo gen səmunu kawa ba sure nim wɔ̃kuə gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kpĩ u dò mam mam sere goo gen səəwə. 6 Ma goo gen tɛmə tənwero u susi u Yonasi yamia u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a dò. A seewo a wunɛn bũu soku. Sərəkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.

7 Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia wìn sɔ̃ kɔ̃sa yeni ya sun deema.

Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di. 8 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sɔ̃əwə wi u sun kɔ̃sa yeni kparemə. Man diya a wee. Amənа wunɛn yĩsiru. Bwese terà a sãa. Səmbu teren sɔ̃na a wãa mini.

9 Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, na sãawa Heberu. Yinni Gusunəwa na ra sã wi u wəllu ka tem ka nim wɔ̃ku taka kua.

10-11 Yera tən be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunə duka suuriməwa domi win tii u bu sɔ̃əwa mɛ. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. Amənа sa ko nun kua nim mɛ, mu ka kpuna.

N deema nim mɛ, mu seemə mu dəəwa. 12 Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku ge səə. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na yɛ̃ ma nɛn sɔ̃na woo bəkə geni ga seewa.

13 Ka mɛ, goo tɛmə be, ba seewa ba hania mò bu ka turi nim mɛn goorə. Adama ba kpana. Domi nim mɛ, mu seewawa. 14 Yera ba Yinni Gusunə soka ba nɛɛ, Yinni Gusunə, a ku sun kpeerasia tənu winin wãarun sɔ̃. A ku sun wi u kun sun gãanu kuen yɛm səbi. Domi a ra kowa ye a kĩ.

15 Yera ba Yonasi sua ba kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku ge sɔɔ. Saa yera ga kpuna sɛ̃ɛ. 16 Yera
tɔn be, ba Yinni Gusunɔ nasia, ba nùn yãkuru kua. Ma ba nɔɔ mwɛɛru kua ma
wiya ba koo sã.

2

Yonasin kanaru

swãan nukurɔ

1 Yinni Gusunɔ u dera swãa baka ya Yonasi mwɛ. Ma u kua wɔ̃kuru ita ka sɔ̃ɔ
sɔɔ ita swãa yen nukurɔ. 2 Swãa yen nukurun diya Yonasi u Gusunɔ win Yinni
kana. 3 U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, sanam mɛ na wãa nuku sankiraru sɔɔ,
na nun nɔɔgiru sue, ma a man wisa.
Saa gɔribun wãa yerun di na nun soka.
Ma a nɛn nɔɔ nua.
4 Wee a man kpɛ̃ɛ sere nim wɔ̃kun sɔɔwɔ.
Ma nim man mwɛ.
Nim kurenu kpuro man taare.
5 Na raa tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, wee a man gira wunɛn wuswaan di,
na da sere mi n toma.
Adama wee tɛ̃, kon maa wunɛn sãa yee dɛɛraru wa.
6 Nim man mwɛ sere na kĩ n gbi.
Mu man wukiri, ma yaka si su wãa mɛn sɔɔwɔ
su man tɛ̃kusi sere wirɔ.
7 Na numa na da sere guunun kpɛɛkpɛɛkuɔ,
ma tem sɔɔwɔn gamboba ba man kɛnusi dim dim.
Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara min di wasiru.
8 Sanam mɛ na kom yaa bia
na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,
ma a nɛn kanaru nua wunɛn sãa yee dɛɛrarun mi.
9 Be ba bũnu sãamɔ, ba ǹ maa wunɛn durom wasi.
10 Adama nɛ, kon nun yãkuru kua.
Kon nun siara,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko.
11 Saa yera Yinni Gusunɔ u swãa ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yu doo yu Yonasi sia kasaɔ.
Ma swãa ye, ya da kasaɔ ya Yonasi sia.

3

Yonasi u waasu mɔ̀ Ninifuɔ

1 Yinni Gusunɔ u kpam Yonasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu
maro gen mi. Kpa a gari yi gere yi kon nun sɔ̃.
3 Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N deema
Ninifu sãawa wuu bɔkɔ gè sɔɔ ba koo sĩ sɔ̃ɔ ita bu sere gen gooru wa. 4 Ye
Yonasi u tura mi, u sĩa tɔ̃ɔ giriru, u nɔɔgiru sue u gerumɔ u mɔ̀, sɔ̃ɔ weerun
biru, Ninifu ya koo kpe. 5 Ma Ninifugibu ba Gusunɔ naanɛ kua. Ba nɔɔ
bɔkuru kpara, ba saakiba sebua nuku sankiranun sɔ̃ saa damgibun di n ka da
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ. 6 Ye Ninifun sina boko u gari yi nua ma u seewa saa win sina
kitarun di u win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u tii torom wisi wirɔ nuku
sankiranun sɔ̃. 7 Ma u kpara Ninifuɔ u nɛɛ, sina boko ka win sina asakpɔbu
ba wooda yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere ka yaa sabenɔ, bu ku gãanu di, bu ku maa
nim nɔ. 8 Kpa tɔmbu kpuro ka yaa sabenɔ, bu saakiba sebe nuku sankiranun

sɔ̃. Kpa bu Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu nùn kana, kpa bu ben kom kɔ̃sum deri ka ben daa bɔɔbɔya ye ba ra raa ko. 9 Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo gɔ̃ru gɔsia kpa win mɔru yu sure u kun maa sun kam koosie.

10 Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba gɔ̃ru gɔsia, ba ben daa kɔ̃sa deri, yera u win himba gɔsia. Ma u ɲ̀ maa bu kɔ̃sa ye kue ye u raa gɔ̃ru doke u bu kua.

4

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ̃

1 Yera Yonasin mɔru seewa gãa ni Gusunɔ u Ninifugibu kuan sɔ̃. 2 Ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, yeniban bɛruma na mɔ̀ sanam mɛ na wãa nɛn temɔ. Yen sɔ̃na na duka yakura fuuku na dɔɔ Taasisiɔ. Na yɛ̃ ma a sãawa wɔnwɔndugii, a maa suuru mɔ. Wunɛn kĩru ta kpã. A ra tɔnu kɔ̃sa wĩari ye a raa gɔ̃ru doke a nùn kua. 3 Tɛ̃, a de n gbi, domi n buram bo n gbi ye ko na n ka wãa.

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ɲ̀ gem mɔ Yonasi, a ka mɔru yenin bweseru ko.

5 Yera Yonasi u yarima Ninifu yen min di u da u wãa yen sɔ̃ɔ yari yeru gia, u kuru gira mi. Miya u mara u wa ye ya koo wuu ge deema. 6 Ma Yinni Gusunɔ u dãa kiku gagu kpiisia ga Yonasi gunum kere, gu ka nùn saaru kua, kpa win bwɛ̃ra yu kpuna. Yera n Yonasi dore too too. 7 Adama sisiru bururu, Gusunɔ u maa dera kɔkɔru gara na ta dãa te di. Ma ta gbera. 8 Sanam mɛ sɔ̃ɔ yara, u dera woo sum ga na saa sɔ̃ɔ yari yerun di. Ma sɔ̃ɔ wi, u Yonasi so wirɔ sere u wasikira. Ma u nɛɛ, n buram bo u gbi ye u ko n ka maa wãa.

9 Yera Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ɲ̀ gem mɔ a ka mɔru ko dãa kiku gen sɔ̃.

Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka mɔru ko too too sere n gɔɔ kana.

10 Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a ɲ̀ sɔmburu garu kue dãa ten sɔ̃. N ɲ̀ wunɛ a tu kpiisia. Wee ta kpɛ̃a wɔ̃ku teeru, ma ta gu wɔ̃ku kpaaru. Ka mɛ, wee a tu wɔnwɔndu kuammɛ. 11 Ninifu wuu bɔkɔ gen tɔmbu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000), ba ɲ̀ maa gea ka kɔ̃san wunanɔ yɛ̃. Yera a ɲ̀ kĩ n be ka ben yaa sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Miseen tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yèn sɔ̃ weesu ka naanɛ sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wãa ben suunu sɔɔ. Gobigibun arumani kun bu tura sere ba maa sãarobu ka tɔn kurɔbu giramɔ ba bu ben yɛnusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ. Ben yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba tɔmbu gobi mwaarimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yeniba kpuron sɔ̃na Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu sɔ̃wa ma Gusunɔn durom mu kpã. Yen sɔ̃, bu de bu gɔ̃ru gɔsia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. Mɛya u maa sãarobu dam kɛ̃mɔ bu ka ben tii Gusunɔ wɛ̃. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen sɔ̃na n ǹ koorɔ u kun kɔ̃san kowobu sɛɛyasie. Sɔ̃ɔ teeru u koo win tɔmbu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de bɔri yɛndu ka gem mu n wãa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu ka ben sɛɛyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

1 Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati sɔɔra Yinni Gusunɔ u Misee Mɔresɛtigii sɔ̃ɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalɛmu deema.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu taarɛ wɛ̃

2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
Yinni Gusunɔ u koo na saa win wãa yee dɛɛrarun di u bɛɛ taarɛ wɛ̃.
3 Wee u yarim wee saa win wãa yee ten min di,
u sĩimɔ guunun wɔllɔ.
4 U n nu taara, nu ra numwa.
Kpa wɔwi yi n yandamɔ nge gum yarum
ǹ kun mɛ nge nim mɛ mu saram wee gungunun di.
5 Isireliba Yakɔbun bibun toranun sɔ̃na
yeni kpuro ya koora.
Wara u Isireliba dam kã bu ka Gusunɔ seesi.
Ben wuu maro Samariwa.
Wara u Yudaba suremɔ bũu sãaru sɔɔ.
Ben wuu maro Yerusalɛmuwa.
6 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yenibara ya koo de Samari yu ko bansu
kpa bu resɛm duure mi.
U koo yen ganin kpenu sure sere wɔwan sɔɔwɔ.
Kpa bu yen kpɛɛkpɛɛku wa.
7 Ba koo yen bwãarokunu kpuro kɔsuku.
Kɛ̃ɛ ni ba raa wa, ba koo nu dɔ̃ɔ mɛni.
U koo de bu yen bũnun sãa yãnu kpuro gura.
Domi sakara gobiya* ba ka nu dwa.
Tɛ̃, tɔn tukobu ba koo nu gura bu ka sãaru ko.

Wahala ya Yerusalɛmu deema

---

* **1:7** sakara gobi - Ben bũu sãaru sɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n wãa ben bũu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

8 Nɛ Misee kon weeweenu ko n swĩ.
Kon sĩ tereru, ka naa dirisu.
Kon wuri ko nge gbeeku bɔ̃ɔ.
Kpa n swĩ nge taataaru.
9 Samarin nɔni swãa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta ǹ kpeemɔ.
Wee ta tunuma sere Yerusalɛmu nɛn tɔmbun wuun kɔnnɔwɔ.
10 I ku ye kpara Gatiɔ.
I ku maa swĩ Akoɔ.
I bindio tua sɔɔ nuku sankiranun sɔ̃ Bɛti Leafaraɔ.
11 Wee bɛɛ Safirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri,
kpa i n wãa tereru ka sekuru sɔɔ.
Sananigibu ba ǹ kãkɔ bu yari ben wuun di.
Bɛtisalegibun weeweenu dera ba ǹ wãa yeru mɔ.
12 Marɔtigibu ba diirimɔ ben alafian sɔ̃.
Nɔni swãa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.
Ta maa Yerusalɛmun gbãra kɔnnɔ girari.
13 Bɛɛ Lakisigibu i bɛɛn kɛkɛ yi dumi gawe sɔɔru kowo.
Domi i Isireliban daa kɔ̃sa saarimɔ.
Ma i dera Yerusalɛmugibu ba man seesi.
14 Yen sɔ̃na i ko tɛ̃ karana ka Mɔresɛti Gatigibu.
Akisibugiba kun maa Isirelibaṇ sinambu somiru wee.
15 Bɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ u koo kpam bɛɛ yibɛrɛ kpao nɔmu sɔndia.
Isirelibaṇ sina yiikogibu ba koo da bu kuke kpee te ba mɔ̀ Adulamuɔ.
16 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn seri kɔniɔ i wii kparanu yi nuku sankiranun sɔ̃.
I swĩiyɔ bɛɛn bii be i kĩn sɔ̃.
Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.

2

Be ba tɔmbu dam dɔremɔ

1 Bɔ̃ruroba be ba ra n kɔ̃sa bwisikumɔ wɔ̃kuru mi ba kpĩ.
Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko yèn sɔ̃ ba yen dam mɔ.
2 Bà n goon gberu binɛ kua, kpa bu tu mwa.
Bà n goon diru binɛ kua, kpa bu tu mwa.
Ba ra yɛ̃ro ka win yɛnugibu dam dɔrewa
kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.
3 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na kɔ̃san sɔɔru mɔ̀ tɔn ben sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye duka suuri.
Mɛya ba ǹ maa kpɛ̃ bu sĩ ba n wĩiru yɔ̃rasie dam dam.
Domi tɔ̃ɔ te ta wee mi, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
4 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu nɛɛ,
wee! Ba bu gura kpuro mam mam.
Ben tɔmbu ba ǹ maa tem mɔ.
Ba bu gira ben gbean di.
Ba ye bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.
Mban sɔ̃na ba bu gura nge mɛ.
5 Adama saa gaa sisi yè sɔɔ ben goo kun maa tem wasi
Yinni Gusunɔn tɔmbu bà n tem bɔnu mɔ̀.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

6 Ben gaba ba seewa ba Misee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
a ku maa gari suni a n mɔ̀, kɔ̃sa ye, ya weewa kam kam.
7 Ba Isirelibaṇ bweseru bɔ̃rusiwa?

Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?
Nge mɛya u ra raa sun kue?
Adama Misee bu wisa u nɛɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem mòn sɔ̃.
8 Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔ̃mɔ u mò,
i kua win tɔmbun yibɛrɛba.
I tɔmbu sɛ̃re be ba wee tabu gberun di i ben yãnu potira.
9 I ben kurɔbu gira saa yɛnu si ba kĩn min di,
ma i dera ben biba kun maa girima wasi sere ka baadommaɔ yè na raa bu wɛ̃.
10 I seewo i doona,
i ǹ maa bɔri yɛndu wasi tem mɛ sɔɔ.
Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
11 Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera i ra kã
be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,
i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnna.
Kon bɛɛ mɛnna nge yãanu gɔ̃ɔ teu sɔɔ.
Kpa i n wãa sannu nge yãanu kpara yerɔ.
Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sina boko,
nɛna na bɛɛ kpare.
Kon na n bɛɛ swaa gbiiye.
Nɛna kon bɛɛ swaa kɛnia i ka yakiara.
I ko i swaa gĩa kpa i yari min di.

3

Misee u Isirelibaɲ wirugibu

kirɔ mò

1 Bɛɛ Isirelika Yakɔbun bweserun wirugiba na ka yã.
N ǹ bɛɛya n weenɛ i n woodaba yɛ̃?
2 Adama wee i ǹ gea kĩ,
kɔ̃sa i kĩ.
I ra tɔmbu ben gãanu kpuro mwaariwa.
Kpa i bu yɔ̃su tereru.
3 I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba koka ba kukunu kɔsuka,
ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.
4 Yen sɔ̃na ì n Yinni Gusunɔ kana u bɛɛ somi,
u ǹ bɛɛ wisimɔ.
U koo bɛɛ biru kisiwa kɔ̃sa ye i kua min sɔ̃.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isirelika nɔni wɔ̃kumɔ

5 Misee u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔn sɔ̃. U nɛɛ,
bà n bu gãanu nɔɔ dokea,
ba ra nɛɛwa, bɔri yɛnda wee.
Bà kun maa bu gãanu wɛ̃,

kpa bu nɛɛ, tabu sisi.
6 Yen sɔ̃, ba ǹ maa yam wasi.
Ba ǹ maa win gari mɔ̀.
Yam wɔ̃kura koo ka bu sikerena.
Ba ǹ maa gãanu wasi.
7 Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa wukiriwa sekurun sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u ǹ bu wisimɔ.
8 Adama nɛ Misee, kon na n dam yibawa.
Domi Yinni Gusunɔ u man win Hunde wɛ̃.
Na gem ka wɔrugɔru sebua.
Ma na Isireliba, be Yakɔbun bweseru ben mɛm nɔɔbu sariru sɔ̃ɔmɔ.

Yerusalɛmu koo ko bansu

9 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun wirugibu,
i swaa dakio i nɔ.
I ku ra gem kã.
I ra mu gɔsiewa kɔ̃sa.
10 Wee i tɔmbu goomɔ,
i ben dukia suamɔ i ka Yerusalɛmu banimɔ.
11 Ma i nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ i sere siri.
Yãku kowobu ba ra gina tɔmbu gobi mwaariwa bu sere wooda sɔ̃ɔsi,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwa bu sere win gari gere.
Kpa ba n sere mɔ̀ ba sãawa Gusunɔn tɔmbu.
Gãanu kun bu deemamɔ yèn sɔ̃ u ka bu wãa.
12 Tɛ̃, bɛɛn sɔ̃, ba koo Siɔni kɛra nge gbee te ba wuka.
Kpa Yerusalɛmu yu ko bansu.
Kpa guu te ta wãa sãa yerɔ tu kikisu kpi.

4

Yerusalɛmu ya ko n wãa

bɔri yɛndu sɔɔ

1 Saa gaa sisi yè sɔɔ guu tèn mi Yinni Gusunɔn sãa yera raa gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera.
Kpa bwese dabinu nu na mi,
2 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã,
kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi su sĩ yi sɔɔ.
Min diya u koo win wooda yara kpa u gari geruma.
3 U koo bwese dabinu siri,
ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo nin yaasi bɔɔri nu woba so.
Bweseru gara kun garu seesimɔ.
Ba ǹ maa tabun gari mɔ̀ ben suunu sɔɔ.
4 Baawure u ko n wãa win gberu kpaanɛɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa nùn nandasiamɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni geruɑ.
5 Bweseru baatere ta ra kãwa tu ten bũu mɛm nɔɔwa.
Adama bɛsɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa sa ko mɛm nɔɔwa sere ka baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ

Yerusalɛmuɔ

6 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon be ba mɛɛra kua mɛnna,

kpa n be ba kpikiru sua sokusiama,
be, be na raa nəni sɔ̃ɔwa mi.
7 Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.
Kpa be, ba n sãa nɛn təmbun sukum mɛ mu tie.
Kpa n be, be ba raa kpikiru sua mi ko bwese damgiru.
Kpa nɛ, Yinni Gusunə na n sãa ben sunə Siəniə sere ka baadommaə.
8 Wunɛ Yerusalɛmun guuru,
wunɛ wi a sãa nge wuu kɔ̃sobun diru,
a təmbu kɔ̃su,
kaa maa wunɛn bɛɛrɛ wa nge yellu.
Domi Yerusalɛmu ya koo kpam ko Isiriliban wuu maro.

Yerusalɛmugibun nəni

swãaru ka ben yakiabu

9 Mban sɔ̃na i kuuki mɔ̀ bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Mban sɔ̃na i tii tɛ̃birimə nge tən kurə wi kĩ u ma.
Mana bɛɛn sunə u wãa.
Mana bɛɛn bwisi kɛ̃əbu ba da.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i wuri koowo
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u ma.
Domi tɛ̃, i ko i yari Yerusalɛmun di.
Kpa i da i n wãa yakasə.
Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniə.
Adama Yinni Gusunə u koo ra bɛɛ yakiama min di.
Kpa u bɛɛ wəra bɛɛn yibɛrɛban nəman di.
11 Tɛ̃, bwese dabinu nu mɛnnamə nu ka bɛɛ seesi.
Nu mɔ̀, su de ben wuu Yerusalɛmu ye, yu bɛɛrɛ bia, yu ko bansu.
Kpa sa n su mɛɛra.
12 Adama tən be, ba ǹ yɛ̃ himba ye Yinni Gusunə u yi win təmbun sɔ̃.
Ba ǹ win bwisikunu yɛ̃.
U kĩ u bu mɛnna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.
13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba so nge alikama.
Kon de i n dam mə nge kɛtɛn kəba ye ya dam mə nge sisu.
Ma yen naa konnu nu dam mə nge sii gandu.
I ko i bwese dabinu munkuwa.
Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ Gusunə tem kpuron Yinni yiiya.
14 Adama bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i bɛɛn tabu kowobu mɛnnama.
Wee ba bɛɛ tarusi.
Ma ba bɛɛn sina boko soomə baanə ka bokunu.

5

Faaba kowo koo yariwa

Bɛtelehɛmun di

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
wunɛ Bɛtelehɛmu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu sɔɔ.
Adama wunɛn min diya kparo koo yari
wi u koo nɛn təmbu Isireliba kpara.
U wãawa saa yee yellun di.
2 Adama ko na n gina nɛn tən be deriwa ben yibɛrɛban nəma sɔɔ
sere kurə wì u koo kparo wi ma, u ka ma.

Be ba kpikiru da, ba koo gəsirama bu Isireli be ba tie deema.
3 Kpa kparo wi na bɛɛ nəə mwɛɛru kua mi,
u bɛɛ nɛn təmbu mɛnna u kpara mam mam
ka nɛ, Yinni Gusunən dam ka nɛn yiiko.
Win təmbu ba ko n wãa bəri yɛndu səə.
Kpa u yĩsiru yari handunian goonu nnɛ ye səə.
4 Wiya u koo ka bəri yɛndu na.
Asirigibu bà n na, ba bɛsɛn tem wəri
ba dua sere bɛsɛn sina kpaarə,
sa ko bɛsɛn kparo be ba dam bo seeya bu bu wəri.
5 Ben tabu yãnun sõ,
ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be taare,
kpa bu sun wəra Asirigibu bà n bɛsɛn tem wərima.

Isireli be ba wãa

bwese ni nu tien suunu səə

6 Isireli be ba tiara ba ko n wãa tən dabinun suunu səə nge kako arufaanigiru
te Yinni Gusunə u dera ta wəruma,
ǹ kun mɛ nge gura ye ya nɛmə tɛɛru,
ya ǹ gãanu yĩiyə tənun min di.
7 Isireli be ba tiara ba ko n wãa təmbun suunu səə,
kpa ba n dam mə nge gbee sunə ge ga wãa gbeeku yɛɛn suunu səə,
ǹ kun mɛ yãa gõə səə.
Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ̃ u gu mwaari.
8 Isireliba, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba wəri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunə

u ye ba gballi wuna

9 Yinni Gusunə u nɛɛ,
tõru gara sisi tè səə kon bɛɛn dumi ka bɛɛn tabu kɛkɛba kpeerasia.
10 Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.
Kpa n bɛɛn gbãranu suriri.
11 Kon bɛɛn dobo dobogibu go.
I ǹ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn suunu səə.
12 Kon bwãarokunu ka kpee ni i gira kəsuku.
I ǹ maa nu sãamə.
13 Kon bũu wi ba mə̀ Asitaaten sãa yerun dãnu wukiri.
Kpa n bɛɛn wusu kəsuku.
14 Nɛn məru koo se,
kpa n nɛn dam sõəsi bwese ni nu ǹ man mɛm nəəwammɛn mi.

6

Yinni Gusunə u win təmbu

taarɛ wɛ̃ɛmə

1 I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunə na gerua. Na nɛɛ,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaə.
2 Bɛɛ guunu, i swaa dakio.
Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunə na nɛn təmbu taarɛ wɛ̃ɛmə.

Na kĩ n bu siribu soku.
3 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nɛn tɔmbu, kõsa mba na bɛɛ kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.
I man wisio.
4 I man taarɛ wɛ̃ɛmɔ yèn sõ na bɛɛ Isireliba yara saa Egibitin di?
N kun mɛ yèn sõ na bɛɛ yara saa yorun di?
N kun mɛ yèn sõ na bɛɛ kparo beni gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu?
5 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i yaayo kõsa ye Balaki Mɔabun sina boko u bwisika u bɛɛ kua.
I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u nùn wisa.
Na bɛɛ yõsiri bɛɛn sanum sɔɔ saa Sitimun di sere Giligaliɔ.
Ma i nɛn durom wa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na bɛɛ kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu bikiamɔ

6 Kɛ̃ɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sãa yerɔ.
Kɛ̃ɛ terà ko na n nɛni n ka nùn yiira.
Naa wõɔ tiagia kon ka nùn yãku dõɔ mwaararugiru kua?
7 Yinni Gusunɔ u yãa kinɛ dabi dabinun bukata mɔ?
Gum kotosun bukatawa u mɔ?
Nɛn bii gbiikoowa kon nùn wɛ̃ u sere man nɛn toranu suuru kua?
8 Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea sõɔsi ye u ra kã.
Ye u bu kanamɔ bu ko,
yera bu ben berusebu wɛ̃ ye n sãa begia.
Kpa bu bu kĩru sõɔsi.
Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swĩi ka tii kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbɛnɔbu ka daa bɔɔbɔyagibu sɛɛyasie

9 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalɛmugibu yã.
Wi u bwisi mɔ, u koo nùn nasia.
Bɛɛ Yudaba, i de nɛn siribu bu bɛɛ yeeri.
10 Kon wura tɔn kõso u dukia gure win dirɔ ka gbɛna?
Kpa u n sakaku mɔ ge na ǹ kĩ?
11 I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u dɛɛre?
12 Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam dɔremɔ,
ba ra n weesu mɔ̀.
Kpa ba n gabu nɔni wõkuma ka ben gari.
13 Tɛ̃, na sɔɔru kpa n ka bɛɛ sɛ̃suku bɛɛn durum sõ,
kpa i kam ko.
14 I ko i di, adama i ǹ debumɔ.
I ko i nɔɔgiru sua gõɔrun sõ.
Mɛya n ǹ koorɔ i gãanu bere.
I n maa gãanu berua, taba kon ka ye kam koosia.
15 I ko i duure, adama i ǹ gɛ̃ɛmɔ.
I ko i olifi gama,
adama i ǹ wasi i yen gum sawa.
I ko i resɛm tam wĩa,
adama i ǹ wasi i mu nɔ.
16 Domi i sina boko Omirin daa kõsa saarimɔ ka sere maa Akabugia.
I ben daa saarimɔwa mam mam.
Yen sõna kon de bɛɛn wuu gu ko bansu.

Kpa n de bu bɛɛ yɛ̃ɛ.
I ko i sekuru wa bɛɛ kpuro nge mɛ nɛn tɔmbu ba ra wa.

7

Misee u weeweenu mɔ̀

1 Misee u nɛɛ,
wee na wɔnwɔndu soore nge wi u dãa binu kunɔnu mɔ̀.
Ma u ǹ gãanu wa u di.
U ǹ maa resɛm yeba wa ye win gɔ̃ru ga kĩ u di.
2 Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ.
Goo kun mɔ̀ dee dee.
Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu go.
Ma ba sãkirianammɛ.
3 Ba kɔ̃san kobun yɛ̃ru mɔ.
Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu nɔm biram kɛ̃nu mwaarimɔ.
Ben damgibu ba ben binɛ sɔ̃ɔsimɔ.
Ma be kpuro ba nɔɔ tia sãa bu ka ko ye ba kĩ.
4 Ben wi u sanɔ bo, u sãawa nge sãka.
Ben wi u dɛɛre, u awĩi kɔ̃si kere.
Yen sɔ̃ tɛ̃, tɔ̃ɔ te Gusunɔn sɔmɔbu ba bu nɔɔsia
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia ta tunuma.
Wee ba burisinɛ kɔ nuku sankiranun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃, a ku wunɛn berusebu naanɛ ko.
A de a wunɛn yara nɛnɛ wunɛn tiin kurɔn wuswaaɔ.
6 Domi bii u ra win tundo wɔmɛ,
kpa bii wɔndia u win mɛro seesi,
kpa bigii kurɔ u win dwaa mɛro seesi.
Baawure u ra n win yibɛrɛ mɔwa win tiin yɛnu sɔɔ.
7 Adama nɛ, Yinni GusunɔWa ko na n mɛɛra.
Wiya ko na n naanɛ sãa.
Domi u ra man faaba ko.
Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Isiriliba faaba ko

8 Bɛɛ be i sãa bɛsɛn yibɛrɛba,
i ku yɛ̃ɛ ye ya sun deeman sɔ̃.
Baa sà n wɔruma, sa ko se.
Sà n maa wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ,
Yinni GusunɔWa u ko n sãa bɛsɛn yam bururam.
9 Sa ko Yinni Gusunɔn mɔru sɔbe,
domi sa nùn tora.
Adama saa gaa sisi yè sɔɔ u koo ka sun yina,
kpa u sun gem wɛ̃.
U koo ka sun na yam bururam sɔɔ
kpa u sun durom kua.
10 Bɛsɛn yibɛrɛba ba koo ye wa.
Saa ye sɔɔra ba koo sekuru wa,
be, be ba ra raa bikie bu nɛɛ,
mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.
Ba koo bu taaku nge pɔtɔkɔ,
kpa su bu yɛ̃ɛ.
11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ ba koo Yerusalɛmun gani seeya,

kpa bu bɛsɛn tem nɔɔ bura yeru yasiasia tu tonda.
12 Saa ye sɔɔ, bɛsɛgii be ba wãa Asiriɔ ka Egibitiɔ
ka daa ni ba mɔ̀ Nilu ka Efaratin goorɔ,
ka sere maa be ba wãa nim wɔ̃kun goorɔ ka guunɔ,
ba koo wurama bɛsɛn temɔ.
13 Kpa tem mɛ mu tie dunia sɔɔ mu ko bansu,
tɔn be ba wãa min kom kɔ̃sum sɔ̃.
14 Yinni Gusunɔ,
a wunɛn tɔn be a gɔsa kparo ka wunɛn kpara dɛka.
Be wee ba wãa be tɔna dãa sɔ̃wɔ mi tem gem wãa.
A bu kparo Basani ka Galadin kpara yenɔ nge yellu.
15 A sɔm maamaakigia koowo nge mɛ a kua
sanam mɛ a sun yarama saa Egibitin di.
16 Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.
Kpa nu sekuru wa baa mɛ nu dam mɔ.
Nu koo nɔɔ nɔma wukiri, nu yɔ̃ra nu kun gari gerua,
kpa nu kun gãanu nua.
17 Kpa nu tua di nge waa,
ǹ kun mɛ nge yɛɛ yi yi kabirimɔ.
Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka bɛrum,
nu na wunɛ Yinni Gusunɔn mi, nu n diirimɔ,
kpa nu n nun nasie wunɛn dam sɔ̃.
18 Wara u ka nun weenɛ.
Wee, a ra ka bɛsɛ wunɛn tɔmbun bweserun sukum mɛ mu tie tɛmanɛ
bɛsɛ be sa sãa wunɛn arumani
kpa a sun bɛsɛn toranu suuru kua.
Wunɛn mɔru ku ra tɛ.
Domi kĩra a ra sun sɔ̃si.
19 Kaa maa bɛsɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa a ku bɛsɛn toranu garisi.
Kpa a bɛsɛn durum wuna a kɔ̃ yu da sere nim wɔ̃kun temɔ.
20 Kaa bɛsɛ be sa sãa Aburahamu ka Yakɔbun sikadominu kĩru ka bɔrɔkiniru
sɔ̃ɔsi
nge mɛ a bɛsɛn sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua saa yellun di.

NAHUMU

Nahumu u sɔ̃ɔsimɔ win tireru sɔɔ tora ni Ninifugibu ba mɔ̀. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔmɔ ma ba koo ben wuu ge wɔri bu kpeerasia. Yeniba kpuro sɔɔ, Gusunɔ u koo be ba nùn naanɛ sãa wɔnwɔndu ka durom kua sanam mɛ u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusunɔn yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusunɔn siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u gerua wuu ge ba mɔ̀ Ninifun sɔ̃. Nahumu Ɛlikosigiiwa Gusunɔ u dera u yi wa kãsiru sɔɔ ma u yorua.

Yinni Gusunɔ u do u sɛ̃

2 Yinni Gusunɔ u sãawa nisinugii.
U ra mɔru kɔsie.
Win mɔru ya kpã.
U ra win yibɛrɛba mɔru kɔsie.
U ku ra bu suuru kue.
3 U ku ra toro deri u kun nùn sɛɛyasie.
Adama u ku ra mɔru se fuuku.
Win dam mu kpã.
Ʊ n sĩimɔ, woo guna ya ra n seewawa,
kpa guru winu nu n sãa nge win naasun tua.
4 Ʊ n nim wɔ̃ku gbãre, ga ra gberewa.
U ra daanu kpuron nim gberasiewa,
kpa yaka si su wãa Basaniɔ ka Kaamɛlin gãanɔ su gbera,
kpa dãa wɛ̃ɛ si su wãa Libaniɔ su dɛlla.
5 U dera guunu bãarimɔ.
Ma gungunu diirimɔ.
Ma tem ka mɛn tɔmbu ba yiiyaramɔ win wuswaaɔ.
6 Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra u win mɔru ma.
Wara u koo ka win mɔru gabirina.
Win mɔru ya ra pusiwa nge dɔ̃ɔ.
Wee ya kpenu bɛsukumɔ.
7 Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo.
U sãawa be ba wãa wahala sɔɔn kuku yeru.
Be ba nùn naanɛ sãa, bera u ra nɔɔri.
8 U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,
kpa u win yibɛrɛba naa gira sere gɔribun wãa yerɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yuda ka Ninifun sɔ̃

9 Mba i Yinni Gusunɔ bwisikusimɔ.
Wiya u ra kam koosie mam mam.
Ba ku ra nɔni swãaru wa nɔn yiruse.
10 Yibɛrɛ be, ba sãa nge sãki kɔkɔnu,
ba ra tam nɔ sere mu bu go.
Ka mɛ, ba koo dɔ̃ɔ mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.
11 Ninifu, wunɛn min diya goo u yara

wi u Gusunɔ kɔ̃sa bwisikusimɔ,
ma u kĩ u nùn seesi.
12 Yinni Gusunɔ u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
baa bɛɛn yibɛrɛba bà n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.
Na bɛɛ sekuru doke.
Na ǹ maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.
13 Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.
Kon ten yɔni kasuku.
14 Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ̃.
Na nɛɛ, i ǹ bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yĩsiru sɔbe.
Kon bɛɛn bwãaroku dãaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn bũu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔɔru ko.
Domi i ǹ sãa gãanu.

2

1 Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wɔllɔ
u bɔri yɛndun labaari gea kparamɔ.
Yen sɔ̃, i bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra raa di Yinni Gusunɔn sɔ̃ dio.
I bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibio.
Domi tɔn kɔ̃so wi, u ǹ maa wee bɛɛn suunu sɔɔ.
Na nùn kpeerasiawa mam mam.
2 Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ wɔrim wee.
Yen sɔ̃, i bɛɛn gbãraru maruo,
kpa i bɛɛn swɛɛ kɔ̃su.
I sɔɔru koowo,
kpa i wɔrugɔru sɔ̃ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.
3 Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun bweseru, Isireliba ben bɛɛrɛ wesiamɔ,
be, be yibɛrɛba ba wɔri ba ben yãnu gura
nge mɛ ba ra resɛm kãasi yakiri.

Ba Ninifu wɔri

ba yen yãnu gura

4 Ninifun yibɛrɛban tabu durɔ damgibun tɛrɛnu nu sɔ̃ri.
Ma ba yãa wunɔmginu doke.
Tabun tɔ̃ru tà n tura,
ben tabu kɛkɛ be dumi gawe
yi ra kuramɛwa yi n ballimɔ nge dɔ̃ɔ buri,
kpa ba n yaasi fĩamɔ.
5 Ba tabu kɛkɛba yakiamɔ swɛɛ sɔɔ nge wiirobu.
Ba daamɔ batuma kpuro sɔɔ ka dam.
À n bu wa, a ra n tamaa dɔ̃ɔ yariya.
Kpa ba n duki mɔ̀ nge guru maakinu.
6 Ninifun sina boko u win tabu durɔ damgibu yaaya u sokumɔ.
Adama be wee, ba sĩimɔ ba bãarimɔ.
Ben yibɛrɛba ba sɛnde ba ka dɔɔ wuun gbãraru gia.
Ma ba tii kuku yenu kua.
7 Subaru sɔɔ, ba daanun swɛɛ kɛnia,
ma sina kpaara wɔruka.
8 Ba Ninifu ye mwa ba yen yãnu gura ba ka doona.
Yen tɔn kurɔbu ba sumɔ nge kparukonu,

ma ba toronu soomɔ.
9 Ninifu ye, ya sãawa nge nim bwee bakaru
tèn nim mu gɛ̃ɛra mu doona.
Ma nɔɔgira nɔɔramɔ ta mɔ̀,
i yɔ̃ro, i yɔ̃ro.
Adama goo kun yɔ̃re.
10 I sii geesu ka wura guro.
Ben dukia ya ǹ nɔru mɔ.
Dukia bwese bwesekawa ba mɔ.
11 Ba guramɔ, ba goomɔ, ba sankumɔ.
Tɔmbu kpuron gɔma dwiiya.
Ben dũunu soonamɔ, ma ben dam doona.
Be kpuron wuswaa burisinɛ.

Ninifu ya sãawa

nge gbee sunɔ ge ba kamia

12 Mana Ninifu ye, ya wãa tɛ̃,
ye, ye ya raa sãa nge gbee sinansun wãa yeru,
mi gbee sunɔ dwaa ka ninu ka binu nu ra n bɔsu,
goo ku ra maa nu nare,
13 kpa dwaa ye, yu yen kurɔbu ka yen binu yaa goowa,
kpa yu wãa yee te yaa yibia.
14 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, nɛ wee.
Nɛna na sãa yen yibɛrɛ.
Kon de yen tabu kɛkɛba bu dɔ̃ɔ mwaara.
Kon de bu yen bibu go tabu sɔɔ.
Kon de yu ku maa tɔmbun yãnu gura.
Goo kun maa yen sɔmɔbun nɔɔ nɔɔmɔ.

3

Ba Ninifu kam koosia

1 Ninifugiba kua bɔ̃rurobu.
Domi ba sãawa tɔn gowobu.
Ba weesu yiba.
Ma ba kuuramɔ ka gbana.
Ba ra n tɔmbun yãnu guramɔwa.
2 Wee sɛnan damusu nɔɔramɔ wuu ge sɔɔ.
Wee tabu kɛkɛban uruun wɔkinu nɔɔramɔ,
ma dumi yi yi gawe yi yɔ̃ɔkumɔ.
3 Maasɔbu ba wee,
ba takobiba ka yaasi nɛni yi ballimɔ.
Wee ba tɔmbu mɛɛra kua,
ma gonu tɛrie baama, nu ǹ garirɔ.
Ma ba nu wɔrikimɔ.

Ba Ninifu sekuru doke

4 Ninifu ya sãawa nge kurɔ sakara kowo kpoko.
Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen sɔrorun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon ye wɔrima.
Kon yen yaberu gbabia n ka yen wuswaa wukiri,
kpa n yen tereru bwesenu sɔ̃ɔsi,
kpa yu sekuru wa.
6 Kon ye kubanu sure, kpa tɔmbu bu ye ka.

7 Saa yera wi u ye wa u koo duka su,
kpa u nɛɛ, Ninifu ya kua bansu.
Wara u koo ye wɔnwɔndu kua.
Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yɛmiasia.

Ninifu ya koo kowa

nge Tebɛsi

8 Tebɛsi ya wãa Nilun nim swɛɛ yi ba gban bɔkuɔ.
Nim mu ka ye sikerenɛ.
Ma mu sãa yen gbãraru.
Ninifu, a tamaa a Tebɛsi ye sanɔ kere?
9 Etiopigibu ka Egibitigiba ba sãa yen dam.
Putigibu ka Libigibu ba sãawa yen somiɔbu.
10 Ka mɛ kpuro, yen tii ya yoru da.
Ba ye mwa ma ba yen bibu go swɛɛ kpuro sɔɔ.
Ba yen wirugibu tɛtɛ toosi,
ma ba yen damgibu mwɛɛra ba yɔni doke.
11 Wunɛ Ninifu, kaa nɔni sõɔrawa,
kpa a n sãa nge wi u tam goore,
kpa a kuku yeru kasu yibɛrɛban sõ a kuke.
12 Saa ye sɔɔ, wunɛn gbãranu kpuro nu ko n sãawa nge dãa nìn marum mu ye.
Bà n mu sira kpa mu wɔri wi u koo mu din nɔɔwɔ.
13 Wee wunɛn tɔmbu ba sãa nge tɔn kurɔbu wunɛn suunu sɔɔ.
Wunɛn tem wusun kɔnnɔsu su kɛniara mam mam yibɛrɛban wuswaaɔ.
Ma dõɔ u sin kɔkɔrɔba di.
14 Bɛɛ Ninifugibu, i nim takirio i yi.
Domi ba koo bɛɛn wuu tarusi.
I bɛɛn gbãrarun dam sosio.
I birikiba muro kpa i sɔndu taaku i ka tu bani.
15 Baa ì n yeba kpuro kua,
ka mɛ, dõɔ u koo na u bɛɛ di,
ǹ kun mɛ bu bɛɛ go ka takobi.
Ba koo bɛɛ kpeerasiawa nge mɛ twee yi ra dãa wurusu di.

Ba Ninifun tɔmbu kpuro go

Wee, i dabia nge twee.
16 Bɛɛn tenkuba ba kperi dabiru kere.
Adama be kpuro ba doona
nge twee yi yi yõɔwa.
17 Bɛɛn kõsobu ba dabi nge gbabu swẽɛ.
Bɛɛn sɔm kowobu ba dabi nge twee
yi yi sina dãa kikisɔ bururu.
Adama ye sõɔ u yara ma yi yõɔwa yi doona,
ba ǹ tuba mi yi da.
18 Wunɛ Asirin sina boko,
wee wunɛn kparobu ba dom yĩbirimɔ.
Wunɛn tabu durɔ damgibu ba ǹ maa wasi.
Ma wunɛn tɔmbu ba yarinɛ yam kpuro guunu wɔllɔ,
goo sari wi u koo bu kpaasina.
19 Goo kun wunɛn mɛɛra ye nɔɔrimɔ.
Ya koo nun gowa.
Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku dobun sõ.
Domi goo sari wi a ǹ nɔni sõɔwa.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsimə win tɔmbun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dəremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenɛn tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ̀, amɔna ben wãara ko n sãa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naanɛ doke, wiya u koo kpĩ u n wãa. Wi u mara Gusunɔ u nùn yakia, wiya u ko n wãa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ̀, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔ̃ɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ somiru kanamɔ

2 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamɔ.
Sere saa yerà kaa n man maari.
Sere saa yerà kaa de na n nun sɔ̃ɔmɔ
ma tɔmba dam dɔrenamɔ.
Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.
3 Mban sɔ̃na a dera na kɔ̃sa mɛɛra.
Mban sɔ̃na kaa n tɔmbu mɛɛra
ba n gem biranamɔ.
Wee, tɔmba dam dɔrenamɔ
ba daa kɔ̃sa mɔ̀ baama kpuro.
Sannɔsu yiba, ma tɔmba siribu sokunamɔ baama kpuro.
4 Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.
Ba ku ra tɔmbu ben gem wɛ̃ nge mɛ n weenɛ.
Tɔn kɔ̃sowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa u nɛɛ, Babilonigiba wee

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.
I de biti yu bɛɛ mwa.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nɔni biru
ni i ǹ naanɛ mɔ̀,
baa goo ù n bɛɛ nu tusia.
6 Wee, kon Babilonigibu seeyama.
Tɔn be, ba nuki sum.
Ba tem kpuro bukianamɔ
bu wa bu ka bwesenu ganun wãa yenu mwɛɛri.
7 Ba nanum mɔ ben dam saabu.
Bera ba ra gɔsi ye ba kĩ.
8 Ben dumi yi sannɛkunu ǹ kun mɛ gbeeku bɔ̃nu duka kere.
Saa tontonden diya yi ra yɔ̃,
kpa yi yibɛrɛ wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.
9 Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yãnu gura.
Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.

Ma ba yobu mwɛɛrimə ba mɛnnamə nge yani sɛɛri.
10 Ba sinambu gɛma.
Ba tem yɛ̃robu yɛ̃ɛmə.
Ba ǹ wusun gbãranu gara.
Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gbãra ni yɔ
kpa bu wuu si mwa.
11 Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
kpa bu maa da bu gam wəri bu kɔ̃sa ko.
Ben dama ba naanɛ sãa, mu sãa nge ben bũu.

Habakuku u maa Gusunə soku

12 Saa yellun di, wuna a sãa Gusunə.
Wuna a sãa nɛn Yinni.
A dɛɛre. Yen sɔ̃, sa ǹ gbimə.
Yinni, wuna a sãa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wuna a Babilonigibu gəsa,
ma a bu dam kã kpa bu ka sun sɛɛyasia.
13 Adama a ǹ kpɛ̃ a yɔ̃ra a n kɔ̃sa mɛɛra,
domi a dɛɛre too.
N n mɛn na, mban sɔ̃na a mɛɛra ye tən kɔ̃soba mɔ̀,
ma a ǹ gãanu gerumə.
Mban sɔ̃na a maari tən kɔ̃sobu ba gemgibu goomə.
14 Mban sɔ̃na a təmbu kuammɛ nge swɛ̃ɛ,
ǹ kun mɛ nge kəkə ni nu ǹ kparo mə.
15 Babilonigibu ba təmbu mwɛɛrimə
nge swɛ̃ɛ yi ba mwa ka kəkənu
ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.
16 Yen sɔ̃na ba ra ben yãakoronu yãkunu kue,
kpa bu nu turare dɔ̃ə dokea.
Domi nin saabuwa
ba koo ka kpĩ bu dĩa geenu wa
ni nu do bu di.
17 Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanə.
Ba ko n bwesenu sakiriməwa wənwəndu sariru səə sere ka baadommaə?

2

1 Adama nɛ, Habakuku na yɔ̃wa gbãraru wəllə nɛn kɔ̃su yerə
nge wi u yəəru bwɛ̃ɛ,
kpa n ka nə ye Gusunə u koo man sɔ̃,
ka nge mɛ u koo man wisi nɛn weeweenun sɔ̃.

Gusunə u Habakuku wisa

2 Yera Yinni Gusunə u man wisa u nɛɛ,
n gari yi yoruo yi u man sɔ̃əmə.
N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi səə.
3 Yin tɔ̃ra kun gina tura yi ka koora.
Adama yi koo koora yin saa yà n tura.
Baa yì n tɛɛmə, na n gesi yi mara.
Domi yi koo koorawa kam kam.
4 N yoruo ma wi u tii sue u ǹ wãa swaa gea səə.
Adama wi u kua gemgii naanɛ dokebu səə, u ko n wãawa.
5 Wi u tii sue, u ku ra sinɛ sɛ̃ɛ.
U ra n sãawa nge tam nəro,

kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wãa yeru.
U ku ra debu nge gɔɔ.
U ra n tii bwesenu gaweməwa u ka ko nin yinni.

Bɔ̃rusibu nɔɔbu

6 Adama bwese ni u mwɛɛra mi,
nu koo nùn seesi nu nùn gari sɔ̃ ka wɔma ka mɔnnu, nu nɛɛ,
u kuawa bɔ̃ruro wi, wi u dukia mɛnnamɔ ye ya ǹ sãa wigia,
ma u gabun yãnu guramɔ u tɔruba yiimɔ.
Sere saa yerà u ko n mɔ̀ nge mɛ.
7 Bèn dibu u nɛni, ba koo nùn seesi subaru sɔɔ,
kpa bu gura ye u mɔ.
8 Nge mɛ u tɔn dabinu wɔri u nin yãnu gura,
nge mɛya be ba tie, ba koo maa nùn wɔri bu win yãnu gura
yèn sɔ̃ u tɔmbun yɛm yari,
ma u tem ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dam dɔre.
9 Bɔ̃rurowa wi u dukia guramɔ
ye ya ǹ dɛɛre win berusebun mi,
kpa u wa u n wãa aye bɛɛrɛgiru sɔɔ,
mi u ǹ maa nɔni swãaru wasi.
10 Adama win yɛnun sekura u sɔɔru kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.
Win tiin wãara u kari bɔrie.
11 Domi baa ka ganiɔ, yi koo wuri ko yi nùn taarɛ wɛ̃,
kpa kpɛɛrun yari yi wuri wura.
12 Bɔ̃rurowa wi u win wuun kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ yɛm wɔllɔ,
ma u tɔmbu dam dɔremɔ.
13 Ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ya koo dɔ̃ɔ mwaara.
Ba tii nɔwia mɔ̀wa kam sɔɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.
14 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru ta ko n yibawa tem sɔɔ
nge mɛ nim wɔ̃ku ga ra n nim yiba.
15 Bɔ̃rurowa wi u win beruse tam bɔɔbɔm wɛ̃ɛmɔ
mu ka nùn go nge dɛ̃ɛ, u n yɔ̃ tereru,
kpa u nùn sekuru doke u n mɛɛra.
16 Yɛ̃ro u tii sekuru dokemɔwa mi, n ǹ mɔ bɛɛrɛ.
Win tii u mu nɔruo kpa u tereru yɔ̃ra.
Yinni Gusunɔ u koo nùn tilasi ko
u ka win mɔrun nɔra nɔ kpuro,
kpa win bɛɛrɛ ye u raa mɔ yu gɔsia sekuru.
17 Daa kɔ̃sa ye u kua Libaniɔ,
ya koo wɔri win wiru wɔllɔ.
U yɛɛ go.
Adama yɛɛ yi, yi koo nùn nandasia.
Yeni kpuro ya koo nùn deema yɛm mɛ u yarin sɔ̃,
ka dam mɛ u tem mɛ ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dɔren sɔ̃.
18 Arufaani yerà bwãarokunu nu mɔ tɔnu u ka sina u nu seku.
Nu sãawa ni ba seka ka sisu,
ma nu dera u weesu naanɛ sãa.
Mban sɔ̃na tɔnu u koo win naanɛ doke bwãaroku ni u seka sɔɔ,
ni, ni nu ǹ kpɛ̃ nu gari gere.
19 Bɔ̃rurowa wi u dãa kuku sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, gu seewo,
ma u kperu sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, tu dom yando.

Yen gaa ya koo kpĩ yu nùn bwisi kɛ̃?
Geema, u nu wura ka sii geesu pote.
Adama nu ǹ hunde mə, nu n sere wãaru mə.
20 Yinni Gusunə u wãa win sãa yee dɛɛrarə.
Təmbu kpuro bu nəə mario win wuswaaə.

3

Habakukun kanaru

1 Wee kana te Gusunən səmə Habakuku u kua ka weeweenu.
2 U nɛɛ, Yinni Gusunə, na nua ye a gerua.
Ma na nanda.
A de yu koora wõə sini səə.
A de təmbu bu ye wa bɛsɛn waati yeni səə.
Adama wunɛn məru ye səə, a yaayo a sun wənwəndu kua.
3 Gusunə, a na saa Edəmun di.
Wunɛ, Dɛɛro, a na Paranin guurun di.
Wunɛn yiiko ya wəllu yam bururasie.
Ma tem kpuro mu nun siaramə.
4 A na, ma yam mu burura.
Sõə yãna yara wunɛn nəman di,
mi wunɛn dam mu wãa.
5 A dera baranu nu pusimə.
A nu derimə mi a sara kpuro.
6 À n yõra, tem mu ra yĩiriwa.
À n bwesenu mɛɛra, nu ra diiriwa.
Guu ni nu wãa saa yee yellun di, nu wəruka,
gunguu ni nu wãa saa tɛɛbun di, nu kəsikira,
domi niya nu raa sãa wunɛn swaa ye a ra sĩ.
7 Na Kusanigibun weeweenu nəəmə.
Na maa wa ma Madianiba ba bɛrum soore.
8 Yinni Gusunə, a ka daanu məru mòwa?
Nge nim wõkuwa a ka məru mə̀.
Wee a yəəwa guru winu wəllə
nge wi u yəəwa tabu kɛkɛn wəllə,
ma ya nùn nasara wɛ̃.
9 A wunɛn tɛndu bɛri.
Wunɛn bõri yi sãawa nge sɛ̃ɛnu.
A tem bɛra ma daanu koka min di.
10 Guunu nù n nun wa, nu ra diiriwa.
Gura ya nɛmə ka dam, ma nim wõkun nim mu wəki,
mu nim kurenu kõəmə sere wəllə.
11 Sõə ka suru ba yõra ye ba wunɛn guru maakinu wa
nu ballimə nge yaasa, ma nu dəə nge sɛ̃ɛnu.
12 Wee a tem bukianamə,
a bwesenu kəsukumə ka məru baka.
13 Wee a yara
a wunɛn təmbu ka wunɛn sunə wi a gəsa somiru na.
A tən kõsobun sunə go.
A win bwãabu kpeerasia mam mam.
14 A yibɛrɛban sinambun winu yabura ka ben tiin sɛ̃ɛnu.
Ba raa sun wərim wee ka sɛndaru nge woo bəkə,
bu ka sun yarinasia.
Ba nuku dobun kuuki mə̀.

Ba sɔɔru sãa bu ka sun go bɛsɛn kuku yenɔ.
15 Yinni Gusunɔ, a sɔ̃ wunɛn dumin wɔllɔ,
a nim wɔ̃ku taakumɔ
ge ga nim kɔ̃ɔmɔ ga wɔki.
16 Na gen wɔkinu nɔɔmɔ too.
Ma na nanda gem gem,
nɛn nɔɔ ga diirimɔ bɛrum sɔ̃.
Ma nɛn wasi yi wɔkɔnu wɔrimɔ,
na yɔ̃ sɛ̃ɛ na nuku sankiranun tɔ̃ru mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam dɔren sɔ̃.
17 Figien dãnu nu ǹ ko n binu mɔ.
Resɛm dãnu nu ǹ maa marumɔ.
Olifin dãnu nu ǹ maa binu marumɔ.
Gbea kun maa dĩanu wɛ̃ɛmɔ.
Yãanu ka kɛtɛ kun ko n maa wãa gɔ̃ɔwɔ.
18 Adama nɛ, nɛn nuku dobu weewa wunɛ Yinni Gusunɔn min di.
Na nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ a ra man faaba ko.
19 Wuna a sãa nɛn dam.
A ra de na n sãu nge nɛmu.
Kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.

Womu geniwa ba wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu sɛɛyasia. Ma u maa tɔn tukobu kirɔ mɔ̀ be ba ka bu sikerenɛ u nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribun tõra wee. Tõɔ te, nɔni swãarugira. Adama amɛn biru, Isiriliban sukum ba koo wurama Gusunɔn mi kpa bu kpam Yerusalɛmu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunɔ u koo Yudaba ka Yerusalɛmugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunɔ u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu seeya, wiru 3:1-20.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Sofoni, Kusin bii sõɔwa Yosiasi, Amɔɔn bii,
Yudaban sina bokon bandun waati sɔɔ. Sofoni wi, u sãawa Gedalian debubu,
Amarian sikadobu, Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunɔ

u koo handunia sɛɛyasia

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
3 Kon tɔmbu ka yɛɛ ka gunɔsu ka swɛ̃ɛ kpeerasia
ka sere maa tɔn kõsobu ka ye ya ra bu sokurasie.
Kon tɔmbu kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Yudaba

ka Yerusalɛmugibu sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro nɔma doke.
Kon bũu wi ba mɔ̀ Baalin sãa yee ni nu tie kpeerasia min di.
Kon yen wirugibu ka yen yãku kowobun yĩsa go.
5 Be ba dii tɛɛri wɔllɔ kperi ka suru sãamɔ
ka be ba bõrumɔ ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsiru,
ma ba wure ba bõrumɔ ka ben bũun yĩsiru,
be kpurowa kon go.
6 Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu,
ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko,
be kpurowa kon go.
7 I nɔɔ mario wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi win tõru ta turuku kua.
U win yãkuru sɔɔru kua.
U maa gɔsa be ba koo tu di.
8 Wi, Yinni Gusunɔn yãku ten tõru sɔɔ,
u koo wirugibu ka sina bokon bibu wɔri,
ka sere maa be ba tɔn tukobun komanu swĩi.
9 Yen tõɔ te, be ba ku ra sãa yerun kɔnnɔ suuku taaram kã nge bũu sãɔbu,
ka sere be ba ben sunɔn yɛnu dukia yibiamɔ
ye ba gurama ka gbɛna, ka dam dibu,
be kpurowa u koo wɔri.
10 Yen tõɔ te, ba koo wuri nɔ sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ,
ka maa wuun wɔɔ bera gaan mi.
Mɛya nɔni swãa bakara ko n wãa guunu wɔllɔ.
11 Bɛɛ Makitɛsigibu, i wuri koowo.

Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.
Be ba gobi kəsimə kpuro ba koo kpeera.
12 Yen tɔ̃ɔ te, u koo Yerusalɛmu bũuri ka fitilanu.
U koo təmbu wərima be ba sɔ̃ kpɛtɛɛ nge tam kərənu.
Ma ba gerumə ben gɔ̃ruɔ ba mɔ̀,
wi, Yinni Gusunɔ u ǹ gea mɔ̀, u ǹ maa kɔ̃sa mɔ̀.
13 Ba koo ben arumani gura kpa ben yɛnusu su ko bansu.
Ba koo dia bani yè sɔɔ ba ǹ sinamə.
Ba koo resɛm duure, adama ba ǹ yen tam nərumə.

Yinni Gusunən tɔ̃ru

14 Yinni Gusunən tɔ̃ɔ nanumgira ta turuku kua.
Te wee ta wee fuuku, ta nəəgiru sue.
Tabu durə damgii u koo kuuki ko dəma te.
15 Tɔ̃ɔ te, ta sãawa mərun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, ta sãawa nuku sankiranun tɔ̃ru.
Ta sãawa kam kobun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, yam wɔ̃kura koo tu wukiriwa nge bukɔ ka guru winu.
16 Yen tɔ̃ɔ te, tabu kowobu ba koo kəbi so
kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbãranu mə wəri.
17 U koo təmbu nuku sankiranu kpɛ̃ɛ
kpa ba n sĩimə nge wɔ̃kobu.
Domi Yinni Gusunəwa ba torari.
U koo de ben yɛm mu n tɛrie nge tua,
kpa ben gonu nu n sãa nge kubanu.
18 Yen dəma te, ben sii geesu ǹ kun mɛ ben wura,
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu wəra Yinni Gusunən məru baka yen min di.
Tem mɛ kpuro mu koo dɔ̃ɔ mwaara win mərun sɔ̃.
U koo mɛn təmbu kpuro gowa subaru sɔɔ.

2

I tii kawo

1 Bɛɛ sekuru sariba,
i de i sina i bwisiku,
2 Yinni Gusunən himba yu sere koora.
Kpa tɔ̃ɔ te, tu ku raa bɛɛ samba ko
nge doo sako ge ga ka woo doonə.
I de i sina i bwisiku
Yinni Gusunən məru baka yen tɔ̃ru tu sere tunuma
tu bɛɛ deema.
3 Bɛɛ be i tii kawe kpuro tem mɛ sɔɔ,
i Yinni Gusunə kasuo.
Bɛɛ be i nùn mɛm nɔɔwɛ,
i gem kasuo, kpa i tii kawa.
Sərəkudo i ko i yari Gusunən mərun tɔ̃ɔ te sɔɔn di.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ duu yeru gian sɔ̃

4 Gasan tem mu koo bansu ko.
Kpa Asikaloni yu yɔ̃ra dira.
Ba koo Asidədun təmbu gira sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
Kpa bu Ekoronin təmbu seeya ben wuun di.

5 Bɛɛ Keretin bweseru, bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun goorɔ,
i kam kuawa.
Wunɛ maa Kanani, wunɛ wi a sãa Filisitiban tem,
Yinni Gusunɔ u nun gerusimɔ.
U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.
Goo kun maa sinamɔ wunɛ sɔɔ.
6 Nim wɔ̃kun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bɔsu ba n ben yãanu kparamɔ.
7 Domi saa ye sɔɔ,
Gusunɔ, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
kpa u ka ben yobu wurama.
Nim wɔ̃kun goo te, ta koo ko begiru.
Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,
kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yari yeru gian sɔ̃

8 U Məabuba ka Aməniban wɔma nua ye ba ka win tɔmbu sekuru doke.
Ma ba tii sua ba ben tem nɔɔ bura yenu susisia.
9 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ Isiriliban Yinni,
wi, wi u wɔllu ka tem mɔ,
u nɛɛ, sere ka win wãaru, u koo de Məabuba bu kam ko nge Sodomugibu,
kpa Amənibа bu maa kam ko nge Gomɔragibu,
ben tem mu yaka kɔ̃susu kpi,
ǹ kun mɛ mu gɔsira bɔru.
Gãanu kun maa kpiimɔ mi sere ka baadommaɔ.
Win tɔn be ba tie,
ba koo Məabu be, ka Amɔni be wɔri
bu ben yãnu gura bu tem tubi di.
10 Yeniwa Gusunɔ u koo de yu bu deema ben tii suabun sɔ̃
ka sere maa ye ba wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tɔmbu wɔnwa
ba sekuru doke.
11 Wi, Yinni Gusunɔ, u ǹ ka bu wɔnwɔndu mɔ̀.
U koo handunia kpuron bũnu kam koosia.
Baa bwese ni nu wãa tem burenɔ,
nu koo yiira win wuswaaɔ nin wusɔ.

Gusunɔn gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sika gian sɔ̃

12 Bɛɛ Etiopigibu, ba koo maa bɛɛ sɔkiri ka win takobi bu go.
13 U koo win nɔmu dɛmiɛ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ
u Asirigibu kam koosia,
kpa Ninifu yu ko bansu.
Gãanu kun maa kpiimɔ mi.
14 Yaa sabena nu koo sina mi,
yɛɛ bwese bweseka gesi.
Boorosu ka duuru bɛɛkuna nu koo kpuna furɔ si ba yen gbereba kuan sɔɔwɔ.
Ba koo kuuki nɔ saa fɛnɛntiban di.
Nɔni swãara ko n wãa yen kɔnnɔwɔ.
Domi dirun bura te ba kua ka sɛdurun dãa ta koo kɛsikira.

15 Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,
ge, ge ga raa tii sue mi,
ma ga tamaa ga wãawa bəri yɛndu səə,
ma ga tii sõəmə ga mɔ̀,
gera ga kpuro kere.
Wee ga wəruma ga bansu kua.
Ga kua yɛɛn wãa yeru.
Wi u sarə mi, u koo wia kowa u nəma kpara.

3

Yerusalɛmugibu

ba ǹ Gusunən gere wure

1 Bõruroba bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Domi i sãawa mɛm nəə sariba,
ma i disi mə, i dam diinamə.
2 I ku ra googii nə.
I ku ra maa sɛɛyasiabu wure.
I ku ra Gusunə bɛɛn Yinni naanɛ ko.
I ku ra maa nùn susi.
3 Bɛɛn sina asakpəbu ba sãawa nge gbee sinan
si su kukirimə wuu ge səə.
Ma bɛɛn siri kowobu ba maa sãa nge yokan puruka
ni nu ku ra dĩanu yi bururun sõ.
4 Gusunən səməbu ba sãawa naanɛ sariba.
Ba ku ra gere ye Gusunə u bu sõəwa.
Bɛɛn yãku kowobu ba Gusunən sãaru disi dokemə.
Ba ku ra woodaba mɛm nəəwɛ.
5 Adama ka mɛ, Yinni Gusunə u wãa ka bɛɛ.
U sãawa gemgii, u ku ra weesu ko.
U ra win gem terasiewa siribu səə bururu baatere.
U ku ra tõru bure.
Adama tən kõsoba ba kõsa mɔ̀, sekura kun bu mɔ̀.
6 Wi, Yinni Gusunə u nɛɛ,
u bwese girinu go,
ma u nin gbãranu ka nin kuku yenu kəsuka.
U dera goo ku ra maa sĩ nin swɛɛ səə.
U nin wusu kəsuka, goo kun maa wãa mi.
7 Yera u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, ì n daa nùn nasie,
ma i win sɛɛyasiabu wuramə,
u ǹ daa bɛɛn wãa yenu kəsukumə.
U ǹ daa maa bɛɛ sɛɛyasiamə nge mɛ u kua,
adama i ra n sɛndewa kõsan kobu səə.
8 Yen sõ, wi, Yinni Gusunə u nɛɛ,
i nùn maruo tõə tè səə u koo se u bɛɛ wərima.
Domi u gõru doke u bwesenu ka nin sinambu mɛnna
u bu win məru sõəsi ka yen dam.
Kpa n sãare nge ba tem mɛ kpuro dõə doke win mərun sõ.

Yinni Gusunə

u nəə mwɛɛru kua

9 Saa ye səə, Yinni Gusunə u koo təmbun yari dɛɛrasia
kpa bu win yĩsiru soku bu nùn sã sannu.
10 Be ba nùn sãamə ba yarinɛ baama,

ba koo ka nùn kɛ̃nu naawa saa Etiopin daanun gurun di.
11 Yen tɔ̃ɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isirelibа,
i ǹ sekuru wasi bɛɛn daa kɔ̃sa ka bɛɛn tora ni i kua sɔɔ.
Domi u koo be ba ra tii sue bɛɛn suunu sɔɔ wuna,
kpa bɛɛn tiin tɔn biaru tu kpe win guu dɛɛrarun wɔllɔ.
12 U koo de tɔmbu fiiko ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
be ba ǹ tii sue.
Ba koo win yĩsiru soku u ka bu kɔ̃su.
13 Isireli be ba tie, ba ǹ maa kɔ̃sa mɔ̀.
Ba ǹ maa weesu mɔ̀.
Gari kɔ̃si yi ǹ ko n wãa ben nɔsɔ.
Ba ko n wɛ̃rewa,
goo kun bu baasimɔ.

Yerusalɛmugibu ba koo wurama

14 Bɛɛ Siɔnigibu, i gɔ̃ru dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Isirelibа kpuro gesi, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i yɛ̃ɛrio
kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyasiabu kpeesia bi u koo raa bɛɛ ko.
U bɛɛn yibɛrɛba yarinasia.
Gusunɔ sina boko, bɛɛ Isirelibаn Yinni, u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
I ǹ maa kɔ̃sa gaa wasi.
16 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo bɛɛ Yerusalɛmugibu sɔ̃ bu nɛɛ,
i ku bɛrum ko Siɔniɔ.
I ku de bɛɛn gɔma dwiiya.
17 Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
U sãawa nge tabu durɔ wi u ra faaba ko.
U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sɔ̃.
U ǹ maa gãanu gerumɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ kĩ.
U ko n nuku doo bakabu mɔ.
18 Be ba wãa nuku sankiranu sɔɔ
yèn sɔ̃ ba ka Yerusalɛmu tonda,
ba wãa sekuru sɔɔ te ta bu buniɛmɔ nge sɔmunu,
ma ba ku ra maa win tɔ̃ɔ bakanu di,
beya u koo mɛnnama.
19 Yen tɔ̃ɔ te, u koo be ba bɛɛ dam dimɔ wɔri,
kpa u yɛmɔbu faaba ko.
U koo be ba raa gira mɛnna
kpa u de bu tɔmbu nuku dobu wɛ̃
kpa bu yĩsiru yari tem kpuro sɔɔ
mi ben baawure u raa sekuru dimɔ.
20 Yen tɔ̃ɔ te, u koo de i wurama.
Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ mɛnna.
Tɔmbu ba koo bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃
kpa i yĩsiru yari handunian bwesenu kpuron suunu sɔɔ
sanam mɛ u koo ka bɛɛn yobu wurama i bu wa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalɛmuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wãa Yerusalɛmuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yɛmia ma ba sãa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn sɔ̃ saa Samarigibun min di ka sere maa gɔ̃ɔ te ta dua ben suunu sɔɔn sɔ̃. Yera be ba dukia mɔ, ba tii dii geenu baniammɛ. Saa ye sɔɔ, ben goo kun maa kĩru mɔ u ka Yinni Gusunɔn sɔmburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam kɛ̃mɔ bu ka bana ye se. Win gari yi sɔɔ, u nɛɛ, bu Gusunɔ mɛm nɔɔwɔ kpa bu win sɔmburu nɔni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sãa yerun bana, wiru 1.
2. Sãa yee kpaa ten girima, wiru 2.

Sãa yerun bana

1 Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba tiasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka Sorobabɛli Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win sɔmɔ Aseen nɔɔn di u nɛɛ, 2 bɛɛ Isirelibа i mɔ̀, saa kun tura i ka nɛn sãa yeru bani. 3 Yen sɔ̃na na bɛɛ gari yini sɔ̃ɔmɔ na nɛɛ, 4 n bɛɛ wɛ̃re i n wãa dii buranu sɔɔ ni ba sɔma kua, kpa nɛn sãa yeru ta n bansu sãa? 5 Yen sɔ̃na nɛ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sɔ̃. 6 Wee i dĩanu duurumɔ too, adama fiikowa i gɛ̃ɛmɔ. I dimɔ, adama i ǹ debumɔ. I nɔrumɔ, adama bɛɛn nɔru kun kpeemɔ. I yãnu dokemɔ, adama nu ǹ bɛɛ wooru girammɛ. I n bɛɛn kɔsiaru mwa, ta ra doonɛwa nge te ba doke bɔɔ gɛ̃ɛre sɔɔ. 7 Yen sɔ̃, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sɔ̃. 8 I seewo i da guurɔ i dãa kasuma i ka nɛn sãa yee te bani, kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃. Ye sɔɔra ko na n nuku dobu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 9 I tamaa i ko i dĩanu wawa too bɛɛn gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yɛnuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban sɔ̃. Yèn sɔ̃ i nɛn sãa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sende u ka win tiin diru bani. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. 10 Yen sɔ̃na gura kun maa nɛmɔ. Mɛya tem kun maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ɛmɔ nge mɛ n weenɛ. 11 Na dera gbebura kua bɛɛn tem kpuro sɔɔ ka guunɔ. Ma alikama ka resɛm ka olifi kpuro ya gbera. Dĩa ni tem mu ra kpiisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma tɔmbu ka yaa sabenu nɔni sɔ̃ɔre. Ma bɛɛn sɔma ye i mɔ̀ kpuro ya kua kam.

12 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi mɛm nɔɔwa nge mɛ Gusunɔ u win sɔmɔ Asee sɔ̃ɔwa u bu sɔ̃. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 Asee, Yinni Gusunɔn gɔro u bu sɔ̃ɔwa ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛɛ.

14 Ma u Sorobabɛli, Yudaban kparo ka Yosue, yãku kowo tɔnwero ka sere Isireli be ba tie dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u wɔllu ka tem mɔn sãa yee ten sɔmburu torua, 15 Darusin bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba tiasen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔ.

2

Sãa yee kpaa ten girima

1 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ yɛnda tiase sɔɔra Yinni Gusunɔ u Asee sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, 2 a Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo, ka yãku kowo tɔnwero
Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, 3 be, be ba tie sɔɔ,
ben wara u sãa yee ten yellu yɛ̃ ten girima gbiikaa sɔɔ. Tɛ̃, amɔna ba tu waasinɛ.
Nge mɛ ta sãa mi, ta ǹ sãare kam dirum ben nɔni sɔɔ? 4 Yen sɔ̃ tɛ̃, nɛ, Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, Sorobabɛli, ka Yosue, ka Isireli be ba tie, bu tii dam
kɛ̃ɛyɔ, kpa bu sɔmburu ko. Domi na wãa ka be. 5 Nge mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, nge mɛya na maa bu sɔ̃ɔmɔ gisɔ ma nɛn
Hunde wãa ka be. Yen sɔ̃, bu ku bɛrum ko. 6 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
na ǹ maa tɛɛmɔ n ka wɔllu ka tem ka nim wɔ̃ku sira. 7 Kon bwesenu kpuro sira
kpa n de bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka na nɛn sãa yeru mini. Kpa n sãa
yee te girima yibia. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. 8 Nɛna
na sii geesu ka wura mɔ. 9 Tɛ̃, dii ten girima ya koo yellugia kera. Miya kon
tɔmbu bɔri yɛndu wɛ̃. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Tɔn be ba ǹ dɛɛre

10 Darusin bandun wɔ̃ɔ yirusen suru nɔɔba nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Asee gari kua u nɛɛ, 11 a yãku kowobu woodan
gari yini bikio a nɛɛ, 12 goo ù n yãku yaa bɔkua win yaberun kasaɔ, ma win
yabe kasa ye, ya pɛ̃ɛ baba, ǹ kun mɛ kpee, ǹ kun mɛ tam, ǹ kun mɛ gum, ǹ kun
mɛ dĩanu ganu, ba tamaa dĩa ni, nu kua Yinni Gusunɔginu?

Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa ba nɛɛ, aawo!

13 Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo ù n disi duura yèn sɔ̃ u goru baba, ma
u seewa u maa dĩa ni baba, dĩa nin tii nu kua disiginu?

Ma yãku kowo be, ba wisa ba nɛɛ, oo, dĩa nin tii nu disi duurawa mi.

14 Yera Asee u maa nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, nge mɛya bɛɛ
Isireliba i sãa win nɔni sɔɔ. Mɛya maa bɛɛn nɔman sɔma ya sãa. Ye i nùn wɛ̃ɛmɔ
kpuro, ya disi mɔ.

I laakari koowo saa tɛ̃n di

15 N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari i sere kpenu mɛnna
i ka sãa yee te bani. 16 Wee bɛɛn goo ù n seewa u alikaman sakaku yɛndu
kasum da birarɔ, ma u ye so, wɔkura u ra wa. U n maa seewa u tam ditiri
weeraakuru kasum da resɛm gama yerɔ, ditiri yɛnda u ra wa. 17 Nɛ, Gusunɔ
na bɛɛn sɔmburu kam koosia. Na dera guru kpenu bɛɛn dĩanu sanka nu kɔ̃sa,
nu bukusa duura. Adama ka mɛ, i ǹ wuramɛ nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua. 18 Yen sɔ̃, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari saa mìn di ba
ka sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi ba deri. Gisɔn tɔ̃ru ta sãawa wɔ̃ɔn suru nɔɔba
nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnda nnɛseru. I de i bwisiku. 19 I maa dĩanu mɔ biranu sɔɔ? Bɛɛn
gbean dãa binuginu mara? Aawo, adama saa gisɔn di, kon bɛɛ durom kua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Sorobabɛli kua

20 Yinni Gusunɔ u kpam ka Asee gari kua nɔn mɛɛruse suru win sɔ̃ɔ yɛnda
nnɛse te sɔɔ u nɛɛ, 21 a Sorobabɛli, Yudaban kparo sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ
kon wɔllu ka tem sira. 22 Kon sinambu kpuron bandu fuka kpa n ben dam
kpeesia. Kon bɛɛn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka be ba dua yi sɔɔ fukiri ka sere
maa dumi ka yin maasɔbu. Ben tii tiinɛwa ba koo goona ka takobiba. 23 Yen tɔ̃ɔ
te, kon nɛn sɔm kowo Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii sua kpa n nùn ko nɛn yĩreru.
Domi wiya na gɔsa. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Win kãsi dabi ni u wan sõ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gõru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.
Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo koora sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

sokumɔ bu wurama

1 Darusin bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ, 2 nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too. 3 Yen sõ, na bɛɛ sõɔmɔ, i wurama nɛn mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. 4 I ku ka bɛɛn baababa weena be nɛn sɔmɔ gbiikobu ba nɛn gari sõɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kõsa derio. Adama ba ǹ sɔmɔ be swaa daki bu sere man mɛm nɔɔwa. 5 Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tɛ̃. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tɛ̃? 6 Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nɛn sɔmɔ be wɛ̃, ba yi bɛɛn baababa sõɔwa, ma ba gõru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gõru doke ben daa kõsan sõ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

7 Darusin bandun wõɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ̀ Sebati, win sõɔ yɛnda nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ. 8 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wõkuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yõ dãnu ganun suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛ̃ɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ. 9 Ma u bikia u nɛɛ, nɛn Yinni, mba dumi yin tubusianu.
Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia. 10 Yera u nùn sõɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.
11 Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sõɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalɛmu ka Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wõɔ wata ka wɔkurun di.
13 Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gõru yɛmia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalɛmu gɔsi

14 Gɔrado wi, u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, u Yerusalɛmu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.
15 Mɛya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ̀.
Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.
Ma nu Yerusalɛmu kõsa kua.
16 Yen sõna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

u koo Yerusalɛmun wənwəndu ko.
Ba koo win sãa yeru bani.
Kpa bu Yerusalɛmun kpɛɛkpɛɛku yĩire.
17 Win wusu su koo dukia yibu.
U koo maa Yerusalɛmu nukuru yɛmiasia.
Kpa u maa ye gəsi win tiin sõ.
Wi, Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

2

Sakari u kəbi nnɛ

ka sekobu nnɛ wa kãsiru səə

1 Sakari u nəni seeya ma u maa kəbi nnɛ wa. 2 Ma u gərado wi u ka nùn gari mə̀ bikia u nɛɛ, kəbi yirà mini.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, kəbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusalɛmugibu yarinasiawa mi.
3 Yen biru, Yinni Gusunə u maa nùn sekobu nnɛ sõəsi. 4 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba seko be, ba kobu na.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa bu ka kəbi yi tõya ko, kpa bu yi bəəku yi, yi yi Yudan tem wəri yi mɛn təmbu yarinasia sere ben goo kun kpĩa u ka tiĩ yina.

Sakari u wɛ̃ɛ wa kãsiru səə

5 Ye Sakari u maa mɛɛra, yera u durə goo wa u wɛ̃ɛ yĩirutii nɛni. 6 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mana a dəə.
Ma u wisa u nɛɛ, na dəəwa n Yerusalɛmu yĩire n ka yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum wa.
7 Sanam mɛ Gusunən gərado wi u ka nùn gari mə̀, u susim wee, yera gərado goo u maa na u ka wiənə yinna. 8 Ma u nùn sõəwa u nɛɛ, a duka doo a aluwaasi wi sõ a nɛɛ, Yerusalɛmu ya koo ko wuu gè ba ǹ maa gbãraru toosimə. Domi gen təmbu ka gen yaa sabenu koo dabia. 9 Yinni Gusunə u maa nɛɛ, u ko n sãa nge gbãra dãəgiru Yerusalɛmu yen sõ. Mɛya u ko n maa sãa yen bɛɛrɛ.

Yinni Gusunə u be ba raa

kpikiru da soku

10 Sakari u nɛɛ,
Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
bɛɛ be u raa yarinasia handunian goonu nnɛ ye səə,
i wurama.
I seema i wurama saa sõə yɛ̃san nəm geu gian di.
11 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛ be i yoru dimə Babiloniə,
i kisirama.
12 Domi wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,
yenibən biru,
Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya koo wurama.
Wee u man gəriə bwese ni nu bɛɛn yãnu guran mi.
U nɛɛ, nù n maa bɛɛ baba,
ya sãawa nge win tiin nəniya nu baba.
13 Wee u koo nu nəma doke
kpa nu gəsia bɛɛn yobu.
Saa ye səəra nu koo gia ma Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u man gərima.
14 Wiya u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Domi u koo na u n ka bɛɛ wãa.
15 Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunən mi gia yen tõə te,
kpa nu ko win təmbu,

kpa u n wãa ka be.
Saa ye soora i ko i gia ma wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u man gɔrima.
16 U ko n maa Yuda mɔ tem dɛɛram mɛ sɔɔ.
U koo maa Yerusalɛmu gɔsi.
17 Baawure u koo nɔɔ mari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u koo seema win wãa yee dɛɛrarun di.

3

Sakari u yãku kowo wa kãsiru sɔɔ

1 Sakari u Yosue yãku kowo tɔnwero wa u yɔ̃ Yinni Gusunɔn gɔradon* wuswaaɔ. Ma Setam† u yɔ̃ win nɔm geuɔ u ka nùn taarɛ wɛ̃. 2 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u Setam sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u nun gerusi wi, wi u Yerusalɛmu gɔsa. A ǹ yɛ̃ ma Yosue u sãawa nge dãa nɔɔ ge ba wuna dɔ̃ɔn di?
3 N deema yãa disinugina Yosue u sebua u ka yɔ̃ gɔrado win wuswaaɔ. 4 Ma gɔrado wi, u be ba yɔ̃ win wuswaaɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Yosuen yãa disinugii ni wunɔ. Ma u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na nun wunɛn toranu wuna. Ma na nun tɔ̃ɔ baka yãnu sebusia.
5 U maa wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛɛre bɔkusio. Ma ba nùn ye bɔkusia. Ma ba nùn yãnu sebusia. Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u yɔ̃ mi. 6 U Yosue gari yini sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 7 amɛniwa wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
à n sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ,
ma a win woodaba mɛm nɔɔwammɛ,
wuna kaa win sãa yeru ka ten yaaran sɔmburu kpara.
U koo nun kowa be ba win sɔmburu màn turo.

Yinni Gusunɔ u koo win sɔm kowo naawa

8 Yosue, wunɛ yãku kowo tɔnwero,
wunɛ ka wunɛn tɔn be ba sɔ̃ wunɛn wuswaaɔ,
i swaa dakio i nɔ.
Tɔn be, ba ko n gina sãawa yĩreru wi u sisin sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u koo win sɔm kowo gɔrima wi u sãa kpii pɔtura.
9 Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu garu yiimɔ.
Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.
Win tiiwa u koo yore te sɔɔ.
Kpa u tem mɛn toranu wuna sɔ̃ɔ teeru.
10 Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko bɔri yɛndun sɔ̃ bɛɛn dãa gbaanɔ.

4

Sakari u dabu wuraguu ka dãa ye ba mɔ̀ olifi wa kãsiru sɔɔ

1 Gusunɔn gɔrado wi u ka Sakari gari mɔ̀ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tɔnu dom yamiɛ. 2 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa na waamɔ gèn wɔllɔ ba wekeru garu sɔndi. Weke te, ta kãanu nɔɔba yiru mɔ. Nin wɔlɔwa ba fitilanu sɔndi tia tia.

* **3:1** Yinni Gusunɔn gɔrado - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunɔ tɔna. † **3:1** Setam - Win sɔmbura u ka taarɛ da Gusunɔn wuswaaɔ.

Kãa nin min diya gum mu ra ka de fitila nin mi. 3 Olifin dãnu yiru ya wãa weke
ten bɔkuɔ. Teeru nɔm dwaru gia, teeru maa nɔm geu gia.
4 Ma Sakari u wure u gɔrado wi bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron
tubusianu.
5 Ma Gusunɔn gɔrado u nɛɛ, a ǹ yen tubusianu yɛ̃?
6-10 Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma gɔrado u nɛɛ, fitila nɔɔba yiru ye, ya
sãawa Yinni Gusunɔn nɔni yi yi tem bukianamɔ.
11 Ma Sakari u maa nɛɛ, mba olifin dãnu yiru ye ya wãa dabu gen nɔm geuɔ
ka gen nɔm dwarɔ min tubusianu.
12 U maa bikia u nɛɛ, mba olifin kãanu yiru yen tubusianu ni nu wãa dabun
kãanu yiru yen bɔkuɔ, mìn di gum kokumɔ nge wura.
13 Yera u wisa u nɛɛ, a ǹ nin tubusianu yɛ̃?
Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.
14 U nùn wisa u nɛɛ, nu sãawa tɔmbu yiru be na gɔsa ba nɛ, tem kpuron Yinni
sãamɔ.

Nɔɔ mwɛɛnu Sorobaɓelin sɔ̃

(6b) Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u Sorobaɓeli sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
n ǹ mɔ ka wi, Sorobaɓelin dam
ǹ kun mɛ ka win yiikowa
u koo kpĩ u sɔmburu ko.
Adama ka wi, Gusunɔn Hunden dama.
Wi, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.
(7) U maa nɛɛ,
Sakari, mba n da n guu baka te ta wãa Sorobaɓelin wuswaaɔ.
Sorobaɓeli wi, u koo tu kɔra
kpa u kpee geeru yara
te ba koo sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ.
Saa ye sɔɔ, tɔmbu ba koo nuku dobun kuuki ko ba n mɔ̀
anna a kpee buraru wa.
(8) Yinni Gusunɔ u maa Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
(9) Sorobaɓeliwa u dii ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Wiya u koo maa ten bana wiru go.
Saa ye sɔɔra nɛn tɔmbu ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na
nun gɔrima.
(10) Yen sɔ̃, bu ku sɔmbu ten tore gɛm
baa tà n sãan na piibu.
Ba koo nuku dobu ko
bà n wɛ̃ɛ wa
yi ba ra ka ganan dɛndabu mɛɛri
Sorobaɓelin nɔmaɔ.

5

Sakari u tireru wa ta yɔ̃ɔwa

1 Sakari u maa nɔni seeya kãsiru sɔɔ ma u tire kureru garu wa ta yɔ̃ɔwa. 2 Ma
Gusunɔn gɔrado u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, tire kureru gara na waamɔ ta yɔ̃ɔwa. Ten dɛ̃ɛbu sãawa
gɔm soonu yɛndu. Ten yasum maa gɔm soonu wɔkuru.
3 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔ̃riya ta sɔɔwa yi yi koo yabi tem mɛ kpuro sɔɔ.
Ten bee tiaɔ, ba yoruawa ma ba koo gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaɔ
maa ba koo be ba ra bɔ̃ri weesugii ko gira. 4 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tiiwa
u koo de bɔ̃ri yi, yi na kpa yi gbɛnɔbun yɛnusu di ka sere be ba ra ka Yinni

Gusunɔn yĩsiru bɔ̃re kam. Miya yi koo sina yi yin wãa yeru ko kpa yi ben dirun kpɛɛkpɛɛku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurɔ goo wa

kãsiru sɔɔ

5 Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi ma u nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.
6 Ma u nùn wisa u nɛɛ, mba mi.
Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee tè sɔɔ tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.
7 Sanam mɛ bire ten wukiritia ye ba kua ka pɛɛrum ya wukiara, yera u kurɔ goo wa u sɔ̃ ten sɔɔwɔ. 8 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u sãawa toranu.
Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten sɔɔwɔ, ma u wukiri. 9 Ye u maa nɔni seeya wɔllɔ, yera u kurɔbu yiru gabu wa kãsiru sɔɔ. Kurɔ be, ba kasi mɔ nge kpakpayɛ, ma woo ga yi suamɔ. Ma ba na ba bire te sua ba ka da wɔllɔ. 10 Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana ba ka tu dɔɔ. 11 U nùn wisa u nɛɛ, ba ka tu dɔɔwa Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru bania. Bà n tu bana ba kpa, kpa bire te, ta n wãa mi.

6

Sakari u tabu kɛkɛ nnɛ wa

kãsiru sɔɔ yi dumi gawe

1 Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu kɛkɛ nnɛ wa yi dumi gawe yi yariɔ guunu yirun baan di. Guu ni, nu sãawa sii ganduginu. 2 Tabu kɛkɛ gbiikaa, dum swɛ̃ɛya yi gawe. Yiruse, kɔnkɔrɔba. 3 Itase, kaaba. Nnɛse, dumi yi yi bau swãasu mɔ. 4 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u nɛɛ, berà mi nɛn Yinni.
5 U nùn wisa u nɛɛ, wɔllun goonu nnɛn wosa si su raa wãa Gusunɔ, tem kpuron Yinnin bɔkuɔ. Siya su tɛ̃ doonɔ.
6 Dum kɔnkɔrɔ be ba tabu kɛkɛ yen tia gawe mi, ba dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma dum kaa be, ba swĩi. Adama dum bau swãasugii yi, yi dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. 7 Dum swɛ̃ɛ yi, yi yara ma yi kana yi da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yi doo yi tem mɛ bukiana.
Ma yi tem mɛ bukiana. 8 Gɔrado wi, u nùn soka u nɛɛ, a mɛɛrio a wa. Dumi yi yi da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, yi Gusunɔn mɔru suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn

sãa yeru seeya

9 Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, 10 a yoo beni, Hɛlidai ka Tobiya ka Yedayan kɛ̃nu mɔɔ kpa a da Yosiasi, Sofonin biin yɛnuɔ mi yoo be, ba wãa sanam mɛ ba tunuma Babiloniɔ. 11 Kpa a sii geesu ka wura sua a ka sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, yãku kowo tɔnwero, Yosadakin biin wirɔ. 12 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na geruа. Na nɛɛ,
goo wãa wi ba mɔ̀ kpii pɔtura.
Saa win min diya wãara koo yari
kpa u nɛn sãa yee te bani.
13 U koo sina yãnu sebe,
kpa u sina win sina gɔnaɔ u tɔmbu kpara.
Yãku kowo ko n wãa win bɔkuɔ
kpa ba n nɔɔ tia sãa mam mam.
14 Sina furɔ ge, ga ko n wãawa nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Geya ga koo de bu Helɛmu ka Tobiya ka Yedaya ka Hɛni, Sofonin bii yaaya.

15 Ma Sakari u nɛɛ, be ba wãa n toma, ba koo na bu sãa yee te bani. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun gɔrima.
Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwa
mam mam.

7

Nɔɔ bɔku te ba ka

Yerusalɛmun bansu yaayamɔ

1 Darusin bandun wõɔ nnɛse sɔɔ, yen suru nɔɔba nnɛse wi ba mɔ̀ Kisilun sõɔ
nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Sakari gari kua u nɛɛ, 2 Betɛligibu ba raa Sarɛsɛɛ
ka Regɛmu Mɛlɛki ka gabu gɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sãa yerɔ bu ka
win durom kana. 3 Kpa bu maa yãku kowobu ka win sɔmɔbu bikia bà n ko ba
n sumɔn na, kpa ba n nɔɔ bɔkua wõɔn suru nɔɔbuse kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ̀
tɛɛbun di.
4 Yera Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u Sakari sõɔwa u nɛɛ, 5 a yãku kowobu ka
tɔn be kpuro wisio a nɛɛ,
saa wõɔ wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ bɔke
kpa ba n wãa nuku sankiranu sɔɔ wõɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba yiruse sɔɔ.
Adama ba ǹ ye mɔ̀ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.
6 Bà n maa dimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin sõna.
7 Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu kirɔ kua ka gari yinin bweseru nɛn sɔmɔ
gbiikobun min di. Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ka wuu si su ka ye sikerenɛn tɔmbu
ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, ma tɔmba yiba sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka wɔwaɔ.
8-9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa Sakari sõɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini
yaayasio yi yi nɛɛ,
bu tɔmbu sirio dee dee,
kpa ba n tɔn geeru ka wɔnwɔndu mɔɔsinɛ.
10 Bu ku gɔminibu ka gobekuba
ka sɔbu ka sãarobu dam dɔre.
Bu ku maa ben winsim kõsa bwisikusi.
11 Adama ba ǹ gari yi swaa sue. Ba swaa taayawa. 12 Ma ba ben gõrusu
bɔbiasia nge kpee kpikiru. Ba ǹ nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wooda ye
swaa daki, ye na bu wɛ̃ saa nɛn sɔmɔbun min di, be nɛn Hunde u ka gari kua.
Ma ben swaa taa bi, bu man mɔru kua too.
13 Sanam mɛ na bu soka, ba ǹ wisa.
Yen sõna nɛn tii na ǹ maa bu wisa
sanam mɛ ba man somiru kana.
14 Yen sõna na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sɔɔ ni ba ǹ daa yɛ̃.
Ma ba ben tem deri dirum
goo ku ra maa sare mi.
Ma tem gem mɛ, mu kua bansu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

8

Yinni Gusunɔ u koo

Yerusalɛmu wesia nge yellu

1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
2 nɛn nisinu kpã Yerusalɛmun sõ.
Domi na ye kĩ gem gem.
3 Yen sõna na nɛɛ, kon wura Yerusalɛmu ye sɔɔ
kpa na n wãa mi.

Ba koo ye soku wuu gemguu.
Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin guu te soku guu dɛɛraru.
4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
nu koo ka dɛki sĩima
kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
ba n dweebu mɔ̀.
6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
ya ko n sãa nge ye ya kun kpɛ̃ yu koora.
Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
kon kpĩ n maamaaki ye ko.
Nɛna na yeni gerua.
7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ̀
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ.
8 Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalɛmuɔ
ba n sãa nɛn tɔmbu
kpa na n maa sãa ben Yinni gemgii
wi u naanɛ mɔ.
9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo
bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba gerua
sanam mɛ ba nɛn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
10 Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.
Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nùn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ̃.
Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari.
Goo ku ra maa du ka bɔri yɛndu yibɛrɛban sɔ̃.
Domi na tɔmbu yɔ̃suwa bu ka wɔrina.
11 Adama tɛ̃, na ǹ maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
12 Kon de bɔri yɛndu tu duwa tem sɔɔ kpuro.
Resɛm ya koo ma.
Gura ya koo nɛ
kpa tem mu dĩanu ko.
Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.
13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba,
wee i kua bwese te na bɔ̃rusi bwesenun suunu sɔɔ.
Adama tɛ̃, kon bɛɛ faaba ko
kpa i n sãa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
I de i n wɔrugɔru mɔ.
14 Amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, na raa gɔ̃ru doke n bɛɛ kɔ̃sa kua
yèn sɔ̃ bɛɛn baababa ba nɛn mɔru seeya.
Na ǹ daa gɔ̃ru gɔsie n ye kɔbia.
15 Adama tɛ̃, na gɔ̃ru doke
n Yerusalɛmu ka Yudan tem kpuro gea kua.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
16 I ka gari yini sɔmburu koowo.
Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ̃.
Kpa i n da baawure siri gem sɔɔ
i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
17 I ku goo kɔ̃sa kua.

I ku bɔ̃ri weesugii ko.
Domi yeniba kpurowa na tusa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru ta koo

gɔsira nuku dobun tɔ̃ru

18 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, 19 nɔɔ bɔku ni i ra ko suru nnɛse sɔɔ ka
suru nɔɔbuse sɔɔ ka suru nɔɔba yiruse sɔɔ ka suru wɔkuruse sɔɔ, nu koo gɔsira
nuku dobun tɔ̃nu Yudaɔ. Ni sɔɔra ba ko n da tɔ̃ɔ bakanu di.
Adama yeba kpuro sɔɔ, i de i gem ka bɔri yɛndu kĩa.
20 Na maa wure na nɛɛ,
tɔmbu ba koo na Yerusalɛmuɔ
saa wusu dabinun di.
21 Wusu gasun tɔmbu ba koo gasun tɔmbu sɔ̃ bu nɛɛ,
bu da bu nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalɛmuɔ
kpa bu man sã.
22 Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mɔ
nu koo na nu nɛn durom mɛ kasu
kpa nu man sã.
23 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, bweseru baatere sɔɔ,
tɔmbu wɔku wɔkubu ba ko n Yuu turon yabe soo nɛni
ba n mɔ̀, ba koo ka nùn da.
Domi ba nua ma nɛ, Gusunɔ na wãa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

9

Yinni Gusunɔ

u koo bwese ni nu tie siri

1 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua Hadarakin tem sɔ̃ u nɛɛ,
kon wuu ge ba mɔ̀ Damasi siri.
Domi nɛn nɔni wãa tɔmbu sɔɔ
nge mɛ yi wãa Isiriliban bwese kɛri kpuro sɔɔ.
2 Kon maa Hamati ye ya wãa Damasin tem nɔɔ bura yerɔn tem siri
ka Tiri ka sere maa Sidoni,
baa mɛ wuu sin tɔmbu ba bwisi mɔ.
3 Tiri ye, ya wãa gbãra damgirun suunu sɔɔ.
Mɛya ya gobi guramɔ nge tua.
Ma ya wura guramɔ nge pɔtɔkɔ.
4 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpuro mwa.
Kon yen dam sure nim wɔ̃ku sɔɔ
kpa n de yu dɔ̃ɔ mwaara.
5 Asikalonigibu ba koo ye wa
kpa bu bɛrum duura.
Kon de tem yiiri bakabu bu Gasa wɔri,
kpa Ekoronigibun yĩiyɔbu kpuro bu kam ko.
Gasa ya koo sunɔ bia.
Goo kun ko n maa wãa Asikaloniɔ.
6 Sɔbu ba koo na bu sina Asidɔduɔ.
Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.
7 Ba ǹ maa yɛm dimɔ.
Ba ǹ maa bũu yãku dĩanu dimɔ.

Ba koo kowa nɛ, Gusunən təmbu nge Yudaba
kpa Ekoronigibu ba n maa sãa nɛn təmbu
nge mɛ Yebusiba ba kua.
8 Kon nɛn sansani gira n ka nɛn sãa yeru sikerena.
Kpa yibɛrɛ be ba daamə ba wuramamə bu ku raa ye wəri.
Dam diobа kun maa sarə mi.
Domi nɛn nəni wãa mi.

Sunə wi u ka bəri yɛndu sisi

9 Bɛɛ Siənigibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i yɛ̃ɛrio nuku dobun sɔ̃.
Wee bɛɛn sina boko u sisi bɛɛn mi.
U sãawa gemgii ka faaba kowo.
U ǹ tii sue.
Kɛtɛku buuwa u sɔni.
10 Kon de tabu kɛkɛ yi kpe Efaraimun temə
kpa dumi ka tɛn ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalɛmuɔ.
Sunə wi, u koo ka bwesenu bəri yɛndu naawa.
U ko n bandu diiwa nim wɔ̃ku geen di
sere ka nim wɔ̃ku giə,
saa maa daa te ba mɔ̀ Efaratin di n ka da handunian goonu nnɛ sɔɔ.

Pirisəmban karabu

11 Yinni Gusunə u nɛɛ,
nɛn arukawani ye na ka bɛɛ bəkuan sɔ̃,
ma i ye sire ka yãku yaa yɛm,
kon bɛɛn yobu yara dəkə kpirirun di te ta ǹ nim mə.
12 Bɛɛ yobu, bɛɛ be i yĩiyə bakabu mə,
i wuro bɛɛn wusə si su gbãranu mə.
Na maa bɛɛ nəəsiamə ma kon bɛɛ domaru kua
nge yellugirun nən yiru.
13 Kon Yuda dendi nge tɛndu.
Kpa Efaraimu ya n sãa ten sɛ̃ɛnu.
Yerusalɛmu, kon wunɛn bibu sua bu Gɛrɛkiba tabu wəri.
Kon bu kowa nge tabu durə damgiin takobi.
14 Nɛ, Yinni Gusunə, kon tii sɔ̃əsi wəllə.
Nɛn sɛ̃u ga koo doona nge guru maakinu.
Kon kəba so,
kpa n sarama guru woo bəkə səə,
ge ga wee saa sɔ̃ə yɛ̃san nəm dwaru gian di.
15 Nɛ, Gusunə, wəllu ka tem Yinni, kon nɛn təmbu kɔ̃su.
Ba koo ben yibɛrɛba kamia bu ben kpurantɛɛnun kpenu kəsuku.
Kon de yibɛrɛ ben yɛm mu yari nge tam,
ǹ kun mɛ nge yãku yaa yɛm mɛ mu ra gbɛ̃ɛru yibu
bu yɛ̃ka yãku yerun kãanə.
16 Yen tɔ̃ə te, kon nɛn təmbu faaba ko
nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu faaba ko.
Ba koo balli ben temə nge kpee gobigii
ni ba mani sina furə səə.
17 Tem miya doo nəəru ka buram mu ko n wãa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wəndiaba ba n dam mə.

10

Gusunə turowa sãa Yinni

1 I Yinni Gusunɔ kanɔ u bɛɛ tom buruku gura kɛ̃.
U koo de guru woo gu na
kpa guru baka yu nɛ.
Kpa yakasu su kpi baama.
2 Domi bũu nìn bwãarokunu ba mɔ̀ Terafimu nu weesu mɔ̀.
Sɔrobu ba kãsi weesuginu waamɔ.
Ben dosusu su sãawa weesu.
Sin nuku yɛmiasiabu sãawa kam dirum.
Yen sɔ̃na ba sirenɛ nge yaa sabenu.
Ba wɔnwɔndu soore,
domi ba ǹ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu yakia

3 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na ka kparo tuko be ba nɛn tɔmbu kpare mɔru mɔ̀.
Be, be ba sãa nge bonu mi, kon bu wɔrima.
Domi nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
na nɛn tɔmbu Yudaba naawa.
Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.
4 Ben min diya sinambu ba koo yari.
Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,
ǹ kun mɛ nge kuu bekurugirun gbere,
ǹ kun mɛ nge tɛn te ba ra ka tabu de.
5 Ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgii
be ba ben yibɛrɛba taakumɔ swɛɛ sɔɔ nge pɔtɔkɔ.
Ba koo tabu ko yèn sɔ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ ko na n ka bu wãa.
Ben yibɛrɛ be ba dumi yɔɔwa ba koo sekuru wa.
6 Kon Yudaba tãsisia,
kpa n Isiliba wɔra.
Kon ka bu wurama,
domi na ben wɔnwɔndu mɔ.
Ba ko n sãawa nge be na ǹ daa biru kisi.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
Kon ben kanaru mwa.
7 Efaraimuba ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgibu.
Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam nɔra.
Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku dobu ko.
Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃.
8 Kon wia ko bu ka mɛnnama.
Domi nɛna na bu yakiamɔ.
Ba koo dabia nge yellu.
9 Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu sɔɔ.
Mi ba wãa n toma mi,
ba ko n da man yaaye min di.
Kpa ba n wãa mi ka ben bibu.
Yen biru, ba koo wurama.
10 Kon de bu wurama saa Egibitin di.
Kon bu mɛnnama saa Asirin di.
Kpa n de bu wurama Galadiɔ ka Libaniɔ.
Batuma kun bu turi.
11 Ba koo nim wɔ̃ku tɔbura mi ba nuku sankiraru wa.
Gusunɔ u koo gen nim kurenu so,
kpa Nilun daarun nim mu gbera.

Asirigibun tii suabu koo kpe.
Kpa Egibitigibun bandu tu nəru ko.
12 Kon nɛn təmbu tãsisia.
Kpa ba n sĩimə ka nɛn yĩsiru.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

11

Ba damgibu kəsuka

1 Bɛɛ Libanigibu, i bɛɛn kənnəsu kɛniə
kpa dõə u bɛɛn dãa ye ba mə̀ sɛduru di.
2 Bɛɛ dãa ye ba mə̀ sipɛrɛ, i weeweenu koowo.
Domi sɛduruba ba wəruka.
Be ba tii sue mi, ba kpeera.
Bɛɛ Basanin dãa bakanu, i weeweenu koowo.
Domi dãa sõə ge ba ǹ daa kpɛ̃ bu du ga wəruka.
3 Kparobu ba wuri mə̀,
domi ben bɛɛrɛ ya kpa.
Gbee sinansu su kukirimə,
domi Yuudɛnin dãa sõən bɛɛrɛ ya kpa.

Kparobu yiru

4 Amɛniwa Yinni Gusunə u Sakari sõəwa. U nɛɛ, a yãanu kparo ni ba koo go.
5 Be ba nu dwemə ba goomə ba ǹ bu sɛɛyasiamə. Be ba maa nu dəramə ba mə̀,
ba nɛ, Gusunə siara, domi ba gobi mə. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu yinɛ.
6 Nɛ, Yinni Gusunə na ǹ maa təmbun wənwəndu mə̀ tem mɛ səə. Kon baawure
bɛriwa win winsim nəmuə ka win sunən nəmuə. Ba koo ben tem arumani
gurawa. Na ǹ maa bu wəramə ben yibɛrɛban nəmun di.
7 Yera Sakari u yãanu kparabu wəri ni ba koo go. Yãa niya nu kõsuru bo.
Ma u kpara dɛki yiru kasu. U tia soka durom, tia maa nəə tia. Ma u da u yãa ni
nəəri. 8 Suru tian baa səə u nin kparobu ita go. Ma u ka nu tii kpara u tɛmanabu
kpana. Ma nin tii nu nùn tusa. 9 Ma u nɛɛ, na ǹ maa nu kparamə. Nin ni nu
koo gbi, nu gbio. Ni nu koo maa tiara nu tennə.
10 Ma u win dɛka ye u soka durom bəəka u ka sõəsi ma u win arukawani
kusia ye u raa ka bwesenu kpuro bəkua. 11 Yen tõə tera u arukawani ye kusia.
Ma yãa kõsu ni nu nùn mɛɛra mi, nu gia ma Yinni Gusunən gariya yi kooramə.
12 Ma u bu sõəwa u nɛɛ, yà n bu wɛ̃re, bu nùn kəsiaru wɛ̃ɛyə, ya kun maa bu
wɛ̃re, bu derio.
Yera ba sii geesun gobi tɛna yĩira ba nùn kəsia. 13 Ma Yinni Gusunə u nùn
sõəwa u nɛɛ, a sii geesun gobi tɛna ye ba mɛɛra burɛ mi, məmə wɛ̃ɛyə.
Ma u gobi yi sua u yari Gusunən sãa yerə yi ka ko məməgii. 14 Yen biru, u
maa win kpara dɛka yiruse ye u soka nəə tia mi, bəəka u ka sõəsi ma Yudaba ka
Isireliban baa səə nəə tia maa sari. 15 Yinni Gusunə u maa nùn sõəwa u nɛɛ, a
kparo nge kparo gari bəkə. 16 Domi kon kparo goo seeya tem mɛ səə, wi u kun
yãanu nəərimə ni nu gəə dəə. U ǹ nin binu kasum dəə. U ǹ ni nu mɛɛra wa tim
kuammɛ. Mɛya u ǹ maa ni nu bwãa do nəərimə. Adama u koo ni nu gum mən
yaa tem sere ka nin kõriə.
17 Bõrurowa kparo gari bəkə wi u yãanu derimə.
Takobi yu win gãseru ka win nəm geun nənu kəsukuo,
kpa gãse te, tu gbera kpa nənu ge, gu gbi.

12

Yinni Gusunə

u koo Yerusalɛmu yakia

1 Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Isiriliban sɔ̃ wee.
Wi, wi u wɔllu ka tem mɔma,
ma u maa tɔnu hunde dokea
2 u nɛɛ, na Yerusalɛmu kua nge nɔra ye ya nɛn mɔru yiba nge tam. Ya koo
bwese ni nu ka ye sikerenɛ woo tiro kpɛ̃ɛ. Woo tiro ge, ga koo Yudaba kpuro
nɛnɛ bà n Yerusalɛmu tarusi. 3 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon ye gɔsia nge kpee bakaru. Be ba
kĩ bu tu sua ba koo mɛɛra wa. Handunian bwesenu kpuro nu koo mɛnna nu
tu wɔri. 4 Yen tɔ̃ɔ te, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon ben dumi woo tiro kpɛ̃ɛ kpa n yin
maasɔbu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa n bwese tukunun dumi wɔ̃koru kpɛ̃ɛ. Adama
kon Yudaba kɔ̃su. 5 Yudan wirugibu ba koo nɛɛ, Yerusalɛmugiba ba sãa ben
dam nɛ, Gusunɔ ben Yinnin sɔ̃, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ. 6 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon
Yudaban wirugibu kowa nge dɔ̃ɔ boko dãa sɔ̃ɔwɔ, ǹ kun mɛ nge wii bɔn tèn
dɔ̃ɔ ba sɔka dĩa bɔkunu sɔɔ. Ba koo bwese ni nu ka bu sikerenɛ kamiawa mam
mam. Adama Yerusalɛmugibu ba ko n sɔ̃wa ben temɔ.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon Yudaban yɛnusu faaba ko, kpa Dafidin yɛnun bɛɛrɛ
ka Yerusalɛmugibun bɛɛrɛ yu ku raa Yuda be ba tiegia kera. 8 Yen tɔ̃ɔ te,
kon Yerusalɛmugibu kɔ̃su. Be sɔɔ, wi u kun daa dam mɔ, u koo dam kowa
nge Dafidi. Kpa Dafidin yɛnugibu ba n sãa nge Gusunɔn gɔrado wi u yɔ̃ ben
wuswaaɔ.

Ba gɔɔ wooru sɔ̃

tem mɛ kpuro sɔɔ

9 Yen tɔ̃ɔ te, kon kookari ko n bwese ni kpuro go ni nu Yerusalɛmu wɔrim
wee. 10 Kon de Dafidin yɛnugibu ka Yerusalɛmugibu ba n wɔnwɔndu mɔ kpa
ba n da kanaru ko, kpa bu gɔsirama nɛn mi, nɛ wi ba yaasa sɔka. Ba koo man
swĩisi nge wìn bii teereru ta gu. Ba koo swĩwa ka nuku sankira bakanu nge
wìn bii gbiikoo u gu. 11 Yen tɔ̃ɔ te, nuku sankiraru ta ko n kpã Yerusalɛmuɔ
nge te ba kua Hadadirimɔɔn sɔ̃ Mɛgidon wɔwaɔ. 12 Tem mɛ kpuro sɔɔ, ba ko
n gɔɔ wooru sɔ̃wa yɛnu ka yɛnu. Dafidin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.
Natanin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. 13 Lefin yɛnugibu, kurɔbu ka
durɔbu nɛnɛm. Simɛin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm. 14 Nge mɛya yɛnu
si su maa tien tɔmbu ba ko n gɔɔ wooru sɔ̃ nɛnnɛnka, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.

13

1 Yen tɔ̃ɔ te, bwia gaa ya koo yari yu ka Dafidin yɛnugibu ka
Yerusalɛmugibun toranu wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo

win sɔmɔ weesugibun

bwãarokunu kɔsuku

2 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni kon bũnun yĩsinu kpeerasia tem
mɛ sɔɔ kpa bu ku raa maa nu yaaya. Kon maa nɛn sɔmɔ weesugii be ba bũu
sãarun kĩru mɔ mi wuna. 3 Goo ù n gari weesugii mɔ̀, win tundo ka win mɛro
ba koo nùn sɔ̃wa bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu mɔ̀wa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.
Kpa tundo wi, ka mɛro wi, bu nùn takobi sɔku bu go sanam mɛ u gari yi mɔ̀.
4 Yen tɔ̃ɔ te, Gusunɔn sɔmɔbu ba koo sekuru wa ben kãsi weesuginun sɔ̃. Bà
n gari mɔ̀, ba ǹ maa yabe sansuginu sebumɔ bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke. 5 Ben
baawure u koo nɛɛwa, u ǹ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Wi, gbaa wukowa. Domi ba
nùn dwawa saa win piiburun di. 6 Bà n nùn bikia ba nɛɛ, mana u sere mɛɛra

yeni wa ye ya wãa win nɔmaɔ, kpa u wisi u nɛɛ, u ye waWa win bɔrɔ kĩnasibun yɛnuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u sãa Yinni

7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
takobi, a nɛn kparo wi na kua nɛn bɔ̃ɔ wɔrio.
A nùn goowo kpa yãanu nu yarina,
kpa n ni nu kun dam mɔ wɔri.
8 U maa nɛɛ, bà n tem mɛn tɔmbu bɔnu kua suba ita, yen suba yiru ya koo gbi kpa sube tee teni tu tiara. 9 Kon sube tee te dɔ̃ɔ doke kpa n tu sɔwa nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe. Kon tu sɔwaWa nge mɛ ba ra wura sɔwe. Ta koo nɛn yĩsiru soku kpa n tu wurari. Kon tu sɔ̃ n nɛɛ, ta sãaWa nɛn tɔmbu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na sãawa Gusunɔ ten Yinni.

14

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru

1 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, Yinni Gusunɔn tɔ̃ra wee.
Ba koo bɛɛn yãnu gura bu bɔnu ko bɛɛn nɔni biru.
2 U koo bwesenu kpuro mɛnna nu ka Yerusalɛmu wɔri.
Ba koo ye mwa kpa bu yen yɛnusu dɔ̃ɔ sɔku.
Ba koo ka yen tɔn kurɔbu kpuna ka dam.
Kpa bu yen tɔmbun bɔnu yoru mwɛɛri bu ka doona.
Adama ba ǹ be ba tie goomɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo tii sɔ̃ɔsi
kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra ko tabu sɔɔ.
4 Yen tɔ̃ɔ te, u koo win naasu sɔndi Olifin guurɔ
te ta wãa Yerusalɛmun dee deeru, sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Olifin guu te, ta koo bɛsira suunuɔ
saa sɔ̃ɔ yari yerun di sere sɔ̃ɔ duu yerɔ.
Wɔwi baka ya koo yari ten suunu sɔɔ.
Guu ten bee tia ya koo da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
kpa bee tia yu maa da sɔ̃ɔ yɛ̃san mɔm dwaru gia.
5 Saa ye sɔɔ, i ko i duki dawa win guunun wɔwa sɔɔ.
Domi wɔwa ye, ya ko n wãaWa sere Atisɛliɔ.
I ko i duki suwa nge mɛ i raa kua
sanam mɛ tem yĩiribu bɛɛ deema
Osiasi Yudaban sina bokon waati.
Saa ye sɔɔra Gusunɔ nɛn Yinni u koo na ka win tɔn dɛɛrobu.
6 Yen tɔ̃ɔ te, yam bururam mu ǹ ko n maa wãa.
Pura ya ko n wãa ka sere maa nim mɛ mu gɔsira nge kperu.
7 Tɔ̃ɔ te, ta ko n sãaWa nɛnɛm te Yinni Gusunɔ u yɛ̃.
Ba ǹ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ wunanamɔ.
Adama yoka, yam bururam mu koo sɔ̃ɔsira.
8 Yen tɔ̃ɔ te, nim gem mu koo yari Yerusalɛmun di
kpa mɛn sukum mu koku mu da nim wɔ̃kuɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia,
kpa sukum mu da nim wɔ̃ku ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia.
Nge mɛya n ko n sãa sɔ̃ɔ sãreru ka guran saa.
9 Yinni Gusunɔwa u ko n sãa tem kpuron sunɔ.
Wi turowa u ko n sãa Yinni.
Win turon yĩsira tɔmbu kpuro ba koo gia.

10 Isirelibaŋ tem kpuro mu koo gɔsia wɔwa
saa Gebaŋ di sõɔ yẽsaŋ nɔm geu gia
n ka da Rimɔɔwɔ Yerusalɛmun sõɔ yẽsaŋ nɔm dwaru gia.
Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ya koo yĩsiru yari
kpa ya n wãa yen ayerɔ.
Ya ko n wãawa saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Bɛnyamɛɛn di,
n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,
sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani gɔmbunu.
Saa maa kõsu yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin di,
n ka girari sina bokon resɛm gama yerɔ.
11 Tɔmba koo sina ye sɔɔ.
Ba ǹ maa ye kam koosiamɔ.
Ya ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
12 Wee nɔni swãa te Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu kpẽɛ
be ba Yerusalɛmu tabu wɔri.
Ben wasi koo kõsiwa ba n ka sĩimɔ.
Ben nɔni yi koo kõsi ben nɔni wɔrusu sɔɔ,
kpa ben yari yi kõsi ben nɔsɔ.
13 Yen tõɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wahala baka doke ben suunu sɔɔ.
Kpa bu wɔrina bu soona.
14 Yudaba ba koo tabu ko Yerusalɛmuɔ,
kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛn dukia gurama.
Yera, wura ka sii geesu ka yãa dabinu.
15 Nin dumi ka nin birakɔsu
ka nin yooyoosu ka nin kɛtɛkunu
ka sere maa yaa saabe ni nu wãa mi,
kpuro nu koo dumgbɛku mwaara.
Dumgbɛku tia yera ya koo nu deema.
16 Bwese ni nu raa Yerusalɛmu ye wɔri,
nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wõɔ baagere
nu yiira Gusunɔ sina bokon wuswaaɔ,
wi u sãa wɔllu ka tem Yinni,
kpa nu Kunun tõɔ bakaru ko.
17 Bweseru garu tà kun de
tu Gusunɔ sina boko wi u sãa wɔllu ka tem Yinni yiira
tu sã Yerusalɛmuɔ,
gura kun nɛmɔ ten temɔ.
18 Egibitigibu bà kun de Yerusalɛmuɔ
bu ka Kunun tõɔ bakaru ko,
gura kun nɛmɔ ben temɔ.
U koo bu wahala dokewa
nge bwese ni nu yina nu da
nu Kunun tõɔ bakaru ko.
19 Nge mɛya u koo Egibitigibu ka bwese ni nu yina nu Kunun tõɔ bakaru da
Yerusalɛmuɔ kua.
20 Yen tõɔ te, ba koo dumin yangirenu sɔɔ yore bu nɛɛ, Yinni Gusunɔgia.
Sãa yerun wekenu kpuro nu ko n sãawa nge yãku yerun gbẽa.
21 Wekenu kpuro nu ko n sãawa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniginu Yerusalɛmuɔ
ka Yudaɔ.
Be ba koo yãkuru na,
bera ba ko n da nu sue
bu ka ben yãku yaa yike.
Yen tõɔ te sɔɔ, ba ǹ maa tenkuba wasi sãa yeru mi,

ba n yãnu dəramə.

MALAKI

Sa'ona yā

1 Yā kū Dikiri ò Isarailanɔnɛ Malaki gāin dí. 2 Makū Dikiri ma pì má yeái, akū a pì ma yeái deramɛɛ? Makū Dikiri ma pì Isau bi Yakubu vǐninloo? Bee kū abireo Yakubun má yei 3 ma gi Isaui, akū ma a gusĭsĭde lì gugbagaraga ū, ma a bùsuu kɛ̀ gbáranna gbɛ̃gbonnɔ kúki ū. 4 Ɛdɔmu gbɛ̃ pìnɔ pì ò ń wɛ̃tɛnɔ dúgu zɔ̃, oni ɛra ò ń bɛzĭnɔ futɛ. Akū makū Dikiri Zǐkaride ma pì: Tó ò kɛ̀kɛ ò kàtɛ, mani gboro, oni pińnɛ Bùsu Vānidenɔ, gbɛ̃ kū Dikiri pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ kūńwo ari gɔrɔ sĭnda pínkinɔ! 5 Á wé ni yā pì e à pi Dikiri zɔ̃kɔ̃ ari Isarailanɔ bùsu lé dire kpa.

6 Né dì a de kpe ta akūsɔ̃ zɔ̀blerii dì a dikiri kpe ta. Kū má de á De ū, átɛni ma kpe ta yá? Kū má de á Dikiri ū, á ma vĭna vĭ yá? Makū Dikiri Zǐkaride makū mé matɛni á la. Ákɔ̃nɔ sa'orinɔ ákɔ̃nɔ mé átɛni ma gya bo. Adì pi: Deran o n gya bòo? 7 Kū a ma teburu gya bò yāimɛ. Adì su ma gbagbakia kū póble gbāsĭo. Adì pi: Deran o n gbagbaki gbàa lɛ̀ɛ? 8 Kū a su sa oma kū pó vǐnanɔ, yā vānin gweroo? Kū a sa òma kū pó ɛrɛnɔ kū a gyārenɔ, yā vānin gweroo? À gé kpá bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa à gwa! Á yā ni káagu yá? Ani á sáabu kpá yá? Makū Dikiri Zǐkaride makū mé matɛni á la.

9 À kútɛ kɛmɛnɛ mà á wɛ̃nda gwa. Ama tó pó dí takanɔn kú á ɔĭ, mani sí yá? Makū Dikiri Zǐkaride makū mé matɛni á la. 10 Ò pi á gbɛ̃ke gɛ̀ɛ à ma ɔn zé tàta yā, de òsun gɛ̃ ò té ká ma gbagbakia pāro. Abirekū sàna. Makū Dikiri Zǐkaride makū mé ma ò. Á yā tɛn kɛmɛnɛ nnaro, mani á gba síro. 11 Zaa ifāboki kpa ari a létɛ kpa ma tó nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ burinɔ té. Oni turaretiti kpátamɛnɛ oni sumɛnɛ kū gba gbāsĭsarinɔ gu sĭnda pínkia, zaakū ma tó nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ burinɔ té. Makū Dikiri Zǐkaride makū mé ma ò. 12 Ama ákɔ̃nɔ adì dɔkɛ kū ma tóo adì pi ma teburuu gbāsĭ vĭ, akū adì sa oa kū pókāde ginanɔ. 13 Makū Dikiri Zǐkaride ma pì: Adì pi á kpasa kū yā pìio, akū adì lézuki kɛa. Tó a su ma gbagba kū pó kɔ̃nɔkunanɔ kū pó ɛrɛnɔ kū pó gyārenɔ, mani abirenɔ sí yá? Makū Dikiri makū mé matɛni á la. 14 Manafikide kū à pó sà vĭ a kpàsan kū à lé sèmɛnɛ, akū à gɛ̀ɛ à ma gbagba kū pó mamberudeo a gɛ̃nɛ ū, ma láari bò adea. Zaakū makūmɛ Kína zɔ̃kɔ̃ ū, ma tó dì burinɔ naasi kū. Makū Dikiri Zǐkaride makū mé ma ò.

2

1 Makū Dikiri Zǐkaride ma pì: Ákɔ̃nɔ sa'orinɔ á yān dí sà. 2 Tó ádi ma yā maro, tó ádi da á swɛ̃n à ma tó kpáro, mani láari boáwa de àsun gɔ̃ arubarika vĭro. Ma bòáwa se kɔ̀, zaakū ádi da á swɛ̃n a ma tó kpàro. 3 À ma! Mani kpākɛ̃ á burinɔi á yāi, mani dikpɛ sa'opɔnɔ gbɔ̃ lólɔ á ānnwa, oni á sétɛ ò á kótɛ. 4 Ánigɔ̃ dɔ̃ sà kū ma yā dí dìtɛárɛ de ma bàka kunna kū Levi burinɔ kpé kun. Makū Dikiri Zǐkaride makū mé ma ò. 5 Ma bàka kunna kūńwo pìi gūn ma wɛ̃ndi kū aafiaao kpàḿma de ògɔ̃ ma vĭna vĭ, akū ò ma vĭna vĭ, ń nini kòko ma tó yāi. 6 Yādannɛna yāpura da ń lén, odi ékɛyā ma ń lénlo. Ò táa ò kūmao kū lédokɔ̃nɔo kū nèsɛpurao ò gbɛ̃nɔ bò yā vāni gūn dasi. 7 À mana sa'ori gɔ̃ dɔ̃na vĭ de gbɛ̃nɔ le ò yādannɛna ma a léi, zaakū àkūmɛ makū Dikiri Zǐkaride zǐri ū.

8 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ a zã zéa, á yãdannɛnanɔ tò gbɛ̃nɔ fù dasi, a ma bàka kunna kũ Levi burinɔ gbòro. Makũ Dikiri Zǐkaride makũ mé ma ò. 9 Akũ ma tò ò á gya bò ma á kĩa gbɛ̃ sĩnda pínki kĩnaa, kũ ádi té ma ágbairo akũsɔ̃ adì gbɛ̃nɔ tɛ̃ bo doka musu.

Yìgidɛna yã

10 À de ó pínki De mèn domɛɛ? À de Luda dokɔ̃nɔ mé à ó kɛɛ? Bó mé à tò odì yãfutɛ kɛkɔ̃nɛɛ? O Luda bàka kunna kũ ó dizinɔ yã gbòro. 11 Yudanɔ yãfutɛ kè ò yã vãni kè Isarailanɔ bùsun kũ Yurusalɛmuo, zaakũ ò tãnagbagbarinɔ sè nɔ ũ ò Dikiri kpé kũ à yeii gbåa lèo. 12 Gbɛ̃ kũ à yã dí taka kè, Dikiri a kɛ̃ Yakubu burinɔa, bee tó dímɛ, bee tó à sù kũ gbanɔ Dikiri Zǐkaridenɛ.

13 Yã plade kũ adì kɛn dí. Adìgɔ̃ ɔ́ɔ dɔ àgɔ̃ wiki pé, á wé'i dìgɔ̃ kú Dikiri gbagbakia, kũ adi wé sé à gba kũ a suonɛ gwa gbasa à sìro yãi. 14 Adì pi: Bó mé à sù kũ yã dioo? Kũ Dikiri mé à sèedade ũ á dagura kũ n kɛfɛnnakɛgɔrɔ nɔkpammao yãimɛ. Zaakũ n nɔkpamma pìn n gbɛ̃ndo kũ a kɔ̃ yã mà ũ, akũ n yã fùtɛnɛ. 15 À de Dikiri á kɛ mè dokɔ̃nɔ ũ de á mè kũ á léo gɔ̃ dokɔ̃nɔ yãimɛɛ? Bón Luda tɛn péa á mèdokɔ̃nɔkɛ pìi musuu? De á nénɔ le ò a yã ma yãimɛ. Abire yãi àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ de àsun yã futɛ á nɔkpammanɛro. 16 Makũ Dikiri Isarailanɔ Luda ma pì, ma zã yìgidɛnan kũ nɔ kpebonaao. Makũ Dikiri Zǐkaride makũ mé ma ò. Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃, àsun yã futɛnɛro.

17 A tò Dikiri kpàsa kũ á yã'onaao. Adì pi: Ó yã kpate mé à a kpàsaa? Kũ adì pi vãnikɛrinɔ mana Dikirinɛ, akũ ń yã dì káagu yãi. Adì pi dɔ Luda kũ àdi yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo a zéa pì kú mámɛɛ?

3

Dikiri yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ

1 Makũ Dikiri Zǐkaride ma pì: À ma! Mani ma Zǐri gbarɛ à domɛnɛ arɛ à zé kɛkɛmɛnɛ. Dikiri kũ adì a kĩnaa wɛtɛ ni gɛ̃ a kpén kãnto. À ma, ma bàka kunna kãáo Malaika kũ á pɔ dɔaa pì tɛn su! 2 Ama dí mé ani a sugɔrɔ fɔ̃ɔ? Tó à bò gupuraa, dí mé ani fɔ̃ à zɛɛ? Zaakũ anigɔ̃ de lán mɔ̀baasari té bàmɛ, lán pópipirii mɔsɔnɔ gbãna bà. 3 Ani vutɛ à gbɛ̃nɔ baasa à gbãsĩ bońnɛ. Ani gbãsĩ bo Levi burinɔnɛ lákũ òdi kɛ wura kũ andurufuuoonɛ nà, gbɛ̃nɔ ni gbasa ò su Dikirinɛ kũ gbanɔ a zéa. 4 Gɔrɔ birea Yurusalɛmudenɔ kũ Yudanɔ ń pínki gba ni ká Dikirigu lán yã bà, lán a zĩ bà.

5 Makũ Dikiri Zǐkaride ma pì: Mani suái yãkpatɛkɛkia manigɔ̃ wãna mà gbɛ̃ kũ ò ma vĩna vĩronɔ bobo ń dàn: Pódammarinɔ kũ zinakɛrinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi la da ékɛyã musunɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi gbãna mɔ ń zĩkɛrinɔnɛ kũ gyaanɔnɔ kũ tonɛnɔ kũ bòasunɔ.

Kpãni'ona Ludaa

6 Makũ Dikiri madì litɛro. Abire yãin ákɔ̃nɔ Yakubu burinɔ ádi kakatɛro. 7 Makũ Dikiri Zǐkaride ma pì: Zaa á dizinɔ gɔrɔa a pã ma yãnɛ á téiro. À arɛ dɔma, mani arɛ dɔáwa. Adì pi, deran óni arɛ dɔmmaa?

8 Bisãsiri dì kpãni o Ludaa yá? Ama átɛni kpãni oma. Adì pi, bó musun átɛn kpãni omaa? Á pó kuride kũ á gbanɔ yã musumɛ. 9 Á buri sĩnda pínki gɔ̀ láari pó ũ kũ átɛn kpãni oma yãi. 10 À su kũ pó kurideo pínki à ká ma aruzɛkɛkatɛkin, de póble gɔ̃ kú ma kpén. Makũ Dikiri Zǐkaride makũ mé ma ò. À ma lé abire musu à gwa, tó mádi musu zé wɛ̃ ma arubarikaa pìsiárɛ a kura a kákakiiro.

11 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: Mani kpá á burapɔ yàkarinɔnɛ de òsun á pɔ́nɔ
kakatɛro. Á geepi línɔ né ni wororo. 12 Buri sĩnda pínki ni pi arubarikadenɔn
á ũ, zaakũ á bùsu nigɔ̃ nna. Makũ Dikiri Zĩkaride makũ mé ma ò.
13 Makũ Dikiri ma pì: A yã̄ pãsĩ ò ma musu. Adì pi, bɔ́ yã̄n o ò n musuu?
14 A pì zɔ̀blena Ludanɛ bi yã̄ pãmɛ. Kũ o zĩ kè Dikiri Zĩkaride yãa akũsɔ̃ o uta
kasanɔ dà a yãi, bɔ́ àreen o lèe? 15 Tera lán dí bà adì pi ĩadãrinɔn arubarikadenɔ
ũ. Átɛn da yãvãnikɛrinɔ mé òtɛn zĩni pétɛ, gbɛ̃ kũ àdi pi Luda kipa ò ɔsi ká sɔ̃,
yãke dì a lero.
16 Akũ gbɛ̃ kũ ò Dikiri vĩna vĩnɔ yã̄ ò kũ kɔ̃o, akũ à sã̄ kpà ń yãi à mà. Akũ ò
gbɛ̃ kũ ò Dikiri vĩna vĩ kũ òdi laasun lɛ́anɔ tó kɛ̀ dɔngu takadan a arɛ. 17 Makũ
Dikiri Zĩkaride ma pì gɔrɔ kũ ma bo kũ yão, onigɔ̃ de ma pó ũ ma aruzɛkɛ ũ.
Mani sùru kɛ kũńwo lákũ gbɛ̃ dì sùru kɛ kũ a né kũ àtɛn zĩ kɛnɛɛo nà. 18 Áni
gbɛ̃ mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ dɔ̃kɔ̃nɛ sà, gbɛ̃ kũ òtɛn do Ludainɔ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
doironɔ.

4

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Makũ Dikiri Zĩkaride ma pì: À ma! Gɔrɔ pì tɛn su, anigɔ̃ wãna lán tãmatɛ
bà, akũsɔ̃ ĩadãrinɔ kũ yãvãnikɛrinɔ nigɔ̃ de lán sɛ̃ kori bà. Gɔrɔ pì ni ń kpata ń
pínki, ń zĩni ke ń ɔnɛ ni gɔ̃ro. 2 Ákɔ̃nɔ kũ á ma vĩna vĩnɔ sɔ̃, á surabana Ifãntɛ̃ ni
bo, aafia nigɔ̃ kú a gupurai. Áni bɔtɛ àgɔ̃ vĩvĩ lán zùnɛ kũ ò ń gbárɛnɔ bà. 3 Makũ
Dikiri Zĩkaride ma pì: Gɔrɔ kũ ma bo kũ yão áni gèsɛ pétɛpɛtɛ gbɛ̃ vãninɔa,
onigɔ̃ de lán túbu bà á gbá gɛ̃i.
4 À tó doka kũ ma kpà ma zɔ̀bleri Musaa zaa Orɛbu gɔ̃ dɔágu, yã̄ kũ ma dìtɛ
Isarailanɔnɛ kũ yã̄ kũ ma dàńnɛo. 5 À ma! Mani annabi Ilia zĩáwa ari ma
sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ vĩnade gɔ̃ gé ká. 6 Ani tó denɔ pɔ gɔ̃ kú ń nénɔa akũsɔ̃ nénɔ pɔ nigɔ̃
kú ń denɔa. Tó lɛnlo, mani su mà ɔ pãtɛpãtɛ á bùsun mà lé kɛárɛ.

MATIU

Baaru nna kũ Matiu kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:23
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:12
Yesu da'itɛkɛnaa 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kunna Yurusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kũ a vunaao 26:14-28:20

Yesu Kirisi buri bozirɛ
(Luk 3:23-38)

1 Ibrahĩ kũ Daudao buri Yesu Kirisi bozirɛn dí:
2 Ibrahĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kũ a vìninɔ kũ a dakũnanɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kũ Zɛrao ì kũ a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kũ a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kũ a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 akũ Yɛsɛ kína Dauda ì.

Akũ Dauda Sulemanu ì kũ Uria nanɔo, 7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aza ì,
Aza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kũ a dakũnanɔ gɔrɔ kũ ò gbɛ̃nɔ kǔkũ ò tà kũńwo Babilɔnu.

12 Tana kũ gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,

Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
akũ Mariama Yesu kũ òdi pinɛ Arumasihu ì.

17 Zaa Ibrahĩ gɔrɔa ari à gèɛ pé Daudaa, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa Dauda gɔrɔa ari gɔrɔ kũ ò tà kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa tana kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu ari à gèɛ pé Arumasihua, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ.

Yesu Kirisi inaa
(Luk 2:1-7)

18 Deran ò Yesu Kirisi ì nàn dí: A da Mariama kun Yusufu nɔkpamma ũmɛ. Ari àgɔ̃ gé zã kɛ, à nɔ̀ sì kũ Luda Nini gbãnao. 19 A gɔ̃kpamma Yusufu bi gbɛ̃ manamɛ, à ye à wé'i daaro, akũ à zèo kũ áni bo a yãn asiri gũn. 20 Gɔrɔ kũ àtɛn laasun lé yã̀ pìia, Dikiri malaika bò à sùa nana gũn à pìnɛ: Dauda buri Yusufu, ǹsun bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã musuro, zaakũ nɔ̀ kũ à sinaa bò Luda Nini kĩnaamɛ. 21 Ani né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tɔ́ kpánɛ Yesu, zaakũ ani a gbɛ̃nɔ bo ń durunnanɔ gũn. 22 Abirekũ kè pínki, de yã kũ Dikiri dà annabii gãi kɛ, à pì:
23 Nɔkpare lési mé ani nɔ̀ sí
à né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
oni tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pìi pì, Luda kú kũoo.
24 Kũ Yusufu vù, à kɛ̀ lákũ Dikiri malaika dìtɛnɛ nà, à a nɔ pìi sɛ̀. 25 Ama adi a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro ari à gèɛ à négɔ̃gbɛ̃ pìi ì. Akũ à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

Susunɛyãdɔ̃rinɔ suna Yesu gwa

1 Ò Yesu ì Bɛtilihamu Yudea bùsun kína Hɛrɔdu gɔrɔa. Akũ susunɛyãdɔ̃rinɔ bò ifãboki kpa, ò sù Yurusalɛmu, 2 ò gbɛ̃nɔ là ò pì: Né kũ ò ì Yudanɔ kína ũ kú máa? O a susunɛ è ifãboki kpa, akũ o su kútɛnɛ. 3 Kũ kína Hɛrɔdu yã pìi mà, à bídi kè kũ Yurusalɛmudenɔ ń pínki. 4 À Yuda sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara ń pínki, akũ à ń lá gu kũ oni Arumasihu in. 5 Ò wèa ò pì: Bɛtilihamumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakũ lákũ annabii kɛ̃ nàn dí:
6 Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun,
ń kĩana Yuda wɛ̃tɛnɔiro fá.
Zaakũ n gũnn kína ni bon,
kũ ani do ma gbɛ̃ Isarailanɔnɛ arɛ.
7 Akũ Hɛrɔdu susunɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asiri gũn, à susunɛ pì bogɔrɔ sãnsãn gbèkaḿma. 8 Akũ à ń gbarɛ Bɛtilihamu à pì: À gé à né pì baaru gbɛkagbɛka kũ laakariio. Tó a a è, à su à omɛnɛ, makũ se, mani gé kútɛnɛ.
9 Kũ ò kína yã mà, akũ ò dà zén. Akũ susunɛ kũ ò è ifãboki kpa yã pìi dòńnɛ arɛ dɔ ari à gèɛ à zè né pì kúkila. 10 Kũ ò susunɛ pìi è, ń pɔ kè nna manamana. 11 Ò gɛ̃ kpén, ò né pìi è kũ a da Mariamao, akũ ò kùtɛ ò donyĩ kènɛ. Akũ ò ń aruzɛkɛ àkpatinɔ wɛ̃̀wɛ̃, ò a gbà wura kũ turaretitio kũ lí'ɔ gbĩ nnannao. 12 Luda òńnɛ nana gũn kũ òsun bɔtɛ Hɛrɔdu kĩnaaro, akũ ò tà ń bùsun kũ zé pãndeo.

Gɛna kũ Yesuo Misila

13 Ń tanaa gbɛra Dikiri malaikaa bò à sù Yusufua nana gũn à pì: Ǹ futɛ ǹ né
pì sé kũ a dao, ǹ bàa lé ǹ gé kũńwo Misila, ĩnigɔ̃ kú gwe ari mà su mà yã onnɛ
dɔ, zaakũ Hɛrɔdu ni né pì wɛtɛ à dɛmɛ.
14 Akũ Yusufu fùtɛ gwãani, à né pìi sè kũ a dao, à gèɛ kũńwo Misila. 15 À kú
gwe ari Hɛrɔdu gèɛ à gào. Abirekũ kè, de yã kũ Dikirii ò annabii gãi kɛ yãimɛ,
à pì:
Ma a né gbèsɛ Misila.

Négɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛnaa

16 Kũ Hɛrɔdu è susunɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ kèarɛ, akũ a pɔ fɛ̃ manamana. À susunɛ
bogɔrɔ taka dɔ̃ yã kũ à gbèka susunɛyãdɔ̃rii pìnɔa yãi, akũ à gbɛ̃nɔ zǐ ò négɔ̃gbɛ̃
kũ ò kà wɛ̃ pla ke kũ ò kl̃ainɔ dèdɛ Bɛtilihamu kũ a buranɔ pínki. 17 Yã kũ
annabi Ilimia òo kè sà, à pì:
18 Ò wiki gbãna mà Rama,
òtɛn ɔ́ɔ dɔ, òtɛn wiki pé.
Rahila tɛni a néno ɔ́ɔ dɔ,
à gì ò a nèsɛ kpátɛi,
zaakũ ò kun doro.

Suna kũ Misilao

19 Kũ Hɛrɔdu gà, akũ Dikiri malaika bò à sù Yusufua Misila nana gũn 20 à
pì: Ǹ futɛ ǹ né pì sé kũ a dao, ǹ tá kũńwo Isarailanɔ bùsun, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛn
wɛtɛ ò né pì dɛnɔ gàga.
21 Akũ à fùtɛ à né pìi sè kũ a dao, à tà kũńwo Isarailanɔ bùsun. 22 Kũ à mà
Akɛlau mé àtɛn kí ble Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃nɛ ũ, vutɛna gwe vĩna a kù. Luda
yã òne nana gũn, akũ à tà Galili bùsun, 23 à gèɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Nazɛra gũn.
Lɛn yã kũ annabinɔ òo pàpa, kũ ò pì: Oni a sísi Nazɛra gbɛ̃.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28)

1 Abire gbɛra Yahaya Da'itɛkɛrii sù Yudea gbárannan, àtɛn waazi kɛ 2 à pì: À
nèsɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 3 A yãn annabi Isaya ò yã à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé térerenɔ poronɛ súsu.

4 Yahaya dìgɔ̃ pókasa kũ ò tã̀ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi. Kwa
kũ zɔ́'iomɛ a pɔ́ble ũ. 5 Òdigɔ̃ bɔtɛ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio
kũ Yoda dɔrɔɔiio ògɔ̃ su a kĩnaa. 6 Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ
kɛ Yodan.
7 Kũ Yahaya è Farisinɔ kũ Sadusinɔ tɛn su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ à pìńnɛ:
Bisãsiri pitikonɔ! Dí mé à lé dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipaḿmanɛɛ? 8 À
nèsɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ. 9 Kũ Ibrahĩ de á dizi ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ
mé ani á boro. Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbè díno kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ. 10 Kpása
ditɛna línɔi kò. Luda ni lí kũ àdi né mana iro zɔ̃ à zu té gũn. 11 Matɛni á da'itɛ
kɛ á nèsɛlitɛna sèeda ũmɛ, ama gbɛ̃ke ni su ma gbɛra a gbãna demala, mádi ká
mà a kyate sétɛnɛro. Àkũ mé ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ téo. 12 À gbaka
kũna a ɔĩ ésegbɛ̃kia. Tó à fã̀, ani a pɔ́blewɛ ká a dɔ̃n, ani a sàko ká té kũ àdi garo
gũn.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Akũ Yesu bò Galili bùsun, à sù Yahaya kĩnaa Yodai de à a da'itɛ kɛ.
14 Yahaya ye à gí à pì: Makũ kũ má de ǹ ma da'itɛ kɛn n su ma kĩnaa yá?
15 Akũ Yesu wèa à pì: Àgɔ̃ de lɛ gĩa, zaakũ à kɔ̃ sì kũoo lɛ yã̀ sĩnda pínki kɛna a zéa yãi.
Akũ à wè.
16 Kũ Yesu da'itɛ kɛ̀, à bikǔ gɔ̃̀nɔ. Zĩ birea ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a, akũ à è
Luda Nini tɛn su lán potɛ̃nɛ bà à dìawa.
17 Akũ ò kòtoo mà bona ludambɛ à pì:
Ma né mèn do légelege yenyĩden dí, kũ ma pɔ nnaa manamana.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Akũ Luda Nini gɛ̀ɛ kũ Yesuo gbárannan de Ibilisi a yɔ̃ à gwa.
2 Yesu lé yǐ̀ fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ bupla. Kũ nà tɛni a dɛ,
3 akũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi nàí à pì: Tó Luda Néme n ũ, ǹ pi gbè dínɔ li burodi ũ.
4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri nigɔ̃ kúo adoro,
sé yã̀ kũ Luda tɛn o pínki.
5 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Luda wɛ̃tɛn, à a zɛ̀ Luda kpé mìsɔ̃ntɛa
6 à pì: Tó Luda Néme n ũ, ǹ ɔ gbarɛ n zĩdai la, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Ani n yã̀ o a malaikanɔnɛ.
Oni n sé ń ɔĩ de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
7 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ dɔ ò pì,
ǹsun Dikiri n Luda lé ǹ gwaro.
8 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo dɔ kpi lei manamana musu, à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ
pínki kũ ń aruzɛkɛnɔ
9 à pì: Mani n gba adinɔ pínki, tó n kutɛ n donyĩ kɛmɛnɛ.
10 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gomala Setan! Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ
ǹgɔ̃ doi ado.
11 Akũ Ibilisi a tò gwe sà, akũ malaikanɔ sù ò kpàì.

Yesu nana a zĩa zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Kũ Yesu mà ò Yahaya kǔ ò dà kpésiran, akũ à tà Galili.
13 Adi vutɛ Nazɛra doro, à gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ Kapɛnamu, Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsun,
14 de yã̀ kũ annabi Isaya ò kɛ yãi à pì:
15 Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsu,
zaa ísira kpa ari Yoda bara,
Galili bùsu kũ buri pãndenɔ kun pìi,
16 ń gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ gupura zɔ̃kɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu kũ à kú ga léi pì denɔnɛ sà.
17 Zaa gɔrɔ kǔa Yesu nà waazikɛnaaa à pì: À nèsɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à gbɛ̃nɔn planɔ è, vǐ̀ni kũ dakũnao, Simɔ kũ
òdi pi Pita kũ a dakũna Anduruo. Òtɛn táaru kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ.
19 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à témai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ.
20 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ò ń

táarunɔ tòn, ò bò ò tɛ̀i. 21 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ, à gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ è, vĩni kũ dakũnao dɔ, Zebedi né Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú gó'itɛ gũn kũ ń de Zebedio, òtɛni ń táarunɔ kɛkɛ. Yesu ń sísi, 22 akũ ò ń de tò gó gũn gwe gɔ̃nɔ, ò bò ò tɛ̀i.

Yesu yadannɛnaa
(Luk 6:17-19)

23 Yesu dìgɔ̃ kure Galili bùsun, àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, àdi kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá, àdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a kũ gyã buri sĩnda pínkio. 24 A tɔ́ dà Siria bùsula pínki, akũ òdigɔ̃ sunɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gyã buri sĩnda pínki kũ wãwão kɛnɔ kũ tãnadenɔ kũ létɛlɛtɛgyãdenɔ kũ ɛrɛnɔ, akũ àdi ń werekɔ̃a. 25 Ò bò Galili kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo kũ Yurusalɛmuo kũ Yudeao kũ Yoda barao dasidasi ò tɛ̀i.

5

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)

1 Kũ Yesu pari pìnɔ è, à dìdi sĩsĩia. Kũ à vùtɛ, a ìbanɔ sù a kĩnaa, 2 akũ à nà yãdannɛnaaa à pì:

3 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ń kĩana dɔ̃nɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de ń pɔ́ ũ.

4 Arubarikadenɔmɛ pɔsiradenɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń laakari kpátɛńnɛ.

5 Arubarikadenɔmɛ zĩdabusarinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé onigɔ̃ andunia vĩ.

6 Arubarikadenɔmɛ yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé oni kã.

7 Arubarikadenɔmɛ wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń wɛ̃nda dɔ̃.

8 Arubarikadenɔmɛ nèsɛpuradenɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé oni wɛ́ si Ludalɛ.

9 Arubarikadenɔmɛ ibɛrɛmidɛrinɔ ũ,
zaakũ oni ń sísi Luda néno.

10 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔḿma ń yãmanakɛna yãinɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de ń pɔ́ ũ.

11 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò á sɔ̃sɔ̃, tó ò wari dɔ̀áwa,
tó ò yã vãni sĩnda pínki dìáwa ma yãi.

12 À pɔnna kɛ à yáa dɔ, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ò wari dɔ̀ annabi kũ ò kú á ãnɔa lɛ.

Yesu ìbanɔmɛ wisi ũ kũ gupurao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

13 Ákɔ̃nɔ mé á wisi ũ anduniane. Tó wisi i nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À àre ke vĩ doro, séde ò kɔ́tɛ gbɛ̃nɔ táa oa.

14 Ákɔ̃nɔ mé á gupura ũ anduniane. Wɛ̃tɛ kũ ò kàtɛ sĩsĩi musu dì fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro. 15 Òdi fitila na ò gbaka kútɛaro. Òdi a di a dibɔɔ musumɛ, de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú ɔnnnɔnɛ. 16 À gu pu gbɛ̃nɔnɛ lɛ, de ò á yãmanakɛnanɔ e ò á De kũ à kú musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔtɛnaa

17 Àsungɔ̃ da ma su Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mádi su
gbororo, ma su de mà papamɛ. 18 Yãpuran matɛn oárɛ, ludambɛ kũ zĩtɛo ni
gɛ̃tɛ, ama doka pì wãnzãn fítinle ke a pɔ́ kete ke ni gɛ̃tɛro, yã sĩnda pínki ni kɛ.
19 Abire yãi tó gbɛ̃ gì yã kũ ò dìtɛ pìnɔ dokei, bee a kũ à kl̀ańyĩ, tó àdi da gbɛ̃nɔnɛ
ò kɛ lɛ, ade nigɔ̃ kĩańyĩ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ téme. Tó gbɛ̃ kũna, tó
àdi dańnɛ lɛ sɔ̃, ade nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ té. 20 Matɛn oárɛ,
tó á yãmanakɛna de ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ pólaro, áni gɛ̃ kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũnlo.

Pɔfɛ̃naa

21 A mà ò pì yãdenɔnɛ òsun gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ dèɛ, oni yãkpatɛ kɛ kãao.
22 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ fɛ̃ a gbɛ̃dakeii kà ò yãkpatɛ kɛ kãao. Gbɛ̃
kũ à a gbɛ̃dake sɔ̀sɔ̃ɔ kà ò gé kãao gbãnadenɔ kĩnaa. Gbɛ̃ kũ à pì a gbɛ̃dakenɛ
mìsaride sɔ̃ kà à gɛ̃ tén gyãwãnn. 23 Tó n su ǹ Luda gba pɔ́ a gbagbakia, tó n
dɔn gwe kũ n gbɛ̃dake n yã kũna, 24 ǹ n gba tó sa'oki arɛ gwe, ǹ gé ǹ kútɛ kɛ
n adenɛ gĩa, gbasa ǹ su ǹ sa o sà. 25 Tó n ibɛrɛ tɛn gé kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ
kɛ likalika ǹ kɛ kãao nna zaa zén, de àsun n kpá yãkpatɛkɛriaro yãi. Tó ńdi
kɛ lɛro, yãkpatɛkɛri pì ni n kpá dogariia, dogari ni n da kpésiran. 26 Yãpuran
matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gé fĩna boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tényĩro.

Zinakɛnaa

27 A mà ò pì, àsun zina kɛro. 28 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà kũ
laasun pãndeo, ade zina kɛ̀ kãaon gwe kɔ̀. 29 Tó n ɔpla wé dì tó ǹ fu, ǹ a bo
ǹ zukũna. N kurana n mègu kei mana de ò n mègu sĩnda pínki zu ténla. 30 Tó
n ɔpla dì tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. N kurana n mègu kei mana de n mègu sĩnda
pínki tana ténla.

Yìgidɛnaa
(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Ò pì dɔ, tó gbɛ̃ tɛn gí a nanɔi, à yìgidɛtakada kpáa. 32 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ,
gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, a zã pì mé àdi tó à gɔ̃ zinakɛri ũ.
Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sè sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

Ladanaa

33 A mà ò pì yãdenɔnɛ dɔ, ò yã kũ ò sì kũ Dikirio papa, òsun fuaro. 34 Makũ
sɔ̃, matɛn oárɛ, àsun la da sero. Àsun la da kũ ludambɛoro, zaakũ Luda
kíblegbaamɛ, 35 ke andunia, zaakũ Luda tìntimmmɛ, ke Yurusalɛmu, zaakũ Kína
zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛmɛ. 36 Ǹsun la da kũ n mìioro, zaakũ ĩni fɔ̃ ǹ n mìkã mèn do pura kũ
ke ǹ a sira kũro. 37 Àgɔ̃ pi ee ke oi. Yã kũ à de abirekũla bò yã vãni gũmmɛ.

Fĩnabonaa
(Luk 6:29-30)

38 A mà ò pì, ò wé fĩna bo kũ wéo, saka kũ sakaao. 39 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ,
àsun fĩna bo gbɛ̃ kũ à vãni kèárɛaro. Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n ɔpla gasuua, ǹ a do dɔnɛ
dɔ. 40 Tó gbɛ̃ ye à n uta lokomma yãkpatɛ kɛ kũnwo, ǹ n uta zɔ̃kɔ̃ɔ tónɛ dɔ. 41 Tó
gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso séarɛ kiloo do, ǹ géonɛ kiloo pla. 42 Tó gbɛ̃ pɔ́ wé kèmma,
ǹ kpáa. Ǹsun gbɛ̃ kũ à ye à pɔ sãkãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛrɛɛi
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 A mà ò pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei, à zã á ibɛrɛgu. 44 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àgɔ̃
ye á ibɛrɛnɔi, à adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wé tãáwanɔnɛ, 45 de à gɔ̃ á De kũ à kú musu

nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakũ àdi ifãntɛ̃ bo gbɛ̃ vãninɔnɛ kũ gbɛ̃ mananɔ ń pínki, àdi legũ ma taarisaridenɔnɛ kũ taaridenɔ ń pínki. 46 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, áni láada ke le Luda kĩnaa yá? Bee bɛ'ɔgɔsirinɔ dì kɛ lɛroo? 47 Tó á gbɛ̃nɔn adì fɔ kpákpaḿma ńtɛ̃nɛ, bɔ́ á deo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Bee kifirinɔ dì kɛ lɛroo? 48 Abire yãi àgɔ̃ kun papana, lán á De kũ à kú musu kun papana nà.

6

Gbadanaa

1 À laakari kɛ á donyĩyãkɛna gupuraai. Àsun kɛ bisãsiri wɛ́ yãiro. Tó átɛn kɛ lɛ, áni láada le á De kũ à kú musu kĩnaaro. 2 Tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun a kpàkpa kɛ lán manafikidenɔ bàro. Òdi kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ gãnulɛanɔ de gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nna sí yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 3 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun tó n ɔzɛ dɔ̃ lán n ɔpla tɛn kɛ nàro. 4 Ǹ tó n gbadana kɛ asiriyã ũ, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aduakɛnaa
(Luk 11:2-4)

5 Tó átɛn adua kɛ, àsungɔ̃ de lán manafikidenɔ bàro. Òdigɔ̃ ye ò adua kɛ zɛna aduakɛkpɛn kũ zérankpakɔ̃anɔ de gbɛ̃nɔ ń e yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 6 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn adua kɛ, ǹ gɛ̃ n kpé gũn, ǹ gbà tata, ǹ wɛ́ kɛ n De kũ à kú gwe asiri gũnwa, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni sí kũnwo. 7 Tó átɛn adua kɛ, àsun yã bɔtɛ dasi lán kifirinɔ bàro. Òdigɔ̃ da ń yãbɔtɛna dasi gũn Luda ni sí kũńwo. 8 Àsungɔ̃ de lán ń bàro, zaakũ á De pɔ́ kũ á a ni vĩ dɔ̃ ari àgɔ̃ gɛ́ gbɛkaa. 9 Àgɔ̃ adua kɛ lán dí bà:

Ó De kũ à kú musu,
ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona,
10 Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa,
ò n pɔyenyĩna kɛ andunia gũn,
lákũ òdi kɛ zaa musu nà.
11 Ǹ ó gba ú kũ óni ble gbãra.
12 Ǹ ó taarinɔ kɛ̃wá,
lákũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò taari kɛ̀wɛrɛnɔnɛ nà.
13 Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro,
ǹ ó sí a vãnia.

14 Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̀ńnɛ, á De kũ à kú musu ni á pɔ́ kɛ̃árɛ se. 15 Tó adi gbɛ̃nɔ taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, á De ni á taarinɔ kɛ̃árɛro.

Léyĩnaa

16 Tó á léyĩna sɔ̃, àsun ãn sisi lán manafikidenɔ bàro. Òdi ń ãn yãkatɛ de gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ ò léyĩna yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 17 Mɔkɔ̃n, tó ń léyĩna, ǹ ãn pípi, ǹ nísi mámamma, 18 de gbɛ̃nɔ sún dɔ̃ ń léyĩnaro, sé n De kũ à kú asiri gũn baasiro. N De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aruzɛkɛ yã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àsun aruzɛkɛ kakaraái andunia gũn laro, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakan, pɔ́nɔ dì dàa kpán akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sétɛn. 20 À á aruzɛkɛ kakara ludambɛ, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakanlo, pɔ́nɔ dì dàa kpánlo akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pɔ́nɔ sétɛnlo. 21 Zaakũ gu kũ n aruzɛkɛ kún, gwen n laakarii dìgɔ̃ kún se.

22 Wémɛ mè fitila ũ. Tó n wé aafia, n mè pínki nigɔ̃ gupura ũ. 23 Tó n wé
manaro sɔ̃, n mè pínki nigɔ̃ gusira ũ. Tó gupura kũ ń kũna de gusira ũ, gusira
pì zɔ̃kɔ̃. 24 Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mèn planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ don àgɔ̃ ye
gbɛ̃ doi, kesɔ̃ ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo
lɛɛlɛro.

Ludanaanikɛnaa
(Luk 12:22-31)

25 Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃̀ndi damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni
miro. Àsun mè damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. Wɛ̃̀ndi de pɔ́blelaroo? Mè de
pɔ́kasalaroo? 26 À gwa bãnɔa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, òdi pɔ́ ká dɔ̃ɔ gũnlo, ama
á De kũ à kú musu dì pɔ́ble kpáḿma. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de bãnɔlaroo? 27 Á
té, dí mé ani fɔ̃ à a wɛ̀ndi gbǎna kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn?

28 Bóyãin adì pɔ́kasa damu kɛɛ? À lávunɔ gwa sɛ̃̀n lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro,
òdi buu tãro, 29 ama matɛn oárɛ, bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da a
mana kà ń ke ũro. 30 Sɛ̀la kũ à kun gbãra ani té kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ
nà, ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ, oni á pɔ́ o dɔ yá? 31 Abire yãi àsun pɔ́ke damu
kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni mi ke bɔ́n óni daro. 32 Kifirinɔn pɔ́ pìnɔ pínki yã
dì dońnɛ arɛ. Zaakũ á De kũ à kú musu dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo, 33 à tó kpata
kũ à bò a kĩnaa kũ a yãzɛdeo doárɛ arɛ gĩa, ani á pɔ́ pìnɔ karaárɛ pínki. 34 Abire
yãi àsun zia damu kɛro, zaakũ zia a zĩda yã dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki yã'ũmmanaa
mɔ̀a.

7

Kɔ̃ taari'enaa
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àsun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. 2 Zaakũ lákũ ndì gbɛ̃ taari e nà,
lɛn Luda ni n taari e lɛ. Zaka kũ n yɔ̃ońnɛ ani yɔ̃onnɛ. 3 Bóyãi ntɛn sɛ̀buru
kũ à da n gbɛ̃dake wén ei, akũsɔ̃ ntɛn límukutu kũ à da n wén yã daroo? 4 Kũ
límukutu da n wén, à kɛ̀ dera ĩni pi n gbɛ̃dakenɛ à tó ǹ sɛ̀buru kũ à da a wén
bonɛɛ? 5 Manafikide! Ǹ límukutu kũ à da n wén bo gĩa, gbasa ǹ gu e swáswa de
ǹ le ǹ sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wén bonɛ.

6 Àsun Luda pɔ́ kpá kifirinɔaro,
de òsun ɛra ò á kari kɛro yãi.
Àsun á gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ zu alɛdɛnɔnɛro,
de òsun táa o'oaro yãi.

Wékɛnaa
(Luk 11:9-13)

7 À wé kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lé, Luda ni wɛ̃árɛ. 8 Zaakũ
gbɛ̃ kũ à wé kɛ̀ɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni wɛ̃nɛ.
9 Á té, dí mé ani gbɛ̀ kpá a néa, tó à burodi wé kɛ̀aa? 10 Tó à kpɔ̀ wé kɛ̀a sɔ̃, ani
mlɛ̃ sé à kpáa yá? 11 Bee kũ á vãnikɛo, á pɔ́ mana kpana á nénɔa dɔ̃. Oni á De
kũ à kú musu pɔ́ mana kpana gbɛ̃ kũ ò wé kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?

12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ mìin gwe.

Zélɛ kpakoto
(Luk 13:24)

13 À zélɛ kpakoto sé. Zé kũ a lé yàasa akũ à mèporoki vĩ dì gé kũńwo kakatɛnaa
gũmmɛ. Abirekũn pari tɛn sé. 14 Zé kũ àdi gé kũńwo wɛ̀ndii gũn lé kpakoto à
nakɔ̃ana, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò lè ò sénɔn dasiro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À laakari kɛ annabi ékɛnɔi. Òdi su á kĩnaa kũ sã bárao dana, ama lɛwanna
nàdɛrinɔmɛ ń ũ. 16 Áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa. Òdi geepi bo lè líaro. Òdi kaka e babare
láaro. 17 Lí mana dì né nna i, lí vãni dì né gina i. 18 Lí mana dì fɔ̃ à né ginaa ìro,
lí vãni dì fɔ̃ à né nna ìro. 19 Òdi lí kũ àdi né mana iro zɔ̃ ò zu té gũmmɛ. 20 Lɛmɛ
áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa lɛ.

21 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, mé ani gɛ̃ kpata kũ à bò Luda
kĩnaa gũnlo, sé gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛɛ. 22 Yãkpatɛkɛgɔrɔ
zĩ pari ni pimɛnɛ: Dikiri, Dikiri, o Luda yã òńnɛ kũ n tɔ́o bi! O tãnanɔ gòḿma
kũ n tɔ́o bi! O daboyãnɔ kɛ̀ dasi kũ n tɔ́o bi! 23 Mani pińnɛ súsu: Má á dɔ̃ zikiro.
À gomala yãvãnikɛrinɔ!

Kpébori gbɛ̃nɔn planɔ
(Luk 6:47-49)

24 Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma yã dínɔ mà, akũ à zĩ kèa de lán gbɛ̃ laakaride kũ
à a kpé bò gbèɛa bàmɛ. 25 Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpé pìia, akũ adi
létɛro, kũ ò a ɛ̃ pètɛ gbèɛa yãi. 26 Gbɛ̃ kũ à ma yã dínɔ mà, akũ adi zĩ kɛaro de
lán mìsaride kũ à a kpé bò bùsu'atɛ̃a bàmɛ. 27 Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù
kpé pìia, akũ à gbòro à lètɛ gbìrim.

Yesu ikoo

28 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, a yãdannɛnaa bò pari sarɛ, 29 zaakũ adi yã
dańnɛ lán ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàńnɛ kũ ikoomɛ.

8

Kusu werekɔ̃anaa
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Kũ Yesu kìpa sl̀sĩia, pari téi. 2 Akũ kusu ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Dikiri, tó ń
yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 3 Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei. Ǹ gɔ̃ swáswa.
Zaa gwe gɔ̃nɔ a kusu làka. 4 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gé ǹ n zĩda
mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Luk 7:1-10)

5 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ Kapɛnamu, akũ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sù a kĩnaa, a wé kèa
6 à pì: Dikiri, ma zĩkɛri wútɛna bɛ, à kɔ̃nɔ kǔ, mè tɛn ũa manamana. 7 Akũ Yesu
pìnɛ: Mani gé mà a werekɔ̃a. 8 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Dikiri, mádi ká ǹ gé ma
bɛaro. Ǹ yã o dé, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 9 Zaakũ makũ se, ò iko vĩ ma musumɛ,
akũ má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gé, àdi gé. Madì o a pãndenɛ à mɔ́,
àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ kɛ, akũ àdi kɛ.

10 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò téinɔnɛ: Yãpuran matɛn
oárɛ, mádi le gbɛ̃ke ma náani kè lɛ Isarailanɔ téro. 11 Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni bo
ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao dasidasi oni su pɔ́ ble kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ
Yakubuo kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò de yã ògɔ̃ kú kpataa pìi
gũnnɔ sɔ̃, oni ń zu bàai gusira gũmmɛ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 13 Akũ

Yesu pì sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹ tá bɛ. À kɛnnɛ lákũ n ma náani kɛ̀ nà. Akũ a zĩkɛrii pì gbãna kṳ̀ gɔrɔ kṳ̀a gɔ̀̃nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)

14 Yesu gɛ̀ɛ Pita bɛa, akũ à è a nanɔ da wútɛna, àtɛn mɛ̀wãna kɛ. 15 Kũ à ɔ nà a ɔa, akũ a mɛ̀ yĩda kṳ̀, akũ à fùtɛ à pɔ́ble kɛ̀nɛ.

16 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ ò sùnɛ kũ tãnadenɔ dasidasi, akũ à tãna pìnɔ gòḿma kũ yã'onaao, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki. 17 Lɛn yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ lɛ à pì:
À ó gbãnasarikɛ sɛ̀,
à ó gyãnɔ kɛ̃̀wá.

Gbɛ̃ kũ ò ye ò té Yesuinɔ
(Luk 9:57-62)

18 Kũ Yesu è pari kàkaraai, akũ à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ bara. 19 Akũ ludayãdannɛri ke sù à pì Yesunɛ: Dannɛri, gu kũ ntɛn gén sĩnda pínki manigɔ̃ tényĩ. 20 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔn ń sà vĩ, Bisãsiri Né sɔ̃ à ĩampaki vĩ̃ro.

21 Akũ ìba pãnde pìnɛ: Dikiri, ǹ tó ari ma de kpágui gĩa. 22 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ témai. Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ.

Yesu zàgaʼĩa zɛnaa
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, akũ a ìbanɔ tèi ò dà zén. 24 Kãnto zàgaʼĩa gbãna kàka sɛ̀bɛla, í tɛn vĩvĩ àtɛn káka ń gón. Yesu tɛn i o, 25 akũ a ìbanɔ nài, ò a vù ò pì: Dikiri, ǹ ó sura ba, ótɛn kakatɛmɛ. 26 Akũ à pìńnɛ: Ludanaanikĩanadenɔ! À kɛ̀ dera á vĩna vĩ lɛɛ? Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ ío, akũ gu kɛ̀ kítikiti. 27 Yã pìi bò gbɛ̃ pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kpate taka burin dí? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Kũ Yesu bikṳ̀ bara dire Gadara bùsun, tãnade gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò miranɔ té, ò sù ò dàalɛ. Ò pãsĩ manamana, gbɛ̃ke dì fɔ̃ à bɔtɛ gwero. 29 Ò wiki lɛ̀ ò pì: Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩ, Luda Né? N su wɛ́ tãwá la ari a gɔrɔ gɔ̃ kán yá? 30 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú kũńwo zǎ dire, òtɛn pɔ́ ble. 31 Akũ tãna pìnɔ kútɛ kɛ̀ Yesunɛ ò pì: Tó n pèwá, ǹ ó gbarɛ alɛdɛ kpàsa dire gũn. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: À gɛ́. Akũ ò gòḿma ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ bàao pínki, ò sòro sĩsĩgororooa, ò sì sɛ̀bɛn, akũ ò gàga í gũn gwe. 33 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn, ò yã pìnɔ bàbańnɛ kũ yã kũ à tãnadenɔ lèeo pínki. 34 Akũ wɛ̃tɛdenɔ bɔtɛ ò gɛɛ da Yesulɛ ń pínki. Kũ ò a è, ò kútɛ kɛ̀nɛ kũ à bońnɛ ń bùsun.

9

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Yesu gɛ̃̀ gó gũn, à èra à sɛ̀bɛ bikṳ̀ à kà a bɛ wɛ̃tɛa. 2 Akũ gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ kũ kɔ̃̀nɔdeo wútɛna gyãresɛbɔn. Kũ Yesu è ò a náani vĩ, akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ma gbɛ̃, ǹ laakari kpátɛ! N durunnanɔ kɛ̃̀mma. 3 Ludayãdannɛri kenɔ kú gwe, akũ ò ò ń nèsɛɛ gũn ò pì: Gbɛ̃ bire tɛn dɔkɛ kũ Ludaoome. 4 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à ń lá à pì: Bóyãi átɛn laasun vãni lé á nèsɛɛ gũnn? 5 Tó ma pì, a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mé à aragaa? 6 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ

Bisãsiri Né durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì kɔ̃nɔde pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 7 Akũ à fùtɛ à tà bɛ. 8 Kũ pari è lɛ, vĩna ń kũ, ò Luda kũ à iko bire taka kpà bisãsirinɔa tɔ́ bò.

Matiu sisinaa
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu bò gwe, àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à gbɛ̃ kũ òdi pi Matiu è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikpɛn. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. Akũ à fùtɛ à tèi. 10 Kũ Yesu tɛn pɔ́ ble a bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔn kú gwe dasi, òtɛn pɔ́ ble kãao kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 11 Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bóyãi á dikiri tɛn pɔ́ ble kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 12 Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. 13 À gɛ́ à laasun lé yã kũ à kɛ̃na Luda yãn bire mìia ò pì: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Léyĩnaa
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Akũ Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ sù ò Yesu là ò pì: À kɛ̀ dera ókɔ̃nɔ kũ Farisinɔ odì lé yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sɔ̃roo? 15 Akũ Yesu yã lèkɔ̃aǹnɛ à pì: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni pɔsira kɛ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi, ama a gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń té, gbasa ò lé yĩ sà. 16 Gbɛ̃ke dì uta zĩ nambata na kũ pólɛ dufuoro, zaakũ a dufu ni sɔ̃kũn à kɛ̃kɔ̃rɛ, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 17 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, tùru ni pũtãmɛ, wɛ̃ pì ni kótɛ, tùru ni wíwi. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ, onigɔ̃ mana ń pínki.

Nénɔkpare vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã birenɔ ońnɛ, gbãnade ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Ma nénɔgbɛ̃ gà tera dí. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa, anigɔ̃ kú wɛ̃ndiio. 19 Akũ Yesu fùtɛ à tèi kũ a ìbanɔ.

20 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̀ kuri awɛɛpla. À sù à ɔ nà Yesu uta léa a kpɛ kpa. 21 Zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. 22 Yesu lìtɛ à a è, akũ à pì: Ǹ n laakari kpátɛ, nɔgbɛ̃! Ma náani kũ n kɛ̀ mé à n werekɔ̃a. Gwe gɔ̃nɔ nɔgbɛ̃ pì wèrekɔ̃a.

23 Kũ Yesu kà gbãnade pì bɛa, à è òtɛn kutɛ pé, pari kĩni dɔ. 24 Akũ Yesu pì: À á zĩda gá. Né pì dí garo, àtɛn i omɛ. Akũ òtɛn a lalandi kɛ. 25 Kũ ò pè gbɛ̃nɔa ò bɔ̀tɛ bàai, akũ Yesu gɛ̀ kpén, à né pìi kù a ɔa, akũ à fùtɛ. 26 Akũ yã pì baaruu dà bùsuu pìla pínki.

Vǐnanɔ werekɔ̃anaa

27 Kũ Yesu bò gwe, vǐna gbɛ̃nɔn planɔn téi kũ wikio òtɛn pi: Ǹ ó wɛ̃nda gwa, Dauda buri! 28 Kũ Yesu kà bɛ, vĩna pìnɔ nài, akũ à ń lá à pì: Á ma náani vĩ kũ mani fɔ̃ mà yã pì kɛárɛ yá? Ò wèa ò pì: Lɛmɛ, Dikiri. 29 Akũ à ɔ nà ń wéa à pì: Àgɔ̃ deárɛ lákũ a ma náani kɛ̀ nà. 30 Akũ ń wé gu è. Yesu kpǎkɛ̃ńyĩ à pì: Àsun o gbɛ̃ke maro. 31 Bee kũ abireo ò gèɛ ò a baaruu dàgula bùsuu pìn pínki.

Nénɛnatɛnade werekɔ̃anaa

32 Gɔrɔ kũ vǐnanɔ tɛn bɔtɛ, ò sù Yesunɛ kũ tãnade kũ a nénɛ natɛnaao. 33 Kũ Yesu tãna pìi gòa, akũ à yã ò. Yã pìi bò pari sarɛ ò pì: Ódi yã bire taka e Isarailanɔ bùsun yãro. 34 Akũ Farisinɔ pì: Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína gbãnaomɛ.

Yesu wɛ̃ndadɔ̃na gbɛ̃nɔnɛ

35 Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛnɔa kũ lakutunɔ pínki, à yã̀ dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, à
kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpàńnɛ, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki kũ
gbãnasaridenɔ ń pínki. 36 Kũ à pari è, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakũ ò kú bídin, ò
lìkara lán sã̀ kũ ò dàri vĩronɔ bà. 37 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Pókɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama
zĩkɛrinɔn dasiro. 38 À wé kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pónɔ kɛ̃.

10

Yesu zɛ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsi, akũ à ń gba iko ò tãnanɔ goḿma, ò
gyãrenɔ werekɔ̃a kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 2 Zɛ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ
tónɔn dí: Gbɛ̃ káaku Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kũ a dakũna Anduruo, Zebedi né
Yamisi kũ a dakũna Yuhanao, 3 Filipi, Batɔlɔmiu, Tomasi, bɛ'ɔgɔsiri Matiu,
Alafeu né Yamisi, Tadeu, 4 Simɔ Kokaride kũ Yudasi Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Yesu zɛ̀rinɔ zĩnaa
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ zĩ, à pìńnɛ: Àsun gé buri pãndenɔ
kĩnaaro. Àsun gɛ̃ Samaria wɛ̃tɛnɔ gũnlo. 6 À gé Isaraila kũ ò sãtɛ lán sã̀ bànɔ
kĩnaa. 7 À gé àgɔ̃ waazi kɛ àgɔ̃ géo à pi: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni! 8 À
gyãrenɔ werekɔ̃a, à gènɔ vu bona gan, à kusunɔ werekɔ̃a swáswa, à tãnanɔ
goḿma. Lákũ a lè pókekpanaa sari nà, à kɛńnɛ pókesinaa sari. 9 Àsun ɔgɔ da á
bɔ̀kɔnlo. 10 Àsun bɔ̀kɔlokona séro ke uta plade ke kyate ke gòo, zaakũ zĩkɛrii kà
à a póble le. 11 Wɛ̃tɛ kũ áni kán sĩnda pínki ke lakutu, à gbɛ̃ mana wɛtɛ à kipaa,
àgɔ̃ kú gwe ari à gé gɛ̃o zéla. 12 Tó a gɛ̃ ɔnn, à fɔɔ nna kpáḿma. 13 Tó ɔndenɔ
kà, á fɔɔ nna ni gɔ̃ńnɛ. Tó odi ká sɔ̃ro, á fɔɔ nna ni ɛra à sukpaáwa. 14 Gu kũ
odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã̀ kpá á yãiro, à bo ɔn ke lakutu pìi gũn à lukutɛ̃
warawara á gbánɔa. 15 Yãpuran matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wétãmmana kũ
Sɔdɔmu kũ Gɔmɔradenɔ ni le nigɔ̃ sằna de wɛ̃tɛ pì denɔ póla.

Yã kũ ani Yesu ìbanɔ le onnɛnaa
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 Matɛni á zĩ lán sãnɔ bà lɛwannanɔ témɛ. Àgɔ̃ laakari vĩ lán mlɛ̃̀nɔ bà, àgɔ̃
de yãkekɛrisaridenɔ ũ lán potɛ̃nɛnɔ bà. 17 À laakari kɛ bisãsirinɔi, zaakũ oni
á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔ̃i, oni á gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ gũn. 18 Oni
gé kãáo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ kĩnaa ma yãi. Ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ
kũ buri pãndenɔ. 19 Tó ò á kpáḿma, àsun yã kũ áni o damu kɛro ke yã kũ áni
liḿma. Zĩ kùa Luda mé ani yã kũ áni o da á lén. 20 Adi kɛ ákɔ̃nɔ mé áni yã oro,
á De Nini mé ani yã da á lén.

21 Vì̀ni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nénɔ kpɛ. Nénɔ ni bo
ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. 22 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à
zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa ni surabana le. 23 Tó òtɛn wé tãáwa wɛ̃tɛ ken, à bàa lé
à tá a pãnden. Yãpuran matɛn oárɛ, áni gé Isarailanɔ bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn à láka
pínkiro, Bisãsiri Né ni gĩnakɛ à su. 24 Ìbaa dìgɔ̃ de a dannɛrilaro. Zɛ̀rii dìgɔ̃ de a
dikirilaro. 25 Tó ìba a yãdannɛri lenaa lè ke tó zɛ̀ri a dikiri lenaa lè, abirekũ
mɔ̀ lɛ. Tó ò tó kpà ɔn bedenɛ Bɛlɛzɛbubu, tó kũ a vãni de abirekũlan oni kpá a
ɔndenɔnɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Luk 12:2-9)

26 Àsun vĩna kɛ́ńnɛro. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke kun
kũ oni gí dɔ̃iro. 27 À yã kũ matɛn oárɛ gusiran o gupuraa. À yã kũ átɛn ma á sã
gũn kpàkpa kɛ gãnulɛa. 28 Gbɛ̃ kũ òdi mɛ̀ kakatɛ, ama òdi fɔ̃ ò nini dɛ̀ronɔ, àsun
vĩna kɛ́ńnɛro. À vĩna kɛ Ludanɛ, kũ ani fɔ̃ à nini kũ mɛ̀ɛo kakatɛ té gũn pínki.
29 Òdi bãntoro mèn pla yía kɔbɔ donloo? Ama ń ke dì létɛ zĩtɛ á De yãdɔ̃naa
sariro. 30 Bee á mìkãnɔ, à a lé dɔ̃. 31 Abire yãi àsun vĩna kɛro. Á bɛ̀ɛrɛ de bãntoro
dasinɔla.
32 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, mani zɛ kãao ma De kũ à kú musu arɛ. 33 Gbɛ̃
kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái ma De kũ à kú musu arɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 Ásungɔ̃ da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnnlo. Mádi su de gbɛ̃nɔ
gɔ̃ nna kũ kɔ̃o yãinlo, sé futɛna kũ kɔ̃o. 35 Ma sumɛ, de gɔ̃gbɛ̃ bo a de kpɛ, nɔgbɛ̃
bo a da kpɛ, nɔzãre bo a zã da kpɛ. 36 Gbɛ̃ bedenɔ ni gɔ̃ a ibɛrɛnɔ ũ. 37 Gbɛ̃ kũ
à ye a de ke a dai demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. Gbɛ̃ kũ à ye a négɔ̃gbɛ̃ ke a
nɔgbɛ̃i demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. 38 Gbɛ̃ kũ adi a lígbãndurukpana sé àgɔ̃
téomairo, ade dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. 39 Gbɛ̃ kũ à a wɛ̀ndi kũna, ade ni kurai.
Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̀ndi vĩ.

Láada yã

40 Gbɛ̃ kũ à á sí ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ sìmɛ. 41 Gbɛ̃ kũ
à annabii sì a annabikɛ yãi ni annabi láada le. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ mana sì a manakɛ
yãi ni gbɛ̃ mana láada le. 42 Bee í yĩdan, gbɛ̃ kũ à né dínɔ doke gbà ma ìbakɛ yãi,
yãpuran matɛn oárɛ, ade ni kura a láadairo.

11

Yahaya Da'itɛkɛri zɛ̀rinɔ
(Luk 7:18-35)

1 Kũ Yesu yã birenɔ dà a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ à làka, à bò gwe, à gèɛ
waazi kɛ ń wɛ̃tɛnɔ gũn, àtɛn yã dańnɛ.

2 Zaa kpésiran Yahaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, akũ à a ìba kenɔ zɛ̀ 3 ò a la, àkũ
mé à gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wé dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 4 Akũ Yesu wèńma à pì:
À gé yã kũ átɛn ma átɛn e gbã Yahayanɛ à pi, 5 vìnanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o,
kusunɔ tɛn werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gènɔ tɛn vu, takasidenɔ tɛn baaru nna
waazi ma. 6 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

7 Kũ Yaaya zɛ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bón a gɛ gwa gbárannan?
Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 8 Bón a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pókasa zãnɛ danan
yá? Pókasamanadarinɔ dìgɔ̃ kú kínabɛameɛ. 9 Bón a gɛ gwa sàa? Annabiin yá?
Lɛmɛ! Matɛn oárɛ, à de annabila se. 10 Zaakũ Yahayan ò a yã kɛ̀ Luda yãn ò
pì: Mani ma zɛ̀ri gbarɛ n ã de à zé kɛkɛnnɛ.
11 Yãpuran matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ né'inaa gũn gbɛ̃ke dí bo à kà Yahaya Da'itɛkɛri
ũro. Bee kũ abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn
deala. 12 Zaa gɔrɔ kũ Yahaya Da'itɛkɛrii nà waazikɛnaaa ari suna gbãa, òtɛn
kɔ̃dɛ kɛ ò gɛ̃ kpataa pìn, akũ kùgbãnadenɔ tɛn gɛ̃n. 13 Musa kũ annabinɔ pínki
gĩnakɛ ò a yã ò ari à gèɛ pé Yahayaa. 14 Tó áni fɔ̃ à sí, Yahaya pì mé à Iliasu kũ ò
pì ani su ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

16 Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ lɛkɔ̃aoo? Ò de lán né kũ ò kú ɛtɛ gũnnɔ bà òtɛn lé
zukɔ̃i 17 òtɛn pi:
O kutɛɛ pèárɛ, ádi ũ wãro,
o wɛ̃nda lèɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
18 Zaakũ Yahaya sù, adi burodi sóro, adi wɛ̃ miro, akũ ò pì tãnademɛ. 19 Kũ
Bisãsiri Né sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ ò pì: Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ
kifirinɔ gbɛ̃nnamɛ! Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Yesu zukakana wɛ̃tɛ kenɔ denɔi
(Luk 10:13-15)

20 Akũ Yesu fùtɛ à zuka kà wɛ̃tɛ kũ à a daboyã paride kènnɔ gbɛ̃nɔi, kũ odi
ń nèsɛ litɛro yãi à pì: 21 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma
daboyã kũ ma kè á ténɔ kè Taya kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ pókasanɔ dàdańla,
ò vùtɛ tuburaa à gìi kè nèsɛlitɛna sèeda ũ. 22 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á
wétãmmana nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ póla. 23 Ákɔ̃nɔ Kapɛnamudenɔ sɔ̃
áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ zɔ̃ái ari gyãwãnn. Zaakũ tó ò daboyã kũ ma
kèárɛnɔ kè Sɔdɔmu yã, de à kun ari kũ a gbãrao. 24 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ
zĩ á wétãmmana nigɔ̃ de Sɔdɔmudenɔ póla.

Kámmabona Yesu kĩnaa
(Luk 10:21-22)

25 Zĩ kùa Yesu pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu kè, kũ n yã birenɔ
ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ, akũ n boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. 26 Lɛmɛ, Baa, zaakũ n
pɔyenyĩnaamɛ. 27 Ma De pɔ́ sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Né dɔ̃ro, tó
adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Né kũ gbɛ̃ kũ Né pì ye
à a mɔńńnɛnɔ baasiro.
28 À mɔ́ ma kĩnaa ákɔ̃nɔ kũ á aso sɛna a kpasanɔ pínki, mani á gba zé à kámma
bo. 29 À ma gbãngo sé à yã dada ma kĩnaa, á laakari ni kpátɛ, zaakũ má busɛ
akũsɔ̃ ma nèsɛ yĩda. 30 Ma gbãngo sɛna zĩ'ũro, ma aso tìkisiro.

12

Kámmabogɔrɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

1 Gɔrɔ birea Yesu tɛn pã buranɔla kámmabogɔrɔ zĩ. Nà tɛni a ìbanɔ dɛ, akũ ò
póblewɛ wòro, òtɛn só. 2 Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò pìnɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa, òtɛn yã
kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛ. 3 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kyó kɛ a è lákũ Dauda kè
nà kũ a gbɛ̃nɔ gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃ Luda ɔnn, àpii kũ a gbɛ̃nɔ burodi
kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, burodi kũ ò a sona zé vĩro, sé sa'orinɔ. 5 Kũ sa'ori kũ ò
kú Luda ɔnn kámmabogɔrɔ zĩnɔ dì gɔrɔ pì yã daro, akũsɔ̃ adi kɛńnɛ taari ũro,
ádi a kyó kɛ a è Luda yãnloo? 6 Matɛn oárɛ: Pɔ́ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Luda ɔnla kú la.
7 Tó á yã díkĩna mì dɔ̃, kũ kɔ̃wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo, de ádi
taarisaridenɔ taari lero. 8 Zaakũ Bisãsiri Né mé à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

9 Kũ Yesu bò gwe, akũ à gɛ̃ ń aduakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔ do íbana.
Gbɛ̃kenɔ tɛn zé wɛtɛ ò yã dí Yesua, akũ ò a là ò pì: Gbɛ̃ werekɔ̃ana kámmabogɔrɔ
zĩ zé vĩ yá? 11 Akũ à wèńma à pì: Tó á gbɛ̃ke sã vĩ à zu wèɛn kámmabogɔrɔ zĩ,
à gí gɛ́ à boii? 12 Bisãsiri de sãla zà. Abire yãi yãmanakɛna kámmabogɔrɔ zĩ zé
vĩ. 13 Akũ Yesu pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ à kè a gbèn swáswa
lán a do bà. 14 Akũ Farisinɔ bòtɛ ò gèɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ deran ò kɛ nà ò Yesu dɛ.

Zĩkɛri kũ Luda sèɛ

15 Yesu dɔ̃, akũ à gò gwe. Pari bò ò tɛ̀i, akũ à ń gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki, 16 à
gìńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ. 17 Lɛn Luda yã kũ annabi Isaya òo kɛ̀ lɛ, à pì:
18 Ma zĩkɛri kũ ma sɛ̀ɛn dí,
ma yenyĩde kũ a yã dì kámagu.
Mani ma Nini di a musu,
ani yãzɛde da burinɔnɛ.
19 Ani lékpakɔ̃a kɛro, ani pataḿmaro,
gbɛ̃ke ni à zuka ma dɔ batunlo.
20 Ani kàpa kũ à kpana zén éro,
ani fitila wé'ipakɛna dɛro,
ari à tó yãzɛde zì̀ ble.
21 Buri sĩnda pínki tãmaa nigɔ̃ dɔa.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Akũ ò sù Yesunɛ kũ tãnade vì̀na kũ a nénɛ natɛnaao. Yesu a wèrekɔ̃a, àtɛn
yã o sà, àtɛn gu e. 23 Akũ yã pìi bò gbɛ̃nɔ sarɛ ń pínki ò pì: Dauda buri pìin díroo?
24 Kũ Farisinɔ mà, akũ ò pì: Gbɛ̃ díkĩna ni fɔ̃ à tãna goḿmaro sé kũ tãnanɔ kína
Bɛlɛzɛbubu gbãnao. 25 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à pì: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ
sè kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Wɛ̃tɛ ke ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ.
26 Tó Setan tɛni a zĩda go gbɛ̃nɔa, à ibɛrɛɛ sè kũ a zĩdaon gwe. A kpata ni gì kɛ
deramɛɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madìgɔ̃ tãnanɔ goomma sɔ̃, á gbɛ̃nɔ dì ń go
kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛn á zĩda gbɛ̃nɔ á ékɛ bò lɛ. 28 Tó Luda Nini gbãnan matɛn
tãna goomma, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe.

29 Deran gbɛ̃ ni kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpén à a pónɔ sétɛɛ? Séto à a yì̀ gĩa, gbasa
à a kpé wara. 30 Gbɛ̃ kũ à de ma gbɛ̃ ũro bi ma ibɛrɛɛmɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛn pó kakara
kũmaoro tɛn fãkɔ̃amɛ. 31 Abire yãi matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ
kɛ̃ḿma kũ a tó vãni kũ òdi sísinɔ pínki, ama ani gbɛ̃ kũ à a Nini tó vãni sì kɛ̃ro.
32 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Né tó vãni bò, Luda ni kɛ̃a, ama tó gbɛ̃ Luda Nini tó vãni bò,
ani ade kɛ̃ andunia tera díkĩna gũnlo ke a kũ àtɛn su.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-45)

33 Tó lí mana, a né nigɔ̃ manamɛ. Tó lí vãni sɔ̃, a né nigɔ̃ vãnimɛ. Zaakũ
línɛn òdi lí dɔ̃a. 34 Bisãsiri pitikonɔ! Kũ á vãni, à kɛ̀ dera áni fɔ̃ à yã mana
oo? Zaakũ yã kũ à swɛ̃̀ɛ pàn lé dì o. 35 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ
à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a gũmmmɛ.
36 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gbɛ̃nɔ ni ń fayasariyã kũ ò ò baba Ludanɛ pínki.
37 Zaakũ yã kũ n ò mé ani yã nna kpámma kesɔ̃ à yã danla.

Sèedagbɛkana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi kenɔo pì Yesunɛ: Dannɛri, ó ye ǹ sèeda ke
kɛ ò e. 39 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mé òdi
sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé annabi Inusa pó. 40 Lákũ Inusa
kɛ̀ kpɔ̀ gbɛ̀ntɛ̃ gbɛrɛ gũn nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ aakɔ̃, lɛn Bisãsiri Né ni
kɛ lɛ zĩtɛn fãnantɛ̃ aakɔ̃ gwãani aakɔ̃. 41 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ
ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ ò Inusa waazi mà, ò ń nèsɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ
à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la. 42 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gènɔmidɔki kpa saraunia ni futɛ
à yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ à bò zaa andunia léa à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma,
akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú la sà.

Tãna ɛrana a bɛ zĩa
(Luk 11:24-26)

43 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero,
44 akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. Tó à kà gwe, àdi le à da pã, à warana
swáswa zéazɛa. 45 Akũ àdi gé à à tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sétɛ mèn suppla à su
kũńwo òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛde vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla. Gó
dokɔ̃nɔ pì mé ani gbãragbɛ̃ vãninɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kũ Yesu tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, akũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, ò ye ò yã o
kãao. 47 Akũ ò pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ zɛna bàai, ò ye ò yã o kũnwo. 48 Akũ
à wèa à pì: Dín ma da ũu? Dín ma dakũnanɔ ũu? 49 Akũ à ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à pì: Ma
da kũ ma dakũnanɔn dí. 50 Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna
kɛn ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

13

Yalɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

1 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu bò bɛ à gèɛ à vùtɛ sèbɛ léa. 2 Ò kàkarai dasidasi, akũ à
gɛ̃ à vùtɛ gó'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃ sĩsĩia ń pínki. 3 Akũ à yã lèkɔ̃ańnɛ dasi à pì: Búbari ke
mé à bò à gèɛ pɔ́wɛ fã. 4 Lákũ àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lètɛ zé gũn, bãnɔ sù ò blè.
5 A kenɔ lètɛ gbè sàraa musu, gu kũ à bùsu vĩ zɔ̃kɔ̃ro, akũ ò bɔ̀tɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu
gègete gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò té kṵ̀ ò gàga, kũ ò zĩni vĩro yãi. 7 A kenɔ
lètɛ lèɛ gũn, akũ lèɛ fùtɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ sɔ̃ ò lètɛ zĩtɛ mana gũn, ò fùtɛ ò
né ì, a kenɔ wé basɔsɔɔro, a kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, a kenɔ baraakurikuri. 9 Gbɛ̃ kũ à
sã vĩ, à yã pì ma.

10 Akũ Yesu ìbanɔ nài, ò a là ò pì: Bóyãi ntɛn yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao? 11 Akũ
à wèḿma à pì: Luda á gbá zé à kpata kũ à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama adi ń gba
zéro. 12 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ dasi. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃,
bee a fíti kũ à vĩn Luda ni síamɛ. 13 Abire yãin matɛn yã ońnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao,
de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, òdi sã kpá yãmanaa sari, a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari.

14 Luda yã kũ annabi Isaya òo kèḿma à pì:
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa pɔ́ke'enaa sari.
15 Ò nèsɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wé kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Arubarikadenɔmɛ á ũ kũ á wé tɛn gu e akũsɔ̃ á sã tɛn yã ma. 17 Yãpuran
matɛn oárɛ, annabinɔ kũ gbɛ̃ mananɔn kun yã dasi, ò ye ò pɔ́ kũ átɛn enɔ e,
odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi maro.

18 À pɔ́wɛfãri yã mì dɔ̃ sà. 19 Tó gbɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã mà akũ adi
dɔ̃ro, Setan dì su à pɔ́ kũ ò tɔ̃ a swɛ̃̀ɛ gũn pì síamɛ. Pɔ́wɛ kũ à lètɛ zé gũn mìin
gwe. 20 Pɔ́wɛ kũ à lètɛ gbè sàraaa sɔ̃, abirekũmɛ gbɛ̃ kũ à yã mà à sì gɔ̃̀nɔ kũ
pɔnnao ũ. 21 Zaakũ à zĩni vĩro, àdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yá'ũmmana a lè ke tó ò wé
tãa yã pì yãi, àdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 22 Pɔ́wɛ kũ à lètɛ lèɛ gũn de lán gbɛ̃ kũ à yã mà à
sì bà, ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio dì nakaraa, akũ àdi gɔ̃

àree sari. 23 Pɔ́wɛ kū à lètɛ zĩtɛ mana gũn de lán gbɛ̃ kū à yã̄ pìi mà à a dɔ̀rɔ dɔ̃
bà. Àdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ baraakurikuri.

Yalɛkɔ̃ana kū fɔ̃nɔo

24 Yesu yã̄ pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Lákũ kpata kū à bò Luda kĩnaa de nàn dí:
Gbɛ̃ke ése mana tɔ̃ a bura. 25 Gɔrɔ kū òtɛn i o, akū a ibɛrɛɛ sù à fɔ̃nɔ wɛ́ fã̀ ése
pìn, akū à gɛ̀ zéla. 26 Kū ése nɔ̀ɔ sì, àtɛn pia, akū fɔ̃nɔ pìi bò gupuraa. 27 Akū
burade zĩkɛrinɔ sù ò pìnɛ: Dikiri, pɔ́wɛ manan n tɔ̃ n buranloo? Fɔ̃nɔ gèɛ à
bò máa? 28 Akū à pìńnɛ: Ibɛrɛ mɛ́ à abirekū kè. Akū zĩkɛrinɔ pìnɛ: Ń ye ò gɛ́
wotowoton yá? 29 Akū à pì: Oi! Tó átɛn wotowoto, áni woto kū éseomɛ. 30 À tó
ò futɛ lɛɛlɛ ari pɔ́kɛ̃gɔrɔ. Mani o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ ò fɔ̃nɔ pì kɛ̃ gĩa, ò a bàka yĩ tɛ́ pɔ́ ũ,
gbasa ò ése kɛ̃ ò ká ma dɔ̃n.

Yalɛkɔ̃ana kū musadi wɛ́o
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu yã̄ pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kū à bò Luda kĩnaa de lán musadi wɛ́
kū gbɛ̃ sè à tɔ̃ a buraa bàmɛ. 32 A wɛ́ kete de pɔ́wɛnɔla pínki, ama tó à fùtɛ, àdi
kɛ zɔ̃kɔ̃ de dò pɔ́nɔla pínki. Àdi lí kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a gằnɔa.

Yalɛkɔ̃ana kū lùbɛnɛɛo
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã̄ pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kū à bò Luda kĩnaa de lán lùbɛnɛ kū
nɔgbɛ̃ sè à kà flawa zaka lé aakɔ̃ gũn à yằkatɛ pínki bà.

Pɔ́ kū à tò Yesu yã̄ lèkɔ̃ańnɛ
(Maa 4:33-34)

34 Yesu yã̄ birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kū yãlɛkɔ̃anaao. Adi yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa
sariro, 35 de yã̄ kū annabii ò kɛ yãi, zaakū à pì:
Mani lé wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃ana ońnɛ,
mani yã̄ kū à utɛna zaa anduniakatɛna gɔrɔ ońnɛ.

Fɔ̃nɔ yã̄ bɔkɔtɛnaa

36 Akū Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. A ìbanɔ nài ò pì: Ǹ bura fɔ̃nɔ yã̄ bɔkɔtɛ
kɛwɛrɛ. 37 Akū à pìńnɛ: Pɔ́wɛmanatɔ̃ri bi Bisãsiri Néme. 38 Bura bi anduniamɛ.
Pɔ́wɛ mana bi kpata kū à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃nɔ bi Setan gbɛ̃nɔmɛ.
39 Ibɛrɛ kū à ń tɔ̃ bi Ibilisime. Pɔ́kɛ̃na bi andunialakagɔrɔmɛ. Pɔ́kɛ̃rinɔ bi
malaikanɔmɛ. 40 Lákũ òdi fɔ̃nɔ kɛ̃ ò ká tén nà, lɛn ani kɛ lɛ andunialakagɔrɔa.
41 Bisãsiri Né ni a malaikanɔ gbarɛ ò gbɛ̃kɛkɛrinɔ kū yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ a kpata
gbɛ̃nɔ té ń pínki, 42 ò ń ká té pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 43 Akū gbɛ̃
mananɔ nigɔ̃ té kɛ lán ifãntɛ̃ bà kpata kū à bò ń De kĩnaa gũn. Gbɛ̃ kū à sã̄ vĩ à
yã̄ pì ma.

Yalɛkɔ̃ana kū aruzɛkɛo

44 Kpata kū à bò Luda kĩnaa de lán aruzɛkɛ kū à utɛna zĩtɛ gũn bàmɛ. Kū
gbɛ̃ke bòa, à kèkɛ à ùtɛ, akū pɔnna gũnn à tà à pɔ́ kū à vĩnɔ yìa pínki, akū à zĩtɛ
pìi lù.

Yalɛkɔ̃ana kū gbè bèɛrɛdeo

45 Lákũ kpata kū à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Lagatari mɛ́ àtɛn òso mananɔ
wɛtɛ. 46 Kū à òso ɔgɔde lè, akū à tà à pɔ́ kū à vĩnɔ yìa pínki, akū à òsoo pìi lùo.

Yalɛkɔ̃ana kū táaruo

47 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Ò táaru kpà sèbɛn, à kpɔ̀ buri sĩnda pínki kǔ. 48 Kũ à pà, ò gàtɛ ò bikǔo bara, akũ ò vùtɛ ò a mananɔ plèplɛ ò kà tãnkon, ò a vãninɔ kɔ̀tɛ. 49 Lɛn anigɔ̃ de lɛ andunialakagɔrɔ. Malaikanɔ ni su gbɛ̃ vãninɔ sétɛ ò ń bo gbɛ̃ mananɔ té, 50 oni ń ká té pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 51 Akũ Yesu ń lá à pì: A yã birenɔ mìi dɔ̃ sà pínki yá? Ò wèa ò pì: Ee! 52 Akũ à pìńnɛ: Tó yãdannɛri kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã dàda, anigɔ̃ de lán bede kũ àdi pó dufu kũ a zĩo bo a laasii gũn bàmɛ.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Kũ Yesu yã birenɔ lèkɔ̃ańnɛ à làka, à bò gwe, 54 à gèɛ a bɛ wɛ̃tɛn, akũ èe yã daańnɛ ń aduakɛkpɛn. A yã bò ń sarɛ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kũ daboyã birenɔ lènn? 55 Lí'ari nén díroo? A da tɔ́n Mariamaroo? A dakũnaŋɔn Yamisi kũ Yusufuo kũ Simɔo kũ Yudao ũroo? 56 A dãrenɔ kú kũoo laroo? À yã birenɔ lè mámɛ pínkii? 57 Akũ ò gìi. Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃ bèɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a ɔnnwo. 58 Adi daboyã kɛ gwe dasiro, kũ òtɛni a náani kɛro yãi.

14

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Gɔrɔ kǔa bùsuu pì kína Hɛrɔdu Yesu baaruu mà. 2 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ pì bi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ. À vù bona gan. Abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ. 3 Zaakũ Hɛrɔdu Yahaya kǔ yã, à mɔ̀ɔ kàa, à a dà kpésiran a vĩni Filipi nanɔ Hɛrɔdia yãi. 4 Zaakũ Yahaya dìgɔ̃ pinɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔ ũ zé vĩro. 5 Hɛrɔdu ye à a dɛ, ama àtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ò a annabikɛ sì.

6 Hɛrɔdu igɔrɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nénɔkpare ũ wǎ gbɛ̃ kũ ò sù gwenɔnɛ, akũ à kè Hɛrɔdunɛ nna manamana. 7 Akũ à lé sè à pì: Ma la dà kũ mani n gba pó kũ n a wé kèma pínki. 8 Akũ a da yã kàkanɛ à pi: Ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn la tera. 9 Akũ kína pɔ yàka, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin à pì ò kpáa. 10 Akũ à gbɛ̃ zǐ ò Yahaya mìi zɔ̃ kpésiran. 11 Kũ ò sù kũ a mìio dana tiree gũn, ò kpà né pìia, akũ à gèɛo a danɛ. 12 Akũ Yahaya ìbanɔ sù ò a gèɛ sè ò vǏ, akũ ò gèɛ ò ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-15)

13 Kũ Yesu yã pìi mà, akũ a gɛ̌ gó'itɛ gũn, àtɛn gé gusarɛ de àgɔ̃ kú ado. Kũ gbɛ̃nɔ mà, ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò pètɛi gèsɛ. 14 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è dasidasi, akũ ò kènɛ wɛ̃nda, akũ à ń gyãrenɔ gbà aafia. 15 Kũ ɔkɔsi kè, a ìbanɔ nài ò pì: Gu díkĩna bi sɛ̃ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn si. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá lakutunɔ gũn, ò pɔ́ble wɛtɛ ò lú. 16 Akũ Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ tilasi ò táro. À pó kpáḿma ò ble. 17 Akũ ò pìnɛ: Burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn plaon ó vĩ la. 18 Yesu pìńnɛ: À mɔ́omɛnɛ la. 19 À ò gbɛ̃ pìnɔnɛ ò vutɛ sɛ̃ɛa, akũ à burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn pla pìio sè, à a wé sè musu, à arubarikaa dàn. Akũ à burodii pìi lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Ò pó blè ò kǎ ń pínki. Akũ ò a kpara kũ ò gɔ̃nɔ sètɛ tãnko mèn kuri awɛɛpla pà. 21 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pó blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka, nɔgbɛ̃nɔ kũ nénɔ baasi.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Maa 6:45-56, Yuh 6:16-25)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, ò donɛ arɛ gɛna sèbɛɛ bara dire ari
àgɔ̃ pari gbarɛ. 23 Ń̀ gbarɛnaa gbɛra, à dìdi sɪ̀sɪ̃i musu à adua kɛ ado. Gu tɛn si,
à kú gwe ado. 24 Gó'itɛ pìi kà zǎ kũ í léao, akũ í tɛni góro pì yĩpayĩpa kũ zàga'ĩa
kàkaŋ̀yĩ yãi. 25 Gudɔo Yesu gèɛ ŋ́ kĩnaa, àtɛn táa o íla. 26 Kũ ò a è àtɛn táa o íla,
akũ swɛ̃ɛ kɛ̀ŋ́gu ò pì: Gyãwãndemɛ! Ò wiki lɛ̀ kũ vĩnao, 27 akũ Yesu pìŋ́nɛ gɔ̃nɔ:
À á laakari kpátɛ, makũmɛ! Àsun tó vĩna á kũro. 28 Akũ Pita pìnɛ: Dikiri, tó
mɔkɔ̃mmɛ, ǹ tó mà táa o íla mà su n kĩnaa. 29 Akũ Yesu pì: Ǹ mɔ́! Akũ Pita bò
gó gũn, àtɛn táa o íla, àtɛn gé a kĩnaa. 30 Kũ à è ĩa tɛn káka, akũ vĩna a kṵ̀. Àtɛn
vlɛ̃, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ ma sura ba. 31 Gwe gɔ̃nɔ Yesu ɔ bò à a kṵ̀, akũ à
pìnɛ: Ludanaanikĩanade! Bɔ́yãi n sikaa kèɛ? 32 Kũ ò gɛ̃ gó gũn, ĩa zɛ̀. 33 Akũ gbɛ̃
kũ ò kú gó gũnnɔ donyĩ kènɛ ò pì: Luda Némɛ n ũ yăpura.

Yesu gyărenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti

34 Kũ ò bikṵ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti bùsun. 35 Gwedenɔ Yesu dɔ̃̀, akũ ò a baaruu
dàgula bùsuu pìn gu sĩnda pínki, akũ ò mɔ̀nɛ kũ gyărenɔ ń pínki. 36 Ò wɛ́ kèa de
ò ɔ na bee a uta léa. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ wèrekɔ̃a ń pínki.

15

Futɛokarayã
(Maa 7:1-13)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ bò Yurusalɛmu ò sù Yesu kĩnaa, akũ ò a là
ò pì: 2 Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã kũnaroo? Òdi ɔ pípi gbasa ò pɔ́
blero. 3 Akũ Yesu wèḿma à pì: Bɔ́yãin adì pã kpá Luda yãditɛnanɔa de àgɔ̃ a
futɛokarayã kũnaa? 4 Zaakũ Luda pì, à á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃ kũ
à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ adì pi, tó gbɛ̃ pì a de ke a danɛ, pɔ́
kũ á vĩ à ń kpe tao gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, 6 àton a de kpe taoro. Lɛmɛ adì Luda yã kɛ pã
lɛ, de àgɔ̃ á futɛokarayã kũna yãi. 7 Á manafikidenɔ! Isaya annabikɛyã ò á yã
musu swáswa à pì:
8 Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ léomɛ,
ń ṣwɛ̃̀ dɔmaro.
9 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi daŋ́nɛ.

Yã kũ àdi tó ò gɔ̃ gbãsĩ
(Maa 7:14-23)

10 Akũ Yesu pari sìsiai à pì: À sã kpá à yã ma. 11 Adi kɛ pɔ́ kũ àdi gɛ̃ lén mé
àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro. Yã kũ àdi bo lén mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Akũ a ìbanɔ nài
ò pì: Ń̀ dɔ̃ kũ Farisinɔ yã pìi mà à ń zɔ̃ ń swɛ̃̀ɛaroo? 13 Yesu wèḿma à pì: Pɔ́ kũ
ma De kũ à kú musu dí tɔ̃ro oni wutɛmɛ. 14 À ń tó gwe. Vĩna don'arɛdenɔmɛ!
Tó vĩnaa gò kũna vĩnaanɛ, ń pla ń pínki ni zu wèɛmmɛ. 15 Pita pìnɛ: Ǹ yã pì
bɔkɔtɛwɛrɛ. 16 Akũ Yesu pì: Á laasun kpé yĩda se yá? 17 Á dɔ̃ kũ pɔ́ kũ à gɛ̃ lén dì
tá gbɛrɛn gbasa a bo mè gũnloo? 18 Yã kũ àdi bo lén sɔ̃ àdi bo swɛ̃ɛ gũmmɛ. Àkũ
mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 19 Zaakũ zaa swɛ̃ɛ gũnn laasun vãni dì bon: Gbɛ̃dɛnaa,
zinakɛnaa, pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, ékɛtona kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao. 20 Yã birenɔ mé
àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. Póblena ɔpipisari dì tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zɪ̀tɔ wékɛnaa
(Maa 7:24-30)

21 Akũ Yesu bò gwe, à gèɛ Taya kũ Sidɔ̃o bùsun. 22 Kanaa nɔgbɛ̃ ke kú bùsuu
pìn, à sù à wiki lèa à pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Tãna tɛn wɛ́
tã ma nɛ́nɔkparea manamana. 23 Akũ Yesu dí wearo. A ìbanɔ nài, ò wɛ́ kèa
ò pì: Ǹ pé nɔgbɛ̃ pìia, zaakũ àdigɔ̃ téwái kũ wikiomɛ. 24 Yesu wèḿma à pì:
Isarailanɔ sãtɛna lán sãnɔ bàmɛ. Ḿ kĩnaan Luda ma zĩn ado. 25 Akũ nɔgbɛ̃ pìi
sù à donyĩ kènɛ à pì: Dikiri, ǹ kpámai. 26 Yesu pìnɛ: À mana ò nɛ́nɔ pɔ́ble sɛ́ ò
zu gbɛ̃danɔnɛro. 27 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì: Yãpuramɛ Dikiri! Ama bee gbɛ̃danɔ dì
pɔ́ble bùru kũ ò lètɛ ń dikiri teburuu zĩtɛnɔ sésɛ. 28 Akũ Yesu wèa à pì: Nɔgbɛ̃,
ń ma náani vĩ zɔ̃kɔ̃. À kɛnnɛ lákũ ń yei nà. Akũ a nɛ́nɔkpare pìi aafiaa lè gɔrɔ
birea gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃anaa

29 Yesu bò gwe à gèɛ àtɛn do Galili sèbɛɛi, akũ à bikǔ à vùtɛ sǐsĩia. 30 Ò sùnɛ kũ
ɛrɛnɔ kũ vǐnanɔ kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ sãto kpáturukunɔ kũ gyãre pãndenɔ dasidasi.
Ò ń kátɛ a arɛ, akũ à ń wérekɔ̃a. 31 Kũ gbɛ̃nɔ è sãto kpáturukunɔ tɛn yã o,
kɔ̃̀nɔdenɔ tɛn gɔ̃ swáswa, ɛrɛnɔ tɛn táa o, vǐnanɔ tɛn gu e, yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò
Isarailanɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa (Maa 8:1-10)

32 Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: Gbɛ̃ dínɔ kèmɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩ̃nakɛ ò kú
kũmao gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ ò blero. Má ye mà ń gbarɛ kũ nàaoro, de gu
sún liḿma zénlo yãi. 33 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Mákpan óni pɔ́ble len sɛ̃̀ntɛpɔrɔtu
la, à pari dí taka kãa? 34 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mèn ũgban á vĩi? Ò pì: Mèn
supplamɛ kũ kpɔ̀ kete kenɔ. 35 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. 36 Akũ à burodi mèn
suppla pìnɔ sɛ̀ kũ kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀, akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpà gbɛ̃nɔa.
37 Gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́ blè ò kǎ. Ò a kpara kũ à gɔ̃̀nɔ sètɛ ari tãnko mèn suppla
pà. 38 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kũ nɛ́nɔ baasi. 39 Kũ
Yesu gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ à gɛ̀ gó'itɛ gũn, à gèɛ Magadã bùsun.

16

Farisinɔ manafiki (Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)

1 Farisinɔ kũ Sadusinɔ sù Yesu kĩnaa de ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a gbèka à sèeda
ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao ò e. 2 Akũ Yesu wèḿma à pì: Tó ifãntɛ̃ gɛ̀ kpén adì
pi, ludambɛ ni kɛ̃kɔ̃a, zaakũ à tɛ̃ra kǔ. 3 Tó kɔnkɔmɛ adì pi, legũ ni ma gbãra,
zaakũ ludambɛ de tɛ̃ɛ gɛ̃nɛgɛ̃nɛ. Á ludambɛ wɛ́ dɔ̃kɔ̃nɛ, ama ádi fɔ̃ à gɔrɔ díkĩna
sèeda dɔ̃ro. 4 Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mé òdi sèedaa gbɛkama, ama
mani sèeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. Akũ à ń tó gwe à tà.

5 Kũ a ìbanɔ bikǔ bara gwe, burodi zàna yã sǎńgu. 6 Akũ Yesu pìńnɛ: Àgɔ̃ á zĩda
kũna dɔ̃! À laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ lùbɛnɛɛi. 7 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ódi
burodi séro yãin à ò lɛ. 8 Yesu dɔ̃̀ḿma, akũ à ń lá à pì: Ludanaanikĩanadenɔ,
bóyãin átɛn pikɔ̃nɛ kũ á burodi vĩro yãimɛɛ? 9 Ari tera adi dɔ̃roo? Burodi
mèn sɔɔro kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa yã dí dɔ́águroo? Á sètɛ tãnko mèn
ũgbamɛɛ? 10 Burodi mèn suppla kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa sɔ̃, a sètɛ
tãnko mèn ũgbamɛɛ? 11 Bóyãin adi dɔ̃ kũ burodi yãn mádi oárɛroroo? À

laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ lùbɛnɛɛi! 12 Akũ ò dɔ̃ sà adi kɛ lùbɛnɛɛn àtɛn oŋ́nɛ ò laakari kɛiro, Farisinɔ kũ Sadusinɔ yãdannɛnaamɛ.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Maa 8:27-33, Luk 9:18-22)

13 Kũ Yesu kà Sizaria Filipi bùsun, akũ à a ìbanɔ là à pì: Dín gbɛ̃nɔ tɛn pi Bisãsiri Né de a ũu? 14 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ Ilimia ke annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 15 Yesu pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? 16 Simɔ Pita wèa à pì: Arumasihumɛ n ũ, Luda Wɛ̃ndide Né. 17 Akũ Yesu pìnɛ: Arubarikademɛ n ũ, Inusa né Simɔ! Zaakũ adi kɛ bisãsiri mé à yã bire dànnɛro, ma De kũ à kú musumɛ. 18 Matɛn onnɛ: Pitamɛ n ũ, gbèsi pìn mani ma sɔsi kátɛa, gyãwãn gbãna ni zǐ blearo. 19 Mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́ kũ n yǐ zĩtɛ yĩna musu. Pɔ́ kũ n pòro zĩtɛ porona musu. 20 Akũ Yesu a ìbanɔ sã fiŋ́nɛ de òsun o gbɛ̃kenɛ kũ Arumasihun a ũro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 8:31-38, Luk 9:22-26)

21 Zaa gɔrɔ kǔa Yesu tɛni a Yurusalɛmu gɛna bɔkɔtɛ a ìbanɔnɛ à pì, séde à wétãmma le manamana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ɔĩ, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ áni vu. 22 Akũ Pita gèɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ à pì: Kai Dikiri! Abirekũ ni n lero! 23 Akũ Yesu lìtɛ à pì Pitanɛ: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! Ń ye ǹ zé zɔ̃mɛnɛmɛ. N laasun bi Luda pónlo, bisãsiri pómɛ.

24 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃ndiii, à a lígbãndurukpana sé à téomai. 25 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃ndiii ma yãi sɔ̃, ade mé anigɔ̃ wɛ̃ndi vĩ. 26 Tó gbɛ̃ gɔ̃ à andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̃ndiii, bó àreen ani lee? Bón gbɛ̃ ni le à a wɛ̃ndi lilin kɛoo? 27 Zaakũ Bisãsiri Né ni ɛra à su a De gakuri gũn kũ a malaikanɔ, ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú gu dín oni garo ari ò Bisãsiri Né e, àtɛn su kína ũ.

17

Yesu linaa
(Maa 8:34-9:13, Luk 9:23-36)

1 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ a dakũna Yuhanao sètɛ à gèɛ kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. 2 Akũ à lì ń wára. A ãn tɛn té kɛ lán ifãntɛ̃ bà, a pókasanɔ gɔ̃ pú táitai lán legũpinaa bà. 3 Akũ Musa kũ Iliasuo bò ò sùmma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 4 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Tó ń yei, mani kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Iliasu pɔ́ mèn do. 5 Gɔrɔ kũ àtɛn yã o, ludambɛ luku tékɛnaa dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Né mèn do légelege yenyĩde ũ, a yã dì kámagu. À a yã ma. 6 Kũ a ìbaa pìnɔ kòtoo pìi mà, vĩna ń kũ manamana, ò wùtɛ ń gbɛrɛa. 7 Akũ Yesu nàńyĩ, à ɔ nàmma à pì: À futɛ, àsun vĩna kɛro. 8 Kũ ò wé sè musu, odi gbɛ̃ke ero, sé Yesu ado.

9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, Yesu dìtɛńnɛ à pì: Àsun wégupu kũ a è yã o gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Né vu bona gan. 10 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Bóyãin ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mé ani su káakuu? 11 Akũ à wèmma à pì: Iliasu ni su yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki kɛkɛ a gbèn. 12 Ama matɛn oárɛ, Iliasu sù kɔ̀, akũ odi a dɔ̃ro, akũ

ò ń pɔyeinaa kɛ̀nɛ. Lɛn ò wɛ́ tã̄ Bisãsiri Néa lɛ dɔ. 13 Akū̃ a ìbanɔ dɔ̃̀ kū̃ Yahaya Da'itɛkɛri à téa.

Yesu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

14 Kū̃ ò kà pari gū̃n, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à kùtɛ Yesunɛ 15 à pì: Dikiri, ǹ ma nɛ́ wɛ̃nda gwa, zaakū̃ gasindademɛ. Àdi wari kɛ manamana, àdigɔ̃ lɛ́tɛ tɛ́n ke ín baala'i. 16 Ma su kãao n ìbanɔnɛ, odi fɔ̃ ò a wèrekɔ̃aro. 17 Akū̃ Yesu pì: Gbãragbɛ̃ yakana ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mɔmɛnɛ kū̃ nɛ́ pìio la. 18 Yesu gì tãnanɛ, akū̃ à gò nɛ́ pìia, à wèrekɔ̃a gwe gɔ̃̀nɔ.

19 Abire gbɛra Yesu ìbanɔ nài ńtɛ̃nɛ, ò a là ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ o pɛ́ tãna pìia à bòroo? 20 À wèḿma à pì: Kū̃ á Luda náani vĩ zɔ̃kɔ̃ro yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ: Tó á Luda náani vĩ fíti lán ɛfɔ wɛ́ bà, áni o kpi díkĩ̃nanɛ à go la à gɛ́ zãa, ani kɛ lɛ. Yãke ni á furo. 21 Tãna dí taka dì sí boro, sé kū̃ aduakɛnaao kū̃ léyĩ̃naao.

Yesu ɛra à a ga kū̃ a vunaao yã'onaa
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Gɔrɔ kū̃ à kú kū̃ a ìbanɔ lɛɛlɛ Galili, à pìńnɛ: Oni Bisãsiri Né nańnɛ ń ɔĩ̃, 23 oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ̃ ani vu. Akū̃ ń pɔ yàka manamana.

Luda ɔn ɔgɔ fĩ̀nabonaa

24 Kū̃ ò kà Kapɛnamu, Luda ɔn ɔgɔsirinɔ sù ò Pita là ò pì: Á dannɛrii dì Luda ɔn ɔgɔ kpároo? 25 Pita wèḿma à pì: Àdi kpá. Kū̃ Pita tɛn gɛ̃ bɛ, Yesu gĩ̃nakɛ à pìnɛ gɔ̃̀nɔ: Simɔ, díno̱n andunia dí kínanɔ dì bɛ'ɔgɔ ke ɛtɛ'ɔgɔ síḿmaa? Ń nénɔn yá ke gbɛ̃ pãndenɔmɛ? N yã̄ pìi è deraa? 26 Pita pì: Gbɛ̃ pãndenɔmɛ. Yesu pìnɛ: Tó lɛmɛ, ń nénɔ bàka kunlo. 27 Ama de ó yã̄ sún ū̃ḿmaro yãi, ǹ gé ǹ daburu da sɛ̀bɛɛ gū̃n. Kpɔ̀ kū̃ ĩ̃ni kū̃ káaku, ǹ a lé wɛ̃, ĩ̃ni ɔgɔ le a gū̃n. Ǹ abirekū̃ sé ǹ kpáḿma, makū̃ kū̃ mɔkɔ̃nwo pó ū̃.

18

Tɛna Yesui lán né bà
(Maa 9:33-48, Luk 9:46-48, 15:3-7)

1 Zĩ̃ kùa Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Dí mé à deńla kpata kū̃ à bò Luda kĩ̃naa gbɛ̃̄nɔ tɛ́ɛ? 2 Akū̃ Yesu né fíti ke sìsi à a zɛ̀ ń arɛ 3 à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛ a gɔ̃ lán né fíti bàro, áni gɛ̃ kpata kū̃ à bò Luda kĩ̃naa gūnlo. 4 Gbɛ̃ kū̃ à a zĩda bùsa à gɔ̃̀ lán né fíti díkĩ̃na bà, ade mé à deńla kpata kū̃ à bò Luda kĩ̃naa gbɛ̃̄nɔ gū̃n. 5 Gbɛ̃ kū̃ à né bire taka sì ma ìbakɛ yãi, makū̃mɛ à ma si.

Yã kū̃ àdi tó ò sãtɛ

6 Tó gbɛ̃ tò né kū̃ à ma náani vĩ díkĩ̃nanɔ do sàtɛ, anigɔ̃ sãna adenɛ ò wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sɛ̀bɛ lòkoton. 7 Waiyoo andunia, kū̃ yã̄ kū̃ àdi tó ò sãtɛ kú a gū̃n yãi. Séde yã̄ kū̃ àdi tó ò sãtɛ gɔ̃ kun, ama waiyoo gbɛ̃ kū̃ sãtɛna yã̄ pìi bò a kĩ̃naa. 8 Tó n ɔ ke n gbá mé àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukū̃na. À sãnannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gū̃n kū̃ ɔ kusuo ke ɛrɛ ū̃ de n gɔ̃ ɔ mèn pla ke gbá mèn pla vĩ̃la ò n zu té kū̃ àdi garo gū̃n. 9 Tó n wɛ́ mé àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ bo ǹ zukū̃na. À sãnannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii gū̃n kū̃ wɛ́ doo de n gɔ̃ wɛ́ mèn pla vĩ̃la ò n zu té gū̃n gyãwãnn.

Yãlɛkɔ̃ana kū̃ sã sãtɛnaao

10-11 À laakari kɛ dɔkɛna kũ né díkĩnanɔ dooi, zaakũ matɛn oárɛ, ń malaikanɔn kú musu, ò kú kɔ̃ wén kũ ma De kũ à kú gweo baala'i. 12 Átɛn da deramɛɛ? Tó gbɛ̃ sã vĩ mèn basɔɔro, tó a do sãtɛ, ani a mèn basɔɔro donsari tó sĩsĩgɛrɛɛi gwe, à gé à a sã kũ à sãtɛ pì wɛtɛroo? 13 Yãpuran matɛn oárɛ, tó à bòa, a pɔ nigɔ̃ nnaa de a mèn basɔɔro donsari kũ odi sãtɛronɔla. 14 Lɛn á De kũ à kú musu ye né dínɔ doke sãtɛ sɔ̃ro lɛ.

Sùrukɛna kũ kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃dake taari kè, ǹ gé ǹ a le ndo, ǹ yã pì bonɛ gupuraa. Tó à n yã mà, n n gbɛ̃ pìi milɛ blè. 16 Tó adi n yã ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mèn doke gbɛ̃nɔn pla sé ǹ namma, de à yã pì sí sèedade gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ musu. 17 Tó à gì ń yã mai, ǹ yã pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ yã mai dɔ, ǹ a ditɛ kifiri ke gbɛ̃ zĩtɔ ũ.

18 Yãpuran matɛn oárɛ, pó kũ a yì̃ zĩtɛ yĩna musu, pó kũ a pòro zĩtɛ porona musu. 19 Matɛn oárɛ dɔ, tó á gbɛ̃nɔn planɔ lé kè dokɔ̃nɔ zĩtɛ la, yã kũ a a wé kè ma De kũ à kú musua pínki, ani kɛárɛ. 20 Zaakũ gu kũ gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kɔ̃ kàkaran kũ ma tɔ́o, má kú ń té.

21 Abire gbɛra Pita sù à Yesu là à pì: Dikiri, gɛ̀n ũgban mà sùru kɛ kũ ma gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ taari kɛmɛnɛoo? Gɛ̀n supplan yá? 22 Yesu wèa à pì: Matɛn onnɛ, adi kɛ gɛ̀n supplanlo, gɛ̀n suppla lɛu baaakɔ̃ akurimɛ.

23 Abire yãi kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán dí bà. Kína ke mé à ye à a ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũ a ìbanɔ. 24 Kũ à nà ɔgɔ pì yãa, akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kũ à a fĩna sɛna miliɔ̃ wàa kuriio. 25 Kũ à ɔgɔ vĩ à fĩnaa pì boro, akũ a dikiri pì ò a yía kũ a nanɔo kũ a nénɔ kũ pó kũ à vĩnɔ pínki gbasa ò a kɛ̃. 26 Akũ ìbaa pìi wùtɛ a dikiri arɛ, à kútɛ kènɛ à pì: Ǹ mɛna kɛ kũmao, mani n fĩna bonnɛ pínki. 27 Akũ a dikiri a wɛ̃nda gwà a a gbàrɛ, à fĩnaa pìi tònɛ. 28 Kũ ìbaa pìi bò dé, à dàkarɛ kũ a ìba dake kũ a fĩna dɔa andurufu ɔgɔ mèn basɔɔroo. Akũ à a kǔ, àtɛn ɔ tɔ̃ a kòtooa à pì: Ǹ ma fĩna bomɛnɛ. 29 A gbɛ̃dake pìi wùtɛ a arɛ, à kútɛ kènɛ à pì: Ǹ mɛnamɛnɛ, mani n fĩna bonnɛ. 30 Ama adi wero. À tò ò a dà kpésiran ari à a fĩna bonɛ. 31 Kũ a ìba kparanɔ è lɛ, ń pɔ yàka manamana, akũ ò gèɛ ò yã kũ à kèɛ pìi gbǎ ń dikiriinɛ pínki. 32 Akũ dikiri pì a sìsi à pì: Ìba pãsĩ! Ma n fĩnaa tònnɛ pínki, kũ n kútɛ kèmɛnɛ yãi. 33 Lákũ ma sùruu kè kũnwo nà, de n sùru kè kũ n gbɛ̃dakeo lɛ se. 34 A dikirii pì pɔ fɛ̃̀, à tò ò a dà kpésiran, ògɔ̃ wé tãa ari à gé à fĩnaa pì boo pínki. 35 Akũ Yesu èra à pì: Tó á baadi dì sùru kɛ kũ a gbɛ̃dakeo kũ nèsɛɛo mèn doro, lɛn ma De kũ à kú musu ni kɛárɛ lɛ se.

19

Yìgidɛna yã
(Maa 10:1-12)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, à bò Galili, à gèɛ Yudea bùsu kpado Yoda bara. 2 Pari téi, akũ à ń gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gwe. 3 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zé vĩ à yìgi dɛ yã sĩnda pínki yãin yá? 4 À wèḿma à pì: Kũ Luda ń ké gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃o ũ zaa káaku, ádi a kyó kɛ a màroo? 5 Luda pì, abire yãin gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mè do ũ. 6 Ò kun pla doro, sé do. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda ń nákɔ̃anɔ, bisãsiri súnn ń kɛ̃kɔ̃aro. 7 Akũ Farisinɔ a là ò pì: Bóyãi Musa dìtɛ gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛtakada kpá a nanɔa à a gbarɛoo? 8 Yesu wèḿma à pì: Á sãgbãna yãin Musa á gbá zé à á nɔnɔ gbarɛ,

ama à de lɛ zaa káakuro. 9 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a nanɔo, tó adi kɛ à gɔ̃pose kèɲlo, tó à nɔ pãnde sè, ade zina kèn gwe.
10 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã de lɛ kũ a nanɔo, à mana ò nɔ séro. 11 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kɛ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda píŋki mé ani yã pì fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kũ Luda ń gbá a zénɔ. 12 Zaakũ gbɛ̃kenɔ dì nɔ séro, kũ ò ń í lɛ yãi, gbɛ̃kenɔ dìgɔ̃ kun lɛ kũ ò ń fèrɛɛ kè yãi, gbɛ̃kenɔ ń zĩda kṳ̀ lɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi. Gbɛ̃ kũ ani yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Arubarikadana nénɔgu
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Òdi su Yesunɛ kũ nénɔ de à ɔ naḿma à adua kɛńnɛ, akũ a ìbanɔ gìńnɛ. 14 Akũ Yesu pì: À tó nénɔ mɔ́ ma kĩnaa. Àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ pɔ́mɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 15 Kũ à ɔ nànaḿma, akũ à bò gwe.

Aruzɛkɛde
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù Yesu kĩnaa, à a là à pì: Dannɛri, bɔ́ manan mani kɛ mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro lee? 17 À wèa à pì: À kè dera ntɛni ma la manakɛna yãii? Luda ado mé à mana. Tó ń ye ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndii pìi gũn, ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna. 18 Akũ à a là à pì: A kpatemɛɛ? Akũ Yesu pì: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, 19 ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daoonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. 20 Kɛfɛnna pìi pìnɛ: Má yã birenɔ kũna píŋki. A kpate mé à gɔ̃mɛnɛ dɔɔ? 21 Yesu pìnɛ: Tó ń ye ǹgɔ̃ papana, ǹ gé ǹ n pónɔ yía píŋki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ témai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Kũ kɛfɛnna pì yã pìi mà, à tà kũ pɔsirao, kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ dasi yãi.
23 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, à zĩ'ũ aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 24 Matɛn oárɛ dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 25 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, akũ à bò ń sarɛ manamana ò pì: Tó lɛmɛ, dí mé ani fɔ̃ à surabana lee? 26 Akũ Yesu ń gwá tíii, à pìńnɛ: Bisãsiri ni fɔ̃ro. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda píŋki dì sí kɛ.
27 Akũ Pita wèa à pì: O pɔ́ sĩnda píŋki tò o tɛnyĩ. Bɔ́ mé ani gɔ̃wɛrɛ sàa? 28 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ: Tó Bisãsiri Né vùtɛ a kíblegba gakuridea andunia dufu gũn, ákɔ̃nɔ kũ á témainɔ áni vutɛ kíblegba mèn kuri awɛɛplanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔnɛ. 29 Gbɛ̃ kũ à a bɛ ke a vl̀ninɔ tò ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nénɔ ke a buranɔ ma yãi, ade ni ɛra à abire taka le lɛu basɔɔro, akũsɔ̃ ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le. 30 Ama gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ dasi.

20

Yãlɛkɔ̃ana kũ zamalingakɛrinɔ

1 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí: Ɔmbede ke mé à bò kɔnkɔkɔnkɔ, à gèɛ zamalingakɛrinɔ wɛtɛ ò zĩ kɛarɛ a bura. 2 Ń yã kɔ̃ sè à fĩna bońnɛ andurufu ɔgɔ mèn dodo. Akũ à ń gbárɛ a bura. 3 À bò dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ lè ɛtɛ gũn katɛna pã. 4 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à gé à zĩ kɛ ma bura, mani fĩna boárɛ a zéa. 5 Akũ ò gèɛ. À èra à bò dɔ ifãntɛ̃ mìdangura, akũ à èra à bò ifãntɛ̃ ura kipana, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. 6 Kũ à bò ɔkɔsi, à gbɛ̃ pãndenɔ lè katɛna, akũ à ń lá à pì: Bóyãi á katɛna la pã zaa kɔnkɔɔ? 7 Ò wèa ò pì: Kũ òdi zĩ dawɛrɛro yãimɛ. À pìńnɛ: À gé à zĩ kɛ ma bura se. 8 Ifãntɛ̃ gɛ̃na kpénn burade pìi pì a

zamalingakɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Ǹ zamalingakɛrinɔ sísi ǹ fĩna bońnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛdenɔa ari à gé mì dɛ gbɛ̃ káakunɔa. 9 Akũ ɔkɔsidenɔ sù, ò andurufu ɔgɔ lè mèn dodo. 10 Kũ gbɛ̃ káakunɔ sù, òtɛn da ń ɔgɔ nigɔ̃ de gbɛ̃ kpɛdenɔ pólamɛ, akũ andurufu ɔgɔ mèn don ò lè ń pínki. 11 Kũ ò ń ɔgɔ sì, akũ ò léfɔtɔ kà bede pìii 12 ò pì: Awa don gbɛ̃ kpɛdenɔ zĩ kɛ̀, akũ n ń ké sára kũ ókɔ̃nɔ kũ o zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ ifãntɛ̃ gbãna gũnwoo yá? 13 Akũ à wè ń gbɛ̃ do pìia à pì: Ma gbɛ̃, mádi n blero. O kɔ̃ yã̄ mà andurufu ɔgɔ mèn do musunloo? 14 Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má ye mà kpá gbɛ̃ kpɛde díkĩnaa lán n pɔ́ bàmɛ. 15 Má zé vĩ mà kɛ kũ ma ɔgɔo lákũ má yei nàroo? Ntɛn wé boboi kũ má gbɛ̃kɛ vĩ yãin yá? 16 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gé Yurusalɛmu, à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sètɛ ńdona, à yã̄ òńnɛ zén à pì: 18 Ótɛn gé Yurusalɛmumɛ. Gwen oni Bisãsiri Né kpá sa'orikinɔa kũ ludayãdannɛrinɔ, oni yã̄ daala à ga, 19 oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa. Oni a fobo, oni a gbɛ̃ kũ flàao, oni a pá lía ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.

Yamisi kũ Yuhanao wékɛnaa
(Maa 10:35-45)

20 Akũ Zebedi néńɔ da sù Yesu kĩnaa kũ a néńɔ. À ye à wé kɛa, akũ à kùtɛnɛ. 21 Akũ à a là à pì: Bón ń yeii? À wèa à pì: Ǹ tó ma né gbɛ̃nɔn pla díńɔ vutɛ kũnwo n kpatan, gbɛ̃ do n ɔplai, gbɛ̃ do ɔzɛi. 22 Akũ Yesu pì né pìnɔnɛ: Á yã̄ kũ átɛni a wé kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá? Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. 23 Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi, áni mi fá, ama vutɛna ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ ma De kɛ̀kɛńnɛnɔ pómɛ. 24 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã̄ pìi mà, ń pɔ fɛ̃ vĩni kũ dakũnaoo pìii. 25 Akũ Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 26 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á té gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zĩri ũ. 27 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á zɔ̀ ũ. 28 Zaakũ Bisãsiri Né dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ, à a zĩda wɛ̃̀ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Vĩna barakɛrinɔ werekɔ̃anaa
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gɔrɔ kũ òtɛn bo Yɛriko, pari té Yesui. 30 Vĩna gbɛ̃nɔn planɔ vutɛna zé léa, ò mà Yesu mé àtɛn gɛ̃tɛ, akũ òtɛn lé gbãna zu ò pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wɛ̃nda gwa! 31 Ò gìńnɛ ò pì ò yĩtɛ, akũ ò lé gbãna zunaa kàra òtɛn pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wɛ̃nda gwa! 32 Akũ Yesu zè à ń sísi, à ń lá à pì: Bón á ye mà kɛárɛɛ? 33 Ò wèa ò pì: Dikiri, ó ye ó wé gu emɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nda gwà, à ɔ nà ń wéa. Gwe gɔ̃̀nɔ ń wé gu è, akũ ò tèi.

21

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Maa 11:1-26, Luk 19:28-48, Yuh 12:12-22)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage lakutu kũ à kú Kùkpɛ sĩsĩgɛrɛɛi, akũ Yesu a ìba zĩ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gé lakutu kũ à kátɛ á arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaaki e kũ a néo bàdɔna gwe. À poro à suomɛnɛ. 3 Tó ò á lá ò pì,

à kɛ̀ deraa, à pi Dikiri mɛ́ à yei, ani ɛra à suo tera. 4 À kɛ̀ lɛ de yã̄ kū̃ annabii ò
kɛ yãimɛ à pì:
5 À o Zaiɔ̃denɔnɛ
ń kína mɛ́ àtɛn su ń kĩ̃naa.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛ.

6 Ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò kɛ̀ lán Yesu òńnɛ nà. 7 Ò sù kū̃ zaaki pìio kū̃ a nɛ́o, ò ń utanɔ
kpàtɛńma, akū̃ Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zén dasidasi, gbɛ̃kenɔ tɛn
lá zɔ̃, òtɛn kpátɛ zén dɔ. 9 Gbɛ̃ kū̃ ò té arɛnɔ kū̃ gbɛ̃ kū̃ ò té kpɛnɔ tɛn wiki lé òtɛn
pi:
Ǹ gbãna kɛ, Dauda buri!
Arubarikaden gbɛ̃ kū̃ àtɛn su kū̃ Dikiri tɔ́o ū̃!
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.

10 Kū̃ Yesu gɛ̀ Yurusalɛmu, wɛ̃tɛ lòko, gbɛ̃ sĩ̃nda pínki tɛn pi: Dín gbɛ̃ bire ūu?
11 Pari pì: Annabi Yesumɛ. À bò Nazɛra, Galili bùsun.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Yesu gɛ̀ Luda ɔnn, à pɛ̀ lagayarinɔ kū̃ lagalurinɔa à ń bɔ́tɛ ń pínki. A
ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kū̃ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yìpa à kòtɛńnɛ. 13 À pìńnɛ: Ò
kɛ̀ Luda yãn, ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ū̃, akū̃ a kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ū̃.

14 Vìnanɔ kū̃ ɛrɛnɔ sù a kĩ̃naa Luda ɔnn gwe, akū̃ à ń wérekɔ̃a. 15 Kū̃ sa'orikinɔ
kū̃ ludayãdannɛrinɔ yãbonsarɛ kū̃ àtɛn kɛnɔ è, akū̃sɔ̃ ò mà nénɔ tɛn wiki dɔa
Luda ɔnn òtɛn pi, ǹ gbãna kɛ, Dauda Buri, akū̃ ń pɔ fɛ̀. 16 Ò pìnɛ: N mà lákū̃
òtɛn o nà yá? Yesu wèńma à pì: Lɛmɛ! Kū̃ Luda dà né fítinɔnɛ kū̃ nékpãntɛ̃nɔ ò
a sáabu kpá, ádi a kyó kɛ a màroo? 17 Akū̃ à bò wɛ̃tɛ pìn à ń tón, à gèɛ à ì Bɛtani.

Yesu kaka lí kanaa
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kū̃ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ, à èra àtɛn su wɛ̃tɛn, akū̃ nà tɛni a dɛ. 19 À kaka lí è
zé léa, akū̃ à nài adi pɔ́ke learo, sé a lánɔ. Akū̃ à pì lí pìinɛ: Ĩni né i ziki doro.
Gwe gɔ̃̀nɔ lí pìi kori kɛ̀ à gà. 20 Kū̃ a ìbanɔ è, akū̃ à bò ń sarɛ ò pì: À kɛ̀ dera kaka
lí pìi kori kɛ̀ lɛ gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔɔ? 21 Yesu wèńma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, tó á Luda
náani vĩ sikaa sari, adi kɛ kaka lí pì yãn áni kɛ adoro. Tó a ò kpi dínɛ à futɛ à a
zĩda sé à zu sèbɛn, ani kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náani vĩ, yã kū̃ a a wé kèa aduakɛnaa
gũn pínki, áni le.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̀ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. Akū̃ sa'orikinɔ kū̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò a là ò
pì: Iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba ikoo pìi? 24 Akū̃ Yesu wèńma
à pì: Makū̃ sɔ̃, yã mèn don mani gbɛkaáwa. Tó a òmɛnɛ, mani iko kū̃ matɛn yã
dínɔ kɛo oárɛ. 25 Dí ikoon Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kèoo? À bò Luda kĩ̃naan yáa, ke
bisãsiri kĩ̃naamɛ? Akū̃ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩ̃naamɛ, ani ó la, bɔ́yãin ódi
Yahaya yã síroo. 26 Tó o pì bisãsiri kĩ̃naamɛ sɔ̃, ó gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakū̃ gbɛ̃ sĩ̃nda
pínki Yahaya annabikɛ sì. 27 Akū̃ ò wè Yesua ò pì: Ó dɔ̃ro. Akū̃ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃
makū̃ se, mani iko kū̃ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

Négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ

28 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Akũ à pì Worunɛ: Ǹ gé ǹ zĩ
kɛ bura gbãra. 29 Woru pì: Mani géro. Akũ à a nèsɛɛ lìtɛ zã à gèɛ. 30 Mare pìi gèɛ
à pì Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi pì: Tɔ̀. Akũ adi géro. 31 A è deraa? Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ gũn,
ń dí mé à a de pɔyeinaa kèɛ? Ò pì: Worumɛ. Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn
oárɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn á ã. 32 Zaakũ
Yahaya sù, à zé súsu mɔ̀árɛ, ádi a yã síro. Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ karuanɔ mé ò a yã sì.
Bee kũ abirekũ enaao ádi á nèsɛ litɛ zã a a yã sìro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-18)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke mé à kun, à geepi líkpɛ bà à karaa lìkai, à
wèɛ yɔ̃ a gũn geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa dɔ̀. Akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ,
akũ à fùtɛ kũ táo. 34 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zǐrinɔ zǐ arukɛrii pìnɔa, de ò a
geepi né sí. 35 Akũ arukɛrii pìnɔ a zǐrinɔ kǔkũ, ò ń gbɛ̃ do gbɛ̀, ò ń gbɛ̃ do dè,
ò ń gbɛ̃ do pàpa kũ gbèɛo ò a dè. 36 Akũ à èra à zǐri pãndenɔ zǐḿma, ń dasi de
gbɛ̃ káakunɔla, akũ ò kèńnɛ lɛ dɔ. 37 Kpɛkpɛ à a né zǐḿma à pì: Oni ma né yã da.
38 Kũ arukɛrii pìnɔ né pìi è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbibleriin dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pó
ũ. 39 Akũ ò a kǔ ò bò kãao bura gũn, ò a dè. 40 Tɔ̀! Tó burade pìi sù, bón ani
kɛ arukɛrii pìnɔnɛɛ? 41 Ò wèa ò pì: Ani gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, ani bura pì
na arukɛri pãnde kũ oni a baka kpáa a gɔrɔanɔnɛ ń ɔĩ. 42 Akũ Yesu pìńnɛ: Ádi
Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbè kũ kpéborinɔ pã kpài
mé à gɔ̃ kpé kusuru gbè mìde ũ.
Dikiri mé à abirekũ kè
akũ à kèwɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
43-44 Abire yãi matɛn oárɛ: Luda ni á bo kpata kũ à bò a kĩnaa gũn, ani gbɛ̃ kũ
oni a baka kpáanɔ kán.

45 Kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃anaa pìnɔ mà, ò dɔ̃ kũ ń yãn àtɛn o.
46 Akũ ò zé wètɛ ò a kũ, ama ò vĩna kè parinɛ, kũ ò a dìtɛ annabi ũ yãi.

22

Nɔsɛ pɔnnakɛnaa
(Luk 14:15-24)

1 Yesu èra à yã lèkɔ̃ańnɛ à pì: 2 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ.
Kína ke mé àtɛn nɔsɛ pɔnna kɛ a néne, 3 akũ à a zǐrinɔ zǐ ò o gbɛ̃ kũ à ń sísi ò mó
pó blenɔnɛ ò mɔ́, ama ò ye ò suro. 4 Akũ à èra à zǐri pãndenɔ zǐ à pìńnɛ: À gé à o
gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔnɛ ma sorumii mà, ma zùsanɔ kũ pókãde mèkpananɔ dè ma
kèkɛ kɔ̀. Ò mó nɔsɛpɔblekia. 5 Akũ odi laakari dɔ yã pìiaro, ń baadi gèɛ a bɔkɔtɛ
kè. Gbɛ̃kenɔ gèɛ ń bura, gbɛ̃kenɔ gèɛ laga tá. 6 Gbɛ̃ kparanɔ zǐrii pìnɔ kǔkũ, ò
wé'i dàḿma, ò ń dɛdɛ. 7 Akũ kína pì pɔ fɛ̃̀, à a sozanɔ gbàrɛ, ò gèɛ ò gbɛ̃dɛrii pìnɔ
dèdɛ, akũ ò té sɔ̃̀ ń wɛ̃tɛa. 8 Akũ kína pìi pì a zǐrinɔnɛ: Nɔsɛpɔble mà, ama gbɛ̃
kũ ma ń sísinɔ dí kɔ̃ síoro. 9 À gé zérankpakɔ̃anɔ gũn, à gbɛ̃ kũ a lè sĩnda pínki
sísi nɔsɛpɔblea. 10 Akũ zǐrii pìnɔ fùtɛ ò gèɛ zénɔ gũn, ò gbɛ̃ kũ ò ń lénɔ kàkara,
gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ ń pínki. Lɛn nɔsɛ pɔnnakɛrinɔ gu pà lɛ.

11 Kũ kína pìi gɛ̀ à pɔnnakɛrii pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna uta
danaro, 12 akũ à pìnɛ: Ma gbɛ̃, à kè dera n gɛ̃ la nɔsɛ pɔnna uta danaa sarii?
Akũ à yĩtɛna kítikiti. 13 Akũ kína pì a dogarinɔnɛ: À a ɔnɔ yĩ kũ a gbánɔ, à a zu

bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 14 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda ń sísinɔn
dasi, ama gbɛ̃ kũ à ń sénɔn dasiro.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Abire gbɛran Farisinɔ bò ò gèɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ lákũ oni kɛ nà ò Yesu kũ a
yã'onaa gũn. 16 Akũ ò ń ìbanɔ zǐa kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃
yãpurademɛ n ũ. Ndì Luda zé daǹnɛ súsu, ndì gbɛ̃ wé gwaro, ndì gbɛ̃ gwena
gwaro. 17 Lákũ n è nà ǹ owɛrɛ. À zé vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zé vĩro? 18 Yesu
ń nèsɛ vãni dɔ̃ḿma, akũ à pì: Manafikidenɔ! Bóyãi átɛni ma yɔ̃ à gwaa? 19 À
ɔgɔ kũ òdi bɛ'ɔgɔ kpáo mɔmɛnɛ. Akũ ò ɔgɔ pì do kpàa. 20 Akũ à ń lá à pì: Dí mì
wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? 21 Ò wèa ò pì: Siza pómɛ. Akũ à pìńnɛ: Ɛ̃hɛ̃ à pó kũ à de
Siza pó ũ kpá Sizaa, á pó kũ à de Luda pó ũ kpá Ludaa. 22 Kũ ò yã pìi mà, à bò
ń sarɛ, akũ ò tà ò a tò gwe.

Gènɔ vuna yã
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Sadusi kũ òdi pi gènɔ dì ga à vuronɔ sù Yesu kĩnaa., akũ
ò a gbèka ò pì: 24 Dannɛri, Musa òwɛrɛ tó gɔ̃gbɛ̃ gà né'isari, a dakũna a vǐni
gyaanɔ sé de à né buri dato a vǐninɛ. 25 Tɔ̀. Dedokɔ̃nɔdenɔn kú ó té yã gbɛ̃nɔn
suppla. Woru nɔ sè, akũ à gà à nɔ pìi tò né'isari, akũ gyaanɔ gɔ̃ Sabinɛ. 26 À
kè Sabinɛ lɛ dɔ kũ Biɔo ari à gèɛ pé ń suppladea. 27 Ń píŋki gbɛran nɔ pìi gà se.
28 Tɔ̀! Gènɔ vuna gɔrɔ zĩ ń gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ té dí mé anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń
píŋki ò a dɔ̃ nɔ ũ. 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: A sãtɛ á Luda takada kũ a gbãnao
dɔ̃naa sari yãi. 30 Tó gènɔ vù, ò nɔ séro, ò zã̃ kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn
kun nà ludambɛmɛ. 31 Gènɔ vuna yã musu ádi yã kũ Luda òárɛ kyó kɛroo? À
pì 32 akãamɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Luda dì kɛ gènɔ Luda ũro,
gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà, a yãdannɛnaa bò ń sarɛ.

Dokayã kũ à deńla
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kũ Farisinɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, ò kɔ̃ kàkara. 35 Akũ ń dokadɔ̃rinɔ do a yɔ̃
à gwa, à a là à pì: 36 Dannɛri, dokayã kpate mé à de a kparanɔlaa? 37 Yesu wèa
à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nèsɛ mèn doo kũ n ninio píŋki kũ n laasunnwo
píŋki. 38 Dokayã kũ à bɛ̀ɛrɛ vĩ de a kparanɔlan gwe. 39 A plade kũ à bòkɔ̃aon dí:
Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 40 Musa doka píŋki kũ annabinɔ yãoo
lokona dokayã mèn pla dínɔamɛ.

Arumasihu buri yã
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Lákũ Farisinɔ kakarana nà, Yesu ń lá à pì: 42 A è dera Arumasihu yã
musuu? Dí burin a ũu? Ò wèa ò pì: Dauda burimɛ. 43 Akũ Yesu pìńnɛ: À kè
dera Luda Nini dìdi Daudaa, akũ Dauda Arumasihu sìsi Dikirii? À pì,
44 Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
45 Kũ Dauda pìnɛ Dikiri, à kè dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ? 46 Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à wèaro.
Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù à yãke laa doro.

23

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki (Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

1 Abire gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ a ìbanɔ 2 à pì: Ludayãdannɛrinɔ kũ
Farisinɔ mé ò gɔ̃ Musa gɛ̃nɛ ũ. 3 Abire yãi à yã kũ òdi oárɛnɔ kɛ pínki àgɔ̃ kũna.
Ama àsun ń yãkɛna kɛro, zaakũ òdi yã kũ òdi o kɛro. 4 Òdi aso tìkisi yĩyĩ ò di
gbɛ̃nɔnɛ ń gằn akũsɔ̃ bee ɔnɛ do òdigɔ̃ ye ò káiro. 5 Òdi ń yã sĩnda pínki kɛ de
gbɛ̃nɔ ń e yãimɛ. Lɛn òdi Luda yã ɛzɛba gbɛ̃ntɛ̃ da lɛ, òdi bùsubusu gbãna da ń
pókasanɔi. 6 Òdigɔ̃ ye ò vutɛ pɔnna póble vutɛki mananɔn kũ aduakɛkpɛ vutɛki
mananɔo. 7 Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa, ògɔ̃ ń sísi Rabi. 8 Àsun tó ò á sísi
Rabio, zaakũ á pínki vĩninɔ kũ dakũnanɔmɛ á ũ, á Dannɛri mèn domɛ. 9 Àsun
gbɛ̃ke sísi á de zĩtɛ laro, zaakũ á De mèn domɛ, àkũ mé à kú musu. 10 Àsun tó ò
á sísi Arɛdero, zaakũ á Arɛde mèn domɛ, àkũ mé à Arumasihu ũ. 11 Á zĩrin gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ ũ á té. 12 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa,
Luda ni a kara.

Yesu kpãkɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔi (Luk 11:37-42, 44, 52)

13 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kpata kũ à
bò Luda kĩnaa zé tata gbɛ̃nɔnɛ. Adì gɛ̃ a gũnlo, akũsɔ̃ adì we gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a
gũnnɔ gɛ̃n sero.

14 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì adua gbằna
kɛ de gbɛ̃nɔ á e yãi, akũ adì gyaanɔnɔ kpé síḿma. Abire yãi á wétãmma nigɔ̃
pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki póla.

15 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kure zĩtɛ kũ
ísirao ìba mèn do lena yãi. Tó a a lè sɔ̃, adì a kɛ té pó ũ deála lɛu pla.

16 Waiyoo ákɔ̃nɔ vĩna don'arɛdenɔ! Adì pi, tó ò pì ò sì kũ Luda kpéo, à yãke
vĩro, ama tó ò pì ò sì kũ Luda kpé wuraao, abirekũ mé à yã vĩ. 17 Vĩna yɔ̃nkɔnɔ!
A kpate mé à zɔ̃kɔ̃ɔ? Wuraan yá, ke Luda kpé kũ àdi tó wura gɔ̃ a pó ũ? 18 Adì
pi dɔ, tó ò la dà kũ sa'okio, a yãke vĩro, ama tó ò la dà kũ sa'obɔ kũ à kú gweo,
abirekũ mé à yã vĩ. 19 Vĩnanɔ! A kpate mé à zɔ̃kɔ̃ɔ? Sa'obɔɔn yá, ke sa'oki kũ
àdi tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pó ũ? 20 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ sa'okio la dà kũ pó kũ à kú
gwenɔo pínkimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ Luda kpéo la dà kũ Luda kũ à kú a
gũnwomɛ dɔ. 22 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ ludambɛo la dà kũ Luda kíblegbaao kũ Luda
kũ à vutɛnaaaomɛ.

23 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tofenɔ
tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dằ láo kuride kpá Ludaa, akũ adì dokayã tìkisinɔ tón,
yãzɛde kũ sùruuo kũ náanio. Yã birenɔ mé à de ògɔ̃ kũna a kpara tonaa sari.
24 Vĩna don'arɛdenɔ! Adì mósɔ né bo á póminan, akũ adì lakumi mó.

25 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tokonɔ kpɛ
gbãsĩ bo kũ tanɔ, ama wãkũ kũ zĩdakũnadɔ̃nasario mé à á nèsɛɛ pà. 26 Mɔkɔ̃n
Farisi vĩna! Ǹ gbãsĩ bo toko gũnnɛ gĩa, a kpɛ ni gɔ̃ gbãsĩ sari.

27 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Á de lán mira kũ
ò gbè pura lèanɔ bàmɛ. Ń kpɛ mana wénɛ, ama gèwanɔ kũ gbãsĩ pínkio mé à ń
gũn pà. 28 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se dɔ, á kunna mana gbɛ̃nɔ wénɛ, ama manafiki kũ yã
vãnio mé à á gũn pà.

29 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì pɔ́ bo
annabinɔ miranɔa, adì zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a 30 adì pi: Tó ó kun yã ó dizinɔ
gɔrɔa, ó bàka nigɔ̃ kú kũńwo annabinɔ dɛdɛnaa gũnlo. 31 Lɛmɛ a sì kũ gbɛ̃ kũ ò
annabinɔ dèdɛnɔ burinɔn á ũ. 32 À ania kɛ, à á dizinɔ tàragaa ba à a mì dɛ sà!
33 Mlɛ̀nɔ! Bisãsiri pitikonɔ! Áni kɛ dera à bo té yã kũ à danaála gũnn? 34 Abire
yãi mani annabinɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ yãdannɛrinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni
ń gbɛ̃kenɔ pá lía, áni ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ kũ flàao á aduakɛkpɛnɔ gũn, áni pɛ́ḿma
wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo. 35 Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛnɔ yã ni wí á musu lɛ, sɛna zaa
gbɛ̃ mana Habila dɛnaaa ari à gèɛ pé Bɛrɛkia né Zakari kũ a a dè Luda kpé
kũ sa'okio daguraa. 36 Yãpuran matɛn oárɛ, yã birenɔ píŋki ni wí gbãragbɛ̃nɔ
musumɛ.

Yurusalɛmu yã
(Luk 13:34-35)

37 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda
ń zĩáwanɔ papa kũ gbɛ̀ɛo à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̀n baaakɔ̃, lán
ko dì a dèmbɛrɛ kú a nénɔla nà, ama ádi weiro. 38 Luda ni á kpé tóárɛ bɛzĩ ũmɛ
sà. 39 Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi, arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri
tɔ́o ũ.

24

Yurusalɛmu yakana kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

1 Yesu bò Luda ɔnn àtɛn tá, akũ a ìbanɔ nàai ò lézuki kènɛ a kpénɔa. 2 Akũ
Yesu pìńnɛ: A abirekũ è píŋki yá? Yãpuran matɛn oárɛ, oni gbè ke tó dikɔ̃aro,
oni gboro píŋkimɛ.

3 Gɔrɔ kũ Yesu vutɛna Kùkpɛ sɅsĩgɛrɛɛi, a ìbanɔ sù a kĩnaa gusarɛ, ò a là ò pì: Ǹ
owɛrɛ, bɔrɛn yã díno ni kɛɛ? Bɔ́ mé anigɔ̃ de n suna kũ andunialakagɔrɔo sèeda
ũu? 4 Yesu wèḿma à pì: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 5 Zaakũ oni su dasi
kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ, oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 6 Áni zɅ̀nɔ baaru
ma kũ a òpiio. Àsun bídi kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama gɔrɔ lakana kpé. 7 Buri
kũ burio ni futɛ kũ kɔ̃o, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. Nà kũ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaao nigɔ̃
kú gukenɔn. 8 Yã birenɔ píŋki nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Abire gbɛra oni á kũkũ ò á
kpáḿma, ò wé tãáwa ò á dɛ, buri sĩnda píŋki ni zãágu ma yãi. 10 Gbɛ̃nɔ ni fuma
dasi, ò bo kɔ̃ kpɛ, oni zãkɔ̃n. 11 Annabi ékɛnɔ ni su dasi ò gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 12 Yã
vãni ni kɔ̃, gbɛ̃nɔ yenyĩ ni busa dasi. 13 Gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa mé
ani surabana le. 14 Oni kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì baaru kpá andunia gu
sĩnda pínkia sèeda ũ buri sĩnda píŋkinɛ, gbasa pɔ́ píŋki ni láka.

15 Tó a tɛ̀ guyakari kũ annabi Danìɛli a yã òo è Luda ɔnn, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, 16 gbɛ̃
kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa. 17 Gbɛ̃ kũ à kú a kpé musu sún kipa
à gɛ̃ kpé gũn à pɔ́ke sé à booro. 18 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a uta séro.
19 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nérandenɔ gɔrɔ birea. 20 À adua kɛ de bàasinaa pì
sún kɛ bunsirɛ ke kámmabogɔrɔ zĩro. 21 Zaakũ gɔrɔ pì wétãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃. Zaa
gɔrɔ kũ Luda andunia kè ari gbãra, a taka dí kɛro, akũsɔ̃ ani kɛ zikiro. 22 Tó
Luda dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama ani gɔrɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kũ à
ń sénɔ yãimɛ.

Bisãsiri Né sunaa
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

23 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa zãa,
àsun síro. 24 Zaakũ Arumasihu ékɛnɔ kũ annabi ékɛnɔ ni su ò sèeda zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ sãtɛo se, tó ani sí kɛ. 25 À ma, ma gĩnakɛ
ma òárɛ zaa káaku kɔ̀. 26 Tó ò pìárɛ à gwa, à kú sɛ̃n, àsun géro. Ke tó ò pìárɛ à
gwa, à kú kpénɛ gũn, àsun síro. 27 Zaakũ lákũ legũ dì pí à ludambɛ pura kũ zaa
ifãboki kpa ari a létɛ kpa nà, lɛn Bisãsiri Né suna nigɔ̃ de lɛ. 28 Gu kũ gɛ̀ kún,
gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.

29 Gɔrɔ pìnɔ wétãmma gbɛra gɔ̃nɔ ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro,
susunɛnɔ ni wowo ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni dege. 30 Bisãsiri Né
sèeda gbasa à bo ludambɛ, buri kũ ò kú andunia gũnnɔ ni ń zĩda kɛ̃kɛ̃ ń pínki,
oni Bisãsiri Né suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 31 Ani
a malaikanɔ zĩ kũ kãkãki'ũ gbãnao, oni a gbɛ̃ kũ à ń sénɔ kakara andunia
kusuru siikɔ̃a zaa ludambɛ lé díkũ kũ a lé direkũo.

32 À yã dada kaka lía. Tó a gãnɔ í kpàkpa, àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ guwãnagɔrɔ kà
kãni. 33 Lɛmɛ sɔ̃, tó a yã pìnɔ è pínki lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpélɛlɛa.
34 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 35 Musu
kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

36 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Né,
sé De Luda. 37 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔ, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Né sugɔrɔa.
38 Gɔrɔ kũ í dí da andunialaro, òtɛn pó ble òtɛn í mi, òtɛn nɔ sé òtɛn zã kɛ ari
Nuhu gɛ̀ɛ à gɛ̀ gó'itɛ gũn. 39 Odi dɔ̃ro, akũ í sù à ń séte ń pínki. Lɛn anigɔ̃ de lɛ
se Bisãsiri Né sugɔrɔa. 40 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura, oni gbɛ̃ do sé ò
gbɛ̃ do tón. 41 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pó lɔ́lɔ gbèn, oni gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón.
42 Abire yãi á wé gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ á Dikiri ni suro. 43 Àgɔ̃ adikĩna dɔ̃.
Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃ yã, de á wé gɔ̃ dɔ, ani tó à a kpé fɔ̃ro.
44 Abire yãi ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Né ni su gɔrɔ zaka kũ á
wé dɔiroamɛ.

Zĩkɛri náanide laakaride (Luk 12:41-48)

45 Dímɛ zĩkɛri náanide laakaride kũ a dikiri a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔĩ de à póble
kpáḿma a gɔrɔa ũu? 46 Arubarikaden zĩkɛri kũ a dikiri a lè àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa
ũ. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ. 48 Ama tó
zĩkɛrii pì pãsĩ, akũ à pì a nèsɛɛ gũn a dikiri tɛn gì kɛ, 49 akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ
gbɛ̃gbɛ̃naaa, àtɛn pó ble àtɛn í mi kũ wɛ̃dɛrinɔ, 50 a dikiri ni su gɔrɔ kũ a wé
dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, 51 ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à a baka da kũ manafikidenɔ.
Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

25

Nɔkpare gbɛ̃nɔn kurinɔ

1 Gɔrɔ birea kpata kũ à bò Luda kĩnaa nigɔ̃ de lán nɔkpare gbɛ̃nɔn kuri kũ ò
ń fitilanɔ sè ò bòo, òtɛn gé da nɔsɛrilɛ bàmɛ. 2 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ bi yɔ̃nkɔnɔmɛ.
Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ sɔ̃ laakaridenɔmɛ. 3 A yɔ̃nkɔnɔ ń fitilanɔ sè nísi zànaa sari, 4 a
laakaridenɔ sɔ̃ ò ń fitilanɔ sè kũ nísi zànaao. 5 Nɔsɛri dí su likalikaro, akũ i ń
sé ń pínki, òtɛn i o. 6 Lizãndo ò wiki lè: Nɔsɛri tɛn su! À futɛ à gé daalɛ. 7 Akũ
nɔkpare pìnɔ vù ń pínki, ò ń fitilanɔ kèkɛ. 8 Akũ yɔ̃nkɔnɔ pì laakaridenɔnɛ: À ó
gba nísi fíti sàee! Ó fitila tɛn ga bi! 9 Akũ laakaride pìnɔ wèḿma ò pì: Ani mɔ́wá
kãáo pínkiro. À gé à á pó lú a yìarinɔ kĩnaa. 10 Kũ ò gèɛ lú, akũ nɔsɛrii kà. Gbɛ̃

kũ ń soru kènɔ gɛ̃ kãao nɔsɛ gũn, akũ ò gbàa tàta. 11 Kũ à kè saa nɔkpare kpara pìnɔ sù, òtɛn lé zu: Dikiri, Dikiri! Ǹ zɛ wɛ̃wɛrɛ! 12 Akũ à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, má á dɔ̃ro. 13 Abire yãi á wé gɔ̃ dɔ, zaakũ á a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

14 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gé wɛ̃tɛaa bà, akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi, à a aruzɛkɛ nàńnɛ ń ɔĩ. 15 À ɔgɔda kè ń gbɛ̃ donɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro, gbɛ̃ plade sɔ̃̀nɔ pla, gbɛ̃ aakɔ̃de sɔ̃̀nɔ do, ń baadi gbãna lén, akũ à gèɛ wɛ̃tɛa. 16 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode gèɛ à laga tà kũ ɔgɔ pìio gɔ̃̀nɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ sɔɔro. 17 Sɔ̃̀nɔplade kè lɛ dɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ pla. 18 Sɔ̃̀nɔdode sɔ̃ à gèɛ à wèɛ yɔ̀, akũ à a dikiri ɔgɔ pìi ùtɛn. 19 Gɔrɔ pla gbɛra zĩkɛrii pìnɔ dikirii sù, akũ àtɛni a ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo. 20 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode sù kũ sɔ̃̀nɔ sɔɔro pãnde kũ à lèeo à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ sɔɔro kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro dɔ. 21 Akũ a dikirii pìnɛ: N kè zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 22 Sɔ̃̀nɔplade sù dɔ à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ pla kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ pla dɔ. 23 Akũ a dikirii pìnɛ: N kè zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 24 Akũ sɔ̃̀nɔdode sù sà à pì: Dikiri, má dɔ̃ kũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kɛ̃ gu kũ ńdi tɔ̃nlo. Ndì pɔ́ kakara gu kũ ńdi gbɛ̃nlo. 25 Akũ vĩna ma kũ, ma gɛ ma n ɔgɔ ùtɛ wèɛn. N pɔ́n dí. 26 Akũ a dikirii pìnɛ: Zĩkɛri vãni ma'ãde! Ń́ dɔ̃ kũ madì pɔ́ kɛ̃ gu kũ mádi tɔ̃nlo, madì pɔ́ kakara gu kũ mádi gbɛ̃nloo? 27 À mana yã n ɔgɔda kèo gbɛ̃kenɛ, de tó ma su, mà a pɔ́ sí kũ a ío. 28 À sɔ̃̀nɔ do pì sía à kpá sɔ̃̀nɔsɔɔrodea. 29 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ din. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ. 30 Zĩkɛri pã dí sɔ̃, à a zu bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

Ziakpɛ zĩ yãkpatɛkɛnaa

31 Tó Bisãsiri Né sù a gakuri gũn kũ a malaikanɔ ń píŋki, ani vutɛ a kíblegba gakuridea. 32 Andunia burinɔ ni kakara a arɛ ń píŋki, ani ń kɛ̃kɔ̃a, lákũ pɔ́dãrii dì sãnɔ kɛ̃kɔ̃a kũ blènɔ nà. 33 Ani sãnɔ kpá a ɔplai, blènɔ sɔ̃ ɔzɛi. 34 Abire gbɛra Kína pì ni pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔplainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ kũ ma De arubarikaa dàágunɔ, à mɔ́ à kpata kũ à a soru kèárɛ zaa anduniakatɛna gɔrɔ ble. 35 Zaakũ kũ nà tɛni ma dɛ, a póble kpàma. Kũ ími tɛni ma dɛ, a í kpàma. Kũ má kun nibɔ ũ, a ma si. 36 Kũ má kun punsi, a asiri tàmɛnɛ. Kũ matɛn gyã kɛ, a ma gwa. Kũ ò ma da kpésiran, a su wé kpàtɛmai.

37 Gbɛ̃ mananɔ ni pinɛ: Dikiri, bɔrɛn o è nà tɛni n dɛ o póble kpàmma ke ími tɛni n dɛ, o í kpàmmaa? 38 Bɔrɛn o n e nibɔ ũ o n si, ke ń kun punsi o asiri tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn o n e ntɛn gyã kɛ, ke ò n da kpésiran o gɛ wé kpàtɛnyĩi? 40 Kína pì ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, yã kũ a kè gbɛ̃ kĩanaanɛ ma gbɛ̃ díno té, makũmɛ a kèmɛnɛ.

41 Abire gbɛra ani pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔzɛinɔnɛ: À gomɛnɛ gwe ákɔ̃nɔ kũ Luda lé kèárɛnɔ! À tá té kũ àdi garo kũ Luda kèkɛ Ibilisinɛ kũ a ìbanɔ gũn. 42 Zaakũ nà tɛni ma dɛ, ádi póble kpámaro. Ími tɛni ma dɛ, ádi í kpámaro. 43 Má de nibɔɔ ũ, ádi ma síro. Má kun punsi, ádi asiri támɛnɛro. Matɛn gyã kɛ ke ò ma da kpésiran, ádi su à wé kpátɛmairo. 44 Oni gbasa ò a la ò pi: Dikiri, bɔrɛn o n e kũ nàao ke ímio ke nibɔ ũ ke punsi ke gyãre ke purusuna ũ, akũ ódi kpányĩroo? 45 Kína ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, lákũ ádi kɛ gbɛ̃ kũ à kĩanaanɛ gbɛ̃

díno téro nà, makũmɛ ádi kɛmɛnɛro. 46 Gbɛ̃ birenɔ ni tá wétãmma kũ àdi lákaro gũmmɛ, gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro gũn.

26

Lékpakũsũna Yesuii
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò pínki à làka, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kũ Vĩnla dikpɛ gɔ̀
gɔrɔ pla, oni Bisãsiri Né kpáḿma ò a pá lía.
3 Abire gbɛra sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pi
Kayafa bɛa. 4 Ò yã gɔ̀gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃o lákũ oni Yesu kũ ò a dɛ nà 5 ò pì: Òsun kɛ dikpɛ
zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Maa 14:3-9, Yuh 12:1-8)

6-7 Kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛa, àtɛn pó ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃ ke
nài, à lo fítinna kũ nísi gbĩ nna ɔgɔde kú a gũn kũna, akũ à kù Yesu mìia. 8 Kũ
a ìbanɔ è lɛ, akũ ń pɔ fùtɛ ò pì: Bón pó lalasekɛna dí ũu? 9 De ò nísi pì yìa yã
kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔo ò kpà takasidenɔa. 10 Yesu dɔ̃́ḿma, akũ à pìńnɛ: Bóyãi átɛn wari
dɔ nɔgbɛ̃ pìiaa? À zĩ mana kèmɛnɛmɛ. 11 Takasidenɔn kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki,
makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 12 Kũ à nísi pìi kù ma mèɛa, à kɛ̀ lɛ
de à ma gɛ̀ kɛomɛ. 13 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni ma baaru nna waazi
kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kè o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gèɛ
sa'orikinɔ kĩnaa 15 à pì: Tó ma Yesu kpàáwa, bón á ye à kpámaa? Akũ ò
andurufu ɔgɔ mèn baraakurii nàro ò kpàa. 16 Zaa gɔrɔ birean àtɛn zé wɛtɛ à
Yesu kpáḿma.

Vĩnla póblenaa
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yuh 13:21-38)

17 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ káaku zĩ Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Mán ń ye
ò gé kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pó blenn? 18 À wèḿma à pì: À gé wɛ̃tɛn gɔ̃gbɛ̃ ke kĩnaa à
pinɛ, Dannɛri pì a gɔrɔ kà kãni. A bɛan áni Vĩnla pó blen kũ a ìbanɔ. 19 Yesu
ìbanɔ kè lákũ à dàńnɛ nà, ò Vĩnla póbleyã kèkɛ. 20 Kũ ɔkɔsi kè, Yesu gɛngɛsɛkɛna
teburuui kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 21 Gɔrɔ kũ òtɛn pó ble à pì: Yãpuran
matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mèn do ni ma kpáḿma. 22 Ń nèsɛɛ yàka manamana, akũ òtɛni
a la dodo: Asa makũmɛroo, Dikiri? 23 Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ótɛn ɔ kakara
ta gũn lɛɛlɛ mé ani ma kpáḿma. 24 Bisãsiri Né ni kpágui lákũ à kɛ̃na a yã musu
nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Né kpáḿma pìi. Ani kɛ sằna adenɛ tó odi
a i yãro. 25 Akũ Yudasi kũ ani a kpáḿma pì pì: Asa makũmɛroo, Rabi? Yesu
pìnɛ: Mɔkɔ̃mmɛ n ò gwe.

Dikiri póble
(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

26 Kũ òtɛn pó ble, Yesu burodii sɛ̀, à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a
ìbanɔa à pì: À sí à só, ma mèɛn dí. 27 Akũ à toko sɛ̀ dɔ à arubarikaa dàn, à
kpàḿma à pì: À mi á pínki. 28 Ma arun dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru
ũ, kũ ani bɔtɛma ń durunnanɔ kɛ̃mmana yãi. 29 Matɛn oárɛ, zaa gbãra mani

geepi'i dí mi doro ari kpata kũ à bò ma De kĩnaa gé boo gupuraa, gbasa mà a dufu mi kãáo sà. 30 Kũ ò lèɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gèɛ Kùkpɛ sɅ̀sĩgɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

31 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma gwãaniala, zaakũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì: Mani sãdãri lé, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 32 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 33 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò fùmma ń pínki, mani fumma zikiro. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gé lé zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃. 35 Pita pìnɛ: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi kpányĩ zikiro. Akũ a ìbanɔ ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Akũ Yesu kũ a ìbanɔ kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ à pìńnɛ: À vutɛ la ari mà gé adua kɛ zà dire. 37 À Pita kũ Zebedi né gbɛ̃nɔn planɔ sè à gèɛ kũńwo. A pɔ sira kὺ à nèsɛyɔkɔ sì. 38 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ sira kὺ manamana ari ga léi. À zɛ la à itɛ̃ kɛ kũmao. 39 Kũ à gèɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó ani sí kɛ, ǹ tó toko'i díkĩna gɛ̃tɛmala. Ama adi kɛ lákũ má yei nàro, séde lákũ ń yei nà. 40 Akũ a èra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o. Akũ à pì Pitanɛ: Lɛn yá? Ádi fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀ kũmao bee awa doroo? 41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei, ama mèɛ busɛ. 42 À kɛ̀mma a gɛ̃n plade, à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó toko díkĩna ni gɛ̃tɛmala a í minaa sariro, ǹ tó n pɔyenyĩna kɛ. 43 Kũ à èra à sù à ń lé, òtɛn i o dɔ, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. 44 Akũ à ń tón dɔ, à gèɛ à wé kɛ̀ a gɛ̃n aakɔ̃de, à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 45 Akũ à èra à sù a ìbanɔ kĩnaa à pìńnɛ: Átɛn i o, átɛn kámma bo ari teran yá? À gwa! Gɔrɔ kà kãni. Ò Bisãsiri Né kpà durunnakɛrinɔa. 46 À futɛ ò tá. Gbɛ̃ kũ à ma nańnɛ ń ɔĩ tɛn su.

Yesu kũnaa
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

47 Kũ à kpé àtɛn yã pì o, akũ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke sù kũ pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũna kũ gònɔ, ò bò sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa. 48 Bonkpɛde pì sɔ̃, à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lé péa, àkũmɛ gwe. À a kũ. 49 Akũ à mìi dɔ̀ Yesua gɔ̃nɔ à pì: Fɔɔ, Rabi! Akũ à lé pèa. 50 Yesu pìnɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n kɛna kɛ! Akũ ò sù ò ɔ pètɛ Yesua ò a kὺ. 51 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ do a fɛ̃nɛda wòto, à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ zɅ̀rii lèo à a sã gò. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a plɛn. Zaakũ gbɛ̃ kũ à zè kũ fɛ̃nɛdao, fɛ̃nɛda mé ani a dɛ. 53 Tó má ye ma De malaika zɅ̀karinɔ gbarɛmɛnɛ gɔ̃nɔ de gã̀ kuri awɛɛplanɔla, ń dɔ̃ mani fua mà a wé kɛan yá? 54 Tó ma kɛ̀ lɛ sɔ̃, deran yã kũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì ani kɛ lɛ ni kɛɛ? 55 Akũ Yesu pì parinɛ: Kpãni wédewɛn ma ũ kũ a su à ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? Madìgɔ̃ vutɛ Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. 56 Ama yã pìi kè pínki, de yã kũ annabinɔ kɛ̃ Luda yãn kɛ yãi. Akũ a ìbanɔ bàa lè ń pínki ò a tòn.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

57 Gbɛ̃ kũ ò Yesu kὺnɔ gèɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa bɛa. Ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe. 58 Pita té a kpɛ zà dire ari sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bɛa. À gɛ̃ ɔnn, à vùtɛ kũ dogarinɔ de à yã pìi mìdɛna e. 59 Sa'orikinɔ kũ Yuda

yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesua ò a dɛ. 60 Bee kũ gbɛ̃nɔ sù ò ékɛyãnɔ
dìdia dasi, adi kɛro. Kpɛkpɛ gbɛ̃nɔn pla kenɔ sù 61 ò pì: Gbɛ̃ pìi pì, áni fɔ̃ à Luda
kpé wí, áni ɛra à bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura sé! 62 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zè à pì
Yesunɛ: Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? 63 Yesu
yĩtɛ kpɛ̃n, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̀ndidei, ǹ owɛrɛ tó
Luda Né Arumasihumɛ n ũ. 64 Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ,
zaa gbãra áni Bisãsiri Né e vutɛna Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e
ludambɛ lukun. 65 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̀ à pì: A dɔkè kũ Ludao!
À kè dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ? A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà.
66 Yã kpaten a zɛo teraa? Akũ ò wèa ò pì: A taari kà ò a dɛ. 67 Akũ ò lé'i sù a
ãnnwa, ò a lèlɛ kũ okũo. Gbɛ̃kenɔ a sãn kèkɛ 68 ò pì: Arumasihu, ǹ annabikɛyã
o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ owɛrɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

69 Pita vutɛna ɔnn, akũ zɔ̀nɔkpare ke sù à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ
Galili gbɛ̃ Yesu pìiomɛ. 70 Akũ à ledi kpà ń pínki wára à pì: Mádi yã kũ ntɛn
o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 71 Akũ à fùtɛ à gɛ̃ gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò kú
gwenɔnɛ: Gbɛ̃ díkĩna lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛraomɛ. 72 Pita èra à ledi kpà à la dà à pì:
Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kũ à kè saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ nà Pitai ò pì: Yãpuramɛ,
ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ ó n dɔ̃ n yã'onaaamɛ. 74 Akũ à fùtɛ à a zĩda kà à la dà à
pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃nɔn ko lé zù. 75 Akũ yã kũ Yesu òo dɔ̀ Pitagu kũ
à pì, ari ko gɔ̃ gé lé zu, ani ledi kpáai gɛ̃n aakɔ̃. Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi ganaa
(Zĩr 1:18-19)

1 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ń pínki yã gɔ̃̀gɔ̃ Yesui
de ò a dɛ. 2 Ò a yỳ, akũ ò gɛ̀ɛ ò a nà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Pilatinɛ a ɔ̃i.

3 Kũ Yudasi kũ à bò a kpɛ è yã dàala, à gɔ̃̀ díndɔ̃mɛnɛ gũn, akũ à gèɛ andurufu
ɔgɔ mèn baraakurii pì ɛra sa'orikinɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ 4 à pìńnɛ: Ma durunna kè,
ma taarisaride kpà gai. Akũ ò pìnɛ: Ó bàka ũgbaa? N yãn gwe. 5 Akũ Yudasi
ɔgɔ pìi zù Luda kpén, akũ à tà à gèɛ à a zĩda lòko. 6 Akũ sa'orikinɔ ɔgɔ pìi sètɛ ò pì:
Ɔgɔ pì kana Luda kpé ɔgɔdaki gũn zé vĩro, zaakũ gbɛ̃dɛ'ɔgɔmɛ. 7 Kũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃,
akũ ò orobori gbɔ̀ldãki lù kũ ɔgɔ pìio nibɔnɔ vĩki ũ. 8 Abire yãi ari kũ a gbãrao
òdi pi zĩtɛ pìinɛ Zĩtɛ Arude. 9 Akũ yã kũ annabi Ilimia òo kè à pì: Ò andurufu
ɔgɔ mèn baraakurii pìi sètɛ, ɔgɔ kũ Isarailanɔ zèo ò kpà a yã musu pìi, 10 akũ ò
orobori gbɔ̀ldãki lùo, lákũ Dikiri dìtɛmɛnɛ nà.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ arɛ. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína
ũ yá? Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 12 Gɔrɔ kũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn yã didia,
adi yãke weḿmaro. 13 Akũ Pilati pìnɛ: Ńdi yã dasi kũ òtɛn didimma maroo?
14 Ama Yesu dí yãke o yã pìnɔ doke musuro, akũ yã pìi bò bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi
sarɛ manamana.

Yãdana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

15 Vĩnla dikpɛ zĩ pínki bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dì purusunanɔ do kũ gbɛ̃nɔn yei
gbarɛ́nɛ. 16 Gɔrɔ kʊ̀a sɔ̃ purusuna tɔ́de kú gwe òdi pi Baraba. 17 Kũ pari
kàkara, akũ Pilati ń lá à pì: Dín á ye mà gbarɛ́árɛɛ? Baraban yá, ke Yesu kũ
òdi pi Arumasihu? 18 Zaakũ à dɔ̃ kũ nèsɛgɔ̃ba vĩna kũ Yesuo yãin ò a kpàawa.
19 Gɔrɔ kũ Pilati vutɛna a gbǐgbaaa, a nanɔ gbɛ̃ zǐa à pì: Ǹsun yãke kɛ
gbɛ̃ mana pìinɛro, zaakũ nana kũ ma ò a yã musu gĩa gwãani wari dɔ̀ma
manamana.
20 Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ nàkara gbɛ̃nɔa ò Baraba gbɛka, ò pi ò Yesu dɛ.
21 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ń lá à pì: Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ gũn, dín á ye mà gbarɛ́árɛɛ?
Akũ ò pì, Barabamɛ. 22 Akũ Pilati ń lá à pì: Bɔ́n mani kɛ kũ Yesu kũ òdi pi
Arumasihuoo? Gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Ǹ a pá lía. 23 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ?
Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía. 24 Kũ Pilati è áni fɔ̃ à yãke kɛro, zuka tɛn
kara, akũ à í dǎ, à a ɔ pìpi gbɛ̃nɔ wára à pì: Ma ɔ bɔ̀tɛ gbɛ̃ pì gana yãn. Á yãmɛ.
25 Akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: A dɛna yã wí ó musu kũ ó nénɔ. 26 Akũ à Baraba gbàrɛ́nɛ,
à pì ò Yesu gbɛ̃ kũ flǎao ò a pá lía.

Sozanɔ Yesu fobonaa
(Maa 15:16-20, Yuh 19:2-3)

27 Akũ Pilati sozanɔ gɛ̃̀ kũ Yesuo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, akũ ò ń gǎ kàkara pínki
ò lìkai. 28 Ò a pɔ́nɔ bɔ̀tɛa ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ, 29 akũ ò lɛ̀ fùraa tǎ ò kùnɛ, ò leba
nànɛ a ɔplan gò ũ. Akũ òtɛn kútɛkutɛnɛ, òtɛni a fobo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína!
30 Ò lɛ́'i sùa, ò leba pìi sɛ̀ ò a lɛ̀o a mìia. 31 Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba pìi
gòala ò a zĩda pɔ́kasanɔ dànɛ, akũ òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

32 Kũ ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ́, ò dàkarɛ kũ Sirɛni gbɛ̃ kũ òdi pi Simɔo, akũ ò gã nàa à Yesu
lígbãndurukpana sé. 33 Akũ ò kà gu kũ òdi pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. 34 Akũ ò
sèwɛ̃ kũ ò yǎkatɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ à mi. Kũ à í kè, akũ à gì mii. 35 Kũ ò a pà lía, akũ
ò kàpaa kpà ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 36 Akũ ò vùtɛ òtɛni a dãkpã gwe. 37 Ò yã
kũ ò dìaa kɛ̃̀ ò nà a mìla ò pì:

Yudanɔ kína Yesun dí.

38 Akũ ò kpãni wédewɛnɔ pà lía a sarɛ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a ɔplai, gbɛ̃ do a ɔzɛi.
39 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zéla gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ 40 ò pì: Mɔkɔ̃n kũ
n pì ĩni Luda kpé wí ǹ ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? Tó mɔkɔ̃mmɛ Luda
Né ũ, ǹ n zĩda sura ba ǹ kipa lía. 41 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: 42 À gbɛ̃ pãndenɔ sura bà, ama ani fɔ̃ à a zĩda sura
baro. Isarailanɔ kínanloo? À kipa lía tera, óni a náani kɛ. 43 À Luda náani vĩ. Tó
Luda yei, à a bo sà, zaakũ à pì akãamɛ Luda Né ũ. 44 Bee kpãni kũ ò ń pá lía
lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ lɛ dɔ.

Yesu ganaa
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

45 Kũ ifǎntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃.
46 Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani!
Abirekũ pì, ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 47 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe
kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: Dake tɛn Iliasu sísi. 48 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ ń gbɛ̃ do bàa lɛ̀ à
gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpǎkpãa gũn, à fǐfĩ lebaa, akũ à dɔ̀ Yesunɛ à mi. 49 Akũ

gbɛ̃ kparanɔ pì: À zɛ gĩa ò gwa tó Iliasu ni su à a sura ba. 50 Yesu èra à wiki
gbãna lɛ̀ dɔ, akũ à a wɛ̃ndii gbàrɛ.
51 Akũ Luda kpé lábure kɛ̃kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. Zĩtɛ yỳgãyĩgã, gbènɔ
pàrapara, 52 miranɔ wɛ̃wɛ̃, akũ Luda gbɛ̃nɔ fùtɛ bona gan dasi. 53 Yesu vuna
gan gbɛra ò bɔ̀tɛ miran, ò gɛ̃ Luda wɛ̃tɛn, gbɛ̃nɔ ń é dasi. 54 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
kũ a gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaa pìi è kũ yã kũ ò kènɔ pínki,
vĩna ń kũ manamana ò pì: Yãpuramɛ Luda Nén gbɛ̃ dí ũ. 55 Nɔgbɛ̃nɔn kú gwe
dasi, òtɛn gu gwa zà dire. Ò té Yesui bona Galilimɛ, òdigɔ́ póble kɛnɛ. 56 Ń
tén Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi kũ Yusufuo da kũ Zebedi
nénɔ dao.

Yesu vĩnaa
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

57 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔgɔde kũ òdi pinɛ Yusufu sù. Yesu ìbaamɛ dɔ. 58 À
gèɛ à Yesu gèɛ gbèka Pilatia, akũ Pilati pì ò kpáa. 59 Kũ Yusufu gèɛ pìi sè, a táaru
biza dufu fĩfĩa, 60 à a dà a zĩda gbèwɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn. Akũ à gbè gbɛ̃ntɛ̃ɛ
gbigiri kɛ̀ à tà wèɛ pìlɛ à tà. 61 Mariama Magadalɛni kũ Mariama pãnde pìio
vutɛna gwe, ò arɛdɔna miraa.
62 Kũ gɔrɔ lìtɛ, kámmabogɔrɔ zĩ kà, akũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ gèɛ Pilati kĩnaa
lɛɛlɛ 63 ò pì: Yã kũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi ò a bɛ̃nɛ zĩ dɔógu à pì, gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra áni vu.
64 Ǹ tó ògɔ̃ mira pì dãkpã ari a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. Tó lɛnlo, a ìbanɔ ni su ò a gɛ̀ sɛ́
kpãni, oni o gbɛ̃nɔnɛ à fùtɛ bona gan. Ɛkɛ kpɛ bire nigɔ̃ de a káakupɔla. 65 Akũ
Pilati pìńnɛ: À sozanɔ sí à gɛ́ à mira pì dãkpã lákũ áni fɔ̃ nà. 66 Akũ ò gèɛ ò sèedaa
kɛ̀ miragbɛɛa, ò sozanɔ tò gwe ògɔ̃ dãkpã.

28

Yesu vunaa
(Maa 16:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ gbɛra azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ Mariama Magadalɛni kũ
Mariama pãnde pìio bò ò gèɛ mira gwa. 2 Akũ zĩtɛ yỳgãyĩgã gbãnagbãna,
zaakũ Dikiri malaika ke bò musu, à sù à gbèɛ pì gbigiri kɛ̀ à gò mira léa, akũ
à vùtɛa. 3 A ãn de lán legũpinaa bà, a uta de pú táitai lán buu bà. 4 Vĩna
gudãkpãrinɔ kǔ, òtɛn lukaluka, akũ ò gɔ̃ sǎii. 5 Akũ malaika pìi pì nɔgbɛ̃
pìnɔnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. Má dɔ̃ kũ Yesu kũ ò pà líaan átɛn wɛtɛ. 6 À kú
laro, à fùtɛ lákũ à ò nà. À mɔ́ à gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 á gɛ́ à o a ìbanɔnɛ likalika
à fùtɛ bona gan. Ani dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen áni a en. Ma òárɛn gwe.
8 Akũ ò bò miran likalika kũ vĩnao, ama ń pɔ nna zɔ̃kɔ̃. Ò bàa lɛ̀ òtɛn gɛ́ a
baaru kpá a ìbanɔnɛ. 9 Akũ Yesu dàńlɛ gɔ̃nɔ, à fɔ kpàńma. Kũ ò nài, ò donyĩ
kènɛ, akũ ò ɔ nà a gèsɛkpɛa. 10 Akũ Yesu pìńnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. À gɛ́ à o ma
gbɛ̃nɔnɛ ò gɛ́ Galili. Gwen oni ma en.

Soza gudakpārinɔ yagbānnɛnaa

11 Kũ nɔgbɛ̃nɔ tà, akũ soza gudãkpãri kenɔ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, ò yã kũ ò kènɔ ò
sa'orikinɔnɛ pínki. 12 Akũ sa'oriki pìnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi, ò yã gɔ̃gɔ̃, akũ ò ɔgɔ zɔ̃kɔ̃
kpà sozaa pìnɔa gusarɛ 13 ò pì: À pi a ìbanɔ mé ò sù gwãani, ò a gèɛ sè kpãni
gɔrɔ kũ átɛn i o. 14 Tó bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi mà, óni kútɛ kénɛ, áni bo yãketen.
15 Sozanɔ ɔgɔ pìi sì, akũ ò kɛ̀ lákũ ò dàńnɛ nà. Akũ yã pìi gɔ̃ Yudanɔnɛ baaru ũ
ari kũ a gbãrao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔĩ
(Maa 16:9-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ gɛ̀ɛ Galili kpi kũ à a ki gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yã musu.
17 Kũ ò a è, ò donyĩ kɛ̀nɛ, ama ń gbɛ̃kenɔ tɛn sika kɛ. 18 Akũ Yesu nàńyĩ à pìńnɛ:
Luda musu kũ zĩtɛo iko pínki kpàma. 19 Abire yãi à gɛ́ à buri sĩnda pínki kɛ
ma ìbanɔ ũ, à ń da'itɛ kɛ kũ De Luda tɔ́o kũ a Né́ tɔ́o kũ a Nini tɔ́o, 20 à yã kũ
má dìtɛárɛnɔ dańnɛ ògɔ̃ kũna pínki. À ma, manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki ari
andunia gɛ́ lákao.

MAAKU

Baaru nna kũ Maaku kɛ̃ɛ
Yesu da'itɛkɛnaa 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kunna Yurusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kũ a vunaao 14:10-16:20

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Luk 3:1-22, Yuh 1:19-28)

1 Luda Né Yesu Kirisi baarun dí. 2 À nàa lákũ à kú annabi Isaya takada gũn nà à pì:

Mani ma zɜ̀ri gbarɛ n ã
à zé kɛkɛnnɛ.
3 À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan àtɛn pì:

À zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé kotinanɔ poronɛ súsu.

4 Lɛn Yahaya Da'itɛkɛri sù gbárannan lɛ, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ à pì ò nèsɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃mma. 5 Yudea bùsudenɔ kũ Yurusalɛmudenɔ gɛ̀ɛ a kĩnaa ń pínki. Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ Yodai. 6 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tã̀ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi. Kwa kũ zɔ́'ioomɛ a pɔ́ble ũ. 7 À waazi kɛ̀ à pì: Gbɛ̃ke ni su ma gbɛra a gbãna demala. Mádi ká mà kútɛ mà a kyate bobonɛro, 8 madì á da'itɛ kɛ kũ íomɛ, àkũ mé ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio.

Yesu da'itɛkɛna
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22)

9 Gɔrɔ birea Yesu bò Nazɛra, Galili bùsun, à sù, akũ Yahaya a da'itɛ kɛ̀ Yodai. 10 Kũ Yesu bikù̀ gɜ̃nɔ, à è ludambɛ tɛn wɛ̃kɔ̃a, Luda Nini tɛn suawa lán potɛ̃nɛ bà. 11 Akũ à kòtoo mà bona ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃mɛ ma né mèn do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Akũ Luda Nini a gbàrɛ gbárannan gɜ̃nɔ, 13 akũ à kú gwe kũ nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ ari gɔrɔ bupla, Setan tɛni a yɔ̃ à gwa. Akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Luk 5:1-11)

14 Yahaya kũnaa gbɛran Yesu tà Galili, àtɛn baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa kpá 15 à pì: A gɔrɔ kà, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. À nèsɛ litɛ à baaru nna pì sí.

16 Kũ Yesu tɛn do Galili sèbɛɛi, à Simɔ kũ a dakũna Anduruoo è, òtɛn birigi kpá sèbɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à témai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɜ̃nɔ ò ń biriginɔ tòn ò bò ò tèi. 19 Kũ à gèɛ arɛ fíti, à Zebedi né Yamisi è kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú gó'itɛ gũn, òtɛni ń biriginɔ kɛkɛ. 20 À ń sísi gɜ̃nɔ, akũ ò ń de Zebedi kũ zamalingakɛrinɔ tò gó gũn gwe ò bò ò tèi.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

21 Ò gɛ̀ɛ Kapɛnamu. Kũ kámmabogɔrɔ kà, Yesu gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn, àtɛn yã daŋ́nɛ. 22 A yãdannɛnaa bò ŋ́ sarɛ, zaakũ àdi daŋ́nɛ kũ ikooomɛ, adi kɛ lán ludayãdannɛrinɔ pɔ́ bànlo.

23 Gɔrɔ birea gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe. À wiki lɛ̀ à pì: 24 Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔ̃ii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ŋ́ de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 25 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìia. 26 Akũ tãna pì a yǐgãyĩgã à wiki gbãna lɛ̀, akũ à gòa. 27 Bídi gbɛ̃nɔ kǔ ŋ́ píŋki, òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn díí? Yãdannɛna dufun yá? Àdi yã daŋ́nɛ kũ ikooo fá! Bee kũ tãnanɔ, tó à yã dìtɛŋ́nɛ, òdi a yã mamɛ. 28 Akũ kãnto a tɔ́ dà Galili bùsula píŋki.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Kũ Yesu bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ kũ Anduruo bɛa gɔ̃nɔ kũ Yamisio kũ Yuhanao. 30 Simɔ nanɔ da wútɛna, mèwãna a kǔ, akũ ò a yã ò Yesunɛ gɔ̃nɔ. 31 À gɛ̀ɛ a kĩnaa à a kǔ a ɔa à a fùtɛ. Akũ a sikonnaa pìi wèrea ari à pɔ́ble kɛ̀ŋ́nɛ. 32 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén, ò sùnɛ kũ gyãrenɔ kũ tãnadenɔ ŋ́ píŋki. 33 Wɛ̃tɛdenɔ kàkara a kpé kpélɛlɛa ŋ́ píŋki. 34 À gbɛ̃nɔ kɛ̀kɔ̃a dasi kũ gyã buri sĩnda píŋkio, à tãnanɔ gò gbɛ̃nɔa dasidasi. Àdi tãnanɔ gba zé ò yã oro, zaakũ ò dɔ̃ gbɛ̃ kũ à de a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

35 Kɔnkɔkɔnkɔ Yesu fùtɛ à bò à gɛ̀ɛ sɛ̀n gusarɛ, àtɛn adua kɛ gwe. 36 Akũ Simɔ kũ a gbɛ̃nɔ pètɛi. 37 Kũ ò bòa, ò pìnɛ: Gbɛ̃ sĩnda píŋki tɛni n gbɛka. 38 Akũ à pìŋ́nɛ: Ò gé gu pãndea lakutu kũ à kú ó sarɛnɔ gũn, mani waazi kɛ gwe dɔ, zaakũ abire yãin ma su. 39 Lɛmɛ àdigɔ̃ kure Galili bùsu gu sĩnda píŋkia lɛ, àdigɔ̃ waazi kɛ ŋ́ aduakɛkpɛnɔ gũn àdigɔ̃ tãnanɔ gogoŋ́ma.

Kusude werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Akũ kusude ke sù a kĩnaa à kùtɛ à wé kèa à pì: Tó ŋ́ yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 41 À kè Yesunɛ wɛ̃nda, akũ à ɔ bò à kèa à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. 42 Zaa gwe gɔ̃nɔ a kusu làka à gɔ̃ swáswa. 43 Akũ Yesu a gbàrɛ gɔ̃nɔ à gìnɛ à pì: 44 Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gé ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kũ à bò, à gɛ̀ɛ àtɛn yã pì o'oŋ́nɛ. Yã pìi dàgula, akũ Yesu dì fɔ̃ à gɛ̃ wɛ̃tɛn gupuraa doro. Àdigɔ̃ kú sɛ̀n gusarɛmɛ, akũ òdigɔ̃ bo gu sĩnda píŋkia ògɔ̃ su a kĩnaa.

2

Gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkuna werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Gɔrɔ pla gbɛra Yesu èra à tà Kapɛnamu. Kũ ò mà à kú bɛ, 2 akũ ò kàkarai dasidasi, gɛ̃ki kun doro bee kpélɛlɛa, àtɛn Luda yã oŋ́nɛ. 3 Akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaao, gbɛ̃nɔn siikɔ̃ mé ò a sɛna. 4 Kũ odi le ò nà kãao Yesuiro pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpé musu, ò kpé fɔ̃ gu kũ Yesu kunwa. Kũ ò fɔ̃, akũ ò gyãre pìi kìpa kũ a wútɛbɔɔo. 5 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ: Ma

gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ vutɛna gwe òtɛn o ń nèsɛɛ gũn: 7 Bóyãi gbɛ̃ dí tɛn o lɛɛ? Àtɛn dɔkɛ kũ Ludaomɛ! Dí mé ani fɔ̃ à durunnanɔ kɛ̃ḿma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃nɔ Yesu dɔ̃ a nèsɛɛ gũn laasun kũ òtɛn lé, akũ à ń lá à pì: Bóyãi átɛn laasun bire taka lé á nèsɛɛ gũnn? 9 Tó ma pì gbɛ̃ kɔ̃nɔkunaa pìinɛ a durunnanɔ kɛ̀a, ke tó ma pì à futɛ à a wútɛbɔ sé à táa o, a kpate mé à aragaa? 10 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Né durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à ò gbɛ̃ kɔ̃nɔkunaa pìinɛ à pì: 11 Ma ònnɛ ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 12 Akũ à fùtɛ gɔ̃nɔ à a wútɛbɔɔ pìi sè à bòo gbɛ̃nɔ wára ń pínki. Yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò ò pì: Ódi yã dí taka e yãro.

Yesu Levi sisinaa
(Mat 9:9-17, Luk 5:27-39)

13 Yesu èra à bò à gèɛ sèbɛ léa. Òtɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ àtɛn yã dańnɛ. 14 Gɔrɔ kũ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à Alafeu né Levi è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. Akũ à fùtɛ à tèi.

15 Zĩkea kũ Yesu tɛn pɔ́ ble Levi pì bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ tɛn pɔ́ ble kãao dasi kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. Zaakũ gbɛ̃ bire takanɔn téi dasi. 16 Farisi kũ òdi Luda yã dańnɛnɔn kú gwe. Kũ ò è Yesu tɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bóyãin àtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 17 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Léyĩnaa
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ kũ Farisinɔ tɛn lé yĩ, akũ ò sù ò Yesu là ò pì: Yahaya ìbanɔ kũ Farisi ìbanɔ dì lé yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sero bi? 19 Akũ Yesu pìńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni lé yĩ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi! Gɔrɔ kũ nɔsɛri kú kũńwo, oni lé yĩro. 20 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛri bo ń té. Gɔrɔ birean oni lé yĩ sà. 21 Òdi pólɛ dufu nambata di uta zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, a dufu ni sɔ̃kũn oni kɛ̃kɔ̃a, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 22 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, wɛ̃ pì ni tùru pũtã, wɛ̃ kũ tùruuo ni yaka ń pínki. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ.

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

23 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla. Lákũ àtɛn gé nà a ìbanɔ pɔ́blewɛ wòro òtɛn só. 24 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ǹ gwa! Bóyãin òtɛn yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 25 Akũ Yesu wèḿma à pì: Àdi a kyó kɛ ziki a è lákũ Dauda kɛ̀ gɔrɔ kũ àpii kũ a gbɛ̃nɔ tɛn takasi kɛ, kũ nà tɛni ń dɛroo? 26 Sa'oriki Abiata gɔrɔa à gɛ̃ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, kũ gbɛ̃ke a sona zé vĩro, sé sa'orinɔ, akũ à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu èra à pìńnɛ dɔ: Luda kámmabogɔrɔ dìtɛ bisãsiri aafia yãimɛ. Adi kɛ kámmabogɔrɔn à bisãsiri kɛ̀iro. 28 Abire yãi Bisãsiri Né iko vĩ kámmabogɔrɔa se.

3

1 Yesu èra à gèɛ aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe a ɔ do íbana. 2 Gbɛ̃kenɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 3 Akũ Yesu pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. 4 Akũ à ń lá à pì: Kámmabogɔrɔ zĩ à zé vĩ ò a mana kɛn yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò dɛmɛ? Akũ odi yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfɛ̃o à lìkai, zaakũ a pɔ yàka ń sãgbãna yãi. Akũ à pì gɔ̃gbɛ̃

pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ pìi kɛ̀ a gbɛ̀n. 6 Akũ Farisinɔ bɔ̀tɛ ò gɛ̀ɛ ò yã̄ gɔ̃gɔ̃ kũ kína Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ gɔ̃nɔ, deran oni kɛ nà ò Yesu dɛ.

Dasi kɔ̃kakarana sɛ̀bɛ léa

7 Yesu kũ a ìbanɔ ń zĩda gàńnɛ gwe ò gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ léa. Akũ pari bò Galili ò tèi. 8 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea dɔ kũ Yurusalɛmuo kũ Ɛdɔmu bùsuuo kũ Yoda barao kũ Tayao kũ Sidɔ̃o ò sù a kĩnaa dasidasi, kũ ò yã̄ kũ àtɛn kɛnɔ baaruu mà yãi. 9 Pari yãi Yesu ò a ìbanɔnɛ ò gó'itɛ soru kɛarɛ, de òsun nakaraawaro yãi. 10 Zaakũ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a dasi yãi, akũ gyãrenɔ tɛn nakaraa dasi de ò le ò ɔ naa. 11 Tãnadenɔ sɔ̃, tó ò a wé è, òdi su ò wútɛ a arɛmɛ, òdi wiki lé ò pi: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Né ũ. 12 Akũ Yesu dì gíńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ.

Yesu zɪ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Kũ Yesu dìdi kpia, à gbɛ̃ kũ à yeinɔ sìsiai, akũ ò sù a kĩnaa. 14 Akũ à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dìtɛ òg̃ɔ kú kãao, de àg̃ɔ ń zĩ waazi kɛ, 15 òg̃ɔ iko vĩ ò tãnanɔ gomma. À tɔ́ kpàńnɛ zɪ̀rinɔ. 16 Ń tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita. 17 Zebedi né Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. À tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ bire pì surapatammarinɔ. 18 Abire gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu, Tomasi, Alafeu né Yamisi, Tadeu, Simɔ Kokaride 19 kũ Yudasi Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23)

20 Kũ Yesu tà bɛ, akũ gbɛ̃nɔ èra ò kàkara dɔ dasi, akũ Yesu kũ a ìbanɔ dí zé le ò pɔ́ blè sero. 21 Kũ a bedenɔ yã̄ pìi mà, ò dà zén ò a gbɛsɛ, zaakũ òtɛn pi ĩa kàamɛ.

22 Ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu ò sùnɔ pì: À Bɛlɛzɛbubu vĩ, tãnanɔ kína pì gbãnan àdi tãna goomma. 23 Akũ Yesu ń sísiai à yãlɛkɔ̃ana òńnɛ à pì: Setan ni fɔ̃ à a zĩda gomma yá? 24 Tó kpata gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o, kpata pì ni gì kɛ yá? 25 Tó bɛ kɛ̀kɔ̃a lɛu pla, akũ ibɛrɛ kú ń dagura, bɛ pì ni gì kɛ yá? 26 Tó Setan ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ a zĩda gbɛ̃nɔ ò kɛ̀kɔ̃a, ani gì kɛro, ani mì dɛmɛ. 27 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpén à a pónɔ sétɛro, séto à a yɪ̀ gĩa, gbasa à a kpé wara.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ kɛ̃ńma kũ a tɔ́ vãni kũ òdi sísinɔ pínki, 29 ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sìsi, ani kɛ̃aro, zaakũ ade durunna kũ àdi sí kɛ̃ńmaro kèmɛ. 30 Yesu ò lɛ kũ ò pì à tãna vĩ yãimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, akũ ò gbɛ̃ zɪ̀ ò a sísi. 32 Gbɛ̃nɔn vutɛna ò likai dasi, akũ ò pìnɛ: Ǹ gwa! N da kũ n dakũnanɔ zɛ bàai òtɛni n gbɛka. 33 Akũ à wèmma à pì: Dín ma da kũ ma dakũnanɔ ũu? 34 Akũ à gbɛ̃ kũ ò vutɛnaainɔ gwà à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 35 Gbɛ̃ kũ àdi Luda pɔyenyĩna kɛmɛ ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃ana kũ pówɛfãriio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

1 Yesu èra àtɛn yã̄ dańnɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ. Ò kàkarai dasidasi, akũ à gɛ̃ à vùtɛ gó'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃ katɛna sɪ̀sĩ bara sɛ̀bɛ léa ń pínki. 2 À yã dàńnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔ dasi. Lákũ àtɛn dańnɛ nà à pì: 3 À sã kpá! Búbari ke mé à kun à bò à gɛ̀ɛ pówɛ fã. 4 Lákũ àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lètɛ zé gũn, bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lètɛ gbè sàraa

musu, gu kũ à bùsu vĩ dasiro, akũ ò bùtɛ gɔ̃nɔ, kũ bùsuu gègete gwero yãi. 6 Kũ
ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò té kṳ̀ ò gàga, kũ ò zĩni vĩro yãi. 7 A kenɔ lètɛ lènɔ gũn, akũ lèɛ
fùtɛ à nàkaraḿma odi né iro. 8 A kenɔ sɔ̃ ò lètɛ zĩtɛ mana gũn. Ò bùtɛ ò fùtɛ ò
né ì, a kenɔ karanaa kè baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. 9 Akũ
Yesu pì: Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

10 Kũ Yesu gòńnɛ gwe à kú ado, akũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kũ gbɛ̃ kũ ò
kúinɔ sù ò yã pìnɔ mìi gbɛ̀kaa. 11 Akũ à pìńnɛ: Luda kpata kũ à bò a kĩnaa asiri
kpàáwa àgɔ̃ dɔ̃, ama madì yã sĩnda pínki o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔmɛ,
12 de òg̃ gwagwa pɔ́ke'enaa sari,
òg̃ sã kpákpa a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari,
de òsun arɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnanɔ kɛ̃ḿmaro yãi.
13 Akũ Yesu ń lá à pì: Á yã pì dɔ̃roo? Deran áni yãlɛkɔ̃ana ke dɔ̃ɔ? 14 À ma!
Búbari pìi Luda yãn àtɛn fã. 15 Gbɛ̃kenɔ de lán zé gũn pɔ́wɛ bà, gu kũ ò Luda yã
fãn. Tó ò mà, akũ Setan dì su à Luda yã kũ ò fã́ ń té pì síḿma gɔ̃nɔ. 16 Gbɛ̃kenɔ
de lán pɔ́wɛ kũ à lètɛ gbè sàraa musu bà. Tó ò Luda yã mà, òdi sí gɔ̃nɔ kũ
pɔnnao. 17 Zaakũ ò zĩni vĩro, òdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yã'ũmmana ń lé ke tó ò wé
tãḿma yã pì yãi, òdi fumɛ gɔ̃nɔ. 18 Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ à lètɛ lènɔ gũn bà. Ò
Luda yã mà, 19 ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio kũ pɔ́ kparanɔ
nidɛnao dì nakaraḿma, akũ yã pìi dì gɔ̃ àree sari. 20 Gbɛ̃kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ
ò lètɛ zĩtɛ manaanɔ bà. Òdi Luda yã ma ò sí, akũ òdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń kenɔ
baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fitilao
(Luk 8:16-18)

21 Yesu pìńnɛ: Òdi fitila na ò gbaka kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáru yá? fitiladibɔɔ
musun òdi dinloo? 22 Asiri ke kun kũ oni gí boaairo. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani
bo gupuraaro. 23 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

24 À pìńnɛ dɔ: À laakari kɛ yã kũ átɛn maa. Zaka kũ adì yɔ̃̀ońnɛn Luda ni
yɔ̃oárɛ ani ɛra à karaárɛ dɔ. 25 Gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩ Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke
vĩro sɔ̃, bee a fítinna kũ à vĩ Luda ni sía.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛbutɛnaao

26 À pì dɔ: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán pɔ́wɛ kũ gbɛ̃ fã́ bura bà. 27 Gwãani
kũ fãnantɛ̃o bee tó àtɛn i o ke à bɛ̃nɛ, pɔ́wɛ pìi dì butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ, gbɛ̃ pìi dìgɔ̃ dɔ̃
lákũ àdi kɛ nàro. 28 Zĩtɛ mé àdi pɔ́blewɛ i a zĩda. Àdi kà pá gĩa gbasa à nɔ̀ sí, a
gbɛran àdi pia. 29 Tó à mà, akũ òdi kɛ̃ kũ kòmao, zaakũ a kɛ̃gɔrɔ mé à kà.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wéo
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

30 À pì dɔ: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n óni le ò lɛkɔ̃aoo? 31 À
de lán musadi wé bà, kũ a wé kete de pɔ́wɛ kũ òdi tɔ̃nɔla pínki, 32 ama tó ò tɔ̃̀,
àdi butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ de dò pɔ́nɔla pínki. Àdi ɔnɛ gègetenɔ kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a
lá uran.

33 Yesu Luda yã òńnɛ dasi kũ yãlɛkɔ̃ana bire takanɔ ń mana lén. 34 Adi
yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa sariro. Tó à kú kũ a ìbanɔ ńtɛ̃nɛ, akũ àdi yã sĩnda pínki
bɔkɔtɛńnɛ.

Yesu zàgaʹĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kũ ɔkɔsi tɛn kɛ, à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ bara. 36 Lákũ Yesu kú gó gũn nà, akũ
ò gɛ̃ kãao lɛɛlɛ ò dà zén lɛ ò pari tò gwe. Gó pãndenɔ gèɛ kũńwo. 37 Akũ zàga'ĩa
gbãna fùtɛ. Í tɛn gó yĩpayĩpa àtɛn ká a gũn ari à ye à pa. 38 Yesu kú gó kpɛ kpa,
àtɛn i o a mì di mìbɔkɔɔa. Akũ a ìbanɔ a vù ò pìnɛ: Dannɛri! Kũ ótɛn kákatɛ, ńdi
bídi kɛroo? 39 Akũ à fùtɛ à pàta ĩaa à pì ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ tɛɛnɛ! Akũ ĩa kpàtɛ, gu
yì̀ kítikiti. 40 Akũ à ń lá à pì: À kè dera á sika vĩ lɛɛ? Ase á ma náani vĩro ari tera
yá? 41 Akũ ò gɔ̃ bídi gũn òtɛn kɔ̃ lala ò pì: Dín gbɛ̃ dí ũ séɛ? Bee ĩa kũ ío dì a yã
mamɛ.

5

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Ò kà Gadara bùsun sèbɛɛ bara. 2 Kũ Yesu bò gó gũn gɔ̃nɔ, tãnade ke bò
gèvĩkia à sù à dàalɛ. 3 Àdigɔ̃ kú gbèwɛɛ kũ à de mira ũnɔ gũn. Bee mɔ̀kakɔ̃anaa
dì fɔ̃ à a yì̀ doro. 4 Zaakũ òdi a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃anaaomɛ òdi a da lín baala'i, ama
àdi mɔɔ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ àdi lí pìnɔ gborogboro. Gbɛ̃ke dì a gbãna fɔ̃ro. 5 Gwãani kũ
fãnantɛ̃o pínki àdigɔ̃ kure gèvĩkin kũ sl̀sĩgɛrɛnɔo, àdigɔ̃ wiki lé àdigɔ̃ a zĩda líli kũ
gbèɛo.

6 Kũ à Yesu è zãa, akũ à bàa lè à sù à kùtɛ a arɛ. 7-8 Kũ Yesu pì tãna pì goa,
akũ à wiki gbãna lè à pì: Yesu, Luda Musude Né, bón ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? Ma nannɛ
Ludai, ǹsun wé tãmaro. 9 Akũ Yesu a là à pì: N tón deraa? Akũ à wèa à pì: Ma
tón Dasi, zaakũ ó dasi. 10 Akũ ò kútɛ kè Yesunɛ manamana ò pì àsun péḿma
bùsuu pìi gũnlo.

11 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pó ble sl̀sĩgɛrɛɛi. 12 Akũ tãna pìnɔ wé kè Yesua
ò pì: Ǹ ó gbarɛ alɛdɛnɔ té ò diḿma. 13 Yesu ń gbá zé, akũ tãna pìnɔ gòa ò dì alɛdɛɛ
pìnɔa. Akũ alɛdɛ kpàsa kũ à kà wàa kuri taka pìnɔ bò kũ bàao ò sòro sl̀sĩgɛrɛɛi
ò sì sèbɛn, akũ ò gàga gwe. 14 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lè ò gèɛ yã pì bàbańnɛ wɛ̃tɛ
gũn kũ buranɔ. Akũ gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gèɛ yã kũ à kèɛ pì gwa. 15 Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò
gɔ̃gbɛ̃ kũ tãna kú a gũn dasi yã pìi è vutɛna gwe, à uta dana à bǎnn pìi wèrea,
akũ vĩna ń kũ. 16 Gbɛ̃ kũ ò yã pìi è kũ wéonɔ yã kũ à tãnade pì lèe òńnɛ kũ
alɛdɛnɔ yão. 17 Akũ ò kútɛ kè Yesunɛ kũ à bońnɛ ń bùsun.

18 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ gó'itɛn, gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãnanɔ vĩ yã pì wé kèa de à le à tá kãao.
19 Yesu dí wero à pìnɛ: Ǹ tá n bɛa n gbɛ̃nɔ kĩnaa, ǹ yã kũ Dikiri kènnɛ ońnɛ
pínki, dera à n wɛ̃nda bò nà. 20 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi tà, àtɛn yã kũ Yesu kènɛ kpàkpa
kɛ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsun, akũ yã pìi bò gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ.

Yairu né vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu èra à bikủ̀ sèbɛɛ bara kũ góo, akũ pari kàkarai sèbɛ léa. 22 Aduakɛkpɛ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Yairu sù gwe. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ, 23 akũ
à kútɛ kènɛ manamana à pì: Ma nénɔgbɛ̃ kú ga léi. Ǹ mó ǹ ɔ naa de à gbãna kũ
àgɔ̃ kú wɛ̀ndiio. 24 Akũ Yesu dà zén kãao. Pari téi òtɛn nakaraa.

25 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe aru dì bɔtɛa à kà wɛ̀ kuri awɛɛpla. 26 Ɛzɛdenɔ a kè
takaside ũ manamana, à a ɔgɔ dè pínki. Adi aafia lero, àdi kɛkɛ àgɔ̃ karamɛ.
27 Kũ à Yesu baaruu mà, akũ à nà Yesui pari gũn kpɛ kpa. Akũ à ɔ nà a utaa,
28 zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. 29 Akũ a arubɔtɛnaa pìi
zè gɔ̃nɔ. À dɔ̃ a mèɛ gũn a werekɔ̃a kũ a gyã pìio. 30 Zaa gwe gɔ̃nɔ Yesu dɔ̃ a mèɛ

gũn gbãna ke bò a gũn, akũ à lìtɛ pari gũn à pì: Dí mɛ́ à ɔ nà ma utaaa? 31 Akũ
a ìbanɔ pìnɛ: N è lákũ gbɛ̃nɔ tɛn nakaramma nà, akũ n pì dí mɛ́ à ɔ nàmma yá?
32 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ gwà à lìkai de à gbɛ̃ kũ à yã̀ pìi kɛ̀ e. 33 Vĩna nɔgbɛ̃ pìi kǔ̀ àtɛn
lukaluka, zaakũ à dɔ̃ yã̀ kũ à a lè a mèɛ gũn, akũ à sù à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ à
a yãpura ònɛ pínki. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a.
Ǹ tá bɛ aafia, n gyã̀ pìi kɛ̃mman gwe.

35 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã̀ o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa ò sù ò ònɛ: N né
pìi kɛ̀ sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 36 Yesu dí sã̄ kpá ń yãiro, ben à pì gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹsun tó swɛ̀ kɛ̃nguro, ǹ ma náani kɛ dé. 37 Adi we gbɛ̃ke gɛ́ zɛarɛro,
sé Pita kũ Yamisio kũ Yamisi dakũna Yuhanao. 38 Kũ ò kà gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa,
Yesu è òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wiki gbãna lɛ́ òtɛn ń zĩda kɛ̃kɛ̃ manamana. 39 Kũ à gɛ̀
kpén, à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛni á zĩda kɛ̃kɛ̃ átɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Né pì dí garo, àtɛn i omɛ.
40 Kũ òtɛni a lalandi kɛ, akũ à pɛ̀mma ò bɔ̀tɛ bàai ń pínki. Sé né pì de kũ a dao kũ
a ìba kũ ò kú kãaonɔ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ à ń sɛ́ à gɛ̀ kũńwo gu kũ né pì kunwa. 41 Akũ
à né pì ɔ kǔ̀ à pìnɛ: Talita kum! Yã̀ pìi pì, nɛ́nɔkpare, ǹ futɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃nɔ
né pìi fùtɛ à táa ò. Né pì sɔ̃ à kà wɛ̀ kuri awɛɛpla. Yã̀ pìi bò ń sarɛ manamana.
43 Akũ Yesu gìńnɛ sãnsãn òsun o gbɛ̃ke maro. Akũ à pì ò pɔ́ble kpáa à ble.

6

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, a ìbanɔn téi. 2 Kũ kámmabogɔrɔ kà, akũ àtɛn
yã̀ dańnɛ aduakɛkpɛn. Akũ pari kũ ò a yã̀ mànɔ bídi kɛ̀ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì
yã̀ dínɔ lènn? Ɔndɔ̃ kpaten ò kpàa, akũ àtɛn daboyã̀ dí takanɔ kɛɛ? 3 Àkũmɛ
lí'ari ũroo? Mariama nɛ́nloo? Yamisi kũ Yusufuo kũ Yudao kũ Simɔnɔ vǐnin
gweroo? A dãrenɔ mɛ́ ò kú kũoo laroo? Akũ ò gìi. 4 Akũ Yesu pìńnɛ: Annabii
dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a danɛnɔ kĩnaao kũ a ɔnnwo baasiro. 5 Yesu
dí fɔ̃ à daboyã̀ ke kɛ̀ gwero, sé gyãre kũ à ɔ nàḿma à ń wérekɔ̃a kenɔ baasiro.
6 Kũ odi a náani kɛro, ń yã̀ bò a sarɛ manamana.

Yesu zǐrinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ lakutuo, àtɛn yã̀ dańnɛ. 7 Akũ à a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ sìsiai, akũ à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla, à ń gbá iko ò tãnanɔ gomma. 8 À
pìńnɛ: Àsun pɔ́ke sɛ́ à gɛ́oro, zàna ke bɔ̀kɔlokona ke ɔgɔ, sé gòo. 9 À kyate kpá,
ama àsun uta da mèn plaro. 10 Bɛ kũ a kipan, àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ boo wɛ̃tɛ
pìi gũn. 11 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã̄ kpá á yãiro, tó átɛn tá, à lukutɛ̃
warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 12 Akũ ò dà zén ò nèsɛlitɛna
waazi kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ 13 ò tãnanɔ gòḿma dasi, ò nísi màma gyãrenɔa dasi ò ń
wérekɔ̃a.

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã̀ pìnɔ mà, zaakũ Yesu tó kà gu sĩnda pínkia. Gbɛ̃kenɔ tɛn pi
Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à fùtɛ bona gan, abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ.
15 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasumɛ, gbɛ̃kenɔ pì annabiimɛ lán annabi yãnɔ doke bà. 16 Kũ
Hɛrɔdu mà à pì: Yahaya kũ ma a mìi zɔ̃ mɛ́ à vù bona gan.

17-18 Zaakũ Hɛrɔdu dokɔ̃nɔ pì mɛ́ à a vǐni Filipi nɔ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kũ Yahaya
dìgɔ̃ onɛ a vǐni nɔ sinaa manaro, akũ Hɛrɔdu tò ò Yahaya kǔ ò mɔ̀ɔ kàa ò a dà
kpésiran. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ à Yahaya pɛ̃tɛ̃ kũnamɛ à ye à a dɛ, ama adi zɛ́ lero,
20 zaakũ Hɛrɔdu dɔ̃ kũ Yahaya bi Luda gbɛ̃ súsumɛ, akũ àdi vĩna kɛnɛ àdi tó ò
wari dɔaro. Tó à gɛ̀ɛ à a yã̀ ma, laasun dì gɛ̃mmɛ. Bee kũ abireo àdigɔ̃ ye a
fàaibonaai.
21 Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu ina gɔrɔ kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãnadenɔ kũ soza gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Galili gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kàkara pɔ́blekia. 22 Akũ Hɛrɔdia nénɔkpare gɛ̃̀ à
ũ wǎ. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna kũ a nibɔnɔ ń pínki, akũ kína pì né pìinɛ: Pɔ́ kũ ń yei
ǹ a wɛ́ kɛma, mani n gba. 23 Akũ à èra à pìnɛ: Ma la dànnɛ pɔ́ kũ n a wɛ́ kɛ̀ma
pínki, mani n gbamɛ, bee ma kpata kpaatɛ. 24 Akũ nénɔkpare pìi bò à gɛ̀ɛ à a
da là à pì: Bɔ́n mani wɛ́ kɛaa? Akũ a da pìnɛ, Yahaya Da'itɛkɛrii mìi. 25 Gwe
gɔ̃nɔ à èra à sù likalika à gɛ̀ɛ à ò kínanɛ: Má yei ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì
dana tiree gũn la tera.
26 Akũ kína pɔ yàka manamana, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin adi fɔ̃ à gì
doro. 27 Akũ kína pì a dogari ke zǐ gɔ̃nɔ, à pìnɛ à gɛ́ à a mì zɔ̃ à mɔ́o. Akũ à gɛ̀ɛ
à a mìi zɔ̃ kpésiran 28 à dà tiree gũn à sù à kpà né pìia, akũ à kpà a daa. 29 Kũ
Yahaya ìbanɔ yã̀ pìi mà, akũ ò sù ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò vǐ.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Luk 10:9-17, Yuh 6:1-15)

30 Yesu zǐrii pìnɔ sù a kĩnaa, akũ ò yã̀ kũ ò kɛ̀nɔ kũ yã̀ kũ ò dàńnɛnɔ ònɛ pínki.
31 Òtɛn gɛ́ òtɛn su, akũ Yesu kũ a zǐrinɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero pari yãi. Akũ à
pìńnɛ: À mɔ́ ò gɛ́ gusarɛ ó tɛ̃nɛ ò kámma bo fíti. 32 Akũ ò dà zén gó'itɛ gũn òtɛn
gɛ́ gusarɛ ńtɛ̃nɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ ń gɛnaa è, ò ń dɔ̃, akũ ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò bàa
lɛ̀ gɛ̀sɛ ò kà gwe ń ã. 34 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è dasidasi, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda,
zaakũ ò de lán sã̀ kũ ò dǎri vĩronɔ bàmɛ. Akũ àtɛn yã̀ dańnɛ manamana.
35 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, akũ a ìbanɔ nài ò pì: Gu dí bi sɛ̃ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn
si. 36 Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá bura kũ lakutu kũ ò kú kãninɔa, ò pɔ́ wɛtɛ ò lú ò ble.
37 Akũ Yesu wèḿma à pì: À pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pìnɛ: Ḿ ye ò gɛ́ burodi lú
andurufu ɔgɔ wàa do ò kpáḿma ò blen yá? 38 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mèn
ũgban á vĩi? À gɛ́ gwa. Kũ ò kà, ò pì: Burodi kun mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ɔo mèn pla.
39 Akũ à pìńnɛ: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ sɛ̀la bɔ̀tɔɔa gǎagãa. 40 Akũ ò vùtɛvutɛ gǎ
kũ gǎao, gǎ kenɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro, gǎ kenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri. 41 Akũ Yesu
burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ɔo mèn pla pìioo sɛ̀ à wɛ́ sɛ̀ musu à arubarikaa dàn.
Akũ à burodii pìi ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Akũ à kpɔ̀ mèn pla
pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń pínki. 42 Ò pɔ́ blè ò kǎ ń pínki. 43 Akũ ò burodi kpara kũ
kpɔ̀ kpara kũ à gɔ̃nɔ sètɛ tãnko mèn kuri awɛɛpla pà. 44 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blènɔ kà
gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Mat 14:22-36, Yuh 6:16-21)

45 Yesu gã̀ nà a ìbanɔa gɔ̃nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, de ò donɛ arɛ gɛna Bɛtɛsaida ari àgɔ̃
pari gbarɛ. 46 Kũ à lɛ́ zàḿma, akũ à dìdi kpi musu à gɛ̀ɛ adua kɛ. 47 Kũ ɔkɔsi
kɛ̀ gó'itɛ kú sèbɛɛ dagura, Yesu sɔ̃ à kú í bara ado. 48 Akũ à è gófĩna tɛn wari
dɔḿma, kũ ĩa gbãna tɛn kákańyĩ yãi. Gudɔnaao à gɛ̀ɛ ń kĩnaa àtɛn táa o íla, akũ
à kɛ̀ deran á ye à gɛ̃tɛḿma bà. 49 Kũ ò a è àtɛn táa o íla, òtɛn da gyãwãndemɛ,

akũ ò wiki lɛ̀. 50 Zaakũ ò a è ń pínki, akũ swɛ̀ɛ kɛ̀ńgu. Akũ Yesu pìńnɛ gɔ̃nɔ: À á
laakari kpátɛ, makũmɛ. Àsun tó vĩna á kũro. 51 Kũ à gɛ̀ gó gũn, akũ ĩa zɛ̀, akũ yã̀
pìi bò ń sarɛ manamana, 52 zaakũ ń wɛ́ dí kɛ̃ burodi yãaro kũ laasun kɬaḿma
yãi.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti (Mat 14:34-36)

53 Kũ ò bikũ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti, akũ ò ń gó bàa dɔ̀ gwe. 54 Kũ ò bɔ̀tɛ gó gũn,
ò Yesu dɔ̃ gɔ̃nɔ, 55 akũ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ bùsuu pì lakutu pínkin, ò gyãrenɔ sɛ̀tɛ kũ
wútɛbɔnɔ, gu kũ ò mà à kunwa pínki òdigɔ̃ su kũńwo a kĩnaa. 56 Gu kũ à gɛ̀ɛn
pínki, lakutunɔ ke wɛ̃tɛnɔ ke buranɔ, òdigɔ̃ sunɛ kũ gyãrenɔ ari ò ń kátɛ ɛtɛnɔn,
akũ òdi wɛ́ kɛa de ò ɔ na bee a uta léa. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ wèrekɔ̃a ń pínki.

7

Futɛokarayã (Mat 15:1-9)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu kenɔ sù Yesu kĩnaa, 2 akũ
ò è a ìba kenɔ tɛn pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 3 Zaakũ Farisinɔ kũ Yudanɔ ń pínki
ń dizinɔ futɛokarayã̀ kũnamɛ, òdi pɔ́ ble ɔpipina a zéa sariro. 4 Tó ò bò ɛtɛn
ò sù, òdi pɔ́ ble zú'ɔnaa sariro. Ò futɛokarayã̀ pãndenɔ kũna dasi. Lɛmɛ òdi
tokonɔ kũ lonɔ kũ butanɔ pípi lɛ. 5 Akũ Farisinɔ kũ ludayãdannɛrii pìnɔ Yesu
là ò pì: Bóyãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã̀ kũnaroo? Òdi pɔ́ ble ɔpipinaa
sari. 6 Yesu wèḿma à pì: Isaya annabikɛyã̀ ò á manafikidenɔ yã̀ musu swáswa
lákũ à kɛ̃ Luda yãn nà à pì:
Buri bire dì bɛ̀ɛrɛ limɛnɛ kũ léomɛ,
ń sɯ̀ɛ̃ kúmaro.
7 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.
8 A pã̀ kpà Luda yãdannɛnaai, akũ á bisãsiri futɛokarayã̀ kũna. 9 Akũ à pìńnɛ
dɔ: A pã̀ Luda yãnɛ de à le àgɔ̃ á futɛokarayã̀ kũna manan yá? 10 Musa pì, àgɔ̃
á de kũ á dao bɛ̀ɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 11 Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, adì pi tó gbɛ̃ pì a de ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao bi Kɔɔbãmɛ, 12 à zé vĩ à
a de kũ a dao kpe tao doro. Kɔɔbãmɛ pɔ́ kũ òdi kpá Ludaa ũ. 13 Lɛmɛ adì Luda
yã̀ kɛ pã̀ lɛ á futɛokarayã̀ kũ adì dańnɛ yãi. Yã̀ bire takanɔn adì kɛ dasi.

Yã̀ kũ àdi tó ògɔ̃ gbãsĩ (Mat 15:10-20)

14 Akũ Yesu èra à pari sìsiai à pì: À sã kpá à ma yã̀ ma á pínki. 15 Póke kun
kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn kũ àdi a gbɑ̀ léro. Pɔ́ kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mé àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ.
16 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã̀ pì ma. 17 Kũ à pari tò gwe à tà bɛ, akũ a ìbanɔ a là yã̀ pìi
mìii. 18 À pìńnɛ: Á laasun kpé yĩda se yá? Kũ póke kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn à tó
àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pìi dì gɛ̃ a swɛ̀ɛ gũnlo, sé a gbɛrɛn, gbasa à bo mèn.
Lɛn Yesu póble sĩnda pínki kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̀ɛ sari. 20 Akũ à pì: Yã̀ kũ àdi bo gbɛ̃
gũn mé àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakũ zaa bisãsiri swɛ̀ɛ gũn laasun vãni dì bon:
Pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, gbɛ̃dɛnaa, zinakɛnaa, 22 wãkũu, nèsɛvãni, manafiki,
wé'isariyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naa, karambaani kũ mìsariyão. 23 Yã̀ vãni pìnɔ dì
bo swɛ̀ɛ gũn pínki, àkũ mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zɪ̀tɔ Yesu náanikɛnaa
(Mat 15:21-28)

24 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ Taya bùsun, akũ à kìpa bɛ kea. À ye ò a dɔ̃ro, ama adi le à
a zĩda ùtɛro. 25 Nɔgbɛ̃ kũ a nénɔkpare tãna vĩ Yesu baaruu mà, akũ à sù à wùtɛ
a arɛ gɔ̃nɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ ò a ì Siria Fenisia bùsun. À wé kɛ̀ Yesua
de à tãna goarɛ a néa. 27 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ tó ò póble kpá nénɔa gĩa, zaakũ à
mana ò nénɔ póble sé ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Dikiri, bee
gbɛ̃da kũ òdi wútɛńyĩnɔ dì nénɔ póble bùru sésɛ. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n yãwenama
mana yãi, ǹ tá, n né tãna gòa. 30 Kũ à kà bɛ, à a né lè wútɛna pɛ̀ɛa, tãna pìi gòa.

Sãto werekɔ̃anaa

31 Akũ Yesu fùtɛ Taya bùsun à gɛ̀ɛ Sidɔ̃, akũ à bɔ̀tɛ kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo
ari à gɛ̀ɛ à kà Galili sɛ̀bɛɛi. 32 Akũ ò sùnɛ kũ sãto bebekariio, ò wé kèa de à ɔ
naa. 33 Yesu bò pari gũn kũ sãto pìio à a ɔnɛterere pèpɛ a sãn. Kũ à lé'i sù, akũ
à ɔ nà sãto pì nénɛa. 34 À wé sɛ̀ musu à wesa kàkara à bò, akũ à pìnɛ: Ɛfata. Yã pìi
pì ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃ pì sã wɛ̀ a nénɛ fùtɛ, akũ à yã ò swáswa. 36 Yesu
pìńnɛ òsun o gbɛ̃ke maro, ama lákũ àtɛn gíńnɛ nà, lɛmɛ òtɛni a kpàkpa kɛńnɛ lɛ.
37 Yã pìi bò ń sarɛ manamana à gɛ̃ onala, akũ ò pì: A yã sĩnda pínki kɛnaa dìgɔ̃
manamɛ. Àdi tó bee sãtonɔ yã ma, akũ àdi tó bebekarinɔ yã o.

8

Póblekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Mat 15:32-39)

1 Gɔrɔ kǔnɔ gũn dɔ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi. Ò póble vĩ ò blero, akũ Yesu a ìbanɔ
sìsiai à pìńnɛ: 2 Gbɛ̃ dínɔ kèmɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò gĩnakɛ ò kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃,
akũ ò póke vĩ kũ ò blero. 3 Tó ma ń gbárɛ ò tá bɛ kũ nàao, gu ni lińma zé
gũn, zaakũ ń gbɛ̃kenɔ boki zà. 4 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Mákpan óni póble len
sɛ̃ntɛpɔrɔtu la kũ ani gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mèn ũgban
á vĩi? Ò pì: Mèn supplamɛ. 6 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. Akũ à burodi mèn
suppla pìnɔ sɛ̀ à sáabu kè, ben à ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa ò kpaatɛtɛ parinɛ, akũ ò
kpàatɛtɛńnɛ. 7 Ò kpɔ̀ fítinnanɔ vĩ fíti dɔ. Kũ à arubarikaa dàn, à pìńnɛ ò ɛra ò
abirekũ kpaatɛtɛńnɛ dɔ. 8 Akũ ò blè ò kả, akũ ò a kpara kũ ò gɔ̃nɔ sɛ̀tɛ tãnko
mèn suppla. 9 Gbɛ̃ pìnɔ kà kãni dúbu siikɔ̃. Kũ Yesu ń gbárɛ, 10 akũ à gɛ̃ gó'itɛ
gũn kũ a ìbanɔ, ò gɛ̀ɛ Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ sɛ̀edagbɛkanaa
(Mat 16:1-12)

11 Akũ Farisinɔ sù òtɛn lékpakɔ̃a kpá kãao òtɛn lí kpátɛa, òtɛn wɛtɛ à sɛ̀eda
ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 12 Akũ à wesa bò à pì: Bóyãi gbãragbɛ̃nɔ dì sɛ̀eda
gbɛkamaa? Yãpuran matɛn oárɛ, mani sɛ̀eda ke kɛńnɛro. 13 Akũ à ń tó gwe à
ɛ̀ra à gɛ̃ gó'itɛ gũn à tà bara.

14 A ìbanɔ sãn ò burodi zàna sé. Burodi mèn do mé à gɔ̃ńnɛ gó gũn. 15 Akũ
Yesu lé dàńma à pì: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ Farisinɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ
lùbɛnɛɛi. 16 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ó burodi vĩro yã mé à tò à ò lɛ. 17 Yesu dɔ̃ńma,
akũ à ń lá à pì: Bóyãi átɛn pi kũ á burodi vĩro yãii? Ari tera á wé dí kɛ̃ à dɔ̃roo?
Á laasun vĩroo? 18 Á wé vĩ à gu eoroo? Á sã vĩ à yã maoroo? Yãke dì dɔ́águroo?
19 Kũ ma burodi mèn sɔɔro ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa, a a kpara sɛ̀tɛ
tãnko mèn ũgbamɛɛ? Ò wèa ò pì: Mèn kuri awɛɛplamɛ. 20 Akũ à ɛ̀ra à ń lá à

pì: Kũ ma burodi mèn suppla è'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa, a a kusu sètɛ sù mèn ũgbaa? Ò wèa ò pì: Mèn suppla. 21 Akũ à pìńnɛ: Ari tera á dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vì̀na wɛ́wɛ̃naa

22 Kũ ò kà Bɛtɛsaida, akũ ò sùnɛ kũ vì̀naao ò wɛ́ kèa à ɔ naa. 23 Akũ à vì̀naa pìi kù̀ a ɔa à bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ. À lɛ́'i kà a wɛ́a à ɔ nàa, akũ à a là à pì: Ntɛni gu e yá? 24 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ sè musu à pì: Matɛn gbɛ̃nɔ e lán línɔ bà òtɛn táa o. 25 Akũ Yesu èra à ɔ nà a wɛ́a dɔ. Kũ gɔ̃gbɛ̃ pì wɛ́ kè biribiri, akũ a wɛ́ wɛ̀ àtɛn pó sĩnda pínki e sà swáswa. 26 Akũ Yesu a gbàrɛ à tá bɛ à pì: Ǹsun bɔtɛ lakutu gũnlo.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Luk 9:18-22)

27 Kũ Yesu tɛn gɛ́ kũ a ìbanɔ Sizaria Filipi lakutunɔ gũn, akũ à a ìbanɔ là zɛ́ gũn à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 28 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 29 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì: Arumasihumɛ n ũ. 30 Akũ Yesu ń sã fì̀ńnɛ de òsun yã pì o gbɛ̃ke maro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Akũ à nà yãdannɛnaaa à pì: Séde Bisãsiri Nɛ́ wɛ́tãmma le manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 32 À yã pìi òńnɛ swáswa, akũ Pita gèɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ. 33 Kũ Yesu lìtɛ à a ìbanɔ gwà, akũ à pàta Pitaa à pì: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! N laasun bi Luda pónlo, bisãsiri pómɛ.

34 Abire gbɛra Yesu pari sìsiai kũ a ìbanɔ à pì̀ńnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̀ndiii à a lígbãndurukpana sɛ́ à tɛ́omai. 35 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̀ndiii ma yãi kũ ma baaru yão sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̀ndi vĩ. 36 Tó gbɛ̃ gɔ̃ andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̀ndiii, bó àreen à vĩi? 37 Bón bisãsiri ni le à a wɛ̀ndi lilin kɛoo? 38 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma yãnɔ wé'i dè gbãragbɛ̃ durunnade ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́, Bisãsiri Nɛ́ ni ade wé'i dɛ gɔrɔ kũ ani su a De gakuri gũn kũ a malaikanɔ.

9

1 Akũ à pì̀ńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e, àtɛn su kũ gbãnao.

Yesu linaa
(Mat 16:24-17:13, Luk 9:23-36)

2 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sè à dìdi kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. Akũ à lì ń wára, 3 a pókasanɔ tɛn té kɛ púu táitai. Gbɛ̃ke kú andunia gũn kũ ani fɔ̃ à a pura kũ lɛro. 4 Akũ Iliasu kũ Musao bò ò sùńma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 5 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dannɛri, à mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pó mèn do, Musa pó mèn do, Iliasu pó mèn do. 6 À dɔ̃ yã kũ átɛn oro, zaakũ vĩna ń kũ manamana. 7 Ludambɛ luku kìpa à dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Nɛ́ mèn do légelege yenyĩde ũ. À a yã ma. 8 Kãnto kũ ò gu gwàgwa, odi gbɛ̃ke e doro, sé Yesu ado.

9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, akũ Yesu pì̀ńnɛ òsun yã kũ ò èe pì o gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Nɛ́ vuna gan. 10 Ò yã pì kũna, ama òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Vuna gan

yã̄ bire de deramɛɛ? 11 Akū̃ ò a là ò pì: Bɔ́ yã̄ mɛ́ à tò ludayãdannɛrinɔ dì pi
Iliasu mɛ́ ani su káakuu? 12 À wèḿma à pì: Iliasu ni su káaku yãpuramɛ, ani
yã̄ sĩnda pínki kɛkɛ a gbèn, ama à kɛ̀ dera ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì, Bisãsiri Né ni
wɛ́tãmma le manamana ari ò gíii? 13 Ama matɛn oárɛ Iliasu sù kɔ̀, akū̃ ò kènɛ
ń pɔyeinaaamɛ, lákū̃ ò a yã̄ ò Luda yãn nà.

Yesu négɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kū̃ ò sù ń gbɛ̃ kparanɔ kĩnaa, ò è pari likańyĩ, ludayãdannɛrinɔ tɛn
lékpakɔ̃a kɛ kūńwo. 15 Kū̃ pari Yesu è, a yã̄ bò ń sarɛ, akū̃ ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò fɔ
kpàa gɔ̃nɔ ń pínki. 16 Akū̃ à a ìbanɔ là à pì: Bɔ́ lékpakɔ̃an átɛn kɛ kūńwo lɛɛ?
17 Akū̃ gɔ̃gbɛ̃ ke wèa zàa gũn à pì: Dannɛri, ma sunnɛ kū̃ ma néomɛ, tãna mɛ́
à a néne nàtɛ. 18 Tó à dìdia, àdi a pãtɛ zĩtɛ, àdigɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdigɔ̃ saka só, àdi
gbãgbã̄ sɔ̀rɔrɔ. Ma pì n ìbanɔnɛ ò pɛ́ tãna pìia à bo, akū̃ ò fùa. 19 Akū̃ Yesu pìńne:
Gbãragbɛ̃ ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ? Manigɔ̃ mɛna
kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mómɛnɛ kū̃ né pìio la.

20 Kū̃ ò sùnɛ kãao, kū̃ tãna pì Yesu è gɔ̃nɔ, akū̃ à né pìi yỳgãyĩgã à a pàtɛ zĩtɛ
bèn. Akū̃ àtɛn gbigiri kɛ àtɛn lɛ́'ifuta bɔtɛ. 21 Yesu né pì de là à pì: Zaa bɔrɛmɛ à
kúo lɛɛ? À wèa à pì: Zaa a né fíti zĩmɛ. 22 Àdigɔ̃ a zu té kū̃ ío gũn baala'i, àdigɔ̃ ye
à a dɛ. Tó ĩni fɔ̃ ǹ póke kɛ ǹ ó wɛ̃nda gwa, ǹ kpáwái. 23 Yesu pìnɛ: N pì, tó mani
fɔ̃ yá? Bee pó sĩnda pínki dì sí kɛ gbɛ̃ kū̃ à ma náani vĩnɛ. 24 Akū̃ né pì de wiki
lɛ̀ gɔ̃nɔ à pì: Má n náani vĩ. Ǹ n náani kū̃ àtɛn kĩama karamɛnɛ. 25 Kū̃ Yesu è zà
tɛn nakaraḿma, à gì tãna pìinɛ à pì: Tãna sãto kpáturuku, ma ònnɛ ǹ go né pìia.
Ǹsun gɛ̃ a gũn doro. 26 Akū̃ tãna pì wiki lɛ̀ à a yỳgã pãsĩpãsĩ, akū̃ à gòa. Né pìi gɔ̃̀
wútɛna lán gèɛ bà ari gbɛ̃ daside pì à gàmɛ. 27 Akū̃ Yesu a kṳ̀ a ɔa à a fùtɛ à zè.

28 Kū̃ Yesu gɛ̃̀ ɔnn, akū̃ a ìbanɔ a gbèka gusarɛ ò pì: À kɛ̀ dera ódi fɔ̃ ò pɛ́ tãna
pìia à boroo? 29 Akū̃ à wèḿma à pì: Adi taka dì sí boro, sé kū̃ aduakɛnaao.

Yesu ɛra à a ga kū̃ a vunaao yá'onaa
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kū̃ ò bò gwe, akū̃ ò pã̀ Galilinɛ. Yesu ye ògɔ̃ a kúki dɔ̃ro, 31 zaakū̃ àtɛn yã̄
da a ìbanɔnɛmɛ. À pìńne: Oni Bisãsiri Né na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de
zĩ ani futɛ. 32 Odi a yã̄ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, akū̃ vĩna ń kū̃ ò yã̄ pì gbɛkaa.

Tɛna Yesui lán né fíti bà
(Mat 18:1-9, Luk 9:46-50)

33 Akū̃ ò kà Kapɛnamu. Gɔrɔ kū̃ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à pì: Bɔ́ lékpakɔ̃an átɛn
kɛ zé gũnn? 34 Akū̃ ò yĩtɛna, zaakū̃ òtɛn lékpakɔ̃a kɛ zé gũn deńla yã̄ musumɛ.
35 Akū̃ à vùtɛ à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ sìsiai à pì: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ káaku ũ,
ade gɔ̃ gbɛ̃ kpɛde ũ, àgɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ zỲri ũ. 36 À né fíti sɛ̀ à a zɛ̀ ń arɛ, akū̃ à
a sɛ̀ à a kpà a kùla à pìńne: 37 Gbɛ̃ kū̃ à né dínɔ do sì ma ìbakɛ yãi, makūmɛ à sì.
Gbɛ̃ kū̃ à ma si sɔ̃, makūmɛ à sì madoro, gbɛ̃ kū̃ à ma zĩn à sì.

Gbɛ̃ kū̃ adi ibɛrɛ kpá kūooro bi ó gbɛ̃mɛ
(Luk 9:49-50)

38 Akū̃ Yuhana pìnɛ: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ goḿma kū̃ n tɔ́o, akū̃ o
ginɛ, zaakū̃ ó gbɛ̃nlo. 39 Akū̃ Yesu pì: Àsun gínɛro, zaakū̃ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã
kɛ kū̃ ma tɔ́o à ɛra à ma tɔ́ vãni sí doro. 40 Gbɛ̃ kū̃ adi ibɛrɛ kpá kūooro bi ó
baakpɛmɛ. 41 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kū̃ à á gba ímina kū̃ á kun Kirisi pɔ́ ũ
yãi, ade ni kura a láadairo.

42 Tó gbɛ̃ tò né kũ ò ma náani vĩ díno doke sɛ̃̀tɛ, anigɔ̃ sɛ̀na adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sèbɛɛ gũn. 43-44 Tó n ɔ mé àdi tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sɛ̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̀ndii gũn kũ ɔ kusuo de n gɔ̃ kũ ɔ mèn plaola ǹ gɛ̃ té kũ àdi garo gũn gyãwãn. 45-46 Tó n gbá mé àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sɛ̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̀ndii gũn ɛrɛ ũ de n gɔ̃ kũ gbá mèn plaola ò n zu tén. 47 Tó n wé mé àdi tó ǹ fu, ǹ bo. À sɛ̀nannɛ ǹ gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ wé doo de n gɔ̃ kũ wé mèn plaola ò n zu tén, 48 gu kũ ń kòkɔbirii dì lákaro, té pìi dì garo.

49 Té ni mè ũ gbɛ̃ sĩnda pínkia lákũ òdi pɔ́ kɛkɛ kũ wisio nà. 50 Wisi bi pɔ́ manamɛ, ama tó a nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú á gũn, ánigɔ̃ nna kũ kɔ̃o.

10

Yìgidɛna yã
(Mat 19:1-12)

1 Akũ Yesu bò gwe à gèɛ Yudea bùsun ari Yoda bara. Pari èra ò kàkarai gwe, akũ à yã̃ dàńnɛ lákũ àdi kɛ nà. 2 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zé vĩ à yìgi dɛ yá? 3 À wèḿma à pì: Musa dàárɛ deraa? 4 Ò pì: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zé à yìgidɛtakada kɛ̃ à a nanɔ gbarɛo. 5 Akũ Yesu pìńnɛ: Á sãgbãna yã mé à tò Musa doka birekũ dàárɛ. 6 Zaa káaku kũ Luda andunia kè, à gɔ̃gbɛ̃ kè kũ nɔgbɛ̃omɛ. 7 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, 8 ń gbɛ̃nɔn pla oni gɔ̃ mè do ũ. Ò kun pla doro, sé do. 9 A yã mé à tò gbɛ̃ kũ Luda ń nakɔ̃anɔ, bisãsiri sún ń kɛ̃kɔ̃aro. 10 Kũ Yesu tà bɛ, a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 11 Akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a nanɔo à nɔ pãnde sè, ade zina kè a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a zão à gɔ̃ pãnde sè sɔ̃, à zina kèɛn gwe.

Yesu arubarikadana nénɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Òtɛn su Yesunɛ kũ nénɔ de à ɔ naḿma, akũ a ìbanɔ gìńnɛ. 14 Kũ Yesu è lɛ, à pɔ fɛ̃ à pìńnɛ: À tó nénɔ mó ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa mé à ń takanɔ pɔ́ ũ. 15 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ adi kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí lán né fíti bàro ni gɛ̃nlo. 16 Akũ à nénɔ sè à ń kpákpa a kùla, à ɔ nànaḿma à arubarikaa dàńgu.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kũ Yesu dà zén àtɛn gé, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lè à sù à kùtɛ a arɛ à a là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ nà mà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lee? 18 Akũ Yesu pìnɛ: À kè dera n pì má manaa? Gbɛ̃ke manaro, sé Luda ado. 19 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, ǹsun gbɛ̃ blero, ǹgɔ̃ bèɛrɛ lí n de kũ n daoonɛ. 20 Akũ à pì: Dannɛri, zaa ma né fiti gɔrɔan má yã birenɔ kũna píŋki. 21 Akũ Yesu a gwà kũ yenyĩ wéo à pìnɛ: Yã mèn do mé à gɔ̃nnɛ. Ǹ gé ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía píŋki ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ témai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì ãnn sìsi yã pì yãi, à tà kũ pɔsirao kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ zɔ̃kɔ̃ yãi. 23 Akũ Yesu a ìbanɔ gwàgwa à pìńnɛ: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 24 A yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ, akũ Yesu èra à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ manamana à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn! 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ manamana, ò pìkɔ̃nɛ:

Dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu ń gwá à pì: Bisãsiri ni fɔ̃ro, sé Luda. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛ.

28 Akũ Pita pìnɛ: O bee pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. 29 Yesu pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a vǐninɔ ke a dakũnanɔ ke a da ke a de ke a nénɔ ke a bura ma yãi kũ ma baarukpannɛna yão, 30 ade ni ɛra à bɛnɔ kũ vǐninɔ kũ dakũnanɔ kũ danɔ kũ nénɔ kũ buranɔ e lɛu basɔɔro andunia dí gũn, ama kũ wɛ́tãmmaomɛ, ani wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ àtɛn su gũn. 31 Gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yá'onaa
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Ò èra ò dà zén òtɛn gé Yurusalɛmu. Yesu do a ìbanɔnɛ arɛ, akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna gbɛ̃ kũ ò té a kpɛnɔ kǔ. Akũ Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sètɛ ń dona, à èra à yã kũ oni kɛarɛ òńnɛ dɔ 33 à pì: À ma! Ótɛn gé Yurusalɛmumɛ. Oni Bisãsiri Né kpá sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔa, oni yã daala à ga, oni a kpá kifirinɔa. 34 Oni a lalandi kɛ oni lé'i káa oni a gbɛ̃ kũ flãao oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Mat 20:20-28)

35 Akũ Zebedi nénɔ Yamisi kũ Yuhanao nà Yesui ò pìnɛ: Dannɛri, ó ye ǹ yã kũ ótɛn wɛ́ kɛmma kɛwɛrɛ. 36 Akũ à ń lá à pì: Bón á ye mà kɛárɛɛ? 37 Ò wèa ò pì: Ǹ tó ò vutɛ kũnwo n kpata gũn, gbɛ̃ do n ɔplai gbɛ̃ do ɔzɛi. 38 Yesu pìńnɛ: Á yã kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá? Wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni fɔ̃ à gɛ̃ a gũn yá? 39 Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. Akũ Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi áni mi, wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni gɛ̃n, 40 ama vutɛna ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ Luda kèkeńnɛnɔ pómɛ.

41 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃ Yamisi kũ Yuhanaooi. 42 Akũ Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa buri pãnde kínanɔ ũnɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 43 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á té gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zǐri ũ. 44 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á sĩnda pínki zɔ̀ ũ. 45 Zaakũ Bisãsiri Né dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ à a zĩda wɛ̃ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Batimɛu wɛ́wɛ̃naa
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Ò kà Yɛriko. Kũ Yesu tɛn bo gwe kũ a ìbanɔ kũ pario, vǐna Timɛu né Batimɛu vutɛna zé léa, àtɛn bara kɛ. 47 Kũ à mà ò pì Yesu Nazɛra mé àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à nà lé gbãna zunaa à pì: Yesu, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa! 48 Akũ pari tɛn gínɛ òtɛn pi à yĩtɛ. Akũ a lé gbãna zunaa kàra àtɛn pi: Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zè à pì: À a sísi. Akũ ò vǐnaa pìi sìsi ò pìnɛ: Ǹ laakari kpátɛ ǹ futɛ. Àtɛni n sísi. 50 Akũ vǐnaa pì a uta bò à vǐ à fùtɛ à sù Yesu kĩnaa. 51 Akũ Yesu a là à pì: Bón ń ye mà kɛnnɛɛ? Vǐnaa pìi wèa à pì: Rabi, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́, ma náani kũ n kè mé à n werekɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃nɔ a wɛ́ gu è, akũ à dà kãao zén.

11

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage kũ Bɛtani kũ à kú Kùkpɛ
sÌsĩgɛrɛɛiio, akũ Yesu a ìbanɔ zÌ̀ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á
arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̀nɔ, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro.
À poro à suo. 3 Tó ò á lá ò pì, bɔ́n átɛn kɛ gwe, à pi Dikiri mɛ́ à yei, ani ɛra à suo
tera. 4 Akũ ò gɛ̀ɛ ò zaaki è bàdɔna kpɛ́lɛlɛ bàai. Kũ òtɛn poro, 5 akũ gbɛ̃ kũ ò zɛ
gwenɔ ń lá ò pì: Bɔ́n átɛn kɛ kũ zaaki pìio kũ átɛn poroo? 6 ò wèḿma lákũ Yesu
òńnɛ nà, akũ ò ń tó ò táo. 7 Ò sù kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ
Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zɛ́ gũn dasi, gbɛ̃kenɔ tɛn lánɔ zɔ̃ sɛ̃n òtɛn
kpátɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kũ ò té arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò té kpɛnɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
10 Luda arubarika da ó dizi Dauda kpata kũ àtɛn bo gupuraan.

Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.

11 Kũ Yesu kà Yurusalɛmu, à gɛ̀ Luda ɔnn, akũ à pɔ́ sĩnda pínki gwà à lìkai. Kũ
ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén yãi, akũ à bò à gɛ̀ɛ Bɛtani kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ.

Yesu láaribona kaka lía kũ a kunna Luda ɔnnwo
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Kũ gu dɔ̀, ò bò Bɛtani, akũ nà tɛn Yesu dɛ. 13 À kaka lí è zã̀ dire a lá kù. Akũ
à gɛ̀ɛ gwa ke tó à né vĩ. Kũ à kà gwe, adi pɔ́ke lero, sé a lánɔ, zaakũ kaka gɔrɔ
dí ká kɔ̀ro. 14 Akũ à pì lí pìinɛ: Gbɛ̃ke ni n né ble ziki doro. A ìbanɔ yã̀ pìi mà.

15 Kũ ò kà Yurusalɛmu, Yesu gɛ̀ Luda ɔnn, akũ à pɛ̀ ɛtɛblerinɔa kũ lagatarinɔ
à ń bɔ́tɛ. À ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yÌ̀pa à kɔ̀tɛńnɛ. 16 Adi
we gbɛ̃ke a aso sɛ̀ à gɛ̀tɛo Luda ɔnnlo. 17 Akũ à yã̀ dà gbɛ̃nɔnɛ à pì: Ò kɛ̀ Luda
yãn ò pì: Ma kpé nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũ buri sĩnda pínkinɛ, akũ a kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ
tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yã̀ pìi mà, akũ òtɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ. Òtɛn
vĩna kɛnɛ, zaakũ a yãdannɛnaa bò gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ. 19 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, akũ Yesu
kũ a ìbanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìi gũn.

20 Kũ gu dɔ̀, òtɛn gɛ̃tɛ, akũ ò kaka lí pìi è à kori kɛ̀ kũ a zĩnio. 21 Akũ à yã̀ dɔ̀
Pitan, akũ à pì Yesunɛ: Rabi, ǹ kaka lí kũ n láari bòa gwa, à kori kù. 22 Yesu
wèḿma à bè: Àgɔ̃ Luda náani vĩ. 23 Yãpuran matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ ò kpi dínɛ à futɛ
à a zĩda sé à zu sɛ̀bɛn, tó ádi sika kɛ a nèsɛɛ gũnlo, tó à náani vĩ kũ yã̀ kũ à òo
pì ni kɛ, ani kɛnɛmɛ. 24 Abire yãi matɛn oárɛ, tó átɛn adua kɛ, yã̀ kũ a a wɛ́ kɛ̀
pínki, à ditɛ a gĩnakɛ a lè kɔ̀, áni le sɔ̃. 25 Tó a futɛ átɛn adua kɛ, tó á nèsɛ vãni
kũna kũ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, de á De kũ à kú musu á durunnanɔ kɛ̃árɛ dɔ. 26 Tó ádi
gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro, á De kũ à kú musu ni á durunnanɔ kɛ̃árɛ sero.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Akũ ò kà Yurusalɛmu. Lákũ Yesu tɛn kure Luda ɔnn nà, sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 28 ò a la ò pì: Iko kpaten ntɛn yã̀ dínɔ kɛoo?
Dí mé à n gba yã̀ pì kɛna ikoo? 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: Yã̀ mèn don mani
gbɛkaáwa. À wema, mani iko kũ matɛn yã̀ dínɔ kɛo oárɛ. 30 À omɛnɛ. Yahaya
gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yá, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 31 Akũ ò yã̀ gɔ̃gɔ̃ ò
pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó lá bɔ́yãin ódi Yahaya yã̀ síroo? 32 Tó o pì bisãsiri

kĩnaamɛ sɔ̃, tɔ̀! Ò gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki Yahaya annabikɛ sì. 33 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛ̀hɛ̃ makũ se, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

12

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-18)

1 Akũ Yesu fùtɛ àtɛn yãlɛkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mé à geepi líkpɛ bà à karaa lìkai, à wèɛɛ yɔ̀ geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa kè, akũ à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 2 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zǐrii zǐ arukɛrii pìnɔa de à a geepi né sí. 3 Akũ arukɛrii pìnɔ a kǔ ò a gbɛ̀, ò a gbàrɛ ɔkori. 4 Akũ à èra à zǐri pãnde zǐ dɔ. Akũ ò gbɛ̃ bire lè a mìia ò wé'i dàa. 5 A èra à gbɛ̃ pãnde zǐ dɔ, akũ ò gbɛ̃ bire dè. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zǐ lɛ dasi, ò ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̀ ò ń gbɛ̃kenɔ dè. 6 À négɔ̃gbɛ̃ mèn do yenyĩde mé à gɔ̃nɛ sà, akũ à a zǐ zã à pì: Oni ma né yã da. 7 Akũ arukɛrii pìnɔ pìkɔ̃nɛ: Túbibleriimɛ dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ. 8 Akũ ò a kǔ ò a dè, akũ ò a gèɛ sè ò bòo bura gũn. 9 Tɔ̀! Bɔ́n burade pì ni kɛɛ? Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔĩ. 10 Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?

Gbè kũ kpéborinɔ pã kpài
mé à gɔ̃ kpé kusuru gbè mìde ũ.
11 Dikiri mé à abirekũ kè,
akũ à kèwɛrɛ yãbonsarɛ ũ.

12 Akũ ò zé wètɛ ò a kũ, zaakũ ò dɔ̃ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, ama ò vĩna kè parinɛ, akũ ò a tò gwe ò tà.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Akũ ò Farisi kenɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zǐ Yesu kĩnaa kũ ɔ̃ndɔ̃o, de ò a kũ a yã'onaa gũn. 14 Kũ ò kà, akũ ò pìnɛ: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì gbɛ̃ wé gwaro, ndì gbɛ̃ gwena gwaro, ndì Luda zé dańnɛ súsu. À zé vĩ ò bùsu'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zé vĩro? Ò kpáan yá, ke òsun kpáaro? 15 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃ḿma, akũ à pìńnɛ: Bɔ́yãin átɛni ń lé átɛn gwaa? À mɔ́ kɔ̃n ɔgɔ pì doo mà gwa. 16 Kũ ò kpàa, akũ à pìńnɛ: Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wèa ò pì: Siza pómɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À pɔ́ kũ à de Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kũ à de Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. A yã bò ń sarɛ.

Gènɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Akũ Sadusi kũ òdi pi gènɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbèka ò pì: 19 Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì, tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tòn né'isari, a dakũna gyaanɔ pì sé, de à né buri dato a vǐninɛ. 20 Tɔ̀! Dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sè, akũ à gà né'isari. 21 Akũ Sabi nɔ pìi sè dɔ, akũ à gà à nɔ pìi tò né'isari. Akũ Biɔ kè lɛ dɔ 22 ari à gèɛ à pè ń suppladea. Ń pínki ò gà né'isari. Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 23 Gènɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mé anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃ nɔ ũmɛ. 24 Akũ Yesu wèḿma à pì: Á Luda yã kũ a gbãnao dɔ̃nasari yãin a sãtɛroo? 25 Tó gènɔ fùtɛ, oni nɔ séro, oni zã kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nà ludambɛmɛ. 26 Gèvuna yã musu, ádi Musa takada kyó kɛroo? Gu kũ à lèkara yã òn Luda pìnɛ akãamɛ Ibrahĩ kũ

Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 27 Luda dì kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ a ũ. A sãtɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

Dokayã kũ à deńla
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri ke kú gwe, à lékpakɔ̃a kũ òtɛn kɛ mà. Kũ à è Yesu yã wèḿma manamana, akũ à nài à a là à pì: Dokayã kpate mé à de a kparanɔla pínkii? 29 Yesu wèa à pì: Yã kũ à deńlan dí: Isarailanɔ à sã kpá. Dikiri ó Ludamɛ Dikiri ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nèsɛ mèn doo kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lén. 31 A pladen dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃ndii bà. Dokayã ke de abirenɔlaro. 32 Akũ ludayãdannɛrii pìi pìnɛ: Yã manamɛ, dannɛri. N yãpura ò, n pì Luda mèn domɛ, a pãnde kunlo, sé àpii. 33 Yena Ludai kũ nèsɛ mèn doo kũ n laasunnwo pínki n gbãna lén kũ yena n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃ndi bàao de sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũla kũ sa'ona buri sĩnda pínkio. 34 Kũ Yesu è à yã wèawa kũ laakariio, à pìnɛ: Gɛ̃na kpata kũ bò Luda kĩnaa gũn zà kũnworo. Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù a yãke laa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu èra àtɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, akũ à gbɛ̃nɔ là à pì: À kɛ̀ dera ludayãdannɛrinɔ dì pi Dauda burin Arumasihu ũu? 36 Kũ Luda Nini dìdi Daudaa, à pì:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
37 Lákũ Dauda pìnɛ Dikiri ũ, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Akũ pari tɛni a yã ma kũ pɔnnao. 38 A yãdannɛnaa gũn à pì: À laakari kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye kurenaai kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔ dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa. 39 Òdigɔ̃ wɛtɛ ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔ gũn kũ dikpɛ vutɛki mananɔ. 40 Òdi adua gbǎna kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi gyaanɔnɔ kpé síḿma. Ń wétãmma nigɔ̃ pãsĩpãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki póla.

Gyaanɔ takaside gba
(Luk 21:1-4)

41 Akũ Yesu vùtɛ Luda ɔnn ɔgɔdakia arɛ, àtɛn gbɛ̃nɔ gwa lákũ òtɛn ɔgɔ dan nà. Ɔgɔdasidenɔ tɛn ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ dan. 42 Akũ gyaanɔ takaside sù à kɔbɔ pla dàn, adi ká sisiro. 43 Akũ Yesu a ìbanɔ kàkara à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gyaanɔ takaside dí ɔgɔ dà ɔgɔdaki gũn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 44 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ dí sɔ̃, a takasikɛ gũnn pó kũ à vĩ à pó bleon à dàn pínki.

13

Yurusalɛmu yakana kũ andunialakagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

1 Lákũ Yesu tɛn bo Luda ɔnn nà, a ìbanɔ doke pìnɛ: Dannɛri, ǹ gwa lákũ ò kpé mana dí takanɔ bò nà kũ gbè mana dí takanɔ. 2 Akũ Yesu pìnɛ: N kpé zɔ̃kɔ̃ dínɔ è pínki yá? Gbè ke kú gu dí kũ oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.

3 Yesu vutɛna Kùkpɛ sǐsĩgɛrɛɛi arɛdɔkɔ̃ana kũ Luda ɔnnwo, akũ Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao kũ Anduruo a gbèka gusarɛ ò pì: 4 Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn yã dínɔ

ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a pínki kɛgɔrɔ sèeda ũu? 5 Akũ Yesu pìńnɛ: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 6 Oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 7 Tó a zǐnɔ baaruu mà kũ a òpiio, àsun bídi kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama andunia lakana kpɛ́. 8 Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. Zĩtɛ yĩgãyĩgãna nigɔ̃ kú gukenɔn kũ nàao. Yã dínɔmɛ nɔ̀wãwã naana ũ.

9 À laakari kɛ. Oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔĩ, oni á gbɛ̃gbɛ̃ aduakɛkpɛnɔ gũn. Oni á zɛ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ arɛ ma yãi, de àgɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 10 Sé ò ma baaru nna waazi kɛ buri pínki ma gĩa. 11 Tó ò gɛ̀ɛ kãáo yãkpatɛkɛkia, àsun gĩnakɛ à bídi kɛ yã kũ áni oaro. Yã kũ Luda dàárɛ á lén gɔrɔ kὺa à o, zaakũ ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yã oro, Luda Ninimɛ. 12 Vὶni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nénɔ kpɛ. Nénɔ ni bo ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. 13 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa ni surabana le.

14 Tó a tɛ̃ guyakari è gu kũ à de àgɔ̃ kunlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa. 15 Gbɛ̃ kũ à kú a kpɛ́ musu sún kipa à gɛ̃ kpɛ́ gũn à póke sɛ́ à booro. 16 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a uta séro. 17 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nérandenɔ gɔrɔ birea. 18 À adua kɛ de yã pì sún kɛ bunsirɛ gɔrɔro, 19 zaakũ wɛ́tãmma nigɔ̃ kun gɔrɔ pìnɔa. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia kὲ ari gbãra a taka dí kɛro, ani sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dikiri dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama à gɔrɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kũ à ń sénɔ yãimɛ.

Bisãsiri Né sunaa
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa zὰ dire, àsun síro. 22 Zaakũ Arumasihu ékɛnɔ kũ annabi ékɛnɔ ni su ò sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ sãtɛo, tó ani sí kɛ. 23 À laakari kɛ. Ma gĩnakɛ ma yã pínki òárɛ zaa káaku kɔ̀.

24 Gɔrɔ pìnɔ wɛ́tãmmanaa gbɛra ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro, 25 susunɛnɔ ni woro ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni yĩgã, 26 gbasa ò Bisãsiri Né suna e ludambɛ lukun kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo kũ gakurio. 27 Ani a malaikanɔ zĩ andunia kusuru siikɔ̃ gũn, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ kakara zaa andunia lé díkũ kũ a lé direkũo.

28 À yã dada kaka lía. Tó a ɔnɛnɔ í kpàkpa àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 29 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpélɛlɛa. 30 Yãpuran matɛn oárɛ gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 31 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro. 32 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Né, sé De Luda.

33 À laakari kɛ, á wɛ́ gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ ani suro. 34 A de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gɛ́ wɛ̃tɛa bà. À a bɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baadi kũ a zĩo, akũ à pì a gudãkpãriinɛ á wɛ́ gɔ̃ dɔ. 35 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dɔ̃ gɔrɔ kũ bede ni suro, ɔkɔsin yá, lizãndon yá, kolɛzuon yá, ke gudɔo. A yã mɛ́ à tò á wɛ́ gɔ̃ dɔ, 36 de àsun su kãnto à á le átɛn i oro yãi. 37 Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛmɛ, à wɛ́ gɔ̃ dɔ.

14

Lɛ́kpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Vĩnla dikpɛ kũ Burodi Futɛnasari dikpɛo gɔ̃ gɔrɔ pla, akũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ tɛn zé wɛtɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o ò Yesu kũ ò dɛ. 2 Zaakũ ò pì: Òsun kɛ
dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gɔrɔ kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛa, àtɛn pó ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃
ke nài a lo fítinna kũ nísi gbĩ nna buri mana ɔgɔde kú a gũn kũna. Akũ à lo pì
wakaa è, à nísi pìi kù Yesu mìia. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, ń pɔ fùtɛ ò pì: Bómɛ nísi pì
laalasekɛna ũu? 5 Oni fɔ̃ ò yía de andurufu wàa do kpé basɔɔrola ò a ɔgɔ kpá
takasidenɔa. Akũ ò léfɔtɔ kpà nɔgbɛ̃ pìii. 6 Akũ Yesu pì: À a tó gwe. Bó yã mé à
tò átɛn wari dɔaa? À zĩ mana kèmɛnɛmɛ. 7 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda
pínki, gɔrɔ kũ á yei, áni fɔ̃ à kɛ́nɛ. Makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro.
8 À kè a gbãna lémmɛ, à gĩnakɛ à nísi kù ma mèɛa de à ma gè kɛomɛ. 9 Yãpuran
matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã
kũ nɔgbɛ̃ pìi kè o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gèɛ
sa'orikinɔ kĩnaa de à Yesu kpáḿma. 11 Kũ ò a yã mà, akũ ń pɔ kè nna, akũ ò lé
sènɛ kũ oni ɔgɔ kpáa. Akũ àtɛn zé wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla póble kɛkɛnaa
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30)

12 Burodi Futɛnasari dikpɛgɔrɔ káaku zĩ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá,
Yesu ìbanɔ a là ò pìnɛ: Mán ń ye ò gé kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pó blenn? 13 Yesu gbɛ̃nɔn
pla zǐ a ìbanɔ té à pìńnɛ: À gé wɛ̃tɛ gũn. Gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À téi
14 ari ɔn kũ ani gɛ̃n. À o ɔn pì bedenɛ, dannɛri pì mán a kipaki kunn, gu kũ
áni Vĩnla pó blen kũ a ìbanɔo? 15 Ani kpé musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kèkɛ mɔárɛ. À póbleyã
kɛkɛwɛrɛ gwe. 16 Yesu ìbaa pìnɔ dà zén, ò gɛ̃ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ ò lè lákũ à òńnɛ
nà. Akũ ò Vĩnla póbleyã kèkɛ gwe.

17 Kũ ɔkɔsi kè, akũ Yesu gèɛ gwe kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 18 Kũ ò
gɛngɛsɛkɛna òtɛn pó ble, akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mèn do kũ ótɛn
pó ble lɛɛlɛ ni ma kpáḿma. 19 Ń nèsɛɛ yàka, akũ òtɛni a la dodo: Asa makũroo?
20 Akũ à pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ ótɛn pó ble ta gũn lɛɛlɛmɛ.
21 Bisãsiri Né ni kpágui lákũ a kẽna a yã musu nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani
Bisãsiri Né kpáḿma pìi. Ani kɛ sǎna adenɛ tó odi a i yãro.

Dikiri póble
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kũ òtɛn pó ble, Yesu burodii sè à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa
à pì: À sí, ma mèɛn dí. 23 Akũ à toko sè à arubarikaa dàn à kpàḿma, akũ ò mì
ń pínki. 24 Akũ à pìńnɛ: Ma arun yè, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru ũ kũ
ani bɔtɛma. 25 Yãpuran matɛn oárɛ, mani geepi'i mi gĩa doro ari kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gé boo gupuraa, gbasa mà a dufu mi sà. 26 Kũ ò lèɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò
gèɛ Kùkpɛ sǐsĩgɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

27 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma, zaakũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì: Mani sãdãri
lé, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 28 Ama ma vunaa gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 29 Akũ
Pita pìnɛ: Bee tó ò fù ń pínki, mani furo. 30 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn
onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gé lé zu gɛ̃n pla, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃. 31 Akũ Pita
pì mámmam: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi kpányĩ zikiro. Akũ ò ò
lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Ò kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: À vutɛ la ari mà gé
adua kɛ. 33 À Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à gɛ̀ɛ kũńwo. Pɔsira a kṵ̀ a nèsɛyɔkɔ
sì. 34 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ sira kṵ̀ manamana ari ga léi. À zɛ la à ibɛ̃nɛ kɛ. 35 Kũ
à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ tó ani sí kɛ, gɔrɔ zakaa pì gɛ̃tɛala. 36 À pì:
Baa, ma De, pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛnnɛ. Ǹ toko'i dí síma, ama adi kɛ yã kũ má
yeinlo, sé kũ ń yeii. 37 Akũ à èra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o. Akũ à pì Pitanɛ: Simɔ,
ntɛni i on yá? Ńdi fɔ̃ n ibɛ̃nɛ kɛ̀ bee awa doroo? 38 À ibɛ̃nɛ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de
àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei, ama mɛ̀ busɛ. 39 À èra à gɛ̀ɛ adua kɛ, akũ
à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 40 Kũ à èra à sù à ń lé, òtɛn i o, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. Ò
dɔ̃ deran oni yã onɛ nàro. 41 A suna gɛ̃n aakɔ̃deo à pìńnɛ: Átɛn i o átɛn kámma
bo ari teran yá? À mɔ̀ lɛ. Gɔrɔ kà sà. À gwa, ò Bisãsiri Né kpà durunnakɛrinɔa.
42 À futɛ ò gé. Gbɛ̃ kũ à ma kpaḿma pì tɛn su fá.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

43 Kũ à kpé àtɛn yã pì o, akũ Yudasi a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke sù kũ
pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũkũna kũ gònɔ. Ò bò sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa. 44 Bonkpɛde pì sɔ̃ à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lé péa, àkũn dí.
À a kũ gbãna à tá kãao. 45 Akũ à mìi pɛ̀ Yesua gɔ̃nɔ à pìnɛ: Rabi! Akũ à lé pèa.
46 Akũ ò ɔ pètɛ Yesua ò a kṵ̀ gíngin. 47 Akũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ doke a fɛ̃nɛda
wòto à sa'oriki zĩri ke lèo à a sã gò. 48 Akũ Yesu pìńnɛ: Kpãni wédewɛn ma ũ
kũ a su à ma kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? 49 Madìgɔ̃ kú kãáo Luda ɔnn lákũ gu
dìgɔ̃ dɔ nà, madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. Ama sé yã kũ ò kɛ̃ Luda yãn papa.
50 Akũ a ìbanɔ bàa lè ń pínki ò a tòn.

51 Kɛfɛnna ke téi à pɔ́ke danaro, bizatarun à kùala. Kũ ò a kṵ̀, 52 akũ à bò ń
ɔĩ à a biza tòńnɛ gwe à bàa sì à tà punsi.

Yuda gbãnadenɔ yãpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

53 Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kàkara gwe ń pínki. 54 Pita té a kpɛ zã̀ dire ari à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀
sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛ ɔnn. À vùtɛ gwe àtɛn té kpákpa kũ dogarinɔ lɛɛlɛ. 55 Sa'orikinɔ
kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesui ò a dɛ, akũ odi a lero. 56 Ò
ékɛyã dìdia dasi, ama ń yãke dí kɔ̃ séro. 57 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò ékɛyã dìdia ò pì:
58 O mà à pì áni Luda kpé kũ bisãsiri bò wí áni a pãnde bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura
kũ bisãsiri dí boro. 59 Bee kũ abireo ń yã dí kɔ̃ séro. 60 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ
à zɛ̀ ń arɛ à Yesu gbèka: Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de
deraa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃n adi yãke wearo, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi èra à a gbèka:
Mɔkɔ̃n Arumasihu, Luda arubarikade Né ũ yá? 62 Akũ Yesu pì: Makũmɛ a ũ.

Áni Bisãsiri Né e vutɛna Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun. 63 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃ à pì: À kè dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ? 64 A mà lákũ à dɔkè kũ Ludao nà. Yã̀ kpaten a zɛo teraa? Akũ ò yã̀ dàala ń pínki ò pì ò a dɛ. 65 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò lé'i kàa. Akũ ò pɔ́ yì̀nɛ a ãnnwa, òtɛni a lélɛ kũ okũo òtɛn pinɛ: Ǹ annabikɛyã̀ o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ o. Akũ dogarinɔ a kù̀ ò a sãn kèkɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

66 Pita kú ɔnn zĩtɛ, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀nɔkparenɔ doke sù gwe. 67 Kũ à Pita è àtɛn té kpákpa, akũ à wé dìa à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛrao. 68 Akũ à ledi kpà à pì: Má a dɔ̃ro, mádi yã̀ kũ ntɛni o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. Akũ à fùtɛ à gɛ̃ gãnun. 69 Kũ zɔ̀nɔkpare pì a è gwe dɔ, akũ à ò gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔnɛ à pì: Ń gbɛ̃ mèn don dí. 70 Akũ Pita ledi kpà dɔ. Kũ à kè saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ pì Pitanɛ: Yãpuramɛ ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ n ũ. 71 Akũ Pita fùtɛ à a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ kũ átɛni a yã̀ o pì dɔ̃ro. 72 Zaa gwe gɔ̃nɔ ko lé gɛ̃n plade zù, akũ yã̀ kũ Yesu òo dɔ̀ Pitan, kũ à pì, ari ko gɔ̃ gé lé zu gɛ̃n pla, ani ledi kpáai gɛ̃n aakɔ̃. Akũ à nà ɔ́ɔdɔnaaa.

15

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38)

1 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃nɔ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbãnadenɔ ń pínki yã̀ gɔ̃gɔ̃, akũ ò Yesu yì̀ ò gèɛ ò a nà Pilatinɛ a ɔĩ. 2 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yudanɔ kína ũ yá? Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 3 Sa'orikinɔ tɛn yã̀ didia, 4 akũ Pilati a là dɔ: Ĩni yãke oroo? Yã̀ kũ òtɛn didimma ma fá! 5 Ama Yesu dí yãke weńmaro, akũ yã̀ pìi bò Pilati sarɛ.

Yadana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

6 Vĩnla dikpɛ zĩ òdi purusunanɔ doke kũ gbɛ̃nɔ a wé kè gbarɛńnɛ. 7 Gɔrɔ kù̀a sɔ̃ gbɛ̃ke kú kpésiran òdi pi Baraba. À kú kũ gbɛ̃ gaavude kũ ò gbɛ̃ dènɔo. 8 Akũ pari nà Pilatii ò wé kèa à kɛ lákũ àdi kɛńnɛ nà. 9 Akũ Pilati ń lá à pì: Á ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn yá? 10 Zaakũ à dɔ̃ kũ nèsɛgɔ̃ba kũ sa'orikinɔn vĩ kũ Yesuo yãin ò a kpàawa. 11 Akũ sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ laakarii fùtɛ, de ò o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Akũ Pilati ń lá à pì: Bón á ye mà kɛ kũ gbɛ̃ kũ adì pi Yudanɔ kínao teraa? 13 Akũ ò wiki lè ò pì: Ǹ a pá lía! 14 Akũ Pilati pìńnɛ: À kè deraa? Bɔ́ dàan à kèɛ? Akũ ò wiki lè ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía! 15 Pilati ye à gbɛ̃nɔ pɔnna wɛtɛ, akũ à Baraba gbàrɛńnɛ. À Yesu kpà sozanɔa ò a gbɛ̃ flãao ò a pá lía.

Yesu fobona
(Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3)

16 Akũ sozaa pìnɔ gèɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, akũ ò ń gã̀ kàkara pínki. 17 Ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ, akũ ò lè fùraa tã̀ ò kùnɛ. 18 Akũ òtɛn fɔ kpáa ò pì: Fɔɔ Yudanɔ kína! 19 Òtɛni a lé kũ gòoo a mìia òtɛn lé'i káa òtɛn kútɛ ń kosoa òtɛn mì natɛnɛ. 20 Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba tɛ̃ra pìi gòala ò a zĩda pókasa dànɛ. Akũ ò bò kãao òtɛn gé a pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

21 Kũ òtɛn gɛ́, Sirɛni gbɛ̃ kũ ò pinɛ Simɔ bò lakutu kea àtɛn su wɛ̃tɛ gũn, akũ ò gã nàa à Yesu lígbãndurukpana sɛ́. Àkũmɛ Alɛsanda kũ Rufuo de ũ. 22 Akũ ò gὲɛ kũ Yesuo gu kũ òdi pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. 23 Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò yằkatɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ, ama adi miro. 24 Kũ ò a pà lía, akũ ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛ ò kàtɛ, akũ ò kàpaa kpà lákũ ń baadi ni sɛ́ nà. 25 Ò a pà lía mɔ̀ kɛ̃ndomɛ. 26 Ò yã̄ kũ ò dìaa kɛ̀ ò nà lía a mìla ò pì:

Yudanɔ kína.

27 Ò kpãni wɛ́dewɛnɔ pà lía a sarɛ gwe dɔ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi. 28 Lɛn yã̄ kũ ò kɛ̀ Luda yãn pàpa lɛ kũ ò pì: Ò a kàkara kũ dàkɛrinɔ.

29 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zɛ́la gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ ò pì: Ɛhɛ̃! Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpɛ́ wí ń ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? 30 Ǹ n zĩda mì sí ǹ kipa lía! 31 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: À gbɛ̃ pãndenɔ mìi sì, ama ani fɔ̃ à a zĩda mì síro. 32 Tó Arumasihu, Isarailanɔ kína kìpa lía tera ò e, óni a náani kɛ. Akũ gbɛ̃ kũ ò ń pá lía lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ dɔ.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

33 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 34 Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Abirekũ pì: Ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 35 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe kenɔ yã̄ pìi mà, akũ ò pì: À ma, àtɛn Iliasu sísi. 36 Akũ gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gὲɛ à sako sὲ à dà sèwɛ̃ kpằkpãa gũn, à fĩfĩ lebaa, akũ à dɔ̀ Yesunɛ à mi. Akũ à pì: À zɛ gĩa ò gwa, tó Iliasu ni su à a kipa. 37 Yesu wiki gbãna lɛ̀ à wɛ̃ndii tà. 38 Akũ Luda kpɛ́ lábure kɛ̃kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. 39 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ à zɛ Yesu arɛ gwe è lákũ à gà nà, akũ à pì: Yãpuramɛ Luda Nén gbɛ̃ dí ũ. 40 Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ òtɛn gu gwa zằ dire. Ń tén Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi Fíti kũ Yusufuo da kũ Salomɛo. 41 Gɔrɔ kũ Yesu kú Galili, mɔ́kɔ̃nɔ mé òdigɔ̃ téi ògɔ̃ kpái. Nɔgbɛ̃ pãndenɔn kú gwe dɔ dasi kũ ò gὲɛ kãao Yurusalɛmu lɛɛlɛ.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

42 Azuma zĩ ɔkɔsi. Kũ òtɛn kámmabogɔrɔ soru kɛ, 43 Yusufu Arimatea gbɛ̃ sù. Gbɛ̃ tódemɛ Yuda gbãnadenɔ té. Àkũ sɔ̃ àtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa dã. À kùgbãna kὲ à gὲɛ Pilati kĩnaa à Yesu gὲɛ gbὲkaa. 44 Kũ Pilati mà Yesu gĩnakɛ à gà kɔ̀, à bò a sarɛ. Akũ à sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sìsi à a là tó Yesu gà kɔ̀. 45 Kũ Pilati gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ yã̄ pìi mà, akũ à Yusufu gbà zɛ́ à gὲɛ pì sɛ́. 46 Akũ Yusufu gὲɛ à táaru biza lù, akũ à gὲɛ à a gὲɛ kìpa lía à biza pìi fĩfĩa. À a dà gbὲwɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, akũ à gbὲ gbɛ̃ntɛ̃ gbigiri kὲ à tàta wὲɛ pìlɛ. 47 Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yusufu dao è gu kũ ò Yesu gὲɛ pìi wùtɛn.

16

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ lakanaao ɔkɔsi Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yamisi dao kũ Salomɛo nísi gbĩ nna lù, de ò gɛ́ ò kú Yesu mὲɛa yãi. 2 Azumanɛnna

zĩ kɔnkɔkɔnkɔ ò bò òtɛn gé mira pì kĩnaa. 3 Ò kɔ̃ là zén ò pì: Dí mé ani gbèɛ kὺ gbigiri kɛ à gowɛrɛ mira léa sɔ̃ɔ? 4 Zaakũ gbèɛ pì zɔ̃kɔ̃ manamana. Kũ ò wé sè ò gwà, akũ ò è ò gbèɛ pì gbigiri kè ò gò mira pì léa. 5 Kũ ò gɛ̃ mira pìi gũn, akũ ò kɛfɛnna ke è vutɛna ɔplai à utagyaba pura dana. Akũ ò kè gìri. 6 À pìńnɛ: Àsun kɛ gìriro, Yesu Nazɛra kũ ò pà lían átɛn wɛtɛroo? À vù, à kú laro. À gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 áni gé à o a ìbanɔnɛ kũ Pitao kũ àtɛn dońnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen oni a en lákũ à òńnɛ nà. 8 Òtɛn lukaluka, yã̀ pìi bò ń sarɛ, akũ ò bò miran ò bàa lè. Odi yãke o gbɛ̃kenɛro kũ vĩna ń kũ yãi.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23)

9 Kũ Yesu fùtɛ azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ, à a zĩda mɔ̀ Mariama Magadalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pìi gũnn Yesu pè tãna mèn supplanɔa. 10 Akũ nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à ò gbɛ̃ kũ ò kú kãao yãnɔnɛ. Ń nèsɛɛ yakana òtɛn ɔ́ɔ dɔ. 11 Kũ ò mà kũ Yesu kú kũ wɛ̀ndiio ari nɔgbɛ̃ pì a è kũ wéo, odi síro.

12 Abire gbɛra gɔrɔ kũ ń gbɛ̃nɔn planɔn té zé gũn òtɛn gé wɛ̃tɛ gũn, à bò à sùḿma lán gbɛ̃ pãnde bà. 13 Kũ ò èra ò sù, ò ò gbɛ̃ kparanɔnɛ, ama odi ń yã síro. 14 Kũ à kè saa à bò à sù a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ òtɛn pó ble. Akũ à kpὰkɛ̃ńyĩ ń sãgbãna yãi, zaakũ odi a náani kɛro akũsɔ̃ odi gbɛ̃ kũ ò a è à vùnɔ yã síro. 15 Akũ à pìńnɛ: À gé andunia gu sĩnda pínkia à ma baaru nna kpá gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 16 Gbɛ̃ kũ à sì akũ à da'itɛ kè mé ani surabana le. Gbɛ̃ kũ adi sí sɔ̃ro, yã ni bo adenɛ vãni. 17 Gbɛ̃ kũ ò baaruu pìi sìnɔ yãkɛnanɔn dí: Oni tãnanɔ goḿma kũ ma tóo, oni yãke buri o. 18 Oni mlɛ̃ sé kũ ɔo. Bee tó ò sɛwɛ mì, póke ni ń lero. Oni ɔ na gyãrenɔa ò gbãna kũ.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

19 Kũ Dikiri Yesu yã̀ òńnɛ à làka, akũ Luda a sè à tà kãao musu, akũ à vùtɛ Luda ɔplai. 20 Akũ a ìbaa pìnɔ gèɛ ò waazi kè gu sĩnda pínkia. Dikiri zĩ kè kũńwo à a yã̀ zĩni pètɛ kũ daboyã kũ ò téinɔ.

LUKU

Baaru nna kũ Luku kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:52
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:20
Yesu da'itɛkɛnaa 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kunna Yurusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kũ a vunaao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃nɔ ɔ kpà dasi, de ò yã̀ kũ à kɛ̀ ó té baba takada gũn zéazɛa, 2 lákũ gbɛ̃ kũ
ò de yã̀ pìi sèedadenɔ ũ kũ a baarukparinɔ òwɛrɛ nà zaa káaku. 3 Tera sà makũ
sɔ̃, lákũ ma wé pɛ̀ yã̀ pìnɔi nà dodo zaa a naana, ma è à mana mà kɛ̃nnɛ zéazɛa,
ma gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde Tiofilu, 4 de ǹ yã̀ kũ ò dànnɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩnakɛ à Yahaya Da'itɛkɛri ina ya'onaa

5 Yudea bùsu kína Hɛrɔdu gɔrɔ sa'ori ke kun, a tɔ́n Zakari. À kú Abia sa'orinɔ
gằa gũmmɛ. A nanɔ tɔ́n Ɛlizabɛti. Haruna burimɛ dɔ. 6 Ń pla ń pínki mana
Ludanɛ. Òdigɔ̃ kun taari sari, ò Dikiri doka kũ yã̀ kũ à dìtɛnɔ kũna. 7 Ama ò né
vĩro, zaakũ Ɛlizabɛti bi paramɛ, akũ ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki zĩ kù.
8 Gɔrɔ kũ sa'onaa kà ń gằaa, Zakari mé àtɛn sa'ona Ludaa zĩ kɛ. 9 Lákũ sa'orii
pìnɔ dì kɛ nà, ò kàpaa kpà, akũ kàpa Zakari kù de à gé turaretiti kpata Dikiri
kpén. 10 Turaretitikpatana gɔrɔ pari kàkara kpélɛlɛa ń pínki, òtɛn adua kɛ.
11 Akũ Dikiri malaikaa bò a sùa, à zè turaretitikpataki ɔplai. 12 Kũ Zakari a
è, à kɛ̀ gìri, vĩna a kù. 13 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro Zakari.
Luda n wékɛ sì, n nanɔ Ɛlizabɛti ni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ǹ tó kpánɛ Yahaya. 14 N pɔ
ni kɛ nna, ǹ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ ni pɔnna kɛ a ina yã̀ musu dasi, 15 zaakũ anigɔ̃ de
Dikirinɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũmɛ. Ani wɛ̃ ke í gbãna ke miro, Luda Nini nigɔ̃ kúa zaa a da
gbɛrɛmmɛ. 16 Ani tó Isarailanɔ arɛ dɔ Dikiri ń Ludaa dasi, 17 ani do Dikirinɛ
arɛ kũ Luda Nini gbãna kũ Iliasu vĩ yão. Ani tó denɔ lé kɛ do kũ ń nénɔ, ani tó
sãyãmarisaridenɔ gbɛ̃ mananɔ ɔ̃ndɔ̃ sé. Ani tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru gũn Dikirinɛ.
18 Akũ Zakari pì malaikaa pìinɛ: Deran mani yã̀ pì yãpura dɔ̃ɔ? Zaakũ mare
zĩkũnaan ma ũ, akũ ma nanɔ zĩ kù dɔ. 19 Akũ malaikaa pìi wèa à pì: Makũmɛ
Gibirilu ũ, madìgɔ̃ zɛna Luda arɛ. Àkũ mé à ma zĩ mà yã̀ pì onnɛ, mà baaru
nna pì kpánnɛ. 20 Ǹ ma, n nénɛ ni natɛ, ĩni fɔ̃ ǹ yã̀ oro ari yã̀ pì gé kɛo, kũ ńdi
ma yã̀ kũ ani kɛ a gɔrɔa síro yãi. 21 Gɔrɔ kủa sɔ̃ òtɛn Zakari dã̀. A gìkɛnaa Luda
kpén bò ń sarɛ. 22 Kũ à bò, adi fɔ̃ à yã̀ ò kũńworo, akũ ò dɔ̃ kũ à wégupu è Luda
kpén. Lákũ a nénɛ nàtɛ nà, akũ àtɛn yã̀ ońnɛ kũ ɔo. 23 Kũ Zakari sa'ogɔrɔ pàpa,
akũ à tà bɛ. 24 Abire gbɛra a nanɔ Ɛlizabɛti nɔ̀ɔ sì, akũ à a zĩda ùtɛ ari mɔ sɔɔro
à pì: 25 Dikiri yã̀ dí kèmɛnɛ, à ma wɛ̃nda gwà, à ma bo wé'iyãn.

Malaika gĩnakɛ à Yesu ina ya'onaa

26 A mɔ suddode gũn Luda malaika Gibirilu zì Galili lakutu kũ òdi pi Nazɛra
gũn. 27 À gèɛ nɔkpare bũnu kũ a tɔ́n Mariama kĩnaa. À gɔ̃kpamma vĩ Dauda
buri ũ. A tɔ́n Yusufu. 28 Kũ malaikaa pìi gɛ̃ a kĩnaa, à pìnɛ: Fɔɔ arubarikade!
Dikiri kú kũnwo. 29 Mariama bídi kɛ̀ manamana yã̀ pìia, à laasun lè à pì: Fɔɔ
bire mì de deraa? 30 Akũ malaikaa pìi pìnɛ:

Mariama, ǹsun tó vĩna n kũro,
zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Ĩni nɔ̀ sí ǹ né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ǹ tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Anigɔ̃ de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ,
oni a sísi Luda Musude Né.
Dikiri Luda ni a ká
a dizi Dauda kpatan,
33 anigɔ̃ kí ble Yakubu burinɔa gɔrɔ sĩnda pínki,
a kíblena nigɔ̃ lakana vĩro.
34 Akũ Mariama pì malaikaa pìinɛ: Mádi gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, abirekũ ni sí kɛ deraa? 35 Malaikaa wèa à pì:
Luda Nini ni summa,
Luda Musude gbãna ni danla.
Abire yãi né kũ ĩni i pì kunna nigɔ̃ adona,
oni a sísi Luda Né.
36 N danɛ Ɛlizabɛti négɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zĩkũnaa gũn. Nɔgbɛ̃ kũ ò dìtɛ para ũ pì kú kũ nɔ̀ mɔ suddoo tera. 37 Zaakũ Luda kĩnaan pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛn. 38 Akũ Mariama pì: Dikiri zɔ̀bleriin ma ũ. À kɛmɛnɛ lákũ n ò nà. Akũ malaikaa pìi tà à a tòn.

Mariama gɛna Ɛlizabɛti kĩnaa

39 Gɔrɔ kʊ̀a Mariama fùtɛ à gèɛ lakutu kũ à kú Yudea bùsu gusĩsĩden gɔ̃̀nɔ. 40 À gèɛ Zakari bɛa, akũ à fɔ kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kũ Ɛlizabɛti Mariama fɔɔ pìi mà, a né vǐ a gbɛrɛ gũn, akũ Luda Nini sù Ɛlizabɛtia, 42 à wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Arubarikademɛ n ũ de nɔgbɛ̃ sĩnda pínkila.
Arubarikaden né kũ à kú n gbɛrɛn ũ dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ, kũ ma Dikiri da sù ma gwaa? 44 Gɔrɔ kũ ma n fɔkpammanaa mà dé, né kũ à kú ma gbɛrɛn vǐ kũ pɔnnaomɛ. 45 Arubarikademɛ n ũ, mɔkɔ̃n kũ n yã kũ Dikiri ònnɛ sì, kũ ani kɛ.

Mariama Dikiri tɔ́ sɛna lei

46 Akũ Mariama pì:
Matɛn Dikiri tɔ́ sé lei ma swɛ̃̀ɛ gũn,
47 ma pɔ tɛn kɛ nna
Luda ma Surabariia,
48 zaakũ à ma yã dà,
makũ a zɔ̀bleri kũ mádi ká pɔ́ke ũro.
Zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki oni pimɛnɛ arubarikademɛ,
49 zaakũ Luda gbãnade yã zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀mɛnɛ.
A tɔ́ kú adona.
50 Àdi wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi a vĩna kɛnɔnɛ
ari ń buria.
51 À a gǎa pòro, à a gbãna mɔ̀ńnɛ,
à zĩdabirinɔ fǎkɔ̃a kũ ń laasunnɔ.
52 À gbãnadenɔ bò kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lei.
53 À pɔ mananɔ kpà nàdɛrinɔa ò kǎ,
ama à ɔgɔdenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔi,
ń yã dí sãaguro.

55 À wɛ̃nda dɔ̃ Ibrahĩnɛ kũ a buri pìnɔ
lákũ à ò ó dizinɔnɛ nà.
56 Mariama vùtɛ kũ Ɛlizabɛtio lán mɔ aakɔ̃ bà, akũ à èra bɛ.

Yahaya Da'itɛkɛri inaa

57 Ɛlizabɛti né'igɔrɔ kà, akũ à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kũ a fárandidenɔ kũ a danɛnɔ mà
lákũ Dikiri a wɛ̃nda gwà nà, ò pɔnna kɛ̀ kãao. 59 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ ò sù tɔ̀ zɔ̃
né pìinɛ, de ò a de Zakari tó kpánɛ, 60 akũ a da pì: Oi! Oni a sísi Yahayamɛ. 61 Ò
pìnɛ: Gbɛ̃ke kú n danɛnɔ té kũ à tó bire vĩro. 62 Akũ ò yã ò a denɛ kũ ɔo, de ò dɔ̃
deran à ye ò tó kpánɛ nà. 63 Zakari anlo gbèka, akũ à kɛ̀a: A tón Yahaya. Yã pìi
bò ń sarɛ ń pínki. 64 Gwe gɔ̃nɔ a nénɛ sɛ̀ lei, à lé bò àtɛn yã o, àtɛn Luda sáabu
kpá. 65 Akũ vĩna ń fárandidenɔ kὺ ń pínki, akũ Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔ tɛn yã
pì o ń pínki. 66 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ kũna ń nèsɛɛ gũn ò pì: Bɔ́n né pì nigɔ̃
de a ũ ziaa? Zaakũ Dikiri ɔ kúa.

Zakari annabikɛyaʼonaa

67 Luda Nini sù a de Zakaria, akũ à annabikɛyã ò à pì:
68 Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá!
À sù à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Surabari gbãnade bòwɛrɛ
a zɔ̀bleri Dauda buri té,
70 lákũ à ò a annabinɔ gãi nà zaa gìkɛna.
71 Ò pì ani ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ani ó bo gbɛ̃ kũ ò zǎógu pìnɔ ɔĩ.
72 Lɛmɛ à ó dizinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
a bàka kunna kũńwo yã dí sãaguro.
73 À la dà ó dizi Ibrahĩnɛ
74 à pì áni ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ,
áni ó gba zé ò doarɛ vĩna sari,
75 de ó kunna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ mananɔ ũ
ari ó wɛ̀ndi lén.
76 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma né,
oni n sísi Luda Musude annabii,
zaakũ mɔkɔ̃n mé ĩni do Dikirinɛ arɛ ǹ zé kɛkɛnɛ.
77 Ĩni tó a gbɛ̃nɔ dɔ̃ lákũ ani ń sura ba nà,
lákũ ani ń durunnanɔ kɛ̃ńma nà.
78 Zaakũ ó Luda sùru vĩ,
bonaa musu ani su ó gwa lán gudɔnaa bà,
79 de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔnɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga léinɔ,
de à ó gbá da aafia zén.
80 Né pì zɔ̃kɔ̃ kὺ, à gɔ̀ kãgbãnade ũ. A kú gbárannan ari gɔrɔ kũ à bò Isarailanɔnɛ
gupuraa.

2

Yesu Kirisi inaa
(Mat 1:18-25)

1 Gɔrɔ kὺa Siza Ogɔsutu bò kũ yão, à pì ò a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń pínki. 2 Narona
káaku kũ ò kèn gwe gɔrɔ kũ Kiriniu de Siria bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 3 Gbɛ̃ sĩnda pínki

gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, de ò a tɔ́ da takadan. 4 Yusufu sɔ̃, à bò Nazɛra, Galili bùsun, à
gɛ̀ɛ Dauda bɛ lakutu Bɛtilihamu, Yudea bùsun, kʉ̃ à de Dauda buri ʉ̃ yãi. 5 À
gɛ̀ɛ de ò a tɔ́ da takadan gwe kʉ̃ a nɔkpamma Mariama kʉ̃ à nɔ̀sinaao, 6 akʉ̃
gɔrɔ kʉ̃ ò kú gwe, a né'igɔrɔ kà, 7 akʉ̃ à a né dauduu ì. À biza fĩfĩa, à a wùtɛ
pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔn, kʉ̃ odi gu le nibɔnɔ kipakiaro yãi.

8 Sãdãrinɔn kú bùsu dokɔ̃nɔ pìi gʉ̃n, òtɛn i sɛ̀ntɛ, òtɛni ń sãnɔ dãkpã gwãani.
9 Akʉ̃ Dikiri malaikaa bò à sùḿma, Dikiri gakuri gupura kʉ̀ à lìkańyĩ, akʉ̃ vĩna
ń kʉ̃ manamana. 10 Malaikaa pìi òńnɛ: Ásun tó vĩna á kʉ̃ro, zaakʉ̃ ma su mà
baaru nna kpáárɛmɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ ni kɛ nna manamana. 11 Ò Surabarii
ìárɛ Dauda wɛ̃tɛn gwãaniala, àkʉ̃mɛ Arumasihu ʉ̃ Dikiri ʉ̃. 12 Sèeda kʉ̃ ani tó
à a dɔ̃n dí: Áni nékpãntɛ̃ e wútɛna pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ gʉ̃n, biza fĩfĩa. 13 Kãnto
ludambɛ gbɛ̃nɔn kú lɛɛlɛ kʉ̃ malaika pìio dasidasi, òtɛn Luda sáabu kpá ò pì:

14 Ò Luda tɔ́ sé lei zaa musu,
gbɛ̃ kʉ̃ ń yã kènɛ nnanɔ aafia le zĩtɛ.

15 Kʉ̃ malaikaa pìnɔ gòńla ò tà ludambɛ, akʉ̃ sãdãrinɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Ò gé
Bɛtilihamu, de ò yã kʉ̃ à kɛ̀ɛ pì e, yã kʉ̃ Dikiri tò o dɔ̃. 16 Akʉ̃ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ likalika,
ò bò Mariama kʉ̃ Yusufuooa kʉ̃ nékpãntɛ̃ pìio wútɛna pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ gʉ̃n.
17 Kʉ̃ ò a è, ò yã kʉ̃ ò òńnɛ né pì musu ò. 18 Akʉ̃ yã kʉ̃ sãdãrinɔ òo pìi bò gbɛ̃ kʉ̃
ò mànɔ sarɛ ń pínki. 19 Mariama yã pì kʉ̃na a nèsɛɛ gʉ̃n pínki, àtɛn laasun léa.
20 Sãdãrinɔ èra ò tà, òtɛn Luda tɔ́ bo, òtɛni a sáabu kpá yã kʉ̃ ò mà akʉ̃ ò è yãi,
zaakʉ̃ à kɛ̀ lákʉ̃ ò òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ né tɔ̃zɔ̃gɔrɔ kà, akʉ̃ ò tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kʉ̃ malaikaa ò
zaade odi a nɔ̀ síro.

Yesu mɔna Dikirinɛ

22 Kʉ̃ ń gbãbogɔrɔ kà, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ à mɔ Dikirinɛ Yurusalɛmu lákʉ̃ Musa doka
ò nà. 23 Zaakʉ̃ à kú Dikiri doka takadan ò pì, ò daudunɔ kpá Dikiria. 24 Ò
sa'opɔ kʉ̃ ò dìtɛ Dikiri doka takadan kpà, ò pì potɛ̃nɛ mèn pla ke lukulukunɛ
bɔ̀rɔ mèn pla.

25 Gbɛ̃ke kú Yurusalɛmu, a tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ, à wɛ́
dɔ Isarailanɔ surabanaai. Luda Nini kúa, 26 akʉ̃ à pìnɛ ani ga Dikiri gbɛ̃ kʉ̃
òdi pi Arumasihu enaa sariro. 27 Luda Nini dònɛ arɛ, akʉ̃ à gɛ̃ Luda ɔnn. Kʉ̃
Mariama kʉ̃ Yusufuo sù kʉ̃ ń né Yesuo yã kʉ̃ ò dìtɛ doka takadan kɛna yãi,
28 akʉ̃ Simɛɔ a sì a ɔĩ, à Luda sáabu kpà à pì:

29 Ǹ makʉ̃ n zɔ̀bleri gbarɛ aafiaa gʉ̃n sà
lákʉ̃ n òmɛnɛ nà Dikiri,
30 zaakʉ̃ ma wé kè pla kʉ̃ Surabari kʉ̃ n dìtɛo,
31 kʉ̃ n a yã kèkɛ buri sĩnda pínki wára.
32 Anigɔ̃ de gupura ʉ̃ de à gupura kʉ̃ buri pãndenɔnɛ,
à n gbɛ̃ Isarailanɔ tó bo.
33 Yã kʉ̃ à ò né pìi musu bò a de kʉ̃ a daoo sarɛ. 34-35 Simɛɔ sa mana òńnɛ, akʉ̃
à ò né pì da Mariamanɛ à pì:

Àkʉ̃ mé anigɔ̃ de sèeda kʉ̃ Isarailanɔ ni gíi ʉ̃,
pɔsira ni n swɛ̃ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà.
Isaraila kenɔ ni kakatɛ ń kenɔ ni bo aafia a gãi,
ń nèsɛɛ gʉ̃n yã ni bo gupuraa.

36 Nɔgbɛ̃ annabi ke kú gwe, a tɔ́n Ana, Fanuɛli né, Asa burimɛ. Nɔgbɛ̃ pì zĩ
kṵ̀ yúkuyuku. À zã̄ kɛ̀ kṵ̄ a gɔ̃kpammao wɛ̀ supplamɛ, 37 akṵ̄ à gɔ̃ gyaanɔ ṵ̄ ari
wɛ̀ basiikɔ̃ awɛɛsiikɔ̃. Àdi bo Luda ɔnnlo, àdigɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kṵ̄ gwãanio
kṵ̄ léyĩnaao kṵ̄ aduakɛnaao. 38 Zĩ birea gɔ̃nɔ à nàńyĩ, à Luda sáabu kpà, àtɛn né
pì yã̄ o gbɛ̃ kṵ̄ ń wé dɔ Yurusalɛmu bonaainɔnɛ ń pínki.

Ɛra tana Nazɛra

39 Kṵ̄ Yusufu kṵ̄ Mariamao kɛ̀ lákṵ̃ à kú Dikiri doka takadan nà pínki ò làka,
ò ɛ̀ra ò tà ń bɛ wɛ̃tɛa Nazɛra, Galili bùsun. 40 Né pìi fùtɛ à gbãna kṵ̀. Ɔndɔ̃ mɔ̀a,
àdigɔ̃ kú kṵ̄ Luda arubarikaao.

Yesu gɛna Luda ɔnn a nɛ́fitikɛgɔrɔa

41 Wɛ̃̀ kṵ̄ wɛ̀ɛo Yesu de kṵ̄ a dao dì gé Vĩnla dikpɛ kɛ Yurusalɛmumɛ. 42 Kṵ̄
Yesu kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ dikpɛ kɛ lákṵ̃ òdi kɛ nà. 43 Kṵ̄ dikpɛ làka,
òtɛn tá, akṵ̄ ń né Yesu gɔ̃̀ Yurusalɛmu, ò a yã̄ dɔ̃ro. 44 Òtɛn da à kú ń gbɛ̃nɔ
téme. Kṵ̄ ò táa ò gɔrɔ do, akṵ̄ òtɛni a wɛtɛ ń danɛnɔ kṵ̄ ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ té. 45 Kṵ̄
odi a ero, ò ɛ̀ra ò gɛ̀ɛ a wɛtɛ Yurusalɛmu. 46 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò a è Luda ɔnn
vutɛna yãdannɛrinɔ té, àtɛn sã̄ kpá ń yãa, àtɛn yã̄ lalaḿma. 47 A yã̄ dɔ̃na kṵ̄ a
yãwemmanaao bò gbɛ̃ kṵ̄ òtɛni a yã̄ manɔ sarɛ ń pínki. 48 Kṵ̄ a de kṵ̄ a dao a
è, à bò ń sarɛ, akṵ̄ a da pìnɛ: Bɔ́yãi n kèwɛrɛ lɛɛ? N de kṵ̄ makṵ̃o, ó bídi kɛ̀ n
wɛtɛna yãi. 49 À wèḿma à pì: À kɛ̀ dera átɛni ń wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kṵ̄ à kṵ̀ mà a De
bɔkɔtɛ kɛnloo? 50 Ama odi yã̄ kṵ̄ à òńnɛ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
51 Yesu ɛ̀ra à tà kṵ̃ńwo Nazɛra, à ń yã̄ mà. A da yã̄ pìnɔ kṵ̃na a nèsɛɛ gṵ̃n pínki.
52 Yesu zɔ̃kɔ̃ kṵ̀, a ɔ̃ndɔ̃ kàra, à nna kṵ̄ Ludao kṵ̄ bisãsirinɔ.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Maa 1:1-11, Yuh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rode gṵ̃n Pɔntiu Pilati mé à Yudea bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ṵ̃, Hɛrɔdu tɛn kí ble Galili, a vĩ̀ni Filipi tɛn kí ble Iturea bùsun kṵ̄ Tarakɔniti
bùsuuo, Lisania sɔ̃ àtɛn kí ble Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa kṵ̄ Kayafaomɛ sa'orikinɔ
ṵ̄. Gɔrɔ kṵ̀a Luda yã̄ ò Zakari né Yahayanɛ gbárannan. 3 Akṵ̄ à fùtɛ àtɛn kure
Yoda bara dire kṵ̄ bara laooi pínki, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ. À òńnɛ ò ń nèsɛ litɛ
ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 4 Lákṵ̃ à kú annabi Isaya takada gṵ̃n
nà à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé térerenɔ poronɛ súsu.
5 Guvutɛ pínki ni tata,
kpinɔ kṵ̄ sl̀sĩnɔ ni datɛ pínki.
Zé kotinanɔ ni poro súsu,
zé wókṵ̃wokṵ̃nɔ ni kpákṵ̃sṵ̃,
6 gbɛ̃ sĩnda pínki ni e lákṵ̃ Luda dì ń sura ba nà.
7 Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akṵ̄ àdi ońnɛ: Bisãsiri pitikonɔ! De
mé à lé dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kṵ̄ Luda ni kipaḿmanɛɛ? 8 À nèsɛlitɛna yã̄ kɛ, onigɔ̃
dɔ̃ kṵ̄ a litɛ. Kṵ̄ Ibrahĩ de á dizi ṵ̄, àsungɔ̃ da kṵ̄ abirekṵ̄ mé ani á boro. Matɛn
oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbè dínɔ kɛ Ibrahĩ burinɔ ṵ̄. 9 Kpása ditɛna línɔi kɔ̀. Lí kṵ̄ àdi
né mana iro, Luda ni zɔ̃ à zu té gṵ̃n.

10 Gbɛ̃nɔ a là ò pì: Tó lɛmɛ, óni kɛ deraa? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à uta vĩ
mèn pla, à a do kpá gbɛ̃ kũ à vĩroa. Gbɛ̃ kũ à póble vĩ, à kɛ lɛ dɔ. 12 Bɛ'ɔgɔsirinɔ
sù da'itɛ kɛ, akũ ò a là ò pì: Dannɛri, óni kɛ deraa? 13 À wèḿma à pì: Ásun bɛ'ɔgɔ
síḿma de lákũ ò dìtɛ nàlaro. 14 Sozanɔ a là: Ókɔ̃nɔ sɔ̃, óni kɛ deraa? À òńnɛ: Ásun
gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kũ fĩna kũ òdi boáɾɛo.
15 Gbɛ̃nɔ wédɔina tɛn kara. Baadi píŋki tɛn laasun lé a nèsɛɛ gũn Yahaya yãa,
tó àkũmɛ Arumasihu ũ. 16 Yahaya òńnɛ ń píŋki à pì: Madì á da'itɛ kɛ kũ íomɛ.
Ama gbɛ̃ke ni su a gbãna demala, mádi ká mà a kyate bobonɛro. Àkũ mé ani
á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ téo. 17 À gbaka kũna kũ ani pó fão. Ani póblewɛ
ká a dɔ̃n, ani a sàko ká té kũ àdi garo gũn. 18 Yahaya baaru nna kpannɛnaa
gũn, à nàkaraḿma kũ yã pãndenɔo dasi. 19 Akũ à yã kpɔ̀kɛ̃ kína Hɛrɔdui a vìni
nanɔ Hɛrɔdia yã musu kũ yã vãni pãnde kũ à kènɔ píŋki, 20 akũ Hɛrɔdu èra à
yã vãni kè dɔ, à Yahaya dà kpésiran.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ ń píŋki, à Yesu da'itɛ kè se. Gɔrɔ kũ Yesu tɛn
adua kɛ, ludambɛ wɛ̀kɔ̃a, 22 akũ Luda Nini sùa à de lán potɛ̃nɛ bà. Akũ à kòto
ke mà bona ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃n ma Né mèn do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ
nnamma manamana.

Yesu buri bozirɛ
(Mat 1:1-17)

23 Gɔrɔ kũ Yesu nà a zĩa, à kà wɛ̀ baraakuri taka. Òtɛn da Yusufu né'inaamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli némɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata némɛ,
Matata sɔ̃ Levi némɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki némɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai némɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu némɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia némɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi némɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu némɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli némɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai némɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata némɛ,
Maata sɔ̃ Matatia némɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi némɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki némɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda némɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana némɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa némɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli némɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli némɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri némɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki némɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi némɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu némɛ,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu némɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ némɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua némɛ,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza némɛ,

Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu némɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata némɛ,
Matata sɔ̃ Levi némɛ,
Levi sɔ̃ Simɛɔ némɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda némɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu némɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu némɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu némɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa némɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna némɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata némɛ,
Matata sɔ̃ Natã némɛ,
Natã sɔ̃ Dauda némɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ némɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi némɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza némɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ némɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ némɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu némɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu némɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu némɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi némɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda némɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu némɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku némɛ,
Isaaku sɔ̃ Ibrahĩ némɛ,
Ibrahĩ sɔ̃ Tera némɛ,
Tera sɔ̃ Nao némɛ,
Nao sɔ̃ Serugu némɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu némɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi némɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu némɛ,
Eberu sɔ̃ Sela némɛ,
Sela sɔ̃ Kaina némɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada némɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu némɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuhu némɛ,
Nuhu sɔ̃ Lamɛki némɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela némɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku némɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi némɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli némɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana némɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu némɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti némɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu némɛ,
Adamu sɔ̃ Luda némɛ.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bò Yoda àtɛn su kũ Luda Ninio pɛkɛrɛna, akũ Nini pìi gèɛ kãao
gbárannan. 2 Ibilisi a yɔ̀ à gwà gwe ari gɔrɔ bupla. Gɔrɔ kùa adi pɔ́ke blero.

Kũ gɔrɔ bupla pìi pàpa, nà tɛni a dɛ. 3 Akũ Ibilisi pìnɛ: Tó Luda Nɛ́mɛ n ũ, ǹ pi
gbɛ̀ dí li burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri dìgɔ̃ kúo adoro.
5 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao musu, akũ à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki a zɛki gbɛ̀n
gɔ̃̀nɔ 6 à pì: Mani n gba abirenɔ iko pínki kũ a gakurio, zaakũ à kú ma ɔĩmɛ, gbɛ̃
kũ má yei mani kpáa. 7 Tó n kutɛ ma arɛ dé, ani gɔ̃ n pɔ́ ũmɛ pínki. 8 Yesu wèa
à pì: Ò kɛ̃̀ ò pì, ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ ǹgɔ̃ doi ado.
9 Akũ Ibilisi gɛ̀ɛ kãao Yurusalɛmu, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa à pì: Tó Luda
Nɛ́mɛ n ũ, ǹ ɔ gbarɛ n zĩdai la, 10 zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ ò n dãkpã.
11 Ò pì dɔ:
Oni n sɛ́ ń ɔĩ, de ǹsun gɛ̃̀ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
12 Yesu wèa à pì: Ò pì, ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kũ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kũ yã pínkio à làka, akũ à a tòn ari zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu èra à tà Galili kũ Luda Nini gbãnao, akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki. 15 Àdi
yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, baadi pínki dì a sáabu kpá.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Akũ à gɛ̀ɛ Nazɛra, gu kũ à nɛ́ blèn. Kámmabogɔrɔ zĩ à gɛ̀ɛ aduakɛkpɛn lákũ
àdi kɛ nà. À fùtɛ à zɛ̀ de à kyó kɛ, 17 akũ ò annabi Isaya takada kpàa. Kũ à pòro,
à bò gu kũ ò yã dí kɛ̃nwa ò pì:
18 Dikiri Nini kúma,
à ma ditɛ mà baaru nna kpá takasidenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃nzĩdanɛ kpàkpa kɛ
gbɛ̃ kũ ò ń zĩda vĩ̃rɔnɔnɛ,
mà wɛ́wɛ̃naa kpàkpa kɛ vl̀nanɔnɛ,
mà gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔ poro,
19 mà Dikiri gbɛ̃kɛkɛnnɛgɔrɔ kpàkpa kɛ.
20 Akũ à takada pìi kòko à kpà kpanyĩriia, à vùtɛ. Gbɛ̃ kũ ò kú kpɛ́ gũnnɔ wɛ́ fĩa
ń pínki. 21 Akũ à nà yã'onnɛnaaa à pì: Luda yã dí pàpa gbãra lákũ átɛn ma nà.
22 Yã mana kũ à da a lɛ́n bò ń sarɛ ń pínki, òtɛni a tɔ́ nna sí ò pì: Yusufu nɛ́n
díroo?
23 Akũ à pìńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kũ áni yáasi dí zumɛnɛ. Tó mɔkɔ̃mmɛ likita ũ, ǹ
n zĩda were. Áni omɛnɛ mà yã kũ a mà ma kɛ̀ zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ̃tɛ gũn
la dɔ. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ a bɛ wɛ̃tɛ gũnlo. 25 Matɛn
oárɛ yãpura, kũ ludambɛ zé tà Iliasu gɔrɔ, gyaanɔnɔn dasi. Legũ dí maro ari
wɛ̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo, akũ nà zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̃̀ Isarailanɔ bùsun pínki, 26 ama Luda dí
Iliasu zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔ kũ à kú Zarɛfa, Sidɔ̃ sarɛ. 27 Annabi Ɛlisa gɔrɔ sɔ̃,
Isarailanɔ bùsun kusunɔn dimmɛ, ama adi ń gbɛ̃ke werekɔ̃aro, sé Siria bùsu
gbɛ̃ Naama.
28 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú aduakɛkpɛ gũnnɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana ń pínki.
29 Akũ ò bò kũ Yesuo wɛ̃tɛ kpɛ, ò gɛ̀ɛ kãao sl̀sĩ kũ ń wɛ̃tɛ kátɛa mìsɔ̃ntɛa, de ò ɔ
sɔ̃i à létɛ à sín yãi. 30 Akũ à bò ń té à tà.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Mat 8:14-17, Maa 1:21-39)

31 Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, akũ àtɛn yã daǹnɛ kámmabogɔrɔ zĩ. 32 A yãdannɛnaa bò ǹ sarɛ, zaakũ a yã iko vĩ. 33 Gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe, akũ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: 34 É'e! Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ǹ de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 35 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìia. Akũ tãna pì gɔ̃gbɛ̃ pìi pãtɛ gbɛ̃nɔ tɛ́, à gòa, adi a kĩnnaro. 36 Gbɛ̃nɔ bídi kɛ̀ ǹ pínki, òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn gwee? Àdi yã ditɛ tãnanɔnɛ kũ iko gbãnao, akũ òdi goǹma. 37 Akũ a tɔ́ dà bùsuu pìla pínki.

Gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

38 Kũ à bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ bɛa. Simɔ nanɔ da tɛn mèwãna kɛ manamana, akũ ò a yã òne. 39 Yesu zèala à gì mèwãna pìinɛ, akũ a mèɛ kè sãna. Zaa gwe gɔ̃nɔ à fùtɛ à pɔ́ble kèǹnɛ.

40 Kũ ifãntɛ̃ gɛ̃̀ kpén, gbɛ̃ kũ ò gyãre vĩnɔ sù kũǹwo Yesunɛ, akũ à ɔ nàna ǹ baadia, à ǹ werekɔ̃a kũ ǹ gyã buri sĩnda pínkio. 41 Tãnanɔ sɔ̃ òtɛn bo gbɛ̃nɔ gũn kũ wikio dasi ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Né ũ. Ama àdi gíǹnɛ ò yã o, kũ ò a dɔ̃̀ Arumasihu ũ yãi.

Yesu waazikɛna Galili
(Maa 1:35-39)

42 Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bò wɛ̃tɛ gũn, à gèɛ gusarɛ, akũ gbɛ̃nɔ tɛni a wɛtɛ. Kũ ò bòa, ò ye à ǹ tóro. 43 Akũ à pìǹnɛ: Sé mà kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá wɛ̃tɛ kparanɔnɛ dɔ, zaakũ abire yãin Luda ma zĩ. 44 Akũ à gèɛ àtɛn waazi kɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ gũn.

5

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

1 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sèbɛɛ bara, akũ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi de ò Luda yã ma yãi, òtɛn nakaraa. 2 Akũ à gó'itɛ è katɛna bara mèn pla, sɔrɔkɔnɔ bòtɛn òtɛni ǹ táarunɔ pípi. 3 Akũ à gɛ̃́ gó pìnɔ do gũn kũ à de Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́ kèa à a yĩpa fíti, à go baraa fíti. Akũ à vùtɛ gó pìi gũn, à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.

4 Kũ à yã ò à làka, akũ à pì Simɔnɛ: Ǹ gɛ́ kũ góo í lòkoto kpa, à birigi fã á kpɔ̀ kũ. 5 Simɔ wèa à pì: Dannɛri, o zĩ kɛ̀ ari gu gèɛ à dɔ̀o, ódi pɔ́ke kũro, ama lákũ n ò nà, mani fã. 6 Kũ ò kɛ̀ lɛ, ò kpɔ̀ɔ kàkara yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ ari ǹ biriginɔ ye ò kɛ̃kɛ̃. 7 Akũ ò ɔ kɛ̀ yáku ǹ gbɛ̃dake kũ ò kú gó pì do gũnnɔnɛ, ò su ò kpáǹyĩ. Kũ ò sù, ò kpɔ̀ɔ kà gó mèn pla pìnɔ pà ari ò ye ò kpátɛ. 8 Kũ Simɔ Pita è lɛ, à kùtɛ Yesu gbá sarɛ à pì: Ǹ go ma sarɛ Dikiri, zaakũ durunnakɛrin ma ũ. 9 Simɔ bídi kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ǹ pínki kpɔ̀ dasi kũ ò kůu pì yãi. 10 Lɛmɛ dɔ Yamisi kũ Yuhanao, Zebedi né kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nna ũ kũ Simɔo bídi kɛ̀ se. Akũ Yesu pì Simɔnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Zaa gbãra bisãsirin ĩnigɔ̃ wɛtɛ. 11 Kũ ò kà kũ ǹ góo bara, akũ ò pɔ́ sĩnda pínki tòn ò tɛ̀i.

Kusu werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

12 Zĩkea Yesu kú wɛ̃tɛ ke gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ kusu dàala sù. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa, à wɛ́ kèa à pì: Dikiri, tó ǹ yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 13 Akũ Yesu

ɔ bò à nàa à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka. 14 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gé ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

15 Yesu baaruu dàgula de yãla. Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ kakara dasi ò a yã̀ ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. 16 Akũ Yesu dìgɔ̃ bo ń té àgɔ̃ gé adua kɛ gusarɛ.

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)

17 Zĩkea Yesu tɛn yã̀ daǹnɛ. Farisi kenɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ vutɛna gwe. Ò bò Galili kũ Yudea wɛ̃tɛnɔ gũn pínki kũ Yurusalɛmuo. Luda gbãna kú kãao, akũ àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃a. 18 Akũ gbɛ̃kenɔ sù, ò kɔ̃̀nɔde sɛna kũ wútɛbɔɔo, òtɛn zé wɛtɛ ò gɛ̃ kãao ò a ditɛ Yesu arɛ. 19 Kũ odi gɛ̃ki ero pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpé musu, ò kpé fɔ̃̀, akũ ò a kìpa kũ a wútɛbɔɔo zàa gũn Yesu arɛ. 20 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃̀mma. 21 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi pìnɔ ò ń nèsɛɛ gũn: Dín gbɛ̃ kũ àtɛn dɔkɛ kũ Ludao dí ũu? Dí mé ani fɔ̃ à durunna kɛ̃́ma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 22 Yesu ń laasun dɔ̃̀, akũ à ń lá à pì: Bóyãi átɛn laasun bire taka lé á nèsɛɛ gũnn? 23 Tó ma pì a durunnanɔ kɛ̃̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mé à aragaa? 24 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Né durunnakɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì kɔ̃̀nɔde pìinɛ: Ma ònnɛ, ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃̀nɔ à fùtɛ à zɛ̀ ń wára, à a wútɛbɔɔ pìi sɛ̀ à tà bɛ, àtɛn Luda sáabu kpá. 26 Gbɛ̃ sĩnda pínki lé àtɛ, akũ ò Luda tó bɔ̀. Vĩna gũn ò pì: O daboyã è gbãra.

Levi sisinaa
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)

27 Abire gbɛra Yesu bò, akũ à bɛ'ɔgɔsiri kũ òdi pinɛ Levi è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. 28 Akũ à fùtɛ, à pɔ́ sĩnda pínki tòn à tèi.

29 Akũ à pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ɔ kè a bɛa à Yesu sìsia, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ tɛn pɔ́ ble kũńwo dasi. 30 Akũ Farisinɔ kũ ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔi ò pì: Bóyãi átɛn pɔ́ ble, átɛn í mi kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 31 Akũ Yesu wèńma à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. 32 Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísi ò ń nèsɛ litɛro, sé kifirinɔ.

Léyĩna yã̀
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

33 Akũ ò pìnɛ: Yahaya ìbanɔ dìgɔ̃ lé yĩ, ògɔ̃ adua kɛ baala'i. Lɛmɛ kũ Farisi ìbanɔ dɔ. Ama n gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ pɔ́ ble òdigɔ̃ í mi. 34 Akũ Yesu wèńma à pì: Áni fɔ̃ à pi nɔsɛri gbɛ̃nɔ lé yĩ gɔrɔ kũ à kú kũńwo yá? 35 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń té. Zĩ pìian oni lé yĩ sà. 36 Yesu yã̀ lèkɔ̃ańnɛ dɔ à pì: Gbɛ̃ke dì uta dufu li ò dì a zĩlaro. Tó ò kè lɛ, uta dufu ni yakamɛ, a zĩ ni kɔ̃ sé kũ uta dufu nambataoro. 37 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kè lɛ, wɛ̃ dufu pì ni tùru pũtãmɛ, ani kótɛ, tùru ni yaka. 38 Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ. 39 Gbɛ̃ kũ à kɔ̃ dɔ̃̀ kũ wɛ̃ zĩ minaao dì a dufu sáabu kpáro, àdi pi a zĩ mé à nna.

6

Kámmabogɔrɔ yã̀
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

1 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla, akũ a ìbanɔ pɔ́blewɛ wòro ò sùkã ń ɔn, òtɛn só. 2 Akũ Farisi kenɔ pìńnɛ: Bóyãi átɛn yã̀ kũ à de òdi kɛ kámmabogɔrɔ

zĩro kɛɛ? 3 Yesu wèḿma à pì: Ádi a kyó kɛ a è lákũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kɛ̀ nà gɔrɔ
kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sɛ̀ à sò, à kpà a
gbɛ̃nɔa, burodi kũ gbɛ̃ke a sona zé vĩro, sé sa'orinɔ. 5 Akũ Yesu pìńnɛ: Bisãsiri
Né mé à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

6 Kámmabogɔrɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃ aduakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú
gwe, a ɔpla íbana. 7 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó ani a
werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 8 À ń laasun dɔ̀, akũ à pì gbɛ̃ kũ a ɔ
íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. Kũ à fùtɛ à zɛ̀ gwe, 9 akũ Yesu pìńnɛ: Matɛni á
lámɛ. À zé vĩ ò yã mana kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò
a dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìkańyĩ, akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro,
akũ a ɔ kɛ̀ a gbèn. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃ manamana, akũ ò lé kpàkũsũ Yesui, deran
oni kɛnɛ nà.

Zĩri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gɔrɔ birea Yesu bò à gɛ̀ɛ adua kɛ sĩsĩgɛrɛɛi, akũ à wé kɛ̀ Ludaa gwãani ari
gu gɛ̀ɛ dɔo. 13 Kũ gu dɔ, akũ à a ìbanɔ sìsiai, à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ bò ń té, à
ń dítɛ zĩrinɔ ũ. 14 Gbɛ̃ pìnɔ tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita, a dakũna Anduru,
Yamisi, Yuhana, Filipi, Batɔlɔmiu, 15 Matiu, Tomasi, Alafeu né Yamisi, Simɔ kũ
òdi pinɛ Kokaride, 16 Yamisi né Yudasi kũ Yudasi Isikariɔti kũ à gɔ̃ bonkpɛde
ũo.

Yesu yãdannɛna Galili
(Mat 4:23-25)

17 Yesu kìpa kũńwo, à zɛ̀ gusaraa, gu kũ a ìba kparanɔ kũ gbɛ̃ pario kún. Ò
bò Yurusalɛmu kũ Yudea bùsuuo pínki kũ ísiralɛ wɛ̃tɛ kũ ò kú Taya kũ Sidõo
sarɛnɔ. 18 Ò sù a yã ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. Gbɛ̃ kũ tãna tɛn wari
dɔḿmanɔ aafiaa lè dɔ. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à ɔ naa, zaakũ gbãna tɛn bo a
gũn, àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki werekɔ̃amɛ.

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)

20 Akũ à wé sè à a ìbanɔ gwà à pì:
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ takasidenɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de á pɔ́ ũ.
21 Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ nà tɛni á dɛ teranɔ ũ,
zaakũ áni kã.
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛn ɔ́ɔ dɔ teranɔ ũ,
zaakũ áni yáa dɔ.
22 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò zã̀águ, tó ò gìái, tó ò á sɔ̃sɔ̃,
tó ò á tɔ́ vãni sìsi Bisãsiri Né yãi.
23 Gɔrɔ kũ yã birenɔ á lé, à pɔnna kɛ à vĩvĩ kũ pɔnnao, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃
ludambɛ. Lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Waiyoo ákɔ̃nɔ ɔgɔdenɔ,
a gĩ̃nakɛ a á mènnamanaa è kɔ̀.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ á kãna teranɔ,
nà ni á dɛ.
Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ átɛn yáa dɔ teranɔ,
áni wɛ̃nda kɛ à ɔ́ɔ dɔ.

26 Waiyoo ákɔ̃nɔ,
tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á tɔ́ nna sí,
zaakũ lɛn ń dizinɔ kὲ annabi ékɛdenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛrɛɛi
(Mat 5:38-48)

27 Matɛn o ákɔ̃nɔ kũ átɛni ma yã manɔnɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛ gbɛ̃ kũ ò zǎágunɔnɛ. 28 À sa mana o gbɛ̃ kũ òdi sa vãni oárɛnɔnɛ. À adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔáwanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃ n sãn kὲ n gasu doa, ǹ a do dɔnɛ dɔ. Tó gbɛ̃ n uta zɔ̃kɔ̃ɔ sìmma, ǹsun gínɛ kũ n utanɛoro. 30 Tó gbɛ̃ pɔ́ wé kὲmma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹsun gbɛkaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. 32 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee kifirinɔ dìgɔ̃ ye gbɛ̃ kũ ò yeńyĩnɔi se. 33 Tó gbɛ̃ kũ òdi a mana kɛárɛnɔn adì a mana kɛńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Bee kifirinɔ dì kɛ lɛ se. 34 Tó gbɛ̃ kũ á wé dɔ à pɔ́ leḿmanɔn adì pɔ́ sãkãńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩárɛɛ? Zaakũ kifirinɔ dì pɔ́ sãkãkɔ̃nɛ, de ò le ò a gɛ̃nɛ sí yãimɛ. 35 Àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛńnɛ. À pɔ́ sãkãńnɛ wédɔisari, áni láada zɔ̃kɔ̃ le, ánigɔ̃ de Luda Musude nénɔ ũ, zaakũ àdi a mana kɛ guturunɔnɛ kũ gbɛ̃ vãninɔo. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lákũ á De wɛ̃nda vĩ nà.

Kɔ̃ taari'enaa
(Mat 7:1-6)

37 Ásun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. Ásun yã vutɛ gbɛ̃aro, Luda ni yã vutɛáwaro. À sùru kɛ kũ gbɛ̃nɔ, Luda ni sùru kɛ kãáo. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́, Luda ni á gba. Ani zaka mana kũ à gbɛ̃gbɛ̃ à wɛ̃ à pà yérɛrɛ káárɛ á uta lén. Zaakũ zaka kũ ndì yɔ̃ońnɛ Luda ni yɔ̃onnɛ se.

39 Akũ à yã lὲkɔ̃ańnɛ à pì: Vὴna ni fɔ̃ à gò kũ vὴnaanɛ yá? Ń pla ń pínki ni si wὲɛnloo? 40 Ìbaa dìgɔ̃ de a dànnɛrilaro. Gbɛ̃ kũ à yã dàda papana de lán a dànnɛrii bàmɛ. 41 Bóyãi ntɛn sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wén e, akũsɔ̃ ńdi lí kũ à da n wén yã daroo? 42 Mɔkɔ̃n kũ ńdi límukutu kũ à da n wén ero, ĩni kɛ dera ǹ o n gbɛ̃dakenɛ, à tó ǹ sɛ̀buru kũ à da a wén bonɛɛ? Manafikide! Ǹ límukutu kũ à da n wén bo gĩa, gbasa ǹ gu e swáswa, de ǹ le ǹ sɛ̀buru kũ à kú n gbɛ̃dake wén bonɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí mana dì né vãni iro, lí vãni dì né mana iro. 44 Òdi lí sĩnda pínki dɔ̃ a néamɛ. Òdi kaka bo lὲ líaro, òdi geepi le lὲkaraaro. 45 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a gũmmmɛ. Zaakũ yã kũ à kɔ̀ swɛ̀ɛ gũnn lé dì o.

Kpébori gbɛ̃nɔn planɔ
(Mat 7:24-27)

46 Bɔ́ yã mé à tò adìgɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, akũ adì yã kũ ma ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa, à ma yã mà akũ à zĩ kὲa, mani mɔárɛ lákũ ade de nà. 48 À de lán ɛ̃bori kũ à wὲɛ yɔ̀ zǎzã, à ɛ̃ pὲtɛ gbὲɛa bàmɛ. Kũ swa pà, í dàgula à kà kpé pìii, adi yĩgãro, kũ ò bò mana yãi. 49 Gbɛ̃ kũ à ma yã mà akũsɔ̃ adi zĩ kɛaro de lán ɛ̃bori kũ à ɛ̃ pὲtɛ zĩtɛ pã wὲɛyɔ̃naa sari bàmɛ. Kũ swa'i kài, akũ à kɔ̀tɛ bìtim gɔ̀nɔ. Kpé pìi yakanaa kὲ zɔ̃kɔ̃.

7

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa (Mat 8:5-13)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ pínki à làka, akũ à gèɛ Kapɛnamu. 2 Romu
sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke kú gwe, à zĩkɛri vĩ à yei manamana, akũ àtɛn gyã kɛ à kà
gana. 3 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì Yesu baaruu mà, à Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ zǐa ò wɛ́ kɛa à su
à a zĩkɛrii pìi mì sí. 4 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wɛ́ kèa gbãngbãn ò pì: Gbɛ̃ pìi kà ǹ
kpái. 5 À ye ó burii, àkũ mɛ́ à aduakɛkpɛ dɔ̀wɛrɛ. 6 Akũ Yesu gèɛ kũńwo. Kũ à kà
kãni kũ a bɛo, akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a gbɛ̃nnanɔ zǏ ò yã dí onɛ: Dikiri, ǹsun wari dɔ
n zĩdaaro, mádi ká kũ ǹ gɛ̃ ma bɛaro. 7 A yã mɛ́ à tò ma dìtɛ kũ mádi ká mà su n
kĩnaa ma zĩdaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 8 Zaakũ makũ se ò iko vĩmamɛ,
má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gɛ́, akũ àdi gɛ́. Madì o a pãndenɛ à mɔ́,
akũ àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ kɛ, àdi kɛ. 9 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a
sarɛ. Akũ à lìtɛ à pì gbɛ̃ kũ ò téainɔnɛ: Matɛn oárɛ, mádi e gbɛ̃ke ma náani kɛ̀ lɛ
bee Isarailanɔ téro. 10 Kũ zǏrii pìnɔ èra ò sù, ò è zĩkɛrii pìi wèrekɔ̃a.

Gyaanɔ né mèn do légelege vuna gan

11 Abire gbɛra Yesu gèɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Naini gũn. A ìbanɔ kũ gbɛ̃ pãndenɔ gèɛ
kãao dasidasi. 12 Kũ à kà kãni kũ wɛ̃tɛ pì bĩnilɛo, à è ò gè sɛna òtɛn boo. Gyaanɔ
né mèn do légelegemɛ. Wɛ̃tɛpidenɔn kú kũ nɔgbɛ̃ pìio dasi. 13 Kũ Dikiri a è, akũ
à kènɛ wɛ̃nda, à pìnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. 14 Akũ à nà gèɛ pìii, à ɔ nà a àkpatiia. Kũ
gbɛ̃ kũ ò sɛnanɔ zè, akũ à pì: Kɛfɛnna, ma ònnɛ ǹ vu! 15 Akũ gèɛ pìi vùtɛ à nà
yã'onaaa. Akũ Yesu a kpà a daa. 16 Vĩna gbɛ̃nɔ kǔ ń pínki, ò Luda sáabu kpà ò
pì: O annabi zɔ̃kɔ̃ɔ è ó té. Ò pì dɔ: Luda sù a gbɛ̃nɔ gwa. 17 Akũ Yesu baaruu dà
Yudea bùsula kũ bùsu kũ ò likainɔ pínki.

Yahaya Da'itɛkɛri zǏrinɔ (Mat 11:1-19)

18 Yahaya ìbanɔ yã pìnɔ bàbanɛ pínki. Akũ Yahaya ń gbɛ̃nɔn planɔ sìsi, 19 à ń zĩ
Dikiria, ò a la, àkũmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 20 Kũ gbɛ̃
pìnɔ kà Yesu kĩnaa, ò pìnɛ: Yahaya Da'itɛkɛri mɛ́ à ó zĩ ò n la, mɔkɔ̃mmɛ gbɛ̃ kũ
ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wɛ́ dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 21 Zaa gwe gɔ̃nɔ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a
dasi kũ ń gyãnɔ kũ ń wãwãnɔ kũ ń tãnanɔ. À tò vǏnanɔ gu è dasi dɔ. 22 Akũ à pì
Yahaya zǏrinɔnɛ: À gɛ́ à yã kũ a è, akũsɔ̃ a mànɔ gbãnɛ. À onɛ vǏnanɔ tɛn gu e,
ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gènɔ tɛn vu, takasidenɔ
tɛn baaru nna waazi ma. 23 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

24 Kũ Yahaya zǏrinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ gwa gbárannan?
Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 25 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa zãrɛ danan yá?
Nnamari kũ òdi pɔ́kasa mana danɔ dìgɔ̃ kú kínabɛamɛ. 26 Bɔ́n a gɛ gwa sàa?
Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ à de annabila se. 27 Zaakũ Yahayan ò a yã kɛ̀
Luda yãn ò pì:

Mani ma zǏri gbarɛ n ã
à zé kɛkɛnnɛ.

28 Matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ né'inaa gũn gbɛ̃ke dí ká Yahaya ũro. Bee kũ abireo gbɛ̃
kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn deala.

29 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki a yã mà, ari kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ sé, ò yã nna kpà Ludaa,
zaakũ Yahaya ń da'itɛ kè. 30 Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ sɔ̃, ò gì yã kũ Luda
dìtɛ à kɛńnɛí, akũ odi we kũ Yahaya ń da'itɛ kèro.

31 Yesu pì: Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ kpákũsũoo? Bɔ́n ò bòkɔ̃aoo? 32 Ò de lán né
kũ ò kú ɛtɛ gũn, òtɛn lé zukɔ̃inɔ bà òtɛn pi:
O úra pèárɛ, ádi ũ wãro.
O wɛ̃nda lèɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
33 Zaakũ Yahaya Da'itɛkɛrii sù, adi burodi sóro, adi sèwɛ̃ miro, akũ a pì
tãnademɛ. 34 Bisãsiri Né sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ a pì: Guturu wɛ̃miriimɛ,
bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ. 35 Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à su à pɔ́ ble kãao. Yesu gèɛ a bɛa, akũ àtɛn pɔ́ ble
gɛngɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃ dàvãnide ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn. Kũ à mà Yesu tɛn pɔ́ ble
Farisi pì bɛa, akũ à gèɛ gwe kũ kpáluba fítinnao kũ nísi gbĩ nnao kú a gũn. 38 À
zè a kpɛ a gbá sarɛ, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. A wɛ́tɛ̃ tɛn tɔ̃ a gèsɛkpɛa, akũ àtɛn wara kũ a
mìkão, à lé pèpɛ a gbáa, akũ à nísi gbĩ nna pìi kùa. 39 Kũ Farisi kũ à a sìsi pìi
è lɛ, akũ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Tó gbɛ̃ pì bi annabiimɛ, de à nɔgbɛ̃ kũ àtɛn ɔ naa
dí taka dɔ̃̀, kũ dàvãnidemɛ. 40 Akũ Yesu pì Farisi pìinɛ: Simɔ, má yãke vĩ mà
onnɛ. Simɔ pì: Ǹ o, Dannɛri. 41 Yesu pì: Ɔgɔdakɛri ke mé à kun, gbɛ̃nɔn planɔ a
fĩna kũna, gbɛ̃ do andurufu ɔgɔ wàa pla kpé basɔɔro, gbɛ̃ do sɔ̃ ɔgɔ bupla akuri.
42 Kũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna booro, akũ à tòńnɛ ń pla ń pínki. Ń té, dí mé anigɔ̃ yei de a
dakelaa? 43 Simɔ wèa à pì: Matɛn da gbɛ̃ kũ ò tònɛ kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔomɛ. Yesu pìnɛ:
N we mana. 44 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃ pìia, à pì Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pìi è yá? Kũ ma
gɛ̃ n bɛa, ńdi í kpáma ma gbá pìpiro, akũ nɔgbɛ̃ pì ma gbá pìpi kũ a wɛ́tɛ̃o, à wàra
kũ a mìkão. 45 Ńdi lé pémaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, zaa gɔrɔ kũ ma gɛ̃ la, adi kámma bo
kũ lépɛna ma gbáaaoro. 46 Ńdi nísi má ma mìiaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à nísi gbĩnnade kù
ma gbánɔa. 47 Abire yã mé à tò matɛn onnɛ, à yemai manamana kũ a durunna
zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̃̀a yãimɛ. Gbɛ̃ kũ ò a kɛ̃̀ kũ a fítio sɔ̃, yenyĩ fítinlen àdigɔ̃ vĩ. 48 Akũ à pì
nɔgbɛ̃ pìinɛ: N durunnanɔ kɛ̀nnɛ. 49 Akũ gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ òkɔ̃nɛ ò pì:
Dín gbɛ̃ pì ũ, kũ àtɛn durunnanɔ kɛ̃́ńmaa? 50 Akũ Yesu pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ma náani
kũ n kɛ̀ mé à n sura bà. Ǹ tá bɛ aafia.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò té Yesuinɔ

1 Abire gbɛra Yesu kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, lakutu kũ lakutuo, àtɛn waazi kɛ,
àtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpáńnɛ. A zìri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ
gèɛ kãao 2 kũ nɔgbɛ̃ kũ à tãnanɔ bò ń gũn à ń wérekɔ̃a kũ ń gyãnɔo. Mariama
kũ òdi pinɛ dɔ Mariama Magadalɛni kũ Yesu tãna mèn supplanɔ bòtɛ a gũn kú
ń té 3 kũ Hɛrɔdu bɛgwari Kuza nanɔ Yoanao kũ Suzanao kũ nɔgbɛ̃ pãndenɔ
dasi. Òdigɔ̃ Yesu kũ a ìbanɔ gwa kũ pɔ́ kũ ò vĩo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ò kàkara Yesui, akũ à yã lèkɔ̃ańnɛ à pì: 5 Búbari ke mé à
bò à gèɛ pɔ́wɛ fã. Lákũ àtɛn fã nà, a kenɔ lètɛ zé gũn ò táa òa, akũ bãnɔ sù ò blè.
6 A kenɔ lètɛ gbè sàraa musu. Kũ ò bùtɛ, akũ ò gàga, kũ odi mɔtɔ lero yãi. 7 A
kenɔ lètɛ lènɔ gũn, akũ lèɛ fùtɛ kũńwo lɛɛlɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ sɔ̃ à lètɛ zĩtɛ
mana gũn, akũ ò bùtɛ ò né ì lɛu basɔɔro. Kũ à ò lɛ, à pùtã à pì: Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à
yã pì ma.

9 A ìbanɔ a là yã̄ pì bɔkɔtɛnaai. 10 Akū à pì: Luda á gbá zé à kpata kū à bò a
kĩ̄naa asirinɔ dɔ̃, ama madì o gbɛ̃ kparanɔnɛ kū yālɛkɔ̃anaaomɛ, de ò gu gwa
pɔ́ke'enaa sari, ò yã̄ ma a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari. 11 Yã̄ pì bɔkɔtɛnaan dí: Pɔ́wɛ pì bi
Luda yã̄mɛ. 12 Zé gūn pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kū òdi Luda yã̄ manɔ bà, akū Ibilisi dì su
à yã̄ pìi bo ń swɛ̃̀ɛ gūn, de òsun Luda náani kɛ à ń sura baro yãi. 13 Gbɛ̀ sàraa
musu pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kū òdi Luda yã̄ ma ò sí kū pɔnnaonɔ bà, ama ò zĩ̄ni vĩ̄ro.
Òdi Luda náani kɛ gɔrɔ pla, ama tó ò ń yɔ̃ ò gwà, òdi fumɛ. 14 Pɔ́wɛ kū ò lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ
gūnnɔ de lán gbɛ̃ kū òdi Luda yã̄ manɔ bà, ama andunia damukɛna kū aruzɛkɛ
yão kū pɔnnakɛnaaoo dì nakaraḿma, òdi fɔ̃ ò né i à màro. 15 Zĩ̄tɛ mana pɔ́nɔ
de lán gbɛ̃ kū òdi Luda yã̄ ma kū nèsɛpurao òdi sí kū nèsɛmanaonɔ bà, akū òdi
mɛna fɔ̃ ari ò gé karana kɛo.

Yālɛkɔ̃ina kū fitilaao
(Maa 4:21-25)

16 Òdi fitila na ò ta kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáruro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃
kū òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 17 Pɔ́ke kú utɛna kū oni gí boo gupurairo. Asiriyã
ke kun kū oni ma ò gí o gupuraairo. 18 Abire yãi à yã̄ ma kū laakariio. Gbɛ̃ kū
à pɔ́ vĩ̄n Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kū à pɔ́ke vĩ̄ro sɔ̃, bee pɔ́ kū àtɛn da á vĩ Luda ni
sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kū a dakūnanɔ sù a kĩ̄naa, akū odi le ò nàiro pari yãi. 20 Akū ò
pìnɛ: N da kū n dakūnanɔ kú bàai, ò ye n enaai. 21 Akū à wèḿma à pì: Gbɛ̃ kū
òdi Luda yã̄ ma ò zĩ̄ kɛanɔmɛ ma da kū ma dakūnanɔ ū.

Yesu zàgaʹĩ̄a zɛnaa
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩ̄kea Yesu gɛ̃̀ góʹitɛ gūn kū a ìbanɔ, akū à pìńnɛ: Ò bikū sèbɛɛ bara. Akū ò
dà zén. 23 Gɔrɔ kū òtɛn gé, i Yesu sè. Akū zàgaʹĩ̄a fùtɛ sèbɛla, í tɛn ká gó gūn, ò kú
kari gūn. 24 Akū a ìbanɔ nài ò a vù ò pì: Dannɛri! Dannɛri! Ótɛn ká í té! Akū à
fùtɛ à gì ĩ̄anɛ kū í kū àtɛni ń gó yĩ̄payĩ̄pao, akū à zè, gu kè kítikiti. 25 Akū à pìńnɛ:
Á ma náani vĩ̄roo? Akū yã̄ pìi bò ń sarɛ, vĩ̄na ń kū, akū ò òkɔ̃nɛ: Dín gbɛ̃ dí ū séɛ?
Bee ĩ̄a kū ío, àdi yã̄ ditɛńnɛ, akū àdi a yã̄ mamɛ.

Tānanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Akū ò kà Gadara bùsun sèbɛɛ bara, Galili bùsu ifāboki kpa. 27 Kū Yesu
bikǔ í bara, à dàkarɛ kū wɛ̃̄tɛ pì gɔ̃gbɛ̃ kū à tānа vĩ̄o. À gɔrɔ pla kè adi pókasa
naawaro. Àdigɔ̃ kú bɛro, sé miranɔ té. 28-29 Òdi a yĩ̄ kū mɔ̀kakɔ̃ananɔ, òdi a
da lín a kūna yãi, ama àdi mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ kɛ̃kɛ̃mɛ, tānа pìi dì a si sɛ̃̀n. Kū à
Yesu è, akū à wiki lè, à sù à kùtɛ a arɛ, akū à pǔ̀tā à pì: Yesu, Luda Musude Né,
bɔ́n ó vĩ̄ kɔ̃ ɔĩ̄i? N yã̄ nna! Ǹsun wé tāmaro. À ò lɛ kū Yesu ò tānа pāsĩ̄ pì bo a
gūn yãimɛ. 30 Akū Yesu a là à pì: N tɔ́n deraa? Akū à wèala à pì: Ma tɔ́n Dasi.
Zaakū tānanɔn kú a gūn dasimɛ. 31 Akū tānа pìnɔ kútɛ kè Yesunɛ manamana
ò pì, àsun ń gbarɛ ò si Zĩ̄ngo wèɛ lòkotoo gūnlo.

32 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sǐ̀sĩ̄gɛrɛɛi. Akū tānа pìnɔ wé kè Yesua
à ń gba zé ò gɛ̃ ń gūn. Yesu ń gbá zé, 33 akū tānanɔ gò gbɛ̃ pìia ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gūn.
Akū alɛdɛ kpàsaa pìi wì kū bàao, ò sòro sǐ̀sĩ̄gɛrɛɛi ò sì sèbɛn ò gàga gwe. 34 Kū
alɛdɛdārinɔ è lɛ, ò bàa lè ò gèɛ ò yã̄ pìi bàbańnɛ wɛ̃̄tɛ gūn kū buranɔ. 35 Akū ò bòtɛ

de ò yã̄ kū̄ à kɛ̀ɛ pì gwa. Kū̄ ò sù Yesu kĩ̄naa, ò gbɛ̃̄ kū̄ tã̄nanɔ gòaa pìi è vutɛna
Yesu gbá sarɛ kū̄ pókasao dana, à kú a laakariia. Akū̄ vĩ̄na ń kū̄. 36 Kū̄ gbɛ̃̄ kū̄
ò yã̄ pìi è kū̄ wɛ́onɔ ò́ńnɛ deran ò tã̄nade pìi wèrekɔ̃a nà, 37 akū̄ Gadara bùsu
gbɛ̃̄nɔ pínki kútɛ kɛ̀ Yesunɛ à bo ń bùsun, zaakū̄ vĩ̄na ń kū̄ manamana. Akū̄ à gɛ̃̀
gó'itɛ gū̃n, àtɛn tá. 38 Gbɛ̃̄ kū̄ tã̄nanɔ gòaa pì kútɛ kènɛ de à tá kãao, ama Yesu
gìnɛ à pì: 39 Ǹ ɛra ǹ tá n bɛa, ǹ yã̄ kū̄ Luda kènnɛ ońnɛ pínki. Akū̄ à tà, à yã̄ kū̄
Yesu kɛ̀arɛ kpàkpaa kɛ̀ wɛ̃̄tɛ pìi gū̃n pínki.

Yairu né vuna kū̄ nɔgbɛ̃̄ kū̄ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kū̄ Yesu èra à sù, akū̄ gbɛ̃̄nɔ gbānakɛ kpài, zaakū̄ gbɛ̃̄ sĩ̄nda pínki tɛni a
dãmɛ. 41 Akū̄ gɔ̃gbɛ̃̄ kū̄ à de aduakɛkpɛ gbɛ̃̄ zɔ̃kɔ̃ ū̃ kū̄ òdi pinɛ Yairu sù à wùtɛ a
kùaa Yesu gbá sarɛ, à kútɛ kènɛ de à gé a bɛa, 42 kū̄ a né mèn do légelege tɛn ga
yãi. Nénɔgbɛ̃̄ pìi kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Kū̄ Yesu tɛn gé, akū̄ pari tɛn nakaraa.

43 Nɔgbɛ̃̄ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Pɔ́ kū̄ à vĩ̄ pínki à dɛ̀
ɛzɛdenɔ kĩ̄naa, ama gbɛ̃̄ke dí fɔ̃ à a wèrekɔ̃aro. 44 Kū̄ à nà Yesui kpɛ kpa, akū̄ à
ɔ nà a uta léa. Zaa gwe gɔ̃̄nɔ a arubɔtɛnaa zɛ̀. 45 Akū̄ Yesu pì: Dí mé à ɔ nàmaa?
Akū̄ ń gbɛ̃̄ sĩ̄nda pínki pì á a yã̄ dɔ̃ro. Akū̄ Pita pì: Dannɛri, gbɛ̃̄nɔ likanyĩ̄ òtɛn
nakaramma. 46 Akū̄ Yesu pì: Gbɛ̃̄ke ɔ nàma, zaakū̄ má dɔ̃ kū̄ gbāna bò ma mèɛ
gū̃n. 47 Kū̄ nɔgbɛ̃̄ pìi è ò a yã̄ dɔ̃̀, akū̄ à sù àtɛn lukaluka, à wùtɛ a kùaa a gbá
sarɛ, akū̄ à yã̄ kū̄ à tò à ɔ nàaa ò gbɛ̃̄ sĩ̄nda pínki wára kū̄ lákū̃ à aafiaa lè nà gɔ̃̄nɔ.
48 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃̄, ma náani kū̄ n kɛ̀ mé à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia.

49 Kū̄ Yesu kpé àtɛn yã̄ o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃̄ zɔ̃kɔ̃ pì bɛa, ò sù ò pìnɛ: N né
pìi kɛ̀ sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 50 Yesu yã̄ pìi mà, akū̄ à pì Yairunɛ:
Ǹsun tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náani kɛ dé, ani werekɔ̃a. 51 Kū̄ à kà a bɛa, adi we
gbɛ̃̄ke gɛ̃̀ kãaoro, sé Pita kū̄ Yuhanao kū̄ Yamisio kū̄ né pì de kū̄ a dao. 52 Gbɛ̃̄
kū̄ ò kú gwenɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki, òtɛni ń zĩ̄da kɛ̃kɛ̃̄. Akū̄ Yesu pì: Ásun ɔ́ɔ dɔro.
Adi garo, àtɛn i omɛ. 53 Akū̄ ò a lalandi kɛ̀, zaakū̄ ò dɔ̃̀ kū̄ né pìi gà kò. 54 Yesu a
kṳ̀ a ɔa, akū̄ à pṳ̃tã̄ à pì: Nénɔkpare, ǹ vu! 55 Akū̄ à wɛ̃̀ndii sù, à fùtɛ gɔ̃̄nɔ. Yesu
pì ò pɔ́ble kpáa. 56 Yã̄ pìi bò né pì de kū̄ a daoo sarɛ, akū̄ Yesu ò́ńnɛ òsun yã̄ kū̄
à kɛ̀ɛ pì o gbɛ̃̄ke maro.

9

Yesu zɪ̀rinɔ zĩ̄naa
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

1 Yesu a ìba gbɛ̃̄nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akū̄ à ń gbá gbāna kū̄ ikoo ò tãna
buri sĩ̄nda pínki go mma, ò gyãnɔ werekɔ̃amma. 2 Akū̄ à ń zĩ̄ ò kpata kū̄ à bò
Luda kĩ̄naa yã̄ waazi kɛ, ò gyãrenɔ werekɔ̃a. 3 À pìńnɛ: Ásun póke sé à géoro,
gò ke bɔ̀kɔlokona ke zàna ke ɔgɔ ke uta mèn pla. 4 Ɔn kū̄ a kipan, àgɔ̃ kú gwe
ari à gé boo wɛ̃̄tɛ pìi gū̃n. 5 Wɛ̃̄tɛ kū̄ odi gbānakɛ kpáárɛnlo, à bon à lukutɛ̃
warawara á gbánɔa ń tona kū̄ Ludao sèeda ū̃. 6 Akū̄ ò dà zén, ò kurè wɛ̃̄tɛ kū̄
wɛ̃̄tɛo, ò baaru nna kpàńnɛ, ò gyãnɔ wèrekɔ̃amma gu sĩ̄nda pínki.

Hɛrɔdu bídikɛnaa
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kū̄ kína Hɛrɔdu yã̄ birenɔ mà pínki, akū̄ à bídi kɛ̀, zaakū̄ gbɛ̃̄kenɔ tɛn pi
Yahaya Da'itɛkɛri mé à fùtɛ bona gan. 8 Gbɛ̃̄kenɔ pì Iliasu mé à bò à sùmma,

gbɛ̃kenɔ pì dɔ annabi yãnɔ doke mɛ́ à vù. 9 Hɛrɔdu pì: Ma Yahaya mìi zɔ̃̀. Dín gbɛ̃ kũ ma a baaruu màa pì ũ sɛ́ɛ? Akũ àtɛn wɛtɛ ń wɛ́ kɛ pla.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yuh 6:1-14)

10 Kũ zǐrii pìnɔ sù, akũ ò yã̄ kũ ò kènɔ gbà̀ Yesunɛ. Akũ à ń sétɛ ńtɛ̃nɛ à gèɛ kũńwo wɛ̃tɛ kũ òdi pi Bɛtɛsaida. 11 Kũ pari dɔ̀, akũ ò pètɛi. À gbãnakɛ kpàńyĩ̀, à kpata kũ à bò Luda kĩ̀naa yã̄ òńnɛ, akũ à gbɛ̃ kũ ò ye ò ń werekɔ̃anɔ wèrekɔ̃a.

12 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, zǐri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ nài ò pìnɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gɛ́ kipaki kũ pɔ́bleo wɛtɛ lakutu kũ bura kũ ò kú kãninɔ gũn, zaakũ sɛ̀ntɛ pɔ̀rɔtun ó kú la. 13 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ à pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pì: Burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn plao ó vĩ. Séde ò gɛ́ pɔ́ble lú gbɛ̃ díɔnɛ ń pínki. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú gwe gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. Akũ à pì a ìbanɔnɛ: À tó ò vutɛ gǎ̀ kũ gǎ̀ao gbɛ̃nɔn bupla akurikuri. 15 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò ń vútɛvutɛ ń pínki. 16 Akũ à burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn pla pìnɔ sè à a wɛ́ sè musu à arubarikaa dàn. Akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Ò pɔ́ blè ò kǎ̀ ń pínki, akũ ò a kusu kũ ò gɔ̃̀nɔ sètɛ tãnko kuri awɛɛpla pà.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Maa 8:27-33)

18 Zĩ̀kea kũ Yesu tɛn adua kɛ ado, a ìbanɔ sù ò a lè, akũ à ń lá à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 19 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ doke mɛ́ à vù. 20 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì: Luda gbɛ̃ Arumasihumɛ n ũ.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Akũ à gìńnɛ òsun yã̄ pì o gbɛ̃ke maro. 22 Akũ à pì dɔ: Séde Bisãsiri Nɛ́ wɛ́tãmmana le manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.

23 Akũ à pìńnɛ ń pínki: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii, àgɔ̃ a lígbãndurukpana sɛ́ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà àgɔ̃ téomai. 24 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 25 Tó gbɛ̃ andunia lè pínki, à a zĩda lilin kèo à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen ani lee? 26 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma yão wé'i kǔ, Bisãsiri Nɛ́ ni ade wé'i kũ gɔrɔ kũ ani su a gakuri gũn kũ a De gakurio kũ a malaikanɔ gakurio. 27 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e.

Yesu linaa
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã̄ pì onaa gbɛra à kà azuma do taka bà, akũ à Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio sè à dìdi kũńwo kpia de à adua kɛ. 29 Kũ àtɛn adua kɛ, a ãnn lìtɛ a pɔ́kasanɔ kè púu táitai. 30 Kãnto gbɛ̃nɔn planɔn kú kãao, Musa kũ Iliasuo, òtɛn yã̄ o kũ Yesuo. 31 Ò bò ò sùa gakuri gũn, òtɛn andunia kũ ani tó zaa Yurusalɛmu yã̄ o. 32 I Pita kũ a gbɛ̃nɔo sè. Kũ ò vù, ò Yesu gakuri è kũ gbɛ̃nɔn pla kũ ò zɛna a sarɛnɔ. 33 Kũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ tɛn kɛ̃kɔ̃a kũ Yesuo, Pita pìnɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Iliasu pɔ́ mèn do. À dɔ̃ yã̄ kũ átɛn oro. 34 Kũ àtɛn o lɛ, ludambɛ luku kìpa à dàńla. Kũ ò kú a gũn, vĩna ń kũ, 35 akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Ma Nɛ́ kũ ma a

sɛ̀n dí. À a yã̄ ma. 36 Kòtoo pì manaa gbɛra ò è Yesu mɛ́ à gɔ̃̀ gwe ado. A ìbaa
pìnɔ ń lɛ́ kʊ̀, odi yã̄ kʊ̄ ò è o gbɛ̃ke ma gɔrɔ kʊ̀aro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kʊ̄ gu dɔ̀, ò kìpa kpi pìi musu, akʊ̄ gbɛ̃nɔ sù da Yesulɛ dasi. 38 Zàa gʊ̃n
gɔ̃gbɛ̃ ke pʊ̀tã̄ à pì: Dannɛri, n yã̄ nna! Ǹ ma nɛ́ gwa, zaakʊ̄ ma nɛ́ mɛ̀n do kʊ̄
má vĩn gwe. 39 Tãna dì futɛa, akʊ̄ àdi wiki lɛ́ kãnto. Àdi a pãtɛ àgɔ̃ bigiri kɛkɛ
àgɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdi wari dɔa àdi goa likalikaro. 40 Ma wɛ́ kɛ̀ n ìbanɔa ò pɛ́ tãna
pìia à bo, akʊ̄ ò fùa. 41 Yesu pì: Gbãragbɛ̃ yakana ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃
kú kãáo ari bɔrɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛɛ? Ǹ mɔ́ kʊ̄ n nɛ́ pìio la. 42 Ari nɛ́
pì gɔ̃ gɛ́ nai, akʊ̄ tãna pì a pʊ̀tɛ, àtɛn bigiri kɛkɛ. Akʊ̄ Yesu gì tãna pìinɛ à nɛ́ pìi
wèrekɔ̃a, akʊ̄ à a kpà a dea. 43 Luda gbãna zɔ̃kɔ̃ yã̄ pìi bò ń sarɛ ń pínki.

Yesu ɛra à a ga yã̄'onaa
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ wɛ̀ Yesu yãkɛnaa pínki, akʊ̄ à pì a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã̄ díkĩna kʊ̄na á
nèsɛɛ gʊ̄n. Oni Bisãsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ tera. 45 Odi yã̄ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, a mì
utɛnaǹnɛ, ò fùa, akʊ̄ vĩna ń kʊ̄ ò yã̄ pì gbɛkaa.

Denla yã̄
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Akʊ̄ ò fùtɛ kʊ̄ lɛ́kpakɔ̃ao denakɔ̃la yã̄ musu. 47 Yesu laasun kʊ̄ à kú ń nèsɛɛ
gʊ̄n dɔ̃̀, akʊ̄ à nɛ́ fíti sɛ̀ à a zɛ̀ a sarɛ, 48 à pìńnɛ: Gbɛ̃ kʊ̄ à nɛ́ dí taka sì ma ìbakɛ
yãi, makʊ̄mɛ à ma si. Gbɛ̃ kʊ̄ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kʊ̄ à ma zĩ sìmɛ. Gbɛ̃ kʊ̄ à a
zĩda dìtɛ kĩana á té mɛ́ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ʊ̄.

Gbɛ̃ kʊ̄ adi ibɛrɛ sɛ́ kãáoro bi a gbɛ̃ndomɛ
(Maa 9:38-40)

49 Akʊ̄ Yuhana pì: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ goḿma kʊ̄ n tɔ́o, akʊ̄ o
ginɛ, zaakʊ̄ ó gbɛ̃nlo. 50 Akʊ̄ Yesu pì: Ásun gínɛro, zaakʊ̄ gbɛ̃ kʊ̄ adi ibɛrɛ sɛ́
kãáoro bi á gbɛ̃ndomɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesui

51 Kʊ̄ Yesu tana ludambɛ gɔrɔ kà kãni, à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua. 52 Akʊ̄ à gbɛ̃nɔ
gbàrɛ ò dòárɛ arɛ, akʊ̄ ò gɛ̀e ò gɛ̃̀ Samaria bùsu lakutu ke gʊ̄n de ò soru kɛnɛ.
53 Akʊ̄ lakutude pìnɔ gì a síi kʊ̄ à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua yãi. 54 Kʊ̄ a ìba kenɔ
Yamisi kʊ̄ Yuhanao è lɛ, ò pì: Dikiri, ń ye ò pi té bo ludambɛ à su à ń kakatɛn
yá? 55 Akʊ̄ Yesu lìtɛ à kpʊ̀kɛ̃ńyĩ. 56 Akʊ̄ òtɛn gɛ́ lakutu pãndea.

Tɛna Yesui
(Mat 8:19-22)

57 Kʊ̄ ò té zén, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à pì Yesunɛ: Gu kʊ̄ ntɛn gén pínki, manigɔ̃ ténygĩ.
58 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔ ń sà vĩ. Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃ à ĩampaki vĩro.
59 Yesu pì gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. Akʊ̄ gbɛ̃ pìi pì: Dikiri, ǹ tó ari ma de
gɛ̀ɛ kpágui gĩa. 60 Yesu pìnɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ gɛ́ kpata kʊ̄ à bò
Luda kĩnaa yã̄ waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde pì dɔ: Manigɔ̃ ténygĩ Dikiri, ama ǹ tó mà
gɛ́ lɛ́ za ma bedenɔa gĩa. 62 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kʊ̄ swakure na a ɔĩ, tó àtɛn kpɛ gwa,
ade dí kɔ̃ sɛ́ kʊ̄ kpata kʊ̄ à bò Luda kĩnaaoro.

10

Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛplanɔ zĩnaa (Mat 11:20-27, 13:16-17)

1 Abire gbɛra Dikiri gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pãndenɔ dìtɛ, akũ à ń zĩ
gbɛ̃nɔn plapla ò doárɛ arɛ wɛ̃tɛ kũ gu kũ á ye à génnɔo pínki. 2 À pìńnɛ: Pókɛ̃na
zɔ̃kɔ̃, ama a zĩkɛrinɔn dasiro. À wé kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pó kɛkɛ.
3 À da zén. Matɛni á zĩ lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà lɛwannanɔ témɛ! 4 Ásun ɔgɔsɔ̃nɔ séro
ke bɔ̀kɔlokona ke kyatenɔ. Ásun zɛ zén à fɔ kpá gbɛ̃kearo. 5 Ɔn kũ a gɛ̃n pínki
à pi gĩa Luda ɔn pì gba aafia. 6 Tó aafiade kú gwe, á fɔɔ aafiade ni gɔ̃nɛ. Tó à
kú gwe sɔ̃ro, ani ɛra à suáwamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ɔn pìi gũn, à pómina ke póble kũ ò
kpàáwa ble, zaakũ zĩkɛrii kà à a láada le. Ásungɔ̃ kipaki lilin kɛro. 8 Wɛ̃tɛ kũ a
gɛ̃n akũ ò á sí, à pó kũ ò sùoárɛ ble. 9 À wɛ̃tɛ pì gyárenɔ werekɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ
kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni kũńwo. 10 Tó a gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, tó odi á sí sɔ̃ro,
à bɔtɛ gãnulɛa à pi: 11 Bee á wɛ̃tɛ lukutɛ̃ kũ à kpà ó gbála se, o wàra á tona kũ
Ludaoo sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 12 Matɛn
oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wétãmma kũ Sɔdɔmudenɔ ni le nigɔ̃ såna de wɛ̃tɛpidenɔ
póla.

13 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma daboyã kũ ma kɛ̀ á
ténɔ kɛ̀ Taya kũ Sidɔ̃ yã, de wɛ̃tɛpidenɔ uta kasanɔ dàda, ò vùtɛ tuburaa à gìi
kɛ̀ nèsɛlitɛnaa sèeda ũ. 14 Yãkpatɛkɛ-gɔrɔ zĩ á wétãmma nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ
Sidɔ̃denɔ póla. 15 Á Kapɛnamudenɔ sɔ̃, áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ sɔ̃ái ari
gyãwãn.

16 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kũ à á yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kũ à gìái
gìmaimɛ. Gbɛ̃ kũ à gìmai sɔ̃, ade gì gbɛ̃ kũ à ma zĩimɛ.

17 Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pìnɔ gèɛ, akũ ò èra ò sù kũ pɔnnao ò pì:
Dikiri, bee tãnanɔ mìi nàtɛwɛrɛ n tó yãi. 18 Yesu pìńnɛ: Ma Setan è à lètɛ bona
ludambɛ lán legũpinaa bà. 19 Ma á gbá zé à táa o mlɛ̃nɔ kũ fínɔ kũ á ibɛrɛ gbãna
pínkinɔa, póke ni á kĩnnaro. 20 Bee kũ abireo ásun pɔnna kɛ kũ mì kũ tãnanɔ dì
natɛárɛoro. À pɔnna kɛ kũ á tó kú takadan ludambɛ yãi.

21 Zĩ birea Luda Nini Yesu pɔ kɛ̀ nna manamana à pì: Baa, musu kũ zĩtɛo
Dikiri, ma n sáabu kɛ̀, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ n boo
kyódɔ̃risarinɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 22 Ma De pó sĩnda pínki
nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Né dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda
dɔ̃ro, tó adi kɛ a Né kũ gbɛ̃ kũ Né pì yei à mɔńnɛnɔ baasiro.

23 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃nɛ, à pìńnɛ: Arubarikadenɔmɛ á ũ pó kũ átɛn e
kũ wéo yãi. 24 Matɛn oárɛ, annabinɔ kũ kínanɔn kun yã dasi, ò ye ò pó kũ átɛn
enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ mana

25 Dokadɔ̃ri ke fùtɛ de à Yesu yɔ̃ à gwa à pì: Dannɛri, deran mani kɛ nà mà
wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lee? 26 Yesu pìnɛ: Deran ò kɛ̃ doka takadan nàa? N a kyó kɛ̀
n mà deramɛɛ? 27 Gbɛ̃ pìi wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nèsɛɛo mèn do kũ
n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lén, n swɛ̀ gɔ̃ kúa, abire gbɛra ǹgɔ̃
ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 28 Yesu pìnɛ: N we mana. Ǹgɔ̃ kɛ lɛ, ĩnigɔ̃
kun. 29 Gbɛ̃ pì ye à yã nna kpá a zĩdaa, akũ à Yesu là à pì: Dín ma gbɛ̃dake ũu?

30 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mé à bò Yurusalɛmu àtɛn gé Yɛriko, akũ kpãni
kàsaranɔ zé zɔ̃nɛ. Ò a pókasanɔ sìa, ò a gbɛ̀ búgubugu ari à kà gana. Akũ ò a

tòn ò gɛ̃ zéla. 31 À sù à lè sa'ori ke zé dokɔ̃nɔ pìi sè. Kũ à a è, akũ à pɛ̃nɛ à gɛ̃tɛ.
32 Lɛmɛ dɔ kũ Levi buri ke kà gu pìn, à a è, akũ à pɛ̃nɛ à gɛ̃tɛ. 33 Ama Samaria
bùsu gbɛ̃ke té zé pìn. Kũ à sù à a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. 34 À nài, à ɛzɛ màma gu
kũ à kɛ̃nnanɔa kũ nísio kũ sèwɛ̃o, à pɔ́ yɛ̀yĩa. Akũ à a sè à dì a zaaki kpɛ, à gèɛ
kãao nibɔnɔ kipakia, gu kũ à a gwàn. 35 Kũ gu dɔ̀, akũ à andurufu ɔgɔ bò mèn
pla à kpà kipakide pìia à pì: Ǹ a gwamɛnɛ. Tó n ɔgɔ dɛ̀ de adila a musu, mani
fĩna bonnɛ, tó ma su.
36 Tɔ̀! Gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ té dín ntɛn da gbɛ̃ kũ kpãninɔ dàalɛ pì gbɛ̃dake ũu?
37 Dokadɔ̃rii pìi wèa à pì: Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃nda dɔ̃mɛ. Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gé ǹ kɛ lɛ
se.

Yesu kunna Maata kũ Mariamao bɛa

38 Gɔrɔ kũ Yesu kũ a ìbanɔn té zén, ò kà wɛ̃tɛ gũn, akũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Maata
Yesu sì a bɛa. 39 À dakũna vĩ, òdi a sísi Mariama, à vùtɛ Dikiri gbá sarɛ, àtɛni a
yã ma. 40 Kĩni zĩ kɛ̀ Maataa dasi, akũ à sù Yesu kĩnaa à pì: Dikiri, kũ ma dakũna
ma to zĩ gũn mado, adi kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à kpámai. 41 Akũ Dikiri wèa à
pì: Maata, Maata, ntɛn damu kɛ dasi, ntɛn wari dɔ n zĩdaa kũ yãnɔo dasi. 42 Yã
mèn do mé à zé vĩ. Mariama baka mana sè, oni síaro.

11

Aduakɛnaa
(Mat 6:9-15, 7:7-11)

1 Zĩkea Yesu tɛn adua kɛ gukea. Kũ à làka, a ìba ke pìnɛ: Dikiri, ǹ aduakɛnaa
dadawɛrɛ, lákũ Yahaya dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Akũ à pìńnɛ: Tó átɛn adua kɛ, àgɔ̃ pi:
Baa, ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tó adona.
Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa.
3 Ǹ ó gba pó kũ ónigɔ̃ ble lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
4 Ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá,
zaakũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kèwɛrɛnɔnɛ ń pínki.
Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro.
5 Akũ à pìńnɛ: Ò pì á gbɛ̃ke mé à gbɛ̃nna vĩ, akũ à gèɛ a kĩnaa lizãndo à pìnɛ: Ma
su n kĩnaamɛ, ǹ burodi sãkãmɛnɛ mèn aakɔ̃. 6 Nibɔɔ kìpama tera dí, má pɔ́ke
vĩ mà kpáaro. 7 Akũ a gbɛ̃nna pìi wèa zaa kpé gũn à pì: Ǹsun wari dɔmaro,
ma gbàa tà kɔ̀. Ma gɛ̃ kpén kũ ma néno, mani fɔ̃ mà futɛ mà pɔ́ke kpámmaro.
8 Matɛn oárɛ, bee tó adi futɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãiro, ani futɛ à pó kũ à yei kpáa,
kũ à zèi dãndãn yãi. 9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à wé kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ,
áni le. À gbà lé, Luda ni wɛ̃árɛ. 10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wé kèɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à
wètɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃ kũ à gbàa lèɛn oni wɛ̃nɛ. 11 Ákɔ̃nɔ kũ á néno vĩ, tó á né kpɔ̀ wé
kèáwa, á dí mé ani mlɛ̃ sé à kpáaa? 12 Ke tó à né konɛgbĩni wé kèáwa, á dí mé ani
fí sé à kpáaa? 13 Bee kũ á vãnikɛo á pɔ mana kpana á néno dɔ̃. Oni á De kũ à
kú musu Nini kpana gbɛ̃ kũ ò wé kèanɔa pó o dɔ yá?

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu tɛn tãna sãto kpáturuku go gbɛ̃a. Kũ tãna pìi gòa, sãto pìi nà yã'onaaa,
akũ yã pìi bò pari sarɛ. 15 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àdi tãna gomma kũ tãnanɔ kína
Bɛlɛzɛbubu gbãnaomɛ. 16 Akũ gbɛ̃ pãndenɔ a yɔ̃ ò gwà, ò a gbèka à sèeda ke
kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 17 Kũ Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à pìńnɛ: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ

ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setan ibɛrɛɛ sè kũ a gbɛ̃nɔo, deran a kpata ni gì kɛɛ? Ma ò lɛ kũ átɛn pi madì tãna goḿma kũ Bɛlɛzɛbubu gbãnao yãimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madì tãna gooḿma, á gbɛ̃nɔ dì goḿma kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛmɛ á zĩda gbɛ̃nɔ á ékɛ bò lɛ. 20 Tó ma tãnagoḿmana bi Luda ɔgbɛɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe. 21 Tó gɔ̃sa gbãna zɪ̀kabɔnɔ kũna àtɛni a ɔn dãkpão, a aruzɛkɛnɔ dìgɔ̃ aafiaamɛ. 22 Ama tó gbɛ̃ kũ a gbãna deala sù à gɛ̀i à gbãna mɔ̀nɛ, ani a gɔ̃kɛbɔ kũ à a náani vĩnɔ sétɛ, ani a aruzɛkɛ kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à kú kũmaoro bò ma kpɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pó kakara kũmaoro dì fãkɔ̃amɛ.

24 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero, akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. 25 Tó à kà gwe, àdi le à warana swáswa zéazɛa, 26 akũ àdi gé tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sétɛ mèn suppla à su kũńwo, òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛkpɛ vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla.

Arubarika yã

27 Kũ Yesu tɛn o lɛ, nɔgbɛ̃ ke pʊ̀tã zàa gũn à pì: Nɔgbɛ̃ kũ à n i à yɔ̃ kpàmma arubarika vĩ. 28 Akũ Yesu pì: Oi! Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò Luda yã mà ò kũnanɔ ũ.

Sèeda gbɛkana Yesua
(Mat 12:38-42)

29 Kũ pari tɛn kara, akũ Yesu pì: Gbãragbɛ̃nɔn zara. Òdi sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. 30 Lákũ Inusa de sèeda ũ Ninɛvadenɔnɛ nà, lɛn Bisãsiri Né nigɔ̃ de sèeda ũ gbãragbɛ̃nɔnɛ lɛ. 31 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gènɔmidɔki kpa saraunia ni vu à yã dí gbãragbɛ̃nɔa, zaakũ à bò zaa andunia léa, à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú la sà. 32 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ Ninɛvadenɔ Inusa waazi mà ò nèsɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la sà.

Wémɛ mè fitila ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Òdi fitila na ò ditɛ gukpado ke ò gbaka kútɛaro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 34 N wémɛ n mè fitila ũ. Tó n wé aafia, n mè pínki nigɔ̃ gupura ũ. Tó n wé gbãnaro sɔ̃, n mè pínki nigɔ̃ gusira ũ. 35 Abire yã mé à tò, ǹ laakari kɛ, de gupura kũ ntɛn da ń vĩ súngɔ̃ de gusira ũro. 36 Tó n mè pínki gupura vĩ, a ke kú gusira gũnlo, anigɔ̃ gu pura kũ swáswa lándɔ̃ fitila'i dɔmma bà.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ bobona ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

37 Kũ Dikiri yã ò à làka, akũ Farisi ke a sìsi à mɔ́ à pɔ́ ble kãao, akũ à gɛ̀ à vùtɛ. 38 Kũ Farisi pìi è adi ɔ da ín gbasa ò pɔ́ blero, à bò a sarɛ. 39 Akũ Dikiri pìnɛ: Ákɔ̃nɔ Farisinɔ adì gbãsĩ bo tokonɔ kpɛ kũ tanɔ, ama wãkũ kũ yãvãnikɛnaao mé à á nèsɛɛ pà. 40 Yɔ̃nkɔnɔ! Luda kũ à pɔ́ kpɛ kɛ̀ mé à a gũn kɛ̀ seroo? 41 À pɔ́ kũ à kú á tanɔ gũn dã wɛ̃ndadenɔnɛ, á ta pìnɔ ni gɔ̃árɛ gbãsĩ sari.

42 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dò pónɔ pínki kuride kpá Ludaa, akũ adì pã kpá yãzɛdei kũ yena Ludaiio. Yã birenɔ mé à de àgɔ̃ kũna pãkpana a kparanɔi sari. 43 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adìgɔ̃ ye à vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn, adìgɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpaáwa ɛtɛnɔn. 44 Waiyoo ákɔ̃nɔ! Á de lán mira kũ òdigɔ̃ táa oa a yãdɔ̃naa sari bàmɛ.

45 Akũ dokadɔ̃ri ke pìnɛ: Dannɛri, tó n ò lɛ, ntɛni ó sɔ̃sɔ̃mɛ se. 46 Yesu pì: Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Adì gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũn, akũ adì ɔ daḿma kũ a sɛnaaoro, bee ɔnɛɛ. Waiyoo ákɔ̃nɔ! 47 Adì pɔ́ bo annabi kũ á dizinɔ ń dɛdɛnɔ miranɔa ń yã̄ dɔngu yãi. 48 Lɛmɛ a sì kũ a zɛ kũ á dizinɔ yãkɛnanɔomɛ. Ò annabinɔ dèdɛ, akũ adì pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Abire yãi Luda wɛ́zɛ̃ gũn à pì, áni annabinɔ kũ zĩ̀rinɔ zĩ́áwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni wɛ́ tã̄ ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ annabi kũ ò ń dɛdɛ zaa andunia naanagɔrɔ ari gbãranɔ yã̄ ni wí teradenɔ musu lɛ, 51 sɛna zaa Habila dɛna ari à gèɛ pé Zakari kũ ò a dè sa'oki kũ Luda kpéo daguraa. Ee, matɛn oárɛ, yã̄ birenɔ pínki ni wí teradenɔ musumɛ. 52 Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃naa gbà mɔ̀nɛ wòto. Ádi gɛ̃ a gũnlo, akũ a kpa gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔnɛ. 53 Kũ Yesu bò gwe, ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ nàkaraa gbãngbãn, òtɛn yã̄ lalaa dasi, 54 òtɛni a kpákpa, de ò a kũ yã̄ kũ àtɛn o gũn.

12

Laakarikɛna Farisinɔ manafikii (Mat 10:26-27)

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔ kàkarai, ò ń lé dɔ̃ro, ari òtɛn gèsɛ pétɛpɛtɛkɔ̃a, akũ à yã̄ ò a ìbanɔnɛ gĩa à pì: À laakari kɛ Farisinɔ lùbɛnɛɛi. Àkũmɛ ń manafiki ũ. 2 Póke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã̄ ke kun kũ oni gí dɔ̃iro. 3 Lɛmɛ dɔ yã̄ kũ a ò gusiran, oni ma gupuraa, asiriyã̄ kũ a ò kɔ̃ sãn kpé tú, oni a kpàkpa kɛ gãnu arɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ (Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ oni mɛ̀ kakatɛ a gbɛra oni fɔ̃ ò yãke kɛárɛ doronɔ, àsun vĩna kɛńnɛro. 5 Mani gbɛ̃ kũ à de à vĩna kɛnɛ oárɛ. À vĩna kɛ Ludanɛ kũ à gbãna vĩ à á zu té gũn mèkaatɛnaa gbɛra. Ee, matɛn oárɛ, à vĩna kɛnɛ. 6 Òdi bãntoro mèn sɔɔro yía kɔbɔ plaroo? Ama bee ń ke yã̄ dì sã̄ Ludanlo. 7 Bee á mìkãnɔ, à a lé dɔ̃. Ásun vĩna kɛro, á bèɛrɛ de bãntoro dasinɔla.

8 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à zè kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, Bisãsiri Né ni zɛ kãao Luda malaikanɔ arɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái Luda malaikanɔ arɛ. 10 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Né vãni bò, Luda ni a kɛ̃. Ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sì, ani kɛ̃nɛro. 11 Tó òtɛn gé kãáo yãkpatɛkɛkia aduakɛkpɛn ke kínanɔ kũ gbãnadenɔ arɛ, àsun á zĩda bona damu kɛro ke yã̄ kũ áni o, 12 zaakũ Luda Nini mé ani yã̄ kũ à de à o daárɛ zĩ birea.

Ɔgɔde (Mat 6:19-34)

13 Zàa gũn gbɛ̃ke pì Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vǐninɛ à ma baka kpáma ó túbi gũn. 14 Akũ à wèa à pì: Ma gbɛ̃, dí mé à ma ditɛ á yãkpatɛkɛri ke á yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ pɔ́ sĩnda pínki aniapãsĩ̀kɛnaai, zaakũ aruzɛkɛ bi bisãsiri wɛ̀ndinlo, bee tó à fɔ̃ àgɔ̃ didikɔ̃a dia.

16 Akũ à yã̄ lèkɔ̃ańnɛ à pì: Ɔgɔde mé à kun a bura póble kènɛ manamana, 17 akũ à laasun lè à pì: Bón mani kɛɛ? Má pówɛkaki vĩro. 18 Akũ à pì: Yã̄ kũ mani kɛn dí: Mani ma pókatɛkinɔ gboro, mani a zɔ̃kɔ̃nɔ bo, mani ma pówɛ kán pínki kũ ma aruzɛkɛnɔ. 19 Mani pi ma zĩdanɛ: Gbɛ̃, n gĩnakɛ ń pó mana vĩ zɔ̃kɔ̃, kũ ani ká kũnwo wɛ̀ ũgbangbaa? Ǹ kámma bo, ǹ pɔ ble, ǹ í mi, ǹ pɔnna kɛ.

20 Akũ Luda pìnɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãaniala mani n wɛ̀ndi gbɛkamma. Soru kũ n kè
ni gɔ̃ dí pɔ́ ũmɛɛ? 21 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à aruzɛkɛ tɔ̃̀kɔ̃ai, ama à de ɔgɔde ũ Ludanɛro
yã̀ de lɛ.

Ludanaanikɛnaa
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̀ndi damu à pi bɔ́n
óni blero, àsun á mè damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. 23 Wɛ̀ndi de pɔ́blela. Mè de
pɔ́kasala. 24 À kãakãannanɔ gwa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, ò dɔ̃̀ ke gbàsɔ vĩro,
bee kũ abireo Luda dì ń gwa. Á bèɛrɛ vĩ manamana de bãnɔla fá! 25 Á té, dí mé
ani fɔ̃ à a wɛ̀ndi gbɛ̀̃na kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn? 26 Tó áni yã̀ fíti
dí fɔ̃ro, bóyãi átɛn yã̀ kparanɔ damu kɛɛ? 27 À lávunɔ gwa sɛ̃̀n lákũ ò de nà. Òdi
zĩ̀ kɛro, òdi buu tãro, ama matɛn oárɛ bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da
a mana kà ń ke ũro. 28 Sɛ̀la kũ à kun gbãra ani té kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ
nà, oni ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ pɔ́ o dɔ yá? 29 Ásun tó pɔ́ kũ áni ble ke pɔ́ kũ
áni mi yã̀ doárɛ arɛro. Ásun a damu kɛro. 30 Andunia dí burinɔn pɔ́ pìnɔ pínki
yã̀ dì dɔńnɛ arɛ, á De sɔ̃ à dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo. 31 À tó kpata kũ à bò a kĩnaa
yã̀ doárɛ arɛ, ani pɔ́ pìnɔ karaárɛ. 32 Ma kpàsa fíti gbɛ̃nɔ, àsun vĩna kɛro, zaakũ
á De pɔyenyĩnaamɛ à á kpá kpataa pìn. 33 À pɔ́ kũ á vĩnɔ yá, à takasidenɔ gba a
ɔgɔ. À ɔgɔsɔ̃nɔ kũ àdi zĩ̀ kũro zɔ̃, ludambɛ aruzɛkɛ kũ àdi lákaro káki ũ, kũ kpãni
dì nairo, kɔ̀kɔ sɔ̃ àdi a yakaro. 34 Zaakũ gu kũ á aruzɛkɛ kún, gwen á laakari
nigɔ̃ kun se.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru gũn, à tó á fitila gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ òtɛni ń dikiri
suna dã̀ à su kũ nɔsɛ pɔnnakɛnaao bà, de gɔrɔ kũ à sù à gbàa lè, oni zé wɛ̃nɛ
gɔ̃̀nɔ. 37 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ ń dikiri ni ń le bɛ̃nɛ a sugɔrɔanɔ ũ. Yãpuran
matɛn oárɛ, dikirii pì ni a pɔ́nɔ kɛkɛ à yĩ, ani ń vutɛ, ani pɔ́ble kakarańnɛ. 38 Bee
tó à sù lizãndo ke kɔnkɔkɔnkɔ, tó à ń lé lɛ, arubarikadenɔmɛ á ũ. 39 Àgɔ̃ yã̀ dí
dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃̀ yã̀, de ani tó à a kpé fɔ̃ro. 40 Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Né ni su gɔrɔ zaka kũ á wé dɔiro.

41 Pita pì: Dikiri, ó yãin n yã̀ pìi lèkɔ̃a yá, ke gbɛ̃ sĩnda pínki yãimɛ? 42 Dikiri
pì: Dín bɛgwari náanide laakaride kũ a dikiri dì a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔĩ, à pɔ́ble
kpáḿma a gɔrɔa ũu? 43 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ a dikiri a lè, àtɛn kɛ lɛ a
sugɔrɔa ũ. 44 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ. 45 Ama
tó zĩkɛrii pìi pì a nèsɛɛ gũn, a dikiri suna tɛn gì kɛ sɔ̃, akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ
gbɛ̃gbɛ̃naaa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ, àtɛn sãnkara pɔ́ ble, àtɛn wɛ̃dɛ kɛ, 46 a dikiri
ni su gɔrɔ kũ a wé dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à a baka da
kũ kifirinɔ.

47 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃, akũ adi soru kɛ à a pɔyeinaa kèro, oni a
gbɛ̃ búgubugu. 48 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃ro, akũ à yã̀ kũ à de ò a gbɛ̃ kè
sɔ̃, oni a gbɛ̃ fítimɛ. Gbɛ̃ kũ Luda a gbà zɔ̃kɔ̃ Luda ni wɛtɛa zɔ̃kɔ̃. Gbɛ̃ kũ Luda
pɔ́ nànɛ a ɔĩ zɔ̃kɔ̃, ani gbɛkaa deńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Mat 10:34-36)

49 Tén ma su na anduniaa, mádi gii té pì gɔ̃ kũ se teraro. 50 Má wétãmma vĩ
kũ mani gɛ̃n. Má kú laasun zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ari à gé lákao. 51 Átɛn da ma su de gbɛ̃nɔ

gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnn yá? Oi! Matɛn oárɛ, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su. 52 Zaa
tera ɔn kũ gbɛ̃nɔn sɔɔronɔn kún, oni kɔ̃ kpaatɛtɛ. Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ ni bo gbɛ̃nɔn
planɔ kpɛ, gbɛ̃nɔn planɔ ni bo gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kpɛ. 53 De ni bo a négɔ̃gbɛ̃ kpɛ,
négɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kpɛ. Da ni bo a nénɔgbɛ̃ kpɛ, nénɔgbɛ̃ ni bo a da kpɛ. Zã da
ni bo nɔzãre kpɛ, nɔzãre ni bo a zã da kpɛ.

Gɔrɔ díkĩna yáasi dɔ̃naa
(Mat 6:2-3)

54 Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó a è legũ tɛn sisi ifãlɛtɛ kpa, áni pi gɔ̀nɔ, legũ ni ma,
akũ àdi kɛ lɛ. 55 Tó a è ĩa tɛn bo gènɔmidɔki kpa, áni pi, gu ni wã, akũsɔ̃ àdi wã.
56 Manafikidenɔ! Á zĩtɛ kũ musuo wé dɔ̃kɔ̃i, akũ á gɔrɔ dí yáasi dɔ̃ sɔ̃ro bi?

Gaafara wɛtɛnaa
(Mat 5:25-26)

57 Bóyãi á yãkɛna a zéa dɔ̃ á zĩdaaroo? 58 Tó n ibɛrɛ tɛn gé kũnwo
yãkpatɛkɛkia, ǹ kokari kɛ de à gaafara kɛnnɛ zaa zén, de àsun n gátɛ à gé
kũnwo yãkpatɛkɛri kĩnaaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro, yãkpatɛkɛrii pì ni n kpá
dogariia, dogari ni n da kpésiran. 59 Matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gé fĩna
boo píŋki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tényĩro.

13

Nèsɛlitɛna ke ga

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃kenɔ sù ò Galili gbɛ̃ kũ Pilati ń dɛdɛ à ń aru yàkatɛ kũ ń sa'obɔ
aruonɔ yã ò Yesunɛ. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: Kũ Galili gbɛ̃ pìnɔ ga de lɛ, átɛn da ń
durunna de Galili gbɛ̃ kparanɔ pólan yá? 3 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛro,
á píŋki ni ga lán ń bàmɛ. 4 Gbɛ̃nɔn baro plansari kũ Siloamu kpédidikɔ̃anaa
gbòro à sìḿma ò gàganɔ sɔ̃, átɛn da ń taari de gbɛ̃ kpara kũ ò kú Yurusalɛmunɔ
pólan yá? 5 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛro, á píŋki áni ga lán ń bàmɛ.
6 Akũ à yã dí lèkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mé à kaka lí bà a swadakoo gũn, akũ à gèɛ
a né wɛtɛ adi ero. 7 Akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gwa, a wɛ̀ aakɔ̃den dí, kũ madì su né
wɛtɛ kaka lí pìia mádi ero. Ǹ a zɔ̃, óni tó à gu sí pãn yá? 8 Akũ zĩkɛrii pìi pìnɛ:
Baa, ǹ tó ari ziki dɔ. Mani gu bi mà likai mà taaki káŋɛ. 9 Ani gí né i zikiro. Tó
adi né iro sà, mani a zɔ̃ mà nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̀nɔde werekɔ̃anaa

10 Kámmabogɔrɔ zĩ Yesu tɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, tãna
a kɔ̀nɔ kù à kà wɛ̀ baro plansari. Àdigɔ̃ kokonamɛ, àdi fɔ̃ à a zĩda poro bee fítiro.
12 Kũ Yesu a è, akũ à a sìsi à pì: Nɔgbɛ̃, n kɔ̀nɔkɛ gòmma. 13 Akũ à ɔ nàa. Zaa gwe
gɔ̀nɔ à pòro, akũ à Luda sáabu kpà.

14 Akũ aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pɔ fɛ̀, kũ Yesu a wèrekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yãi,
akũ à fùtɛ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Gɔrɔ suddo mé à kun kũ òdi zĩ kɛn. Àgɔ̃ su ò á
werekɔ̃a gɔrɔ abirenɔa, ama kámmabogɔrɔ zĩ baasi. 15 Akũ Dikiri wèa à pì:
Manafikidenɔ! Kámmabogɔrɔ zĩ á baadi dì a zù ke zaaki poro a bàdɔkia à gé
í kpáaroo? 16 Ibrahĩ buri nɔgbɛ̃ díkĩna sɔ̃, Setan a yì wɛ̀ baro plansarimɛ. A bàa
pìi poronaa kámmabogɔrɔ zĩ zé vĩroo? 17 Kũ à ò lɛ, akũ wé'i a ibɛrɛnɔ kù ń píŋki,
ama gbɛ̃nɔ pɔ kè nna daboyã kũ àtɛn kɛnɔa píŋki.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wéo
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

18 Akũ Yesu pì: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n mani
kpákũsũoo? 19 À de lán musadi wɛ́ bà, akũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃ a karaa gũn. Kũ à bùtɛ,
à kɛ̀ lí ũ, akũ bãnɔ sù ò dìdi a gǎnɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Mat 13:33)

20 Akũ à pì dɔ: Bɔ́n mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa kpákũsũoo? 21 À de lán
lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lé aakɔ̃ gũn, à yǎkatɛ pínki bà.

Zélɛ kpakoto
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛnɔ kũ lakutunɔla, àtɛn yã
daŋ́nɛ, 23 akũ ò a là ò pì: Baa, ase gbɛ̃ kũ oni surabana lenɔn dasiroo? Akũ
Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: 24 À kokari kɛ à gɛ̃ zélɛ kpakoto gũn. Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni
wɛtɛ ò gɛ̃n dasi, ama oni fɔ̃ro. 25 Tó bede fùtɛ à zé tàta à làka, tó a gɔ̃ bàai, akũ
átɛn gbà lé, átɛn pi: Baa, ǹ zé wɛ̃wɛrɛ, ani oárɛ, á á dɔ̃ gukearo. 26 Abire gbɛra
tó a pìnɛ à pɔ́ blè kãáo, à í mì kãáo, à yã dàŋ́nɛ á bɛ gãnulɛa, 27 ani oárɛ á á dɔ̃
gukearo. À goala á yãvãnikɛrinɔ á pínki.

28 Tó a Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo kũ annabinɔ è pínki kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũn, akũ ò á zú bàai, gwen áni ɔ́ɔ dɔn, à ɔ di á mìia. 29 Gbɛ̃nɔ ni
bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao kũ gugbãnduruo kũ gɛ̀nɔmidɔkio, oni su pɔ́ ble
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 30 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃
káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yurusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)

31 Gɔrɔ birea gɔ̃̀nɔ Farisi kenɔ sù Yesu kĩnaa ò pìnɛ: Ǹ futɛ gu dín, zaakũ
Hɛrɔdu ye à n dɛmɛ. 32 Akũ à pìŋ́nɛ: À gé o flɛ̃ pìinɛ, matɛn tãnanɔ goŋ́ma,
matɛn gyãrenɔ werekɔ̃a gbãra kũ ziao, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ sɔ̃ mani ma zĩ papa.
33 Bee kũ abireo séto mà gɛ́ arɛ gbãra kũ ziao kũ ziandoo, zaakũ adi kũ
annabi ga gukearo, sé Yurusalɛmu. 34 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ!
Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩ́awanɔ pápa kũ gbɛ̀ɛo, à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃
ye mà á kakaramai gɛ̀n baaakɔ̃, lákũ ko dì dèmbɛrɛ kú a nénɔla nàmɛ, ama adì
weiro. 35 Luda ni á kpɛ́ tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi,
arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

14

Yesu kunna Farisi ke bɛa

1 Kámmabogɔrɔ ke zĩ Yesu gɛ̀ɛ pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke bɛa, akũ gbɛ̃ kũ ò kú
gwenɔ tɛni a kpákpa. 2 Kákagyãkɛri ke kú Yesu arɛ gwe. 3 Akũ Yesu dokadɔ̃rinɔ
kũ Farisinɔ là à pì: Òdi gbɛ̃ werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yá ke òdi werekɔ̃aro? 4 Akũ
ò gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Akũ Yesu gyãre pìi kǔ, à a wèrekɔ̃a à a gbàrɛ. 5 Akũ à ń lá à
pì: Tó á gbɛ̃ke né ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogɔrɔ zĩ, ani a bo gɔ̃̀nɔroo? 6 Odi fɔ̃
ò wèaro.

7 Yesu è deran gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ tɛn vutɛki mana kũ nà, akũ à yã lèkɔ̃aŋ́nɛ à
pì: 8 Tó ò n sisi nɔsɛ pɔ́blea, ǹsun vutɛ vutɛki mana gũnlo. Tó ò gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃
denla sìsi bi! 9 Tó á sìsirii sù à pìnnɛ: Ǹ futɛ ǹ vutɛki kpá gbɛ̃ pìia, ĩni futɛ ǹ gɛ́
vutɛ kpɛ kpa kũ wé'iomɛ. 10 Tó ò n sisi, ǹgɔ̃ vutɛ kpɛ kpa, de tó n sìsirii sù, ani
pinnɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ futɛ ǹ su arɛ la. Abirekũ ni n kɛ bèɛrɛde ũ gbɛ̃ kũ á kú

lɛɛlɛnɔ arɛ. 11 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda karan Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.
12 Akũ Yesu pì a sìsirii pìinɛ: Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́ble fãnantɛ̃ blenaaa ke ɔkɔsi pɔ́, ǹsun n gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vǐninɔ kũ n dakũnanɔ ke n danɛnɔ ke n ɔgɔde dakenɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, oni ɛra ò n sísimɛ se ò fĩna bonnɛ. 13 Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́blea, ǹ takasidenɔ sísi kũ kɔ̃nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ kũ vǐnanɔ, 14 arubarikadenɔmɛ á ũ, zaakũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna boonnɛro. Luda mɛ́ ani fĩna bonnɛ gbɛ̃ mananɔ vugɔrɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́ble dasio
(Mat 22:1-14)
15 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ doke yã̀ pìi mà, akũ à pì Yesunɛ: Arubarikaden gbɛ̃ kũ ani pɔ́ ble kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ à ye à pɔ́ble kɛ, akũ à gbɛ̃nɔ sìsi dasidasi. 17 Pɔ́blegɔrɔ zĩ à a zĩkɛrii zǐ̃ à o gbɛ̃ kũ à ń sísinɔnɛ ò su, ò pɔ́ sĩnda pínki soru kɛ̀ ò làka sà. 18 Akũ ń baadi tɛn wɛtɛ ò ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku pìnɛ: Ma bú lù, mani gɛ́ gwa. N yã̀ nna, ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma zù búbabɔnɔ lù mèn kuri, mani gɛ́ ń gwa. N yã̀ nna, ǹ ma kɛ̃. 20 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma nɔ sè dufumɛ. A yã̀ mɛ́ à tò mani le mà suro. 21 Akũ zĩkɛrii pìi ɛ̀ra à tà, à ń légbɛɛ ò a dikiriinɛ. Akũ bede pì pɔ fɛ̃̀, à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gɛ́ wɛ̃tɛ gũn likalika gãnulɛanɔ kũ zɛ́danɔ, ǹ takasidenɔ kũ kɔ̃nɔdenɔ kũ vǐnanɔ kũ ɛrɛnɔ kakara ǹ su kũńwo la. 22 Abire gbɛra zĩkɛrii pìi sù à pìnɛ: Dikiri, ma yã̀ kũ n òo kɛ̀, ama vutɛki kpɛ́ kun. 23 Akũ dikirii pìi pì zĩkɛrii pìinɛ: Ǹ gɛ́ zénɔ gũn kũ zɛ́ térerenɔ pínki, ǹ gã̀ na gbɛ̃nɔa ò gɛ̃, de ma ɔn pa. 24 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ma ń sísi pìnɔ ke ni lɛ́ zɔ̃ ma pɔ́ble pìiaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)
25 Ò té zén kũ Yesuo dasidasi, akũ à lìtɛ à pìńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ sù ma kĩnaa, akũ à ye a dei demala ke a da ke a nanɔ ke a nénɔ ke a vǐninɔ ke a dakũnanɔ ke a zĩda, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 27 Gbɛ̃ kũ adi a lígbãndurukpana sɛ́ àgɔ̃ téomairo, ade ni fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó á gbɛ̃ke ye à kpɛ́didikɔ̃ana bo, ani vutɛ gĩa à a ɔgɔ dɔdɔ à gwa, tó ani fɔ̃ à zĩ pì kɛroo? 29 Tó adi kɛ lɛro, akũ à ɛ̃ pètɛ, tó adi fɔ̃ à a làkaro, gbɛ̃ kũ à è pínki ni a lalandi kɛ 30 ò pi: Gbɛ̃ díkĩna nà kpɛ́bonaaa à fùa à a mì dɛ. 31 Ke tó kína ke ye à gɛ́ zǐ̀ ká kũ kína pãndeo, ani vutɛ gĩa à a laasun lɛ́ à gwa, tó a soza gã̀ kurinɔ ni fɔ̃ ò kù kpá soza gã̀ baro kũ òtɛn sunɔaroo? 32 Tó à è áni fɔ̃ro, ani zǐ̀rinɔ zĩ, de ò lédokɔ̃nɔkɛna yã̀ gbɛkaa zaade adi ká kãniro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó á gbɛ̃ke dí ɔ gbarɛ pɔ́ kũ à vĩnɔi pínkiro, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.
34 Wisi bi pɔ́ nnamɛ, ama tó a í nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À mana zĩtɛ ke zùgbɔ̃katɛkinɛro, òdi kótɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à sã̀ vĩ à yã̀ pì ma.

15

Pɔ́ sãtɛnanɔ
(Mat 18:12-14)
1 Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ tɛn na Yesui de ò a yã̀ ma ń pínki. 2 Akũ Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yãkete kà ò pì: Gbɛ̃ díkĩna dì durunnakɛrinɔ sí à pɔ́ ble kũńwo lɛɛlɛ. 3 Akũ Yesu yã̀ díkĩna lèkɔ̃ańnɛ à pì: 4 Ò pì á gbɛ̃ke sã̀ vĩ mèn basɔɔro, akũ a do sǎ̀tɛ, àdi a basɔɔro donsari tó sɛ̃̀n à pétɛ sã̀ kũ à sǎ̀tɛ pìii ari à gɛ́ leroo? 5 Tó à bòa, àdi a sɛ́ à da a gǎn kũ pɔnnao 6 à táo bɛ, à a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à pińnɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a sã̀ kũ à sǎ̀tɛ pìi lè. 7 Lɛmɛ

dɔ matɛn oárɛ, oni pɔnna kɛ ludambɛ durunnakɛri mèn do kũ à nèsɛɛ lìtɛ yã̀ musu de gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn basɔɔro donsari kũ ò nèsɛlitɛna ni vĩ̀rɔnɔla.

8 Nɔgbɛ̃ kũ à andurufu ɔgɔwapu vĩ̀ mèn kuri sɔ̃ bi, tó a mèn do sà̰tɛ, àdi fitila na à kpé wara, à wɛtɛ busɛbusɛ ari à gé leroo? 9 Tó à bòa, àdi a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à piŋ́nɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a andurufu ɔgɔ kũ à sà̰tɛ pìi lè. 10 Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, Luda malaikanɔ dì pɔnna kɛ durunnakɛri mèn do kũ à nèsɛɛ lìtɛ yã̀ musu.

Négɔ̃gbɛ̃ kũ à sàtɛ

11 Yesu pì dɔ: Gbɛ̃ke mé à kun à négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ̀ mèn pla. 12 Akũ Sabi pì a denɛ: Baa, ǹ ma baka kũ manigɔ̃ vĩ̀ túbi gũn kpáma. Akũ de pì a aruzɛkɛ kpàatɛtɛŋ́nɛ. 13 Adi kɛ gɔrɔ plaro, akũ Sabi a pɔ́nɔ nàkɔ̃a pínki, à tà bùsu pãnden zàzã. Gwen à a aruzɛkɛ kàkatɛn pãpãkɛnaa gũn. 14 Kũ à pɔ́ kũ à vĩ̀nɔ dɛ̀ pínki, akũ nà gbãna kà bùsuu pìn, akũ à gɔ̰̃ kũ takasio. 15 À gèɛ à nà bùsuu pì gbɛ̃kei zamalingakɛri ũ, akũ gbɛ̃ pì a gbàrɛ a bura à pɔ́ble kpá alɛdɛnɔa. 16 Àdigɔ̃ ye à pɔ́ tɛ̀kɛ kũ alɛdɛnɔ tɛn ble ble à kã, ama òdi pɔ́ke kpáaro. 17 Kũ à laakarii sù à pì: Ma de zamalingakɛrinɔn pɔ́ble vĩ̀ diŋ́yĩ, akũ matɛn ga kũ nàao la. 18 Mani futɛ mà tá ma de kĩ̃naa, mani pinɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, 19 mádi ká ò ma sísi n né ũ doro. Ǹ ma ditɛ n zamalingakɛrinɔ do ũ. 20 Akũ à fùtɛ àtɛn tá a de kĩ̃naa. Kũ à té zã̰̀ àtɛn su, a de pì a è, akũ à kènɛ wɛ̃nda. À bàa sì à gèɛ à kùsia, à lé pèa. 21 Akũ né pìi pìnɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, mádi ká ò ma sísi n né ũ doro. 22 Akũ de pìi pì a zĩ̀kɛrinɔnɛ: À gé likalika, à uta zɔ̃kɔ̃ mana kũ à de a kparanɔla sé à suo à danɛ, à tãnka danɛ, à kyate kpánɛ. 23 À zùsanɛ bɔ̀rɔ mèkpana kũ à dɛ, ò só pɔnnakɛnaa gũn, 24 zaakũ ma né pìi gà à fùtɛmɛ. À sàtɛmɛ, akũ ma a lè. Akũ ò nà pɔnnakɛnaaa.

25 Woru sɔ̃ à kpé bura. Kũ àtɛn su à kà kãni kũ bɛo, akũ à bata ũ mà dɔ kũ kɔ̃kɔ̃ kĩ̃nio. 26 Akũ à zĩ̀kɛrinɔ do sìsi, à a là bɔ́n òtɛn kɛɛ. 27 Akũ à wèa à pì: N dakũna mé à sù, akũ n de zùsanɛ bɔ̀rɔ mèkpana dɛ̀, kũ à a lè aafia yãi. 28 Akũ Woru pɔ fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ɔnnyĩ. Kũ a de bò, à kútɛ kènɛ, 29 akũ Woru pìi pì a denɛ: É'e! À kà wɛ̀ ũgbangba kũ matɛn zĩ kɛnnɛ, mádi gí n yãi zikiro, akũ bee blèkofĩ̀ni gokũ ńdi kpáma mà pɔnna kɛo kũ ma gbɛ̃nnanɔoro. 30 Kũ n né kũ à n aruzɛkɛ kàkatɛ karuanɔnɛ pìi sù, n zùsanɛ bɔ̀rɔ mèkpanaa dènɛ. 31 Akũ a de pìnɛ: Ma né, ń kú kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ kũ má vĩ̀ pínki n pɔ́mɛ. 32 À kɔ̃ sìo ò pɔ́ ble kũ pɔnnaomɛ, zaakũ n dakũna pìi gà à fùtɛ. À sàtɛmɛ, akũ ò a lè.

16

Aruzɛkɛ náanisari

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Ɔgɔde ke mé à kun à bɛgwarii dìtɛ a zĩ̀kɛrinɔnɛ. Akũ ò sù ò kɔrɔmɔtɔɔ kènɛ ò pì, àtɛni a aruzɛkɛ kakatɛ. 2 Akũ à a sìsi à pìnɛ: Yã kũ ma mà n musu de deramɛɛ? Ǹ yã kũ ntɛn kɛ n bɛgwanaa gũn babamɛnɛ. Ĩni gɔ̃ de ma bɛgwari ũ doro. 3 Akũ bɛgwarii pìi ò a swɛ̃̀ɛ gũn: Ma dikiri tɛni ma bo zĩ gũn, mani kɛ deraa? Akũ dí mani fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, akũ barakɛna demɛnɛ wé'iyã ũ. 4 Má dɔ̃ yã kũ mani kɛ de gbɛ̃nɔ ma ditɛ ń bɛa, tó à ma bo zĩn. 5 Akũ à a dikiri fĩ̀nadenɔ sìsi dodo, à gbɛ̃ káaku là à pì: Ń ma dikiri fĩ̀na kũna ũgbamɛɛ? 6 À pì: Nísi gáruwa lé basɔɔromɛ. Akũ bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩ̀na takadan la. Ǹ vutɛ ǹ kɛ̃ bupla akuri likalika. 7 Akũ à pì gbɛ̃ pãndenɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, n fĩ̀na ũgbamɛ?

Akũ à pì: Ése asasa basɔɔromɛ. Akũ bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan la, ǹ a kɛ̃ basiikɔ̃mɛ. 8 Akũ dikirii pì bɛgwari náanisaride pì sáabu kpà wézɛ̃ kũ à kɛ̀ yã musu. Zaakũ andunia díkĩna gbɛ̃nɔ wé zɛ̃na de gupuradenɔla ń kɔ̃ tɛ̃nɛ yãkɛnaa gũn.

9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ kũ andunia aruzɛkɛnɔ, de gɔrɔ kũ à làkaáwa, Luda ni gbãnakɛ kpáái bɛ kũ àdi lákaro gũn. 10 Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítio nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃ɔomɛ se. Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítioro nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃ɔo sero. 11 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ andunia aruzɛkɛoro, Luda ni á náani kɛ kũ a yãpuradeo yá? 12 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ gbɛ̃ pãnde pónɔro, Luda ni a zĩda pó kpááwa yá? 13 Zĩkɛrii dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mèn planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ dogu àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, ke ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ɔgɔde kũ Lazaruo

14 Farisinɔ ye ɔgɔi. Kũ ò yã pìi mà pínki, akũ òtɛn lézuki kɛ Yesua. 15 Yesu pìńnɛ: Adì yã nna kpá á zĩdaa bisãsirinɔ kĩnaamɛ, ama Luda á swɛ̃ dɔ̃. Yã kũ à zɔ̃kɔ̃ bisãsirinɔnɛn Luda dì a gya bo.

Ɔgɔde kũ Lazaruo
(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

16 Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ kun ari Yahaya gɔrɔa. Zaa gɔrɔ kůa òtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à gɛ̃n kũ gbãnao. 17 Ludambɛ kũ zĩtɛo gɛ̃tɛnaa araga de doka pìi wãnzãn fíti gogonala. 18 Gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi à nɔ pãnde sè, ade zina kèmɛ. Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sè sɔ̃, à zina kèn gwe.

19 Gɔ̃gbɛ̃ ɔgɔde ke kun àdi pókasa mana ɔgɔdenɔ da, àdigɔ̃ pɔnna kɛ nnamanaa gũn gɔrɔ sĩnda pínki. 20 Barakɛri kũ òdi pinɛ Lazaru dìgɔ̃ wútɛna a bɛ gãnu gũn, bɔ̀nɔ dɔdɔ a mèɛa. 21 Àdigɔ̃ póble kũ àdi létɛ ɔgɔde pì teburu zĩtɛ blena ni dɛ. Gbɛ̃danɔ mé òdigɔ̃ a bɔ̀ɔ pìnɔ sãsã. 22 Barakɛrii pìi gà, akũ malaikanɔ a sè ò tà kãao Ibrahĩ kuru. Ɔgɔde pìi gà se, akũ ò a vì. 23 Kunna wétãmma gũn gyãwãn, kũ à wé sè musu, akũ à Ibrahĩ è zǎ, Lazaru kú a sarɛ. 24 Akũ à lé zùi à pì: Baa Ibrahĩ, ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛ zɔ̃ ía, à mɔ́ à tɔ̃mɛnɛ ma néɛna, zaakũ matɛn wãwã ma tévura díkĩna gũmmɛ. 25 Akũ Ibrahĩ pì: Ma né, ǹ tó nnamana kũ à lìkanyĩ n wɛ̀ndigɔrɔ yã dɔngu kũ takasi zɔ̃kɔ̃ kũ Lazaru kɛ̀ɛo. A laakari kpatɛna la sà, akũ ń kú wãwã gũn. 26 Abire gbɛra wɛ̀ɛ lòkoto kú ó dagura. Tó gbɛ̃ ye à bo la à gɛ́ á kĩnaa, ani fɔ̃ro, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo gwe à su ó kĩnaa sɔ̃ro. 27 Akũ ɔgɔde pìi pì: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ a zĩ ma de bɛa, 28 zaakũ má dakũnanɔ vĩ gbɛ̃nɔn sɔɔro. À gé lé daḿma, de òsun su gu wãwãde dí gũnlo. 29 Akũ Ibrahĩ pì: Ò Musa kũ annabinɔ takadanɔ vĩ, ò ń yã ma. 30 Akũ ɔgɔde pìi pì: Oi, Baa Ibrahĩ! Tó gbɛ̃ke bò gan à gɛ̀ɛ ń kĩnaa, oni ń nèsɛ litɛ. 31 Akũ Ibrahĩ pìnɛ: Tó odi Musa kũ annabinɔ yã maro, bee tó gbɛ̃ke bò gan, oni a yã síro.

17

Ludanaanikɛnaa
(Mat 18:6-7, 21-22)

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yã kũ àdi tó gbɛ̃nɔ fu dìgɔ̃ sariro, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani bo a kĩnaa. 2 Anigɔ̃ sǎna adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ, ò a zu sèbɛɛ gũn de à tó né díno do fula. 3 Àgɔ̃ kú kũ laakariio. Tó n gbɛ̃ndo durunna kè, ǹ gé ǹ a le. Tó à a nèsɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 4 Tó à durunna kènnɛ gɔrɔ do gɛ̃n suppla,

akũ à èra à pìnnɛ gɛ̃n suppla a nèsɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 5 Dikiri zǐrinɔ pìnɛ: Ǹ ó ludanaanikɛna karawɛrɛ. 6 Dikiri pì: Bee tó á Luda náani vĩ fíti lán ɛfɔ wé bà, áni o síri lí dínɛ à a zĩda wo à gé pé sèbɛɛ gũn, ani á yã ma.

7 Tó á gbɛ̃ke zɔ̀ vĩ, àtɛn sɛ̃ wa ke àtɛn sãnɔ dã, tó à sù kũ burao, a dikiri ni pinɛ à su à pó ble gɔ̃nɔn yá? 8 Oi, ani pinɛ à póble kɛarɛ, à a uta litɛ, à suarɛ kũ póbleo kũ póminaao, àpii ni gbasa à pó ble, à í mi. 9 Òdi zɔ̀ sáabu kpá, kũ à yã kũ ò dànɛɛ kè yãin yá? 10 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó a yã kũ Luda dàárɛ kè pínki, à pi: Zɔ̀nɔn ó ũ, ó zĩn o kè.

Kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ werekɔ̃anaa

11 Kũ Yesu tɛn gé Yurusalɛmu, àtɛn kure Samaria bùsu léa kũ Galilio. 12 Kũ àtɛn gɛ̃ lakutu ken, akũ gɔ̃gbɛ̃ kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ dàalɛ. Ò zɛ dire, 13 ò lé zùi ò pì: Dikiri Yesu, ǹ ó wɛ̃nda gwa. 14 Kũ à ń é, akũ à pìńnɛ: À gé à á zĩda mɔ sa'orinɔnɛ. Kũ òtɛn gé, akũ ò wèrekɔ̃a. 15 Kũ ń gbɛ̃ do è a werekɔ̃a, akũ à èra à sù, àtɛn Luda sáabu kpá kũ kòto gbãnao. 16 À wùtɛ a kùaa Yesu arɛ à fɔ kpàa. Gbɛ̃ dí bi Samaria gbɛ̃mɛ. 17 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔn kurinɔ mé ò wèrekɔ̃aroo? Gbɛ̃nɔn kɛ̃ndonɔn kú máa? 18 Ń gbɛ̃ke dí ɛra à sù Luda sáabu kpáro, sé gbɛ̃ zǐtɔ dí yá? 19 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tá, ma náani kũ n kè mé à n werekɔ̃a.

Bisãsiri Né sunaa
(Mat 24:23-41)

20 Farisinɔ Yesu là kpata kũ à bò Luda kĩnaa bona gupuraai, akũ à wèńma à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa dì bo gupuraa ò e kũ wéoro. 21 Oni pi à gwa la ke à gwa direro. Kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì kú á té lamɛ.

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: A gɔrɔ tɛn su kũ áni Bisãsiri Né sugɔrɔ pìnɔ doke ena ni dɛ, áni ero. 23 Oni piárɛ à kú dire ke à kú la, ama àsun géro, àsun téńyĩro. 24 Lákũ legũpinaa dì gupura kũ ludambɛ lé gu dín kũ a lé direkũo nà, lɛn anigɔ̃ de lɛ Bisãsiri Né sugɔrɔa. 25 Séto à wétãmma è manamana gĩa, gbãragbɛ̃nɔ ni gíi. 26 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔa, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Né sugɔrɔa. 27 Gbɛ̃nɔ tɛn pó ble, òtɛn í mi, òtɛn nɔ sé, òtɛn zã̃ kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à gɛ̀ gó'itɛ gũn, akũ í dà anduniala, ò gàga pínki. 28 Lɛmɛ dɔ Lutu gɔrɔa, òtɛn pó ble, òtɛn í mi, òtɛn pó lú, òtɛn pó yía, òtɛn pó tɔ̃, òtɛn kpé bobo. 29 Gɔrɔ kũ Lutu bò Sɔdɔmu, té kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo kòtɛ bona ludambɛ, akũ ò gàga pínki. 30 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gɔrɔ kũ Bisãsiri Né ni bo gupuraa.

31 Gɔrɔ birea gbɛ̃ kũ à kú a kpé musu sún kipa à gɛ̃ kpé gũn à pónɔ sétɛ à booro. Lɛn dɔ gbɛ̃ kũ à kpé bura sún ɛra à pó sé bɛro. 32 À tó Lutu nanɔ yã dɔágu. 33 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃ndiii sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃ndi vĩ. 34 Matɛn oárɛ, gwãani birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ wútɛna kɔ̃ sarɛ, oni gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón. 35 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pó lólɔ gu dokɔ̃nɔa, oni gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón. 36 Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura, Luda ni gbɛ̃ do sé à gbɛ̃ do tón. 37 Akũ ò a là ò pì: Dikiri, má kpaa? À wèńma à pì: Gu kũ gɛ̀ kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.

18

Gyaanɔ kũ à zè yãkpatɛkɛrila

1 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ de à mɔńnɛ ògɔ̃ adua kɛ Ludaa baala'i, òsun kpasaro. 2 À pì: Yãkpatɛkɛri ke mé à kú wɛ̃tɛ kea, à Luda vĩna vĩro, àdi gbɛ̃ke yã daro. 3 Gyaanɔ ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn, àdigɔ̃ su a kĩnaa gɛ̃n baaakɔ̃ àdi pi: Ǹ zɛ kũmao ma

ibɛrɛ yã musu. 4 Adi wero ari gɔrɔ pla. Abire gbɛra à pì a zĩdanɛ: Bee tó má
Luda vĩna vĩro, akũsɔ̃ madì gbɛ̃ke yã daro, 5 lákũ gyaanɔ pì tɛn wari dɔma nà,
mani zɛ kãao. Tó mádi kɛ lɛro, a zɛmalana lakanaa sari ni ma kpasamɛ.
6 Akũ Dikiri pì: À yãkpatɛkɛri vãni yã'ona ma. 7 Luda ni zɛ kũ gbɛ̃ kũ à ń
sé òtɛn wiki léa fãnantɛ̃ kũ gwãaninɔoroo? Ani mèyĩda kɛ kũ weḿmanaaon
yá? 8 Matɛn oárɛ, ani zɛ kũńwomɛ gɔ̃nɔ. Bee kũ abireo tó Bisãsiri Né sù, ani a
náanikɛri e andunia gũn yá?

Farisi kũ bɛ'ɔgɔsiriio

9 Akũ à èra à yã díkĩna lèkɔ̃a gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ mana ò ń gya bonɔnɛ.
10 Gbɛ̃nɔn pla kenɔ mé ò gèɛ adua kɛ Luda ɔnn, gbɛ̃ do bi Farisimɛ, gbɛ̃ do sɔ̃
bɛ'ɔgɔsirii. 11 Farisi pì zɛna, àtɛn adua kɛ. À pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Luda, ma n sáabu
kɛ̀ kũ má de lán gbɛ̃ kparanɔ bàro, dibidibikɛrinɔ, náanisaridenɔ, zinakɛrinɔ ke
lán bɛ'ɔgɔsiri dí bà. 12 Madìgɔ̃ lé yĩ gɔrɔ plapla azuma kũ azumaao. Pó kũ ma
lè píŋki madì a kuride bonnɛ. 13 Bɛ'ɔgɔsirii pì sɔ̃ zɛ dire, adi fɔ̃ à wé sè à musu
gwà sero. À a zĩda kɛ̀kɛ̃ à pì: Luda, ǹ sùru kɛ kũmao, durunnakɛriimɛ ma ũ.
14 Matɛn oárɛ, gɔ̃gbɛ̃ pìi tà a bɛa Luda yãsinakãaoo gũmmɛ, adi kɛ Farisi pìinlo.
Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda
ni a kara.

Arubarikadana nénɔgu
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Òtɛn su Yesunɛ kũ ń né fítinɔ de à ɔ naḿma. Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ò gìńnɛ.
16 Akũ Yesu nénɔ sìsi à pì: À tó nénɔ su ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ
pón kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 17 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ani kpata kũ à
bò Luda kĩnaa sí lán né fíti bàro ni gɛ̃nlo.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãnade ke sù à Yesu là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ mà wɛ̃̀ndi kũ
àdi lákaro lee? 19 Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì, má manaa? Gbɛ̃ke manaro, sé Luda
ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã dí
n gbɛ̃dakearo, ǹgɔ̃ bèɛrɛ lí n de kũ n daonɛ. 21 Akũ à pìnɛ: Zaa ma né fíti gɔrɔa
má yã birenɔ kũna píŋki. 22 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìnɛ: Yã mèn do mé à gɔ̃nnɛ. Ǹ
pó kũ ń vĩnɔ yía píŋki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. Abire
gbɛra ǹ mó ǹ témai. 23 Kũ à yã pìi mà, a nèsɛɛ yàka, zaakũ aruzɛkɛzɔ̃kɔ̃demɛ.
24 Kũ Yesu a gwà, akũ à pì: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũn. 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ
à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ pì: Tó lɛmɛ, dí mé ani fɔ̃ à
surabana lee? 27 Yesu wèḿma à pì: Yã kũ bisãsiri fùa à kɛ, Luda kĩnaa àdi sí kɛ.
28 Akũ Pita pì: O beebɔ píŋki tò o tɛnyĩ. 29 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn
oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a nanɔ ke a vĩninɔ ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a
nénɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi, 30 ade ni ɛra à abire taka le de yãla dasidasi
andunia dí gũn, ani wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ àtɛn su gũn.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kàkaraai, akũ à pìńnɛ: Ótɛn gé Yurusalɛmu.
Gwen yã kũ annabinɔ kɛ̀ Luda yãn Bisãsiri Né musu ni papan píŋki sà. 32 Oni
a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa, oni a fobo, oni a sɔ̃sɔ̃, oni lé'i sua, oni a gbɛ̃ kũ flãao,

oni a dɛ, 33 a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 34 Ama a ìbaa pìnɔ dí a ke mì dɔ̃ro, zaakũ yã̄ pìi mì utɛnaɲ́nɛ, ò dɔ̃ yã̄ kũ àtɛn oro.

Vì̀na barakɛri werekɔ̃anaa
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kũ Yesu kà kã̄ni kũ Yɛrikoo, vì̀na ke vutɛna zé léa, àtɛn bara kɛ. 36 Kũ à mà gbɛ̃nɔ tɛn gɛ̃tɛ dasi, akũ à ń lá à pì, bɔ́n òtɛn kɛɛ. 37 Akũ ò pìnɛ, Yesu Nazɛra mé àtɛn gɛ̃tɛ gwe. 38 Akũ à lé zùi à pì: Yesu, Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 39 Gbɛ̃ kũ ò té arɛnɔ gìnɛ ò pì à yĩtɛ, akũ a lé gbã̄na zunaa kàra àtɛn pi: Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zè à pì ò mɔ́ kã̄ao. Kũ à sù, akũ Yesu a là à pì: 41 Bɔ́ ń ye mà kɛnnɛɛ? À wèa à pì: Dikiri, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 42 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gu e. Ma náani kũ n kɛ̀ mɛ́ à n werekɔ̃a. 43 Zaa gwe gɔ̃nɔ a wɛ́ gu è, akũ à tèi, àtɛn Luda sáabu kpá. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki è lɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò.

19

Zakeusi

1 Kũ Yesu kà Yɛriko, àtɛn gɛ̃tɛ a gũn. 2 Gbɛ̃ke kú gwe a tɔ́n Zakeusi. Bɛ'ɔgɔsirinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃mɛ, akũsɔ̃ aruzɛkɛdemɛ. 3 Àtɛn wɛtɛ à e gbɛ̃ kũ Yesu de a ũ, ama gbɛ̃ kutuumɛ, adi fɔ̃ à a èro pari yã̄i. 4 Akũ à bàa lè à gèɛ arɛ à dìdi síri lía de à Yesu e, zaakũ ani gɛ̃tɛ gwe kpamɛ. 5 Kũ Yesu kà gwe, akũ à wɛ́ sè musu à pìnɛ: Zakeusi, ǹ kipa likalika. Séde mà kipa n bɛa gbã̄ra. 6 Akũ Zakeusi kìpa likalika, à gbã̄nakɛ kpài kũ pɔnnao. 7 Kũ gbɛ̃nɔ è lɛ, akũ òtɛn yã̄kete ká ò pì: À gèɛ kipa durunnakɛri bɛa. 8 Akũ Zakeusi fùtɛ à zè à pì Dikirinɛ: Dikiri, mani ma aruzɛkɛ kpado kpaatɛ takasidenɔnɛ. Tó ma gbɛ̃ke blè sɔ̃, mani ɛra mà a gɛ̃nɛ kpáa lɛu siikɔ̃mɛ. 9 Akũ Yesu pìnɛ: Ɔn dí denɔ surabanaa è gbã̄ra. Zaakũ gbɛ̃ díkĩna se bi Ibrahĩ burimɛ. 10 Bisãsiri Né sù de à gbɛ̃ kũ à sà̰tɛ wɛtɛ à a sura bamɛ.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gɔrɔ kũ òtɛni a yã̄ pì ma, akũ à èra à yã̄ kàraɲ́nɛ dɔ. Lákũ à kà kã̄ni kũ Yurusalɛmuo nà, òtɛn da kpata kũ à bò Luda kĩnaa ni bo gupuraa gɔ̃nɔmɛ, akũ à yã̄ lèkɔ̃aɲ́nɛ 12 à pì: Kína buri ke mɛ́ àtɛn gé kpata ble bùsu zɐ̃zã̄n, ani ɛra à su. 13 Akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri, à andurufu ɔgɔwapu kpà ń baadia mèn basɔsɔɔro à pìńnɛ: Àgɔ̃ laga táo ari màgɔ̃ gé su. 14 A bùsudenɔ sɔ̃ ò zɐ̀agu, akũ ò zì̀rinɔ zì̀ a kpɛ ò pì: Óni we gbɛ̃ pì kí blewɛrɛro. 15 A suna kũ kpatablenaao gbɛra, à pì ò zĩkɛri kũ a ɔgɔ kpàḿma pìnɔ sísi, de à le à dɔ̃ lákũ ò àree lè nà. 16 Gbɛ̃ káaku sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kàramɛnɛ lɛu kuri. 17 Akũ à pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana. Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, ĩnigɔ̃ gbã̄na vĩ wɛ̃tɛ mèn kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plade sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kɛ̀ lɛu sɔɔro. 19 Akũ à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ gbã̄na vĩ wɛ̃tɛ mèn sɔɔronɔa. 20 Akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì: Dikiri, n ɔgɔn la. Ma ùtɛ kokona bizakasa gũn. 21 Má n vĩna vĩ, zaakũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pó kũ ńdi ditɛro sé, ndì pó kũ ńdi tɔ̃ro kɛ̃. 22 Akũ à pìnɛ: Zĩkɛri zara, n lé mé à n karii kɛ̀. Ń dɔ̃ kũ ma yãnɔn zĩ'ũ, madì pó kũ mádi ditɛro sé, madì pó kũ mádi tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kũ ń dɔ̃ lɛ, bóyãin ńdi ɔgɔda kɛoɲ́nɛroo, de tó ma su, mà a pó sí kũ a àreeo? 24 Akũ à pì gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔnɛ: À a ɔgɔ pì sía à kpá gbɛ̃ kũ à àree lè lɛu kuriia. 25 Akũ ò pìnɛ: Dikiri, à àre lɛu kuri kũna kɔ̀. 26 Akũ à wèḿma à pì: Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ

à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ. 27 Ma
ibɛrɛ kũ ò ye mà kí bleńnɛronɔ sɔ̃, à mɔ́ kũńwo la à ń dɛdɛ ma arɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-17, Maa 11:1-19, Yuh 12:12-19)

28 Kũ Yesu yã̀ pìi ò à làka, akũ à dà zén, àtɛn gɛ́ Yurusalɛmu. 29 Kũ à kà kãni
kũ Bɛtɛfageo kũ Bɛtanio, sǐsĭ kũ òdi pi Kùkpɛ gɛrɛɛi, akũ à a ìbaa zǏ gbɛ̃nɔn pla
30 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á arɛ direkũ gũn. Tó a gɛ̃, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e
bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó ò á lá ò pì, à kɛ̀ deran átɛn
poroo, à pi Dikiri mɛ́ à yei. 32 Akũ zǏrinɔ gèɛ, ò è lákũ à òńnɛ nà. 33 Kũ òtɛn zaaki
pì poro, akũ a dikirinɔ ń lá ò pì: Dí mɛ́ à pì à zaaki pìi poroo? 34 Ò wèḿma ò pì:
Dikiri mɛ́ à yei. 35 Akũ ò sù kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ ò Yesu
dìa. 36 Lákũ àtɛn gɛ́ nà, gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zén.

37 Kũ à kà kãni kũ gu kũ zɛ́ pìi mìi pètɛ Kùkpɛ sǐsĭ guvutɛnwo, akũ pɔnna
gũn a ìba kũ ò téinɔ pínki nà Luda sáabukpanaaa kũ kòto gbãnao daboyã kũ ò
ènɔ musu pínki 38 ò pì:
Arubarikaden kína kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
Aafia kú ludambɛ!
Ò Luda tɔ́ kpá zaa musu!
39 Farisi kũ ò kú zàa gũn kenɔ pìnɛ: Dannɛri, ǹ pata n ìbanɔa. 40 Akũ à wèḿma
à pì: Matɛn oárɛ, tó ò yǐtɛ, gbènɔ mɛ́ oni wiki pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yurusalɛmudenɔnɛ

41 Kũ à nà Yurusalɛmui, à gwà, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu 42 à pì: Tó n yã̀ kũ ani
sunnɛ kũ aafiaaoo dɔ̃ gbãra yã dé, de à kɛ nna. Tera sà à utɛnannɛmɛ. 43 A
gɔrɔ ni su kũ n ibɛrɛnɔ ni su ò gbà leinɔ dɔ ò likanyĭ ò n kagura kɛ 44 oni n
gboro oni n gbɛ̃nɔ ú lɔ́ zĭtɛa. Bee gbè ken oni tó didikɔ̃aro, kũ ńdi gɔrɔ kũ Luda
wɛ́ kpàtɛnyĭ dɔ̃ro yãi.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yuh 2:13-22)

45 Kũ Yesu gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à pè lagayarinɔa. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃ Luda yãn ò pì:
Ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũmɛ, akũ a lìtɛ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.

47 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã̀ dańnɛ Luda ɔnn. Akũ sa'orikinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò a dɛ, 48 ama odi a kɛna zɛ́ ero,
kũ gbɛ̃ sĩnda pínki sã̀ kpá òtɛni a yã̀ ma yãi.

20

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

1 Zĩkea Yesu tɛn yã̀ da gbɛ̃nɔnɛ Luda ɔnn, àtɛn baaru nna kpáńnɛ, akũ
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 2 ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ, iko kpaten
ntɛn yã̀ dínɔ kɛoo? Dí mɛ́ à n gba iko dí pìi? 3 Akũ à wèḿma à pì: Makũ se
mani yã̀ gbɛkaáwa. À omɛnɛ, 4 Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yáa,
ke bisãsiri kĩnaamɛ? 5 Akũ ò yã̀ gɔ̃gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó la, bɔ́yãin
ódi Yahaya yã̀ síroo? 6 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, gbɛ̃ sĩnda pínki ni ó pápa kũ
gbèɛo ò ó dɛdɛ, zaakũ ò Yahaya annabikɛ sì. 7 Akũ ò wèa ò pì: Ó dɔ̃ gu kũ à
bònlo. 8 Akũ Yesu pìńnɛ: Makũ se mani iko kũ matɛn yã̀ dínɔ kɛo oárɛro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Akũ Yesu ɛ̀ra à yã̄ lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mé à geepi líkpɛ bà, akũ à nà
arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ à fùtɛ kũ táo à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe. 10 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à
a zl̃̀ri ke zl̃̀ arukɛrii pìnɔa, de ò a geepi né pì kpáa, akũ arukɛrii pìnɔ a gbɛ̃̀, ò
à gbàrɛ ɔkori. 11 Akũ à ɛ̀ra à zl̃̀ri pãnde zl̃̀ dɔ, akũ ò a gbɛ̃̀ ò wé'i dàa ò a gbàrɛ
ɔkori. 12 Akũ à ɛ̀ra a gbɛ̃ aakɔ̃de zl̃̀ dɔ, akũ ò a kl̃̀nna ò pèa. 13 Akũ burade pìi
pì: Mani kɛ deramɛ sàa? Mani ma négɔ̃gbɛ̃ mèn do yenyĩde zĩḿma. Ke oni a yã̄
da gwɛɛ? 14 Kũ arukɛrii pìnɔ a è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbiblerin dí, ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃wɛrɛ.
15 Akũ ò bò kãao bura gũn, ò a dɛ̀.

Tɔ̀! Bɔ́n burade pì ni kɛ kũńwoo? 16 Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na
gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔĩ. Kũ gbɛ̃nɔ yã̄ pìi mà ò pì: Òsun ero! 17 Akũ Yesu ń gwá tíii à
pì: Yã̄ kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn díkĩna de deraa?

Gbɛ̀ kũ kpéborinɔ pã̄ kpài
mé à gɔ̃̀ kpé kusuru gbɛ̀ mìde ũ.
18 Gbɛ̃ kũ à lètɛ gbèɛ pìia ni wíwimɛ.
Tó gbèɛ pìi lètɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, ani a ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã̄
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kũ sa'orikinɔ dɔ̃̀ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, akũ ò zé
wètɛ ò a kũ gɔ̃̀nɔ, ama ò vĩna kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Òtɛni a kpákpa, akũ ò zãmbade kũ
òtɛni ń zĩda ditɛ gbɛ̃ mana ũnɔ zl̃̀a, de ò le ò a kũ a yã̄'onaa gũn, ò a kpá ń bùsu
gbãnadea à gbãna mɔnɛ. 21 Akũ zãmbade pìnɔ a là ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ ndì
yã̄ o ǹ yã̄ dańnɛ a zéa, ndì gbɛ̃ wé gwao, ndì Luda zé dańnɛ kũ yãpurao. 22 À
zé vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá ke òsun kpáaro? 23 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃́ma, akũ
à pìńnɛ: 24 À ɔgɔ pì do mɔmɛnɛ mà gwa. Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wèa
ò pì: Siza pómɛ. 25 Akũ à pìńnɛ: Tɔ̀, à pó kũ à de Siza pó ũ kpá Sizaa, à pó kũ
à de Luda pó ũ kpá Ludaa. 26 Akũ ò fùa ò a kũ a yã̄'onaa gũn gbɛ̃nɔ wára. A
yãwemmanaa bò ń sarɛ, akũ ò ń lé nàkɔ̃a.

Gènɔ vuna yã̄
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Akũ Sadusi kũ òdi pi gènɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbèka 28 ò pì:
Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì: Tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tò né'isari, a dakũna
gyaanɔ pì sé de à le à né buri dato a vl̀ninɛ. 29 Lɛmɛ dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn
suppla. Woru nɔ sè, akũ à gà né'isari. 30 Akũ Sabi nɔ pìi sè dɔ. 31 Sabi gbɛra
Biɔ sè dɔ. Ò kè lɛ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki, ò gàga né'isari. 32 Ń pínki gbɛran
nɔ pìi gà se. 33 Tɔ̀! Gènɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mé anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn
suppla ń pínki ò a dɔ̃̀ nɔ ũmɛ. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Andunia la gbɛ̃nɔ dì nɔ
sé òdi zã̄ kɛ, 35 ama gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ kũ ò kɔ̃ sìo ò bo gan ò andunia dufu lenɔ
ni nɔ séro, oni zã̄ kɛro. 36 Onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nàmɛ, oni ga doro.
Onigɔ̃ de Luda néno ũmɛ, gàavunɔ ũ. 37 Bee Musa à gènɔ vuna yã̄ bìriańnɛ, gu
kũ à tariankpã̄ yã̄ òn à pì, Dikirimɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ.
38 Dikiri dì kɛ gènɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bɛ̃nɛ
Ludanɛ. 39 Akũ ludayãdannɛri kenɔ fùtɛ ò yã̄ ò ò pì: Dannɛri, n yã̄ mana ò.
40 Akũ odi sù ò yãke làa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à pì: À kɛ̀ dera òdi pi Dauda burin Arumasihu ũu? 42 Zaakũ
Dauda pì Zabura takada gũn:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
43 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ tìntin ũ.
44 Kũ Dauda a sìsi Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni a yã ma, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 46 À laakari kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ kure kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔo dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma
ɛtɛnɔa. Òdigɔ̃ ye ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn kũ pɔnna póble vutɛki
mananɔo. 47 Òdi adua gbằna kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi gyaanɔnɔ kpé síḿma.
Ń wétãmmana nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki póla.

21

Gyaanɔ takaside gbadanaa
(Maa 12:41-44)

1 Kũ Yesu wé sɛ̀ musu, akũ à è ɔgɔdenɔ tɛni ń gbanɔ ká ɔgɔdaki gũn. 2 Akũ
à gyaanɔ takaside ke è gwe, à kɔbɔ pla dàn. 3 Akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ,
gyaanɔ takaside pì ɔgɔ dàn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 4 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn
ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, a takasikɛ gũn pɔ́ kũ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn pínki.

Yurusalɛmu kakatɛna kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Maa 13:1-20)

5 Gbɛ̃kenɔ tɛn Luda ɔn yã o, ò pì ò a kpénɔ kɛ̀kɛ mana kũ gbè mananɔ kũ pɔ́
kũ ò Luda gbànɔ, akũ Yesu pì: 6 Gɔrɔke ni su, pɔ́ kũ a è dínɔ, bee gbè ken oni
tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ. 7 Akũ ò a là ò pì: Dannɛri, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ?
Bɔ́ mé anigɔ̃ de a kɛgɔrɔ sèeda ũu? 8 Akũ à wèḿma à pì: À laakari kɛ, àsun tó ò
á sãtɛro, zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ, gɔrɔ pì sɔ̃ à
kà kãni. Ásun téńyĩro. 9 Tó a zǐnɔ baaruu mà ke futɛkɔ̃ina yãnɔ, àsun tó vĩna á
kũro. Sé abirekũnɔ kɛ káaku gĩa, ama andunia ni láka gɔ̃nɔro. 10 Akũ à pìńnɛ:
Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. 11 Zĩtɛ yĩgãyĩgãna pãsĩnɔ kũ
nàao kũ gagagyãnɔ nigɔ̃ kú gukenɔa. Àlesi bɛ̀nɛ vĩna yãnɔ ni bo ludambɛ.

12 De yã pìnɔ kpé à su pínki oni á kũkũ ò wé tãáwa. Oni á na aduakɛkpɛdenɔnɛ
ń ɔĩ, oni á ká kpésiran, oni gɛ́ kãáo kínanɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔnɔ arɛ ma tɔ́ yãi,
13 ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 14 À á laakari kpátɛ, àsun káaku yã kũ áni o damu
kɛro, 15 zaakũ makũ mé mani yã daárɛ á lén, mani á gba ɔ̃ndɔ̃, de á ibɛrɛ ke sún
gí a yãi ke à á ékɛ boro. 16 Bee á de kũ á dao kũ á vǐninɔ kũ á dakũnanɔ kũ á
danɛnɔ kũ á gbɛ̃nnanɔ ni á kpáḿma, ò á gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu
ma yãi, 18 ama bee á mìkã wén do ni zukũnaro. 19 Zɛna gbãna gũn áni wɛ̀ndi
le.

20 Tó a è zǐkarinɔ lìka Yurusalɛmui, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a kakatɛnaa zằ doro. 21 Gbɛ̃
kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa, gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ fãkɔ̃a.
Lakutudenɔ sún gɛ̃ a gũnlo. 22 Zaakũ gɔrɔ pì bi wétãmmagɔrɔmɛ, de yã kũ ò
kɛ̀ Luda yãn papa pínki yãi. 23 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nérandenɔ gɔrɔ birea,
zaakũ bùsuu pì wari nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, Luda pɔfɛ̃ ni kipa gbɛ̃ pìnɔa. 24 Oni ń gbɛ̃kenɔ

dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao, oni ń gbɛ̃kenɔ kũkũ ò tá kũńwo bùsu sĩnda pínki gũn zǏzɔnɔ ũ, buri pãndenɔ ni kìti pá Yurusalɛmua ari ń gɔrɔ papa.

Bisãsiri Né sunaa
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)

25 Sèedanɔ nigɔ̃ kú ifãntɛ̃a kũ mɔvuraao kũ susunɛnɔ, buri sĩnda pínki nigɔ̃ kú pɔsiran andunia gũn. Onigɔ̃ kú bídi gũn ísira kĩni kũ a zuzunaao yãi. 26 Vĩnakɛna yã kũ àtɛni su anduniaaa yãi gídi ni tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lé, zaakũ pɔ́ kũ ò kú ludambɛnɔ ni sãtɛ ń kúkia, 27 gbasa wà Bisãsiri Né suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 28 Tó yã birenɔ nà kɛnaaa, à futɛ à zɛ, à á mì sé musu, zaakũ á surabana mé à kà kãni.

29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: À kaka lí gwa kũ lí kparanɔ. 30 Tó a è ò lá bɔ̀tɔɔ kù, adì dɔ̃ á zĩda kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ à bò Luda kĩnaa sunaa kà kãni. 32 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 33 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

34 À laakari kɛ. Ásun tó pãpãkɛna kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ wɛ̀ndi damukɛnaao á laakari síáwaro, de a sugɔrɔ sún á kũ kãnto lán tankutɛ bàro yãi. 35 Zaakũ ani kútɛ gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔa gu sĩnda pínki.

36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛ baala'i, de à fɔ̃ à piti yã kũ àtɛn sua pínki à zɛ Bisãsiri Né arɛ. 37 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Tó ɔkɔsi kè, àdi bo à gé i Kùkpɛ sǏsĩgɛrɛɛi. 38 Kɔnkɔkɔnkɔ gbɛ̃ sĩnda pínki dì futɛ à gé a yã ma Luda ɔnn.

22

Lékpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ òdi pi Vĩnla kà kãni. 2 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛn zé wɛtɛ ò Yesu dɛ, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)

3 Akũ Setan gɛ̃ Yudasi kũ òdi pinɛ Isikariɔti gũn, gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dokemɛ. 4 Akũ Yudasi gèɛ à yã ò kũ sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãri gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ lákũ áni kɛ nà à Yesu kpáḿma. 5 Ń pɔ kè nna, akũ ò lédokɔ̃nɔ kè ò ɔgɔ kpáa. 6 À zèo, akũ àtɛn zé wɛtɛ à Yesu kpáḿma gbɛ̃nɔ kpɛ.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yuh 13:21-30)

7 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ kà, gɔrɔ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá. 8 Akũ Yesu Pita kũ Yuhanao zǐ à pì: À gé Vĩnla pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ. 9 Akũ ò a là ò pì: Ń ye ò kɛkɛ mámɛɛ? 10 Akũ à wèḿma à pì: Tó a gɛ wɛ̃tɛ gũn, gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À téi ari ɔn kũ ani gɛ̃n. 11 À o ɔn pì bedenɛ, Dannɛri pì, mán kipaki kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔɔ? 12 Ani kpé musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe.

13 Kũ ò gɛɛ, ò è lákũ Yesu ò́ńnɛ nà, akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)

14 Kũ a gɔrɔ kà, Yesu sù à vùtɛ gwe kũ a zǏrinɔ lɛɛlɛ. 15 Akũ à pì́ńnɛ: Vĩnla pɔ́ble dí blena kãáo ni tɛni ma dɛ manamana ari màgɔ̃ gé wari kɛ, 16 zaakũ matɛn

oárɛ, mani ble doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gé boo gupuraa, gbasa dikpɛ yãpura gé su. 17 Kũ à toko sɛ̀, à Luda sáabu kpà, akũ à pì: À sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakũ matɛn oárɛ, mani geepi'i mi doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gé boo gupuraa. 19 Kũ à burodii sɛ̀, akũ à arubarikaa dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma à pì: Ma mɛ̀ kũ má kpà á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ ma yã dɔnaágu yãi. 20 Kũ ò pɔ́ blè ò làka, à toko pìi sɛ̀ lɛ dɔ à pì: Ma aru kũ ani bɔtɛárɛn dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo tera aru ũ. 21 Ma bonkpɛde ɔ kú kũmao ta gũn, 22 zaakũ Bisãsiri Né ni kpágui lákũ Luda dìtɛnɛ nàmɛ. Waiyoo gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma pìi. 23 Akũ ò nà kɔ̃ lalanaaa ò pì: Ó dí mé ani yã bire kɛɛ?

Yesu lédana a ìbanɔa

24 Akũ lékpakɔ̃anaa fùtɛ ń té, kũ ò ye ò dɔ̃ ń gbɛ̃ kũ à de a dakela. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi ń zĩda sísi yãmanakɛrinɔ. 26 Ama àsun kɛ lɛro. Séde gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ á té gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ à kĩanaái bà. Séde á don'arɛde gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ bà. 27 Póbleri kũ zǏriio, ń dí mé à zɔ̃kɔ̃ɔ? Póbleriinloo? Makũ sɔ̃ má kú á té lán zǏrii bàmɛ. 28 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũmao ma warikɛnaa gũnnɔn á ũ. 29 Lákũ ma De ma ka kpatan nà, lɛn mani á ká kpatan lɛ se, 30 áni pó ble kũmao ma kpatan, áni vutɛ kíblegbaaa àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔnɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yuh 13:36-38)

31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setan zé wètɛ à á fãfã lákũ òdi póblewɛ fãfã nà. 32 Akũ ma adua kènnɛ de ma náani kũ ń vĩ sún kĩammaro. Tó n ɛra n suma, ǹ n gbɛ̃nɔ gba gbãna. 33 Pita pìnɛ: Dikiri, ma sì ò ma da kpésiran mà ga kũnwo.

34 Yesu pì: Pita, matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gé lé zuo gbãra, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃. 35 Akũ à ń lá à pì: Kũ ma á zĩ ɔgɔsɔ̃nɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao kũ kyatenɔ sari, póke kǏaáwa yá? Akũ ò pì: Oi. 36 Akũ à pìńnɛ: Tera sà gbɛ̃ kũ à ɔgɔsɔ̃nɔ vĩ, à sé. Lɛmɛ dɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao. Gbɛ̃ kũ à fɛ̃nɛda vĩ sɔ̃ro, à a uta yía à lú. 37 Matɛn oárɛ, séto yã kũ ò kɛ̀ Luda yãn ma musu papa kũ ò pì: Ò a dìtɛ dokɔ̃nɔ kũ taarikɛrinɔ. Yã kũ ò kɛ̀ ma musu pì mé àtɛn kɛ sà. 38 Ò pì: Dikiri, fɛ̃nɛda mèn plan dí. Akũ à pìńnɛ: Abirekũ mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sǏsĩgɛrɛɛi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

39 Yesu bò à gèɛ Kùkpɛ sǏsĩgɛrɛɛi lákũ àdi kɛ nà. A ìbanɔn téi. 40 Kũ à kà gu kũ àtɛn gén, à pìńnɛ: À adua kɛ de ásun fu yɔ̃ogwanaaaro. 41 Akũ à kɛ̀ḿma à kà lákũ òdi gbè zu à lété taka bà. Akũ à kùtɛ à adua kè 42 à pì: Baa, tó ń ye, ǹ toko'í síma, ama adi kɛ ma pɔyenyĩnaanlo, séde n pɔ́. 43 Akũ malaikaa bò ludambɛ à sùa à a gbà gbãna. 44 Kunna wétãmma gũn àtɛn adua kɛ kũ kokario. Akũ a ísimma tɛn tɔ́ zĩtɛ lán arutɔnaa bà. 45 Kũ à adua kè, à fùtɛ à èara à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o kũ pɔsirao. 46 Akũ à pìńnɛ: À kè dera átɛn i oo? À futɛ à adua kɛ de ásun fu yɔ̃ogwanaaaro.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yuh 18:3-11)

47 Kũ à kpé àtɛn yã o, akũ ò kà dasidasi. Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke mé à dòńnɛ arɛ. Kũ à nài de à lé péa, 48 akũ Yesu pìnɛ: Yudasi, lépɛnaaan ĩni Bisãsiri Né kpáoḿma yá? 49 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũ Yesuonɔ yã kũ àtɛn su è ò pì: Dikiri, ò ń lélɛ kũ fɛ̃nɛdaon yá? 50 Akũ ń gbɛ̃ do sa'oriki

zɔ̃kɔ̃ɔ zɪ̀rii lɛ̀ à a ɔpla sã gò. 51 Akũ Yesu pì: À abirekũ tó. Kũ à ɔ nà a sãa, akũ a sã ɛ̀ra à nàn. 52 Akũ à pì sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò sùinɔnɛ: A sumai kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔ lákũ kpãni wɛ́dewɛn ma ũ bà yá? 53 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà madìgɔ̃ kú kãáo Luda ɔnn, akũ ádi ɔ namaro. Ama gɔrɔ dí de á pɔ́ ũmɛ, gusira kíblena gɔrɔmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yuh 18:12-18, 25-27)

54 Kũ ò Yesu kù ò sù kãao, ò gɛ̀ɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Pita té ń kpɛ zǎzã. 55 Kũ ò té kà ɔn gura, ò kàtɛ ò lìkai, akũ Pita sù à sɔ̀tɔ ń té. 56 Zɔ̀nɔkpare ke a è, akũ à wɛ́ dìa à pì: Gbɛ̃ dí kú kãao sɔ̃ bi. 57 Akũ à ledi kpài à pì: Nɔgbɛ̃, má a dɔ̃ro. 58 Kũ à kɛ̀ saa fíti gbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì: Mɔkɔ̃n se, ń gbɛ̃ domɛ n ũ. Akũ Pita pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Makũmɛro. 59 Kũ gɔrɔ gɛ̃̀tɛ lán awa do bà, gbɛ̃ pãnde nàkarao à pì: Yãpura gbɛ̃ díkĩna kú kãaomɛ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ. 60 Akũ Pita pì: Má dɔ̃ pɔ́ kũ ń téaro. Zaa gwe gɔ̃nɔ kũ àtɛn yã o, akũ ko lé zù. 61 Dikiri lìtɛ à wɛ́ pɛ̀ Pitaa, akũ yã kũ à òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gé lé zu gbãra, ani ledi kpáai gɛ̃n aakɔ̃. 62 Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fobonaa
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)

63 Gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ a fobò ò a gbɛ̀. 64 Ò pɔ́ yɪ̀nɛ a ãnnwa, akũ òtɛni a lala ò pì: Ǹ annabikɛyã o, dí mé à n lɛɛ? 65 Dɔkɛna kãao gũn ò yã dasi pãndenɔ ònɛ dɔ.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yuh 18:19-24)

66 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ń pínki, akũ ò Yesu sɛ̀ ò gɛ̀ɛo ń yãkpatɛkɛkia. 67 Akũ ò a là ò pì: Arumasihumɛ n ũ yá? Ǹ owɛrɛ. À wèḿma à pì: Tó ma òárɛ, áni síro. 68 Tó ma yãke làáwa sɔ̃, áni wero. 69 Zaa tera Bisãsiri Né nigɔ̃ vutɛna Luda Gbãnade ɔplai. 70 Akũ gbɛ̃ sĩnda pínki pì: Ase Luda Némɛ n ũ yá? Akũ à wèḿma à pì: Lákũ a ò nà, makũmɛ a ũ. 71 Akũ ò pì: Ó bàka ũgba kũ sèedadeo dɔɔ? O mà a lén kɔ̀.

23

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, Maa 15:1-5, Yuh 18:28-38)

1 Akũ ò fùtɛ ń pínki ò gɛ̀ɛ kãao Pilati kĩnaa. 2 Òtɛn yã dia ò pì: O gbɛ̃ dí lè àtɛn gudɛ kɛ ó bùsun, àdi gíḿnɛ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa, akũ à a zĩda dìtɛ Arumasihu ũ, kína ũ. 3 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? À wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 4 Akũ Pilati pì sa'orikinɔ kũ pari kũ ò kú gwenɔnɛ: Mádi taari e gɔ̃gbɛ̃ pìiaro. 5 Akũ ò nàkara kãao ò pì: Àdigɔ̃ té ká gbɛ̃nɔgu a yãdannɛnaa gũn Yudea bùsun pínki. À nàa Galilimɛ ari à gɛ̀ɛ à kào la sà.

6 Kũ Pilati mà lɛ, akũ à gbɛ̀ka tó Galili gbɛ̃mɛ a ũ. 7 Kũ à dɔ̃ kũ à bò Hɛrɔdu bùsummɛ, akũ Hɛrɔdu pì sɔ̃ à kú Yurusalɛmu zĩ birea, akũ à a gbàrɛa. 8 Kũ Hɛrɔdu Yesu è, akũ a pɔ kɛ̀ nna manamana. À a baaruu mà, akũ à ye ń wɛ́ kɛ pla zaa gìkɛna. À wɛ́ dɔ à Yesu daboyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa dasi, akũ Yesu dí a ke wearo. 10 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔn zɛna gwe òtɛn yã didia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kũ a sozanɔ Yesu gya bò ò a fobò ò uta wɛ́de dànɛ, akũ à ɛ̀ra à a gbàrɛ Pilatia. 12 Zĩ birea Hɛrɔdu kũ Pilatio gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ kɔ̃o yã.

Yadana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yuh 18:39-19:16)

13 Pilati sa'orikinɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ kàkara ń pínki 14 à pìńnɛ: A
sumɛnɛ kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ a pì gudɛriimɛɛo. Ma a làla á wára yã̄ kũ a dìdianɔ musu,
mádi e à taari ke kèro. 15 Lɛn Hɛrɔdu dí ero lɛ se, zaakũ à èra à a gbàrɛwámɛ. À
gwa, adi yãke kɛ kũ à kà mà a dɛro. 16-17 Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ.
18 Akũ ò wiki lɛ̀ ń pínki lɛɛlɛ ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ Baraba gbarɛwɛrɛ! 19 Ò
Baraba pìi dà kpésiran yã̄ bona gbãnadenɔ kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãimɛ. 20 Pilati
ye à Yesu gbarɛ, akũ à gbɛ̃nɔ laakarii gàtɛ à sùawa. 21 Akũ ò èra ò wiki lɛ̀ ò pì:
Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! 22 A gɛ̃n aakɔ̃deo Pilati pìńnɛ: Bɔ́ dàan à kèɛ? Mádi taari
kũ à kà ò a dɛ earo. Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 23 Akũ ò zèi òtɛn
gbɛkaa kũ wiki gbãnao à a pá lía. Akũ ń zukakanaa tò ò yã̄ blè. 24 Akũ Pilati
dìtɛ kũ ò kɛ lákũ ò gbèkaawa nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò dà kpésiran bona gbãnadenɔ
kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãi kũ ò gbèkaa pìin à gbàrɛńnɛ, akũ à Yesu kpà gai lákũ ò
yei nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yuh 19:17-27)

26 Kũ òtɛn gɛ́ kãao, akũ Sirɛni gbɛ̃ Simɔ tɛn su kũ burao, akũ ò a kǔ ò
lígbãndurukpanaa dìnɛ àgɔ̃ téo Yesui. 27 Pari bò téi kũ nɔgbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ
òtɛn wɛ̃nda kɛnɛnɔ. 28 Yesu lìtɛ à arɛ dɔ́ma à pì: Yurusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àsun
ɔ́ɔ dɔ ma yãiro. À ɔ́ɔ dɔ á zĩda yãi kũ á nénɔ. 29 Zaakũ a gɔrɔ tɛn su kũ oni pi:
Arubarikadenɔn para kũ odi né iro, né dí ń yɔ̃ mironɔ ũ. 30 Gɔrɔ birea
oni pi kpinɔ létɛ à siḿma,
oni o sǐsĩnɔ létɛ à dańla.
31 Lákũ òtɛn yã̄ dí taka kɛ kũ lí búsuo, lí kori pɔ́ nigɔ̃ de deraa?

32 Òtɛn gɛ́ kũ dàkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ dɔ, de ò ń dɛdɛ kũ Yesuo lɛɛlɛ. 33 Kũ ò
kà gu kũ òdi pi Mìtokokia, akũ ò a pà lía gwe kũ dàkɛrii pìnɔ, gbɛ̃ do a ɔplai, gbɛ̃
do a ɔzɛi. 34 Akũ Yesu pì: Baa, ǹ gaafara kɛńnɛ, zaakũ ò dɔ̃ pɔ́ kũ òtɛn kɛro.
Akũ ò kàpaa kpà ò a pókasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 35 Gbɛ̃nɔn zɛna gwe ò wɛ́ kà òtɛni
a gwa, akũ Yuda gbãnadenɔ tɛn lézuki kɛa ò pì: A gbɛ̃ pãndenɔ sura bà. Tó
Arumasihu kũ Luda dìtɛmɛ a ũ, à a zĩda sura baee! 36 Sozanɔ tɛni a lalandi kɛ
dɔ. Akũ ò nài ò sèwɛ̃ kpǎkpãa dɔ̀nɛ 37 ò pì: Tó Yudanɔ kínamɛ n ũ, ǹ n zĩda sura
ba. 38 Sèeda ke na a mìi musu ò kɛ̃a:

Yudanɔ kínan dí!

39 Dàkɛri kũ ò lokona lía pìnɔ do dɔkɛna yã̄ ònɛ à pì: Arumasihumɛ n ũroo? Ǹ
n zĩda sura ba kũ ókɔ̃nɔo lɛɛlɛ. 40 Akũ a gbɛ̃ndo pàtaa à pì: Ń Luda vĩna vĩroo?
Yã̄ dokɔ̃nɔ mé à kúwá. 41 Ókɔ̃nɔ, ó pɔ́ kú a zéamɛ. Pɔ́ kũ o tɔ̃ mé à bùtɛwá, ama
gbɛ̃ dí dí yã̄ ke kɛro. 42 Akũ a pì: Yesu, tó n su kpata ble, ǹ dɔ ma yãn. 43 Akũ à
wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, gbãra ĩnigɔ̃ kú kũmao aruzenna.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yuh 19:28-30)

44 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃.
45 Luda kpé lábure kɛ̀kɔ̃rɛ pla. 46 Yesu wiki gbãna lɛ̀ à pì: Baa, ma a wɛ̃ndii
nànnɛ n ɔĩ. Kũ à ò lɛ, akũ a wɛ̃ndii tà. 47 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã̄ kũ à kèɛ pìi è,
à Luda sáabu kpà à pì: Yãpuramɛ gbɛ̃ manamɛ a ũ. 48 Pari kũ ò kàkara ò sù gu
gwanɔ, kũ ò yã̄ kũ à kènɔ è, ò èra ò tà òtɛni ń zĩda lélɛ. 49 Yesu gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kũ
nɔgbɛ̃ kũ ò téi bona Galilinɔ pínki zɛna zǎ òtɛn gu gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yuh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ ke kun a tɔ́n Yusufu. Yuda gbãnadenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ manamɛ, akũsɔ̃
à bɛ̀ɛrɛ vĩ. 51 A lé kú yã kũ a gbɛ̃nɔ zɛ̀ kũ a kɛnaaoo pìnlo. Yuda lakutu Arimatea
gbɛ̃mɛ, a wɛ́ dɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaai. 52 À gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa à Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa.
53 Akũ à gɛ̀ɛ pìi kìpa à táaru biza ffĩfĩa à dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, odi gbɛ̃ke
dan zikiro. 54 Gɔrɔ pì bi azuma zĩmɛ, kámmabogɔrɔ tɛn ká. 55 Nɔgbɛ̃ kũ ò té
Yesui bona Galilinɔn té Yusufu pì kpɛ, ò mira pìi è lákũ à Yesu gɛ̀ɛ wùtɛ a gũn
nà. 56 Akũ ò tà ò gɛ̀ɛ nísi gbĩ nna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãro soru kɛ. Kámmabogɔrɔ
zĩ ò kámma bò lákũ Luda dìtɛ nà.

24

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yuh 20:1-10)

1 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ nɔgbɛ̃ pìnɔ bò ò gɛ̀ɛ mira pì kĩnaa kũ nísi gbĩ
nna kũ ò a soru kɛ̀ɛo. 2 Ò lè ò gbɛ̀ɛ gò mira léa. 3 Kũ ò gɛ̃̀, odi Dikiri Yesu gɛ̀ ero.
4 Ò kú bídi gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò sùḿma kũ pókasa kũ òtɛn té
kɛnɔo dana. 5 Vĩna ń kũ ò ń mìi nàtɛ, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìńnɛ: À kɛ̀ dera átɛn gbɛ̃
bɛ̃nɛ wɛtɛ gènɔ téɛ? 6 À kú laro, à vù. À tó yã kũ à òárɛ gɔrɔ kũ à kú Galili dɔágu
7 à pì, séto ò Bisãsiri Né́ kpá kifirinɔa ò a pá lía, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu. 8 Akũ
a yã pìi dɔ́ńgu. 9 Bona mira kĩnaa, ò gɛ̀ɛ ò yã pì baaruu kpà zl̀ri gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛdonɔnɛ kũ gbɛ̃ kparanɔ. 10 Mariama Magadalɛni kũ Yoanao kũ Yamisi da
Mariamao kũ nɔgbɛ̃ kpara kũ ò kú kũńwonɔ mé ò yã pìi ò zl̀rii pìnɔnɛ. 11 Akũ
nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pìi kɛ̀ńnɛ lán fàai yã bà, odi síro. 12 Akũ Pita fùtɛ à bàa sì à gɛ̀ɛ
mira pì kĩnaa. Kũ à wɛ́ kpàtɛ mira pìn, adi pɔ́ke ero, sé táaru bizanɔ, akũ à èra
à tà laasun gũn, yã pì a kù gbãna.

Zaa Ɛmausi zén
(Maa 16:12-13)

13 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla kenɔ tɛn gé lakutu kũ òdi pi Ɛmausi.
À zã̀ kũ Yurusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdo bà. 14 Òtɛn yã kũ à kɛ̀ pínki fàai
bokɔ̃nɛ, 15 akũ gɔrɔ kũ òtɛni a fàai bo òtɛni a laasun lé, Yesu ń lé zén, akũ òtɛn
táa o lɛɛlɛ. 16 Akũ ń wɛ́ sìsi odi a dɔ̃ro. 17 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ yãn á té átɛn o kũ
kɔ̃oo? Akũ ò zè ń ãn sisina. 18 Ń gbɛ̃ do kũ òdi pinɛ Keleopa wèa à pì: Mɔkɔ̃n
nibɔɔmɛ n ũ ndo Yurusalɛmu gwɛɛ, kũ ńdi yã kũ à kɛ̀ gɔrɔ pla dia dɔ̃roo? 19 Akũ
à ń lá à pì: Yã kpatemɛɛ? Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛra yãmɛ. Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Gbɛ̃
sĩnda pínki dɔ̃ kũ a yãkɛna kũ a yã'onaao bò Luda kĩnaamɛ. 20 Akũ sa'orikinɔ
kũ ó gbãnadenɔ dake kpàḿma, de ò ga yãkpatɛ kɛnɛ yãi, akũ ò a pà lía ò a dɛ̀.
21 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, daken ótɛn da ani Isarailanɔ mì sí. Abire gbɛra yã pì kɛna gɔrɔ
aakɔ̃den gbãra. 22 Akũ yã kũ ó nɔgbɛ̃ kenɔ òo bò ó sarɛ. Kũ ò gɛ̀ɛ a mira kĩnaa
kɔnkɔala káakukaaku, 23 odi a gɛ̀ lero. Ò sù ò pì malaikanɔ bò ò sùḿma ò pìńnɛ
à kú wɛ̃̀ndiio. 24 Akũ ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ò mira pìi gwà, ò è lákũ nɔgbɛ̃ pìnɔ òńnɛ
nà, à kú gwero. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Laasunsaridenɔ, adì yã kũ annabinɔ ò sí
likalikaro. 26 Luda dí ditɛ Arumasihu wétãmma le lán dí bà gbasa à gɛ̃ a gakuri
gũnloo? 27 Naana zaa Musa takadaa ari à gɛ̀ɛ pé annabinɔ pɔ́a pínki, Yesu yã
kũ à kɛ̃na Luda yãn a musu bɔ̀kɔtɛńnɛ pínki.

28 Kũ ò kà kãni kũ lakutu kũ òtɛn génwo, Yesu kɛ̀ lákũ áni gɛ̃ zéla bà. 29 Akũ ò
a kù̀kũ ò pì: Ǹ gɔ̃ kũoo la. Ɔkɔsi kɛ, gu tɛn si. Akũ à gɛ̃̀ ɔnn à gɔ̀ kũńwo. 30 Gɔrɔ kũ

àtɛn pɔ́ ble kũńwo, akũ à burodii sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma.
31 Akũ ń wɛ́ kɛ̀ ò a dɔ̃ sà, akũ ò kùrai. 32 Akũ ò òkɔ̃nɛ: Kũ àtɛn yã owɛrɛ zén
àtɛn Luda yã bɔkɔtɛwɛrɛ, ó nèsɛɛ gũn tɛn puroo? 33 Akũ ò fùtɛ gwe gɔ̃nɔ ò èra
ò gèɛ Yurusalɛmu. Ò a zǐri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ è kakarana gwe kũ gbɛ̃ kũ ò
nàḿmanɔo 34 òtɛn pi: Dikiri vù yãpuramɛ, à a zĩda mɔ̀ Simɔnɛ. 35 Akũ gbɛ̃nɔn
pla pìnɔ zé gũn yã bàbańnɛ kũ deran ò a dɔ̃ nà burodi likɔ̃rɛnaa gũnwo.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yuh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

36 Kũ òtɛn yã pì o lɛ, kãnto ò a è zɛna ń té, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ kú kũ aafiaao!
37 Akũ swɛ̀ɛ kɛ̀ńgu ò kɛ̀ gìri, òtɛn da gyãwãnden ò è. 38 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera
á nèsɛɛ fùtɛɛ? À kɛ̀ dera á kú kũ nèsɛ plaoo? 39 À ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ gwa, kũ
makũmɛ. À ɔ nama à gwa. Gyãwãnde dìgɔ̃ mɛ̀ kũ wáo vĩ lákũ á èma nàro. 40 Kũ
à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ kũ a gbánɔ mɔ̀ńnɛ. 41 Pɔnna gũn odi we kãaoro, kũ à bò ń sarɛ
yãi. Akũ à ń lá à pì: Pɔ́ble ke kun yá? 42 Akũ ò kpɔ̀ kpátɛana kɔ̃nɔɔ kpàa, 43 akũ
à sì à sò ń wára. 44 Akũ à pìńnɛ: Yã kũ ma òárɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo mé à kɛ̀.
Ma pì séto yã kũ ò ò ma musu Musa doka takadan kũ annabinɔ takadao kũ
Zabura takadao papa píṅki. 45 Akũ à ń nèsɛɛ wɛ̃ńnɛ de ò yã kũ à kú takada pìnɔ
gũn dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃ Luda yãn ò pì Arumasihu ni wétãmma e, a gɔrɔ
aakɔ̃de zĩ ani futɛ bona gan, 47 oni waazi kɛ buri sĩnda píṅkinɛ kũ a tɔ́o naana
zaa Yurusalɛmu, de ò nèsɛ litɛ ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 48 Ákɔ̃nɔ yã pì sèedadenɔ ũ.
49 Makũ sɔ̃, mani gba kũ ma De a lé sɛ̀ kpãzãárɛ. Àgɔ̃ kú wɛ̃tɛ gũn la ari gbãna
bo ludambɛ à daála.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

50 Kũ Yesu bò kũńwo wɛ̃tɛ kpɛ ari Bɛtani sarɛ, akũ à a ɔnɔ sɛ̀ lei à arubarikaa
dàńgu. 51 Kũ àtɛn arubarika dańgu lɛ, akũ à kɛ̃ḿma, Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa.
52 Akũ ò donyĩ kɛ̀nɛ ò èra ò tà Yurusalɛmu kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo. 53 Òdigɔ̃ kú Luda
ɔnn gɔrɔ sĩnda píṅki ògɔ̃ Luda sáabu kpá.

YUHANA

Baaru nna kũ Yuhana kɛ̃̀ɛ
Yahaya Da'itɛkɛri kũ Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛnaa 2:1-12:50
Yesu kunna Yurusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kũ a vunaao 18:1-20:31
Yesu boasuna a ìbanɔa 21:1-21:35

Yesu Kirisi suna andunia gũn

1 Zaa káaku Yã kun, Yã pì kú kũ Ludao, Yã pìimɛ Luda ũ. 2 À kú kũ Ludao
zaa káaku. 3 Luda pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ a gãimɛ, pɔ́ke kun kũ à kɛ̀ a sariro. 4 A gũnn
wɛ̃̀ndi kún, akũ wɛ̃̀ndii pì de gupura ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupura pìi dì pu gusiran,
akũ gusira pì ni le à daalaro.
6 Luda gbɛ̃ke zǐ̀ a tɔ́n Yahaya. 7 À sù gupura pìi sèedade ũmɛ, à gupura pì
yã ò gbɛ̃nɔnɛ, de baadi a náani kɛ a gãi. 8 Àkũmɛ gupura pì ũro, à sù gupura
pìi sèedade ũmɛ. 9 Gupura yãpurade kũ àdi gu pu gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ mé àtɛn su
andunia gũn.
10 Yã pì kú andunia gũn. Bee kũ Luda andunia kɛ̀ a gãi, andunia dí a dɔ̃ro.
11 À sù a bɛa, akũ a gbɛ̃nɔ dí a síro. 12 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kãao ò a náani kɛ̀nɔ sɔ̃, à ń
gbá zɛ́ ò gɔ̃̀ Luda nénɔ ũ. 13 Ń inaa pì dí bo gbɛ̃ke aru gũnlo, adi bo mɛ̀futɛna
ke gɔ̃gbɛ̃ pɔyeina kĩnaaro, Luda mé à ń í.
14 Yã pìi gɔ̃̀ bisãsiri ũ, à gɔrɔ pla kɛ̀ kũoo, akũ o a gakuri è, De Luda Né mèn do
légelege gakurimɛ, a gbɛ̃kɛ kũ yãpurao pɛkɛrɛana. 15 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pùtã
à pì: Gbɛ̃ kũ ma a yã òon dí, ma pì gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala kũ à kun
ma ã yãi. 16 Gbɛ̃kɛ pɛkɛrɛanaa gũn à gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, akũ o arubarikaa lè
didikɔ̃ana. 17 Luda a doka kpàwá Musa gãi, à gbɛ̃kɛ kũ yãpurao kɛ̀wɛrɛ Yesu
Kirisi gãimɛ. 18 Gbɛ̃ke dí wé si Ludalɛ zikiro. Luda Né mèn do légelege kũ à kú
a De kuru pì mé à tò ò a dɔ̃.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbãnade kũ ò kú Yurusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kũ Levi buri kenɔ zǐ̀
Yahayaa, akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yã kũ à òńnɛn dí. 20 À òńnɛ súsu, adi yãke
utɛńnɛro à pì: Arumasihun ma ũro. 21 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũ sɛ́ɛ? Iliasumɛn
ũ yá? À wèḿma à pì: Oi! Akũ ò èra ò a là dɔ: Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ n ũ yá? À wèḿma
à pì: Oi! 22 Akũ ò pìnɛ dɔ: Dimɛ n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owɛrɛ de ò gɛ́ ò o gbɛ̃ kũ ò ó zĩnɔnɛ.
Deran ntɛn o nà n zĩda yã musuu? 23 Akũ à pì lákũ annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kũ a kòto dɔ gbárannammɛ ma ũ,
kũ àtɛn pi ò zɛ́ poro Dikirinɛ.
24 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ pìnɔ sɔ̃, ò bò Farisinɔ kĩnaamɛ. 25 Akũ ò a là ò pì: Zaakũ
Arumasihumɛ n ũro ke Iliasu ke annabi zɔ̃kɔ̃ɔ, bóyãi ntɛni gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛɛ?
26 Yahaya wèḿma à pì: Madì gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ, ama gbɛ̃ke kú á té, á a dɔ̃ro. 27 Àkũ
mé ani su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro. 28 Yã pìnɔ kɛ̀ Bɛtani kũ à
kú Yoda bara diremɛ, gu kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛn.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàa

29 Kũ gu dɔ̀, Yahaya Yesu è àtɛn su a kĩnaa, akũ à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpà
à andunia durunna gon dí. 30 Gbɛ̃ pì yãn ma ò yã ma pì, gbɛ̃ kũ àtɛn su ma
gbɛra demala, kũ à kun ma ã yãi. 31 Má a dɔ̃ yãro, ama ma su, matɛn gbɛ̃nɔ
da'itɛ kɛ de Isarailanɔ a dɔ̃ yãimɛ. 32 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pì: Ma è Luda Nini
bò ludambɛ lán potɛ̃nɛ bà, à sù à zɔ̃a. 33 Mádi a dɔ̃ yãro. Kũ Luda ma zĩ gbɛ̃nɔ
da'itɛ kɛ, à pìmɛnɛ gbɛ̃ kũ ma è a Nini sù à kìpaa, àkũ mé ani gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ kũ
Nini pìio. 34 Ma abirekũ è, akũ ma a sèedaa kɛ̀ kũ àkũmɛ Luda Né ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kũ gu dɔ̀, Yahaya ɛ̀ra à kú gwe dɔ kũ a ìba gbɛ̃nɔn planɔ. 36 Kũ à Yesu è àtɛn
gɛ̃tɛ, à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàan gwe! 37 Kũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã pìi mà, ò
bò ò tɛ̀ Yesui. 38 Yesu lìtɛ à è ò téai, akũ à ń lá à pì: Bón á yeii? Ò pìnɛ: N bɛ kú
mámɛɛ, Rabi? Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 39 À wèḿma à pì: À mɔ́ à gwa. Akũ ò gèɛ ò gu
kũ à kun è, akũ ò gɔ̃̀ kãao zĩ birea. Ɔkɔsi mɔ̀ siikɔ̃ taka bà.

40 Gbɛ̃nɔn pla kũ ò Yahaya yã mà ò bò ò té Yesui pìnɔ, ń gbɛ̃ do bi Simɔ Pita
dakũna Andurumɛ. 41 À gèɛ à a vĩni Simɔ lè gĩa, akũ à pìnɛ: O Arumasihu è.
Tɔ́ pìin òdi pi dɔ Kirisi. 42 Akũ à gèɛ kãao Yesu pì kĩnaa. Yesu a gwà tíii à pì:
Yuhana né Simɔmɛ n ũ. Oni pinnɛ sà Pitamɛ. Tɔ́ pìi pì gbèɛ.

43 Kũ gu dɔ̀, Yesu ye à tá Galili bùsun, akũ à dà Filipilɛ à pìnɛ: Ǹ témai. 44 Filipi
pì bi Anduru kũ Pitao bɛ wɛ̃tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Akũ Filipi gèɛ à Natanaɛli lè
à pì: Gbɛ̃ kũ Musa a yã ò a doka gũn, akũsɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ, o a lè. Yusufu
né Yesumɛ. Nazɛra gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli pìnɛ: Gbɛ̃ mana ni bo Nazɛra yá? Filipi
pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kũ Yesu Natanaɛli è àtɛn su a kĩnaa, à a yã ò à pì: Isaraila
yãpuraden dí, a nèsɛɛ manafiki vĩro. 48 Akũ Natanaɛli pìnɛ: Ń ma dɔ̃ mámɛɛ?
Akũ Yesu wèa à pì: Ari Filipi gɔ̃ gé n sísi, ma n e kaka lí gbáru. 49 Akũ Natanaɛli
pìnɛ: Rabi, Luda Némɛ n ũ, Isarailanɔ kínamɛ n ũ. 50 Yesu pìnɛ: Kũ ma ònnɛ ma
n e kaka lí gbáru, akũ mé à tò n ma náani kɛ̀ yá? Ĩni yã zɔ̃kɔ̃ e de adikĩnala. 51 À
èra à pìnɛ dɔ: Yãpuran matɛn oárɛ, áni ludambɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ
nigɔ̃ didi Bisãsiri Néa ògɔ̃ kipaa.

2

Nɔsɛna zaa Kana

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ òtɛn nɔ sé zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe, 2 akũ ò
Yesu kũ a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kĩnaa dɔ. 3 Kũ sèwɛ̃ kɔ̀la, Yesu da pìnɛ: ò sèwɛ̃ vĩ doro bi.
4 Akũ Yesu wèa à pì: Bóyãi n ma le abireoo? A gɔrɔ dí kámɛnɛ kɔ̀ro. 5 Akũ a da pì
zĩkɛrinɔnɛ: Lákũ ani oárɛ nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀ orozãnɔn kú gwe mèn suddo Yudanɔ
gbàbo'i kábɔnɔ ũ. A kenɔ dì í sí lita basiikɔ̃mɛ, a kenɔ sɔ̃ basuddo. 7 Akũ Yesu
pì zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã dínɔ pa. Akũ ò í kàka à pà yérɛrɛ. 8 Akũ à pìńnɛ: À
tɔ́ à géo kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ sa. Akũ ò tɔ̀ ò gèɛonɛ. 9 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì í litɛna
sèwɛ̃ ũ pì lé kɛ̀, adi dɔ̃ gu kũ à bònlo, ama zĩkɛri kũ ò í pìi tɔ̀nɔn dɔ̃. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ
pì ebayao sìsi 10 à pìnɛ: Wɛ̃ nnan òdi kpáḿma gĩa. Gɔrɔ kũ wɛ̃ tɛn dimman òdi
su kũ a gɛbuo sà. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n wɛ̃ nna tò kpɛkpɛ. 11 Yesu daboyã káakuden gwe,
kũ à kɛ̀ zaa Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bò, akũ a ìbanɔ a náani kɛ̀. 12 Abire gbɛra
Yesu gèɛ Kapɛnamu kũ a dao kũ a dakũnanɔ kũ a ìbanɔo, ama odi gɔrɔ pla kɛ
gwero.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kũ Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni, akũ Yesu gèɛ Yurusalɛmu. 14 À è ɔtɛn zùnɔ
kũ sãnɔ kũ lukulukunɔ yía Luda ɔnn, ɔgɔlilinkɛrinɔn vutɛna gwe. 15 Akũ à
bàflãa tã̀ à pɛ̀ḿma ò bɔtɛ kũ sãnɔ kũ zùnɔ pínki. À ɔgɔlilinkɛrii pìnɔ ɔgɔ fãkɔ̃a,
à ń teburunɔ yì̀pa à kɔ̀tɛńnɛ. 16 Akũ à pì lukulukuyarii pìnɔnɛ: À pɔ́ pìnɔ sétɛ
à boo pínki. Àsun ma De ɔn kɛ ɛtɛ ũro. 17 Akũ yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̀
a ìbanɔgu kũ à pì: N ɔn yã̀ ma kũ gbãna manamana. 18 Akũ Yuda gbãnadenɔ
a là ò pì: Daboyã̀ kpaten ĩni kɛwɛrɛ de ò dɔ̃ kũ ń yã̀ bire kɛna iko vĩi? 19 Yesu
wèḿma à pì: À Luda kpé dí wí, mani ɛra mà futɛ gɔrɔ aakɔ̃ dagura. 20 Akũ
gbãnade pìnɔ pìnɛ: Wɛ̃̀ bupla awɛɛsuddon ò kpé pìi bò, akũ mɔkɔ̃n ĩni futɛ gɔrɔ
aakɔ̃ gũn yá? 21 Ama Luda kpé kũ à a yã̀ òo pìi, a mè yãn àtɛn o. 22 Kũ Yesu vù
bona gan, yã̀ kũ à òo pìi dɔ̀ a ìbanɔgu, akũ ò yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn sì kũ yã̀ kũ
Yesu òo pìio.

Yesu baadi nèsɛ dɔ̃

23 Kũ Yesu kú Yurusalɛmu Vĩnla dikpɛ zĩ̀ ò a náani kè dasi, kũ ò daboyã̀ kũ
à kènɔ è yãi. 24 Yesu dí ń náani kɛro, zaakũ à baadi nèsɛ dɔ̃mɛ. 25 Adi kɛ séto
gbɛ̃̀ke gbɛ̃ yã̀ ònɛro, zaakũ à yã̀ kũ à kú baadi nèsɛɛ gũn dɔ̃.

3

Yesu kũ Nikodɛmuo

1 Farisi ke kun kũ òdi pinɛ Nikodɛmu. Yuda gbãnadenɔ domɛ. 2 À sù Yesu
kĩnaa gwãani à pìnɛ: Rabi, ó dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n dannɛri kũ à bò Luda kĩnaa ũ, zaakũ
gbɛ̃̀ke ni fɔ̃ à daboyã̀ kũ ndì kɛnɔ kɛro, sé Luda kú kãao. 3 Akũ Yesu pìnɛ:
Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò èra ò gbɛ̃ ì dɔ baasiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ kpata kũ
à bò Luda kĩnaa dɔ̃ro.
4 Akũ Nikodɛmu Yesu là à pì: Oni gbɛ̃ kũ à zĩ̀ kù̀ i deramɛɛ? Ani ɛra à gɛ̃ a da
nèsɛɛ gũn de à a i dɔn yá? 5 Akũ Yesu wèa à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ
ò gbɛ̃ ì kũ ío kũ Luda Ninio baasiro, ani fɔ̃ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo.
6 Bisãsiri né'ina bi mè yãmɛ, Luda Nini né'ina bi nini yãmɛ. 7 Ǹsun tó yã̀ kũ ma
ònnɛ bo n sarɛro, séde ò ɛra ò á i dɔ. 8 Ĩa dì káka gu kũ à yein. Ndì a kĩni ma, ń
dɔ̃ gu kũ à bòn ke gu kũ àtɛn génlo. Lɛn àdigɔ̃ de lɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda Nini a ìio.
9 Akũ Nikodɛmu a là à pì: Yã̀ bire ni sí kɛ yá? 10 Yesu wèa à pì: Mɔkɔ̃n
Isarailanɔ yãdannɛri ina akũ ń abirekũ dɔ̃roo? 11 Yãpuran matɛn onnɛ, yã
kũ ó dɔ̃n ótɛn o. Yã kũ o èe sèédaan ótɛn kpá, akũ átɛn gí ó yã síi. 12 Lákũ ma
andunia yã̀ òárɛ nà, akũ a gi síi, tó ma ludambɛ yã̀ òárɛ, áni sí yá? 13 Gbɛ̃ke dí
gé ludambɛ yãro, tó adi kɛ Bisãsiri Né kũ à bò gwe baasiro. 14 Lákũ Musa mlɛ̃̀ɛ
sè à dɔ̀ musu gbárannan nà, lɛn oni Bisãsiri Né sé ò dɔ musu lɛ, 15 de gbɛ̃ kũ àtɛni
a náani kɛ gɔ̃ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 16 Zaakũ Luda ye anduniai à kè zɔ̃kɔ̃, akũ à
a Né mèn do légelege kpà, de gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ sún garo, séde àgɔ̃ wɛ̀ndi kũ
àdi lákaro vĩ. 17 Luda dí a Né zĩ̀ andunia gũn de à yã̀ vutɛ anduniaa yãinlo, de
à andunia sura ba a gãi yãimɛ. 18 Yã̀ ni vutɛ a náanikɛriiaro. Yã̀ gĩnakɛ à vùtɛ
a náanikɛrisaria kɔ̀, kũ adi Luda Né mèn do légelege pì náani kɛro yãi. 19 Pɔ́
kũ à tò yã̀ vùtɛ gbɛ̃nɔaan dí: Gupura sù andunia gũn, akũ gbɛ̃nɔ ye gusirai
de gupura pìla, kũ ń yãkɛnanɔn vãni yãi. 20 Zaakũ yãvãnikɛri sĩnda pínki dì
zã̃ gupurammɛ, àdi su gupura kĩnaaro, de a yãkɛnanɔ sún bo gupuranlo yãi.
21 Gbɛ̃ kũ àdi zĩ̀ kɛ yãpuraa, àkũ mé àdi su gupura kĩnaa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ kunna
Luda gũnn à yã̀ pìnɔ kèn.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa

22 Abire gbɛra Yesu gèɛ Yudea bùsun kũ a ìbanɔ. À gɔrɔ pla kè kũńwo gwe,
àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ. 23 Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ se zaa Ainɔ, Salimu sarɛ,
zaakũ í di gwe. Òdigɔ̃ su a kĩnaa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ. 24 Zaakũ odi Yahaya
da kpésiran kɔ̀ro. 25 Gɔrɔ birea Yahaya ìba kenɔ nà ledikpakɛnaaa kũ Yuda
gbãnade keo gbɛ̀bona yã musu. 26 Akũ ò nà Yahayai ò pì: Rabi, gbɛ̃ kũ à kú
kũnwo yã Yoda bara dire, kũ n a yã òwɛrɛ mé àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ tera, baadi
tɛn gé a kĩnaa. 27 Yahaya pìńnɛ: Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à póke le à síro, tó adi kɛ Luda a gbà
baasiro. 28 Ákɔ̃nɔ mé á ma sèedadenɔ ũ kũ ma pì makũmɛ Arumasihu ũro. Ma
pì Luda ma zĩ mà donɛ arɛmɛ. 29 Nɔsɛri mé à nɔ vĩ. Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ àdigɔ̃ zɛ
a sarɛ àdi sã kpá a yãi, nɔsɛri kòtoo dì a pɔ kɛ nna. Lɛn sɔ̃ ma pɔnna kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ lɛ.
30 Séde àpii gɔ̃ kara makũ sɔ̃ màgɔ̃ lago.

Gbɛ̃ kũ à bò musu

31 Gbɛ̃ kũ à bò musu de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛ bi andunia gbɛ̃mɛ,
andunia yãn àdi o. Gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ sɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila, 32 àdigɔ̃ pó kũ à
è kũ yã kũ à màaoo sèeda kɛ, akũ gbɛ̃ke tɛni a yã síro. 33 Gbɛ̃ kũ à a yã sì zèo kũ
Luda bi yãpurademɛ. 34 Gbɛ̃ kũ Luda a zl̀i pìi dì Luda yã o, zaakũ Luda a Nini
kpàa papanamɛ. 35 De Luda ye a Néi, akũ à pó sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ. 36 Gbɛ̃ kũ
àtɛn Né pì náani kɛ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ àtɛn gí a yã mai ni wɛ̀ndii pì
lero, Luda pɔfɛ̃ kpé kúamɛ.

4

Yesu kũ Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔ mà kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ àtɛn ìbanɔ le de Yahayala. 2 Adi kɛ
Yesu mé àdi ń da'itɛ kɛ a zĩdaro, a ìbanɔ mé òdi kɛ. 3 Kũ Yesu yã pìi mà, à fùtɛ
Yudea à ɛ̀ra àtɛn tá Galili. 4 Kũ àtɛn gé sɔ̃, à kù à bɔtɛ Samaria bùsun. 5 Akũ à
kà Samaria wɛ̃tɛ kũ òdi pi Sika. À zǎ kũ zĩtɛ kũ Yakubu kpà a né Yusufuaaoro.
6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, akũ a vùtɛ lɔ̀gɔɔ pìi sarɛ. Ifãntɛ̃ kà
mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke sù í tɔ́, akũ Yesu pìnɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 A ìbanɔ sɔ̃, ò gèɛ
póble lú wɛ̃tɛ gũn. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Yudamɛ n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n ma ũ, akũ
ntɛn í wé kɛmaa? Zaakũ Yudanɔ kũ Samariadenɔ yã dì kɔ̃ séro. 10 Akũ Yesu
pìnɛ: Tó ń gba kũ Luda dì dańnɛ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ àtɛn í wé kɛmmao, de mɔkɔ̃mmɛ
ĩni wé kɛa à n gba í wɛ̀ndide. 11 Nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ń guga vĩro. Lɔ̀gɔ dí sɔ̃ a wèɛ
lòkoto. Ĩni í wɛ̀ndide pì le mámɛɛ? 12 Ń de ó dizi káaku Yakubula gwɛɛ? Àkũ mé
à lɔ̀gɔɔ pìi tòwɛrɛ. Àpi a í mì kũ a néńɔ kũ a pókãdenɔ. 13 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à
í díkĩna mì, ímì ni ɛra à a dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kũ ani í kũ mani kpáa mi sɔ̃, ímì ni a dɛ
ziki doro. Zaakũ í kũ mani kpáa ni gɔ̃ a nèsɛɛ gũn ísɛ̃boki í kũ ani bɔtɛnɛ wɛ̀ndi
kũ àdi lákaro ũmɛ. 15 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ǹ ma gba í pìi, de ímì súń ma dɛ
mà su í tɔ́ la doro. 16 Yesu pìnɛ: Ǹ gé n zã sísi à su lɛɛlɛ. 17 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Má
gɔ̃ vĩro. Akũ Yesu pìnɛ: Kũ n pì, ń gɔ̃ vĩro, n yã ò a zéamɛ. 18 N zã kɛ̀ lɛu sɔɔro,
akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ ń kú kãao tera bi n zãnlo. N yãpura ò. 19 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa,
má dɔ̃ sà kũ annabiimɛ n ũ. 20 Ó dizinɔ donyĩ kɛ̀ Ludanɛ kpi dí musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃
adì pi Yurusalɛmu mé à gu kũ ò donyĩ kɛnnɛ ũ. 21 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã
sí. Gɔrɔke tɛn su kũ áni donyĩ kɛ De Ludanɛ kpi dí musu ke Yurusalɛmu doro.
22 Ákɔ̃nɔ, adì donyĩ kɛ Ludanɛ, ama á a dɔ̃ro, ókɔ̃nɔ sɔ̃, odì donyĩ kɛnɛ, akũsɔ̃ ó
a dɔ̃, zaakũ surabanaa dì bo ókɔ̃nɔ Yudanɔ kĩnaamɛ. 23 Gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ

donyĩri yãpuradenɔ ni donyĩ kɛ De Ludanɛ kũ yãpurao kũ a Nini gbãnao. Gbɛ̃
bire takanɔn De Luda tɛn wɛtɛ ò donyĩ kɛarɛ. 24 Luda bi ninimɛ, séde gbɛ̃ kũ
òdi donyĩ kɛnɛnɔ donyĩ kɛnɛ kũ yãpurao kũ a Nini gbãnao. 25 Akũ nɔgbɛ̃ pìi
pìnɛ: Má dɔ̃ kũ Arumasihu kũ òdi pinɛ Kirisi ni su. Tó à sù, ani yã sĩnda pínki
bɔkɔtɛwɛrɛ. 26 Akũ Yesu pìnɛ: Makũ kũ matɛn yã onnɛ, makũmɛ a ũ.

27 Gɔrɔ birea Yesu ìbanɔ sù, ò a lè àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃o. À bò ń sarɛ, ama ń
gbɛ̃ke dí a la bɔ́n à yeiro ke bóyãi àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃ pìioro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pì a
lo tò gwe, à gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn à pì gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kũ ma kènɔ
òmɛnɛ pínki. Ke Arumasihu pìimɛ gwɛɛ? 30 Akũ ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn òtɛn gé Yesu
kĩnaa.

31 Gɔrɔ birea sɔ̃ Yesu ìbanɔ pìnɛ: Rabi, ĩni pɔ́ bleroo? 32 Akũ à pìńnɛ: Má pɔ́ble
ke vĩ kũ á dɔ̃ro. 33 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ làla ò pì: Gbɛ̃ke sùnɛ kũ pɔ́bleon yá? 34 Akũ
Yesu pìńnɛ: Ma pɔ́blen gbɛ̃ kũ à ma zĩ pɔyenyĩnakɛna ũ ari mà zĩ kũ à dàmɛnɛ
mì dɛ. 35 Ákɔ̃nɔ adì pi mɔ siikɔ̃ mé à gɔ̃ kũ pɔ́kɛ̃gɔrɔ ni ká. Matɛn oárɛ, à wé sé à
buranɔ gwa, zaakũ pónɔ mà ò kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri tɛni a láada le kɔ̀, àtɛn gbɛ̃nɔ
kakara wɛ̀ndi kũ àdi lákaro pó ũ, de pótɔ̃ri kũ pɔ́kɛ̃riio pɔnna kɛ lɛɛlɛ. 37 Zaakũ
yã díkĩna bi yãpuramɛ: Gbɛ̃ke mé àdi pó tɔ̃, gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma á zĩ pɔ́ kɛ̃ gu kũ ádi
zĩ kɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ mé ò zĩ kè gwe, akũ átɛni ń zĩ àre ble.

39 Samaria gbɛ̃ kũ ò kú wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ Yesu náani kè dasi yã kũ nɔgbɛ̃ pìi òńnɛ
yãi, kũ à pì à yã kũ a kènɔ òarɛ pínki. 40 Abire yãi kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wé kèa à
gɔ̃ kũńwo, akũ à kè kũńwo gɔrɔ pla. 41 Kũ Yesu yã òńnɛ, gbɛ̃ pãndenɔ a náani kè
dasidasi. 42 Akũ ò pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Adi kɛ yã kũ n òwɛrɛ yãin o a náani kè adoro.
O a yã mà ó zĩdamɛ, akũ o dɔ̀ sà kũ andunia Surabariin a ũ yãpura.

Gbãnade né werekɔ̃anaa

43 Kũ à gɔrɔ pla kè kũńwo, a gbɛran à tà Galili, 44 zaakũ à pì annabi dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ
vĩ a zĩda bùsunlo. 45 Kũ à kà Galili, Galilidenɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ ò gɛ̀ɛ ò Vĩnla
dikpɛ Yurusalɛmumɛ, akũ ò yã kũ à kè dikpɛ pì zĩnɔ è pínki. 46 Akũ Yesu èra à
gɛ̀ɛ Kana, gu kũ à í lìtɛ sèwɛ̃ ũ. Bùsu gbãnade ke kú gwe, a négɔ̃gbɛ̃ tɛn gyã kɛ
zaa Kapɛnamu. 47 Kũ à mà Yesu bò Yudea à sù Galili, akũ à gɛ̀ɛ a kĩnaa à wé
kèa à gé a né werekɔ̃a, zaakũ a kú ga léi. 48 Akũ Yesu pìnɛ: Tó adi kɛ a daboyãnɔ
kũ yãbonsarɛnɔ è baasiro, áni ma náani kɛro. 49 Akũ gbãnade pìi pìnɛ: Baa, ǹ
mɔ́ ari ma né kpé à ga. 50 Yesu pìnɛ: Ǹ tá bɛ. N né ni garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kũ Yesu
òneɛ sì, akũ à dà zén. 51 Gɔrɔ kũ à té zén, à dàkarɛ kũ a zĩrinɔ, akũ ò pìnɛ a né
kun. 52 Akũ à ń lá à pì: Gɔrɔ kpate takan à kè sânaa? Akũ ò pìnɛ: Gĩa fãnantɛ̃
mɔ̀ do zakan mèwãna pìi kɛ̃̀a. 53 Akũ de pìi dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ Yesu òarɛ kũ a né ni
garon gwe. Akũ ò a náani kè, àpii kũ a bedenɔ ń pínki. 54 Sèeda plade kũ Yesu
kè bona Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyãre werekɔ̃ana íkpakia

1 Abire gbɛra Yudanɔ dikpɛ ke kà, akũ Yesu èra à gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 2 Íkpaki
kú gwe Sã Gɛ̃ki sarɛ, kũ òdi pi Bɛtɛsɛda kũ Eberu yão. Íkpaki pì kámmaboki vĩ
lɛu sɔɔro, 3 gyãrenɔ dìgɔ̃ wútɛnan dasidasi, vìnanɔ kũ ɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ń mègu
fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe àtɛn gyã kɛ à kà wɛ̀ bupla plansari. 6 Kũ Yesu
a è wútɛna gwe, à dɔ̀ kũ àtɛn gyã kɛ a gìi kè manamana, akũ à pìnɛ: Ń ye ǹgɔ̃
aafia yá? 7 Akũ gyãre pìi wèa à pì: Mare, má gbɛ̃ke vĩ à ma da í gũn gɔrɔ kũ à

yỳgãro. Tó matɛn gé gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde dì gĩnakɛ à gɛ̃ ma ãmɛ. 8 Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ
ǹ zɛ, ǹ n pè sé ǹ táa o. 9 Gwe gɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃ pìi aafiaa lè. À a pèɛ sè à táa ò. Gɔrɔ
pì bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, 10 akũ Yuda gbãnadenɔ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃a pìinɛ:
Kámmabogɔrɔ zĩn gbãra. À zé vĩ ǹgɔ̃ n pè sɛnaro. 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à ma
gba aafia mé à òmɛnɛ mà a pè sé mà táa o. 12 Akũ ò a là ò pì: Dí mé à pìnnɛ ǹ n
pè sé ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃aa pì dɔ̃ tó dínlo, zaakũ Yesu gɛ̃tɛ pari kũ ò kú
gwenɔ témɛ. 14 Abire gbɛra Yesu a lè Luda ɔnn, akũ à pìnɛ: Ǹ ma, n aafiaa lè.
Ǹsun durunna kɛ doro, de yã kũ à vãni de abirekũla súṅ n le doro yãi. 15 Akũ
gɔ̃gbɛ̃ pìi gèɛ à ò Yuda gbãnadenɔnɛ kũ Yesu mé à tò a aafiaa lè.
16 Akũ gbãnade pìnɔ wé tầ Yesua, kũ àdi yã bire takanɔ kɛ kámmabogɔrɔ zĩ
yãi. 17 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma De dìgɔ̃ zĩ kɛ kámmabonaa sarimɛ, lɛn matɛn
kɛ lɛ se. 18 Yã bire yãi gbãnade pìnɔ tɛn Yesu wɛtɛ ò a dɛ de káakula. Adi kɛ kũ
àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro ado yãnlo, kũ àdi pi Ludamɛ a De ũ, àtɛn sára kpá
kũ Ludao yãimɛ.

Luda Né ikoo

19 Yesu èra à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, Luda Né dì fɔ̃ à yãke kɛ kũ a
zĩda gbãnaoro, sé yã kũ à è a De tɛn kɛ baasiro, zaakũ yã kũ a De dì kɛ pínki,
àkũmɛ a Né pìi dì kɛ se. 20 Zaakũ De Luda ye a Néi, àdi yã kũ àdi kɛ pínki mɔnɛ.
Ani yã kũ a zɔ̃kɔ̃ de abirekũla mɔnɛ, ani bo á sarɛ. 21 Lákũ De Luda dì gènɔ
vu à wɛ̃ndi kpáḿma nà, lɛn a Né dì wɛ̃ndi kpá gbɛ̃ kũ à yeinɔa lɛ. 22 De Luda
dì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃keoro, à yãkpatɛkɛna gbãna pínki kpà a Néa, 23 de baadi
bèɛrɛ li a Néne, lákũ òdi li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kũ àtɛn bèɛrɛ li Luda Nénɛro,
ade tɛn bèɛrɛ li a De kũ à a zĩinɛro. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma
yã ma, akũsɔ̃ àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛ, ade wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ. Yã ni
vutɛaro, ade bò gan à gɛ̃ wɛ̃ndii gũmmɛ. 25 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔke tɛn su
à kà kɔ̀, kũ gènɔ ni Luda Né kòto ma, ń gbɛ̃ kũ ò mànɔ ni vu. 26 Lákũ De Luda
wɛ̃ndikpammana gbãna vĩ nà, lɛn à wɛ̃ndikpammana gbãna kpà a Néa lɛ dɔ.
27 À yãkpatɛkɛna gbãna kpàa dɔ, kũ à de Bisãsiri Né ũ yãi. 28 Àsun tó abirekũ
bo á sarɛro, zaakũ gɔrɔke tɛn su kũ gè kũ ò kú mira gũnnɔ ni a kòto ma 29 ò bɔtɛ
ń pínki. Yãmanakɛrinɔ ni vu ò gɛ̃ wɛ̃ndii gũn, yãvãnikɛrinɔ sɔ̃ yãvutɛmmanaa
gũn. 30 Madì fɔ̃ mà yãke kɛ kũ ma zĩda gbãnaoro. Madì yãkpatɛ kɛ lákũ à òmɛnɛ
nàmɛ, madì yãkpatɛ kɛ a zéa, zaakũ madì ma zĩda pɔyeina wɛtɛro, sé gbɛ̃ kũ à
ma zĩ pì pɔ́.

Yesu iko sèedadenɔ

31 Tó má de ma zĩda sèedade ũ, de ma yã náani vĩro. 32 Sèedade pãnde kun kũ
àdi ma yã o, má dɔ̃ kũ ma yã kũ àdi o náani vĩ. 33 Bee ákɔ̃nɔ, a gbɛ̃nɔ zỳ Yahayaa,
akũ à yãpura òárɛ. 34 Mádi mè kpá bisãsiri sèedakɛnaaaro, matɛni abirekũ
oárɛ de à le à bo zia yãimɛ. 35 Yahaya de lán fitila kũ à nana àtɛn gupura kũ bà,
akũ a we à pɔnna kè a gupurai gɔrɔ pla. 36 Yã kũ De Luda dàmɛnɛ mà kɛnɔ, kũ
matɛn kɛ pìnɔ deárɛ sèeda ũ, kũ De Luda mé à ma zĩ. Ma sèedaa pì de Yahaya
pɔ́la. 37 Ma De kũ à ma zĩ ma yã ò dɔ. Ádi a kòto ma zikiro, ádi wé kɛ siikɔ̃
kãaoro, 38 a yã dí vutɛki le á swɛ̃ɛ gũnlo, kũ átɛn gbɛ̃ kũ à a zỳ náani kɛro yãi.
39 Adì mè kpá Luda yã kyókɛnaaa, zaakũ adìgɔ̃ da gwen áni wɛ̃ndi kũ àdi lákaro
len. Ma yãn takada pì tɛn o sɔ̃, 40 ama átɛn gí su ma kĩnaai de à wɛ̃ndii pìi le.
41 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsiri kĩnaaro, 42 ama má á dɔ̃, má dɔ̃ kũ á ye Ludairo.
43 Ma su kũ ma De tɔ́o, akũ ádi ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde sù kũ a zĩda tɔ́o, áni a sí.

44 Lákũ adì sáabu wɛtɛkɔ̃a nà, ama adì sáabu wɛtɛ Luda mèn do légelegea lɛro,
áni kɛ dera à ma yã̃ síi? 45 Àsungɔ̃ da makũ mé mani gé kũ á yão ma De kĩ̃naaro,
Musa kũ á wé dɔi mé ani gé kũ á yão. 46 Tó a Musa yã̃ sì, de a ma yã̃ sì se, zaakũ
ma yã̃n à kɛ̃ Luda yã̃n. 47 Kũ ádi yã̃ kũ à kɛ̃ Luda yãnnɔ síro, áni kɛ dera à ma
yã̃ síi?

6

Póblekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Abire gbɛra Yesu bikǔ Galili sèbɛ kũ òdi pi dɔ Tiberia bara. 2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃ téi
dasidasi, kũ ò a daboyãnɔ è deran àtɛn gyãrenɔ werekɔ̃ana yãi. 3 Akũ Yesu
dìdi à vùtɛ sĩsĩi musu kũ a ìbanɔ. 4 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. 5 Kũ Yesu wé sè
musu, à è gbɛ̃nɔ tɛn su a kĩ̃naa dasidasi, akũ à Filipi là à pì: Mákpan óni póble
lún de gbɛ̃nɔ blee? 6 À abirekũ ò de à Filipi yɔ̃ à gwa yãimɛ, zaakũ à dɔ̃ lákũ
áni kɛ nà. 7 Akũ Filipi wèa à pì: Andurufu ɔgɔ mèn wàa do burodii, bee tó ò
è'ɛ baadinɛ fítifiti, ani mɔ́ḿmaro. 8 A ìbanɔ do Anduru, Simɔ Pita dakũna pìnɛ:
9 Négɔ̃gbɛ̃ ke kú la, à burodi araga vĩ mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ fítinnanɔ mèn pla. Bɔ́n
abirekũ ni kɛ pari díkĩ̃nanɔnɛɛ? 10 Yesu pì: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ. Sɛ̃la di gu pìn,
akũ ò vùtɛvutɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. 11 Yesu burodii pìnɔ sè à
arubarikaa dàn, akũ à kpàatɛtɛ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaa pìnɔnɛ lákũ ò yei nà. Lɛn à
kpɔ̀ɔ kpàḿma lɛ dɔ. 12 Kũ ò kǎ ó pínki, à pì a ìbanɔnɛ: À a kpara kũ à gɔ̃ sétɛ pínki,
de a ke súnkɛ pãro. 13 Akũ ò burodi mèn sɔɔro kũ ò sòo pì kpara kũ ò gɔ̃nɔ sètɛ
tãnko kuri awɛɛpla pà. 14 Kũ ò daboyã kũ Yesu kèɛ pìi è ò pì: Gbɛ̃ pì bi annabi
kũ àtɛn su andunia gũmmɛ yãpura. 15 Yesu dɔ̃ kũ ò ye ò su ò a kũ ò a ká kína
ũ kũ gbãnaomɛ, akũ à gòḿnɛ gwe à èra à dìdi sĩsĩi musu ado.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Mat 14:22-27, Maa 6:45-52)

16 Kũ ɔkɔsi kè, a ìbanɔ gèɛ sèbɛɛ bara. 17 Akũ ò gɛ̃ gó'itɛ gũn, òtɛn bikũ sèbɛɛ
pìi bara dire Kapɛnamu kpa. Gu gĩ̃nakɛ à sì Yesu dí ká ń kĩ̃naa kɔ̀ro. 18 Zàga'ĩa
gbãna kàka, akũ í tɛn futɛ. 19 Kũ a ìbanɔ gó lì ò kà kiloo sɔɔro ke suddo taka bà,
akũ ò Yesu è àtɛn táa o íla, àtɛn na ń gói, akũ vĩ̃na ń kũ. 20 Akũ à pìḿnɛ: Makũmɛ,
àsun tó vĩ̃na á kũro. 21 Ò wènɛ à gɛ̃ gó gũn, akũ gó pìi kà gu kũ òtɛn gén gɔ̃nɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛnaa

22 Kũ gu dɔ̀ pari kpé zɛna sèbɛɛ bara dire. Ò dɔ̃ kũ gó'itɛ kú gwe yã̃ mèn domɛ,
Yesu sɔ̃ adi gɛ̃ gó pìi gũn kũ a ìbanɔro, ò tà ńtɛ̃nɛmɛ. 23 Kũ à kè saa gó'itɛ pãndenɔ
bò Tiberia, ò sù gu kũ kãni kũ gu kũ ò burodii sònwo, kũ Dikiri sáabu kpà à
làka. 24 Kũ pari pìi è àpii ke a ìbanɔn kú gwe doro, ò gɛ̃ gó pìnɔ gũn ò gèɛ a wɛtɛ
Kapɛnamu.

Yesumɛ póble kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia ũ

25 Kũ ò a è sèbɛɛ bara gwe, ò pìnɛ: Rabi, n ka la bɔrɛɛ? 26 Yesu pìḿnɛ: Yãpuran
matɛn oárɛ, átɛni ma wɛtɛ burodi kũ a sò a kã̃ yãimɛ, adi kɛ daboyã kũ a ènɔ
yãinlo. 27 Àsun zĩ kɛ póble kũ àdi láka yãiro, sé póble kũ àdi ń ká wɛ̀ndi kũ àdi
lákaroa. Bisãsiri Né mé ani á gba póble pìi, zaakũ àpiin De Luda a sèedaa kèa.

28 Akũ ò a là ò pì: Deran óni kɛ nà ò yã̃ kũ Luda ye ò kɛ kɛɛ? 29 Yesu wèḿma à
pì: Yã̃ kũ Luda ye à kɛn dí: À gbɛ̃ kũ à a zɛ̀ náani kɛ. 30 Ò pìnɛ: Daboyã kpaten ĩni
kɛwɛrɛ, de ò le ò n náani kɛɛ? Yã̃ kpaten ĩni kɛɛ? 31 Ó dizinɔ mana blè gbárannan

lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà ò pì: A póble kũ à bò musu kpàḿma ò blè. 32 Akũ Yesu
pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, adi kɛ Musa mé à póble kũ à bò musu kpàáwaro.
Ma De mé àdi póble yãpurade kũ à bò musu kpááwa. 33 Póble kũ Luda kpà pìin
gbɛ̃ kũ à bò musu àdi wɛ̃ndi kpá anduniaa ũ.
34 Ò pìnɛ: Mare, ǹgɔ̃ póble bire taka kpáwá gɔrɔ sĩnda pínki. 35 Akũ Yesu pìńnɛ:
Makũmɛ póble kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia ũ. Nà ni gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa dɛro, ímі ni
ma náanikɛri dɛ zikiro. 36 Bee kũ abireo lákũ ma òárɛ nà, bee kũ a ma e, ádi
ma náani kɛro. 37 Gbɛ̃ kũ ma De kpàma ni su ma kĩnaa, mani pé gbɛ̃ kũ à sù ma
kĩnaaa zikiro. 38 Adi kɛ ma zĩda pɔyenyĩna yãin ma bo musu ma suro, gbɛ̃ kũ à
ma zĩ pómɛ. 39 Pó kũ gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì yein dí: Màsun tó gbɛ̃ kũ à kpàmanɔ ke
sãtɛro. À ye mà ń futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 40 Zaakũ pó kũ ma De yein dí: Gbɛ̃ kũ à wé
pɛ̀ a Néa, akũsɔ̃ àtɛni a náani kɛ gɔ̃ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ, má a vu gɔrɔ kpɛde
zĩ.
41 Akũ Yuda gbãnadenɔ zuka kài, kũ à pì ákãamɛ póble kũ à bò musu ũ yãi.
42 Ò pì: Gbɛ̃ pì bi Yesu Yusufu nénloo? Ó a de kũ a dao dɔ̃ bi! Akũ àtɛn pi a bo
musumɛ. 43 Yesu pìńnɛ: Àsun zuka káro. 44 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma kĩnaaro, tó adi kɛ
ma De kũ à ma zĩ a sìsi baasiro, mani a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 45 À kɛ̃na annabinɔ
takada gũn ò pì: Luda mé ani yã da baadinɛ. Gbɛ̃ kũ à De Luda yã mà, akũsɔ̃
à a yã dà, àkũ mé àdi su ma kĩnaa. 46 Adi kɛ gbɛ̃ke De Luda è kũ wéonlo. Gbɛ̃
kũ à bò a kĩnaa mé à a è ado. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ma náanikɛrii wɛ̃ndi kũ
àdi lákaro vĩ. 48 Makũmɛ póble kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia ũ. 49 Á dizinɔ mana blè
gbárannan, bee kũ abireo ò gàga. 50 Póble kũ àdi bo musu sɔ̃, tó gbɛ̃ blè, ani
garo. 51 Makũmɛ póble wɛ̃ndide kũ à bò musu pì ũ. Tó gbɛ̃ adi blè, anigɔ̃ kun
gɔrɔ sĩnda pínki. Póble kũ mani kpáḿmamɛ ma mèbaasi ũ, de andunia gɔ̃ wɛ̃ndi
vĩ yãi.
52 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn lékpakɔ̃a kɛ kũ kɔ̃o ò pì: Gbɛ̃ pì ni fɔ̃ à a mèbaasi
kpáwá ò són yá? 53 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi Bisãsiri Né
mèbaasi só a a aru mìro, ánigɔ̃ wɛ̃ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kũ àdi ma mèbaasi só à ma
aru mi wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ. Makũ mé mani a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 55 Zaakũ ma
mèbaasi bi póble yãpuramɛ, ma aru bi pómina yãpuramɛ. 56 Gbɛ̃ kũ àdi ma
mèbaasi só à ma aru mi kú ma gũn, makũ sɔ̃ má kú a gũn. 57 Lákũ De Luda
Wɛ̃ndide ma zĩ, akũsɔ̃ má kun a yãi nà, lɛn gbɛ̃ kũ àdi ma mèbaasi só nigɔ̃ kun
ma yãi lɛ. 58 Póble kũ à bò musun gwe. À de lán póble kũ á dizinɔ blè ò gà bàro.
Póble bire blèri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. 59 Yesu yã birenɔ ò gɔrɔ kũ àtɛn yã
dańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ borukpɛnaa

60 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, ń gbɛ̃ dasidenɔ pì: Yã gbãnamɛ, dí mé ani abirekũ fɔ̃ɔ?
61 Yesu dɔ̃ a swɛ̃ɛ gũn kũ a ìbanɔ tɛn zuka ká yã pìi musu, akũ à pìńnɛ: Yã pì tɛni
á fu yá? 62 Tó a è Bisãsiri Né fùtɛ àtɛn tá gu kũ a kun yã sɔ̃ bi? 63 Luda Nini
mé àdi wɛ̃ndi kpáḿma, mèbaasi bi pókenlo. Yã kũ ma òárɛnɔmɛ Luda Nini kũ
àdi ń ká wɛ̃ndiia yã ũ. 64 Ama á gbɛ̃kenɔ tɛni ma náani kɛro. Zaakũ Yesu gbɛ̃
kũ òtɛni a náani kɛronɔ dɔ̃ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmao. 65 Akũ à pì dɔ:
Abire yãin ma òárɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma kĩnaaro, séto De Luda a gbà zé.
66 Zaa gɔrɔ birea a ìba kenɔ bòru kpɛo dasidasi, òdi téi doro. 67 Akũ Yesu a ìba
gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ là à pì: Á ye à tá sen yá? 68 Simɔ Pita wèa à pì: Dikiri, dí
kĩnaan óni génn? Ń wɛ̃ndi kũ àdi lákaro yã vĩ. 69 O n náani kè, o dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃

kũ à kú adonamɛ n ũ. 70 Yesu pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla dínɔn ma sèroo? Bee kũ abireo á gbɛ̃ mèn do bi ibilisiimɛ. 71 Yudasi, Simɔ Isikariɔti nén à téa. Àkũmɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ doke kũ ani a kpáḿma ũ.

7

Yesu kũ a dakũnanɔ

1 Abire gbɛra Yesu gèɛ Galili wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, zaakũ à ye à kure Yudearo, kũ Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ ò a dɛ yãi. 2 Yudanɔ Kutadɔna dikpɛ kà kãni, 3 akũ a dakũnanɔ pìnɛ: Ǹ futɛ la ǹ gé Yudea, de n ìba kũ ò kú gwenɔ yã kũ ntɛn kɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ ye à tó bo, àdi a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lákũ ntɛn yã dínɔ taka kɛ nà, ǹ n zĩda mɔ anduniane. 5 Bee a dakũna pìnɔ dí a náani kɛro. 6 Akũ Yesu pìńnɛ: A gɔrɔ dí kámɛnɛ kòro. Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á zé vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. 7 Andunia ni we à zãáguro, ama à zãmagu kũ madì pi a yãkɛna vãni yãi. 8 À gé dikpɛkɛkia, matɛn géro, zaakũ a gɔrɔ dí kámɛnɛ kòro. 9 Kũ à yã pì ò, akũ à gɔ̃ Galili.

Yesu gɛna Kutadɔna dikpɛn

10 Kũ a dakũna pìnɔ gèɛ dikpɛkɛkia, gbasa à gèɛ. Adi gé gbɛ̃nɔ wáraro, à gèɛ asiri gũmmɛ. 11 Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ dikpɛkɛkia ò pì: Àpi kú máa? 12 Pari gũn òtɛn yã o kpãnikpãni a musu manamana. Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ manamɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, àtɛn gbɛ̃nɔ sãtɛmɛ. 13 Gbɛ̃ke dí a yã o gupuraaro, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnade pìnɔnɛ yãi.

14 Kũ dikpɛ kà a dagura, Yesu gèɛ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ. 15 A yã bò gbãnade pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kũ adi kyó kɛro mé à takada dɔ̃ lɛ yá? 16 Akũ Yesu pìńnɛ: Yã kũ madì dańnɛ bi ma zĩda yãnlo, gbɛ̃ kũ à ma zĩ yãmɛ. 17 Gbɛ̃ kũ à ye à zɛ kũ Luda pɔyenyĩnakɛnaao nigɔ̃ dɔ̃ tó ma yãdannɛna de Luda pó ũ, kesɔ̃ ma zĩda yãn matɛn o. 18 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yã o tɛn wɛtɛ à tó bomɛ. Gbɛ̃ kũ àdi wɛtɛ à gbɛ̃ kũ à a zĩ tó bo náani vĩ, manafiki kú a gũnlo. 19 Musa dí doka daárɛroo? Á gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro. Bóyãi átɛn wɛtɛ à ma dɛɛ?

20 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: Ń tãna vĩmɛ. Dí mé àtɛn wɛtɛ à n dɛɛ? 21 Yesu pìńnɛ: Daboyã mèn don ma kè, akũ à bò á pínki sarɛ. 22 Musa tɔ̃zɔ̃yã dàárɛ, akũ adì tɔ̃ zɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩ. Ase adi kɛ Musa kĩnaan à nàanlo, à bò á dizi káakunɔ kĩnaamɛ. 23 Lákũ òdi tɔ̃ zɔ̃ nénɛ kámmabogɔrɔ zĩ nà de òsun bo Musa doka kpɛro yãi, à kè dera á pɔ fɛ̃namai, kũ ma gbɛ̃ gbà aafia swáswa kámmabogɔrɔ zĩi? 24 Àsun yã gwa lákũ á wé tɛn e nàro. À yã gwa a zéa.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

25 Akũ Yurusalɛmudenɔ pì: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òtɛni a wɛtɛ ò a dɛnloo? 26 À gwa, àtɛn yã o gupuraa, akũ gbɛ̃ke dí yã liaro. Gbãnadenɔ a dɔ̃ Arumasihu ũ yãpuran yá? 27 Ó dɔ̃ gu kũ gbɛ̃ dí bòn. Tó Arumasihu sù, onigɔ̃ dɔ̃ gu kũ à bònlo. 28 Abire yãi gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, à pùtã à pì: Á ma dɔ̃, akũsɔ̃ á dɔ̃ gu kũ ma bon. Ase mádi su kũ ma zĩdaoro. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ bi yãpurademɛ, akũ á a dɔ̃ro. 29 Má a dɔ̃, zaakũ ma bo a kĩnaamɛ, àkũ mé à ma zĩ.

30 Akũ òtɛni a wɛtɛ ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro, zaakũ a gɔrɔ dí papa kòro. 31 Zàa gũn ò Yesu náani kè dasi ò pì: Tó Arumasihu sù, ani daboyã kɛ dasi de a kũ gbɛ̃ dí kèlan yá?

Dogarinɔ zĩna ò Yesu kũ

32 Kũ Farisinɔ mà òtɛn yã o kpãnikpãni zàa gũn a yã musu, akũ sa'orikinɔ
kũ Farisi pìnɔ dogarinɔ zì̀ ò a kũ. 33 Akũ Yesu pì: Ma kunna kãáo gɔ̃ fíti, mani
gbasa mà tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa. 34 Áni ma wɛtɛ à kuramai, zaakũ áni fɔ̃ à gɛ́
gu kũ má kunlo.

35 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn kɔ̃ lala: Mán à ye à gɛ́n kũ óni kuraii? À ye à gɛ́ ó
gbɛ̃ kũ ò fãkɔ̃a Giriki bùsunɔ gũn kĩnaa de à yã da Giriki pìnɔnɛn yá? 36 Yã kũ à
òo pìi mì de deramɛɛ? Kũ à pì óni a wɛtɛ ò kuraai akũsɔ̃ gu kũ á kun óni fɔ̃ ò gɛ́
gwero.

Í kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia

37 Dikpɛ gɔrɔ kpɛde zɔ̃kɔ̃ zĩ Yesu fùtɛ à pùtã à pì: Gbɛ̃ kũ ímì tɛni a dɛ à mɔ́
ma kĩnaa à í mi, 38 gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ sɔ̃, í kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia nigɔ̃ bàa lɛ́
zaa a nèsɛɛ gũn lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà. 39 À yã dí ò Luda Nini kũ gbɛ̃ kũ òtɛni a
náani kɛnɔ ni sí yã musumɛ. Ò Luda Nini pì vĩ gĩaro, kũ Yesu dí gĩnakɛ à tɔ́ bo
kɔ̀ro yãi.

Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

40 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà, gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi annabii pìimɛ yãpura.
41 Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi Arumasihumɛ. Ama gbɛ̃kenɔ pì: Arumasihu ni
bo Galili sɔ̃ yá? 42 Ò kɛ̀ Luda yãn ò pì, Arumasihu bi Dauda burimɛ, ani bo
Dauda bɛ wɛ̃tɛ Bɛtilihamumɛ. 43 Akũ gbɛ̃nɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a Yesu yãi. 44 Ń gbɛ̃kenɔ ye
ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro.

Yuda gbãnadenɔ dì Yesu náani kɛro

45 Akũ dogarinɔ èra ò tà sa'orikinɔa kũ Farisinɔ. Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́yãi ádi
a kũ a su kãaoroo? 46 Dogari pìnɔ wèḿma ò pì: Gbɛ̃ke dí yã o lán gbɛ̃ díkĩna
bà zikiro. 47 Akũ Farisinɔ pìńnɛ: À á likara sen yá? 48 Gbãnade ke Farisi ke a
náani kèn yá? 49 Pari bire Luda yã dɔ̃ro, Luda lé kèńnɛmɛ. 50 Nikodɛmu kũ à
gèɛ Yesu kĩnaa yã bi gbãnade pìnɔ dokemɛ. À pìńnɛ: 51 Ó doka gũn ò pì, òsun yã
da gbɛ̃la a yã manaa sariro ke yã kũ à kɛ̀ dɔ̃naa sariro. 52 Ò pìnɛ: Galili gbɛ̃mɛ
n ũ se yá? Ǹ tàasi ká ǹ gwa. Ĩni e kũ annabi ke dì bo Galiliro. 53 Akũ baadi tà a
bɛa.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò kù̀ zinakɛnaa gũn

1 Yesu gèɛ Kùkpɛ sɪ̀sĩgɛrɛɛi. 2 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃nɔ, à èra à gèɛ Luda ɔnn. Gbɛ̃ sĩnda
pínki sù a kĩnaa, akũ à vùtɛ àtɛn yã dańnɛ. 3 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ
sù a kĩnaa kũ nɔgbɛ̃ kũ ò kù̀ zinakɛnaa gũn, ò a zè zàa gũn 4 ò pì Yesunɛ:
Dannɛri, ò nɔgbɛ̃ díkĩna kù̀ kũ gɔ̃poseo wɛdewɛ. 5 Ó doka gũn Musa dìtɛ ò nɔgbɛ̃
dí taka pápa kũ gbèɛo ò a dɛmɛ. N è dera sɔ̃ɔ? 6 Ò abirekũ ò de ò a yɔ̃ ò gwa ò
le ò yã daala yãimɛ. Akũ Yesu nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa. 7 Kũ ò kpé òtɛni a lala,
akũ à a mìi sè lei à pìńnɛ: Á gbɛ̃ kũ adi durunna kɛ zikiro a pá kũ gbèɛo káaku.
8 Akũ à èra à nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa dɔ. 9 Kũ ò mà lɛ, akũ ò fãkɔ̃a dodo sɛna
zaa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Akũ ò Yesu tò ado kũ nɔgbɛ̃ pìio. 10 Akũ à èra à a mìi sè lei à
pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ò tà máa? Odi yã danla doroo? 11 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Baa, ń gbɛ̃ke
kú la doro. Akũ Yesu pìnɛ: Makũ se, mani yã danlaro. Ǹ gé. Zaa gbãra ǹsun
durunna kɛ doro.

Yesumɛ gupura ũ anduniane

12 Akũ Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à pì: Makũmɛ gupura ũ anduniane, gbɛ̃ kũ à
témai nigɔ̃ kú gusiran doro, gupura kũ àdi ń ká wɛ̀ndiian ade nigɔ̃ vĩ.
13 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ń de n zĩda sèedade ũ, n yã náani vĩro. 14 Akũ Yesu
wèḿma à pì: Bee tó matɛni ma zĩda yã o, ma yã náani vĩ, zaakũ má dɔ̃ gu kũ ma
bon kũ gu kũ matɛn tánwo. Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo
dɔ̃ro. 15 Átɛni ma taari e bisãsirikɛmmɛ. Mádi gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro. 16 Tó ma gbɛ̃
taari è sɔ̃, taari'enaa pìi nigɔ̃ náani vĩ, zaakũ má kú madoro, ma De kũ à ma zĩ
kú kũmao. 17 À kú á doka takadan ò pì, sèedade gbɛ̃nɔn planɔ yã mé à náani vĩ.
18 Makũmɛ ma zĩda sèedade ũ. Ma De kũ à ma zĩ bi ma sèedademɛ dɔ.
19 Akũ ò a là ò pì: N de kú máa? Yesu wèḿma à pì: Á ma dɔ̃ro, akũsɔ̃ á ma
De dɔ̃ro. Tó a ma dɔ̃, de a ma De dɔ̃. 20 Yesu yã bire ò ɔgɔdakia, gɔrɔ kũ àtɛn yã
dańnɛ Luda ɔn gũmmɛ. Odi a kũro, zaakũ a gɔrɔ dí papa kɔ̀ro.

Áni fɔ̃ à gé gu kũ matɛn tánlo

21 Akũ Yesu pìńnɛ dɔ: Matɛn tá, áni ma wɛtɛ, ama áni ga á durunna gũmmɛ.
Áni fɔ̃ à gé gu kũ matɛn tánlo. 22 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À pì óni fɔ̃ ò gé gu kũ átɛn
tánlo. Ani a zĩda dɛn yá? 23 Akũ Yesu pìńnɛ: Zĩtɛ la gbɛ̃nɔn á ũ, musu gbɛ̃n ma
ũ. Andunia díkĩna gbɛ̃nɔn á ũ, andunia díkĩna gbɛ̃n ma ũro. 24 Abire yãin ma
pìárɛ áni ga á durunna gũmmɛ. Tó ádi sí kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũro, áni
ga á durunna gũmmɛ.
25 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ma òárɛ zaa
káakun ma ũ. 26 Má yã vĩ dasi mà o á musu mà yã daoála. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ
bi yãpurademe, yã kũ ma mà a kĩnaan madì o andunianɛ.
27 Odi dɔ̃ kũ De Ludan à téaro, 28 akũ Yesu pìńnɛ: Tó a Bisãsiri Né sè a dɔ̀
musu, gbasa à dɔ̃ kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ. Madì yãke kɛ kũ ma zĩdaoro,
yã kũ ma De dàmɛnɛn madì o. 29 Gbɛ̃ kũ à ma zĩ kú kũmao, adi ma tó madoro,
zaakũ madìgɔ̃ yã kũ àdi káagu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki. 30 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã pìnɔ o,
ò a náani kɛ̀ dasi.

Zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ

31 Akũ Yesu pì Yuda gbãnade kũ ò a yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, ánigɔ̃ de ma
ìbanɔ ũ yãpura. 32 Ánigɔ̃ yãpura dɔ̃, yãpura pì ni tó à gɔ̃ á zĩda vĩ.
33 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩ burin ó ũ, ódi zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Akũ ntɛn pi óni
gɔ̃ ó zĩda vĩ yá? 34 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi durunna
kɛ bi durunna zɔ̀ɔme. 35 Zɔ̀ kun ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínkiro, ɔn né mé à ɔn gbɛ̃ ũ
gɔrɔ sĩnda pínki. 36 Tó Luda Né á bo zɔ̀blenan, áni gɔ̃ á zĩda vĩ yãpura. 37 Má dɔ̃
kũ Ibrahĩ burin á ũ, ama átɛni ma wɛtɛ à ma dɛ kũ ma yã kú á nèsɛɛ gũnlo yãi.
38 Yã kũ ma è ma De kĩnaan matɛn o, yã kũ a mà á de kĩnaan átɛn kɛ.
39 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩme ó de ũ. Akũ Yesu pìńnɛ: Tó Ibrahĩ néɔn á ũ, de a
Ibrahĩ dà sètɛ. 40 Tera sà átɛn wɛtɛ à ma dɛ, makũ kũ ma yãpura kũ ma mà
Luda kĩnaa òárɛ. Ibrahĩ dí yã bire taka kɛro. 41 Áteni á de yãkɛna kɛmɛ. Akũ ò
pìnɛ: Nɔ yìgisaride néɔn ó ũro. De mèn don ó vĩ, àkũmɛ Luda ũ. 42 Yesu pìńnɛ:
Tó á den Luda ũ, de á yemai, zaakũ Luda kĩnaan ma bon ma su. Mádi su kũ
ma zĩdaoro, àkũ mé à ma zĩ. 43 À kɛ̀ dera ádi ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kũ adì fɔ̃ à ma
yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãimɛ. 44 Á de Ibilisi pón á ũ, a pɔyeinaan á ye à kɛ. Gbɛ̃dɛriin a ũ
zaa káaku, àdi zɛ kũ yãpuraoro, kũ yãpura kú a nèsɛɛ gũnlo yãi. Tó à ékɛ tò, a
zĩda dàan gwe, zaakũ ékɛden a ũ, ékɛ mìimɛ. 45 Makũ sɔ̃, madì yãpura o. Abire
yãi adì ma yã síro. 46 Á té, dí mé ani pi ma durunna kɛ̀ɛ? Kũ yãpuran matɛn

o, à kɛ̀ dera átɛni ma yã́ síroo? 47 Gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũ dì yã́ kũ Luda tɛn o mamɛ. Á de Luda pɔ́ ũro, abire yãin adì we ma yãiro.

Yesu dena Ibrahĩla

48 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Samaria gbɛ̃mɛ n ũ! Ń tãna vĩmɛ! Ke yãpuranlo? 49 Akũ Yesu pì: Má tãna vĩro. Madì bɛ̀ɛrɛ li ma Denɛ, ama adì ma kpe bo. 50 Madì wɛtɛ mà a zĩda tɔ́ boro, gbɛ̃ke mé àdi wɛtɛmɛnɛ, àkũmɛ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi dɔ ma yãi ni ga zikiro.

52 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó dɔ̃ sà kũ ń tãna vĩ. Ibrahĩ gà kũ annabinɔ pínki, akũ ntɛn pi gbɛ̃ kũ àdi dɔ n yãi ni ga zikiro yá? 53 Ń de ó dizi Ibrahĩ kũ à gàlan yá? Annabinɔ gàga dɔ. Dín ntɛni n zĩda sɛ́ a ũu? 54 Akũ Yesu pì: Tó matɛni ma zĩda tɔ́ bomɛ, abirekũ bɛ̀ɛrɛ vĩro. Ma De kũ átɛn pi à de á Luda ũ, àkũ mɛ́ àdi ma tɔ́ bo. 55 Á a dɔ̃ro, ama má a dɔ̃. Tó ma pì má a dɔ̃ro, manigɔ̃ de ékɛde ũ lán á bàmɛ. Má a dɔ̃, akũ má a yã́ kũna. 56 Á dizi káaku Ibrahĩ pɔnna kɛ̀ ma gɔrɔ ena yã́ musu. À è, akũ a pɔ kɛ̀ nna.

57 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ńdi ká wɛ̃ bupla akuri kɔ̀ro, akũ n Ibrahĩ è yá? 58 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, de odi Ibrahĩ i kɔ̀ro, má kun. 59 Akũ ò gbɛ̀ɛ sɛ̀tɛ de ò a pápao. Akũ a a zĩda ùtɛ à bò Luda ɔnn.

9

Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vĩ̀na ũ werekɔ̃anaa

1 Kũ Yesu tɛn kure, à gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vĩ̀na ũ è. 2 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Rabi, dí durunna yãin ò gbɛ̃ pìi ì vĩ̀na ũu? A zĩda pɔ́ yãin yá, ke a de kũ a dao pómɛ? 3 Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ àpii ke a de kũ a dao durunna yãinlo. De ò Luda yãkɛna ea yãimɛ. 4 Séde ò gbɛ̃ kũ à ma zĩ zĩ kɛ zaa gupuraa. Gusira tɛn su kũ gbɛ̃ke ni zĩ ke le à kɛ doro. 5 Gɔrɔ kũ má kú andunia gũn, má de gupura ũ anduniane.

6 Kũ à ò lɛ, à lɛ́'i tò zĩtɛ, akũ à yɛ̀katɛ à màma a wɛ́nɔa. 7 À pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ ãn pípi Siloamu í gũn. Tɔ́ pìi pì, í gbarɛna. Akũ à gɛ̀ɛ à ãnn pìpi, akũ à sù kũ wɛ́o wɛ̃na. 8 A fárandidenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò a dɔ̃ barakɛri ũnɔ pì: Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ bara kɛ vutɛnaa pìin gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ pì: Àkũmɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, ade bòkɔ̃aomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Makũmɛ! 10 Akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ dera n wɛ́ wɛ̃̀ɛ? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu mé à bùsuu yɛ̀katɛ à màma ma wɛ́a, à pì mà gɛ́ ãn pípi Siloamu í gũn. Kũ ma gɛ ma ãnn pìpi, akũ ma gu è. 12 Akũ ò a là ò pì: Àpi kú máa? À pì: Má dɔ̃ro.

Farisinɔ yɛ̀lalana gbɛ̃ kũ à de vĩ̀na ũ yɛ̀a

13 Akũ ò gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩ̃naa kũ gbɛ̃ kũ à de vĩ̀na ũ yã́ pìio. 14 Akũsɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩn Yesu bùsuu yɛ̀katɛ à a wɛ́ wɛ̃̀onɛ. 15 Akũ Farisinɔ a là dɔ: Deran n kɛ̀ nà n gu èe? À wèḿma à pì: À bɔkɔtɔ mà ma wɛ́amɛ. Kũ ma pìpi, akũ ma gu è. 16 Akũ Farisi kenɔ pì: Gbɛ̃ pì dí bo Luda kĩ̃naanlo, zaakũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã́ daro. Ń gbɛ̃kenɔ pì: Durunnakɛri ni fɔ̃ à daboyã́ birenɔ taka kɛ yá? Akũ ò kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a. 17 Akũ ò a là dɔ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, gbɛ̃ kũ à n wɛ́ wɛ̃̀nnɛ, ntɛni a yã́ da deramɛɛ? À pì: Annabiimɛ. 18 Bee kũ abireo gbãnadenɔ dí sí kũ vĩ̀naan a ũ gbasa a wɛ́ wɛ̃̀ro, akũ ò gɛ̀ɛ ò a de kũ a daoo sìsi. 19 Ò ń lá ò pì: Á nén dí yá? A a ì vĩ̀na ũn yá? À kɛ̀ dera àtɛn gu e sàa? 20 Akũ a de kũ a dao wèḿma ò pì: Ó dɔ̃ kũ ó néḿɛ. O a ì vĩ̀na ũmɛ. 21 Ama lákũ à kɛ̀ nà àtɛn gu e sà, ke gbɛ̃

kũ à a wé wɛ̃nɛ, ó dɔ̃ro. À a la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ani fɔ̃ à a zĩda yã o. 22 A de kũ a dao ò lɛ, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnadenɔnɛ yãimɛ. Zaakũ ò zɛ̀o kũ gbɛ̃ kũ à pì Yesu bi Arumasihumɛ, ò aduakɛkpɛ zé zɔ̃nɛ. 23 Abire yãin a de kũ a daoo pì, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ò a la.

24 Gbɛ̃ kũ à de vl̀na ũ yã pì sísina gɛ̃n plade gũnn ò pìnɛ: Ǹ yãpura o Luda yãi. Ó dɔ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃ pì bi durunnakɛriimɛ. 25 Akũ à pì: Tó durunnakɛriimɛ, má dɔ̃ro. Yã mèn don má dɔ̃. Vl̀naan ma ũ yã, akũ matɛn gu e sà. 26 Akũ ò a là ò pì: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Deran à kɛ̀ nà à n wé wɛ̃nnɛɛ? 27 À wèḿma à pì: Ma òárɛ kɔ̀, ádi sã kpáro. Bɔ́ á ye à ma dɔɔ? Á ye à gɔ̃ a ìbanɔ ũ sen yá? 28 Akũ ò zuka kài ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ń de a ìba ũ gwe! Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Musa ìbanɔn ó ũ. 29 Ó dɔ̃ kũ Luda yã ò kũ Musao. Àkũ sɔ̃, ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. 30 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìńnɛ: À yãbonsarɛ ma gwe! À ma wé wɛ̃mɛnɛ, akũ á dɔ̃ gu kũ à bònlo yá? 31 Ó dɔ̃ kũ Luda dì sã kpá durunnakɛrinɔ yãiro, àdi sã kpá a yãmari kũ òdi a pɔyenyĩna kɛnɔ yãimɛ. 32 Zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nà, odi ma gbɛ̃ke gbɛ̃ kũ wà a ì vl̀na ũ wé wɛ̃nɛ zikiro. 33 Tó adi kɛ gbɛ̃ pìi bò Luda kĩnaaro, ani fɔ̃ à póke kɛro. 34 Akũ ò pìnɛ: Ò n i durunna gũn mámmammɛ, akũ ntɛn yã dawɛrɛ yá? Akũ ò pèa.

Ludadɔ̃nasari bi vl̀nakũnaamɛ

35 Yesu mà kũ ò pèa. Kũ à a lè, à a là à pì: Ntɛn Bisãsiri Né náani kɛ yá? 36 Gɔ̃gbɛ̃ pìi wèa à pì: Mare, dín a ũ de mà le mà a náani kɛɛ? 37 Yesu pìnɛ: N a è, àkũ mé àtɛn yã o kũnwo. 38 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìnɛ: Dikiri, matɛni n náani kɛ. Akũ à donyĩ kènɛ. 39 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su andunia gũn la, de wésiradenɔ wé kɛ̃, wékɛ̃rinɔ gɔ̃ wésiradenɔ ũ.

40 Farisi kenɔ kú gwe. Kũ ò yã pìi mà, ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ, vl̀nanɔn ó ũ se yá? 41 Akũ Yesu pìńnɛ: Tó vl̀nanɔn á ũ, de á durunna vĩro. Ama kũ átɛn pi á wé kɛ̃na yãi, á durunna kpé kú kãáomɛ.

10

Yalɛkɔ̃ana kũ sãdãriio

1 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ sã karalɛnlo ama àdi vlɛ̃ karala gu pãnden, ade bi kpãnimɛ, kpãni wédewɛmɛ. 2 Gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ karalɛn sɔ̃, aden sãdãri ũ. 3 Kara dãkpãrii dì zé wɛ̃ adenɛ, sãnɔ sɔ̃ ò a kòto dɔ̃. Àdi a sãnɔ sísi ń baadi tɔ́a à bɔtɛ kũńwo. 4 Tó à bòtɛ kũńwo, àdi dońnɛ arɛ òdigɔ̃ téi kũ ò a kòto dɔ̃ yãi. 5 Òdi we ò té gbɛ̃ pãndeiro. Òdi bàa lénɛ kũ ò gbɛ̃ pãnde kòto dɔ̃ro yãi. 6 Yesu yã pìi lɛ̀kɔ̃ańnɛ, akũ odi dɔ̃ tó bɔ́ yãn àtɛn ońnɛro.

Yesu bi sãdãri manamɛ

7 Abire yãi Yesu èra à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, makũmɛ karalɛ ũ sãnɔnɛ. 8 Gbɛ̃ kũ ò dòmɛnɛ arɛnɔ bi kpãninɔmɛ, kpãni wédewɛnɔmɛ ń pínki, akũ sãnɔ dí ń yã maro. 9 Makũmɛ karalɛ ũ. Gbɛ̃ kũ à gɛ̀ ma gũn ni aafia le. Anigɔ̃ gɛ̃ àgɔ̃ bo ani póbleki le. 10 Kpãni'ona yãin kpãni dì su àdi pó dɛ àdi pó kakatɛ. Ma sumɛ, de gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃ndi vĩ ògɔ̃ vĩ papana. 11 Makũmɛ sãdãri mana ũ. Sãdãri mana dì gí a wɛ̃ndiii a sãnɔ yãi. 12 Zamalinga bi sãdãri mananlo. Kũ sãnɔ de a pó ũro yãi, tó à è lɛwanna tɛn su, àdi sãnɔ tón à bàa léme, akũ lɛwanna dì sí sãnɔ té à ń fãkɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pìi bàkaa dìgɔ̃ kú kũ sãnɔoro, kũ à de zamalinga ũ yãi. 14 Makũmɛ sãdãri mana ũ. Má a sãnɔ dɔ̃, ma sãnɔ sɔ̃ ò ma dɔ̃, 15 lákũ De Luda ma dɔ̃ akũsɔ̃ má a dɔ̃ nà. Matɛn gi ma wɛ̃ndiii ń yãi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kũ ò kú kara dí gũnlo. Séde mà su kũńwo se. Oni ma kòto ma, kpàsa ni gɔ̃ mèn do

kũ dàriio mèn do. De Luda yemai 17 kũ matɛn gi ma wɛ̃ndiii yãi, de mà ɛra
mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke ni ma wɛ̃ndi símaro, mani gíi kũ ma zĩdaomɛ. Má a giina zé
vĩ, má a sina zé vĩ dɔ. Yã kũ ma De dìtɛmɛnɛn gwe.
19 Yã pì yãi Yuda gbãnadenɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Ń té gbɛ̃nɔ pì dasi: À tãna vĩmɛ,
a mìi lìtɛ. Bóyãin átɛn sã kpá a yãii? 21 Ń gbɛ̃kenɔ pì: Tãnade yá'onaan gwero.
Tãna ni fɔ̃ à vǐna wé wɛ̃ yá?

Yesu a ludakɛna onnɛnaa

22 Luda kpé sakɛna dikpɛ kà zaa Yurusalɛmu. Bunsirɛ gũmmɛ, 23 akũ Yesu
tɛn kure Luda ɔnn, zaa gu kũ òdi pi Sulemanu èdan. 24 Akũ Yuda gbãnadenɔ
lìkai, ò a là ò pì: Ĩni ó tó lokona ari bɔrɛɛ? Tó Arumasihumɛ n ũ, ǹ owɛrɛ swáswa.
25 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma òárɛ, ádi síro. Yã kũ matɛn kɛ kũ ma De tóoo pìnɔn
a sèeda ũ. 26 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ádi síro, kũ á de ma sãnɔ ũro yãimɛ. 27 Ma sãnɔ dì ma
kòto ma. Má ń dɔ̃, akũ òdigɔ̃ témai. 28 Madì wɛ̃ndi kũ àdi lákaro kpáḿma, oni ga
zikiro. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ń bo ma ɔĩro. 29 Ma De kũ à ń kpáma de gbɛ̃ sĩnda pínkila.
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ń bo a ɔĩro. 30 Makũ kũ ma Deo ó dokɔ̃nɔmɛ.
31 Gbãnade pìnɔ gbɛ̀ɛ sèsɛ dɔ de ò a pápao ò a dɛ. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma yã
mana kũ ma De dàmɛnɛnɔ kɛ̀árɛ dasi. Yã mana kpate yãimɛ á ye à ma pápa kũ
gbɛ̀ɛoo? 33 Akũ gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó ye ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo yã mana kũ n
kɛ̀ yãinlo. Kũ n dɔkè kũ Ludao yãimɛ. Bisãsirimɛ n ũ, akũ n n zĩda sè Luda ũ.
34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Luda ò á doka takadan à pì Ludanɔmɛ ń ũ. 35 Luda dí
gbɛ̃ kũ àtɛn yã ońnɛ pìnɔ sísi ludanɔroo? A yã gogona vĩ sɔ̃ro. 36 Makũ kũ ma
De ma ditɛ adona à ma zĩ andunia gũn sɔ̃, kũ ma pì Luda Nén ma ũ, bóyãi a pì
ma dɔkè kũ Ludaoo? 37 Tó matɛni ma De yãkɛna kɛro, àsun ma yã síro. 38 Tó
matɛn kɛ sɔ̃, bee tó ádi ma yã síro, à ma náani kɛ ma yãkɛnanɔ yãi, de àgɔ̃ dɔ̃
sãnsãn kũ De Luda kú ma gũn, akũ má kú a gũn sɔ̃. 39 Akũ ò èra òtɛn zé wɛtɛ
ò a kũ, akũ à pìtiḿma.
40 Akũ à èra à gèɛ Yoda bara dire, gu kũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kèn káaku. À
gɔrɔ pla kè gwe, 41 akũ ò sù a kĩnaa dasidasi ò pì: Bee kũ Yahaya dí daboyã ke
kɛro, yã kũ à ò gbɛ̃ díkĩna musu pínki bi yãpuramɛ. 42 Akũ wà a náani kè gwe
dasi.

11

Lazaru ganaa

1 Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Lazaru tɛn gyã kɛ zaa Bɛtani wɛ̃tɛ kũ Mariama kũ a vǐni
Maatao kún. 2 Mariamamɛ nɔgbɛ̃ kũ à nísi gbĩnnade kù Dikiri gbáa à gògo kũ a
mìkão ũ. 3 Akũ Lazaru dãre pìnɔ légbãzã kè Yesunɛ ò pì: Dikiri, n gbɛ̃nna tɛn
gyã kɛ. 4 Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gyã pìi ni láka kũ gaoro. De Luda gakuri bo
gupuraa yãimɛ, de Luda Né sɔ̃ tó bo a musu. 5 Yesu ye Maatai kũ a dakũnao kũ
Lazaruo. 6 Kũ à mà Lazaru tɛn gyã kɛ, akũ à gɔ̀ gu kũ à kun gĩa gɔrɔ pla. 7 Abire
gbɛran à pì a ìbanɔnɛ: Ò ɛra ò gé Yudea. 8 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Rabi, gbãnadenɔn ye
ò n pápa kũ gbɛ̀ɛo adi gì kɛro, akũ ń ye ò ɛra ò gé gwe dɔ yá? 9 Yesu pì: Fãnantɛ̃
do bi awa kuri awɛɛplanloo? Gbɛ̃ kũ àtɛn kure fãnantɛ̃ dì gɛ̀ síro, kũ àtɛn gu
e andunia díkĩna gupurai yãi. 10 Tó àtɛn kure gwãani, àdi gɛ̀ sí kũ à gupura pì
vĩro yãi.
11 Yã pì onaa gbɛra Yesu pìńnɛ: Ó gbɛ̃nna Lazaru i òmɛ. Mani gé mà a vu.
12 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Dikiri, tó àtɛn i omɛ, ani aafia le. 13 Lazaru ga yãn Yesu tɛn
ońnɛ, akũ òtɛn da i'onaamɛ yãpura. 14 Akũ Yesu òńnɛ swáswa sà à pì: Lazaru

gàmɛ. 15 Ma pɔ kɛ̀ nna kũ má kú gwero, de à le à ma náani kɛ yãi. Ò gé a kĩnaa.
16 Akũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìka pì a gbɛ̃nɔnɛ: Ò gé kũ Dikirio ò ga ó pínki.

Yesumɛ gbɛ̃ kũ àdi gèn ɔ vu à wɛ̀ndi kpáḿma ũ

17 Kũ Yesu kà gwe, à sù à lè ò Lazaru vɪ̀ à gĩnakɛ à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃ kò. 18 Bɛtani kú
kãni kũ Yurusalɛmuo lán kiloo aakɔ̃ bà. 19 Yuda gbãnadenɔ bò zaa gwe dasi
ò sù Maata kũ Mariamao kĩnaa, de ò sùru kpáńnɛ ń dãgɔ̃ ga yã musu. 20 Kũ
Maata mà Yesu tɛn su, à bò à gèɛ daalɛ, ama Mariama zè bɛ. 21 Akũ Maata pì
Yesunɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 22 Bee tera má dɔ̃ kũ yã
kũ n gbèka Ludaa, ani kɛnnɛ. 23 Yesu pìnɛ: N dãgɔ̃ ni vu. 24 Maata pìnɛ: Má dɔ̃
kũ ani vu zĩ kũ gènɔ ni vu gɔrɔ kpɛde zĩ. 25 Yesu pìnɛ: Makũmɛ gbɛ̃ kũ àdi gènɔ
vu à wɛ̀ndi kpáḿma ũ. Bee tó ma náanikɛrii gà, anigɔ̃ kpé kummɛ. 26 Gbɛ̃ kũ
à kun, akũ àtɛni ma náani kɛ ni ga zikiro. N abirekũ sì yá? 27 Maata pìnɛ: Ee,
Dikiri, ma sì kũ Arumasihumɛ n ũ, Luda Né kũ ò pì ani su andunia gũn.

Yesu wɛ́'i kàn

28 Kũ Maata ò lɛ, akũ à gèɛ à a dakũna Mariama sìsi, akũ à pìnɛ asiri gũn à pì:
Dannɛri sù àtɛni n gbɛka. 29 Kũ Mariama yã pìi mà, à fùtɛ likalika àtɛn gé a le.
30 Yesu dí gĩnakɛ à gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn kòro, à kpé kú gu kũ Maata dàalɛn. 31 Gbãnade
pìnɔn kú kpén kũ Mariamao, òtɛn sùru kpánɛ. Kũ ò è à fùtɛ likalika à bò, ò bò
ò tèi, zaakũ òtɛn da àtɛn gé ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.
32 Kũ Mariama kà gu kũ Yesu kún, kũ à a è, à kùtɛ a gbá sarɛ à pìnɛ: Dikiri,
tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 33 Yesu è àtɛn ɔ́ɔ dɔ, akũ gbãnade kũ ò kú
kãao pìnɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ dɔ. Akũ à nèsɛyɔkɔ sì a pɔ yàka. 34 Akũ à pì: A a vɪ̀ máa? Ò
wèa ò pì: Mare, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wɛ́'i kàn. 36 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À gwa
lákũ à yei nà. 37 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Àkãa kũ à vɪ̀na wɛ́ wɛ̀, ani fɔ̃ a gi Lazarunɛ
àsun garoo?

Lazaru vunaa

38 Kũ Yesu tɛn gé mira pì kĩnaa, akũ à nèsɛyɔkɔ sì dɔ. Mira pì bi gbèwɛɛɛmɛ,
gbè gbɛ̀ntɛ̃ tàtaalé. 39 Yesu pì: À gbèɛ pì go a léa. Akũ gbɛ̃ kũ à gàa pì dãre Maata
pìnɛ: Dikiri, àtɛn gbĩ sɔ̃, zaakũ à kè gɔrɔ siikɔ̃n dí. 40 Yesu pìnɛ: Mádi onnɛ kũ tó
n ma náani kè, ĩni Luda gakuri eroo? 41 Kũ ò gbèɛ pìi gò, akũ Yesu wé sè musu
à pì: Baa, ma n sáabu kè kũ n ma yã mà. 42 Má dɔ̃ kũ ndìgɔ̃ ma yã ma gɔrɔ sĩnda
pínki, ama ma ò lɛ pari kũ ò kú lanɔ yãimɛ, de ò le ò sí kũ mɔkɔ̃mmɛ n ma zĩ.
43 Kũ à ò lɛ, akũ à pũ̀tã kũ kòto gbãnao à pì: Lazaru, ǹ bo. 44 Akũ gbɛ̃ kũ à gàa
pìi bò, pólɛ fĩfĩna a mèɛa, biza yĩna a mìia. Yesu pìńnɛ: À pó poroa à a gbarɛ.

Lékpakũsũna Yesui

45 Yuda gbãnade kũ ò sù Mariama kĩnaa pìnɔ, kũ ò yã kũ Yesu kèɛ pìi è, ò a
náani kè dasi. 46 Ama ń gbɛ̃kenɔ gèɛ Farisinɔ kĩnaa, ò yã kũ Yesu kèɛ gbàńnɛ.
47 Akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ gbãnadenɔ sìsi kɔ̃kakaranaaa ò pì: Gbɛ̃ pì tɛn
daboyã kɛ dasi, bɔ́ ótɛn kɛɛ? 48 Tó o tò àtɛn kɛ lɛ, baadi ni a náani kɛ, Romudenɔ
ni su ò ó Luda kpé kũ ó burio kakatɛ pínki. 49 Akũ Kayafa ń gbɛ̃ mèn do kũ à de
sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̀ birea pìńnɛ: Á yãke dɔ̃ro. 50 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mèn do gana ó pínki
gɛ̃nɛ ũ mana de ó buri kakatɛnalaroo? 51 Adi yã pì o kũ a zĩda pɔyeinaaoro.
Kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̀ birea yãin à annabikɛyã ò kũ Yesu ni ga Yudanɔ
gɛ̃nɛ ũ. 52 Adi kɛ Yudanɔ ńtɛ̃nɛnlo, ari kũ Luda né kũ ò fãkɔ̃ananɔ dɔ, de à ń
kɛ mè dokɔ̃nɔ ũ. 53 Zaa zĩ birean gbãnade pìnɔ zè kũ Yesu dɛnaao. 54 Abire yãi

Yesu dí bo gupuraa ń té doro. Akũ à gèɛ lakutu kũ à kú gbáranna sarɛ kũ òdi pi Ɛflaimu. À gɔrɔ pla kè gwe kũ a ìbanɔ.

55 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. Ò bò lakutunɔ gũn dasidasi, ò gèɛ Yurusalɛmu gbǎbona yãi ari dikpɛ pì gɛ́ ká. 56 Òtɛn Yesu wɛtɛ, ò zɛna Luda ɔnn, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Átɛn da deramɛɛ? Ani we à su dikpɛ dí kɛ yá? 57 Sa'orikinɔ kũ Farisinɔ dìtɛ kũ tó gbɛ̃ke Yesu kúki dɔ̃, à ońnɛ de ò le ò a kũ.

12

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

1 Vĩnla dikpɛ gɔ̀ gɔrɔ suddo, akũ Yesu sù Bɛtani, Lazaru kũ à a vù bona gan wɛ̃tɛa. 2 Ò pɔ́ble kè Yesunɛ gwe. Maata mɛ́ àtɛn pɔ́ble kpaatɛtɛ, Lazaru sɔ̃ à kú pɔ́blerinɔ té kũ Yesuo. 3 Akũ Mariama nísi buri mana ɔgɔde sè à sùo, à kù Yesu gbáa, akũ à a gbá gògo kũ a mìkão. Nísi gbĩ dàgula kpé pìi gũn. 4 Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kũ ani Yesu kpáḿma pì: 5 Nísi dí ɔgɔ kà andurufu wàa do kpé basɔɔro. Bɔ́yãi odi yía ò a ɔgɔ kpà takasidenɔaroo? 6 Adi kɛ à abirekũ o takasidenɔ wɛ̃ndagwana yãinlo, kũ à de kpãni ũ yãimɛ. Àkũ mɛ́ àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna àgɔ̃ ɔgɔ fĩnti bo. 7 Akũ Yesu pì: Ǹ nɔgbɛ̃ dake tó. Abirekũ dìtɛ ari ma gè kɛgɔrɔamɛ. 8 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ pínkiro.

Lɛ́kpakũsũna Lazarui

9 Yuda gbãnadenɔ mà kũ Yesu kú Bɛtani, akũ ò gèɛ gwe dasidasi. Adi kɛ Yesu yãin ò gèɛ adoro, de dɔ ò Lazaru kũ Yesu a vù bona gan e yãimɛ. 10 Akũ sa'orikinɔ zèo ò Lazaru dɛ se dɔ, 11 zaakũ a yãin gbãnadenɔ tɛn kɛ̃ḿma dasi, òtɛn Yesu náani kɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui zaa Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kũ gu dɔ̀, pari kũ ò sù dikpɛ kɛ Yurusalɛmunɔ mà kũ Yesu tɛn su, 13 akũ ò zaa lánɔ zɔ̃zɔ̃ ò gèɛ daalɛo. Òtɛn wiki lé òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Arubarikaden Isarailanɔ kína ũ!

14 Yesu zaaki è à dìa lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

15 Zaiɔ̃denɔ, àsun vĩna kɛro.
Á kína tɛn su à di zaakinɛ bòrɔ kpɛ.

16 A ìbanɔ dí yã pìi mì dɔ̃ gĩaro. Yesu futɛ à tana gakuri gũn gbɛran ò dɔ̃ sà kũ ò yã pìi kɛ̃ a musumɛ, akũ mɔ́kɔ̃nɔ mé ò a pínki kènɛ.

17 Kũ Yesu Lazaru sìsi à a vù bona miran, gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ a baaruu kpàkpańnɛ. 18 Abire yãin pari gèɛ ò dàalɛ, zaakũ ò mà kũ à daboyã pìi kè. 19 Akũ Farisinɔ pìkɔ̃nɛ: A è yá? Óni fɔ̃ ò pɔ́ke woaro. À gwa lákũ andunia bò à téi nà.

20 Girikinɔn kú gbɛ̃ kũ ò sù donyĩ kɛ dikpɛkɛkinɔ té, 21 akũ ò gèɛ Filipi kũ à bò Bɛtɛsaida, Galili bùsun kĩnaa, ò wɛ́ kèa ò pì: Mare, ó ye kɔ̃'enaai kũ Yesuo. 22 Filipi gèɛ à ò Andurunɛ, akũ ò gèɛ ò ò Yesunɛ lɛɛlɛ.

Yesu a ga yã'onaa

23 Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Né tóbogɔrɔ kà. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, tó pɔ́wɛ dí gɛ̃ bùsuu gũn à fɔ̃mbaa bòro, àdigɔ̃ kun adomɛ. Tó à fɔ̃mbaa bò sɔ̃, àdi né i

manamana. 25 Gbɛ̃ kũ à ye a wɛ̀ndiii ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̀ndiii andunia
díkĩnan sɔ̃, ade nigɔ̃ kũna ari gɔrɔ sĩnda pínki. 26 Tó gbɛ̃ ye à zĩ kɛmɛnɛ, àgɔ̃ témai.
Ma zĩkɛri pì nigɔ̃ kú gu kũ má kún. Tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛmɛnɛ, ma De ni a kpe ta.
27 Tera sà ma pɔ yàka. Bón mani oo? Mani pi, Baa, ǹ ma bo yã̄ kũ àtɛn suman
yá? Oi! Ma su yã̄ kũ àtɛn suma pì yãimɛ. 28 Baa, ǹ tó bo. Akũ kòtoo bò ludambɛ
à pì: Ma tó bò kɔ̀, akũsɔ̃ mani ɛra mà bo dɔ.

29 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ mà, ò pì: Legũ mé à pũtã. Gbɛ̃kenɔ pì: Malaika mé à
yã̄ ònɛ. 30 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kɛ ma yãin kòtoo pìi bòro, á yãimɛ. 31 Yã̄ ni vutɛ
andunia díkĩnaa sà. Oni andunia díkĩna kína bo kpatan sà. 32 Makũ sɔ̃, tó ò ma
sɛ ò ma dɔ musu mani buri sĩnda pínki gátɛ ò su ma kĩnaa.

33 Kũ Yesu ò lɛ, à ga kũ ani ga takan à téa. 34 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: O mà à kú doka
takadan ò pì Arumasihu nigɔ̃ kun gɔrɔ pínkimɛ, akũ n pì oni Bisãsiri Né sé ò
dɔ musu sɔ̃ bi? Dímɛ Bisãsiri Né pì ũu? 35 Yesu wèḿma à pì: Gupura kunna
kãáo gɔ̃ fítimɛ. Gɔrɔ kũ gupura pì kú kãáo, àgɔ̃ kuren, de gu sún sira kũáwaro
yãi. Gbɛ̃ kũ àtɛn kure gusiran dɔ̃ gu kũ àtɛn génlo. 36 Gɔrɔ kũ á gupura pì vĩ, à
gupura pì náani kɛ, de à gɔ̃ gupuradenɔ ũ.

Kũ Yesu ò lɛ, akũ à gèɛ à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔ dí Yesu náani kɛro

37 Bee kũ daboyã dasi kũ à kè ń wáranɔ, odi a náani kɛro, 38 de yã̄ kũ annabi
Isaya ò le à papa yãi kũ à pì:

Dikiri, gbɛ̃ke dí baaru kũ o kpà síro.
Ò n gbãna è odi dɔ̃ro.

39 Odi we ò a náani kèro, zaakũ Isaya pì dɔ:

40 Luda ń wé vl̀na kũ̀ńnɛ
de òsun gu ero.
À ń kùgbãna kũ̀ńnɛ
de òsun yã̄ ma
ò arɛ dɔa à ń werekɔ̃aro.

41 Isaya abirekũ ò kũ à Yesu gakuri è yãimɛ, akũ à a yã̄ ò. 42 Bee kũ abireo
gbãnade pìnɔ Yesu náani kè dasi. Farisinɔ yãin òdigɔ̃ ye ò dɔ̃ńmaro, de òsun
aduakɛkpɛ zé zɔ̃ńnɛro yãi. 43 Zaakũ ò ye bisãsirinɔ ń sáabu kpá de Luda ń sáabu
kpála.

44 Akũ Yesu pùtã à pì: Gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ, adi kɛ makũn àtɛni náani
kɛ adoro, àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛmɛ se dɔ. 45 Gbɛ̃ kũ àtɛni ma e tɛn gbɛ̃
kũ à ma zĩ emɛ se. 46 Ma su andunia gũn gupura ũmɛ, de gbɛ̃ kũ àtɛni ma
náani kɛ sún gɔ̃ gusiran doro. 47 Gbɛ̃ kũ à ma yã̄ mà akũ à kũnaro, adi kɛ makũ
mé mani yã̄ vutɛaro, zaakũ mádi su yã̄ vutɛ andunianlo, ma su andunia sura
bamɛ. 48 Yãkpatɛkɛna tɛn gbɛ̃ kũ à gìmai adi ma yã̄ síro dã. Yã̄ kũ ma òntɛɛ pì
mé ani vutɛa ziazĩ. 49 Zaakũ mádi yãke o kũ ma zĩdaoro. Yã̄ kũ ma ò kũ yã̄ kũ
ma dàńnɛo, ma De kũ à ma zĩ mé à dìtɛmɛnɛ. 50 Má dɔ̃ kũ yã̄ kũ à dìtɛmɛnɛ bi
wɛ̀ndi kũ àdi lákaro yãmɛ. Abire yãi yã̄ kũ matɛn o, matɛn o lákũ ma De dàmɛnɛ
nàmɛ.

13

Yesu a ìbanɔ gbá pipinaa

1 Ari Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gé ká, Yesu dɔ̀ kũ a bona andunia dí gũn tana a De kĩnaa
gɔrɔ kà. Lákũ à ye a gbɛ̃nɔi andunia gũn nà, à yeńyĩ ari a wɛ̀ndi lémmɛ. 2 Kũ

òtɛn ɔkɔsi pɔ́ ble, Ibilisi gĩnakɛ à yã̄ dà Simɔ Isikariɔti né Yudasi swɛ̃̀n kɔ̀, de à
Yesu kpáḿma. 3 Yesu dɔ̃̀ kū a De pɔ́ sĩnda pínki nàarɛ a ɔĩ. À dɔ̃̀ kū a bo Luda
kĩnaamɛ, akūsɔ̃ áni ɛra à tá a kĩnaamɛ. 4 Gɔrɔ kū òtɛn pɔ́ ble, Yesu fùtɛ à a uta bò
à kàtɛ, akū à tawali sɛ̀ à dɔ̀ a pi. 5 Abire gbɛra à í kà ta gũn, akū à nà a ìbanɔ
gbá pípinaaa, àtɛn gogo kū tawali kū à dɔ̀ a piaao. 6 Kū à kà Simɔ Pita kĩnaa,
Pita pìnɛ: Dikiri, mɔkɔ̃n mé ĩni ma gbá pípimɛnɛ yá? 7 Yesu wèa à pì: Ń yã̄ kū
matɛn kɛ dɔ̃ gĩaro, ama ĩnisũn dɔ̃. 8 Pita pìnɛ: Ĩni ma gbá pípimɛnɛro fá! Yesu
pìnɛ: Tó mádi n gbá pípiro, n bàka kú kūmao doro. 9 Simɔ Pita pìnɛ: Dikiri, adi
kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kū ma mìioomɛ dɔ. 10 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kū à zú òo bàka
kú kū a mègu ke pípinaaoro, séde a gbá, zaakū à punamɛ. Á gbãsĩro, ama adi kɛ
á pínkinlo. 11 À gbɛ̃ kū ani a kpáḿma dɔ̃. Abire yãin à pì ò gbãsĩ sari ń pínkiro.

12 Kū à ń gbá pìpiḿnɛ à làka, à a uta sɛ̀ à dà, akū à èra a gbènh. À pìḿnɛ: Á yã̄
kū ma kɛ̀árɛ dɔ̃ yá? 13 Adì ma sísi Dannɛri kesɔ̃ Dikiri. Átɛn o a zéamɛ, zaakū
má de a ūmɛ. 14 Lákū makū kū má de á dikiri kū á dannɛriio ū á gbá pìpiárɛ
nà, àgɔ̃ kɔ̃ gbá pípi lɛ se. 15 Ma a taka kɛ̀árɛ. Àgɔ̃ kɛ lákū ma kɛ̀árɛ nà. 16 Yãpuran
matɛn oárɛ, zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro, zĭrii dìgɔ̃ de gbɛ̃ kū à a zĭllaro.

17 Lákū a yã̄ bire dɔ̃̀ nà, arubarikadenɔn á ū tó átɛn kɛ lɛ. 18 Adi kɛ á pínki yãn
matɛn oro. Má gbɛ̃ kū ma ń sénɔ dɔ̃. Séde yã̄ kū à kɛ̃na Luda yãn dí papa kū ò
pì: Gbɛ̃ kū odì ɔ kakara ta dokɔ̃nɔ gũn mé à bò ma kpɛ. 19 Matɛn oárɛ tera ari à
kpé à su, de tó à sù, áni sí kū makūmɛ a ū. 20 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kū à ma
zĭrii sì ma simɛ. Gbɛ̃ kū à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kū à ma zĩ sìmɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã̄ kū Yudasi ni kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Kū Yesu ò lɛ, à nɛ̀sɛyɔkɔ sì, akū à òńnɛ swáswa à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á
gbɛ̃ mèn do mé ani ma kpáḿma. 22 Akū a ìbanɔ kɔ̃ wé gwàgwa ò bídi kè gbɛ̃ kū
à téa. 23 Ìba do kū Yesu yei manamana gɛngɛsɛkɛna a sarɛ. 24 Akū Simɔ Pita
lézuki kènɛ à Yesu la tó dín à téa. 25 Akū ìbaa pìi nà Yesui à a là à pì: Dikiri,
dímɛɛ? 26 Yesu wèa à pì: Mani loma zɔ̃ dòoa mà kpá adea. Akū à lomaa zɔ̃̀ dòoa
à kpà Simɔ Isikariɔti né Yudasia. 27 Kū Yudasi lomaa pìi sì, Setan gɛ̃agu gɔ̃nɔ.
Akū Yesu pìnɛ: Yã̄ kū ĩni kɛ ǹ kɛ likalika. 28 Gbɛ̃ kū òtɛn pɔ́ blenɔ ke dí dɔ̃ ke
bɔ́yãi Yesu ònɛ lɛro. 29 Kū Yudasi mé àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kūna, akū gbɛ̃kenɔ tɛn da
Yesu pìnɛ à gé dikpɛ pɔ́ kū ò yeinɔ lúmɛ ke à gé pɔ́ke kpá takasidenɔa. 30 Kū
Yudasi lomaa pìi sì, à bò gɔ̃nɔ. Gwãanimɛ sɔ̃.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã̄ kū Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

31 Kū Yudasi bò, akū Yesu pì: Tera sà Bisãsiri Né ni tó bo, Luda sɔ̃ ani tó bo
a yã̄ musu. 32 Tó Luda tó bò a musu sɔ̃, Luda ni a tó bo a kĩnaa, akūsɔ̃ ani bo
gɔ̃nɔmɛ. 33 Ma nénɔ, ma kunna kãáo gɔ̃ fítimɛ. Áni ma wɛtɛ, ama matɛn oárɛ
tera lákū ma ò gbãnadenɔnɛ nà, áni fɔ̃ à gé gu kū matɛn tánlo. 34 Matɛn yã̄ dufu
ditɛárɛ, àgɔ̃ yekɔ̃i. Lákū má yeái nà, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃i lɛ dɔ. 35 Tó á yekɔ̃i, baadi
ni á dɔ̃ ma ìbanɔ ū.

36 Simɔ Pita a là à pì: Dikiri, ntɛn tá máa? Yesu wèa à pì: Gu kū matɛn tán, ĩni
fɔ̃ ǹ témai gĩaro, ama ĩni láka ǹ su. 37 Pita pìnɛ: Dikiri, bɔ́yãi mani fɔ̃ mà ténỹĩ
teraroo? Mani gí ma wɛ̃ndiii n yãi. 38 Yesu pì: Ĩni gí n wɛ̃ndiii ma yãi sɔ̃ yá?
Yãpuran matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gé lé zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃.

14

Yesumɛ ludambɛ zé ũ

1 Àsun tó á nèsɛ yakaro. À Luda náani kɛ, à ma náani kɛ dɔ. 2 Ma De bɛ ɔnn
kpénɛnɔn kun dasi, tó à de lɛro, de ma òárɛ. Matɛn gé gu kɛkɛárɛ. 3 Lákũ matɛn
gé gu kɛkɛárɛ nà, mani ɛra mà su mà á sétɛ mà tá kãáo ma kĩnaa, de ákɔ̃nɔ se
àgɔ̃ kú gu kũ má kunwa. 4 Á gu kũ matɛn tán zé dɔ̃. 5 Akũ Tomasi pìnɛ: Dikiri,
ó dɔ̃ gu kũ ntɛn tánlo. Óni fɔ̃ ò a zé dɔ̃ deramɛɛ? 6 Yesu wèa à pì: Makũmɛ zé
ũ, makũmɛ yãpura kũ wɛ̃ndiio ũ. Gbɛ̃ke dì le à gé ma De kĩnaa ma gbákũnaa
sariro. 7 Tó á ma dɔ̃, de á ma De dɔ̃. Zaa tera a a dɔ̀, akũsɔ̃ a a è.
8 Akũ Filipi pìnɛ: Dikiri, ǹ n De mɔwɛrɛ. Abirekũ ni mɔ́wá. 9 Yesu pìnɛ: Filipi,
má kú kãáo zaa gìkɛna, akũ ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kũ à ma e à ma De e. Bɔ́yãi ntɛn
pi mà a De mɔárɛɛ? 10 Kũ má kú ma De gũn, akũsɔ̃ ma De kú ma gũn, ńdi
síroo? Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o kũ ma zĩdaoro. Ma De kũ à kú ma gũn mé àdi
a yãkɛnanɔ kɛ. 11 Kũ ma pì má kú ma De gũn, ma De sɔ̃ à kú ma gũn, à ma yã
sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí daboyãkɛna pìnɔ yãi. 12 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni
ma náani kɛ ni yã kũ madì kɛ pìnɔ kɛ. Bee kὺ à de abirenɔla se, kũ matɛn tá
ma De kĩnaa yãi. 13 Pó sĩnda pínki kũ áni wé kɛ kũ ma tɔ́o mani kɛ de ma De tɔ́
bo ma musu yãi. 14 Pó kũ áni a wé kɛma kũ ma tɔ́o pínki, mani kɛ.

Yesu lésɛna a Nini yã musu

15 Tó á yemai, ánigɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɔ kũna. 16 Mani wé kɛ ma Dea, ani á
gba Zɛkũnwode pãnde kũ anigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki 17 Nini yãpurademe.
Andunia gbɛ̃nɔ ni fɔ̃ ò a síro, zaakũ òtɛni a ero, akũsɔ̃ ò a dɔ̃ro. Ama á a dɔ̃,
zaakũ à kú kãáo, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú á gũn. 18 Mani á tó ádoro, mani ɛra mà su á
kĩnaa. 19 À gɔ̃ fíti kũ andunia ni ma e doro, ama áni ma e. Kũ má kun yãi, ánigɔ̃
kun se. 20 Gɔrɔ kὺa ánigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú ma De gũn, á kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú á
gũn. 21 Gbɛ̃ kũ à ma yãditɛnanɔ dà akũsɔ̃ à kũna, ade mé à yemai. Ma De nigɔ̃
ye gbɛ̃ kũ à yemaii, makũ sɔ̃ manigɔ̃ yei mani ma zĩda mɔnɛ.
22 Akũ Yudasi a là, adi kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à pì: Dikiri, à kè dera ĩni n zĩda
mɔwɛrɛ, akũ andunia sɔ̃ ani n eroo? 23 Akũ Yesu wèa à pì: Tó gbɛ̃ yemai, anigɔ̃
ma yã kũna. Ma De nigɔ̃ yei, óni su a kĩnaa ò vutɛ lɛɛlɛ. 24 Gbɛ̃ kũ à yemairo
ma yã kũnaro. Yã kũ átɛn ma pì dí bo ma kĩnaaro, à bò ma De kũ à ma zĩ
kĩnaamɛ. 25 Ma yã pìi òárɛ gɔrɔ kũ má kpé kú kãáo. 26 Ma De ni a Nini zĩ kũ
ma tɔ́o Zɛkũnwode ũ. Àkũ mé ani yã sĩnda pínki dadaárɛ, ani tó yã kũ ma òárɛ
dɔágu pínki. 27 Matɛni á tó kũ aafiaao, ma zĩda aafiaan matɛni á gba. Matɛni
á gba lákũ andunia dì ń gba nàro. Àsun tó á nèsɛ yakaro, àsun tó vĩna á kũro.
28 A mà ma òárɛ matɛn tá mani ɛra mà su á kĩnaa. Tó á yemaimɛ, de á pɔ nna
kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi, zaakũ ma De demala. 29 Ma òárɛ tera ari à kpé
à kɛ, de tó à kè, áni ma náani kɛ. 30 Mani le mà yã o kãáo à gìi kè doro, zaakũ
andunia díkĩna kína tɛn su. À gbãna vĩ ma musuro, 31 ama lákũ ma De dàmɛnɛ
nàn matɛn kɛ, de andunia le à dɔ̃ kũ má yei. À futɛ ò go gu díkũn.

15

Yesumɛ geepi lí yãpura ũ

1 Makũmɛ geepi lí yãpura ũ, ma Demɛ geepi lí búde ũ. 2 Àdi lígã kũ à péma
né'inaa sari zɔ̃ pínki, akũsɔ̃ àdi a né'iri ɔnɛ lago pínki de a né'ina kara yãi.
3 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á punamɛ yã kũ ma òárɛ yãi. 4 Àgɔ̃ kú ma gũn lákũ má kú á gũn

nà. Lígãa dì fɔ̃ à né kpá a zĩdaoro, séde àgɔ̃ kú lídaa. Lɛmɛ ákɔ̃nɔ áni fɔ̃ à né kpáro, tó adi kɛ àgɔ̃ kú ma gũn baasiro. 5 Makũmɛ geepi lída ũ, ákɔ̃nɔmɛ a gãnɔ ũ. Gbɛ̃ kũ à kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú a gũn, àkũ mé ani né kpá manamana, zaakũ áni fɔ̃ à póke kɛ ma sariro. 6 Tó gbɛ̃ kú ma gũnlo, oni a zukũna, lákũ òdi lígã zɔ̃ ò zukũna à kori kũ ò sétɛ ò ká tén à té kũ nà. 7 Tó á kú ma gũn, akũsɔ̃ ma yã kú á gũn, à pó sĩnda pínki kũ á yei wé kɛ, áni le. 8 Tó a né kpà manamana, gbɛ̃nɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ ma ìbanɔn á ũ yãpura, ma De tó ni bo. 9 Má yeái lákũ ma De yemai nà. Àgɔ̃ kú ma yenyĩ gũn. 10 Tó á yã kũ ma dìtɛnɔ kũna, ánigɔ̃ kú ma yenyĩ gũn, lákũ má yã kũ ma De dìtɛnɔ kũna nà, akũsɔ̃ má kú a yenyĩ gũn. 11 Ma yã pìnɔ òárɛ, de pɔnna kũ má vĩ gɔ̃ kú á gũn yãimɛ, á pɔnna nigɔ̃ papana. 12 Yã kũ ma dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i lákũ má yeái nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃ndiii a gbɛ̃nnanɔ yãi, gbɛ̃ke yenyĩ vĩ de abirekũlaro. 14 Tó átɛn yã kũ ma dìtɛárɛ kɛ, ma gbɛ̃nnanɔn á ũ. 15 Madì á sísi zɔ̀blerinɔ doro, zaakũ zɔ̀blerii dìgɔ̃ a dikiri bɔkɔtɛ dɔ̃ro. Ma á sísi ma gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakũ yã kũ ma mà ma De kĩnaan ma òárɛ pínki. 16 Ákɔ̃nɔ mé a ma sɛro, makũ mé ma á sé, akũ ma á zĩ à gé né ká, nékana kũ ani lákaro, gbasa De Luda á gba pó sĩnda pínki kũ a wé kèa kũ ma tɔ́o. 17 Yã kũ ma dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i.

Andunia zãna Yesugu kũ a ìbanɔ

18 Tó andunia zãágu, àgɔ̃ dɔ̃ kũ à zãmagu á ã. 19 Tó andunia gbɛ̃nɔn á ũ, de andunia yeái. Lákũ ma á sé ma á bó andunia gũn nà, á de a gbɛ̃nɔ ũro. Abire yãin andunia zãágu. 20 À tó yã kũ ma òárɛ gɔ̃ dɔágu. Zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro. Lákũ ò wé tãma nà, lɛn oni tãáwa lɛ. Tó ò ma yã kũnamɛ, onigɔ̃ á yã kũna se dɔ. 21 Oni yã birenɔ kɛárɛ pínki ma tó yãi, zaakũ ò gbɛ̃ kũ à ma zĩ dɔ̃ro. 22 Tó mádi su ma yã ò́ńnɛ yãro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ń taari kutɛna vĩro. 23 Gbɛ̃ kũ à zãmagu zã̃ ma Degumɛ se. 24 Tó mádi yã kũ odi kɛ yãro kɛ ń téro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ò yã kũ ma kènɔ è, akũ ò zãmagu kũ ma Deo ó pínki, 25 de yã kũ à kú ń doka gũn papa, kũ ò pì ò zãmagu pãmɛ. 26 Tó Zɛkũnwode kũ mani a gbarɛáwa bò ma De kĩnaa à sù, Nini yãpurade kũ àdi bo a kĩnaa pìi, ani ma sèeda kɛ. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, áni ma sèeda kɛ, kũ á kú kũmao zaa káaku yãi.

16

1 Ma yã díno òárɛ de àsun furo yãimɛ. 2 Oni aduakɛkpɛ zé zɔ̃árɛ. A gɔrɔ tɛn su se kũ gbɛ̃ kũ ani á dɛ nigɔ̃ da Luda zĩn àtɛn kɛ. 3 Oni yã pìnɔ kɛárɛ kũ ò ma De kũ makũo dɔ̃ro yãi. 4 Ma yã díno òárɛ de tó a gɔrɔ kà, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ ma òárɛ kɔ̀.

Luda Nini zĩkɛnaa

Mádi yã díno oárɛ zaa káakuro, kũ má kú kãáo yãi. 5 Matɛn tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa sà, ama á gbɛ̃ke dí ma la gu kũ matɛn tánlo. 6 Á nèsɛɛ yàka sà kũ ma yã díno òárɛ yãi. 7 Yãpuran matɛn oárɛ, ma tana ni àre kɛárɛ, zaakũ tó mádi táro, Zɛkũnwode pì ni su á kĩnaaro. Tó ma ta, mani a zĩáwa. 8 Tó à sù, ani tó andunia a yãzɛ dɔ̃ durunna kũ manakɛnaao kũ yãvutɛmmanaao musu. 9 Oni a yãzɛ dɔ̃ durunna yã musu, kũ odi ma náani kɛro yãi. 10 Oni a yãzɛ dɔ̃ manakɛna yã musu, kũ matɛn tá ma De kĩnaa, áni ma e doro. 11 Oni a yãzɛ dɔ̃ yãvutɛmmanaa musu, kũ yã vùtɛ andunia díkĩna kínaa yãi. 12 Má yã vĩ dɔ dasi mà oárɛ, ama áni yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó Nini yãpurade sù, ani doárɛ arɛ yãpura pínki gũn. Ani yã o kũ a zĩda dɔ̃naaoro, yã kũ à màan anigɔ̃ o, ani yã kũ àtɛn sunɔ baaru kpáárɛ. 14 Ani ma tó bo, zaakũ ani ma yãnɔ sétɛ à babaárɛ. 15 Pó kũ ma De vĩ

pínki bi ma pɔ́mɛ. Abire yãin ma pì, ani ma yãnɔ sétɛ à babaárɛ. 16 À gɔ̃ fíti kũ
áni ma e doro, à gɔ̃ fíti dɔ kũ áni ma e.

Pɔsira litɛna pɔnna ũ

17 Akũ a ìba kenɔ pìkɔ̃nɛ: Bɔ́ yãn àtɛn owɛrɛ gwee? À pì à gɔ̃ fíti kũ óni a e
doro, à gɔ̃ fíti dɔ kũ óni a e. À pì dɔ, átɛn tá a De kĩnaamɛ. 18 Akũ ò pì: À gɔ̃ fíti
kũ à òo pì de deraa? Ódi yã kũ àtɛn o pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̃ kũ ò ye ò a la,
akũ à pìńnɛ: Kũ ma pì à gɔ̃ fíti kũ áni ma e doro, akũsɔ̃ à gɔ̃ fíti kũ dɔ áni ma e,
abirekũn átɛn kɔ̃ lalai yá? 20 Yãpuran matɛn oárɛ, áni ɔ́ɔ dɔ à wɛ̃nda kɛ, ama
andunia ni pɔnna kɛ. Ánigɔ̃ kú pɔsira gũn, ama á pɔsira pì ni litɛ pɔnna ũ. 21 Tó
nɔgbɛ̃ ye à né i, a nèsɛɛ dì yaka kũ a wãwãkɛna gɔrɔ kà yãi. Tó à né ì sɔ̃, wãwã
kũ à màa pìi dì dɔn doro. A pɔ dì kɛ nna kũ à né dufu ì andunia gũn yãi. 22 Lɛn
ákɔ̃nɔ sɔ̃ á nèsɛɛ yakana lɛ gĩa. Mani ɛra mà á e dɔ, á pɔ ni kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ ani
fɔ̃ à á pɔnna pì síáwaro. 23 Gɔrɔ kůa áni yãke lama doro. Yãpuran matɛn oárɛ,
ma De ni pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́ kɛa kũ ma tɔ́o kpááwa. 24 Ari tera ádi pɔ́ke wɛ́
kɛ kũ ma tɔ́oro. À wɛ́ kɛ, áni le de á pɔnna gɔ̃ papana yãi.

Yesu zì̀i blè anduniaa

25 Ma yã pìnɔ lèkɔ̃aárɛmɛ. A gɔrɔ tɛn su kũ mani yã oárɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao
doro, mani ma De yã oárɛ swáswa. 26 Gɔrɔ kůa áni wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́o. Mádi oárɛ
kũ makũmɛ mani wɛ́ kɛárɛ ma Dearo, 27 zaakũ ma De a zĩdanɛ yeái kũ á yemai
yãi, akũsɔ̃ a ma bona a kĩnaa sì. 28 Ma bo ma De kĩnaa ma su andunia gũn. Tera
sà matɛn andunia tó matɛn tá a kĩnaa.
29 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tɔ̀, ntɛn yã o kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, ntɛn o swáswamɛ sà.
30 Ó dɔ̃ sà kũ ń yã sĩnda pínki dɔ̃, àdi kɛ séto ò yãke gbɛkammaro. Abire yãin o n
bona Luda kĩnaa sì. 31 Akũ Yesu pìńnɛ: Átɛni ma náani kɛ sà yá? 32 A gɔrɔ tɛn su
à kà kɔ̀, kũ áni fãkɔ̃a, á baadi ni tá a bɛa à ma tó mado. Bee kũ abireo má kun
madoro, zaakũ ma De kú kũmao. 33 Ma yã dínɔ òárɛ, de á laakari gɔ̃ kpatɛna
kunna ma gũn. Áni wɛ́tãmma le andunia gũn, ama à swɛ̀ ditɛ, ma gĩnakɛ ma
zì̀i blè anduniaa.

17

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à wɛ́ sè musu à pì: Baa, a gɔrɔ kà. Ǹ n Né tɔ́ bo, de n Né
n tɔ́ bo. 2 N tò má iko vĩ gbɛ̃ sĩnda pínki musu, de mà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro kpá gbɛ̃
kũ n kpàmanɔa. 3 Mɔkɔ̃n Luda mèn do légelege yãpurade kũ makũ Yesu Kirisi
kũ n zì̀io dɔ̃namɛ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro pì ũ. 4 Ma n tɔ́ bò zĩtɛ. Zĩ kũ n dàmɛnɛ
mà kɛ ma kɛ̀ ma laka. 5 Baa, ǹ gakuri kpáma n kĩnaa tera sà, lákũ n kpàma nà
n kĩnaa zaade andunia katɛnaro. 6 Gbɛ̃ kũ n ń sé andunian n ń kpámanɔ ma
tò ò n dɔ̃. N pónɔmɛ, akũ n ń kpáma. Ò n yã kũna, 7 ò dɔ̃ sà kũ yã kũ n dàmɛnɛ
pínki bò n kĩnaamɛ. 8 Ma yã kũ n dàmɛnɛ dàńnɛ. Ò sì, akũ ò dɔ̃ kũ ma bo n
kĩnaamɛ yãpura. Ò sì kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ. 9 Matɛn wɛ́ kɛńnɛ, adi kɛ andunian
matɛn kɛnɛro, séde gbɛ̃ kũ n ń kpáma pìnɔ, zaakũ n pónɔmɛ. 10 Ma gbɛ̃nɔ bi n
gbɛ̃nɔmɛ ń pínki, n pónɔ bi ma pónɔmɛ pínki. Matɛn tɔ́ bo ń gãi. 11 Matɛn su n
kĩnaa, manigɔ̃ kú andunia gũn doro, ama mɔ́kɔ̃nɔ nigɔ̃ kú andunia gũn. Baa
Kúadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kũ n tɔ́ kũ n kpàma gbãnao, de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ lán
ó bà. 12 Gɔrɔ kũ má kú kũńwo, má ń kũna kũ tɔ́ kũ ń kpàma pì gbãnao. Ma ń
dãkpã, akũ ń gbɛ̃ke dí sãtɛro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ à mìi pè kakatɛnaaa de n yã le à

papa yãi. 13 Tera sà matɛn su n kĩnaa. Ma yã díno ò andunia gũn, de ògɔ̃ pɔnna
kũ má vĩ vĩ àgɔ̃ papanaḿma. 14 Ma n yã dàńnɛ, akũ andunia zǎńgu, kũ andunia
gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãi, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 15 Matɛn wé kɛmma,
adi kɛ de ǹ ń bo andunia gũnnlo, ama de ǹ ń dãkpã a vãni yãimɛ. 16 Andunia
gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 17 Ǹ tó ń kunna gɔ̃ adona
kũ yãpura gbãnao. N yãmɛ yãpura pì ũ. 18 Lákũ n ma zĩ andunia gũn nà, lɛn
makũ sɔ̃ ma ń zĩ andunia gũn lɛ. 19 Matɛni ma zĩda kpámma ń yãi, de ògɔ̃ kun
n gbɛ̃nɔ ũ yãpura. 20 Adi kɛ matɛn wé kɛńnɛ ńdonlo, kũ gbɛ̃ kũ oni ma náani kɛ
ń yã yãinɔmɛ dɔ, 21 de ń pínki gɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ ũ. Baa, lákũ ń kú ma gũn nà
akũsɔ̃ má kú n gũn, mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ gɔ̃ kú ó gũn lɛ, de andunia le à sí mɔkɔ̃n mé n ma
zĩ. 22 Gakuri kũ n kpàman ma kpàḿma, de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ lán ó bà. 23 Má
kú ń gũn, akũsɔ̃ ń kú ma gũn, de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ ũ mámmam, de andunia
gɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ, akũsɔ̃ ń yeńyĩ lákũ ń yemai nà. 24 Baa, gbɛ̃ kũ n
kpàmanɔ, má ye ògɔ̃ kú gu kũ má kún, de ò wé kɛ pla kũ ma gakurio, gakuri
kũ n kpàma kũ ń yemai yãi zaade andunia katɛnaro. 25 Baa Mana, andunia
n dɔ̃ro, ama má n dɔ̃, akũ gbɛ̃ dínɔn dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ. 26 Ma tò ò n dɔ̃,
manigɔ̃ tó ògɔ̃ n dɔ̃, de yenyĩ kũ ń vĩ kũmao gɔ̃ kú ń gũn, de makũ sɔ̃ màgɔ̃ kú
ń gũn.

18

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à bò kũ a ìbanɔ, akũ ò bikǔ Kidironu bara dire.
Swadako kú gwe, akũ à gɛ̃n kũ a ìbanɔ. 2 Yudasi bonkpɛde sɔ̃ à gu pì dɔ̃, zaakũ
Yesu kũ a ìbanɔ dìgɔ̃ kakara gwe baala'i. 3 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ gwe kũ soza gǎ
doo kũ dogari kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ ń zĩnɔ. Ò fitilanɔ kũna kũ sɛ̀tɛnɔ kũ
gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kũ ani a le dɔ̃ pínki, akũ à bò à dàńlɛ à ń lá à pì: Dín átɛn
wɛtɛɛ? 5 Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛramɛ. À pìńnɛ: Makũmɛ a ũ. Yudasi bonkpɛde
pì kú kũńwo. 6 Kũ Yesu pìńnɛ, makũmɛ a ũ, akũ ò èra kpɛkpɛ, ò bò ò lètɛ. 7 Yesu
ń lá dɔ: Dín átɛn wɛtɛɛ? Akũ ò pì: Yesu Nazɛramɛ. 8 Yesu wèḿma dɔ à pì: Ma
òárɛ kũ makũmɛ a ũ. Tó makũ átɛn wɛtɛ, à tó gbɛ̃ díkĩnanɔ tá. 9 À ò lɛ de yã kũ
à ò yã le à papa yãimɛ, kũ à pì: Gbɛ̃ kũ n ń kpámanɔ, ń gbɛ̃ke dí sãtɛro. 10 Simɔ
Pita fɛ̃nɛda lokona, akũ à wòto à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zǐrii lèo à a ɔpla sã zɔ̃ flɛ̃m. Zǐrii
pì tón Malaku. 11 Akũ Yesu pì Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a sɔ̀n. Mani wétãmma
toko kũ ma De dìtɛmɛnɛ í miroo?

12 Akũ sozanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Yuda dogarinɔ Yesu kǔ ò a yǐ. 13 Akũ ò
gɛ̀ɛ kãao Anasa kĩnaa gĩa. Anasa bi Kayafa kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̀ birea
anzureemɛ. 14 Kayafa mé à lé dà Yuda gbãnadenɔnɛ yã à pì: À mana gbɛ̃ mèn
do ga baadi gɛ̃nɛ ũmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simɔ Pita kũ ìba pãndeo té Yesu kpɛ. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ ìba pãnde pì dɔ̃, akũ
ìbaa pì té Yesui à gɛ̃ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, 16 ama Pita gɔ̃ zɛna gãnulɛa. Akũ
ìba kũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ pìi gɛ̀ɛ à yã ò nɔgbɛ̃ kũ àtɛn zé pì dãkpãnɛ, akũ à tò Pita
gɛ̃. 17 Akũ nɔgbɛ̃ zédãkpãrii pì Pita là à pì: Gɔ̃gbɛ̃ pìi ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita
wèa à pì: Makũro. 18 Zǐrinɔ kũ dogarinɔ tɛn té kũ ò lè kpákpa kũ ĩa kun yãi.
Pita kú kũńwo gwe, àtɛn té kpákpa se.

Sa'oriki yálalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ tɛn Yesu lala a ìbanɔ yãi kũ a yãdannɛnaao. 20 Yesu wèa
à pì: Ma yã ò baadinɛ gupuraa. Ma yã dàdaǹnɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ Luda
ɔnnwo, gu kũ Yudanɔ dì kɔ̃ kakaran ǹ pínki. Mádi yãke o asiri gũnlo. 21 Bóyãi
ntɛni ma lalaa? Ǹ ma yãmarinɔ la, ò yã kũ ma òǹnɛ dɔ̃. 22 Kũ Yesu yã ò lɛ,
dogari kũ ò kú gwenɔ do a sãn kè à pì: Òdi yã we sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔa lɛro. 23 Yesu
wèa à pì: Tó yã vãnin ma ò, ǹ o ò ma. Tó yã manan ma ò sɔ̃, bóyãin n ma lɛɛ?
24 Akũ Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa kĩnaa yĩna.

Pita ɛra à ledikpana Yesui dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Pita kpé zɛ gwe àtɛn té kpákpa. Akũ ò a là ò pì: A ìbanɔ dokemɛ n ũroo?
Pita ledi kpà à pì: Makũmɛro. 26 Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zǐrinɔ do bi gbɛ̃ kũ Pita à a sã
gò danɛmɛ, akũ à pì: Mádi á e lɛɛlɛ swadakoo gũnloo? 27 Akũ Pita ledi kpà dɔ.
Zaa gwe gɔ̃nɔ ko lé zù.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gudɔo akũ Yuda gbãnadenɔ bò kũ Yesuo Kayafa bɛa, ò gèɛ kãao bùsu gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ bɛa. Odi gɛ̃ a ɔnnlo, de òsungɔ̃ gbãsĩro yãi, zaakũ ò ye ò Vĩnla dikpɛ kɛmɛ.
29 Abire yãi Pilati bò à sù ǹ kĩnaa à pì: Yã kpaten á vĩ kũ gbɛ̃ pìioo? 30 Ò wèa
ò pì: Tó yãvãnikɛriinlo, de ódi su ò a kpámmaro. 31 Akũ Pilati pìǹnɛ: À a sɛ́ à
gɛ́ yãkpatɛ kɛ kãao á zĩda dokaa. Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó gbɛ̃dɛna zé vĩro.
32 Abirekũ kè de yã kũ Yesu ò le à papa yãimɛ, kũ à a ga yã taka ò. 33 Akũ Pilati
èra à gɛ̃ ɔnn. À Yesu sìsi, akũ à a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? 34 Yesu wèa
à pì: Ntɛn o lɛ kũ n zĩdaoon yá, ke ò ma yã ònnɛmɛɛ? 35 Pilati pì: Yudan ma ũ
yá? N burinɔ kũ n sa'orikinɔ mé ò n kpama. Bón n kɛ̀ɛ? 36 Yesu pì: Ma kpata
bi andunia díkĩna pónlo. Tó ma kpata bi andunia díkĩna pómɛ, de ma ìbanɔ zǐi
kà de òsun ma kpá Yuda gbãnadenɔaro. Ma kpata bi andunia la pónlo. 37 Akũ
Pilati pìnɛ: Ase kínamɛ n ũ yá? Yesu wèa à pì: N ò a zéa kũ kínan ma ũ. Ò ma i,
akũ ma su andunia gũn yãpura sèedade ũ. Gbɛ̃ kũ à de yãpura pó ũ dì ma yã
ma. 38 Pilati pì: Bón yãpura ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kũ à ò lɛ, à èra à bò à gèɛ Yuda gbãnadenɔ kĩnaa à pìǹnɛ: Mádi taari ke le gbɛ̃
diaro. 39 Á futɛokarayã vĩ kũ madì purusunanɔ doke gbarɛárɛ Vĩnla dikpɛ zĩ. Á
ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn yá? 40 Akũ ò wiki lè dɔ ò pì: Àkũmɛro, Barabamɛ!
Baraba pì sɔ̃ bi kpãni wédewɛmɛ.

19

1 Akũ Pilati pì, ò Yesu kũ ò a gbɛ̃ kũ flãao. 2 Akũ sozanɔ lè fùraa tã̀ ò kùnɛ ò
arukĩmba tɛ̃ra dànɛ. 3 Òtɛn nai dodo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Akũ òtɛni a sãn
kɛkɛ. 4 Pilati èra à bò dɔ, akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, matɛn booárɛ bàai la de à le
à dɔ̃ kũ mádi yãke learo. 5 Yesu bò bàai, à lè fùraa pì kuna à arukĩmba wéde pì
dana. Akũ Pilati pìǹnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìin dí! 6 Kũ sa'orikinɔ kũ dogarinɔ a è, ò wiki lè
ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! Akũ Pilati pìǹnɛ: À a kũ à pá lía á zĩda, zaakũ mádi

taari ke learo. 7 Yuda gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó doka vĩ, akũsɔ̃ doka pìi pì séde
à ga, kũ à a zĩda dìtɛ Luda Né ũ yãi.
8 Kũ Pilati yã pìi mà, akũ vĩna kèkɛ à a kὺ. 9 À èra à gɛ̃ kũ Yesuo ɔnn dɔ, akũ à a
là à pì: N bo máa? Yesu dí wearo, 10 akũ Pilati pìnɛ: Ĩni yã o kũmaoroo? Ń dɔ̃ kũ
má n gbarɛna iko vĩ, akũsɔ̃ má n pana lía iko vĩroo? 11 Yesu wèa à pì: Ń iko ke
vĩ ma musuro, sé kũ Luda kpàmma. Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma kpamma durunna
mé à zɔ̃kɔ̃. 12 Zaa gɔrɔ birea Pilati tɛn zé wɛtɛ à a gbarɛ, ama Yuda gbãnadenɔ
wiki lὲ ò pì: Tó n gbɛ̃ pìi gbàrɛ, Siza gbɛ̃nnamɛ n ũro. Gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ kína
ũ ibɛrɛɛ sὲ kũ Sizaomɛ. 13 Kũ Pilati yã bire mà, à pì ò bo kũ Yesuo bàai. Akũ à
vùtɛ a tìntiia gu kũ òdi pi gbὲ gusaran, kũ Eberu yão sɔ̃, Gabata. 14 Vĩnla dikpɛ
sorukɛzĩmɛ, ifãntɛ̃ kà mìdangura. Akũ Pilati pì Yuda gbãnade pìnɔnɛ: Á kínan
dí. 15 Akũ òtɛn wiki lé òtɛn pi: Ǹ a dɛ. Ǹ a dɛ. Ǹ a pá lía. Pilati pìńnɛ: Mani
á kína pá lía yá? Sa'orikinɔ pì: Ó kína ke vĩro, Siza baasiro. 16 Akũ Pilati Yesu
kpàḿma ò a pá lía. Akũ ò a sὲ ò tà kãao.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yesu bò wɛ̃tɛ gũn à a zĩda lígbãndurukpana sɛna, à gὲɛ gu kũ òdi pi
Mìtokokia, kũ Eberu yão sɔ̃ Gɔgɔta. 18 Gwen ò a pà lía kũ gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ,
gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi, akũ Yesu kú ń dagura. 19 Pilati takada kὲ à nà Yesu
lí pìia. Yã kũ à kὲɛ pìin dí:

Yesu Nazɛra, Yudanɔ kína.

20 Yudanɔ takada kũ à kὲɛ pì kyó kὲ dasi, zaakũ gu kũ ò Yesu pà lían pìi zἂ kũ
wɛ̃tɛoro. Ò takada pìi kὲ kũ Eberu yão kũ Romudenɔ yão kũ Giriki yãomɛ.
21 Akũ Yuda sa'orikinɔ pì Pilatinɛ: Ǹsun kɛ̃ ǹ pi Yudanɔ kínaro, ama ǹ kɛ̃ kũ
àkũ mé à pì Yudanɔ kínamɛ a ũ. 22 Pilati pì: Yã kũ ma kὲn ma kὲ. 23 Kũ sozanɔ
Yesu pà lía ò làka, akũ ò a pókasanɔ sὲtɛ ò kpàatɛ lɛu siikɔ̃ baadi mìia. Ò a
utagyaba kũ ò tἂ nabinaa sari zaa musu ari zĩtɛ sὲ dɔ, 24 akũ ò pìkɔ̃nɛ: Òsun
uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Ò kàpa kpá de ògɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ ani gɔ̃nɛ. Ò kὲ lɛ, de yã kũ ò kὲ
Luda yãn le à papamɛ, kũ ò pì:
Ò ma pókasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yãi.
Abire yãin sozanɔ kὲ lɛ. 25 Yesu da kũ a da dakũnao kũ Kolopa nanɔ Mariamao
kũ Mariama Magadalɛnio kú lí kũ ò Yesu pàaa sarɛ. 26 Kũ Yesu a da è kũ a ìba
kũ à yeiio zɛna kɔ̃ sarɛ, à pì a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nén di! 27 Akũ à pì ìbaa pìinɛ: N
dan di! Zaa zĩ birean ìbaa pìi a sὲ à tà kãao a bɛa.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Abire gbɛra Yesu dɔ̃ kũ a pínki pàpa. De yã kũ à kɛ̃na Luda yãn le à papa
akũ à pì: Ími tɛni ma dɛ. 29 Lo kú gwe, sèwɛ̃ kpἂkpã kán pana. Akũ ò sako yàku
wɛ̃ pìi gũn ò pὲ sὲlia ò dɔ̀ Yesunɛ a léa. 30 Kũ à wɛ̃ pìi mì à pì: Yã làka. Akũ à a
mìi pὲtɛ à a wὲ̃ndii gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kũ sário

31 Kámmabogɔrɔ sorukɛzĩmɛ. Yuda gbãnadenɔn ye gὲnɔ gɔ̃ lía ari
kámmabogɔrɔ zĩro, zaakũ kámmabogɔrɔ zĩ pì bi gɔrɔ zɔ̃kɔ̃mɛ. Akũ ò gὲɛ ò
wé kὲ Pilatia ò ń gbá é'ɛ ò ń kipa. 32 Akũ sozanɔ gὲɛ ò gbɛ̃ káaku kũ ò pà lía lɛɛlɛ
kũ Yesuo gbá ὲ'ɛ kũ a plade pɔ́o dɔ. 33 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò è à gĩnakɛ à gà kɔ̀,

akũ odi a gbá é'ɛro. 34 Akũ sozanɔ doke Yesu zɔ̃ kũ sário a gbɑ̃ntɛrɛɛa. Gwe gɔ̃nɔ aru kũ ío bɔ̀tɛ. 35 Gbɛ̃ kũ à yã̀ pìi è kũ wɛ́o mɛ́ a ò. A sèedakɛna yãpura vĩ, à dɔ̃ kũ yãpuran átɛn o, de ákɔ̃nɔ sɔ̃ à le à Yesu náani kɛ. 36 Yã̀ birenɔ kɛ̀ de yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna papamɛ, ò pì: Oni a wá ke éro. 37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ ò pì: Oni gbɛ̃ kũ ò a zɔ̀ gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Abire gbɛra Yusufu Arimatea gèɛ à wɛ́ kè Pilatia, de à a gba zɛ́ à Yesu gèɛ kipa. Yesu ìbaamɛ asiri gũn, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Pilati wènɛ, akũ à gèɛ à a gèɛ sɛ̀ à tào. 39 Nikodɛmu kũ à gèɛ Yesu kĩnaa gwãani gèɛ se kũ lí'ɔo yãkatɛna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãroo à kà kiloo baraakuri taka bà. 40 Akũ ò Yesu gèɛ sɛ̀ ò táaru bizanɔ fĩfĩa kũ ɛzɛ pìio, lákũ Yudanɔ dì gɛ̀ kpe ta nà ń futɛokarayã gũn. 41 Kara kú gu kũ ò Yesu pà líaa pìn. Gbèwɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ dufu kú karaa pìi gũn, odi gbɛ̃ke dan zikiro. 42 Gwen ò Yesu wùtɛn, kũ à zɑ̃ kũńworo, kũ dɔ Yudanɔ kámmabogɔrɔ tɛn ká yãi.

20

Yesu vunaa
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Azumanɛnna zĩ gudɔo Mariama Magadalɛni bò à gèɛ mira kĩnaa, akũ à lè gbè gona mira léa. 2 Akũ à bàa lɛ̀ à gèɛ Simɔ Pita kĩnaa kũ ìba pãnde kũ Yesu yeii pìio à pìńnɛ: Ò Dikiri bò miran, ó dɔ̃ gu kũ ò a dànlo. 3 Akũ Pita kũ ìba pãnde pìio fùtɛ ò gèɛ mira kĩnaa. 4 Ń̀ gbɛ̃nɔn pla ń pínki tɛn bàa lé lɛɛlɛ, akũ ìba pãnde pìi bà nna de Pitala, à kà mira kĩnaa káaku. 5 Kũ à wɛ́ kpàtɛn, akũ à táaru bizanɔ è katɛna, ama adi gɛ̃ a gũnlo. 6 Kũ Simɔ Pita kà a gbɛra, akũ à gɛ̀ miran. À táaru biza pìi è katɛna 7 kũ biza kũ ò fĩfĩ a mìiao. Biza pì pɛkɛrɛna kũ pólɛ pìnɔoro, à kokona ditɛna adomɛ. 8 Akũ ìba kũ à kà mira kĩnaa káaku pìi gɛ̃ se. À è, akũ à sì. 9 Ari tera odi yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dɔ̀rɔ dɔ̃ro kũ ò pì, ani futɛ bona gan. 10 Akũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ èra ò tà bɛ.

Yesu bo à suna Mariama Magadalɛninɛ
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mira léa, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Lákũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ nà lɛ, akũ à wɛ́ kpàtɛ miran. 12 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn planɔ è vutɛna gu kũ ò Yesu gèɛ wùtɛn yãaa. A do kú a mì kpa, a do sɔ̃ gbá kpa. Ò uta pura dana. 13 Akũ ò a là ò pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ mɛ́ à n le ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? À wèḿma à pì: Ò ma Dikiri sɛ̀ ò tà kãaomɛ, má dɔ̃ gu kũ ò a wùtɛnlo. 14 Kũ à ò lɛ, akũ à lìtɛ à Yesu è zɛna, ama adi dɔ̃ kũ Yesunlo. 15 Yesu a là à pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ yã mɛ́ à tò ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Dín ntɛn wɛtɛɛ? Mariama tɛn da karademɛ, akũ à pìnɛ: Mare, tó mɔkɔ̃n mɛ́ n a sɛ̀ n bo kãao, ǹ omɛnɛ gu kũ n a wùtɛn de mà gɛ́ mà a sɛ́. 16 Yesu pìnɛ: Mariama! Akũ à arɛ dɔa à pìnɛ kũ Eberu yão: Rabi! Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 17 Yesu pìnɛ: Ǹsun ɔ namaro, mádi tá ma De kĩnaa kɔ̀ro. Ǹ gɛ́ ǹ o ma gbɛ̃nɔnɛ matɛn tá ma De kũ ń Deo kĩnaa, ma Luda kũ ń Ludao kĩnaa. 18 Akũ Mariama Magadalɛni gèɛ à a baaruu kpà a ìbanɔnɛ à pì: Ma Dikiri è. Akũ à yã kũ à ònɛɛ bàbańnɛ.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:9-18, Luk 24:36-49)

19 Azumanɛnna birea ɔkɔsi a ìbanɔ kakarana kpén, ò gbà tàtaǹlɛ ò mɔ̀nɛ kã̀, kũ̀ ɔ̀tɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Akũ̀ Yesu sù à zè ǹ té à pìǹnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! 20 Kũ̀ à ò lɛ, akũ̀ à a ɔnɔ mɔ̀ǹnɛ kũ̀ a gbɛ̀ǹtɛrɛɛo. Kũ̀ ìbaa pìnɔ Dikiri è, ǹ pɔ kè nna manamana. 21 Yesu èra à pìǹnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! Lákũ̀ ma De ma zĩ nà, lɛn matɛni á zĩ lɛ. 22 Kũ̀ à ò lɛ, akũ̀ à ĩa vùḿma kũ̀ léo à pì: À Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kũ̀ a ǹ kɛ̃ kũ̀ ǹ durunnanɔ, à kɛ̃́ḿman gwe. Gbɛ̃ kũ̀ ádi ǹ kɛ̃nɛro sɔ̃, ani kɛ̃́ḿmaro.

Yesu kũ̀ Tomasio

24 Gɔrɔ kũ̀ Yesu sù, Tomasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke kũ̀ òdi pinɛ Sìka kú kṹǹworo. 25 Akũ̀ a ìba kparanɔ pìnɛ: O Dikiri è. Akũ̀ à pìǹnɛ: Tó mádi koosa gbɛ̀ e a ɔnɔ gũn ma ɔnɛ pènlo, akũsɔ̃ mádi ɔ zɔ̃ a gbɛ̀ǹtɛrɛnlo, mani síro. 26 A gɔrɔ làa a ìbanɔn kú kpén dɔ, Tomasi kú kṹǹwo sà. Ò gbà tàtaǹlɛ ò mɔ̀nɛ kã̀, akũ̀ Yesu sù à zè ǹ té à pì: Àgɔ̃ kun aafia! 27 Akũ̀ à pì Tomasinɛ: Ǹ n ɔnɛ pé ma ɔ gũn la ǹ gwa, ǹ n ɔ zɔ̃ ma gbɛ̀ǹtɛrɛɛa. Ǹsun sika kɛ doro. Ǹ ma náani kɛ. 28 Tomasi wèa à pì: Ma Dikiri, ma Luda. 29 Yesu pìnɛ: Kũ̀ n ma e yãin n ma náani kè. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ̀ ò ma náani kè ma enaa sarinɔ ũ.

30 Yesu daboyã pãndenɔ kè dasi a ìbanɔ wɛ́ wára kũ̀ odi kɛ̃ takada dí gũnlo. 31 Ama ò adikĩ̀nanɔ kɛ̃̀ de à le à Yesu sí Luda Né Arumasihu ũ à wɛ̃̀ndi le a náanikɛnaa gũn yãimɛ.

21

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ sèbɛ léa

1 Abire gbɛra Yesu èra à a zĩda mɔ̀ a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sèbɛ léa. Lán dí bàn à a zĩda mɔ̀ǹnɛ. 2 Simɔ Pita kú lɛɛlɛ kũ̀ Tomasi kũ̀ òdi pinɛ Sìkao kũ̀ Natanaɛli kũ̀ à bò Kana, Galili bùsuuo kũ̀ Zebedi nénɔ kũ̀ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ. 3 Simɔ Pita pìǹnɛ: Matɛn gé kpɔ̀ wɛtɛmɛ. Akũ̀ ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ se óni gé kũnwo. Akũ̀ ò gèɛ ò gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, ama odi pɔ́ke kũ̀ gwãani birearo. 4 Kũ̀ gu tɛn su dɔ, Yesu zɛna bara, ama a ìbanɔ dí dɔ̃ kũ̀ àkũ̃mɛro. 5 Akũ̀ à lé zùńyĩ à pì: Gbɛ̃nɔ, ádi pɔ́ke le a kṳ̀roo? Ò pì: Oi! 6 Akũ̀ à pìǹnɛ: À birigi zu gó ɔplai áni pɔ́ kũ̀. Kũ̀ ò zù, ò kpɔ̀ɔ kṳ̀ dasidasi ò fù sɛna. 7 Akũ̀ ìba kũ̀ Yesu yeii pìi pì Simɔ Pitanɛ: Dikirimɛ. Pita uta danaro. Kũ̀ à mà ò pì Dikirimɛ, akũ̀ à a uta sɛ̀ à dà à kùsi ía. 8 Ìba kparanɔ tɛn birigi gátɛ pana kũ̀ kpɔ̀ɔo ɔ̀tɛn suo kũ̀ góo, zaakũ̀ ò zǎ kũ̀ baraoro, à de mita basɔɔro takalaro. 9 Kũ̀ ò bikṳ̀ bara, ò burodii è katɛna gwe kũ̀ kpɔ̀ɔo kpakpana téa. 10 Yesu pìǹnɛ: À mɔ́ kũ̀ kpɔ̀ kũ̀ a kṳ̀ terao kenɔ. 11 Akũ̀ Simɔ Pita gɛ̃̀ gó gũn à birigi gàtɛ à bikṳ̀o bara. À pana kũ̀ kpɔ̀ gbɛ̀ǹtɛ̃nɔ mèn basuppla akuri awɛɛ'aakɔ̃. Bee kũ̀ à dasi lɛ, táaru pì dí kɛ̃ro. 12 Yesu pìǹnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. A ìba ke dí fɔ̃ à lé bò à a là dín a ũro, zaakũ̀ ò dɔ̃ kũ̀ Dikirimɛ. 13 Yesu gèɛ à burodii sɛ̀ à kpàḿma. Lɛn à kè lɛ kũ̀ kpɔ̀ɔo dɔ. 14 Yesu a zĩda mɔna a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aakɔ̃den gwe a vuna gan gbɛra.

Yesu kũ̀ Pitao

15 Kũ̀ ò pɔ́ blè ò làka, Yesu Simɔ Pita là à pì: Yuhana né Simɔ, ǹ yemai de gbɛ̃ dínɔla yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ǹ dɔ̃ kũ̀ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. 16 A gɛ̃̀n plade Yesu èra à a là dɔ à pì: Yuhana né Simɔ, ǹ yemai yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ǹ dɔ̃ kũ̀ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ ma sãnɔ dãmɛnɛ. 17 À a là a gɛ̃̀n aakɔ̃de à pì: Yuhana né Simɔ, ǹ yemai yá? Kũ̀ Yesu Pita là a

gɛ̃n aakɔ̃de tó à yeai, a pɔ yàka, akũ à pìnɛ: Dikiri, ń yã̄ sĩnda pínki dɔ̃. Ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ póble kpá ma sãnɔa. 18 Yãpuran matɛn onnɛ, kũ ń de kɛfɛnna ũ, ndì pɔ́ da n zĩda ǹ gɛ́ gu kũ ń yein, ama tó n zĩ kǔ, ĩni n ɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde ni dannɛ à gɛ́ kũnwo gu kũ ń yeiron. 19 Kũ Yesu ò lɛ, Pita ga kũ ani Luda tɔ́ bon à téa. Abire gbɛra Yesu pìnɛ: Ǹ témai.

Yesu kũ ìba kũ Yesu yeiio

20 Pita lìtɛ à ìba kũ Yesu yeii pìi è téńyĩ. Gbɛ̃ pì mɛ́ à nà Dikirii gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, à a là gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmai. 21 Kũ Pita a è, à pì Yesunɛ: Dikiri, gbɛ̃ dí sɔ̃ bi? 22 Yesu pìnɛ: Tó má ye àgɔ̃ kú wɛ̃ndiio ari màgɔ̃ gɛ́ su, a yã̄ n le máa? Ǹgɔ̃ témai dé. 23 Akũ yã̄ pìi fɛ̀kɔ̃a Yesudenɔ té kũ ìbaa pì ni garo. Ama Yesu dí onɛ kũ ani ganlo. À pì, tó á ye àgɔ̃ kun ari àgɔ̃ gɛ́ su, a yã̄ a le mámɛɛ?

24 Ìbaa pì mɛ́ à yã̄ dínɔ sèeda kɛ̀. Àkũ mɛ́ à takada dí kɛ̃̀, akũ ó dɔ̃ kũ a sèedakɛna náani vĩ.

Mìdɛnaa

25 Yesu yã̄ pãndenɔ kɛ̀ dasidasi dɔ. Tó ò kɛ̃̀ takada gũn dodo pínki, matɛn da andunia a zĩdanɛ ni fɔ̃ à takada kũ ò kɛ̃̀ɛ pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini kipanaa 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sinaa 3:1-12:25
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna káakude 13:1-14:28
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃n plade 15:1-18:22
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̃n aakɔ̃de 18:23-21:16
Pɔlu gɛna Romu 21:17-28:31

Lésɛna Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, ma ònnɛ ma takada káaku gũn lákũ Yesu kɛ̀ nà kũ yã kũ à dàńnɛnɔ
pínki zaa a naana gɔrɔ 2 ari gɔrɔ kũ à yã dìtɛ a zǏrinɔnɛ kũ Luda Nini gbãnao,
akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa. 3 Zaakũ a ganaa gbɛra à a zĩda mɔ̀ńnɛ à
sɛ̀edayãnɔ kɛ̀ńnɛ dasi kũ à tò ò dɔ̃ sikaa sari kũ à bɛ̃nɛ. À a zĩda mɔ̀ńnɛ gɔrɔ
bupla à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã ɔ̀ńnɛ. 4 Kũ ò kakarana, akũ à pì́ńnɛ: Àsun
bo Yurusalɛmuro. Àgɔ̃ lé kũ ma De sɛ̀árɛ dã, lákũ ma a yã ɔ̀árɛ nà. 5 Zaakũ
Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ í gũmmɛ, ama gɔrɔ pla la mani á da'itɛ kɛ Luda Nini
gũn.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kũ ò kakarana lɛ, akũ ò a là ò pì: Dikiri, gɔrɔ dí gũnn ĩni Isarailanɔ kpata
ɛrańnɛ yá? 7 À wèḿma à pì: Á zé vĩ àgɔ̃ gɔrɔ kesɔ̃ gɔrɔ zaka kũ ma De dìtɛ kũ
a zĩda ikooo dɔ̃ro. 8 Tó Luda Nini kìpaáwa, áni gbãna le àgɔ̃ de ma sèedadenɔ
ũ Yurusalɛmu kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ Samaria bùsuuo ari à gé pé
andunia léa. 9 Yã bire onaa gbɛra Luda a sɛ̀ ń wára ari à gèɛ à sɔ̀̃tɛ ń wéa
ludambɛ lukun. 10 A tanaa gũn lákũ ń wé pé ludambɛa nà, akũ gbɛ̃nɔn pla
kenɔ bò ò zɛ̀ ń sarɛ ò pɔ́kasa puranɔ dana. 11 Ò pì: Galili bùsudenɔ, à kɛ̀ dera á
zɛna átɛn ludambɛ gwaa? Yesu kũ Luda a bò á té à tà kãao a kĩnaa pìi, ani ɛra
à su lákũ a è àtɛn tá gwe nà.

Yudasi gɛ̃nɛkɛnaa

12 Akũ ò kìpa Kùkpɛ sǏsĩia ò sù Yurusalɛmu. SǏsĩi pìi zɔ̃̀ kũ Yurusalɛmuo à
kà lán kiloo do taka bà. 13 Kũ ò kà, akũ ò dìdi kpé musu, gu kũ òdigɔ̃ kún.
Pita kú gwe kũ Yuhanao kũ Yamisio kũ Anduruo kũ Filipio kũ Tomasio kũ
Batɔlɔmiuo ku Matiuo kũ Alafeu né Yamisio kũ Simɔ Kokarideo kũ Yamisi né
Yudasio. 14 Ń pínki ń zĩda kpà aduakɛnaaa lɛɛlɛ kũ Mariama Yesu dao kũ Yesu
dakũnanɔ kũ nɔgbɛ̃ kparanɔ.

15 Gɔrɔ birea Pita fùtɛ à zɛ̀ Yesu ìba kũ ò kà gbɛ̃nɔn basuddo takanɔ té à pì:
16 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ Dauda ò kũ Luda Nini gbãnao Yudasi kũ à dò gbɛ̃ kũ ò Yesu
kǔnɔnɛ arɛ yã musu, tilasimɛ Luda yã pì papa. 17 Ó gbɛ̃ domɛ yã a baka kú ó
zĩ díkĩna gũn. 18 À zĩtɛ lù kũ ɔgɔ kũ à lè a vãnikɛnaa gũnwo. Gwen à bàkɛ̃ à
lètɛn, a nèsɛɛ pǔtã a nukãninɔ bɔ̀tɛ pínki. 19 Yurusalɛmudenɔ pínki yã pìi mà,
akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Akɛlɛdama kũ ń buri yão. Tɔ́ pìi pì gbɛ̃dɛri zĩtɛ. 20 Ò a yã
ò Zabura takada gũn ò pì:
A bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke súngɔ̃ kú a gũn doro.

Ò pì dɔ:
Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
21-22 A yã́ mé à tò gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ téwái gɔrɔ kũ ó kú lɛɛlɛ kũ Dikiri Yesuo zaa Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛgɔrɔa ari gɔrɔ kũ Luda a bò ó ténɔ, ò ń gbɛ̃ do bo àgɔ̃ de a vuna gan sèedade ũ kũoo. 23 Akũ ò gbɛ̃nɔn planɔ bò, Yusufu kũ òdi pinɛ Baasaba òdi pinɛ dɔ Yusutu kũ Matiao. 24 Akũ ò adua kɛ̀ ò pì: Dikiri, ń gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛ dɔ̃. Gbɛ̃nɔn pla díno té ǹ gbɛ̃ kũ n bò mɔwɛrɛ, 25 de a bàka gɔ̃ kú kũ ókɔ̃nɔ zĩ̀rinɔ zĩ díkĩ̃na gũn yãi, zĩ kũ Yudasi bòn à gèɛ gu kũ kɔ̃ sè kãao gũn. 26 Akũ ò kàpaa kpà gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã musu. Akũ líkpana Matia kǔ, akũ ò a dà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ té.

2

Luda Nini kipanaa

1 Kũ Pɛntikɔsi dikpɛ gɔrɔ kà, ò kú gu dokɔ̃nɔa ń pínki. 2 Kãnto ò kĩ̃ni mà bona ludambɛ lán zàga'ĩa gbãna bà, akũ kpé kũ ò vutɛna wǎ. 3 Ò pɔ́ è lán ténɛnɛnɔ bà à fǎkɔ̃a à dìdi ń baadia. 4 Akũ Luda Nini kìpaḿma ń pínki, akũ ò nà yãkeburi'onaaa lákũ Nini pì ń gbá lé nà.

5 Yuda kenɔ kú Yurusalɛmu gwe, ludayãmari kũ ò bò andunia bùsu sĩnda pínki gũnnɔ ũ. 6 Kũ ò ń zuka pìi mà, ò kàkarańyĩ dasidasi, akũ ò bídi kɛ̀, kũ ò mà òtɛni ń gbɛ̃ sĩnda pínki buri yã o. 7 Yã pì ń kũ gbãna à bò ń sarɛ ò pì: Yã'orii pìnɔ bi Galilidenɔmɛ ń pínkiroo? 8 À kɛ̀ dera o mà òtɛni ó baadi bùsu yã oo? 9 Patianɔ kũ Midianɔ kũ Elamunɔn ó ũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú Mɛsɔpɔtamianɔ kũ Yudeao kũ Kapadosiao kũ Pɔntuo kũ Asiao 10 kũ Firigiao kũ Pamfiliao kũ Misilao kũ Libia bùsu kũ à kú Sirɛni sarɛo kũ gbɛ̃ kũ ò bò Romunɔ. 11 Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ ò ń donyĩ zé sènɔn ó ũ kũ Kɛrɛtinɔ kũ Larubunɔ, akũ ótɛn ma òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o kũ ó baadi buriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãna ò bídi kɛ̀, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Yã kpate takan gwee? 13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ òtɛni ń lalandi kɛ ò pì: Í mé à ń kũ.

Pita waazikɛnaa

14 Akũ Pita fùtɛ à zɛ̀ kũ a gbɛ̃ kpara gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ à yã ò gbãngbãn à pì: Ákɔ̃nɔ Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ á kú Yurusalɛmunɔ pínki, à sã kpá à tó mà yã pì oárɛ. 15 Í dí gbɛ̃ pìnɔ kũ lákũ átɛn da nàro, zaakũ kɔnkɔ mɔ̀ kɛ̃ndon tera. 16 Yã kũ annabi Yoɛli òon dí:
17 Luda pì:
Gɔrɔ kpɛdenɔ zĩ mani ma Nini pisi gbɛ̃ sĩnda pínkia,
á négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nénɔgbɛ̃nɔ ni annabikɛyã o,
á kɛfɛnnanɔ ni wégupu e,
á mare zɔ̃kɔ̃nɔ ni nana o.
18 Gɔrɔ birenɔa
mani ma Nini pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki
oni annabikɛyã o.
19 Mani sèedanɔ kɛ musu,
mani yãbonsarɛnɔ kɛ andunia gũn,
aru kũ téo kũ túsukpɛ síi lukuo nigɔ̃ kún.
20 Ifãntɛ̃ ni sira kũ,
mɔvura ni tɛ̃ra kũ lán aru bà
ari Dikiri sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ gakuride gɔ̃ gé ká,

21 gbɛ̃ sĩnda pínki kũ òdi Dikiri sísinɔ ni bo.
22 Isarailanɔ, à yã dí ma. Lákũ á dɔ̃ á zĩdanɛ nà, Luda Yesu Nazɛra mɔ̀árɛ a
gbɛ̃ ũ kũ daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ sèeda kũ à kɛ̀ a gãi á ténɔ. 23 Luda zɛ̀o
a pɔyenyĩna kũ a dɔ̃naao gũn kũ ò a kpàáwa, akũ a tò kifirinɔ a pà lía ò a dɛ̀.
24 Akũ Luda ga bàa pòroa à a vù, zaakũ à zé vĩ kũ ga ni fɔ̃ àgɔ̃ a kũnaro. 25 Zaakũ
Dauda a yã ò à pì:
Madìgɔ̃ Dikiri e ma wɛ́n gɔrɔ sĩnda pínki,
lákũ à kú ma ɔplai nà
pɔ́ke ni ma lukaro.
26 Abire yãin ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nɛ̀sɛgũn pù.
Ma tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
27 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mani fɔ̃ mà ó dizi káaku Dauda yã oárɛ swáswa. À gà ò a vĩ a mira
kú wɛ̃tɛ dín ari kũ a gbãrao. 30 A annabikɛ gũn à dɔ̃ kũ Luda lé sèawa à pì, áni a
burinɔ doke ká a kpatan. 31 Dauda gĩnakɛ à Arumasihu vuna gan è, akũ à a yã
ò à pì: Luda ni a tó mira gũnlo, ani we a mɛ̀ yagi kũro. 32 Yesu pìin Luda a vù
gan. A sèedadenɔn ó ũ ó pínki. 33 Vutɛna Luda ɔplai à a Nini kũ à a lé sɛ̀wɛrɛ sì a
Dea. Yã kũ átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma tera de Luda Nini kũ à pìsiwá ũmɛ. 34 Zaakũ
adi kɛ Dauda mé à fùtɛ à gɛ̀ɛ ludambɛro, à pì:
Dikiri ò ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
35 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ a tìntin ũ.
36 Isarailanɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ Yesu kũ a a pà líaan Luda dìtɛ Dikiri ũ,
Arumasihu ũ dɔ.
37 Kũ ò yã pìi mà, à ń zɔ̃, akũ ò Pita kũ zĩri kparanɔ là ò pì: Gbɛ̃nɔ, óni kɛ
deraa? 38 Akũ Pita pìńnɛ: Á baadi nɛ̀sɛ litɛ à da'itɛ kɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o, á
durunnanɔ ni kɛ̃áwa áni Luda Nini sí gba ũ. 39 Zaakũ lé kũ Luda sɛ̀ɛ pì de á
pɔ́ ũmɛ kũ á nénɔ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zãnɔ, gbɛ̃ kũ Dikiri ó Luda ni ń sísi pìnɔ ń
pínki. 40 À yã pãndenɔ òńnɛ dasi à nàkaraḿma à pì: À á zĩda bo gbãragbɛ̃ vãni
dínɔ té. 41 Akũ gbɛ̃ kũ ò a yã pìi sìnɔ da'itɛ kɛ̀. Zĩ birean ò kàra ń té gbɛ̃nɔn wàa
gɛ̃ro. 42 Ò laakarii dɔ̀ zĩrinɔ yãdannɛnaaa kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaao kũ Dikiri pɔ́blenaao
kũ aduakɛnaao.

Yesudenɔ kunna kũ kɔ̃o

43 Zĩrii pìnɔ tɛn sèeda kũ yãbonsarɛnɔ kɛ, akũ vĩna gbɛ̃ sĩnda pínki kù. 44 Dikiri
náanikɛrinɔ pínki gã̀ dokɔ̃nɔmɛ. Pɔ́ kũ ò vĩnɔ gɔ̃ ń pínki pɔ́ ũ. 45 Tó ò ń pɔ́ kũ ò vĩnɔ
yìa, òdi a ɔgɔ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lákũ baadi bɔkɔtɛ de nà. 46 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃
kɔ̃ kakara Luda ɔnn, òdigɔ̃ pɔ́ ble kɔ̃ bɛa kũ pɔnnao kũ nɛ̀sɛ mèn doo. 47 Òdigɔ̃
Luda tɔ́ kpá, akũsɔ̃ òdigɔ̃ nna kũ baadi pínkio. Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃ kũ átɛni ń sura
banɔ kara ń té lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

3

Gɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ werekɔ̃anaa

1 Zĩkea Pita kũ Yuhanao gɛ̀ɛ Luda ɔnn fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ aduakɛgɔrɔa. 2 Gɔ̃gbɛ̃
ke kú gwe ò a ì ɛrɛ ũmɛ. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdi a sé ò su ò a ditɛ Luda ɔnn gãnu

kũ òdi pi Gãnu Mana gũn. Gwen àdigɔ̃ bara kɛ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ ɔn pìi gũnnɔa.
3 Kũ à Pita kũ Yuhanao è, òtɛn su gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à baraa kèḿma. 4 Ò wɛ́ pèa,
akũ Pita pìnɛ: Ǹ ó gwa la. 5 Akũ à wɛ́ pèḿma àtɛni ń gba dã. 6 Akũ Pita pìnɛ: Má
ɔgɔ vĩro, ama pɔ́ kũ má vĩn mani n gba. Kũ Yesu Kirisi Nazɛra tɔ́o ǹ futɛ ǹ táa o.
7 Akũ Pita a kǔ a ɔplaa à a fùtɛ a zɛ̀. Gwe gɔ̃nɔ a gbálanɔ kũ a gèsɛwaanɔ gbãna
kǔ. 8 À vǐ à zɛ̀, akũ à nà táa'onaaa. À gɛ̃ kũńwo Luda ɔnn àtɛn táa o àtɛn vĩvĩ àtɛn
Luda sáabu kpá. 9 Baadi pínki a è àtɛn táa o àtɛn Luda sáabu kpá, 10 akũ ò a dɔ̃
barakɛri kũ àdigɔ̃ vutɛ Luda ɔnn Gãnu Manan ũ, akũ yã kũ à a lè ń kũ gbãna
à bò ń sarɛ.

Pita waazikɛna Luda ɔnn

11 Lákũ à na Pita kũ Yuhanaoa nà gu kũ òdi pi Sulemanu èdan, akũ baadi
pínki tɛn gɛ̃ ń kĩnaa, kũ yã pìi bò ń sarɛ yãi. 12 Kũ Pita gbɛ̃nɔ è, à pìńnɛ:
Isarailanɔ, bɔ́ yã mé à tò yã pìi bò á sarɛɛ? Bɔ́ yã mé à tò á wɛ́ fǐwá lɛɛ?
Átɛn da ó zĩda gbãna kesɔ̃ ó ludayãmana mé à tò gbɛ̃ dí táa ò yá? 13 Ó dizi
káakunɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda gwenaa kpà a zĩkɛri Yesua.
Ákɔ̃nɔ sɔ̃ a a kpà gbãnadenɔa a bo a kpɛ Pilati kũ à zɛ̀ kũ a gbarɛnaao arɛ.
14 A bo Luda gbɛ̃ mana kũ à kú adona pì kpɛ, akũ a wɛ́ kɛ̀ Pilatia à gbɛ̃dɛri
gbarɛárɛ. 15 A Wɛ̃ndikpammarii dɛ̀, akũ Luda a vù bona gan. A sèedadenɔn
ó ũ. 16 Yesunaanikɛna mé à tò gɔ̃gbɛ̃ kũ á a dɔ̃ átɛni a gwa dí wèrekɔ̃a Yesu tɔ́
gbãna yãi. Yesunaanikɛna mé à a gbà aafia á pínki wára. 17 Tera ma gbɛ̃nɔ,
má dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ kũ á gbãnadenɔ yã pìi kè wésirakɛnaa gũmmɛ. 18 Luda dò
annabinɔnɛ arɛ, akũ ò gĩnakɛ ò pì ń pínki kũ Arumasihu ni wétãmma e, akũsɔ̃
à kɛ̀ lɛ. 19 Abire yãi à nèsɛ litɛ à arɛ dɔ Ludaa, á durunnanɔ ni kɛ̃áwa de à
suárɛ kũ nèsɛkpatɛnaao 20 à Yesu kũ à gĩnakɛ à a dìtɛárɛ Arumasihu ũ pì zĩáwa.
21 Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ari gɔrɔ kũ Luda ni pɔ́ pínki kɛkɛ à kɛ dufu, lákũ à dà a
annabinɔnɛ nà ò ò zaa káaku. 22 Musa pì, Dikiri á Luda ni á gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ
lán a bà. À yã kũ ani oárɛ ma pínki. 23 Gbɛ̃ kũ adi annabii pì yã ma sɔ̃ro, Luda
ni ade bo á té à a dɛmɛ. 24 Annabi kũ ò Luda yã ònɔ pínki naana Samuɛli kĩnaa
gɔrɔ díkĩna baaruu kpà. 25 Yã kũ annabii pìnɔ òo kũ Luda bàka kũ à kú kũ á
dizi káakunɔo gɔ̃ á pɔ́ ũ, lákũ à ò Ibrahĩnɛ nà à pì áni arubarika da andunia buri
pínkigu a buri gãi. 26 Kũ Luda a zĩkɛri pìi dìtɛ, à a zǐáwa káaku, de à arubarika
daágu à á baadi kpɛ li a yãvãnikɛnanɔnɛ.

4

Yãkpatɛkɛna kũ Pitao kũ Yuhanao

1 Kũ Pita kũ Yuhanao tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kũ Luda kpé dogari gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃o kũ Sadusinɔ gɛ̀ńyĩ. 2 Ń pɔ fɛ̃ kũ òtɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ yãi, òtɛn gènɔ vuna
Yesu gũn kpàkpa kɛ. 3 Akũ ò ń kũ ò ń dá kpésiran ari gu dɔ, zaakũ gu gĩnakɛ à
sì kò. 4 Ama gbɛ̃ dasi kũ ò ń yã mànɔ Yesu náani kè ari ń gɔ̃gbɛ̃nɔ dasi kǔ à kà
gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka bà.

5 Kũ gu dɔ, Yuda gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara
Yurusalɛmu. 6 Sa'oriki Anasa kú gwe kũ Kayafao kũ Yuhanao kũ Alɛsandao
kũ gbɛ̃ kũ ò de sa'oriki pìi danɛ ũnɔ ń pínki. 7 Ò sù kũ Pitao kũ Yuhanao
gbãnade pìnɔ arɛ, akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́ gbãna ke dí tɔ́n a abirekũ kèoo? 8 Akũ
Luda Nini sù Pitaa à pìńnɛ: Gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ, 9 lákũ átɛni ó lala gbãra
nà yã mana kũ o kɛ̀ ɛrɛɛnɛ yãi, deran o kè à wèrekɔ̃a nà, 10 ákɔ̃nɔ kũ Isarailanɔ

pínki àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à zɛna á arɛ dí aafiaa lè kũ Yesu Kirisi Nazɛra kũ a a pà lía Luda a vù bona gan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbè kũ ákɔ̃nɔ kpéborinɔ a pã̄ kpài mé à gɔ̀ kpé kusuru gbè mìde ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde ke kun kũ ani gbɛ̃ sura baro, zaakũ andunia gũn pínki Luda dí gbɛ̃ke ditɛ bisãsirinɔnɛ à ń sura baro, séde àpii.

13 Kũ ò Pita kũ Yuhanao kùgbãnakɛnaa è, akũsɔ̃ ò dɔ̀ kũ talaka wésiradenɔmɛ ń ũ, à bò ń sarɛ, akũ ò dɔ̀ sà kũ ò gĩnakɛ ò kú kũ Yesuomɛ yã̄. 14 Lákũ ò gbɛ̃ kũ à werekɔ̃anaa pìi è zɛ nà ń sarɛ, odi fɔ̃ ò yãke ò doro. 15 Ò pìńnɛ ò bɔtɛ, akũ ò yã̄ gɔ̀gɔ̃ 16 ò pì: Óni kɛ dera kũ gbɛ̃ pìnɔoo? Zaakũ Yurusalɛmudenɔn dɔ̃ pínki kũ ò daboyã̄ zɔ̃kɔ̃ɔ kè, óni fɔ̃ ò gíiro. 17 De yã̄ pì sún dagula de adilaro, ò kpàkɛ̃ńyĩ pãsĩpãsĩ de òsun yã̄ o gbɛ̃kenɛ kũ tɔ́ pìio doro. 18 Akũ ò ń sísi ò yã̄ dìtɛńnɛ òsun yã̄ o kesɔ̃ ò yã̄ dańnɛ kũ Yesu tɔ́oro sãnsãn. 19 Akũ Pita kũ Yuhanao wèḿma ò pì: À gwa á zĩdanɛ. Á yãn óni ma yá, ke Luda pɔ́? A kpate mé à mana Ludanɛɛ? 20 Zaakũ óni fɔ̃ ò gí ò yã̄ kũ o mà akũsɔ̃ o è oiro. 21 Gbãnade pìnɔ èra ò vĩna dàdańyĩ, akũ ò ń gbárɛ. Odi wétãmmana zé lero, zaakũ baadi pínki tɛn Luda sáabu kpá yã̄ kũ à kɛ̀ɛ pì yãi. 22 Gbɛ̃ kũ ò werekɔ̃ana daboyã̄ bire kènɛɛ pì zĩ kὺ de wɛ̀ buplala.

Yesudenɔ kùgbãna wékɛnaa

23 Kũ ò ń gbárɛ, akũ ò tà ń gbɛ̃nɔ kĩnaa, ò òńnɛ lákũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ òńnɛ nà. 24 Kũ ò mà, ò ɔ́ gbãna dɔ̀ Ludaa lɛɛlɛ ò pì: Dikiri, mɔkɔ̃n mé n musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki. 25 N dà n zĩkɛri ó dizi Daudanɛ kũ n Nini gbãnao, akũ à pì:

Bɔ́ yã̄ mé à tò burinɔ tɛn zuka káa?

À kɛ̀ dera òtɛn lé pã̄ kpákũsũu?

26 Andunia kínanɔ tɛn zì̀ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kàao.

27 Yãpuramɛ, Hɛrɔdu kũ Pɔntiu Pilatio kàkara wɛ̃tɛ dí gũn kũ Isarailanɔ kũ buri pãndenɔ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu kũ ń kà kína ũ pìii. 28 Ò kɛ̀ lákũ n gĩnakɛ n zɛo nà n gbãna kũ n pɔyenyĩnaaooa. 29 Tera sà Dikiri, ǹ yã̄ pãsĩ kũ ò ò ma gwe. Ókɔ̃nɔ n zɔ̀blerinɔ, ǹ ó gba lé ò n yã̄ o kũ kùgbãnao manamana. 30 Ǹ ɔ dawá de ò gbɛ̃nɔ werekɔ̃a ò daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kũ ò adua kɛ̀ ò làka, gu kũ ò kɔ̃kakaranan yì̀gãyĩgã, Luda Nini sùḿma ń pínki, akũ ò gèɛ òtɛn Luda yã̄ ońnɛ kũ kùgbãnao.

Yesudenɔ nèsɛdokɔ̃nɔkɛna kũ kɔ̃o

32 Yesu náanikɛrinɔ laasun dokɔ̃nɔ vĩ kũ lédokɔ̃nɔo. Ń gbɛ̃ke dì pi a pɔ́ kũ á vĩnɔ bi a pómɛ adoro. Ń pɔ́ pínki bi ń pínki pómɛ. 33 Luda zì̀rinɔ tɛn Dikiri Yesu vuna gan yã̄ o gbɛ̃nɔnɛ kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. Ò Luda gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ lè ń pínki. 34 Póke dí kĩa ń gbɛ̃kearo, zaakũ gbɛ̃ kũ ò bú ke kpé vĩnɔ dì yía ò su kũ a ɔgɔo 35 ò kpá zì̀rinɔa, de ò kpá baadia lákũ à a bɔkɔtɛ de nà. 36 Levi buri Yusufu kũ à bò Sipiru bùsun kú ń té. Luda zì̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Baanaba. Tɔ́ pìi pì Laakarikpatɛrii. 37 À bú kũ à vĩ yìa, akũ à sù à a ɔgɔ kpà zì̀rinɔa.

5

Anania kũ Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kū òdi pinɛ Anania kun dɔ kū a nanɔ Safirao. A zĩtɛ yìa 2 à a ɔgɔ fĩnti
bò kū a nanɔ dɔ̃naao, akū à gὲɛ à a kpara kpà zὶrinɔa. 3 Akū Pita pìnɛ: Anania,
bóyāi n tò Setan dònnɛ arɛ lɛ séɛ? N n zĩtɛ ɔgɔ fĩnti bò, akū n ékɛ tò Luda Nininɛ.
4 Gɔrɔ kū ńdi zĩtɛ pì yíaro, n pónloo? Kū n yìa sɔ̃, lákū́ ń yei nà ĩni kɛ kū a ɔgɔoroo?
À kὲ dera n yā bire kɛna laasun lὲɛ? Adi kɛ bisāsirin n ékɛ tònɛro, Ludan n tònɛ.
5 Kū Anania yā pìi mà, à lὲtɛ à gà. Akū vĩna gbɛ̃ kū ò yā pìi mànɔ kὺ manamana.
6 Kɛfɛnnanɔ gɛ̃ ò biza dàala, akū ò a sὲ ò gὲɛ ò a vὶ.

7 Kū à kà lán awa aakɔ̃ bà, yāke manaa sari a nanɔ sù à gɛ̃. 8 Akū Pita a là à
pì: Ǹ omɛnɛ, a zĩtɛ pìi yìa lán dí bàn yá? À wèa à pì: Ee, lɛmɛ. 9 Akū Pita pìnɛ:
Bɔ́ yā mé à tò a Luda Nini lὲ a gwàa? Gbɛ̃ kū ò n zā vὶnɔn kú kpélɛlɛa, oni n sé
ò bo kūnwo se. 10 Gwe gɔ̃nɔ à lὲtɛ a arɛ à gà. Kū kɛfɛnnanɔ gɛ̃, ò è à gà, akū ò a
sὲ ò gὲɛ ò a vὶ a zā sarɛ. 11 Akū vĩna sɔsi gbɛ̃nɔ kὺ manamana ń pínki kū gbɛ̃ kū
ò yā pìi mànɔ ń pínki.

Daboyānɔ kū yābonsarɛnɔ

12 Luda zὶrinɔ tɛn daboyā kū yābonsarɛnɔ kɛ dasi gbɛ̃nɔ té. Yesu náanikɛrinɔ
dì kɔ̃kakarana kɛ lɛɛlɛ Sulemanu èdan ń pínki. 13 Gbɛ̃ pāndenɔ dì we ò
nàḿmaro, ama gbɛ̃ sĩnda pínki dì ń tɔ́ nna sí, 14 ama gbɛ̃ dasi kū òtɛn Dikiri
Yesu náani kɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kū nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, òdigɔ̃ kara ń té. 15 Akū ò gyārenɔ
sὲtɛ kū wútɛbɔnɔ kū gyāresɛbɔnɔ ò ń kátɛ zén, de tó Pita tɛn gɛ̃tɛ, a nini le à da
ń gbɛ̃kenɔla yāi. 16 Pari bò wɛ̃tɛ kū ò kú Yurusalɛmu sarɛnɔn ò sù kū gyārenɔ
kū gbɛ̃ kū tānanɔ tɛn wari dɔḿmanɔ, akū ò wèrekɔ̃a ń pínki.

Wɛ́tāmma mɔna zὶrinɔnɛ

17 Akū sa'oriki kū Sadusi gā̃ gbɛ̃ kū ò de a gbɛ̃ ūnɔ fùtɛ ò nèsɛgɔ̃baa kpà
kūńwo. 18 Ò zὶrinɔ kὺkū ò ń ká kpésiran, 19 akū Dikiri malaika sù à kpé pì zé
wɛ̀ńnɛ gwāani à ń bótɛ à pì: 20 À gé àgɔ̃ kú Luda ɔnn, à wɛ̀ndi dufu pì yā o baadi
pínkinɛ. 21 Zὶrinɔ yā pìi mà, akū ò gὲɛ Luda ɔnn kɔnkɔkɔnkɔ òtɛn yā dańnɛ.

Kū sa'oriki kū a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò Isaraila gbānadenɔ kū ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara, akū
ò dogarinɔ zὶ ò gé zὶrinɔ bɔtɛ kpésiran ò su kūńwo. 22 Kū dogari pìnɔ kà gwe,
odi ń le kpénlo. Akū ò èra ò tà ò pìńnɛ: 23 Kū o ka kpé pì kĩ̄naa, o lè gbànɔn
tatana gíngin a dākpārinɔn kú kpélɛlɛa, ama kū o wɛ̀, ódi gbɛ̃ke lenlo. 24 Kū
Luda ɔn dākpārinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kū sa'orikinɔ yā pìi mà, ò bídi kὲ lán yā pì de nà.
25 Akū gbɛ̃ke sù à pìńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kū a ń ká kpésira gūnnɔn kú Luda ɔnn òtɛn
yā dańnɛ. 26 Akū Luda ɔn dākpārinɔ kū ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo gὲɛ ò ń kūkū ò sù kūńwo
yākete sari, zaakū òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, de òsun ń pápa kū gbὲɛoro yāi.

27 Kū ò sù kūńwo, ò ń zé gbānadenɔ arɛ, akū sa'oriki ń lala yāi à pì: 28 O giárɛ
sānsān à yā dańnɛ kū tɔ́ pìio, akū a tò yā pì kpé àtɛn da Yurusalɛmula pínki,
akūsɔ̃ á ye à gbɛ̃ pì ga yā diwa yá? 29 Akū Pita kū zὶri kparanɔ wèḿma ò pì:
Luda yā mé à kὺ ò ma de bisāsiri póla. 30 Ó dizinɔ Luda mé à Yesu kū a a lòko
lía a dὲ pìi vù. 31 Luda a sὲ à vùtɛ a ɔplai Kínanɛ Surabari ū, de à Isarailanɔ gba
zé ò nèsɛ litɛ à ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 32 Yā pìnɔ sèedadenɔn ó ū, ókɔ̃nɔ kū Luda
Nini kū Luda dì kpá gbɛ̃ kū òdi a yā manɔaao.

33 Kū ò yā pìi mà, ń pɔ fɛ̀ manamana, akū ò ye ò ń dɛdɛ. 34 Farisi kū òdi pinɛ
Gamaliɛli kú ń té. Ludayādannɛriimɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki dì a tɔ́ nna sí. À fùtɛ à zὲ
à pì ò bo kū gbɛ̃ pìnɔo gĩa. 35 Akū à pìńnɛ: Isarailanɔ, à laakari kɛ yā kū á ye
à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛɛa. 36 Adi gì kɛro kū Tuda fùtɛ àtɛni a zĩda ditɛ a ka. Ò tὲi lán

gbɛ̃nɔn wàa pla bà. Kũ ò a dè, akũ a ìbanɔ fàkɔ̃a, akũ yã̀ làka. 37 A gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fùtɛ gbɛ̃nɔ narogɔrɔa à gbɛ̃nɔ gàtɛ à nàawa dasi. À gà se, akũ a ìbanɔ fàkɔ̃a ń pínki. 38 Matɛn oárɛ tera, àsun gbɛ̃ pìnɔ yã̀ daro, à ń tó. Tó ń pɔyeina kũ ń yãkɛnanɔ bò bisãsiri kĩnaamɛ, ani mì dɛ. 39 Tó à bò Luda kĩnaamɛ sɔ̃, áni fɔ̃ à kpáńnɛro. À laakari kɛ zl̀kana kũ Ludaoi. 40 Ò a yã̀ mà, akũ ò zl̀rinɔ sìsi ò ń gbɛ̃. Ò gìńnɛ ò yã̀ o kũ Yesu tɔ́o, akũ ò ń gbárɛ.

41 Zl̀rinɔ bò gbãnadenɔ kĩnaa kũ pɔnnao, zaakũ ò è ò kà kũ ò wé'i daḿma Yesu tɔ́ yãi. 42 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ yã̀ dańnɛ Luda ɔnn kũ ń bɛnɔo, òdigɔ̃ Yesu baaru nna kpáńnɛ kámmabonaa sari, òdi pi àkũmɛ Arumasihu ũ.

6

Kpanyĩri gbɛ̃nɔn supplanɔ ditɛnaa

1 Gɔrɔ birea kũ Yesu ìbanɔ tɛn kara, ń Girikiyãmarinɔ tɛn yãkete ká ń Eberuyãmarinɔi ò pì, tó òtɛn pɔ́ble kpaatɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, òdi pã̀ kpá ń gyaanɔnɔimɛ. 2 Akũ zl̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ Yesudenɔ sìsi ń pínki ò pì: À zɛ́ vĩ ò pã̀ kpá Luda yãi ò laakari dɔ pɔ́ble kpaatɛnaaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bo á té gbɛ̃nɔn suppla, gbɛ̃ mana kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Ninio pèkɛrɛḿmanɔ, de ò ń ditɛ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũ, 4 óni laakari dɔ aduakɛnaaa kũ Luda yã'ońnɛnaao. 5 Yã̀ pìi kàńgu ń pínki, akũ ò Sitivĩ kũ Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pèkɛrɛaa sɛ̀ kũ Filipio kũ Porokoruo kũ Nikanɔo kũ Timɔo kũ Pamɛnao kũ Antiɔku gbɛ̃ Nikola kũ à Yudanɔ donyĩzɛ sɛ̀ yão. 6 Ò gɛ̀ɛ kũńwo zl̀rinɔ kĩnaa, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ ò ɔ nàḿma.

7 Luda yã̀ tɛn dagula, Yesu ìbanɔ tɛn kara Yurusalɛmu manamana, akũ sa'orinɔ Yesu yã̀ sì dasidasi.

Sitivĩ kũnaa

8 Luda arubarika kũ gbãnao pèkɛrɛ Sitivĩa, akũ àtɛn daboyã̀ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ gbɛ̃nɔ té. 9 Aduakɛkpɛ ke kun kũ òdi pi zĩdadenɔ aduakɛkpɛ. Ń gbɛ̃kenɔ bò Sirɛni kũ Alɛsandariao kũ Silisia bùsuuo kũ Asia bùsuuo. Akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sitivĩo ò lékpakɔ̃a kɛ̀ kãao. 10 Ama odi a fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Nini a gbà yãi. 11 Ò té kà gbɛ̃nɔn, akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: O mà à bò Musa kũ Ludao yã̀ kpɛ. 12 Ò Yudanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ laakarii fùtɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò Sitivĩ kù, ò gɛ̀ɛ kãao ń gbãnadenɔ kĩnaa. 13 Akũ ò sù kũ sèedade ékɛnɔ ò pì: Gbɛ̃ dí mé àdigɔ̃ Luda kpé kũ a dokao vãni bo lakanaa sari. 14 Zaakũ o mà à pì Yesu Nazɛra ni kpé pì kakatɛ à ó futɛokarayã̀ kũ Musa dàwɛrɛ litɛ sé. 15 Akũ gbãnade kũ ò vutɛna gwenɔ wé pè Sitivĩa ń pínki, ò è a ãn de lán malaika ãnn bà.

7

Sitivĩ yã'ona gbãnadenɔnɛ

1 Akũ sa'oriki Sitivĩ là à pì: N yã̀ pìnɔ ò yãpuran yá? 2 Akũ à pì: Ma gbɛ̃nɔ kũ ma denɔ, à ma! Luda Gakuride bò à sù ó dizi káaku Ibrahĩa gɔrɔ kũ à kú Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaade à kpé à gé vutɛ Arana. 3 À pìnɛ: Ǹ bo n bùsun n danɛnɔ té ǹ tá bùsu kũ mani mɔnnɛn. 4 Akũ à bò Kaladia bùsuu pìi gũn à gɛ̀ɛ à vùtɛ Arana. A de ga gbɛra Luda sù kãao bùsu kũ á kun tera dí pìn. 5 Luda dí bùsuu pì zĩtɛ ke kpáa bee gɛ̀sɛ doro, ama à a lé sɛ̀nɛ à pì ani gɔ̃ a pó ũ kũ a burinɔ. Gɔrɔ birea sɔ̃ Ibrahĩ né vĩro. 6 Luda pìnɛ lán dí bà: N burinɔ ni nibɔ ble bùsu pãnden. Gwen oni zɔ̀ blen, oni wé tãḿma ari wɛ̃ wàa pla. 7 Luda pì áni

wari dɔ buri kũ oni zɔ̀ bleńnɛnɔa, Ibrahĩ buri pìnɔ ni bɔtɛ ò su ò donyĩ kɛarɛ gu dí pìn. 8 Akũ Luda tɔ̃zɔ̃yã dà Ibrahĩnɛ a bàka kunna kãao sèeda ũ. Kũ à Isaaku ì, à tɔ̃ɔ zɔ̃nɛ a gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Lɛn Isaaku kɛ̀ Yakubunɛ lɛ dɔ, akũ Yakubu kɛ̀ ó dizi káaku gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ lɛ se dɔ. 9 Akũ ó dizi káaku pìnɔ nèsɛgɔ̃baa kpà kũ ń gbɛ̃ndo Yusufuo, ò a yìa ò tà kãao Misila. Luda kú kãao, 10 à a bò a wari sĩnda pínki gũn. Luda Yusufu pìi gbà ɔ̃ndɔ̃ à tò à nna kũ Misila kína Firi'aunao, akũ à a dìtɛ Misila bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ kũ a bɛ ɔnnwo. 11 Akũ nàa kà Misila kũ Kanaanɔ bùsuuo pínki. Wari kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ó dizi pìnɔ dí pɔ́ke le ò blèro. 12 Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú Misila, à ó dizi pìnɔ zǐ gwe. Ń gɛna káakuden gwe. 13 A gɛ̃n pladen Yusufu a zĩda mɔ̀ a vǐninɔnɛ, akũ Firi'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃. 14 Akũ Yusufu gbɛ̃ zǐ a de Yakubua à mɔ́ kũ a danɛnɔ ń pínki. Ń pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsɔɔromɛ. 15 Akũ Yakubu gèɛ Misila. Gwen à gàn kũ ó dizi pìnɔ ń pínki. 16 Ò sù kũ ń gènɔo Sɛkɛmu, akũ ò ń vĩ gbèwɛɛ kũ Ibrahĩ lù mira ũ gũn Amɔ nénɔa à fĩnaa bòńnɛ kũ andurufuuo.

17 Kũ lé kũ Luda sè Ibrahĩnɛ gɔrɔ ye à ká, ó buri dasi kǔ à kàra Misila manamana. 18 Akũ kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila. 19 À pãsĩ kũ ó burio à wé tǎ ó dizinɔa, à tò ò ń nénɔ kɔ̀tɛ ò gàga. 20 Gɔrɔ birean ò Musa ì a àlesi mana. Ò a gwà a de bɛa mɔ aakɔ̃mɛ. 21 Kũ ò a zùkũna, akũ Firi'auna nénɔgbɛ̃ a sè a a gwà a zĩda né ũ. 22 Ò Misilanɔ ɔ̃ndɔ̃ dà Musanɛ pínki, à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ yã'ona kũ yãkɛnaao gũn.

23 Kũ à kà wɛ̃ bupla, à dà a nèsɛɛ gũn à gé a Isaraila dakenɔ gwa. 24 Kũ à è Misila gbɛ̃ tɛn wari dɔ a gbɛ̃ mèn doa, akũ à yã sì a gbɛ̃nɛ à fĩna bòa à a dè. 25 Kũ Luda ye à a gbɛ̃nɔ sura ba a gãi, àtɛn da ò dɔ̃mɛ, ama ò dɔ̃ro. 26 Kũ gu dɔ, Isaraila gbɛ̃nɔn planɔ tɛn fìti kɛ, akũ a sù à ń kpaatɛ à kútɛ kèńnɛ à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dera átɛn wari dɔkɔ̃a átɛ̃nɛɛ? 27 Akũ gbɛ̃ kũ àtɛn wari dɔ a gbɛ̃ndoa ɔ sɔ̃ Musai à pì: Dí mé à n kɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? 28 Ń ye ǹ ma dɛ lákũ n Misila gbɛ̃ dè nà gĩan yá? 29 Kũ Musa yã pìi mà, à bàa lè à tà Midiã bùsun. Gwen à négɔ̃gbɛ̃nɔ ìn gbɛ̃nɔn pla.

30 Wɛ̃ bupla gbɛran malaika bò à sùa gbárannan Sinai kpi sarɛ tariankpã té gũn. 31 Kũ Musa daboyã bire è, à bò a sarɛ. Kũ à nài à gwa, à Dikiri kòtoo mà à pì: 32 Makũmɛ n dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Vĩna Musa kǔ àtɛn lukaluka, adi fɔ̃ à wé sè à gwàro. 33 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zɛn kú adonamɛ. 34 Ma wétãmma kũ òtɛn mɔ ma gbɛ̃ kũ ò kú Misilanɔnɛ è sãnsãn ma ń ndanaa mà, akũ ma su mà ń sura ba. Mani n zĩ Misila sà. 35 Musa kũ ò gìnɛ yã ò pì dí mé à a kè kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìin Luda yã ònɛ malaika kũ à bò à sùa tariankpã gũn gãi, à a zǐ kína kũ ani ń gbarɛ ũ. 36 Àkũ mé à bò kũńwo à yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀ Misila kũ Isira Tɛ̃rao kũ gbáranna gũnwo wɛ̃ bupla. 37 Musa pì mé à pì Isarailanɔnɛ, Luda ni ń gbɛ̃ke sé annabi ũ lán a bà. 38 Musa pì kú kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana pìnɔo gbárannan, à kú gwe kũ ó dizinɔ kũ malaika kũ à yã ònɛ Sinai kpi musuo. Àkũ mé à yã wɛ̃ndidenɔ sì à kpáwá.

39 Ó dizinɔ dí a yã maro, akũ ò gìi ń laasun èra à tà Misila. 40 Ò pì Harunanɛ: Ǹ tãna kenɔ kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ à ó bótɛ Misila, ó dɔ̃ yã kũ à a lèro. 41 Gɔrɔ birean ò tãna pì lán zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà, akũ ò sa òa ò dikpɛ kɛ̀ pó kũ ò kɛ̀ ń zĩdanɛ pì yã musu. 42 Akũ Luda kpɛ lìńnɛ à tò ò donyĩ kɛ̀ ludambɛ pónɔnɛ lákũ ò kɛ̃ annabinɔ takada gũn nà ò pì:

Isarailanɔ, adi kɛ makũ a sa òma gbárannan wɛ̃̀ buplaro.
43 Tãna Mɔlɛki bizakutan á sɛna
kũ susunɛ tãna Rɛfã kũ a zɛo takao.
Dikiri kũ a pì a donyĩ kɛ̀ńnɛnɔ yãin
mani tó ò tá kãáo Babilɔnu dire kpa.
44 Ó dizinɔ Luda bàka kunna kũńwo kuta vĩ gbárannan. Luda a taka mɔ̀
Musanɛ, akũ ò kɛ̀ lákũ Luda ònɛ nà. 45 Kuta pìi gɔ̃̀ Yɔsuanɛ kũ ó dizinɔ, akũ
ò sù ò buri kũ Luda pɛ̀ńmańnɛnɔ bùsuu sìḿma. Kuta pì kú gwe ari Dauda
gɔrɔa. 46 Dauda pì nna kũ Ludao, akũ à wɛ́ kɛ̀a de à le à kpé bo Yakubu Ludanɛ.
47 Sulemanu mɛ́ à kpé pìi bònɛ. 48 Ama Luda Musude dìgɔ̃ kú kpé kũ bisãsirinɔ
bòo gũnlo, lákũ annabii ò nà:
49 Dikiri pì:
Musu bi ma kíblegbaamɛ,
zĩtɛ bi ma tìntimmmɛ.
Kpé kpate takan áni bomɛnɛɛ?
Mákpan ma kipaki kunn?
50 Makũ mé ma pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀roo?
51 Ludayãdarisarinɔn á ũ! Á nèsɛ vĩro! Á sã gbãnamɛ! Adìgɔ̃ gí Luda Ninii
adìgɔ̃ kɛ lán á dizinɔ bà. 52 Annabi kpaten á dizinɔ gì wɛ́ tãaii? Ò gbɛ̃ kũ ò
gĩnakɛ ò Gbɛ̃ Mana suna yã òo pìnɔ dɛ̀dɛ. Ade pìin a bo a kpɛ a a dɛ̀ sà. 53 A doka
kũ malaikanɔ sùoo sì, ama ádi zĩ kɛ a yãaro.

Sitivĩ papana kũ gbɛ̀ɛo

54 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃i ò saka sòi. 55 Akũ Luda Nini dìdi Sitivĩa à wɛ́ pɛ̀
ludambɛa, akũ à Luda gakuri è kũ Yesuo zɛna a ɔplai. 56 Akũ à pì: À ma!
Ludambɛ è wɛ̃na, Bisãsiri Né zɛna Luda ɔplai. 57 Akũ ò ɔ tàta ń sãa ò wiki gbãna
lɛ̀, akũ ò kùsia lɛɛlɛlɛɛlɛ. 58 Ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, akũ òtɛni a pápa kũ gbɛ̀ɛo
de ò a dɛ. Ò ń uta zɔ̃kɔ̃nɔ bò ò kàtɛ kɛfɛnna kũ òdi pinɛ Solu sarɛ. 59 Kũ òtɛn
Sitivĩ pápa kũ gbɛ̀ɛo lɛ, à adua kɛ̀ à pì: Dikiri Yesu, ǹ ma nini sí. 60 Akũ à kùtɛ à
wiki gbãna lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹsun ń durunna díkĩna daro. Yã bire onaa gbɛran à
gà.

8

1 Solu kú gbɛ̃ kũ ò Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛ.

Solu wétãmma mɔna Yesudenɔnɛ

Zĩ birean ò nà wétãna sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔa manamana. Zì̀rinɔ
baasi ò fãkɔ̃a ń pínki Yudea kũ Samaria bùsunɔ gũn. 2 Ludayãmari kenɔ Sitivĩ
vì̀ ò a gè ɔ́ɔ dɔ̀ kũ wiki gbãnao. 3 Akũ Solu kokari kɛ̀ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ kakatɛnaao.
Àdigɔ̃ gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ kũkũ àgɔ̃ ń gátɛ à gé à ń ká
kpésiran.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kũ ò fãkɔ̃anɔ gèɛ ò Yesu baaruu kpà gu sĩnda pínkin. 5 Filipi gèɛ Samaria
bùsu wɛ̃tɛ ken, akũ à Arumasihu waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kũ gbɛ̃nɔ Filipi yã mà, akũsɔ̃
ò daboyã kũ à kènɔ è, ò laakarii dɔ̀ yã kũ àtɛn oa kũ nèsɛ mèn doo. 7 Zaakũ gbɛ̃
kũ ń tãnanɔ gòḿma kũ wiki gbãnaonɔn dasi, akũsɔ̃ kɔ̃nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ wèrekɔ̃a
dasi. 8 Akũ ò pɔnna kɛ̀ manamana wɛ̃tɛ pìi gũn.

9 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe zaa zĩ òdi pinɛ Simɔ. Àdigɔ̃ daboyã kɛ à bò Samariadenɔ sarɛ, akũ à a zĩda dìtɛ gbɛ̃ bèɛrɛde ũ. 10 Né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pínki dì laakari dɔ a yãa ò pi: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Luda gbãna zɔ̃kɔ̃demɛ. 11 Daboyã kũ àdigɔ̃ kɛ ń té zaa gìkɛna ń kũ gbãna. 12 Ama kũ ò kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kũ Filipi kpàńnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́oo mà, ò sì, akũ ò da'itɛ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki. 13 Bee Simɔ yã pìi sì à da'itɛ kɛ̀, akũ à nà Filipia. Kũ à daboyã kũ gbãna yã zɔ̃kɔ̃ kũ Filipi tɛn kɛnɔ è, yã pìnɔ bò a sarɛ.

14 Kũ zĩrinɔ mà zaa Yurusalɛmu Samariadenɔ Luda yã sì, ò Pita kũ Yuhanao zĩńma. 15 Kũ ò kà gwe, ò adua kɛ̀ńnɛ de ò Luda Nini le yãi. 16 Ò ń da'itɛ kɛ̀ yã kũ Dikiri Yesu tɔ́o, ama Luda Nini dí didi ń gbɛ̃kearo. 17 Kũ ò ɔ nàńma, akũ ò Luda Nini lè sà. 18 Kũ Simɔ è ò Luda Nini è kũ zĩrinɔ ɔnammanaao, akũ à sùńnɛ kũ ɔgɔo 19 à pì: À ma gba gbãna pì se, de gbɛ̃ kũ ma ɔ nàa ni Luda Nini le. 20 Akũ Pita pìnɛ: N ɔgɔ kakatɛ kũnwo, zaakũ ntɛn da ĩni Luda gba lú kũ ɔgɔomɛ. 21 N ɔ kú zĩ pìi gũnlo, n baka kú a gũnlo, zaakũ n nèsɛ mana Ludanɛro. 22 Ǹ kpɛ li n yã vãni pìinɛ ǹ adua kɛ Dikiria, ke ani sùru kɛ kũnwo kũ n laasun bire takao gwɛɛ? 23 Zaakũ ma è kũ sɛwɛ zĩni kú n gũn, durunna bàa kànnɛ. 24 Akũ Simɔ pì: À adua kɛmɛnɛ Dikiria de yã kũ a ò ke sún ma lero yãi.

25 Kũ Pita kũ Yuhanao Dikiri sèedaa kɛ̀ ò a yã dàńnɛ, akũ ò èra òtɛn tá Yurusalɛmu, òtɛn baaru nna kpá Samaria lakutunɔ gũn dasidasi.

Filipi kũ Etiopia gbãnade keo

26 Dikiri malaika yã ò Filipinɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ gé gèɛnɔmidɔki kpa. Ǹ zé kũ à bò Yurusalɛmu à gèɛ Gaza sé, zé kũ à bɔ̀tɛ gbárannan. 27 Akũ à dà zén. Etiopia gbɛ̃ke té zé pìn. Etiopia bùsu saraunia kũ òdi pinɛ Kandase bɛgwariimɛ, a aruzɛkɛ dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. À sù à donyĩ kɛ̀ Yurusalɛmu, 28 akũ à èra àtɛn tá à vutɛna a sɔ̃go gũn, àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ. 29 Akũ Luda Nini pì Filipinɛ: Ǹ gé ǹ na sɔ̃go direi. 30 Akũ Filipi bàa lɛ̀ à gèɛ. À mà àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ, akũ à a là à pì: Ń kyó kũ ntɛn kɛ bɔkɔtɛ dɔ̃ yá? 31 À wèa à pì: Tó gbɛ̃ke dí a bɔkɔtɛmɛnɛro, mani fɔ̃ mà a dɔ̀rɔ dɔ̃ yá? Akũ à Filipi sìsi à gɛ̃̀ à vùtɛ a sarɛ. 32 Yã kũ àtɛni a kyó kɛ pìin dí:

Lán sã kũ òtɛn gé a kùtu kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ òtɛni a kã kɛ̃ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃n adi lé wɛ̃kɔ̃aro.

33 Ò wé'i dàa,
odi yãkpatɛ kɛ kãao a zéaro.
Dí mé ani fɔ̃ à a gɔrɔ bire yã oo?

Zaakũ ò a wɛ̃̀ndii bò andunia gũn.

34 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì Filipinɛ: Ǹ omɛnɛ, dí musun annabi yã bire òo? A zĩdan yá ke gbɛ̃ pãndemɛ? 35 Naana Luda yã pìia Filipi Yesu baaru nna kpànɛ. 36 Kũ òtɛn gé arɛ, ò kà í ke kĩnaa, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Ǹ í gwa la. Bó mé ani kpámɛnɛ mà da'itɛ kɛɛ? 37 Akũ Filipi pìnɛ: Tó n yã pìi sì kũ nèsɛ mèn doo, ĩni fɔ̃. À wèa à pì: Ma sì kũ Yesu Kirisi bi Luda Néme. 38 Akũ à pì ò gó zɛ. Akũ ń pla ń pínki ò kìpa ò gɛ̃̀ ín. Akũ à a da'itɛ kɛ̀. 39 Kũ ò bikǔ bara, akũ Dikiri Nini Filipi kpàgui, gɔ̃gbɛ̃ pì dí a e doro, akũ pɔnna gũn à dà zéla. 40 Filipi a zĩda è zɛ Azotu, akũ à gèɛ à Yesu baaru nna kpà wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari à gèɛ à kào Sizaria.

9

Yesu bo à suna Solua
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)

1 Gɔrɔ birea sɔ̃ Solu tɛn pɔ́ bo a yĩn, àtɛn yã̄ pãsĩ o Dikiri ìbanɔ dɛdɛna yã̄ musu. À gɛ̀ɛ sa'oriki kĩ̄naa, 2 à gbɛ̀kaa à lá kɛ̃ Damasuku aduakɛkpɛdenɔnɛ à kpáawa, de tó à zɛ́ pì denɔ lè gwe, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ̄ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, ani ń kũ̄kũ̄ à su kũ̄ńwo Yurusalɛmu. 3 Kũ̄ à dà zén, àtɛn gɛ́ à kà kãni kũ̄ Damasukuo, akũ̄ kãnto gupura bò ludambɛ à dàmala. 4 À bò à lètɛ, akũ̄ à kòtoo mà à pìnɛ: Solu, Solu, bɔ́ mɛ́ à tò ntɛn wɛ́ tãmaa? 5 Akũ̄ à pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ̄ à wèa à pì: Makũ̄mɛ Yesu kũ̄ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 6 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, oni onnɛ yã̄ kũ̄ ĩni kɛ. 7 Gbɛ̃ kũ̄ òtɛn gɛ́ kãaonɔ gɔ̃ sãii. Ò kòtoo pìi mà, ama odi gbɛ̃ke ero. 8 Kũ̄ Solu fùtɛ, à a wɛ́ wɛ̃, akũ̄ adi gu ero. Akũ̄ ò a kṳ̀ a ɔa ò gɛ̀ɛ kãao Damasuku. 9 À kɛ̀ gɔrɔ aakɔ̃ gu'enaa sari, adi pɔ́ blero adi í miro.

10 Yesude ke kú Damasuku kũ̄ òdi pinɛ Anania. Dikiri yã̄ ònɛ wégupu'enaa gũn à pì: Anania. Akũ̄ à wèa à pì: Makũn dí, Dikiri. 11 Akũ̄ Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ da zɛ́ kũ̄ òdi pi Súsun ari Yudasi bɛ ɔnn ǹ Taasu gbɛ̃ kũ̄ òdi pinɛ Solu gbɛka. Àtɛn adua kɛ gwe. 12 Wégupu'enaa gũn à n e, n su n ɔ nàa de à gu e. 13 Akũ̄ Anania pìnɛ: Dikiri, ma mà ò gbɛ̃ pì yã̄ ò dasi, lákũ̄ à yã̄ vãni kɛ̀ n gbɛ̃ kũ̄ ò kú Yurusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ a gbà zɛ́ à gbɛ̃ kũ̄ òtɛni n sísi lanɔ kũ̄kũ̄. Abire yãin à sù. 15 Akũ̄ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́, zaakũ̄ ma gbɛ̃ pìi sɛ̀ à gɛ́ ma tɔ́ bo buri pãndenɔnɛ kũ̄ ń kínanɔ kũ̄ Isarailanɔomɛ. 16 Lákũ̄ ani wɛ́tãmma le ma tɔ́ yãi nà mani mɔnɛ. 17 Akũ̄ Anania bò à gɛ̀ɛ à gɛ̀ ɔn pìn, à ɔ nà Solua à pì: Solu ma gbɛ̃, Dikiri Yesu kũ̄ à bò à sùmma zén gɔrɔ kũ̄ ntɛn su la, àkũ̄ mɛ́ à ma zĩ de ǹ gu e Luda Nini summa yãi. 18 Gwe gɔ̃̀nɔ pɔ́ bɔ̀tɛ a wén lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà ò lètɛ, akũ̄ à gu è. Akũ̄ à fùtɛ à da'itɛ kɛ̀. 19 Kũ̄ à pɔ́ blè, à gbãna kṳ̀.

Solu waazikɛna zaa Damasuku

Solu gɔrɔ pla kɛ̀ kũ̄ Damasuku Yesudenɔo, 20 akũ̄ à nà Yesu yã̄ waazikɛnaaa gɔ̃̀nɔ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ gũn, à pì Yesu bi Luda Néme. 21 Yã̄ pìi bò gbɛ̃ kũ̄ ò mànɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ bire mɛ́ adi gbɛ̃ pìi sìsirinɔ ásaru kɛ Yurusalɛmuroo? Àkũ̄ mɛ́ adi su la à ń kũ̄kũ̄ à tá kũ̄ńwo sa'orikinɔ kĩ̄naaroo? 22 Solu sɔ̃, a gbãna dìgɔ̃ kara, akũ̄ a yã̄ Yuda kũ̄ ò kú Damasukunɔ fù à bìriańnɛ kũ̄ Yesu bi Arumasihumɛ.

23 Gɔrɔ pla gbɛra Yudanɔ lédokɔ̃nɔ kɛi ò a dɛ, 24 akũ̄ à ń lékpakũ̄sũ̄naai pìi mà. Òtɛn wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛnɔ dãkpã fãnantɛ̃ kũ̄ gwãanio de ò a dɛ yãi. 25 Gwãanin Solu gbɛ̃nɔ a dà tãnkon ò a gbàrɛ kũ̄ bàao bàai bona bĩ̃ni musu.

Solu waazikɛna zaa Yurusalɛmu

26 Kũ̄ à kà Yurusalɛmu, à wètɛ à na Yesudenɔa, akũ̄ ò vĩ̄na kɛ̀nɛ ń pínki, odi a Yesudekɛna náani kɛro. 27 Akũ̄ Baanaba a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao zĩ̀rinɔ kĩ̄naa, à gbǎńnɛ lákũ̄ Solu Dikiri è zén nà kũ̄ yã̄ kũ̄ Dikiri òneeo kũ̄ lákũ̄ à Yesu yã̄ ò gupuraa nà zaa Damasukuo. 28 Akũ̄ Solu gɛ̃ ń té à kurè kũ̄ńwo Yurusalɛmu à yã̄ ò gbɛ̃nɔnɛ kũ̄ Dikiri tɔ́o gupuran. 29 Kũ̄ à yã̄ ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ à lékpakɔ̃a kɛ̀ kũ̄ńwo, akũ̄ òtɛn wɛtɛ ò a dɛ. 30 Kũ̄ a gbɛ̃nɔ dɔ̃̀, ò zènɛ Sizaria, akũ̄ à tà Taasu.

31 Abire gbɛra sɔsi gbɛ̃ kũ̄ ò kú Yudea kũ̄ Galilio kũ̄ Samaria bùsuuonɔn kun aafia pínki. Òtɛn gbãna kũ̄ òtɛn gɛ́ arɛ vĩ̄nakɛna Dikirinɛɛ gũn, òtɛn kara kũ̄ Luda Nini ń nèsɛ kpàtɛńnɛ yãi.

Ainɛa werekɔ̃anaa

32 Pita dì kure wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki, akũ à gèɛ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Lidanɔ gwa.
33 À gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̀nɔ kù katɛna wɛ̀ sɔraakɔ̃. 34 Akũ Pita
pìnɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n werekɔ̃a. Ǹ futɛ ǹ n pɛ̀ koko. Akũ à fùtɛ gɔ̀nɔ.
35 Lidadenɔ kũ Sarɔnudenɔ a è, akũ ò lìtɛ ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

Tabita vuna gan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude ke kú Yɔpa a tɔ́n Tabita, kũ Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pìi pì
zɔ̃. Yã mana kɛnaa pèkɛrɛa, akũsɔ̃ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwa. 37 Gɔrɔ birean à
gyã kɛ̀ à gà. Kũ ò a zú ò, ò a sɛ̀ ò wùtɛ kpɛ́ musu gũn. 38 Yɔpa sɔ̃ à zɑ̀ kũ Lidaoro.
Kũ Yesudenɔ mà Pita kú gwe, ò ń gbɛ̃nɔn planɔ zl̃a ò wɛ́ kèa ò pì: Ǹ mɔ́ ó kĩnaa
likalika. 39 Akũ Pita fùtɛ à gèɛ kũńwo. Kũ à kà, ò dìdi kãao kpɛ́ pìi musu. Akũ
gyaanɔnɔ nài ń pínki kũ ɔ́ɔdɔo, ò uta kũ pókasa kũ Tabita kɛ̀ gɔrɔ kũ à kpɛ́ kú
kũńwonɔ mɔ̀nɛ. 40 Pita pèḿma à ń bɔ́tɛ bàai. À kùtɛ à adua kɛ̀, akũ à arɛ dɔ̀ gèɛ
pìia à pì: Tabita, ǹ futɛ. Kũ à wɛ́ wɛ̃̀, à Pita è, akũ à vùtɛ. 41 Pita a kũ̀ a ɔa à a
fùtɛ à a zɛ̀. Akũ à Luda gbɛ̃ pìnɔ sìsi kũ gyaanɔnɔ, akũ à a kpàḿma bɛ̃nɛ. 42 Yã
pìi dà Yɔpala pínki, akũ ò Dikiri náani kɛ̀ gwe dasi. 43 Pita gɔrɔ pla kɛ̀ gwe Simɔ
Ãna bɛa.

10

Pita kũ Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃ke kú Sizaria a tɔ́n Kɔnɛliu. Àkũmɛ soza gɑ̀ kũ òdi pi Itali gɑ̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũ. 2 Gbɛ̃ pì bi ludayãmariimɛ, àdigɔ̃ Luda vĩna vĩ àpii kũ a bedenɔ ń pínki. Àdi
gba da manamana, akũsɔ̃ àdigɔ̃ adua kɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃. 3 Zĩkea fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ à
Luda malaikaa è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wégupu gũn, à gɛ̃̀ a bɛa à pìnɛ: Kɔnɛliu. 4 Akũ Kɔnɛliu
wɛ́ wɛ̃̀a kũ vĩnao, akũ à pì: Bómɛɛ, Dikiri? À wèa à pì: N aduakɛna kũ n gbadana
gbɛ̃nɔnɛɛo kà Luda kĩnaa, akũ à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa sà, de ò Simɔ kũ òdi pinɛ
Pita sísi. 6 À kìpa gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Simɔ Ãna bɛa. A bɛ kú ísira léa. 7 Kũ malaikaa
pìi tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ sìsi kũ soza ludayãmari kũ à naaao.
8 Kũ à yã pìi bàbaǹɛ pínki, akũ à ń zĩ Yɔpa.

9 Kũ gu dɔ̀, akũ ò dà zén, ò kà kãni kũ wɛ̃tɛ pìio. Gɔrɔ birea kũ ifãntɛ̃ kà
mìdangura, Pita dì kpɛ́ musu de à adua kɛ. 10 Nà tɛni a dɛ à ye à pɔ́ ble, akũ gɔrɔ
kũ òtɛn pɔ́ble kɛ à wégupu è. 11 À ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́ke tɛn kipa lán biza
zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Bà dɔdɔna a kusuru mèn siikɔ̃nɔa pínki, àtɛn su zĩtɛ. 12 Pɔ́ buri sĩnda
pínki kú a gũn, nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ. 13 Akũ ò pìnɛ: Pita,
ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Akũ Pita pì: Agya Dikiri. Mádi tɛ̃̀ pɔ́ ke pɔ́ gbãsĩ ble zikiro.
15 Akũ à kòtoo pìi mà a gɛ̃̀n plade dɔ ò pì: Pɔ́ kũ Luda pì à swáswa, ǹsun a tɛ̃̀
boro. 16 À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ kãnto ò pɔ́ pìi gà ò tào ludambɛ.

17 Pita tɛn bídi kɛ wégupu kũ à è pìia, akũ Kɔnɛliu zl̃ri kũ ò Simɔ bɛ gbèkanɔ
kà gɔ̃̀nɔ, ò zɛna gãnu léa. 18 Ò lé zù ò gbèka tó gwen Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kìpan.
19 Ari tera Pita tɛn laasun lé wégupu kũ à èea, akũ Luda Nini pìnɛ: Gbɛ̃nɔn
aakɔ̃nɔ tɛni n gbɛka. 20 Ǹ kipa ǹ gé kũńwo sikaa sari, zaakũ makũ mé ma ń
zĩmma. 21 Akũ Pita kìpa à gèɛ gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à pì: Makũmɛ gbɛ̃ kũ átɛn gbɛka ũ.
Bɔ́ yã mé à tò a su laa? 22 Ò pì: Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kɔnɛliu mé à ó zĩ. Gbɛ̃ manamɛ,
à Luda vĩna vĩ. Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. Luda malaikaa pìnɛ à n sísi ǹ su a
bɛa de à n yã ma. 23 Akũ Pita gɛ̃̀ kũńwo ɔnn à ń yàrii kɛ̀.

Kũ gu dɔ̀, à fùtɛ à dà kũńwo zén. Yɔpa Yesude kenɔ gèɛ kãao lɛɛlɛ. 24 A gɔrɔ
aakɔ̃den ò kà Sizaria. Kɔnɛliu a danɛnɔ kũ a gbɛ̃nna kãninɔ kàkara àtɛni ń dã.
25 Kũ Pita gɛ̃̀ ɔnn, akũ Kɔnɛliu gèɛ à dàalɛ à kùtɛ a arɛ. 26 Akũ Pita a fùtɛ à pì: Ǹ
futɛ ǹ zɛ. Bisãsirin ma ũ se. 27 Àtɛn yã o kãao ari ò gèɛ ò gɛ̃̀ kãao kpén, akũ à
gbɛ̃nɔ lè kakarana gwe dasidasi. 28 À pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ Yudanɔ zé vĩ ò yãkatɛ kũ
buri pãndeo ari ò gɛ̃ ń ɔnnlo. Ama Luda mɔ̀mɛnɛ màsun gbɛ̃ke gbãsĩ gwa ke
mà a tɛ̃̀ boro. 29 A yã mé à tò kũ ò ma sisi, ma su sikaa sari. Má ye mà yã kũ
a ma sisiia ma sà. 30 Akũ Kɔnɛliu pì: A gɔrɔ siikɔ̃den dí kũ matɛn adua kɛ ma
bɛa ifãntɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ mandara'i. Akũ kãnto ma gbɛ̃ke è zɛna ma arɛ à pókasa kũ
àtɛn té kɛ dana 31 à pì: Kɔnɛliu, Luda n aduakɛnaa sì, n gbadanaa kàagu. 32 Ǹ
gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa Simɔ kũ òdi pinɛ Pita sísi. À kìpa Simɔ Ãna bɛa zaa ísira léa. 33 Akũ
ma gbɛ̃nɔ zl̀mma gɔ̃̀nɔ. Lákũ n su nà à kɛ̀ mana. Tera sà ó pínki ó kú la Luda
dɔ̃naa gũn, de ò yã kũ Dikiri ònnɛ ǹ owɛrɛ ma yãi.

Pita yã'onaa

34 Pita nà yã'onaaa à pì: Ma sì yãpura sà kũ Luda dì gbɛ̃ke wé gwaro. 35 Buri
sĩnda pínki té gbɛ̃ kũ àtɛn vĩna kɛnɛ, akũsɔ̃ àdi yã mana kɛ, ade yã mé àdi káagu.
36 Á légbãzã kũ Luda kɛ̀ Isarailanɔnɛ dɔ̃, à kɛna kãao nna Yesu Kirisi gãi baaru
nna kpàńnɛ. Àkũmɛ buri sĩnda pínki Dikiri ũ. 37 Á yã kũ à kɛ̀ Yudea gu sĩnda
pínki dɔ̃, lákũ à nàa nà zaa Galili Yahaya waazikɛna da'itɛkɛna yã musu gbɛra.
38 Á dɔ̃ lákũ Luda a Nini pìsi Yesu Nazɛraa nà, akũ à kú kũ gbãnao à gèɛ wɛ̃tɛ
kũ wɛ̃tɛo, à yã mana kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kũ Ibilisi ń ɔ fɛ̀ńnɛ ń kpɛnɔa wèrekɔ̃a, zaakũ
Luda kú kãao. 39 Ókɔ̃nɔmɛ yã kũ à kɛ̀ Yudea bùsun kũ Yurusalɛmuo pínki
sèedadenɔ ũ. Ò a lòko lía ò a dɛ̀, 40 akũ Luda a vù gan a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à tò à a
zĩda mɔ̀wɛrɛ. 41 Adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mé à a èro, sé ókɔ̃nɔ kũ Luda gĩnakɛ à ó sɛ́ a
sèedadenɔ ũ. A vuna gan gbɛra o pó blè o í mì kãao. 42 Akũ à dàwɛrɛ ò waazi kɛ
gbɛ̃nɔnɛ ò ońnɛ kũ akãamɛ gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ pínki
yãkpatɛkɛri ũ. 43 Annabinɔ pínki a yã ò ò pì gbɛ̃ kũ ò a náani kɛ̀nɔ durunnanɔ
ni kɛ̃ḿma a tó gãi.

Luda Nini kipana buri pãndenɔnɛ

44 Gɔrɔ kũ Pita kpé àtɛn yã pì ońnɛ, Luda Nini kìpa gbɛ̃ kũ òtɛn yã pì manɔa ń
pínki. 45 Yã pìi bò Yuda Yesude kũ ò sù kũ Pitaonɔ sarɛ, kũ bee buri pãndenɔn
Luda a Nini pìsiḿma gba ũ yãi. 46 Zaakũ ò mà òtɛn yãke buri o òtɛn Luda
yãbonsarɛ kɛnanɔ o. Akũ Pita pì: 47 Gbɛ̃ pìnɔ Luda Nini lè lán ó bà. Dí mé ani
fɔ̃ à gíńnɛ ò da'itɛ kɛɛ? 48 Akũ à pì ò da'itɛ kɛńnɛ kũ Yesu Kirisi tóo. Akũ ò wé
kɛ̀a à gɔrɔ pla kɛ kũńwo.

11

Pita buri pãndenɔ yã gbãna Yuda Yesudenɔnɛ

1 Zl̀rinɔ kũ Yesude kũ ò kú Yudeanɔ mà lákũ buri pãndenɔ Luda yã sì nà
se. 2 Kũ Pita sù Yurusalɛmu, gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃zɔ̃yãonɔ a taari lè 3 ò pì: N gɛ̃
gyɔfɔrɔdenɔ bɛa n pó blè kũńwo. 4 Akũ Pita fùtɛ àtɛn yã pì bɔkɔtɛńnɛ zéazɛa à
pì: 5 Má kú Yɔpamɛ, matɛn adua kɛ, akũ ma wégupu è. Ma póke è lán biza zɔ̃kɔ̃ɔ
bà, bà dɔdɔna a kusuru mèn siikɔ̃nɔa, à bò ludambɛ àtɛn kipa ma kĩnaa. 6 Ma
wé pèa tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è a gũn, sɛ̀ntɛ pónɔ kũ pó kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ.
7 Akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 8 Akũ ma pì, agya Dikiri,

tɛ̃ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́ gbãsĩ ke dí gɛ̃ ma lén zikiro. 9 Kòtoo pì bona ludambɛ gɛ̃n plade
pì dɔ, pɔ́ kũ Luda kèkɛ à gɔ̃ swáswa, màsun a tɛ̃ boro. 10 À kè lɛ gɛ̃n aakɔ̃, akũ ò
èra ò gà pínki ò tào ludambɛ. 11 Gɔrɔ bire gɔ̃nɔ gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò ń zĩma bona
Sizarianɔ sù ɔn kũ má kún. 12 Akũ Luda Nini pìmɛnɛ mà gé kũńwo sikaa sari.
Ó gbɛ̃nɔ gbɛ̃nɔn suddo díkĩnanɔ gèɛ kũmao lɛɛlɛ se, akũ o gɛ̃ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ pìnɔ
zl̀ma bɛa. 13 Akũ à òwɛrɛ lákũ a malaikaa è nà, à bò à sùawa a kpén à òarɛ à gbɛ̃
zĩ Yɔpa à ma sísi, 14 de mà yã kũ ani a sura ba oarɛ, akãa kũ a bedenɔ ń pínki.
15 Kũ ma na yã'onaaa, Luda Nini kìpaḿma lákũ à kìpawá káaku nà. 16 Akũ yã
kũ Dikiri ò dí dɔmagu kũ à pì, Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ kũ ío, akãa sɔ̃ áni ó da'itɛ
kɛ kũ Luda Ninio. 17 Lákũ Luda gba dokɔ̃nɔ kèńnɛ kũ ókɔ̃nɔ kũ o Dikiri Yesu
Kirisi náani kènɔ nà, dín ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛɛ? 18 Kũ ò yã pìi mà, odi yãke
o doro, akũ ò Luda tɔ́ bò ò pì: O è Luda èra à buri pãndenɔ gbà zé dɔ ò nèsɛ litɛ
ò wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le.

Antiɔkudenɔ zɛna kũ Yesuo

19 Wétãmmana kũ à fùtɛ Sitivĩ ga gbɛra mé à tò gbɛ̃nɔ fɛ̀kɔ̃a ò tà Fenisia
bùsun kũ Sipiru bùsuuo kũ Antiɔkuo, òtɛn Luda yã o Yudanɔnɛ ńtɛ̃nɛ. 20 Ama
ń gbɛ̃kenɔ bi Sipiru bùsu kũ Sirɛni bùsuuo gbɛ̃nɔnɛ, akũ ò gèɛ Antiɔku òtɛn yã
o buri pãndenɔnɛ se dɔ, òtɛn Dikiri Yesu baaru nna kpáńnɛ. 21 Dikiri tɛn ɔ
daḿma, akũ gbɛ̃nɔ yã pìi sì dasidasi ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

22 Akũ yã pì baaruu kà Yurusalɛmu sɔsi gbɛ̃nɔ kĩnaa, akũ ò Baanaba zl̀
Antiɔku. 23 Kũ à kà gwe, à è lákũ Luda arubarikaa kèńnɛ nà, akũ a pɔ kɛ̀ nna. À
lé dàḿma ń pínki ò zɛ kũ Dikirio kũ nèsɛ mèn doo. 24 Baanaba bi gbɛ̃ manamɛ,
Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pèkɛrɛa, akũ ò kàra Dikiri gbɛ̃nɔ gũn dasidasi.
25 Akũ Baanaba gèɛ Taasu de à Solu wɛtɛ. 26 Kũ à a lè, akũ à sù kãao Antiɔku.
Òdigɔ̃ kakara kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dasidasi ògɔ̃ yã dańnɛ ari wɛ̃ do papana. Antiɔku
gwen ò Yesu ìbanɔ sìsin Yesudenɔ ũ káaku.

27 Gɔrɔ kùa annabinɔ bò Yurusalɛmu ò sù Antiɔku. 28 Ń gbɛ̃ kũ òdi pinɛ
Agabu fùtɛ à zè à gĩnakɛ à nà zɔ̃kɔ̃ kũ ani ká andunia gũn pínki yã òńnɛ kũ Luda
Nini gbãnao. Kalaudiu kíblena gɔrɔn nàa pìi kà. 29 Akũ Yesudenɔ zèo ò ń gbɛ̃
kũ ò kú Yudeanɔ kámaza kɛ lákũ baadi gbãna kà nà ò kpãzãńnɛ. 30 Akũ ò kè lɛ
ò Baanaba kũ Soluo zl̀o ò kpá ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa.

12

Yamisi dɛna kũ Pita dana kpésiranwo

1 Gɔrɔ kùa kína Hɛrɔdu ɔ pètɛ Yesude kenɔa pãsĩpãsĩ. 2 À Yuhana vl̀ni Yamisi
dè kũ fɛ̃nɛdao. 3 Kũ à è yã bire kè Yudanɔnɛ nna, akũ à èra à Pita kù dɔ. À
abirekũ kè Burodi Futɛnasari dikpɛ zĩmɛ. 4 Kũ à Pita kù, à a dà kpésiran à a nà
sozanɔnɛ ń ɔĩ ò a dãkpã. Soza pìnɔ gã̀ do bi gbɛ̃nɔn siisiikɔ̃mɛ lɛu siikɔ̃. À dìtɛ
à yãkpatɛ kɛ kãao gbɛ̃nɔ wára Vĩnla dikpɛ gbɛra. 5 Akũ ò Pita kũna kpésiran,
ama sɔsi gbɛ̃nɔ tɛn adua kɛnɛ zɛnaa sari.

Pita bona kpésiran

6 Zĩ kũ tó gu dɔ̀ kũ Hɛrɔdu ni bo kãao, zĩ birea gwãanin Pita tɛn i o soza
gbɛ̃nɔn planɔ dagura yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao mèn pla, akũsɔ̃ gbɛ̃nɔn planɔn kú
kpélɛlɛa òtɛn kpé pì dãkpã. 7 Kãnto gɔ̃nɔ Dikiri malaikaa gɛ̃ gwe, akũ kpé pì
pura kù. À Pita lè a gbɛ̀ntɛrɛɛa à a vù à pì: Ǹ futɛ likalika. Akũ mɔ̀kakɔ̃anaa
pìnɔ bɔ̀tɛ a ɔa. 8 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyate kpá. Pita kè lɛ, akũ

malaikaa pìi pì: Ǹ n uta kakara ǹ kũ ǹ témai. 9 Akũ Pita bò à tèi. Adi yã̀ kũ malaika tɛn kɛnɛ dɔ̃ yãpura ũro, àtɛn da átɛn nana omɛ. 10 Ò gɛ̃̀tɛ gudãkpãri káakula kũ a pladeo, akũ ò kà bĩ̃nilɛa. Bĩ̃nilɛ pìi gbà bi mɔ̀ɔmɛ, akũ à wɛ̀ńnɛ kũ a zĩ̃dao. Ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ̃ wɛ̃̀tɛn, akũ gwe gɔ̃̀nɔ malaikaa pì Pita tò zéda gũn. 11 Kũ Pita wé kɛ̃̀ à pì: Má dɔ̃ sãnsãn sà kũ Dikiri a malaikaa zǐ de à ma bo Hɛrɔdu ɔĩ̀ kũ yã̀ kũ Yudanɔ wé dɔi ò kɛmɛnɛɔ pínki.

12 Kũ a laakarii sù, à gɛ̀ɛ Yuhana kũ òdi pinɛ dɔ Maaku da Mariama bɛa. Ò kakarana gwe dasidasi òtɛn adua kɛ. 13 Kũ à gãnu gbà lɛ̀, akũ nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri kũ òdi pinɛ Roda gɛ̀ɛ gwa. 14 Kũ à Pita kòtoo dɔ̀, pɔnna gũn adi zé wɛ̃̀ro, à bàa lɛ̀ à èra à gɛ̀ɛ à pìńnɛ Pita zɛ kpélɛlɛa. 15 Ò pìnɛ: Ĩ̀a tɛn kámman yá? Akũ à zèo kũ yãpuramɛ. Akũ ò pì: A malaikaamɛ. 16 Pita kpé àtɛn gbà lé. Kũ ò wɛ̀, ò a è, akũ yã̀ pìi bò ń sarɛ. 17 Akũ à ɔ kɛ̀ńnɛ yáku ò yĩ̃tɛ, akũ à bàbańnɛ lákũ Dikiri a bo kpésiran nà. Akũ à pì: À gé à o Yamisinɛ kũ ó gbɛ̃ kparanɔ. Akũ à bò à gɛ̀ɛ gu pãndea dɔ.

18 Kũ gu dɔ̀, zuka gbãna kà sozanɔ dagura òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ mé à Pita lèe? 19 Hɛrɔdu pì ò a wɛtɛ. Kũ odi a lero, akũ à yã̀ làla gudãkpãrii pìnɔa, akũ à pì ò ń dɛdɛ.

Hɛrɔdu ganaa

Abire gbɛra Hɛrɔdu bò Yudea à gɛ̀ɛ à gɔrɔ pla kɛ̀ Sizaria. 20 À pɔ fɛ̃̀ Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔi manamana, akũ gbɛ̃ birenɔ lédokɔ̃nɔ kɛ̀ ò sù a gwa lɛɛlɛ. Ò gɛ̀ɛ kína pì bɛgwari Blasatu kĩ̃naa. Kũ Blasatu ń yãzɛ è, ò gɛ̀ɛ lédokɔ̃nɔ kɛ kũ Hɛrɔduo, zaakũ ń bùsu póble dì bo a bùsummɛ.

21 Kũ gɔrɔ kũ ò dìtɛ kà, Hɛrɔdu a kíble'utanɔ dà à gɛ̀ɛ à vùtɛ a tìntinnwa, akũ à yã̀ ò gbɛ̃nɔnɛ. 22 Gbɛ̃nɔ wiki lɛ̀ ò pì: Luda ke mé àtɛn yã̀ o, adi kɛ bisãsirinlo. 23 Gwe gɔ̃̀nɔ Dikiri malaika a lɛ̀ à a nè, kũ adi zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ Ludanɛro yãi, akũ a mèɛ kɔ̀kɔɔ kà à gà.

24 Luda yã̀ tén dagula àtɛn kara. 25 Baanaba kũ Soluo sɔ̃, kũ ò ń kámaza yã̀ kɛ̀kɛ ò làka, ò bò Yurusalɛmu ò Yuhana kũ òdi pinɛ Maaku sɛ̀ ò tà kãao.

13

Baanaba kũ Soluo zĩ̃naa

1 Annabinɔ kũ yãdannɛrinɔn kú Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ té, ń tɔ́n Baanaba kũ Simɛɔ kũ òdi pinɛ Bárasirao kũ Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kũ Manaɛ kũ à né blè kũ kína Hɛrɔduo lɛɛlɛ kũ Soluo. 2 Gɔrɔ kũ òtɛn donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ léyĩ̃naao, Luda Nini pì: À Baanaba kũ Soluo ditɛ ńdona zĩ kũ ma ń séa yãi. 3 Kũ ò lé yǐ̀ ò adua kɛ̀, akũ ò ɔ dìdiḿma ò ń gbárɛ, ò dà zén.

Kunna Sipiru bùsun

4 Kũ Luda Nini Baanaba kũ Soluoo zǐ̀ lɛ, ò gɛ̀ɛ Sɛlusia. Zaa gwe ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò gɛ̀ɛ Sipiru bùsun. 5 Kũ ò kà Salami, ò Luda yã̀ waazi kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ gũn. Yuhana Maaku kú kũńwo kpanyĩ̃ri ũ. 6 Ò gɛ̃̀tɛ luan pìla ari Pafɔ, akũ ò kpàkũ kũ Yuda dabokɛri kũ à de annabi ékɛ ũo gwe. A tɔ́n Yesunɛ. 7 Àdigɔ̃ kú kũ bùsuu pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bi ɔ̃ndɔ̃riimɛ, akũ à Baanaba kũ Soluo sìsi kũ à ye à Luda yã̀ ma yãi. 8 Dabokɛrii pì tɔ́n Ɛlima kũ Giriki yão. À ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo, àtɛn wɛtɛ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì sã vú de àsun Yesu náani kɛro yãi. 9 Akũ Solu kũ òdi pi dɔ Pɔlu, Luda Nini dìdia, akũ a wé pɛ̀ Ɛlimaa à pì: 10 Ibilisi nénɔ doke kemɛ n ũ! Mana sĩnda pínki kparaside! Bisãsiri kũ yã̀ vãni sĩnda

pínki pèkɛrɛa! Wézɛ̃ri pãsĩ! Ĩni Dikiri zé súsu litɛna kpɛdangara tóroo? 11 Tera
sà Dikiri ni ɔ kútɛmma de ǹ vǐna kũ. Ĩni gɔrɔ pla kɛ kũ ifãntɛ̃'enaao. Gwe gɔ̃nɔ
Ɛlima wé gɔ̃ dãadãa, gusira kùtɛa. Akũ àtɛn ɔ mátɛmatɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ kũ.
12 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã̄ kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Dikiri náani kè, zaakũ Dikiri yã̄ kũ Pɔlu
dànɛ a kǔ gbãna.

Kunna Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun

13 Akũ Pɔlu gɛ̃ gó'itɛn kũ a gbɛ̃nɔ ò bò Pafɔ ò gèɛ Pɛga, Pamfilia bùsun. Gwen
Yuhana Maaku ń tón à èra à tà Yurusalɛmu. 14 Bona Pɛga ò gèɛ Antiɔku kũ à kú
Pisidia bùsun. Kámmabogɔrɔ zĩ ò gèɛ ò vùtɛ aduakɛkpɛn. 15 Doka kũ annabinɔ
takadanɔ kyókɛnaa gbɛra aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbɛ̃ zǐ̀ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó á
karana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o. 16 Akũ Pɔlu fùtɛ à ɔ kèńnɛ à pì: Isarailanɔ kũ
buri pãnde donyĩrinɔ, à ma yã̄ ma. 17 Isarailanɔ Luda ó dizinɔ sè, akũ à ń buri
kàra kũ ò kú Misila bùsun. Akũ à bò kũńwo gwe kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 18 À ń
gwa gbárannan lán wɛ̃ bupla taka bà. 19 À gbãna blè Kanaanɔ bùsu buri mèn
supplanɔa, akũ à ń bùsuu pìi kpàḿma. 20 A pínki kà wɛ̃ wàa pla kpé bupla akuri
taka bà. Abire gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dìtɛńnɛ ari à gèɛ pé annabi Samuɛlia. 21 Kũ
ò kína gbèka, akũ Luda Kisi né Solu, Biliaminu buri dìtɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃
bupla, 22 akũ Luda a bò kpatan à Dauda kà a gɛ̃nɛ ũ. Luda Dauda yã̄ ò à pì a
lè Yɛsɛ né Dauda laasun pɔ kèarɛ, ani a pɔyeina pínki yã̄ kɛmɛ. 23 A buri gũn
à Yesu bòn Isarailanɔnɛ Surabari ũ lákũ à a lé sè nà. 24 Ari Yesu pì gɔ̃ gé su
Yahaya gĩnakɛ à waazi kè Isarailanɔnɛ ń pínki, à òńnɛ ò ń nèsɛ litɛ ò da'itɛ kɛ.
25 Kũ Yahaya zĩ ye à láka à pì: Dín átɛn da má de a ũu? Gbɛ̃ kũ átɛn wé dɔin ma
ũro. À ma! Ade tɛn su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro.

26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibrahĩ burinɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, ókɔ̃nɔn Luda surabana
yã̄ díkĩna kpàzãwɛrɛ. 27 Yurusalɛmudenɔ kũ ń gbãnadenɔ dí Yesu dɔ̃ro, odi
annabinɔ takada kũ òdigɔ̃ a kyó kɛ kámmabogɔrɔ zĩ pínki zé dɔ̃ro, akũ ò tò
annabii pìnɔ yã̄ pàpa ò yã̄ dàala. 28 Odi yãke lea kũ à kà ò a dɛro, akũ ò wé
kè Pilatia de ò a dɛ. 29 Kũ ò yã̄ kũ ò kɛ̃ a yã̄ musu kè pínki, ò a kìpa lía ò a wùtɛ
miran. 30 Ama Luda a vù bona gan. 31 A gɔrɔ pla kɛnaa gũn à bò à sù gbɛ̃
kũ ò bò Galili ò gèɛ kãao Yurusalɛmunɔa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ gbɛ̃nɔnɛ.
32 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o su a baaru nna kpáárɛ. Lákũ Luda lé sè ó dizinɔnɛ nà 33 à kè
ókɔ̃nɔ kũ ó de ń buri ũnɔnɛ, à Yesu vù lán ò ò Zabura plade gũn nà. Luda pì:
Ma néme n ũ,
gbãran ma n i.
34 Adi yagi kɛro, ama Luda a vù bona gan lákũ Luda ò nà yã̄ à pì:
Mani kúadona arubarika kɛárɛ yãpura
lákũ ma ò Daudanɛ nà.
35 Akũ ò ò gukea dɔ ò pì:
Ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kɛro.
36 Dauda sɔ̃ à Luda pɔyenyĩnaa kè a gɔrɔa, à gà ò a mira kpàkũsũ kũ a dizinɔ
pɔ́o, akũ à yagi kè. 37 Gbɛ̃ kũ Luda a vù bona gan pì dí yagi kɛro. 38 Ma gbɛ̃nɔ,
àgɔ̃ dɔ̃ kũ durunnanɔ kɛ̃mmana waazi kũ ótɛn kɛárɛ bò Yesu gãimɛ. 39 Musa
doka dì fɔ̃ à tò Luda yã̄ bo kũńwo nnaro, ama Luda dì tó yã̄ bo kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
Yesu náani kɛnɔ nna a pínki gũn. 40 À laakari kɛ, de yã̄ kũ annabinɔ ò súnn á
lero 41 ò pì:
À ma, ákɔ̃nɔ lalandikɛrinɔ,
à kɛ gìri à kakatɛ,

zaakũ mani yãke kɛ á gɔrɔa.
Bee tó ò òárɛ, áni síro.
42 Kũ Pɔlu kũ Baanabao tɛn bɔtɛ aduakɛkpɛn, ò wé kèḿma ò ɛra ò su yã̀ pì
oḿnɛ kámmabogɔrɔ làa dɔ. 43 Kũ òtɛn fãkɔ̃a, Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛ
kũńwonɔ bò ò tè Pɔlu kũ Baanabaooi dasi. Ò yã̀ òḿnɛ ò lé dàḿma, de ògɔ̃ gé
arɛ kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda kèńnɛo.
44 Kámmabogɔrɔ làa wɛ̃tɛdenɔ kàkara ń pínki ò sù Dikiri yã̀ ma. 45 Kũ Yudanɔ
pari è lɛ, ò nèsɛgɔ̃baa kpà manamana, akũ òtɛn Pɔlu yã̀ ékɛ bo òtɛni a sɔ̃sɔ̃.
46 Akũ Pɔlu kũ Baanabao yã̀ òḿnɛ kũ swɛ̀gbãnao ò pì: Ákɔ̃nɔn à kǔ ò Luda yã̀
oárɛ káaku gĩa. Zaakũ a gii átɛn da ádi ká à wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lero, óni ɛra ò
arɛ dɔ buri pãndenɔa sà. 47 Zaakũ Dikiri yã̀ dí dìtɛwɛrɛ à pì:
Ma n ditɛ gupura ũ buri pãndenɔnɛ,
de ǹ gé kũ surabana yão ari zĩtɛ léa.
48 Kũ buri pãndenɔ yã̀ pìi mà, ń pɔ kè nna ò bèɛrɛɛ lì Dikiri yãnɛ, akũ gbɛ̃ kũ
Luda ń díte wɛ̀ndi kũ àdi lákaro pó ũnɔ Yesu náani kè.
49 Akũ Dikiri yã̀ dà bùsuu pìla pínki. 50 Yudanɔ ɔ zɔ̃ buri pãnde nɔgbɛ̃ donyĩri
bèɛrɛdenɔi kũ wɛ̃tɛ gbãnadenɔo, akũ ò wé tǎ Pɔlu kũ Baanabaooa ò pèḿma ń
bùsun. 51 Ò lukutɛ̃ kpùkɛkpukɛ ń gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ, akũ ò gèɛ
Ikɔniu. 52 Yesudenɔ sɔ̃, Luda Nini pèkɛrɛḿma kũ pɔnnao.

14

Kunna Ikɔniu

1 Ò kɛ̀ Ikɔniu lákũ òdi kɛ nà, ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn ò yã̀ ò ari Yudanɔ
kũ buri pãndenɔ Dikiri náani kè dasidasi. 2 Akũ Yuda kũ ò gì yã̀ pì síinɔ
buri pãndenɔ sã̀ vù Yesudenɔnɛ ò ibɛrɛɛ sè kũńwo. 3 Bee kũ abireo Pɔlu kũ
Baanabao gɔrɔ pla kè gwe ò Dikiri yã̀ ò kũ swɛ̀gbãnao, akũ Dikiri ń gbá zé ò
sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ̀, kũ à yãpura kpà a gbɛ̃kɛyã̀ kũ òtɛn oa. 4 Akũ wɛ̃tɛdenɔ
kɛ̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kũ Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ zĩrinɔ. 5 Akũ Yudanɔ kũ buri
pãndenɔ kũ ń gbãnadenɔ zɛo ò wé tãḿma ò ń pápa kũ gbèɛo. 6 Kũ Pɔlu kũ
Baanabao ń yã̀ dɔ̃̀, akũ ò bàa sì ò tà Likaonia bùsu wɛ̃tɛnɔ gũn, Lisitira kũ Dɛbio
kũ ń lakutunɔ. 7 Akũ ò kpé òtɛn baaru nna pì kpáńnɛ gwe.

Kunna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Lisitira a gbánɔ íbana. Zaa lákũ ò a ì nà ɛrɛɛmɛ, adi táa o
zikiro. 9 Àtɛn sã̀ kpá Pɔlu yãi, akũ Pɔlu wé pèa tíii, à è a ludanaanikɛnaa kà
à a werekɔ̃a, 10 akũ à pìnɛ kũ kòto gbãnao: Ǹ futɛ ǹ zɛ n gbáa. Akũ à vǐ à zɛ̀ à
nà táa'onaa. 11 Kũ gbɛ̃nɔ è lákũ Pɔlu kè nà, akũ ò wiki kàkara kũ Likaonia yão ò
pì: Tãnanɔ lì bisãsirinɔ ũ ò kìpawá. 12 Ò tó kpà Baanabanɛ Zusu, Pɔlu sɔ̃ Ɛmɛsi
kũ àkũ mé àdi doḿnɛ arɛ kũ yã'onaao yãi. 13 Zusu pì kpé kú wɛ̃tɛ kpɛ, akũ a
gbàgbarii sù kũ zùsa kũ ò lávu zãblebɔɔ kèńnɛnɔo wɛ̃tɛ bĩnilɛa. À ye gbɛ̃nɔ sa oo
zĩrinɔa. 14 Kũ Baanaba kũ Pɔluo yã̀ pìi mà, ò ń utanɔ gàga ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ò sì gbɛ̃nɔ
té kũ wikio 15 ò pì: Gbɛ̃nɔ, bó yã̀ mé à tò átɛn kɛ lɛɛ? Bisãsirinɔn ó ũ se lán á bà.
Baaru nnan ótɛn kpáárɛ, de à kpɛ li pó gina dínɔnɛ à arɛ dɔ Luda Wɛ̃ndidea.
Àkũ mé à musu kè kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pó kũ ò kú a gũnnɔ pínki. 16 À buri sĩnda
pínki tò yã̀ ò ń zĩda zé sè. 17 Bee kũ abireo à a zĩda mɔ̀árɛ yãmanakɛnaa gũn.
Àdi tó legũ maárɛ de à pó kɛ̃ a gɔrɔa. Àdi á gba póble dasi de àgɔ̃ kú pɔnna gũn.
18 Bee kũ yã̀ bire onaao, gbãna kũ gbãnao ò gbasa ò gì gbɛ̃nɔnɛ ò sa oḿma.

19 Akũ Yudanɔ bò Antiɔku kũ Ikɔniuo ò sù ò gbɛ̃nɔ sã vù. Akũ ò Pɔlu pàpa kũ
gbɛ̀ɛo ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, òtɛn da à gàmɛ. 20 Kũ Yesudenɔ kàkarai, akũ
à fùtɛ à gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn. Kũ gu dɔ̀, àpii kũ Baanabao gɛ̀ɛ Dɛbi.

Zĩrinɔ tana Antiɔku

21 Kũ ò baaru nna kpàńnɛ wɛ̃tɛ pìi gũn, ò gbɛ̃nɔ lè dasidasi. Akũ ò èra ò gɛ̀ɛ
Lisitira kũ Ikɔniuo kũ Antiɔkuo, 22 òtɛn Yesudenɔ gba gbãna, òtɛn lɛ́ dańma ò
wɛ́ tã Yesu náanikɛnaaa ò pì: Séde ò wari kɛ manamana, gbasa ò gɛ̃ kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gũn. 23 Ò gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛńnɛ sɔsi kũ sɔsio, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ kũ
lɛ́yĩnaao ò ń ná Dikiri kũ ò a náani kɛ̀ ɔĩ.

24 Kũ ò bɔ̀tɛ Pisidia bùsu kpa, akũ ò kà Pamfilia bùsun. 25 Ò Luda yã ò Pɛga,
akũ ò gɛ̀ɛ Atalia. 26 Gwen ò gɛ̃ gó'itɛn ò tà Antiɔku, gu kũ ò ń ná Ludanɛ a ɔĩ yã,
de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ zĩ kũ ò kɛ̀ ò làka tera yã musu. 27 Kũ ò kà, ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara
ò yã kũ Luda kɛ̀ńnɛ gbǎńnɛ pínki, lákũ à buri pãndenɔ gbà zɛ́ ò a náani kɛ̀ nà.
28 Akũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ kũńwo gwe.

15

Yagɔ̃gɔ̃na Yurusalɛmu

1 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea ò sù Antiɔku, akũ ò yã dà Yesudenɔnɛ ò pì: Tó ádi tɔ̃
zɔ̃ lákũ Musa dìtɛ nàro, áni surabana lero. 2 Pɔlu kũ Baanabao zuka kàńyĩ
ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo manamana yã pìi musu. Akũ Yesudenɔ zèo Pɔlu kũ
Baanabao kũ ń gbɛ̃kenɔ gé Yurusalɛmu de ò yã pì gɔ̃gɔ̃ kũ zĩrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ.
3 Ò gɛ̀ɛ ò zɛ̀ńnɛ, akũ ò bɔ̀tɛ Fenisia kũ Samariao bùsu kpao. Ò buri pãndenɔ
nɛ̀sɛlitɛna yã bàba ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana. 4 Kũ ò kà
Yurusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kũ zĩrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbãnakɛ kpàńyĩ, akũ ò yã kũ
Luda kɛ̀ńnɛ pínki baaruu kpàńnɛ. 5 Akũ Farisi Yesude kenɔ fùtɛ ò pì: Séde buri
pãndenɔ tɔ̃ zɔ̃, ò ońnɛ ògɔ̃ Musa doka kũna. 6 Akũ zĩrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara
òtɛn yã pì gwa. 7 Kũ yãgɔ̃gɔ̃naa gbàna kǔ, Pita fùtɛ à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ
Luda ma ditɛ á té à gìi kɛ̀, de buri pãndenɔ Yesu baaru nna ma ma lén ò a náani
kɛ. 8 Luda gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛ dɔ̃, akũ à ń gbá a Nini ń sinaa sèeda ũ lákũ à ó
gbá nà. 9 Luda dí ń ditɛ dodo kũ ókɔ̃nɔro. À ń nèsɛɛ pìpińnɛ kũ ò Yesu náani kɛ̀
yãi. 10 Bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn Luda lɛ́ átɛn gwa teraa? Aso kũ ó dizinɔ fùa ò sɛ́ kũ
ókɔ̃nɔn á ye à dińnɛ yá? 11 Lɛnlo! Ó sì kũ óni surabana le Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ yãi
lán mɔ́kɔ̃nɔ bà se.

12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń pínki, akũ ò sã kpà Baanaba kũ Pɔluooi, òtɛn sèedanɔ kũ
daboyã kũ Luda kɛ̀ ń gãi buri pãndenɔ ténɔ ońnɛ. 13 Kũ ò yã ò ò làka, Yamisi fùtɛ
à yã ò à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à ma yã ma. 14 Simɔ ò lákũ Luda wɛ́ pǎ buri pãndenɔla
káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń té a pɔ́ ũ. 15 Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kũ abireo, zaakũ ò pì:
16 Abire gbɛra mani ɛra mà su mà Dauda bɛzĩ bo,
mani a guforo kɛkɛ mà tata mà a futɛ,
17 de bisãsiri kparanɔ ma ki wɛtɛ,
buri pãnde gbɛ̃ kũ ma tɔ́ kúńma pìnɔ ń pínki.
Dikiri kũ àtɛn yã pì kɛ mɛ́ à ò,
18 àkũ mɛ́ à tò ò yã pì dɔ̃ zaa káaku.
19 A yã mɛ́ à tò ma è à mana ò yã kũ à zĩ'ũ ditɛ buri pãnde kũ òtɛn arɛ
dɔ Ludaanɔnɛro. 20 Ò takada kɛ̃ńnɛ ò mì kɛ̃ tãna pɔ́blea kũ pãpãkɛnaao kũ

nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ aruo. 21 Zaakũ à gìi kɛ̀ kũ ɔ̀digɔ̃ Musa takada kyó kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kámmabogɔrɔ zĩ pínki ɔ̀digɔ̃ a doka waazi kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩna buri pãnde Yesudenɔa

22 Akũ zl̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ pínki zɛ̀o ò gbɛ̃nɔ bo ń té ò ń zĩ Antiɔku kũ Pɔluo kũ Baanabao. Akũ ò ń arɛde kenɔ bò, Yudasi kũ ɔ̀di pinɛ Baasaba kũ Silasio. 23 Ò ń zĩ kũ takadao, yã kũ ò kɛ̃ a gũnn dí:

> Ókɔ̃nɔ zl̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ o fɔ kpà ákɔ̃nɔ ó gbɛ̃ kũ ò de buri pãnde ũnɔa zaa Antiɔku kũ Siria bùsuuo kũ Silisia bùsuuo. 24 O mà ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ á kĩnaa ó lé sari, ò á nɛ̀sɛɛ yàkaárɛ ò á dá bídin ń yã'onaa gũn. 25 Akũ o lédokɔ̃nɔ kɛ̀ o zɛo kũ ò gbɛ̃nɔ bo ò ń zĩáwa kũ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ Baanaba kũ Pɔlu 26 kũ ò gì ń wɛ̀ndiii ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́bona yãiio. 27 A yã mé à tò ótɛn Yudasi kũ Silasio zĩáwa, de ò yã kũ o kɛ̀ takadan oárɛ kũ léo. 28 Zaakũ Luda Nini kũ ókɔ̃nɔ o zɛo ɔ̀sun aso ke diárɛro, séde pɔ́ kũ à zé vĩ díkĩnanɔ. 29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa ɔ̀o tãnaaa kũ aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao. À mana à mì kɛ̃ adinɔa. Ò kɔ̃ e aafia!

30 Akũ ò ń gbárɛ ò gɛ̀ɛ Antiɔku. Ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki, akũ ò takada pìi kpàḿma. 31 Kũ ò a kyó kɛ̀, akũ ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ nɛ̀sɛyĩdakũna yã pìio. 32 Yudasi kũ Silasio bi annabinɔmɛ, akũ ò lé dà ń gbɛ̃ pìnɔa manamana ò ń gbá gbãna. 33 Kũ ò gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, Yesudenɔ lé zàḿma, akũ ò tà ń zl̀rinɔ kĩnaa aafia. 34-35 Pɔlu kũ Baanabao gɔ̃ Antiɔku. Kũ gbɛ̃ dasi pãndenɔ ò Dikiri yã dàńnɛ, ò baaru nna kpàńnɛ.

Pɔlu kũ Baanabao kɛ̃kɔ̃anaa

36 Gɔrɔ pla gbɛra Pɔlu pì Baanabanɛ: Ò ɛra ò gé ó gbɛ̃nɔ gwa wɛ̃tɛ kũ o Dikiri yã waazi kèn yãnɔ gũn, ògɔ̃ dɔ̃ lákũ ò kun nà. 37 Baanaba ye à Yuhana Maaku sé à gé kũńwo, 38 akũ Pɔlu tɛn da à mana ò gbɛ̃ kũ à kɛ̃ḿma Pamfilia à gì téńyĩ ń zĩ gũn sé doro. 39 Kũ odi kɔ̃ yã maro, akũ ò kɛ̀kɔ̃a. Baanaba Maaku sè ò gɛ̀ gó'itɛn ò gèɛ Sipiru. 40 Akũ Pɔlu Silasi sè. Yesudenɔ ń ná Dikirinɛ a ɔĩ de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ, akũ ò dà zén, 41 ò gɛ̀tɛ Siria kũ Silisiaola ò sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãna.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna kũ Timɔtio kũ Silasio

1 Pɔlu kà Dɛbi kũ Lisitirao. Gwen Yesude ke kun a tɔ́n Timɔti. A da bi Yuda Yesudemɛ, a de sɔ̃ bi Girikimɛ. 2 A tɔ́ nna Yesude kũ ò kú Lisitira kũ Ikɔniuonɔ kĩnaa. 3 Pɔlu ye à gé kãao, akũ a tɔ̃ɔ zɔ̃nɛ Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ pìnɔ gũnnɔ yãi, zaakũ ń pínki dɔ̃ kũ a de bi Girikimɛ. 4 Wɛ̃tɛ kũ ò gèɛn pínki, ò yã kũ zl̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ dìtɛ Yurusalɛmu ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ kũna. 5 Akũ òtɛn gbãna kũ ń ludanaanikɛnaa gũn òtɛn dasi kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

Pɔlu wégupu'ena Toroasi

6 Luda Nini gìńnɛ ò gé Luda yã o Asia bùsun, akũ ò gɛ̀tɛ Firigia kũ Galatia bùsunɔola. 7 Kũ ò kà Misia bùsu lén, ò ye ò gɛ̃ Bitinia bùsun, akũ Yesu Nini dí weńnɛro. 8 Kũ ò gɛ̀tɛ Misia bùsula, akũ ò kà Toroasi. 9 Gwãani Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛna wégupu'enaa gũn, àtɛn kútɛ kɛnɛ à pì: Ǹ bikũ ǹ su ó kĩnaa Masedonia ǹ kpawái. 10 Kũ à wégupu è lɛ, akũ o Masedonia soru kɛ̀ gɔ̃nɔ, zaakũ o dɔ̃ sà kũ Luda mé àtɛni ó sísi ò gé baaru nna kpáńnɛ.

Lidia Yesu zé sɛnaa

11 Akũ o gɛ̃ gó'itɛn Toroasi o mìi pɛ̀ Samɔtarasia. Kũ gu dɔ̀ o ka Nɛapɔli.
12 Bona gwe o gɛ Filipi. Àkũmɛ Masedonia bùsu kpado pì wéra ũ, kũ
Romudenɔn vĩ. Akũ o gɔrɔ pla kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn. 13 Kámmabogɔrɔ zĩ o bo wɛ̃tɛ
kpɛ o gɛ swa sarɛ, gu kũ o mà aduakɛki kunwa. Akũ o vutɛ o yã̀ ò nɔgbɛ̃ kũ ò
kakarana gwenɔnɛ. 14 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe òdi pinɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, biza wé
tɛ̃ra búgu yìariimɛ, akũsɔ̃ Luda donyĩriimɛ. Àtɛn yã̀ kũ Pɔlu tɛn o ma, akũ Dikiri
a swɛ̀ɛ wɛ̀nɛ à yã̀ pìi sì. 15 À da'itɛ kɛ̀ kũ a bɛdenɔ, akũ à wé kèwá à pì: Tó a ma
Dikiri náanikɛnaa sì, à mɔ́ à kipa ma bɛa. Akũ o a yãze è.

Pɔlu kũ Silasio dana kpésiran Filipi

16 Zĩkea kũ ótɛn gé aduakɛkia, o dakarɛ kũ zɔ̀nɔgbɛ̃ kũ à mlɛ̀ tãna vĩo. A
dikirinɔ dì ɔgɔ le manamana a ziayã'onnɛnaa musu. 17 Akũ à bò à téwái,
ókɔ̃nɔ kũ Pɔluo, àtɛn wiki lé à pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ, òtɛn
surabana zé kpàkpa kɛárɛ. 18 Àdigɔ̃ kɛ lɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà, akũ Pɔlu kpàsa kãao.
À lìtɛ à pì tãna pìinɛ: Ma ònnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa. Akũ à gòa gɛ̃̀nɔ.

19 Kũ a dikirinɔ dɔ̃ ń àrelena a yã musu wédɔinaa làka, akũ ò Pɔlu kũ Silasioo
kù ò ń gátɛ ò gèɛ kũńwo gbãnadenɔ kĩnaa ɛtɛ gũn. 20 Ò gèɛ kũńwo yãkpatɛkɛrinɔ
kĩnaa ò pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Yudanɔmɛ, òtɛni ó wɛ̃tɛ yakawɛrɛ. 21 Futɛokarayã
kũ ókɔ̃nɔ Romudenɔ doka gìi ò sí ke ò kɛn òtɛn dańnɛ. 22 Pari fùtɛńyĩ, akũ
yãkpatɛkɛri pìnɔ pì ò ń pónɔ bomma ò ń lélɛ gòoo. 23 Kũ ò gbɛ̃na mana kɛ̀ńnɛ,
akũ ò ń dá kpésiran ò pì kpé pìi dãkpãriinɛ à ń dãkpã manamana. 24 Kũ ò ònɛ
lɛ, akũ à ń dá kpé tú à ń gbánɔ yỳ̀ lía gíngin.

25 Lizãndo gũn Pɔlu kũ Silasio tɛn adua kɛ òtɛn lè sí Ludanɛ, gbɛ̃ kparanɔ
tɛn sã kpá ń yãi. 26 Kãnto zĩtɛ yỳ̀gãyĩgã kũ gbãnao ari kpé pìi gbỳ̀nɔ kɛ̀ gìri. Gwe
gɔ̃̀nɔ a gbànɔ wɛ̀wɛ̃ pínki, akũ purusunanɔ mɔ̀kakɔ̃ananɔ bɔ̀tɛmma pínki. 27 Kũ
kpé dãkpãrii pìi vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na pínki, akũ à a fɛ̃nɛda wòto à ye à a zĩda
dɛ, zaakũ àtɛn da purusunanɔ bàa sìmɛ. 28 Akũ Pɔlu pùtã kũ kòto gbãnao à pì:
Ǹsun n zĩda kari boro. Ó kú la ó pínki. 29 Kpé dãkpãrii pìi pì ò mó fitilaao, akũ
à sì ń té kũ bàao à kùtɛ Pɔlu kũ Silasio arɛ àtɛn lukaluka. 30 À bò kũńwo bàai,
akũ à pì: Marenɔ, deran mani kɛ mà surabana lee? 31 Ò pìnɛ: Ǹ Dikiri Yesu
náani kɛ ĩni surabana le, mɔkɔ̃n kũ n bedenɔ á pínki. 32 Akũ ò Dikiri yã̀ ònɛ kũ
a bedenɔ ń pínki. 33 Lizãndo kùa kpé dãkpãrii pì ń sé à gèɛ à ń bɔ̀nɔ pìpińnɛ,
akũ à da'itɛ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 34 Akũ à gɛ̀ kũńwo a bɛa à póble kɛ̀ńnɛ.
Àpii kũ a bedenɔ, ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ ò Luda náani kè yãi.

35 Kũ gu dɔ̀, yãkpatɛkɛrinɔ dogarinɔ zỳ̀ ò gé onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. 36 Akũ kpé
dãkpãrii pìi pì Pɔlunɛ: Yãkpatɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zỳ̀ma de mà á gbarɛ. À bɔtɛ à tá
aafia. 37 Akũ Pɔlu pì dogarii pìnɔnɛ: Ò ó gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wára yãkpatɛkɛna kũoo sari
ò ó dá kpésiran, ókɔ̃nɔ kũ Romudenɔn ó ũ. Tera sà ò ye ò ó bɔtɛ asiri gũn yá?
O'o! Oi! Séde ò su ò ó bɔtɛ ń zĩda. 38 Dogarii pìnɔ yã̀ pì gbǎ yãkpatɛkɛrinɔnɛ.
Kũ ò mà Romudenɔmɛ ń ũ, akũ vĩna ń kũ. 39 Akũ ò sù ò kútɛ kɛ̀ńnɛ ò ń bótɛ
kpésiran, akũ ò wé kèmma ò bońnɛ ń wɛ̃tɛ gũn. 40 Kũ ò bɔ̀tɛ kpésiran, ò gèɛ
Lidia bɛa. Ò Yesudenɔ lè gwe, akũ ò ń nèsɛ yĩda kũńnɛ ò dà zén.

17

Pɔlu kunna Tɛsalonika

1 Ò bɔ̀tɛ kʉ̃ Amfipɔlio kʉ̃ Apɔlɔniao, akʉ̃ ò kà Tɛsalonika, gu kʉ̃ Yudanɔ
aduakɛkpɛ kún. 2 Akʉ̃ Pɔlu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lákʉ̃ àdigɔ̃ kɛ nà, à waazi kɛ̀ńnɛ yã̄
kʉ̃ à kɛ̃na Luda yãn musu kámmabogɔrɔ aakɔ̃. 3 Àtɛn bɔkɔtɛńnɛ lákʉ̃ à kɔ̃ sɛ̀o
Arumasihu wétãmma le nà à futɛ bona gan à pì: Yesu kʉ̃ matɛni a yã̄ oárɛ mé
à Arumasihu pì ʉ̃. 4 Ń gbɛ̃kenɔ yã̄ pì zé è, akʉ̃ ò nà Pɔlu kʉ̃ Silasiooa. Lɛn Giriki
donyĩrinɔ nàḿma lɛ dasi se ari kʉ̃ nɔgbɛ̃ kʉ̃ ò tɔ́ bònɔ dasi dɔ.
5 Akʉ̃ Yudanɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kʉ̃ńwo, ò kurepãpã'orinɔ kàkara ò dasi kʉ̀, akʉ̃
ò wɛ̃tɛ wå̀. Ò gɛɛ ò lìka Yasɔ̃ bɛi, òtɛn Pɔlu kʉ̃ Silasio wɛtɛ de ò ń kʉ̃ ò bo kʉ̃ńwo
gupuraa. 6 Kʉ̃ odi ń lero, ò Yasɔ̃ kʉ̃ Yesude pãndenɔ gàtɛ ò bò kʉ̃ńwo wɛ̃tɛ
gbãnadenɔ kĩ̃naa, òtɛn wiki lé òtɛn pi: Gbɛ̃ pìnɔ bi andunia gudɛrinɔmɛ. Ò sù
la, 7 akʉ̃ Yasɔ̃ ń dítɛ a bɛa. Gbɛ̃ pìnɔ tɛn pã Siza dokanɛ ń pínki, òdi pi kína pãnde
kun òdi pinɛ Yesu. 8 Yã̄ pìi zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔa kʉ̃ wɛ̃tɛ gbãnadenɔ. 9 Akʉ̃ ò ɔgɔ sì Yasɔ̃a
kʉ̃ a gbɛ̃ kparanɔ ò ń gbárɛ.

Pɔlu kunna Bɛrea

10 Gwãani birea gɔ̃̀nɔ Yesudenɔ Pɔlu kʉ̃ Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kʉ̃ ò kà gwe, akʉ̃
ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. 11 Gbɛ̃ birenɔ nèsɛ mana de Tɛsalonikadenɔ póla ò
Luda yã̄ sì ɔplapla. Lákʉ̃ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ Luda yã̄ gwagwa de ò dɔ̃ tó Pɔlu yã̄
pìnɔn yãpura vĩ. 12 Ń gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasidasi kʉ̃ Giriki nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ
kʉ̃ Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo dasidasi dɔ. 13 Kʉ̃ Tɛsalonika Yudanɔ mà Pɔlu tɛn Luda
yã̄ waazi kɛ Bɛrea dɔ, akʉ̃ ò sù gwe ò yãkete dà gbɛ̃nɔ té ò ń pɔ fùtɛ. 14 Akʉ̃
Yesudenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃̀nɔ ísira kpa, ama Silasi kʉ̃ Timɔtio gɔ̃̀ gwe. 15 Gbɛ̃ kʉ̃ ò
gɛɛ zɛ Pɔlunɛnɔ gɛɛ kãao Atɛni, akʉ̃ ò èra ò tà Silasi kʉ̃ Timɔtio kĩ̃naa kʉ̃ Pɔlu
légbɛɛo, à pì ò mɔ́ ò a le likalika.

Pɔlu kunna Atɛni

16 Kʉ̃ Pɔlu tɛni ń dã̄ Atɛni, a pɔ yàka kʉ̃ à è tãna di wɛ̃tɛ pìi gʉ̃n yãi. 17 Akʉ̃
à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kʉ̃ buri pãnde donyĩrinɔ aduakɛkpɛn kʉ̃ gbɛ̃ kʉ̃ àdigɔ̃ ń
le ɛtɛ gʉ̃nnɔ lákʉ̃ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 18 Pɔlu tɛn yã̄ lɛkɔ̃a kʉ̃ yãwaaripari kʉ̃ òdi ń
sísi Ɛpikurenɔ kʉ̃ Sotoikinɔ. Akʉ̃ ń gbɛ̃kenɔ pì: Bɔ́ yãn titimako dí tɛn bɔtɛɛ?
Gbɛ̃kenɔ pì: Ótɛn da tãna dufunɔ yã̄ kpàkpan àtɛn kɛ. Ò ò lɛ kʉ̃ àtɛn Yesu yã̄ kʉ̃
a vuna ganwo baaru nna kpańnɛ yãimɛ. 19 Akʉ̃ ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛɛ kãao gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
kĩ̃naa Areopagu ò pì: Ĩni yã̄ dufu kʉ̃ ndì dańnɛ owɛrɛroo? 20 O yãbonsarɛ mà
n lén, ó ye ò a bɔkɔtɛna dɔ̃. 21 Atɛnidenɔ pínki kʉ̃ nibɔ kʉ̃ ò kú gwenɔ dìgɔ̃ ye yã̄
pãndeiro, séde yã̄ dufu mana kʉ̃ a wàaripanaao.
22 Akʉ̃ Pɔlu fùtɛ à zɛ̀ Areopagude pìnɔ té à pì: Atɛnidenɔ, ma è á mìnatɛna
tãnanɔnɛ kokari vĩ manamana yã̄ sĩnda pínki gʉ̃n. 23 Kʉ̃ matɛn kure á wɛ̃tɛ
gʉ̃n, matɛn pɔ́ kʉ̃ adì donyĩ kɛńnɛnɔ tàasi ká, akʉ̃ ma sa'oki ke è, ò pɔ́ kɛ̀a ò pì:
Luda kʉ̃ ó dɔ̃ro pɔ́. Luda kʉ̃ á a dɔ̃ro átɛn donyĩ kɛnɛ baaruun matɛn kpáárɛ.
24 Luda andunia kɛ̀ kʉ̃ pɔ́ kʉ̃ ò kú a gʉ̃nnɔ pínki. Àkʉ̃mɛ musu kʉ̃ zĩ̃tɛo Dikiri
ʉ̃, àdigɔ̃ kú kpé kʉ̃ bisãsirinɔ bònɛnɔ gʉ̃nlo. 25 A bàka kú kʉ̃ bisãsiri ɔdamma
keoro. Àkʉ̃ mé àdi wɛ̃̀ndi kʉ̃ we'oo kpá gbɛ̃ sĩnda pínkia kʉ̃ pɔ́ sĩnda pínkio. 26 À
buri sĩnda pínki bò gbɛ̃ mèn do kĩ̃naamɛ, akʉ̃ ò kú andunia kusuru siikɔ̃ pínkia.
A gĩ̃nakɛ à gɔrɔ dìtɛditɛ buri pínkinɛ kʉ̃ gu kʉ̃ onigɔ̃ kunwa léo. 27 À ń ké de ògɔ̃ a
wɛtɛ ò ɔ mátɛmatɛ ari ò gé boa. Bee kʉ̃ abireo à zå̃ kʉ̃ ó gbɛ̃keoro. 28 Zaakʉ̃ àkʉ̃
mé àdi tó ògɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ ò fɔ̃ ò ó mè sé ògɔ̃ kún. Lákʉ̃ á kɛrɛ kenɔ ò nà: A burinɔn ó
ʉ̃ se. 29 Lákʉ̃ Luda burinɔn ó ʉ̃ nà, òsungɔ̃ da Luda de lán tãna bàro kʉ̃ bisãsiri
kɛ̀ kʉ̃ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ɛ kʉ̃ à a ɔzĩ kèa a laasunnwa. 30 Luda mìkpɛrɛ

zù ó wésiragɔrɔ yãnɛ, ama àtɛn yã ditɛ gbɛ̃nɔa gu sĩnda pínkia tera de ò nèsɛ litɛ.
31 Zaakũ à gɔrɔ dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à a sè yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zéa. À gbɛ̃ kũ à
a sèɛ pìi vù gan sèeda ũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

32 Kũ ò gènɔ vuna yã pìi mà, ń gbɛ̃kenɔ a fobò, ama ń gbɛ̃kenɔ pì: Óni n yã
pì ma zĩkea dɔ. 33 Akũ Pɔlu bò ń kĩnaa. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, akũ ò Yesu náani kè.
Areopagu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Diɔnisiu kú ń té kũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Damario kũ
gbɛ̃kenɔ dɔ.

18

Pɔlu gɔrɔ pla kɛna Kɔrinti

1 Abire gbɛra Pɔlu bò Atɛni à gèɛ Kɔrinti. 2 À kpàkũ kũ Yuda keo gwe,
Pɔntu bùsu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Akila kũ a nanɔ Pirisilao. Ò sù kũ Itali bùsuuo
dufumɛ, kũ Siza Kalaudiu dìtɛ Yudanɔnɛ ò bɔtɛ Romu yãi. Pɔlu gèɛ ń kĩnaa,
3 akũ à kìpaḿma, àtɛn zĩ kɛ kũńwo kũ ɔzĩdokɔ̃nɔkɛrinɔmɛ ń ũ yãi. Zaakũ
bizakutakɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki. 4 Kámmabogɔrɔ zĩ pínki àdi waazi kɛ aduakɛkpɛn
àtɛn wɛtɛ Yudanɔ kũ Girikinɔ a yãzɛ e.

5 Kũ Silasi kũ Timɔtio bò Masedonia bùsun ò sù, Pɔlu zè kũ waazikɛnaao àtɛn
o Yudanɔnɛ swáswa kũ Yesumɛ Arumasihu ũ. 6 Kũ Yudanɔ ibɛrɛɛ sè kãao ò a
sɔ̃sɔ̃, akũ à a pókasanɔ kpùkɛ à pì: Yã kũ a kè wí á musu, ma yãn doro. Zaa tera
mani gé buri pãndenɔ kĩnaamɛ. 7 Kũ à bò gwe à gèɛ à kìpa buri pãnde donyĩri
kũ òdi pinɛ Titiu Yusutu bɛa aduakɛkpɛ pìi sarɛ. 8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kirisipu
Dikiri náani kè kũ a bedenɔ ń pínki. Kɔrintide kũ ò Pɔlu yã mànɔ Yesu náani kè
dasi, akũ ò da'itɛ kè. 9 Gwãani kea Dikiri ò Pɔlunɛ wégupu'enaa gũn à pì: Ǹsun
tó vĩna n kũro, ǹsun kámma bo kũ yã'onnɛnaaoro, 10 zaakũ gbɛ̃nɔn kú ma pó ũ
dasidasi wɛ̃tɛ dí gũn. Makũ mé má kú kũnwo, gbɛ̃ke ni n kũ à wari dɔmmaro.
11 Akũ Pɔlu wɛ̀ do kũ mɔ suddoo kè gwe àdigɔ̃ Luda yã da gbɛ̃nɔnɛ.

12 Gɔrɔ kũ Romu gbɛ̃ Galio de Girisi bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Yudanɔ lédokɔ̃nɔ kè
ò fùtɛ Pɔlui, ò gèɛ kãao yãkpatɛkɛkia 13 ò pì: Àkũ mé àtɛn té ká gbɛ̃nɔgu ògɔ̃
donyĩyã kũ à pã̀ ó dokanɛ kũna. 14 Kũ Pɔlu ye à yã o, akũ Galio pì Yudanɔnɛ:
Yudanɔ, tó dà ke taari zɔ̃kɔ̃ɔn à kè yã, à kù̀ mà mɛna kãáo. 15 Lákũ átɛn
yãkete ká gbɛ̃nɔ tó yã musu nà kũ á zĩda dokao, abirekũ gɔ̃̀ á yã ũmɛ. Ma
gi yã bire taka kɛkɛnaaimɛ. 16 Akũ à pèḿma à ń bótɛ yãkpatɛkɛkpɛn. 17 Akũ
pari aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɔsɔtɛnɛ kù̀ ò a gbɛ̀gbɛ̃ yãkpatɛkɛkpɛ léa. Ama adi kɛ
Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gɔrɔ pla kè Kɔrinti dɔ, akũ à lé zà Yesudenɔa à gɛ̀ gó'itɛn àtɛn tá Siria
bùsun. Pirisila kũ Akilao gèɛ kãao. À mìi bò Kɛnkɛrɛa lé kũ à sè à Ludanɛ yãi.
19 Kũ ò kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kũ Akilaoo tò gwe. A gèɛ aduakɛkpɛn ò yã lèkɔ̃a
kũ Yudanɔ, 20 akũ ò wé kèa à gɔrɔ pla kɛ kũńwo. Akũ à gì, 21 ama kũ àtɛn lé
zaḿma à pì: Tó Luda wè, mani ɛra mà su á gwa. Akũ à bò Ɛfesu kũ gó'itɛo.
22 Kũ à kà Sizaria, à gèɛ à fɔ kpà sɔsi gbɛ̃nɔa zaa Yurusalɛmu, akũ à tà Antiɔku.
23 Kũ à gɔrɔ pla kè gwe, à èra à dà zén à gèɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Galatia bùsun kũ
Firigia bùsuuo à Yesudenɔ gbà gbãna ń pínki.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda ke kun a tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. A lénna, akũsɔ̃ à Luda yã
dɔ̃ manamana. 25 Ò Dikiri zé yã dànɛ, akũ Yesu yãdannɛna a kù̀ gbãna. Àdi

dańnɛ a zéa, ama Yahaya da'itɛkɛna yãn à dɔ̃. À sù Ɛfesu, 26 akũ à nà yã'onaaa aduakɛkpɛn kũ swɛ̀gbãnao. Kũ Pirisila kũ Akilao a yã mà, akũ ò a sìsi ò Luda zé yã bɔ̀kɔtɛnɛ sãnsãn. 27 Kũ Apolo ye à gé Girisi bùsun, Yesudenɔ a gbà swɛ̀ɛ, akũ ò takada kɛ̃ Yesude kũ ò kú gwenɔnɛ de ò a kũ ɔplapla. Kũ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛ gãinɔa manamana. 28 Zaakũ a yã Yudanɔ fù pari gũn mámmam, à mɔ̀ńnɛ Luda yã gũn kũ Yesumɛ Arumasihu ũ.

19

Pɔlu kunna Ɛfesu

1 Gɔrɔ kũ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̃ Asia bùsuu guragura. Kũ à kà Ɛfesu, à Yesude kenɔ lè gwe, 2 akũ à ń lá à pì: Kũ a Dikiri náani kɛ̀, a a Nini lè yá? Akũ ò wèa ò pì: Oi, ódi a Nini kunna yã ma sero. 3 Akũ à ń lá à pì: Da'itɛ kpaten a kɛ̀ɛ? Ò wèa ò pì: Yahaya pómɛ. 4 Akũ Pɔlu pì́nɛ: Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kè ń nèsɛlitɛnaa sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ ò gbɛ̃ kũ ani su a kpɛ náani kɛ. Yesun à téa gwe. 5 Kũ ò yã pìi mà, ò da'itɛ kè kũ Dikiri Yesu tɔ́o. 6 Kũ Pɔlu ɔ nàḿma, Luda Nini dìdiḿma, akũ ò yãke buri ò ò annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃ pìnɔ kà lán gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla bà ń pínki.

8 Pɔlu dìgɔ̃ gé aduakɛkpɛn ari mɔ aakɔ̃. À yã ò́ńnɛ kũ swɛ̀gbãnao, àtɛn yã gága kũńwo de ò a yãzɛ e kpata kũ à bò Luda kĩnaa musu. 9 Ama ń gbɛ̃kenɔ sãgbãna kè odi Luda yã síro, akũ ò zé pì vãni bò pari gũn. Akũ Pɔlu gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀nɔ sètɛ ò bò ń té. Akũ àdigɔ̃ yã gága kũńwo Tiranu kyókpɛn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 10 À kè lɛ ari wɛ̀ pla, akũ Asia bùsudenɔ Dikiri yã mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki.

Seva nénɔ

11 Luda Pɔlu gbà zé à daboyã bonsarɛnɔ kè. 12 Lɛn bee tó ò ísimmawarabɔnɔ ke fùranɔ nà Pɔlu mèɛa ò gèɛ ò nà gyãrenɔa, òdi werekɔ̃amɛ ń tãnanɔ dì goḿma. 13 Yuda tãnagommari kũ òdigɔ̃ kure kenɔ wètɛ ò tãna go kũ Dikiri Yesu tɔ́o ò pì: O òárɛ kũ Yesu kũ Pɔlu dì a yã waazi kɛ tɔ́o, à goḿma. 14 Yudanɔ sa'oriki kũ òdi pinɛ Seva négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔ mé òdi kɛ lɛ. 15 Akũ tãna pì́nɛ: Má Yesu dɔ̃, akũsɔ̃ ma Pɔlu baaruu mà. Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín á ũu? 16 Akũ tãnade pìi kùsiḿma à gbãna mɔ̀ńnɛ, à ń né ń pínki à ń kĩnna, akũ ò bàa lɛ̀ ò bɔ̀tɛ ɔn pìi gũn punsi. 17 Kũ Ɛfesudenɔ yã pìi mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, vĩna ń kũ, akũ ò Dikiri Yesu tó sɛ̀ lei. 18 Akũ gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kènɔ sù òtɛni ń yãkɛnanɔ o gupuraa dasidasi. 19 Pódammari kenɔ ń takadanɔ nàkɔ̃a ò sù ò kà tén pari wára. Kũ ò takada pìnɔ ɔgɔ dɔ̀dɔ, ò è à kà andurufu ɔgɔ mèn dúbu bupla akuri. 20 Lɛn Dikiri yã tɛn dagula lɛ àtɛn gbãna kũ.

Yakete futɛna Ɛfesu

21 Yã birenɔ kɛnaa gbɛra Pɔlu zèo a nèsɛɛ gũn kũ ani bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo kũ Girisi bùsuuo à gé Yurusalɛmu à pì tó a gɛɛ gwe, séde à gé Romu. 22 Akũ à a kpanyĩri gbɛ̃nɔn pla kenɔ zĩ Masedonia, Timɔti kũ Erasatuo. Àkũ sɔ̃ à gɔ̃ Asia bùsun gĩa.

23 Gɔrɔ birean yãkete fùtɛ manamana Dikiri zé yã musu. 24 Andurufupiri ke kun a tɔ́n Dɛmɛtɛriu, àdi Atɛmi tãnakpɛ taka pi kũ andurufuuo. A pìri dakenɔ dì àre zɔ̃kɔ̃ le zĩ pìia. 25 Akũ à ń kákara kũ ń gbɛ̃dake kũ òdi zĩ bire taka kɛnɔ à pì́nɛ: Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ ɔzĩ dimɛ ó bleki ũ. 26 Átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma lákũ Pɔlu tɛn kɛ nà, kũ à pì tãna kũ ò ń pínɔ bi dikirinɔnlo. À gbɛ̃nɔ mìi lìtɛ dasidasi, ò a yãzɛ

è. Adi kɛ Ɛfesu lan adoro, ari kũ Asia bùsu gu dasiomɛ. 27 Yã dí ni fɔ̃ à kisira iwɛrɛ fá. Adi kɛ ó ɔzĩ lɛtɛna adonlo, a yã ni tó tãna nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpé kɛ pã, tãna kũ Asia bùsudenɔ kũ andunia gbɛ̃nɔ pínki dì donyĩ kɛnɛɛ pì gakuri kɔ̀ ni é.

28 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃, akũ ò nà wikilɛnaaa ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi zɔ̃kɔ̃. 29 Wɛ̃tɛ wǎ, gbɛ̃nɔ bàa lè òtɛn sí kɔ̃kakarakɛkin, akũ ò Masedonia bùsu gbɛ̃nɔn pla Gayusi kũ Arisitaku kũ òdi gé wɛ̃tɛa kũ Pɔluonɔ kù ò gèɛ kũńwo gwe. 30 Pɔlu ye à gɛ̃ zà pìi gũn, akũ Yesudenɔ dí wenɛro. 31 Asia bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ bi a gbɛ̃nnanɔmɛ, akũ ò gbɛ̃nɔ zǐa ò lɛ dàa àsun gɛ̃ zànlo. 32 Kɔ̃kakaranaa yàka, gbɛ̃nɔ tɛn wiki lé òtɛn kɔ̃ yã maro, zaakũ pari dɔ̃ tó bóyãin ò kàkarairo. 33 Yudanɔ ɔ sɔ̀ Alɛsandai à yã o, akũ zàa gũn gbɛ̃kenɔ tɛn lé dɔa. Akũ Alɛsanda ɔ kèńnɛ de ò yĩtɛ, à ye à Yudanɔ bàka bo yãn gbɛ̃nɔ wára. 34 Kũ ò a dɔ̀ Yuda ũ, akũ ń pínki wiki sìkũn lɛɛlɛ lán awa pla bà ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi zɔ̃kɔ̃.

35 Akũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń zuka zɛ̀ à pì: Ɛfesudenɔ, gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ kũ á de tãna zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpé dãkpãri ũ kũ a surakpasao. 36 Lákũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo abirekũ kpɛro nà, à á zĩda kũ tɛɛnɛ. Àsun yãke kɛ kũ wãnaoro. 37 A su kũ gbɛ̃ dínɔ la, odi ɔ na ó tãnakpɛ pókearo odi ó tãna tó vãni síro. 38 A yã mé à tò, tó Dɛmɛtɛriu kũ a pìri dakenɔ yã vĩ kũ gbɛ̃keo, yãkpatɛkɛgɔrɔ kun kũ yãkɛkɛrinɔ. Ò gé kɔ̃ sísi gwe. 39 Tó á yã pãnde vĩ dɔ, oni gɔ̃gɔ̃árɛ kɔ̃kakarana kũ gbãnadenɔ gbèkaa gũn. 40 Zaakũ oni fɔ̃ ò ó taari le zuka kũ ò kà gbãra díkĩna yãi. Óni yãzɛde le ò o zuka pìi musuro, zaakũ à gbá vĩro. 41 Yã bire onaa gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

Pɔlu gɛna Masedonia bùsun kũ Girisio

1 Kũ zuka làka, Pɔlu Yesudenɔ kàkara à ń gbá swɛ̃̀ɛ à lé zàḿma, akũ à gèɛ Masedonia. 2 Kũ àtɛn gɛ̃tɛ bùsu birela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̀ kũ yãnɔ dasi ari à gèɛ à kào Girisi, 3 akũ à mɔ aakɔ̃ kè gwe. Kũ àtɛn gé gɛ̃ gó'itɛn de à tá Siria bùsun, à mà Yudanɔ lé kpàkũsũai, akũ à zèo à ɛra à tá kũ Masedonia kpao. 4 Gbɛ̃ kũ ò gèɛ zɛnɛnɔ tón dí: Bɛrea gbɛ̃ Piru né Sopata kũ Tɛsalonika gbɛ̃nɔ Arisitaku kũ Sɛkunduo kũ Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kũ Timɔtio kũ Asia bùsu gbɛ̃nɔ Tikiku kũ Torofimuo. 5 Gbɛ̃ birenɔ dòwɛrɛ arɛ ò gèɛ, òtɛni ó dã Toroasi. 6 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn Filipi, akũ gɔrɔ sɔɔro gbɛra o ń lé Toroasi. Gwen o azuma do dèn.

Yutiku lɛtɛna bona wondon

7 Azumanɛnna zĩ o kɔ̃ kàkara de ò burodi só lɛɛlɛ. Pɔlu tɛn waazi kɛńnɛ. Kũ à ye à tá tó gu dɔ̀, akũ à dà yãla ari lizãndo. 8 Fitila dasi kú kpé musu gu kũ ó kɔ̃kakaranan. 9 Kɛfɛnna ke vutɛna wondoo gũn kũ òdi pinɛ Yutiku, àtɛn idekũ dɛdɛ. Kũ Pɔlu waazikɛnaa kè gbǎ̀na, i a lè, akũ à bò zaa kpé musu pì lɛu aakɔ̃de wondoo gũn à lètɛ, akũ ò à sè gè ũ. 10 Akũ Pɔlu kìpa à kùsia, akũ à a sè à kpà a kùla à pì: Àsun tó swɛ̀ kɛ̃́guro, à kú wɛ̃ndiio. 11 Kũ à èra à dìdi musu, à burodii lìlikɔ̃rɛ à sò, akũ à yã ò manamana ari gu dɔo, akũ à dà zén. 12 Akũ ò tà kũ kɛfɛnna pìio bɛ̃nɛ, gbɛ̃nɔ nèsɛ yĩda kù manamana.

Zaa Toroasi ai Milɛtu

13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ o gɛ o gɛ̃ gó'itɛn, o do Pɔlunɛ arɛ o ta Aso, wɛ̃tɛ kũ óni a sén. Lɛn à zèo lɛ, zaakũ à ye à gé gwe gèsɛmɛ. 14 Kũ à ó lé Aso, akũ o a sè o gɛ Mitilɛni. 15 Kũ gu dɔ, o bo gwe kũ gó'itɛo o gɛ Kio. Gu làa dɔna o gɛ Samɔ, akũ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩn o ka Milɛtu. 16 Pɔlu zèo yã à do Ɛfesui de gɔrɔ sún gɛ̃a Asia bùsunlo

yãi, zaakũ àtɛn wã de à le à ká Yurusalɛmu ari Pɛntikɔsi dikpɛ gɔ̃ kámɛ, tó ani sí kɛ.

Pɔlu lézana Ɛfesu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa

17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zì̀ sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa Ɛfesu à pì ò su Milɛtu. 18 Kũ ò kà, akũ à pìńńnɛ: Á dɔ̃ lákũ madì kɛ nà gɔrɔ kũ má kú kãáo zaa zĩ kũ ma gbá pètɛ Asia bùsun la. 19 Ma zĩ kɛ̀ Dikirinɛ zĩdabusanaa gũn kũ wé'io. Ma wari kɛ̀ Yudanɔ lékpakũsũnamai yãi. 20 Mádi karana yãke utɛárɛrɛro, ma waazi kɛ̀árɛ ma dàárɛ gupuraa kũ á bɛnɔ. 21 Ma lé dà Yudanɔa kũ Girikinɔ ń pínki ò arɛ dɔ Ludaa ò ó Dikiri Yesu náani kɛ. 22 Tera sà matɛn gé Yurusalɛmu lákũ Luda Nini ma dan nà, yã kũ ani ma le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Luda Nini tɛn omɛnɛ kpésira kũ wétãmmanaao tɛni ń dã. 24 Ama ma wɛ̀ndi bɛ̀ɛrɛ vĩ̀mɛnɛ doro, séde mà yã kũ matɛn péa le mà zĩ kũ Dikiri Yesu dàmɛnɛ kɛ mà a mì dɛ. Àkũmɛ Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.

25 Ákɔ̃nɔ kũ ma kure á té ma kpata kũ à bò Luda kĩ̃naa waazi kɛ̀árɛnɔ, má dɔ̃ tera sà kũ óni wé kɛ pla doro. 26 A yã mé à tò ma òárɛ gbãra, tó á gbɛ̃ke sã̀tɛ, ma yãn gwe doro. 27 Ma Luda pɔyenyĩ̃na pínki òárɛ, mádi a ke utɛárɛrɛro. 28 À laakari dɔ á zĩdaa kũ sã kũ Luda Nini á dítɛ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũnɔ ń pínki. À Luda sɔsi gbɛ̃ kũ à ń lú kũ a zĩda aruo pìnɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kũ ma tanaa gbɛra lɛwanna pãsĩ kũ ò sãnɔ wɛ̃nda vĩ̀ronɔ ni si á té. 30 Bee á gbɛ̃kenɔ ni futɛ ò yãlɛkpɛrɛ dańnɛ de ò gbɛ̃nɔ gá ò naḿma. 31 A yã mé à tò àgɔ̃ kú a laakariia. Lákũ ma lé dà á baadia kũ wé'io nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio wɛ̃ aakɔ̃ dagura kámmabonaa sari, à tó a yã gɔ̃ dɔágu.

32 Tera sà matɛni á na Ludanɛ a ɔĩ̀ kũ a gbɛ̃kɛ yã kũ ani fɔ̃ à gbãna karaárɛɔ, à á gba zé de á baka gɔ̃ kú kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 33 Mádi gbɛ̃ke ɔgɔ ke a pókasa ke ni dɛro. 34 Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ ma zĩ kɛ̀ kũ ma zĩda ɔomɛ, akũ ma pɔ́ kũ ó a ni vĩ̀ kũ ma gbɛ̃nɔo lè. 35 Má mɔ̀árɛ yã sĩnda pínki gũn à zĩ kɛ lán dí bà à kpá gbãnasaridenɔi. Yã kũ Dikiri Yesu ò gɔ̃ dɔágu kũ à pì gbadana pɔnna vĩ̀ de gbasinala.

36 Yã bire onaa gbɛra à kùtɛ a kosoa kũ ń gbɛ̃ sĩnda pínkio à adua kɛ̀. 37 Ń wé pà kũ wé'io ń pínki ò mlɛ̃̀mlɛ̃ Pɔlua ò lé pèpɛa. 38 Yã kũ à tò ń pɔ sira kù̀ zɔ̃kɔ̃ mé à de kũ à pì ń wé ni kɛ pla doro. Akũ ò zènɛ ari gó'itɛ kĩ̃naa.

21

Pɔlu tana Yurusalɛmu

1 Ó kɛ̃naḿma gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn o da zén o mìi pè Kosua. Gu làa dɔnaao o ka Rode, akũ bona gwe o gɛ Patara. 2 Gwen o gó'itɛ kũ àtɛn gé Fenisia bùsun lèn, akũ o gɛ̃n o da zén. 3 Kũ o Sipiru è zà̀ dire, o pãnɛ ɔzɛi ótɛn gé Siria bùsun, akũ o ka Taya, gu kũ ò gó'itɛ aso bɔ̀tɛn. 4 O Yesudenɔ wètɛ, akũ o azuma do kɛ̀ kũńwo. Ń gbɛ̃kenɔ ò Pɔlunɛ kũ Luda Nini gbãnao kũ àsun gé Yurusalɛmuro. 5 Ama kũ gɔrɔ pàpa kũ óni tá, o futɛ ótɛn tá. Ò gèɛ zɛwɛrɛ ń pínki kũ ń nɔnɔ kũ ń néno wɛ̃tɛ kpɛ ari ísira léa. Akũ o kutɛ ó kosoa o adua kè. 6 Kũ o lé zàkɔ̃a, o gɛ̃ gó'itɛn. Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò èra ń bɛa.

7 Bona Taya o ɛra o da zén ari o ka Tɔlɛmai. O fɔ kpà Yesudenɔa o kɛ kũńwo gɔrɔ do. 8 Kũ gu dɔ̀, o futɛ o gɛ Sizaria. O gɛ o kipa baarunnakpari Filipi bɛa. Gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń sé yãnɔ domɛ. 9 À néngbɛ̃ annabinɔ vĩ̀ gbɛ̃nɔn siikɔ̃ odi zã̀ kɛ kɔ̀ro. 10 O gɔrɔ pla kɛna gwe gũn annabi kũ òdi pinɛ Agabu bò Yudea

bùsun à sù. 11 Kũ à sù ó kĩnaa, à Pɔlu utabaa sɛ̀ à a zĩda gbánɔ kũ a ɔnɔ yǐo à pì: Lákũ Luda Nini ò nàn dí: Gbɛ̃ kũ à bà dí vĩ, lɛn Yudanɔ ni a yĩ Yurusalɛmu ò a kpá buri pãndenɔa lɛ. 12 Kũ o yã pìi mà, ókɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛpidenɔ o kútɛ kɛ̀ Pɔlunɛ àsun gɛ́ Yurusalɛmuro. 13 Akũ à pì: Bɔ́yãi átɛn ɔ́ɔ dɔ átɛni ma nèsɛɛ yakamɛnɛɛ? Àsungɔ̃ yĩna ũ sero. Bee tó mani ga Yurusalɛmu Dikiri Yesu tɔ́ yãi, ma soru kɛ̀ kɔ̀. 14 Kũ òdi fɔ̃ ò a milɛ blèro, o kámma bò o pì: Dikiri pɔyenyĩna kɛ. 15 Abire gbɛra o soru kɛ̀, akũ o gɛ Yurusalɛmu. 16 Yesude kũ ò kú Sizaria kenɔ gèɛ ò kìpa kũoo Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛa. Yesudemɛ a ũ zaa zĩ.

Pɔlu gɛna Yamisi gwa

17 Kũ o ka Yurusalɛmu, Yesudenɔ ó sí kũ pɔnnao. 18 Kũ gu dɔ̀, Pɔlu gèɛ kũoo Yamisi bɛa. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe ń pínki. 19 Pɔlu fɔ kpàḿma, akũ à yã kũ Luda kɛ̀ a zĩ gãi buri pãndenɔ té bàbaǹɛ mámmam zɛ́azɛa. 20 Kũ ò yã pìi mà, ò Luda sáabu kpà. Akũ ò pìnɛ: Ǹ yã pì gwa, ó gbɛ̃. Yudanɔ Yesu náani kɛ̀ dúbu ũgbangba, akũ ń pínki kokari vĩ Musa doka musu. 21 Ò mà kũ ntɛn yã da Yuda kũ ò kú buri pãndenɔ ténɔnɛ ò kpɛ li Musa dokanɛ, òsun tɔ̃ zɔ̃ ń nénɔnɛro òsungɔ̃ ń futɛokarayãnɔ kũnaro. 22 Óni kɛ deraa? Zaakũ oni gí n suna yã mairo. 23 Ǹ kɛ lákũ óni onnɛ nà. Ó té gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kenɔ lé kɛ̀ Ludaa. 24 Ǹ ń sɛ́ à gɛ́ gbǎ bo á zĩdanɛ, ǹ ń fĩna bo de ò le ò mì bo, gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ò mà n musu bi yãpuranlo. Oni e kũ mɔkɔ̃n sɔ̃ ń té Musa dokai. 25 Buri pãnde Yesu náanikɛrinɔ sɔ̃, o takada kɛ̃ o òḿnɛ o zɛo ò mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa òo tãnaaaa kũ aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao.

26 Akũ Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tà kũńwo. Kũ gu dɔ̀, ò gbǎ bò ń zĩdanɛ, akũ à gɛ̃̀ Luda ɔnn de à gbǎbogɔrɔ lé dìtɛ kũ sa kũ oni o ń baadinɛɛo.

Pɔlu kũna Luda ɔnn

27 Kũ gbǎbona gɔrɔ suppla bire kà lakana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu è Luda ɔnn. Ò té kà parigu, akũ ò a kǔ. 28 Òtɛn wiki lé ò pì: Isarailanɔ, à ó leo. Gbɛ̃ díkĩna mé àdigɔ̃ yã da gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ gu sĩnda pínkia, kũ à bo ó gbɛ̃nɔ yã kpɛ kũ ó dokao kũ gu díkĩnao. Abire gbɛra à dɔkɛ̀ kũ Luda ɔnnwo dɔ à gɛ̃̀n kũ Girikinɔ. 29 Ò ò lɛ kũ ò Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kũ Pɔluo wɛ̃tɛ gũn yã yãimɛ, akũ òtɛn da Pɔlu gɛ̃̀ kãao Luda ɔn gũmmɛ.

30 Wɛ̃tɛ wǎ, gbɛ̃nɔ bò kũ bàao zaa gu sĩnda pínkia ò sù ò Pɔlu kǔ Luda ɔnn ò a gàtɛ ò bò kãao. Gwe gɔ̃̀nɔ ò Luda ɔn pìi gbànɔ tàta. 31 Kũ ò ye ò a dɛ, yã pì baaru Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa lè, à mà Yurusalɛmu wǎ. 32 Gwe gɔ̃̀nɔ à soza bàdenɔ sɛ̀ kũ a bàsaridenɔ, akũ ò gɛ̃́mma kũ bàao. Kũ gbɛ̃nɔ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi è kũ sozanɔ lɛɛlɛ, ò Pɔlu gbɛ̃naa tò. 33 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi nà Pɔlui à a kǔ à pì ò a yĩ kũ mɔkakɔ̃ananɔ mèn pla. À ń lá à pì: Dín gbɛ̃ pì ũu? Bɔ́ yãn à kɛɛ? 34 Akũ zàa gũn gbɛ̃nɔ tɛn wiki lé òtɛn yã dokɔ̃nɔ oro. Kũ zuka dí tó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi fɔ̃ à yã pì sãnsãn maro, à pì ò gɛ́ kãao sozanɔ bùran. 35 Kũ ò kà kãao didikia, sozanɔ mé ò a sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãi. 36 Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki téi kũ wikio òtɛn pi: À a dɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao

37 Kũ ò ye ò gɛ̃ kũ Pɔluo sozanɔ bùran, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi là à pì: Ĩni we mà yã oḿnɛ yá? Akũ à a là à pì: Ndì Giriki yã ma yá? 38 Misila gbɛ̃ kũ à fùtɛ kũ gbãnadenɔo zĩna à gèɛ gbárannan kũ bùsudɛri gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔmɛ n ũroo? 39 Pɔlu wèa à pì: Yudan ma ũ. Ò ma i Taasu, Silisia bùsummɛ. Wɛ̃tɛ tɔ́saridenlo.

Ma wɛ́ kèmma ǹ ma gba zɛ́ mà yã̄ o gbɛ̃nɔnɛ. 40 À a gbà zɛ́, akū̃ Pɔlu zɛ̀ didikia
à ɔ sè gbɛ̃nɔnɛ. Kū̃ ò yĩ̀tɛ kítikiti, à yã̄ òńnɛ kū̃ Eberu yão à pì:

22

1 Ma gbɛ̃nɔ kū̃ ma marenɔ, à sã̄ kpá à ma yãzɛ ma tera. 2 Kū̃ ò mà àtɛn yã̄
ońnɛ kū̃ Eberu yão, ò zɛ̀ kítikiti. Akū̃ Pɔlu pì: 3 Yudan ma ū̃, ò ma i Taasu, Silisia
bùsummɛ, akū̃ ma kɛfɛn blè wɛ̃tɛ gū̃n la. Gamaliɛli kĩ̃naan ma doka kū̃ ó dizinɔ
kū̃na dàdan a zɛ́a. Má ania vĩ̀ Ludanɛ lákū̃ á kun nà gbãra á pínki. 4 Ma wɛ́
tà donyĩ zɛ́ pì sèrinɔa ari ń gbɛ̃kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kū̃ nɔgbɛ̃nɔ kù̀kū̃ ma ń ká
kpésiran. 5 Sa'oriki kū̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn de ma sèedadenɔ ū̃ ń pínki. Ma takada kū̃ ò
kɛ̃̀ Damasuku Yudanɔnɛ sì ń ɔĩ̃, matɛn gɛ́ gwe mà gbɛ̃ pìnɔ kū̃kū̃ mà su kū̃ńwo
Yurusalɛmu ò wɛ́ tãḿma.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna bàbannɛnaa (Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kū̃ má tɛ́ zɛ́n, ma ka kãni kū̃ Damasukuo ifãntɛ̃ kà mìdangura, akū̃ kãnto
gupura zɔ̃kɔ̃ɔ bò ludambɛ à dàmala. 7 Ma bo ma lɛtɛ zĩ̃tɛ, akū̃ ma kòtoo mà ò
pìmɛnɛ: Solu, Solu, à kè dera ntɛn wɛ́ tãmaa? 8 Akū̃ ma pì: Dímɛ n ūu, Dikiri?
Akū̃ à pìmɛnɛ: Makūmɛ Yesu Nazɛra kū̃ ntɛn wɛ́ tãa ū̃. 9 Gbɛ̃ kū̃ ò kú kūmaonɔ
gupura pìi è, ama odi gbɛ̃ kū̃ àtɛn yã̄ o kūmao kòto maro. 10 Akū̃ ma a là: Bɔ́n
mani kɛɛ, Dikiri? Akū̃ à pìmɛnɛ mà futɛ mà gɛ̃ Damasuku. Gwen oni yã̄ kū̃ a
dìtɛmɛnɛ mà kɛ omɛnɛ pínki. 11 Gupura pì í gbãna tò ma wɛ́ dí gu e doro, akū̃
ma gbɛ̃nɔ ma kū̃ ma ɔa ò gɛ̃̀ kūmao Damasuku.

12 Donyĩri ke kú gwe kū̃ òdi pinɛ Anania. Àdi mì natɛ Luda dokanɛ, akūsɔ̃
Damasuku Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. 13 À sù ma kĩ̃naa à zɛ̀ ma sarɛ, akū̃ à
pìmɛnɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛra ǹ gu e. Gwe gɔ̃̀nɔ ma wɛ́ wɛ̃̀, akū̃ ma a è. 14 À pì
ó dizinɔ Luda mé à ma sɛ de mà wɛ́ kɛ pla kū̃ Gbɛ̃ Manao mà yã̄ ma a lén mà
a pɔyenyĩna dɔ̃. 15 À pì manigɔ̃ de a sèedade ū̃ màgɔ̃ yã̄ kū̃ ma è kū̃ yã̄ kū̃ ma
màao o gbɛ̃ sĩ̃nda pínkinɛ. 16 Akū̃ à pì bɔ́n matɛn dã̄ dɔɔ, mà futɛ mà da'itɛ kɛ ma
durunnanɔ ni kɛ̃ma kū̃ à sísinaao.

Pɔlu zĩ̃na buri pãndenɔ kĩ̃naa

17 Kū̃ ma ɛra Yurusalɛmu, matɛn adua kɛ Luda ɔnn, akū̃ ma wɛ́gupu è.
18 Ma Dikiri è, à òmɛnɛ mà kɛ likalika mà bo Yurusalɛmu, zaakū̃ gbɛ̃nɔ ni
yã̄ kū̃ matɛn o a musu síro. 19 Akū̃ ma pì Dikirinɛ, ò dɔ̃ sãnsãn kū̃ madìgɔ̃ gɛ̃
aduakɛkpɛ kū̃ aduakɛkpɛnwo de màgɔ̃ a náanikɛrinɔ ká kpésiran ògɔ̃ ń gbɛ̃.
20 Kū̃ òtɛni à sèedade Sitivĩ dɛ sɔ̃, makū̃ má kú gwe ma zɛ kū̃ a dèrinɔ má ń
utanɔ kūnańnɛ. 21 Akū̃ Dikiri pìmɛnɛ mà gɛ́, áni ma zĩ ari buri pãndenɔ kĩ̃naa
zàzã̄.

Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ

22 Ò sã̄ kpà a yãi ari à gɛ̀ɛ à kà buri pãndenɔ yã̄ pìia, akū̃ ò nà wikia ò pì:
À a dɛ! Gbɛ̃ dí taka kunna zɛ́ vĩ̃ro! 23 Òtɛn wiki lɛ́ òtɛni ń utanɔ kpukɛ òtɛn
bùsutiti fã̄ musu. 24 Akū̃ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ò gɛ̃ kū̃ Pɔluo ń bùran, ò a
gbɛ̃ kū̃ flãao ari à yãpura o ò le ò yã̄ kū̃ òtɛn wiki dɔa a yãi ma. 25 Kū̃ òtɛn Pɔlu
ɔnɔ poro de ò a yĩ̃, à pì soza bàde kū̃ à kú gwenɛ: Á a zɛ́ vĩ̃ à Romu gbɛ̃ gbɛ̃
yãkpatɛkɛnaa sari yá? 26 Kū̃ sozaa pì yã̄ pìi mà, à gɛ̀ɛ à pì ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Bɔ́n
ĩ̃ni kɛɛ? Gbɛ̃ pì bi Romu gbɛ̃̄mɛ. 27 Akū̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sù à Pɔlu là à pì: Ǹ omɛnɛ,
Romu gbɛ̃̄mɛ n ū yá? À wèa à pì: Ee. 28 Akū̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma ɔgɔ dasi

kpàmɛ, akũ ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Akũ Pɔlu pìnɛ: Makũ sɔ̃ ò ma i a ũmɛ. 29 Akũ
gbɛ̃ kũ ò yei ò yã lalaa yãnɔ bòru kpɛ gɔ̃nɔ. Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dɔ̃ kũ Pɔlu bi Romu
gbɛ̃mɛ, vĩna a kὺ kũ à tò ò mɔ̀ɔ kàa yãi.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Pɔluo

30 A gu dɔ̀ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ye à yã kũ Yudanɔ sùo sãnsãn ma, à mɔ̀ɔ pòroa, akũ
à sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ kàkara à sù kũ Pɔluo ń arɛ.

23

1 Pɔlu wɛ́ pὲ gbãnadenɔa à pì: Ma gbɛ̃nɔ, yãke tɛni ma swὲ̃ vĩ Luda arɛro ari
kũ a gbãrao. 2 Akũ sa'oriki Anania ò a dogarinɔnɛ ò a lɛ́ a léa. 3 Akũ Pɔlu pìnɛ:
Luda n lɛ́ se, bisãsiri kaka nɛ́. Ń vutɛna ntɛn yãkpatɛ kɛ kũmao doka musu,
akũ mɔkɔ̃n sɔ̃ n bo a kpɛ, n pì ò ma lɛ́. 4 Akũ dogari pìnɔ pì: Mɔkɔ̃mmɛ ntɛn
Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛ yá? 5 Pɔlu pì: Gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sa'orikinlo, zaakũ ò kɛ̃ Luda
yãn ò pì òsun ó bùsu gbãnade tɔ́ vãni síro.

6 Pɔlu dɔ̃ kũ gbãnade pìnɔ gbɛ̃kenɔ bi Sadusinɔmɛ, ń gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ,
akũ à òńnɛ gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ, Farisinɔ nén ma ũ. Gènɔ
vuna tãmaa kũ má vĩ yãin átɛn yãkpatɛ kɛ kũmao. 7 Kũ à yã pìi ò, Farisinɔ
kũ Sadusinɔ fùtɛ kũ kɔ̃o kũ lékpakɔ̃ao, akũ kɔ̃kakararinɔ kpàatɛ lɛu pla.
8 Sadusinɔ dì pi gènɔ dì vuro, akũsɔ̃ malaikanɔ kũ ninin ɔ kunlo. Farisinɔ sɔ̃
ò zὲ kũ yã pìnɔo pínki. 9 Ò zuka gbãna kà ń té, akũ Farisi kũ òdi doka dańnɛ
kenɔ fùtɛ kũ lékpakɔ̃a gbãnao ò pì: Ódi yã vãni ke le gbɛ̃ diaro. Tó nini ke
malaika mɛ́ à yã ònɛ sɔ̃ bi? 10 Kũ lékpakɔ̃a kὲ gbãna, sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ tɛn vĩna
ma de gbɛ̃nɔ sún Pɔlu kɛ yákiyakiro yãi, akũ à ò a sozanɔnɛ ò kipa ò gɛ̃ ń té ò a
kũ ò gɛ́ kãao ń bùran.

11 Zĩ birea gwãani Dikiri bò à sù Pɔlua à pì: Ǹ laakari kpátɛ! Lákũ n ma yã
ò Yurusalɛmu la nà, séde ǹ o Romu dɔ.

Lékpakũsũna Pɔlui

12 Kũ gu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkara asiri gũn ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari
ò gɛ́ Pɔlu dɛo. 13 Lékpakũsũrii pìnɔ de gbɛ̃nɔn buplala. 14 Ò gὲɛ sa'orikinɔ kũ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa ò pìńnɛ: O sì kũ Ludao o pì tó ódi Pɔlu dɛro, tó o pɔ́ blὲ, Luda
láari bowá. 15 Ákɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ á pínki à gɛ́ à o sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɛ à suárɛ
kũ Pɔluo lákũ ò pi á ye à a yãnɔ tàasi ká tera de a káakupɔla bà. Ókɔ̃nɔ sɔ̃ ónigɔ̃
kú soru gũn ò a dɛ zén ari àgɔ̃ gɛ́ ká la.

16 Kũ Pɔlu dãre négɔ̃gbɛ̃ ń yã kũ ò gɔ̃gɔ̃ɔ pìi mà, akũ à gὲɛ à gὲ̃ sozanɔ bùran à
ò Pɔlunɛ. 17 Akũ Pɔlu soza bàde sìsi à pìnɛ: Ǹ gɛ́ kũ kɛfɛnna dio á gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa,
zaakũ à ye à baaru ke kpánɛ. 18 Akũ à a sὲ à gὲɛ kãao ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa à pì: Pɔlu
kũ ò a dà kpén ma sisi à kútɛ kèmɛnɛ mà su n kĩnaa kũ kɛfɛnna dio. À yãke vĩ
à ye à onnɛ. 19 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi kɛfɛnna pìi kὺ a ɔa à gὲɛ kãao gukpado ń pla,
akũ à a là à pì: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛnɛɛ? 20 Akũ à pì: Yudanɔ mé ò lɛ́ kpàkũsũ, ò ye
ò kútɛ kɛnnɛ ǹ su kũ Pɔluo ń gbãnadenɔnɛ zia, lákũ ò pi ò ye ò a yã gwa tera
de a káakupɔla bà. 21 Ǹsun weńnɛro, zaakũ ń gbɛ̃nɔ tɛni a dã zén ò de gbɛ̃nɔn
buplala. Ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari ò gɛ́ a dɛo. Ò soru kὲ kɔ̀, n yãn
ń sã dɔi. 22 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pì kɛfɛnna pìinɛ: Ǹsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ kũ n òmɛnɛro. Akũ
à a gbàrɛ.

Pɔlu gbarɛna Sizaria

23 Akũ à soza bàde gbɛ̃nɔn planɔ sìsi à pìńnɛ: À o soza fɛ̃nɛdade gbɛ̃nɔn wàa
donɔnɛ ò soru kɛ ò gé Sizaria ɔkɔsi úblegɔrɔ kũ sɔ̃de gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akurinɔ kũ
sáride gbɛ̃nɔn wàa donɔ. 24 À sɔ̃ yã̀ kɛkɛ Pɔlunɛ à dia à géo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi
kĩnaa aafia. 25 Akũ à takada kɛ̀nɛ à pì:

26 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi, makũ Kalaudiu Lisia ma takada díkĩna kɛ̀nnɛ ma
fɔ kpàmma. 27 Yudanɔ mé ò gbɛ̃ díkĩna kù̀ ò ye ò a dɛ. Kũ ma a dɔ̀ Romu gbɛ̃
ũ, akũ ma gɛ kũ sozanɔ ma a sìḿma. 28 Kũ má ye mà a taari kũ ò lèa ma, ma
a sɛ̀ ma gɛ kãao ń yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa. 29 Gwen ma dɔ̃n kũ taari kũ ò lèa bi ń
doka yãmɛ, adi yã̀ kũ à kà ò a dɛ ke ò a da kpésiran kɛro. 30 Kũ ò lé kpàkũsũi,
ò a yã̀ kpãni kèmɛnɛ, akũ ma a gbàrɛmma gɔ̃nɔ ma ò yãdenɔnɛ ò gé kũ a yão
n kĩnaa gwe.

31 Akũ sozanɔ kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao Antipatari gwãani. 32 Kũ
gu dɔ̀, soza kũ òtɛn táa o gèsɛɛ pìnɔ Pɔlu nà sɔ̃denɔnɛ ń ɔĩ̀ ò do kãao arɛ, akũ ò
èra ò tà ń bùran. 33 Kũ sɔ̃denɔ kà Sizaria, ò takada pìi kpà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìia,
akũ ò Pɔlu nànɛ a ɔĩ̀. 34 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takada pì kyó kɛ̀, akũ à Pɔlu là bùsu kũ
à bòn. À mà kũ Silisia bùsuun à bòn, 35 akũ à pìnɛ: Tó gbɛ̃ kũ ò yã̀ vĩ kũnwonɔ
sù, mani ma lákũ oni o nà. Akũ à pì òg̃ɔ̃ a dãkpã̀ Hɛrɔdu kipakia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpanaa

1 Gɔrɔ sɔɔro gbɛra sa'oriki Anania sù Sizaria kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ kũ dokadɔ̃ri
kũ òdi pinɛ Tɛtuluo. Ò sù Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa. 2 Kũ ò Pɔlu sìsi,
Tɛtulu fùtɛ àtɛn yã̀ daala à pì: Felisi, kũ n arubarikaao ó bùsu katɛna aafia. N
zia laasunlɛna mé à ó bùsuu kɛ̀ mana. 3 Òdi n tɔ́ nna sí òg̃ɔ̃ n sáabu kpá gu sĩnda
pínkin gɔrɔ sĩnda pínki. 4 Kũ má ye mà n yã̀ gágaro, mani wɛ́ kɛmma ǹ sùru kɛ
kũoo ǹ ó yã̀ fítinna dí ma. 5 O è kũ gbɛ̃ pì bi gudɛriimɛ. Àdi yãkete da Yudanɔ té
andunia gũn pínki, à de donyĩzɛ ékɛ kũ òdi ń sísi Nazɛradenɔ don'arɛde ũ. 6 À
ye se à Luda ɔn gbà̀ lé, akũ o a kù̀. 7-8 Tó n a làla n zĩda, ĩni taari kũ ó lèa yãpura
dɔ̃. 9 Akũ Yudanɔ yã'i kàra ò pì lɛn yã̀ pìnɔ de lɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao Felisi arɛ

10 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi mìi kɛ̀ dékũ Pɔlunɛ de à yã̀ o. Akũ Pɔlu pì: Lákũ
má n dɔ̃ yãkpatɛkɛri ũ bùsu dí gũn a wɛ̀ dasi kɛ̀, a yãi matɛni ma mìbona yã̀
o ma laakariia. 11 Tó n gbèka, oni onnɛ kũ ma gɛna Yurusalɛmu mà donyĩ
kɛ de gɔrɔ kuri awɛɛplalaro. 12 Odi ma e matɛn lékpakɔ̃a kɛ kũ gbɛ̃keo Luda
ɔnnlo. Odi ma e matɛn yãkete da aduakɛkpɛnɔ gũn ke wɛ̃tɛ gũnlo. 13 Gbɛ̃ pìnɔ
ni fɔ̃ ò taari kũ ò lèma sèedade lennɛro. 14 Ma sì kũ zé kũ òtɛn sísi donyĩzɛ ékɛ
pìi gũnn matɛn do ó dizinɔ Ludai. Má yã̀ kũ ò kɛ̀ Musa doka gũn kũ annabinɔ
takadanɔ náanikɛna pínki. 15 Ma wɛ́ dɔ Ludai lán mɔ́kɔ̃nɔ bà, kũ gbɛ̃ mananɔ kũ
gbɛ̃ vãninɔ ni vu ń pínki. 16 A yã̀ mé à tò madìg̃ɔ̃ ma zĩda toto gɔrɔ sĩnda pínki de
ma swɛ̀ súng̃ɔ̃ vĩ Luda arɛ ke bisãsiri arɛro. 17 Ma wɛ̀kɛna kũ ma bùsuuo gbɛra
ma ɛra ma su ma ɔ dàḿma ma sa ò 18 Luda ɔnn. Kũ matɛn sa o ma gbàbonaa
gbɛra, akũ ò ma le gwe. Mádi gbɛ̃nɔ kákararo, yãkete kunlo. 19 Asia bùsu Yuda
kenɔmɛ yãdenɔ ũ. Séde ò su ò yã̀ bo kɔ̃ lén n kĩnaa. 20 Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kũ ò kú
lanɔ dà kũ ò lèma gɔrɔ kũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũmao o. 21 Sé yã̀ mèn do kũ ma òńnɛ
kũ kòto gbãnao, gɛ̀nɔ vuna yã̀ musun òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao.

22 Felisi Yesu zé bɔkɔtɛna dɔ̃, akũ à lá kù Yudanɔ yãla à pì: Tó sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
Lisia sù, mani á yã mì dɛárɛ. 23 À ò soza bàdenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpã, ama à a gba zé
à ĩam pá, à tó a gbɛ̃nɔ kpái.

Pɔlu kunna kpésiran Sizaria

24 Gɔrɔ pla gbɛra Felisi sù kũ a Yuda nanɔ kũ òdi pinɛ Durusilao. À Pɔlu
sìsi, akũ à Kirisi Yesu náanikɛna yã màa. 25 Pɔlu tɛn yã o manakɛnaa musu kũ
zĩdakũnadɔ̃naao kũ yãkpatɛkɛna kũ àtɛn suo, akũ vĩna Felisi kù̀ à pì: Ǹ futɛ ǹ
tá gĩa. Gɔrɔ kũ ma ɔ lè mani ɛra mà n sísi. 26 Àtɛn wé dɔ Pɔlui kũ ani gusarɛgba
daarɛmɛ, akũ àdigɔ̃ a sísi gɛ̃n baaakɔ̃ à su fàai bo kãao. 27 Kũ à kɛ̀ wɛ̃̀ pla, Pɔsiu
Fɛsutu vùtɛ Felisi gɛ̃nɛ ũ. Kũ Felisi ye àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ yãi, akũ à Pɔlu tò
dana kpésiran.

25

Pɔlu zɛ̀ kũ gɛna Siza kĩnaao

1 Fɛsutu vutɛna kpatan gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra à fùtɛ Sizaria à gèɛ Yurusalɛmu.
2 Gwen sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ sù a kĩnaa ò fùtɛ kũ Pɔlu yão. Ò wé kèa
3 à sùru kɛ à tó Pɔlu su Yurusalɛmu. Zaakũ ò zèo ò tankutɛ kpákpanɛ zén ò a
dɛmɛ. 4 Akũ Fɛsutu pìńnɛ: Pɔlu kú kpésiran Sizaria, makũ sɔ̃ mani tá gwe tera.
5 Á gbãnade kenɔ su ò gé kũmao. Tó à yã vãni kèmɛ, áni o.
6 Fɛsutu kɛ̀ kũńwo lán gɔrɔ sɔraakɔ̃ ke gɔrɔ kuri taka bà, akũ à èra à tà Sizaria.
Kũ gu dɔ̀, à vùtɛ a tìntinnwa à pì ò mó kũ Pɔluo. 7 Kũ ò sù kãao, Yuda kũ ò
bò Yurusalɛmunɔ lìkai, akũ ò yã zɔ̃kɔ̃ kũ odi fɔ̃ ò a sèedade lèronɔ dìa dasidasi.
8 Pɔlu zɛ̀ kũ a zĩdao à pì: Mádi taari kɛ Yudanɔ doka ke Luda ɔnnnɛro, ke Siza.
9 Fɛsutu tɛn wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ, akũ à Pɔlu là à pì: Ĩni we ǹ gé Yurusalɛmu
de mà yãkpatɛ kɛ kũnwo gwe yã dínɔ musu yá? 10 Pɔlu pì: Siza doka kũ à kù̀
ò yãkpatɛ kɛomɛnɛ arɛn má zɛn la. Mádi taari kɛ Yuda kenɛro lákũ mɔkɔ̃n ń
dɔ̃ sãnsãn nà. 11 Tó ma taari kũ à kà ò ma dɛ kɛ̀, matɛn gí mà garo. Ama lákũ
mádi yã kũ gbɛ̃ dínɔ tɛn o ma musu ke kɛro nà, gbɛ̃ke zé vĩ à ma kpáḿmaro.
Gɛna Siza kĩnaan ma zɛo. 12 Kũ Fɛsutu lé kpàkũsũ kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Kũ Sizamɛ n
zɛo, a kĩnaan ĩni gén.

Gɛna kũ Pɔluo kína Agaripa kũ Benisio arɛ

13 Gɔrɔ pla gbɛra kína Agaripa kũ Benisio sù Sizaria de ò fɔ kpá Fɛsutua.
14 Kũ òtɛn gɔrɔ pla kɛ gwe yãi, Fɛsutu bò kũ Pɔlu yão kína pìinɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke
kú la kũ Felisi a tò da kpésiran. 15 Kũ ma gɛ Yurusalɛmu, sa'orikinɔ kũ Yuda
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sùmɛnɛ kũ a yão ò pì mà sùru kɛ mà yã daala. 16 Ma pìńnɛ tó gbɛ̃
kũ ò sù kũ a yão dí zé le à kɔ̃ e kũ gbɛ̃ kũ ò yã vĩ lɛɛlɛnɔ à yã wèḿmaro, ókɔ̃nɔ
Romudenɔ odì a kpáḿmaro. 17 Kũ o su la lɛɛlɛ, mádi zɛzɛro. Kũ gu dɔ̀ gɔ̃̀nɔ, akũ
ma vutɛ ma tìntinnwa ma pì ò mɔmɛnɛ kũ adeo. 18 Gbɛ̃ kũ ò taari lèaa pìnɔ yã
ò, odi yã vãni kũ matɛn kpákpa o a musuro. 19 Ò yãkete vĩ kãao ń donyĩzɛ yã
musu kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu yão. À gà, akũ Pɔlu zɛ̀ kũ a kunna wɛ̃̀ndin yão.
20 Ma bídi kè yã pì zé dɔ̃naaa, akũ ma a là tó à ye à gé Yurusalɛmu ò yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ
gwe. 21 Akũ Pɔlu pì Romu kínan a zɛo ògɔ̃ a kũna. Akũ ma pì ògɔ̃ a dãkpã ari
màgɔ̃ gé a gbarɛ Sizaa. 22 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Má ye mà gbɛ̃ pì yã ma ma
zĩda. Akũ Fɛsutu pì: Ĩni yã ma a lén zia.

23 Kũ gu dɔ̀ Agaripa kũ Benisio sù kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo, akũ ò gɛ̀
kɔ̃kakarakɛkpɛn kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ. Kũ Fɛsutu yã

ò, ò sù kũ Pɔluo. 24 Akũ Fɛsutu pì: Kí Agaripa kũ ákɔ̃nɔ kũ á kú kũoo lanɔ pínki, a gbɛ̃ dí è yá? Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ gu dínɔ ń pínki gbɛ̃ pì yã sè ò sùoma, òtɛn wiki léma ò pì à mana àgɔ̃ kun doro. 25 Makũ sɔ̃, mádi e à yãke kè kũ à kà ò a dɛro, akũ lákũ à zè kũ Sizao nà, ma zɛo mà a gbarɛa. 26 Mádi yã pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃ kínanɛ a yã musuro. A yã mé à tò ma su kãao á arɛ, atɛ̃nsa mɔkɔ̃n kína Agaripa, de yãlalanaaa gbɛra mà yã le mà kɛ̃. 27 Zaakũ purusuna gbarɛḿmana taari kũ ò lèa sãnsãn onaa sari zé vĩ ma kĩnaaro.

26

Pɔlu a zĩda yã bɔkɔtɛna kína Agaripa arɛ

1 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Ń zé vĩ ǹ n yã o. Akũ Pɔlu ɔ sè à a zĩda yã bɔ̀kɔtɛ à pì: 2 Kí Agaripa, ma è ma mìnna kè, kũ ma lè matɛni ma zĩda yã bɔkɔtɛ n arɛ gbãra taari kũ Yudanɔ dìma pínki yã musu. 3 Atɛ̃nsa kũ ń Yudanɔ futɛokarayã dɔ̃ pínki kũ ń yãketenɔ. Abire yãi ma wé kèmma ǹ ma yã dí mamɛnɛ. 4 Yudanɔ ma kunna dɔ̃ zaa ma né fíti zĩ naana zaa ma bùsụn ari Yurusalɛmu. 5 Ò ma dɔ̃ à gìi kè. Tó ò yei, oni fɔ̃ ò o kũ má kú ó donyĩrinɔ gã kũ à gbãna kũ Luda yão kũ òdi pi Farisinɔ té. 6 Tera sà òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao kũ ma wé dɔ lé kũ Luda sè ó dizinɔnɛɛi yãi. 7 Ó buri mèn kuri awɛɛplanɔ dìgɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio wédɔna lésɛna dokɔ̃nɔ pìii. Kí, tãmaa pì yãin Yudanɔ fùtɛmai. 8 Bóyãin Luda gènɔ vunaa kèárɛ yãzɛsari ũ séɛ?

9 Makũ sɔ̃ yã, ma zɛo kũ yã kũ ani bo Yesu Nazɛra kpɛ pínkin manigɔ̃ kɛ. 10 Lɛn ma kè lɛ Yurusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zé, akũ ma Luda gbɛ̃nɔ kà kpésiran dasi. Tó òtɛni ń dɛdɛ sɔ̃, ma lé dìgɔ̃ kú a gũmmɛ. 11 Madìgɔ̃ gé aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛo gɛ̀n baaakɔ̃, màgɔ̃ wé tãḿma mà gã naḿma de ò ledi kpá Yesui. Ma pɔ fɛ̃nańyĩ, akũ madì gé wari dɔḿma ari buri pãnde wɛ̃tɛnɔa.

Pɔlu a Yesu zé sɛna yã'onaa
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

12 Abire yãi matɛn gé Damasuku kũ doka kũ sa'orikinɔ ma gbarɛooo. 13 Kína, kũ má té zén kũ ifãntɛ̃o di mìdangura, ma gupura è à bò ludambɛ à damala kũ ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ de ifãntɛ̃la. 14 O lɛtɛ zĩtɛ ó pínki, akũ ma kòtoo mà ò òmɛnɛ kũ Eberu yão ò pì: Solu, Solu, à kè dera ntɛn wé tãmaa? Lèzɔ̃na kũ gbáo kyate sari tɛn wari dɔmma fá! 15 Ma pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ Dikiri pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 16 Ǹ futɛ ǹ zɛ. Ma bo ma summa de mà n sɛ́ ma zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ de yã kũ n è kũ yã kũ mani mɔnnɛoo sèedade ũ. 17 Mani n sura ba Yudanɔ ɔĩ kũ buri pãndenɔ. Mani n zĩḿma 18 de ǹ ń wé kɛ̃ńnɛ, ò kpɛ li gusiranɛ ò arɛ dɔ gupuraa, ò bo Setan gbãnan ò gɛ̃ Luda pón, de ń durunnanɔ le à kɛ̃ḿma, ń baka gɔ̃ kú kũ Luda gbɛ̃nɔ ma náanikɛna yãi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àkũ mé à tò mádi gí ludambɛ gbɛ̃ kũ à bò à sùma yãiro. 20 Ma waazi kè Damasuku gĩa kũ Yurusalɛmuo, akũ ma kè Yudea bùsu gu sĩnda pínkia kũ buri pãndenɔ kĩnaao. Ma òńnɛ ò nèsɛ litɛ ò arɛ dɔ Ludaa, ò yã kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ò nèsɛɛ lìtɛ kɛ. 21 Abire yãin Yudanɔ ma kũ Luda ɔnn, ò ye ò ma dɛ. 22 Luda kpányĩn má kunwo ari kũ a gbãrao, akũ má zɛna a sèedade ũ né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń pínki. Madì yã pãnde oro, sé yã kũ annabinɔ kũ Musao ò à kɛ baasiro. 23 Ò pì Arumasihu ni wari le, àkũ mé ani futɛ bona gan káaku à gupura yã o Yudanɔnɛ kũ buri pãndenɔ.

24 Kũ Pɔlu tɛni a zĩda yã bɔkɔtɛ lɛ, Fɛsutu wiki dɔ̀a à pì: Ĩa kàmman yá Pɔlu? N dɔ̃na zɔ̃kɔ̃ mé àtɛni n mì litɛ. 25 Akũ Pɔlu pì: Ĩa dí kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde Fɛsutu. Yãzɛden matɛn o, akũsɔ̃ yãpuramɛ. 26 Kí, lákũ ń yã birenɔ dɔ̃ nà mani fɔ̃ mà yã onnɛ súsu vĩna sari. Má dɔ̃ kũ a ke dí kɛ n mì kpɛro, zaakũ yã pì bi gukpado yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kũ annabinɔ òo sì yá? Má dɔ̃ kũ n sì. 28 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Gɔrɔ fíti dí lén ntɛn da ĩni fɔ̃ ǹ ma litɛ mà gɔ̃ Yesude ũn yá? 29 Pɔlu pì: Bee tera ke gìkɛna má yei, tó Luda wè. Adi kɛ ndonlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ma yã ma gbãranɔ ń pínki, ò gɔ̃ lákũ má de nà mɔ̀kakɔ̃ana dínɔ baasi. 30 Akũ kína pì kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kũ Benisio fùtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔ. 31 Kũ ò bɔ̀tɛ, òtɛn o'okɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì dí yã kũ à kà ò a dɛ ke ò a da kpésiran kɛro. 32 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Tó gbɛ̃ pì dí zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao yãro, de óni fɔ̃ ò a gbarɛ.

27

Gɛna kũ Pɔluo Romu gó'itɛ gũn

1 Kũ ò zèo ò da Itali zén, akũ ò Pɔlu kũ purusuna kpara kenɔ nà soza bàde kũ òdi pinɛ Yuliunɛ a ɔĩ. À de soza gầ kũ òdi pi Siza sozanɔ don'arɛdenɔ do ũ. 2 O gɛ̃ gó'itɛ kũ à bò Adaramitiumu gũn, àtɛn bɔtɛ kũ Asia bùsu wɛ̃tɛnɔ, akũ o da zén. Masedonia bùsu gbɛ̃ Arisitaku Tɛsalonika kú kũoo. 3 Kũ gu dɔ̀ o ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna kũ nèsɛdoo, akũ à a gbà zé à gé a gbɛ̃nɔ gwa, de ò kpái. 4 Kũ o bo gwe, o ka í dagura. Kũ ĩa tɛn daólɛ yãi, akũ o do Sipiru bùsuui kpɛ kpa. 5 Táa'ona ísira dagura o do Silisia kũ Pamfilia bùsunɔi, akũ o ka Mira, Lisia bùsun. 6 Gwen soza bàde pì Alɛsandaria gó'itɛ kũ àtɛn gé Itali lèn, akũ à ó kán.

7 Gɔrɔ kenɔ gũn ó tá bùsa. O ɔsi kà ari o ka Sinidu léa. Kũ ĩa dí wewɛrɛ ò gé súsuro, o pãnɛ o bo Kɛrɛti bùsu kpɛ kpa Salamɔnɛ sarɛ. 8 Ɔsikanaa gũn ótɛn pã Kɛrɛtinɛ, akũ o ka gu kũ òdi pi Gódɔki Manan. A kãni kũ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Laseao. 9 Lákũ o gìi kɛ̀ zén nà, ó gɛna arɛ gɔ̃ kari yã ũ, zaakũ Yudanɔ léyĩgɔrɔ gɛ̃ kɔ̀. A yã mé à tò Pɔlu lé dàḿma 10 à pì: Gbɛ̃nɔ, ma è tá dí ni su kũ ásaru zɔ̃kɔ̃ɔ kũ kisirao. Adi kɛ gó pì kũ a asonɔ adonlo, kũ ókɔ̃nɔmɛ se. 11 Ama soza bàde gódɔdɔri kũ gódeo yã sì de Pɔlu póla. 12 Gu pì mana ò gó dɔn ò bunsirɛ blenlo, akũ gbɛ̃nɔ zè dasi kũ ò ɛra ò da zén ò tá. Ò ye ò ká Fenisi, wɛ̃tɛ kũ à kú Kɛrɛti ifãlɛtɛ kpa, tó ani sí kɛ ò bunsirɛ ble gwe.

Zàga'ĩa futɛna ísirala

13 Kũ ĩa busɛ fùtɛ gènɔmidɔki kpa, òtɛn da ò fɔ̃ ò ń pɔyeina kɛmɛ. Akũ ò ń gó pòro ò dà zén òtɛn pã Kɛrɛtinɛ kãnikãni. 14 Adi gì kɛro zàga'ĩa gbãna kũ òdi pi ĩa pãsĩ bò Kɛrɛti kpi kpa. 15 À gó lìtɛ, ódi fɔ̃ ò arɛ dɔa doro, akũ o gɔ̃ téi. 16 Kũ à ó kpá luan fítinna kũ òdi pi Kodai, à kèwá sằna fíti. Ɔsikanaa gũn o ó gó fítinna surababɔɔ lè o kủ gwe. 17 Kũ ò sè ò gɛ̃̀o gó zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũ ò kèkɛ ò bàa dɔ̀ gó zɔ̃kɔ̃ɔ pìia. Kũ òtɛn vĩna kɛ Libia bùsu í sàrara gɛ̃nanɛ yãi, akũ ò gó kúra gbàrɛ ín ò gɔ̃̀ té ĩai. 18 Kũ gu dɔ̀, lákũ zàga'ĩa kpé àtɛni ó gó yĩpayĩpa gbãngbãn nà, akũ ò nà asonɔ zuzunaaa í gũn. 19 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò ń gó zĩkɛbɔnɔ bɔ̀tɛ ò kɔ̀tɛ ń zĩda. 20 À kà gɔrɔ ũgbangba ifãntɛ̃ kũ susunɛnɔ dí boro, ĩa pãsĩ pìi kũ legũo dí kpátɛro. Surabana tãmaa kũ ó vĩ yã làkawá pínki.

21 O gɔrɔ pla kɛ̀ ódi le o pó blèro, akũ Pɔlu fùtɛ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma yã màmɛ yã, de ódi futɛ Kɛrɛti, kisira kũ ásaru dínɔ gbasa à ó léro. 22 Ari tera matɛn lé daáwa à laakari kpátɛ! Á gbɛ̃ke ni garo, sé gó pìi yaka. 23 Gĩa gwãani Luda kũ má de a pó ũ matɛn doi malaika bò à sùma 24 à pì: Ǹsun vĩna kɛro, Pɔlu. Séde ǹ

Siza arɛ le. Luda gbɛ̃ kũ ò kú kũńwo gó gũnnɔ bònnɛ aafia ń pínki. 25 A yã mɛ́ à
tò gbɛ̃nɔ, à laakari kpátɛ! Má Luda náani vĩ kũ ani kɛ lákũ à òmɛnɛ nà. 26 Séde
ò ká luan ke í sàraran.
27 A gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ gwãani ĩa pãsĩ pì tɛni ó gátɛ Adariatiki íla ari tera.
Akũ lizãndo gó gbɛ̃nɔ tɛn da o ka kãni kũ í baraomɛ. 28 Akũ ò bà ílɔgwabɔɔ
gbàrɛ ín, ò è gǎsãkuru basiikɔ̃. Kũ à kɛ̀ saa fíti ò gbàrɛ dɔ, ò lè a lòkotoo kà
gǎsãkuru baaakɔ̃. 29 Òtɛn kpana gbèla vĩna kɛ, akũ ò kúra mèn siikɔ̃ gbàrɛ gó
pɔ̀rɔ kpɛ, akũ òtɛn adua kɛ de gu dɔḿma. 30 Gó gbɛ̃nɔ tɛn zé wɛtɛ ò bɔtɛ gó gũn ò
bàa lé, akũ òtɛn gó surababɔɔ pìi kipa ò da íla, òtɛn kɛ lákũ ò ye ò kúranɔ gbarɛ
gó arɛ bà. 31 Akũ Pɔlu pì soza bàdenɛ kũ a bàsaridenɔ: Tó gbɛ̃ birenɔ dí gɔ̃ gó
gũnlo, áni fɔ̃ à boro. 32 Akũ sozanɔ gó surababɔɔ bànɔ zɔ̃zɔ̃ ò tò à lètɛ ín.
33 Kũ gu ye à dɔ, Pɔlu kútɛ kèńnɛ ń pínki ò pɔ́ ble à pì: A gɔrɔ gɛ̃ro donsarin
gbãra a gɔ̃ lokona pɔ́ble sari. 34 Matɛn kútɛ kɛárɛ à pɔ́ ble de à gbãna le à bo
aafia. Bee á mìkã mèn do ni létɛro. 35 Pɔlu yã bire onaa gbɛra à burodii sè à
Luda sáabu kpà gbɛ̃ sĩnda pínki wára, akũ à è àtɛn só. 36 Ń gbɛ̃ sĩnda pínki laakarii
kpàtɛ, akũ ò pɔ́ blè sà. 37 Ókɔ̃nɔ kũ ó kú gó gũnnɔ ó pínki o ka gbɛ̃nɔn wàa do
kpé baaakɔ̃ akuri awɛɛsuddo. 38 Kũ ò pɔ́ blè ò kǎ, ò pɔ́blewɛ bɔ̀tɛ ò kà ín, de gó
le à kɛ futa yãi.

Gó'itɛ yakanaa

39 Kũ gu dɔ̀, ò sl̃sĩaa lè odi dɔ̃ro. Kũ ò luankore è kũ bùsu'atɛ̃ sàraao, akũ ò
zɛ̀o ò gé kũ góo í sàraran gwe, tó oni fɔ̃. 40 Ò kúranɔ pòro ò dà í gũn, akũ ò báli
gódɔdɔbɔnɔ bàa pòro gɔ̃̀nɔ. Ò gó arɛ biza pòro ĩanɛ, akũ ò mìi pè gu sàraa pìia.
41 Akũ ò sì bùsu'atɛ̃n dɔ̃naa sari, akũ gó zè gwe. Bùsu'atɛ̃ pì gó arɛ kǔ́ gíngin adi
fɔ̃ à yĩgãro, akũ ísɔ̃kɛna kũ àtɛn káka kũ gbãnao tɛn gó pɔ̀rɔ kpɛ yaka. 42 Sozanɔ
zɛ̀o ò purusunanɔ dɛdɛ, de ń gbɛ̃ke sún í kpá ò pitiḿmaro yãi. 43 Ama soza bàde
ye à Pɔlu mì sí, akũ à gìńnɛ ò ń pɔyeina kɛ. À pì íkparinɔ dońnɛ arɛ ò kusi ía ò
bikũ, 44 gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃ té ń kpɛ lí lèkɛtɛnɔ ke gó kasonɔ musu. Lɛn gbɛ̃ sĩnda
pínki í bara lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kunna Malata luan

1 Kũ o í bara lè aafia, o mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bedenɔ ó sí kũ yenyĩo
manamana. Ò gbãnakɛ kpàwái, ò té sàa lèwɛrɛ, zaakũ legũ nà manaaa, akũ
ĩa bɔ̀tɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkara à sù àtɛn ká tén, pitiko kú a gũn. Kũ té puusu
a pà, à bò à Pɔlu sò a ɔa. 4 Kũ bedenɔ mlɛ̀̃ɛ pìi è dɔ a ɔa, ò pìkɔ̃nɛ: Gbɛ̃ bire
bi gbɛ̃dɛriimɛ yãpura. Bee kũ à bikǔ̀ í bara aafia, yãpura dí wenɛ àgɔ̃ kunlo.
5 Ama Pɔlu mlɛ̀̃ɛ pìi gbǎ̀kɛ à dà tén, adi pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wé dɔi kũ a ɔ ni ká
à létɛ à ga gwe gɔ̃̀nɔmɛ. Kũ à gìi kè, ò è pɔ́ke dí a lero, akũ ò lé lìtɛ ò pì, gbɛ̃ pì bi
tãna zɔ̃kɔ̃ kemɛ.
7 Gu pìi sarɛn luan gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Publiu bɛ kunwa. À ó díte gɔrɔ aakɔ̃ à
nibɔkɛnaa kèwɛrɛ kũ yenyĩo. 8 Publiu de wútɛna kũ mèwãnao àtɛn bãdubãdu
kɛ. Akũ Pɔlu gɛ̃ a kĩnaa à adua kènɛ, à ɔ nàa à a wèrekɔ̃a. 9 Kũ à kè lɛ, luan pì
gyãre kparanɔ sù a kĩnaa, akũ ò wèrekɔ̃a se. 10 Ò ó kpe tà manamana. Kũ ótɛn
tá, ò zànaa kèwɛrɛ dɔ.

Pɔlu kana Romu

11 Ó kunna luan pìi gũn mɔ aakɔ̃ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛ kũ à bunsirɛ blè gwen o
da zén. Gó pìi bò Alɛsandaria ò sìka tãnanɔ sèedaa kèa. 12 Kũ o ka Sirakusi, o
gɔrɔ aakɔ̃ kè gwe. 13 Bona gwe o do í léi ari o gɛ káo Rɛgiumu. Kũ gu dɔ̀ ĩa bò
gènɔmidɔki kpa, a gɔrɔ pladen o ka Putɛɔli. 14 Wɛ̃tɛ pìi gũnn o Yesudenɔ lèn.
Ò pì ò sùru kɛ ò azuma do kɛ kũńwo. O kè lɛ, akũ o da Romu zén. 15 Romu
Yesudenɔ ó baaruu mà, akũ ò sù daólɛ. Gbɛ̃kenɔ ó lé Apiu Ɛtɛn, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ gu
kũ òdi pi Kipakimɛn'aakɔ̃n. Kũ Pɔlu ń é, à Luda sáabu kpà a laakarii kpàtɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

16 Kũ o ka Romu, ò Pɔlu gbà zé àgɔ̃ kun adona kũ soza kũ anigɔ̃ a dãkpão.
17 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi. Kũ ò kàkara, à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ,
mádi zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mádi bo ó dizinɔ futɛokarayãke kpɛro, akũ ò ma
kũ Yurusalɛmu ò ma kpa Romudenɔa. 18 Ò ma lala yãi odi yãke le ma musu
kũ à kà ò ma dɛro, akũ ò ye ò ma gbarɛ. 19 Akũ Yudanɔ bò ma kpɛ. Tilasi ma
zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao, adi kɛ má yã vĩ kũ ma bùsu gbɛ̃nɔnlo. 20 A yã mé à tò
ma á gbéka, de ò kɔ̃ e mà yã o kãáo, zaakũ gbɛ̃ kũ Isarailanɔ wé dɔi yãin ò mɔ̀
dí kàmai.
21 Akũ ò pìnɛ: Ódi takada ke le à bò Yudea bùsun n yã musuro. Ó gbɛ̃ke sɔ̃
adi bo gwe à sùwɛrɛ kũ n baaru vãnioro. 22 O è à mana ò yã kũ ń vĩ ma n lén,
zaakũ o mà òdi donyĩzɛ pì vãni bo gu sĩnda pínkiamɛ.
23 Ò gɔrɔ dìtɛkɔ̃nɛ kũ Pɔluo, akũ ò sù a kĩnaa ɔn kũ à kìpan dasidasi. À ye ò a
yãzɛ dɔ̃ Yesu yã musu, akũ à nà Musa dokaa kũ annabinɔ yãnɔ, à kpata kũ à bò
Luda kĩnaa yã òńnɛ à bɔ̀kɔtɛńnɛ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. 24 Gbɛ̃kenɔ yã kũ àtɛn onɔ
zé lè, ama gbɛ̃kenɔ gìi. 25 Kũ òtɛn kɛ̃kɔ̃a kũ lékpakɔ̃ao, Pɔlu yã mèn do kàrańnɛ
à pì: Yã kũ Luda Nini dà annabi Isayanɛ à ò á dizinɔnɛ bi yãpuramɛ, kũ à pì:

26 Ǹ gé ǹ o gbɛ̃ kǔnɔnɛ,
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa yãke'enaa sari.
27 Ò nèsɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wé kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
28-29 A yã mé à tò, àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ zǏ kũ surabana yão buri pãndenɔa.
Mɔ́kɔ̃nɔmɛ oni sí.
30 Pɔlu kè kpé kũ àtɛn fĩna bo gũn wɛ̃ pla mámmam. Àdigɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi su fàai
bo kãaonɔ kũ ɔplapla ń pínki. 31 À kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kèńnɛ à
Dikiri Yesu Kirisi yã dàńnɛ kũ laakariio kpatɛna, gbɛ̃ke dí kpánɛro.

ROMUDENƆ

Gbɛ̃ sĩnda pínki bi durunnakɛriimɛ 1:1-3:20
Lákũ Luda dì tó yã̀ bo kũńwo nna nà 3:21-4:25
Kunna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi gũn 5:1-8:39
Yã̀ kũ Luda tɛn wɛtɛ Isarailanɔ musu 9:1-11:36
Yesudenɔ yãkɛnaa 12:1-15:13
Pɔlu fɔkpammanaa 15:14-16:27

Pɔlu fɔkpana Romudenɔa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma dítɛ a zĭ̀ri ũ, baaru nna
2 kũ à gĩnakɛ à a lé sè a annabinɔnɛ ò kɛ̀ a yãn kpàri ũ. 3-4 A Né Yesu Kirisi ó Dikiri
yãmɛ baaru nna pì ũ. A bisãsirikɛ gũn à bò Dauda buri gũmmɛ. A ludaninikɛ
gũn a bona gan mé à mɔ̀wɛrɛ kũ gbãnao kũ Luda Némɛ a ũ. 5 Kirisi ma gba zé
màgɔ̃ de a zĭ̀ri ũ buri sĩnda pínkinɛ, de ò le ò a náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ ũ, de à
tɔ́ bo. 6 Á kú gbɛ̃ kũ Yesu Kirisi ń sísi à ń sénɔ té se. 7 Ma takada díkĩna kɛ̀árɛ,
ákɔ̃nɔ Romude kũ Luda yeái à á sísi a gɔ̃ a gbɛ̃nɔ ũ pínki. Luda ó De kũ Dikiri
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia.

8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu Kirisi gãi á pínki yã̀ musu, kũ á
ludanaanikɛnaa dà anduniala pínki yãi. 9 Tó matɛn adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki,
á yã̀ dì sãmaguro. Ludamɛ ma sèedade ũ. Àpiin matɛn doi kũ nèsɛ mèn doo
matɛni a Né yã̀ baaru kpá. 10 Madìgɔ̃ wé kɛa à zé kɛkɛmɛnɛ lákũ à yei nà de
mà le mà su á gwa sà. 11 Wésinaálɛ ni tɛni ma dɛ manamana, de mà le mà
Luda Nini gba ke daágu á zĩnipɛtɛna yãi, 12 de á ludanaanikɛna kũ ma pɔ́o le
à ó baadi gba swɛ̃̀ɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ madìgɔ̃ gɔrɔ ditɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃
mà su á gwa,* de mà a zĩ gbɛ̀ e á té lákũ ma è buri pãndenɔ té nà, akũ ari
tera mádi zé ero. 14 Girikiyãmarinɔ kũ Girikiyãmarisarinɔ ń pínki, dɔ̃rinɔ kũ
dɔ̃risaridenɔ ń pínki, ń yã̀ gɔ̃ ma yã̀ ũ. 15 Abire yãi ma mèɛ wà̀ mà baaru nna
pì kpá ákɔ̃nɔ Romudenɔnɛ se. 16 Madì wé'i kũ kũ baaru nna pì yãoro,† àkũmɛ
gbãna kũ Luda dì gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ sura bao ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra
buri pãndenɔ. 17 Baaru nna pìi dì owɛrɛ lákũ Luda dì tó yã̀ bo kũńwo nna nà.
À de ludanaanikɛna yã̀ ũ adomɛ, lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì: Gbɛ̃ kũ Luda tò
yã̀ bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi nigɔ̃ kun.

Bisãsirinɔ bi taaridenɔmɛ Luda kĩnaa

18 Zaa musu Luda dì a pɔfɛ̃na kipa bisãsiri kũ ń vãnikɛna dì zé zɔ̃
yãpuranɛnɔa ń pãkpaina kũ ń vãnikɛnaao yãi. 19 Yã̀ kũ oni fɔ̃ ò dɔ̃ Luda yã̀
musu utɛnańnɛro, Luda mé à yã̀ pìi bòńnɛ gupuraa. 20 Zaa gɔrɔ kũ à andunia
kàtɛ, a gbãna kũ àdi lákaro kũ a ludakɛna kũ òdi e kũ wéoro bò gupuraa a zĩnɔ
gũn swáswa. A yã̀ mé à tò bisãsirinɔ kutɛkɛna vĩ̀ro. 21 Ò Luda dɔ̃, ama òdi bèɛrɛ
línɛ a zéa ò a sáabu kpáro. Ń laasunnɔ kɛ̀ pã, akũ ò gɔ̃ gusiran ń mìsari yãi.‡ 22 Ò
ń zĩda dìtɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, akũ ò gɔ̃ yɔ̃nkɔnɔ ũ. 23 Òdi kútɛ bisãsiri kũ òdi ganɔ kũ
bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ takanɛ Luda kũ àdi garo gɛ̃nɛ ũ.

24 A yã̀ má à tò Luda ń kpá gbãsĩ̀kɛnaai, de ò wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, lákũ òdi a
ni dɛ ń nèsɛɛ gũn nà.§ 25 Ò Luda yãpurade lilin kè kũ ékɛo. Òdi donyĩ kɛ Luda

* **1:13** Zĩr 19:21 † **1:16** Maa 8:38 ‡ **1:21** Ɛfe 4:17-18 § **1:24** Zab 81:12

pɔ́kɛnanɔnɛ ò doŋ́yĩ Luda kũ à pɔ́ sĩnda píŋki kɛ̀ gɛ̃nɛ ũ. Arubarikaden a ũ gɔrɔ sĩnda píŋki! Aami.
26 Abire yãi Luda ŋ́ kpá wé'isariyã nidɛnaaa. Bee ŋ́ nɔgbɛ̃nɔ yã kũ òdi kɛ lilin kɛ̀ kũ yã kũ òdi kɛroo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ, ò yã kũ òdi kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔo tò, òdi lukakɔ̃i. Gɔ̃gbɛ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃o dì wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, òdi a gbɛ̀ le ŋ́ zĩdaa ŋ́ sãtɛna lén. 28 Lákũ odi we ò zɛ̀ kũ Luda dɔ̃naaoro nà, akũ à ŋ́ laasun kɛ̀ lékpɛrɛ, de ò yã kũ à de ò kɛronɔ kɛ. 29 Yã vãni sĩnda píŋki pèkɛrɛŋ́ma: Nɛ̀sɛ pãsĩ, wãkũ, ĩnikɛna kɔ̃o, nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩna kɔ̃o, gbɛ̃dɛnaa, fĩtii, gbɛ̃blena kũ manafikikɛnaao. Kɔrɔmɔtɔdenɔmɛ ŋ́ ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda ibɛrɛnɔ, gbɛ̃ takikɛrinɔ, yɔ̃gɔ̃denɔ, ĩadãrinɔ, vãni laasunlɛrinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, 31 mìsaridenɔ, náanisaridenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, wɛ̃ndasaridenɔ. 32 Ò dɔ̃ kũ Luda dìtɛ kũ yã bire taka kèrinɔ kà ò ŋ́ dɛdɛ, ama òdi zɛ kũ a kɛnanɔ adoro, òdi té ká a kèrinɔgumɛ dɔ.

2

Luda ni yãkpatɛ kɛ a zéa

1 Abire yãi mɔkɔ̃n kũ ndì gbɛ̃ pãnde taari e, ŋ́ kutɛkɛna vĩro. Tó n gbɛ̃ pãnde taari è, n n zĩda dà yãmmɛ,* zaakũ mɔkɔ̃n gbɛ̃taari'eri ndì kɛ lɛ se dɔ. 2 Ó dɔ̃ kũ Luda yãkpatɛkɛna kũ yã bire taka kèrinɔ kun a zéamɛ. 3 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã bire taka kèrinɔ taari e, akũ ndì kɛ se, ntɛn da ĩni bo Luda yãkpatɛkɛnan yá? 4 Ke ntɛn dɔkɛ kũ Luda nnakɛnnɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a mɛnao kũ a sùruuomɛ? Ŋ́ dɔ̃ kũ Luda tɛni a nna kɛnnɛ de ǹ n nèsɛ litɛ yãinloo? 5 N sãgbãna kè, ŋ́di nèsɛ litɛro, ntɛn pɔfɛ̃ kakaranyĩ ari Luda pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zĩ, tó Luda yãkpatɛkɛnaa kũ gbɛ̃nɔ a zéa bò gupuraa. 6 Ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.† 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gakuri kũ bèɛrɛɛo kũ mèvãnasario wɛtɛ, akũsɔ̃ òtɛn yã mana kɛ kũ mɛnaonɔ ni wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le. 8 Gbɛ̃ kũ ŋ́ zĩda pɔyeina tɛn doŋ́nɛ arɛ ò gì yãpurai ò té yã vãninɔ sɔ̃, Luda ni pɔfɛ̃ kũ pɛ̃tɛ̃o kipaŋ́ma. 9 Wétãmma kũ wãwão ni yãvãnikɛri sĩnda píŋki le, atɛ̃nsa Yudanɔ, ŋ́ gbɛra buri pãndenɔ. 10 Luda ni yãmanakɛri sĩnda píŋki gba gakuri kũ bèɛrɛɛo kũ aafiaao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ŋ́ gbɛra buri pãndenɔ. 11 Zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wé gwaro.
12 Gbɛ̃ kũ à durunna kè Musa doka dɔ̃naa sari ni kakatɛ lɛ doka pìi sari. Gbɛ̃ kũ à durunna kè nana doka pì ɔĩ sɔ̃, Luda ni yãkpatɛ kɛ kãao doka pìi musumɛ. 13 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àtɛn doka ma kũ são mé à mana Ludanɛro. Gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛa mé ani bo mana. 14 Tó buri kũ ò Musa doka dɔ̃ronɔ yã kũ à kɔ̃ sìoo kɛ̀ kũ ŋ́ zĩdao, ò doka vĩ ŋ́ zĩdaaamɛ. 15 Òtɛn mɔwɛrɛ kũ yã kũ à kú doka pìi gũn kú ŋ́ nèsɛmmɛ. Ŋ́ laasun tɛni a yãpura o dɔ, zaakũ ŋ́ laasun mèn doro, a kenɔ dì ŋ́ da yãn, a kenɔ dì ŋ́ bon. 16 Lɛmɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ bisãsirinɔ yã kũ à utɛna ŋ́ nèsɛn musu Kirisi Yesu gãi, lákũ baaru nna kũ matɛn kpá ò nà.

Yudanɔ bi dokadarisarinɔmɛ

17 Mɔkɔ̃n Yuda inaa, n zɛ kũ n Yudakɛo, ŋ́ Musa doka náani vĩ, ntɛni ĩa dã kũ Ludao. 18 Ŋ́ Luda pɔyenyĩna dɔ̃ kũ yã kɛ̃ à zé vĩo, kũ ò doka pìi dàdannɛ yãi. 19 Ntɛni da ŋ́ de vǐnanɔ wéde ũ, gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ fitila ũ, 20 wésiradenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ kyódari ũ. Ntɛni da Luda dokamɛ dɔ̃na kũ yãpurao mì ũ. 21 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bóyãi ndì da n zĩdanɛroo? N pì òsun kpãni oro, mɔkɔ̃n ndì o se yá? 22 Ndì pi òsun zina kɛro, akũ ndì kɛ se yá? Ndì tãnanɔ gya bo, akũ ndì ŋ́ kpé pɔ́nɔ kpãni o se yá? 23 Ndì ĩa dã Luda doka

* **2:1** Mat 7:1-2 † **2:6** Zab 62:12

musu, akũ n doka pì danasari dì Luda tɔ́ yaka. 24 Zaakũ á yãin buri pãndenↄ
dìgɔ̃ Luda tɔ́ vãni sí lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà.
25 Tó ń Luda doka kũna, akũ tɔ̀zɔ̃ àre vĩnnɛ. Tó ńdi a yã da sɔ̃ro, ń lɛɛlɛ kũ
gyↄfɔrↄdenↄmɛ. 26 Tó gyↄfɔrↄde Luda dokanↄ kũna, Luda ni gyↄfɔrↄde pì gwa
lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̀ↄ zɔ̀ↄoroo? 27 Bee tó ń doka takada pì kũna, akũsɔ̃ ń tɔ̀zɔ̃na,
tó ńdi doka pì daro, gyↄfɔrↄde kũ à yã pì kũna ni tó yã danla. 28 Kunna Yuda
ũ yãpura bi mɛ̀barayãnlo, lɛmɛ tɔ̀zɔ̃na yãpura bi mɛ̀barayãn sero. 29 Kunna
Yuda ũ yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ, lɛmɛ dↄ tɔ̀zɔ̃na yãpura bi nɛ̀sɛgũnyãmɛ se.
Luda Nini zĩmɛ, adi kɛ doka takada yãnlo. Luda mɛ́ àdi gbɛ̃ bire taka sáabu
kpá, adi kɛ bisãsirinlo.

3

1 Karana kpaten dena Yuda ũ vĩi? Àre kpaten tɔ̀zɔ̃na vĩi? 2 À karana vĩ zɔ̃kɔ̃
yã sĩnda pínki gũn. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ↄĩmɛ. 3 Kũ ń gbɛ̃kenↄ náani vĩro,
bɔ́n abirekũ vĩi? Ń kunna náani sari ni Luda náani gboro yá? 4 Oi! Lɛnlo! À tó
Luda gɔ̃ yãpura vĩ, bee kũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi ékɛdemɛ, lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà ò
pì:
Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zé vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo, n yã ni ble.*
5 Tó ó vãnikɛ dì Luda manakɛ bo gupuraa, bɔ́ yãn óni oo? Óni pi Luda vãni kũ
àdi pↄfɛ̃ kipawá yãin yá? Matɛn o lán bisãsiri onaa bàmɛ. 6 Oi! Lɛnlo! Tó Luda
yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dera ani fɔ̃ à yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoo? 7 Gbɛ̃ke ni pi, tó a ékɛkɛ
tɛn Luda náani kara, akũsɔ̃ àtɛni a tɔ́ bo, bóyãi ani yã daala lán durunnakɛrii
bàa? 8 Tó n ò lɛ ntɛni pi ò yã vãni kɛ, yã mana ni bon. Gbɛ̃kenↄ ma tɔ́ vãni sì ò
pì lɛn madì o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sì kũńwo.

Gbɛ̃ke manaro

9 Tↄ! Ókɔ̃nↄ Yudanↄ ó sɑ̃̀nan yá? Lɛnlo fá! Zaakũ ma Yudanↄ kũ buri
pãndenↄ bòbo ń dàn ń pínki kↄ̀, ń pínki bi durunna zɔ̀nↄmɛ. 10 Ò kɛ̃ Luda yãn ò
pì:
Gbɛ̃ke manaro, bee mèn do.
11 Laakaride ke kunlo, Luda ki wɛtɛri ke kunlo.
12 Ò sɑ̀sɑ̃ ń pínki ò gɛ̃̀ dɔ̀rↄↄ sari,
yãmanakɛri ke kunlo, bee mèn do.†
13 Ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ.
Òdi lénna kɛńnɛ,
ń légbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ,‡
14 yã ĩni kũ gbɛ̃kanaao ń lé pà.§
15 Ò wãna kũ gbɛ̃dɛnaao,
16 òdi suńyĩ kũ kisirao kũ wétãmmao,
17 ò aafia zé dɔ̃ro,
18 ń wé dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.**
19 Ó dɔ̃ kũ Luda doka pínki de gbɛ̃ kũ ò na doka pì ↄĩnↄ pɔ́ ũmɛ, de gbɛ̃ sĩnda
pínki lé gɔ̃ nakɔ̃ana, andunia gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ taaride ũ Luda kĩnaa. 20 Zaakũ
gbɛ̃ke ni bo mana Luda kĩnaa doka pì kũna yãiro.†† Luda doka mɛ́ àdi tó ò
durunna dɔ̃.

---

* **3:4** Zab 51:4 † **3:12** Zab 53:1-3 ‡ **3:13** Zab 5:9, 140:3 § **3:14** Zab 10:7 ** **3:18** Zab 36:1
†† **3:20** Zab 143:2, Gal 2:16

Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà

21 Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà bò gupuraa sà, lákũ a yã kɛ̃na
Musa doka kũ annabinↄ takadanↄ gũn nà. Adi kɛ a doka kũna yãnlo. 22 Luda
dì tó yã bo kũńwo nna Yesu Kirisi náanikɛna yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ
sĩnda pínki pómɛ. Gbɛ̃ke bona adoro, 23 zaakũ baadi durunna kɛ̀, ò kla Luda
gakurii. 24 Luda dì tó yã bo kũńwo nna gba ũ a gbɛ̃kɛ yãi kũ Kirisi Yesu kũ à ń
bó gbãnao. 25 Àkũmɛ Luda kpà durunna kútɛkɛbↄ ũ gbɛ̃ kũ òtɛni a aru náani
kɛnↄnɛ, de à mó baadi pínkinɛ kũ adì yã kɛ a zéaamɛ. À mɛna yã, adi durunna
zĩnↄ yã daro, 26 akũ à mɔ̀ńnɛ tera kũ adì yã kɛ a zéa. Deran Luda dì yã kɛ a zéa
nàn gwe, akũsɔ̃ àdi tó yã bo kũ Yesu náanikɛrinↄo nna.
27 Bisãsirinↄ ni fɔ̃ ò ĩa dã dↄ yá? Abirekũ ni sí kɛro. Bóyãii? Zaakũ à de zĩkɛna
dokaa yã ũro, Yesu naanikɛna yãmɛ. 28 Zaakũ ma è yã dì bo kũ gbɛ̃o nna Yesu
náanikɛna yãimɛ, zĩkɛna dokaa baasi. 29 Luda bi Yudanↄ Ludamɛ ńtɛ̃nɛ yá?
Buri pãndenↄ Ludan seroo? Ee, buri pãndenↄ Ludamɛ dↄ. 30 Zaakũ Luda mɛ̀n
domɛ. Ani tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ↄo nna a náani kũ àtɛn kɛ yãimɛ, akũsɔ̃
ani tó yã bo kũ gyↄfↄrↄdeo nna a náani dokɔ̃nↄ pìi musu. 31 Ótɛn doka da póke
ũro ludanaanikɛna yãin yá? Lɛnlo, ótɛn gbãna kpáaamɛ.

4

Yã bò kũ Ibrahĩo nna ludanaanikɛna yãi

1 Ókɔ̃nↄ Yudanↄ, óni o deramɛ ó dizi káaku Ibrahĩ yã musuu? 2 Tó Luda tò
yã bò kãao nna yã kũ à kɛ̀ yãi, de à à ĩadãyã lè, ama adi fɔ̃ à dà Luda arɛro.
3 Deran ò ò nà Luda yãnn? Ò pì Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao
nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.* 4 Fĩnabona zĩkɛriinɛ bi gbɛ̃kɛkɛnnɛnaanlo, a ísimmamɛ.
5 Bee tó gbɛ̃ tɛn yãke kɛro, tó àtɛn Luda kũ àdi tó yã bo kũ taaridenↄ nna náani
kɛ, Luda ni tó yã bo kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi. 6 Dauda gbɛ̃ kũ Luda tò
yã bò kãao nna yãkekɛnaa sari arubarikalena yã ò à pì:
7 Arubarikadenↄn gbɛ̃ kũ Luda pó kù ń taarinↄla à ń durunnanↄ kɛ̃ḿmanↄ ũ.
8 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Dikiri ni a durunna yã daro ũ.†
9 Arubarika bire bi gbɛ̃ kũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ pómɛ ado yá, ke gyↄfↄrↄde pómɛ dↄ? Ò
pì Luda tò yã bò kũ Ibrahĩo nna, kũ à a náani kɛ̀ yãi. 10 Deran Ibrahĩ de
gↄrↄ kũ Luda tò yã bò kãao nnaa? À tɔ̃zɔ̃na yá ke gyↄfↄrↄdemɛ? Adi tɔ̃
zɔ̃ro, gyↄfↄrↄdemɛ. 11 Akũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ sèeda ũ, kũ Luda tò yã bò kãao nna a
gyↄfↄrↄdekɛgↄrↄ yãi.‡ Lɛn à de gyↄfↄrↄde kũ Luda tò yã bò kũńwo nnanↄ dizi
ũ lɛ ń pínki ń ludanaanikɛna yãi. 12 À de gbɛ̃ kũ ò tɔ̃ↄ zɔ̃nↄ dizi ũmɛ dↄ. Adi
kɛ ń tɔ̃zɔ̃na yãinlo, kũ ò té ó dizi Ibrahĩ gɛ̀sɛgbɛɛi yãimɛ kũ à Luda náani kɛ̀ a
gyↄfↄrↄdekɛgↄrↄa.

Deran Ibrahĩ Luda náani kɛ̀ nà

13 Luda lé sɛ̀ Ibrahĩnɛ kũ a burinↄ à pì, andunia ni gɔ̃ ń pó ũ.§ Adi kɛ a doka
kũna yãinlo, kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãimɛ. 14 Tó gbɛ̃ kũ ò
doka kũnanↄ mé oni kí ble, akũ ludanaanikɛnaa àre vĩro, akũsɔ̃ Luda lésɛnaa
kɛ̀ pãpã,** 15 zaakũ doka dì su kũ Luda pↄfɛ̃omɛ. Gu kũ doka kunlo, taari dìgɔ̃
kú gwero. 16 A yãi pó kũ Luda a lé sɛ̀ lena bi a náanikɛna yãmɛ, de àgɔ̃ de a gbɛ̃kɛ
yã ũ. Lésɛnaa pì sɔ̃ bi Ibrahĩ buri pìnↄ pómɛ ń pínki, adi kɛ gbɛ̃ kũ ò Musa doka

* **4:3** Naa 15:6, Gal 3:6 † **4:8** Zab 32:1-2 ‡ **4:11** Naa 17:10 § **4:13** Naa 17:4-6, 22:17-18, Gal 3:29
** **4:14** Gal 3:18

kũna ńtɛ̃nɛnɔnlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ lán Ibrahĩ bànɔmɛ dɔ. Ibrahĩ
bi ó píŋki dizimɛ.†† 17 À de ó dizi ũ Luda kĩnaa, lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà. Luda
pì a a dìtɛ buri dasinɔ dizi ũ. Ibrahĩ Luda kũ àdi wɛ̃ndi kpá gènɔa à tó pɔ́ kũ ò
kun yãronɔ gɔ̃ kun‡‡ náani kè. 18 À Luda náani kè à wɛ́ dɔ̀ pɔ́ kũ gbɛ̃ke wɛ́ dɔiroi,
akũ à gɔ̃ buri dasinɔ dizi ũ lákũ Luda ònɛ nà à pì, lɛmɛ a burinɔ nigɔ̃ de lɛ.§§
19 Ibrahĩ kà lán wɛ̃ basɔɔro taka bà. Bee tó à laasun lè a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaria kũ
Sara nɛ́'isɔ tatanaao, a ludanaanikɛna dí busaro.*** 20 Adi sika kɛ lɛ́ kũ Luda
sènɛɛaro, adi gí Luda náani kɛiro, akũ à gbãna lè a ludanaanikɛnaaa à Luda
tó bò, 21 zaakũ à dɔ̃ kũ à yã futɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à lɛ́ kũ à sèɛ pì kɛ. 22 Abire
yãin Luda tò yã bò kãao nna. 23 Òdi yã bona kãao nna pì kɛ̃ a yãi adoro, 24 ò
kɛ̀ ókɔ̃nɔ kũ Luda ni tó yã bo kũoo nnanɔ yãimɛ dɔ, ókɔ̃nɔ kũ ótɛn Luda kũ à
ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan náani kɛnɔ. 25 Luda a kpàḿma de à le à ó taarinɔ
kɛ̃wɛrɛ yãimɛ, akũ à a fùtɛ kũ wɛ̃ndiio, de yã le à bo kũoo nna yãi.

5

Kɛna nna kũ Ludao

1 Lákũ Luda tò yã bò kũoo nna nà a náani kũ ótɛn kɛ yãi, ó nna kãao sà ó
Dikiri Yesu Kirisi gãi. 2 A náanikɛnaa gũn o zé lè a gãi o gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛ kũ ó
kúoo pìi gũn, akũ ótɛn pɔnna kɛ kũ Luda gakuri kũ ó wɛ́ dɔiio. 3 Adi kɛ abiren
adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ ó warikɛnaao dɔ, zaakũ ó dɔ̃ kũ wari dì su kũ mɛnao,
4 mɛna dì su kũ dà manao, dà mana dì su kũ tãmaaao, 5 tãmaa sɔ̃ àdi ó néro,
zaakũ Luda a yenyĩ dà ó nèsɛn a Nini kũ à ó gbá gãi. 6 Ó gbãnasarikɛ gũn
Kirisi gà ókɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ gɛ̃nɛ ũ gɔrɔ kũ Luda dìtɛa. 7 Gana gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ
ũ aragaro. Ke gbɛ̃ke ni we à ga gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ gwɛɛ, 8 akũ Luda mɔ̀wɛrɛ
deran á yewái nà, zaakũ ó durunnadekɛ gũnn Kirisi gà ó gɛ̃nɛ ũ. 9 Lákũ yã bò
kũoo nna nà sà a aru yãi, a ó sina Luda pɔfɛ̃a a gãi sika vĩ dɔ yá? 10 Yã ó ĩni
kũ Ludaomɛ, akũ o kɛ kãao nna a Né gana yãi. Lákũ o kɛ kãao nna nà sà, ó
surabana a kunna wɛ̃ndiio yãi sika vĩ dɔ yá? 11 Adi kɛ adikĩnamɛ adoro, ótɛn
pɔnna kɛ kũ Ludao dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi kũ à tò o kɛ kãao nna gãi.

Kirisi yã lɛkɔ̃ana kũ Adamuo

12 Gbɛ̃ mèn do yãin durunna gɛ̀ andunia gũn,* akũ durunna ga ì.† Lɛmɛ
dɔ ga kú gbɛ̃ sĩnda píŋkia, kũ gbɛ̃ sĩnda píŋki durunna kè yãi. 13 Durunna kú
andunia gũn de Musa doka gɔ̃ gé su. Gɔrɔ kũ doka kunlo, Luda dí durunna
yã daro, 14 ama sɛna zaa Adamua ari à gèɛ pɛ́ Musaa ga kí blè gbɛ̃ sĩnda píŋkia,
bee gbɛ̃ kũ odi durunna kɛ lán Adamu sãtɛna bàronɔ. Adamu bi gbɛ̃ kũ ani su
takamɛ.

15 Ama Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ Adamu taarioro, zaakũ lákũ gbɛ̃nɔ gà dasi nà
Adamu ado sãtɛna yãi, Luda gbɛ̃kɛ kũ a gbao kũ à kà gbɛ̃nɔa dasi Yesu Kirisi
ado gbɛ̃kɛ yãi de abirekũla. 16 Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ mèn do durunna
pìioro. Taari mèn do pì mé à sù kũ yãkpatɛkɛnaao, akũ yã vùtɛ bisãsirinɔa.
Taarinɔ sù kũ Luda gbao, akũ yã bò kũ gbɛ̃nɔ nna. 17 Lákũ Adamu ado taari
mé à tò ga sù à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã kũ à sùo zɔ̃kɔ̃ de abirekũla. Abire
yãi gbɛ̃ kũ Luda gbɛ̃kɛ kèńnɛ, kũ à tò yã bò kũńwo nna gba ũnɔ ni kí ble wɛ̃ndii
gũn. 18 Abire yãi lákũ taari mèn do pìi tò yã vùtɛ buri sĩnda píŋkia nà, lɛmɛ dɔ
yãmanakɛna mèn do pìi dì tó buri sĩnda píŋki bo mana lɛ ò wɛ̃ndi le. 19 Lákũ gbɛ̃

†† **4:16** Gal 3:7 ‡‡ **4:17** Naa 17:5 §§ **4:18** Naa 15:5 *** **4:19** Naa 17:17 * **5:12** Naa 3:6
† **5:12** Naa 2:17

mèn do sãgbãna mé à tò gbɛ̃nɔ gɔ̃ durunnadenɔ ũ dasi nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mèn do yãmana ni tó gbɛ̃nɔ bo mana dasi. 20 Doka sù de taari le àgɔ̃ kara yãimɛ. Ama kũ durunna kàra, Luda gbɛ̃kɛ kàra de abirekũla. 21 Lákũ durunna kíblenaa sù kũ gao nà, lɛn dɔ Luda gbɛ̃kɛ kíblenaa dì tó ò bo mana lɛ, ò wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le ó Dikiri Yesu Kirisi gãi.

6

Kunna Kirisi gũn

1 Óni o deramɛɛ? Óni gí ògɔ̃ durunna kɛ de Luda gbɛ̃kɛ le àgɔ̃ karan yá? 2 Oi! Lɛnlo! Ókɔ̃nɔ kũ ó de gènɔ ũ durunna yã musu, à kɛ̀ dera ónigɔ̃ kpé ògɔ̃ durunna kɛ dɔɔ? 3 Ókɔ̃nɔ kũ o da'itɛ kè Kirisi Yesu pó ũnɔ, á dɔ̃ kũ ó lɛɛlɛ kãao a ga gũnloo? 4 O ga kãao da'itɛkɛnaa gũn, ò ó vĩ kãao de ògɔ̃ kú kũ wɛ̃ndi dufuo, lákũ Kirisi bò gan kũ a De gbãna gakurio à kun nà.* 5 Lákũ o gɔ̃ kãao mè dokɔ̃nɔ ũ a ga gũn nà, lɛn óni gɔ̃ kãao lɛ a vunaa gũn se. 6 Ó dɔ̃ kũ ó dà zĩ gà kãao lía, de ó mè durunnade kakatɛ òsun zɔ̀ ble durunnanɛ doro, 7 zaakũ gbɛ̃ kũ à gàa bò durunna yãmmɛ. 8 Lákũ o ga kũ Kirisio nà, ó a náani vĩ kũ ónigɔ̃ kú kãao dɔ. 9 Ó dɔ̃ lákũ Kirisi bò gan nà, ani ga doro, ga gbãna vĩa doro. 10 Zaakũ gana kũ à gà, à gà durunna yã musu gɛ̃n domɛ, kunna kũ à kun tera sɔ̃, à kun Luda pó ũmɛ. 11 Lɛn ákɔ̃nɔ se, à á zĩda ditɛ gènɔ ũ durunna yã musu lɛ, ánigɔ̃ kun Luda pó ũ Kirisi Yesu gũn. 12 Abire yãi àsun tó durunna kí ble á mɛ̀ kũ ani gaa á dà vãni doárɛ arɛ doro. 13 Àsun á mègukɛ kpá durunnaa vãnikɛbɔ ũro. À á zĩda kpá Ludaa gbɛ̃ kũ ò bò gan ò kunnɔ ũ, à á mègunɔ kpáa yãmanakɛbɔnɔ ũ. 14 Àsun tó durunna gɔ̃ gbãna vĩáwa doro, zaakũ á na doka ɔĩro, séde Luda gbɛ̃kɛ.

Yãmanakɛna zɔ̀nɔ

15 Deran gwee? Lákũ ó kú doka ɔĩ doro nà, séde Luda gbɛ̃kɛ ɔĩ, ónigɔ̃ gí durunna kɛn yá? Oi! Lɛnlo! 16 Á dɔ̃ kũ tó a á zĩda kpà gbɛ̃a átɛn mì natɛnɛ, á de ade zɔ̀ ũroo? Tó durunnan a á zĩda kpàa, áni gamɛ. Tó a mì nàtɛ Ludanɛ sɔ̃, áni bo mana. 17 O sáabu kè kũ Ludao, zaakũ durunna zɔ̀nɔn á ũ yã, akũ a mì nàtɛ yã kũ ò dàárɛ zéazɛanɛ kũ nèsɛ mèn doo. 18 A bo durunna yãn, a gɔ̃ yãmanakɛna zɔ̀nɔ ũ. 19 Matɛn yã pì o lákũ bisãsiri yã'onaa bà á gbãnasarikɛ yãimɛ. Lákũ a á mègunɔ kpà yã pãpãkɛna kũ yã vãnio zɔ̀nɔ ũ a yã vãni kɛ̀ nà, lɛn tera dɔ à á mègunɔ kpá manakɛna zɔ̀nɔ ũ de á kunna gɔ̃ adona. 20 Kũ á de durunna zɔ̀nɔ ũ yã, á bàka kú kũ yãmanakɛnaaoro. 21 Àre kpaten a lè yã kũ a kɛ̀ yã kũ à kɛ̀árɛ wé'iyã ũ teranɔ musuu? Yã pìnɔ lakana bi gamɛ. 22 Tera sà lákũ a bo durunna yãn nà átɛn do Ludai, á àreen kunna adona ũ, a lakana sɔ̃ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaromɛ. 23 Durunna làada bi gamɛ, ama gba kũ Luda dàwɛrɛ kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũnn wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũ.

7

Ó kú Musa doka ɔĩ doro

1 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn yã oárɛ lán gbɛ̃ kũ ò Musa doka dɔ̃nɔ bà. Á dɔ̃ kũ doka iko vĩ gbɛ̃a gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiionloo? 2 Lɛn doka pì nɔzãre yì a zãnɛ lɛ gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiio. Tó a zã gà, akũ doka pìi dì poroa. 3 Gɔrɔ kũ a zã kun, tó à gɔ̃ gɔ̃ pãnde pó ũ, oni pinɛ zinakɛriimɛ. Tó a zã gàmɛ sɔ̃, doka pìi pòroaan gwe. Tó à gɔ̃ gɔ̃ pãnde pó ũ sà, abirekũ bi zina yãmɛ doro. 4 Lɛn ákɔ̃nɔ se ma gbɛ̃nɔ, a

* **6:4** Kɔl 2:12

ga doka musu Kirisi mɛ̀ɛ gãi, akũ a gɔ̃ gbɛ̃ kũ à vù gan pì pɔ́ ũ, de ò le ò karana le Luda pɔ́ ũ. 5 Kũ ó dàa dòwɛrɛ arɛ yã, doka mɛ́ à tò durunna ni ó kũ ó mɛ̀ɛ gũn, akũ o karana lè ga pɔ́ ũ. 6 Tera sà o ga pɔ́ kũ à ó kũ zɔ̀ ũ pì yã musu, o bo dokan, akũ ótɛn do Ludai a Nini zɛ́ dufu gũn, adi kɛ doka takada zɛ́ zĩ gũnlo.

Doka kũ durunnao

7 Óni pi deramɛɛ? Luda doka bi durunnan yá? Lɛnlo fá! Doka pì mɛ́ à tò ma durunna dɔ̃̀. Tó doka dí pì òsun pɔ́ ni dɛroro,* de má dɔ̃ deran pɔ́nidɛna dìgɔ̃ de nàro. 8 Durunna zɛki lè Luda yãditɛnaa pìia, akũ à tò pɔ́ sĩnda pínki ni ma kũ. Zaakũ má doka dɔ̃ro, durunna demɛnɛ yãke ũro. 9 Má kun yã doka sari, ama kũ ma yãditɛnaa pìi mà, durunna vù in, 10 akũ ma ga. Yãditɛna kũ à de à wɛ̀ndi kpáma pìi sùmɛnɛ kũ gao. 11 Durunna zɛki lè yãditɛnaa pìia, akũ à kɛ̀kɛ à ma dɛ yã pìi gãi. 12 Lɛmɛ doka pì kunna adona, akũsɔ̃ Luda yãditɛnaa pì kunna adona, à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à mana. 13 Yã mana mɛ́ à tò ma ga yá? Lɛnlo fá! De durunna le à bo gupuraa, à ga ìmɛnɛ yã mana gãi, de ò durunna dɔ̃ durunna ũ yãditɛnaa pìi gãi.

Zì̀kana kũ durunnao

14 Ó dɔ̃ kũ doka pì bò Luda kĩ̃naamɛ. Makũ sɔ̃, dàden ma ũ, má na durunna ɔĩ̃. 15 Madìgɔ̃ yã kũ matɛn kɛ gbá dɔ̃ro, zaakũ madì yã kũ má ye mà kɛ kɛro, yã kũ má ye mà kɛron madì kɛ.† 16 Tó yã kũ ma kɛ̀ dí kɔ̃ sí kũ ma pɔyeinaaoro, ma we kũ doka pì mana. 17 Adi kɛ makũ mɛ́ matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 18 Má dɔ̃ kũ yã mana kú ma gũnlo, ma dà manaro. Madìgɔ̃ ye mà yã mana kɛ, ama madì fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã mana kũ má ye mà kɛ, madì kɛro. Yã vãni kũ má yeiron madì kɛ. 20 Tó yã kũ má yeiron matɛn kɛ, adi kɛ makũ mɛ́ matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 21 Ma è tó má ye mà a mana kɛ, a vãni mɛ́ àdi domɛnɛ arɛ. 22 Luda doka mɛ́ àdi kɛmɛnɛ nna ma swɛ̃̀ɛ gũn, 23 ama ma è iko pãnden kú ma mɛ̀ɛ gũn, àdigɔ̃ zì̀ ká kũ iko kũ à kú ma laasun gũnwo, akũ má na durunna iko kũ à kú ma mɛ̀ɛ gũn pì ɔĩ̃. 24 Makũ wɛ̃ndade ina, dí mɛ́ ani ma sí ma mɛ̀ kũ à ma kpa gai dí ɔĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao! Kũ ó Dikiri Yesu Kirisi gbãnao. Lɛn má de zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasun gũn lɛ, akũsɔ̃ má de zɔ̀ ũ durunna ikoonɛ ma dàa gũn.

8

Zì̀blena kũ Luda Nini gbãnao

1 Yãkpatɛ ni gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũnnɔ ble doro, 2 zaakũ kunna Kirisi Yesu gũn Luda Nini kũ àdi wɛ̀ndi kpáḿma gbãna ma bo durunna kũ gao ikon. 3 Yã kũ Musa doka dí fɔ̃ à kɛ̀ro bisãsiri gbãnasarikɛ yãi, Luda kɛ̀. À a zĩda Né zì̀ bisãsiri ũ lán ókɔ̃nɔ durunnadenɔ bà durunna kɛ̃ḿmana yãi, akũ à wé'i dà durunnaa a Né mɛ̀ɛ pìi gãi, 4 de yã kũ doka tɛn wɛtɛ yãpura kɛwá, ókɔ̃nɔ kũ ó dàa dì dowɛrɛ arɛ doro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì doḿnɛ arɛnɔ dì laakari dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kũ Luda Nini dì doḿnɛ arɛnɔ dì laakari dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà donnɛna arɛ bi gamɛ. Luda Nini donnɛna arɛ bi wɛ̀ndi kũ aafiaaomɛ. 7 Dà donnɛna arɛ bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaoomɛ. Ade dì mì natɛ Luda dokanɛro, ani fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì doḿnɛ arɛnɔ yã dì ká Ludaguro.

9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dàa dì doárɛ arɛro, sé Luda Nini, tó à kú á gũn yãpura. Tó gbɛ̃ Kirisi Nini vĩ sɔ̃ro, à kun Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó Kirisi kú á gũn, bee tó á mɛ̀ de gɛ̀

* **7:7** Bon 20:17 † **7:15** Gal 5:17

ũ durunna yãi, á nini kummɛ,* kũ Luda tò yã̀ bò kãáo nna yãi. 11 Tó Luda kũ
à Yesu bò gan Nini kú á gũn,† Luda kũ à Kirisi pìi vù gan ni wɛ̀ndi kpá á mè
kũ à gàa pìia a Nini kũ à kú á gũn gãi.
12 A yã̀ mé à tò ma gbɛ̃nↄ, tɛna ó dàai bi tilasinlo, pↄyeinaamɛ. 13 Tó á té á
dàai, áni gamɛ. Tó a á yã̀ vãni kɛnanↄ mìi dè kũ Luda Nini gbãnao sɔ̃, ánigɔ̃
kun. 14 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì doŕnɛ arɛnↄ mé ò Luda nɛ́nↄ ũ. 15 Zaakũ nini kũ
àdi tó ò zↄ̀ ble kũ vì̀naaoon a lèro, Luda Nini kũ à tò a gɔ̃ Luda nɛ́nↄ ũn á vĩ, akũ
odì ɔ́ↄ dↄ Ludanɛ kũ a gbãnao ò pi: Baa, ó De.‡ 16 Nini pìi dì o ó ninɛnɛ kũ Luda
nɛ́nↄn ó ũ. 17 Lákũ a nɛ́nↄn ó ũ nà, a túbiblerinↄn ó ũ. Luda túbiblerinↄn ó ũ, óni
ble lɛɛlɛ kũ Kirisiomɛ. Tó o wari kɛ̀ kãao, ónigɔ̃ kú kãao a gakuri gũn.§

Wɛ́dↄna Luda gakurii

18 Ma è óni fɔ̃ ò gↄrↄ díkĩna wari lɛkɔ̃a kũ gakuri kũ Luda ni boowɛrɛ
gupuraaro. 19 Luda pɔ́kɛnanↄ sĩnda pínki wé dↄ a nɛ́nↄ bona gupuraai lakanaa
sari. 20 Zaakũ Luda tò a pɔ́kɛnanↄ gɛ̀ pãpãkɛnaa gũn pínki** Adi kɛ ń
pↄyeinaanlo, Luda mé à kè lɛ, de ń wédↄinaa gũn 21 andunia bo yakana kũ
àtɛn zↄ̀ blenɛɛ gũn, gbasa àgɔ̃ a zĩda vĩ Luda nɛ́nↄ gakuri gũn. 22 Ó dɔ̃ kũ Luda
pɔ́kɛnanↄ sĩnda pínki tɛn nda kũ wãwão lán né'ipↄ bà ari tera. 23 Adi kɛ abiremɛ
adoro, ókɔ̃nↄ kũ ó Luda Nini vĩ zɛnkpɛkɛ ũnↄ, ótɛn nda kpãni se ari Luda gɔ̃ gé
ó mè litɛ à ó sí a nɛ́nↄ ũ.†† 24 Luda ó sura bà de ò wé dↄ abirekũi. Pɔ́ kũ ò è kũ
wéo bi wédↄina yãn doro. Dí mé àdi wé dↄ pɔ́ kũ à gĩnakɛ à lèe? 25 Tó ó wé dↄ pɔ́
kũ ódi leroi sɔ̃, odìgɔ̃ a dã̀ kũ mɛnaomɛ.
26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini dì kpáwái ó gbãnasarikɛ gũn, zaakũ ó aduakɛna dɔ̃
a zɛ́aro, akũ Luda Nini dì kútɛ kɛwɛrɛ Ludanɛ kũ ndana kũ a yã̀ gɛ̀ onalao.
27 Luda dì nɛ̀sɛ gũn e, akũsɔ̃ à a Nini laasun dɔ̃, zaakũ Luda Nini dì kútɛ kɛ
Luda gbɛ̃nↄnɛ lákũ Luda yei nàmɛ. 28 Ó dɔ̃ kũ yã̀ sĩnda pínki dì bo mana gbɛ̃
kũ ò ye Ludainↄnɛ, gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́ lákũ àtɛn wɛtɛ nànↄ. 29 Zaakũ Luda
dìtɛ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nↄ bokɔ̃a kũ a Néo, de àgɔ̃ de daudu ũ
dakũna dasinↄ té. 30 Gbɛ̃ kũ à ń dítɛ zaa káaku pìnↄn à ń sísi, akũ à tò yã̀ bò kũ
gbɛ̃ kũ à ń sísi pìnↄo nna, akũ à tò gbɛ̃ kũ yã̀ bò kũńwo nna pìnↄ gɔ̃ gakuri vĩ.

Yenyĩ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũn

31 Óni o deramɛ yã̀ birenↄ musuu? Lákũ Luda zɛ̀ kũoo nà, dí mé ani fɔ̃ à
kpáwɛrɛɛ? 32 Lákũ adi gí kũ a zĩda Néoro nà à a kpà ó pínki yãi, ani gí pɔ́ sĩnda
pínki naawɛrɛ gba ũ sɔ̃i yá? 33 Dí mé ani gbɛ̃ kũ Luda ń sénↄ káara kɛɛ? Luda
mé àdi tò yã̀ bò kũńwo nna. 34 Dí mé ani yã̀ daólaa? Kirisi Yesu gà, kũ à de
abirekũla à èra à fùtɛ, à kú Luda ↄplai, àtɛn kútɛ kɛnɛwɛrɛ. 35 Bɔ́ mé ani ó kɛ̃kɔ̃a
kũ Kirisi yenyĩoo? Wari ke mè'ũmmana ke wétãmmana ke nà ke takasi ke
kari ke fɛ̃nɛda, ń ke ni fɔ̃ yá? 36 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
N yãi ó kú ga léi zaa kↄnkↄ ari ↄkↄsi,
òdi ó ditɛ lán sã̀ kũ oni ń kùtu kpánↄ bà.‡‡
37 Yã̀ birenↄ gũn pínki ó de zì̀blerila kũ gbɛ̃ kũ à yewái gbãnao. 38 Zaakũ má
dɔ̃ sãnsãn kũ ga ke wɛ̀ndi ke malaikanↄ ke tãnanↄ ke tera yã̀ ke zia yã̀ ke
gbãnadenↄ 39 ke musu pɔ́nↄ ke zĩtɛ pɔ́nↄ ke Luda pɔ́kɛna pãndenↄ, ń ke ni fɔ̃
à ó kɛ̃kɔ̃a kũ yenyĩ kũ Luda vĩ kũoooro kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũn.

---

* **8:10** Yuh 6:63 † **8:11** 1Kↄ 3:16 ‡ **8:15** Maa 14:36 § **8:17** Gal 4:5-7 ** **8:20** Naa 3:17-19
†† **8:23** 2Kↄ 5:2-5 ‡‡ **8:36** Zab 44:22

9

Luda Isarailanɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

1 Matɛn yãpura o Kirisi gũmmɛ, mádi ékɛ toro. Ma laasun dì we kũ Luda
Ninio se. 2 Ma pɔsira kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ma nèsɛɛ dìgɔ̃ yakana gɔrɔ sĩnda pínki. 3 Mani fɔ̃
mà wé kɛ Ludaa à ma bo Kirisi gũn, à láari kɛma ma Isaraila dakenɔ gɛ̃nɛ ũ.
4 Mɔ́kɔ̃nɔn Luda ń sé a nénɔ ũ,* à a gakuri mɔ̀ńnɛ, a bàka kú kũńwo, à a doka
kpàḿma, à donyĩkɛnaa dàńnɛ, à lé sɛ̀ńnɛ. 5 Ò de Luda gbɛ̃ káakunɔ burinɔ ũ,
akũsɔ̃ ń buri gũnn Kirisi kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínkila bòn bisãsiri ũ. Àkũmɛ Luda
kũ à kù̀ ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki ũ. Aami.

6 Adi kɛ yã kũ Luda ò lètɛ pãnlo, zaakũ Isaraila gbɛ̃ sĩnda pínkimɛ Isaraila
yãpura ũro. 7 Adi kɛ Ibrahĩ buri sĩnda pínkimɛ Ibrahĩ pì nénɔ ũ Luda kĩnaaro,
zaakũ Luda ò Ibrahĩnɛ à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ.† 8 Lɛmɛ
adi kɛ né kũ à ń í kũ pɔyeinaaonɔmɛ Luda nénɔ ũro, né kũ à ń í Luda lésɛnaa
musunɔmɛ buri pìnɔ ũ. 9 Zaakũ Luda lé sɛ̀ à pì: Mani ɛra mà su ziki mandara'i,
Sara ni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ.‡ 10-12 Adi kɛ abire adoro. Luda dì gbɛ̃nɔ sé lákũ a
pɔyenyĩnaa bàmɛ, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo, kũ à ń sísi yãimɛ. Lɛmɛ kũ Rɛbɛka
sìkanɔ nɔ̀ɔ sì kũ ó dizi káaku Isaakuo, ari àgɔ̃ gé ń i, ari ògɔ̃ gé yã mana ke a vãni
kɛ, Luda pì Rɛbɛkanɛ, a kũ à bò káaku nigɔ̃ né ũ gbɛ̃ kpɛdenɛ.§ 13 Lákũ ò kɛ̀ Luda
yãn nà ò pì:
Má ye Yakubui,
Isau sɔ̃, ma gii.**
14 Óni pi deramɛɛ? Yã vãni kú Luda kĩnaan yá? Lɛnlo fá! 15 Zaakũ à pì Musanɛ,
gbɛ̃ kũ á ye à sùru kɛ kãaon áni kɛo,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ á ye à wɛ̃nda dɔ̃nɛn áni dɔ̃nɛ.††
16 A yã mé à tò Luda gbɛ̃nɔ sɛna dí bo bisãsirinɔ pɔyeinaa gãiro ke ń
kokarikɛnan, à bò Luda sùru gũmmɛ. 17 Zaakũ Luda ò Firi'aunanɛ a yãn à pì:
Ma n ka kpatan de mà a gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ n musumɛ, ò ma tó kpá andunia
gũn pínki.‡‡ 18 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à ye à sùru kɛ kãaon àdi kɛ kãao lɛ, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ à
ye à a sã gbãgbãn àdi gbãgbã.

Luda pɔfɛ̃ kũ a sùruuo

19 Á gbɛ̀ke ni ma la, bóyãi Luda tɛn gbɛ̃nɔ taari le dɔɔ? Dí mé ani fɔ̃ à gí Luda
pɔyenyĩnaaii? 20 Mɔkɔ̃n bisãsiri ina, díme n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oro ni a
bòri la à pi: Bóyãi n ma bo lán dí bà yá? 21 Orobori zɛ́ vĩ à oro sãde kũ a sãsario
bo kũ ɛ̃ dokɔ̃nɔ kũ à tòtooroo? 22 Tó Luda ye à a pɔfɛ̃ mɔńnɛ de ò a gbãna dɔ̃, akũ
à mɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ ò de à pɔfɛ̃ kipaḿma à ń kakatɛnɔ sɔ̃ bi! 23 Tó à abire
pìi kɛ̀, de ókɔ̃nɔ kũ à sùru kɛ̀ kũoonɔ a gakuri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ bi, ókɔ̃nɔ kũ à gĩnakɛ à
ó kékɛ de ò gɛ̃ a gakuri pìi gũnnɔ! 24 Gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sé pìnɔn ó ũ. Adi
kɛ Yudanɔmɛ ńtɛ̃nɛro, kũ buri pãndenɔomɛ se. 25 Lákũ Luda ò annabi Osea
takadan nà à pì:
Buri kũ ò de ma gbɛ̃nɔ ũronɔn mani pińnɛ ma gbɛ̃nɔ.
Buri kũ má yeńyĩronɔn manigɔ̃ yeńyĩ.
26 Gu kũ Luda pìńnɛ ò de a gbɛ̃nɔ ũro,
gwen oni ń sísi Luda Wɛ̀ndide pì nénɔ.
27 Isaya wiki lɛ̀ Isarailanɔ yã musu à pì:

---

* **9:4** Bon 4:22 † **9:7** Naa 21:12 ‡ **9:9** Naa 18:10 § **9:10-12** Naa 25:23 ** **9:13** Mal 1:2-3
†† **9:15** Bon 33:19 ‡‡ **9:17** Bon 9:16

Bee tó Isarailanↄn dasi
lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà,
ń kpara kũ à gɔ̃ mɛ́ ani bo.
28 Zaakũ Dikiri ni yã̄ kũ à ò kɛ andunia gũn,
akũsɔ̃ ani a mì dɛ zɛnaa sarimɛ.
29 Lákũ Isaya gĩnakɛ à ò nà à pì:
Tó Dikiri Zǐkaride dí ó buri kenↄ tó yãro,
de o gɔ̃ lán Sↄdↄmudenↄ bà,
de o kɛ lán Gↄmↄradenↄ bà.

Isarailanↄ gina Kirisi baaruui

30 Óni pi deramɛ sàa? Buri pãndenↄ tɛn wɛtɛ Luda tó yã̄ bo kũńwo nnaro, akũ à tò à bò kũńwo nna. À tò yã̄ bò kũńwo nna a náani kũ ò kɛ̀ yãi. 31 Isarailanↄ sɔ̃ òtɛn wɛtɛ Luda tó yã̄ bo kũńwo nna doka musu, akũ adi bo kũńwo nnaro. 32 Bɔ́yãii? kũ ò ye Luda tó yã̄ bo kũńwo nna ń yãkɛnaaa yãimɛ, adi kɛ a náanikɛna yãinlo. Ò gɛ̃̀ɛ sì gbɛ̀ kũ àdi ń pãtɛa 33 lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà:
Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ kũ àdi tó ò gɛ̃̀ sí ditɛ Zaiↄ̃,
gbɛ̀si kũ àdi tó ò fu.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ à a náani kɛ̀ kũro.

10

1 Ma gbɛ̃nↄ, yã̄ kũ má yei ma swɛ̃̀ɛ gũn matɛni a wɛ́ kɛ Ludaamɛ Isarailanↄ surabana ũ. 2 Mani fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kũ ò kokari vĩ kũ Luda yão, ama ń wɛ́ kɛ̃naro. 3 Zaakũ ò dɔ̃ deran Luda dì tó yã̄ bo kũńwo nna nàro, akũ òdigɔ̃ wɛtɛ yã̄ bo kũńwo nna kũ ń zĩda gbãnao. Deran Luda dì tó yã̄ bo kũńwo nna nà, odi wero. 4 Zaakũ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, de yã̄ bo kũ gbɛ̃ sĩnda pínki kũ à a náani kɛ̀o nnamɛ.

Surabana bi gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́mɛ

5 Deran doka dì tó yã̄ bo kũńwo nna nàn Musa ò a takadan à pì, gbɛ̃ kũ à yã̄ pìi kɛ̀ mɛ́ ani wɛ̃̀ndi le a gũn. 6 Lákũ ludanaanikɛnaa dì tó yã̄ bo kũńwo nna nà kɛ̃na a yãn à pì:
Ǹsun o n nèsɛn ǹ pi,
dí mɛ́ ani gɛ́ ludambɛ à Kirisi kiparo,
7 ke dí mɛ́ ani gɛ́ gyãwãn à Kirisi bo ganlo.
8 Yã̄ kũ à òon dí:
Yã̄ pì kú kũnwo kãni,
à kú n lén kũ n nèsɛɛo.*
Ludanaanikɛna yã̄ kũ odì a waazi kɛn yã̄ pì ũ. 9 Tó n ò kũ lɛ́o gupuraa kũ Yesumɛ Dikiri ũ, akũsɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kũ Luda a bò gan, ani n sura ba. 10 Zaakũ yã̄ pì sina n swɛ̃̀n mɛ́ àdi tó yã̄ bo kũnwo nna, akũsɔ̃ yã̄ pì ona kũ n lɛ́o mɛ́ àdi n sura ba. 11 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, wé'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ kũ zikiro.

12 Yudanↄ kũ buri pãndenↄ donadona kɔ̃nɛro, zaakũ ń pínki Dikiri dokɔ̃nↄmɛ, àdi karana kɛ gbɛ̃ kũ òdi a sísinↄnɛ ń pínki. 13 Zaakũ Dikiri sìsirinↄ ni bo ń pínki. 14 Deran gbɛ̃nↄ ni a sísi a náanikɛnaa sarii? Deran oni a náani kɛ a yãmanaa sarii? Deran oni a yã̄ ma waazikɛrii sarii? 15 Tó òdi waazikɛrinↄ zĩńmaro, deran oni waazi kɛńnɛ nàa? À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Baarunnakparinↄ suna dì kɛńnɛ nna fá! 16 Ama adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mé à baaru nna pì sìro.

* **10:8** Dok 30:12-14

Akũ Isaya pì: Dikiri, dí mɛ́ à ó yã̄ sìi? 17 Lɛmɛ ludanaanikɛnaa dì bo a yãmana
kĩ̄naamɛ, yã̄ pì sɔ̃ bi Kirisi yãmɛ. 18 Ma pì yɔ́ↄ! Odi manloo? Ò mà.
Ń kòtoo dà anduniala pínki,
ń yã'onaa gɛ̀ɛ ari zĩ̄tɛ léa.†
19 Ma pì yɔ́ↄ! Isarailanↄ dí dɔ̃ro yá? Káaku gĩ̄a Musa pì:
Mani tó ò gɔ̃ba kpá kũ buri kũ ò de ma gbɛ̃ ũ̄ronↄo,
mani tó ń pↄ fɛ̃ bisãsiri wɛ́siradenↄ yã̄ musu.
20 Akũ Isaya Luda yã̄ ò kũ kùgbãnao à pì:
Gbɛ̃ kũ odi ma ki wɛtɛronↄ mɛ́ ò ma le,
ma a zĩ̄da mɔ̀ gbɛ̃ kũ odi ma gbɛkaronↄnɛ.
21 Isarailanↄ yã̄ musu à pì:
Zaa kↄnkↄ ari ↄkↄsi ma ↄ dɔ̀ buri sãgbãnade kũ ò fɛ̃na kũmaonↄnɛ.

11

Luda dí Isarailanↄ zukũnaro

1 Ma pì yɔ́ↄ? Luda a zĩ̄da gbɛ̃nↄ zùkũnan yá? Lɛnlo fá! Makũ bi Isaraila burin
ma ũ. Ibrahĩ burin ma ũ Biliaminu buri gũn.* 2 Luda dí a gbɛ̃ kũ à gĩ̄nakɛ à
ń dɔ̃nↄ zukũnaro. Á Iliasu yã̄ kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩ̄na dɔ̃roo? Kũ à gɛ̀ɛ kũ
Isarailanↄ yão Luda kĩ̄naa à pì: 3 Dikiri, ò n annabinↄ dèdɛ, ò n gbagbakinↄ
gbòro. Makũ mɛ́ ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛɛ.† 4 Luda pì Iliasunɛ deramɛɛ?
À pì, á gbɛ̃ kũ odi kútɛ Baalinɛronↄ kũna a pó ũ gbɛ̃nↄn dúbu suppla.‡ 5 Lɛmɛ
dↄ ń gbɛ̃ kpara kũ Luda ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũnnↄ kpé kun ari gbãra. 6 Lákũ à ń sɛ́ a
gbɛ̃kɛ gũn nà, adi kɛ ń yãkɛna yãinlo. Tó lɛnlo, de Luda gbɛ̃kɛ nigɔ̃ gbɛ̃kɛ ũ̄ro.
7 Deran gwee? Isarailanↄ dí yã̄ kũ òtɛn wɛtɛ lero, ama ń gbɛ̃ kũ Luda ń sénↄ lè.
Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nↄ sã̄ tàta, 8 lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Luda iwɛza dàńnɛ,
akũ ń wɛ́ dí gu ero,
ń sã̄ dí yã̄ maro ari kũ a gbãrao.
9 Dauda pì dↄ:
Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̀siki ũ de à yã̄ lúńnɛ.
10 Ń wɛ́ sisi de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona gↄrↄ sĩ̄nda pínki.§

11 Ma pì yɔ́ↄ? Kũ Isarailanↄ gɛ̀ɛ sì, ò lètɛ sãnsãnn yá? Lɛnlo fá! Ń taarinↄ
yãin Luda buri pãndenↄ sura bà, de Isarailanↄ gɔ̃ba kpá kũńwo yãi. 12 Lákũ
ń taarinↄ mɛ́ à tò andunia karanaa lè nà, akũsɔ̃ ń funa mɛ́ à tò buri pãndenↄ
karanaa lè, oni ń lɛ́ papana yã̄ o dↄ yá?

Buri pãndenↄ surabanaa

13 Matɛn yã̄ o ákɔ̃nↄ buri pãndenↄnɛ sà. Lákũ má de zĩ̀ri ũ buri pãndenↄ kĩ̄naa
nà, madì ĩa dã̄ ma zĩ̀rikɛna yã̄ musu, 14 de mà a zĩ̄da burinↄ nèsɛ vutɛ ò gɔ̃ba
kpá, mà ń gbɛ̃kenↄ sura ba. 15 Zaakũ Luda gina Isarailanↄi mɛ́ à tò andunia
kè kãao nna, tó à èra à ń sí dↄ, abire nigɔ̃ de deramɛɛ? Abire nigɔ̃ bi wɛ̃̀ndi ũ
gɛ̀nↄnɛ.

† **10:18** Zab 19:4 * **11:1** Flp 3:5 † **11:3** 1Ki 19:10 ‡ **11:4** 1Ki 19:18 § **11:10** Zab 69:22-23

16 Tó ò burapɔ káaku kpà Ludaa, a kpara gɔ̃ arubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí zĩni de
Luda pɔ́ ũ, a gɛ̀nɔn de a pɔ́ ũmɛ se. 17 Luda kù lí yãpura gɛ̀ kenɔ zɔ̀zɔ̃, akũ à
mɔkɔ̃n kũ ń de kùnnɛ lí ũ pè a gbèn, de ǹgɔ̃ kun kũ kù lí mana zĩni gbãnao.
18 Ǹsun kù lí yãpura gɛ̀ kũ à zɔ̀zɔ̃nɔ gya boro. N kɛ dera ntɛn ĩa dãa? Ń kun lí
zĩni yãimɛ, adi kɛ lí zĩni mé à kun n yãiro. 19 Ĩni pi, à lígãa pìnɔ zɔ̀zɔ̃ de à n pé ń
gbèn yãimɛ. 20 Lɛmɛ, ama à ń zɔ̃zɔ̃ kũ odi a náani kɛro yãi. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n zɛki lè
kũ ntɛn Luda náani kɛ yãi. Ǹsun n zĩda biro. Ǹ laakari kɛ! 21 Lákũ Luda dí gí kù
lí yãpura gɛ̀nɔ zɔ̃zɔ̃iro nà, ani gí n zɔ̃i sero. 22 Ǹ gwa lákũ Luda mana nà, akũsɔ̃
à pãsĩ. À pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ ò fùanɔ, akũ à mananɛ, tó n zɛ kũ a manakɛnaao.
Tó lɛnlo, ani n zɔ̃mɛ se. 23 Tó Isarailanɔ ń ludanaanikɛnasari tò, ani ɛra à ń pé
ń gbèmmɛ, zaakũ à ń pɛna ń gbèn gbãna vĩ. 24 Tó Luda n zɔ̃ kùnnɛ lía à n pɛ
kù lí yãpuraa lákũ òdi kɛro nà, kù lí gɛ̀ yãpuranɔ ɛra à pɛna ń zĩda lía zé vĩ de
abirelaroo?

Isarailanɔ surabana kpɛde

25 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ asiriyã díkĩna dɔ̃, de á wé súngɔ̃ sira à á zĩda ditɛ
ĩadãrinɔ ũro yãi. Isaraila kparanɔ sãgbãna kù gĩa ari buri pãndenɔ gɛ̃na kpata
kũ à bò Luda kĩnaa gũn lé gɔ̃ ká. 26 Abire gbɛra Luda ni Isarailanɔ sura ba ń
pínki lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà kũ ò pì:
Surabari ni bo Zaiɔ̃,
ani Yakubu burinɔ kɛ̃kɔ̃a kũ ludadɔ̃nasario.
27 Ma bàka kunna kũńwo yãn gwe
gɔrɔ kũ mani ń durunna kɛ̃ńma.
28 Baaru nna pì yã musu ò de Luda ibɛrɛnɔ ũ á yãi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna yã musu ò
de Luda yenyĩdenɔ ũ ń dizi káakunɔ yãi. 29 Zaakũ Luda gbanɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi
à ń sénɔ dì sí litɛro. 30 Ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ ádi Luda yã ma yãro. Tera sà Luda
sùru kè kãáo kũ Isarailanɔ dí a yã maro yãi. 31 Lɛn Isarailanɔ gì Luda yã mai
lɛ tera, de Luda le à sùru kɛ kãáo gbasa à sùru kɛ kũńwo. 32 Luda yãdasarikɛ
kpà gbɛ̃ sĩnda pínkia de à le à sùru kɛ kũńwo ń pínki yãimɛ.

Luda sáabukpanaa

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a dɔ̃naao zɔ̃kɔ̃kɛ kà zã́ fá!
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo yã kũ à zèo asiriaro.
Oni fɔ̃ ò a dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dí mé à Dikiri laasun dɔ̃ɔ?
Dí mé à yã dànɛ a lédammari ũu?
35 Dí fĩna mé à dɔ Luda kũ ani bonɛɛ?**
36 Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
ò kun kũ a gbãnao,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.††
Ògɔ̃ a tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki. Aami.

12

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, lákũ Luda ó wɛ̃nda dɔ̀ lɛ nà, ma wé kèáwa à á zĩda kpáa
sa'opɔ bɛ̃nɛ mamberusari kũ àdi káagu ũ. Àkũmɛ á donyĩkɛna a zéa ũ. 2 Àsun

** **11:35** Ayu 41:11 †† **11:36** 1Kɔ 8:6

tɛ́ andunia tera dí ágbairo. À tó Luda á dà litɛ, á laakari le à gɔ̃ dufu de à le à a pↄyenyĩna dɔ̃, yã kũ à mana, akũ à nna, akũ à papana.

3 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãin matɛn o á pínkinɛ, àsun á zĩda mana bo de a
mana lɛ́laro. Á baadi a zĩda ditɛ a yãpura lɛ́n, lákũ Luda a gbà zɛ́ à a náani
kɛ nà. 4 Bisãsiri mè mèn do gunↄ vĩ dasi, ń baadi kũ a zĩomɛ. 5 Lɛmɛ, bee kũ ó
dasikɛo, ó mè dokɔ̃nↄ Kirisi gũmmɛ, mègu dakenↄn ó ũ.* 6 Ó gba bò donadona
kɔ̃nɛ lákũ Luda dàwɛrɛ nà a gbɛ̃kɛ gũn.† Tó annabikɛyã'ona gban ń vĩ, ǹ kɛ n
ludanaanikɛna lɛ́n. 7 Tó zl̀rikɛnaamɛ, ǹ kɛ. Tó yãdannɛnaamɛ, ǹ daǹnɛ. 8 Tó
lɛ́dammanaamɛ, ǹ daḿma. Tó gbadanaamɛ, ǹ da araga. Tó don'arɛdekɛmɛ, ǹ
kɛ kũ kokario. Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnaamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kũ pↄnnao.

9 À kù yenyĩ gɔ̃ manafiki sari. À kpɛ li yã vãninɛ, à zɛ kũ yã manao. 10 Àgɔ̃
nna kũ kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nↄ ũ. Àgɔ̃ wãna kũ bɛ̀ɛrɛlikɔ̃nɛnaao. 11 Àgɔ̃ kokari vĩ ma'ã
sari, á mè gɔ̃ wãna Dikiri zĩ gũn. 12 À pↄnna kɛ yã kũ á wɛ́ dↄi yã musu. À
mɛna fɔ̃ warikɛnaa gũn. À mè kpá wɛ́kɛnaaa. 13 À kpányĩ kɛ Luda gbɛ̃ kũ pɔ́
tɛn kĩaḿmanↄnɛ. Àgɔ̃ nibↄ kɛ. 14 À sa mana o á wɛ́tãmmarinↄnɛ. À sa mana
oǹnɛ, àsun ń káro.‡ 15 À pↄnna kɛ kũ pↄnnakɛrinↄo. À ɔ́ↄ dↄ kũ ɔ́ↄdↄrinↄo. 16 Àgɔ̃
kú kũ kɔ̃o nna. Àsun á zĩda biro. À gbɛ̃nna kpá kũ takasidenↄo. Ásun á zĩda
ditɛ yãdɔ̃rinↄ ũro.§ 17 Ásun yã vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àgɔ̃ yã kũ à mana gbɛ̃
sĩnda pínkinɛ kɛ. 18 Tó ani sí kɛ, tó á a zɛ́ vĩ, àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 19 Ma
gbɛ̃ yenyĩdenↄ, àsun mↄra ká gbɛ̃aro, à a tó kũ Ludao. À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Dikiri pì, akãa mé áni fĩna boḿma,
akãa mé áni fĩna boḿma.
20 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ pↄ́ble kpáa. Tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í. Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a ↄ
kánɛ a lɛ́mmɛ.** 21 Ǹsun tó yã vãni zl̀ blemmaro. Ǹ zl̀ blea kũ yã manao.

13

Mìnatɛna bùsu gbãnadenↄnɛ

1 Gbɛ̃ sĩnda pínki mì natɛ bùsu gbãnadenↄnɛ, zaakũ iko ke kun Luda lɛ́ sariro.
Luda mɛ́ à gbãnade kũ ò kunnↄ dìtɛ ń pínki. 2 Abire yãi gbɛ̃ kũ à bò gbãnade
yã kpɛ, ade bò Luda yãditɛna kpɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à bò ń kpɛnↄ ń zĩda dà yãmmɛ.
3 Adi kɛ yãmanakɛrinↄ mɛ́ òdi vĩna kɛ kpatablerinↄnɛro, sé yãvãnikɛrinↄ. Tó
ń ye gbãnadenↄ vĩna danyĩro, ǹ yã mana kɛ, ani n sáabu kpá. 4 Gbãnade bi
Luda zĩkɛriimɛ n aafia yãi. Tó n yã vãni kɛ̀ sɔ̃, ǹ vĩna kɛnɛ, zaakũ à fɛ̃nɛda
lokona pãnlo. Luda zĩkɛriimɛ, àdi fĩna bonɛ yãvãnikɛriia. 5 Abire yãi à mana
à mì natɛńnɛ. Adi kɛ wɛ́tãmmana yãi adonlo, á laasun yãimɛ dↄ. 6 Abire yãin
adì bɛ'ↄgↄ kpá dↄ, zaakũ gbãnadenↄ bi Luda zĩkɛrinↄmɛ, òtɛn zĩ pì kɛnɛmɛ. 7 À
baadi fĩna bońnɛ pínki. À bɛ'ↄgↄ kpá a sìriia, à á laganↄ takada sí dↄ. À mì natɛ
gbɛ̃ kũ à de à mì natɛnɛɛnɛ. À gbɛ̃ kũ à de à a yã da yã da.*

Gↄrↄ kà kãni, ògɔ̃ yekɔ̃i

8 Àsun gbɛ̃ke fĩna sɛ́ro, sé yekɔ̃ina fĩna baasiro. Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei, Luda
doka pèkɛrɛamɛ. 9 Ò pì, ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun
gbɛ̃ pↄ́ ni dɛro.† Yã pìnↄ kũ yãditɛna pãnde kũ ò kunnↄ pínki kú yã dí gũmmɛ,

---

* **12:5** 1Kↄ 12:12 † **12:6** 1Kↄ 12:4-11 ‡ **12:14** Luk 6:28 § **12:16** Yaa 3:7 ** **12:20** Yaa 25:21-22
* **13:7** Mat 22:21 † **13:9** Bon 20:13-17

ò pì: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃ndii bà. 10 Yenyĩ dì tó gbɛ̃ yã̄ vãni kɛ̀ a
gbɛ̃dakenɛro. Yenyĩmɛ Luda doka papana ú.
11 À kɛ lɛ, zaakũ á gↃrↃ kũ ó kúa díkĩna dɔ̃. Á vuna in gↃrↃ kà, zaakũ ó
surabanaa kà kãni tera de gↃrↃ kũ o Yesu náani kèla. 12 Gu sì à kà zɑ̃́, gudↃnaa
kà kãni. Ò mì kɛ̃ gusira yãnↃa ò gupura gɔ̃kɛbↃnↃ sétɛ. 13 Ògɔ̃ kú ó dɔ̀rↃↃa
fãnantɛ̃ gbɛ̃nↃ ũ fayasari kɔ̃kɔ̃ kũ wɛ̃dɛnaaoo sari pãpãkɛna kũ wé'isariyãoo
sari, lékpakɔ̃a kũ zãnguoo sari. 14 À Dikiri Yesu Kirisi yãzɛ sé. Àsun tó á dà zĩ
doárɛ arɛ à a nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'enaa

1 À gbɛ̃ kũ à busɛ ludanaanikɛnaa gũn sí yãkete sari. 2 Gbɛ̃kenↃ lu-
danaanikɛnaa dì póke tɛ̃ boro, akũ gbɛ̃ kũ ń ludanaanikɛna busananↃ dì nɔ̀bↃ
sóro.* 3 Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble sún gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki blero gya boro,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki blero sún gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki ble taari ero,
zaakũ Luda a sìmɛ. 4 Dímɛ n ũ kũ ntɛni dakenↃ zĩkɛri taari ee? Tó à fɔ̃ ke à fùan
yá, a Dikiri yãn gwe. Ani fɔ̃, zaakũ Dikiri gbãna ni tó à fɔ̃. 5 Gbɛ̃kenↃ sì kũ gↃrↃ
kenↃ nna de a kenↃla, gbɛ̃ pãndenↃ sì kũ gↃrↃ sĩnda pínki lɛɛlɛmɛ. Baadi laasun
gɔ̃ dokɔ̃nↃ kũ yã̄ kũ à zɛ̀ooo. 6 Gbɛ̃ kũ àdi gↃrↃ bo dì bo Dikiri yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àdi
pɔ́ sĩnda pínki ble dì ble kũ Dikiri gbãnaomɛ, à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kũ àdi pɔ́ tɛ̃
dì tɛ̃ Dikiri yãimɛ, à Luda sáabu kpá. 7 Gbɛ̃ke dìgɔ̃ kun a zĩda yãiro, gbɛ̃ke dì ga
a zĩda yãiro. 8 Tó ó kun, ó kun Dikiri pɔ́ ũmɛ, tó o ga, o ga Dikiri pɔ́ ũmɛ. Ó kunn
yá, o gan yá, ó de Dikiri pɔ́ ũmɛ. 9 Zaakũ Kirisi gà à vù de àgɔ̃ de gyãwãndenↃ
kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnↃ Dikiri ũmɛ. 10 Kũ ntɛni n gbɛ̃ndo taari e sɔ̃ bi? MↃkɔ̃n sɔ̃, à kɛ̀
dera ntɛni n gbɛ̃ndo gya bo sɔ̃Ↄ? Luda nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò
zɛ a arɛ,† 11 lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà Dikiri pì:
Kũ ma kunnaao, gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛmɛnɛ,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ma ludakɛna dɔ̃.
12 Lɛn baadi ni a zĩda yã̄ baba Ludanɛ lɛ.

Àsun yã̄ kũ ani tó a gbɛ̃ndo fu kɛro

13 Abire yãi òsun kɔ̃ taari e doro. Kũ ani kɔ̃ taari e, à zɛo kũ áni yã̄ kũ ani tó à á
gbɛ̃ndo fu kɛro. 14 Kunna Dikiri Yesu gũn má dɔ̃ sãnsãn kũ pɔ́ble ke dìgɔ̃ gbãsĩ
a zĩdaro. Ama tó gbɛ̃ dìtɛ kũ pɔ́ gbãsĩ, akũ àdigɔ̃ gbãsĩnɛ. 15 Tó n n gbɛ̃ndo nɛ̀sɛɛ
yàkanɛ pɔ́ kũ n blè yãi, ń yenyĩ vĩnɛro. Pɔ́ble kũ n blè yãi nsun gbɛ̃ kũ Kirisi gà
a yãi kakatɛro. 16 Àsun tó ò pɔ́ kũ a è à mana gya boárɛro, 17 zaakũ kpata kũ
à bò Luda kĩnaa bi pɔ́blena kũ pɔminaao yãnlo. Yãkɛna a zɛ́a kũ aafiaao kũ
pↃnna kũ Luda Nini dì iɲɲɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kũ àtɛn do Kirisii lán abirekũ bà yã̄
dì ká Ludagu, akũsɔ̃ bisãsiri dì a sáabu kpá. 19 Abire yãi ògɔ̃ kɔ̃ aafia wɛtɛ ògɔ̃
gbãna karakɔ̃nɛ. 20 Ǹsun Luda zĩ yaka pɔ́ble yãiro. Pɔ́ble sĩnda pínki manamɛ,
ama pɔ́ kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu blena manaro. 21 Nɔ̀bↃsonaan yá, wɛ̃minaan
yá, yã̄ kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu pínki, à mana ǹ tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́ kũ ń náani kɛ̀ɛ, ǹ tó
à gɔ̃nnɛ kũ Ludao. Arubarikaden gbɛ̃ kũ adi a zĩda taari e kũ pɔ́ kũ à zɛ̀oro
ũ. 23 Tó gbɛ̃ tɛn sika kɛ pɔ́ble kũ àtɛn blea sɔ̃, à a zĩda dà yãmmɛ, kũ adi kɔ̃ sé
kũ a ludanaanikɛnaaoro yãi. Yã̄ kũ adi kɔ̃ sé kũ gbɛ̃ ludanaanikɛnaaoro bi
durunnamɛ.

---

* **14:2** KↃl 2:16 † **14:10** 2KↃ 5:10

15

Ògɔ̃ yekɔ̃i wédɔna Ludai gũn

1 Ókɔ̃nɔ kũ ó gbãna ludanaanikɛnaa gũnnɔ, séde ò gbɛ̃ kũ ò gbãnaronɔ sé
lei ń gbãnasarikɛ gũn. Òsungɔ̃ ó pɔyeina kɛro. 2 Ó baadi gɔ̃ yã kũ ani kɛ a
gbɛ̃dakenɛ nna kɛ a bona mana yãI kũ a zĩnipɛtɛnaao. 3 Zaakũ Kirisi dì a zĩda
pɔyeina kɛro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃nɔ dɔkɛna kũ Ludao gɔ̃nɛ.* 4 Yã kũ ò kɛ̀
yã pínki, ò kɛ̀ lédanawá yãimɛ. Luda yã pìi dì ó gba mɛna, àdi ó gba swɛ̃̀ɛ de ògɔ̃
tãmaa vĩ. 5 Luda kũ àdi ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ɛ tó àgɔ̃ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o
lákũ Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 de à Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De tɔ́ bo kũ nɛ̀sɛdokɔ̃nɔo
kũ lɛ́dokɔ̃nɔo.

7 À kɔ̃ sí lákũ Kirisi á sí nà Luda tɔ́bona yãi. 8 Matɛn oárɛ, Kirisi gɔ̃̀ zɪ̀ri ũ
Yudanɔnɛ de à lé kũ Luda sɛ̀ ń dizi káakunɔnɛ papa, ògɔ̃ dɔ̃ kũ Luda náani vĩ,
9 buri pãndenɔ sɔ̃ Luda tɔ́ bo a sùru yãi lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

A yã mé à tò mani n sáabu kpá burinɔ té,
mani n tɔ́ kpá.†

10 Ò pì dɔ:

Burinɔ, à pɔnna kɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ.

11 Ò pì dɔ:

Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínki, à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu gbɛ̃nɔ sĩnda pínki à a táaki lé.‡

12 Isaya pì dɔ:

Yɛsɛ zĩni ni bɔ̀tɔ pá,
ani futɛ à kí ble buri pãndenɔa,
onigɔ̃ wé dɔi.

13 Luda kũ gbɛ̃ sĩnda pínki wé dɔi tó pɔnna pɛkɛrɛáwa kũ aafiaao a náani kũ
átɛn kɛ yãi, de á wédɔina kara kũ a Nini gbãnao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kũ manakɛ pɛ̀kɛrɛáwa, á yã sĩnda pínki dɔ̃ swáswa,
áni fɔ̃ à lé dakɔ̃a. 15 Ma takada dí kɛ̃naa gũn ma yãkenɔ kɛ̀ kũ swɛ̃̀gbãnao ditɛna
de àgɔ̃ dɔágu yãi, zaakũ Luda ma gba zé 16 ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ buri
pãndenɔnɛ. Matɛn baaru kũ à bò Luda kĩnaa kpáńnɛ, de ń kunna gɔ̃ adona
Luda Nini gãi, ò gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kũ àdi káagu ũ. 17 Kunna Kirisi Yesu gũn
matɛn ĩa dã zĩ kũ matɛn kɛ Ludanɛ yã musu. 18 Zaakũ má yãke ona vĩro, tó
adi kɛ yã kũ Kirisi kɛ̀ ma kĩnaa baasiro. À tò buri pãndenɔ Luda yã mà ma
yã'ona kũ ma yãkɛnaao gãi 19 kũ sèedanɔ kũ daboyãnɔ gbãnao kũ Luda Nini
gbãnao. Bona Yurusalɛmu ma lika wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari Ilirikumu bùsun, ma
Kirisi baaruu kpàkpaa kɛ̀ papana. 20 Madìgɔ̃ ye mà baaru nna pì kpá gu kũ òdi
Kirisi yã ma zikiro, de másun bú ba gbɛ̃ pãnde gànlo yãi. 21 Lákũ à kɛ̃na Luda
yãn nà ò pì:

Gbɛ̃ kũ odi a yã ońnɛ yãronɔ wé ni kɛ̃,
gbɛ̃ kũ odi a baaru ma yãronɔ ni dɔ̀rɔ dɔ̃.

22 Yã kũ àdigɔ̃ kpá ma suna á kĩnaanɛ gɛ̃n baaakɔ̃n gwe.§ 23 À kà wɛ̀ ũgbangba
kũ madìgɔ̃ ye mà su á gwa. Tera sà lákũ yãke dí gɔ̃mɛnɛ bùsu díkĩnanɔ gũn doro
nà, 24 má tãmaa vĩ ò wé sikɔ̃lɛ sà ma gɛna Sapaini bùsun gũn. Tó ma gɔrɔ pla
kɛ̀ kãáo kũ pɔnnao, áni zé kɛmɛnɛ gɛna gwe. 25 Tera la matɛn gé kũ kpányĩo

* **15:3** Zab 69:9 † **15:9** Zab 18:49 ‡ **15:11** Zab 117:1 § **15:22** Rom 1:13

Luda gbɛ̃nɔnɛ Yurusalɛmu,** 26 zaakũ gbɛ̃ kũ ò kú Masedonia kũ Girisinɔ zèo
ò Luda gbɛ̃ takaside kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kámaza kɛ. 27 Ò zèo, ama tilasimɛ.
Lákũ Yudanɔ Luda aruzɛkɛ kpàatɛtɛ buri pãndenɔnɛ nà, à mana buri pãndenɔ
ń andunia aruzɛkɛ kpaatɛtɛ Yudanɔnɛ se.†† 28 Tó ma gba pìi nàńnɛ ń ɔĩ ma làka,
ma gɛna Sapaini gũn mani bo á kĩnaa. 29 Má dɔ̃ kũ tó mani su á kĩnaa, mani
suárɛ kũ Kirisi arubarikaao papanamɛ.

30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii kũ yenyĩ kũ Luda Nini dì
kpáḿmao, à futɛ à zɛ à Luda wé kɛ kũmao, 31 de à ma bo Yudea Yesusaridenɔ
ɔĩ, de zĩ kũ mani kɛ Yurusalɛmu Luda gbɛ̃nɔ té kɛńnɛ nna, 32 gbasa mà á le kũ
pɔnnao, tó Luda wè, mani su kámma bo á kĩnaa. 33 Luda Aafiade gɔ̃ kú kãáo á
pínki. Aami!

16

Fɔkpammanaa

1 Matɛni ó dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi gbɛ̃nɔ zĨ̀ri naárɛ á ɔĩ. 2 À a sí Dikiri gũn,
lákũ à mana Luda gbɛ̃nɔ kɛ kũ kɔ̃o nà. À kpái kũ pɔ́ kũ à yei á kĩnaao pínki,
zaakũ à kpà gbɛ̃nɔi dasi kũ makũo se.

3 À fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa. Ma zĩkɛri dakenɔmɛ Kirisi Yesu zĩ gũn.* 4 Ò sì
ò ń zĩda da kari gũn ma yãi. Adi kɛ makũmɛ madoro, buri pãnde sɔsinɔ gbɛ̃nɔ
tɛni ń sáabu kpá pínki dɔ.

5 À fɔ kpá sɔsi gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ kɔ̃ kakara ń ɔnnnɔa.

À fɔ kpá ma gbɛ̃ yenyĩde Ɛpɛnɛtua, àkũ kũ à Kirisi náani kè Asia bùsun káaku.

6 À fɔ kpá Mariamaa, àkũ kũ à zĩ kèárɛ manamana.

7 À fɔ kpá Andarɔniku kũ Yuniaooa. Ma buri dake kũ ò ó dá kpésiran
lɛɛlɛnɔmɛ. Ò tó bò Luda zĨ̀rinɔ té, akũsɔ̃ ò kú Kirisi gũn ma ã.

8 À fɔ kpá Ampliatu kũ à de ma gbɛ̃ yenyĩde ũ Dikiri gũnwa.

9 À fɔ kpá Ubanu kũ à de ó zĩkɛri dake ũ Kirisi zĩ gũnwa kũ ma gbɛ̃ yenyĩde
Satakio.

10 À fɔ kpá Apɛlɛ kũ à zɛna gbãna Kirisi gũnwa.

À fɔ kpá Arisitɔbulu bedenɔa.

11 À fɔ kpá ma Yuda dake Hɛrɔdiɔ̃a.

À fɔ kpá Nasisu bede kũ ò kú Dikiri gũnnɔa.

12 À fɔ kpá Tirifɛna kũ Tirifosaooa. Nɔgbɛ̃ pìnɔ dì zĩ kɛ Dikirinɛ manamana.

À fɔ kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenyĩde pì zĩ kè Dikirinɛ manamana.

13 À fɔ kpá Rufu kũ à bò ado Dikiri zĩ gũnwa kũ a da kũ matɛn gwa ma da
ũo.

14 À fɔ kpá Asinkiritua kũ Flɛgɔ̃o kũ Ɛmɛsio kũ Patarobao kũ Ɛmao kũ ń
Yesude dake kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.

15 À fɔ kpá Filɔlɔgua kũ Yuliao kũ Nɛrɛuo kũ a dãreo kũ Ɔlimpao kũ Luda gbɛ̃
kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.

16 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. Kirisi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń
pínki.

Lézammanaa

** **15:25** 1Kɔ 16:1 †† **15:27** 1Kɔ 9:11 * **16:3** Zĩr 18:2

17 Ma gbɛ̃nↄ, matɛn oárɛ à laakari kɛ gbɛ̃ kũ ò bò yã kũ a dàda kpɛnↄi. Òdi
gbɛ̃nↄ kɛ̃kɔ̃a ò gbɛ̃nↄ sãtɛ. À kɛ̃ḿma, 18 zaakũ gbɛ̃ bire takanↄ dì do ó Dikiri
Kirisiiro, sé ń gbɛrɛ yã. Òdi taarisaridenↄ sãtɛ kũ lénnao kũ yãdɔ̃o. 19 Gbɛ̃ sĩnda
píŋki á mìnatɛna Dikirinɛ baaruu mà. Matɛn pↄnna kɛ á yã musu. Má ye àgɔ̃
yã mana ɔ̃ndɔ̃ vĩ àgɔ̃ wésiradenↄ ũ yã vãni musu. 20 Luda Aafiade ni Setan
dúgu zɔ̃ á gbá zĩtɛ tera. Ó Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ.
21 Ma zĩkɛri dake Timↄti† kũ ma buri dakenↄ Lusiu kũ Yasɔ̃o kũ Sosipatao fↄ
kpàáwa.
22 Makũ Tɛtiu kũ ma takada dí kɛ̃ fↄ kpàáwa Dikiri gũn.
23-24 Ma bede Gayusi‡ kũ sↄsi gbɛ̃nↄ dì kɔ̃ kakara a ↄnn fↄ kpàáwa. Wɛ̃tɛ
ↄgↄ'utɛri Erasatu fↄ kpàáwa kũ ó gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bↄnaa

25 Tera sà Luda ni fɔ̃ à á gba gbãna kũ Yesu Kirisi baaru kũ matɛn kpáo, lákũ
asiriyã kũ à utɛna zaa káaku kũ ò bìriamɛnɛo de nà. 26 Luda kũ àdigɔ̃ kun gↄrↄ
sĩnda píŋki dìtɛ ò yã kũ à kɛ̃na annabinↄ takadanↄ gũn pì bo gupuraa sà, de
buri sĩnda píŋki le à dɔ̃ ò Luda náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinↄ ũ. 27 Ò Luda mèn do
ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bo Yesu Kirisi gãi ari gↄrↄ sĩnda píŋki! Aami.

† **16:21** Zĩr 16:1 ‡ **16:23-24** Zĩr 19:29

KƆRINTIDENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti Yesudenɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa 1:1-4:21
Kɔrinti Yesudenɔ durunnakɛnaa 5:1-7:40
Ògɔ̃ kú kũ laakariio gɔ̃na ń zĩdanɛ yã musu 8:1-11:1
Donyĩkɛnaa 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ vunaa 15:1-15:58
Pɔlu fɔkpammanaa 16:1-16:24

Pɔlu fɔkpana Kɔrintidenɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Luda ma sisi à ma sɛ lákũ à yei nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩri ũ. Makũ kũ ó gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̃ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ. Luda á sísi a gbɛ̃nɔ ũ, á kunna adona Kirisi Yesu gũn lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ ó Dikiri Yesu Kirisi pì sísi gu sĩnda pínki gũnnɔo, ókɔ̃nɔ kũ ó Dikiri dokɔ̃nɔnɔ. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia.

4 Madìgɔ̃ Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀árɛ á kunna Kirisi Yesu gũn yãi. 5 Kunna a gũn pɔ́ sĩnda pínki kàraárɛ, yã'ona sĩnda pínki kũ dɔ̃na sĩnda pínkio, 6 zaakũ ó Kirisi yã'onaárɛ zĩni pètɛ á gũn, 7 akũ Luda Nini gba ke dí kĩaáwaro, gɔrɔ kũ á wé dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi a zĩda mɔnaai. 8 Ó Dikiri Yesu Kirisi ni tó à zɛ gbãna ari gɔrɔ lé ká, de àgɔ̃ kun taari sari a sugɔrɔ zĩ. 9 Luda náani vĩ. Àkũ mé à á sísi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kũ a Né Yesu Kirisi ó Dikirio.

Kɔrinti Yesudenɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii, àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o á pínki, de kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana le à láka á té, à kɔ̃ kũ kũ laasun dokɔ̃nɔo kũ nèsɛ mèn doo. 11 Ma gbɛ̃nɔ, ma mà Koloe bedenɔ léi kũ yãkete kú á té. 12 Lákũ ma mà nàn dí: Á gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Apoloo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pitao. Gbɛ̃kenɔ pì dɔ, ò zɛ̀ kũ Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yá? Ò Pɔlu pà lía á yãin yá? A da'itɛ kɛ̀ kũ Pɔlu tɔon yá? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ mádi á gbɛ̃ke da'itɛ kɛro, séde Kirisipu kũ Gayusio baasiro. 15 Lákũ à de lɛ nà gbɛ̃ke ni le à o a da'itɛ kɛ̀, a gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Ee, ma Sɛtɛfana bedenɔ da'itɛ kɛ̀ dɔ. Abire baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde da'itɛ kɛ̀, adi dɔmagu doro. 17 Kirisi dí ma zĩ gbɛ̃ da'itɛkɛna yãiro, séde a baaru nna kpanaa. Adi kɛ kũ yãdɔ̃naonlo, de a gana lía sún kɛ pãro yãimɛ.

Kirisi bi Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a gbãnaomɛ

18 Kirisi gana lía bi mìsariyãmɛ gbɛ̃ kũ òtɛn sãtɛnɔnɛ. Ókɔ̃nɔ kũ Luda tɛni ó sura banɔ sɔ̃, à dewɛrɛ a gbãna ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Mani ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ mì dɛ,
mani wɛ́zɛ̃rinɔ wɛ́zɛ̃ kɛ pã.

20 Ɔndɔ̃ri kú mámɛɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛɛ? Andunia tera díkĩna yãpinkidɔ̃ri kú mámɛɛ? Luda dí andunia ɔ̃ndɔ̃ ditɛ mìsariyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ gũn, adi tó andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kũ ń zĩda ɔ̃ndɔ̃oro. À kènɛ à gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ sura ba waazi kũ ò dìtɛ mìsariyã ũ pìi gãi. 22 Yudanɔ ye dabodaboyãi, Girikinɔ dì ɔ̃ndɔ̃ wɛtɛ. 23 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi gana lía kpàkpan ótɛn kɛ, akũ àdi tó Yudanɔ kpágula, buri pãndenɔ dì pi mìsariyãmɛ, 24 ama gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sénɔ, Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, Kirisi deńnɛ Luda gbãna kũ a ɔ̃ndɔ̃o ũ. 25 Luda mìsarikɛ pì de bisãsiri ɔ̃ndɔ̃la. Luda gbãnasarikɛ pì de bisãsiri gbãnala.

26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa lákũ á de nà gɔrɔ kũ Luda á sísi. Dakenɔ kĩnaa á daside
ɔ̃ndɔ̃ro, á paride gbãnade ũro, á paride kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kũ ò de andunia
mìsaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i dao ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kũ ò de andunia gbãnasaride
ũnɔ sɛ̀ de à wé'i da gbãnadenɔa. 28 À gbɛ̃ kũ andunia ń dítɛ kpɛdenɔ ũ, kũ òdi
ń ń gya bo akũsɔ̃ ń yã dìgɔ̃ kunlonɔ sɛ̀ de à gbɛ̃ kũ ń yã dìgɔ̃ kunnɔ kɛ kpɛdenɔ
ũ, 29 de gbɛ̃ke sún le à ĩa dã Luda arɛro. 30 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda tò á kú Kirisi Yesu
gũn, akũ à gɔ̀ ó ɔ̃ndɔ̃ ũ. Kunna Kirisi pìi gũn Luda tò yã bò kũoo nna, ó kunna
adona, akũsɔ̃ à ó sura bà. 31 À yã mɛ́ à tò lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà, tó gbɛ̃ ye à
ĩa dã, à dã Dikiri yã musu.

2

Kirisi kũ a gana lía yɑo

1 Ma gbɛ̃nɔ, kũ ma su á kĩnaa, ma su Luda yã kpàkpa kɛárɛmɛ, adi kɛ ma su
ɔ̃ndɔ̃ gbãna ke lénna kɛárɛnlo. 2 Ma zɛo kũ mani yãke oárɛro, séde Yesu Kirisi
yã baasiro, atɛ̃nsa a gana lía yã. 3 Ma suna á kĩnaa gũn ma su kũ swɛ̀vĩnaao
kũ vĩnao kũ lukalukanaao. 4 Ma waazikɛnaa gũn matɛn yã o kũ lénnao ke kũ
ɔ̃ndɔ̃oro. Ma ò kũ Luda Nini gbãna mɔárɛnaaomɛ, 5 de á ludanaanikɛna sún
bo bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ gũnlo, sé Luda gbãna gũn.

Ɔndɔ̃ kũ Luda Nini dì dańnɛ

6 Bee kũ abireo odì ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃ kàsaranɔnɛ. Adi kɛ andunia tera díkĩna ɔ̃ndɔ̃
ke a gbãnade kũ ń gbãna tɛn lákanɔ pónlo. 7 Luda ɔ̃ndɔ̃n ótɛni o, a pɔyenyĩna
kũ à utɛna yã pìi. À gĩnakɛ à dìtɛ ó gakuri lena yãi zaade adi andunia kátɛro.
8 Andunia tera díkĩna gbãnade ke ɔ̃ndɔ̃ pì dɔ̃ro. Tó ò dɔ̃mɛ yã, de odi Dikiri
gakuride pá líaro. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Pɔ́ kũ wɛ́ dí ero, akũsɔ̃ sã dí maro,
a laasun dí gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̀ɛ gũnlo,
àkũ Luda a soru kɛ̀ gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ.
10 Luda mɔ̀wɛrɛ kũ a Nini gbãnao, zaakũ a Nini pì yã sĩnda pínki tàasikana, bee
kũ Luda asiri zɔ̃kɔ̃nɔ.
11 Gbɛ̃ke a dake nèsɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ a nini kũ à kú a gũn baasiro. Lɛmɛ
dɔ gbɛ̃ke Luda nèsɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ Luda pì Nini baasiro. 12 Andunia dí
ninin o lèro, Nini kũ à bò Luda kĩnaan o lè, de ò gba kũ Luda dàwɛrɛ dɔ̃. 13 Yã
kũ ótɛni on gwe, adi kɛ yã kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ dì dańnɛnlo, yã kũ Luda Nini dì
dańnɛmɛ. Lɛn odì Luda Nini yã bɔkɔtɛ gbɛ̃ kũ ò Luda Nini vĩnɔnɛ lɛ. 14 Andunia
gbɛ̃ dì Luda Nini yãnɔ síro, zaakũ à denɛ mìsariyã ũmɛ. Ani fɔ̃ à a mì dɔ̃ sero,
zaakũ Luda Nini pì gbãnan òdi a yãzɛ dɔ̃o. 15 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì donɛ arɛ dì
yã sĩnda pínki zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ à zɛ́ vĩ à a vãni boro. 16 À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Dí
mɛ́ à Dikiri nèsɛ dɔ̃ gbasa à lɛ́ daaa? Ama ókɔ̃nɔ ó Kirisi nèsɛ vĩ.

3

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Ma gbɛ̃nɔ, mádi fɔ̃ mà yã òárɛ lákũ madì o gbɛ̃ kũ Luda Nini dońnɛ arɛnɔnɛ
bàro, akũ ma òárɛ lán andunia gbɛ̃nɔ bà, zaakũ nékpãntɛ̃nɔn á ũ Kirisi gũn.
2 Vĩn ma kpàáwa, adi kɛ pɔ́ lomadenlo, zaakũ ádi ká kɔ̀ro. Bee kũ terao ádi káro,
3 zaakũ dàdenɔn á ũ ari tera. Lákũ á zãkɔ̃gu nà, akũsɔ̃ á yãkete vĩ, dàdenɔn á
ũroo? Á dà mɛ́ à doárɛ arɛ. 4 Kũ á gbɛ̃ke pì a zɛ kũ Pɔluo, akũ gbɛ̃ pãnde pì a zɛ
kũ Apoloo, á kú kũ á dàaon gweroo? 5 Dín Apolo ũu? Dín Pɔlu ũu? Zĩkɛrinɔn

ó ũ, akũ a Kirisi náani kɛ̀ ó gãi. Ó baadi tɛn zĩ kũ Dikiri dànɛ kɛmɛ. 6 Ma pɔ́ tɔ̃, Apolo í kànɛ, akũ Luda tò à gbɛ̃̀. 7 Lɛmɛ pɔ́tɔ̃ri kũ íkariio de pɔ́ke ũro, sé Luda kũ àdi tó à gbã. 8 Pɔ́tɔ̃ri kũ íkariio lɛɛlɛmɛ. Ń̀ baadi ni a àre le a zĩ lémmɛ. 9 Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ. Luda búgbɛɛn á ũ, Luda kpén á ũ.

10 Gba kũ Luda kèmɛnɛ mé à tò ma ɛ̃ pètɛ lán ɛ̃bori gonide bà, akũ gbɛ̃ pãnde sù àtɛn kpé pì bo. Baadi laakari kɛ a kpébonaaa, 11 zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ɛ̃ ke pétɛ doro, sé ɛ̃ kũ à pɛtɛna Yesu Kirisi ũ baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpé pìi dɔ̀ kũ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ke tó à dɔ̀ kũ lío ke lá ke sɛ̃̀ɛ, 13 baadi zĩ yãpura ni bo gupuraa. Oni e yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ, zaakũ gu ni dɔ kũ téomɛ, oni baadi zĩ taka gwa té pìi gũn. 14 Tó gbɛ̃ zĩ kũ à kɛ̀ɛ bò tén aafia, ade ni àre le. 15 Tó gbɛ̃ zĩ té kù, ani kisira le, ade ni bo ɔkori lákũ òdi bo tén nà.

16 Á dɔ̃ kũ Luda kpén á ũ, Luda Nini kú á gũnloo? 17 Tó gbɛ̃ Luda kpé pìi yàka, Luda ni ade kakatɛ, zaakũ kpé pì kunna adonamɛ, akũsɔ̃ ákɔ̃nɔmɛ kpé pì ũ.

18 Gbɛ̃ke sún a zĩda sãtɛro. Tó á gbɛ̃ke tɛni a zĩda ditɛ andunia díkĩna ɔ̃ndɔ̃ri ũ, à gɔ̃ńnɛ mìsaride ũ de à le à ɔ̃ndɔ̃ kũ. 19 Zaakũ andunia díkĩna ɔ̃ndɔ̃ de Ludanɛ mìsariyã ũmɛ. À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wézɛ̃ gũn. 20 À kɛ̃na dɔ: Dikiri dɔ̃ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasun pã. 21 Abire yãi gbɛ̃ke sún ĩa dã bisãsiri yã musuro. Pɔ́ sĩnda pínki bi á pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita, andunia, wɛ̃̀ndii, ga, tera pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yá, ń pínki bi á pɔ́mɛ. 23 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi pɔ́n á ũ, Kirisi sɔ̃ bi Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zɛ̀rinɔ

1 Abire yãi à ó gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiriyã gwàrinɔ ũ. 2 À kù gwàrinɔ gɔ̃ náani vĩ. 3 Tó ákɔ̃nɔ ke bisãsiri yãkpatɛkɛrinɔ ma taari è, yã pãmɛ ma kĩnaa. Madì ma zĩda manakɛna ke vãnikɛna boro. 4 Yãke tɛni ma swɛ̃̀ vĩro, ama abirekũ ni ma boro, Dikirin ma yãkpatɛkɛri ũ. 5 Abire yãi àsun gĩnakɛ à gbɛ̃ke taari le Dikiri sugɔrɔ ãro. Àkũmɛ ani gu pu pɔ́ kũ à utɛna gusiraaa à nèsɛ yã bo gupuraa. Zĩ kùa baadi ni ma lákũ Luda ni a sáabu kpá nà.

6 Yã kũ ma òárɛ dínɔ, ma ò makũ kũ Apoloo yã musumɛ de àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃: Òsun vĩ Luda yãlaro. Á gbɛ̃ke sún ĩa dã à zɛ kũ gbɛ̃ doo, à bo gbɛ̃ do kpɛro. 7 Bɔ́ ń deońlaa? Ń̀ pɔ́ke vĩ n zĩdanɛ, kũ odi n gbaro yá? Ò n gba, akũ ntɛn ĩa dã lákũ odi n gbaro bà yá? 8 A kãn gwe kɔ̀ yá? A kɛ ɔgɔdenɔ ũn gwe kɔ̀ yá? Átɛn kí ble ó sarin gwe yá? Má ye àgɔ̃ kí ble, ògɔ̃ lɛɛlɛ. 9 Zaakũ ma è ókɔ̃nɔ Luda zɛ̀rinɔ, Luda ó dítɛ zã lán gbɛ̃ kũ òdi ń dɛ pari wára bàmɛ. Gu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wé ƒ̀wá, malaikanɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki. 10 O gɔ̃ mìsaridenɔ ũ Kirisi yãi, akũ kunna Kirisi pìi gũn á de ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo? Ó busana akũ á gbãna vĩroo? Ó kpebona akũ á kpetanaroo? 11 Ari tera nà kũ ímio tɛni ó dɛ, ó té punsi, o gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaridenɔ ũ. 12 Odì zĩ gbãna kɛ ari ò kpasa. Tó ò ó ká, odì sa mana ońnɛmɛ. Tó ò wari dɔ̀wá, odì mɛna fɔ̃. 13 Tó ò ó sɔ̃sɔ̃, odì kútɛ kɛńnɛmɛ. Ari tera òtɛni ó ditɛ andunia bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, gbɛ̃ sĩnda pínki bìsa ũ.

14 Matɛn yã dí oárɛ wé'idanaáwa yãinlo. Matɛni á gba laakari ma né yenyĩdenɔ ũmɛ. 15 Bee tó Kirisi gũn á gwàrinɔ kà gbɛ̃nɔn ũgbangba, á de'ina dasiro. Makũ mé ma á í kũ Kirisi Yesu baarunnakpanaárɛo, akũ á kú a gũn. 16 Abire yãi matɛn kútɛ kɛárɛ, àgɔ̃ ma kɛna kɛ. 17 Abire yãi ma a né yenyĩde Timɔti zĩ́áwa. Àpi bi náanidemɛ Dikiri gũn, àkũ mé ani ma kunna Kirisi gũn

yãkɛna dɔágu. Yã kũ madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛon gwe. 18 Á gbɛ̃kenɔ tɛn ĩa dã, lákũ mani su á gwaro bà. 19 Tó Dikiri wè, mani su á gwa tera, mani ĩadãrii pìnɔ gbãna lé e, adi kɛ ń yã'onaa adonlo. 20 Zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi yã'ona yãnlo, gbãnamɛ. 21 Á yei deramɛɛ? Mà suái kũ gòon yá, ke mà su kũ yenyĩo kũ nèsɛyĩdaomɛ?

5

Pãpãkɛna Yesudenɔ té

1 Ma mà pãpãkɛnaa gɛ̀ á té, yã kũ a taka kú bee kifirinɔ té sero. Ò pì, á gbɛ̃nɔ doke a de nɔ wètɛ. 2 Akũ átɛn ĩa dã yá? À kù á nèsɛɛ yaka, à gbɛ̃ kũ à yã pìi kè bo á té. 3 Bee tó má kú kãáoro, ma nini kú kãáo, akũ ma yãkpatɛ kè kũ gbɛ̃ kũ à yã pìi kèɛo gɔ̃nɔ lákũ ò pi má kú gwe bà. 4-5 Tó a kɔ̃ kàkara, tó ó Dikiri Yesu gbãna kú kãáo, tó ma nini kú kãáo, à gbɛ̃ pì kpá Setanwa kũ ó Dikiri Yesu tɔ́o, de a dà kakatɛ, a nini le à bo aafia Dikiri sugɔrɔ zĩ.

6 Á ĩadãna manaro. Á dɔ̃ kũ lùbɛnɛ fíti dì flawadɛna zɔ̃kɔ̃ séroo? 7 À lùbɛnɛ zĩ kótɛ, á gɔ̃ flawa dufu ũ a lùbɛnɛɛ sari, lákũ à kɔ̃ sìo àgɔ̃ de nà, zaakũ Kirisi gà ó Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 A yã mé à tò ògɔ̃ kun Burodi Futɛnasari dikpɛkɛrinɔ ũ yãpura gũn kũ nèsɛpurao. Òsungɔ̃ kun lùbɛnɛ zĩ dikpɛkɛrinɔ ũ manafiki kũ yãvãnikɛnaao gũnlo.

9 Takada kũ ma kɛ̃árɛ gũn ma pì, àsun kakara kũ pãpãkɛrinɔoro. 10 Adi kɛ andunia dí pãpãkɛrinɔ ke wãkũdenɔ kũ gbɛ̃blerinɔ ke tãnagbagbarinɔnlo, zaakũ tó gbɛ̃ díkɔ̃nɔmɛ, séde áni bo andunia gũn. 11 Oi, ma òárɛ gbɛ̃ kũ ò pì ó gbɛ̃mɛ, akũsɔ̃ à de pãpãkɛri ke wãkũde ke tãnagbagbari ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àsun kakara kãaoro, àsun ɔ kakara kãao sero. 12 Ma bàka ũgba kũ yãgɔ̃gɔ̃na kũ Yesusaridenɔoo? Á zĩda gbɛ̃nɔ mé à kɔ̃ sìo à yã gɔ̃gɔ̃ kũńworoo? 13 Luda mé ani yãkpatɛ kɛ kũ Yesusaridenɔo. À gbɛ̃ vãni pì bo á té.

6

Yakpatɛkɛna kũ kɔ̃o

1 Tó á gbɛ̃ke yã vĩ kũ a Yesude dakeo, bóyãi àdi gé yãkpatɛ kɛ kũ adeo Luda gbɛ̃nɔ kĩnaaroo, sé ludadɔ̃risarinɔ kĩnaa? 2 Á dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ mé oni yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoroo? Lákũ ákɔ̃nɔ mé áni yãkpatɛ kɛ kũ anduniao nà, ádi ká à yãketenɔ gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ mé óni yãkpatɛ kɛ kũ malaikanɔoroo? Oni andunia díkĩna pó o dɔ yá? 4 Tó á yã bire taka gɔ̃gɔ̃na vĩ, áni gbɛ̃ kũ ò de sɔsi gbɛ̃nɔnɛ póke ũronɔ sé yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũ yá? 5 Ma abirekũ ò de mà wé'i daáwa yãimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ á té kũ a ɔ̃ndɔ̃ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto á gbɛ̃ do a gbɛ̃dake sísi yãkpatɛa Yesusaridenɔ kĩnaa yá? 7 Lákũ á yã vĩ kũ kɔ̃o nà, a zã yãa kɔ̀ mámmam. Bóyãin áni we ò á taki kɛroo? Bóyãin áni tó ò á bleroo? 8 Ákɔ̃nɔ adì gbɛ̃ taki kɛ, adì gbɛ̃ ble, bee á kɔ̃ tɛ̃nɛ. 9 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnloo? Àsun á zĩda sãtɛro, pãpãkɛrinɔ ke tãnagbagbarinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ karuanɔ ke gbɛ̃ kũ òdi wútɛ kũ ń gɔ̃gbɛ̃ dakeonɔ 10 ke kpãninɔ ke wãkũdenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke gbɛ̃blerinɔ, ń gbɛ̃ke ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 11 Á gbɛ̃kenɔ de lɛmɛ yã, akũ a zú ò, a gɔ̃ Luda pó ũ, Luda tò yã bò kãáo nna kũ Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o kũ ó Luda Nini gbãnao.

Ò pãpãkɛna tó

12 Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zé vĩmɛ. Ama yãkenɔ àre vĩro. Adì pi, á yã
sĩnda pínki kɛna zé vĩmɛ. Ama àsun tó yãke bà káárɛ á yĩnlo. 13 Adì pi dɔ, pɔ́ble
bi nèsɛ pɔ́mɛ, akũsɔ̃ nèsɛ bi pɔ́ble pɔ́mɛ. Bee kũ abireo Luda ni ń pínki kakatɛ.
Mè bi pãpãkɛbɔnlo, Dikiri pɔ́mɛ, akũsɔ̃ Dikiri mé à mèɛ pìi gwàri ũ. 14 Luda
ó Dikiri bò gan, akũsɔ̃ ani ó bo gan kũ a gbãnao. 15 Á dɔ̃ kũ á mè mé à Kirisi
mègunɔ ũroo? Oni Kirisi mègu sé ò kɛ karua mègu ũn yá? Oi! 16 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃
kũ à kàkara kũ karuao kè kãao mèɛ dokɔ̃nɔ ũnloo? À kɛ̃na Luda yãn ò pì, ń
gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mè do ũ. 17 Gbɛ̃ kũ à kàkara kũ Dikirio kè kãao mèn do Nini
gũn. 18 À kɛ̃kɔ̃a kũ pãpãkɛnaao. Durunna pãnde kũ gbɛ̃ dì kɛ pínki bàka kú kũ
a mèɛoro. Pãpãkɛri sɔ̃, àdi durunna kɛ a mèɛnɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kũ á mè mé à Nini
kũ Luda á gbá, kũ à kú á gũn kpé ũroo? Ákɔ̃nɔ á á zĩda vĩro, 20 Luda á lú, à fĩnaa
bò. Abire yãi à Luda tɔ́ bo kũ á mèɛo.

7

Nɔsɛnaa

1 Takada kũ a kɛ̃ yã musu, à manamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kun nɔ sari. 2 Ama kũ
pãpãkɛna dàgula yãi, gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a nɔ vĩ, nɔgbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a gɔ̃ vĩ.
3 Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kũ à kɔ̃ sìo kɛ a nanɔnɛ. Nɔgbɛ̃ gɔ̃ kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. 4 Nɔgbɛ̃ mè
kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔ̃gbɛ̃ mè kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a nanɔ
pɔ́ ũ. 5 Àsun gíkɔ̃nɛro, séde a màkɔ̃nɛ de à laakari dɔ aduakɛnaaa gĩa, gbasa à
á kɛna kɛ, de Setan súnɔ̃ndɔ̃ kɛárɛ à fu mɛnaaro yãi. 6 Lén ma dàáwa, adi kɛ
tilasinlo. 7 Má ye gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ de lán ma bà, ama baadi kũ a gba kũ Luda
dànɛɛomɛ, gbɛ̃ dí kũ a pɔ́o, gbɛ̃ dire kũ a pɔ́o.

8 Matɛn yã díkĩna o posenɔnɛ kũ gyaanɔnɔ. À mana ògɔ̃ kun ńdo lán ma bà,
9 ama tó oni fɔ̃ ò ń zĩda kũro, ò nɔ sé, ò zã kɛ, zaakũ kɔ̃sɛna mana de lukana
kɔ̃ila.

10 Matɛn yã ditɛ nɔdenɔnɛ kũ gɔ̃denɔ, adi kɛ makũnlo, Dikirimɛ. Nɔgbɛ̃ sún
gí a zãiro, 11 gɔ̃gbɛ̃ sún pé a nanɔaro. Tó nɔgbɛ̃ sù à gì a zãi, à gɔ̃ pose kesɔ̃ à ɛra
a zãi.

12 Matɛn o gbɛ̃ kparanɔnɛ, adi kɛ Dikiri mé à òro. Tó á gbɛ̃ke nɔ Yesusaride
vĩ, akũ nɔ pì ye àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun péaro. 13 Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaride
vĩ, akũ gɔ̃ pì ye àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun gíiro. 14 Zaakũ Luda dì gɔ̃ Yesusaride sí
a nanɔ yãi, akũsɔ̃ àdi nɔ Yesusaride sí a zã yãi. Tó lɛnlo, ń nénɔ nigɔ̃ gbãsĩmɛ.
Ama tera ń kunna adona. 15 Tó Yesusaride pìi gìi, à gíi. Yã bire taka gũn ń
kunna kũ kɔ̃o bi tilasinlo. Luda á sísi, à á sé àgɔ̃ kun aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃, ke ĩni
n zã sura ba, ń dɔ̃ yá? Gɔ̃gbɛ̃, ke ĩni n nanɔ sura ba, ń dɔ̃ yá?

À zɛ kũ á gwenaao

17 Baadi zɛ kũ a gwena kũ Luda a dìtɛnwo gɔrɔ kũ Dikiri a sìsi. Lɛn madì da
sɔsi gbɛ̃nɔnɛ lɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki. 18 Luda gbɛ̃ sìsi tɔ̃zɔ̃naden yá, àsun wɛtɛ à
kɛ gyɔfɔrɔde ũro. Luda gbɛ̃ sìsi gyɔfɔrɔden yá, àsun tɔ̃ zɔ̃ro. 19 Tɔ̃zɔ̃na yãke vĩro,
akũsɔ̃ gyɔfɔrɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ kũna. 20 Lákũ baadi kun nà
gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n sisi zɔ̀ ũn yá? Ǹsun a damu kɛro. Ama tó
n su n gɔ̃ zĩdade ũ zé è, ǹ bo zɔ̀blenan. 22 Zɔ̀ kũ Dikiri a sìsi gɔ̃̀ zĩdade ũ Dikiri pìi
gũmmɛ. Lɛmɛ dɔ zĩdade kũ Dikiri a sìsii gɔ̃̀ Kirisi zɔ̀ ũ. 23 Luda á lú, à fĩnaa bò.
Àsun gɔ̃ bisãsiri zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lákũ baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛ
kũ Ludao lɛ.

Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ

25 Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ yã musu mádi yãke ma Dikiri kĩnaaro, ama
lákũ má náani vĩ Dikiri sùruu gũn nà, lán ma laasun de nàn mani oárɛ.
26 Wétãmmana kũ à kun tera mé à tò, matɛn da à mana kũ gbɛ̃ zɛ kũ a
kunnaao. 27 Tó ń nɔ vĩ, ǹsun pi ĩni a gbarɛro. Tó ń vĩ sɔ̃ro, ǹsun wɛtɛ ǹ séro. 28 Tó
n sè sɔ̃, ńdi durunna kɛro. Tó nɔkpare zã kè sɔ̃, adi durunna kɛro. Gbɛ̃ birenɔ
ni yã le andunian, akũ má ye abire taka á lero. 29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ matɛn on
dí: Gɔrɔ dí gɔ̃ zɑ̃ro. Zaa tera nɔdenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò vĩronɔ bà. 30 Ɔɔdɔrinɔ gɔ̃ lán
gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔronɔ bà. Pɔnnadenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ń pɔ nnaronɔ bà. Pólurinɔ
gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò póke vĩronɔ bà. 31 Anduniablerinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn blerɔnɔ
bà, zaakũ lákũ andunia dí kun nà tera tɛn gɛ̃tɛmɛ.

32 Má ye àgɔ̃ kun damu sarimɛ. Pose dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, yã kũ à kè
Dikirigun àdi kɛ. 33 Nɔde dì laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kè a nanɔgun
àdi kɛ, 34 akũ àdigɔ̃ kú kũ laasun plao. Nɔ pose ke nɔkpare dì laakari dɔ Dikiri
yãnɔa, àdi a mè kũ a ninio kpáa. Nɔzãre sɔ̃, àdi laakari dɔ andunia yãnɔa, yã
kũ à kè a zãgun àdi kɛ. 35 Adi kɛ matɛn mɔ̀kakɔ̃ana kpáárɛnlo. Ma abirekũ ò á
aafia yãimɛ, de à yã kɛ a zéa, à á zĩda kpá Dikiria gu pãnde gwanaa sari.

36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó a ségɔrɔ tɛn gɛ̃, akũ à kènɛ wé'iyã ũ, tó à a kàka lán
dí bà, à a sé lákũ à kènɛ nà, adi kɛ durunna ũro. Ò kɔ̃ sé. 37 Ama tó à yã pìi bò
a nèsɛmmɛ, akũ tilasi dí a kákaro, akũ à a zĩda kũna dɔ̃, tó à dà a swɛ̃n kũ áni a
nɔkpare pì séro, à kè manamɛ. 38 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à a pɔ́ sè kè mana, ama gbɛ̃ kũ
adi a pɔ́ séro kè mana de abirekũla.

39 Nɔgbɛ̃ bi a zã pɔ́mɛ gɔrɔ kũ a zã kú kũ wɛ̃ndiio. Tó a zã sù à andunia tò,
à zé vĩ à zã kɛ kũ gɔ̃ kũ à yeiio, ama gɔ̃ pì gɔ̃ kun Dikiri pɔ́ ũ. 40 Bee kũ abireo
tó à gɔ̃ pose, matɛn da a pɔ nigɔ̃ nna de tó à zã kèla. Matɛn da makũ, má Luda
Nini vĩ se.

8

Sa'opɔble

1 Sa'opɔble yã musu, ó dɔ̃ kũ ó pínki ó dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃, à sɛna lei vĩ, yenyĩ mé
à karana vĩ. 2 Tó gbɛ̃ tɛn da á yã dɔ̃, adi dɔ̃ lákũ à kù à dɔ̃ nà gĩaro. 3 Tó gbɛ̃ ye
Ludai, Luda a dɔ̃. 4 Tɔ̀, sa'opɔblena yã musu ó dɔ̃ kũ tãna bi pókemɛ andunia
gũnlo, zaakũ Luda mèn do kunnan ó dɔ̃. 5 Bee tó pɔ́ kũ òdi pińnɛ tãnanɔn kú
musu kũ zĩtɛo, akũ dakenɔ kĩnaa tãnanɔn dimmɛ, dikirinɔn dimmɛ, 6 ó kĩnaa
Luda mèn domɛ, àkũmɛ ó De ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaa, akũsɔ̃ ó kun a yãi.
Dikiri mèn domɛ dɔ, àkũmɛ Yesu Kirisi ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki kè, akũsɔ̃ ó kun a
gãi.

7 Ama gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃ dɔ̀ kũ tãna yão ari tera, akũ òdi pɔ́
kũ òtɛni ble dítɛ sa'opɔble ũ, ò yãke dɔ̃kɔ̃nɛro, akũ ń laasun kú zéa doro. 8 Pɔ́ble
mé ani ó na Ludairo. Tó ódi blero, kĩananlo. Tó o blè, karanaanlo. 9 À laakari kɛ
á kunna zĩdadenɔ ũi, de ásun kɛ gɛ̀siki ũ gbɛ̃ kũ ludanaanikɛnaa kɬaḿmanɔnɛro.
10 Mɔkɔ̃n kũ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro n e, ntɛn pɔ́ ble tãna kuru, ani
a gba swɛ̃ɛ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó n kè lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃dake kũ ludanaanikɛna
kĩana kũ Kirisi gà a yãi kàkatɛn gwe. 12 Tó a durunna kè á Yesude dakenɔnɛ a
gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro karii kèn gwe, akũsɔ̃ Kirisin a durunna kènɛ. 13 Abire
yãi tó ma nɔ̀bɔsona mé ani tó ma Yesude dake fu, mani só ziki doro, de ma
Yesude dake sún furo yãi.

9

Zìrinɔ ń zĩda busana Kirisi baaru nna yãi

1 Má a zĩda vĩnloo? Zìriin ma ũroo? Mádi wɛ́ si ó Dikiri Yesu lɛ́roo? Ákɔ̃nɔmɛ
á de ma zĩ gbɛ̀ ũ Dikiri gũn fá? 2 Bee tó má de zìri ũ gbɛ̃ pãndenɔnɛro, má deárɛ
a ũ fá. Kunna Dikiri gũn ma kunna zìri ũ sèedaan á ũ.
3 Yã kũ madì o ma vãniborinɔnɛn dí: 4 Má póblena kũ póminaao zɛ́ vĩ ma zĩ
gũnloo? 5 Má a zɛ́ vĩ màgɔ̃ té kũ nɔ Yesudeo gu kũ matɛn gén lán zìri kparanɔ
kũ Dikiri dakũnanɔ kũ Pitao bàroo? 6 Makũ kũ Baanabao ó gbɛ̃nɔn pla, ókɔ̃nɔ
ó zɛ́ vĩ ò ó ɔzĩ tónloo? 7 Dí mɛ́ àdi soza ble kũ a zĩda bɔ̀kɔ ɔgɔoo? Dí mɛ́ àdi lí ba,
akũ àdi a né bleroo? Dí mɛ́ àdigɔ̃ zù dã, akũ àdi a vĩ miroo?
8 Bee kũ bisãsiri yãkɛnanɔn ma lɛ̀kɔ̃aárɛ, à kú Musa doka gũn lɛroo? 9 À
kɛ̃na Musa doka takadan ò pì, àsun lésɔ da zùunɛ gɔrɔ kũ àtɛn pówɛ gbɛ̃ro. Zùun
Luda dì laakari dɔa yá? 10 Ó yãi à yã pìi òroo? Ee, ó yãin ò yã pìi kɛ̃, de búbari
gɔ̃ sɛ̃ wa kũ tãmaaao, pówɛgbɛ̃ri gɔ̃ pó gbɛ̃ kũ tãmaaao, de à a baka le a gũn.
11 Tó o Luda yã tɔ̃ á té, akũ o ó bakaa lèáwa, yãken yá? 12 Tó dakenɔ zɛ́ bire
vĩáwa, óni ó pó o dɔ yá? Ódi sétɛ zɛ́ bire gũnlo, o yã sĩnda pínki fɔ̃, de òsun zɛ́ zɔ̃
Kirisi baaru nnanɛro yãi. 13 Á dɔ̃ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ dì Luda ɔn pó bleroo?
Luda gbagbaki sa'orinɔ dì ń baka le gbagbaki pìi gũnloo? 14 Lɛn Dikiri dìtɛ
a baarunnakparinɔ gɔ̃ pó ble baaruu pì kpana yã musu lɛ. 15 Bee kũ abireo
mádi zɛ́ pìnɔ ke séro, akũsɔ̃ mádi abirekũ o de ò kɛmɛnɛ yãinlo. Ga manamɛnɛ
de abirekũla. Gbɛ̃ke ni le à kpá ma ĩadãna dínɛro. 16 Kirisi baarunnakpana
demɛnɛ ĩadãna yã ũro, tilasi mɛ́ à gbá dìma. Waiyoo makũ, tó matɛn baaru
nna pì kpáro. 17 Tó matɛn zĩ pì kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaomɛ, mani wɛ́ dɔ ma
bakaaimɛ. Lákũ Luda mɛ́ à nàmɛnɛ ma ɔĩ nà, à kɔ̃ sì kũmao mà kɛ. 18 Bómɛ ma
àre ũu? Tó ma baaru nna pìi kpà ɔsãsãnaa sari, tó mádi doka kũ má vĩ baaru
nna pì kpanaa gũn kɛḿmaro, ma àreen gwe.
19 Bee kũ gbɛ̃ke ma vĩro, ma a zĩda dìtɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ pínkinɛ, de mà gbɛ̃nɔ le dasi
yãi. 20 Kũ má kú kũ Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Kũ má kú
kũ Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ a dàri ũ, bee kũ à iko vĩmaro, de a yã dàrinɔ ma
yãzɛ e yãimɛ. 21 Kũ má kú kũ dokadarisarinɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ
e yãi. Adi kɛ ma bo Luda doka zénnlo, Kirisi mɛ́ à iko vĩma. 22 Kũ má kú kũ
gbɛ̃ busananɔ, ma busa, de ò ma yãzɛ e yãi. Madì gɔ̃ pó sĩnda pínki ũ gbɛ̃ sĩnda
pínkinɛ, bee dera, de mà le mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba. 23 Yã kũ madì kɛ pínki, madì
kɛ Kirisi baaru nna yãimɛ, de mà a baka le a arubarikaa gũn.
24 Bàkpakũsũnaa gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ àdi bàa lé, ama á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mèn do
mɛ́ àdi bleroo? À bàa lé lɛ se, à le à ble. 25 Kɔ̃kɔ̃'ori sĩnda pínki dì a zĩda tùtu kɛ,
àdi a zĩda foru kɛ yã sĩnda pínki musu. Àdi kɛ lɛ fùra kũ àdi yaka lena yãi. Ókɔ̃nɔ
sɔ̃, a pó kũ àdi yakaro yãimɛ. 26 Abire yãi bà kũ matɛn lé, má dɔ̃ pó kũ matɛn
péa, adi kɛ matɛn ɔsi ká gukorianlo. 27 Oi, madì wari dɔ ma mèɛa, madì ma
mèɛ taki kɛ, de ma waazikɛna dakenɔnɛ gbɛra, másun bo pãro yãi.

10

Laakarikɛna tãnagbagbanaai

1 Ma gbɛ̃nɔ, má ye ó dizinɔ yã díkĩna dɔágu. Ò tɛ̀ télukui ń pínki, ò táa ò ò
bɔ̀tɛ Isira Tɛ̃ran ń pínki. 2 Luda ń da'itɛ kɛ̀ téluku pìi gũn kũ ísira pìio ń pínki
Musa ìbanɔ ũ. 3 Ò Luda póble dokɔ̃nɔ blè ń pínki, 4 ò Luda í dokɔ̃nɔ mì ń pínki,

zaakũ ò Luda kpi kũ à kú kũńwo í mì. Kpi pì sɔ̃ mé à Kirisi ũ. 5 Bee kũ abireo ń daside yã dí ká Ludaguro, akũ ń gɛ̀ɛ gɔ̀ kpátɛ gbárannan. 6 Yã pì dewɛrɛ sèeda ũ, de òsun yã vãni ni dɛ, lákũ ò a ni dɛ̀ nàro. 7 Àsungɔ̃ de tãnagbagbarinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Gbɛ̃nɔ vùtɛ òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã kɛ. 8 Òsungɔ̃ de pãpãkɛrinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò pãpã kɛ̀, akũ ò gàga gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ gbɛ̃nɔn dúbu baro awɛɛ'aakɔ̃. 9 Òsun Dikiri lɛ́ ò gwa lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò a lɛ̀ ò gwà, akũ mlɛ̃nɔ ń sóso ò gàga. 10 Àsun yãkete ká lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò yãkete kà, akũ ga malaika ń dɛdɛ.

11 Yã pì ń lé sèeda ũ ókɔ̃nɔ kũ ó kú gɔrɔ kpɛdenɔaanɛ, akũ ò kɛ̀ takadan de ò ó gbao laakari yãi. 12 Gbɛ̃ kũ àtɛn da á zɛna gbãna, à laakari kɛ lɛtɛnaai. 13 Yɔ̃ogwana ke dí á léro, séde kũ àdi gbɛ̃ sĩnda pínki le baasiro. Luda náani vĩ, ani tó ò á yɔ̃ ò gwa de á gbãna lélaro. Yɔ̃ogwanaa gũn ani á gba zɛ́ à mɛna fɔ̃ à bon.

14 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à mì kɛ̃ tãnagbagbanaaa. 15 Matɛn yã oárɛ laakaridenɔ ũ. À yã kũ matɛn oárɛ laasun lɛ́ á zĩda à gwa. 16 Toko arubarikade kũ odì sáabu kpáoo, tó o mì, ó bàka kú kũ Kirisi aruoroo? Burodi kũ odì lílikɔ̃rɛ, tó o sò, ó bàka kú kũ Kirisi mèɛoroo? 17 Zaakũ burodi mèn domɛ, bee kũ ó dasikɛo ó mè dokɔ̃nɔmɛ, ó baadi a baka vĩ burodi dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ. 18 À gwa Isarailanɔa. Gbɛ̃ kũ à sa'opɔ blè bàka kú kũ Luda gbagbakioroo? 19 Ma ò deramɛɛ? Matɛn o tãna sa'opɔble bi pɔ́ken yá? Ke ń tãnanɔ bi pɔ́ken yá? 20 Lɛnlo, ma pì pɔ́ kũ ò sa òo, ò ò tãnaamɛ, adi kɛ Ludaanlo. Má ye á bàka gɔ̃ kú kũ tãnaoro. 21 Áni fɔ̃ à Dikiri toko í mi kũ tãna pɔ́oro. Áni fɔ̃ à Dikiri pɔ́ ble kũ tãna pɔ́oro. 22 Ke ó ye ò Dikiri nèsɛgɔ̃ba futɛmɛɛ? Ó gbãna kà a ũn yá?

23 Òdi pi, yã sĩnda pínki zé vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki àre vĩro. Òdi pi, yã sĩnda pínki zé vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki karana vĩro. 24 Gbɛ̃ke zĩda yã sún donɛ arɛro, sé a gbɛ̃dake yã. 25 À nɔ̀bɔ kũ òtɛn yía ɛtɛn só yãke gbɛkanaa sari á laasun yãi, 26 zaakũ zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kúanɔ pínki bi Dikiri pómɛ. 27 Tó Yesusaride á sísi pɔ́blea, tó à kèárɛ, tó a gɛ, à pɔ́ kũ ò kpàáwa ble yãke gbɛkanaa sari á laasun yãi. 28 Tó ò sù ò òárɛ sa'opɔblemɛ, àsun blero laasun yãi kũ gbɛ̃ kũ à òárɛ yãio. 29 Matɛn abirekũ o ade laasun yãimɛ, adi kɛ á pónlo.

Gbɛ̃ pãnde laasun yãin manigɔ̃ ma zĩda vĩro yá? 30 Tó ma pɔ́ blè kũ sáabukɛnaao, bɔ́yãin òdi ma vãni bo pɔ́ kũ ma sáabu kèɛii pì yã musuu? 31 Yã kũ átɛn kɛ pínki, átɛn pɔ́ blen yá, átɛn í min yá, àgɔ̃ a pínki kɛ Luda tɔ́bona yãi. 32 Àsun tó Yudanɔ ke Girikinɔ ke Luda sɔsi gbɛ̃nɔ fu á yãkɛna yãiro. 33 Lɛn madì kɛ lɛ. Yã sĩnda pínki gũn madì kokari kɛ, de ma yã ká gbɛ̃ sĩnda pínkigumɛ. Madì ma zĩda pɔnna wɛtɛro, sé pari pɔ́, de ò le ò bo yãi.

11

1 Àgɔ̃ ma yãkɛnaa dada, lákũ madì Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìia yã

2 Ma á sáabu kpà kũ ma yã dìgɔ̃ dɔ́agu yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ á kèotokɔ̃nɛ kũ ma dàárɛnɔ kũna. 3 Má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Kirisi mé à gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki mì ũ, gɔ̃gbɛ̃ mé à nɔgbɛ̃ mì ũ, akũsɔ̃ Luda mé à Kirisi mì ũ. 4 Gɔ̃gbɛ̃ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o kũ pɔ́o kuna a mìia tɛni a mì kpe bomɛ. 5 Nɔgbɛ̃ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã o mìgbã tɛni a mì kpe bomɛ, à de lákũ à mì kpárankparan bàmɛ. 6 Tó nɔgbɛ̃ dí pɔ́ kú a mìiaro, à a mìkã kɛ̃rɛ. Lákũ mìkãkɛ̃rɛna ke mìbona de nɔgbɛ̃nɛ wé'iyã ũ nà, à pɔ́ kú a mìia. 7 Adi kũ gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìiaro, kũ à de

Luda taka kũ a gakurio ũ yãi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, àkũmɛ gɔ̃gbɛ̃ gakuri ũ. 8 Zaakũ Luda
dí gɔ̃gbɛ̃ bo nɔgbɛ̃ gũnlo, nɔgbɛ̃n à bò gɔ̃gbɛ̃ gũn. 9 Adi gɔ̃gbɛ̃ kɛ nɔgbɛ̃ yãiro,
nɔgbɛ̃n à kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ yãi. 10 Abire yãi kũ malaikanɔ yão dɔ, séde nɔgbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kú a
mìia a zã̃ doka sèeda ũ. 11 Dikiri gũn nɔgbɛ̃ kun a zĩ̃danɛ gɔ̃gbɛ̃ sariro, gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃,
à kun a zĩ̃danɛ nɔgbɛ̃ sariro. 12 Lákũ nɔgbɛ̃ bò gɔ̃gbɛ̃ gũn nà, lɛn dɔ gɔ̃gbɛ̃ dì bo
nɔgbɛ̃ gũn lɛ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩ̃nda pínki dì bo Luda kĩ̃naamɛ.

13 À yã̃ pìi laasun lɛ́ à gwa. Nɔgbɛ̃ aduakɛna mìgbã̃ mana yá? 14 Á dɔ̃ á zĩ̃danɛ
kũ mìkã̃ gbɔ̀̃na de gɔ̃gbɛ̃nɛ wé'iyã̃ ũroo? 15 Ama tó nɔgbɛ̃ vĩ̃, à denɛ gakuri ũmɛ,
zaakũ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã̃ à daalamɛ. 16 Tó gbɛ̃ke ye à lékpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ
ókɔ̃nɔ kũ Luda sɔsi gbɛ̃nɔ, ó yã̃ pãnde kũnaro, sé abirekũ.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Yã̃ kũ má ye mà daárɛ tera gũn, mani á sáabu kpáro, zaakũ á kɔ̃kakaranaa
dì vãni iárɛ de a manala. 18 Káaku gĩ̃a ma mà, tó a kɔ̃ kàkara, adì bo kɔ̃ kpɛ gɔ̀̃
kũ gɔ̀̃aomɛ. Ma yã̃ pìi sì kpado. 19 Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú á té, de ò yãpuradenɔ
dɔ̃ á té. 20 Tó a kɔ̃ kàkara, adi kɛ Dikiri pɔ́blen adì blero, 21 zaakũ á baadi dì wã̃
a pɔ́bleimɛ. Nàa dì gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ dì gbɛ̃kenɔ dɛ. 22 Á bɛ vĩ̃ à pɔ́ ble, à í minloo?
Ke adì Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gya bo à wé'i da pósaridenɔamɛ? Mani oárɛ deramɛɛ?
Mani á sáabu kpán yá? Kài! Mani á sáabu kpá yã̃ bire musuro.

23 Yã̃ kũ ma sì Dikiri kĩ̃naa, ma dàárɛn dí: Zĩ̃ kũ ò Dikiri Yesu kpàḿma, a
gwãani pìia à burodii sɛ̀, 24 akũ à aubarika dàn, à lìlikɔ̃rɛ, akũ à pì, a mɛ̀ kũ
áni kpá á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ a yã̃ dɔnaágu yãi. 25 Lɛmɛ dɔ kũ ò pɔ́ blè ò làka,
à toko sɛ̀ à pì, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔ dufu a aru gãin dí. Tó átɛn mi, àgɔ̃
mi a yã̃ dɔnaágu yãi. 26 Zaakũ tó a burodii pìi sò, tó a í pìi mì, átɛn Dikiri ga
baaru kpá ari àgɔ̃ gɛ́ sumɛ.

27 Abire yãi tó gbɛ̃ burodii pìi sò, tó à Dikiri í pìi mì, burodi kũ í pìio yãdanaa
sari, à taari kɛ̀ Dikirinɛ a mɛ̀ kũ a aruo yã̃ musumɛ. 28 Baadi a zĩ̃da yã̃ gwa,
gbasa à burodii pì só, à í pì mi, 29 zaakũ tó gbɛ̃ sò, tó à mì Dikiri mɛ̀ dɔ̃naa sari,
à yã̃ dà a zĩ̃dalamɛ. 30 Abire yãi gyãrenɔ kũ aafiasaridenɔ kɛ̀ dasi á té, akũsɔ̃
gbɛ̃ kũ ò kɛ̀ sarinɔn kĩ̃anaro. 31 Tó óni ó zĩ̃da yã̃ gwa, Dikiri ni ó taari lero. 32 Tó
à ó taari è, àtɛni ó totomɛ, de yã̃ sún daóla kũ anduniaoro yãi. 33 Abire yãi ma
gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkara, átɛn Dikiri pɔ́ ble, àgɔ̃ kɔ̃ dã̃. 34 Tó nà tɛn gbɛ̃ dɛ, à pɔ́ ble a
bɛa, de á kɔ̃kakarana sún yã̃ iárɛro yãi. Mani yã̃ kũ gɔ̀̃nɔ bɔkɔtɛárɛ, tó ma su.

12

Luda Nini gbanɔ

1 Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbanɔ yã̃ musu, má ye àgɔ̃ dɔ̃nasariro. 2 Á dɔ̃ kũ gɔrɔ
kũ á de kifirinɔ ũ, tãna kũ òdi yã̃ oronɔ mé òdigɔ̃ á gátɛ, ògɔ̃ doárɛ arɛ. 3 Abire
yãi ma ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Nini dì didi gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, akũsɔ̃ gbɛ̃ke ni fɔ̃
à o Yesumɛ Dikiri ũro, séto Luda Nini donɛ arɛ.

4 Gba buri dasi, ama Luda Nini mèn do pìimɛ. 5 Zĩ̃ buri dasi, ama Dikiri mèn
do pìimɛ. 6 Gbãna sèedanɔ buri dasi, ama Luda mèn do pìimɛ, àkũ mé àdi a pínki
kɛ baadinɛ. 7 Luda Nini dì didi baadia gbɛ̃ sĩ̃nda pínki karana yãimɛ. 8 Luda
Nini dì gbɛ̃ke gba zé à ɔ̃ndɔ̃ yã̃ o, akũ Nini mèn do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba zé à dɔ̃na
yã̃ o. 9 Nini mèn do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba ludanaanikɛna zé, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃
werekɔ̃ana zé. 10 Àdi gbɛ̃ gba daboyãkɛna zé, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ annabikɛyã'ona zé.
Àdi gbɛ̃ gba zé à nininɔ dɔ̃kɔ̃nɛ. Àdi gbɛ̃ gba zé à yãke buri o, àdi gbɛ̃ gba yãke

buri pì bɔkɔtɛna zé. 11 Nini dokɔ̃nɔ mèn do pì mé àdi a pínki kɛ, àdi gba pì da baadinɛ lákũ à yei nà.

Mè kũ a gunɔ

12 Mè mèn do gunɔn dasi. Bee kũ a dasikɛo, mè mèn domɛ pínki. Lɛn ó kunna Kirisi gũn de lɛ se. 13 Ókɔ̃nɔ pínki, Yudanɔ ke buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke zĩdadenɔ, Luda ó ké mè dokɔ̃nɔ ũ kũ a Nini mèn do pì gbãnaomɛ, à ó gbá a Nini mèn do pìi, akũ o mì ó pínki. 14 Mègunɔn dasi, adi kɛ mèn donlo. 15 Tó gbá pì, lákũ ɔn a ũro nà, á de mè pó ũro, abire yãi anigɔ̃ de mè pó ũro yá? 16 Tó sã pì, lákũ wén a ũro nà, á de mè pó ũro, abire yãi anigɔ̃ de mè pó ũro yá? 17 Tó mè bũnu de wé ũ, bón oni yã maoo? Tó mè bũnu de sã ũ, bón oni pó gbĩ maoo? 18 Lákũ à de nà, Luda mègunɔ pèpɛkɛrɛ ń pínki, lákũ à yei nà. 19 Tó ń pínki de mègu buri dokɔ̃nɔ ũ, mè nigɔ̃ kú mámɛɛ? 20 Tera sà mègunɔn dasi, mè mèn domɛ. 21 Wé ni fɔ̃ à pi ɔnɛ a bàka kú kãaororo. Lɛmɛ dɔ mì ni fɔ̃ à pi gbánɛ a bàka kú kãaororo. 22 Mègu kũ òtɛn da à kĩana, mè ni fɔ̃ à kɛ a sariro. 23 Mègu kũ òtɛn da à gakuri vĩro, òdi a kpe ta de mègu kparanɔla. A gu kũ òtɛni a ena ditɛ wé'iyã ũ, òdi pó nai de mègu kparanɔla, 24 ama a pó kũ à mana bàka kú kũ adioro. Kũ Luda mèɛ kàkara, à gakuri kàra mègu kũ gakuri tɛn kĩaḿmanɔnɛ de mègu kparanɔla, 25 lɛ mè súngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, a gunɔn kɔ̃ yã dɔ̃. 26 Tó mègunɔ doke tɛn wari kɛ, a mègu kparanɔ pínki dì kɛ kãaomɛ. Tó ò mègunɔ doke kpe tà, a mègu kparanɔ pínki dì pɔnna kɛ kãaomɛ.

27 Ákɔ̃nɔmɛ Kirisi mè ũ, akũsɔ̃ á baadi de mèɛ pì gu ũ. 28 Káaku gĩa Luda zì̀rinɔ dìtɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, a plade annabinɔ, a aakɔ̃de yãdannɛrinɔ, abire gbɛra dabokɛrinɔ, abire gbɛra gbɛ̃ kũ à ń gbá gbɛ̃ werekɔ̃ana zénɔ kũ kpanyĩrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi yãke buri onɔ. 29 Zì̀rinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Annabinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Yãdannɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Dabokɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? 30 Luda gbɛ̃ werekɔ̃ana gba dàńnɛ ń pínkin yá? Òdi yãke buri o ń pínkin yá? Òdi yãke buri bɔkɔtɛ ń pínkin yá? 31 À wé pé gba kũ ò deńlanɔa.

Tera sà mani zé kũ à mana deńla mɔárɛ.

13

Yenyĩ

1 Tó ma yãke buri ò, bisãsiri ke malaika pɔ́, tó má yenyĩ vĩro, ma kĩni kɛ̀ lán mɔ̀lɛna ke sɛ̀gɛ̃panaa bàmɛ. 2 Tó ma annabikɛyã'ona gba lè, tó ma yã sĩnda pínki asiri mà, akũsɔ̃ má dɔ̃na pínki vĩ, tó ma ludanaanikɛnaa kà mà kpi go a tía, tó má yenyĩ vĩro, pɔ́ken ma ũro. 3 Tó ma pɔ́ kũ má vĩnɔ kpàatɛ takasidenɔnɛ pínki, tó ma tò ò té sɔ̀ma, tó má yenyĩ vĩro, à àre vĩmɛnɛro.

4 Yenyĩ mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛ vĩ. Yenyĩ dì gɔ̃ba kpá kũńworo, àdi a zĩda biro, àdi ĩa dãro. 5 Àdi wé'i daḿmaro, àdi a zĩda yã wɛtɛro, àdi fɛ̃ńyĩ likalikaro, àdigɔ̃ ń yã kũna a nèsɛɛ gũnlo. 6 Àdi yáa dɔ yã vãniaro, àdi pɔnna kɛ kũ yãpuraomɛ. 7 Yenyĩ dì yã sĩnda pínki fɔ̃, àdi yã sĩnda pínki náani kɛ, àdigɔ̃ yã sĩnda pínki tãmaa vĩ, àdi mɛna kũ yã pínkio.

8 Yenyĩ lakana vĩro. Ama tó annabikɛyã'onaamɛ, ani láka, tó sɔ̃ yãkeburi'onaamɛ, a lé ni zɛ, tó dɔ̃naamɛ, ani gɛ̃ zéla. 9 Zaakũ ó dɔ̃na kũ ó annabikɛyã'onaao dí paparo. 10 Tó yãpapana gɔrɔ sù, a kũ adi paparo ni gɛ̃ zéla. 11 Kũ má de né fíti ũ, madì né fíti yã o, madì né fíti laasun lé, madì yã gwa lán né fíti bà. Kũ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ gbàrɛ néfitikɛyãi. 12 Tera la ótɛn gu e dígi gũn bùruburu, zĩ birea sɔ̃ óni wé sikɔ̃lɛ. Tera la ma dɔ̃na dí paparo, zĩ

birea sɔ̃ mani yã dɔ̃ swáswa lákũ Luda ma dɔ̃ nà. 13 Tera sà yã mèn aakɔ̃ díno mé ò gɔ̃̀: Ludanaanikɛna kũ tãmaaao kũ yenyĩo, ama yenyĩ mé à deńla.

14

Yãkeburi'ona kũ annabikɛyã'onaao

1 À tó yenyĩ doárɛ arɛ, à wé pé Luda Nini gbanɔa, atɛ̃nsa annabikɛyã'onaa.
2 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔonlo, sé Luda, zaakũ gbɛ̃ke tɛn maro, àtɛn asiriyã o kũ Luda Nini gbãnaomɛ. 3 Gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔomɛ, àtɛni ń gba gbãna, àtɛn lé dam̀mamɛ, àtɛni ń nèsɛ kpátɛńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛni a zĩda karamɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn sɔsi gbɛ̃nɔ karamɛ. 5 Má ye à yãke buri o á pínki, ama má ye à annabikɛyã o de abirekũla. Annabikɛyã'ori de yãkeburi'orila, séto òtɛn bɔkɔtɛ de sɔsi gbɛ̃nɔ le ò kara.
6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma suái, akũ ma yãke buri ò kãáo, bó àreen à vĩárɛɛ? Séde ma yã'ona gɔ̃ de yãwɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛnaa. 7 Lɛn à de lɛ kũ pɔ́'ɔborinɔ dɔ. Úra ke mɔrɔɔ, tó àtɛn ũ bo súsuro, oni le ò dɔ̃ deran àtɛn o nà yá? 8 Tó kãkãki ũ dí bo súsuro, sozanɔ ni zɛ̀ soru kɛro. 9 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó átɛn yãke buri o, akũ òtɛn maro, deran oni yã kũ átɛn o gbá dɔ̃ nàa? Á yã ni gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yãnɔ buri dasi andunia gũn, ń ke bɔkɔtɛnaa sariro. 11 Tó òtɛn buri kũ madì a yã maro o, manigɔ̃ de a òriinɛ gbɛ̃ zɛ̀lto ũmɛ, akũsɔ̃ anigɔ̃ demɛnɛ gbɛ̃ zɛ̀lto ũ se. 12 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ sɔ̃, lákũ á kokari vĩ kũ Luda Nini gbanɔ nà, à kokari kɛ àgɔ̃ géo arɛ, de sɔsidenɔ le ò kara.
13 Abire yãi yãkeburi'ori wé kɛ de à le à yã kũ àtɛn o bɔkɔtɛ. 14 Tó ma adua kɛ̀ kũ yãke burio, ma nini mé à kɛ̀, ma laasun dí domɛnɛ arɛro. 15 Tɔ̀, yã pì de deramɛɛ? Mani adua kɛ kũ ninio, mani kɛ kũ laakariio dɔ. Mani lè sí kũ ninio, mani sí kũ laakariio dɔ. 16 Tó n Luda tó nna sì kũ ninio, deran gbɛ̃ dufu kũ à kú gwe ni pi, aami, sáabu kũ n kpà yã musuu? Zaakũ adi yã kũ n òo dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
17 Bee tó n sáabu kpà a zéa, adi n Yesude dake gbãna kararo. 18 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ madì yãke buri o deála á pínki, 19 ama kɔ̃kakaranaa gũn tó ma yã mèn sɔɔro ò kũ laakariio, ma yã dàońnɛ, à manamɛnɛ de mà yã mèn ũgbangba o kũ yãke buriola.
20 Ma gbɛ̃nɔ, á laasun súngɔ̃ de lán nénɔ pó bàro. Àgɔ̃ de lán né fítinɔ bà yãvãnikɛnaa musu, ama á laasun gɔ̃ de gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pó ũ. 21 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Mani buriyã pãnde o gbɛ̃ díkĩnanɔnɛ gbɛ̃ zɛ̀lto nɔ lén,
bee kũ abireo oni sã kpá ma yãiro.

22 Abire yãi yãkeburi'ona de sèeda ũ Yesu náanikɛrinɔnɛro, sé Yesu náanikɛrisarinɔ. Lɛn dɔ annabikɛyã'ona dí kɛ Yesu náanikɛrisarinɔ póke ũro, sé Yesu náanikɛrinɔ. 23 Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkara ń pínki, akũ òtɛn yãke buri o ń pínki, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaridenɔ sù gwe, oni pi ĩa kàḿmanloo? 24 Tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn annabikɛyã o sɔ̃, akũ Yesusaride ke gbɛ̃ dufu sù gwe, ani ń pínki yãzɛ dɔ̃ à a taari e, 25 asiriyã kũ à kú a nèsɛn ni bo gupuraa, ani wútɛ a gbɛrɛa à mì natɛ Ludanɛ, gbasa à pi Luda kú á té yãpura.

Donyĩkɛna zé

26 Óni pi deramɛɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkara, á baadi gɔ̃ lè vĩ ke yãdannɛna ke yãwɛwɛ̃na ke yãkeburi'ona ke yãke buri pì bɔkɔtɛnaa. À a pínki kɛ, de gbɛ̃nɔ le ò kara. 27 Tó òtɛn yãke buri o, gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃, àsun de abirekũlaro. Ò

kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mɛ̀n do bɔkɔtɛ. 28 Tó a bɔkɔtɛri kunlo, à lɛ́ nakɔ̃a kɔ̃kakaranaa gũn, à a pɔ́ o ado kũ Ludao. 29 Annabikɛyã'orinɔ gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ yã o, gbɛ̃ kparanɔ laasun lɛ́ ń yãa. 30 Tó Luda yã sù gbɛ̃ kũ à vutɛnaa, gbɛ̃ kũ àtɛn yã o yĩtɛ. 31 Á pínki áni fɔ̃ à annabikɛyã o dodo, à yã dadakɔ̃nɛ á pínki, à kɔ̃ kara. 32 Sé annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ ń lɛ́ kũna dɔ̃, 33 zaakũ Luda ye yã yàaairo, sé a zɛ́de.

Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo nà pínki, 34 nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ yĩtɛna kɔ̃kakaranaa gũn, zaakũ ò yã'ona zɛ́ vĩro. Ò mì natɛ, lákũ ò ò Musa doka gũn nà. 35 Tó ò ye ò yãke dɔ̃, ò ń zã gbɛkai bɛ, zaakũ nɔgbɛ̃ yã'ona kɔ̃kakaranaa gũn bi wé'iyãmɛ. 36 Á kĩnaan Luda yã bòn yá? Ke á mɛ̀n do yãin à sùu?

37 Tó gbɛ̃ tɛn da annabikɛyã'oriin a ũ ke gbɛ̃ kũ Luda Nini donɛ arɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ma kɛ̀árɛ pì bi Dikiri yãditɛnaamɛ. 38 Tó gbɛ̃ pã kpà adii, oni pã kpái se. 39 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, à wɛ́ pɛ́ annabikɛyã'onaaa, ama àsun gí yãkeburi'onaairo. 40 À yã sĩnda pínki kɛ a zɛ́a súsu.

15

Kirisi vuna gan

1 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nna kũ ma kpàárɛ, kũ a sì a zɛon, má ye mà ɛra mà dɔ́agu. 2 Baaru nna pì mɛ́ ani á sura ba, tó á waazi kũ ma kɛ̀árɛ pì kũna. Tó lɛnlo, á Yesunaanikɛnaa kɛ̀ pãmɛ. 3 Yã kũ à deńla kũ ma sì, ma dàáren dí: Kirisi gà ó durunna yãi, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 4 Ò a vǐ, akũ à fùtɛ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 5 À a zĩda mɔ̀ Pitanɛ, akũ à a zĩda mɔ̀ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ dɔ. 6 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ ó gbɛ̃nɔnɛ kũ ò kɔ̃ kàkara gu dokɔ̃nɔn, ò de gbɛ̃nɔn wàa pla kpé basɔɔrola. Ń daside kun ari tera, ama ń gbɛ̃kenɔ andunia tò. 7 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ Yamisinɛ, akũ à a zĩda mɔ̀ zǐrinɔnɛ ń pínki. 8 Ń pínki gbɛra à bò à sùmai, ma gɔ̃ lán né kɔ̃nɔsɛnaa bà. 9 Zaakũ Luda zǐrinɔ té makũmɛ kpé, mádi ká ò ma sísi zǐriro, zaakũ ma wari dɔ̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. 10 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãi má de gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ, akũsɔ̃ gba kũ à dàmɛnɛ pì ginaro, zaakũ ma kokari kɛ̀ deńla ń pínki. Makũ mɛ́ ma kɛ̀ro, gba kũ Luda dàmɛnɛ mɛ́ à tò ma kɛ̀. 11 Tɔ̀, à bò ma kĩnaan yá ke ń kĩnaa, yã kũ ótɛni a waazi kɛ a sìn gwe.

Gɛ̀nɔ vuna gan

12 Lákũ ótɛn Kirisi futɛna gan waazi kɛ nà, à kɛ̀ dera á gbɛ̃kenɔ dì o gɛ̀nɔ ni vuroo? 13 Tó gɛ̀nɔ ni futɛ ganlo, de Kirisi dí vuro. 14 Tó Kirisi dí vuro sɔ̃, de ó waazikɛnaa kɛ̀ pã, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛnaa kɛ̀ pã, 15 o gɔ̃ Luda sèedade ékɛdenɔ ũ, kũ o ò à Kirisi vù yãi. Zaakũ tó gɛ̀nɔ dì vuro, de Luda dí a vuro. 16 Tó Luda dì gɛ̀nɔ vuro, de Kirisi dí vuro. 17 Tó Kirisi dí vuro, á Kirisi náanikɛna àre vĩro, akũ á kú á durunna gũn ari tera, 18 gbɛ̃ kũ ò andunia tò Kirisi gũnnɔ sɔ̃, ò sǎtɛ. 19 Tó ó kunna kũ wɛ̃ndiio dí yãin ó wɛ́ dɔ Kirisii ado, de wɛ̃ndadenɔn ó ũ de gbɛ̃ sĩnda pínkila.

20 Yãpura gũn Kirisi fùtɛ bona gan, àkũ mɛ́ à gàavu káaku ũ gbɛ̃ kũ ò wùtɛ ò i ònɔ té. 21 Lákũ ga bò bisãsiri gãi nà, lɛn gɛ̀nɔ vunaa bò bisãsiri gãi lɛ. 22 Kunna Adamu buri ũ tò ga dà gbɛ̃ sĩnda pínkila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi gũnnɔ ni wɛ̃ndi le ń pínki. 23 Baadi kũ a gɔrɔomɛ. Kirisi mɛ́ à gàavu káaku ũ, a gbɛra a gbɛ̃nɔ ni vu a sugɔrɔa. 24 Gbasa gɔrɔ lɛ́ ká, Kirisi ni kíkɛ mì dɛ pínki kũ dokanɔ kũ gbãnanɔ, ani a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde Kirisi gɔ̃ kí ble ari Luda gɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛ a tìntin ũ. 26 Ibɛrɛ kũ ani a kakatɛ kpɛkpɛmɛ ga ũ, 27 zaakũ Luda pɔ́

sĩnda pínki nà Kirisinɛ a ɔĩ. Kũ à pì, pɔ́ sĩnda pínki kú a ɔĩ, ó dɔ̃ kũ Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pìi baasimɛ. 28 Tó à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ, àpii Né kũ à pɔ́ sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pì ni mì natɛnɛ, Luda pì nigɔ̃ de a pínki ũ pɔ́ sĩnda pínkinɛ.

29 Gbɛ̃ kũ òdi da'itɛ kɛ gènɔ gɛ̃nɛ ũ sɔ̃ bi? Tó gènɔ dì vu yãpuraro, bɔ́yãi òdi da'itɛ kɛ ń gɛ̃nɛ ũu? 30 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, bɔ́yãi odìgɔ̃ ó zĩda da kari gũn gɔrɔ sĩnda pínkii? 31 Kũ ĩa kũ madì dã á yã musu kunna Kirisi Yesu ó Dikiri gũnwo, madìgɔ̃ kú ga léimɛ lákũ gu dí dɔ nà. 32 Tó ma zĩda yãin ma ɔsi kài kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ zaa Ɛfesu, bɔ́ àreen à vĩmɛnɛɛ? Tó gènɔ ni vuro,

ò pɔ́ ble, ò í mi,
zaakũ óni ga ziamɛ.

33 Àsun tó ò á sãtɛro, gbɛ̃nna vãni dì dà mana yakamɛ. 34 À su á laakariia súsu, àsun durunna kɛ doro, zaakũ á gbɛ̃kenɔ Luda dɔ̃ro. Ma abirekũ ò de à á wé'iyã dɔ̃ yãimɛ.

Gàavunɔ mèɛ

35 Gbɛ̃kenɔ ni pi, gènɔ ni vu deramɛɛ? Mè kpate takan onigɔ̃ vĩi? 36 Yɔ̃nkɔ yãmɛ! Odì pɔ́ tɔ̃ à bɔ̀tɛ fɔ̃̀mbabonaa sariro. 37 Tó ò pɔ́ tɔ̃̀, gbadon yoo ke pɔ́wɛ pãnde, àdi butɛ pɔ́wɛ pì ũro. 38 Luda dì tó à butɛ lákũ à dìtɛ nàmɛ, baadi kũ a burio. 39 Pɔ́ wɛ̀ndidenɔ pínki mè dokɔ̃nɔro. Bisãsiri pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãnɔ pɔ́ ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔn kun, andunia pɔ́nɔn kun. Ludambɛ pɔ́nɔ gakuri ado, andunia pɔ́nɔ gakuri ado. 41 Ifãntɛ̃ gakuri ado, mɔvura pɔ́ ado, susunɛnɔ pɔ́ ado. Bee susunɛ pìnɔ ń gakuri adonadona kɔ̃omɛ.

42 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gènɔ vuna gɔrɔ zĩ. Òdi gè vĩ à vã, ani vu vãnaa sari. 43 Òdi gè vĩ bèɛrɛɛ sari, ani vu kũ gakurio. Òdi gè vĩ gbãna sari, ani vu kũ gbãnao. 44 Òdi gè vĩ kũ andunia mèɛo, ani vu kũ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro mèɛo. Lákũ andunia mè kun nà, lɛmɛ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro mè kun lɛ dɔ. 45 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃ gbɛ̃ bɛ̃nɛ ũ, ama Adamu kpɛde gɔ̃ Nini wɛ̀ndikpammari ũ. 46 Adi kɛ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro mè mé àdi do arɛro, andunia mè mé àdi do arɛ, a gbɛra sà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro mèɛ. 47 Bisãsiri káaku bò bùsutiti gũmmɛ, a plade bò ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃ kũ ò de zĩtɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛnwo. Gbɛ̃ kũ ò de ludambɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò ludambɛo. 49 Lákũ ó de gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛn taka ũ nà, lɛn ónigɔ̃ de gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ taka ũ lɛ se.

50 Yã kũ ma òon dí ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kũ à bò Luda kĩnaa bò gupuraa, óni le ò ble kũ ó mèɛoro. Óni le ògɔ̃ kú gu kũ àdi vãro gũn kũ ó mè kũ àdi vãoro. 51 À ma, mani asiriyã oárɛ. Óni ga ó pínkiro, ama óni li ó pínki 52 kãnto lán wé'ipakɛnaa bà kãkãki kpɛde pɛna zĩ. Zaakũ kãkãki ni ũ bo, gènɔ ni vu vãnaa sari, ókɔ̃nɔ sɔ̃ óni li. 53 Séde ó mè kũ àdi vã dí gɛ̃ a kũ àdi vãro gũn. Séde ó mè kũ àdi ga dí gɛ̃ a kũ àdi garo gũn. 54 Tó ó mè kũ àdi vã gɛ̀ a kũ àdi vãro gũn, akũsɔ̃ ó mè kũ àdi ga gɛ̀ a kũ àdi garo gũn, akũ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí ni papa ò pì:

Ò zǐi blè gaa, à mìi dè.

55 Ga, n zǐblena tɔ́n deraa?
Ga, n sɛwɛ kú mámɛɛ?

56 Durunna mé à ga sɛwɛ ũ, durunna gbãna sɔ̃ àdi bo doka gũmmɛ. 57 Ò Luda sáabu kɛ, kũ àdi tó ò zǐ ble ó Dikiri Yesu Kirisi gãi. 58 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à zɛ gbãna gíngin bona kũ kpɛo sari. À wé tã Dikiri zĩa gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ á dɔ̃ kũ zĩ kũ átɛn kɛ Dikirinɛ pãro.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna sorukɛnaa

1 Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa yã musu, lákũ ma ò Galatia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ
nà, à kɛ lɛ se. 2 Azumanɛnna kũ azumanɛnnao á baadi gɔ̃ ɔgɔ kũ à lè a gbãna
lén bo adona, àgɔ̃ kakara de àsun kámaza pì wɛtɛ gɔrɔ kũ ma suro yãi. 3 Tó
ma su, mani gbɛ̃ kũ a ń dítɛ ò génɔ zĩ Yurusalɛmu kũ takadao kũ kámaza kũ a
kàkara pìio. 4 Tó à kὺ mà gémɛ sɔ̃, oni gé zɛmɛ.

Yá kũ Pɔlu kpàkpa à kɛnɔ

5 Tó ma bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo, mani su á kĩnaa, zaakũ mani pã
Masedonialamɛ. 6 Matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo. Bee bunsirɛ se manigɔ̃ ye
mà ble kãáo, áni gé zɛmɛnɛ gu kũ mani gén. 7 Tera la má ye mà gɛ̃tɛáwala fàaro,
matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo, tó Dikiri wè. 8 Mani gɔ̃ Ɛfesu ari Pɛntikɔsi
dikpɛ zĩmɛ, 9 zaakũ Luda zé bòmɛnɛ manamana mà zĩ mana kɛ, akũsɔ̃ ma
ibɛrɛnɔn dasi.

10 Tó Timɔti sù à sù, àsun kɛnɛ búgubugu à vĩna kɛárɛro, zaakũ àtɛn zĩ kɛ
Dikirinɛ lán ma bàmɛ. 11 Á gbɛ̃ke sún a gya boro. À zàna kɛnɛ de à le à ká
ma kĩnaa aafia, zaakũ makũ kũ ma gbɛ̃nɔ ó wé dɔi.

12 Ó gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, madìgɔ̃ nakaraa gɛ̀n baaakɔ̃ à su à á gwa kũ ó gbɛ̃
kparanɔ. À ye sunaai gĩaro. Tó à zé lè, ani su.

Lédammana kpɛkpɛ

13 Àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ zɛna Yesunaanikɛnaa gũn. Àgɔ̃ wórɔgɔ vĩ, àgɔ̃
gbãna. 14 À yã sĩnda pínki kɛ kũ yenyĩo.

15 Á Sɛtɛfana bedenɔ dɔ̃, kũ mɔ́kɔ̃nɔ mé ò Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, akũ
ò ń zĩda kpà ògɔ̃ kpá Luda gbɛ̃nɔi. Ma gbɛ̃nɔ, ma wé kèáwa, 16 à mì natɛ gbɛ̃ bire
takanɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn kokari kɛ lɛɛlɛ zĩ dokɔ̃nɔ pìi gũnnɔ ń pínki. 17 Ma pɔ kὲ
nna Sɛtɛfana kũ Fɔtunatuo kũ Akaikuo sunaaa, zaakũ ò gɔ̃̀mɛnɛ á gɛ̃nɛ ũmɛ.
18 Ò tò ma laakarii kpàtɛ kũ á pɔ́o. À bὲɛrɛ lí gbɛ̃ bire takanɔnɛ.

19 Asia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa. Akila kũ Pirisilao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi
kɔ̃ kakara ń bɛanɔ fɔ kpàáwa manamana Dikiri gũn. 20 Ó gbɛ̃ kũ ó lɛɛlɛnɔ fɔ
kpàáwa á pínki. À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. 21 Makũ Pɔlu, ma
ɔgbɛn dí. Ma fɔ kpàáwa. 22 Tó gbɛ̃ke ye Dikiriiro, Luda láari boa. Ó Dikiri tɛn
su. 23 Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ. 24 Má yeái á pínki kunna Kirisi Yesu gũn.

KƆRINTIDENƆ TAKADA PLADE

Pɔlu kũ Kɔrinti Yesudenɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudenɔ kámazakɛnaa 8:1-9:15
Pɔlu gina kũ a zĩdao 10:1-13:14

Laakarikpatɛnaa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Girisi bùsunnɔ ń pínki. 2 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri nèsɛkpatɛrii pìi. 4 Àdi ó laakari kpátɛwɛrɛ ó wétãmmana sĩnda pínki gũn, de ò le ò gbɛ̃ kũ ò kú bee wétãmmana kpate taka buri gũnnɔ laakari kpátɛńnɛ se kũ laaakarikpatɛbɔ kũ Luda ó laakarii kpàtɛowɛrɛo. 5 Lákũ wari kũ Kirisi kɛ̀ɛ dì liwái nà, lɛmɛ dɔ ó laakarii dì kpátɛ manamana Kirisi yãi. 6 Tó ótɛn wari dɔ, á laakarikpatɛna kũ á surabanaao yãimɛ. Tó Luda ó laakarii kpàtɛ, á laakarikpatɛna yãimɛ, de à le à wari dokɔ̃nɔ kũ ótɛn kɛ fɔ̃. 7 Ó tãmaa vĩ á yã musu sikaa sari, zaakũ ó dɔ̃ lákũ á bàka kú kũoo warikɛnaa gũn nà, lɛn á bàka kú kũ ó laakarikpatɛnaao lɛ dɔ.

8 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ dɔ̃ lákũ ò ó wé tǎ Asia bùsun nà. Ò mèɛ ǔwá manamana de ó gbãna léla, bee ó wɛ̀ndi ó wé dɔi sero. 9 Yã dàóla, ótɛn da o gamɛ. Abire ó lé, de òsun zɛ kũ ó zĩda gbãnaoro, séde Luda kũ àdi gènɔ vu gbãna. 10 À ó bó kari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũsɔ̃ ani ó bon. Àpiin ó wé dɔi à ó bon dɔ 11 adua kũ átɛn kɛwɛrɛ gãi. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ ni sáabu kɛnɛ dasi ó yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kèwɛrɛ yãi gbɛ̃ dasinɔ aduakɛna sabai.

Pɔlu tá gboronaa

12 Yã kũ odì a ĩa dãn dí: Ó laasun tɛn owɛrɛ, kũ Luda gbãnao ó kú kũ nèsɛpurao manafiki sari andunia gũn, atɛ̃nsa á kĩnaa. Andunia ɔ̃ndɔ̃n ó kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛ. 13 Odì takada ke kɛ̃árɛro, séde a kũ áni a kyó kɛ à dɔ̃ baasiro. 14 Lákũ á ó dɔ̃ nà fíti tera, má ye à ó dɔ̃ sãnsãn, de à ĩa dã ó yã musu Dikiri Yesu sugɔrɔ zĩ, lákũ óni dã á yã musu nà.

15-16 Yã pì náanikɛnaa gũn ma dìtɛ yã, tó matɛn gé Masedonia, mà bɔtɛ á kĩnaa mà á gwa káaku, mà ɛra mà su kũ á kĩnaao de à arubarika le gɛ̃n pla, gbasa à kpámai ma Yudea gɛnaa gũn. 17 Kũ ma tá bire dìtɛ, ma yã futɛ kèn yá? Tó ma dìtɛ mà yã kɛ, andunia yã dì domɛnɛ arɛ mà pi, ee, ee ke oi, oin yá? 18 Lákũ Luda náani vĩ nà, yã kũ o òárɛ bi eemɛ, adi kɛ oinlo. 19 Luda Né Yesu Kirisi kũ makũ kũ Silasio kũ Timɔtio o a yã waazi kèárɛ bi gbɛ̃ kũ àdi pi eemɛ, adi kɛ oinlo, àkũmɛ Luda ee ũ. 20 Zaakũ lé kũ Luda gbɛ̀ sĩnda pínki yãpura dì kɛ a gũmmɛ. Abire yãi kũ Yesu Kirisi tóo òdi pi, aami, Luda tóbona yãi. 21 Luda mé à ó zĩni pètɛ Kirisi gũn kũ ákɔ̃nɔ, à ó dítɛ a pó ũ, 22 à a sèedaa kèwá, à a Nini dà ó swɛ̃n pó kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

23 Luda ma nèsɛ dɔ̃, àkũmɛ ma sèedade ũ. Kũ má ye mà á bobo á dànlo yãin mádi gé Kɔrinti doro. 24 Adi kɛ ótɛn gbãna mɔárɛ á ludanaanikɛnaa musunlo, zaakũ a zĩni pètɛ kɔ̀, ótɛn zĩ kɛ kãáo á pɔnna yãimɛ.

2

1 Akũ ma zɛo kũ mani su á kĩnaa kũ nèsɛyakanaao doro. 2 Tó ma tò á nèsɛɛ yàka, dí mé ani ma pɔ kɛ nnaa, tó adi kɛ ákɔ̃nɔ kũ ma á nèsɛɛ yàkaárɛnɔ baasiroo? 3 Ma takada kɛ̀árɛ lɛ, de tó ma su á gwa, ákɔ̃nɔ kũ á de à ma pɔ kɛ nnanɔ sún ma nèsɛ yakaro yãimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn kũ ma pɔnna bi á píŋki pɔnnamɛ. 4 Ma takada pìi kɛ̀árɛ wari gũn kũ pɔsira zɔ̃kɔ̃ɔ kũ wé'i dasio, adi kɛ de á pɔ yaka yãinlo, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ má yeái nà yãimɛ.

Sùrukɛna kũ taarideo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nèsɛyakana yã kè, adi kɛ ma nèsɛɛn à yàkaro, á gbɛ̃ sĩnda píŋki pómɛ à yàka, ke á gbɛ̃kenɔ, de màsun o à gɛ̃ onalaro. 6 Wari kũ á daside dɔ̀ gbɛ̃ pìia mɔ̀a. 7 Abire yãi à sùru kɛ kãao tera sà, à a laakari kpátɛnɛ, de a pɔsira kori sún a dɛro yãi. 8 Abire yãi ma kútɛ kɛ̀árɛ, à mɔnɛ súsu kũ á yei. 9 Àkũ mé à tò ma takada birekũ kɛ̀árɛ, ma lí pètɛoáwa, de mà le mà dɔ̃ tó á yã kũ ma òárɛ kũna píŋki. 10 Tó a gbɛ̃ kɛ̀ kũ a taario, madì ade kɛ̃ se. Zaakũ tó ma gbɛ̃ yã kɛ̀nɛ, tó yãke sù à kun, madì kɛ á yãi Kirisi arɛ, 11 de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛwɛrɛro yãi, zaakũ ó a manafikinɔ dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

12 Kũ ma ka Toroasi de mà Kirisi baaru nna kpá, Dikiri zé bòmɛnɛ, 13 ama ma laakari kpatɛnaro, kũ mádi ma gbɛ̃ndo Titu lero yãi. Akũ ma lé zàḿma gwe, ma da Masedonia zén.

14 Ma sáabu kè kũ Ludao, zaakũ àdigɔ̃ dowɛrɛ arɛ gɔrɔ sĩnda píŋki, odìgɔ̃ zĩblerinɔ ũ Kirisi gũn, odì a dɔ̃na gbĩ dagula gu sĩnda píŋkia. 15 Zaakũ ó de turaretiti gbĩnnade kũ Kirisi kpàta Ludanɛ ũ gbɛ̃ kũ àtɛni ń sura banɔ té kũ gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔ. 16 Ó de gè gbĩ ũ gbɛ̃kenɔnɛ, akũ àdi ga iḿnɛ. Ó de wɛ̃̀ndi gbĩ ũ gbɛ̃ kparanɔnɛ, akũ àdi wɛ̃̀ndi iḿnɛ. Ó dí mé à kà à zĩ bire kɛɛ? 17 Ó de lán gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ laga tá kũ Luda yãonɔ bàro. Kirisi gũn odì yã o kũ nèsɛpurao kũ Luda dɔ̃naao a zĩrinɔ ũ.

3

1 O ɛra ótɛni ó zĩda sáabu kpán yá? Ó bàka kú kũ sèeda takada kũ ò kɛ̀árɛ ke kũ a kɛ̀ńnɛo lán gbɛ̃kenɔ bàn yá? 2 Ákɔ̃nɔmɛ ó takada pì ũ kũ à kɛ̃na ó swɛ̃̀ɛa. Gbɛ̃ sĩnda píŋki ni fɔ̃ à dɔ̃ à a kyó kɛ. 3 Átɛn mɔńnɛ gupuraa kũ ákɔ̃nɔmɛ takada kũ Kirisi kɛ̀ à nàwɛrɛ ó ɔĩ ũ. Adi takada pì kɛ̃ kũ tawadaaoro, à kɛ̀ kũ Luda Wɛ̃̀ndide Niniomɛ. Adi kɛ̃ gbɛ̀ anloaro, à kɛ̀ á swɛ̃̀ɛamɛ.

4 Yã kũ ó a náani vĩn gwe Luda arɛ Kirisi gãi. 5 Adi kɛ o ka ó zĩdanɛ ò pi, yã pìi bò ó kĩnaanlo, Ludamɛ ó gbãna ũ. 6 Àkũ mé à ó káa, akũ ó de a bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Adi kɛ doka kũ à kɛ̃nanlo, Luda Nini yãmɛ. Zaakũ doka dì ga iḿnɛ, Nini pì sɔ̃, àdi wɛ̃̀ndi iḿnɛ.

7 Kũ Luda doka kɛ̀ gbɛ̀ anloa, a gakuri bò Musa ãnnwa. Bee kũ a tékɛna dí gì kɛro, Isarailanɔ dí fɔ̃ ò gwàro. Tó zé kũ àdi ga iḿnɛ pìi bò kũ gakuri bire takao, 8 oni Nini pì zé gakuri yã o dɔ yá? 9 Tó zé kũ àdi yã dańla gakuri vĩ, zé kũ àdi tó yã bo kũńwo nna gakuri deala zǎ. 10 Pɔ́ kũ à gakuri vĩ yã gakuri vĩ doro, gakuri kũ à deala pì yãi. 11 Tó pɔ́ kũ adi gì kɛro bò kũ gakurio, pɔ́ kũ àdigɔ̃ kun gakuri deala zǎ.

12 Zaakũ ó tãmaa bire taka vĩ, odì yã o kũ swɛ̃̀gbãnao, 13 adi kɛ lán Musa bàro, kũ à fáta kù a ãnnwa de Isarailanɔ sún a ãn tékɛna kũ àdi gì kɛro lakana

ero yãi. 14 Ama ń sã gbãna, zaakũ ari gbãra tó òtɛn Luda bàka kunna kũńwo takada kyó kɛ, fáta dokɔ̃nɔ pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. Àdi goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi gũn baasiro. 15 Ari kũ a terao tó òtɛn Musa takada kyó kɛ, fáta pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. 16 Ama tó gbɛ̃ arɛ dɔ̀ Dikiria, fáta pìi dì goa. 17 Dikiri pìimɛ Luda Nini ũ, akũsɔ̃ gu kũ Dikiri Nini pì kún, àdi tó ò gɔ̃ ń zĩdanɛ. 18 Ókɔ̃nɔ kũ pɔ́ gò ó ãnnwanɔ, ótɛn Dikiri gakuri mɔńnɛ lán dígi bà, odìgɔ̃ li lán a bà gakuri gɔ̃ kara gakurila. Dikiri kũ à de Luda Nini ũ pì kɛnaan gwe.

4

Luda zɛ̀rinɔ zĩ

1 Abire yãi lákũ Luda zĩ bire dàwɛrɛ a sùruu gũn nà, odì kpasaoro. 2 O ɔ gbàrɛ asiri wé'isariyãnɔi, odì yã kɛ kũ manafikioro, akũsɔ̃ odì Luda yã kotiro. Odì yãpura ońnɛ súsu, de ò ó zĩda mɔ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ Luda arɛ. 3 Tó baaru nna kũ ótɛn kpá utɛnamɛ, gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔn à utɛnańnɛ. 4 Zaakũ andunia díkĩna dikiri Yesusaridenɔ wé vì̀na kù̀ńnɛ, de òsun baaru nna sí, Kirisi kũ à de Luda taka ũ gakuri gu puńnɛro yãimɛ. 5 Ó zĩda kpàkpan ótɛn kɛro, Yesu Kirisi dikirikɛ kpàkpan ótɛn kɛ, akũsɔ̃ ótɛn zɔ̀ bleárɛ a yãi. 6 Luda pì, gu pu gusiran, akũ à gu pù ó swɛ̀n lɛ dɔ. Gupura pì de a gakuri kũ àtɛn té kɛ Kirisi ãnnwa dɔ̃na ũ.

7 Ó aruzɛkɛ bire vĩ ó mɛ̀ kũ ò de lán ɛ̃ oro bànɔ gũn, de ò le ò dɔ̃ kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bò Luda kĩnaamɛ, adi kɛ ó kĩnaanlo. 8 Òdigɔ̃ wari dɔwá kpa sĩnda pínkia, bee kũ abireo odì fuaro. Òdi bídi kɛ, ama ó tãmaa dì lákaro. 9 Òdi wé tãwá, ama Luda dì ó tónlo. Òdi ó pãtɛ, ama odì garo. 10 Gɔrɔ sĩnda pínki ó kú Yesu ga taka buri léi, de a kunna le à pisi ó mèɛa yãi. 11 Zaakũ ókɔ̃nɔ kũ ó bɛ̃nɛnɔ odìgɔ̃ kú ga léi Yesu yãi, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ kũ ani gaa yãi. 12 Lɛn ga pì tɛn zĩ kɛ ó gũn lɛ, akũsɔ̃ wɛ̀ndi tɛn zĩ kɛ á gũn. 13 À kɛ̃na Luda takadan ò pì: Má Luda náani vĩ, akũ ma yã ò. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o Luda náani dokɔ̃nɔ pìi kɛ̀, akũ ótɛn yã o a yãi. 14 Zaakũ ó dɔ̃ kũ lákũ Luda Dikiri Yesu vù gan nà, ani ó vu kãao gan se, ani ó kátɛ a arɛ lɛɛlɛ kũ ákɔ̃nɔ. 15 Yã dínɔ pínki tɛni ó lé á yãi, de Luda gbɛ̃kɛ kũ àtɛn li gbɛ̃nɔi dasi le a sáabukpana kara a tóbona yãi.

Wédɔna mè dufui

16 Abire yãi odì kpasaro. Bee tó ó mɛ̀ tɛn kakatɛ, ó nini dìgɔ̃ dufu kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 17 Ó wétãmma gɔrɔ do lɛɛkɛɛnle díkĩna tɛn gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ àdi lákaro iwɛrɛ, kũ adi sí lɛkɔ̃aro. 18 Ó wé pé pɔ́ kũ òdi wé sialɛaro, sé pɔ́ kũ òdi wé sialɛro. Zaakũ pɔ́ kũ òdi wé sialɛ bi gɔrɔ pla pómɛ. Pɔ́ kũ òdi wé sialɛro sɔ̃, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Ó dɔ̃ kũ tó ó sɔ̀ kũ ó kun kpé ũ andunia dí gũn yàka, Luda ni kpé kũ odi bo kũ ɔoro kpáwá a bɛa ari gɔrɔ sĩnda pínki. 2 Tera sɔ̃ odì nda sɔ̀ɔ pìi gũn, ó ye ò ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakũ tó o bo sɔ̀n, ónigɔ̃ kun mèɛ sariro. 4 Gɔrɔ kũ ó kú sɔ̀ díkĩna gũn, odì nda lákũ ó aso sɛna bà. Adi kɛ ó ye ò bo a gũnnlo, ó ye ò ludambɛ pɔ́ damɛ, de wɛ̀ndi ó sɔ̀ kũ ani ga pì mɔ́. 5 Abire yãin Luda ó soru kɛi, akũ à a Nini kpàwá pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

6 Abire yãi ó swɛ̀ɛ dìgɔ̃ gbãna. Ó dɔ̃ gɔrɔ kũ ó kú mɛ̀ díkĩna gũn, ó kú Dikiri kĩnaaro. 7 Zaakũ ludanaanikɛnaan ó kúo, adi kɛ wésinaalɛ yãnlo. 8 Ó swɛ̀ɛ dìgɔ̃ gbãna. Bona sɔ̀ɔ pìn gɛna Dikiri kĩnaan ó yei. 9 Kunna mèɛ gũnn yá, bona a

gũnn yá, odìgɔ̃ wɛtɛ ó yã káagu. 10 Zaakũ Kirisi nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ, ani fĩna bo ó baadinɛ a kunna mɛ̀ɛ gũn yãkɛnaa, a mana ke a vãni.

Bisãsirinɔ kɛna nna kũ Ludao zĩ

11 Lákũ ótɛn vĩna kɛ Dikirinɛ lɛ nà, odì wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zé e. Luda ó dɔ̃ sãnsãn, akũsɔ̃ ó ye à ó dɔ̃ á swɛ̀n lɛ dɔ. 12 Ótɛni ó zĩda sáabu kpáárɛ dɔnlo, ótɛni á gba zé à ĩa dã ó yã musumɛ, de à le à yã we gbɛ̃ kũ àdi ĩa dã kũ mɛ̀ yão, adi kɛ swɛ̀ yãnloa. 13 Tó átɛn da ó mìi lìtɛ, Luda yãimɛ. Tó ó kú ó dɔ̀rɔɔa, á yãimɛ. 14 Zaakũ Kirisi yenyĩ mé àtɛn té káógu. O è tó gbɛ̃ mèn do gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, ò gà ń pínkin gwe. 15 À gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, de gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nɔ súngɔ̃ kun ń zĩda pɔ́ ũ doro, séde gbɛ̃ kũ à gà ń yãi à vù pɔ́.

16 Abire yãi odì gbɛ̃ke gwa lákũ andunia gbɛ̃nɔ dì gwa nà tera doro. Bee kũ ó Kirisi dɔ̃ lákũ andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ nà yã, ó a dɔ̃ lɛ tera doro. 17 Zaakũ tó gbɛ̃ kú Kirisi gũn, à gɔ̃ gbɛ̃ dufu ũ. A kunna zĩ gɛ̀tɛ, kunna dufu mé à gɔ̃nɛ. 18 Abire bò Luda kĩnaamɛ pínki. À ó ké kãao nna Kirisi gãi, akũ à gbɛ̃nɔ kɛna nna kãao zĩ dàwɛrɛ. 19 Kirisi gũn Luda andunia kè kãao nna gbɛ̃nɔ taarinɔ yã danaa sari, akũ à gbɛ̃nɔ kɛna kãao nna pì yã nàwɛrɛ ó ɔĩ. 20 Abire yãi Kirisi gɛ̃nɛnɔn ó ũ. Luda tɛn gbɛ̃nɔ sísi ó gãi. O kútɛ kèárɛ Kirisi gbèn, à kɛ nna kũ Ludao. 21 Luda tò durunnasaride gɔ̃ durunna kútɛkɛbɔ ũ ó yãi, de kunna a gũn Luda tó yã bo kũoo nna.

6

1 Zaakũ Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ, o kútɛ kèárɛ, àsun Luda gbɛ̃kɛ sí à a kɛ pãro.
2 Luda pì:
Ma n yã mà a gɔrɔa,
ma kpanyĩ surabana gɔrɔ.
Gɔrɔ kà sà, gbãramɛ surabana gɔrɔ pì ũ.
3 Odì yã kũ ani tó gbɛ̃ fu kɛro, de òsun ó zĩ taari lero yãi. 4 Odì ó zĩda mɔ gbɛ̃nɔnɛ zé sĩnda pínki gũn kũ Luda zĩkɛrinɔn ó ũ. Odì mɛna fɔ̃ manamana kũ takasio kũ wario kũ wétãmmanaao. 5 Ò ó gbɛ̃, ò ó ká kpésiran, ò fùtɛwái. O zĩ gbãna kè, ódi le o i òro, nà ó dé. 6 O mɔ̀ńnɛ kũ nèsɛpurao kũ dɔ̃naao kũ sùruuo kũ manakɛnaao kũ Luda Ninio kũ yenyĩ manafiki sario 7 kũ yãpura'onaao kũ Luda gbãnao. Ó yãmanakɛbɔnɔ kũna ó ɔplan kũ ó ɔzɛo. 8 Òdi ó kpe ta, òdi ó kpe bo. Òdi ó tɔ́ vãni sí, òdi ó tɔ́ nna sí. Yãpuradenɔn ó ũ, akũ òdi ó ditɛ manafikidenɔ ũ. 9 Tɔ́denɔn ó ũ, akũ òdi ó ditɛ lán gbɛ̃ kũ ò ń dɔ̃ronɔ bà. Ó bɛ̃nɛmɛ fá, akũ òdi ó ditɛ gènɔ ũ. Òdi ó ditɛ pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, ama òdi ó dɛro. 10 Ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ pɔsiradenɔ ũ. Odì gbɛ̃nɔ kɛ aruzɛkɛdenɔ ũ dasi, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ takasidenɔ ũ. Ó pɔ́ sĩnda pínki vĩ, akũ òdigɔ̃ ó ditɛ pɔ́sidenɔ ũ.

11 Kɔrintidenɔ, o yã òárɛ súsu, o ó nèsɛɛ wɛ̀árɛ. 12 Ódi ó nèsɛgũnyã utɛárɛro, ama a á pɔ́ ùtɛwɛrɛ. 13 Ma yã òárɛ lán ma néno bà. Lákũ o ó nèsɛɛ wɛ̃árɛ nà, à á nèsɛ wɛ̃wɛrɛ lɛ se.

Àsun kɛ lɛɛlɛ kũ Yesusaridenɔoro

14 Àsun kɛ dokɔ̃nɔ kũ Yesusaridenɔoro. Yã mana bàka ũgba kũ a vãnioo? Bɔ́n gupura kũ gusirao vĩ kũ kɔ̃oo? 15 Kirisi yã ni kɔ̃ sí kũ Setan pɔ́o deramɛɛ? Deramɛ Yesude bàka nigɔ̃ kú kũ Yesusarideoo? 16 Luda kpé dì kɔ̃ sí kũ tãnanɔo yá? Zaakũ Luda Wɛ̀ndide kpén ó ũ, lákũ à ò nà:
Manigɔ̃ kú kũńwo, manigɔ̃ kure ń té,

manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Abire yãi Dikiri pì:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú ádona,
àsun ɔ na pɔ́ gbãsĩaro,
mani á sí, 18 manigɔ̃ denɛ De ũ,
ánigɔ̃ de ma négɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kũ ma nénɔgbɛ̃nɔ.
Dikiri Gbãnasĩndapinkide mé à ò.

7

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda lé sèwɛrɛ lɛ nà, ò mì kɛ̃ yã kũ àdi mè kũ ninio gbà léa mámmam, ò ó kunna adona lé papa vĩnakɛna Ludanɛ gũn.

Pɔlu pɔ kè Kɔrintidenɔa nna

2 À tó ó yã gɔ̃ kú á swɛ̀n. Ódi taari kɛ gbɛ̃kenɛro, ódi gbɛ̃ke sãtɛro, ódi gbɛ̃ke taki kɛro. 3 Mádi abire o mà yã daálanlo. Ma ò yã kɔ̀ kũ á yã kú ó swɛ̀n ò ga lɛɛlɛ ke ògɔ̃ kun lɛɛlɛmɛ. 4 Má á náanikɛna manamana, madì lé gbɛ̃ á yã musu manamana. Ó warikɛnaa gũn pínki ma laakari kpatɛna métɛmɛtɛ, ma pɔ kè nna à gɛ̃ ɔla. 5 Bee kũ o ka Masedonia bùsun, ó mè dí kpátɛro. Wari lìkawái kpa sĩnda pínkia, ò fùtɛwái kũ fĩtio, vĩna ó kũ. 6 Akũ Luda kũ àdi gbɛ̃ kũ ò bùsanɔ sé lei ó sé lei Titu sunaa gũn. 7 Adi kɛ a sunan adoro, kũ a a sè lei yãimɛ dɔ. À pìwɛrɛ átɛni ma bɛgɛ kɛ, á kú díndɔ̃mɛnɛ gũn, ma yã á kũna gbãna sà, akũ ma pɔnna kàra.

8 Bee kũ takada kũ ma kɛ̃́árɛ á nèsɛɛ yàka, mádi nèsɛ litɛro. Kũ ma è takada pì á nèsɛɛ yàkaárɛ gɔrɔ pla, de ma nèsɛ lìtɛ yã, 9 ama ma pɔ kè nna sà. Adi kɛ kũ ma á pɔ yàkaárɛ yãinlo, kũ á pɔsira tò a nèsɛɛ lìtɛ yãimɛ. Á nèsɛyakanaa pìi bò Luda kĩnaamɛ. Abire yãi ódi ásaru kɛárɛro. 10 Pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa, àdi tó gbɛ̃ nèsɛ litɛ à surabana le, ani díndɔ̃mɛnɛ kɛro. Andunia pɔsira mé àdi ga iḿnɛ. 11 À gwa pɔ́ kũ pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa pì ìárɛ. Á mèɛ wǎ sà, a gi kũ á zĩdao, á laakarii fùtɛ, vĩna á kũ, a ma bɛgɛ kè, a wé tǎ, a ń sã gà. Yã pìi gũn pínki a á zĩda mòḿnɛ kũ á taari vĩ yã pìi gũnlo.

12 Bee kũ ma takada pìi kɛ̃́árɛ, adi kɛ gbɛ̃ kũ à taari kè ke gbɛ̃ kũ ò taari kènɛ yãinlo, ma kɛ̃ Luda dɔ̃naa gũmmɛ, de á yenawái le à boárɛ gupuraa. 13 Abire yãi ó laakari kpatɛna. Ó laakari kpatɛnaa pìi gbɛra, ó pɔnna kàra manamana Titu pɔnna yã musu, kũ á pínki a tò a nini sù yãi. 14 Ma lé gbɛ̃̀nɛ kũ á yão yã, ádi tó wé'i ma kũro. Lákũ o yãpura òárɛ yã sĩnda pínki gũn nà, lɛn ó légbɛ̃na Titunɛ kè yãpura ũ lɛ. 15 Lákũ a bèɛrɛɛ lìnɛ nà, a a kpe tà, akũsɔ̃ a a yã mà á pínki, tó à dɔ̀ á yã pìin, a yenaái dì karamɛ. 16 Ma pɔ dìgɔ̃ nna, kũ má á náanikɛna yã sĩnda pínki gũn yãi.

8

Kɔ̃kamazakɛnaa

1 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kũ Luda kè Masedonia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ dɔ̃. 2 Ń yɔ̃ogwanaa kũ wétãmma pãsĩo gũn, ń pɔ kè nna manamana, akũ bee kũ ń takaside búgubugukɛo ò gba dàńnɛ à gɛ̃ ɔla. 3 Ma òárɛ ò gba dà kũ nèsɛ mèn doo ń gbãna lén, à de ń gbãnala se. 4 Ò wé kèwá ń zĩda, ò kútɛ kèwɛrɛ manamana, ò ń gba zé ń ɔ le àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa gũn. 5 Ò kè de pɔ́ kũ ó wé dɔila,

ò ń zĩda kpà Dikiria gĩa kũ ókɔ̃nɔ dɔ Luda pɔyenyĩnaa gũn. 6 Abire yãi o wɛ́ kɛ̀ Titua à gɛ́ kámaza yã kũ à nàa á té lakiti kɛ. 7 Zaakũ á gbãna yã sĩnda pínki gũn, ludanaanikɛnaa kũ yã'onaao kũ dɔ̃naao kũ yã sĩnda pínki aniao kũ yenyĩ kũ á vĩ kũooo, àgɔ̃ gbãna kámaza pì kɛnaa gũn dɔ.

8 Adi kɛ matɛn yã ditɛárɛnlo, ania kũ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀ɛn matɛn oárɛ, de mà á yenyĩ yãpura dɔ̃. 9 Á ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ dɔ̃. Pɔ́de inaa gɔ̃ pɔ́saride ũ á yãi, akũ a pɔ́saridekɛ gũn à á ké pɔ́denɔ ũ. 10 Lákũ ma è nà yã pìi musun dí: À kǔ ákɔ̃nɔ kũ a zɛ kũ yã pìio zaa muniyã akũsɔ̃ átɛn kɛnɔ, 11 à yã pì lakiti kɛ sà. Zaakũ á soru kɛ̀ kũ a kɛnaao, à kɛ á gbãna lén. 12 Tó gbɛ̃ gba dà kũ nèsɛ mèn doo pɔ́ kũ à vĩ lén, adi kɛ kũ pɔ́ kũ à vĩronlo, abire mé àdi ká. 13 Adi kɛ matɛn aso lago gbɛ̃ pãndenɔnɛ, matɛn diárɛnlo, de à kɛ lɛɛlɛmɛ. 14 Tera lán dí bà zaakũ pɔ́ dìái, à kpá gbɛ̃ kũ pɔ́ àdi kĩammanɔa, de zĩkea tó pɔ́ dìńyĩ, akũsɔ̃ pɔ́ kl̃aáwa, ò kpááwa. Lán abire bà ánigɔ̃ lɛɛlɛ. 15 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

Gbɛ̃ kũ à sètɛ zɔ̃kɔ̃ pɔ́ dí dialaro,
gbɛ̃ kũ à sètɛ fíti pɔ́ dí kĩaro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao, kũ à tò á yã kú Titu swɛ̀n lákũ à kú ma swɛ̀n nà se. 17 À ó yã mà, a mèɛ wà à su á gwa, lákũ a pɔ yei nà. 18 Ó gbɛ̃ do kũ a tɔ́ dàgula sɔsinɔ gbɛ̃nɔ té ń pínki baarunnakpanaa musun o dànɛ. 19 Abire gbɛra dɔ sɔsinɔ gbɛ̃nɔ a dà à gɛ́ kũoo kámaza zĩ kũ ótɛn kɛ kɛ. Ótɛn zĩ pì kɛ Dikiri tóbona yãimɛ kũ ania kũ ó vĩo. 20 Ó ye gbɛ̃ke ó taari e lákũ ótɛn kɛ nà kũ gba zɔ̃kɔ̃ kũ à na ó ɔĩ yãoro. 21 Adi kɛ yã kũ à mana Dikirinɛɛn ótɛn péa adoro, yã kũ à mana bisãsirinɔnɛmɛ se. 22 O ó gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. O a laakarii gwà a lé vĩro, o è à ania vĩ yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ a ania èra à kàra tera, kũ à á náanikɛna yãi. 23 Titu dake sɔ̃, ma zĩkɛri dake kũ odì á mana wɛtɛ lɛɛlɛn a ũ. Ó gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, sɔsinɔ gbɛ̃nɔ zl̃rinɔmɛ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ Kirisi tóborinɔ ũ. 24 Abire yãi à mɔńnɛ kũ á yeńyĩ, de sɔsi gbɛ̃ pìnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lé kũ ótɛn gbɛ̃ á yã musu bi yãpuramɛ.

9

1 Adi kũ mà takada kɛ̃árɛ Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámaza kɛnaa pì yã musuro, 2 zaakũ má dɔ̃ kũ a nèsɛmana dà, akũ ma lé gbɛ̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma pì, Girisi gbɛ̃nɔ soru mà zaa muniyã. Á aniakɛnaa pì ń gbɛ̃nɔ mèɛ fùtɛ dasi. 3 Akũ ma ó gbɛ̃ pìnɔ zl̃áwa de àgɔ̃ kú soru gũn lákũ ma ò nà, de lé kũ o gbɛ̀ yã pìi musu sún kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ sù kũmao, tó ò è á soru dí manaro, wé'i ni ó kũ, kũ o á náanikɛna yãi., Oni á pɔ́ o dɔ yá? 5 Abire yãi ma dìtɛ à mana mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ ò domɛnɛ arɛ, ò gba kũ a gĩnakɛ a a lé sè yã kɛkɛ káaku, de á soru gɔ̃ mana, àgɔ̃ de nèsɛdo gba ũ, adi kɛ gba tilasinlo.

Gbadana kũ nèsɛdoo

6 Àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃:

Tó n tɔ̀ fíti, ĩni kɛ̃ fíti,
tó n tɔ̀ zɔ̃kɔ̃, ĩni kɛ̃ zɔ̃kɔ̃.

7 Baadi kpá lákũ à dà a swɛ̀ɛ gũn nà ãnsisinaa sari tilasii sari. Luda ye gbɛ̃ kũ àdi gba da kũ pɔnnaooi. 8 Luda ni fɔ̃ à tó arubarika sĩnda pínki likaái, de gɔrɔ sĩnda pínki pɔ́ sĩnda pínki mɔ́áwa yã sĩnda pínki gũn ari à fɛ̃ kãáo à yã mana sĩnda pínki kɛo. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro.
10 Lákũ Luda dì pɔ́buri kpá pɔ́tɔ̃riia nà kũ pɔ́ kũ òdi bleo, ani pɔ́buri kpááwa,
à karaárɛ, de á manakɛna ɔgbɛ le à ɔ tá. 11 Ani á kɛ pɔ́denɔ ũ yã sĩnda pínki
gũn de àgɔ̃ gba da dasidasi gɔrɔ sĩnda pínki, gbɛ̃nɔ Luda sáabu kpá gba kũ a
dàńnɛ ó gãi yãi. 12 Zaakũ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kĩammana bɔkɔtɛn kámaza zĩ pì tɛn kɛ
adoro, ani tó Luda sáabukpana dagula manamanamɛ dɔ. 13 Gbɛ̃nɔ ni Luda tɔ́
bo, zaakũ kámaza kũ a kɛ̀ɛ pì ni mɔńnɛ, kũ a mìi nàtɛ Kirisi baaru nna kũ a
zɛoonɛ, akũsɔ̃ a gbɛ̃kɛ kɛ̀ńnɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio kũ nɛ̀sɛ doo. 14 Oni adua kɛárɛ
kũ á yão dana ń swɛ̀n Luda gbɛ̃kɛ kũ à pìsiáwa yãi. 15 À Luda sáabu kpá a gba
kũ à gɛ̃ onala yãi.

10

Pɔlu gina kũ a zĩdao a zĩ yã musu

1 Makũ Pɔlu, ma kútɛ kɛ̀árɛ kũ Kirisi nɛ̀sɛyĩdao kũ a busɛkɛo, makũ kũ òdi
pi, tó má kú kãáo má busɛ, tó má kú kãáoro sɔ̃, madìgɔ̃ pãsĩárɛ. 2 Ma wɛ́ kɛ̀áwa,
tó ma su, àsun tó màgɔ̃ pãsĩ kãáoro, zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ òdi pi
andunia yã mɛ́ àtɛn dowɛrɛ arɛnɔo. 3 Ó kú andunia gũmmɛ, ama odì zì ká lán
andunia gbɛ̃nɔ bàro. 4 Ó gɔ̃kɛbɔnɔ bi andunia pɔ́nlo, Luda gɔ̃kɛbɔ gbãna kũ odì
zɛki gbãnanɔ gboroonɔmɛ. Odì ékɛ lékpakɔ̃ananɔ gboroo 5 kũ yɔ̀gɔ̃ yã kũ àdi
gíńnɛ ò Luda dɔ̃o pínki. Odì laasun sĩnda pínki milɛ ble, de ò mì natɛ Kirisinɛ.
6 Tó a mìi nàtɛwɛrɛ mámmam, o laka kũ ò wɛ́ tã sãyãmarisaridenɔa.

7 Adì yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩda náanikɛna kũ Kirisi pɔ́n a ũ, ade gɔ̃ dɔn
kũ Kirisi pɔ́n ó ũ lán a bà se. 8 Bee tó ma lɛ́ gbɛ̀ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ doka kũ Dikiri kpàwá
yã musu, wé'i ni ma kũro, zaakũ á zĩni pɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo.
9 Àsun kɛ lándɔ̃ má ye mà vĩna dadaái kũ ma takadakɛ̃naao bàro. 10 Òdi pi ma
takadanɔn bɛ̀ɛrɛ vĩ, akũsɔ̃ ò gbãna, ama tó ò wɛ́ sìmalɛ, àdi ń kũ gbãnaro, ma
yã dì ká pɔ́ke lɛ́iro. 11 Gbɛ̃ kũ òtɛn o lɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lákũ ó yãnɔ de nà takadanɔ
gũn tó ó kú kãáoro, lɛn óni kɛ lɛ, tó o kɔ̃ è.

12 Dín ó ũ ò ó zĩda kɛ lɛɛlɛ kesɔ̃ ò ó zĩda lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩda sáabu
kpánɔo. Tó ò ń zĩda kpàkũsũ kɔ̃o kesɔ̃ ò ń zĩda lèkɔ̃a kɔ̃o, òdigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. 13 Ókɔ̃nɔ
sɔ̃, óni lé gbɛ̃ de a lélaro. Óni gbɛ̃ ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lémmɛ, kũ à à kà á
kĩnaa se. 14 Lákũ o ka á kĩnaa nà, ótɛn vĩ ó ikokɛki lélaro, zaakũ o su kũ Kirisi
baaru nnao ari á kĩnaa káaku. 15 Odì lé gbɛ̃ de a léla, ò gbɛ̃ pãndenɔ zĩ ká ó
pólaro. Zaakũ á ludanaanikɛna tɛn kara, ó ye zĩ kũ ótɛn kɛ á téɔ tá manamana
ari à ká ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lén, 16 de ò gé ò baaru nna pì kpá bùsu kũ
ò kú á arɛnɔ gũn, légbɛ̃na kũ gbɛ̃ pãndenɔ tàragaabanaao sari. 17 Tó gbɛ̃ ye à lé
gbɛ̃, à gbɛ̃ Dikiri yã musu. 18 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdi a zĩda sáabu kpá mɛ́ à manaro,
sé gbɛ̃ kũ Dikiri dì a sáabu kpá.

11

Pɔlu kũ zì̀ri ékɛnɔ

1 À mɛna kũmao kũ ma yɔ̃nkɔkɛo fíti. Ama átɛn mɛna kɔ̀. 2 Lákũ Luda dì
gɔ̃ba kpá nà, lɛn matɛn kpá lɛ se á yã musu. Ma á kpá Kirisia á gɔ̃ mèn do ũ,
de mà á kpãzãa lákũ nɔkpare lési bà. 3 Lákũ mlɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀ Awaunɛ nà, à a sàtɛ,
vĩna tɛni ma kũ kũ ani á laasun likaraárɛ lɛ se, de à á nana Kirisia gbãsĩ sari
kũ nɛ̀sɛdoo tó. 4 Tó gbɛ̃ke sù à Yesu yã kũ à bò ado kũ ó pɔ́o waazi kɛ̀árɛ, adì sí

araga. Adì nini kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a sìo sí, adì baaru nna kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a màɔ ma. 5 Matɛn da má kĩana zɛ̀ri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ kʊ̀nɔi yãke gũnlo. 6 Bee tó má lénnaro, má dɔ̃na vĩ. O mɔ̀árɛ á pínki súsu yã̃ sĩnda pínki gũn.

7 Kũ ma baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛ pɔ́sinaáwa sari, akũ ma a zĩda bùsa á karana yãi, ma taari kɛ̀n yá? 8 Ma sɔsi pãndenɔ gbɛ̃nɔ taki kɛ̀, ma a bakaa lèḿma, de mà le mà zĩ kɛo á té yãi. 9 Gɔrɔ kũ má kú kãáo, tó pɔ́ tɛn kĩama, madì wari dɔ gbɛ̃kearo. Ó gbɛ̃ kũ ò bò Masedonia bùsunnɔ sùmɛnɛ kũ pɔ́ kũ àtɛn kĩamao. Matɛn we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro, akũsɔ̃ mani we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. 10 Kũ Kirisi yãpura kũ à kú ma gũnwo, gbɛ̃ke ni kpáménɛ mà lɛ́ pìi gbɛ̃ Girisi bùsunlo. 11 Bɔ́yãin ma ò lɛɛ? Luda dɔ̃ kũ má yeái.

12 Yã̃ kũ matɛn kɛ, manigɔ̃ kɛmɛ, de mà gbɛ̃ kũ ɔ̀tɛni ń zĩ lɛkɔ̃a kũ ó pɔ́onɔ zĩni zɔ̃zɔ̃ kũ ń légbɛ̃nanɔ. 13 Gbɛ̃ bire takanɔ bi zɛ̀ri ékɛnɔmɛ! Zĩkɛri manafikidenɔmɛ! Òdi li Kirisi zɛ̀rinɔ ũ. 14 Yã̃ bonsarɛnlo. Bee Setan pìi dì li gupura malaika ũ se. 15 Zaakũ lɛmɛ, tó a zĩkɛrinɔ lì yã̃ mana zĩkɛrinɔ ũ, yãbonsarɛnlo. Kpɛkpɛ oni ń yãkɛnaa gbɛ̀ le.

Pɔlu warikɛna a zɛ̀rikɛ gũn

16 Ma ɛra matɛn o dɔ, gbɛ̃ke sún ma gwa yɔ̃nkɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma ditɛ lán yɔ̃nkɔ bà, de mà le mà lɛ́ gbɛ̃ fíti. 17 Yã̃ kũ matɛn o, Dikiri mé à ma danlo. Lɛ́ kũ matɛn gbɛ̃ ma zĩda náanikɛnaa gũn, matɛn gbɛ̃ yɔ̃nkɔkɛ gũmmɛ. 18 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn lɛ́ gbɛ̃ ń zĩda yã̃ musu dasi nà, makũ se mani gbɛ̃. 19 Zaakũ ákɔ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃rinɔ adì mɛna fɔ̃ kũ mìsaridenɔ kũ pɔnnao. 20 Tó ɔ̀tɛni á kɛ zɔ̀nɔ ũ, tó ɔ̀tɛni á aru mi, tó ɔ̀tɛni á taki kɛ, tó ɔ̀tɛn deńla mɔárɛ, tó ɔ̀tɛni á sãn kɛ, adì mɛna fɔ̃. 21 Yãpuramɛ, ó busɛ kũ yã̃ pìnɔ kɛnaao! Abire kɛ̀mɛnɛ wé'iyã̃ ũ! Ama pɔ́ kũ gbɛ̃ náanikɛna, àtɛni a lɛ́ gbɛ̃, má a náanikɛna se. Matɛn abire o yɔ̃nkɔkɛ gũmmɛ. 22 Eberunɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Isarailanɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Ibrahĩ burinɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. 23 Kirisi zĩkɛrinɔmɛ ń ũ yá? Má a zĩkɛri ũ deńla. Matɛn o lán ĩade bàmɛ. Ma zĩ kɛ̀ deńla, ma dana kpésiran deńla, má a gbɛ̃na lɛ́ dɔ̃ro, ma kunna ga léi lɛ́ vĩro. 24 Yudanɔ ma gbɛ̃ kũ flãao lɛ́ bupla mèn donsari ari gɛ̀n sɔɔro. 25 Ò ma lɛlɛ kũ gòoo gɛ̀n aakɔ̃. Ò ma papa kũ gbɛ̀ɛo gɛ̀n do. Gó'itɛ kpàtɛ kũmao gɛ̀n aakɔ̃, ma kɛ gɔrɔ do ísira gũn fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 26 Ma wɛ̃tɛgɛna dasinɔ gũn madìgɔ̃ kú karii gũn: Swa karii, kpãni wédewɛnɔ karii, Yudanɔ karii, buri pãndenɔ karii, wɛ̃tɛ gũn karii, sɛ̀ntɛ karii, ísira karii, Yesude ékɛnɔ karii. 27 Ma zĩ gbãna kɛ̀ kũ wãwão, ma itɛ̃ kɛ̀ a lɛ́ vĩro, nà ma dɛ, ími ma kũ, madìgɔ̃ kun pɔ́blenaa sari gɛ̀n baaakɔ̃, má té punsi ĩa gũn. 28 A kparanɔ onaa baasi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ sĩnda pínki laasun dì tɔ̃ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 29 Dí mé ani busa, mà gí busaii? Dín oni kɛ̃ zéa à gí ũmaa?

30 Tó à kʊ̀ mà lɛ́ gbɛ̃, mani gbɛ̃ ma gbãnasarikɛ musumɛ. 31 Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De dɔ̃ kũ matɛn ékɛ toro. Ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki! 32 Gɔrɔ kũ má kú Damasuku, akũ kína Areta asakpa pì ò wɛ̃tɛ pì bĩnilɛnɔ dãkpã, de ò le à ma kũ yãi, 33 akũ ò ma bo wondoo gũn, ò ma kipa kũ bàao tãnko gũn bĩni kpɛ, akũ ma bàa sì.

12

Pɔlu wégupu'enaa

1 À kʊ̀ tilasi mà lɛ́ gbɛ̃. Bee kũ à àre vĩro, mani lɛ́ pá wégupu'enanɔa kũ yã̃ kũ Dikiri mɔ̀mɛnɛnɔo sà. 2 Má gbɛ̃ke dɔ̃ Kirisi gũn, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao ari ludambɛ

aakɔ̃den, a wɛ̃ gɛ̃ro donsarin dí. À gèɛ kũ mèɛon yá, mèɛ sarin yá, má dɔ̃ro, sé Luda. 3 Má dɔ̃ kũ ò ade pìi sè ò gèɛ kãao aruzennammɛ. À gèɛ kũ mèɛon yá, mèɛ sarin yá, Luda mé à dɔ̃. 4 À yã̄ kũ àdi sí oro mà, kũ bisãsiri ni fɔ̃ à babaro. 5 Mani lé gbɛ̃ ade yã̄ musu, mani gbɛ̃ ma zĩda yã̄ musuro, sé ma gbãnasarikɛ yã̄. 6 Bee tó mani lé gbɛ̃, adi kɛ má yɔ̃nkɔnlo, zaakũ yãpuran mani o. Ama mani lé gbɛ̃ro, de gbɛ̃ke súun ma ditɛ de pó kũ à èma ke yã̄ kũ à mà ma lénlaro. 7 De màsun ĩa dã̄ yã̄ zɔ̃kɔ̃ kũ Luda mɔ̀mɛnɛnɔ musuro yãi, à pó sɔ̀tɔ ma mèɛ gũn Setan zĩri ũ, àgɔ̃ wé tãma, de màsun ĩa dãro yãi. 8 Ma wé kè Dikiria gɛ̃n aakɔ̃ yã̄ pìi musu de à pó pì bo ma mèn, 9 akũ à pìmɛnɛ, a gbɛ̃kɛ kũ adì kɛmɛnɛ mɔ̀ma. Gbãnasarikɛ gũnn a gbãna papana dì bon. Abire yãi mani lé gbɛ̃ kũ pɔnnao ma gbãnasarikɛ musu, de Kirisi gbãna gɔ̃ kú ma gũn. 10 Abire yã̄ mé à tò madì pɔnna kɛ kũ gbãnasarikɛo kũ wé'idammanaao kũ wario kũ takasio kũ wétãmmanaao Kirisi yãi, zaakũ gɔrɔ kũ gbãna kɛ̀aman madìgɔ̃ gbãna.

Kɔrintidenɔ yã̄ Pɔlu kũna gbãna

11 Ma yɔ̃nkɔyã̄ kè, ákɔ̃nɔ mé a ma dan. Ákɔ̃nɔmɛ à de yã̄ à ma sáabu kpá. Bee tó má kun póke ũro, má kĩana zĩri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ kùnɔi yãke gũnlo. 12 Ma a kunna zĩri ũ mɔ̀árɛ kũ mɛnao manamana sèedakɛnanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ gũn. 13 Bó mé à á kĩa sɔsinɔ gbɛ̃ kparanɔaa? Ke kũ mádi gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãii? À sùru kɛ kũmao kũ taari dio! 14 Tera sà ma soru kè mà su á kĩnaa a gɛ̃n aakɔ̃deo, akũsɔ̃ mani gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. Ákɔ̃nɔ matɛni á wɛtɛ, adi kɛ á pónɔn matɛn wɛtɛro. Zaakũ denɔ mé òdi aruzɛkɛ ditɛ ń nénɔnɛ, adi kɛ nénɔ mé òdi ditɛńnɛro. 15 Mani fɔ̃ mà pó kũ má vĩ deárɛ pínki, mà a zĩda kpááwa kũ pɔnnao. Tó ma yenaái tɛn kara, á yenamai ni lagon yá? 16 Bee kũ a we kũ mádi gɔ̃árɛ aso ũro, gbɛ̃nɔ dì pi, wézɛ̃rin ma ũ, ma pó sìáwa kũ ɔ̃ndɔ̃o. 17 Ma á blé gbɛ̃ kũ ma ń zĩáwanɔ ke gãi yá? 18 Ma kútɛ kè Titunɛ à gé á kĩnaa, akũ ma ó gbɛ̃ndo dànɛ. Titu á blén yá? Ó nèsɛ dokɔ̃nɔnloo? Ó ágba dokɔ̃nɔnloo?

19 Átɛn da yã̄ ótɛn boki wɛtɛn yá? Lɛnlo! Ótɛn yã̄ o kũ Luda dɔ̃naao kunna Kirisi gũmmɛ. Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ma abire òárɛ pínki á zĩni pɛtɛna yãimɛ. 20 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma su á kĩnaa, mani á le lákũ má ye nàro, akũsɔ̃ áni ma e lákũ á ye nàro. Matɛn vĩna kɛ fìtiinɛ kũ nèsɛgɔ̃baao kũ pɔfɛ̃o kũ ania pãsĩo kũ kɔ̃yakanaao kũ kɔ̃pinaao kũ ĩadãnaao kũ zukakanaao. 21 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma ɛra ma su á kĩnaa, ma Luda ni tó wé'i ma kũ á arɛ. Gbɛ̃ kũ ò durunna kè yã̄, ò gbãsĩ kè, ò pãpã̄ kè, ò wé'isariyã kènɔ, tó odi nèsɛ litɛ ò mìi kɛ̀ yã̄ pìnɔaro, mani pɔsira kɛ kũńwo.

13

Lédammana kpɛkpɛ

1 Ma suna á gwa gɛ̃n aakɔ̃den dí. Òdi yã̄ pínki yãpura ma sèedade gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃ léi. 2 Ma gĩnakɛ ma lé dà gbɛ̃ kũ ò durunna kènɔa yã̄ kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ ma suna á kĩnaa gɛ̃n pladeo, tera ma ɛra matɛn lé daḿma dɔ bee kũ má kú kãáoro, tó ma ɛra ma su dɔ, mani ń gbɛ̃ ke tóro yoo! 3 Átɛn sèeda wɛtɛ kũ Kirisi tɛn yã̄ o ma gãin yá? Tɔ̀! Adi kɛ Kirisi gbãna sarinlo, à gbãna á té. 4 Bee kũ à gà lía gbãnasarikɛ gũn, à kun tera kũ Luda gbãnaomɛ. Lɛmɛ kunna a gũn ó kú kũ gbãnasarikɛo lɛ se, ama ónigɔ̃ kú kãao á té kũ Luda gbãnao.

5 À á zĩda tàasi ká à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanikɛnaa gũn. À kɛkɛ à á zĩda gwa. Á dɔ̃ kũ Kirisi kú á gũnloo? Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kũ áni e ódi

fuaro. 7 Ótɛn wɛ́ kɛ Ludaa de àsun yã̄ vãni ke kɛro. Adi kɛ de gbɛ̃nɔ ó zĩ́ sáabu kpá yãinlo, de à a mana kɛ yãimɛ, bee tó òtɛni ó gwa gbɛ̃ funanɔ ũ̄. 8 Óni fɔ̃ ò bo yãpura kpɛro, sé ò zéo. 9 Tó ó gbãna vĩ̄ro, akũ̄sɔ̃ á gbãna, ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ. Odì adua kɛárɛ de à kɛkɛ à bo mana. 10 Ma yã̄ birenɔ kɛ̀árɛ kũ̄ má kú kãáoro, de tó ma su, màsun kɛárɛ pãsĩ́ kũ̄ doka kũ̄ Dikiri kpàmaoro. À kpàma á zĩ́nipɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo.

11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnna kɛ. À yã̄ kɛkɛ à bo mana. À ma lédamma ma. À lédokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃ nna kũ̄ kɔ̃o, Luda yenyĩ́de aafiade gɔ̃ kú kãáo. 12 À fɔ kpákɔ̃a kũ̄ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki. 13 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ, Luda gɔ̃ yeái, kɔ̃gbɛ̃kɛna gɔ̃ kú á té kũ̄ Luda Ninio á pínki.

GALATIANƆ

Baaru nna pãnde kunlo

1-2 Makũ Pɔlu Luda zì̀ri kũ ma Yesude dake kũ ó lɛɛlɛnɔ pínki, ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̃̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Galatia bùsu gũnnɔnɛ.*fZĩr 16:6* Ma kunna zì̀ri ũ dí bo gbɛ̃nɔ kĩ̃naa ke bisãsiri gãiro, Yesu Kirisi kũ De Luda kũ à a fùtɛ bona ganwo mé à ma zĩ̀. 3 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̀ndiii ó De Luda pɔyenyĩ̀naaa, à ó durunna kɛ̃̀wá de à ó bo andunia tera vãni dín. 5 Luda mé à gakuri vĩ gɔrɔ sĩ̀nda pínki! Aami.

6 Kũ átɛn kpɛ li Luda kũ à á sísi a gbɛ̃kɛ gũnnɛ likalika lán dí bà, à arɛ dɔ̀ zé pãndea, yã̀ pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Baaru nna pãnde ke kunlo. Gbɛ̃ kũ ò ye ò Kirisi baaruu pì litɛnɔ tɛni á likaramɛ. 8 Bee tó ókɔ̃nɔ ke malaika kũ à bò ludambɛ baaru nna kũ adi kɔ̃ sé kũ a kũ o òárɛoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa. 9 O òárɛ yã̀ akũsɔ̃ matɛn oárɛ dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nna kũ adi kɔ̃ sé kũ a kũ a màaoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa.

10 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsirian yá, ke Luda? Matɛn wɛtɛ ma yã̀ ká bisãsirigun yá? Tó bisãsirin má ye à káńgu ari tera, de Kirisi zɔ̀bleriin ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zì̀ri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má ye à dɔ̃ kũ baaru nna kũ madì kpáárɛ dí bo bisãsiri kĩ̃naaro. 12 Mádi ma bisãsiri kĩ̃naaro, gbɛ̃ke mé à dàmɛnɛro, Yesu Kirisi mé à bò à sùomɛnɛ.

13 A mà lákũ má kun nà yã̀ Yudanɔ donyĩzɛn. Ma Luda sɔsi gbɛ̃nɔ wé tã̀ pãsĩ̀pãsĩ̀, ma wɛ̀tɛ mà ń kakatɛ.*fZĩr 8:3* 14 Ma Yudanɔ donyĩzɛ pì yã̀ kù ɔplapla de ma sáranɔla dasi, ma kokari deńla ó dizinɔ futɛokarayã̀ pìi gũn. 15 Ama Luda ma ditɛ a pó ũ zaa ma da gbɛrɛn. Kũ ma sísina a gbɛ̃kɛ gũn gɔrɔ kàmɛ, 16 akũ à a Né gbàrɛma,*fZĩr 9:3-6* de mà a baaru nna kpá buri pãndenɔnɛ. Mádi gé dada gbɛ̃ke kiaro, 17 mádi gé Yurusalɛmu gbɛ̃ kũ ò kun zì̀rinɔ ũ ma ãnɔ kĩ̃naaro, ma gɛ Larubunɔ bùsun gɔ̃nɔmɛ, akũ ma ɛra ma su Damasuku.

18 Wɛ̀ aakɔ̃ gbɛran ma gɛ Yurusalɛmu, de ò kɔ̃ dɔ̃ kũ Pitao, akũ ma kɛ kãao gɔrɔ gɛ̃ro.*fZĩr 9:26-30* 19 Mádi zì̀ri pãnde ero, séde Dikiri dakũna Yamisi. 20 Yã̀ kũ ma kɛ̀árɛ pìi, ma sì kũ Ludao kũ adi kɛ ékɛn ma tòro. 21 Abire gbɛra ma gɛ Siria bùsun kũ Silisia bùsuuo. 22 Gɔrɔ birea Kirisi sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ dí wé simalɛro, 23 ama ò mà ò pì, gbɛ̃ kũ àtɛni ń wé tã̀ yã̀ mé àtɛn donyĩzɛ kũ à wɛ̀tɛ à kakatɛ pì waazi kɛ tera sà, 24 akũ ò Luda tɔ́ bò ma yã̀ musu.

2

Pɔlu kɔ̃yãmana kũ zì̀ri kparanɔ

1 Wɛ̀ kuri awɛɛsiikɔ̃ gbɛra ma ɛra ma gɛ Yurusalɛmu kũ Baanabao.*fZĩr 15:2-4* Ma Titu sɛ̀, à gɛ̀ɛ kũoo se. 2 Ma gɛ gwe, kũ Luda mé à bò à sùma à pì mà gé yãimɛ. Akũ ma baaru nna kũ madì kpá buri pãndenɔnɛ bɔ̀kɔtɛ gbɛ̃ kũ ò de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔnɛ ńtɛ̃nɛ, de zĩ kũ ma kɛ̀ kũ a kũ matɛn kɛo súnkɛ pãro. 3 Titu kũ ó lɛɛlɛ, bee kũ a Girikikɛnaao, odi gã naa à tɔ̀ zɔ̃ro. 4 Yã̀ pìi fùtɛ Yesude ékɛ kũ ò gɛ̀wái kpãninɔ musumɛ. Ò gɛ̀wái de ò ó zĩdadekɛna Kirisi Yesu gũn asiri gwa ò ó da zɔ̀blemmɛ, 5 akũ odì we ò mìi nàtɛńnɛro bee fíti, de à le àgɔ̃ baaru nna

pì yãpura kũna yãi. 6 Gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔ dí yãke karamɛnɛro. Lákũ ò de nà dí kɛmɛnɛ yãke ũro, zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro. 7 Ò è Luda baaru nna kpana buri pãndenɔnɛɛ nàmɛnɛ ma ɔĩ, lákũ à a kpana Yudanɔnɛɛ nà Pitanɛ a ɔĩ nà. 8 Zaakũ lákũ Luda zĩ kɛ̀ Pita gãi nà a kunna zì̀ri ũ yã musu Yudanɔ té, lɛn à zĩ kɛ̀ ma gãi buri pãndenɔ té lɛ. 9 Yamisi kũ Pitao kũ Yuhana kũ òtɛni ń gwa sɔsi gbɛ̀gba ũnɔ gba kũ Luda dàmɛnɛɛ dɔ̃̀, akũ ò ɔ kpàwá, ókɔ̃nɔ kũ Baanabao kɔ̃gbɛ̃kɛ sèeda ũ. Ò sì ò gé buri pãndenɔ kĩnaa, mókɔ̃nɔ sɔ̃, Yudanɔ kĩnaa. 10 Yã kũ ò yein dí, ń takasidenɔ yã gɔ̃ dɔógu. Gɔrɔ birea sɔ̃ ó mɛ̀ɛ wà̀ kũ a kɛnaao kɔ̀.

Yesu náanikɛna mé àdi ó sura ba

11 Kũ Pita sù Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kũ à zà̀ yãa yãi. 12 Zaakũ ari Yamisi zì̀rinɔ gɔ̃ gé ká, àdi pó ble kũ buri pãndenɔomɛ. Kũ ò kà, akũ à bòru kũ kpɛo à kɛ̀ḿma, kũ àtɛn vĩna kɛ Yuda kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̀zɔ̃na yãonɔnɛ yãi. 13 Yuda kparanɔ nàa manafikikɛnaa pìi gũn. Bee Baanaba se ò a gà ò nàḿma. 14 Kũ ma è ò baaru nna yãpura kũna a zéaro, ma ò Pitanɛ ń pínki wára: Mɔkɔ̃n Yuda ina ń kun lán buri pãnde bà, adi kɛ lán Yuda bànlo. À kɛ̀ dera ndì gã na buri pãndenɔa, de ògɔ̃ Yudanɔ yã kũnaa?

15 Yudanɔn ó ũ inaa gũn, buri pãnde durunnakɛrinɔn ó ũro. 16 Ama ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì bo mana doka pì kɛna yãiro, séde Yesu Kirisi náanikɛna ado.*fRom 3:20, 22* Bee ókɔ̃nɔ, o Kirisi Yesu náani kɛ̀, de ò le ò bo mana ó Kirisi náanikɛnaa pì yãimɛ, adi kɛ doka pì kɛna yãinlo, zaakũ gbɛ̃ke dì bo mana dokakũna yãiro.*fZab 143:2* 17 Gɔrɔ kũ ótɛn wɛtɛ ò bo mana Kirisi gũn, tó o è durunnakɛrinɔn ó ũ se, abire pì Kirisi tɛn durunna gba zén yá? Oi! 18 Tó ma ɛra matɛn doka kũ ma gbòro kɛkɛ, doka pì taariden ma ũ gwe. 19 Zaakũ ma gɔ̃ gè ũ doka pìi musu, akũ ma kpɛ lìnɛ, de màgɔ̃ kun Luda pɔ́ ũ yãi. Ma ga lía kũ Kirisio. 20 Makũ mé má kun doro, Kirisi mé à kú ma gũn. Tera sà ma bisãsirikɛnaa gũn má kú Luda Né́ kũ à yemai à gì a wɛ̀ndiii ma yãi náanikɛnaa gũmmɛ. 21 Matɛn Luda gbɛ̃kɛ da pãro. Tó gbɛ̃ dì bo mana doka pì yãimɛ, de Kirisi gà pãmɛ.

3

Musa doka kũ ludanaanikɛnaao

1 Ákɔ̃nɔ Galatia yɔ̃nkɔnɔ! Ò pɔ́ dàáwan yá? O Yesu Kirisi gana lía mɔ̀árɛ a è sãnsãn. 2 Má ye mà yã mèn do gbɛkaáwa. A Luda Nini lè dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna yãimɛ? 3 À kɛ̀ dera a gɔ̃ yɔ̃nkɔnɔ ũ lán dí bàa? A naa kũ Luda Nini gbãnao, akũ átɛn láka kũ á zĩda gbãnao yá? 4 Á wari zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ pãn yá? Oi, adi kɛ pãro. 5 Luda a Nini kpàáwa, à daboyãnɔ kɛ̀ á té á dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna yãimɛ?

6 À gwa Ibrahĩa. À Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.*fNaa 15:6, Rom 4:3* 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛnɔ mé ò Ibrahĩ burinɔ ũ.*fRom 4:16* 8 Luda yã takada gĩnakɛ à a baaruu kpà Ibrahĩnɛ à pì, Luda ni arubarika da buri sĩnda pínkigu a gãi,*fNaa 12:3* zaakũ Luda yã takada pì gĩnakɛ à dɔ̃ kũ Luda ni tó yã bo nna kũ buri pãndenɔ a náani kũ oni kɛ yãi. 9 Lɛn Luda dì arubarika da gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔgu lɛ, lákũ à kɛ̀ a náanikɛri Ibrahĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ dokakũnaao gɔ̀ láari pó ũmɛ, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ yã kũ ò kú doka takada gũnnɔ kũna pínki a

zɛ́aro bi láari pómɛ. 11 Ó dɔ̃ sãnsãn kũ Luda dì tó yã̄ bò kũńwo nna dokakũna
yãiro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ Luda tò yã̄ bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi mɛ́
anigɔ̃ kun. 12 Doka dí kɔ̃ le kũ ludanaanikɛnaaoro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ à yã̄ pìi
kèɛ, ade ni wɛ̀ndi le a gũn. 13 Kirisi gɔ̃ láari pó ũ ó gɛ̃nɛ ũ, à ó bó doka láari gũn,
zaakũ à kɛ̃na Luda yã̄n ò pì, gbɛ̃ kũ ò lòko lía bi láari pómɛ. 14 Abire kɛ̀ lɛ de
arubarika kũ Luda dà Ibrahĩgu le à gɔ̃ buri pãndenɔnɛ Kirisi Yesu gãimɛ, de ò
Nini kũ Luda a lɛ́ sè le a náanikɛna yãi.

Musa doka kũ Luda lésɛnaao

15 Ma gbɛ̃nɔ, bisãsiri yãkɛna takan matɛn oárɛ. Tó gbɛ̃ légbɛɛ dìtɛ, akũsɔ̃ à
sèedadenɔ vĩ, oni fɔ̃ ò gbororo, oni fɔ̃ ò yãke karanlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ sè Ibrahĩnɛ
lɛ kũ a burio.*fNaa 12:7* Luda yã̄ takada dí pi kũ a burinɔ lákũ parin à témma
bàro, à pì kũ a buriomɛ. Gbɛ̃ mèn don à téa, àkũmɛ Kirisi ũ. 17 Yã̄ kũ má ye mà
on dí: Luda gĩnakɛ à lɛ́ sènɛ yã̄ à pì a bàka nigɔ̃ kú kãao. Wɛ̀ wàa pla kũ mèn
baraakurio gbɛran doka sù.*fBon 12:40* Doka pì ni fɔ̃ à lésɛnaa pìi gbororo,
ani fɔ̃ à a kɛ pãro. 18 Tó òdi Luda arubarika le dokakũnaa gũn, de adi bo a
lésɛnaa gũn doro. Ama Luda gbɛ̃kɛ kè Ibrahĩnɛ, kũ à a lɛ́ sènɛ yãimɛ.*fRom
4:14* 19 Bóyãi à doka dìtɛi dɔɔ? À doka kàra ari Ibrahĩ buri kũ Luda lɛ́ sè a yã̄
musu gɔ̃ sumɛ, de gbɛ̃nɔ le ò dɔ̃ kũ ò de taaridenɔ ũ Luda kĩnaa yãi. Luda a
doka pìi kpà malaikanɔa, ò nà yãkɛkɛriinɛ a ɔĩ, à ditɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda lésɛna
sɔ̃, a yãmɛ ado, a bàka kú kũ yãkɛkɛriioro.

21 Tɔ̀, doka pìi bò Luda lésɛna kpɛn yá? Lɛnlo! Tó doka kũ àdi wɛ̀ndi kpámma
kun yã̄, de o bo mana doka pì yãi. 22 À kɛ̃na Luda yã̄n ò pì, durunna gbɛ̃ sĩnda
pínki kà kpén, de arubarika kũ Luda a lɛ́ sèɛ pì le à gɔ̃ Yesu Kirisi náanikɛrinɔ
pó ũ a náani kũ òtɛn kɛ pì yãi.

23 Zaade Yesunaanikɛna dí suro, doka ó ká kpén, à ó kũna purusunanɔ ũ
ari Yesunaanikɛna kũ àtɛn su gèɛ à bòo gupuraa. 24 Lɛn doka pì de ó gwàri ũ
lɛ yã̄ ari Kirisi gɔ̃ su, de ò bo mana a náanikɛna yãi. 25 Lákũ Yesunaanikɛnaa
sù nà sà, o bo ó gwàri yã̄n.

26 Kunna Kirisi Yesu gũn á de Luda nénɔ ũ á pínki a náani kũ átɛn kɛ yãi,
27 zaakũ ákɔ̃nɔ kũ a da'itɛ kè Kirisi pó ũnɔ, a Kirisi dàa sètɛ. 28 Yudanɔ kũ buri
pãndenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔn donadona kɔ̃nɛro, zaakũ á
pínki pó dokɔ̃nɔn á ũ kunna Kirisi Yesu gũn. 29 Tó á de Kirisi pó ũ, á de Ibrahĩ
burinɔ ũmɛ, akũsɔ̃ á de arubarika kũ Luda a lɛ́ sènɛɛ blèrinɔ ũ.*fRom 4:13*

4

1 Matɛn oárɛ, gɔrɔ kũ túbibleri de né ũ, bee tó a de aruzɛkɛnɔn de a pó ũ
pínki, à de zɔ̀laro. 2 Àdi mì natɛ gwàrinɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ari gɔrɔ kũ a de
dìtɛa. 3 Lɛn ókɔ̃nɔ se, gɔrɔ kũ ódi kàsara kũro, odì zɔ̀ ble andunia pó kũ òdi mì
natɛńnɛnɔnɛ.*fGal 4:9, Kɔl 2:8, 20* 4 Kũ gɔrɔ kũ Luda dìtɛ kà, à a Né zì̀, ò a ì
bisãsiri ina ũ Musa doka gũn, 5 de à ókɔ̃nɔ kũ ótɛn zɔ̀ ble Musa dokanɛnɔ bo,
ò gɔ̃ a nénɔ ũ. 6 Luda a Né Nini dà ó swɛ̃̀ɛ gũn, kũ ó de a nénɔ ũ yãi. Nini pìi
dì wiki lɛ́ à pi: Baa, ma De! 7 Abire yãi zɔ̀mɛ n ũ doro, némɛ n ũ. Lákũ Luda
némɛ n ũ nà, à n kɛ a túbibleri ũmɛ.*fRom 8:15-17*

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gɔrɔ kũ á Luda dɔ̃ro, adì do pó kũ ò de Luda ũronɔi.*f1Kɔ 8:4-6* 9 Lákũ á
Luda dɔ̃ nà tera sà, atɛ̃nsa kũ Luda á dɔ̃, bóyãi a ɛra átɛn arɛ dɔ pó gina futa
gbãnasari pìnɔa dɔɔ? Bóyãin a ɛra á ye à dońyĩ dɔɔ? 10 Adì gɔrɔ kenɔ kũ mɔ

kenɔ kũ dikpɛ kenɔ kũ wɛ̃ kenɔ tɛ̃ bo.*fRom 14:5, Kɔl 2:16* 11 Vĩna ma kũ á yã̀ musu. Ase zĩ pãn ma kɛ̀ á té yá?

12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wé kɛ̀áwa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakũ ma gɔ̃ lán á bà. Ádi taari kɛmɛnɛ yãro. 13 Á dɔ̃ kũ gyãkɛnaa gũnn ma baaru nna kpàárɛ káaku. 14 Bee kũ ma gyãkɛna kɛ̀árɛ yɔ̃ogwana ũ, ádi ma gya boro ádi lé'i kúmaro, a ma si lán Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Arubarika kũ átɛn kɛmɛnɛ yã̀ kɛ̀ deraa? Mani fɔ̃ mà o á yã̀ musu mà pi, tó ani sí kɛ yã̀, de a á wé bòbo a kpàma. 16 Kũ ma yãpura òárɛ yãin ma gɔ̃ á zãnguri ũ sà yá? 17 Gbɛ̃ kǔnɔ mèɛ wã̀ kũ á yão, ama a mana yãinlo. Ò ye à kɛ̃wámɛ, de à naḿma. 18 Mèwãna kũ gbɛ̃ yão a mana yãi mé à nna. Ma mèɛ wã̀ kũ á yão gɔrɔ sĩnda pínkimɛ, adi kɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo adonlo. 19 Ma né yenyĩdenɔ, matɛni á ina wãwã kɛ dɔ ari Kirisi gɔ̃ sà da á gũn. 20 Má ye màgɔ̃ kú kãáo tera, de mà a yã'ona litɛ, zaakũ ma bídi kɛ̀ á yãamɛ.

Hazara kũ Sarao

21 À omɛnɛ, ákɔ̃nɔ kũ á ye doka iko vĩáwanɔ, ádi yã̀ kũ à kɛ̃na Musa doka takada gũn maroo? 22 Ò pì Ibrahĩ négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. À a do ì kũ zɔ̀ɔomɛ,*fNaa 16:15* akũ à a do ì kũ zĩdadeo.*fNaa 21:1-2* 23 Zɔ̀ɔ pì né ì bisãsirikɛnaa gũmmɛ, akũ zĩdade a pɔ́ ì Luda lésɛna yãi.*fRom 9:7-8* 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã̀ dewɛrɛ yáasi taka ũ, Luda bàka kunna kũńwo yã̀ lɛu pla ũ. A do bò Sinai kpi kĩnaamɛ, àdi zɔ̀kɛna iḿnɛ. Àkũ mé à Hazara ũ. 25 À de Sinai kpi kũ à kú Larubunɔ bùsun yáasi taka ũ. Yurusalɛmu tera de a ũ dɔ, zaakũ àtɛn zɔ̀ ble kũ a gbɛ̃nɔ ń pínkimɛ. 26 Yurusalɛmu kũ à kú musumɛ zĩdade ũ. Àkũmɛ ó da ũ. 27 Zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Ǹ pɔnna kɛ, mɔkɔ̃n para kũ ńdi né iro!
Ǹ ayuwii kɛ, mɔkɔ̃n kũ ńdi nɔ̀wãwã kɛro!
Zaakũ mɔkɔ̃n kũ n zã pã kpànyĩ,
n né dasi de nɔgbɛ̃ kũ a zã arɛ dɔ̀a póla.

28 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lésɛna nénɔn á ũ lán Isaaku bà. 29 Né kũ ò a ì bisãsirikɛnaa gũn wari dɔ̀ né kũ ò a ì kũ Luda Nini gbãnaooa. Lɛn à de lɛ kũ a terao. 30 À kɛ̃na Luda yãn deramɛɛ? Ò pì: Ǹ pé zɔ̀ɔ pìia kũ a néo, zaakũ zɔ̀ né ni túbi ble kũ zĩdade néoro.*fNaa 21:10* 31 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, zɔ̀ nénɔn ó ũro, zĩdade nénɔn ó ũ.

5

Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ Kirisi gũn

1 Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ yãin Kirisi ó bói. À zɛo gíngin, àsun tó ò ɛra ò bà káárɛ á yĩn zɔ̀nɔ ũ doro.

2 Makũ Pɔlu matɛn oárɛ, tó a tò ò tɔ̃ɔ zɔ̃árɛ, Kirisi ni karana kɛárɛro. 3 Ma ɛra ma ò, ma karaárɛ, gbɛ̃ kũ à tò ò tɔ̃ɔ zɔ̃arɛ, séto à mì natɛ Musa dokanɛ pínki. 4 Ákɔ̃nɔ kũ átɛn wɛtɛ à bo mana doka gũnnɔ, a á zĩda kɛ̃ Kirisia, a kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛa. 5 Yesu náanikɛnaa gũn ó bona mana tãmaa vĩ, ó wé dɔi kũ a Nini gbãnao. 6 Kirisi Yesu gũn tɔ̃zɔ̃na ke tɔ̃zɔ̃nasari yãke vĩro, séde Yesu náanikɛna kũ àdi yenyĩ iḿnɛ.

7 Átɛn gé arɛ yã̀ manamana. Dí mé à tɛna yãpurai zé zɔ̃árɛɛ? 8 Yã̀ kũ a a zé lè dí bo Luda kũ à á sísi à á sé kĩnaaro. 9 Lùbɛnɛ fítinna dì flawadɛna futɛ pínki.*f1Kɔ 5:6* 10 Má á náani vĩ Dikiri gũn, kũ áni nèsɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kũ àtɛni á likara

sɔ̃, ani a zĩ gbɛ̀ le, bee dímɛ. 11 Makũ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, tó tɔ̃zɔ̃na waazin matɛn kɛ ari
gbãra, bóyãi òtɛni ma wɛ́ tãi dɔɔ? Tó lɛmɛ, de Kirisi gana lía yã ni ũ gbɛ̃kearo.
12 Gbɛ̃ kũ òtɛni á likara kũ tɔ̃zɔ̃na yãonɔ gɛ́ ò ń zĩda fɛ̀rɛ kɛ se.

13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda á sísi à gɔ̃ zĩdadenɔ ũmɛ, ama àsun tó á gɔ̃na
zĩdadenɔ ũ pì gɔ̃árɛ pɔyeinakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì natɛkɔ̃nɛ kũ yenyĩo, 14 zaakũ
yã mèn do díkĩnamɛ Musa doka sĩnda pínki mì ũ: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda
wɛ̀ndii bà. 15 Tó átɛn saka tɔ̃tɔ̃kɔ̃a átɛn kɔ̃ sóso, à laakari kɛ kɔ̃kakatɛnaai.

Luda Nini donnɛna arɛ

16 Matɛn oárɛ, à tó Luda Nini doárɛ arɛ, á bisãsirikɛ pɔyeina ni láka. 17 Á
bisãsirikɛ pɔyeinaa dì kɔ̃ sɛ́ kũ Luda Nini pɔ́oro, akũsɔ̃ Luda Nini pɔyeinaa
dì kɔ̃ sɛ́ kũ á bisãsirikɛ pɔ́oro. Òdi gíkɔ̃imɛ, abire yãi adì fɔ̃ à yã kũ á yei
kɛro.*fRom 7:15-23* 18 Tó Luda Nini tɛn doárɛ arɛ, doka iko vĩáwaro.

19 Ó ó bisãsirikɛ dànɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛnaa, gbãsĩkɛnaa, wé'isariyã,
20 tãnagbagbanaa, gãwãkɛnaa, zãngu, fìtii, nèsɛgɔ̃baa, nèsɛwãnaa, den-
lawɛtɛnaa, kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa, kɔ̃kpaatɛtɛnaa, 21 kɛna kũ kɔ̃o ĩni, wɛ̃dɛnaa, fàai pãpã
bona kũ yã bire takanɔ. Ma a lé dàáwa lákũ ma dàáwa nà yã, yã bire taka kèrinɔ
ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa lero.

22 Luda Nini sɔ̃, àdi yenyĩ ińnɛ kũ pɔnnao kũ aafiaao kũ mɛnao kũ gbɛ̃kɛo
kũ manakɛnaao kũ náanio 23 kũ busɛkɛnaao kũ zĩdakũnadɔ̃naao. Doka ke dì
gí yã birenɔ takairo. 24 Gbɛ̃ kũ ò de Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ ń bisãsirikɛ dàa pà lía
kũ a pɔ́nidɛnanɔ kũ a pɔyeinanɔ lɛɛlɛ. 25 Lákũ ó kú Luda Nini gãi nà, ò a dɔ̀rɔ
sɛ́. 26 Òsungɔ̃ yɔ̃gɔ̃ vĩro, òsun kɔ̃ dɔkɔ̃aro, òsun gɔ̃baa kpá kũ kɔ̃oro.

6

Ɔdana kɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ke sù à sɛ̃̀tɛ à durunna kɛ̀, ákɔ̃nɔ kũ Luda Nini tɛn doárɛ
arɛnɔ à gɔ̃gɔ̃ kãao busɛbusɛ, à laakari kɛ de òsun á yɔ̃ ò gwa sero. 2 Àgɔ̃ kɔ̃ aso
sɛ́. Átɛn Kirisi doka papan gwe. 3 Tó gbɛ̃ke tɛni a zĩda gwa pɔ́ke ũ, akũsɔ̃ à kun
pɔ́ke ũro, àtɛni a zĩda sãtɛmɛ. 4 Baadi a yãkɛna tàasi ká gbasa à ĩa dã. Àsun a yã
lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakũ baadi ni a zĩda aso séme.

6 Gbɛ̃ kũ òtɛn Luda yã danɛ, à a aruzɛkɛ li a dannɛriinɛ.

7 Àsun á zĩda kɛkɛro, Luda dí sí foboro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ tɔ̃̀ɔn àdi kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ a
bisãsirikɛ dàaa, ani kakatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ Luda Nini donɛna arɛ gũn sɔ̃, ani
wɛ̀ndi kũ àdi lákaro inɛ. 9 Òsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro, zaakũ tó ódi kámma
booro, óni àre le a gɔrɔa. 10 Abire yãi tó o zé lè, ògɔ̃ a mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
atɛ̃nsa ó Yesu náanikɛri dakenɔ.

Lézammanaa

11 À wãnzãn gbàgidigbagidi kũ ma kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo gwa sà.

12 Gbɛ̃ kũ òtɛn yã kɛ gbɛ̃nɔ wé yãinɔ mé òtɛn gã naáwa kũ tɔ̃̀zɔ̃na yão, de
òsun wɛ́ tãḿma zɛna kũ Kirisi gana lía yãoro yãi. 13 Bee tɔ̃̀zɔ̃rii pìnɔ se, ò doka
kũnaro. Ò ye à tɔ̃̀ zɔ̃, de ò le ò ĩa dã á sèedaa pìi yã musu yãimɛ. 14 Mani ĩa
dã pɔ́ke yã musuro, séde ó Dikiri Yesu Kirisi gana lía yã baasiro, zaakũ a yãi
andunia gɔ̃̀mɛnɛ gɛ̀ ũ akũsɔ̃ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ anduniane. 15 Tɔ̃̀zɔ̃na ke tɔ̃̀zɔ̃nasari yãke
vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũ. 16 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò yã pì kũnanɔnɛ, à ń gba
aafiaa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ Isaraila yãpuranɔ ũ.

17 Zaa gbãragbɛ̃ke sún ma wɛ́ tã doro. Wari kũ ò dɔ̀ma Yesu yãi bɔ̀gbɛ kpɛ́
kú ma mɛ̀ɛa.
18 Ma gbɛ̃nↃ, ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ! Aami.

ƐFESUDENƆ

Gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀wɛrɛ Kirisi gũn

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zĩrii Luda pɔyenyĩnaa gũn, makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̃ Luda gbɛ̃ kũ ɔ̀tɛn Kirisi Yesu náani kɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! Ó kunna Kirisi gũn Luda a Nini arubarika sĩnda pínki dàógu zaa musu. 4 À ó sɛ́ a gũn andunia katɛna ã, de ó kunna gɔ̃ denɛ adona mamberu sari. Yenyĩ gũn 5 à gĩnakɛ à ó dítɛ a nénɔ ũ Yesu Kirisi gãi, lákũ àtɛn wɛtɛ a pɔyenyĩnaa gũn nà, 6 de à tɔ́ bo a gbɛ̃kɛ gakuride kũ à kɛ̀wɛrɛ a Nɛ́ yenyĩde gũn yãi. 7 A gũn à ó bó kũ a aruo. À ó taarinɔ kɛ̃̀wá a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ 8 kũ à kɛ̀wɛrɛ à gɛ̃̀ ɔla yãi. Ɔndɔ̃ sĩnda pínki kũ wézɛ̃ sĩnda pínkioo gũn 9 à tò o a pɔyenyĩna asiri dɔ̃̀, lákũ à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãi nà. 10 Tó a pɔyenyĩnaa pì kɛgɔrɔ kà, ani pɔ́ sĩnda pínki kakara Kirisi ń Mìdenɛ, pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛo pínki. 11 Luda kũ àdi yã sĩnda pínki kɛ lákũ à zɛ̀o a pɔyenyĩnaa gũn nà gĩnakɛ à ó dítɛ lákũ àtɛn wɛtɛ nà, à ó sɛ́ a pɔ́ ũ Kirisi gũn, 12 de ókɔ̃nɔ kũ ó wɛ́ dɔ Kirisii zaa káakunɔ ògɔ̃ de a tɔ́ gakuride kpàrinɔ ũ. 13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, a yãpura yã mà, a baaru nna kũ à á sura bàa pìi sì. A gũn Luda a zĩda sɛ̀edaa kɛ̀áwa a Nini kũ à a lɛ́ sɛ̀ ũ. 14 Àkũmɛ túbi kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ ari Luda gɔ̃ gɛ́ a gbɛ̃nɔ bo, de ò a tɔ́ gakuride kpá yãi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudenɔnɛ

15 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ ma á Dikiri Yesu náanikɛnaa mà kũ yenyĩ kũ á vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔ ń pínki, 16 mádi kámma bo kũ Luda sáabukpanaao á yã musuro. Á yã dìgɔ̃ dɔmagu wɛ́kɛ kũ madì kɛ Ludaaa gũn. 17 Madì wɛ́ kɛ De gakuride, ó Dikiri Yesu Kirisi Ludaa, de à á gba ɔ̃ndɔ̃, à á wɛ́ kɛ̃́árɛ kũ a Nini gbãnao de à le à a dɔ̃ swáswa. 18 Madì wɛ́ kɛa à á nèsɛ wɛ̃́árɛ de à le à tãmaa kũ à á sísia dɔ̃. À a túbi gakuride aruzɛkɛ pìnɔ dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ kũ àtɛn zĩ kɛ ókɔ̃nɔ kũ odì a náani kɛnɔ gũnwo. Gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pì zĩ kɛ̀ Kirisi gũn 20 gɔrɔ kũ Luda a vù gan, à a vùtɛ a ɔplai zaa musu. 21 Gwen Kirisi de kpatablerinɔ kũ ikodenɔ kũ gbãnadenɔ kũ dikirinɔla ń pínki kũ tɔ́ kũ òdi mì natɛńnɛnɔ pínki. Adi kɛ andunia tera díkĩna adonlo, kũ a pɔ́ kũ ani suomɛ dɔ. 22 Luda tò à iko vĩ pɔ́ sĩnda pínkia, akũ à a dìtɛ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. 23 Sɔsi gbɛ̃ pìnɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, à de Kirisi kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki papa gu sĩnda pínkia papana ũ.

2

Vu à bona gan gɛ̃na wɛ̀ndin

1 Á de yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ á taarinɔ kũ á durunnanɔ yãi. 2 Á tɛ́ andunia díkĩna ágbai, a mìi nàtɛ ĩa gbãnadenɔ kínanɛ, Setan kũ à kpɛ́ dona ludayãdarisarinɔnɛ arɛ pìi. 3 Ó pínki ó de lán ń bà yã se. Odì pɔ́ kũ ó mɛ̀ yeii kũ yã kũ à ó pɔ gbàɔ kɛ. Ó inaa gũn ó de gbɛ̃ kũ Luda ni pɔfɛ̃ kipaḿmanɔ ũ lán dakenɔ bà, 4 ama Luda sùru zɔ̃kɔ̃, à yenyĩ vĩwɛrɛ manamana. 5 Gɔrɔ kũ ó de gɛ̀nɔ ũ ó taarinɔ yãi, à ó fútɛ kũ Kirisio lɛɛlɛ. À á sura bà a gbɛ̃kɛ gũn. 6 Kirisi Yesu gũn à ó sɛ́ à ó vútɛ kãao zaa musu, 7 de à le à a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ mɔńnɛ andunia kũ ani su gũn yãi yã mana kũ à kɛ̀wɛrɛ Kirisi Yesu gũn musu. 8 Luda á sura bà a gbɛ̃kɛ gũn

Yesu náani kũ a kɛ̀ yãi. Abire dí bo á kĩnaanlo, Luda mɛ́ à á gbá. 9 Á surabana
dí bo á yãkɛna gãinlo, de gbɛ̃ke súnĩa dãoro yãi. 10 Luda ɔgbɛn ó ũ. Kirisi Yesu
gũn à ó ké de òg̃ kú kũ yã mana kũ à gĩnakɛ à dìtɛwɛrɛ kɛnaao.

Gɔ̃na mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ Kirisi gũn

11 Ákɔ̃nɔ kũ á de buri pãndenɔ ũ inaa gũn, à laasun lɛ́ á kunna yãa.
Tɔ̀zɔ̃nadenɔ dì á sísi gyɔfɔrɔdenɔ, ama ń tɔ̀zɔ̃na de bisãsiri ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gɔrɔ
birea á kun Kirisi sari, á de gbɛ̃ zǐtɔnɔ ũ Isarailanɔnɛ. Á baka kú Luda
bàka kunna kũńwo kũ a lésɛnnɛnaaoo gũnlo. Á kú andunia gũn tãmaa sari
ludadɔ̃naa sari. 13 Kirisi Yesu gũn tera, ákɔ̃nɔ kũ á zǎ kũ Ludao yãnɔ a nai
kãni kũ Kirisi aru gbãnao. 14 Àkũmɛ ó kunna kũ kɔ̃o nna ũ, à tò Yudanɔ kũ
buri pãndenɔ gɔ̃ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. A mɛ̀ɛ gũn à ibɛrɛ kũ à da ń dagura bĩni ũ gbòro,
15 à Musa doka nà gui kũ a yãditɛnanɔ de à tó ń pla ń pínki gɔ̃ kãao gbɛ̃ dufu
mèn do ũ. Lɛn à tò ò kɛ̀ kũ kɔ̃o nna lɛ. 16 À ibɛrɛ làka, à ń pla ń pínki kɛ̀ nna kũ
Ludao mɛ̀ dokɔ̃nɔ pìi gũn a gana lía yãi. 17 À sù à kɛna nna kũ Ludao baaruu
kpà ákɔ̃nɔ kũ á zǎ kũ Ludaonɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kãni kãaonɔ dɔ. 18 Kirisi yãi ó
pínki ó zé vĩ ò na De Ludai kũ a Nini dokɔ̃nɔ gbãnao.

19 Abire yãi á de gbɛ̃ zǐtɔnɔ ke bòasunɔ ũ doro, a gɔ̃ bedenɔ ũ kũ Luda gbɛ̃nɔ,
a ɔndenɔ ũmɛ. 20 Ákɔ̃nɔmɛ kpé kũ Luda bò ɛ̃ kũ zǐrinɔ kũ annabinɔ nàaa ũ,
akũsɔ̃ Kirisi Yesumɛ à ɛ̃pɛtɛgbɛ ũ. 21 A gũnn kpé pó sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn, àdigɔ̃
gbã Luda kpé ũ Dikiri gũn. 22 A gũn ákɔ̃nɔ se, á de kpé pì bobɔnɔ ũ, ákɔ̃nɔmɛ
Luda Nini kúki ũ.

3

Pɔlu zĩkɛna buri pãndenɔ té

1 Abire mɛ́ à tò makũ Pɔlu, má de purusuna ũ Kirisi Yesunɛ ákɔ̃nɔ buri
pãndenɔ yãi. 2 Ádi ma lákũ Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩ dàmɛnɛ mà kɛ á téroo?
3 Luda a asiriyã mòmɛnɛ, ma kɛ̃́arɛ fíti kɔ̀. 4 Tó a a kyó kɛ̀, áni fɔ̃ à dɔ̃ lákũ ma wɛ́
kɛ̃ nà Kirisi asiriyã musu. 5 Luda dí yã pì o gbɛ̃kenɛ yãro, akũ tera sà à mɔ̀ a
zǐrinɔ kũ a annabinɔnɛ kũ a Nini gbãnao. 6 Yã kũ à utɛna yã pìn dí: Kirisi Yesu
gũn baaru nna mana yãi buri pãndenɔ gɔ̃ Luda túbiblerinɔ ũ lɛɛlɛ kũ Yudanɔ,
ò gɔ̃ kũńwo mèdokɔ̃nɔdenɔ ũ. Ń baka kú lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ gũn. 7 Ma gɔ̃ baaru nna
pìi kpàri ũ gba kũ Luda dàmɛnɛ, a gbãna tén zĩ kɛ ma gũn yãi. 8 Makũ kũ má
kĩana Luda gbɛ̃nɔ té, Luda gba pìi dàmɛnɛ, akũ matɛn Kirisi aruzɛkɛ lakanasari
baaru kpá buri pãndenɔnɛ, 9 matɛn asiriyã kũ Luda tɛn wɛtɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ
bońnɛ gupuraa. Asiriyã pì utɛna Luda kũ à pó sĩnda pínki kɛ̀ kĩnaa zaa káaku,
10 akũ tera sà à tò kpatablerinɔ kũ ikode kũ ò kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃ buri dasinɔ
dɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ gãi. 11 Luda pɔyenyĩna kũ à kun zaa káaku pì lɛ́ pàpa Kirisi Yesu
ó Dikiri gãi. 12 A gũn ó zé vĩ ò na Ludai kũ swɛ̃̀ɛo kpatɛna a náanikɛna yãi.
13 Abire yãi ma wɛ́ kɛ̀áwa, àsun tó á nèsɛ yaka wari kũ matɛn kɛ á musu yãiro.
Á kpetana yãimɛ.

Kirisi yenyĩ

14 Abire yãi madì kútɛ De Ludanɛ. 15 A kĩnaa a bede kũ ò kú musu kũ
zĩtɛonɔ ń tɔ́ lèn ń pínki. 16 Madì wɛ́ kɛa à á gba gbãna á nèsɛɛ gũn kũ a Nini
gbãnao a aruzɛkɛ gakuride lén, 17 de Kirisi vutɛ á swɛ̀n a náani kũ átɛn kɛ yãi,
á zĩnipɛtɛna gɔ̃ gbãna yenyĩ gũn, 18 de à le à a yenyĩ yàasa kũ a gbɛ̀nao kũ a

leio kũ a lòkotooo gbá dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki, 19 de à le à a yenyĩ kũ oni fɔ̃ ò a lé dɔ̃ pínkiro dɔ̃, Luda papana pínki pɛkɛrɛáwa.
20 Luda zɔ̃kɔ̃! Ani fɔ̃ à kɛwɛrɛ de lákũ odì a wé kɛ ke odì a laasun lé nàla manamana kũ gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ó gũnwo. 21 Ògɔ̃ a tɔ́ kpá sɔsi gbɛ̃nɔ kũ Kirisi Yesuoo gũn wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

4

Mɛ̀dokɔ̃nɔkɛnaa

1 Makũ kũ má de purusuna ũ Dikirinɛ, ma wé kɛ̀áwa, á kunna gɔ̃ de lákũ Luda á sísi àgɔ̃ de nà. 2 À kɔ̃ fɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i zĩdabusanaa gũn kũ nèsɛyĩdao kũ mɛnao. 3 À wé tã àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ kũ à bò Luda Nini kĩnaa vĩ bà kũ àdi á dɔkɔ̃a ũ. 4 Mè mèn domɛ, akũsɔ̃ Nini pìi mèn domɛ. Lɛn tãmaa kũ Luda á sísiaa mèn do lɛ se. 5 Dikiri mèn do, akũsɔ̃ donyĩzɛ mèn do kũ da'itɛkɛna mèn doo. 6 Luda mèn domɛ ó pínki De ũ. Àkũ mé à iko vĩ ó baadia, àdigɔ̃ zĩ kɛ ó gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, à kú kũ ó gbɛ̃ sĩnda pínkio.
7 Kirisi gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, lákũ à gba dàwɛrɛ nà lén. 8 Abire yãi à kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Kũ à fùtɛ à tà musu, à dò zɪ̀zɔnɔnɛ arɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.

9 A futɛ à tana musu bire de deramɛɛ? Abire pì à kìpa ari zĩtɛ gɛ̃i gĩa. 10 Gbɛ̃ kũ à kìpaa pìimɛ gbɛ̃ kũ à fùtɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, de à gu sĩnda pínki pa. 11 Àkũ mé à gbɛ̃kenɔ gbà zé ògɔ̃ de zɪ̀rinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasutonɔ ke yãdannɛrinɔ, 12 de Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú a zĩ soru gũn, de Kirisi mè gbãna kũ, 13 ari ó pínki ògɔ̃ gé ká Luda Né náani dokɔ̃nɔ kɛnaaa a dɔ̃na dokɔ̃nɔ gũn, de ò gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ Kirisi kũ pɔ́ sĩnda pínki pèkɛrɛa zɔ̃kɔ̃ lén. 14 Tó lɛmɛ ónigɔ̃ de né fíti kũ òdi ɔ̃ndɔ̃ kũ manafikio kɛńnɛ ò ń sãtɛnɔ ũ doro, kũ yã dufu dannɛna dì ń sé lán ĩa ke ísɔ̃ bà. 15 Oi, óni yãpura o kũ yenyĩo, ò gbã yã sĩnda pínki musu Kirisi kũ à de a mì ũ gũn. 16 A gũnn mègu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn ò nakɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, akũ mègunɔ dì zĩ kɛ a zéa, mèɛ dìgɔ̃ gbã̃ àgɔ̃ kara kũ yenyĩo.

Kunna zĩ kũ kunna dufuo

17 Abire yãi matɛn yã oárɛ kũ Dikiri tóo, matɛni á gbao laakarii. Àsungɔ̃ kun lán kifiri kũ ń nèsɛfutakɛ dońnɛ arɛnɔ bàro. 18 Ń laasun ń ké yɔ̃nkɔ, ò zɑ̃̀ kũ wɛ̃̀ndi kũ Luda dì kpáḿmao, kũ ń wé sira, akũsɔ̃ ń sã gbãna yãi. 19 Ò nèsɛ vĩro, ò ń zĩda kpà wé'isariyãa, ò dà vãni buri sĩnda pínki kɛna ni vĩ. 20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, ádi Kirisi yã dada lɛro. 21 Yesu gũn a a yã mà, a yãpura kũ à vĩ dàda. 22 Ò òárɛ à ɔ gbarɛ á dà zĩ kũ à doárɛ arɛi, kũ à yàka á pɔ́nidɛna vãninɔ yãi. 23 Ò òárɛ à á nèsɛ litɛ á laasun gɔ̃ dufu, 24 áni dà dufu kũ Luda kɛ̀ lán a pɔ́ bà sé, á kunna nigɔ̃ adona kunna yãpurade ũ yãzɛdekɛ gũn.
25 Abire yãi à ɔ gbarɛ manafiki yãi, á baadi gɔ̃ yãpura o a gbɛ̃dakenɛ, zaakũ mèdokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ. 26 Tó á pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro. Àsun tó ifãntɛ̃ gɛ̃ kpén àgɔ̃ kpé pɔfɛ̃naro, 27 de àsun Ibilisi gba zéro yãi. 28 Gbɛ̃ kũ àdi kpãni o yã à kpãni tó. À wé tã à zĩ mana kɛ kũ a ɔo, de à pɔ́ le à bo takasidenɔnɛ. 29 Àsun tó yã vãni ke bo á lénlo, séde a zéde kũ ani gbɛ̃ kara, à kɛ àre ũ gbɛ̃ kũ òtɛn manɔnɛ. 30 Àsun Luda Nini kũ à kú adona da pɔsiranlo. À de sèeda kũ Luda kɛ̀áwa ari á bona gɔrɔ zĩ ũ. 31 Àsun kɛ ĩni kũ gbɛ̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kũ pɛ̃tɛ̃o kũ

patana gbãnao kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao kũ pãsĩkɛna buri sĩnda pínkio. 32 Àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kɛ kũ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda gwa. À sùru kɛ kũ kɔ̃o lákũ Luda sùruu kè kãáo nà Kirisi gũn.

5

Kunna gupuran

1 Lákũ á de Luda né yenyĩdenɔ ũ nà, à a ágba sé. 2 Lákũ Kirisi yewái nà à gì a wɛ̃ndiii ó yãi sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃i doárɛ arɛ lɛ se.

3 Lákũ á de Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, adi kũ ò pãpãkɛna ke dà vãni buri sĩnda pínki ke wãkũ yã ma á té sero. 4 Wé'isariyã'ona kũ yã dɔ̀rɔ sari onaao kũ fàai bɛ̃nɛ bonaao mana kãáoro dɔ, sé sáabukɛna yã. 5 Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ pãpãkɛri ke kesɔ̃ dàvãnide ke kesɔ̃ wãkũde ke ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa ble lɛɛlɛ kũ Kirisioro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̀ a dikiri ũmɛ. 6 Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ kũ yã pã korioro. Yã bire takanɔ mé ani tó Luda pɔfɛ̃ kipa a yãdarisarinɔa. 7 Àsun tó á bàka gɔ̃ kú kũńworo. 8 Á kú gusiran yã, tera sà Dikiri gũn á kú gupuran. Àgɔ̃ kun gupura gbɛ̃nɔ ũ, 9 zaakũ gupura dì mana buri sĩnda pínki ińnɛ kũ yãzɛdeo kũ yãpurao. 10 À yã kũ àdi ká Dikirigu dada. 11 Á bàka súngɔ̃ kú kũ gusira yãkɛna kũ à karana vĩrooro. À yã birenɔ bobo gupurai. 12 Bee yã kũ gbɛ̃ pìnɔ dì kɛ asiri gũn ona bi wé'iyãmɛ. 13 Tó ò bò kũ yão gupurai, òdi a súsu dɔ̃, 14 zaakũ gupura dì tó ò pɔ́ sĩnda pínki e. Abire yãi òdi pi:

I'ori ǹ vu ǹ futɛ bona gan,
Kirisi ni gu punnɛ.

15 Àgɔ̃ á táa'ona dɔ̃ manamana. Àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ. 16 Àgɔ̃ yã kũ Luda a zé bòárɛ kɛ, zaakũ gɔrɔ díkĩnanɔn vãni. 17 Abire yãi àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lákũ Dikiri pɔyenyĩna de nà. 18 Àsungɔ̃ kú kũ wɛ̃dɛkɛnaaoro, àdi pãpã zĩḿmamɛ, ama à tó Luda Nini gɔ̃ zĩ kɛ á guu papana, 19 gbasa à fàai bo kũ kɔ̃o kũ zaburao kũ Luda tɔ́kpanaao kũ lè kũ Luda Nini dì daárɛo. À lè sí, à Dikiri tɔ́ kpá á swɛ̃̀ɛ gũn, 20 àgɔ̃ De Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn kũ ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o. 21 À mì natɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩna kũ á vĩ yãi.

Gɔ̃gbɛ̃ kunna kũ a nanɔo

22 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ lákũ Dikirin átɛn kɛnɛ bà. 23 Zaakũ gɔ̃gbɛ̃mɛ nɔgbɛ̃ mì ũ, lákũ Kirisi de sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mè ũnɔ mì ũ nà kũ ń Surabariio. 24 Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì mì natɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ mì natɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã sĩnda pínki gũn.

25 Ákɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lákũ Kirisi ye sɔsi gbɛ̃nɔi nà, à gì a wɛ̃ndiii a yãi. 26 À gbà bònɛ kũ ío a yã gãi de àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, 27 de à ń kpan'arɛ kɛ kũ gakurio sãa sari yitorokũnaa sari mamberu sari gbãsĩ sari taari sari. 28 Lɛn à kù gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ ye a nanɔi lɛ lán a zĩda mèɛ bà. Gbɛ̃ kũ à ye a nanɔi ye a zĩdaimɛ. 29 Gbɛ̃ke dì gí a zĩda mèɛiro. Àdi póble kpáa, àdi laakari dɔa lákũ Kirisi dì kɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ nà, 30 kũ ó de a mègunɔ ũ yãi. 31 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kũ a dao bɛa, oni nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mè do ũ. 32 Asiri zɔ̃kɔ̃ kú yã pìi gũn, ma è à de lɛ Kirisi dagura kũ sɔsi gbɛ̃ɔo. 33 Bee kũ abireo à de á yã ũ se dɔ. Á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lán a zĩda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, à a zã yã da.

6

Nénɔ yã

1 Ákɔ̃nɔ nénɔ, Dikiri gũn àgɔ̃ á de kũ á dao yã ma, zaakũ abire mé à mana.
2-3 À bɛ̀ɛrɛ lí á de kũ á daonɛ, de àgɔ̃ aafia à gì kɛ andunia gũn. Yã kũ Luda dìtɛ
káaku kũ lésɛnaaon gwe.
4 Ákɔ̃nɔ denɔ sɔ̃, àsun á nénɔ pɔ yakaro. À ń tùtu kɛ à lé daṁma Yesude
négwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã

5 Ákɔ̃nɔ zɔ̀nɔ, àgɔ̃ á andunia dí dikirinɔ yã ma kũ nèsɛdoo kũ vĩnao kũ
lukanaao lákũ Kirisin átɛn kɛnɛɛ bà. 6 Àsun zĩ kɛńnɛ ń wé yãiro. Àgɔ̃ Luda
pɔyenyĩna kɛ kũ yãpurao kũ ákɔ̃nɔmɛ Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãi. 7 Àgɔ̃ zĩ kɛ kũ kokario
lákũ Dikirin átɛn kɛnɛɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri ni baadi
yãmanakɛna fĩna bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ zĩdade.
9 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ oṅnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ mɔ́kɔ̃nɔ kũ
ákɔ̃nɔo pínki, á Dikiri kú musu, àdi yã kɛ gbɛ̃ke wé yãiro.

Gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpàwánɔ

10 Yã kũ à gɔ̀n dí: Àgɔ̃ gbãna Dikiri gũn kũ a iko gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 11 À gɔ̃kɛbɔ
kũ Luda kpàáwanɔ da pínki, de à le à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃. 12 Zaakũ adi kɛ
bisãsirinɔn ótɛn ɔsi ká kũńworo, sé nini vãni kũ ò kú musunɔ. Ò de andunia
díkĩna gusira kíblerinɔ ũ kũ ń mìdenɔ kũ ń ikodenɔ. 13 Abire yãi à gɔ̃kɛbɔɔ pìnɔ
sétɛ à da pínki, de à fɔ̃ à zɛ à gí gɔrɔ vãnia, gbasa à gɔ̃ zɛna gíngin a pínki kɛnaa
gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãna, à yãpura dɔ á pi asa ũ, à yãzɛdekɛ da mɔ̀ uta ũ.
15 À kɛna nna kũ Ludao baaru nna kpá kyate ũ, de àgɔ̃ kú kũ soruo. 16 Àgɔ̃
ludanaanikɛna kũna sɛ̃gbako ũ gɔrɔ sĩnda pínki, de à fɔ̃ à Setan kà tédenɔ dɛ
pínki. 17 À surabana sé à kú mɔ̀ fùra ũ, àgɔ̃ Luda yã kũ à de a Nini fɛ̃nɛda ũ
kũna. 18 Àgɔ̃ adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, àgɔ̃ Luda kpányĩ gbɛka yã sĩnda pínki gũn
kũ a Nini donnɛna arɛo. Àgɔ̃ itɛ̃ kɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo, àgɔ̃ adua kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ
ń pínki. 19 À adua kɛmɛnɛ dɔ, de tó matɛn yã o, Luda ma gba lé mà a baaru nna
asiri oṅnɛ vĩna sari. 20 Baaru nna pì yãi má de Luda wéde kũ ò dà kpésiran ũ.
Àgɔ̃ adua kɛmɛnɛ, de mà baaru nna kpá vĩna sari lákũ à kù mà kpá nà.

Lézammanaa

21 Ó gbɛ̃ndo yenyĩde Tikiku, Dikiri zĩkɛri náanide ni ma baaru kpáárɛ pínki,
de à le àgɔ̃ ma kunna dɔ̃ kũ pó kũ matɛn kɛo. 22 Ma a zĭáwa de à ó kunna oárɛmɛ,
á nèsɛ le à yĩda kũ.
23 Ó gbɛ̃nɔ, De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio á gba aafia, à á yena kɔ̃i karaárɛ kũ
á ludanaanikɛnaao. 24 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃ kũ ò ye ó Dikiri Yesu Kirisii lakanaa
sarinɔnɛ ń pínki.

FILIPIDENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipidenɔnɛ

1 Makũ Pɔlu kũ Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̀ Luda
gbɛ̃ kũ ò kú Filipinɔnɛ kunna Kirisi Yesu gũn kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń kpanyĩrinɔ.
2 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Gɔrɔ kũ á yã dɔ̀magu pínki, madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpámɛ. 4 Ma aduakɛnaa
gũn pínki madìgɔ̃ adua kɛárɛ á pínki kũ pɔnnao, 5 kũ á ɔ kakarana kũmao
baaru nna kpanaa gũn zaa gɔrɔ kũ a mà ari kũ a gbãrao yãi. 6 Má dɔ̃ sãnsãn,
lákũ Luda nà zĩ manaa á té nà, anigɔ̃ kɛ, ari à gé mì dɛo Kirisi Yesu sugɔrɔ zĩ.
7 À mana kũ má á yã kũna á pínki lɛ, zaakũ á yã kú ma swɛ̀n. Má da kpésirann
yá, má zɛ kũ baaru nna pìio a yãpura ona yãin yá, á pínki á baka vĩ zé kũ Luda
ma gba gũn. 8 Luda dɔ̃ kũ matɛni á bɛgɛ kɛ á pínki kũ Kirisi Yesu yenyĩ burio.
9 Madì adua kɛárɛ, de á yenyĩ gɔ̃ kara àgɔ̃ gé dɔ̃naa gũn kũ wékɛ̃naao swáswa,
10 de à yã kũ à kṳ̀ à kɛ dɔ̃, àgɔ̃ kun nèsɛpuradenɔ ũ taari sari Kirisi sugɔrɔ zĩ.
11 Àgɔ̃ pana kũ yã mana kũ òdi bo Yesu Kirisi kĩnaanɔo, de ò Luda tɔ́ bo, ò a
sáabu kpá.

Kirisimɛ Pɔlu wɛ̀ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ à ma le té kà baaru nna gɛna arɛimɛ,
13 akũ soza kínabɛ dogarinɔ ń pínki kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ̀ kũ Kirisi yãin ò ma dà
kpésiran. 14 Ma dana kpésiran yãi ó gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasi de yãla, akũ ń
kùgbãna kàra, òtɛn Luda yã o gbɛ̃nɔnɛ vĩna sari.

15 Yãpuramɛ, ń gbɛ̃kenɔ dì Kirisi yã waazi kɛ denlana yãi kũ nèsɛgɔ̃baao,
gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ nèsɛmanao. 16 Gbɛ̃ díkĩnanɔ dì kɛ kũ yenyĩomɛ, zaakũ ò dɔ̃ kũ
má zɛna kũ Yesu baarunnakpanaao yãin má yĩna la. 17 Nèsɛgɔ̃bade pìnɔ sɔ̃,
òdi Kirisi yã waazi kɛ denlamɔnnɛna yãimɛ, adi kɛ kũ nèsɛpuraonlo. Òtɛn
da òtɛni ń kunna kpésiran wari karamɛnɛ. 18 Yãken yá? Manafiki gũnn yá,
yãpura gũnn yá, a pínki dé, òtɛn Kirisi yã waazi kɛmɛ. Ma pɔ nna kũ abireo,
akũsɔ̃ ani ɛra à kɛ nna dɔ, 19 zaakũ má dɔ̃ kũ adua kũ átɛn kɛmɛnɛ kũ Yesu
Kirisi Nini kpányĩo ni tó mà bo. 20 Ma wé dɔi, akũsɔ̃ má a náani vĩ manamana,
kũ wé'i ni ma kũ yãke gũnlo. Tera sà lán yã bà kũ kùgbãnao mani Kirisi tɔ́
bo ma mèɛ gũn, má kunn yá kesɔ̃ ma gan yá. 21 Zaakũ Kirisi yãin má kún, ga
demɛnɛ àre ũ. 22 Tó ma kunna kũ wɛ̀ndiio demɛnɛ zĩ àrede ũ, má dɔ̃ a kũ mani
sɛ́ro, 23 ma laasun kpaatɛnamɛ. Má ye mà tá, de màgɔ̃ kú kũ Kirisio. Gwe
manamɛnɛ de gu dila zà. 24 Ama à mana màgɔ̃ kú kũ wɛ̀ndiio á yãi. 25 Abire
yã futɛna vĩro. Má dɔ̃ kũ mani gɔ̃ la màgɔ̃ kú kãáo á pínki, de à le à gé arɛ kũ
pɔnnao ludanaanikɛnaa gũn.

26 Lɛn gɔrɔ kũ mani ɛra mà su á gwa lɛ, áni zé le à ĩa dã Kirisi Yesu gũn
manamana ma yãi. 27 A pínki dé, tó ma su á gwa ke mádi suronlo, à tó á kunna
kɔ̃ sé kũ Kirisi baaru nnao, de tó matɛni á baaru ma, mà ma kũ á zɛna gíngin kũ
lédokɔ̃nɔo, átɛn ɔsi ká kũ nèsɛ mèn doo baaru nna pì zé yãi. 28 Àsun tó á ibɛrɛnɔ
yãke vĩna á kũro. Abire nigɔ̃ deńnɛ sèeda ũ kũ ò mìi pè kakatɛnaaa, ákɔ̃nɔ sɔ̃
áni bo mana. Luda kɛnan gwe. 29 Zaakũ Luda á gbá zé à wari kɛ Kirisinɛ, adi
kɛ a náanikɛna adonlo. 30 Ɔsi kũ a è matɛn ká yã, akũsɔ̃ a mà matɛn ká ari tera,
ákɔ̃nɔ á kú ɔsi dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ.

2

Zĩdabusanaa

1 Tó á kunna Kirisi gũn lédamma vĩ, tó a yenyĩ tɛn té kpáái, tó á lédokɔ̃nɔ vĩ
kũ a Ninio, tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kũ sùruuo, 2 à laasun dokɔ̃nɔ kɛ, àgɔ̃ yenyĩ dokɔ̃nɔ vĩ
lédokɔ̃nɔdenɔ ũ, pɔyeinayãdokɔ̃nɔdenɔ ũ, de ma pɔnna gɔ̃ papana. 3 Àsun yãke
kɛ denlana ke yɔ̃gɔ̃kɛna yãiro. Zĩdabusanaa gũn à a gbɛ̃dake kũ kũ bɛ̀ɛrɛɛo de á
zĩdala. 4 Gbɛ̃ke súɲ laasun lé a zĩda mèn do yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pɔ́ lé dɔ. 5 Àgɔ̃
nèsɛ kũ Kirisi Yesu vĩ vĩ se.
6 A ludakɛnaa gũn adi a zĩda kɛna lɛɛlɛ kũ Ludao yã daro,
7 akũ à a zĩda gwenaa tòn, à zɪ̀rikɛ sè,
à gɔ̃ bisãsiri ũ, à bisãsirikɛ sè.
8 À a zĩda bùsa,
à mìi nàtɛ ari à gɛ̀ɛ à gào,
ari lígbãndurukpana ganaa.
9 Abire yãi Luda a sè musu,
à tɔ́ kũ à de tɔ́ sĩnda píŋkila kpànɛ,
10 de tó ò Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sĩnda píŋki ni kútɛnɛ
ludambɛ kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gɛ̃io,
11 gbɛ̃ sĩnda píŋki ni o kũ a léo
kũ Yesu Kirisimɛ Dikiri ũ
De Luda tɔ́bona yãi.

À gu puńnɛ andunia gũn

12 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ adì ma yã ma gɔrɔ kũ má kú kãáo
nà, atɛ̃nsa kũ má kú kãáo tera doro, àgɔ̃ á bona mana lé papa kũ vĩnao kũ
lukanaao. 13 Zaakũ Luda mé àtɛn zĩ kɛ á gũn de àgɔ̃ ye a pɔyenyĩnaai gbasa à
kɛ. 14 À yã sĩnda píŋki kɛ yãkete kũ lékpakɔ̃anaao sari, 15 de àgɔ̃ taari sari, gbãsĩ
sari, Luda nɛ́ mamberusaridenɔ ũ tera gbɛ̃ sãtɛna nèsɛpãsĩdenɔ tɛ́, kũ átɛn gu
puńnɛ andunia gũn lán susunɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃ndi yã kũna, de mà le mà ĩa dã
kãáo Kirisi sugɔrɔ zĩ yãi. Tó átɛn kɛ lɛ, de mádi bà pã léro akũsɔ̃ mádi zĩ pã
kɛro. 17 Bee tó ma aru ni kɔ́tɛ á ludanaanikɛna sa'o'i ũ, ma pɔ nigɔ̃ nna, matɛn
pɔnna kɛ kãáo á píŋki. 18 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à pɔnna kɛ lɛ, ò kɛ lɛɛlɛ.

Timɔti kũ Ɛpafarɔdituo

19 Kũ Dikiri Yesu arubarikaao mani Timɔti zĩáwa tera, de mà le mà á baaru
ma, ma laakari kpátɛ. 20 Má gbɛ̃ke vĩ kũ à ye á yãi yãpura lákũ a bàro. 21 Gbɛ̃
sĩnda píŋki zĩda yã mé àdi donɛ arɛ, adi kɛ Yesu Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lákũ Timɔti
a zĩda bì nà, à baaru nna zĩ kɛ̀ kũmao lán nɛ́ kũ a deo bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃
súsu, má ye mà a zĩáwa gɔ̃nɔ. 24 Má Dikiri náani vĩ kũ mani su á gwa tera ma
zĩda.
25 Ma gbɛ̃ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri dake, ma zɪ̀kari dake kũ a a zɪ̀ à kpámai kũ
pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ, ma è à mana mà a gbarɛáwamɛ. 26 Àtɛni á bɛgɛ kɛ á
píŋki, akũsɔ̃ a nèsɛɛ yàka, kũ a a gyãkɛna baaruu mà yãi. 27 À gyã kɛ̀ yãpura
ari à kà gana, akũ Luda a wɛ̃nda gwà. Adi kɛ àkũmɛ adoro, kũ makũomɛ se,
de ma pɔsira súɲ kararo yãi. 28 Abire yãi matɛn wã mà a gbarɛáwa, de á wɛ́
sikɔ̃lɛ, á pɔ kɛ nna, ma laakari kpátɛ. 29 À gbãnakɛ kpái Dikiri gũn kũ pɔnna

zɔ̃kɔ̃ɔo. À bɛɛrɛ lí gbɛ̃ bire takanɛ. 30 À gɔ̃ fíti kũ ani ga Kirisi zĩ yãi. À a zĩda kpà gaa de à le à kpányĩ kũ áni fɔ̃ à kɛmɛnɛro kɛmɛnɛ yãi.

3

Kirisi dɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃n dí: À pɔnna kɛ Dikiri gũn. Mani gí yã kũ ma òárɛ gbè sísiiro. Àkũmɛ aafia ũárɛ. 2 À laakari kɛ lɛwanna kǔnɔi, yãvãnikɛri kũ òdi ń kɛ yákiyaki pìnɔ! 3 Ókɔ̃nɔ kũ odì donyĩ kɛ Ludanɛ kũ a Nini gbãnao, odì ĩa dã Kirisi Yesu gũn, odì náani kpá ó zĩda yãaro, ókɔ̃nɔ mé ó tɔ̃zɔ̃nade yãpuranɔ ũ. 4 Makũ, má zé vĩ mà náani kpá ma zĩdaa. Tó gbɛ̃ tɛn da a a zĩda náani kè, ma a pɔ́ kè deala. 5 Ma tɔ̃ɔ zɔ̃ ma gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Isarailan ma ũ inaa gũn, Biliaminu buri, Eberu buri yãpura. Musa doka musu má kú Farisinɔ gǎa gũn. 6 Ma ania kè, ma wɛ́ tǎ sɔsi gbɛ̃nɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa doka gũn, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à ma taari èro. 7 Ama yã kũ má kũna àre ũ yã pìnɔ gɔ̃mɛnɛ àree sari tera Kirisi yãi. 8 A kũ à deńla ma yã sĩnda pínki dìtɛ àree sari ma Dikiri Kirisi Yesu dɔ̃na kũ à de a pínkila yãi. Kirisi pì yãi ma ɔ gbàrɛ yã sĩnda pínkii bìsa ũ, de màgɔ̃ a vĩ, 9 màgɔ̃ kú a gũn kũ yã kũ dì tó ò kɛ nna kũ Ludao a náanikɛna yãiio. Luda dì tó yã bo kũńwo nna dokakũna yãinlo, àdi tó yã bo kũńwo nna Kirisi náanikɛna yãimɛ. 10 Yã kũ má yei mé à de mà Kirisi dɔ̃ kũ gbãna kũ à fùtɛo bona ganwo, de ma bàka gɔ̃ kú a warikɛnaa gũn, mà gɔ̃ lákũ a bà a ganaa gũn 11 gbasa mà gɔ̃ gàavu ũ.

Pɔ́ kũ ntɛn pɛ́a lenaa

12 Adi kɛ ma lè pínkinlo akũsɔ̃ má papana gĩaro. Matɛn pɛ́amɛ, de mà yã kũ Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ́ ũ yãi sí ma pɔ́ ũ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, mádi sí ma lè kɔ̀ro. Yã mèn don matɛn kɛ, madì nɔnɔ pɔ́ kũ à kú ma arɛi, pɔ́ kũ à kú ma kpɛ laasunlɛnaa sari. 14 Matɛn pɛ́ pɔ́ kũ ma wɛ́ dɔiia, de mà àre kũ Luda ó sísia gɛna musu le Kirisi Yesu gãi. 15 Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ papananɔ, ògɔ̃ laasun bire vĩ. Tó á laasun pãnde vĩ, Luda ni á wɛ́ kɛ̃árɛ yã bire musu. 16 A pínki dé, gu kũ o kan dí, ò gɛ́ arɛ zɛ́ dokɔ̃nɔ pìi gũn.

17 Ma gbɛ̃nɔ, à ma ágba sɛ́, lákũ o a taka kèárɛ nà, á wɛ́ gɔ̃ pɛ́ gbɛ̃ kũ ń kunna kɔ̃ sìonɔi. 18 Madìgɔ̃ oárɛ yã gɛ̃n baaakɔ̃, akũsɔ̃ ma ɛra matɛn oárɛ tera dɔ kũ wɛ́'io, gbɛ̃nɔn kun dasi kũ ń yãkɛna ń ké Kirisi gana lía ibɛrɛnɔ ũ. 19 Ò mìi pè kakatɛnaaa. Ń̀ gbɛrɛmɛ ń dikiri ũ, wé'iyãmɛ ń ĩadãbɔ ũ, andunia yãn ń laasun dìgɔ̃ kúa. 20 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn ó ũ, ó wɛ́ dɔ Surabari kũ ani bo gwea, àkũmɛ Dikiri Yesu Kirisi ũ. 21 Ani ó mè gbãnasarinɔ li lán a mè gakuride bà kũ a gbãna kũ ani fɔ̃ à tó pɔ́ sĩnda pínki mì natɛarɛo.

4

Lɛ́dammanaa

1 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩde kũ matɛni á bɛgɛ kɛnɔ, ákɔ̃nɔ kũ á de ma ĩadãbɔ kũ madì pɔnna kɛo ũnɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dikiri gũn lɛ, ma gbɛ̃nɔ.

2 Ma kútɛ kè Yuodianɛ kũ Sintisio ògɔ̃ lɛ́dokɔ̃nɔ vĩ Dikiri gũn. 3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma gbɛ̃ndo náanide, ma wɛ́ kèmma, ǹ kpá nɔgbɛ̃ pìnɔi, zaakũ ò ɔsi kà kũmao baaru nna kpanaa gũn kũ Kɛlɛmɛntio kũ ma zĩkɛri dakenɔ. Ń̀ tó kú wɛ̃̀ndi takadan.

4 Àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn gɔrɔ sĩnda pínki. Ma òárɛ dɔ, à pɔnna kɛ. 5 À á zĩda busa gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. Dikiri sunaa kà kãni. 6 Àsun yãke damu kɛro. Yã sĩnda

pínki gũn à adua kɛ, à yã gbɛka Ludaa kũ sáabukɛnaao, à á yã'ũmmananɔ onɛ,
7 ani á nèsɛ kũ á laakariio kpátɛárɛ Kirisi Yesu gũn. Nèsɛkpatɛnaa pìi zɔ̃kɔ̃, à
de bisãsiri dɔ̃na la.
8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃árɛn dí: Yã kũ à yãpura vĩ akũsɔ̃ à bèɛrɛ vĩ, yã kũ à zé
vĩ akũsɔ̃ à gbãsĩ vĩro, yã kũ à nna akũsɔ̃ à arubarika vĩ, yã kũ à mana akũsɔ̃
òdi a sáabu kpá, àgɔ̃ laasun lé yã birenɔ musu. 9 Yã kũ ma dàárɛ a sì, yã kũ a
mà ma léi akũsɔ̃ a èma, à yã birenɔ kɛ, Luda aafiade nigɔ̃ kú kãáo.

Pɔlu Filipidenɔ sáabukpanaa

10 Ma pɔ nna à kè zɔ̃kɔ̃ Dikiri gũn, zaakũ á laasun èra à sùma sà. Á ma
yã kũna yã fá, zén ádi lero. 11 Mádi o lɛ kũ matɛn takasi kɛ yãinlo, zaakũ
ma dà ma zĩdanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena sĩnda pínki gũn. 12 Má takasikɛna dɔ̃
akũsɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki gu sĩnda pínkia kãna ke nàa, pódinyĩ
ke pókĩammana yãke vĩmɛnɛ doro. 13 Mani pó sĩnda pínki fɔ̃ Kirisi kũ àdi ma gba
gbãna yãi. 14 Bee kũ abireo kũ á bàka kú kũ ma takasikɛnaao, a yã mana kè.
15 Filipidenɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, ma baaru nna kpanaárɛ káaku gũn, kũ ma bo
Masedonia bùsun, sɔsi ke kun kũ à kpàmai kũ ɔgɔ yã bɔkɔtɛnaaoro, sé ákɔ̃nɔ.
16 Bee gɔrɔ kũ má kú Tɛsalonika, a pó kũ matɛni a ni dɛnɔ kpãzãmɛnɛ de gɛ̃n
dola. 17 Adi kɛ gban matɛn wɛtɛro, á àre karana Luda kĩnaan matɛn wɛtɛ. 18 Ma
pó kũ a kpãzãmɛnɛ lè, à pàpa ari à dìrɛ. Ɛpafarɔditu á gbanɔ kpàma, pó mɔ̀ma
sà. À de sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ akũsɔ̃ àdi káagu à sí ũ. 19 Ma Luda ni pó kũ
á a ni vĩnɔ kpááwa Kirisi Yesu gũn a aruzɛkɛ gakuride lén.
20 Ògɔ̃ ó Luda ó De tó bo gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lézammanaa

21 À fɔ kpá Luda gbɛ̃nɔa ń pínki kunna Kirisi Yesu gũn. Ma gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ
fɔ kpàáwa. 22 Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò kú Siza bɛanɔ.
23 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á ninin.

KƆLƆSEDENƆ

Sáabukpana kũ aduakɛnaao

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃ Timɔtio, ókɔ̃nɔ
mɛ́ o takada dí kɛ̀ 2 ó gbɛ̃ náanide kũ ò kú adona Kirisi gũn zaa Kɔlɔsenɔnɛ.
Luda ó De gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.
3 Gɔrɔ sĩnda pínki tó ótɛn adua kɛárɛ, odìgɔ̃ Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De
sáabu kpámɛ, 4 zaakũ o á Kirisi Yesu náanikɛna baaruu mà kũ yenyĩ kũ á vĩ
ó gbɛ̃nɔnɛɛo ń pínki, 5 kũ á wɛ́ dɔ pɔ́ kũ à ditɛnaárɛ ludambɛi yãi. A yãpura yã
mà zaa káaku baaru nna kũ o kpàárɛ gũn. 6 Baaru nna pì tɛn né i àtɛn dagula
andunia gũn pínki, lákũ à kɛ̀ á té nà zaa gɔrɔ kũ a mà, akũ a Luda gbɛ̃kɛ súsu
dɔ̃. 7 Ó gbɛ̃ yenyĩde ó zĩkɛri dake Ɛpafara mé à yã pìi dàárɛ ó gɛ̃nɛ ũ. Kirisi zĩkɛri
náanidemɛ, 8 àkũ mé à yenyĩ kũ Luda Nini á káa òwɛrɛ.
9 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ o á baaruu mà, odìgɔ̃ wɛ́ kɛárɛ Ludaa lakanaa sari,
de à tó à a pɔyenyĩna dɔ̃ swáswa, a Nini á gba ɔ̃ndɔ̃ kũ wɛ́zɛ̃o pínki, 10 de àgɔ̃
kun lákũ Dikiri yei nà, á yã sĩnda pínki káagu, de á yã mana sĩnda pínki kɛna
gɔ̃ dagula, á Luda dɔ̃na gɔ̃ kara, 11 de àgɔ̃ gbãna yã sĩnda pínki gũn a gbãna
gakuride lén, de à pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ kũ mɛnao kũ pɔnnao, 12 de àgɔ̃ De Luda
sáabu kpá, zaakũ à ó ká baka kũ à dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuranwa. 13 À ó bó gusira
ikon, à ó ká a Né mèn do yenyĩde kpatan. 14 A gãin o gɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ó durunna
kɛ̃wá.

Kirisi de pɔ́ sĩnda pínkila

15 Kirisi bi Luda kũ òdi e kũ wɛ́oro takamɛ,
Àkũmɛ daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ té pínki.
16 Luda pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛoo kɛ̀ pínki a gãi,
pɔ́ kũ òdi enɔ kũ pɔ́ kũ òdi eronɔ,
kpatablerinɔn yá ke dikirinɔ
ke gbãnadenɔ ke ikodenɔ.
Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.
17 À kun pɔ́ sĩnda pínki ã,
pɔ́ sĩnda pínki kun a gãimɛ.
18 Àkũmɛ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì ũ.
Àkũmɛ naana ũ, gàavu káaku ũ,
de à gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ.
19 Zaakũ à kà Ludagu a kíkɛ pínki pɛkɛrɛa. 20 À tò pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kãao nna a
gãi, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛ ke musunɔn yá. A aru kũ à kòtɛ lía mé à sù kũ kɛna nna pìio.
21 A kɛ̃ Ludaa yã. A ibɛrɛnɔn á ũ á laasun kũ á vãnikɛnanɔ yãi, 22 akũ Luda
tò a kɛ kãao nna Kirisi gana a bisãsirikɛmɛɛ gũn yãi sà, de à á kpan'arɛ kɛ
gbãsĩ sari, mamberu sari, taari sari, 23 tó á zɛna gbãna á ludanaanikɛnaa
gũn yĩgãnaa sari gíngin, tó ádi kɛ̃kɔ̃a kũ tãmaa kũ á vĩ baaru nna kũ a màa
gũnworo. Ò baaru nna pìi kpà gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀ zĩtɛ lanɔnɛ pínki kũ makũ Pɔlu,
ma gɔ̃ a kpàri ũ.

Pɔlu zĩkɛna sɔsi gbɛ̃nɔnɛ

24 Tera sà matɛn pɔnna kɛ kũ wari kũ matɛn kɛ á yãiio. Wari kũ Kirisi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ yãin matɛn pɔ́ kũ à gɔ̃ papa ma mɛ̀ɛ gũn. 25 Luda zĩ dàmɛnɛ, akũ ma gɔ̃ sɔsi gbɛ̃ pìnɔ kpanyĩri ũ. À ma zĩ mà a yã oárɛ papana. 26 Asiriyã kũ à utɛna gbɛ̃nɔnɛ zaa káaku zaade Luda dí andunia kátɛro mɛ́ à bò Luda gbɛ̃nɔnɛ gupuraa sà, 27 Luda ye ò dɔ̃ lákũ asiriyã pì gakuri zɔ̃kɔ̃ nà buri pãndenɔ kĩnaa. Asiri pìn dí: Kirisi kú á gũn, akũ á wɛ́ dɔ gakuria. 28 A waazin odì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, odì lé daoḿma, odì yã dao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio, de ò gɛ́ kũ baadio papana Luda arɛ Kirisi gũn. 29 Abire yãi matɛn zĩ kɛ, matɛn kokari kɛ kũ a gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ma gũnwo gbãnagbãna.

2

1 Má ye àgɔ̃ kokari zɔ̃kɔ̃ kũ matɛn kɛárɛ dɔ̃, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ gbɛ̃ kũ ódi wɛ́ sikɔ̃lɛronɔ pínki, 2 de ń swɛ̀ le à kpátɛ, ò lédokɔ̃nɔ kɛ kũ yenyĩo, de ń wɛ́ kɛ̃ swáswa, òɡɔ̃ Luda asiriyã kũ à de Kirisi pì ũ dɔ̃. 3 A kĩnaan ɔ̃ndɔ̃ kũ dɔ̃naao aruzɛkɛ sĩnda pínki ùtɛn. 4 Matɛni abire oárɛ, de gbɛ̃ke sún á sãtɛ kũ lénna lékpakɔ̃anaaoro yãi. 5 Bee tó má kú kãáoro, ma nini kú kãáo, ma è átɛn yã kɛ a zéa, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛna gbãna, akũ ma pɔ kè nna.

Pɔ́ sĩnda pínki pɛkɛrɛmmana Kirisi gũn

6 Lákũ a Kirisi Yesu sì á Dikiri ũ nà, àgɔ̃ kú a gũn lɛ, 7 á zĩni gɔ̃ pɛtɛna a gũn. À kara a gũn, àgɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn lákũ ò dàárɛ nà. Àgɔ̃ kú kũ sáabukpanaao manamana. 8 À laakari kɛ de gbɛ̃ke sún dɔna gbãna kasaárɛ à á sãtɛ kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã birenɔ dì bo futɛokarayãnɔ kũ andunia yãkɛnanɔ kĩnaamɛ, adi kɛ Kirisi kĩnaanlo. 9 Zaakũ Luda kíkɛ sĩnda pínki pèkɛrɛ Kirisia a bisãsirikɛmɛɛ gũn. 10 Kunna gbɛ̃ kũ à de gbãna sĩnda pínki kũ iko sĩnda pínkioo mìde ũ pìi gũn, a sĩnda pínki pèkɛrɛáwa. 11 A gũn a tɔ̃ɔ zɔ̃ à bò á dà zĩn. Adi kɛ tɔ̃ kũ bisãsiri dì zɔ́ńnɛnlo, kũ Kirisi dì zɔ́ńnɛmɛ. 12 Zaakũ da'itɛkɛnaa gũn ò á vĩ kãao, akũ a futɛ kãao, kũ a gbãna kũ Luda a fùtɛo bona gan náani kè yãi. 13 Á de gènɔ ũ yã Luda kĩnaa á taarinɔ kũ á dà zĩnɔ yãi, akũ Luda á gbá wɛ̀ndi dufu lɛɛlɛ kũ Kirisio, à sùruu kè kũoo kũ ó taarinɔ pínki. 14 Luda ó taari takada kũ à ó dá yãn gòɡo, à sè à pà lía. 15 Kirisi gana lía gbãna sì dikirinɔ kũ gbãnadenɔooa, à bò kũńwo sarapuraa à ń kpe bò, à ń kpan'arɛ kè zl̀zɔnɔ ũ.

16 Abire yãi àsun tó gbɛ̃ke á taari e póblena ke pómina ke dikpɛ ke mɔ dufu bona ke kámmabogɔrɔ yã musuro. 17 Yã birenɔ pínki bi yã kũ ò pì ani su takamɛ, yã pìnɔ bɔkɔtɛnan Kirisi ũ. 18 Àsun tó gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa ékɛ pó ũ kũ àdi donyĩ kɛ malaikanɔnɛ á sãtɛ à á bo pó kũ á wɛ́ péanlo. Wégupu'ena yã mé àdigɔ̃ gbãna gbɛ̃ bire takanɛ, akũ àdi a zĩda bi pã a bisãsirikɛda laasunnɔ yãi. 19 À pɛna Kirisi kũ à de mì ũaro. Kirisi gũn mègu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũ, ò nàkɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, mèɛ pìi dìgɔ̃ gbã lákũ Luda ye à gbã nà.

20 Zaakũ a ga kũ Kirisio andunia yãkɛnanɔ musu, bóyãin adì ń yãditɛnnɛnanɔ ma lán andunia gbɛ̃nɔ bàa? 21 Òdi pi, ǹsun adikĩna na n ɔĩro, ǹsun adikĩna í kɛro, ǹsun ɔ na adiaro. 22 Pɔ́ birenɔ pínki dì láka kũ ń anfãnikɛnaaomɛ. Bisãsiri yãdannɛnan abirenɔ ũ. 23 Yã birenɔ de lán ɔ̃ndɔ̃ yã bàmɛ, zaakũ òdi donyĩ yã tilasi dańnɛ kũ zĩdabusanaao kũ waridɔna ń zĩda mèɛao. Bee kũ abireo àdi kpá ó dànɔnɛro.

3

Kunna wɛ̀ndi dufu gũn

1 Lákũ a futɛ kũ Kirisio nà, à tó ludambɛ yã doárɛ arɛ, zaakũ gwen Kirisi
vutɛna Luda ɔplai. 2 À tó á laasun gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àsungɔ̃ kú andunia
pɔ́aro. 3 Zaakũ a ga, á wɛ̀ndi utɛna kũ Kirisio Luda gũn.
4 Lákũ Kirisi de á wɛ̀ndi ũ nà, tó à bò gupuraa, ákɔ̃nɔ se áni bo kãao kũ
gakurio sà. 5 Abire yãi à andunia yã kũ ò kú á nèsɛɛ gũnnɔ dɛ: Pãpãkɛnaa,
wé'iyã, mèfutɛnaa, yã vãni nidɛna kũ wãkũuo. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃nɛ a
dikiri ũmɛ. 6 Yã birenɔ yãin Luda ni pɔfɛ̃na kipa a yãmarisarinɔa. 7 Ákɔ̃nɔ se, á
kú yã pìnɔ gũn yã, ò dòárɛ arɛ. 8 À ɔ gbarɛ yã dí takanɔi sà: Pɔfɛ̃naa, zukakanaa,
nèsɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kũ yãpãpã'onaao. 9 Àsungɔ̃ ékɛ tokɔ̃nɛro, zaakũ a á dà zĩ
kũ a yãkɛnanɔ gòala, 10 a a dufu sɛ̀ kũ à kɛ̀kɛ àtɛn dufu kũ de à gɔ̃ lán a Kèri pɔ́
bà. 11 Gwe Yudanɔ kũ buri pãndenɔ dokɔ̃nɔmɛ kũ tɔ̀zɔ̃nadenɔ kũ gyɔfɔrɔdenɔ
kũ sɛ̃ntɛ gbɛ̃nɔ kũ wésiradenɔ kũ zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. Kirisimɛ ń pínki ũ, à kú ń
gũn ń pínki.
12 Abire yãi, lákũ Luda á sé a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ nà, dà kũ ò de à daáwanɔn
dí: Wɛ̃nda, gbɛ̃kɛ, zĩdabusanaa, busɛkɛ kũ mɛnao. 13 À kɔ̃ fɔ̃. Tó yãke sù à á
ká kũ kɔ̃o, à sùru kɛ kũ kɔ̃o. Lákũ Dikiri sùru kɛ̀ kãáo nà, à kɛ kũ kɔ̃o lɛ se.
14 A pínki musu à yenyĩ kũ àdi yã pìnɔ kakara swáswa daáwa. 15 À tó aafia
kũ à bò Kirisi kĩnaa kí ble á swɛ̃ɛ gũn, zaakũ kunna kũ kɔ̃o aafiaan Luda á
sísia mèdokɔ̃nɔdenɔ ũ. Àgɔ̃ Luda sáabu kpá. 16 À tó Kirisi yã vutɛki le á nèsɛn
manamana. À yã dakɔ̃nɛ, à lé dakɔ̃a kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio. Sáabukpanaa gũn à lɛ̀
sí Ludanɛ á swɛ̃ɛ gũn kũ zaburao kũ tɔ́kpanaao kũ donyĩ lɛ̀ nɔ. 17 Pɔ́ kũ átɛn
kɛ ke kũ átɛn o pínki, à kɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o, à De Luda sáabu kpá a gãi.

Luda gbɛ̃nɔ kunna kũ kɔ̃o

18 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ. Lɛn à kṹ à kɛ Dikiri gũn lɛ.
19 Gɔ̃gbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi. Àsungɔ̃ pãsĩ kũńworo. 20 Nénɔ, à á de kũ á
dao yã ma yã sĩnda pínki gũn, zaakũ abire mé àdi ká Dikirigu. 21 Denɔ, àsun
á nénɔ nèsɛ futɛ à ń pɔ yakaro. 22 Zɔ̀nɔ sɔ̃ à á andunia dikirinɔ yã ma yã sĩnda
pínki gũn. Àsun zĩ kɛńnɛ ń wé yãiro. À zĩ kɛńnɛ kũ nèsɛ mèn doo, zaakũ Dikiri
vĩnakɛrinɔn á ũ. 23 Yã kũ átɛn kɛ pínki, àgɔ̃ kɛ kũ yãpurao, lándɔ̃ Dikirin átɛn
kɛnɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ áni Dikiri láada le á baka ũ. Dikiri
Kirisin átɛn doi. 25 Yãvãnikɛri ni a vãni gbɛ̀ le. Luda dì gbɛ̃ke wé gwaro.

4

1 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ, à á zɔ̀nɔ gwa a zéa súsu. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ se á Dikiri vĩ musu.
2 À á zĩda kpá aduakɛnaaa kũ itɛ̃kɛnaao kũ sáabukpanaao. 3 À wé kɛwɛrɛ
Ludaa dɔ, à zé bowɛrɛ ò a yã waazi kɛ, ò Kirisi asiriyã ońnɛ. Abire yãin ò ma
dai kpésiran. 4 À wé kɛmɛnɛ mà yã pì o swáswa, lákũ à kṹ mà o nà. 5 Àgɔ̃ á zĩda
kũna dɔ̃ Yesusaridenɔ té kũ ɔ̃ndɔ̃o. Àgɔ̃ yã kũ Luda a zé bòárɛ kɛ a gɔrɔa. 6 À tó
á légbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃ karana vĩ, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ áni yã lí baadia nà.

Lézammanaa

7 Ó gbɛ̃ yenyĩde Tikiku ni ma baaru kpáárɛ pínki. Àkũmɛ zĩkɛri náanide ũ, ó
zɔ̀bleri dakemɛ Dikiri zĩ gũn. 8 Abire yãimɛ matɛni a zĩáwa de à ó kunna oárɛ,
à laakari le à kpátɛ.

9 Á gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, ó gbɛ̃ yenyĩde náanide tɛn su kãao. Oni pɔ́ kũ ó kú a gũn
gu dia oárɛ pínki. 10 Arisitaku kũ ó kú lɛɛlɛ kpésiran fɔ kpàáwa kũ Baanaba
dakũna Maakuo. Ò Maaku yã̀ òárɛ kɔ̀. Tó à sù á kĩnaa, à gbãnakɛ kpánɛ. 11 Yesu
kũ òdi pinɛ Yusutu fɔ kpàáwa dɔ. Yuda kũ ótɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa zĩ kɛ
lɛɛlɛnɔ lén gwe. Ma laakari kpatɛna kũńwo. 12 Á gbɛ̃ndo Ɛpafara, Kirisi Yesu
zɔ̀bleri fɔ kpàáwa. Àdigɔ̃ ania kɛ kũ aduakɛnaárɛo gɔrɔ sĩnda pínki, de à le à
kàsara kú àgɔ̃ papana Luda pɔyenyĩnaa gũn. 13 Mani fɔ̃ mà a sèeda kɛ kũ àtɛn zĩ
kɛárɛ manamana, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ Ierapɔlidenɔ. 14 Ó likita yenyĩde
Luku kũ Demasio fɔ kpàáwa. 15 À fɔ kpá ó gbɛ̃ kũ ò kú Laodiseanɔa kũ Nimfao
kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara a bɛanɔ. 16 Tó a takada dí kyó kɛ̀, à kpá Laodisea
sɔsi gbɛ̃nɔa ò a kyó kɛ, gbasa à ń pɔ́ kyó kɛ se. 17 À o Akipunɛ, à laakari dɔ Dikiri
zĩ kũ ò dànɛɛa, à a mì dɛ. 18 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma yã̀ dí kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo, ma
fɔ kpàáwa. À tó ma kunna kpésiran yã̀ gɔ̃ dɔágu. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadenɔ zémɔnnɛnaa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada díkĩna kɛ̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gũnnɔnɛ. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa. 2 Ó aduakɛnaa gũn á yã̀ dìgɔ̃ dɔógu gɔrɔ sĩnda pínki, odìgɔ̃ Luda sáabu kpá á pínki yã̀ musu. 3 Lákũ átɛn zĩ kɛ á ludanaanikɛnaaa nà, átɛn kokari kɛ yenyĩ gũn, akũsɔ̃ átɛn mɛna kɛ wédɔna ó Dikiri Yesu Kirisii yãi, yã̀ pìnɔ dìgɔ̃ dɔógu Luda ó De arɛ. 4 Ó gbɛ̃ Luda yenyĩdenɔ, ó dɔ̃ kũ Luda á sé, 5 zaakũ kũ o baaru nna kpàárɛ, ódi su kũ yã'onaao adoro, o su kũ Luda Nini gbãnaomɛ, yã̀ pì ó kũna gbãna manamana. Á dɔ̃ lákũ ó kú á té nà á aafia yãi, 6 akũ a gɔ̃ ókɔ̃nɔ kũ Dikirio dàdarinɔ ũ. Wari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn a yã̀ pìi sì kũ pɔnna kũ Luda Nini dàáguo, 7 akũ a zé mɔ̀ Yesude kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔnɛ kũ Girisi bùsuuo pínki. 8 Dikiri yã̀ bò á kĩnaa, adi zɛ Masedonia kũ Girisio adoro, á Yesu náanikɛna yã̀ dàgula pínki, à baarukpana vĩ doro. 9 Òtɛn o lákũ o zé lè á kĩnaa nà, lákũ a kpɛ lì tãnanɔnɛ, a arɛ dɔ̀ Ludaa nà, akũ átɛn do Luda Wɛ̃ndide Yãpuradei, 10 átɛni a Né Yesu kũ à a fùtɛ bona gan dã̀ ari à bo ludambɛ, à su ó sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipaḿmaa.

2

Pɔlu zĩkɛna Tɛsalonika

1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ ó zé lena á kĩnaa dí kɛ pãro. 2 Á dɔ̃ lákũ ò wé tầwá nà, o wari kɛ̀ káaku zaa Filipi, akũ Luda ó gbá swɛ̀ɛ, o a baaru nna kpàárɛ kokari kũ kokario. 3 Ó nakaranaáwa de ékɛ zé yã̀ ũro. Ódi kɛ laasun vãni ke á takikɛna yãinlo. 4 Lákũ Luda ó ká a baaru nna kpanaaa nà, lɛn odì kpáńnɛ lɛ, adi kɛ bisãsiri pɔyeinan ótɛn wɛtɛro, sé Luda ó laasun tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kũ ódi yã̀ nnanna o gbɛ̃kenɛro, akũsɔ̃ ódi yãke kɛ kũ manafikio wãkũ yãiro. Ludan ó sèedade ũ. 6 Ódi sáabu wɛtɛ bisãsiri kĩnaaro, ákɔ̃nɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Bee kũ ó a zé vĩ ò gɔ̃árɛ aso ũ ó Kirisi zìrikɛna yãi, o kɛ̀ kãáo busɛbusɛ, lákũ nɔgbɛ̃ nérande dì laakari dɔ a néa nà. 8 Kũ ó yeái manamana yãi, ódi zɛo ò baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa kpáárɛ adoro, kũ ó zĩda kpáawanaaomɛ dɔ, zaakũ a gɔ̃ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó ó zĩkɛna kũ wario yã̀ dɔágu. Gɔrɔ kũ ótɛn baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa pì kpáárɛ, odìgɔ̃ zĩ kɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 10 Ákɔ̃nɔmɛ ó sèedadenɔ ũ, kũ Ludao dɔ, kũ ó kú ákɔ̃nɔ kũ a Yesu náani kɛ̀nɔ té a zéa nèsɛpuradenɔ ũ taari sari. 11 Á dɔ̃ kũ o yã̀ kɛ̀ á baadinɛ lákũ de dì kɛ a nénɔnɛ nà. 12 O lé dàáwa, o á nèsɛɛ kpàtɛárɛ, o nakaraáwa, de á kunna kɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda ń ká kpata gakuride kũ à bò a kĩnaannɔo.

13 Kũ a Luda yã̀ kũ o òárɛ pìi mà, ádi ditɛ bisãsiri pó ũro, a sì lákũ à de nà, Luda yã̀ yãpura ũ. Àkũ mé àtɛn zĩ kɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔ gũn. Abire yãi dɔ odìgɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari. 14 Ó gbɛ̃nɔ, á yã̀ kɛ̀ lɛɛlɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũn zaa Yudeanɔo, zaakũ á bùsudenɔ wé tầáwa se lákũ Yudanɔ tầḿma nà. 15 Yudanɔ Dikiri Yesu dɛ̀ kũ annabinɔ dɔ, akũsɔ̃ ò pɛ̀wá. Ń yã̀ dì ká Luda guro, ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 16 Òdi kpáwɛrɛ ò yã̀ kũ Luda dì gbɛ̃ sura bao o buri pãndenɔnɛ. Lɛn durunna kũ òdigɔ̃ kɛ gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ didikɔ̃a lɛ. Luda pɔfɛ̃ kìpa ń musu sà.

Timɔti zĩna Tɛsalonika

17 Ó gbɛ̃nɔ, kũ o kɛ̃kɔ̃a gɔrɔ pla, wɛ́ mɛ́ adi kɔ̃ ero, ama ó laasun kúáwa. O á
bɛgɛ kè manamana, o mèɛ wɑ̀ kũ ò wɛ́ sikɔ̃lɛ. 18 Ó ye ò su á gwa dɔ. Makũ Pɔlu
ma suna zɛ́ wètɛ à de gɛ̃n do ke gɛ̃n plala, akũ Setan kpàwɛrɛ. 19 Tó ó Dikiri
Yesu sù, dí mɛ́ anigɔ̃ de ó tãmaa kũ ó pɔnnao kũ ó gɑ̃zubɔɔo ũ a arɛ á baasii?
20 Zaakũ ákɔ̃nɔmɛ ó gakuri kũ ó pɔnnao ũ.

3

1 Kũ ódi fɔ̃ ò mɛna doro, o zɛo ò gɔ̃ Atɛni ó tɛ̃nɛ, 2 o ó gbɛ̃ndo Timɔti, Luda
zĩkɛri dake Kirisi baarunnakpanaa gũn zl̀áwa, de à á gba gbãna à á nèsɛ
kpátɛárɛ á ludanaanikɛnaa gũn, 3 de á gbɛ̃ke laakari sún futɛ wétãmmanaa
pì yãiro. Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ Luda abire taka dìtɛwɛrɛ. 4 Gɔrɔ kũ ó kú á kĩnaa,
o gĩnakɛ o òárɛ kũ oni wɛ́ tãwá, akũ à kɛ̀ lɛ lákũ á dɔ̃ nà. 5 Abire yãi kũ mani fɔ̃
mà mɛna doro, ma a zl̀ à á ludanaanikɛna gwa. Ke Ibilisi á yɔ̃ à á gwá, ó zĩ kɛ̀
pãn yá, ó dɔ̃ro.

6 Kũ Timɔti sù sà, à á ludanaanikɛna kũ á yenyĩo baaruu kpàwɛrɛ. À pì ó yã
dìgɔ̃ dɔágu kũ laasun manao, akũsɔ̃ átɛni ó bɛgɛ kɛ lákũ ótɛni á bɛgɛ kɛ nà. 7 Ma
gbɛ̃nɔ, á ludanaanikɛna yã mɛ́ à tò ó laakari kpatɛna á yã musu ó wétãmmana
kũ ó wario gũn pínki. 8 Zaakũ á zɛna gíngin Dikiri gũn, tera o ĩam pà sà. 9 Óni
fɔ̃ ò Luda sáabu kpá á yã musu. O ó Luda sáabu kpà manamana kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃
kũ odì kɛ a arɛ á yãiio. 10 Gwãani kũ fãnantɛ̃o odìgɔ̃ wɛ́ kɛ manamana, de ò le
ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, ò pɔ́ kũ à kl̀a á ludanaanikɛnaa gũn papaárɛ.

11 Luda ó De kũ ó Dikiri Yesuo zɛ́ porowɛrɛ ò su ò á gwa. 12 Dikiri yenyĩ kũ á
vĩ kũ kɔ̃o kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio karaárɛ, à dadaála lán yenyĩ kũ ó vĩ kãáo bà, 13 à
á swɛ̀ gba gbãna de àgɔ̃ kun gbãsĩ sari taarisariden ɔ ũ Luda ó De arɛ ó Dikiri
Yesu kũ a gbɛ̃nɔ pínki sugɔrɔa.

4

Kunna lákũ Luda yei nà

1 Yã kũ à gɔ̃n dí, ma gbɛ̃nɔ, a mà ó kĩnaa lákũ à mana á kunna ká Ludagu nà.
Á kunna de lɛ kɔ̀, ama ótɛn wɛ́ kɛáwa, ótɛn kútɛ kɛárɛ ó Dikiri Yesu gũn, àgɔ̃ kun
lɛ àgɔ̃ gɛ́o. 2 Á yã kũ o dàárɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Luda ye á kunna gɔ̃ adona,
à mì kɛ̃ pãpãkɛnaaa. 4 Á baadi gɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ kũ bèɛrɛɛo gbãsĩ sari, 5 adi kɛ
kũ dà vãni nidɛnaao lán kifiri kũ ò Luda dɔ̃ronɔ bànlo. 6 Yã pìi musu gbɛ̃ke sún
a gbɛ̃dake taki kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakũ Dikiri ni wɛ́ tã yã bire taka kèrinɔ
a lákũ o gĩnakɛ o òárɛ nà, o á sã gào. 7 Luda dí ó sísi ògɔ̃ kú kũ gbãsĩoro, séde ó
kunna gɔ̃ adona. 8 Abire yãi gbɛ̃ kũ à gì yãdannɛna díi, adi kɛ bisãsirin à gìiro,
Luda kũ àdi a Nini kũ à kú adona daógun à gìi.

9 Óni le ò yekɔ̃ina yã oárɛro, zaakũ kũ á zĩdao Luda yekɔ̃inaa dàárɛ. 10 Á
kunna de lɛ kɔ̀, á ye ó gbɛ̃ kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔi ń pínki. Ma gbɛ̃nɔ,
o lé dàáwa, àgɔ̃ kɛ lɛ àgɔ̃ gɛ́o, 11 à zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kun yãkete sari, á baadi á zĩda yã
kɛ à á zĩda zĩ kɛ, lákũ o dìtɛárɛ nà, 12 de á kunna le à ká bàaidenɔgu, de àsun fu
á zĩdaa à da gbɛ̃keiro.

Dikiri sunaa

13 Ma gbɛ̃nɔ, o ye àgɔ̃ yãpura dɔ̃ gbɛ̃ kũ ò andunia tònɔ yã musu, de á pɔ súngɔ̃ sira lán gbɛ̃ kũ ò tãmaa vĩronɔ bàro yãi. 14 Zaakũ o sì kũ Yesu gà à fùtɛ, lɛn dɔ Luda ni tó gbɛ̃ kũ ò andunia tò Yesu gũnnɔ ɛra ò su kãao lɛɛlɛ.

15 Yã kũ ótɛn oárɛ díkĩna bi Dikiri yãdannɛnaamɛ. Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ ónigɔ̃ kun ari Dikiri sugɔrɔ zĩnɔ, óni do gbɛ̃ kũ ò andunia tòo pìnɔnɛ arɛro. 16 Dikiri mé ani bo ludambɛ, à kipa kũ yãditɛnnɛnaao kũ malaika gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kòtooo kũ Luda kãkãki ɔ́o, gbɛ̃ kũ ò gà Kirisi gũnnɔ ni vu bona gan káaku, 17 abire gbɛra ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ ó kunnɔ, oni ó sétɛ kũńwo lɛɛlɛ ari ludambɛ lukun ò da Dikirilɛ ĩa gũn, gbasa ògɔ̃ kú kãao ari gɔrɔ sĩnda pínki. 18 Abire yãi à kɔ̃ laakari kpátɛ kũ yã pìio.

5

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã pì kɛna ke a kɛgɔrɔ oárɛna zé vĩro, 2 zaakũ á dɔ̃ sãnsãn lákũ kpãni dì su gwãani nà. Lɛn anigɔ̃ de Dikiri sugɔrɔ zĩ lɛ. 3 Tó gbɛ̃nɔ tɛn pi, ó aafia, ó kun ó laakariia, kakatɛna ni summa kãnto lákũ né'ìwãwã dì su nɔ̀sindarea nà, oni boro. 4 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, á kú gusiranlo, gɔrɔ pì ni suáwa lán kpãni bàro, 5 zaakũ gupura gbɛ̃nɔn á ũ, fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn á ũ á pínki. Gwãani ke gusira gbɛ̃nɔn ó ũro. 6 Abire yãi òsun i o lán dakenɔ bàro. Ò itɛ̃ kɛ ògɔ̃ kú ó laakariia. 7 I'orinɔ dì i o gwãani, wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ òdi wɛ̃dɛ kɛ gwãani. 8 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, zaakũ fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ, ògɔ̃ kú kũ laakariio, ò ludanaanikɛna kũ yenyĩo da mɔ̀ uta ũ, ò surabana tãmaa kú mɔ̀ fùra ũ. 9 Zaakũ Luda dí ó ditɛ à pɔfɛ̃ kipawáro. À ó dítɛ à ó sura ba ó Dikiri Yesu Kirisi gãimɛ. 10 Àkũ mé à gà ó yãi de ògɔ̃ kú kãao, tó ó bɛ̃nɛ ke o andunia tòn yá. 11 Abire yãi à lé dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãna, lákũ átɛn kɛ nà.

Pɔlu yãditɛna Tɛsalonikadenɔnɛ

12 Ma gbɛ̃nɔ, o wé kèáwa, à bèɛrɛ lí gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ áténɔnɛ, kũ ò iko vĩáwa Dikiri gũn, òtɛni á da zéanɔ. 13 À ń gakuri dɔ̃ńnɛ manamana yenyĩ gũn zĩ kũ òtɛn kɛ yãi. Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o. 14 Ma gbɛ̃nɔ, o lé dàáwa, à fayasaridenɔ da zén, à gbɛ̃ yĩdanɔ gba swɛ̀ɛ, à laakari dɔ gbãnasaridenɔa, à mɛna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. À zé wɛtɛ àgɔ̃ a mana kɛkɔ̃nɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio gɔrɔ sĩnda pínki.

16 Àgɔ̃ kú kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki. 17 Àgɔ̃ adua kɛ lakanaa sari. 18 Àgɔ̃ Luda sáabu kpá yã sĩnda pínki musu. Abire mé à deárɛ a pɔyenyĩna ũ Kirisi Yesu gũn. 19 Àsun Luda Nini té kũ àdi káńgu dɛdɛro, 20 àsun annabikɛyã gya boro. 21 À yã sĩnda pínki tàasi ká, àgɔ̃ a mana kũna, 22 à mì kɛ̃ vãnikɛna buri sĩnda pínkia.

23 Luda Aafiade tó á kunna gɔ̃ kú adona yã sĩnda pínki gũn, à á nini kũ á wɛ̀ndiio kũ á mèɛo dãkpãárɛ aafia taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ. 24 Luda kũ à á sísi à á sé náani vĩ, ani yã pì kɛárɛ.

25 Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ. 26 À fɔ kpá ó gbɛ̃nɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. 27 Ma naárɛ Dikirii, à takada dí kyó kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 28 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA PLADE

Yãkpatɛkɛna Kirisi sugɔrɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada díkĩna kɛ̃ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisioo gũnnɔnɛ. 2 De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ó gbɛ̃nɔ, à kὺ ògɔ̃ Luda sáabu kpá á yã musu gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ à mana nà, zaakũ á ludanaanikɛna tɛn gé arɛ manamana, akũsɔ̃ yenyĩ kũ á baadi vĩ kũ kɔ̃o tɛn kara. 4 Abire yãi odì lé gbɛ̃ á yã musu Luda sɔsinɔ gũn, lákũ átɛn wétãmmana kũ wari pínkio fɔ̃ nà kũ mɛnao kũ ludanaanikɛnaao. 5 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ Luda dì yã gɔ̃gɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ a zéamɛ. Abire yãi a ka à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ átɛn wari kɛ a yãi. 6 Luda dì yã kɛ a zéamɛ. Ani wé tã gbɛ̃ kũ òtɛn wé tãáwanɔa, 7 ani ákɔ̃nɔ kũ òtɛni wé tãáwanɔ gba ĩampaki kũ ókɔ̃nɔ, tó Dikiri Yesu bò ludambɛ kũ a malaika gbãnanɔ 8 kũ tévuraao. Ani wé tã ludadɔ̃risari kũ odi ó Dikiri Yesu baaru nna síronɔa. 9 Kakatɛna lakanasarin Luda ni wé tãoḿma. Oni ń kpakɛ Dikiri arɛ kũ a gbãna gakurideo. 10 Tó à sù gɔrɔ pì zĩ, ani tó bo a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa a náanikɛrii pìnɔ a mana bo ń pínki. Anigɔ̃ kú ń té, zaakũ a yã kũ o òárɛ sì.

11 Abire yãin odìgɔ̃ adua kɛárɛ baala'i, de ó Luda tó á kunna ká gwena kũ à á sísia, à yã mana kũ a zɛ kũ a kɛnaaonɔ kũ zĩ kũ átɛn kɛ a náanikɛnaa gũnnɔ pínki papaárɛ kũ a gbãnao. 12 Dikiri Yesu tó ni bo á musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃ á tó ni bo a musu ó Luda kũ Dikiri Yesu Kirisi pìio gbɛ̃kɛ yãi.

2

Ludayãdarisari

1 Ó gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi suna kũ ó kɔ̃kakaranaao de ò daalɛ yã musu, o wé kɛ̀áwa, 2 àsun tó á laakari futɛ aragaro. Tó annabi yãke waazi ke takada kũ ò pì à bò ó kĩnaa pì, Dikiri sugɔrɔ kà kɔ̀, àsun bídi kɛro. 3 Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ kũ yã bire takaoro, zaakũ gɔrɔ bire ni suro, séto gbɛ̃nɔ bona Luda kpɛ gɔrɔ kà gĩa kũ ludayãdarisari kũ à mìi pɛ̀ kakatɛna zéa bona gupuraao. 4 Ani gí pó kũ òdi ń ditɛ dikiri ũnɔi kũ pó kũ òdi donyĩ kɛńnɛnɔ pínki, ani a zĩda bi deńla, ani gé à vutɛ Luda kpén, à a zĩda ditɛ Luda ũ se. 5 Gɔrɔ kũ má kú kãáo ma yã pìi òárɛ. Ádi dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pó kũ àtɛni a dãdã de àsun bo a gɔrɔ ãro yá? 7 Zaakũ ludayãdanasari tɛn ɔ tá asiri gũn kɔ̀. Ani boro, séto gbɛ̃ kũ àtɛn kpánɛ gò zén baasiro, 8 ludayãdarisarii pì ni gbasa à bo sà. Dikiri Yesu ni a dɛ kũ a lé'ĩao, à a kakatɛ kũ a suna gakurio. 9 Ludayãdarisari pì ni su kũ Setan gbãnao à daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ sèeda ékɛ buri sĩnda pínkio. 10 Ani manafiki buri sĩnda pínki kɛ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ kakatɛna zéanɔnɛ, kũ ò gì yãpura kũ ani ń sura bai yãi. 11 Abire yãi Luda ni likarana pãsĩ zĩḿma de ò ékɛ náani kɛ. 12 Yã ni gbasa à vutɛ gbɛ̃ kũ odi yãpura síro kũ òdi pɔnna kɛ kũ a vãnionɔa ń pínki.

Luda á sé de à á sura ba

13 Ó gbɛ̃ Dikiri yenyĩdenɔ, à mana ògɔ̃ Luda sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu, zaakũ Luda á sé zaa káaku, de à bo kũ a Nini kũ à tò o gɔ̃ a pó ũ gbãnao á yãpura sina yãi. 14 Luda á sísi à á sé baaru nna kũ o kpàárɛ yãi, de á baka gɔ̃ kú ó Dikiri Yesu Kirisi gakuri gũn. 15 Abire yãi ó gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãna, àgɔ̃ yã kũ o dàárɛ kũ léo ke takada gũn kũna. 16 Ó Dikiri Yesu Kirisi kũ Luda ó Deo

yewái, a gbɛ̃kɛ gũn à ó laakarii kpàtɛwɛrɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki, à tãmaa mana dàógu. 17 À á laakari kpátɛárɛ, à á gba gbãna yãmanakɛna kũ yãmana'onaao gũn pínki.

3

À adua kɛwɛrɛ

1 Yã kũ à gɛ̀n dí, ó gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ, de Dikiri yã le à dagula likalika, àgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩńnɛ lákũ à vĩ á kĩnaa nà. 2 À adua kɛwɛrɛ de à ó bo gbɛ̃ vãni dɔ̀rɔsaridenɔ ɔĩ, zaakũ adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mé à Luda yã sìro. 3 Dikiri náani vĩ, ani á gba gbãna, ani á sí a vãnia. 4 O á náani kɛ̀ Dikiri gũn kũ átɛn yã kũ o òárɛnɔ kɛ, akũsɔ̃ ánigɔ̃ kɛ. 5 Dikiri tó à Luda yenyĩ kũ Kirisi mɛnao gbázɛ dɔ̃ á swɛ̀n.

Ò̀sun ma'ã̀ kɛro

6 Ó gbɛ̃nɔ, o naárɛ Dikiri Yesu Kirisii, à kɛ̃ ó gbɛ̃ kũ ò ma'ã vĩnɔa, kũ òdi zĩ kɛ kũ yã kũ o dàńnɛoronɔ. 7 Á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ à mana àgɔ̃ té ó ágbai, zaakũ ma'ãdenɔn ó ũ gɔrɔ kũ ó kú á téro. 8 Ódi gbɛ̃ke póble sí o blè fĩnabonaa sariro, o zĩ kɛ̀ gwãani kũ fãnantɛ̃o, o wari kɛ̀ ari í sìwá, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 9 Ó a zé vĩ à kpáwái, ama o kɛ̀ lɛ de à ó ágba sé yãimɛ. 10 Gɔrɔ kũ ó kú kãáo, o dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à ye zĩkɛnaairo ni pɔ́ blero. 11 O mà kũ á gbɛ̃kenɔ ma'ã vĩ, òdi pɔ́ke kopiro, séde gudɛ. 12 O dìtɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ, o nańnɛ Dikiri Yesu Kirisii, ò vutɛki kũ ò zĩ kɛ ò ń zĩda gwa.

13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, àsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro. 14 Tó gbɛ̃ke dí yã kũ o òárɛ takada dí gũn daro, à a yã bo à dítɛ. Àsun kakara kãaoro, de wé'i le à a kũ yãi. 15 Ama àsun a sɛ́ á ibɛrɛ ũro, à lɛ́ daa á gbɛ̃ndo ũ.

16 Dikiri Aafiade á gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn. Dikiri gɔ̃ kú kãáo á pínki. 17 Makũ Pɔlu makũ mé ma fɔkpammana díkĩna kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo. Abirekũmɛ ma takada pínki sèeda ũ, lɛn madì kɛ̃ lɛ. 18 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana laakarii

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii lákũ Luda ó Surabari kũ Kirisi Yesu kũ ó wɛ́ dɔiio dìtɛmɛnɛ nà, 2 ma takada dí kɛ̃nnɛ Timɔti, ma né'ina Yesu zɛ́ gũn. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo à n gba aafiaa.

3 Lákũ ma nakaramma nà gɔrɔ kũ matɛn gɛ́ Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ òsun yã̀ kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ Luda yãoro dańnɛ doro. 4 Òsun laakari dɔ gara kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛna kũ à lɛ́ vĩrooa doro. Abire dì su kũ lɛ́kpakɔ̃anaaoomɛ. Àdi tó Luda zĩ kũ àdi bo a náanikɛnaa gũn gɛ́ arɛro. 5 Ma yã̀ pìi dìtɛ de ògɔ̃ yenyĩ vĩ yãimɛ, yenyĩ kũ àdi bo nèsɛpura kũ laasunlɛna dokɔ̃nɔo kũ ludanaanikɛna manafikisarioo gũn. 6 Gbɛ̃kenɔ pã̀ yã̀ pìnɔnɛ ò gɛ̃ yã̀ pãpã̀ onan. 7 Ò ye ògɔ̃ de Musa doka yãdannɛrinɔ ũ, ama ò yã̀ kũ òtɛn o gbázɛ dɔ̃ro ke yã̀ kũ ò zɛ̀anɔ.

8 Ó dɔ̃ kũ doka pì mana, tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛa a zɛ́a. 9 Ó dɔ̃ dɔ kũ Luda dí doka ditɛ gbɛ̃ mananɔ yãiro, séde dokadarisarinɔnɛ kũ sãgbãnadenɔ kũ ludawɛkɛrisarinɔ kũ durunnakɛrinɔ kũ ludadɔ̃risarinɔ kũ donyĩrisarinɔ kũ de kũ dao dèrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ 10 kũ zinakɛrinɔ kũ pãpãbɛ̃nɛkɛrinɔ kũ lágilaginɔ kũ ékɛdenɔ kũ yãdimmarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi bo yãdannɛna zéde kpɛnɔo ń pínki. 11 Yãzɛde pì kɔ̃ sì kũ baaru nna gakuride kũ Luda arubarikade a kpanaa nàmɛnɛ ma ɔĩo.

Lákũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu ó Dikiri kũ à ma gba gbãna sáabu kɛ̀, zaakũ à ma náani kɛ̀ à ma sɛ mà zĩ kɛarɛ. 13 Ma a tó bɛ̃nɛɛ sì yã̀, ma wɛ́ tã̀ a gbɛ̃nɔa, ma gbãna mɔ̀ńnɛ. Bee kũ abireo à sùruu kɛ̀ kũmao, zaakũ ma kɛ̀ wɛ́sirakɛnaa gũmmɛ kũ a náanikɛnasario. 14 Akũ ó Dikiri gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kèmɛnɛ, à tò ma a náani kɛ̀, akũ má yenyĩ kũ à de ó pɔ́ ũ kunna Kirisi Yesu gũn vĩ. 15 Yã̀ díkĩna bi yãpuramɛ, à kǔ ò sí ɔplapla. Kirisi Yesu sù andunia gũn durunnakɛrinɔ surabana yãi. Makũ, ma durunna mɛ́ à de dakenɔ pɔ́la, 16 akũ Luda ma wɛ̃nda gwà, de mɛna zɔ̃kɔ̃ kũ Kirisi Yesu kɛ̀ kũ makũ durunnakɛri kàsaraao bo gupuraa, de àgɔ̃ de sèeda ũ gbɛ̃ kũ oni a náani kɛ ò wɛ̃ndi kũ àdi lákaro lenɔnɛ. 17 Luda mèn do légelege, gɔrɔ sĩnda pínki Kína kũ àdi garo akũsɔ̃ òdi a e kũ wɛ́oro gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ kũ gakurio gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

18 Ma né Timɔti, lákũ ò gĩ̃nakɛ ò annabikɛyã̀ ò n yã̀ musu nà, matɛn yã̀ pì dannɛ, de ǹgɔ̃ kũna ǹ zǐ mana káo 19 ludanaanikɛnaa gũn kũ laakariio kpátɛna. Gbɛ̃kenɔ yã̀ pìnɔ kpà sãkoto, akũ ń ludanaanikɛnaa dì lɛ́ kútɛ. 20 Imɛnɛu kũ Alɛsandao kú ń tɛ́. Ma ń kpá Setanwa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ òdi dɔkɛ kũ Ludaoro.

2

Donyĩkɛnaa

1 Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ à zɛ́ gbɛkańnɛ, à kútɛ kɛ Ludanɛ ń yãi kũ sáabukpanaao. 2 À adua kɛ kínanɔnɛ kũ gbãnadenɔ ń pínki, de ò le ògɔ̃ kun aafia yãkete sari ludayãmarinɔ ũ, ó kunna gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ. 3 Abirekũ

mɛ́ à mana, àdi ká Luda ó Surabarin. 4 À ye gbɛ̃ sĩnda pínki surabana le ògɔ̃
yãpura dɔ̃.
5 Zaakũ Luda mèn domɛ,
akũsɔ̃ yãkɛkɛri kun mèn do
Luda kũ bisãsirinɔ dagura,
àkũmɛ bisãsiri Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩda kpà à gbɛ̃ sĩnda pínki bò,
akũ ò a sèedaa kɛ̀ a gɔrɔa.
7 Abire yãi Luda ma ditɛ a kpàkpakɛri kũ a zǏriio ũ, de mà a donyĩ zɛ́ yãpurade
da buri pãndenɔnɛ. Yãpuran matɛn o, adi kɛ ɛ́kɛnlo.
8 Má ye gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sĩnda pínkia, ò ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sari, pɔfɛ̃
kũ lɛ́kpakɔ̃anaao sari. 9 Má ye dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩda kɛkɛ a zɛ́a yɔ̀gɔ̃kɛnaa
sari, zĩdamɔnnɛnaa baasi. Adi kɛ kũ mì yɔ̀gɔde tãnaao ke wura kũ òso
nɔmanablebɔnɔ ke biza ɔgɔdenɔonlo. 10 Ò ń zĩda kɛkɛ kũ yãmanakɛnaao lákũ
à kǔ nɔgbɛ̃ donyĩrinɔ kɛ nà. 11 Nɔgbɛ̃nɔ yã dada yĩtɛna, ò mì natɛ yã sĩnda
pínki gũn. 12 Madì we nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke ògɔ̃ iko vĩḿmaro, séde
ògɔ̃ yĩtɛna kítikiti. 13 Zaakũ Adamun Luda kɛ̀ káaku, a gbɛra Awau. 14 Adi kɛ
Adamun ò sàtɛro, nɔgbɛ̃n ò sàtɛ à gɔ̀ taaride ũ. 15 Ama tó nɔgbɛ̃nɔ mɛna fɔ̃ kũ
ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kúadonaao zĩdamɔnnɛnaa baasi, oni né i aafia.

3

Sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ

1 Yã díkĩna bi yãpuramɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, àtɛn zĩ mana ni dɛ. 2 Gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari, nɔmɛndode ũ, laakaride ũ. Àgɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃
fayade ũ, nibɔkũri ũ, gbɛ̃ kũ ani fɔ̃ à yã daǹnɛ ũ. 3 Àsungɔ̃ de wɛ̃dɛri ke gbɛ̃
pãsĩ ũro. Àgɔ̃ de nèsɛdode yãketesaride ũ. Ɔgɔ sún donɛ arɛro. 4 Àgɔ̃ a ɔn kũna
dɔ̃, a nénɔ gɔ̃ mì natɛnɛ ògɔ̃ a ɔdɔki gwa. 5 Zaakũ tó gbɛ̃ a ɔn kũna dɔ̃ro, ani kɛ
dera à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àsungɔ̃ de Yesude dufu ũro, de àsun ĩa dã à
a zĩda da yãn lán Ibilisi bàro yãi. 7 Àgɔ̃ tɔ́ nna vĩ Yesusaridenɔ kĩnaa dɔ, de òsun
a tɔ́ ĩni sí, à zu Ibilisi tankutɛnlo yãi.

Sɔsi kpanyĩrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ kpanyĩrinɔ gɔ̃ de gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ. Òsungɔ̃ de lépladenɔ ũro. Wɛ̃ yã
sún doǹnɛ arɛro. Òsungɔ̃ de ɔgɔ vãni wɛtɛrinɔ ũro. 9 Ògɔ̃ Yesu yã asirinɔ kũna
kũ nèsɛpurao. 10 Ò ń yã gwa gĩa, tó ódi yãke leḿmaro, gbasa ò ń ditɛ kpanyĩrinɔ
ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ń nɔnɔ gɔ̃ de nɔgbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ, ògɔ̃ náani vĩ yã
sĩnda pínki gũn. Òsungɔ̃ de kɔrɔmɔtɔdenɔ ũro. 12 Kpanyĩri gɔ̃ de nɔmɛndode ũ,
àgɔ̃ a ɔn kũ a nénɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ kɛ̀ a zɛ́anɔ gwena nigɔ̃ mana, ń
laakari nigɔ̃ kpatɛna ń Kirisi Yesu náanikɛnaa gũn manamana.

Ó donyĩzɛ asiri zɔ̃kɔ̃

14 Bee kũ matɛn yã díno onnɛ, ma dìtɛ mani su n gwa saa. 15 Tó ma suna sù
à gìi kɛ̀, má ye ǹgɔ̃ dɔ̃ lákũ à kǔ ògɔ̃ kun Luda ɔndenɔ ũ nà. Ɔnde pìnɔmɛ Luda
Wɛ̀ndide sɔsi ũ, yãpura pétɛki ũ kũ a gbãnalekio. 16 Ó donyĩzɛ asiri kũ à bò
gupuraa zɔ̃kɔ̃ yãpuramɛ:
À bò à sù bisãsiri ũ,
Luda Nini yãpura kpàa,
malaikanɔ a è.

Ò a yã waazi kɛ̀ burinɔ té,
ò a náani kɛ̀ andunia gũn,
Luda a sɛ̀ à tà kãao gakuri gũn.

4

Tɛ̃ yãnɔ

1 Luda Nini ò swáswa kũ gɔrɔ kpɛde gbɛ̃kenɔ ni pã kpá Yesu zéi, ò té yã kũ tãnanɔ dì ékɛdenɔ da a onanyĩ ò ń sãtɛ. 2 Manafikide pìnɔ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a vãnioro, ń nɛ̀sɛ gana lákũ ò pi gɛ̃ wãnan ò kɛ̀o bà. 3 Òdi gbɛ̃nɔ dãdã nɔsɛnaai kũ zãkɛnaao, akũsɔ̃ òdi póble tɛ̃bona ditɛ gbɛ̃nɔnɛ, póble kũ Luda kɛ̀ a náanikɛri kũ ò yãpura dɔ̃nɔ yãi, kũ à de ò ble kũ sáabukpanaao. 4 Pó kũ Luda kɛ̀ sĩnda pínki manamɛ. Òsun a ke tɛ̃ boro, ò ble kũ sáabukpanaao, 5 zaakũ Luda yã kũ ó aduakɛnaao gbãsĩ bòn.

Kirisi Yesu zĩkɛri mana

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, ĩnigɔ̃ de Kirisi Yesu zĩkɛri mana ũ kũ ò gwà kũ ó donyĩzɛ yãnɔ kũ yãdannɛ mana kũ ń téiio. 7 Ǹ mì kɛ̃ futɛokaragara kũ àdi kɔ̃ sí kũ Luda yãoroa. Ǹ n zĩda tùtu kɛ de ǹgɔ̃ de ludayãmari ũ. 8 Mètutukɛnaa àre vĩ fíti, ama dena ludayãmari ũ àre vĩ yã sĩnda pínki gũn, zaakũ abire dì su kũ wɛ̃ndiio gbãra kũ ziao. 9 Yã díkĩna bi yãpuramɛ, à kà ò sí ɔplapla. 10 Òdi zĩ kɛ òdi ɔsi ká a musu, zaakũ ó wé dɔ Luda Wɛ̃ndidei. Àkũmɛ gbɛ̃ sĩnda pínki Surabari ũ, atɛ̃nsa a náanikɛrinɔ.

11 Ǹ yã pìnɔ ditɛńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹsun tó ò n kɛfɛnnakɛna gya boro. Ǹ tó n kunna zé mɔ Yesu náanikɛrinɔnɛ yã'onaa gũn kũ yãkɛnaao kũ yenyĩo kũ ludanaanikɛnaao kũ kunna gbãsĩ sario. 13 Ari màgɔ̃ su ǹ wé tã ǹ Luda yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lé daoḿma. 14 Gba kũ Luda dànnɛ gɔrɔ kũ ò annabikɛyã ò n yã musu, akũsɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ nànamma, ǹsun pã kpáiro. 15 Ǹ laakari dɔ yã pìnɔa ǹ mɛ̀ kpáa, de gbɛ̃ sĩnda pínki n gɛna arɛ e. 16 Ǹ n zĩda yã kũ n yãdannɛnaaoo tàasi ká. Ǹgɔ̃ gé arɛ kũ yã pìnɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, ĩni n zĩda sura ba kũ gbɛ̃ kũ òtɛn sã kpá n yãinɔomɛ.

5

Gyaanɔnɔ kũ don'arɛdenɔ yã

1 Ǹsun kpãkɛ̃ mare zɔ̃kɔ̃ɔiro. Ǹ lé daa lán n de bà. Ǹ lé da kɛfɛnnanɔa lán n vǐni kũ n dakũnanɔ bà. 2 Ǹ lé da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔa lán n da bà, ǹ lé da nɔ gbãnaa lán n dãre bà kũ nɛ̀sɛpurao.

3 Ǹ kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi. 4 Tó gyaanɔ nénɔ vĩ ke daikorenɔ, ò ń danɛnɔ gwanaa dada gĩa ń donyĩkɛnaa gũn, ò fĩna bo ń denɔnɛ kũ ń danɔ, zaakũ abirekũ dì ká Ludagu. 5 Gyaanɔ kũ à gbɛ̃ke vĩro wé dɔ Ludai, àgɔ̃ adua kɛ àgɔ̃ kpányĩ gbɛkaa gwãani kũ fãnantɛ̃o. 6 Gyaanɔ kũ a zĩda pɔyeinaa dì donɛ arɛ bi gɛ̀ɛmɛ, bee tó à bɛ̃nɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ de gbɛ̃ke súnń taari ero. 8 Tó gbɛ̃ tɛni a danɛnɔ gwaro, atɛ̃nsa a ɔndenɔ, à bò Luda yã kpɛmɛ, Yesusaride deala. 9 Nɔgbɛ̃ kũ à de ò da gyaanɔnɔ tén di: Nɔgbɛ̃ kũ à kà wɛ̃ baaakɔ̃, akũsɔ̃ à zã kɛ̀ gɛ̃n do, 10 ò a dɔ̃ yãmanakɛri ũ, négwari mana ũ, nibɔkũri Luda gbɛ̃nɔ gbá pìpiri ũ, takaside kpanyĩri ũ, nɔgbɛ̃ kũ à mèɛ kpà yãmanakɛna pínkia ũ. 11 Ǹsun gyaanɔ nɔ gbãnanɔ danlo, zaakũ tó ń gɔ̃ nidɛnaa fùtɛ, ń nana Kirisia

ni busamɛ, onigɔ̃ ye ò zã̄ kɛ, 12 ò ń zĩda da yã̄n, kū ò lé kū ò sɛ̀nɛ yã̄ gbòro yãi. 13 Abire gbɛra òdi ma'ã̄ dada, òdigɔ̃ gɛ̃gɛ̃ ɔn kū ɔnnwo. Adi kɛ ma'ãdenɔmɛ ń ū adoro, òdi gɔ̃ gbɛ̃piri gudɛrinɔ ūmɛ dɔ, òdi yã̄ kū à de ò oro o. 14 Abire yãi má ye gyaanɔ nɔ gbãnanɔ zã̄ kɛ, ò né i ò laakari dɔ bɛa, de òsun ó ibɛrɛnɔ gba zé ò ó tɔ́ vãni síro yãi. 15 Ń gbɛ̃kenɔ bò ò tɛ̀ Setanyĩ kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛa, àgɔ̃ kpáńyĩ. Àsun tó ò gɔ̃ sɔsinɛ aso ūro, de ò le ò kpá gyaanɔ kū ò gbɛ̃ke vĩronɔi yãi.

17 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kū àdi dońnɛ arɛ a zéaa kà ò fĩna bonɛ lɛu pla, atɛ̃nsa gbɛ̃ kū à waazikɛna kū yãdannɛnaao kokari vĩ. 18 Luda yã̄ pì: Àsun lésɔ da zù kū àtɛn pɔ́ gbɛ̃nɛro. À pì dɔ: Zĩkɛrii kà à a làada le. 19 Ǹsun gbɛ̃ kū à sù kū gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ káarao yã̄ síro, séto sèedadenɔ kà gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ baasiro. 20 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kū ò durunna kɛ̀nɔi gbɛ̃ sĩnda pínki wára, de vĩna le à gbɛ̃ kparanɔ kū. 21 Ma nannɛ Luda kū Kirisi Yesuooi kū malaika kū à ń sénɔ, ǹgɔ̃ yã̄ pìnɔ kūna, ǹsun gbɛ̃ke tɛ̀ boro. Ǹsun yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãiro. 22 Ǹsun wã̄ ǹ ɔ na gbɛ̃a ǹ a da Luda zĩnlo. Ǹsun tó n ɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durunna gūnlo. Ǹgɔ̃ n zĩda kūna gbãsĩ sari. 23 Ǹsun í pã̄ mi atɛ̃nɛro. Ǹgɔ̃ sèwɛ̃ gá fíti n nèsɛ yãi kū n gyãkɛna gɛ̀n baaakɔ̃o.

24 Gbɛ̃kenɔ durunna dì bo gupuraa ari ògɔ̃ gé a yã̄ gɔ̃gɔ̃ kūńwo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń pɔ́ dì bo likalikaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmanakɛnaa dì bo gupuraa, bee a kū odi ero ni le à gɔ̃ utɛnaro.

6

1 Gbɛ̃ kū ò de zɔ̀ ūnɔ ń dikirinɔ ditɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ū ò mì natɛńnɛ a sĩnda pínki gūn, de òsun Luda tɔ́ kū yã̄ kū odì dańnɛo vãni boro yãi. 2 Gbɛ̃ kū ń dikirinɔ de Yesu náanikɛri ūnɔ sún dɔkɛ kūńwo kū ò de kɔ̃ gbɛ̃nɔ ū yãiro. Ò zɔ̀ bleńnɛ manamana, zaakū gbɛ̃ kū òtɛni ń zĩ àre blenɔ bi Yesu náanikɛrinɔmɛ, ń gbɛ̃ yenyĩdenɔmɛ. Ǹ yã̄ pìnɔ dańnɛ, ǹ lé daoḿma.

Yena ɔgɔi

3 Tó gbɛ̃ke tɛn yã̄ pãnde dańnɛ, akūsɔ̃ adi zɛ kū ó Dikiri Yesu Kirisi yãzɛdeo kū ó zé yãdannɛnaaoro, 4 ĩadãriimɛ, à yãke dɔ̃ro, lékpakɔ̃ana kori kū yãgwana lakanasario a kù gyã ū. Yã birenɔ dì tó gbɛ̃nɔ nèsɛgɔ̃ba kpá, ò fìti kɛ, ò kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, ò laasun vãni lé kū kɔ̃o, 5 ògɔ̃ ĩni kū kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasun kotina, yãpura ń kɛ̃, òdigɔ̃ da donyĩkɛna bi ɔgɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Donyĩkɛnaa àre zɔ̃kɔ̃ yãpura, tó gbɛ̃ zè kū pɔ́ kū à vĩo. 7 Zaakū ódi su kū pókeo andunia gūn laro, óni tá kū pókeo sɔ̃ro. 8 Tó ó pɔ́ble kū pókasanɔo vĩ, abirekū mɔ̀ lɛ. 9 Gbɛ̃ kū ò ye ò gɔ̃ aruzɛkɛde ūnɔ dì ń zĩda da yɔ̃ogwana tankutɛn. Pónidɛna mìsari karii dì gɛ̃ńgu à ń kpá kisira kū kakatɛnaaooi. 10 Yena ɔgɔi mé à de yã̄ vãni sĩnda pínki zĩni ū. Gbɛ̃kenɔ a kɔ̃dɛ kɛ̀ ari ò kɛ̃ ó donyĩzɛa ò wãwã̄ zɔ̃kɔ̃ɔ kpà ń zĩdai.

Ǹ ɔsi mana ká

11 Zaakū Luda gbɛ̃mɛ n ū, ǹ bàa sí yã̄ pìnɔnɛ, ǹ tó yã̄ mana gɔ̃ donnɛ arɛ kū yãkɛna a zéaao kū ludanaanikɛnaao kū yenyĩo kū mɛnao kū busɛkɛnaao. 12 Ǹ ó donyĩzɛ ɔsi mana ká, ǹ wɛ̃ndi kū àdi lákaro sí, zaakū abirekūn Luda n sisia gɔrɔ kū n lé mana sènɛ pari wára. 13 Ma nannɛ Luda kū àdi wɛ̃ndi kpá pɔ́ sĩnda pínkiaai kū Kirisi Yesu kū à yã̄ mana ò Pɔntiu Pilatinɛɛo, 14 ǹgɔ̃ yã̄ kū ò dìtɛnnɛ kūna gbãsĩ sari taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ. 15 Gbãnade mèn do Arubarikade, kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri mé ani Kirisi pì bo gupuraa a gɔrɔa.

16 Àkũ mɛ́ àdi garo ado, àdigɔ̃ kú gupura kũ òdi fɔ̃ ò nairo gũn. Gbɛ̃ke dí wɛ́ sialɛro, oni fɔ̃ sero. Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

17 Ǹ o andunia tera díkĩna aruzɛkɛdenɔnɛ, òsun ĩa dãro. Òsun gbãna le ɔgɔda náanisariaro, ò gbãna le Luda kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki kpáwá zɔ̃kɔ̃ ò pɔnna kɛooa. 18 Ǹ ońnɛ ò a mana kɛ, ò nna kɛńnɛ, ò ɔ porońnɛ, ògɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ. 19 Lán abirekũ bà oni zàna mana di ń zĩdanɛ aruzenna pɔ́ ũ, oni wɛ̀ndi kũ à de wɛ̀ndi ũ yãpura le.

20 Timɔti, ǹ yã kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna. Ǹ mì kɛ̃ ludayãdanasari yã pãpã onaaa kũ yãlɛkpɛrɛ'ona kũ òdi pi dɔ̃naao. 21 Gbɛ̃kenɔ zèo, akũ ò pɛ̀ ó donyĩzɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TIMƆTI TAKADA PLADE

Pɔlu tɛ́kpana Timɔtigu

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii Luda pɔyenyĩnaa gũn wɛ̃ndi kũ à a lɛ́ sɛ̀ Kirisi
Yesu gũn yã musu, 2 makũ mɛ́ ma takada dí kɛ̃nnɛ, ma nɛ́ yenyĩde Timɔti. De
Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo, à n gba aafiaa.
3 Ma sáabu kɛ̀ ma dizinɔ Ludanɛ kũ madì doi kũ nèsɛpurao, zaakũ n yã dìgɔ̃
dɔmagu lakanaa sari ma aduakɛna gwãani kũ fãnantɛ̃oo gũn. 4 Tó wɛ́tɛ̃ kũ
à bòmma yã dɔ̀magu, madì n bɛgɛ kɛmɛ, madìgɔ̃ ye ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, de ma pɔnna
kɛ zɔ̃kɔ̃. 5 N ludanaanikɛna kũ nèsɛ mèn doo yã dɔmagu. N dai Loisi kũ n da
Yunisio Luda náani kɛ̀ lɛ se, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ntɛn kɛ lɛ se.
6 Abire yãi matɛn dɔngu, ǹ futɛ ǹ zɛ kũ gba kũ Luda dànnɛo gɔrɔ kũ ma
ɔ nàmma, 7 zaakũ Nini kũ àdi ó gba gbãna kũ yenyĩo kũ zĩdakũnadɔ̃naaon
Luda kpàwá, adi kɛ nini vĩnadenlo. 8 Abire yãi ǹsun wé'i kũ kũ ó Dikiri yã
onnɛnaaoro. Ǹsun wé'i kũ kũ ma yãoro, makũ kũ ò ma da kpésiran Kirisi yãi.
Ǹ wari kũ òdi kɛ a baaru nna kpana yãi kɛ kũmao kũ Luda gbãnao. 9 Àkũ mɛ́
à ó sura bà, à ó sísi o gɔ̃ a pɔ́ ũ. Adi kɛ yã kũ o kɛ̀ yãinlo, a zĩda pɔyenyĩna yãimɛ
kũ gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀wɛrɛo zaade gɔrɔ dí naaro. 10 Gbɛ̃kɛ pìi bò gupuraa ó Surabari
Kirisi Yesu pì sunaa gũn sà. À ga gbãna kàkatɛ, à wɛ̃ndi kũ mèvãnasarioo
bòwɛrɛ gupuraa a baaru nna kũ òdi kpá gũn. 11 Luda ma ditɛ a zǐri ũ, de mà
baaruu pìi kpàkpa kɛ mà a yã dańnɛ. 12 Abire yãin matɛn wari dí kɛi, ama wé'i
dì ma kũro, zaakũ má gbɛ̃ kũ ma a náani kɛ̀ dɔ̃, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ani fɔ̃
à yã kũ à nàmɛnɛ ma ɔĩ dãkpã ari a sugɔrɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kũ n mà ma lén ari
a zĩniaa pì kũna yãzɛdedannɛna ágba ũ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩ kũ ó vĩ
Kirisi Yesu gũnwo. 14 Ǹ yã mana kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna kũ a Nini kũ à
kú ó gũn gbãnao.
15 Ń dɔ̃ kũ Asia bùsudenɔ ma zukũna ń pínki. Figɛlu kũ Ɛmɔgɛnɛo kú ń té.
16 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bedenɔnɛ! Zaakũ à sù à ma nèsɛ kpatɛnamɛnɛ lɛ́
vĩro, adi wé'i kũ kũ ma dana kpésiran yãoro. 17 Kũ à sù Romu gɔ̃nɔ, à ma wɛtɛ
ari à gèɛ à bòma. 18 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃nɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Ń kpányĩ zɔ̃kɔ̃ kũ à
kɛ̀mɛnɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zǐkari mana

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma nɛ́, ǹgɔ̃ gbãna kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũnwo.
2 Yã kũ n mà ma ò pari wára, ǹ na gbɛ̃ náanidenɔnɛ ń ɔĩ, kũ oni fɔ̃ ò dada
gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ warikɛna fɔ̃ kũoo Kirisi Yesu zǐkari mana ũ. 4 Andunia
yã bɔkɔtɛnaa dì do zǐkari kũ à kú zǐllannɛ arɛro, de a yã ká a dikirigu yãi.
5 Bàkpakũsũri sɔ̃, tó adi bàa lɛ́ a zɛ́aro, ani zǐblena fùra lero. 6 À kǔ búbari kũ à
zĩ gbãna kɛ̀ a baka sɛ́ káaku. 7 Ǹ laasun lɛ́ yã kũ ma òo pìnɔa, zaakũ Dikiri ni n
gba ɔ̃ndɔ̃ a pínki gũn.
8 Ǹ dɔn kũ Yesu Kirisi bi Dauda burimɛ, akũsɔ̃ à vù bona gan. Baaru nna kũ
madì kpán gwe. 9 Abire yãin matɛn wari kɛ. Ò mɔ̀ɔ kàma lán dàkɛrii bà, ama
Luda yã dí sí mɔ̀ káaro. 10 Abire yãi madì yã sĩnda pínki fɔ̃ gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ

yãi, de mɔ́kɔ̃nɔ se Luda ń sura ba, ò gakuri kũ àdi lákaro le kunna Kirisi Yesu gũn. 11 Yã díkĩna bi yãpuramɛ:
Tó o ga kãao, ónigɔ̃ kú kãao.
12 Tó o mɛna fɔ̃, óni kí ble kãao.
Tó o ledi kpài, ani ledi kpáwái se.
13 Tó ó náani vĩro, à kpɛ́ náani vĩ,
zaakũ ani we à ledi kpá a zĩdairo.

Dikiri zĩkɛri mana kũ lɛ́kpakɔ̃anaaoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔgu, ǹ nańnɛ Ludai òsun lɛ́kpakɔ̃ana kɛ yãnɔ musuro. À àre vĩro, àdi gbɛ̃ kũ òtɛn manɔ yakamɛ. 15 Ǹ kokari kɛ de Luda n sáabu kpá, zĩkɛri kũ àdi yã yãpura wɛ̃kɔ̃ańnɛ súsu ũ, kũ wé'i dì a kũ a zĩ yã musuro. 16 Ǹ pã yãbɔtɛna pã kũ àdi kɔ̃ sɛ́ kũ Luda yãoronɛ. Àdi gbɛ̃nɔ ludayãdanasari karańnɛmɛ, 17 akũ yã kũ òdi dańnɛ dì dańla lán fɔ̃nna bà. Imɛnɛu kũ Filɛtuo kú ń té. 18 Ò kɛ̃ yãpuraa, òdi pi ò fùtɛ bona gan kɔ̀, òdi gbɛ̃kenɔ ludanaanikɛnaa yakańnɛ. 19 Bee kũ abireo ɛ̃ kũ Luda kpàtɛ zɛna gbãna, ò yã díkĩna kɛ̀a: Dikiri gbɛ̃ kũ ò de a pɔ́ ũnɔ dɔ̃. Gbɛ̃ kũ àdi Dikiri sísi mì kɛ̃ yã vãnia.

20 Ɔn da dìgɔ̃ pɔ́nɔ vĩ dasi. Ò a kenɔ kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo yãtikisikɛbɔ ũ, akũsɔ̃ ò a kenɔ kɛ̀ kũ lío kũ gbɔ̀lio yãfitikɛbɔ ũ. 21 Tó gbɛ̃ ɔ bɔ̀tɛ yã bɛ̀ɛrɛsari gũn, ani gɔ̃ yãtikisikɛbɔ ũ, anigɔ̃ anfãni vĩ Dikirinɛ, anigɔ̃ kú adona yãmanakɛna pínki soru gũn. 22 Ǹ bàa sí kɛfɛnna pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó manakɛna kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kunna kũ kɔ̃o nnao donnɛ arɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdi Dikiri sísi kũ nɛ̀sɛpuraonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔtɛ mìsari lɛ́kpakɔ̃ana kũ à dɔ̃na ke vĩron. Ń dɔ̃ kũ àdi fìti da. 24 À mana Dikiri zɔ̀bleri gɔ̃ fìti vĩro. A nèsɛ gɔ̃ do kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, yãdannɛri mana kũ àdi gbɛ̃ fɔ̃ ũ, 25 à gbɛ̃ kũ òdi a yã síronɔ gba laakari busɛbusɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke Luda ni fɔ̃ à ń gba zé ò nèsɛ litɛ ò yãpura sí, 26 ò bo Ibilisi kũ à ń kũ à ń dá a pɔyenyĩnaa gũn bàn, ń laakari summa.

3

Bisɔ̃sirinɔ yɔ̃kɛna gɔrɔ kpɛdenɔa

1 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gɔrɔ kpɛdenɔ nigɔ̃ pãsĩ. 2 Gbɛ̃nɔ zĩda yã ni dońnɛ arɛ, ɔgɔ ni ń swɛ̀ ble. Onigɔ̃ de karambaanidenɔ ũ, zĩdabirinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, guturunɔ, ludayãdarisarinɔ, 3 gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, sùrusaridenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, fayasaridenɔ, aniapãsĩdenɔ, yã mana ibɛrɛnɔ, 4 bonkpɛdenɔ, laasunsaridenɔ, yɔ̀gɔ̃denɔ. Onigɔ̃ ye pɔnnakɛnaai de Luda yãla. 5 Òdi donyĩ kɛ, ama ò ye a gbãnairo. Ǹ kɛ zɔ̀ kũ gbɛ̃ bire takanɔ. 6 Ń gbɛ̃kenɔ dì gɛ̃ nɔgbɛ̃ kũ òdi mì gbãkɛnnɛronɔi, ò ń fu kũ léo. Durunna sàa dà nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà vãni mé à gɔ̃ńnɛ, 7 òdigɔ̃ yã dada gɔrɔ sĩnda pínki, ama òdi fu yãpura kũnaa. 8 Lákũ Yanɛ kũ Yambɛrɛsio bò Musa kpɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ dì bo yãpura kpɛ lɛ. Ń laasun lɛ́kpɛrɛmɛ, ó donyĩzɛ gũn pó ginyĩnanɔmɛ. 9 Ò gɛna arɛ vĩ doro, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki ń yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃, lákũ ò Yanɛ kũ Yambɛrɛsio pó dɔ̀ nà.

Luda yã àree

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ń témai. Ń ma kunna dɔ̃ kũ ma yãdannɛnaao kũ yã kũ matɛn péaao kũ ma ludanaanikɛnaao kũ ma mɛnakɛo kũ ma yenyĩo kũ ma zɛna gbãnao 11 kũ wé kũ ò tãmao kũ wari kũ ma kèɛo. Ń yã kũ à ma le Antiɔku kũ Ikɔniuo kũ Lisitirao dɔ̃ kũ wétãmmana zɔ̃kɔ̃ kũ ma fɔ̃ɔo. Ama Dikiri ma bo

a sĩnda pínki gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò ye ògɔ̃ kun ludayãmarinɔ ũ Kirisi Yesu gũnnɔ ni
wɛ́tãmmana le. 13 Gbɛ̃ vãninɔ kũ manafikidenɔ vãnikɛna nigɔ̃ karamɛ. Oni
gbɛ̃nɔ sãtɛ, mɔ́kɔ̃nɔ se onigɔ̃ sãtɛna. 14 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ zɛ kũ yã kũ n dàda n sì
yãpura ũo. Ń̀ gbɛ̃ kũ ò dàdannɛnɔ dɔ̃, 15 zaakũ ń Luda yã dɔ̃ zaa n nɛ́fitikɛgɔrɔa.
Ani fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ à n ká Kirisi Yesu náanikɛna kũ àdi ń sura baa. 16 Yã kũ à
kú Luda yãn bò Luda kĩnaa pínkimɛ. À àre vĩ, zaakũ àdi yãpura daǹnɛ, àdi ń
ɛ́kɛ káǹnɛ ń ɔĩ, àdi ń gba laakarii, àdi lɛ́ daǹma yãkɛna a zɛ́aa gũn, 17 de Luda
gbɛ̃ sorukɛna ma yãmanakɛna sĩnda pínki zɛ́ gũn.

4

1 Ma nannɛ Ludai kũ Kirisi Yesu kũ ani ɛra à su à kpata ble à yãkpatɛ kɛ
kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔo, 2 ǹ Luda yã waazi kɛ. À zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ adi kɛro,
ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã ditɛńnɛ, ǹ kpãkɛ̃ńyĩ, ǹ lɛ́ daǹma, ǹ yã daǹnɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo.
3 Zaakũ gɔrɔke ni su kũ gbɛ̃nɔ ni we ò sã kpá Luda yãzɛdedannɛnaairo. Oni
yãdannɛrinɔ kakarańyĩ ń zĩda pɔyeinaaamɛ, de ò yã kũ à kàńgu daǹnɛ. 4 Oni
ń kɔ̀kɔtɔ zu yãpuranɛ ò arɛ dɔ garanɔa. 5 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ laakari vĩ yã sĩnda pínki
musu. Ǹ wari fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

Pɔlu kunna ga lɛ́i zaa Romu

6 Ma gɔrɔ pàpa kɔ̀, oni ma aru kɔ́tɛ sa'o'i ũ tera. 7 Ma ɔsi mana kà, ma bàa lɛ̀
ma bɔtɛ. Má Yesu yã kũna ma a lɛ́ pàpa. 8 Kunna mana fùra ditɛna, àtɛni ma dã
sà. Dikiri yãkpatɛkɛri mana mɛ́ ani kúmɛnɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Adi kɛ makũmɛ
ma adoro, kũ gbɛ̃ kũ ò ye a sunaainɔ ń pínkimɛ.

9 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ma kĩnaa likalika. 10 Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kũ à
ye anduniai yãi. Kɛrɛsɛnsi tà Galatia bùsun, akũsɔ̃ Titu tà Dalamatia bùsun.
11 Luku mɛ́ à gɔ̃̀ kũmao ado. Ǹ Maaku sɛ́ à mɔ́ lɛɛlɛ, zaakũ àdi kpámai zĩ gũn
manamana. 12 Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. 13 Tó ntɛn su, ǹ ma utagyaba kũ ma
tò Kaapu bɛa zaa Toroasi sɛ́ ǹ suomɛnɛ kũ ma takadanɔ, atɛ̃nsa a kũ ò kɛ̀ kũ
báraonɔ.

14 Alɛsanda sia yã vãni kɛ̀mɛnɛ manamana. Dikiri ni yã kũ à kɛ̀ɛ pì fĩna bonɛ.
15 Ǹ laakari kɛi, zaakũ à bò ó yã kpɛ pãsĩpãsĩ. 16 Yãkpatɛkɛna kũmao káaku
gũn gbɛ̃ke dí zɛ kũmaoro, ò ma ton ń pínki. Luda súnn ń yã pì daro. 17 Dikiri zɛ̀
kũmao à ma gba gbãna, akũ ma zɛ́ lè ma waazi kɛ̀ ma a lɛ́ pàpa, buri pãndenɔ
mà ń pínki. À ma bo músu lɛ́i. 18 Dikiri ni ma bo yã vãni gũn pínki, ani ma sura
ba ari mà gɛ́ káo a kpatan musu. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

Lɛ́zammanaa

19 Ǹ fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa kũ Ɔnɛsifɔru bedenɔ. 20 Erasatu gɔ̃̀ Kɔrinti.
Ma Torofimu tò kũ gyão Milɛtu. 21 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ari bunsirɛ gɔ̃ ká. Yubulu
kũ Pudɛnio kũ Linuo kũ Kalaudiao kũ ó gbɛ̃nɔ pínki fɔ kpàmma. 22 Dikiri gɔ̃ kú
kũnwo. À gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun

1 Makũ Pɔlu, Luda zɔ̀blerii, Yesu Kirisi zì̀riin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃ kũ Luda
ń sénɔ kara a náanikɛnan mà tó ò a donyĩzɛ yãpura dɔ̃, 2 de ń wé gɔ̃ dɔ wɛ̃ndi
kũ àdi lákaroi kũ Luda a lé sɛ̀ zaade andunia dí kátɛro. Àdi ékɛ to sɔ̃ro. 3 Akũ
yã̀ pìi bò gupuraa a gɔrɔa waazi kũ Luda ó Surabarii dàmɛnɛ ma kɛ gũn lákũ
à dìtɛ nà. 4 Makũ mé ma takada dí kɛ̃nnɛ Titu, ma né yãpura Yesu zé kũ ó kú
lɛɛlɛ gũn. De Luda kũ Kirisi Yesu ó Surabariio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba aafiaa.

5 Ma n to Kɛrɛti, de ǹ yã kũ ò gɔ̀ gwenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo
lákũ ma ònnɛ nà. 6 À mana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari nɔmɛndode ũ. A nénɔ
gɔ̃ ludanaanikɛrinɔ ũ, òsungɔ̃ ń dɔ̃ né zãzãde sãgbãnadenɔ ũro. 7 Zaakũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ bi Luda zĩgwariimɛ, àsungɔ̃ de taaride ke ĩadãri ke pɔfɛ̃ri ke wɛ̃dɛri ke
gbɛ̃ pãsĩ ke ɔgɔvãniwɛtɛri ũro. 8 Séde àgɔ̃ de nibɔkũri ũ, laakaride kũ à zɛ̀
kũ yãmanakɛnaao ũ, gbɛ̃ súsu kũ à kú adona akũsɔ̃ à a zĩda kũna dɔ̃ ũ, 9 gbɛ̃
kũ à zɛ̀ súsu kũ yã náanide kũ òdi dańnɛo ũ, de à le à lé da gbɛ̃ pãndenɔa kũ
yãzɛdedannɛnaa pìio, à gbɛ̃ kũ à bò a yã̀ kpɛnɔ ékɛ káńnɛ ń ɔĩ̃.

10 Zaakũ sãyãmarisaride kũ òdi gbɛ̃nɔ likara kũ ń yã'onaaonɔn dasi, atɛ̃nsa
gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃zɔ̃yãonɔ. 11 Òdi ɔn bũnu yaka. À mana ò lésɔ dańnɛ. Òdi
yã̀ kũ à de ò dańnɛro dańnɛ ɔgɔ bɛ̃̀nɛ lena yãi. 12 Kɛrɛti bùsu annabi ke pì,
Kɛrɛtinɔ bi ékɛdenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uide póke kopirisarinɔmɛ. 13 Yã̀ pì
bi yãpuramɛ. Abire yãi ǹ kpãkɛ̃ńyĩ manamana, de ò zé sé súsu. 14 Òsun laakari
dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kũ ò kɛ̃ yãpuraa yãditɛnanɔ. 15 Póke dìgɔ̃ gbãsĩ
gbãsĩsaridenɔnɛro, akũsɔ̃ póke dìgɔ̃ gbãsĩsari ludayãdarisari gbãsĩdenɔnɛro, kũ
ń laasun kũ ń nɛ̀sɛɛo vãni yãi. 16 Òdi pi ò Luda dɔ̃, akũ ń yãkɛnaa dì ń ékɛ bo.
Bɛgirinɔmɛ, òdi yã maro, òdi fɔ̃ ò yã mana ke kɛro.

2

Yãdannɛna zéde

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ yã kũ àdi kɔ̃ sé kũ yãzɛdedannɛnaao dańnɛ. 2 Ǹ da mare
zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ògɔ̃ ń zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ. Ò zé sé súsu kũ
yenyĩo kũ mɛnao. 3 Ǹ da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ dɔ ń kunna gɔ̃ de donyĩri mananɔ
kunna ũ. Òsungɔ̃ de gudɛri ke wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Ò yã̀ mana dańnɛ, 4 de ò lé da
nɔzãrenɔa ń baadi gɔ̃ ye a zãi kũ a nénɔo, 5 ògɔ̃ de laakaridenɔ ũ gbãsĩ sari, ò
laakari dɔ ń ɔn zĩa, ń baadi mì natɛ a zãnɛ de òsun Luda yã̀ vãni boro yãi.

6 Ǹ lé da kɛfɛnnanɔa dɔ ògɔ̃ laakari vĩ. 7 Ǹ yãmanakɛna zé mɔńnɛ a pínki
gũn. N yãdannɛna gɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ à kɔ̃ sí kũ n yãkɛnaao 8 kũ yãzɛde kũ oni fɔ̃ ò a
ékɛ boroo, de wé'i gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kũ, òsun yã̀ vãni le ò o ó yã̀ musuro yãi.

9 Ǹ lé da zɔ̀nɔa ò mì natɛ ń dikirinɔnɛ yã̀ sĩnda pínki gũn, ò yã̀ kũ ani káńgu
kɛ. Òsun yã̀ liḿmaro. 10 Òsun kpãni oḿmaro. Ò tó ògɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanidenɔ ũ
manamana, de Luda ó Surabari yã̀ kũ odì dańnɛ wé bo yã̀ sĩnda pínki gũn.

11 Zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kũ à sù kũ surabanaao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛɛ bò gupuraa.
12 Gbɛ̃kɛ pì tɛn dawɛrɛ ò kpɛ li yã̀ kũ adi kɔ̃ sí kũ Luda yãoronɛ kũ andunia
pónidɛnanɔ, de ògɔ̃ ó zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ mananɔ ũ, ludayãmarinɔ ũ andunia

tera díkĩna gũn, 13 ó wɛ́ gɔ̃ dɔ gɔrɔ arubarikade kũ ótɛn dãa. Àkũmɛ ó Luda zɔ̃kɔ̃ ó Surabari Yesu Kirisi sugɔrɔ gakuride ũ. 14 À a zĩda kpà ó yãi, à ó bó vãni sĩnda pínki gũn, à ó gbãsĩ gògo, de ò gɔ̃ a zĩda gbɛ̃ kũ ò yãmanakɛna ania vĩnɔ ũ. 15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. Ǹ kpãkɛ̃ńyĩ kũ iko kũ ń vĩo pínki. Ǹsun tó gbɛ̃ke n gya boro.

3

Ò laakari dɔ yãmanakɛnaaa

1 Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔgu ò mì natɛ gbãnadenɔnɛ kũ ikodenɔo, ò ń yã ma, ògɔ̃ kú kũ yãmanakɛna sĩnda pínki soruo. 2 Òsun gbɛ̃ke tó vãni síro. Ògɔ̃ de nèsɛdode yãketesaridenɔ ũ kũ ò busana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 3 Zaakũ ókɔ̃nɔ se, ó faya vĩ yãro, ludayãdarisarinɔn ó ũ. O sãtɛ, ó de pɔnnakɛna kũ dà vãni sĩnda pínkio zònɔ ũ. Odìgɔ̃ kú nèsɛ vãnio kũ nèsɛgɔ̃bao. Ó de bɛgirinɔ ũ, o zãkɔ̃gu. 4 Bee kũ abireo kũ Luda ó Surabari gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo bò gupuraa, 5 akũ à ó sura bà. Adi kɛ ó yãmanakɛna yãinlo, kũ à ó wɛ̃nda dɔ̃ yãimɛ. À ó zú ò à ó í dufu, à tò o gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kũ a Nini 6 kũ à pìsiwá gbãnao Yesu Kirisi ó Surabarii gãi, 7 Abire yãi yã bò kũoo nna a gbɛ̃kɛ yãi, o gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, ó wɛ́ dɔ wɛ̃ndi kũ àdi lákaroi. 8 Yã pì bi yãpuramɛ.

Má ye ǹ gã na yã pìnɔ onaaa manamana, de ludanaanikɛrinɔ le ò mɛ̀ kpá yãmanakɛnaaa. Abirekũ mana, à karana vĩ gbɛ̃nɔnɛ. 9 Ǹ pã mìsariyã yãgaganaanɛ kũ dizinɔ tó kɔ̃nɔwɛnaao kũ fĩtiio kũ lékpakɔ̃ana Musa doka yã musuo, zaakũ yã pãnɔmɛ, ò karana vĩro. 10 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ àdi tó ò kɛ̃kɔ̃aai bee gɛ̀n pla, gbasa ǹ pɛ́a. 11 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ bire taka sàtɛ. Durunnakɛriimɛ, à a zĩda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammanaa

12 Tó ma Atema ke Tikiku zl̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ǹ ma le Nikɔpɔli, zaakũ ma zɛo mà bunsirɛ láka gwe. 13 Ǹ ania kɛ ǹ zàna kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ kũ Apoloo de póke sún kĩaḿmaro ń tá gũn. 14 À mana ó gbɛ̃nɔ yãmanakɛnaa dada ò ń zĩda kpáa, ò yã kũ à kɔ̃ sìonɔ bɔkɔtɛ de òsungɔ̃ kun pãro. 15 Gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ fɔ kpàmma ń pínki. Ǹ fɔ kpá gbɛ̃ kũ ò yewái Yesu zɛ́ gũnnɔa. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpanaa

1 Makũ Pɔlu kũ ò ma da kpésiran Kirisi Yesu yãi kũ ó Yesude dake Timɔtio,
ókɔ̃nɔ mé o takada díkĩna kɛ̀nnɛ, ó zĩkɛri dake yenyĩde Filimɔ 2 kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi
kɔ̃ kakara n bɛanɔ kũ ó nɔgbɛ̃ yenyĩde Afiao kũ ó zì̀kari dake Akipuo. 3 Luda ó
De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba aafiaa.

4 N yã dìgɔ̃ dɔmagu gɔrɔ sĩnda pínki ma aduakɛnaa gũn, madìgɔ̃ ma Luda
sáabu kpá, 5 zaakũ ma Dikiri Yesu náani kũ ntɛn kɛ baaruu mà kũ yenyĩ kũ
ń vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔo ń pínki. 6 Madìgɔ̃ wé kɛ, de ó kunna kɔ̃o Yesu zén tó n
wé kɛ̃ yã mana kũ ó vĩ kunna Kirisi gũn pínki musu. 7 Ma gbɛ̃, n yena Luda
gbɛ̃nɔi ma pɔ kɛ̀ nna manamana, à ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, zaakũ n ń laakarii
kpàtɛńnɛ.

Pɔlu kutɛkɛna Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Abire yãi, bee kũ ma zé kà Kirisi gũn mà yã kũ à mana ǹ kɛ ditɛnnɛ, 9 bee kũ
abireo ma kútɛ kɛ̀nnɛ kũ yenyĩo. Makũ Pɔlu, ma mare zɔ̃kɔ̃ ina kũ ma kunna
kpésiran tera Kirisi Yesu yãiio, 10 ma kútɛ kɛ̀nnɛ Ɔnɛsimu yã musu kũ à gɔ̃ ma
né ũ Yesu zé gũn kpésiran la yãi. 11 À anfãni vĩnnɛ yãro, ama tera à anfãni
vĩ makũ kũ mɔkɔ̃nwoonɛ. 12 Ma a gbàrɛmma, àkũmɛ ma swɛ̀ ũ. 13 Ma kunna
kpésiran baaru nna kpana yãi, má ye àgɔ̃ kú ma sarɛ, de àgɔ̃ kpámai n gɛ̃nɛ ũ,
14 ama má ye mà yãke kɛ n lé sariro, de ǹsun yã mana kɛmɛnɛ tilasiro, séde kũ
n pɔyeinaao. 15 Ke anigɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã gɔrɔ pla de à ɛra à summa àgɔ̃ kú
kũnwo gɔrɔ sĩnda pínki yãimɛ. 16 À kun lán zɔ̀ɔ bà doro, zaakũ à de zɔ̀ la, à de
n gbɛ̃ yenyĩde ũ kunna Kirisi gũn. Ma gbɛ̃ yenyĩdemɛ. Oni mɔkɔ̃n kũ à de n zɔ̀
ũ, akũsɔ̃ à gɔ̃ n gbɛ̃ ũ Dikiri gũn pó o dɔ yá?

17 Abire yãi tó n ma ditɛ n gbɛ̃ndo ũ, ǹ gbãnakɛ kpái, lákũ ĩni kpámai nà. 18 Tó
à zànnɛ yãkea ke tó à n fĩna kũna, abire gɔ̃ ma yã ũmɛ. 19 Makũ Pɔlu makũ mé
ma yã díkĩna kɛ̃ kũ ma zĩda ɔo, mani n fĩna bonnɛ. Kũ ń ma fĩna kũna n zĩda
wɛ̀ndi ũ, mani lé páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kunna Dikiri gũn ǹ yã mana kɛmɛnɛ, ǹ
ma laakari kpátɛmɛnɛ ó kunna Kirisi gũn yãi.

21 Ma takada dí kɛ̀nnɛ, kũ má dɔ̃ kũ ĩni ma yã ma, akũsɔ̃ ĩni kɛ de yã kũ ma
ònnɛla. 22 Abire gbɛra ǹ kipaki kɛkɛmɛnɛ dɔ, zaakũ má wé dɔi Luda ni ma
boárɛ wɛ́kɛ kũ átɛn kɛa yãi.

Lézammanaa

23 Ɛpafara kũ ó kú lɛɛlɛ kpésiran Kirisi Yesu yãi fɔ kpàmma 24 kũ ma zĩkɛri
dakenɔ Maaku kũ Arisitakuo kũ Demasio kũ Lukuo. 25 Dikiri Yesu Kirisi
gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

EBERUNƆ

Kirisi de malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi de Musala 3:1-4:13
Kirisi de Haruna buri sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛna deńla 8:1-10:39
Ò Luda náani kɛ 11:1-12:25
Lédammanaa 13:1-13:25

Luda Né de malaikanɔla

1 Luda yã ò ó dizinɔnɛ yã káaku annabinɔ gãi gɛ̃n baaakɔ̃ zénɔ gũn dasi,
2 ama à yã òwɛrɛ a Né gãi gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔn sà. Né pì gãin Luda andunia
kɛ̀o, à dìtɛ kũ àkũ mé anigɔ̃ pó sĩnda pínki vĩ. 3 Àkũ mé à Luda gakuri tékɛna
ũ, à de a kunna ũ sãnsãn. Àkũ mé à pó sĩnda pínki kũna kũ a yã'ona gbãnao.
Durunnanɔ kɛ̃mmana gbɛra à vùtɛ musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 4 Lákũ tɔ́ kũ à blèe
pì de malaikanɔ póla nà, lɛn a zɔ̃kɔ̃ deńla lɛ. 5 Luda yã dí ò malaika kenɛ yã yá?
Ma Néme n ũ, ma n i gbãra,
Kesɔ̃:
Manigɔ̃ de a De ũ,
anigɔ̃ de ma Né ũ.
6 Kũ Luda tò a dauduu sù andunia gũn à pì:
A malaikanɔ donyĩ kɛnɛ ń pínki.
7 Malaikanɔ yã musu à pì:
Adì a zl̀rinɔ li ĩa ũ,
a zĩkɛrinɔ sɔ̃ tévura ũ.
8 A Né yã musu sɔ̃ à pì:
Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kíblegbaaa gɔrɔ sĩnda pínkimɛ,
ndìgɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ú.
9 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã vãnikɛna gu.
Abire yãi Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.
10 Ò pì dɔ:
Dikiri, n andunia zĩni pètɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.
11 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun.
Oni zĩ kũ lán pókasa bà,
12 ĩni ń koko lán uta bà,
ĩni ń litɛ lán pókasa bà.
Mɔkɔ̃n sɔ̃, n kuuna dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.
13 À yã dí ò malaika kenɛ yã yá?
Ǹ vutɛ ma ɔplai
ari màgɔ̃ n ibɛrɛnɔ kɛnnɛ n tìntin ũ.
14 Malaikanɔ bi nini zĩkɛrinɔmɛ ń pínki. Luda dì ń zĩ de ò kpá gbɛ̃ kũ oni
surabana lenɔimɛ.

2

Surabana zɔ̃kɔ̃ɔ

1 Abire yãi ò yãpura kũ o mà kũ ɔplapla gíngin, de òsun kɛ̃ zɛ́aro yãi. 2 Zaakũ
yã kũ Luda dìtɛ malaikanɔ gãi bi tilasimɛ, akũ ò fĩnaa bò gbɛ̃ kũ ò gì mai ò
pànɛnɔnɛ a zɛ́a, 3 tó ódi surabana zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã da sɔ̃ro, óni bo yá? Surabana yã
pìi bò Dikiri kĩnaamɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò mànɔ yãpura kpàawɛrɛ. 4 Luda èra à yãpura
kpà yã pìia kũ sèedanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyã dasi kɛnanɔ kũ a Nini gba
kũ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyenyĩnaaa.

Yesu gɔ̃na bisãsiri ũ lán ó bà

5 Adi kɛ malaikanɔn Luda andunia zia kũ ótɛni a yã o nàńnɛ ń ɔĩro. 6 À kú
Luda yãn gukea ò pì:
Bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
7 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi féte,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo,
8 n tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ.
Kũ Luda tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ, adi a ke tó mìnatɛnanɛɛ sariro. Tera lán
dí bà, ódi e kũ pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ gĩaro, 9 ama o è kũ Yesun ò tɛ́a. Luda a
kla malaikanɔi ari gɔrɔ pla, de Luda gbɛ̃kɛ gũn à ga gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ̃nɛ ũ, akũ
à a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo ga wari kũ à kɛ̀ yãi.
10 Lákũ pɔ́ sĩnda pínki bò Luda kĩnaa nà, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki de a pɔ́ ũ, kũ à
ye à gɛ̃ kũ gbɛ̃nɔ dasi a gakuri gũn a nénɔ ũ, à kɔ̃ sì kãao à gbɛ̃ kũ à surabana
zɛ́ bóńnɛ papa warikɛnaa gũn. 11 Gbɛ̃ kũ ò gɔ̃ Luda gbɛ̃nɔ ũ kũ gbɛ̃ kũ àdi ń
kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũo, ń pínki de dokɔ̃nɔmɛ. Abire yãi ń sísina a gbɛ̃nɔ ũ dì a wé'i
kũro. 12 À pì:
Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ té,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.
13 À pì dɔ:
Mani a náani kɛ.
À pì dɔ:
Makũmɛ la kũ né kũ Luda kpàmanɔ.
14 Zaakũ né pìnɔ bi bisãsirinɔmɛ, akãa se à gɔ̃ bisãsiri ũ lán ń bà, de à ga à
Ibilisi kũ àdi su kũ gao kakatɛ, 15 à gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛ ganɛ òtɛn zɔ̀ ble ari ń
wɛ̃ndi lénnɔ bo. 16 Yãpura gũn malaikanɔn àtɛn ɔ daḿmaro, Ibrahĩ burinɔmɛ.
17 À kɔ̃ sìo à gɔ̃ lán a dakũnanɔ bà yã sĩnda pínki gũn, de à gɔ̃ Sa'oriki sùrude
náanide ũ Luda zĩ gũn, gbɛ̃nɔ durunna kútɛkɛbɔ ũ dɔ. 18 Lákũ à wari kɛ̀ à
yɔ̃ogwanaa fɔ̃ nà, ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛni ń yɔ̃ ò ń gwanɔ faaba kɛ.

3

Yesu de Musala

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ Luda á sísi a su a kĩnaanɔ, à laasun lé Yesu kũ
Luda a zì Sa'oriki kũ o zɛo ũa. 2 Náanidemɛ Luda kũ à a dìtɛnɛ lákũ Musa de
nà Luda ɔnn. 3 Lákũ ɔnkatɛrii bɛ̀ɛrɛɛ dìgɔ̃ de ɔnla nà, lɛn Yesu gakuri zɔ̃kɔ̃ de
Musa póla lɛ. 4 Ɔn sĩnda pínki a kàtɛri vĩ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki Kàtɛrin Luda ũ.
5 Luda ɔn zĩkɛri náaniden Musa ũ, yã kũ Luda ni o sèedademɛ. 6 Kirisi sɔ̃ bede
pì némɛ. Luda a ɔn nànɛ a ɔĩ. Ókɔ̃nɔmɛ ɔn pì ũ, tó ó kpé ótɛn tãmaa kũ ó vĩ lé
gbɛ̃ kũ kù gbãnao.

Luda gbɛ̃nɔ kámmaboki

7 Abire yãi lákũ Luda Nini ò nà:

Tó a Luda kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinↄ kè nàro,
kũ ò ma lɛ ò ma gwa gↄrↄ kũ ò bò ma kpɛ gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanↄ è wɛ̀ bupla,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe, ò ma gbãna lé gwà.
10 Akũ ma pↄ fɛ̃ gbɛ̃ pìnↄi,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanↄmɛ ń ũ,
odi ma zénↄ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pↄfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo fá.

12 Ma gbɛ̃nↄ, à laakari kɛ á gbɛ̃ke súngɔ̃ swɛ̀ vãni ludanaanikɛnasari vĩ ari à gé kɛ̃o Luda Wɛ̀ndidearo. 13 Gu kũ àdi dↄ kũ adì pi Gbãra pínki, àgɔ̃ lé dakɔ̃a, de durunna sún á gbɛ̃ke sãtɛ à sãgbãna kũro yãi. 14 Zaakũ Kirisi gbɛ̃nↄn ó ũ, tó ó náani kũ ó vĩ zaa káaku kũna gbãnagbãna ari a léa. 15 Lákũ ò ò nà:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinↄ kè nà
gↄrↄ kũ ò bò ma kpɛro.

16 Dínↄn gbɛ̃ kũ ò Luda kòtoo màa ò bò a kpɛnↄ ũ, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Musa ń bótɛ Misilanↄ baasiroo? 17 Dínↄn Luda pↄ fɛ̃ńyĩ ari wɛ̀ bupla, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò durunna kè, ń gèɛ gɔ̀ katɛna gbáranna gũnnↄ baasiroo? 18 Dínↄn à la dàńnɛ kũ oni gɛ̃ a kámmabokinlo, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò gì a yã mainↄ baasiroo? 19 O è kũ odi le ò gɛ̃nlo ń ludanaanikɛnasari yãi.

4

1 Zaakũ gɛ̃na kámmabokin kũ Luda a lé sè kpé kun, ò laakari kɛ, de ó gbɛ̃ke sún kurairo. 2 Zaakũ o baaru nna mà lán ń bàmɛ, ama yã kũ ò màa pìi àre vĩńnɛro, kũ odi ma kũ ludanaanikɛnaaoro yãi. 3 Ókɔ̃nↄ kũ o yã pìi sìnↄ, odì gɛ̃ kámmaboki pìn. Mɔ́kɔ̃nↄ sɔ̃ Luda pì:
Ma la dà kũ pↄfɛ̃o ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo,
À yã bire ò bee kũ à a zĩ mìi dè zaa anduniakatɛna gↄrↄ,
4 zaakũ ò gↄrↄ supplade yã ò Luda yãn gukea ò pì, gↄrↄ supplade zĩ Luda kámma bò kũ zĩ kũ à kèɛo pínki.
5 O mà tera à pì, oni gɛ̃ a kámmabokinlo. 6 Zaakũ gbɛ̃ kũ ò baaru nna pìi mà zaa káakunↄ dí gɛ̃nlo, kũ odi síro yãi, akũ a gɛ̃naa gɔ̀ gbɛ̃ pãndenↄnɛ. 7 Akũ Luda èra à gↄrↄ ke dìtɛ dↄ òdi pi Gbãra, abire gbɛra a gìi kè akũ à Dauda gbà lé, à ò lákũ ò ò nà tera:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛro.

8 Tó Yↄsua gɛ̀ kũńwo kámmaboki pìn yã, de Luda dí gↄrↄ pãnde yã o kpɛkpɛro.
9 Àkũ mé à tò kámmaboki gɔ̀ Luda gbɛ̃nↄ pó ũ. 10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à gɛ̀ Luda kámmabokin kámma bò kũ a zĩomɛ, lákũ Luda kámma bò kũ a zĩo nà. 11 Tó lɛmɛ, ò wé tã ò gɛ̃ kámmaboki pìn, de ó gbɛ̃ke sún gí Luda yã mai, à fu lán ń bàro yãi.
12 Luda yã bɛ̃nɛ, akũsɔ̃ à gbãna, a lé nna de fɛ̃nɛda kpa plaplala. Àdi ń zɔ̃ à gɛ̃ nèsɛɛ gũn ari ninin, àdi gɛ̃ mèpɛpɛkɛrɛkin ari wá bórↄgↄn, àdi laasun kũ nèsɛ yão gwagwa. 13 Luda pókɛna ke utɛnanɛro, a ke kpánɛ guiro. Luda kũ óni ó yãnↄ séte ò onɛ dì pó sĩnda pínki e ari a bia.

Yesu de sa'orikinↄla

14 Zaakũ ó sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ ludambɛ wɛ̀kɔ̃a ari Luda kĩnaa vĩ Luda Né Yesu
ũ, ògɔ̃ zé kũ o sɛ̀ yã kũna gíngin. 15 Zaakũ ó sa'oriki vĩ kũ ani fɔ̃ à ó wɛ̃nda dɔ̃ ó
gbãnasarikɛ gũn. Ò a yɔ̀ ò gwà lán ó bà yã sĩnda pínki gũn, adi durunna kɛro.
16 Abire yãi ò na Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri kíblegbaai kũ swɛ̀ɛo kpatɛna, de à ó wé
gwa à gbɛ̃kɛ kɛwɛrɛ a gɔrɔa.

5

1 Òdi sa'oriki sĩnda pínki sé gbɛ̃nɔ téme, òdi a ditɛ ń wéde ũ Luda kĩnaa, àgɔ̃
gba kpáa, àgɔ̃ a gbagbańnɛ ń durunnanɔ yãi. 2 Ani fɔ̃ à kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò sà̰tɛ
ń dɔ̃nasarikɛ gũnnɔo busɛbusɛ, zaakũ àpii kú kũ gbãnasarikɛomɛ se. 3 Abire
yãi séde à sa o a zĩda durunna yã musu, lákũ àdi o gbɛ̃ kparanɔ pó musu nà dɔ.
4 Gbɛ̃ke dì a zĩda ká kpataa pìi gũnlo. Luda mé àdi a ká, lákũ à Haruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi dí a zĩda ká sa'oriki kpataa gũnlo, Luda mé à a kàn à pì:
Ma Néme n ũ,
gbãran ma n i.
6 À pì Luda yãn gukea dɔ:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.
7 Gɔrɔ kũ Yesu kú andunia gũn à adua kɛ̀ kũ wiki gbãnao kũ wé'io, à kútɛ kɛ̀
Luda kũ ani fɔ̃ à a sí gaaanɛ, akũ Luda a yã mà, kũ àdi a yã da yãi. 8 Bee kũ a
Ludanɛkɛo, à mìnatɛna Ludanɛ dàda a warikɛnaa gũn. 9-10 Kũ mana pèkɛrɛa à
làka, Luda a kà sa'oriki ũ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà, akũ à gɔ̀ surabana kũ àdi lákaro
boki ũ gbɛ̃ kũ òdi a yã manɔnɛ ń pínki.

Laakarikɛna funaai

11 Yã bire musu ó yã vĩ dasi ò oárɛ, ama a bɔkɔtɛna zĩ'ũmɛ, zaakũ adì yã dɔ̀rɔ
dɔ̃ likaro. 12 Ákɔ̃nɔ kũ a gìi kèn lán dí bà, à mana àgɔ̃ de yãdannɛrinɔ ũmɛ, ama
ari tera á kpé kú ò ɛra ò Luda yã kũ òdi dada gbɛ̃ dufunɔnɛ daárɛ dɔ. Yɔ̃'i mé à
kɔ̃ sì kãáo, adi ká à yúku pó blero. 13 Zaakũ yɔ̃miri sĩnda pínki bi néme, adi ká à
ɔzɛ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ ɔplaoro. 14 Yúku sɔ̃, gbɛ̃ kàsara kũ ò dónɛ kèonɔ pómɛ. Ò a mana
dɔ̃na kɔ̃nɛ kũ a vãnioo dàda.

6

1 Abire yãi ò Kirisi yãdannɛna káakupɔnɔ kpá kpɛ, ò gé arɛ ari ò gɔ̃ gbɛ̃
pɛkɛrɛnanɔ ũ. Adi kɛ óni ɛra ògɔ̃ yãtãkpatɛna dínɔ gbè sísi dɔnlo: Kpɛlina yã
gènɔnɛɛ, ludanaanikɛnaa, 2 da'itɛ yãdadanaa, ɔnammanaa, gènɔ vuna ke zia
yãkpatɛkɛnaa. 3 Tó Luda wè, óni yã birenɔ kpá kpado ò gé arɛ. 4 Zaakũ tó gbɛ̃
wé kɛ̀, à Luda gba lè, a baka kú Luda Nini gũmmɛ, 5 tó à Luda yã kũ andunia kũ
àtɛn su gbãnao í kè, à a nna dɔ̀ 6 tó à fùa, zé kun kũ à ɛra à nèsɛ litɛ doro, zaakũ
àtɛn Luda Né pá lía dɔmɛ, àtɛn wé'i daa gupuraamɛ. 7 Tó legũ tɛn ma zĩtɛ gɛ̀n
baaakɔ̃ àtɛn mɔtɔ le, akũ à pó kũ à àre vĩ búbarinɔnɛ bùtɛ, Luda dì arubarika
dan. 8 Tó à lè kũ lèkaraaoo bùtɛ sɔ̃, à ginaamɛ, à zà̰ kũ lékɛnnɛnaaoro. Ani mì
dɛ kũ téomɛ.
9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, bee kũ o ò lɛ, ó laakari kpatɛna á yã musu kũ á
kú kũ yã mana kũ ò bò surabana zé gũnnɔ. 10 Luda dì yã kɛ a zéa, á yãkɛnanɔ
kũ yenyĩ kũ á vĩ kãaoo ni sãaguro, zaakũ a kpányĩ kɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ, akũsɔ̃ á kpé
átɛn kɛ. 11 Ó ye á baadi gɔ̃ ania vĩ lɛ ari a léa, de ásun sika kɛ pó kũ á wé dɔi yã
musuro. 12 Ásun ma'ã̰ kɛro. À gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ kũ mɛnao òtɛn pó kũ
Luda a lé sɛ̀ lenɔ ágba sé.

Lɛ́ kũ Luda sɛ̀ sika vĩ̃ro

13 Gɔrɔ kũ Luda tɛn lɛ́ sɛ́ Ibrahĩ̃nɛ, kũ gbɛ̃ke kun deala à sí kãaoro, a yãin
à sì kũ a kunnaao 14 à pìnɛ, áni arubarika daagu yãpura à tó a buri karanɛ.
15 Ibrahĩ mɛna fɔ̃, akũ à pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ lè. 16 Òdi la da kũ gbɛ̃ kũ à
deńla tɔ́omɛ. Ladana mɛ́ àdi tó ò yã̃ yãpura dɔ̃, akũsɔ̃ àdi lɛ́kpakɔ̃ana kɛ̃kɔ̃ańnɛ.
17 Luda ye à mɔ́ gbɛ̃ kũ a lɛ́sɛna ni gɔ̃ ń pɔ́ ũnɔnɛ swáswa kũ a lɛ́ litɛna vĩ̃ro, akũ
à sì kũ a kunnaao. 18 Lɛmɛ yã̃ mèn pla kun kũ à litɛna vĩ̃ro, Luda ni fɔ̃ à ɛ́kɛ to
a musuro. Yã̃ pìnɔ tɛni ókɔ̃nɔ kũ o nainɔ gba swɛ̀ manamana, de ò tãmaa kũ ó
wɛ́ dɔi kɛ sikaa sari. 19 Ó tãmaa bire vĩ ó wɛ̀ndibadɔbɔ ũ. À náani vĩ, akũsɔ̃ à
gbãna, àdi gɛ̃ kũoo Luda kúkia lábure kpɛ, 20 gu kũ Yesu gĩ̃nakɛ à gɛ̀n ó yãi, a gɔ̀
sa'oriki ũ ari gɔrɔ sĩ̃nda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

1 Mɛlɛkizɛdɛkimɛ Salɛmu kína ũ yã̃, Luda Musude sa'oriimɛ. Gɔrɔ kũ Ibrahĩ
zɛ̀li blè kínanɔa àtɛn su, akũ Mɛlɛkizɛdɛki gèɛ à dàalɛ, à sa mana ònɛ, 2 akũ Ibrahĩ
aruzɛkɛ kũ àtɛn suo pínki kuride kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tó pìi pì, yãzɛde kína.
Abire gbɛra Salɛmu kína bire pì, aafia kína. 3 À de kũ dao kũ dizinɔ vĩ̃ro, a
wɛ̀ndi naana ke mìdɛna vĩ̃ro. À bò lán Luda Né bàmɛ, sa'oriin a ũ gɔrɔ sĩ̃nda
pínki.

4 À gwa lákũ à zɔ̃kɔ̃ nà. Ó dizi káaku Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ à sètɛ zɛ̀llan kuride
kpàa. 5 Musa doka dìtɛ Levi buri kũ ò de sa'ori ũnɔnɛ, ò pɔ́ kuride sí ń Isaraila
dakenɔa, bee kũ ń Ibrahĩ burikɛo. 6 Mɛlɛkizɛdɛki bi Levi burinlo. Bee kũ
abireo à Ibrahĩ pɔ́nɔ kuride sì, à sa mana ò Ibrahĩ kũ Luda lɛ́ sɛ̀nɛɛnɛ. 7 Sikaa
sari gbɛ̃ kũ à sa mana ò gbɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à sa mana ònɛla. 8 Sa'ori kũ òdi pɔ́
kuride sí pìnɔ bi gbɛ̃ kũ òdi ganɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sɔ̃, gbɛ̃ kũ ò pì àdigɔ̃ kun gɔrɔ
sĩ̃nda pínkin a ũ. 9-10 Gɔrɔ kũ Mɛlɛkizɛdɛki gèɛ à dà Ibrahĩlɛ, odi Levi i kɔ̀ro, à kú
a dizi de Ibrahĩ wógbammɛ. Abire yãi oni fɔ̃ ò pi sé, gɔrɔ kũ Ibrahĩ pɔ́ kuride
pìi kpà, Levi buri kũ òdi pɔ́ kuride kpáḿmanɔ mɛ́ ò kpà.

Yesu de lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi buri sa'orii pìnɔmɛ doka kũ Musa kpà Isarailanɔa zĩ̃ni ũ. Tó oni fɔ̃ ò tó
gbɛ̃nɔ gɔ̃ papana, onigɔ̃ sa'ori pãnde ni vĩ̃ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà doro, sé Haruna
buri sa'ori gǎa. 12 Tó sa'orinɔ lìtɛ, séde doka litɛ. 13 Gbɛ̃ kũ ò yã̃ birenɔ ò a musu
bi Isaraila buri kũ a gbɛ̃ke dí sa'ona zĩ̃ kɛ zikiromɛ. 14 Zaakũ ó dɔ̃ sãnsãn kũ
ó Dikiri bò Yuda buri gũmmɛ. Ódi ma kũ Musa sa'ona yã̃ ò buri pìi musuro.
15 Yã̃ kũ yã̃ pì wɛ́ bòn dí: Sa'ori pãnde bò lán Mɛlɛkizɛdɛki bà. 16 A gɔ̃na sa'ori
ũ bi doka ke burikɛ yãnlo. A wɛ̀ndi kũ àdi lákaro gbãna yãimɛ. 17 Zaakũ ò pì:
Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩ̃nda pínki Mɛlɛkizɛdɛki gǎn.

18 Ò doka kũ à kun yã̃ pìi kpà kpado, kũ à gbãnaro, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro.
19 Zaakũ doka pì dí tó gbɛ̃ke gɔ̃ papanaro. Akũ tãmaa kũ à sǎna zɛ́ bòwɛrɛ, kũ
o nao Ludai.

20 Abire gbɛra Luda dí abirekũ kɛ ladanaa sariro. Gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃ sa'orinɔ
ũ ladanaa sarimɛ, 21 ama Yesu gɔ̃ sa'ori ũ kũ ladanaao, kũ Luda pìnɛ:
Dikiri la dà ani lɛ́ sukparo,
à pì anigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩ̃nda pínki.
22 Ladanaa pì yãi Yesumɛ zɛnkpɛkɛ ũ kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu de a
zĩ̃la. 23 Abire gbɛra sa'orinɔn dasi yã̃, zaakũ ga dì tó ògɔ̃ kú ń zĩ̃ gũn gɔrɔ sĩ̃nda

pínkiro. 24 Ama kũ Yesu kun gɔrɔ sĩnda pínki yãi, a sa'orikɛnaa gɛ̃nɛblena vĩro.
25 Abire yãi ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òdi na Ludai kũ a gbãnaonɔ sura ba mámmam,
zaakũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki de àgɔ̃ kútɛ kɛ́ńnɛ Ludanɛ.

26 Sa'oriki bire taka mé à kɔ̃ sì kũoo. A kunna adona. À yã̀ vãni ke gbãsĩ
vĩro. Luda a kɛ̀kɔ̃a kũ durunnakɛrinɔ, à a sɛ̀ à tào musu ari a kĩnaa. 27 A bàka
kú kũ sa'ona lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nào lán sa'oriki kparanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ dì sa o ń
zĩda durunnanɔ yãi kũ ń gbɛ̃nɔ pónɔ dɔ. Àkãa sɔ̃, à ò gɛ̀n domɛ, kũ à a zĩda kpà.
28 Musa doka dì gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ ń gbãnasarikɛ gũmmɛ, ama kũ Luda sì
kũ a kunnaao doka pì ditɛnaa gbɛra, akũ à a Né kũ à gɔ̀ papana ari gɔrɔ sĩnda
pínki kàn.

8

Yesumɛ ó Sa'oriki ũ

1 Yã̀ kũ ótɛn o mìin dí: Ó sa'oriki bire taka vĩ vutɛna kíblegbaaa musu Luda
zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 2 Àdi zĩ kɛ Ludakukia, bizakuta yãpura kũ Dikiri dɔ̀n, adi kɛ pɔ́
kũ bisãsirinɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakũ suna kũ gbanɔ kũ sa'onaao yãin òdi sa'oriki sĩnda
pínki kái, à mana àpii gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. 4 Tó à kú andunia gũn, anigɔ̃ de sa'ori
ũro, zaakũ sa'ori kũ òdi su kũ gbanɔ lákũ doka dìtɛ nànɔ kun kɔ̀. 5 Zĩ kũ òtɛn
kɛ bi pɔ́ kũ à kú musu takamɛ, a ninimɛ. Abire yãi kũ Musa ye à bizakuta
dɔ, Luda pìnɛ à laakari kɛ à pɔ́ kũ a a taka mɔ̀nɛ kpi musu kɛ lákũ à de nà
pínki. 6 Yesu mé à Luda bàka kunna kũoo yãkɛkɛri ũ. Zaakũ Luda bàka kunna
kũooo pì de a bàka kunna kũńwo zĩla, zĩ kũ ò dànɛ de sa'oriki pìnɔ pɔ́la. Luda
bàka kunna kũooo pìi lésɛna de a zĩla dɔ. 7 Tó Luda bàka kunna kũńwo zĩ pì
papanamɛ yã̀, de a plade zé vĩro. 8 Kũ Dikiri Isarailanɔ taari lè à pì:

A gɔrɔ tɛn su kũ mani ma bàka
kunna kũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ dufu kɛ.
9 Anigɔ̃ de lán ma bàka kunna kũ ń dizinɔo
gɔrɔ kũ ma ń kũ ń ɔa ma ń bótɛ Misila bàro.
Zaakũ odi zɛ kũ ma bàka kunna kũńwoooro,
akũ ma ń tón.
10 Ma bàka kunna kũ Isarailanɔ gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nèsɛn,
mani kɛ̃ ń swɛ̀ɛ̃a.
Manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
11 Ń́ gbɛ̃ke ni yã̀ dada a dakenɛro,
ń gbɛ̃ke ni ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakũ ń pínki nigɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki.
12 Mani sùru kɛ kũńwo kũ ń taarinɔ,
mani ń durunnanɔ yã̀ da doro.
13 Kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu pì yã̀ ò, à a káakupɔ zĩ bò. Pɔ́ kũ à zĩ kù à
bùsa, a kpana gui zàro.

9

Luda bàka kunna kũńwo zĩ sa'onaa

1 Luda bàka kunna kũńwo káaku donyĩ zé vĩ kũ Ludakuki kũ à kú zĩtɛo.
2 Fitila kũ teburu kũ òdi burodi kátɛa Ludanɛɛo kú kpéda kũ òdi pi gu kũ

à kú adonan. 3 Kpénɛ kũ òdi pi Ludakuki pì kú lábure plade kpɛ. 4 A gũnn turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao kun kũ Luda bàka kunna kũńwo àkpati kũ wura kútɛa mámmamwo. Wura lo kũ mana kú a gũn kú àkpatii pìi gũn kũ Haruna gò kũ à lá bɔ̀tɔɔ pàao kũ Luda yãditɛna gbè anlonɔo. 5 Àkpatii pìi musu kɛrubu gakuridenɔn kú durunnakɛ̃mmakila. Pɔ́ pìnɔ bɔkɔtɛna dodo gɔrɔn díro.

6 Ń katɛna lɛ gũn, sa'orinɔ dìgɔ̃ gɛ̃ kpéda gũn gɛ̀n baaakɔ̃ ò ń sa'ona zĩ kɛ. 7 Sa'oriki mé àdi gɛ̃ kpénɛ wɛ̀ do gɛ̀n do, akũsɔ̃ àdi gɛ̃ aru sariro. Àdi aru pì fãfã a zĩda durunna yãi kũ a gbɛ̃nɔ pɔ́ kũ ò kɛ̀ dɔ̃nasarikɛ gũnwo. 8 Luda Nini tɛn mɔwɛrɛ, gɔrɔ kũ kpé káaku pì kun, Ludakuki zé wɛ̃naro. 9 Abirekũ tɛn yã lɛkɔ̃awɛrɛ kũ tera yão à pì, pɔ́ kũ donyĩrii dì Luda gbanɔ kũ sa'opɔ kũ àdi kpáanɔ dì fɔ̃ à a nèsɛ danɛ dokɔ̃nɔ swáswaro. 10 Yã ditɛnaa pìnɔ bi mèbarayãmɛ. Pɔ́ble kũ pɔ́minaao kũ gbàbona buri sĩnda pínkio yãmɛ. Ò dìtɛ ari zé dufu gɔrɔ gɔ̃ kámɛ.

Luda bàka kunna kũńwo dufu sa'onaa

11 Akũ Kirisi sù yã mana kũ à kà tera sa'oriki ũ. À gɛ̀ bizakuta kũ à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à papana de a káakupɔla gũn, kũ bisãsiri mé à dɔ̀ro, andunia díkĩna pón sɔ̃ro. 12 Adi gɛ̃ Ludakukin kũ blè ke zù aruoro, à gɛ̀ kũ a zĩda aruo gɛ̀n domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo ari gɔrɔ sĩnda pínki. 13 Zaakũ òdi blè aru kũ zùsa aruo kũ zùnunu kũ ò kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kũ ò gbãsĩnɔa ò gbà boońnɛ, 14 oni Kirisi pɔ́ o dɔ yá? À a zĩda kpà Ludaa mamberu sari kũ Nini kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pĺnki gbãnao. A aru dì ó swɛ̀ pípiwɛrɛ bona yã pã kɛkɛna pìnɔ gũn, de ò zĩ kɛ Luda Wɛ̀ndidenɛ.

15 Abire yãi Kirisi mé à Luda bàka kunna kũńwo dufu yãkɛkɛri ũ, de gbɛ̃ kũ Luda ń sísinɔ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro kũ à a lé sè le yãi. À gà de à ń bo, à taari kũ ò kè Luda bàka kunna kũńwo káakupɔ yã musunɔ kɛ̃ḿma. 16 Tó ò ye ò zĩ kɛ gbɛ̃ légbɛditɛnaaa, sé ògɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ ade gà, 17 zaakũ ga gbɛran légbɛɛ dìgɔ̃ gbãna vĩ. Tó légbɛditɛri kpé bɛ̃nɛ, légbɛ dìgɔ̃ gbãnaro. 18 Abire yãin odi Luda bàka kunna kũńwo káakupɔ pì sa kɛ aru sariro. 19 Kũ Musa doka yãditɛnanɔ ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára, à sãkã tɛ̃ra zónzon kũ sɛ̀sɔ̃vlãoo sè à zɔ̀ zùsanɛ bɔ̀rɔ kũ blèkofĩni aru kũ ò yǎkatɛ kũ íooa, à fǎfã Musa dokaa kũ gbɛ̃nɔo dɔ ń pínki 20 à pì, Luda bàka kunna kũńwo arun gwe, kũ à dìtɛárɛ à kũna. 21 Lɛn Musa aru fǎfã bizakutaa kũ sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ pínki. 22 Doka gũn aru mé àdi gbǎ bo pɔ́ daside pínkinɛ. Arukɔtɛnaa sari durunnanɔ kɛ̃mmana kunlo.

Kirisi a zĩda kpà sa'opɔ ũ durunna mìdɛna yãi

23 Zaakũ à kɔ̃ sìo ò gbǎ bo pɔ́ kũ ò kú ludambɛ taka pìnɔnɛ lán abire bà, sa'opɔ kũ à de abirekũla kɔ̃ sì kũ ludambɛ pɔ́ pìnɔ. 24 Zaakũ Kirisi dí gɛ̃ Ludakuki taka kũ bisãsiri bònlo, à gɛ̀ a yãpuran ludambɛmɛ, gu kũ à kun tera ó Zɛkũnwode ũ Luda arɛ. 25 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pókãde aruo wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo, ama Kirisi dí gɛ̃ de à a zĩda kpá gɛ̀n baaakɔ̃ yãiro. 26 Tó adi kɛ lɛro, de àtɛn wari kɛ gɛ̀n baaakɔ̃ zaa anduniakatɛna gɔrɔa. Yãpura gũn à sù gɛ̀n domɛ gɔrɔ kũ andunia kà a kákia sà, à a zĩda kpà sa'opɔ ũ, de à durunna mì dɛo. 27 Luda dìtɛ bisãsirinɛ à ga gɛ̀n do, gbasa à yǎkpatɛ kɛ kãao, 28 lɛn Kirisi a zĩda kpà gɛ̀n do lɛ, à gbɛ̃nɔ durunna dì a mìia dasi. Ani ɛra à su a gɛ̀n pladeo, adi kɛ durunna yãin doro, de à gbɛ̃ kũ ń wé dɔinɔ sura ba yãimɛ.

10

1 Musa doka bi yã mana kũ àtɛn su takamɛ, adi kɛ yã pìinlo. Abire yãi sa
dokɔ̃nↄ pì ona gɛ̀n baaakɔ̃ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo dì fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛn na Ludainↄ kɛ papana
zikiro. 2 Tó sa pì onaa gbǎ bò donyĩrinↄnɛ gɛ̀n do ari gↄrↄ sĩnda pínkimɛ yã, de
ń kù gbãna, ò a onaa tò. 3 Yãpura gũn sa'onaa pì mé àdigɔ̃ gbɛ̃nↄ durunna
yã dↄńgu wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo. 4 Zaakũ zùsa kũ blèkofĩnioo aru dì fɔ̃ à durunna kɛ̃ḿma
zikiro. 5 Abire yãi kũ Kirisi tɛn su andunia gũn, à pì Ludanɛ:

Ń ye sa'opↄ ke gbairo,
akũ n bisãsiri mèɛ kèmɛnɛ.
6 Sa'opↄ kũ òdi ká tén à té kũ
kũ sa'opↄ kũ òdi o durunna yã musuo
dì kánguro.
7 Akũ ma pì: Makũmɛ la!
Lákũ ò kɛ̀ takadan ma yã musu nà
ma su n pↄyenyĩna kɛmɛ, Luda.
8 Káaku gĩa à pì, sa'ona kũ gbao kũ sa kũ òdi ká tén à té kũo kũ sa kũ òdi o
durunna yã musuo dì ká Ludaguro, à yeiro, bee kũ doka mé à dìtɛ. 9 Akũ à pì,
akãamɛ dí, a su a pↄyenyĩna kɛmɛ. À a káakupↄ kpà kpado a plade ditɛna yãi.
10 Luda pↄyenyĩnaa pì kɛnaa gũn Yesu Kirisi a zĩda kpà sa'opↄ ũ gɛ̀n do, à tò ó
kú adona Luda gbɛ̃nↄ ũ.

11 Gↄrↄ sĩnda pínki sa'orinↄ dìgɔ̃ kú ń zĩ gũmmɛ, ògɔ̃ sa dokɔ̃nↄ kũ àdi fɔ̃ à
durunna kɛ̃ḿma zikiro o gɛ̀n baaakɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃, à sa ò durunna yã musu
gɛ̀n domɛ ari gↄrↄ sĩnda pínki, akũ à gèɛ à vùtɛ Luda ↄplai. 13 Zaa gↄrↄ kǔa à kú
gwe, àtɛn dã Luda a ibɛrɛnↄ kɛarɛ a tìntin ũ. 14 Zaakũ sa'ona gɛ̀n do pìi gũn, à
tò gbɛ̃ kũ à gbǎ bòńnɛnↄ gɔ̃ papana ari gↄrↄ sĩnda pínki. 15 Luda Nini èra àtɛn
yã pì owɛrɛ dↄ à pì:
16 Ma bàka kunna kũńwo gↄrↄ birenↄ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnↄ dańnɛ ń nèsɛɛ gũn,
mani kɛ̃ ń swɛ̀ɛa.
17 Akũ gbasa à pì:
Mani ń durunna kũ ń taarinↄ yã da doro.
18 Lákũ à ń durunna kɛ̀ḿma nà, sa'ona ń yãi zé vĩ doro.

Ò na Ludai

19 Abire yãi ma gbɛ̃nↄ, kũ Yesu aru gbãnao ó gɛ̃na Ludakukin zé vĩ kũ
swɛ̀ɛo kpatɛna. 20 À wɛ̀ndi zé dufu bòwɛrɛ a mèɛ gãi à gɛ̀ kũoo lábure kpɛ ari
Ludakukia. 21 Lákũ ó sa'ori zɔ̃kɔ̃ vĩ nà Luda ↄnkũri ũ, 22 ò na Ludai kũ nèsɛ doo
kũ a náanikɛna sikaa sario kũ swɛ̀ kũ ò pìpi ò taari laasun bò a gũnwo kũ mè
kũ ò a zú ò kũ í swáswao. 23 Ògɔ̃ tãmaa kũ o zɛo kũna gíngin, zaakũ Luda a lé
sè, akũsɔ̃ à náani vĩ. 24 Ò laakari dↄkɔ̃a, ò té kákɔ̃gu yenyĩ kũ yãmanakɛnaao
yã musu. 25 Òsun pã kpá ó kɔ̃kakaranaai lákũ gbɛ̃kenↄ dì kɛ nàro. Ò lé dakɔ̃a,
atɛ̃nsa lákũ a è Dikiri sugↄrↄ tɛn ká kãni nà.

26 Tó o yãpura mà o dɔ̃, tó o gi ótɛn durunna kɛ, sa'ona kũ ani durunna kɛ̃wá
kun doro. 27 Pó kũ à gɔ̃wɛrɛ mé à de ògɔ̃ wé dↄ yãkpatɛi ũ kũ swɛ̀kɛ̃nguo kũ té
gbãna kũ ani Luda ibɛrɛnↄ kakatɛo. 28 Òdi gbɛ̃ kũ à gì Musa doka dai dɛ a wé
gwanaa sari gbɛ̃nↄn pla ke aakɔ̃ sèedakpanaa musu. 29 Tó gbɛ̃ gèsɛɛ pètɛ Luda
Néa, akũ à Luda bàka kunna kũńwo aru kũ à gbǎ bòarɛ gya bò, akũ à Nini

Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̀sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a wɛ́tãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ de abirekũla manamana.
30 Zaakũ ó yã díkĩna òri dɔ̃ à pì, akãa mɛ́ áni fĩna boḿma, akãa mɛ́ áni fĩna
boḿnɛ. Ò pì dɔ, Dikiri ni yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ. 31 Yã pãsĩmɛ, tó n lɛtɛ n da
Luda Wɛ̀ndide ɔĩ.
32 À laasun lɛ́ á kunna yãa. Á wɛ́kɛ̃naa gbɛra a wari fɔ̃ á ɔsi zɔ̃kɔ̃ kanaa gũn.
33 Zĩkenɔa òdi á sɔ̃sɔ̃, òdi á wɛ́ tã pari gũn. Zĩkenɔa adì zɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni wɛ́ tã
lɛnɔ. 34 A purusunanɔ wɛ̃nda dɔ̀. Kũ ò á pɔ́nɔ sìáwa, a we kũ pɔnnao, zaakũ á
dɔ̃ kũ á aruzɛkɛ mana kũ anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki vĩ. 35 Abire yãi àsun tó á
wɔ́rɔgɔ kũ à àre vĩárɛ zɔ̃kɔ̃ gɛ̃tɛáwaro. 36 Séde àgɔ̃ mɛna vĩ de à pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀
le a pɔyenyĩnakɛnaa gbɛra.
37 Zaakũ à gɔ̀ fítimɛ, ani gì kɛro,
kũ gbɛ̃ kũ àtɛn su ni kipa.
38 Gbɛ̃ mana nigɔ̃ kun ma náani kũ àtɛn kɛ yãi,
ama tó à èra kpɛ, ma pɔ nigɔ̃ nnaro.
39 Gbɛ̃ kũ òdi boru kũ kpɛo ò ń zĩda kakatɛnɔn ó ũro. Gbɛ̃ kũ ò Luda náani kɛ̀ ò
surabanaa lènɔn ó ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛnaa

1 Ludanaanikɛnaamɛ tãmaa kunna Luda kĩnaa sikaa sari ũ, yã kũ òdi wɛ́
sialɛro sina yãpura ũ. 2 Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda ń sáabu kpà.
3 Ó ludanaanikɛna mɛ́ à tò ó dɔ̃ kũ a yã'ona mɛ́ à andunia kàtɛ. Pɔ́ kũ òdi wɛ́
sialɛron à pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛ kɛ̀o.
4 Habila ludanaanikɛna mɛ́ à tò a sa'ona Ludaa mana de Kainu pɔ́la. A
ludanaanikɛna yãin Luda a sáabu kpà, à a dìtɛ gbɛ̃ mana ũ, akũ à a gba sì.
Bee kũ à gà, ó kpɛ́ ótɛni a yã ma Luda náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
5 Ɛnɔku ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda a sɛ̀, de àsun garo yãi. Odi a e doro,
kũ Luda a sɛ̀ bona andunia gũn yãi. Ari Luda gɔ̃ a sɛ́, à a sáabu kpà, à pì a yã
kàagu. 6 Gbɛ̃ke yã dì ká Ludagu a náanikɛnaa sariro. Séde gbɛ̃ kũ àtɛn nai sí kũ
à kun akũsɔ̃ àdi fĩna bo a ki wɛtɛrinɔnɛ.
7 Kũ Luda lɛ́ dà Nuhua yã kũ odi e yãro musu, akũ à Luda náani kɛ̀, à a yã
mà, à gó'itɛ kɛ̀, à a ɔndenɔ sura bào. A ludanaanikɛna mɛ́ à tò yã vùtɛ andunia,
akũsɔ̃ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
8 Kũ Luda Ibrahĩ sìsi de à gɛ́ bùsu kũ áni kpáa àgɔ̃ vĩ gũn, akũ Ibrahĩ Luda
náani kɛ̀, à Luda yã pìi mà. À bò bɛ, bee kũ à gu kũ àtɛn gɛ́n pì dɔ̃ro. 9 À Luda
náani kɛ̀, akũ à bɛ pètɛ bizakuta ũ bùsu kũ Luda a lɛ́ sɛ̀nɛɛ pìi gũn nibɔ ũ. Lɛn
Isaaku kũ Yakubuo dɔ, zaakũ Luda lésɛnaa pìi gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ. 10 Zaakũ wɛ̃tɛ kũ
Luda kàtɛ à bò a zĩni pɛtɛnaan Ibrahĩ wɛ́ dɔi.
11 Sara ludanaanikɛna mɛ́ à tò à zɛ́ lè à nɔ̀ɔ sì, bee kũ paramɛ, akũsɔ̃ à zĩ kὺ,
zaakũ à dɔ̃ kũ Luda kũ à lɛ́ sɛ̀arɛ náani vĩ. 12 Bee kũ à zĩ kὺ, gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do pì
buri kɛ̀ dasi lán susunɛnɔ ke ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, oni fɔ̃ ò a lɛ́ dɔ̃ro.
13 Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń pínki ń ludanaanikɛnaa gũn, pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛnɔ lenaa
sari. Ò è zà̃ dire ò gbãnakɛ kpài. Ò pì, nibɔ bòasunɔmɛ ń ũ zĩtɛa la. 14 Gbɛ̃ kũ
òdi o lɛnɔ tɛn mɔwɛrɛ kũ òtɛni ń zĩda bùsu ni dɛmɛ. 15 Tó bùsu kũ ò bòn bɛgɛn
òtɛn kɛ yã, de ò zɛ́ lè ò èra ò tà gwe. 16 Ama bùsu kũ a mana de abirekũlan
òtɛni a ni dɛ, àkũ ludambɛ pɔ́ ú. Abire yãi tó ò Luda sìsi ń Luda ũ, àdi kɛnɛ
wé'iyã ũro, zaakũ à wɛ́ra kàtɛ ń pɔ́ ũ.

17-18 Kũ Luda Ibrahĩ yɔ̃ à gwà, akũ Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opɔ ũ. Luda lé sɛ̀nɛ yã à pì, Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ. Bee kũ abireo à zɛ̀ kũ a né mɛ̀n do pì kpanaao. 19 À sì kũ Luda gbãna ni fɔ̃ à gɛ̀nɔ vu bona gan, akũ à de lákũ ò pì à ɛ̀ra à Isaaku lè bona gan bà. 20 Isaaku Luda náani kɛ̀, akũ à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kũ Isauonɛ. 21 Kũ Yakubu kú ga léi, akũ à Luda náani kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nénɔnɛ, akũ à gbãna lè a gòoa à donyĩ kɛ̀. 22 Kũ Yusufu kà gana, akũ à Luda náani kɛ̀, à Isarailanɔ bona Misila yã ò kũ lákũ oni kɛ kũ a gɛ̀wao nà.

23 Musa de kũ a dao Luda náani kɛ̀, akũ ò a ùtɛ ari mɔ aakɔ̃ a inaa gbɛra, kũ ò è a àlesi mana yãi. Odi vĩna kɛ doka kũ Firi'auna dìtɛnɛro. 24 Kũ Musa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à Luda náani kɛ̀, à gì ò a sísi Firi'auna nénɔgbɛ̃ né ũ. 25 À sì ò a wé tã kũ Luda gbɛ̃nɔ de kunna kũ pɔnnao durunna gũn gɔrɔ plala. 26 À dìtɛ kũ wé'i kũ òdi daḿma Kirisi yãi de Misila aruzɛkɛla, zaakũ ziakpɛzĩ láadan a wé kúa. 27 A ludanaanikɛna mé à tò à bò Misila, adi vĩna kɛ Firi'auna pɔfɛ̃nɛro, à zɛ̀ gíngin lákũ à Luda kũ òdi e kũ wéoro èe bà. 28 A ludanaanikɛna mé à tò à Vĩnla dikpɛ dìtɛ kũ aru mamana kpé lé gbɛ̀̀iao, de gbɛ̃dɛri súnɔ na ń daudunɔaro yãi. 29 Isarailanɔ Luda náani kɛ̀, ò bikṳ̃ Isira Tɛ̃raa lán zĩtɛ kori bà. Kũ Misilanɔ yɔ̃a lɛ, akũ í dàńla. 30 Isarailanɔ Luda náani kɛ̀, ò táa ò ò lìka Yɛrikoi ari gɔrɔ suppla, akũ a bĩni kɔ̀tɛ. 31 Karua Rahabu Luda náani kɛ̀, à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń gwá manamana, akũ adi kakatɛ kũ ludayãdarisarinɔoro.

32 Mani pi dera dɔɔ? Mani zé le mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusi ke Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinɔ. 33 Ò Luda náani kɛ̀, akũ ò zɛ̀̀i blè kínanɔa, ò yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zéa, ò lé kũ Luda sèńnɛ gbèɛ lè, ò músunɔ lé nàkɔ̃a, 34 ò té pãsĩ dɛ̀, ò bò fɛ̃nɛda léi, ò gbãna lè ń gbãnasarikɛ gũn, ò pãsĩ kṳ̀ zɛ̀̀i gũn, ò pɛ̀ buri pãnde zɛ̀̀karinɔa, 35 ò nɔgbɛ̃nɔ né gènɔ fùtɛ bona gan ò kpàḿma. Ò mèɛ ṳ̀ ń gbɛ̃kenɔa, akũ ò gì ò ń gbarɛ, de ò vu bona gan ò bo mana yãi. 36 Ò ń gbɛ̃kenɔ fobò, ò ń gbɛ̃ kũ flɛ̀ao. Ò mɔɔ kà ń gbɛ̃kenɔa, ò ń ká kpésiran. 37 Ò ń pápa kũ gbèɛo ò ń dɛdɛ, ò ń zɔ̃kɔ̃rɛ pla kũ sàkasakaao, ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Ò kurè sã bára kũ blè bárao dana. Ò gɔ̃ kori, ò ń wé tɛ̀̀, ò wari dɔḿma. 38 Andunia kunna dí kɔ̃ sí kṳ̃ńworo. Ò lìkaralikara sɛ̀̀n kũ kpi musunɔo, ò kú gbèwɛɛnɔn kũ tɔ̃̀nɔwɛɛnɔ. 39 Bee kũ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu kpà ń pínki a náani kũ ò kɛ̀ yãi, odi pó kũ à a lé sèńnɛ lero, 40 Luda gĩnakɛ à dìtɛ, ò gwena mana le de ń póla, de òsungɔ̃ papana ó sariro.

12

Luda a gbɛ̃nɔ totonaa

1 Abire yãi ókɔ̃nɔ se, lákũ sèedadenɔ diwái nà lɛ, ò ɔ kpá pó kũ òdi kpáwɛrɛnɔi kũ durunna kũ àdi ó kakũn aragao pínki, ò bàkpakũsũna kũ Luda dìtɛwɛrɛ lé kũ mɛnao. 2 Ò wé pé Yesua kũ à bò kũ ó ludanaanikɛna zéo akũsɔ̃ à zé pìi kɛ̀ papana. À gana líaa fɔ̃, adi a wé'iyã daro pɔnna kũ à ditɛnanɛ lena yãi, akũ à gèɛ à vùtɛ Luda kíblegba ɔplai. 3 À laasun lé a yãa, lákũ à mɛna fɔ̃ kũ durunnakɛri kũ ò ibɛrɛ bire taka sè kãaonɔo, de àsun kpasa á nèsɛɛ yakaro yãi. 4 Zaakũ á ɔsikana kũ durunnaoo gũn, ádi zɛ a gi ari a gɛ a gaoro. 5 Nèsɛyĩdakũna yã kũ ò òárɛ lán nénɔ bà sɛ̀águn yá? Ò pì:

Ma né, tó Dikiri tɛni n toto, ǹsun ditɛ pãro.
Tó à kpɛ̀kɛ̃nyĩ, ǹsun tó n kã garo.

6 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,
àdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ à sì a né ũa.
7 À wɛ́tãmma ditɛ totona ũ. Luda mɛ́ àtɛn abirekũ kɛárɛ, kũ a nénɔn á ũ yãi.
Né ke kun kũ a de ni gí à a totoi yá? 8 Tó adi á toto lán a né kparanɔ bàro, á de
a nénɔ ũro, yìgisarinɛnɔn á ũ. 9 Ó denɔ vĩ andunia la kũ ò ó toto, akũ o ń yã mà.
Lákũ à de lɛ nà, ò mì natɛ ó De kũ à kú musu de abirekũla ògɔ̃ kun. 10 Ó denɔ ó
toto gɔrɔ pla pó ũ ń ɔ̃ndɔ̃ lén. Luda dì ó toto ó karana yãimɛ, de ó kunna le àgɔ̃
adona lán a bà. 11 Totona ke pɔnna vĩ a gɔrɔaro, sé pɔsira, ama gbɛ̃ kũ totonaa
pì ń kékɛnɔ dì a gbè le zã bona mana kũ aafiao ũ.

12 Abire yãi à á ɔ kũ ò gɔ̃ dɔáinɔ kũ á gbá kũ ò gɔ̃ terereno gba gbãna, 13 à zé
sé súsu, de ákɔ̃nɔ kũ átɛn tɔ̃ɔtɛnɔ sún kakũnlo, ò gɔ̃ kũ aafiaao.

14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, á kunna gɔ̃ adona, zaakũ tó gbɛ̃
kunna adonaro, ani Dikiri ero. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún kura Luda
gbɛ̃kɛkɛnnɛnaai à gɔ̃ gɔ̃nna ũ á té, à wari dɔ gbɛ̃nɔa dasi à ń yakaro. 16 Á gbɛ̃ke
súngɔ̃ de pãpãkɛri ke ludayãdarisari ũ lán Isau bàro. À a daudukɛzɛ yìa pó gɛ̀n
do blena yãi. 17 Á dɔ̃ kũ à sa'olɛ wètɛ a dea zã, akũ Luda gìnɛ. Bee kũ à wètɛ kũ
wɛ́'io, adi zé le à yã kũ à kè litɛro.

Luda bàka kunna kũńwo zĩ kũ a dufuo

18 Adi kɛ Sinai kpi kũ oni fɔ̃ ò ɔ naaan a nairo, kũ àtɛn té kũ, à gusira vĩ kũ gu
bùgubuguuo kũ zàga'ĩao 19 kũ kãkãki yĩsãmpanaao kũ Luda kòto gbãnao. Kũ
Isarailanɔ kòtoo pìi mà, ò kútɛ kɛ̀nɛ ò pì, àsun yãke ońnɛ doro, 20 zaakũ oni yã
kũ à dìtɛńnɛ díkĩna fɔ̃ro à pì: Bee pókãde mé à nà kpi pìia, ò pápa kũ gbɛ̀ɛo ò
dɛ. 21 Luda kipanaa pì bi vĩna yãmɛ manamana ari Musa pì, vĩna a kũ, átɛn
lukaluka.

22 Ama a na Zaiɔ̃ kpii kũ Luda Wɛ̃ndide wétɛ Yurusalɛmu kũ à kú musuo
kũ a malaika dasidasi kũ ò kakarana gwenɔ 23 kũ daudu kũ ń tó kɛ̃na gwenɔ
kɔ̃kakaranaao kũ Luda kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínki yãkpatɛkɛri ũo kũ gyãwãn gbɛ̃
mana kũ ò gɔ̃ papananɔ 24 kũ Yesu kũ à de Luda bàka kunna kũńwo dufu
yãkɛkɛri ũo kũ a aru fãfãna kũ àtɛn yã mana o de Habila pólao.

25 À laakari kɛ, àsun gí yã'orii pì yã mairo. Lákũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda lédamma
mai zĩtɛ lanɔ dí boro nà, ókɔ̃nɔ se, lákũ Luda tɛn lé dawá zaa musu, tó o kpɛ
lìnɛ, oni ó pó o dɔ yá? 26 A kòto zĩtɛ lùkaluka yã, akũ à lé sè à pì, áni gu lukaluka
gɛ̀n do dɔ, adi kɛ zĩtɛ adonlo, kũ musuomɛ sà. 27 Kũ à pì, gɛ̀n do dɔ, abirekũ tɛn
piwɛrɛ Luda pókɛna kũ ani lukaluka pìnɔ ni gɛ̃ zélamɛ, de pó kũ àdi lukaronɔ
le àgɔ̃ kun. 28 Abire yãi lákũ ótɛn kpata kũ àdi yĩgãro ble nà, ò Luda sáabu kpá,
ògɔ̃ donyĩ kɛnɛ lákũ à yei nà, ògɔ̃ mì natɛnɛ vĩnakɛnanɛɛ gũn. 29 Zaakũ ó Luda
bi té kũ àdi kũńmamɛ.

13

Lédammanaa

1 À wé tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ kɔ̃o. 2 À laakari dɔ nibɔkũnaaa, zaakũ lɛn gbɛ̃kenɔ
malaikanɔ yàrii kè dɔ̃naa sari lɛ. 3 À tó gbɛ̃ kũ ò ń ká kpésira gũnnɔ yã dɔágu,
lákũ á kú kũńwo kpésiran bà, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wé tãńmanɔ, lákũ ákɔ̃nɔmɛ òtɛn wé
tãáwa bà. 4 Baadi gɔ̃ nɔsɛna da yã bɛ̀ɛrɛde ũ. Òsun ń wútɛki gbãsĩ kpáro, zaakũ
Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ zinakɛrinɔ kũ pãpãkɛrinɔo. 5 Yena ɔgɔi sún doárɛ arɛro.
À zɛ kũ pó kũ á vĩo, zaakũ Luda pì:

Mani n tónlo,
mani pã kpányĩ zikiro.
6 Abire yãi odì kùgbãna kɛ ò pi:
Dikirimɛ ma kpanyĩri ũ,
vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

Sa yapura onaa

7 À tó á don'arɛde kũ ò Luda yã òárɛnɔ yã dɔágu. À ń kunna tàasi ká ari a léa,
á Luda náani kɛ lán ń bà. 8 Yesu Kirisi dokɔ̃nɔ gĩa kũ gbãrao ari gɔrɔ sĩnda pínki.
9 Àsun tó ò á sãtɛ kũ yã nibɔ dasi dannɛnanɔoro. À mana ó swɛ̃ gbãna le Luda
gbɛ̃kɛ gũn, adi kɛ sa'opɔ́ble kũ àdi àre ke kɛ gbɛ̃ kũ ò zɛ̀onɔnɛronlo. 10 Bizakuta
sa'orinɔ zɛ́ vĩ ò sa'oki kũ ó vĩ pɔ́ble blero. 11 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pɔ́kãde
aruo durunnanɔ kɛ̃mmana yãi, akũ òdi a gè kpata bùra kpɛ. 12 Abire yãi Yesu
gà wɛ̃tɛ kpɛ se, à gbà bò gbɛ̃nɔnɛ kũ a zĩda aruo. 13 Ò bo ò gɛ́ a kĩnaa bùra kpɛ,
wé'i ó kũ kãao se. 14 Zaakũ ó wɛ̃tɛ kũ anigɔ̃ kun vĩ laro, wɛ̃tɛ kũ àtɛn sun ó wɛ́
dɔi. 15 Abire yãi ògɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari kũ Yesu gbãnao ó sa'ona ũ.
Gba kũ a sìsirinɔ dì suon gwe. 16 À laakari dɔ yãmanakɛna kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaaoa.
Sa bire taka ona mɛ́ àdi ká Ludagu. 17 À á don'arɛdenɔ yã ma, à mì natɛńnɛ,
de ò le ò zĩ kɛ kũ pɔnnao, zaakũ ò de gbɛ̃ kũ oni ń zĩ yã baba Ludanɛnɔ ũ. Tó
òtɛn zĩ kɛ kũ lésuruo, ani àre kɛárɛro.

Lɛ́zammanaa

18 À adua kɛwɛrɛ. Yãke tɛni ó swɛ̃ vĩro, odìgɔ̃ ye ògɔ̃ kú ó dɔ̀rɔɔa yã sĩnda pínki
gũn. 19 Ma wɛ́ kɛáwa à adua kɛmɛnɛ, atɛ̃nsa mà le mà su á kia likalika.
20 Luda aafiade kũ ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan sãdãriki ũ a bàka kunna kũoo
gɔrɔ sĩnda pínki aru gãi, 21 à á kɛkɛ kũ mana pínkio, de à a pɔyenyĩna kɛ, à yã kũ
à kàagu kɛ ó gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.
22 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ kèáwa, àgɔ̃ lédamma yã pì kũna kũ mɛnao, zaakũ takada
kũ ma kɛ̀árɛ zɔ̃kɔ̃ro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ò ó gbɛ̃ do Timɔti gbàrɛ. Tó à kà la tera, óni
su á gwa lɛɛlɛ. 24 À fɔ kpá á don'arɛdenɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki. Itali
bùsudenɔ fɔ kpàáwa. 25 Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

YAMISI

Yɔ̃ogwanaa

1 Yamisi, Luda kʉ̃ Dikiri Yesu Kirisio zɔ̀bleri mɛ́ à fɔ kpà Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛpla kʉ̃ ò fãkɔ̃ananɔa.

2 Ma gbɛ̃nɔ, wari burinɔ dasi. À pɔ́ kʉ̃ ani á le ditɛ pɔnna yã ʉ̃, 3 zaakʉ̃ á dɔ̃ kʉ̃ á ludanaanikɛna yɔ̃ogwana ni mɛna iárɛ. 4 À tó mɛna papaáwa, de àgɔ̃ de gbɛ̃ kàsaranɔ ʉ̃ swáswa yãke kĩanaáwa sari. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ tɛn kĩa á gbɛ̃kea, à wɛ́ kɛ Ludaa, ani a gba, zaakʉ̃ àdi gbɛ̃ sĩnda pínki gba pɔ́ kʉ̃ nɛ̀sɛɛo do taari'enaa sari. 6 Tó à wɛ́ kɛ̀a sɔ̃, à a náani kɛ sikaa sari, zaakʉ̃ sikade de lán ko vlã bàmɛ. Gu kʉ̃ ĩa kàkan, gwen àdi litɛn. 7 Gbɛ̃ bire taka súngɔ̃ da áni pɔ́ le Dikiriaro, 8 zaakʉ̃ a nɛ̀sɛ kun plaplamɛ, akʉ̃ àdigɔ̃ sika kɛ yã kʉ̃ àtɛn kɛ gʉ̃n pínki.

9 Takaside kʉ̃ à kú ó té pɔnna kɛ, kʉ̃ Luda a kàra yãi. 10 Aruzɛkɛde pɔnna kɛ, kʉ̃ Luda a làgo yãi, zaakʉ̃ aruzɛkɛdenɔ ni gɛ̃tɛ lán lávu kɔtɛnaa bàmɛ. 11 Ifãntɛ̃ dì futɛ kʉ̃ a puusu gbãnao, à lánɔ dì kori kɛ, a vu dì kɔ́tɛ, a manakɛ dì láka. Lɛn aruzɛkɛde ni kpágui a bɔkɔtɛnanɔ gʉ̃n lɛ.

12 Arubarikaden gbɛ̃ kʉ̃ àdi yɔ̃ogwana fɔ̃ ʉ̃, zaakʉ̃ a bona mana gbɛra Luda ni wɛ̃̀ndi kʉ̃ à a lé sɛ̀ gbɛ̃ kʉ̃ ò yeainɔnɛ kɛnɛ yàri ʉ̃. 13 Tó yɔ̃ogwana gbɛ̃ lè, àsun pi Ludamɛro, zaakʉ̃ oni fɔ̃ ò Luda lé ò gwà kʉ̃ a vãnioro, akʉ̃sɔ̃ àpii dì gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kʉ̃ a vãnioro. 14 Baadi yɔ̃ogwanaa dì bo a pónidɛna kĩnaamɛ, akʉ̃ àdi a wɛ́ ble à a gátɛ. 15 Akʉ̃ pónidɛnaa pìi dì nɔ̀ sí à né i durunna ʉ̃. Tó durunna zɔ̃kɔ̃ kʉ̀ sɔ̃, àdi ga imɛ.

16 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun á zĩda sãtɛro. 17 Gba mana swáswa sĩnda pínki dì bo musu, De Luda pógupurinɔ Kɛ̀ri kĩnaamɛ. Àdi litɛro, a gupura i dì lagoro. 18 A pɔyenyĩnaa gʉ̃n à ó í kʉ̃ a yã yãpuradeo, de ò le ògɔ̃ arɛ a pɔ́ kʉ̃ à kɛ̀nɔ té.

Yãmana kʉ̃ a kɛnaao

19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à yã dí ma. Àgɔ̃ yã ma likalika á pínki, ama àsun yã o likalikaro, àsungɔ̃ pɔ fɛ̃ likalikaro. 20 Zaakʉ̃ bisãsiri pɔfɛ̃ dì su kʉ̃ yã mana kʉ̃ Luda yeiioro. 21 Abire yãi à ɔ gbarɛ dà vãni kʉ̃ yã pãsĩ kʉ̃ à dàgulanɔi pínki. À yã kʉ̃ ò tɔ̃̀ á swɛ̃̀n, kʉ̃ ani fɔ̃ à á sura ba sí kʉ̃ zĩdabusanaao.

22 Àsun á zĩda sãtɛro, àsun yã pì ma kʉ̃ são pãro, à zĩ kɛa. 23 Zaakʉ̃ gbɛ̃ kʉ̃ àdi yã ma, akʉ̃ àdi zĩ kɛoro de lán gbɛ̃ kʉ̃ àtɛni a zĩda gwa dígi gʉ̃n bàmɛ. 24 A zĩda gwanaa gbɛra, tó à gɛ̃̀ zéla, lákʉ̃ à de nà dì sãagu gɔ̃̀nɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kʉ̃ a wɛ́ pé Luda doka papanaaa kʉ̃ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ʉ̃, akʉ̃ àdigɔ̃ géo arɛ, àdi ma à sãaguro, àdi zĩ kɛamɛ, Luda ni arubarika da adegu a yãkɛnaa gʉ̃n.

26 Tó gbɛ̃ a zĩda dìtɛ donyĩri ʉ̃, akʉ̃ àdi a lé fɔ̃ro, àtɛni a zĩda kɛkɛmɛ, àtɛn donyĩ kɛ pãmɛ. 27 Donyĩkɛna swáswa kʉ̃ à taari vĩ De Ludanɛron dí: Ò tonɛnɔ kʉ̃ gyaanɔnɔ gwa ń wɛ̃ndakɛ gʉ̃n, ògɔ̃ ó zĩda kʉ̃na dɔ̃ gbãsĩ sari andunia yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ gwanaa

1 Ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kʉ̃ átɛni ó Dikiri gakuride Yesu Kirisi náani kɛnɔ, àsun gbɛ̃ wɛ́ gwaro. 2 Tó gbɛ̃ gɛ̃̀ á kɔ̃kakaranaa gʉ̃n wura tãnka kʉ̃ pɔ́kasa tékɛnaao dana, tó takaside kʉ̃ à bizakasa gbãsĩ danaa gɛ̃̀ se, 3 tó á wɛ́ té gbɛ̃ kʉ̃ à pɔ́kasa tékɛna danaai, tó a pìnɛ à mɔ́ à vutɛ gu manan, tó a pì takasidenɛ à gé à zɛ

dire, kesɔ̃ à mɔ́ à vutɛ á gbá sarɛ, 4 átɛn kɔ̃ tɛ̃̀ bomɛ, átɛn yã̄ gwa kū manafikion gweroo?

5 À ma, ma gbɛ̃̄ yenyĩdenɔ. Luda gbɛ̃̄ kū ò de gbānasaridenɔ ū andunia gbɛ̃̄nɔnɛ sɛ̀ ògɔ̃ gbāna a náanikɛnaa gūn, de ò kpata kū à a lé sɛ̀ gbɛ̃̄ kū ò yeinɔnɛ ble. 6 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, átɛn gbānasaride pìnɔ kpe bo. Aruzɛkɛdenɔ mé òdi gbāna bleáwaroo? Mɔ́kɔ̃nɔ mé òdi á gátɛ ò gɛ́ kāáo yākpatɛkɛkiaroo? 7 Mɔ́kɔ̃nɔ mé òdi tɔ́ nna kū à kúáwa yakaroo? 8 Luda dokayā̄ mìde pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃̄dakei lán á zĩda wɛ̀̃ndii bà. Tó á yā̄ pì kūna yāpura, átɛn yā̄ kɛ a zɛ́amɛ. 9 Tó átɛn kɔ̃ wɛ́ gwa sɔ̃, átɛn durunna kɛmɛ. Doka pìi vùtɛáwa, a gɔ̃ taaridenɔ ūn gwe. 10 Zaakū tó gbɛ̃̄ doka kūna pínki, tó à fù mèn doa, à gɔ̀̃ taaride ū a pínki gūmmɛ. 11 Luda pì, àsun zina kɛro. À pì dɔ, àsun gbɛ̃̄ dɛro. Bee tó ńdi zina kɛro, tó n gbɛ̃̄ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisari ūmɛ. 12 Ákɔ̃nɔ kū Luda ni yā̄ gɔ̃gɔ̃ kāáo doka kū àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ū musu, àgɔ̃ yā̄ o, àgɔ̃ yā̄ kɛ lákũ̄ à kɔ̃ sì kāáo nà. 13 Luda ni yākpatɛ kɛ kū sùrusaridenɔ sùruu sari, ama yā̄ ni bo kū sùrudeo nna.

Ludanaanikɛna kū yāmanakɛnaao

14 Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃̄ pì, átɛn Luda náani kɛ, tó àdi pɔ́ke kɛro, bɔ́ yān gwee? Ludanaanikɛna bire taka ni fɔ̃ à a bo yá? 15 Tó á gbɛ̃̄ mèn do, gɔ̃gbɛ̃̄ ke nɔgbɛ̃̄ tɛn pɔ́kasa kū pɔ́bleo takasi kɛ, 16 tó á gbɛ̃̄ke pìnɛ: Luda n gba aafiaa! Ǹsun tó ĩa n dɛro, ǹ pɔ́ ble ǹ kā̄, tó adi wɛ̀̃ndibadɔbɔ kpáaro, bɔ́n abire ūu? 17 Lɛmɛ se ludanaanikɛna ado pɔ́kekɛnaa sari bi yā̄ gɛ̀ɛmɛ.

18 Tó gbɛ̃̄ n pì, ntɛn Luda náani kɛ, akūsɔ̃ matɛn yā̄ kɛ, mani pinnɛ, ǹ n ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari mɔmɛnɛ, mani ma ludanaanikɛna mɔnnɛ ma yākɛnaa gūn. 19 N sì kū Luda mèn domɛ. À mana. Bee tānanɔ se, ò dɔ̃ lɛ, akū̄ òdigɔ̃ lukaluka. 20 Yɔ̃nkɔ! Pɔ́ kū à tò ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari pā̄, ń ye mà onnɛ yá? 21 Kū ó dizi káaku Ibrahĩ a né Isaaku kpà sa'opɔ ū, yā̄ dí bo kāao nna a yākɛna yāiroo? 22 N è yá? A ludanaanikɛna kū a yākɛnaao kpákɔ̃imɛ. A yākɛna mé à a ludanaanikɛna pàpai. 23 Akū̄ Luda yā̄ díkĩna pàpa kū à pì, Ibrahĩ Luda náani kè, akū̄ Luda tò yā̄ bò kāao nna a náani kū à kè yāi. Akū̄ ò tɔ́ kpànɛ Luda gbɛ̃̄nna. 24 A è yá? Yākɛna mé àdi tó yā̄ bo kū gbɛ̃o nna, adi kɛ ludanaanikɛna adonlo. 25 Lɛmɛ dɔ karua Rahabu kè nna kū Ludao a yākɛna yāi, gɔrɔ kū à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń gbarɛ zɛ́ kpāni gūn. 26 Lákũ̄ mè ninisari de gè ū nà, lɛn ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari de gè ū lɛ se.

3

Léfɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ yādannɛrinɔ ū dasiro, zaakū á dɔ̃ kū Luda ni wɛ́ piti ókɔ̃nɔ yādannɛrinɔa yākpatɛkɛgɔrɔ zĩ de gbɛ̃̄ kparanɔla. 2 Ó pínki odìgɔ̃ zā̄ yāa baala'imɛ. Tó gbɛ̃̄ lé dì a ásaru kɛro, taarisaridemɛ, ani fɔ̃ à a mè pínki gbāna fɔ̃. 3 Odì sɔ̃mɔ ká sɔ̃nɛ de à ó yā̄ ma yāimɛ, akū̄ odì a milɛ ble. 4 Kesɔ̃ à gó'itɛ gwa ísirala. Bee kū a zɔ̃kɔ̃kɛo kū zàga'ĩa gbāna kū àdi a yĩ̄pao, a fĩbɔ de fítinlemɛ. Àkũ̄ mé àdi a milɛ ble, akū̄ a fìrii dì a pɔyeina danɛ. 5 Lɛmɛ sɔ̃, nénɛ bi mègu fítinlemɛ, akū̄ àdi ĩa dā̄ kū yā̄ zɔ̃kɔ̃ɔo.

À gwa lákũ̄ té fíti dì sɛ̀ dasi kpáta nà. 6 Nénɛ de lán té bàmɛ, àkũ̄mɛ andunia vāni ū ó mèe gūn. Àdi tó gbāsĩ gɔ̃ kpá ó mèea pínki. Gyāwān té mé àdi nakara nénɛa, akū̄ nénɛ dì té kpá ó andunia kunan. 7 Bisāsiri nɔ̀bɔsɛ̃ntenɔ tùtuu kè pínki kū bānɔ kū pɔ́ kū òdi táa o kū kùaonɔ kū kpɔ̀nɔ, à kpé àtɛn kɛ ari tera,

8 ama gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a néne tùtu kɛro. Àkũmɛ pó vãni kũ àdi zɛ tɛniro ũ. À pana kũ
sɛwɛtɛ̃o, 9 néne odì Dikiri ó De sáabu kpáo, akũ odì ɛra ò bisãsiri kũ à a kɛ̀ lán a
bà káo dɔ. 10 Lédokɔ̃nɔ pìin sáabukpana kũ gbɛ̃kanaao dì bon. Ma gbɛ̃nɔ, àsungɔ̃
de lɛro. 11 Íboki dì í nna kũ í kyàkyãao bo wèɛ dokɔ̃nɔ gũn yá? 12 Ma gbɛ̃nɔ,
kaka lí ni né i kù ũ yá? Geepi lí ni né i kaka ũ yá? Lɛmɛ dɔ bia í sùkusukude ni í
nna boro.

Ɔndɔ̃ kũ àdi bo musu

13 Á té, dí mé à yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃de ũu? À mɔ́ńnɛ a kunna mana gũn kũ a yãkɛnanɔ
kũ zĩdabusana kũ àdi bo ɔ̃ndɔ̃ gũnwo. 14 Tó á nèsɛgɔ̃ba pãsĩ kũ denlawɛtɛnaao
vĩ á swɛ̃e gũn sɔ̃, àsun ĩa dãro, àsun gí yãpurairo. 15 Ɔndɔ̃ bire taka dì bo
musuro, andunia pómɛ, á dà pómɛ, Ibilisi pómɛ. 16 Zaakũ gu kũ nèsɛgɔ̃ba kũ
denlawɛtɛnaao kún, gwen kɔ̃yãmasari kũ yã bɛ̀nɛ pínkio dìgɔ̃ kún. 17 Tó gbɛ̃
ɔ̃ndɔ̃ kũ àdi bo musu vĩ, káaku àdigɔ̃ gbãsĩ vĩro, a gbɛra àdigɔ̃ yãkete vĩro, àdi
a zĩda busańnɛ, àdi gbɛ̃ yã ma, à sùru papana kũ yãmanakɛnaao. Àdi gbɛ̃ tɛ̃
boro, akũsɔ̃ àdigɔ̃ manafiki vĩro. 18 Ibɛrɛmidɛrii dì kɛna kũ kɔ̃o nna tɔ̃, akũ àdi
yã mana kɛ̃.

4

Gbɛ̃nnakpana kũ anduniao

1 Bó mé àdi fìti kũ lékpakɔ̃anaao da á téɛ? Òdi bo á pɔyeina kũ òtɛn ɔsi ká
á mèɛ gũnnɔ kĩnaanloo? 2 Adìgɔ̃ ye pói, ama adì ero, akũ adì gbɛ̃ dɛ. Adì pó ni
dɛ, akũ adì pó kũ átɛn péa lero. Akũ adì lékpakɔ̃a kɛ, adì fìti kɛ. Á a vĩro, kũ
adì wé kɛ Ludaaro yãimɛ. 3 Tó à wé kɛ̀, adì ero, kũ adì wé kɛ kũ nèsɛmanaoro
yãimɛ, zaakũ adìgɔ̃ ye à a bɔkɔtɛ kɛ á pónidɛnanɔ gũmmɛ. 4 Náanisaridenɔ, á dɔ̃
kũ gbɛ̃nnakpana kũ anduniao bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaonloo? Gbɛ̃ kũ à ye à kɛ
andunia gbɛ̃ ũ gɔ̃ Luda ibɛrɛ ũmɛ. 5 Kũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì, Nini kũ Luda dà ó
gũn nèsɛgɔ̃ba vĩ, átɛn da yã pãn yá? 6 Ama gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo de abirekũla,
zaakũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì:
Luda dì ibɛrɛ sé kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
7 Abire yãi à mì natɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, ani bàa síárɛ. 8 À na Ludai, ani
naái. Durunnakɛrinɔ, à ɔ bo durunnan. Nèsɛpladenɔ, à á swɛ̀ pípi. 9 À ɔ́ɔ dɔ kũ
pɔsirao kũ wɛ̃ndayão. À á yáadɔna litɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à á pɔnna litɛ nèsɛyakana ũ.
10 À á zĩda busa Dikiri arɛ, ani á kara.

11 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɔ̃ tó bɛ̀nɛ síro. Gbɛ̃ kũ à a Yesude dake tó bɛ̀nɛɛ sì ke à a
bɛ̀nɛɛ bò, à Luda doka sèeda vãni kɛ̀, à a vãni bò. Tó n Luda doka vãni bò sɔ̃,
a màriimɛ n ũro, a vãniboriimɛ n ũ. 12 Ludan dokaditɛri ũ kũ yãkpatɛkɛriio.
Àkũ mé à gbɛ̃ surabana kũ a kakatɛnaao gbãna vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, dímɛ n ũ, kũ ndì
n gbɛ̃dake vãni boo?

Luda bàka bonaa

13 À yã ma sà, ákɔ̃nɔ kũ adì pi, gbãra ke zia áni gɛ́ wéran, áni vutɛ gwe wɛ̀
do, áni laga tá à àre le. 14 Á yã kũ ani á le zia dɔ̃ yá? Á dɔ̃ lákũ á wɛ̀ndi de nà
yá? Á de lán suka bàmɛ. Tó à kpà fíti, akũ àdi gɛ̃tɛ gɔ̃nɔ. 15 Yã kũ à de à on dí:
Tó Dikiri wè, akũ ó aafia, óni kɛ lán dire bà ke lán dí bà. 16 Tera sɔ̃ átɛn ĩa dã,
a Luda bàkaa bò. Ĩadãna bire taka buri manaro. 17 Gbɛ̃ kũ à yãmanakɛna dɔ̃,
akũ adi kɛro durunna kɛ̀.

5

Kpãkɛ̃na aruzɛkɛdenɔi

1 Ákɔ̃nɔ aruzɛkɛdenɔ, à yã ma sà. À ɔ́ɔ dɔ, à wiki lé kisira kũ ani á le yãi. 2 Á aruzɛkɛnɔ yàka, kɔ̀kɔnɔ á pɔ́kasanɔ sòso. 3 Á ɔgɔ dåa kpà, akũ a dåakpanaa pì ni á da yãn, ani á mɛ̀ piti lán té bà. A aruzɛkɛ dì gɔrɔ kpɛde zĩ. 4 À ma! A ɔgɔzĩkɛri kũ ò á burapɔnɔ kɛ̃árɛnɔ blè, akũ ɔgɔ pì yã Luda ki lè. Pɔ́kɛ̃rii pìnɔ wikilɛnaa gɛ̃ Dikiri Zǐkaride sãn. 5 A á mènа mà zĩtɛ la á pɔyeinakɛnaa gũn. A mɛ̀ɛ kpà kùtukpana gɔrɔ pɔ́ ũ. 6 A yã dà gbɛ̃ mananɔla, a ń̀ dɛdɛ, odi gíárɛro.

Mɛna

7 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛna fɔ̃ ari Dikiri sugɔrɔ. À gwa lán búbarii dì a burapɔ bɛ̀ɛrɛde kɛ̃gɔrɔ dã nà. Àdi mɛna fɔ̃ zaa kaburagɔrɔ ari sakare. 8 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãna, zaakũ Dikiri sugɔrɔ kà kãni. 9 Ma gbɛ̃nɔ, àsun yãkete kákɔ̃iro, de Luda sún yãkpatɛ kɛ kãáoro yãi. Yãkpatɛkɛrii pì zɛna kpélɛlɛa fá! 10 Ma gbɛ̃nɔ, annabi kũ ò yã ò yã kũ Dikiri tɔ́onɔ, à mɛna kũ ò kɛ̀ warikɛnaa gũn zé dí taka sé. 11 Odì pi ò arubarika vĩ, kũ ò mɛna fɔ̃ yãimɛ. A Ayuba mɛnakɛna baaruu mà, a mà lákũ Dikiri kɛ̀nɛ nà kpɛkpɛ, zaakũ wɛ̃nda kũ sùruuo papana Dikiria.

12 Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àsun la daro. Àsun pi a sì kũ ludambɛo ke kũ zĩtɛo kesɔ̃ kũ pɔ́ pãndeoro. À tó á ee gɔ̃ ee. À tó á oi gɔ̃ oi, de yã sún vutɛáwaro yãi.

Aduakɛna ludanaanikɛnaa gũn

13 Á gbɛ̃ke tɛn wari kɛ yá? À adua kɛ. Á gbɛ̃ke pɔ nna yá? À Luda sáabu kpá. 14 Á gbɛ̃ke tɛn gyã kɛ yá? Ade sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sísi ò adua kɛnɛ, ò nísi máa kũ Dikiri tɔ́o. 15 Adua kũ ò kɛ̀ ludanaanikɛnaa gũn ni gyãre pì werekɔ̃a. Dikiri ni a futɛ. Tó à durunna kɛ̀ yã sɔ̃, ani kɛ̃a. 16 Abire yãi à á durunnanɔ okɔ̃nɛ, à adua kɛkɔ̃nɛ de à le àgɔ̃ aafia. Gbɛ̃ mana aduakɛna gbãna, àdi zĩ kɛ manamana. 17 Iliasu bi bisãsirimɛ lán ó bà. À adua kɛ̀ manamana, de legũ sún maro, akũ legũ dí tɔ́ zĩtɛaro ari wɛ̃ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo. 18 À èra à adua kɛ̀ dɔ, akũ legũ'i bò manamana, zĩtɛ pɔ́ble kɛ̀.

19 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ mèn do zå̀ yãpura zéa, akũ á gbɛ̃ke èra à a dà zén, 20 àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à tò durunnakɛrii pìi bò sãtɛna zén à èra à sù, à a sì gaamɛ, akũsɔ̃ à lá kù durunna dasinɔla.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kũ àdi ń nɛro

1 Makũ Pita, Yesu Kirisi zǐri mé à takada dí kɛ̃ Luda gbɛ̃ kũ ò de nibɔnɔ ũ andunia dí gũn, kũ ò fãkɔ̃ana bùsu díkĩnanɔ gũnnɔnɛ: Pɔntu, Galatia, Kapadosia, Asia kũ Bitiniao. 2 De Luda gĩnakɛ à á dɔ̃, akũ à á sé, a gɔ̃ a pɔ́ ũ kũ a Nini gbãnao, de à mì natɛ Yesu Kirisinɛ, a aru gbà boárɛ. Luda gbɛ̃kɛ kũ aafiaao karaárɛ.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! A sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn à ó í dufu kũ Yesu Kirisi vuna gan gbãnao, akũ ó tãmaa kũ àdi ń nɛro vĩ, 4 zaakũ túbi kũ à ditɛnaárɛ ludambɛ pìi dì lákaro, àdi gbãsĩ kpáro, a mana dì lákaro. 5 Luda soru kɛ̀ à làka de à á sura ba a náani kũ átɛn kɛ yãi, akũ àtɛni á dãkpã kũ a gbãnao ari à gé bo kũ surabanaa pìio gupuraa gɔrɔ kpɛde zĩ. 6 Átɛn pɔnna kɛ kũ yã̀ pìio, bee kũ áni wari kɛ gĩa fíti yɔ̃ogwana buri sĩnda pínki yãi. 7 Lákũ òdi wura mana dɔ̃ té gũn nà, lɛn òtɛni á ludanaanikɛna yɔ̃ à gwa lɛ, zaakũ á ludanaanikɛnaa pìi bɛ̀ɛrɛ vĩ de wura kũ a gakuri dì lákala manamana. Tó a bo mana, Luda ni á sáabu kpá Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ, ani á kpe ta kũ gakurio. 8 Bee kũ ádi a ero, á yei. Bee kũ ádi wé kɛ pla kãao zikiro, átɛni a náani kɛ, akũ átɛn pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ à gɛ̃ onala kɛ, 9 kũ átɛni á ludanaanikɛna gbɛ̀ le á surabana ũ yãi.

10 Annabinɔ gĩnakɛ ò gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛ kãáo yã̀ ò, ò surabanaa pì yã̀ gwà, ò a tàasii kà. 11 Kirisi Nini kũ à kú ń gũn gĩnakɛ à wari kũ Kirisi pì ni kɛ òńnɛ kũ gakuri kũ ani le a gbɛrao, akũ ò wètɛ ò yã̀ pì zé dɔ̃ kũ a gɔrɔo. 12 Akũ Luda tò ò dɔ̃ kũ yã̀ kũ òtɛn o pì de ń gɔrɔ pɔ́ ũro, á pɔ́mɛ. Tera sà baarunnakparinɔ yã̀ pìi òárɛ kũ Luda Nini kũ Luda pìi zǐ bona ludambɛ gbãnao. Bee malaikanɔ se òtɛn ɔsi ká yã̀ pì dɔ̃naai.

Kunna adona

13 Abire yãi àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃, á wé gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛárɛ Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩi sikaa sari. 14 Lákũ á de Luda né kũ òtɛni a yã̀ manɔ ũ nà, àsun tó dà vãni kũ á vĩ yã̀ á wésiragɔrɔ doárɛ arɛro. 15 Luda kú adonamɛ. Lákũ à á sisi à á sé nà, àgɔ̃ kú adona á yãkɛna sĩnda pínki gũn lɛ se. 16 Zaakũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì:

Àgɔ̃ kú adona,
zaakũ má kú adonamɛ.

17 Zaakũ Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ baadio a yãkɛnaaa ń wé gwanaa sari, tó átɛni a sísi De, à vĩna kɛnɛ á nibɔkɛnaa gũn la. 18 Á dɔ̃ lákũ Luda á bó kunna kori kũ à de á futɛokarayã ũ gũn nà. Luda dí á bo kũ pɔ́ kũ a gakuri dì lákaoro, lán wura ke andurufu bà, 19 à á bó kũ Kirisi aru gakurideomɛ, kũ à de lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à mamberu vĩro à gbãsĩ vĩro bà. 20 Luda gĩnakɛ à a dìtɛ zaade adi andunia kátɛro, akũ à bòárɛ kãao gupuraa gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔ zĩ. 21 A yã̀ musun átɛn Luda náani kɛ. Luda a bò gan à gakuri kpàa, de à le à a náani kɛ, á wé gɔ̃ dɔi.

22 Lákũ mìnatɛna yãpuranɛɛ gbà̀ bòárɛ nà, akũ a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ manafiki sari, àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nɛ̀sɛ mèn doo. 23 Luda á í dufu kũ a yã̀ wɛ̀ndide kũ àdigɔ̃ kun gbãnao. Yã̀ pì de pɔ́buri kũ àdi ga ũro, pɔ́buri kũ àdi garomɛ.

24 Gbɛ̃ sĩnda pínki de lán sɛ̃ɛ bàmɛ,

ń gakuri de lán sɛ̃̀vu bàmɛ pínki.
Sɛ̃̀ɛ dì kori kɛ, a vú dì kɔ́tɛ,
25 ama Dikiri yã̄ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
Yã̄ pì mɛ́ à de baaru nna kū̃ ò kpàárɛ ū̃.

2

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndide

1 Abire yãi à yã̄ vãni sĩnda pínki tó kū̃ ékɛtona sĩnda pínkio kū̃ manafikio kū̃ nɛ̀sɛgɔ̃bao kū̃ kɔ̃yakanaao. 2 Lákū̃ nékpãntɛ̃nɔ dìgɔ̃ yɔ̃'i ni dɛ nà, àgɔ̃ Luda yã̄ kū̃ à de lán vĩ'ipu swáswa bà ni dɛ lɛ se, de à le à gbã̄ á surabana zé gũn, 3 tera sà kū̃ a dɔ̃̀ kū̃ Dikiri mana. 4 À nai, àkū̃mɛ gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kū̃ ò gìi ū̃, ama Luda a sɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ū̃. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á gbɛ̀ wɛ̃̀ndide kū̃ Luda tɛni a kpé ɛ̃ boonɔ ū̃. Ákɔ̃nɔmɛ a gbàgbarinɔ ū̃, adì sa kū̃ àdi káagu o kū̃ a Nini gbãnao Yesu Kirisi gãi. 6 Zaakū̃ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Ǹ gwa, matɛn gbɛ̀ ditɛ Zaiɔ̃,
ɛ̃pɛtɛna gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde kū̃ ma sɛ̀ ū̃.
Wé'i ni gbɛ̃ kū̃ àtɛni a náani kɛ kūro.
7 À de gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde ū̃ ákɔ̃nɔ kū̃ átɛni a náani kɛnɔnɛ, ama à de lɛ gbɛ̃ kū̃ òtɛni a náani kɛronɔnɛro.
Gbɛ̀ kū̃ kpéborinɔ pã̄ kpài
mɛ́ à gɔ̃̀ kpé kusuru gbɛ̀ mìde ū̃.
8 Lɛn dɔ à de:
Gbɛ̀ kū̃ òdi gɛ̃̀ sía ū̃,
gbɛ̀si kū̃ òdi kpáala ò létɛ ū̃.
Ò gɛ̃̀ɛ sìa, kū̃ odi Luda yã̄ daro yãi. Lɛn Luda dìtɛńnɛ lɛ.

9 Ákɔ̃nɔmɛ buri kū̃ Luda ń sénɔ ū̃, kínanɔ kū̃ sa'orinɔ ū̃, a gbɛ̃ kū̃ ò kú adonanɔ ū̃, de à Luda kū̃ à á sisi a bo gusiran, à gɛ̃̀ kãáo a gupura bonsarɛde gũn sáabu kpá.
10 Á de Luda gbɛ̃nɔ ū̃ yãro,
ama tera sà a gɔ̃ ń ū̃.
Luda dí sùru kɛ kãáo yãro,
ama tera à kɛ̀ kãáo.

Kunna ludanaanikɛrisarinɔ té

11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákū̃ á de nibɔ kū̃ bòasunɔ ū̃ nà andunia dí gũn, matɛn lé daáwa, à mì kɛ̃ á dà vãni kū̃ òdi zì̀ ká kãáonɔa. 12 Àgɔ̃ kun gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ū̃ kifirinɔ té. Lɛmɛ dɔ bee tó ò á dítɛ yãvãnikɛrinɔ ū̃, tó ò yã̄ mana kū̃ átɛn kɛnɔ è, oni Luda sáabu kpá gɔrɔ kū̃ ani suńyĩ.

13 À mì natɛ ikode kū̃ bisãsiri dìtɛnɔnɛ ń pínki Dikiri yãi, kína kū̃ à gbãna vĩ deńlan yá, 14 ke gbãnade kū̃ à dìtɛ à wé tã̄ yãvãnikɛrinɔa à yãmanakɛrinɔ sáabu kpá. 15 Luda pɔyenyĩnaan dí: Á yãmanakɛnaa gũn, áni yɔ̃nkɔ wésiradenɔ lé yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ zĩ̀dadenɔ ū̃, ama àsun tó á gɔ̃na zĩ̀dadenɔ ū̃ gɔ̃árɛ vãnikɛna zé ũro. Àgɔ̃ kun Luda zɔ̀blerinɔ ū̃. 17 À bɛ̀ɛrɛ li gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. Àgɔ̃ ye á Yesude dakenɔi. À vĩna kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛrɛ lí kínanɛ.

18 Zĩ̀kɛrinɔ, à mì natɛ á dikirinɔnɛ, à zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ńnɛ yã̄ sĩnda pínki gũn. Adi kɛ dikiri mana nɛ̀sɛdodenɔnɛ ńtɛ̃nɛnlo, ama kū̃ ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó ò wé tɑ̃̀áwa pã̄, tó a mɛna fɔ̃̀o Luda yãi, abirekū̃ sáabu vĩárɛ. 20 Tó ò á gbɛ̃ á taari yãi,

tó a mɛna fɔ̃o, abirekũ tɔ́ nna vĩ máa? Ama tó a wari kɛ̀ yã̄ mana kũ a kɛ̀ yãi,
tó a mɛna fɔ̃o, Luda ni á sáabu kpá. 21 Abire yãin Luda á sisi à á sɛ́. Kirisi wari
kɛ̀árɛ, à zɛ́ mɔ̀árɛ de àgɔ̃ té a gɛ̀sɛgbɛɛi yãi.
22 Adi durunna kɛro,
odi ma à ɛ́kɛ tòro.
23 Kũ ò a sɔ̃sɔ̃, adi yã̄ síńlaro. Kũ à wari kɛ̀, adi yã̄ pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kũ Luda
yãkpatɛkɛri manaomɛ. 24 Àkũ mɛ́ à ó durunnanɔ dì a mìia, à gào lía, de ó bàka
súngɔ̃ kú kũ durunnanɔ doro, ògɔ̃ kú yãmanakɛnaa gũn. A flàgbɛnɔ mɛ́ ò ó
gbá aafia. 25 Zaakũ a sãtɛ lán sãnɔ bà yã̄, akũ a arɛ dɔ̀ á Dãri kũ á Dãkpãriiooa
tera sà.

3

Kunna kɔ̃o

1 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à á zĩda kpá á zãnɔa. Tó ń gbɛ̃kenɔ tɛn Luda yã̄ daro, á kunna
ni ń litɛ. Bee tó ádi yãke ońnɛro, 2 oni e kũ á kun gbãsĩ sari, akũsɔ̃ a á zĩda
kpàḿma. 3 Àsun tó á nɔmanakɛ gɔ̃ mɛ̀ yã̄ ũro, mìtãna ke nɔmanablebɔnɔ ke
pɔ́kasadanaan yá. 4 Ama àgɔ̃ de á nɛ̀sɛgũnyã kũ àdi lákaro ũ, nɛ̀sɛyĩda kũ
zĩdabusanaao. Abirekũ mɛ́ à bɛ̀ɛrɛ vĩ Ludanɛ. 5 Zaakũ lɛn nɔgbɛ̃ donyĩri kũ ń wɛ́
dɔ Ludai yãnɔ ń zĩda kɛ̀kɛ lɛ, ò ń zĩda kpà ń zãnɔa. 6 Lɛn Sara de lɛ, àdi Ibrahĩ
yã̄ ma, àdi a sísi Baa. Tó átɛn yã̄ mana kɛ, tó átɛn pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yã̄ daro,
a Sara dàa sèn gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũńwo nɔgbɛ̃kɛ dɔ̃nnɛnaa gũn, àgɔ̃ yã̄
maḿma, de pɔ́ke súnkpáárɛ á aduakɛnaa gũnlo, zaakũ á de wɛ̃ndi gbablerinɔ
ũ lɛɛlɛmɛ.
8 Abire gbɛra àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ vĩ kɔ̃o á pínki. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i, àgɔ̃
gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o, à busakɔ̃nɛ. 9 Àsungɔ̃ a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àsungɔ̃ gbɛ̃ kũ à
á sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa mana onɛ, zaakũ Luda á sisi de à arubarika daágu yãimɛ.
10 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ kú nnamanan,
akũsɔ̃ à ye a kunna gɔ̃ mana,
à a lé kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ɛ́kɛ bo a lénlo.
11 Ade kpɛ li a vãninɛ, à a mana kɛ,
à aafia zé wɛtɛ àgɔ̃ téi.
12 Zaakũ Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká,
a sã kpá ń aduakɛnaai,
ama àdi mìkpɛrɛ zu yãvãnikɛrinɔnɛ.

Wɛ́tãmmana yãmanakɛna yãi

13 Tó á kokari vĩ kũ yãmanakɛnaao, dí mɛ́ ani wɛ́ tãáwaa? 14 Bee tó a wari kɛ̀
yãmanakɛna yãi, á arubarika vĩ. Àsungɔ̃ vĩna kɛ ń wɛ́tãmmanaanɛro, àsun tó á
swɛ̃ kɛ̃águro. 15 À Kirisi dɔ̃ Dikiri ũ á swɛ̃ɛ gũn. Àgɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ sĩnda pínki,
de à le à yã̄ we gbɛ̃ kũ àtɛni á la yã̄ kũ á wɛ́ dɔii mìiia. 16 Àgɔ̃ ońnɛ busɛbusɛ
kũ bɛ̀ɛrɛlinnɛnaao. À ońnɛ kũ nɛ̀sɛpurao dɔ, de wé'i gbɛ̃ kũ òtɛni á sɔ̃sɔ̃ á
yãmanakɛna Kirisi gũnnɔ kũ. 17 Warikɛna Luda pɔyenyĩnaa gũn yãmanakɛna
yãi mana de warikɛna yãvãnikɛna yãila.
18 Kirisi gà gɛ̃n do durunnakɛ̃mmana yãi. Taarisaride gà ókɔ̃nɔ taaridenɔ
yãi, de à le à gɛ́ kũoo Luda kĩnaa. Ò a dɛ̀ mɛɛ gũn, akũ Luda a vù ninikɛ gũn.
19 A ninikɛ pìi gũn à gɛɛ à waazi kɛ̀ gyãwãnde kũ ò ń ká kpésirannɔnɛ. 20 Ò
bò Luda yã̄ kpɛmɛ yã̄, gɔrɔ kũ à mɛna ari Nuhu gɛɛ à gó'itɛ kɛ̀ à làkao. Gbɛ̃ kũ

ò bò ín aafia gó pì gãinɔn dasiro, gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. 21 Í pì mɛ́ à de á da'itɛkɛnaa kũ àdi á sura ba tera taka ũ. Da'itɛkɛnaa pì bi mɛ̀ gbãsĩworona yãnlo, lɛ́sɛna Ludanɛ kũ nèsɛpuraomɛ. Àdi ń̀ sura ba, kũ Yesu Kirisi bò gan yãi. 22 À gbãna blè malaikanɔa kũ tãnanɔ kũ ń̀ gbãnadenɔ kũ ń̀ ikodenɔ, akũ à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplai.

4

Bona kunna zĩn

1 Lákũ Kirisi wari kɛ̀ a mèn nà, ákɔ̃nɔ se à nèsɛ bire buri sɛ́, zaakũ gbɛ̃ kũ à wari kɛ̀ a mèn, ade mìi kɛ̃ durunnaamɛ. 2 Gɔrɔ kũ à gɔ̃árɛ á kunnaa gũn, á dà vãni súngɔ̃ doárɛ arɛ doro, séde Luda pɔyenyĩnaa. 3 Á kunna kifirinɔ yãkɛnaa gũn yã mɔ̀ lɛ. Yã á kú wé'isariyãkɛnaa gũn kũ dàvãninidɛnaao kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ pãpã kɔ̃kɔ̃o kũ wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃nɛɛo kũ tãnagbagbana kũ Luda zǎaguo. 4 Kũ adì kakara kũńwo ń̀ pãpã zɔ̃kɔ̃o pì kɛnaa gũn doro, àdi kɛńnɛ yãbonsarɛ ũ, akũ òdi á tɔ́ vãni sí. 5 Oni ń̀ yãkɛnanɔ baba Ludanɛ, kũ à yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ soru kɛ̀. 6 Ò baaru nna kpà bee gyãwãnde pìnɔnɛ se, de ò le ògɔ̃ kú ninikɛ gũn lán Luda bà, bee kũ yã vùtɛḿma mèɛ gũn lán gbɛ̃ sĩnda pínki bà.

Ludayãmarinɔ

7 Pɔ́ sĩnda pínki lakanaa kà kãni. Abire yãi àgɔ̃ de laakaridenɔ ũ, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ de àgɔ̃ adua kɛ yãi. 8 Yã kũ à de a pínkilan dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nèsɛ mèn doo, zaakũ yenyĩ dì pɔ́ kútɛ durunnanɔa dasi. 9 À yàri kɛkɔ̃nɛ yãketekanaa sari. 10 Lákũ Luda gba dà á baadinɛ nà, à kpákɔ̃i kũ gba pìnɔ Luda gba buri donadona zĩkɛri mananɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à de waazikɛri ũ, à Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kũ à de kpanyĩri ũ, à kpáńyĩ kũ gbãna kũ Luda a gbào, de à Luda tɔ́ kpá yã sĩnda pínki gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Warikɛna Yesudekɛ yãi

12 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yɔ̃ogwana pãsĩ kũ àtɛni á le bo á sarɛ lákũ yã dufu mɛ́ à á lé bàro. 13 Lákũ á bàka kú Kirisi warikɛnaa gũn nà, à pɔnna kɛo de à le àgɔ̃ pɔnna zɔ̃kɔ̃ vĩ gɔrɔ kũ Kirisi pì ni bo gupuraa kũ gakurio. 14 Tó ò á sɔ̃sɔ̃ Kirisi tó kũ à kúáwa yãi, á arubarika vĩ, zaakũ Luda Nini gakuride kúáwa. 15 Á gbɛ̃ke sún wari kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãni'ona ke yãbɛ̃nɛkɛna ke gudɛ yãiro. 16 Tó a wari kɛ̀ á Yesudekɛ yãi, àsun kɛárɛ wé'iyã ũro. À Luda sáabu kpá kũ Yesu tó kúáwa yãi. 17 Zaakũ wétãmmagɔrɔ kà, Luda gbɛ̃nɔn à nàa kũńwo. Lákũ ókɔ̃nɔmɛ à nàa kũoo káaku nà, ani láka kũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda baaru nna mainɔo deramɛɛ?
18 Zaakũ gbɛ̃ mananɔ surabana zĩ'ũ,
yã ni bo kũ ludayãdarisarinɔ kũ durunnakɛrinɔo deramɛɛ?
19 Abire yãi gbɛ̃ kũ òtɛn wari kɛ Luda pɔyenyĩnaa gũnnɔ ń̀ zĩda na ń̀ Kɛ̀ri náanidenɛ a ɔĩ̃, ò kpé ògɔ̃ yã mana kɛ.

5

Luda sã kpàsa gwanaa

1 Matɛn lé da ákɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa sà. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃on ma ũ se. Má de wari kũ Kirisi kɛ̀ɛ sèedade ũ, akũsɔ̃ ma bàka nigɔ̃ kú kũ gakuri kũ ani bo gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ de kpàsa kũ Luda kàtɛárɛ dằrinɔ ũ. À ɔ likai kũ pɔyeinaao, adi kɛ tilasinlo, lákũ

Luda yei nàmɛ. Adi kɛ ɔgɔwɛtɛna yãinlo. À kɛ kũ nèsɛ mèn doo dé. 3 Àsungɔ̃
gbãna mɔ gbɛ̃ kũ ò ń náárɛ á ɔĩ pìnɔaro. À tó á kunna gɔ̃ á sã̃ pìnɔ da a zéa, 4 áni
kífura kũ a gakuri dì lákaro le gɔrɔ kũ Sãdãriki ni su.
5 Ákɔ̃nɔ kɛfɛnnanɔ sɔ̃, à á zĩda kpá gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Á pínki à á zĩda busakɔ̃nɛ à
kpákɔ̃i, zaakũ
Luda dì ibɛrɛ sé kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
6 Abire yãi à á zĩda busa Luda gbãnadenɛ, ani á kara gɔrɔ kũ à dìtɛa. 7 À á
yã'ũmmananɔ tónɛ pínki, zaakũ àdi laakari dɔáwa.
8 Á wé gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú á laakariia. Á ibɛrɛ Ibilisi de lán músu ɔ́ɔdɔrii bàmɛ. Àtɛn
kpátɛ kɛái, àtɛn gbɛ̃ wɛtɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ gbãna ludanaanikɛnaa gũn, zaakũ
á dɔ̃ kũ á Yesude dake kũ ò kú andunia gũnnɔ ń pínki tɛn wari dokɔ̃nɔ pì kɛmɛ
se. 10 Luda Arubarikasĩndapinkide á sisi a gakuri kũ àdi lákaroa Kirisi gũn. Tó
a wari kè fíti, ani á bo mana, ani á zɛ gíngin, ani á gba gbãna, ani á zĩni pétɛ.
11 Àkũ mé à gbãna vĩ ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lézammanaa

12 Ma takada fíti dí kɛ̃árɛ kũ ó gbɛ̃ndo Silasi ɔomɛ. À demɛnɛ gbɛ̃ náanide
ũ. Ma lé dàáwa, má de a sèedade ũ kũ yã kũ ma ò de Luda gbɛ̃kɛ yãpura ũ. À
zɛo gíngin. 13 Babilɔnu gbɛ̃ kũ Luda ń sé lán á bànɔ fɔ kpàáwa. Ma né Maaku
fɔ kpàáwa dɔ. 14 À fɔ kpákɔ̃a kũ lépɛmmanaao yenyĩ gũn. Luda ákɔ̃nɔ kũ á kú
Kirisi gũnnɔ gba aafia á pínki.

PITA TAKADA PLADE

Yãpurakpana sísina kũ Luda ó sísia

1 Makũ Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀blerii, a zĩrii, makũmɛ ma takada dí kɛ̃ gbɛ̃
kũ ó Luda ó Surabari Yesu Kirisi ń gbá zé ò a náani kɛ̀ lán ó bà à manakɛ
gãinɔnɛ. 2 Gbɛ̃kɛ kũ aafiaao gɔ̃ papanaáwa Luda kũ ó Dikiri Yesuo dɔ̃naa gũn.
3 Luda ó sé ògɔ̃ kú a gakuri kũ a manakɛo gũmmɛ, à tò ó a dɔ̃, akũ a
Ludakɛgbãna ó gbá pɔ́ kũ à kṳ̃ ògɔ̃ vĩ, de ó kunna le à kɛ lɛɛlɛ kũ a yão. 4 Lɛn
à yã zɔ̃kɔ̃ bɛ̀ɛrɛde kũ à a lé sèwɛrɛnɔ kɛ̀ lɛ, de a yãi ò bo andunia dà vãni kũ
àdi ń yaka gũn ò Luda kunna taka sé. 5 Yã bire yãi à kokari kɛ manamana, à
Luda náani kɛ manakɛnaa gũn, à yã mana kɛ dɔ̃naa gũn, 6 àgɔ̃ dɔ̃na vĩ á zĩda
kũnaa gũn, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ mɛna gũn, àgɔ̃ mɛna vĩ nana Ludaii gũn, 7 àgɔ̃
nana Ludai kɔ̃gbɛ̃kɛ gũn, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o yenyĩ gũn. 8 Zaakũ tó á yã birenɔ
kũna, akũ òtɛn kara, ánigɔ̃ kun pã karanaa sariro ó Dikiri Yesu Kirisi dɔ̃naa
gũn. 9 Gbɛ̃ kũ à yã birenɔ kũna sɔ̃ro, à a wé nàkɔ̃a, à gṳ̃ vl̀na ũmɛ. À sản kũ
Luda durunna kũ à kɛ̀ yãnɔ kɛ̀arɛ. 10 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, à kokari kɛ à yãpura
kpá sísina kũ Luda á sísi à á séa. Tó átɛn yã birenɔ kɛ, áni fu zikiro. 11 Lɛmɛ
oni gbãnakɛ kpáái manamana lɛ, ánigɔ̃ kú kũ ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisio
a kpata kũ àdi lákaro gũn.
12 Abire yãimɛ, bee kũ á yã birenɔ dɔ̃, akũsɔ̃ á zĩni pɛtɛna yãpura kũ á kũnaa
gũn, manigɔ̃ yã pìnɔ dɔágumɛ. 13 Gɔrɔ kũ má kpé kú ma sɔ̀ɔ gũn, matɛn da à
mana màgɔ̃ té káágu yã pìnɔ dɔnaágu yãi. 14 Má dɔ̃ kũ ma bona ma sɔ̀n gɔrɔ ni
ká tera, lákũ ó Dikiri Yesu Kirisi gĩnakɛ à òmɛnɛ nà. 15 Mani kokari kɛ, de yã
pìnɔ le àgɔ̃ dɔágu gɔrɔ sĩnda pínki ma ga gbɛra.

Kirisi gakuri sèedadenɔ

16 Kũ o ó Dikiri Yesu Kirisi suna kũ gbãnao òárɛ, ódi té gara kũ ò dà kũ
ɔ̃ndɔ̃ooiro. O wé kɛ̀ pla kũ a zɔ̃kɔ̃kɛomɛ, 17 gɔrɔ kũ De Luda bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ à a tó
bò. À Luda zɔ̃kɔ̃ gakuride kòtoo mà à pì a Né mèn do légelege yenyĩden a ũ, a
yã dì káagu. 18 O kòto kũ à bò ludambɛ pìi mà gɔrɔ kũ ó kú kãao kpi kũ à kú
adona musu. 19 Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ yã kũ annabinɔ ò bi yãpuramɛ. À mana
à laakari dɔ yã pìia fitila kũ àtɛn gu bùruburu pu ũmɛ ari gudɔo susunɛ gɔ̃ gé
futɛ á swɛ̃n, de gu le à dɔáwa. 20 À kũ à deńla sà àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à yã kũ
annabii kɛ̀ Luda yãn bɔkɔtɛ a zĩdaro. 21 Annabinɔ yãke dì bo bisãsiri pɔyeinaa
gũnlo, ò Luda yã ò lákũ a Nini dòńnɛ arɛ nàmɛ.

2

Ɛkɛyãdannɛrinɔ

1 Annabi ékɛnɔ bò yã Isarailanɔ té. Lɛmɛ ékɛyãdannɛrinɔ ni bo á té lɛ se. Oni
ékɛ kũ àdi tó ò kakatɛ ká Luda yãdannɛnan, ò ledi kpá Dikiri kũ à ń bói, oni ń
zĩda kakatɛ kãnto. 2 Onigɔ̃ téńyĩ dasi ń wé'isariyãkɛnaa gũn, oni yãpura zé vãni
bo ń yãi. 3 Ń wãkũkɛnaa gũn oni á ble kũ ékɛ kũ òdi bleao. Yãkpatɛ vùtɛḿma
à gìi kɛ̀, i dì na ń Kakatɛri wénlo.
4 Zaakũ Luda dí malaika kũ ò durunna kɛ̀nɔ tóro, à ń ká tɔ̃nɔwɛɛ sira kũ à kú
zĩtɛzĩtɛ gũn, àgɔ̃ ń kũna ari yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 5 Adi andunia zĩ kũ a yãdarisari
kũ ò kú a gũnnɔ tóro, à tò í dàńla. Ama à Nuhu kũ àdi manakɛna waazi kɛ bò

kũ gbɛ̃nɔn suppla pãndenɔ. 6 À yã̀ dà Sɔdɔmu kũ Gɔmɔraola à ń kákatɛ ò gɔ̃̀ túbu ũ, à ń ké lɛ yã̀ kũ ani ludayãdarisarinɔ le sèeda ũ. 7 Ama à Lutu bò, gbɛ̃ mana kũ a nèsɛɛ yàka dokadarisari pìnɔ wé'isariyãkɛna yãi. 8 Gbɛ̃ mana pì kú ń té, yã̀ vãni kũ àtɛn e akũsɔ̃ àtɛn ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà ũ̀a kũ a nèsɛmana yãi. 9 Lɛmɛ dɔ Dikiri gbɛ̃ kũ ò naainɔ bona yɔ̃ogwanaa gũn zé dɔ̃, akũsɔ̃ à gbɛ̃ vãni kũna dɔ̃ de à wé tãa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 10 A pãsĩn sà gbɛ̃ kũ òdi iko gya bonɔ ũ, ń mè dà vãninɔ mé àdi dońnɛ arɛ gbãsĩkɛnaa gũn.

Ɛkɛyãdannɛrii pìnɔ bi kùgbãnade karambaanidenɔmɛ. Dɔkɛna kũ malaika gakuridenɔ dì ń gba vĩnaro. 11 Malaika kũ ń gbãna kũ ń ikoo de gbɛ̃ pìnɔlanɔ dì we ò ń tɔ́ bɛ̃̀nɛ sí ò yã̀ dimma Dikiri arɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ dì yã̀ kũ ò a gbá dɔ̃ro bɛ̃̀nɛ bomɛ. Bisãsiri bára mé à kúmma, ò laasun vĩro. Ò ń í, de ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ yãimɛ. Oni kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, 13 oni a vãni kũ ò kɛ̀ fĩna bońnɛ. Dàvãnikɛna fãnantɛ̃ dì kɛńnɛ nna. Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble kãáo, òdi pɔnna kɛ kũ ń pónidɛnanɔ. Ń kunna á té bi mamberumɛ kũ gbãsĩo. 14 Zinakɛna kú ń wéa, durunnakɛna dì mɔmmaro. Òdi manafiki kɛ gbɛ̃ kũ Luda yã dí zĩni pétɛ ń gũnlonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃̀ɛ blè. Luda lé kèńnɛmɛ. 15 Ò sà̰tɛ, ò kɛ̀ zé súsua, ò zé dokɔ̃nɔ sè kũ Bɛɔ né Balamu kũ à ye ɔgɔ vãni lenaai. 16 Zaaki pólɛbũnu'ina yã̀ ònɛ lán bisãsiri bà, à kpà̰kɛ̃i a vãnikɛna yã̀ musu, à gìnɛ kũ a yɔ̃nkɔkɛnaao. 17 Gbɛ̃ abirenɔn de lán ísɛ̃boki kũ ń í bàbanɔ bàmɛ, lán luku kũ à gɛ̃̀tɛ kũ ĩao bà. Gusira níkinikin Luda dìtɛńnɛ yàri ũ. 18 Òdi ĩa kori zɔ̃kɔ̃ dã̀, òdi ɔ̃ndɔ̃ kɛ gbɛ̃ kũ ò bò sãtɛna zén dufunɔnɛ kũ dàvãniyão kũ wé'isariyão. 19 Yã̀ kũ àdi ń yaka zɔ̀nɔmɛ ń ũ, akũ òdi gɔ̃na zĩdadenɔ ũ lé séńnɛ. Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi yã̀ kũ à a swɛ̃̀ɛ blèe zɔ̀ɔmɛ.

20 Tó ò bò andunia yãgbãsĩkɛnan ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi dɔ̃naa gãi, akũ ò tò yã̀ pìi èra à ń daguraa kè, à ń swɛ̃̀ɛ blè, ń kunna kpɛde vãni de a káakupɔla. 21 Tó odi yãpura zé dɔ̃ yãro, de abirekũ manańnɛ de kũ ò dɔ̃̀, gbasa ò kpɛ lì Luda yã̀ kũ ò dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kũ ò kè díkĩnanɔ pàpa ń musu yãpura: Gbɛ̃da dì ɛra a pisii. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kũ ò a zú ò dì ɛra à mátɛmatɛ bɔkɔtɔmmɛ.

3

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, takada plade kũ ma kɛ̃́arɛn dí. Takada mèn pla pínki pìnɔ gũn ma yã̀ dɔ̀águ de à vu in kũ laasun manaomɛ. 2 Má ye yã̀ kũ Luda annabinɔ ò yãnɔ dɔágu kũ yã̀ kũ ó Dikiri ó Surabarii dìtɛ a zĩrinɔnɛ ò òárɛo. 3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kũ gɔrɔ kpɛde zĩ zĩdapɔyeinakɛrinɔ ni su ò á fobo 4 ò pi: Adi a suna lé séroo? À kú máa? Ó denɔ gà, ama pɔ́ sĩnda pínki kú a gbèn zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nàmɛ. 5 Kũ Luda yã̀ ò yã̀ à musu kũ anduniao kè, ò yã̀ pìi kpà sãkoto. À zĩtɛ bò ín, à a kè í pìi gãimɛ, 6 akũ í pìi dà andunia káakupɔla, à a kàkatɛ. 7 Luda yã'ona dokɔ̃nɔ pì mé à tò musu kũ andunia tera dío ditɛna té pɔ́ ũ ari gɔrɔ kũ ani yãkpatɛ kɛ kũ a yãdarisarinɔ, à ń kakatɛ.

8 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yã̀ díkĩna sãáguro: Gɔrɔ do de Dikirinɛ lán wɛ̀ wàa sɔɔro bàmɛ, wɛ̀ wàa sɔɔro sɔ̃ denɛ lán gɔrɔ do bàmɛ. 9 Dikiri mèfɛ̃ vĩ kũ yã̀ kũ à a lé sè kɛnaao lákũ gbɛ̃kenɔ tɛn da nàro, àtɛn mɛna kɛ kãáomɛ. À ye gbɛ̃ke kakatɛro, à ye gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛ litɛmɛ. 10 Dikiri sugɔrɔ nigɔ̃ de lán kpãni suna bàmɛ. Zĩ birea musu ni gɛ̃tɛ fìoo, a pónɔ ni té kũ ò pia, zĩtɛ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ nigɔ̃ kun doro. 11 Zaakũ pɔ́ sĩnda pínki ni kakatɛ lɛ, gbɛ̃ kpate burin ánigɔ̃ de a ũu? À tó á kunna gɔ̃ adona ludayãmarinɔ ũ 12 wédɔna a sugɔrɔi,

à wɛ́ tã gɔrɔ pì ká likalika. Zĩ pìia musu ni té kũ, a puusu wãna ni a pɔ́nɔ yɔ́.
13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ó wɛ́ dɔ ludambɛ dufu kũ zĩtɛ dufuooi kũ Luda a lɛ́ sèwɛrɛ. Gwen
manakɛna nigɔ̃ kún.
14 Abire yãimɛ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, á wɛ́dɔna gɔrɔ pìii gũn à kokari kɛ àgɔ̃
kun mamberu sari taari sari, àgɔ̃ nna kũ Ludao. 15 À ó Dikiri mɛnakɛ ditɛ
surabana ũ, lákũ ó gbɛ̃ yenyĩde Pɔlu takada kɛ̀árɛ nà kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda a gbào.
16 Yã̃ pìnɔn Pɔlu ò takada kũ à kɛ̀nɔ gũn pínki. A takada pì gukenɔ dòrɔ dɔ̃na
zĩ'ũ. Wɛ́siradenɔ kũ gbɛ̃ kũ ń zɛna gbãnaronɔ dì yã̃ pìnɔ litɛ kpɛdangara, lákũ
òdi kɛ nà kũ Luda yã̃ takada kparanɔ. Lɛn òdi ń zĩda da kakatɛnan lɛ.
17 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á yã̃ pì dɔ̃ nà kɔ̀, à laakari kɛ, de
dokadarisarinɔ sún á sãtɛ kũ ń ékɛoro. Àsun bo á zɛna gbãnan à lɛ́tɛro. 18 Àgɔ̃
gbã́ ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kũ a dɔ̃naaoo gũn. Àkũ mɛ́ à gakuri
vĩ tera ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

YUHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃ndide

1 Yã kũ à kun zaa káaku kũ o a yã mà, akũ o a è kũ wéo, o a gwà, o ɔ nàa, yã
wɛ̃ndide pì baaruun ótɛn kpáárɛ. 2 Wɛ̃ndide pìi bò gupuraa, o a è, ókɔ̃nɔmɛ a
sèedadenɔ ũ. Wɛ̃ndide pì kú De Luda kĩnaamɛ yã, akũ à bò à sùwá. A baaruun
ótɛn kpáárɛ. 3 Yã kũ o mà, akũ o èen ótɛn oárɛ, de ákɔ̃nɔ se à le àgɔ̃ kú kũoo
kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakũ ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ De Ludaomɛ kũ a Né Yesu Kirisi pìio.
4 Ótɛn yã dínɔ oárɛ de ó pɔnna le àgɔ̃ papana.

Luda bi gupuramɛ

5 Baaru kũ o mà a kĩnaa, ótɛn kpáárɛn dí: Luda bi gupuramɛ, gusira kú a
kĩnaaro, bee fíti. 6 Tó o pì ó kú kãao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, akũ ó kú gusiran, ékɛn ótɛn to,
ótɛn zĩ kɛ yãpuraaro. 7 Tó ó kú gupuran, lákũ Luda kú gupuran nà, gbasa ó
kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, a Né Yesu aru dì ó durunna sĩnda pínki kɛ̃wá.
8 Tó o pì ó durunna vĩro, ótɛni ó zĩda kɛkɛmɛ, yãpura kúwáro. 9 Tó o ó
durunnanɔ ò Ludanɛ, à náani vĩ, àdi yã kɛ a zéa, ani ó durunna pìnɔ kɛ̃wá,
ani yã bɛ̃nɛ pínki gowá. 10 Tó o pì ódi durunna kɛro, o Luda dìtɛ ékɛde ũmɛ, a
yã kú ó swɛ̀ɛ gũnlo.

2

1 Ma né yenyĩdenɔ, matɛn yã bire oárɛ de àsun durunna kɛro yãimɛ. Ama tó
á gbɛ̃ke durunna kɛ̀, ó Zɛkũnwode vĩ De Luda kĩnaa, àkũmɛ taarisaride Yesu
Kirisi ũ. 2 Àkũmɛ ó durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. Adi kɛ ó durunnanɔn adoro, kũ
andunia pínki gbɛ̃nɔ pɔ́oomɛ.
3 Tó ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abirekũ mɔ̀wɛrɛ yãpura kũ ó a dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ pì á a
dɔ̃, akũ à a yã kũ à dìtɛnɔ kũnaro, ékɛdemɛ, yãpura kú a swɛ̀ɛ gũnlo. 5 Gbɛ̃ kũ
à a yã kũna sɔ̃, Luda yenyĩ papana a gũn yãpura. Pɔ́ kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ó kú a
gũnn dí: 6 Gbɛ̃ kũ à pì á kú a gũn, séde àgɔ̃ kun lákũ Kirisi kun nà yã.

Yã dufu ditɛnaa

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, adi kɛ yã dufun matɛn oárɛro, yã zĩ kũ ò dìtɛárɛ zaa
káakumɛ. Yã zĩ pìimɛ yã kũ a mà ũ. 8 Bee kũ abireo yã kũ matɛn oárɛ dufumɛ
dɔ, òdi a yãpura e a kĩnaa kũ á kĩnaao, zaakũ gusira tɛn gɛ̃tɛ, akũ gupura yãpura
tɛn pu sà.
9 Gbɛ̃ kũ à pì a kú gupuran, akũ à zã a gbɛ̃dakegu, ade kú gusira gũmmɛ ari
tera. 10 Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei kú gupuran, a yãke dì tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃ kũ
à zã a gbɛ̃dakegu kú gusiran, à té gusiran, à dɔ̃ gu kũ àtɛn génlo, kũ gusira a
vì̀na kù yãi.
12 Ma né yenyĩdenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á durunnanɔ kɛ̀áwa a tó gãi yãimɛ.
13 Marenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ a zì̀i blè Setanwa yãimɛ.
Ma né yenyĩdenɔ, ma òárɛ
kũ á De Luda dɔ̃ yãimɛ.

14 Marenɔ, ma òárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, ma òárɛ
kũ á gbãna vĩ, Luda yã kú á swɛ̀ɛ gũn dɔ,
akũsɔ̃ a zlì blè Setanwa yãimɛ.

15 Àsungɔ̃ ye anduniairo, kesɔ̃ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ. Tó gbɛ̃ ye anduniai, à ye
De Ludairo. 16 Zaakũ yã kũ à kú andunia gũn pínki, mè pɔ́nidɛna kũ wɛ́pio kũ
aruzɛkɛ ĩadãnaao, adi bo De Luda kĩnaaro, à bò andunia kĩnaamɛ. 17 Andunia
tɛn gɛ̃tɛ kũ a pɔ́nidɛnaao, ama ludapɔyenyĩnakɛri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.

Kirisi ibɛrɛɛ

18 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, gɔrɔ kpɛden ó kun dí. Lákũ a mà kũ Kirisi ibɛrɛ tɛn su
nà, a ibɛrɛnɔ gĩnakɛ ò kè dasi. Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ ó kú gɔrɔ kpɛde gũn. 19 Gbɛ̃
pìnɔ bò ó kĩnaamɛ, ama ó gbɛ̃nɔnlo. Tó ó gbɛ̃nɔmɛ yã de ò kú kũoo. Ò bò de ò
dɔ̃ kũ ń gbɛ̃ke de ó gbɛ̃ ũro yãimɛ.

20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda a Nini dìárɛ, akũ á yãpura dɔ̃ á pínki. 21 Ma abire òárɛ, kũ
á yãpura dɔ̃ yãimɛ, adi kɛ kũ á dɔ̃ro yãinlo. Á dɔ̃ kũ ékɛ ke dì bo yãpura gũnlo.
22 Dín ékɛde ũu? Gbɛ̃ kũ à gì Yesu Arumasihukɛnaaimɛ. Gbɛ̃ bire takan Kirisi
ibɛrɛ ũ, à gì De Ludai kũ a Néomɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à gì Luda Néi De Luda vĩro. Gbɛ̃
kũ à zè kũ Luda Néo mé à De Luda vĩ dɔ.

24 À tó yã kũ a mà zaa káaku gɔ̃ kú á swɛ̀ɛ gũn. Tó yã kũ a mà zaa káaku pì
kú á swɛ̀ɛ gũn, ákɔ̃nɔ sɔ̃, anigɔ̃ kú Luda Né gũn kũ a Deo. 25 Pɔ́ kũ Kirisi a lé
sèwɛrɛn wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũ.

26 Ma yã bire òárɛ gbɛ̃ kũ òtɛni á sãtɛnɔ yã musu. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Nini kũ a lè
Kirisia kú á gũn. Á bàka kú kũ gbɛ̃ke yã dadanaárɛoro, zaakũ a Nini tɛn yã
sĩnda pínki dadaárɛ, à yãpura vĩ, ékɛ kú a gũnlo. Lákũ àtɛn dadaárɛ nà, àgɔ̃ kú
Kirisi gũn lɛ.

28 Tera sà ma nɛ́ yenyĩdenɔ, àgɔ̃ kú a gũn, de gɔrɔ kũ à bò gupuraa, ó swɛ̀ gɔ̃
ditɛna, wé'i sún ó kũ a sugɔrɔ zĩro.

29 Zaakũ á dɔ̃ kũ Luda mana, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yãmanakɛri sĩnda pínki bi a nɛ́mɛ.

3

Luda nɛ́nɔ

1 À gwa lákũ De Luda yewái à kè zɔ̃kɔ̃ nà ari àdi ó sísi a nɛ́nɔ. Ó a ũ sɔ̃!
Andunia ó dɔ̃ro, kũ adi a dɔ̃ro yãi. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, Luda nɛ́nɔn ó ũ tera,
lákũ ónigɔ̃ de nà dí bo gupuraa kɔ̀ro. Ó dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ ani bo gupuraa, ónigɔ̃ de
lán a bà, zaakũ óni a e lákũ à de nà. 3 Gbɛ̃ kũ à wé dɔi lɛ dì a swɛ̀ pu, lákũ Kirisi
swɛ̀ punaa nà.

4 Gbɛ̃ kũ à durunna kèɛ bò doka kpɛmɛ, zaakũ durunnakɛna bi bona doka
kpɛmɛ. 5 Á dɔ̃ kũ Kirisi sù durunnakɛ̃mmana yãimɛ, durunna sɔ̃ à kú a swɛ̀ɛ
gũnlo. 6 Gbɛ̃ kũ à kú a gũn dìgɔ̃ kpé àgɔ̃ durunna kɛro. Durunnakɛri ke dí a
ero, adi a dɔ̃ro.

7 Ma nɛ́nɔ, àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛro, yãmanakɛri mé à mana, lákũ Kirisi mana
nà. 8 Gbɛ̃ kũ àdi durunna kɛ bi Ibilisi pómɛ, zaakũ Ibilisi durunna kè zaa
káakumɛ. Ibilisi yãnɔ kakatɛna yãimɛ Luda Né sù. 9 Gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpé
àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda buri mé à kú a gũn. Ani fɔ̃ àgɔ̃ kpé gɔ̃ durunna

kɛro, kũ Luda a ì yãi. 10 Lákũ ó Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ Ibilisi nɛ́nɔon dí: Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛro kesɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakeiro bi Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃inaa

11 Yã kũ a mà zaa káakun dí: Ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Àsungɔ̃ de lán Kainu bàro. À de Setan pɔ́ ũmɛ, akũ à a dakũna dɛ̀. Bɔ́ yã mɛ́ à tò à a dɛ̀ɛ? Kũ a yãkɛna bɛ̃nɛ, akũsɔ̃ a dakũna pɔ́ mana yãimɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, tó andunia zɑ̀águ, àsun tó à bo á sarɛro. 14 Ó dɔ̃ kũ o bo gan o gɛ̃ wɛ̀ndii gũn, kũ ó ye ó Yesude dakenɔi yãi. Gbɛ̃ kũ à ye gbɛ̃iro bi gɛ̀ɛmɛ ari tera. 15 Gbɛ̃ kũ à zɑ̀ a gbɛ̃dakegu bi gbɛ̃dɛriimɛ. Á dɔ̃ kũ gbɛ̃dɛri ke dìgɔ̃ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro vĩ a gũnlo.

16 Yã kũ ó yenyĩ pì dɔ̃aan dí: Kirisi a zĩda kpà ó yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, séde ò ó zĩda kpá ó Yesude dakenɔa. 17 Tó gbɛ̃ andunia pɔ́ vĩ, akũ à è a Yesude dake kú pónidɛnaa gũn, tó adi a wɛ̃nda gwaro, Luda yenyĩ kú a swɛ̀ɛ gũn yá? 18 Ma né yenyĩdenɔ, òsungɔ̃ yekɔ̃i kũ léoro. Ògɔ̃ yekɔ̃i yãpura gũn kũ ó yãkɛnaao. 19 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ yãpura gbɛ̃nɔn ó ũ, gbasa ó swɛ̀ le àgɔ̃ ditɛna Luda arɛ. 20 Tó ó laasun tɛni ó kù vĩ sɔ̃, ó dɔ̃ kũ Luda zɔ̃kɔ̃ de ó laasunla, à yã sĩnda pínki dɔ̃.

21 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, tó ó laasun tɛni ó kù vĩro, ó swɛ̀ nigɔ̃ ditɛna Luda arɛ, 22 kũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, akũ ótɛn yã kũ àdi kɛnɛ nna kɛ yãi, óni pɔ́ kũ o gbɛ̀kaa e. 23 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí: Ò a Né Yesu Kirisi náani kɛ, ógɔ̃ yekɔ̃i lákũ à dìtɛwɛrɛ nà. 24 Gbɛ̃ kũ à yã kũ à dìtɛnɔ kũna kú a gũn, Luda pì kú ade gũn se. Ó dɔ̃ kũ à kú ó gũn a Nini kũ à kpàwá yãi.

4

Ninin dɔ̃kɔ̃nɛnaa

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun nini sĩnda pínki náani kɛro. À ninin tàasi ká à gwa, tó ò bò Luda kĩnaamɛ, zaakũ annabi ékɛnɔ dasi kǔ andunia gũn. 2 Yã kũ ani tó à Luda Nini dɔn dí: Nini kũ à pì Yesu Kirisi sù bisãsiri ũ bò Luda kĩnaamɛ. 3 Nini kũ àdi zɛ kũ Yesuo lɛro dí bo Luda kĩnaaro. Kirisi ibɛrɛ kũ a mà àtɛn sun gwe. À kú andunia gũn kɔ̀.

4 Ma né yenyĩdenɔ, Luda gbɛ̃nɔn á ũ, a zǐi blè annabi ékɛ pìnɔa, zaakũ gbɛ̃ kũ à kú á gũn zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à kú andunia gũnla. 5 Andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũ. Abire yãin òdi yã o andunia ágban, akũ andunia gbɛ̃nɔ dì ń yã ma. 6 Luda gbɛ̃nɔn ó ũ. Gbɛ̃ kũ à Luda dɔ̃ dì ó yã ma, gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũro dì ó yã maro. Àkũ mɛ́ à tò ó Nini yãpurade dɔ̃kɔ̃nɛ kũ nini ékɛo.

Ludamɛ yenyĩde ũ

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ògɔ̃ yekɔ̃i, zaakũ yenyĩ dì bo Luda kĩnaamɛ. Gbɛ̃ kũ à yenyĩ pì vĩ bi Luda nɛ́mɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kũ à yenyĩ vĩro Luda dɔ̃ro, zaakũ Ludamɛ yenyĩde ũ. 9 Lákũ Luda a yenyĩ mɔ̀wɛrɛ gupuraa nàn dí: À a Né mèn do légelege zǐ andunia gũn, de ò wɛ̀ndi le kũ a gbãnao. 10 Yenyĩ pìin dí: Adi kɛ ókɔ̃nɔ mɛ́ ó ye Ludairo, Luda mɛ́ à yewái, akũ à a Né zǐ ó durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda yewái lɛ nà, séde ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Gbɛ̃ke dí wɛ́ kɛ pla kũ Ludao zikiro, ama tó ó yekɔ̃i, Luda kú ó gũn, akũ a yenyĩ pì papana ó gũn.

13 Ó dɔ̃ kũ ó kú a gũn akũsɔ̃ à kú ó gũn, kũ à a Nini kpàwá yãi. 14 O è, a sèedadenɔn ó ũ, kũ De Luda a Né zǐ andunia Surabari ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à ò gupuran

kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ, Luda kú a gũn, akũsɔ̃ à kú Luda gũn. 16 Ó Luda
yenawái dɔ̃, akũ ó a náani vĩ.
Ludamɛ yenyĩde ũ. Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ yenyĩ vĩ kú Luda gũn, akũ Luda kú a gũn.
17 Pɔ́ kũ à tò yenyĩ pì papana ó gũnn dí: Ó swɛ̀ nigɔ̃ ditɛna yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩmɛ.
Zaakũ lákũ Kirisi de nà, ókɔ̃nɔ se, lɛn ó de lɛ andunia dí gũn. 18 Yenyĩ pìi dìgɔ̃
vĩna vĩro. Yenyĩ swáswa dì pɛ́ vĩnaa, zaakũ vĩna bi wɛ́tãmma yãmɛ. Vĩnade yenyĩ
dìgɔ̃ swáswaro.
19 Ókɔ̃nɔ, ó yenyĩ vĩ, kũ Luda gĩnakɛ à yewái yãimɛ. 20 Tó gbɛ̃ pì á ye Ludai,
akũ à zã̀ a Yesude dakei, ékɛdemɛ. Zaakũ gbɛ̃ kũ à ye a Yesude dake kũ à a
èeiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kũ adi a eroi yá? 21 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí: Gbɛ̃ kũ à ye
Ludai, séde àgɔ̃ ye a Yesude dakei.

5

Luda Né náanikɛnaa

1 Gbɛ̃ kũ àdi Yesu náani kɛ Arumasihu ũ, Luda mɛ́ à ade ì. Gbɛ̃ kũ à ye dei
ye a nɛ́imɛ se. 2 Tó ó ye Ludai, akũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abire mɛ́ à mɔ̀wɛrɛ
kũ ó ye Luda nɛ́nɔi. 3 Zaakũ yena Ludai mɛ́ à de yã kũ à dìtɛnɔ kũna ũ. Yã
kũ à dìtɛ pìnɔ de aso ũ sɔ̃ro. 4 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dì zĩ̀ ble anduniaamɛ. Ó
ludanaanikɛna mɛ́ àdi tó ò zĩ̀ ble anduniaa. 5 Dí mɛ́ àdi zĩ̀ ble anduniaaa? Séde
gbɛ̃ kũ à sì kũ Yesu bi Luda Nɛ́mɛ.

Yesu Kirisi sèedadenɔ

6 Yesu Kirisi pìin gbɛ̃ kũ à sù à da'itɛ kè à a aru kɔ̀tɛ ũ. Adi kɛ da'itɛmɛ adoro,
à da'itɛ kè à a aru kɔ̀tɛ se. Luda Ninin a sèedade ũ, zaakũ àkũmɛ yãpurade ũ.
7 Sèedadenɔ kun mèn aakɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kũ í pìio kũ aru pìio. Pɔ́ mèn aakɔ̃
pìnɔ pínki dokɔ̃nɔmɛ. 9 Lákũ odì bisãsiri sèedakɛna sí nà, Luda sèedakɛna de
abirekũla, zaakũ Luda yã pìi ò a Né yã musumɛ. 10 Gbɛ̃ kũ àdi Luda Né náani
kɛ sèedaa pì vĩ a swɛ̃̀ɛ gũn. Gbɛ̃ kũ adi Luda yã síro Luda pìi dìtɛ ékɛde ũmɛ,
zaakũ adi yã kũ Luda ò a Né musu síro. 11 Yã kũ à òon dí: Luda ó gba wɛ̃̀ndi kũ
àdi lákaro, wɛ̃̀ndii pì sɔ̃ à kú a Né kĩnaamɛ. 12 Gbɛ̃ kũ à Luda Né vĩ wɛ̃̀ndi kũ àdi
lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ à Né pì vĩro wɛ̃̀ndii pì vĩro.

Wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro

13 Matɛn yã birenɔ oárɛ, ákɔ̃nɔ kũ átɛn Luda Né náani kɛnɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ á
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 14 Pɔ́ kũ à tò ó swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ ditɛna Luda arɛn dí: Tó o pɔ́ wɛ́
kèa lákũ à pɔ yei nà, àdi sí kũoo. 15 Lákũ ó dɔ̃ kũ àdi ó wɛ́kɛ ma nà, ó dɔ̃ kũ pɔ́ kũ
o wɛ́ kèaa pì o gĩnakɛ o lè kɔ̀.
16 Tó gbɛ̃ a Yesude dake è, àtɛn durunna kũ àdi ń kakatɛro kɛ, à wɛ́ kɛ de Luda
a gba wɛ̃̀ndii. Durunna kũ àdi ń kakatɛron má téa. Durunna kũ àdi ń kakatɛ
kun, adi kɛ abirekũn ma pì à wɛ́ kɛ a musuro. 17 Yãvãnikɛna sĩnda pínki bi
durunnamɛ, ama durunna kũ àdi ń kakatɛro kun.
18 Ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda Né dì a
dãkpã, Setan dì fɔ̃ à ɔ naaro. 19 Ó dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔn ó ũ, bee kũ andunia pínki
kú Setan ɔĩmɛ. 20 Ó dɔ̃ kũ Luda Né sù, akũ à ó wɛ́ kɛ̃̀, de ò le ò Yãpurade dɔ̃. Ó
kú Yãpurade pìi gũn kũ a Né Yesu Kirisio. Àkũmɛ Luda yãpurade pì ũ. Àkũmɛ
wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũ.
21 Ma nɛ́ yenyĩdenɔ, à laakari kɛ tãnanɔi.

YUHANA TAKADA PLADE

Yãpura kũ yenyĩo

1-2 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̀ nɔgbɛ̃ kũ Luda sɛ̀ɛnɛ kũ a
nénɔ. Má yeái yãpura gũn, yãpura kũ à kú wá gũn, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú kũoo gɔrɔ
sĩnda pínki yãi. Makũmɛ madoro, kũ gbɛ̃ kũ ò yãpura pì dɔ̃nɔmɛ ń pínki. 3 De
Luda kũ a Né́ Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ kũ sùruuo, ò á tó kũ aafiaao yãpura kũ
yenyĩoo gũn.

4 Kũ ma è á né́ kenɔ kú yãpura gũn lákũ De Luda dìtɛwɛrɛ nà, ma pɔ kè nna
manamana. 5 Tera sà nɔgbɛ̃, matɛni wé́ kɛmma. Adi kɛ dokayã dufun matɛn
onnɛro, yã kũ ó vĩ zaa káakumɛ. Ògɔ̃ yekɔ̃i. 6 Yenyĩn dí: Ògɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ
kũna. Yã kũ Luda dìtɛ pìin dí: Ògɔ̃ kú yenyĩ gũn lákũ a mà zaa káaku nà.

7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula andunia gũn dasi, òdi pi Yesu Kirisi dí su bisãsiri ũro.
Gbɛ̃ bire takanɔ bi gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛrɛnɔmɛ. 8 À laakari kɛ, àsun tó zĩ
kũ a kè kɛ pãro. À tó à á láada le papana. 9 Gbɛ̃ kũ à vì Kirisi yãdannɛnala
Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kũ à zè kũ yã pìio De Luda vĩ kũ a Né́o ń pínki. 10 Tó gbɛ̃ sù yã
dadaárɛ, tó à yã bire kũnaro, àsun a síro. Àsun gbãnakɛ kpái sero. 11 Zaakũ gbɛ̃
kũ à gbãnakɛ kpài bàka kú kũ a vãnikɛnanɔomɛ.

Lézammanaa

12 Má yã vĩ dasi mà oárɛ, ama má ye mà kɛ̃árɛ takada gũnlo. Má tãmaa vĩ
mà su wé́ kpátɛái, ò yã o kɔ̃o wédewɛ, de ò pɔnna le àgɔ̃ papana. 13 N vìni kũ
Luda sè nénɔ fɔ kpàáwa.

YUHANA TAKADA AAKƆDE

Luda zĩkɛrinɔ sinaa

1 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̀ ma gbɛ̃ yenyĩde Gayusinɛ. Má yenyĩ yãpura gũn. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩde, madìgɔ̃ adua kɛnnɛ, de ǹgɔ̃ aafia, yã sĩnda pínki le à bo kũnwo nna, lákũ n kunna mana nà. 3 Kũ ó gbɛ̃nɔ sù, ò òmɛnɛ lákũ ń yãpura kũna nà, ń kú a gũn, akũ ma pɔ kɛ̀ nna manamana. 4 Gɔrɔ kũ ma mà kũ ma nénɔn kú yãpura gũn pínki, pɔnna ke demɛnɛ abirelaro.

5 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ń náani vĩ zĩ kũ ndì kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ gũn, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Ò n yenyĩ yã ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ zàna kɛńnɛ, lákũ à mana ò kɛ Luda zĩ gũn nà. 7 Zaakũ ò dà zén kũ Kirisi tɔ́o, odi kpányĩ le Yesusaridenɔ kĩnaaro. 8 À kɔ̃ sìo ògɔ̃ gbɛ̃ dí takanɔ yàri kɛ, de ògɔ̃ de ń zĩkɛri dakenɔ ũ yãpura baarukpanaa gũn.

9 Ma takada ke kɛ̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, ama Diotɛrɛfɛ denlawɛtɛri ye ó yãiro. 10 Abire yãi tó ma su, mani bo kũ yã kũ àdi kɛnɔ kũ yã vãni kũ àdi diwánɔ. Yã pìi dì kánɛ pɔ́ke ũro, àdi ó gbɛ̃nɔ síro, bee se àdi gí gbɛ̃ kũ ò ye ò ń sínɔnɛ, àdi sɔsi zɛ́ zɔ̃ńnɛ.

11 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ǹsun yã bɛ̀nɛ dadaro, sé yã mana. Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛmɛ Luda pɔ́ ũ, gbɛ̃ kũ àdi yã vãni kɛ Luda dɔ̃ro. 12 Gbɛ̃ sĩnda pínki dì Dɛmɛtɛriu tɔ́ nna sí. Bee yãpura a zĩdanda dì a sáabu kpá se. Ókɔ̃nɔ odì a sáabu kpá dɔ, akũ ń dɔ̃ kũ ó sèedakɛna náani vĩ.

Lézammanaa

13 Má yã vĩ dasi mà onnɛ, ama má ye mà kɛ̃nnɛ takada gũnlo. 14 Má tãmaa vĩ ò wé kɛ pla tera, ò yã o kɔ̃o wédewɛ.

15 Luda n tó kũ aafiaao. N gbɛ̃nnanɔ fɔ kpàmma. Ǹ fɔ kpá ó gbɛ̃nnanɔa dodo.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãaWa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sõɔsi weesuginu sõɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu karana. Tɔn be ba sõɔsi ni mɔ̀ mi, ba wãaWa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ǹ nùn mɛm nɔɔwɛ. N weenɛwa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kĩ, ma u bɛɛ kõsu Yesu Kirisin sõ.

2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kĩru sosiammɛ.

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnasibu, na raa kĩ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sõ, adama wee tɛ̃ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere ka baadommaɔ. 4 Domi tɔn kõsobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kõsum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u sãa bɛsɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

5 Baa mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãa sãa, ka mɛ, na kĩ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ǹ naanɛ doke kam koosia. 6 I maa wɔllun gɔradoba yaayo bèn ayera kun bu turie, ma ba ben tiin wãa yeru gɛma ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua, u kpɛ̃ɛ yam wɔ̃kuru sɔɔ ba ka siribun tõɔ bentembereru mara. 7 Mɛya maa Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu ba maa daa bɛrɛtɛkɛ kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si kpeerasia ka dõɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yĩreru tɔmbun sõ.

8 Ka mɛ, tɔn kõso be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ, ba ǹ wirugibu wiru kpĩiyammɛ ma ba wɔllun yiikogibu wɔmmɔ. 9 Adama Misɛli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban wirugii, u ǹ kãka u Setam taarɛ wɛ̃ ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam sõɔwaWa u nɛɛ, “Yinni GusunɔWa u koo nun gerusi.” 10 Adama tɔn kõso be, ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa mɔ̀ ka marumaruru nge yɛɛ yeya ya bu kam koosiamɔ. 11 Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaɛnin yira swĩi, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sõ nge mɛ Balamu u kua, ma ba Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia. 12 Tɔn be, ba sãaWa sankara kowobu bɛɛn tõɔ baka ni i ra ko kĩrun sõ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãaWa nge guru winu ni woo ga bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ǹ binu mɔ, ni ba wuka ka gbiniɔ, ni nu gu mam mam. 13 Ba sãaWa nge nim wɔ̃kun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yakeru kõɔmɔ mɛya ba maa ben sekuru sari kom sõɔsimɔ. Ba sãaWa

nge wɔllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunɔ u bu yam wɔ̃ku te ta kpã yiiye tè sɔɔ ba koo du ka baadomma.
14 Enɔku maa, wi u sãa Adamun sikadobun tɔ̃ka nɔɔba yiruse u Gusunɔn gari
gerua ben sɔ̃ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi ka win gɔrado dɛɛro dabi dabiru 15 u ka
baawure kpuro siri kpa u ka Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu kpuro taarɛ wɛ̃
ben kom kɔ̃sum kpuron sɔ̃ mɛ ba kua Gusunɔn gɛndun sɔ̃, ka maa gari kɔ̃sin
sɔ̃ yi torobu be ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ ba nùn gerusi. 16 Tɔn be, ba ra n wure,
gãanu sari ni nu ra bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba
maa tɔmbu gari dori sɔ̃ɔmɔ bu ka yɛ̃robun gãanu wa.

Yiirebu ka kirɔ

17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, n weenɛ i gari yi yaaya yi bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisin gɔroba raa gerua. 18 Domi ba bɛɛ sɔ̃ɔwa ma sanam dãakim sɔɔ tɔn yaako
kowoba koo na be Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ɛ sarira koo de ben binɛ ya n bu kpare.
19 Beya ba ka karanaa naamɔ, ba ben tiin bwisikunu mɔ̀, ba ǹ Hunde Dɛɛro mɔ.
20 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, i tii tãsisio bɛɛn naanɛ doke dɛɛrabu sɔɔ i n kanaru
mɔ̀ ka Hunde Dɛɛron dam. 21 I tii nɛnuɔ Gusunɔn kĩru sɔɔ, i n ka bɛsɛn Yinni
Yesu Kirisin wɔnwɔndu mara te ta koo ka bɛɛ wãaru te ta ku ra kpe naawa.
22 I ben wɔnwɔndu waawo be ba gɔ̃rusu yiru yiru mɔ̀. 23 I n gabu gawamɔ
dɔ̃ɔ sɔɔn di i n bu faaba mɔ̀. I maa gabun wɔnwɔndu waawo ta n ka bɛrum
mɛnnɛ, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenɔ ni ben daa ya disinu
tɛɛni.

Siara dãakibu

24-25 Gusunɔ turo sãa bɛsɛn Faaba kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kɔ̃su i ku ka
wɔruma, kpa u bɛɛ terasia win yiiko sɔɔ taarɛ sariru sɔɔ ka nuku dobu. Wiya u
yiiko ka kpãaru ka dam ka girima mɔ saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di, yee
yellun di, ka tɛ̃, sere ka baadommaɔ. Ami.

ZIA YÃ BIRINA YUHANANƐ

Kirisi ena wɛ́gupu gũn 1:1-1:20
Takadakɛ̃na sɔsi mɛ̀n supplanɔ gbɛ̃nɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kũ a kãni'ɔ mɛ̀n supplanɔ gogonaao 4:1-8:1
Kãkãki mɛ̀n supplanɔ pɛnaa 8:2-11:19
Kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩ mɛ̀n planɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ kɛrɛ mɛ̀n supplanɔ atɛ̃na anduniaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble zĩtɛ 19:6-20:15
Musu dufu kũ zĩtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada díkĩna boki

1 Luda yã̀ kũ àtɛn su kɛ mɔ̀ Yesu Kirisinɛ de à biri a zɔ̀blerinɔnɛ, akũ à a malaikaa zĩ makũ Yuhana a zɔ̀bleriia, à tò ma yã̀ pìi dɔ̃̀. 2 Luda yã̀ kũ Yesu Kirisi de a sèedade ũn ma è, akũ matɛn o. 3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ à zia yã̀ díkĩna kyó kè ũ kũ gbɛ̃ kũ ò a yã̀ mà ò kũnanɔ, zaakũ a gɔrɔ kà kãni.

4 Makũ Yuhana makũ mɛ́ ma takada díkĩna kɛ̃ sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú Asia bùsuu gũnnɔnɛ. Luda kũ à kun yã̀, à kun tera, akũsɔ̃ àtɛn su kũ a Nini mɛ̀n suppla kũ ò kú a gbà arɛnɔ 5 kũ Yesu Kirisi kũ à de sèedade yãpura ũo ò gbɛ̃kɛ kɛárɛ, ò á gba aafia. Yesu pìimɛ gàavu káaku ũ, àkũmɛ andunia kínanɔ gbãnade ũ. À yewái, à ó bo ó durunnanɔn kũ a aru gbãnao, 6 à ó ká kpatan Luda a de gbàgbarinɔ ũ. Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami. 7 Ǹ gwa, àtɛn su ludambɛ lukun. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni a e, bee gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀nɔ, andunia buri sĩnda pínki ni wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a yã̀ musu. Lɛmɛ! Aami.

8 Dikiri Luda pì: Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao ũ, Gbãnasĩndapinkide kũ má kun yã̀, ma kun tera, akũsɔ̃ matɛn su.

Yesu Kirisi bo à suna Yuhanaa

9 Makũ Yuhana á gbɛ̃ do kunna Yesu gũn kɔ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ wari gũn, kíblenaa gũn, mɛnakɛ gũn. Ma kú ísira luan kũ òdi pi Patamɔ Luda yã̀ kũ Yesu de a sèedade ũ yãi. 10 Dikiri gɔrɔ zĩ Luda Nini sùma, akũ ma kòto gbãna mà ma kpɛ lán kãkãki'ũ bà 11 à pì: Ǹ pó kũ n è kɛ̃ takada gũn, ń kpãzã sɔsi mɛ̀n suppla kũ ò kú wɛ̃tɛ dínɔ gũnnɔnɛ: Ɛfesu, Simiina, Pɛɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadɛlɛfia kũ Laodiseao.

12 Akũ ma litɛ, de mà gbɛ̃ kũ àtɛn yã̀ o kũmaoo pì e. Kũ ma litɛ lɛ, ma wura fitiladibɔɔ è mɛ̀n suppla. 13 Ma gbɛ̃ke è fitiladibɔɔ pìnɔ té lán bisãsiri né bà. À utagyaba dana, àtɛn gátɛ a gbá léa, à wura asa dɔ a gbãn. 14 A mìkã de púu táitai lán sãkã ke buu bà, a wé de lán ténɛnɛ bà. 15 A gbá tɛn té kɛ lán mɔ̀gotɛ̃ kũ òtɛn baasa tévura gũn bà. A kòto de lán ísɔ̃kɛna kĩni bà. 16 À susunɛnɔ kũna a ɔplan mɛ̀n suppla, fɛ̃nɛda lénna kpa plapla tɛn bo a lén. A ãn tɛn té kɛ lán ifãntɛ̃ gbãna bà.

17 Kũ ma a è, ma lɛtɛ a gbá sarɛ, ma gɔ̃ sãii. Akũ à a ɔpla nàma à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro. Makũmɛ Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, 18 gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun ũ. Ma ga, akũ má kun, akũsɔ̃ manigɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki. Má ga kũ gyãwãnwo mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pó kũ n è kɛ̃, pó kũ ò kunnɔ kũ pó kũ oni su a kpɛnɔ pínki. 20 Susunɛ mɛ̀n suppla kũ n è ma ɔplan pìnɔ kũ wura fitiladibɔ mɛ̀n suppla pìnɔ asirin dí: Susunɛ mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔ zĩrinɔmɛ, fitiladibɔ mɛ̀n suppla pìnɔ bi sɔsi mɛ̀n suppla pìnɔmɛ.

2

Ɛfesudenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má susunɛ mèn supplanɔ kũna ma ɔplan,
matɛn kure wura fitiladibɔ mèn supplanɔ té, makũ mé ma yã díkĩna ò. 2 Má n
yãkɛnanɔ dɔ̃ kũ zĩ kũ ntɛn kɛo kũ n mɛnakɛnaao. Ndì we ǹ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ ditɛro.
Gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Luda zǐrinɔ ũ, akũsɔ̃ ò de a ũro, n ń lé n gwà n è ékɛdenɔmɛ
ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃, n wari kɛ̀ ma tó yãi, ńdi kpasaro. 4 Ama má yã vĩ kũnwo. Yenyĩ
kũ ń vĩmɛnɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kunna zĩ zaa gɔrɔ kũ ńdi busaro yã dɔngu. Ǹ
nèsɛ litɛ, ǹgɔ̃ yã kũ ndì kɛ yãnɔ kɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ, mà n fitiladibɔ
go. 6 Bee kũ abireo ń yã díkĩna vĩ, ń zã Nikolaitãnɔ yãkɛnanɔn lákũ ma zãńgu
nà. 7 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Mani gbɛ̃ kũ à zǐli
blè gba zé à lí wɛ̀ndide kũ à kú Luda aruzennaa gũn né ble.

Simiinadenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simiina sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má de Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, ma ga ma
ɛra ma vu, makũ mé ma yã díkĩna ò. 9 Má wétãmma kũ òtɛn mɔnnɛ dɔ̃ kũ n
takasikɛnaao. Bee kũ abireo aruzɛkɛdemɛ n ũ. Gbɛ̃ kũ òdi pi Yudanɔmɛ ń ũ
akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, kũ ń aduakɛkpɛ de Setan pɔ́ ũ, má dɔ̃ lákũ òdi yã dimma
nà. 10 Ǹsun vĩna kɛ wari kũ ĩni kɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi ni á gbɛ̃kenɔ ká kpésiran
de à á yɔ̃ à gwa, ani wé tãáwa ari gɔrɔ kuri. Ǹgɔ̃ náani vĩ ari ǹgɔ̃ gé gao, mani
aruzenna kɛnnɛ yàri ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ
ma: Ga plade ni wari dɔ gbɛ̃ kũ à zǐli blèearo.

Pɛɛgamumudenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛɛgamumu sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má fɛ̃nɛda lénna kpa plapla kũna,
makũ mé ma yã díkĩna ò. 13 Má n kúki dɔ̃, gu kũ Setan gbà kummɛ. Ń ma yã
kũna, ńdi ledi kpámairo, bee gɔrɔ kũ ò ma sèeda yãpurade Antipa dè n wɛ̃tɛn,
gu kũ Setan kunn pìi. 14 Ama má yã vĩ kũnwo fíti. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe kũ ò Balamu
yã kũna. Balaamu pì mé à dà Balakinɛ à Isarailanɔ gàtɛ à ń dá tãna póblen kũ
pãpãkɛnaao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, ò Nikolaitãnɔ yã kũna. 16 Abire yãi ǹ
nèsɛ litɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ tera mà zǐ ká kũńwo kũ fɛ̃nɛda kũ à kú ma
lénwo. 17 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma. Mani gbɛ̃
kũ à zǐli blè gba mana kũ à utɛnaa, mani a gba gbè pura kũ ò tó dufu kɛ̀a dɔ.
Gbɛ̃ke tó pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kũ ma kpàaa pìi.

Tiatiradenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zǐriinɛ: Makũ Luda Né kũ ma wé de lán téɲɛnɛ bà akũsɔ̃
ma gbá de lán mɔ̀gotɛ̃ bà, makũ mé ma yã díkĩna ò. 19 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃, n
yenyĩ, n ludanaanikɛnaa, n zĩkɛna kũ n mɛnakɛnaao. Má dɔ̃ dɔ kũ yã kũ ntɛn
kɛ kpɛkpɛ mana de a káakupɔla. 20 Ama má yã vĩ kũnwo. N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kũ
à a zĩda dìtɛ annabi ũ gbà zé. Àtɛni ma zɔ̀blerinɔ sãtɛ, àtɛn daɲɛ ò pãpã kɛ ò
tãna pɔ́ ble. 21 Ma a gbà zé à nèsɛ litɛ, ama à ye à a nèsɛ litɛ à pãpãkɛna tóro.
22 Ǹ ma, mani a wútɛ gyãn, mani tó gbɛ̃ kũ ò pãpã kè kãaonɔ wari zɔ̃kɔ̃ kɛ, tó
odi nèsɛ litɛ ò a yã tòro. 23 Mani a ìbanɔ dɛdɛ kũ gagagyão, sɔsi gbɛ̃ sĩnda píŋki ni
dɔ̃ kũ makũ mé madì gbɛ̃nɔ laasun kũ ń swɛ̀ɛo gwa, mani fĩna bo á baadinɛ a
yãkɛnaaa. 24 Á Tiatira gbɛ̃ kpara kũ á yã pì kũnaro, akũsɔ̃ á yã kũ òdi pi Setan
asiri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ronɔ, mani aso pãnde diárɛro. 25 À ɔ didi yã kũ á kũnaa ari màgɔ̃

gé su. 26 Gbɛ̃ kũ à zǐi blè, akũsɔ̃ à yã kũ má yeinɔ kũna ari a léa, mani a gba zé à gbãna ble burinɔa. 27 Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo à ń wíwi lákũ òdi ɛ̃ oro wíwi nà, lán ma De ma gba zé nà. 28 Mani a gba gudɔna susunɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

3

Saadidenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má Luda Nini mèn supplanɔ kũna kũ susunɛ mèn supplanɔ, makũ mé ma yã díkĩna ò. Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Kunna bɛ̃nɛ tó mé à dɔmma, ama gèɛmɛ n ũ. 2 Ǹ vu, ǹ gbɛ̃ kũ ò gɔ̃nnɛnɔ lé kũ flǎao ari ògɔ̃ gé ga, zaakũ ma è n yãke papana ma Ludanɛro. 3 Abire yã mé à tò yã kũ n mà akũ n sì, ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna, ǹ nèsɛ litɛ. Tó ńdi vuro, mani sunyĩ lán kpãni bà, ĩnigɔ̃ gɔrɔ zaka kũ mani su dɔ̃ro. 4 Bee kũ abireo ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe fíti kũ odi ń pókasanɔ gbãsĩ kpáro. Óni kure lɛɛlɛ kũ pó purao dana, zaakũ ò kà a léi. 5 Lɛn gbɛ̃ kũ à zǐi blè nigɔ̃ pókasa pura dana lɛ. Mani a tó dɛdɛ wɛ̀ndi takadan zikiro. Mani zɛ kãao ma De kũ a malaikanɔ arɛ. 6 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Filadɛlɛfiadenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má kú madona yãpurade ũ, má Dauda mònɛ kũna, madì zé wɛ̃ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a tataro, madì zé tata gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a wɛ̃ro, makũ mé ma yã díkĩna ò. 8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zé wɛ̀nnɛ n arɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a tataro. Bee kũ n gbãna fíti, ń ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo. 9 Setan aduakɛkpɛ gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Yudanɔ ũ, akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, mani tó ékɛde pìnɔ su ò kútɛnnɛ, oni dɔ̃ kũ má yenyĩ. 10 Zaakũ ń yã kũ ma dìtɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mani n sí wari kũ àtɛni su andunia píŋki gũnwa, de à gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ yɔ̃ à ń gwa. 11 Mani su tera. Ǹgɔ̃ pó kũ ń vĩ kũna gbãna, de gbɛ̃ke súŋ n láada símmaro yãi. 12 Mani gbɛ̃ kũ à zǐi blè kɛ ma Luda kpé gbègba ũ. Ani bo zikiro. Mani ma Luda tó kɛ̃a kũ ma Luda wɛ̃tɛ Yurusalɛmu dufu kũ ani kipa bona a kĩnaa zaa musu tóo kũ ma tó dufuo. 13 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Laodiseadenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zǐriinɛ: Makũ Aami, sèeda náanide yãpura kũ má de pó kũ Luda kènɔ mìde ũ, makũ mé ma yã díkĩna ò. 15 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ń yĩdaro, akũsɔ̃ ń wãnaro. Má ye ǹgɔ̃ yĩda kesɔ̃ wãna. 16 Lákũ ń lɔ́gɔlɔgɔ nà, ń wãnaro akũsɔ̃ ń yĩdaro, mani n pisimɛ. 17 Ndì pi ɔgɔde aruzɛkɛde kũ ń póke ni vĩromɛ n ũ. Ń dɔ̃ kũ gbɛ̃ pã pótompo barakɛri wɛ̃ndade takaside vǐnaamɛ n ũro. 18 Matɛn lé damma, ǹ wura baasana lú ma kĩnaa, de ǹ kɛ ɔgɔde ũ. Ǹ pókasa pura lú ǹ da, de ǹ n pótompokɛ utɛ ǹ bo wé'in. Ǹ wé ɛzɛ lú ǹ ká n wén, de ǹ gu e. 19 Madì kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ má yeńyĩnɔi mà ń toto. Abire yã mé à tò, ǹ wé tã ǹ nèsɛ litɛ. 20 Ǹ gwa, má zɛna kpélɛlɛa, matɛn gbà lé. Tó gbɛ̃ ma kòtoo mà, akũ à zé wɛ̀mɛnɛ, mani gɛ̃ mà pó ble kãao, ani ble kũmao. 21 Mani gbɛ̃ kũ à zǐi blè gba zé à vutɛ kũmao ma gbàaa, lákũ makũ ma zǐi blè ma vutɛ kũ ma Deo a gbàaa nà. 22 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

4

Donyĩkɛna Ludanɛ zaa musu

1 Abire gbɛra ma zé è wɛ̃na ludambɛ. Akũ ma kòto kũ ma mà káaku lán kãkãki'ũ bàa mà dɔ à pì: Ǹ mɔ́ la, mani yã̀ kũ ani su abire gbɛra mɔnnɛ.
2 Gwe gɔ̃nɔ Luda Nini dìma, akũ ma gbàa è ludambɛ gwe, gbɛ̃ke vutɛa. 3 Gbɛ̃
kũ à vutɛnaa pì tɛn té kɛ lán gbè bɛ̀ɛrɛde kũ òdi pi diamɔɔ bà kesɔ̃ kaanɛlia.
Ludambɛfɛ̃nɛda lika bára pìii, a í de lán lá'i taka bà lán ɛmɛradi bà. 4 Gbà mèn
baro awɛɛsiikɔ̃nɔn likai, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔn vutɛvutɛna bára
pìnɔa. Ò pɔ́ pura dadana, ò wura fùra kúkuna. 5 Legũ tɛn pí, àtɛni bo bára pì
kĩnaa, àtɛni pũtã, àtɛni pata. fitila nana gbàa pì arɛ mèn suppla, mɔ́kɔ̃nɔmɛ
Luda Nini mèn supplanɔ ũ. 6 Dígi kú gbàa pì arɛ lán ísira bà. A í kè gárangaran
lán gbèdigi bà.

Gbàa pìnɔ daguran pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔn lika gbàa pìii. Wɛ́ dɔdɔ́ma kpɛ kũ
arɛo. 7 Pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ káakupɔ de lán músu bà, a plade de lán zùsaa bà, a aakɔ̃de
ãn de lán bisãsiri ãnn bà, a siikɔ̃de de lán vãu kũ àtɛn vura bà. 8 Pɔ́ bɛ̃nɛ mèn
siikɔ̃ pìnɔ baadi dèmbɛrɛ vĩ mèn suddodo. Wɛ́ dɔdɔ ń dèmbɛrɛ pìnɔa, a gũn kũ
kpɛo. Fãnantɛ̃ kũ gwãanio òdigɔ̃ o lakanaa sari:

Kúadona, kúadona, kúadona,
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide.

Ń kun yã̀, ń kun kũ a terao, akũsɔ̃ ntɛn su.
9 Gɔrɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa, akũsɔ̃ àdigɔ̃ kun gɔrɔ
sĩnda pínki pì tɔ́ kpà, ò bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ, ò a sáabu kpà, 10 gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro
awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ dì wútɛwutɛ a arɛ ò donyĩ kɛnɛ, òdi ń fùra gogo ò kátɛ gbàa pì
arɛ ò pi:

11 Dikiri ó Luda, n ka ò n tɔ́ kpá,
ò bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao linnɛ,
zaakũ n pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀,
ń kɛna kũ ń kunnaao bi n pɔyenyĩnaamɛ.

5

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ takada kokonaao

1 Akũ ma takada kokonaa è na gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì ɔplan, ò yã̀ kɛ̀a arɛ
kũ kpɛo pínki, ò a lé kǔkũ kũ kãni'ɔ lɛu supplao. 2 Akũ ma malaika gbãnade
è, àtɛn kpàkpa kɛ kũ kòto gbãnao à pì: Dí mé à kà à kãni'ɔ dínɔ gogo à takada
dí poroo? 3 Ama gbɛ̃ke kú ludambɛ ke zĩtɛ ke zĩtɛ gbáru kũ ani fɔ̃ à takada pìi
poro à gwaro. 4 Ma ɔ́ɔ dɔ manamana, zaakũ odi gbɛ̃ke e kũ à kà à takada pìi
poro à gwaro. 5 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔ doke pìmɛnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda
buri Músu kũ à de Dauda kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ zǐi blè. Àkũ mé ani fɔ̃ à
kãni'ɔ mèn suppla pìnɔ gogo à takada pìi poro. 6 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ è zɛna
gbàa pìia pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pìnɔ té. À de lákũ ò a kùtu kpàa
bà. A bɛ̃nɛ vĩ mèn suppla kũ wɛ́o mèn suppla. Luda Nini mèn suppla kũ à ń zĩ
andunia gu sĩnda pínkianɔon gwe. 7 À gɛ̀ɛ à takada pìi sì gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàa
pì ɔ̃ĩ. 8 Kũ à takada pìi sì, akũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro
awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ kùtɛkutɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì arɛ. Ń baadi mɔrɔ kũna kũ wura kɛrɛ kũ
turaretiti kán à pào. Turaretiti pì bi Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. 9 Ò lè dufu sì
òtɛn pi:

N ka ǹ takada pì sí ǹ kãni'ɔ pìnɔ gogo,

zaakũ ò n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kũ n aruo
buri sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn,
gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, bùsu sĩnda pínki gũn.
10 N ń ká kpatan,
ò gɔ̃ ó Luda gbàgbarinɔ ũ,
onigɔ̃ kí ble zĩtɛ.
11 Akũ ma malaikanɔ è likana gbàa pìii kũ pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ dasidasi, ń dasi kà dúbu ũgbangba, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩni mà, 12 ò pì kũ kòto gbãnao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ɛ kà ò iko dɔ̃nɛ
kũ aruzɛkɛo kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ gbãnao kũ bɛ̀ɛrɛɛo
ò a sáabu kpá, ò a tɔ́ kpá.
13 Akũ pɔ́ kũ Luda kɛ̀ musu kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gbáruo kũ ísira gũnwo pínki, bee pɔ́ kũ ò kú gu sĩnda pínkinɔ, ma mà ò pì:
Ògɔ̃ bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao dɔ̃
gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo,
ónigɔ̃ ń sáabu kpá, ògɔ̃ ń tɔ́ kpá gɔrɔ sĩnda pínki.
14 Pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ pì, aami. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ.

6

Kãni'ɔgogonaa

1 Ma è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ mèn suppla pìnɔ káakude gò. Akũ ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ doke yã ò lán legũpũtãnaa bà à pì: Ǹ mɔ́! 2 Akũ ma sɔ̃ pura è, gbɛ̃ kũ à dia sá kũna. Ò kífuraa kùnɛ, akũ à bò zǐbleri ũ, de à gɛ́ zǐ ble.

3 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ plade gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ plade pì: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃ pãnde bò dɔ, à de tɛ̃ɛ zónzon. Ò gbɛ̃ kũ à dia gbà zɛ́ à aafia sí anduniaa, de gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Ò fɛ̃nɛda zɔ̃kɔ̃ɔ kpàa.

5 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ aakɔ̃de gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ aakɔ̃de pì: Ǹ mɔ́! Akũ ma sɔ̃ sira è, gbɛ̃ kũ à dia zaka kũna. 6 Ma kĩni mà lán gbɛ̃ kòtoo bà, à bò pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ té à pì: Ése zaka lɛ́ domɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Gbado zaka lɛ́ aakɔ̃mɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Ǹsun tó kù línɔ kũ geepi línɔ yakaro.

7 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ siikɔ̃de gò, ma pɔ́ bɛ̃nɛ siikɔ̃de kòtoo mà à pì: Ǹ mɔ́! 8 Akũ ma sɔ̃ pufau è, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Ga, Gyãwãn téi. Ò ń gbá zɛ́ ògɔ̃ iko vĩ andunia gbɛ̃nɔ lɛu siikɔ̃dea, ò ń dɛdɛ kũ zǐio kũ nàao kũ gagagyão kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔɔo.

9 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ sɔɔrode gò, gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Luda yã ona kũ Yesu sèedakpanaao yãi, ma ń gyãwãndenɔ è turaretitikpataki gbáru. 10 Ò wiki gbãna lɛ̀ ò pì: Dikiri kũ à kú adona yãpurade, bɔrɛn ĩni yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ǹ ó dɛna fĩna bommaa? 11 Akũ ò utagyaba pura dàda ń baadinɛ, ò pìńnɛ ò mɛna fɔ̃ fíti ari ń Yesu zɔ̀bleri dake kũ oni ń dɛdɛ lán ń bànɔ lɛ́ gɛ́ káo.

12 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ suddode gò, ma è zĩtɛ yǐgãyĩgã pãsĩpãsĩ, ifãntɛ̃ sira kǔ níkiniki lán biza kũ ò dà òsin bà, mɔvura tɛ̃ra kǔ lán aru bà mámmam. 13 Susunɛnɔ bò ludambɛ, ò kɔ̀tɛ zĩtɛ lán zàga'ĩa dì línɛ ísi woro nà. 14 Ludambɛ kɛ̃̀kɔ̃a, à kòkokoko lán pèɛ bà. Kpinɔ kũ ísira luannɔ sɔ̃ ń kúkia pínki. 15 Andunia kínanɔ kũ kpatablerinɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ aruzɛkɛdenɔ kũ gbãnadenɔ kũ

gbɛ̃ sĩnda pínkio zɔ̀nɔ kesɔ̃ zĩdadenɔ ùtɛ gbèwɛɛnɔn kũ gbèsɔkɔnɔo. 16 Ń wiki gɔ̃
dɔ:
Kpinɔ kũ gbènɔ à daóla,
à ó utɛ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ,
à ó sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakũ ń pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kà. Dí mé ani fɔ̃ à bonn?

7

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Abire gbɛra ma malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔ è zɛzɛna andunia kusuru siikɔ̃nɔa,
ń baadi a kusuru ĩa kũna, de ĩa sún pá zĩtɛ ke ísira ke lí kearo yãi. 2 Akũ ma
malaika pãnde è, à bò à fùtɛ ifãboki kpa, à Luda Wɛ̀ndide sèedakɛbɔ kũna. À
lé gbãna zù malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń gbá zé ò zĩtɛ kũ ísirao yaka pìnɔi 3 à pì:
Àsun zĩtɛ ke ísira ke línɔ yakaro ari ò sèeda kɛ ó Luda zɔ̀blerinɔ mì'arɛnɔa. 4 Akũ
ò gbɛ̃ kũ ò sèedaa pìi kèḿmanɔ lé òmɛnɛ, ń gbɛ̃nɔn dúbu basuppla awɛɛsiikɔ̃mɛ.
Ò bò Isaraila buri sĩnda pínki gũn.
5 Yuda burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Rubɛni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Gada burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
6 Asa burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Nafatali burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Manase burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
7 Simɛɔ burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Levi burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Isaka burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
8 Zɛbuluni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Yusufu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Biliaminu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

Buri sĩnda pínki kakarana ludambɛ

9 Abire gbɛra ma gbɛ̃nɔ è dasidasi, oni fɔ̃ ò ń lé dɔ̃ro. Ò bò bùsu sĩnda pínki
gũn, buri sĩnda pínki gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn. Ò zɛzɛna
gbà kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. Ò utagyaba pura dadana, ò zaa lánɔ kũkũna ń ɔĩ.
10 Òtɛn wiki gbãna lé òtɛn pi:
Surabanaa dì bo ó Luda kũ à vutɛna gbàaa
kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo kiamɛ.

11 Malaikanɔn zɛzɛna ò lìka gbà kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔi ń pínki,
akũ ò kùtɛkutɛ gbàa pì arɛ ò donyĩ kɛ̀ Ludanɛ 12 ò pì:
Aami! Ó Luda mé à tɔ́ vĩ kũ gakurio
kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ sáabuo kũ bɛ̀ɛrɛɛo
kũ ikooo kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki. Aami!

13 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke ma la à pì: Dínɔn gyabapuradari díkĩnanɔ ũu? Ò
bò máa? 14 Ma pìnɛ: Baa, mɔkɔ̃n mé ń dɔ̃. Akũ à òmɛnɛ: Gbɛ̃ kũ ò bò wétãmma
zɔ̃kɔ̃ɔ gũnnɔmɛ. Ò ń utagyabaa pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gũn à pura kù.
15 Abire yãin ò kú Luda gbà arɛ,
òtɛn doi a kpén fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pìi dì a kuta kúńla.

16 Nà ke ímɨ ni ń dɛ doro,
ifãntɛ̃ ni ń léro, gu ni wãḿmaro,
17 zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ à kú gbà guragura ni kɛ ń Dãri ũ,
ani doḿnɛ arɛ ari ísɛ̃ wɛ̃ndide bokia,
gbasa Luda ni ń wétɛ̃ warawarańnɛ pínki.

8

Kãni'ɔ supplade gonaa

1 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ supplade gò, ludambɛ kɛ̀ kítikiti lákũ minti baraakuri taka bà. 2 Akũ ma malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ òdigɔ̃ zɛzɛna Luda arɛnɔ è, ò kãkãki kpàḿma mèn suppla.

3 Akũ malaika pãnde sù à zè turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao sarɛ, à tésibɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna. Ò turaretiti kpàa dasidasi de à kakara kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki aduakɛnaao à kpata, akũ à kpàta gbà arɛ turaretitikpataki pìia. 4 Akũ turaretiti túsukpɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnaao fùtɛ malaika ɔĩ Luda arɛ. 5 Akũ malaikaa pì tésibɔɔ sɛ̀, à té sìo turaretitikpatakia à pà, akũ à zù zĩtɛ. Legũ tɛn pata, àtɛn pũtã, àtɛn pí, akũ zĩtɛ yỳgãyĩgã.

Kãkãki mèn supplanɔ pɛnaa

6 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kãkãki mèn suppla kũnaa pìnɔ a pɛna soru kɛ̀. 7 A káakude a kãkãki pè, akũ ò legũgbɛ kũ téo kakarana kũ aruo kɔ̀tɛ zĩtɛ. Zĩtɛ lɛu aakɔ̃de té kǔ, línɔ lɛu aakɔ̃de té kǔ, sɛ̃ ísi té kǔ míɔmiɔ.

8 Malaika plade a kãkãki pɛ̀, akũ pɔ́ téde bò à sì ísiran lán kpi zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Ísira lɛu aakɔ̃de lì aru ũ, 9 akũ ísira pɔ́ bɛ̃nɛnɔ lɛu aakɔ̃de gàga, gó'itɛnɔ lɛu aakɔ̃de yàka.

10 Malaika aakɔ̃de a kãkãki pè, akũ susunɛ zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn té kũ lán sɛ̀ntɛ bàa bò ludambɛ, à lètɛ à dà swanɔ kũ ísɛ̃bokinɔ lɛu aakɔ̃dela. 11 Susunɛ pì tɔ́n Sɛwɛ. Í lɛu aakɔ̃de lì sɛwɛ ũ, akũ gbɛ̃ kũ ò í pìi mìnɔ gàga dasi a kyǎkyã yãi.

12 Malaika siikɔ̃de a kãkãki pè, akũ ò ifãntɛ̃ lɛu aakɔ̃de lɛ̀ kũ mɔvuraao lɛu aakɔ̃de kũ susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de, de ń lɛu aakɔ̃de sira kũ yãi. Akũ fãnantɛ̃ lɛu aakɔ̃de gɔ̃ gupurakũnaa sari, lɛn à kun lɛ gwãani dɔ. 13 Akũ ma vãu è, àtɛn vura musumusu. Ma mà, à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ malaika gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò gɔ̃ pìnɔ kãkãki'ũ kũ àtɛn gé bo yãi.

9

1 Malaika sɔɔrode a kãkãki pɛ̀, akũ ma susunɛ è, à bò ludambɛ à lètɛ zĩtɛ. Akũ ò Zĩngowɛɛ lòkoto mɔ̀nɛ kpàa, 2 akũ susunɛ pì Zĩngo wɛ̀ɛ lòkoto pì zé wɛ̃. Túsukpɛ bòn lán tãmatɛ zɔ̃kɔ̃ túsukpɛ bà, akũ Zĩngo wɛɛ pì túsukpɛ ifãntɛ̃ sira kǔ, gu kɛ̀ síi níkiniki. 3 Kwanɔ bɔ̀tɛ túsukpɛ pìi gũn, ò dà zĩtɛla. Ò ń gbá gbãna lán andunia fínɔ gbãna bà. 4 Ò pìńnɛ òsun wari dɔ sɛ̃̀ɛaro ke lá ke lí ke, séde gbɛ̃ kũ ò Luda sèeda vĩ ń mì'arɛaronɔ. 5 Odi ń gba zé ò gbɛ̃nɔ dɛdɛro, ama oni ń da mɛ̀'ũmmanan ari mɔ sɔɔro. Ń wãwã de lán fí gbɛ̃pana wãwã bàmɛ. 6 Gɔrɔ birenɔa gbɛ̃nɔ ni ga wɛtɛ, oni ero. Ga ni ni ń dɛ, ama ga ni bàa léńnɛ.

7 Kwa pìnɔ de lán sɔ̃ kũ ò soru mà kũ zǐlionɔ bà. Ò póke kúkuna lán wura fùraa bà, ń ãn de lán bisãsiri ãnn bà. 8 Ò mìkã vĩ gbǎnagbãna lán nɔgbɛ̃ mìkã bà, ò sakanɔ vĩ lán músu saka bà. 9 Ń kùsɛ de lán mɔ̀ uta bà, ń dèmbɛrɛ kĩni dɔ lán gó dasi kũ sɔ̃nɔ tɛn gátɛ zǐli gũn kĩni bà. 10 Ò vlã vĩ kũ kàao lán fí pɔ́ bà. Ń gbãna

kú ń vlã pìnɔa, de ò wari dɔo gbɛ̃nɔa ari mɔ sɔɔro. 11 Zĩngowɛɛ lòkoto malaikaa
pìmɛ ń kína ũ. Kũ Eberu yão a tɔ́n Abadɔ̃. Kũ Giriki yão sɔ̃ Apɔliɔ̃. 12 Yã pãsĩ
káakupɔ gɛ̃tɛ, a mèn planɔ tɛn su a kpɛ dɔ.
13 Malaika suddode a kãkãki pɛ̀. Ma kòtoo mà à bò Luda arɛ turaretitik-
pataki kũ ò pì kũ wuraao bɛ̃nɛ siikɔ̃nɔ kpa. 14 À pì malaika suddode kũ à
kãkãki kũnaanɛ: Ǹ malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò yĩyĩna swada kũ òdi pi Yuflati
sarɛnɔ poro. 15 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń soru kɛ̀ wɛ̃ birea mɔ birea
gɔrɔ birea gɔrɔ zaka bire yãinɔ pòro, de ò bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dɛdɛ yãi. 16 Ò
soza sɔ̃denɔ dasi lé òmɛnɛ, ò gbɛ̃nɔn miliɔ̃ wàa domɛ. 17 Wégupu'enaa pìi gũn
lán ma sɔ̃ pìnɔ kũ ń dìrinɔ è nàn dí: Ò mɔ̀ utanɔ dadana tɛ̃ɛ lán té bà, búgu lán
buluu bà, kpà'ikpa'i lán ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ bà. Sɔ̃ pìnɔ mì de lán músu mìi bà. Té kũ
túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo tɛn bo ń lén. 18 Kisira mèn aakɔ̃ díkĩnanɔ, té kũ túsukpɛo
kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ kũ àtɛn bo ń lé gũnwo mé à bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dèdɛ. 19 Zaakũ
sɔ̃ pìnɔ gbãna kú ń lé gũn kũ ń vlão dɔ. Ń̃ vlã de lán mlɛ̃ɛ bà, ò mì vĩ kũ òdi wari
dɔo gbɛ̃nɔa.
20 Gbɛ̃ kpara kũ odi gaga kisira pìi musuronɔ, odi nèsɛ litɛ ò pɔ́ kũ ò kɛ̀ yã
tòro. Ò kpé òtɛn kútɛ tãnanɔnɛ kũ pɔ́ kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo kũ
mɔ̀gotɛ̃o kũ gbɛɛo kũ lío. Pɔ́ pìnɔ dì gu ero, òdi yã maro, òdi táa o sɔ̃ro. 21 Odi
nèsɛ litɛ ò ń gbɛ̃dɛna tòro ke ń pɔ́dammana ke ń gbãsĩkɛna ke ń kpãni'ona.

10

Malaika kũ takada porona fítinnao

1 Akũ ma malaika gbãnade pãnde è, à bò ludambɛ, àtɛn kipa. Ludambɛ
luku likai, ludambɛfɛ̃nɛda kú a mìla. A ãn de lán ifãntɛ̃ bà, a gbánɔn de lán
ténɛnɛ bà. 2 À takada fítinna kũna porona. À a ɔpla gbá zɛ̀ ísiraa, à a ɔzɛ gbá zɛ̀
zĩtɛa. 3 À wiki gbãna lɛ̀ lán músu pũtãnaa bà. Kũ à wiki lɛ̀, legũpũtãna mèn
supplanɔ yã ò. 4 Kũ legũpũtãna mèn suppla pìnɔ yã ò lɛ, má ye mà kɛ̃ takada
gũn, akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹgɔ̃ yã kũ legũpũtãna mèn suppla
pìnɔ ò kũna asiri gũn, ǹsun kɛ̃ro. 5 Malaika kũ ma è zɛna ísira kũ zĩtɛooaa pì a
ɔpla sɛ̀ à dɔ̀ musu, 6 akũ à sì kũ Luda kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínkio kũ à musu kũ
zĩtɛo kũ ísiraoo kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki à pì: Ani gì kɛ doro. 7 Malaika
supplade kãkãki pégɔrɔ zĩ, tó àtɛn su pé, Luda pɔyenyĩna kũ à utɛna ni kɛ, lán
à a baaruu kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ nà.
8 Akũ ma kòto kũ ma mà à bò ludambɛ pìi mà dɔ à pì: Ǹ gɛ́ ǹ takada porona
kũ à na malaika kũ à zɛna ísira kũ zĩtɛoo musu ɔĩ sí. 9 Akũ ma gɛ malaikaa pì
kĩnaa, ma pìnɛ à takada fítinna pì kpáma, akũ à pìmɛnɛ: Ǹ sí ǹ só. Anigɔ̃ nna n
lén lán zɔ́ bà, ama ani kɛ n nèsɛɛnɛro. 10 Akũ ma takada fítinna pìi sì malaikaa
pì ɔĩ, ma sò. À kɛ̀ nna ma lén lán zɔ́ bà. Kũ ma mɔ̀, adi kɛ ma nèsɛɛnɛro. 11 Akũ
ò pìmɛnɛ mà annabikɛyã o dɔ manamana burinɔ kũ bùsunɔ kũ buriyãnɔ kũ
kínanɔ yã musu.

11

Sèedade gbɛ̃nɔn planɔ

1 Akũ ò leba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ, ò pìmɛnɛ: Ǹ futɛ ǹ Luda kpé yɔ̃ kũ a gbagbakio,
ǹ donyĩri kũ ò kú gwenɔ naro. 2 Ǹ a ɔn tó, ǹsun yɔ̃ro, zaakũ ò kpà kifirinɔaamɛ.
Oni gèsɛ pétɛpɛtɛ Luda wɛraa ari mɔ bupla awɛɛpla. 3 Mani ma sèedade gbɛ̃nɔn

planɔ gba zé ò annabikɛyã o gɔrɔ wàa suddo kũ baaakɔ̃oo pìi gũn kũ uta kasanɔo dadana. 4 Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mèn pla kũ fitiladibɔ mèn pla kũ ò zɛna andunia Dikiri arɛnɔ ũ. 5 Tó gbɛ̃ tɛn wɛtɛ à wari dɔ́ḿma, té ni bo ń lén à ń ibɛrɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kũ àtɛn wɛtɛ à wari dɔ́ḿma ni ga lɛ. 6 Ò ludambɛ zé tatana gbãna vĩ, de legũ sún ma gɔrɔ kũ òtɛn annabikɛyã oro yãi. Ò í litɛna aru ũ gbãna vĩ dɔ. Oni kisira buri sĩnda pínki kpá anduniai gɔrɔ kũ ò yeiia.

7 Tó ò ń sèedaakɛnaa làka, nɔ̀bɔ pãsĩ kũ àdi bo Zĩngo wèɛ lòkoto gũn ni zì ká kũńwo à zì bleḿma à ń dɛdɛ. 8 Ń gènɔ nigɔ̃ katɛna wɛra zɔ̃kɔ̃ kũ ò ń Dikiri pà lía zéda gũn. Yáasi gũn òdi wɛra pì sísi Sɔdɔmu ke Misila. 9 Gbɛ̃ sĩnda pínki kũ buri sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni ń gènɔ gwagwa ari gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo, oni we ò ń vĩro. 10 Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni pɔnna kɛ, oni dikpɛ kɛ, oni gba dakɔ̃nɛ, kũ annabi gbɛ̃nɔn pla kũ ò wari dɔ̀ḿma pìnɔ gàga yãi.

11 Gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo pìi gbɛra Luda tò wisa wɛ̀ndide gɛ̀ńgu, akũ ò fùtɛ ò zɛ̀. Vĩna gbɛ̃ kũ ò ń énɔ kù manamana. 12 Akũ annabii pìnɔ kòto gbãna mà à bò ludambɛ, à pìńnɛ: À futɛ à mó la. Gɔrɔ kũ ń ibɛrɛnɔ wé fĩḿma, akũ ò fùtɛ ò tà musu ludambɛ luku gũn. 13 Zĩ kùa zĩtɛ yỳgãyĩgã pãsĩpãsĩ, wɛra pì lɛu kuride gbòro, akũ gbɛ̃nɔn dúbu supplanɔ gàga zĩtɛyĩgãyĩgãnaa pìi gũn. Vĩna gbɛ̃ kparanɔ kù, akũ ò bèɛrɛɛ lì Luda Musudenɛ. 14 Yã pãsĩ plade gɛ̀tɛ, a aakɔ̃de tɛn ká sà.

Kãkãki supplade pɛnaa

15 Malaika supplade a kãkãki pè. Kòto gbãnanɔ bò ludambɛ ò pì:

Andunia kpataa gɔ̃ ó Dikiri pó ũ
kũ kína kũ à kàao,
anigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.
16 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ kũ ò vutɛvutɛna ń gbàaa Luda arɛ pìnɔ kùtɛkutɛ ò donyĩ kènɛ 17 ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide
kũ ń kun yã akũsɔ̃ ń kun ari tera,
o n sáabu kè,
zaakũ n bo kũ n gbãna zɔ̃kɔ̃omɛ,
gbasa n na kíblenaaa.
18 Bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ pɔ fɛ̃,
akũ n pɔfɛ̃ kìpaḿma.
N yãkpatɛkɛna kũ gyãwãndenɔ gɔrɔ kà.
Ĩni fĩna bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kũ n gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛnnɛnɔ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
ĩni anduniadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Akũ ò Luda kpé kũ à kú musu wɛ̀, akũ ò Luda bàka kunna kũńwo àkpatii è a gũn. Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yỳgãyĩgã, legũgbɛ pãsĩ kɔ̀tɛ.

12

Nɔgbɛ̃ kũ kwã zɔ̃kɔ̃o

1 Akũ ma wé sì sèeda zɔ̃kɔ̃ bonsarɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ ke ifãntɛ̃ yĩna biza ũ, mɔvura kú a gbá gbáru, à susunɛ mèn kuri awɛɛplanɔ kuna kífura ũ. 2 À nɔ̀sina, akũ nɔ̀wãwã fùtɛa, àtɛn né'iwãwã wiki lé. 3 Akũ ma wé sì pó pãndelɛ ludambɛ

sèeda ũ. Kwã zɔ̃kɔ̃ tɛ̃ra zónzon kú gwe, a mìi mèn suppla, a bɛ̃nɛ mèn kuri. À kífura mèn supplanɔ kúkuna. 4 À susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de wòwo ludambɛ kũ a vlão, à kɔ̀tɛ zĩtɛ, akũ à sù à zè nɔgbɛ̃ kũ à ye à né i pì arɛ, de à le à né kũ ani i pì só yãi. 5 Akũ nɔgbɛ̃ pì négɔ̃gbɛ̃ kũ ani kí ble buri sĩnda pínkia kũ mɔ̀ gòoo ì. Akũ ò né pìi sè ò tà kãao Luda kũ a gbàao kĩnaa. 6 Nɔgbɛ̃ pìi bàa lè à tà sɛ̃n, gu kũ Luda kèkɛnɛ, de ò a gwa gɔrɔ wàa suddo kũ baaakɔ̃oo gũn.

7 Akũ zǐ fùtɛ ludambɛ, Mukaila kũ a ìbanɔ zǐi kà kũ kwã pìio, kwã kũ a ìbanɔ zǐi kà kũńwo. 8 Akũ ń gbãna kǐa, odi vutɛki e ludambɛ doro. 9 Ò pè kwã zɔ̃kɔ̃ɔ pìia ò a bò. Àkũ mé à mlɛ̃ zĩ kũ òdi pi Ibilisi kesɔ̃ Setan, andunia pínki sǎtɛri ũ. Ò a bò ò zù zĩtɛ kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 10 Akũ ma kòto gbãna mà ludambɛ à pì:

Ó Luda zǐi blè sà,
a gbãna kũ a kpataao bò gupuraa,
à ikoo kpà kína kũ à kàa.
Zaakũ ò pè yãdimmariia ò a bò.
Akũ mé àdigɔ̃ ó gbɛ̃nɔ yaka ó Ludanɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
11 Ó gbɛ̃nɔ zǐi blèa kũ Sãnɛ Bòrɔ aru gbãnao
kũ ń sèedadekɛyão.
Ò gì ń wɛ̃ndiii ari ò gèɛ gào.
12 Abire yãi ákɔ̃nɔ kũ á kú ludambɛnɔ,
à pɔnna kɛ.
Waiyoo zĩtɛ kũ ísirao,
zaakũ Ibilisi kìpaáwa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
kũ à dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ à gɔ̃arɛ kpáraro yãi.

13 Kũ kwã è ò a zu zĩtɛ, akũ à pètɛ nɔgbɛ̃ kũ à négɔ̃gbɛ̃ ì pìii. 14 Akũ ò vãu zɔ̃kɔ̃ dèmbɛrɛ mèn pla kpà nɔgbɛ̃ pìia à vurao à kɛ zǎ kũ mlɛ̃ɛ pìio, à tá gu kũ ò kèkɛɛnɛ sɛ̃n, de ò a gwa gwe wɛ̃ aakɔ̃ kũ a kusuo. 15 Mlɛ̃ɛ pì í pìsi nɔgbɛ̃ pì kpɛ lán swa bà, de ísɔ̃ le à a sé, 16 akũ zĩtɛ nɔgbɛ̃ pìi mìi sì, à a lé wɛ̃, à í kũ à bò kwã lén pìi mì. 17 Akũ kwã pì pɔ fɛ̃ nɔgbɛ̃ pìii, à gèɛ zǐ ká kũ a buri kũ ò gɔ̃nɔ, gbɛ̃ kũ ò Luda yã kũna, kũ ò kun Yesu sèedade ũnɔ. 18 Kwã pì zɛna ísira léa.

13

Nɔ̀bɔ pãsĩ mèn planɔ

1 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è, àtɛn bo ísira pìi gũn, a mìi mèn suppla, a bɛ̃nɛ mèn kuri. Bɛ̃nɛ mèn kuri pìnɔn kífura kúkuna. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́ kɛ̃na a mìi pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ma èe pìi bò lán sàboo bà, a ɔ pãsĩ manamana. A lé de lán músu lé bà. Kwã a gbãna kpàa kũ a gbàao kũ a iko zɔ̃kɔ̃ɔo. 3 A mìi pìnɔ doke de lán ò a kari kè ari à kà ganaa bà, akũ a bɔ̀ɔ pìi làka. A yã bò andunia gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ, akũ ò tèi. 4 Akũ ò donyĩ kè kwã pìinɛ, kũ à a ikoo kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia yãi. Ò kùtɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ dɔ ò pì: Dí mé à kà nɔ̀bɔ pãsĩ pì ũu? Dí mé ani fɔ̃ à zǐ ká kãaɔo?

5 Ò karambaani yã'ona lé kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia, à Luda tɔ́ bɛ̃nɛ sío, akũ ò a gbà zé à iko kɛ ari mɔ bupla awɛɛpla. 6 Akũ à nà dɔkɛna kũ Ludaooa, à a tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì kũ a kúkio kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ. 7 Ò a gbà zé à zǐ ká kũ Luda gbɛ̃nɔ à zǐ blemńma. Ò a gbà zé dɔ àgɔ̃ iko vĩ buri sĩnda pínkia kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínkio. 8 Tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ń tɔ́ kú wɛ̃ndi takada gũnnɔ baasiro, gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni donyĩ kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ ń pínki. Takada

pì bi Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ zaade Luda dí andunia kátɛro pómɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ yã pì ma.

10 Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a kũ zǐzɔ ũ oni a kũmɛ.
Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a dɛ fɛ̃nɛdao fɛ̃nɛdan oni a dɛo.
Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, ògɔ̃ náani vĩ.

11 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è, àtɛn bo zĩtɛn. A bɛ̃nɛ vĩ mèn pla lán sãnɛ bɔ̀rɔ pó bà, ama à yã ò lán kwã bàmɛ. 12 À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko pínki kɛ̀ a wára. À tò zĩtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kúanɔ donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kũ ò a kari kɛ̀ ari à kà gana a bɔ̀ɔ làka pìinɛ. 13 À daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kɛ̀, ari se à tò té bò ludambɛ, à lètɛ zĩtɛ bisãsirinɔ wára. 14 À gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ sǎtɛ kũ daboyã kũ ò a gbà zé à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì wáranɔ. À pìńnɛ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ò à kari kɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao, akũ à kpé bɛ̃nɛ taka kɛ. 15 Ò a gbà zé à wɛ̀ndii kpà nɔ̀bɔ pãsĩ taka pìia, akũ nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò, à tò ò gbɛ̃ kũ ò gì donyĩ kɛnɛɛinɔ dɛ̀dɛ. 16 À tò ò sèeda kɛ̀ ń gbɛ̃ sĩnda pínki ɔplaa kesɔ̃ ń mì'arɛ, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. 17 Gbɛ̃ kũ à nɔ̀bɔ pãsĩ pì tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lambaa, ade ni fɔ̃ à pó yía kesɔ̃ à lúro. 18 Ɔndɔ̃yãn dí. Gbɛ̃ kũ à wézɛ̃ vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lambaa dɔdɔ, zaakũ bisãsiri tɔ́ lambaamɛ. À lamba bi wàa aakɔ̃ kũ baaakɔ̃ awɛɛsuddomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń bónɔ

1 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìi è zɛna Zaiɔ̃ kpia. Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla awɛɛsiikɔ̃ kú kãao. A tɔ́ kũ a De tɔ́o kɛ̃na ń mì'arɛnɔa. 2 Ma kĩni mà à bò ludambɛ lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna gbãna bà. Kĩni kũ ma màa pì de lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ũ bà. 3 Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ tɛn lè dufu sí gbà kũ pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ arɛ. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à lèɛ pìi dàdaro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò ń bó andunia gũn pìnɔ baasiro. 4 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ gbɛ̃ kũ odi gbãsĩ kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔronɔ ũ, kũ ò kun lési. Òdigɔ̃ té Sãnɛ Bɔ̀rɔɔi gu kũ àdi gén pínki. Ò ń bó gbɛ̃ káakunɔ ũ Ludanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìio. 5 Odi ma ziki kũ ò ékɛ tòro, akũsɔ̃ ò taari vĩro.

Yãkpatɛkɛgɔrɔ baarukpanaa

6 Akũ ma malaika pãnde è, àtɛn vura musumusu. À baaru nna kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki kũna, de à kpá gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔnɛ, bùsu sĩnda pínki, buri sĩnda pínki, buriyã sĩnda pínki kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 7 À kòtoo sè gbãnagbãna à pì: À vĩna kɛ Ludanɛ, à bɛɛrɛ línɛ, zaakũ a yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃nɔo gɔrɔ kà. À donyĩ kɛ Luda kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ ísɛ̃bokinɔ kɛɛnɛ.

8 Malaika plade té a kpɛ à pì: Babilɔnu gbòro! Wɛra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi gbòro! À tò buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃ gbãna kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.

9 Malaika aakɔ̃de té ń kpɛ, à kòtoo sè gbãnagbãna à pì: Tó gbɛ̃ donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, à a sèedaa sì a mì'arɛa kesɔ̃ a ɔa, 10 àkũ mé ani Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kũ ò kà atɛ̃nɛ a pɔfɛ̃ tokon mi, ani wãwã ma té kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn Luda malaikanɔ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. 11 Ń wétãmma túsukpɛ nigɔ̃ bo gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃ kũ ò donyĩ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, ò a tɔ́ sèedaa kènɔn ĩampana vĩro fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 12 Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kũ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũna, òtɛn Yesu náani kɛnɔ.

13 Akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹ adikĩna kɛ̃. Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ oni ga kunna Dikiri gũn zaa teranɔ ũ. Luda Nini pì: Lɛmɛ! Oni kámma bo kũ ń zĩo, zaakũ ń yãmanakɛna gbè téńyĩ.

Zĩtɛ pónɔ kɛ̃kɛ̃naa

14 Akũ ma ludambɛ luku è, póke vutɛnaa lán bisãsiri bà. À wura fùra kuna, à kòma lénna kũna. 15 Akũ malaika pãnde bò Luda kpén, à lé gbãna zù gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukuaai à pì: Ǹ kòma ká pói ǹ kɛ̃, zaakũ zĩtɛ pónɔ mà, à kà kɛ̃na. 16 Akũ gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukua a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à zĩtɛ pónɔ kɛ̀kɛ̃.

17 Malaika pãnde bò musu Luda kpén, à kòma lénna kũna dɔ. 18 Akũ malaika pãnde kũ à té iko vĩ bò sa'okia. À lé gbãna zù gbɛ̃ kũ à kòma lénna kũnaa pìii à pì: Ǹ n kòma lénna ká geepi yɔ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakũ ń nénɔ mà. 19 Akũ malaikaa pì a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à geepi yɔ̃nɔ zɔ̃zɔ̃, à kà geepi'ifɛ̃ki zɔ̃kɔ̃ kũ à de Luda pɔfɛ̃kipabɔ ũ gũn. 20 Ò gèsɛɛ pètɛpɛtɛ geepi yɔ̃ pìnɔa wɛ̃tɛ kpɛ, akũ aru bòtɛ geepi'ifɛ̃ki gũn, à dàgula ari kiloo wàa do kpé basɔɔro, à lei kà sɔ̃ sɔ̃mɔ léi.

15

Kisira kpɛkpɛ mèn supplanɔ kpányĩnaa

1 Akũ ma sèeda pãnde è ludambɛ, à zɔ̃kɔ̃, à bò ma sarɛ. Malaika gbɛ̃nɔn supplanɔn kisira kpɛkpɛ mèn supplanɔ kũna. Abirekũn Luda ni a pɔfɛ̃kipammana lákao.

2 Akũ ma póke è lán sèbɛɛ bà, à de lán dígi bà kakarana kũ téo. Ma gbɛ̃ kũ ò zǐi blè nɔ̀bɔ pãsĩ pìia kũ a takao kũ a tó lambaaonɔ è zɛna sèbɛ kũ à de lán dígi bàa pìi sarɛ, ò mɔrɔ kũ Luda kpàḿmanɔ kũkũna. 3 Òtɛn Luda zɔ̀bleri Musa lè sí kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ lèɛo ò pì:

Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃, ò bò ó sarɛ.
Buri sĩnda pínki Kína,
ndì yã kɛ a zéa kũ yãpurao.
4 Dikiri, dí mé à n vĩna vĩroo?
Dí mé ani gí n tó kpáii?
Zaakũ ń mèn do ń kú adona.
Buri sĩnda pínki ni su à donyĩ kɛnnɛ,
zaakũ n yãmanakɛnanɔ bò gupuraa.

5 Abire gbɛra ma Luda kpé è wɛ̃na musu, bizakuta kũ à doka kun ũ. 6 Akũ malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kisira mèn suppla kũnanɔ bòtɛ kpé pìi gũn. Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn té kɛ dadana, wura asa dɔdɔna ń kùsɛɛa. 7 Akũ pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ doke wura kɛrɛ kpà malaika gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ baadia. Luda kũ àdigɔ̃ bɛ̃nɛ gɔrɔ sĩnda pínki pɔfɛ̃ kán à pà. 8 Luda gakuri kũ a gbãnao túsukpɛ kpé pìi pà. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃nlo ari malaika gbɛ̃nɔn suppla kisira mèn suppla pìnɔ gèɛ à làkao.

16

Luda pɔfɛ̃kipana anduniaa

1 Akũ ma kòto gbãna mà bona Luda kpén, à pì malaika gbɛ̃nɔn suppla pìnɔnɛ: À gé à Luda pɔfɛ̃ kũ à kú kɛrɛ mèn suppla pìnɔ gũn atɛ̃ anduniaa.

2 A káakude gɛ̀ɛ à a kɛrɛ àtɛ̃ anduniaa. Akũ bɔ̀bũnu vãni pãsĩnɔ bò gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kũ òdi donyĩ kɛ a takanɛnɔa.
3 A plade a kɛrɛ àtɛ̃ ísiraa. Akũ ísira'i gɔ̃ lán gè aru bà, pɔ́ bɛ̃nɛ kũ ò kú a gũnnɔ gàga pínki.
4 A aakɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ swanɔa kũ ísɛ̃bokinɔ, akũ í pìnɔ lì aru ũ. 5 Akũ ma mà malaika kũ à í iko vĩ pì:
Kúadonade mɔkɔ̃n kũ ń kun yã,
akũsɔ̃ ń kun kũ a terao,
n yãkpatɛ kè kũńwo a zɛ́amɛ.
6 Ò n gbɛ̃nɔ kũ n annabinɔ aru kɔ̀tɛ,
akũ n aru kpàḿma ò mì.
À kɔ̃ sì kũńwo lɛ.
7 Akũ ma kòtoo mà bona sa'okia à pì:
Lɛmɛ, Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkpatɛ kè kũńwo a zɛ́amɛ,
akũsɔ̃ ń yãpura vĩ.
8 A siikɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ ifãntɛ̃a, à tò a té bisãsirinɔ kpàta. 9 A puusu gbãna ń pá, akũ ò Luda kũ à kisira birenɔ iko vĩ tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì. Odi nèsɛ litɛ ò bɛ̀ɛrɛ línɛro.
10 A sɔɔrode a kɛrɛ àtɛ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ gbàaa, akũ gusira dà a kpatala. Gbɛ̃nɔ tɛni ń lé yãkatɛ wãwã gũn, 11 akũ ò Luda Musude tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì ń wãwã kũ ń bɔ̀bũnuo yãi. Odi nèsɛ litɛ ò kpɛ lì ń yãkɛnanɔnɛro.
12 A suddode a kɛrɛ àtɛ̃ swada kũ òdi pi Yuflatia, akũ swa pì í bàba, akũ zɛ́ bò ifãboki kpa kínanɔnɛ. 13 Akũ ma tãnanɔ è mèn aakɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà, òtɛn bo kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩo kũ annabi ékɛo lén. 14 Tãna dabokɛrinɔmɛ. Òtɛn gɛ́ andunia pínki kínanɔ kĩnaa, de ò ń kakara ò zĩ́ ká Luda Gbãnasĩndapinkide gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ zĩ yãi. 15 Ǹ ma! Mani su lán kpãni bàmɛ. Arubarikaden gbɛ̃ kũ á wɛ́ gɔ̃ dɔ ũ, kũ à a pɔ́kasanɔ dana de àsun bo pótompo ò a pótompokɛ ero yãi. 16 Akũ tãna pìnɔ kína pìnɔ kàkara gu kũ òdi pi kũ Eberu yão Amagɛdɔ̃.
17 À supplade a kɛrɛ àtɛ̃ ĩaa. Akũ kòto gbãna bò gbà kĩnaa Luda kpén à pì: À kèn gwe. 18 Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ yìgãyĩgã pãsĩpãsĩ. Zaa lákũ bisãsirinɔn kú zĩtɛn nà, a taka buri dí kɛ zikiro, à kè pãsĩ manamana. 19 Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ kpàatɛkɔ̃rɛ lɛu aakɔ̃, akũ buri sĩnda pínki wɛ́ranɔ gbòro. Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu yã dɔ̀ Ludagu, akũ à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ toko kpàa, à mì. 20 Ísira luannɔ gɛ̃̀tɛ pínki, odi kpinɔ e doro. 21 Legũgbɛ zɔ̃kɔ̃nɔ bò ludambɛ, ò kà kiloo bupla. Ò sìsi bisãsirinɔa, akũ ò Luda tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì legũgbɛ kisira pì yãi, zaakũ kisira pì pãsĩ manamana.

17

Karua kũ à di nɔ̀bɔ pãsĩa

1 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mèn suppla kũnaa pìnɔ doke pìmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà yã kũ ani wí karua zɔ̃kɔ̃ kũ à vutɛna swanɔa dasi mɔnnɛ. 2 Andunia kínanɔ pãpã kè kãao, andunia gbɛ̃nɔ a pãpãkɛna wɛ̃ mì ò kã̀. 3 Luda Nini dinama pì gũn malaikaa pìi gɛ̀ɛ kũmao sɛ̃̀n. Akũ ma nɔgbɛ̃ ke è dina nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ̃raa. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, a mìnɔ mèn suppla, a bɛ̃nɛnɔ mèn kuri. 4 Nɔgbɛ̃ pì biza tɛ̃ra kũ a gaaruradeo yĩna, à zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dana kũ gbè bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ. À wura toko kũna, tɛ̀ pɔ́nɔ kũ a pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Ò tɔ́ asiride kɛ̃̀ a mì'arɛa ò pì:

Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu,
pãpãkɛrinɔ kũ andunia tɛ̃ pɔ́nɔ da.
6 Ma è nɔgbɛ̃ pìi Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Yesu sèedakpana yãinɔ aru mì à kɛ̀, àtɛni
a dɛ lán wɛ̃ bà.
Kũ ma a è, yã pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Akũ malaikaa pì ma la à pì: Bɔ́
yã mɛ́ à tò yã pìi bò n sarɛɛ? Mani nɔgbɛ̃ pì asiri onnɛ kũ nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à a sɛna
asirio, kũ a mìnɔ mèn suppla a bɛ̃nɛnɔ mèn kurii pìi. 8 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ n èe pì kun
yã, à kun tera doro, akũsɔ̃ ani bo Zĩngo wèɛ lòkotoo gũn à mì pɛ́ kakatɛnaaa.
Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛ, akũsɔ̃ ń tɔ́ kú wɛ̃ndi takadan zaa andunia naanagɔrɔaronɔ, tó
ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã, akũ à kun tera doro, ama ani ɛra à su pìi è, a yã ni bo
ń sarɛ. 9 Laasunde kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ yãn dí. Mì mèn suppla pìnɔ bi sɔ̀sĩ mèn suppla
kũ nɔgbɛ̃ pì vutɛnaanɔmɛ. Kína gbɛ̃nɔn supplanɔmɛ dɔ. 10 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔro lètɛ,
gbɛ̃ mèn do kun, gbɛ̃ mèn do kpé. Tó à sù, ani gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun
yã, akũ à kun tera doro pì bi kína sɔraakɔ̃demɛ. Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ dokemɛ
dɔ. Àtɛn mì pɛ́ kakatɛnaaa. 12 Bɛ̃nɛ mèn kuri kũ n èe pìnɔ bi kína gbɛ̃nɔn kuri
kũ odi kpata ble kɔ̀ronɔmɛ. Ama oni kí ble gɔrɔ fítinle gũn kũ nɔ̀bɔ pãsĩo lɛɛlɛ.
13 Ń gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ lédokɔ̃nɔmɛ. Oni ń gbãna kũ ń ikooo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia.
14 Oni zì ká kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo, ama ani zì bleḿma, zaakũ dikirinɔ Dikirimɛ, kínanɔ
Kínamɛ. A gbɛ̃ náanide kũ à ń sísi à ń sénɔn kú kãao. 15 Akũ malaikaa pìi òmɛnɛ:
Swa kũ n è karua vutɛnaanɔ bi gbɛ̃nɔ kũ parinɔ kũ burinɔ kũ buriyãnɔmɛ.
16 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ bɛ̃nɛ mèn kuri kũ n èe pìnɔ ni zã karuaa pìgu. Oni a kakatɛ, ò
à tó pótompo. Oni a só, oni té sɔ̃a. 17 Zaakũ Luda a pɔyenyĩnaa dàńnɛ ń swɛ̃n ò
lédokɔ̃nɔ kɛmɛ. Oni ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia ari Luda yã gé papao. 18 Nɔgbɛ̃
kũ n èe pì bi wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ kũ à iko vĩ andunia kínanɔaamɛ.

18

Babilɔnu gboronaa

1 Abire gbɛra ma malaika pãnde è bona ludambɛ. À iko zɔ̃kɔ̃ vĩ, à gakuri
andunia pura kù. 2 À wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Babilɔnu gbòro, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi lètɛ.
À gɔ̀ tãnanɔ kúki ũ, tãna buri sĩnda pínki tò ũ,
bã kũ òdi ń tɛ̃ bo ò zãńgunɔ bɛ ũ.
3 Zaakũ buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃
kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.
Andunia kínanɔ gbãsĩ kɛ̀ kãao,
akũ andunia lagatarinɔ kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ
a nnamana zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
4 Akũ ma kòto pãnde mà bona ludambɛ à pì:
À bɔtɛ wɛ̃tɛ pìi gũn ma gbɛ̃nɔ,
de á ɔ súngɔ̃ kú a durunnanɔ gũn
yã kũ oni mɔnɛnɔ sún á lero yãi.
5 Zaakũ a durunnanɔ gbà̀ ò zɔ̀ ludambɛa,
akũ a dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludagu.
6 À fĩna bonɛ yã kũ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ a yãkɛnaaa lɛu pla.
À pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kánɛ a tokon
de pɔ́ kũ à kàńnɛla lɛu pla.

7 À wãwã kũ wɛ̃ndayão kpái,
lákũ à tɔ́ bò nnamanaa gũn lén nà.
Zaakũ àdi o a swɛ̀ɛ gũn,
saraunian a ũ vutɛna a gbàaa,
gyaanɔ takasiden a ũro,
áni wɛ̃nda kɛ zikiro.
8 A yã mɛ́ à tò kisira díkĩnanɔ ni a le gɔrɔ do,
ga kũ wɛ̃ndao kũ nàao.
Tɛ́ mɛ́ ani kũa,
zaakũ Dikiri Luda a yãkpatɛkɛri gbãna.
9 Andunia kína kũ ò gbãsĩ kɛ̀ kãao, ò nna mà kãaonɔ, tó ò a tɛ́kũna luku è, oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. 10 Oni zɛ zǎ vĩna gũn wãwã kũ ò kpài yãi ò pi:
Waiyoo, waiyoo, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Wɛ́ra ikode Babilɔnu!
Yã vùtɛmma gɔrɔ do gɔ̃nɔgɔ̃nɔ yá!
11 Andunia lagatarinɔ ni ɔ́ɔ dɔ sɔ̃, oni wɛ̃nda kɛnɛ, kũ gbɛ̃ke ni ń laga díkĩnanɔ lúmma doro yãi: 12 Wura, andurufuu, gbè bɛ̀ɛrɛdenɔ, òsonɔ, biza ɔgɔdenɔ, biza tɛ̃ra kũ a gaaruradenɔ, siliki, lí mana buri pínkinɔ, pɔ́ kũ òdi kɛ kũ wisa sakaaonɔ kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ mɔ̀gotɛ̃nɔ kũ mɔ̀sinɔ kũ gbè puranɔ pínki, 13 lítɛkɛ gbĩnnadenɔ, dò pɔ́nɔ, turaretitinɔ, lí'ɔnɔ, wɛ̃, nísi, flawa, pɔ́blewɛnɔ, zùnɔ, sãnɔ, sɔ̃nɔ kũ ń gónɔ, zɔ̀nɔ kũ bisãsiri wɛ̀ndinɔɔ. 14 Oni pinɛ: Pɔ́ mana kũ ndì a ni dɛnɔ làkamma pínki. N nnamana kũ n gakurio pìtimma pínki, ĩni kara ǹ ń e ziki doro.
15 Lagatari kũ ò kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ wɛ́ra pìi gãinɔ ni zɛ zǎ vĩna gũn wãwã kũ ò kpài yãi. Oni ɔ́ɔ dɔ ò wɛ̃nda kɛ 16 ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
À táaru biza yì yã
kũ biza gaaruradeo kũ a wɛ́ tɛ̃radeo.
À zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dà yã
kũ gbè bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ.
17 À aruzɛkɛ sĩnda pínki làka gɔrɔ do gɔ̃nɔ.
Gó'itɛ dikirinɔ kũ táa'orinɔ kũ gó gbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ ísira musunɔ ni zɛ zǎzã ń pínki. 18 Tó ò wɛ́ra pì tɛ́kũna luku è, oni wiki lɛ́ ò pi: Wɛ́ra ke kun yã kũ a zɔ̃kɔ̃ɔ kà wɛ́ra díkĩna ũro. 19 Oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃, oni wɛ̃nda kɛ, oni wiki lɛ́ ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Gbɛ̃ kũ ò gó'itɛ vĩ ísira musunɔ pínki
kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ kũ aruzɛkɛ kũ à pìsiaao,
akũ à gɔ̃ bɛzĩ ũ gɔrɔ do gɔ̃nɔ.
20 À pɔnna kɛ a yã musu ludambɛdenɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ kũ a zĩrinɔ kũ a annabinɔ, zaakũ Luda mɛ́ à fĩna bòaárɛ.
21 Akũ malaika gbãnade gbè kũ à kà wísilɔgbɛ gbɛ̀ntɛ̃ ũ sè à zù ísira gũn à pì:
Lɛn oni wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu zun lɛ kũ gbãnao,
oni wɛ́ra pì e ziki doro.
22 Oni mɔrɔ ke gǎgã
ke kutɛ kesɔ̃ kãkãki'ũ ma n gũn ziki doro.
Oni ɔzĩkɛri ke le n gũn ziki doro.
Oni wísilɔgbɛ kĩni ma n gũn ziki doro.
23 Oni fitila gupura e n gũn ziki doro.

Oni nɔsɛkĩni ma n gũn ziki doro.
N lagatarinɔ bi andunia gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔmɛ yã,
n pɔ dà buri sĩnda pínkia, n ń mìi lìtɛ.
24 Ò annabinɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ aru lè a gũn
kũ gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ andunia gũnnɔ ń pínki.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ

1 Abire gbɛra ma kòtɔ gbãna mà ludambɛ lán pari yã'onaa bà à pì:
Aleluya! Ó Luda mé à zǐi blè!
Àkũ mé à gakuri kũ gbãnao vĩ ado,
2 zaakũ àdi yãkpatɛ kɛ kũńwo
a zɛa kũ yãpuraomɛ.
À yãkpatɛ kè kũ karua zɔ̃kɔ̃
kũ à andunia yàka kũ a pãpãkɛnaao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna bòa.
3 Ò pì dɔ:
Aleluya!
A túsukpɛ nigɔ̃ dɔ gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
4 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ
kè Luda kũ à vutɛna a gbàaanɛ ò pì:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔble

5 Akũ ma kòtoo mà bona gbàa pì kĩnaa à pì:
À ó Luda tɔ́ kpá a zɔ̀blerinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ á a vĩna vĩnɔ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
6 Akũ ma kòtoo mà lán pari yã'onaa bà, lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna gbãna bà à pì:
Aleluya!
Dikiri ó Luda Gbãnasĩndapinkide nà kíblenaaa.
7 Ò pɔnna kɛ, ò yáa dɔ, ò a tɔ́ kpá,
zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgɔrɔ kà, a nɔ sorumii mà.
8 Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn té kɛ kpàa à yĩ.
Táaru biza pì bi Luda gbɛ̃nɔ yãmanakɛnanɔmɛ.

9 Malaikaa òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìi nɔsɛpɔbleanɔ ũ. À òmɛnɛ dɔ: Luda yã yãpuran gwe. 10 Ma wutɛ a arɛ de mà donyĩ kɛnɛ, akũ à òmɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n gbɛ̃ kũ ò yã kũ Yesu de a sèedade ũ kũnanɔ. Zaakũ yã kũ Yesu de a sèedade ũmɛ annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi suna dina sɔ̃ puraa

11 Akũ ma ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, akũsɔ̃ pura bò, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Náanide Yãpurade. Àdi yãkpatɛ kɛ kũńwo, àdi zǐ ká kũńwo a zéa. 12 A wé de lán tévuraa bà, à kífura kúkuna dasi. Tɔ́ ke kɛ̃na a mì'arɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dõro, akãa baasiro. 13 À uta kũ ò dà aru gũn dana. À tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ zǐkarinɔn téi, ò didi sɔ̃ puranɔa kũ táaru biza pú táitaio dadana. 15 Fɛ̃nɛda lénna tɛn bo a lén, de à burinɔ léo. Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo, ani gèsɛ pétɛ geepi nénɔa

geepi'ifɛ̃ki gũn, àkũmɛ Luda Gbãnasĩndapinkide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ. 16 Ò tɔ́ díkĩna kɛ̀ a
utaa kũ a gbádao:
Kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri.

17 Akũ ma malaikaa è à zɛna ifãntɛ̃n. À lé gbãna zù bã kũ òtɛn vura
musumusunɔi pínki à pì: À mɔ́ à kakara à pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ kũ Luda kɛ̀árɛ ble, 18 de
à le à kínanɔ gɛ̀ só kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ kũ sɔ̃nɔ kũ ń dìrinɔ kũ
gbɛ̃ sĩnda pínkinɔ, zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 19 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è kũ
andunia kínanɔ kũ ń zǐkarinɔ, ò kɔ̃ kàkara ò zǐ ká kũ gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a pìio kũ
a zǐkarinɔ. 20 Ò nɔ̀bɔ pãsĩ pìi kù̀ lɛɛlɛ kũ annabi ékɛ kũ à daboyãnɔ kɛ̀ a arɛo.
Daboyã pìnɔn à gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, ò kùtɛ a takanɛnɔ sà̰tɛo. Ò ń zú té
sèbɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn bɛ̃nɛ ń pla ń pínki. 21 Gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a gbɛ̃
kparanɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛda kũ à bò a lé gũnwo, akũ bãnɔ ń gènɔ blè ò kǎ pínki.

20

Kirisi kíblena andunia gũn wɛ̀ wàa sɔɔro

1 Akũ ma malaikaa è bona ludambɛ, à Zĩngo wèɛ lòkotoo mɔ̀nɛ kũna kũ
mɔ̀kakɔ̃ana gbìgiriio. 2 À kwã kũ à de mlɛ̃ zĩ ũ, kũ òdi pi Ibilisi ke Setan kù̀,
akũ à mɔ̀ɔ kàa ari wɛ̀ wàa sɔɔro. 3 Malaikaa pì a zù Zĩngo wèɛ lòkotoo pìi gũn,
à zé tàrɛ à mɔ̀da kài à kǎ de àsun burinɔ sãtɛro ari wɛ̀ wàa sɔɔro pì gé papao.
Abire gbɛra oni a gbarɛ fíti.

4 Akũ ma gbànɔ è kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaanɔ. Ò ń gbá zé ò yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo.
Ma gbɛ̃ kũ ò ń mìi zɔ̃̀ Luda yã kũ Yesu de a sèedade ũ ona yãinɔ è. Odi kútɛ
nɔ̀bɔ pãsĩ ke a takanɛro. Odi a sèeda kɛ ń mì'arɛ ke ń ɔaro. Ò vù gan, ò kí blè
kũ Kirisio wɛ̀ wàa sɔɔro. 5 Gènɔ vuna káakupɔn gwe. Gè kparanɔ dí vuro ari
wɛ̀ wàa sɔɔro pìi gèɛ à pàpao. 6 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ń baka kú gènɔ vuna
káakupɔ gũnnɔ ũ, ò kú adona. Ga plade iko vĩḿmaro. Onigɔ̃ de Luda kũ Kirisio
gbàgbarinɔ ũmɛ, onigɔ̃ kí ble kãao ari wɛ̀ wàa sɔɔro.

Setan zuna tɛ́n

7 Tó wɛ̀ wàa sɔɔro pìi pàpa, oni Setan bo ò a gbarɛ. 8 Ani gé buri kũ ò kú
andunia kusuru siikɔ̃anɔ sãtɛ, Gɔgu kũ Magɔguo, ani ń kakara, de ò zǐ ká. Ń
dasi de lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. 9 Ò dà anduniala, ò lìka Luda gbɛ̃nɔ bùraai kũ
wɛ́ra kũ Luda yeiio, ama té bò ludambɛ à kù̀ḿma. 10 Ò Ibilisi kũ à ń sãtɛ sɛ̀ ò
zù té sèbɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn, gu kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ annabi ékɛo zùn.
Onigɔ̃ wãwã ma fãnantɛ̃ kũ gwãanio gɔrɔ sĩnda pínki.

Yãkpatɛ kpɛde kɛnaa

11 Akũ ma gbà pura zɔ̃kɔ̃ɔ è kũ gbɛ̃ kũ à vutɛnaaao. Zĩtɛ kũ musuo dibi lɛ̀ a
arɛ, gu kunńnɛ doro. 12 Akũ ma gyãwãndenɔ è, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, ò zɛna gbàa pì
arɛ. Ò takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ ò takada pãnde wɛ̀ dɔ wɛ̀ndi takada ũ. Ò yãkpatɛ kɛ̀
kũ gyãwãndenɔ ń yãkɛnaaa, lákũ a kɛ̃na takada pìnɔ gũn nà. 13 Ísira gyãwãnde
kũ ò kú a gũnnɔ kpà. Ga kũ Gyãwãnwo gyãwãnde kũ ò kú ń gũnnɔ kpà se.
Akũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ baadio a yãkɛnaaa. 14 Ò ga kũ gyãwãnwo zù té sèbɛɛ gũn.
Té sèbɛɛ pì bi ga plademɛ. 15 Gbɛ̃ kũ odi ń tɔ́ le wɛ̃̀ndi takada gũnlonɔn ò ń zú
té sèbɛɛ pìi gũn.

21

Zĩtɛ dufu kũ musu dufuo

1 Akũ ma zĩtɛ dufu kũ musu dufuo è, zaakũ zĩtɛ káakupɔ kũ musu káakupɔo gɛ̀tɛ, akũsɔ̃ ísira kun doro. 2 Akũ ma Luda wéra Yurusalɛmu dufu è bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. Ò a kèkɛ lán nɔgbɛ̃ kũ a zãkɛ sorumii màa bà. 3 Akũ ma kòtɔ gbãna mà bona gbà kĩnaa à pì: Luda vùtɛ kũ bisãsirinɔ sà, anigɔ̃ kú kũńwo, onigɔ̃ de a gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì nigɔ̃ kú kũńwo a zĩda ń Luda ũ. 4 Ani ń wétɛ̃ warawarańnɛ pínki. Ga nigɔ̃ kun doro ke wɛ̃nda ke ɔ́ɔdɔna ke wãwã, zaakũ yã zĩnɔ gɛ̀tɛ.

5 Akũ Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì: Ǹ ma! Matɛn pɔ́ sĩnda pínki kɛ dufu. Akũ à òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃, zaakũ yã dínɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. 6 Akũ à òmɛnɛ: À kèn gwe. Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao, Naana kũ Lakanaao ũ. Gbɛ̃ kũ ími tɛn dɛ, mani a gba ísɛ̃ wɛ̀ndide boki. 7 Gbɛ̃ kũ à zǐi blè mé anigɔ̃ pɔ́ dínɔ vĩ pínki. Manigɔ̃ de a Luda ũ, anigɔ̃ de ma né ũ. 8 Ama vĩnadenɔ kũ náanisaridenɔ kũ yãvãnikɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ zinakɛrinɔ kũ ɛzɛdenɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ manafikidenɔ pínki, ń baka nigɔ̃ de té sèbɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo ũmɛ. Ga pladen gwe.

Yurusalɛmu dufu

9 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mèn suppla kũna, kisira kpɛde mèn suppla kán à pà pìnɔ doke sù à òmɛnɛ: Ǹ mó mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufu mɔnnɛ. 10 Luda Nini dinama pìi gũn malaikaa pì ma sɛ à gèɛ kũmao kpi lei zɔ̃kɔ̃ɔa. À Luda wéra Yurusalɛmu mɔ̀mɛnɛ bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. 11 Àtɛn té kɛ kũ Luda gakurio, àtɛn pí lán gbè bèɛrɛde bà, lán diamɔɔ bà. 12 À bĩni lei zɔ̃kɔ̃ vĩ. À gãnu mèn kuri awɛɛplamɛ, malaika gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔn zɛzɛnan. Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu pìnɔa. 13 Gãnu mèn aakɔ̃ kú ifãboki kpa, mèn aakɔ̃ kú gugbãnduru kpa, mèn aakɔ̃ kú gènɔmidɔki kpa, mèn aakɔ̃ kú ifãlɛtɛ kpa. 14 Ò bĩni pì ɛ̃ pètɛ gbè mèn kuri awɛɛplanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ zǐri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ tɔ́ kɛ̃na gbèɛ pìnɔa.

15 Malaika kũ àtɛn yã omɛnɛ pɔ́yɔ̃bɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna, de à wéra pì yɔ̃o kũ a gãnunɔ kũ a bĩnio. 16 Wéra pì kusuru siikɔ̃mɛ, a gbǎna kũ a yàasaao lɛɛlɛmɛ. Akũ à wéra pìi yɔ̃ kũ pɔ́yɔ̃bɔɔ pìio. A gbǎna bi kiloo wàa kuri awɛɛplamɛ. A gbǎna kũ a yàasaao kũ a leio pínki lɛɛlɛmɛ. 17 À a bĩni yɔ̃ dɔ, a lei gǎsãkuru basuppla awɛɛsiikɔ̃. Malaikaa pì a yɔ̃ bisãsiri gǎsãkuru gbǎna lémmɛ. 18 Ò bĩni pìi kè kũ diamɔɔo. Wéra pì bi wuraamɛ atɛ̃nɛ swáswa lán dígi bà. 19 Ò gbè kũ ò wéra pì bĩni pètɛaa kèkɛ kũ gbè bèɛrɛde buri sĩnda pínkio.

Ò gbè káakupɔ kèkɛ kũ diamɔɔo,
a plade kũ safiaao,
a aakɔ̃de kũ agataao,
a siikɔ̃de kũ ɛmɛradiio,
20 a sɔɔrode kũ onisiio,
a suddode kũ kaanɛliaao,
a supplade kũ kisolitiio,
a sɔraakɔ̃de kũ bɛriliio,
a kɛ̃ndode kũ topazaao,
a kuride kũ kisopazaao,
a kuri awɛɛdode kũ yasintiio,
a kuri awɛɛplade kũ amɛtisiio.

21 Gãnu mèn kuri awɛɛpla pìnɔ bi òso mèn kuri awɛɛplanɔmɛ. Ò ń pínki kè kũ
òsooo mèn dodo. Wéra pì zéda bi wuraamɛ atẽnɛ, òdi gu en lán dígi bà.
22 Mádi Luda kpé e wéra pìi gũnlo, zaakũ Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide kũ
Sãnɛ Bòrɔɔoomɛ kpé pì ũ. 23 Wéra pì bàka kú kũ ifãntẽ ke mɔvura gupunaaoro.
Luda gakuri mé àdi wéra pì pu, akũsõ Sãnɛ Bòrɔ de a fitila ũ. 24 Burinɔ ni táa
o a gupurai, andunia kínanɔ ni gẽn kũ ń aruzɛkɛnɔ. 25 A gãnunɔ nigõ tatana
fãnantẽ zikiro, gwãani nigõ kú gwe sõro. 26 Oni gẽn kũ burinɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń
pó ɔgɔdenɔ. 27 Ama pó gbãsĩ ke ni gẽnlo ke wé'iyãkɛri ke manafikide, tó adi kɛ
gbẽ kũ Sãnɛ Bòrɔ ń tó kẽ wẽndi takada gũnnɔ baasiro.

22

1 Akũ malaikaa pì swa'i wẽndide kũ àtɛn bo Luda kũ Sãnɛ Bòrɔɔo gbà kĩnaa
mòmɛnɛ, àtɛn té kɛ lán gbèdigi bà. 2 Àtɛn bàa lé wéra zéda guragura. Lí wẽndide
kú a bara dire kũ a bara lao, àdi né i wẽ do gẽn kuri awɛɛpla, mɔ kũ mɔo gẽn
dodo. Lí pì lánɔ bi burinɔ aafialekiamɛ. 3 Pɔ kũ Luda lé kènɛ ke nigõ kun doro.
Luda kũ Sãnɛ Bòrɔɔo gbà nigõ kú wéra pìi gũn, a zòblerinɔ sõ oni doi. 4 Oni a
e wédewɛ, akũsõ a tó nigõ kú ń mì'arɛa. 5 Gwã nigõ kun doro, gbẽke bàka nigõ
kú kũ fitila ke ifãntẽ gupuraoro, kũ Dikiri Luda ni gu puńnɛ yãi. Onigõ kí ble
ari gɔrɔ sĩnda pínki. 6 Akũ à òmɛnɛ: Yã birenɔ náani vĩ, akũsõ yãpuramɛ. Dikiri
Luda kũ àdi do annabinɔnɛ arɛ mé à a malaikaa zỉ, de a zòblerinɔ yã kũ ani su
tera dõ.

Ỵesu ni su tera

7 Ǹ gwa, mani su tera. Arubarikaden gbẽ kũ à zia yã takada díkĩna yã kũna
ũ.
8 Makũ Yuhana makũmɛ ma yã birenɔ mà, ma è. Kũ ma mà, akũsõ ma è,
ma kutɛ malaika kũ à yã pìnɔ mòmɛnɛ gbá sarɛ mà donyĩ kɛnɛ. 9 Akũ à òmɛnɛ:
Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zòbleri daken ma ũ kũ n annabi gbẽdakenɔ
kũ gbẽ kũ ò takada díkĩna yã kũnanɔ. 10 Akũ à òmɛnɛ: Ǹsun pó kútɛ zia yã kũ à
kú takada díkĩna gũnwaro, zaakũ a gɔrɔ kà kãni. 11 Gbẽ vãni wé tã àgõ a vãni
kɛ. Gbãsĩde wé tã àgõ gbãsĩ. Gbẽ mana wé tã àgõ a mana kɛ. Gbẽ kũ à kú adona
wé tã àgõ kú adona.
12 Ǹ gwa, mani su tera, manigõ láada kũna, de mà fĩna bo baadinɛ a
yãkɛnaaa. 13 Alafa kũ Omɛgaon ma ũ, Arɛde kũ Kpɛdeo, Naana kũ Lakanaao.
14 Arubarikadenɔn gbẽ kũ ò ń utagyaba pìpinɔ ũ. Onigõ zé vĩ ò gẽ wéra pì
gãnunɔ gũn, ò lí wẽndide né ble. 15 Ama kifirinɔ nigõ kũ gwero, ɛzɛdenɔ
kũ pãpãkɛrinɔ kũ gbẽdɛrinɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ gbẽ kũ ò ye manafiki
yãkɛnaainɔ.
16 Makũ Yesu ma a malaikaa zỉ àgõ deárɛ yã pìnɔ sèedade ũ sɔsinɛ. Makũmɛ
Dauda buri kpata kũ à bòtɔɔ pà Kína ũ, gudɔna susunɛ i nna ũ. 17 Luda Nini
kũ Sãnɛ Bòrɔ nɔ dufuo dì pi, ǹ mó. Gbẽ kũ à yã pìi mà sõ, à pi, ǹ mó. Gbẽ kũ ími
tɛn dɛ, à mó. Gbẽ kũ à ye í wẽndidei, à sí gba ũ.
18 Matɛn pi gbẽ kũ ò annabikɛtakada díkĩna yã mànɔnɛ ń pínki, tó gbẽ yãke
kàra a gũn, Luda ni kisira kũ ń yã kú takada díkĩna gũnnɔ kara adenɛ. 19 Tó
gbẽ yãke bò takada díkĩna gũn sõ, Luda ni ade baka bo a wéran kũ lí wẽndide
kũ a yã kú takada díkĩna gũnwo.
20 Gbẽ kũ à de yã pìnɔ sèedade ũ pì: Yãpuramɛ, mani su tera.
Aami! Dikiri Yesu, ǹ mó!
21 Dikiri Yesu gõ gbẽkɛ vĩ kũ a gbẽnɔ ń pínki. Aami!